31
10 G
7

Seraphici Doctoris

S. PATRIS IOANNIS EVSTACHII BONAVENTVRAE ORDINIS MINORVM

Epiſcopi Albanenſis, & S. R. E. olim Cardinalis Opuſculorum Theologicorum,

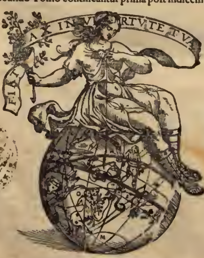
TOMVS SECVNDVS.

Acceſſerunt nunc eiuſdem S. Patris aliqui miræ eruditionis, ac ſanctitatis libelli, qui iam temporum iniuria penè interciderant.

Additæ ſunt etiam marginales annotationes, quæ ſententias illuſtrarent.

Omnia iuſſu R. P. F. Franciſci Zamoræ, eiuſdem ordinis Generalis Miniſtri, à mendis innumeris, quibus hucuſque ſcatebant, ſumma diligentia, atque vigilantia repurgata, & in lucem edita.

Quæ in hoc ſecundo Tomo contineantur prima poſt indicem pagina indicabit.

VENETIIS,

APVD HIERONYMVM SCOTVM.

M D LXXII.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

PARVORVM OPVSCVLORVM SECVNDÆ PARTIS LIBRI,

Diſtinctiones, Collationes, atque Capitula ordinatè ſubſequuntur.

IGNEM Venit Chriſtus mittere in terrãm, vt arderet:in dextra nempè Dei eſt ignea lex, cuius eloquium ignitũ eſt vehementer, cuius oculi ſunt ſicut flamma ignis, cuius preco Ioannes dictus eſt lucerna ardens & lucens inſtar Elię. Conſiderans hęc noſter Euſtachius Dñs Bonauen tura, voluit eſſe doctor ardẽ;ſciens quoniam lucere parum eſt,& ſæpe vanum & noxium:Sortitus eſt idcirco, ſecundum laudem vitæ ſuæ pariter & doctrinæ,nomen ipſe Bonauentura, vt anthonomaticè doctor Seraphicus nominetur. Docet hoc in ſpeciali ſuũ itinerarium mentis in Deum: cuius opuſculi, immo operis immenſi laus ſuperior eſt ore mortalium. Hæc Gerſon. In hac autem ſecunda parte libri, & tractatus immediatè ſeruorem contemplationis ſapientis,& honeſtatem morum actionumque concernentes ponuntur;qui autorem libri feruidum,deuotum,ac moribus inſignem oſtendunt. Et primò ponuntur mores,& vitam actiuam concernentia: ſecundò orationes: tertiò magis propriè contemplationem concernentia.

PRimum ergo adeſt oratio in merita Sancti Bonauenturæ;in qua eximia ſanctitas,doctrinæ claritas, & miraculorum gloria in parua quadam parte tacta ſunt. fol.2.col.1.

Canonizatio Sancti Bonauenture: vel relatio in eadem. fol.6.col.1.

SErmo magiſtri Roberti de laudibus Sancti Bonauenturæ. 30.c.1.

Bulla canonizationis eiuſdem. 33.c.1.

SPeculum diſciplinæ,quod in hanc formam redactũ eſt à fratre Bernardo de Beſſa prouinciæ Aquitaniæ:nam ab ore Sancti Bonauenturę fuit ſcriptum, & inordinatè relictum: In quo cœleſtes homines mores diſcerent, quibus proficerent.Eſt nempè in eo tanta morum elegãtia, vt ſi quis melius data aliqua præcepta quæſierit, mortalibus cunctis perluſtratis; cœlum petere habebit:& continet duas partes principales,quarum prima habet capitula, 32.& in 4.particula diſtinguitur. Et primò, de vetuſtatis depoſitione.

Particulæ primæ. Cap.1.36.c.1.

De conſtantia mentis,& cautela cõtra tentationes diabolicas. cap.2.ibidem.

Quomodo neceſſaria ſit ad diſciplinæ ſuſceptionẽ humilitas. cap.3.ibid.c.2.

De captiuatione voluntatis propriæ. fol.37.c.1.

De præſumptione tã in re,quàm in ſigno.c.5.f.38.c.2.

De irreuerentia. cap.6.fol.34.c.2.

De diſciplina in generali. Particulæ ſecundæ. cap.1. ſol.41.c.1.

De diſciplina in ſpeciali. cap.2.ſol.ibid.

De diſciplina circa confeſſionẽ priuatã. c.3.ſ.ibid.c.2.

De diſciplina circa confeſſionem publicam. c.4.f.ibid.

De diſciplina quoad poſitionem boni. c.5.42.c.2.

De diſciplina circa cordis informationem,& primò de oratione. cap.6.ibid.

De diuino officio addiſcendo. cap.7.ſo.43.c.1.

De diuino officio in generali. cap.8.ibid.

De diſciplina officij in choro. cap.9.ſo.ibid.c.2.

De ſciplina officij extra chorum. c.10.ſo.44.c.2.

De altaris myſterio curando. cap.11.ſo.45.c.2.

DE diſciplina circa ea,quæ ad corpus ſunt. Particulæ tertiæ. cap.1.ſo.47.c.1.

De diſciplina in geſtu. cap.2.ſo.ibid.

De diſciplina in modo loquendi. cap.3.ibid.

De diſciplina circa comeſtionem. cap.4.ſo.48.c.1.

De diſciplina in opere manuali. cap.5.ſo.49.c.2.

De diſciplina in inceſſu. cap.6.ſo.50.c.2.

De diſciplina in geſtu membrorum. cap.7.ſo.51.c.1.

De diſciplina circa habitum ſeruanda. c.8.f.51.c.2.

De diſciplina in officinis inter fratres. c.9.f.52.c.2.

DE modo conuerſandi in omni loco ſæcularium. Particulæ quartæ. cap.1.ſo.53.c.1.

De modo conuerſandi in itinere conſtitũtis. cap.2.ibid.

De modo conuerſandi in eccleſijs ſæcularibus. cap.3.53.c.2.

De diſciplina in hoſpitio ſeruanda. c.4.ſo.54.c.1.

De diſciplina verborum inter ſæculares. c.5.ſo.55.c.2.

De diſciplina comedendi inter ſęculares. c.6.f.56.c.1.

CApitula ſecundæ partis principalis,quæ eſt de generali exhortatione: Et primo de ordinatione reſpectu Dei. cap.1.ſo.57.c.1.

De ordinatione reſpectu ſui. cap.2.ſo.58.c.1.

De ordinatione circa proximum. c.3.ſo.58.c.2.

De rerum cuſtodia. cap.4.ſo.58.c.2.

De profectu, & defectu nouitiorum, ſiue de differentia conuerſorum. cap.5.ſo.ibid.

De noniter profeſsis in ordine. cap.6.ſo.60.c.2.

SEraphici doctoris Sancti Bonauẽturæ tractatus de interiori homine, aliàs de triplici ſtatu religioſorũ Et primò de informatione nouitiorum. Primæ partis. Cap.1.ſol.62.c.1.

De obedientia. cap.2.ſo.ibid.

De pace cum prælatis. cap.3.62.c.2.

De ſurgendo à ſomno. cap.4.ibid.

Quomodo in choro te gubernare debeas. cap.5. fol.63.c.1.

Qualiter in capitulo te habeas. cap.6.ibidem.

De correctione. cap.63.c.2.

Qualiter in menſa te habeas. cap.8.63.c.2.
De dormitione. cap.9.ibid.
De obſequijs. cap.10.64.c.1.
De obſequijs ad miſſam. cap.11.ibid.
De confeſsione. cap.12.fo.ibid.
De cella,& obedientia. cap.13.64.c.2.
De lectione. cap.14.fo.ibid.
De non deſiderando officium prædicationis, vel confeſsionis. cap.15.ibid.
De diſciplina vbiq; ſeruanda. cap.16.65.c.1.
De conuerſatione inter fratres habenda. cap.17.ibid.
De verecundia habenda. cap.18.ibid.
De inceſſu. cap.19.ibid.
De ceſsione. cap.20.ibid.
De viſu. cap.21.ibid.
De lenitate verborum. cap.22.65.c.2.
De detentione. cap.23.ibid.
De rumoribus reſcindendis. cap.24.ibid.
De iactantia. cap.25.ibid.
De multiloquio. cap.26.ibid.
De leuitate verborum. cap.27.ibid.
De collocutione Dei. cap.28.ibid.
De pacifico auditu. cap.29.fo.66.c.1.
De modo loquendi. cap.30.ibid.
De otio. cap.31.ibid.
De exemplo Chriſti in omnibus habendo. c.32.ibid.
De vanagloria,& modo cantandi. cap.33.fo.66.c.2.
De egrediendo foras. cap.34.ibid.
De non circunſpiciendo per lo ca. cap.35.fo.67.c.1.
Quomodo te habeas cum focio. cap.36 fo.ibid.
De oratione,& meditatione facienda inter exercitia. cap.37.ibid.
De bono exemplo dando in conuerſatione. c.38.ibid.
De euitandis mulieribus. cap.39.67.c.2.
De cordis libertate. cap.40.68.c.1.
Epilogus, ſiue compendium omnium ſupradictorum. cap.41.fol.ibid.

De informatione nouitiorum. Secundæ partis. cap.1.fol.68.c.1.
De negligentia prælatorum, ſeu mala libertate. cap.2.fol.68.c.2.
De religionis feruore. cap.3.fol.ibid.
De otio vitando, & vanitate ſenſuum. c.4.fol.69.c.1.
De euitatione prauarum cogitationum: & inutilium occupationum. cap.5.fo.ibid.
De vitanda nobilitate,& curioſitate. cap.6.ibid.
De compaſsione peccantibus habenda. c.7.fo.70.c.1.
De tribus vitijs communibus. cap.8.ibid.
De non habendo res curioſas. cap.9.fo.70.c.2.
Quòd religioſus non debet affectare hominibus placere. cap.10.fo.ibid.
De patiendis humiliter odio, & detractione. cap.11.71.c.1.
De ipſius correctione. cap.12.fo.71.c.2.
De eodem. cap.13.fo.ibid.
Quare non ſit affectāda hominū dilectio. c.14.f.ibid.

Regula nouitiorum per Seraphicum S. Bonauenturam compilata: Et primò, de officio. Cap.1. fol.72.c.1.
De oratione. cap.2.fo.72.c.2.
De confeſsione. cap.3.fo.73.c.2.
De ſacramento euchariſtiæ, cap.4.fo.74.c.1.
De comeſtione. cap.5.fo.74.c.2.
De abſtinentia. cap.6.fo.ibid.
De dormitione. cap.7.fo.75.c.1.
De ocioſitate fugienda. cap.8.fo.75.c.2.
De honeſtate. cap.9.fo.ibid.
De tentatione. cap.10.fo.76.c.1.
De familiaritate mundi. cap.11.fo.76.c.2.
De iudicio vitando. cap.12.fo.ibid.
De obedientia. cap.13,fo.ibid.
De paupertate. cap.14,fo.77,c.1
De ſilentio. cap.15,fo.77,c.2

Eiuſdem Seraphici doctoris de reformatione mentis prima pars; Et primò quòd internum exercitium requiritur. cap.1,fo.78,c.1
Quòd incipientes debent eſſe cauti, vt perficere poſſint. cap.2,fo.ibid.
De quatuor tentationibus carnis, ſcilicet mundi Dei, & diaboli. cap.3,fo.79,c.1
De tribus generibus religioſorum. cap.4.fo.80.c.2.
Primum genus. cap.5,fo.ibid.
Item, primum religioſorum genus. cap.6,fo.ibid.
Secundum religioſorum genus. cap.7,fo.81, c.1
Tertium religioſorum genus. cap.8.fo.ibid.
De triplici religioſorum ſtatu. cap.9.fo.81.c.2.
De his, quæ hominem reformare debent. cap.10, fo.82,c.1
De reformatione animæ. cap.11,fo.82,c.2
De reformatione rationis. cap.12,fo.ibid.
De reformatione voluntatis. cap.13,fo.ibid.
De reformatione memoriæ. cap.14,fo.83,c.1
Quomodo naturales vires, & motus affectionum deformatæ ſunt. cap.15,fo.ibid
De origine vitiorum. cap.16,fo.ibid.
De honoris appetitu. cap.17,fo.83, c.2
De triplici ſuperbia. cap.18,fo.ibid.
Quomodo bona naturæ, vel mala debemus occultare, vel oſtendere. cap.19,fo.84, c.1
De eodem, ibidem
Quare datus ſit appetitus. cap.20.fo.ibid.
Definitio peccatorum mortalium. cap.21,fo.85,c.1.
De ſancta inuidia. cap.22,ibid.
De ſancta ira. cap.23,fo.85,
De bona triſtitia. cap.24.ibid.
Quare datus ſit affectus gaudij. cap.25.ibid.
De bona auaritia, & ſancta. cap.26.fo.ibid.
De appetitu victualium. cap.27.fo.86.c.1.
De affectu dilectionis. cap.28.fo.ibid.
Quare data ſit ſpes. cap.29.86.c.2.
Quare datus ſit timor. cap.30.ibid.
Quare datus ſit pudor. cap.31.ibid.
Quare tot bona nobis Deus contulit. cap.32.ibid.

Pars ſecunda de reformatione mentis, in qua tractatur de ſingulorū vitiorum natura, & eorum remedijs; Et primo quæ tractanda ſint. cap.1.fo.87.c.1.
De triplici ſuperbia. cap.2.ibid.
De tribus vitia expellentibus. cap.3.ibid.
De triplici induſtria contra vitia. cap.4.fo.87.c.2.
De remedijs generalibus contra vitia. c.5.fo.88.c.1.
De remedijs ſpiritualibus. cap.6.fo.88.c.2.
De remedijs contra ſuperbiam. cap.7.ibid.
De triplici inuidia. cap.8.fo.ibid.
De remedijs inuidiæ. cap.9.fol.89.c.1.
De triplici ira. cap.10.ibid.
De remedijs eius. cap.11.ibid.
De accedia. cap.12,90.c.1.
De eius remedijs. cap.13,90.c.2.
De remedijs triſtitiæ. cap.14,ibid.
In quibus ſe debet exercere ſeruus Dei. cap.15, ibidem.
Quæ ſit deterior acedia. cap.16.fo.91.c.1
De auaritia. cap.17,fo.ibid.
De remedijs contra auaritiam. cap.18,ibid.
De ſpeciebus gulæ. cap.19,fo.91.c.2
De remedijs contra gulam. cap.20,ibid.
De remedijs contra omnes voluptates, aduerſitates, & tribulationes. cap.21,fo.92.c.1
De peccato luxuriæ. cap.22,fo.93.c.1
De ſeptem remedijs luxuriæ. cap.23,fo.93.c.2
Eiuſdem

EIuſdem Seraphici Doctoris tractatus de proceſſu religionis, qui diſtinguitur in ſeptem proceſſus; Et primo de primo proceſſu, qui conſiſtit in feruore nouitiatus. fol.95.c.2
De ſecundo proceſſu, qui conſiſtit in labore corporali. fol. ibid.
De tertio proceſſu, qui conſiſtit in ſpiritualis conſolationis infuſione. fol.96.c.1
Quartus proceſſus, qui eſt intentionis pugna, & tribulationis, diuiditur in 13. capita; Et primo de tentationis vtilitate. cap.1.fol.96.c.2
De ſpeciebus tentationum. cap.2.fol.97.c.2
De ſecunda tentationis ſpecie. cap.3.fol.ibid.
De tertia tentationis ſpecie. cap.4.fol.98.c.1
De quarta tentationis ſpecie. cap.5.fol.98.c.2
De quinta tentationis ſpecie. cap.6.fol.ibid.
De ſexta tentationis ſpecie. cap.7.fol.99.c.1
De remedijs contra tentationum impetus. capitu. 8. fol. ibidem.
De tentatione generaliſsima. cap.9.fol.ibid.
De ſubtractione conſolationis internæ. cap.10.fol.99. col. 2
Quot modis fit retractio à verbo bono. capitu. 11. fol. ibid.
Vtrum tentationes ſint vtiles. cap.12.fol.100.c.1
De labore, & pugna tentationum. cap.13.fol.100.c.2
Quintus proceſſus, qui alit ad animæ medicinam, in capita, 10. diſtinguitur: Et primo de remedijs tentationum, & vitiorum, & de ſanitate animæ. capitu.1. fol.101.c.1
De diſciplina exteriorum. cap.2.fol.102.c.1
De diſciplina cordis, & compunctione. cap.3.fol.102. col.2.
De agilitate ad incipiendum bonũ. cap.4.fol.103.c.1
De velocitate abſtrahendi ſe à malo. cap.5.fol.103.c.2
De pace cordis. cap.6.fol.104.c.1
De parcitate vtendi, habendi, & cupiendi quæ mundi ſunt. cap.7.fol.ibid.
De humili æſtimatione ſui. cap.8.fol.104.c.2
De maturitate, & ſerioſitate. cap.9.fol.105.c.1
De ſuſpenſione mentis in Deum. cap.10.fol.ibid.
SExtus proceſſus, qui eſt in acquiſitione, & exercitio virtutũ, diuiditur in cap.40. Et primo de profectu, & virtute boni, & mali. cap.1.fol.105.c.2
De affectionibus mentis. cap.2.fol.ibid.
De habitu religionum exteriori. cap.3.fol.106.c.1
De primo religionis habitu. cap.4.fol.106.c.1
De forma proficiendi. cap.5.fol.106.c.2
De ſeptem virtutum declaratione, ſeptem vitijs oppoſitarum. cap.6.fol.ibid.
De charitate. cap.7.fol.107.c.1
Qualis eſt charitas. cap.8.fol.ibid.
In quibus conſiſtit dilectio. cap.9.fol.ibid.
De virtutibus. cap.10.fol.107.c.2
De primo charitatis gradu. cap.11.fol.108.c.1
De ſecundo charitatis gradu. cap.12.fol.ibid.
De tertio charitatis gradu. cap.13.fol.108.c.2
De proximi dilectione. cap.14.fol.ibid.
De differentia inter ſpiritualem, & carnalem amorem. cap.15. fol.109.c.1
De ſeptem indicij carnalis amoris. cap.16.fol.109.c.2
De dilectione proximi. cap.17.fol.110.c.1
De humilitate. cap.18.fol.110.c.2
De humilitate ad nos. cap.19.fol.111.c.1
De humilitate ad proximum. cap.20.fol.ibid.
De humilitate ad Deum. cap.21.fol.111.c.2
De triplici gradu humilitatis. cap.22.fol.ibid.
De virtute patientiæ. cap.23.fol.112.c.1
De gradibus, ſiue pfectibus patiẽtię. ca.24.fo.112.c.2
De obedientia. cap.25.fol.113.c.2
De triplici ratione obedientiæ. cap.26.fol.114.c.1
De triplici obedientia. cap.27.fol.114.c.2
De gradibus, & profectibus obedientiæ. capitu. 28. fol. 115.c.1
De paupertate. cap.29. fol.115.c.2
De triplici contemptu diuitiarum. cap.30.fol.ibid.
De gradibus in contemptu diuitiarum. capitu. 31. fol. 116.c.2
De ſobrietate. cap.32.fol.117.c.1
De tribus, in quibus conſiſtit ſobrietas. capitu.33. fol. 117.c.2
De gradibus ſobrietatis. cap.34.fol.ibid.
Quòd virtus conſiſtit in medio; vitia in extremis. cap.35. fol.118.c.1
De diſtinctione virtutum à vitijs. cap.36, fol.118.c.2
De caſtitate. cap.37.fol.119.c.1
De quatuor vtilitatibus caſtitatis. cap.38, fol.ibid.
De his, quæ valent ad caſtitatis profectum. cap. 39, fol. 119.c.2
De gradibus, & profectibus caſtitatis. cap.40, fol.ibid.
SEptimus proceſſus, in quo perfectio ſpiritualis vitæ conſiſtit, in capita 23. diuiditur; Et primo, de Chriſtiana perfectione recapitulatio. cap. 1, fol. 120.c.1
De motu intentionis. cap.2, fol.ibid.
De tribus modis orandi. cap.3, fol.121.c.1
De formatione diuerſarum vocum, & perſonarum, in oratiòne. cap.4.fol.ibid.
De gratiarum actione. cap.5, fol.122.c.2
De ſeptemplici conſideratione ad gratiarum actione attinente. cap.6, fol.ibid.
De laudatione Dei. cap.7, fol.123.c.1
De tertio modo orandi. cap.8, fol.124.c.2
De multiplici vtilitate orationis. cap.9, fol.125.c.1
De multiplici reſpectu Dei ad orantem. cap. 10, fol. 125.c.2
Quòd oratio multipliciter delectat Deum. cap. 11, fol. 126.c.1
De tribus retrahentibus à profectu, & ſalute. capi. 12. fol. 127, c.1
De cauſis, quare non exaudimur orantes. cap. 13. fol. 127, c.2
De ſpecialibus orationibus. cap.14, fol.ibid.
Quæ eſt in vita hominis ſublimior perfectio. cap.15, fol. 129, c.2
De generibus compunctionum, & deuotionum. capitu.16, fol.130, c.2
De reuelationibus, viſionibus, imaginationibus, & demonſtrationibus. cap.17, fol.131, c.1
De generibus viſionum. cap.18, fo.ibid.
De pluribus modis reuelationum. cap.19, fol.132, c.1
De cautela in viſionibus habenda, & de ſenſibili dulcedine. cap.20, fol.133, c.1
Conſilium de his, qui ſunt debilitati cauſa deuotionis. cap.21, fol.133, c.2
De diuerſis affectionibus quibus trahimur ad communicandum. cap.22, fol.135, c.1
De his, quæ petuntur in oratione. cap.23, fol.135, c.2
EIuſdem Seraphici Doctoris in remedium defectuũ religioſi, tractatus qui in capita 13. diuiditur. fol. 135, c.2
Opuſculum de perfectione vitæ ad ſorores ſuas: Et primo ponitur Prologus. f.137, c.1
Quomodo homo peruenit ad cognitionem ſui ipſius. cap.1, f.137, c.2
De humilitate, & quibus gradibus peruenitur ad humilitatem. cap.2, fol.138, c.1
De paupertate religioſorum. cap.3, fol.139, c.2
De ſilentio; & quòd omnibus religioſis ſit neceſſarium ſilentium. cap.4, f.140.c.2

De ſtudio orationis, & qualiter orandus eſt Deus capitu. 5, fol. 141, c. 1
De paſsionis Chriſti memoria. cap. 6, fol. 142, c. 2
De perfecta Dei charitate. cap. 7, fol. 144, c. 2
De finali perſeuerantia. cap. 8, fol. 145, c. 1

Prima pars tractatus Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ, qui ſtimulus amoris intitulatur; Et primo ponitur Præfatio. fol. 145, c. 2
Quomodo homo debet libenter Chriſti paſsioné meditari. cap. 1, fol. 146, c. 1
Quomodo homo debet compati Chriſto crucifixo. cap. 2, fol. 148, c. 2
Quomodo homo debet ſe reputare indignũ tãto beneficio, vt eſt in medio Chriſti paſsionis. capitu. 3, fol. 149, c. 2
De planctu Virginis Mariæ iuxta crucem. capitu. 4, fol. 150, c. 1
Quomodo homo propter cœleſtium guſtum, terrena abhorrere debeat. cap. 5, fol. 154, c. 1
De diuina bonitate erga nos. cap. 6, fol. 155, c. 2
Quomodo Deus permiſit ſe vulnerari; & de recognitione tanti beneficij. cap. 7, fol. 156, c. 2
Qualiter homo debet ſe ad amorem Dei excitare, & quantum poteſt ignire cor ſuum. cap. 8, fol. 159, c. 1
Quomodo homo perfectè ſe odiat, & Deum perfectè diligat. cap. 9, fol. 161, c. 2
Quòd homo commutatur in Deum. capitu. 10, fol. 163, c. 2
De ordinatione ad proximum. cap. 11, fol. 163, c. 2
Quòd homo ſemper ſit ordinatus in loquela, cogitatione, & operatione. cap. 12, fol. 164, c. 1
Quod homo poteſt conſeruari in ſtatu. capitu. 13, fol. 165, c. 1
Quod homo in breui poteſt eſſe perfectus. capitu. 14, fol. 165, c. 2

Secunda pars ſtimuli amoris, de decem requiſitis ad ſpiritualem profectũ; Et primo, quòd homo ſtudeat ſe viliſsimum oſtendere. cap. 1, fol. 166, c. 1
De prædeſtinatione. cap. 2, fol. 167, c. 1
Quæ ducunt hominem ad contemplationis quietem. cap. 3, fol. 167, c. 2
Contra ſuperbiam. cap. 4, fol. 168, c. 1
Quòd tentationes vtiles ſunt. cap. 5, fol. 169, c. 1
Qualiter homo ordinet cogitationes ſuas, ita vt ſemper habeat Deum in corde. cap. 6, fol. 169, c. 2
Quòd anima inebriatur in amorem Dei. capitu. 7, fol. 170, c. 2
Quando anima rapitur, diuerſimodè inebriatur. ca. 8, fol. 171, c. 1
Quomodo homo ferueat in amorem Dei ad opera Dei. cap. 9, fol. 171, c. 2
Quòd contemplatiuus non indicet alios. capitu. 10, fol. 172, c. 1
De paucitate benè viuentium. cap. 11, fol. 173, c. 2
Quæſtio carnis ad Deum patrem de Chriſto. cap. 12, fol. 174, c. 2
Clementiſsimus Deus pater reſpondet carni. capit. 13, fol. 175, c. 2

Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ tractatus, qui ſpeculum animæ dicitur, Præfatio. fol. 176, c. 1
De primo principali ramo, ſcilicet ſuperbia. capi. 1, fol. 177, c. 2
De ſecundo ramo principali, qui dicitur concupiſcentia diuitiarum. cap. 2, fol. 182, c. 1
De tertio ramo principali, qui dicitur concupiſcentia carnis. cap. 3, fol. 185, c. 1
Epilogus prædictorum, vbi arbor deſcribitur. capi. 4, fol. 191, c. 1

Seraphici Doctoris S. Bonauent. Liber, qui Dieta ſalutis iſcribitur; Et primo autoris Prologus. f. 193, c. 1
Dieta prima de peccatis; Et primò de peccato in cõmuni. cap. 1, fol. 193, c. 2
De peccato in ſpeciali. cap. 2, fol. 194, c. 1
De ſuperbia. cap. 3, f. 194, c. 2
De inuidia. cap. 4, fol. 195, c. 2
De ira. cap. 5, f. 196, c. 1
De auaritia. cap. 6, f. 197, c. 1
De accidia. cap. 7, f. 198, c. 1
De gula. cap. 8, f. 199, c. 1
De luxuria. cap. 9, fol. 200, c. 1

Dieta ſecunda de pœnitentia, & eius partibus; Et primo de ea in genere. cap. 1, fol. 201, c. 1
De contritione. cap. 2, fol. 202, c. 1
De confeſsione. cap. 3, fol. 203, c. 1
De ſatisfactione. cap. 4, fol. 203, c. 2
De oratione. cap. 5, fol. 204, c. 2
De ieiunio. cap. 6, fol. 205, c. 2
De eleemoſina. cap. 7, fol. 206, c. 2

Dieta tertia de præceptis diuinis; Et primo de præceptis in communi. cap. 1, fol. 208, c. 1
De præceptis primæ tabulæ. cap. 2, fol. 209, c. 1
De præceptis ſecundæ tabulæ; Et primo de honore parentum. cap. 3, fol. 210, c. 1
De non lædendo, vel occidendo proximum. capit. 4, fol. ibid.
De prohibitione illiciti concubitus. cap. 5, fol. 210, c. 2
De prohibitione furti. cap. 6, fol. 211, c. 1
De non dicendo falſo teſtimonio; & de peccatis linguæ. cap. 7, fol. ibid.
De mala concupiſcentia. cap. 8, fol. 211, c. 2
De præceptorum editione, & promulgatione. capi. 9, fol. ibid.
De tranſgreſſorum pœnis. cap. 10, fol. 212, c. 1

Dieta quarta de conſilijs euangelicis; Et primo de religione in communi. cap. 1, fol. 212, c. 2
De obedientia. cap. 2, fol. 213, c. 2
De paupertate. cap. 3, fol. 214, c. 2
De caſtitate. cap. 4, fol. 215, c. 2

Dieta quinta de virtutibus theologicis, & cardinalibus; Et primo, de virtute in communi. capit. 1, fol. 216, c. 2
De charitate. cap. 2, fol. 218, c. 1
De fide. cap. 3, fol. 219, c. 2
De ſpe. cap. 4, fol. 221, c. 2
De prudentia. cap. 5, f. 222, c. 2
De temperantia. cap. 6, fol. 222, c. 2
De fortitudine. cap. 7, fol. 223, c. 1
De iuſtitia. cap. 8, fol. 223, c. 2

Dieta ſexta, de ſeptem donis ſpiritus ſancti; Et primò, de dono timoris. cap. 1, fol. 224, c. 1
De dono conſilij. cap. 2, fol. 226, c. 2
De dono intellectus. cap. 3, fol. 227, c. 1
De dono ſapientiæ. cap. 4, fol. 227, c. 2

Dieta ſeptima, de beatitudinibus euangelicis; & primo de humilitate. cap. 1, fol. 228, c. 1
De manſuetudine, vel mititate. cap. 2, fol. 231, c. 1
De fletu. cap. 3, fol. 232, c. 1
De miſericordia. cap. 4, fol. 233, c. 1
De munditia cordis. cap. 5, fol. 234, c. 1
De pace. cap. 6, fol. 235, c. 1
De patientia. cap. 7, fol. 235, c. 2

Dieta octaua, de duodecim fructibus ſpiritus; Et primò de gaudio ſpirituali. cap. 1, fol. 236, c. 2
De longanimitate. cap. 2, fol. 237, c. 2
De benignitate. cap. 3, fol. 238, c. 1
De manſuetudine. cap. 4, fol. 238, c. 2
De fide; de modeſtia; de continentia; & de caſtitate. cap. 5, fol. 238, c. 2 & 239, c. 1

Dieta nona, de generali iudicio: Et primo de ijs, quę ante ipſum, & in ipſo agẽtur. cap. vnicũ, f. 239. c. 1

Dieta

Dieta decima, de pœna, & gloria; Et primo de pœnis inferni. cap.1, fol.240, c.1
De gloria paradiſi. cap.2, fol.245, c.1
De duodecim fructibus Crucis, & paſsionis Chriſti. cap.3, fol.241, c.1
De duodecim fructibus gloriæ. cap.4, fol.242, c.2
De ſtructura ſupernæ Hieruſalem. cap.5, ibid.
De ſocietate, & tripudio ſupernæ Hieruſalem. capi.6, fol. 245, c.1
Themata quædam breuia pro materia prædicanda ſingulis dominicis diebus; & in ſanctorũ feſtiuitatibus ꝑ totũ anni circulum. fol.247, c.2 cũ ſeq.
Eiuſdem Seraphici Doctoris tractatus de reſurrectione à peccato ad gratiam. fol.254, c.1
Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ Epiſtola quædã, quę ad perfectionem conſequendam inſtruit, & viginti quinque memorialibus concluditur. f.256, c.1
Eiuſdem Seraphici Doctoris de regimine animæ ad Blanchã Reginam Hiſpaniæ tractatus. fol.259, c.2
Contra magiſtrum innominatũ malè de regula S. Fraciſci ſentientē; Epiſtola. fol.261, c.1
Expoſitio orationis dominicæ. fol.263, c.1
Eiuſdem S. Bonauenturæ tractatus, qui Speculũ Beatę Mariæ, id eſt expoſitio ſalutationis angelicę, dicit; & in ſexdecim cap. diſtinguitur. fol.265, c.1
Eiuſdem tractatus de præparatione ad miſſam; Et primo qualis probatio ad receptionem ſacramenti Euchariſtiæ requiratur. cap.1, fol.299, c.2
Quare Chriſtus continetur tantum ſub duabus ſpeciebus. cap.2, fol.300, c.1
Quare Chriſtus corpus ſuum dare voluit velatum. capitu. 3, fol.300, c.2
De diſcuſsione conſcientiæ ante communionem ſacram: & cum quali propoſito, ſeu diſpoſitione accedendum ſit. cap.4, ibid.
Et quanta charitate, quantoq; feruore accedendum ſit communicaturo. cap.5, fol.301, c.1
Qualiter, & per quæ ad celebrandum homo accenditur. cap.6 fol.301. c.2
Quare neceſſe ſit animæ noſtræ recipere ſacramentum. cap.7. fol.302. c.1
Propter quid, & propter quam cauſam communicandum ſit. cap.8. fol.302. c.2
De latria, quæ ſoli Deo debetur. cap.9. fol.303. c.1
De dulia. cap.10, ibid.
De intentione celebrãtis miſſarũ ſolennia. ca.11, ibid.
De confeſsione celebrantis facienda. ca.12, f.303, c.2
Quomodo ſacerdos celebrans ſe habeat infra ſacrum canonem. cap.13, ibid.
Quomodo ſe habeat ſacerdos poſt communionē ſacram. cap.14, fol.304, c.1
Eiuſdem Seraphici Doctoris diſcurſus alius, de inſtructione ſacerdotis ad ſe præparandum ad celebrandum miſſam. fol.304, c.1
Pſalterium Beatæ Mariæ Virginis per eundē Seraphicum Doctorem compoſitum ad inſtar pſalmorum pſalterij Dauidici, cum cãticis nocturnalibus; & cũ hymno. Te matrē Dei laudamus ĩ fine eius; & ſymbolo. Quicũq; vult ſaluus eſſe. f.306, c.1 cũ ſequen.
Letaniæ beatiſsimæ Virginis. fol.317, c.2
Corona beatiſsimæ Virginis. fo.318, c.2
Eiuſdem Seraphici Doctoris curſus de paſsione Domini. fol.319, c.1
Curſus de compaſsione Beatæ Virginis. fol.321, c.2
Eiuſdē Doctoris carmina ſup Cãt. Salue Reg. 323, c.2
Expoſitio miſſæ. fol.324, c.2
Laudiſmus Sanctæ Crucis. fol.334, c.1
Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ ſoliloquiũ, de quatuor mẽtalibus exercitijs, quod dicitur imago vitæ, & dialogus; & primo incipit ꝑlogus. 335, c.1
Quomodo aĩa per mentale exercitiũ debet radiũ contemplationis reflectere ad interiora ſua; vt videat qualiter eſt formata ꝑ naturã, deformata ꝑ culpam, & reformata per gratiam. cap.1, fol.336, c.1
Quomodo aĩa per mentale exercitiũ debet radiũ contemplationis conuertere ad exteriora, vt cognoſcat quàm inſtabilis ſit mũdana opulentia; quàm mutabilis mundana excellentia; & quã miſerabilis mundana magnificentia. cap.2, fol.342, c.2
Quomodo aĩa per mentale exercitium debet radium contemplationis conuertere ad inferiora; vt intelligat humanæ mentis ineuitabilē neceſsitatē; iudicij finalis formidabilem auſteritatem; & pœnæ infernalis intolerabilem pœnalitatem. cap.3, fol.347, c.2
Quomodo anima per mẽtale exercitium debet radiũ contemplationis cõuertere ad ſuperiora, vt cognoſcat, & ſapiat cœleſtis gaudij ineſtimabile præcioſitatem; ineffabilem delicioſitatem, & interminabilem æternitatem. cap.4, fol.349. c.1
Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ in Itinerarium mentis in Deum, Prologus. fol.355, c.2
De gradibus Aſcenſionis in Deũ, & de ſpeculatione ipſius ꝑ veſtigia eius in vniuerſo. ca.1, f.356, c.2
De ſpeculatione Dei in veſtigijs ſuis in hoc ſenſibili mundo. cap.2, fol.358, c.1
De ſpeculatione Dei per ſuam imaginem naturalibus potentijs inſignitam. cap.3, fol.360, c.1
De ſpeculatione Dei in ſua imagine donis gratuitis reformata. cap.4, fol.361, c.2
De ſpeculatione diuinæ vnitatis per eius nomen primarium, quod eſt eſſe. cap.5, fol.362, c.2
De ſpeculatione beatiſsimæ Trinitatis in eius nomine, quod eſt bonum. cap.6, fol.364, c.1
De exceſſu mentali, & myſtico, in quo requies datur intellectui, affectu totaliter in Deum per exceſſum tranſeunte. cap.7, fol.365, c.1
Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ in tractatũ, qui dicitur Paruum bonum; ſeu incẽdium amoris; aut regimen conſcientiæ; vel fons vitæ; vel itinerarium in ſeipſum, Prologus. fol.365, c.2
De triplici modo ſe exercendi circa triplicē viã ſapientiæ; Et primo de meditatione. par.1. cap.1, f.366, c.1
De via illuminatiua. cap.2, f.367, c.1
De via perfectiua. cap.3, fol.367, c.2
De oratione, ꝑ quã ad ſapiẽtiã peruenit. par.2, 368, c.1
De contemplatione, per quam ad ſapientiam peruenitur. par.3, fol.370, c.1
Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ in eiuſdem tractatum, de ſeptem itineribus æternitatis, Prologus. fol.373, c.1
De intrinſeco ſecreto, & æternali manerio in Chriſto. ſect.1, diſt.1, fol.373, c.2
Qualiter in illo intrinſeco ſecreto varię manſiones diſtinguantur. diſt.2, fol.374, c.1
Secundum quid, homo ad illud intrinſecum ſecretum admittatur. diſt.3, fol.374, c.2
Quibus pedibus ſpiritus noſter illud intrinſecum ſecretum ingrediatur. diſt.4, f.375, c.2
Qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco multipliciter eſſe dicatur. diſt.5, fol.376, c.2
Qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco ſtabilitur, & perpetuatur. diſt.6, fol.377, c.1
Quæ, & quot ſunt itinera, per quæ ad illud intrinſecu peruenitur, & intratur. diſt.7, fol.377, c.2
De itineribus, quibus ad illud intrinſecum ſecretum, & æternale manerium in Chriſto accẽditur; Et primo de primo itinere æternitatis, quod eſt æternorum recta intentio. ſect.2, par.1, fol.379, c.1
Quæ ſit neceſsitas illius itineris: & quare alijs itineribus permittatur. diſt.1, ibidem

Quid

Quid ſit ĩtẽtio:& à qua potẽtia aĩæ oriat.diſ.2,379,c.2
Quãr intẽtio Deiformis,& æterna efficiat.diſ.3,ibid.
Per quæ ſigna intentio recta,ſimplex, & perfecta cognoſcatur. diſt.4,fol.380,c.2
Qualiter ſpiritus humanus per intentionem rectã ad intrinſecum eternale manerium Domini Ieſu accedat,& ingrediatur. diſt.5,f.381,c.1
Qualiter ſpiritus,ad veniendũ per iter rectæ, & ſimplicis intentionis ad ęternum intrinſecum Domini I E S V, dulciter ab eo inuitatur.diſt.6,fol.381,c.2
De ſecundo itinere æternitatis,quod eſt æternorũ ſtudioſa meditatio. par.2,fol.382,c.1
Quare iter ſtudioſæ meditationis immediatè iter intentionis ſequatur. diſt.1,ibid.
Quid ſit meditatio:& qualiter à cogitatione diſtinguatur.diſt.2, fol.382,c.2
Qualiter in itinere meditationis Deus ſpiritum humanum illuminet,& confabuletur. diſt.3,ibid.
Qualiter ſpiritus humanus ĩ itinere meditationis Deũ alloquatur.diſt.4, fol.384,c.1
Qualiter allocutio diuina intrinſeca à noſtra meditatione diſtinguatur.diſt.5, fol.385,c.1
Qualiter ſpiritus humanus per iter meditationis æternitatem I E S V ingrediatur.diſt.6, fol.386,c.2
Qualiter ſpiritus humanus ad veniendũ per iter meditationis ad æternitatẽ I E S V ĩuitat.diſt.7,387,c.1
De tertio itinere æternitatis, quod eſt æternorũ limpida contemplatio.par.3, f.387,c.2
Quæ ſit iſtius itineris neceſsitas: & quare iter meditationis immediatè ſequatur.diſt.1, f.388,c.1.
Quid ſit contemplatio: & qualiter deſcriptio eius intelligatur.diſt.2, ibid.
Qualiter cõtemplatio à meditatione ſpeculatione, & intuitiua viſione diſtinguatur.diſt.3, f.389,c.1.
Qualiter contemplatio ſecũdum diuerſos gradus diuerſimodè à diuerſis diuidatur: & hæc habet quatuor articulos.diſt.4, fol.390,c.1
Quantam iucunditatem ſpiritus humanus in itinere contemplationis experiatur diſt.5, fol.395,c.1
Qualiter per iter contemplationis ſpiritus ęternũ manerium Ieſu ingrediatur.diſt.6, f.396,c.2
Qualiter ſpiritus humanus ad veniendũ per iter contemplationis ad ſecretũ Ieſu inuitat.diſt.7,f.397,c.1
De quarto itinere æternitatis, quod eſt æternorũ charitatiua affectio. fol.397,c.2
Quare iter charitatiuæ affectionis iter contemplationis immediatè ſequatur.diſt.1, f.398,c.1
Quid ſit charitatiua affectio: & quomodo ſit iter ad æterna, vt verius cognoſcatur.diſt.2, fol.398,c.1
Qualiter charitatiua affectio à naturali affectione, vel acquiſita dilectione diſtinguatur.diſt.3, f.398,c.2
Quibus ſignis,& coniecturis charitatiua affectio qualitercũq; manifeſtat:Et hęc hẽt.4.arti.diſ.4,400,c.1
Qualiter charitatiua affectio à ſanctis doctoribus per gradus diuidatur:Et hęc habet 3.arti.diſt.5,405,c.1
Qualiter ſpiritus noſter per iter charitatiuæ affectionis,æternũ maneriũ ingrediatur.diſt.6, fol.408,c.2
Qualiter ſpũs humanus, ad veniendũ p iter charitatiuæ affectionis ad intrinſecũ,& æternũ ſecretũ Domini,ab ipſo amicabiliter inuitatur.diſt.7, ibid.
De quinto itinere æternitatis, quod eſt æternorũ occulta reuelatio.par.5, f.409,c.1
Qualiter iter occultæ reuelationis æternorũ, iter charitatiuæ affectionis ſequatur. diſt.1,fol.409,c.2
Qualiter reuelatio ęternorum dicatur occulta:& qualiter diſtinguatur. diſt.2,fol.ibid.
Qualiter per ſenſibilem reuelationẽ ad exceſſum ęternorum alliciatur. diſt.3,fol.410,c.1
Qualiter per intellectualem reuelationẽ ęternorũ ſpiritus noſter ad æterna introducat.diſt.4,fo.410,c.2
Qualiter per ſuperintellectualem reuelationẽ ęternorum ſpiritus noſter ęternitati innitat.diſt.5,411,c.1
Qualiter ſuperintellectualis reuelatio ęternorũ à nobis acquiratur. diſt.6,f.411,c.2
Qualiter ad iter occultæ reuelationis æternorũ ſpiritus noſter à Domino inuitatur. diſt.7,412,c.1
De ſexto itinere æternitatis, quod eſt æternorũ experimentalis prægustatio,& notitia.par.6,fol.412,c.2
Quid hæc experientia dicatur: & quare præcedentia itinera ſequatur. diſt.1,fol.413,c.1
Quarum potentiarum iſta experimentalis notitia dicatur. diſt.2, ibid.
Qualiter ſpirituales ſenſus potentiarũ ab experimentali notitia impediantur. diſt.3,f.413,c.2
Quare interiores ſenſus ſpirituales reparantur, vel reformantur. diſt.4,ibid.
Qualiter per guſtum interiorem ſpiritualem æterna prægustantur. diſt.5,fol.414,c.1
Qualiter quilibet ſenſus interior ſpiritualis æterna experiatur. diſt.6,fol.415,c.1
Qualiter ſpiritus noſter ad veniendum per iter experiẽtiæ ad intrinſecũ Domini inuitat.diſ.7, f.417,c.1
De ſeptimo itinere æternitatis,quod eſt æternorũ meritoria, ſiue Deiformis operatio. par.7,fol.417,c.2
Quare iter meritoriæ operationis præcedentia itinera ſubſequatur. diſt.1,fol.418,c.1
Quare natura rationalis ad hoc facta eſt ꝙ operet; & æternum finem per hoc conſequatur. diſt.2,ibid.
Quare homo ſecundũ duplicẽ naturã, corporalẽ (ſcilicet) & ſpiritualẽ, operari denotet. diſt.3,f.418,c.2
Qualiter operatio vtriuſq; naturæ,corporalis(ſcilicet) & ſpiritualis,Deiformis efficiatur. diſt.4,ibid.
Qualiter diuerſi gradus vtriuſq; operationis, vel ſpecies diſtinguantur. diſt.5,fol.419,c.2
Qualiter ſpiritus per vtranq; vitam (hoc eſt) actiuam & cõtemplatiuã ad æterna ingrediat.diſt.6,420,c.2
Qualiter ad veniendum per iter meritoriæ operationis,à Domino inuitetur. diſt.7,fol.421,c.1
EIuſdem Seraphici Doctoris tractatus de quatuor virtutibus Cardinalibus. f.422,c.2
Octo collationes factæ in conuentu Tholoſano;
Et primo de incarnatione verbi.collatio.1, 424,c.1
De timore Dei. collatio.2,f.425,c,1
De obedientia. collatio.3,ibid.
De verecundia. collatio.4,f.425,c.2
De taciturnitate. collatio.5,f.ibid.
De deuotione. collatio.6,f.ibid.
De diligentia. collatio.7,f.426,c.1
De diſcipiina. collatio.8,f.ibid.
Eiuſdem libellos Apologeticus,hoc eſt,excuſatorius, in eos,q minorũ fratrũ ordini aduerſant. f.426,c.2
Alphabetum boni monachi in ſchola Dei ordinatum, continens.23.lectiones. f.436,c.2
Alphabetum religioſorum incipientium. f.437,c.2
EIuſdem Seraphici Doctoris tractatus de myſtica Theologia continens materiam trium viarum;
Et primo incipit Prologus. f.438,c.1
De via purgatiua. cap.1,par.1,f.439,c.2
De modo purgatiuo. cap.1,par.2,ibid.
De via illuminatiua. cap.2,par.1,f.441,c.2
De triplici anagogia,in qua orationis dominicæ anagogica declaratio exhibetur. cap.2,par.2,f.442,c.2
De duplici via illuminatiua. cap.2,par.3,f.448,c.2
De via vnitiua. cap.3,par.1,f.449,c.2
De triplici via ad diuinã ſapientiã.cap.3,par.2,453,c.1
Quomodo vnitiua, & myſtica ſapientia obtineri poſſit. cap.3,par.3,f.456,c.2
Sapĩa diuina à Deo edocta,qualis ſit.ca.3,pt.3,460,c.1
Quæſtio vnica, qua declarat, quomodo aĩa rationalis per affectum in Deum moueatur,ibidem.f.464,c.2

Eiuſdem

EIuſdem Seraphici Doctoris faſcicularius, in quo de ſpiritualibus, exercitijs tractatur; Et primo incipit Præfatio. f.468,c.2
Qualiter fiat memoria peccatorũ. cap. 1, f.469,c.1
Generalis modus ad formandũ meditationes de morte. cap.2,ibid.
Generales modi ad formandum meditationes de pœnis infernalibus.cap.3, f.469,c.2
Generales modi meditãdi circa extremum iudicium. cap.4, f.470,c.1
Generales meditationes de gloria cœleſti.ca.5,470, c.2
Breuis modus meditandi circa Dei beneficia.c.6, ibid.
De cœna Domini, & præparatione ad ſuſceptionem corporis Chriſti. cap.7,f.471,c.1
De generali materia ſe exercendi in paſsione Domini. cap.8,f.472,c.1
Paſsio Chriſti breuiter collecta ad modum faſciculorum; Et primo faſciculus primus, de oratione in horto, & captione. f.473,c.1
Faſciculus ſecũdus, de illuſione coram Anna, & Caypha, & de negatione Petri. ibid.
Faſciculus tertius, de Chriſti coronatione, & crucifixione. f.473,c.2
Faſciculus quartus, de ijs, quę facta ſunt, dum Chriſtus penderet in cruce, & de emiſsione ſpiritus. ibid.
Faſciculus quintus, de ijs, quæ facta ſunt, Chriſto pendente in cruce poſt mortem. f.474,c.1
Faſciculus ſextus, de ſeptẽ ſignaculis in paſsione Chriſti reſeratis. ibid.
Faſciculus ſeptimus, de reſurrectione, & aſcenſione, & miſsione Spiritusſancti. ibid.
EIuſdem Doctoris de duobus neceſſarijs veris bellatoribus; Et primo de certamine contra gulam. cap. 1, f.474,c.2
De pugna, & natura luxuriæ, & remedijs eius. capi.2, fol. 475,c.1
De phylargiria, vel auaritia, & remedijs eius.capitu.3, fol. 475,c.2
De ira, & remedijs eius. cap.4,f.ibid.
De inuidiæ natura, & ortu, & remedijs eius.ca.5, ibid.
De acedia, & remedijs eius. cap.6,f.476,c.1
De triſtitia, & pugna cõtra triſtitiam, & remedijs eius. cap.7, fol.476,c.2
De vana gloria, & remedijs eius. cap.8,ibid.
De ſuperbia, & remedijs eius. cap.9,f.477,c.1
SEraphici Doctoris Sancti Bonauenturæ de ſeptem gradibus contemplationis tractatus. f.477,c.2
Eiuſdẽ tractatus de quinq; feſtiuitatibus pueri Ieſu; Et primo incipit Prologus. f.479,c.1
Prima ſolennitas de conceptione pueri Ieſu. ibid.
Secunda ſolennitas de natiuitate pueri Ieſu. 480,c.1
Tertia ſolẽnitas de impõne noĩs pueri Ieſu. f.481,c.1
Quarta ſolennitas de Magorum adoratione.f.481,c.2
Quinta ſolennitas de præſentatione pueri Ieſu in templum. f.484,c.1
EIuſdẽ Seraphici doct. tractatus de eccleſiaſtica hierarchia cõtinens 4. partes; Et prima pars j. in qua de 3. ordinibus primæ hierarchiæ tractat. f.484,c.2
De ordine Seraphin. f.488,c.1
De ordine Cherubin. f.490,c.1
De ordine Thronorum. f.491,c.2
SEcunda pars, in qua de tribus ordin. ſecũdæ Hierar. tractatur; Et primo de ordine Dñationũ. f.493,c.1
De ordine Virtutum. f.494,c.2
De ordine Poteſtatum. fol.495,c.2
TErtia pars, in qua de 3. ordi. tertiæ Hierarchiæ tractat; Et primo de ordine Principatuum. 496,c.2
De ordine Archangelorum. f.498,c.1
De ordine Angelorum. f.499,c.1
Quarta pars, in qua de cœlorum proprietatibus applicatis Angelis, & hominibus, tractatur. f.500,c.2
SEraphici Doct. S. Bonauenturæ in meditationes vitæ Dñi noſtri Ieſu Chriſti Prologus, in quo, de huiuſmodi meditationum effectibus tractat. 511,c.1
De ſolicita ꝓ nobis ĩterceſsione Angelorũ.c.1,512,c.2
De cõtentione inter miſericordiam, & veritatem; iuſtitiam & pacem. cap.2,ſol.513,c.1
De vita Mariæ Virginis, & de ſeptem petitionibus eius. cap.3,fol.513,c.2
De incarnatione Chriſti. cap.4,f.514,c.1
Qũo Beata Virgo viſitauit Eliſabet, & c.c.5,f.515,c.2
Quomodo Ioſeph voluit dimittere Mariã; & quomodo Deus permittit ſuos tribulari. cap.6,f.516,c.1
De natiuitate Chriſti, & alijs. cap.7,f.516,c.2
De circuncitione, & fletu Domini. cap.8,f.518,c.1
De Epiphania, ſiue apparitione Domini.ca.9,518,c.2
De mora Dominæ apud præſepe. cap.10.f.519,c.2
De purificatione Beatæ Virginis. cap.11,fol.520,c.1
De fuga Domini in Aegyptum. cap.12,f.520,c.2
De reditu Domini ex Aegypto. cap.13,f.522,c.2
Qũo puer Ieſus remanſit in Hieruſalẽ. c.14,f.523,c.2
Quid Dñs fecit à 12.ann. vſq; ad 30.ann. c.15, 524,c.1
De baptiſmo Dñi noſtri Ieſu Chriſti. ca.16, f.526,c.1
De ieiunio, & tentationibus Chriſti; & redim eius ad matrem. cap.17,f.528,c.2
De apertione libri in ſynagoga. ca.18, fol.530,c.1
De vocatione diſcipulorum. cap.19,f.530,c.2
De cõuerſione aquę in vinũ ad nuptias. ca.20,531,c.1
De ſermone Domini in monte, qui incipit à paupertate. cap.21,f.532,c.1
De ſeruo centurionis, & filio reguli à Domino liberatis. cap.22,f.532,c.2
De paralytico miſſo per tectum, & à Domino curato. cap.23, ibid.
De ſocru Simonis liberata. cap.24,fol.533,c.1
De dormitione Domini in nauicula. cap.25,ibid.
De filio viduæ à Domino ſuſcitato. cap.26,f.533,c.2
De puella ſuſcitata, & Martha curata. cap.27,ibid.
De conuerſione Magdalenæ, & alijs. cap.28,ibid.
Qũo Ioãnes miſit diſcipulos ad Ieſum.ca.29,534,c.2
De obitu Ioannis Baptiſtæ. cap.30,fo.535,c.1
De locutione cum Samaritana. cap.31,f.535,c.2
Quomodo Iudęi voluerint pręcipitare Dominum de ſupercilio montis. cap.32.fol.536,c.1
De habẽte manum aridam à Dño curato. cap.33,ibid.
De multiplicatione panum: & quomodo ſe diligentibus Dominus ſubuenit. cap.34,f.536,c.2
De fuga Domini; quãdo voluerunt Iudęi facere eum regem: Item contra mundi honores. ca.35,537,c.1
Quomodo Dominus orauit in monte: & deſcendens ambulauit ſuper aquas, & multa plura de oratione. cap.36, 538,c.2
De Chananęa: & quomodo Angeli nobis fideliter ſeruiant. cap.37,fol.541,c.1
Qualiter aliqui ex verbis Domini ſcandalizati fuerũt. cap.38, fol.542,c.1
De retributione relinquentium omnia. cap.39, ibid.
Qualiter Dominus quæſiuit à diſcipulis, quid diceretur de eo. cap.40,f.542,c.2
De transfiguratione Domini in monte. cap.41, ibid.
De eiectione ementium, & vendentium de templo. cap.42, fol.543,c.1
De probatica piſcina: Item ne quis ſit fratris iudex temerarius. cap.43,ibid.
Quomodo diſcipuli Chriſti vellebant ſpicas: Item de paupertate. cap.44,f.543,c.2
De miniſterio Marthę, & Marię: & de ordine cõtemplationis, & ꝙ actiua vita duas habet partes, inter quas exiſtit contemplatiua. cap.45,fo.546.c.2
Quòd actiua pręcedit contemplatiuam.c.46,547.c.1

De oratione: Item ſeptem, quæ præcedunt bonum doctorem. cap.47.547.c.2
De exercitio vitæ actiuæ. cap.48.fo.548.c.2
De exercitio vitæ contemplatiuæ. c.49,fo.549.c.2
De tribus generibus contemplationis. c.50,550.c.1
De contemplatione humanitatis Chriſti. c.51,550.c.2
De contemplatione cęleſtis curiæ. c.52.fo.551.c.1.
De contemplatione maieſtatis Dei: Item q́ quatuor ſunt genera contemplationis. cap.53,551.c.2
De modo viuendi in actiua vita. c.54.fo.552.c.2.
De modo viuendi in vita contéplatiua. c.55,553.c.2
De quatuor impedimẽtis contẽplationis. c.56,554.c.1
Quòd vita cõtẽplatiua præfertur actiuæ. c.57,555.c.2
Quòd ex tribus cauſis contemplator reducit ſe ad actiuam: Item de eo quòd fides ſine operibus mortua eſt. cap.58,fol.556.c.1.
Quomodo Dominus dixit Iudæis, q́ eccleſia deuolueretur ad gẽtes ſub ſimilitudine cultorum vineæ, qui filium Domini ſui occiderunt. cap.59.fo.557.c.1
Quõ voluerũt Ieſum capere in ſermone. c.60,557.c.2.
De cæco illuminato in Iericho, & multa alia. c.61,ibid.
Qualiter Dñs intrauit domum Zachęi. c.62.fo.558.c.1
De cæco à natiuitate illuminato. c.63,fo.458.c.2
Quomodo Dñs fugit de templo, & abſcondit ſe, quando Iudæi voluerunt eum lapidare. c.64.fo.ibidem
Quõ alia vice voluerũt lapidare Ieſum. c.65,f.559.c.1
De reſuſcitatione Lazari. c.66.ibidem
De maledictione ficus. cap.67.559.c.2
De muliere in adulterio deprehenſa. c.68.fo.560.c.1
De conſpiratione Iudæorũ contra Ieſum, & de fuga eius in ciuitatem Effren. cap.69.ibidem
Quomodo Dñs Ieſus redijt in Bethaniam, vbi Maria Magdalena vnxit pedes eius. cap.70,560.c.2
De aduentu Dñi in Hieruſalẽ ſuper aſello: & quomodo Ieſus dicitur tribus vicibus fleuiſſe. c.71,561.c.1
Quõ Dñs Ieſus mortẽ ſuã prędixit matri. c.72,561.c.1
De cœna Dñi Item de menſa, & modo ſedẽdi in mẽſa & exẽplum quinq; virtutũ Chriſti in ipſa cœna. Itẽ quinq; notata ex ſermone Dñi. cap.73.562.c.1
Meditatio de paſsione Dñi in generali. c.74,564.c.1
Meditatio de paſsione Domini ante matutinas. c.75, fol.564.c.2
Meditatio paſsionis Chriſti hora prima. c.76,566.c.1
Meditatio paſsionis Chriſti hora tertia. c.77,567.c.1
Meditatio paſsionis Chriſti hora ſexta. c.78,567.c.2
Meditatio paſsionis Chriſti hora nona. c.79.568.c.2
De appertione lateris Chriſti. cap.80,fo.569.c.2
Meditatio paſsionis Chriſti hora veſpertina. cap.81 fol.569.c.2
Meditatio paſsionis Chriſti hora completorij. c.82, fol.570.c.1
Meditatio poſt completorium. cap.83,fol.570.c.2
Meditatio de Domina, & ſociabus eius die ſabbati. cap.84,571.c.2
Meditatio de Domino Ieſu die ſabbati deſcendentis ad infernum. cap.85,572.c.1
Canticum ſanctorum de limbo. cap.86,fo.ibidem
De reſurrectione Domini, & quomodo primo apparuit matri. cap.87,974.c.1
Quomodo Maria Magdalena, & aliæ duæ Marię ibãt ad monumentum. cap.88,574.c.2
Quõ Dominus apparuit tribus Marijs. c.89,f.575.c.1
Quòd Dominus apparuit Ioſeph, Iacob minori, & Petro. cap.90,575.c.2
De reditu Domini ad ſanctos patres poſt reſurrectionem. cap.91,576.c.1
Quòd Dominus apparuit duobus diſcipulis euntibus in Emaus. cap.92,ibidem
Quòd Dominus apparuit recluſis in die reſurrectionis. cap.93,576.c.2
Quòd Dominus apparuit diſcipulis in octaua Paſchę, & erat cum eis Thomas. cap.94,577.c.1
Quòd Dominus apparuit diſcipulis in Galilæa. cap.95,fo.577.c.2
Quòd Dominus apparuit diſcipulis ad mare Tyberiadis. cap.96,ibidem
Quòd Dñs apparuit pluſquam quingentis fratribus ſimul, & de duodecim apparitionibus. c.97,579.c.1
De aſcenſione Domini. cap.98,ibidem
De miſsione ſpiritusſancti. cap.99,580.c.2
Excitatio deſiderij ad patriam per mortis appetitum. cap.100,581.c.1
De modo meditandi vitam Chriſti: & concluſio libri. cap.101,fo.581.c.2.
Eiuſdem Seraphici doctoris opus contemplationis per hebdomadam. fo.582,c.2
Opus de ſeptem verbis Domini in cruce. fo.585,c.1
Philomena aptata paſsioni Domini per ſeptem horas canonicas. fo.586,c.1
Laus ſeu rhytmus ſecundũ literas ſalutationis euãgelicæ, ſcilicet Aue Maria. fo.589,c.1
Maria figuratur per fontẽ, qui aſcẽdebat de terra. ibid.
Maria figuratur per lignum vitæ. Ibidem
Maria figuratur per Paradiſum voluptatis. Ibid.
Maria figuratur per arcam Noe. Ibidem
Maria figuratur per ſcalam Iacob. fo.589,c.2
Maria figuratur per rubum, qui ardebat, & non comburebatur. Ibidem
Maria figuratur per vas, in quo fuit manna. Ibidem
Maria figuratur per virgam Aaron. 590.c.1.
Maria figuratur per ſtellam, & per virgam, de quibus prophetauit Balaam. Ibidem
Maria figuratur per concham Gedeon. Ibidem
Maria figuratur per domum Domini. Ibidem
Maria figuratur per Abigail, quæ fecit pacem inter Dauid, & Nabal. 590,c.2
Maria figuratur per Iudith, quæ occidit Holofernem. Ibidem.
Maria figuratur pe Eſther. Ibidem
Maria figuratur per columbam, quæ attulit ramum oliuæ. 591.c.1
Mariam figuratur per portam clauſam, per quam vir non tranſiuit. Ibidem
Maria figuratur per mulierem, quam vidit Ioannes in Apocalypſi. Ibidem
ORatio ad beatam Virginem. Ibidem
Alia oratio ad eandem. Ibidem
PSalterium minus beatæ Virginis continẽs tres quinquagenas in rhytmis. fo.Ibidem
DEclaratio terminorum theologiæ. fo.594.c.1
Summa de eſſentia, & inuiſibilitate, & immenſitate Dei. fo.597.c.2
Eiuſdem Seraphici doctoris opuſculum, quod amatorium nuncupatur. fo.600.c.2
SErmones de decem præceptis: Et primò de præceptis in genere. fo.613.c.2
De primo præcepto. fo.615.c.2
De ſecundo præcepto. fo.619.c.1
De tertio præcepto. fo.620.c.1
De quarto præcepto. fo.621.c.2
De quinto, ſexto, & ſeptimo pręcepto. fo.623.c.2
De octauo, nono, & decimo præcepto. fo.625.c.1
Eiuſdem Seraphici doctoris tractatus, qui lignum vitę inſcribitur. fo.627.c.1.
Eiuſdem Seraphici doctoris tractatus de ſex alis Chærubin. fo.635.c.2
Eiuſdem doctoris alter tractatus de ſex alis Seraphin. fol.638.c.2

FINIS.

LIBRORVM HOC SECVNDO TOMO
CONTINENTORVM SERIES.

1 Sancti Bonauenturæ canonizatio. fol.9
2 Speculi diſciplinæ,ſiuè de ratione informandi nouitios,Libri tres. fol.35
3 De triplici ſtatu Religioſorum, Libri duo. fol.62
4 In regulam nouitiorum, Liber vnus. fol.72
5 De reformatione mentis, Libri duo. fol.78
6 De proceſſu Religionis, Libri ſeptem. fol.95
7 De perfectione vitæ, Liber vnus. fol.137
8 Stimuli amoris, Libri duo. fol.145
9 Speculum animi, Liber vnus. fol.176
10 Dietæ ſalutis,Libri decem. fol. 193
11 De inſtitutione vitæ Chriſtianæ,Liber vnus. fol.256
12 De regimine animæ,Epiſtola vna ad Blancham Reginam Hiſpaniæ. fol.259
13 Contra Franciſcanæ regulæ calumniatorem quendam,Epiſtola vna. fol. 261
14 In orationem Dominicam,libellus. fol.263
15 De laudibus Virginis,ſiuè de ſpeculo Beatæ Mariæ,Liber vnus. fol.265
16 De præparatione ad Miſſam,Liber vnus. fol. 299
17 In Pſalterium Beatæ Virginis,Liber vnus. fol. 306
18 De Corona Beatæ Mariæ Virginis,libellus. fol.318
19 Officium de Paſſione Dominica. fol.319
20 De compaſſione Beatæ Virginis officium. fol.321
21 In Salue Regina carmina. fol.323
22 In ſacræ miſſæ myſteria. fol. 324
23 Laudes Crucis. fol. 334
24 De quatuor mentalibus exercitijs, Liber vnus. fol. 335
25 Itinerarij mentis in Deum,Liber vnus. fol.355
26 Incendij amoris, Liber vnus. fol.365
27 De ſeptem itineribus æternitatis, Liber vnus. fol.373
28 De quatuor virtutibus Cardinalibus,libellus. fol.422
29 Collationum Monaſticarum ad Fratres,libellus. fol.424
30 In eos qui ordini Minorum aduerſantur,Apologeticus Liber. fol.426
31 Alphabetum ſpirituale Religioſorum. fol. 436
32 Myſticæ Thologiæ,Liber vnus. fol.438
33 De exercitijs ſpiritualibus,ſiue faſciculi, Liber vnus. fol. 468
34 De meditatione paſſionis Chriſti, Liber vnus. fol.473
35 De pugna ſpirituali contra ſeptem vitia capitalia, Liber vnus. fol.474
36 De ſeptem gradibus contemplationis, libellus. fol.477
37 De quinque feſtiuitatibus pueri Ieſu, Liber vnus. fol.479
38 De Eccleſiaſtica Hierarchia, Liber vnus. fol.484
39 De meditatione vitæ Domini noſtri Iesv Christi ad ſanctimonialem quandam, Liber vnus. fol. 511
40 Meditationum item eiuſdem, libellus. fol. 581
41 De ſeptem verbis Domini in Cruce,libellus carmine digeſtus. fol.585
42 De laudibus Beatæ Mariæ Virginis in ſalutationem Angelicam, carmine item digeſtus libellus. fol.589
43 De declarationibus terminorum Theologicorum,libellus. fol. 594
46 Amatorium,ſiuè de his quæ nos ad Chriſti amorem alliciunt, Liber vnus. fol.600
47 De decem præceptis Dominicis,Liber vnus. fol.613
48 Lignum vitæ,Liber vnus. fol 617
49 De ſex alis Cherubin, Liber vnus. fol. 635
50 De ſex alis Seraphin, Liber vnus. fol.638

Oratio in vitam & merita Diui Bonauenturæ, per inſignem iuris vtriuſque Doctorem diſertiſſimum, Octauianum de Martinis Sueſſanum, ſacri palatij Apoſtolici clarum Aduocatum Conſiſtorialem.

IVſtitia ſuffragiorum B. P. ad quæ porrigenda deſiderabat, hærẽtem me cõcitauit, ad indicti mihi muneris prouinciã remota cũctatione capeſcẽdã. Neq; enim me alioquin fallebat, ꝙ arduum quàm ve anceps munus obirem, poſtulare ex merito, ſecundũ Ro. ſe. decretũ referri in ordinem ſiue catalogum cœleſtiũ, qui cũ Chriſto regnant Sanctorũ. Idq; in hoc tremendo auditorio, ſub aſpectu ſacri Reuerendiſsimorum Patrũ Senatus, ac ſapientum prælatorum & virorũ, quibus tua ſanctitas cœleſti ſuperũ dono, in ſua maieſtate ſapientiſsimè præſidet, vbi nõ ego modo qui in actione cauſarum forenſiũ, noſtri ſęculi ſtilo verſor, verum & alium quælibet exercitatũ, ac deniq; cõſummatũ oratorem expauere quidem poſſe credendũ ſit. Nam per immortalem Deũ, quis tam ſapiens, aut diſertus quicquã adeò elimatũ, aut ſtudioſa lucubratione excogitatum hic proferat, quo maieſtatem loci dicẽdo vel mediocriter æquare poſsit? Quid porrò tãto ſtudio adinuentũ, quod præuiſum ac tritũ non fuerit apud tantæ ſapientiæ patres, ac te ante alios Sanctiſsime Princeps, qui cum ex multis iam annis diuinarũ atq; humanarũ rerũ, ac omnis deniq; philoſophiæ ſciẽtiam pleniſsimè edidiceris, velut ſplendidiſsimũ ſydus in firmamento, in Dei Eccleſia cæteros illuſtraſti? Quæ quidẽ reuoluenti non leuẽ animo timorẽ incuſsiſſe poterant, atq; ab hac actione, qua nulla illuſtrior penitus dehortari, niſi iuſtitia meritorũ (vt præmiſerã) Beati Bonauenturæ, pro quo intercedimus, animũ erexiſſet atq; confirmaſſet. Accedebat pręterea, ꝙ princeps nõ profanus pro religioſo, aut indoctus pro literato rogandus erat, ſed tu profectò Pater beatiſsime qui diuinis obſequijs in Beati Frãciſci religione, ex matris vtero cœlitùs deſtinatus, in eadẽ omnipotenti Deo religioſius ſeruiuiſti, ac demũ ad eius principatũ ſingularibus tuis meritis vectus, illam ſapiẽter ac ſalubriter gubernaſti, auxiſti atq; ampliaſti, quive cũ diuinorũ miſteriorũ ſcientiam per traditiones patrũ fueris nactus; tum verò ex operibus eiuſdem Diui Bonauenturæ quæ diuino ſpirante lumine edidit, conditoris diligẽtiam certiſsimè comparaſti. Ita te nanq; par erat, qui conditoris vices geſturus in terris, in illius mandatis commiſſum gregem oporteret erudire, neque enim illius fauſtè quis vices gerit, quem non penitus nouit, neque illius porrò mandata rectè alios edocet, quæ non prius luculenter edidicit. Quare cum pro diuinæ ſapientiæ Patte, ordinis Minorũ generali miniſtro Epiſcopo Cardinali Albanen. interceſſurus eſſem, apud te beatiſsime Pater qui ijſdem meritis clarusve officijs glorioſè perfunctus eras, & proinde ad hoc opus tibi in hos vſq; dies diuinitòs ſeruatum electus, nequaquam mihi verendum fuit, ne per inſufficientiam tibi negligerer, qui etiam meritus fidelium paſtor imbecillitati noſtræ clementiſsimè compati didiciſti. Iamq́ue ego qui horrore quodam non ſine titubatione occeperam, perſpectò tamen quàm benigno vultu ac clementi nutu audientiam indulgeas, erectus in ſpẽ meliorem, fidentior proſequor, tui ſacri affectus oraculo, meis auribus illud propheticum inſonare videtur. Dilata os tuum & ego implebo illud. Et rurſus. Dabo tibi ſermonem bene ſonantem in os tuũ, vt complaceas in ore principis, ac pium obſecro pari clementia velis fauere, dum diuino munimine adiutus, ac tuo benigno fauore firmatus proferam quæ ad ipſius creditoris Bonauenturæ, ac huius ſanctæ ſedis laudẽ perpetuam cedere poſsint. Exoraturo à tua ſanctitate. P. B. Diui Bonauenturæ canonizationẽ ingens mihi ſtudium fuit, ſacrarum literarũ codices diligentius euoluere, ad dignoſcendũ quęnam rei de qua agimus conuenirent. Quibus quidem curioſius perſpectis, quantum colligere potui duo potiſsimum inſpicienda, ac meritò inquirenda fuiſſe intelligo, vitam, ſcilicet, & miracula, quæ ſi recitando monſtrauerim, in hoc viro eſſe comperta qualia ad canonizationem ſufficiant, tua ſanctitas, cuius arbitrio id ſubijcitur, benignè dignabitur votis ſupplicantium reſpondere. Et quoniã vitę initium quod ex religione ſuſcipio, miraculoſum exiſtit, nemo mihi vitio vertet, ſi vitam ante miracula relaturus, alterum cum altero recenſendo permiſceã. Nec rurſus mirabitur, ꝙ quemadmodum pleriq;, cuiuſpiam memoriam commendaturi, nõ ego primordijs natalium ac pueritiæ Diui Bonauenturę inſiſtam, aut eò altius à parẽtum ipſius dignitate exordiar. Prohibent nanq; crebra & clariora viri facinora, ab illo in ſtatu perfectiori agitata. Nec tamen omittam, ꝙ Bonauentura natione Tuſcus patria Balneoreginus Ioanne fidanza, & Ritella fidelibus coniugibus ortus, baptiſmatis vnda reſperſus, quæ ex Ioanne medicinæ magiſtro, & Fœlice Antonij, qui & ipſi ab illis maioribus originem trahunt atque alijs teſtibus Balneoreginis probè comperta ſunt. Cæterum prætermiſſa longiore ſerie præmiſſorum, vita inde exordium capiet, vbi relicto mortalitatis ſtatu, mundo moritur, ac omnipotenti Deo meritis beatiſsimi Franciſci, victimam ſe perpetuam dedicauit. Glorioſus Deus in ſanctis ſuis, quos ſibi ab ęterno prædeſtinauit electos, & ſecundum neceſsitatem temporis ad ſalutem humani generis producit in lucem, cum Beatum Bonauenturam vas electionis ſibi delegiſſet, ac ſuis obſequijs in Religione Sancti Franciſci deſtinaſſet, quo tamen illius conuerſio, poſſet aliquãdo à Deo diſponente profecta intelligi, & in illo ſuæ maieſtatis gloria reuelari, eundem in extrema valetudine periclitari permiſit. Cuius ſaluti anxia ſolicitudine timens chariſsima parens, vbi Phyſicorum quos adhibuit diligentiam fruſtra experta eſt, & medelarum vires ad illum leuandum minus valere comperit, ſolius Dei opem quem ſancta timebat, & cui caſtos pueri mores, quos probè vt mater nouerat, intelligebat acceptos, humiliter in ſalutem pueri inuocauit, ac Sancti Franciſci ſuffragia reuerenter implorans, illum ſi ſanum recuperaret, ipſius religioni perpetuò deuouit. Exaudita eſt pro diuina clementia & ſua reuerentia, & ſanitate recuperata integer puer euaſit, nõ ſine admiratione phyſicorum prælertim qui eũ ſtatũ corporis ꝓbè in illo deprehenderant, vt humana ope ęgrum leuari poſſe penitus deſperaſſent. Idẽ iam adoleſcẽs, ac porrò ætate prouecta cũ religioni maturum ſe, & illi ex parentis voto debitum intelligeret, memorq́; diuini mandati per Dauid Prophetam, humano generi prolati. Vouete & reddite Domino Deo veſtro. Anno ſuę ætatis circiter ſecũdo & vigeſimo, habitũ Religionis Sancti Frãciſci deuotiſsimè ſuſcepit in qua ꝓfeſsionis emiſsione beneficium illius his verbis aperte teſtatus eſt. Voto. n. pro me languente grauiſsimè, ad B. Franciſcũ emiſſo à matre cũ adhuc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis fauci bus erutus, & in robur vitæ incolumis reſtitutus, qđ cũ viua memoria teneam, vera nũc confeſsione profiteor, ne tm̃ beneficiũ reticens, ſceleris arguar vt ingratus,

tus, orationemq́; ad illum pijſſimè his effundens ait. Accipe igitur Pater beatę quaſcunque exiles meritiſq́; tuis ac beneficijs impares gratiarum actiones, & cum ſuſceperis vota, culpas noſtras ſic orando excuſa, vt à malis pręſentibus eruas, & ad bona ſempiterna perducas. Igitur vir ſanctus in eadem vocatione progrediẽs, cum omnis ipſius vita in Dei certa cognitione ac cõtemplatione verſaretur, ad quam aſſequendam, per ſacrarum ſcripturarum aſsiduam perlectionem, orationes ac contemplationes intendere, docente illũ Alexandro de Ales, ſacræ paginæ magiſtro, tantã doctrinarum perfectionem breui adeptus eſt, vt ſeptimo ſui ingreſſus anno, conſono magiſtrorum ordinis iudicio delectus, librum ſententiarum in Pariſienſi vniuerſitate clariſsimè legerit, & cathedram magiſtralem receperit, admirabilis proinde cunctis, ꝙ tam paruo ſpacio eam ſufficientiam valuerit comparare. Sed admirentur ſanè, qui res humanas ex naturali tantum curſu, non autem ex diuina potentia metiuntur, quę duos diſcipulos literarum prorſus ignaros, Emaus oppidũ contendentes breui itineris ſpacio comitata, diuinorum ſciẽtiam pleniſsimè docuit. Idem diuus dona ſancti ſpiritus pro ſuis aſsiduis meritis conſecutus, magna indies doctrinæ accrementa recipiebat, quæ magis diuinitus inſpirata, quàm humanitus acquiſita videbantur. Cumq́; per tres annos ſequentes cathedram magiſtralem rexiſſet. Anno ſuę ætatis ſecundo & trigeſimo, inter primos Religone & doctrina in ordine habebatur. Namq́; illi tanquã infinitus theſaurus ſcientia erat, quo qui vſi ſunt participes facti ſunt amicitiæ Dei. Et quod notabilius & admirabilius erat in illo, quò magis ſcientia & auctoritate emerſerat, eò magis humilitate mentis deprimebatur. Nec vt pleriq́; literarum ſcientia inflati vilia miniſteria domeſtica faſtidiebat, ſed qui vix nec niſi per obedientiam, ægre tamen, ab illorum executione coercebatur, reputãtibus prælatis indignum, ſi à talibus non vt egregius ſequeſtraretur, in quo ſancti ſpiritus gratia habitare perſpicuè cernebatur. Nec tamen vir ſanctus vlla charitatis officia ob literarias actiones prętermittebat, ſed in omnes fratres oculos intendens, ſi quem fortè triſtem, aut profeſsionis pœnitentem intelligeret, tanta dulcedine in ſermone conueniebat, conſolabatur, monebat, ac confirmabat, vt nullus ab eo diſcederet: quin libens cęptum Religionis iter proſequeretur. Infirmorum pręterea cura ſuprà quàm credibile ſit delectabatur quóue grauioribus, aut contagioſis morbis grauarẽtur, eò magis ſe totum illorum obſequio applicabat. Quibus officijs cum maiorem diei partem abſumeret, non eò minor erat in publicis lectionibus & interpretationibus ſcripturarum, quæ tanta claritate audientibus intelligenda reddebat, vt ipſe auctor illorum meritò videri poſſet. In capitulis verò aut Prouincialibus, aut Generalibus, tanta ſapientia ipſius reſponſa dabantur, vt iam generalis miniſter perſpecta magnitudine conſiliorum illius, nil omninò graue exequendum putaret in quo ſancti viri iudicium non antea exploraſſet. Quibus donis & gratijs illuſtratus, cum iam in Religione eſſet omni merito clarus, defuncto generali miniſtro tertiodecimo ipſius ingreſſus anno, ex tã multis ſanctis viris quibus Religio in ſua nouitate florebat, vnus omnium (ſine contradictione) extitit ſubrogatus. Hic vir ſanctus accingẽs ſe grauioribus actionibus, cum iam religioſi cępiſſent à fundatoris diſciplina paululum declinare, vbi monendo, inſtando, caſtigando, ac operoſius laborando, ad meliorem vitæ frugem reduxiſſet. In capitulo generali, quod primum Narbonæ tenuit, regulam Beati Franciſci reformauit atque expoſuit, ordinemq́; in Prouincias, & Cuſtodias taxauit, & duas addidit, vbi ſtrenuè decertans aduerſus venenoſas oppugnationes temeratorum, & obtrectatorum, qui in religionem mendicantium ac ſanctum virum impudentius ora ſoluerant, atq́; artificioſis calumnijs velitabantur, ſola iuſtitia atque innocentia tutus, permanſit inuictus: tanquam qui integer vitę ſceleriſq́; purus, non eget Mauri iaculis, nec arcu, nec venenatis grauida ſagittis fuſce pharetra. Expertus fructum ſanctorum monitorum magni Baſilij diuini interpretis Homerici carminis, vbi Vliſſem pro meritis ad cœlum tollit, aſſerens poetam clara voce teſtatum. O homines ſit vobis cura virtutis, quæ cum naufrago enatat, & eiectum in littore venerabiliorem oſtendit. Vbi etiam libellum contra minores pernicioſiſsimum, à magiſtro Giraldo de Abbatis villa, (vt putãt) per Apologiam editum, non minus eloquẽter quàm ſubtiliter confutauit. Qui etiam Giraldus non longè poſt iuſto Dei damnatus iudicio, meritas ſui ſceleris pœnas dedit, paralyticus ac miſeranda lepra reſperſus, quibus ærumnis vitã finiuit. Cõgregato verò capitulo Generali Piſis, eo auctore inſtitutum eſt, vt gloria tibi domine qui natus eſt de Virgine, vſq́; ad Epiphaniam continuaretur, eodem modo quo intra octauam Natiuitatis Dominicæ cantatur, & aliæ rubricæ in breuiario reformatæ, & aliæ additæ. Idem etiam pijſsimus cultor glorioſæ Virginis Matris Ieſu inſtituit, vt fratres populum hortarentur ad ſalutandum eandem, ſigno campanæ quod poſt completorium datur, ꝙ creditum ſit eandem ea hora ab Angelo ſalutatam. Tunc tranſlatum fuit venerabile corpus Beati Antonij ad pręgrandem eccleſiam Paduanam, cuius lingua ſecundo & trigeſimo ſui obitus anno, recens & rubicunda reperta eſt, quam vir ſanctus in manibus deuotè recipiens, ac largioribus lachrymarum imbribus perfundens, talibus reuerenter affatus eſt. O lingua benedicta quæ Deũ ſemper benedixiſti, & alios benedicere docuiſti, nunc perſpicuè cernitur quanti meriti fueris apud Deum. Cui oſcula deuotè figens, illam honeſtè collocari curauit. Cuius etiam fama permotus Pontifex tunc Clemens quartus, vt illum in partem ſolicitudinis traheret, opulentæ Eboracen. Eccleſiæ præfecit, nec tamen aſſequi potuit, vt vir ſanctus eam promotionem acceptaret, qui propoſiti conſtans in Religione maluit permanere, vbi diuitias & dignitates ſibi procuraret in cœlis. Cuius conſtantiam Pontifex admiratus, ad illum ſta (inquit) in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veteraſce. Nunc verò ſe offert numeroſior cumulus diuinorum ſcriptorum ipſius, cum Pariſijs legiſſet primum librum Geneſis, nobile opus quod de ſeptem viſionibus Bonauenturæ intitulatur editum eſt. In libros Sententiarum celebria commentaria edidit ſecundum & quartum præſertim, quos etiam metricè extitit proſecutus. Et incipiunt. O fons ſplendoris, vas dulcoris & amoris. Quibus ob ſublime ingenium auctoris ibi inſperſum, ſententiæ ſententiarũ Bonauenturæ titulus inditus eſt. Super Euangelijs compendioſè & vtiliter ſcripſit. Lucę præſertim cancellarij piæ Matris Ieſu, quam pectori impreſſam aſsidua meditatione ſemper extitit veneratus. Rurſus contemplatione Sancti Ludouici Regis Frãciæ officium de cruce deuotiſsimum edidit, quod ab Eccleſia nullo immutato receptum, in ea ſolennitate vbiq́; legitur. Cõpoſuit & ſolenne officium in honorem Beati Franciſci, & de ipſius vita hiſtoriam ſerioſo tractatu primùm, & ſecundo reductoriè annotauit. Compoſuit & libellum de ſex alis Seraphin. In monte Aluernæ duo nobilia opuſcula edidit, pijſsimas contemplationes flagrantia, quorum alterum itinerarium mentis in Deum, & alterum in ſeipſum appellata ſunt.

Compoſuit & libellum approbatorium Religionis men-

mendicantium, quod defenſorium appellant. Compoſuit & libellum de vita Chriſti, ſiue meditationum paſsionum ipſius, quem arborem Crucis nominant. Compoſuit & breuiloquia. Item & ſermones Dominicales, ſuper Euangelijs & Epiſtolis per totum anni circulum. Item compendium veritatis ſacræ ſcripturæ. Item libellum ordinationis ſiue inſtitutionis nouitiorum. Item & libellum de ſtimulo amoris. Item & libellum quem appellant Pharetram, in auctoritatibus principalibus doctorum approbatorum, quem per Alphabetum extitit proſecutus. Et alia plura opuſcula vſq; ad tricennarium numerum, quæ in partibus Galliarum frequentius habentur in manibus. Et cum Beati Franciſci Religio, quam annis octo & decẽ ſancto regimine gubernauit, ipſius monitis & exemplis, in ſolidiori ſanctitatis ſtatu firmata eſſet, & viri claritas ob vitæ ſanctitatem, doctrinæ eminentiam, atque operum diuinitatem vbique eluceſceret. Tum fortè Romana Sedes plurimũ laborabat difficultatibus, quę in Concilio quod Lugduni congregabatur inextricabiles emerſerant. Gregorius tunc Papa. xj. & reliquus ſacer Senatus illecti ſtudio viri, quẽ leuandis dictis difficultatibus, ne vniuerſalis Eccleſię regimini intelligebant plurimum præſtiturum, atq; ob merita alioquin ſubleuandum in Cardinalem (quamuis reluctantem) promouerunt, & (quod rarum eſt) ipſo initio ob viri excellentiam Epiſcopũ Albanen. conſtituerunt. Mox pertractandis arduis rebus Concilij, vnus omniũ delectus eſt, deputatis qui illi aſsiſterent Rothomagenſe, & Tripolitano claris Epiſcopis illius temporis, qui & ipſi de Religione Sancti Franciſci ad Epiſcopatum ob meritũ vocati fuerant. In quo cõcilio de multis illius ſapientia ſanctè conſultum atq; decretũ, & Græcorum compoſitæ hæreſes, qui tum præſente Paleologo eorum Imperatore, qui in hoc Lugdunum venerant, liberè ad Romanæ Sedis obedientiam redierunt. Ad quorum reductionem miſsi fuerant frater Hieronymus de Eſculo, & Frater Bonagratia Dalmata ordinis Minorum religioſi eximij meriti. Quibus cum literis reuerſus lætus idem Gregorius, fratres ac prælatos qui in concilio aderant, in Lugdunen. Eccleſia conuocauit, vbi vir ſanctus præclaram habuit orationem, *Baruch. 5.* propoſito themate quod legitur in Baruch. Exurge Hieruſalem, & circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente vſq; ad occidentem. Succeſsiuè in ea vocatione, pari ſanctitate, & operum fructu perſeuerans, cum in Dei Eccleſia diutius laboraſ- *2. Tim. 4.* ſet, ita vt cum Apoſtolo iure dicere poſſet. Bonũ certamen certaui, curſum conſummaui fidẽ ſeruaui. Anno ſalutis. M.CCLXXIIII. & ſuæ ætatis tertio & quinquageſimo, hora maturina diei dominici, quæ *Vixit an. 53.* menſis Iulij erat tertia & decima, ex humanis ſublatus eſt, & ſanctis patribus vt credere debemus, in æternũ victurus redditus. Qua die ipſius venerabile corpus ſepulchro recõditur in Eccleſia Sancti Franciſci Lugdunen. cum multis lachrymis & conſternatione fratrũ lamentantium ſe tanti viri ſocietate deſtitui, qui parẽ ſibi in Dei Eccleſia relinquere non videbatur. Gregorio Pontifice per maximè eum reputante qui ibidem publicè teſtatus eſt, Eccleſiam Dei illius morte magnam incurriſſe iacturam. In cuius exequijs primam miſſam celebrauit Frater Petrus Tarantaſien. Epiſcopus, Cardinalis Hoſtien. & ſermonem habuit propoſito themate: Doleo ſuper te mi frater Ionatha. Vbi inter cæteras commemorationes gratiarum & donorum, quæ illi Deus dedit, etiam fuit, ꝙ quicunque eum videbat, ſtatim ipſius amore capiebatur, eiuſq; monita libenter recipiebat, Græci præſertim, quibus reducendis ipſius diuina eloquia & conſilia plurimũ contulerunt. Benignus, affabilis, omnibus gratus, & nulli vnquàm ſcandalo, pius, prudens, humilis, pudicus, ſobrius, caſtus atque quietus, quarum virtutum actiones & officia, ſemper ſtrenuè extitit executus. Quod & ſi nullo alio probãte doceremur, ſatis ex diuinis ſuis ſcriptis liquidò patet, quibus tam intenſo affectu, ſingula præmiſſa proſequitur, vt niſi per aſſumptũ de illis habitum, adeò ardenter illis inſiſtere non valuiſſet. Tum verò, ꝙ Alexandri de Ales præceptoris ipſius teſtimonio, mundus ab omni vitio probatus eſt, qui eius vita & moribus probè compertis de eo dicere ſolebat. Verus Iſraelita eſt iſte, in quo Adam nõ peccaſſe videtur. Cuius doctoris auctoritatem tanti apud Eccleſiã valuiſſe conſtat, vt de illius dictis, aut ſcriptis, nefas putauerint dubitare. Cõſummatumq; omnes teſtati ſunt, diuinum oraculum per Beatum Franciſcũ de illo editum, futurum eum magnum virum in Eccleſia Dei, Religionemq; ſuam, magna per illum ſanctitatis accrementa recepturũ. Iam intelligis pater beatiſsime, quod & per te planius intelligebas, quis, qualiſve fuerit Bonauentura, de quo agimus, cuius vita & exemplis Beati Franciſci Religio illuſtrata, & doctrina omnis terra repleta eſt. Nunc quod ſecundo loco aggredimur, pari patientia audire digneris, dum refero, quæ memoranda omnipotens Deus in illo, & ipſius virtute in alios monſtrare dignatus eſt. A re miranda exordior.

Magnum miraculũ. Bonauentura adhuc in minoribus agens, demiſſę mentis humilitate potius, quàm ex iniuſtitia, pluribus diebus abſtinuerat ꝑceptione ſacratiſsimi corporis Chriſti, veritus ne ſi illud indignus ſumeret, iudicium ſibi manducaret & biberet. Cumq; die quadam in miſſa deuotus adeſſet, Deus reſpiciens ad illius humilitatẽ, particulam conſecratæ hoſtiæ, de manu celebrãtis per Angelum acceptam, illius ori clementer immiſit. Reſpexit enim ad humilitatem ſerui ſui, propter quã beatus omnibus gentibus prædicatur. Rurſus cum intenſo affectu ſtuderet, contemplanda & annotãdo vitam Beati Franciſci, Glorioſus Sanctus Thomas de Aquino, qui eadem tempeſtate meritis claruit, & Bonauenturæ magna charitate coniunctus fuit, accedens ad illius cubiculum, per foramen hoſtij illum introſpexit in contemplatione raptum, & à terra mirificè ſubleuatum. Tunc retrocedens ad ſuos. Sinamus inquit ſanctum, qui laborat pro ſancto. Simona Lugdunen. Beatum Bonauẽturam viuentem ſumma deuotione proſequebatur, quæ ſicut domino placuit, mortuum peperit. Ad quam euocatus vir ſanctus, expoſito cadauere ante illius pedes, & mater quæ in lecto coram ingemiſcebat, & reliquę mulieres quæ aderant, ſancti viri opẽ in ſalutem mortui deprecatæ ſunt. Tum vir ſanctus commiſeratus, manibus atque oculis erectis in cęlum, deuotiſsimè orauit: Mox ſigno Crucis ſuper puerum facto, viuentem reddidit matri. Tritum ac frequens apud Lugdunen. Caſtrum villanum, ac totam Prouinciam, ꝙ mulieres vtero laborantes, inuocatus exaudit, & de periculo eximit. Ioanna Lugdunen. octo dies cõtinuos vtero diſtenta, atque aſsiduo enixu parturiendi cruciata, diſperauerat de ſalute, monita à mulieribus, quæ laboranti aderant, ſe ſancti precibus & ſuffragijs commendauit, certum votum pro ſalute recuperanda faciens, & ſtatim incolumis incolumen peperit. Petrus filius Io. aiuſe chaphelier, dextra tibia notabiliter claudus, ita vt quatuor menſibus ſine baculo, nec ambulare, nec in veſtigijs conſiſtere poſſet, precibus, voto, & orationibus, in ſepulchro ipſius factis, ibidẽ nouẽnam facere cepit, & in fine ſex dierum filius melius habere cepit, & infra nouem dies ſalutem omnimodã recuperauit. Eadem inuocatione, ſimili ęgritudine liberatus, filius Franciſci Malſodi notarij Lugdunenſ.

Nobilis miles dominus Iecorum de Vincellis & de Gromellis, peſtilenti febre attritus & exinanitus erat, quem

quem loquela,ſenſu & motu deſtitutum, extrà ſalutis
ſpem denunciauerat, Marcus de Ferrarijs nobilis Phy
ſicus Papienſis,qui in illo omnia mortalitatis ſigna pro-
bè compererat. Cæterum Religioſus quiſpiam ad-
erat,frater Matutinus biblicus conuentus Sancti Fran
ciſci Lugdunen. qui commemorare cœpit, quæ mira
omnipotens Deus per inuocationẽ dicti Sancti ope-
raretur. Et proptereà illius opem in ſalutem morien-
tis poſcendam perſuaſit. Tum votiua inuocatione
per cognatos & dictum religioſum, & certo voto prò
illius ſalute ad Beatum Bonauenturam facto, qui mo-
riturus videbatur,ſtatim ſentire,moueri,loqui,& me-
lius habere cepit. & breui ſalutem omnimodam recu-
perauit. Simili inuocatione de grauiſsimis febribus li-
berati ſunt,frater Ioan.Benedicti, ordinis Sancti Fran
ciſci ſacræ paginæ magiſter. Ludouica vxor Petri ro-
uer. Gaſparda filia nobilis viri Petri Cationis de Chã-
beriaco. Filius Richardi Ridani. Soror prinete vxor
Claudij Pino.Antonius Chathalanus. Lãzelotus mer
cerius.Stephanus gennes chaphelier, famulus Ioannis
adiuſſe de quartana,& frater Philippus Luceri.Fran-
ciſca luem ſiue formicã in collo patiebatur, cuius ignis
ſenſim in reliquam corporis partem ſe prorogabat, &
teneras puellæ carnes miſerè vrebat atque vorabat, ſu-
per quam dolens Gilbertus Alerij infœlix pater,ad ve
nerabile ſepulchrum Bonauenturæ ſe contulit,illiusq́;
opem, & ſuffragia in ſalutem filiæ deuotiſsimè inuo-
cauit,ac certum votum in hoc fecit. Mox domum re-
uerſus, extincto igne, ſanam & liberam miraculosè
inuenit.Stephaneta relicta Ioann. Michaelis caſu tra-
bis oculum percuſſa,graues dolores incurrit, & in pe-
riculum perdendi oculum deducta fuit. Commenda-
uit ſe Beato Bonauenturæ,atque ad illius ſepulchrum
virgunculam filiam cum cerea imagine oculorũ mi-
ſit. Qua reuerſa doloribus liberata eſt, & breui inte-
gram oculorum ſoſpitatem recuperauit. In qua & il-
lud notabilius, quod cum Lugdunum perueniſſet, re-
ligioſus quiſpiam prædicator verbi Dei indixiſſetq́ue
populo, ꝙ quicunque ſciret aliquid de miraculis Bea-
ti Bonauenturæ,quod ſibi reuelare deberet, eadẽ Ste-
phaneta quæ in oculorum ſuorum ſalutem etiam in-
uocauerat auxilia Glorioſæ Virginis Mariæ, perplexa
cuius beneficio ſoſpitatem oculorum conſecuta fue-
rat, aliquandiu detractauit quicquàm prædicatori re-
ferre. Tum in grauiorem oculorum ægritudinem in-
cidit,mittensq́; etiam filiam denuò,vt antea fecerat ad
idem ſepulchrum, & facta oratione & voto, miracu-
losè extitit liberata. Tum ſuum reatum agnoſcens, ad
eundem prædicatorem acceſsit, & rerum ſeriem om-
nimodam reuelauit. Simili inuocatione de doloribus
& periculo oculorum liberati fuerunt Dionyſius do
forelta mercator:Claudia de ſpicaria. Claudius poleti
corduernis.Margarita vxor Ioann. petit textoris. Io-
ann. adiuſſe filius. Ioann. adiuſſe chaphelier dira para-
lyſi repente percuſſus, amiſsis ſenſibus, & media ſui
corporis inferiori parte hebes factus, cecidit.Cuius ca
ſum dolens pater, flexis genibus commendauit illum
Beato Bonauenturæ, & ſtatim qui ceciderat, ſentire,
loqui,& melius habere cepit. Tunc imponentes eum
lecticæ,pater,mater, & Petrus alter filius, detulerunt
eundem ad ſancti ſepulchrum, quem ibidem ſiſten-
tes,flexis genibus inuocauerunt Beatum Bonauentu-
ram,& factis certis orationibus ac voto, ſanum & libe
rum reduxerunt domum. Eadem inuocatione de ſimi
li ægritudine liberati Fräciſcus Dauegnier, aliàs rauil-
lon.Guillermus de Bletena textor.Catherina de Bau-
line.Ioanna relicta Petri Rolini.Margarita relicta Io-
ann.de Vaulx aurigæ. Illuſtris Dux Aurelianen. à po-
tenti magnæ Britaniæ ſiue Angliæ Rege captiuus de-
tinebatur,vbi veterem quartanam paſſus,intenſos ca-
pitis & renum dolores incurrit,deſtitutus omni auxi-
lio,opem Beati Bonauenturæ deuotiſsime inuocauit,
in illius ſuffragijs deuotiſsimè ſperans.Et ſtatim mira-
culosè doloribus & ægritudinibus liberatus,in Gallias
infrà annum extitit reſtitutus. Mox Lugdunum pe-
tens, viſitauit venerabile Sancti ſepulchrum, & obla-
tionibus facti, gratias Deo & ſancto pro acceptis be-
neficijs egit,& quæ per illius inuocationem fuerat cõ-
ſecutus,religioſis dicti cõuentus manifeſtauit. Laque-
da vxor Nicolai Clinecti Lugdunen. horrenda lepra
reſperſa atque infecta, ſuis vitabilis iam diutius detra-
ctare non poterat,quin relicto lare, cognatis, & vrbe
miſerabili conſortio leproſorum ſe redderet. Quæ cũ
ſemper nomen Beati Bonauenturæ deuotè coluiſſet,
ad illius pulchra procubuit, intenſius precata vt miſe-
retur ſortis ſuæ,deuotè oblatione ac voto factis,mun-
dari atque à lepra liberari obtinuit. Michael de Chel:
aliàs de Gennes in cuius latus dextrum equus vehe-
menti ictu validum calcem detorſerat atque impege-
rat, ita vt duabus coſtis penè attritis, cum magno an-
helitus impedimento tres menſes languidus iacuit, va-
rijsq́; fomentis deliniimentis ac cataplaſmatibus fru-
ſtra adhibitis, deſperata ſalute commendauit ſe Beato
Bonauenturæ, & certo voto in illius honorem facto,
de periculo exemptus & ſaluti extitit reſtitutus. Simi-
li inuocatione liberatus etiam de dolore coſtarum Io-
ann. Michaelis de Cheual ſeruiens curiæ Lugdunen. &
eadem Margarita Ioan. petit quæ de celſiori ædiũ par-
te delapſa ceciderat. Ioannes Garboti Regius ſecreta-
rius,vxorem perpetuò languore tabidam ſiue hydro-
picam nullo medicorum iuuamine curari poterat, ac-
ceſsit ad venerabile ſancti ſepulchrum,ſalutem coniu-
gis, immò communem illi reuerenter commendans,
& facto certo voto in honorem ſancti, ſanam & libe-
ram domum reuerſus, extitit conſecutus. Ioan. du ſo-
lier Mareſcallus Lugdunẽ. putri ac marcida tibia qua-
tuor menſes languidus iacuit: Cumq́; cruciabiles do-
lores diutius perpeti non valeret, in ſola tibiæ ampu-
tatione ſpem coniecerat. Nocte ſortè per quietem mo
nitus,commendauit ſe Beato Bonauenturę,atq; vxo-
rem cum cerea imagine tibiæ ad illius ſepulchrum de-
uotiſsimè miſit. Qua reuerſa,doloribus penitus exem
ptus eſt,& ſalutem omnimodam breui recuperauit. Pe
trus moyer ligneum molẽdinum habebat in flumine
Rhodano, qui affluẽti aquarũ colluuione elatus & au-
ctus, molendinum ipſum valida alioquin cathena re-
tentum violentior rapuit & in ſe vorauit. Quo cõſpe-
cto idem Petrus qui ſemper coluerat Beatũ Bonauen.
ad illius ſepulchra confugit, ac procumbens reuerẽter
precatus eſt, vt à ſui deuoto calamitoſam iacturã auer
teret. Mox egreſſus,inconcuſſum molendinum ad al-
teram Rodani ripam in littore eiectum, & miraculo-
sè reſtitutũ conſpexit & recuperauit. Stephaneta ma-
ter prędicti Franciſci dauegnier,aliàs de Rouellon,de
ſquilentia in extremis laborabat. Quæ allatum Domi-
nicũ corpus,nec agnoſcere nec recipere potuit. Quod
egerrimè ferens Franc. filius, qui probè noſcebat ma-
trem,magna deuotione Beatum Bonauẽt. ſemper co-
luiſſe,ad illius venerabile ſepulchrum confugit,deuo-
tiſsimè peccatus,ne ſuſtineret ſui deuotam, ſine ſalutis
viatico vita decedere. Domũ reuerſus,fideliſsimè ſpe-
rans in Beato Bonauentura,corpus Dominicũ iterum
afferri curauit. Quod ſtatim agnitum mater, reueren-
ter recepit. Venerabilis religioſus pater Benedictus de
Lulino ordinis Sancti Antonij Viennen. procurator
domus Sancti Antonij Lugdunen. cẽſuales libros do-
mus amiſerat,quos multa adhibita diligentia, reperire
non valuit cũ magno ſcandalo & detrimento domus,
acceſsit ad venerabile ſepulchrum Beati Bonauent. &
ibidem accenſis candelis cõmendauit ſe eidẽ, & domũ

reuerſus libros meruit inuenire. Pari inuocatione Richardus Ridani mercator amiſſa inſtrumenta probatoria, & alias res apothecæ valuit inuenire. Itidem & frater Petrus ſabri, res ad ſui vſum deputatas amiſſas. Margarita gruellæ vxor Hugonis Franciſci Burgundi çalzetarij habitatoris Lugdunen. intenſo podagrę dolore cruciabatur: Quæ cum probè noſcet, medicã artem in hoc parum valere, confugit ad inuocationem ſuffragiorum Beati Bonauenturæ, virgunculamq; filiam cum cerea pedis imagine, ad illius ſepulchra reuerenter miſit, & ſtatim à podagra extitit liberata, nec illa vnquam de cætero grauata fuit. Eadem inuocatione liberata Catherina vxor Ioao. textoris de Hiſpania. Et filius magiſtri Franciſci Maſſedij notarij. Margarita vxor Beoedicti Garrini, filium habuit in inguinibus ruptum, ac vlceribus miſerè putreſcentem. Qui medica manu ſectus, in deteriorem ſtatum ac certum mortis periculum deductus fuit. Quod ingemiſceos mater, quæ ſpecialius Beatum Bonauenturam venerabatur, ad illius ſepulchrũ reuerenter confugit, ibidemque deuotiſsimè precata eſt, vt ſuæ orbitatis miſereretur, nouennamq; in illius honorem facere cepit, & octaua die ſanum & liberum conſequi meruit. Petrus Morget dolium vino plenum in cellarium inſerẽs, illius oneri impar, preſſus ſuccubuit, & illo ſuper eũ incubente quaſſatus fuit, ac penè contritus, commendauit ſe Beato Bonauenturæ, & ſalutem cõſequi meruit. Simili inuocatione liberata illius cognata, quæ caſu ſpatulam & brachium enormiter læſerat. Sunt præterea & alij innumeri, qui meritis eiuſdem ſancti de varijs doloribus, ęgritudinibus, ac periculis miraculosè liberari meruit: quorum ſingulos ſi recẽſere pergam, præſenti operi detrimẽto potius quàm vſui, aut fauori indubiè futurus ero. Hoc tamen loco non committam

Stupẽdum miraculũ. vt ſilentio tranſeam, ſtupẽdum ac memoriabile quiddam, quod omnipotens Deus ad perhibendum certũ teſtimonium ſanctitatis viri, in illius venerabili corpore pro ſua clementia monſtrare dignatus eſt: Dum idem venerabile corpus tranſferretur ad nouam Eccleſiam, ad titulum Sancti Frãciſci Lugduni erectam, cẽteſimo & ſexageſimo ſui obitus anno, reliqua corporis parte alioquin exeſa, atque corroſa, caput tamen ſolidum, capillamentum hærens, labia, dentes & lingua, in nullo à vitali ſtatu, aut colore demutata, reperta ſunt. Erat profectò diuinæ clementiæ illud os à putrefactione ſeruare, quod ad ſalutem fidelium, atq; in diuinis laudibus ſemꝑ extitit operoſum, nec dare ſanctum ſuum videre corruptionem. Extant præterea crebra & memoranda beneficia, quę frequenter conciues Barneoregini & Vrbeuetani per inuocationem eiuſdem ſancti meruerunt obtinere, de quibus tã multis, vel vnum aut porrò duo recenſere non piget. Laodomia Vrbeuetana filiarum ſarcina onerauerat domũ, ac proinde Franciſco Matthęi nebie viro quodammodo inuiſa, qui rei familiaris anguſtia impar, ſarcinæ matrimonio omnino abſtinebat, de quo non niſi fœminas compererat proficiſci. Eos coniuges cõſolatus venerabilis religioſus minorum magiſter Franciſcus de aqua pendente, qui illis admodum cultus erat, affirmauit ſe habere documẽta ex inſtitutis Sancti Bonauenturæ, quæ ſi moniti ſuſciperent, maſculinam prolem conſequeretur. Auſcultantibus, vna mecum (inquit) votiuas effundite preces ad glorioſum Bonauenturam, & piè ſperetis aſſequi quod optatis. Qui parentes monitis, pauculis diebus gignendæ proli operam indulſerunt, & vxor grauida facta eſt, & ſtatuto menſe maſculum peperit, cui nomen ex inſtituto eiuſdem religioſi Bonauentura impoſuerunt, laudantes Deum & ſanctum, in cuius virtute mirabilia ſecum operatus eſt. Triennio poſt dum ea ciuitas Epidimiæ morbo, atque internicinio grauiter affligeretur, domus omnis coniugum eo veneno reſperſa eſt, & filiabus omnibus extinctis, Bonauentura extra ſpem ſalutis conſtitutus, credebatur pari mortalitate iam ſorores ſecuturus. Qui etiam immundorum ſpirituum præſentanea inſtantia vexatus, nulla domus parte illorum perſecutionem effugere poterat, clamitans infœlix ſuccurite gladio & fuſte, hos ſpiritus maligniores fugate. Parentibus præ talium afflictione & mæſtitia conſternatis, atq; omni prorſus remedio deſtitutis ſubijt ſancti recordatio, cuius munere filium fuerant conſecuti, mox in ſpem adducti, illum ac prece precati ſunt. Sancte glorioſiſsime qui benignus nobis hunc filium procuraſti, eadem benignitate præſtes vt fatigatis malignis ſpiritibus, à peſte ſaluum retineamus. Et prece facta, ſpiritus extorres excluſi, febris ceſſauit, & breui puer omnino ab egritudine ſaluus ſurrexit, cum magna parentum & omnium ciuium lætitia, gaudentium ꝙ ad ſuperandas morborum & ſpirituum malignitates, defenſoris tam validi pręſidio cognoſcerent ſe munitos. Poſſem fortè ineptus videri, ſi ſtudens cepto proſequar diem abſumere, recenſendo miracula, quorum relationi nec diem nec certè dies ſufficere ſatis ſcio. Sed quid vlterius exquirimus miracula, quaſi verò Baſilium magnum, Hieronymum & Auguſtinum noſtrę fidei lucida ſydera: Thomam Aquinatem & alios quàmplures, quos in Dei Eccleſia ſanctos colimus ob miracula, non autem ex diuinitate doctrinæ miremur & veneremur. Quos tamen ſanctitatis teſtimonium non ex alio certius conſecutos probè intelligimus, quã ex eorum commentarijs, quæ vt diuinitatis plena nõ niſi per infuſam ſcientiam poterant edidiſſe, ex quibus ſpiritum ſanctum in eis habitaſſe verius comprobatur. At ſi porrò miracula exigimus, non tam quæ per illum in alios, quàm quę in eoipſo apparuerint conſideremus. Si igitur diuum Bonauenturam in ſuis operibus miraculoſum iam conſtat, ſi infuſam dono ſancti ſpiritus obtinuiſſe ſciẽtiam diuina illius commentaria profitentur. Si charitatis officia ardentius executum, Mundanos honores contempſiſſe, Affectus terrenorum abieciſſe. In perſecutionibus conſtantem manſiſſe. In Beati Franciſci, ac vniuerſali religione fructuoſum extitiſſe. Si ſuperna vocatione, vt Paulum in ſortem Domini miraculosè conuerſum. Si diuino Beati Franciſci præſagio ſanctum prædicatum. Si Alexandri de Alis doctoris irrefragabilis ipſius pręceptoris ſedula obſeruatione, ſanctum compertum ac iudicatũ. Si religioſorum minorum voto qui ſanctitate pollebant, vt ſanctior ſummus prælatus aſſumptus. Si Romanę ſedis iudicio vt clarus meritis ad vniuerſalis Eccleſiæ regimen profuturus aſcitus. Si deniq; communi omnium opinione fidelium, ſanctus tenetur, & nominatur, & colitur. Si benignus ſucurrit quotidie inuocantibus ſe. Poterat ſanctitas tua (etiam nullo petente) ſancto quod vnum deerat publicos honores decernere, quantò magis id debes celſiorum principum votis. Accedunt pientiſsimæ preces Sereniſsimorũ, ac Clariſsimorum, Federici Romanorum Regis ſemper Auguſti: Ludouici Frãcorum Chriſtianiſsimi: Ferdinandi Siciliæ, & etiam Matthiæ Hungariæ Regum Catholicorum, qui cauſa de republica Chriſtiana bene mereri ſueti ſiot, digni certè videri debeot, qui à ſanctitate tua tam ſanctam rem impetrent. Rogant præterea illuſtres duces, ac populi, ac loco, maximi muneris hoc petunt Calabriæ, Venetiarum, Mediolani, Sabaudiæ, & Duciſſę Calabriæ, & Burbonij, Florentini, Senẽſ. Peruſini, Lugdunẽ. & ciuitatis Balneoregij, quę licet humilis ſit, tamen clariſsima & Deo gratiſsima videri debet, cui contigit tantum ſydus producere. Rogat præterea iſtius ordinis reuerendiſsimorũ patrũ Ioan.

Ioan. de Arogonia eiuſdē Sereniſsimi Rgis Ferdinan-
di Illuſtris proles, quæ ſanctos qui in eo ordine clarue-
runt, religioſius veneratur & colit. Exigit denique ſuo
iure beati Frācifci ſancta religio, cuius alumnus vel iu-
ſta petenti deeſſe non potes. Exigit & ipſe ſanctus ex
promiſsione omnipotentis Dei nomine facta, ſtren-
nuè militantibus, quòd illorum laudes cantet Eccle-
Eccl.44. ſia. Cui obligationi ipſius Vicarius ſatisfaciat neceſſe
eſt. Tam multis igitur vinculis obligatum nullus iu-
dex quamlibet fauorabilis, niſi ſolentem ſoluere poſ-
ſet. Magnus ab infernis reuocetur Tullius vmbris, &
te defendat. Seruus vſque licet, non potes abſolui. Cō-
perta prætereà quæ dixi ſingulari ſtudio, quod præno-
ſcendis vitæ & miraculis ſanctis, exactiſsimum indul-
ſerunt reuerendiſsimi patres Iulianus de Rouere, ſan-
cti Petri ad vincula ordinis eiuſdē meritus Protector.
Stephanus Mediolan. & Franciſcus de Gonzaga Man
tuanus, tuæ ſanctitatis in hoc Commiſſarij, Mediola-
nen. præſertim quem contra aduerſam valitudinem,
acri inſtantia colluctantē à ſancto propoſito, nec pro-
priæ ſalutis ratio valuit retardare. Qui etiam Reueren-
diſsimi patres illecti ſtudio compertæ ſanctitatis viri,
id inſtantiſsimè poſcunt. Quid igitur tua ſanctitas al-
terius differt, quid cūctatur, quid alterius gloriȩ id pro-
rogat. Multa certè extant celebria tua geſta, quæ te ac
tuos illuſtrant atq; perpetuò illuſtrabunt, nil tamē lic
æque Romano Pontifici glorioſum meo captu con-
tingere poſſe crediderim, quàm vt ſancto pro meritis
publicam celebritatē decernat. Quam & tu pater bea-
tiſsime, qui omni iure neceſsitudinis beato Bonauen-
turȩ coniunctus es, auctoritate omnipotentis Dei, quē
ſemideus mortalibus in terris refers, ſupplicātibus con
cedere, pro tua clementia benignè digneris.

RELATIO R. P. D. IO- ANNIS FRANCISCI DE *Pauinis, inter diuinos, & humanos Iuriſconſultos minimi.*

BEATISSIMA PATER. Circa ca-
nonizationem beati Bonauen. de
balneo regio ex patre nomine Io-
anne, cognomine Fidanſa, ex ma-
tre verò nomine Ritella, prouin-
ciȩ Tuſciȩ, Doctoris Seraphici &
irrefragabilis &c. Olim generalis
ordinis minorum ſeptimus, poſt
ſanctum Franciſcum, ac demum Cardinalis Epiſco-
pus Albanen. Dico præcipuè conſideranda eſſe, & at-
tendenda quæ dicturus ſum, circa. 20. puncta ſiue fun-
damenta quæ infra per ordinem ſubijciam. Præmiſſo
quodam vtili valde ac neceſſario præludio. Ex quibus
concludendū videtur, per veſtram beatitudinem illum
poſſe canonizari. Salua tamē ſemper. E. V. B. emenda
tione. Non attento quid os loquentium iniqua loqua-
tur, dum tñ nō recedamus à tramite veritatis. De illius
auctoritate ſecuri, qui cū audiſſet à diſcipulis: Scis, quia
Matt. 15. Phariſȩi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt, reſpondit.
Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum, vt dicit Inn.
3. in c. magnæ de voto, & in c. niſi cum pridem, de re-
nun. & 11. quæſt. 3. inter verba cap. ſenti. & c. non ſunt.
Et Xenophon Socraticus ait. Conſcientia teſte didici
maledicta contēnere. Et Diogenes. Superat conſcien-
tia, quicquid male confinxerint linguæ. Et Ouidius fa-
ſtorum libr. 4. Conſcientia mens recti famæ mendacia
1. Cor. 4. ridet. De quo per Hiero. ad Euſtochium de virginita-
te ſeruanda. Et Paulus. Mihi autem pro minimo eſt, vt
Pſal. 119. à vobis iudicer &c. Nam labijs iniquis, & linguæ dolo
ſæ apponentur ſagittȩ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatorijs, iuxta prophetam.

Articuli primæ partis hic ſubſequuntur.

PRimò. Religio ordinis mendicantiū ſancti Fran-
ciſci in primis eius exordijs illius præcipuo ſeruo
re iuncta ordini Epiſcopali.

Secundò. Doctrina ſacrarum literarum cum multi-
tudine librorum.

Tertiò. Contemtus dignitatum mundanarum &
Eccleſiaſticarum.

Quartò. Superexcellentes virtutes & merita eius
inſignia.

Quintò. Regimen œconomicum, atque politicum
ſanctum eius.

Sextò patientia in perſecutionibus, propter zelum
Dei.

Septimò. Labores multi, mores caſti, & actus ſtre-
nui, &c.

Octauò. Multa gloria quam fecit Deus cum eo &c.

Nonò. Sufficientia in operibus charitatis & inno-
centiæ.

Decimò. Fama celebris beatitudinis eius & mors
pretioſa.

Articuli ſecundæ partis.

PRimò. Neceſsitas miraculorum ſufficientium.

Secundò. Frequentia diuerſitatis, & continuatio
eorundem.

Tertiò. Miracula tam in morte quàm in vita.

Quartò. Modus probandi miracula arbitrarius.

Quintò. An debeant fieri in inſtanti.

Sextò. An debeant fieri ſine dolore, & de his quæ
non ſunt de ratione miraculi.

Septimò. De omnibus in canonizatione requiſitis,
tam circa proceſſum quàm cæremonias.

Octauò. De fide chronicarum ordinis minorum.

Nonò. Quid ſi canonizetur non canonizandus per
errorem.

Decimò. An audiri debeant ſe opponentes cano-
nizationi.

PRæmitto ꝙ canonizare ſanctos eſt cano
nicè & regulariter publicè & ſolenniter Quid ſit
declarare, diſtinire, & pronuntiare, & ſta canoniza-
tuere, ꝙ aliquis ab omnibus honoretur re ſanctū.
vt ſanctus, & pro eo tanquam pro ſancto
certa die fiat vbique ſolenne officium, ſi-
cut fit pro alijs ſanctis qui ſunt eiuſdem cōditionis, vt
ſi canonizetur confeſſor, fiat pro eo officium confeſ-
ſorum. Et ſi martyr, fiat pro eo officium matyrum, &
ſic de virginibus &c. & eum tanquam ſanctum in ca-
talogo ſanctorum aſcribere, ſecundum Inno. & Ioan.
And. & alios in c. 1. de rel. & vene. ſanctorum. An autē
poſsit quis canonizari ad ordinem Apoſtolorum ſicut
martyrum, confeſſorum, aut virginū. Concludit Aug.
de Anco. quòd non, in li. de Eccl. poteſta. ar. 4. Et hinc
infertur, ꝙ cui non poteſt appropriari officium com-
mune ſanctorum aliquorum, ille non debet canoniza-
ri, ſicut & cui non poteſt competere diffinitio, nō de-
bet poſſe competere & diffinitum. l. mortis cauſa capi-
tur, ff. de dona. cauſa mortis, & l. quintus, §. cum aurū,
ff. de au. & argen. leg. l. Labeo, §. idē tubero, ff. de ſupel.
lega. & Inſti. de donat §. eſt & aliud, de præben. cū ſe-
cundum. 12. q. 1. clericus, cum ſi. Per hanc ergo cano-
nizationem conſequitur canonizatus, ꝙ Eccleſia vbi-
que ſolenniter dicere & cantare publice poteſt officiū
pro eo & miſſam ſolēniter celebrare ſicut pro ſancto,
& illum inuocare in letanijs, & dulia venerari de con-
ſecra. diſt. 3. venerabiles, quia iniuriā facit martyri qui
orat

orat pro martyre, vt eius intercesſionibus conſequamur orantes veniam peccatorum, & vt pijs eius meritis iuuemur omne per æuum, prout ex rationibus miſſalis ſacramentarij & breuiarij patet. Orationibus nanque eorum indigemus nos, quos vndique mala noſtra perturbant. Et vt etiam illis proſit oblatio ad gloriā & honorem, & ad hoc vt magis ac magis à fidelibus glorificentur in terris. Et reputant pleriq; non indignum ſanctorum gloriam vſq; ad iudicium augmentari. Et ideò Eccleſia interim ſanè poteſt augmentum glorificationis eorum optare cap. cum Marthæ, §.3. loco, de celeb. miſſa. vt patet in oratione ſancti Leonis Papæ, & in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, & in ſecreta beati Gregorij, & in offerenda ibi vt illis proficiat ad honorem. 38. diſt. quæ ipſis. Vnde proſper. Semper ſupereſt ſanctis quo creſcere poſſunt, nota. 15. diſtin. omnes, quoad præmij accidentalis augmentum ſecundū Aug. vt legitur in 4. ſenten. 45. diſt. cap. 2. in fin. & fertur eum hoc dixiſſe in ſermone vnius Apoſtoli. 17. homilia qđ nota, pro generali allegatione, de quo in cap. veſtra, de cohabit. cleri. & muliere. Et ſic in numero ſanctorum publicè annumerare eum, ſecūdum illud Eccl. Sapien-

Eccl. 44. tiam ſanctorum narrent populi, & laudem eorum annunciet Eccleſia ſanctorum not. Ioan. And. in cap. 1. de reliquijs & venera. ſanctorum, lib. 6. & Innocen. in dicto cap. 1. de reliquijs & venera. ſanctorum. Item cōſequitur quòd in eius honorem, & ſub eius nomine, & cum eius reliquijs, poſſunt Eccleſiæ & altaria erigi, ædificari, conſecrari, cap. de fabrica. & cap. placuit, de conſecrat. diſt. 1. & pingi & ſculpi cum diademate cap. prolatum, cum ſequen. de conſecrat. diſt. 3. nec tamē de cetero pro eo eſt orandum. Deſcribendus eſt ergo etiā canonizatus in catalogo ſanctorum, qui eſt ſermo nomina aliquorum continens ordinatè, à cata quod eſt iuxta & logos quod eſt ſermo ſecundum Hugo. 19. q. 3. quoniam conſcribendos, & Hoſtien. in ſumma, de reli. & venera. ſanctorum, in ver. Eſt autem catalogus. Facit 11. diſt. cap. quis neſciat. Secretè verò cuilibet licet, alicui defuncto quem ſanctum credit preces porrigere vt pro ipſo ad Deum intercedat, & eius reliquias venerari, quāuis ſolennes preces publicè porrigere vel miſſam aut ſolenne officium publicè dicere nequeat ſecundum Innoc. Hoſtien. & alios in dicto cap. 1. de reliquijs & venera. ſanctorum, & not. in capit. 1. eodem titu. libro 6. quia fidem eius attendit Deus &c. Et idem concludit Auguſt. de Ancona in eodem libr. de Eccleſia. poteſtate quæſtio. 14. artic. 5. tam per dictum cap. 1. de reliquijs, & venera. ſanctorum, quod expreſsè prohibet epiſcopis aliquem vt ſanctum venerari publicè abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ, ergo multò fortius debet cenſeri prohibitum inferioribus. Item quia miſſæ celebratio & communis oratio fit in perſona totius Eccleſiæ vniuerſaliter, in memoriam ergo illius debet talis ſolennitas celebrari, quando quis ab illo qui eſt caput totius Eccleſiæ etiam immediatè ordinarius cunctorum. capit. cuncta. 9. quæſtio. 3. & cap. per principalem, canonizatus & in ſanctitate approbatus, & qui ſolus debet poſſe & nullus alius hanc venerationē indicere, cum talis ſanctus debeat ab omnibus venerari. Sed maior ratio eſt periculum erroris incurrēdi, quia Epiſcopus in hoc poſſet facilius errare quàm Papa, vt infra patebit in penult. quæſt. 2. partis, quæ ratio fundatur etiam in dicto cap. 1. Item ne contingat aliquem canonizari turpis lucri gratia, vel humanæ laudis pompa ſeu iactantia, quæ ratio ſumitur ex cap. 2. eodem tit. Item & propter dubium incurſus idololatriæ, vt probatur in clement. 1. de Iudæis. De quo plenè per ſanctum Tho. ſuper 4. ſentent. diſtin. 49 articu. 4. quæſtio. 1. Item propter gaudium Angelorum, ideò cantat Eccleſia. Gaudeamus omnes &c. de quorum ſolennitate gaudent Angeli & collaudant filium Dei. Item propter plures alias rationes, quas ſtatim ſubdam. maxime quia generale eſt vt vbi periculum animæ vertitur, præſumatur in deteriorem partem cap. iuuenis, de ſponſa. 68. diſtin. presbyteri, & not. in capit. 1. de ſctu. & quòd vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum cap. vbi maius, de elect. libr. 6. 42. diſt. quieſcamus. 7. quæſt. 2. c. fi. l. 1. §. 1. ff. ad carbonian. Ex his infertur quòd ſolus Papa de fratrum tamen conſilio &c. vel in generali concilio poteſt non ſolum certos ex ſanctis præ alijs extollere, vt vbique ſolennius venerentur, puta vt ſub duplici officio per vniuerſum orbem eorum ſolennitas celebretur, vt patet in capitu. 1. de reli. & venera. ſanctorum libr. 6.

Ad Papā ſpectat canonizare ſanctos.

Et in ſolennitate ſacramenti corporis Chriſti, de qua in clement. ſi Dominum, eod. tit. & in feſto inuentionis ſanctæ Crucis, de conſecrat. diſtin. 3. cap. crucis. Et generaliter in eorum vigilia ieiunium indicere cap. conſilium, de obſeruan. ieiuniorum. Sed etiam conſimiliter prout infrà dicetur, poteſt & debet canonizare quoſlibet alios ſanctos ad effectus, de quibus ſuprà. Quinimò nec inuentas reliquias de nouo quiſquam debet publicè venerari abſque Papæ licentia nec poſſunt paſsim oſtendi nec transferri. Sed ſi antiquæ reliquiæ, de nouo inuenirentur liceret eas venerari, aliàs non, niſi ſcilicet prius auctoritate Romani pontific. fuerint approbatæ: ne varijs ſimiliter figmentis, aut falſis documentis populi decipiantur, ſicut in pleriſque locis occaſione quęſtus fieri conſueuit: ſicut interdum faciunt quęſtuarij, qui coſtam pecoris, vel aſini oſtēdunt loco ſancti. Alij ponunt oleum in oculo mareolæ ſuæ, vt videatur lachrymari ſecundum Hoſtien. & Ioan. And. Et ne Chriſtianæ religioni poſtea in poſterum detrahatur, ſicut ſæpius detractum eſt, quia nimia familiaritas parit contemptum capit. & ſi Iudæos, de Iudæis. Sumunt enim ex hoc materiam detrahendi, & blaſphemandi, & videntes oſſa nuda, dicunt truſam eſſe, quaſi conſumptus non eſſet ſi ſanctus eſſet, cum tamen ſit ſcriptum de omnibus. Cinis es & in cinerem reuerteris. Gen. 3.

Licet excipiantur aliqui, ſicut Chriſtus & glorioſa domina & beatus Ioannes Euangeliſta, & alij quidā hoc ſpeciali priuilegio decorati. De quibus Pſal. Pſal. 15.

Non dabis ſanctum tu. videre corruptionem d. c. finall, de reli. & vene. ſanctorum. Et ne contingat homines in ebrietate occiſos quaſi ſanctos more infidelium venerari & coli. etiam ſi per eum miracula fierent, cap. 1. eo. tit. ſecundum Hoſt. & Ioan. And. ibi qui tamen dicunt hoc malè ſeruari propter auaritiam & inſolētiam clericorum, quod eſſet corrigendum, quem nanq; ipſe reprobat reprobandus eſt, & quem approbat approbandus eſt. 24. q. 1. hæc eſt fides, & c. quoniam vetus. 7. q. 2. cap. ſanè profertur. Et propterea etiam nec martyres nec reliquiæ vendi poſſunt. l. nemo martyres capi. de ſacroſan. Eccle. & not. in dicto c. fin. Nec venalitatis cauſa extra capſam trahi, vt plures oblationes recipiantur. Hoc enim facientes dici poſſunt venales ſicut mulier fatua, aduocatus ignarus, & pugil, qui pro nummis paſsim ſe offerunt, ex hoc enim vilipenduntur, cū omne rarum charum. 93. diſt. legimus. 27. q. 2. inſtitutum. Item quia per id notabiliter redarguitur per laicos auaritia clericorum c. 1. de deci. ſecundum Hoſtien. Solus etiam Papa poteſt ſtatuere, q̄ tempore interdicti poſſint diuina ſolenniter celebrari in certis præcipuis ſolennitatibus, vt patet in capi. alma mater. §. in feſtiuitatibus, de ſenten. excom. lib. 6. Item ſine licentia principis transferri non poſſunt etiam laici patroni ſecundū Archid. dicto cap. corpora. Et debent illis loca condigna præpari cap. fin. de cuſt. euch. Nec etiam corpora ſanctorum de loco ad locum transferri, ſine Papæ licentia vel concilij generalis, vt patet de conſe. diſtin. 1. d. cap. corpora. & not. Hoſtien. in ſum. de reli. & vene. ſanctorum.

ſanctorum. Poſſunt tamen reliquiæ ſanctorum & diuina verba ex deuotione ad collum ligata portari, niſi ſit ſuperſtitio, ſecundum Thom.2.2.q.96.ad.4. & ſuper.1.ad Corin.10.fin.& per Archid.26.q.7.capit.non obſeruetis. Licet aliter loquatur Henricus de Gandauo quolibeto.8.quæſt.35.vide in Specu.de reliquijs & venera.ſanctorum,& in l.nemo, de ſacroſanct. Eccleſ. & per Goſtre.& Hoſtien.in ſum.eod.titul. Adducuntur & plures aliæ efficaces rationes, videlicet quia hæc eſt vna de maioribus cauſis quæ inter Chriſtianos proponi poſsit,& ſic eſt ad ſedem Apoſtolicam meritò referenda c.maiores,de bapti.Et adeò maxima eſt, quòd licet alias Papa vel ſaltem cum ſolo cœtu Cardinalium omnia poſsit ſtatuere & diffinire, vt not. in capitul.ad Apoſtolicæ,de re iudica.& plenè per Doctor.in capi. ſuper eo.de hæred.lib.6.Hoc tamen caſu Papa non poteſt ſaltem de congruo liberè diffinire,etiam cum cœtu Cadrinalium, niſi etiã adiunctis alijs prælatis curiæ quòd quis canonizetur,ſecundum Hoſtien.Ioan.And. & alios in dicto cap.primo. de reliquijs & venera.ſanctorum.Et Auguſt.de Ancona, in dicto lib.de Eccleſia.poteſtate.quæſtio.14.articul.3. Item quia miracula attribuuntur fidei.& quæſtio fidei pręcipuè eſt ad ſed. Apoſtolicam referenda.24.quæſtio.1.quoties. Subeſt enim periculum idololatriæ clement.1.de Iudæ.Item quia ad Papam præcipuè ſpectat declarare dubia ſcripturarum capit.per venerabilem, qui fi.ſint legit.ergo multò fortius dubia ſanctitatis in quibus maius periculum vertitur, & in quibus cautius eſt agendum 42. diſtin. quieſcamus. 41.diſtin. miramur.7. quæſtio.2.c. vltim.l.prima.§.ſed & ſi quis, ff.ad carbon.cap.vbi periculum,de elect.libro.6.Eſt enim periculoſum de ſanctorum meritis diſputare, ſecũdum Hiero. ad Dama. facit capit.non turbatur.24.quęſt.1. quia ſoli Petro dicitur,
Luc.5. duc in altum, hoc eſt, in profundum diſputationum &c.& capitu.cum aliud.ea.cauſa.& q.quia ſolum
Matt.17. Petro piſcatori Dñs iubet. Mitte hamum & eum piſcem &c.facit etiam ca.loquitur ea.cauſa.& quęſt.cum multis alijs. Item ne propter multorum epiſcoporum ſimplicitatem populos decipi contingat &c.aut in infinitum ſanctos multiplicari, & ſic deuotionem refrigeſcere,& ſanctitatem vileſcere, 80.diſtinct.epiſcopi, quia in multitudine ſacrificiorũ non propiciatur Deus 14.quæſtio.5.ſcriptum,de conſecrat.diſtin.5.non mediocriter, & ar. in auct. vt determinatus ſit numerus clericorum,in princip.colla.5.& not. de ætat.& qualit. cap.penult. & de reſcrip.capitu.cum in multis, libro 6. De ſanctis verò iam canonizatus debent intelligi.cap. 1.de conſecrat.diſt.3.& cap.fin.de fer. vt in illis not.& in dict.cap.1.de reli.& venera.ſanct.libro.6.Et ad hæc non debet legatus de latere ſine ſpeciali mandato Papæ & collegij extendere manus ſuas, ſicut nec ad alia quæ in ſignum priuilegij ſingularis ſunt tãtummodo ſummo pontifici reſeruata:capitu.quòd tranſlationem, de offic.leg.ea.mutationes,& c.temporis,& cap.præcipimus, & cap.frater noſter &.§.ſicut.7. quæſtio.1.& de ſum.trinita.cap.2.in fin.& de hære.capi.cum Chriſtus, & de voto.cap.ex multa,& de iudic.cap.at ſi clerici.de fi.presbyt.cap.primo, & de tempor.ordin.cap.de eo & cle.quia contingit, de reli.do.& plenè not.in cap.ſicut vnite,de excel.prælat.cum ſi. Ad ſolum ergo Papam qui eſt omnium vniuerſalis princeps, vt in capitu. cuncta per mundum,& capi.per principalem.9.quæſt. 3. ſpectat diffinire cum conſilio aliorum prælatorum curiæ, vt quis vt ſanctus & canonizatus vbique ſolenniter veneretur, ſecundũ omnes tam canoniſtas quàm theologos per prædicta.Et ne aliàs contingat poſſe dici, ego ſum Pauli & ego ſum Cephæ &c.contra Apo-
1 Cor.1. ſtolum. Ad Papam etiam ſolum ſpectat tolerare,quòd etiam in ſola certa Eccleſia certi loci ſolenniter venerari poſsit aliquis beatus, vt refert Hoſti.& Ioan.Andr. de Carolo Imperatore in Aquiſgrano diœc. Leodi. in capitu.1.de rel.& vene. ſanc. & in alijs pluribus locis, de quo Carolo & pulchris miraculis eius habetur in ſpeculo hiſtoriarum libro 25.& capit.5.Sic etiam fecit Calixtus 3. de beato Alberto de Trapano ordinis Carmelitarum, vt patet per literas teſtimoniales R.D. Rotomagẽ. Cardinalis, & ipſius ordinis Protectoris de anno. 1457. 15. octobris, anno ipſius. 3. Sic etiam fecit Sixtus.4.de beatis Gerardo, Petro, Ottone, Accurſio, & Adiuto, martyriſatis in Marochio de ordine fratrum minorum, prout patet per eius literas in forma breuis de anno. 1481. 7. Auguſ.anno ipſius 10. Dicit Bald.in capitu.fina. de ferijs, quòd non valet ſtatutum diſpon. quòd diebus Veneris ſint ferię ob reuerẽtiam cuiuſdam Eremitæ non canonizati ab Eccleſia, cuius contrarium ſeruatum Paduę in proceſsione beati Antonij peregrini. Dicitur etiam in capitu.1. vt lite pend. quòd ſurreptitia impetratio non tenet, etiam ſi ſanctus ſit ille qui impetrat, ſicut erat ibi ſanctus Thom. Cantuarien.vnde propter meritum vitæ non eſt recedendum à iuris diſpoſitione, quia neque propter honeſtatem vitæ, aut probatam fidem, releuatur quis ab onere ſatiſdandi ſecũdum eum in Rubrica, de eo qui mit. in poſſ. licet in contrarium faciat gloſſ. ff. de ripa munienda leg.1.§.his autem, quæ vult, quòd virtus animi habeatur pro ſatiſdatione, quam ſequitur idem Bald.in capitu.decernimus, de iudi. Item in eo non eſt timor ſubornationis teſtium, ſaluo tamen ſtatu cauſæ, prout ipſe Bald.dicit in cap.iurauit, de proba.faciunt not.in l. Titio fundus, ff.de condi.& demonſtr. facit quod not. Innocent.in cap.veniens, de præſcrip.de illo Rege ſancto, &c. Poſtquam autem Papa approbat reliquias, vel canonizat ſanctum, licitè ab omnibus publicè venerari poteſt, veneratione duliæ in honorem Dei. Nam & ſeruorum honor redundat ad dominum, vt dicit Hiero.contra vigilantium.2.& Ioan.Andr.in dict.capit.2. de rel.& vene.ſanc.& probatur in capit.glorioſus, eod. titu.libr.6. & in cle. ſi Dominum, &c. Quid autem de ſanctis veteris teſtamenti not.Belleme.in cap.1.de rel. & vene.ſan.& Augu.de Ancona in lib.de Eccleſia poteſtate.quæſtio.17.artic.2.& quicquid illi concludant, videtur probari contrarium ex publica veneratione, ſcilicet ſanctorum ſeptem fratrum Machabęorum cũ
matre, de quibus habetur Machabæorum,& quorum 2 Macha. 7.
feſtum celebratur Kal.Augu. Et vt dicit Iaco.de voragine in eorum legenda. Eccleſia orientalis celebrat feſtum omnium ſanctorum veteris teſtamenti. Eccleſia autem occidentalis publicè celebrat feſtum Machabæorum loco omnium aliorum ſanctorum veteris teſtamenti, propter rationes de quibus ibi per eum. Item etiam ſancti Hieremiæ & ſancti Danielis prophetæ, quibus ſunt ædificatæ Eccleſiæ & monaſteria, & ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ſanctæ Annæ matris Beatiſſimæ Mariæ virginis.26.Iulij & alicubi ſancti Ioſeph mariti eiuſdem, & Venetijs ſanctorum Iob, Hieremiæ, Simeonis prophetæ, & ſancti Moyſi, & ſancti Zachariæ prophetæ patris ſancti Ioannis baptiſtæ, cuius caput honorificè etiam colitur Romę in Eccleſia Lateran. & ex inuocatione eorum, quę fit in commendatione animę morientium, & per illud cantici Ambro. Te prophetarum laudabilis numerus. Et patet in officio omnium ſanctorum, de Patriarchis, prophetis omnibus. Et in letanijs vbi omnes ſancti Patriarchæ & prophetę, & de Salomone no.32.quęſt.4. Salomon de pœnit. diſt.2. ſi enim in ver. Salomon. & per doct.in cap.ne innitaris, de conſtit. Ambr.in hexame.circa finem,& in li.Apologię Dauid.2.fol.de quorum ſanctitate vera non dubitatur, ergo.

Primę

Primæ partis. Art. prim.

CIrcà primum articulum primæ parts principalis, dico concludendum, magnam excellentiam ineſſe operibus & ſanctitati huius beati patris, quoniam religioſus profeſſus à iuuentute fuit, religionis obſeruantiſsimæ & ordinis ſancti Franciſci in ipſius religionis exordijs, votum implẽs maternum, pro obtenta miraculosè ſanitate ob merita ſancti Franciſci, ipſe teſtatur in deſcriptione vitæ breuioris eiuſdẽ, quam diffusè compilauit, circa finem eiuſdem ſcribẽs hæc verba. Voto enim pro me languente grauiſsimè, ad beatum patrem Franciſcum emiſſo à matre, cũ adhuc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis faucibus erutus & in robur vitæ incolumis reſtitutus, quod cum viua memoria teneam, vera nunc confeſsione confiteor, ne tantum beneficium reticens, ſceleris arguar vt ingratus, & idem commemorat ad finem deſcriptionis vitæ maioris eiuſdem. Ac tempore quo religio illa floruit in primitiua ſua obſeruantia, fundata principaliter in conſilijs Euangelicis, vt patet in c. exijt qui ſeminat, de verbo. ſigni. libr. 6. & in clemen. exiui de Paradiſo, eod. titu. & in extrauagan. Ioan. 22. quæ incipit, quorundam & ad conditorem, & quia quorundã &c. vnde neceſſariò eſt inſerendum, tam ſecundum theologos quàm ſecũdum canoniſtas, ꝙ omne idem opus meritorium, multò laudabilius & excellẽtius fuerit in eo poſt votum & profeſsionem, quàm in non vouente vel profeſſo, quia vouere opus eſt latriæ, quæ pręcipua virtus eſt inter mortales. Opus autem nobilis virtutis eſt omnino melius & meritoriũ, vt de latria, quæ eſt cultus & ſeruitus ſoli Deo debita, de conſecra. diſt. 4. c. venerabiles, not. in c. ſi. canonici, de offi. ordi. lib. 6. Item quia vouens non ſolũ quoad actũ, ſed etiã quoad poteſtatẽ ſubijcit ſe Deo, vt de cœtero aliud agere nõ poſsit, ergo plus dat (ſecundũ Anſelmũ in lib. de ſimilitudinib.) qui dat fructũ & arborẽ, quàm qui dat ſolum fructum. Item quia propter votum notabiliter voluntas firmatur in bonum; ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntatẽ firmata in bono ſecundum Philoſophum in Ethicis, & ſecundum Auguſtinum. Fœlix neceſsitas, quæ ad meliora nos compellit. Item no. in clemen. ſi dominum; ſuper verbo ſeipſum. de rel. & ven. ſanc. vbi etiam per Paulum, & Stephanum, & Cardinalem Floren. quia proprium arbitrium per profeſsionem à nobis abdicatur. 12. q. 1. nõ dicatis. Neceſsitas enim ex anteriori inclinatione procedens, in habituatis ad virtutem auget de perfectione virtutis, ratione nobilioris finis: vt ibi per eos, & comprobat Henri. de Gan. quolibeto. 13. q. 14. Sunt etiam in perfectiori ſtatu religioſi mendicantes, quàm alij: vt concludit Auguſtinus de Ancona in lib. de eccleſiaſtica poteſtate. q. 103. arti. 1. Vita nanque & mores, ſanctos faciunt ſacerdotes. 40. diſt. non nos, cum ſequenti. Iuuenis nanque pater iſte beatus Bonauentura ereptus de faucibus mortis miraculosè meritis ſancti Franciſci, religionem eius profeſſus eſt, cum eſſet ætatis circiciter. 22. annorum: in quo quidem ingreſſu tanta gratia recipi dicitur, quanta recipitur in baptiſmo, & remittitur omnis pœna ſecundum ſanctum Thom. ſuper. 4. diſtin. 4. q. 3. & ſecunda ſecundæ. q. 189. & habetur in cap. primo de filijs presbyterorum. 47. diſt. quantumlibet 1 & in autentico. de ſanctiſsimis Epiſcopis. §. nullam, verſic. 2. cap. primo de apoſtat. & c. cum deputati. de Iudæis. Et inter cætera laudatur de ſumma bonitate, & eminenti ſcientia, adeò quòd Alexan. de Ales magiſter eius ſæpè fuerit dicere ſolitus, ꝙ in illo videbatur Adam nõ peccaſſe, vt patet ex chronicis. Et hinc eſt, quòd Dyoniſius attribuit perfectionẽ religioſis; quos vocat monachos vel θεραπευτὰς therapeutas, id eſt cultores, à ſyncero Dei famulatu atque cultu: tanquam perfectis. Quę quidem perfectio licet ex obſeruantia præceptorum reſultet, quia ordinatur ad remouendum ea quæ ſunt charitati contraria, cum quibus ſcilicet charitas eſſe nõ poteſt, perfectius tamen reſultat ex obſeruantia conſiliorum, quæ ordinatur ad remouendum impedimenta actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur, vt matrimonium, & occupatio negociorum ſecularium, & ſimilia. Vnde dicit Auguſtinus in Enchiridion. Quæcunq; mandat Deus (ex quibus vnum eſt. Non mœchaberis) & quæcunq; non iubentur, ſed ſpeciali conſilio mouentur, ex quibus eſt, Bonum eſt homini mulierem nõ tangere: tunc rectè fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum, & in hoc ſęculo & in futuro. Ideò dixit Abbas Moyſes in collationibus patrũ, ieiunia, vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatũ, non perfectio ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per ipſa peruenitur ad finem, cum prius præmiſiſſet, quòd ad perfectionem charitatis illis gradibus conſcẽdere nitimur. Et ad hoc optimè facit. c. duę. 19. q. j. etiam facta comparatione bonitatis & difficultatis: cum religioſus totam vitam ſuam obliget ad perfectionis ſtudium, & attenta difficultate bene conſeruandi in religione propter artitudinem obſeruantię regularis: propter quam tanquã in agone contendens, ab omnibus ſe debet abſtinere iuxta doctrinam Apoſtoli. Et ideo dixit idem Diony. in 5. eccle. hierarchiæ. Eos qui nominantur Dei famuli, ex Dei potentia, ſeruitio, & famulatu vniri ad amabilem perfectionem. Ad quod facit, c. admonere, 33. q. 2. Et quia ad perfectionẽ charitatis primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, iuxta illud Matth. Si vis perfectus eſſe, & c. & ſecundum Greg. in 4. moral. & Auguſt. in lib. 10. confeſ. ad Deum loquentem & dicentem. Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Et idẽ Augu. in libr. 83. q. dicit, quòd nutrimentum charitatis eſt imminutio cupiditatis, & vbi perfectio, ibi nulla cupiditas. Et hinc eſt, quòd damnatus eſt Vigilantius, qui adæquabat diuitias paupertati: ſicut & Iouinianus, qui adæquauit matrimonium virginitati. Facit & illud. Sũt eunuchi. &c. facit etiam, quia per vniuerſalem obedientiam maximè imitantur Chriſtum, qui (vt ait Apoſtolus) Factus eſt obediens vſque ad mortem &c. & ideo ſuper his tribus votis etiam ſummus pontifex diſpenſare non poteſt, iuxta ea quæ plenè habentur in c. cum ad monaſterium, in fi. de ſta. monacho. & per Io. And. in mercu. Actus legitimi & ſemel Deo. de reg. iur. in 6. Votum autem huiuſmodi requiritur ad ſtatum perfectionis, iuxta Grego. ſuper Nume. 6. c. & ſuper Ezech. ibi. Cum quis omne quod habet &c. nam per votum paupertatis volũtariæ, res exteriores totaliter Deo offert. Per votum continentiæ offert totum corpus, abrenuncians eius maximis delectationibus. Per obedientiam offert in holocauſtum totaliter animam, & propriam voluntatem &c. per quam homo vtitur in omnibus potentijs & habitibus animæ. Facit de pœn. diſt. 2. c. ſiquis ſemel, & quod plenius tradidit per ſanctum Tho. in ſecunda ſecundæ, q. 86. & 87. & de mendicantibus præcipuè. 87. q. arti. 5. & q. 88. artic. 7. maximè accedente ei dignitate epiſcopali, &c. Et à religione non differt ſanctitas ſecundum eſſentiam, ſed ſolum ratione, vt plenè patet per ſanctum Thom. ſecunda ſecundæ, q. 81. arti. 8. & de religion. not. Ioan. Andr. in cap. is qui. de regu. libr. 6. & de regul. iur. c. non eſt ſine culpa, per Archid. de regul. capitulo ſecundo. eodem libro & 85. diſtinct. capitul. primo. not. in l. prima. C. de ſumma trinit. Et dicitur, quòd ſumma ratio eſt, quæ pro religione facit, l. ſunt perſonæ. ff. de relig. Vnde cum beato Grego.

Opus factũ ex voto, eſt magis meritorium, quã ſine voto.

De eccle. hierar. c. 6.

Exod. 2.

1. Cor. 7.

1. Cor. 9.

Matth. 19.

Matth. 19.

Philip. 2.

Ad ſtatum perfectionis requiritur votũ

Grego. Confidenter dicẽdum eſt, quòd oſtiis ſalutari poſt mortem non indiget, qui ante mortem Deo hoſtia ipſe fuerit, & hoc præcipuè vbi etiam concurrit ſtatus perfectiſsimus dignitatis epiſcopalis, vt in hoc viro glorioſo aſſumpto ad Epiſcopatum Cardina. Alban. vt probat Tho. ſecunda ſecundæ.

Articulus ſecundus.

AD ſecundum articulum eiuſdem primæ partis principalis, etiam dico concludendo, q̀ doctrina excellentiſsima huius beati patris maximum affert teſtimonium ſanctitatis, per quam in Dei Eccleſia velut ſplendor fulget firmamenti, & velut ſtella in perpetuas æternitates manſura, ad iuſtitiã valens fideles erudire, vt probat, c. ſuper ſpecula. de mag. & Hierony. ad Paulinum, & in prologo Bibliæ. capitulo quarto, & Daniel. 12. Eſt nanque doctorum ordo præcipuus in Eccleſia, cap. ex iniuncto, de hære. Ipſius nanque perlucida & ſalutaria documenta, almam matrem Eccleſiam illuſtrarunt, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: & per ea is, quaſi luminoſa lucerna ardensq; ſuper candelabrum in domo Domini poſita, errorum tenebras profugauit, & totius corpus Eccleſiæ irradiat tanquam ſydus matutinum. Eius etiam fœcunda facundia cœleſtis riui, gratia influente, ſcripturarum ænigmata reſeruauit, nodos ſoluit, obſcura dilucidauit, dubiaq; declarauit: profundis quoque ac decoris illius ſermonibus, ampla ipſius Eccleſiæ fabrica, velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia ſingulari, glorioſius ſublimata corruſcat, vt de alijs doctoribus dicitur in capitulo primo de relig. & vene. ſanct. libro ſexto, vbi ſacri Doctores Eccleſiæ adæquantur in ſolennitate officiorum Euangeliſtis. Et

Oſeę. 6.

hinc eſt, quòd Dominus, Oſeæ ſexto cap. ſe velle dicit ſcientiam Dei plus quàm holocauſtum, & quòd præualet teſtimonium doctrinæ etiam teſtimonio reſurgentis, vt patet Luc. 16. in fin. Et hinc dicit Zepherinus Papa quòd ſicut ſtellas cœli nõ extinguit nox, ſic mentes fideliũ inhęrentes firmamento ſacrę ſcripturę non obſcurat mundana iniquitas capit. ſicut. 38. diſtinct. & ſic fides catholica ampliatur, & dilatato ſui territorij loco funiculos ſuos facit longiores, & circuncingitur muro inexpugnabili bellatorũ, quibus reſiſtere valet aſcendentibus ex aduerſo, vt in cap. fina. de cleri. vel mona. Legitur autem dè hoc beato patre, quòd cum per ſolũ ſeptennium in religione ſtetiſſet, legit libr. ſententiarum in vniuerſitate celebri Pariſijs: De hinc poſt tres ſequẽtes annos cum cathedram magiſtralem rexiſſet, anno ætatis eius. 32. de primarijs in ordine habebatur. Fuit nanque ſibi tanquam infinitus theſaurus ſcientię, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitię Dei, pro

Sapien. 7.

pter diſciplinæ dona commendati: vt dicitur Sapien. Omne etiam in eo imperfectum ſcientiæ ſupereminentis, ſuppleuit perfectio charitatis non inflantis. cap. niſi cum pridem. §. pro defectu. de renuntiatio. & propter eam non eſt præſumendum ipſum fuiſſe vnquam immemorem propriæ ſalutis, capitulo cum in iuuentute: de prę ſump. quia, vt ait Sapiens, in animam male-

Sapien. 1.

uolam non introibit Sapientia, &c. Spiritus enim ſanctus diſciplinę effugiet fictum, & aufert ſe à cogitatio-

In epiſtola ad Ruſticũ monachum.

nibus quæ ſunt ſine intellectu, vt ibidem ſubditur. Et hinc dixit Hieronymus. Ama ſcripturarum ſtudia, & carnis vitia non amabis. Et diuitias nihil fecit in com-

Sapien. 7.

paratione illius. Sapien. ſeptimo: & à cogitatione laſciuiæ auertit animum, & carnem macerauit propter ſtu-

Eccle. 31.

dij laborem. Eccleſiaſt. trigeſimoprimo. Probatur pri-

1. Mach. 12.

mo Macab. duodecimo, ibi, habentes pro ſolatio ſanctos libros. Veruntamen in hoc beato viro exiſtimo eam fuiſſe infuſam magis quàm acquiſitam. Eſt enim acquiſitio ſapientiæ per inſpirationem velox & facilis, per ſtudium vero difficilis & tarda, ſecundum ſanctum Thomam, Pſam. 44. ex quinque ſignis quibus hoc à Theologis diſcerni conſueuit. Primò auctoritate Apoſtoli, primo ad Corinth. ſecundo. Secundò auctoritate ſapientis, qui ait. Cum ſimplicibus eſt ſermocinatio

Prou. 3. & 11.

eius. Vbi ſapientia, ibi humilitas. Tertiò quando in omnibus vera loquitur ſine admiſtione alicuius falſitatis, ergo à Spiritu ſancto, qui doctor eſt veritatis. Quartò quando in omnibus loquitur conformiter ad ſacram ſcripturam, & ſanctorum doctrinam: quia ſuſpecta eſt omnis veritas, quam non confirmat ſcripturarum auctoritas, ſecundum Richardum. Quintò quando iuuatur miraculis, & approbatione ſanctitatis à Dei eccleſia communi voto, per quod excluditur omnis error, ſecundum quòd hæc omnia plenè examinauit Ioannes, de tur. cre. olim magiſter ſacri palatij, ac demum Cardinalis ſancti Sixti, & Epiſcopus Sabinen. in ſuo defenſorio reuelationum ſanctæ Brigidæ, circa principium: & ab Alſonſo Eremita olim Epiſcopo Geñ. in eius prologo, in libros reuelationum eiuſdem ſanctæ: pro quibus eſt dictum, cap. cum ex iniuncto, de hęred. iuncta multitudine librorum per eum compilatorum, & mira deuotione ex illis reſultante, & paruo temporis ſpacio copia librorum, & maxime illius extrinſecis occupationibus, &c. Et dicendum quòd licet ſecundum theolo. communiter concludatur, tres tantum fore aureolas, quæ ſunt mẽtis ſpirituale gaudium veniens ex corpore præexcellenti & priuilegiato, quarum vna datur matyribus, ſecunda verò prædicatoribus, tertia autem virginibus vltra quatuor dotes animæ glorificatæ, & quatuor corporis glorificati. iuxta illud Pauli, Stella enim differt à ſtella in claritate, 1. Cor. 15.
ſic & reſurrectio mortuorum, & cætera. De quibus plenè per magiſtrum. 49. diſtinctio. quarta & ibi plenè per ſanctum Thom. & alios Theologos. Item vltra quatuor delitias quas habuerunt in pręſenti, ſcilicet lumen Dei, bona opera, virtutes, & quietem mentis, dicit Tho. Iſa. lib. quòd ſancti in gloria habent plenam Dei viſionem, perfectam dilectionem, copioſam refectionem, & eminentem auctoritatem. tamen ſecundũ Ioannem de Tur. Cre. in libr. de quæſt. euangeliorum annuorum, quem direxit cætui Cardinalium. Dicendum eſt, quòd eadem aureola quæ debetur prædicatoribus, etiam debetur doctoribus. iuxta illud. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cœlorum. & nota gloſſ. ſuper illud. Vt ſciatis quàm ſit emi- Matth. 5.
nens &c. quòd crementum quoddam habebunt ſancti doctores, vltrà id quod alij communiter habebunt. Itẽ quia ſicut per martyrium & virginitatem obtinetur perfectiſsima victoria, de carne, & mundo: ita etiam perfectiſsima contra Diabolum obtinetur, quando aliquis non ſolum Diabolo impugnanti non cedit, ſed etiam eum repellit per doctrinam; ideò doctrinæ aureola pariter debetur, per quam non ſolum à ſe ſed etiã ab alijs repellit: qñ. ſ. doctrina eſt de pertinentibus ad ſalutẽ, vt in caſu noſtro & principaliter ſcribitur actu ad gloriam Dei, hoc. n. inter ſpirituales eleemoſynas & arma ſpiritualia cõputatur. Etiã quia vſus doctrinę ex voluntate procedit, quæ per charitatẽ informatur à Deo infuſam. Nec exaltatio in hac vita diminuet alterius vitę præmium, nõ quærenti gloriã propriam, ſed exaltationem in vtilitatem aliorum conuertenti ex ea ſibi mercedem in cœleſtibus acquirendo. Hoc vult in pri- Libro de virginitate.
ma quęſtione de Beato Thoma de Aquino. Dicit etiã Auguſtin. Nemo (quantum puto) auſus fuerit virginitatem præferre monaſterio &c. & foret peruerſitas ſecundum Auguſtinum, lectioni nolle obtemperare, Libro de operibus Monachorum.
dum vult enim vacare, quod non ſolum debet intelligi, in doctrina & lectione eorum quæ ſunt ſecundum pietatem, ſecundum Apoſtolum. Sed etiam alijs do- Adituũ 1.
ctrinis

ctrinis vacare poſſunt religioſi, quorum tota vita diui-
nis obſequijs mancipatur, inquantum ordinantur ad
ſacram doctrinam. ſecundum Auguſtinum dicentem.
In fine ſe- Nos dum negligentes eſſe non extimamus, quos hære-
ptiſ libri tici notionum & ſcientiæ fallaci pollicitatione deci-
Muſicę piunt, tardius incedimus conſideratione ipſarum via-
ſuę. rum, quod tamen facere non auderemus, niſi multos
pios Eccleſiæ filios eadem reuellendorum hæretico-
rum neceſsitate feciſſe videremus. De quo per ſanctũ
Thom. in opere aureo ſuper quatuor libros Euange-
liorum, decimonono, capitulo quinto, & ſecunda ſe-
cundæ. quæſtio. 38. articul. 5. quæſtio. 81. & 82. per to-
tum: quæ tamen omnia recipiunt determinationem,
de qua in cap. non magnopere. & in cap. fin. ne cleri. vel
monac. ne antiqui hoſtis inuidia, in Angelum lucis ſe
2. Cor. 11. more ſolito transfiguret &c. iuxta Apoſtolum & cap.
licet. de regu. cum ſimi. & 36. diſtinct. 10. qui Eccleſiaſti
ci. cum ſequenti. & 35. diſtinct. florentinum. & per to-
tas diſtinctio. plenè hæc examinantur. Ad hoc autem
præcipuè attendantur opera eius ſuper libr. ſententia-
Oĩa ope- rum, ſuper quatuor Euangeli. Compendium theolo-
ra quę cõ giæ. Libellus inſtructionis nouitiorum minor, & li-
poſuit D. bellus maioris introductorij nouitiorum. Apologia.
B. Arbor vitæ. Item ad fratrem innominatum, & de par-
tibus domus religioſæ. Dialogus, Centiloquium, & de
vita Chriſti de paſsione Chriſti. Epiſtola ad Michae-
lem Imperatorem, ad ſuam ſororem de Philomena.
Aliud compendium paſsionis Chriſti. Epiſtola ad ſo-
rorem ſanctæ Claræ. Item de conſideratione. Item de
meditat. Enchiridion. ſeu cumulus orationum, de di-
uiſione rerum vniuerſi, de quatuor operibus religioſo-
rum, ſermones, ſophiſmata, de decem præceptis. Item
ſuper Eccleſiaſten. Item ſuper Lucam in appar. ſpiritus
Domini ſuper me. In quibus libris apparet tantus ar-
dor eius in diuinum amorem, quòd præcipuè appro-
priatur ſibi hoc nomen Seraphicus doctor, ita quòd
non alteri cuiquam ex cunctis doctoribus ſacris. Itine
rarius mentis in Deum & in ſeipſum. Pharetra, & de
ſtimulo amoris. Defenſorium ordinis mendicantium.
Legendę. Officia. Arbor crucis, & de ſeptem viſioni-
bus, & de ſex alis Seraphin, & quamplura alia vt me-
rito de illo cantare poſsit Eccleſia. Iſte eſt qui magnas
virtutes operatus eſt, & omnis terra doctrina eius re-
pleta eſt &c. Etſi fortè nonnulli theologi aſſerantur
tenere contrarium eius, quod ipſe aliquando determi-
nat: dico non eſſe faciendam vim aliquã, tum propter
not. per Inno. Hoſti. & Ioan. And. & alios in c. ne inni-
taris. de conſtitu. per not. in c. literas. de reſtit. ſpol. tùm
etiam propter proteſtationes conſuetas &c. per c. dam
natus. de ſum. trini. cum ibi notatis.

Artic. tertius.

AD tertium dico concludendũm cũ beato Tho
ma in quolibet. 5. artic. 22. & cum ad opus prę-
laturæ maxima requiratur idoneitas: vt patet
In Paſto- per Gregor. dicentem. Tantum actionem populi de-
ra. c. 1. ſe- bet actio prælati tranſcendere, quantum diſtare ſolet à
cundę par grege paſtoris vita: ad quod humana fragilitas ſecundũ
tis. proprias vires ſufficiens non eſt. ſecũdum Apoſtolum.
Et ob hoc quis etiam idoneus poteſt aliquando, & de-
2. Cor. 3. bet laudabiliter, conſiderans proprium defectum, ex
humilitate officium prælationis recuſare, ſicut Hiere-
Hier. 1. mias dixit. Neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et hinc
eſt, quod dicit Gregor. 18. moral. quòd prælatio pro-
Iſa 6. pter meliorem intentionem fugienda eſt. Item quia
Lib. 19. de valdè difficile eſt, purgatum ſe quemlibet poſſe agno-
ciuit. Dei. ſcere, ſicut agnouit Iſaias: prælationis officium tutius
cap. 19. declinatur, non tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipien-
dum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur. Vnde Auguſti-
nus ait. Superior locus ſine quo populus regi non pò-
teſt, & ſi ita teneatur vt decet, tamen indecenter appe-
titur. Ocium enim ſanctum quærit charitas, verita-
tis negocium iuſtum ſuſcipit neceſsitas charitatis. Bea
tus igitur Bonauentura noſter, vt patet ex chronicis,
cum per Clementem quartum fuiſſet ad Eccleſiam
Eboraceñ. in Anglia opulentiſsimam promotus, ad
pedes Papæ ſe contulit, & epiſcopatui prædicto hu-
militer ceſsit, cuius Papa reſignationem admittens,
hæc verba protulit. Sta in teſtamento tuo, & in illo
colloquere, & in opere mandatorum tuorum vete-
raſce: verum cum de anno. 1274. vocatus fuiſſet à
Gregor. 10. coactus ad Cardinalatum, & Epiſcopa-
tum Albañ. aſſumptus fuit, tempore quo Lugduneñ.
concilium generale celebratum fuit, ob cuius præſen-
tiam & ſcientiam multa de nouo ſtatuta ac vetera re-
formata & renouata fuerunt, & cætera. præcipue. cap.
religionum diuerſitas ſituatum in tit. de religio. domi.
libro ſexto & iuxta ſententiam Sancti Thom. de qua
ſupra determinatur, olim in ſcripturis, & ibi not. de
Epiſcopo Mutiñ. qui dixit volens nolo, & nolens vo-
lo. c. ſciendum. & c. qui Epiſcopatum. 8. q. 1. cum ſi, &
not. per Innoc. in c. cũ in iure. de elect. & habetur in c.
quàm ſit eodem titulo. libro. 6. & 23. q. 4. diſplicet. &
40. diſtinctio. ante omnia. not. 1. quæſtio. 6. ſicut. & 7.
quæſtio. 1. ſcias. & 16. quæſtio. 1. nos autem. & ſimu-
lans renuere etiam cauſa humilitatis peccat. 22. quęſt.
2. cum humilitatis. & capitu. fin. de pręſumpt. & not.
in dicto capit. ſicut. & per legiſtas in leg. ſi quemquam.
C. de Epiſcop. & cleric. de his tamen plenius traditur
per eundem Sanctum Thom. in ſecunda ſecũdę. quę-
ſtio. 86. artic. 3. Fuit ergo ſtatus vitę eius omni ex par-
te perfectus, tum quia religioſus ordinis mendicãtium
ſancti Franciſci, & in primordijs quibus in omnimo-
da perfectione floruit ipſe ordo: tum quia Epiſcopus
Cardinalis Albañ. & ſic de ſummis: tum etiam quia re-
ligionem profeſſus fuit ex voto, cũ meritis ſancti Fran
ciſci, de faucibus mortis fuiſſet ereptus, vt ipſemet te-
ſtatur in fine legendę eiuſdem ſancti Frãciſci: Pro qui-
bus allegare ſufficiat ſanctum Thom. ſecunda ſecun-
dę. q. 184. vſque ad fin. libri & q. 88. artic. 6. & ſimile de
Samuele. 1. Reg. cap. 1.

Artic. quartus.

AD quartum dico concludendum, ſufficere eas
virtutes, quas exprimit hymnus confeſſorum
(qui creditur fuiſſe Ambroſij) vt patet per Gui
lelmum in rationali diuinorum libro 5. de diuinis offi-
cijs. In capit. eſt autem. in tertia cartha. ibi. qui pius. 86.
diſtinct. qui clementiam non habet, nec indutus eſt vi-
ſcera miſericordię, & lachrymarum: quamuis ſpiritua-
lis ſit, non adimplet legem Chriſti &c. prudens ſicut
ſerpens, & ſimplex ſicut columba. Vt dicit Dominus. Matt. 10.
Humilis iuxta not. in clemen. 1. de religio. domi. & ſe- & 11.
cundum illud. Diſcite à me &c. & per Archi. 22. quęſt. Luc. 6.
2. cum humilitatis. & ead. quęſt. contra mores. 86. diſt.
quando. Pudicus. Impudicus oculus, impudici cordis
eſt nuncius. 32. quęſt. 5. nec ſolo, hęc ſola Deo cum fi-
ducia &c. in auten. de lenon. §. ſcimus. coll. 6. Sobrius.
cap. à crapula. de vi. & hone. cleri. cap. j. de relig. & vene.
ſan. Caſtus contra bigamiam, & numeratur inter fru- Gal. 5.
ctus ſpiritus ab Apoſtolo. Fuit & quietus, id eſt non
percuſſor ſed modeſtus. Modeſtia veſtra nota ſit om-
nibus hominibus inquit Paulus. 41. diſtinctio. per to- Phil. 4.
tum, & numeratur etiam inter fructus ſpiritus. Vitan-
dum pręſens, vegetauit eius corporis artus, quòd om-
nia iſta concurrant in eo innuit euidenter perfectus ſta
tus eius, ſcilicet religio mendicantium ſancti Franci-
ſci, de qua ſupra dixi. licet Hoſtieñ. videatur plura re-
quirere,

quirere, in confirmando in Epiſcopum, & ſimiliter in canonizando in ſanctum, in ſum. de elect. §. quis eligitur. verſic. canon tamen antiquus, dicens quòd confirmandus in Epiſcopum, debet eſſe natura prudens, docibilis moribus, temperatus vita, caſtus, ſobrius, ſuis negocijs ſemper cauens, humilis, affabilis, miſericors, liberalis, in lege Domini inſtructus, in ſcripturarum ſenſibus acutus, in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatus, & ante omnia fidei documenta ſimplicibus verbis aſſerens, ideſt patrem & filium, &c. allegat. 23. diſtinct. qui Epiſcopus. 41. diſtinct. capitu. vltimo. Et quia Petrus dicit quòd talem oportet eſſe Epiſcopum, vt pro ingenio addiſcentium ſemetipſum poſsit aptare, &c. Debet igitur valde eſſe eruditus & doctus, irreprehenſibilis, & maturus, & pauidus ſicut fuit Clemens. Debet etiam ſingulos iuuare prout poterit, ſingulos portare, & ſingulos releuare. 8. quæſtio. 1. oportet. & capit. ſequen. & ideò dicit Auguſtinus, nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, & laborioſius, & periculoſius, Epiſcopi vel Diaconi officio: ſed nil apud Deum beatius ſi eo modo militetur, quo noſter præcipit Imperator, ideſt Deus, Sed nil facilius nil ve leuius & acceptabilius, ſed & nihil damnabilius ſi perfunctoriè res agatur. 40. diſtinct. ante omnia, & ſubdit. Hanc vltimam partem multi tenent. Deus adiuua me & ſaluus ero, multa enim de prædictis, immò ferè omnia in multis deficiunt, conſulo ſi talem habere poteris, ipſum eligas: ſed qui talem voluerit, ipſum fabricet de nouo, quia res penè contrà naturam eſt, vt homo ſine peccato ſit: tamen eligendus eſt cuius reſpectu cæteri de Eccleſia grex dicantur. 30. diſtinctio. vnum. §. nunc autem. tamen quicquid dicatur ſufficit, quòd bonus eligatur. 16. quæſtio. vltim. monaſterium. Sed ego dico, quòd ex eo, quòd iſte beatus Bonauentura fuit electus in generalem ordinis à bonis, videtur ſufficiens reſultare notitia de meritis eius, tanquam de auditu à bonis 2. quæſtio. quinta, hoc videtur ſed amplius quia fuit electus in Cardinalem à Papa Honor. & procedente ad hoc cum maxima maturitate per not. in capitu. 1. de ſerui. ſicut dicit etiam Ioan. Andr. de auditore rotæ in cap. quod ſicut, de elect. Latius diſcurrit in his idem Hoſtienſ. in ſum. de temp. ordin. examinans ſingula de quibus. 1. ad Thim. capitu. 3. & ad Tytum, & Gratianus à 35. diſtinct. vſque ad 1. & a. 71. diſtinct. vſque ad 87. Dignus enim reputatus ad vnum ordinem, non debet ad alium indignus reputari, cap. accepimus, de æta. & qualita. 74. diſtinctio. geſta. 1. quæſtio. 1. ſicut Chriſtus, capitu. nonnulli, de accuſat. capitu. in præſentia, de ſentent. excommunic. leg. qui ſciens, ff. de lib. cauſa. leg. ſi vxor, in fin. ff. de adul. & art. in leg. vno atque vxore, ff. ſolut. matrimo. Et dicendum eſt ſufficere iſtas, quia qui habet has omnes habet, ſicut contra de vitijs dicitur, de pœnitent. diſtinctio. 5. capitul. defleat, & capit. fratres, & capitu. dolendum, de regul. iur. capitul. defleat. 32. quæſtio. prima cum renunciatur, plenius pater per Sanctum Thom. 2. 2. in pluribus locis. Et quantum ad pietatem attinet, dico, quòd eſt ſpecialis virtus inquantum parentibus, & patriæ, & his qui ad hoc ordinantur, officium, & cultum impedit, quia eſt connaturale principium producens in eſſe, & gubernans, vt declarat ſanctus Thom. ſecunda ſecundæ. quæſtio. 101. articu. 3. Dicit tamen Ambro. ſuper Lucam, quòd neceſsitudini generis, diuinę religionis pietas anteſertur. Et Hieron. in epiſtola ad Heliodorum. Per calcatum perge patrem &c. ſummum genus pietatis eſt, in hac re eſſe crudelem. An verò & quomodo occaſione religionis, prætermittenda ſint pietatis officia in parentes, plenè dicit idem Sanctus Thom. vbi ſupra, articu. quarto. Eſt etiam pietas donum ſpiritusſancti, correſpondens virtuti iuſtitiæ & beatitudini mititudinis diffundens corda miſerationis ad proximum, contra crudelitatem. Et mitis eſt ſemper qui prius pauper fuit, & poſsidet terram & ſeipſum. Et comparatio obſeruantiæ ad pietatem, attenditur ſecundum diuerſas habitudines diuerſarum perſonarum ad nos, quos reſpicit vtraque virtus ſecundum eundem Sanct. Tho. 2. 2. quæſtio. 102. ar. 3. Differt autem à miſericordia, & beneficientia, eleemoſyna, & charitate, vt plenè deducit idem Sanct. Tho. 2. 2. quæſtio. 30. & 31. ſub tractactu de charitate, propriè ſumendo &c. quia miſericordia eſt compaſsio alienæ miſeriæ. Et beneficientia importat bonum facere proximo. Charitas autem eſt amor, fundato ſuper communicatione hominum ad Deum, & eſt ſpiritusſanctus mentem inhabitans. Eleemoſyna autem eſt actus miſericordiæ, & conſequenter ſunt diuerſa licet connexa. Quantum autem attinet ad prudentiam, ad quam pertinet applicatio rectæ rationis ad opus, quod non fit ſine appetitu recto, & non ſolum habet rationem virtutis, quam habent aliæ virtutes intellectuales, ſed etiam quam habent virtutes morales, quibus connumeratur, & cum prudentia ſit in ratione, diuerſificatur ab alijs virtutibus intellectualibus, ſecundum materialem diuerſitatem obiectorum. A virtutibus autem moralibus diſtinguitur ſecundum ſormalem rationem potentiarum diſtinctiuam, vt plenè deducitur per Sanct. Thom. 2. 2. quęſtio. 47. articu. 4. & 5. & in articu. 6. ſubdit quòd ad prudentiam pertinet, diſponere de his quæ ſunt ad finem, & qualiter & per quę homo in operando, pertingat medium rationis, pertinet ad diſpoſitionem prudentiæ, & ad illam bene conſiliaturam pertinet præcipere. Et dicit Auguſt. in lib. de mori. Eccl. quòd prudentiæ ſunt excubiæ atque diligentiſsima vigilantia, ne ſubrepentè paulatim mala ſuaſione fallamur, & habet ſe ad bonum priuatum, & ad bonum commune multitudinis, & ſic eſt tam politica, quàm œconomica, & monaſtica, & conuenit vnicuique inquantum participat de regimine & gubernatione, & eſt perfecta, quæ ad bonum finem totius vitæ recte conſiliatur, iudicat, & præcipit, quæ in peccatoribus eſſe non poteſt. Vnde Gregor. in 2. moral. cæteræ virtutes niſi ea quæ agunt, prudenter agant, virtutes eſſe nequaquam poſſunt, & cum omnes virtutes ſint connexæ, concurrunt etiam cum gratia, & quia non eſt circa finem, ſed circa ea quæ ſunt ad finem, non eſt ſimpliciter naturalis. Et quia conſiſtit principaliter in applicatione ad opera obliuio vniuerſalis cognitionis, id quod principale eſt in ea non auſert, licet aliquod afferat impedimentum, vt patet per Sanct. Thom. vbi ſuprà. Huic correſpondet donum conſilij, & miſericordia beatitudo: ideò illi congruit præmium miſericordiæ ſuperabundans, & excedens ſaturitatem. Maxima profectò elucet prudentia beati patris noſtri Bonauenturæ, in ſedando diſcordias inter Prædicatores & minores in capitulo Pariſijs celebrato, de anno. M.CCLXVI. circa inquiſitores hæreticæ prauitatis, & tranſitus de vna religione ad aliam, & inquantum diſtinxit Prouincias, & quamlibet voluit habere ſuum pręſidentem, & in ſtatuẽdo prouinciarum omnium numerum, & cætera. Magnum etiam conſilium eius relucet, ex geſtis concilij Lugdunen. 2. & cęt. & in capitulo generali Narbonen. vbi conſtitutionibus ordinis formam dedit, &c. Et licet Philoſophus. 5. Ethicor. dicat impoſsibile eſſe, prudentem non eſſe bonum, quandoque ſumitur prudentia in malum, capitu. de illis, de deſponſal. impuber. Et 6. Ethicor. dicit idem Philoſophus. Prudentes illos exiſtimamus, qui ſibi & alijs poſſunt ſpeculari. Et Egidius de regimine principum, capitul. 7. & capitul. 8. ponit. 7. partes prudentiæ impropriè autem ſumitur. 22. quæſtio. 1. quo caſu & in capitul. final. de deſponſal. impuber. Et ſerpentina

prudentia

prudentia eſt, canere à ſupplantantium inſidijs.6.q.1. ex merito, in fin.ſicut ſimplicitas columbina eſt, cuiquam non machinari dolos. Sancti nanque quæcunque agunt, in conſpectu Dei agunt, de pœniten.diſtin. 1.capitul. verum. Circa humilitatem verò quæ eſt de ſpeciebus modeſtiæ, quæ modeſtia eſt pars temperantiæ, dico humilitatem eſſe virtutem temperantiæ, & refrenantem animam, ne immoderatè tendat in excelſa quæ ſunt ſupra ſe, ſecundum regulam quam habet in cognitione: vt ſcilicet aliquis non ſe exiſtimet eſſe ſupra id quod eſt, & ſic iuxta illud. Neque ambulaui in

Pſal.30.

magnis neque in mirabilibus ſuper me &c. circa appetitum boni ardui præter rationem rectam, quod eſt cum homo cõſiderans ſuum defectum, tenet ſe in infimis ſecundum ſuum modum, & ſic in ſui ratione, reportat quandam laudabilem delectationem ad ima, in interiori motu animæ, hoc eſt principaliter in interiori electione mentis. Et eſt moderatiua motus appetitus, & regula quædam directiua eius, ex cognitione proprij defectus. Reſpicit etiam propriè reuerentiam, qua homo Deo ſubijcitur, & per quam homo ſecundum id quod eſt, debet ſe cuilibet proximo ſubijcere, quantum tamen ad id quod eſt Dei in ipſo, abſque eius humilitatis præiudicio: poſſunt dona propria præferri donis Dei, quæ apparent alijs collata, & in ea fundantur omnia Eccleſiæ ſacramenta, & opponitur ſuperbię vitiorum reginæ. Nec requirit humilitas, vt aliquis id quod ſuum eſt, in ſeipſo ſubijciat, ei quod eſt hominis in proximo: licet poſſit reputari aliquid boni eſſe in proximo, quod ipſe non habet, vel aliquid mali in ſe eſſe, quod in alio non eſt, & ſic poteſt ſe ei ſubijcere per humilitatem. Reprimit itaque humilitas motum ſpei, qui eſt motus ſpiritus in magna tendentis, & ideò rectè dicitur pars temperantiæ, contenta ſub modeſtia. iuxta illud Petri. In corruptibilitate quieti ac mo-

1.Pet.3.

deſti ſpiritus. Facit autem hominem benè ſubiectum ordinationi quantum ad omnia, ſicut quęlibet alia virtus facit quantum ad aliqua, quibus eſt potior poſt virtutes theologicas, & intellectuales, quæ reſpiciunt ipſam rationem, ac poſt iuſtitiam præſertim legalem. In ea tamen principium, & radix eſt reuerentia, quã quis habet ad Deum. Ex cuius interiori diſpoſitione, procedunt quædam exteriora ſigna in verbis, & factis, & geſtibus, quibus id quod interius latet manifeſtatur, ſicut in cæteris virtutibus accidit, quæ ſigna in duodecim gradus humilitatis conuenienter diſtinguuntur, vt magiſtraliter deducit Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 161. articulo ſexto, & in regula ſancti Benedicti, licet Anſel. in libro de ſimilitudinibus, ponat tantum ſeptẽ gradus. Aliqui ponunt tantum tres gradus, & decem indicia, vt Caſsia. & glo. Matt. tertio. Qui quidem omnes gradus, & indicia, nedum ſufficienter ſed abundanter, & cum omni iuſtitia, in beato patre noſtro Bonauentura floruerunt: vt ex geſtis eius, & chronicis ordinis, & libris per eum compilatis patet expreſsè. Et magna perfectio fuit huius patris in adimplendo votum matris, & profitendo religionem, per ea quæ habentur cap. licet de votis. Circa pudicitiam autem, quæ ſecundum Auguſtinum, eſt quædam virtus animæ, à pudore dicta, in qua verecundia ſignificatur: dico eam propriè eſſe circa illa, de quibus homines magis verecundantur, hoc eſt, de actibus venereis, ſecundum eũdem

Primo libro de ciuit. Dei, cap.18.

Auguſtinum. Et attenditur propriè & præcipuè, circa ſigna venereorum, ſicut ſunt aſpectus impudici, oſcula, & tactus, & quia hæc ſolent magis reprehendi, ideò pudicitia magis reſpicit huiuſmodi exteriora ſigna, quàm mixtionem veneream: & ordinatur ad caſtitatem, nõ vt virtus ab ipſa diſtincta, ſed ſicut exprimens caſtitatis circunſtantiam quandam, licet interdum vnũ ponatur pro alio, & eſt virtus refrenans inobedientiam

Lib.14. de ciuit. Dei cap.17.

genitalium membrorum, quæ non ſubijciuntur imperio rationis, vt infra ſubijciam, dum de caſtitate loquar. de quo.33. quæſtio.5. nec ſolo. cum ſe. & in clement. ad noſtram. verſicul.7. de hære. & per Sanctum Thom. ſecunda ſecundæ. quæſtio.154. articulo quarto. Aliter tamen capitur Impudicus in capitul. cum decorem. de ſi. presbyt. & eſt pudor corporis, pudicitia mentis, ſecundum Papy. & Archid. 32. quæſtio.2. pudor facit, cap. de adul. l. ita pudor. In prooemio autem decreta. ſuper verſic. pudicus exponitur, id eſt caſtus: & dicitur in capit. 1. 43. diſtinct. quòd pudicus debet eſſe ſacerdos & monachus, vt verbis pudorem indeſinenter oſtendant: habetur in auct. quomodo oportet Epiſcopo. §. neque autem. & ff. de iniurijs. leg. ſed & quæſtionis. §. fina. vbi fit iniuria ſi attendatur pudicitia, facit. 37. quæſtio.1. capitulo vltimo, & in cap.3. 22. quęſt. 5. dicitur quòd eſt virtus animi, quæ violentiam non ſentit, facit inſtitu. de noxalibus. §. fina. Circa ſobrietatem, quæ eſt per ſe ſpecialis virtus, conſeruans bonum rationis contra omnem potum, à quo poſſet impediri rationis vſus, ex fumoſitate cerebrum perturbante: ſicut abſtinentia conſeruat contra omnem cibum, nę per immoderãtiam delectationis, bonum rationis abſorbeat ſua ſpeciali ratione, nõ autem inquantum ſunt nutritiua. Et ſumitur à menſura, qnati briam ſeruans, id eſt menſuram propriè. iuxta illud Eccleſiaſtici. Sanitas eſt animæ & corporis ſobrius potus. Vinum mul- Eccle.31.
tum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Sumitur etiam communiter nomen ſobrietatis, in quacunque re & materia per ſimilitudinem quandã, in qua non tantum nocet exceſſus, ſicut in potu in quo menſura eſt maximè neceſſaria, & cætera. cuius oppoſitum eſt ebrietas. Dico tamen, quòd nullus potus ſicut nec cibus (ſecundum ſe conſideratus) eſt illicitus, iuxta illud. Non quod intrat per os coinquinat homi- Matt.15.
nem: niſi per accidens, vel ex conditione bibentis, cum à vino de facili læditur, vel ex ſpeciali voto obligatur ad vinum non bibendum, aut ex modo bibendi, ſcilicet excedendo menſuram, aut ex parte aliorum qui ex hoc ſcandalizãtur, aut ad perfectè ſapientiam recipiendam &c. vt clarè deducitur per S. Thom. ſecunda ſecundæ. q.149. per totum. & per Gratianum. 35. diſtin. Eccleſiæ. & cap. luxurioſa, & per totum. & diſtin. 44. per totum. Circa caſtitatem dico, quòd inquantum eſt ſecundum rationem operans, concupiſcentiam caſtigans & refrenans, virtus eſt propria, & habens in venereis rationem virtutis, inquantum autẽ habet delectationem in ſuo actu, connumeratur inter fructus, cuius oppoſitum eſt luxuria. Communiter etiã ſumitur inquantum abſtinet ſe, ne delectabiliter alijs cõiungatur contra debitũ diuini ordinis, probatur in c. Nicena. 30. diſt. vbi idem nota. de ſobrietate, & tunc etiam dicitur caſtitas ſpiritualis, retrahens humanam mentem, ne rebus illicitis delectabiliter coniungatur: cuius ratio principaliter in charitate cõſiſtit, & in alijs virtutibus theologicis, quibus mens hominis coniũgitur Deo. Diſtinguitur ergo propriè ab abſtinentia, quæ eſt circa delectationes pertinẽtes ad vſum ciborũ, quia ipſa refrenat vſum concupiſcentiarum venerearum, quæ ſunt vehementiores & magis opprimentes rationẽ, quàm delectationes ciborum & potus, & ſic ſecundũ proprias & ſpeciales rationes inter ſe differunt, abſtinentia, ſobrietas, & caſtitas, & temperantia ipſa, cuius illę ſunt partes ſubiectiuæ, ſicut etiam & pudicitia &c. Item & continentia quæ eſt pars potentialis ipſius temperantiæ, inquantum largè accipitur nomen virtutis, pro quolibet principio laudabili operum, & reſiſtit concupiſcentijs prauis, quę in hoĩe vehementes ſunt, & eſt hæc ſola cũ fiducia potens Deo hoĩum aĩas præſentare, vt in auct. de lenonibus. ſancimus, & eſt Deo placens, quam non

necesſitas

neceſsitas ſed voluntas facit.24.q.5.ſed tunc,& non niſi Deo inſpirante habetur.28.diſt.de his facit.l.di.quia tua, vbi dicitur paucos inueniri caſtos. facit de Epiſco. & cle.ſi quenquam. Circa quietudinem dico, illam ſumi poſſe pro modeſtia, quæ eſt pars potentialis temperantiæ, & eſt moderatiua eorū, quę minus difficile eſt refrenare ſecundum San. Thom.ſecunda ſecundæ. quęſt.160.per totum,& tam de illa quæ conſiſtit in exterioribus motibus corporis, qui ſerio aguntur & laudis, quam de ea quę conſiſtit in apparatu,&c.& in hoc differt à temperantia quæ eſt moderatiua difficiliū, & à clementia quæ eſt moderatiua pœnarum contrà crudelitatem, & à manſuetudine quę eſt moderatiua iracūdiæ,& ab humilitate de qua ſupra, & à ſtudioſitate, quæ eſt pars integralis ipſius temperātiæ, quę proprie dicitur circa cognitionem, & importat vehementem applicationem mentis ad aliquid ſecundum rationem virtutis, & ſic differt à curioſitate, qua quis vtitur ad peccandum,&c. poteſt etiam ſumi pro manſuetudine & clementia,quæ ſunt partes integrales temperantiæ, de quibus per San.Thom.ſecunda ſecundæ.q.152.per totum. poteſt etiam ſumi pro pacifico inquantum eſt actus charitatis.vt patet per San.Thom.ſecunda ſecundę.quæſt. 160.art.29.vt ſic ſumatur pars. pro toto & concludatur.Omnis charitas & iuſtitia,& omnis denique virtus canonizatis, prout concurrit in beato patrē noſtro Bonauentura,&c. Et ſciendum,quod quies nobis appetenda eſt pro lucro multorum, aliquando tamen poſtponenda.8.quæſt.1.in ſcripturis,& eſt quieta tranquillitas,vt pax vnde quieſcamus,& ſine turbatione ſimus,ſecundum Archid.de offic.leg.cap.1.lib.6.in verſi. quiete. & in verſi. quieſcamus,& quieti eſſe debent ſerui Dei à ſtrepitu cauſarum. cap.1. de ſyndico. Meritò ergo de hoc beato patre, Eccleſia ſancta Dei cantare poterit, atq; perlegere. Iſte eſt qui ante Deum magnas virtutes operatus eſt, & omnis terra doctrina eius repleta eſt, ipſe intercedat pro peccatis omnium populorū.Iſte eſt qui cōtempſit vitam mundi,& peruenit ad cœleſtia regna.Meritò etiam de eò poterit Eccleſia ſolenniter & publicè decantare. Qui pius prudēs,&c.& hic vana terrę gaudia & lutulēta prędia,&c. Item ieiuna membra deferens, dapes ſupernas obtinet: & hic vir deſpiciens mundum,&c. & alia in quibus in officio cōmuni confeſſorum. preſertim maiorum inter quos enumerari debet, cum fuerit Epiſcopus Cardinalis Albanen. vnus de ſex maioribus Epiſcopis vrbis Romæ, &c. De quo reperitur in quibuſdam memorialibus magiſtrorum cæremoniarum antiquis, & idem per omnia habetur in chronicis ordinis ſancti Franciſci, vbi tractatur de nono generali in prima columna anno Domini 1274.quadam die lunę quę erat.7.mēſis Maij. Dominus Gregorius Papa.X. cœpit conſilium generale celebrare in ciuitate Lugdunen. propter Sarracenos principaliter, qui inuaſerant terram ſanctam. In eodem cōcilio papa contrà voluntatem Cardinalium promulgauit. c. vbi periculum,de electis.lib.6.cum.12.alijs ſequentibus. Eodem anno quadam die Dominica quæ erat tertia idus Iulij.hoc eſt.13.menſis Iulij. hora matutina obijt claræ ac venerandæ memoriæ D.Bonauentura, ordinis ſancti Frāciſci. Cardinalis, & Epiſcopus Albanen.ætatis ſue anno.53.& ad ſanctos patres appoſitus,triumfantes (ſicut credimus) lætificauit conſortio,ſed incredibili affecit mœſtitia militantes:qui fuit vir eminentis ſcientię, ſanctitate precipuus, vita, conuerſatione, ac moribus excellentiſsimè decoratus, benignus,affabilis,pius miſericors,virtutibus plenus,& ab omnibus dilectus Latinis & Græcis, clericis & laicis: qui eadem die ſepultus fuit in conuentu fratrum Minorū Lugdunen.in cuius exequijs interfuit Dñs Papa,cum omnibus Cardinalibus & Prælatis concilij, & quaſi tota curia. Frater Petrus ordinis ſancti Dominici Cardinalis, & Epiſcopus Hoſti. celebrauit primam miſſam exequiarum & prædicauit, cuius rhema fuit.Doleo ſuper te frater mi Ionatha,multę lachrymę,& amari gemitus emiſsi fuerunt in eodem ſermone. Hanc enim gratiam inter alias conceſſerat ei Deus, quia quicunque ipſum videbat,ipſius amore incontinenti capiebatur in corde, tantaque prærogatiua donorum dotatus fuit diuinorum, vt Eccleſiæ Dei nullum parem ſibi relinquere videretur.Et hoc tempore Græci ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ redierunt in quo.40.primates Græcorum ſubſcriſiſſe dicuntur,cum eo qui tenebat imperium Grecorum, & nuntij Tartarorum baptizati fuerunt. Notitia autem diei obitus neceſſaria videtur,propter hymnum confeſſorum, in quo hodie lætus meruit ſecreta, &c.ibi. Anni recurſo tempore dies illuxit lumine,&c. Et in ſer. Amb. ibi.Bene igitur & etiam ac congruè in hac die,cuius hodie ad paradiſum tranſitus,&c.Et adde, quod quicquid Dominus fecit inſigne, fecit in die Dominica. 65. diſt.quod die. 15.quæſt.4.cap.1.Nota Arch. de conſe.diſt. 3.prouinciam,& ideo Pius.2.non attento vero die obitus ſanctæ Catherinæ de Senis, in eius canonizatione ſtatuit,feſtum eius debere celebrari in prima Dominica mēſis Maij annis ſingulis, vt patet in bulla canonizationis data. 1461.3. Kalen.Iulij, anno.3. Requirere etiam videtur Apoſtolus vltrà premiſſa,quod ſit irreprehēſibilis,id eſt ſine crimine,ideò dicit Hieronimo 25.diſt.cap.primum itaque quomodo poteſt præſes,&c.quia ſi in promouendo requiruntur huiuſmodi,multò magis in canonizando, ꝙ intelligo de crimine capitali & mortali. Nam non eſt credendū,poſsibile fore, etiā in ſpirituſancto cōfirmatos, ſine minutis peccatis reperiri, vt in c.criminis ea. diſt. iuxta Apoſtolum.Si dixerimus,ꝙ peccatum non habemus,&c.& illud.Septies in die cadit iuſtus, quia ſi ceciderit iuſtus no collidetur, quia Dñs ſupponit manum ſuam, vt dicitur in Pſalm. Item quia Deum diligentibus, omnia cooperantur in bonū,& adeò omnia prorſus vt etiam ſi qui eorum deuiant & exorbitant, etiam hoc ipſum faciet eis proficerè Deus in bonum,ſecundum Auguſt.& de pœni.diſt.2.talibus,& quia impoſsibile eſt,in ſenſum hominis non irruere motum ſenſualitatis calorum,ideò ille demum laudatur & prędicatur beatus,&c. & not.glo.in c.ſi quælibet.22.q.2.ꝙ veniale peccatum non tollit gratiā, nec eam impedit etiam ſi omnia peccata venialia aliquis cōmiſiſſet,&c.de quo per S.Tho.infra 2.q.88. vbi facit triplicem diſtin.&c. Item quòd ſit vnius aut nullius vxoris vir, quinimmò etiam 2. Nicolaū Papam in c. quorundā 34.diſt.debet vitare etiam immoderatā familiaritatē conſanguinearum, & abſtinere à nuptiarū conuiuijs,nec his cetibus ſe miſcere,vbi amatoria verba canuntur & turpia, aut obſcenimotus corporum,&c.c.presbyteri.ea.diſtinct. capi. non oportet, de conſec.diſtinct. 5.& capi.de his. 31.quęſtione 1. Item ornatus in exterioribus, habitu videlicet,& inceſſu,ita quòd nec affectæ ſordes,nec exquiſitę delitiæ placeant ſecundū Hieronym.41 diſtin. quiſquis,& ca.Eſpicopus,& §.ſicut. Item quòd fuerit hoſpitalis,nam & vidua in Eccleſia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit, hoſpitio, &c. Et Ioannes Euangeliſta Diutrepem excōmunicauit, qui nec pauperes recipiebat, ſed recipientes de Eccleſia eijciebat. 85.diſt. Florentinum,& c.ſiquis,& c.quieſcamus. 42. diſt.Item ꝙ non facile iraſcibilis,aut perturbati ſenſus, alios percutiens,cap.quid autem,&c.qui ſyncera, cum ſequen.45.diſt.&c.licet nōnunquam,&c. Epiſcopum, &c.cum beatus,&c.diſciplina,&c.omnis, cum multis alijs.Item quòd ſit doctor, nō litigioſus,nec cupidus, aut neophytus.Quibus omnibus virtutibus beatus no

2.Reg.1.

1.Tim.3. & ad Ti.1.

1.Ioan.1.

Prou.24.

Pſalm.36.

Rom 8.

Li.de cor. & gratia, c.9.

in finem, quæ perſeuerantia non eſt niſi de virtute patientiæ, vt ibi dicitur: quia ſecũdum Apoſtolũ omnes
1.Tim.3. qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionẽ patiuntur. Et hęc patientia ſanctorũ, eſt, qui cuſtodiunt man-
Apoc.14. data Dei & fidem Ieſu Chriſti. Et contrà morem eſſet eccleſiaſticũ, ſi non patientiſſimè toleratur (ꝙ à nobis abſit) etiam iniuſta correptio. c. in diſt. contrà morem. & dicitur Prouer. Qui patiens eſt, multa gubernatur
Prou.14. prudẽtia, aũt impatiens eſt, exaltat ſtultitiã ſuã, & Auguſt. in lib. de quęſtionibus Euangel. oſtendit Dominus filios ſuos ſapiẽtię intelligere, nõ in abſtinẽdo nec in manducando eſſe iuſtitiã, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam. vnde dicit Apoſtolus. Scio abundare &
Phil.4. penuriam pati, &c. Maxima autẽ huius patris patientia eleuceſcit ex perſecutione. N. qui libellũ pernicioſum, contrà fratres mendicantes compoſuerat non erubeſcentis aſſerere, eos in viam ſalutis non ambulare, &c.

Articulus Septimus.

AD ſeptimum reſpondeo concludendum ꝙ illud ꝙ dicit Leo Papa in c. miramur. 61. diſt. videlicet ꝙ ad honorẽ mundi ſine ſuffragio temporis & ſine merito laboris indignum eſt peruenire, & notari ambitus ſolent quę probatis documẽta non adiuuant, quã diligens & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorũ munerum & cœleſtiũ dignitatum; ita vt niſi prior vita teſtimoniũ perhibeat pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrennuis, celſioris loci pręmiũ nullum debeatur. Et ſi diſcernere inter ſanctum & non ſanctũ ſit donum Spiritusſancti ſecundum Paulum dicentem. Alij diſcretio ſpiri-
1.Cor.13. tuũ, &c. ſufficit tamen per aliqua indicia Papam exiſtimare ſanctitatem vitæ illius qui eſt pro ſancto venerandus, vel illius in ſanctũ intendit canonizare. Et ſic dico intelligendam auctoritatẽ Leonis Papę, de qua ſuprà primò cum per illam veritas fidei non peruerteretur, ſed magis confirmaretur, ampliaretur, & illuſtraretur, &c. Secundò cum per eum mãdatũ Eccleſiæ non contemneretur ſed magis obſeruaretur. Tertiò cum per eũ nouus ritus viuendi nõ introduceretur, ſed introductus ſanctiſsimè conſeruaretur. Quartò ꝙ per eum charitas proximi nõ ſperneretur, ſed indies augeretur. Quintò ꝙ peccatum accuſatione dignũ, ex toto conatur vitaretur, vt eius exemplo cæteri poſſent proficere, Sextò ꝙ per eũ Dei verbũ delectabiliter audiretur, & doceretur. Septimò ꝙ per eũ de operibus bonis gloria nõ quęreretur, ſed omnia ad Dei laudem referrẽtur. Ex quo ergo ſanctitas eius vitę vt illis fuit, ad aliorũ informationẽ tam in vita etiã quam poſt mortem, ita vt fideles Eccleſię eius ſanctitatis patrocinio dona multa perceperint, ſatisfactum fore dicendũ eſt auctoritati Leonis de qua ſupra. A fructibus nanq; ſan-
Matth.7. ctorũ hominũ, docuit Dominus cognoſcendã ſanctitatem venientiũ ad nos in veſtimentis ouiũ, cum ſcilicet abſtineant, à malo & faciunt quod bonum eſt, qui fructus ſupra ſunt enumerati: à quibus ſunt cognoſcendi, & quibus diligẽter examinatis Papa poteſt aliquem canonizare, ſiue fructus hi probentur facti in occulto, ſiue in manifeſto. In occulto quidem, vt mundi gloriã non quærerent. In manifeſto verò vt creator in creatura laudaretur, iuxta Auguſtinũ ſuper illo verbo Pſal. Laudate Dominum in ſanctis eius, dicentem quòd ideò Deus laudatur in ſanctis, quia quod ſunt, non habent merito eorum & bonitate, ſed Dei miſericordia & pietate. Et ſic exponit & intelligi auctoritatẽ Leo-
Lib. de eccle. pote. q.15. ar.2. Sup psal. 14. nis Papæ. Auguſtinus de Ancona. Sanctus verò Tho. ſuper Pſal. dicit, quod ſanctitas conſiſtit in tribus, ſcilicet carnis maceratione, ſpiritus deuotione, & affectus pietate. Item ſecunda ſecundæ. queſt. 81. dicit quòd ſanctitas importat duo neceſſaria, ad applicationem mentis in Deum. ſ. munditiam & firmitatem. Item ſuper Iob dicit quod ſanctus quilibet habet aliquã præeminẽtiam, ſecundũ ſpecialem vſum alicuius virtutis. Et alibi dicit ꝙ ſanctitas eſt ab omni immunditia libera, & perfecta, & immaculata munditia, & propriè dicitur per reſpectũ ad Deum. ſ. cum homo ſeruat iuſta quo ad Deum. ad Roma. 12. etiam alibi dicit quòd triplex gradus munditiæ requiritur ad ſanctitatẽ. ſ. libertas ab immunditia, perfectio, & immaculatio, &c. Sic
Triplex munditię gradus, ad ſanctitatem requiritus.
etiam Chryſo. ait tria ſunt quę ſanctum faciunt. ſ. cordis munditia, Spiritusſancti præſentia bonorum operũ affluentia, vel ſeptẽ beatitudines, ſcilicet perſecutio & propter iuſtitiã, paupertas ſpiritus mititudo, eſurire & ſitire, luctus, miſericordia, cordis munditia, & reliqua.

Articulus Octauus.

AD octauum dico concludendũ ſecundum Innocentium, & Ioan. Andr. & alios in c. 1. de rel. & vene. ſanc. ꝙ ſatis eſt, ꝙ in eo qui canonizatur cõcurrant ea de quibus habetur & traditur, in Eccleſiaſt. vbi dicitur. Laudemus viros glorioſos, & pa-
Eccl.44. rentes noſtros in generatione ſua. Multã gloriam fecit Dominus, ſua magnificentia à ſeculo. Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, &c. Nã per hoc quòd dici laudemus viros glorioſos, oſtendit quòd canonizati erant, & quod de canonizatis loquatur: quia aliter nõ mandaretur Eccleſiæ quòd eos laudet. per hoc autẽ ꝙ dicit, parentes noſtros, oſtendit ꝙ nullus eſt canonizandus niſi fidem habeat. Soli enim parentes eius qui erant Iudæi & penes quos ſolos erat fides canonizandi erant: & pro hoc hodie eſt textus. in clemen. 1. de Iudæis. Fides etiã præ cęteris virtutibus in miraculis operatur, vt Dominus ait. Si habueritis fidẽ ſicut granũ ſinapis dicetis huic mõti,
Matth.17. tranſi hinc, & tranſibit. Per hoc verò ꝙ ſequitur. Multam gloriã fecit Dominus ſupple cũ eis, apparet ꝙ non ſufficit, ꝙ in vno fuerit glorioſus, vel ſemel tãtum, ſed requiritur ꝙ in multis, & multoties, immò ꝙ cõtinuè vita eius fuerit glorioſa. Per hoc demum, ꝙ ſubdit, ſua magnificentia, id eſt ſua magna potẽtia ſiue ſuis magnis factis, oſtendit ꝙ eccellẽtia vitę & miracula facta talia eſſe debent, quę excedant vires & potentias naturales, vnde ſequitur à ſeculo dominantes, &c. quaſi dicat, à ſeculo cõuerſionis ſuę potenter, & in multis continuarunt bonam vitã, & fidem quã habebãt operibus comprobarunt. Fides. n. non ſufficeret ſine operibus, quę
Iacobi.2. tunc eſt mortua, Nec ſecundũ omnes ſufficiunt miracula, ſine vitę eccellẽtia, licet San. Thom. dicat, ꝙ ideò
Secunda ſecũdę. q. 177. ar.2. in Eccleſia aliqui canonizantur per teſtimonia miraculorum, quia Deus nõ poteſt eſſe teſtis falſitatis. Vitam tamen ſine miraculis credit ſufficere Innocen. quoad veritatem tamen Eccleſia non debet tales canonizare, quia in ſecreto potuerunt laxiorẽ vitã ducere, &c. cum determinatione tamen de qua in ſuperioribus & inferioribus. Dico tamen ẽt ꝙ licet nõ poſſet apertè probari, ꝙ ille de cuius canonizatione agitur fuiſſet re vera baptizatus, aut conſecutus chriſmatis & confirmationis ſacramentũ, tamen ex quo de parẽtibus Chriſtianis natus eſt, & in loco Chriſtianorũ, & inter eos ſemper conuerſatus, attento voto Religionis emiſſo per matrem eius, violẽta reſultat pręſumptio ꝙ baptizatus & chriſmatus ſit, quę pręſumptio pro certitudine eſt habenda, donec euidentiſſimis argumẽtis contrariũ oſtenderetur per. c. veniens. in fi. de presbytero non bap. & de conſecr. diſt. 4. paruulos. Et idem intelligendũ de ordinibus ſecundũ Hoſtien. in ſumma de presb. nõ bap. §. 1. verſ. ſed ſi quis. Quinimmò dico, ꝙ in promoto in Epiſcopũ & Cardinalem per Papam, & Cardinales ex certa ſciẽtia eſſe inſtar ſacrilegij, dubitare an is fuerit dignus, aut habilis, & ſic conſecutus ſacramẽta, & ordi-

nes Eccleſiaſticos.per.l.1.C.de crimine ſacrilegis,&.l.
quidá.ff.de re iudi.& l.1.C.de domeſticis,& protecto
ribus li.12.& l.ſacri affectus.C.de diuerſis reſcriptis.&
l.imperialis.C.de nuptijs,& precibus imperatori offe-
rendis.l.vniuerſis.cú ſimilibus,facit quod no.Io.And.
in reg.infamibus. de reg.iur.lib.6.& Ant.de But..in.c.
lator.qui fi. ſint legit.& Zéze.ſuper extrauaganti exe-
crabilis in ver.Cardinales.Item non noceret illi,etiá ſi
ex infidelibus natus fuiſſet, aut ipſe aliàs fuiſſet antè ſu
ſceptum baptiſmum infidelis, per.ca.eamte.de reſcri-
ptis,& ibi nota,& 61.diſt.c.neophytus.& 48.diſt. quo
niam in principio,& ibi nota.poſtquam ſcilicet aliquá-
diu à lautioribus epulis & ſpectaculis vel coniugibus
abſtinuerunt.cap.neophyti de conſecra.diſt.5.&c.

Articulus Nonus.

AD nonum dico concludendum illum poſſe ca
nonizari ſecundum omnes theologos & cano
niſtas, qui in ſingulis virtutibus excellit, ſeu ex
cellentiam habet, &c.ꝙ dicit Collectarius intelligen-
dum iuxtà ſtatus illius poſsibilitatem,vt patet de Reli-
gioſo clauſtrali,prout in caſu noſtro.Nó.n.poteſt Re-
ligioſus clauſtralis in eleemoſynis & alijs actibus cha-
ritatis,ſeu miſericordiæ,ſe libere & vniuerſaliter exer
cere. Et ſic quantú ad actus homini nó poteſt probari
excellentiá habuiſſe. Et idē de eremitis,qui nullá mo-
leſtiá malorú hominú paſsi ſunt,& ſic probari nó poſ-
ſunt in perſecutionibus patientiá propter Deú habuiſ-
ſe,ſicq; in actibus patientiæ probari nó fuerunt nec in
actibus iuſtitiæ,cú nec materiá ad hoc ſuppoſitam ha-
buerunt, & tamen monachi ſancti dicuntur.2.q.7.ſan
cta quoq; ruſticitas, & idem in moniali ſancta.20.q.1.
vidua,& c.ſanctimonialis,& habetur de regularibus.c.
Ioan.Et ꝙ dicit Innocen.ꝙ requiritur ꝙ canonizádus
fuerit glorioſus,non in vno ſed in pluribus,non ſemel
ſed pluries,debet intelligi ſic, vt patet de pœnit.diſt.2.
§.quærendum, vbi ſatis probatur ſupra dicta diſt.cum
dicitur,ꝙ ſanctus manet ſemper vt poſsit habere virtu
tes, & ꝙ ſanctus videretur etiá dici poſſe terrenarum
rerum deſertor,& Deo tota mente & cordis deſiderio
adhærés,vt probatur de pœni.diſt.2.§.hęc quę de cha
ritate in fi.Nec eſt dicendú ſecundú eundem Collecta
riú in c.1.de rel. & ven.ſan. neceſſariú eſſe ꝙ nó pecca
uerit ad hoc vt dicatur ſanctus,vt probatꝰ de pœn. diſt.
1.& venit.in d.§.quærendú de pęn.diſt.1.& S.Thom.
2.2.de contēptu iuſtitiæ.c.ad quartú. Nam diligétibus
Deú omnia cooperátur in bonú, his qui ſecundú pro
poſitú vocati ſunt ſancti de pęnit.diſt.2.c.ſed talis.Iu-
ſtus.n.nó cadit,vt patet in Pſal.vt iuſti vocabulú amit-
tat.de pœn.diſt.3.§.hac auctoritate.& c.ſeq.Septies.&
c.Illud verò,&c.Fortius.n.poſtea reſurgunt.l.diſt.có-
ſiderandú,& c.ſeq.virtute.l.ſacramēti pœnitētiæ, quæ
eſt ſecunda tabula poſt naufragiú,& beneficio oratio-
nis dñicæ,ibi,demitte nobis debita noſtra,&c.Nec ob
ſtat.5.&.7.Reſponſoriú officij cófeſſorú minorú, ibi.
Ecce homo ſine querela,verus Dei cultor, abſtinés ſe
Matth.6. ab omni opere malo & permanens in innocentia ſua,
& Luc.11. quia poteſt intelligi de innocentia reparata,vel quoad
mortale nó quoad veniale, ſicut nec quoad originale,
à quo nemo liber reperitur ſalua beata vergine, etiam
infans cuius vnius diei eſt vita ſuper terram,vt ait Leo
Sanctus in ſermone natiuitatis Dñi.& Ioá.ait. Si dixe
rimus,quia peccatú nó habemus, &c. veritas in nobis
non eſt.Septies.n.cadet iuſtus & reſurget,impius autē
1.Ioan.1. corruet in malú : de quo etiá per Bellemere . in d.c.1.
Poteſt etiá Sedes Romana facilius in examine huiuſ-
Prou.24. modi pertranſire, & merita beati huius ad canoniza-
tionem ſufficientia reputare, ex ea notitia etiá aliquali
quam per prius etiá dum in minoribus ageret ſemper
habuit,vt probatur in Clemen.Romani Principes,de
iureiur.Hæc notitia nanq; etiá non plena excludit ne-
ceſsitatē tanti examinis,vt not.24.diſt.quádo Epiſco-
pus,& 47.diſt.de Petro.facit de appel.c.conſtitutus. &
quod nota.in d.Clemē.Romani.ſuper ver. aliqualem.
Nam qui notus eſt non examinatus.94.diſt.valde,35.
q.9. veniam . Vnde & notus ſine probatione recipitur.
c.ad Apoſtolica.de reg.& 23.diſt.qui Epiſcopis.Mul-
tum etiam facit teſtimoniú populi,&c.vt patet in d.c.
quando Epiſcopus ad fi. facit ad præmiſſa quod notat
Ioá.And.in c.ſcriptú. de elect.& præcipuè,quia nun-
quam legitur fuiſſe auditú de hoc beato patre aliquod
crimen, aut criminis ſuſpicio, aut cótrà eum vnquam
vlla etiam minima laborauerit infamia, &c.

Articulus Decimus.

AD decimú dico cócludendú, famam celebrem
canonizandi,multú & vehēmentiſsimè admi-
niculari,quia ſecundú Hieron.in c.ſiquis homi
nem 11.q.3. Qui Sanctus eſt nó ſecundum famam &
opera quę oſtendit,ſiquis eum Sanctú eſſe crediderit,
& eum Dei iunxerit ſocietati , Chriſtum violat cuius
mēbra ſumus . Valet nanq; homini bona ſama quan-
tú ad tria.Primò quia ex bona fama redditur quis ido-
neus ad exequēda opera virtuoſa . Hinc dicitur in Ec- Bona fama vnicus que valtú prodeſt Eccleſ.41.
cleſ. Curá habeas de bona ſama & bono nomine , hoc
.n.magis permanebit tibi,quam mille theſauri magni,
& pretioſi. Item quia propter conſeruationem bonę
ſamę homo abſtinet à peccatis , cuius ſignum eſt,quia
quádo homo videt ſe famá perdidiſſe,poſt modum fa-
cit frontem meretricis, & reputat peccare pro nihilo,
iuxtà illud Hiere. Frós mulieris meretricis facta eſt ti- Hierem.3.
bi,noluiſti erubeſcere.Et ſuper Mat.Corripiendus eſt
frater ſeorſum, eo ꝙ ſi ſemel pudorē,vel verecúdiam
amiſerit,ſemper remaneat in peccato. Tertiò ne & ip-
ſe & alij de ordine ſuo contēnerentur ſed veneraren-
tur, propter ea quę dicit Aug.in epiſtola ad plebē Hip
ponenſem ſuper illud Pſal.ſuper me inſultant,qui ſede Pſal.68.
bant in porta.& dicendú,ꝙ in fama alicuius nó ſolum
eſt credendú populo vel turbæ , verumetiá requiren-
dum eſt teſtimonium maiorú,qui ſunt ſanioris conſi-
lij,& verioris iudicij, ꝙ cócurrit in caſu noſtro,prout
dicit Glo. ſuper Exodú.22.Item ex bona fama nó ac- Fama non ad mundi fauorem , ſed ad Deum ordinanda.
quiritur fauor vel amicitia mundi in malum proximi,
ſed in bonú & deuotionē eorum, quia dilectus à Deo
ab hominibus etiá diligitur,& ſi non per operis imita-
tionē,ſalutem propter diuinę gratię manifeſtationem.
Vndè dicitur in epiſtola Petri.Qui aſpectu atq; auditu
Sanctus erat , habitans tamen apud eos , qui de die in 2.Pet.2.
diē animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Item
per Sanctos bona extrinſeca & intrinſeca procreanda
ſunt . Nam iuxtà Apoſtolum : Prouidenda ſunt bona,
non ſolum coram Deo, ſed etiá corá omnibus homi-
nibus,Et ita cócludit Auguſt.de Ancona in lib.de Ec- 2.Cor.8
cleſ.poteſtate.q.15.ar.3.in caſu noſtro magis attenden
da,quia etiam poſt mortē ad hęc vſq; tempora ſemper
perſeuerauit, vndè à Spiritu ſancto dici debet proceſ-
ſiſſe, nam quæ non ſunt ab eo non durát,vt probatur
Actuú 5.c.ad fi.& maximè quia ſingularis ſuit & eſt in
eo,& nó in alijs Doctorib. eiuſdē vel alterius ordinis,
& ideò non poſt dici vana ſed Dei,prout in.l.decurio-
num.C.de pœn.maximè quádo fundatur in iuris prę-
ſumptione,& probatiſsimis argumētis.l.merito.ff.pro
ſocio.& dudum de præſumpt.& c.penult.eod.ti.& fa-
ma opinio & extimatio pro eodem ſumuntur. vt not.
in. l.1.C.de infamibus.Et eſt fama quædam clara cum
laude notitia , ſecundú Egidiú de Roma de regimine
Principiú.c.9.& ideò teſtes de bona fama prævalēt illis
de infamia,vt not.in.c.licèt in beato Petro de acc.Có-
cludo etiam, nó ſolum celebrem famam vehementiſ-
ſimè adminiculari , ſed ſore etiam neceſſariá in eo qui
cano-

Bona fama requiritur ideo, qui in Sanctorum numero est referẽdus.

cannonizandus eſt, quam oportet preſenti teſtificatione prędicari, & bonæ famæ præconijs non taceri. 12.q.2. quatuor, vt videntes bona opera, glorificent patrem qui in cœlis eſt. His ſubijcio conueniens teſtimonium glorioſæ mortis eius. Nam vt patet in Pſalmi. precioſa in cõſpectu Dñi mors Sanctorum. & in Apocal. Beati mortui qui in Dño moriuntur Impoſſibile nãque eſt, benè viuere & malè mori, & ſecundum Aug. lib. 1. de ciui. Dei. Mors mala putanda non eſt, quam bona vita pręceſsit Et in proſpero, & in lib. Sapientiæ dicitur. Iuſtus, ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Ideo dicitur in. cap. illa in fi. 5. q. 1. ꝙ mors nõ eſt mala, nec in ſorte malorum, peccatorum aũt mors, peſsima.

Pſal. 115. Apoc. 14. Sap. 4.

Obijt aũt iſte beatus pater anno ętatis eius circiter. 52. vigente concilio ſecũdo Lugdunẽ. tempore Grogorij. X. in Lugdunen. ibidemq; ſepeltus eſt glorioſè in Ecclesia Fratrũ minorũ anno, die, & menſe, de quibus ſupra arti. 4. & locis. Quod quidem conciliũ) vt referunt Franciſcus Vercellen. & Io. And. in c. nemo deinceps. de elect. lib. 6. in nouel. ſuper ſecunda gloſ) viguit anno Dñi. 1274. & durauit à principio Maij vſq; ad Auguſtum. Prius etiã ibidẽ tempore Innoc. 4. viguit conciliũ anno Domini. 1245. vt patet in ſpeculo hiſtoriarũ lib. vlt. in princ. Ratio verò quare cõmemoratio Sanctorum fit in die mortis, potius quam in natiuitate eſt, quia cum moritur aſcẽdit ad gloriã. no. in l. cũ quidam ff. de auctoritate tu. Et eſt mors precioſa Sanctorum, iuxta Auguſt. in lib. de ciuita. Dei dicentem. Quid eſt pretioſius quam mors, propter quam debita dimittuntur, & merita cumulantur? Et ſuper Ioannem. Pretioſus eſt ſanguis Chriſti ſine peccato, fecit tamen ipſe etiam ſuorum ſanguinem pretioſum, pro nobis dedit ſanguinẽ in pretium. Nam ſi ſuorũ ſanguinem non faceret pretioſum, non diceretur, pretioſa in conſpectu Domini, &c. Nã Sancti omnes martyres dici poſſunt etiam ſine ſanguine, propter parcitatem in vbertate, quam habuit Dauit, & largitatem in paupertate quam exhibuit Tobias, & vidua, & caſtitatem in iuuentute, qua vſus eſt Ioſeph in Aegypto ſecundũ Ber. Sumitur nanq; ſanguis largè pro quacunq; paſsione. vnde dicit Gregor. ſine ferro martyres eſſe poſſumus, ſi patientia animo veraciter cuſtodimus. Item qui dolorem exhibet in aliena neceſsitate, crucẽ portat in mẽtem. Item ferre contumelias, odientem diligere, martyriũ eſt in occulta cogitatione. quæ omnia de beato noſtro Bonauẽtura conſtanter affirmanda ſunt, vt ex præmiſsis, & infra dicẽdis patet euidẽtiſsimè. Ad ſimilitudinem eius ꝙ canit Eccleſia de ſancto Martino, o ſanctiſsima anima, quam & ſi gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrij non amiſit.

Pſal. 33. Concilium Lugdunẽ. quo tempore fuit. Sancti omnes, martyres dici poſſunt.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SECVNDA PARS.

Articulus Primus.

Miraculũ quid ſit.

QVANTVM autem attinet ad quæſitum ſecundę partis principalis, dico fore concludendum, ꝙ licet largo modo miraculum dici poſſit omne quid magnum & nouum, quod raro fit, ſicut dicitur in autentico de conſulibus. §. pnſt illud col. 4. & c. 1. de ſacra vnctione. §. hoc vnguẽto. Et aliter ſumitur in Cle. 1. §. 1. ſuper hoc. de pœnis. & ff. de ędilitio. l. antepenul. & de ſuis & legit. l. 1. §. 1. 12. q. 6. c. miror. de pœni. diſt. 1. miror. & no. auct. vt omnes obediant iudi. Prouinciæ. §. nec nos ſuper verbo præſtent, & in. c. miramur. de ſeruis nõ ordinandis. Item ꝙ quãdoq; miraculũ ſumitur ęquiuocè, pro quolibet prodigio & portento & ſigno nouo, aut moſtruoſo & inſolito, &c. Quãdoq; verò ſumitur proprie pro eo ſigno in quo concurrunt ea, de quibus infra dicam. Dicitur nanq; propriè prodigium, quod cœlitus contingit. Portentum, ꝙ à terra. Monſtrũ verò præſens. Oſtentũ ſuturũ. Et dicitur portentum à porrò & tentũ, quaſi in futurũ tentum, vndè portẽtis, id eſt miraculis in terra factis, aliàs etiam dicitur diuinatio, vnde dantur verſus. Prodigium cœlum, portentũ dat tibi terra. Et monſtrum præſens, portentum ſæpè ſuturũ. l. portentũ. ff. de verbo. ſign. l. nõ ſunt liberi ff. de ſta. homi. Et etiã aliquid ſignificare de futuris, quaſi portẽdere. vnde portẽta dicuntur, quæ ſignificato ſuo dicunt aliquid futurũ, portẽtum eſt etiã, ꝙ ex formis diuerſis proponitur, ſecundũ Papiſ. & Archi. in c. nec mirũ. 26. q. 5. & ſecũdũ S. Thom. 2. 2. q. 127. ar. 1. qui dicit, ꝙ hęc ſigna dicũtur quãdoq; virtutes, attẽto ꝙ fiunt excedẽdo facultatem naturæ, & inquantũ manifeſtant aliquid ſupernaturale dicũtur ſignũ, & propter excellentiam dicuntur portẽta vel prodigia, quaſi procul illud oſtendẽtia, &c. & dicit Aug in ſermone annunciationis Marię. 6. lect. ꝙ mirabilia ſunt, quæ omnibus hominibus ſunt impoſsibilia: ideò mirabilis partus eſt mulieris poſt quinquagelimũ annum. l. ſi maio. C. de legit. hære. & mirabiliter loquebantur quidẽ linguis abſciſsis radicitus. l. 1. C. de offic. præſ. præt Africę. Licet. S. Tho. in li. de fide. ca. totus ordo in fi. videatur dicere, ꝙ miracula non ſunt cõtra naturam, de quo per Albe. in l. ꝙ certatum C. de poſthu. hæredibus inſtit. & per Arch. 1. q. 1. teneamus. & 26. q. 5. nec mirum. & 61. d. §. hi auctoritanhus. & per Goffre. & Hoſtiẽ. in ſum. de rel. & ve. San. Aliter tamen ſumitur in autentico de cõſulibus. §. videlicet ꝙ raro fit. & in c. 1. de ſac. vnc. §. hoc vnguẽto. & Can. 5. c. 12. &. 12. q. 6. c. 1. & c. miror. de pœni. diſt. 1. & in cle. 1. §. ſuper hoc. de pœnis. Quantũ verò ad propoſitũ attinet. illud dicitur miraculum, ſiue ſignũ, &c. in quo cõcurrunt quatuor. Primò ꝙ ex Deo, non ex arte cõtingat, nec ex diabolo, nam miracula fiũt quãdoq; per malos. 1. q. 1. teneamus. & c. prophetauit. 2. q. 7. §. Item Balaã. Eſt nãq; neceſſe martyres à Deo impetraſſe, quæ mandant, l. diſt. ſiquis Præpoſtera. Secũdò ꝙ ſi cõtra naturã, ſicut de virga Moyſi mutata in colubrũ: & de aſina loquẽte ad Balaã. c. cũ ex iniuncto. de hæreti. Tertiò ꝙ non ex vi verborum, ſed hominis merito id cõtingat. Nam panis & vinum poteſtate & virtute verborũ, tranſſubſtantiatur in corpus & ſanguinẽ. vt in c. cũ Matthæ. §. quæſiuiſti. de celeb. miſſa. & de conſec. diſt. 2. c. quia corpus. & c. quia in quibuſdã. Dicit aũt Auguſ. in ſer. de annunciatione, ꝙ miracula ſunt, quæ omnibus hominibus ſunt impoſſibilia. Et dicit Leo, ꝙ mirabilis eſt partus mulieris poſt quinquageſimũ annũ. l. ſi maior. C. de legit. hæredibus, & ꝙ mirabiliter loquebãtur nobis, eorum linguis abſciſis radicitus. C. de off. præſ. præto. Africæ. l. 1. Quartum ꝙ ſit ad corroborationẽ fidei. Herba enim miniſterio hominis trãſit in virũ, ꝙ nil facit ad corroborationẽ fidei. Et ideò ad canonizationẽ niſi hęc quatuor cõcurrerẽt, non prodeſſent miracula ſecũdũ Hoſtien. in ſum. de rel. & ven. San. circa fi. & Goſ. in ſum. eo. ti. à Lau. quem refert. Archi. in d. c. teneamus. & not. in d. c. ve. de teſtib. & gl. & alios in ca. 1. de rel. & ve. San. lib. 6. & 26. q. 5. nec mirũ, intellige etiã dũmodo fiat cũ charitate perfecta cũ ſæpè fieri poſsint ex arte, & ſciẽtia ſingulari, & fide nimia etiam ex dono Dei, vt in Regibus Frãcię, & in Saul, & Balaã ſine merito vitę, & tales, ſunt potius puniẽdi quandoq; quia Sanctis vſi ſunt non ſanctè, d. c. prophetauit. & c. dictũ. 1. q. 2. c. ſolet. de conſec. diſt. 4. vbi dicit Augu. ꝙ tãta põt eſſe miraculoſè fides ſine charitate, vt quis transferat mõtes, ꝙ dicit Abbas no. in d. c. ve. cõtrà quaſdã vetulas, quę ſine merito vitę videntur facere miracula, & prędicere ſutura. Poſſunt enim habere ſpiritũ prophetię ex dono Dei, ſine me-

Prodigiũ Portentũ Moſtrum Oſtẽtum. quid ſignificent.

Ad miraculum requiritur quatuor.

Exo. 3. Nume. 22.

1. Reg. 10 Num. 23.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

rito vitæ,vt in dictis iuribus.Et nõnullæ faciũt ex dece
ptione diaboli.arg.26.q.5.Epiſcopi.7.q.4.c.ſciendum.
& refert magiſter hiſtoriæ ſcholaſticæ ſuper Euangel.
in hiſtoria quadam,multos facere ea quæ videntur mi-
racula, cum fictione quadam diabolica, & cum quibuſ
dam in cantationibus & characteribus poſitis in ſuba-
ſcellis fingunt ſe infirmos curare,& ſuſcitare mortuos,
& eos facere comedere. Et legitur de quadam phito-
niſſa quæ ſuſcitauit Samuelem ad preces Saulis Regis,
fictè tamen vt refert Bald. in dicto cap. venerabili. de
Ioan.9. teſt. probauit Actu. 16. Nec obſtat illud Ioan.ꝙ pec-
catores Deus nos exaudit,quia ſecundum Aug.§.exau
dit, vel ex ſua miſericordia, vel propter ſalutem eius
Luc.18. qui orat, vt patet in Luc.vel propter ſalutem aliorum,
& gloriam Dei, ſecundum Thom. Verum quoniam
1.2.q.128. fundamẽtalis ratio,propter quam Doctores voluerant
ar.2. eſſe neceſſaria miracula in canonizatione Sancti, eſt,
quia ignoramus ſine miraculis,an fictè vitam duxerit,
& in ſecreto laxiorem, & an ſic fuerit dignus, ex quo
hęc ratio etiam cum miraculis poteſt militare, ſi fiant
ex ſcientia ſingulari etiam dono Dei, & fide plurima
ſine perfecta charitate vt eſt prædictũ, & probat Apo
1.Cor.13. ſtolus, & probatur etiam in Matth. Et ex vehementi
Matt 15. & 16. imagninatione quæ faciat caſum, vt patet per Augu-
ſtin.in lib. de Trini.referentem, ꝙ quidam in tantum
reçogitabat alicuius mulieris imaginem, ꝙ ei carnali-
ter commiſceri videbatur. Aut ex virtute vehemen-
tis orationis ſecundũ Io. And. in Clem. Si Dominum
de rel.& vener.Sanct.in fi.Glo.magnæ.& Actu.9.c.vi
detur non malè dici poſſe,ꝙ vbi vita canonizandi fuit
adeò eccellens ratione Altiſsimę religionis,& doctri-
næ etiam, prout in caſu noſtro, ꝙ tollatur contraria ſu
ſpicio etiã ſine miraculis,& permaximè in tẽpore quo
plãtula Eccleſiæ erat iam firmata & non indigebat ſuf
fragio aquæ aut miraculorum, de quibus Marci vlt.&
ad Heb.2.teſte.Hierony.ſuper Iſa.li.18.Non enim po
tuiſſent omnes gentes in tam breui tempore credere,
niſi ſignorũ miraculis fides eorum quodammodo ſuiſ
ſet extorta.Clamantibus enim Apoſtolis,& Apoſtoli-
cis viris Dominus ſignorũ magnitudine reſpondebat,
vt refert. Io.And.in c.cum ex iniuncto.de hæredit.Et
præſertim cũ tempore eius non vigerent hæreſes. gra
ues, extinguendę etiam per miracula, prout vigebant
Luc.10. tempore Sanctorũ Dominici,& Franciſci,&c.Et quia
nõ eſt gaudendũ, ꝙ ſpiritus nobis ſubijciuntur,ſed po
tius ꝙ nomina noſtra ſcripta ſunt in cœlis: & ne nobis
Luc.11. dicatur Generatio praua ſignum quærit, & non dabi-
tur ei,niſi ſignum Ionæ Prohetę ſecundum Auguſtin.
20.de ciui.Item quia in ipſis Deus tentari videtur. c.fi.
de pur.vul.Hinc eſt,ꝙ cum diceretur Achaz.Pete tibi
Iſa.7. ſignum, &c. Reſpondit. Non petam, & non tentabo
Dominum. Et dicit. S. Thom. in.3.parte.queſt.43.ꝙ
miracula minuunt meritum fidei, nolentium credere
niſi per ea. Item Auguſtinus in ſermone de martyri-
bus,quia virtutes & mirabilia non omnibus datum eſt
facere, &c.videntur nanque ſufficere debere miracula
myſtica. Satis enim linguis loquuntur nouis, qui vitæ
veteris ſecularia verba derelinquentes ſaçra myſteria
inſonant,& conditoris ſui laudem, & potentiam quan
tum prçualent narrant.Et ſerpentes tollunt, qui bonis
ſuis exhortationibus malitiam ab alienis condibus au-
ferunt.Et dum peſtiſeras ſuaſiones audiunt,ſed tamen
ad operationem prauam minimè petrahuntur. Mor-
Mar.16. tiferum quidem eſt quod bibunt, ſed non eis nocebit,
Item quod quotiens proximos ſuos in bono opere in-
firmari conſpiciunt dum eis tota virtute occurrunt,&
exemplo ſuę operationis illorũ vitam roborant,qui in
propria actione titubabant, quid illud faciunt,niſi quia
ſuper ægros manus imponunt, vt benè habeant? Se-
çundum Gregor. qui ſubdit. Hæc miracula nimirum

tantoperè maiora ſunt,quantò & ſpiritualia: tanto ma
iora ſunt,quantò per hæc non corpora,ſed animæ cu-
rantur,& ſanctificantur.Facit quod dicit Apoſtolus,de In Homi.
tempore Antichriſti, & alibi. Linguę in ſignum ſunt dici Aſcen
non fidelibus, ſed infidelibus,&c.Nam corporalia illa ſionis Do-
miracula oſtendunt aliquando ſanctitatem,non autem mini.
faciunt.Hæc autem ſpiritualia non tantum oſtendunt,
ſed etiam faciunt, &c. vt patet per Gregor. vbi ſupra.
Item Gregor. Miracula hominem Sanctum non fa-
ciunt, ſed oſtẽdunt. Deus enim facit miracula per au-
ctoritatem, Angeli per materiæ habilitationem, Dę-
mones per virtutes naturales inſitas,Magi per occultos
contractus cum dęmonibus,boni Chriſtiani per publi
cam iuſtitiam, mali verò Chriſtiani per ſigna publicæ
iuſtitię. Et ſciendum eſt, ꝙ Auguſt. de Ancona.in lib.
de Eccleſ.poteſtate q.15.art.16.diſputat hanc queſtio
nem,& dicit eam eſſe dubiam,concludit tamen,quod
propter euidentiam miraculorũ aliquorum, cũ ſint ſi-
gna teſtificationis ſanctitatis, & doctrinæ veritatis ſan
ctorũ,debet Papa aliquos canonizare,auctoritate Au-
guſt.22.de ciuitate Dei.& in lib.83.queſt.Dicit tamen
S.Tho.in quodam ſuo libello, qui incipit actus literis,
quod poteſt fieri non ſolum virtute Angeli, ſed etiam
virtute hominis,ꝙ aliqua pars terræ per violentiã ſur-
ſum feratur. Deinde ſubdit. Sunt tamen aliqua miracu
la non ſimpliciter, ſed quoad aliquos qui eorum cau-
ſas ignorant,ſicut quædam in arte humana facta,mira
ignorantibus artem videntur, & multò magis arte An
gelica,& talia fieri poſſunt virtute alicuius creaturę,ſed
non excluſa virtute diuina, &c. vel etiam virtute dę-
monũ, ſecundũ ꝙ plenè declarat idem. Beatus Bona-
uentura in.2.ſenten. diſtin.8.ibi.Tertiò loco quæritur,
vtrum dęmones poſsint ſenſus illudere. allegans Glo.
Rabani ſuper Exod.8. c. Adde quod dicit Ambroſius
in homilia ſuper Lucam. Liberare à dæmone homi-
nes, ſed in verbo Dei poſſunt, reſurrectionem mor-
tuis imperare Diuinæ ſolius eſt poteſtatis.& Chryſo-
ſtom. ſuper Matthæ. Signanter dixit, in nomine tuo
dæmonia, &c. & non in ſpiritu tuo, &c.

Articulus Secundus.

AD ſecundum dico, etiam præſuppoſito,ꝙ om
ninò de neceſsitate requirantur in canoniza-
tione alicuius miracula, ꝙ tamen in caſu no-
ſtro ſufficiunt aliqua. & non requiratur frequentia mi Ad canoni
raculorum,ſicut nec in martyre,in quo ſufficit conſta zandũ mar
re de martyrio,& cauſa propter quam paſſus eſt,ſcili- tyre nõ re
cet propter fidem Chriſti,aut libertatem eccleſiæ con quiruntur
ſeruandam, vt in ſancto Thoma Cantuarien. & ſan- plura mira
cto Bellino quondã Epiſcopo Paduano,& ſancto Pe- cula.
tro martyre, ordinis Prædicatorum, abſque eo,ꝙ fiat
multa alia examinatio de vita & miraculis, vbi tamen
aliqua licèt pauça miracula ſufficerent ſecundum Ho-
ſtien. in ſum.dę rel.& vene.San.in.§.& hæc intelligas.
ar.dę conſecr.diſt.4.c.cathecuminum & c.baptiſmi vi
çem, quem ſequitur Ioã.in directorio iuris Rubri.31.
in.§.ad canonizandos ver.& hoc verum. De cuius San
cti Thom.martyrio patet in c.ſicut dignum.de homi.
Pro qua ſententia facit quod ſcribit Apoſtolus dicens.
Alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu,&c.& ſubdit.Hæc 1.Cor.13.
autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus, diui-
dens ſingulis prout vult.Et probatur in c.multę.1.q.1.
Nam etiam æquiparatur teſtimonium ſcripturæ mira
culis, vt no.in c.cum ex iniuncto, de hæred. &.1.diſt.ſi
quis præpoſtara.& quod legitur Lucæ.16.c.Et quia ni
mia curioſitas in hoc etiam eſt damnanda, & ratione
dubitationis melius eſt ex abundanti aliquid facere,
quam omittere. art.2. quæſt.2.nolite.13. quæſt.2.non
extimemus. 23.quæſt.3. corripiantur. cum ſimil. Pro
hac etiam ſententia facit, quia Eccleſia in officijs mar-
tyrum

tyrum nullibi facit mentione.de miraculis,ſicut in officijs Confeſſorum, de multis martyribus non egitur ipſos aliqua miracula feciſſe,licèt ſint canonizati ab Eccleſia,vt patet de Ioanne Baptiſta,& alijs pluribus:Sentit tamen Io.And.in dict.c.1.de rel.& vene.San.ꝙ frequentia miraculorum requiratur in canonizando, ꝙ Romanus Pontifex debet attendere, vtrum miracula crebeſcunt & continuentur antequam inquiſitionem committat.Dicit tamen Auguſt.in lib.83.quæſtion.ꝙ boni Chriſtiani per publicam iuſtitiam faciunt miracula, & admonet Dominus,vt intelligamus quædam miracula etiam ſceleratos homines facere, qualia Sancti facere non poſſunt, & ideò non omnibus Sanctis iſta attribuuntur,ne pernitioſiſsimo errore decipiãtur infirmi, extimantes in talibus factis eſſe maiora dona, q̃ in factis iuſtitiæ,quibus æterna vita cõparatur, vt probantur Mat.7.c.& 24.vndè Hieron.Prophetare,& virtutes facere, & dæmonia eijcere non eſt eius meriti qui operatur, ſed innouatio nominis Chriſti hoc agit, vt homines Deum honorent, ad cuius inuocationem fiunt. Et ab his qui veram doctrinam enunciant, fiunt quandoq; vera miracula ad confirmationem doctrinæ, non aut ad teſtificationem ſanctitatis, ſecundum Tho. 2. 2. q.128.art.1.ergo nec de frequentia videtur facienda vis magna.Concludit etiã Auguſt.de Ancona in lib. de Eccleſ. poteſta.q.16.art.2.& in q.an Papa debeat ſeruare eundem modum in canonizatione martyrum,& confeſſorum, Affirmat,ꝙ in canonizatione martyrum non ſunt neceſſaria miracula, ſed tantum ſufficiat veritas cauſæ & martyrij. Pro quo facit, ꝙ in officio martyrum nullibi Eccleſia mẽtionem facit de miraculis, ſicut in officijs confeſſorum. Item ꝙ martyr etiã ſine baptiſmo poteſt propterea cononizari, al legat Auguſtinum in epiſtola ad Seleucianam dicentẽ. Quoſcunq; legimus in corpore Chriſti (quod eſt Eccleſia)pertinere ad regnũ cœlorũ,nõ niſi baptizatos intelligere debemus,niſi fortè quos anguſtia paſsionis & nolentes Chriſtũ negare,antequã baptizarentur occiſi ſunt,quibus iam paſsio pro baptiſmo deputata eſt,&c.

Articulus Tertius.

AD tertium dico, ꝙ licèt omnes Doctores videantur miracula requirere tam in vita, quam in morte, vt patet in Glo. in.c.vnico.de rel.& vene. San.lib.6.& per Bellemere in.c.venerabili.de teſti. & Hoſtien.in ſum.de rel.& vene.Sanct.tamen etiã

Ad canonizationem ſufficiunt miracula poſt mortem.

ſufficerent ſola miracula poſt mortem, vt probat hymnus confeſſorũ,ibi.Ad ſacrũ cuius tumulum,&c.ibi nihil dicitur de miraculis factis in vita.nõ obſtat illud ꝙ dicitur in 7.verſi.& reſponſorio.ibi.Iſte homo ab adoleſcentia ſua partim me uit infirmos curare, dedit illi Dominus cæcos illuminare,& dęmones effugare,tùm quia non dicitur in officio confeſſorum maiorum, de quibus futurus eſſe beatus Bonauentura videtur, tùm quia non dicitur in non facientibus miracula, vel ſalutem talia, quia non omnes canonizati cæcos illuminauerunt,ideò omittitur illud reſponſorium,& loco eius ponitur nonum reſponſorium,quod aliàs videretur ſuperfluere, propter Te Deum laudamus,&c.quod immediatè cantatur, & incipit reſponſorium. Dominus qui elegit te, &c. Item reſpicit Sanctos, vt vniuerſos nõ vt ſingulos,& ſicut genera ſingulorum,& non ſingula generum,quia etiam ſinguli non ſemper permanſeruut in adoleſcentia in innocentia ſua,&c.vt ſubijcitur in verſ. ſequenti illud reſponſorium ibi. Ecce homo ſine querela,&c. Satis nanq; dicendum eſt feciſſe mirabilia in vita ſua, qui inuẽtus eſt ſine macula,& qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecuniæ theſauris,&c.Et hoc ſentit S.Thom.in ſecũda ſecũde.q.178. ar.2.inquantũ dicit.Ad demoſtrationẽ autem ſanctitatis alicuius in exemplũ virtutis, nõ fiunt miracula niſi per Sanctos in vita,vel poſt mortem, ſiue per eos ſine per alios.Iuxtà illud Actu.5.&.9.Et nihil prohibet per aliquem malum fieri miracula; ad inuocationem alicuius Sancti, quę tamen miracula non dicitur ille facere, ſed is ad cuius ſanctitatem demonſtrandã hec fierent, Deus tamen principaliter operatur, ſecundum Gregor.in 2.dialog.quia vtitur inſtrumentaliter, vel interiori motu hominis vel eius locatione, vel etiam aliquo contractu corporis mortui,& ita intelligitur in Ioſue.Poteſt etiam Deus operari per fidem hominis mali inſtrmentaliter, ſicut homo operatur per baculum. Impetrant etiam mali interdum ex miſericordia Dei, vel propter ſalutem ſuam ſicut publicanus.Luc.18.vel etiam propter ſalutem aliorum, & gloriam Dei, quod eſſe nõ poſſet poſt mortem eorum & damnationem, & ideó magis requiritur poſt mortem,quã in vita.Sufficiens aũt in vita videtur & ſtupendũ miraculũ in hoc patre noſtro Bonauentura,quod legitur in Cronicis,ꝙ cum ex nimia conſciẽtia indignum ſe exiſtimaret cõmunione Euchariſtiæ, & ideó à celebrãdo abſtineret, die quadam miraculoſe, & nemine miniſtrãte niſi Angelo,vna ex partibus hoſtiæ cõſecratę in os eius intrauit,eumq; cibo cœleſti repleuit. Circa quod notãdum dico,ꝙ corpora glorificata videri actualiter nõ poſſunt niſi per miraculũ,ſecundum Archi. in cap.ſacrificiũ.de conſec.diſt.2.& ideò meritò de ipſo cantabit Eccleſia. Iſte cognouit iuſtitiã, & vidit mirabilia magna,&c.& inuentus eſt in numero Sanctorum. Ad veritatem aũt concluſionis præmiſſæ multum faciunt literæ Inn.3. ſuper canonizatione.Sanctorum Homoboni,Cremonenſis, & Vulſtani quodã Epiſcopi Virgonien.in quibus nõ referuntur niſi miracula facta poſt mortem,vt ex tenore ipſarum literarum conſtat euidenter. Adde quæ habentur in legenda natiuitatis S. Ioan.Bap.& literæ Calixti.3.ſuper canonizatione Sancti Oſmundi de Anglia,qui etiam nulla refert miracula facta in vita.

Videlicet de Sole,& de mortuo ſuſcitato ad tactum oſsium Eliſei defuncti. Ioſue. 10. 4 Reg.13.

Articulus Quartus.

AD quartum dico primo concludendum, ꝙ teſtes examinandi ſuper miraculis,examinentur Commiſſarios deputatos per hoc à Sede Apoſtolica,& non per alios.vnde non putat Boetius refert Ioã.And.in c.venerabil.de teſti. ꝙ tales deputati commiſſarij poſſunt alijs committere hoc examen propter arduitate negotij, & propter induſtriam electã. per d. ſi.de of.dele.de quo per Doct.in Cle. 1.eo.ti.Itẽ ꝙ examinentur ſigillatim,id eſt,quilibet per ſe,nõ plures ſimul,aliter non valeret teſtimoniũ,ſecundũ Io.And.& alios in c.venerabi.de teſti.per no.in c.cum cauſam eo. tit.probat.l.ſiquis inter.C.de bo.prę ſcrip.Item examinentur ſuper omnibus circunſtantijs de quibus in dicto c.cum cauſam. Item ſecretò arg.C.de teſti.nulli.& in cap.inquiſitionis. de accuſ. ſicut.& vota eligentium ſcrutantur.cap.quia propter.de elec. & ad ſimilitudinẽ Danielis.Ne vnus habeat alium inſtruere,aut vnus ſequatur dictũ alterius, & ita non poſſet falſitas illorum facilè deprehendi,facit.c.omnis.de pœ.& re.& ne fortè ipſis contradicentibus vox contradictoria de foris audiatur, & ſic partes addiſcant teſtificata, arg. in c. in cauſis de elect. Item examinentur cum ea diligentia, quæ ſolet & debet in receptione teſtium adhiberi.vt dict.capitu.venerabili.in fine immò etiam cum maiori vt ibi nota.quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideò cautius eſt agendum.42.d.c.quieſcamus. & c.vbi periculum. de elect. lib.6.l.1.§.2.ff.ad carban. Item quia deponentes potuiſſent faciliter decipi,vt in c.1.de rel.& vene.San.etiam ſi forent obſtetrices,quia ſæpe manus fallitur,& oculus obſtetricũ,vt dicit Can. 27.q.1.nec aliqua.& in c.cauſam matrimonij.de prob.

Qualiter teſtes ſunt examinandi.

Dan. 13.

& in cap. fraternitatis. de frigi.&.c.ſi per ſortiarias.33. quæſt. prima. & conſequenter etiam iudicium, vt ibi patet. Et de hoc ordine iudiciario debet intelligi illud quod dicit Anguſt. de Ancona in lib. de Eccleſ. poteſtate, q. 16.art.1.Intelligo etiam ſigillatim fieri debere examen, tam ſuper ſpecificatis in articulis, quàm ſuper omnibus circunſtantijs, iuxta ea quæ habentur in c.cum cauſam. de teſti. vbi dicit Bal. ꝙ miracula non præſumuntur, quia ſunt de impoſsibilibus naturæ, & in ea forma de qua per Ang. in.l.ſi quando.l.2.C.de bonis vac.li.10. & Bal.in.l.non poſſunt.ff.de legi.& not.in c. exhibita. de iudic.& in cap.præſentinm.de teſti.lib. 6. & in c. penult.§.porrò.de elect. & in c.damnamus. §. nos autem, de ſumma Trinit. licèt aliter exponatur verbum ſigillatim per Arcbi. n capitul.ſi cui.de elec. lib. 6.de quo babetur in.l.ſed & ſi per Pretorem.in fin. ff. ex qui. cau. ma. & in.l.cum quidam.C.de verbo.ſignifi. Conclndēdum eſt etiam, ꝙ miraculum eſt quod eſt mirum ſactum,& verè eſt miraculum mirum,quia ſupra ſacultates ſiue vires naturæ, vel quoad ſactum, vel quoad modum.Quoad factum,ſcilicet vt quod ad præces Gregor. Neceſarien. legitur quidam mons retractatus & dediſſe locum Baſilicæ fabricandæ, & ad preces beati Benedicti quidam lapis tranſlatus eſt de horto,vt habetur in biſtoria ſcholaſtica ſuper euangelia.cap. in ſequenti quoque die, & c. & ꝙ cæcus factus eſt videns, & mortuus reſuſcitatur, vt legitur Petrum reſuſcitaſſe. &.1.q.1.teneamus.3.q.8.Petrus.Et Chriſtus Lucæ. 8. in fi.de pœn.diſtin.1.§.ex his itaque.alias eſt. §.deniq; verſ.in Euangelio. cum ſi.Hoc enim eſt ſupra ſacultates, ſeu vires naturæ.quia via naturæ non regreſſus de priuatione in habitū. Quo autem ad modum ſacti vtputa ſi aliquis eſt ſebricitans via naturę, per certas alterationes poteſt fieri ſanus.de pœn.diſt.7. c.vlt.in fi.23.q.4.c.ipſa pietas.in princ.& c.quid faciet. & c. nimium. in princ.Sed ſi fiat in inſtanti ad inuocationem Dei ſeu per Deum meritis alicuius Sancti inuocati,& hoc ſupra vires naturę,quoad modū naturę. quæ operatnr ſucceſſiuè per alterationes diuerſas, non poteſt probari directa probatione, quia directa probatio eſt per rerum principia.Er ſic etiam intelligi debet illud, ꝙ negantis ſactum per rerum naturam (hoc eſt per rerū principia) nulla eſt probatio.l.actor.c.de probatione.6.qu.5.actor. & de electis. bonę me.Maguntur.verſiculo.quamuis.c.1.de clandeſtina.deſpon.quia quod non eſt,nō habet principia,quia ſecundum philoſophum. Non entis non ſunt ſpecies neque differentiæ, ergo neqne principia: quia ſuperiora ad ſpecies,& ad differētias eſſent actualiter in ipſis,ſecundum Porphyrium. Cum ergo miraculum ex ſubiecto in quo fit, non habeat quod directè miraculum probari poteſt,ideò ſequitur,ſecundum ꝙ dicit Archi.in capitulo.nec mirū.26.q.5.ꝙ indirectè probari poteſt. Nam cum reperiatur miraculum ꝙ vires naturæ excedat, vel quoad factum, vel quoad modum ſacti vt pręmiſſum eſt,& boc conſtat eſſe ſactum,ſed nō ex cauſa naturali, habetur conſecutiuè,& indirectè illud miraculum tantum ex cauſa ſupernaturali, quia quod meum non eſt, ſcire debeo ad alium pertinere.lege cum quærebatur. cap. vndè vi. Vndè natura videns hoc mirum ſactum nō eſſe ſuum,nec ſuis principijs deriuatum, licèt ſit in ſe ſactum,habet aſcribere cauſę maiori,& ſic probatur indirectè,prout etiam firmauerūt Ioan.monachus. & Ioan. And. in nouella. in cap. 1. de confeſſis, lib. 6.in verſiculo. non poſſunt. Barto.in tractatu. de teſt.in c.qualitas ſine ſubſtantia. dicit circa hoc magiſtraliter, quod cum agitur de aliquo comprobando in Sanctum, cuius vita & miracula ſunt probanda, vt eſt ſacris canonibus conſtitutum, vitam probare ſacilè eſt, miraculum autem quod dicitur quaſi admiratione plenum, & quod eſt id culus effectus eſt manifeſtus, cauſa autem eius omnibus eſt occulta, quoniam ſolus Deus, vnde quæ à Deo fiunt propter cauſas nobis ignotas,quæ vires noſtras excedunt,ideò miracula nuncupantur. Et Sancti Doct.tradunt hoc tribus modis contingere. Primò circa ſubſtantiam ſacti, vt dum Deus facit aliqua quæ natura nullo modo facere poteſt,vt ꝙ ſol ſtet, vt fuit tempore Ioſue, vel retrò cedatur tēpore Ezechię regis,vel quòd homo habeat corpus glorificatum, vt Chriſtus poſt reſurrectionem, & id quod in ſacramento altaris fide cernimus. Et iſta in miraculis ſummum gradum obtinēt. Secundò quando illud fit, ꝙ natura ſacere poteſt, non in illo in quo fit, ſicut reſurrectio mortuorū,illuminatio cæcorum, & ſimilia.Poteſt enim natura dare vitam vel ſecare vitam, ſed non in mortuo: & poteſt præſtare viſum,ſed non tamen in vera cęcitate.Et hoc tenet ſecundum locum in miraculis. Tertiò quando ꝙ fit natura, poteſt ſacere,ſed non in illo ordine,vt quando aliquis virtute diuina à ſebre ſubito liberaē nullis adhibitis remedijs, vel non cum conſueto proceſſu naturæ panis multiplicatur. Poteſt enim homo naturaliter facere panē, ſed non illo ordine.liquet ergo, quod miraculum probari oportet probando aliquid naturæ, ita ꝙ vires noſtræ naturæ exceduntur,vel in ſubſtantia eius quod fit, vel in ſubiecto eius quod fit, vel in ſubiecto eius in quo fit,vel in ordine faciendi,ſed ſi illud potuiſſet per cauſas naturales reduci, non eſſe miraculum clare probatur: quod autem Deus ſecerit per inuocationem illius Sancti probata inuocatione, vel voto ad illum Sanctum emiſsis, quibus probatis rectè concludiiur illam animam eſſe beatam,quia tñ in iſtis poteſt faciliter eſſe deceptio, iſtud eſt determinationi Eccleſiæ Romanę reſeruatum, cui ſtandum eſt. Et hinc eſt, ꝙ Inno.3.in proceſſū canonizationis Sancti Homoboni Cremonen.magnā fidem adhibuit teſtimonio Osbertij pręſbyteri, Sancti Egidij Cremonen. qui patrinus fuerat ipſius Sancti Homoboni, & per viginti annos,& amplius confeſsionem eius ſemper receperat, ſuper obedientia quam in orationibus, & vigilijs, & alijs pœnitētię fructibus, quę ſibi ab eo impoſita erat plus iniuncto ſatisfactionem exhibebat, licèt videretur in ſuo dicto ſingularis, vt patet in literis canonizationis ipſius. Non videtur tñ hoc caſu nimiū laxanda facultas. arg. in cap.tua nos.de conſang.& affi.Item Bonifacius nonus admiſit teſtimonium filiæ Sanctæ Brigidę, ad probanda miracula matris eius, quia etiam ab his qui foris ſunt, oportet Sanctus habere teſtimonium.ſecūdum Ambroſio.in homil.latent, & cap.Item Inno.6. in bulla directa per eum ex Auinion: Pontificatus ſui anno.6.Archiepiſcopo Pragenſi.& Epiſcopo Olomucem.& cuidā Abbati,ſuper inquiſitione ſienda pro canonizatione Lupulli, introcluſit ſpecificam formam circa examen teſtium per eos ſeruandam, quæ non diſcrepat ab alijs communibus formis examinum aliarum cauſarum ciuilium,vel criminalium.Ex quo inſero, ſufficere diligentiam adhibere in huiuſmodi, quæ eſt adhibenda in alijs cauſis grauioribus. Dico & concludendum, ꝙ licèt. Vincentius antiquus Doctor in c. venerabili de teſti.dixerit, ꝙ ad hoc ꝙ quis tāquam Sanctus canonizetur, ꝙ probanda eſt frequentia miraculorum, & per eoſdem teſtes,& nō ſufficit per duos teſtes fore vnum miraculum ad inuocationem ipſius Sancti factum tali die, & aliud factum eadem die, vel ſequēti per alios teſtes per inuocationem eiuſdem Sancti,quia diuerſa probant,nec concordant in idem,nec eundem Inſtitu.de duobus reis.§.1.& c.licèt ex quadam.de teſt.vt refert Archi.26.q.5.c.nec mirū.Verius tamē eſſe credo de iure, quod firmat Collecta.in c.1. de relig.& vener.San.dicens ſententiam Vincen.eſſe

mirabilem

Act.9.

Quo probatur miraculū factum,

Ioſue. 10.

4.Reg.20.

Quāta diligētia sūt examinandi teſtes.

Super primum cap. Euangelij Lucę.

mirabilem, & contra iura quę dicunt, ꝙ in ore duo-
rum vel trium ſtat omne verbũ.cap.in omnes.& cap.
licèt.de teſti.& quia ſatis eſt, quòd conueniant omnes
in ſacto miraculo, & Sanctitare eius de quo agitur, &
ſatis eſt quòd ex diuerſis actibus reſultat ſrequentia
miraculorum neceſſaria, ſicut ex diuerſis iuribus una
regula, vt not.de regul.iur. cap.1.& ex diuirſis actibus
conſuetudo, vt not.de conſti.cap.1.& ex diuerſis gra-
dibus cognatio, vt in cap.non debet.de conſ.& affi.ex
diuerſis & actibus iuriſditionalibus iuriſditio & tamen
ad probandos ſingulos actus, ex quibus reſultant. præ
dicta, non ſunt neceſſarij ijdem teſtes, ut ipſe not. in
cap. ex tenore. de teſti. faciunt not. in cap. nihilomi-
nus.3.q.9.& propterea concludit, quòd ſufficit pro-
bare vnum miraculum ſactum tali die, in tali loco, per
tales, & ſic per diuerſos teſtes probare diuerſa miracu
la, aliàs cócluderetur impoſsibile, & neceſſarium fuiſ-
ſet, ꝙ ille de cuius canonizatione agitur, omnes teſtes
ſempre ſecũ duceret, & ſic videretur vna colluſio, &
falſitates fingi poſſent. ar.4.q.4. in teſtibus nec paupe-
res (qui nullos ſecum ducere poſſunt) canonizarẽtur,
iuxtà no.in c.licèt.de teſti. Cuius ſententiam aliàs ſum
ſecutus, in voto cõtrà Iudeos Tridentinos, qui marty
rizauerunt infantem Simonem, quinimò etiam dico,
ꝙ etiam ſufficeret probare miraculũ per teſtes, quorũ
aliquid deponerẽt de infirmitate incurabili præceden
ti ſecundũ naturam, aliqui verò deponerẽt, ꝙ iam fa-
ctus eſſet ſanus, ſicut dicitur de celebratione miſſæ.in
d.c.nihilominus, ꝙ ſatis probat.d.c.venerabili.de teſt.
in fi. vbi ſufficit ꝙ interueniat diligentia, quæ ſolet &
debet in receptione teſtium adhiberi. Idem tenet. Bel
lemere in dicto cap. venerabili referẽdo Collectariũ.

Articulus Quintus.

AD quintum dico concludendũ, ꝙ non eſt ne-
ceſſarium, ꝙ miraculum fiat in inſtanti, vt pa-
tet.3.Reg.17.c. & Exo.10.&.14.& 4.Reg.4.
&.5.& Mar.8. ſecundum Archi. in.c.nec mirum. 26.
Nõ eſt neceſſariũ ꝙ miraculũ fiat in inſtanti. q.5.quem refert, & ſequitur Mar.de laude.in allegatio
nibus quas fecit pro canonizatione Sancti Bernadini,
licèt in cõtrarium videatur Act.9.vbi patet, ꝙ conti-
nuò ſurrexit, &c.& Act.3.iuxtà princ.vbi dicit, & ap-
prehenſa manu eius dextera alleuauit eũ, & protinus
conſolidatæ ſunt baſes eius, & plantæ.& in Luc.iuxta.
fi.vbi dicitur, & tetigit fimbriã veſtimẽti eius, & con-
feſtim ſtetit fluxus ſanguinis, & in c.ad eius verò con
cubitum.5.diſ.nam.apud Deum non eſt mora de pœ.
diſ.1.c.multiplex. aliàs accipit.c.his autẽ. Vnde Amb.
Luc. 8. Spiritusſancti gratia neſcit tarda molimina.& in Luc.
iuxtà prin.vbi dicitur. Adoleſcẽs tibi dico ſurge, & re
ſedit qui erat mortuus. & Ioan.11.iuxtà fi.vbi dicitur.
Lazare veni foras, & ſtatim prodijt, qui mortuus fue-
rat & Matth.9.vbi dicitur. & facta eſt ſalua mulier ex
illa hora, & 15.vltra mediũ. vbi dicitur. Fiat tibi ſicut
vis, & ſalua facta eſt filia eius ex illa hora. & de pœn.
diſt.1.§.ex his itaq; aliàs eſt.§.deniq; iuxtà fi. ibi lepro
ſus verò, vbi ſequitur, quẽ poſtea tangendo mundauit.
& §.hoc idem.iuxtà prin.verſ.hinc etiã.& Lu.5.iuxtà
Luc.7. prin.vbi dicitur, ꝙ confeſtim lepra diſceſsit ab eo. Ioã.
5.circa princ. vbi dicitur ꝙ ſtatim ſanus factus eſt hõ:
& Matth.8.iuxtà princ.vbi dicitur. Volo mandare, &
ſtatim mãdata eſt lepra eius.& Matth.20.in fi. vbi Ie-
ſus tetigit oculos cæcorum, & confeſtim viderunt.&
Matth.10.dicitur confeſtim vidit.& Marci.7.vbi dici
tur. & ſtatim apertæ ſunt aures, &c. Quibus omnibus
reſponderunt auctoritate Gl. poſitæ in prædicto cap.
Matthęi dicẽtis. Quem vno verbo ſtatim curare po-
terat: paulatim curat, vt magnitudinẽ humanę cęcita-
Matth. 8. tis oſtendat, quæ vix & quaſi per gradus ad lucem re-
deat, & gratiam ſuã nobis indicat, per quã ſingula per

fectionis incrementa adiuuat. Et dicit Ioan. An.in di-
cto c.1.de rel. & vene.San.aliqoos dicere, quòd ſi ſit il
luſio vix poſſunt cõtinuari miracula vltra quadraginta
dies, de quo tamen certi non ſumus. & ex his dico, ꝙ
cum ex proceſsibus factis in cauſa præſentis canoniza
tionis, cõſtet de multis miraculis poſt mortẽ huius bea
ti patris Bonauenturæ factis, vt leproſis mundatis, pa-
ralyticis, & alijs varijs modis infirmis curatis miracu-
loſè, impiũ eſſet denegere huiuſmodi canonizationẽ,
& maximè propter miraculum linguæ eius repertè in
corruptæ, tẽpore tranſlationis corporis ſui, vt patet ex
multis cõteſtib.de quibus in proceſſu. & de lingua San
cti Antonij de Paduę, de qua ipſe teſtatur in chronicis.
Non.n.voluit Deus, linguã Sancti ſui videre corruptio
nem, iuxtà illud Pſalmi. Et ne corpus quo.l corrũpitur Pſal.15.
aggrauaret animam, iuxtà illud Sap.quia cuſtodit Do- Sap.10.
minus omnia oſſa eorũ, & vnũ ex eis non conteretur, Pſal.33. & 52.
qui etiã diſsipat oſſa eorũ, qui hominibus placent, licèt
de omnibus dictũ ſit. Memẽto homo ꝙ cinis es, & in Gen.3.
cinerem reuerteris, &c. ſecundũ Hoſtien.& Ioã.And.

Articulus Sextus.

AD ſextum dico ſimiliter concludendum, non
eſſe contra rationem miraculi, ſi in liberatione
alicuius dolor interueniat, vt patet in Marc.ibi, Marc.9.
& exclamans & multum diſcerpens eum, exiuit ab eo.
Vbi nota quantus fuit dolor, quia ſequit, & factus eſt ſi
cut mortuus, ita vt multi dicerẽt, quia mortuus eſt, &c.
Et hoc etiã ſatis apparet ex eo, quod ſcriptũ eſt in vita
beati Franciſci. Rubrica.de intelligentia ſcripturarum,
vbi inter cætera dicitur, ſigno itaq; crucis ſuper eum fa
cto, ſtatim qui cõfractus iacuerat, ſurrexit ſanus, & in
Dei laudẽ prorumpens. Ego (inquit) ſum liberatus, in-
ſonuerunt autem oſſa renum eius audientibus multis,
veluti cum manu ligna ſicca franguntur. Et ſic conclu
dit etiam Arch.in d.c.nec mirum.26.q.5. Item non eſt
contra rationem miraculi, quòd fiat cum aliquo adiu-
torio naturæ, vt patet in 4. Regu. de Eliſeo, qui milit
Naaman principem militiæ Regis Siriæ leproſum, ad 4.Reg.5.
lauandũ ſepties in Iordanæ. Et de filio viduę mortuo
ſuper quẽ ſe incuruauit Propheta, vt infunderet in eũ
cal rẽ, ſicut dicitur in 4.Reg. Itẽ in Ioan.de luto facto 4.Reg.4.
ex ſputo quo liniuit Chriſtus oculos cęci nati, & de eo Ioan.9.
quẽ miſit ad lauandũ ad natatoriã ſiloè, & de probati-
ca piſcina, & ſimilibus. Itẽ nec eſt etiam contra rationẽ
miraculi, quod illud operantur qui in ipſum operando Ibi.5.
peccent, vnde dicit glo. Num.20. ꝙ Moyſes & Aaron
quando cũ percuſsione virgę fecerunt effluere aquam
de petra, habuerunt quandã inanem gloriã, & ideò me
ruerunt audire. Quia non credidiſtis mihi, vt ſanctifica
retis me coram filijs Iſrael, ideò non introducetis hos
populos, in terram quam dedi eis. Et ſuper illo verbo
Lucæ. Nolite gaudere quia ſpiritus ſubijciuntur vobis, Luc.10.
dicit gloſ. ꝙ lætitia qua Chriſtus diſcipulos ſuos lætos
videbat, inanem gloriã ſapiebat. Gaudebant enim, ꝙ
quaſi ſublimes terribiles hoĩbus, & dæmonibus erant:
ideò Chriſtus talẽ cordis elationem in eis reprehendit,
iudiciũ ruinæ primi Angeli referẽs, &c. nõ eſt etiã cõ-
tra rationẽ miraculi, ꝙ ad maximã inſtantiã etiam cũ
tarditate quadã fiat, vt patet de muliere Chananea, &c. Matt.15.
Sic etiã non eſt cõtra rationem miraculi, ꝙ vnus San-
ctus illud faciat aut facere poſsit, & alius nõ ut patet in Matt.17.
Matt.de lunatico demoniaco. Item etiã non eſt contra
rationẽ miraculi, ꝙ ſanatus de proximo recideuit, vt
patet in legenda Sanctæ Patronillæ paralyticæ, iuxtà
no.in l.Martius, ff.loca.& l.1.C.de emen.ſeruorũ, & in
cap.pręterea, de cle.percu.& in q.dominica.83.de qua
per Io. And.in mercu.cõtractu.de reg.iur.lib.6.& in c.
presbyter.& cap. ſignificaſti, de homic.& per Bart.in
l.1.§.ſi in rixa, ff.de ſica. Sufficit ergo, ꝙ ſanitas fuerit
verisimi-

veriſimiliter duratura, licèt caſu fiat momentanea aut recidiuet, &c. per aliquod accidens culpabile & inordinatum. Item quia non eſt contra rationem miraculi, ꝙ faciens miracula, adhuc ſit in purgatorio, vt patet de Paſcaſio diacono, teſte Greg. in dial. & per Vincen. in Spec. hiſto. lib. 21. c. 94. Item non eſt cõtra rationem miraculi, ꝙ fiat in inuitum, vt per eundem Vicen. e. li. c. 54. Item ꝙ etiam fiat in ſyderibus vel elementis, auibus cœli, aut piſcibus maris, vel animantibus terræ, aut arboribus, aut lapidibus, aut alijs quibuſcunq; creaturis, &c. etiam ad damnationem & pœnam malorum, ſicut de Anan. & Saphira Act. v. & ſimilibus.

Articulus Septimus.

Circa ſeptimum concludo, ꝙ primò requiritur, ꝙ præcedat inſtantia aliquarum perſonarum ho- Ordo in canonizatione ſeruandus. neſtarum, authenticarum apud Roma. Pont. & ſupplicatio, non ſemel ſed pluries, & inſtanter, pro huiuſmodi canonizatione fienda, & obtinenda, &c. & non tamen ſemel ſed pluries & inſtanter, ſicut not. de conceſsi. & de pallio. vt in cap. quidam cedendi, de renun. & in c. cum poſt petitam, de elect. Non. n. conſueuit moueri Papa ſtatim ad committẽdam hanc inquiſitionẽ, ſed potius expectare quãdiu pulſetur, &c. propter rationes de quibus ſuprà præmiſi, facit clem. quamuis, de appel. adde not. in c. priſca c. diſt. & in cap. importuna, de pœni. diſt. 1. Circa quod dico, ſufficere ſi fieret inſtantia per Epiſcopũ & capitulũ loci illius, vbi ſepultus eſt canonizandus, & vniuerſorum prælatorum, & generalis capituli illius congregationibus & ordinis, cuius fuit ipſe de cuius canonizatione ſupplicatur. Poſſunt nanque licitè inſtare religioſi pro canonizatione alicuius Sancti, qui fuit de ordine ipſorum. Nam omnes hi de quibus in capit. venerabili. in princip. de teſti. inſtabant & preces porrigebant pro illius Abbatis Sancti Martini canonizatione, ad quorũ petitionem Papa Alexander. III. commiſit teſtium receptionem, ſuper vita & miraculis eius, ad quòd ſignanter Abbas notat illum tex. poſſunt etiã tales ſupplicantes pro canonizatione, aſſumere miniſterium, partis autoritate iudicis, & illam promouere, & teſtes producere, tam ſuper vita quàm ſuper miraculis, vt ibi patet ſecundum Ioan. And. & alios. In caſu autem noſtro multò maior præceſsit, inſtantia, videlicet & Regum, & Comitum, & aliorum magnatum, vt patet in proceſſu, iuxtà illud Apoſtoli. & 24. diſt. §. 1. 78
1. Tim. 2. diſt. quid eſt citò, de elect. cũ nobis olim c. fi. eo. ti. lib. 6. Secundò requiritur, ꝙ expectato aliquo tempore Papa cum conſilio fratrum, in patria illius pro cuius canonizatione inſtatur, cõmittat duobus prælatis vel alijs perſonis honeſtis, diſcretis, & incorruptibilibus, vt inquirant de fama & de deuotione populi, & de alijs quę ſibi ſunt nunciata in genere, quòd ad famam non quoad veritatem, & non in ſpecie, & ꝙ ſibi deſcribant quæ inuenerint, & an eis videatur, ꝙ ſuper veritate earundẽ & cauſa in ſpecie ſit inquiſitio committenda de vita & miraculis eius. Circa quòd dico, ꝙ Innocẽt. III. proceſſum inquiſitionis Sancti Vulſtani quondam Epiſcopi Vigorn. in Anglia, cõmiſit Cantuarien. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Helen. & Sancti Eadmũdi & de Vrbren. Abbatibus, & ſic quatuor prælatis. Pontifici etiam qui facit inſtantiam pro canonizatione illius, de cuius vita & miraculis eſt inquirendum, inter illos deputari ad huiuſmodi inquiſitionẽ faciendam, ita probat d. c. venerabili, iuncta ſuper ſcriptione. Dico etiã ſufficere duos prælatos tantũ etiam vbi cõmitteretur inquiſitio pro canonizatione Papæ, vt refert Ioan. And. factum fuiſſe in commiſsione canonizationis Greg. 10. in c. vbi periculum, in princ. de elec. lib. 6. in nouel. Fuit enim facta commiſsio Archiepiſcopo Piſano & Epiſcopo Mutinen. non ergo eſt paucioribus quàm duobus facienda commiſsio, quia quod à pluribus ſapientibus quæritur, facilius inuenitur. 20. diſt. de quibus, & per ampliores hoĩes perfectiſſima veritas reuelatur l. fi. ad fi. C. de fideicom. 63. diſt. extrà conſcientiã. & integrum eſt iudiciũ, quod plurimorum ſententijs confirmatur, ſicut canones atteſtantur cap. prudentiam tuam de offi. deleg. & hæc eſt quidam præambula inquiſitio ad inquiſitionẽ, præparatoria ad ſolẽnem ſubſequentem. & ꝙ hæc præambula inquiſitio in genere ſit neceſſaria, patet ex lib. ceremoniarum, vbi agitur de canonizatione Sanctorum. In caſu autem noſtro hæc omnia ſunt debitè obſeruata, vt patet ex breuibus & proceſsibus, de quibus in actis. Tertiò in euentum ꝙ primi inquiſitores reſcribant talia, per quę videatur ꝙ inquiſitio veritatis cõmitti debeat, requiritur ꝙ poſt completam hanc præambulam inquiſitionem, iterum Papa diffiniat conſilio fratrum, an ſolennis inquiſitio ſit committenda, & cõmittantur ad minus tribus ex dominis Reuerendiſsimis Cardinalibus, vni ſcilicet Epiſcopo, alij preſbytero, & alij diacono, vt patet ex deciſione d. Egidij de Bellemere, de. 672. ad fi. & ita obſeruatur, & iterũ ſcribat eiſdem vel alijs prælatis in partibus, vt in ſpecie inquirant, primò de fama, ſecundò de vita, hoc eſt, de fide & conuerſatione & c. canonizãdi. Item de morte, & miraculis, exactè diligenter, fideliter, & prudenter, ſecundum articulos & interrogatoria ſub bulla tranſmiſsis, & quod inuenerint, remittant ſub ſigillis ſuis incluſum, ſecundum Hoſtien. in c. venerabili, de teſti. prællegato & per no. in cap. 1. de rel. & venera. Sanct. lib. 6. qua inquiſitione remiſſa & cõpleta, facienda eſt commiſsio in curia aliquibus capellanis Papæ vel alijs perſonis auct. vt examinet proceſſum, & formẽt Rubr. ſeu ſummariũ examinandas cum exacta diligentia per Papam & fratres Cardinales, an ſint probata talia propter quæ canonizatio ſit facienda. & ſuper hoc debet Papa requirere conſilia Cardinalium, & ſi videbitur Papæ, ꝙ facienda ſit canonizatio ex his quę erunt probata, tunc hoc ſecretò primitus diffiniat inter fratres, & diffinitio ſecreta teneatur. poſtmodum Papa coadunatis Epiſcopis, & alijs prælatis qui ſunt aut reperiuntur præſentes nunc in curia, faciat plublicè proponi, & narrari per aduocatum aut promotorem fidei omnia & ſingula acta & probata propterquam ſecretam diffinitionem factam prius in conſiſtoriũ priuato Reuerendiſsimorum do. Cardi. & ſuper his requirat omnium conſilia & vota. Nam fructus diuinus eſt iuſtitiam recenſeri. 35. q. 11. graue. vbi etiam dicitur, ꝙ veritas ſępius exagitata, magis ſplendeſcit in lucem ſa it. 30. q. vlt. cap. iudicante. Vnde etiam dicitur, quod ibi eſt ſalus, vbi multa conſilia (vt ait Salomon) & re- Prou. 11.
petitur. Diſsipantur cogitationes, vbi non eſt conſi- & 16.
lium, vbi verò plures ſunt conſiliarij confirmantur. Item pro iſtis facit l. dubium, C. de repudijs l. nominationes, C. de appell. cap. nouit de his quæ fiunt à præla. 15. q. 7. c. Epiſcopus. 34. diſt. peruenit. Et erit ſalus vbi Prou. 24
multa ſunt conſilia. & multitudo ſapientũ, ſanitas eſt Sap. 6.
orbis terrarum, & hinc ꝙ tunc non eſt veriſimile credendum, in hoc Eccleſiam poſſe errare. & dicit Archi. 2. q. 6. anteriorum, ꝙ conſilium & deliberatio à malo iudicio hominẽ retrahit & refrenat. Debet enim ſemper præcedere conſilium, & iudicium ſequi, & demũ præceptum ſecũdum Tho. 2. 2. vbi tracta de partibus prudentię, vt ſic dici poſsit edictum conſultiſsimũ l. humanum, C. de legi. lex capit. Apoſtolicæ. 35. q. 11. 4. Reg. 8
vt ſic quaſi per ora eorum videatur Deus conſuli. 1. Matt. 18.
quæſt. 1. iudices, quia vbi plures congregati fuerint in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum, dicit Dominus. & ita reperi obſeruatum per Innocent. III. in canoni-

canonizatione Sancti Homoboni Cremon. vbi dicit, De fratrum noſtrorum conſilio poſt multam deliberationem habitam, cum Archiepiſcopis & Epiſcopis, quos ſuper hoc ad conſilium noſtrum admiſimus, de diuina miſericordia, & ipſius Sancti meritis confidẽtes, ipſum Sanctorum catalogo duximus aſcribendum, ſtatuentes vt in die depoſitionis, ipſius, eiuſdem feſtiuitas deuoto à Chriſti fidelibus annis ſingulis de cętero celebretur, & apud Deum ſuffragia eius humiliter implorentur, &c. vt patet in eius literis datis Leterani ſecundo idus Ianuarij, pontificatus ſui anno primo. Hæc etiam requiſita ponit Auguſt. de Ancona, in lib. de Eccleſia. poteſtate quæſt. 15. artic. 1. & Marti. de laude, in allegatio. quas fecit in canonizatione Sancti Bernardini, per alium tamen modum non tamen diuerſum in effectum, & Cardi. poſt Hoſtien. & Ioan. Andr. in dicto capitu. 1. de reliquijs & venera. Sanctorum. Reperitur etiam in geſtis concilij. Conſtantien. de anno 416. 5. kal. Maij Apoſtolica ſede vacante pro vnione Sanctæ matris Eccleſiæ procurandis & promouendis omnibus, quæ proſperitatẽ religionis Chriſtianæ, & cõmunem omnium mortalium vtilitatem & ſalutem concernere poſſent & augere, ſpeciali Dei prouidentia & in ſuo nomine congregato, comiſerũt proceſſum canonizationis dnorum Epiſcoporum & vnius monialis ordinis Sancti Auguſt. duobus Cardinalibus, vt Cardinali Cameracen. tituli Sancti Griſogoni. & Oddoni Cardinali diacono tituli Sancti Georgi ad vellus aureum, & vni Epiſcopo Lugdunen. & quinquæ alijs Prælatis ſecularibus & religioſis præſentibus in eodem concilio, & viuę vocis oraculo: ad quorum omnium relationem cõmiſit idem conciliũ Cõſtantienſe tribus Epiſcopis in partibus Regni Sueciæ, (vbi corpora dictorum canonizandorum venerabantur,) inquiſitionem ſpecialem & ſolennem faciendã, prout facta apparet ex proceſſu eorundem. Poſtremò debet Papa ordinare, ꝙ certa die omnes conueniant ad aliquam Eccleſiam quæ ornata ſit pãnis honorabilibus, & ſternatur tapetis, & in qua illuminentur multi cerei, vbi Papa & totus clerus ſolẽniter conuocati, & populus deuotè aſsiſtant, & ad illos Papa ſermonem habeat, proceſſum recitans, & inducens clerum & populum ad orandum, quòd Deus non permittat illum errare in hoc negocio. Poſteaq; flexis genibus fiat deuota oratio & cantetur ſucceſsiuè hymnus. Veni Sanctæ Spiritus, &c. vel alius huiuſmodi, ſiue antiphona conueniens. Deinde ſurgat Papa, ab oratione, & diſfiniat illum de qno agitur Sanctum eſſe, & Sanctorũ catalogo aſcribendum, & tanquàm Sanctum per oẽs Chriſti fideles colendum in omni Eccleſia Dei, & per orbem vniuerſum, ipſius quæ feſtum ſolennizandum certa die. & celebret Papa miſſam ſolennem in honorem canonizati poſt cantatum Pſalmũ. Te Deum lau. Vndè videtur eſſe miſſa de ſubſtantia canonizitionis, ſicut in conſectione chriſmatis, not. in cap. te referẽte de cele. miſſa. & in collatione ordinũ, ar. de tranſl. pręla. cap. inter corporalia, & in alijs multis caſibus, & in conſe. Eccl. de conſe. diſtn. 1. oẽs baſilicæ. & hoc ideò, quia fidelibus nõ elt tam de ſolicita quacunque in ventione fidendum, quàm de inſtannia orationis humilis & deuotę ſperandum, vt in ſimili not. in capit. vbi periculum, in fi. de elec. 6. facit. 23. q. 8. in qualibet. & laudabilem foret, vt quòd ibi ſtatuitur de electione pontificis ſuper frequẽtia orationum, & obſeruantia ieiuniórum etiam hoc caſu ſeruaretur. Multum. n. valent orationes inſtorum, ſecundum Ióan. Mona. ibidem, & Ioan. And. per cap. dſiciplina, ad fi. 41. diſt. & 16. q. 6. animæ defunctorum, & plenè not. in cle. ſi Dominnm, de rel. venera. Sanct. in glo. magna. ad Inſtanter enim eſt orandum, quia tunc o atio impetrat, de pœ.

In die canonizationis, quid obſeruandum.

diſt. 1. importuna, per Archid. in d. cap. vbi periculum in fi. & in c. de immu. Eccle. eod. lib. & ita reperi feciſſe Innoc. III. in canonizatione ſancti Vulſtani quondam Epiſcopi Vigornien. in Anglia. Vniuerſo nanq; clero & populo ciuitatis ilius ieiuniũ indixit triduanũ in quibus omnes vnanimiter orarẽt, & peterent ab eo qui via, veritas eſt & vita, aperiri ſuper hoc viã veritatis ad vitam, cũ diuinum ſit iudiciũ huiuſmodi potius quam humanum, & ideò maturius procedendũ. Item ꝙ ad cõſcribenda huiuſmodi acta, ſemper adhiberentur tres notarij in cõſonantia, ſicut etiã tres Cardinales tres capellani adhibentur in ore duorum, &c. per c. vt officium, §. verum, de hære. lib. 6. & c. licèt, de teſt. 2. q. 4. cap. 1. & Exo. 16. & Matt. 18. & ad Hebr. 5. & 1. ad Timo. vlt. vbi numerus de teſtibus. & licèt iniuriã faciat Sancto, qui orat pro eo, quia orationibus noſtris nõ indigent, pro eo ꝙ cum ſint perfectè beati, omnia eis ad vota ſuccedunt, ſed nos miſeri potius eorũ orationibus indigemus, vt in cap. cum Matthæ. ver. 3. de celeb. miſſa. tamen ſecundum Proſperum, ſemper eſt Sanctis quo creſcere poſsint, ideò adaugmentum gloriæ pro eis orare poteſt, & proderunt orationes per modum ſuffragij, de quo per Tho. in 4. ſententiarum diſtin. 45. artic. 2. & ſcripſi ſuper extrauag. cle. 6. quæ incipit vnigenitus, in ver. electorũ, poſt Archid. in cap. tempus, 13. quæſt. 2. Sunt nanque acceſsiones gratiarũ ſecundum Ray. in ſum. de pœn. §. Item quęritur verũ ea † & fortè non eſſet niſi cautum, abſoluere animam eius de plenaria poteſtate clauium plenariè, ad abundantiſsimam cautelam reſultantem ex alienis periculis, vt nihil poſsit dici omiſſum, per ea quæ habentur in capitu. à nobis, de ſenten. excomu. 11. quæſtio. 3. nunc vera. & ita feciſſe videtur Calixtus. III. in canonizatione beati Oſmundi Epiſcopi Sariſperien. in Anglia dicens præfatum Oſmũdum & c. benedicentes benedicamus in ſęculo, floreatq́ue ſuper eum ſanctificatio noſtra, &c. Addidit etiam idem Innoc. III. in canonizatione Sancti Vulſtani propriam collectam, in eius commemoratione dicendam, & illius memoriam inter Sanctos catalogo Sanctorũ aſcriptos decreuit celebrandam & c. vt patet in eis literis datis Flor. 2. idus Maij, &c. Hic autem ordo non ſemper ad vnguẽ hactenus eſt ſeruandus ſecundum Hoſt. Ioan. And. Car. & alios vbi ſuprà. In libro cęremoniarũ apparent aliæ diuerſæ & plures ſolennitates ſeruandæ & laudabiles, quæ de congruo videntur non deberi prętermitti. Cũ igitur in caſu noſtro oĩa hactenus neceſſaria ſint ſufficienter & ſuperabundãter circa proceſſum obſeruata, ſupplicantibus pro huiuſmodi canonizatione piẽ mos gerendus eſt, cum iuſta petentibus non ſit deuegandus aſſenſſus, per l. 2. ff. de bis qui ſunt ſui vel alie. iur.

Creſcere poſsũt Sancti, in gloria accidẽtali, nõ autẽ ſubſtantiali.

† Fortaſſe nõ improbè id dixit cum legatur, in 4. Dialo. D. Greg. lib. cap. 40. de Paſcaſio Car. ꝙ fecit miraculũ exiſtẽs in purgatorio, vnde liberaretur, per huiuſmodi abſolutionem.

Articulus Octauus.

AD octauum dico, cõcludendum eſſe adhibendam fidem chronicis, ad arbitriũ tamen Papæ & collegij D. Cardinalium, per cap. vnicum, in fi. de ſt. vnc. & ibi not. & cap. in venerabilẽ, de elect. & in cap. nomine Domini 23. diſt. & in cle. 2. Dominũ, de reli. & venerab. Sanct. in ver. Vrbano, & in glo. magna in fi. & in capitu. inter dilectos, de fide inſtrument. vbi etiam not. Bald. quòd quãdo ſumus incerti de nomine Imperatoris, recurrimus ad chronicas anni & indictionẽ, &c. maximè ex quo non apparent aliæ veriores, quia tunc verioribus eſſet ſtandũ. Facit qnod not. in cle. 1. de magiſt. in ver. Bononiæ, & pręſertim ex quo maiores noſtri eis crediderunt, vt no. in prima conſtitutione digeſtorũ, §. hę aũt tria, maximè quoad perſonas & loca inter quas pro talibus habentur, ſicut de noſtris in ordine San. Frãciſci, ſicut de libris Ariſt. & Hippocratis not. Nic. de mata. & Bald. ſuper Rub.

Fides eſt adhibẽda chronicis.

C. de

C.de fi.inſtr.ad fi.& Io.And.in tit.de fi.inſtru.§.nunc dicendum ver.priuatoriũ ad fi.& Ant.de But.in c.a.l. eo.ti.& in c.cum venerabilis de exc.& Bar.& An.in l. 1.ff.ſi cer.pet.probat.l.ſi pater, ff.de ſolu. & 7. menſe, ff.de ſta.ho.& quod tibi per Bal.& l.in tantum.§.ſi eũ cum l.ſequent.ff.de acquir.re.domi. & quod per Bart. poſt Odof.in dicta.1.conſt.digeſtorũ, §. hæc autem tria ſuper ver.iuribus, & per Bald.in l.in tantũ, in fi.ff. de re.diui.facit inſtit.de rer.diſt.§.item pretium, & in Spec.de aduo.§.nunc de exordijs, & etiã per eundem Bartol.in.l.teſtamenta, C.de teſtamen. & c. & dicitur chronica a chronos græco vocabulo.quod latine tempus interpretatur, quia in chronica facta in ſuis temporibus recitantur. Item quia veritas illarũ coadiuuatur alijs adminiculis ar.in cap.cũ cauſam de probat.& ibi no. & in l.cenſus & monumenta,proba.Item propter earum antiquitatem, & quia conſeruantur inter libros autenticos,ar.in c.ad audientiam,de præſcrip.& 20.q.5.ca. venit,& in auten de his qui ingre.ad appel. §.illud, & C.de fide inſtru.auct.ad hæc, & in cap.cum ex literis,de integ res. & l.vltima. C.arbitri. tute. & l. ſcripturas.C.qui poti.in pig.& 24.q.2.ca.ſanè, vbi datur fides ſcripturis in columnis & lapidibus & cap.& l. cenſus & monumenta,de proba.& c.cũ cauſam,eo.ti. per Dominum Egidiũ de Bellemere in deciſion. 70. quę incipit adminiculs.Nec eſt curandũ,ꝙ nõ conſtet de nomine eorum qui compoſuerunt dictas chronicas, quaſi ex hoc videantur apochriphæ ar.15. diſt.c. Sancta Romana ver.quę verò opuſcula, quia cũ ordo Sancti Franciſci in omnimoda humilitate fundatus fuerit,& ideò fratres ſui minores nuncupantur, qui ne reprehẽdi poſſent eorũ nomina ſubticuerunt,ſcribentes geſta generalium ordinis ipſius ſucceſsiuè,ad quod optimè faciũt quã plures auctoritates veteris & nouę legis & canonũ & doctorũ,& aliæ rationes ad plenum adductæ per Io.ã And.in fine mercurialiũ ſuper vlt.q.

Articulus Nonus.

Eccleſia in canonizatione ſanctorum errare nõ poteſt.

AD nonum dico cõculdendũ cum ſancto Tho. quolibeto nono ar.6. ꝙ Eccleſia canonizando aliquem vt Sanctum errare non poteſt, quam aliquid poteſt iudicari poſsibile ſecundũ ſe conſideratum, quod relatum ad aliquod extrinſe cum impoſsibile inuenitur.ergo licèt iudicium eorum qui præſunt Eccle. poſsit errare in quibuſlibet, ſi perſonæ eorum tantum reſpiciantur, quia innititur in iudicando, medio fallibili,teſtimonio ſcilicet humano,cum inquirat per teſtes de vita & miraculis, & teſtimonium hominum ſit fallibile.Item,quia nemo ſcire poteſt:an ſit di-
Eccle.9. gnus odio vel amore,vt dicitur in Eccl.notatur in cap. fi.de Purg.can.& Apoſtolus. Nihil mihi conſcius ſum
1.Cor.4. ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum, & c.ergo multo minus Papa,tamen cõſiderata diuina prouidentia quæ Eccle-
Ioan.14. ſiam ſuã ſpiritu Sancto dirigit, vt non erret, ſicut ipſe promiſit,ꝙ Spiritus adueniens doceret omnem veritatem, de neceſſarijs.ſ.ad ſalutem,certum eſt, ꝙ iudicium Eccleſiæ vniuerſalis errare in his quę ad fidẽ pertinent impoſsibile eſt, vndè magis eſt ſtandũ ſententiæ Papæ, ad quẽ pertinet determinare de fide, quam in iudicio profert, quàm quorumlibet ſapientum hominum in ſcripturis expoſitioni,cum Cayphas quan-
Ioan.11. uis nequam tamen quia pontifex legatur etiam inſcius prohetaſſe, licet in alijs quæ ad particularia facta pertinent, vt cum agitur de poſſeſsionibus vel de criminibus vel ſimilibus, poſsibile ſit Eccleſiæ iudiciũ errare propter falſos teſtes.Canonizatio verò ſanctorum medium eſt inter hæc duo.Sed quia honor quem Sanctis exhibemus, quædã fidei profeſsio eſt, ... Sanctorum gloriam credimus, piè credendũ eſt, ... etiam in his iudicium Eccleſiæ errare, ... pontifex enim cuius eſt canonizare Sanctos,poteſt certificari de ſtatu alicuius, per inquiſitionem vitæ & atteſtationem miraculorum,& præcipuè per inſtinctum ſpiritu Sancti, qui omnia ſcrutatur etiã profunda Dei, & diuina prouidentia pręſeruat Eccleſiam,ne in talibus per fallibile teſtimonium hominum fallatur. Eccleſię nanq; auctoritas omnem excellit aliam auctoritatem, etiam Sanctorum patrũ:vt patet.11.diſt. vt veterum, & per totũ,& not.84.diſt.cap.1.& 20.diſt.in ſum. & c.1.& 36. q.vlt.cap.fi.& per doct.in cap. ne innitaris, de conſtit. Hinc etiam dixit Innoc. & Cardi. poſt eum, in cap.1. de rel. & vene.Sanct.ꝙ ſi etiam Eccleſia erraret(quod non eſt credendum) tamen perces bonas Deus acceptaret.32.diſt.§.verũ. 15.q.vlt.cap.fi. Notat etiam Ioan. And.in gloſ.in cap.glorioſus,de reli. & venera.Sanct. lib.6.ꝙ etiam ſi Eccle. in canonizatione erraret(quod dicit non eſſe credendũ,licèt accidere poſſet cap.à nobis, de ſent.excom.2.) nihilominus pręces in honorẽ talis acceptæ & gratæ ſunt. Per fidem nanque Chriſti omnia purgantur.c. veſtra decoha. cle. & mul. & eſto ꝙ veritas canonizationis deficiat, non deficit fides.c. debitum de bap.cap.2.& 3. & de presbiter non bap.& idem ſequitur Io.in directorio iuris parte.1.ti.13.ad fi. & ideò quod ſuprà cõcludendo dicit S. Thomas in ſuo quolibeto,conculdit etiã magiſtraliter Aug. de Anco. in lib.de Eccleſia.poteſta.q.14. principali. arti.3.quaſi per eaſdem rationes, & reſpondet ad contraria, & q. 17.art.4.vbi quærit. An omnes canonizati per Papam ſint in vita ęterna,licèt videatur ſibi contrarij propter capitu.ſi ſine charitate.1.quęſt.1. & ideò ſolenniter diſputando firmauit R.D. Io.de tur. cre.quondã Cardi. Sancti Sixti per excellentes rationes in capitu. hęc eſt fides 24.quęſt.1.Ad auctoritatem autem Grego. vide licet.Multorum corpora ſanctorum (hoc verbum nõ debet eſſe in illa auctoritate, & debet intelligi in veneratione priuata, non publica(venerantur in terris,quorum animę cruciantur inferno. Reſpondeo veram in his tantum, qui martiryum ſuſtinuerunt abſque charitate & c.iuxtà ſententiã Hiero, de qua.in quęſt.1.capi. vide quantum bonum dicentis. Si ſine charitate martyrium recipiatur, & corpora eorum coram hominibus venerantur, perfidè magis ſunt talia,quàm corona victorię, & tali operi magis pœna quàm pręmiũ debetur,& 90.diſtin.neq;,&.1.ad Cor.13.cap.& c.tranſmiſſa, de heret. & dicit Franciſcus Maron.puncto.33. Eccleſiaſticæ Hierarchię, ꝙ Papa habet Angelũ perſonalem, qui non dimittit ipſum vnquam, & quòd in rebus publicis reſpicit ad ipſum Sanctus Michael ſpecialiter, ſicut ad ducem ſui exercitus.Item veriſimiliter Deus per medium alicuius veri Sancti reuelaret veritatem,vt legitur in legenda Sancti Martini Epiſcopi, de ſuſpenſo qui venerabatur vt martyr.

Articulus Decimus.

AD decimũ dico concludendũ ſecundum dñm Egi.de Bellemere indicilio.ſuis,deciſ.677.quę incipit extrà totam,quòd in informatione qua circa negotiũ canonizationis alicuius,& cap.tria principaliter.& primò.Non fore neceſſe vocare illos quorum intereſt per generale edictum. Ratio,quia hoc caſu non agitur contra aliquam perſonam certam vel incertam, nec in directum præiudicium alicuius certæ vel incertæ perſonæ & ideò non requiritur aliqua vocatio cuiuſlibet, licèt poſsint eſſe perſonę aliquæ,quæ poſsint prætendere aliquod indirectum præiudicium vel intereſſe vt cõmune. Item quia talis auctus non poteſt dici iudicialis, quia nullam habet partem, vt cap. forus.§.in omni.de verborum ſignifica.& in extra iudicialibus non requiritur partis vocatio. & hinc eſt, ꝙ licet ſuperior habens per modum prouiſionis Eccle-

ſia ornare

ſia ornare de bono Prælato, habent præmittere bonã informationem de perſona electi, & qualitate prælaturæ ſecundum Innocen.in capitu.cum dilecti.& cap. nihil, & capitu.ſtatuimus.de electio.facit capitu.cum olim, de donation. & capitu. conſtitutus ſecundò de appellat.& probatur ſatis.3.quæſt.2.cap.1.& 2.tamen non requirit informatio illa partis vocationem.immò nec tenetur prouiſor partẽ audire, vt not.idem Innoc. in cap.dudum.de præſumpt.& in capitu.propoſuit. de conceſſio.præbend.& gl.vlt.in cap.fi.de electio. lib.6. & hinc eſt etiam, quòd cum Papa committit inquiſitionem faciendam de ſufficientia certæ perſonæ nominatæ vel ſupplicatæ ſibi ad certam Eccleſiam cathedralem reſeruatam & vacantẽ, in hoc nõ vocatur pars immò nec auditur, niſi de gratia & ſpeciali mandato, quia nec ſuppli. habet aliquod ius propter quod faciat partem. Nec eſt negotiũ iſtud iudiciale, ſed eſt potius quædam extra iudicialis executio officij ipſius ſuperioris, quod eſt verũ etiam ſi ſupperior procedat ad ſupplicationem alicuius ſiue proprio motu, vt probãt iura præallegata, & quia ſuperior vtitur iure ſuo ex officio mero, & ita nemini iniuriam facit.l.iniuriarum.§. 1.ff. de iniur. nec eſt ipſe medius neque iudex & pars. iuxtà nota.Innoc.in cap. ex parte.de verborum ſignificat. & eſt ſimile in ſtatutis, in quibus non requiritur vocatio ſubditorũ, licet eis benè præiudicet, & ſit cum bona informatione ad ea procedendum.l.humanum, C.de legibus, & quòd non tenentur probationes admittere, nec ſe opponentem audire vt partem. & hoc melius colligitur ex not. Innoc.in glo.mag.in c. venerabili.de cenſi. & in capit. ex patre, alleg.de verborum ſignificat.2. per ibi not. non expedit admittere quem vt partem, licet bonũ ſit audire ad ſui ipſius informationem extra iudicialẽ. & ita dicit fuiſſe cõcluſum per Reuer.Domi.Cardinales cõmiſſarios in facto canonizationis domini Caroli, videlicet per domi.Albanenſem & Floren. & Sancti Angeli, tunc commiſſarios, quibus aſſentit d.Sancti Euſtachij, dicens ꝙ alij domi. Cardinales in conſiſtorio in hoc & concordarunt. & ſecundũ præmiſſa debent interpretari quæ dixit Auguſtinus de Anco.in lib.de Eccleſ. poteſtate quæſt. 16. art. 1. vbi quærit, an Papa in canonizatione debeat ſeruare ordinem iudiciariũ? Reperio tamẽ D.Calixtũ tertium in canonizatione Sancti Oſmundi de Anglia, per dominos Cardinales deputatos ad faciendam inquiſitionem, monuiſſe omnes & ſigulos qui in his intereſſe aliquod habere pretenderent, vt ad diem certam tunc expreſſam legitimè cõparent, prout etiam per Epiſcopos cõmiſſarios in hac cauſa factũ fuiſſe ex actis conſtat ad abundantiorem cautelam, ne nihil quod ad cautelam pertineat videretur omiſſum.63.diſtinct.quanto. & quia abundans cautela nõ nocet.l.teſtamentum. C.de teſtamen.l.ſi pupilli.§.1.ff.de negot. geſt. Subdit tamen idẽ dominus Egidius duabus deciſi.immediatè ſequẽt. quod licèt expediat audire ſe opponentes canonizationi, non tamen debent admitti vt partem facientes, ſed ſolum ad informandum extrà iudicium ex officio, ſi tamen apparet, quòd excipiens non excipit bono zelo quem habeat ad Eccleſiam & ad fidem ſed potius ex odio quod habuit aduerſus mortuũ, vel ex inimicitia quã habet aduerſus illos de genere mortui de cuius canonizatione agitur, ille nõ eſt aliqualiter audiendus, ſed potius totaliter repellendus, capitulo.I. A.de re iudica.capit.ex inſinuatione.de appellatio.capitu.repellantur, & capitu. cum oporteat, de accuſſat eum capitu.ſeq.& per plura alia, de quibus per eum in dictis deciſio.in quibus reſpondet ad omnia contraria, multũ magiſtraliter. & etiã magiſtraliter refert idem, Bellemere in lectura in dicto capit. venerabili. de teſt. fuiſſe obtentum in conſilijs multorum. Ex præmiſſis itaq; concludo ad Dei optimi maximi gloriam & laudem per V.B.procedi poſſe atq; debere, ad canonizationem beati Patris Bonauenturæ præfati, vt ſic amplius Deus glorioſus in Sanctis ſuis etiam in ipſo glorificetur, capitu.glorioſus.de rele. & veneratio.Sanct. libro ſexto, per ampliuſque etiam in ipſo iugiter laudetur.clem.ſi dominũ. eod.tit.& Pſal.cl. etiam ſub duplici feſto feſtum illius celebrari mandando, ad inſtar aliorum doctorum quatuor, de quibus in diſt.cap.glorioſus, aut ſaltem diſponendo, vt feſtum illius ferietur. iuxta.capitu. pronunciandum, de cõſe.diſti.3. & capit. fi.de ferijs, & l.omnes.C.eodem.titu.& vt vigilia eius ieiunetur cum præmio indulgentiarum, iuxtà capit. 1. de obſer.ie.& prout fecit Bonifacius 1x. in trãſlationis beatæ Brigidæ feſtiuitate, vt patet in bulla canonizationis eius. & Nicolaus quintus in canonizatione Sancti Bernardini, & Pius ſecundus in canonizatione Sanctæ Catherinæ de Senis, & Calixtus tertius in canonizatione Sancti Oſmundi etiam per octauam. Fateor tamen ſecundùm Hieronym.vnam eſſe vitã Sanctorũ, ſed pręmia pro labore diuerſa, & periculoſum eſſe de Sanctorũ meritis diſputare, vt habetur in diſt.capit. glorioſus, in nouella. Item vt propterea cultus diuinus augmentetur capi.ex parte, de cõſtitu. & honor.Eccleſiæ augeatur, capitu.vaſa, de conſecratio.diſt.prima, & alij ad religionem & ſtudia Theologiæ propterea inuitentur, capitu.ſuper ſpecula.ne cleri.vel mona. Item propter ipſius beati gloriam. Vult enim Deus vt Sanctos inuocemus, vt dum per eorum ſuffragia quod petimus impetramus, ipſos magnificemus, & glorificando collaudemus, & vt peccatores quaſi non audientes ipſum in propria perſona audire, amicorum poſſint patrocinia implorare, qui voto ſupplicantium ſcire poſſunt, quia in illo æterno diuinitatis ſpeculo intelligitur quantum vel illis pertinet ad gaudium, vel nobis ad auxiliũ, & propter inopiam quam habemus in merendo, vt vbi noſtra non ſuppetunt merita, patrocinentur aliena, & vt qui nõ poſſumus ſummã lucem aſpicere in ſe contemplando, ſaltem in Sanctis aſpicere valeamus, & vt ſic omnis noſtra inopia quam habemus, etiam in amando ſuppleatur, quam plerunq; imperfectus homo magis ſentit ſe affici circa vnum Sanctum, quam circa Deũ. & ideò propter has cauſas generales ordinauit Deus, vt Sãctos honoremus, & oremus. prout plenius habetur p r Iacob. de voragine in legendis Sanctorum, in capitu. de feſto omniũ Sanctorum. Exaudit nanque dominus orationes Sanctorum. prouerb.15.& 3.q.7.in grauibus. Annumeretur computeturq; inter filios D. i confid nter, & int r Sanctos ſit ſors illius, vt Exult t cœlũ laudibus, & reſult t terra gaudijs, &c. Cuius doctrina fulget Eccleſ. vt ſol & luna, & quem elegit dominus in charitat. non ficta, & dedit illi gloriam ſempiternam.

Deo Gratias.

Et quoniam Innoc.3.in canonizatione Sancti Vulſtani quondam Epiſcopi Vigornię.in Anglia, fecit de eo ſpecialem collectam & orationẽ dic· ndam in miſſa eius, vt patet ex bulla dictæ canonizationis. Ideo laudo in huiuſmodi canonization. Sancti Bonauenturæ, fieri collectã & ſecretã & poſt cõmunionem. vt ſequitur & illas in bulla canonizationis inſcribi, & reliquũ officium de cõfeſſo. maioribus doctoribus fi ri, prout etiã mandauit fieri Calixtus 3. in canonizationem Sancti Oſmũdi, vt in bulla canonizationis eius inſcribitur.

Collecta, aliàs Oratio.

Exaudi quæſumus domine preces noſtras, & intercedente Beato Bonauetura confeſſore tuo atq; Pontifice, ſalutaribus nos inſtrue diſciplinis, & gaudijs fac perfrui ſempiternis. Per Dominum noſtrum Ieſum, &c.

Secreta

Secreta.

Suſcipe Clementiſsime Deus hoſtiam laudis, quã tibi pro peccatis noſtris offerimus. & intercedente Beato Bonauentura cõfeſſore atque Pontifice, preces noſtras benignus exaudi. P r Dominũ noſtrũ Ieſum, &c.

Poſt Communio.

Memor eſto ſacrificij noſtri omnipoe ns Deus, & precibus & meritis beati Bonouenturæ cõfeſſoris tui atque Pontificis, vitam nobis & gloriam tribue ſempiternam. Per Dominum noſtrum Ieſum, &c.

Sermo magiſtri Roberti, de laudibus Sancti Bonauenturæ ordinis minorum.

QVaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & quaſi Luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi Sol refulgens, ſic iſte refulſit in templo Dei. Scri-
Eccl. 50. buntur hęc verba originaliter in Eccleſiaſtico ad laudem Sancti Bonauenturæ propoſita. Præclariſsima, Domini & Sancti Bonauenturæ merita, Sixtũ quartum Pontificem maximum induxerunt, vt illũ hoc fœlice tempore catalogo Sanctorũ aſcriberet. Res eſt vtique grãdis, & digna valde quæ Dei gloriam pandit, Sanctam Eccleſiam exornat reglionem lętificat Chriſtianam ordinemque ſacrum minorum ſubleuat, & extollit. Quid enim præſtantius excogitari poteſt, q̃ mortalẽ hominem poſt de victum triumphatumque mundum ad cœleſtia regna deduci, ibique immortalitate perpetua gaudere cũ Chriſto? Quis de beata vita, promiſſaq; nobis fœlicitate dubitare valeat ad quã amicos Dei iam properaſſe certiſsimum eſt, ibi Chriſtus Rex gloriæ, ibi immaculata virgo Regina cœlorum, ibi Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, & virgines, omneſque, electi, & amici Dei, ibi deniq; Beatiſsimus Bonauẽtura. Cum verò hodierna die ſit annumeratus catalogo Sanctorũ, equum eſt & rationabile, vt eius ſanctitas omni populo fiat nota. Qua de re ſtatui in præſenti ſermone, laudibus eius incubere, qui deſcribitur in verbis propoſitis illuſtraſſe Eccleſiam ſicut ſtellã matutina, & ſicut luna plena, atq; vt ſol fulgẽtiſsimus, per quę ſplendores excellentiarũ ſuarum poſſunt denotari. Prima excellentia dicitur vitæ. Secunda doctrinæ. Tertia refulgentiæ. Prima excellentia Sancti Bonauenturæ dicitur vitæ. Ex vita quippè munda & virtuoſa iudicantur homines Sancti, hoc tamen iudiciũ quantum ad publicam venerationẽ ſpectat ad Eccleſiam, vndè Innocẽ. de rel. & venera. Sancto. dicit. Non abnegamus, quin liceat porrigere preces alicui defuncto, quem quis credat bonum virum, & nunc eſſe cum Chriſto, licet non ſit canonizatus, quia fidem orantis Dominus attendit, ſed facere pro eo officiũ, vel preces ſolennes nõ licet, ex quo in cap. primo, de rele. & venera. Sanct. ſtatutum eſt, vt nullus adoretur pro Sãcto abſq; auctoritate Romanæ Eccleſiæ, etiam ſi miracula faceret, quem enim Eccleſia reprobat reprobandus eſt, & quem approbat aprobandus, vt patet 24. quæſtione prima cap. hęc eſt fides catholica, & cap. quoniam vetus, ſecundum autem Goſfredum, & Hoſtienſem in canonizatione Sanctorum inquiritur de vita canonizandi, ſi fuit in laboribus multis & iuſtis, ſi moribus caſtus, & ſtrenuus, vt notatur diſtintio. 61. cap. miramur, licet pro martyribus nõ ſit tam ſtricta fienda examinatio. Quod autem vita Sancti Bonauenturæ fuerit mũda, pura, Sancta; probatur triplici modo. Primus dicitur teſtificationis. Secundus profeſsionis. Tertius aſſumptionis. primus modus ꝗ probatur Sanctitas & bonitas vitæ S. Bonauenturę dicitur teſtificationis. Habet enim teſtimonium à viris fide dignis. primò ab Alexandro de Ales viro bono & in ſacra pagina probantiſsimo Doctore. De iſto Alexandro ſcribitur in chronicis ordinis Beati Franciſci, quòd illius opus quod ſcripſit in Theologia approbatum fuit ab Alexandro quarto, & ſexaginta magiſtris Pariſiẽſibus, vt apparet in bulla ipſius Põtiſicis, quàm puto eſſe Pariſijs. Hic itaque Alexander de Ales vidẽs in Bonauentura morum elegantiam, corporis pulchritudinem, venuſtantem aſpectus, eloquij ſuauitatem, conuerſationiſque affabilitatem, dicere ſepè ſolebat. Non videtur Adam in homine iſto peccaſſe, quaſi diceret, quòd vita illius irreprehenſibilis, potius angelica erat, quàm humana. Secundò bonitas vitæ Sancti Bonauenturæ habet teſtimoniũ à Domino Petro Cardinali Epiſcopo Hoſtien. qui fuit de ordine Prædicatorum. Hic ſermonem habuit in funerę Bonauenturę ſuſcepto themate. Doleo ſuper te frater mi Ionatha in quo inter alia retulit, quòd quicunque Bonauenturam videbat, ipſius amore capiebatur, eiuſque pijſsima monita obedienter recipiebat, per maximè Gręci & Tartari, quibus eius eloquia plurimũ pro fuerũt, quæ verba vltimò dixit, quoniam tempore Generalis Concilij Lugduni celebrati, vt ſcribitur in chronicis præ allegatis. Frater Hieronymus de Eſculo ordinis minorum, qui fuit poſtea Generalis, deindè Cardinalis Epiſcopus Preneſtinus, & tandẽ Papa Nicolaus quartus redijt ex partibus orientalibus, ad quas miſſus fuerat cum ſolennibus nuncijs Grecorum, & Tartarorum & ipſo Bonauentura ſuggerẽte, Græci tunc ad vnitatem Eccleſię redierũt, & Tartari baptizati ſunt. Tertiò Sanctitas vitæ Bonauenturæ teſtimonium habet à poeta vulgari Dante, qui in tertia comedia ita dixit. Io ſon la vita di Bonauẽtura Da Bagnoregio, che in grandi officij, ſempre poſpoſi la ſiniſtra cura. Secũdus modus quo probatur Sanctitas Bonauenturæ dicitur profeſsionis. Profeſſus quippe fuit regulam Sanctã fratrum minorũ, in qua ſemper quandiu in ordine fuit irreprehenſibiliter vixit. Hęc autẽ regula deuotos profeſſores ſuos ad Chriſti Angelorum atque Sanctorũ, ſocietatem perducit. Quod oſtenditur ex triplici eius prærogatiua ſiue præeminẽtia. Prima quia illa regula à ſpiritus Sancto fuit inſpirata. Secũda quia ſuper Euangelio fuit fundata. Tertia quia ſupernaturali ſigno fuit cõfirmata. De quibus, omnibus, ita ſcribitur in extrauaganti Nicolai in ſexto libro decretaliũ, Hic, ſcilicet fratres, minores ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ in Euangelico fundatur eloquio, vitæ Chriſti roboratur exemplo, & fundatorum militantis Eccleſiæ Apoſtolorum eius ſermonibus actibuſque firmatur. Hęc eſt apud Patrẽ munda & immaculata religio, quę deſcendens à patre luminũ, per eius filium exemplariter & verbaliter tradita Apoſtolis, deindè per ſpiritus Sanctum Beato Franciſco, & eum ſequentibus inſpirata, totius in ſe continet teſtimonium trinitatis. Hæc eſt cui atteſtante Paulo nullus de cætero debet eſſe mo- Gal. 6
leſtus, quam Chriſtus paſsionis ſuæ ſtigmatibus confirmauit, volens inſtitutorem ipſius paſsionis ſuæ ſignis notabiliter inſigniri, hęc ibi. Hanc igitur regulam (diuinitus inſpiratus) ſuſcipere voluit Dominus, Bonauentura, qui à teneris annis Beatũ Franciſcum ſingulari deuotione eſt proſecutus. Meritis quippè illius dum tenellus erat, à mortali infirmitate liberatus extitit. Vndè ipſemet in legenda Beati Franciſci ita ſcribit (vt habetur in cap. vltimo) in numera quoque per ipſum in diuerſis partibus orbis exuberare non ceſſant beneficia Dei, ſicut & ego ipſe qui ſuperiora deſcripſi, experientia teſte in meipſo probaui. Voto enim pro me lãguenre grauiſsimè ad beatum patrem Franciſcũ emiſſo à matre, cum adhuc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis faucibus erutus, & in robur vitæ incolumis reſtitutus. Quod cum viua memoria teneam, vera nunc confeſsione

feſsione profiteor, ne tantum beneficium reticẽs, ſceleris arguar vt ingratus. Hæc ibi. Creſcens itaque dominus Bonauentura, de virtute in virtutẽ proficiens cũ affectione, & riuerentia Beati Franciſci, anno ætatis ſuæ vigeſimo ſecundo ſacrã eius Religionẽ ingreſſus eſt. In qua tantum profecit in omni deuotione & ſtudio literarũ, ꝙ ſeptimo anno poſt ingreſſum religionis legit ſententias Pariſijs & decimo anno. ſ. trigeſimo ſecundo ætatis ſuæ ſuſcipit cathedrã magiſtralẽ. Tertius modus ꝙ probatur ſanctitas Domini Bonauenturæ, dicitur Aſſumptionis. Ob ſplendidiſsimam nanque virtutum eius famam, & nomen Clariſsimũ, aſſumptus fuit ad triplicem dignitatem. Generalatus. Archiepiſcopatus, & Cardinalatus. primò fuit aſſumptus ad dignitatẽ Generalatus. Licet enim ſeruus Dei Franciſcus Prelatos ſuos, humilibus vocabulis decreuit nominari, tamen non parua dignitas eſt pręeſſe tot fratribus, quot ſunt in Religione minorũ, tam longè lataque diffuſa per orbẽ. Fuit nanq; Dominus Bonauentura ordinis minorum octauus Generalis. Primus fuit beatus Franciſcus. Secundus frater Ioannes dictus parens, de Florentia. Tertius frater Elias de Aſsiſio. Quartus frater Albertus de Piſis. Quintus frater Aimo angelicus. Sextus frater Creſcentius. Septimus frater Ioannes de Parma. Octauus frater Bonauentura. Hic in cap. Generali Romæ celebrato. Alexandro Papa quarto præſente anno ab Incarnatione Dñi 1256. & tertio decimo poſt Religionis ingreſſum in feſto Purificationis Beatæ Virginis in generalem fuit electus, annis autem decem & octo ordinẽ laudabiliter rexit, ſeruiens altiſsimo in paupertate, & humilitate, confortabat ſuauiter tentatos, & infirmis ſeruiebat libenter. In cap. Generali Narbonæ celebrato per eum regulam reformauit & expoſuit, ordinem in prouincias, & cuſtodias diſtinxit. Tempore verò ſui Generalatus fuit facta tranſlatio corporis Sancti Antonij de Padua ad prægrandem illam Eccleſiã, in qua nunc eſt reconditũ. Trigeſimo tertio anno poſt eius obitũ in octaua Dominicæ Reſurrectionis, & tunc lingua eius quæ ſub terra fuerat, reperta eſt ita recens & rubicunda, quaſi eadem hora ſanctus ille Glorioſus deceſsiſſet quã beatus & deuotus Bonauentura in manibus reuerenter accipiens, irrigatus profluuijs lacrymarũ, corã omnibus huiuſmodi verbis affari cœpit. O lingua benedicta, quę ſemper benedixiſti dominũ & alios bene dicere feciſti, nunc manifeſtè apparet quãti fueris meriti apud dominum. Secundò fuit aſſumptus ad dignitatem Archiepiſcopatus. nam Clemens Papa. IIII. contulit ei Archiepiſcopatũ Eboracenſem pinguiſsimũ, ſed ipſe de Pariſijs vbi tunc erat ad pedes Domini Papæ ſe conferens, tam humiliter & efficaciter tanto gradui, & dignitatis ceſsit, quòd Dominus Papa eius ceſsionẽ admiſit. & ne quis miretur, ꝙ Clemens Archiepiſcopum illum fecerit cum in generalem fuerit electus. Alexandro quarto, præſidente vt diximus. Sciẽdum eſt, quòd poſt Alexandrum prædictum creatus fuit Vrbanus quartus, & poſt Vrbanũ Clemens quartus, & poſt Clamentem Gregorius decimus. Nã correctæ ſunt chronicæ ordinis ex quibus illa colegi. Tertiò Bonauentura fuit aſſumptus ad dignitatem Cardinalatus, hęc dignitas ampliſsima eſt in Eccl. Dei. Quia vt dicit gloſ. in cap. miniſteriũ, extra de offi. archipreſbyteri. Cardinales dicuntur, quia per eos regitur vniuerſalis Eccleſia, ſicut in cardine regitur hoſtium, vt ponitur, 71. diſt. in cap. fraternitatem. & dicit Auguſtinus de Ancona in libr. de poteſtate Eccleſiaſtica. Cardinales aſsiſtũt Papę, ſicut Apoſtoli Chriſto. Apoſtoli enim ſunt nũcupati Chriſti fratres ſecundũm illud. Narrabo nomen tuũ fratribus meis, & principes mũdi, ſecundũ illud Pſal. Conſtitues eos principes ſuper omnẽ terram. Sed Papa cũ facit aliquos Cardinales inſignit eos iſta duplici dignitate, dicens eis. Eſtote fratres mei & principes mundi. Ipſe aũt Papa gerit perſonam Chriſti. & quãuis etiam Epiſcopi ſuccedant loco Apoſtolorũ, alio tamen modo quàm Cardinales. Apoſtoli enim duplici modo ſe habuerunt ad Chriſtũ. vno modo vt præſentialiter aſsiſtẽtes, ſicut fuit ante paſsionem & aſcenſionẽ. Secundò modo vt miſsi ex pręcepto eius per orbem: quod fuit poſt aduentum ſpiritus Sancti, quando diſperſi per orbem diuiſerunt ſe accipiendo vnuſquiſque prouinciam vel Regnum in ſortem ſuæ prædicationis. Cardinales ergo repreſentant perſonas Apoſtolorũ vt Chriſto aſsiſtentes, quia ipſi aſsiſtunt Papæ præſentialiter vt Vicario Chriſti. Secũdo modo repreſentant perſonas Apoſtolorũ Epiſcopi, qui in partem ſolicitudinis vocati ſunt, regentes diuerſas Ciuitates, vel prouincias, vt Archiepiſcopi. & iſtud eſt ſatis conueniens, vt ſicut in Hierarchia cœleſti aliqui Angeli ſunt aſsiſtentes, alij miſsi frequenter ad nos: in noſtra Eccleſiaſtica Hierarchia, decet aliquos aſsiſtere vt Cardinales, alios mitti vt Epiſcopos, & hoc de lege cõmuni, quia ſubrogata cauſa non tollitur quin Cardinales aliquando mittantur vt legati, & Epiſcopi aliqui etiam vocati à Papa ſunt ei aſsiſtentes. Accipiunt autem Cardinales à Papa pileũ rubeum in ſignum ardentis charitatis quam debent habere, ita vt ſint parati ſanguinẽ ſuum fundere, & mori pro bono & defenſionẽ Eccleſiæ & profectu, Vndè in cap. Fundamenta. de electione. libr. ſexto dicuntur Cardinales, fratres coadiutores, conſiliarij, & aſsiſtentes Domini Papæ. vt igitur ad Bonauenturam redeamus, ipſe Cardinalis effectus fuit. Nam Pariſijs exiſtens vocatus fuit à Domino Gregor. decimo, qui Pontifex ipſum recipere Cardinalatum, & Epiſcopatum Albanenſem coegit. Impoſuitq; vt Concilij negocia ipſe dirigeret. Sed curioſi quidam nos impugnare non ceſſant, quærentes, cur Bonauentura Archiepiſcopatum recuſauit tamen Cardinalatũ acceperit? At quod reſpondemus, ꝙ potuit eſſe. ꝙ Gregorius decimus præfatus eũ obedientia vel aliqua forti perſuaſione induxit vt Cardinalatum ſuſciperet, quod non fecit Clemens, dũ ei Archiepiſcupatum contulit, & vt ſcribitur in cap. Niſi cum pridem, de renunciatione. Tunc in te veram humilitatem cuſtodiens, cum per eam locũ ſublimem effugies, & per obedientiam non dimittes. Itaq; nõ ſine humilitate maxima & Dei timore, dignitatem Cardinalatus acceptauit. Nam tantæ fuit humilitatis, ꝙ etiã pontificatus maximi celſitudinẽ adipiſci potuiſſet, quod, noluit enim Bartholomeus de Piſis in libro cõfirmatum, ꝙ poſt mortem Clementis cum per plures mẽſe Cardinales in electione Papę conuenire nõ poſſent tantæ opinionis erat apud eos Bonauentura tunc generalis miniſter, ꝙ omnes. Cardinales vota ſua in eũ compromiſerunt, vt ſi ſe vel alium Papam nominaret illum Epiſcopi eligerent. Ipſe verò nominauit Dominum Theobaldum Archidiaconũ Leodoienſem ſanctiſsimum virũ, qui fuit Gregorius decimus, & multis corruſcauit miraculis, & iacet Aretij in Eccle. maiori, canonizatus in Eccleſia Aretina. Quare dominus Bonauentura probatus inuentus eſt in omni vita ſua & cum plurimũ laboraſſet pro animarum ſalute tandem ex hac luce ceſsit, anno Domini 1274. Aetatis verò ſuę quinquageſimotertio hora matutina diei dominicæ, tertiadecima die menſis Iulij. Eadẽ verò die ſepultum corpus in Eccleſia fratrum minorum Lugduni fuit. Secunda excellẽtia Sancti Bonauenturæ dicitur doctrinæ. Fuit quidẽ ipſe doctor, quod nec minimum haberi debet, cum dicatur extra de hæreticis cap. cum ex iniuncto. Doctorum ordo principuus eſt in Eccleſia Dei, & de doctoribus ſcriptũ eſt. Qui ad iuſtitiam

Octo primi Generales ordinis S. Frãciſci.

Tranſlatio S. Antonij Patauini.

Pſal. 21.
Pſal. 44.

Electio papę cõmiſſa eſt ſoli Bonauenturę.

Dan. 12.

iuſtitiam erudiunt plurimos, quaſi ſtel'æ fulgebunt in perpetuas æternitates. Doctoribus inſuper diuiuarum ſcripturarũ aureola danda eſt, vt doctores in quarto ponunt, & Albertus in cumpend o Theologiæ. Doctrina ergo domini Bonauẽturæ magnum lumen diffudit in Eccleſia Dei propter triplicẽ illius cõditionẽ. Primò quia fuit copioſa Secundò quia deuota. Tertiò quia fructuoſa. Prima conditio doctrinæ ſancti Bonauenturæ fuit copioſa. Multa quidem ſcripſit laude digna, & legentibus grata. Nam ſcripſit libellum apologiæ contra Giraldum de Abbatis villa, qui multa falſa de religioſis & religionis ſtatu differebat, qui Giraldus tandem leproſus mortuus eſt. Scripſit libellum de ſex Alis Seraphin, & ſuper Geneſim, opus quid intitulatur de ſeptem viſionibus, & defenſorium religionis, & regulam nouitiorum, & ſuper quatuor libros ſentẽtiarum, & breuiloquiũ, & ſermones dominicales per anni circulum, & ſuper quatuor Euangelia, præcipuè ſuper Lucã, & de arbore vitæ crucifixi, & plura alia opuſcula edidit, inter quæ omnia ſingularis fuit legenda beati Franciſ. Hãc videre voluit vir ille clariſsimus, Leonardus Aretinus, vt retulerũt mihi quidam patres conuentus Florentini, quã cum diligentiſsime legendo percurriſſet, reſtituit illã fratribus, aſſerens ꝙ in illo dicendi genere nullus eſſet, qui Bonauenturam poſſet ſuperare. Secundò doctrina Bonauenturæ fuit deuota ſapida, & verè Seraphica, quæ legentes non ſolum illuminat, ſed inflammat. Nec aliter eſſe poſſet cum de illo in chronicis ſcribatur. Siquidem omnem veritatẽ quã percipiebat intellectu, ad formã orationis & laudationis diuinæ reducens, cõtinuo ruminabat affectu. Narratur adhuc de eo ꝙ dum ſcribebat legendam ſancti Franciſci, quadam die ſanctus Thomas de Aquino acceſsit ad viſitandum eum, & cum familiariter (vt ſolebat facere) aperuiſſet hoſtiũ cellę Bonauenturæ, vidit eum orantem ante crucifixum, & in extaſi factũ, mox ſanctus Thomas, dimiſit eũ, nec locutus eſt quicque, ſed ſocio ſuo dixit. Sinamus ſanctũ, quia laborat pro ſancto, quia ſcribebat geſta ſancti Franciſci, quod ipſe Sanctus Thomas ſciebat. Tertiò doctrina ſancti Bonauenturæ fuit fructuoſa, nõ enim profuit illis tam qui eum viderunt & audierunt docentẽ, ſed etiam omnibus qui eius ſcripta legunt, vt patet per experientiã. Tertia excellentia ſancti Bonauenturæ dicitur refulgentiæ. Voluit quippe Deus ſanctum iſtũ triplici ſplẽdore fulgere. Primus dicitur miraculoſæ corruſcationis. Secundùs ſolennis canonizationis. Tertiùs mũdialis venerationis. Primùs ſplendor dicitur miraculoſæ corruſcationis. Fecit quidẽ Deus meritis eius miracula multa, ex quibus aliqua percuramus. Fertur de ipſo ꝙ dum in humanis agebat, tanta ad ſacramentũ Eucariſtiæ deuotione mouebatur, ꝙ diebus præter morẽ eius abſtinuit à celebrationem. Semel verò dum deuotus miſſam audiret, & cum lacrymis Paſsionem dominicam meditaretur, cum ſacerdos celebrans communicare vellet, vna particula hoſtiæ per ſe ipiſam ad eos domini Bonauẽturæ ad voluit, quam ipſe reuerẽter ſuſcipiens, intellexit timorẽ ſcrupuloſũ circa communionem debitè factam fore deponendum. Quędã domina Lugdunenſis. Simona vocata, cum filiũ mortuum peperiſſet, illum ad Sancti viri pedes detulit, qui facto ſigno crucis, viuentem matri dedit. Poſt mortẽ eius multa miracula facta ſunt ad inuocationem eius. Mulier quędam de caſtro Villano, octo diebus laborauerat in partu, emiſſo voto ꝙ viſitaret ſepulchũ Bonauenturæ mox libera peperit, vnde in patria pia conſuetudo inoleuit, vt mulieres laborantes in partu inuocẽt nomen Bonauenturæ, & ſępiſsimè à grauiſsimis periculis liberentur. Petrus filius Ioannis calzolarij Lugdunẽſis, claudus dextera tibia, qui longo tempore, ſine baculo ambulare non poterat, voto emiſſo ad Sanctũ Bonauenturam, liberatus eſt. Dux Aurelianenſis, aliàs Orlientz carceratus à magnæ Britanię Rege detinebatur, vbi quartanam cum dolore capitis incurrit, hic audito nomine Sancti Bonauenturę votum emiſit, ſi liber euadere poſſet, viſitaturum ſe ſepulchrum ipſius Sancti. Immutauit Deus cor illius Regis, prædictum ducem à carceribus liberatum, liberum abire premiſit. Qui etiam à dolore & infirmitatem liberatus, mox vt in Gallias redijt, ad ſepulchrum Sãcti deuotus perrexit. Iaccheta vxor magiſtri Nicolai lepra percuſſa, inuocato Bonauentura, & pijs votis per illam emmiſsis mundata eſt Vxor magiſtri Ioãnis Garbreti Regij ſecretarij hydropica à medicis de ſanitate deſperata, accedente viro ad ſepulchrum Bonauenturæ ſanata eſt. tranſlatione corporis eius de Eccleſia veteri ad nouã, Lugduni, corroſa reliqua parte corporis Boneuenturæ caput inuentum eſt integrum, capillaturam habens, ac labia & dentes, & lingua colorata & integra ac ſi eſſet hominis viui. Laodomia vrbeuetana filias fœminas multas parturiens viro ſuo Franciſco Matthei ingrata erat, tandem ſuaſu cuiuſdã magiſtri Franciſci de aqua pendente, emiſſo voto ad Bonauenturam, inde ad paucos dies concepit filium, quem poſt ſalubrem partum vocauit Bonauẽturam, & cum grandiuſculus eſſet effectus, ſuperueniente peſte, qua filiæ omnes mortuæ fuerunt, hic ad inuocationem crebram Bonauenturæ peſtis periculum euaſit. Sunt & alia huius ſancti miracula quę omittimus, ne tedio prolixitate rerũ audientes afficiantur. Secundùs ſplendor dicitur ſolennis canonizationis. Non deſunt plerią; ſublimitatem huius ſancti volentes minuere, ex eo ꝙ Sixtus Pontifex maximus qui illum catalogo Sanctorum aſcripſit, eiuſdẽ fuit ordinis & profeſsionis. Illud idem obijciunt ſancto Vicentio de ordine predicatorum, ꝙ ſcilicet Calixtus illum canonizauit, quia eiuſdem ciuitatis fuerat & patriæ. Ac etiam Pius ſanctam illaglorioſam Catherinam de Senis propterea canonizationis decorauit honore, quam ambo Senenſes. O temeritas malarum mentium, ò incredulitas iniquorum hominum, nõ canonizantur Sancti, abſq; ſolennitatibus & publicis cõditionibus requiſitus, non fuerunt prædicti Sancti publicati ex aliqua effectione inordinata pontificũ præfatorum, ſed quia inuenti fuerunt digni, vt publicè à Chriſtianis colerentur. vt enim habetur in glo. de reli. & vene. ſanct. in c. Glorio. Deus. Papa ſolus habet canonizare ſanctos. Primò quia canonizatio eſt vna de maximis cauſis fidei, ideo ad Papam referenda, extra de baptiſmo. c. maiores. Secundò quia Papa habet iudicare de miraculis fidei. 24. q. 1. cap. quotiens. Tertiò quia Papã ſpectat declarare dubia. ſcripturarũ, multò fortius dubia Sanctitatis, extra, qui filij ſunt legitimi. c. per venerabalem. Quartò ne per multorum Epiſcoporum ſimplicitatem contingat populum decipi. Quintò ne in infinitum fieret multiplicatio Sanctorum, & ſic tepeſceret deuotio, & vileſceret, Sanctitas. 80. diſt. cap. Epiſcopi. Papa verò in canonizandis Sanctis multa vtitur grauitate, obſeruatque tot ac tantas ceremonias, vt patet in dicta gloſ. quòd nullus eum de paſſione reprehenſibilis affectionis deprehendere poſsit. Quęcunq; igitur requirnntur ad canonizationem Sanctorum, omnia peracta ſunt in canonizatione Sanctorum, quos nominauimus. & vt de ſancto Bonanentura dicam, pro canonizatione illus ſupplicarunt, inſtanter Pontifici Sixtò, Imperator Federicus. Ludouicus Rex Francorum. Fredinandus Rex Sicilię. Matthias Rex Vngariæ. Dux Venetiarum. Dux Mediolani. Dux Calabrię. Alphonſus Ferdinandi primogenitus. Dux Sabaudiæ. Duciſſa Calabrię. Florentini. Peruſini, & Balncoregiani. de quorum ciuitate Bonauentura

tura

uentura oriundus extitit. Ipſa in ſuper religio ſacra minorum id poſtulauit fidentiſsimè, cum pro viro digno apud Chriſti Vicarium ex ipſa religione aſſumptũ ſupplicaret. Cuius etiã totius religio. ex parte hoc aſſumpſit ſupplica di officium, vir ille grauis, integer, & in ſacra pagina eruditiſsimus, ob ſuorum morum bonitatem generalis minorum effectus magiſtri, Franciſcus Sanſon, qui Sancti Bonauenturæ cultor præcipuus, & Sixto Pontifici chariſsiums eſt, ac Reuerẽdiſsimis Dominis Cardinalibus & omni curiæ dilectus, rem hanc diuinã mirabilitet ſolicitauit ac ptocurauit, cuius Deus mentem bonam & voluntatẽ rectam proſpiciens, exaudiuit preces, & vidit lachrymas ac ſuſpiria deprecantis. Cõmiſſa fuit cauſa, miſsi ad partes Lugduni Legati, inquiſitiones de vita & miraculis ſancti diu celebratæ fuere. Tandẽ commiſſarij deputati vltimò ſunt Reuereudiſsimi Dñi Cardinales Iulianus tituli Sancti Petri ad vincula. Stephanus Cardinalis Mediolanenſis & Franciſcus de Gonzaga. Interueniente ad hoc ſupplicatione feruenti Reuerendiſsimi Domini Cardinalis Ioannis de Aragonia, qui à teneris annis deuotus, ſemper extitit ad diuina. Poſt omnia autem titè peracta ſecundũ patrum ſanctiones poſt relationem tã ſecretam quam publicã, poſt ieiunia & orationes, poſt prelatorum omnium qui in vrbe reperti ſunt, exquiſitionem votorum. Sixtus ſpiritu ſancto eum dirigente in octaua reſurrectionis Domini ſanctum Bonauenturam publicè in Eccleſia Dei à cunctis fidelibus ſtatuit venerandum. Anno Domini. 1482. Tertiùs ſplendor dicitur venerationis Omnis Chriſtiana religio de cætero ſanctũ ipſum publicè venerari debet, cuius meritis poterunt fideles à multis periculis liberari, impetrareq; beneficia ſummi Dei, qui ſit ſemper Benedictus per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Bulla de canonizatione Sancti Bonauenturæ.

SIxtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Superna cœleſtis patria ciuitas Hieruſalem, cuius participatio eius in idipſum ita omnium electorũ ſalutatione lætatur, vt quorũ pteſtatiora ſunt merita, copioſiora etiam ſumant gaudia præmiorũ. Quod in exceſſu mentis ſuæ poſitus, Iſaias (Eſa.12.) propheta ſenſiſſe videtur, cum diceret. Exulta & lauda habitatio Sion, qnia magnus in medio tui Sanctus. Exultẽt igitur omnium Angelorum chori, qui de vacuarum ſediũ habitatione ſoliciti, conatur de virtute in virtutẽ ad beatas illas manſiones, vndè ſuperbi ruerunt ſpiritus, humilitate perducere. Exultẽt quoq; omnes animæ iuſtorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti, atq; omnes tam veteris quam noui teſtamenti fideles amici Dei, qui contẽptis huius ſeculi vanitatibus, qui conciuium numeroſitate congaudent. Exultet cœlũ laudibus, reſultet terra gaudijs, quorum ſanctorũ editio letitiam habet plurimorum. Vndè enim fidei pietas exigit, vt quod pro ſalute multorum geritur, communibus vbique gaudijs celebretur. Præcipuè verò exultet pontificũ cœtus beatorũ, & ſacra doctorũ cõcio, qui fulgent in cœlo tanquã ſtellę perpetuas æternitates. (Dan.12.) Quos interdum ſanctus Bonauentura tanquam nouum ſydus, ex hac lacrymarum valle ad cœleſtem (quæ ſurſum eſt) Hieruſalem, vocante eum Domino migraret emicuit. Nos aũt qui diſponẽte altiſsimo ad culmẽ Apoſtolatus euecti, Chriſtiani gregis curã gerimus, quẽ pro debita paſtoralis officij iucundo Sanctorum collegio conformare vt debemus, intenſis deſiderijs affectus, Eccleſiæ militanti pro cuius ędificatione & incremẽto ipſum Bonauenturã in catalogũ Sanctorum reſetendũ duximus, haud incongruè dicere poſſumus. Exulta hodie & landa habitatio Sion, i. Chriſtiana religio, in qua tanquam in mõte Sion, per verã fidem habitat verus Deus. quã magnus in medio tui Sanctus. Quippe in medio Eccleſiæ aperuit os eius, & (Eccle. 15.) impleuit eũ Dominus ſpiritu ſapientiæ & intellectus, & ſtola gloriæ induit eum, & coronauit ad portas Paradiſi, in qua vna cũ Angelis gloria & fœlicitate lætatur. Lætemur itaque & exultemus, quia cœleſtis illa curia ex nobis habet cui ſit cura de nobis, qui ſuis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, illuminauit doctrinis, & miraculis confirmauit. Quẽ deus dedit cunctis populis in gloriam & honorem, cuius memoria in benedictionem eſt. Ea nanque de diuinis rebus ſcripſit, vt in eo ſpiritu ſanctus locutus videaſ. Ita piè, religioſè, & ſanctè vixit, vt ſcriptis vita congrueret, & quidẽ ſcribebat doceret exẽplo, in quo motum virtus, & ſignotum claritatis ita comperta eſt, vt congruentibus maximis meritis ac miraculis, veræ Sanctitatis teſtimonium à militante Eccleſia debeatur eidẽ. Nam cum in flore virente iuuentutis humanis abiectis illecebris, diuino ſe addixiſſet ſeruitio, religionem beati Franciſci (quę per ardua tendit) ingreſſus, tam ſedula lectione & aſsidua oratione profecit, vt cũ ſapiente meritò dicere poſſet. Optaui & datus eſt mihi ſenſus. (Sap.7.) Illuminatus enim ab eo, qui illuminat omnẽ ſenſum, qui lux, via, veritas eſt & vita, paucotũ annorum ſpatio incredibilem eſt ſcientiam conſecutus. Nec talentum ſibi à Domino creditum ſudario allegauit, aut terræ inſodit, ſed vt ſapiẽtiſsimus diſpenſator in communem vtilitatem conuertit. In celebri enim Pariſienſi gymnaſio cathedram rexit, vbi abſcondita ſcripturarum enucleans, non ſolum viua voce profuit multis ſed etiam plurima librorum optimorũ, tũ in ſacris literis, tum in maioribus ſcientijs monimẽta reliquit, quę eſſent omni tempore poſteris profutura. Magnus doctrina, non minor humilitate & vitæ meritis. Quem (Humilitas B. Bonauẽturę) Alexander de Ales, doctor clariſsimus (cui ſe in diſciplina ſanctus Bonauentura tradiderat) tantæ innocentię ac columbinæ ſimplicitatis expertus eſt eſſe, vt dicere ſolitus fuerit, ſibi videri, ꝙ in eo Adam nunquàm peccaſſet. Magnus etiã in ordine fratrum minorũ, cui vnus omnium poſt beatum Franciſcum plurimũ profuit. Ad eius enim gubernacula vocatus, & generalis miniſter Domino inſpirante creatus, talem ſe ſuis præbuit ſubditis, vt in illo dominicum illud verbum videretur impletũ. Qui maior eſt veſtrum, ſit miniſter ve- (Luc.22.) ſter. Nam ſapientia & morum integritate maior, Prælationis officium cum tanta exercuit charitate, ꝙ ſpontè humilis nunc doctrina, nunc monitionibus, nunc (Charitas B. Bonauenturę.) exhortatione fraterna, nunc & corpotali ſeruitio ſatagebat, vt bonus Chriſti miles inferioribus miniſtrare. Nec ſolum quæ ab ipſo beato Franciſco piè & Sanctè fuerant inſtituta diligentiſsimè cuſtodiuit, ſed multa etiam adinuenta, quæ creſcente fratrũ numero neceſſaria videbantur adiecit. Ordinem quoq; ipſum in prouincias cuſtodiasq; diuiſit. Magnus etiam dignitate in Romana fuit Eccleſia. Increbreſcente enim fama innocentiæ, doctrinæ ac prudentię eius, à fœlicis recordationis Gregorio Papa decimo predeceſſore noſtro, ad Cardinalatus eſt vocatus honorem, vt eius opera in maximis & difficillimis rebus (quæ temporibus illis, inciderant) vterẽtur. In quẽ Gregorius ipſe ob ingentia viri merita nouo eſt vſus exemplo. Statim enim illi Alban. cõmiſit Eccelſ. quę non niſi vetuſtoribus Cardinalibus ſolet cõmitti. Non fefellit expectationẽ ſummi Pontificis, ac ſacri ſenatus optimus Deoq; amiciſſimus vit. Sed in concilio Lugdun. prędiens, omniaq; ad Dei laudem dirigens, ſedatis diſcordijs, difficultatibusq; ſublatis, ipſi Eccleſiæ maximo vſui fuit & ornamento. Quibus rebus apertè cognoſcitur, ꝙ ſtatuit illi Dominus teſtamentum pacis, & principem fecit eũ,

vt ſit illi ſacerdotij dignitas in ęternum. Quem inanis gloria non inſlauit, non diuitiæ ſiniſtrorſum egerunt, ſed in fide lenitateque perſeuerans, pius in deum in pauperes miſericors, iuſtus in omnes, ita hoc corruptibile corpus exuit, vt cum Apoſtolo dicere poſſet.

1, Tim. 4.

Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui. In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię. Qui & ſi ex ſola perſeuerantia poterat Sanctus credi. Iuxta illud. Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, ſubſecuta ſunt tamen poſt vitam multa maximaque miracula, quæ certum ſanctitatis eius præbent indicium, & nos ad ipſius venerationem inducunt, quòd Deus meritis præcedentibus venerandum oſtendit. Ipſe enim Deus omnipotens, vt ſuæ virtutis potentiam manifeſtet, & noſtræ ſalutis cauſam pandat, fideles electos ſuos quos coronat in cœlis, ſępe etiam honorat in mundo ad eorum memorias ſigna faciens & prodigia, quo hæretica prauitas confundatur, & fides arthodoxa ſeruetur. Agimus igitur ipſi Deo quantas poſſumus gratias, quòd nos dignos duxerit per quos hæc canonizatio celebraretur.

Cur antea D.Bonauentura non fuerit canonizatus.

Quæ licèt diuinis literarum monimentis extantibus, corruſcantibusque miraculis, iam pridem potuerit ritè fieri, nunquam tamen ante hac vel à principibus, vel ab alijs tanta diligentia fuit petita, Noſtro tempore chariſsimi in Chriſto filij noſtri Federicus Romanotum Imperator ſemper Auguſtus, Ludouicus Francorum Chriſtianiſsimus, Ferdinandus Siciliæ & Mattbias Vngariæ Reges Illuſtres, dilecti quoque filij nobiles viri Alphonſus Calabriæ, Ioannes Mozenico Venetiarum. Ioannes haleam Mediolani. & Ioannes Burbom duces inſignes, prætereà ciuitates Florentium, Senenſium, Lugdunenſium, Peruſium, & quæ tale iubar tulit Balneoregium, tanto ſtudio tantaque perſeuerantia petierunt à nobis, vt durum & impium putaremus eis in re tam pia reſiſtere, quam etiam Dei monitu petere videbantur. Acceſſerunt aſsiduæ venerabilis fratris noſtris Iuliani Epiſcopi Sabinenſis, ipſius ordinis Protectoris, dilectorum quoqne filiorum Franciſci Samlonis generalis miniſtri, & Petri de Rodolphis Procuratoris dicti ordinis ſacræ theologiæ profeſſoris preces, qui nomine generalis eorum capituli, id tanquam iuſtum & debitum repoſcebát legeramus ſtudioſiſsimè ſancti huius diuina ſcripta, quibus (poſtquam per ętatem aliquid ſapere licuit) ſemper ſuimus delectati. Audiueramus quoque ab antiquioribus præſatæ religionis fratribus, & grauibus quidem viris, qui & ipſi à maioribus natu acceperant de ſanctimonia vitę eins, conſtantem famam eſſe ſciebamus de multis maximiſque miraculis, nec erat præterea apud nos dubium, qui in triomphanti Eccleſia triumpharet in cœlo, & venerationem mereretur in terris.

Diligẽtia S.D.Sixti Papę in hoc negocio.

Sed memores nos eundem minorum ordinem ex voto ingreſſos, in quo diuina aſsiſtente gratia in ſacris literis & religioſis moribus vtcunque profecimus, eademque Miniſteriatus officia exercuimus, atque inde ad Cardinalatns dignitatem, ita vt per cõſimiles gradus ad Pontificatus culmen ſub leuatos nos fuiſſe diſponente Domino cognoſcamus, per quos ipſe Bonauentura Sanctus ad triumphantis Eccleſiæ immarceſsibilem gloriam euectus eſt, ne ad id videremur potius affectione propria, quam debita deuotione moueri, eam adhibuimus diligentiam ac grauitatem, quam rei magnirudo poſcebat. Commiſimus enim tribus ex venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibns, vt de veritate miraculorum mandarent iniquiri. Cumqne vnus ex e s inchoato proceſſu, vt Deo placuit ab hac luce migraſſet, alium in locũ defuncti ſubrogauimus Cardinalem, quo etiam decedente, alium ſubſtituimus, nec his contenti, cum iam proceſſus ipſe penè perfectus eſſet, & hi qui delegati erant fideliſsimè retuliſſent, tamen quia non videbatur in procedendo tanta quanta requiritur obſeruata ſolennitas, illum reiterati iuſsimus. Deum cum ex vberiori relatione, & fidedignorum teſtium ſuper hoc receptione, compertum fuiſſet, multa & magna à Deo per ipſum Sanctum miracula fieri, quæ in conſpectu multitudinis cernebantur. nos ne ſpirituiſancto reſiſtere videremur qui per os Prophetæ laudare Deum in ſanctis ſuis iubet, in conſiſtorio noſtro ſecreto huius rei cauſa habito eorundem venerabilium fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium vota, ſuper huiuſmodi canonizatione ſumus ſcrutati.

Pſal. 150.

Cunque omnium vna eademq; fuiſſet ſententia, videlicèt in Sanctorum numero reſerri deberet, conſiſtorium publicum deinde habuimus, in quo magna multitudine aſtãte in triduum orationes ieiuniaque indiximus, vt deus omnipotens nobis quod factu optimum in hac re eſſet oſtendere dignaretur, nec pateretur Eccleſiam ſuam militantem errare, quæ ſe triumphanti conformare ſtuderet. Triduo deinde elapſo, omnes qui in Romara curia erant prælatos iuſsimus cõuenire, qui in vnum interrogati, quid faciendum videretur, in eandem ſententiam conuenerunt, beatumque Bonauenturam canonizandum cenſuerunt. Nos ergo Dei nutum & volnntatem ſequentes attendenteſque iuſtum ac debitum eſſe, vt quos Deus honorat in cœlis nos venerationis officio laudamus & glorificetur in terris, cum ipſe potius laudetur & glorificetur in illis, qui eſt laudabilis & glorioſus in ſecula. Hunc diem canonizationis ipſius Sancti Bonauenturę in medio Baſilicæ principis Apoſtolorum de Vrbe, quo maxima omnis generis ordiniſque multitudo confluxerat, celebrandam ſtatnimus. Ibi reliquis omnibus legitimè peractis, prædictus ordinis minorum procurator, in medio ſtans dictum illud beati Ioannis Apoſtoli clara voce proponens, videlicet. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, pater verbum, & ſpirituiſſanctus, probauit etiam habito ſuper premiſsis, proceſſu, ipſas Beatiſsimæ Trinitatis perſonas teſtimonium ꝙ beatus Bonauentura in cœlo ſit, præſtitiſſe, Patrem videlicet in miraculorum potentia, filium in doctrinæ ſapientia, & ſpiritumſanctum in vitę ipſius bonitate.

1. Ioan. 5.

Et proterea non ſolum nominibus omninm qui hunc ipſam canonizationem fieri ſupplicarunt, ſed etiam ex parte indiuiduæ Trinitatis patris, & filij, & ſpirituſſancti, vt ipſum beatum Bonauenturam Sanctum pronunciare dignaremur inſtanter, inſtantius, & inſtantiſsimè requiſiuit.

Tota ſuper benedĩcta Trinitas, Sancti rati D.Bonauenturę teſtimonium prę ſtitit.

Confidentes igitur, quòd in hac canonizatione non permittat nos deus errare, qui omnia in ea quomodolibet requiſita, etiam ſuperabundanter obſeruari ſecimus, & obſeruauimus, de eorundem fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, omniumque prælatorum in Romana curia exiſtentium vnanimi conſenſu, & maturo conſilio, de omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, Beatę memoriæ Bonauentura Balneoregionem. ſacræ theologiæ profeſſorem, ex gremio ſacri ordinis minorum, & ex officio Generalatus in Epiſcopum Cardinalem aſſumptum, Sanctum eſſe ac aliorum Sanctorum dei catalogo aſcribendũ, adijciendum, & aggregandum fore, ac fideliter firmiterq; teneri debere decernimus, ipſumq; Sanctorum confeſſorũ Pontificum & Doctorum (quos Sancta Dei veneramur Eccleſia) cõſortio ſolenniter in pręſentiarum aſcibimus, aggregamusq; per præſentes. Statuentes etiam, & mandantes venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filijs dictorũ, ac Patriarchalium Metropo-

tropolitanorum, & Catbedralium Eccleſiarum capitulis, & quorumuis ordinum tam mendicantiũ, quàm non mendicantium profeſſoribus, necnon quibuſcunque eccleſiaſticis perſonis, vt ſeſtumipſius ſancti Bonauenturæ ſecunda Dominica menſis Iulij, ſingulis annis ſolẽniter & deuotè celebrent, diuinum officium veluti pro vno confeſſore Ponteficè & doctore, tam publicè, quàm priuatim (prout contigerit) perſoluentes. Dilectis verò filijs fratribus prędicti minorum ordinis, quatenus huiuſmodi officium ſub ſeſto duplici, & octaua, eo modo quo aliorum dicti ordinis Sanctorum celebrare ſeſta, & octauas conſueuerunt, celebrandi concedimus facultatem. Inſuper eadem auctoritate omnibus verè penitentibus & confeſsis, qui eadem Dominica Eccleſiam in qua Sanctum eius corpus tequieſcit, deuotè viſitauerint annuatim, ſeptem annos & totidem quadragenas. his verò qui alijs temporibus in ſingulis diebus Dominicis, centum dies. Illis autem qui Eccleſiam Fratrum minorum vbilibet conſtitutas, tàm ipſa die feſti, quàm in octaua diuinis officijs inter fuerint, conſimiles indulgentias & peccatorum remiſsiones quæ in ſingulis aliorum eiuſdem ordinis ſanctorum ſeſtis ex indultis Apoſtolicis generaliter promulgatis Romani Pontificis conceſſerunt, de iniunctis pœnitentijs miſericorditer in domino relaxamus, & elargimur. Conſiderantes prætereà, quanta ab hoc ipſo ſancto Bonauentura ratione ſcientiæ & ſanctitatis vitæ Epiſcopaliſque & Cardineæ dignitatis Sancta Romana Eccleſia ſuſceperit incrementa, quantaque idem ſanctus cum beato Thoma de Aquino coetano condiſcipulo, & commagiſtro ſuo, familiaritatem & ſpiritualem coniunctionem in hac vita ſeruauerit, vt quos in hoc ſeculo fraterna iunxit charitas, & eadem in cœlo præmia conſecutos credimus, præſens Eccleſia pari veneretur bonore, prædictum feſtum inter ſeſta ſacri palatij Apoſtolici aſſumentes annumerantesq;, eandem indulgentiam in ſeſto prædicto in Eccleſia Sanctorũ Apoſtolorũ de vrbe quæ in ſeſto ipſius ſancti Thomæ de Aquino in Eccleſia Beatæ Mariæ Virginis de Vrbe (Minerua vulgariter nuncupata) habetur, concedimus, pariterq; decernimus fratres minores in alma vniuerſitate Pariſienſis. eiſdem priuilegijs poſſe ac debere vti & gaudere, ob ipſius ſnacti Bonauenturæ merita, quibus ex Apoſtolicis indultis fratres prædicatores in eadem vniuerſitate intuitu & gratia eiuſdem Sancti Thomæ potiri & gaudere conſueuerunt, & gaudent, aut potiri & gaudere quomodolibet poterunt in futurum. Quo circa omnes & ſingulos in dignitate cõſtitutos requirimus, & monemus: quatenus vniuerſis & clericis & popolis ſuarum ciuitatum, diœceſum, & parrochiarum preſentes noſtras literas ſolenniter publicantes, eoſdem hortentur, vt Deum ipſum à quo bona cuncta precedunt humiliter deprecẽtur, vt ipſius ſancti Doctoris & cõfeſſoris Bonauenturæ meritis & precibus exoratus, militantem Eccleſiam Apoſtolicam fidem, & cunctos Chriſti fideles à paganorum & aliorum infideliũ & hæreticorum tueatur incurſibus, & à periculis cũctis ſemper protegam ac defendat, & aliam quam nobis mundus dare non poteſt pacem, hoſtium omniũ ſublata formidine, firma cum tranquillitate concedat: vtque poſt huius vitæ militiam depoſitumque paſtoralis officij miniſterium, vnà cum grege nobis credito ad ſempiterna tandem gaudia peruenire mereamur. Demum quia difficile foret literas originales preſentes ad vniuicuiuſq; notitiam deferri, volumus ac decernimus, quòd earum tranſumpto ſub ſigillio generalis miniſtri ordinis antedicti & manibus duorũ notarium publicorum debitè ſubſcriptis, fides adhibeatur indubia in omnibus & per omnia, & illis vbique ſtetur, ac ſi originales literæ huiuſmodi eſſent exhibetæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino huminum liceat, hanc paginam noſtræ conſtitutionis, aſcriptionis, aggregationis, ſtatuti, mandati, conceſsionis, relaxationis, largitionis, aſſumptionis, anumerarionis, monitionis, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire, Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ. 1 4 8 2. Decimo octauo Calendas Maij Pontificatus noſtri anno vndecimo.

[Left margin, cut off: en- / ceſ- / ãti- / cle- / Bo- / arę / an. / as / or- / nfe- / uſdẽ / bus / nicis / lis … ũ D. / auen. / r feſta / i Pala / aggre- / ur. … uilegia / riſienſi- / s cõceſ- / ob meri / D. Bo- / uẽturę.]

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

In ſpeculum Diſciplinæ, ſeu libellum de minimis ad nouitios.

PROLOGVS.

AD HONESTATEM tendentes in primis neceſſarium habent, vt per exercitium diſciplinę virtutis titulũ citius apprehẽdere poſſint. Nam vt ait Hugo de Sancto Victore. Vſus diſciplinæ ad virtutem animum dirigit, virtus autem ad beatitudinem perducit, ac per hoc (inquit) exercitiũ piſciplinæ eſſo debet noſtra inchoatio, virtus perfectio præmiũ virtutis, æterna beatitudo. Verùm qui diſciplinam in nouæ conuerſationis initio negligit, ad eam poſtmodũ difficilè applicatur, & formam quam primò quis recipit vix deponit. Adoleſcens nãq; iuxtà viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Optima viuẽdi forma eligẽda eſt, quam reddat aſſuetudo iucundam. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio, magnaque omnino prudenti ſecuritas viuendi modum nouiſſe congruum, pro varia rerum & accidentinm qualitate. nec minimum eſt contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam eò turpius neglectu habita ingerunt, quo vitari facilius cognita voluerunt. Proiude qui ſpiritu Dei aguntur, moralibus documentis intendunt, quæ tamen ſuperbi & fatui contẽnentes, nunc ſuperſtitiones nunc cæremonias vocant, aut certè calumnijs fucatis impugnant. Nec enim ſtultus verba prudentiæ recipit, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde eius. Hic ergo tractatulus per ſuperiorum impoſitionem exactus, rudi quidem iuxtà ſcribentis ruditatem & intenti exigentiam ſtilo, ex diminutis quoque ac nudis ob breuitatem, in compactiſque interdum, ſed congruis pro morum traditione ſententijs æditus, nouis Chriſti diſcipulis pro aliquali ſpeculo inſpiciendus proponitur, vt per pauca ſibi propoſita, accuſationaliter fiant in pluribus cautiores. Da ſapiẽti occaſionem (ait Salomon) & addetur ei ſapientia. Attẽdant tamen quædam hic accipienda ſore cõmuniter, & magis, & minus, pro loco, & tẽpore obſeruanda, licèt nõ ſemper pro ſingulis cõditionum modificatio replicetur. Prudens, vt rerum varietas exigit, ita ſe accommodat tempori, non ſe in aliquibus mutans ſed potius aptans, ſicut manus quæ eadem eſt cum in palmum extenditur, & cum in pugillum conſtringitur. Nec moueat ſi qua pro iuniori-

[Right margin notes: In Prologo. Inſtitutionũ Monaſticorũ. — Prou. 22. — Cognitio ſui defectus primus ad profectũ gradus. — Prou. 18. — Simile pulcherrimũ.]

bus impertinentia videantur, proinde iunior in his ſepæ quæ ipſum excedunt inſtruitur, vt ſeniorum ſe propoſito applicans, ſit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cauenda. Prolixitatem fortè tritus ſiquis fuerit, inſpector cauſabitur, ſed neceſſariam in expertis dicendorum expreſsionem aduertat. Nec facilè rudes pro quibus eſt opera, generalibus poſſe commatibus, id eſt breuibus & incompletibus ſententijs erudiri, aut conciſis paſsim proficere paradoxis, vnoque nihilominus nouerit titulo multa quandoque perſtringi, quam ſpecialem requirerent explicanda tractatum. Duas autem particulas principalem videlicet & incidentalem, ſecundum ſeries habet. Principalis in duas diuiditur. In quarũ prima de præparatorijs ad diſciplinam & aliquibus eius effectibus incidenter, in ſecunda de ipſa plenius tractatur. Præparatoria ſunt per modum principij, medij, & poſtremi. Depoſitio vetuſtatis, ſtabilitas mentis aduerſus tentationes diaboli, & ſubiectionis humilitas, primũ præparationẽ inchoat, ſecundum continuat, tertium verò cõſumat. Seruanda erit vbiq; maiorum & minorum paragraphorum diſtinctio, ad ſeriei & ordinis euidentiam ampliorem.

Speculi diſciplinæ primæ partis principalis. Particula Prima.

De vetuſtatis depoſitione. Cap. 1.

Epheſ. 4. DEPONENDVS eſt ſecundùm Apoſtolum vetus homo, & induendus eſt nouus. Quod perfectè implẽt, qui tranſitorijs abdicatis, non ſolum peccata verumetiam occaſiones fugiunt peccatorum, veteriq; fermento per puram confeſsionem plenius expurgato, in vitæ nouitate perfecta, ſoli præeligunt domino militàre. In odore igitur vnguentorum Chriſti, per compendioſam & tutam ſacræ Religionis ſemitam currere cupientes, prius rerum temporalium faſciculos depriměntes abijciant, vt ab omni tàm poſſeſsiones quàm cura penitus expediti, Chriſtũ dominum expeditè ſequantur, & non ſint ei tentationis occaſio vel ruinæ. Quòd ſi ante religionis ingreſſum non fuerint expediti, poſt ingreſſum ſaltem expeditionem huiuſmodi per aliàs perſonas vel per literas, iuxtà ſuperioris arbitrium, quãta poſſunt acceleratione procurent, nõ expectatis opportunitatibus, aut vtilitatibus deceptorijs, quas frequẽter diabolus ſub ſpecie pietatis aſſumit. Summa ſit eis vtilitas, vtilitates huius mundi contemnere propter Chriſtũ, iuxta verbum S. Hieron. Nemo renunciaturus ſeculo, benè poteſt vendere, quæ cõtempſit vt venderet. Si habes (inquit) in poteſtate rem tuam vẽdere, ſi nõ habes proijce. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Poſt religionis ingreſſum, continuè debent confeſsioni faciendæ vacare, & de omnibus quæ in ſeculo à pueritia commiſerunt, ad memoriam quantum poterunt ſtudioſa ſolicitudine reuocatis, generaliter confiteri. Malorum nanque confeſsio, initium eſt bonorum. Ordinis ergo ſtatus, reijcit res, atque reatus.

Nouitius faciat confeſsionem generale.

De conſtantia mentis, et cautela cõtra tentationes diabolicas. Cap. 2.

Exod. 24. QVoniam autem Pharao perſequitur Iſraelem fugientem, & contemptus ſurgit in ſcandala, nunc apertè, nunc occultè, ſub ſpecie boni periculoſius tentans, faciant quod ſcriptum eſt. Fili accedens ad ſeruituẽ Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Solent præcipuè, vires tentationi præbere, fluctuatio mentis circa propoſitum ingreſſuræ vel ingreſſæ religionis, tarda tepidaq; repulſio, & deiectio ſpiritus deſolati. Ea propter in primis, in propoſito ſancto cor ſuum omnino ſtabiliant, & confirment, ne velut harundo diuerſis ventorum flatibus agitati, vacillent. Optimum eſt (inquit) Apoſtolus, gratia ſtabilire cor. Et Proſper ait. Quemlibet hominem donec ſe in eo quod elegit certa diffinitione cõfirmet, velut in quodam deliberationis incertæ biuio conſtitutũ diſcerpit ipſa diuerſitas voluntatum. Virtus (inquit Hugo) hortatur & prouocat, vt diffinitionis ambiguitate depoſita, depoſitum ſpirituale ſuſcipiat perſeueraturũ ſe in ſuſcepti labore propoſiti, non ſua poſsibilitate ſed domini miſeratione confidat. Cogitet quanti & quantæ potuerunt, & poſſunt, quod ſe poſſe deſperat, vnde illi potuerũt, indè ſe poſſe firmiter credat, meminerit illud Apoſtoli. Fidelis Deus qui vocauit vos, qui etiam faciet, &c. Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, current & non laborabunt, ambulabunt & nõ deficient. Ad hæc tentationum & cogitationum malarũ viriliter principijs, & abſq; moræ diſpendio eſt obſtandum. Quòd ſi earum inſultus ſpiritum inquietent, non ſolum familiaris confeſſor, verumetiam fratres alij ſeniores ſunt in adiutoriũ aduocandi, vt vnius debilitas, multorum adiutorio ſuſtentetur. Frater (inquit) qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma. Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, ſua non immeritò negligentia perit. Deniq; cum diabolus ſerui Dei ſpiritum per triſtitiam deijcere ſtudeat, ipſam ſi quando irrepſerit, citius repellentes, Chriſto Domino qui datorem hylarem diligit, in cordis lætitia famulentur, attendentes ſollicitè, ne de ſua vnquam vocatione ingrati, aut tepidi regratiatores appareànt coram Deo: vbi ſol radiat gratiæ, nubilũ turbationis abſcedat. Solet in aqua turbida latere, piſcaturus animam coluber tortuoſus. Maximum inhabitantis gratiæ ſignum, ſpiritualis lætitia. Porrò qui vocantis gratiam non agnoſcit, indignum ſe vocationis fructu conſtituit. Beneficijs ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. Valet quoque interdum conuerſis pro animæ ſalutæ, mutatio loci. Plerunque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Valet pro mentis tentationibus impulſæ preſidio. Valet pro morum citius ac perfectius aſſequendo peculio, extrà cognationem, & patriam, vel ad tempus ſecedere. Verùm quia per ſe nullo modo ſufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda, ad Chriſtum propter quem omnia contempſerunt, qui eſt tentatorum refugium, & debilium fortitudo, qui ſe fideliter inuocantibus facit cum tentatione prouentum, vt valeant ſuſtinere crebris ſupplicationibus & deuotis recurrãt: vt qui eos dignatus eſt, de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. Frequens & feruens oratio diſsipat omne malum, ollæ feruenti muſcæ non inſident.

Eccleſ. 2. Ad Heb. 13. 1. Tim. 5. Eſa. 4. Prou. 18.

Quomodo neceſſaria ſit, ad diſciplinæ ſuſceptionem, humilitas. Cap. 3.

DEnique quoniam vt ait Hugo, ſicut cera niſi prius emollita fuerit, formam non recipit, ſic & homo quidem ad formam virtutis non flectitur. niſi ab omni elationis & contradictionis rigore per humilitatem humilietur, neceſſe habent, qui diſciplinę cupiunt moribus informari, vt humilitatis radicem in corde figere ſtudeant, & tumorem propriæ voluntatis reſumptionis & irreuerentiæ vitium, quæ à ſuperbia procedere ſolent, tam in re quàm in ſigno vigilantius caueant, & humilitas ancillæ moræ, locum præparet diſciplinæ.

De Ca-

De Captiuatione uoluntatis propriæ. Cap. 4.

VOluntatem itaq; propriam, ingenti curent ſtudio captiuare. Quid enim prodeſt ſub vnius ordinatione viuentibus, quòd facultates ſuas abijciuntur, ſi proprias voluntates nō relinquunt, cum ſit præſtantius voluntatibus renuntiare, quàm rebus? Tota Religionis perfectio, in voluntatis propriæ abdicatione conſiſtit: quare potiſsimum perfectionis & diſciplinę induſtrius appetitor, voluntatibus proprijs edomãdis, & Præſidentiũ nutui ſubiungẽdis inuigilet.

Duo genera perfectę obedientię.

Profectò in duobus erit ſubiectę probatio volũtatis, ſi videlicet in iniunctis deuotè obediat, & in agẽdis ſuis, ſemper habere auctoritatem obediẽtiæ non omittat. Primi (hoc eſt obediẽtiæ) in iniunctis. patet neceſsitas, patet & meriti magnitudo. Nã quicquid vice Dei pręcipit homo, quod nō ſit tamen certum diſpicere Deo hoc omnino ſic accipiendũ eſt, quaſi præcipiat Deus.

1. Reg. 15 & Eccl. 4.

Ad meritum etiam, melior eſt, obedientia quam victimæ, ſanctæque obedientiæ holocauſto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis ſemitam currendam magis expeditus, quàm verus obediens. Quamobrem obedientiæ filij, ſe totum ad obediendum exponant, mixtoque vt prælati vocem audierint quaſi diuinitus imperetur, moram pati neſciant, ſed relictis omnibus, ad iuncta quæque fideliter exequenda, prompta deuotione conſurgant, vt vicino obedientiæ pede, velut vno momento iubentis vocem, facti exhibitione ſequantur. Perfecta obedientia ſua imperfecta reliquit. Quinimmò, nec bonus obediens verbum expectat, vbi de ſuperioris ſibi conſtiterit voluntate. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo opus iniunctũ recipitur, quo & præcipitur: cum ex voluntate iubentis, pendet intentio exequentis.

Optimus obedientię gradus.

Nunquam de maiorum ſententia iudicent, quorum officij eſt obedire, & implere quæ iuſſa ſunt, deinde ſi ad profectum volunt obedientiæ peruenire, conſtanti ſecum deliberatione proponant, deuotè ſemper ad omnia obedire. Si quid igitur graue vel impoſsibile fortè iniungitur, ſuſcipiant quidẽ cum omni manſuetudine iubentis imperiũ. Quod ſi omnino ſuarum virium pondus excedat, impoſsibilitatis ſuæ cauſas, ei qui præeſt, patienter, & opportunè inſinuent, non ſuperbiendo vel contradicẽdo, vel aliàs leui murmure reſiſtẽdo. Si adhuc ſuperior in ſua manſerit ſententia, ita ſibi nouerint expedire, & ex charitate de adiutorio Dei confiſi obediant.

Phil. 2.

Chriſtus factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem mortem autem crucis. Qui licet ad patrẽ pro calicis tranſlatione clamauerit, continuò tamen adiunxit.

Matt. 26.

Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Non ſolũ maioribus, ſed ſibi etiã inuicem obedientiam certatim impendant. Incumbit Chriſti diſcipulo, vt omni petenti ſe tribuat.

Epheſ. 5.

Exemplo Apoſtoli, voluntarios ſe omnium ſeruos conſtituant. Sint (vt ſcriptum eſt) ſubiecti inuicem in timore Chriſti. Secundi, neceſsitas hoc eſt obedientiæ in agendis, ne quid videlicet ſine obedientia pręſumatur, quia ſimplicioribus fortè aliquibus minus patet, aliquanta videtur proſecutione tangenda. Habenda eſt planè in agendis obedientiæ ſanctæ auctoritas, ſine qua nec etiã ipſa bona ſunt bona. Voluntas ſi quidem propria, boni virtutem confirmet.

Propria voluntas efficit, vt bona non ſint bona.

Sanctus Bernardus ſuper Cantica ait. Grande malum propria voluntas, qua fit (Inquit) vt bona tua non ſint. Etenim ſi in die ieiunij mei inueniatur voluntas mea, non tali ieiunium elegit dominus, nec ſapit illi ieiunium meũ, quod non obedientiam, ſed vitium voluntatis propriæ ſapit. & ſubdit. Ego aũt non ſolũ de ieiunio, ſed ſilẽtio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuũ, poſtremò de omni obſeruantia monachi vbi inuenitur voluntas ſua in eo, & non obedientia magiſtri ſui, idipſum ſentio, minimè prorſus obſeruantias illas, & ſi bonas in ſe inter virtutes cenſuerim deputandas. Itaq; noui Chriſti diſcipulis ſemetipſos penitus abnegantes, in agendis ſuis, id eſt, in operationibus, locutionibus, & rerum quarumlibet vſu, non propriam voluntatem ſed ſuperiorum in omnibus diſpoſitionem ſequantur pro quibus tamen ſit ſpecialis eorum licentia, vel aſſenſus habendus, conſiderari oportet.

Operationes religioſorum duplices eſſe.

Et primò circa operationes videnduum, quòd earum quædam communes ſeu conuentuales, quædam ſpeciales ſeu perſonales eſſe noſcuntur. Specialium enim quædam ad proximum quædam ad perſonam pertinet operantis. Pro conuẽtualibus quæ commune ſimul attingunt collegium, exequentis non eſt licentia requirenda, cum ad huiuſmodi ſit eatenus ſuperiorum licentia, immò impoſitio generalis, vt ea quæ ſiue in choro, ſiue in refectorio, ſiue alibi modo prędicto, ad vitæ conuentualis conſuetudinem pertinet, nullus conuentualis, auctoritate propria (præter euidentem neceſsitatem) licèt, prætermittat. Indè eſt, quòd ab officio chori ab aliqua videlicet hora canonica, vel à prima conuentus refectione, aut à conuentualibus alijs quemque abſque licentia remanere, vel aſsiſtentem recedere, his necdum in collegio conſummatis non licet. Pro ſpecialibus ad proximi alterius fratris neceſsitatem ſpectantibus, nullum communis ſeu conuentualis vitæ conſuetudini aut executioni ſpecialiter iniunctorum impedimentum præſtantibus nequaquàm ad ſuperiores, ſicut nec pro communibus, pro licentia dixerint recurrendum, cum ſecundùm Apoſtolum, alter alterius onera portare, & per charitatem ſpiritus ſeruire inuicem debeamus.

Gala. 6.

Verumtamen tempore quo conuentualia, vel aliàs iniuncta fieri debent, non ſunt pręter licentiam ſpecialia ſeu gratuita huiuſmodi facienda. Illa quoque quæ ad quotidiana communium officiorũ obſequia, vel ad proximi neceſsitatem non pertineant corporalẽ, quale eſt ſcribere in quaterno, & alia hmõi ſimilia, maximè ſi occupationem prolixiorẽ inducũt, agenda ſunt de ſuperiorum aſſenſu.

Quęnam facere nō poteſt monachus, ſine licẽtia.

Pro ſpecialibus ad perſonam operantis ſpectantibus, ſiue ad carnis mortificationem pertineant, vt ſunt vigilię nimis longæ, vel abſtinentiæ ſingulares ſiue ad exercitium ſpectent operis manualis per ſe, vel per aliũ, faciendi licentia quæratur, ſine qua religioſus ſuas ſingularitates facere nō debet, quippe cui, nec corpus ſuũ habere licèt in propria voluntate, & quod ſine permiſsione patris ſpiritualis fit, præſumptioni deputabitur & vanæ gloriæ nō mercedi. Nec põt ſibi operari pro volito, ſiue pro ſcribendo, ſiue alia faciẽdo, ſiue in rebus ſuo vſui deputatis, vt ſunt libri veſtes, lecti, & alia hmõi, pro alia immutãdo. Incongruè quoq; pro vno, res pluribus ſeruitura mutatur. Fit res frequẽter ex mutatione deterior, & quod mihi ſtudioſè capto, alijs diſcoapto. Hęc de operibus. Nec tamẽ negauerim ad minima, ſeu exilia quædam, & vix reputanda alicuius momenti, ſolũ ſufficere conſenſum prælatorum. Circa locutionem hoc teneant, vt corã ſuperiore maximè in capitulo ſine eius aſſenſu præhabito, non loquantur: aliàs de neceſſarijs & honeſtis, loco, tẽpore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres.

Nō eſt reſpōdendũ prælato in cōitate ſine licẽtia ipſius.

Locutio verò cũ extraneis, ſiue ſæculare, (licèt fratribus obſequẽtes) ſiue religioſi quilibet fuerint, fratribus nouitijs eſt ꝓbationis tẽpore penitus interdicta ſine fratre profeſſo, qui omnia loquentis verba, & reſpondẽtis audiat & intelligat, de licentia ſpeciali, ſine qua nec ad portã, nec ad extraneos, ipſis indulgetur acceſſus. Perſonis tamen hmõi ſi occurrerint potuerunt inclinare, vel ſi locus, aut tempus loquendi fuerit, & nō poterint ſubterſugere bono modo eos breuiter ſalutare. Si de loquẽdo ſecũ requiratur

ratur ab eis, reſpondere humiliter debent, ſe loquendi, aut morandi licentiam non habere. Nulla prorſus alia eorum audiat verba, nec cum eis aliquatenus ſedeant, vel vlterius commorentur, ſed ſi locutionem neceſsitas exigit vel honeſtas, dicant ad eos, obtenta ſi poterunt licentia, reuerſuros. Valeque recedendo potius faciant, quàm morando. De licentia tamen huiuſmodi prælato eſt cautius prouidendum, vel ab ipſo tantum, vel ab eorum inſtructore (qui eſt eis ab ipſo religionis ingreſſu ſpecialiter aſsignandus) ſemper cū præſens in domo fuerit requiratur, ne à diuerſis non abſque vitandæ confuſionis periculo, minus prouidè concedatur.

De rerum receptione, diſtributione, & vſu. Circa receptionem rerum, diſtributionem, & vſum, quoniam à ſuperiorum auctoritate dependent, duo præcipuè ſubditis attendenda videtur. Primum vt qui dat aliquid, illud ex officio poſsit dare. Secundum vt det quidem nō ſecundum propriam voluntatem, ſed prout ſibi à ſuperiore fuerit conſtitutum. Nec ſuperfluè dixerim, ad officium attendēdum. Qui enim non habet officium adminiſtrationis, nihil alijs debet commutare, vel in fraudem horum dimittere poteſt. Rurſum ipſorum officialium officia, ſunt diſtincta. Alijs nanque neceſſariarum procuratio rerum, non tamen procuratarum eſt diſtributio commiſſa, ab illis autem non eſt abſque licentia, recipiendum aliquid ſpeciale. Alijs autem iuxtà diuerſa rerum officia, communis diſtributio rerum committitur, ab his communia ipſa (ſi ordinariè, quando ſcilicet, & vbi, vel quomodo iuxtà ſui limitationē officij, diſtribuere debent diſtribuunt) licitè recipi poſſunt. Qui verò extraordinariè poſtulat, ad licentiam ſuperioris recurrat. Præter commnnia ſupradicta, quicunq; rem aliquam occultè ſine ſuperiorū aſſenſu recipit, habet vel vtitur, à religionis delirat licētia, & quicquid habet, malè habet.

Quid dicatur proprium. Porrò cū illud proprium eſſe dicatur, de quo diſpēſare licet iuxtà propriā voluntatem, omnia aſſenſu alio circunſcripto, non pauper, ſed dominus reputandus videtur, qui rem quamcunque alijs diſtribuendo vt libet, ſine ſuperiorum auctoritate diſpenſat. Res ſunt quidem cōmunes, ſed vſus diſpoſitio pertinet ad prælatos, vt per eorum curam ſingulis iuxtà modum &

Acto.2. regulam ſibi à ſanctis Apoſtolis conſtitutam, prout vnicuique opus fuerit, diuidantur. Vſurpates autem ſine licentia rerum vſus, culpabiliter temereque preſumitur, & prorſus illicitè vendicatur. Statutum quoque religioſę mancipationis euadit, qui in vſu proprio rem aliquam ſiue à parentibus, ſiue à quibuſdam alijs recipit, aut quod maioris eſt culpæ, recepta occultans ſuperiorum iudicio non exponit. Qui rem ſibi collatam celauerit, ſanctus Auguſtinus eum furti cenſet in iudicio condemnandum. Nulla enim res quam ſuperior nō dederit aut permiſerit, eſt licita proprium abdicanti. Sunt qui oblata non ſibi, ſed prælato mox deferenda recipere licitum æſtimant, ſed regulari priuato receptionem occultam non dixerim eſſe tutam. In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non eſt lex poſita charitati. Poſſum rem fratri petenti exponere concedendam, nō tamen impendere vendicandam. Proinde fratres nouitij nullatenus ſine licentia, nec à ſeinuicem, neque à fratre, neque à quocunque homine, rem aliquam, ſiue tabulas, ſiue acum, ſiue aliquid quolibet accipere, aut dare attentent alia

Lrę à nouitijs non ſunt accipiēdę, nec legendę abſq; licētia maiorum. qua ratione. Sic nec literas ad ſe miſſas recipiant, aut aliquo caſu receptas aperiant, quæ à portitore, vel eo qui receperit eas, prius debent ad ſuperiorem, vel ſi ſuperior ordinauerit ad eorum inſtructorem deferri. Sic nec rem alterius fratris vſui deputatam eo inſcio occupare licebit. Genus eſt furti, & plerunque turbationis occaſio, rem fratris vſui deditam, eo ſi adſit inſcio detinere. Poteſt fidelis ſeruus & prudens nonnulla pro loco tempore facere de tacito, vel probabiliter præſumpto ſuperiorum aſſenſu, ad ipſum denique finaliter, acta quæque per auſum huiuſmodi relaturus. De cætero quicquid religioſus boni facit, aut dicit, quod ſuo non nouerit diſplicere prælato, à veræ obedientiæ meritò non fraudatur. Fœlix hæc ſeruitus, immò glorioſa libertas, quam quis ſponté in regiam venditus ſeruitutem, Deum & eius Vicarios potius quàm ſe ipſum, ſuper ſe regnare conſtituens, ſuæ prorſus renunciat voluntati.

De præſumptione tàm in re quàm in ſigno. Cap. 5.

PRæſumptionem interiorem, & exteriorem ſummo operè fugiant. Interiorem vt ſenſum ſuum ſenſui non præferant aliorum, nec de bonis ſibi à Deo collatis inaniter extollantur, immò intantum cæteris ſe inferiores & viliores, ex intimo cordis credant affectu, vt nec ſe aliquid etiam eſſe exiſtiment. Nempè ſecundum Apoſtolū qui ſe exiſtimat aliquid Gala.6. eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Neminem ſpernant, neminem iudicent, cum frequenter humanum fallatur iudicium. & beato Auguſtino teſte, ſæpè ſpecies facti ſe aliter habet, aliter animus facientis. Piè de omnibus quæ occurrerint ſentiant, licèt rei nō intelligant rationem. Omnia peruerſæ poſſunt peruertere mentes. Exterioris præſumptionis & ſuperbiæ notam, in omni actione ſua, geſtu & verbo ſummo ſtudio fugiat quæ humilitatis ſunt in omnibus amplexantes. Reſpectu actionis præſumptionem in officijs & in locis euitent. In officijs prælationis vel ordinis, aut in alijs quæ aliquā videntur ſuperioritatem habere, nihil ſibi uſurpent. Liber à culpa non eſt, qui alienum vſurpat officium. Præſente ſuperiore, vel alio fratre maiore quàm ipſi fuerint ordine conſtituto, ad incipiendum extraordinariè officium, ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam, vel ad alia huiuſmodi ſe nullatenus ingerent. Ad diuinum quoque officium, nequaquam poſt ſeniores, vel alios maioris ordinis gradu promotos, proprio legant iniectu, quoniam quidem nullus omninò in minori ordine conſtitutus, poſt alium maioris ordinis permittendus eſt legere, niſi neceſsitate cogente, vel legentium ordine permutato, vt in aliquibus feſtis fieri ſolet, præterquam in homelia, quantum ad primam lectionem, quam rationem Euangelij Diaconus legere ſolet. Lectiones autem quæ de homilia ſuperſunt, nō ſunt ab alijs facilè, quàm à ſacerdotibus præſumendæ. In choro pro diſſonantia fortè cantantium, vel ob aliam huiuſmodi cauſam, manum ad formam percutere, in mēſa ictu cultelli, vel quomodolibet aliter ſignum cum ſono facere, ad eos quorū eſt ſuper defectibus chori vel mēſæ intendere pertinet, nec huiuſmodi facile debet ab alijs vſurpari. Multa tamen ſunt ſuperioribus licita quæ repręhēſibiliter ab alijs præſumuntur. Adhuc quia nouiſsimum eligit locum, magiſter ipſe humilitatis hortatur, locis ſemper nouiſsimis nouitij gaudeant. (Superſtitioſè his ſalua qui quaſi pro communitatis zelo aliud dogmatizat) nunquam in choro vel menſa, vel alibi ad prima ſe ingerat loca, ſed ad ea potius adeò cautè ſedula ſi valuerint prouiſione declinent, vt vix ab alijs perpendatur. Aliàs omninò caueant ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultus occaſione notabiles. Canendum proindè, nedum nimis vitatur præſumptio, inordinationis accedat confuſio. Vitanda vbique diſconuenientiæ nota, maximè inconuentu. Locus ſuperior, ad quem neceſsitas vel ſuperiorum trahit inductio, præſumptionis vitium non inducit. Porrò moleſta eſt humilitas, quæ contentioni deſeruit. Si quando iuxtà ſuperiorem.

rem, vel alios ſeniores neceſſario ſederint, non ſe nimis applicent iuxtà eos. Iuniori ſiquidem aliquam à ſeniore diſtantiam, reuerentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens, licèt ætate ſit iunior, ſenior appellatur Aetas ſenectutis, vita immaculata.

Pręſumptionis, atque ſuperbię, indicia, atque geſtus.

Præſumptionem in geſtu, elatum caput, ſublimiores oculis, facies vultuoſa, declarant. Nam vt ait. Proſpet. erecta ceruix, & truces oculi, & ſermo terribilis, nudam ſuperbiam clamant. Sed & quantum per memborum miniſterium poteſt deprehendi, prima ſuperbiæ oſtentatio, in oculis eſſe ſolet. qui inclinauerit oculos ſuos, ipſe ſaluabitur: ſecundum nanque Euangelium: Si fuerit tuus oculus ſimplex, totum corpus lucidum, contrà, ſi nequam, totum tenebroſum.

Matth. 6.

Præſumptio etiam geſtus, in ſignis & nutibus frequenter agnoſcitur, vt exempli gratia, ſi quis in choro vel alibi, pro fratrum defectibus ſatyricè nubilũ vultuoſitatis aſſumat, vel leui chachinno, ideſt riſu, vel motu capitis, oculorum circumlnſtratione, narium contractione, labiorum compreſſione, vel alio quouis modo, defectum fratris tacitè arguat, vel ſubſannet. Si errante in choro vel in menſe lectura ſubmuſitet aut circunſpiciat, quaſi eum legentis defectus non lateat, qnod frequenter ſolent facere minus docti.

Pręſumptuoſę locutionis, norę

In locutione notatur præſumptio, ſi quod dicitur non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem ſuperbię typum prætendat, aut pro loco, tempore, & perſonis, fuerit à locutione ceſſandum. Propter primum, humilis frater de alienis factis inquerendis, ſe nullatenus intromittat, alios fratres docere, regere, arguere, vel eis aliquid imponere, non preſumat: quia hoc eſſet ſeniorum vel ſuperiorum officium vſurpare. Superbus autem (vt ait ſanctus Bernardus) prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare, poteſt tamen frater ſi ſuper aliquo cum iuſtitia requiratur, petentibus ſuper interrogata humiliter reſpondere, vel inſinuare quod ſentit, ita tamen vt contra reſiſtentes, dicta ſua pertinaciter nulla ratione defendat. qui etiam alij ſuperioris mandatum inſinuat, ſuper aliquo faciendo, mandati auctoritatem, cum humilitate proponat, ne quod denunciat, ipſe imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis vſurpet, ſed id ſuppleri à ſocijs obſecratione humili obtineat. Præſumptionem ergo euitat prudens humilitas, præſumit tamen interdum humiliter, viſceroſa & prouida charitas. In modo loquendi, vitium præſumptionis innuitur, ſi illud quod dicitur, iactanter, impetuosè, clamorosè, contentiosè, deſpectiuè, vel nimis rigidè proponatur. ſuauiter enim & humiliter eſt loquendum. Rurſus qui tempore, vel loco ſilentij, aut in ſuperiorum ſeniorum aut conuentus præſentia, non comprimit linguam ſuam, præſumptuoſus & intemperans merito iudicatur.

Eccle. 32. Exod. 11.

Loqui tamen in medio magnatorum nõ præſumas, ait ſapiens. Et iterum, In medio ſeniorum non adijcias loqui. hoc pręcipuè intemperantiæ, & præſumptionis eſt nota, nouus frater in ordine, vel iunior quiſpiam, ſeniore pręſente ſine ipſius nutu, maximè coram extraneis loqui, aut reſpondere præſumir, niſi ex officio vel commiſſo habeat prius loqui. Temperantia eſt (ait Proſper) quòd præſtamus loquenti ſeniori ſilentium, quòd ipſius ad loquendum præſtolamur imperium. In præſentia verò conuentus, nullum conuenit loqui ſine requiſito ſuperiorum aſſenſu, niſi tantum ſe accuſando, vel ad interrogata ſuperiori, vel corrigenti ad menſam breuiter & humiliter reſpondendo.

Signa pręſumptuoſi ſecundum D. Bernardum.

vt breuiter voce ſancti Bernardi præſumptuoſum agnoſcas. Prius ait in conuentu reſidet, in cõſilijs prius reſpondet, nõ vocatus accedit, nõ iuſſus ſe intromittit, reordinat ordinata, reficit facta, vilẽ ſe ſi non eminẽat æſtimans, & humilẽ inter alios erubeſcens, in locis & catæris quæ honorem redolent, ſe quibuslibet alijs parificari contendit, audax ipſe ad quælibet ſit frontuoſus & impudẽs, quod eſt maximum vitium in neophyto & iuuene, religionis confuſio, iuuenis præſumptuoſus & effrons, reprehenſibilis maximè in iuuene præſumptio, quem magis humilitas ſtabilit, verecundia ornat, venuſtat ſimplicitas, timot inſignit, & aptum efficit diſciplinæ, cuius initium eſt. Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari. Eccl. 1.

De irreuerentia. Cap. 6.

IRreuerentiæ denique vitium, eſt humili Dei ſeruo vitandum, cum ſcriptum ſit. Cui honorem honorem, & honore inuicem pręuenientes. Attenditur irreuerentia reſpectu perſonarum, loci ſacri, & temporis, officij diuini, & rerum eidem officio ſpecialiter ordinatarum.

Rom. 13. & 14.

De reuerentia prælatis aut alijs fratribus, ętatis, aut prioritatis, aut diuturnitatis in ordine, gratia, vel ob ſacri ordinis gradum, vel pro vitæ merito exhibenda, Sanctorũ dicta patrum, & vera humilitas quæ non ſolum prælatis & ſenioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus ſe ſpontanea ſubijcit voluntate, plenius docent, & eius oppoſitum deteſtantur.

Quibus. & qualiter eſt reuerẽtia exibenda.

non ſenioribus tantum, immò & omnibus honorem Petrus Apoſtolus ſentiebat exhibendum. 1. Pet. 3. Deferre humiliter ſocijs honorem, charitatis eſt fraternæ fomentum: conſcientię bonæ, illuſtriſque animi euidens argumentum, vis niſi ſocio deſeras, cum ipſo proficies. Eſt præcipuè conuentui, & ſuperioribus deferendum. Conuentus quidem venerabilis, immò terribilis, vt caſtrorum acies Chriſti ordinata. De ſuperiore ſapiens ait. In medio fratrum, rector eorum in honore. Eccle. 10. Iſtis quanto maior eſt reuerentia exhibenda, tantò etiam maioris offenſæ arguitur irreuerentia circa ipſos. Sanè committendo, & omittendo, irreuerentiæ ad ipſos nota contrahitur.

Irreuerẽtia duplex.

Committendo, ſi coram eis inordinatum quippiam, deliberatè attenteiur. Vndè non decet coram conuentu, in clauſtro vel alibi reſidente ſine debita maturitate & boneſtate, quantum ad membrorum & habitus diſpoſitionem tranſire, vel eidem trãſeunti occurere, ſi ab eo valeat commodè declinare, aut tumultum facere coram eo Magnus vtique reuerentiæ cultus conuẽtuali congregationi debetur, qnem qni muſitationibus, ſeu cachinnis, aliæve clamoris, vel diſſolutionis laſciuia, ſoluere non veretur, aut attrita fronte ſuperbus, qui arctari ſilentio dedignatur, aut boneſtatis, aut religionis ignarus liquidò comprobatur.

Honeſtus habitus, atque membrorũ cultus, debetur conuẽtui.

qnod autem ſuperiore præſente agitur minus religiosè vel dicitur, id ſibi turpius. propter hoc qui mala in eius præſentia committere non veretur, ipſum irreuereri, & in honorare conuincitur, magis autem ſi eum ſcienter per alicuius inſolentiam facti, vel importunitatem verbi, temerario auſu moleſtet. Immò de neceſſarijs docet beatus Benedictus, quòd ſi qua requirenda ſunt à maiore, cum omni ſubiectione, & humilitate reuerentiæ requirantur, cum ipſo autem pręlato contendere nefas eſt, & execranda in ſubdito irreuerentię turpitudo.

Horrendũ facinus, cõtendere cũ pręlato.

Denique tam circa prælatos, quam circa alios ſeniores cauendum ne in attractatione, locutione, officiorum recomendatione, ac ſimilibus, aliquod ad eos vel ſignum viliſicationis appareat. Nunquam iunior frater ad ſenioris fratris caput, aures, vel faciem quaſi applaudẽdo, vel ob aliam quamlibet cauſam niſi neceſſariam manum apponat, vel aliter cum eo facto vel verbo, minus reuerenter iocetur. Quando ſeniores ſibi præſentes alloquitur, & ſi fortè aliquando eorum nomen proprium, ipſis quidem ex reuerentia ſupprimendum neceſſariò nominat, ſemper tamen cognomen ſubticeat, niſi propter aſtantes

æquiuocum ſpecificare cogatur. Seniorum auribus, nomen eius proprium vel cognomen, niſi ex cauſa iunior irreuerenter inculcat. Verum licèt, in vtilitatis notam nomen proprium exprimi, ex amore vel reuerentia ſupprimi ſcriptura innuente nouerimus, ſine uitio tamen palàm ſenioribus ipſis exprimitur, quando irreuerentiæ notã, mos modus, & congruentia redimunt. Sæpè quod erat incongruum, neceſsitas, gratia vel conſuetudo conuertit. Sapit & vitium, ſi ad te verbo vel nutibus ſuperiorem acceſsis, ad quem eſt tibi facilis, aut liber acceſſus. Honeſtius enim ad eum cui reuerentiam debes tu accedis, quàm ipſum ad te accedere facis. Nullus etiam frater eſt puro nomine appellandus, ſed proprio nomini apponendum eſt ſemper religioſæ prænominationis inſigne. Sed nec ſolo cognomine, vel nomine patriæ, puta Lombardus, vel Gallicus, frater eſt aliquis nuncupandus. Ad hæc humilia & laborioſa officia recommendare, coæqualibus & iunioribus maximè conuenit. Quod autem ſuum quiſque officium ſuo duntaxat compari, vt accolitus accolito, ſubdiaconus ſubdiacono, & ſic de alijs, recommendet in officio ſpecialiter diuino locum habet, vbi perſonarum non quidem acceptio vitioſa, ſed ordinata diſcretio, iuxtà cuiuslibet ſtatum, & ordinem eſt habenda, ne ordinum (ſancita patrum auctoritate) diſtinctio cõfundatur, propter hoc & ſi cantoris officium ad fratres nouitios nullo modò pertineat, ſi tamen ad hoc per ſuperiorem cogantur, cautè prouideant, quod lectione reſponſoria, & antiphonas, diſtribuant ordinatè, ordinum gradibus obſeruatis. Primas antiphonas maioribus, prælato vel hebdomadario, vel ſeniori alicui ſacerdoti, vel quando mos habet minoribus, in veſperis nocturno, & laudibus offerentes, deindè poſt vnum vel duos ſi oportuerit fratres gradus eiuſdem, ad alios ordinate ſecundum gradus ordinum proceſſuri. Nec facilè diuerſorum in ordinibus graduum, fratres combinent, aut minora officia in maiori ordine conſtitutis imponant. Prius quoq; ordinatos alijs præferendos, iura decernunt. Si præordinationi rarius deferunt, ordini tamẽ ſemper deferre nõ omittant. Nunquam ordinum cõfuſionem in choro religionem putent, cum id magis abuſionem irreuerentiæque obnoxium eſſe conſtet. omnia (inquit) Apoſtolus, hone-
1.Cor.14. ſtè & ordinatè, fiant in vobis. Et in Paralip. de mini-
2.Par.30. ſtris Domini dicitur, quòd ſtabant ſecundũ ordinem ſuũ in miniſterio. Siquis ſedilium chori duntaxat ordinem, ſine alio perſonarum delectu, in huiuſmodi æſtimat obſeruandum, penſet ſi à carpentarijs cõſtructus lignorum ordo in ſedibus, ſit ordini præferendus Eccleſiaſticos. In perſonis ſeruandum in Eccleſia Eccleſiæ ordinem, decreuit auctoritas, æquitas, & honeſtas.

Irreuerentia que p omiſsionẽ fit.

Omittendo notam irreuerentię quis incurrit, quando ſenioribus, & maxime prelatis, honorem vel obſequium debitum, aut in obſequio ipſo negligit reuerentiã exhibere, aliqua de hoc potius expreſsione patebit. Honori quis detrahit ſi eis humiliter non aſſurgit, vel eis aſtantibus ipſe ſedet, ſi deficientibus in choro, vel alibi ſedibus, locum eis non offert, ſi eis in choro, in menſa, in ſedendo, eundo, & huiuſmodi, ſi commode poteſt nõ cedit. obſequio detrahit ſi hæc eorum perſonis, quando palàm egent non exibet. Si eis in aliquo humili, vel laborioſo officio in ſui pręſentia occupati, ſe ad id faciendum vel coadiuuandum nõ exhibet ſi quod ad ſe ex officio pertinet eis faciendum dimittit. Expedit itaque vt iuniores fratres ſenioribus fratribus humiliter deferẽtes, hos in his, quæ purè ſunt oneris non honoris agenda ſiue ad officium diuinum pertineant, ſiue ad alia humilitatis officia ſtudeant præuenire. Ad prouidendum de lumine, ac libris in choro, & extra, ad officium Beatæ virginis quantum ad inuitatorium, & lectiones cum planè dicũtur, officium quoque mortuorum quantũ ad primas lectiones, nec non ad horarum verſiculos, vbi ad hæc dicenda præſens non fuerit, ſpecialiter aliquis aſsignatus, ad offerendum aquam pro manibus abluendis, ad leuandũ menſas ſint ſis gratijs, & ad miniſtrandum celebrantibus & altari, quotiens neceſſariũ fuerit ex officio ſuo, ſiue in minoribus, ſiue in ſacris fuerint ordinibus conſtituti ſolliciti ſint, & prompti, nec iſta aut ſimilia, ſenioribus facienda derelinquant. Erubeſcat Diaconus vel Subdiaconus vacans & obtendens officium, quod aptè poteſt dimittere, vel differre, ſacerdote ad miſſam vice Diaconi, vel Diacono per Subdiacono miniſtrãre. Nec magnum eſt, hebdomadas caſu continuet. Grauiora paſsim continuãtur officia. Debetur cuilibet ordini gradus ſuus, nec cõfundẽdi ſunt huiuſmodi gradus, niſi fortè aliud congrua interdum cauſa depoſcat. In obſequijs eorum maximè, qui vice Chriſti noſtrarum ſunt animarum cuſtodes, non eſt reuerentia omittenda per capucij abſtractionem, dum eis miniſtramus, aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationẽ pro loco, & tempore, vel alias per humilem obſequendi modum oſtẽditur. Superbus autem, vt ait Proſper, non obſeruat in

Stoliditatis notę.

obſequijs reuerentiam. Stolidis quibuſdam decretum eſt nulli deferre, diſcretionem perſonarum & gradum non curare, curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis perſonarũ crimen impingere vanique ad modum, & confuſionis amicis, vt ſuperioribus de ſuperbia caueant, ſibi non cauent. Fœdum enim irreuerentiæ vitium, pro religione oſtendunt. Humilitatem maioribus exhibendã, Euangelij ſanctio, & profeſsio noſtra cõmendat. Nuſquam tamen vt recolo, ſuperbiam alijs, ſeu temerantiam paritatis vſurpationem indulget. Seniorum eſt vtique vt humiliter ſententiant, venerationem non appetant, humiles ſe alijs ac ſociales
exhibeant. Sapientis eſt conſilium, quanto magnus es Eccl.3.
humiliate in omnibus. Sapientiæ verò preceptum. qui Mar.10.
maior eſt veſtrum fiat ſicut minor. Et Petrus cum di- 1.Pet.5.
xiſſet, adoleſcẽtes ſubditi eſtote ſenioribus. Pro vtriſque intulit. Omnes inuicẽ, humilitatem inſinuate, ceterum cum omni indifferenter perſonæ, humilitas ſit quædam turris fortitudinis à facie inimici. neſcio quo pacto tamen vis eius maior eſt in maioribus, & clarioribus clarior comprobatur. Porrò non ſolum reſpectu perſonarum, vt dictum eſt, verum etiam reſpectu loci, vt eſt Eccleſia, maximè circa altare irreuerentia eſt vitanda.

Irreuerentia in Eccleſia, vel Altario.

Circa altare, vt cum ad ipſum acceditur, maturior & humilior geſtus accedentis, & maximè miniſtrantis deuotionẽ oſtendat, nec aliquis cũ impetu, vel inhoneſtè accedat. In Eccleſia verò cauendũ ne quãuis extra canonici tẽpus officij, loquendo vel ridendo, vel aliquo quouis modo minus honeſtè aliquid fiat. In aulã Regiam ingreſſurus ait Sanct. Chryſoſto. oculis, inceſſu & habitu, te cõponis, & in Eccleſiam ingreſſurus, quæ verè eſt aula Regia rides? Eſt etiam ſacro tempori, hoc eſt Dominicis diebus, & ſolẽnioribus defendendum, vt in eis à communi operum occupatione ceſſetur, & diuinis officijs attentius inſiſtatur. Nam vt ait Hugo. Feſti dies aliud ſtudium, & alium modum conuerſandi exigunt, atque alium hi in quibus licet operari expoſcunt. In illis (inquit) nos oportet, ad celebranda myſteria diuina deuotius intendere, atque in orationibus diutius perſeuerare omnem denique actum & omnem motum cordis pariter & corporis, diuino miniſterio mancipare atque vt ita dicam quadam conuerſationis nouitate feſtos dies honorare. In cæteris vero diebus, in quibus operari licèt, nullus omninò occioſus apparere debet. De irreuerentia in diuinis officijs, & rebus ad ea ſpectantibus euitanda, intra per reuerentiæ poſitionem agetur.

Feſtorum dies reuerenter colendi, tranſigendiq; Lib. inſti. Monaſti. c.4.

PARTICVLA SECVNDA.

De diſciplina generali. Cap. 1.

DIcto de præparatorijs ad diſciplinã, & aliquibus eius effectibus incidenter, ſequitur vt de ipſa plenius exprimamus, quæ vetuſtat depoſita, animoq; contrà hoſtis inſidias ſtabilito, ſuper radicem humilitatis conſurgit. Primò in generali quid ſit, quæ ſit eius vtilitas, qualiter ad eius per veniatur notitiã, & de ipſius cuſtodia, deindè in ſpeciali dicamus. Diſciplina eſt vt ait Hugo, conuerſatio bona & honeſta, cui parũ eſt mala nõ agere, ſed ſtudet etiam in his quę bene agit, per cuncta irreprehenſibilis apparere. Item diſciplina eſt omnium membrorũ motus ordinatus, & diſpoſitio decens in omni habitu & actione. Audiſtis (inquit) diſciplina quid ſit. Nunc attendite quàm vtilis & neceſſaria ſit. Diſciplina eſt, malorum deſideriorum carcer, frenum laſciuiæ, elationis iugum, quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & inordinatos motus mentis ſuffocat. Sicut enim de inconſtantia mentis naſcitur inordinata motio corporis, ita quoq; dũ corpus per diſciplinã ſtringitur, animus ad cõſtantiam ſolidatur, & paulatim intrinſecus mens ad quietem componitur, cum per diſciplinæ cuſtodia, mali motus foras fluere non ſinuntur. Sed qui ſtatum mentis perdit, ſubſequenter foris in inconſtantiam motionis defluit, atq; in exteriori mobilitate indicat, ꝙ nulla interius radice ſubſiſtat. Vndè per Salomonem dicitur. Homo apoſtata vir inutilis, grãdi furore peruerſo annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Sciẽtiam quæ ad inſtitutionẽ rectè & honeſtè viuendi pertinet, multis modis hominem colligere, & comparare ſibi oportet; partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione ſanctarum ſcripturarum, partim aſsidua inſpectatione operũ & morum ſuorum, hoc nouiſsimum maximè fortalsis præ cæteris neceſſariũ, vt ſic. ſ. homo in omnibus operibus ſuis, ſit circunſpectus & prouidus, & quotidiana diſcuſsion. cogitationes, locutiones pariter & facta ſua, apud ſemetipſum examinet. Sapientes ſemper quippe agendo diſcunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus maiorẽ virtutis agnitionẽ excreſcunt. Per experientiam nanq; eorum quæ faciunt, ad ea quæ poſtea agenda fuerint cautiores fiunt. & quamuis in nullo loco diſciplinã ſuam homo deſerere debeat, diligentius tamen & magis ſolicitè ibi eſt ſeruanda, vbi neglecta, generat ſcandalũ, vel cuſtodita bonæ imitationis exèplum. Hinc diſcernendũ erit, quæ ſint illa quæ in diſciplina cuſtodienda nunquã intermitti, quæ rurſum illa ſint quæ pro loco, & tempore, nunc intermitti, nunc exerceri volunt. Sæpè tamen etiã illa quæ in publico neceſſaria ſunt, prius in ſecreto exercitationis vſum expoſcunt, quam & ſi prorſus a in occulto negligimus, vti poſtmodum eis dum opus eſt in publico non valemus & tunc aut prorſus à diſciplina deficientes intuentibus ſcandalum faciemus, aut ineptè id quod in nobis non eſt, ſimulare conantes, irriſionem excitamus.

Quid eſt diſciplina.

Quam ſit vtilis.

Prou. 6.

Examinãdi ſępius actus, & mores, ei qui velit in bono proficere.

De diſciplina in ſpeciali. Cap. 2.

IAm de diſciplina in ſpeciali inter fratres & extraneos ſeruanda, videndum. Inter fratres primò de diſciplina circa ſpiritualia quædam, deindè circa corporalia. Circa ſpiritualia verò, primò quantum ad amonitionẽ mali, & quantum ad poſitionem boni. Quoad amonitionem mali, erit primò de diſciplina circa confeſsionem priuatam, deindè circa publicam attendendũ, & cum diſciplina per Hugonem, vt dictum eſt, bona & honeſta conuerſatio deſcribatur, in dicendis de ea ad bonitatem ſimul, & honeſtatem, conſiderationis eſt oculus dirigendus.

Diſciplina remouens malum.

De diſciplina circa confeſsionem priuatam. Cap. 3.

DE quotidianis offenſis ſine quibus hæc vita nõ ducitur, facienda erit confeſsio, de priuatis priuata, de publicis publica, & nihilominus quandoq; priuata. Attendendũ de confeſsione priuata, quibus, quotiens, qñ, & vbi fieri debeat, & quæ ſit circa eam nouis fratribus diſciplina ſeruanda. Debent ſuperiori, vel ſi ipſe ordinauerit inſtructori ſuo & non alij, niſi in eius abſentia ei tantum quẽ ſuperior, vel inſtructor, de ſuperioris aſſenſu eis duxit aſsignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada, vel pluries ſecundum ꝙ neceſſe habuerint, in dicto ſibi tẽpore, & loco pro ſacramenti reuerentia cum diligẽtia confiteri. Nunquam eis placeat vicaria in confeſsione confeſſoris mutatio, vt nunc vni confiteantur nunc alteri, quin potius ſi quando id cogat neceſsitas, notabilia deindè ad principalem referant confeſſorem. Cauſa tamen deuotionis, eadem pluribus poſſunt confiteri. Aliter non eſt conſcientiæ ordinatæ, ſeu puræ varios quærere cõfeſſores, ſit tamen ſalubriter vt cui de peccatis pręteritis ſemel generaliter quis eſt confeſſus, de quotidianis etiã confiteatur vel nouo ſi hæſerit curatori ſuorũ denuo vulnerum, perfectè aperiat corruptelam. Diſciplinam circa confeſsionem diſcretio, puritas, & reuerentia probant. Habeant diſcritionis cautelã, vt ante quã ad confeſsionem accedant, diligenti ſuper confitendis conſideratione pręhabita, offenſas prius ſuas ſpeciales deinde aliàs ſeratim, & breuiter ſine culparum & verborum replicatione inutili proſequentes, confeſsionẽ ſuam ſub prima & vltima culpæ nominatione concludant. Aliqua tamen deuotioni interdum, vel conſcintiæ replicatio indulgetur. Sit & pura confeſsio, vt confiteatur ſimpliciter & deuotè ſine excuſatione, ſine accuſatione, ſine nominatione alterius, de quibus cõſciẽtiam habuerit remordentem. Nec ſpeciali paſsim ſub generalitate pertranſeant. Tentationes ſuas, & cogitationes malas nulla ratione occultent, nõ contemnant modica, ne paulatim defluãt ad maiora. In domo quã ſub intrat radius Solis illuminat, quantumq; licèt fuerit pręmundata, athomi nihilominus diligẽtius intuenti apparent, ſic & cor radijs gratię illuſtratum etiã minima videt, ac vitiorum laqueos ſubtili examinatione diſcernit. Quantò quis fuerit mente purgatior, tantò ſe ſordidiorem videbit, & maiores cauſas humilitatis inueniet. Deponendę tamen ſunt ſcrupoloſitates quędam ſuperfluæ, quæ conſcientiam in erroris confuſionem inducunt. Reuerentiam non ſolum interiorẽ verumetiam exteriorem, decèt confitentem habere, vt ſuo deferens confeſſori, ſe illi ſiue in eleuatione capitis, ſiue in alia corporis diſpoſitione (ſi commodè vitare poterit) non coęquet, ſed flexis genibus dum confitetur, nudato ac dimiſſo capite, ſit humiliter corã eo.

Circumſtantię in confeſsione priuata ſeruãdę.

Simile per pulcrum.

De diſciplina circa confeſsionem publicam. Cap. 4.

OFfenſę publicæ, publicã (vt dictum eſt) confeſsionem requiriunt. Circa quam attendendum eſt eis, vbi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confeſsionem huiuſmodi facere debent, vt coram ſuperiore in cap. profeſſorum ſi addeſſe liceat, & ſit moris, aut coram inſtructore ſuo, quando tenet eis cap. ſeparatim, vt alibi priuatè coram aliquo, vel aliquibus, ſi priuatè offenderint coram eis. Antè omnia ſi perceperint ſe facto vel verbo, aliquem vel leuiter offendiſſe,

antè

antè comeſtionem, vel ſomnum eum humili ſtudeant ſatisſactione placare, & in petitione veniæ præuenire ne alius præueniens de manibus eorũ humilitatis mercedem ſubripiat. In cap. profeſſorum ſtatim poſt pretioſa recomandationibus factis, ſe de manifeſtioribus & maioribus offenſis accuſent. Deindè ipſum cap. in ſimul exituri, & ad locum ſibi determinatum, ad quem non ſit ſecularium acceſſus ituri. Mos tamẽ iam apud multos proindè ab rinuit, fratres nouos in cap. ſatisfacere profeſſorũ, ſed pro eorum offenſis ſuus ibidẽ proclamatur, ſeu præmonetur inſtructor. In ſecũdò cap. videlicet inſtructoris, quod debet eis tenere duabus, vicibus, vel pluries, ſi ſuperiori videbitur in qualibet ſeptimana, ſuper prædictis ſi in primò cap. non fuerit ſatisſactum. Alioquin, ſuper notabilibus, & apertis (iuxtà eiuſdẽ inſtructoris monitiones) offenſis. & negligentijs ſe accuſent. Qui ſuper his de quibus ſibi expedire videbitur, eos charitatiuè corripiens, prout, cuiuſq; moribus videbitur expedire, ſalutaribus debet inſtruere documentis: conſiderans diligenter vtrum Deũ quærant ex animo, ſi ſint ad orationem vigiles ad diuinũ officium ſoliciti, ſi ad iniuncta faciles, & deuoti, ſi ad officium ſoliciti, ſi ad correctionẽ & opprobia patientes, vt ſic de moribus eorum, & propoſito habeatur plenior certitudo Matrem ſe illis in lenitatis dulcedine, partem in correctionis cẽſura exhibeat. Sit ſeruerior iudicio quam ſermone. Qui dulcis eſt eloquio, maiora reperiet. Nec oportet ꝙ eis pœnitentiã coram toto conuentu publicè faciendam, ſine conſciẽtia ſuperioris imponat. Poſtremò vt diſciplinato, & debito modo fiat huiuſmodi confeſsio, debent circa eã honeſtatem, cautelam, & humilitatem ſeruare. Honeſtatem, vt culpæ narrationem nudo capite, & non ridendo, non circunſpiciendo, aut cũ manu aliquid faciendo, ſed iunctis manibus potius, vel aliter honeſtè diſpoſitis exequantur. De cautelá, dictũ eſt in c. præcedenti, quã in hoc præcipuè habeant, vt ſe pauci verbis expediant, & in culpa ſua nullũ aliũ, quam ſeipſos inuoluant, & quod & cautelam, & puritatem concernit. Humilitatẽ habere debent, in geſtu corporis, & in verbis. In geſtum quidem, vt ad terram (iuxtà fratrum cõſuetudinem) ſe proſternant humiliter. In verbis autem, vt verba ſubiectionis, & pœnitentiæ, nullam ſint omninò notam ſuperbiæ, vel impatiẽtiæ, continentia. Quando in cap. vel extra nimis auſterè, vel minus iuſtè ſuper aliquo arguuntur ſuo iudicio, non turbentur animo, ſed potius pro fratrũ diliegntia circa ipſos, qui quos amant arguũt & caſtigant, & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant, & exultẽt ad verba, & verbera propter Chriſtum gratanter, & humiliter parati ſuſtinenda. & licèt fratres profeſsi, aliquando propter infirmos prouidè duxerint abſtinendum, ne proqualibet offenſa reprehendat eos indifferenter, aut nimis ſuperbè: quamuis piè, vt ſi quid in eis reprepenſibile viderint, ſuo conſultius denunciẽt inſtructori. Ipſi tamen fratres nouitij, ab omnibus corripi & ab omnibus erudiri affectent. Qui non vult corripi, non vult corrigi, ait quidam. Admoneberis (inquit) libenter reprehenderis patienter. Probata ſiquidem patientiæ virtus, reddet eos Deo, & fratribus gratioſos. Culpam ſuam nullo modo, defendant. Nimirum (vt ait beatus Gregorius) quæ defenditur culpa, geminatur. ſed ſi ſentiunt ſe immunes, ſatisfactione ſemper quantunq; fuerint innocentes humiliter præoblata, poſſunt innoncentiam ſuam cum reuerẽtia tamen corripiẽti oſtendere, ſi requiſiti fuerint, aut permiſsi. Vndè Sanctus Franciſcus. Beatus ſeruus, qui non eſt velox ad ſe excuſandum, & humiliter ſuſtinet verecundiam, & reprehenſionẽ de peccato, vbi non commiſit culpam.

Monachalis vſus id obſeruat, ſed minorum fratrũ alius eſt mos.

Defectuũ recognitio publi. quõ facienda.

Dictũ notabile, Beati P. noſtri Franciſci.

De diſciplina quoad poſitionem boni. Cap. 5.

Congruit iam de diſciplina, quoad poſitionẽ boni, aliquid tangere. & primò de diſciplina circa informationem cordis, ad quam eſt lectio illuminãs intellectum, & oratio accendens affectum. Secundò circa excitationem, ad quam diuinum ſpectat officium. Tertiò circa excitationem operis, ad quam ſpectat altaris miniſterium.

De diſciplina circa cordis informationem, & primò de oratione. Cap. 6.

Inſtent orationi frequenter, non ſolũ in oratorio, verumetiam vbicunq; fuerint, cum ipſi ſint templum Dei. Aut certè in lectis, occultè ac ſine perceptibili ſibilo. Quippè tantò ſecurior, quãtò ſecretior exiſtit oratio. & quaſi cap. ſibimetipſis tenentes, in quo proficiant, vel deficiant, quotidiana ſecum diſcuſsione perquirant. Deuotione ſua, & innumeris beneficijs Saluatoris, gratias ei debitas tota mẽtis deuotione ſoluentes, quod inchoauerunt bonum, ab eo perfici inſtãtiſsima oratione depoſcant. Nec ſolum pro ſe, verumetiam pro alijs tam viuis, quam mortuis orent, & quaſi quodam memento ſibi conſtituãt. Poterit oraturus primò de laude Dei inciperè hinc impenſa ſibi beneficia memorari, deindè neceſsitates quas patitur, & defectus exponere, poſtremò humiliter poſtulare. Ordo tamen & modus quem Spiritus Sanctus ſuggerit, eſt ſeruandus in oratione, & qui affectui magis ſapit. Ad orandi ſtudium, meditatio prouocat, & informat. Hugo dicit. Sic orationi ſancta meditatio neceſſaria eſt, vt omninò perfecta eſſe oratio nequeat, ſi eam meditatio nõ comitetur, aut præcedat. Nã & qui mala ſua conſiderare negligunt, aut nihil petẽdo, facilè per ignorantiam falluntur, aut certè minus, quàm oportet dignè petendo, per diſidiam tepeſcunt. Quantò homo magis mala ſua intelligit, tantò amplius ſuſpirat & gemit. Primum ergo neceſſe eſt, vt ſi prudenter & vtiliter Deum orare volumus, animum noſtrũ iugi meditatione exerceamus. & in conſideratione miſeriæ, noſtræ diſcamus, quid nobis neceſſe ſit petere, & in conſideratione miſeridordiæ Dei noſtri, quo deſiderio debeamus poſtulare. Iſtis duabus alis, ſcilicet miſeria hominis, & miſericordia Dei Redemptoris oratio ſubleuatur. Sit aut ſemper deuota, quæ opportunitate iuuetur, frequentia foueatur. Deuotionem, intentio, diligentia, puritas, & affectio probant. Tota mentis intentio à curis exterioribus reuocata, orationis eſt vigilantiæ applicanda, ne aliquid aliud præter id ſolũ, quod preccatur, animus cogitet. Vnde Iſido. Non eſt labiorum, ſed cordis oratio. Dum orant ſic ſemetipſos conſiderent, tanquam præſentatos Domino maieſtatis. Neligentes autẽ orationes, nec ab ipſo homine impetrare valent quod volunt. & nõ in multiloquio, ſed in puritate cordis, & cõpunctione lachrymarum, nos exaudiri ſciamus. & ideò breuis debet eſſe & pura oratio, niſi fortè ex affectu inſpirationis diuinę gratię protendatur. Quãto verò timore, ſeruore & reuerẽtia, ſit Dño ſupplicãdo, inſinuauit qui docuit, nunquam ſine gemitu eſſe orandũ. Oportunitas loci, & tẽporis, quietis motuum internorum, diſpoſitæ affectionis & otij ad orandum non tranſeat otioſa. Qui oportunitatem deſerit, oportunitas enim fugit. Iſidorus. Oratio priuatis locis oportunius funditur, cum Deo tantũ teſte depromitur. proderit ergo aliquando ad obtinendã compunctionẽ, ſi ita ſemoti fuerint, vt puras manus ad cœlum leuando, etiã ſuam interdum audiant vocẽ. Nonnunquam etiam ad ſubleuandam intentionem in cœlũ ſuſpiciant, vt corpus pariter & animus tendatur ad Dominum, & ibi ſit cor vbi teſt theſaurus ſuus Dominus Ieſus

Orationis methodus, ac pulcherrima forma.

Orationes algbing.

Gemitus ſit orationis indiuiduus comes.

Tẽpus ad orandum opportunum, atq; pręcipuũ.

nus Ieſus Chriſtus. Cęterum mane, & veſpere tempus eſt orationis oportunum, quod penitus peculiari vacuum oratione ſi vacat, culpabiliter pręteritur. Maximè aut profundum nocturnos ſopor indicit ſilentiũ, tunc planè liberior erit puriorq; oratio; nullo tũc turbata clamore, nulla aſpicientis laude tentata. Sic mentis tranquillitas, & quędã ſpontanea quanq; animi prõptitudo, immò inſpiratio, quæ ſe offert, otij quę libertas, non innoxiæ negligunt, quæ & iã ſi deſierint, labore ſunt quodam ac ſtudio comparanda, pſalmorũ, hymnorum, ſanctorum meditationũ, & genuflexionis inſtantia, deuotionis eſt ſpiritus excitãdus. Otiũ ſi deſit ſicut ad cibum corporis, ita quoq; ad refectionem animę eſt vendicãdũ. Sicut.n. carnalibus cibis alitur homo exterior, ſic deuotis orationibus homo interior paſcitur, & nutritur. Porrò deuotus quiſq; vix opportunitate fraudatur. Deum quẽ ex animo quęrit vbiq; inuocans inuenit ignauus & tepidus, nec in ipſo valet oratorio orandi affectum inuenire. Plorat in cõuiuio Madalena, nec etiam præſentia eam impedit cõuiuarum. In ipſo autem templo deſipit ipſe Phariſęus. Eſt autem feruenter orandum, quia oratio eſt hoſtis flagellum, peccatoris ſubſidium, proximi ſolatiũ, Dei ſacrificium. Frequens oratio vitiorum impugnationẽ extinguit, in oratione datur voluntas bona. oratio grandis eſt munitio animæ. Quamobrem poſt horas canonicas, antequam oratorium exeant, aliquid laudis, vel orationis gratuitum Deo munuſculum offerant, quẽ frequenter per negligentiam, in officij debiti exhibitione offenderunt. Aſſueſcant huic conſuetudini ſanctæ frequenter inſiſtere, & conſtanter, motuſq; animi refugos diſcant Deo, vel paululum applicare.

Deuotionis ſpũs, quõ excitetur.

Luc. 7.

Luc. 18.

Orationis vis, eiuſq; vtilitates.

De diuino officio addiſcendo. Cap. 7.

Animę pabulum, lectio ſacra.

LEctionalibus quoque diuinis eſt anima nutrienda, idcirco illis qui primò circa diuinum officiũ addiſcendum, prout infra dicitur, extiterint diligenter per inſtructionem imbuendi: ſcriptura eſt aliqua ex ſacra pagina ad morum informationem cõueniens prouidenda, potius ſpiritualis conſolationis habendæ, quam ſtudij gratia. Nouorum ſtudium, fratrũ in orationis inſtantia, in diuini exercitio officij, & fratrum obſequijs maximè debet eſſe. In lectione itaq; ſi qua ſibi permitti contigerit, non magis quærant, ſcientiam, quam ſaporem. Hauriendus eſt ſæpe de lectionis ſerie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem aliquando interrumpat, hoc modo diuina lecta lectio, confert intelligentiam ſalutarem. & ſcientia quæ pro virtute diſpicitur, per virtutem poſtmodum melius inuenitur. Certis aũt horis certæ lectioni vacandũ eſt. Fortuita lectio, & quaſi caſu reperta non ædificat, ſed reddit inſtabilem animam. Cęptis eſt ingenium immorandum, & aſſueſaciendus eſt animus. Faſtidientis eſt ſtomachi, multa deguſtare. De quotidiana lectione, aliquid quotidiè inuẽtre memoriæ dimittendum eſt, quod fidelius digeratur, & rurſum reuocatum crebrius ruminetur, quod propoſito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animũ, vt aliena cogitare non libeat.

De diuino officio in generale. Cap. 8.

REſtat de officio, prout eſt in addiſcẽdo, deindè prout eſt in exequendo videre. Addiſcendum eſt diuinum officium maximè in principio diligenter, & licèt de totali officio, & ordinis eius vſu ſeu forma, notitiam habere oporteat. Sunt tamen quędam communia. ſ. officium Beatæ Mariæ Virginis, & mortuorum, commune de Sanctis, cũ Pſalmis, hymnis, & cęteris omnibus ad illud ſpectantibus, lectionibus tantum exceptis, prima, completorium, & præcioſa, cap. preces, & ſuffragia horarum ferialium, abſolutiones, & benedictiones, quæ in matutinis dicuntur hymni, feriæ, laudumq; pſalmi, & cãtica, benedictio quoque menſæ cum gratijs, necnon & pſalmi primæ dominicalis, omnes etiam pſalmi à centeſimo nono vſque ad vltimum, niſi totum (quod magis expedit) dicatur pſalterium, ſunt cordetenus addiſcendã, & menti per exercitium artius imprimenda. In ſabbatis quoque & pręcipuarum ſolennitatum vigilijs, pręuidendum eſt diuinum officiũ, tam in litera, quam in nota. Quotiens autem extra chorum cantatur, propter honeſtatem, & ne orantibus, vel ſtudentibus fratribus impedimentum præſtetur, vocẽ in cantu deprimi decet, & poſt refectionem præcipuè, in verbis modeſtia congruit obſeruare. Ante ſumptum cibum, & vt ait Hugo. magis hilares eſſe conuenit, ne ipſa noſtra abſtinentia grauis & moleſta videatur, poſt verò magis modeſtos, & tacitos, ne per gulæ vitium crapula nos inflaſſe videatur.

De diſciplina officij in choro. Cap. 9.

AD diſciplinam in diuino officio cùm in Eccleſia dicitur obſeruandam, reuerentia ſpecialis, diligentia quoque & honeſtas præcipuè requiruntur. Reuerentia tàm interior, quàm exterior eſt habenda. Interior vt timore & humilitate, tanquam Deo viſibiliter præſente pſallamus. De hoc ait Beatus Benedictus, vbiq; (inquit) credimus diuinam eſſe præſentiam, maximè hic ſine dubitatione aliqua credimus, cum ad diuinũ opus exiſtimus. Ideò ſempre memores ſimus, quod ait propheta. Seruite Domino in timore. Conſideremus qualiter oporteat nos in conſpectu Diuinitatis, & Angelorum eius aſsiſtere, & ſic ſtemus ad pſallendum, vt mens noſtra concordet voci noſtræ. Reuerentia exterior in hoc attenditur, vt deuotè inclinetur, & quando ſtandum fuerit ſtetur, fiat etiam proſtratio quando fuerit facienda de quorum diſciplina infra tangetur. Eſt & reuerentiæ vt in officio ad ea quæ more agente ſingularitater vnus dicit, putà collectas, verſiculos, & alia quoque huiuſmodi caput nudet, nẽpè quæ ab vno dũtaxat in Eccleſia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum ſecundum Apoſtolum, capite non velato: ſaltẽ vbi ſolenni aliquid diſtinctione perfertur. Nudi quoque reuerentia capitis vel verticis, deuota quædã in officio veneramur, verũ irreuerens nec ſolennia, nec alia deuota diſcernit. Diligentiã in officio probat ſtrenuitas quædam, prudenſque ſolicitudo, habens circa neceſſaria prouidentiam, & contra impedimenta tutelam. Strenuitas corporis inertiã fugat torporis, dormitationes quas pigritudo nutrit, non patitur. & quippè intenta ſupplicatio, dormire cor mundum vetat. Dormitio in officio tunc maximè imputatur, & omiſsi dicitur reſtitutione officij redimenda, quando manum in ſinu tenendo, vel ſegniter appodiando, ei occaſionem quis præſtat, aut ſubrepentem viriliter non repellit. Prouidentia reſpectu rerum prouidendarum & dicendarum attenditur, vt videlicet libri, & alia neceſſaria ad officium præparentur tempore oportuno, legenda quoque & cantanda ſtudioſè antè præuiſa, quando ſint dicenda dicantur. Debitus legendi & cantandi modus eſt, vt nec nimium feſtinet, nec nimia fiat aut inæqualis, protractio, ſed cum pauſantibus ſtatim pauſetur, vt vox vnius vix inter alios diſcerni poſsit. Cautela denique eſt neceſſaria, eorum quę diuinum officium impediunt occaſiones vitentur. Ea propter dum officium quis dicit, non debet ſtudere, aut per libros reſpicere, aut alicui (ſi vitari poſsit) occupationi vacare, ſiue in lampadibus præparandis, ſiue in quibuſdam alijs quę vſq; poſt officium cõmodè differri poſſunt. Indignũ

Pſal. 2.

Reuerẽtia exterior.

1. Cor 11.

Quis debitus canendi, atq; legendi ſit modus, cęteraque in choro ſeruanda.

quoque

quoque in diuino officio venandis vermiculis & mactandis intendere, quibus palã in oratorio digitos aut ligna fedare, frons inuerecunda non metuit. Honeſtas in choro, in exteriorum actuum grauitate, in corporis decenti & vniformi diſpoſitione accipi poteſt. Sanè in populo graui laudatur Deus. Grauitas autem inquietitudinem, diſſolutionem, & tumultum excludit. Inquietitudo in motu membrorum conſiſtit, ſiue capitis in circumagendo, ſiue oculorum in circunſpiciendo per chorum, vel alibi ad librum potius, & pro pſalmis vſitatis tenendis, ad terram pro vagis arcendis reſpectibus mentis, non mediocriter vagationem cau ſantibus vrgendum, ſiue manuum in fricando vel vol uendo librorum folia curioſè, vel aliud ſuperfluè faciédo, ſiue pedum in diſcurrendo, vt ſi quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum friuolis occaſionibus inuentis diſcurrat. Tunc etiam vtilia ſunt aliquotiens differenda propter vitationem diſcurſus. Diſſolutio verò in verbis aut riſu, quibus in choro vaniſſimum eſt diſſolui, verum & in cantu conſiderari poteſt, vt ſiquis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro ſuo libitu addẽs muliebriter frangat, aut in falſetũ extollat, quod eſt cunctis & maximè nouis fratribus omninò impertinens. Nunquàm in choro altius cæteris cantent, ſed communem pſallentium vocem teneant. Ridiculum etiam ſi altiori cæteris voce qui cantans, poſt dictionẽ, vel ſyllabã ab illa vocis altitudine recidens, vel eam per interpolationes reſumens, non continuet quod incepit. Tumultus in choro per vocis ſuſurrium, per importunitatẽ ſpuendi ſeu excreandi, ſeu per impetuoſam eleuationem vel depoſitionem ſedilium fieri ſolet. Quòd turpe ſit in choro ſuſurriũ palam eſt, neſcit tamen in diſciplinatus, & leuis, lubricam linguam a ſibilis vel muſitationibus cohibere. Vitanda quoque eſt conuentu oratio ſibiloſa. Inepta oratio quæ vna plures, & ſæpè deterior impedit meliores. Eſt etiam cautè uitandum, ne dum ſingulariter ali qua dicuntur in choro, vt collectæ, capitula, & c. notabilis ſpuendo vel excreando ſonitus fiat, vſq; dum capitula ipſa, collectæ vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum prædicatur aut legitur, ſimilis ſi eſt oportunitas obſeruanda. Sedilia debent verò non paſsim cum pede ſed cum manu eleuari, & cautè deponi, ne aliqnis ex hoc ſonitus in domo Dei audiatur. Congruè tamen, lectionem vel epiſtolam incepturus expectat, quoſque conſedentibus fratribus, ſediliũ ſi quis fuerit tumultus quieuerit. Ad hæc, honeſti fratres in corporis diſpoſitione decenter, & vniformiter ſint in choro. Decenter, ꝙ ſine vaga diſpoſitione vel turpi. Vaga vt quando chorum ingreſsi, vel intrante vel aſtante conuentu, nunc ſegniter reſident, nunc ſtantes quidem hac & illac mẽbrorum & languẽtium incongrua quadam exagitatione ſe girant, nunc ſtatuæ inſtar ſtallo affixæ, tantum è ragione diſpoſiti, velut ſui obliti, nec ad altare dimiſsis vt luminibus antè incepiũ officium u aturi ſe vertunt, vel alias irreligioſè diſponunt, ſed nudato etiã aliquãdo capitẽ circumquaq; vt ceruus in ſaltu, vel ruralis in theatro, girouagãdo reſpectibus oculos in aduenientiũ, vel coaſtantium vultus infigunt, ſuoq; indiſciplinato intuitu, quam ipſi negligunt collateralium etiam orationem impediunt. Turpis erit ſi ſint ibi molliter aut remiſſæ ſe in ſtallis ſuis brachijs tibijsq; reſolutis, notabiliter incuruando, aut in partem vnam penitus vt poſſunt, protenſo in alteram corpore accubando vt lecti mollitiem querere vi deantur, aut dum altare verſi ſuper lignum quod ſtal lum diuidit, ſe inclinent extentione ſcapularum, vel capitis anterioris ſtalli ſpatium occupando, & tergum ad retroſtantem ſocium protendendo, aut dum ſedent pedes ſuos vſque ad ſcabellum formæ, contiguum licentius extendendo. Notabilis tibiarum extenſio vel dilatatio, dum ſedetur minus honeſta eſt. Indecens ergo quę vaga & turpis eſt diſpoſitio, immò difformitas vtrobique ſed maximè in Dei officio, conuentu aſsiſtente vitanda. Honeſtos per omnia exigit mores, conuentualis honeſtas. Vniformitas eſt in proſtratione & inclinatione ſpecialiter, quanquam in alijs generaliter obſeruanda. In proſtratione, vt nõ alius ſubtus for mam chori & alius ſuper ſedile, ſed omnes ſupra dicta forma vniformiter ſe proſternant, & operto capite ſilenter orent, ne impediant circunſtantes manu ad genas accubitando nunquam applicata, aut brachijs extra eandem formam extentis, ſed ſuper ipſam honeſte & humiliter dipoſitis. In inclinatione, vt vniformiter apud omnes ſit tempeſtiua quidẽ, vt inclinaturus ſurgendo & eleuando ſedile, tempus vel paululum inclinationis præueniat, vt verbi cauſa, quãdo poſt pſalmũ fuerit inclinandum, verſus vltimi fine iam accedente ſurgatur, quatenus deindè liberè inclinetur, vel certè inclinationem ſedis aptatio ſubſequatur. In inclinatione verò debet deuotio apparere, vt fiat humiliter, & profundè. Non eſt deuoti ſed pigri, rigido ſtante corpore, tenui motu corporis inclinare. Eſt enim corpus depreſsis aliquantulum renibus, ne capiti coæquentur adeò dimittẽdum, vt ipſum ferè ſuper, genua brachijs interpoſitis reclinetur. Alioquin inclina ſi noſti facilius, tamen humiliter & profundè. Extra chorum tamen, & aliquando fortè in choro, ad officiũm planè dictum minor ſufficere poſsit inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remiſsione traducti, hunc reuerentię cultum Domino ſubtrahentes euacuant, dum aut reſident prorſus vſque poſt factam me moriã Trinitatis, aut tunc etiam ſurgunt, & ſedili eleuando intendunt quando fuerat incunandum, aut ex negligentiæ vitio nõ inclinant. Quanti tamen ſit hęc noxa detrimenti, Beata Dei genitrix ſeniori cuidam, in choro pſallentium ſtatrum indicaſſe refertur, quę inclinantibus ad Sanctæ memoriã Trinitatis, ſuũ ipſa filium ſingulis offerebat, quẽdam verò minimè inclinantem, verſo ab eo vultu velut indignum hac gratia pertranſibat. Sufficiens ſeu etiam perfecta debet eſſe inclinatio, vt ab ea citius debito non ſurgatur, honor quidem Patri, & Filio, & Spirituiſancto, ſine differentia exibendus eſt. Honeſtas quidem, in corporis, manuũ, & habitus, decenti diſpoſitione conſiſtit. Quantum ad habitum maximè vt capucio caueatur, ne operta fronte ſuper oculos defluat inclinantis. Proderit ad vniformitatem ſeruandam, communi de officio notitiã habere. Pulchra valde vniformitas in conuentu vbi debent & mores, & animi conuenire. Vnanimes vniformitas in conuentu decet, quæ in moribus plurium vnitiua vniformes ordinat, & decorat.

Nõ fuit auditus malleus in domo Dei 3. Reg. 6.

Honeſtã membrorum cõpoſitio in Ecc.

De diſciplina officij extra chorum. Cap. 10.

SI quando extra chorum officium dixerint, diligẽtiam nihilominus, & honeſtatem prædictam debent in quibus poterũt, ſtudioſè ſeruare, vt dimiſſis omnibus quęcunq; in manibus fuerint, ſtantes cum reuerentia iuxta traditionem Eccleſiaſticæ diſciplinę, præterquã ad lectiones in matutinis, vel quando alias creatori ſuo debitas cum deuotione laudes exoluent, flectentes genua, vel inclinantes pro tempore Dei. Si quando eos ad ſedendum debilitas euidens vel nimia laſsitudo compellat, ſaltem ad inceptionem officij, ad inuitatorium, hymnos & oratione dominicã & à cap. in ante ſurgere non omittant. Si etiã in lecto ęgritudinis decubant, reuerentiam nihilominus aliquã faciant prout poſſunt. Sanctus Hieronymus (qui tanta legitur laſsitudine fatigatus, vt etiam in ſtratu ſuo iacens, ſu niculo trabe ſuſpenſo manibus apprehenſo, ſupinus eri geretur,

geretur, vt ſcilicet officium monaſterij prout poterat exhiberet, dum exhauſtus viribus ſenex nec ſenectuti, parcit, nec debilitati blanditur) reſidentium ſegniter iuniorum & quibus corporis vires vt cunque ſuffiiunt irreuerētiam immò dignam deriſione deſidiam arguit, & confundit. Alius pro lentarum tædio febriũ, completoriũ in lecto exoluere aſſuetus, fertur per Angelum reprehenſus audiſſe. Completorium ſub coco, nec fructus, nec vtilitas. Sanè in officio Dei curanda vbique magnopere reuerentia & honeſtas, cum vbiq; ſit eadem eius cui tunc loquimur & aſtamus, deitas & maieſtas. Tantò enim amplius reuerentiæ & diligentię ſtudiũ diuino debetur officio, quātò id Deo immediatius exhibetur. Cura officij diligens maxima, ſtatus integritas, neglectus officij, maxima vitæ corruptio: maxima religionis deformitas. Nemo Dei ſe æſtimet ſeruum, ſi Dei potiſsimam negligat ſeruitutem, quæ appropriato vocabulo, Dei ſeruitium nuncupatur. Debeit dicere officium diſtinctè, continuè, integrè, & ordinatè. Diſtinctè ne verbum maſticando, vel exiliter proferendo, vel nimium feſtinando, dicenda confundant. Continuè, vt interruptiones in eo non fiant aut interloquendo, niſi neceſsitate cogente. & hoc pſalmo, vel oratione, vel quocuoque alio, quod tunc fuerit in dicendo completis, niſi pſalmum vel orationem quem interrumpi contingit, continuo à capite reſumpturi, aut inter pſalmũ & pſalmũ moram notabilē faciādo. Pariſijs (vt fertur) cũ quidā theologus vnius horæ canonicę incœpiſſet officiũ, ſuperueniente Epiſcopo ad loquendum cum eo, caput ſine locutione inclinans, horam incœptam Epiſcopo expectante finiuit, quam deinde dilatationem colloquij ne moleſtè ferret admonuit, cauſam ſub inferens, ꝙ maiori Domino loquebatur. Quidā propter interruptiones in officio factas, grauiſsimo afflictus purgatorio, memoratur. Integre dicant, vt de dicendis nihil omittant. Proindè ſi plures fuerint qui officium dicant ſimul, & vnus vel duo iuxta laudabilem conſuetudinem pſalmos, antiphonas, himnos, & reſponſoria, ad vitandam confuſionem, voce pronunciant altiori. Nō putent ſibi ſufficere ꝙ ab alijs dicitur, ſed omnia quæ ad ſuam pertinent partem, ac ſi eſſent in choro, ſub ſilentio integrè dicant: cum officium extra, eandem quam intra, integritatem requirat. Ordinatè denique officium in ſubſtantia, tempore, & modo, & omnibus exequi ſtudeant. Poſtpoſitiones, implicationes, variationes, facilè non admittant. Honeſtè tamen precioſa vel aliud extraordinarie aliquando dicitur, dum tamen idipſum ſuo tempore minimè negligatur. Quis aũt ſine grandi conſcientiæ ſcrupulo, proprium officij ordinē, ſibiq; religionis ſanctione impoſitũ pro alienis quibuſlibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis niſi vaniſsimus & imprudens, pro certis dubia, pro autēticis vaga, pro neceſſarijs curioſa inducat? Sint igitur Sanctorum officij conditorum, deuota & ſtabili ordinatione contenti, nihil eorum vel communi ordinis inſtitutioni præponant, quamlibet ſerium & deuotum, nec deſipientium more ſtultorum græcorum glorias emulentur. Non niſi inſipienti ſua placent. Omnis ſtultitia, laborat faſtidio ſui. Tempus quoque congruum ſeruent, nec facilè pręter neceſsitatem diurnas horas, ſiue primam ſiue complectorium ſaltē cānonicum, ſiue alias in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defenderent, ordinationem Eccleſiaſticam officij confuſione tēporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quaſi chorum ſibi conſtituant, & pſalmos atque hymnos accipiant alternatim, vt eſt cōnſuetudinis cōuentui. Congruus ordo eſt in omnibus vbiq; prouidè diſciplinato ſeruādus. Ordinatũ animũ ordinis decor,

Officiũ extra chorũ, diſtinctè, continue, integre, atq; ordinate, ſoluendum.

& condecet, & cōdelectat. Inordinati eſt animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionē excitat & affectũ.

De altaris miniſterio curando. Cap. II.

ALtaris miniſterium ob reuerentiam corporalis præſentiæ ſaluatoris, mundicię, reuerentiæ, diligentiæ, honeſtatis, & circunſpectionis ſtudiũ ſpeciale requirit. Mundamini ait propheta, qui fertis vaſa Domini. Haud dubiũ hoc de miniſtris altaris conuenieter intelligi, quibus ſpiritualis & corporalis munditia eſt habenda. Spiritualis, vt nullus de peccato conſcientiam habens læſam, vel ſomno pollutus nocturno, ad tangendum ſacra vaſa, vel adminiſtrandum, antequam fuerit confeſſus accedat. Nec debet celebraturus confeſsionem priuatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offenſis fieri conſueuit, vſque ad altare deferre Corporalem quoq; munditiam Moyſe Sancto atteſtante diligit Deus Corporalem omnino munditiam requirit, corporalis preſentia ſaluatoris. Idcirco miniſtri altaris non ſolum antequam ſe adminiſtrandum induant, verumetiam poſtquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis miniſterium acceſſuri ſuas iterum lauent manus. Hoc enim ſemper debent cauere cautiſsimè, ne communibus manibus, aut cum manicis ſuis, vel poſt immediatum eorum contactum, calicem aut quæ ad ipſum pertinent, pannos, vel corporalia tangant, ſed ſi lineam tunicam (quam rocetum vocant) vel ſuperpellitiũ cum ſtrictis manibus, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem pręparandum & in fine miſſę plicādum, ſacerdoti relinquant. Reuerentiam debent miniſtri altaris, tàm ad ſacerdotem quàm ad miniſterium, & res etiam propinquæ ad ipſum miniſterium pertinentes habere. Circa ſacerdotem vt quando ſecum altari aſsiſtunt, per aliquantulam capitis inclinationē, & ſui elongationem ab eo, ac per humilem debiti exhibitionē officij, reuerentiæ ſignũ oſtendant. Si verò ſederit, & ipſi tantum in ſuperpellicijs fuerint, nequaquam iuxta ipſum in ſedilibus, videlicet coæqualibus ſedi eius, ſed ad ſcabellum eius potius, ſi aptus fuerit locus vel alibi ſedeant. Venerētur eum decoro vt cōuenit comitatu, & maximè quando ſe vertit ad populum ei adſint, quem vbique vt in officio, ſic & eo expleto in veſtiarium reuertentem deducant, vt acies ordinata, ad altare deinde ſi opus fuerit reuerſuri. Miniſterio reuerentiam exhibent, ſi modo debito & habitu ipſi miniſterio conuenienti aſsiſtant, & miniſtrēt, aliter enim non ſine nota irreuerentiæ miniſtratur: vt ſiquis quam vis Diaconus, vel Sacerdos, in ſupęrpellicio admiſſam miniſtrans, corporalia ſuper altare præſente ſacerdote veſtibus ſacris induto, replicet aut componat: ſiquis non habens ſuperpellicium, cum ſtrictis manicis vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare aut panem & vinum in cōmuni habitu miniſtrare præſumat: ſiquis hoſtiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pixide vel in manu ſua mundiſſima eſt potius eligenda, & electa ſuper patenā ipſam, vel ſuper corporalia decentius reponenda. Nec audiendi ſunt illi qui ad menſam Domini, non aliam quā ad menſam corporis curant munditiam, ſuper pānos qui libris ad ſecretarium vel pallarũ cuſtodiam ſupponuntur, calicē paſsim vel conſecrandā hoſtiam reponētes. Singularem hoſtię cultum, ſingularis decet munditiā. Ad res quoq;, vt ſunt corporalia, panni calicis, ipſe calix, & miſſale, eſt reuerentia adhibenda: quā munditiæ ſtudium maximè probat. Huius intuitu, pānus omnis ſuſpectus aut quē color impedit ablui, à corporalibus arcetur & calice, in pixidibus hoſtiarum mundiſsimus

Eſa. 53.

Quãobrē ſacrificuſos, ſacrificia tabernaculum, ac vaſa, denique omnia mūda eſſe Deus pręcepit.

ſacculus

ſacculus lineus hoſtias cōtineat. In repoſitorijs calicū, ſaccellus quoq; operiendis calicis mappulis adhibetur. Quiſquis ergo ad altaris vtenſilia ſacra, riuerentiā mundiciæ curat: circa ipſa operoſius ſtudeat. De communibus libris ſi quos aliquando propter officium, ineuitabili fortè neceſsitate cogente, poni ſuper altare contingit, omnino caueant, ne corporalia vel pannos, calicis aliquo modo tangāt. Cū corporalibus, vel calicis ipſius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, deuotionis alicuius obtentu. Calix cum ſumma tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur non ſuper librum aut veſtimentum, ſed alte in manu mundiſsima vel repoſitorio portetur: nec extra repoſitoriū ipſum preterquam ſuper altare, vel in alio loco mundiſsimo teneatur. Miſſale in loco reponatur honeſto, & ſi qñ illud extra eccleſiā, vel aliàs quā admiſſam teneri contingat, pāno aliquo mundo præter ſuam camiſiam inuoluatur. Denique reuerentiam in miniſterio, habitus decens, cura munditię, & in executione maturitas atteſtantur. Reuerentia ſimul & cautela munditię, cōmunes corporis veſtes prohibent ab altari. Si pluriū opponas ineptias in præmiſsis, habet æmulos plurimos vitium, rariſsimos diſciplina. Nō à pluribus, ſed ab honeſtioribus forma ſumēda eſt. Ad hoc tàm celebrans quā miniſter, circa officium ſuum, magnam debent diligētiam adhibere. Sacerdos quidem circa prouiſionem dicendorum, & agendorum in miſſa, ne defectum faciat in dicēdis: formam ſeu modum ordinis in celebrando poſtponenes, auctoritate ſua alium introducat. Oblationi calicis aquam ipſe infundat, quod à nullo alio ſine ipſius conſcientia eſt pręſumendum. Debet enim circa cuſtodiam munditiæ manuum, & pannorū eſſe intentus. Manuum vt eas ad tangendum commmunia val carnem nudam, ſiue in facie, ſiue alibi non exponat niſi eas continuò lauaturus, pannorum autem nunquā ad indumenta ſacerdotalia, maximè ad inſulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Miniſtris verò diligentia debet eſſe, circa eà quæ neceſſaria ſunt celebranti, & circa munditiæ cuſtodiā, ac conſeruationis vaſorum, & pannorum pertinentium ad altare. Miniſtrorum eſt vt præinduti celebraturum cū diligentia præparent, eiusq; indumenta poſt officiū plicent, & quæ ipſi ſacrum miniſterium exquęſiti fuerint oportuna, hora, tempore, & loco, congruis offerant. Nunquā admiſſam priuatam, legēdi, vel orandi gratia, ſolo, vel ſedibus ſe totaliter proſternant. Nec latitent poſt cortinas, ſed palàm coram altari, non tamen à latere celebrantis aſsiſtant, verſus eum circa quē tunc oculus debet eſſe, aſpectum quaſi continuè directuri, non tamen in faciem eius, maximè poſt canonis inceptionē intendant. Nec ei pręſertim à parte libri nimis appropient, aut tumultum aliquem faciant circa ipſum. Summa quietis tranquilitas eſt neceſſaria celebranti. Vaſa, & pannos mundè tractent apud eos, & teneant. Si pannus calicis ad terram cederit, nullo modo ante quam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem miſſæ calicem plicaturi, ipſum cum aqua poſt vinum recenſiant, ne pannos inficiat adherentes. Nunquam ſuper altare vinum & aquā ad mundationem, vel aliàs ſi vitare potuerint, miniſtrent. Si tamen ob incuriam ſacerdotis, oporteat ſubtus ampullas quæ vinū & aquā continent, manum ad retinendum guttas, ne ſuper altaris pannos cadere poſsint apponant. Super quos etiā pannos, nec ipſe ſunt reponendæ ampullæ. Adhuc debet qui miniſtrat ad miſſam, ſuperpellicium ſi habuerit conſeruare, ne cum eo aliquatenus nares emungat, vel ſudores à facie, vel aliàs vndecunque detergat, nec ipſius manicas maxime ad puluerem ſuper ligna, lapides vel ſuper terram exponat. Quod tamen quia non nunquam per negligentiam accidit aliquorum, cauere debent ne corporalia calicē aut pannos eius, cū ipſius ſuperpellicij manicis tangant. De alijs indumentis quoties ea plicant, ſolicitè caueant, ne vnquā manicæ tangant, vel vſque ad ipſorum veſtimentorum fimbrias deſcendere permittatur, ſed ſiue tunicę lineę, ſiue quæcunque alia indumenta plicātur, manicę ſemper longę a fimbrijs collocentur. Debent iterum altaris, propter vaſorum & veſtium, vt dictum eſt conſeruationē attēdere, ne calicem quando reponunt ſtrictè ligent, quia ſæpè per hoc deterioratur non modicum. & paulatim obrutus conquaſſatur. Vaſa quoque altaris, & vtenſilia, in locis ſuis diligenter vt conuenit præparata, præponant. Veſtimenta etiam plicare non negligant, & aptare, niſi pro aliquo celebraturo ea quis remitti requirat. Sed quid horum expreſsionibus immoror. In omnibus quæ miniſterium Dei contingunt, ſpecial nimirum diligentia opus eſt. Si agendis miniſterijs Regis ſtudioſiſsimam homines curam impendunt, quantam putas ęterni Regis miniſterijs impēdendam? Cæterum ſi miniſtri altaris intendere debent honeſtati, multò amplius tamen per omnem modum ſacerdotes qui celebrant. Poſtquam ergo fuerint veſtibus ſacris induti, cum magna debent maturitate incedere, & præcipuè cum altari aſsiſtunt, grauitatem in motu & geſtibus laudabili curioſitate ſeruare, nunquam genuflexuri, quandium ſacerdotali caſula ſunt induti, niſi tantum temporibus ab Eccleſia inſtitutis. Super altare quoque, ſe non appodient inboneſtè, nec manus ſuas hac & illac inordinatè deducant. Quando ſe vertunt ad populum, non erigant, oculos vt videant aſsiſtentes denique circumſpectos decet eos eſſe, ſpecialiter circa corporalium diſpoſitionem & cuſtodiam, circa calicis collationem, circa dominici corporis conſecrationem, ſanguinis ſuſceptionem, & mundationis induſtriam. Circa corporalia, vt ipſis ſuper altare replicatis, vſque ad anteriorem ipſius oram altaris ſit ſpatiū competens, ne ſuper ipſa manus ſuas aut manicas ipſius indumenti teneat. Calicem antè oblationem, ſuper corporalia non cōponant, ſicut poſt oblationē fieri conſueuit, ſed ipſum vſque ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa conſecrationem inter cætera ſolerter prouideant, vt cum hoſtia fuerit conſecranda, ita parum, & cautè in principio eam leuent, quaſi ſcutum ſibi de manibus, depreſſo aliquantulum pollice facientes, quod ſi fieri poteſt ante conſecrationem, vt à circunſtantibus videri nō poſsit, ne à ſimplicibus adoretur, qui quantò citius eam viderint in manibus ſacerdotis, incautè nōdum conſecratā adorant. Cum autem conſecratio fuerit conſummata, hoſtiam ſine mora notabili duabus manibus quantum expedit vt hominibus poſsit videri, cum omni reuerentia eleuantes, tàm in eleuando, quàm in reponendo debitam maturitatem ſeruēt, nec poſt eleuationē vel antè oſculentur eandem. Si ſuper altare viaticum celebrant, conſecrationem facturi, manum cum hoſtia conſecranda ſuper ipſius altaris viatici lapidem teneant, ne fiat conſecratio extra ipſum. Circa ſumptionem ſanguinis caueant, ne ipſum ſumendo, vel calicem ex guttando, per nimiam extractionem, tumultum quędam vel ſibilum cum labijs faciant, aut poſt ſumptionem digitos labant. Erit etiam tutum, ſi dum ſanguinē ſumunt, calicem tenētes cum dextera, decenter ei patenam cū ſiniſtra ſupponat, ſanguinem ſi quid effundi contingerit, recepturam, ſuper quam ſi frangi Corpus Domini cum aut reponi contigat, ipſe deindè vino & aqua vel altero ſufficienter debet infundi. Incongruum, & indignum, vt patena poſt Chriſti corpus ſanctiſsimum, communi tactui pateat non mundata & rebus quibuſlibet licèt mundis ſine differentia exponatur. Si ſentis aliter, credo vt poſt patenę vel calicis aut corporalium

tactum

tactum, non ſunt manus communicandæ cómunibus ante factam poſt tactum homini lotioné. Si calicis petatur mundatio, pro infirmis, prima nullatenus aut ſecundam preſuſionem exponant. ſed prius ſemper mũdationibus ſolitis perfectis;, aliud denuo vinum calici opponatur petentibus indulgendum.

PARTICVLA TERTIA.

De diſciplina circa ea quæ ad corpus ſunt. Cap. .1.

HABITO de diſciplina circa ſpiritualia ſequitur de ipſa circa corporalia. & primo circa ea, quæ in nobis ſunt. Secundo circa ea, quæ extra nos ſunt. Reſpectu eorum quę in nobis ſunt, primò videndum eſt de diſciplina reſpectu totius corporis quanrum ad geſtum, ſecundò reſpectu partium corporis quantum ad actum. & primò reſpectu lingue quantum ad duo opera naruræ, in quibus congruit officium linguæ, ſcilicet quantum ad loquelam & geſtum. Secundò reſpectu manuum, in exercitio manuali. Tertiò reſpectu pedũ & in inceſſu. Quarto reſpectu membrorum omnium, quantũ ad aliqua ipſorum officia. Ad hæc circa ea, quæ extra nos ſunt. Primò quanrũ ad ea de propè, vt eſt veſtis, & habitus. Secundò quantũ ad ea, quæ de longa, vt ſunt officinæ.

De diſciplina in geſtu. Cap. 2.

CIrca diſciplinam in geſtu, quæ modus, & figuratio membrorũ, & corporis dicitur, duplex eſt cuſtodia adhibenda. Prima eſt vt vnum membrum alterius officium non vſurpet, aut eius miniſterium ſui admixtione confundat. Si os loquitur, caput non agitetur, manus non moueatur, & ſic de alijs: vt dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat, aut ſi opera eius neceſſaria illi eſſe cognoſcitur ad operandum: ordinatè moueatur. Secunda eſt cuſtodia diſciplinę in geſtu, vt ꝙ libet membrum in eo quod facit, debitum modũ teneat: nec tẽperantiæ limitẽ aut honeſtatis formam excedat. Hoc eſt, vt in paucis exemplificemus, ridere ſine apettitione dentium, videre ſine defixione oculorum, loqui ſine extenſione manuum, ſine contorſione labiorum, ſine iactantia capitis, ſine eleuatione ſuperciliorum, incendere ſine modulatione greſſuum, ſine ventilatione brachiorum, ſine geſticulatione ſcapularum, iacere ſine deiectione membrorum, ſedere ſine alterutra ſuperiectione pedum, & ſine alterutra accubatione laterum, ſine diuariatione ſeu dilatatione crurium, ſine extenſione, vel agitatione tibiarum. Nempe boneſtum & humilem ſratrem femori ſuam imponere, vel pedes palàm cancellare nõ decet. Arcẽdi vel in publico, geſtus inepti. Geſtus deniq; religioſi debet eſſe humilis, ſeuerus, & grauis. Eſt enim reprehẽſibilis geſtus, ſi ſuperbiam, ſi mollitiem, quę nunc per laſciuã hilaritatem diſoluit, nunc per nimiam deiectioné infatnat, aut ſi etiam leuitatem prætendat. Turpis in humilitatis profeſſore ſuperbia. Fœda prorſus in humili habitu, geſticulatio ſaltuoſa. Sic non eſt viri muliebrẽ dare mollitiem, pucrili leuitate. Grauitatis modeſtia multam affert ſeruata moribus honeſtatem, neglecta maculam & contemptum. Mortificata ſecundũ Apoſtolum ſuper terram membra, geſtus debent mortificatos habere.

Religioſi geſtus qualis. Geſtus illaudatus.

Cor. 3.

De diſciplina in modo loquendi. Cap. 3.

DIſciplina loquendi tamen in modo, & prouida (quando loquendum ſit) diſcretione, quam in verborum religioſitate attenditur. Modus, in geſtu, & ſono conſiderari poteſt. Loquentis geſtus debet eſſe modeſtus & humilis, ſonus dimiſſus & ſuauis. Modeſtiam debet habere geſtus loqnentis, vt nec inordinatè, nec turbulenter inter loquendum membra moueat nec oculorum nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus boueſtatem deformet, aut faciem ipſam mollitiæ quadam reſoluat humilitatis oſtenru: ſed in eadem vultus conſtantia ſempre permanens, ſeueritatem benignam, & conſtantem, & quodámodo rigidam benignitatem prætendant. In facie ſiquidem hominis ſpeculum diſciplinæ relucet, cui tanto maior cuſtodia eſt adhibenda, quanto minus quod in ea peccatum fuerit celari põt. Vetat quoque loquentem geſtus modeſtia, ne ſe hominibus notabili quadam ſupplcationum per funditate incuruet, aut eius cui loquitur vultui nimis inſtet: ne inhoneſtate quidẽ in eius faciem alitus aſpiratione inſufflet: aut alitu ipſo poſt vinum potatũ maximè narium ſenſum offendat. Loquentis alitus vultui auditoris, & naribus, vitioſè prorſus ingeritur. Debet etiam geſtus humilitatem, ſuper modeſtiam vultus hilaritatem pretendere. Sonus debet eſſe demiſſus pariter & ſuauis, quam clamoſitas & verborum aſperitas, locutionem religioſi plurimum quidem & dedecet & deturpat. Diſcretio quando loquendum ſit neceſſaria eſt, quam ex ore fatui etiam parabola reprobatur, quã non dicit eam in tempore ſuo. ſapiens, quando loquendum, & quando tacendum ſit. prudenter conſiderat. Eſt aut iunioribus fratribus ſemper ferè inter ſeniores ad interrogationem tacendum. Adoleſcens ait ſcriptura: loqnere in tua cauſa vix cũ neceſſe fuerit, ſi bis interrogatus fuerit, habeat caput reſponſum tuum. Silet etiam à bonis propbeta. Ergo quamuis de bonis & ſanctis ædificationum eloquijs, perfectis diſcipulis rara condecet loquendi licentia. Nam loqui & docere magiſtrum concedet, tacere & audire diſcipulo conuenit. Loquente alio non loquantur, aut verba vnquam loquentinm interrumpant. Nec mordaci vel importuno inſultu, ſociorum locutionem impugnet. Stultorũ hoc, quam nec linguæ parcere, nec ſocijs de ſerre nouerunt. Si quã eſt mutua ſe collatione impediunt, per impoſitionem ſilentij, & aliam pœnã condignã merito reprimuntur. Religioſitas debet in locutione ſeruari, vt ſit ſermo veridicus & purus, ſit honeſtus & dulcis. De veritate ſermonis ſapiens dicit. Ante omnia verbum verax præcedat te. Non ſolum mendacia & quæ criminoſa ſunt, verum etiam locutiones byperbolicas, & aliqua duplicitate notabilis, pœnitus vitent. Loquentes de dubijs aut futuris, nunquam abſolutè loquantur, ſed in huiuſmodi omnibus ſemper conditionem apponat. Præciſa de indifferentibus verba, religio non conſentit. Non eſt alieno viuentis arbritrio, de contingentibus negare vel aſſerere abſolutè. Non facilè de auditis ſententient, licèt veritatem ſentire ſe putent. Sint ad reſpõſionem tardi, ne per inconſiderationem falſum aliquid, vel indiſciplinatũ proferãt verbum. Debẽt etiã purè loqui, vt eorũ verbis nec iactantia nec malitiæ alicuius aut vanitatis admixtio, valeat inueniri. Nunquam de ſciẽtia, vel de ſeculi ſtatu ſe iactent. Erubeſcãt dicere de abſente, quid cum charitate non poſſent dicere coram ipſo. Vnde ſanctus Benedictus. Murmurare aut conqueri neſciant ante omnia, ne murmurationis malum pro qualicunque cauſa, in aliquo qualicunque ſigno verbo vel ſignatione appareat. In verbis ſuis aut literis, ſiquas aliquãdo dirigunt, puerilibus vel adulatorijs non vtantur blanditijs: ſed tanquam religioſis ſuam breuiter & veraciter intentionem exponant. Honeſtatem habeat locutio, & illius quæ loquirur, & illorum quibus vel de quibus ſit ſermo, conueniat dignitati, Otioſa verò ioculatoria,

Moleſtia loquentis.

Qanta opus ſit circũſpectio ne, neques in ſermone, Deum offendant aut proximum ſcandalizet.

Eccle. 32

Pſal. 38.

Eccle. 37.

Modus ſcribendi, grauis.

turatoria,

iuratoria,cõtẽtioſa, maledica,vel aliàs ſecularia verba,
nec pura ſunt quidem , nec religioſæ coueniunt digoi
tati.Nugæ vt air ſaoctus Bern.inter ſeculares ſunt nu-
gæ , in ore ſacerdotis blaſphemiæ,Interdum ſi interci
dant ferendæ fortaſsis,referendę nunquã.Os iam tali-
bus aperire illicitum, aſſueſcere ſacrilegium eſt. Fœdè
ad cachinnum moueris,fœdius moues.Diſſueſce à va
niloquio linguam , quæ profectum religionis aſpiras.
Proceſſurus in publicũ , præmuni teipſum , & animo
ſtatue, à verbis inanibus abſtinere. Prouide tibi ante-
quam prodeas vtile aliquid , vnde ſi expedierit ſermo
texatur familiaris , prudentiq; conſideratione omnia
præueni.Confert ad ſingula ſuiſſe præmunitum.Si di
gnum quippiã relatione non habes,tace tutius, & hu-
milius audi, quam loquaris. Non affabilitas opportu-
na,ſed loquacitas otioſa dãnatur.Iurare verò nunc per
caput,nunc per ſanctos vel alio quouis modo,Chriſti
Matth .5. (qui ait: ſit ſermo veſtre eſt,eſt: nõ non) diſcipulo mi
nimè congruit . Rurſus indignũ pœnitus ſeruis Dei ,
moliercularum more contendere. Si reſiſtentiæ inci-
dant verba,cedendum continuò reſiſtenti.Honor eſt
prou.20. (ait Salomon) homini , quæ ſeparat ſe á contentionia
bus. Nunquam diſcendi vt dicitur gratia litigent , ſciẽ
tes ad ſe verborũ contentiones, nullo modo deinceps
pertinere.Non pot eſſe quin contentio, aliquid quod
contra cõſcientiam dicatur. Ergo inter Dei ſeruos col
latio,non altercatio debet eſſe.Peruerſum eſt maximè
ſi auſum dãnabili ad iniurioſa vel maledica verba, quę
1. Cor. 6. ſecundum Apoſtolum à Dei regno excludunt, os re-
ligioſi laxetur: aut Diaboli nomen ad inuectionẽ aſſu
mat, vel in communi locutione frequentet. Sunt quæ
dam quæ læuiſsima putarentur, ſi non in ſcripturis de
Matth.5. monſtrarentur,openione grauiora. Quis.n.dicentem
fatue fratri ſuo,reũ gehænnæ putaret , niſi veritas hoc
diceret?Peſsimum hunc loquendi vſum,quaſi pro affa
bilitatis ſolatio , ſalutis aduerſarius introduxit: vt per
eũ modicæ occaſionis acceſſu, ſtultis illudens eos fre-
quenter in grauis lapſum offenſæ, impulſu leuiori pręcipitet: & dignitatem ſtatus , colluuio, ideſt ſordida-
tione vilificet.Pudeat eos rumigerulos eſſe,aut verbo
rum ſeculariũ delatores. Nihil inter ſocios ſeminent,
quod infirmos animos diſſoluere valeat , aut turbare .
Reus eſt Deo, & ordini,qui temerario diſſidẽtiæ ver-
bo conſcientiam percutit infirmorum . Præterea ſiue
2.Tim . 2. fratri ſiue extraneo,ſiue magno,ſiue paruo loquantur,
ſemper in ore verbi dulcedinem habeant.Omnem ad
omnes ſecundum Apoſtolũ manſuetudinẽ oſtenden-
tes . Nunquam ſuo prætextu conſtantiæ vel zeli cum
communitatis iniuria , in verba contumelioſa prorũ-
Eccle. 6 . pant.Sæpè enim meritum lingua immoderata conſun
dit.Turpiſque defenſio quæ iniurijs vtitur . Habet ſa-
ctus pro conſtantia impetum , pro ratione iniurias ,
ſed lingua eucharis in bono homine abundabit.

De diſciplina circa comeſtionem. Cap. 4.

AD hæc debent cum timore Dei comedere, di-
ſciplinam ſemper tam in modo ſe habẽdi , quã
in cibo ſeruãtes:vitantes nihilominus , quaſdã
minus decẽtes ſeculariũ conſuetudines ſuper mẽſam.
Placet vel pauca de ſingulis exẽpla ſub nectere,quę ad
ſimilium conſiderationem tranſmittant . Honeſtè ſe
debent habere,vt dum comedunt aut bibunt ſedeant,
bibentes cum duabus manibus cyphum teneant: mẽ-
brorum agitationem , & quarundam anhelationũ vel
labiorum tumultum:quæ animi notant in temperan-
tiam, vitent occulos à circunſpectione, linguam à lo-
cutione cohibeant . Oculorum cuſtodia inter epulas
propterea neceſſaria eſt, quia nõ decet præcipuè vt va
gos habeant oculos: neque curioſè, & vt amplius dicã
impudenter quæ apud alios aguntur, circumluſtrando
proſpiciant , ſed vt potius pudicè demiſsis luminibus.
ea tantũ quę ſibi antepoſita ſunt attendant.Loqui ve-
rò ſeu muſitare ad menſam vbi ſilentium eſt ſeruandũ
turpe vitium eſt.Declinanda muſitatoris ſocietas,quę
lege licet & honeſtate prohibitus , linguæ tamen non
valet volubrum retinere.Si quando etiam extraordina
riè bibunt,ſiue adſint ſiue nõ adſint extranei,quandiu
bibitur ſileant.Culpanda nimis verborum multiplica-
tio iuxta potum.In cibo,tàm in qualitate,quam in quã
titate ipſius,quã in modo moraq;,ac frequentia come
dendi,diſciplinam obſeruent.In qualitate vt nunquam
pretioſa vel delicata, nunquam ciborum aut propera-
tionum diuerſitates affectent , propitium ad delicata
palatum . curioſitas quædam honeſtatis poſtpoſitiua
declarat. Vt verbi gratia:ſi quis ex vitio meliora de cõ
muni eligat portione, vt quod in pane ſapidius.vel in
alijs viderit melius ipſe ſibi accipiat, ſi à maioribus pa
nis fruſtum accipiat , minoribus ſi adſunt licet minus
delicatis, ſine rationabili cauſa dimiſsis, cum panis vel
res alia quantò magis ad integritatẽ accedit , tantò ad
menſam ipſam valeat honeſtius reportari. Si ad maio-
rem ſaporis delectationem in pane inueniendã,ipſum
inordinatè fragendo circuncidendo vel micatenus ex
cruſtando deformet. Si vinum cum aquam temperare
non curet. Si lõgum & intrepollatum faciat hauſtum.
Si ſalſam communem panis appoſitione cõſumet , aut
eam in congrua toto vaſe tranſuerſo , vel circulari ve-
natione vendicet, cum ſit magis in medio intingendũ.
Sicut.n. apud honeſtos quoſdam in ſeculo imputatur,
ſi corroſionibus oſsium curioſius inſiſtas , aut carnes
per magnos notabiliter bolos præter exigẽtiam ſcien-
das vel edas,aut dum ſcindis,ſciſſum immediatè mor-
ſellum antequam in cõmuni loco poſueris præripias,
à meta communi iuxtà vulgare prouerbium non cu-
rando diſcrepas, aut tactu more palpantis electũ poſt
actum relinquas , vel ſimile quippiam actites, ſic reli-
gioſis eſt indicens, ſi in his quæ ſibi pro tempore con-
ueniunt cibis , notam guloſitatis non vitent. Si quan-
do eos ieiunij tempore vino confecto, vel ſimplici an
tè comiſtionem vel ſiue antè ſiue poſt,herbis ſeu ſpe-
ciebus infirmitas vti coegerit,occultè huiuſmodi ſi po
tuerint ſumat, ne ſimplices idem ſibi ipſis abſque ſuffi
cienti neceſsitate licere putantes,ad ſoluendum ieiu-
nium ſuo incitetur exemplo. Eſt inſuper diuerſitas re
ſpectu cibi, & pręparationum vitanda, nihil ad men-
ſam ſpeciale apportent, vel in menſa requirant præter
ſal & aquam,quę poſſunt ſemper cũ honeſtate requi-
ri.Priuandus communibus, qui ſpecialia in communi
rate vſurpat . Communibus igitur diſcant eſſe conten
ti . Os ſuum ad omnia quæ alij comedunt aſſueſcant ,
vt ſi fieri poteſt,nullum omninò repudient, ſeu ab bo
minentur cibum. Grande vitium ſi potagium & com
munia reſpuas, vt in ſpecialibus lautius procureris,mo
dò mollia,dura,modò frigida,modò calida,modò fri-
xa , modò elixa,pregnantes ſolent appetere mulieres,
prudẽter autem ſobrieq; conuerſantis, ſatis eſt ad om-
ne condimentum ſal cum pane . Debent etiam exceſ-
ſum in cibis, & maximè potus quantitatem vitare , vt
crapula vel ſatietas nimia non ſubrepat. Nihil ſic con-
trarium omni chriſtiano,quomodo crapula dicit San-
ctus Benedictus. Amplius quoq; qualiter hoc eſt, quã
decenter,mundè ac temperatè ſit comedendum attẽ-
dant. Decentiæ detrahit,qui cibum in ore habens,vel
cyphum in manu detinens loquitur , qui in manu ar-
mata cultellum habente,cibum ori miniſtrat,vel ei nõ
dum expedito à cibo, potum nihilominus ingerit, aut
dum bibit,vel comedit,caput tenet in capucio profun
datum . Munditiam debent ad proprium & ſociorum
cibum, & ad menſam ipſam , ſuper quam comeditur
obſeruare:Munditię ſimul ac decentiæ gratia caueant,
ne in

ne in parapſide, cypho, vel ouo, præmorſum aliquid, iterum comeſturi, reponant. Fœdè tuorum reliquias dentium alicui cuilibet cibo immiſces. Nunquam cyphum cum digitis, potagio, vel alio quolibet madidatis accipiant, aut pollicē poculo immergant, nec ſuper potum in cypho vel ſuper cibum quemlibet ſufflent. Indecenter agitur, ſi digitos quis immittit potagio, & offas vel olera nudis articulis, coclearis vice piſcatur, ſi ſuperfluitates piſciū, & ſimilia ex ore proijcit ſuper menſam, vel nuces alij quàm ſibi frangit cum dentibus. Si nudā manum in menſa naribus emungendis, vel carni nudę ſcalpēdę apponit, vel manum ipſam ad veſtimenta detergit. Cauendum quoq;, ne quis ante faciem circunſtantium fratrum, pro ſale vel alijs neceſſarijs quæ à fratribus tradi poſſunt, manum extendat ſuper menſam, & eorum cibum cum manicis ſeu habitu ſuo tangat. Sciendum etiam panis, pectori ſeu veſti communi non eſt ſine interpoſitione tobaleæ applicandus. Munditia mēſę requirit, vt menſale nequaquā frequēti vel ſuperflua deterſione cultelli, vel manuum deturpetur, purgandis maximè dentibus, nullatenus exponendum. Fœdum, & vile, mappas & manutergia fratrum communia, dentium fricatione fœdare. Qui conuentualia dehoneſtat, committit vtiq; inconuentum. Temperantiam manducandi (ait Hugo) intelligimus in eo, q̃ ſi homo tractim & non cum nimia feſtinatione comedit. Feſtinatio in inchoatione & proſecutione comeſtionis attenditur, quando videlicet in initio menſæ ſtatim abſq; orationis alicuius præambulo, ad cibum manus extēditur, aut cum quadam voracitate comeditur, ſi prius cibum ori miniſtras, quā alio ſumpto fueris expeditus. Cæterùm per moroſam comeſtionem congregationem detinere ad menſam, aut ſi quando extrà conuentum bibitur, iuxtà potum moram contrahere, non eſt decens. Hinc per ſapientiam

Eccleſ. 31.

ſobrio dicitur. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ. In comedendi et bibendi frequentia, ſeruanda eſt diligēter temperantiæ diſciplina. Sanè poſt refectionem ad potum redire, aut per diem in domo ex vitioſa conſuetudine, aut quod turpius eſt, poſt completorium bibere, non

a Potatoris.

mediocris vitij notam habet. Honeſtius ad menſam quantum indiges bibis, quàm bibendo per diem meriboli morem geris. Fructus vel aliud quodcunq; extraordinariè ſecularium more comedere, patens eſt guloſitatis indicium. Si quidem extrà duas vices in die (niſi neceſſitate cogente) in domo vel extrà comedere, puerorum, immò pecudum eſt. Senex legem in vicibus comedendi non ſeruans, fertur per Angelum, aſino comparatus. Ad collationem tempore faciendam ieiunij, duabus tātum, vel tribus ſi indiges, bibere vicibus temperantiæ congruit, & honeſtati. Studet ſobrius quandam temperantiæ legem, in ipſis etiam neceſſarijs obſeruare. Deniq; quorundam ſæcularium in faciendis conuitationibus, in fragmentis & huiuſmodi conſuetudines vitent ad menſam. Non ſeinuicem facilè conuitent, ſed comedat vel bibat vnuſquiſq; pro ſuæ arbitrio voluntatis, quantum neceſſitati ſuæ melius ſibi notæ quàm alij, viderit expedire. Congruè tamen ſenior verecundantes fortè, vel nimium abſtinētes iuniores, inuitat. Sapor & potagium prægustata, vilium quoq; ſeu quorumlibet ciborū reliquiæ, vt ouum vnum, tantillum vè pitantiæ, ſi ventre iā ſatiato ſuperſit, indecenter cōmenſalibus maximè ſenioribus ingeruntur. Encęnia per menſam non mittant: à fragmentis, & reliquijs caueant, ſed de pane & alijs ita ſibi prouideant menſuratè, vt coram ſe vix micas relinquant. In potagio tamen aliquid interdum boneſtè relinquunt, id ſibi pauperum, & temperantiæ gratia ſubtrahentes. Verum & ſiquid fortè relinquere, non tamen vt paterfamiliàs ad erogandū, congerere permittūtur. Pro ſocijs aut vix aut nunquam, maximè circa finē refectionis panem vel aliud ſcindant, aut potū in cypho ponant, niſi ſaltem quantū ipſi ſoli comedere, vel bibere valeant, ſi alij quibus hæc offerunt non acceptant. Nunquam pro bucella (vt dicitur) panem tunc integrum ſcindit, pręſertim ſi apud ſocios fractum inueniāt. Si cyphū communem habuerint, qui bibere voluerit, nō amplius de potu apponat, q̃ poſsit bibere vna vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt, inutile aliquod vel nociuū, vt quę de nuce, ouo, caſtaneaq; proijcimus, alia quoq; huiuſmodi nullo modo relinquant. Murilegos vel aues ad menſam non paſcant, cū nec in refectorio debent ſuſtineri. Poſſunt cum dictis, & ſimilia circa comeſtionē attendi. Veruntamen ſunt nonnulla, quæ licet cōmuniter vitioſa putentur, interdum tamē inter domeſticos in ſpiritu charitatis ſine vitio exercentur.

De diſciplina in opere manuali. Cap. 5.

AD diſciplinam circa exercitium operis manualis, quod videlicet manuali opere corporaliter exercetur ſeruandam, neceſſaria eſt diſcretio, diligentia, & honeſtas. Eſt habenda diſcretio circa opus, vt quod faciendum eſt, diſcretè fiat. Diſcernēdum eſt

Vt ſit manuum inſiſtēdum labori.

primò, vt inutili operi neceſſariū, bono quoq; melius, & meliori optimū præferatur. Iuuare fratrem cum indiget, multum vtiq; operi peculiari præponderat. Rurſum celebrare volenti, iuuamen ſubtrahere, maiorem q̃ pluribus alijs offenſam eſſe, qui ambigat? Eſt etiam diſcernendum, quod opus, quo tempore fiat. Nonnulla ſiquidem in feſtis diebus non fierent, quæ in profeſtis benè fieri poſſunt. Videtur igitur in operibus diſtinguendum. Sunt enim exercitia quædam, quæ neceſſi-

Quę facere in diebus feſtis, nō liceat.

tati quotidianæ inſeruiunt, vt eſt ciborum præparatio, neceſſariorū ad diem vtenſilium, coquinæ ablutio, & cōſimilia quæ omni tempore fieri ſolent. Sunt quædā alia quæ in diem alteram differri poſſunt, vt eſt ſcribere in quaterno, tunicas cū virgis excutere, caput abluere, cæteraq; alia à quibus eſt diebus dominicis, & feſtis præcipuis abſtinendū, ob ſacri reuerentiam temporis. Feſti nanque dies per honeſtum quietis ocium, alij verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De

Inſtit. monaſtic. c. 4.

quo Hugo. Quantum ait addit decoris diebus feſtiuis quies vocationis, tantum ornamenti cōfert cæteris diebus ſtudiū boni operis, ita vt in illis quiſquis noluerit eſſe quietus, index ſit ſuæ vanitatis, & in iſtis qui non fuerit laborioſus teſtis pigritiæ. Carnales ſiquidē mentes ne vel in illis diebus quieſcant, vanitas exagitat. Ne vel in iſtis in bono opere ſe exerceant, pigritia ligat. Deinde quaſi concludens ſubiungit. Quapropter, nō negligenter habenda eſt in bono opere diſcretio tēporum, quia ſicut malum opus nullo tēpore laudabile eſt, ita etiā bonum opus quodammodo reprehenſione di-

Quomodo agnoſcatur diligentia.

gnū iudicatur, ſi tempore oportunò factū non eſt. Diligentia in opere ex promptitudine operantis, & deuota fideliq; operandorū executione dinoſcitur. Diligētiæ huiuſmodi promptitudo non in opere manuum tantum, immò in conuentuali quolibet maximē locū habet. Quicquid pertinet ad conuētum, id præcipuo diligētię ſtudio eſt agendū. Sint ergo præcipuè ad cōuentualia exequenda prōptiſsimi, nunquam tardè ad opus Dei vel ad mēſam occurrant. Vnde S. Benedictus. Ad horā diuini officij, mox vt auditū fuerit ſignū (relictis omnibus quæ in omnibus fuerint) ſumma cum feſtinatione curratur, cū grauitate tamē, vt non ſcurrilitas inueniat ſomitē. Ergo nihil operi Dei pręponatur. Ad menſam autē qui per negligentiā non occurrerit ante verſum, vt ſimul omnes dicant verſum & orēt, & ſub vno omnes ad mēſam accedant. Si vſq; ad ſecundam vicem correptus, emendare neglexerit, iuxta Sācti decretum à cōmunis eſt menſę participatione arcendus,

vt ſolus à communi conſortio ſequeſtratus reficiatur,
ſua ei de vino ſi fuerat habiturus portione ſublata. Di-
gnè quidem à cõmuni refectione repellitur,qui ſe per
vitium à cõmuni oratione ſecludit. Abſit a ſeruis Dei
vitioſæ huius conſuetudinis turpitudo, vt conuentua-
le aliqnod diuinum præſertim officiũ , alterius prætex
tu cuiuſlibet , tardo acceſſu vel certè abſceſſu propter
opera dehoneſtent. Vt tardus acceſſus,ſic ante horam
receſſus , ſine graui præſumptus neceſſitate arguitur.
Impatiẽtis & vani ſignum eſt hominis, in cõmunibus
anticipare receſſum,nec opus Dei poſſe in choro fine-
tenus expectare. Si monachum ſancto narrante Gre-
gorio , poſt completum officium , continuò receden-
tem,viſus eſt demon ab oratorio retrahere,quid de his
qui nec ipſius expletionẽ officij præſtolantur? Haud
dubium cõuentualis vbilibet decorem integritatis ne-
gligere, inexcuſabile prorſus remiſsionis eſt vitiũ. Ad
vitium autem vix occaſio deerit , ſi quælibet admitta-
tur. Omnes denique fratres,labores non ex ſola con-
ſuetudine,vt vitula Ephraim docta triruram diligere ,
ſed ex animi deuotione ſectentur : vt in communibus
Oſeę. 10. ſit feruoris affectio ſpecialis. Conuentualem vitam,vt
ſanctiſsimam immò Angelicã,toto affectu animi am-
plexantes,ei tàm continua quàm deuota proſecutione
adhæreant. Quantum officium, menſam, & alia, vix
niſi coacti à conuentus congregatione recedant. Tan-
tam Deus conuentui efficaciam contulit bonitatis, vt
ibi augmentum ſuſcipiat boni bonus,aut veniam mali
malus. Multa in cõuentu bona præſentibus conferun
1.Reg.10. tur,abſentibus ſubtrahuntur. Saul ad conuentum pſal-
lentium prophetarum accedens, propheta efficitur ,
Ioan.20. extrà conuentum factus peruertitur. Thomas diſci-
pulorum abſens conuentui,viſionis Dominicæ conſo
latione fraudatur, quam ad collegium reuerſus aſſequi
Act.2. tur. Diſcipuli pariter congregati Spiritum ſanctum ac
cipiunt. In conuentu dominus habitat & quieſcit, ibi
deuotos quouſq; vberioris gratiæ pabulo reſocillat,ibi
qnàm plures negligẽtiæ perſonales in diuino maximè
officio ſubrepentes,congregationis communione ſup
plentur. Ibi quod ſuis quiſq; non poteſt,aliorum me-
ritis obtinere meretur. Cęterum licèt ad maiora do-
mus officia videlicet hoſpitalariæ, refectorij, infirma-
riæ,lectionis ad mẽſam,& huiuſmodi, principaliter &
continuè facienda, nouitios fratres aſſumere , prouida
religionis cõſuetudo non babet. Si tamen quãdo con
tingat eis, aliqua huiuſmodi officiorum, vel ad horam
committi,magna debent deuotione ſuſcipere, & ad fa
ciendum ea manſuetè, velociter, acceptabiliter , inte-
grè,circumſpectè, magnam debent diligentiam adhi-
bere. Manſuetè hoc eſt ſine murmure & diſplicentiæ
Eccl.3. ſigno. Fili ait ſapiens. In mãſuetudine opera tua perfi
ce. Eſt in opere bono , neceſſaria ſtrenua velocitas.
Eccl.32. De qua Sapiens dicit. In operibus tuis eſto velox.
Velocitas hæc maturitatis non remouet grauitatem ,
ſed vitium tarditatis excludit. Eſt etiam acceptabili-
ter operandum, vt quibus miniſtratur ; prout honeſtè
Rom. 15. fieri poterit ſatis fiat. Optabat Apoſtolus & orari ro-
gabat , vt oblatio ſua fieret acceptabilis in Hieruſalem
Sanctis. Magnus profectus eſt ei,cuius miniſterio mul
ti læti facti Deum laudãt. Integritas in opere bono re-
quiritur,vt non diminutè,non ad euaſionem, vel quaſi
ad oculum,ſed perfectè vt res exigit fiat. Circumſpe-
ctio in obſequijs , prout officiorum requirit varietas ,
eſt habenda : quod per exemplum in vno officio me-
lius patet. Si qnãdo refectorarij vicem gerant,quæ mi
niſtranda fuerint, tempore congruo , & modo debito
præparata miniſtrent , & religioſè diſtribuant , ne in
menſa defectus, vel circa miniſterium ſuũ minus expe
diens aliquod accidat prouiſuri. Miniſtrẽtur itaq; ne-
ceſſaria tempeſtiuè. Turpe eſt, ſi propter vnius defectũ
tota congregatio expectet . Sic & omnia ſiue fructus
ſiue ſapores ſiue alia comedentibus congruè apponen
da , priuſquam fratres ad menſam intrauerint prouidè
apponuntur. Cõferendorum collatio ſucceſsiua con-
uentum ſæpius detinet, imputanda ſiquidem cauſetur
ex negligentia miniſtrorũ. Ad menſam verò quicquid
apponitur, præparatum (vt decet) reficientibus offe-
ratur. Nuces ſi dandę fuerint prius frangantur , herbæ
crudæ ſi apponendæ fuerint mundentur, & ſic de alijs
obſeruetur. De omnibus quæ apponuntur , ſua cuili-
bet ſi fieri poteſt portio , ſingulariter tribuatur . Sunt
rurigenæ qui nec pręlati diſcreta,vel ab extraneis ſor-
te diſtinguant. Cõmunia maximè vt ſal & aqua men-
ſæ non deſinit,quæ in primis prouidus miniſtrator ap
ponit. Aqua non ſolum pro temperando vino,immò
& ſæpè pro alijs neceſſaria eſt in menſa. Coclearia
quoque ſunt ad omne potagium opportuna, ne in pa
rapſide cum digito piſcari oporteat , & ne (iuxtà Hu-
gonem) in eodem iure & manus ablutionem, & ven-
tris refectionem videatur quęrere. Murilegos vel aues
quæ tenentur alicubi cõtra ranas,nullatenus eſſe in re-
fectorio dum fratres comedunt, patiantur. Nec enim
boc eſt expediens , vel honeſtum . Sic & in alijs circa
iſtud,vel aliud quodcunq; ſibi impoſitũ officium, ſint
intenti. Scriptum eſt.n. Cuncta cum diligentia facite. Parall.19.
Et iterum. Agite diligenter & erit Dominus vobiſcũ
in bonis. Sic agetis in timore Dei fideliter in corde
perfecto. Honeſtas in operatione ſeruatur , ſi omnia
quæ aguntur cũ maturitate ac religioſitate quadã exer
ceantur , & in omnibus nitor inueniatur munditiei.
Hoc.n.religioſum maximè decet.

De diſciplina in inceſſu. *Cap. 6.*

Diſciplinam circa inceſſum, penès modum & di
ſcretionem in ambulando conſiderent. Hone-
ſtus.n.modus requirit,vt non impetuoſis & fra
ctis greſsibus ambulent, nec erecta ceruice , non pro-
minenti pectore , ſen etiam inclinato ſuper bumerum
capitè,aut vagabundè pendentibus manibus, quæ om
nia vel leuitatem vel ſuperbiam vel remiſsionem vel
hypocriſim ſapiunt . Debent etiam in eundo diſcre-
tionem habere , ne de illorum numero cenſeantur, de
quibus dicitur per prophetam . Non eſt iudicium in Iſa. 59.
greſsibus eorum. In eorum greſsibus non inuenitur iu
dicium , qui eundo neceſsitatem vel ordinem non at-
tendunt. Neceſsitas diſcurſum inutilem. Ordo inor-
dinationis cõfuſionem excludit. Diſcurſum igitur per
domum, per hortũ,& extrà domum qui magnum eſt
inſtabilis mẽtis indicium,cautè vitent. In domo ne.ſ.
per officinas de loco ad locum,de fratre ad fratrẽ inuti
liter euagentur,aut loca rumoribus audiendis,vel col-
locutionibus aperta frequentẽt,ſed in locis ſibi conceſ
ſis,vt ſunt Eccleſia, cellę, capitulum ſi extranei affue-
rint,vel alijs locis ſi qua ſibi fuerint ſpecialiter deputa-
ta,cũ ſilentio reſidentes . Officinis priuatis , putà vbi
cibaria præparantur , infirmi vel boſpites recreantur ,
aut fratrum congregationi , vel comedentibus , & bi-
bentibus , ſe nullatenus ingerant non vocati . Erube-
ſcant præcipuè, ad reficientium menſam accedere,vel
eis niſi pro euidenti miniſterij neceſsitate aſsiſtere.Eſ
frontis eſt hominis, non erubeſcere comedentes. Ve-
runtamen ſi quando eos loca ſibi non conceſſa neceſ-
ſitas adire compulerit , ad oſtium pulſare aliquantu-
lum poſſunt , vel vt aliquis egrediatur ad eos , vel ipſi
vocati ſecurius & honeſtius intrent . In hortum non
vadant abſque licentia , niſi eos vel ab aliquo profeſſo
mitti cõtigerit, aut vocari, ad loca ſua poſtquàm ab eo
receſſerint,vel eius negocium fecerint, quàm citius re
uerſuri. Veruntamen eorum inſtructor iuxtà ſuperio-
ris di-

tis diſpoſitionem, nunc hos, nunc illos, aut etiam omnes ſimul ad ſpatiandum in horto cauſa recreationis, vel alicuius bonę collationis poterit per ſe, vel per aliũ fratrem profeſſum, cum expedire viderit vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos ſuos viſitare non curent, nec.n. inter cognatos & notos Dominus inuenitur. Vnde Bernardus. Quomodo te bonæ Ieſu inter meos cognatos inueniam, qui inter tuos minimè es inuentus? Si quando domum quamuis de ſuperioris licentia exeunt, nihilominus tamen idipſum ſignificent ſuo inſtructori, quid & de ſuis alijs notabilibus factis obſeruent. Ordo circa inceſſum eſt religioſo in conuentu ſpecialiter ſeruãdus, vt in proceſsionibus fratrem ſibi collateralem attendat, vt chori ſui partem in refectorio & in clauſtro cum pro gratijs ad Eccleſiam itur, & in omni teneat loco, nec ſe ad chorum alium, vel in refectorio vel in clauſtro vel alibi transferat, niſi cauſa rationabili perurgente. In Eccleſia verò inter pulpitum in medio chori poſitum & altare, dum maximè ibi aliquid dicitur non facilè tranſeat, niſi fortè alibi liber non pateat tranſitus, & tunc ab ipſo pulpitu tranſiens & inclinans, ne pulpitum videatur venerari, non ante ipſum directè ſed à latere decentius inclinabit. Eſt & ordo reuerentiæ & decentiæ in inceſſu, vt non paſsim ſeniorem iunior antecedat, aut quando vitari facilè poteſt frequẽtes & nimis propinquos ei tranſitus faciat ante ipſum. In Eccleſia quoq; inter miniſtros altaris, ſubdiaconum videlicet diaconũ, & ſacerdotem, in officio ſuo ſolenniter miniſtrantes, necnon & ante fratres infra de ambulatorium ſedilium & formarum, minus honeſtè præter neceſsitatem tranſitur. Sed illud de ambulatorium intraturi, ad vacua debent ſedilia per introitum ſedilibus ipſis propinquiorem accedere, niſi ob aliquam reuerentiam perſonarũ, ſi fortè intermediæ fuerint, ſit aliter faciendum.

De diſciplina in geſtu membrorum. Cap. 7.

EST in alijs membrorum corporis ſiuè oculorum ſiue oris, ſiue brachiorum, manuumque officijs diſciplinæ ſtudendum. De quibus adhuc aliqua breuiter ſupponentur. Amatores igitur honeſtatis, oculos ab inordinata euagatione, exaltatione in menſa, & in choro præcipuè diligenter cuſtodiant. Scriptum eſt enim. Oculi ſtultorum in finibus terræ. Et dilatatio cordis eſt exaltatio oculorum. Leuat quidam propheta oculos vt petat auxilium, Dominus vt impendat. (Proue.21.) Tu quoq; ſi locum, cauſam & tempus conſiderãs, tua vel fratris neceſsitate oculos leuas, non ſolum non culpo, ſed plurimũ laudo, hoc enim excuſat miſeria, illud commendat miſericordia. Sin aliàs non Prophetæ, non Domini, ſed Dinæ, vel Euæ, immo ipſius Sathanæ, te immitatorem dixerim. Non ſint in riſu faciles, nec in voce clamoſi. Cachinnus præcipuè grauitatem religioſi plurimũ dehoneſtat. Vile prorſus religioſum virum, vt puerum cachinnare. Non licet religioſum virũ, diſſolutis labijs riſum proferre, ſed hilari vultu, cordis hilaritatem prætendere. In datione pacis labia ſemper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aſpectu, ſed ad partem, cum duorum tantum aut trium appoſitione digitorum emungant. Seorſum etiam ſpuendum eſt maximè in conuentu, ne loca publica ſiue in choro ſiue alibi ſputo ſędentur, & aſtantium oculi offendantur. Patet quoſdam in ipſo chori deambulatorio, ad pedes ſuos palàm fratribus ſpuere, nec pudere. A notabilibus corporis ſeu membrorum extenſionibus, quæ cum oſcitationibus, vel aliàs non ſine quadam in honaſtate fieri ſolent, omnino abſtineant. Tunc enim ſunt corpus & brachia comprimenda, ne cum huiuſmodi pigritia extendantur. Honeſto incongruum viro, pigra membra diſtenſione reſolui. Diſſolutiones fugiant manuales, grandia nanque cauſant pericula, ſoletque luctus ludo accidere corporali, & poſt commeſtionem præcipuè ſe à iocoſitate notabili & multiloquio ſtudeant temperare. Siquidem licèt omni tempore diſſolutionis leuitas ſit vitanda, poſt refectionem tamẽ vel aliàs cum ſolo fratre, & iterum coram conuentu turpius agitur. Turpiſsima eſt diſſolutio in conuentu. Ad hæc, alium quempiam preter neceſsitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus, vel baculum in manu ociosè geſtare, cingulum inter digitos voluendo rotare, honeſtati non conſonat, immò laſciuiæ ſignũ quodammodo pretendit. In lotione manuum quando de vaſe manuali aqua recipitur, vas ipſum nũquàm à parte ſuperiori præcipuè manibus diſtillantibus, ſed per anſam potius vel à latere, vel à fundo accipiant, ne guttis manuum aqua reſidua ſordidetur. In lecto ſe boneſtiſsimè iacendo componãt, nec ſupini iaceant, nec genua leuando calcaneos iungant, aut tibias. Hec & ſimilia, non ſunt vt minima temerè aſpernãda. Clara nonnunquàm cõuerſationis inſignia, quædam in minimis obſuſcant ineptiæ. Plerunq; modicis paulatim per incuriam ſubrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

De diſciplina circa habitum ſeruanda. Cap. 8.

DIſciplina in habitu poteſt tam circa pannum, quàm circa formationem, coaptationem, vſus eius continuationem, & mundiciæ conſeruationem attendi. Circa pannum, vt non ſit precioſitate, mollitiæ, vel ſubtilitate notabilis. Veſtis precioſitatem, etiam mulieribus Petrus interdicit. Porrò qui mollibus induuntur, in domibus regum ſunt. (1.Pet.3.) Inter diuites palatij, & pauperes clauſtri debet eſſe differentia. Mollia veſtimenta, animi mollitiem indicant. Molles ait quidam, mollia quęrunt. Subtilitas & nitor reprehenditur in byſſo diuitis epulantis. Nimia panni ſubtilitas, & ſi non precioſa, nihilominus tamen in propoſito pœnitentiæ, vitioſa. (Luc.16.) Sit curæ nouitijs pannorum precioſitatem, ſubtilitatem, & incongruam religioni mollitiem non curare. Vereantur & renitantur vt poſſunt, mutari ipſorum Sãctorum de veſtium vilitate cenſuram, & vitioſam conſuetudinem induci. Inſignum ſunt panni tui Domine Ieſu, ſed in ſignum à multis vſque hodie contradicitur. Honeſta exigit veſtimentorum formatio, vt non ſint nimis laxa vel ſtricta. (Luc.2.) Amplitudo, vel longitudo veſtimenti ſuperflua, ſiue in manicis ſiue in capucio, ſiue in collario capucij eſt admodum fugienda, ſed nec aperturis quibuſdam, circa cingulũ vel alibi, aut curioſitatibus alijs quibuſcunque eſt habitus deformandus. Coaptatio quædam religioſo eſt decens, quædam indecens. Indecens eſt ſi præter morem religionis fuerit curioſa, vt verbi gratia, ſi capucij collarium quadam in gyro replicatione, iuxtà mundanorum conſuetudinem coaptetur, aut curioſè ipſum replicetur capicium circa genas. Decens eſt quando non curioſitati, ſed honeſtati deſeruit, vt videlicet veſtis boneſtè portetur, et honeſtè pro loco, & tempore diſponatur, vt honeſtè portetur, ſuccingenda eſt æqualiter & decẽter, ſi enim ex vna parte notabiliter pendere permittatur, vel in in alijs præparatio debita omittatur, ſatuitatem, vel negligentiam, vel hypocriſim ſapit. Aptanda eſt veſtis maximè circa pectus, per applicationem ad collum

ne collum ipſum vſque ad pectus, vel interiores panni hominum aſpectui exponantur, quod irreligioſum eſt valdè. Cauendum eſt circa portandi modum, ne quis pereffluat, vt ſi os ſub capucio vel mentum abſcondat, ſi dnminarum more tunicam à lateribus tenendo incedat, aut manum in ſinu tenens tunicæ manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in ſinu vel ad oram ponere cogit neceſsitas, à manu altera præſumpta tunica cautius eſt tenēda, ne pendeat indecenter, vt manum in ſinu teneri vix à proximè aſtantibus percipi valeat. Ambas autem manus in ſinu tenere, quàm irreligioſum ſit, palam omnibus eſt, cum vel vnam diu teneri, vix excuſat ipſa neceſsitas. Damnati eſt, corporis & membrorum officia exequi non valentis, manicas non regere defluentes. Et quidem cum interius à ſua cuſtodia ſoluitur mēs, & membra foris ad omnem actum inordinatè mouentur, & tàm in veſtibus, quàm in alijs diſciplinæ cura negligitur. Incompoſitio corporis, qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidam) ſtulti qui quodam officioſo artificio veſtimenta ſua circa ſe componunt. Alij iactando & ventilando pannos ſuos, leuitatem mentis ſuæ, ex ipſa ſui habitus mobilitate oſtendunt. Alij incedentes ſinuoſo ſirinate terram verrunt, & limbis dependentibus, immò retrò conſequentibus caudis, in ſimilitudinem vulpium veſtigia ſua obducunt, & quocunque perrexerint, quaſi turbo tempeſtatis puluerem concitant. Diſpoſitio habitus aliquando ratione operis, aliquando ratione conſortij variatur, reſpectu quorum habenda eſt conſideratio diſciplinæ. Ad exercitium operis tàm propter expeditionem, quàm propter cuſtodiam munditiæ, honeſta prout res exigit præparatio veſtis requiritur vt patet, ſcilicet quantum neceſſe fuerit ſuccingatur, manicæ verò retrahantur, & prout expedierit componantur, ne ſuper manus, vel ſuper rē ipſam quæ tractatur, recidant indecenter, præcipuè ad priuatas latrináſue cuſtodiēdæ ſunt manicę diligenter. Diſpoſitio huiuſmodi, tolerabilis immò commendabilis eſt in priuato, quæ tamen in publico maximè coram extraneis non eſt decens. Quando ergo coram extraneis, aut coram conuentu proceditur, quantum res patitur ad diſpoſitionem communem, eſt habitus tàm in manicis, quàm in alijs reuocandus. Caput ſi nudum fuerit, capucio congruit amiciri. In omni ſiquidem publico loco, ſiue chorus, ſiue refectorium, ſiue alius fuerit locus fratrum congregatione præſente, & multò magis inter extraneos, operto decenter capite religioſus eſt admodum vir honeſtus, niſi ob reuerentiam alicuius miniſterij vel perſonæ aliter ſit agēdum. Non eſt tamen capucium ſiue coram fratribus, ſiue corā extraneis, nimis in capite ſine rationabili cauſa profundandum. Operta ſub capucio facies, quandam hypocriſis notam inſert, & aliorum in ſe oculos ſua ſingularitate conuertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri. In lotione quoq; pedū ille cui pro Chriſto tale miniſterium exhibetur, operto ſi poteſt commodè capite, humiliter et ſine multiloquio debet eſſe, & charitatis obſequium cum timore ac deuotione ſuſcipere. Nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere, ſed magis tunica circuncingere diligenter. Turpe eſt enim religioſis perſonis, carnium nuditate occurrere. Cauet omnis honeſtus, ne eius vnquam appareat caro nuda, niſi quantum compulerit neceſsitas manifeſta. De ſancto legitur, ꝙ cum neceſſe haberet fluuium tranſuadere, rogauit ſocium ſuum vt paululum à ſuo ſepararetur aſpectu, ne ſuam inuicē corporis nuditatē vterq; conſpiceret. Receſsit ſocius, nihilominus tamē ille ſeipſum cum nudare ſe vellet erubuit. Cogitantē talia, in alteram fluuij ripam virtus diuina tranſpoſuit. Haud dubium, honeſtatem dominus acceptauit. Pannos quoque interiores, & quæ vltra communem ſeu regularem formam, ſiue in veſtibus ſiue in alijs indulgentur quantum neceſsitas patitur occultari oportet. Vnde nec almutia palàm extra capuciū, religioſè portantur. Reſtat de vſus habitus continuatione, & munditiæ in eo conuerſatione videre. Vſus habitus prout habitus pro ſpeciali ſigno religionis accipitur, continuus debet eſſe, vt religioſus frater non ſit vel modicum ſine ipſo, niſi neceſsitas euidens eum cogat. Secularis perſonæ nuditas, & religioſus ſine habitu comparantur. Cauendum etiam ne habitus dum ſedetur aut genuflectitur, aliqnam inquinamenti maculam contrahat, & ſi quam propter aliquam cauſam aliquando contraxerit, vel propter ſudorem, mundificari citius debet, maximè ſi loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa, quę in oris capucij circa genas cōtrahitur ex ſudore, debet cum diligentia remoueri. Fœda religio, quæ innititur fœditati. Culpatur quidem, & cultus munditiæ nimius, & neglectus.

De diſciplina in officinis inter fratres. Cap. 9.

DEnique in officinis, maximè in refectorio, in oratorio, dormitorio, cæteriſq; quas conſueuit frequentare conuentus, etiam ad latrinas, diſciplinatè ſe habeant & quietè. Nunquam per ſuſurrium vel tumultum occaſione operis alicuius, fratres orantes, ſtudentes, aut quieſcentes impediant. In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, vnde & nomen accipit. Vnde ſi fortè aliqui etiam præter horas ſtatutas ſi eis tēpus vocat orare voluerint, non eis ſint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint. Cum per dormitorium fratribus quieſcentibus vadūt, planè immò quaſi furtiuè incedant. Tunc parando lectum, vel in alio quouis modo quieſcentes reprehenſibiliter inquietant. Surgentes à lecto ipſum decenter operiant ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatus. De priuatis loqui, ſi cui turpe videtur, turpius nouerit turpe aliquid ibi committi. Ibi non congruit vt quaſi mox gelicidio perituri, amictus acceſſorij ſarcinam deferant, ibi religioſus cum ſummo ſilentio, & operto profundo capite debet eſſe. Ibi confabulari, & præter neceſsitatem hac & illac capite diſcooperto reſpicere religioſorum eſſe non dixerim, ſed ſcurrarum. Ibi ſeruanda in manunm & veſtis diſpoſitione honeſtas. Ibi honeſtus quiſq; diligenti alijs opera canet, ne per ipſum aut per eius incuriam aliquis offendatur. Ibi cauendum eſt eis ne ſtantes vrinent, vel à loco minns honeſtè recedant. Sed nec per hortum eſt facilè vrinandum vel alibi, vbi ſiue à ſocijs ſiue ab alijs poſsit videri, quia vt ait quidam. Multa poſſunt honeſtè fieri, quæ non poſſunt honeſtè videri. De ſingulis ad diſciplinam per ſingulas officinas & loca ſpectantibus, vix aut nunquàm ſingulariter poſſet ediſſeri. Ad multa tamen haberi poteſt diſciplinæ cōſideratio ex prędictis. In oſtijs autem officinarum, aut vbi fratrum communis eſt tranſitus, maximè circa introitum priuatarum, vnde ad neceſſarià euntes & redeūtes reſpici poſſunt, nunquàm honeſti fratris faciant ſtationem. Quando etiam intrant & exeūt, officinarum ſecretiorum oſtia poſt ſe claudant, ne ſuperuenientes extranei, & intrantes fratres inueniant imparatos. Nūquàm extraneos, licet familiares, ad viſitandum officinas inuitent: Si quando tamen ad aliquorum inſtantiam eas oſtendere permittatur, domos tantum communiores non intra per ſingula loca ſen angulos peragrandos, ſed ab oſtijs expeditè quātum honeſtas permiſerit oſtendentes,

dentes, quicquid eorum aſpectui ſubtrahere poterunt ſubtrahant & ſurentur. Non eſt religio, vbi omnibus omnia patēt. In locis communibus vbi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo detineant aduentantes. Infirma hęc paruulis exprimens, grandium ocella non vito, ſed vbi proficit humilis: paruiducendus eſt illuſor.

PARTICVLA QVARTA.

De modo conuerſandi in omni loco ſæcularium. Cap. 1.

NVnc videndum qualiter in villa, itinere, Eccleſia, & domo, & locutione, & comeſtione, ſit nouis fratribus inter extraneos cnnuerſandum. Si quando exeunt domum, habenda eſt eis cuſtodia diſciplinæ reſpectu ſocietatis & ſui. Societas & ſolatium & honeſtas, religioſè conuenit dignitati, propter hoc in villa præcipuè ſenioris cū quo fuerint, veſtigijs ſemper inhærētes, ſe ab eo etiam ſub vno tecto nullatenus ſeparēt, quin ad minus videri ſemper ab ipſo liberè poſsint. Se ipſos autem quantum ad circunſpectionem, locutionem, habitus, & membrorum diſpoſitionem in diſciplina contineant. Non circunſpe-
Eccleſ. 9. ctant in vicis ciuitatis, vt ſapiens docet. Auertant oculos ſuos ne hauriant vanitates, à ſæcularium collocutionibus prudenter abſtineant. Manus ſuas religioſè componant. Nunquàm inter homines diſcooperto capite vel almuciati, vel aliàs indiſciplinatè incedant. Sed nec ſæcularium vel religioſorum domos, ſubitò ignorantibus eis introeant, ſed vocando ab oſtio, vel pulſando, vel alio quoquo modo propoſitum ſeu volútatem in-
Eccleſ. 35. grediendi pronuntient. Vir eruditus (ait ſapiens) foris ſtabit, ſed nec ſine ductore per ſæcularium domos, vel per religioſorum officinas eſt vagandum.

De modo conuerſandi in itinere conſtitutis. Cap 2.

SI fuerint extrà villas in itinere conſtituti, & quantum ad ſocietatem, & quantum ad ſeipſos, cautè ſe debent, & religioſè habere. Quantum ad ſocietatem, debent ſibi à mulieribus, à ſcurris, & ratione periculi, à perſonis de maleficio notatis attendere. Talium perſonarum ſocietas ſingularis, religioſis viris niſi fortè ad horam pro animæ cauſa, non conuenit, debent ſe tamen prudenter à conſortijs huiuſmodi ſegregare. Ipſi autem fratres in itinere ſe ab inuicem non debent nimis diſiungere, quin ad minus mutuò ſe videre & audire facile poſsint. Non eſt tutum, aut decens religioſis quos congruit binos ire, alterum ab altero longius ſeparari. Taliſq; ſeparatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in ſcandalum. Quantum ad ſeipſos, debent in factis & verbis diſciplinatè ſe gerere. In factis debet honeſtas, deuotio, & diſcretio apparere, propter honeſtatem diſſolutiones tam manuales, quàm aliàs, quæ curſitando vel aliter quomodolibet fieri poſſunt penitus vitent. Multa enim ex hoc inconuenientia (vt expertum eſt) poſſunt ſequi, hominibus frequēter de quibus non aduertitur, videntibus quæ agunt. Non ſunt brachia notabiliter denudanda, nec veſtes nimium ſuccingendæ, vel aliter irreligioſe tenendæ. Cæterùm ad deuotos partinet fratres, eccleſijs quando tranſeunt iuxtà ipſas, necnō & crucibus deuotis inclinationibus reuerentiam exhibere. Cemiteria verò abſque oratione pro defunctis nullatenus pertranſire. Diſcretionis eſt, agenda quoque præuia deliberatione metiri, & non agenda cauere, quia qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit. Moderandus eſt per ſenioris conſilium labor itineris, ne ſpiritum deuotionis extinguat. Audienda eſt miſſa, ſanctæque exhortationis pro populo ſi affuerit ſermo ſiēdus, & ante omnia ſemper in primis diuini penſum officij deuote ſoluēdum. ne fratres ſe magis curſores, quàm religioſos exbibeāt, & contra religionis propoſitum, de acceſſorio principale facere conuincantur. In ſolénioribus feſtis, eſt ab itineratione ceſſandum. Cauenda eſt per vias dormitio, tanquàm periculoſa & indecens, nec eſt tardè, vel apud infames hoſpitandum perſonas. Diſciplinam verborum debent attendere, tàm in materia quàm in ſono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter ſalutare Seniorum erit, coitinerantibus & his cum quibus aliquando loqui cōtigerit, aliquid ad ędificationem vel conſolationem proponere, peccantes in eorum præſentia, non rigidè, ſed cum modeſtia & humilitate corripere, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ ſanctum Euangelium prædicare. Sanctus Philippus eu- Actu. 8.
nuchum in itinere baptizauit. Beatus Martinus latronem ſecum itinerantem conuertit. Si verò non affuerint homines, de Deo verba fratrum conuenit eſſe. Ipſe nanque innerantibus & loquentibus de ſe diſcipulis, itinerationis factus eſt comes. Tunc exempla pa- Luc 24.
trum vel alia quęuis bona, quæ vel accendant affectū, vel ſaltem inſtruant intellectū, ſunt ad laboris alleuiationem narranda. Turpiſsimum eſt, neſcire tempus, niſi friuolis, & fabuloſis narrationibus detinere, væ tacentibus de te Domine, quoniam loquaces muti ſunt. Solent fratres letaneas, pſalmos pœnitentiales, canticū graduum, & ſimilia, aut ſimul, aut quilibet ſingulariter frequentare, & maximè ante tertiā, aut certè in ſanctis meditationibus occupari. Deniq; quotiens mutuæ collationes interueniunt verba, ſonum omnino decet eſſe dimiſſum. Pro indè clamoſam locutionem, quæ nunquàm decet religioſam perſonam, penitus vitent, maximè inter ſruteta & nemora exiſtens. Siquidem iuxtà vulgare prnuerbium. Nemus aures, & campus ſeu planicies oculos habere dicūtur. Ab omnibus ergo quę coram ſæcularibus dicere nolunt, in locis dumoſis & nemoroſis, omnino abſtineant, niſi fortè aliquid quaſi ſub ſilentio, & latinis verbis dicere velint. Miſerabiles confuſiones quibuſdam minus cautis, pluries ex hoc accidiſſe feruntur. Non cantent in itinere in cantu maximè ſęcularium cantionum aliqua, licèt bona, cum laici non intelligāt niſi ſonum. Et præter hæc, religioſum non decet in cāu extraordinariè vocem efferre. Siqui fortè diſſolutiones, aut clamoſas diſputationes, verborum alterationes, vel alia quæ offenſionis materiam extraneis dare poſſunt, vitare inter homines negligāt, nequaquàm eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis ſuæ ſcandalo non occurrit, honori proprio detrahat, & ſaluti. Qui fidelis religionis eſt filius, nequaquam eius ſcandalum paruiducit.

De modo conuerſandi in Eccleſiis ſecularium. Cap. 3.

PEruenientes ad religinſorum vel ſæcularinm loca, cum ad Eccleſiam (ſi in loco fuerit) veniunt, in ingreſſu Eccleſiæ, illum ſecum verſiculum memorantes. Introibo in domum tuam, adorabo ad Pſal. 5.
templum ſanctum tuum in timore tuo, & nudato capite ſignum crucis ſuper ſe cum reuerentia facientes, ante altare, vel in alio loco orationi congrun, ad quem declinauerit ſenior, proſternere ſe humiliter debent. Vbi quantum Deus dederit deuotè orantes, pariter ab oratione ſurgentes, procedere poterunt ab ea, quis neceſſe habuerint iuxtà propoſitum exequendam.

Eccleſiam nanq; ſicut euangelici & eccleſiaſtici viri,
ſemper prius (ſi commodè poſſumus) viſitare debe-
mus, ſanctorum patrum qui nos in ordine præceſſe-
runt, immò ipſius ſaluatoris exemplo, quem Beatus
Matth.21. Euangeliſta Mattheus Hieruſalem Ciuitatem ingreſ-
ſum, refert templum Domini adijſſe. Super quem locũ
dicit expoſitor, quòd ingreſſus vrbem, primò templũ
adijt, dans formam religioſis, vt quoquo imus, primũ
domum orationis (ſi ibi eſt) adeamus. Miſſarum.n.ſo
lemnijs, vel aliàs diuino officio cum extraneis aſsiſten
tes, gerant ſe humiliter & honeſtè. Non ſtent in ſedi-
bus ſuis velut magnates, aut quaſi laici laſsi de officio
non curantes, ſed ad librum ſi neceſſe fuerit & honeſtè
poterũt accedere, officiantes cum maturitate tamen ac
modeſtia, tam in voce quàm in geſtibus obſeruata, hu-
militer iuuent. Quòd ſi propter euitãdum diſcurſum,
ad librum non duxerint accedendum, nihilominus ta-
men cõmunia, quæ nouerint, poterunt cum alijs hone
ſtè ſine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cãtandum
autem aliquid ſequeſtratũ, ſicut eſt alleluya, reſponſo-
rium, vel aliud quodlibet nequaquàm cum ſecularibus
ſe cõbinent, ſi vitare poterunt bono modo. Tunc etiã
non ſolum in prędictis, verum etiã in honeſto ſe habẽ
di modo, quantũ ad diſciplinam aſpiciendi, loquendi,
habitus, & vniformitatis, honeſtatisq; cuſtodia eſt ha-
benda. Reprehenſibile eſt, ibi vagis circunſpicere ocu
lis, aut collocutionibus dum miſſæ officiũ celebratur
intendere, quod tunc etiam ſecularibus clericis ius ca-
nonicum interdicit, aut per aliquam rem habitus ſecu-
laritatem prætendere, vnde ibi non decet capuciũ in-
ter homines extrahi niſi ad Euãgelium, vel ad alia pro
quibus ex approbata conſuetudine communiter fieri
conſueuit. Deniq; propter vniformitatem dum inter-
ſunt officio, ſoliciti ſint circa duo. Vnum eſt, ne di-
uerſitate ſua in his quæ ab honeſtate non diſcrepant,
alios ſcandalizent, vt videlicet ad magnificat, in veſpe-
ris, ad quicunq; vult, in prima, vel ad alia huiuſmodi, cę
teris cum reuerentia ſtantibus ipſi non ſedeant, licet il
lud officiũ tunc ipſi non dicant, Aliud eſt, vt in ſtando,
ſedendo, & ſe proſternendo ſint inuicem vniformes,
vt pariter ſtent, ſedeant, & ſe proſternant. Qui cor vnũ
& animam vnam debẽt habere, difformes exterius nõ
debent eſſe. Vniformitas morũ, vniformitatẽ iuuat, &
indicat animorum. Senioris conſuetudini, debet ſe ſo-
cius humiliter conformare. Religioſorum morẽ cum
eis officiantes ſeruamus, cum alijs inclinationum ritus
ignaris, feſtiuo tempore ad omnes collectas vultu ad al
tare verſo, cum reuerentia ſtantes ad beatę Virginis &
ſanctorum dumtaxat, qui ſpeciali ex more veneratio-
ne coluntur nomina inclinamus, in feria verò ſimus ad
omnes orationes proſtrati, ad præfationem ſemper, &
quando dicitur agnus Dei moris eſt ſtare, veruntamen
ſi quando apud extraneos duxerint celebrandum, mo
dum ordinis ſui in celebrando vniformitatis occaſione
non varient, nec ipſum dimittant, niſi aliter facere co-
gat neceſsitas. Ne velut inſtabiles & modũ proprium
non habentes, cum varijs eccleſiarum cõſuetudinibus
temerariè variatur. Poſſunt tñ in benedictionibus poſt
miſſam iuxtà morem patriæ faciendis, & in omnibus
huiuſmodi, quæ modo non præiudicant regulari, eccle
ſiarum in quibus fuerint conſuetudinis obſeruare.

De diſciplina in hoſpitio ſeruanda. Cap. 4.

IN hoſpitij domo cum fuerint, ſtudeãt ſe in omni-
bus gerere humiliter ac prudenter circa cuſtodiam
diſciplinæ, humilitatem ergo perſonas in conuerſa-
tione oſtendant, perſonis maioribus humiliter defe-
rant, perſonis humilioribus, & pauperibus tanquam
confratribus ſuis ſocialiter & benignè loquantur. Con
uerſatio quoq;, ſignũ aliquod ſuperbiæ non prætẽdat.
Nunquàm ad prima ſe ingerant loca, nec tamen ad ea
vocati prorſus refugiant, ſenioris tamen fratris, (quem
præponere debent ſemper in omnibus) honore ſerua-
to. Quod honori vel certè delitijs deſeruire videtur,
humiliter vtique declinatur, & honeſtum modeſtia re
cuſatur. Vbi autem ſenioris, aut ſociorũ accedit inſtan-
tia, cedere magis, quàm diutius repugnare oportet. Pa-
rendo potius quàm obſtinatius repugnando, ſeruatur
humilitas. Reprehenſibilis difficultas, vbi palàm nutui
obuiat ſenioris. Lectos ſecularium non aſcendant indif
ferẽter per diem, nec familiam hoſpitij obſequiorum
exactione moleſtent. Decet pauperes paucis eſſe con-
tentos, ipſiq; neceſsitati eſt pro loco & tempore detra
hendum. Nũquam hoſpitium familiaritas, vel alicuius
affinitatis propinquitas præſumptionem inducat, vt in
domo præcipere, curioſa quęrere, aut de factis domus,
aut familiæ indagandis vel diſponendis, ſe iterum intro
mittere velint, qui propriæ rei familiaris curã, vt Deo
ſeruirent liberius abiecerunt. Prudentiã quidem neceſ-
ſariam habent, vt ſint in ſui cuſtodiã circunſpectui. Vn Ad Col.4.
de Apoſtolus. In ſapiẽtia (inquit) ambulate ad eos qui
foris ſunt. Et Dominus, Cauete (ait) ab hominibus. Ca Matth.10.
uete ergo in diſciplinæ cenſura non ſolum in publico,
verum etiam in priuato ſe habeant. Nullum (ait qui-
dam) putaueris locum ſine teſte. Narrabat quidam fra
ter, ſe in quibuſdã ſecularium domibus occultas depræ
hendiſſe feneſtras, per quas ea quæ in domibus illis exi
ſtentes agebant, ipſis non percipientibus poterant aper
tè videri. In æſtate meridiano tempore dormitionis ia
centes, aliquod ſi poſſunt ſuper habitum operimẽtum
ſaltem vſq; ad cingulum habeant, ne quãdo dormiũt,
eos indecẽter quidam inter homines diſcooperiri con
tingat. Erubeſcenda nimis quibuſdam ex hoc accidiſ-
ſe feruntur. Habenda vbiq; prudentiæ circunſpectio,
& cautela circa perſonas, loca, negocia & res ſi quas ha
buerint reponendas. Circa perſonas, vt ſe nimis homi
nibus non cõmittant, quantũcunq; familiares fuerint,
aut propinqui. Attendant ſibi, in omnibus quæ dicunt,
aut faciunt. Spiritualis ille qui omnia dijudicat, & ipſe
à nemine iudicatur, omne opus ſuum trina quadã con
ſideratione præueniet. Primum quidem an quod poſ
ſum liceat, deindè an deceat, poſtremò an expediat.
In omnibus ſemetipſos ſicut Dei miniſtros exhibeãt.
Sint in aſpectu geſtu & omni actione ſua ſerij, religio-
ſi, & modeſti, ſicut decet ſanctos. Verumtamen modus
quidam eſt religionis, ſuperſtitioſum eſſe nimis non
oportet. Dabit congruum inter homines modum di-
ſcretio perſonarum. Status & qualitas hominum diſ-
ferens, differentiam exigit conuerſandi. Habet ſe pru-
dens cum differentibus differenter, cum omnibus ta-
men cautè. Erit ſimplex non ſtolidus, humilis non de-
iectus, manſuetus non blandus, hilaris non laſciuus, af-
fabilis non vaniloquus aut ſcurrilis, quin immò inter-
eſt ſapientis ſicut res exigit, à rigore interdum remitti,
vt modum tamen modeſtiæ, nec in ipſa remiſsione di-
mittat. Poteſt grauitatis cenſura remitti pro tempore,
non dimitti. Imputanda tamen remiſsio, vbi nulla de-
centiæ vel vtilitatis intentio. Prudens Domini ſeruus,
vtilitatis fructum ex ſua nouit remiſsione afferre. Ad
hoc quoniam attendenda eſt honeſtis congrua perſo-
narum honeſtas, honeſtioribus ſemper adhæreant.
Mulierum tam propinquarum quàm aliarum, cautè
prout poterunt ſocietatem declinent, earumque fa-
miliare nimis obſequium, & tactum omnino refu-
giant. Nulla ratione ſuſtineant, quòd pedes ſibi à mu-
liere lauentur. Nudam autem mulieris manum tan-
gere, ad eius caput, vel corpus vbilibet (abſque neceſ-
ſaria euidenter cauſa) manum extendere, ab omni
prorſus religionis honeſtate, quis dubitat alienum?

Quando

Quando religioſus cum muliere ſedet aut loquitur, manus ſuas occultare & à ſe retrahere debet, quas etiam quandocunque cum perſonis extraneis loquitur, ſimul iunctas & velut inuicem colligatas, vel aliàs Religioſe decet haberi. Locutio, diſciplinam requirit. Nunquàm mulierem quantuncuuque ſibi affinitate coniunctam, ſiue ſororem, ſiue neptem, quantuncunque pueriles, nunquàm etiam facilè matrem propriã, oſculeutur. Fugiant omnino fœminea oſcula milites Chriſti, cum oſculum etiam viris offerri non deceat, niſi fortè vbi de proprio patre vel alijs honeſtis perſonis, moris ex actu ſine ſcandalo vitari non poteſt. Religionis perſouam religionis honeſtas, os indifferenter oſculis communicare non patitur. Deuique periculo animæ, mulierum habetur ſociẽtas. Igitur (vt docet quidam Sanctus) vbique guſtãda eſt cum mulieribus non continuanda præſentia, ſed quaſi tranſeunter fœminis exhibenda eſt acceſsio quodammodo fugitiua. Tutius eſt non poſſe perire, quàm iuxta periculum non periſſe. Illum autem nec caſtum dixerim nec honeſtum, qui mulierem, aut tangere, aut tactum eius admittere non abhorret. Quomodo tãgere licet, quod intueri nõ licet? Ad cuſtodiendam cordis munditiam, exterior quoque ſenſuum diſciplina eſt ſeruanda. Loca quæ periculi vel ſuſpitionis materiam dare poſſunt, cautè declinent, nec ſoli cum muliere in locis huiuſmodi vel ad horam morẽtur.

Mulierum conſortia fugienda.

Exemplũ. Domina quædam (vt fertur) dum duo fratres ad eius domum diuertiſſent, alterum ſeorſum vocauit in cameram, quaſi ſecreto ſibi aliquid locutura. Quem ingreſſum mox ad turpitudinem prouocans, aſſeruit firmiter ſe continuò cõtra ipſum quaſi ei violentiam inferentem, niſi ſtatim ſibi acquieſceret, clamaturam. Tunc doctus à Domino Frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet, ad fratrem conſocium qui cum pluribus perſonis in atrio domus erat, alta voce clamauit, librum ſibi continuò afferri requirens, ſicq; adueniẽte fratre, neceſſe habuit mulier ab huiuſmodi nefaria ſolicitatione ceſſare, & frater hominum confuſionẽ euaſit. Nonnulli ob cauſam ſimilem cõfuſi turpiter, & verberati grauiter fuiſſe dicuntur. Qui autem cauet laqueos, ſecurus erit. Qui autem non cauet, eſt aut ſtultiſsimus, aut peruerſus, nec eſt eius excuſatio admittenda. De nocte ſi per domos hoſpitij ad neceſſaria exeunt, ſimul ſiquidem & cum lumine, vt filij lucis eant. Cæterum de mundanis ſecularium negotijs expediendis, religioſus temerariè ſe non debet intromittere. Si de animæ negocio agitur, apponendum eſt quidem conſilium ab his, qui habent officium & peritiam conſulendi, aliàs non eſt militantis Deo, ſe iterum occaſione propinquorum vel amicorum ſecularibus implicare negocijs, quæ mundo moriens abdicauit. Impius eſt, qui animæ ſuæ (pro parentibus ſuis) eſt crudelis. Sed nec ſecularium literę ad portandum vel prẹſentandum alicui recipi debent, niſi de ipſarum tenore opus forſitã aliquod pietatis habente obſtiterit. Nec religioſis veris expedit, ꝙ verborum etiam ſine literis pro negotijs huiuſmodi baiuli fiant, vel inter nuncij, ſed ſi ſuper talibus requirantur, hoc per alios quos deceat fieri replicent. Circa rerum cuſtodiam, ſiue libros ſiue alia ſecum detulerint, nequaquam negligentes exiſtant, ſed omnia, libros præcipuè antequam eos deponant de manibus vel de ſinu, certè fideliq; perſone commendent, quæ à ſuibus & à canibus quæ libros (vt experientia docuit) deſtruunt, & cooperturæ corio nõ obſtante corrodunt, cuſtodiat diligenter. Ipſe quoq; perſonæ quibus res huiuſmodi cõmittuutur, ſunt ſuper his inſtruendæ. Noctibus tamen conſultè propter pericula in loco certo propinquoq; habeantur. Quidã quos recommendauerat libros, repentino ſuperueniente incendio, perdidit.

Secularia negotia vitanda.

De diſciplina verborũ inter ſeculares. C. 5.

Diſciplina in verbo, eſt iunioribus & nouis præcipuè inter extraneos obſeruanda, vt tardè cautè ac demiſſa voce loquantur. Tardè, vt vſq; ad interrogationem taceant, interrogati reſponſionem ſeniori relinquant. Niſi fortè in ſpeciali ſuper leuibus, maximè ad propriam neceſsitatem ſpectãtibus, vt de cibo & potu & conſimilibus requirantur. De talibus poteſt quiſquis pro ſe, non tamen pro ſocio (ſine aſſenſu ipſius) reſpondere. Communem requirit aſſenſum reſpõſio, quę de communi neceſsitate profertur. Cautè, vt cum præmeditatione loquantur, vt primò bis ad limam, quàm ſemel ad linguã veniat ſermo, maximè ſi ſeniore fortè occupato, de ordine, perſonis abſentib', de rumoribus, vel notabilibus alijs requirantur. De factis ordinis, vt de modo ieiunãdi, de ſilẽtio vel de alijs requiſiti, ſe nouos in ordine dicant, ſeniorem requirendum prætendant. Ne fortè dum ſapienter & benè reſpondere ſe putant, ſtultum aliquid (& quod omnino dici non oporteat) dicãt. Secreta ordinis quantũcunq; religioſo vel familiari non reuelent, nec ſtatũ aliquod publicẽt, niſi quod fortè cõmodè celari nõ poteſt. Idipſum autem non ſtatutum non pręceptũ, ſed tantùm ordinis intra domũ conſuetudinem vocent, vt per eorum reſpõſum, tentionis debitũ excludatur etiam extrà domũ, ne ſeculares ſi quando contrarium videant, reputent fratres ſui ordinis tranſgreſſores, cum tamen multa poſsint licitè ex ordinis vel ſuperiorum diſpenſatione mutari. Ordinem noſtrum nunquã ad particularia deſcendendo, ſed ſi neceſſè fuerit, in generali ſolum abſque aliorum ordinum collatione, vel obtrectatione cõmendent. Peſsimus laudandi modus, ſeipſum cum aliorũ iniuria prędicare. Peſsima vitij corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximũ ſcandalizat. Et quia vt ſcriptũ eſt, Sermo obſcurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum Sap. 1.
non abſcondetur, his corã quibus detrahitur ſcandalũ excitatur. Conſtat aũt (vt S. Bern. loquitur) vbi veritas in cauſa neceſſariã nõ eſt, nec licet ſcandalũ à quolibet poſſe cõmitti, nec iuſtè præcipi, nec innoxiè conſentire. Si de perſonis abſentibus præſertim religioſis ſiniſtrè aliquid ſuggeratur, ſemper pro abſentiũ parte loquentes, nullo modo ad fauendũ detractoribus inclinentur. Accidit aliqñ, quoſdam magis ad tendẽdum, ꝙ ex animo de his obliqui. Narrabat (vt fert) ſenior quidã fide digniſsimus, ad ſe quandoq; ſecularem veniſſe, qui aduerſus quoſdam religioſos plurimum inuehi videbatur. Cui frater viriliter ſe opponens, eum quoties aduenit eadẽ ſemper conſtãtia repulit, et incuſator pro viribus excuſauit. Miratus oblocutor, beneuolã ſenioris cõſtantiã, aperuit tandẽ, ſe id ad probãdũ de mutua illorũ ordinum charitate feciſſe, adijciens ſe de ordine ſenioris iſtius, qui pro alijs aduocabat, cũ quodã incuſati prius ordinis fratre ob cãm conſimilẽ oblocutũ fuiſſet, fratrum aũt illum oblocutionis per verba in primis aliquantulũ, deindè verò remiſsius refellentẽ, tandem obloquẽti ceſsiſſe: ſuper quo idẽ ſecularis non modicũ offenſus, apud illos nõ eſſe charitatis veritatẽ aſſeruit, qui ad inuicẽ detractionẽ admittere nõ curaſſent, denique religioſus nõ eſt, qui detractionibus paſcit, aut paſcitur alienis. Caueãt etiã, ne ſint rumorũ licet bonorũ, & veriſimiliũ delatores. Religioſos viros, paſsim rumigerulos eſſe nõ decet. Falſitas quę frequẽtiſsimè rumoribus in eſt, vel quæ per ſecundarios relatores apponiť, primis eorũ auctoribus imputatur. Hinc eſt illud. Rumores fuge, ne incipias nouus auctor haberi. Sint in locutione honeſti & ſerij, nec ſe in ſecularib', & ad riſũ mouẽtibus verbis ſeculares oſtendant. Seruum Dei de Deo loqui decet, vt fiat quod ſcriptũ eſt. Si quis loquiť, 1. Pe. 4.

quaſi ſermones Dei, alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. Ex abundantia enim cordis, os loquitur dicitur in Matth. Matth.12. Circa vocis ſonũ in locutione attendant, vt (prout tactum eſt alibi) ſit demiſſus pariter & ſuauis. Vitioſiſsimus planè Religioſo loquendi modus, ſi notabiliter ſuam in loquela communi vocem exaltet. Sufficiat ei, ꝙ proximè ſibi aſtantes poſsint loquentis intelligere verbum. Sapientis eſt, loqui ſuauiter & demiſſe. Nox autem amplioris vocis depreſsionem requirit. Nox eſt tempus ſilentij & quietis. In nocte maximè poſt completorium in alta vt prius verba erumpere ſilentij grauitate neglecta, ſecularium eſt, Religionis non curantium honeſtatem. Proinde honeſti fratres, vbicunq; fuerint, religioſè ſemper in quibus poterint, ac ſi eſſent in fratrum collegio, cum ſilẽtij ſui obſeruatione permanebunt.

De diſciplina comedendi inter ſeculares. Cap. 6.

PRecipuè decet, vt cum extraneis comedentes honeſtè ſe habeant, vt nec in cibo nec in modo comedendi vel mora, aut in alijs quæ diſconueniunt ſuper menſam, vt eſt verborum multiplicatio, aut exterior corporis vel habitus diſpoſitio, inhoneſta poſsint de irregularitate notari. Circa cibum attendant, ꝙ propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio iudicari non poſsint. Eccleſ.31. De primo ſapiens ait. Vtere quaſi homo frugi, his quæ tibi apponuntur, ne dum multum manducas, odio habearis. Vnde inter ſeculares non expedit, appoſitam ſemper portionem totam comedere, aut penitus euacuare ſcutellam, ne fortè id magis homines voracitati, quàm neceſsitati attribuant. Inter cætera, eſt habenda ſemper temperantia circa potum. Turpiſſimum eſt, ſi de nimia potatione notentur. Religionis qui vis inſignia præ ferens, meriboli nomen ignominioſè ſortitur, hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam huius vitij fugiẽdam cauere debent, ne poſt refectionem (etiam ſi vinum ſæpius offeratur) frequenter bibant, aut poſtquàm in cõmuni potatum eſt, ſeorſum ſine vrgente neceſsitate potum in priuato requirant, nec omnino ꝙ potus vbi dormitur remaneat patiantur: poſt cœnam nõ ſunt ad verba & pocula vigiliæ pertrahendæ. Vigilare ad ignem, ſitim prouocat, & bibitare cõpellit, granat corpus, exhaurit ſpiritum, tempus in verbis penè imperceptibili ſubductione conſumit, tempeſtiuè ad orationem ſurgere, officij debitũ deuotè vt expedit ſoluere non permittit. Et qui ſerò ſobrietatis non obſeruat ſententiã, manè frequenter ſuſpenditur à diuinis. Vſitatum eſt, hoſti homines ad prunas ſeducere. Ad prunas Dominum ſpreuit rex Ioachim, negauit Petrus, & ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas propter fructum vel interrogationes hominum blandiamur. Ad prunas Ioachim quidem audit ſermones Domini, ſed contemnit. Ad prunas Petrus de Chriſto interrogatus, offendit. O quoties eſt ſerotinis neceſſaria verbis correptio matutina, manè prædicant docti, ſerò contionantur indocti. Et in his omnibus, honeſtius alibi quàm ad ignem & pocula prędicatur. Si hominum inſtet deuotio pro exemplis, ſenioris intererit prouidere, vt narratione vna, paucis ve alijs ſi expediat verbis, inſtantiæ ſatisfiat. Verùtamen mutat interdum cauſa conſilium, nec lex imponitur vnctioni, vitanda tamen vigilia, quę occaſionem verbis, aut potationi miniſtrat. Qui vitiũ cauere deſiderat, vitij occaſionem præcaueat. Studeât ergo in cibo & potu ſobrietatẽ ſeruare, ſicut ſerui Dei & religioſè viuentes. Sicut omnes cupiditates carnis abſtinentia reſecantur, ita omnes virtutes edacitatis vitio deſtruuntur. Immundi ſpiritus ſe ibi inijciunt, vbi amplius vident cibum & potum. Circa ſecundum multum attendere ſibi debent, ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pinguia diligit, nunquàm in virtutum poſſeſsione ditabitur. Horum quidem permittitur vſus, abuſus & concupiſcentia prohibetur. Semper itaq; placeat ei, lautioribus parcere cibis. De groſsioribus cibis, & facili vel valde temperato potu, neceſsitati vtcunq; ſatis fieri poteſt, quamquàm & ipſa neceſsitas inter homines ſit arctanda. Qui de religione cenſetur, modeſtiam debet religionis habere, vt ſit in temperantia ſpeculum aliorum. Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus (inquit) Apoſtolus. 1. Cor. 4. Fœlix abſtinentia, quæ palato imperat delicato. Decet vas cœleſti gratiæ mancipatum, à ſeculi illecebris abſtinere. Non erubeſcant, aquam pro vino petere ſi habuerint, temperando, quin potius erubeſcere debent, ſi vinum biberint nimis fortè. Aquam requirere, & minus limphato vino, vel modicum ſemper pro bibentis neceſsitate apponere, Deo placet, proximum ædificat, religioſum honeſtat, animæ ſimul & corpori eſt ſalubre. Verùm quàm turpe ſit pauperibus hominibus, cibaria quærere lautiora, & appoſitis non eſſe contentos, de modo præparandi cibum diſponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum aliquem in ſpeciali laudare, vt de eiſdem amplius apponatur, aut ſuas inter extraneos medicinas oſtendere, quis ſanæ mentis ignorat? Modus quoque honeſtus eſt in comedendo habendus, vt non ardenter, aut cum nimia feſtinatione comedatur, vel aliàs indecenter. Moram in menſa facere, religioſum non eſt. Caueant ne alijs à comeſtione ceſſantibus, ipſi comedendo vel loquendo menſam detineant, cum non ſit hominum, ſed magis pecudum ſuper menſam ruminando diutius immorari. Poſſunt tamen qui neceſſe habent, cautè cum modeſtia ſibi in principio menſæ alijs communiter comedentibus prouidere. Ad hoc vbique (vt ait ſanctus) frenanda eſt lingua præceps, maximè in conuiuio, ne ſcilicet ad loquendum ſuperfluè vel indiſcretè laxetur. Taciturnitas (ait Hugo) inter epulas idcirco neceſſaria eſt, quoniam lingua quæ omni tempore ad peccatũ prona labitur, periculoſius tamen cũ per crapulam inflãmata fuerit, ad loquendum relaxatur. Diſcretionem in verbis eadem ibi ratio perſuadet. Super menſam autem cum ſocio loqui, aut coram illiteratis, latinis ibidem vel alibi verbis vti, dominum quoque domus vel alios quoſcunq;, ad comedendum vel bibendũ frequentius inuitare non decet. Subit animo ꝙ quædam matrona cuidã eam frequẽtet inuitanti, dixiſſe fertur. Fuiſti ne (inquit) aſinarius ruralium, & imperitorum, qui ſępe aſinos prouocare nouiſſent: eſſe proprium inſinuans, his qui inuitationes perſonis diſcretionem habentibus inculcare ſolent. Oportet etiã diſciplinam in corporis & habitus diſpoſitione ſeruare vt comedentes ſe non appodient ſuper menſam, vel accubitando, vel alio quocũq; modo inordinato ſe gerant. Dum comedunt, caput in capucio nulla ratione profundent, ſed aperta comedant facie. Cæterum religioſos & pauperes de menſa aliena viuentes, de portione ſibi appoſita encenia familiæ faciendo, patris familiàs in domo gerere vices, canes vel murilegos de menſa paſcere benedicta, à quo nonnulli etiam abſtinent ſæculares, non congruit. Principalis hucuſque inciſio, nihil his notæ impingens, qui ſub inſtitutionibus alijs militant, aut pro diuerſis locis & diuerſitate cauſarum diuerſa ordinant inſtituta. Honeſta quidem & ſancta omnis traditio, quę per prudentiam ſeniorum in timore Dei communiter traditur, communiter obſeruatur, profectò ex communi ſurgit inſtitutione religio, honeſtas ex ordinatione cauſatur. Omne ordinatum, decorum eſſe neceſſe eſt.

Speculi diſciplinæ ſecundæ partis principalis, quæ eſt de generali exhortatione, Particula prima.

PRincipali huius opuſculi particula expedita, ſecundaria hæc pauca epilogat, & ſupplet quædam, vt qualiter noui Chriſti diſcipuli ad Deum, ad ſe, ad proximum, & ad res etiam quas aliquando ſeruando ſeruare vel tractare contingit, ſe habeant: quibus diſcerentiarum iudicijs de ſua conuerſione diſcernãt, qualiter denique ipſi ad profeſsionem receptis, ſe gerere debeant, vel breuiter in aliquibus inſtruantur.

De ordinatione reſpectu Dei. Cap. 1.

ANte omnia, cor ſuum per puram cõfeſsionem mundatum, dignum Deo habitaculum pręparent, illud excolãt, illud exornent, nihil ibi ſordidum vel oſcurum, nihil ibi vel ad horã reſidere quod dilecti ſui oculos offendere valeat patiantur. Tentationes & cogitationes malas, humiliter & purè confiteri non differant, vereтur hoſtis conſilium ſuum ingerere non celanti, prouidendum eſt eis, vt qui iam ſunt superni regis milites annotati, ſecum omnino firment & ſtatuant, ſe vſque in finem ei fideliter ſeruituros, nec vllis ab eo tentationibus, tribulationibus, & anguſtijs deinceps receſſuros. Iuraui (ait propheta) & ſtatui, cu-
Pſal. 18. ſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Religionem ſanctã ad quã eos Dominus ſua miſeratione vocauit, feruentiſsimo ac fideliſsimo ſtudeant amore diligere, & ei tanquam ſpecioſiſsimæ ac Deo dilectiſsimæ ſponſę, fide inuiolabili adhærere. Quęcunque ſibi ſiue proſpera ſiue aduerſa contingerint, Deum ſemper deuotis offerant laudibus, vt ſiue ceſpitent, ſiue cadant, ſiue aliam quãcunque moleſtiam, ſiue læſionẽ incurrant, ſemper in ipſorũ ore reſonet diuina laus, ſemper vel benedictus De⁹, vel Aue Maria, vel aliquod quod ad laudem Dei pertineat dicant. Et hoc in conſuetudinem ducere ſtudeant nulla vnquam negligentiã omittendum. Quicquid ſpecioſitatis vel delectabilitatis in creaturis inuenerit, quicquid circa ſtatum humanæ conditionis vel diſpoſitionis acciderit, totum ſemper aſſumant in materiam laudis Dei, & de omnibus quæ occurrerint, deuotè ſtudeant cogitare. In ipſo ſuarum omnium operationum initio Dominum inuocare, & ſuam ad ipſum intentionem dirigere aſſueſcant. Inſtẽt orationi feruenter, quę nouam in horto Domini plantulam fouet, prouehit, & confirmat. Diſcant ergo vna ſaltem diei vel noctis hora, tempus & ocium vendicare, quando ad ſe reuerſi menuíſque cubiculum introgreſsi, orent in abſcondito patrem ſuum, quando in corde contrito & humiliato vniuerſorum Domino familiariter aſtent. Mane autem aſtabat propheta Domino, quia qui mane vigilauerit ad Deum, inuenit eum. Surripienda erit carni, & ſi fortè non ſemper, ſæpe tamen, ſomni requies matutini, cum illa hora Chriſtus reſurrexerit, tũc eſt tempus allidendis ad petram paruulis, mortificandæ carni & recreando ſpiritui oportunum. Tunc ſpirituales auiculæ dulcem Deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis oportunitates quę occurrunt, minimè negligendę ſunt. Poſt horas canonicas non ſtatim oratorium exeant, ſed in oratione aliquantulum ſubſiſtentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent, an tepidè vel feruenter, defectus ſi quos ibi commiſerint tunc emendent, gratiæq; deuotionis ſe offerant infundendæ, quam ſi Dominus dederit, non repellant. Hoc autẽ in omni oratione obſeruent, vt quod orãtes dicunt, ex animo ſemper dicant. Non vocibus, ſed rebus agitur apud Deum. Porrò qui ad orationem eſt negligens, ſuæ nimirum ingratitudinis & tepiditatis eſt teſtis. Fruſtra profectus virtutũ ſine oratione ſperatur. Ad ea quę ad cultum Dei pertinent magno corde & prõpto corpore accingãtur. Ad diuinum officiũ audito ſigno, ſtatim omnibus occupationibus omiſsis accelerent. Si in lectis fuerint, ſtatim ſurgant, nec vltimũ aliquatenus ſignũ expectent. Oratione aliqua vtiliter præuenitur officiũ. Qui ſic ex ſtudio præuenit, in benedictionibus meretur dulcedinis, maioris deuotionis & gratię ad ipſius executionẽ pręueniri. Eccleſiã intraturi, manus ſi neceſſe habuerint lauent. Veſtes maximè in die religioſè cõponant, ne irreuerẽter aut indecenter introeant aulã Dei. In Eccleſia Deo pſallentes, creatorem ſuum totis viribus cum reuerentia debita laudent. Officium ſuum in coro & extrà non perſunctoriè quidem, aſininis (vt dicitur) labijs ſed deuotè ſemper & integrè dicere ſtudeant, nec aliã ei occupationem admiſceant. Ceſſent manus, oculorum euagatio reprimatur, vt mens ab exteriori cura penitus libera, ſoli valeat Deo vacare, Dies vel hora quæ negligenter officiata pertranſierit, nequaquam vlterius poterit reuocari, cum temporis ſequẽtis officium, ſuam nihilominus diligentiam & deuotionem requirat. Nec ſibi de gratuitis orationibus blandiãtur, ſic circa neceſſarias quę primo loco habendæ ſunt, deſidioſi extiterint. Denique (iuxtà ſancti verbum) purè ſemper ac ſtrẽnuè debent laudibus diuinis intendere. Purè quidem, vt dum pſallunt nihil aliud cogitent, quàm quod pſallunt. Strennuè verò, vt ſicut reuerenter, ita & alacriter Deo aſsiſtant, non pigri, nõ ſomnolenti, non oſsitantes, non parcentes vocibus, non pręſcindentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis & remiſsis vocibus, muliebre quiddam, blanda verba de nare ſonantes, ſed virili (vt dignum eſt) ſonitu & affectu ſpiritus verba depromentes. Reuerentiam in officio, honeſta corporis diſpoſitio, quæ mentis deuotionem non mediocriter promouet atteſtatur. In choro non ſtẽt in ſtallis ſuis molliter, aut quaſi fractis renibus reſoluti. Quando poſt pſalmum vel hymnum, ſanctæ Trinitati reuerentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc.n. tardius ſurgere, ſegniter ac certè deformiter inclinare, vt quando corpore quidem demiſſo ſufficienter, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erraticè circumlatis, imperfectè quoq; ad memoriam Trinitatis inclinationis venerationem exoluere, quaſi ſit honoris differentia in perſonis, irreuerentiæ arguit & temporis. Etiam extrà chorum ſtent ad officium, præterquàm ad lectiones, & officium mortuorum, ſpecialiter tamen lectionibus planè dictis, de domina tantum exceptis, irreuerentes & pigros ſe nouerint, ſi debitas Deo laudes ſedendo vel iacendo exoluant, niſi neceſsitas euidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, & ſi non vacat continuè dum illud dicunt ab itineratione quieſcere, ſaltem ad collectam præcedentium collectiuam, quando omnino tota eſt in Deum intentio colligenda, in vno ſiſtant loco, & ſi tẽpus exegerit, & locus premiſerit, cum reuerentia genuflectant, vt in oratione communi totum officium venerentur. Diſpoſitio corporalis honeſta, deuotionis prouocat affectum & deſignat. Non fruſtra ſanctus Martinus oculis ac manibus in cœlũ ſemper intentus, oraſſe deſcribitur. Intrinſecis motibus geſtus exterior atteſtatur. Quàmuis extra conuentum conuentualis in omnibus diſciplinæ nõ ſeruetur diſtrictio, in omnibus tamen religioſi operibus, religionis debet veſtigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honeſtè diſponere, ad collectã & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in proſequendo ſeruare, occupationem, & interruptionem vitare. Ad miſſas poſtpoſitis omnibus, tantò maiori promptitudine ac deuotione miniſtrent, quantò Deo ibi familiarius ſeruitur

Calicem

Calicem & corporalia ſi tetigerint, reuerenter & mundiſsimè tractent, manuſq; poſt tactum huiuſmodi, antequam apponant communibus, lauent. Corpus dominicum recepturi, ante (vt decet) amplioris confeſsionis orationis, & tam à cibis quam verbis temperantiæ ſtudio, acceptum Deo ſatagant hoſpitium præparare. Infuſam autem obtanti hoſpitis gratiam, reuerentiam in gratiarum actione attendant. Nõ minor eſt virtus quã quærere, parta tueri.

De ordinatione reſpectu ſui. Cap. 2.

CAeterùm feruorem ſanctum & quandã debent magnanimitatẽ aſſumere, vt ad virtutum exercitia ſtrenui, ac deuoti, opera bona frequenter ſupererogare contendant. Tunc.n. vitia fideliter extirpata diſcedunt, ſi virtutibus cedant, alioquin væh ſi cedũt ad tempus eiecta. Nam redeunt, niſi virtutes in locis vitiorum quæ fuerunt depulſa ſucceſſerint. Non multũ proderit omnia reliquiſſe, niſi virtutum paſsibus tota Chriſtum intentione ſequamur. Quid iuuat expeditũ eſſe ad curſum, nec currere? exiſſe ad opus, & operis obliuiſci? Non intrantibus vineã, ſed operantibus merces datur. Et cum in vſu virtutum omnium perfecti eſſe non valent, in aliqua ſaltem ſe ſtudeant ſpecialiter exercere, & illam quanta poſſunt perfectione obſeruare. Feruorem nouitiorũ nõ decent illę miſericordes in ſeipſis diſcretiones, & diſcretionum diſpẽſationes faciles, quia indulgentiæ ſuo iudicio non ſunt admittendę nec tamen recuſandæ ſunt alieno. A ſeipſo in ſeipſum rigida debet eſſe cenſura, & diſtricta ſeueritas. Ad regentem vel conſulentem lenis & obediens in omnibus humilitas, ſi alterum deſit, vel in deſide & tepido non ſpero curſus perſeuerantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, ſicut alij vitiorum. Non tamen in principio ardua ſiue multa præſumant. Nec ſine licentia aliquid notabile attentent, ſed à minoribus virtutibus paulatim ad maiores conſcendant. Hęreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſsimo benedictione carebit. Communem ordinis obſeruantiã ſequantur, perfectioni in ſilentio & in alijs inſtitutis plenius obtinendis inſiſtant, à qua nec exemplari leuium, vel negligentium aliquorũ diſſolutione diuertant. Optima religioſi perfectio, perfectè communia quæq; conuentualia ſeruare. Porrò hic religionẽ offendit, qui religionis violat inſtituta. Turpis omnis pars, vniuerſo ſuo non congruens. Cauet vir conſtans & honeſtus, ne conſuetudinum ordinis temerarius violator exiſtat, aliàs in victu & moribus nouitatis nota, & ſingularitatis erit diuerſitas fugienda. Ante omnia caueãt, ne pro in choato iam bono ſubrepat ſuperbia, vt ſe alijs præferãt, & ſe aliquid eſſe putent. Perit omne quod agitur, ſi nõ ſolicitè in humilitate cuſtotur. Exteriorem geſtuum diſciplinam non negligant. Diſciplina ceruicẽ ſubmittit, deponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram ſedat, format inceſſum. Sit ergo aſpectus verecundus et ſimplex, riſus ſine cachinno, vox ſine clamore & inceſſus ſine tumultu. Erecto vel diſcooperto paſsim capite, manibus diſſolutis, vel habitu non incedant. Si eis grata quædam nõ ſcurillitas ſeu curioſa vrbanitas, quibus ſancta quædam ruſticitas bene ſedet, ſalua ſemper modeſtia honeſtatis. Sint ad loquendum tardi, & in voce demiſsi, & in congregationis aut ſeniorum præſentia, vix niſi pro præſenti neceſsitate, vel interrogati loquantur. Non ſint diſputatores, nec facilè de auditis (præſertim ſeniore pręſente) ſententient. Stulti ſicut ſunt in ſenſu leues, ita & in verbo præcipites. Infra tempus probationis, cum extraneis ſiue religioſi ſiue alij fuerint, abſque licentia, & dato ſibi ſocio non loquantur. Religionis initium, eſt linguæ frenum. Siquis putat ſe religioſum eſſe non refrenans linguam ſuam, huius vana eſt religio. Rem aliquam licèt paruam ſicut acũ, ſiue aliud, occultè, hoc eſt ſine licentia, recipere vel habere, quaſi furtum abhorreant. Superfluitatẽ in cibis & veſtibus, & in alijs quibuſcunq; conſtanter deſpiciant. Paupertatẽ & parcitatem quãdam in omnibus quę ad corpus pertinent amplexantes. Vitioſæ conſuetudini viriliter & ferventer reſiſtant, nec eam in his quæ gulæ vitium ſapiunt, ſuccreſcere patiantur. Extrà communem refectionem ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipſa neceſsitas. Sępè quod neceſsitatis eſſe videtur, eſt vinj. Vltra duas vices in die, puerorum, ſeu pecudũ more comedere, potum extra ordinariè frequẽtare, religionis temperantiam, & decorem euidenter offendit. Quæ rogo religio, quę paupertas, ſi mox vt eſuris, mox vt ſitis volito pares, facias appetitum, nec eum vſq; ad ſtatutam horam ſcias compeſcere? Si quando tamen extra horam exactus neceſsitate quis bibit, ſedendo & ſocio præſente id faciat. Nõ decet vt ſtando ſine teſte bibas. Si plures fuerint, omnes dum bibitur ſileant. Statimque vt biberint, ſurgant cum aliqua laude Dei. Reprahenſibilis admodum confabulatio, vel mora ſuperflua iuxtà potum. Nunquam ocio torpeant, ſed ſemper aut lectioni, aut orationi, vel officio addiſcendo, vt alijs non quæ ipſi elegerint, ſed quæ iuncta fuerint facienda intendant. Spiritum tamen deuotionis, exteriores non exhauriant actiones. Deuotus frater nunquam totus comedat, totus dormiat, aut totus in exterioribus occupetur. Sed ſiue comedat ſiue aliud faciat, ſanctum in animo aliquid ſemper voluat, vnde ſpiritus recreetur. In ſomnum quoque iturus, ſemper aliquid in memoria ſecum deferat, in quo placidè quidẽ obdormiat quod nonnunquam iuuat ſomniare, & vigilantem excipiẽs in ſtatum heſternæ intentionis reſtituat. Lectum intraturus, pro diurnis offenſis orationẽ ſemper aliquam faciat, veniam petat, pectus percutiat, crucisque munitus ſignaculo, ſuum Deo ſpiritum humiliter recommendet, qui à ſomno ſurgens, cũ aliquanta ſe denuò laude conſignet. Quòd ſi fortè eum luxuriæ pompa concuſſerit, recordetur dilectum ſuum poſitũ ſuper lectum doloris, & vniuerſum ſtratũ eius in carnis infirmitate verſatum: hæc dicens in corde ſuo, Dominus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo? Sicque inuocato nomine Saluatoris, & geminando ſæpius nomen ſalutis, ceſſabit quaſſatio.

De ordinatione circa proximum. Cap. 3.

AD hæc qualiter ſe habere ad proximũ debeat, Hugo docet. Superioribus (inquit) obedientiã timorem, obſequiũ, & venerationem exhibere debemus, cum æqualibus pacem, & concordiã cuſtodire, inuicem obſequio, beneficio, & honore præuenire. In omni actione & verbo, ſuperiorem eis locũ tribuere, & ſi quando fortaſsis in aliquo negocio præire eos cogantur, cũ omni humilitate & reuerentia, quę facienda ſunt non percipere, ſed demoſtrare, & ſi eos præcedere contingat, cum alacritate & deuotione quaſi ex neceſsitate ſubiecti obedire. Inferioribus ſemper beneficium & auxilium impendere, venerationem nõ exigere, ſocietatem, atque æqualitatem amare. Maioribus (ait Hiero.) debemus per timorem ſubdi, ęqualibus per charitatem obſequi, minoribus per æqualitatẽ ſociari ſeu coequari. Igitur deuoti fratres ſeniores ſuos 1.Teſ.5. reuereantur vt dominos, diligant vt parentes. Qui pręſunt in Domino, ſunt (ſecũdum Apoſtolũ) amplius in charitate habendi. Sanè (iuxtà Hugonem) reuerentia ſine amore, ſeruilis eſt, & amor ſine reuerentia, puerilis iudicari debet, proptereà docet ſanctus Bernardus, vt tranſeunte maiore, minor ſurgat, & det ei locum ſedendi

dendi. Non pręſumat (inquit) iunior conſedere, niſi præcipiat ei ſenior ſuus. Prior hic ponit conuerſio vel gradus officij ſeniorem, quãquàm & ætas ſit iuxta legem Domini honorando, ſic enim ſcriptum eſt. Corã Leuir. 29. cano capite conſurges, & honora perſonam ſenis. Diſcretio tamen cautè pro loco & tempore, ac ſine reuerentiæ congruę detrimento, venerationem modificat. Habendus eſt modus in omnibus, nec vitioſam quidem ſuperſtitionem admittens, nec ſuperſtitionis cuiuſdã prætextu, humilitatis, aut morum ſanctionem euacuans, Obedientię ſe totos ſubijciãt. Sit homo interior totus Deo, ſit exterior totus prælato ſubiectus. Quicquid ſuperior eis vel præpoſitus, vel inſtructor iniunxerit, quaſi diuinitus imperatũ, ſtatim vt veri obedientię filij deuotè adimpleant, quicquid ſtatuerit immobiliter ſeruent, ſcienterq; aliquid tranſgredi ſacrilegium putent. Credant ſalutare, quicquid ille præceperit. Perfecta obedientia eſt in incipiente maximè indiſcreta, id eſt, non diſcernere quid vel quare pręcipiatur, ſed tãtum ad hoc niti, vt fideliter & humiliter fiat quod à maiore pręcipitur. Nouitium prudentem, incipientem, & ſapientem, in cella diu poſſe conſiſtere eſt impoſsibile, & in congregatione durare. Stultus fiat, vt ſit ſapiens. Securè per omnia obeditur, vbi contra Deum nihil præcipitur. Diſcant ergo voluntates proprias frangere, alienoque iudicio & imperio ambulare. Nulla ars (ait Hiero.) abſque magiſtro diſcitur. Ad illud (inquit) tendit oratio, vt tuo doceã te arbitrio nõ viuendũ, ſed viuere debere in monaſterio, ſub vnius diſciplina patris conſortio multorum, vt ab alio diſcas humilitatẽ, ab alio patiantiam, hic te ſilentium doceat, ille manſuetudinem. Non facias quod vis, ſubijciaris cui non vis. Laſſus ad ſtratum venias, ambulanſq; dormites, nec dum expleto ſomno ſurgere compellaris. Nihil abſque inſtructoris, conſcientia faciant, vel quocunque eant, cui ab alijs & iam ſuperioribus demandata ſibi ſignificent. In quibus ſufficit ipſe, ſemper eius licentia ſint contenti, pro his quæ inferioris ſunt, non paſsim recurritur ad maiorẽ. Fratres omnes, & ſe inuicem honore & obſequio pręuenire, & eorum defectum in officijs humilioribus implere contendant. Seniores fratres verſiculos dicere, de lumine ſeruire, librum ad officiũ tenere, vel huiuſmodi humilia in choro, & extra, quantum in ſe fuerit nõ permittant. Omnibus ſe ſubijciẽtes humiliter propter Deũ, non quòd ſibi vtile putent, ſed quod alijs amplexantes omnibus libenter obedieant, omnibus ſatisfaciant prout poſſunt vt in omnibus quibus vtitur tranſitoria neceſsitas, ſupereminеat quæ permanet charitas. Quicquid agunt fideliſsimè cum diligentia faciant, & tanquã Deo non quaſi hominibus ſeruientes non æſtiment alios fratres qui diutius in ordine laborauerunt, ſecum ex æquo laboribus occupandos, præſertim cum de ſe humiliter ſentientes, piè debeant credere, ꝙ ſancti viri plus Deo placeant quieſcentes, quam ipſi quantumlibet laborantes. Erubeſcant ſe neſcire, quod in obſequijs religioſo eſt ſciendum. Quod neſciunt, ſtatim exercitio magiſtrante addiſcant. Sint præcipuè ad ſeruiendum communitati promptiſsimi. Si lumen in Eccleſia vel in officinis, aut aqua in fratrum lauatorio deſit, continuò de his & ſimilibus neceſsitati prouideant. Ad obſequium aduenientium fratrum, qui ſicut Angeli, immò ſicut Chriſtus in eis veniens ſunt ſuſcipiendi, eum omni deuotione feſtinent. Et quia fratribus hoſpitibus, ſecundum ꝙ religionis honeſtas & conſuetudo requirit, prius orandum eſt, quam fratribus ſocientur in pace, quam citò ab oratione ſurrexerint ad eorũ deoſculandas manus, maximè ſi fuerint ſacerdotes, deuotè occurant, & humiliter genuflectant, nullũ fratrem proprio appellent nomine, nec niſi fuerit patriæ conſuetudo tuizent. Nulli prorſus quantum in eis eſt, materiam preſtent moleſtię alicuius, ſed omnia quæ neceſſaria & vtilia æſtimant, bono pietatis & charitatis cõponãt. Quid pace honeſtius? quid vnitate iucũdius? aut commodius ſocialitati? quid charitati melius, aut precioſius inuenitur? Glorioſiſsimum quidem, & potiſsimum liberalis animæ & conſcientiæ bonæ iudicium, pacem proximi cuſtodire. Omnem (quantum poſsibil eſt) fratrum ſcandali occaſionem vitare, verecundari ſi ſocium vel per ſubreptionem offendis. Si quem aduerſum ſe fratrem motũ vel leuiter ſenſerint, quieſcere neſciant, quouſq; ipſum humili ſtuduerint ſatisfactione placare. Ad extraneos ſi quando procedunt, in verbis eorum, inceſſu, & habitu, modeſtia fulgeat diſciplinę, breuiter & pauca loquãtur, caput decenter operiant, manus abſcondant, mulieris omnino quantumlibet propinquæ oſculum, & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro perſonis quę in domo vel in via fratrum ſe orationibus recomendant, ſtatim poſt earum abſceſſum, orationẽ faciant ſpecialẽ. Defunctis fratribus audito eorum tranſitum, quam citius poſſunt ſubueniant, & debitum ſaltem obſequium ſoluere nulla occaſione poſtponant. Talia ſiquidem, non abſque pertimeſcendæ offenſæ periculo negliguntur.

De rerum cuſtodia. Cap. 4.

RES quas tenent præcipuè libros, mundè teneant & honeſtè. A tactu libri nudam cohibeant manũ, quæ licèt munda, tamen quia poroſa, ipſum facilè inficit & deturpat. Turpè eſt nudos paginarum marginibus imprimere digitos, vel ipſos, vel certè lanternam ſuper librum legendo deducere. Semper pannus ſi adſit digito ſupponatur, alioquin ita cautè tangant & leniter, vt tangentes quaſi non tangere videantur, librum ſuperfluè apertum non teneant, vel incautè relinquant. Firmacula libro paululũ ſtricto ſine violentia laxent & apponant, violentiam ſonitus probat. Indignus eſt libro, qui negligit cuſtodire. Solent incurij quidam libros digitis, & veſtes ſaltẽ in manicis mũdè ſeruandas, ſordibus, & pulueribus, vel rebus quas tractant, penè indifferenter exponere, ipſas verò extremæ frequenter vtilitati expoſitas, vix valent à ſociorũ cibo, vix ab altari, vix etiã ab ipſis calicis mappulis prohibere. Qui ipſis placere ſordibus cupiunt, cuſtodię curam, curioſitatis condemnant infamia, ſuæque vitium incuriæ, virtutis ſpecie colorare nituntur. Grauia hæc homini erudito, qui munditia gaudet, honeſtatis pulchritudine delectatur.

De profectu & defectu nouitiorum, ſiue de differentia conuerſorum. Cap. 5.

ACcedit hic neophytorum conuerſio, differens intuenda. Sunt enim quidam t[illegible]abiles, ſimplices, deuoti, timoroſi, qui nihil ſibi Chriſto charius ęſtimantes, voluntates proprias ei ſacrificant, voluntariè prompti, ad nutum nutu citius obedire, ad difficilia quælibet propter Chriſtum æquanimiter perferanda parati, ſuæ quoque integritatis ſoliciti, cor ſuum per puram confeſsionem, & aſsiduam orationem mundare non negligunt. Sunt in exteriori conuerſatione diſciplinati & humiles, ſtudent ſe in omnibus officioſos & amabiles exhibere. Siquidem ſtudere propter Deum amari, charitati ſeruire eſt. Hi verò ſunt altiſsimi filij, fideles ſanctæ religionis propagines, fratrum lætitia, conſociorum ſolatium, ſui gloria inſtructoris. Nam gloria patris, eſt filius ſapiens. Sunt & alij duræ ceruicis, diſciplinæ manſueſcere neſcientes, tepidi, curioſi, ſuperbi: qui quam ſuauis eſt Dominus non guſtantes, ſæculari dumtaxat depoſito habitu, non affe

ctu, adhuc

ctn, adhuc in moribus, in verbis, in geſtibus, & pro-
priarum pertinacia voluntatum ſæculo fidem ſeruant,
vt monſtro mirabilius ſub religioſa veſte hominem vi
deas ſęcularē. Hi ſunt filij diſſidentiæ, adulterina plan-
tatio, fructus inutiles, & acerbi, ſociorum onus & ſcan
Eccl.22. dalum, ſui afflictio & cōfuſio inſtructoris. Iuxtà illud.
Ita patris filius ſtultus, & confuſio patris de filio indi-
ſciplinato. Ponenda ſunt pauca, torporis, & curioſita-
tis, & ſuperbię prædictorum indicia, vt cognita deui-
tentur. Cautior in bonis ambulas, ſi & mala nō lateant.
Tepidus in conuerſatione, ocioſa verba, & vanas co-
gitationes, noxias eſſe non conſpicit. Vitatis grandibus
reliqua omnia vix reputat imputanda. Hebetari cordis
ipſe ad conſcientiam de offenſis, vt timoris filialis igna
rus, timoratos & conſcientiæ puritatē amantes, fatuos
& ſuperſtitioſos ſęntentiat. Quòd ſi à torpore mentis
euigilauerit, ea quæ leuia exiſtimabat, quaſi horrenda
atque attocia pertimeſcit. Vacuus gratia & tepidus,
quod eſt gratię, ſeu minus neceſſariæ tētationis, quod
diſciplinæ, quod morum, quod virtutis perfectio con-
ciliat, negligens illud difficile vel certè ſuperfluum ar-
bitratur, ægrè doctrinam ad talia patitur. Doctorē ni-
mis perfectum, ironica irriſione pronuncians. Nempe
ſtultus ſui patris diſciplinam irridet, vt pateat quod iu-
xtà ſapientem dicitur. Compedes in pedibus ſtulto do
Eccl.21. ctrina. Animalis homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiri-
Tepidi proprietates. tus Dei. Tepidus, in conuerſatione remiſſus, publicos
mores, & doctores monita negligit, ea quæ Dei ſunt
languide operatur, ſi quod inchoat bonum, vix perfi-
cit, tardè ad diuinum officium, & quęque conuentua-
lia occurrit, ocio gaudet, labore vel modico læditur, &
facilè ſe infirmum vel ad modicum ſe fatigatum prætē
dit, ſed & amore priuato ſe diligens, quæ carnis ſunt ſa
pit, & proſequitur ex affectu. Aliorum quoque defe-
ctibus non virtutibus hęrens, ſi quid minus vel negli-
genter actum inſpexerit, illud in exemplum ad ſuæ ve
lamen tepeditatis aſſumit. Ficta ei & indeuota confeſ-
ſio, tara & breuis compunctio, inſipida & ſine inten-
tione oratio, in circūſpecta & ſine ædificatione lectio,
obedientia motoſa & ſine deuotionis affectu, vix ali-
qualis impletio. Multos. n. remiſſa conuerſatio in pri-
ſtinos errores reducit, ac viuēdi torpore reſoluit, vt nō
nunquam ex ore Domini euomantur. Curioſus nō cu
Curioſi proprietates. randa curat, neceſſaria negligit, & ſui oblitus, aliena con
ſiderat, notat & explorat. Si quod inſonuerit verbum,
anhelat ſolicitus ad ſciendum, & honęſtate poſtpoſita
id ab inuitis, & celare forſan volentibus, inuerecundè
requirit, locis ſibi nō conceſsis, congregationi, & col-
locutioonibus fratrum ſe ingerit non vocatus. Cum eū
abeſſe putaueris, adeſt impudēs lateri, adeſt auri, vt nec
ſecretū valeas occultarę ſermonē. Obſeruat angulos,
vagis circumſpicit oculis, hæret ad ſingula quæ occur-
runt. Communes obſidet tranſitus, ſuperuenientium
& forenſium gaudet occurſu, rumoribus & ſæculari-
bus verbis hauriēdis & referēdis intēdit. Res ſibi nō de
putatas curioſè reuoluerę nō quieſcit, literas etiā alie-
nas ſi caſu apertas, inueniat, inſpicere non veretur, quas
tamen licèt apertas vbi libet inuentas, vix aliquis niſi
ſuperior licitè inſpicit vel alijs inſpiciēdas exponit. Re
rum quoque apparatus, cura ſuperflua, curioſitatis vi-
tium clamat. Signa verò ſuperbiæ ſanctus Proſper enu
merans, hos (inquit) dolendos enuncio, quos iā conuer
ſos ſuperbia occultè captiuat. Hi ait ſeniorum ſuorū
non obſeruant imperata, ſed iudicant de ſuis negligen
tijs, obiurgati aut rebellant inſolenter, aut murmurant.
Simplicitatem ſpiritualium fratrum irridenter exagi-
tant, præferri ſe etiam melioribus impudēter affectāt.
Obſequia delata faſtidiunt, negata pertinaciter quęrūt.
Natales moribus anteponunt, minores ſuos elati deſpi
ciunt, conferri ſibi aliquos poſſe non credunt. Nō ſer-
uant in obſequio reuerentiam, in ſermone modeſtiā,
in moribus diſciplinē, habent in intentione pertinaciā,
in corde duritiam, in ſermocinatione iactantiam. Sunt
in humilitate fallaces, in locutione mordaces, ſubie-
ctionis impatientes, temerarij in audiendo, clamoro-
ſi in loquendo, faſtidoſi in aduertendo, præſumptuoſi
in docendo, effrenati defformiter in cachinando: hæc
ſunt inſert ſuperbiæ graſſantis indicia. Superbus ſe ad
omnes propriæ voluntatis impulſus accommodat, nec
ſe alijs, ſed alios ſibi applicare contendit, facilè ſibi fie-
ri contumeliā iudicat, ad quam irrogandam eſt validus
ad toletandum infirmus. Et ſe grande aliquid eſſe pu-
tans, deferre ſocijs dedignatur, legibus ſubdi, & culpā
recognoſcere propriam erubeſcit. Et licèt iuxtà ordi-
nis mores ſe regerę neſciat, in ſuis oculis tamen ſapiens
& perfectus, ad aliorum inſtructionem ſuæ præſertim
opinioni contrariam ſtomachatur, repræhenſus offen
ditur, nunc cauſam vt inſufficientē vel friuolam, nunc,
monitoris modū calūnias, vt ſi perſuadere aliquid velis
modus artem, aut monitio ſtudium exigat, quo allega
tionum oblitus ſpinis ſicut ericius, vel irrefragabili rō-
ne, vel auctoritate non dubia capiatur. Fit igitur ad ob
temperandum difficilis, & ad correctionē impatiens,
adeò interdum vt ſe diſcipulum abnuens, ipſum etiam
deputatum ſibi refugiat inſtructorem. Hæc omnia ſer-
ui Dei quaſi peſtem mortiferam deteſtantes, perfectè
ad Dominum conuertantur, iuxtà illud Deuter. Perfe Deut.18.
ctus eris, & ſine macula cum Domino Deo tuo, Væ
(inquit ſapiens) duplici corde, & peccatori terram in- Eccl.2.
gredienti duabus vijs. Siquis verò ſufficienter expecta
tus & monitus, mores corrigere ac religionis formam
induere negligit, præſertim ſi rebellis aut contentio-
ſus extiterit, non eſt proficientium numero aggregan
dus. Infidelis ſi de cedit, diſcedat, ne vna ouis morbida
contagione mortifera totum grege contaminet, per-
uerſus & inſolens in onus religionis, & diſſolutionem
admittitur.

De nouiter profeſsis in ordine. Cap. 6.

AD profeſsionem admiſsis, ſit quam maximè cu
ra ne defluant, perfecti quique magna ſe diſcre
tionis ſubtilitate conſpiciūt, ne ad deteriora vn
quam vel in opere, vel in cogitatione dilabantur. Si cu
rare parua negligimus, ſenſibiliter ſeducti, audēter etiā
maiora perpetramus, ſuſceptam etiam examinis tem-
pore diſciplinam prudens non abijcit, immò nec ſuum
continuò quaſi iam ſibi ſufficiens deſerit inſtructorē.
Eget ractore nouitius, eget nouus directore profeſſus.
Vanus & fictus, vt inſtructoris curam euaſerit inſole-
ſcit, aſſumit cornua, fit prę ſumptuoſus & audax, & qua
ſi vacca laſciuiens à prima informatione declinat. Ceſ-
ſat orō, tepet deuotio, confeſsio peccatorum neligitur,
vt putes eum aut ſui oblitum, aut non habere peccatū:
facit quidem dilata confeſsio, vt negligens mundus ap-
pareat licèt non exiſtat, dum culpas abſorbet, obliuio
abſoluit. Multiplicantur dum nō curantur offenſę mul
tiplicatę ne diſcernantur & corrigātur impediunt. Mul
titudo peccatorum impedit ne videantur. Vndè piger
tunc eſt maximè vitioſus, cum vitia non agnoſcit. Sic
filia fatua in deminoratione erit. Iuſtorum autem ſemi Eccl.22.
ta, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſq; ad perfe Prou.4.
ctam diem. Profeſsi ergo profiteantur profectum, præ
ſumptionem præſcribant dabit ad hoc humilitatis &
paupertatis conſtantia perſeuerans affectum, & cura-
rum abiectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quę
complectitur omnia conſiderationis attentio. Sum-
ma religioſi virtus humilitas, quæ ipſum curat, perficit
& conſeruat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfe-
ctio, aut acquiritur, aut ſeruatur, virtutum ſiquidē bo-
num quuddam, aç ſtabile fundamētum humilitas. Nē-
pè ſi nu-

pè ſi nutet illa virtutum aggregatio, nõeſt niſi ruina. & quoniam ad humilitatem humiliatio via eſt, non erubeſcant humilia, nec humilitatis officia facilè reſpuant ac impoſita recommendent. Omnis ab eis preſumptionis audacia præſcribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant, ſemper eorum reſpectu ſe iuniores & nouitios reputetur. Ad exteriora, vel honoris alicuius officia prouehi non affectent. Multos propera nimis promotio, à virtutum iam profectu per vitium elationis deiecit. Qui mundum deſerunt (ait ſanctus) ad exteriora officia vehi non debent, niſi per humilitatẽ diutius in eiuſdem mundi contemptu ſolidentur. Et quia nouorum & iuniorum tentatio ſolet eſſe facilè ſuperbire, neſcire modum humilitatis ſeruare, & ſi fortè in aliquo præſint, officij metas excedere, ac de minimis grandia iactitare, attendant ſibi ſuper his vigilanter. Non poteſt intimo conſcientiæ teſtimonio gloriari veraciter, niſi qui glorioſas perfectè reſpuerit. Paupertas in omnibus placeat, ne iterum ſiue in libris ſiue in alijs rerum ſe velint ſarcinulis onuſtare. Perfecta rerum abiectio, à cura expedit mentẽ, ab infectione affectum. Nemo in Chriſti expeditione liberior, nil habente. Si aliquibus egeant, ſtudeant parcitati. Super omnes diuitias diuitem facit paupertas. Hęc quoq; in victu, & in his quæ carnis ſunt, maximè amplectenda. Non eſt euangelici pauperis gaudere ſuperfluis luxibus indulgere, & (quod nec diuites poſſunt ſemper velle) in omnibus abundare, nec penuriam ſcire pati. Familiaritates ſuperfluas fugiant. Eſto (ait quidam) omnibus benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Et ſanctus Bernar. Tria (inquit) religioſum quemlibet decent, pauca loqui, paucos habere familiares, & multũ orare, vbi multi familiares, ibi multæ locutiones, & ſibili ſingulares. Si familiarem ad mittis, ſit quẽ ætas, mores, diſcretio, & honeſtas inſignit & commendant. Familiaritas ſi fuerit ordinata, nõ erit blanda, improba, puerilis. Eſt modeſta quędam in ſancta familiaritate ſeueritas, eſt & iuſtitiæ rectitudo, vt nullatenus vitium foueatur, nec pro amico proximus offendatur. Noli (ait ſapiens) pro amico inimicus fieri

Eccl.6. proximo. Sęcularium denique familiaritas indiſcreta, religioſi quietem multipliciter inquietat. Nullus gratiam munuſculis cõparet. Si quid fortè alicui vel cauſa exacti neceſſaria prorſus religionis lege, licentia præobtenta obtulerint, honeſtas rei, & vilitas præcij religioſorum & pauperum exenium eſſe probent. Non frequentent propinquos, ac exterioribus ſe implicent curis, ſed ſalutis proprię memores, agendæ potius pœnitentiæ vacent. Non cadat à mente profeſsio, ſemper ad quod venerint cogitent. Penſent quod de quibuſdam ait. ſ. Gregor. Sæpè (inquit) nonnulli apertæ prauitatis vias deſerunt, ſanctitatis habitũ ſumunt, mox vt prima limina benè viuendi contigerint, obliti quid fuerint, affligi iam per pœnitentiam de conſumatis nequitijs nolunt, laudari aũt de inchoata iuſtitia appetunt, præeſſe etiã cęteris melioribus concupiſcunt. Et poſt pauca, in rebus ait multiplicibus occupati, atque ipſam occupatione confuſi, non ſolum perpetrata minimè deplorant, ſed adhuc quę deplorentur exaggerant. Secundũ Apoſtolo. Nemo militãs Deo, implicat ſe negocijs ſę

2. Tim. 2. cularibus, vt ei placeat cui ſe probauit. De ſancto quo-

2. Cor. 4. dam legitur, ꝙ quãtò magis ſe ab humanis curis & colloquijs ſequeſtrabat, tantò illi vicinior & propinquior Deus ſerat. Vitanda maximè colloquia mulierum, non põt toto corde habitare cum domino qui mulierũ acceſsibus copulatur. Charitatis obſequia, libenter impendant. Charitas ſemper reddita, ſemper detinet debitorem. Hæc aũt quo negetur amicis, quæ etiam debetur inimicis? Poſtquam vel orationi vacauerint, vel ad ſtudium ſe dederint, ad ſeruendum fratribus ſurgant, & ſi neceſſe fuerit, officiales nunc hunc, nunc illum, diſcretè tamen & prout oportuerit iuuent, vt ſecundum Apoſtolicam doctrinam, & vitam, manibus

ſuis laborantes quod bonum eſt, aliorum fratrum etiã Eph. 4.

corporaliter ſi fieri põt, participantes laboribus in charitatis ſemper exerceantur operibus, & cibum corporis nõ abſq; labore comedant corporali, vt hæc ſancta cõſuetudo ipſos in humilitate cuſtodiat, in fraterna dilectione & omni perfectione confirmet. Qui cõmunibus inſtant, ſuiſq; obſequijs alios portant, ſunt corporali ſimul & ſpirituali ſuffragio ſupportandi. Meritò ſinguli pro his orant, qui pro cõitate laborant. In ſpiritualibus bonis Martha participet cũ Maria, quæ vtique ſunt ſorores, & ęqua ſit pares deſcendentis ad prę lium, & permanentis ad ſarcinas, & ſimiliter diuidant. Qui nobis corporaliter obſequuntur, iuſtè ſortem in neceſſarijs ſpiritualibus aſſequuntur. Rurſum cõitatis

operibus, familiaria nemo præponat. Charitas (de qua 1. Cor. 13.

ſcriptum eſt) non quærit quæ ſua ſunt, ſic intelligitur, quia cõia proprijs, nõ propria cõibus anteponit. Conſiderationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem noſtra tendit profeſsio, eſt regnum Dei vel potius ipſe Deus. Directio. ſ. illa quã tenditur, mentis eſt puritas, ad ipſum principaliter directiua. Hærẽdum iugiter his duobus. Neceſſe eſt. n. mentem conſiderare, quo recurrat, cuique principaliter in hæreat, non hærẽtem, per ſingulas horas atque momenta pro incurſuũ varietate mutari, atque ex his quæ extrinſecus accidũt in illum ſtatum continuò transformari, qui primus occurrerit. Hinc eſt, ꝙ multos pro Chriſti amore maxima contẽnentes, priſtinum, tamen affectum in minimis retinentes, poſtremò videmus pro graphio, pro acu, calamoq; commoueri. Iraſcuntur mobiliter, & inflantur, veluti qui non habeant apoſtolicam charitatem. Qui ſi contemplationem mundi cordis fixam tenerent, nunquã pro paruis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac præcioſis incurrent opibus, eaſdẽ penitus abijcere maluerunt. Vndè liquet, perfectionẽ nõ ſtatim facultatum ſeu dignitatum abiectione contingi niſi fuerit charitas illa cuius Apoſtolus membra deſcribit, quæ in ſola cordis puritate conſiſtit. Nam quid eſt non emulari, non inflari, nõ irritari, & reliqua: niſi cor perfectum atque mundiſsimum Deo offerre, & intactũ à cunctis perturbationibus cuſtodire? Quicquid ergo nos ad hanc puritatem põt dirigere, tota virtute ſectandum eſt. Quicquid aũt ab hac põt retrahere, quãuis neceſſarium & vtile videatur, vt perniciolum & noxium deuitandum. Sine via tendentibus, labor eſt itineris non profectus. Operantur & ſeruant quam maximè puritatem, perfecta humilitas, & expeditio mẽtis à terrenis. Erit denique vt purus animus pura Deũ oratione frequentet, frequẽtando guſtet, guſtando probet quam ſuauis eſt Dominus. Erit denique vt diuino inebriatus amore, totam in Deum conſiderationem inflectat, toto in ipſum deſiderio pergat, nil ei ſit dulcius, nihil iucundius in hac vita, quam vacare & videre quoniam ipſe eſt Deus, quod eſt in partibus conſiderationis potiſsimum. Affecta ſic anima, compræhendit, amplectitur, ſtringit, & tenet dicens. Tenui eum nec dimittam. Puritas itaque via eſt regia, per quam ad

ſponſi amplexus, per quam tandẽ ad patriam perueni Cant. 3.

tur. Per hanc tandem, veri Iſraelitæ de virtute in virtutem donec videatur Deus Deorum in ſyon, deſiderij greſſu indeclinabili gradiuntur. Chriſtum ſuper om-

nia diligunt, nihil eius amori præponunt in via, quem Pſal. 83.

habituri ſunt mercedem in patria. Et nunc ego qui licet ad modum inperfectus & rudis, per obedientiam tamen erudiendis ſimplicibus aliqua hic documẽta cõgeſsi, pulchrũ depingens hominem pictor fœdus, eos

ſupplex

ſupplex per Dominum obſecro, vt me ſibi, & ſi minus proficuum, tamen beneuolum attendentes, in orationibus ſuis mei meminerint peccatoris, quatenus orantibus eis, meorum veniam peccatorum aſſecutus, in potentias Domini vnà cum eis merear introire, ipſo miſericordiarum Domino id præſtante, cui eſt honor & gloria in ſęcula ſecul. Amen.

Sequuntur moralia quædam documenta, extracta ex ſpeculo diſciplinæ ſub tribus metris infrà comprabenſa, pro nouis & iunioribus, in corde, collucutorio ſiue locutione et in choro maximè præ alijs intuenda. Et primò de cordis diſciplina oſſendendo vitia, & quod ad fugam eorum eſt diſcernendum.

Frater mi chariſsimè cum benè hæc ſugeris, cordis diſciplinã habebis. Ideò intus & extra his quæ ſequũtur, vel alijs renuncia. Primò res peculiares. Secundò reatum peccati. Tertiò vagationem mentis. Quartò vecordiam. Quintò propriam voluntatem. Sextò præſumptionem. Septimò irreuerentiam. Sine quibus, in religione noſtra frater quilibet ad operandũ benè cenſetur expeditus. Cum Deo vale frater peramande. Frater hoſpes ventus, iſto dogmate tentus. Res, re, va, ve; pro, prę, ir, hinc fugito mi vir.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

Tractatus de interiori homine: aliàs, de triplici ſtatu religioſorum, incipientium, videlicet profitentium, & perfectorum.

PRIMA PARS.

De informatione nouitiorum. *Cap. 1.*

PRIMÒ ſemper debes conſiderare ad quid veneris, quare veneris, & propter quid veneris. Propter quid.n. veniſti? nonne ſolũmodo propter Deum, vt ipſe fieret merces laboris tui in vita æterna? Sicut ergo propter nullũ alium veniſti, ita propter nullum alium, nec propter aliud debuiſti omittere, nec propter alicuius exempla te peruertere, quin ſtudeas ad illud quod veniſti. Veniſti enim ad ſeruitutẽ Dei, cui ſeruire debet omnis creatura, quia nihil habet niſi ab ipſo. Et ideò debet ei dare totũ quod eſt, & quod ſcit, & poteſt. Et ſi omnia ſeruiunt creatori pro omni poſſe ſuo, multò magis homo tenetur, quem non ſolum creauit ſicut & cętera, ſed inſuper intellectu decorauit, libero arbitrio nobilitauit, mundi dominum conſtituit, ſibi ſimilem fecit, naturam eius aſſumpſit, verbo & exemplo proprio inſtruxit, proprio ſanguine ſuo de ęterna dãnatione redemit, ſpiritum ſanctum ei infundit, carnem ſuam in cibũ tradidit, curã eius habet ſicut mater paruuli ſui, & æternam hæreditatem ei dare inſtiuit. Ecce quantum tenemur nos Deũ prę cęteris, & ſuper omnia diligere, qui nos præ omnibus mũdi creaturis ſic amauit.

De obedientia. *Cap. 2.*

ET quia non cõfidis tibi ipſi, vt prę ſumas te ſcire quid velit Deus, ideò comiſiſti te ſuperiori tuo vt ipſe te regat, & dediſti ei manus tuas in profeſsione, vt ipſe te in viam Dei inducat, vnde non licet tibi viuere de cętero pro velle tuo, ſed quo ductor tuus ire iubet, & quod ipſe ꝓhibet cauere debes, quia qui artem aliquã addiſcere cupit, ſui doctoris regulas debet tenere, & proprias adinuentiones relinquere, & infirmus qui adbuc acceſſiones vitiorum patitur, debet ſeruare dietam quam ei medicus ſuus indicit, ſi citò & plenè vult curari. Ita & tu nihil facias, ſiue dicas, ꝙ magiſtrum tuum velle præſumas. Te enim dediſti ei propter Dominum, & propter regnum cœlorum, & iam nun es tuus ſed eius cui te vendidiſti, & ideo nihil tibi licet agere de te ſine eius voluntate. Ipſe enim eſt Dominus volũtatis tuæ. Et contrectatio rei alienę inuito domino, furtum eſt. Fur aũt cęlo nõ appropriat. Ipſi rectores noſtri ſunt vicarij Dei ſuper nos, & ideò debemus eis ſicut Domino obedire, & nõ ſicut hominibus, quia non propter ipſos ſed propter Deũ eis ſubiacemus. Talẽ enim te exihbeas ei, vt liberè iubeat te facere vel omittere, quicquid viderit expedire, quia ſi ipſe timet te, iam ſeruus maior eſt domino ſuo, & diſcipulus eſt ſuper magiſtrum.

De pace cum prælatis. *Cap. 3.*

HAbe ſempre pacem cũ pręlatis, nõ eis detrahas, nec libenter audias eis detrahentes, quia Deus ſpecialiter hoc vitium odit in ſubditis & in pręſenti, vt in Cham patet, qui verenda patris ſui nudata Gen.9
fratribus nuntiauit, & ſibi maledictionem in hoc irremediabilem acquiſiuit. Non ponderes exceſſus eorum, ſed ignoſce eis quaſi hominibus, quia in multis curis nõ poteſt aliquando negligentia vitari. Et ſæpè quod in eis reprehendimus, ex noſtro vitio magis eſt, quàm ex eorum culpa, quia ſæpè aliquid quod pro bono faciunt, quia eorum intentionem non intelligimus pro malo iudicamus, quod ad nos non pertinet nobis non vſurpemus, nec reprehendamus ea quæ quo animo fiant neſcimus. Honora eos in corde tuo, nõ ſpernas, ne fortè & Deum ſpernas cuius vicẽ gerunt. Crede etiam quod Deus inſpirauit eis, quicquid iubent te facere propter animæ tuæ vtilitatem. Ordinationes eorum & conſtitutiones ne faſtidias, quia non ſine cauſa faciunt, licèt tu neſcias omnes cauſas. Qui autem ſimpliciter ambulat in via Dei, ei nõ nocet, ſed ad meritũ maius ſibi ꝓdeſt. Nã qui ambulat ſimpliciter, ambulat Prou.10.
confidenter. Seruus Dei ſic debet incedere via recta in mãdatis, quod ſtatuta humana eũ non arceãt in aliquo, quia ſemetipſum debet arctare, ita quòd etiã ſi nõ eſſet illud ſtatutũ, tamen ſibi caueret ab omni quod ſibi expediens non eſſet. Per talia enim ſtatuta tantum reprimitur eorum exceſſus, qui metas diſciplinæ tranſgrediuntur. His de obedientia premiſsis, quæ eſt initium boni in religione, ad aliud tranſeo, & primò ad corporalia exercitia, & ad ſpiritualia conſequenter, quia non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale, deindè 1.Cor.15.
quod ſpirituale.

De ſurgendo à ſomno. *Cap. 4.*

ASſueſce cum oportunè potes, parum antè matutinas euigilare vt ſpiritus tuus dirigat ad Deũ in oratione, & vt orationi & Dei laudibus magis ſis ſobrius & deuotus. Cum euigilas, ſtatim omnes cogitationes tuas abijce de corde tuo, & ſomnia quæ ſomiaſti in nocte, quibus te Diabolus vellet occupare, & primitias cogitationum tuarum offerre Deo in cogitatione vel aliqua bona meditatione, cum corporis exercitatione vel genuflexione, donec aliquem affectũ deuotionis concipias, & cogitationes vanas quæ tunc maximè infeſtant mentem, à te abijcias, & ex hoc eris ad omne opus deuotior, & expeditior tota die.

Quomodo in choro te gubernare debeas. Cap. 5.

IN diuino officio non ſis piger & faſtidioſus, ſed coge corpus ſpiritui ſeruire, & ſta reuerenter, & pſalle alacriter in eccleſia & deuotè coram angelis, qui ibi iuxtà te ſunt præſentes. Non circumſpicias hinc inde, niſi neceſsitas adſit. Riſus & verba inutilia penitus deteſtare, vbi coram Domino maieſtatis cũ metu & reuerentia debes aſsiſtere. Verba pſalmodiæ diſtinctè & integrè pronuntia. Non diſcurras per chorum, nec antè finem horarum exeas, niſi oporteat. Priusquam incipiatur officium, præuenire ſtudeas ſi potes, vt cor ad aliquam deuotionem ſit adaptatum quando officiũ incohatur. Ideo enim tam deſides & tepidi ſumus in diuino officio, quia antè non ſumus in aliqua deuotione excitati, & ita ſicut intrauimus frigidi, eximus corde diſſoluti. Stude in ipſo initio cogitationes vagas abijcere, & intende his quę pſalluntur, alloquin tumultus earum vix poteris euitare. Poſt officium etiam ſtude te ſeruare in deuotione quam concepiſti, nec ſtatim te ad inania effundas. Si autem non habes deuotionem interius, ſaltem conſerua diſciplinam & morum grauitatem humiliter exterius, propter reuerentiam Dei & aliorum exemplum.

Qualiter in capitulo te habeas. Cap. 6.

IN capitulo non multum loquaris, & multò minus in eccleſia, niſi valdè vtile ſit, & hoc humiliter & manſuetè & ſubmiſsè culpam humliter dic. Et correctus humiliter reſponde, nec te excuſes quando corriperis. Si de cõſilio interrogatus fueris, liberè & humiliter dic quod tibi videtur expedire. Si aũt tuum conſilium non requiritur, non ſit tibi curæ, nec velis pertinaciter defendere ſententiam tuam. Sufficiat tibi acquietaſſe conſcientiam tuam. In accuſationibus non ſis anxius, dic tantum quod ſcis factum contra rõnẽ & ordinis inſtituta, ſine odio alicuius, & cum verbis manſuetis, & placido vultu. Et quod neſcis non teneris dicere. Noli opinando aliquẽ accuſare, quia opinio ſæpè fallit. Ille qui dixit tibi quod neſciebas, dicet ipſe ſi verum eſt & ſi præſens erit. Si aũt præſens non fuerit tũc non poteſt probare cũ eum teſtem nõ habeas. Nõ graueris pro accuſationibus tuis, ſed tantum dic humiliter culpam tuam, licet magnę ſint vel paruæ, quia maior tibi ſurget confuſio ſi procaciter te excuſes, quam ſi humiliter confundaris. Si verò graues eſſent & non veræ, maximè quæ poſſent alios ſcandalizare, tunc humiliter audientia petita, indicas eis paucis verbis & modeſtis, ꝙ nõ ſis tibi cõſcius, de quibus accuſaris. Seruus Dei non timet confuſionem coram hominibus, vbi eum coram Deo conſcientia non accuſat, ſed ſuſtinet patienter, quicquid Deus voluerit eum ſuſtinere.

Reſpondẽdũ in Capitulo prius petita licentia.

De correctione. Cap. 7.

COnſueſce vbiq; dum à ſuperiore corriperis, ſiue in choro, ſiue extra, ꝙ ſtatim genibus flexis dicas tuam culpam. Hec eſt lex antiquam religionis, à ſancto Franciſco & alijs ſanctis tradita. Vndè & tu debes ſtudere, tibi ordo à maioribus tuis traditus eſt, ita & tu tradas eũ poſteris tuis, quantũ in te eſt verbo & exemplo. Nec aliquam non bonam conſuetudinem inducas, vel diſcas, nec aliquam bonam conſuetudinem neglectam per incuriã Diaboli permittas in te & in alijs, quibus cum modeſtia perſuadere poteris. Quicunq; enim aliquod exemplum alijs relinquit ſiue bonum ſiue malum, particeps eſt imitatorum ſuorum, ſiue in ſupplicio, ſiue in præmio ſempiterno.

Qualiter in menſa te habeas. Cap. 8.

IN menſa non ſint oculi tui girouagi, nec hinc inde conſpicias, ita ꝙ neſcias quis ſedet in latere tuo, vel quid faciat, vel quid coram ſe habeat. Tibi ſoli intentus ſis, vel Deo vel lectioni. Cũ diſciplina, timore, & ſilentio comede, non cum impetu gulæ quaſi famelicus nec vagis oculis, & inquieto corde circunſpicias, quid ſit in menſa delicatius, nec ante quęras ſaciare oculum quam palatum, ſed cum gratiarum actione ſufficiat habere, quod potes. Et ſemper velis penuriam aliquam potius ſuſtinere, quã plus abũdare. Nihil ſpernas quod tibi apponitur, nec indigneris ſi aliquis de ſectus ſit in condimento, vel ſalis, vel cocturæ: ſed cogita ꝙ multò meliores te, vilioribus & paucioribus cibis ſunt contẽti, qui illud quod abijcis pro magnis delitijs reputarent. Paupertas Chriſti familiaris amica placeat tibi in omnibus, & ipſam cum ſummo conatu amplectere in menſis, cibis, & potu, in veſtibus, in vtenſilibus, in libris, in ædificijs, & in omnibus. Videmus quam humiles geſtus pauperes habent, quam ſimplex reſponſum, quam pauidum animum. Nunquam audiatur aliqua querimonia de te, pro aliquo defectu in cibo, vel potu, vel veſtitu. Reputa te, indignum eſſe de hijs, quę habes, quia inopia exterior creſcit in augmentum gratiæ interioris, & in diuitias conſcientiæ bonæ. Ecõtrà exterior abundantia in opiam generat interiorum. De menſura verò comedẽdi difficile eſt dare certam regulam, niſi ꝙ inter duo ſemper mediũ teneas. Ne ita parum ſumas, vt in viribus deficias, & ne cõmuni labore frãgaris. Similiter nec ita multũ ſumas, vt propter multum cibum ſumptũ non poſsis orare vel legere vel agilis eſſe ad ea quæ pręcipiũtur. Et inter iſta, propria experientia eſt melior magiſtra, cum bona voluntate.

De dormitione. Cap. 9.

IN dormitorio eſto quietus, ne aliquis per te aliquo modo inquietetur, ſiue orans ſiue dormire volens. Quoties autem euigilaueris, ſtatim occurrat tibi memoria Dei & eius paſsionis, cum gratiarum actione, quia ipſe vigilat ſuper nos, quando dormimus, vt ipſe cuſtodiat nos. Quando vis ire dormitum, prius attende orationi, vel deuotæ meditationi: & ſi ita hac occupatione dormies, tunc ſomnus erit tibi dulcior, & pulchra ſomnia ſomniabis, & euigilabis deuotior, ſic ſurges alacrior, & facilius redibis ad eandem deuotionẽ, in qua ante ſomnia tu fuiſti. Et licèt dormientibus nõ imputandum eſſe videatur, quod dormientes faciunt vel patiuntur, indecens tamen eſt religioſo, obrutum eſſe ſomno ſicut pecus, & iacere membris diſſolutus aut incompoſitus, & manibus in ſinu retractus, cum ob hoc maximè veſtiti dormiamus & cincti, vt nõ habeamus poteſtatem circunducendi manus hinc inde in nudo corpore. Et vt magis ſimus parati ad ſurgendum ad orationem. De quantitate ſomni, tene te ſicut ſupra dictum eſt de cibi menſura, vt membra, & ſenſus ex quiete ſomni reficiantur, & ne nimio torpore ſomni corpus reddatur pigrius, animus tepidior, & ſenſus obtuſior. Nam diuturna quies, vitijs alimenta miniſtrat. Non poteſt tamen medium ſemper in talibus cuſtodiri, ſed virtuti vicinius eſt, ſi ex bonæ voluntatis feruore neceſsitati corporis aliquid interdũ ſubtrahitur, quàm ſi ex tepiditate cordis, carnis vitia quaſi ſub diſcretionis pallio in pinguato corpore nutriantur. Iuxtà illud. Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier bene faciens. Hoc eſt, melior eſt qui per cœleſte deſiderium accenſus, carnẽ ei neceſſaria ſubtrahendo affligit, quàm qui per delectationem reſolutus, omnia quæ neceſſaria ſunt ei ſatisfacere contendit. Et licèt hoc bonum & aptum ſit ad profectum ſpiritualem, tamen cautè faciendum

Nota ꝙ veſtiti dormire debemus, & cincti.

Cato.

Eccle. 42.

ciendum

ciendum eſt, ne corpus deficiat in via ante quã ad metam perueniat, vt poſsit ſequi conuentum ſine murmure deſtructi corporis, & communem ordinis rigorem cum cæteris tenere. Quia qui poſt te ad ordinem veniunt, non attendunt quid ante eos laboraueris, ſed ſolum aſpiciunt quale eis exemplum præferas in pręſenti. In laboribus, vigilijs, in cibis, & alijs obſeruantijs ordinis, in quibus vellent ſibi ſeniores ſuos præire. Alioquin aut ſcandalizantur de ipſis, aut imitari eos incipiunt, parcendo corpori pluſquam expediat. Non enim attendunt quid boni intus meruerint, ſed quid exterius rigoris oſtendant, deuotionẽ Deo debemus intrinſecus, ſed proximis bonum exemplum extrinſecus: vt ita congruè poſsimus nos vtiq; exhibere, diſcretio neceſſaria eſt, per quam corpus caſtigetur prudenter, ne aduerſus ſpiritum rebellet: & rurſum diſcretè foueat, ne ſub ſarcina corruat: & ſpiritualis vitæ profectum præ nimia debilitate impediat.

De obſequijs Cap. 10.

AD labores communes, & ad humilitatis officia eſto paratus. In coquina, in eccleſia, & in alijs officijs, & maximè in illis officijs quæ alij pro ſua vilitate ab horrent, vt ligna portare, domum ſcopare, ollas & alia vtenſilia purgare, pedes lauare, & fratrum tunicam excutere, & mundare.

De obſequio admiſſam. Cap. 11.

AD miſſas libenter miniſtra, quia hoc eſt officiũ Angelorũ: ipſi enim Deo ſuo vbiq; miniſtrant deuotiſsimè. In hoc enim miniſterio, multiplex fructus eſt. Primò boni operis exercinium eſt. Secundò opus charitatis eſt, & promouens proximũ in bono. Tertiò opus deuotionis eſt, quia Deo appropinquat in oratione. Quartò opus angelicum eſt, cum quibus Deo ibi præſenti miniſtras ſicut & illi. Et ex hoc non ſolum ſacerdos cui miniſtras, tunc orare pro te ſpecialiter, ſed & omnes circunſtantes quorũ vices geris. Immò tota Eccleſia vbiq; terrarum, quia tu geris vicem omnium fidelium, qui Deo ſuo de cœlo venienti, cum gratiſsima gratiarum actione deberent miniſtrare, ſi poſſent adeſſet. Et vix poteſt eſſe quin Do-
Nota. minus ſpeciali gratia remuneret, etiã in præſenti, quĩ libenter & deuotè miniſtrat ad illud ſacramentũ, quod nihil ſanctius & deuotius poteſt eſſe in cœlo, & in terra, & quod eſt admodum præcipuum indicium diuinæ dignationis, & dilectionis ad hominẽ. Non enim minus videtur facere Deus in hoc, ꝙ quotidiè dignatur deſcendere de cœlo ſuper altare, quàm cum de cœlo deſcendens, naturam humani generis aſſumpſit factus homo. Et ideo hoc eſt memoriale totius dilectionis ſuæ, & quaſi compendiũ quoddam omniũ beneficiorum ſuorum, quod nobis reliquit, incarnationis: redemptionis: glorificationis: & iuſtificationis figurã incluſit. Sicut patet his, qui conſiderant huius ſacramẽti inſtitutionem, celebrationem, & fructus participationem. Vndè ſalubre eſt, ſæpe communicare ei, qui cum deuotione, & ſtudio virtutũ, & cuſtodia ſui non ſolum à magnis peccatis, ſed etiã à leuitatibus verborum, operum, & cogitationũ ſe abſtinens, ſtudet ad hoc ſe aptare. Licèt enim omni tempore debeamus eſſe ſoliciti de omnibus quæ bona ſunt, tamen tunc, maximè conueniens eſt, cum ad ſumptionẽ Chriſti nos pręparamus, vel ſuſceptum nobiſcum habemus.

De confeſſione. Cap. 12.

SAepè confitere, ad minus ter in ſeptimana, & ſimpliciter ſicut Angelo, qui ſciret ſecreta cordis tui. Non adducas velamen excuſationis, vel alleuiationis, nec implices te, ita ꝙ cõfeſſor nõ intelligat quid dicas. Specifica ei quid feceris: hiſtorias autem, & facta aliorum noli recitare. Singulos articulos, quos recolis te feciſſe à tẽpore quo nuper confeſſus es, dic breuiter, & purè: & noli longum tractatum texere cuiuſdam generalis, & † affirmatæ confeſsionis, quia generatur tædium confeſſori. Iſta enim omnia potes Deo in oratione quotidiè confiteri, & defectus tuos ei exponere quos feceris in ſingulis virtutibus, de hijs quæ confiteris, ſtudeas te emendare.

† aliis, affectatæ.

De cella & obedientia. Cap. 13.

IN cella libenter eſto, & aliquid ſemper age quod ędificet te, vel à maiore tibi iniungitur. Nam tàm volũtarius debes eſſe ad obedientiã, ꝙ ſi in omni hora tibi præciperetur quid facere deberes, libenter acciperes. Et quòd inquantum tui iuris non eſſes, ꝙ nõ poſſes loqui verbum, nec ad alias neſsitates proprias eundi ſine licentia liberum habere arbitrium, ſicut olim ſanctos in Aeypto, & alibi legimus vixiſſe, quorum gloriam ſi cupimus adiſpiſci, imitemur eorũ virtutẽ.

De lectione. Cap. 14.

LEge ſanctorum vitam & doctrinam, vt in comparatione eorum ſemper humilieris, & inſtruaris, & accendaris ad deuotionem, & prouoceris ad ſtudium, vt informeris in intellectu ſcripturarum, & illumineris ad fidem. Et ſcias diſcernere verùm à falſo, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitiorum ac tentationum: vt poſsis intelligere legas, non vt doctior ſis, nec cauſa curioſitatis. Nec legas quæ non ædificant, quia vana lectio vanas generat cogitationes, & extinguit mentis deuotionem.

De non deſiderando officium prædicationis, vel confeſſionis. Cap. 15.

NOn affectes fieri prædicator, & confeſſor, quia ſi dignus fueris, Dñs ad hoc te vocabit. Si autẽ indignus & non idoneus, erit tibi confuſio maior ideò quia te inieceris. Inde eſt, ꝙ aliquando parum conſequimur fructum de prędicationibus noſtris vel confeſsionibus, quia nõ vocati à Deo veniunt, & nõ miſsi currunt, prius volentes facere fructum in alijs, quàm in ſe fixerint radices virtutis. Et ideò fructus eorum non eſt durabilis, quia immaturus producitur. Hinc eſt, ꝙ in Leuitico legimus. Quando ingreſsi fueritis terram, & plantaueritis in ea pomifera ligna, au- Leui. 18.
feretis pręputia eorum, poma quę germinant immunda erunt vobis, nec edentis ex eis. Quarto autẽ anno, omnis fructus eorum, ſantificabitur Domino. Quinto anno comedetis, cõgregantes poma quæ proferũt. Arbor in terra plantata, eſt homo de ſæculo ſumptus, & in religione plantans, qui fructũ ſalutis debet proferre in ſe, & in alijs tempore oportuno. Si autem intempeſtiuos fructus protulerit, immundi erunt & inutiles ad profectum ſpiritualem propter præſumptionẽ. Primus annus, eſt vera pœnitentia de peccatis præteritis. Secundus, eſt vera conuerſatio in ſtatu emendationis. Tertius, eſt iam uſus bonæ cõſuetudinis. Quartus, eſt pro bono opere laudes & humanos honores contemnere & faſtidire, & quærere ſolius Dei gloriã, & ſalutem animarum. Quicunq; antè hunc annum ſe ingerit, nec ſalutem animarum profert, nec Deo eſt acceptus, nec ſibi meritorius propter vanitatem & leuitatem, nec alijs eſt proficuus. Poſt vero hunc annum. i. quinto anno puræ charitatis comedat fructus, & congreget poma, quia tunc eius prædicatio erit fructuoſa in illis & in alijs, & ſibi meritoria, vt cõgreget fructus in vitam æternã. Hoc dixi, vt videas quibus ſacra ſcriptura conſulat ſubire officiũ pręedicationis. Stude ergo teipſum componere prius exterius in bonis moribus,

Optima figura ad verſus ambitioſos.

interius

interius ſanctis affectionibus, & cogitationibus ordi-
nare. Tunc demum vtiliter procedes ad alios in ſana
doctrina, quia nemo præſumit docere artem aliquam,
quam non prius habuerit addiſcendo.

De diſciplina vbique ſeruanda. *Cap. 16.*

NVnquã ita ſecurus ſis & abſconſus, quin ita diſci
plinatè & caſtè te habeas in viſu, geſtu, tactu, &
in omnibus alijs, ac ſi ab aliquo videris, quia ſan
cti Angeli qui nobiſcũ ſunt, ſemper vidẽt omnia ope-
ra quæ facimus, quorum aſpectus debemus vbique ve
reri, & pręſentiam reuereri. Videt nos etiã ipſe Deus,
& iudex noſter. Videt etiam nos ipſa conſcientia no-
ſtra, teſtis eorum quæ facimus & accuſatrix. Qui au-
tem magis veretur hominum aſpectus quàm Dei, &
conſcientiæ propriæ, & ſanctorum Angelorum, non
eſt caſtus amator boni. Et qui non declinat ex amore
veri boni, ſed ex timore detrimenti temporalis hono
ris, talis non eſt verus Chriſti ſeruus, qui adhuc magis
Gal. 1. placere cupit hominibus quàm Deo, vndè Apoſtolus.
Si adhuc hominibus placerẽ, Chriſti ſeruus non eſſem.
Matth. 6. Cui enim plus doles diſplicere, ei plus appetis placere.
& Luc. 6. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire.

De conuerſatione inter fratres habenda. *Cap. 17.*

INter fratres habe te verecundè gratiosè & modeſtè
affabiliter, & dulciter, ſeruitioſus non oneroſus alijs,
iocos diſſolutos nequaquam exerceas, nec verba ſcu
rilia alicui proferas, nec libenter audias, quę enim te de
lectat audire, ſi auderes, libenter ipſe proferres. Seruus
autem Dei ita caſtus debet eſſe in omnibus factis, &
verbis ſuis, vt non tantum horreat quæ indecenter ſo-
nant, ſed etiam quæ nocent vt turpia, licet ſint palliata
aliqua honeſtate.

De verecundia habenda. *Cap. 18.*

OMnes geſtus tui, mores, ſermo, aſpectus, & in-
ceſſus, quadam humili verecundia debent eſſe
colorata, vt in te nihil appareat elatum, vel au-
daciæ præſumptione notabile. Verecundia.n.eſt maxi
mus decor in religioſo maximè in iuuenibus, ita vt
quam eam poſtponit, vix aliqua ſpes haberi poſsit de
eo, ꝙ fiat vnquã bonus religioſus vel virtuoſus. Sicut
.n. timor Dei hominem componit, & ordinat intrinſe
cus ad bonitatèm, ita verecundia componit eum exte-
rius ad diſciplinam. Greg. Verecundia eſt omnium vir
tutum ornatus, innocentiæ teſtis, pudicitiæ mentis iu
dicium, diſciplinæ ſpecialis gloria, famæ cuſtos, caſtita
tis ſocia, & totius ſanctitatis inſigne. Nemo ſit ita fa-
miliaris tibi, coram quo penitus obliuiſcaris verecun-
diæ, tamen quãdo ipſa impediret in his quæ expedıũt,
vel neceſſaria ſunt, tunc eſt premenda, non tamen abij
cienda nec extinguenda quaſi vitium, ſed regenda &
ordinãda in virtutẽ, ſicut & aliæ affectiones naturales.

De inceſſu. *Cap. 19.*

INceſſus tuus ſit maturus, non leuiter curras, & ſine
neceſsitate, nec corpus multũ erectũ geras, ſed me-
diocriter depreſſum, nec vagus ſis oculis, nec bra-
chijs ventiles, nec aliter more ſęcularium incompoſi-
to ingreſſu incedas ſed plano & humili modo, quaſi à
deuota oratione decedas.

De ſeſſione. *Cap. 20.*

SEdens nõ pigrè in latus reclines te, nec crura lõga
extẽdas maximè præſentibus alijs. Exterior enim
incõpoſitio corporis, eſt indiciũ indeuotæ mẽtis.

De riſu. *Cap. 21.*

RIſus tuus ſit rarus & ſine cachino, & benignitatẽ
magis oſtendens, quàm diſſolutionẽ. Stude mul
tũ eſſe ſerenus, nõ turbulẽtus nec indignabũdus.

De lenitate verborum. *Cap. 22.*

VErba tua lenia ſint, & reſponſio humilis ſine
compunctione amaritudinis, vel obliquæ redar
gutionis aut irriſionis. Sic verba tua forma ad al-
terum, ſicut tu non haberes pro malo ab altero.

De detractione. *Cap. 23.*

SIc loquere de abſente, ac ſi ſcires eum propè aſſi-
ſtere & auſcultare. Non timeat te quiſquam, quòd
in abſentia ſua famam eius denigres. Magnum vi-
tium eſt religioſo dicere de abſente, quod erubeſceret
loqui ſi audiret. Non libenter audias detrahere, ſed aut
fuge detractionem, aut opportunè compeſce ſi potes.
Nihil enim prodeſt tibi, niſi quòd aggrauaberis ſuper
illum de quo eſt ſermo, aut ſuper eum qui refert. Quę-
re potius ſi potes, aliquid inuenire laudabile in aliquo,
quod ædificet te & auditiones tuas.

De rumoribus reſcindendis. *Cap. 24.*

RVmores neſcias, quia inquietant cor, & mentem
diſtrahunt, & deuotionem exhauriũt, & tem-
pus ſine vtilitate conſumunt. Etiam quæ ſcias
non omnia effundas quaſi vas ſine operculo, quod ſta
tim cum inclinatur, effundit quicquid continet in ſe,
& omni pulueri & immunditiæ patet. Nõ ſis libenter
in turba, niſi ibi tractetur de Deo, & deuotione, & ani
mæ ædificatione. Non ſis clamoſus in loquendo, nec
impetuoſus ad euaporandum quod intus tenes inclu-
ſum, ſicut de amicis Iob eueniſſe legitur. Caue etiam
vt ſicut nulli detrahis, ita ne prodas detractionẽ apud
illum, cui detrahitur, ne magis grauetur contrà detrahẽ
tem ſibi, quam ex relatione tua minuatur. Poteſt nan-
que eſſe, quòd ille qui dixit de altero verbum, non ita
intendit derogare ei, ſicut ille ſuſpicatur de quo dicit.
Et incitatur ad odium contrà eum, vel ad vindictam
prouocatur, cum tamen ille aut ſimpliciter nõ animo
detrahendi dixerit, aut fortè ſtatim pœnituit, propo-
nens de cætero à ſimili cauere. Si autem talia diceren-
tur de aliquo, quę omnino expediret eum ſcire de quo
dicuntur, potes ei referre ſi vis non exprimendo quis
dixerit, vt ſciat quid cauere debeat, & tamen cõtrà nul
lum in odio exardeſcat.

De iactantia. *Cap. 25.*

IActantiam quàm diligentiſsimè caue, & nunquam
des alicui intelligere, quòd aliquid ſit in te commen
dabile, vix enim poteſt in te aliquid laudabile eſſe,
quin etiam alij intelligant. Et ſi tu taces & abſcondis,
plus placebis. Si autem probis & commendes irride-
beris & vileſces. Et vndè prius ædificabantur, inde po-
ſtea deſpicient te.

De multiloquio. *Cap. 26.*

MAledicta conuitia, mendatia etiam leuia, friuo
la iuramenta, & turpia verba licèt iocoſa, ab
ore religioſi perpetuo anathemate ſunt arcen
da, vnde Iacobus. Qui ſe putat religioſum eſſe, non re- Iacob. 1.
frenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius
vana eſt religio.

De lenitate verborum. *Cap. 27.*

VErba otioſa vndecunque ſint, ſemper fuge, licèt
enim grande peccatum non putetur eſſe, tamen
eorum conſuetudo graue generat detrimẽtum
ſpiritualiũ profectũ. & ſępè dum quaſi licenter relaxa
mus linguã in verba ocioſa, dum nõ aduertimus, paula
tim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriũtur qñq; tur-
bationes, diſſolutiões, & graues cõſciẽtiæ corroſiones.

De collocutione Dei. *Cap. 28.*

DE Deo libenter loquere, & libentius audi, quia
incitat cor ad ſtudium virtutis, & affectum de-
uotionis.

De pacifico auditu. Cap. 29.

AVdi humiliter & pacificè bona quæ ab alijs dicuntur. Nec diſputes econtra: ſicut quidam faciunt, quando audiunt aliquid boni, ne ipſi videantur ignorare quod alter propoſuit, ſtatim de hoc volunt diſputare, vt videantur etiam ipſi aliqnid ſcire. Non enim quærunt ſui ædificationem, ſed oſtentationem apud alios. Et ideo, multæ bone collationes inter religioſos negliguntur. Noli eſſe cōtentioſus in aliquo. Citò cede, quia ſi bonum eſt & verum quod alter proponit, tuum non eſt reſiſtere propter aliquam oſtentationem. Si autem bonum non eſſet, melius eum corrigis pacificè auertendo, & humiliter ei veritatem oſtendendo, quam acriter aſtruendo.

De modo loquendi. Cap. 30.

CVm loqueris, voce remiſſa & vultu placido, moribus diſciplinatus & quietus eſſe ſtudeas, & quicquid tūc loqneris magis autenticum & vtile erit. Non ſis audax coram ſenioribus tuis, ſed verecundus auſcultator doctrinæ eorum: Seniorum docere iuuenum eſt humiliter addiſcere.

De ocio. Cap. 31.

NOli eſſe ocioſus & intendere rumoribus & fabulis, quia duplex in hoc malum contrahis, perdis enim tempus inutiliter, & verecundiæ tuæ & humilitatis patieris detrimentum ex tali conſuetudine. Inſuper enim bonū dabis ex boc alij exemplum.

De exemplo Chriſti in omnibus habendo. Cap. 32.

IN omnibus virtutibus & bonis moribus, præpone ſemper clariſsimum ſpeculum, & totius ſanctitatis perfectiſsimum exemplar .ſ. vitam & mores filij Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui ad hoc nobis de cœlo miſſus eſt, vt aperiret nobis viam virtutum, & legem diſciplinæ ſuo exemplo daret nobis, & erudiret nos per ſemetipſum, vt ſicut ad imaginem eius naturaliter creati ſumus, ita ad morū eius ſimilitudinem per imitationem virtutis pro noſtra poſsibilitate reformemur, qui eius imaginem in nobis fœdauimus per peccatum. Quantò enim quiſque ſe ei in virtutis imitatione hic conformare ſtuduerit, tantò ei in prima gloria & claritate approquinquabit & ſimilior erit. Deſcribè
Deſcriptio vitæ Chriſti. tibi in corde tuo mores & actus ſuos, quam humiliter ſe habuit inter homines: quam benignus inter diſcipulos, quam modeſtus in edendo & bibendo, quam miſericors ſuper pauperes, quibus ſe ſimilem fecerat per omnia, & qui de eius ſpecialiter familia videbantur. Quomodo nullnm, ſpreuit vel horruit etiam ſi erat leproſus. Quomodo diuitibus non adulabatur. Quàm liber fuit à curis mundi, nec anxius pro corporis neceſsitatibus: quàm verecundus in viſu, quàm patiens ad cōtumelias, & quàm mitis in reſponſis. Nō enim ſtuduit ſe vindicare verbo mordaci, & amaro, ſed blando & humili reſponſo alterius malitiam ſanare. Item quàm compoſitus in omnibus geſtis ſuis: quàm ſolicitus de animarum ſalute, quarum amore voluit incarnari, & mori dignatus eſt. Quomodo ſeipſum præbuit exemplum omnis boni. Quomodo mulierū familiaria colloquia vitauit cauſa exempli, vnde etiam diſcipuli mirabantur, quando ſolus cum Samaritana loquebatur,
Ioan. 4. eo qnòd quaſi inſolitum videbatur in ipſo. Item quàm patiens labori & penuriæ: quàm compatiens afflictioni. Quomodo condeſcendit infirmari imperfectionit quomodo omne ſcandalum cauebat, qnomodo peccatores non ſpreuit, quomodo pœnitentes clemeuter ſuſcepit. Quàm placidus in omnibus dictis ſuis: quàm ſtudioſus ad orationem, quàm promptus in miniſtrando ſicut ipſe dixit. Ego in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Item quàm ſobrius ad vigilias: quàm obediens parentibus. Quomodo omnem iactantiam & ſingularitatis oſtentationem declinauit, quomodo omnem gloriam & poteſtatem huius mundi ſugit, & multa alia ipſius acta memorię tuæ proquinqua ſint, Luc. 22.
vt in omnibus factis & verbis tuis ſemper adhuc quaſi exemplar reſpicias, incedens, ſtans, ſedens, & comedēs, tacens, & loquens, ſolus, & cum alijs. Et ex hoc magis diliges eum, & familiaritatis eius gratiam & fiduciam aſſequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hæc ſit ſapientia tua, & meditatio & ſtudium, ſemper aliquid de ipſo cogitare, vnde vel prouoceris ad imitandum eum, vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando & ruminando, tempus vtiliter expendis, dum occuparis in bonis ſtudijs circa ipſum Dominū Ieſum Chriſtum, & mores tuos emendas ad formam vitę ipſius & conuerſationis ſemper ad eum reſpiciens, qualiter in his ſe habuit, vel ſe habere potuit ſecundum extimationem tuā: quia qui in omnibus ſemper eſt optimus optimo & perfectiſsimo modo ſe gerebat.

De vanagloria & modo cātandi. Cap 33.

IN omnibus quę facis, caue vitiū oſtentationis & iactantiæ. Eſto planus in omnibus, ſicut decet religioſum & pauperem. Non habeas curialem inceſſum vel geſtus curiales, nec vocem curialiter frangas in cantando. Quia ſi quæris Deo placere, quantò cantabis ſimplicius, tantò magis ei placebis. Si quæris auditoribus placere, inanis eſt gloria tua. Si tibi places, vana leuitas eſt. Si ædificationem auditorum in cantando quęris, quantò magis cantando vanitatem fugis, tantò magis ædificas: omnem cordis deuotionem, & puritatem cordis Dens magis attendit quàm ſonoritatem vocis. Facilè clamabis ad Denm, propè enim eſt omnibus inuocantibus eum in veritate. Intentio in diuino officio debet magis eſſe ad hoc, vt ex verbis ſacræ ſcripturæ elicias ſpiritualem intellectū & deuotionis affectum, quàm vt curialitatis exprimas notas, & cantando vocem exaltes. Licèt quidam religioſi in boc fruſtra arbitrantur ſe obſequium præſtare Deo. Quia ſi Deum delectaret vocis ſonoritas, tunc & ipſa muſica inſtrumentorum, vel auium cantus Deum mulcerent, quæ ſatis dulcia ſunt ſuo modo. Puritas mentis, & cordis deuotio, ſunt illa in quibus delectatur Deus. Quicquid eſt de quo non eſt Deo curæ, de hoc etiam ſeruo Dei nō debet multum eſſe curæ. Sufficit tibi ad omnem curioſitatem morum vocis & verborum, ſi nil appareat in te quod offendat vel ſcandalizet intuētes, ſi nil elatum, vel laicum, vel diſſolutum, vel impatientia turbidum, vel ſingularitatis colore notabile in te videatur.

De egrediendo foras. Cap. 34

CVm exire domum aliquando te continget, tandiu differas, vt per hoc aduertant, quòd tardus eſſe deſideras ad egrediendum, niſi quando obedientiæ cogit mandatū, vel alia vtilis & rationabilis cauſa hoc requirit. In domo enim conſiſtere, & turbæ & hominibus abſconditum latere, ſemper eſt vtile religioſo, qui ſibi deſiderat, & Deo vacare. Quicquid deuotionis in domo colligis, hæc foris egrediens ſpargis, potiuſqnàm augeas & conſerues. Vndè ſæpè experti ſumus, tàm in nobis, quàm in alijs, quòd frequens exitus & conuerſatio cum ſæculo, & occupatio nimia exteriorum, deuotionem mentis extinguat, feruorem ſpiritus tepefacit, forte propoſitum virtutis emollit, cor diſſoluit, ſtudium proficiendi debilitat, delicias docet amare, ſine fructu tempus expēdere, verba ocioſa multiplicare, iocis & truffis intēdere, orationes negligere, horas canonicas deſidioſè, & in curſu dicere. Tādē ſubintrant aquæ tentationū nauē cordis, per rimas diſſo-

lutionis, ex deuotionis ariditate, quæ cum non exhauriuntur per diſcuſsionem proprij ſtatus, & puram confeſsioné, vel non ſortiter obſtruuntur rimę per diligentem cuſtodiam, paulatim augentur, donec ſubmergant hominem in peccatum & confuſionem. Hoc tamen non dico, vt diſticilem te reddas ad obediendum, quando iuberis exire, ſed non debet tibi eſſe conſolatio euagare extrà domum, ita vt inquantum in te eſt, ſemper magis diligas domi latere, quam niſi obediẽtia vel vti- 1.Reg.15. litas animæ requirat', domum exire. Quia melior eſt obedientia, quàm victimę.

De non circunſpiciendo per loca Cap. 35.

QVando extra domum egrederis, non multum circunſpicias in plateis, ne ſortè videas vndè tẽteris poſtmodum, vel ab oratione impediaris, vel fantaſias contrahas eorum quæ inteutè reſpexiſti. 2.Reg.11. Dauid in culpam cecidit adulteris ex in cauto aſpectu mulieris, quam ſortè nunquam antea concupierat, niſi poſtquàm eam incantè reſpexit. Oculi tui ſint in capite tuo. Hoc eſt, quód cogitatio tua verſetur circa Deum, ſcilicet Chriſtum, qui eſt caput omnium membrorum Eccleſiæ, ita etiam non conſideres quæ coram te foris ſunt, niſi quantum neceſsitas viæ, vel vtilitas alia reqnirit, ita vt quantum valesrtalem te domum reportes qualis exiſti: Hoc eſt, ita deuotum, ita mundum corde, & vacuum rumoribus, vt ames ſilentium collæ.

Quomodo te habeas cum ſocio in via. Cap. 36.

PEr terram autẽ vadens, eſto pacificus cum ſocio. Nunquam contendas de aliquo, etiam ſi tu melius vel plus ſentis quam ipſe, vel iuſtius noueris, ſed citò tace in tranquillitate animæ quia contentionibus raró aliquis emendatus. Cogita in teipſo, quod ſi tu pacificus non ex, vix vel nunquam poteris alium placare. Incipe prius à teipſo, & tunc facilius alium corriges. Quicunque turbatus turbatum docet, magis reputat ex patientia docere vt eum pungat, quam maturo conſilio, vt eum fraternè erudiat. Magis autẽ ædificabitur exemplo patientiæ tuæ, quam à quibuſcunque rationibus quas ei propones. Virtus cum vitio non docetur, ſicut per impatientiam non potes alios patientiam docere, nec humilitatem per ſuperbiam. Socialis eſto in via & non diſſolutus, ne deuotionis ſpiritum pro ſocietate extinguas.

De oratione & meditatione facienda inter exercitia. Cap. 37.

CApta horas ad orandum & meditandum, tàm in via, quàm in hoſpitio. Noli ex toto negligere. Nec etiam cogites, ꝙ velis vſque domum differre. Quia ſi tu nimis infrigidatus fueris a feruore deuotionis, poſtea diſticilius recuperabis. Hoc tamen nó dico, qnod poſsis ita foris in ea grauitate & deuotione plenè te conſeruare, ſicut in domo: ſed vt ſcias metam ad quam ſtudium dirigere debeas quantum potes, Deo adiuuante.

De bono exemplo dando in conuerſatione. Cap. 38.

INter homines quantum in te eſt, caue omnem ꝙ poſt eis eſſe non bonum exemplum, ſicut decet fidelem ſeruũ Dei, qui debet Domini ſui honorem promouere, & in honorationem cauere vbi poteſt. Nos enim ſumus familia ipſius. Sicut ergo pater familiàs ex diſciplina familiæ ſuæ honoratur, vel ex indiſciplina in honoratur, ita ſcias, quicqnid nos facimus inter homines, hoc aliquo modo redundat vel in in laudem Domini noſtri, vel in contemptum. Et quia ſpecialiter poſiti ſumus inter homines, vt ipſi ædificemur ex nobis, parum proficient verba noſtra, ſi non etiam ædificemus bono exemplo. Et ſi non ſumus tam perfecti, vt poſsimus eis magnũ virtutis exemplum oſtendere, ſaltem caueamus omnia mala exempla, quæ nos ipſi ſolemus reprehendere in alijs, videlicet: ne rumores ſęculares recitemus apud eos, vel libẽter audiamus, vel delicata fercula, vel multa fieri pro nobis diligamus vel nimis mollia, vel precioſa inſtrumenta, nec iræ vel diſcordiæ ſcintillas emittamus, vel verba ſcurilia, vel iocos diſſolutos moueamus, & maximè ne auari pro muneribus poſsimus notari, quia ex hoc cito vileſcimus apud eos, ſi viderint nos ea ambire, & auarè quærere, ad quorũ cõtemptũ nos eos hortamur predicádo.

De vitandis mulieribus. Cap. 39.

CAue etiam ne cum fœminis loquens, eorum vultus ſtudioſè reſpicias, vel manus contractes, vel nimis propè ſedeas, vel leuiter eis arrideas, nec diligenter cum eis ſuſurres, nec angulos ad colloquia earum requiras: quia hæc omnia etiam ſi nil tentationis ingererent, tamen non effugies notam ſuſpitionis ab alijs, & facilè poſſes infamię maculã contrahere, quam vix poſtmodum detergeres cum pudore. Sed habe te cũ omni fœmina, ac ſi maritus eius, vel prælatus iuxta vos ſederet, conſiderans vel audiens omnia quę facitis vel dicitis. Vt quicunque ſuperueniat, & videat te loquentem cũ ea, in nullo neceſſe ſit te erubeſcere, nec aliquis poſtea tibi poſsit notam ſuſpitionis impingere: Et ſi meum conſilium non ſpernis, conſulo, quò nunquàm cum aliqua muliere contrahas ſingularem familiaritatem, etiã ſi religioſa ſit, & ſancta. Quia excepto periculo carnalis tentationis, quæ ex tali familiaritate ſemper incurritur, dum non timetur malum quod ſub ſpecie boni latet: Excepta etiam macula infamiæ, & ſuſpitionis, quam alij ob hoc ſæpè concipiũt, magnam generat inquietẽ cordi talis priuata affectio, dum ſemper illi cupis oſtendere dilectionem, quam habes ad eam, & hoc ſibi notum fieri deſideras. Et cum aliquando non ſit doles, & times quod indignetur illa, & ꝙ affectus eius tepeſcat, & quód minus oret pro eo. Econtra etiam iſta turbatur, ſi videt quòd aliquam aliam benignè ſalutes, vel ſi aliquo tempore differas, quòd eam non videas, vel non ſalutes. Improperat quòd aliam diligas prę ſe, & quòd minus ores pro ea, & iraſcitur, quę verè ſunt truffæ: & bonus homo non debet illa aliquatenus admittere, nec cor ſuũ in talibus occupare. Oratio enim earum non poteſt tantum cuiquàm prodeſſe, quantum poteſt talis occupatio in ſpiritualibus ſtudijs impedire, quia etiam ipſa eius oratio tali carnali affectioni permixta, Deo eſt inſipida. Quòd autem carnalis ſit iſta dilectio, ex maxima parte poteſt hoc perpendi in hoc, quia magis te vellet apud ſe minus perfectũ, vt ſępè poſſet tui copiam habere, quàm longe à ſe plus perfectum. Quibus autem indicijs diſcernatur ſpiritualis dilectio à carnali, modò prætermitto, qnia nimis ab alijs retardaret nos. Hoc tibi ſufficiat, ſi vis habere pacem cordis cum Deo, bonorem ſpiritualem inter fratres: abſcide à te familiaritatem fœminarum, dilige communiter omnes bonas, & deuotas, & in nullo exaſperes aliquam earum, & meliores in corde tuo reuerere, propter abundantiorem gratiam Spiritus Sancti in eis. Noli te occupare cum eis, niſi breuiter. Benignè ſalutes eas quádo ita occurreret, quòd non poſſes bono modo declinare, & cum maturitate earum orationibus te recomenda. Si enim diſcretæ ſunt, ex hoc placebis eis. Si verò importunæ, tunc melius eſt tibi non occupari cum eis. Fœminam quam videris benè conuerſantem, mente eam dilige, non carnali dilectione.

Mulierum omnium familiaritas fugienda.

De cordis libertate. Cap. 40.

ESto dominus tui ipſius, nec des alicui poteſtatem cordis tui niſi Deo, & prælato tuo propter Deum. Eſto ita expeditus ab omnibus alienis occupationibus vel affectionibus, quod in nullo prælato tuo aliquando moleſtus ſis pro licentijs aliquid agẽdi, vel eundi, vel dandi, vel accipiendi. Et ita liberè arbitrio ſuo te committas, quod tibi ſecurè dicere poſsit. Fac hoc: & dimitte illud. Et tu ſine murmuratione cordis, & difficultate, facias vel dimittas. Alioquin paruam fidutiam potes habere de merito obediẽtiæ tuę, quam voluiſti Deo in manibus ſui vicarij, vel tui prælati. Si tu per impatientiam vel importunitatem, cum volueris eum tibi ſeruire, vel te licentiare quo tempore velles noluerit, murmurares, tunc nõ intrares per hoſtium quod eſt Chriſtus, in ouile ſanctæ religionis, quia non venit facere voluntatem ſuam, ſed patris. Ita enim tu fur eſſes & latro. Fur, quia rem alienã hoc eſt voluntatem propriã, quã prælato reſignaueras, eo inuito vſurpares. Latro, quia tali exẽplo animas ſimplices necares.

Epilogus ſiue compendium omnium ſupradictorum. Cap. 41.

VT ergo percurram omnia quæ ſupra dixi. Eſto deuotus Deo, & cor tuum ſemper quantum potes compara cum ipſo. Eſto prælatis humiliter obediens, nec rancores cõtra eos teneas, nec ſpernas eos, nec iudices, nec murmures de eis. Eſto cum fratribus pacificus. Patiens ad verba dura & ad reprehenſiones. Noli facilè iudicare aliquem. Nec ſis ſuſpitioſus. Eſto obſequioſus maximè infirmis, & in humilibus obſequijs. Sæpiſsimè ora. Eſto in choro diſciplinatus, & Deo intentus. In victu diſcretè modeſtus. Et his quæ corporis neceſsitas requirit. Eſto in cella libenter. Fuge verba ocioſa. Plane loquere & modeſtè. Iucundus & verax valdè. Verba tua ſint ſicut iuramẽtum Nulli detrahas, nec detrahentem audias. Odium contra nullum teneas. Non ſis eletus in verbis, vel moribus. Pecuniã odito. Ama paupertatẽ. In omnibus fuge mulieres. Eſto cõpatiens afflictis. Caſtus in omnibus.

DE INFORMATIONE NOVITIORVM.

SECVNDA PARS.

De voluntaria nouitiorum ſubiectione. Cap. 1.

SIvis in ſpiritu proficere & hic eſſe, propter quod vt hic fieres, ad ſcholas virtutum, id eſt ad religionem veniſti, ne fias ſimilis illis, qui longo tempore in ſcholis manendo multum temporis & ſumptum conſumunt, & minimè diſcunt. Iſtius formulæ compendium antè oculos habeto, & ad eius regulam ordina vitam tuam, & mores compone, & ſtudium impende, & tempus expende. In primis eſto ſub tali rectore & magiſtro, qui te prædicta doceat verbo & exemplo, vel ſi talem habere non potes, tu ipſe magiſter eſto. Sis ſtrenuus, vt ad huius formulæ regulam viuere compellaris, & in nullo tuæ propriæ voluntatis libertati relinquaris. Puer enim qui dimittitur voluntati ſuæ, id eſt puerili laſciuiæ, confundit matrem ſuam, id eſt religionem. Ideoq; tot ordines confunduntur, quia pueriles mentes ſibimet dimittuntur ſine freno retrahente à noxijs, & ſine virga ad ſalubria compellente, aut ex negligentia

Religioſus profitente volens eniuri ſe ſubmittere debet.

ſeniorum, aut ex nociua cõdeſcenſione. Sicut imprudens medicus, qui ne contriſtet ęgrum, quem curare deberet, patitur eũ nociua comedere, ex quibus grauius, & diutius infirmatur, & cum in vno diſsimilatur exceſſus eius & vitia, citò ab alijs trahitur in exemplum, ita vt etiam ſibi impunè talia permitiãtur, quæ vident in alijs ſuſtinẽri. Caueant tamen tales magiſtri, ne teneros animos frangant, ſæuera cohibitione.

De negligentia prælatorum ſeu mala libertate. Cap. 2.

TAndem ad hoc iſta mala libertas dilatatur & profluit, quod hoc à pluribus vident fieri, vt quaſi pro lege, & pro iure ordinis deſcendant. Et ſiquis contra docere arguendo præſumpſerit, ſingularis ſuperſtitionis improperium ſuſtinebit. Et quaſi qui nouum ordinem & inſolitum morem inducere velit, vt delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet oneroſus, & tanquam temerarius iudex aliorum actuum, perſecutiones amariſsimas ſuſtinebit. Timẽt enim diſtracti, & à via Dei exhorbitantes, ne ſi parcerent zelantibus pro iuſtitia & religionis diſciplina, multos ad partem ſuam traherent, & ita paulatim ad ordinis obſeruantiam, etiam ipſi tandem cogerentur. Et præcauent ardentiſsimè, ne ad hoc perueniant. Et ſub ſpecie ſingularitatis extirpandæ, eijciunt à ſe illos & opprimunt qui deſiderant religionem ad ſtatum debitum reformari. Quod videntes alij quibus hoc diſplicet, aliquam bonæ voluntatis ſcintillam habentes, ſed tamen infirmã terrẽtur, & potius ſtudent ſe illis conformare, quos fortiorem partem habere vident in multidudine & potentia, quam cum illis tribulari, & inſuper infirmari. Iuxtà illud. Et qui receſsit à malo, prædæ patuit. Hæc omnia experti ſumus in ordine nigro, & in alijs. Nunquam autem contingat noſtram religionem ad ſtatum ſimilem peruenire.

Quòd peruerſi nec volũt corrigi, nec pati alios apud ſe fieri meliores.

Iſa. 59.

De religionis feruore. Cap. 3.

QVi tali feruore ad religionem venit quod pro omnibus quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc ſeculo, nec pro diuitijs, honoribus vel delitijs, nec amore amicorum, vel proprij corporis dubitauit ſe tradere carceri pœnitentiæ propter Deum, non debet modò vilior eſſe quam tũc fuit, vt pro verbis hominum deſerat modò viam Dei, à cuius ingreſſu, nec terroribus, nec blanditijs potuit auerti. Quod ſi timet de ſingularitate notari, & ob hoc alijs fieri odioſus, ſciat, quod nullus ſanctorum ſingularis gloriæ factus eſt in cœlo, niſi qui inter homines poſitus, ſtuduit eſſe in ſanctitate vitæ ſingularis, quod tamen de ſingularitate virtutum dico, non tantum de cæremonialibus obſeruantijs, paruam aut nullam habentibus vtilitatẽ virtutis. Studia autem ſanctitatis in his conſiſtunt. In cauendo omne peccatum, omne ſcandalum, quantum in ſe eſt. In ſtudendo omnibus virtutibus humiliter. Et in quærendo familiaritatem Dei per affectum deuotionis internæ. Aduerſus huiuſmodi nulla eſt bona cõformitas, per quã hæc ſtudia deſtruerentur. Cum verò pro iuſtitia, ſicut & pro fide debeamus pati nõ ſolũ irriſiones & deſpectiones, ſed etiã perſecutiones quaſlibet, & mortem, ſicut ſunt paſsi ante nos, & fidẽ deſerere, vel iuſtitiam vitæ peccando relinquere. Ita in nos peccantibus relinquere diſcamus in paruis, verborũ & deſpectionũ tribulatiũculis, vt ſi grauiora nobis imminerẽt pro Chriſto certamina, ſciamus per patientiã ſuperare. Nam qui à leui flatu deijcitur, quomodo ſtabit à vento maximæ tempeſtatis? Hoc ad pręmuniẽdũ cor pręmiſi, cõtrà retrahẽtes à ſtudio proficiẽdi in virtutibus. Quia qui tale ſtudiũ non in ſe diligit, vix poteſt pro alijs ſecum mo-

Singularis gloria vitę ſingularitatem requirit.

Studiũ ſanctitatis.

Oportet pati propter iuſtitia.

rantibus

rantibus æquanimiter ſuſtinere. Vndè ſicut illi non dimittunt conſuetudines ſuas malas propter nos, & noxias, ſic non oportet nos bona & vtilia ſtudia abijcere propter illos, quia ſi volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiſcum viam Dei, non ſuam ambulare.

De otio vitando, & vanitate ſenſuum. Cap. 4.

NVnquam debes ocioſus vagari, nec rumoribus vacare, & verbis ocioſis, nec vſui, nec ſcurilitatibus deditus eſſe, quia hęc faciunt mentem vagam, & inanem. Et licentia iſtorum diſſoluitur cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ deuotionis exhauriũt. Non euageris tuis oculis hinc indè ſingula intuendo, quia leuitatis eſt indicium. Et ea quæ foris aut per oculos, vel per aures, ſtrepitum quẽdam interius ſuſcitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem paſcit, quaſi quodam puluere obſcuratur. Quicquid non eſt neceſſarium tibi, vel vtile ad tuum, vel alterins profectum, pertranſi: & ooli immorari, nec cor tuum in eo figatur, vel in eo tempus expendatur. Semper aliquid defer tecum in memoria, qood de Deo rumines cogitando. Et mentis tuæ intuitum, ſemper in eum defigere ſtude. Sicut docet Propheta dicens. Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, &c. Hæc enim continet cor apud ſe, ne commoneatur à ſe per vanam lætitiam, vel irrationabilem triſtitiam. Mundus. n. in quo fluctuamus, varijs tempeſtatum ventis agitatur, & qui non vult nauem cordis ſui quaſſationibus conteri, vndarum ioſtuxione demergi, vel in extremas plagas ventorum flatibus impelli, affigere eam funibus bonarum cogitationum aſſueſcat ad petram immobilem, quæ eſt Chriſtus. Funem ne facilè rumpatur, ex triplici reſticulo cõponas. Videlicet ex ſacrarum ſcripturarum deuota lectione, ex ſedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam, & quaſi ſemen bonæ cogitationis. Oratio rigat, & ad perfectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam, & impinguat affectũ ad ſaporem. Bona actio maximè condita pinguedine charitatis, & obedientię, vel alterius virtutis, lætificat conſcientiam. Et dat fiduciam ſpei in Denm, et ſi ad horam intercipit deuotionis quietem, tamen meretur poſtea maiorem dulcedinis infuſionem, & gratiam puritatis.

Religioſus debet ſe occupari lectione meditati[o]ne, oratione, & operatione. Pſal. 15.

De euitatione prauarum cogitationũ, & inutilium occupationum. Cap. 5.

FEriatus & vacans caue tibi à vanis, & à prauis cogitationibus, ne vel modicum in te morẽtur, quia citò inquinant cuiuſcunq; vitij colorem habeant, vt luxuriæ, vanegloriæ, odij, vel aliorum. Item caue tibi ab inutilibus occupationibus, quæ tempus perdũt cor inquietant, & vtilia impediunt, & deuotionem diſſipant. Item à torpore acedię, & pigritiæ, quę mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera deſidioſum.

De vitanda nobilitate, & curioſitate. Cap. 6.

INter homines exiſtẽs, caue tibi à duobns quo ad te ipſum, & à duobus quo ad alios. Quo ad te, caue ne aliquid facias, vt ab eis noteris vnde gloriam quęras in geſtu, in ſermone, in voce vel actu, quia peccatum eſt, & vanum, & cum putas eis placere, fortè diſplices, & iudicant te quaſi inaois gloriæ cupidus ſis, vel fortè non aduertunt quid agis. Et ſic perdis conatum tuum inutiliter, & vanè, ſicut ſtulti qui puris imagioibus, quaſi vinis hominibus obſequuotur, ſicut habetur in Pſal. Qui hominibus placent, id eſt placere volunt, confuſi, ſunt, &c. Itẽ ne pudore ſuperfluo obruaris in his quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agẽdo, ſed ita liber eſſe ſtude coram eis, ſicut ſine eis eſſes, & ſi intus verecundia æſtuas, foris reprime, quia quò magis te notabilem facis ex pudore, eò plus conſiderant te, & ita plus confunderis. Signum ſuperbiæ videtur, nimis erubeſcere de illis defectibus quos natura indidit, vt deformitate corporis, vel vocis ruditate, & ſimilibus. De vtilitate autem veſtis, vel de humilibus obſequijs erubeſcere, in paupere religioſo ſuperbia eſt. Vitium autem vel ſcandalum erubeſce, vnde Deus offenditur, vel aliquis ſcandalizatur. Apud temetipſum erubeſce de peccatis tuis. De tempore in ſeruitio Dei. De negligentia bonorum quæ poſſes facerè & deberes: quod tempus defluit, & profectus virtutis non creſcit: de hypocriſi, quod foris vis putari melior, quam intus te inuenias, quod vitia tua occultas non timore nocumenti alterius, ſed timore diſplicẽdi, & ne vilipendaris, quod bona quæ oſtendis vis videri & placere hominibus, vt ex his ſuſpicentur multò plura, & maiora in occulto te habere, ex quo talia foras prodeunt, quaſi te dolente, quod vix familiàrem habes ita vnanimen, quam velles te ita agnoſcis, ſicut te ipſum agnoſcis, quod etiam in confeſſione quandoq; & ſi non audes ſubterfugere, quin peccata accuſes, tamẽ in illis in quibns te magis diſplicere times, ita ordinas verba ſubmittendo, ſubiungeodo, vel colorãdo, quòd minus apparent verecunda, vel ſi fortè plus benè profers gloriaris, & vis indè apud confeſſorem ſanctus reputari, quod tam humilis ſis, cui te magis quàm neceſſe ſit, ſtudeas coofundere confitendo: Quòd cum tentationibus vitiorum maximè carnalium ita deſidioſè compuogeris, vt ſolo timore periculi vel confuſionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu arrideas ſolo conſenſu operis, vel moroſæ delectationis excluſo. In hoc apparet maior peruerſitas, ꝙ cum facilè quandoque huiuſmodi tentationis quaſi muſcas immundas non abigis, ex negligẽtia eas permittis caleſcere, & conualeſcere, donec confortatę iam periculoſiores fiunt, & difficilius vincuntur, & conſcientiam ſæpius confundũt. Quòd ita deſidioſus es ad ea, quæ Dei ſunt, & quæ ad virtutis, & deuotionis ſtudium pertinent, vt pudor bumanus plura ex his à te extorqueat, quã amor diuinus. Quòd ita ingratus es de beneficijs Dei, vt non ſolum debitas noo agas gratias de preceptis, ſed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias & negligas. Atque cum gratiam ſentis tibi arridere, occupas te vanioribus ſtudijs, quaſi qui texit aranearum telas, quæ non proderunt ad veſtimentum ſalutis. Quòd illa ad quę teneris facienda ſicut ſunt horæ canonicæ, & ſimilia ita negligenter & deſidioſè perſoluis, vt non tàm meritum inde ſperes, quam ſupplicium expectes, quia & ſi verba vtcunque proferas, tamen corde tam vagus es, & affectu frigidus, ꝙ nec ſenſum orationis percipis, nec deuotionis affectum. Et de ipſis verbis plurima defluunt accelerando, & vtinam non multa tranſilias omittendo, dum non attendis ſi dixeris, vel non dixeris, niſi fortè ex coniectura alicuius verbi, quaſi ex caudę apprehenſione reputes te dixiſſe. Deus autem & ſi patienter diſsimulat, & attẽdit noſtras negligentias, tamen nõ minus odit eas, ſed integrè dinumerat, diſtinctè dijudicat, ſeuerè puniet, niſi nos præueniamus faciem eius in humili confeſſione, in forti ſatisfactione, & in ſerioſa emendatione. Quòd ad omnia quæ ad corporis curam vel comodum ſpectant ſtudioſiſsimus es, quæ verò ad ſpiritus profectum, vel ad fraternæ charitatis exhibitionem, vel ad prælati obedientiam, vel ad carnis caſtigationem ſpectant, deſidioſus es. Quòd etiam hos & ſimiles plurimos defectus in te adnertens, nec terreris, nec com-

Vitãda eſt tàm vana oſtentatio quàm ſuperfluus pudor. Pſal. 52.

De quibus erubeſcere vel in proprijs oculis humiliari religioſus debeat.

pungeris, nec diſcutis, nec corrigis, quaſi Deus tecum aliter acturus ſit, quàm cum omnibus alijs, vt mala tua incorrecta non puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & ſimilibus erubeſce apud te, & ab alijs in te dijudicari nõ mireris, nec indigneris, ſed verecũderis. Hæc & alia plura in me metipſo veraciter recognoſcens erubeſco, & doleo, ſed non tantum ſicut debeo, & non emendo ſicut poſſem, & expediret. Ex meipſo autem intelligo, quod hęc vel aliqua iſtorũ etiam proximo meo ineſſe poſſunt, & ideò vnuſquiſque iudicet, & diſcutiat ſemetipſum, conſiderans ex vero latere qualis ſit, maximè quid ſibi deſit boni, & inſit mali ex vitio proprio. Ex altera parte qualis eſſe debeat in virtutibus & moribus bonis, vt ex hoc humilietur ex cognitione defectus ſui, & prouocetur ad ſtudium proficiendi ad illa quæ videt ſe debere facere vel habere, & ideò regratietur Deus, ſi in aliquibus fortè ex eius gratia profecerit. Quo ad alios caue à duobus, id eſt vt nõ curioſè reſpicias vel perquiras eorum perſonas, vultus diſpoſitiones, habitum, geſtus, facta, vel verba, vel officia. Inquantum tibi non attinet iſta perſcrutari, vtilitatis cauſa, ita pertranſi, ita cogita, ac ſi oues eſſent, vel alia animalia, vt in nullo circa illos occupes viſum tuũ, vel cor, vt nõ iudices, vel dijudices de alijs, quales ſint, vel eſſe poſsint in mente, in merito, in moribus, vel in alijs, quia talis diſcuſsio vana eſt, & ſæpiſsimè falſa, immò temeraria. Et in ſuper cor inquietatur, & aliquãdo inclinatur, & conſcientia læditur, & alia bona negliguntur ex tali occupatione. Si aliqua videris de aliquo vel audias, quæ non placent, pertranſi & obliuiſcere citò, committens ea ſibi & Deo, maximè vbi ad te nõ ſpectat eius correctio ex debito magiſterij, vel ex ſociali familiaritate, vel denunciandi neceſsitate.

Quomodo religioſus ſe ad alios habere debeat.

De compaſſione peccantibus habenda. Cap. 7.

COmpatere tamen peccantibus quaſi in tempeſtatibus maris naufragantibus, quia longè miſerabilius eſt in lacũ inferni demergi, quam in profundum maris ſubmergi. Ora pro eis & plora cum potes, ex hoc enim mereberis, vt à ſimili naufragio libereris. Beati enim miſericordes, qm̃ ipſi miſericordiam conſequentur. Sic etiam omnium miſerorum afflictiones animo & oculo intuere, & ſingulas eorum miſerias aggrauantes ſtudioſè computa, diligenter pondera, vt ex his affectus miſerationis in te pingueſcant. Et ſi quas tu miſerias pateris, tibi leuiores in eorũ comparatione videãtur. Collige etiam in his quæ vides, paſsiones, labores, dolores, & paupertates Ieſu Chriſti, qui cum eſſet diues pro nobis egenus factus eſt, vt illius inopia, diuites in cœleſtibus nos eſſemus.

Matth. 5.

De tribus vitijs communibus. Cap. 8.

TRia ſunt vitia communia apud homines, videlicet pronitas reprehendendi quæ in alijs vident, & non eſt ſecundum affectum eorum. Alterum etiam adulatio eorum qui ſolẽt virtutem ſibi blandiri, laudando, arridẽdo, quærẽdo quomodo valeant, cum nõ curent eos quandoq; valere, honores inutiles offerendo, & in alijs multis modis in quibus nec eſt vtilitas, nec ex affectu faciunt, ſed ex vſu vt placeant. Tertium eſt propria gloriatio de ſeipſo, quia ea quæ nos facimus, dicimus, ſentimus, & ſcimus, placent nobis: & præferimus, ea aliorum factis commendando, vel occultè cogitando: & dedignamur, ſi alij non mirantur ea quaſi non habeant ſanum iudicium, & delectamur in laude noſtra. Et ſi aliquando nos ipſos atterendo humiliamus, non purè hoc facimus, ſed volumus per hoc aſtutè alium prouocare ad laudem noſtram, quaſi non debeat pati, vt nos vituperemus quod in nobis laudandum eſt, vel hoc ſæpè facimus, vt humiles reputemur, & ſalutem ex hoc placeamus, ſi alia placentia nõ habemus. Qui ab iſtis tribus eſſet liber, in magna puritate viueret, & quiete. vndè verſus. Eſſe reprehẽſor, adulator, laudis amator. Noli, ſic pura tibi mens erit, atq; quieta.

De non habendo res curioſas. Cap. 9.

NVlla curioſa habere cures, vt imagines, tabulas, ſudariola, pater noſter, & ſimilia. Nec recipias, nec des alijs pro munuſculis, quia occupãt cor, & magiſtris noſtris non placent, & facient te notabilem inter cæteros, & ſępè ſine licentia recipiuntur vel dantur talia incautè, dum pudet eos toties pro iſtis recurrere ad magiſtros. Species aromaticas nõ habeas, niſi pro euidenti neceſsitate nõ poſſis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere poſſet, fœlix eſſet, quia multæ diſtractionis materiam abſcidiſſet. Si autem aliqua volueris habere, vt libros ratione ſtudij, & ſcriptariola, nulla ſuperflua collige, vel curioſa. Solum contentus ſis ſolis neceſſarijs in numero & valore. Ipſe habitus, & communia inſtrumẽta tua, ſimplicia ſint, & inculta. Corporis geſtus, & omnia foris apparentia, plana ſint & pura. Nihil notabiliter curiale, & curioſum, vel ſingularitate coloris reſperſum affectes.

Quod religioſus non debet affectare hominibus placere. Cap. 10.

STude humano iudicio non moueri, nec delectari fauoribus, nec deſpectu contriſtari, quia iudicium humanum cęcum eſt frequentius, & ignorat veritatem, & fallitur ſæpiſsimè, nec ſi laudaris ab homine es ideò laudabilior, nec ſi deſpiceris es ideò vilior. Stultus eſt, qui ſtulto placere laborat. Quia ſicut cæcus nõ diſcernit inter colores, nec ſurdus inter ſonos, ita inſipiens homo neſcit penſare meritorũ dignitates, vndè cum aliquid agere te contingit extimabile, vt prædicare, vel ſimile, non anxieris quod ad placitum hominum hoc facias, ſed inuocato auxilio dei prout melius expedire ſecundum Deum intelligis, ſtude facere. Et ſi benè ſucceſſerit, Dei adiutorio refer gratias, & noli extolli, quia nõ propter te, ſed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes extimare. Si autẽ minus benè ſucceſſerit noli turbari, nec pudore confundi, ſed gratias Deo refer, qui ſic te ab eleuatione defendit. Siue autẽ benè ſiue minus benè ſucceſſerit, ſtatim habe te interius & exterius, ac ſi non feceris. Laudet qui vult vel deſpiciat, quid ad te? Tu tace excuſationes, & recuſationes caue, quando debes aliqua huiuſmodi facere. Ad hoc ſæpiſsimè fiunt, vt deſpiciamur, & præſumptuoſi videamur qui talia audeamus. Vndè videtur melius, purius, & humilius ſimpliciter facere quod eſt faciendum, vel obedientia iubente, vel charitate inſtigante. Si placet eis, benè, ſi non, quid eſt tunc perditum? Nam cum oportet te prædicare, vel ſimile facere, quod aliquid honoris videatur habere, ſi benè feceris, lucrum habes de laboris tui profectu, ſi minus benè iterum lucraris meritum humiliationis tuę, & poſt hoc minus ad huiuſmodi cogeris ab illis quibus nõ placuiſti. Omnes ſumus alterutrum expoſiti, vt alter alteri placeat, vel diſpliceat, vt cum in mea nõ ſit poteſtate vt tibi placeã, ſed in tuo arbitrio, vel affectu quæ tibi dare non valeo, ſi multũ tibi placere laboro, forſitã nihil proficiam, quia aliter conſiliũ tuũ dirigitur: & ideò nihil in hac parte melius video, quam quod ſoli Deo ſtudeat homo placere & proximũ non ſcãdalizare, vel ſciẽter offendere, & cõmittere Deo, ſi hominibus placet vel diſpliceat humiliter, & patiẽter. Iuxtà illud mihi pro minimo eſt, vt a vobis iudicer. Quibus places, aſcribe eorũ beneuolẽtiæ, nõ tuę probitati. Quibus aũt diſplices, attribue tuo merito, &

Nota.

1. Cor. 4.

to, &

ſto, & cogita quòd ſi tantillo eis diſplices, ſicut exterius cognoſcere valent tuam vilitatem, quid fieret ſi radicitus perſpicerent omnia vitia tua, & peccata & in honeſta quæcunque? Mirum ſi non eijcerent, vel lapidarent te, pro me loquor, Nûquam.n. à fidelibus tantum deſpectus ſum, ſicut ſum deſpicabilis in veritate: vnde non debeo indignari, cum aliquádo deſpicior, ſed mirari, & reputare de beneficio Dei, quod non omnibus ſum odioſus.

De patiendis humiliter odio & detractione. Cap. 11.

ET cum detrahi tibi intelligis, non mouearis, quia ſi verum eſt quod dicitur, non eſt inconueniens hoc loqui homines, quod facere auſus es. Si autẽ verum non eſt, non nocet tibi eorum locutio. Vt ſi albus eſſes, & diceret quis te nigrum eſſe, quid obeſſet tibi illud dicere? Nihil cû tu eſſes quid es, & non aliud. Et ſi quis extimaret te capram eſſe, tamen homo es. Si autem ad primos motus huiuſmodi aduerſitatis turbaris, & inflãmaris, ex patientia reprime iram, & ſuſtine ad modicum, ſicut qui ſuſtinet aductionẽ cauterij, vel ſeccationem chirurgici cogitans vtilitatem patiẽtię; & citò ſanari incipias, & melius habere. Immò hoc ipſum ex pugna intus exercitata, magnæ vtilitatis eſt, quia eſt purgatio peccati, vitij lima, exercitatio virtutis, meritũ gloriæ preparatio pacis: Non.n. coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Rancorẽ erga nullũ retine in corde. Ad omnes cor mite, & pacificũ habere ſtude, nec pro tua offenſa, nec pro vllius vitio aliquem odito, ne fias cum illo ſub ſpeciei zeli pariter vitioſus. Si nõ cõuenit tibi eius habere familiaritatem propter vitæ ipſius deformitatem, ſic diſpliceat tibi malũ quod habet ex ſe, vt non ſit tibi execrabile bonum quod eſt ex natura in præſenti, vel ex gratia forſitam in futuro. Multi.n. ſunt mali, qui fient boni poſtea, propter quod de omnibus viuẽtibus eſt ſperandũ. Quòd ſi aliquis te odiret, & detraheret, & niterẽtur te confundere, & grauare: tu etiã ſi ex ſimilibus vis contendere, non vincis eum nec placas, ſed prouocas ſicut qui canem latrantem mordendo prouocat ad mordendũ, qui ſi latratus eius nõ aduertẽdo tranſiret, citius eũ compeſceret, & abiret. Nam cũ hoc intendat omnis aduerſarius, vt moleſtet, & prouocet illum cui aduerſatur, ſi videt te exacerbari, & contriſtari, ita habet quod quærit: & tãtò fortius inſtat quò graoer, quãtò plus videt valere conatus ſuos ad id quod intẽdit. Si autem viderit quod patienter ſuſtines, & pertranſis, ac ſi non ſentias, confunditur in ſeipſo, & confringens tumẽtes fluctus eius, ex indignatione quieſcit videns quod nec valet efficere, quod quærebat. ſ. vt te conturbaret, vel certè confuſus compungitur & corrigitur exemplo patiẽtiæ tuæ emendatus. Quòd ſi fortè obſtinatus, nec corrigitur, nec deſiſtit te perſequi, diſce aliquid pati poſſe pro Deo, quia ille qui tibi aduerſatur grauius torquet ſeipſum, quàm te. Quod autẽ ſeipſum morderet, & laniaret in odiũ tui, quid te lęderet? Immò de ſe te vindicaret, ipſe non tu, moroſus vulnera ſentiret. Ita ſentias de illo quia odit te, quod ſe laniat non te, vnde tu habeto pacem tecum, & aliena malitia non tibi nocebit. Quòd & ſi verba cotumeliæ tibi intulerit diſcere debes, vt omnia verba habeas pro ſono tranſeunte, niſi quantũ valeas ex eis ædificationẽ accipere ſed inquantũ perturbare poſſunt, & ſcandalizare, ſint ti bi ſicut auiũ garritus, & latratus canũ. Hoc cũ audis pertranſi, & nõ cura. Noli illi ſimilis fieri, qui tibi detrahit, quia ſicut in illo odibile eſt vitiũ detractionis, ita etiam eſſet in te. Nemo autem in odiũ aduerſarij ſui ſibimet præcidet naſum, vel eruit oculos, ſic nemo ſapiens deturpat ſeipſum, vt ſe vindicet de inimico, quia tunc nõ triſtitiam, ſed lætitiam inimico cõferret. Si patienter ferſ iacula aduerſantis, alij compatientur tibi, & impugnabunt pro te aduerſarium tuum te tacẽte, & diligent te. Si autem vindicare volueris te reſiſtẽdo, aſpiciẽt te, & reſpicient vos pariter mordentes, & ſcandalizabũtur in vtroq; Doctrina Chriſti magiſtri noſtri & Domini eſt cuius te eſſe diſcipulum profeſſus es in profeſſione Regulæ: Diligere inimicos benedicere odiẽtes nos. Et noſtra benignitate vincere illorum malitiam. Sicut ille malos mutat in bonos, patiẽter eos vt conuertantur ex peccando, & beneficijs aliciendo.

Margin: 2. Tim. 2. — Nullus malus odio habéri debet, quia bonus fieri poteſt. — Quõ conuerſandũ cũ ijs, qui perſequũtur. — Matt. 5.

De ui ipſius correctione Cap. 12.

COrrige in te quod in alio reprehẽdis, & doce te quod vtile cuiq; cognoſcis, furor tuus agat in teipſum, & ita inflãmatus alios calefac, ſicut ignis qui proxima prius & poſtea remotiora calefacit. Tu igitur eſto proximus tibi in correctione tui. Regula ingenij tui, & zelus iuſtitię tuæ primò reformet te, exẽplar artis tuæ alijs imitãdæ. Oſtende in proprio cuius peritiæ ſis in opere alieno. Quidam ſciunt in alijs multa corrigere, & vitam aliorũ ordinare, io ſeipſis autem multa incorrecta relinquunt, & minimam diligentiam adhibent, vt ſtatum propriũ ordinẽt ad perfectum virtutis. Quandoque ſomniant ſi eſſent in alio ſtatu, in tali vel tali officio, vel dignitate, quantum benè valerent illam benè diſponere, ſuum autem ſtatũ in quo iam ſunt nec ſolicitè diſcutiunt, nec emẽdant, ſed aliquãdo per aliũ moniti, uel ex caſu fortè ad ſe reuerſi, cogitãt ad meliora ſe extendere, nec prouidè diſponũt qualiter hæc faciant vel in eo quod prouident nõ perſeuerant, conſuetudine diſſolutionis, & torpore eos ad ſolita reuocant.

De eodem. Cap. 13.

ESto tuimet potens, vt ſtatim ad nutum rationis aſſueſcas, tam cogitationes cordis, quam mẽbra, & ſenſus corporis à noxijs retrahere, & in bonis ſtudijs occupare, & oculos, manus, linguã, auditum, & cogitatum, quaſi in freno manus tuæ, ne inſolentè euagentur extra diſciplinę terminos. Quia ſicut auis vel beſtia ex coactione domita, rurſus ex relatione fiunt indomita, ita ſenſus exteriores, & cogitatiões, & affectiones interiores, niſi ſub diſcreta cautela refrenẽtur, ex libertatis licentia inſoleſcũt, ita vt poſtea difficilius redigantur ſub rationis magiſterio, quam in principio coouerſionis, quia peruerſi difficilius corriguntur quàm nunquam conuerſi, ſicut animalia difficilius domantur, vel manſueſcunt in ſenectute, quam in iuuentute, & ſenſus iuuenum capacior eſt ſcientiæ, quam ſenum, & inueterata arbuſta inflexibiliora ſunt, quam recẽtia & tenera. Sæpiſsimè diſcute teipſum, & cõſidera ſtatũ mẽtis, corporis, quid deſit, quid deficiat, vel quid proficiat. quid impediat profectum, & quomodo illi obuietur declinando, vel reſiſtendo, aut regendo, aut tollerando. Peccata declinanda ſunt & fugienda. Vitijs impugnãtibus eſt reſiſtendum, Officium vel alia actio occaſionaliter impediẽs, regẽda & ordinãda eſt diſcretè ad profectus materiam. Aduerſitas eſt toleranda, & per vſum tolerandi fit magis tolerabilis, & ideò tam odioſa eſt nobis aduerſitas, quia nolumus aſſueſcere. Si aliquis domeſticus tuus, vel vicinus, tibi fuerit in corde onerofus, illi ſtudẽ magis obſequioſus eſſe & affabilis, & citò ſenties remedium illius morbi.

Margin: Senſus & cogitationes domãdę ſunt ne inſoleſcãt. — De ſuimet diſcuſſione & quę fugienda, ordinãda, reprimenda, vel tolleranda.

Quare non ſit affectanda hominum dilectio. Cap. 14.

NOn multum affectes diligi, quia diſtractio cordis eſt, & à quo quæris diligi, illi etiam affectas placere, & tibi admiſcet ſe adulatio, & ſæpè ſimulatio, nẽ fortè diſplicere, incipias, & minus diligi. Turbaris etiam quãdo ſuſpicaris te minus diligi, vt de ſideraueras vel ſperaueras. Pauci etiam ſunt in ſenſu, &

affectionibus & moribus ita conformes, vt nõ ſit diſſenſionis materia aliquãdo inter eos, quæ eſt dilectionis aduerſatrix. Item à fœminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occaſiones continuas, nota ſuſpitionis, & obſeruationis non carebis. Committe te Deo, & ab illo ſtude diligi fideliter, & de aliorum certam dilectionem relinque illorum arbitrio, & diuinæ volũtati. Dilectio hominum fallax eſt & inſtabilis, facilè cedit, facilè læditːad modicum vtilis, & ſæpe nociua. Si dignus fueris diligeris, ſin autẽ, iuſtum eſt non diligi indignum nec ei vllam reuerentiam exhiberi. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In Regula Nouitiorum per eundem compilatam.

PRÆFATIVNCVLA.

Rom.12. REnouamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ ſit voluntas dei bona, beneplacens, & perfecta. Hoc dicit Apoſtolus ad Romanos in perſona nouitiorum, & hijs qui fuerunt per peccatũ in ſæculo deformati, & erant tenebroſi, vt modò in religione poſiti, per finalem ſententiam reformentur & fiant luminoſi vt, dicatur de eis. Eratis aliquando tenebræ, nunc autẽ lux in Domino, vt filij lucis ambulate. Ephe.5. Qui ergo deſiderant in ſpiritu & moribus reformari. ſtudeant vitam ſuam ſub ſcriptis rationibus reformare. Cognoſcent.n. quia voluntas Dei erit eis bona, quantũ ad remiſsionem culpæ deformantis, beneplacens, quantũ ad infuſionem gratiæ reformantis, ſed perfecta, quantum ad fruitionem gloriæ premiantis, in qua recipient diadema decoris de manu Domini Ieſu, qui retribuet vnicuique iuxtà opera ſua, iuſtus eſt & iuſtitiam dilexit. Matt.16. & Ro.2.

De officio. Cap. 1.

CVm ſpiritualia ſint ſemper vbiq; omnibus preponenda: iccircò cum fueris in eccleſia, vel alibi ad diuinum officium celebrandum, non ſis ibi cum vagatione cordis, interponendo nociua, & cogitando diuerſa, quia dicit Bernard. Magna abuſio eſt, habere os in choro, & cor in foro. Pſal.61. Nam de talibus dicitur per Prophetam: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant. Sed dicas cum profunda cordis humilitate, & reuerentia, & timore. Eccl.1. Nam teſte ſcriptura. Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudiũ & lætitiam: & ſtude intelligere ea quæ dicis ſi potes, ſi verò nõ potes intelligere, reuerere: quia (ſicut dicit Sapiens) Eccle.32. per reuerentiam accedet tibi bona gratia: & ſemper ad totum officiũ ſis erectus, tàm in officio beatæ Mariæ virginis, quam in alio, hoc modo exceptu, quia in nocte, dicto matutino beatæ virginis, licèt tibi apodiare. Officium verò beatæ virginis nunquam dimittas, & quandiu ſtas in officio totaliter ſis honeſtus, vt non reſpicias circunſtantes, nec cum aliquo loquaris ibidem, ſed inclinato aliquantulum capite dimiſſas manus habeas ante, aut in modum crucis, aut manum in manu portans. Nunquam autem ante pectus, vel in ſinu, vel in loco inhoneſto portes: cogitans te eſſe nõ ſolum coram fratribus, ſed etiam coram Deo, & Angelis eius. Pſal.67. Nam teſtè Propheta, qui dicit. Preuenerunt Principes, ideſt Angeli coniuncti pſallentibus. Et ſis ſemper ſollicitus ad horam, ne aliquando negligẽtia, vel verecũdia ductus, aliquod verbum prætermittas: & non dicas horas tuas ſolũmodo prolatione vocis exterioris, vt Phariſæi verſipelles, de quibus cõqueritur Dñs per Prophetam dicens. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Iſa.29. & Matt.15. Caue tibi multũ, ne aliquid facias, vel dicas ibidem, quod alios prouocet ad riſum, quia ſicut dicit Iſidorus. Nullus habebit acceſſum ad compoſitionem, vbi fuerit immoderatus iocus, vel riſus, ſed iucũdatio tua ſit ſemper in Ieſu, & meditatio tua ſit ſemper in Ieſu, vt pſallendo & meditando poſſis dicere cum Propheta. Pſal.18. Et erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in cõſpectu tuo ſemper, & dicta qualibet hora, dicas. Miſerere mei Deus, cum oratione. Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſæ virginis Mariæ matris, &c.

De Oratione. Cap. 2.

CVm Dominus dicat in Euangelio, quia oportet ſemper orare, & nõ deficere. Luc 18. Stude ſemper expẽdere tempus tuũ aut in oratione, aut in lectione, aut in bona meditatione, aut in ſeruitijs: nõ.n. ceſſat orare, qui nõ ceſſat benefacere. In oratione autem frequẽter & moroſè permaneas, cũ profunda cordis deuotione & humilitate. Oratio antẽ humiliãtis ſe nubes penetrat, iuxtà ſententiam Sapientis. Eccle.35. Quicquid autem in oratione petieris, cum fiducia impetrãdi petas. Veritas.n. dicit. Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Mar.11. Sit autẽ oratio tua in excelſa charitate fundata. Gregorius.n. dicit. Quia virtus perfectè orationis, eſt celſitudo charitatis. Sit ſecreta, verecũda, iuſta lachrymoſa, & frequens, & quia oratio nihil aliud eſt, quam aſcenſus intellectus ad Deum, icciroo antequam incipias orationem, prepara te ad intimam deuotionem, ſi vis attingere ad diuinam præguſtationem nam teſtè Gregorio: oratio ſit cordis non labiorum. Nec inquit verba deprecantis tantum Deus intendit, ſed cor orantis aſpicit, & ideo dicit Sapiens. Fili, antè orationem præpara animam tuam, & noli eſſe tãquam ille qui tẽtat Deũ. Eccle.18. Tunc.n. orator dicitur tẽtare Deum, quando abſq; cordis præparatione currit ad vocalem orationem, & petit ibi diuinam ſpeculationem. Si vix aut nunquam poterit impetrare, quia talis dicitur non deuotus orator, ſed potius verborum latrator. Si ergo vis affici in oratione, præpara cor tuũ ad deuotionem: nam de cordis præparatione, dicit Dominus per Prophetam. Pſal.9. Præparationem cordis eorum audiuit auris tua, vndè legitur in vitis patrũ. Quales volumus orantes inueniri, tales debemus antè tẽpus præparare nos. Ad iſtam aut præparationem tria occurrunt, primò vt dicit Gregorius. Quinque ſenſuũ reuocationes, ſcilicet ab exteriotibus, vt ad nihil intendat, niſi ad quietem mentis, ne fortè anima quæ ſoli Deo vacare intendit, per eos ad plura diuffndatur. Nam ſi inuiſibilis anima inuiſibili Deo conformis eſt, dum Deum orat, debet omniũ viſibilium obliuiſci, vt impermixta terrenis ad cœleſtia citò tendat. Anima.n. in modum arboris cogitur leuari: vnde Gregorio dicit Tantò auidius guſtum ſapientiæ orator intus acciperet, quantò ſaporem carnis pro eodem ſapientiæ fonte robuſtium repreſsiſſet, propter quod dicebat Dominus. Tu antem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum. Math.6. Sed qnia nemo aſcendit ad Dei contemplationem, niſi prius deſcendat per ſui humilitatem, ideò ſequitur ſecundum.ſ. propriè paruitatis conſideratio. Si autẽ vis videre tuã paruitatẽ qui oras, conſidera illius immẽſitatem quẽ oras: nam nihil es reſpectu Dei viuentis. Tu.n. es vermiculus putridus, ipſe verò Deus eſt æternus. Tu creatura mortalis & infirma, ipſe verò creator omnipotens, tamẽ cũ nihil ſis nõ ipſum Deum

honoraſti

honoraſti tanquã creatura creatorem ſuũ, & tanquam
ſeruus Dominum ſuum, & quod periculoſius eſt, pec
cando eum ad iram prouocaſti, & ſemper eũ ſuis ſti-
pendijs impugnaſti, & ideò non es dignus exaudiri,
ſed potius crutiari æternaliter. Et ſic mentaliter deſcẽ
de ad infernum cogitando.ſ.grauia peccata quæ comi
ſiſti, & quantam gloriam perdidiſti, & quã dura ſup-
plicia incurriſti, vt cogitando cognoſcas tuã tranſgreſ-
ſionem, & quam iuſtè damnatus es, & diuinã paſsio-
nem, qua redemptus es. Nunc igitur ſequitur tertiũ.ſ.
Chriſti redemptoris ignita dilectio. Si aũt uis diligere
Chriſtum, conſidera qantum ſueris dilectus à Chri-
Ioan.15. ſto. Nam maiorem charitatem nemo habet, vt animã
ſuã ponat quis pro amicis ſuis, ſed Chriſtus plus, quia
pro nobis inimicis ſuis mortuus eſt. Cogita ergo hæc
grandia beneficia Dei, qui deberes meritis tuis æterna
liter cruciari, voluit tamen ipſe Dei filius pro te redi-
mendo de muliere paupercula naſci, & crudeliſsima
ſupplicia pati, & horribili morte mori, & mortuus ad
inferna deſcendere, vt nos de inferni pelago liberaret,
& in cœleſti collegio collocaret. Et aſcende mentali-
ter ad illud collegium beatorum, & tunc diuina chari
tate ignitus incipias orare feruenter, vt poſsis dicere
Pſal.38. cum Propheta. Cõcaluit cor meũ intra me, & in me-
ditatione mea exardeſcet ignis: & dum diu oras, ſpecu
lare illã cœleſtem Hieruſalem Triumphalem, vt orã-
Phil.3. do poſsis dicere cum Apoſtolo. Noſtra autem conuer
ſatio in cœlis eſt. Orationes autem quas facis, ſemper
habeas ſub certo numero terminatas, quas nunquam
dimittas, niſi manifeſta neceſsitate vel infirmitate coa
ctus, quæ ſunt hę. Primò ad laudem Dei, & beatę vir
ginis, quotidiè inter diem & noctem dicas centũ Pa-
ter noſtri cum Gloria Patri: & totidem Aue Maria cũ
genuflexionibus. Item dicas quotidiè pſalmos pœni-
tentiales cum letania pro benefactoribus viuis, & vi-
gilia defunctorum, hoc eſt, Placebo, & alias facias ſi-
cut tibi Dominus miniſtrabit. Hic tamen attende, vt
in oratione quam facis, magis ſtudeas ad deuotionem,
quam ad conſumationem, vt ſtatim cũ inueneris Chri
ſtum, orationem vlterius nõ protendas, ſed eo fruere
Cant.3. quem quærebas, dicens cum ſponſa. Inueni quem dili
git anima mea, tenui eum nec dimittã, & ſubtrahen-
te ſe Ieſu, orationem perficias quam incœpiſti, & cõ-
ſulo tibi, vt nunquã prædicta dimittas: non enim qui
incipit emendatur, ſed qui finaliter perſeuerat. Ora er
go chariſsime, & te in oratione exerce, quia pauperi
non oranti, æterna ſupplicia promittuntur. Ait enim
Bernardus. Ora frater inſtanter, ora quia ille dicitur ha
bere tunicam mixtam ſanguine, qui carnem ſuam nu-
trit de pauperis ſudore. Cantãdo vobis (inquit) iſta bo
na præueniunt, graues ergo pro eis effundite gemitus,
alioquin quod hic in delitijs ſumitis, in tormentis euo
mitis. Studeas ergo tantò feruentius & moroſius cum
feruore deuotionis orare, quantò plus cęteris maiora
beneficia tibi conferuntur, quia ſicut dicit Gregorio.
Tantò ergò humilior, atq; ad ſeruiendum Deo prom
ptior quiſq; debet ex munere, quantò ſe obligatiorem
conſpicit in reddẽda ratione, & omnis oratio tua ſem
per voluatur circa Dei beneficia collata, cum gratiarũ
actione, aut circa tua & proximi ſcelera perpetrata, cũ
omni dolore & lacrymarũ effuſione. Iſta eſt ſcala per
quam vidit Iacob Angelos aſcendentes & deſcenden-
Gen.2. tes. Et quotidie ſemel à fratrum conſortio ſeparatus,
ſtude animum tuum ab omni ſolicitudine reuocare, &
illicitis cogitationibus immixtus, cum profunda cor-
dis humilitate, deuotione, & gratiarum actione reco-
gita circa beneficia creatoris, & maximè quoniã pro
te voluit humiliter incarnati, & acerbiſsima ſupplicia
pati, & morte turpiſsima mori, quę aũt de paſsione tũc
debeas cogitare, dicit Bern. O homo reſpice mentali
oculo, quanto remunerationis debito Domino tuo ſis
aſtrictus. Reſpice ſanguinem, alaparum contumeliam,
flagellorum duritiam, coronam ſpineã, verborũ blaſ-
phemiam, ſputi ludibria, crucis angariam, ſuſpendium
patibuli, oculos languentes, oris pallorem, felicia ciba
ria, acetoſa pocula, caput inclinatum, mortis ſuppliciũ.
Et quid plura? Vita pro nobis mortua eſt. Et cũm hec
prolixius cogitaſti, conuertere protinus ad teipſum, &
conſidera ꝙ Chriſtus non ſolum ſupradicta, ſed etiam
alias multas ſuſtinuit paſsiones, vt te de ſeruitute Dia-
boli liberaret. Et tu ingratus, beneficia creatoris tui nõ
cognoſcis, cum ſis ſua morte redemptus, & non ſo-
lum ardentius non amaſti, ſed peccando potius impu-
gnaſti, ſicut ipſe cõqueritur per Prohetã, dicens. Quod Pſal.108.
retribuebant (inquit) mihi mala pro bonis, & odium
pro dilectione mea. Et prolixa hora cogita cum dolo
re, quantum & qualiter Deum offendiſti, & per con-
ſequens quantam gloriam amiſiſti, & quãta ſupplicia
acquiſiſti, & in hoc liquefiat anima tua dolẽdo, & pœ
nitendo in amaritudine lachrymarum, vt poſsis dice
re cum Propheta. Exitus aquarum deduxerũnt oculi Pſal.118.
mei, quia non cuſtodierunt legem tuam. Ad vltimum
verò ſurge ſperando de miſericordia Ieſu Chriſti. Pa-
tiens.n.eſt, & multum miſericors, ſicut dicitur in Pſal.
Et ideo cõfidẽter & humiliter roga eũ vt qui ſua mor- Pſal.85.
te te redemit, & redemptũ de mũdo te vocauit in reli
gione poſitũ, immaculatũ finaliter te cõſeruet in ſan-
ctorũ collegio. Deindè roga Deũ pro Eccleſia Roma.

De confeſſione. Cap. 3.

Quia ad remiſsionem peccatorũ requiritur con
tritio amara, confeſsio pura, & ſatisfactio con
digna. idcircò antiquam vadas ad confeſsionẽ,
omnia peccata quæ poſt predictam confeſsionem fe-
ciſti, vel corde, vel ore, vel operẽ, aut omittendo bona,
aut committendo contraria, cum profunda contritio-
ne ad mentem reuoca diligenter, ne ea in confeſsione
prætermittas, cum ſingula ad mentem reuocaueris ve
recundè, vade ad ſacredotẽ, & depoſito mantello hu-
militer genuflecte, & cũ extracto caputio, & iunctis
manibus dicas. Confiteor, vſq; ideo precor, & hic in-
cipias dicere peccata quę cogitaſti ſæpius, & pro ſin-
gulo peccato dicas tuam culpam, quibus dictis, iungas
vltimò dicens, & de iſtis, & de alijs multis peccatis
meis mortalibus, venialibus, confeſsis, & omiſsis, qui-
bus offendi creatorem meum, viſu, auditu, guſtu, odo-
ratu, & tactu: dico meam culpam. Iſta ſufficiunt ad cõ
feſsionem frequentem: cũ volueris prolixius confite-
ri, dicas de offenſionibus regulæ, maximè de obedien-
tia, paupertate, & caſtitate, & exprimas ſi in aliquo
iſtorũ offendiſti. Item de multa ingratitudine & irre-
uerentia quam hambes circa, temporalia & ſpiritualia
beneficia, nam ſpiritualia non cognoſcis, iuxtà benefi-
cium redemptionis & religionis, quia cum grariarum
actione frequenter ruminare debuiſti, & etiam de be
neficijs corporalibus es ingratus, quia pro eleemoſy-
nis acceptis, non reddes Deo debitas gratias ſicut de-
bes, & parum pro benefactoribus oras. Item de modi
ca charitate quam habes circa Deum & proximum,
quia Deum nõ diligis, ſicut debes toto corde, nec obe
dis conſilijs preceptis ſicut debes, ſed quod periculo-
ſius eſt, eius voluntati reſiſtis frequenter, nec etiam di-
ligis proximum ſicut debes, quia non congaudes ei in
proſperitate, nec in aduerſitate compateris ſicut debes.
Item de perditione temporis quia ſtas ocioſus in die
audiẽdo verba vana, & ocioſa, & nociua ad riſum pro
uocantia. Itẽ de inhoneſtis & nociuis cogitationibus,
luxurioſis & ocioſis, quibus nõ reſiſtis humiliter ſicut
potes. ſed fortè ꝙ peius eſt negligis principia motum
carnalium qui inſurgunt. Item de multa ſuperfluitate
in come-

in comedendo & bibendo,& alia nő neceſſaria facien
do. Itẽ de falſo & temerario iudicio. Itẽ de vana lætitia
& triſtitia. Item quia tu es promptus ad malű,& remiſ
ſus ad bonum. Item de multa ſuperbia,vanagloria,inui
dia,iactantia,auaritia,accidia,& luxuria. Item de modi-
co quem habes de peccatis tuis dolore, & nő doles de
cőfeſsis ſicut debes, & de aliquis dicas quæ conſciẽtia
repræhendit, & dum hæc omnia dicis,deſcende ad ſi-
milia quæ feciſti, & ſemper acepta pœnitentia oſcula-
re terram, & ſic confeſsio frequens,aperta & integra,
verecunda, & lachrymoſa, & cum contritione, & ſi-
ne excuſatione. Et ſi potes confiteri quotidiè benè qui
dem, ſin autem de tertio in tertiű diem ſaltem ſtudeas
confiteri, & ſtudeas generaliter annuatim confiteri.

De ſacramento Euchariſtiæ. Cap. 4.

1.Cor.11. CVm Apoſtolus dicat,ꝙ qui illud incogitabile ſa
cramentum indignè manducat, iudiciű ſibi mã
ducat & bibit: idcircò quandocunq; communi
care proponis,ſtudeas per totam hebdomodam præce
dentem ad hoc te præparare, per peccatorum contri-
tionem, continuam confeſsionem, & deuotam oratio
nem. Nã de hac præparatione loquebatur Apoſtolus
cum dicebat. Probet aűt ſeipſum homo, & ſic de pa-
1.Cor.11. no ille edat, & de calice bibat. Quod ſi in die domini-
co proponis communicare, ſtudeas te antè per triduű
ad feruorem ſpiritus ordinare, vt ſis in ſexta feria præ-
cedenti ab omni cogitatione imműda abſtractus. ſem
per aűt habeas mentales oculos ad Ieſum crucifixum,
ſpinis coronatum,aceto & felle potatum,ſputis & con
tumelijs ſaturatum, à peccatoribus blaſphematű, acer
biſsima morte conſumptum, lancea perforatű, à mor
talibus iam ſepultum. Hęc cogita illa die,ſiue comedas,
ſiue bibas,ſiue aliquid aliud facias,vt cogitando creato
rem crűcifixum,dolorẽ in corde habeas,tota die oſten
das militiam in corde & in corpore, diſcens cum Apo
ſtolo. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini
Gal.6. noſtri Ieſu Chriſti. Sabbato prophanas penitus fratrű
conſortia declinare,& quietẽ mentis eligere: dies enim
requietionis eſt, & pone ſtrictum ori tuo ſilentium,vt
ſaltem illo die nő ſolum ocioſa verba ſuccidas,ſed ipſa
neceſſaria vix loquaris. Nam teſtè Ieremia. Bonum eſt
Tren.3. præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei noſtri, & vſq; ad
completorium exerceas te aut in lectione, aut in bona
meditatione. Poſt cőpletorium vade in Eccleſiam, &
ibi reuoca mentem tuam, & quicquid contrà creato-
rem tuum feciſti, recogita cum dolore, & amaritudi-
ne cordis, dicẽdo cum Propheta. Recogitabo tibi oẽs
Iſa.38. annos meos, in amaritudine animæ meæ. Et ſemper
quando communicare proponis die præcedenti ieiu-
nes, & poſt matutinum non dormias, ſed vigila in ora
tione,ſciens ꝙ in vigilia poſt matutinum, Saluator no-
ſter potiſsimè inuenitur, ipſo atteſtãte qui ait. Qui ma
Prou.8. ne vigilauerit ad me, inueoiet me. Cum communica-
tus fueris, ſtatim vade ad cellam tuam, & cum gaudio
magno ipſius communicationis, affectes illum quem
quidem ipſa veritas promittit, dicens. Qui manducat
meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitã
æternam: & immediatè dicas pſalmos pœnitentiales
cum letanijs, & caue illa die ſimiliter ne egrediantur
verba nociua vel ocioſa de ore tuo, per quod intrauit
.Cor.11. Ieſu refectio glorioſa,teſte Apoſtolo. Nemo poteſt di
gnè calicem Domini, & calicem Dæmoniorum ſume
re. De frequentatione verò communionis non audeo
ſuadere, niſi quod Auguſtinus ſuadet. ait.n. Quotidiè
Euchariſtiam recipere,nec laudo,nec vitupero: omni-
bus tamen dominicis diebus communicandű hortor,
ſi tamen mens in affectu peccandi eſt, magis grauatur
quã purificatur, & tamen licet quis peccato mordeat,
ſi tamen de cętero noo habet voluntatẽ peccandi, &
ſatisfaciat lachrymis, & orationibus, accedat ſecurus.
ſed de illo dico, quem mortalia peccata non grauant.

De comeſtione. Cap. 5.

CVm pulſatur cãpanella ad mẽſam, vel ad come-
dendű, ſtes in ſilentio, & examina teipſum quo
modo in oratione vel lectione vel in ſeruitijs la
boraſti, vt præparatas eleemoſynas poſsis ſecura con-
ſcientia manducare: nam peccatores ibi eleemoſynas
largiuntur, non vt loquaris de partibus, vel de guerris,
vel maneas ocioſus,ſed vt pro eis inceſſanter ad Domi
num fundas preces, quòd ſi te inueneris ocioſum ſtetiſ
ſe,aut dixiſſe illicita, timeas cum dolore cordis, ſciens,
ꝙ de eleemoſynis acceptis oportebit te reddere ratio
nem vilicationis tuæ, & vſque ad ſecundam pulſatio-
nem cogita ſupradicta, ſemper pro benefactoribus
exorando. Cum autem intraueris ad menſam, ſede
circa honeſtiores ſi fieri poteſt bono modo, & ante-
quàm incipias mãducare, dicas gloria in excelſis Deo,
vel tribus vicibus pater noſter, & inuocando in no-
men Sanctæ Trinitatis, dicendò in nomine patris &
filijs & ſpiritu ſancti amen. Et tunc incipias manduca Iob.5.
re cum timore & dolore cordis, vt verificentur in te
illud. Antequàm comedo ſuſpiro, ſic Bern. dicit. Cum
comedis non totum comedas, ſed attendas lectioni ſi
fueris vbi legatur, ſi verò nő legitur, ibidem cogita de
Deo, vt vterq; homo ſit propria refectione refectus.

Inter comedendű, vtrunque hominem debemus reficere.

Sis ergo in mẽſa honeſte, capite ſemper cooperto, ocu
lis nő diffuſis, & nulli loquaris indè niſi neceſsitate co-
actus, nec cures ſciere, quid, vel quãtű, vel qualiter alij
manducent. Paulatim incidas panem, & vinum mode
ratè propina, vt cum comedas nec panis inciſus, nec vi
num in cipho ſit, nec ſis primus in comedẽdo, nec vl-
timus in finiendo. Et dum ſanus es, nunquàm panem
eligas meliorem, nec deteriorem tantum dimittas, ne
Deum offendas, & proximum ſcandalizes, ſed cőmi-
ter manduca illum, & non comedas rapaciter ſicue fa
ciuot guloſi, quorum Deus venter eſt, ſicut dicit Apo- Phil.3.
ſtolus. Sed curialiter & honeſtè manduca, ſicut decet
religioſum & paupertatis ſanctiſsimæ ſectatorem, &
cum biberis, dicta Aue Maria cű duabus manibus bi-
bas, ne quod datur ibi ad nutrimentum, fiat tibi in de-
trimentum, habet enim ad libidinem prouocare ſicut
dicit Sapiens, quia luxurioſa res eſt vinű. Et ideò dicit Prou.20.
Apoſtolus. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. & Eph.5.
altbi. Semper modico vtere vino. Appone igitur ſem- 1.Tim.5.
per aquã in vino, ſpecialia tibi nunquàm procures, nec
oblata recipias, ſi euitare poteris bono modo. xenia nő
mittas per menſam, niſi fortè illis qui iuxtà te ſunt. In
fine verò micas diligenter collige & manduca, quia di
cit Dominus, colligite fragmenta ne pereant. Ioan.6.

De abſtinentia. Cap. 6.

CVm Dominus dicat in Euangelio. Attendite ne Luc.21.
grauẽtur corpora veſtra crapula, & ebrietate. In
huiuſmodi ſemper ſtude crapulã fugere & ebrie
tatem, & ſobrietatem elige, quia dicit Sapiens. Multi Eccle.37.
per crapulam perierunt, qui abſtinens eſt adijcet ſibi
vitam. Si autem fueris ad comedẽdum, non ſapor ſed
fames te prouocet, vt dicit Bernardus, vt nunquã volu
ptate, ſed neceſsitate paſcaris, quia dicit Augu. Mens laſ
ſata nimietate ciborum, perdit orationis vigorem. To
to tempore vitæ tuæ modico & communi cibo vtere
quia dicit Iſidorus. Vbicunq; ſatietas & ebrietas, ibi li-
bido & furor dominatur, & ne modum excedas in cő
medendo & bibendo (ſicut dicit Iſidorus) tantum ti-
bi ieiunij impones, quãtű ferre potes: Melius eſt enim
(inquit) quotidiè parum, quàm multum rarò ſumere.
Auguſtinus. Quid enim prodeſt tota die longum ieiu
niű durare, & poſtea ſacietate vel nimietate animã ſa-
turaı ei? Et caue, ne de cætero ſpecialitatem vel ſingula
ritatem

ritatem tibi procures: ſed omni tẽpore quando ſanus
es, ijs cibarijs eſto contentus, vt pane, & vino, & co-
quina tantum, & ſi aliquid apponatur, ſi indiges acci-
pias moderatè, ſicut decet ſeruum Dei, & paupertatis
ſanctiſsimæ ſectatorem. Cibaria verò quę magis pro-
uocent ad gulam, quàm ad ſuſtentation. m naturę ſem
per debita, ſicut ſunt cibaria inuſitata, vel delicata. ſ. ſpe
ciebus compoſita, & ſimilia. Nam ſicut dicit Bernar-
dus. Satis eſt ad omne condimentum ſal cum pane &
fame, nec tamen ea occaſione permittas aliud tibi da-
ri, quia tunc non eſſet abſtinentia, ſed ſimulatæ ſancti
tatis apparentia. Caue etiam vt non manducando mã
ducantes iudices, vel condemnes, quia ſicut dicit Apo-
ſtolos. Qui non manducant, manducantes nõ ſpernat,
Rom. 14. & econtrariò. Qui enim manducat, Domino mandu
cat, & qui non manducat, Domino nõ maducat. Ex-
trà refectoriũ nunquàm comedas, niſi neceſsitate vel
infirmitate coactus, ſed commun m vitam ſemper in
bono ſequaris, & omni tempore quando ſanus es, qua
drageſimam Epihanię, & aliam Apoſtolorum, quę in-
Meditatio paſſionis Christi multũ iuuat ieiunãtibus. cipit ab Aſcẽſione vſque ad Pentecoſtẽ, & diem Sab-
bati ſemper ieiunare procures. & quando abſtnentia
tibi importabilis videretur, ſtatim cogita de Ieſu, qui
cum eſſet Dominus omnium, in anxietate patibuli eſt
fatigatus, ſpinis coronatus, clauis perſoratus, ſitiens po
tatus eſt aceto cum ſelle miſto. Tunc enim talia cogi-
tando, non ſolum ciborum abſtinentias, ſed quaslibet
aſperitates & paſsiones, facilè ſuſtinere valebis. Ait.n.
Greg. Si paſsio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil
adeò durũ, ꝙ æquo animo non tolleretur. Abſtineas
igiť maximè frater à cibis delicatis & calidis, qui ſunt
incitatiui ad nutrimentũ luxuriæ, & ſemper in omni
cibo & potu ſuperfluitatem & auiditatem deuita, vt
etiam poſt comeſtionem videare exurire, & fameli-
cus eſſe, ſi uis in ęterno conuiuio ſaturari. Ait.n. Hiero
ny. Impoſsibile eſt enim, vt pręſentibus & futuris quis
fruatur bonis, vt hic ventrẽ & illic mẽtẽ impleat, & de
delitijs mundi ad delitias angelorũ tranſeat, & in cœlo
& in terra appareat glorioſus. Beati ergo qui eſuriũt &
Matth. 5 ſitiunt in peæſenti, quonã ipſi ſaturabuntur in futuro.

De dormitione. *ap. 7.*

SEmper cum ad horam perueniris dormiendi, nõ
præuento tempore, primò aſpergas te aqua bene-
dicta, & tunc vadens ad lectum aliquam orationẽ
pręmittas, & facto tibi ſignaculo crucis in lecto, & te
Domino humiliter commendato, boneſtè & compo
ſitè iaceas in dextro vel ſiniſtro latere, nunquàm tamẽ
ſupinus: vel aliter inhoneſtus nunquam dormias cum
manibus in ſinu poſitis, nec cruribus eleuatis vel diſco
pertis, ſed ſemper teneas tunicam inter crura, vt nul-
lus te inueniat inhoneſtè iacentem. In lecto autẽ ſic po
ſitus dicas Pſalmos, vel aliud vtile meditare, vel quod
vtilius eſt, imaginare Ieſum in cruce pendentẽ. Quod
ſi ſolicitè agitabis, vix aut nunquàm poterit te Diabo-
lus moleſtare, quia per deuotam meditationem Ieſu,
omnis Demonum exercitus effugatur. Cùm autẽ ſur-
rexeris de lecto, ſtatim recurre ad memoriã crucifixi,
vt cum Apoſtolo nihil ſcias inter homines, niſi ſolum
1. Cor. 2. Ieſum, & hunc crucifixum. Ait enim Bernardus. To-
tus ſit tibi crucifixus in corde, qui pro te fuit fixus in
cruce: & facto tibi ſigno crucis, vade ad eccleſiam fe-
ſtinanter, & aſpergere te aqua benedicta, & ingrediens
eccleſiam dicas. Introibo Domine in domum tuam &
Pſal. 5. adorabo ad templũ ſanctum tuum in timore tuo: Do-
mine deduc me in via tua, propter inimicos meos, di-
rige in conſpectu tuo viam meam. Cum autem perue
neris ad altare, humiliter genuflecte & Deum adora,
& lachrymare ſi potes, & facias ibi orationem quam
Dominus monſtrabit, & recomenda te ſibi cum pro
funda cordis humilitate, & ſemper ſis in eccleſia ante
quàm officium inchoetur, vt congregato animo tuo
coram Deo, liberius poſsis intẽdere his quę dices. Om
nia ſeruitia quæ facis, ſemper radicentur in charitate
alioquin non expectes indè meritũ apud Deum, quia
ſicut dicit. Auguſtinus. Tanta eſt virtus charitatis, vt
& prophetia, & martyrium ſine ipſa nihil eſſe creda-
tur. Celebrantibus autem miſſas libentiſsimè ſeruias,
cum profunda cordis & corporis humilitate, reueren-
tia & deuotione, quia ad illud deuotiſsimum ſacramen
tũ nemo debet accedere indeuotè, nec expectes quò ſ
alius te inuitet, ſed potius tu ſolicita ſacerdotes, & ſis
ſemper ſolicitus circa omnia ſeruitia facienda, ne fortè
tua negligentia (quòd abſit) impediatur aliquando ſa-
cerdos. Alia autem ſeruitia quę ſunt neceſsitatis, & vti
litatis, libentius facias quàm alia, ſicut eſt lauare pan-
nos, ſcutellas, tunicas, & pedes infirmorum, & aliorũ,
& capita cum oportebit, & ſimilia. Cùm fueris cum
fratribus pro aliquo ſeruitio faciendo, caue ne loqua-
ris ibidem, niſi fortè interrogatus, & tũc ſubmiſsè, ſed
potius audi tacens, quia teſte Pſal. Vir linguoſus nõ di Pſal. 135.
rigetur in terra. Infirmos verò debes frequenter & ſo
licitè viſitare, ſaltem bis vel ter, cum exhibitione ſerui
tijs ſi oportet, ſicut in Regula continetur, quòd fratres
debent eis ſeruire, ſicut vellent, ſibi ſeruiri, & hoc fiat
ſine multiloquio, quia teſte Sapiente, in multiloquio Prou. 10.
non deerit peccatum.

De ocioſitate fugienda. *ap 8.*

CVm ocioſitas multis ſit occaſio delinquendi, te
ſte Sapiẽte qui ait. Multa mala docuit ocioſitas, Eccl. 33.
ſtude ſemper in diuinis laudibus, vel charita-
tis operibus occupari. Nam ocium diuina ſapientia re
prehendit dicens. Quid hic ſtatis tota die ocioſi Nec Matth. 20.
mirum, quia Diabolus frequenter eos pręcipitat. Vn-
dè Hieronym. Semper aliquid boni facito, vt te ſem-
per Diabolus inueniat occupatum. In his ergo maxi-
mè exerce te, ſ. in frequenti & feruenti oratione, & le-
ctione, & in ſeruitijs, & per iſta tria tota vita tua de-
currat, & ſemper ores, aut legas, aut ſeruias, & potiſsi-
mè ſenibus forenſibus, & infirmis, & factis ſeruitijs
non ſtes cum fratribus ocioſus, ſed ſtatim vade ad cel-
lam, & ibi ores vel legas, & ſta in ea quotidiè vſq; ad
tertiam, & non exeas niſi vrgenti neceſsitate coactus,
memorans illud Bernardi. Quòd Sancti Angeli cellas De vita ſo-
habent pro cœlis, à cella enim in cœlũ ſępę aſcenditur. litaria ad fratres de mõte Dei.

De honeſtate. *ap. 9.*

CVm honeſtas ſenſum exteriorũ ſit ornatiua vir
tutum, ideò cum omni verbo & actu tuo ſem-
per honeſtatem cum diſcretione prętendas. Ait
enim Apoſtolus. Omnia honeſtè cum ordine fiant in
vobis. Si ergo deſideras honeſtatem & fœlicitatem vir 1. Cor. 14.
tutum inuenire, & inuenta facilè retinere, ſtude ſem-
per habere ſubſcripta, & primò habeas feruentem &
frequentem orationem, de qua dicere poteris illud ſa-
pientiæ. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, Sap. 7.
& innumerabilis honeſtas per manus illius. Deindè ſtu
de ſemper omnia verba ocioſa vitare, vt ea non profe-
ras, nec audias proferẽtes, quia teſte Paulo. Corrũpunt
bonos mores colloquia mala. Poſtea inhoneſtorum & 1. Cor. 15.
diſſolutorum conſortia caue. Adulatorum blandimen
ta deride, dona contemne, colloquia ſuſurrorũ & mur
muratorum, bilinguium & detractorũ ſemper abhor-
re. Nam teſte ſcriptura. Murmuratores & detractores Rom. 1.
Deo odibiles ſunt. Nunquàm loquaris cum aliquo ni-
ſi verbum præmeditatum, ordinatum, vtile, & hone-
ſtum; duplicitates & ſimulationes in loquẽdo ſemper
deuita, quia dicit Aug. Omnis ſimulatio, & omnis du-
plicitas mendacium eſt. Et propterea dicit ipſe alibi.
Omnia verba ante veniãt ad limam, quàm ad linguã.

Ad lauan-

Ad lauandum paropſides quotidiè vade. In ſuper non
ſis murmurator, nec iudicator aliorum, nec aliquē de
cętero repræhendas, niſi apertè ſecerit contra Deum,
ſed potius repræhenſus ſtatim dicas culpam tuam ge-
nuflectens,ſiue ſis culpabilis ſiue nõ.Nam teſte Greg.
Bonarum mentium eſt ibi timere culpam,vbi culpam
non eſt. Et quandocunq; aliquis te offenderit non re-
ſpondeas ei, ſed ſtatim recurre ad patientiã dicens.Di-
gnũ eſt quippè vt omnes creaturæ me offendant, quia
ego ſuperbus creatorem omnium ſemper offendi, &
iniuſtè & frequenter offendo,& ſemper quando vadis
in eccleſiam coram altari ſi fieri poteſt congrue, ingre
diẽdo vel egrediendo humiliter genuflecte quia ſcri-
ptum eſt.In nomine Ieſu omne genuflectatur. Iterũ
Phil.2. quãdo vadis per domũ vel extrà, ſemper habeas greſ-
ſum mitem:manus continentes oculos demiſſos,ſtabi
les, non vagantes, quia dicit Iſido. Impudicus oculus,
impudici cordis eſt nuncius, & quãdo vides fratres lo-
quentes de aliquo & nõ de Deo,vel etiam non deſcri-
ptura, ſtatim recede, maximè ſi murmurãt de aliquo,
vel loquantur de guerris. Nam teſte ſcriptura. Lingua
eorum gladius acutus, & vt melius hæc cõſerues, ſtu
de ſemper in corde & opere humilitatem habere,quia
ſi ut dicit Greg. Qui cæteras virtutes ſine humilitate
congregat,quaſi puluerem in ventum porteat.

De tentatione. Cap. 10.

QVia humani generis aduerſator, nititur inceſ-
ſanter per impulſionem tentationũ fidelibus
obuiare latenter, teſtãte Petro. Aduerſarius ve
ſter. Diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quęrens
1.Pet.5. quem deuoret. Idcircò ſemper cuſtodi animam tuam
Pro.4. ſolicitè, iuxtà conſilium Sapienus. Et ſemper quando
ſenſeris te huiuſmodi tentationibus impugnari, recur-
re ad Chriſtum. Fidelis eſt.n.vt faciat cum tentatione
prouentum, & dicas immediatè. Adiuua me Domi-
ne Deus meus,ne diſceſſeris à me,intende in adiuoriũ
mihi Domine Deus ſalutis meæ.Libera me de inimi-
cis meis fortiſsimis, & ab his qui oderũt me.Pone Do
mine me iuxtà te,& cuius vis manus pugnet cõtra me,
quia ſi conſiſtant aduerſum me caſtra, nõ timebit cor
meum, & cogita ſtatim, quia propter peccatum priua
tur quis inextimabili gloria beatorum, & condemna-
tur ad horribiliſsima & infinita ſupplicia damnatorum.
Nam iſta duo ſi benè habebis in mente, expellent ten
tationes omnino,quia ſi tentator adhuc præualet,cogi
ta freuenter de acerbſsima paſsione Ieſu. Nam teſte
Sap.6. ſcriptura.Cogitare de ea ſenſus eſt conſumatus, & qui
vigilauerit per ea citò erit ſecurus, & hoc eſt, ꝙ ſi be-
nè imprimatur in mente paſsio redemptoris, nõ habe
bit locum in carne tentatio detractoris, ipſa eſt enim
armatura contra hoſtes,de qua dicebat Apoſt. Induite
Eph.6. vos armaturam Dei, vt poſsitis ſtare aduerſus inſidia
Diaboli, & meritò, quia nulla eſt efficacior medicina,
per quam citius inimicorũ exercitus depellatur Chri-
ſto (inquit Petrus) in carne paſſo & vos eadẽ cogita-
1.Pet.4. tione armamini. Hoc ait etiam expreſsius. Quotiens
te ſenſeris turpibus cogitationibus impugnari, & ad
illicitas cogitationes affici, totiens pone tibi ante ocu-
los mentis tuæ, qũo Chriſtus crucifixus eſt pro te.In-
tuere quomodo à Inda Iudeis traditus eſt, quam vili-
ter pertractus, blaſphematus, & colaphizatus, iudica-
tus, & condemnatus,expoliatus & flagellatus,ad vlti-
mum verò contumelijs, & opprobrijs affectus, inter
duos latrones ſuſpenſus,clauis confixus,ſputis deriſus,
ſpinis coronatus,felle potarus,lãcea perforatus, ex om
nibus partibus corporis ſanguis emanauit, & inclina-
to capite emiſit ſpitum.Bernardus itaq; inquit.Redẽ-
ptor tuus mortuus eſt pro te in cruce, & tu neſcis cu-
iuſmodi turpi cogitatione ſordidaris in mente?

De familiaritate mundi. Cap. 11.

TOto tempore vitæ tuæ ſtudeas, quantum po-
teris bono modo familiaritates ſæcularium de-
uitare,generatio enim peruerſa eſt, & infidelis,
teſte ſcriptura. Cum autem fueris cũ eis aliqua neceſ- Deut.32.
ſitate, vel vtilitate cogente, caue ne vnquàm loquaris
cum eis niſi verba vtilia & boneſta, & ſi ipſi loquan-
tur de ſeculo,vel de guerris, vel de alijs inutilibus,nũ-
quàm ſequaris eos etiam ſi ſcieris, dicens cũ Prophe-
ta.Non loquatur os meum opera hominum, & ſem- Pſal.16.
per ſis cum eis timidus nõ ſecurus, humilis,breuilo-
quens & honeſtus, vt impleatur in te illud Euangelij.
Luceat lux veſtra coram hominibus,vt videant veſtra Matth.5.
bona opera, & glorificent patrẽ veſtrum qui in cœ-
lis eſt.Mulieres verò fugias ſicut ſerpentes, & nunquã
loquaris cũ aliqua niſi vrgens neceſsitas te compellat,
nec vſq; aſpicias in faciem alicuius mulieris, & ſi mu-
lier tecum loquatur, verba ſua citiſsimè occide, nam
teſte Propheta.Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleũ, Pſal.54.
& ipſi ſunt iacula.Ideò dicit Auguſt. Aſper ſermo,bre
uis & rigidus cum mulieribus habendus eſt, nec quia
ſanctæ ſunt,ideò minus cauendum eſt,quo.n.ſanctio-
res ſunt,eò magis alliciunt,& ſub prætextu blandi ſer-
monis,immiſcet ſe viſcus impudiſsimę libidinis, cre-
de(inquit) mihi Epiſcopus ſum, veritatem loquor,in
Chriſto non mentior. Cedros libani, & gregum arie-
tes ſub hac ſpecie corruiſſe vidi, de quorum caſu non
magis præſumebam, quàm Gregorij Nazanzeni &
Ambro. Fuge ergo laqueos mulierũ, quia nõ es Dauid
ſanctior,nec Sanſone fortior,nec ſapiẽtior Salomone.

De iudicio vitando. Cap. 12.

CVm nõ ſit cõmiſſum alicui occulta cordis iudi
care, ſicut dicit Apoſt. Nolite iudicare quouſq; 1.Cor.4.
adueniat Dominus, qui & illuminabit aſcon-
dita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium.
Idcirco nunquam te transferas ad aliorum iudiciũ vel
contemptũ,ſed quandocũq; videris aliquid fieri quod
tibi diſpliceat ante quam iudices facientem,primò re-
ſpicias temetipſum,vtrum in te inuenias aliquid reprę
henſibile, ꝙ ſi inueneris, tunc in illo in quo alium iu-
dicas,temetipſum condemna, dicendo cum Prophe-
ta.Ego ſum qui peccaui,ego ſum qui iniquè egi, & nõ
ſis ſicut hypochrita, quia nunquam reſpicit defectus
ſuos,ſed præſumit de ſe, & omnes alios iudicat detra-
hit & cõdemnat, & vult videre feſtucã in oculis eorũ,
trabem autẽ quæ eſt in oculo ſuo nõ conſiderat. Quẽ Matth.7.
veritas repræhendit dicens. Hypocrita eice primum & Luc.6.
trabem de oculo tuo, & tunc proſpicies, & videre po
teris feſtucã in oculo fratris tui, vnde verſus. O qui fe-
ſtucam fratris concernis ocello. Quæ tua cõturbat lu-
mina tolle trabem. Bernardus dicit. Caue alienæ vitæ
eſſe curioſus explorator, aut temerarius iudex, etiam
ſi perpetrat actum ꝙ repræhendas, nec ſi videris iudi-
ces proximum tuum, magis autem excuſa, excuſa in-
tentionem ſi opus excuſari non poteſt, puta ignoran-
tiam,puta caſum,puta ſurreptionem. Quod ſi rei cer- Ibidem.
titudo nullam omnino excuſationẽ recepit, ſuade nihi
lominus ipſe tibi, & dic apud temetipſum. O vehe-
mens fuit prima tentatio, & quid de me illa feciſſet, ſi
accepiſſet in me ſimilem poteſtatẽ?Non ſis ergo pro-
nus ad iudicandum vel ad murmurandum, ſed potius
iudica & reſpice temetipſum dicendo cũ Propheta.Ini Pſal.37.
quitatẽ meã annũciabo, & cogitabo pro peccato meo.

De obedientia. Cap. 13.

QVoniam ad viam ſalutis nihil eſt tutius,quàm
der humilem obediẽtiam negare ſe ipſum:id-
circo ſequẽtibus ſe veritas dicit.Qui vult veni
re poſt me, abneget ſemetipſum per obediẽtiæ ſubie- Luc.9.
ctionem

ctionem, & tollat crucem ſuã per carnis macerationẽ
& ſequatur me per finalem conſumationem. Et me-
ritò inuitat eos ad obedientiæ ſubiectionem, quia per
eam hebetur mira victoria cõtra hoſtes, teſte Sapien-
Prou.21. te qui ait. Vir obediens loquatur victorias: Et ꝙ plus
eſt, ipſe Deus per obedientiã vinci poteſt. Dicit enim
Grego. Si obedientes fuerimus prælatis noſtris, Deus
obediet orationibus noſtris: & Augu. Citius (inquit)
exauditur vna oratio peccatoris obedientis, quam de-
cem milia contemptoris. Item, toto tempore vitę tuę
ſtudeas omnibus ſecundum Deum ſubiacere, & ſem
per humiliter obedire, non ſolum prælatis, ſed etiam
ſubditis, & non cures dicere, quis eſt qui pręcipit? Ait
.n. Greg. Non licèt ſubditis diſcernere, ſed ſtatim ſim-
pliciter obedire, & caue ne vnquàm per te vel per
alios obedientiam extorqueas publicè vel occultè, quia
talis non dicitur obedire, ſed propria voluntate abuti.
Ait Bernardus. Siquis aprtè vel occultè ſatagit, vt quod
habet in voluntate hoc & pater ſpiritualis iniungat,
ipſe ſe ſeducit, ſed fortè ſibi quaſi de obedientia blan-
diatur, neq; enim in ea re ipſe prælato, ſed ei prælatus
obedit. Caueat ergo talis, quia dicit idem Bern. Nihil
ardet in inferno, niſi propria voluntas. Tolle (inquit)
propriam voluntatem, & non erit infernus. Caue igi-
tur in beneficijs tuis ne tuam proferas voluntatem, &
maximè cum diſcordias à voluntate prælati. Nã Bern.
dicit. Grande malum propria voluntas, qua fit vt bo-
na tua bona nõ ſint, & quandocunq; aliqua grauis obe
dientia te conturbat, citiſsimè cogita de Ieſu, qui cũ eſ-
ſet Rex regum, & dominus dominantium, humilia-
Phil.2. uit ſemetipſum teſte Paulo Factus obediens vſque ad
mortem. Dicebat enim deſcendi de cœlo, non vt fa-
Ioan.6. ciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me Patris,
ita dicas ſi vis imitari Deũ. Exiui de mundo, nõ vt fa-
ciam voluntatem meam, ſed aliorum. Qualis autem
debet eſſe profectus, Bernardus deſcribit dicens. Ve-
rus obediens neſcit moram, mandatum non procra-
ſtinat, ſed ſtatim parata oculos viſui, aures auditui, lin-
guam voci, manus operi, pedes itineri, & totum ſe
interius collegit, vt imperantis faciat voluntatem.

De paupertate. Cap. 14.

CVm paupertas volũtaria ſit totius ſpiritualis ędi
ficij primarium fundamentum, idcircò toto tẽ-
pore vitæ tuę in omnibus tranſitorijs rebus ſtri
ctam paupertatẽ obſerua, vt nihil ſub cœlo habeas, ni-
ſi ea quæ neceſsitati tuæ per Regulam conceduntur.
Dicitur.n.ibi. Quod fratres nihil ſibi approprient, nec
domum, nec aliquam rem, meritò, quia teſte Ioanne.
2.Ioan.2. Omne quod eſt in mundo, aũt eſt concupiſcentia car
nis, autem concupiſcentiam oculorum, aut ſuper-
bia vitæ. Nam iſta tranſitoria ſunt & contraria ęternis,
vnde ſis ſemper pauper in terra, ſi de cœlo deſideras te
non repelli. Ait.n.Greg. Tantò.n. vnuſquiſq; à ſuper-
no amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Ecõ
trario, quãtũ quis faſtidiet terrena, tantò Deo erit pro
pinquius, propter ꝙ dicebat Apoſtol. Omnia reputa-
Phil.3. ui vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifacerem, vnde ſi vis
terrena bona cõtẽnere, ſemper cœleſtia meditare. Ait
.n. Greg. Si conſideremus quę & quanta ſunt quæ no-
bis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quę
Matth.5. habentur in terris. Beati igitur pauperes ſpiritũ, quoniã
ipſorum eſt, regnum cœlorum. Igitur ſi per pauperta-
tem terrenorum peruenitur ad gloriam beatorum, ſtu
de ſemper tenere ſtrictiſsimã paupertatem, maximè
in libris, & ſoleis, & tunicis, vt eas nõ habeas, niſi ſicut
tuæ neceſsitati ſtrictè videris expedire, neq; ſuperflua
neceſſaria dicas, ſed potius ipſa neceſſaria ſuperflua ti-
me. Ait.n. Gregor. Et ſolis neceſſarijs vtimur, proba-
bitur multa ſuperflua in veſtris facultatibus habuiſſe,
vndè nihil habeas nec per te, nec per interpoſitam per
ſonam, & attende ſemper vt nihil habeas in cella niſi
neceſſaria, & hoc dico etiam de minimis rebus, ne for
tè negligendo modica, paulatim cadas ad maiora. Ait
.n. Aug. Vitaſti grandia, caue ne obruaris arena, quia te Prou.3.
ſte ſcriptura. Lignũ vitæ eſt qui apprehenderit eam, &
qui tenuerit eam beatus, vnde ſi ſanctam paupertatem
finaliter retinebis, ad regnum cœlorum poteris perue-
nire, quia ita veritas repromiſit perfectis pauperibus
dicens. Beati pauperes, quoniam veſtrum eſt regnum Matth.5.
Dei: quod quidem regnũ tantò eſt vtilius quantò fœ-
cundius, tantò ſæcurius quantò ſublimius, tantò iucun
dius quantò lucidius, tantò nobilius quantò à nobili-
bus poſsidetur, ad quod nos perducat, qui viuit & re-
gnat in ſæcula ſęculorum.

De ſilentio. Cap. 15.

QVia diuina conſolatio ſępè per multiloquium
denegatur, toto tempore vitæ tuę tene ſtrictũ
ſilentium in locis, & temporibus opportunis
& ad hoc ordinatis. Nam teſte ſcriptura. In ſilentio, Iſa.30.
& in ſpe erit fortitudo noſtra, & ſileas ſemper vbicunq;
fueris, in diuino officio celebrando, in comedendo, in
quolibet ſeruitio faciendo, & vbicunq; fuerint vltra
tres fratres, etiam à completorio quotidiè vſq; ad ter-
tiam non loquaris, niſi interrogatus, vel aliqua neceſ-
ſitate, vel vtilitate coactus. Nam ſicut dicit Greg. Mẽs
quæ non habet murũ ſilentij, de facilè penetratur iacu
lis inimici. Et ideò dicit Aug. Mutum (inquit) debet
eſſe os hominis, niſi ad tria. ad laudem Dei, ad accuſa
tionẽ ſui, & ad vtilitatem proximi. Sileas igitur, ita vt
nunquã verba detractionis, vel diſſolutionis, vel inho
neſta loquaris, ſciendo, ꝙ non ſolum de verbis ocio- Matth.12.
ſis, nociuis, & piculoſis oportebit te reddere rationẽ,
ſed de omni verbo ocioſo, quod locuti fuerint homi-
nes, reddent rationẽ in die iudicij, ſecundum ſententiã
Saluatoris, ideo dicit Propheta. Lætati ſunt quia ſilue-
runt, vnde ſi benè vis fugere verba nociua ſupradicta, Pſal.106.
primò reprimes ocioſa. Ait.n. Auguſ. Qui ocioſa ver-
ba nõ reprimit, ad noxia citò tranſit, Ideo dicit ſapiẽs. Eccle.32.
Fili loquere in tua cauſa vix, & cum bis interrogatus
fueris, reſpõſum habeat caput tuũ. In hoc autem potiſ-
ſimè ſileas, vt nunquã loquaris de ſęculo nec de guer-
ris, nec audias referentem, cum id ſit venenum morti-
ferum animarum, de talibus.n. dicitur in Pſal. Linguis
ſuis doloſè agebant, venenũ aſpidum ſub labijs eorũ. Pſal.13.

IN conuentu Fratrũ Minorum Pariſijs, conuerſan-
te bonæ memoriæ fratre Bonauentura tunc gene-
rali Miniſtro, & poſt Cardinali: frater iuuenis ſtu-
dens ibidem bonę indolis, & ei ſatis familiaris, acceſ-
ſit ad eum ſemel, & deuotè rogauit vt ſibi exponere
dignaretur, quod iuuentus ſua poſſet in ordine conſer
uari ſine macula & querela, & ad vitam æternam pro
ficere. Qui magno cum quodam ſuſpirio ſic reſpon-
dit. Fili mi iuuenis, ſi vis ſine macula & ſine labe infa-
mię conſeruari in religione. Sex tibi mandata recole, Sex docu-
& inceſſanter repone, quæ documentis & exemplis menta aſſi
ſanctorũ patrum accepimus. Primò circa orationẽ, & duè recolé
ſanctorum lectionem ſemper vigila, quæ duo vt pro- da.
ficere poſsis & non perdere, eccleſiam valdè frequen-
ta, die & nocte cellam cõtinua ſuper omnia, ita ꝙ ex-
trà eam vel eccleſiam nunquam inueniaris cũ aliquo
ocioſus in via vel in platea, ſed ſemper finito officio,
vel finita comeſtione, vel ſeruitio, vel alterius obediẽ-
tię mandato, ſine aliqua mora regredaris ad cellam
oculis inclinatis, & ibi redigas te. Secundò circa hone-
ſtatem cordis, & omnium ſenſuum corporis tui ſuper
omnia ſtude, quæ duo vt valeas ad implere, nunquam
cum aliqua perſona ſpiritualem familiaritatem habeas,
ſed omni-

ſed omnibus ſis communis, ita ꝙ nullus poſsit aduertere te, niſi communem & nulli ſpetialem, modo iam dicto. Tertiò circa cuſtodiã linguæ ſtudioſsimus eſto, ita ꝙ quando ſtas cũ alijs, nunquã loquaris niſi neceſſaria, & tunc non niſi requiſitus. Nec laudes aliquem, nec vituperes abſentem vel præſentem, quantocũque audias alios ſimilia dicentes. Quartò ſis ſummè ſolicitus vt nunnqam referas, vel loquaris cũ aliquo de his quę audis de alijs, niſi illa ſint ædificatoria. Quintò verſetur ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum Dei, & peccatorum tuorum, & deſideriorum paradiſi, & pœnarum inferni, etiam omnium quæ ſunt in tribulatione conſtituti, & etiam miſeriarum mundi. Sextò ſis ſolicitus nõ iudicare in corde tuo vel ore, niſi teipſum. Hęc faciens, ſaluaberis inter homines.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

De Reformatione mentis.

PRIMA PARS.

Quòd internum exercitium requiritur. Cap. 1.

IN priori formula nouiciorũ quã ſcripſi, de exterioris hominis compoſitione aliquam formã eis propoſui, ſecundùm quam ſe regerent tam in domo, quàm extrà. Nunc de interioris hominis, id eſt, mentis reformatione, ad quam omnis vera religio eſt ordinata, tradere aliqua diſpoſui verbis indoctis, & materia inordinata. Eſt autem ratio, quare corporalis exercitio pręcedet ſpiritualem, quia homo ab intimis & ſummis cadens per peccatũ, in hæc exteriora & viſibilia dilapſus eſt. Et quia nõ intelligit niſi corporalia, ideò ibi primò nititur reſurgere vbi iacuit, & paulatim ſe erigere ad diuina & ſpiritualia, ad quę creatus fuit. Ideò quandiu religioſus nodum cupit intelligere, & ſapere ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed in exterioribus obſeruantijs adhuc putat totum cõſtare, quod ad veram religionẽ pertinet, nouitius eſt, ſi etiã pluribus annis in habitu religionis ſteterit. Immò (iuxtà Apoſtolum) animal dicitur, quia nondum percipit

1.Cor.2. ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt illa intelligere, quia ſpiritualiter examinãtur. Et

Duo ſunt nouitiatus. hos perpende duos eſſe nouiciatus in religione. Vnus ad probationẽ, qui terminatur quando promittit obedientiam, ſtabilitatẽ in ordine per verba. Alter durat quouſque religioſus ſtatum benè viuendi ita in cõſuetudine conuertit, quòd iam non ſolum verbis, ſed etiã factis promittit ſe ſtabilem in fide, ordine, & proficiẽdi ſtudio permanſurum. Quandiu enim fluctuat mente, & nondum apprehendit viam ſtudij ſpiritualis, & modò vult hoc, modo illud, neſciens quid potius eligat, incipiens eſt, & nondum proficiens, ſtet tamen in bona voluntate conſtanter, & attendat quare venerit, & ad quid venerit, & opus iungat volũtati, & citò incipiet videre viam, qua pergat ad Deum.

Quod incipientes debent eſſe cauti vt proficere poſſint. Cap. 2.

QVatuor enim ſunt, in quibus noui & incipientes debent cauti eſſe, ſi volunt proficere. Primùm vt ab illa voluntate qua ad religionẽ venerunt, & à primò nouiciatus feruore non tepeſcant. Sicut quendam in Apocal. Beatus Ioann. improperat Apoc.2. dicens. Habeo aduerſum te pauca, ꝙ chariratem tuã primam reliquiſti, quã propter pœnitentiã age, & prima opera fac. Charitatem primã reliquerunt, qui cum primò fuerint feruentes, & deuoti ad omnia, poſtea effecti tepidi, deſides, tradũt ſe leuitatibus, & vitia quę expugnare venerant permittũt ſibi dominari, ſeruiẽtes Deo pro ſuo libito, nõ pro eius beneplacito voluntatis, vndè Dominus filijs Iſrael præcepit. Memẽtote Exod.13. diei huius in qua egreſsi eſtis de Aegypto. Dies qua de Aegypto egredimur, eſt bona voluntas, qua egredimur de ſæculo, huius ſemper meminiſſe debemus, vt à fauore illius recedamus, & à feruore nunquã retrocedamus, vndè quidam volens religionem ingredi de ſæculo, quęſiuit à quodam ſancto patre, quomodo viuere deberet, at ille dixit ei, vade & vide qualis primo die fueris, & ſic ſemper viue: hoc eſt, conſidera ſtatum voluntatis tuæ in prima die qua religionem intrare diſpoſuiſti: quàm humilis tunc fueris, quàm paratus obedire ad omnia, tam aſpera, quàm deſpecta: quàm patiens ad correctiones, pœnitentiã, & labores: quã verecundus & timoratus, quàm ſolicitus vt emẽdares vitã tuã, & dies quos in ſæculo perdidiſti recuperares: quam parum curãs rumores ſęculi quęrere vel referre, nec detractionibus intentus, nec aliquibus curioſitatibus occupatus: Et quomodo fugiſti & abieciſti omnes carnales affectus, & te totum obtuliſti Deo holocauſtum viuũ, vt nihil deniceps in te viuat de vita peccati, ſed tota mactetur, & immoletur Deo obedientię ferro per ſacerdotis miniſterium, id eſt, prælati tui, vt Chriſto in te innouato reſurgas. Secundùm hanc formam ſemper poſtmodum ſtude viuere, ne aliter in ſchola religionis decidere vel retrocedere magis, quã proficere videaris, ſicut illi qui vadunt ad ſtudium literarum, & tempus vanè cõſumantes, cum reduunt domum, expenſas ſolum computant conſumptas, quia quicquid fecerit non apparet. Sic & nos quando tempus in religione expenſum computamus, & profectus virtutis exiguus eſt, cum fortè nouitate deuotiores, & feruentiores fuimus, quam poſtea per plures annos. Hoc eſt verecundum, & valdè nouiciuum habebitur, cum deberemus eſſe magiſtri virtutum propter tempus, quo fuimus in religione, rurſus tamen indigemus vt doceamur, quæ ſunt elementa exordij ſermonum Dei.i. neceſſe habemus doceri, ſicut rudes nouicij quõ incipiendum ſit ſeruire Deo. Et facti ſumus quaſi infantes, quibus lacte opus ſit, nõ cibo.i. tales ſumus, qui mollibus blandimentis puerilium conſolationum, & carnalium foueri indigeamus & fortia virtutum exercitia pati non valeamus, in duris repræhenſionibus, in contumelijs, in neceſsitatibus, in perſecutionibus pro Chriſto. Omnis enim qui lacte particeps eſt, expers eſt ſermonis iuſtitiæ. Paruulus enim eſt tam meritis, quam virtute. Secundum à quo incipiens nouus debet eſſe cautus, ne moueatur malè exemplis tepidorum, ad imitandum ea. Sunt quidam infirmi ſpiritu videntes alios apud ſe deſides in ſeruitio Dei, & ocioſos, & verboſos, & elatos, rebelles, ac ambitioſos, & alijs modis vicioſos, dicũt apud ſemeptimſos. Si hoc alijs licèt quare non etiam mihi? Et proniores ad malum exemplum ſumunt ab illis quos deteriores vident, & gaudent ſe ſocios inueniſſe viciorum, ne poſsint ſoli erubeſcere, quia ſi parcitur alijs, volunt & ſibi in ſimilibus parci. Contra hoc deuotus Dei ſeruus apud ſe reſpondere debet. Ego veni purè pro Deo, non pro aliquo alio, ideò nolo aliquem ſequi, ad hoc vt retrocedam à Deo, quia ſi hos ipſos diſcolos ſcuiſſem, nunquàm eorum ſocietatem elegiſſem, vndè ſolos illos imitari debea, qui ad hoc me in formant, propter quod religionem intraui.i. vt apprehendam Deũ, & ſatisfaciam

ei de

ei;de peccatis meis,& promerear gloriam ſempiternã.
Pictor & artiſex notabile opus volens facere, quærit
ſed meliora exemplaria quæ poteſt habere. Et viator
non quærit viam ab ingnorantibus,ſed à ſcientibus eã,
quæ ſæpè ambulauerit per eam. Ideò noli imitari ma-
lum,ſed bonum. Tertium à quo incipens & nouus de-
bet eſſe cautus, eſt, vt non iudicet temerè facta aliorũ
maximè vbi neſcit qua de caude cauſa, vel intentione
fiant:ſicut enim nõ vidimus aliorum cogitationes, ita
nec intentiones eorum quare hoc vel illud faciant, vn-
dè quicquid poteſt aliquo modo excuſari, ſemper ad
meliorem partem interpretemus, ſi volumus cor tran
quillum vbicunq; habere cum alijs, & alios nõ turba-
re, & Deum nõ offendere. Quia ſæpè iudicamus ma-
lum eſſe, quod in ſe nõ eſt malum: Et peccamus pro-
pter temeritatem, vſurpando nobis iudicia Dei de oc-
cultis cordium. Magiſtri noſtri Vicarij Dei, aliquando
id præſenti iudicare per cõiecturas circũſtantes: Alijs
autem nõ expedit, pro nos eſſe ad iudicandum, donec
plenè in omnibus conditi per donũ diſcretionis ſpiri-
tuum, & verè ſpirituales effecti, omnia iudicẽt, & ipſi
à nemine iudicentur. Sicut clarè videns, cœcum videt
nec tamen à cœco videtur, cum cœcus nõ videat ſei-
Rom.14. pſu m. vndè Paulus. Tu quis es, qui iudicas alienum
ſeruum? ſuo Domino ſtat, aut cadit. Sæpè.n. merentur
temerarij iudices aliorũ, vs aut in ſimilibus, aut in gra-
uioribus exceſſibus cadere permitantur, vt diſcant ex
ſua infirmitate, compati alienæ: ideò Saluator ait. Noli
Luc.6. te iudicare, & non iudicabimini. In quo enim iudicio
iudicaueritis, & iudicabimini. Eſt tamen differẽtia in-
ter timorem, ſuſpitionem, temerarium iudiciũ, & iu-
ſtum. Timor eſt ſecundum iſtam acceptionem, quan-
do nil mali ſuſpico, de aliquo timeo tamen, ꝙ malum
quod nondum euenit, poſsis euenire niſi caueatur. Si-
cut enim obſerãtur ſeris monaſteria, & iuuenes prohi-
bentur ab in cautis familiaritatibus, nõ quia malũ vni-
uerſale facere præſumatur, ſed timetur mali actio, ſi
non præcauetur. Suſpitio eſt, quando ſine rationabili
præſumptione teputo aliquid factum eſſe mali, vel ali-
quem malum velle facere, & nõ eſt ita, hoc vitium eſt
etiam ſæpè peccatum. Iudicium temerarium eſt, quan
do credo aliquid factum eſſe mala intentione, quod
poteſt fieri etiam bona, cum actio ſit in ſe indifferens,
& hoc eſt vicium: quia cordis intentio iudicatur, quæ
Hier.17. ſoli Deo eſt manifeſta. Ego ait Dominus: ſcrutans cor
da, & probans renes: Iuſtum iudicium eſt, quando in
excuſabilibus coniecturis aliquis diſcernit, aliquid ma-
lum eſſe, vel quando ipſe actus eſt in ſe malus & illici-
tus, vt cum video aliquem occidere hominem iniuſtè,
vel tales conatus ad peccatum, qui ſemper ſunt illicite
& in congrui. Quartum à quo cauti eſſe debent noui
religione, eſt, vt non frangantur aduerſitate vel tenta-
tione, ſed cogitent ꝙ ad hoc venerunt, vt omnia quæ
eis in hac vita accidere poſſunt, ſuſtineãt propter Deũ.
Sic qui intra bellum ſcit, ꝙ non quietẽ, & delicias ſed
labores & vulnera oportet eum ſuſtinere, vel expecta
re, vnde in Eccle. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta
Eccl 2. in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad ten-
tationem, & deprime cor tuum & ſuſtine, &c. & in
act. Oportet nos per multas tribulationes intrare re-
Act.14. gnum Dei. Ergo aduerſitas eſt via ad regnum Dei, &
qui recuſat viam, recuſat ad regnum peruenire. & in
Luc.24. Luc. Oportebat pati Chriſtum, & in gloriam ſuam in
2.Tim.2. trare.ſ. magis conueniebat, & Paulus. Non coronabi-
tur niſi qui legitimè certauerit.

De quatuor tentationibus, carnis, mundi,
Dei, & Diaboli. Cap. 3.

TEntatio autem quadruplex eſt, quaſi quatuor ven-
ti à quatuor plagis flantes, qui mouent tempeſtates
in mari huius ſæculi, & nauem cordis quaſſant flucti-
bus, à carne, à mundo, à Deo, & à Diabolo proce-
dunt tentationes A carne tentamur, quando naturali-
bus vitiorum motibus ad peccandum ſolicitamur, vt
cum luxuria vel gula nos tentat, iuxtà illud Iac. vnuſ- Iaco.1.
quiſq; tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus. A car
ne etiam tentamur, quando delicata caro noſtra horrẽ-
do labores, nos retrahit, ne in ſtudijs virtuoſis, & ſpi-
ritualibus conatibus, ſicut expedit, exerceamur & ſic
impugnamur à carne dupliciter, aut appetit mala, aut
retardat à bono, licèt autem Ira, & Inuidia, & inanis
gloria, non videantur eſſe in carne ſed in ſpiritu, tamen
à carnis corruptione trahitur corruptio ſpiritualium
affectionum. Et licèt dicatur, ꝙ dęmones huiuſmodi Non om-
vitia ſuggerant hominibus, tamen nos habemus huiuſ nis tenta-
modi ſentationum materiam intra nos, ita vt etiam ſi tio eſt à
dęmones non adeſſent, Ipſa tamen concupiſcentia no Demone.
ſtra pareret peccatũ, ſi ei conſentiret. In nobis eſt om-
ne quod peccamus. Cogitationes enim, & mentis affe
ctiones, & volũtates, & membra corporis noſtri, ſunt
in quibus meremur & demeremur. Iſta dedit nobis
quaſi quædam inſtrumenta virtutũ, quibus bona ope-
ra faceremus, & mãſiones nobis in cœlo ędificaremus
& ipſi creatori noſtro militãdo, per ea quaſi armis mu-
niti, hoſtem noſtrum Diabolum impugnaremus. Ipſe
verò Diabolus contra nos inermis eſt, ſolis aſtutis ſug- Diabolus
geſtionibus ſuadendo nos impugnat, vs peccemus nõ inermis,
cogendo: Benignus enim conditor noſter, non dedit vt ſit.
hoſti noſtro, poſſe nos vi ad peccatum impellere, quia
tunc nimis fortis eſſet contra nos, qui fragiles ſumus
& vix poſſemus ſine peccato ſubſiſtere, ſed tãtum per
mittit mala ſuadere. In noſtro autem arbitrio eſt, ſi ve
limus ei conſentire. Inſuper pręmunit nos ponens ini-
micitias implacabiles inter hominem & ſerpentem, vt
quicquid ſuaderet nobis non reciperemus quaſi vtile,
& ſciamus, ꝙ nunquàm dedit nobis fidele conſiliũ, il-
le tam crudelis inimicus cui nil ſufficit de nobis, citra
damnationem ęternam. Cùm ergo ſuadet nobis pecca
tum, quodammodo exigit à nobis, vt præſtemus ei
arma noſtra, quibus nos occidat, vel vt ipſa arma quæ
ei præſtamus haberet & rotundet, vt nobis minus ap-
ta & vtilia fiant, & minus acuta & efficacia ad eũ per
ea impugnandum, verbi gratia: Cum imittis nobis co-
gitationes peruerſas, & ſuadet vt malum faciamus, &
loquamur, nonne quaſi apertè videtur homini dicere.
Inermis ſum contra te. Nõ habeo vnde te lædere poſ-
ſem, niſi tu mihi præſtes arma tua, vt te vulnerẽ & oc-
cidam. Præſta ergo mihi cor tuum ad cogitationes pra
uas, vel affectiones malas. Et linguam ad loquendum.
iniqua. Et manus & alia membra tua ad operandum,
malum, ad actiones, & alia opera praua, quibus letale
vulnus in anima excipias, & gratiã Dei perdas, & glo-
rię cœleſtis meritò ſpolieris. vnde dicit Apoſt. Neque Rom.6.
exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis, &c. Stul-
tus verò eſt qui ei conſentit, ad hæc vt damna ſua ſibi-
met imputentur potiuſquam inimico ſuadenti, qui
more hoſtis, hoſtiliter ſecum agit. Mundus dupliciter Mundus
tẽtat nos. Siue offerẽdo nobis ea, quibus ad ſe alliciat, ſ. bifariam
honores, delitias, voluptates, curioſitates, adulationes, tentat.
& huiuſmodi, ſiue quibus ſerreat, vt perſecutiones,
contumelias, rapinas, & ſimilia, vtroq; modo multos
retrahit à Deo, quos aut vano amore ſui, vt magno ti-
more retinet in peccato. Diabolus verò licèt in om-
nibus ſentationibus ſoleat eſſe, tamen ſpiritualiter dua- Diaboli tẽ
bus tentationibus nos infeſtat, & maximè magis pro- tatio, gemi
batos in ſeruitio Dei. Cum auſem fidem veram nobis na.
conatur anferre. Aus ſpiritu blaſphemiæ ſubuertere.
Et huiuſmodi cogitaſionibus nos infeſtat, quas natu-
raliter ab horremus, vt deſperatione, vel noſtra ocio-
ſione & ſimilibus, licèt quandoq; ex alijs cauſis hoc
proue-

proueniat. Aut cũ mala ſub ſpecie boni perſuadet, quo ad improuidos. Quos aliter nõ poteſt decipere, calidè ſupplãtat, vt à bono deiciat. Et hoc eſt quod in Pſal. di-
Pſal. 90. citur. Dęmonium meridianum, vel iuxtà Apoſtolum. Angelus ſathanæ transformatur in Angelum lucis.
2. Cor. 11. Quia cũ ſit princeps tenebrarum, & actor malorũ, vt aſtutè noceat, ſimulat ſe bona dicere & docere, vt ad peccati tenebras nos perducat. Deus autem nunquàm tentat in malo, quia non lætatur in perditione noſtra, qui omnes homines vult ſaluos fieri. Sed tamẽ dicitur quandoq; tentare aliquos, cũ aut flagellat eos in præſenti, ad profectum eorum & aliorum exemplum, ſicut Iob, & Thobiã, aut cum probat eos aliqui-
Gen. 22. bus arduis virtutum exercitijs, ſicut tentauit Abraam, iubens eum immolare dilectum vnigenitũ ſuum, hæredem diuinæ promiſsionis, vt oſtẽderetur magna deuotio obedientiæ Abraham, & fidei ad Deum. Quia nec ſic hæſitauit de eius promiſsione, quin impleret de occiſo, ſicut pollicitus erat ei. Harum autem quaſdam oportet nos maximè reſiſtẽdo ſuperare, vt ſpiritualia vicia videlicet, Iram, Acediam, Superbiã, & Inuidiam. Quaſdã verò nos melius fugiendo euadimus quam pugnando, vt Luxuriam, Gulam, & Auaritiam, licet etiam pugna contra eas ſit neceſſaria, ſed tamen non eſt tutum diu cohabitare ſerpenti. Et multò tutior eſt caſtitas, vbi longa à mulierum frequentia ſemotio eſt, quam in medio earum. Et facilius abſtinemus à delicatis cibis & potu, vel ab eorũ ſuperfluitate, quãdo nõ habemus nec videmus, quam quando eis abundamus. Et in eo qui omnia reliquit propter Chriſtum & voluntariam paupertatem quam eligit, minus manifeſtatur auaritia, quam in eo qui retinet diuitias ſæculi. Semper.n. anxius eſt, quod eas augeat & conſeruet. Spiritualia autem vitia, & ſi ex fuga quandoq; videatur quaſi remiſsius, & rarius infeſtare, dum deeſt occaſio impugnadi, tamẽ poſtea orta occaſione incipiũt durius ferre, ſicut Leo diu catenatus amplius fremit cum fuerit emiſſus. Tentationem verò contra fidem, & de ſpiritu blaſphmię, & ſimiles, nec fugere poſſumus, nec repugnãdo vincere, quia quãtò plus indignamur nubiſmet ipſis, & diſputamus cũ eis, tantò magis refricatur earum rabies, & accenditur. Sed non curandæ ſunt nec timendæ, dum nõ conſentiatur eis, & patienter earum infeſtatio, quaſi quoddam Diabolicum ſuſurrium ſupportetur, quia aliter compeſcit non poſſunt. Non.n. ſolent bonis periculoſæ eſſe tales tentationes, ſed ſunt quędam præſagia futuræ amplioris gratiæ, conſolationis, & viciorum purgationes, magni meriti operatrices. Diuinæ verò caligationes, humiliter, & patienter tolerandæ ſunt, & iuſsionibus eius deuotè obtemperandum eſt, vt & fortes ſimus in fide, & mandatis eius nunquam declinemus. Poſſent etiam plures tentationes à ſtudioſis inueniri, ſed ad præſens iſta ſufficiant. Sunt tamen quidam, qui libimet texunt laqueos tentationum, priuſquam tentator accedat, & quodammodo procurãt ſibi vndè tentetur, & hoc eſt incautum valdè, vt ſunt illi, qui ſponte prauas cogitationes tenent in corde, quę poſtmodum in delectationem verſę, & roboratæ difficiliter expelluntur. Item illi qui admittunt familiaritates mulierum, quarum affectus ita imprimuntur cordi, vt vix poſtea euellantur Et ita in ſimilibus aliqui primò ſibi aſſumunt materiã, vnde poſtea occaſionaliter oritur eis turbatio, & tentatio periculoſa. Quidam verò non habentes cauſam tentationis, ex ſola ſuſpitione vana, ſomniant tentationis procellam, & hoc fit aliquando inter imperfectè bonos inter quos fit turbatio, & contentio non de radice malitiæ, ſed ex ſola vana ſuſpitione, dum vterq; nullius ſibi odij conſcius eſt aduerſus alterum, nec intendit eum in aliquo lædere, ſed ſuſpicatur alterum erga ſe inuidia ſtimulatum intẽdere, quod poſsit eum lædere & inſidiari ei, cum hic in nullo recolat ſe erga eũ meruiſſe. Ille contrà nihil ſibi de his conſcius conqueritur, quòd iſte ſibi iniurietur ſine cauſa, incipit etiam ipſe alterius facta deprimere, quaſi aduerſarij, & ſic vterq; inflãmatur odio contra alterum, cum neuter voluerit lædere, ſed tantum ſuſpicatus eſt & vanè, quòd aliter voluerit eum lædere ſine cauſa. Et ita quandoq; grauis turbatio oritur, pro modica ſcintilla Diabolica, eam ad magnum ignem rancoris, & odij conflante. Qui idcò imperfectè boni dicuntur, quia in eo ſunt aliquali boni quòd non dicunt, proximo ſuo malum facere, & in eo deficiunt à bonitate quòd nimis proni ſunt malũ de aliquo ſuſpicari ſine cauſa ſufficienti, & in eo efficiuntur minimè boni, ꝙ ex quacunq; cauſa ad odium contra fratrem, & proximum concitantur.

Tentationes, aut reſiſtendo aufugiendo, vinci.

Tentationes, meritorũ effectrices.

Tentatio falſę ſuſpitionis.

De tribus generibus religioſorum. Cap. 4.

TRia ſunt genera religioſorum, primi boni, ſecundi meliores, tertij optimi. Hi ſignantur per tres familiãs Leuitarum. Gerſonitas. Meraritas, Caathitas, qui præ cæteris filijs Iſrael deputati erant ad cul- Num. 7
tũ Sanctuarij. Sicut religioſi prę alijs fidelibus in Eccleſia, ſpecialibus videntur diuinò cultui mancipati, differentes tamen habentes donationes, ſecundum gratiam quæ data eſt eis, & ſecundum ꝙ quilibet ſtuduerit proficere ad virtutes. Nam ſecundũ ꝙ quilibet habilitabit ſe ad gratiam per ſtudiũ virtutum, iuxtà hoc infundetur ei gratia in præſenti, & gloria ei dabitur in futuro. Si ſummos in virtutibus imitatus fueris, cũ ſummis in gloria collocaberis: ſi medios, cum medijs, ſi infimos etiam, cum infimis, in futuro poneris. Omnes alta deſideramus præmia, ſed pauci perſeueranter ſtudent ad alta virtutum exercitia, Grego. Ad magna prę mia perueniri nõ poteſt, niſi per magnos labores. Nõ dicit per graues, ſed per magnos, id eſt, ad magnas virtutes promouentes, vel magnæ vtilitatis, & ſi non ſemper magnæ auſteritatis. Guſtata autem vtilitas, & ſuauitas virtutum, lenit pondus laboris.

Figura valde cõmoda pro religioſis.

Rom. 12.

Primum genus. Cap. 5.

PRimi religioſi deſignati ſunt per Gerſonitas, qui in profectione caſtrorum portabant cortinas, & tectum tabernaculi, & vela, & quæcunq; tactu mollia. Et in erectione caſtrorum ad occidentẽ poſt tabernaculum, caſtrametabuntur. Tabernaculum eſt vita Ieſu Chriſti, & morum eius conuerſatio, quam nemo in hac vita plenè valet imitando portare. Cum ipſe nõ ad menſuram acceperit ſpiritum ſanctitatis & ſapientię, ſed omnem plenitudinem, de qua nos omnes accepimus, ſed particulariter, ſecundum menſurã donationis Chriſti. Alius quidẽ ſic. Alius verò ſic Dũ vnuſquiſq; imitatur eũ in hoc, donec omnes in patria occuramus in virum perfectum, in menſuram ætatis Epheſ. 4.
plenitudinis Chriſti, vbi quilibet locabitur in cœleſti manſione, ſecundum ſuum meritum & ſtudium, quo hic vitam Chriſti fuerit imitatus.

Item primum religioſorum genus. Cap. 6.

PRimi igitur religioſi ſunt, qui refugiunt ardua, & auſtera ſtudia ſanctitatis, & leuia ſibi aſſumunt exercitia, & magis laxam vitam ſeruant. Quę autem ad corporis commoda, quæ licet, ſalua ſalute eis ſufficit, ꝙ tam caueant à peccatis mortalibus. Et tales magis procliues ſunt ad lapſum peccati, quia ſicut dicit Greg. Illi ſoli in illicita non cadunt, qui ſe etiam à licitis reſtringunt. Arcta eſt via quæ ducit ad vitã, & alta, Matth. 7.
& qui incautè & nimis intrepidè per eam incedit, cito pedem in præcipitiũ ponit. Solent tamen ne irreligioſi videantur, aliquando vim magnã facere, & diligentiam

tiam habere in exterioribus obſeruantijs, & traditionibus humanis, & honeſtatibus forinſecis, in inclinationibus, & pulſationibus, in amplis circulis, & manicis, & huiuſmodi quæ ſpeciem religioſitatis oſtendunt exterius, vel repræſentant, vndè Gerſonitæ qui interprętantur aduenæ, extrema tabernaculi portabant, videlicet tectum, cortinas, & funiculos, quia noui in religione pro magno habent, prædictas obſeruantias ſeruare ſtudiosè quandiu meliora virtutũ ſtudia non cognoſcunt. Hæc autem ſecundum Domini ſententiam loquentis ad phariſeos, de minimis talibus cœremonialibus obſeruantijs oportuit facere, & illa non omittere, ſcilicet meliora. In erectione verò tabernaculi iſti Gerſonitæ ad occidentalem plagam poſt tabernaculum caſtrametabantur, quia qui hic extrema exercitia virtutum ſeruare contenti ſunt in futuro cum poſtremis, & quaſi in occaſu ſoli in humili gloriæ ſplendore collocabuntur.

Matt. 23.

Minimi meriti religioſi, qui nam ſint.

Secundum religioſorum genus. Cap. 7.

SEcundi religioſi deſignantur per Meraritas, qui interpretantur amari, qui portabant tabernaculi tabulas, & vectes, & illa quæ maximè erant media inter cortinas & ſanctuariũ. Hi ſunt qui duram vitam in corporali exercitatione ſeruãt, affligentes corpora ſua ieiunijs, vigilijs, & alijs laboribus corporalibus, & putant hoc eſſe ſupremum in obſeruantia religionis, & interioris dulcedinis ignari, de veris virtutum ſtudijs parum curant. Hi quia in ſe ſicci ſunt, & in alios iudicando ſeueri, ſolẽt eſſe benè amari, ſeu amaricãtes dici poſſunt. Et quia medium hoc inter extremum & optimum in ſtudio virtutum ſtatum habuerunt, in erectione ſanctuarij non poſt ipſum, ſed ex latere ad Aquilonem locum ſortiuntur, vbi minor calor ſolis & lux, quàm in Auſtrali parte ſentitur. Et quãtum defuit eis de perfecto virtutum ſtudio, tantum illic deerit eis de fulgore gloriæ, & diuinæ fruitionis ardore.

Tertium religioſorum genus. Cap. 8.

TErtij religioſi & optimi, qui deſignari poſſunt per Caathitas, qui portabant ipſum ſanctuarium, id eſt archam, & altare, & menſam propoſitionis cum vaſis ſuis, inuoluta tamẽ & cooperata: ſunt hi qui ſtudent interiorem hominem, id eſt, mentem in qua Chriſtus inhabitat per fidem componere, & ad veras virtutes ſe exercere, & vitia carnis, & ſpiritus extirpare Irã, Inuidiã, Superbi-, Acediã, Auaritiã, Gulã, & Luxuriã viriliter extirpare, vel expugnare. Et his contrarias virtutes corde inſerere: Humilitatem, charitatem, mãſuetudinem, deuotionem, largitatem, ſobrietatem, & caſtitatem. Iſtæ enim virtutes ſunt vnũ ſanctuarium, & qui eas habet ſanctus eſt, vndè Caathitę interprętantur patientes, vel cõponentes, quia per patientiam (quę teſte. Iaco. opus perfectũ habet) ſe componunt, & ordinant ad Deum, & proximũ, in virtutibus ſicut debẽt. Prioribus duabus familijs iuſsit Dominus, dari plauſtrum ad ſubuehenda onera. Filijs autem Cahat non dedit plauſtrũ qui ſeruiunt in ſanctuario, ſed onera proprijs portant humeris, quia tam in humanis ordinationibus, quàm in caſtigationibus corporis permittitur aliqua remiſsio, vel etiam intermiſsio. Immò iubemur, vt in talibus ſit rationabile obſequium noſtrum pro loco & tempore, ne corpus deficiat ſub onere laboris. Sed in virtutum ſtudijs, nulla remiſsio debetur, quia nunquàm indulgetur nobis, vt ſimus vinoſi, elati, immites, inuidi, acedioſi, auari, & guloſi. Et hæc onera proprijs debemus portare humeris, id eſt, non confidere de alicuius virtutibus, niſi & nos ſtudeamus propoſſe, vt hæc in nobiſmetipſis habeamus. Sicut qui deſiderant eſſe cum pacificis, non vt exemplo eorum laborent fieri patientes, ſed vt ab eis ad impatientiam non prouocentur. Quid prodeſt ſanctorum contubernium habere, ſi nolit eos in ſtudio ſanctitatis imitari? Onera Caathitarum, ſecundum materiam dura erant, ſed precioſa, & ſancta, & interiora ſita in tabernaculo, quia ſtudia ſpiritualium virtutum laborioſa ſunt imperfectis adhuc, ſed nobilia dignitate honeſtatis, & ſancta quia ſanctificant & interiora, quia in ſpiritu mentis, & interiori homine, velata tamen portabant, quia dum hic ſumus, per fidem ambulamus, & non per ſpeciem. Nondum videmus virtutum decorem, ſicut eſt purè & interiorum operum exercitijs, neceſſe, eſt eas inuoluere, tam pro noſtro exercitio, quàm pro exemplo aliorum, qui mentem noſtram non vident, niſi per veſtigia noſtrorum operum & morum. De hac tamen familia deſcenderunt ſacerdotes per Aaron, qui gręcè interpretatur vigilans, qui ſanctuarium reuelatum videre, & contractare ex officio debebant, & Læuita portãdo diſponere ſingula, prout eis cõgruebat. Ipſi verò ſacerdotes non portabant, & in erectione eius, ante tabernaculum ad Orientem excubabant. Sicut per Caathitas virtuoſi, ita per ſacerdotes cõtemplatiui figurãtur. Et ſoli virtuoſi ad contemplationis gratiam proficiunt, qui pro remuneratione ſtudij ſpiritualis, vnctionem ſpiritusſancti intus percipiũt, & illuminati ſecreta cœleſtia vident, quæ alijs velata ſunt. Tales iam non laborant in ſtudio virtutum, quod per laborem portãdi ſignificatur, quia perſuauitatẽ internæ ſapientiæ, verſus eſt eis labor in delectationem ex amore cõditoris. Ipſi verò diſponunt onera ſingulorum deportantium qui intus intelligendo cognoſcunt rationes quarumlibet obſeruantiarum in vita religioſa, qui rudes, & imperfecti nondum valent capere, inuoluunt ea corporalibus actionibus, & exterioribus exercitijs, & tradunt cuique obſeruanda, quæ ſtatui eius viderint cõuenire. Vide igitur de qua familia velis eſſe, vel cuius ſpiritus ſis, & ſecũdum hoc ſuſcipe onus tibi deputatum, id eſt ſerua regulas, & vias, quibus ad perfectionem illius ſtatus valeas peruenire. Impoſsibile nanque eſt, quẽquam aliquã artem plenè addiſcere, qui regulas eius nõ vult attendere, vel tenere: nec ſpiritualis fieri poterit, qui non vult ſpiritu ambulare.

De triplici religioſorum ſtatu. Cap. 9.

Religioſos ſtatus tres.

BEatus Bernardus in epiſtola ad fratres de monte Dei, deſcribit tres ſtatus religioſorum, ſcilicet incipientium, proficientium, & perfectorum. Primum vocat animalem quaſi rudem, qui nondum percipit ea quę ſunt ſpiritus Dei. Et circa compoſitionem corporis maximè adhuc occupati, neceſſarium habẽt, vt illud doment & caſtigent, ne rebellet ſpiritui ſicut prius in peccato, quando caro dominabatur ſpiritui. Secundum vocat rationalem, vbi ratio dignior pars eſt hominis, & per quam diſcernitur à cæteris animalibus irrationalibus (quaſi nobilius) creaturis mundi, & Dominus omnium, qui ſubiugata carne, & in ſeruitutem ſpiritus redacta, ſeipſum ſtudet agnoſcere, purgare, & reformare in priſtinam dignitatem, & pulchritudinem, quam per peccati fœditatem amiſerat. Tertium vocat ſpiritualem, vbi ſpiritus ad imaginem Dei conditus, ſcilicet in gratia adiutus ſupra ſe aſcendit, diſcit & intendit in eum cuius eſt imago, vt ei imprimatur & conformetur per cognitionem intellectus, per affectum amoris, & fruitionis iucunditatem, per primum peruenitur ad ſecundum, & per illud ad tertium. Latius erat templum in ſuperioribus, & ſic de inferioribus ad ſuperiora per medium aſcendebatur.

De his quæ hominem reformare de-
bent Cap. 10.

RAtionalis autem ſpiritus eſt imago ſummæ Tri
nitatis, & ſicut Deus eſt trinus & vnus, ita ani-
ma cum ſit vna, habet tres potenrias, quibus ca
pax eſt Dei, ſcilicet rationem, memotiam, & volunta-
tem. Per rationem potens eſt capere ſapientiam Dei,
Per voluntatem autem potens eſt capere voluntatem
Animę ſumma dignitas, q Dei ſit capax. Dei. Per memoriam potens eſt capere virtutem æter-
nitatis Dei, vt in æternum nunquàm ab eo poſsit ſepa
rari. Ne igitur ocioſa ſit tanta ſimilitudo in anima ad
Deum. per quá capax eius eſt, toto nixu ſtudeat eum
apprehendere, vt eum tenendo beatificetur, quia citra
Deum nihil poteſt animæ ſufficere, & eo habito, non
eſt quod vltra requirat, cum habeat omne quo ad æter
nam fœlicitatē indiget, & quo nihil melius eſſe poteſt,
& in quo nullus defectus eſſe poteſt, nec eſt alicuius
boni. Cum igitur ſumma animæ dignitas ſit, quòd eſt
capax ſummi boni, & ſumma vtilitas ſit illud in ſe ha-
bere, cum quo omne bonū habeat, nec dignius aliquid
quærat, nec vtilius inueniet, per hæc omnibus viribus
ſuis, & omni diligētia, & toto deſiderio, debet & quæ
rere, & omnia facere quæ promouent eam adinuētio-
nem eins, & omnia vitare & ſugere quę eam elongant
à Deo, ſi etiam bona putentur. Quia ſicut ſtultus eſſet,
qui haberet ortulum fertilem balſami, ſi neglecto eo
plantaret ibi mētam vel fœniculū, quæ licèt bona ſint,
tamē in comparatione balſami vilia ſunt. In infinitum
ſtultior, eſt ille, qui cum poſsit ſummum bonum com
prehendere, neglecto eo occupat ſe circa caduca, & vi
lia, vel ſordida, & amara. Hæc autem intelligo de ſęcu
laribus, qui mundum præponunt cœleſtibus, & tranſi
toria bonis æternis. Similiter ille ſtultus eſt, qui cum
habeat compendioſam viā dietarū duarum, vel trium,
ad locum quo tendit, dimiſſa ea, quærit viam diſpen-
dioſam, difficiliorem, & periculoſiorem itinere trium
annorum, & amplius. Sic religioſi quidam minus ſapiē
tes videntur intendere, qui cum poſsint in paucis an-
nis, ad magnam notitiam, & familiaritatem, & amici-
tiam, per compendioſum ſtudium virtutum, & deuo-
tionis, & puritatis, pertingere, & relicto eo occupant ſe
in alijs minus froctuoſis, & valdè diſpendioſis, ſcilicer
ad Dei cognitionem, & notitiam veritatis, & ſtatum
perfectionis, cum Deus ipſe promittat. Spiritus verita
tis docebit vos omnem veritatē. Si enim ſcire aliquis
Ioan. 16. plura artificia, quorum vnum eſſet præ alijs, tam nota
bile & quæſtuoſum, vt per illum in breui poſsit ditari,
& ſublimari vſque ad nomen magnorum, qui ſunt in
terra, imprudens eſſet nimis ſi neglecto eo, aliud exer-
ceret vilius, & ignobilius, & tanti laboris per quod vix
poſſet tenuem victum acquirere. Ita eſt de homine ma
ximè de religioſo maxima imprudentia, ſi relicto ſtu-
dio directo virtutum, in quo eſt maximum meritum
& maxima perfectio ſanctitatis, & ſapientiæ maxima
delectatio, & ſecuritas, occupat ſe circa alia minus vti-
lia, & curioſa, & trahitur circa plurima, quando vnum
ſolum bonum eſt appetendum & requirēdum, quod
valet ad omnia. Ipſa enim corporis excitatio, ad modi
cum vtilis eſt. Pietas autem ad omnia valet, habēs pro
1. Tim. 4. miſsionem vitæ, quæ nunc eſt & futurę. Pietas hæc cul
tus Dei eſt, quam ſtudemus agnoſcere, & habere, & ei
placere & hærere. Corporalis autem exercitatio vtilis
eſt, ſed ad modicum, quia non propter ſe, ſed propter
pietatem appetenda eſt, quæ per eam obtinetur, ſi or-
dinatè exercitatur, ſicut artifex per inſtrumentum ar-
tis ſuæ operatur, ita virtus per corporalia exercitia ad-
ducitur, & in habitum vertitur, & quantò quis aptiora
inſtrumēta habet ſi bene eis vtitur, tantò citius & me-
lius perficit opus, quod deſiderat conſumare. Omnia
autem quæ ad religionis obſeruantiam exterius vide- Exterioris, & interioris hominis reformatio.
mus, ad interioris hominis informationem, per ſpiri-
tusſancti ordinationem ordinata ſunt, quæ qui nōdum
intelligit, ipſa inſtrumenta pro arte reputat. Interior re
formatio in ſpiritu mētis conſiſtit, quia interiot homo
& imago Dei eſt mens rationale. Exterior homo eſt
corpus, quod ex defectu corruptionis, quæ ex peccato 2. Cor. 4.
peruenit moritur, & incineratur. interior autem homo
in bonis de die in diem renouatur, & proficit in ſimili
tudinem eius ad cuius imaginem creatus eſt.

De reformatione animæ. Cap. 11.

RAtio reformationis hæc eſt. Anima habet tres
potentias ſicut dictum eſt, rationē, voluntatem,
memoriam. Ratio data erat ei, vt Deum agno-
ſceret. Voluntas, vt eū amaret, Memoria, vt in eo quie
ſceret. Sed per peccatum ratio cęca facta eſt. Voluntas
curiua & fęda. Memoria inſtabilis & vaga. Ratio ſępius
recipit falſum pro verò. Volūtas deterius pro bono ele
git. Memoria in illis ſe occupat, quibus ſemper inquie-
tatur, quia verum & ſummum bonum deſeruit, in quo
omnia bona poterat habere. Conuerſa verò ad Deum
incipit quęrere quod perdidit, & vidēs ſe deformatam
à Deo, a quo facta fuerat, laborat vt in priſtinum ſta-
tum reparetur, & ad decorem quem amiſerat refor-
metur, quia nō datur ei acceſſus ad Deū, propter diſsi-
militudinem in ſe factam. Sed quòd non poteſt repen
tè ad ſummum peruenire, ſtudet paulatim accedere de
infimo ad medium, de medio ad ſummum.

De reformatione rationis. Cap. 12.

INitium reformationis rationis eſt, catholicam fi-
dem firmiter credere. Nam quia ratio noſtra cæca
facta eſt, & intellectus obſcuratus per peccatum,
ſic quòd non poſſumus veritatem per nos inuenire,
Deus condeſcendit uobis, ne in errorem eſſemus, de-
ditque nobis notitiam veritatis in ſcripturis, quibus
voluit nos credere. Vbi omnia quę ad ſalutē ſunt nobis
neceſſaria, ſufficienter & veraciter inuenimus, vt in eis
ſenſum noſtrum non ſequamur, ſed regulis fidei ſen-
ſum noſtrum humiliter ſubijciamus, ſi velimus nō de
uiare. Quæ per magiſtrorum ſiue doctorum fidei con
ſiliū data ſunt à paſtore verò ſcilicet Deo: his amplius
fili mi ne requiras. Profectus rationis eſt, ex illumi-
natione diuina rationes fidei aliquatenus intelligere,
quia cum fides ſuper rationem ſit, ita quòd eam per ſe
non valet comprehendere, illuminata tamē diuinitus,
videt nihil rationabilius eſſe, quàm fides Chriſtiana,
cui omnis natura atteſtatur, & omnis mundana ſapien
tia famulatur. Perfectio rationis in hac vita eſt, per mē
tis exceſſum ſuprà ſe rapi, & non per enigmata corpo
rearum ſimilitudinum, nec per rationum argumenta,
ſed puriſsima mentis intelligentia, Deum in contem-
platione videre.

De reformationes voluntatis. Cap. 13.

INitium reformationis voluntatis eſt, ex bonæ volū
tatis aſcenſu vitijs reſiſtere, & operibus virtutum fi-
deliter inſtare propter Deum. Quæ enim curua, di-
ſtoria, & auerſa fuit à Deo, neceſſe habet, vt conuerſa
cogat ſe concordare cum Deo, & motus rebelles per
ſtudium boni operis ad rectitudinem reflectere bonæ
volūtatis, profectus eius eſt omnes affectiones habere
ordinatos, & virtutes formatas ſine rebellione vel coa
ctione, vt iam non libeat niſi quod eſt ſecundum vo-
lūtatem Dei. Perfectio eius eſt, vnà cum Deo ſpiritus
eſſe per amorem, vt iam non poſsit velle niſi Deum,
& eius ſuauitatis dulcedine inebriari.

De refor-

De reformatione memoriæ. Cap. 14

INitium reformationis memoriæ eſt, mentem ab euagatione ſua ad memoriam Dei cum labore reducere, orando, legendo, recolendo, vel ſalutem ſuperficialiter cogitando. Profectus eius eſt, bonis meditationibus & orationibus ſine importuna euagatione poſſe intentum eſſe, & in altitudine cordis ſuis ſecum deambulare. Perfectio memoriæ eſt, ita in Deum eſſe abſortum per mentis exceſſum, vt & ſui ipſius & omnium quę ſunt obliuiſcatur homo, & in ſolo Deo abſque omni ſtrepitu volubilium cogitationum & imaginationum ſuauiter quieſcat.

Quomodo naturales vires, & motus affectionum deformatæ ſunt. Cap. 15.

ISti ſunt fratres humanæ perfectionis, & profectus & initia, ad quæ omne ſtudium ſpirituale debet ordinari. Siquis iſta via non ambulat, eſt ſicut qui neſcit quò vadat, vagus & errabundus ad incertum finem tendens. Initium cuiuſlibet iſtarũ trium potentiarum, eſt omnibus commune, qui ſunt in ſtatu ſalutis, nec ſine eis eſt ſalus. Perfectio harum triũ eſt ſolummodo perfectorum, quando ſunt in ſumma perfectione, id eſt in raptu contemplationis. Medius ſtatus earum, eſt perfectio proficientiũ, & ſingulariter reſpicit ſtatum prælatorum religioſum, qui inter ſtatum bonorum ſæcularium, & ſtatum perfectorum ſanctorum quaſi medium adhuc tenent. Non quòd in eodem ſtatu ſemper permanere valeant, quia etiam ſanctiſsimis hic vix eſt poſsibile, ſed quia media via illorum trium ſtatuum ſic diſtinguitur ab incoatione, & perfectione eorũ de quorum profectibus aliquanto latius eſt conſiderandum. Et primò de reformatione voluntatis quia virtus vitium & meritum dependẽt ab ea, & affectiones quas tàm ad vitia quàm ad virtutes inclinant: poſtea de memoria, ratione, vel intellectu, volũtas eſt in anima, quaſi imperans, ratio quaſi docens, memoria quaſi miniſtrans vtriq;.ſ. volũtati, ꝙ iubeat ratione vndè doceat.

De origine vitiorum. Cap. 16.

NVnc vero breuiter intellige, quo modo naturales vires animæ, & motus affectionum in vitia deformatæ ſunt, & ad quid datæ ſunt homini, poſtea aliqua remedia ſingulorũ vitiorum ſubiungẽda ſunt, & virtutum ordo. Voluntas igitur, nulli debuit eſſe ſubiecta niſi Deo, nec tamen hic coactè, ſed ſpontè, vt poſſet ei ad meritum reputari, & ita poterat peccare, & non peccare. Non autem adhuc peccaret cum poſſet, ſed adhuc vt ſi non peccaret cum poſſet, ex hoc laudabilis fieret, & digna premio apud Deum, vel ſi ſpontè peccaret, eſſet digna confuſione & ſupplicijs, cum ſciret, quod non deberet peccare, & poſſet vitare. Item cum facta eſſet anima, vt capax eſſet ſummæ beatitudinis, in qua habere ſummam gloriam, & ſummam delectationem in Deo, qui eſt verè & ſumma beatitudo, datus fuit ei duplex appetitus naturaliter, ad hoc vt iſta deſideraret & ſtuderet obtinere, & cũ obtinuiſſet tantò iucundius poſsideret, quantò ardentius concupiuiſſet. Datus ei fuit talis appetitus gloriæ, vt nulla ſufficeret ei præter ſummam gloriam. Et appetitus talis delectationis vt non ſatiaret eam, niſi ſumma eſſentia, & vtraq; eſt in ſolo Deo, & ita nihil ſufficit animæ præter Deus. Et iſte appetitus animæ vocatus concupiſcibilitas. Item ex hoc orta eſt altera vis animæ, qua concupiſceret tantũ bonum ſuum docente vi rationabili, per quod beatificanda erat. Et naturaliter horreret, deteſtaretur, & repelleret omne, quod ad hanc obtinendam contrariatur ei. Item quicquid ad eam obtinẽdam & conſeruandam iuuat, fortiter apprehenderet & teneret. Et vis hæc vocatur iraſcibilitas, iuxtà iræ ſimilitudinem, quæ fortiter indignatur contrarijs, & fortiter tenet quod cupit, per vim rationalem cognouit bonum, & melius bonum amplius & maximè optimum, per vim iraſcibilem tenuit & inhæſit bono, & quæ ei adhuc prodeſſe poterant, firmiter apprehendit, & quæ ei obeſſe poterant, dedignãter repulit & fugit. Sed cum homo ſuadenti diabolo, ſpontè ad peccatum conſenſit contra Dei prohibitionem, tunc omnes vires animæ & potentiæ, quæ datæ ei fuerant ad ſummum bonum agnoſcendum, appetendum, & fruendum deordinatæ ſunt, & quaſi ſubuerſæ, non autem ſubtractæ, ſed fœdatæ ſunt, & peruerſo modo ſe habent ſicut organum muſicum, quod quando integrum & benè ordinatum eſt, dulcem reddit melodiam, quãdo verò confractum fuerit & deordinatum, horrendum ſtridorem pro cantu emittit. Quia enim homo amore viſibilium ab inuiſibili amore cecidit, ſola iam viſibilia ex peccati pœna cognoſcit, eaque diligit, ſolis eis inhæret, & inuiſibilia quaſi non ſint poſt ponit, immò & neſcit, ita ꝙ pauci induci poſſunt ad credendum, ſi aliquid extrà ea quæ videmus, & corpore ſentimus. Et ita ratio cæca eſt in anima, quòd nõ cognoſcit ſeipſam, cum ipſa ſit ex his quæ oculis carnis videri nõ poſſunt. Sic nõ ſolum cęca facta eſt, ſed etiã ſtulta, quia cęcus multa credit, quę nõ videt: & hoc in infidelibus. Hinc factũ eſt, vt modò appetat terrena, vilia, & fœda, & illis per amorẽ inhęreat, & pro magno imputet, qui ea poterit adipiſci.

Concupiſcibilis iraſcibilis, & rationalis.

De honoris appetitu. Cap. 17.

APpetitus honoris datus fuerat ei, vt altiſsimum honorem deſideraret, ſcilicet Deo placere, amicum Dei eſſe, filium, & hæredem, & Deo ſamiliari, & ei congregare, non ex æqualitate potentię, ſed ex imitatione bonitatis, & vnus cũ Deo ſpiritus fieri, & æqualis Angelis, & nulli ſubeſſe, niſi ſoli ſummo Deo omnium. Item vt ſe tantæ dignitatis agnoſceret, eo quòd in ſe imaginem Dei haberet, vt nulli indigniori ſe dignaretur ſubijcere, ſoli ſummo omnium Deo ſubiectus & obediens, & ex amore inhærens, & reliqua omnia ſub Deo pro cuiuſcunque dignitate æſtimans, & vtens creaturæ miniſterium pro ſua vtilitate, & Domini voluntate. Hæc erat bona ſuperbia omne indecens deſpicere, & ſola bona appetere & diligere. E contrario modo appetit placere, gloriam ab omnibus hominibus quęrere, quę fallax eſt & vana: & aliquid magis ſe extimãs homo, ſeipſum ſeducit, cum miſer & vacuus boni ſit: & alios in comparatione ſui ſpernit, & ſubijcere ſibi cupit, qui fortè meliores ſunt: & gloriatur in diuitijs, quæ ſunt luctum & terra: & iactat ſe de malis, & vanis, ſicut fatui, qui gloriantur quã- Pſal 105. do inuoluti ſunt in luto: Et ſic homines mutauerunt gloriam ſuam, in ſimilitudinem vituli commedentis Iſa4.&40. fœnum. Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni. Exaruit fœnũ, & flos eius decidit, &c. Iſta ſancta ſuperbia degenerauit, & mutata eſt in vitioſam ſuperbiam.

De triplici ſuperbia. Cap. 18.

ESt autem triplex ſuperbia. Prima nimis ſibimet placere, & ſe maiorem reputare quàm ſit in veritate, hoc eſt initium omnis peccati. Secunda eſt appetere, & ſtudere alijs placere, & maior velle credi Eccle.10. ab eis quàm ſit iuſtum, hæc eſt inanis gloria. Tertia eſt ambire alios preire, & ſub ſe eos velle eſſe hęc decepta eſt ſuperbia, & vniuerſali alios ſecum decipi, cupit ſe maiorem putari quàm ſit, ſic magiſter decipit puerum, vt putet in equo ſedere, & ſedet ſuper faſciculum paleæ. In hoc autem contrariatur Deo, quia cum anima ſubiecta ſit ei, ipſa vult ſui iuris eſſe, & ſpoliat Deum debito honore ſuo, & vniuerſali dominio ſuo

quantum eſt in ſe: Et ingrata eſt ei de beneficijs quæ accepit, de quibus gloriam propriam quærit, non Dei à quo habetur omne bonum. De ramis autē ſuperbiæ quæ de ipſa pululāt pętereo, quia alibi reperiūtur cum ſuis deſcreptionibus vel diffinitionibus. Si quis autem quærat maximè in ſummis vitiorum, quæ ſuperbia periculoſior ſit, reſpōderi poteſt, ꝙ periculoſior ſæpè eſt illa quæ extollitur de bonis gratiæ, quàm quę de bonis

Bona gratię naturę & fortunę quę ſint. naturæ vel fortunæ. Bona gatiæ ſunt virtutes, & ſcientia, & opera de genere bonorum, vt pędicare, ieiunare, & ſimilia. Bona naturæ ſunt, quæ natura cootulit, vt nobilitas, pulchritudo, fortirudo, ingenium, & ſimilia. Bona fortunæ ſunt diuitiæ, dignitates, honores, & ſimilia, quæ plus quādoque dātur illis, qui natura & virtutibus inferiores ſunt alijs, non tamen ſine aliqua Dei prouidentia, licèt ſæpè cedar eis ad malum ſcilicer ex merito. Superbia etiam ita excæcat mentem, vt eum plus habeat ſæpè minus cognoſcat. Hoc vitium præcipuè impedit nos, ne maiora bona à Deo accipiamus, cum tamen ipſe ſit largiſsimus, & deſideret multum nobis communicare de bonis ſuis, quia valde diligit nos. Reatus autem, indignos reddir nos ſupernæ gratię Dei, qnia ſi plus daret, vel extolleremur, aut ingrati efficeremur, aut non dignè gratiam operaremur, & ſic grauioris peccati rei efficeremur, vndè ſæpè magis eſt clementiæ parcentis Dnmini negare ampliora gratiæ dona, quàm iraſcentis. Deus ſuperbis reſiſtit, quaſi ſuæ

Iaco.4. potentiæ rebellibus. Humilibus autem dat gratiam, à quibus per tumorem elationis non deſluit quod eis infundir. Perdit etiā nobis meritum bonorum operum, quæ pro humano fauore fecerimus: Et ſæpè ſuperbia aſſumit ſibi pallium humilitatis emulæ ſuę, vt ſub nomine eius gloriā ſaltem fugiendo eam aſſequatur, quæ ſicut verbū inſequitur fugientē, & fugit inſequentem.

Quando bona noſtra vel mala, debemus occultare, vel oſtendere. Cap. 19.

NOta, quòd bona debemus quandoque hnminibus oſtendere, quandoque occultare. Similiter merita noſtra aliquando aperire, aliquando cælare. Bona noſtra ad quę tenemur ex pęcepto Dei, vel Eccleſiæ, vel ad quæ ex manifeſto voto aſtringimur, debemus omnibus oſtendere, vt fidem, charitatem, iuſtitiam, veritatem, caſtitatem, obedientiam, & contemptum mundanorum. Quę ſi homines in nobis nnn viderent, cum ſciant nos ad ea teneri, ſcandalizarentur, & nos reputarent præuaricatores voti noſtri. De huiuſmodi dicitur in Mattheo. Sic luceat lux veſtra co-

Matth.5. ram hominibus, vt videant bona opera veſtra. Aliquādo verò bona noſtra occultare debimus, quæ ſpecialiter accepimus, vt gratiam internæ deuotionis, vel quę poſſent nobis ſingularem laudem parere, vt ſingularis abſtinentię, & vigilię, & orationes, &, eleemoſynæ ad quę nō tenemus, de quibus Dominus docet in ſermo-

Mat. vbi ſuprà. ne habito in monte. Similiter mala noſtra quandoque abſcondere debemus, ne quis ſcandalizetur de nobis, vel ſummat exemplum imitādi nos in ſimilibus, vndè tales dupliciter peccanr, quia & Deum offendunt, & proximo fodiunt foueam, in quam incidat per malum exemplum. Si autem ſine culpa noſtra vel ſpecie mala, aliquis ex ſua malitia ſuſpicatur mala de nobis, & non vult recipere excuſationem, tunc habeamus patientiā, ſicut Chriſtus tacuit in paſsione, de multis ex inuidia accuſatus, dixit.n. ſi vobis dixero, nō credetis mihi, &c. Aliquando mala noſtra aperire debemus, ſcilicet in cō-

Matt.27. feſsione priuata de priuatis, & in manifeſto de manifeſtis, vt in viſitationibus, & redargutionibus. Imperfectiones quoque noſtras non debemus erubeſcere cō-

1.Cor.12 fiteri, & defectum virtutum, ne quis exiſtimet nos, ſupra id quod ſumus.

De eodem.

SI autem in bono opere vana gloria pulſat nos, non acquieſcamus ei, nec tamen bonum opus dimittamus, maximè ſi ſit vtile & neceſſariū. Sæpè etiam putamus nos pro aliquo laudari facto, vel dicto, quod fortè alij non aduertunr, quia ſicut nos nō omnia penſamus quę circa nos faciunr, ita nec ipſi omnia attendunt, quæ nos facimus. Aliquando verò deſpiciunt nos potius quàm laudant, maximè ſi vel modicam deprebendūr nos appetere laudem, pro his quæ facimus: Etiam ſi fortè adulētur nobis in facie, ſicut eſt conſuetudo leuibus hominibus ad placitum cuiuſcunque loqui, vndè contra tales ſagittas vaneglorię nō tā indigne mus fortiter pugnare, quā prudēter eas cōſilij manu abigere, ſicut muſcas leui flabello remouemus à nobis. — *Vanagloria cōpeſcenda eſt, nec tamē bonū opus dimittendum.*

Quare datus ſit appetitus. Cap. 20.

APpetitus etiam commodi vel delectationis darus fuerat homini, ne deſideraret ſummam delectationem quæ eſt in Deo, & ſummam beatitudinem, & quietem, & in paſsibilitatem, & delectaretur in habiuis, vt fœlicior eſſet. Quia oneroſæ ſunt delitiæ ſine delectatione, & quanto delectatio auidior, tantò delitiæ iucundiores. Nunc totus appetitus ille ſpiritualium delitiarum, ex peccato mutatus eſt in carnales delitias, vt appetat ea in quibus ſenſualitas delectatur, quę ſunt concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum. Concupiſcentia carnis diffundit ſe in luxuriam, & molitiem veſtium, & quietem carnis, & ſomnolentiam, & ad omnia quę ſpectant ad ſenſum tactus. Item ad gloriam quæ eſt delectatio guſtus. Item ad aliorum ſenſuum delectationes, vt audire carnaliter delectātia, & adorare. Concupiſcenria verò oculorum quærit videre pulchra, & habere precioſa. Et ita generatut auaritia ex omnibus iſtis: Et etiam ex ſuperbia vitæ generatur auaritia, quia adhuc quæri ditari, vt amplius honoretur. Ex concupiſcentia carnis etiam generatur, quia adhuc vult ditari, vt voluptuoſius epuletur, & luxurioſè & comodius viuat, abſque ſolicitudine & defectu: vndè Ioan. Omne quod eſt in mundo, aut concupiſcē- 1.Ioan.2. tia carnis eſt, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Ex concupiſcētia oculorum etiam generatur, quia vt videat pulchrum, & habeat ad libitum in quibus oblectetur, deſiderat aurum, & argentum, gēmas, veſtes, agros, terras, familias, & ſimilia. Dederat tamen Deus homini corpus & ſpiritum rationalem, & conceſſerat ei delectari etiam inſenſibilibus, ſed ordinatè, moderatè, & honeſtè, vt per ſenſuum delectationem, ſurſum moueretur ad ſpiritualium cognitionem, delectationem, & fruitionem. Et vt appeteret coire honeſtè, & ſine vitioſa libidine, tempore congruo ad generandū filios, qui æterne beatitudinis participes eſſent. Et vt appeteret cibum, & potum quo ſuſtentamēto naturæ, & alia quibus adhuc indigebat. Sed diſsipato ordine naturæ conditæ à Deo, per peccatum omnia modo peruerſa ſunt, & ad ſenſuales delectationes dilapſa. Quas cū timet perdere, iraſcitur, & triſtatur. Quas cum non habet, prohibito tędio afficitur, & illos quos credit ſibi fore impedimentum, ne adipiſcatur quę cupit, vel per quos timet amittere quę diligit, odit. Et illis quos videt habere quæ cupit, inuidet, quia videt quòd quandiu alius habet, oportet eum carere: Et ſic oritur inuidia, cui annexum eſt odium vitioſum. Item oritur accedia, habens ex vno latere annexam triſtitiam, ex altero torporem diſſolutionis, & pigritię. Omnia verò vitia & peccata ex vno fonte oriuntur. i. ſuperbia, & ex duobus riuulis deriuantū. ſ. malo amore, & malo timore. Et triplex fomētū eā accēdit. ſ. cōcupiſcētia carnis, cōcupiſcētia oculorū & ſuperbia vitę. Iſta ſunt quaſi materia & occaſio homini ad tentationē, quę nobis mundus — *Oīa peccata ex vno fonte, & duobus riuulis ſeatoriunt.*

proponit

proponit ſcilicet honores, diuitias, & voluptates. In nobis aũt eſt quadruplex defectus, vndè ad malum proni ſumus. Ignorantia, concupiſcentia, malitia, infirmitas. Ignorantia excęcat ne verum agnoſcamus, & erremus in iudicio boni & mali. Concupiſcentia emollit ad appetendum, & diligendũ viſibilia, & delectabilia carni. Malitia exaſperat, & amaricat cor ad iram, triſtitiam, inuidiam, & odiũ. Infirmitas debilitat ad reſiſtendum malo, & ad hærendũ bono. In his quatuor incidimus ex pœna primi peccati, & originantur ex peccato, ex quo naſcimur filij iræ. Ex hijs prodeunt ſeptem capitalia vitia, de quibus quaſi maioribus ramis cætera vitia pullulant. Hæc ſunt ſeptem capita draconis de quo dicitur in Apoc. Et ſeptẽ Demonia in Marco, de Maria Magdalena per Chriſtum eiecta. Item ſeptem gentes, quæ terram promiſsionis occupauerunt, ne filij Iſrael in ea pacificè habitarent. Quia arcent nos in via ab introitu regni cœleſtis, niſi ea ſtudeamus expugnare. Docetur autẽ vetus traditio apud gręcos, ſicut Clemens teſtatur, quòd iſtę gẽtes primò expulerant filios Sem de terra illius, de cuius ſtirpe deſcendit Abraã in Iſrael, vndè cum Dominus præceperit filijs Iſrael gẽtes Cananeorum expugnare, & eorum terram poſsidere, videntur ſecundũ hoc non alienam terram vſurpare, ſed Domino vniuerſorum obediſſe, vt terram recuperarent, expulſis his, qui iniuſtè eã detinebant. Hęc autem in figura facta ſunt noſtri, vt vires animi & affectiones quę à creatore factę ſunt, & ad bonum vſum homini inſitę, vt ęterna & vtilia per eas quęreremus, & quę ex peccato in vitiũ permutatę ſũt, ſtudeamus reformare, & in virtutes mutare, expulſis corruptionibus vitiorũ.

Defectus quadruplex.

12. Mar. 16.

Diffinitio peccatorum mortalium. Cap. 21.

SVperbia, eſt amor excellẽtiæ, qua homo alta cupit ſeipſum altum reputans, & ab alijs volens reputari & alios pręcellere. Inuidia, eſt odium proſperitatis alienæ, qua homo dolet alium ſibi æquari vel pręferri, & cupit ei malum, & de bono eius dolet. Ira, eſt indignantis turbulenta commotio, qua quodammodo furit & æſtuat quando aliquid occurrit ei quod eſt contrarium voluntati. Accedia, eſt tædium boni ex animi torpore, dum autem irrationabilis triſtitia mentem aggrauat, aut diſſolutio cordis ad vana animam magis inclinat. Auaritia, eſt cupiditas pluſquàm neceſſarium ſit habendi temporalia. Gula, eſt inordinatus animi appetitus, vel alimenti vſus immoderatus. Luxuria, eſt illicitus ardor libidinis, vel illicita expletio libidinoſæ delectationis in actu ſiue in moroſa cogitatione. Et licèt hoc modo vitia ſint peccatum, hoc tamen eſt ex culpa hominis, & pœna peccati. In quantum tamen Deus ea dedit homini, ſunt naturales affectus & motus appetituum ad bonum, & ad motus virtutũ, quia Deus nihil mali fecit, ſed cũcta ſunt valdè bona. Expugnatio ergo vitiorum, non eſt aliud niſi reformatio naturaliũ actionum, affectionum, & motuum ad ſtatum à conditore diſpoſitum, vt ſupra aliquantulũ dictum eſt, De appetitu ſublimitatis qui datus eſt homini, vt appetat cœleſtia, & diuina, & ſpernat terrena & vilia quaſi indigniora ſe. Hinc modò dilapſus eſt ad infima, vt appetat terrenos honores, & vanos & falſos.

Expugnare vitia quid.

De ſancta inuidia. Cap. 22.

INuidiæ affectus naturaliter homini inſitus eſt, non vt inuideat proximo de bono quod habere poteſt, nec vt cupiat alicui malum vel faciat, ſed vt odiat vitia & peccata, in ſe & in alijs. Et inuideat Diabolo, qui tot animas aufert Deo & alijs adiutoribus eius, imò vicarijs Diaboli. ſ. hæreticis & inimicis animarum, qui ſpoliant animas æterna beatitudine: Et quantum etiam in ipſis eſt, ſpoliant ipſum cœlũ maiori gaudio, quod ibi eſſet ſi plures illuc venirent, cum ſinguli qui ibi ſunt, faciant multam lætitiam omnibus ciuibus cœli. Salua tamen æterne prædeſtinationis ratione, quæ nullum ibidem factum ſuſpicari permittit. Iſti ſunt hoſtes noſtri, & odio habẽdi, inquantũ tales ſunt, qui nos perdere æternaliter quęrunt, non illi qui ſperantur adhuc conciues noſtri futuri in gloria cœleſti, etiã ſi inimici videantur.

De ſancta ira. Cap. 23.

IRæ affectus datus eſt homini, vt iraſcatur vitijs, & malis ſuggeſtionibus, & ex indignatione non patiatur ſe trahi conſenſum peccati, & reprimat malos motus in ſe & alijs, vbi oportunè poteſt: Et vlciſcatur Dei iniurias, & tranſgreſsiones iuſtitiæ: Et tunc eſt zelus iuſtitiæ. Sic legitur Chriſtũ iratum fuiſſe Phariſęis, & alijs non rectè agentibus. Sic & alij ſancti viri. Nũc ira in vitium deformata eſt, & contra rationem in furorem verſa eſt, & quaſi in inſaniam, vt more frenetici ita irrationabiliter moueatur homo contra hominem, contra amicum, & proximum contra ſeipſum. Aliquãdo etiam contra ſanctos, & contra Deum, & contra inſenſibilia, & irrationabilia, quę nec benè nec malè ſciũt agere, niſi ſicut natura impellit ea. Etiam vbi agnoſcimus nos iniuſtè moueri, non poſſumus quandoque impetum iracundiæ cohibere.

De bona triſtitia. Cap. 24.

TRiſtitiæ ſimiliter affectus datus eſt homini, vt doleat de peccatis ſuis & alienis, vt mœrens ſit de dilatione Paradiſi, & timeat ſupplicia inferni, doleat de imperfectione ſua, compatiatur alienę afflictioni, vt per maturitatẽ vtilis luctus excludat leuitatem vanæ letitiæ, quæ eſt mixta diſſolutioni. Sed hæc bona & ſecũdum Deum triſtitia ſancta, peruerſa facta, mutata eſt in triſtitiam ſęculi mortem operantem, in deſperationẽ diſtidentiã, & irrationabilem mœrorem.

Quare datus ſit affectus gaudijs. Cap. 25.

GAudij affectus datus fuit homini, vt gauderet in Deum, in ſpe ęternorum bonorum, & intuitu beneficiorum Dei. Et congauderet proximo in bonis eius, & delectaretur in laudem Dei & boni operis, & faſtidiret omnia vana & inutilia. Et iucundaretur in operibus diuinis, & ex hoc efficeretur alacer, & agilis ad ſeruitutẽ Dei. Sed homo peruerſus eſt in diſſolutionem, & vanitatẽ, vt homo gaudeat de inſanijs falſis, & affluentiam temporalium, & rerum, & bonorum, & voluptatẽ. In riſu & deriſu, & fabulis, & turpibus ludis, & faſtidiat omnia quæ Dei ſunt, & inſipida ſint ei, & tædeat intereſſe diuinis. Et ex hoc pigritatur ad ſtudia deuotionis & virtutum, & cor euagatur circa inutilia, vana, & immunda: Et grauiores labores cordis libentius ſuſtineret in alijs occupationibus & negotijs, quã inſiſtere ſpiritualibus & diuinis, vndè accelerat ab eis abſolui quàm totius poteſt, & negligẽter facit quid facit, niſi fortè lucrum vel laudẽ inde ſperet conſequi, vel aliquid commodum temporale. Ex inordinata autem triſtitia gignitur tædium boni, dũ nil libet facere boni, vel cogitare, vel loqui. ſimiliter ex diſſolutione tedium boni naſcitur, vnum tamen intenti ſumus vanis leuitatibus, quòd tædet nos ſpiritualibus ſtudijs intendere, & quaſi anxiamus cum debemus ab ocio, & iocis ſæcularibus, & ſerioſis ſtudijs euelli, vnum quaſi ligati catuli ad ſtipitem, renitenti animo cogimur intereſſe diuinis, & hoc acediæ vitium faſtidium eſt boni. In hoc etiam multi religioſi laborant, & pauci ſuperant.

De bona auaritia, & ſancta. Cap. 26.

AVaritiæ etiã affectus datus fuit homini, vt eſſet cupidus magni meriti apud Deum, & magnarum virtutum & multorũ bonorum operum,

& vt multas animas lucraretur Deo, docendo, orando, & bonum exemplum dando ad profectum ſaluris: Et vt homo eſſet cõtentus boni, quid iam haberet vbi laboraret, vt multipliciter augererur ei gratia & opera virtutum. Sed nunc dilapſus eſt ad cupiditatem temporalium rerum, pecuniæ poſſeſsionum, & quarum liber rerum etiã viliũ, quę colligit, quaſi homo debeat ſemper viuere, & mundus debeat perire, vt congreget quantum valet, ne pereunte mundo, ei deficiat vnde viuat. Sicut Noe imminẽte diluuio comportauit eſcas quas haberet, quam omnia diluuio periſſent. Et quãtò homo morti magis propinquat, tantò ſtudioſius congregat & cuſtodit, vt oſtendatur quàm ſit irrationabilis auaritia, eò magis colligente, quò minus indiget: ſicut qui multum viaticũ fert ad breuem viam, & qui ſumptuoſam domum conſtruit pro vnius noctis hoſpitio. Ideò autem Dominus voluit nos incertos eſſe de hora mortis, vt parum de temporalibus cogitaremus, quæ omni hora timemus perdere, & multum de ęternis ad quę ſemper ſine intermiſsione properamus.

De appetitu victualium. Cap. 27.

APpetitus victualium datus eſt nobis pro carne, vt ſuſtentemus naturam, & poſsimus durare in ſeruitio Dei, & multum mereri: nam moderatus & parcus victus, & vniformis, diu conſeruat naturam, dum non opprimit vires eius, ſed reficit, & ſanitatem conſeruat vniformis dieta, quia natura contemperat ſe ei, & non turbatur ſemper ex nouis & ignotis eſcis vndè quidam tales clauſtrales diutiſsimè viuunt ſani. Sed appetitus ille naturalis modo effuſus eſt ad voluptates & ſuperfluitates, vt non ſimus contenti vndè ſuſtentetur natura, ſed vnum palatus oblectetur: Et cum talibus aſſueti fuerimus, & eis natura contemperauerit, cum aliquando tenuioribus debemus eſſe contenti, natura murmurat propter diſſuetudinem, vnum ſtatim putamus nos adeò debiles & infirmos, ꝙ victu paupere non poſſumus viuere, & quaſi ſub diſcretionis velamine delicata importunè & inuerecundè incipimus quærere, nolentes experiri, ꝙ natura ſicut per conſuetudinem ad delicata dilapſa eſt, ita per contrariam aſſuefactionem, poſsit reduci ad competens moderamen victus parcioris: ſicut videmus in maxima parte mundi, quàm parcè viuunt Gentiles, Iudæi, & pauperes Chriſtiani, quorum quidam de paupertate modo tam ſani ſunt, ſicut in delitijs fuerant. De ſpiritualibus autem delitijs, & guſtu internæ dulcedinis, quæ ſine comparatione omnes delitias mundi ſuperant, ſicut mel fimum, vix eſt mentio, vel efficax deſideriũ, aut ſtudium eſt inter illos qui ſibi videntur alti in religione: immò deſpicitur, & deridetur inebriatio talis deſiderij ſeu dulcedinis, & quaſi ſtultitia & abominatio iam habetur: Et ab alijs religioſis perſecutionem ob hoc patiuntur, & dęmoniaci reputantur, & hęretici dicuntur, quamuis ſpirituales ipſi ſint. Quid deuotionis gratiam ſic deſpiciunt & perſequũtur, ab Apoſtolo diſcant, qui etiã animales eos appellat, quod non intelligunt quæ ſunt ſpiritus Dei, quia ſtultitia eſt illis. Non laudo nec approbo deceptores & deceptos, qui ſpiritum ſuũ vel alienũ pro ſpiritu Dei accipiẽtes, & ſeducũtur & ſeducũt, ſed probãdi ſunt ſpiritus, & ſic iudicãdi.

Magis in ternis conſolationibus quam externis delitijs paſcimur.

5. Cor. 2.

1. Ioan. 4.

De affectu dilectionis. Cap. 28.

AFfectus dilectionis etiam datus fuit homini, vt diligeret Deum ſuper omnia, & ſe & proximum propter Deum & ſecundum Deum, vt omnia opera Dei diligeret propter factorem, quodlibet iuxta ſuam dignitatem: Et vteretur miniſterio creaturæ ad Dei voluntatem, & ſuam æternam ſalutem, & horum omnium delectationem & vſum, referret conditoris dilectionem & cognitionem, donec ad ipſum perueniret, in quo ſunt, & viuũt omnia ſecundum æternam rationẽ. ſed ille affectus quaſi extinctus eſt, & dilapſus ad amorem carnis, & turpes delectationes, vt iam non diligat niſi pro ſua tẽporali vtilitate, & carnali delectatione, & turpi voluptate. Licèt etiã vſus carnalis concubitus, datus fuerit & mandatus ad propagationem prolis educandæ, æternam beatitudinem cum Deo & Angelis poſſeſſuræ: tamen modò non proles, ſed delectatio in hoc opere quæritur, & ſi proles deſideratur, pro mundana iucunditate quęritur, vel pro hæreditatis terrenæ ſucceſsione, vel honoris augmẽto, vt plures amici habeantur in terra. Vndè dolent quando paruuli decedunt, qui multò tutius moriuntur poſt baptiſma immediatè, antequam per mortale peccatum perdant vitam æternam, quàm poſtea in ætate adulta, propter dubium quales futuri ſint, & propter multipliciter laqueos peccati, quos valdè pauci euadunt.

Quare data ſit ſpes. Cap. 29.

SPes data eſt homini, qua confidat de bonitate Dei vt ſperet à Deo conſequi gratiam in præſenti, & gloriam in futuro, peccatorũ veniam ſi pœniteat, & temporalem ſuſtentationem ſicut expedit, & liberationem à malo, & conſeruationem in bono. Sed ſpes confuſa eſt vt aut minus ſperent homines quam debẽt, aut plus quàm iuſtum ſit. Tantum confidunt quidam de bonitate Dei, quòd etiam ſaluet eos in peccatis contrà iuſtitiam, & veritatem ſuam, vt immundos collocet in cœlo cum Angelis mundiſsimis. Et rurſus tãtum diffidunt de Deo, quòd ſi conuertantur, non velit eis dare perſeuerantiam in ſpiritu, vel ſuſtentationem pro corpore, quaſi Deus propritius ſit inimicis ſuis dum in peccato manent, & non ſit propritius amicis ſuis iuſtis & pœnitentibus & conuertẽtibus ſe ad ipſum, vt peccatores paſcat liberaliter & ſaluet, conuerſos deſerat & fame perire ſinat, non affligit Deus fame animã iuſti. Vndè Propheta dicit. Iunior fui, etenim ſenui, & non vidi iuſtum derelictum.

Stultorũ pctõrum pręſumptio.

Pſal. 36.

Quare datus ſit timor. Cap. 30.

TImor etiã datus fuit homini, vt timeret Deum, & timeret ob eo ſeparari & eum offendere, & puniri ab ipſo & damnari, modò tantum timet temporalem aduerſantem & incommoda corporis, & detrimentum honoris, & futura & æterna mala non timet, quaſi nunquam futura ſint, & quaſi tantummodo minima ſint, quæ dicuntur de futuro iudicio, & de ſupplicijs æternis, vel quod facilius euadet quàm dicatur, & timet etiam magis hominẽ vel beſtiam, vel rem inſenſibilem, quàm Deum omnipotentem quem offendit, cum tamen horrendum ſit incidere in manus Dei omnipotentis.

Heb. 10.

Quare datus ſit pudor. Cap. 31.

PVdor eſt etiam homini datus, vt pudeat eum indigna agere vel egiſſe, gradu ſuo hæc peccaſſe, & ſeruum peccati eſſe, & mancipium Diaboli, & omnis turpitudinis, vel inhoneſtatis, & ſegnitiei, & vilitatis: modò autem pudet nos eſſe ſeruitutis Dei, cui omnia ſeruiunt, vel nõ voluntariè vel neceſſariè pudet imitari Dominum in humilitate, patientia, paupertate, religione, obediẽtia, & deſpectione, & contumelijs, & confuſione, cum nõ ſit Deo dignus, qui eum erubeſcit coram hominibus cõfiteri vel imitari, & gloria magna ſit ſeruo Dei, ſequi Dominum ſuum bonum.

Quare tot bona nobis cõtulit. Cap. 32.

EOdem modo ſciendum eſt, de omnibus quæ à Deo accepimus, de intellectu mentis, de ingenio, de corpore & membris eius, & de ſubſtantia temporali, & honore & poteſtate, & de tempore quo viuimus, & de omnibus quæ in mũd oſeruiunt homini.

Omnia hæc data ſunt nobis, vt deſeruiamus datori noſtro, & nobis, vitam mereamur æternam, & proximo nobiſcun trahamus ad vitam: èccontra nos omnia quæ ad vſum vitę vel meritum glorię accepimus, ad vſum conuertimus culpæ, ſed cuncta quæ ad vſum culpæ conuertimus, nobis vertentur ad vindictam ſiue perpetuam pœnam, videlicet. Cum caro nos tentat, vel affectus carnales, & appetitus inordinati affligunt, vel ſubſtantia exterior auſertur à nobis, vel intemperies aeris, vel terræ ſterilitas, vel corporalis infirmitas nos excruciat, vel aliter affligimur, vt per quæ peccauimus, per hæc puniamur, & ſi voluntariè pro Deo toleramus, purgamur à peccatis, per quę merebamur pœnã, & accipiemus coronam pro patientia & pro bona voluntate, quam pro Deo tolleramus. Si autem inuitè nihilominus oportet nos hic vel in futuro puniri, & per impatientiam augemns culpam, ac per conſequens & meritum pœnæ.

SECVNDA PARS DE REFORMATIONE MENTIS.
In qua tractatur de ſingulorum vitiorum natura, & eorum remedijs.

Quæ hic tractanda ſint. Cap. 1.

Virtus quid.

NVNC de ſingulorũ vitiorum natura & deſcriptione, aliqua cõſideremus & de remedijs quibus curãtur, cum virtus nihil aliud ſit, quàm vitiorum perfecta curatio vel carentia, ſecundum quòd iſtam materiam reſpicit. Quia ſi vitium eſt inordinatus motus, vel affectus naturalis corruptus, eius contrarium eſt virtus, i. affectus, vel appetitus ordinatus ad id, & ſecundum id, quod à bono conditore datũ fuit, vt antè patet, & patuit in xemplis.

De triplici ſuperbia. Cap. 2.

SVperbia triplex eſt, vt ſupra dictum eſt: aut cum homo plus placet ſibi quàm debeat, & maiorem ſe extimat quàm ſit in veritate, aut cum alijs placere deſiderat, & ſtudet amore proprię gloriæ, volens magnus reputari, laudari, & honorari, cum ſoli Deo honor propriè & gloria debeatur, qui ſolus eſſentialiter bonus eſt, & à quò habetur omne bonum, vndè quicquid glorię nobis vſurpamus, Deo furamur, immò nos decipimus, attribuentes nobis quod non eſt noſtrum, ſicut meretrix ſe mentitur honeſtam & formoſam eſſe cum non ſit, hæc eſt inanis gloria, quia vacua eſt veritate, & vtilitate ſalutis. Tertia cum vult præuenire ſingularitate gloriæ, vel dominio, & prǽlatione, & imperio, & deſpicit cæteros & dæprimit. Decipitur autem quadrupliciter, vel putat ſe habere quod non habet aut plus habere quàm habet, aut ſingulariter præ cæteris habere, aut ex ſe vel meritis ſuis habere.

Quadrupliciter ſuperbus decipitur.

De tribus vitia expellentibus. Cap. 3.

TRia autem ſunt quę à nobis vitia expellũt, & virtutes operantur. Gratia Dei, induſtria propria, & neceſsitas. Gratia Dei infundit virtutes, induſtria cooperatur gratiæ ex libero arbitrio, & neceſsitatem conuertit in virtutem. Sine neceſsitate ſæpè, ſed ſine gratia nunquam poteſt eſſe virtus liberi arbitrij cum conſenſu. Quibuſdam igitur infundit virtutes, cũ modico vel nullo labore induſtrię propriè, licèt non ſine conſenſu voluntatis, cum ſine conſenſu voluntatis nullum ſit meritum, ſicut illis quos pręuenit Deus in benedictionibus dulcedinis ſuæ. Vndè Sap. ait. Qui de luce, id eſt diluculo incipientis ætatis capacis vigilauerit ad ianuam nõ laborabit, aſsiſtentem enim foribus ſuis illam inueniet, id eſt gratiam ſapientiæ & virtutis. Sic quandoque Apoſtolos & alios quoſdam, maximè in primitiua Eccleſia legimus repentè Spirituſſancto repletos, ad virtutes, & dona, & diuerſa chariſmata attigiſſe. Sancti ſpiritus gratia exercitat voluntatem, & inſtruit, & roborat, vt illuſtrè agat ad profectum virtutis Neceſsitas alia eſt, cui ſe homo voluntariè ſubijcit, vt qui ſe voto obligant ad obedientiã, caſtitatem, & paupertatem, & ſimilia, vel vadunt ad infideles prædicare, ſed illis euenit poſtea pati vel agere quod libenter euaderent, videntur neceſsitate cogi, quæ tamen eſt volũtaria, quia adhuc ſe ſpontè obtulerunt, & potius pati volunt, quã à propoſito reſilire. Alia eſt coacta, quam homo inuitus tollerat, nec tamen poteſt effugere, vt paupertas ſęculi, infirmitas corporis, deſpectio, perſecutio, tentationes aliquæ, vel aliæ diuerſæ tribulationes, quas licèt primò inuoluntariè tolleret & cũ murmure, poſtea tamẽ cum videt ineuitabiles, incipit quandoque voluntatem flectere, & facere de neceſsitate virtutem, & tunc incipit mereri. Et cooperatur illa neceſsitas ad magnum profectum virtutum, ad quas vix aliter perueniret: & hoc eſt quod dicitur de quibuſdã, compelle eos intrare. Et illud, quod legitur & cãtatur in Eccleſia Dei. Et ad te noſtras etiam rebelles compelle propritius voluntates, hoc eſt. Fac de inuoluntarijs voluntarios, ad ea quæ ſcis nobis expedire, etiam per aduerſa cum nolumus te in proſperis ſequi. Vndè Propheta ait. Imple facies eorum ignominia, &c.

Aliique conſenſu non infunduntur virtutes.

Pſal. 20. Sap. 6.

Duplex neceſsitas.

Luc. 14. Oratio eccleſię.

Pſal 82.

De triplici induſtria contrà vitia Cap. 4.

INduſtria in tribus conſiſtit. In prouida conſideratione, in laboris conatu, & in perſeueranti diligentia. Per iſta tria adiuuante gratia, vitia ſubiugantur. & virtutes obtinentur, ſed gratia quoſdam ita præuenit, vt aut multa cum facilitate, immò cum multa ſuauitate faciant bonum, & declinent à malo, aut ita accẽdant voluntatem, vt cum magno feruore quæquè facienda promptè aggrediantur, quamuis dura & difficilia: quoſdam verò ita ſic quodam modo relinquit, vt quicquid boni agere debẽt, neceſſe habeant ſe ſtimulis & calcaribus pungere, quaſi pigrum animal, vt grauior ſit eis difficultas ſuperãdi torporem cordis, quàm laborem actionis ſuſtinendi. Iſti & ſi non habent deſiderium feruens ad currendum poſt Dominum, habẽt tamen deſiderium deſiderij, orãtes ſe trahi cum ſponſo, quia agilitatem currendi non habent, iuxtà illud. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Voluntatem bonam habent, ſed pigram & tepidam, non feruẽtem. Primum, fœlicius eſt facere bonum cum facilitate, ſecundum laborioſius, facere bonum quaſi ex neceſsitate, quod autem iſtorum ſit maioris meriti, puto, quòd nemo perfectè æſtimare poſsit, niſi ille, qui ſpirituum ponderator eſt ſcilicet Deus. Quia ſecundi fideliter luctando vincunt ſeipſos vt per conſuetudinem ſui potentes fiant magnæ virtutis. Primi autem qui faciliter faciunt bonum, altiori indigent cautela ne ſeducantur, quia diuitiæ faciliter acquiſitæ prodigalius ſolent effundi, quàm quæ paulatim & cũ difficultate elaborãtur. Secundi verò qui cum difficultate bonũ faciũt antequã perfectè vincãt difficultatis tentationem, ſæpè quaſi victi, laxati, vel territi ex labore, deſperant de victoria, & de peruentione ad finem quo tendunt, & remittunt ſtudium perfectionis,

In quibus induſtria conſiſtit, & quid operatur.

Cant. 1. Pſal. 118.

& ad alias occupationes ſe cõuertũt, & quaſi diffidunt de Deo, quòd nolit eos introducere in terram promiſſionis, per quam ſignificatur perfectio puritatis: ſicut filij Iſrael in deſerto tædio laboris, & timore difficultatis de ſuperandis hoſtibus, detraxerunt terrę promiſsionis, & mortui ſunt in deſerto pręter paucíſsimi, hoc eſt præter Caleph & Ioſuæ, qui deſignant eos, qui cautè & viriliter per tentationes pertranſeunt, vſque in finem perſeuerando. Ideò inter tot de ſæculo quaſi de Aegypto egreſſos, tam pauci perueniunt ad conſummatam perfectionem, quia aut ſeditionibus moti, aut tædio laboris & difficultatis fracti, viam perfectionis deſerunt, vel aggredi non præſumunt.

De remedijs generalibus contrà vitia. Cap. 5.

QVædam etiam ſunt generalia remedia contrà vitia expugnanda, & ad virtutes obtinendas Quædam ſpiritualia contrà aliqua ſingulariter, vt contrà luxuriam, fugere fœminas, viros, & cætera ſimilia. Quædam autem ſunt quæ citò & perfectè perducunt hominem ad ſanitatem mentis, Quædam tardius & imperfectius. Efficaciora remedia contrà omnia vitia ſunt. Primũ, paupertas, vt in omnibus penuriam patiaris, non ſolũ in his quæ deſideras, quia illa eſt omnium etiam ditiſsimorũ, qui plus cupiunt quam habent, ſed penuriam in his quibus neceſſariò indiges, in victu, hoſpitio, miniſtris, & ſimiſibus. Secundum, deſpectio hominum, vt ſis contemptus, & vilipendaris, & cures vt in nullo ſingulariter honoreris, ſed potius vilipendaris, exprobreris, & vitupereris, & hoc ſæpè ab amicis, donec tumor elationis in te penitus comprimatur: vndè vides quanta mendici tollerant à diuitibus & quam patiẽter, quod non ſacerent, ſi haberent diuitias vel honores. Tertium eſt, magiſtrum ſtrenuum habere, vt cogaris facere quod inuitiſsimè ſaceres, & dimittere quod libenter ſaceres, & nihil babere niſi quod datur, nihil agere niſi quod iubetur: nec etiam loqui, niſi ad nutum alterius: & nihil diſsimulare quicquid agis, vel negligis, quin aſperè reprehendaris & puniaris, donec curuitas propriæ volũtatis plenè in te ad formam rectitudinis reflectatur. Quartum, eſt elongatio à conſortio ſęculariũ, quia ſicut aqua turbata ſi ponatur ſeorſum à frequentia tranſeuntiũ, purificatur magis, ac magis, ita mẽs religioſi à ſæculo ſequeſtrata, minus affligitur circa terrena, & cœleſtia magis incipit deſiderare, & purius intelligere, & cogitãdo facilius eis inhęrere. Quintum, eſt frequens oratio, quia eleuat mentem ſuprà ſe ad Deum, & impetrat ab ipſo curationem languorum & vitiorum, & ſanitatem virtutum, Sextum, eſt quælibet afflictio aduerſitatis, vt labor, infirmitas, perſecutio, tentationes, infamia & ſimilia, quia ſicut lima purgat & reſplendere facit metallum, ita tribulatio & afflictio abradit rubiginẽ vitiorum. Vndè Gregor. Qui deſiderat vitia plenè vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuę flagella tolerare. Si autem primò amara eſt ad ſuſtinendum aduerſitates, de die in diem tamen per conſuetudinem continuam tollerabilior fit quouſque iam non curetur, vel etiam diligatur propter profectum ſanitatis, qui ex inde prouenire ſentitur. Exemplũ de cautherio quod primò acerbum eſt, ſed emortua carne non dolet, & ſuperfluos & noxios humores educit: vndè orat Propheta: Proba me domine & tenta me, vre renes meos, & cor meum. Septimum, eſt continua mortis meditatio & retributionis, quæ facit vitia timere, & virtutibus ſtudere: ſicut arte medicinæ contraria contrarijs curantur, ita vitia contrarijs exercitiorum remedijs ſanantur, vt ſuperbia humiliatione, gula ſobrietate, impatientia aduerſitate, & ſic de cæteris.

Quę contra vitia omnia efficaciora remedia ſint.

Simile.

Exemplũ.

Pſal. 52.

Simile.

De ſpecialibus vitiorum remedijs. Cap. 6.

NVnc ergo de ſpecialibus ſingulorum remedijs vitiorum videndum eſt, quæ ſi omnia non poſſumus deſcribere, pauca tamen de pluribus conſideremus, ſicut pauperes qui non poſſunt multas medicinarum diuerſitates, & efficaces habere, conficiunt ſibi de vilibus herbis vnguenta, quibus liniant, & curent ſuos dolores.

Simile.

De remedijs contrà ſuperbiam. Cap. 7.

PRimum ſuperbię remedium eſt conſideratio propriæ vilitatis, tàm in corpore, quàm in anima, tàm illius quæ quidem nobis eſt cum cæteris communis, quàm illius qui nobis eſt ſingulariter notior in occulto vel in aperto, ſiue ſit naturalis, ſiue accidentalis. Cõſidera igitur vilitates, & infirmitates corporis quid ſumus, quomodo concepti, quomodo in vtero nutriti & nati, quid ſumus intrinſecus ſub cute, quæ ſordes ebulliunt per aperturas, quàm facilè deperit quicquid pulchrum eſt, & validum apparet, quòd mors ſemper appropinquat, & quales erimus poſt mortem. Item quòd exteriores vt honores & diuitiæ nõ ſunt noſtrę, naturaliter enim diuitiæ terra ſunt, & de terra tolluntur, vt pecuniæ & poſſeſsiones, honores verò non impenduntur homini pro ſe, ſed pro quæſtu qui indè ſperatur, ſicut vultures currunt ad cadauera, quàm diu ſperant indè ſaturari, ſed cum totum ſic corroſerunt, quod nihil niſi oſſa ſicca remanent, cadauera tunc relinquũt. Item bona mentis non ſunt noſtra, ſed ſunt dona Dei, & rationem reddituri ſumus indè diſtrictè, vt ſcientię, ingenium, virtutes. Mala verò purè mala, noſtra ſunt, & ex pluribus circunſtantijs grauia, & grauibus ſupplicis digna. Bona noſtra non purè bona ſunt, ſed multipliciter imperfecta, pigritia, deſidia, vanagloria, hypocriſis, tepiditas, & variæ cogitationes, imperſeuerantia, & cætera vitia ſæpę viciant bona quæ facimus, & maculant ſacrificium noſtrum tàm orationũ quàm actionum, vt minus ſit Deo acceptum, & minus nobis meritorium. Item expoſiti ſumus multis periculis, & æternæ damnationi, & infinitis ſupplicijs, & pluribus vitijs & peccatis onerati, & miſerijs ſubiecti. Vndè ergo ſuperbis terra & cinis, homo tam vilis? Secundum eſt exercere ſe in humilibus, vilibus, deſpectis officijs, & ruſticanis laboribus, humili habitum incedere, humiles mores, & verba dulcia habere, locum nouiſsimum eligere, nihil iactantiæ & oſtentationis prætendere. Hæc & his ſimilia cum in conſuetudinem verſa fuerint, mentem ad humilitatem inclinant. Si autem vana gloria pulſat, vel ſuperbia mentem pro huiuſmodi humiliatione, hoc eſt ex nouitate, vel raritate huiuſmodi humiliationis: nam per longum vſum iſta vanitas euaneſcit, vndè dicitur in Pſal. In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. Tertium eſt meliores & ſuperiores ſe attendere, tam homines, quàm ipſum Dominũ Ieſum Deũ & hominem, vt eorum compaſsione ſibimet vileſcat homo, qui ſe putat aliquid eſſe, ſicut locuſta ad gigantem, calculus ad montem, gutta ad flumẽ, & hoc tã in faciendo bona, quam in patiẽdo aduerſa: pannoſus generoſior vileſcit inter purpuratos, ſic nos debiles in virtutibus ſumus, reſpectu maiorum & ſanctorum, ſiue qui antè nos fuerint, ſiue qui adhuc naturaliter manent.

Bona omnia Dei, mala verò noſtra ſũt.

Pſal. 59.

De triplici inuidia. Cap. 8.

INuidia triplex eſt. Prima non gaudere de bono alterius, & non dolere de malo, hoc eſt, contrà charitatem proximi quem tenemur ſicut noſipſos diligere, cum nemo ſit qui de proprio bono non gaudeat, vel de malo non doleat. Secunda eſt, doleri & torqueri

torqueri in bonis alterius, & gaudere & optare malũ
eius ex odio perſonæ: nam qui dolet de proſperitate al
terius, vel gaudet de aduerſitate eius, quia videt nõ ita
expedire eidem, vel communi vtilitati aliorum, non
tamen ex odio perſonæ, nõ eſt inuidiæ deputandum
Sic iuſtus iudex deſtruit malefactores, ne ipſe vel ipſi
grauius damnentur, ſi diutius in malis perſeuerarent,
vel per eos pax communis turbetur. Tetria eſt, promo
uere malum alterius verbis & factis, & bonum impe
dire, vel grauius deprimere. Inuidia grauis, eſt malum
pro malo reddere. grauior autem, odire illum qui tibi
nihil nocuit: grauiſsima verò, malum pro bono red-
Inuidia grauis, grauior, & grauiſsima. dere, vel odio habere aliquem, qui bonus eſt, ſicut Iu-
dæi Chriſtum. Item malum eſt, lædere aliquem in re-
bus vel honoribus, peius in corpore, peſsimum autem
immò diabolicum, lædere & nocere alicui in anima,
quò ad ſalutem æternam. Item negare indigenti bene
ficium peccatum eſt, etiam ſi ſit inimicus: non impedi
re malum eius cum poſsis, grauius eſt: perfectorũ autẽ
eſt, bonum etiam inimici promouere, & diligere ex
effectu. Quidam putant innocentes eſſe, ſi negant illis
quos non diligunt ſalutationem ſuam, ſed examinent
ſe quomodo eſurienti inimico cibum miniſtrarent, ſi
ſalutationem quam ſine damno dare poſſunt negant,
maximè ſi deſideret & affectet. Ideo autem inuidia, &
odium Deo contraria ſunt, quia ſingulariter Charitati
(quæ Deus eſt) oppoſita ſunt, & communi bono quod
Dei largitas æqualiter & omnibus procurauit. Inuidet
eis, & odit quos Deus creauit, & redemit, & diligit, &
de quibus ſpes eſt, quod ad vitã perueniat ſempiternã.

De tribus remedijs inuidiæ. Cap. 9.

PRimum remedium contrà inuidiam eſt, quod &
ſummum eſt, nihil amare, vel cupere eorum, quę
mundus amat, id eſt honores, diuitias, volupta-
tes, & temporalia: eò enim quò in plures diuiduntur,
eò in partes minores fiunt, & qui ea appetit inuidet
alijs ipſa habentibus, dũ neceſſe eſt alium carere quod
alter habet. Cęleſtia aũt & diuina quò plures magis par
ticipant, eò magis dilatantur & abundat, vt virtutes, &
ſapientia, & dona Sancti ſpiritus, & ſimilia, quæ parti-
cipatione non minuuntur. Secundũ eſt, cogitare quòd
ſi alius non haberet illud, vndè ei inuides, tamen tu nõ
haberes, vndè nec inuideas alteri, ꝙ ſine damno tuo
habet, ne fruſtra de aliena fœlicitate torquearis. Reme
dium contrà odium eſt, Dei timere vindictam, qui nõ
Contrà odium ſpeciale remedium. remittit homini peccata ſua, quãdiu ipſe tenet odium
ad proximum ſuum. Tertiũ eſt cogitare, ꝙ quandoq;
oportet cum proximo ſuo reconciliari, ſi vult ſaluari,
vndè melius eſt hoc citò fieri, quam tardius, ne homo
ſit in periculo dãnationis, & perdat bona quę interim
operatur. Futuri enim domeſtici in domo patris cœ-
leſtis, hic deberent æternæ pacis ſœdus incohare, quia
quantò hic feruentior dilectio, tantò illic erit iucun-
dior fruitio æternæ pacis. Quartum eſt, vt ſtudeas illi
qui magis contrarius eſt tibi, obſequior & affabilior eſ-
ſe: per hoc enim lenis cor eius ſi eſt intelligens, vel ſal-
Rom. 12. tem cor tuum. Noli vinci à malo, ſed in bono malum.
Item, ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum, Quid pro-
deſt homini diu meminiſſe iniuriarũ, niſi vt amplius
inquietet & affligat ſemetipſum? Sufficit diei malitia
Matth. 6. ſua. Tantom enim nobis ſunt moleſtę, quantũ in no-
bis ſtudemus eſſe pacifici, ꝙ ſi ſuper hoc voluerimus
ea nobis aggregare per odij & rancoris obſeruationẽ,
citius obruemur, quam ſi omnia reſiſtendo vincamus.
Rom. 12. Sed potius (iuxtà Apoſtolum) dare locum iræ debe-
mus, id eſt cedere, & non acquieſcere malo, malũ pro
malo reddendo. Quod ſi voluerimus omnes opprime
re quos aduerſarios patimur, interim alij inſurgent,
& nos prius ſuccumbemus, quàm omnes vincamus.
Qui ſeipſum per patientiam vicit, omnes aduerſarios
ſuperauit. Bellabunt aduerſum te, ſed nõ pręualebunt. Hier. 15.
(ait Hier.) Exemplum de martyribus ſanctis. Odium,
aliquando ex inuidia naſcitur, aliquando ex ira.

De triplici ira. Cap. 10.

IRæ triplex eſt qualitas. Prima ſubitò & facili cauſa
moueri, vt ex leui facto vel verbo, vel etiam ex ſola
ſuſpitione: aliquando etiam contrà inſenſata cõmo-
ueamur, & iraſcimur brutis, lapidi, ligno, vel calamo,
& huiuſmodi ſine ratione. Secunda vehementer inflã-
mari, nam aliquando ira tantum in corde accenditur,
ꝙ etiam facis inflammatur & deformatur. Aliquando
geſtus & mores mobilitate quadam notabili aggrauan
tur, ex qua interior animi cõmotio demonſtratur, vt Exteriores effectus quibus ira probatur.
ſunt inuſitatio nariũ pallor vel rubor vultus, depreſsio
palpebrarum, tremor labiorum, inquietudo totius cor
poris. Aliquando etiam per verba erumpit, per clamo
res, per conuitia, cõtumelias, maledicta, miſerias, periu-
ria & blaſphemias. Aliquãdo quaſi febris concutit cor
pus, vel quaſi phreneſis mentem in furorem euertit.
Aliquando manus mouet ad lædendũ alium, vel ſeip-
ſum, ita vt ſibimet quandoq; manus inicijat, vel quæ
parauerat abijciat, vel deſtruat. Aliquãdo non ſinit ad-
mittere quæ ſibi ſunt vtilia, vt cibum, & aliud com-
modum, & multa huiuſmodi. Ira etiam pacem cordis
turbat, & rationem obnubilat, & memoriam confun
dit, ſicut fumus hoſpitem de domo expellit, ita ira Simile.
Spiritum ſanctum qui ſuper quietem & requieſcere
tantummodo quærit, de cordis habitaculo excludit.
& Pſal. In pace factus eſt locus eius. Tertia qualitas irę Iſa. 66.
eſt diuturna commotio, quæ aliquando rancorem fo-
uet. Quidam habent de iſta qualitate magis, & minus
de ſecunda & tertia. Quidam abundant in duabus ipſa-
rum. Quidam in omnibus tribus, & hi ſunt peſsimi. Mala quę ira operatur.
Ira etiam cõtrariatur virtuti manſuetudinis & mitita-
tis, & de honeſtat honeſtatem morum & diſciplinam,
& facit inconſideratum, quia nec Deum timet, nec ho
minem reueretur. Ira etiam non habet miſericordiam
nec humilitatem prætẽdit, & excæcat intellectum, Simile.
ſicut fumus nocet oculis, ſic ira cordi.

De quinque remedijs eius. Cap. 11.

REmedia iræ ſunt quinque. Primũ videlicet pro-
uida præmeditatio illorum quæ poſſunt occur-
rere, tàm verborum, quam factorum contrariũ,
vt antè pugnam ſe homo præparet ad patientiam, &
hoſtem quaſi inſidijs paratus expectet, vt eò minus
perturbent venientia, quò fuerint præſcita. Qui.n.in
duello debent pugnare, antè pugnam ſolent artem pu
gnandi exercitando adiſcere, vt ictus aduerſarijs ſciant
ſcuto excipere, ne improuidi vulnerentur, & ſuperen
turnam qui primò tunc vult armari, quando iam ho-
ſtes irruũt ſuper eum, nec ſpacium dabitur ei ad armã-
dum ſe, nec etiam præ ſtupore conſilium inueniet quo
euadat. Secundum eſt os comprimere tacendo, & ac-
cenſam flãmam iræ in corde ſuffocare, ne ſi euaporare
permittatur, increſcat, & alios accendat, ſicut de igne
materiali ſæpè experimur. Adhoc .n. duo oſtia Deus
dedit lingue, dentes & labia, ne facilè proſiliat ad no-
cendum, maximè cum intus accenſa fuerit igne furoris
vel infecta toxicato liuore. Qui dimittit aquã, caput Pou. 17.
eſt iurgiorum. & in Eccleſia. Facito ori tuo oſtia &c. Eccle. 28.
& in Pſal. Pone Domine cuſtodiam ori meo. Tertium Pſal. 140.
eſt conuertere ſe ad aliqua negocia, quibus cor occupe
tur loquendo, vel alia tractando, vt ſic obliuiſcatur cõ
motionis ſuæ: ſicut qui vult ignem extinguere ſubtra-
hit ſtipites ardentes, vt ſic diuiſus per partes, deficiat
materia ei ſubtracta. Vndè in Prouerb. dicitur. Cum Prou. 26.
defecerint ligna, extinguetur ignis, &c. Quartum eſt
verecundia, per quã homo modeſtus erubeſcit diſcipli

næ ſuæ detrimentum incurrere, & alios, ſcandalizare, & vim facit ſibimet reprimendo iram vel etiam alios. motus inordinatos, ne honeſtatis diſpendia patiatur Sic etiam timor reprimit iram, ſicut videmus in ſeruis qui à Dominis ſuis ſæpè durè caſtigantur, nec audent leuiter è contra muſitare, ne forte peiora eis inferantur. Si hæc poteſt timor humanus quanto magis timor Dei, ſi vere inſit menti? Et maximè amor ipſius boni tantum potens eſt quiſq; malo reſiſtere, quātum amor boni in cordis eius affectum conualuerit. Quintum eſt aſſueſacere ſtatim ſe, cum ſentitur commouo, admittere conſilia prudentiæ, perpendendo quàm nociua ſit iracundia, quæ lædit conſcientiam, confundit famā, alios ſcandalizat, cor inquietat, Spiritum ſanctum cōtriſtat, & tormenta meretur: & etiam ꝙ illud pro quo Iraſcimur, iam ineuitabile eſt, factum eſt factum eſſe oportet: ꝙ nihil proficimus iraſcendo, niſi ꝙ malum duplicamus: tot enim in hoc ſæculo occurrunt aduerſa quod etiam ſi omnem diligentiam apponimus, qualiter ea nobis mittigemus, etiam leuiter patiendo vix tamen omnia portabimus, quātò magis ſi voluerimus ea nobis aggregare per impatientiam, & retinere in corde per rancorem, nec exppellere, vt euaneſcant ſicut fumus antè obruemur, & ſuffocabimur, quàm poſsimus omnia inſiſtendo ſuperare, ſicut illi, qui continuū fluxum reumatis non excreant ſuffocantur. Quid volumus verba contumelioſa aduerſum nos prolata retinere, quæ iam cum aura tranſierint, quæ nihil nobis nocuerunt quantū fuit in ſe, nec in rebus, nec in corpore, nec gratiā Dei auferre, nec honorem apud hoīes poſſunt, niſi ipſi offendamus noſmetipſos per impatiētiā: imò potius magis gratia ſumus Deo & hominibus, ſi cōtumelias patimur, quàm ſi nihil aduerſi pateremur. Sic extimemus verba maledicorū, & detractorum, ſicut latratus canum, vel clamores anſerum, quos contrà nos audimus, & non curamus. Qui alterum contumelioſę vituperat, ſeipſum magis quàm illud dehoneſtat.

Exemplū. Ecce aliquando in itinere intemperies eris affligit nos & cum euaſerimus lætamur, & triſtitiæ prioris obliuiſcimur, nec adijcimus, vt iterato cōtriſtemur de priori incommodo, quod iam præterijt, ſic etiā debemus præteritarum obliuiſci iniuriarum, ac ſi non fuerint, gaudere ꝙ ſuſtinuimus, quia cū tribulatio pertranſierit meritum eius, adhuc manet. Cogitare etiam debemus, ꝙ nemo in hac vita ſine aduerſitate viuit: etiam

Exemplū. qui ſeculo ſeruiunt, ſępè grauiora tollerant. Item quanta ſancti ſuſtinuerunt, & martyres maximè & ſuper omnes ipſe Dominus Ieſus Chriſtus: & ſi ipſe tanta paſſus eſt pro nobis, non eſt indignum, ſi nos aliqua toleramus pro Chriſto, & pro magna gloria noſtra, & pro merito peccatorum noſtrorum, pro quibus vtilius hic modica pati debemus, quam in futuro plurima, & acerbiora. Hæc ſimilia prudenter & ſæpè cogitando, impetum iracundiæ & impatientię facilius ſuperamus.

De acedia. Cap. 12.

Acedię diſtinctio.

2. Cor. 7.

ACediæ vitium tres habet ſpecies. Prima quędam amaritudo mentis, quia nihil lætum, vel ſalubre ei libet, tædio paſcitur, faſtidit conſortium hominum. Hæc eſt, quam Apoſtolus ſæculi triſtitiam appellat, quę mortē operatur procliuis in diſperationem & diſſidentiam, prona ad ſuſpitiones, quæ patientem aliquādo inſtigat ad necem ſuijpſius luctu irrationabili oppreſſa, hæc aliquando naſcitur, ex pręcedenti impatientia, aliquando à retardato, vel impedito deſiderio cupitę rei, aliquando ex prędominantibus melanconicis humoribus, & tunc eſt medicorū adhibere remedium, potiuſquā religioſorū vel theologorum. Secunda eſt torpor quidā pigredinis, quæ ſomnum amat, & commoda corporis, horret labores, fugit aſpera quæq;, vt frigus, & operationem, ocio delectatur. Hęc eſt pigritia propriè. Tertiam eſt, quę ſola faſtidit ea quæ Dei ſunt, & ad alia agilis eſt, & alacer oratio eſt ei inſipida, à laudibus Dei ſe abſentat, vbi cautè poteſt & audet: feſtinat velociter explere orationes debitas, vt minus afficiatur tædio earum. aſſumit interim alias cogitationes vel occupationes, quibus intēdit, donec perficiat horas vel orationes cōſuetas: rumoribus paſcitur, ludis delectatur, & cogitat negocia quibus occupetur: nihil ei eſt magis oneroſum, quam intendere Deo, & his quæ ſpectant ad ſtudium & profectum ſpiritualem, cella ei carcer eſt, euagari autem tam corpore, quam mente extra clauſtrū diligit, & quęrit multifarias occaſiones. Omnis rigor ſpiritualis diſciplinæ grauis eſt ei, & murmurat & cōqueritur de duritia prælatorū pro diſciplina hoc zelātium. Hoc acedię vitium ſignū eſt ingratitudinis, quia tanta beneficia contulit nobis Dominus, & confert quotidiè, ꝙ fidelem ſeruum eius deceret nunquam ab eius laude ceſſare, nunquam eius obſequium faſtidire. Item ſpoliat nos multis meritis, & præmijs in cœlo: tantam enim gloriam omni hora negliglimus, quanta bona interim facere poſſemus ſi ocioſè ea tranſigimus & nulla vel modica hora præterit, qua aut mereamur, aut demereamur. Item cū in multis offendamus Deū conueniens eſt, aut tempus quod adhuc reſtat nobis ad viuendum, tantò melius expendamus, vt redimamus tempus quod malè amiſeramus.

Signū ingratitudinis acedia.

De eius remedijs. Cap. 13.

REmedia acediæ ſunt hæc. Primum & efficacius eſt, cogere, ſe ad ea ſpiritualia ſtudia, quę maximè faſtidit homo, & præcipuè ad orationem, & celebrationem diuinorum, quandiu & quouſq; per Dei gratiam vertatur nobis in oblectationem. Si autē differatur talis gratia, nihilominus de labore luctaminis meritū accreſcit, & virtus roboratur: Deus enim non requirit à nobis quod non dedit. ſ. gratiam deuotionis, ſed hoc vult, vt eā quæramus, & cū dederit conſeruemus, & gratias ei agamus: poſsibile enim eſt aliquem multò plus mereri in pugna laboris, pro obtinēda deuotione etiam ſi non proficit, quam ſi multę deuotionis foret ſine labore, quia de hoc. ſ. de deuotione ſine labore poſſet extolli, & meritum diminui, ſed de pugna cor humiliatur.

De remrdijs triſtitiæ. Cap. 14.

COntrà triſtitiā maximè valet frequens memoriam benignitas Dei, & intuitus beneficiorum eius, contrà cuius bonitatem peccata omnium noſtrum, ſunt ſicut mare ad guttam, ſiue è contrà. Itē multum valet cum bona ſocietate conuerſari libenter maximè vbi de Deo loqueretur ſemper & deuote. Itē aliud eſt remedium, de quo dicit Iac. Triſtatur aliquis ex vobis? oret, æquo animo, & pſallat. Sic. n. cor hilare ſcit & ſpiritus, & ſpiritus triſtitię effugatur. Sicut pſallente Dauid, ſpiritus malus à Saule recedebat. Occupatio etiam prodeſt triſtibus, vt obliuiſcantur triſtitiæ. Pigris verò vtilis eſt exercitatio laboris, & conſuetudo in commodum vertitur cogēte ſtrenuo magiſtro, vt non poſsit renuere agere pro tædio laboris, niſi debilitas ſit in cauſa. Item cōtrà tediū cordis valet varietas actionis, vt ab vno tranſeat ad aliud opus bonum.

Iacobi. 5.

1. Reg. 16.

Contra tedium cordis remedium.

In quibus debet ſe exercere ſeruus Dei. Cap. 15.

SEruus Dei in his quatuor excitijs verſetur. Aut Deo intendat orando, pſallendo, meditando, ſtudendo deuotioni. Aut ſecundò de Deo tractet, legendo, ſtudendo, ſanctè conferendo, diſcendo, docendo. Aut tertiò pro Deo laboret, operando, ſeruiendo,

Clamor religioſis, & exercitia.

corpus

corpus caſtigando, & virtutibus ſtudendo. Aut quartò corporis refectioni moderatè indulgendo, quieſcendo, dormiendo, cibum vel potum ſummendo, ad
Eccle.33. hoc vt corpus poſsit ſeruire ſpiritui. Panis, & diſciplina, & opus ſeruo. ait Eccleſ. panis ad ſuſtentationẽ, & diſciplina, ad correctionem, & opus ad exercitationẽ Aſinus indiget pabulo ne deficiat, onere ne laſciuiet ocioſus, virga qua pellat, n pigrè ambulet vel deuiet.

Quæ ſit deterior acedia. Cap. 16.

Altera acedię diſtinctio. GRauis acedia eſt, negligenter perſoluere illud ad quod quis tenetur, grauior omninò præterire ex tædio, grauiſsima etiam alios impedire & à bono retrahare, & ꝙ non poſsit aliorum bona ſtudia æquo animo ſuſtinere.

De auaritia. Cap. 17.

AVaritia tres habet ſpecies. Prima eſt anxietas, & cupido babendi temporalia, vel acquirendi, ſiue ſequatur effectus ſiue non, ſicut poteſt eſſe auarus peuper, qui modicum habet vel etiam nihil. Secunda, tenacitas conſeruandi habita, quæ non permittit ea erogari in pias cauſas, vel in vſus neceſſarios cõgruè expendi niſi cum dolore. Tertia eſt augere diuitias, & vndecunq; acquirere, etiam de iniuſto & turpi quæſtu, vt furto, & rapina, fraude, vſura, & in alijs inhoneſtis modis. Quidã laborant in prima ſpecie, quidam in ſecunda, quidam in tertia, quidam in duabus, quidam in omnibus. Hoc vitiũ ſpecialiter videtur eſſe contrà naturam, & extrà, & ex ſola praua conſuetu-
Auaritię vitium, eſt contra naturam. dine, vel pro corrupta voluntate, quod ex hoc probatur, ꝙ mundus multo tempore caruit hoc vitio, & aliquæ gentes adhuc putantur ab eo immunes eſſe vel fuiſſe, ſicut Gimnoſophiſtę. Item, quia multi ſæculo renunciantes, cum ab alijs vitijs ſępius impugnentur, ab hoc nunquam deinceps pulſantur, ne fortè propria miſera voluntatẽ ſe ſubijciant. Qui autẽ ſemel ſe eius laqueo alligari permiſerit, vix nunquam de cętero ab eius compede liber erit, vndè videmus quoſdam religioſos, poſt primam ſæculi abrenunciationem, qua ab eius laqueis erepti fuerant, rurſum inuolui retibus auaritiæ, & inſatiabiliter ſitire res alienas, quæ prius proprias contempſarant propter Deũ, ſicut Iudas omnibus ſuis renunciauerat, poſtea furfactus eſt, & loculos colligens Dominum maieſtatis vendidit, & tandem laqueo ſe ſuſpendit.

De remedijs contra auaritiam. Cap. 18.

REmedia contrà auaritiam ſunt tria. Primum, omnia pro Chriſto relinquere, & ſub alterius regimine viuere & prouiſione: & ſi qua habuerit, ea plenè reſignare, & in nullo ſui iuris eſſe, ſicut in primitiua Eccleſia fideles Apoſtolis erant ſubiecti, & in monaſterijs benè ordinatis clauſtrales. Hoc efficaciſsimum auaritiæ remedium Dominus docuit, dicens. Qui non renunciauerit omnibus quę poſsidet, non poteſt eſſe diſcipulus. Item, ſi vis perfectus eſſe,
Luc.14. vade & vende omnia quę habes, &c. Secundum remedium eſt conſiderare omnes perplexitates diuitia-
Matth.19. rum, & laqueos auaritiæ & paupertatis libertatem & vtilitatem: diuitiæ.n. periculosè acquiruntur, & cum
Nota. labore & multa ſolicitudine conſeruantur, quia multorum inuidię, vel inſidiæ patent, furum, latronum, raptorum, potentum, fraudulẽtorum, vbi multæ ſunt opes, multi & qui comedunt eas, tàm cõſummantiũ, quàm ſubtrahentium. A nullo eſt ſecurus diues, nec ab extraneis, nec à proximis. Sic eſt diuitibus in medio cupidorum, ſicut carnificibus in medio canũ fa-
Simile. melicorum. Diuitiæ diu colleguntur, citò ammittuntur, paulatim multiplicantur, & ſubitò diſperguntur. Diuitiæ mũltiplicatę nõ minuũt, ſed augent ſitim auaritiæ, ſicut potus hydropico. Quid ergo quæris, vndę plus crucieris? Affligunt nondum habitæ, & iam habitæ, & ammiſſę. Pauca ſufficiunt neceſsitati. Mors citò rapit ab eis. Pœnas æternas ſuis amatoribus lucrantur, ab eis omnibus libera eſt paupertas. iuxtà illud Pſal. Rapinas nolite concupiſcere, diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Fructus diuitiarum eſt largitas Pſal.61.
eleemoſynarum. Sine iſto, infructuoſę ſunt & pericu-loſæ. Vnde in Eccleſ. dicitur. Diuitiæ conſeruatæ, in Ecc.5.
malum Domini ſui cedent. Semen accumulatum putreſcit, ſed fructificat ſeminatum. Primum remedium eſt confidentia de Deo, qui nõ derilinquit ſperantem in ſe, iuxtà promiſſum ipſius. Nolite ſoliciti eſſe, &c. Matth.6.
Scit.n. pater veſter cœleſtis, quia his omnibus indigetis. Qui.n. ſic fecit hominem vt alimentis indigeat, nõ patietur eum perire per neceſſariorum ſubtractionẽ, ſi eius curæ ſe committat. Quærite primum regnum Ibidem.
Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis (ait Do.) Nam qui libenter homini dare vult cœleſtia bona & æterna, non negat minima & terrena. Si.n. mali & crudeles homines, immò beſtię, & bruta filios nutriunt, multò magis optimus & verax Deus filios ſuos non deſeret, qui etiam benignus eſt ſuper ingratos & malos, quantò magis ſuper bonos, qui omnem ſolicitudinem ſuam in eo ponunt? Vndè Pſal. Nõ vi- Pſal.36.
di iuſtum derelictum, nec ſemen eius quęrẽs panem. Vnum è tribus à Deo ſperandũ eſt, Auaritiã proijcientibus pro Deo, ꝙ aut procurabit homini neceſſaria, aut cũ parco victu & penuria dabit homini uires, quas in abundantia poſſet habere, & hoc eſt iucundius, de modico magis eſſe fortem, aut quod ſutrahit corpori, refunderit menti in conſolatione ſpirituali, vt libenter careat corporalia abundantia, quæ ſpiritualibus delitijs fœlicius recompenſabitur. Inſuper in cœlo magnã gloriam meretur, patienter tollerata pro Chriſto penuria temporalis, quia beati pauperes ſpiritu, &c. Matth.5.

De ſpeciebus gulæ. Cap. 19.

GVlæ quatuor ſunt ſpecies. Prima, antè debitum tempus, vel ſæpius quàm deceat comedere, pręter neceſsitatem more pecudum. Secunda, eſt cum nimia auiditate, & impetu quodam vorare ſicut lupi, vel canes famelici. Tertia, nimis implere ſe, potius quàm reficere; id eſt plus ſummere quàm ſit neceſſe, ex quadam incõſideratione & delectatione gulę. Quarta, nimis lauta & exquiſita quęrere. Hæc nutrit auaritiam ſicut prior acediam vel pigritiam, quæ delicata querit, cupit diuitias, vt poſsit habere quod appetit. Nimia verò ciborum repletio pigrum reddit, quia vas plenum ponderoſum efficitur, hębetat etiam intellectum, & affectum dilectionis obruit & refrigerat, & agilitas retardatur, & in ſomnũ ducit ſuperflua ciborum repletio.

De remedijs contra gulam. Cap. 20.

REmedia gulæ contrà primam ſpeciem .ſ. quando comeditur antè tempus ſufficit bona voluntas, vt nolit prius, vel ſæpius comedere quam ſit conueniens. Infirmis autem nõ eſt lex poſita. Iuuenes verò & laborantes ſicut exigit neceſsitas, diſcreta, refici poſſunt, quando conſuetudo, vel Eccleſiæ inſtitutio non repugnat. Contrà ſecundam, videlicet quando comeditur cum nimia auiditate, vtilis eſt diſciplina verecundię, vt modeſtè ſe habeat, & impetum refrenet. Item conſideratio, ꝙ inordinata & nimis feſtinata refectio lædit naturã, & minus nutrit, & plus ęquo vult. Eadem etiam conſideratio valet contrà tertiam ſpeciem, quæ nimis ſumit, & quia impedit à bono opere, ſicut ſupradictum eſt. Efficacius tamen remedium contrà tertiam & quartam ſpeciem eſt, non habere vnde gulæ poſsit ſatisfacere, vt quantò quis pau-

perior

perior fuerit, tātò minus in hac parte peccabit, hoc eſt ſecundum ſententiam ſeniorum, prima pugna quam nos diuincere oportet, quantò minus ſuperata fuerit, tantò validiora faciet cętera vitia contrà nos, & nos debiliores contrà ea. Per gulę nanq; peccatum mors intrauit in omne genus humanum, vndè & Saluatorē noſtrum Diabolus primò per gulam tentauit, quaſi ianuam aliorum vitiorum, aditū quęrens ad vlteriora.

De remedijs contra omnes voluptates, aduerſitates, & tribulationes. Cap. 21.

VAlet etiam tàm contrà delectationes gulę, quā contrà alias voluptates vitioſas, cōſiderare quā citò pertranſit, & quàm breuiter durat, & ꝙ tranſacta ſic eſt quaſi nunquā fuerit, & relinquit poſt ſe veſtigia malæ conſcientiæ, & pœnitudinis, & cōfuſionis, & debitum ſuppliciorum, & meriti detrimē tum, vndè cum delectamēta mundi & carnis appetis, pone in corde tuo ac ſi ea habueris & ſaciatus ſis, & hora præterierit, quia voluptas poſita eſt quaſi ſomnum noctis tranſactæ, immò contemptibilior, quia malam conſcientiam facit perpetrata voluptas, dimiſſa verò & non peracta, lætam facit conſcientiam & ſecuram. Econtrà valet contrà omnium aduerſitatum turbationes, vt ponas in corde tuo iam durante aduerſitate, ꝙ ita debeat eſſe, & aliter non poſsit eſſe, & voluntas Dei ſit, ꝙ ita ſit, & ſic diſpoſuit, vt ad hæc deuenires, & ſic eueniret. Quod.n. quiſque diſponit ſpontè, indè minus turbatur ſi venerit. Cum autem turbaris ꝙ non euenit quod optaueras, vel ſperaueras, cogita ꝙ alia multa nō eueniunt, quæ aſpera fuiſſent ſi euenisſent, & tamen non turbaris quia nō euenerunt, quia de quibus cor hominis non diſponit ſibi gaudiū ſi euenient, de his etiam non triſtatur ſi non eueniant,

Exemplū.

verbi gratia. Si ſperas cras habitaturum te bonū prandiū ſætaris, ſed ſi fortè ſpes tua fruſtetur, turbaris quia lætitia ſpei ſubtracta eſt: ſed ſi nihil ſperas, nō triſtaris ſi non euenerit, quia videris tibi nihil predidiſſe, cum nihil habueris amittendum. Homo.n. virtuoſus ſic debet talem ſuam ſpem & ſolacium in Deo ponere, vt nunquam ex toto figat in terrena cōſolatione, vt quaſi ſuſpenſum habeat deſiderium ad omnia exteriora, & non fixum, ſicut qui ſuper glaciem incedit, ſeuiter ponit pedem tentando ſi trepidet, vt retrahat pedem ne ſubmergatur. Cum ergo perdis aliquid quod diligis pone in animo tuo ꝙ nunquā habueris, & quaſi ſomnum fuerit, quod videris habuiſſe, quod nunc more ſuo euanuerit, & in nihilum redactum ſit. Hoc etiam optat Propheta ſibi cū effectu inſpirari, dicens. Velut

Pſal.72.

ſomnium ſurgentium Domine, in ciuitate tua, imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Hoc eſt, redige memoriam terrenorum iſtorum in corde tuo, quod eſt ciuitas habitationis tuæ, ad nihilum, vt nihil reputetur eſſe vel fuiſſe, pertranſit ſicut ſomnium ſurgentium, obliuioni traditum quod non curatur. Somnium eſt hæc vita malis, & ſtultis, qui putant ſe eſſe quod non ſunt.i. fœlices: & habere quod non habent, hæc ſunt vera bona, quia falſa ſunt, quæ habent. Iſtæ conſiderationes non ſunt fantaſticæ deceodæ, ſed veræ & ſapiētes, quia faciunt mentem tranquillam, & ſtabilem inter mundanæ proſperitatis & aduerſitatis varietates. Cum ergo deſideras quod non habes, cogita quaſi habueris, & iam ſaturatus inde fueris, & iodo pertranſierunt. Cum iam habes quod diligis, noli nimis inniti ei per delectationis affectum, ſed cogita quod citò pertranſies iſtam lætitiam, & nihil poſt ſe relinquit, niſi veſtigia dolorum, & confuſionis & debitum ſuppliciorum. Cum ergo amittis quod habuiſti, extima quaſi nunquam habueris illud vere, ſed tantum ſit quaſi in ſomnio videris, vel cogitatione quaſi imaginatus ſis te talia habuiſſe. Sicut ſi imaginatus ſim quòd ſim Rex Franciæ, & magnam pompam & diuitias habeam,

Exemplū.

& poſt modum Rex Angliæ debellet me, & capiat, & ſpoliet me gloria & regno, & inanis remaneā ab omnibus. Si igitur peracta tali fantaſia grauiter vellem turbari, triſtari de illa regni fantaſtici amiſsione, vel ſi valdè exhilarari voluiſſem ex delectatione huiuſmodi fantaſticæ imaginationis, nō ne ſtulta triſtitia vel inanis gloria eſſet, moueri de his, quę nunquam fuerunt vel erūt? Tales enim varias lætitias & triſtitias ſemper habere poſſemus, imaginando in nobiſmetipſis qualeſcunq; glorias, vel delectationes, & contra triſtitias & dolores. Sicut ſolent quidam inſani & lunatici, quibuſdam fantaſijs deluſi, ex confuſione cerebri ſine apparēte exteriori cauſa modò ridere, modò flere ſecundum imaginationes interius conceptas triſtes vel lętas iuxtà illud. Pſal. Veruntamen vniuerſa vanitas, omnis ho-

Pſal.38.

mo viuens.i. viuens ſecundum hominem, & non ſecundum Deum. Et quare? Veruntamen in imagine

Gal.6.

pertranſit homo, velut in quadam imaginatiua deluſione, exiſtimans ſe aliquid eſſe cum nihil ſit, & ita nedum vanè extollitur, ſed etiam vanè conturbatur, vanis timoribus & mœroribus deiectus. Theſaurizat &

Pſal.38.

ignorat cui congregabit ea, quia neſcit an ipſe eis fruiturus ſit, an alius cui non cupit: Contrà hoc Propheta ſibimet conſilium inuenerat. Dicens, & nunc quæ eſt

Ibidem.

expectatio mea? non ne Dominus? & ſubſtātia mea apud te eſt, vbi perdere non formido. Ecōtra pone in corde tuo de futura aduerſitate non turbari, quia contingentia ita ſe habent, ꝙ poſſunt euenire & non euenire, & ſæpè turbamus nos ante tempus, de hoc quod nunquam eueniet. Sicut pueri aliquando flent, recordantes de bonis quæ haberent ſi parentes eorum morerentur, qui adhuc viui & ſani ſunt, & eis pueri ipſi aliquando præmoriuntur ſunt. Quod ſi etiam aduerſitas

Matth.6.

circa futura eſt ſufficit diei malitia ſua, vt non duplicemus nobis dolores præcedente anguſtia, cū ſequens tribulatio per ſe ſatis excruciet. Hoc dico de tempo-

Prudēter vti debemus rebus aduerſis.

rali tribulatione non de æterna, quàm expedit nobis prætenire & cauere. Vnde Grego. Ante ſupplicium de ſupplicio cogitate. Inſtante verò iam tribulatione vel aduerſitate, conſideranda eſt vtilitas aduerſitatis, quo

Tribulationū vtilitates.

modo peccata purgat, cautos reddit à peccato, & ſubtrahit occaſionem peccandi in multis, & exercet ad virtutes, ad humilitatem, ad compaſsionem, & ad ſimilia fugiendum mala: ſolicitos ad diuinum adiutorium, ad experientiam diuinæ clementiæ, quæ tribulatis corde iuxta ſolet eſſe: ad exercitationem propriarum virtutū, quæ in aduerſitate plenius ſunt, & videmus quantum profecerimus in eis. Item ad maiorem gloriam promerendam, & ſuper omnia ad reddendam vicem Chriſto paſſo pro nobis. Tranſacta autem aduerſitate quia euaſiſti gaude, ſicut cum quis de naufragio euadit vel de tempeſtate, & de via mala ad hoſpitium bonum peruenit. Et nolite dupliciter affligere, rācore, vel odio,

Inmicis noſtris quaſi tortoribus ad culpas noſtras puniēdas utitur Deus.

ex memoria iniuriarum contrà illum à quo paſſus es, cogitans ꝙ ſi non meruiſti apud illū vt affligeret, tamen forte meruiſti apud Deū vt te puniri permitteret & ipſe Deus iudex, vſus eſt illo quaſi tortore, ad iuſtitiam proſequendam circa reum ſuum. Sic Aſſur virga furoris Domini dicitur, quia eo vſus eſt quaſi virga ad dandum diſciplinam ſeruo ſuo Iſraeli peccanti. Et ſi-

Iſa.10.

cut virga poſt correctionem in ignem proiicietur, ſic & illi vltores Dei tandem punientur, maximè qui nō recto zelo & iuſtè proximos perſequuntur. His quaſi per exceſſum tactis, qualiter ſe inter aduerſa proſpera immoderate conſerues, ne proſpera extollant, vel aduerſa deijciant, quia aduerſitas maximè verſatur circa carentiam vel amiſsionem capiti, & timorem vel tolerantiam habendi, ad ſenic dia & qualitates vitiorum

conſi-

conſideranda redeamus. Non enim mediocriter valet ad morbos vitiorum ſanandos, ſcire æquanimiter carere his quę cor, vel carnalis affectus appetit, & patiẽter ſuſtinere, & non permiſcere quæ horret, & odit.

Simile.

Sic & in medicina corporali ſanitati propinquat, qui bene ſeruat diætam, & cauet à nociuis, & conſtanter recipit & ſuſtinet amarũ poculum confectionis. Greg. Qui ergo appetit plenè vitia vincere, ſtudeat humili-

Phil. 4.

ter purgationis ſuæ flagella tollerare. Scio & abundare & penuriam pati, & eſurire & ſaturari, vbique: & in omnibus inſtitutus ſum ait Paulus.

De peccato luxuriæ. Cap. 22.

LVxuria quadruplex eſt. Prima in corde, quando homo immundas & lubricas cogitationes, ſciẽter & voluntariè, cauſa prauæ delectationis, verſat in cogitatione ſine repugnatia conſenſus, Nam ait. Sap. Peruerſę cogitationes ſeparant à Deo & Dñs ait.

Sap. 1.
Matth. 5.

Quicunq; viderit mulierem ad concupiſcendũ eam iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Secunda ſpecies eſt quando citra opus generatiuum, homo faciat ſe libidinoſis geſtibus, amplexando, oſculando, palpando, impudicè reſpiciendo, & loquendo, & aſcultando turpia, ſola delectatione praua, vel alijs meretricijs blandicijs, vt carnali ſatisfaciat affectioni. Hæc tantò eſt grauior quàm illa, quantò longius ad exteriores conatus cauſa prauæ delectationis eſt progreſſa: ſi enim ſola praua mens rea eſt in ſe per conſenſum malæ cõcupiſcentiæ, quantò magis laxatis habenis ad exteriora libidinis incitamenta exteriorum ſenſum, & membrorum miniſterio adiuta & prouocata? Si ſolum concupiſciẽtia in corde mœchia à Domino iudicatur, quid ergo ex concupiſcentia, oſculari, palpare, &c? Nemo ergo ſe ſtultè ſeducat, vt putet ſe ſolum peccaſſe quando opus generatiuum perficit, vel laborat perficere, cum etiam præambula operis damnabilia ſint. in ipſo enim licito coniugio ſępe excuſabilior eſt ſimplex cõcubitus, quàm tales inhoneſtæ blanditiæ tactuum videntium & ſpectaculorum, & collocutionum laſciuiarum. Si ergo aliquis dicat apud ſe, ex quo non quæro opus prauum fornicando perficere, licitè poſſum moroſis blandicijs frui cũ dilecta, munda intentione, ad mutuæ & ſanctæ dilectionis nutrimentũ, vt ignis charitatis in nobis magis accẽdatur, cũ ex dilectione proximi nutriatur & augeatur amor Dei: ſciat quicunque talis eſt, ſe ſub ſpecie ſpiritualis amoris, carnalis dilectione & delectatione deludi, quia ſpiritus ſpiritũ diligit, nec corporalibus amplexibus indiget quia hoc eſt carnalis amoris indicium, qui quanto plus creſcit in corde, tantò magis amor ſpiritualis minuitur & refrigeſcit: & econuerſo, ſpiritualis amor carnalem reprimit & expellit. Triplices autem peccati reus efficitur, qui talibus corporalibus blandicijs vti ſe licitè putat, etiam ſi nullam vlterius praui operis habeat voluntatem.

Triplici peccat q̃ fœdũ amorẽ nutrit.

Primò quia incautè nimis ſe expoſuit tentationis periculo, cum proni ſint ſenſus hominis, & cogitatio in malum, & tentatio quę nondum fuit, occaſione & oportunitate noxiæ familiaritatis accepta, potuit corrumpere voluntatem, & in peccatum pręcipitare. Sicut ſæpe accidit, ꝙ qui munda intentione mutuo in eſſe familiaritates ſocietatis mutatis affectibus ſpiritualibus in carnales, lapſi ſunt in peccatum. Tali ergo periculo ſe iungere, eſt contrà Domini præceptum. Nõ

Deut. 6.

tentabis Dominum Deum tuum. Sicut qui ſuper teneram glaciem ex ſtulta curioſitate incederet, ſi mergeretur reus eſſet ſeipſo: primò quia ipſam illuſiè tentare grauis culpa eſſet, etiam ſi mors non ſequeretur: ſecundo quia & ſi in ſe nihil tentationis ſentiret, tamẽ alteri dat occaſionem tentationis & peccati: dunq; alteri fodit foueam, ipſe incidit in eam. qui alteri mortis poculum propinat, non inde innocens erit, quia ipſe non bibit. Alitus eius id eſt Diaboli, prunas ardere facit. Ignitus enim flatus eius, ex igne gehennali cum duos corbones compoſitos inuenerit, etiam ſemiuiuos ſufflat inde ſeſſę, donec eos incedant. Nec cauſatur moras, ſed ſi tandem aliquando perficiat, cum omni tempore ad nihil aliud vacet; nec alijs curis intendat niſi animas ſeducere. Tertiò propter malum exemplũ ex quo alijs grauiter ſcandalizantur, non carentes praua ſuſpitione de tali noxia familiaritate, & iudicantes eſſe malum indignantur, murmurant, detrahunt, irrident innocentes collegas eorum, quaſi & illi ſimilia faciant, & vilipenditur religionis reuerentia ex talibus & multa mala fiunt. Alij verò eorum exemplo audatius ſimilia faciunt, putantes etiã ſibi licere, quod iſti innoxiè ſe facere arbitrantur: & diſcunt ab eis, vel audent eorum exemplo, quod ante non audebant: immò & ipſi peccatores temerarij fiunt, & quaſi iuſtificant ſe in peccato, in comparatione iſtorum corrumpentiũ religionis puritatẽ. Et hæc omnia redundant in iniuriã Dei, & offenſam, & honoris eius detrimentum, cum inſolẽtia familiæ patris familiàs dedecus videatur. Tertia ſpecies luxuriæ eſt naturalis concubitus viri & fœminę, ſine coniugij honeſtate: & hęc diuiditur in multas nẽpè, ſpecies vt eſt ſimplex fornicatio. Adulteriũ. Sacrilegium. Inceſtus. Stuprum. Raptus & alia quæ non proſequor, nec diſtinguo. Quarta eſt peccatum in naturale.

Peccatum contra naturam.

Cũ enim natura omnibus rebus propria nomina dederit, quæ naturę ſubiacent, hoc peccatũ quaſi extra naturam, vel contrà naturam, ſine ſpeciali nomine reliquit, eo ꝙ indignum nomine ſit, quod naturam deſtruit, & humanam naturam maculat & infamat, dicitur tamen aliquando paſsio ignominiæ, vel immundicia, vel molices: Et talibus poſsionibus deditos & ſubditos, Apoſtolus dicit traditos in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt.

Rom. 1.

Huiuſmodi autem diuerſitates vel deſcriptiones, nec nominari expedit, ne & ipſe aer inficiatur, vel ne vſu tractandi nimis indè horrendum & abominabile fiat audientibus, vel ne detur ſimplicibus indè materia cogitandi, & mali occaſio curioſis, Tamen quocunq; ſtudio vigilans, voluntariæ delectationis ſe prouocat ad pollutionis immunditiam, vel etiam aliunde hoc pati conſentit, vel cooperatur alteri præter naturæ vſum, ad quartam luxuriæ ſpeciem dicitur pertinere. De illuſione ſomniorum prætermitto. Sicut enim dormiens nõ eſt compos ſui, ſic etiam non poteſt interim aliquid facere vndè damnetur, tamen ſi vigilans fortè dediſſet occaſionem, vndè dormiens illuderetur, cogitando, agendo, loquendo, vel etiam poſt ſomnium voluntariè delectandò in memoria illius nocturnæ viſionis ſiue illuſionis: hæc potius eſſet vigilantis quàm dormiẽtis illuſio, & ſic pœna tam culpæ præcedentis, quàm occaſio ſubſequentis erit in vigilante. Nota etiam, ꝙ motus, & titillatio carnis tribus de cauſis contingit, ex præcedenti .ſ. cogitatione cum formas & imagines illicitas intus habentes, in earũ retractione mouemur: ex ventris etiam plenitudine, quando cũ venter cumuloſitate ciborum diſtenditur, caro laſciuiens ad motũ luxuriæ excitatur, ac tandem ex maligni ſpiritus impugnatione, quia is quò iuſtos ſuperare minimè ſe cõſiderat, eò per carnis titillationẽ grauius eos impugnat.

Tribus ex cauſis carnis motus oriuntur.

De ſeptem remedijs luxuriæ. Cap. 23.

REmedia contrà luxuriam ſunt ſeptem, quæ ad præſens memoriæ occurrunt, ſine quibus continentia diu non poteſt eſſe cauta. Primum eſt, vt vir fœminarum, & fœmina virorum in cautam familiaritatem deuitet.

Eccle. 42.

Vndè dicit Eccle. A veſtimento procedit tinea, & à muliere inquietas viri. Greg. Qui

corpus

corpus ſuum continentiæ dedicant, habitare cum fœ-
minis non præſumant: quandiu vitalis calor viuit in
corpore, nemo præſumat ignem concupiſcentiæ in
ſe pœnitus extinctum eſſe, & ſæpè carbo videtur ex
tinctus modica fauilla opertus, ſed ſi tangitur cóburit.
Diabolus ergo cũ duos carbones coadunauerit, aſſtat
donec eos accẽdat. Alitus eius prunas ardere facit. igni
Iob. 41. tus eſt. n. ingehennali. Carbo ſi ſolus dimittitur extin-
guitur, ſi cóponitur alteri, ex mutuo calore accendun-
tur ambo: ſæpè ſpiritu inceptus amor, cóſumitur car-
Nota. ne. Bernardus. Cum fœmina ſemper eſſe, & fœminã
non cognoſcere, hæc ego magis reputo, quàm mor-
tuos reuſcitare. Qui ergo quod minus eſt non potes,
quod maius eſt quomodo credatur? Aſtutus eſſe de-
Aſtutia Diaboli ad carnaliter tentandũ. bes. Diabolus. n. in principio incautę familiaritatis, oc
cultat laqueos tẽtationis carnalis. Reputãt quòd de-
ſiſterent à mutua dilectione, ſi ſentirent indè ſtimu-
los peccati, donec per longam familiaritatem & in-
cautam ſecuritatem, affectus amborum ita conflati &
conglutinati fuerint in amore, ꝙ etiam ſi ſentiant ſibi
inde imminere tentationis periculũ, neſciant reſilire,
nec ab inuicem ſeparari, viribus ſpiritualibus ita debi-
litatis in eis, ꝙ neuter valet ſibimet vim facere tantã,
vt euellat ſe de laqueo: immò timet alterum in tantũ,
vt contriſtare, ꝙ etiam reputet ſe perfidum ſi deſerat
Iudic. 16. eum, & ſic captus conſentit alterius voluntati, & pro-
prię infirmitati in omne peccatum. Sic Sanſon fortiſ-
ſimus qui multas hoſtium ſæpè acies ſtrauerat, & ali-
quoties de vinculis eripuerat, cóſidens de viribus ſuis,
liquefactus eſt amor. Dalidæ, & defecit anima eius,
& ad mortem vſq; laxata eſt, dum ei nullam daret re-
quiem, quouſq; plenè ei cor ſuum expoſuit: & hoſti-
bus aditum ſic aperuit, captiuandi ſe & ligandi, & cę-
1. Cor. 10. candi, & in carcere manere faciendi, & ludum de ſe
hoſtibus exhibendi. Hæc autem omnia ſunt facta in
Remediũ 2. figura noſtri, & ſcripta ad correctionem noſtram. Se-
cundum eſt, vitare ſocietatem & contubernium luxu-
Eccle. 19. rioſorum, ne exemplo eorum ad ſimilia pertrahatur,
ait. n. ſcriptura. Qui ſe iũgit fornicarijs, eſt nequam. Itẽ
Prou. 13. amicus ſtultorum, efficietur ſimilis. Proni ſunt enim
Gen. 6. & 8. ſenſus hominis & cogitatio in malum: & ideò facilius
aliorum exemplo trahitur, ad illud quod appetiti eius
conſenſus carnalis, dum non erubeſcit vitioſus videri,
habens ſecum ſocios miſeriæ ſuæ, quorum non ſolum
exemplis, ſed etiam perſuaſionibus & irriſionibus tra-
hitur ad peccatum, & laudatur peccator in deſiderijs
Pſal. 9. animę ſuę. Et hęc eſt iã pręcipua cauſa, quare ita multi
plicata ſunt mala in Eccleſia, & in Religione ſtudia
ſpiritualia defecerunt, & ad exteriora ſtudia & nego-
cia plurimi defluxerunt. ſ. mala conformitas, dum qui
libet vult alios imitari, ſiue quia aliud neſcit quã quod
videt in alijs, ſiue quia nõ audet aliter viuere, quàm illi
cum quibus conuerſatur, ex malo pudore timens alijs
videri diſsimilis, ſiue etiam quia tepor & carnalis li-
bertas gaudet ſe habere occaſionem, & quandã excu-
ſationem apud homines agendi quodlibet, etiã ſi non
Pſal. 13. liceret iuxtà illud. Omnes declinauerunt, ſimul inuti-
les facti ſunt, non eſt quæ faciat bonum non eſt vſque
ad vnum. ſ. ad eum qui multitudine poſtpoſita, ſtupet
vni Deo placere & ſeruire, vnam petens à Domino
& hanc requirens, vt in habitet in domo Domini mẽ-
te & conformitate, quod ſolum eſt neceſſarium. Ter-
Remedi. 3. ra. n. corporis noſtri, quæ ex prima maledictione ſpi-
nas & tribulos vltrò ſatis germinat, ſi ſuper hoc fue-
rint impinguata delitijs, tanta erit ſpinarum denſitas,
Prou. 29. ꝙ ſemen verbi virtutis in nobis penitus ſuffocabitur:
vndè ſapiens ait. Qui delicatè nutrit ſeruum in iuuen-
Matth. 6. te ſua, poſtea ſentiet eum contumacem. Greg. Sufficit
diei malitia ſua. ſ. concupiſcentiæ naturalis, quæ ſi cæ-
perit accipere adiumenta, ab ijs qui perpetuum ſuſci-
piunt bellum aduerſus eius oblectamenta, ſiũt duo cõ
traria vni, & ita periclitatur continentia, quæ duo reſi
ſtunt vni, videlicet continentiæ. ſ. innata concupiſcen
tia carnis, & prouocatrix voluptas deliciarum. Vndè
Apoſtolus ait ad Tim. Vidua quę viuit in delicijs, vi- 1. Tim. 4.
uens mortua eſt, quę & ſi viuit exterius, interius mor-
tua eſt per peccatum: vndè dicitur. Hęc fuit iniquitas
Sodomæ ſororis tuæ, ſaturitas panis, & ocium, & c. Ezech. 16.
Econuerſò Apoſtolus ait. Caſtigo corpus meum, &
in ſeruitutem redigo, ne fortè cũ alijs prædicauerim, 1. Cor. 9.
ipſe reprobus efficiar. Hoſtem ſuum armat, qui carnẽ
ſuam fouet delicijs vltrà neceſsitatem debitæ ſuſten-
tationis. Quod autem hoſti pręſtas, tibi nocet. Quar-
tum eſt ociũ fugere, quod eſt præcipuus animę inimi Remediũ 4.
cus. Multam enim malitiam docuit ocioſitas, in deſide Eccle. 33.
rijs enim eſt omnis ocioſus, occupatus ab vno enim
Dęmone impugnatur, ocioſus autem innumeris Dę-
monibus vaſtatur, quia quot cogitationes, & deſide-
ria mala in corde verſat, tot inimicorum iaculis proba
tur. Greg. Omnium enim tentationum, & cogitatio-
num malarum ſentina eſt iners ociũ. Sicut per rimam Simile.
ſentinæ aqua latenter intrat, & creſcit donec nauis im
pleatur, & ſummergatur, ita ex ocio cogitationes &
concupiſcentiæ multiplicãtur, donec nauis cordis eius
ſuccubens in peccato periclitetur. Vndè in monaſte-
rijs & locis religionum noſtrarum pauci ſtabiles reli-
gioſi ſunt, reſpectu antiquorum in Aegypto, in qui-
bus quandoq; tria milia vel quinq; milia morabantur
ſub vno gubernatore quietè viuentes, magis quã nunc
apud nos poſſint decem, vel pauciores obedienter &
concorditer gubernari, quia de labore manuum ſuſtẽ-
tati, lata prędia & reditus amplos non requirebant. &
tantum operando colligentes victum, quantum con-
ſumentes, nec ſuperflua deſiderantes, nec euagantes
mendicando vel adulando pro aliena donatione, ſed
de proprijs laboribus ſe & multos pauperes & debiles
ſuſtentabant. Et labori manuum intenti, rumoribus &
rixis, & varijs deſiderijs non permittebantur intende
re, nec quilibet in perſonã ſuam repoſuit acquiſita &
elaborata, ſed ſic ſemetipſos pro Chriſto abnegaue-
rant, vt alterius voluntati ſubiacerẽt, ita & omnia quę
habebãt, & quia hæc non ſtrepitu clamoris, nec ſecun
dum proprię voluntatis arbitrium agebant, ſed in ſum
mo ſilentio & quietè ad nutum Abbatis, & guberna-
toris ſui, ideò à ſpiritu deuotionis non ſolum non
impediabantur per operis inſtantiã, ſed & plurimum
promouebantur, cum tamen peracto quotidiano ſta-
tuto labore operis, reliquum tempus in lectione, vel
oratione ſolerent expedere, & ideò ſtabiles & perfe-
cti in omni virtute erant, quia omne tempus bonis
operibus & ſtudijs virtutum impẽdebant, nihil ocioſè
& curioſè tranſeuntes nec pro voluntate ſua viuentes,
ſed ſuperioris, ſecundũ regulas à ſanctis patribus (in-
ſtinctu ſancti ſpiritus) ad vitia extirpanda & virtutes
inſerẽdas. Ocia igitur ſi tollas, periere cupidinis arcus.
Nec ſolum vitandum eſt ocium, ſed & verba ocioſa. Nota.
Greg. Ocioſum eſt autem, quod nullam habet vtilita-
tem, vel vtilitatis intentionem, & pro vitando ocio,
ocioſa ſectari rediculum eſt. Quid autem agẽdum ſit,
require ſupra in capitulo de remedijs acediæ. Item vt
omni hora conſideret qualiter inſtans tẽpus poſſit ex-
pendere vtilius, vel illud opus quod tunc incumbit ei
optimo modo perficere, ſiue orando, ſiue laborando,
vel corporis refectioni intendendo, vel aliquid facien Remediũ quintum.
do. Quintum eſt. Exterioris ſenſus ab illicitis cuſto-
dire, qui ſunt quaſi feneſtrę animę, per quas mors pec-
cati intrat quaſi fur vel corruptor caſtitatis noſtrę, dũ
cuſtoditur. Dauid non reſpexit vxorem Vrię, quia eã
prius concupierat, ſed ideo eam concupiuit, quia eam
incautè reſpexit. Sic Eua vidit lignum ꝙ eſſet pulchrũ Gen. 3.
viſu

intueri,quod non licet concupiſcit. Sic aures & manus,
& alij ſenſus, & membra ſunt cohercenda,ne hauria-
mus per ea mortiferũ corruptionis aerem. Dina quan
Gene.34. do curioſitatis gratia egreſſa eſt videre mulieres regio
nis illius,corrupta eſt Oculus meus deprędatus eſt ani
Timo.3. mam meam,incunctis filiabus vrbis noſtrę, ait Hier.
Teren.3. vbi conqueritur quidem. Econtra Iob ait. Pepigi fœ-
dus cum oculis meis, vt non cogitarem quid de virgi
ne. Sic boni religioſi recludunt ſe in cellis, & mona-
ſterijs quaſi in ſpeluncis,vel ſepulchris, ne vel ipſi con
cupiſcantur. Quantò enim rarius vides vel audis quæ
mundi ſunt, tantò affectus tuus ad ea concupiſcenda
frigidior erit,& nimis ea cogitabit. Et ecõuerſo. Quã-
tò frequentius cum ſęcularibus conuerſaris, eò magis
puluere ſæculari reſpergeris, quo inſenſibiliter paula-
tim interius tenebreſcis, & affectus fit crudus & mors
Reme.6. inſani. In molẽdino non puluerulentum fieri, vix poſ-
ſibile eſt. Sextum eſt interius reprimere cogitationes
carnales,quia iſti ſunt homines domeſtici inimici quo
rum frande vrbs mentis hoſtibus traditur,ſi non benè
Sap.1. caueatur. Peruerſæ enim cogitationes ſeparant animã
Matth.5. à Deo. Et de corde exeunt cogitationes malę,adulte-
ria, &c. hæc enim ſunt quæ coinquinant hominem.
Nulla munitio ſufficit exterior ad cuſtodiã verbis,vbi
domeſtici perfidi fuerint. Ita nulla cuſtodia forinſeca
caſtitatem conſeruat, ſine cuſtodia cogitationum &
Prouer.4. affectionum. Vndè in Prouer. dicitur Omni cuſtodia
ſerua cor tuum,quoniam ex ipſo vita procedit. Caſtis
& honeſtis matronis non ſolum praua opera,ſed & ſu
ſpecta ſuſurria fugienda ſunt,per quæ tentari vel infa-
mari poterit earum caſtitas & honeſtas, & prouocari
maritus in furorem, zelotipiæ ſpiritu inflammari. Sic
& anima religioſi, quæ eſt Chriſto deſponſata per fi-
dem & votum caſtitatis,ſuſurria prauarum cogitatio-
num non recipiat, vel retineat in corde, quia cor Do-
Hierem.4. minus ſemper intuetur & arguit. Vndè in Hieremia
dicit. Vſquequo morabũtur in te cogitationes noxię?
Reme.7. Septimum eſt frequens ſtudium orationis & deuotio
nis. Hinc Sapiens ait. Vt ſciui quia non poſſum aliter eſ
Pſal. 126. ſe continens,niſi Deus dederit,adij domum, & oraui,
& dixi ex totis præcordijs &c. Pſal. Niſi Dominus cu
ſtodierit ciuitatem. &c. Et ideo ſemper eſt orandum,
quia ſine ipſius auxilio nihil poſſumus facere, vt ratio-
Orationis ne gratiæ ſuę extinguat in nobis ignem concupiſentię
fructus. Ipſa etiam orationis virtus,quia eleuat mentem ſupra
ad Deum,purificat eius affectiones, & deſideria caſti-
gat, & mentem illuminat, & Dei amorem infundit,
& quo generatur quidam horror peccati, & deteſta-
tio carnalis voluptatis, & voluntas roboratur contra
tentationes, & ipſe tentationes debilitãtur, vt facilius
Figura deuincantur. Vndè cum Moyſes in monte orans ma-
Exod.17. nus elleuaret ad Deum, vincebat Iſrael, cum verò re-
mittebat eas & deponebat, vincebat Amalech. Moy-
ſes eſt religioſus,de aquis ſęculi extractus Amalech eſt
tentatio carnis, manus Moyſi ſunt affectus, & memo
ria,quando iſtas manus leuamus ad Deum,hoſtis ten-
tationis ſuccumbit: quando verò ad terrena eas dimit
timus, hoſtis roboratur. Præterea ait Seneca. Primum
argumentum compoſitæ mentis exiſtimo poſſe con-
ſiſtere, & ſecum morari: nihil enim tàm vtile, quàm
Simile. tranſitu perſiſtere. Vndè ſicut non conualeſcit planta,
quæ nimium trãsfertur,ſic modo iſtum librum modo
illum euoluere non prodeſt, faſtidientis ſtomachi eſt
multa de guſtare, quæ vt varia ſunt & diuerſa, inqui-
nant & non alunt,itaque & tu cum multa perlegeris,
vnum exerce quod tecum iſta die contrectes. Anto-
Documenta tria pro bona vita acquirenda. nius enim cuidam interroganti de bona vita, dixit tria
documenta. Primum, vt quocunque iret, Deum præ
oculis haberet: ſecundum, vt ijs quæ ageret, teſtimo-
nium ſacræ ſcripturæ adhiberet: tertiũ, vt in quocunq;
loco ſederet,non ſubito inde recederet. Quoniam ve-
rò quid oremus ſicut oportet,ne ſcimus, ideo ipſe Do
minus quid opus ſit nobis pleniſsimè per ſe ſciens,do-
cuit verbo & exemplo dicens in Matthæo. Sic ergo
vos orabitis. Pater noſter &c. In qua quidem oratione
plenè omnia vitæ præſentis, & futuræ neceſſaria cõ-
prehenduntur,& ſicut in ſymbolo omnia comprehẽ-
duntur credibilia, & credenda: & in decalogo omnia
facienda vel cauenda, ita in hac oratione omnium pe-
tenda,vel ſperanda includuntur: vndè qui eam ſcit,ſa-
tis ſcit ad orandum. Ideo autem tam breuem orationẽ
fecit,vt facilè diſcatur, & memoriæ commendetur, &
minus ſit tædioſa, & ne propter prolixitatem, ſuper-
ficialiter tantum acceleretur compleri,ſed profundius
poſsit in ea meditari, & vt ſæpius iteretur, & vt fidu-
ciam nobis det per hoc, ꝙ celeriter vult exaudire præ
cantes. Ideo etiam eam in ſeptem partis diſtinxit, vt
ſciamus plura ibi eſſe petenda, & vt in quo magis li-
bet, poſsit homo immorari: & qui non habet oppor-
tunitatem ſemper omnes partes perficiendi, vbi vult
terminet, vel inchoet, vel repetat ſicut placet. Illum er
go cui orare docuit, & iuſsit, innuit ſe velle exaudire,
& illas petitiones non recuſate, quas ipſemet inſtituit.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Tractatus de Proceſſu religionis,qui diſtinguitur in ſeptẽ proceſſus.

DE PRIMO PROCESSV, *qui conſiſtit in feruore nouiciatus.*

PROCESSVS religionis, in ſeptẽ
proceſsibus diſtinguitur, licèt non
ab omnibus attingatur. Primus eſt
in feruore nouiciatus, quando con
uerſus in quodã impetu bonæ vo-
luntatis,qua eſt, ad omnia paratus,
in quibus ſe credit Deo placere, ſi-
ue ex magno peccatorum dolore & contritione, ſiue
ex deſiderio ſatiſfaciendi Deo, ſiue recuperandi amiſ-
ſi temporis, & neglectis, premij per peccatum. Sicut
viator qui diu dormiens in mane,cum feſtinatione po Simile.
ſtea, & impetu laborat, tempus neglectum currendo
recompenſare, & ſocios qui eum præceſſerant in ſe-
quendo inuenire.

Secundus proceſſus qui conſiſtit in labore corporali.

SEcundus eſt in laboris corporali exercitationes,
quia ſicut pauper nondum inuenire valens pretio
ſa munera, quæ in opus ſanctuarij Deo offerat, fa
cit tamen quod poteſt, pilos caprarum & pelles arietũ
offerens, & exhibens corpus ſuum hoſtiam viuentem,
ſanctam, Deo placentem,rationabilem,licèt quandoq;
minus rationabile ſit eius obſequium,propter indiſcre
tam corporis caſtigationem qua corpus deſtruitur, &
vires deficiunt, & ſenſus amittitur, & ſpiritus extingui
tur, & totus defectus ſpiritualis diſsipatur. ideo in Le- Leu.2.
uitico dicitur. In omni oblatione tua offerẽs ſal,ſcilicet
diſcretionis, vt nec ad dexteram per nimium laborẽ,
nec ad ſiniſtram per nimium torporem, à via regia de-
clines. Anima enim eſt immortalis, & non poteſt defi
cere, & ideo corpus corruptibile, & vas fictile,non po
teſt æqualiter contendere cum ea currendo, & tantum
ferre laboris, quantum illa poteſt capere feruidæ vo-
luntatis

luntatis. Ebrius quandoque agitat celeriter equum cui inſidet, non conſiderans, quòd cum ipſe æſtuet vino, illud eius rude animal non ſit ſaciatum fœno: & ita dum ſupra poſſe laborare cogitur, ſub ſeſsione cadens, tardius eum ad locum quo tendit peruenire Rom. 12. facit, quàm ſi moroſius curſitaret. Rationale ſit obſequium veſtrum, ait Apoſtolus, cũ diſcretione ne quid nimis ſit, ſed cum temperantia corpora veſtra caſtigetis, vt ne defectu cogantur diſſolui, ſed vitijs mori. Oportet carnem reſtringere non extinguere, reprime Simile. re non opprimere, vt ſeruiat nõ laſciuiat, ancilletur nõ dominetur. Terra fertilis ſi diu inculta fuerit ſilueſcit, ſi nimis cogitur fructificare fit macra, ſi mediũ teneat fertilis perſeuerat. Sic eſt de agro corporis agendũ, vndè nec de nimio ocio laſciuiat, nec de inedia vel labore deficiat. Corporalis exercitatio in duobus conſiſtit, in ſubtractione delectabilium ſecundum carnem, & aſſuefactione aſperitatum & laborum: ab hac lege infirmi ſunt excepti, quia eos nec ſuauia delectant propter amaritudinem dolorum: & ipſa infirmitas acerbior eſt, quàm labores ſanorũ & validorum. Valet autem corporalis afflictio, ad peccatorum purgationem, ad vitiorum repreſsionem, ad augumentum virtutis, ad ſpiritualis conſolationis expreſsionem, ſicut in torculari vinum exprimitur, ad proximi ædificationẽ, & ad meritum gloriæ.

De tertio proceſſu, qui conſiſtit in ſpiritualis conſolationis infuſione

TErtius proceſſus eſt in ſpiritualis conſolationis infuſione, quia Deus eſt ſemper benignus & largus, remunerat hominem, qui fideliter offert ei Nota ſpiritualis vitę Methodum. totum quod habet & poteſt, id eſt voluntatis feruorẽ, & corporis ſeruitutem. Vera autem ſpiritualis conſolatio eſt in duobus. In naturalium animę potentiarum decoratione: & carnis ad ſpiritum quieta concordatione. Tunc enim homo verè ſpiritualis eſt, cum ſpiritus totus eſt ad Deum erectus, & ei ordinatus, & Deo plenus, & corpus ſpiritui in his quæ Dei ſunt non reſiſtit, ſed pro modo ſuo, promptè ſpiritui obtẽperat, nec concupiſcendo mala, nec horrendo dura, vel faſtidiendo bona. Potentiæ animæ in quibus imaginem ſummæ Trinitatis præfert, ſunt tres. ſ. ratio, voluntas, & memoria: quę tamen in ſeipſis inanes ſunt, & vacuæ bonis, & indigent ornari, & repleri ab eo qui fecit eas, hoc eſt à Deo. Ratio illuminatur ad cognitionẽ Dei ſummè veri. Voluntas accenditur ad amorem boni. Memoria tranquillatur ad fruendũ vero bono: nulla iſtarum valet eſſe vel perficit ſine alijs: ſi ratio non videret, voluntas non amaret, quia nec ſciret quid eſſet amandum: ſi verò non amaret, non delectaretur in bono. Item ſi non memoretur boni, qũo poſſet illud cognoſcere vel amare? ſummum autẽ bonum Deus eſt, & ideo etiam ſummè verũ, quia ab ipſo fluunt omnia quæ ſunt, etiam vt bona ſint. Sicut Deus machinam mundi huius ex nihilo creauit, poſtea diſtinxit & ornauit, ita & hominem primò format. ſ. corpus in vtero, deinde animam infundit, deinde per interualla ætatũ intellectus ſecundũ actionẽ creſcit, & voluntas mouetur, & memoria viget, quaſi requirens ornatum ſibi competentem. Rationis ornatus, eſt lucida intelligentia de Deo, & de his quæ de Deo ſunt & ad Deum cõducunt, vt intellectus ſacræ ſcripturæ, rationes fidei, & operum Dei, & intelligere quid ſit beneplacitum Deo & inter vitia & virtutes diſcernere, & naturas ipſorum agnoſcere, & remedia vitiorum, & vias virtutum, & ſui vtilitatem, & in operibus Dei admirari potentiam, ſapientiam, & bonitatem ipſius. Et breuiter diuitię & ornatus rationis, ſunt ſapientia, & ſcientia, quę eſt de Deo, voluntatis ornatus, ſunt ſanctę affectiones, & deuotæ ad Deum, feruor fidei, fiducia ſpei, dulcedo, charitatis, & bonæ voluntatis alacritas, ſpes de remiſsione peccatorũ, deuotio circa Chriſti humanitatem & paſsionem, nec non circa eius Diuinitatem & deſiderium regni cœleſtis, & confidentia de exauditione orationis, & affectus diuinæ familiaritatis, & ſimilia, quæ afficiunt hominem ad amorem virtutum & ad odium vitiorum dilectionem proximorum, & ad ſtudia bonorum operum. Memoriæ ornatus eſt ſacrarum copia cogitationum, & affluentia vtilium meditationum, & ſtabilis memoria Dei, & excluſio vagationis mentis, & tranquilla ad hæſio Dei, & corporalium imaginationum expulſio, & perfecta obliuio omnium mundanorum, & vnus ſpiritus eſſe cũ Deo. Quia verò corpus datum eſt homini ad ſeruiendum ſpiritui, debet ei obedire ſicut domino in omnibus bonis, & non recalcitrare, vel murmurare, ſicut contumax ſeruus, vel piger. Et ſpritus ſicut prudens dominus debet ei prouidere ſicut ſeruo, in tribus. ſ. vt operetur vtiliter ne torpeat, vt caſtigetur diſcretè ſi in aliquo offendit, vt ſuſtentetur temperatè ne laſciuiet vel deficiat ſub onere. Quantò plus quiſq; ſecundum has regulas ordinatus eſt, tantò ſpiritualior eſt, ſiſta habere eſt ſpiritualibus conſolationibus foueri, nam aliæ conſolationes ſicut non ſunt neceſſariæ ſaluti etiam ſuſpectæ ſunt, & ſæpè falſæ, fictæ, & deceptoriæ, vt viſiones, reuelationẽs, prophetiæ, ſenſuales conſolationes, oblectationes, miraculorũ operationes, maximè modernis temporibus, licèt quandoq; reperiantur veræ, ſed in paucis. Datur autem ſpiritualis conſolatio nouis religioſis quandoq;, vt videant quàm largè Deus remunerat ſibi ſeruientes, & quàm bonum eſt ſeruire tam dulci Deo. Item ad confirmationem fidei, ad robus ſpei, ad charitatis aſcẽſionem, ad deſiderij inflammationem, ad eruditionem, vt videant quomodo pergendum ſit, ſicut in tenebris lumen oſtẽditur, vt videatur quomodo ſit eũdum, & qui cauendum. Item, ad muniendum contrà tentationes.

Quartus proceſſus, qui eſt intentionis pugna & tribulationis, in 13. capita diuiditur.

Capitulum primum.

QVartus proceſſus eſt, tentationis, pugnæ, & Tentationis vtilitas. tribulationis, quibus probatur homo, purgatur & exercitatur, eruditur & humiliatur, vndè Paulus. Qui certat in agone non coronabitur, niſi legitime, &c. Quicquid diu durare debet, ſolet probari & 2. Tim. 2. tentari ſi durabile ſit, & omne nobile & carum probatur, ſi valet ſicut debet, ita virtus hominis boni quę nobiliſsima eſt, & quę imperpetuũ durare debet, in tentatione probatur ſi conſtans ſit, & Deus probat amicos ſuos aduerſitate, ſi fideliter in ipſo perſeuerent, vndè ſapiens. Vaſa figuli probat fornax, & homines iu- Eccle. 73. ſtos tentatio tribulationis, & Tobia. Quia acceptus Tob. 12. eras Deo neceſſe erat, vt tentatio probaret te. Purgatur homo etiam à peccatis per tribulationem tentationis, vt dignus fiat gloriæ cœleſtis celeri introitu, ne poſt mortem indigeat grauius & diuitius purgari, vndè Apoc. 3. in Apo. Ego quos amo, arguo & caſtigo. Purgatur etiã vt maioris glorię & gratię capax fiat, ſicut vitrũ obſcurum tergitur, vt luminis amplius ſit capax. Exercitatur etiam, vt agilior & promptior fiat ad opera iuſtitię, & virtutum exercitia, quia in ſtatu conſolationis ſola quies mentis, & ſtudium deuotionis videbatur ei ſufficere ad ſuam perfectionem, quę ideò ei ſubtra- Simile. hitur, vt diſcat in alijs virtutum ſtudijs exerceri. Sicut enim mercator, non in foro vno vel apotheca omnia ſimul inuenit, quæ deſiderat, ſed in diuerſis diuerſa ita religioſus non tantum in quiete deuotionis & dulcedi-

ne con-

ne conſolationis ſpiritualis, ſed etiam in labore certaminis, & in exercitio bonæ actionis, debet quærere ſtudium perfectionis, & merendi occaſionem, ideò dicit Paulus. Phi. 4. Scio abundare, & penuriam pati, vbique & in omnibus inſtitutus ſum: & alibi. Per arma iuſtitię 2. Cor. 6. à dextris, & à ſiniſtris. Eruditur etiam homo à tentationibus, quando diſcit quæ ſit vtilitas tentationis, & profectus ex eis proueniens, quia ex hoc leuior fit ei tentatio, cum intelligit quare Deus ſic permiſerit, & quis inde ſibi fructus accreſcit, vndè Apoſtolus. 1. Cor. 10. Fidelis autem Deus, qui nō patietur vos tentari, ſuprà id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione prouentum, vt ſuſtinere poſsitis. Eruditur etiam, quod nō tantum innitatur proprijs experientijs conſolationum in fiducia ad Deum, vel fidei certitudinem, ſicut quidem rudes in via Dei, qui ſtatim cum ſubtrahi ſibi ſentiunt conſolationis experientiam, animo concidunt, credentes Deum eſſe à ſe aduerſum per gratiam, vel in fide titubare incipiunt, an vera ſint quæ de Deo ſenſerunt. Vult autem Dominus erudire nos per ſubtractionem conſolationis, & inniti veritati ſcripturæ & fidei, potius quàm noſtræ qualicunque experientiæ, quia fides non haberet meritum, ſi in ſola experientia conſiſteret, & ſpes quæ iam teneretur experientia, ſpes non eſſet, per patientiam autem, & conſolationem ſcripturarum, potiuſquàm per experientiam, ſpem habeamus, credentes Deum nunquam à nobis auerti, per gratiam, quandiu voluntas noſtra à Deo non eſt aduerſa per conſenſum peccati, vel per torporem negligentiæ. Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua, & veritatem tuam nimis. Hæc ſunt vera teſtimonia gratiæ Dei, iuſtitia in voluntate & operatione, & veritas Dei ſecundum promiſsiones ſacræ ſcripturæ, quæ promittit nobis vitam æternam, ſi mandata eius obſeruamus, ideò dicit Iob. Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Noli ergo diffidere, cum conſolatio internæ dulcedinis tibi ſubtrahitur, quaſi dereliquerit te, vel bona tua non accepta ſint ei, ſed recurre ad illa vera teſtimonia, & conſolare in ipſis ſcilicet vt confidas de veritate Dei, quandiu tu non diſcedis à Deo per conſenſum præuaricationis mandatorum eius, quia ipſe non derelinquet te per propitiationem ſuam: non enim nos elegimus eum, ſed ipſe elegit nos, & prior dilexit nos nundum exiſtentes, vel etiam ei reſiſtentes per peccatum, vnde dilexit & elegit nos, non propter nos, ſed propter ſemetipſum, id eſt ſola bona voluntate ſua, propter hoc etiam ſeruabit nos. Humiliat autem nos Deus per tentationes & tribulationes, vt agnoſcamus quid ſumus ex nobis, ne extollamur ex eo, quod à Deo quidem accepimus, vel accepiſſe putamus: hoc teſtatur Sapiens cum dicit. Eccle. 2. In igne probatur argentum & aurum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Quicquid ſcoriæ vel falſitatis intus latuit, ignis tentationis prodit. De ipſis bonis humiliemur, videntes quòd non ſint noſtra, ſed Dei, qui quando & quantum voluit nobis dedit, ex gratia non ex meritis. Si conſolatio ſpiritualis non ſubtraheretur homini aliquando, nimis extolleretur, & gratiā perderet, & periret: ſubtrahitur ergo ei, ne amittat & perdat: ſicut pater paruulo filio nummos negat, ne de ipſis ludat & perdat donec proficiat in prudentia, & ſciat prouidè conſeruare. Videmus quoſdam pueros groſſos, nimis ſibi indè placere, & gloriam humanam quærere, & tandem euanuerunt, & coràm Deo & hominibus viluerunt, ideo Salamon. Prou. 29. Qui delicate nutrit ſeruum ſuum ab adoleſcentia ſua, poſtea illum ſentiet contumacem. Benignus Deus, cuius delitiæ ſunt eſſe cum filijs hominum, libenter impartitur has delitias ſuas ſeruis ſuis fidelibus ab adoleſcentia ſua, id eſt in nouitate conuerſionis. Sed heu poſtea quoſdam eorum ſentit contumaces, quando ex conſolatione ſpirituali elati cæteros deſpiciunt, & in torporem verſi, dum famam laudis deſiderant, iactantiæ vitio deprauantur, & hipocritæ ſiunt: & dum meliores videri laborant quàm ſunt, Deo ſe opponunt, gloriam Dei ſibi temerè vſurpantes. Bonus autem Deus, ſciens quantum vtilis eſt homini tentatio & tribulatio, prius ei oſtendit conſolationes dulcedinis, quibus poſtmodum in tentione confortetur, ne deficiat, & alliciatur, vt ſemper ad eas redire deſideret, nec deſiſtat eas requirere, donec denuò recuperet quod amiſit. Sic laboranti in via, prius copioſa paratur refectio, ne illius labore deficiat. Sic columbæ longius emittendæ, prius nutriuntur tritico cum melle, vt quę longè emiſſæ fuerint, ſemper illuc redire contendant, vbi delicatè ſe eſſe paſtas reminiſcuntur. Sic Petrus prius in montem excelſum ſeorſum ducitur, vbi gloriam transfigurationis Chriſti videat, vt poſtea à Sathan expetitus, vt cribraret eum in tentatione, recoleret prioris dulcedinis, quam expertus erat, & rediret ad Dominum, quem tam amabilem ſenſerat, ne diffidens & deficiens diſperaret. Sic filijs Iſrael prius manna datur in deſerto, ne poſtea longo itinere & certamine fatigentur.

Rō quare Deus dat in principio conſolationes, cū exemplis pulcherrimis.

Matt. 17.

Luc. 22.

Exod. 16.

De ſpeciebus tentationum. Cap. 2.

MVltæ ſunt tentationum ſpecies. Prima eſt ſubtractio & inopia deuotionis: aliæ ſine illa, nullam vel minorem virtutem habent, cum ipſa deuotio ſit quaſi domus refugij ab omni tribulatione, ideo Dauid. Dicit Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Item ſi conſiſtant aduerſum me caſtra, &c. Subtracto ergo tam ſingulari refugio, quodámodo inermis expoſitus eſt hoſtibus tentationum, & ideo pauidus efficitur & puſilanimis, niſi fidei & ſpei firmitate ſe muniat, & patientia & humilitate ſe defendat, quæ tunc maximè habent locum exercendi ſe, & magnam gloriam promerendi. Fides ibi probatur, ſi iam credit vera eſſe, quæ iam deſijt per guſtum dulcedinis experiri. Dulcia nimis ſunt omnia quæ de Deo guſtamus, ſed guſtus eorum ideo ſubtrahitur bonis, vt fides magis innitatur auctoritati ſcripturæ, quàm experientiæ, & magis ex hoc meritoria ſit. Spes probatur, ſi confidat Deum eſſe ſibi propitium, etiam dum flagellat, & ita ſtudeat ſtudioſè ſeruire & placere in omnibus, ac ſi ſentiat & videat eum ſibi eſſe placatum: vndè Abraham laudatur, quia cōtra ſpem credidit diuinæ promiſsioni, & non hæſitauit diſſidentiam: certiſsimè ſcias, quòd quæcunque promiſit Deus, potens eſt & facere. Patientia probatur, ſi non murmuret contrà Deum, quaſi ex ſua duritia hominem tribulet & deſoletur, & ſi longanimiter ſuſtineat beneplacitum Dei, & non deficiat in aduerſis. Humilitas probatur, ſi cogitet ſe dignè puniri, quaſi qui indignus eſt ſpirituali conſulatione, & ſi iuſtificet Deum, quod iuſtè iudicauit puniendo reum & ingratum, priuando eum beneficio conſolationis internæ. Tantum nobis debet Deus placere, & tantum debemus Deum diligere quando nos punit, ſicut quando conſolamur: quia tam pia intentione nos punit vt purget, ſicut dum blanditur vt conſoletur, ideo Apoſtolus ait. Quis enim filius, quem non corripit pater? & Ioannes. Quos amo, arguo & caſtigo.

Pſal. 47. & 117.

Probatio virtutum.

Gene. 15. & Ro. 4.

Heb. 16.

Apoc. 3.

De ſecunda tentationum ſpecie. Cap. 3.

QVidā enim tētantur ex difficultate benè operādi, & habent aliquā bonam voluntatē, ſed non fortem. ex difficultate obſtacula inueniunt, quaſi qui ſaxum magnum voluit, & indè affliguntur, tam ex remorſu conſcientiæ quæ accuſat eos, quam ex dolore tardi profectus, & deſiderio vitæ ſanctioris.

Quidam enim vellent habere bona opera, & non vel
Rom.7. lent ad ea exeqnenda ſeipſos vincere, iuxta illud Apo-
ſtoli. Velle mibi adiacet, perficere autem non inuenio.
Aliqua verò poſſent, ſed iſta videntur eis arida & pra-
ua, quòd diffidunt ea placere Deo, vel alicuius meriti
fore: & ſic vtrobique negligentes ſunt, ita incidunt in
quandam triſtitiam & diffidentiam, ſicut dicit Bernar.
de talibus. Sunt qui in ſpiritualibus ſtudijs fatigati, &
verſi in torporem, ambulant triſtes vias Domini: lon-
gos dies, longas quærunt & noctes, frequenter mur-
murant, corde arido ad quęlibet iniuncta accedũt, &c.
Quidam enim horror terret eos, cum cogitant de pro
fectu ſpirituali, quaſi dicant apud ſe, bona eſt victoria,
ſed dura eſt pugna: dulce eſt præmium, ſed labor me-
Ioſuę.9. rendis grauis. Sic exploratores miſsi in terram promiſ-
ſionis, reuerſi commendabant vbertatem terræ oſten
ſis fructibus: ſed terruerunt populnm pro difficultate
impugnationis hoſtium, & procęritate inhabitãtium.
Ita religioſi quidam explorantes terram per ſcripturas,
gaudia magna prædicant in cœlo fore, ſed pugnas ten
tationum & labores ſpiritualium exercitiorum ita ex-
horrent, quòd potius volunt in deſerto mori, quàm
introduci in terram promiſsionis: hic cum magis vo-
lunt ſine opere in quodam medio ſtatu remanere in-
ter ſæcularem & ſpiritualem, quaſi inter Aegyptum
& terram promiſsionis, in deſerto acedioſæ conuerſa-
tionis, quàm per labores & tribulationes peruenire ad
gloriam perfectionis. Gigantes territi etiam minantur
& timent, quaſi monſtra Enac, cùm magnorum ſan-
ctorum vitas conſiderant, & de propria paruitate diſ-
fidentes, illorum perſectionem attingere non ex hu-
militate, ſed ex pauiditate deſperant, cauſantes & mur-
murantes contra Deũ, quòd tam dura ſeruicia ab ho-
minibus requirat, ſicut illi qui educti erãt de Aegypto
ad tales miſerias tollerandas, vndè etiam tam pauci ve
niunt ad perſectionẽ: & de omnibus ſupra ad pugnam
enumeratis, tantum duo terram promiſsionis intraue
runt, quia illi ſoli perfecti ſunt religioſi, qui etiam in pu
gna tentationis, & in exercitio virtutis infatiganter cõ
ſtantes fuerint, in pugna reſiſtendo malis, in exercitio
inſiſtendo bonis in fine.

De tertia tentationum ſpecie. Cap. 4.

EX hoc ſequitur alia tentatio, ſcilicet faſtidij, qua fa
ſtidit homini omne bonum, tædet eum orare, le-
gere, meditari, tædet eum audire bona vel loqui,
vel operari, vel intereſſe diuinis, etiam quæ ſine graui
labore poſſet facere: & exinde quia ad magna virtu-
tum præmia peruenire diſſidit, etiam in minoribus
exerceri faſtidit. Et quòd hæc tentatio ex priori oria-
Num.21. tur, oſtenditur, quia ſtatim poſt murmur populi pro la
bore, ſequitur murmur pro faſtidio mannæ, quod ſi-
gnificat ſpiritualis refectionis alimentum, ſicut ſunt
verba ſacræ ſcripturæ, & bona opera quæ paſcunt ho
minem & animam, & reficiunt conſcientiam, de hoc
Pſal.106. Propheta dicit. Omnem eſcam abominata eſt anima
eorum, & appropinquauerunt vſq; ad portas mortis.
Ad duo autem trahit iſta tentatio, aut ad exteriores
conſolaciunculas & ſæculares leuitates, vt qui non ha-
bent in ſpiritualibus conſolationem, ſaltem in carnali
bus quærat & in ſęcularibus, vt magis conſulant, faſti-
dio quo vexantur: ſic & illi qui manna nanſeant, car-
nes concupiſcunt, & pepones, & porros, &c. id eſt ter-
rena & carnalia gaudia, & ſolicitudines exterorum ne
gociorum, quæ ſua acredine, quaſi porri faſtidientem
guſtum imitando delectant, ſed poſtea conſcientiam
amaricatam ad fletum compellunt, aut ad nimiam tri
ſtitiam trahunt. Hæc tentatio faſtidij, dum non habet
in ſpiritualibus delectationem, & in carnalibus conſo
lari renuit, ſic nunquàm inueniens refugium, malo
mœrore conſumitur. Solum ergo reſtat, vt inſtanter
clament ad Dominum dum tribulantur, vt de neceſ-
ſitatibus ſuis liberentur, & ſacrificent ſacrificium lau-
dis, & annuncient opera eius in exultatione, id eſt reco
lant beneficia Dei, vt ex illis ad laudem eius in exulta-
tione ſpiritus prouocentur.

De quarta tentationum ſpecie. Cap. 5.

QVòd ſi ſtatim non ſucceſſerit, ſequitur alia ten
tatio grauis impatientiæ contra Deum, quare
tàm durus, & immiſericors ſit tribulato, qua-
re tam parcus in dando gratiam ægeno, & tam anxiè
petenti, & tam importune pulſanti? Et hæc tentatio De otio-
quandoque tàm valida eſt, quòd quaſi inſanit homo, nis ſubtra
& palpitat ex vehementi mœrore, quia ibi non inue- ctę dilatio
nit ſolatium, quod deberet ei eſſe vnicum refugium in grauiter
oratione & in tanta ſuppoſitione. Cum Dominus di- prę mit-
cat, &c. Qui quærit inueniet, & Iob. Clamo ad te, & tit.
non exaudis me, ſto, & non reſpicis me, mutatus es Matt.7.
mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris Iob.30.
mibi? & Iſa. Multitudo miſericordiarum tuarum, & Iſa.63.
miſerationum ſuper me continnerunt ſe, &c. & Abac. Abac.1.
Vſquequo Domine clamabo, & non exaudies? &c.
Item exurge quare obdormis Domine? &c. Item illud
murmur filiorum Iſrael. Eſt ne Deus in nobis an non?
Hæc omnia illius tentationis anxietatem exprimunt, Exod.17.
quæ non valet melius ſuperari, niſi patienter tolleran-
do, & humiliter expectando, donec nobis benignitatis
ſuæ vultum dignetur oſtendere, & manum largitatis
aperire, vt cœlum, quod ſuper nos quaſi æneum ſenti-
tur, ſtillas gratiæ nobis influat, & terra cordis noſtri
quaſi ferrea emollita pluuijs benignitatis Domini, det
fructum ſuum, id eſt affectus pios, & deſiderium de-
uotionis.

De quinta tentationum ſpecie. Cap. 6.

ILla antem tentatio magis periculoſa eſt, quæ mi-
nus moleſta ſentitur, quando hæc longo tempore
& vſu ſubtractionis gratię, & deuotionis, poſt mul
ta anxia deſideria, & laboris pro recuperanda gratia
homo qnaſi laſſus remittit animum ſuum ab inten-
tione quærendi, & ſub colore patientiæ deſinit ocu-
los attollete ad opes, quas ſe habere poſſe non videt,
& cũ indignanti humilitate cogitat ſe fortè indignum
tali gratia, & quòd forſan de ipſo illud ordinauit Deus,
vt ad exteriora conuerſus multis proſit: Et ideò ab in
terioribus ſic repulſus, vult etiam ſub diſcretionis ve-
lamine, deinceps parcere ſibi, ne corpus rurſus debili-
tetur, vel caput irrecnperabiliter deſtruatur, Et incipit
remiſſus eſſe in ſtudio orationis, & ad confabulationes
promptior, ad euagandum pronior ſiue paratior, ad
corporis commoda ſtudioſior, ad inanes iocos prom-
ptior, ad exteriores occupationes ſub ſpecie redimen-
di tempus vtiliter voluntarius & intentus. Et ita paula
tim ſubtrahitur ei ſeruor, & deſiderium proficiendi re
frigeſcit, & ſtudium langueſcit, & ſubintiant affectio-
nes religioſarum ſœminarum vſque ad viſitationes il
larum, & omnibus alijs extinctis, ſolum remanet ei
ad ſolatinm debile, quia ad hæc ſcit loqui de ſpiritua-
libus, per qnod vel ſeipſum præfert multis inexpertis
talium experientiarum ſpiritualium, vel acquirit ſi-
bi nomen apud religioſas ſœminas, quæ exiſtimant
eum loqui ex cordis abundantia, & eſſe bonum
inſtructorem vitæ ſpiritualis, & deuotionis inter-
nę. In

næ. In huius tentationis tempeſtate plurimi fluctuant & pauci enauigant, quos nec amor afficit, nec deſiderium trahit, nec timor ſtimulat, nec ſeruor proficiẽdo vrget, remitsi in omnibus, & ſi qua bona videntùr facere, ex vſu quodam vel pudore faciunt bumano, vel ex timore, ne deterius eis contingat. Vndè qui boc deſiderat ſuperare, oportet vt vim ſibimet faciat, tam cordi, quàm corpori, ſicut pigrum animal quod calcaribus trabitur, & flagellis agitatur. Quidam nanque trahuntur impetu furoris ad bonnm. Sicut igitur illi indigent freno, quo retrahantur ne præcipitentur, ita alij indigent flagello impellente, quo ad bonum quaſi coacti incitentur. Miſericos autem Deus quo difficilius quis in tentationis pugna certauerit, eò magis, perfectionis gratiam retribuet in præſenti, & maioris gloriæ præmium in futuro.

De ſexta tentationum ſpecie. Cap. 7.

SVnt & aliæ plurimę tentationum ſpecies, quarum naturas, & origines perſequi lõgum eſſet. Si enim nullus medicorum omnes morborũ corporalium varietates & dolores plenè poteſt cognoſcere, quantò minus ſpirituales morbos tentationum, & paſsionum, quę ſubtiliores ſunt, valet aliquis plenè diſcernere, niſi Spiritusſancto plenisſimè illuſtratus? Acerbiſsimæ tamen tentationes videntur, hæſitatio in fide catholica, & deſperatio de Dei miſericordia, & ſpiritus blaſphemiæ contra Deũ & ſanctos, & tentatio incidendi ſibi manus, & ſe perimendi, & quædam perplexitas querulosæ conſcientiæ, medicinale conſiliũ nõ admittendi.

Acerbiſsimas recenſet tentationes, inter quas ponit querulosam conſcientiam.

De remedijs contra tentationum impetus. Cap. 8.

COntra tales, iſta maximè valẽt remedia. Primò vt conſolentur, quòd non timeant illas tentationes, quia magis ad meritum proficient patienti, quàm ad detrimentum. Secundò quòd patienter tolerent, ſicut ſi Sathanas aliquem viſibiliter vel ſenſibiliter tribularet. Tertiò quòd non curent, nec ratiocinando eis reſiſtatur, quia ex hoc magis quaſi confirmatæ inflãmarentur, ſed ad alia tractanda cõuertat ſe homo, quibus attractus, obliuiſcatur paſsionis ſuæ, ſicut corporali paſsione laborans, ſi habet quo occupatus obliuiſcatur ſui, leuiter interim torquetur. Quartò vt orationibus ſuis, & aliorum bonorum hominum miſericordiæ diuinæ remedium imploret.

De tentatione generaliſſima. Cap. 9.

GEneraliſsima autem tentatio qua omnes in hoc mari magno quaſſamur, poteſt ad omnem conflictum vitiorum referri, in qua ſæpè periclitamur, quaſi ſubmergendi, & iterum reſumptis viribus ſubleuamur, quaſi deinceps ab eorum impugnatione ſecuri, de qua dicitur. Qui deſcendunt mare in nauibus, &c. *Pſal. 106.* Mare eſt profundum vitiorum, naues religiones quibus cum ſæculi vitijs, procellæ nauis tentationes vitiorum, vbi vident nauigantes opera domini & mirabilia eius in profundo, quando conſiderant, quanta potentia, & pietate cuſtodit certantes à fluctibus peccatorum, & quanta ſapientiæ ratione permittit eos tribulari, & dat eis victoriam per varia conſilia, & remedia vitiorum. & in Eccle. *Eccle. 34.* Qui non eſt tentatus, qualia ſcit? & qui non eſt tentatus pauca recognouit. Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Aſcendunt vſque ad cœlos, per fiduciæ ſæcuritatem, & rurſum deſcendunt vſque ad abyſſos, per timorem ſuccumbendi in tentatione. Vel aſcendunt vſque ad cœlos, aſpiciendo ad diuinæ pietatis auxilium, deſcendunt vſque ad abyſſos, intuendo propriæ fragilitatis defectum.

De ſubtractione conſolationis internæ. Cap. 10.

TRia autem diſcimus in ſubtractione conſolationis internę ſcilicet de minimis beneficijs gratias agere, & minimas quaſlibet culpas & negligentias timere vel cauere, & aduerſa quæque diſcimus patiẽter tollerare, de opulenta menſa multę micę, immò quandoque aliqua decidunt fruſta, ſic homo abundans diuerſis conſolationum donis, plurima beneficia Dei ſine debita gratiarum actione præterit, plurimas gratias ſponte oblatas negligit opere exercere, plurima parua reputat quæ magna ſunt, plurima nec agnoſcit. Sed hijs omnibus ſubtractis, ſicut vir videns paupertatem ſuam, recolit quantum prius habuit, quæ potuit habere, quæ iam non habet, & ſicut mendicus famelicus, modicam bucellam gratam accipit, & ſtudioſè colligit fragmẽta, qui prius delicata fercula paruiſecit. Colligite fragmenta ne pereant. *Ioan. 6.* Beneficia Dei nobilia & pretioſa ex nobilitate dantis, ex affectu liberalitatis & charitatis, qui etiã ſi paruiſsima daret, grata eſſe deberent. Item etiam ex pretioſitate & nobilitate doni. Nam quid nobilius ſpiritu Dei quem vobis dat? Quid vtilius ex quo transformamur in Deum & deificamur & hæredes regni eius efficimur? Ideò dicit Petrus, *2. Pet. 1.* Maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hæc efficiamur diuinæ conſortes naturæ. Item ex vilitate eius cui dãtur. Quid enim Deo cum luto? Lutum ſumus viles, vitioſi, peccatores, ingrati, inopes omnis boni, miſeri & mortis rei, & Deus memor noſtri eſſe dignatur. Si rex dignatur pauperis tantam habere memoriam, & ſi modica det ei, hoc ipſum pauperi videri magnum debet, vnde Pſal. Quid eſt homo quòd memor es eius? &c. *Pſal. 8.* Minimas etiam culpas cauere docemur, quia timendum nobis eſt, ne fortè ex culpa & magna ingratitudine noſtra, gratia ſit nobis ſubtracta, vt eam recipere contẽnendo negligamus, quam tamẽ amiſimus in tanta libertate: quapropter Sapiens dicit. Qui ſpernit modica, paulatim decidet. *Eccle. 19.* Auguſtinus. Vitaſti grãdia, caue ne obruaris arena. & in Eccleſiaſt. Qui Deum timet, nihil negligit. *Eccle. 7.* Ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum fiunt, quæ etiam magna aliquando menia ſubruunt, per modicã rimam aqua latenter in nauem influit, donec ſubmergatur; Minima etiam aduerſa patienter tollerare aſſueſcamus quia maiora non ſuperat, qui minora tollerare non diſcit. Multi optant pro Chriſto mori, qui pro Chriſto nolunt leuia verba pati, ſed quem terret ſonitus ſolij volantis quomodo ſuſtineret ictum gladij terribiliter vibrantis? diſcamus ergo omnia peccata pro poſſe cauere, & pro his quæ fecimus omnia aduerſa humiliter pati: & omnibus beneficijs Dei debitam conſiderationem, cum gratiarum actione exhibere ſemper: & gratiam Dei nõ in vacuũ recipere, & digni erimus, vt gratia nobis ſubtracta etiam augmentata reddatur, vt ad magnum profectum peruenire mereamur.

Quot modis fit retractio à verò bono Cap. 11.

TEntatio quantum ad pręſentẽ materiam, poteſt dici quilibet motus, vel affectus, vel ſenſus à vero bono retrahens. Fit autem bæc tribus modis, aut alliciendo per delectabilia, aut terrendo per contraria, & aſpera, aut decipiendo per falſa & veriſimilia, & ſic tres animę vires corrũpũtur. *Potentię animę, q̃io corrũpantur.* Cõcupiſcibilitas per delectabilia carni, & oculis, & cordi. i. per voluptates, diuitias, & honores, mũdanos. Iraſcibilitas p timores vario

rios debilitatur, in reſiſtendo vitijs,& in non inſiſtendo virtutibus. Rationabilitas cæcatur, vt bonum malum iudicet,& malum,bonum, & lucem veritatis ponat tenebras, & tenebras ponat eſſe lucẽ, vndè dicit in Pſal. Cor meum conturbatũ eſt in me, ſicut aqua luto turbata & im mũda,dereliquit me virtus mea, qua debui vero bono inhærere veraciter,& lumen oculorum meorum non eſt mecum,quo verum à falſo diſcernere debui.

Pſal.37.

Concupiſcibilitas dupliciter tentatur,quia delectatio ei ſpiritualis ſub trahitur,& indè deſolatur,& carnalis concupiſcentia ei ingeritur, & inde fœdatur. Iraſcibilitas dupliciter tentatur,dum infirmatur ad bonum,& procliuis eſt ad malũ. Rationabilitas dupliciter tentatur,quia intellectus bona non agnoſcit quantum bonum ſit,& ſub ſpecie veri à falſitate deluditur: Diabolus enim ſuggerit animæ interius praua conſilia mundus exterius ingerit materiam concupiſcibilem, caro delectatur, mens recipit & conſentit delectationi,vel non repugnat.

Q̃o tentatur ſcdẽ animę vires.

Vtrum tentationes ſint vtiles.

Cap. 12.

VTrum autem ſit vtilius habere tentationes vel carere. ſolus rei exitus probat, quia habere eas viriliter reſiſtete magnæ virtutis eſt, ſuperare verò & triumphare de ipſis, glorioſum eſt,carere autẽ commodius & ſecurius eſt, ſuccumbere periculoſum, appetere eas,& ſeſe ingerere, incautum & maximè infirmis & imperfectis: exercitare tamen ſe ad pugnam ſpontaneam contra ſpiritualia vitia, videlicet,iram inuidiam,& vanãgloriam, &c. aliquando vtile eſt ei qui inter illos morari eligit, qui eum perſequuntur & offendunt,vt ſic diſcat patientiam,et ei qui ſub diſcreto magiſtro viuit,qui in omnibus frangit eius volũtatem, vt ſic aſſueſcat eſſe humiliter obediens & promptè, & ſic de cæteris vitijs ſpiritualibus expugnandis. De carnalibus autem vitijs hoc periculoſum, & ſtultum eſt, ſed ſunt fugiendæ eorum pugnæ, & à memoria excludendæ, & occaſiones earum tollendæ. Vndè Dominus noluit ſe permittere de luxuria tentari, vt doceret nos,non debere in genere huic tentationi,etiam in ſpe triumphi & pręmij. Cùm enim hęc tentatio magnam habeat delectationem admixtam, & in hoc vitio concepti ſimus, & non ſolum mens ſed etiam corpus delectetur, ideò periculoſior, & faciliot eſt aditus, ſicut hoſtis qui in vrbe aliquos fauentes habet, ſi intra portam irrumpit,potentius eam capit: vndè Paulus dicit. Omne peccatũ quod facit homo extrà corpus eſt,&c. Tentationibus autem in quibus delectatio conſiſtit, maximè teneri & infirmi ſuperantur, in quibus amor mundi nondum extinctus eſt,& ideò citius accenduntur ex concupiſcentijs mundi, ſicut candela adhuc fumigans citò capit flammã. Tentatio verò impetuoſa & quaſi violenta,fortiores impetit, vt qui mollibus nõ flectuntur, duris & robuſtis tentationibus quaſi ventis validis euelantur. Tentationes autem fraudulentæ, quæ ſe ſub ſpecie boni palliant,licèt quoſque rudes & ſtultos decipiant, qui nondum altitudinem Sathanæ, id eſt aſtutias eius compræhendunt,tamẽ ſingulis perfectis & benè proficientibus inſidiantur: dicit.n. Pſal. In via hac qua ambulabam, abſconderunt laqueum mihi. & Paulus ad Cor. Sathanas trãſfigurat ſe in Angelũ lucis, &c. Si enim eis in ſua figura appareret, quæ valdè turpis eſt, horrerent eum & fugerent: ſi apertè impugnaret reſiſterent ei, & vt Angeli Dei fugarent & vincerẽt,& ſic nihil proficeret apud eos,boni enim quia mundi ſunt, deteſtantur immunda peccata: quia virtuoſi ſunt, viriliter contra omne malum pugnant, quod malum eſſe cognoſcunt. Venit ergo Sathanas in ſpecie angeli boni, quem credit ab omnibus diligi, vt tantò facilius decipiat, quantò bonus putatur nuntius, & qui nõ ſoleat niſi bona nunciare. Bernardus, Bonus nunquàm, niſi boni ſimilitudine deceptus eſt. Et vt facilius recipiatur eius perſuaſio, primò bona proponit, poſtmodum mixta malis, tandem falſa bona, ſed vera mala. Poſtremò cum irretierit eos,& illaqueauerit inſolubiliter,aperte caput venenatum erigit,& in aperto peccato eos deijcit: ſicut ſcorpio,qui blandam faciem habet, & caudam venenoſam cum qua occidit. Sic Gabaonitæ ſimulato peregrino habitu, deceperunt filios Iſrael, vt parcerent eis,cum de genere hoſtium forent. Quanti ſub ſpecie ſpiritualis dilectionis,ſpirituales fœminas frequentauerunt, & orationum ipſarum obtentione, ecce quanta puritas in prima intentione,ſcilicet charitas & deuotio,poſtea ſequuntur longæ confabulationes, modò de Deo, modò de ipſorum amore mutuo,& fide,& amoroſi aſpectus, & munuſcula pro memoralibus charitatis. Ecce quomodo mixta ſunt iam boni ſpiritualis affectionis & collocutionis fidelis,cum alijs inutilis confabulationibus,& incautæ familiaritatis, & inutilis occupationis cordis circa dilectam. Tandem ſequuntur falſa bona, id eſt vera mala, ſcilicet amplexus, oſcula, tactus manuum, & vberum,& ſimilia, quæ omnia ſuſpecta ſunt, & carnalis affectionis indicia,& turpis operis præludia. Poſtremò impudica ſuccedunt,quaſi fructus pręcedentiũ ſcilicet aperta opera iniquitatis. Aug. O quàm parua & breuis concubitus hora,in qua amittitur vita æterna. In hunc modum palliat ſe ſæpè ſuperbia. ſæpè inuidia, & auaritia,& acedia vitia quæ cum non audent bonos tentare aperta facie, quos ſciunt omne malum odire,aſſumunt aliquod velamen virtutis,ne agnoſcantur eſſe quod ſunt,ſicut qui mentitur ſe amicum eſſe, donec admiſſus doloſè interficiat. Sic Ioab tenuit mentum Amaſſa,quaſi oſcularetur eum, ne ſuſpicaretur eum hoſtem eſſe, & non obſeruaret gladiũ eius doloſum, & ita in dolo occidit eũ. Sic Iudas oſculo Chriſtũ tradidit crucifigẽdũ à Iudeis.

Carnalis pugna ſem per fugienda.

Simile.

1.Cor.6.

Pſal.141.

2.Cor.11.

Num.13.

2.Reg.20

De labore & pugna tentationum:

Cap. 13.

IN tentatione tria maximè debemus aduerte, ſiue ex labore pugnæ & inquietudine cordis quam patimur, ſiue ex timore, ne fortè ſuperemur, & ſuccumbamus per tentationis aſſenſum, ſiue quia fortè timemus, ne fortè nimis debiliter reſiſtamus,& per hoc Deum & propriam conſcientiam offendamus,licèt tamen plenè non conſentiamus. Omnibus his tentationibus quinque modis reſiſtendum eſt. Primus eſt cogitationem indè aduertere alias occupationes aſſumẽdo,quibus obliuiſcatur homo impugnationis quãtum poteſt. Secundus eſt,materias & occaſiones tentationis fugere & declinare, maximè carnales, quæ appropinquãtes ſibi accedunt vt ignis,& incendunt. Tertius patienter & humiliter virgam Domini ſuſtinere,vt ſe dignum afflictione & labore pugnæ iudicet,& tolleret patienter, confidens quòd ei proueniet in bonum, quia ſic citius placabilis erit ei Dominus, & purgabitur a peccatis,& emendabitur à vitijs,& ditabitur virtutibus, & ſcientia,& meritis & gloria. Vnde Grego. Qui appetit vitia vincere plenè,ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tollerare. Cum Deo non poſſumus contendere,nec per iuſtitiam,quia peccatores ſumus, nec per potentiam, quia infirmi & ſerui eius ſumus,nec fugere ab eo per aſtutiam,quia nuſquam eum latere poterimus,& dominij eius terminos exire: Vndè Pſalmus. Quo ibo à ſpiritu tuo, &c.& Iob. Sapiens corde eſt & fortis robore, qui reſiſtit ei, & pacem habuerit, vndè humiliemus nos coram ipſo, & ſic miſericordiam cõſequemur. Quartus eſt orationi incumbere, & auxilium ſupernæ virtutis per ſe, & aliorum

Quinque modi reſiſtendi tẽtationibus.

Pſal.138.

Iob.9.

ſuffragia

ſuffragia implorare, quia nec noſtris viribus, nec meritis, nec prudentia poſſumus de tot hoſtibus triumphare, vel ſine letali vulnere tranſire, niſi protecti in manu
Pſal. 49. Dei, & eius adiutorio confortati qua propter Pſal. ait. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te & honorificabis me. Ad hoc enim quandoque permittit Deus hominem tribulari, vt excitetur ad orationis ſtudium & confugiat ad Dominum, & experiatur eius auxilium, & ad eius exauditionis ſolatium amplius in eius amorem exardeſcat, & ſic tam in merito virtutum, quàm in fiducia eius dilectionis excreſcat. Sic diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, tam proſpera quàm aduerſa. Solet etiam Deus quandoque fidelem ſeruum ſuum poſtmodum amplius conſolari, & prioris perfectionis gratiam conferre in illis, de quibus aliquando fuerat in tentationis moleſtia grauiter tribulatus. Sicut de Beato Benedicto ſcribit Beatus Gregor. Qui dum carnis tentatione grauiter impugnaretur, quia viriliter reſtitit, ita plenè vicit, vt Dei gratia nunquam poſtea motus carnalis illecebræ in ſe ſentie
Pſal. 93. rit iuxtà illud Pſal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, &c. Sic etiam in tentationibus cõtra fidei & blaſphemię ſpiritus, meretur fidelis bellator quandoque in fide clarius illuſtrari, & in amore
Iſa. 14. Dei ardentius inflammari vt dicitur in Iſa. Erunt capientes qui ſe cœperant, & abijcient exactores ſuos.

QVINTVS PROCESSVS, Qui eſt ad animæ medicinam in capita. 10. diſtinguitur, & primò.

De remedijs tentationũ, & vitiorum, & de ſanitate animæ. Cap. 1.

QVintus modus, qui etiam quintus proceſſus religionis eſt. Singulis vitiorum tentationibus ſingularibus remedijs ſolet mederi. Hic poteſt ſtatus curationis, vel remediorum dici ſpiritualium, in quo cura diligens morbis vitiorũ adhibetur, vt ad ſanitatis ſtatum perueniatur, de quibus remedijs quia in præcedentibus dictum eſt ideò non oportet repetere. Ea autem diligentia debet ei ſtudere, animæ ſuæ remedium perquirere, & ſanandis ſpiritualibus morbis vitiorum inuigilare, qua letali morbo laborans medicum, qui eum curare poſſet inquireret. Et tantò diligentius cura animabus curandis adhibenda eſt, quantò animarum periculoſior morbus eſt, & cura difficilior eſt, & ſanitas pręſtantior animæ, quàm corporis morituri. Inquantum autem de corporis ſanitate fuimus ſoliciti magis quàm de animæ ſalute, intantum conuincimur illud plus diligere, & illius ſanitatẽ amplius deſiderare.
Sanitas corporis & animę quibus cõſtet. Sanitas corporis conſiſtit in integritate membrorum, & ſenſuum & humorum ordinata qualitate, & vigore ſpirituum. Sanitas animæ conſiſtit in recta & circunſpecta actione incautæ locutionis obſeruatione, & in rectitudine voluntatis, ordinatione affectionis, vtilitate cogitationis. Actio debet eſſe in tribus circunſpecta. Primò an
Illicitum quid. liceat. Secundò an deceat. Tertiò an expediat. Illicitum eſt omne quod eſt contra Dei præceptum, vel Eccleſiaſtica inſtituta, vel contra voti proprij ſponſionem diſcretam. Vt eſt votum continentiæ, obedientiæ, & abdicationis proprietatis, & aliorum ſub voto regulari comprehenſorum. Indecens eſt, quod non bo Indecens.
nam ſpeciem prętendit, & colorẽ illiciti habet, etiam ſi non expreſſam veritatem, vt omne ſcandalum, & quod alicuius vitij, vel peccati notam habere videtur & ſecundùm ſtatum agentis inconueniens iudicatur, vnde Paulus. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædi- 1. Cor. 6.
ficant, hoc eſt, licèt aliqua in ſe non ſint ſimpliciter illicita, tamen quia proximos ex mala ſpecie ſcandalizant & nullum ædificant, ſeruo Dei euitanda ſunt, ne percutiant conſcientias infirmorum exemplo malæ ædificationis, & Dominum inhonorent, quia indiſciplina famulorum redundat in confuſionem Domini ipſorum, Paulus. n. ait. Gloriaris in Deo, quaſi ſeruus in domino, & præuaricatione legis, Deum inhonorans. Rom. 2.
Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter gentes. Inexpediens eſt, quod caret fructu vtilitatis, & ratione Inexpediens.
iuſtæ neceſſitatis. Vacuus autem in conſpectu Dei apparet, cuius actio fructu vtilitatis caret, ſicut ramus Exo. 23.
areſactus in arbore, & lignum infructuoſum in vinea vel pomerio. Deus autem qui omnes largè remunerare deſiderat, tot actiones homini prouidit ad merendum, quot actiones meritorias ei concedit. Et meritò puniendus eſt, qui his neglectis in vtilia & infructuoſa ſectatur. Veluti ſi quis hortum plenum nobilibus fructibus ingrediens, ſola vilia & amara caperet, & nociua. In locutione tria ſunt ſeruanda. Primò vt tardus ſit ad loquendum ſecundum illud Eccle. Loquere in tua Eccle. 32.
cauſa vix, id eſt cum neceſſe fuerit, quantò magis in nõ tua, vel in nõ cauſa, ſed in leui neceſſitate. Si bis inter- Benè loquẽdi rõ.
rogatus fueris habeat caput reſponſum tuum, vt vtilitas & oportunitas exigat eſſe loquendum. Vtilitas neceſſitas ædificationis, vitandi euidentis nocumenti, & honoris Dei promouendi. Opportunitas temporis, loci, cauſæ, & qualitatis audientiũ, quoniam legitur. Vas Num. 19.
quod non habuerit operculum, vel ligaturam deſuper, in mũdum erit, puluis enim incidet, & vermes & alia immunda iniquinabunt. Et ſi quid pretioſi vel aromatici liquoris in eo reconditur, euaporatur virtus eius. Sic qui per cenſuram ſilentij non ponit ori ſuo cuſtodiam, frequenter immundatur ſorde illicitorum verborum, mẽdacijs, maledictis, detractionibus, turpiloquijs, iactantijs, ſcurrilibus, & ſimilibus. Si quid etiam deuotionis intus habet vel ocultæ virtutis, citius euaporat, infrigidatur, & euaneſcit, ſicut ſæpè poſſumus experiri, quando poſt cõpunctionis gratiam ad verba ocioſa deuoluimur, mox ſapor diminuitur, & feruor extinguitur, & intelligentia obſcuratur, & mentis in Deum intentio diſſipatur, & cor bono quod prius habuerat euacuatur. Secundum eſt, in loquendo circunſpectum eſſe, vt conſideret quid loquatur & qualiter, & coram quo, vt diſponat ſermones ſuos in iudicio diſcretionis, ne cui loquendo noceat, nec aliquem indebitè offendat vel ſcandalizet, ne quid falſi admiſceat ne poſtea conſcientia remordeat & dixiſſe pœniteat, ideò dicitur in Eccleſ. Cor fatuorum in ore eorum. Et Eccl. 21.
ideò cum aperiunt os, offendunt totum quod habent intus per ſtultitiam. Os autem ſapientum in corde ipſo Prou. 13.
rum, quia os non profert, niſi quod cor prius deliberauerit eſſe loquendum. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit à periculo animá ſuam, qui autẽ inconſideratus eſt ad loquendũ, ſentiet mala vndè dicitur in Matt. De omni Matt. 12.
verbo ocioſo, &c. Greg. ocioſum verbũ eſt, quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intẽtione piæ vtilitatis caret. Si ergo culpa nõ caret ſermo ocioſus, quid de pernicioſo, qui etiã alicui obeſt? Tertiũ vt breuiter loquatur & non ſine neceſſitate, vel vtilitate multipliciter verba, quia qui multis vtitur verbis, lædit animam ſuam; ideò Salamon in Prouerbijs dicit. In multiloquio non deeſt peccatum duo enim verba quæ ſola nobis permiſſa ſunt, inter omnia citò dicta ſunt, id eſt quod ne-

ceſſarium eſt tibi, vel alteri, vel vtile eſt tibi, vel alteri neceſſarium citò inſinua ſapienti. Nam apud inſipientem nulla verba ſufficiunt. Et vtilitas etiam ſi ſæpè nimia effundit, oneroſa eſt & faſtidioſa. Nó multis opus eſt verbis, ſed paucis & efficacibus vt habetur in Prouerbijs. Sicut vrbs patens & abſq; murorum ambitu, ſic vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum

Prou.21. ſuum. & Greg. Quæ murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis. Sic cautus & peritus ſit homo in verbis ſuis, ſicut auarus in nummis ſuis, quia verba quibus gloriam cœli meremur, precioſiora ſunt omni theſauro, iuxtà illud Prouerb. Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Auarus pecu-

Prou.21. niæ & parcus, profundè & in abſcondito recõdit eam, nec proferre debet largiendo, niſi prout vrgente neceſſitate vel vtilitate ſua, & cauet ne vel obolum ſuperfluè effundat, ſuprà quàm neceſſe ſit. Sic & religioſus cordis ſui theſaurum abſcondit, raró loquendo, & niſi pro neceſſaria cauſa, vel vtili ad loquendum aperiat, & quod eſt loquendum, paucioribus verbis poteſt expedire, prout ſufficit ad hoc vt ſuperfluè non effundat. Quadruplex ei bonum prouenit & proueniet, qui cauebit à peccato vaniloquij, quia intellectus eius magis profundabitur, ſublimabitur, ſicut aqua concluſa quæ nullum exitum habet per quem effluat, creſcit in altũ. Item quod loquetur apud homines magis habetur autenticum, cum ſciant eum cũ maturitate loqui, & non leuiter effundere ſua verba. Item ſingularem gratiam meretur in cœlo. Item vitabit peccatum multiloquij.

De diſciplina exteriorum. Cap. 2.

MOrum diſciplina in religioſis triplici decore decoratur, ſcilicet ſi ſint maturi, humiles, & benigni. Maturi, vt non ſint leues ridendo, vel proni ad riſum, nec curioſi, vel verboſi, nec ioculatores: maturitas etiam intus mentem componit, & corpus exterius ab inſolentia cuſtodit, caput regit ne leuiter hinc inde circunferat, oculos ne euagentur, aures ne ocioſè auſcultent quæ minus expediunt, linguam refrenant ab ocioſis & infructuoſis verbis, manus ab inutilibus occupationibus, pedes à vanis ambulationibus & indecentibus, totum corpus ab inquieto motu cohibet, niſi ſecundum quòd ratio expoſcit. Vndè beatus Bernardus ſcribens de ſancto Malachia Epiſcopo, comendat eum, quòd ita compoſitus fuit moribus, quòd nec manum vel oculum, vel aliquod, membrum leuiter mouebat aliquando, niſi ſecundum quòd ratio & cauſa dictabat, vt nil in eo appereret, quod poſſet continentes malè ędificare, & eos certificare, quòd totum

Effectus humilitatis, benignitatis, & maturitatis.

corpus in eo in diſciplinatum fuerit. Humilitas morum deprimit ceruicem, humilem format reſponſum, geſtus complanat, veſtimentum ſimplex amat, ſe ſe inter nouiſsimos locat, oſtentationis notam declinat, ſingularitatẽ fugit, ad aliorum obſequia ſe agilem facit, ad obprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad diſcendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit affabilem, compaſsiuum afflictis, tractabilem, & exorabilem, & flexibilem ad cõſilia, communicatiuũ ſui & ſuorum, in bono hilarem, & modeſtè iucundum, fidelem, & ſocialem, nullum ſpernentem, vel temere iudicantem, gratum, beneficum, omnibus gratioſum. Humilitas temperat grauitatem, ne faſtidioſa & elata videatur. Benignitas facit ne auſtera & dedignabunda putetur. Econtra maturitas temperat benignitatem, ne leuis & carnaliter blandiens, vel adulatoriè applaudens extimetur, temperat humilitatem, ne nimis abiecta, vel affectata reputetur. Humilitas reddit immutabilem, benignitas amabilem maturitas venerabilem.

De diſciplina cordis & compunctione. Capitulum. Tertium.

EXterius ordinatis, in actione, locutione & moribus, vt ad veram ac latam quadraturæ ſpiritualis normam certa diſciplina tãquam viui lapides in templo veri Salamonis locandi diſponi valeamus, de cordis compunctione, & mentis bonitate aliqua proponamus, quia teſte Salomoue. Omni cuſtodia conſeruandum eſt cor, ſicut à quo vita, quaſi à fonte procedit. Sanitas cordis in tribus conſiſtit. In voluntatis re- Sanitas cordis quibus integratur. ctitudine, in affectionis ſanctitate, & in cogitationis ſtabili puritate. Voluntas recta eſt, quæ bonum tantummodo vult, & propter bonum & plenè vult, ſi enim aliquid vellet quod malum eſſet & peccatum, nõ eſſet bona voluntas, vndè dicitur in Matth. Non poteſt ar- Matt.7. bor bona, fructus malos facere. Si bonum vellet, ſed non propter bonnm, vt bona opera facere pro laude humana ſicut hypochritæ vel alia non pura intentione, ſimiliter bona non eſſet, cum non ſimpliciter bonum propter ſe vellet, ſed propter aliud non bonum, aliud enim quiſque magis vult, propter ꝙ aliud vult. In fine nanque quieſcit, ſed per illud quod ad finem eſt tantummodo tranſit, & reliquit id obtento eo ꝙ voluit: ſi autem bonnm, & propter bonum, ſed non ſicut ſufficit, licèt pro parte recta ſit, non tamen plena, vt qui viam Dei incedere vel docere vult, quandiu nullam indè cogitur ſuſtinere aduerſitatem: ſicut hi qui in fine tentationis vel perſecutionis deficiunt, vel ita volunt bona opera agere, & tamen ab alijs illicitis nolũt abſtinere: vel quicunque nolunt bonum inceptum ad debitum finem perducere, vel etiã qui plus quàm debeat & expediat, bonis operibus inſudare volũt, vt qui indiſcretè caſtigando perimunt, vel ad in ſanias & deſtructionem ſui pertrahunt ſemetipſos, quoniam vt dicitur ad Roma. Rationabile obſequium veſtrum, qnia Rom.12. plus quàm potuerunt fecerunt, propterea perierunt. Duplex eſt.n. plenitudo. Vna neceſsitatis, altera perfectionis. Neceſsitatis eſt illa, qua minus non poteſt haberi ad ſalutẽ, vt obſeruantia præceptorum iuxtà illud Matth. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Plenitu- Matt.19. do perfectionis eſt impletio conſiliorum. Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, &c. cum re- Ibidem. liquis conſilijs enumeratis. Ad hoc non tenentur, niſi qui ſpontè vouerunt vt religioſi, quæ tamen poſt votum fuerunt neceſſaria ad ſalutem. Inxtà illud Deute- Deut.23. ron. Cum votum voueris Deo, non tardabis reddere, quia requiret illud dominus Deus tuus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Quod enim antè votum liberum fuit vouere, facere vel non facere ſine peccato, illud poſt votum iam neceſſarium eſt, & iam non tàm eſt in conſilio, quàm in præcepto. & ſicut de prȩcepti tranſgreſsione reus eſt condemnationis æternæ, ita & de voti præuaricatione, verbi gratia. Sicut Simile. ſęcularis damnabitur pro fornicatione, vel homicidio vel ſimilibus: ita profeſſus regulam in religione, damnatur ſi eſt proprietarius, vel inobediens, vel facit aliquid quod in regula per modum præcepti inhibetur. Iuſta verò neceſsitas, vel euidens magna vtilitas, requirit diſpenſationem, ſed ab eo qui poteſt in talibus diſpenſare. Dubia interpretatio præcepti eſt periculoſa, Simile. ſicut pons ſemiputridus aquæ precipitis & profundæ, de quo dubium eſt, an ſub tranſeunte corruat, an ſubſiſtat. Velut ſi is qui pro Chriſto maiora certamina ſubire decreuit, & omnia reliquit in ſæculo, ſe periculo committeret pro modico motu propriæ voluntatis, vel pro paruo commodo in incerta opinione ſua vel alterius. Vt ſi Deus approbet illam opinionem, euadat ſine lucro meriti, ſi autem reprobet eam, damnetur, maximè cum tales opiniones quandoque periculoſiores

Dubia interpretatio præcepti valde periculoſa

culoſiores ſunt, quàm apertè transgreſsiones, quia vbi ſcit homo ſe delinquere, indè facilè corrigitur: vbi autem neſcit ſe peccare, & inſuper credit ſibi licere, indè nec in morte purè conuertitur propter falſam ſpem, quod fortè licuerit, vel minus in eo peccauerit, baculo arundineo & confracto innitens. Volũtas bona & plana via regia & ſecura debet incedere, & relictis dubietatum diuerticulis, quaſi ſuſpectis latronum ſemitis, apertos & tutos iuſtorũ calles ambulare, ne velut pœnitens boni inchoati, quærat diuerticula declinandi de via perfectionis, in qua vouerat ambnlare. Qnid enim eſt, vnde omnes in damnationem incidimus, niſi talis dubia interpretatio præcepti Dei de ligno vetito? vbi callidus ſerpens perſuaſit mulieri, non ita ſtrictè & ſimpliciter intelligendum illud præceptum eſſe, immò, quòd eius obſeruatio nociua foret, ne fierent ſicut Dij ſcientes bonum & malũ, & cuius trãſgreſsione, quanquam Deus ſic comminatus fuerat, ne dum mortem corporis, ſed animæ meretur. Credidit igitur inſipiens mulier falſo interpreti, & conſenſit ſuadenti, cui nequaquam conſenſiſſet, ſi conſilium eius fallax & inutile crediſſet. Non tamen putandum, quòd conditio religioſorum peior facta ſit ex voluntario altioris voti promiſſo, eo quòd de ſtrictiori ponte facilior & periculoſior ſit lapſus, quàm de latiori, quia quantò difficilior via, tantò maior ſequitur gloria: & quanto laborioſior pugna tantò glorioſior triumphus. Talẽ autem timorem altioris perfectionis incutit religioſo, aut puſillanimitatis formidoloſa tentatio, aut inueteratus tæpor, quo primi feruoris oblitus, & primam charitatem relinquens, horret altam vitam, quam aggreſſus fuerat ſtupens præcipitij profundum, & ſtatutum laborem pugnæ, dum non videt præmium, & ſicut debet non conſiderat quid ſequatur. Vndè prius improbatione debuit deliberaſſe, ſi volens ædificare turrim euangelicæ perfectionis, haberet ſumptus conſtantis feruoris ad perficiendum, vt vltima primis reſpondeant, ne poſtea cum poſuerit fundamentum altæ perfectionis, & non potuerit perficere ſicut cœperat ex volũtatis torpore, omnes incipiant ei illudere, tam homines quàm
Luc. 14. Dæmones dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. ſicut ſcriptura imperfecta & labefacta, oſtendit ſcriptoris defectum. Ad euitandum ergo apoſtaticæ præuaricationis obprobrium, & perfectæ ſanitatis gratiam obtinendam, & promiſſæ beatitudinis religioſo gloriam conſequẽdam, quędam communia ſpiritualia exercitia ponenda videntur, in quibus qui fideliter perſeuerauerit, citò ſentiet, ſe in ſpiritualis vitæ profectu quieſcere, quouſque perueniat ad perfectam ſanitatem virtutis.

De agilitate ad incipiendum bonum. Capitulum quartum.

PRimum eſt, vt ſit impiger & agilis ad incipiendum & faciendum bonum, quod ex alterius ammonitione vel diuina inſpiratione intelligit eſſe
Spirituna-lia exercitia in genere. faciendum. Multum enim profectum negligimus tam meritorum quàm pręmiorum, eò quòd tædet nos bonis ſtudijs inſiſtere ex horrore difficultatis, aut ſi volũtatem faciendi habemus, quòd tũc de tempore in tempus differimus, & procraſtinamus, & interim irrecupe rabiliter perdimus & tẽpus & meritũ, quod lucrari poteramus, aut ita deſidiosè & indeuotè facimus, ꝗ nec Deo eſt valde gratũ, nec conſcientiæ noſtrę meritoriũ vel conſolationum, immò ita corroſiuum conſcientiæ noſtræ, qnòd etiam indè puniri timemus: & ex inſipiditate tædet nos laborare, & feſtinamus indè citò abſolui, & tędet nos aliud ſimile inchoare. Exemplum de ſtudio orationis, vel obſequij in coquina vel infirmaria, & alterius boni operis, in quo nullum honorem vel temporale commodum, vel propriæ voluntatis ſolacium expectamus, & hoc eſt contra boni operis naturam, qnod ſi debito modo fit, lętificat conſcientiam & accendit affectum ad bonum faciendum. Iuxtà illud
Eccleſ. Qui edent me, adhuc eſurient. Sic Deus iuſsit producere herbam virentem, & lignum pomiferum, habens vnumquodque ſemẽ in ſemetipſo generis ſui, id eſt bona opera tam minora quàm maiora, quæ ſi virerent debito virore, haberent ſemen ſui generis in ſe, id eſt deſiderium alterius boni operis, quod quaſi germen pullulet ex priore. Si autem ex deſideria elangueſcit, & ſemẽ ipſius in fructuoſum permanebit, & ideò tædet nos aliud bonum facere, cum ex iam facto paruum, aut nullum concipimus deuotionis affectum. Omni ergo tempore ſeruus Dei prouideat, quid illa hora ſit magis expediens vt faciat, & quod faciendum viderit, penſet qualiter id congruè, & ſecundum veritatis regulam magis aptè perficiat quantum valet: ſic enim aſſuefaciẽdum eſt corpus & animus, vt ex ſenſu boni operis nullo labore territus, paratus ſit ſicut ſeruus fidelis & agibilis, domino ſuo imperanti ſtatim ad omnia rationabilia obedire. Sicut videmus in ſeruis ſæcularibus, qui nec pro frigore, vel labore, vel inopia, vel alia difficultate pigreſcunt dominis ſuis pro modica mercede, per longa terrarum ſpacia, etiam periculo mortis obedire, gratum habentes, ſi pro gratiarũ actione cum redierint, non magnas alapas, & vituperia à dominis ſuis receperint, nihil de commodis infirmariæ, vel domus, aut hoſpitij cogitãtes. Clauſtrales verò ſerui delicati elati ſunt, parum volunt laborare, & procurari benè, & cum ipſi dominos ſuos debiliter honorent, volunt eſſe ſuis dominis in omnibus quaſi æquales, volnntate propria pro lege vtentes, quę pręambula eſt temporis iſtantis, &c. Qui delicatè ſeruum ſuum, Prou. 19.
id eſt corpus, nutrit ab infantia, ſcilicet nouiciatus, poſtea ſentiet illum contumacem, vel quia piger erit ad bona, vel ad peccata procliuior maximè carnis. Ex cõſuetudine ocij homo mollis & piger efficitur, vt nihil velit pati, vel facere quod licet. Econtrà fidelis ſeruus ita habilitare debet ſemetipſum & aſſuefacere, ſicut ioculator catulum ſuum, vt ſtatim cum iubetur, ſurgat à lecto ad orationes nocturnas, quaſi ad nutum rationis citò promptus, ad ſpiritualia exercitia, quæ obedientiæ iuſſerit, vel fraterna charitas requirit, vel deuotionis ſtudio apta ſint, vel cuiuſlibet alterius virtutis.

De velocitate abſtrahendi ſe à malo. Capitulum quintum.

SEcundũ eſt, vt ſicut ad agẽda bona agilis eſt, ita etiã ſit velox ad abſtinendum ſe à quibuſlibet vitioſis, ſtatim cum ſentit ſe aliquo eorum interius pulſari, vel exterius occupari. ſ. ab ocioſis verbis, ab actionibus infructuoſis, maximè à cogitationibus vanis, & affectionibus vitioſis, & carnalibus cõcupiſcentijs, quas nec ad horam debemus in corde permittere morari, ne offendamus Deum, & ſanctos Angelos nobiſcum præſentes, & conſcientiam ſordidemus, & pœnam incurramus, & bona quæ poſsimus cogitate & agere interius negligamus. Sicut Abraam Deo iubenti ſacrificia offerens, deſcendẽtes ſupra ea volucres ad lacerãdum vel fœdandum, ſolicitè abigebat: ita & nos ne aliquando in conuentu Dei appareamus vacui, quæcunque ſacrificia ei offerentes bonæ voluntatis, bonæ actionis, bonæ locutionis, ſacræ meditationis, & piæ affectionis, volucres id eſt malarum cogitationum, & affectionum, ſtatim abigere debemus, ne ea nobis diſsimulantibus aliquatenus maculent, & Deo ingrata efficiant, & nobis inefficacia ad meritum,

& ſpiritualem profectum. Nec ſolum carnales, & turpes cogitationes ſtatim debemus abigere, ſed vanas etiam & amaras & glorioſas. Et ſimiliter vitiorum ſimulacrum in cordis noſtri templo, nõ pingamus imaginando. Theatra, & tabernæ ſolent ſæcularibus, & ludicris fabulis depingi: templa autem ſacris hiſtorijs, & myſticis picturis decorari: Ex qua re cõſideratur, quæ ſit domus Domini, & in ea morantes. Aliquando ſuperbia pingit ſibi prælaturas, & dominia, & famulorum obſequia, & quęcunque alia pomposa. Vanagloria depingit ſibi quoſlibet ornatus, vndè poſsit laus hominum attribui. Aliquando etiam ſanctitates, & mirabilia, & prophetias & magnas deuotiones, & ædificatorias prędicationes, & multa ſimilia, ex quibus admiratio oriatur hominibus, & ſibi latens laudatio, & reuerentia exhibeatur. Sic inuidia fraudes, & detractiones Ira, rixas & bella & conuitia mouet, vt pugnet cum abſentibus, & laxetur à nullo fatigatus. Sic auaritia, pecunias & diuerſa ędificat, & deſtruit, & acquirit. qui ergo bonum hoſpitem. i. Chriſtum non vult effugare de hoſpitio cordis ſui, inimicos eius. i. vitia ſecum non hoſpi-
1. Cor. 6. tetur. Quæ eſt conuentio Chriſti ad Belial? Et quis cõſenſus templo Dei cum idolis huiuſmodi? Si citius eicias hoſtem de vrbe tua ſecurus es: ſi tarde obſtas ei, inualeſcit contra te & capiet vrbem, & occidet te. occid. Sic de cogitationibus malis. Curioſitas queque pulchra & curioſa pingit. Gula menſas amplas, & varios ciborum apparatus & potuum. Luxuria etiam quæ ſibi cõ-
Ezec. 8. gruit fantaſticè depingit. hæc ſunt idòla quę Deus Ezechieli iuxtà parietẽ templi oſtẽdit depicta, quæ etiam abominationes appellat. Hæc de cordis noſtri templo ſolicitè detergamus, ne fiamus deo abominabiles, ſicut
Iere. 4. & illa ſunt. vnum Ier. dicit. Vſquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?

De pace cordis. Cap. 6.

TErtium eſt, vt ſemper cor pacificum cum omnibus habere ſtudeamus, quod conſiſtit in duo-
Duobus cõſtat pax cordis. bus. Vt nulli malũ facere vel cupere ſtudeamus, & ſi quis in aliquo nos offendit, patientiæ ſcuto excipiamus. In medio prelij verſamur, & difficile effugere, eſt, quin ſemper mittantur iacula ſuper nos tam verborum acutorum, quàm factorum nobis moleſtorum & à ſuperioribus noſtris increpationum, & improperiorum durorum & aliorum quorumcunque aduerſorum vnũcunque emergentium, & ſi clypeum patientiæ non opponamus, ſæpè lætaliter poterimus vulnerari, & per impatientiã & nimiam perturbationem vitam amittere ſpiritualem: quem clypeum vt impenetrabilior ſit inimici iaculis, protegere debemus ſanctorum martyrium & amicorũ bonorum exemplis
Iaco. 4. quaſi pellibus animalium mortuorum, ideò Iac. dicit, Exemplũ accipite fratres exitus mali & longanimitas, laborum & patientiæ, &c. Ecce benedicimus eos qui ſuſtinuerunt, ſufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis. Semper ergo muniti maneamus & protecti, contra iacula verborum, & ictus factorum aduerſorum, vt pacem quam exterius non poſſumus in hac vita ſperare durabilem, ſaltem interius per patientiam
Luc. 21. conſeruemus. In patientia veſtra, &c. inquit Saluator.

De parcitate vtendi, habendi, & cupiendi quæ mundi ſunt. Cap. 7.

QVartum eſt, vt quàm partius poteſt vtatur neceſſarijs, habeat, & cupiat quæ ſunt mũdi. Aliena ſunt à nobis omnia mũdana, quæ nec verè noſtra ſunt, nec à nobis facta, nec diu nobiſcum permãſura, nec ſalus noſtra in ipſis cõſiſtit. Habemus ea quaſi à mundo mutuata, pro quotidiana immò continua, & Efficaciſſima cõtra auaritiam doctrina. graui vſura ſolicitudinum & laborum. Quantam putas principes, & potentes, & diuites huius ſæculi, vſuram omni tempore, exſoluerent pro mutuo ſuo, & anxietatis, & occupationis, & afflictionis? & quomodo ambiant aliena? quomodo augeant vel cuſtodiant ſua? quæ timẽt perdere per amicos & inimicos, per fratres, vxores, & filios auferri? A potentiore timent violẽtiã ab inferiori furtum, ab æquali fraudem: De nullo ad plenum confidit, auarus, omnes ſuſpectos habet, nec tamen eis omnibus poteſt carere, & ideò nullũ poteſt diligere verè, cũ à nullo ſe verè diligi ſuſpicetur, timor enim ſuſpitioſus non eſt in perfecta dilectione. Timet de rebus, timet de corpore propter ſubſtantiam, & tot timoribus plenus, non poteſt vtiliter timere de anima, de qua tantum maximè reſtat timere. Sicut. n. principes exigunt à ſubiectis quotidiana ſeruitia, & munera ratione officij ſui, & tandem cruciant eos in carcerem, & omnino ſpoliant: Sic & mundus poſt multas exactiones vſurarum ſuarum, ratione ſubſtãtiæ & bonorum, quos officialibus ſuis diuitibus mutuauit, tandem eos euacuatos mittit in carcerem infernalem. Vndè bella & lites in ſæculo niſi quia mutuo internos & certatim cupimus præripere alter alteri, quod vterque nõ poteſt integrè poſsidere? In ſpiritualibus diuitijs nullus ex alterius habundantia detrimentum patitur, cũ alius nihil ſit minus ſapiens vel virtuoſus, eo quòd eis alter habundet. Sed ſecus eſt de ſæcularibus diuitijs, & honoribus, quia tot neceſſe eſt habere partes, quot ſunt participantes: Et ideò alter alteri inuidet habenti, ꝙ ipſe non poteſt habere, hæc fuit occaſio, quare Loth receſsit ab Abraam, & Eſau a Iacob, quia multa habebant pecora, & non poterat eos capere terra, vt ſimul id eſt concorditer habitarent, rixantibus inter ſe paſtoribus gregum, quia multiplicatis pecorinis deſiderijs, ſcilicet mundanis, fit rixa inter voluntates eorum, qui volunt paſcere ſua deſideria in pratis huius ſæculi, & cum omnibus non ſufficit pro libito, diuiditur frater à fratre per inuidiæ diſciplinam, quæ pecora ſi pauca forent, modico contenta eſſent. Zach. dicit. Paſce pe- Zach. 11.
cora occiſiunis, quę qui poſsiderant, occidebãt. Quod etiam ſic poteſt intelligi. i. pecora occidebant eos, qui ſe poſsidebant. Aug. Rixentur immites, & dimicent pro terrenis, beati autem mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram viuentium, de qua pelli non poſſunt: habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus (inquit) Apoſtol. Et quicquid penurię pati- 1. Tim. 6.
mur, loco illius Deum in corde ponamus, qui omnia implet. Et beati pauperes ſpiritũ. i. voluntate & amore ſpiritualis profectus, quãium ipſorum eſt regnum cœlorum, quantò. n. ſe anguſtant in terra nihil capiendo, tantò dilatantur in cœlo: Et econtrà.

De humili extimatione ſui. Cap. 8.

QVintum eſt, vt ſemper & intus apud ſe, & extra coram hominibus, in omnibus humiliet ſe & deprimat in ſua extimatione intrinſecus, in verbis, in geſtibus, & in omni facto ſuo nouiſsimum locum eligat, ſicut fuerit oportunum. Ad humiliãdum autem ſe in oculis ſuis conſideret qualis ſit, quam vilia & fœtida ſunt omnia quæ corporis ſunt, vndè venit, quid eſt, quid intus ſit, quã leniter emarceſcunt, etiam ſi qua pulchra in homine apparent. Quanta eſt deceptio in honoribus ſæcularibus, quia nõ honorãt etiam diuites, qui videntur hoc facere, ſed lucra ſua ſequuntur, ſicut canes & aues cadauer, ꝙ cum abraſum fuerit & nudatum, ita nihil in eo plus rodendum inueniunt, relinquunt & aliud requirunt. Item in anima quanta ſunt ibi vitia & peccata, quanta impuritas, & ſimulatio in bonis

in bonis quę facimus, & deſidia & tepor, & quanta bona omittimus, & negligimus vtilia, quanta inopia virtutum, quanta cæcitas intelligentiæ, lubricitas memoriæ, inordinatio affectus noſtri, quod mala noſtra purè ſunt mala, & noſtra totaliter ſunt: quòd bona noſtra nobis tàm mutuata ſunt cum vſura repetenda, & imperfecta & impura ſunt in nobis. Et multa etiam alia dant nobis materiam humilitatis. Verum enim eſt nos eſſe viles & turpes, & quantum ab hac exiſtimatione deuiamus, tàm erramus à veritate.

De maturitate & serioſitate. Cap. 9.

SExtum remedium eſt, vt ſit maturus & ſerioſus, cum quadam nectaris dulcedine, non tamen tædij amaritudine vel rancore. Morũ leuitas poteſt aliquando eſſe in bono ad horam, ſed in deuoto nunquam dummodo ſit deuotus. Sicut exemplum habemus in viris perfectis, quos leues in moribus, & ad riſum, vel ad iocos pronos rariſſimè videmus. Vndè cũ vtile ſit homini eſſe in luctu, ideò dicit Deus. Beatos
Matth. 5. eſſe lugentes. Et tot cauſas eis dedit, & oſtendit tres pro ſeipſis, proximis, & pro Domino. Pro ſeipſis, quia peccatores ſunt, Deum offenderunt, & conunuè offendunt, & inopes ſunt virtutum, tandem proficiunt expoſiti mille periculis, & adhuc dubium eſt an damnentur multis miſerijs inuoluit, alieni à Deo excluſi à regno, proni ad mala, multis ſupplicijs obnoxij, mortis, purgatorij, vel inferni. Proximus, compatiendo pauperibus, afflictis, periclitantibus, peccantibus, damnandis, tentatis, ſubuerſis & expoſiti ſimilibus quibus & nos ipſi. Pro Deo, compatiendo eius paſſioni, & iniurijs à perfidis peccatoribus ei quotidiè illatis, ex ſubuerſione iuſtitiæ, & animarum perditione, & fidei conculcatione, & ingratitudine pro omnibus beneficijs, quæ omnibus largitur, & pro ſcandalis quibus inhonoratur à famulis ſuis, & multis alijs. Seruus bonus habet intus compaſsionem ad proximum, exterius plenam benignitatem. Malus autem ſeruus, amarum & faſtidiens bonum habet, ſuſpectioſum, rancoroſum, ſine ratione turbulentum, & alijs oneroſum. Diſſolutio eſt deuotionis, ſicut aqua ignis, & qui ducitur in conſuetudine, vix diſſueſcit maximè iocularì.

De ſuſpenſione mentis in Deum. Cap. 10.

SEptimum eſt, mentem ſemper habere ad Deum ſuſpenſam, curando, cogitando, vel recordando Dei beneficia, meditando, legendo, attendendo, ad bona contemplando, vndè quandocũq; Dei ſeruus, vel ad modicum Dei non meminit, contremiſcit & dolet, quaſi grauiter offenderit tanti amici intuitu defraudatus, qui noſtri nunquàm obliuiſcitur, cum ſumma beatitudo & gloria conſiſtat in iugi viſione Dei, huius beatitudinis imitatio, quædam eſt iugis memoria Dei. Iſta eſt meritum, ſed illa eſt pręmium. Quandiu enim videre non poſſumus præſentem, ſaltem memoremur ei. Tantò quiſq; latius & plenius eum videbit in patria, quantò frequentius & deuotius eius meminit in hoc exilio. vnde Pſal. Prouidebam Dominũ in conſpectu meo ſemper, &c. Non tàm in ocio, ſed etiam in negotijs & occupationibus eius memores eſſe debemus, imitatores ſanctorum Angelorum, qui miſſi in miniſterium noſtrum, ſic exteriora diſponunt, vt tamen ab intimis nunquàm recedant. Quan-
Simile. tò cœlum eſt amplius quàm terra, tantò ſpiritualis meditatio & contemplatio habet latiores materias & vias quàm cogitatio terrenorum. Quales autem ſint iſtæ vię vel materiæ. Et quales profectus vel proceſſus meditandi & intuendi ſpiritualia, non eſt huius temporis vel materiei, ſed pertinet ad ſeptimum vitę ſpiritualis profectum, qui ſapientia verſatur.

SEXTVS PROCESSVS, Qui eſt in acquiſitione et exercitio virtutũ, in Cap. 40. diuiditur.

De profectu, & virtute, bono, & malo Capitulum Primum.

NVnc de ſexto, qui in virtutibus puris conſtat, aliqua ſimplicibus conuenientia, & proficientibus in religione competentia ponamus, alta & ſubtilia magis exercitatis in huiuſmodi referuantes. Quantò enim quiſq; altius profecerit, & in anteriora ſe extendere ſtuduerit, tantò altiora & perfectiora intelliget, tam de his quæ iam attigit, quàm de his quæ nondum actualiter appræhendit: Sicut qui in Simile. montem aſcenderit, quò altius ſcandit, eò altius videt quanquam adhuc diſtet à cacumine ſummitatis: & quod in immò poſitus extimauerat eſſe montis verticem, ſublimatus videt iuxtà montis pedem: Sic de perfectione, nemo propriè niſi perfectus & perfectioni proximus, nouit loqui. Virtus eſt ordinatus ſecundum veritatis iudicium, rationis affectus. Et iudicium veritatis circa quatuor generaliter verſatur. ſ. circa bonum & malum, & malum magis malum, & bonum magis bonum. Bonum aliud eſt corporale, aliud temporale, aliud ſpirituale & perpetuum. Sed ſpirituale & perpetuum ſine dubio melius eſt, quàm corporale & temporale. Malum autem, aliud eſt pœnæ, aliud eſt culpæ. Culpa alia venialis, alia mortalis: pœna, alia tranſitoria, alia ſempiterna. Malum. eſt ergo, malũ culpæ. Peius eſt quod mœretur malum pœnæ, quia ſi culpa non eſſet, nec pœna eſſet. Pœna verò tranſitoria, minor eſt ſempiterna. Et quia lex veritatis ſcripta eſt in corde hominis per iudicium rationis: datæ ſunt ei etiam in adiutorium affectiones ad fugam mali, & ad prouocationẽ boni, quia in his duobus conſiſtit omni beatitudo. ſ. in elongatione omnis mali, & in fruitione omnis boni.

De affectionibus mentis. Cap. 2.

SEptem autem ſunt affectiones mentis communiter. ſ. ſpes, timor, gaudium, amor, odium, & pudor. Harum autem quatuor contra malum, tres autem ad bonum ordinantur. Nam timor, mœmor, odium, & pudor, contra malum ſunt, ſpes, amor, & gaudium, ad bonum ſe habent. Nam bonum non eſt timendum, ſed optandum & ſperandum, nec pro bono eſt dolendum, ſed gaudendum, niſi fortè priuatio boni timeatur vel doleatur quod non eſt bonum, ſed propriè malum, nam malum eſt priuatio boni vel corruptio. Itẽ bonum non eſt odiendum, ſed amandum, nec de bono pudendum eſt, ſed gloriandum, immò gloriatio nõ dicitur affectio per ſe, quia ſub gaudio comprehenditur & amore. Cũ igitur iſtæ affectiones ordinatę ſint ad quod debent, iuxtà rationis & veritatis iudicium, tunc homo virtuoſus cũ non ſolum timenda timet, & dolenda dolet, & odienda odit, & pudenda, erubeſcit, ſed magis & minus ſicut ipſa ſunt doléda & odiéda pudéda plus vel minus ſicut ſunt mala. Item cũ ſola ſperanda ſperat ſicut debet, & amáda amat, & gaudédis gaudet, ſecundum q̃ magis & minus ſunt bona, ſummum autem bonum quod eſt Deus, ſummè amandus eſt, & ante omnia ſperandum, & ſuper omnia in ipſo retrahunt, ſummè fugienda & exercenda, quę ſuot pręcipuè vitia & peccata. Quia hæc vera & propriè mala ſunt, & omnibus mala, & nulli bona, & ad nihillum bona

bona cui inſunt, licèt quandoq; bonis cooperentur in bonum mala aliena, vel etiá propria quædam, vt poſt conuerſionem in eis magis humilientur, & amplius inardeſcant in amorem Dei, qui eos in talibus vitijs tolerauit, & à talibus liberauit. Sanctis etiam in gloria augebit lætitiam damnatio reproborum, quia gaudebunt ſe ab his ſolutos, in quibus poterant ſicut & illi, niſi eos Deus liberaſſet, incidiſſe. Multæ ſunt animæ virtutum artificiales diuiſiones, ſecundum ꝙ aliæ dicuntur theologicę vt fides, ſpes, & charitas. Alię Cardinales, vt prudentia, iuſtitia, fortitudo, temperantia, Itē aliæ politicæ, aliæ purgatoriæ, aliæ animi purgati, aliæ exemplares, quas ſicut rudis rudibus loquens pretereo, ſolum illum ordinem ſequens, quo virtutes ſeptē principalibus vitijs opponuntur, cum virtus ſecundū hunc ſenſum non aliud ſit, quàm vitiorum carentia, & quātò quiſq; ab omni vitio purior fuerit, tanto virtuoſior eſt & profectior.

De habitu religionum exteriori. Cap. 3.

SIcut nucleus in teſta vel cortice, ſic eſt virtus intimior cæteris obſeruantijs in religione. Omnia.n. quæ in obſeruantia religionis apparent, inuenta & ſtatuta ſunt propter obtinendas & ſeruandas virtutes.
Exo.26. Cætera ſine virtute ſunt, ſicut teſta ſine nucleo. Et ſicut in tabernaculo fœderis plura erant velaminum genera intrà ſe protegentia vel decorantia ſanctuarium, ſicut pelles hyacinthinę, pelles arietum rubricatę ſaga cilicina, cortinæ & tabulæ præter alia. Ita in religione plura ſunt virtutum tegumenta, vel ad decorem, vel ad cuſtodiam virtutum ordinata, in quibus non pura virtus conſiſtit, ſed quidam virtutis vmbra, & latentes interius ſecus demōſtratio figuralis, vndè qui iſtis exterioribus contentus interiora poſtponit, ſic eſt quaſi qui corticem vel teſtam vacuam ſine nucleo habet.

De primo religionis habitu. Cap. 4.

Notaq; habitus non facit monacum.

PRimùm eſt, habitus exterior in veſtibus & tonſura, quæ ſi per ſe religioſum facerent, etiam ſimiæ vel maimones religioſi forent, qui ſunt talis habitus, quandoq; etiam iaculator: ſed hæc ſunt tàm ſigna interiorum, ſicut circulus ad tabernā potum venalem deſignat. Et vexillum ſuper eccleſiam dedicationem denunciat, vndè ſi ſigna falſa fuerint, decipiuntur homines, putantes inuenire ſignificata. Ita eſt de ficto religioſo, qui exterius in habitu prętendit, quod non habet in moribus & in vita. Secundùm eſt, exteriores cęremoniales obſeruantiæ, vt inclinationes, genuflexiones in horis, pulſationes, & omnes geſticulationes quibus clauſtrales vtuntur in diuino officio, & in alijs de quibus ſępè minus virtuoſi maiorem vim faciunt, quā aliquid perfecti & magis deuoti. Tertium eſt, mores exteriores compoſiti, vt exteriorum morum diſciplina, in loquendo, in gradiendo, in totius corporis geſtu, quæ etiam curriales ſęculares obſeruant, & commendabiles & ſæcularis virtutes appellantur. Sed religioſis magis cōuenit, licèt modo humiliori & planiori. Quartum ſunt opera miſericordię, vt ieiunia, vigiliæ, flagella, & aliæ, corporales exercitationes, & caſtigationes. Quæ licèt magis propinquant veritati quàm præcedentia, tamen non ſunt purę virtutes, quia ea etiā hypocritæ poſſunt habere, & in mortali peccato poſiti ſæpè in talibus exercent ſeipſos. Quintum, eſt ſtudiū familiare ad expugnanda vitia, & virtutes viſitandas, vt ſemetipſum humiliare, motus irę deprimere, luxuriam domare, & cæteris vitijs impugnantibus reſiſtere, & operibus charitatis & obedientię inſiſtere, & aliarum virtutum. Quamuis enim omnia opera ſint virtutum exercitia, quia nec bonum opus eſſet, quod nullā virtutem reſpiceret, tamen aliud eſt, aliquod bonum opus exerçere ſimpliciter propter Deum, & intentionem merendi gloriam & veniam, aliud eſt exercere ipſum non tantum cauſa merendi prædicta, ſed etiam per hoc obtinere, niſi virtutem ſibi cohærendi & viſitandi eam per operis exercitium, & vitium contrariū expugnandi, & hoc eſt multò vtilius, quàm illud prius verbi gratia. Vnus orat ſimpliciter, vt per hoc impetret peccatorum ſuorum veniam, vel vitam æternam. Alius etiam præter iſtam intentionem, orat vt aſſueſaciat ſeipſum in oratione & ſtudio, & per hoc conſequatur gratiam deuotionis & guſtum diuinæ dulcedinis, & gratiam diuinæ familiaritatis aſſequatur, & notitiam Dei clarius aſſequatur per mētis illuminationē: Et licèt actio prioris bona ſit & meritoria vere, gloriæ, tamen intentio ſecundi cooperatur, vt clarius & plenius hoc quod expreſſius deſiderat aſſequatur, vndè multum valet ad perfectionem ſanctitatis, intentionem dirigere ad eam quærendam, & ſtudium ad hoc ordinare, in tantum vt aliquis faciliori laborè quoad corporale exerciuū maiores mētales virtutes obtineat qui ſcit prudenter diſponere greſſus ſuos, quàm alius difficiliori labore. Exemplum de quolibet perito artifice, qui melius, leuius, & citius operatur quodcunq; quàm alius imperitus cum maiori labore. Sextùm eſt ipſe nudus affectualis virtutis, quę eſt perfectio vitæ actiuæ, & ingreſſus ordinatus contemplatiuæ. Sine ipſa fruſtra ſperatur puritas contemplactionis, vel ſtabilitas. Sicut aqua fontis non eſt pura, quandiu non eſt Simile.
eiectis ſordibus fundus emundatus. Sicut autem ex nucleo pinguedo olei exprimitur, ita ex affectu virtutis ſapor deuotionis procedit, maximè diuini amoris, & deſiderij ſpiritualis, & gaudij cœleſtis, qui nobilior & efficacior eſt, quàm compunctio timoris vel mœroris. Hi ſunt ſex dies in quibus operari oportet ſalu- Expoſitio 7.dierum,
tem, & cibos vitæ quęrere, ne ieiuni deficiamus, in via hac qua ambulamus, ita vt ſexto die duplices cibos colligamus. ſ. bonę actionis & piæ affectionis, vt in ſeptimo, id eſt ſabbato, toti ſani facti à vitiorum langoribus, cum requie opulenta vacare poſſimus contemplationis, & videre quoniam ſuauis eſt Deus, & guſtare quàm ſuauis eſt vniuerſis. Qui ſexta die duplices non colligit cibos, in ſeptima inanis remanebit, nil reperiēs de dulcedine contemplationis, quia qui ſextum ſtatum, qui eſt in virtutum affectualium ſanitate, id eſt ſanctitate, nondum attigerit, ſeptimi ſtatus dulcedine qui eſt in ſapientiæ guſtu & intelligentiæ lumine non fruetur. Hinc eſt ꝙ Iacob prius ſex filios genuit, & poſt hęc Rachel peperit ei filium nomine Ioſeph decorum aſpectu, quo nato, cœpit Iacob petere dimitti, & in patriam ſuam reuerti, quia prius in actiua vita debet homo perfectus eſſe in ſex prædictis profectuum ſtatibus, & tunc guſtato fructu vitæ contemplatiuæ cupit diſſolui, & eſſe cum Chriſto in patria, cuius iam primitias in ſapore supernę dulcedinis prægustauit.

De forma proficiendi Cap. 5.

SEd quia proficientibus hæc forma ſcribitur, vt ſciāt quātum in ſingulis virtutibus profecerint, vel quantum à perfectione earum adhuc diſtent, quamlibet ipſarum in tres gradus longè inter ſe differentes diſtinguimus, multos medios profectuum paſſus feſtinando tranſilientes, propter faſtidium deuitandum.

De ſeptem virtutum declaratione, ſeptem vitijs oppoſitarum. Cap. 6.

ORdo ſeptem vitiorū capitalium hic eſt. Primum ſuperbia initium omnis peccati, ſecundum inuidia, deinde ira, acedia, auaritia, gula, & luxuria. Hinc per contrarium oſtenditur ordo virtutū, id eſt humilitas contra ſuperbiam, dilectio proximi contra inuidiam, mitias contra iram, charitas Dei acediam,

diam, contemptus diuitiarum contra auaritiã, ſobrietas contra gulam, & caſtitas contra luxuriam. Sed quia (teſtè beato Grego.) ſicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ita ex charitate Dei cæterę virtutes generatur. Ideò de ipſa tanquam omnium matre & nutrice primò dicamus, & poſtea de eius filiabus ante ipſam enim nulla virtus meritoria eſt.

De charitate. Cap. 7.

CHaritas enim eſt, quæ omnes informat vt ſint virtutes, & vigorem eis tribuit, vt magis & minus meritorię ſint & Deo acceptæ: ſecundùm quod de ipſius nutrimento acceperint minus vel amplius. Sicut ramus arboris à radice naſcit̃, ex ſucco procedente ab ea nutritur, vt magis frutiſex efficiatur. Initia autem ſingularum virtutum ad incipientes pertinent, ſiue quibus non poſſent eſſe ſalui & Deo placere ad ſalutem. Profectus ad religioſos magis congruè pertinent, qui meliores eſſe debent, quàm popularis communitas vel laici ſęculares, qui tamen ſunt de numero ſaluãdorum. Quid prodeſt altiora profiteri, & exterius in habitu perfectiora prætendere, ſi in ſtudio virtutum & in exercitiis operis non diſtamus ab infimis, qui ſunt in ſpe ſaluationis? Immò maior eſt confuſio & ſpecies fallaciæ, magna promittere & exigua perſoluere, & ſupplicio potius quàm pręmio dignum. Perfectio autẽ ad perfectos pertinet, qui tranſcenſio difficultatis obſtaculo in quo proficere volentes laborant, quaſi in montes aſcenſu iã in ipſo culmine Chriſto duce conſtituti, transfigurationis eius gloriam deſiderant ſpeculari. Nemo tamen in hac vita perfectè alicuius virtutis apicem valet compræhendere, vel ſtabiliter in ſummo gradu ſemper manere, ſed pro modo viæ profecturus, quis vtitur reſpectu inferiorum.

Qualis eſt charitas. Cap. 8.

CHaritas eſt ordinata & magna voluntas ſeruiẽdi Deo, placendi Deo, & ſeruiendi Deo. Charitas, dilectio, & amor idem ſunt, tamen beatus Grego. diſtinguit eas dicens. Magis ad Deum voluntas amor eſt, ſed cũ latatur à gratia eſt dilectio, cũ verò ſeruitur & adhæret Deo, charitas eſt. Diligere Deũ ſuper omnia debemus propter tria. Primò quia bonus eſt in ſe, nec tãtummodo bonus, ſed etiam ipſa bonitas eſt, qua nil melius, vel cogitari vel eſſe poteſt, & à quo omne quod aliquo modo bonum eſt, eſt bonum: ſi enim omne quod bonum eſt, diligendum eſt inquantum bonum, ille qui ſummè diligendus, & ſi poſsibile eſſet, etiam in infinitum iuxtà meritum dignitatis eius. Itẽ quia ipſe prior dilexit nos, & plus diligit nos quàm ipſimet nos, ille enim quia infinitus eſt & nõ eſt ei aliud eſſe quàm amare, quia ipſe Deus charitas eſt, diligens nos pauperes, viles, & miſeros, & dilexit ab ęterno nondum exiſtentes, nondum eum diligentes, immò & neſciẽtes, & reſiſtentes, & offendẽtes ipſum: Et ideò iuſtum eſt nos eum viciſsim diligere, ex omni quod ſummus, & ſcimus, & poſſumus vt ſaltem cũ exigua menſura noſtræ poſsibilitatis fideliter remetiamur ei diligendo eum, cuius magnitudinis non eſt finis. Tertiò propter dilectionis multiplicem effectum, qui cognoſcitur in beneficijs eius, quia non ſufficit ei diligere ſolo affectu, niſi etiam nobis oſtendat in effectu. Probatio nanq; dilectionis, exibitio eſt operis. De quibus beneficijs modò non proſequor cauſam breuitatis, alterius oportunitatem adhuc expectans.

Charitas dilectio, & amor.

In quibus conſiſtit dilectio. Cap. 9.

DIlectio in tribus conſiſtit. In voluntate, in opere, & in affectu. Voluntas in formata, ad rationem conſentit eius conſilio vt velit bonũ, & ne ocioſa ſit progreditur in actum boni operis, omnẽ familiam ſuo imperio ſubiectã in adiutoriũ inuocans, ſcilicet membrorum corporis, ſenſuum, & cogitationum, ſiue ad promouendum bonum, ſiue ad remouẽdum malũ. Cunq; fideliter hoc fecerit, quaſi remuneratione, vel reuelatione laboris, ex vſu exercitij ſuſcitatur: Et etiam affectus in ſolatium à gratia de mulcẽte eum, vt iam non tàm ex inſtinctu rationis velit bonum, & conatu illud agat, ſed etiã ex deſiderio optet, & affectu amplectatur & diligat: Et cõtrariũ illi odiat, horreat, & fugiat, ideſt malum: Et hæc eſt vera ſanitas voluntatis, eum non tàm ex inſtrinctu rationis cogit ſe ad volendum bonum vel faciendum, & ad nolẽdum vel vitandum malum, ſed etiam ex affectu mentis, & deſiderio, amplectitur bonum, & odit malum: Et hæc virtus eſt mens bona, de qua philoſophi multa dixerunt, ſed vtinam verè cognouiſſent eam. Voluntas quandoq; ſine opere ſufficit ad meritum & debitum, vbi facultas & oportunitas temporis non ſubſiſtunt, verbi gratia. Pauper libẽter ſubueniret pauperi, ſed non habet vndè, diues etiam quãdoq; illud faceret libenter, ſed non habet cui: hucuſq; ergo voluntas pro facto reputatur. Si autem facultas operis & oportunitas ſubeſſent, & non ſequeretur effectus operis, tunc non ſufficeret, licet ſola voluntas eſſet, cum poſſet perficere quod expedit, & nollet, quantũ enim vis, tàm facis quod expedit cum potes, ſed ſi non facis, non vis.

De virtutibus. Cap. 10.

LIcèt enim multæ virtutes videantur inter ſe differentes, vt quia humilitas alia eſt, quàm caſtitas & patientia, alia eſt quàm miſericordia, & ſic de alijs, tamen quadam cõſideratione omnes vnum ſunt, vt ita quælibet non tàm cohæret, ſed etiam ineſt alteri, vt qui vnam habent, verè omnes habere dicantur in habitu & ſi nõ in actu, quod Apoſtolus oſtendens ait. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non ęmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, nõ quærit quę ſua ſunt. Sicut enim Deus eſt vnum ſimplex & perfectum bonum, in quo eſt omne bonum perfectè, & cui nullum bonum deeſt, ita charitas eſt vna virtus, in ſe habens omnes virtutes, ſed propter diuerſos effectus eius ex diuerſis intrinſecis occaſionibus vel cauſis illatis, quibus ſe contra malum opponit, vel ad bonum extendit, diuerſa nomina ſortitur. Virtus enim (ſicut deffinit Auguſtinus) eſt amor ordinatus, videlicèt vt amet ſolum quod debet, & ſicut debet, & quantum debet. Quantũ verò quis amat aliquid, tàm fugit eius contrarium vt poteſt. Charitas igitur cum ſe extendat ad diligendum Deum, dilectio Dei dicitur, cũ ad proximum, dicitur dilectio proximi, cum eius miſerię cõpatitur, miſericordia appellatur, cũ eius bono congaudet, congratulatio vocatur, cum æquanimiter aduerſa tollerat, patientia dicitur, cum benè facit ſe odientibus benignitas nuncupatur, cũ nõ extollitur inaniter ſupra ſe, humilitas eſt, cũ obtemperat ſuperioribus vt iuſtũ eſt obedientia eſt, cum execratur turpia, caſtitas eſt, cũ reſecat ſuperflua corporalis neceſsitatis, ſobrietas eſt, cum diuitias abijcit, paupertas eſt, cũ ad pauperes eas liberaliter effundit, largitas eſt, cum tædio expeditionis promiſſorũ non frangitur, longanimitas eſt, cũ inter bonum & melius, & inter malũ & peius diſcernit, prudẽtia eſt, cum ius ſuum vnicuiq; tribuit, iuſtitia eſt, cum delectationibus nõ emollitur, temperantia eſt, cũ duris non teritur, fortitudo eſt, cum credit credenda fides eſt, cum ſperat ſperanda, ſpes eſt. Vnde Spiritus ſanctus vnus & multiplex dicitur à Sap. Et cum in ſe vnus ſit, diuerſa dona tribuit ſecundum diuerſorum donorum effectus. Sic aliqua nobilis & efficax medicina diuerſos curationum effectus operatur, vel virtute m

Virtutum connexio. 1.Cor.13.

Sap.7.

tem confert varia operandi, vt vni acuat viſum, alteri clarificet vocem, alij auditum referet, alij guſtum temperet, in alio aliud & aliud operetur. Secundum autem ꝙ charitas opponit ſe ſeptem vitijs capitalibus, virtutes formantur vt prędictum eſt, de quibus nunc dicendum eſt. Ex quibus profectuum gradibus diſtinguatur,
Simile. vnaquęq; tamen virtus (teſte beato Greg.) habet initiũ ſuum, profectum, & perfectionem. Multipliciter terra profert germen ſuum, primò herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumẽtum. Herba eſt initium virtutis, in ſpica profectus, in pleno frumento perfectio. Charitas verò mater & nutrix omnium virtutũ, habet tres gradus, infimum, medium, & ſummum, ſic & alię virtutes per ſingulas, nec inconueniens diſtinctio eſt: Si enim cœleſtes hierarchiæ (docente beato Dionyſio) ſingulę internis differentijs diſtinguuntur, cur non etiam ſpeciales virtutum hierarchiæ eundem ordinem in terris imitantur? præſertim cum cœleſtis pulchritudinis exemplar ad hoc nobis cœlitus allatum ſit, vt pro viribus ſtudeamus Dño in nobis ſanctuariũ facere, vt in medio noſtri habitare dignetur, ſecundũ exemplar in monte cœleſti nobis demonſtratũ. Verũ autem qui in primo gradu, id eſt in prima infima virtutum hierarchia hic ſtant, ad infimam in cœlo hierarchiam pertineant, & qui in media ad mediam in cœlo, & qui in ſumma ad ſummam in cœlo pertineant; cum illuc Domino perducente venerimus agnoſcemus. Laboremus tamen hic fideliter de virtute in virtutem eũdo proficere, certi ꝙ nequaquam inferior
Luc. 6. erit retributio gloriæ, proportionata meritorum mẽſura, ideò dicit Saluator. Menſuram bonam & conſer-
Ioan. 2. tam, &c. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Euidem menſuræ idria replebitur tibi vino gloriæ in cœleſtibus nuptijs, cuius tu hic repleueris aqua iuſtitię præſentis, quę in comparatione cœleſtis, eſt ſicut aqua ad vinum optimum in valore. Mille millium metretæ aquę fluminis vel maris, non valerent vnam electi vini quo ad pretium vtriuſq;.

De primo charitatis gradu. Cap. 11.

CHaritatis Dei primus gradus eſt, ſic diligere cõceſſa, & eis vti, vt tamen illicita odiamus, & amori Dei nullius rei amorem prępanamus, ſicut illi qui ſic ea quę ſunt mũdi diligunt, vt tamen eorũ dilectione vel cupiditate peccata mortalia deuitẽt, ſeruando quę Deus præcepit facere, & cauere quę Deus
Matth. 19. prohibet per præceptum. Matt. Si vis ad vitam ingredi, id eſt ingreſſu vitæ conſiſtere, vel in proceſſu amori, ſerua mandata.

De ſecundo gradu charitatis. Cap. 12.

SEcundus gradus charitatis poteſt eſſe, cum homo voluntate pleniori & affectu feruentiori, non ſolũ contentus eſt ſeruare pręcepta, ſine quibus non eſt ſalus, ſed etiam ad ea quę Dei ſunt, ſtudioſus eſt & voluntarius, tàm facere in ſe quàm in alijs, promouendo & deſiderando, hic propriè bonorum eſt religioſorũ, qui non ſolum præcepta Dei, ſed etiam conſilia ipſius implere imitando ipſum deliberant ſequi, omnis iuſtitiæ decorem Dominum Ieſum Chriſtum. Talibus dicit Bern. Non eſt noſtrum circa communia pręcepta, neq; habet ſolum attendere quid præcipiat Dominus, ſed quid velit, probantes quę ſit voluntas Dei bona, bene placens, & perfecta. Quantum enim amas Dominum, tantò ſtudioſus es promouere beneplacitũ eius vbi potes & honorem & cauere eius offenſam & inhonorationem. Greg. Nunquam eſt amor Dei ocioſus, operatur enim magna ſi eſt, quòd ſi operari renuerit, amor non eſt. Fidelis autem Dei ſeruus, ea diligentia qua timet Dominum ſuum offendere in ſe per peccatum, eadem & cauet, & dolet inhonorari ab alijs, per ſcandalũ & prauum exẽplum, quia indiſciplina famulorum redundat in dedecus Dominorum. Quis enim fidelis famulus patienter ſuſtineat contemptũ Domini ſui, iniurias, ne dicam promoueat & augeat? Iſte vero Domino ſuo Chriſto nõ ſeruit, ſed veniri. Si tu pro velle tuo ſeruis Domino tuo, ipſe remunerabit te pro velle ſuo. Si autem ſtudueris ei ſeruire pro velle ſuo, ipſe remunerabit pro omni velle tuo ideò in Matth. Matth. 7.
dicitur. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis, vt non tàm ſecundum merita, ſed etiam ſecundum deſiderium remunerabimini.

De tertio charitatis gradu. Cap. 13.

TErtius gradus charitatis eſt tanta affectu æſtuare ad Deum, ꝙ ſine ipſo quaſi viuere non poſsis Perfecta charitas.
coarctatus deſiderio diſſoluendi, & eſſe cũ Chriſto. Talibus eſt viuere in patientia, vel potius in faſtidio: & mors in ardenti deſiderio, etiam per dura tormenta. Hoc deſiderium fecit Andream amplecti crucem: Stephanum orare pro lapidantibus, qui ei cœlum patefaciebant, quo anhelabat ingredi: Laurentium irridere carnifices: Vincẽtium prouocare tortores. Agatham lætiſsimè & glorianter ire ad ſupplicia, quaſi ad epulas inuitata: & cęteros glorioſos martyres gaudere in tribulationibus, & inimicos perſequentes diligere, à quibus ad deſiderata gaudia adipiſcendi velocius promouebantur. Amici ſanctorum deſiderant eos ſecum hic diu retinere: inimici autem eorum, dolent eos aliquo tempore ſecum in mundo morari: Et ideò diligendi ſunt, qui optant & promouent eos, vt hic citius & plenius obtineant quod ſuper omnia diligunt, & quo nil vtilius eis eſſe poteſt, nihil enim eſt quod talem valeat æſtum extinguere deſiderij, quandiu non datur eis copia de fonte vitæ pro libito potare, cuius ſiti mirabiliter cruciant. Tribus tamen interim vtcunq; refocillantur guttulis, conſolationum ſpi- Tria refrigeria virorũ ſpiritualium.
ritualium. ſ. internæ ſanitatis recreatione, & ſacramentali corporis Chriſti perceptione, quę deuotis ſolet eſſe ſingulare ſolatium pro releuando huius exilij tędio, & ſi nõ manifeſtè, tamen verè & ſalutiferè ipſum quẽ amant ſuſcipiunt Dominum Ieſum Chriſtum. Item ſpiritualis fructus multiplicatione, in quo & animarũ profectum & Dei honorem ſcientes, exilij ſui moleſtias tolerabilius ſuſtinent. Vndè ſponſa dicit adole- Can. 2.
ſcẽtulis. Fulcite me floribus. ſ. nouæ cõuerſationis bonæ, ſtipate me malis ſ. profectibus ad perfectum tendẽtibus, qui amore langueo, deſiderio diſſoluendi, & eſſe cum ſponſo, vt quandiu ab hoc differor, ſaltem conſoler in conuerſione peccatorum, & profectu bonorũ: Et ita medium exilium erit mihi tolerabilius, ſi videro alijs eſſe fructuoſum: Et ſi tardius ad ſponſum veniã, tamen plures mecũ ducam. Et ſic Paulus coarctatus inter deſiderium diſſoluendi & profectum ſubditorũ, conſolabatur ſe interim ex eorũ profectu, de ſua dilatione à regno, ideo ad Phil. dicit. Coarctor. n. &c. Phi. 1.

De proximi dilectione. Cap. 4.

DIlectio proximi ex dilectione Dei naſcitur, quia propter Deum, & in Deo, & ſecundum Deũ 1. Ioan. 4.
proximus eſt diligendus, propter Deum, quia ipſe mandauit, ſicut d. Ioannes. Hoc mandatum habemus, vt quid diligunt Deum, diligant & fratrem ſuum in Deo, id eſt ea affectione diligere proximum, qua & Deum, id eſt ea forma, ſecundum Deum, id eſt ad hoc diligere debemus proximũ, ad quod nos diligit Deus, id eſt ad ſalutem animę, & profectum in ſpiritum, hoc eſt verè, purè, & ordinatè diligere, verè & non fictè, ſicut illi qui tantũ verbo & lingua diligunt, & nõ opere & veritate, purè & non carnali affectione, non pro vtilitate propria, nõ ex carnali ſocietate, & ſęculari tantũ, quę & ſi non ſit ſemper mala, tamen nõ eſt meritoria,

niſi ex

niſi ex ſpirituali dilectione accipiat condimentũ, ordi
natè, vt non ad vitia & commoda carnis & temporalẽ
Dilectio multiplex prosperitatẽ, ſed ad æternam ſalutẽ. Vndè eſt dilectio
carnalis, & eſt dilectio cupiditatis, & eſt dilectio natu
ralis, & eſt dilectio ſocialis, & dilectio ſpiritualis. Car-
nalis eſt quæ in carnalibus nutritur, vt inter virũ & fœ
mina in copula carnali. Cupiditatis, vt qui diligũt pro
muneribus, ſic & canis diligit eũ qui dat ei cibũ. Natu
ralis, hęc eſt inter cognatos & ſanguine ꝓpinquos, vel
patria vt ſi diligimus illa quę natura magis venuſtauit,
vt pulchros hoĩes, & aĩalia magis dilectabilia, & etiam
illa quæ ſunt nobis aliquo modo ſimiliora, ſicut cũ ex
duobus æquè ignotis vni magis hæret affectus, quia
fortè magis nobis ſimile eſt in natura ideò in Eccle. di
Eccl. 13. citur. Omne animal diligit ſimile ſibi, ſic & omnis ho
mo proximum ſuum. Iſta ſicut à bonis & à malis &
etiam à brutis habetur, ita & bona & mala eſſe poteſt,
licèt originem trahat à natura, quæ bona eſt in ſe, vn-
dè in neceſsitate plus tenemur ex iure naturali propin
quioribus, quàm extraneis ſubuenire. Socialis eſt qua
notos & familiares & contubernales magis diligimus
quàm ignotos & alienos. Iſta per ſe ſimiliter indiffe-
rens eſt, quia etiam bonos & malos videmus eam ha-
bere, boni ad bonum, mali verò ad malum eam cõuer
tunt, fauẽdo ſocijs ad quæ volunt. Spiritualis verò dile
ctio à Spirituſancto denominata à quo fluit, qui amor
patrijs & filijs dicĩ, eſt illa quæ nobis mãdatur à Deo
& eſt meritoria per ſe ſola, & duas priores efficit me-
ritorias, quando ab ea reguntur. i. naturalem, & ſocia-
lem. Cupidam autem non ordinat, ſed tollerat & tem
perat ne excedat, quia magis quęrit vtilitatem propriã
quàm illius quẽ videtur amare. Carnalẽ verò odit, &
fugit, & exterminat, nec vnquã erit fida ſocietas inter
eas, ſed quaotum vna ipſarum augeatur, tam altera mi
nuitur, licèt inter coniuges propter ſacramẽti virtutes
ſi moderata ſit excuſetur. Sed à ſpiritualibus qui ple-
nam Deo nouerunt continentiam, tantò magis prę-
menda eſt carnalis dilectio & euellenda, quantò in de
centior apparet macula in cãdida byſſo, quàm in rudi
ſacco. Quæ eſt enim ſocietas lucis ad tenebras? vndè
Sap. 4. Sapiens. O quàm pulchra eſt caſta generatio &c.

De differentia inter ſpiritualem, & carnalem amorem. Cap. 15.

SEd quia ſolet ſe aliquando apud incautos, paliare car
nalis dilectio ſub ſpecie ſpiritualis, ſicut zizania ſub
tritico. Vndè de viridario religioſę vitæ euelli poſsit,
aliquas eius ſpecies quaſi ooxias herbas, ad cautelam in
expertis breuiter oſtendamus, per quas dignoſcatur di-
ſtantia ſpiritualis amoris à carnali. Spiritualis enim di-
lectio nobilis virtus eſt, ideò ne vileſcat à miſtione car
nalis amoris, ſicut balſamus ſophiſticata vilibus liquori
bus, vel ſicut alię nobiles ſpecies quę falſitatis commi-
ſtione vitantur, longè eſt inde & ſubtiliter ſegreganda,
Iſa. 1. ideò Iſaias. Vinum tuum miſtum eſt aqua. i. amor ſpi-
Quantũ diſtet carnalis à ſpiritualis amre. ritualis eſt vitiatus amore carnali. Sicut praui caupones
vendunt viliora ſub ſpecie melioris, & hoc maximè
inebriatis & rudibus, qui neſciunt diſcernere pretio-
ſum à vili, vndè dicit Ioan. Omnis homo primum vi-
Ioan. 2. num bonum ponit, ſed cum inebriati fuerint, tunc id
quod deterius eſt. Sic ſæpè mutatur amor qui primò
bonus & ſpiritualis videbatur, cum diſcretionis & ſo-
brietatis metas exceſſerit, in carnalem tranſit, quia aſtu-
tus Diabolus primò occultat tẽtationis laqueũ, donec
amor increſcat, & tenax fiat ſicut viſcus quo capiun-
tur auiculę, vt cum ſibi vniti & cõglutinati fuerint in-
ſeparabili amore dilectionis, & dilectos improuidos ſi
mul in ignem transfodiat carnalis concupiſcentię mu-
tatione, cũ iam ab inuicem nequeant ſeparari. Potius
nanq; mutati ſibi conſentiunt ad quęcunq; ſpurca cõ-
mertia, quàm velint fidem quam iam longo ex tem-
pore integram ſibi ſeruarunt aliquatenus violare, vel
omnia ſeruitia perdere quæ ſibi mutuo impenderunt.
Et licèt hoc cũ multo cordis dolore quandoq; faciant
præualet tamen amoris violentia; quæ mentis vigorẽ
ſolita eſt amolire. Sic Dalida Sanſooem fortiſsimum
eneruauit ſuis blanditijs, & cæteris hominibus ſimi-
lem efficit, & ſpiritu Dei effugato, tradidit eum hoſti-
bus ligandum, cæcandum, macerandũ ad molã trahen
dum. Nec tędio vincitur hoſtis nequiſsimus, nec labo
re nec diuturnitate laſſatur, ſi modò poſt longa tempo
ra potuerit efficere quod intendit, cum ad nihil aliud
vacet omni tempore vel ſtudeat, nec alia cura ſit occu
patus, niſi quomodo ſubuertat bonos, & malos preci
pitet in deterius, & retineat in peccato, & impediat
à profectu ſalutis.

De ſeptem indicijs carnalibus amoris. Cap. 16.

PRimum indicium huius carnalis amoris eſt, ꝙ cũ
ſpiritualis dilectio ſpiritualibus tãtũ eruditioni-
bus, & ædificatorijs collocutionibus vti ſoleat &
nugas & ocioſas fabulas faſtidiat: ita econuerſo pauca
de ſpiritualibus, & plura de inutilibus confabulationi- Spũalis atque carnalis amoris indicia.
bus, & maximè de mutua dilectione inſatiabiliter ru-
minant, quantum ipſe eam, & illa eum diligat, ita ꝙ ad
huiuſmodi colloquia non ſufficiunt horæ, nõ dies nec
quælibet tempora, ſed ſemper quando conuenire poſ-
ſunt, copioſam habent loquendi materiam infinibili-
ter. Secundum indicium amoris carnalis, eſt inſolentia
geſtuum & morum, quando ſunt pariter ſe carnaliter
amantes amoroſè ſe mutuo reſpiciunt, latus lateri, fe-
mur femori, manus tenent & comprimunt, deinde &
lacertos, humeros, & vbera ſub veſtibus & vlteriora
tãgendo blandiuntur. Aliquando amplexus & furtiua
oſcula iungunt, & ſimilia ſicut in ſæcularibus amatori
bus notari poteſt. Econuerſo. Spiritualis dilectio tantã
diſciplinã ſeruat in occulto, ſicut in publico, quia nec
angulos quærit ſed fugit, niſi quando ſecum habitare
deſiderat, & ſoli Deo, vacare. Cum homine aũt collo-
quens maximè ſi vir cum fœmina loquitur, contineat
oculos & manus, omnia membra ſub cuſtodia mode-
ſtię, ita ꝙ etiam ſtudioſus obſeruator non inueniret, in
quo eos reprehehendere poſſet. Tertium eſt inquietu
do cordis, quando ſunt abſentes cogitando de ſe inui-
cem, vbi iam ſit ille dilectus, quid agat, quando veniat,
quandiu defuerit, ſi de ſe cogitet, ſi ex abſentia amor
eius circa ſe fortè in aliquo tepuerit, cum longo tẽpore
nihil eidẽ mandauerit, & quid in cauſa eſſe poſsit, quo
modo valeat in corpore. Et ita ſuſpẽſo corde nec ora
re poſſunt liberè, nec de Deo quietè meditari, vel ali-
quid agere diſtracto vel occupato animo circa dilectũ
niſi quando audit aliquid de eo proſperum vel loqui-
tur. Hoc eſt ei in refrigerium qualecunq;. Spiritualis ve
rò dilectio hæc non curat, ſed quieſcit in Deo, & ami
cum ſuum fideliter in oratione commendat, cum fue-
rit opportunum ſine inutili diſtractione compatitur ei
& congaudet, ſicut ratio dictabit faciendum. Quartũ
eſt impatientia vel inuidia condilecti. ſ. ſi aliquem ſe-
cum diligat, ſi benignè talem ſalutet, ſi aliqua beneficia
ei exhibeat, ex quibus timet ne fortè amor alterius
prꝗualeat, & erga ſe tepeſcat, inde dolet & triſtatur, ſpi
ritualis autem vult, omnes ſecum diligit, & in hoc gau
det, quia charitas eſt ſui ipſius communicatiua, & quã-
tò magis dilatatur, tantò amplius augetur, ſicut ignis
quò plura fomenta accipit, eò magis creſcit. Quintum
eſt ira & turbatio, quia tam (vt vulgo dicitur) ſe dili-
git, ꝙ præ nimia dilectione nõ poſſunt ſibi mutuo par
cere à moleſtia læſionis: ſicut enim aliquãdo metas ex
cedit eorũ inordinata dilectio in blandiendo, ita econ-
tra

tra quando excedit in conturbando, maximè cũ vnus alterum offendit in aliquo, minus ſibi faciendo in his quæ deſiderat, vel aliam perſonam (vt ei videtur) plus amando, quia quò tenerior dilectio eò moleſtior offenſio. Inde inſurgunt querelæ & improperia impenſorum beneficiorum, & magnæ fidei, quæ iam perdita videntur apud ingratum. Sequuntur etiam deteſtationes, & iuratoriæ promiſsiones, q̄ nunquã deinceps velit ipſum diligere, ſicut qui retribuit mala pro bonis & odium pro dilectione. Aliquando adiunguntur clamores, contumeliæ, vituperia, maledicta, infamationes, proditiones ſecretorum, & multa inconuenientia huiuſmodi, ſicut ſæpè experimur. Spiritualis verò amor pacificus eſt tractabilis, ignoſcens errori, & infirmitati proximi, & in ſpiritu lenitatis inſtruens aliquo preoccupatum delicto. Sextũ eſt munuſcula, & dulces literę, amatorij dictatus, & conuiuiola, & morſelli ab ore dulciter rapti, & quælibet alia quę dilectus cõtrectauit, vel quibus vſus eſt, quę quaſi pro reliquijs venerantur, & pro memoriali conſeruantur, & pro incentiuo continui amoris. Econtrà ſicut dicit Hiero. Crebra munuſcula, & faciolos, & zonas, & prægustatos cibos, ac dulces & ſuaues amoris literas, ſanctus amor non habet, ſed puræ orationes, ædificatoriæ in ſpiritu inſtructiones, piæ in neceſsitate ſubuentiones ſunt ſpiritualis amoris fomenta. Septimum eſt inordinata diſsimulatio vitiorum adinuicem mutuo, quia & vitia ſua diligunt, & excuſant, & aſtant ſibi mutuo cõtra arguentes & corrigentes ea, confœderati malum, ſicut fur furem; adulter adulteram diligit in malo. Spiritualis autem dilectio cum omnium vitia deteſtetur, ſingulariter tamen odit ea in ſpiritualiter dilectis, ſicut

Simile. pater magis dolet deformitatis maculam in filio, quã in alio: Sic Deus omnium peccata odit, tamen quodãmodo durius punit ea in præſenti in amicis ſuis ſingularibus, quàm in alijs. Sicut in Dauid apparet, qui grauiſsimè pro peccato ſuo punitus eſt: Et ei non diu differre peccatoribus, ſed ſtatim vltiones adhibere ma-

Apoc. 3. gni beneficij indicium eſt vt dicitur in Apoc. Quos amo arguo, &c. Oſtenſis ad cautelam carnalis amoris indicijs, quæ ſe quandoq; palliant ſub ſpecie ſpiritualis dilectionis, vt ignorantes decipiant, ad ſpiritualis dilectionis profectus conſiderandum redeamus, & quibus gradibus de imis ad ſumma procedat oſtendamus.

De dilectione proximi. Cap. 17.

Dilectionis proximi. Primus gradus eſſe videtur, nullum odire. Nulli malum cupere, nullius velle bonum impedire. In neceſsitate proximis auxilium ſubuentionis nõ ſubtrahere, & breuiter vt nulli faciat malum vel cupiat cum voluntatis aſſenſu, & bonum proximo optet & faciat, ſicut velle deberet ſibi, ſi indigeret. In his duobus conſiſtit impletio præcepti illius, diliges proximũ tuum ſicut teipſum. Si quod

Matth. 7. tu oderis ab altero tibi fieri, tu ne alteri facias, iuxtà illud. Et quęcunq; vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Hæc enim lex naturæ & prophetæ. Hæc.n. docet lex veſtra & pariter ſcripturæ, ſecundũ expoſitionem ſanctorum orthodoxorum. Profectus dilectionis eſt, ſic alteri profectui congaudere, & alterius bonum diligere quaſi proprium. Et ſic aduerſitati eius compati ſicut propriæ, vt aliena lucra, vel dã-

Rom. 12. na ſua deputet ex affectu pietatis, vt habetur ad Rom. Gaudete cũ gaudentibus, &c. ſic aliena bona vel ma-

2. Cor. 11. la ſentiet ſicut propria, vndè dicit Apoſt. Quis infirmatur; & ego econuerſo non infirmor? &c. Vbi autẽ talis ineſt affectus, illic neceſſariò non deerit ſubuentionis effectus, quantum patitur oportunitas. Sicut enim ſana membra corporis congaudent & ſibi & compatiuntur mutuo, ita apparet illum affectum ſanatum eſſe à ſopore in ſenſibilitatis vitioſæ qui iam nouit intelligere quæ ſunt proximi ex ſeipſo, ſumus enim membra inuicem vt dicit Paulus ad Epheſ. Vndè Dominus Eph. 4.

Ieſus à quo omnis doctrina perfectionis nobis influitur, ſicut membris à capite motus, & ſenſus influuntur, reputat ſibi fieri quicquid membris eius infirmis infertur, ſicut ipſe dicit vt habetur in Mat. Quod vni Mat. 25.

ex minimis meis feciſtis, &c. Perfectio dilectionis proximi eſt, diligere inimicos ex affectu fraternæ ſalutis, & ea dulcedine erga odientes & perſequentes ſeaffici, ſicut erga ſingulariter dilectos. Et non ſolum res temporales, ſed etiam corpus pro fratribus ponere & paratum eſſe non tam pro ſpe præmij martyrij, ſed magis pro affectu fraternę ſalutis. Hanc Chriſtus docuit qui pro peccatoribus inimicis ſuis mori dignatus eſt, vt illa peccata quibus ipſum offendimus, & contempſimus expiaret, vndè dicitur, in Io. Maiorem nemo hac dilectionem, &c. Hanc didicerant ab eo ſan- Ioan. 15.

cti, qui ſe mori pro fratribus obtulerunt, qui ſe ſeruos vendiderunt pro aliorum redemptionẽ, vt Paulus, &c. qui vt aliorum fami conſulerent, ipſi famæ cruciabantur, qui pro interſectoribus ſuis deuotè orabãt, & ſua benignitate iniquorũ ſęuitiam lenire, & malum in bono vincere ſtuduerũt. Vt Ioſeph Patriarcha. Moyſes. Samuel. Daniel & alij multi ſancti multipliciter oſtenderunt. Et reuera tales ſunt verè ſapientes, qui ſic diligunt inimicos, quia centies maiora bona pręſtant perſequendo quàm ſubtrahant, ſicut qui mihi raperet talentum plumbi, & in eundem locum poneret talentũ auri puri. Quid poteſt ſancto nocere inimicus. Honores mundi, vel delitias, vel diuitias ex quibus nutritur carnis concupiſcentia, poteſt aduerſarius ſubtrahere, ſpoliando, detrahendo, perſequando. Sed ſancti iſta nõ habent, ideò non contriſtantur cum iſta eis ſubtrahuntur, nam ſi iſta quæ ſunt mundi diligerent, & de amiſſis valdè dolerent, nõ eſſet amor Dei patris in eis. Cũ igitur auſert eis inimicus mundana, quæ ſunt eis odioſa & oneroſa, cumulat eis dona ſpiritualia, & merita cœleſtia deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum multum, & dulciora, &c. Et qui occaſione dat homini tanti lucri, meritò eſt ab eo diligendus, vt habetur in Matt. Diligite inimicos veſtros, &c. & orate Mat. 5.

pro perſequentibus vos, & erit merces veſtra multa, & eritis filij altiſsimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

De humilitate. Cap. 18.

Vera beatitudo quę.

Nunc dicendum de humilitate, vbi ſciendum q̄ vera beatitudo conſiſtit in cognitione ſummæ veritatis, & dilectione ſummæ bonitatis, & fruitione æternę iucunditatis. Omnes autem virtutes ordinant nos ad iſta tria. Et ideò quantò quiſque magis fuerit ordinatus in virtutibus, tantò magis erit capax ſupernę beatitudinis. Sicut ergo charitas ordinat nos ad bonitatem, ita humilitatis habet nos ordinare ad veritatem, humilitas eſt ex intuitu proprię fragilitatis voluntaria mentis inclinatio. Bernar. Humilitas

Humilitatis deſcriptio.

eſt virtus, qua homo veriſsima cognitione ſui ſibimet vileſcit. Duo ſunt quæ admonent nos vt humiles videlicet quod ſumus, & quod non ſumus. Quod ſumus. Non enim habemus aliquid ex nobis, nec ex noſtris meritis, & ideò non oportet extolli, quia alienæ poteſtatis & bonitatis eſt, quicquid boni ſumus, & habemus. Et ideo ille ſolus extollendus eſt, cuius gratia ſumus id quod ſumus. Hæc eſt humilitas Sanctorũ & magnorum, qui ſe quantò maiores vident, tantò ſe magis humiliãt in omibus quæ habent, totum reddentes illi à quo totum habent. Quia furti reus eſt, qui ſibi aliquid retinet de his, quæ ſibi ſunt commodata inuito domino. Cum ipſe Dominus dicat, gloriam meã Iſa. 48.

lateri

alteri non dabo, profectum libenter nouis communi-
cat, in donis ſuis ſibi ſeruat. Quod non ſumus ſimiles
ei, monet nus bumiliari, quia vana & inanis gloria eſt,
extolli de eò quod non eſt. Velut ſi lutum glorietur ſe
eſſe aurum, & manus iactet ſe eſſe gigantem, & men
dicus credit ſe eſſe regem, & ethiops niue candidiorẽ.
Apoc. 3. Vndè dicitur in Apoc. Dicis quia diues ſum, & nul-
lius egeo, & neſcis, quia miſer & miſerabilis es, pau-
per, cęcus, & nudus. Hæc humilitas eſt pauperum &
imperſectorum, qui conſiderata inopia ſua & imper-
ſectione, in comparatione ſublimitatis aliorũ reſiliunt
in ſe, & ex iudicio veritatis ſibimetipſis vileſcunt. Sic
Dominus nos cæcos natos, per noſtri, & Dei ignorá-
tiam illuminat nos, lutum vndè facti ſumus liniendo
ſuper oculos noſtros. Vt primo incipiamus nus ipſos
agnoſcere, deinde ipſum illuminatorem noſtrum cre-
dẽdo proni adorare. Ex luto viſum recipit, qui ex cõdi
tione proprię fragilitatis ſeipſum humiliatus agnoſcit.

De humilitate ad nos. Cap. 19.

TRiplicem verò humilitatem habere debemus.
Humiles enim eſſe debemus in nobis, ad pro-
ximum, & sd Deum. In nobis bumiles eſſe de
bemus, noſmetipſos ex conditione propriæ fragilita-
tis vel vtilitatis deſpiciendo vt omnia quæ in nobis de
ſpicabilia agnoſcimus, tàm in naturalibus deſectibus,
quàm inſortuitis maximè culpabilibus, & vitioſis di-
ligenter attendamus, vt eorum intuitu spud nos humi
liemur. Secundò in nobis ſimus humiles, mors & ge-
Pſal. 34. ſtus humiles babendo, & verba humilia & reſponſa,
vt habetur in Pſal. Quaſi lugens & quaſi contriſtatus
ſic humiliabar, Tertiò in operibus humilibus, & exer
citijs noſmetipſos exerceamus, in quibus appareat vi-
litas, & quæ alij horrent & deſpitiunt, vt ſordes pur-
2. Reg. 6. gare ruſticalia opera facere, & veſtibus vilioribus con
tenti eſſe & cibis, & alijs quibuſlibet, iuxtà illud. Lu-
dam & vilior fiam, plus quàm factus ſum, & ero hu-
milis in oculis meis.

De humilitate ad proximum. Cap. 20.

AD proximum debemus eſſe hnmiles. Primò
meliores, & digniores nobis eos reputare, nun
ipſos deſpicere, vel temerè iudicare. Vndè dici-
Phil. 2. tur sd Philip. Humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbi
trantes. Secundò honore exteriori inuicem preueniẽ-
tes, reuerenter cedendo eis, non detrahendo, ſed obe-
diendo, obſequendo, promouendo exaltare eos, & fa-
cta eorum extollere ſi bona ſunt, & mala abſcondere
non fictè, ſed purè. Tertiò patienter eorũ infirma tol-
lerare, & læſiones ſuſtinere, ſi quas nobis inſerunt. Et
ms lnm pro malo nõ reddere, nec odio contra eos exer
cere, & correctiones patienter eorum ſuſtinere vel re
cipere, & eorum miſerijs plus quàm noſtris incom-
Pſal. 34. modis con dolore. Sicut habetur in Pſal. Ego autem
cum mihi moleſti eſſent, humiliabam animam meam.
Item proximum, alij ſunt nobis æquales, alij ſuperio-
res, alij ſubditi. De æqualibus plena eſt regula prædi-
Hebr. 13. cta. De ſuperioribus addit Apoſtolus duo .ſ. obedite
præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, obedire pertinet ad
Tres regu impletionem iuſsionis eorum, ſubijcete eis, humiliter
lę humili- ſubeſſe, quaſi Vicarijs Dei, omnis ſubiectione ſecun-
tatis. dum Deum. De ſuperioribus tres regulas nota. Prima
habetur in Eccleſiaſt. Rectorem te poſuerunt, eſto ni-
Eccle. 32. hilominus quaſi vnus ex illis. Secũda, facti ſumus par-
2. Teſſ. 2. uuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix ſoueat fi-
Luc. 22. lios ſuos. Tertia ipſe Dñs vt habetur in Luc. Ego ſum
in medio veſtrum, ſicut qui miniſtrat. Secundum has
tres regulas rector inter ſubditos ſit quaſi vnus ex il-
lis. Cõmunis ſit in victu, in veſtitu, in labore & in alijs
exterioribus. Sit paruulus in medio eorum, vt ex hoc,
ꝙ pręeſt eis, non putet ſe ſanctiorem eis, vel ſapiẽtio-
rem, ſed viliorem, & obligatiorem in reddenda ratio-
ne pro ſe, & pro illis. Sit quaſi miniſtrans in medio
eorum, infirma eorum portando & curando, & præ-
eundo exemplo.

De humilitate ad Deum. Cap. 21.

AD Deum humiles eſſe debemus. Primò vt ip-
ſum eſſe iudicem noſtrum Deum ac Dominũ
cognoſcamus, & ei in omnibus obediamus, ſi
cut ſerui Domino ſuo, & opus factori ſuo. Et ſi pec-
camus ei, citò pœniteamus, & dignè ei ſatisfaciamus,
& emendemus. Secundò vt flagella eius humiliter tol
leremus, & non murmuremus correcti, ſed iuſtum
eius iudicium commendemus, & nos correctione di-
gnos cognoſcamus, iuxta illud. Micheæ. Iram Domi- Micheę. 7.
ni portabo, quoniam ipſi peccaui. Tertiò vt de bene-
ficijs eius non extollamur, ſed agnoſcamus, ꝙ non pro
merito noſtro, ſed purè pro ſua bonitate dilexit nos,
& elegit nos, & vocauit, & iuſtificauit, & magnifica-
uit: vndè debemus ei gratias purè agere, & humiliter
referre, & nihil nobis de eis bonis arrogando aſcribe-
re, vndè dicitur in Pſal. Non nobis Domine non no- Pſal. 143.
bis, ſed nomini tuo da gloriam.

De triplici gradu humilitatis. Cap. 22.

LIcèt autem ex prędictis, poſsint humilitatis gra
dus diſcerni, tamen vt magis ſint in promptu ad
intuẽdum, nota tres gradus humilitatis, licet in-
ter ſe multũ diſtantes. Primus eſt vt bomo quod eſt .i.
vilem, infirmum, inopem bonis, vitioſum, peccatorẽ,
& ſi quos alios deſectus habet, agnoſcat & ſciat. Et
non mentiatur ſe ſibi eſſe maiorem, quacunq; dignita
te fulgeat, & non eleuet ſe ſupra ſe, quaſi in ventum,
vel ſuper alios inſolenter, nec vanas hominum laudes
quærat vel bonores. Et ſi aliquando delectat eum ali-
quod iſtorum, ſemetipſum redarguat, & caſtiget quaſi
deceptum, & in quo veritas non ſit: iuxta illud Pſal. Fi Pſal. 4.
lij hominum vſq; quo graui corde, vt quid diligitis va
nitatem, & quæritis mendacium? Cum enim Deus
omnia poſsit, vt quod nõ ſecit æquales angelis in glo-
ria, niſi vt ipſa depreſsio noſtra humliet nos, ne eleue-
mur ſicut ſeducti, & ſeductores angeli, & corruamus
pereamus. Indè eſt, ꝙ cũ Deus in baptiſmo tollat pœ-
nam & reatum peccati originalis, pœnam tamen cor-
ruptionis non tollit in hac vita, vt ſemper remaneat
nobis memoriale bumiliationis, quo cauti ſimus, ne
ſuperbiamus ſicut primi parentes noſtri, ex quorum
ſuperba tranſgreſsione omnes currimus in culpam &
pœnam miſeriæ, quam portamus, & adhuc deteriora
(niſi Deus cuſtodiat) expectamus. Secundus gradus
poteſt dici, cũ ſemetipſum non ſolum cognoſcens ho-
mo, ſpernit ſe pro vtilitate ſua, ſed etiam ſperni ſe ab
alijs patienter accipit. Immò quia veritatem amat, &
ſe priuato amore non diligit contra veritatem, etiam
deſiderat sb alijs reputari talis, qualem ſe reputat, vi-
lem .ſ. & vitioſum & ignobilem, & qualem in veritate
cognoſcit, in quantum credit agnoſcenti non obeſſe.
Greg. Sicut ſuperbi honoribus, ita humiles plerunque
ſua deſpectatione gaudent, quia iudicium, quod de ſe
intus habent, etiam ab alijs ſentiunt approbari. Item
cum dolet bomo, faſtidit honores ſibi exhibitos, &
vili pendit. Iſte gradus altus eſt, & ſatis rari ſunt qui eũ
aſcenderunt etiam inter religioſos. Vndè non eſt mi-
rum, ſi inopes ſumus virtutum, cum matrẽ & cuſtodiã
virtutum bumilitatem, tam aliena ſentiamus à nobis.
Quid enim in cauſa eſt, ꝙ ille, qui diues eſt in miſeri-
cordiam pater cœleſtis, qui etiam pro dilectione qua
dilexit nos proprio filio non pepercit, ſed pro nobis
omnibus tradidit illum? Quid (inquam) cauſæ eſt, ꝙ
nos tam inopes gratiarum, & virtutum reliquit, quaſi
non ſit curæ de nobis. Nimia autem deſideria noſtra in

cauſa eſt, ꝙ nõ inſtanter quærimus, vt debemus. Aut ſuperbiam, ꝙ & ſi quærimus inſtanter, vidit nos Deus proximos eſſe, vt inde tollamur, & fieret nobis ipſa donorũ eius ſublimatio, altioris occaſio ruinę. Altiora ædiſicia fundamento profundiori indigent. Et arbor excelſa, ſi profundè radicata nõ fuerit, facilius ventorum impulſu curuatur. Qui ergo deſiderat citò virtutum culmẽ attingere, ſtudeat in humilitatis virtutum profundè ſolidare. Quia Deus ſicut ſuperbis reſiſtit eos deprimendo, ita humilibus dat gratiã, magnis virtutibus eos attollendo. Tertius humilitatis gradus eſt, quando etiã in magnis virtutibus, & donis, & honoribus, homo non extollitur in aliquo, nihil ſibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & integrum reſtituẽs à quo fluit omnem bonũ. Talis fuit humilitas beatiſſimæ Mariæ virginis, quæ cum electam ſe ſciret, vt mater Dei fieret, ancillam eius ſe humiliter recognouit, dicens: Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, vt
Luc.1. habetur in Luc. Talis etiam humilitas Chriſti, qui cũ in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem deo, ſed humiliauit, &c. iuxtà illud. Diſcite
ad Phi.2. a me quia mitis ſum & humilis corde. Talis eſt humi-
Matt.11. litas Angelorum, & Sanctorũ in gloria, qui cum ſint pleni ſummo bono, & ſummo honore ſublimati, nullum de hoc motũ habent ſuperbię, ſed ſunt in ſe humiliores. Immò altiores in Deo, vndè & ouibus in mõtibus in euagando ſimilantur, vt dicitur in Luc. Oues propter humilitatis manſuetudinẽ, in montibus propter altitudinem dignitatis. Hæc eſt humilitas perfectorum, qui quantò maiores ſunt, tantò magis ſe hu-
Pſal.130. miliant in omnibus, in ſenſu, in affectu, in verbo, in actione, in habitu, vndè dicitur Pſal. Domine non eſt exaltatum cor meum. Sil.n. humiliatur & ſe deſpicit, quia non habet vndè glorietur, ſed multa habet vndè confundatur, licèt bona ſit iſta humilitas, tamen non eſt miranda. Et ſi filius ruſtici nõ vult filius regis reputari, laudanda eſt in eo ſimplex puritas, ſed non prædicanda, vel ex hoc miranda humilitas. Item ſi pauper, ſe pauperem reputat, & ab alijs vult pauper agnoſci, veritati conſentit in iſtis, ſed non eſt admirationi talis humilitas. Si verò diues pauperibus ſe conformat, & altus nihil altum ſapit, & glorioſus nihil ſibi de gloria attribuit, ſed totum ei refundit, à quo habet vndè glorioſus videtur, hic eſt humilis, non cogente neceſſitate, ſed veritatis charitate.

De virtute patientiæ. Cap. 23.

Charitas & humilitas radices patiẽtię.

NVnc de patientia aliquid dicamus, vbi ſciendũ, ꝙ ex charitate, & humilitate naſcitur virtus patientię. Hæc ordinat nos ad fruitionem ſummę Pacis. Nihil.n. pati moleſtè eſt pacem habere, quod fit duobus modis. ſ. aut nullam moleſtiam ſentiẽdo, quod erit tantum in patria. Aut moleſtias, & non moleſte ferendo, quod eſt magnanimorum, & in via. Et hæc eſt patientia. Magnanimus eſt enim, qui ad vniuerſa ſuſtinenda patiens eſt, qui nullius paſsionibus perturbatur. Patientia, æternę gloriæ reſpectu voluntaria, &
Patientia quid. in ſuperabilis perpeſsio laborum. Patientia alia ſimulationis. Alia eſt neceſsitatis. Alia virtutis. Simulationis eſt, quando aut pro humana gloria aliquis ſe patiẽtem in diuerſis oſtendit, aut cũ interim diſsimulat iniuriam, quam patitur, vt in aliud tempus oportunũ differat vltionem. Grego. Qui mala proximi ita tolerat, vt tamen intrinſecus doleat, & tempus retributionis exquirat, patientiam non exhibet, ſed oſtendit. Patiẽtia neceſsitatis eſt, cum aliquis ideò aduerſis vlciſci nõ præſumit, quia non poteſt, vel non audet, timens ſibi ex hoc maius imminere diſpendium, vel commodũ deperire, vt ſerui à dominis verberati, vel pauperes à diuitibus obiurgati, vel diſcipuli à magiſtris caſtigati. Patientia virtutis eſt, de qua beatus Ambroſius ait in lib. de patientia. Patientia eſt, qua mala æquo animo toleramus, hoc eſt, ſine perturbatione triſtitię, de hac ſupradictum eſt. Prima vitioſa eſt, & meretur ſupplicium. Secunda cauta, & euadit temporale diſpendium. Tertia virtuoſa, & meretur gratiam in præſenti, & gloriam in futuro.

De paſſionibus in quibus patientia probatur. Cap. 24.

OMnis paſsio. Aut eſt eò ꝙ negantur, vel auferuntur nobis cõcupita, aut amata, aut ꝙ inferũtur. Aut minantur nobis in odio habita, & nociua, quę poſſumus diuidere in quinq; in quibus patiẽtia dicitur, vel probatur. Primum corporis læſio. Secundum temporalis ſubſtantiæ priuatio, vel ablatio. Tertium detrimentum honoris. Quartum carorum offenſio, vel ſubtractio. Quintum tranquilitatis mentis quæcunq; perturbatio. Iſtud tamen, omnia priora ſub ſe continet. Licèt per ſe ſingulariter aliquotiens valeat diſcerni, & ſine alijs reperire, vt ſublata aliqua lætitia, vel conſolatione minus vtile, neceſſaria, verbi gratia, vt propter nimiam pluuiam, vel aliam noxiam cauſam, non poſſumus ſpaciari, vel alios conceptus animi inde perficere pro libito. Cũ autem turbamur pro defectu iuſtitiæ, vel pro nocumento ſalutis æternæ, hæc turbatio non impatientiæ eſt deputanda, ſed zelo iuſtitię, & virtutis niſi ſit immoderata & indiſcreta. Vnde dicitur ad Cor. Triſtitia quæ ſecundum Deum eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Patien- 2.Cor.7.
tia opponitur vitio irę, ſicut charitas Dei opponitur accediæ, & charitas ꝓximi inuidię, & humilitas ſuperbiæ. Sicut autem iræ vitium, hominem ſtulto, & furioſo ſimilem reddit, iuxtà illud Iob. Virum ſtultum interficit iracundia. Ita patientię virtus ſapientem oſten- Iob.5.
dit, vt dicitur in Prouer. Doctrina viri per patientiam noſcitur. Sicut ergo pro prædictis quinq; cauſis ſe non turbare, virtus patientiæ eſt, ita pro defectu iuſtitię nõ Prou.19.
turbari, eſt vitiũ tẽporis, vel obſtinationis. Per ſe enim quilibet triſtari debet pro præteritis defectibus iuſtitiæ, & tunc eſt virtus pœnitentiæ, pro præſentibus, & tunc feruor eſt proficiendi, pro futuris, & tunc eſt cautela timoris. Item pro proximis contriſtari debet homo moderatius, tam pro temporalibus, quàm pro eorum defectibus. Amplius autem pro ſpiritualibus, vt eorum quę pertinent ad ſalutem. Ad hæc aũt maximè prælati tenentur, qui ſi patienter ſubditorum vitia tollerant, non corrigendo pro poſſe, ex hac patientia non gloriæ meritum ſperare debent, ſed iram Dei, cuius damna & iniurias cauere, & prohibere debuerunt, tollerando fouerunt, vndè & Heli qui filiorum mala non acriter redarguit, iram Dei cum pœna ſenſit.
Quamuis enim aliqua differentia eſſe videatur inter 1.Reg.2.
patientiam, & fortitudinem, & conſtantiam, & magnanimitatem, & longanimitatem, & mititatem, & manſuetudinem, ſicut etiam ex eorum diffinitionibus colegitur, tamẽ ſæpè vnum pro altero inuenitur poſitum & mutuo, & ſe inuicem diffiniunt vel deſcribunt. Patientia eſt honeſtatis cauſa, reſpectu difficilium voluntaria perpeſsio. Fortitudo, eſt immobilis inter aduerſa multiplex animi laborum, & periculorum æqua ſuſceptio. Conſtantia, eſt inter fluctuantes cauſas, & perſonas nulla mentis trepiditate concuti. Magnanimitas, eſt difficilium ſpontanea, & rationabilis aggreſſio. Longanimitas, eſt ſpes longa expectatione bonorum. Mitis, eſt quẽ mentis aſperitas, ſeu amaritudo nõ afficit. Manſuetudo, eſt animi tranquillitas, alterius non cedens improbitati. Poſſunt etiam ſingula iſtorum ſingulis tollerandis quoquo modo appropriari, verbi gr. Patiens dici poteſt, qui dolores æquo animo tollerat:

vt Iob,

aut Iob, & Thobias. Fortis eſt, quem tētationum cer-
tamina non eneruant, vt Ioſeph. Conſtans eſt, quem
labores & dolores puſillanimen non faciunt, vt Ma-
chabęi. Magnanimus eſt, qui ardua & difficilia aggredi
non paueſcit, vt Daniel. & Ioan. Bap. Longanimis eſt,
quem longa expectatio à ſpe deſiderij non frangit, vt
Abraham. Mitis eſt qui odientium iaculis nequaquam
irritatur, vt malum pro malo retribuat. Manſuetus eſt,
qui corde tranquillus eſt, & in motibus ſuis tractabilis.
vt Io. Euange. Valet autem virtus patientiæ ad multa.
Primo tollerabiliora reddit vitæ præſentis incōmoda,
quia aduerſitas eum in patientia auget incommodum,
dum extinſecus homo affligitur, & intrinſecus per im
patientiā amaricatur, & inſuper mala conſciētia lędit,
mentem pro reatu culpæ. Secundò patientia eſt magis
mentis refectio, quia ſicut corpus paſcitur conuiuio,
Pro. 15. ita mens virtutum dapibus ſaginatur, iuxtà illud Pro-
uerb. Secura mens quaſi iuge conuiuiū. Tertiò magna
ædificatio eſt proximorum, & tātò eſt maior, quantò
rarior plures videmus caſtos, abſtinentes, pauperes, ſe
ipſos humiliantes, eleemoſynas facientes, vel oratio-
nibus inſtantes, bona dantes, fide cōſtantes, ſed paucos
admodum in cōtumelijs, & in detractionibus & dele-
ctibus, humiliter patientes: excuſantes nos & defen-
dentes, ne fortè alij ſcandalizentur de nobis, putantes
nos eſſe culpabiles ſi taceamus, cum ex hoc magis re-
prehenſibiles iudicemur, quod per impatientiam nos
vindicamus, & mordentes nos acriter remordemus.
vnde Greg. Imitanti Dominū, glorioſius eſt iniuriam
tacendo ſuſtinere, quā reſpondendo ſuperare. Quartò
patientia purgat peccata præterita, & præcauet à fu-
turis. Quinto auget gratiam in præſenti virtutum, &
Pſal. 93. ſpiritualium donorum. Quoniam dicitur in Pſal. Se-
cundum multitudinē dolorū meorum in corde meo,
conſolationes tuæ lætificauerunt animā meam. Sextò
Luc. 6. meretur maximā gloriam in cœlo, vt dicitur in Luca.
Gaudete & exultate, merces enim veſtra multa eſt in
cœlo. Septimò, ſingularis eſt retributrix patientia paſ-
ſionis Chriſti. Talia enim ſtudet reprehendere qualia
ab ipſo accepit, qui dolores noſtros ipſe portauit. Et
hæc eſt lætitia Sanctorum in tribulatione patientium,
& gaudentium, quod ſic aliquo modo occaſionem
habent, & opportunitatem retribuendi Domino pro
illa magna charitate, qua pro nobis animam ſuam po-
ſuit, ſaltem aliquid ſuſtinendo, quia bonorū noſtrorum
non indiget, vt aliquid de noſtro dare poſsimus. Cum
ergo in iudicio veniens, oſtendet indicia paſsionis ſuæ
omnibus, magna erit confuſio illis, qui nihil pro ipſo
pati voluerūt, & magna gloria illis, qui pro ipſo multa
& magna patienter ſuſtinuerunt. Signum etiam ſpiri-
tualis dulcedinis vel amoris videtur, cum tibi deus dat
aduerſa pati, vt quaſi impartiri dignetur partem oneris
ſui portandi. Sic ille Symeon Cyreneus crucem do-
minicam portauit. Solent enim ſocij in via cū laxātur,
rogare eos in quibus plus confidunt, & quos plus dili-
gunt, vt partem oneris ſui pro ſe ad horam ferant, vt
hæc quaſi indicium ſit illis, quod maiorem habeant de
eorum dilectione fiduciam, quibus onera ſua portāda
inferunt & imponunt, quàm de illis, quibus formidāt
imponere, ne fortè nolint æquo animo portare. Sic &
Dominus, qui nobiſcū eſt omnibus diebus, in via qua
ambulamus, laxatus vſq; ad mortem labore paſsionis,
quærit quis noſtrum velit ei compati, & onus tribu-
lationum ſuarum, quod adhuc in corpore ſuo myſtico
(quod eſt Eccleſia) ſuſtinet, ſecum portare, quia hanc
paſsionem quam caput in ſe, pro nobis ſuſtinuit in car
ne, diuiſit per omnia membra fideliū ſuorum, vt ſicut
oportebat pati Chriſtum, & ita intrare in gloriā ſuam,
ita & membra eius ſi capiti fideliter compatiantur, &
conglorificentur, ſicut ſocij paſsionis, ita & reſurre-
ctionis, qui enim plus Chriſto compaſſus fuerit, etiam
proprius regnabit cum eo.

De gradibus ſiue profectibus patientiæ.
Cap. 25.

GRadus vel profectus patientiæ. Primus eſt, cum
diſcat homo motum iræ & impatientiæ per pu
gnā prohibere & reprimere, ne erumpat foris
in verba vel facta illicita, ſicut ignis ſuffocatus fumo ex
tinguitur, ſi autē non cohibetur creſcit, & omnia quæ
contingere poteſt cremabilia incendit. quatuor autem
modis ignis ſolet extingui, perfuſione, obſtruſione, diſ
ſipatione, defectu materiæ. Simili modo ignis impa-
tiētiæ deferueſcere conſueuit. Perfuſione prudētiū cō
ſiliorum, vt maturę deliberet homo, quantū ei nocere
poſsit impatientia, & quantū procedere, quia ſuperius
de remedijs iræ latius aliqua dicta ſunt, nūc prætereo
immorari. Obſtruſione oris, vel labiorū, ne lingua pro
ſiliat in verba falſa, vel ne manus erūpant in facta fu-
ribūda, iuxta illud Pſal. Pone Domine cuſtodiam ori
meo, &c. Diſsipatione: vt ad alios actus, vel tractus
homo iſte ſe conuertat, quibus abſtractus obliuiſcatur
materię, qua ſuccenſus eſt ad irā. Sicut cum ligna diſsi-
pantur ab inuicē, ignis diuiſus deficit defectu materię,
ita homo abſtrahit ſe ab illis negotijs & cupiditatibus,
quę ſolēt miniſtrare materiā impatiētiæ, & occaſionis.
Vnde dicitur in prouer. ſicut ſi defecerint ligna extin-
guitur ignis, ita ſuſurratione ſubtracta iurgia conquie-
ſcunt. Surſurratio eſt occulta ſuggeſtio, quæ hominē in
ſtigat ad materiā litium. Secūdus gradus patientiæ eſt,
cum ex longo vſu patiēdi & immpatientiā refrenādi.
homo didicit iam non terreri aduerſis vel turbari, ſed
quaſi in loco munito incōcuſſus adeo, & intrepidus ad
uerſarios intuetur, ꝙ nihil ſibi nocere poſſe confidit,
Tandiu autē homo terretur aduerſis quandiu aliquid
diligit temporale in ſe, vel extra ſemetipſum, ꝙ timet
perdere, vel dolet, vt corpus, res, honores, amicos, &
propriā voluntatē. Quando autē iſta inordinatè nō di
ligit, ſicut nō valde delectatur in eis, ita nec grauiter cō
triſtatur pro eis. Sicut qui vxorem non dilectā habet,
nec de vita eius iucundatur, nec de morte cōturbatur.
Quid igitur poteſt tibi aduerſarius nocere vnde turbe
ris? Si oderit te in corde ſuo, malum ſuum intra ipſum
clauſum eſt. Nihil tangit te pœna illius, tantum tu eſto
in pace apud te. Igitur in ſinu alterius incluſus illum
vrit non te. Si verbum dixerit contra te, ventus ſonans
pertranſijt aerem, non iaculum tibi infixit. Sicut ergo
rideres, ſi iaculū cōtra te miſſum caſſo vulnere aerem
feriret, & te non contingeret, ita facito ad verba male-
dicorum, Canis latrat contra te, & ridendo pertranſis.
Si detrahit tibi abſens, non turberis, ſe læſit tibi non
nocuit. Ipſe prodit ſe eſſe inuidum & detractorem, &
ſe apud intelligentes magis odibilem, vel contempti-
bilem reddidit, & ſic vindicauit te de ſeipſo. Tace ergo
& alij pugnabunt pro te, & Dominus etiam contra ad
uerſarium tuum. Si autem incipis cum eo remordendo
contendere, qui tibi prius compaſsi ſunt ſtabunt, &
aſpicient vos compugnantes, ſicut duos gallos, & am
bos vos deſpicient & odient, & de impatientia & inui
dia vos arguent. Si times detrahentē contra te iniuſtè,
ſuſtine humiliter, & patientia tua tolles ſuſpicionē, vel
mitigabis præſumptionem de te in cordibus aliorum.
Si autem cor tuum vritur intus ex rancore, depri-
me ex intuitu ſecuturæ fœlicitatis, aut vtilitatis. Sic
qui vritur, vel ſecatur pro aliquo Apoſtemate ſanan-
do, tolerat breuem dolorem, pro ſpe ſalutis obtinen-
dæ. Et ſicut oportet nos pati morſus pulicum & ſimi-
lium beſtiarum, ſic etiam ſuſtineamus cum patientia
punctiones vilium detractorum. Inopes honoris non

Prudentes conſiderationes ad ſapientiam comparandā.

poſſunt ſine inuidia pati laudes meliorum, quas cum
ipſi habere non valeant, dolent ſe ſolos confundi, &
vellent ſecũ habere ſocios miſeriæ pro ſolatio, & ideò
detrahunt alijs, ſicut deformis vellet alios ſibi eſſe ſi-
miles. Corporis autem dolores & rerum amiſsionem,
& amicorum offenſas & confuſiones patienter tole-
rare, ſupradictis remedijs diſcitur, & maximè vſu ſępè
talia ſuſtinendi. Vix enim in hac vita tam aſperũ eſt,
quod vſu & ſtudio patientiæ, non fiat leuius animo ad
portãdũ. Iuxta illud, Quod male fers, aſſueſce & feres.
In iſto gradu nec turbatur homo aduerſis, nec gaudet,
ſed ſuſtinet & tacet. Tertius gradus patientiæ, eſt gau-
dere in tribulationibus, & gloriari cum adſunt, & de-
ſiderare cũ deſunt. Sic famoſus & nobilis tiro gloria-
tur, cum debet tirocinium contra alium nobilem exer
cere, iuxta illud Iob: Quis det vt veniat petitio mea, &
Iob.6. quod expecto tribuat mihi Deus? Et infrà. Et hęc ſit
mihi conſolatio, vt affligẽs me dolore, non parcat, nec
contradicãt ſermonibus ſancti, & Pau. ad Cor. Placebo
2.Cor.12. mihi in infirmitatibus meis, & contumelijs & neceſsi
tatibus, in anguſtijs pro Chriſto, & in Deut. Immola-
bunt victimas iuſtitię qui inundationẽ maris, quaſi lac
Deut.33. ſugent, & theſauros abſcõditos arenarũ. Mare amarũ
eſt valde. Inundationem quaſi lac ſugent, qui excre-
ſcente amaritudine cuiuſlibet aduerſitatis, quaſi lacte
conſolationis hilareſcunt, & hi victimas iuſtitiæ im-
molant, quod ſecũdum beatum Greg. Maioris eſt me
riti aduerſa patienter tollerare, quam bonis operibus
inſudare. Qui ergo ex deſiderio placẽdi Deo, ſibi ipſi
aliquando aduerſa infert caſtigando corpus, & mẽtem
quotidiè in contritionis mętore afficiendo, cur etiam
non ſufferat libenter, cum ab alio ei infertur occaſio
patiendi? vnde vel corpus affligitur, vel animus humi
liatur cum maioris ſit meriti, hæc pati æquanimiter ab
alio, quam à ſeipſo. Et qui ſemetipſum vilem & repre
henſibilem iudicat, cur non patienter accipit quando
illud idem de ipſo ſentit? Nullius iudicium tantum ti-
mendum eſt alicui poſt Deum, ſicut ſui ipſius. Con-
ſciẽtia.n. cuiuſlibet grauior ei inuidioſo, quã omnium
aliorũ erit apud Deum. Hinc apparet, ꝙ rara eſt virtus
perfecta. Vera.n. humilitas ſic gaudet ab alio humiliari,
ſicut à ſe. Et vera patiẽtia ita humiliter ſuſtinet aduerſa
ab alijs illata, ſicut à ſe procurata, quantũ ſpectat ad ſe.

De obedientia. Cap. 26.

NVnc de obedientia aliquid dicendum eſt. Obe
dientia enim ex charitate & humilitate & pa-
tientia naſcitur, ideò de ea aliquid ad ædifica-
tionẽ breuiter videamus, quia in omni religione ſum-
mè vtilis eſt & neceſſaria. Obedientia propriæ eſt vo-
luntatis ſubiectio, arbitrio ſuperioris ad licita & hone-
ſta. Obediendũ eſt aũt ſoli Deo propter ſe, cuius ſerui
ſumus propriè, vel creaturæ rationali, vice Dei angelo
vel homini, iñ his quæ Deus requirit, & quę ad Deum
conducunt. Ratio obedientiæ triplex eſt. Prima quòd
omnis creatura ita ordinata eſt à Deo, quòd licet ipſe
Deus omnibus & ſingulis ita pręſit, vt ab ipſo ſolo ac-
cipiant quod ſunt, & habẽt & poſſunt, tamen propin-
quiora ſibi non loco, ſed ſimilitudine, plenius accipiũt
ab ipſo, quod inferioribus & ſibi proprinquioribus in
fluant, & illa iterum ſui inferioribus vſque ad infimum
vt inferiora ſuperioribus ſubdita ſint, & ſuperiora in-
ferioribus præſint, & ea regant, vt ſumma medijs, &
media præſint imis. Sic Angeli ſuperiores inferioribus
præſunt, & cœleſtia terrenis, & irrationabilibus ratio
Gen.1. nabilia, iuxta illud Gen. Faciamus hominẽ, &c. & pręſ-
ſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs terrę &
Rom.13. ad Ro. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſub-
dita ſit, &c. Subſtantia enim diuina ita eleuata & ſegre
gata eſt ab omni creato, quòd inferiora immediatè
motum eius ſuſtinere, vel ſuſcipere non poſſunt, niſi
mediantibus ſuperioribus, cum tamen ipſe immotus
in ſe, omnia ineffabiliter moueat & gubernet, ita vt nil
ſit omnibus eo principalius, & nihil incomprehẽſibi-
lius. Secunda ratio eſt, quod cum non omnibus datum
ſit eſſe docibiles Dei, ne ignari errẽt a via Dei, per quã
neceſſe eſt eos peruenire ad gloriam cęleſtem, expedit
eis, vt ſequantur ducatum doctorum ſuorum, ſicut
cæcus dat manum ductori ſuo, ne cadat, vel impingat,
vel erret. Tertia ratio eſt, vt homo qui ſubeſſe noluit
Deo peccando, & ita ſuperbiendo, gratiam Dei per-
didit, ſatisfaciat ei, ſubijciẽdo ſe homini propter Deum
& ita per humilitatis meritum gratiam Dei recuperet
quẽ amiſit. Quãtò maior aũt & purior fuerit humilia-
tio & prõptior, tanto plenior erit gratiæ recuperatio,
& gloriæ remuneratio. Magnitudo humilationis atten
ditur in difficultate iniuncti operis. Puritas in ſimplici-
tate intentionis. Prõptitudo in alacritate executionis.

De triplici obediẽtia. Cap. 27.

ESt autem triplex obedientia ſcilicet neceſsitatis, cupiditatis, & charitatis: neceſsitate obedit, qui cogitur inuitus, & libenter eſſet liber, ſi poſſet vel auderet, vt aſinus & ſerui maleuoli & ſimiles. Cupiditate obedit, qui pro mercede terrena, vel cõmodo corporis, vel conſolatione exteriori, libẽter facit quod ei iniungitur, vt canis, vel accipiter, vel mercenarius, & ſimiles illis. Quãtò autem obedientia plus habet de temporali proprio comodo vel ſolatio, tantò minus habet de merito corã Deo. Merces prioris, eſt euaſio pœnę, quam timet incurrere, ſi non obediat. Merces ſecundi, eſt ſpes adipiſcẽdi quod deſiderat, obediendo pro obtinendo munus, vel ſolatium temporale. Obediẽtia charitatis eſt, quãdo ex charitate Dei, & propter Deum, & propter diuinã remunerationem obeditur, largè ſumpto nomine charitatis, ſub qua tam timor pœnæ, quã deſiderium præmij, quàm affectus amoris Dei includitur, quorum primum eſt incipientium, ſecundum proficientium, tertium profectorum. Itẽ alia diſtinctio obedientiæ. Quædam eſt generalis. Alia generalior. Alia generaliſsima. Item alia ſpiritualis. Alia ſpiritualior. Alia ſpiritualiſsima. Generalis obedientia eſt, qua oẽs fideles in Eccleſia generaliter obligãtur ſuis pręlatis obedire, Papę, Epiſcopis, & alijs in his, quę canones precipiunt, & iura pro omnibus promulgata. Generalior eſt, qua omnis creatura ratione vtens, tenetur voluntatem propriam voluntati ſui conditoris conformare ex arbitrij libertate, vt angelus & homo. Generaliſsima eſt, qua omnis creatura obedit ſuo creatori, ſiue naturali motu inſitæ conditionis vt irrationabilia, ſiue impulſu potẽtię pręſidẽtis: vt dęmones & maliuolę mẽtes, quæ & ſi quãdoq; volũt ꝙ Deus non vult, nõ poſſunt tamẽ, niſi quãdo vel ꝙ Deus vult. Spiritualis eſt illa, qua clerici ſpecialiter tenẽtur ad obediẽtiam ſuorũ pręlatorũ, in his, quę ad officiũ ſpectant & ordinẽ dominicalẽ, vt cõtinere, & tonſurã debitã deferre, & ſimilia ſacris canonibus pro eis ſtatuta obſeruare. Spiritualior eſt illa, qua propria volũtate obligat ſe aliquis certę perſonę, vel religioni, ad obſeruãtiã limitatam, & pro arbitrio vouẽtis determinatã, vt promitto tibi obedire in iſtis & non in alijs, vel tãto tempore & nõ vltrà, vel tali conditione & nõ aliter, vel in his, quę regula tua iubet & nil amplius. Spiritualiſsima obediẽtia eſt, qua ſine exceptione promittit aliquis obedientiam ad omnia, quę non ſunt contra animã & regulam talem, vbi tam ad ea quę ſunt regulę, quàm ad alia quæ iubentur ſe obligat: bona ſcilicet quæ conueniunt rationi, & liberi arbitrij ſubſunt poteſtati, cum ſit ad irrationabilia & impoſsibilia nemo debet cogi, ſicut ad illicita nemo debet obedire.

De gra.

De gradibus & profectibus obedientiæ. Cap. 28.

PRofectus vel gradus obedientiæ quãtum ad illa, in quibus obediẽdũ eſt, colligi poſſunt ex prædictis, ſ. obedientiæ ad præcepta communia. Obedire etiam ad aliqua conſilia obediẽtiæ etiã ad bona & poſsibilia. Quantũ verò ad mentem, vel affectũ obediẽtis, breuiter videamus, qui ſint obediẽtię profectus. Quantò enim quis altius in obediẽtiæ virtute profecerit, tantò ei Deus exorabilior, & omnis creatura ad obediendũ homini ordinata, ſubiectior & obſequioſior erit. Infimus obediẽtiæ gradus eſt, ex timore ſupplicij obedire, ſicut illi, qui tantũ obediũt ſuperioribus in his, quæ præceptoriè iuſſerint. Ad alia verò tepidi ſunt & negligentes, niſi inquãtũ vel cõmunis conſuetudo tãgit, vel pudoris manus impellit, vel timor temporalis caſtigationis. ſufficit his, qui huiuſmodi ſunt, vt in mortale peccatũ per inobedientiã non incidant, nec damnationem incurrant. Et tamen hoc eſt valde periculoſum, in profeſsis obedientiã regularem, quia prius quam diſcutiant an teneantur facere quod iubetur, forte mortalis inobedientiæ laqueũ incidunt aliquãdo, ſicut qui nimis appropinquat precipitio, ſubitò dũ nõ cautè circonſpicit, in præceps labitur. Cũ autẽ de Deo diſputare velle, ſtultũ eſt, & quaſi velle cõuincere eũ, vt non debeat iudicare hæc eſſe peccatum mortale, quod noſtra opinio nõ vult pro mortali habere. Sua æſtimatio eſt regula iuſtitiæ infallibilis, nõ noſtra anguloſa opinio, quam noſtrã conſcientiã appellamus. Solis radius nũquã facit angulũ, ſemper directè in oppoſita ſibi ferit, ſiue in nobis appareat, ſiue aliter æſtimemus. In profeſſione obedientię nõ exprimimus hanc exceptionem, vt nolimus ad ea teneri, niſi quãdo adiungitur hoc verbum præcipio, vel per obedientiã hoc tibi dico, vnde bonus obediens tam ſtudioſè debet facere, quod iubetur ſimpliciter, cũ conſtet ſuũ prælatũ tã plenè illud velle, quàm ſi apponeret illud præcipio, vel per obedientiam iniungo hoc vel illud quàm timore ſupplicij adiunctã voluntate. Secũdus obedientię gradus eſt, pro ſpe præmij potius obedire. Iſte non diſputat in quo teneatur, vel non teneatur obedire, quia ſiue teneatur ſiue non, confidit ſibi eſſe meritoriũ, dummodo malũ nõ ſit quod iubetur, etiã ſi mala intẽtione aliqua iuberet, quę tamẽ mala non eſſent. ſ. pro odio illius cui iniũgeret, vt eum ſic tribularet, vel pro cõmodo proprio magis, quã pro obedientię profectu. Nõ ſolũ nõ nocet humiliter obedienti, ſed duplex meritũ habet obedientię: ex hoc & inſuper patientiæ. Sicut inobedienti magis nocet bona intentio pręcipiẽtis prælati, & præcepti vtilitas, ex quibus durities perpẽditur in bono, obediẽti magis ad profectum prouenit indiſcrẽti prælati præceps præcepti fulminatio, dũmodo non fuerit cõtra Deũ, vt ſiquis in ira, pauperi pro lapide maſſam argenti in gremiũ iactaret, pauper nõ indignaretur pro ira iacientis, ſed iucũdaretur pro argento taliter acquiſito. Tertius gradus obedientię eſt, ex ſola dilectione Dei nõ tantũ voluntariè, ſed etiã cũ gaudio obedire, non ſolũ ad facilia, ſed etiam ad difficilia atq; dura, etiã & ad mortẽ, ſic Chri-

Phil. 2.

ſtus factus eſt pro nobis obediens vſq; ad mortẽ, &c. Pudeat Dei ſeruũ, ſic tali Domino pigrè obedire pro Regno cœleſti, ſicut eſt conſuetudinis quibuſdã. Cum

Simile.

ſęcularium principum & nobilium ſeruio, pro incerta & modica mercede, tot labores in bellis, tot pericula, tot penurias, tot etiã à Dominis opprobria & verba patienter ſuſtineant, tot itinera longa in legationibus dominorũ promptè ſubeant, nec enim procraſtinant, nec ſegniter exequũtur, nec difficultatem viarũ, nec penuriam prætendũt, nec pactũ pro labore præmittunt, ſed incerti de præmio, in tenui ſpe omnia imperata perficiunt, etiã gloriãtes, quod pre ceteris conſeruis ad tale negotiũ ſunt electi. Vide quã ſeduli ſunt circa dominos, & circunſpicientes in quibus eis ſeruire, & placere poſſint. Et cũ nõ tã verbũ iuſsionis audierint, quã nutum oculorum aduerterint, ſtatim quaſi præcipites exiliunt, & auidè auſcultant quid eis placeat, & quid velint. Et quamuis ſeruorũ Dei obedientia, quantũ ad effectum ex feruore maiori procedat, tamẽ quoad actũ ille perfectior videretur, qui ita promptus & conſtans eſſet ad omnia iuſſa implenda, ſicut in ſeruis ſęcularibus inuenitur. Sicut de ſanctiſsimo patre noſtro legimus, & primis eius ſocijs, qui nõ ſolum ea quę beatus pater eis verbo expreſsit, promptè adimplebãt, ſed etiam ſi aliquo modo eius beneplacitũ poterant cognoſcere, ſtudioſiſsimè perfecerunt, ſicut ab ipſo didicerant patre ſancto. Hac virtute Abrahã obediuit, non tantũ exire de terra ſua & peregrinus eſſe in aliena, ſed etiã vnicum filiũ ſuũ Iſaac voluit immolare. Et pro hac Prophetæ & Apoſtoli, & alij Sancti expoſuerunt ſe omnibus laboribus & periculis, exilijs, penurijs, & perſecutionibus & morti pro Chriſto. de hac Dominus ſpecialiter dicit. Si quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me. Semetipſum abnegat qui ſui iuris eſſe recuſat, & totum ſe alterius arbitrio & ſubmittit propter Chriſtum, ſicut Chriſtus non venit facere voluntatem ſuam, ſed patris. Matt. 16.

De paupertate. Cap. 29.

COntẽptus diuitiarũ opponitur auaritiæ rerum temporalium. Hic quandoq; paupertas ſpiritus appellatur. Quidã autem ſunt pauperes & non ſpiritu, ſicut qui libenter vellent eſſe diuites, ſed non poſſunt, vt pauperes mũdi. quidã ſunt pauperes ſpiritu & non rebus, vt qui libenter eſſent ſine rebus, & non permittũtur, & qui diuitias nõ pro ipſarũ amore poſſident, ſed pro amore Dei: vt cultum Dei per eas amplificent & defendãt, vel amore proximi in Deum, vt proximis inde ſubueniãt, ſicut Abrahã, Iacob, Dauid, Ioſias, & ſimiles, vel qui per obedientiã principatus & poteſtates, & dignitates, & ſuſcipiunt, vt beatus Greg. Papa, & alij ſancti Epiſcopi qui pauperes eſſe elegerãt, ſed iuſſu diuino aliter factũ eſt, vt principes terrę conſtituerentur, & diſpenſatores rerũ eccleſiaſticarũ pro alijs, ſed in ſe paupertatis propoſitũ non abijcientes, tantò laudabiliores paupertatis ſectatores effecti ſunt, quãtò magis in diuitijs, ab eis amore nõ ſunt ſeparati. Quidã verò ſunt pauperes ſpiritu & rebus, qui nec habẽt diuitias, nec vellent habere ſi poſſent ſine peccato. Hi tantò feliciores ſunt quantò de laqueo cupiditatis elongantur. Horũ ſunt duo genera. Primi, qui nõ habentes diuitias fecerunt de neceſsitate virtutẽ, nolẽtes habere ſi poſſent. Secũdi qui potuerũt vel habuerũt diuitias, & abiecerũt eas & recuſant habere propter Deũ.

De triplici contemptu diuitiarum. Cap. 30.

COntemptus autẽ diuitiarũ in duobus conſiſtit. Aut cum liberaliter effundũtur in pauperes per opera miſericordiæ, & ad cultũ Dei largiter expenduntur, ſicut ſancti reges, & alij diuites fecerunt, turbas pauperũ alentes, & monaſteria, & Eccleſias ędificãtes. Aut cũ pœnitus reſpuũtur diuitiæ, ſicut ſancti fecerũt in mẽdicitate & inopia rerũ viuẽtes, vt ſanctus pater Frãciſcus, ſanctus Dominicus, & alij Chriſti ſectatores, euangelicæ perfectionis æmulatores. Iuxta illud. Si vis perfectus eſſe, vade, & vẽde omnia, quę habes, & da pauperibus, & veni ſequere me. Quatuor autem de cauſis cõſulitur diuitiarũ cõtemptus. Prima, quia rerũ amor retrahit ab amore Dei & patrię cœleſtis. Iuxta ipſius veritatis teſtimoniũ nemo poteſt Deo ſeruire & mamonę. i. eſt diuitijs. ſicut enim de profun-

Matt. 19.

Luc. 16.

terrę tollũtur, ita ſuo põdere ad infima terrę ſuos detrahunt amatores. hoc eſt, in profundũ inferni, vnde dicit. *Timo. 6.* Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & laqueum Diaboli, quæ mergunt homines ad internum. Secunda cauſa eſt, quia retardant hominem à profectu virtutum. Sicut enim oneratus non poteſt velociter currere, ſic mũdanis curis oppreſſus, nõ poteſt in ſpiritu expeditè proficere. ſi ergo vis feſtinare ad patriã. Si vis non teneri laqueo venantiũ. Si non apprehendi in via, & in captiuitate vnde euaſeras nõ reduci, proijce auaritiã, & extrahe pedem de vitioſa cupiditate terrenorum. Ideò Iudæi tardi erant ad reditum de Babilone in Ieruſalẽ, quia filios, vxores, & poſſeſsiones iá acquiſierant in Babilone. Sic & religioſi tardius deſiderant cœleſtia, cum in terrenis cœperint dilatari. Tertia cauſa ratione meriti amplioris, quia quantò minus tibi de terrenis indulges, tantò magis recompenſabitur tibi de cœleſtibus in gloria ſempiterna, iuxta illud. *Matth. 5.* Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Non portio aliqua gloriæ, ſed tota gloria regni. Et ideò filius Dei dans nobis exemplũ perfectionis, nihil poſſeſsionis voluit habere in terra, non agros, domos, vel reditus, præter ſolũ veſtitum, quem etiam permiſit ante crucem ſibi auferri. Vt doceret nos ꝙ omnia relinquere, non tantum conſiſtit in non habere volendo, vel ſpontè omnia pauperibus tribuendo, ſed impatienter amitiẽdo. Quia ſi habita vi tollantur, plerunque maioris eſt meriti, quàm pauperibus tribuiſſe, quia rarior virtus eſt illata æquanimiter perpeti quàm ſpontè bona operari. Cum igitur boni viri ob hoc ſolum, vel maximè ſubſtantiã terrenam habere debeãt, vt inde beneficiant, & ad meritum gloriæ, æternæ expendant, quia aliter bona non eſſent ſi terrena non pia intentione quærerent, & creaturam non propter creatorem diligerent, debent ea ratione nõ minus cum ipſam ſubſtantiam quocunque caſu admittunt gaudere, quam ſi eam in vſus pios expendiſſent, eo quod eundem fructum meriti cœleſtis in tam patienter tolerata ammiſsione, quàm etiã in pia diſpenſatione conſequi non dubitat. Sicut mercator illas merces æqualiter diligit, de quibus ęquale lucrum ſibi prouenire confidit. Diuitias autem quærere, vt in malos vſus expendãtur, ſcilicet in vanitates, in voluptates carnis, & oculorum, impium eſt, quia per beneficium creatoris largior ei contumelia irrogatur. Sed adhuc eas quærere tantum vt adhuc cumulatè ſeruentur, ſtultum eſt, quia tãtum valet congeries lapidũ ſicut argenti, vel auri, ſi vſui non expendatur. Quarta, quia temporalis ſubſtantia contemptibilis eſt, multis conſiderationibus ex ſui natura non eſt diligenda, cum terra ſit ignobilius elementum inter omnia. Item quia non multum neceſſaria. Modicus enim victus, & veſtitus, & tectum ſufficit homini pro neceſsitate ad viuendũ, quod ſupereſt ſuperfluum eſt. Itẽ multis eſt nociua, & occaſio dãnationis ęternę. Item multorum patet inuidiæ qui libenter eam auferrent habenti per multas artes. Item multo labore & ſollicitudine acquiritur, & ſeruatur cum periculo vitę. Item non ſaciat appetitum hominis habentis, ſed quò plus habetur, eò inquietius ſititur. Item quia tã bonis quàm malis datur, & ideò non ſunt fœliciores, qui in ea abundant, immò frequentius infœliciores, quia eſt eis occaſio multorum malorũ. Item quia diu cum homine non perſeuerat. Nam ſi aliter non ammittitur, mors eã ſeparat ab homine, & nihil poteſt homo poſt mortem ſecum deferre ex ipſis, niſi quod meruit, vel demeruit per ipſas. Sapientis ergo eſt, paruipendere ꝙ vile eſt, & non multum laborare pro eo, ꝙ parum eſt vtile, & fugere ꝙ pernicioſum eſt. Et liberaliter ſpargere quod conſeruatum perit, & diſtributum fructificat, ſi in pauperes erogetur.

De gradibus in cõtemptu diuitiarũ. Cap. 31.

PRimus autem gradus in contemptu diuitiarũ eſt, nihil velle habere iniuſti lucri, nec per ſe acquiſitum, nec ab alijs datum, vel relictum, vel reddere omnibus debita pro poſſe. Et de iuſtis habitis eleemoſynas facere. Et non abuti facultate propria ad peccatum laſciuiæ, ſuperbiæ, gulæ, & aliorũ vitiorum. tribus autem modis aliquis videtur iniuſtè bona habere. cum autem ipſa malè acquiſiuit quocunque modo, aut ab alio datum, venditum, inuẽtum, vel relictum aliquid ei eſt ab illo, qui ius in eo non habuit, aut cum nocuit alteri in rebus iniuſtè, etiam ſi nihil de illis habuit. Inquantum enim teneor alteri reſtituere, in tantum mea non ſunt mea, ſed illius cui teneor, vnde ſiquis plus tenetur certis perſonis quã habeat, ſi dat alicui gratis de bonis ſuis, vnde ſcitur per accipientem impotens fieri ad reddendum, qui ſic accepit ſcienter tenetur pro eo ſoluere tantum, quantum accepit, cũ iſte non ſua ei dederit, ſed quæ ſunt aliorum. Secundus gradus eſt, nihil velle ſuperfluum habere, ſed ſolum neceſſarijs eſſe cõtentum, in victu, in veſtitu, hoſpitio, vtenſilibus, obſequentiũ famulatu, & reliqua habita pauperibus erogare, vel non recipere oblata, nec acquirere ſupra neceſſitatem, vt dicitur in Lu. Quod ſupereſt date eleemo- *Luc. 11.* ſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Sic monachi Aegyptij & alij ſimiles de labore proprio victum habentes, reliqua pauperibus diſtribuebant, vnde dicitur in Pau. Habẽtes alimẽta & quibus tegamur his cõtẽti *1. Tim. 6.* ſimus. Sed ne nimis latos faciamus terminos ſufficientiæ, eſt ſciẽdum, ꝙ duplex eſt ſufficientia. ſ. indigentię & concupiſcentiæ, indigentiæ ſufficit ſuſtentare naturam, vt poſsit ad ſeruiendum Deo perdurare. Et hanc ſufficientiam natura docet, ſicut videmus in irrationabilibus, immò & in plantis quę contentæ ſunt naturali alimento, & amplius non requirunt. Sufficientia verò concupiſcentię excedit menſuram, limites non habet niſi impoſsibilitatis, hæc ſolum relinquit ꝙ non ſperat adipiſci. Diues auarus in Euangelio cum vberioribus fructibus agri ſe vidiſſet ditatum, non dixit diues ſum & abundo, nõ plus cupio, quia nõ cupio, ſed cogitauit horrea vetera deſtruere, & maiora facere, vt dicitur in *Luc. 12.* Luca. Prima horrea ſunt iuſtæ neceſsitates, hæc parua ſunt & paruis implentur, ſed auarus hæc diſtruit & maiora facit. i. horrea cõcupiſcentiæ & ſuperfluitatis, quę nunquam replentur, quia ſemper cum plurima habere cœperit, etiam ampliora facere diſponit, atque iam nõ ſufficiunt habita, niſi adijciat vt adhuc plurima, & ſic procederent in infinitũ. Cor auari eſt quaſi fouea ſine fundo, eo ꝙ plus recipit plus conſumit, vt nunquã vi- *Eccle. 5.* deas impleta, iuxta illud Eccle. Auarus nũquam implebitur pecunia. Tertius eſt nil velle poſsidere in mũdo, & in omnibus neceſſarijs multiplicem pati penuriam propter Deum. Hic eſt efficaciſsimũ contra auaritiam remedium, quæ ſicut ignis inſaciabilis nunquam dicit ſufficit, & nunquam melius extinguitur, niſi cum noſtra temporalis ſubſtantia pœnitus ſubtrahitur. Hoc remedium Chriſtus docuit verus animarum medicus, qui in omnibus viam illam tenuit, quæ eſt apertiſsima ad doctrinam virtutum, in curationem vitiorum. Diuitiæ enim, honores ſæculi, & voluptates carnis, ſunt præcipua ſanctitatis impedimenta, quæ magiſter virtutum & Dominus docuit viuendo declinare ſuos diſcipulos in exemplum, vt habetur in Matthæo. Si vis *Matt. 19.* perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da Pauperibus, & veni ſequere me. Hæc quam vocat Apoſtolus Altiſsimã paupertatem, primo ſanctorum *2. Cor. 8.* in Eccle. qui omnia reliquerant propter Deum, huic multæ virtutes & plurima dona gratiarũ annexa ſunt, quæ tamen à paucis patiũtur, eo quòd licet multi ſint,

qui

qui quaſi nihil habeant in mundo, tamen ad modum rari ſunt in religione, qui non plus habere cupiant, vel pro ſe vel pro alijs. Omne quod eſt melius, eſt rarius in hoc mundo. Qui pro ſe ſollicitus eſt in temporalibus, relinquitur ſemper prouiſioni ſimpliciter. Qui habet prouiſores relinquitur illis. qui verò omnem ſollicitudinem ſuam in Deũ iactat, & omnem cogitatum habet ipſum Dominum prouiſorem, ſicut dicitur in Matt. Primum quærite regnum dei, & hęc omnia adijcientur vobis, ſcilicet temporalia neceſſaria. Qui enim ex gratia vult donare cęleſtia, cur non etiam ab eo ſperamus temporalia & parua? Aut ergo dabit nobis neceſſaria in quantum expedit, aut vires corporis ad ſuſtinendum penurias, aut ſpiritualem dulcedinem meliorem carnali, & inſuper præmium cœleſte. Matth. 6.

De ſobrietate. Cap. 32.

Sobrietatis eſt virtus, qua corporis alimenta cũ moderatione admittuntur in cibo & potu & ſomno. Sumitur etiã generaliter pro moderatione ab omni ſuperfluitate, & intemperãtia mẽtis, & corporis vnde dicitur. Sobria mens & ſobrius ſenſus, ſed prout accipitur pro reſtrictione alimẽtorum, iſta eſt quæ dicitur parſimonia, vel abſtinẽtia, & opponitur vitio gulę vel caſtrimargiæ, quæ eſt ventris ingluuies. Eſt autẽ alia ſobrietas medicinę, alia auaritię, alia hypocriſis, alia paupertatis, alia religioſitatis. Medicinalis fit propter ſanitatem corporis conſeruandã, vel recuperãdam. Auaritiæ ad parcendum expenſis, hypocriſis pro laude humana. Paupertatis pro neceſsitate penuriæ. Religioſitatis pro virtute obtinenda, vel pro vitio calcando, pro ædificatione proximorum, pro gloria promerẽda, pro acuendo intellectu, & ſapientia inquirenda. Nam ſicut feneſtra obturata limo, obtenebratur, ita intellectus in tus cibo obrutus, obcæcatur, ſicut ſæpius experimur. Sobrietas autem ſicut omnis virtus tunc ſolum coram Deo eſt meritoria, cũ Deus eſt eius cauſa prima & forma, id eſt ſi propter Deum principaliter fiat, & ſecundum Deum. Sicut enim Deus mundum gubernat, ita vt nec plus, nec minus ei adhibeat diligentiæ quàm iuſtum eſt, omnem diligentiã ſuam vt ita loquamur circa cœleſtia impendens. Ita & homo cui minor mundus regẽdus commiſſus eſt, hoc eſt corpus proprium, ſic debet ei prouidere prudenter, vt nec de neceſſaria prouiſione aliquid deſit pro poſſe, nec aliquid impendatur ſuperflui, vt non deficiat antè tempus ex penuria vel labore, nec laſciuiet ex abundantia, vel quiete. Tota autem intentio debet eſſe circa optimum occupata, circa profectum animæ in Dei notitia & amore, & his quæ ad hunc profectũ conducunt, quia non propter corpus anima creata eſt, ſed corpus propter animam, vt illi ſeruiat & cooperetur ad profectum præfatum. Anima verò propter Deum data, & creata eſt, vt ei inhereat, & inherendo ſuauitate ipſius perfruatur, & fruendo beata ſit. Solius etiam Dei eſt occidere & deſtruere, cuius eſt creare & viuificare. Ideò niſi eius iuſſu, vel permiſſu nihil nobis licet deſtruere eorum, quę ipſe fecit. Irrationales creaturas permiſit nos occidere, ſed non irrationabiliter. Rationabiles verò prohibet occidi, id eſt homines, niſi ſecundum leges ab ipſo promulgatas, vnde iudices ſecundum leges diuinas iudicantes, non ſua, ſed Dei auctoritate maleſactores occidunt, quia ipſe præcepit. Qui hęc fecerit, vel hoc fecerit tali pœna puniatur. Sicut autem non licet cuique alterum occidere, ita nec ſemetipſum: ſemetipſum autem occidit, qui indiſcretè per abſtinentiã, & per alios labores debilitãt, ante cogitur deficere quàm requirat ordo naturæ, licet aliquos deuotionis feruor, vel pura ſimplicitas excuſet. Vnde dicitur ad Rom. Rationabile obſequium veſtrum, &c. Rom. 12.

De tribus in quibus conſiſtit ſobrietas. Cap. 33.

Sobrietas in tribus conſiſtit, in qualitate, quantitate, & modo. In qualitate, vt non delicata, & præcioſa, & ſumptuoſa requirat, ſed ſimplicia, quibus valeat ſuſtentari natura, & gula non prouocari, & quæ de facili poſſunt haberi. In quantitate, vt non nimis quàm decet, vel ſæpius, ſed temperatè, vt ſit refectio corpori non onus. Infirmi ſunt liberi ab hac vtraque lege, immò vt non importune requiratur, nec impetuoſè, & indeſciplinatè, & inordinatè ſumatur, ſed modeſtè, maturè, & religioſè, ſicut in priori forma nouitiorum tactum fuit. Sic enim ſapit ſi ita ſumamus. Sumitur cõ modius, reficit ſalubrius, minus grauat ſtomachum, & facilius digeritur, & minus peccatur, & eſt honeſtius, & religioſius. Valet autem ſobrietas ad iſta, quæ ſuperius tacta ſunt. Valet etiam ad ſatisfactionem pro peccatis, vt ſicut corporis voluptate peccamus, ita caſtigatione emendamus. Item ad carnis laſciuiam reprimendam, vt quæ impinguata inſolens facta eſt, macerata diſcat obedire, quoniam habetur Cor. Caſtigo corpus meum, &c. Itẽ ad corporis ſanitatem, quia noxios humores deſiccat, quos crapula & quies ſuperflua generare conſueuit. Item ad ſolicitudines mundanas abſcindendas, quia qui modicis contentus eſt, modica habet prouidere. Item ad multarum virtutem habilitatem, ſobrius enim eſt agilior ad bonũ, caſtior eſt, & minus habet in videndi materiam, magis cautus eſt in lingua, promptior ad deuotionem, & purior in affectu. Item ad ſapientiam inquirendam, quia ſecundum Auguſtinum ſenſum magis vigilẽ facit, & & ſubtilem, & memoriam tenacem. Item ad aliorum ædificationẽ, quia qui exteriora noſtra ordinata vident, & temperata cõcipiunt, quod de interioribus extiment quæ non vidẽt nec intelligunt. Minus etiam ſumus eis graues ad recipiendum ad menſam, videntes quod modicis cõtenti ſumus, & quòd facilè nobis poſſunt ſatisfacere. Minus autem alijs mendicis nociui ſumus, quia quò plura ab hominibus petimus, eò minus aliquid mẽdicis dãdum relinquimus. Et hoc eſt quoddam genus rapinæ, quod à paucis aduertitur, cum aliquis vltra neceſſitatem verè mendicat. Vnde alter mendicans magis patitur detrimentum, quia poſtea ſuperueniens non inuenit quod iſte præueniens præripuit. Item valet ad meritum gloriæ tàm pro ſeipſo, quàm pro virtutibus ſibi connexis, quia quò plus nobis hæc de voluptate ſubtraximus, eò magis & hæc ſpiritualibus, & illic cœleſtibus diuitijs abundabimus. 1. Cor. 9. Nota.

De gradibus ſobrietatis. Cap. 34.

Primus gradus ſobrietatis eſſe poteſt, à crapula & ebrietate cauere, & debita tempora & horas in comedendo ſeruare, ne ieiunia ſtatuta leuiter frangãtur, & vel tempore incongruo epulis & potibus inſeruiatur, & ne magis ad luxuriam, quàm ad naturę refectionem edendo, vel bibendo ſtudeamus, quia dicitur in Eccle. Vę terræ, cuius Rex puer eſt, & cuius Principes mane comedunt, &c. Pecus quod ſolum vẽtri ſeruire noſcitur, ſeruat in edendo & bibendo naturæ modum conuenientem. Sic & homo debet qui regitur ratione. Alioquin melius eſſet ei carere ratione, quàm non regi ab ea, quia nec peccaret carens ratione. Secundus gradus eſſe poteſt à quibuſdam licet, abſtinere, vt à carne, vino, lacte, piſcibus, vel pigmentis, vel aſpero victu eſſe contentum, ſcilicet pane rudi, vel non condito, vel ſæpè ieiunare, & à delectabilibus abſtinere, & quæ magis appetunt, vt religioſi & deuoti ſolent, & pœnitentes, iuxta illud Apoſtoli ad Romanos. Bonum eſt non comedere carnes, & non bibere vinum Eccl. 10.

vinum, &c. Sicut Nazsrei & filij Iacob. Vnde dici-
Dan.10. tur in Daniel. Caro & vinum non intrauerunt in os
meum. Tertius gradus eſt domuiſſe gulã, & docuiſſe
palatum, ſic vt ſolum ſit contẽtus his quæ extremę ne
ceſsitati ſufficiunt in qualitate, & quantitate cibi & po
tus, vt quantum ſimplicior victus, eò magis diligat. Et
ſi delicata aliquãdo ſumere oporteat, non delectatio-
nem in eis, ſed ſolam neceſſariã refectionem requirat,
Rom.13. Vt habetur ad Rom. Carnis curam ne feceritis in deſi
derijs. Poſſet & alia diſtinctio dari de profectibus ab-
ſtinentiæ, & ſobrietatis. Primus gradus eſt carere patiẽ
ser, cum nõ poteſt haberi cibus, vel potus delectabilis,
& non contriſtari quando nõ habentur deſiderata in-
terdum, ſicut quidam, qui quandoque non habent in
menſa quæ deſiderant, & cõtriſtantur, vel indignãtur,
murmurant, verecundiam abijciunt, & non cogitant
profeſsionẽ ſuam. Et ꝙ aliquando diuites non habent
omnia quæ cupiunt, quantò magis pauperes, & mendi
ci. Secũdus gradus abſtinentia eſt velle carere pro Deo
illis, quę poſſent haberi, amore ſobrietatis & boni exẽ
pli. Sicut boni & fideles ſerui Dei ſæpè ditiores hoſpi-
ses prętereunt, & apud pauperes hoſpitant, & lautiora
fercula prohibent ſibi dari, cõtenti ſimplicibus & pau
cis amore Dei, & pro ædificatione aliorum, dicente
1.Cor.6. Paulo. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.
Quia licet ſecundũ Euangelium comedere liceat, quę
apponuntur, tamen magis ædificat ſi lauta, & multa
nobis apponi non permittimus. Quia ſicut recipiẽtes
decet liberalis hoſpitalitas, ita decet nos religioſa fru-
galitas, quam etiam ſortius conuenit nos defendere, q̈
illos ſuam ſęcularem honeſtatem, quantũ volunt nos
abundè procurare. Quamnis autem iſta vice videãtur
contriſtari, quòd non permittimus ſuæ deuotioni ſa-
tisfacere multa miniſtrando, tamen apud ſe de noſtra
temperantia ędificantur. Et alio tempore recipiũt nos
hilares, quando non ſumus eis oneroſi. Es vbi modo
paucos receptores habemus, ibi tunc plurimos habebi
mus, cùm intelligens, quòd & pauperes nos paſcere
commodè valeãt. Tertius abſtinẽtiæ gradus eſt, poſſe
ſine difficultate abſtinere ab habitis delectationibus,
vel tantũ inde ſumere puram neceſsitatem, & hęc non
amore delectationis, ſed recreationis. Es quamuis quo
ad paupertatem maior virtus ſit, non habere quod cu-
piat, tamen quo ad ſortitudinem abſtinentię maius eſt
poſſe appetitum retrahere ab vſu, vel delectatione pręſentis voluptatis, quàm abſentem non deſiderare. Cau
sius autem eſt & ſecurius, fugere corporales delectatio
nes, quia ſæpè victi ſunt in certamine, qui nimis volue
runt eſſe ſecuri, & qui ex pręſumptione ſibi victoriam
ſpoponderant, victi & confuſi didicerunt, quàm ſtul-
tum eſt committere ſe periculis preliorum, vt poſſunt
oportunè vitari. Facilius in littore non ſubmergitur,
quàm in gurgite aquarum.

Quod virtus conſiſtit in medio: vitia in extremis. Cap. 35.

SCiendum tamen, quòd virtus medium vitiorum
tenet, & in vtroque latere tam à dextris, quàm à
ſiniſtris vitijs eſt obſeſſa. Et ita vt ſi modicè à di-
ſcretionis tramite declinaueris iam virtus non ſit, ver-
bi gratia. Parſimonia vel abſtinentia ſi metas ſuas ex-
cedat in ſuperfluitate alimẽti, declinat in vitium gulę.
Si nimis modicum admittat de neceſſario alimento, vi
tium indiſcretionis incurrat, per quam vires corporis
deſtruat, vigorem mentis extinguat, naturam debili-
ser, & bona quę promereri potuit negligat, & vitam ci
tius perimat, vel ſenſum perdat, vel ſi vires recuperare
debeat, tantò poſtmodum ſtudeat corpus reficere cõ-
modis & ſomentis, quantò prius indiſcretè eidem eas
ſubtraxerat. Similiter contemptus diuitiarum, ſi vltrà
quàm iuſtum eſt aggreget temporalium ſubſtantiam,
in auaritiæ vitium cadet. Si nihil temporalium velit ad
vſum admittere, ex tali indiſcretione necabit naturam
ſame, frigore & egreditudine. Patientia ſi minus decli-
nat in impatientiæ vitium, incidet in torporem, vt ze-
lum iuſtitiæ perdat, & diſsimulet tam in ſe quã in alijs
vitia creſcere, quę debet perſequi & vlciſci. Humilitas
ſi nimis timet, extollitur ex indiſcreta abiectione, per
dit confidentia ſalutis, vel profectus ſpiritualis. Chari-
tas proximi ſi indiſcretè timet, facit proximo fauere in
detrimentum ſalutis proprię, ſicut qui periurat amore
proximi, & alijs modis. Caſtitatis amore aliqui ſibi vi
rilia amputauerunt, & dum voluerunt tentationis ar-
dorem temperare, periculo ſe propriè interfectionis
expoſuerũt. Agilitas boni operis ſic quandoque fugat
pigritiam, vt quietem deuotionis extinguat. Spiritua-
lis lætitia ſic acediam, vel triſtitiam declinat, vt quan-
doque in diſſolutionem incidat, & vanã gloriam. Ta-
citurnitas, verba ocioſa declinans, quandoque vtilia &
neceſſaria retinet in detrimentũ proximi & ſui. Obe-
dientia indiſcreta, ſic fugit propriæ voluntatis vitium,
vt obediat ſuperiori ad peccatum, cum tamẽ obedire
magis oporteat prohibẽti omne peccatum, quã cuiuis
præcipienti peccatũ, & ſic de alijs virtutibus faciẽdis.

De diſtinctione virtutum à vitijs. Cap. 36.

ET quia virtus tam nobilis eſt, & venerabilis om
nibus & prę omnibus, ꝙ vitioſi eam ſuper om-
nia venerantur, ideo & vitia quãdoque virtutes
ſe eſſe mentiuntur, & velamẽ virtutis aſſumunt, vt aut
ſecurius diſsimulentur & non arguantur, aut etiam lau
dem virtutum aſſequantur. Vnde videmus ea quan-
doque a quibuſdam religioſis, & ſtudioſè exerceri, &
auctoritate quaſi pro virtute defendi, ita vt vera virtus
eis & in alijs quandoque diſpliceat, & etiam pro vitio
deſpiciant & impugnent, & interpretẽtur eſſe vitium,
quod pura virtus eſt, & è conuerſo virtutem aſſerant,
quod verè vitium eſt, ſed virtutis colore velatum, ver
bi gratia paupertas ſpũs; id eſt voluntaria pro Chriſto
paupertas magna & vera virtus eſt quam multi reli-
gioſi profitentur, & tamen videmus plures ſub præ-
sextu neceſsitatis, pietatis & honeſtatis diuitias deſide
rare, in pecunia, prædijs & ædificijs, veſtitu, & victu,
& libris, & alijs, quæ habere, diuitiæ reputantur, ita vt
ſaciari nequeant, quia ſi etiã quod cupiunt haberent ſi
quis plus offerret, plus acciperent, vſque ad magnam
quãtitatem, quia nõ dicerent, ſufficit, nolumus plus ha
bere. Econuerſo parcè viuere & paucis contentũ eſſe
tenacitas & auaritia nuncupatur, quaſi non audeat vti Diſcurſus.
his quæ habet. Silẽtium reputatur triſtitia, maturitas
amaritudo, & zelus iuſtitiæ temerarium iudicium di-
citur, quies deuotionis pigritia vocatur, corporis caſti
gatio indiſcretio cenſetur, ſimplicitas ſtultitia credi-
tur, timor Dei litigioſa conſcientia æſtimatur, fugere
publicum ſingularitas vocatur, cauere ſcandalum hy-
pocriſis iudicatur, ecce quomodo proſcribitur & per
uersè vitiũ interpretatur. Econuerſo autem plerũque
diſſolutio ſocialis iucunditas putatur, curioſitas ædifi-
ciorum, librorũ, & aliorũ honeſtas habetur, laxa con-
ſciẽtia libertas deputatur, corpus delicatè fouere diſcre
tio reputatur, garrilitas affabilitas dicitur, inuidia frater
na zelus iuſtitię dicitur, duritia & inclementia rigor
ordinis putatur, auaritia acquirendi fidelis prouiſio
nuncupatur, aſtutia prudentia nominatur, elatio auto-
ritatis offenſio monſtratur, zelus & contentio ordinis
defenſio appellatur, iactantia de bonis proximi ædifi-
catio vult videri, detractio vitij alterius vult putari, cõ
formitas vitioſa vult credi fuga ſingularitatis, torpor
negligentiæ vult humilitas videri, altiora ſe non quæ-
rere

rere puſillanimitas dicitur, inquietudo euagandi & negociandi, vult agilitas dici benè operandi, prodigalitas, vult largitas videri, & ſic de alijs. Sciendum itaque eſt, quod diſcretio ſpiritus medium virtutis eligit, non declinat ad dexteram vel ad ſiniſtram regia gradiens via, non dicit malum bonum, & bonum malum, ponendo lucem tenebras, & tenebras lucem, diuidens diem virtutis à nocte vitiorum, ne Angelum Sathanæ pro Angelo lucis recipiat. Verum à falſo diſtinguens, & quod bonum eſt bonum tenens.

De caſtitate. Cap. 37.

CAſtitas eſt ſobrietati ſimillima, & nutritur ab ea, ſicut è conuerſo, luxuria nutritur à ventris ingluuie. Mēbra enim genitalia ſub ventre poſita ex eius redundantia in libidinem reſoluuntur, ſic è conuerſo ventris exinanitio humorem luxuriæ areſa-
Exemplū. cit, ſicut cū fons obturatur, riuus ex eo profluens deſiccatur. vndè pro generali regula, à bonis ſpiritualibus hactenus obſeruatum eſt, qui caſtus eſſe deſiderat, ſtudeat ſobrietati, quia ſine illa non diu caſtitas eſt ſecura. Et cum iam proficientem proficit, & cum decreſcente decreſcit. Licet quidam ſine ea modo ſibimet, aliud neſcio qua præſumptione promittant, omnis autem laus in fine canitur, nec credo tot & tantos virtutum inquiſitores, qui dictam ſecuti ſunt regulam in ſua extimatione deceptos, vnuſquiſque enim in arte ſua ſapiens eſt, & ſtudioſi virtutum fuerunt in earum exercitijs ſapientes, ſtudioſi verò diuitiarum, vel delitiarum ſæcularium efficiuntur in earum prouiſione prudentes, vt Lucas ait. Filij huius ſæculi, prudentiores ſunt filijs
Luc. 16. lucis in generatione ſua. Caſtitas eſt virtus origine cœleſtis, hāc ipſi Angeli ſancti ab ipſo Domino omnium virtutum fontali principio primitus didicerunt, & indeclinabiliter ſeruauerunt, hanc ſumus & vnus magiſter noſter, qui eſt in cœlis, Angelorum magiſter Chriſtus Dominus, nobis de cœleſti ſchola ad terram publicè docendo attulit, & Matrem glorioſam virginem perfectam primamque poſt ſe huius diſciplinæ magiſtram, in cathedram virginalis mundiciæ cæteris mirandam & imitandam præficit.

De quatuor vtilitatibus caſtitatis. Cap. 38.

CAſtitas quatuor facit in præſenti. Corpus mundificat, ſicut è conuerſo luxuria inquinat, ita ꝙ ſi non merces alia caſtitatis quàm præſens munditia foret, nec aliud luxuriæ ſupplicium quàm eius fœditas, caſtitatis honeſtas eſſet amplectenda, & luxuriæ turpitudo horrenda. Item mentem liberam facit & expeditam, quia nec pro vxoris prouiſione, nec pro filiorum educatione ſolicitum reddit, nec affectus dilectionis ad coniugē & ad filios ligat, nec ſpiritus zelotipiæ caſtum exagitat, nec ſolicitus eſt quomodo vxori placeat, vel qualiter hæredes diuites faciat, nec quærit generos, vel nurus, nec eſt ſeruus affinium per vxorem, ſoli ſibi viuens, & pro ſe ſolo ſolicitus in ſeipſo quieſcens. Multa ſunt, de quibus oportet coniugio ligatos eſſe ſolicitos, ita ꝙ illa carnis delectatio nullo modò eſt eis tam iocūda, quā anxietas variarum curarū quas patiūtur, erit poſtmodum amara, quam Apoſtolus tribulationē carnis appellat à quibus caſti, ſunt liberi &
Cor. 7. exonerati, ait enim. Volo vos ſine ſolicitudine eſſe, &c. Item conſcientiā lætificat, quia gratū Deo præſtat obſequiū, qui pro Chriſto carnis dulcedinem reſpuit quā mūdus pro magno bono cōcupiſcit, lætificat quia Deū placat & Deo proximare facit, & Dei offenſam cauet in delectatione carnali, & præmiū cœleſte meretur & deum auctorē munditiæ per caſtitatē imitando ſequitur cum ſit gloria magna ſequi Dñm, qui nos præceſsit in munditia caſtitatis, virgo virginis filius & virginum ſponſus. Item tam hominibus, quàm Angelis amabilē, & ſpectabilē facit, quia tam boni, quàm mali venerant eam Angeli, quia cum naturaliter omne animal diligat ſibi ſimile, Angeli caſtos homines familiarius diligunt.

De his quæ valent ad caſtitatis profectum. Cap. 39.

AD caſtitatis autē acquiſitionem & profectum, ac obſeruationem, valent ea quæ ſupra poſita ſunt de remedijs luxuriæ, ſcilicet Alienatio, & ſeparatio fœminarum à viris, & conſortium contubernale caſtorum, quorū exemplo caſtitas doceatur. Item delitiarum fuga quæ nutriunt carnis illecebras. Item exteriorum ſenſuum cuſtodia, vt non videat, vel audiat, vel tangat vnde tentetur. Item ocij deuitatio, quod eſt ianua omnium vitiorum maximè carnalium. Item cuſtodia internarum cogitationum, & affectionum cordis, per quas coluber caput venenatum ingerit. Item orationis frequentia, qua obtinetur auxilium à Deo contra omnes impugnationes.

De gradibus & perfectibus caſtitatis. Cap. 40.

PRofectus vel gradus caſtitatis pluribus modis diſtinguitur. Eſt enim caſtitas coniugalis, vidualis, virginalis. Eſt etiam alia caſtitas in actu, alia in affectu. Quidam, enim caſti ſunt corpore ſed non mēte, & quidam caſti mente, licet corpore oporteat eos debitū reddere coniugale. Sed de caſtitatis gradibus ſicut religioſis conuenit videamus. Primus gradus eſt continentia ab actu carnali cum propoſito manēdi, & omnibus illicitis motibus conſenſum negandi. Iſte gradus adhuc vicinus terrenæ voluptati propter conuerſionis nouitatem, quia vapor tangit eum carnalis tentationis, quaſi fœtor Sodomæ ardentis. Ne igitur quaſi vxor Loth, retrò aſpiciens pereat, feſtinet ad montem, & ſublimioris caſtitatis gradū laboret attingere vt ſaluetur, ne pereat in ſcelere ciuitatis, in peccato luxuriæ quo pleni pereunt. Primus iſte gradus eſt adhuc in labore pugnæ, & in incerto victoriæ, dum ſola voluntas cum adiutorio gratiæ pugnat contra quatuor hoſtes carnis pruritum, affectionis appetitum, mundi prouocamēta ad libidinem, & dæmonum ſuggeſtionem. Et ita ſunt quatuor contrà duos. Confidat tamen volountas bona, & inhæreat ei fideliter, qui dicit. In mundo præſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum. Ioan. 16. Qui etiam diabolo fortiorem alligauit, & ſpolia eius diſtribuit, & citò inimicos eius conuertet ad pacem, & ſubijciet eactores ſuos, carnis libidinoſum pruritum, & affectionis illecebroſum appetitum. Secūdus gradus eſt cum maceratione carnis, & per alia ſtudia ſpiritualia affectus mundatur, & caro ita ſpiritui ſubiugatur, vt rarius tentetur, & mitius. Vt quamuis adhuc plenè nō careat concupiſcentiarum ſtimulis quaſi ſpinarū aculeis, & Iebuſeus adhuc intra eius terminos lateat, tamē ita depreſſus & imminutus, vt facili labore ſedetur eius commotio & imperando magis quàm reluctando inſurgentem compeſcat, niſi forte ex propria negligētia & deſidia vires ſumere, & grauius impugnare permittatur. Sic filijs Iſrael Dominus comminatur, vt habetur in Iudic. Quādo propter negligentiam hoſtes ſibi Iudic. 2. vt ſubiectos noluerunt à facie eorum delere. Vt per quæ peccauerunt, per hæc etiam punirentur. Vnde poſtea ſæpius ab eis ſunt grauius tribulati, & ſubiugari. Si hoſtibus igitur vitiorum fideliter reſiſteremus, quando nos impugnare incipiunt, non ſolū nō vinceremur ab ipſis illa vice, ſed etiā ita debilitarētur, ꝙ poſtea rarius auderent nos impetere. Sed ſi impeterent, facile vincerentur, donec penitus delerentur, quòd vix auderent mutire. Sed tepidè reluctādo damus eis vires, & auſum ſæpius & acrius nos deinceps impugnandi. ſciendū ta-

men, ꝙ aduerſarius quando fortiter vincitur aliquando diu expectat, quod de eodem vitio non expugnat, donec interim diſſueſcat homo impugnare. Et ex tũc ſubitò irruit, vt improuidos tantò ſecurius proſternat, quantò ad repugnandũ inuenit imparatos. Exemplum de illo qui ſuper hoſtem irruit, cum iam arma depoſuit., & ſe ad quieſcendum compoſuit, vel adiutores ſuos poſt prælium à ſe dimiſit, quia imminentis pugnę ſuſpitionem non habuerat, vt habetur in Mach. Hoſtes Iuda bellum conſtituerunt die ſabbato, populo in quiete & ocio exiſtente: & ita plurimos occiderunt. Semper ergo ſimus parati hoſtibus viriliter reſiſtere, quia ipſi quieſcunt nos impugnare, dum videtur quieſcere. Quia hæc ipſum ceſſare ab impugnatione, impugnare eſt: quia illud ceſſare non eorum clementiæ eſt, vel laſsitudinis, ſed aſtutiæ, & fraudis. Hec quatuor dixerunt hoſtes noſtri, neſciant & ignorent, donec ſeruiamus in medio eorũ & interficiamus eos, & in Prouer. Intelligit inimicus, cum in corde tractauerit dolos quando ſubmiſit vocem ſuam à ſubiectione ceſſando, ne credideris ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius, qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius, &c. Tertius caſtitatis gradus eſt, ita edomitas habere carnis concupiſcentias, ꝙ vix rariſsimè, & tenuiſsimè ſentiãtur. Et ex affectu talem induiſſe ſe caſtitatis amorem vt horreat, & ita deteſtetur omnes carnales motus, ꝙ quaſi nauſeam indè patiatur, nec poſsit audire tractari de operibus carnis, niſi cum horrore cordis, & extorſione. Si verò pro vtilitate aliorũ de matrimonij caſibus aliquid tractandum occurrerit ita quietos motos ſuæ carnis ſentiat, ac ſi de luto vel lapidibus, vel ſimilibus tractaretur. Et cũ per ſoporem ſomni, bonoris abundantia naturaliter ſe reſoluit, ita quiete & inſenſibiliter profluat, vt nec turpium phantaſiarum imaginationibus illudatur, nec in ſenſu fœdę delectationis titilletur. Ita ꝙ perfectæ caſtitatis diſtrictio prout in hoc peccati corpore poteſt haberi, à viris perfectiſsimis obtinetur. Vt autem ſtabiliter in hoc gradu, & cõtinuè perſeuerent, puto ad hoc requiri priuilegium ſingulare, eò ꝙ ſupra poſsibilitatis naturalis metas eſſe videatur in carne viuere, & carnis vitia non ſentire. Frigidi tamen ex natura, vel ex debilitate corporis, carnis motibus carere plerunque poſſunt, ſed mẽtis caſtitatem cum prædicta carnis puritate, ex ſola virtute cum Dei gratia poſsidere. Vndè & Propheta, hęc quaſi prodigium miratur, cum dicit. Venite & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram, auferens bella vſque ad fines terræ, ſcilicet tentationum carnalium, vſque ad terminos mortis, & ſequitur igitur; Vacate & videte quoniam ego ſum Deus, &c. Vacatio notat quietem, viſio intentionem, quia bellis vitiorum ſopitis, & hoſtibus ſubiugatis mens vellet iam in ſe quieſcere, & Deo intendere & intelligere, quoniam ipſe eſt Deus qui tam potẽter potuit, & tam piè voluit impetus tentationum, & vitiorum comprimere, & pacem facere quàm ſe per ſcripturas ſæpè promittit homini bonæ voluntatis donare, iuxta illud Leui. Dabo pacem viſceribus veſtris, dormietis, & non erit qui exterreat, auferam malas beſtias, &c. Qui Deo vult intendere, neceſſe habet vacare, & ſe ſuper ſe leuare. & Pſal. Elongabi fugiens, & manſi in ſolitudine. Expectabam eum, qui ſaluum me fecit, &c. & in Tren. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini, ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe. Vacandum eſt à concupiſcentijs, à perturbationibus, ab occupationibus mundanis. Iſta maximè impediunt vocationem ſpiritualem. Qui autem nihil concupiſcit in mundo pro ſe vel pro charis ſuis, iam non habet vndè perturbetur, quia nihil timet amittere commodi, honoris, vel rerum, & ſi excutiat ſe à factis alienis, vt nec curioſè diſcutiat, nec temerè iudicet ea, nec occupet cogitando, & tractando, poteſt ſe tantò liberius ad interiora transferre intuenda, quantò ab exterioribus eſt magis expeditus. Nam qui vult in ſuperioribus intendere, debet ab inferioribus liber eſſe. Auis ſi habet pennas ligatas, vel infectas, aut ponderoſas, non poteſt ſe in alta volando ſubleuare. In ſpiritualibus illa ſuperiora interiora ſunt, quo ad experientias ſpirituales.

Hoſtium in nos rabies nunquam ceſſat.

Simile.

1. Mach. 2.

Prou. 26.

Pſal. 45.

Leuit. 26.

Pſal. 54.

Tren. 3.

DE SEPTIMO PROCESSV,

In quo ſpiritualis vitæ perfectio conſiſtit, diuiditur in cap. 23.

De Chriſtianæ perfectionis recapitulatione. Cap. 1.

NVnc de ſeptimo gradu, ſiue profectu religionis eſt aliquid dicẽdum. Et quia de volũtatis profectu ſuprà tractatum eſt, qui conſiſtit in ordinata diſpoſitione affectionum, in qua attẽditur actiuæ vitę perfectio, nunc ad contemplatiuæ vitæ profectum appropinquare conſiderationis paſsibus ſtudeamus, eò ꝙ volentibus in ſpiritu proficere, iſtud non inutile videatur. In cõtemplationis profectu ſeptimus ſtatus vitæ religioſæ, ſcilicet proceſſus ſapientiæ conſiſtit, habens intelligentiæ lumẽ, & ſuauitatis internæ ſaporem. Sapientia ſecundum nomẽ eius, eſt ſapida ſcientia. Dictum eſt autem ſuprà, & ꝙ perfectio ſpiritualis vitæ in tribus conſiſtit principaliter, ſcilicet in rationis illuminatione, in voluntatis rectitudine, & in memoriæ iugi circa Deũ occupatione. memoria vt in Deum intendere iugiter aſſueſcat, eiq́; inhęreat, quinque vias terre, & frequẽtare addiſcat, quæ ſunt, lectio, collatio, meditatio de Deo, oratio. Et contemplatio, lectio, & collatio bonæ ſunt, quaſi ſemina & materia bonæ meditationis. Vndè qualia vis tibi meditanti, vel oranti occurrere in cogitatione, talibus colloquijs, lectionibus, aut negotijs, prius occupare ſtude memoriã. Quia qualis liquor vaſi infunditur, talem redolebit. Et quales herbas in horto cordis plãtaueris, talia ſemina germinabunt. Collatio ſpiritualis inſtruit intellectum, affectum inflammat, memoriam bonæ & ſanctæ cogitationis prole fœcundat. Econuerſo, ocioſa confabulatio tempus perdit infructuosè, affectum infrigidat, inutiles cogitationes cordi inſerit, conſcientiam rodit, profectum ſpiritualem impedit, pœnam meretur. Lectio talis frequentetur, de qua poſtea non ſit vtile in oratione cogitare, quæ illuminet ad Dei notitiam, accendat ad eius amorem, & mores bonos inſtruat. Animet ad tollerandum aduerſa, mundi contentum ingerat, & deſiderium patrię cœleſtis, doceat diſcernere inter vitia & virtutes, & vincere tentationes, & alia vtilia ad ſalutem doceat procurare. Lectionem ſæpè interrumpat oratio, ſicut alias actiones vt ſemper mẽs ad Deũ eleuetur, à quo nobis bonũ influere neceſſe eſt.

Quibus exerceatur mẽs ad ſapiẽtiã cõparãdam.

De motu intentionis. Cap. 2.

INtẽtio noſtra, aliquãdo mouetur pro Deo, aliquãdo ad Deũ, aliquãdo in Deũ. pro Deo mouetur in actione, quã pro ipſo principaliter facimus, licet de ipſo interim non cogitemus. Ad Deum mouetur in lectione, & collatione, & aliqua meditatione, quando de Deo eſt, quia tunc mente verſamur quodãmodo circa Deum, licet in ipſum quaſi ad ſecundã perſonam mẽ-

tis intuitū non dirigamus. In Domini moueamur oratione, quando mens ipſum cogitat, & ipſum alioquitur, ipſum cōplectitur, eiq; affectu deuotionis adhęret. Quod autem horum vtilius ſit ſimpliciter. Sciendum, ꝙ illud quod magis vnit hominem cum Deo, eſt oratio, cum tota beatitudo hominis ſit in Deum transformari. Alia tamen quò ad aliquid vtiliora ſunt, quádoq; vt cùm propter obedientiam, vel charitatem proximi intermittitur oratio, & operibus charitatis inſiſtitur, vel cùm deſcernitur in quo magis ad beneplacitum Deo ſeruiatur.

De tribus modis orandi. Cap. 3.

ORandi tres ſunt modi. Vnus vocalis per verba compoſita & vſitata ſicut cum pſalmos, hymnos, collectas, & alias orationes, vel laudes cōpoſitas, ad exercitandam deuotionem, vel ſoleuendū debitum recitamus. Triplex autē eſt attentione. Vna ſuperficialis tantū, vt.ſ.attendat quę dicit, quē pſalmū interim dicat, vel quam antiphonam, vel orationem. Fructus attentionis huius eſt, ꝙ non cogitur repetere cum ſciat ſe dixiſſe. Pro labore etiam corporis, quem bona intentione Deo orando obtulerit, quò ſe cogit ſeruire Deo mercedem qualemcunq; meritò expectabit. Alia attentio eſt literalis, qua homo ſenſum literalem tantúmodo attendit, quid exterius verba ſonant, hunc dat fructum, vbi aliquid in ſuperficie ſonat deuotum, vt in Miſerere mei Deus, & in ſimilibus locis, vbi etiam ab illiteratis ſi tantū verba intelligerent, aliqua deuotio caperetur. Sed illis verbis pertranſitis, vbi intellectus mutatur verborum, & deuotio refrigeſcit. Qualis enim deuotio habetur ex literali ſenſu illis ver-
Pſal.103. bis. Qui emittis fontes in conuallibus, inter medios montes pertranſibunt aquæ. Quę tamen omnia facta ſunt iuxta intellectum ſpiritualem. Tertia attentio eſt ſpiritualis, vel intellectualis, quádo ex verbis pſalmodiæ quæritur ſenſus ſpiritualis, vt cum hiſtoria exitus filiorum Iſrael ex Aegypto, & plagarum Aegypti refertur ad ſpiritualem noſtram ereptionem de peccato, vel de ſęculo, & ad peccatorum ſubmerſionem in fletibus compunctionis, & dæmonum cruciatus, & multa alia. In tali attentione eſt maximus fructus, quia & erudit animam per ſpiritualem intelligentiam, & afficit eam per deuotionis affectum, & iſte eſt præcipuus orationis fructus. Alius modus orandi eſt ſæpè efficacior per verba.ſ.ex proprio motu formata, vt cum homo Deo familiariter conſabulatur verbis ſuis, vel etiā vtitur verbis alterius, affectui ſuo conſonantibus, quaſi coram Dei præſentia, cor ſuum effundens & vel neceſſitates ſuas ei conquerens, vel peccata confitens, & miſericordiam poſtulans, & gratiā & auxilium implorans contra tentationum pericula, & tribulationum grauamina, vel quaſcunq; ſuas vel ſuorum neceſsitates. Hic modus orandi magis requirit opportunitatem ſilētij, vel ſolitudinis circa ſe & ocij, & quietis quo plenius, & ſecurius ſe in Deum effundat affectus. Maior eſt etiam labor in eo capiti & corpori, ideò non poteſt ita frequens eſſe & durabilis, ſicut prior in prima & ſecunda attentionis ſpecie maximè debilibus & corpore, & aliqui eam frequentátes deſtructi ſunt, vnde tales ſæpè & frequenter ſic orent & leuiter, vt ex frequētia à Dei familiaritate nō elongentur, & ex leuitate & breuitate non deſtruantur.

Optime declarat. 7. petitiones, quas Dominus in oratione ſua expreſſit.

De formatione, diuerſarum vocum & perſonarum in oratione. Cap. 4.

SEcundum perſonarū erſas cauſas orandi, modus diuerſarum autem diu format affectus & voces in oratione & diuerſarum perſonarum imagines in eo quod orat. Aliquando enim homo perſonam rei aſſumit coram iudice aſtans, cum tremore orans, ſed dicens Deo. Noli me condemnare. Item Non intres in iudicio cum ſeruo tuo. Item Domine ne in furore tuo, & his ſimilia, hęc oramus cum dicimus. Sed libera nos à malo, ſcilicet damnationis æternæ. Aliquando quaſi obſeſſus tentationum, & tribulationum pericula non valens per ſe effugere. Inſuper timens ſe Deum offendiſſe, & propter peccata ſua meruiſſe, vt tradatur hoſtibus, inuocat auxilium potentis, orans ne memor iniquitatis eius derelinquat eū, & dicens. Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum. Item Ne proijcias me à facie tua. Itē in Ioſue. Ne retrahas Ioſue.10.
manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, citò libera nos. Conuenerunt enim aduerſum nos omnes reges Amorreorum. Præter enim finalem damnationē nulla ira Dei grauior, quá non defendere à peccato. Hanc maximè meretur ſuperbia & ingratitudo & incuria, vt homo profundius cadere permittatur. Hoc eſt quod oremus. Et ne nos inducas in tentationem .ſ. peccati. Indncere Deus dicitur, cum non cuſtodit, ne inducamur. Sicut indurare dicitur cor peccatoris, cū per gratiam non emollit internæ vnctionis. Hoc maximè in pugna tentationis & tribulationis onere timēdum eſt, ne ſuo pondere nos opprimat, & in peccatum deijciat. Alioquin optanda eſſet tribulatio non horrenda, quia animā purgatiorem redderet, & maioris eſſet meriti viriliter tolleranti. Aliquando quaſi ſeruus qui gratiam Domini peccando perdidit, ſupplicat ſibi dimitti peccata ſua, & negligentias quas commiſit omittendo debita, & perpetrando illicita, vel ea quę debuit negligētius & purius perſoluendo, dicens, ſecundū multidinē miſerationum tuarum, &c. Itē propter nomen tuum Deus propitiaberis peccato meo, multum eſt.n. & ſimilia. Hoc petimus, dicēdo. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, quia ea benignitate debemus dimitterē in nos peccantibus quolibet modo, quo deſideramus nobis dimitti quod peccamus. Aliquando quaſi mendicus & pauper coram diuite patrefamilias procumbens, & inopiam ſuam oſtendens, flagitat panem gratię amplioris quo confortetur, conſoletur, & ſuſtentetur ad reſiſtendum malis. Triplici autem pane indigemus, quam nobis ab amico commodari inſtanter petere debemus, hoc eſt, cœleſti, ſpirituali, & terreſtri. Cœleſtis, eſt Ioan.6.
corpus Chriſti, iuxta illud Ioannes. Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Spiritualis eſt verbum Dei, & gratia interna, mentem ab interiori inedia virtutum & donorum alimēto inficiens, teſte Pſalm. qui ait. Panis cor hominis confirmet. Terreſtris eſt victus & alimentū, quo corpus hęc ſuſtentari neceſſe habet. Hunc poſcimus dicendo. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Sine quo nullo die ſubſiſtere valemus. Omni enim hora Dei gratia indigemus, & ideò ſemper eā poſtulare iubemur ad omnia aggredienda. Aliquando quaſi filius patri per omnia parere, vel placere affectans patrē deuotè orat, vt eum à voluntatis ſuæ beneplacito in nullo diſcrepare patiatur, in actibus, voluntatibus, ac moribus eum ſibi ita conformem faciens, vt nihil in eo paternos oculos offendat, hoc ſolū ſibi reputás ſolatium, & ſuper omnia deſiderans, vt pater cœleſtis tantum in eo voluntatem ſuam perſpiciat, ſiue exercendo in aduerſis, ſiue conſolando in proſperis, ſiue deprimendo, vel quocunque modo ſibi magis placet. Verè filialis & fidelis affectus eſt nulla quę ſua ſint quærere, non commoda, non honores, non cōſolationes, ſed ſolummodo beneplacitū pij patris. Hoc eſt magnum à Deo petere, & magnum obtinere, vt tales nos in hoc peccati corpore faciat, vt illi ſummæ veritati placeamus, & ab eius directionis regula non deuiemus. Nihil melius vel vtilius in hoc mundo

múdo poſſet nobis conferre etiã ſummus pater, quàm
Pſal. 142. tales nos facere, vt ei per omnia placeamus. Vnde Pſal.
dicit. Domine ad te confugi, doce me facere volunta
tem tuam. Hoc petimus cum dicimus. Fiat voluntas
tua ſicut in cœlo & in terra. Vt ſicut illi ſuperni ciues
ad voluntatem tuam ſunt diſpoſiti, ita & nos hic pro-
modulo noſtro, ad voluntatis tuæ beneplacitũ diſpo-
namur. Aliquando anima quaſi ſponſa Dei in ipſo vni
co dilecto ſuo quieſcere deſiderans, & eius frui ſolis
amplexibus ardenter ſitiens, pro cuius amore omnia
ei inferiora viluerunt, quia ſitim ſuam aliter tempera-
ri non ſperat, niſi tota illuc tranſeat, vbi eum facie ad fa
ciem irrepercuſſa viderat acie. Flagitando precatur,
Phil. 1. hoc citius adimpleri: cum Apoſtolo diſſolui cupiens,
& eſſe cum Chriſto, quia multò melius, & ſecurius eſt
tam iucunditate fruitionis Dei, quã ſecuritate & eua-
ſione omnis mali, & quia magis eſſet ad placitum ſum
mæ veritatis, quam poſſit hoc corpore, quantumcũq;
2. Cor. 5. proficiens fieri, quia dum ſumus in hoc corpore, pe-
Iacobi. 3. regrinamur à Dño, & in multis offendimus omnes,
ita vt ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi
nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Cũ enim
1. Ioan 1. peccatum dicatur auerſio à ſummo bono, & ad bonũ
peccatum quid. inferius conuerſio. Inquantum indè auertimur, in tã-
tum peccato non caremus, & qui magis auertit magis
peccat, & qui minus, minus. Nihil.n.inde auerti, non
eſt peregrinantium, ſed eſt permanentium: quia & ſi
voluntatis intentio vtrunq; ei adhæret, effectus tamen
ſæpius hinc indè diſtrahitur. Memoria in multis alijs
occupatur, & intelligẽtia cæcutiens ipſam veritatis lu-
cem purè non intuetur. Et his fit, ꝙ aliquando in iſtis
inferioribus impingimur & impellimur, vt cadamus,
niſi Dominus ſuam manum ſupponat, vt non collida
Pſal. 41. mur. In Pſalm. Dauid gemens dicit. Sitiuit animã mea
ad te fontem viuum, quando veniam, & apparebo an
te faciem Domini: Et hoc oramus cum dicimus. Ad-
ueniat regnum tuũ, ac ſi dicamus, pondere peccati cor
pore prægrauati non valemus adhuc volare, adueniat
igitur regnum tuum, & nos celeriter hinc aſſumas, vt
ab iſta miſeria liberemur. Interim operare in nobis ti
bi regnum in iuſtitia, & pace, & gaudio Spiritusſancti.
Aliquando quaſi inebriatus ſpiritu immemor ſuimet
homo, Deo deditus, & ei per amorem inhærens, ſu-
per omnia ipſius honorem & gloriam promoueri, &
eius notitiam ad omnes dilatari deſiderans, tã pro ip-
ſius, quam pro ipſorum ſalute orat patrem, vt ſancti-
ficationis ſuæ gratiam & notitiã omnibus manifeſtet,
Infideles ad cognitionis ſuæ lumen vocando per fidẽ:
& fideles ad ſatisfactionis ſuæ gratiam conuertendo
per amorem, rebelles, per oſtenſionem ſuæ potentiæ
viriliter contundendo, & quamuis nõ poſſit, vel nolit
ſine alijs cœleſti gaudio frui, anhelat tamen & ſatagit
plures ſecũ trahere, orando, docendo, bono exemplo
præcedendo, prædicando, & quocunq; alio modo ho
norem Dei & proximorum ſalutem, & profectũ ſpi-
ritualem promouendo, & tali affectu videtur loqui
Rom. 9. Apoſtolus cum dicit. Triſtitia eſt mihi magna, & do-
lor continuus cordi meo: optabam.n.ego ipſe anathe-
ma eſſe à Chriſto pro fratribus meis, &c. Moſes quo-
Exo. 32. que eodem affectu videtur oraſſe dicens. Aut dimitte
hanc noxam populo tuo, aut ſi non facies, dele me de
libro tuo quẽ ſcripſiſti. Nõ ꝙ Apoſtolus vellet à Chri
Quõ Paulus voluerit eẽ anathema, & Moſes de libro deleri. ſto ſeparari, vel Moyſes deleri, ſed quia affectũ quem
ad proximorũ ſalutem habeant, euidentius exprimere
non valebant, quaſi non reputantes ſibi eſſe plenum
gaudium, introduci ad epulas cœleſtes, illis quos dilige
bant, & pro quibus mori optabant, foris fame crucia-
tus. Hoc oramus cum dicimus. Sanctificetur nomen
tuum, vt nominis tui ſanctificatio plenius in nobis in-
noteſcat, quo te profectius agnoſcere & amare & reue
reri poſſumus, & ſanctitatis tuę ſimilitudinem induẽ
do, tibi patri, ſicut veri filij cõformemur, vt vnus te-
cum ſpiritus efficiamur in tuam transformati clarita-
tem, hanc orationis formam Chriſtus docuit, & his
ſeptẽ petitionibus omnia petenda cõcluſit, & omnes
orationum effectus comprehendit, ſicut patet poteſt
diligenter intuẽti. Dignitatis autem ordinem in petẽ-
dis ſeruauit, & ideò quæ vltima hic ponitur, illam ipſe
Deus primam ponit. Quid autem plus peti poteſt, niſi
liberari à malo futuræ damnationis, cuſtodiri in diſcri
mine præſentis tribulationis, peccata nobis ignoſci, gra
tiam augeri & infundi, & vt ad voluntatem Dei viua
mus & regnum eius conſequamur, & honorem no-
minis eius videamus, & omnes illuc peruenire, & ſan
ctitatem eius ab omnibus agnoſci, & imitari ſiue ſigil-
latim ſiue commixtim? Quicquid oramus ad aliquod
vel ad aliquem prædictorum reſpicit, quia aliquando
pro vno obtinendo oramus ſingulariter: aliquando
duo, vel plura ſimul petẽdo proponimus: & ſicut orã
tes ſolent coram principibus (vt petitio eorum ſit ef-
ficatior) modò commendare ipſorum clementiã quos
rogant, modò proprias aggrauare miſerias, vt ad miſeri
cordiam citius flectantur: modò aduerſarij accuſare
fraudes & malitias, vt ſibi ſit in auxilio, hoſti verò in
odio, ſic & nos in oratione facere debemus coram Do
mino, ſicut ſcriptura docemur.

De gratiarum actione. Cap. 5

SVnt adhuc duæ ſpecies orationis, ſcilicet gratiarũ
actio, & vox laudis largè ſempto nomine oratio-
nis, ſecundum ꝙ oratio dicitur pia mentis inten- Oõr, qd.
tio in Deum. Gratiarum actio, eſt omnia bona à Deo
data ſcire, & pro eis ipſum laudare corde, voce & ope
re. Gratias agimus, cũ bona quę accipimus, gratię Dei
non noſtris meritis aſcribimus. Laudare Deũ, eſt Deũ
laudabilem intelligere, & eius magnificentiam cũ exul
tatione, & admiratione extollere, vel pro eo, quod in
ſeipſo eſt, vel pro his quæ facit, gratias agimus Deo, cũ
de bono quod ab ipſo nobis profluit, eius bonitatem
commendamus. Ad gratiarum actionẽ pertinent be-
neficia quæ accepimus, diligenter recolere, ſubtiliter
intelligere, fideliter confiteri, ſtudioſè conſeruare, be-
neficium diligere, eius offenſam cauere, & gratiã acce-
piam non ocioſè negligere, ſicut ille piger ſeruus, qui Matth. 25
abſcondit pecuniam domini ſui, ſed ad id quod datur
eam exercere, & indè non inſoleſcere, vel extolli.

De ſeptemplici conſideratione ad gratiarum actionem attinente. Cap. 6.

AD gratiarum actionem accedit ſeptuplex con
ſideratio, triplex circa ipſum beneficium, du-
plex circa benefactorem, & duplex circa eum
cui præſtatur beneficium. Beneficium commendatur,
ſi eſt notabile & pretioſum in ſe, eſt vtile accipienti,
ſi eſt multiplex & ſępius iteratum. In benefactore duo
conſideranda ſunt: nempe ſi ſit magnæ dignitatis &
ſi magno affectu dat beneficium. In eo cui præſtatur
beneficium, duo ſimiliter conſideranda ſunt. Si vilis
eſt & cõtemptibilis: ſi indignus & immeritus, qui non
meruit, ſed demeruit vt tale beneficium perciperet
à tali. Hæc omnia in diuinis beneficijs excellentiſsimè
reperimus. Ipſe dator eſt ſummus omnium & immen
ſe dignitatis, quo magnum eſt, ſi dignetur etiam cogi-
tare de nobis. Tantò affectu, & tanta beneuolentia dat
beneficia ſua homini, ꝙ ſi modica daret, gratanter eſ-
ſent recipienda. Charitas enim eius ſupereminet omnis
ſcientiæ, ita ꝙ à nullo ſenſu poteſt æſtimari. Ipſa be-
neficia eius, quibus in nobis operatur ſalutem tàm pre
tioſa ſunt, ꝙ nullo precio ſunt condigna. Quid enim
poteſt condignum gratiæ Spiritusſancti cogitari, quã
dat

dat fidelibus ſuis, vel corpori Chriſti, & ſanguini, glogiæ cœleſti, præter alia abſq; æſtimatione & numero, quæ ab eò percipimus? Quanta vtilitas nobis ex his donis proueniat penſet: quid valet iuſtificatio à peccato: gratia ſanctitatis, adoptio filiorum Dei, conſolatio interna, defenſio à periculis, conſortium Angelorum, & beatitudo corporis & animæ ex fruitione viſionis Dei. Illę & alię ſunt vtilitates beneficiorũ Dei: in his omnis fœlicitas conſiſtit. Quã ſępè nobis iſta conferat attende, quoties enim perdimus per peccatum gratiã Dei, toties nobis reddit offerendo ſi volumus recipere. Item quoties abutimur donis eius, vel negligentes ſumus in eius ſeruitio, vel ĩgrati, vel elati de donis eius, toties meremur ea amittere, ſiue ſunt ſpiritualia, ſiue corporalia, ſiue temporalia, & quoties non aufert cũ demeremur, toties dat. Quibus autem tanta beneficia pręſter, tantus Dominus, in prõptum patet. Quid.n. ſumus, niſi puluis & fumus, miſeri & inopes, repleti multis miſerijs, expoſiti omnibus periculis, & ſumus penè nihil. Adde ꝙ iſta vilitate Deo Optimo rebelles ſummus, & pro dilectione & beneficijs reddimus ei contumelias & contemptum, inobedientes, negligentes, ingrati, & elati. Quanta eſt ergo pietas Dei illis tãto affectu, & ſtudio, ſic bene facere, qui nec beneficia eius agnoſcere, nec conſeruare, nec regratiando dignè recipere ſtudent? Benefacere promerenti iuſtum eſt, benefacere nihil promerenti, ſed tamen humiliter petenti, pium eſt: benefacere nihil promerenti, nec deſideranti, magis eſt, pium: pijſsimum autem, & non niſi diuini cordis eſt, benefacere cõtemnenti & aduerſanti, & hoc vili & ſeruo pigro, & figmento ſuo. Gratiarum actio meretur bona accepta conſeruari, & augeri, & ad maiorem profectum conuerti, & maiorẽ fructum indè prouenire, verbi gratia. Qui dono ſapiẽtiæ gratus fuerit, quod accepit conſeruatur in eo, ne perdat, augetur vt plus & plus ſapiat, & vt maior inde vtilitas proueniat, tam in proprio merito, quàm in aliorum ædificatione. Econtrà, ingratitudo meretur amittere quod habet, nec alia accipere, & quæ retinet infructuosè tenere, & fraudari pręmio, maius ſuppliciũ mereri pro negligentia, & contemptum. Cui.n. plus donatũ eſt, plus repertetur ab eo. Ex ſemetipſo poteſt quiſq; perpẽdere, quàm deteſtabile vitium ſit ingratitudo, cũ hoc omnes odio habere ſoleant in alijs quibus, benefecerunt, ſi nullas vel paruas ab eis tamẽ gratias receperunt, vel amorem. Et ideò non indignationis eſt, ſed clementiæ in Deo, quandoq; negare petita ingratis, ne fortè grauioris culpę reatum incurrant, ſi pluribus beneficijs acceptis, plus fiant ingrati.

De laudatione Dei. *Cap.* 7.

LAudatione Dei digniſsimus eſt affectus, & naſcitur ex conſideratione diuinæ bonitatis, & ex admiratione profundæ ſapientię Dei & ex ſtupore altitudinis diuinæ potentiæ & immenſitatis. Maieſtatem quidem ipſius intelligimus, vel per doctrinã fidei, vel per operum eius veſtigia colligimus, vel per illuminationem inſpirationis internę puro mentis intuitu contẽplamur. Omnia quæ de Deo cogitari vel dici ſecundùm veritatem poſſunt, vel ſentiri, non niſi laus eſt, eo quòd in Deo nihil ſit niſi ſummè laudabile, & admirabile, & venerandum: Et quantò perfectius cognoſcitur, tantò verius laudatur, & ardentius amatur. Diuinę laudis ampliſsima eſt materia, quia tã ipſe Deus, quàm omnia opera eius docent eum ſuper omnia laudabilem eſſe. Laudare Deum, eſt eum laudabilẽ agnoſcere, vel oſtendere: vnde ſancti Dei omnes creaturas non tantum rationales, ſed etiam irrationales & inſenſibiles, ad laudem Dei inuitant, quia omnia opera eius eum oſtendunt laudabilẽ in ſe, & in omnibus laudabilis agnoſcitur eius virtus, potentia, & prouida ſapientia: eius clemens miſericordiam, benigna patientiæ eius tollerantia, iuſta meritorum retributio, larga remuneratio, & incõprehenſibilis ſuper omnia eius dignitatis exaltatio, ſecundum iſta ſeptem intelligimus ſemptemplicem diuinæ laudis materiam, cui omnia quæ laudem Dei ſonãt, poſſunt includi, ſex.n. ſunt principalia Dei opera ad quę omnia alia reducũt; ſeptimo verò non eſt opus, ſed ipſe operans Deus in ſe quieſcẽs, & ab omnibus operibus ſuis ſupra omnia elatus. Horũ figura ſunt opera primorum ſex dierũ, in quibus Deus omnia fecit, quę in ſeipſo vel in ſeptimo perfecit, & compleuit quæ fecerat ſex diebus. Sed cũ omnia feciſſet Deus ſex diebus, & nihil in ſeptimo legitur addidiſſe, quod perficeret, ſed potius ab omni opere ceſſaſſe & requieuiſſe, quõ ea perfecit ſi nihil eis addidit? niſi quia per hoc datur nobis ĩtelligi, ꝙ omnis creatura de ſe imperfecta eſt, & ipſe Deus eſt omniũ operũ ſuorũ perfectio, & in ipſum reflectitur omnis creatura, à quo fluit ſicut in primam cauſam, ex quo omnia per cauſam formalem, per quẽ omnia per cauſam efficiẽtem, in quo omnia per cauſam finalem: Et hoc fuit propter glorificationem rationalis creaturæ in qua clauduntur omnes aliæ creaturæ, cum propter rationalem creaturam omnia reliqua creata ſint, & ipſa ſit capax omnium per intellectum, & naturæ ſimilitudinẽ, & hoc maximè in homine, cui ad ſeruiendũ omnia iſta viſibilia ſunt creata. Primùm opus Dei poteſt dici creatio in quo laudabilis apparet eius mira virtutis potentia, quòd tam magna, tam multa, tam varia, tam ſolida, tam notabilia, virtute plena potuit, ſic facilè, ſic ſubitò, ſic decenter ex nihilo producere, & ſic naturaliter locare, cum extra medium nihil ſit ſuper quo mundi moles quaſi ſuper baſim collocẽt, ideò dicit. Sap. Si virtutem & opera eorum, ideſt viſibilium & factorum mirati ſunt, intelligãt ab ipſis quoniã quæ hæc conſtituit fortior eſt illis. Secundum opus Dei eſt vniuerſorũ gubernatio, in quo euidenter apparet laudabilis ſapientia prouidentię Dei, quia nihil omnium quę ſunt à maximo vſq; ad minimũ, latent eius ſcientiam ſed omnium nouit proprietates, virtutes, operationes & ſingulorum multiplices rationes naturales, & cauſales quare ſingula ſint, ſicut ſunt, & non aliter & hæc omnia ſic præordinat, vt quaſi naturaliter, vel cauſaliter videantur fieri, & tamen iſta librata ſunt in eius prouidentia, vt nunquam excedant diſpoſitionũ eius limites, & omnia bonis cedant in bonum per eius prouidentiam, & malis in malum per eius ęquitatis iuſtitiam, & licet in his & in alijs ſpecialiter dicatur laudabilis videri eius potentia & prouidentia, vel alia in Deo laudabilia, tamen in ſingulis eius operibus omnia ſimiliter intelliguntur, ſed cauſa breuitatis tranſeo. Tertium opus Dei, eſt humani generis redemptio, in qua ſpecialiter apparet laudabilis eius clemẽs miſericordia, qui noſtræ miſerię compatiens, decreuit noſtram naturam aſſumere, & debitum ſatisfactionis noſtræ pro peccato noſtro moriens exſoluere, & ſic de mortis debito nos eripere, & in priſtinam reſtituere dignitatẽ. Quid clemẽtius? Quid miſericordioſius cogitari poſſet? quàm Dominum ſummũ pro vili ſeruo fieri minimum, innocentem pro reo liberando ſe morti tradere, pro inimicis glorificandis inglorioſum fieri, & ab ipſis pro quibus patitur ſe occidi permittis? Quartum opus Dei, eſt opus iuſtificationis norſtę, in quo laudabilis apparet benigna diuinę patientiæ ſuſtinentia, qua peccatores non ſolum patienter tollerat, ſed & benignè peccato iuſtificat & defendit & gratiam merendi donat, & occaſiones merendi prouidet, & ſacramenta quaſi vaſa gratię inſtituit, vt per ea infundatur aqua gratię à peccato iuſtificantis, & Spiritum ſanctum dat

fide-

Figura Notabilis.

Sex opera Dei ipſo ſolo Deo digna.

Sap. 13.

fidelibus ad compunctionem & conſolationem, & ad varias virtutes & gratiarum operationes, faciēs de inimicis amicos Dei, & filios & hæredes: liberum arbitrium ad bonum promouens, nec tamen libertatem auferens, in voluntarios non cogendo, ſed inſpirando, & omnes occaſiones procurando. Quintum opus Dei, eſt iuſta meritoriū retributio, quo ad reprobos, in quo laudabilis apparet eius iuſtitia, qua deteſtatur omne vitium, & peccatum, & omne bonum diligit, & congaudet quaſi ſibi concedenti bono. Laudatur etiam eius iuſtitia qua malum impunitum non patitur, & ſecundum meritum ſuum locat in peccato perſeuerantem, & quo ſe ſpoliauit peccator, priuat eum fructu operum ſuorum, & facit eum in tormentis guſtare, & laudatur eius ſapientia, qua ſcit de malis elicere bona, & cogere ſibi ſeruire in pœna, qui volebant ei ſubeſſe in culpa. & ordinat omnia cedere malis in pœnam, quæ hic conuertant in peccatum, vt corpus, tempus præſens, intellectus, & alia quæ data eis fuerant, vel oblata ad occaſionem merendi, & gloriæ meritū augendum, quæ ipſi conuerterunt ad peccandi inſtrumentū, ſed Dei iuſtitia eis conuertit ad pœnę cumulū, vt corpus per quod hic peccauerunt, illic in pœna recipiant, & per hoc amplius crucientur, intellectum ad temporalia conuerterunt, & per hunc inexcuſabilius accuſabuntur. Tempus quod à Deo ſeruiendū acceperant, in peccato conſumpſerunt, & ideò ſine fine punientur, ſicut hi nō poſuerunt finem in peccato, vt qui peccant in ſuo æterno hic, puniatur in æterno Dei illic: & qui in Deum in infinitū peccauerunt in infinitū quo ad durationem pœnarum crucientur. Laudatur etiam Dei bonitas, qui hanc malorum pœna ordinat ad beatorum lętitiam, quòd talia per Dei gratiam euaſerunt. Ita autē ornat Dei iuſtitiam reproborum damnatio, ſicut eius bonitatem beatorum ſaluatio. Sextum opus Dei eſt gloria bonorū, in qua laudatur eius larga & mirifica remuneratio, qua pro paruo & breui merito, æternam & ineffabilem ſanctis dat in cœlo gloriam, & lætitiam, & fœlicitatem, & omnia eis ordinat in bonum, tam bona, quàm mala, & propria & aliena, & non ſolum mala pœnæ, ſed etiam mala culpę, vt de bonis proprijs glorietur, & de alienis congaudendo delectentur. De malis proprijs gaudent quæ euaſerūt, & de alienis, quia in ſimilia non inciderant. Gaudent de propria fœlicitate, quæ eſt multiplex, gaudent de omni electorum gloria, tam multipliciter, quàm multiplex eſt omnis ſimul gloria, tam in numero, quàm in multitudine & magnitudine, & de quolibet ſicut de ſe gaudent, qui tantum diligunt illum habere quę habet, quòd nollent ea habere, vt alter careret eis ſed de gloria Dei tātò plus & ſuper omnem & ſuam gloriam, & ſanctorum gaudent, quantò plus eum diligunt ſupra ſeipſos & ſuprà omnes alios, maximè cum gloria Dei ſit infinita, & ideò ſuper omnem menſuram debet eſſe gaudium de gloria eius, licet creatura non valeat infinitè diligere & gaudere: & adbuc gaudet quiſque ſic diligi ab omnibus, ſicut diligunt ſeipſos, Inſuper gaudent ſe diligi à Deo inextimabiliter, quá à ſeipſis, & omnium gaudia ſibi gaudent eſſe cōmunia, & ad plenè participandū expoſita, vt hauriant de omnibus quam cupiunt, & capere poſſunt, ſicut proprium. Ibi erit gloria ſpirituum & corporum, ibi videbitur Deus ſecundum diuinitatem facie ad faciem, & ſecūdum humanitatem glorioſam, in quá deſiderant Angeli proſpicere. Sicut autem ſunt certi electi ſe gloriá illam habere, ita certi ſunt, quod nunquam poſſunt eá amittere, ibi eſt ſacietas ſine faſtidio, & deſiderium cū deſiderati plena adoptione: ibi pura & plena laus reſonat, dum omni corde ſuo laudant Deum pro tam magnifica bonitate eius, quę eos ab ęterno ad hanc gloriá prædeſtinauit. Poſſet qui vellet hæc ſex opera Dei, in quibus eſt omnium operum eius conſumatio, & referre ad primorum ſex dierum ſignificationem, vt opus creationis aſſignetur primo diei, in quo poſt omnium materialem creationem, facta eſt lux diſtinguens noctem & diem, quia ſpiritualis creatur, & corporea eſt diſtincta luce intelligentię rationalis. Opus gubernationis ſignificatur per opus ſecundæ diei, in quo aquæ ſuperiores interpoſitione firmamenti, diſtinguuntur ab inferioribus, quia cœleſtia quantū ſitu diſtant à terrenis, tantùm & qualitate, & tantò nobiliori modo diuinas influentias recipiunt, quibus iuxta modum ſibi congruum gubernantur. Opus redemptionis ſignificatur opere tertiæ diei, in qua aquis inferioribus ſegregatis, terra apparuit arida, & fructifera, quia peccatis totum genus humanum occupantibus ſemotis ab Eccleſia, apud infideles remanentibus, Eccleſia diuerſis gratiarum actionum generibus fœcundatur. Opus iuſtificationis ſignificatur opere quartæ diei in qua luminaria cœli facta ſunt, quia per ſolem charitatis, & lunam fidei, & ſtellas aliarum virtutum, corda fidelū illuminantur, & vitæ ordinem, & meritorium vigorem, quaſi pro luce, & vigore ſyderum conſequuntur. Opus iuſtificationis bonorum & condemnationis reproborum, iuxta meritoriam retributionem, ſignificatur opere quintę diei, in qua ex aquis natalia, & volatilia facta ſunt, quia ex eodem genere hominum, alij ſenſum eleuantur ad cœleſtia per gratiá, alij relinquuntur in reatu damnationis, in qua nati ſunt, per demeritum culpę originalis, & actualis. Opus glorificationis ſignatur per opus ſextę diei, in qua homo ad imaginē Dei factus, omnibus mundanis præficitur, quia per gloriam fit homo deiformis, & illi vnitur ſicut membrum capiti, cum omnium ſit verus Dominus, principaliter Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Septimæ diei non eſt opus, ſed operum Dei complectio per quietē in Deum, quia Deus quieſcit in ſe, & nos in Deo, vnde & ſabbatum appellatur, id eſt requies, quia per requiem in Deo proficit omnis rationalis creatura, qui eſt cauſa & forma omnis rationalis creaturæ, cum ſemper adhuc omnis rationalis creaturæ conetur, vt rationalem doceat mentem, ſe & Dominum ſuum agnoſcere, & ei ad hoc ſeruiat, vt eam ad Dominum ſeruitiū ad moneat, & ad eum laudandum accendat. Qui hoc ſabbatum quieſcendo non celebrat, pactum Dei cum homine violat, qui ſuper omnia vult hominem in ſe quieſcere, & ſibi per amorem tenaciter inhærere. Ipſe ſumma eſt ſuæ laudis materia, quem nulla operum ſuorum magnificentia valet docere laudabilē ſicut eſt: Sicut opus mutum neſcit artificis ſui peritiam vocaliter enūciare, ſed tacēdo innuit, quàm ſit laudabilis qui talia voluit, ſciuit, & potuit tam faciliter operari, vnde dicitur in Eccl. Maior eſt omni laude. Septem autem vſitatorijs verbis Eccleſia vtitur ad laudandum Deū, quaſi ſeptem iubileorum tubis myſticis, his ſeptem materijs quaſi conuenientibus, laudare, benedicere, magnificare, & confiteri, honorificare, & ſuper exaltare, ac glorificare.

Pro quo ęterno, & infinito dānati ęternaliter, & in infinitū cruciātur.

Cōferūtur ſex opera Dei, cum ſex illis primordialibus.

Ecce. 43.

De tertio modo orandi. Cap. 8:

TErtius modus orandi eſt mētalis, cum tacito ore mens ſola ſua deſideria Deo pandit, & affectum cordis Deo effundit, vt cum intus per amorem amplectitur, vel cum reuerentia adorat, & veneratur, tantò latius ſe in Deum diffundens, quantò plura valet affectus comprehendere, quá lingua exprimere, dicens Deo. Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. De hoc Dominus dicit. Veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu, & veritate. Spiritus eſt Deus, & qui adorant eum, in ſpiritu

Pſal. 37.

Ioan. 4.

in ſpiritu oportet adorare, & hæc oratio magis videtur propria, cum Deus magis cor attendat, quàm verba oris, ſed verba ideò apponimus, vt cum mens pigra eſt ad ſe eleuandum in Deum, per verba orationis ſuſtentata, eleuetur, vt memoria Deo inhæreat, intellectus ſenſum attendat, affectus per deuotionẽ inflammatus guſtet, quàm ſuauis eſt Dominus ex intentione ſacræ orationis afflatus. Deus enim qui creauit nos, ſcit quid nobis neceſſe ſit, antequàm petamus eũ, & ideò non indiget, vt per orationem inſinuemus ei quid deſideramus. Item quæ ad hoc fecit nos, vt benefaceret nobis gratuitò propter ſemeptiſum, oratione noſtra non indiget flecti ad miſerendum, quod ante diſpoſuerat facere, ſed ampliorem nobis in hoc profectum procurat, cũ gratis nobis benefacit, ſicut ab æterno diſpoſuit: Et tamen orationis noſtræ ſtudium ad multiplicem nobis vtilitatem conuertit, atq; oratio noſtra nõ eſt cauſa eius beneficentiæ, ſed noſtræ, vt ſi non propter illam, tamen per illam nobis miſeretur.

De multiplici vtilitate orationis. Cap. 9.

MVltiplex eſt enim orationis vtilitas, in quibus etiam alias bonas actiones oratio excellit. Prima quia per eam facilius & citius impetramus quæ à Deo deſideramus, ita vt quandoq; citius aliquis obtineat, quod diutius ieiunijs, & alijs laboribus, & pijs operibus vix obtineret, licet alia bona opera ad hoc aliquatenus ſuffragẽtur, vnde in omni caſu, in omni periculo, in omni deſiderato ſemper inuenimus ſanctos, principaliter ad orationis ſtudium refugiſſe, quaſi inde promptius quod petebant conſecuturi, in Matth.
Omnia quęcunq; petieritis in oratione credentes, ac-
Matth 21. cipietis. Quid enim non poteſt oratio efficere? Oratio
Orationis efficacia effectus. iram Dei placat, in Exod. Orauit Moyſes dicens, &c.
Placatusq; eſt dominus ne faceret malum quod locu-
Exod. 32. tus fuerat, &c. Veniam peccatorum impetrat in Mat-
th. Omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me.
Matt 18. & 6. Item dimitte nobis debita noſtra. & in Nau. ix. Dimi-
ſi iuxta tentationis impetum & alibi. Orauit Moyſes
Num. 11. & abſorbtus eſt ignis. De Amalech notatur in Exodo.
Exod. 17. Item vitia cordis expellit. iuxta illud. Diſperges illos in
virtute tua, & depone eos protector noſter Deus. In
periculo liberat, Pſal. Inuoca me in die tribulationis.
Pſal. 58. & 49. Itẽ vigilate & orate, &c. De hoſtibus vindicat. Oraue-
runt Ezechias, & Iſa. aduerſus Senacherib. Difficulta-
Iſa. 37. tes planat. Vociferante populo, muri Iericho corrue-
runt. Dei familiaritatem confert in Pſal. Prope eſt Do
Ioſue. 6. minus omnibus inuocantibus eum & in Iſa. Clamabis
Pſal. 144. & dicam. Ecce adſum. Item ſanctorum Angelorum
præſentiã donat in Pſal. Præuenerunt principes cõiun
Iſa. 58. Pſal. 67. cti pſallentibus. Bernardus. Credimus Angelos, &c.
Impetrat dona Spiritus ſancti vt in Act. Repleti ſunt
Act 2. omnes Spiritu ſancto & in Luc. Pater veſter dabit ſpi-
Luc. 11. ritum bonum petentibus ſe. Item dat donũ ſapientiæ.
in Iac. Si quis indiget ſapientia, &c. & in Eccle. Quæ-
Iac. 1. ſiui ſapientiam palàm in oratione mea. Gratiam prędi
Eccl. 51. candi, de hoc Paulus. Orantes pro me, vt detur mihi ſer
Epheſ. 6. mo in operatione oris mei. Item reuelationem ſecre-
torum in Iere. Clama ad me, & annunciabo tibi gran-
dia & firma. Item poteſtatem quorumcunque mira-
Ierem. 33. culorum in Iaco. Elias orauit vt non plueret. Item pro
puero ſuſcitando in 3. Regum, Item temporalia ſubſi
Iac. 5. 3. Reg. 17. dia, Pſalmus. Oculi omnium, &c. vt pacem & aeris tẽ-
periem. Item quarumcunque aduerſitatum ſubleua-
tionem. Fames ſi oborta fuerit, aut peſtilentia, &c. Itẽ
Ibidem. 8. quorumcunq; vtilium, & neceſſariorum donationem
vt Paulus dicit. Nam quid oremus, &c. Item vitam
Rom. 8. æternã ad Rom. Omnis quicunq; inuocauerit nomẽ
Ibidẽ. 10. Domini ſaluus erit. Breuiter omnia cõtraria ſaluti re-
Pſal. 144. primit, & neceſſaria confert, & conſeruat, & perficit.

Vult enim Dominus non tam orari vt donet quod ante donare diſpoſuit, ſed vult vt nos plus orãdo mereamur, per fidem inquantum credimus orandum, quem non videmus, per ſpem qua obtinere confidimus petita, per charitatem per quam exauditionem amplius amemus. Iuxta illud. Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. Item per humilitatem, qua in ſupplicatione perſeueramus. Itẽ per deſideriũ, quo bona adipiſci cupimus, maximè virtutes, vnde Deo placeamus. Oratio etiã quaſi ſpeculũ clarius, facit ſemper hominem agnoſcere defectus ſuos, vel profectus, quia conſcientia lucidius ibi ſe ſibi repreſentat, & vel ex profectus conſideratione in fiduciam ſpei erigitur, vel ex defectus conſideratione confunditur. Oratio quoq; magis mentem à terrenis eleuat & elongat, quã cæteræ actiones, quia cum illę negociantur cum Martha circa frequens miniſterium in ſeruitijs: iſta tamen cum Maria pedibus Domini inhærens, eum ſolũ ſibi propitium eſſe exorat.

De multiplici reſpectu Dei ad orantem. Cap. 10.

MVltis autem modis affectus orationis, Dei reſpectũ ſibi repreſentari ſentit. Aliquando videtur ſibi, quod ante aſpectum Domini oret, quaſi Deus nec audire dignetur, nec attendere. Iuxta
illud Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum con- Pſal. 29.
turbatus. Item Iob. Ecce clamo ad te & non exaudis,
ſto & nõ reſpicis me. Inde oritur aliquando tædium Iob. 30.
orandi, quaſi vana ſit oratio quam Deus non dignatur
acceptare. Item aliquando quaſi iratus apparet, & im-
placabilis, & inde conſcientia confunditur, & timore Vbi ſuprà
conturbatur. Iuxta illud Iob. Mutatus es mihi in cru-
delem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi. vnde
Propheta orat. Iere. Nõ ſis mihi tu formidini, ſpes mea
in die afflictionis, & Pſalm. Non intres in iudicium Ierem. 17.
cum ſeruo tuo. & Iſa. Multitudo viſcerum tuorum, &
miſerationum tuarum continuerunt ſe ſuper me. Quã Pſal. 141. Iſa. 63.
ta ſit animæ illa tribulatio, & męror, ille nouit qui propter hoc ab inſtantia ſupplicandi non deſiſtit. Non. n. propterea à prece ceſſandum eſt, quia Deus non acceptat, ſed eò inſtantius orandum eſt, quia Deus probat per hoc orantis conſtantiam, & purgat humiliantis ſe conſcientiam, remunerat afflicti patientiam. Bernar. Obſecrationibus inſiſtendum eſt, ſed in omni humilitate & patientia, quia non referunt fructum niſi in patiẽtia. Qui enim cœlum de ſuper ſentit æneum dum nullam deuotionis vel roris ſcintillam pulſando in oratione percipit, & terram cordis ſui ferream, dum nullo pſalmorum vel orationum irriguo ad fructum cõpaſsionis emollitur, ſed veluti mulier Chananea, auerſum à ſe Deum æſtimat, peccata ſua quaſi canis immunditiam filiæ ſuæ ſibi exprobari reputat, & pane filiorum ſe indignam arbitratur: ſed tamen prudenter aduertẽdum eſt, ꝙ iſta pauida mentis imaginatio, qua durum & auſterum ſibi proponit Deum, qui mitis & benignus eſt, & in charitate pius & miſericors eſt, vt eſt deceptæ mentis propria confictio, qua format ſibi idolum pro eò quod nõ eſt ipſe, aut eſt diſpenſata permiſsio ad terrenum & humiliandum, & corrigendum, vel purgandum animam quo poſtmodum ſuauis ſapiat ei benigna Dei reſpectio, ſicut poſt expertã amaritudinẽ, deſiderabilior fit dulcedo. Aliquãdo quaſi alijs occupatus, orantis affectum Deus non curare videtur, quaſi videat, & orantẽ tranquillè ſuſtineat, ſed non re-
ſpõdeat ei alijs intẽtus: Hoc videtur Propheta ſenſiſſe Pſal. 54.
cum dicit. Exaudi Deus orationẽ, & ne deſpexeris de- & 5.
precationem meam, intende mihi & exaudi me. Item Verba mea auribus percipe do Domine, &c. Aliquando videtur quaſi benigne oranti intendere, ſed tacendo

non

non innuere vt preces illas ſuſcipiat cũ affectum, vnde
Iob. 9. dicit Iob. Cum inuocantem exaudieris me, nõ credo,
ꝙ exaudieris vocem meam .i. neſcio ſi exaudieris. Ali-
quando videtur & benignè orantem reſpicere, & cle-
menter eius orationibus aſſenſum præbere, & fauora-
biliter annuere deſiderio obſecrantis, & hæc deuotæ
mentis confidentia ſolet indicium exauditionis eſſe,
Marc. 11. de qua dicit Dominus. Qui non hæſitauerit in corde
ſuo ſed crediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei.
Omnia quæcunq; orãtes petitis, credite quia accipie-
Iac. 1. tis & fiet vobis & Iac. Poſtulet autem in fide nil hęſi-
tans, qui enim hęſitat, non æſtimet ꝙ aliquid accipiat.
Nec tamen ſtatim diſſidendum de exauditione quan-
do nõ pro voto ſuccedit oranti, ſed perſeuerare debet
orando & pulſando, donec amicus quaſi victus im-
portunitate orantis, det ei quod poſtulat. Quandoque
nanque cum petitio noſtra vno modo formata hæc ſi-
tationem facit quaſi non debeat admitti, ſi aliter for-
metur fiduciam exauditionis reportat. Aliquando .n.
orans formam aſſumit ſerui, Dominum & iudicem
ſuũ humiliter & timoratè ad miſericordiã prouocan-
Luc. 18. do, ſicut Publicanus ille, qui oculos nõ audebat ad cœ-
lũ leuare, ſed percutiẽs pectus ſuum dicebat. Deus pro
pitius eſto mihi peccatori. Aliquãdo aſſumit formam
familiaris amici, & domeſtici, & cum fiducia & reue-
rentia rogat, & quaſi à latere conſulit Deo vt hoc fa-
ciat, vel exponens errores & cauſas quare ſic debeat
fieri, vel expediat. Sicut Abraham orans pro Sodomi-
Gene. 18. tis. Et Moyſes orans pro populo dixit. Ne quæſo di-
Exod. 32. cãt Aegyptij, callide eduxit eos, vt interficeret in mõ
tibus, & deleret de terra. Quieſcat ira tua & eſto pla-
Num. 14. cabilis, &c. Item alibi. Ne audiant Aegyptij, quòd oc-
cideris tantam multitudinem quaſi hominem vnum
& dicant. Ne poterat eos introducere in terrã pro qua
iurauerat, idcirco occidit eos in ſolitudine. Aliquando
quaſi filius confidens de dilectione paterna, non tam
obſecrat, quàm quaſi imperat patri, vt exaudiat eum,
expertam erga ſe beneuolentiam patris allegans. Sicut
Moyſes, cũ dixeris noui te ex nomine, etiam inueni-
Exod 33. & 34. ſti gratiam coram me. Si ergo inueni gratiã in conſpe-
ctu tuo, oſtende mihi faciẽ tuã, vt ſciam te & inueniã
gratiam ante oculos tuos, reſpice populum tuum gen-
tem hãc. Item ſi inueni gratiam in cõſpectu tuo Deus,
obſecro vt gradiaris nobiſcum, & auferas iniquitates
noſtras atque peccata, noſq; poſsideas. Item obſecro
Exod. 32. Deus, peccauit populus tuus peccatum maximũ. Aut
dimitte ei noxam hanc, aut ſi nõ, dele me de libro tuo,
in quo me ſcripſiſti. Magna fiducia hominis ad Deum
non rogat ſe deleri de libro Dei, ſed ea fiducia qua prę
ſumit non delendũ de libro vitæ, apetit illud prę mitti
non dubitans ſe exaudiendum. Vnde quod petit, im-
petrauit.

Quod oratio multipliciter delectat Deum. Cap. 11.

VAldè autem delectatur Deus in hoc, vt frequẽ-
ter oretur, propter multiplicem orantis vtili-
tatem .ſ. vt Deo indeſinenter inhæreat, quod
ſummè homini eſt vtile inter omnia, Iuxta illud
Maria optimam partem elegit. Item vt beneficia Dei
Luc. 18. multiplicius experiamur, per multarum precũ exau-
ditionem. Itẽ vt abundanti affectu deuotionis in amo
rem Dei excreſcat, ideò benignè prouidet nobis plu-
res orandi occaſiones quibus ad orationem ſæpius ſti
mulemur, ſiue pro ipſis, ſiue pro alijs orando, aut pro
malis euadendis, & bonis aſſequendis, vt cum affectus
deuotionis tepeſcit ad vnum, in alio recaleſcat, ſicut
Nota figuram Leuitici. 6. ignis ſubijciendo ligna, vt non deficiat reſtauratur, vn
de dicitur in Leui. Ignis in altari ſemper ardebat, quẽ
nutriebat ſacerdos, ſubijciens mane ligna per ſingulos
dies impoſito deſuper holocauſto. Ignis eſt iſte per-
petuus, qui nunquam deficit in altari. Tu ergo Dei ſa
cerdos .i. ſacris deditus, cum per noctem negligentiæ,
deprehenderis ignẽ deuotionis in altari cordis tepuiſ-
ſe, mane, id eſt apparente prima lucis agnitione, ligna
deuotionis diuerſis occaſionibus quaſi adiacentibus na
ta, ſi vis collecta ſubijce, ligna ex magna ſilua ſuppli-
cationis materia miniſtrantia, ſunt peccata quotidiana
& aliqua magna. Silua ſunt negligentię noſtræ, & mi-
ſeriæ, & defectus virtutum & gratiarum, & vitia tam
ſpiritualia, quam carnalia, & tentationes, & varijs euẽ-
tus quibus pulſamur, & incommoda quæ patimur, &
timemus, & pro quibus dolemus, tam pro nobis quã
pro alijs quorum miſerijs compatimur. Ligna magnæ
ſiluæ ſunt omnia quæ deſideramus habere, pro quibus
oramus vt impetremus: ſimiliter omnia beneficia no
bis collata, pro quibus gratias agere debemus. Itẽ pro
defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur &: pro glo-
ria ſanctorum Deum collaudare, multam deuotionis
materiam, quaſi perpetui ignis nutrimentum ſubmi-
niſtrant, quo ſuppoſiti operis holocauſtum odorem
reddat ſuauitatis. Affectus enim amoris Dei, & ſancti
timoris, cum feruore bonę voluntatis, in ſpiritum hu-
militatis, & motu pietatis, & gaudio ſpei nunquã de-
bent in corde ſerui Dei extingui. Iſta nanque ſunt, in
quibus virtus deuotionis maximè conſiſtit: ſemper .n.
debet mens Deo deuota per aliquam piam occaſionẽ
aſſueſcere ſe ad Deũ erigere, orando, ſupplicando gra
tias agendo, laudando, pro diuerſis cauſis ſe omni tẽ- Luc. 18.
pore offerentibus. Iuxta illud. Luc. Oportet ſemper Orãdi frequentia quàm ſit
orare, & nunquàm deficere, &c. Item ſine intermiſ- vtilis, & neceſſaria
ſione orate, in omnibus gratias agite & Pſal. Benedicã 1. Theſ. 5.
dominum in omni tempore. Quãtò frequentius quis Pſal. 33.
orat, tantò oratio fit ei delectabilior & efficacior, &
quantò rarius orat, tãtò inſipidior fit & tędioſior, ſicut
experientia ſæpè docet. Quandoq; nanq; ſæculares vi
demus adhuc in ſtatu peccati poſitos, ex multo oratio-
nis vſu, magna deuotionis plerunque perfundi dulce-
dine: quæ licet ex vera charitatis radice non perfluat,
oſtendit tamen Deus per hoc, quantum ſit paratus iu-
ſtis gratiam infundere, ſi nõ negligant quærere, qui ad-
huc in peccato poſitis, ſed tamen per ſtudium oratio-
nis eius ſe familiaritati quoquo modo applicantibus,
ſuæ dulcedinis experientiam non abſcondit. Quid erit
fidelibus amicis, ſi ſic dulcem, quandoq; ſe Deus exhi- Neem. 9.
bet adhuc inimicis? vt habetur in Neem. Manum tuã
non prohibuiſti ab ore eorũ, de quibus præmittit, quod
fecerunt ſibi vitulum & adorauerunt. Quã ergo excu-
ſationem habent religioſi prætendere, qui diuinæ lau-
dis inexperti ſunt, quàm etiam ſæcularibus ſi ſtudioſi
ſint, non negare videamus? Bernar. Arguit nos de pec-
cato negligentiæ, & inopiæ, & curiæ, & ipſa inopia
noſtra, ſicut fauus ſine melle, & mutus abſq; tempe-
ratione, & cibus abſq; condimento. Ita vita religioſi
ſine ſtudio internæ deuotionis, quamuis plurimi illus
temporibus non ſolum non ſentiant, ſed nec quęrant
non deſiderent, nec curent, imò nec credant, ſed inui-
deãt & perſequãtur in alijs deuotionis gratiã. Tamen
ſcire debẽt, quod omnis religio arida & imperfecta eſt,
& ad ruinã promptior, quæ ſpiritũ diuinæ ſanitatis nõ
quęrit, quæ pręcipuum conamẽ ad cordis ſtudium, &
internæ puritatis nõ impedit, in qua expreſsiſsimè ſpi
ritus ſanctus teſtimoniũ reddit ſpiritui noſtro, ꝙ ſumus
filij Dei. Auſterã vitã corporalis exercitationis, quaſi
ad modicũ vtilè deſpicimus, & ardua pietatis opera
actualiter non habemus, ſicut olim ſancti, qui pro fra-
tribus animas poſuerunt, & ſimilia magna geſſerunt.
Item ſublimia virtutum exercitia pauca videamus, vt
ſunt ſanctæ obedientiæ, perfectæ patientiæ, humili-
tatis præcipuæ, & paupertatis extremæ. Si ergo iſtis
caremus,

caremus, & adhuc orationis ſtudium poſtponimus, in
quo gloriari de noſtra religione poterimus? fortè de
ſolo nomine, & exteriori habitu, & verbis ſcripturæ
quàm in ſolijs, & in ore magis, quàm in affectu & in
opere, geſtamus? Sed niſi abundauerit iuſtitia veſtra
Matth. 5. (ait Deus) pluſquam Scribarum & phariſeorum, non
intrabitis in regnum cœlorum. Phariſæi in exteriori
apparentia, & nomine religionis tantum, gloriabuntur.
Scribæ autem in verbis ſcripturæ ſibi laudẽ & nomen
magiſterij acquirebant, qui autem verba tantum
ſectatur, nihil habebit, Et qui omnia opera ſua facit,
vt videatur & laudetur ab hominibus, mercedem non
habebit apud Patrem, qui in cœlis eſt. Qui orationis
ſtudio vult intendere, aſſueſcat primò aliquando orationi
vacare, deindè ſæpius ad orationẽ recurrere, deinde
diutius in oratione perſiſtere, tantum frequenter
quantum licet orationi incumbere, nec pro faſtidio
vel leuitate deſiſtere, niſi quando vel corporis debilitas,
vel vrgens neceſſitas, vel rationis vtilitas inde
auocet, & iterum reuertatur in idipſum, ne per diutinam
abſtractionem redeat in diſſuetudinem orãdi,
& refrigeſcat, affectus quoq; ad ſingulos modos orandi
& diuerſis modis petitiones formet, & diuerſas petitiones
attentet, vt tandem in aliqua ſpecie deuotionis
affectum concipiat, & illi quandiu ſapit inhæreat.
Si autẽ debilitas capitis, vel corporis cohibeat, & ſenſus
exteriores ſub diſciplina retineat, & Dei auxiliũ
ad ſingula humiliter inuocet, & patienter (ſi pro non
ſucceſſu) aſsiduè ſuſtineat. Ipſa quoq; retardatio proficiẽdi
eſt via profectus dum humiliamur. Et per hæc
melius à ſuperbia defendimur, quia ſępè nimia proficiendi
ſecuritas, extollendo mentem deijcit, & feruor
cõmunicatus corporis exurit. Et ideò Deus piè curſum
temperat noſtrum, vt longius procedat.

De tribus retrahentibus à profectu & ſalute. Cap. 22.

TRia ſunt quę maximè à profectu retrahunt, nõ
ſolum perfectionis, ſed etiam ſalutis, ſicut in pluribus
exprimitur. ſ. remiſſa voluntas, horror difficultatis,
diffidentia de auxilio gratiæ Dei. Remiſſa
voluntas vult bonum, ſed ſine conatu laboris, & ideò
conſuetudo leuitatis retrahit eam à propoſito perfectè
proficiendi. Ideò pigra voluntas ſeipſam rationis
inſtinctu cogere debet, & quaſi pigrum animal, ſtimulis
timoris Dei, & ſpe præmij agitare & violentare.
Horror difficultatis per diſcretũ & aſsiduum mitigatur
vſum. Gratia Dei ſicut adeſt incipientibus,
ita non deerit proficere ſtudentibus, & vtilius eſt nobis
ſemper timere, ne fortè ſubtrahatur nobis, vt tantò
ſtudioſius eam conſeruare laboremus, quam ſi certi
eſſemus, quod nunquã perderemus, quia tunc negligentius
eam recuperaremus, & minus proficeremus.
Timor enim facit ſolicitum & agilem, & ſecuritas plerunque
deſidem & torpentem. Dominus noluit dare
Figura. filijs iſrael manna in tanta quantitate, vt pluribus diebus
ſufficeret, ſed ſingulis diebus colligerent, excepto
ſabbato: deſignãs, ꝙ quotidiè panem gratiæ cibũ animæ
petere debemus, dicentes. Panem noſtrum quotidianum
da nobis hodie. Et qui dat hodie, cras quoq;
dare paratus eſt, tantum non negligamus petendo colligere,
quantum ſufficit ad ſalutis profectum. Cum in
oratione te ſentis exauditum, & illud quod petieris
impletum eſſe, noli extolli, quaſi pro tua ſanctitate te
Deus exaudierit, & pro tui dilectione fecerit quod rogaſti.
Sed cogita, ꝙ pro ſui bonitate illud facere per ſe
diſpoſuerit, vel aliorum bonorum potius preces attẽderit.
Et gratias age Deo, qui te ſuæ diſpoſitionis cooperatorem
habere, & aliorum amicorum ſuorum
orantium te in hoc participem facere dignatus eſt, vt
in orationis actu & pietatis affectu merearis, & exauditionis
fiducia conſoleris, & ex petitionis tuę impletione
lętificeris, & ex his creſcas in amorem Dei, qui
benignè procurat nobis occaſiones quibus ad orationis
præſidiũ compellamur, vt imminentes moleſtias
euadamus, vel bona deſideria inſpiret, quę orãdo impleri
poſtulemus, vt dũ rogatus exaudierit, magis ametur
à nobis, & tãtò ſollicitius eius voluntati parere ſtudeamus,
quo eum noſtris deſiderijs, & promptè, &
fauerè & piè, & obedire videmus.

De cauſis quare non exaudimur orantes. Cap. 23.

CAuſę autem quare nõ exaudimur orantes, plures
ſunt, nẽpè. Aut ex multis demeritis culparũ
orãtis; dicẽte. Iſa. Cũ multiplicaueritis orationẽ, Iſa. 1.
nõ exaudiã, & cauſam ſubiungit, dicẽs. Manus veſtrę
ſanguine plenę ſunt. i. peccato: & Ioan. Scimus quia Ioan. 9.
peccatores Deus nõ exaudit, & iterũ dicit, Iſa. peccata Iſa. 59.
veſtra abſcõderũt faciẽ eius, ne audiret. Aut ex tẽpore
orãdi, quia nõ feruẽter & deuotè orat. iuxtà illud. Ora- Iere. 29.
bitis, & exaudiã vos, cùm quęſieritis me in toto corde
veſtro, quaſi dicat, nõ aliter. Aut quia non perſeuerat
orãdo, donec obtineat ſicut dicit Luc. Si perſeuerauerit Luc. 11.
pulſans, propter importunitatẽ ſurget, & dabit ei.
& in Iudith. Scitote, quoniã exaudiet preces veſtras, ſi Iudith. 4.
permãſeritis, &c. Aut ex diffidẽtia exauditionis, vt habetur
in Iac. Siquis veſtrũ hęſitat, nõ exiſtimet. quod Iac. 1.
aliquid accipiat: & in Eccle. Ante orationem præpara Eccle. 18.
animã tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deũ. ſ.
ſi velit exaudiri, & in Matth. Neſcitis quid petatis, & Matth. 20
in Iac. Petitis & nõ accipitis, eo quòd malè petatis, & Iacob. 4.
in Deute. Cum ploraretis coram dño nõ audiuit vos, Deut. 1.
neq; voluit acquieſcere voci veſtræ. Aut vt magis ad
petendũ prouocet. Grego. Sancta deſideria dilatatione
creſcũt. Aut vt tantò cautius cuſtodiatur acceptũ, quid
difficilè impetrat, & Chryſ. Deus adhoc beneficiũ ſuũ
protrahit, vt nobis nõ ſit vile, quod pręſtat. Aut vt humilietur
orans dũ tardius exaudit, & ſic duo bona
proueniũt, vt inſolens reprimat elatio, & tamen petitionis
non caſſetur effectus: Aut in aliud tẽpus exauditio
differtur magis contrariũ, aut vtile petẽti. Sic Moyſes
gloriã Dei ſibi oſtẽdi petijt, quã nõ tunc ſed poſt meruit
videre. Aut etiam aliorum ſuffragijs quęrat iuuari,
quia fortè ardua petitio, velut pręſumptio reprimat.
Sic Ezechias miſit ad Iſa. vt oraret pro ſe & populo. Et Rom. 15.
Ioſias ad Haldam prophetiſſam, vnde dicitur ad Ro.
Obſecro vos, vt iuuetis me orationibus veſtris, vt liberer
ab infidelibus qui ſunt in Iudæa: & in Matt. Si duos
ex vobis cõſenſerint, &c. Aliqñ & ſi negatur vnũ quod
fortè minus expedit, pro eo datur aliud vtilius & melius,
vt Paulo cui ſtimulus carnis nõ eſt ablatus, vt virtus
infirmitate perficeretur vtilior ſępè eſt exercitatio
tribulationis, quàm quies proſperitati, licet hanc plus
optemus. Ex his per contrariũ poteſt aduertit, quę valent
ad exauditionẽ orationis. ſ. culpæ remotio, feruor
& inſtantia, & fidei confidentia, humilitas, & aliorũ
ſuffragia, & acceptæ gratiæ, & gratiarũ actiones, ſtudioſa
conſeruatio, vt & ea tantum petantur à domino,
quæ ipſe nouit magis expedire & quando.

De ſpeciebus orationibus. Cap. 24.

DE ſpecialibus autem orationibus, quas ſolent habere
quidam. Vtrum expediat eas dici certis horis,
vel diebus: nota, ꝙ quiſdam expedit magis,
quibuſdã minus. Inſipientibus. n. & affectu deuotionis
nõdũ imbutis magis expediunt, vt ſaltẽ cõſuetudo moueat
ad orationis ſtudiũ, ne ſemper vagi circa exteriora,
à Deo fiant alieni, & frigidi torpeant, & nunquã aliquo
deuotionis igne caleſcant. Deuotionis autẽ affectu

imbuti

imbuti, & amplioris cũ Deo familiaritatis gratia ſub-
leuati, ſi nimis pſalmorũ, & ſimilium orationũ multi
plicationi intendunt, ſpiritũ obruunt, deuotione impe
diunt, cordis libertatem quaſi quodam pondere prę-
grauant, & melioribus ablatis, minus pro illo tempo-
re vtilibus occupantur, ſcrupuloſis inhærent. Vtuntur
tamen & ipſi plerunque huiuſmodi orationis ſubleua
mento, quaſi quodam afflatu, donec flamma deuotio-
nis accẽſa verborum folijs non indigeat, purius ſe fla-
grans, & tranquillius in ſublime attollens. & iſte mo-
dus videtur expeditior, vt ſpeciales orationes tunc ex
bona conſuetudine ruminentur, quando maior nõ ha
betur deuotio. Quando verò ſuperuenit melior de-
uotionis infuſio, vel vtilior, vel plus vrgens occupa-
tio, cõſuetæ intermittantur orationes, ad quas, quis
non tenetur, donec tempus redeat opportunum. Qua
les autem orationes ſunt vtiliores, puto ſuper hęc vni-
formem dari non poſſe regulam, cum ſic de cibis cor-
poris, diuerſis diuerſa conueniant, & modò hoc, mo-
dò illud, magis delectet edentem, ſed hęc videtur tunc
fructuoſius, quod orantem magis ſecundùm Deum
Orationis ſcopus. delectat, & quod deuotionis ſpiritum promptius ex-
citat, & mentis fiducia erigit in Deum. Omnis ergo
orationis fructus, & finis eſt Deo adhærere, & vnus
cum eo ſpiritus fieri per liquefactionẽ puriſſimi amo-
ris, & ſpeculationẽ ſereniſſimę cognitionis, & abſcon
ſionem in Dei vultu ab omni mundanorum ſtrepitu
per exceſſum quietiſſimæ fruitionis, vbi omnes vires
animæ & potentiæ à ſuis diſperſionibus ſimul colle-
ctę, & in vnum verum & ſimpliciſſimũ & ſummum
bonum fixæ, in quandã diuinæ conſortationis & ęter-
næ ſtabilitatis ſimilitudinem transformãtur. Sunt autẽ
quidam gradus inferiores, quaſi ſcalares aſcenſus, qui-
bus paulatim proficit anima, & illi fini appropinquat.
Primò aſſueſcit diſperſiones memorię, quibus per di-
uerſa mundi oblectamenta, & multiplicamenta diſtra
cta vagabatur, per vſum orandi colligere, & in vnum
bonũ defigere, quod eſt finis omnium deſideratorũ
& delectabiliũ: ſed quia adhuc memoria lubrica & in-
ſtabilis eſt, eò quòd multis, & multiformibus diu ad-
hæſit, quęrens in quibus delectaretur, vel curioſè oc-
cuparetur. Nec videtur ſtabiliter inhærere diuinis, vel
propter euagandi conſuetudinẽ, vel propter tenuem
ſpiritualiũ notitiam. Ideò vtitur ſuſtentaculo verborũ
in oratione, quæ Spiritus. S. ad hoc inſpirando homi-
nibus miniſtrauit, vt per ea more paruulorum, quaſi
baculis ſuſtentanti, aſſueſcant, aſſurgere, & erigere ſe
ad Deum. Et hoc fit cũ homo conatur verbis oratio-
num & pſalmorum intendere, & intellectum ex eis
ſpiritualem elicere, & deuotionis affectum exprime-
re, ſicut qui ex duro .ſ. ferro ignem excutit, qui illumi
nat & accendit, ſed per aſſiduum vſum orandi cũ ad-
iutorio gratiæ Dei, qui ſtudioſis proficiendi ſemper
ſubuenire paratus eſt, memoria aliquãdo ſtabilitatur,
Pſal. 146. ita ꝙ iã ſine graui difficultate valet orationi intendere
& euagationes mẽtis facilè cohibere. Iuxta illud. Ae-
Simile. dificans Hieruſalem Dominus, diſperſiones Iſraelis
congregabit: intelligentia etiam, quę prius quaſi cecu-
tiens fuit in exterioribus & inuoluta, incipit dilatari,
& illuſtrari ad videndum, quæ prius non videbat, ve-
lut qui in cubiculum deforis veniens ſubintrat, & pri-
mò, quaſi nihil videns, impingit in parietes & ſcabel-
la: deinde paulatim incipit cognoſcere groſſiora, & tã-
dem etiam videt clarè minima, ita ꝙ etiam miratur
ſuperuenientẽ, ꝙ nec plene videre poteſt omnia, quæ
ſibi iam manifeſta apparent. Ex hac illuſtratione dila-
tatur mens ad multa cogitanda, & alia colligit ex ora-
tione, aut intelligit ex ſpirituali illuſtratione, alia diſcit
ex diuina reuelatione, & confert illam cũ his, quę ap-
prehendit ex humana eruditione, & imbibit ex ſacra
lectione. Et conſolatur nõ modicum, ꝙ videt & alios
eruditos & ſanctos eadẽ ſenſiſſe, quę ipſe Spiritu ſan-
cto illuſtratus, intellexit. Ex quo ſecurus redditur, ꝙ
nõ ab alieno ſpiritu, vel à proprij ſenſus viſibili opinio
ne ſeducatur, cũ eundem ſpiritum ſentit in ſe eſſe quã
& in prioribus ſanctis. Cautè tamen & humiliter eſt
agendũ, ne fortè ex præſumptionis culpa homo deci-
pi mereatur, & pro ſpiritu veritatis, ſequatur ſpiritum
erroris, credens Spiritũ ſanctum loqui, quod eſt pro-
prij cordis opinio, vel immiſſio per Angelum malũ,
qui ſæpè transfigurat ſe in Angelum lucis, perſuadens
falſa ſub veritatis colore, iuxta illud Ioan. Nolite cre- 1. Ioan. 4.
dere omni ſpiritui, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint.
Et nihil recipiendũ eſt, quod ab eccleſiaſticorum do-
ctrina magiſtrorũ, & approbatorum theologorũ tra-
ditione diſcordat. Nec reuocandũ in dubium, quod ab
eis vniuerſaliter cum teſtimonijs ſanctorum patrum
fuerit rationabiliter diffinitum, quia veritate reperta,
qui curioſè per ſuperuacuã ſubtilitatẽ altius perſcru-
tando fodere nititur profunda ſcripturæ, quaſi aliquid
inuenturus, quod ab alijs non fuit inuentum, vanitatẽ
diligẽs, quęrit mendaciũ. Et quia Deus ſummè ſuauis
& bonus eſt, & omnia quæ ab ipſo fluunt ſunt ſapida
& bona, ideò cum intellectus cœperit in agnitionem
veri dilatari, ſtatim guſtus animę, hoc eſt interior affe-
ctus, incipit quodam ſpirituali ſapore in cognitis dele-
ctari, & ſic quod in ſolo intellectu fuerat ſcientia, ac-
cedente ſapore affectus dicitur ſapientia, id eſt ſapida
ſcientia ex cognitione veri, ſapientia ex adiuncto amo
re boni. Licet enim omnes animę affectiones ſuos ha-
beãt proprios ſapores. i. motus ſibi cõuenientes, amor
tamen quaſi principalis ſuo motu omnes alios infor-
mat, maximè cum ipſe ad ſummum & verum bonũ
debito modo fuerit conuerſus, qui natus eſt nihil ſoli-
dius amare quàm ſummum bonum. Omnia alia quæ
propter illud non diligit, tentando magis quàm in eis
quieſcendo diligit, & ideò citò ei per ſacietatem in fa-
ſtidium vertuntur. Et rurſum alia quęrit ſi fortè vel in
illis quieſcat, ſed non inuenit, niſi fortè attingat ſum-
mum bonum, quod cum attigerit, quaſi in debito fine
ſuo quieſcit, & tunc reliquæ affectiones debitos mo-
tus ſuos exercent, iuxta ipſius amoris menſurã. Quã-
tum. n. amas quodcunq; bonum tãtum gaudes de eius
adeptione, tantum ſperas vel cupis illud adipiſci, tan-
tũ times vel odis hic quod poſſet illud quod amas aufer
re, tantum doles de non habito, & tantũ pudet de cõ
trariò, ſi quod diligis ſit honeſtum. Quandiu autem
amor contrarios ſentit affectus, id eſt timoris, doloris,
pudoris, & odij, tunc minor & debilior eſt in ſe, quaſi
diſtratus, & nondum in ſe totus collectus, etiam dum
adhuc ſpei locus eſt, nõdum poteſt eſſe perfectus, dũ
non habet quod amat in fruitione, tantum in expecta-
tione. Et quantò expectatio incertior, tantò & amor
tepidior. Cum autem venerit quod perfectum eſt, 1. Cor. 13.
euacuabitur quod ex parte eſt, quia fruitionis gaudium
perfectum erit, cum amor quod cupit iã tenuerit, nec
amittere vltrà timuerit, nec de contrario aliquid ſibi
ineſſe ſenſerit, vel quod pudendum ſit, vel dolendum.
Perfecta. n. charitas foras mittit timorẽ, cum iam in ſe
nullam habuerit materiam odij, vel cauſam erubeſcẽ-
tiæ vel doloris. Qantò ergo charitas magis augetur,
tantò alię virtutes & virtuoſę affectiones amplius pu-
rificantur, quouſq; omnes in eam ſolam transforma-
rentur, vt iam nõ ſit timor, vel dolor, ſpes, vel pudor,
ſed tantum ſummo gaudio feruens amor, & illi bono
tenaciter inhærẽs, quod ſolum ſufficit animæ deſide-
rium implere, ipſum amorẽ eius in ſe potenter trans-
formare, vt iã cognoſcat ſicut & cognita eſt, & amet
ſicut amata eſt, quãuis nulla creatura non tantũ poteſt
amare Deum, ſicut amata eſt ab ipſo, ſed tantum ſicut
accipit.

accipit. Deus.n.ſicut eſt cauſa omnium cauſarum, ita & diligit oĩa in ſeipſo,& propter ſeipſum & ideò ſicut eius cognitioni noſtra non approximat, ita & amor noſter eius amori nõ poterit comparari, nec in patria quãtò minus in via, vbi multipliciter affectus vix, vel nunquam poteſt ſe colligere ad ſe, vt totus ſimul feratur in Deum. Proficit autẽ homo Deo deditus in ſtudio inhærendi Deo, ſic vt primo cum labore mentis euagationes comprimat, & ad Deum colligat, deinde ex vſu ſtudij iſtus, facilius iam cor ſuũ cohibere & ſe-

Exo.16. cũ habitare diſcit. Iuxtà illud Exo. Maneat vnuſquiq; apud ſemeptiſum, nullus egrediaẽ oſtiũ domus ſuæ die ſabbati, & ſabbatizabit populus, tandẽ faciliter nõ ſolum ſed etiam delectabiliter Deo valebit inhærere, vt auulſio ab huius quiete ſit ei tribulatio non modico, ſed ſemper vellet ſi poſſet talibus delitijs inhærere. Vn-

Deut.35. de ſcriptũ eſt. Amantiſsimus Dñi habitabit in eo confidenter, quaſi in thalamo tota die cõmorabitur, & inter humeros eius quieſcet. Sunt tñ gradus & profectus in hac cõmoratione, vt primò delectabiliter Deo inhæreat, & inuitus ab eo euellatur ſicut paruulus à patre blandiente, vel famelicus inuitus ſeparatur à cibo. Nec mirum, ſpũalis.n.iucunditas non ſolũ delectabilis eſt fruendo, ſed & pulchra, & honorifica habendo & promerẽdo, delectat, honeſtat & locupletat. Suauis eſt guſtus cœleſtium delitiarũ. Honorabilis amicitia Dei, & ciuiũ familiaritas ſupernorũ. Fructuoſa charitas & meritoria ſublimium præmiorũ. Omne quod appetitur, propter aliquod iſtorũ trium deſideratur, vel quia putaẽ delectabile, vel honorabile, vel vtile, ſed in quo oĩa ſimul conuenire nõ inueniuntur, niſi in fructibus cœleſtiũ & ſpũalium delectatione. Alia.n.delectãt, ſed turpia ſunt & nociua, alia honeſta vel vtilia, ſed difficilia & laborioſa. Virtutis aũt affectus & ſapiẽtiæ guſtus, & diuinæ ſuauitatis fructus dulcis & venerabilis conſcientiã lætificat, aſſecurat & magnificat. Sed tñ ſi ſpõſi amplexibus oĩa deuota inhianter inhæret, incipit inter eius brachia aliquo modo conſopiri, ſicut potatus nobili vino in ſoporem reſoluitur, vt non ſolum delectabiliter, ſed & tenaciter Deo inhæreat, & quaſi vino quoddam abſtrahatur ab omni viſibilium ſenſu & memoria, ſic tñ temperatẽ, vt nec plenè ſuimet oblita, nec

Pſal.67. tamẽ verè compos ſit ſui. Iuxta illud Pſal. Si dormiatis inter medios cleros.i.inter medios terminos mundi &

Cant.5. cœli. Item Cant. Ego dormio, & cor meũ vigilat. Eſt .n.talis iſte ſomnus ſicut illorum, qui incipiunt dormitare, & tamen videtur ſibi, ea quæ circa ſe fiunt, aliquo modo ſentire & intelligere, ſed prę ſopore non aduertunt, niſi velint vim ſibi facere, vt ad ſe plenius reuertantur. Amor.n.Dei cum pura intelligentia cognitus, inebriat mentem, & ab exterioribus abſtractam, ſuauitate Deo conglutinant & coniungit. Et quantò amor vehementior & intelligentia lucidior, tantò validius in ſe mentem rapit, quouſque tandem omnium quæ ſub Deo ſunt plenè oblita, in ſolo diuinæ contemplationis radio liberè figatur licet breuiter, quaſi in quodã corruſco luminis cœlitus emicantis, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum, multa cogitantem. Senſus.n.hominis per ſe pauca poteſt, & vix tenuiter cogitare, ſubleuatus autẽ afflatu ſuperni luminis tantò plura inde intuetur, quantò ſuprà ſe ſublimius eleuatur. Sed corruptio terreni corporis, & variæ huius vitæ occupationes deprimunt animam, & reuocant ad ſeipſum, vt ge-

Rom.7. mens clamare cogatur cum Apoſtolo. Infelix ego, quis

Pſal.119. me liberabit de corpore huius mortis. Item Pſal. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt. Quantò minus mens ſobria eſt, ad iſta inferiora & humana cogitanda & tractanda, tantò plus à ſuperioribus & cœleſtibus, per deuotionis intuitum elongatur. Et quantò feruentius ab inferiorum memoria, affectu & intellectu ad ſuperna ſuſtollitur, tãtò perfectior eſt deuotio, & purior eſt contemplatio, quia ſimul nõ poteſt perfectè vtriſq; eſſe intenta, quæ ab inuicem ſicut lux & tenebræ ſunt diuiſa. Qui Deo inhæret, in lumine verſatur. Qui inhæret in tenebris, in tenebris eſt.

Quæ eſt in vita hominis ſublimior perfectio. Cap. 11.

HAec eſt hominis in hac vita ſublimior perfectio, ita vniri Deo, vt tota anima cum omnibus potẽtijs ſuis & viribus in Deum collecta, vnus Sũma hominis in

ſpiritus fiat cũ eo, vt nil meminerit niſi Deum, nil ſen- hac vita

tiat vel intelligat niſi Deum & omnes affectus in amo perfectio.

ris gaudio vniti, in ſola conditoris fruitione ſuauiter quieſcant. Imago enim Dei in anima, in his tribus potentijs expreſſa conſiſtit, videlicet in ratione, memoria, & voluntate. Et quandiu iſtæ nõ ſunt ex toto Deo impreſſe, non eſt anima deiformis. Forma enim animę Deus eſt, cui debet imprimi, ſicut ſigillo ſignatum. Hæc nunquam plena eſt, niſi cum ratio perfectè iuxta capacitatem ſuam illuminatur ad cognitionẽ Dei, qui eſt ſumma veritas, & voluntas perfectè afficitur ad amandum ſummam bonitatem, & memoria plenè abſorbetur, ad intuendam & fouendam & tenendã ſummam fœlicitatem. Et quia in hórum conſumata adeptione conſtat gloria beatitudinis, quæ perficietur in patria, liquet, quòd illorum perfecta incboatio, eſt perfectio viæ in hac vita. Quamuis autem omnes virtutum conatus ad hanc perfectionem tẽdere videantur, tamen ſpecialiter orationis ſtudium ad hoc nititur, vt anima toto affectu & intellectu & memoria in Deum fœratur, quia alijs poſtpoſitis, anima ſoli Deo inhærere deſiderat cum orat. Vnde orationis perfectio eſt, cum anima illud obtinet, ad quod orãdo tendit, vt tota ab infimis abſtracta ſolis iungatur diuinis, nec volens nec valens aliud ſentire niſi Deũ, vbi verè quieſcit aĩa, ibi delectatur in ſplendore lucis & amenitate diuinæ dulcedinis, & in ſecuritate pacis. Hæc autem ſpiritualis amenitas, non poteſt per aliquas imaginabiles deſcribi ſimilitudines, nec per ſenſibilium depingi comparationes, quia purè ſpiritualia tantum differunt à ſenſibilibus, ſicut ſpiritus à corpore. Spiritus verò rationalis nec corpus eſt, nec corporis ſimilitudo. Circa verò hũc contemplationis exceſſum, ſunt diuerſæ deuotionum ſpecies, quas breuitatis cauſa pretereo, quibus ſcriptura vel tractatores ſcripturæ diuerſa nomina impoſuerunt, vt iubilus, ebrietas ſpiritus, ſpiritualis iucunditas, liquefactio, quæ expertis & vacantibus explananda re-

linquo. Aliqua tñ breuiter tangã iſtorũ. Et quia iubilus Iubilus. quid.

vſum nõ habet à ſcriptura, videtur, ꝙ iubilus ſit quoddam ſpirituale gaudiũ, cordi repentè ex aliqua deuota cogitatione vel collatione infuſum, qđ totum cor concutit ex ſui vehementia. Quoſdã tremore commouet, & delectabiliter cruciat, quia motus gaudij conſolatur ſed ex impetu fortitudinis corpus debilitatur, & aliqñ per riſum, aliqñ per quoſdam clamores, aliqñ per alios geſtus & ſingultus, quaſi euaporando erumpit, nec valens ſe intra ſe tacitus continere. Greg. Iubilum nanq; dicimus, qñ ineffabile gaudium mens concipit, quod nec abſcondi poteſt, nec ſermonibus aperiri, & tamen quibuſdã motibus proditur, quanuis nullis proprietati

bus aperitur. vnde Pſal. dicit. Beatus populus qui ſcit iu Pſal.88.

bilationẽ. Non ait. qui dicit, ſed qui ſcit, quia ſciri quædam iubilatio poteſt, ſed dictu nõ exprimi valet. Ebrietas ſpiritus dici poteſt, quælibet amoris & gaudij deuotio, ex qua quaſi ex vini fortitudine feruor ſpiritusſancti ſic exhilareſcit, ꝙ ſe intra ſe cohibere non valet.

Vnde Apoſtoli ſpiritusſancti feruore æſtuãtes, muſto pleni dicebantur: & Iob ait, En venter meus quaſi muſtum abſq; ſpiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. *Iob.32.* Nouas dicit non veteres, vel quia veteribus cordibus non infunditur talis deuotio ſed nouis.i.in nouitate vitæ ambulantibus, vel nouas dicit, propter fortitudinem ſpiritus, quę ſi nouas dirumpit, quantò magis veteres.i. fragilia corda & infirma? vel nouas dicit, quia talis feruor ſpiritus, nouis & nondum exercitatis mentibus nuper infuſus, minus valet ſeſe cohibere, quin erumpat per inuiſitatos gemitus, vel voces vel ſingultus. Sic nouum vinum in vaſe ebullit, quod inueteratũ quieſcit. Qñq; etiam corpus quaſi obrigeſcit, & membra inhabilia & inflexibilia fiunt ex ſubita feruoris & ſuauitatis influentia, & hoc põt eſſe, quia ſpiritus oẽs diſtenduntur corde inflammato, quia extenſione neruorũ & obſtruſione viarum ſpũalium, membra amittunt habilitatem officiorũ ſuorum, vt lingua loquelę, manus operationum, & pedes & crura gradiendi, quouſq; feruor iterũ remittatur, & vię ſpirituum apertę fiant vt prius, nec mirum ſi hæc diuinæ affectiones poſſunt efficere, quarum virtus fortior eſt, cum etiã humanæ affectiones hic interdum valeant, vt ſubitus terror & ſubita & immoderata lętitia, & ſubitus dolor, & odium immenſum & immoderatus amor, ſicut ſæpè compertũ eſt, & in extaſim vel ſtuporem, vel phreneſim alios ex huius omni raptos feruore eſſe, & membra in rigorẽ vel tremorem verſa, vel etiam febres ex vehementi moleſtia incidiſſe. Quid etiam mirum ſi ex magna ſpiritus hilaritate, quã ſpiritus ſanctus infundit cordi, aliqñ erumpit in aliqua aperta hylaritatis indicia, vel ſi qñque ſingultibus & affectibus apertis imperare non valeat, & huius internæ deuotionis motus abſcondere, cũ videamus ſæpius, aliquos ex ſtulta leuitate à riſu & inſolertibus cachinnis non poſſe ſe cohibere, etiam vbi pudor humanus imperat diſciplinam. Et aliquando ex humana triſtitia oborto fletu non poſsit homo, quãuis libenter faceret, imperare. Cum.n.ſcriptum ſit, Deus noſter ignis conſumens eſt, & Deus charitas eſt, quid mirũ ſi feruor diuinæ charitatis cordi infuſus totum hominẽ commouet, ſicut ſi vitro fragili & ſi vaſi fictili bullientem liquorem, vel ignem ardentem infundas, trepidationis fragorem concutit.
Simile. Cor nanq; diuini amoris gaudio, vel diuino fruitionis deſiderio inflammatum, in ſe dilatatur & extenditur, & quaſi intra anguſtam pectoris ſe capere non ſufficiens, quodammodo erumpere conatur, niſi flamma, quã intus patitur, foras eructet, & ardoris ſui refrigerium qualecunq; inueniens euaporet. Quod cum non põt, vel ex humano pudore non audet, mirabiliter in ſemetipſo cruciatur, & corpus valde ex talibus motibus debilitatur, quia virtus diuinæ dulcedinis intolerabilis eſt imbecillitati terreni corporis, ſicut ſi ignem intro immitas, vnde legimus ſanctos ex diuinis viſitationibus & reuelationibus corruiſſe, & viribus emarcuiſſe, de quo legitur in Dan. Viſionẽ
Dan.10. hanc grandem vidi, & non remanſit in me fortitudo, & emarcui, nec habui quicquam virium, & iacebã cõ-
Tren.1. ſternatus ſuper faciem meam. Item in Tren. De excelſo miſit ignem in hoſtibus meis, & erudiuit me. Ideò ſpiritusſanctus in igne ſuper Apoſtolos venit, quia virtus diuini amoris ſicut ignis illuminat & inflammat.

Spiritualis iucunditas dici poteſt, quoddam gaudium, quod à ſpiritusſancto infunditur, quo gaudium animus in Deo, quieſcit, ſiue pro perceptis diuinis beneficijs vel promiſsis. Et licet aliqui putent ſpiritualem eſſe lætitiam, cum aliqñ religioſi inter ſe iucundi ſint, tamen ſciant, ꝙ ſpiritualis lętitia ſicut caret amaritudine triſtitiæ ſæculi, & acediæ torpore, etiã ita diſſolutionis leuitate.
Letitia ſpũalis duplex. Spiritualis.n.lætitia dupliciter accipitur, ſ. ſpecialiter & generaliter: ſpecialiter, & tunc eſt motus ſpiritualis gaudij in ſpiritu ſancto, ex intuitu beneficiorum Dei, & futuræ gloriæ, & bonitatis diuinę. Generaliter, & tunc eſt quædam mentis hilaritas, à bona confidentia ad Deum & bonæ conſcientię teſtimonio, reddens hoĩem beneuolum & deuotũ, ad omnia agenda & ſuſferenda pro Deo, & omnia quæ Dei ſunt diligenda & promouẽda. Ideò bis dicit Apoſtolus. Gaudete in Do- *Phi.4.* mino ſemper, iterum dico gaudete, primò generaliter, ſecundò ſpecialiter. Liquefactio autẽ animæ aliud non videtur eſſe, niſi quædam emollitio à duritia ſua, per quam flexibilis redditur, & voluntaria ad amandum ſe amantem Deum, & liqueſcens ad recipiendum diuinę virtutis impreſsiones, vt ſicut liquor liquori, ita ſpiritus Dei ſpiritum hominum influẽs miſceatur, & vnus fiat anima ſpiritus cum Deo.

De generibus compunctionum & deuotionum. Cap. 16.

CVm autem multa videantur deuotionum genera vel compunctionũ, poſſunt tamen.7.diſtingui differentiæ, iuxta ſingularium affectionũ varietates. Aut.n. ſurgit deuotio ex timore, aut ex dolore, aut ex deſiderio, aut ex amore, aut ex compaſsione, aut ex gaudio, aut ex admirationis ſtupore. *Spũalis cõpũctionis varię cauſę.* Ex timore, vt cum quis compungitur timore futuri ſupplicij, vel cũ timet à Deo derelinqui propter demeritum peccatorum ſuorum, dicens Deo. Ne proicias me à facie tua, & ne derelinquas me Dñe Deus meus. *Pſal.50.* Ex dolore, vt cũ dolet ſe offendiſſe Deum, & gratiam eius amiſiſſe, vel cum dolet ſe tam parũ profeciſſe, & tam parui eſſe meriti apud Deum, & in tñ Dei oculis diſplicere, vt dicat cum Pſal. Auerte faciem tuum à peccatis meis. *Ibid.* Ex deſiderio, cum ſuſpirat & anhelat ad gratiam ampliorem virtutum, & ad familiaritatis diuinæ ſuauitatem, vel ad Chriſti pręſentiã in cœlo, vel ad ſancta deſideria adimplenda, & dicat cũ Pſal. Dñe ante te omne deſiderium meum, *Pſal.37.* & cum Iſaia. Dñe nomen tuum & memoriale tuum in deſiderio animæ meæ. Anima mea deſiderauit te in nocte. Ex compaſsione cum Chriſto paſſo piè compatitur, & gladius illam animã Deo fidelem tranſuerberat & vulnerat, qui Mariæ matris animam letaliter pertranſiuit, aut cum proximorum incommodũ, aut animarũ periculis cõpatitur, & zelus domus Dei, & iniuriæ Deo illatæ comedunt eam, nec ſinunt eam dormire ſomno diſsimulationis, quin contriſtetur ad ſingulorum calamitates, adeò vt dicat cum Iob. Flebã *Iob.30.* ſuper eo, qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Ex amore diuino cum recolit, quàm benignè ſecum egerit, & quanta ſibi beneficia indigno & immerito contulerit, vel cum penſat generalia beneficia omni generi humano impenſa, & incarnationis, & paſſionis beneficia, & ſacramenti altaris & ſpiritusſancti ſacroſancta chariſmata, vel cum ipſius Dei ingeminatam intuere benignitatem, quę tanta eſt, ſicut immenſitas & æternitas, quæ menſuram non habet neq; finẽ. Et ideò ſine menſura & ſine fine diligendus eſt. Amore Dei nihil põt eſſe delectabilius, vel honorabilius, vel vtilius, per hanc affectionem dilectionis Dei, ſingulariter ſpiritusſanctus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, ꝙ ſumus filij Dei: de hoc ſpecialiter dicitur. Qui *1.Cor.8.* diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo: & ego diligentes me diligo. Cognoſci à Deo & diligi, eſt ab eo approbari. Amor Dei eſt omnium affectionum bonarum condimentũ, & tantò plus ſapiunt Deo cæteræ virtutum affectiones, quantò plus de hoc habuerint condimento, nec poteſt eſſe virtus vel deuotio, quæ ex amoris radice non pullulat. Ex gaudio ſurgit deuotio, cum exultauerit in Deo, memor beneficiorum eius, vt cũ in ſpe gratiæ eius confidit ſe eſſe de numero ſaluandorum, val congratulatur ſaluti & profectui proximorum,

morum, vel cum in exultatione ſpiritus congaudet gloriæ beatorum, & mente perambulat cœleſtis patriæ varias manſiones, ex quibus oĩbus vel ſingulis cor exhilaratur, quaſi iucunda volucris, q̃nq; clauſo pectore vidit in iubilo, & affectu exultationis laudis quaſi quærat exire de anguſto pectore, & cũ Pſal. dicat. Pſal. 83. Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Ex admirationis ſtupore, cũ illuminato intellectu fulgore ſapientiæ, ſtupet magnitudinẽ potentiæ Dei, & profunditatẽ ſapientiæ, & ſuauitatis & benignitatis eius, vel diſtrictionem iudiciorũ eius vel abyſſum claritatis incomprehenſibilitatis & immenſitatis eius, vel quicquid eſt de natura diuinitatis & gloriæ maieſtatis, vel quorumlibet operũ eius admirabili rõne. Iob. 36. ¶Vnde dicitur in Iob. Magnus fortitudine & iudicio & iuſtitia Deus, & enarrari non põt, ideò timebunt eum viri. Aliq̃n commixtim ex diuerſarum affectionum motibus deuotio conflatur, vt timor cum dolore, amor cũ gaudio & admiratione, compaſsio cum deſiderij ardore iungatur. Et quaſi aromata ſimul contrita, liquore ſupernæ vnctionis compacta, & calore ignis diuini decocta, pigmentum ſalutare efficiunt, ad ſanandum aĩarum languores efficax & ſalubre, ſicut illi qui pigmenta ſanitatis conficiunt, aliq̃n de ſingulis, aliquando de pluribus, & modò de illis, modo de iſtis compoſitionem faciunt pro varijs remediorum cauſis. Cum aũt deuotio ſit piæ affectionis pinguedo, & magis ſe habeat ad affectum q̃ ad intellectum, ſicut videri poteſt in ſimplicibus deuotis, & literatis pluribus indeuotis, perfecta tñ non eſt deuotio ſine lumine intellectus, ſed aliter ſe habet intelligentia ſimplicium deuotorum, & aliter literatorũ. Literati.n.ſciunt ſubtiliter loqui de quacunq; etiã ſpirituali materia, & verbis proprijs exprimere quæ volunt, & pulchrè diuidere & diſtinguere, & cauſas, & congruas rationes aſsignare, & ſermone cõpoſito perſuaſibiliter & ornatè ponere: Et ex paruis quandoque longum texere tractatum, & ea quæ plana ſunt & nota per ſe, verbis artificioſis inuoluere, vt rudibus de intimis philoſophiæ medullis extracta videãtur. Deuoti autem ſimplices, clarius vident veritatem in ſe, & profundius de ea ſciunt cogitare, & pondus eius penſare, & ſaporis intimi venas per guſtum affectus ſcrutari, & per puræ intelligentiæ radium quæcunq; lucidius diſcernere, licet neſciant verbis expreſsis propriè diſtinguere, tamẽ ex ipſo ſaporis guſtu naturalis virtutis differentias cognoſcere, magis quàm per argumentorum Exemplũ. coniecturas ſciunt. Exemplum de quolibet mechanico artifice in arte ſua perito, & de ſubtili philoſopho, quorũ alter ſcit de arte pulchrè diſcerere, & alter pro- Exemplũ aliud. priè operari. Vel exemplũ de medico theorico, & practico, quorum alter magis nouit artem per ſcientiam, alter per experientiam.

De reuelationibus, viſionibus, imaginationibus, & demonſtrationibus. Cap. 17.

DIcto de illis quæ ad ſpiritualium profectum ſpectant, videndũ eſt breuiter, de his quæ in ſpiritualibus experientijs magis pertinent ad intellectũ, vt ſunt reuelationes ſecretorum, & viſiones & imaginariæ demonſtrationes, in quibus quidam de veritate aliq̃n erudiuntur, & plurimi deluduntur, his aũt tantò minus immorandũ eſt, quantò frequentius ea ſibi immitentes decipiunt, & quantum eſt minor profectus in talibus, etiam cum vera ſunt, licet à rudibus & ſpiritualium chariſmatum ignaris, magis magnæ ſanctitatis & ſapientiæ virtutis in his conſiſtere exiſtimetur.

De generibus viſionum. Cap. 18.

QVatuor ſunt genera viſionum, & totidem ſunt genera reuelationum, quamuis etiã viſiones dici poſſint reuelationes, quia in eis aliqua ſecreta reuelantur. Quædã viſiones dici poſſunt corporales, quæ vigilanti corporaliter oſtenduntur, vt Moyſes vidit Dominum Exod. 3. in rubo ardenti. Et patres Angelos viſibiliter ſuſceperunt. Ad hanc poteſt referri quorumlibet ſenſuum experientia, vt auditus, guſtus, odoratus & tactus, vel viſus pro quolibet ſenſu ſolet poni. hinc in Exod. dici- Exod. 16. tur. Videbant voces & lampades, & ſonitum buccinæ, &c. Voces nanque & ſonitum buccinæ, non viſu, ſed auditu percipere potuerunt. Aliæ ſunt imaginariæ viſiones, quæ vigilanti non corporaliter, ſed imaginariè oſtenduntur, ſiue in ſomno ſiue in exceſſu mentis rapto, vt viſiones Ezechielis, Danielis, & aliorum ſanctorum in nouo & veteri teſtamento. Aliæ ſunt imaginariæ quæ dormientibus oſtenduntur, vt Iacob vidit Dominum in viſum ſcalæ. Et Pharao, & Nabuchodonoſor ſomnia viderunt præſagia futurorum. Iſtæ omnes viſiones conueniunt ſimul in hoc, q̃ non ſolũ bonis, ſed etiam malis oſtenduntur. Item quandoq; veræ ſunt, & per eas erudiuntur aliqui ad veritatem, & quandoq; deceptoriæ & aliqui ex his deluduntur. Vnde in Ezech. Vidiſtis viſionem caſſam, & diuinationẽ men- Ezech. 13. dacem locuti æſtis. Item, q̃ non faciunt ſanctum nec oſtendunt. Alioquin Balaam ſanctus eſſet, & eius aſina quæ vidit Angelum, & Pharao qui vidit ſomnia præſagia futurorum. Item, q̃ etiam ſi veræ ſunt, tamẽ per ſe meritoriæ non ſunt, & qui multa talia videt, non eſt melior, & qui nulla non eſt minor, ſicut eſt de miraculis alijs. Item, q̃ pluribus ſæpè magis nocuerunt talia quàm profuerunt, quia inaniter indè gloriantes extollebantur. Multi etiã putantes viſiones vidiſſe, quæ non viderant, ſeducebant ſe & alios, vel ad quæſtũ auaritiæ retorſerunt. Multi finxerunt ſe mendaciter vidiſſe viſiones, ne aut haberentur inferiores cæteris: aut vt præ cæteris honorarentur quaſi ſanctiores, quibus ſecreta Dei oſtendantur. In quibuſdam etiam ſolent huiuſmodi viſiones eſſe præludia inſaniæ, quia cerebro fuſo & fumis ipſum obnubilantibus, viſus oculorum confunditur, vt putent ſibi apparere aliquid veraciter, quod phantaſticum eſt & falſum, iuxta illud Eccle. Sicut par- Eccle. 34. turientis, cor tuum phantaſias patitur, ne dederis cor tuum in illis. Alia eſt viſio intellectualis, qua illuminatur mentis oculus luce veritatis puræ, quia ipſam veritatem in ſe contẽplatur, vel intelligit in viſione imaginaria veritatem, quæ in illa ſignificatur. Sicut cum Paulus raptus in Paradiſum vel in cœlum tertium, vidit inuiſibilia & audiuit verba ineffabilia, quæ non corporearum rerum imagines, ſed ipſius veritatis ſplendorem, purè intuitus eſt: ſimiliter & Ioan. Euangeliſta, licet ſub figuris corporearum rerum deſcribat Apocalipſim, creditur tamẽ omnia purè didiciſſe & intellexiſſe, quæ ibi figuraliter deſcribit, vel propter capacitatem aliorum, quibus ipſa pura veritas pro ſui ſplendore imperceptibilis fuit, vel magis propter myſteriorum reuelationẽ, quæ non paſsim omnibus propalanda ſunt, vt exerceantur digni, & excludantur indigni à ſacratorũ myſteriorum intelligentia, ſicut & à reliquarum ſanctarum ſcripturarum velaminibus ſunt operta. Hoc ſignificabat velũ ante ſancta ſanctorum expreſſum, intra quod non licebat populo, ſed ſolis ſacerdotibus introire. Similiter ſanctuarium inuolutum, in profectione Leuitis imponebatur portandum, quod antequam inuolueretur, non licebat alijs quàm ſacerdotibus contingere vel videre, hoc ſignificante Spiritus ſanctus, quòd profunda ſcripturæ myſteria perfecti aliquatenus vident. Alij autem inuoluta portare debent, dum ſunt in hac vita velamine figurarum. Ipſe enim imaginarium vel corporalium viſionum figuræ, cum veræ ſunt ſecundum ſpiritualem ſignificantiam, non ſunt verè ſecundum rei exiſtentiam. Non enim verum eſt ſubſtan-

ſubſtantialiter,eſſe bones in cœlo,vel leones,vel aqui-
las, & alia quæ in Apocalipſi & alijs prophetarum vi-
ſionibus deſcribuntur, ſed ibi ſunt cœleſtes virtutes,
quorum merita vel officia iſtarum beſtiarum,vel alia-
rum rerum proprietatibus figuraliter deſignantur.Cre
dimus Chriſtum glorificatum in cœlo,nec vltrà ſecun
dum ſuæ ſubſtantiæ veritatem naſci de virgine, lactari
vel paſci,vel alia quæ Euangeliſta docet,eũ feciſſe hy-
ſtorialiter,dum corporaliter cũ hoĩbus in terra conuer
ſabatur.Et tamẽ ſic ſæpè refertur,aliquibus ſanctis ap-
paruiſſe in viſione,vel naſcens,vel matris vbera lactãs,
vel extenſus in cruce, non ꝙ ita ſecundum veritatem
fieret,ſed ꝙ illis propter aliquam ſingularem conſola-
tionem,& deuotionis exercitationem, vel propter ali-
quã ſpiritualem ſignificationem,ſicut apparet,per Pau.
Rom.6. cum dicit.Scimus.n.ꝙ Chriſtus reſurgens ex mortuis,
iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur.
Sic nec vltra corporaliter lactabitur, vel naſcetur. Ita
de alijs ſanctorum vel angelorũ apparitionibus eſt te-
nendum.Non videtur autẽ prætermittendum,ꝙ qui-
dam decepti à ſeductorijs ſpiritibus, vel proprijs falſis
opinionibus,putant ſibi apparere in viſione vel ipſum
Chriſtum, vel eius glorioſam genitricem, & non ſolũ
amplexibus & oſculis, ſed etiam alijs in decentioribus
geſtibus & actibus ab eis demulceri,vt ſicut ſpiritus ip
ſorũ interius ab ipſis conſolatur ſpiritualiter, ita & ca-
ro exterius ſibi congruo oblectationis ſenſu,ſenſibili-
ter demulceatur,& carnaliter conſoletur, quod non ſo
lum eſſe falſum & ſeductorium,ſed etiam blaſphemia
grauis eſſe comprobatur. Spiritus ſancti viſitatio,ſicut
contra omnia vitia reprimenda & deteſtanda infundi-
tur, ita & ſingulariter contra carnalis illecebras oppo-
nitur. Et vbi ſpiritus mundicie ſuo iubare reſplenduc-
rit, continuò omnes prauæ voluntatis motus euane-
ſcere, & velut tenebras ſubueniente lumine diſparere
neceſſe eſt. De his verò qui cum aliquando dulcedinẽ
ſpiritualem ſentiunt,continuò etiam carnalis delecta-
tionis pruritu illecti fœdantur,neſcio quid iudicem,ni-
ſi ꝙ potius eligo illis carere floribus,quos de luti ſordi
bus legere deberem. Et ſicut illos damnare nõ audeo,
qui inuiti quãdoq; in huiuſmodi ſpiritualibus affectio-
nibus,carnalis fluxus liquore maculantur.Ita etiam ex
cuſare neſcio,qui tali fluxu ex conſenſu cum delectan
tur,qualiſcunque eorum intentio videatur.

De pluribus modis reualationũ. Cap. 19.

REuelatio ſecretorum vel futurorũ pluribus mo
dis fieri videt̃,in quibus ſicut in viſionibus pre-
dictis plurimi ſeducuntur, putantes ſpiritũ eſſe,
Veriſsima & vtiliſsima doctrina,contra ſuperſtitionem iudiciariam. quod proprius ſenſus finxerit, vel ſpiritus erroris ſug-
geſſerit,& ideò vaticinijs iam vſq; ad faſtidium repleti
ſumus de Antechriſti aduentu,de ſignis appropinquan
tis iudicij,de deſtructione religionum, de perſecutio-
ne Eccleſiæ, de regni deſtinctione, & varijs mundi
præſſuris, & alijs pluribus quibus etiam viri graues &
deuoti pluſquam oporteat creduli extiterunt, de ſcri-
pturis Ioachim & aliorum vaticinantium varias inter-
pretationes extrahentes,quæ etiam ſi vera eſſent & au
tentica, tamen religioſi plurima inuenirent, in quibus
fructioſius occuparentur, cum & Chriſtus in Apoſto
lis tales curioſas tẽporum inquiſitiones repreſſerit, di-
Act.1. cens. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta,
quæ pater poſuit in ſua poteſtate.Reuelatio aliquando
fit per vocem & verba expreſſa,vt Petro,Ioanni,& Ia-
cobo in monte cum Ieſu. Vox de nube dixit. Hic eſt
Reuelatio multipliciter contingit filius meus dilectus, vnde Petro dictum eſt. Beatus es
Simon bar-iona,quia caro & ſangis non reuelauit tibi,
ſed pater meus cœleſtis, &c. Vel ſicut Samueli primo
ſeruo factus eſt in Sylo.Aliquando fit per ſomnum,vt
Ioſeph viro Mariæ dictum eſt in ſomnis, vt acciperet
Mariam,& fugeret in Aegyptum & rediret.Et Magis
ſimiliter dicitur in ſomnis, ne redirent ad Herodem.
Et in alijs pluribus locis ſimile inuenitur. Aliquando
fit per ſpiritum Angelicum, vigilanti intrinſecus,vt pa
tet in Zach. Angelus qui loquebatur in me dixit ad Zach 4.
me.Nunquid neſcio,quid ſunt hæc? &c. Aliquando fit
per ſpiritum interius in mente iuxta illud Pſalm. Au- Pſal 84.
diã quid loquatur in me Dominus Deus, &c. Et hoc
duobus modis,vno modo cum inſpirat menti aliquid
agendum,vel dicendum,vel de proprijs docet vel alie
nis. Sicut prophetas inſpirauit quid facerent, vel dice-
rent,vel cum futura eis,vel abſentia,vel abſcondita re-
uelauit. Secundo modo cum non de ſpeciali facto illo
vel illo,ſed generaliter ad plura per mentis illuminatio
nem oſtendit,quid ſecundũ veritatis iudicium ſit me-
lius vel non melius. Sicut docet oẽs iuſtos declinare à
malo, & facere bonũ,& per ſpiritũ conſilij vel ſciẽtiæ,
vel ſapientiæ beneplacitũ Dei agnoſcere,& eligere po
tiora.Eſt & alius modus reuelationis per ſpiritum ſan-
ctum,cum homo ex Dei inſpiratione orat Deum pro
alia ſpeciali cauſa,vel propria, vel aliena, & per affectũ
deuotionis,& fiduciam exauditionis intelligit ſe exau-
ditum in hac petitione, Sed licet confidat ꝙ illud pro
quo orauit habiturum ſit proſperũ ſucceſſum, neſcit
tamen ſæpẽ qua via habebit proceſſum.E conuerſo cũ
non ſentit ſibi infundi fiduciam exauditionis hic col-
ligit non habiturum effectum ſuæ petitionis,licet non
ſit in hoc omnino certus, quia neſcit an hoc ſit defe-
ctus deuotionis, vel indicium negatæ petitionis, hoc
tamen reuelationis genus eſt ſpecialiter deuotę mẽtis
familiare. In hoc tñ aliquando quidã deuoti inueniun-
tur decepti,ſicut & interna inſpiratione.Et hoc taliter
fieri poſſe videtur.Cum homo deuotus Deo,aliqñ in-
tendit orationi,& per magnum deuotionis affectũ con
fidit Deum ſibi eſſe fauorabilem, optat ſibi vel alteri,
vel orat illud vel illud quod tunc deſiderat euenire. Et
cum fuerit iam in affectu deuotionis, & fiducia diui-
næ propitiationis antequã illud optaret, accedente mo
do optatæ rei deſiderio fit affectus feruentior, & fidu-
cia ad Deũ ex feruore conſtantior.Et quia pręſumunt
ſpiritum ſanctum hanc deuotionem operari,cum ſpi-
ritus malignus non poſsit affectus deuotionis infunde
re, quam nunquam habet, confidit ſe non decipi,& in
concepta ſpe deſiderij ſui non confundi, quẽ teſtimo-
nium adauctæ per ſpiritum ſanctũ deuotionis & con-
fidentiæ credit approbare:ſed in hoc poteſt eſſe dece-
ptio, ꝙ ſpiritus hominis ex deſiderio rei quam diligit,
cum de illa ſtudioſè cogitat hilareſcit, etiã cum in nul-
la prius erat deuotione ad Deum, ita ꝙ aliquando pro
deſiderio illius rei vel euentu, facilè prouocaretur ad
lachrymas, maximè ſi eſt res quæ ſpectat ad deuotio-
nem qualemcunq;,ſicut ſæpè etiam cum pro vana glo
ria quis optat gratiam prædicandi, vel prophetãdi, vel
miracula faciẽdi,vel aliud ſimile, vnde cor deluſum hu
iuſmodi fantaſmatibus hilareſcit, & per vanam glo-
riam,vel lętitiam pingueſcit.Quantò ergo magis cor-
dis affectus exhilaratur & deuotior efficitur in ſe, cum
cogitat & optat quod deſiderat non ex leuitate vel va-
nitate, ſed ex maturitate & charitate, dum interim eſt
in aliqua ſpiritus conſolatione,quæ facili occaſione po
teſt ad ampliora deuotionis incitamenta ſubleuari. Et
quod tunc confidentia proprij ſenſus loquitur,putat lo
qui ſpiritum ſanctum, dum non ſubtrahit deuotionis
gratiam quam dedit, immò dilatatio cordi per deſide-
rij ſui appetentiam,eò copioſiorem gratiam infundit,
quò cordis exhilarati capacitas locũ ampliorem in ſe
gratiæ præparauit. Cor enim beneuolum & beneuo-
lentia iucundũ, eſt aptius ad deuotionis gratiã, quàm
triſtitia & amaritudine conſtrictum, quia ſpiritus ſan-
ctus amor eſt, & beneuolentia & iucunditas patris &
filij,

filij, & ſimilia ſimilibus magis congaudent naturaliter. Lætitia eſt cœleſtis patriæ proprium. Mœror triſtitiæ eſt huius exilij negotium: Amaritudo deſperatis eſt infernale ſupplicium.

De cautela in viſionibus habenda, & de ſenſibili dulcedine. Cap. 20.

IN omnibus igitur reuelationum & viſionum generibus magna cautela habenda eſt, ne falſa pro veris, noxia pro ſalutaribus, exigua pro eximijs, & incerta pro certis recipiantur. Solus autem ſpiritus ſanctus per donum conſilij, & per gratiarum diſcretionis ſpiritum ſcit hominem expedire & certum reddere, quid in illis recipiendum ſit vel reſpondendũ, & quomodo eis vtendum, ſicut & prophetas & ſanctos docuit, quibus non ſolum vera oſtendit, ſed etiam per veritatis teſtimonium, quia vera eſſent interius demonſtrauit. Alijs autem videtur ſecurius eſſe, talia non quærere oblata, nec citò credere, & deceptionis foueam timere. Aliquando etiam oblata velut minus fructuoſa parui pendere, vt ſi vera ſint, ſe habeant indifferenter ad ea, ſi falſa non inuitantur eis, ne decipiantur, & ſi velit aduertere, quærat ſuper his conſilium ſapientiũ ſolum & paucorum, & ad illa ſe ſtudioſè exerceat, quæ ſunt ſecura meritoria & fructuoſa, quę ſunt vitioſa extirpare, & virtutũ ſtudijs fideliter inſudare, ſacræ ſcripturę ſacrum ſcrutari intellectũ, & per orationis vſum mentẽ accendere ad deuotionis affectũ, hæc ſunt ſalubria & ſecura & fructuoſa ſtudia religioſorũ, & quãtò quis in illis ſe exercuerit, tãtò maioris meriti & maioris gloriæ apud Deũ erit. Sunt etiã quædam ſenſibiles dulcedines & ſuauitatis experientiæ, quæ deuotis quãq; inunduntur, & mirabilis fragrantia odoris, ineffabilis ſuauitas ſaporis, & hymnidicæ melodiæ vocum & ſonorum, & tactu perceptibiles experientiæ indicibiliũ ſuauitatũ, quæ cum verę ſunt, & à Deo, poſſumus exiſtimare, ꝙ aut dentur quibuſdam nouis & rudibus, qui ſpiritualia nondum lucidè intelligunt, vt ſaltẽ per ſenſibilia conſolentur in Dño, qui veritatem purè ſpiritualium non cognoſcunt, in quibus maior vis eſt, & certior veritas, & fructuoſior profectus, & purior perfectio. Aut ꝙ ideò dentur etiam perfectioribus in ſpiritu ſenſibiles conſolationes, propter redundantiã interioris dulcedinis, vt ſicut aĩa communicat corpori ſuo, quaſi comiti & ſocio viæ paſsiones ſuas, ita & communicet ei conſolationes. Triſtante.n. anima interius, etiam corpus tabeſcit exterius. Sicut ergo corpus cõlaborat ſpiritui, & compatitur in merito, ita dignè comparticipatur & conremunerat ei in præmio, non ſolũ futuræ gloriæ, ſed etiam præſentis gratiæ, ſicut dñi in conuiuio epularum ſeruis ſuis tranſmittũt reliquias ferculorum, vnde dicitur. Sicut ſocij paſsionis eſtis, ita & conſolationis eritis. Et hoc eſt ex ſuperfluenti menſura, quę datur electis, cui redundãtia ne effuſa depereat, excitatur à corpore, quod particeps fuerat in labore. Sed ſicut de viſionibus & reuelationibus, ita & de huiuſmodi ſenſibilibus experientijs. Sciendum, ꝙ aliqui ſeducuntur in eis, putantes eſſe à Deo, quod forte eſt phantaſtica deceptio. Et aliqui putant eſſe aliquid magni, quod in ſe nullius eſt meriti. Et aliqui extolluntur de talibus apud ſe, & iactant ſe, quaſi de ſingulari gratia ſanctitatis. Habent etiam hoc proprium diuinæ dulcedinis experientiæ, maximè cum frequentiori vſu & valentiori motu influunt, vt ſpiritum reficiendo corpus debilitent, & ita quodammodo delectando affligant. Sicut ruſticum cibis groſsioribus aſſuetũ, delitioſa fercula ſæpius ſumpta, alterando tabeſcunt & diſſoluunt. Ignobile nanq; corpus & corruptibile, ſicut pecus brutalibus eſt aſſuetũ. i. terreſtribus & vilibus iuxta illud Gen. Comedes herbam terræ, & hoc poſt peccatum.

Senſibiles cõſolationes quomodo diſcernẽdę.

2. Cor. 1.

Gen. 3.

Conſilium de his, qui ſunt debilitati cauſa deuotionis. Cap. 21.

QVærunt autem deuoti aliquando ex deuotionis vehementia debilitati: Vtrũ ſit melius debilitatem corporis ſubire, & ſpiritum per deuotionis ſtudium cum Deo roborari, & gratiam oblatam non abijcere, aut pro nimia debilitate à deuotione ſe ſubtrahere, & ſpiritum extinguere, & exterioribus occupationibus ſe dare pro corporis releuatione. Ad hoc (ſaluo meliori iudicio) videtur conſulendum nimis debilibus, quòd interdum poſſunt ſe vtiliter ſubtrahere à ſtudio deuotionis, & conatu proprio nõ adhuc inſtare, nec quaſi extorquendo exprimant deuotionis affectum, quia tales violenti conatus debilitant etiam validiores. Si autem ſine laborioſo conatu offert ſe gratia, & ingerit ſe illis non quæſita, nec abijciant eã ex toto, nec omnino totos ſe immergant ei, maximè ſi vehementer ex hoc debilitari ſe ſentiant, ſed temperatè & in quadam ſpiritus libertate ſuperficialiter inhæreant. Iuxta illud Prouer. Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, quod ſatis eſt iuxta virium tuarum menſuram. Vtilius.n. eſt ad horam habere temperatius gratiam deuotionis, quàm omnino exhauſtis viribus, & deſtructa virtute naturali, totaliter eam perdere, & irrecuperabiliter ea carere, quia ſic deſtructi poſtea nimis incipiunt ſibimet compati, & vt recuperent vires amiſſas per indiſcretionem, non ſolum delicatius, ſed etiam diſſolutius, quàm expedit ſe habere. Exhauſtis nanq; viribus capitis maximè & cordis iuxta auderent etiam ad ſtudium deuotionis per moram aliquam aſpirare, quia retrahit eos continuò moleſta debilitas. Ex quò magis volunt contra illam conari, eò minus poſſunt. Et ideò conſultius videtur conſolationes diuinas moderatius quærere, cum debilitas corporis obſiſtat, vt diuturnius eis frui poſſint, & auctas valeant tollerare, quàm ad breue tempus in eis ita indiſcretè delectari, vt eas poſtea fugere oporteat, & ſine ſpe recuperandi amittere propter virium defectionem. Vaſe.n. contrito liquor effunditur, vnde dicitur in Pſalm. Defecit caro mea & cor meum, quia cum corporis virtus omnino deficit, cordis etiam vigor à deuotione langueſcit. Fit etiam plerunque ſtudioſis deuotionis, vt dum magis conantur habere deuotionis gratiam, minus habeant, & cũ vehementius inſtant, aridiores & duriores corde fiant, ſicut in ſummis feſtiuitatibus & deuotis tẽpibus paſsionis Chriſti & natiuitatis, & ſimilibus, & maximè cum ſe ad ſanctam communionẽ ſtudent ſolicitè præparare. Et multi ex hoc ſæpiſsimè contriſtantur, & ex iſta parte turbatis, ex cordis puſillanimitate interpretantur, quòd fortè ſunt indigni viſitatione diuina, & quòd non placeat Deo, vt ſic indigni & indeuoti ad ſacram communionem accedant, & ſic ſæpè ſe ſubtrahunt à cibo vitę & medicina ſalutis, ſed cum homini incertum ſit, an ſit dignus amore vel odio ſecundum rationem diſpoſitionis, & merita ſingulorũ ſoli Deo ſint nota, non poſſumus ſecundum veritatẽ vnicuiq; conſulere, quid ſentire in hoc debeat & facere, tamen quare Deus tunc ſubtrahit bonis & ſtudioſis deuotionis gratiam, cum ea libentius haberent, & inſtantius quęrũt? poſſunt. 5. ſuper hoc rationes aſsignari. Prima humiliationis, quia magis humiliatur homo, cum non habet tunc deuotionem quàm alio tẽpore, & magis confunditur in ſeipſo. Sicut ſęculares plus confunduntur, ſi in Paſcha non cõicant, cum ſolitum eſt cõicare cęteros, quàm toto reliquo tẽpore. Secunda, purgatio peccati, quia fortè per alia exercitia minus purgatus eſt, vel aliqua habet delicta, quæ non recolit, & vt dignus accedat ad Euchariſtiã, & amplius purget à peccatis, in hoc punitur in quo magis dolet, & quò dolor

Optimũ pro deuotis conſilium.

Prou. 25.

Pſal. 72.

Eccle. 9.

Cur Deus ſubtrahit cõſolationis gratiã, quinq; rationes.

grauior eò purgatio efficatior, & maximè, quia fortè alio tempore minus ſtudiosè quæſiuit deuotionis gratiam, vel oblatã negligentius receperit, nec dignas pro ea gratias retulit, punitur modo in quo peccauit, vt tunc illa careat cum deſiderat, quam ante neglexit cũ habere poterat, & cautior de cætero in hac parte fiat. Tertia, vt ex hoc eruditior in gratia fiat, quod à Deo fit non ab hoĩe, cum non poteſt homo pro voluntate ſui arbitrij habere, ſed Deus qui dat ex ſe, qñ vult infundit, & qñ vult ſubtrahit, prout ſibi placet, & prout accipiẽti iudicat conuenire. Item quia ex gratia ſua dat non pro meritis hoĩs, quia ſi daret ſemper cum quęritur, & non daret niſi quæreretur, putaretur iam tm̃ dare ſecundũ merita requirentium, & non ſecundũ gratiæ liberalitatem. Ideò qñq; ſtudiosè quęrẽtibus negat ex iuſtitia, & non quęrentibus qñq; dat ex gratia. Duæ .n. ſunt tentationes deuotorum ſatis cõſuetæ maximè nouis & imperfectis, hæſitatio, & elatio, hęſitant .n. ſæpè an à Deo ſit talis gratia, vel homo per ſe iſtos motus à ſuo conatu procuret, & eſt ſatis importuna tentatio. Aliquando etiã videtur homini, ꝙ fortè poſsit eſſe dæmonis illuſio, & fit perplexior, ꝙ quandq; ſtudium deuotionis cogitat oĩno poſtponere, & ſimpliciter vocalibus orationibus & actionibus ſolum intentus eſſe, quaſi in illis ſit ſecurior, quàm in ſtudio internę deuotionis. Et hoc præcipuè patitur, cum deuotionis gratia ſubtrahitur, & ſic dupliciter tribula, turde ſubtractione gratiæ, & de hæſitatione, ſi fuerit à Deo gratiã quã habebat. Sic diſcipuli ante plenam .ſ. immiſsionẽ, ſæpè vacillabant in fide Chriſti, dum modò viſis miraculis eius & excellenti doctrina, credebant eum eſſe verum filiũ Dei, modò viſis eius paſsionibus pro nobis ſuſceptis, titubantes hęſitabant, ſicut eo paſſo, antequã certi eſſent de eius reſurrectione, dixerunt. Nos aũt ſperabamus, ꝙ ipſe eſſet redempturus Iſrael, quaſi, dicerẽt. Ab hac ſæpè fruſtrati ſumus. Sic & poſt reſurrectionẽ ſuã viſo eo gaudebant & dubitabant, donec per multa sugmenta de veritate eius certificati ſunt, maximè poſt aſcenſionem ipſius, & ſpiritusſancti emiſsionẽ. Ita & deuoti Chriſti fideles, modò gaudent de conſolatione internæ gratiæ, modò dubitant & triſtantur. Ideò variè operatur in eis ſpiritusſanctus. Nunc illo modo poſtea alio modò iam infundit eis conſolationem & iam ſubtrahit, donec pluribus indicijs experiantur veritatem & vtilitatẽ ſuę viſitationis, pręſente gratia gaudẽt de conſolatione, & ſecuri ſunt de veritate. Abſente ea vtriuſq; muneris ſolatio carent. Sapiens aũt in die malorum, non immemor ſtudet eſſe bonorum, quorum recordatio reuocat eũ à puſillanimitate ſpiritus & tẽpeſtate. Et hoc valet ei contra iſtam primã tentationẽ hæſitationis. Rurſum in die bonorum non immemor ſtudeat eſſe malorum, per quæ humilietur, & timore ab elationis tumore comprimatur, & ſic ſecunda tentatio ſanetur. Extolluntur verò deuoti quadrupliciter, quia aut gloriantur ſe deuotionis gratiã pręcedentibus ſtudijs & laboribus meruiſſe, aut præ cæteris qui hanc gratiam non videntur habere, ſe à Deo dilectos, aut maiorem ſibi gratiam eſſe datam, quam tñ ſit in veritate, aut ſe melius ſcire vti, & gratius recipere, & fructuoſius impendere, & minus negligere quàm alij, qui ſimile donum gratiæ acceperunt. Contra priorẽ tentationem hæſitationis valet conſtans fiducia credulitatis, ꝙ à Deo ſit iſta gratia & diligens conſideratio ipſius gratiæ, ſi ſemper ſit motus eius ad bonum tm̃. Et humilis conſolatio vel conſultatio ſuper illa apud aliquem peritum & exercitatum in talibus, & prompta voluntas acquieſcendi, qualiter in gratia debeat ſe habere, & ſupplex oratio ad Deum ne permittat hominem decipi à ſenſu proprio vel ſpiritu alieno. Contra alteram tentationem elationis valet diligens cognitio propriæ indignitatis, & tp̃is & negligentiæ & ingratitudinis & inanis gloriæ, & timida expectatio reddendæ rationis de gratia collata & neglecta, & pauida ſuſpicatio ſubtrahendæ gratiæ, & derelictionis à Deo propter vitia prenotata, quia iãdiu cauſa correctionis tollerata ſunt, & inemendata, & ſtudioſa cõſideratio aliorum qui in gratia, in virtutibus, & in oĩbus bonis ſtudijs incomparabiliter nos præcellunt. Quarta ratio deuotionis ſubtractæ, cum quandocunq; ſtudioſius quęritur, quia aliquando ex imperio cordis conatu, libertas mentis obruitur, dum quaſi per violentiã extorſionẽ accelerat affectum deuotionis exprimere, & ſi non iuxta deſiderium cordis ſtatim poteſt elicere gratiam quęſitã, contriſtatur, & amplius ex hoc induratur, & quò impetuoſius cupit ſe ad deuotionem cogere, minus proficit, & amplius areſcit. Sicut qui botros in torculari vel oliuas in prælio ſubitò & vehementer comprimit, liquor magis turbidus & inſipidè fluit, quàm ſi paulatim & moderatius compreſsiſſet. Quò .n. liberior, eò, pinguior eſt deuotionis affectus. Ideò alio tempore ſæpè eſt homo deuotior, quia tunc ſpiritus ſuæ libertati relictus, ſe ſpontè eleuat in ſublime. Violenta nanque acceleratio præfocat ſpiritum in corpore. Moroſa autẽ reſpiratio cordis refrigeratio eſt. Quinta ratio poteſt eſſe meritũ maioris gratiæ & gloriæ, dum deſiderium non adimpletum affligendo purgat aĩam, & patientia deſolationis, & humilis ſufferentia mœroris, quaſi lima reddit animã clariorem & magis ſuſceptibilẽ ſplendoris .ſ. diuini, & amplioris gratiæ gloriæque capacem vultus .n. Dei & fulgor claritatis Dei non oĩbus æqualiter ſemper fulget, ſed quantò purior eſt anima & à vitio liberior, magis capax lucis eſt, & illuminationis deſuper effluentis, ſicut vitrum clarum vel metallum benè limatum & pollitum radios luminis amplius recipit, & ſplendidius efficitur: quia igitur afflictio lima eſt aĩæ, quæ rubiginem vitiorum abradit, vt deterſo peccato, quod ſua obſcuritate radios diuini luminis & fulgoris velut obex animæ excluſerat, lucem gratiæ recuperet. Purgat Deus aliquando corda deuotorum per ſubtractionem illius conſolationis, cuius carẽtia maxima eſt eis afflictio, vt ſic purgati, aptiores fiant habundantioris gratiæ percipiendæ in præſenti & gloriæ in futuro, etiam ſi hanc afflictionem ſpecialis culpæ meritò non contraxit. Si verò deſiderat aliquis experiri, vtrum melius ſit ſæpius an rarius corporis Chriſti ſuſcipere ſacramentum? videtur mihi ꝙ nõ poſsis ſuper hæc omnibus dari regula vniformis. Varia .n. ſunt hominum merita, diuerſa operum ſtudia & multa deſideria, & multiplices ſancti ſpiritus operationes in ſingulis, & diuerſi etiam ſtatus in religione. Et ideò ſicut ægrotantibus non põt vna forma obſeruari in dandis medicinis corporis, ſiue propter diuerſitates complexionum, aut virium, vel loci, vel tp̃is ſeu dictę, vel aliorum conſideratione, pro quibus aut rarius, aut ſæpius, aut in maiori, aut in minori quantitate ex eadem medicina datur: ita & de medicina quę eſt corpus Chriſti intelligendũ eſt. Mũdialibus enim curis occupati rarius poſſunt ſeſe ad illud recipiẽdum expedire, quàm qui tm̃ ſpiritualibus curis & ſtudijs ſunt intẽti. Et alij magis, alij minus ſunt circumſpecti in cuſtodia vitæ ſuæ, & morum, & conſcientiæ ſuæ puritate. Aliquando etiam ardentiori deſiderio trahuntur ad illius cibi ſalutarem perceptionẽ. Alij vero quodammodo terrentur cum debent accedere, & niſi conſcientia vrgeret & conſuetudo religionis induceret, vel timor maioris à Deo elongationis impelleret, valde rarò accederent ad illud mirificum ſacramentum. Vix tamen aliquis ita religioſus videtur eſſe & ſanctus exceptis ſacerdotibus, quin ſemel in hebdomeda ſufficiat ei ex conſuetudine communicare, niſi ſpecialis cauſa quandoque & rarò plus ſuadeat,

Duę tentationes inexpertorum.

Deuoti quadrupliciter extolluntur.

An cõmunionis frequentia ſit laudabilis.

ſuadeat, vt infirmitas ſuperueniens, vel ſingulariter ſolennis feſtiuitas, vel inuſitatæ deuotionis feruor, & intemperata deſiderij ſitis pro illius ſuſceptione, qui ſolus ſufficit ardorem animæ ſe amantis refrigerare. Et quia talis ardoris impetus non niſi à ſpirituſancto infunditur, ideò legibus humanæ conſuetudinis & ſtatutis mortalium non arctatur, ſicut aliquos quandoque vidimus, licet paucos quibus viuere Chriſtus erat, ita vt ſi non frequentius pane vitæ reficerentur ſacramentaliter, quaſi videatur vita corporis velle iam deficere pluribus indicijs prodentibus hunc defectum. Et qui antè iam debiles erant quòd nec inceſſum directū habere poterant, poſt receptionem illius ſacramenti tantum confortabantur, quaſi nullam ante ſenſerint debilitatem. Manifeſtè iuxta illius ſententiæ veritatē. Caro mea verè eſt cibus & ſanguis meus verè eſt potus, quia nullus cibus materialis vel potus poſſet ſic celeriter & efficaciter non ſolum corpus, ſed etiam animam recreare. Salubre & vtile eſt tamen, quòd homo ſæpè ſe ad illius medicamenti ſuſceptionē præparet, & quanta deuotione valet, illud percipere ſtudeat, & poſt perceptionem in ſtudio deuotionis ſe conſeruet attentius maximè religioſi, & qui ſe obtulerunt Deo ad ei perpetuò ſeruiendum. Sic enim erunt in maiori cuſtodia vitæ ſuæ & conſcientiæ, dum & ante & poſt euchariſtiæ perceptionem ob reuerentiam ipſius ſtudent magis innocenter viuere, & ſtudio deuotionis frequētius intendere. Et licet aliquando tepide, tamen confidens de miſericordia Dei, fiducialiter accedat, quia ſi ſe indignum reputet, cogitet quòd tantò magis æger neceſſe habet requirere medicum, quantò magis ſentit ſe ægrotum. Non eſt enim opus valētibus medicus. Nec ideò quæris te iungere Chriſto vt eum ſanctifices, ſed vt ſanctificeris ab ipſo. Nec proptereà prætermittenda eſt ſacra communio, ſi quandoq; non ſentit homo ſpecialem deuotionis gratiam, cum ſe ad illam præparare ſtudet, vel cum in ipſa præparatione nihil poſt fortè minus deuotum ſentit quàm vellet, quia fortè ex aliqua prædictarum cauſarum ratione ſolet illis euenire. Circa ſacerdotes autē, poteſt hæc forma teneri, vt nec nimis raro, nec ſemper continuè & impretermiſſè ſacram hoſtiam ſtudeant immolare. Nimis enim continuè celebrare, aliquam videtur notare irreuerentiam, cum vix aliquis tam deuotus ſit, quòd ſemper eadem deuotione ferueat, quòd ſemper illud cum debita reuerentia faciat & cordis ardore, quin aliquando tepeat quantulumcunque. Nimis etiam rarò celebrare, quamuis ex reuerentia ſoleat aliquando fieri & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minus circūſpectus eſt homo in omnibus, quaſi non indigere videatur ſui cuſtodia, cū non proponit accedere ad menſam Chriſti. Humilitas etiam non eſt vſquequaque ſecura, propter quam diu ſe ſubtrahit, quia ſicut non eſt dignus ſæpè corpus Chriſti percipere, ita nec ſemel. Ideò nō recipimus illud, quaſi qui digni ſumus, ſed vt illo nos ſæpè viſitante, & habitaculum cordis, & corporis noſtri ſubintrante, magis ac magis digni efficiamur. Quo enim introierit benedicet Deus, ſicut olim domum Obed-edom benedixit propter arcam domini, in qua manna ſeruabatur, propter hoc Dauid voluit eā reducere cū benedictione, & in Sap. dicitur. Propoſui hanc adducere mihi, ſcient, quoniam communicabit mecum de bonis ſuis. Quæ bona prætereo, quia in ſcripturis pluribus inueniuntur.

Ioan. 6.

Nota.

Sap. 8.

De diuerſis affectionibus quibus trahimur ad communicandum. Cap. 22.

Diuerſis autem affectibus & intentionibus diuerſi ad communicandum trahuntur, vel ad celebrandum, Aliquos trahit amor Dei, vt dilectum ad ſe ſæpius inuitent, eumq; in ſemetipſis delectabiliter amplexentur. Aliquos propriæ infirmitatis intuitus, vt eū quaſi medicum ad ſe vocent, per quem ab infirmitate curentur. Aliquos conſcientia delictorum ſuorum, vt per eum quaſi per hoſtiam placationis, ab oībus peccatis expiati purgentur. Aliquos preſſura alicuius tribulationis, vt per eum qui oīa poteſt, ab omni aduerſitate citius liberentur, & tutius protegantur. Aliquos deſiderium alicuius gratię, vel beneficij impetrādi per eum, cui pater nihil negare poteſt, pro ſe intercedentē. Aliquos gratiarum actio pro beneficijs diuinis, cum nihil dignius habeat reddere Domino pro omnibus, quæ nobis tribuit, quàm calicem ſalutaris, id eſt Ieſum accipere. Aliquos laus & honor Dei, & ſanctorum, cū non habeamus maius quo poſsimus vel ſanctos pro ſua dignitate laudare, quàm Chriſtum immolare Deo patri. Aliquos charitas & compaſsio proximorum, cum pro ſalute viuorum & requie defunctorum nihil efficatius interpellat, quàm ſanguis Chriſti pro nobis effuſus: hoc eſt ſummum auxilium noſtrum, cum oramus Deum, & illum interceſſorem inuocamus, qui nos patri reconciliauit, & ſemper interpellat pro nobis. Poſce ꝙ ignoſcat Deus malis, aut bona det aut mala tollat, & pro conceſsis tibi gratis dando, vigil ſis.

De his quæ petuntur in oratione Cap. 23.

MVltis de orationis ſtudio & virtute omiſsis, quæ ſtudioſius orans melius per experientiam diſcet homo, in fine dicendum, ꝙ omnia quæ petimus ſunt iſta, aut oramus pro malis quę fecimus ignoſcēdis, aut pro malis quę petimus ammouendis, aut pro bonis quę cupimus adipiſcendis, aut cum gratias agimus pro acceptis, vel pro promiſsis, quæ nobis concedat Deus. Qui viuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI Doctoris in remedium defectuum religioſi.

PRAEFATIVNCVLA.

SImpliciſsimo aīo heſterna luce me accedebas frater Roberte, & quo modo Deo placere poſſes, ſuppliciter expoſtulabas. Cōſolabar verbo ſeriolo, zeloſo, & operoſo, ſatisfacere volens voto tuo. Cū ergo creuiſſent verba, creuit deuotio tua ſancta. Tribus horis elapſis me fatigato & lingua ceſſante, reſpondebas. Dic pater. Ego libenter audio. Vſus ego admonitionis & diſcretionis remedio, largam reportaui lachrymam & eiulatum magnum, obedientiæque meæ neceſsitatibus conſtrictus, viſitationis opus proſequi cogebar. Omninò conturbatus diſcedebas. Media autem nocte (vt ſolitus ſum) miſereri mihi Deum creatorem meum intimis præcordijs flagitabam, occurrit mihi textus Matthæi, vt non offerrem Deo laudes matutinas, quin prius reconciliatus tibi, te conſolarer ſecūdum gratiam à Deo datam. Breue ergo hoc verbum tibi obſigno, quo conſolatus & perfectè conuerſatus, tibi proficuus, & alijs exemplaris efficiaris. Hoc autem breue verbum toti huic cōgregationi pro remedio defectuum, & incremēto profectuum derelinquo. Quod & in tredecim partes diſtingo.

Matth. 5.

Capitulum. Primum.

PRimò ſtudeat frater quilibet, quantum poteſt ſe viliſsimū reputare, & indignū omni beneficio Dei, ipſe ſibi diſpliceat, ſoli Deo placere cupiat, ab alijs vilis & non humilis reputari. Et quòd ipſe ſit vilis, ex ſumma Dei clementia recognoſcat, gratias agēs quòd

Primū remediū cōtra defectus eſt ſe vile reputare.

tam vilem hominem & promptum ad omne malũ, & tardum ad omne bonũ, dignatur ſibi in ſeruum ſumere, & quod maius eſt, in filium adoptare. Non ergo reputes magnum, quòd Deo ſeruis, ſed maximum reputa, quòd ipſe dignatur te habere ſeruum ſuum.

Capitulum ſecundum.

Secundũ de ſolo peccato nõ dolendum & i. omni tribulatione gaudendum.

SEcundò. De nullo niſi de peccato & ad peccatũ inducente, & à bono retrahente frater doleat, immò de qualicunq; alia tribulatione iniuria & afflictione gaudeat, tribulantes inſtantiſsimè diligat, & ſpecialem orationẽ pro ipſis faciat, Deo indè copioſas gratias referat, & ad hoc ſe inſufficientem eſſe recognoſcat, quia quem Deus diligit caſtigat, nam ipſæ tribulationes ad Deum nos ire compellunt.

Prouer. 3. Hebr. 12. & Apo. 3.

Capitulum tertium.

Tertium Nihil temporalium preter neceſſaria appetendũ.

TEertiò. Nihil de temporalibus niſi ſtrictã neceſsitatem requirat, aut quocunque modo appetat, ſed Chriſto Dño in omni deiectione corporalis conſolationis ſe conſormare ſtudeat. Et hoc maximũ debet reputare, ꝙ Rex regum & Dñs dominantiũ Chriſtus, ſic vilem ſeruum ſuis ornamentis dignatur induere, & ſibi lutum fœdum aſsimilare. Ideoq; quantò videt ſeditiorem, & pluribus corporis conſolationibus abundare, tantò debet intimius & profundius cõtriſtari, cernens ſe eò magis à Chriſti ſimilitudine elongari.

Capitulum quartum.

Quartum in bonis, & indifferentibus, alterius voti potius quàm proprio parendũ.

QVartò in bonis & indifferentibus alterius, quàm ſuam potius ſtudeat adimplere voluntatem, immo ſemper in exterioribus actionibus ſtudeat abnegare, aliorum beneplacita affectans cum omni vigilantia in licitis adimplere: & hoc circa omnes, maximè circa ſuos ſuperiores ſtudeat obſeruare.

Capitulum quintum.

Quintum Nemo deſpiciẽdus.

QVintò. Nullum quantumcunq; miſerũ deſpiciat ſed potius erga oẽs materno moueatur affectu, vt ſic oĩbus compatiatur intimè, ſicut mater compateretur vnico filio ſuo. Oẽs eorum miſerias reputet ſuas, & oĩbus ſicut ſibijpſi (ſi poteſt) ſubueniat: omnes .n. pauperes vt patronos reuereri debet, nam ipſi ſunt, qui alios recipiunt in æterna tabernacula.

Luc. 16.

Capitulum ſextum.

Sextũ, Nemo de peccato iudicandus.

SExtò. Nullum iudicet de peccato, cũ ignoret, quid diuina gratia in anima operetur. Si aũt aliquem per ſigna euidentia conuincit peccatorem, plus de peccato illius doleat, quàm ſi corpori proprio mors immineret. Recogitet animam ſic lætaliter vulneratam, præcioſiorẽ corpribus vniuerſis: & ideo ſicut corpus meũ à morte, ſic, immo magis deberem proximum meum cum omni diligentia cuſtodire, & à peccato retrahere, oratione, exhortatione, & exemplo.

Capitulum ſeptimum.

7. Bonum proximi, vt propriũ diligendũ.

SEptimò. Bonum proximi diligat vt ſuum: & ſicut mater in bonis filij iucundatur, ſic ipſe bonis oĩum iucundari debet, & maximè de ſpiritualibus, & ad ſpiritualia inductiuis. Sicut etiam ſua ſic & aliorũ bona procurare debet, & procurata promouere. Semper de proximo plura bona credat, quàm intueri valet.

Capitulum octauum.

8. Deus ſuper oĩa diligendus.

OCtauò. Nihil pręter Deum diligat, vt in omnibus Deus ſyncerè ſine ſocio diligatur, nec alliciat quãtacũq; ſanctitas alicuius, aut beneficiorũ immenſitas, vt aliquem diligat amore ſingulari, ſed diuina charitate omnium bona, & omnes in Deũ referat, & propter Deum meliorem plus diligat. Poteſt tamen beneficia beneficijs repræhendere, orationes ad Deum fundendo.

Capitulum nonum.

9 Deus in corde ſemper memoriter retinendus, & pręoculis habendus.

NOnò quicquid egerit, quibuſcunq; etiam negocijs implicetur, Deum in corde ſuo ſemper memoriter retinere ſtudeat, & honorem Dei ſemper omnibus anteponat, ſed ad hoc præcipuè nitatur, vt Deum ſic pręſentem cogitet, ac ſi ipſum, qui eſſentialiter, potentialiter, & præſentialiter vbiq; eſt, in ſua eſſentia videret: ſicq; eum timeat, & reuereatur, & intenſo amore in ipſum feratur, & ſic eo (vt poteſt) in via fruatur, vt in eo, & non in alio requieſcat.

Capitulum decimum.

10. Beneficiorũ Dei memoria.

DEcimò. Si dicta aſſequi poteſt, maxima Dei beneficia eſſe cognoſcat, reminiſcatur nihilominus cęterorum Dei beneficiorũ, primò ꝙ eum ſua inſignivit imagine, ſecũdò ꝙ naturam humanã aſſumſit, & pro ipſo mori dignatus eſt, tertiò ꝙ in præſenti ſe prębet in cibum, & in futuro in pręmiũ. Quòd vt percipiat in via, aſpiciat ipſum in crucis patibulo, & ſic ei compatiatur, ac ſi Chriſti vulnera in ſuo corpore ſuſtineret, pręcipuè autem doleat, tot animas tam immenſo beneficio fruſtrari. Sic igitur Chriſtũ cogitando ardenti amore, dicat orationem ſequentem. Matri etiam Chriſti omnem quam poteſt, exhibeat reuerentiam, & dicat. Dulciſsimè Ieſu dignare donare mihi miſero peccatori, matri tuæ dignè ſeruire.

Capitulum Vndecimum.

11. Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte meũ cor vulneribus tuis ſaucia, & tuo ſanguine inebria mentem meã: vt quocunq; me vertam, ſemper te videam crucifixũ, & quicquid aſpexero, mihi appareat ſanguine rubricatũ, vt ſic totus in te tendens, nihil pręter te valeã inuenire, nihil niſi tua vulnera valeã intueri. Hæc ſit mihi conſolatio Dñe mi, tecum mori, & tibi compati. Hæc intima mea affectio cõtinuè meditetur. Non quieſcat cor meũ niſi in te bone Ieſu, quia mihi ſemper mala erũt, ſine te, tu enim es virtus omnipotentis.

Capitulum Duodecimum.

12. Admiratio.

MVltum mirari debemus, quomodo homo ſemel degustãs dulcedinem Dei, poteſt aliquatenus ab eo ſeparari: quomodo non obliuiſcatur omniũ ex ebrietate vini cœleſtis, quomodo poſsit comedere, bibere, & dormire, &c. quomodo poſsit aliquid aliud niſi ſuum benigniſsimum Dñm intueri, & in eo ſumma dulcedine oblectari, dum ipſum in omnibus ſciat eſſe, & eum in omnibus valeat inuenire, vt in omnibus requieſcat, ipſum contemplando, & amando. O quàm bonus Iſrael Deus, his qui recto ſunt corde. O quàm ſuauis eſt ſpiritus tuus in eis. O quanta amaritudine repleri deberet animus, qui etiam ad momentum à tanta dulcedine ſequeſtratur. Pſal. 72.

Capitulum Decimumtertium.

13. De prędeſtinatione quomodo ſit diabolo reſpõdendum.

SI de prædeſtinatione aut pręſcientia Dei Diabolus tibi aliquã tentationem immiſerit, ſic ei reſpõdeas: Quicquid ſit de me, certum eſt te eſſe damnatum, ſi aũt & ego damnabor, & poſt hãc vitam Deum meũ habere non debeo, habebo per totũ tempus vitæ pręſentis, & tantò ardentius, quantò breuius nouero me habiturũ. Momentum igitur tpis non omittam, quin ſecundum poſſe meum totaliter fruar ipſo, & ſemper in ipſo delectabor, ex quo in futuro ſua præſentia priuabor: & tu Diabole ſi tecum eſſe oportet, ſcias ꝙ tandiu in Dei ſeruitio perſeuerabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quandiu poſſum. Quòd ſi quis ſic Deo adhæreret, cæteras conſolationes reputaret abſinthium. His ergo pręmiſsis inferas te non damnari, quia omnia ſua iudicia contrariantur damnationi, vt patet in omnibus regulis ſancti Euangelij. Obſer-

uatis

uatis enim prædictis, impoſsibile eſt me damnari. Aut certe ibo ad matrem, & magiſtram miſericordię virginem Mariam, quæ non miſereri non poteſt, & petam ab ea, vt filium inclinet ad parcendum peccatis meis. Nam ipſa propter peccatores mater Dei effecta & ipſe filius propter peccatores redimendos voluit eſſe filius hominis. Vnde proprium eſt amborum miſereri, & parcere: nec propter me tam nobiles proprietates derelinquunt. Quòd ſi prædeſtinatus ſum, & ęternam vitam cum angelis poſsidere debeo, ex nunc

Pſal. 72. angelicam vitam ducam & cantabo. Pars mea Dominus, propterea expectabo eum. Hæc enim pars digniſſima perditur per vnum viliſsimum mortale peccatum, ideò fortiſsimo ſtudio hæc ſunt cuſtodienda. Sic ergo conclude Diabolo. Quicquid futurum eſt, non deſiſtam à Dei ſeruitio, & væ tibi qui non vis tanto Domino miniſtrare.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
OPVSCVLVM.
De perfectione vitæ.
PROLOGVS.

Pſal. 94. BEATVS homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Neminem cenſeri ſapientem fateor, niſi eum ſolum quem Spiritusſancti docuerit vnctio. Ille enim (teſte Dauid Propheta) ſolus verè beatus eſt, ſolus verè ſapiens, cuius mentem Do-

Diuinę legis perfectio. minus erudierit. Lex. n. Domini ſola eſt immaculata, ſola irreprehenſibilis, ſola conuertens animas ad ſalutem. Huius autem legis doctrina ſiue eruditio, non foris tantum quærenda eſt in litera, ſed potius per deuotę mentis affectum. Eſt autem deſideranda in ſpiritu, & virtute, vt ille videlicet intus doceat, qui ſolus nouit exteriorem legis aſperitatem in interiorem dulcedinem commutare. Docet autem lex Domini quid

Quid diuina lex doceat agendum, quid fugiendum, quid credẽdum, quid orã dum, quid deſiderandum, quid timendum. Docet immaculatum eſſe & irreprehenſibilem. Docet ſeruare promiſſa, deflere commiſſa. Docet mundana contẽnere, carnalia reſpuere. Docet enim cor totum, animã totam, mentem totam in ſolum conuertere Ieſum Chriſtum. Ad huius doctrinæ comparationẽ, omnis mundana ſapientia eſt ſtulta & fatua. Bern. Dicat quicunq; vult, ego non dicam ſapientem, dum non timebit Deum, neq; diligit. Qui huius doctrinæ auditor nõ obliuioſus, ſed factor fuerit ſtudioſus, hic verè ſapiens erit, & beatus. Beatus ergo hõ ille quẽ tu erudieris Dñe, & de lege tua docueris eũ. Tu itaq; Deo deuota, dilecta mihi, reuerenda ſoror rogaſti me, vt de cordis mei penuria aliquid dictando ſcriberẽ, in quo tuũ aſum deuotionis gratia valeas pro tempore erudire. Sed certè fateor pro inſufficientia mea hmõi eruditione me potius indigere, præſertim cũ apud me nec vita foris reſplẽdeat, nec deuotio intus ardeat nec ſciẽtia ſuffragetur, tuæ tamen deuotionis prouocatus deſiderio, & ſicut cũ humilitate ſuppliciter poſtulaſti. Rogo aũt beatitudinem tuã ſoror ſanctiſsima, quatenus magis penſes intentionis affectum, ꝗ̃ operis effectũ, magis dictorũ veritatẽ, quã ſermonis venuſtatẽ & vbi tuo nõ ſatisfeci deſiderio ꝓꝑ breuitatem, & occupationẽ, ipſum mihi benigne indulgeas & ignoſcas. Vt autem facilius poſsis inuenire quod quæris, ideò ſingu-

Capitulorum omniũ ſumma. lorũ capitulorũ præmiſi titulos: Et primò agitur de vera ſuipſius cognitione. Secundò de humilitate. Tertiò de perfecta paupertate. Quartò de ſilentio. Quintò de ſtudio orationis. Sextò de paſsionis Chriſti memoria. Septimò de perfecta Dei charitate.

Quomodo homo peruenit ad cognitionem ſuiipſius. *Cap. I.*

AD perfectionis vitæ faſtigiũ ſponſæ Chriſti conſcendere cupienti, primũ neceſſe eſt, vt à ſeipſa incipiat, ita vt omnium exteriorũ oblita, ingrediatur in ſecretum conſcientię ſuæ, ibiq; omnes defectus ſuos omneſq; cõſuetudines, oẽs affectiones, oẽs operationes, oĩa peccata tã præſentia quàm præterita diligenti cõſideratiõe diſcutiat, examinet, & inſpiciat, & ſi quod minimũ peccatũ apud ſe inuenerit, ſtatim defleat in amaritudine cordis ſui. Et vt ad hãc cogni-

Omnia peccata trifariam committimus. tionẽ dilecta ſoror melius poſſis venire, ſcire debes, ꝙ oĩa peccata noſtra & mala, aut cõmittimus per negligentiã, aut per concupiſcentiã, aut per nequitiam, & circa iſta tria debet omnium malorũ tuorum verſari recordatio, alioquin ad tuiipſius cognitionẽ perfectã nunquam poteris peruenire. Si igitur te ipsã cupis cognoſcere, cõſidera mala cõmiſſa & ea deplange. Primò debes cogitare ſi aliqua in te ſit vel fuerit negligentia.

Tria cum ſumma ſũt diligentia, obſeruanda. Debes (inquã) cogitarẽ, qualiter cor tuũ cuſtodias, quã negligẽter tempus tuũ expendis, quàm malũ finẽ operi tuo ĩponis. Hęc, n. tria cũ ſumma diligentia ſunt obſeruãda. ſ. vt cor tuũ benè cuſtodiatur tẽpus vtiliter expendatur, & cõſumatur, & finis bonus & debitus in oĩ opere præfigat. Itẽ debes cogitare quàm negligens, fueris in oratione, quã negligẽs in lectione, & in operiſq; executione. In his. n. trib. debes diligentiſsimè teipſam exercitare & excolere, ſi vis fructũ bonũ facere, & dare in tẽpore ſuo, ita vt nequaquã vnũ ſufficiat ſine aliquo iſtorũ. Itẽ debes cogitare, ꝗ negligẽs ſis uel fueris ad pœnitendũ, quàm negligẽs ad reſiſtendũ, & quàm negligens ad proficiendũ. Debes. n. cũ ſũma diligentia deflere mala cõmiſſa, repellere diabolica tentamenta & proficere de vna virtute in aliã, vt poſsis peruenire ad terrã promiſsionis. Sic debet circa negligentiam tuã verſari cognitio. Si aũt melius teipsã cupis cognoſcere, debes ſecundò cogitare, ſi in te viget, vel viguerit concupiſcẽtia voluptatis, curioſitatis, aut vanitatis. Certè tunc viget cõcupiſcẽtia voluptatis in religioſo hoĩe, qñ appetit dulcia, videlicet ſaporoſa, qñ appetit mollia, ſ. veſtimẽta delitioſa, qñ appetit carnalia, videlicet oblectamẽta luxurioſa. Certę tũc viget cõcupiſcentia curioſitatis in Dei famula, qñ appetit ſcire occulta, qñ appetit videre pulchra, qñ appetit

Quando vigeat in religioſo concupiſcentia habere rara. Certe tũc viget cõcupiſcentia vanitatis in Chriſti ſponſa, qñ appetit hoĩum fauorẽ, qñ quærit humanã laudẽ, qñ deſiderat humanũ honorẽ. Iſta oĩa debet ancilla Ieſu Chriſti tanquã venenum fugere, quia iſtæ ſunt radices oĩs mali. Itẽ ſi certã & perfectã vis habere notitiã, debes tertiò recogitare diligenter, ſi in te vigeant vel viguerint nequitiæ, iracundiæ, inuidiæ, &

Quãdo iracundia acediæ. Audi quod dico ſolicitẽ. Certè tunc in religioſo hoĩe viget iracundia, qñ vel aĩo, vel corde, vel affectu, vel ſigno, vel facie, vel verbo, vel clamore quantũcunq; modicã indignationẽ, & ex corde rancorẽ pro-

Quando inuidia. ximo ſuo oſtẽdit. Tunc aũt in hoĩe regnat inuidia, qñ gaudet de proximi aduerſitate, & triſtatur de proximi proſperitate, qñ lætatur de malis proximi, & tabe-

Quando acedia. ſcit de bonis ipſius. Tũc aũt acedia regnat in religioſo qñ fuerit tepidus, ſomnolentus, ocioſus, tardus ad chorũ, negligẽs in cãtando, remiſſus in excutiendo torporẽ, diſſolutus in colloquio, indeuotus in miſſa, triſtis in facie, & tedioſus in cella. Hæc oĩa debet ſpõſa Chriſti deteſtari,

deteſtari, fuggere tanquam venenum mortiferū, quia in his conſiſtit, corporis perditio & animæ. Si igitur Deo amabilis famula, ad tui ipſius perfectā vis venire notitiam, & cognitionē, redeas ad teipsā introrſus ad cor tuū, & diſcas ſcopare ſpiritum tuum.

Quid diſcutiendum.

Diſcute quid ſis, quid fueris, & eſſe debueris, quid eſſe potueris. Quid fueris per naturam, quid mō ſis per culpā, quid adhuc eſſe poteris per gratiam. Audi adhuc ſoror audi Prophetam Dauid, quomodo ſe tibi in exemplū proponat cum dicit.

Pſal. 76

Meditatus ſum (inquit) nocte cum corde meo, exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. Meditabatur ille cum corde ſuo: meditare & tu cum corde tuo. Scopebat ille ſpiritum ſuum, ſcopa & tu ſpiritum tuum, exerce agrum iſtum. Attende ad re ipsā, abſque dubio inſiſtens huic exercitio, inuenies theſaurum nouum & abſconditū precioſum: ex hoc.n. exercitio creſcit auri copia, multiplicatur ſcientia, augmentatur ſapientia: ex hoc exercitio cordis oculus mundatur, ingenium acuitur, intelligentia dilatatur. Nihil rectè æſtimat qui ſeipſum ignorat, qui conditionem ſuæ dignitatis non penſat. Neſcit omninò, neſcit de ſpiritu quid de Angelo, quid de diuino ſentire debeat qui ſpiritum ſuum primò non cogitat. Si nondū idonea es redire ad te ipſam, ſi nondum digna es intrare tabernaculum primum, qua fronte præſumes ingredi tabernaculum ſecundū? Si cupis eleuari ad ſecūdum & tertium cœlum, ſit tibi tranſitus per primū, i. cor tuū & qualiter hoc poſsis vel debeas facere, ecce iam ſatis docui te ſuperius.

Bernardi doctrinam, aduerte.

Audi tn̄ qualiter beatus Bernar. optimè te informat dicens, integritatis tuæ eſto curioſus operator, vitam tuam aſsidua diſcuſsione examina, & cogita diligenter, quantum proficis & quantum deficis, qualis ſis in moribus, qualis in affectibus, quàm ſimilis Deo, & q̄ diſsimilis, quam propè, & quàm lōge. O quàm magni periculi res eſt in homine religioſo multa velle ſcire, & ſeipſum neſcire. O quam propè ille religioſus eſt perditioni & interitui, qui in cognoſcendis rebus eſt curioſus, in iudicando aliorum conſcientias ſolicitus, ſeipſum autem ignorat & neſcit. O Deus meus vnde in religioſo eſt tanta cæcitas? Ecce in promptu ratio eſt, quia mens ſolicitudinibus diſtracta, non intrat ad ſe per memoriam, quia phantaſmatibus eſt obnubilata, non reddit ad ſe per intelligentiam quia concupiſcentijs illicitis illecta, ad ſe nequaquā reuertitur per deſiderium ſuauitatis internę, & lætitiæ ſpiritualis, ideo totaliter in his ſenſibilibus iacens, non poteſt ad ſe tanquam ad Dei imaginē intrare, & ſic totus miſer ſe ignorat, & neſcit. Omnibus ergo poſtpoſitis, tuiipſius habe memoriam, & notitiam. Hoc etiā beatus Bernardus orabat dicens. Deus det mihi non aliud facere, & ſcire, quàm vt meipſum cognoſcam.

De humilitate & quibus gradibus peruenitur ad humilitatem. *Cap. 2.*

VErum qui vult defectus proprios cordis oculo contemplari neceſſe eſt verè humiliari ſub potenti manu Dei. Ideo te famulam Chriſti admoneo, vt cognitionem tuorum defectuum adepta, valde humilies ſpiritum tuum, & tibiipſi vileſcas.

Humilitas, quid ſit.

Humilitas.n. virtus eſt vt dicit Bern.) qua homo veriſsima ſuiipſius cognitione, ſibi ipſi vileſcit. Hac vilitate viluit pater noſter Franciſcus, hanc amauit, & exquiſiuit ab initio religionis ſuæ, vſque ad finem, per hanc mundum reliquit. Hanc virtutem maximè à filio Dei, ſoror Deo deuota diſcere debes, quia ipſe dicit.

Matth. 11.

Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Qui enim virtutes ſine humilitate congregat, in ventū paleas mittit vt dicit beatus Grego. Sicut.n. principium omnis peccati eſt ſuperbia, ſic fundamentum omniū virtutum eſt humilitas. Diſce autem veraciter eſſe humilis non fallaciter, ſicut qui nequiter ſe humiliat, vt hypocritæ.

Eccl. 19

De quibus dicit Eccleſ. Eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Verus.n. humilis (vt dicit Ber.) ſemper vult vilis reputari, non humilis prædicari.

Triplex vere humilitatis ſemita prima

Si igitur ſoror dilectiſsima ad perfectam humilitatem vis peruenire, oportet te per triplicem ſemitam incedere. Prima ſemita, eſt conſideratio Dei. Debes.n. conſiderare Deum vt auctorē oīū bonorū, iō debes ſibi dicere. Oīa opera noſtra operatus es in nobis Domine. Et quia talis eſt, iō debes, ſibi oīa bona attribuere, & nihil tibi: conſiderans ꝙ non fortitudo tua, aut robur manuū tuarū fecit bona quæ habes, quia Dominus fecit nos, & non ipſi nos.

Iſa. 26.

Et talis cogitatio deſtruit totam ſuperbiam eorū qui dicunt. Manus noſtræ excelſa, & non Dn̄s fecit hæc omnia.

Pſal. 99. Deut. 32. Ezech. 28.

Hæc ſuperbia excluſit à gloria cœli Luciferū. Non conſiderabat ſe Lucifer de nihilo factum, ſed potius aſpiciebat ſuum decorem, ſuā pulchritudinē, qualiter oīs lapis pretioſus operimentum eius, & extulit eum ſuperbia cordis ſui. & quia ſuperbiā ſequitur humilitas, iō ſtatim eiectus eſt de ſede nobilitatis ſuæ in locum extremæ vilitatis, & qui ſuperat inter Angelos, excellētiſsimus, factus eſt inter dęmones miſerrimus.

Prou. 29.

O quanti ſunt hodie Luciferiani, & imitatores Luciferi, filij & filiæ ſuperbiæ, quos patienter tolerat Dominus. Cum aūt tolerabilior ſit ſuperbia in diuite, quàm in paupere, vt dicit Ber. ſuper Can. oportet ergo ancillam Chriſti ſemper valde humilem inueniri, quæ debet intrare in locum Angeli repudiati, humilitas.n. ſola placet Deo, ſiue in homine ſiue in Angelo. Nō credamus, ꝙ virginitas placeat Deo, ſine humilitate: certè nec Maria mater Dei fuiſſet effecta, ſi ſuperbiam habuiſſet in ſe. Propterea dicit Ber. Sine humilitate audeo dicere, nec Maria Deo placuiſſet: & ideò eſt virtus magna, ſine cuius obtentu non ſolum virtus non eſt, ſed etiā in ſuperbiā erumpit.

Secunda ſemita.

Secunda ſemita eſt rememoratio Chriſti. Rememorari debes, ꝙ Chriſtus humiliatus fuit vſq; ad vituperatiſsimū genus mortis, & intantum factus eſt humilis, vt quaſi leproſus reputaretur.

Phi. 2.

Vnde dixit Iſa. Propheta. Reputauimus eum quaſi leproſum & à Deo humiliatū, imò in tantū fuit humiliatus, vt tempore ipſius nihil vilius eo reputaretur.

Iſa. 53.

Vnde idem Iſa. dicit in humilitate iudiciū eius ſublatum eſt. Ac ſi diceret. Tanta eius humilitas fuit, tantum ſe deiecerat, vt nullus de eo daret rectum iudicium, vt à nullo crederetur Deus eſſe. Si ergo ipſe Dominus & magiſter noſter, ita vilis & contemptibilis reputatus eſt, & non eſt ſeruus maior Dn̄o ſuo, & diſcipulus non eſt ſuper magiſtrum, ſi ancilla Chriſti es, ſi diſcipula; vilis, & contemptibilis eſſe debes, & humilis.

Matth. 10.

O quàm abominabilis eſt ille religioſus Domino, qui veſtē ſumit humilē & cor ſuperbū. O quàm inutilis, eſt ille Chriſtianus, qui Dominū ſuum videt humilem & deſpectum, & ipſe exaltat cor ſuū, & ambulat in magnis & in mirabilibus ſuper ſe. Quid amplius deteſtandū in ſponſa Chriſti? quid grauius puniendū in ancilla Chriſti? quàm ꝙ poſtquam ſummus factus eſt, imus, immenſus paruus, & hō putredo & vermis apponat ſe magnificare? De talibus dicit Beatus Aug. O pellis morticina quid extenderis? O ſanies fœtida quid inflaris? Caput humile & membrum ſuperbū? q.d. Non decet.

Tertia ſemita.

Tertia ſemita per quā debes incedere ſi uis ad perfectam humilitatem peruenire, circunſpectio tui eſt. Tunc teipſam chariſsima ſoror circunſpicis, quando cogitas vnde veneris, aut quo vadis. Conſidera ergo vnde veneris & ſcias, quia de maſſa perditionis, de puluere & limo terræ facta es, & in peccatis cōuerſata, & exul es de beatitudine Paradiſi. Et hæc conſideratio ſpiritum tumoris abijcit & excludit, intantum vt clamare incipias cum tribus pueris in Daniele,

niele. Sumus hodie humiles in vniuerſa terra propter,
peccata noſtra. Conſidera etiam quo tendis, tendis.n.
ad corruptionem & incinerationem, quia puluis es, &
in puluerem reuerteris, Quid igitur ſuperbis terra &
cinis? Si hodie es, cras non eris, Si hodie ſanus, cras in
firmaberis fortè. Si hodie ſapiēs, cras forte ſtultus eris.
Gen. 3. Si hodie diues in virtutibus, cras fortè mendicus eris
Eccl. 10. & miſer. Quis ergo miſer ille Chriſtianus eſt qui au-
deat ſuperbire, cum tantis miſerijs & calamitatibus
vndiq; ſe videat circundatum? Diſcite igitur ò virgi-
nes ſacratæ humilem habere ſpiritum, humilem inceſ
ſum, humilem habitum: ſola enim humilitas eſt quæ
diuinam mitigat iram, quæ diuinam inuenit gratiam.
Eccle. 3. Quantò enim magnus es, humilia te in omnibus, di-
citur in Ecc. & coram Deo inuenies gratiam. Hoc mo
do Maria inuenit gratiam apud Dominum, ſicut ipſa
teſtatur dicens. Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.
Luc. 1. Nec mirum, quia humilitas charitati locum pręparat,
mentem à vanitate euacuat. Propter quod dicit Aug.
Quantò ſumus à tumore ſuperbiæ inaniores, tātò ſu
mus dilectione pleniores. Et ſic vt aqua confluit ad
valles, ſic gratia Spiritusſancti confluit ad humiles, &
ſic aqua quantò fortius fluit, tantò magis aſcendit: ſic
qui toto corde humiliatus, procedit, magis propin-
quat ad Dominum, & impetrat gratiam. Propterea di
cit Eccl. Oratio humiliantis ſe nubes penetrat, donec
Eccle. 35. Pſal. 144. appropinquat ad altiſſimum non cōſolabitur, quia Do
minus timentium ſe, faciet voluntatem, & deprecatio
nem eorum exaudiet. Sitis ergo ò famulę Dei ancillæ
Chriſti humiles, ita vt nunquam ſuperbiam in cordi-
bus veſtris permittatis, quia magiſtrum habuiſtis hu-
milem. ſ. Dominum noſtrum Ieſum Chriſtū. Et quia
dominam habuiſtis humilem. ſ. virginem Mariam Re
Ad humilitatem exhortatio. ginam omnium. Sitis humiles, quia patrem habuiſtis
humilem. ſ. beatum Franciſcum. Sitis humiles, quia
matrem habuiſtis humilem. ſ. beatam Claram, humili
tatis exemplar. Sic tamen ſitis humiles, vt teſtis ve-
ſtræ humilitatis ſit patientia. Virtus.n. humilitatis per
patientiam perficitur, neq;.n. eſt vera humilitas, cui
non eſt adiuncta patientia. Et hoc benè teſtatur bea-
tus Auguſt. dicens. Facile eſt velum ante oculos po-
nere, veſtes viles & deſpectas habere, demiſſo capite
incedere: ſed verum humilem probat patientia iuxta
illud. In humilitate tua patientiam habe. Sed (vt cum
Eccl. 2. dolore loquar) multi ſumus, qui ſuperbire volumus in
clauſtro, qui certè non niſi humiles fuimus in mundo
Vnde beatus Bern. dicit. Video de quo multum do-
leo quoſdam poſt ſpretam ſæculi pompam, nonnullos
in ſchola humilitatis ſuperbiam addiſcere, ac ſub alis
mitis humiliſq; magiſtri grauius inſoleſcere, & impa-
tientes magis fieri in clauſtro, quam fuiſſent in ſęculo
quodq; magis peruerſum eſt, plerique in domo Dei
non patiuntur haberi contemptui, qui in ſua non niſi
contemptiles eſſe potuerunt. Conſulo ergo tibi ò prę
dicta ſoror, conſulo & virginibus Deo ſacratis, vt vir
ginitatem in humilitate & humilitatem in virginitate
conſeruent: eſt.n. humilitas mixta virginitati, ſicut gē
ma auro ſuperaddita. Propterea dicit beatus Ber. Pul
chra permixtio virginitatis cum humilitate. Nō me-
diocriter placet Deo iſta anima, in qua humilitas cō-
mendat virginitatem, & virginitas in humilitatem ex
ornat. Audi deniq; conſilium fratris tui, audi ſoror, &
placebit tibi. Fuge ſuperbas famulas velut viperas,
ſperne ſuperbas virgines tanquam dæmones, contem
ne ſocietatem ſuperborum, velut virus mortiferum.
Superbi proprietates. Et quare hoc? Audi quare. Quidam ſapiens deſcribit
ſuperbiam dicens. Omnis ſuperbus intolerabilis, habi
tu ſuperfluus, in inceſſu pompoſus, ceruix erecta, fa-
cies torua, oculi truces, de loco ſuperiori decertat, prę
ferri ſe melioribus affectat, ſententias, & verba, & fa-
cta iactat: reuerentiam in obſequio non ſeruat. Pro-
pterea debes famula Dei, ſponſa Chriſti, virgo Domi
ni fugere ſuperborum conſortia, ne & tu eis ſimilis ef
ficiaris. Dicit.n. Eccle, Qui communicat ſuperbo, in Eccl. 13.
duet ſuperbiam.

De paupertate religioſorum. Cap. 3.

Eſt etiam paupertas virtus ad perfectionis inte-
gritatem neceſſaria, in tantum, vt nullus omni-
nò ſine ea poſſit eſſe perfectus, teſte Domino,
qui dicit in Euangelio. Si vis perfectus eſſe, vade & vē
de omnia quæ habes, & da pauperibus. Cum enim ſū Matth. 19.
ma euangelicæ perfectionis conſiſtat in excellentia
paupertatis credat ſe non apprehendiſſe perfectionis
apicem, qui nondum imitator perfectus factus eſt euā
gelicæ paupertatis, Ait nanq; Hugo de Sancto Victo-
re. Quicquid perfectionis in religioſis reperiri pote-
rit, nec tamen æſtimetur, perfectionis integritas, niſi
diligatur paupertas. Sunt autem duo, quæ quemlibet
religioſum hominem mouere debent ad amorē pau-
pertatis. Primum eſt diuinum exemplum, quod eſt ir
reprehenſibile. Secundum eſt diuinum promiſſum,
quod eſt inæſtimabile. Primò dico, q famulam Chri-
ſti primò mouere debet ad amorem paupertatis amor
Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ipſe enim fuit pauper
naſcendo, pauper conuerſando, pauper morien-
do. Vide quale exemplum paupertatis tibi reliquit, ut
ſuo exemplo efficiaris amica paupertatis. Pauper fuit
Dominus Ieſus Chriſtus intantum, vt non haberet ho
ſpicium, nec veſtimentum, nec alimētum, ſed pro ho
ſpicio habuit ſtabulum, pro veſtimento vilem panni-
culum pro alimento lac virgineum. Item Apoſtolus
hanc paupertatem conſiderans, ſuſpirans exclamauit, 2. Cor. 8.
dicens ad Cor. Scitis gratiā Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, qui cum eſſet diues pro nobis egenus factus eſt, vt
eius inopia diuites eſſemus. Et beatus Bern. dicit. Bo
norum omnium æterna affluentia ſuppetebat in cœ-
lis, ſed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in ter
ris abundabat & ſuperabundabat hæc ſpecies, & ne-
ſciebat homo precium eius. Hanc itaq; filius Dei con
cupiſcens, deſcendit vt ſibi eam eligeret, nobiſq; ſua
æſtimatione faceret pretioſam. Præbuit etiam ſe no-
bis in exemplum paupertatis Dn̄s noſter Ieſus Chri-
ſtus conuerſando in mundo. Audi virgo beata, audite
omnes qui profeſſi eſtis paupertatem, quàm pauper fi
lius Dei extitit, Rex Angelorū dum vixit in mundo.
In tantū fuit pauper vt aliquotiens hoſpitium habere
non potuit, ſed cū ſuis diſcipulis extra ciuitatem & vil Matth. 14.
la dormire oportuit. Propterea dicit beatus Matthęus
Euangeliſta. Circunſpectis oībus cum iam veſpera eſ-
ſet exijt ī Bethaniā cum duodecī. Super hoc verbo di-
cit Glo. Circunſpectis, ſi quis eum in hoſpicio ſuſcipe
ret, quia tantæ erat paupertatis, & ita nulli adulatus, vt Matth. 8.
in tanta vrbe hoſpicium non inueniret. Et Matthæus
dicit. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, fi
lius autē hoīs non habet vbi caput ſuum reclinet. Nō
ſolum Dn̄s Angelorum fuit pauper naſcendo, & con
uerſando: verumēt, vt nos ad amorem paupertatis ac
cenderet, fuit pauperrimus moriendo. O vos omnes,
qui vouiſtis paupertatem, attendite & videte quā pau
per ille diues Rex Angelorum & cælorū propter nos
fuerat tempore mortis ſuæ. Fuit.n. ſpoliatus veſtibus, Mar. 15.
quando diuiſerunt veſtimenta ſua, & ſuper veſtem ſuā
miſerunt ſortem. Fuit ēt ſpoliatus corpore & aīa, quan
do acerbiſſima mortis paſſione aīa ipſius de corpore,
eiecta fuit. Fuit ēt ſpoliatus diuina gloria, quando ipſū,
non ſicut Deum glorificauerunt, ſed tanquam maledi Iob. 18.
cum tractauerunt, ſicut ipſe Iob. Conqueritur. Spolia
uerunt me gloria mea, De tantæ paupertatis exemplis
loquitur beatus Bern. dicēs. Videte pauperē Chriſtum
natū

natũ ſine hoſpicio,iacentẽ inter bouẽ & aſinũ in prę-
ſepio, inuolutũ uili panniculo,fugientem in Aegy-
ptum,ſedentẽ in aſino, pendentem nudũ in patibulo
Quis igitur miſer Chriſtianus,quis ille deſpectus reli
gioſus qui adhuc diuitias amet, qui paupertatem dete
ſtetur,cum videat, & audiat Deum Deorũ & Domi-
num mundi,regem cœli vnigenitum Dei, tantæ pau
pertatis ſuſtinuiſſe defectum? Magna vtique vt dicit
Bern.abuſio eſt,& nimis magna,vt diues velit eſſe pau
per,cum Deus maieſtatis & Dominus Deus Sabaoth
voluit pauper fieri. Quærat diuitias Paganus, qui ſine
Deo viuit. Quærat diuitias Iudæus,qui terrenas pro-
miſsiones accepit. Sed tu Chriſti virgo,ancilla Domi
ni,qua mente quæras diuitias,cum paupertatem voue
ris,cum inter pauperes Chriſti viuas, cum patris pau-
peris Franciſci velis eſſe filia,cum pauperis matris Cla
ræ promiſeris eſſe imitatrix? Supra modum ſoror cha
riſsima,tua ac mea confunditur auaritia, quia cum ſi-
mus profeſſores paupertatis, paupertatem in auaritiã
cõmutamus,quia non licet appetere,quę regula prohi
bet,cum tamen filius Dei pro nobis egenus factus ſit.
Scio ꝙ ita ſit, ꝙ quanto feruentiores profeſſę pauper
tatis fueritis amatores,quantò perfectiores euangeli-
cæ paupertatis fueritis imitatrices,tantò magis bonis,
omnibus tam temporalibus,quàm ſpiritualibus,abun
dabitis. Si autem vos ad contrarium conuerteritis, ſi
paupertatem quam profeſſæ eſtis contempſeritis, om
nium bonorum tam temporalium, quàm ſpiritualiũ
egẽtes eritis. Illa .n.pauper genitrix pauperis Ieſu Ma
Luc. 1. ria dicit. Eſurientes impleuit bonis & diuites dimiſit
inanes. Hoc etiam teſtatur propheta ille ſanctiſsimus
Pſal. 33. dicens. Diuites eguerunt & eſurierunt, inquirentes au
tem Dominum nõ minuentur omni bono. Nunquid
Matth. 6. non legiſtis? Nunquid non audiſtis Dominum Ieſum
loquentem Apoſtolis ſuis in Euangelio, & dicentem
Nolite ſoliciti eſſe dicentes,quid manducabimus? aut
quid bibemus? Scit.n.pater veſter, &c. Audi igitur ite
Luc. 22. rum in Euangelio Lucæ,quid dicit eis. Quando miſi
vos ſine ſacculo, & pera,& calceamentis,nunquid ali
quid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Si inter Iu-
dæos duros, & crudeles paſcebat dominus diſcipulos
ſuos ſine omni ſolicitudine,quid mirum, ſi paſcat Fra
tres minores, & pauperes ſorores paupertatis euange
licæ imitatores,inter populos Chriſtianos & fideles?
1. Pet. 5. Omnem itaq; ſolicitudinem veſtram proijcite in eũ,
quoniam ipſi cura eſt de vobis. Cum igitur ſit tanta
Dei patris circa nos ſolicitudo,tanta ſit ſibi cura de no
bis,mirum videtur,cur iſtis rebus curioſis,& defecti-
bilibus tanta occupatione ſolicitamur. Certè aliã cau-
ſam non inuenio,niſi quia affectiones noſtrę longè re
ceſſerunt à Deo ſalutari noſtro. Alia cauſa non eſt, ni
Comparatio. ſi quia feruor diuinæ charitatis refriguit, & congela-
tus eſt in nobis,certè ſi eſſemus bene feruentes, nudi
nudum Chriſtũ ſequeremur. Nam homines cũ ma-
gnum æſtum habent,conſueuerunt ſe denudare & ex
poliare. Signum magnæ frigiditatis eſt in nobis, quia
ita attrahimus nobis iſta temporalia. O Deus meus,
quomodo poſſumus ita duri eſſe contra Chriſtum,
qui exiuit de terra ſua.i. de cœlis,& de cognatione ſua
i.de Angelis,& de domo patris ſui, i.de ſinu patris, &
factus eſt pro nobis pauper,abiectus,& deſpectus, &
nos nolumus pro eo miſerũ & fœtidũ mundũ derelin
quere? Corpore quidẽ relinquimus mundum,ſed heu
totum cor,& tota mens totũ deſiderium noſtrum oc
cupatur & abſorbetur à mundo. O beata Dei famula,
recordare paupertatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, im
prime cordi tuo paupertatẽ pauperis patris tui Fran-
ciſci,memorare matris tuæ Claræ,& toto ſtudio,toto
conamine inhęre paupertati,amplectere dominã pau-
pertatẽ,nec ſub cœlo aliud pro oĩę Dñi velis quã pau

pertatẽ; nõ honorẽ,nõ diuitias, ſed paupertatẽ ſanctã
quam vouiſti,cura firmiter obſeruare. Diuitias.n.ha- Nota.
bere, & amare, infructuoſum eſt,amare & non habe
re periculoſum eſt: habere aũt & nõ amare laborio-
ſum eſt. Igitur nec habere diuitias nec amare, vtile eſt,
ſecurum eſt,delectabile eſt, & actus virtutis perfectę
& ideo tã conſiliũ Dñi de paupertate,quàm exẽplum
oẽm Chriſtianũ monere debet & accendere ad amo-
rẽ paupertatis. O quàm beata paupertas,quã amabilẽ
Deo,quã ſecurũ Deo in mundo reddis amatorẽ tuum
Qui.n.(vt dicit Greg.) nihil habet in mundo quod di
ligit,nihil eſt in mundo ꝙ pertimeſcit. Vnde legitur Exemplum
in vitis patrum, ꝙ quidã pauper frater habebat vnam
mattã,de medietate cooperiebat ſe in nocte, & alterã
medietatem ſubmittebat corpori,&c. Secundũ,quod Secundum paupertatis motiuũ, quod eſt diuinum promiſſum.
ad amorẽ paupertatis te accendere debet,eſt diuinum
promiſſum,ꝙ eſt inæſtimabile. O diues in oẽs, ò bone
Domine Ieſu, quis poteſt dignè verbo exprimere,
corde percipere, manu ſcribere, illam cœleſtẽ gloriã,
quam tuis pauperibus te daturum promiſiſti? ipſe.n.
paupertate voluntaria merẽtur gloriæ cõditoris aſsi-
ſtere,ipſi merenẽ intrare in potẽtias Dñi, in illa ęterna
tabernacula,in illas lucidiſsimas manſiones. Ipſi me-
rentur fieri ciues illius ciuitatis, cuius artifex & condi
tor eſt Deus. Tu.n.ore tuo benedicti promiſiſti eis di
cens. Beati pauperes ſpiritu,&c. Non aliud eſt Dñe re Matth. 5.
gnum cœlorũ,niſi tu ipſe,qui es Rex regũ, & Domi
nus dñantium. Teipſum dabis eis in præmiũ, in mer-
cedem,& in gaudium. Ipſi te fruentur,de te gaudebũt
& ſaciabuntur. Edent pauperes, & ſaturabuntur, Pſal. 21.
& laudabunt, &c.

*De ſilentio, & quòd omnibus religioſis ſit ne
ceſſarium ſilentium. Cap. 4.*

NOn mediocriter cooperatur ad perfectionẽ re
ligioſo homini virtus ſilentij,quia ſicut in mul
tiloquio non deerit peccatũ,ſic breuiter & rarò Prouer. 10.
loqui ad hoc valet,vt homo caueat ſibi à peccato. Pro
nimia loquela frequẽter ſequitur iniuria tã Dei, quàm
proximi. ſic ex ſilentio nutritur iuſtitia, ex qua velut
ex quadam arbore,colligitur fructus pacis. Vnde cum
clauſtralib. pax ſit ſummè neceſſaria, valde neceſſariũ
eſt eis ſilentiũ, per ꝙ pax eis tã cordis,quàm corporis
conſeruatur. Propterea Iſa. Propheta virtutẽ ſilentij Iſa. 32.
conſiderans,ait: Erit opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſti-
tiæ ſilentiũ, quaſi diceret. Tantæ virtutis eſt ſilentiũ,
ꝙ in hoĩe conſeruat Dei iuſtitiã, & inter proximos
pacem nutrit & cuſtodit. Niſi hõ diligentẽ ori ſuo ad-
hibeat cuſtodiam, & bona gratuita quæ habet citò diſ
ſipat,& ẽt in multa mala corruit. Lingua quidem (vt
dicit beatus Iacobus in canonica ſua) modicum mẽ- Iacob. 3.
brũ eſt,magna exaltat,& ſequitur. Lingua noſtra ignis
eſt vniuerſitas iniquitatis: Vbi dicit Glo. ꝙ penè cun-
cta facinora concinantur aut patrantur in ea, vis audi-
re,ò famula Dei,vis ſcire quanta mala ex lingua pro-
deunt,ſi diligenter non cuſtodiatur? Audi & dicã. Ex Quot mala ex lingua prodeant.
lingua prodeunt blaſphemiæ,murmurationes,diſſen-
ſiones,periurium,mẽdaciũ,detractiones,adulatio,ma
ledictio,conuitium,contentio,bonorum deriſio,pra-
uum conſilium,rumor,iactantia,ſecreti reuelatio,in-
diſcreta cominatio,ĩdiſcreta promiſsio, multiloquiũ,
ſcurilitas. In veritate magna confuſio ſexui fœmineo,
eſt maximum dedecus eſt ſacris virginibus, non habe
re oris cuſtodiam,nõ ſeruare lĩguæ diſciplinã, cum cũ
cta mala per linguæ inquietudinẽ committantur. Cer
tè fruſtra audeo dicere, ꝙ ille religioſus gloriatur de
poſſeſsione virtutis in corde,qui diſſipat diſciplinam
ſilentij per inquietudinem multiloquij. Si quis (teſte
ſcriptura) putat ſe religioſum eſſe non refrenans lin-
guam ſuam,ſed ſeducens cor ſuum,huius vana eſt re
ligio.

ligio. O Ieſu Chriſti ſpooſæ, intuemini virtutum ſpe-
Mariç exẽplum. Beata virgo cum quatuor tantũ habuiſſe ſermonem, & ſeptem verba dixiſſe legitur. culum Mariam, & diſcite ad ſilentij diſciplinã. Quan
tæ maturitatis fuerit beata virgo ſatis patet. Si.n. per-
curras Euangelium, perpauca, & cum paucis eam lo-
cutam inuenimus. Cum quatuor tantum perſonis le-
gimus eam habuiſſe ſermonem & non niſi ſeptẽ ver-
ba eam locutam fuiſſe. Cum Angelo duo, cum filio
ſuo duo, cum Heliſabeth duo, cum miniſtris in nup-
tijs vnum. In hoc confunditur noſtra loquacitas, qua
proni ſumus ad multiplicationem verborum, cum tñ
Luc. 1. magna ſit vtilitas ſilentij. Vna vtilitas eſt, quia inducit
Ioann. 2. conpunctionem. Homo cum tacet cogitat vias ſuas,
Luc. 1. Ioann. 2. & locum habet cogitandi, quam multiplex ſit ſuus de
Silentij vtilitates. fectus, & ex hoc ſurgit cõpunctio. Item dicit prophe
ta Dauid. Obmutui & ſilui à bonis. & dolor meus re
Pſal. 38. nouatus eſt. Alia vtilitas ſilẽtij eſt, quia demonſtrat bo
minem cœleſtem eſſe. Argumentum quaſi infallibile
eſt, vt ſi ſit homo in teutonia & non loquatur teu-
tonicè : videtur, ꝙ non ſit teutonicus. Sic qui eſt in
mundo & mundana non loquitur, euidenter demon
ſtrat, ſe in mundo non eſſe. Qui.n. de terra eſt, de ter-
Ioan. 3. ra loquitur, vt dicitur in Euãgelio. Ioan. Nihil aũt tã
tum in religioſo homine valet ac conſeruandum ſilẽ
tium niſi vt fugiat conſortium hoĩum, & ducat vitam
ſolitariam. Ille.n.hõ qui eleuatur iam ſupra ſtatũ ho-
minũ, nõ debet habere conſolationem & conſolato-
rem, niſi ſolum Deum, & iõ debet eſſe ſolitarius: & ta
cere: ex quo.n. Deũ habet pro ſocio, non debet cura-
Tren. 3. re de humano conſortio. Propterea dicitur in Tren.
Sedebit ſolitarius & tacebit, quia leuabit ſe ſupra ſe.
Sedebit ſolitarius (inquam) conſortia hominum fugiẽ
do, & tacebit de cœleſtibus cogitando, & meditando
& leuabit ſe ſupra ſe, cæleſtem dulcedinem deguſtan
do. Et ſi omnibus religioſis neceſſarium, ſit ſilentiũ
ad perfectionem virtutum, maximè tñ virginibus de
dicatis Ieſu Chriſto eſt neceſſarium, vt diſciplinã ſer-
uent ſilentij. Ita.n. earum ſermo deberet eſſe prætio-
ſus, & ita deberent eſſe verecundæ in labijs, vt nun-
quam niſi magna neceſſitate loquerentur. Iõ beatus
Hiero. dicit. Sit ſermo virginis modicus, & rarus, nec
tam eloquentia pretioſus, quàm pudore. Hoc ẽt con
3. Ethic. ſuluit Philoſopus. Ad ſummam perfectionem volo te
eſſe breuiloquũ, & ſubmiſſa voce. Audi verboſa famu
la, audi virgo clamoroſa & garrula, certè vt poſsis aſ-
Exemplum ſueſcere ſilentio, debes facere ſicut fecit Agathon Ab
bas, de quo legitur in vitiſpatrum, ꝙ lapidem in ore
ſuo per trienniũ mittebat, donec taciturnitatẽ addiſce
ret. Alliga & tu lapidem ad linguã, affige linguam tuã
ad palatum : pone digitum ſuper os tuum, vt poſsis ta
citurnitatem addiſcere, quia magnum dedecus eſt ſpõ
ſæ Chriſti, vt cum alio quàm cum ſponſo ſuo Chriſto
Ieſu velit habere ſermonẽ. Loquere ergo tarò, & pau
ca, & breuiter, cum timore & pudore, imò in tua cã
vix loquere. Tege faciem tuã velo verecundiæ, con-
ſue labia filo diſciplinæ, & ſermo tuus ſit breuis, pre
tioſus, & vtilis : ſit modeſtus & humilis. Loquere fa-
Prouer. 10. mula Dei rarò, & parũ, quia in multiloquio non dee-
rit peccatum. Non loquaris verbum ocioſum, quia
Matth. 12. de omni verbo ocioſo quod locuti fuerint homines,
reddent rationem in die iudicij. Verbũ ocioſum eſt,
Verbum ocioſũ quid ſit. (vt dicit Gloſa) quod ſine neceſsitate dicitur proferen
tis, aut vtilitate audientis. Semper igitur melius eſt ta
cere, & vtilius quã loqui. Quia dicit ſapiens, locutum
me eſſe aliquando pęnituit, tacuiſſe verò nunquam.

De ſtudio orationis, & qualiter orandus
eſt Deus. Cap. 5.

Supra modũ cupienti ẽt proficere ſpõſæ Chriſti, eſt
neceſſarium, vt aſsiduis orationũ ſtudijs & deuo-
tionibus aĩam ſuã exerceat, quia reuera religioſus
orationem non frequentans aſsiduè, non ſolũ eſt mi-
ſer & inutilis, quinimò coram Deo fert, aĩam mor-
tuam in viuo corpore. Cum .n. tantæ efficaciæ ſit de-
uotionis virtus, vt ipſa ſola hoſtis maligni deuincat tẽ
tamenta, & verſurias Diaboli, qui ſolus famulam Dei
impedit ne ſurſum ad cælos aſcendat. Non.n. eſt mi-
rum, ſi tentationibus ſuccumbat frequenter miſerabi
liter, qui ſtudium orationis non frequentat. Vnde bea
tus Iſid. dicit. Hoc eſt remedium eius qui vitiorum tẽ
tamentis ęſtuat, quoties quolibet vitio tangitur toties
ſe ad orationem ſubdat, quia frequens oratio vitiorũ
impugnationem extinguit. Et hoc eſt quod Domi-
minus dicit in Euangelio. Vigilate & orate, ne intre- Matt. 26.
tis in tentationem. Eſt aũt tantæ virtutis deuota ora- Mar. 14.
tio, vt ad omnia valeat, & in omni tempore hõ poſsit Luc. 22.
per eam lucrari in hyeme, in æſtate, in ſereno, & in tẽ Orationis virtus.
pore pluuiali, imo in quacunq; hora lucratur, homo
oratione deuota, pluſquam valeat totus mundus, quia
tali oratione acquirit hõ regnũ cœlorũ. Vt aũt cogno
ſcas qõ & qualiter orare debeas, quantũ mihi dona-
uerit Deus, te informabo, licet ergo in hac parte & in
hoc negocio magis indigeã informari quàm tu. Scias
itaq; Deo digna famula, ꝙ ad perfectã orationem tria Ad perfectam orationem tria requiruntur.
ſunt neceſſaria. Primum qñ in oratione conſtituta fue
ris, tunc erecto corpore & erecto corde omnibus ſen
ſibus clauſis, debes ſine ſtrepitu ex amore & contrito
corde de omnibus miſerijs tuis cogitare. ſ. præſentib.
præteritis & futuris. Primò debes ſiquidem ſolicitè co
gitare, quã magna & quàm multa peccata omnib. die
bus vitæ tuæ commiſiſti, quàm magna & quàm mul
ta bona in ſeculo & in ordine omiſiſti, quàm magnã,
& quàm multã creatoris tui gratiam frequenter ami-
ſiſti. Debes ẽt cogitare. quàm longè facta es à Deo per
peccatum, quæ olim fueras propè: quàm diſsimilis fa-
cta es Deo, quæ aliquando fueras valdè ſimilis : quàm
pulchra aliquando fueras in aĩa, quæ modo valde tur-
pis es, & fœtida. Debes cogitare quo tendas per pec-
catum, quia ad portas inferni: quid tibi occurret, quia
tremendus dies iudicij, quid pro omnib. his tibi dabi-
tur quia æternę mortis incendium, & ſtatim pro his
omnibus debes pectus tuum cum publicano tundere
Cum propheta Dauid debes rugire à gemitu cordis, Luc. 18.
tui. Et cum Maria Magdalena debes lachrymis riga- Pſalm. 37.
re pedes Ieſu, nec debes aliquem modũ habere in la- Luc. 7.
chrymis quia ſine mõ dilectum tuũ Ieſum offendiſti.
Et hoc eſt quod ait beatus Iſid. Quãdo cũ Deo in ora
tione aſsiſtimus, gemere & flere debemus, reminiſcen
tes quàm grauia ſunt quæ commiſimus, quàm dura in
ferni ſupplicia quæ timemus. Et huiuſmodi lachry-
moſæ cogitationes, meditationes debent eſſe princi-
pium. Secundum quod ſponſæ Dei in oratione neceſ-
ſarium eſt, eſt gratiarum actio: vt videlicet ſuo creato
ri cum omni humilitate grates referat, pro beneficijs
iam ab eo receptis. Et hoc conſuluit Paulus Apoſtol. Coll. 4.
dicens. Orationi inſtantes vigilantes in ea in gratiarũ
actione. Nihil.n. eſt, ꝙ hoĩem ita dignum reddit diui-
nis muneribus, ſicut ſemper Deo gratias reddere, &
agere pro receptis donis. Vnde beatus Auguſt. ſcribẽs
ad Aureliũ dicit. Quid melius aĩo gerimus, & ore pro
nunciamus, & calamo exprimimus, quàm Deo gra-
tias? hoc nec dici breuius, nec audiri lætius, nec intelli
gi gratius, nec agi fructuoſius poteſt. Debes ergo in
oratione poſita cum gratiarũ actione meditari, quia
Deus te hoĩem fecit, quia chriſtianã te fecit, quia innu
merabilia pctã tibi ĩdulſit, quia incidiſſes in multa pec
cata, ſi Dñs te nõ cuſtodiſſet, quia mori in ſeculo te nõ
permiſit, quia ad altiſsimã & perfectiſsimã te religionẽ
elegit: & quia ſine labore tuo te pauit & paſcit, quia ꝓ
te hõ factus eſt, circuncisus & baptizatus eſt, quia pro
te pauper & nudus, humilis, & deſpectibilis: quia pro
te ieiu-

te ieiunauit & eſuriuit, laborauit & fatigatus fuit, quia propter te plurauit, ſudorem ſanguineum ſudauit, te ſanctiſſimo corpore ſuo cibauit & ſanguine potauit: quia propter te colaphizatus eſt, conſputus eſt, deriſus & flagellatus eſt, vulneratus & crucifixus eſt: mortem turpiſſimam & amariſſimam ſuſtinuit, quia ſepultus, reſurrexit, ad cœlos aſcendit, Spiritumſanctum dedit & quia tibi & omnibus electis cœlorum regnum dare promiſit. Eſt.n. gratiarum actio ſupra modum vtilis, in oratione, nec ſine ea aliqua poteſt valere oratio. Nã ingratitudo (vt dicit beatus Bern.) eſt ventus vrens, & exiccans ſontem pietatis, rorem miſericordiæ, & fluẽta gratiæ. Tertium quod ad perfectionem orationis neceſſariò requiritur eſt, vt aĩus tuus nihil aliud in oratione cogitet præter illud ſolũ quod præcatur. Valde enim indecẽs eſt, vt quis cũ Deo loquatur ore, & aliud meditetur corde, & dimidium cor dirigat in cælum, & dimidium maneat in terra, & talis oratio nunquã exauditur à Deo. Vnde ſuper illo verbo. Pſal. Clamaui in toto corde meo, &c. dicit glo. Diuiſum cor non impetrat quod petit. Debet.n. famula Dei tempore orationis, cor ſuum ab oĩbus exteriorib. curis & mundanis deſiderijs, ab omnibus carnalibus amoribus reuocare ad interiora: & illi ſoli in toto corde & tota mente intendere, ad quem ſuam orationem dirigit. Et hoc conſuluit tibi ſponſus tuus in Euang. dicens. Tu autẽ cum oraueris, intra in cubiculum tuũ, & clauſo, oſtio i. corde tuo, ora patrem tuum. Tunc cubiculũ es ingreſſa, quando oẽs cogitationes, oĩa deſideria, oẽs affectiones tuas, in ſecreto cordis tui reuocaſti. Tunc clauſiſti oſtium tuum, quando cor tuum diligenter cuſtodis, vt per nullas cogitationes tuas phantaſticas poſsis in deuotione impediri. Oratio.n. eſt (vt dicit beatus Auguſt.) conuerſio mentis in Deum, per pium & humilem affectum. Audi ò beatiſsima ſoror, audi ò famula Ieſu Chriſti, & inclina aurem tuã ad verba oris mei. Noli falli, noli decipi, non amittas magnum orationis tuæ fructum, non perdas ſuauitatem, nõ fruſtreris dulcedine, quã in oratione haurire debes. Oratio.n. hauſoriũ eſt, quo Spiritusſancti gratia hauritur de ſonte ſupereffluentis dulcedinis illius beatiſsimæ Trinitatis. Et hoc expertus erat ille deuotiſsimus Propheta Dauid, qui dicebat. Os meum aperui & attraxi ſpiritum. Os meum aperui dicit, & hauſi. Nunquid iã nõ dixi tibi quid ſit oratio? Audi iterum. Oratio eſt conuerſio mentis in Deum. Vis ſcire quõ debes mentem tuam in Deum conuertere? intendere cum ſtas in oratione, te totam debes in teipſam conuertere, & colligere, & cum dilecto in cubiculum cordis tui ingredi, & cum eo ſola morari, omnium exteriorũ obliuiſci, & toto corpore, tota mente, toto affectu, toto deſiderio, tota deuotione debes te leuare ſupra te. Nec debes ſpiritum tuum ab oratione relaxare, ſed tam diu, per deuotionis ardorem ſurſum aſcendere, donec ingrediaris in locum tabernaculi admirabilis vſq; ad domũ Dei, & ibi vtrunq; cordis oculo dilecto tuo viſo, & vtcunq; deguſtato quàm ſuauis eſt Dominus, & quàm magna dulcedo eius, in amplexus eius ruas, impreſsis labijs intimæ deuotionis oſcula figas, vt ſic tota à te alienata, tota in cœlum rapta, tota in Chriſtum reformata & transformata, non valeas cohibere ſpiritum tuũ, ſed exclama cum propheta Dauid, & dic. Renuit conſolari aĩa mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. Vt autem cor tuũ ſoror chariſsima per deuotionis orationem in ſublimius eleuetur, & feruentius in Deum inflammet, nota diligenter, ꝙ tribus de cauſis in mentis alienationem deducimur. Aliqñ per magnitudinẽ admirationis. Aliquando per magnitudinẽ deuotionis. Aliqñ per magnitudinẽ exultationis. Dico, ꝙ ſic aliquando per magnitudinẽ deuotionis, vt mens ſeipſam non capiat, & ſupra ſeipſam eleuata in alienationem tranſeat, qñ tota igne cœleſtis deſiderij ſuccenditur, vt oẽ quod foris eſt vertatur in amaritudinem & faſtidium, & amoris intimi flamma vltra humanum modum excreſcat, quæ animam ad ceræ ſimilitudinẽ liquefactam in ſeipſa deficere faciat, ad inſtar fumi aromatum, in ſuperna eleuat & ad ſummam patriam emittat, & tunc cum Propheta exclama & dic. Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Item aliquando fit per magnitudinem admirationis quando diuino lumine mens irradiatur, & ſummę pulchritudinis admiratione ſuſpenſa, tunc vehementi concutitur ſtupore, vt à ſuo ſtatu funditus excutiatur, & in modũ fulguris corruſcantis, quantò profundius pro deſpectu ſui viſæ pulchritudinis reſpecta in ima deijcitur, tantò ſublimius tantoque celerius per ſummorum deſideriorum ardorẽ releuata, & ſuper ſemetipſam rapta in ſublimia eleuatur, & tunc cogitur clamare cum ſanctiſsima Eſther. Vidi te dñe quaſi Angelũ Dei, & conturbatum eſt cor meũ præ timore gloriæ tuæ. Valde.n. mirabilis es Dñe, & facies tua plena eſt gratiarum. Item aliquãdo ꝓpę multitudine exultationis, quãdo intima illa internæ ſuauitatis abundantia potata, imò plenè inebriata, quid ſit, quid fuerit penitus obliuiſcatur, & in ſupermundanũ quendam affectum ſub quodam miræ fœlicitatis ſtatu rapta transformatur, & tunc cogitur clamare, & dicere illud prophetæ. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit aĩa mea in in atria Dñi. Sic ergo famula Dei debet exercere animum ſuum ex deuota in Deum oratione, & dicere per frequentem orationis verſum, permundati, & purificati cordis oculũ, per infatigabilẽ deuotionis ſpiritũ quatenus efficiatur idonea ad cõtẽplanda diuina & de guſtãdã diuinæ dulcedinis ſuauitatẽ. Nõ.n. decet aĩam inſignitã Dei imagine, decoratam Dei ſimilitudine, redemptam Dei ſanguine, capacẽ beatitudinis, volutari circa iſta temporalia, ſed aſcendere debet ſuper Cherubin, & volare ſuper pennas ventorum. i. ordines angelorũ, ad contemplandam ipſam Trinitatem, & Chriſti humanitatẽ, & meditari gloriã & lætitiam ſupernorum ciuium. ſ. angelorum & ſanctorum omnium. Sed qui ſunt hodie, qui huiuſmodi meditationib. vacent? qui ſint exploratores gaudij cęleſtis? qui corde & animo conuerſentur in cœlis? Rari ſunt. Vnde benè poteſt dici de quibuſdam religioſis, illud verbum, ꝙ beatus Bern. dicit. Quorum ſtudium deberet eſſe, deuotione cęlos penetrare, mente circuire ſupernas manſiones, ſalutare Apoſtolos & choros prophetarũ martyrumq; admirari triumphos, omnibus his poſtpoſitis, turpi ſe mancipãt corporis ſeruituti, ad obediẽdum carni, & ad ſatisfaciendum gulæ & ventri.

Ingratitudo quid.

Pſal. 118.

Matth. 6.

Oratio quid.

Pſal. 118.

Quid ſit oratio.

Pſalm. 76.

Tribus de cauſis in mẽtis alienationem deducimur.

Pſalm. 72.

Eſther. 15.

Pſalm. 83.

De paſſionis Chriſti memoria. Cap. 6.

QVoniam deuotionis feruor per frequentem paſsionis Chriſti memoriam nutritur, & conſeruata in homine, idõ eſt dicendum conſequenter, vt ſemper oculis cordis ſui Chriſtum in cruce tanquam morientem videat, qui deuotionem in ſe vult, conſeruare inextinguibilem. Propter hoc Dñs dicit ĩ Leuitico. Ignis in altari meo ſemper ardebit, quẽ nutriet ſacerdos ſubijciens ligna per ſingulos dies. Audi ſoror deuotiſsima. Altare Dei eſt cor tuum in hoc altari debet ſemper ardere ignis feruidæ deuotionis, quem ſingulis diebus debes nutrire per ligna crucis Chriſti, & memoriam paſſionis ipſius. Et hoc eſt ꝙ dicit Iſaias propheta. Haurietis aquas in gaudio, de fontibus ſaluatoris. Ac ſi diceret. Quicunq; deſiderat aquas gratiarum, aquas deuotionis, aquas lachrymarum, iſte hauriat de fontibus ſaluatoris, i. de vulnerib.

Leui. 6.

Iſaia. 12.

Ieſu

Ieſu Chriſti. Accede ergo tu pedibus affectionum
tuarum ad Ieſum vulneratum, ad Ieſum ſpinis coro-
natum, ad Ieſum patibulo crucis affixum, & cũ beato
Ioan. 20. Thoma Apuſtolo, non ſolum intuere in manib. eius
fixuras clauorum, non ſolum mitte manum tuam in
latus eius, ſed totaliter per oſtium lateris eius ingrede
re vſque ad cor ipſius Ieſu, ibiq; ardentiſſimo amore
crucifixi in Chriſtum transformata, clauis diuini amo
ris affixa, lancea præcordialis dilectionis transfixa, in-
timæ compaſſionis transuerberata, nihil aliud quæras
nihil aliud deſideres, in nullo alio velis conſolari, quã
vt Chriſto tu poſſis mori in cruce. Et tunc cum Apo
Gal. 2. ſtolo Paulo exclames dicens, Chriſto confixus ſum
cruci. Viuo iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.
Debes autem per hunc modum paſſionem Chriſti in
Quomodo Chriſti paſſio memoranda ſit. memoria habere, vt cogites quoniam paſſio eius fuit
ignominioſſima, acerbiſſima, generaliſſima, & diutur
niſſima. Primum conſiderare Deo digniſſima famu-
la, q̃ ignominioſiſſima fuit mors Ieſu Chriſti ſponſi
tui. Fuit.n. Crucifixus tãquam fur & latro. Nulli.n. in
veteri lege tali morte puniebantur, niſi peſſimi, & ſce
leratiſſimi, & fures & latrones. Adhuc, attende maio
rem Chriſti ignominiam. Fuit.n. in loco turpiſſimo,
& viliſſimo Crucifixus, ſ. in mõte Caluariæ, vbi mul
ta oſſa, & cadauera mortuorum iacebant. Ille ſiquidẽ
locus erat morti damnatorum deputatus, & ibi decol
labantur, & ſuſpendebantur peſſimi hoies. Adhuc vi
de Chriſti maiorem ignominiam, quia inter latrones
tanquam latro ſuſpenditur, & in medio tanquã prin-
Iſa. 53. ceps latronum Vnde dicit Iſaia. Cum ſceleratis reputa
tus eſt. Adhuc intuere ſponſi tui ignominiã, quia aeri
deputatus eſt, & inter cœlum & terram ſuſpenſus, ac
ſi non eſſet dignus mori in terra, aut viuere. O digna
indignatio & iniuria, Domino orbis totus negatus eſt
orbis vilius in mundo nihil æſtimatum eſt Dño mun
di. Sic ergo mors filij Dei fuit ignominioſiſſima pro-
pter genus mortis, quia in patibulo ſuſpenſus, propter
ſocios mortis, quia cum iniquis deputatus & condem
natus, propter locum mortis, quia in monte Caluariæ
fœtidiſſimo crucifixus. O bone Ieſu, ò benigne ſalua
tor, quia non ſemel ſed multoties confunderis. Quan
tò quis, pluribus locis confunditur, tanto ignominio-
ſior efficitur mundo. Ecce tu Domine Ieſu, in horto
ligaris, in domo Annæ alapa cæderis, in atrio Caiphę
conſpueris, in hoſpitio Herodis illuderis, in via crucẽ
baiulans in golgotha crucifigeris. Heu me ecce liber
tas captiuorum, gloria angelorum, vita hominum oc-
ciditur. O Iudęi miſeri bene impleuiſtis quod promi
Sapien. 2. ſiſtis. Dixiſtis.n. Morte turpiſſima condemnemus eũ.
Beatus vero Bern. dicit Exinaniuit ſemetipſum, for-
mam ſerui accipiens, vt ſubeſſet: Filius erat & factus
eſt ſeruus, & non ſolum formam ſerui vt ſubeſſet ac-
cepit, ſed etiam mali ſerui vt vapularet, vt pœ-
nam ſolueret cum culpam non haberet: & erat non
ſolũ ſeruus ſeruorum Dei, ſed propter tria ſeruus ſer-
uorum diaboli factus ſeruiens inſima peccata pecca-
Phil. 2. torum expurgando. Nec hoc ſuffecit, ſed mortẽ om-
ni morte confuſibiliorem elegit. Humiliauit.n. ſeme-
tipſum factus obediens vſq; ad mortem, mortem au-
tem crucis, quæ ignominioſior eſt, vt dicit gloſa. Se-
cundò conſidera & attende virgo Deo deuota, paſſio
Chriſti quàm acerbiſſima fuit. Crux.n. illa benedicta,
membra extenſa contrahi in dolore mortis non per-
miſit, quod tamen ſolet eſſe quoddam leuamen & ſo
latium cordis anxiati, nec habuit illud caput reueren-
dum diuinum vbi ad dimiſſionem animæ ſe inclina-
ret. Attende adhuc melius, quàm acerba mors Chri-
ſti fuerit. Quantò quis tenerior, tantò patitur grauius
nunquam aũt fuit corpus ita tenerum ad ſuſtinendum
paſſiones, ſicut corpus ſaluatoris: Corpus.n. mulieris
tenerius eſt quàm viri corpus, caro aũt Chriſti tota vir
ginea fuit, & de ſpiritu ſancto concepta, & de virgine
nata, igitur paſſio Chriſti fuit omniũ paſſionum acer-
bior, quia omnium virginum tenerior. Si.n. ad ſolam
mortis recordationem, Chriſtus in ſancta anima ſua
præ teneritudine carnis tantum afflictus eſt, vt ſudor
corporis fieret ſicut ſudor ſanguinis decurrẽtis in ter
ram, quantò ſuperadditus eſt ei dolor, quanta eum aſ-
flicta eſt pęna in deguſtatione acerbiſſimę mortis, &
paſſionis? Ideo dicit beatus Bern. Anguſtias corporis
tui Domine Ieſu Chriſte, certiſſimè indicabat ſudor,
ille ſanguineus, qui orationis tempore de tua ſanctiſſi
ma carne decurrebat in terram. Quid feciſti dulciſſi-
me puer, vt ita tractareris? Quid commiſiſti ò aman-
tiſſime iuuenis, vt ita iudicareris? Ecce ego ſum cauſa
tui doloris, ego plaga tuæ occiſionis. Adhuc vide dili-
gentius quàm amara Chriſti mors fuerit. Quãtò quis
innocentior, tantò pęna ad tolerandum grauior. Si.n.
Chriſtus propter ſua peccata ſuſtinuiſſet, aliquantulũ
ei eſſet tolerabilior, ſed ipſe peccatum nõ fecit, nec in- 1. Pet. 2.
uentus eſt dolus in ore eius. Et hoc ipſum teſtatur Pi
latus dicens. Ego nullam cauſam mortis inuenio in Ioann. 18.
eo. Ipſe.n. eſt candor lucis æternæ, & ſpeculũ ſine ma & 19.
cula Dei maieſtatis & bonitatis, imago illius ſicut dici Sap. 7.
tur in libro Sap. Conſidera adhuc plenius, quàm pœ-
nalis fuerit mors ſponſi tui Ieſu Chriſti. Quantò ge-
neralior, tantò pœna acerbior; Chriſtus autem ſpon-
ſus tuus paſſus eſt in omni parte corporis ſui, ſicq; nul
lum ita paruum membrum in eo eſſet, quin pœnã ha-
beret: nullus ita modicus locus, quin repletus eſſet a-
maritudine. A planta.n. pedis vſque ad verticem non Iſaia. 41.
fuit in eo ſanitas. Vnde præ nimia doloris vehemen- Tren. 1.
tia clamauit, dicens. O vos oẽs, qui tranſitis per viam,
attendite & videte dolorẽ meum. Reuera Domine
Ieſu Chriſte nunquam fuit dolor ſimilis dolori tuo.
Tanta.n. fuit doloris tui effuſio, vt totum corpus tuũ
ſanguine aſpergeretur. O bone Ieſu ò dulciſſime Do
mine, nõ gutta ſed vnda ſanguinis ita largiter per quin
que partes corporis tui emanauit de manib. & pedib.
tuis in crucifixione, in capitis coronatiõe de toto cor
pore in flagellatione, de ipſo corde in lateris apertione
mirum videtur ſi quid ſanguinis remanſit in te. Dic
quæſo dilecte mi domine, dic cum vnica ſanguinis,
tui gutta potuiſſet ſufficere ad totius mundi redem-
ptionem, cur tantum ſanguinem de corpore tuo effũ
di permiſiſti? Scio Domine & verè ſcio, quia nõ pro-
pter aliud feciſti, niſi vt oſtenderes quanto affectu di-
ligeres me. Quid igitur retribuam Domino pro om-
nibus quæ retribuit mihi? Certe Domine quandiu vi
xero, memor ero laborum tuorum quos ſuſtinuiſti
in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarũ
in oratione, lachrymarum in compaſſione, dolorum,
conuitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationũ
clauorum, vulnerũ, alioquin requiritur à me ſanguis,
qui effuſus eſt ſuper terram. Quis igitur dabit capiti Hierem. 9.
meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarũ, vt poſ
ſim flere die ac nocte mortem dñi mei Ieſu Chriſti,
quam non pro ſuis ſed pro meis peccatis ſuſtinuit?
Vulneratus eſt.n. propter iniquitates noſtras, attritus Iſaia. 53.
eſt propter ſcelera noſtra, ſicut dicit Iſaias propheta.
Vlterius conſidera, & attende diligenter, quia mors
& paſſio Chriſti fuit diutina. A prima.n. die natiuitatis
ſuæ, vſque ad vltimum diem mortis ſuæ ſemper fuit
in paſſionibus & doloribus ſicut ipſe teſtatur per pro
phetam dicens. Pauper ſum ego, & in laboribus à iu- Pſalm. 87.
uentute mea. Et alibi dicit. Fui flagellatus tota die.i. Pſal. 72.
toto tempore vitæ meæ. Adhuc aliter conſidera, quã
moroſa fuit paſſio Chriſti, vt pœna eius magis dura-
ret, vt dolor nõ citò finiretur, vt mors protraheretur
& ſic diutius cruciaretur, & fortius vexaretur. Ex his
omnib.

omnib.quæ dixi,colligere potes ò virgo Chriſti, ò ſa
mula Dei, quàm probroſa,quàm doloroſa, quàm vilis
quàm moroſa ſuit mors & paſsio dulciſsimi ſpouſi tui
Ieſu Chriſti.Et hæc oĩa ſuſtinuit,vt ad amorẽ ſuũ te ac
cederet,vt pro omnibus his toto corde, tota aĩa, tota
mente ipſum diligeres.Quid.n.beneuolentius, quã ꝙ
Dñs propter ſerui ſalutem accipiat ſerui formã? Quid
magis informat hoĩem in ſalutem,quã exemplũ tollẽ
di mortem propter iuſtitiã & obedientiã diuinã? Quid
verò magis incitat hoĩem ad diligendũ Deũ, quã tan-
ta benignitas, ꝙ pro nobis Dei filius altiſsimus abſque
meritis imo cum multis noſtris demeritis,poſuit aĩam
ſuam? Hoc tantæ benignitatis eſt,vt nihil clementius,
nihil benignius,nihil amicabilius cogitari poſsit. Hæc
benignitas tantò magis oſtenditur maior quantò pro
Rom. 8. nobis grauiora & abiectiora ſuſtinuit, vel pati voluit.
Deus.n.qui proprio filio ſuo non pepercit,ſed pro no-
bis oĩbus tradidit illum,qũo nõ cum illo oĩa nobis do
nauit? Ex quo inuitamur ad ipſum amandum, & ama
tum imitandũ. Væh ergo illis, qui tantæ benignitatis
beneficijs ſunt ingrati in quorum aĩabus nullũ mors
Chriſti habet effectum. Vnde inquit Bern. Vide caput
Chriſti inclinatũ ad te oſculãdũ,manus perfoſſas ad lar
giendũ,latus apertum ad diligendum, totius corporis
extenſionẽ ad ſe totum impendendum. Væh iterum il
lis qui ſuis peccatis rurſum Chriſtum in ſemetipſis cru
cifigentes,ſuper dolorem vulnerũ ipſius dolorem adij
Hebr. 6. ciant.Sed væh tertiò illis, quorum corda ad planctum
Pſalm. 68. emolliri non poſſunt,neq; ad beneuolentiam, prouo-
cari.& ad boni operis virtutem inflammare non valet
tanti effuſio ſanguinis,effuſio tanti pretij , tam ingens
magnitudo. Certè iſti tales inimici crucis Chriſti, plus
Chriſtum Dei filium hodie ad dexteram Dei patris in
cœlis ſedentem crucifigunt quàm olim fecerũt in cru
cis patibulo pendentẽ. Ad tales,& de talibus Dñs con
querendo per beatum Bern.loquitur dicens.O homo
vide quid patior pro te, ſi eſt dolor ſicut quo crucior,
ad te clamo qui pro te morior,vide pœnas quibus affi
cior,vide clauos quibus confodior,& cum ſit tãtus do
lor interior & exterior,planctus eſt grauior,cum te ſic
experior. Caue tibi mater caue,ne tanto ingrata ſis be
neficio,ne tãto pro te dato indeuota ſis pretio, ſed po
ne iſtum crucifixum ſicut ſignaculum ſuper cor tuũ ,
vt ſicut ſigillum in cera molli, ſic Ieſum ſponſum tuũ
Pſalm. 21. imprimas cordi tuo,& dicas cum Propheta. Factũ eſt
Cant. 8. cor meum tanquam cera liqueſcens. Pone eum etiam
vt ſignaculum ſuper brachium tuum,vt videlicet nun
quam deſinas operari,nunquam fatigeris laborare pro
noĩe Dñi Ieſu,ſed cum operata oĩa fueris,tunc primũ
incipe,quaſi nihil feceris. Si autem aliquando aliquid
triſte,aliquid graue,aliquid tedij, aliquid amaritudinis
acciderit,vel certè ſi fortè aliquod bonum diſsipuerit,
ſtatim recurras ad crucifixum Ieſum pendentẽ in cru
ce. Ibi intuere coronam ſpineam,clauos ferreos, lan-
ceam lateris.Ibi contemplare vulnera Chriſti pedum,
& vulnera manuũ,vulnera capitis,vulnus lateris,vul-
nera totius corporis: recolẽs quia qui ſic pro te paſſus
fuit,qui pro te tanta ſuſtinuit quantũ te amauerit.Cre
de mihi,quia ſtatim tali intuitu oẽ triſte lætũ,oẽ graue
leue,oẽ tædioſum amabile,oẽ aſperũ dulce & ſuaue re
Iob 6. peries : ſic vt & tu incipias exclamare cum beato Iob
& dicere.Quæ prius noluit tangere aĩa mea, nunc pro
pter anguſtias paſsionis Chriſti,cibi mei ſunt,quã dul-
cia & delectabilia facta ſunt mihi. Vnde. legitur,ꝙ cũ
Exemplum mirabile. quidam conuerſus fuiſſet ad religionem,in tantum fa-
ctus eſt impatiens propter aſperitatem ciborũ,& cæte
rarum diſciplinarum religionis, & cũ ex nimia impa-
tientia anguſtiatus fuiſſet,procidit ante imaginẽ cruci-
fixi, & ibi replicari cœpit cum multis lachrymis into
lerabiles anguſtias, & labores ordinis, inſipiditatem ci
borum panis, & potus, & ſtatim ex latere imaginis cę
pit ſanguis emanare, & cum ille fortiter flens ſuas an-
guſtias replicaret, reſpõdens imago Chriſti dixit. Quã
docunque ſentiret aliquam aſperitatem in cibo vel in
potu,vt intingeret in ſalſamento ſanguinis Chriſti.

De perfecta Dei charitate. Cap. 7.

SVperius te famulam Dei prout Deus inſpirauit, do
cui qualiter animũ tuum exercere debeas , vt quaſi
gradatim aſcendere poſsis, & de virtute in virtutẽ
proficere. Nunc ſeptimo loco reſtat dicendum de for
ma virtutum,ſ.charitate,quæ ſola ducit hoĩem ad per
fectionem : ad mortificandum.n.vitia,ad proficiendũ
in gratia,ad conſequẽdũ omnium virtutum perfectio
nem ſummam,nihil poteſt dici melius , nihil excogita
ri vtilius charitate poteſt. Propterea dicit Proſper in
libro de vita contemplatiua. Charitas eſt vita virtutũ, Charitatis laus
mors vitiorum, & ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pe-
reunt vitia à facie charitatis. Tantæ ſiquidem virtutis
eſt charitas,ꝙ ipſa claudit infernum, ſola aperit cœlũ,
ſola Deo amabilem reddit. Tantę virtutis charitas eſt
quòd ipſa ſola inter virtutes virtus nominata eſt,quàm
qui habet,diues eſt, & locuples, & beatus: quam qui
non habet,pauper & mendicus eſt,& miſer. Vnde ſu-
per illo verbo ad Corinth.Si charitatẽ nõ habuero. di 1. Cor. 13.
cit gloſa. Attende quanta ſit charitas , quæ ſi deſit, fru
ſtra habentur cætera, ſi autem adſit habentur omnia,
quam qui habere cœperit. Spiritum ſanctum habebit.
Et beatus Auguſt.dicit.Si virtus nos ad beatam vitam
ducit,nihil eſſe omnino virtutem affirmauerim , niſi
tantum ſummum amorem Dei. Cum igitur charitas
virtus tanta ſit præ cunctis virtutibus,charitati eſt in-
ſiſtendum:& non cuilibet charitati , ſed ei ſolum qua
Deus diligitur ſuper omnia, & proximus poſt Deum.
Qualiter autem creatorem tuum diligere debeas,ipſe
tuus ſponſus docet in Euangelio dicens. Diliges Do- Matt. 22.
minum Deum tuum,ex toto corde tuo,& ex tota ani
ma tua, & ex tota mente tua.Intende diligenter famu Quomodo Deus diligendus.
la Ieſu Chriſti dulciſsima,quam dilectionem dilectus
tuus Ieſus requirat à te. Vult certè amantiſsimus tuus
vt amori ſuo, & des cor tuum,totam animã tuã,totam
mentẽ tuã,ſic vt in totu corde tuo, in tota mente tua
nulllus oĩno cum eo aliquã partem poſsideat. Quid er
go facies,vt certè Dñm Deum tuum ex toto corde di
ligas? Quomodo ex toto corde? Audi beatum Ioan.
Chryſ.dicentem. Ex toto corde diligere Deum eſt,
vt ad nullius rei dilectionem magis ſit inclinatum cor
tuũ,quã Dei vt non delecteris in ſpẽ mundi amplius q̃
Deo,non in honoribus aut parentibus,ſi autem in ali-
quo iſtorum ſit animus & amor cordis tui, iam nõ ex
toto corde Deum diligis. Vnde Aug.dicit.Minus te a-
mat,qui tecum aliquid amat. Si autem aliquid amas,
ex cuius dilectione in amore Dei non proficis iã non
ex toto corde Deum diligis. Et ſi quid diligis, pro cu-
ius amore ea quæ Chriſto teneris negligis iam nõ ex
toto corde diligis. Dilige itaq; Dominum Deum tuũ
ex toto corde tuo,non ſolum ex toto corde, verum-
etiã ex tota anima diligẽdus eſt Dominus Ieſus Chri
ſtus. Quomodo ex tota anima? Audi beatum Augu.
docentem te . Et tota anima (inquit) Dominum
diligere ex tota voluntate ſine contrarietate . Certè
tunc ex tota anima Deum diligis , quando non
quod tu vis, non quod mundus conſulit,non quod ca
ro ſuggerit,ſed quod Dominum Deum tuum ſcis vel
le ſine contradictione libenter facis . Certè tunc Deũ
ex tota anima diligis,quando pro amore Ieſu Chriſti
animam tuam ſi neceſſe fuerit , morti libẽter exponis
ſi autem in aliquo iſtorum negligens fueris iam non
ex tota anima Deum tuum diligis.Dilige ergo Domi
num Deum tuum ex tota anima tua , & cõforma vo-
lunta-

ſuntati diuinę in omnibus. Et non ſolum ex tota ani-
ma, ſed etiam ex tota mente. Audi iterũ beatũ Aug. te
docentẽ. Et tota (inquit) mẽte diligere Deũ, eſt dilige
re eum ex omni memoria ſine obliuione. Amen.

De finali perſeuerantia. Cap. 8.

POſtquã oĩum virtutũ adeptus eſt quis principiũ
nec tñ in cõſpectu Dei apparet glorioſus, niſi vir
tutũ conſũmatrix adſit perſeuerãtia, quia nullus
oĩno mortalis quantũcunq; perfectus eſt, laudãdus in
vita ſua, niſi prius hoc totũ quod ĩchoauit, bono & fe-
lice fine concludat. Vnde btũs Ber. dicit. Tolle perſe-
uerantiã, nec obſequiũ, nec bñficiũ, nec gratiã, nec lau
Perſeuerantię laus. dẽ fortitudo præſtabit. Parũ.n. valet, hoĩem fuiſſe reli
gioſũ, ſiue fuiſſe humilẽ & patiẽtẽ, fuiſſe deuotũ, & cõ
tinẽtẽ, Deũ dilexiſſe, & cęlicas virtutes habuiſſe, niſi
adeſſet perſeuerãtia: cũ.n. oẽs virtutes currãt, ſola perſe
uerãtia accipit brauiũ. Quia nõ ille qui incipit, ſed qui
Matt. 24. perſeuerauerit ſaluus erit. Vñ Io. Chry. dicit. Quæ vti
litas ſeminũ florentiũ, & poſtea tabeſcentiũ? quaſi di
ceret, penitus nulla. Si igiť Chriſti dilectiſsima, aliquas
bonorũ operũ hẽs uirtutes, imò quia multas habes, in
his perſeuera, in his profice, in his vſq; ad mortẽ virili-
ter Chriſti age militiã, vt cũ extrema dies finiſq; vitæ
aduenerit, pro ſtipẽdio & mercede lab[illegible]ris, deť tibi co
Apoc. 2. rona gloriæ & honoris. Vñ Ieſus Chriſtus vnicè tibi di
Beatitudinis commẽdatio. lectus, alloquitur te in Apo. dicẽs. Eſto fidelis vſq; ad
mortẽ, & dabo tibi coronã vitæ. Hæc corona nihil
aliud eſt quã præmiũ vitæ æternæ, ad quã adipiſcendã,
inflãmare te debet deſideriũ oĩum Chriſtianorũ: eſt.n.
tã magna, vt nullus oĩno eã æſtimare poſsit, ſicut dicit
btũs Greg. tã multa, vt nullus eã dinumerare queat: eſt
deniq; tã longa & durabilis, vt nunquã terminari poſ
ſit & finiri. Ad hanc mercedẽ, ad hãc coronã inuitat te
dilectus ſpõſus tuus, dilectiſsimus Ieſus Chriſt. in Cã
Cant. 4 ticis cãticorũ dicẽs. Veni de libano ſpõſa mea, veni de
libano coronaberis. Surge ergo amica Dei ſpõſa Ieſu
Chriſti colũba ſpõſi ęterni, veni & propera ad nuptias
filij Dei, quia tota cœleſtis curia expectat te, quia oĩa
parata ſunt. Eſt.n. paratus ſpecioſus ſeruus tuus, vt tibi
ſeruiat, & nobilis cibus precioſus & delectabilis, ut te
reficiat, ſocietas dulcis, & præamicabilis, vt tibi con-
gaudeat. Surge ergo, & propera feſtinanter ad nuptias
quia ibi eſt paratus ſeruus ſpecioſus, vt tibi ſeruiat: iſte
ſeruus nõ eſt alter, niſi cætus angelicus, imò ipſe æter
nus Dei filius, qui de ſeipſo teſtatur dicens in Euang.
Luc. 12. Amen dico vobis, quia præcinget ſe, & faciet illos di-
ſcumbere. &c. O q̃ magna gloria tunc erit pauperib.
abiectis, qñ miniſtrũ habebunt filiũ Dei, & ſummi re
gis, & totũ conuentum exercitus regni cœleſtis. Eſt
etiam ibi paratus cibus precioſus & delectabilis, vt refi
ciat: ipſe.n. Dei filius menſã proprijs manibus poſuit,
Luc. 22. ſicut ipſe de ſe in Euangelio teſtatur dicens. Ego diſpo
no vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ, vt e-
datis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. O
quã ſuauis & delitioſus eſt cibus ille, quem præpara-
Luc. 14. uit in dulcedine ſua pauperi Deus. O quàm beatus eſt
ille, qui in regno cælorum panẽ manducabit illũ, qui
in clibano virginalis vteri coctus eſt igne Sanctiſpiri-
Ioann. 6. tus. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æter-
Sapien. 17. num. Tali cibo, tali pane, cibat & reficit ſuos electos
Rex cœleſtis in menſa ſua, ſicut in libro Sap. dicitur,
Angelorũ eſca nutriuiſti populũ tuum, & paratũ pa-
nẽ de cęlo præſtitiſti ei ſine labore, omne delectamẽ-
tũ in ſe habentem, & oĩs ſaporis ſuauitatem, & deſer
uiens vniuſcuiuſq; voluntati. Ecce talis eſt refectio di
uinę menſæ. Et nihilominus parata eſt ibi ſocietas dul
cis & præamabilis, vt tibi congaudeat. Illic.n. erit Ie-
ſus cũ Patre & Spiritu ſancto. Illic Maria cũ florigero
exercitu virginũ. Illic Apoſtoli, Martyres, Confeſſo-
res, & oĩũ electorũ cęleſtis exercitus. Miſerabilis pror
ſus, qui tam nobiliſsimæ ſocietati non fuerit ſociatus,
Valde mortuũ habet deſideriũ, qui huic ſocietati iun-
gi nõ deſiderat. Sed tu ò præclariſsima Dei famula,
ſcio te quidem deſiderare Chriſtũ, ad hoc te niti totis
viribus, quomodo regis æterni poſsis iungi cõſortijs
& amplexibus, & nunc excita cor tuum, & animam
tuam & erige totum cor tuũ, & cogita quantũ potes:
ſi.n. ſingula bona delectabilia ſunt, cogita mẽte quàm
bonũ ſit illud delectabile, quod continet iucunditatẽ
omniũ bonorum: ſi bona eſt vita creata, quàm bona
eſt vita creatrix: ſi iucunda eſt ſalus facta, quàm iucun
da eſt ſalus quæ facit oẽm ſalutem. Qui hoc benè frue
tur, quid erit illi & quid non erit? certè quicquid vo-
let hoc erit ibi, quicquid nollet hoc non erit. Ibi quip
pe erunt bona corporis & aĩæ, qualia nec oculus vi- 1. Cor. 2.
dit, nec auris audiuit, nec cor hominis intellexit. Cur
ergo famula Dei per multa vagaris, quærendo bona
animæ tuæ & corporis tui? Ama vnum bonum, in
quo ſunt omnia & ſufficit, deſidera ſimplex bonum,
quod eſt omne bonum, & ſatis eſt. Ibi eſt quod amas
mater mea, quod deſideras virgo beata. Ibi eſt quic-
quid amas, quicquid deſideras. Si te delectat pulchri- Matth. 13.
tudo, fulgebunt iuſti ſicut ſol: Si delectat longa & ſalu-
bris vita, ibi eſt ſana æternitas, quia iuſti in perpetuum Sapien. 5.
viuunt, & ſalus iuſtorum ęterna: Si te delectat ſatietas Pſalm. 16.
ſatiabuntur cum apparuerit gloria Dei: ſi ebrietas, ine Pſalm. 35.
briabuntur ab vbertate domus ſuæ: ſi te delectat dul-
cis melodia, ibi angelorum chori cõcinunt alleluia lau Apoc. 19.
dantes: ſi te delectat amicitia, ibi ſancti diligunt Deũ
pluſquam ſeipſos, & Deus diligit ſuos pluſquam ſeipſi:
ſi concordia delectaris, omnibus illis erit vna volun-
tas, quia nulla erit ibi, niſi Dei voluntas, ſi te delectat Iſaia 32.
honor & diuitiæ, Deus ancillas ſuas, & ſeruos bonos
& fideles ſupra multa conſtituit, imò filij, & filiæ Dei Matth. 24.
vocabuntur, & erunt ibi ipſi hęreditas Dei, illi quidẽ & cap. 5.
hæredes Dei, cohæredes autem Chriſti. Quale au- Rom. 8.
tem vel quantum gaudium vbi tale actuatum eſt bo- 1. Cor. 2
num? Certè Domine Ieſu, nec oculus vidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcendit in hac vita quan-
tum amabunt te beati, & de te gaudebunt in illa beata
vita: quantumcunque enim quiſque Deum amat, tan
tum ibi de Deo gaudebit, ergo hic multum ama, vt
multum gaudeas, creſcat in te amor Dei, vt ibi plenè
poſsideas gaudium Dei: meditetur inde mens tua,
loquatur inde lingua tua, amet illud cor tuũ, ſermoci-
netur os tuum, eſuriat illud anima tua, ſitiat illud caro
tua, deſideret tota ſubſtantia tua donec intres in gau-
dium Dei tui, donec venias ad amplexus dilecti tui, &
donec introducat te in thalamum dilecti ſponſi tui.
Qui cum Deo Patre, & Spiritu ſancto viuit & regnat
Deus per omnia ſęcula ſęculorum. Amen.

PRIMA PARS TRACTATVS SERAPHICI DOCTORIS SANCTI BONAVENTVRAE,

Qui Stimulus Amoris intitulatur. Præfatio.

TRANSFIGE dulciſsime Do-
mine Ieſu medullas animę meæ,
ſuauiſsimo ac ſaluberrimo vul-
nere amoris tui. Vulnera viſce-
ra animæ meæ vera, & firma &
Apoſtolica charitate, vt verè
ardeat, langueat, & liqueſiat,
anima mea ſolo ſemper amo-
re, & deſiderio tui concupiſcat, & deficiat anima
mea in atria tua, cupiat diſſolui, & eſſe tecum:

Da vt anima mea te ſolum ſemper eſuriat panem vitæ
cæleſtis,qui de cœlo deſcendiſti:panem angelorum,re
fectionem animarum ſanctarum,panem noſtrũ quo-
tidianum & ſuperſubſtantialem , habentem omnem
ſaporem & omnem dulcorem & omne delectamen-
tum ſuauitatis, in quem deſiderant Angeli proſpicere.
Te ſemper eſuriat,te comedat cor meũ , & dulcedine
ſaporis tui repleantur viſcera animæ meæ. Te ſemper
ſitiat fontem vitæ æternæ, fontem ſapientiæ,fontem
ſcientiæ,fontem æterni luminis , torrentem volupta-
tis & vbertatis domus Dei. Te ſemper ambiat, te quæ
rat , te inueniat,ad te tendat,ad te perueniat, te medi-
tetur, de te loquatur , & omnia operetur ad laudem,
& gloriam nominis tui,cum omni humilitate & di-
ſcretione,omni dilectione & delectatione,omni faci-
litate & affectu,omni patientia & pace perfecta , om-
ni longanimitate & perſeuerantia vſq; in fioem. Vt tu
ſolus ſemper ſis mihi ſpes mea, gaudium,meum iucũ
ditas mea,fiducia mea,diuitię meę,dilectio mea,quies
mea, tranquillitas mea, dulcedo mea,ſuauitas mea , ci
bus meus,refectio mea, tutela mea, ſubſtentatio mea,
expectatio mea, refugium meum, auxilium meum,re
frigerium meum,patientia mea,protectio mea, reſpõ
ſio mea mea, locutio mea , meditatio mea , operatio
mea , theſaurus meus, in quo ſolo fixa & firma, &
immobiliter radicata ſit ſemper , mens mea & cor
meum. Amen.

Quomodo homo debet libenter Chriſti paſſionem meditari. Cap. 1.

CVrrite gentes vndique , & miremini erga nos
ineffabilem Dei charitatem, & erga ipſum cæ
citatem & miſeriam noſtram,ac damnoſam pe
riculoſamq; malitiam maniſeſtam. Si enim clementiſ
ſimus Dei filius dono ſui amoris volnit non pro ſuo,
ſed pro noſtro booo, inſeparabiliter coniungi naturæ
humanæ; quantò auidius,pro noſtra propria vtilitate,
debet anima noſtra ſibi inſeparabiliter amoris vincu-
lo copulari.Si enim tantus Deus, & Dominus , tanto
charitatis feruore , voluit tam viliſsimos cineres ſibi
vnire ; quantò libentius debet vnuſquiſque cor ſuum
ad eum dignè recipiendnm totaliter aperire. Quæ eſt
tam grandis veſania animæ noſtræ, ꝙ hoc negligit fa-
cere,& currit iam non Deo ſuo,ſed potius Diabolo &
viliſsimis ſtercoribus adhærere? Nec enim Dei filius,
carnem aſſumpſit,vt carni etiam ad modicum adhæ-
reret : nam ipſe aſsiſtens in carne , carnẽ dirè afflixit ,
carnalia ſemper contempſit, & anima eius ſemper ad-
hæſit patri ſuo.Sic certè carnem noſtram debemus ie-
iunijs & abſtinẽtijs, vigilijs & laboribus mortificare,
affligere,& domare: operibus charitatis & miſericor-
diæ totis viribus inſiſtendo,mentes noſtras ad diuina
continuè erigendo . O mirabilis cæcitas hominis,qui
cum conſiſtat ex anima & carne ,tanquam ex nobili
& ignobili, incorruptibili & corruptibili,totum tem-
pus ſuum ſolum expendit in prouiſione miſerabilis
ſuę carnis,ſolum quę ſnnt carnis cupiens & requireos,
animam autem ſimpliciter negligit,nec de ipſa curat ,
ac ſi ipſa nihil eſſet. Non enim curat , vel ſtudet ipſam
paſcere,potare,veſtire,recreare, conſolari, nec etiam
in ſummo bono & delectabili quietare,& breuiter nõ
vult ſibi in aliquo ſubuenite. Et tamen ſine compara
tione leuius eſt,dulcius, amabilius, ſuauius, iucundius
Vtilius, & ſuauius eſt, animę quã corpori inſeruire.
& vtilius , animæ quàm corpori miniſtrare. Vbique
enim & ſemper ſe offert homini deus,& niſi ſuiipſius
mortis filij preiinm non requirit. Corporalia autem
ſemper fugiunt , & nunquam in eodem ſtatu perma-
nent,nec cum tota hominis anxietate ſollicitudine &
labore,poteſt vix vna hora poſsideri ab aliqno, in hoc
mundo : niſi forte dicamus verius,ꝙ ille plenè omnia
terrena poſsidet,qui oĩa huius mundi plene deſpicit&
contemnit.Sed mirabile eſt valdè & ſummè deteſtabi
le hoc quod facit ſibi anima à carne aliquantulum in-
clinata,oon tamen coacta, nam voluntariè ſe ſubijcit
ipſi carni,& carnis mandata,& beneplacita nititur ad-
implere : Deo autem ſuo renuit ſubiacere, nec aliquo
modo vult etiam in proprio ſui bono.i.in propria vti
litate ipſius animæ, Dei facere voluntatem. Nõ enim
mouetur exteriori exhortatione,nõ excitatur interna
inſpiratione , non allicitur beneficiorum donatione,
non corrigitur aduerſitatum inflictione. Nulla pœni-
tus re,nullo modo,nullo ingenio mouetur ad ſeruien-
dum Deo ſuo : ſed in ſeruitio corruptibilis & miſerabi
lis carnis, & ipſius Diaboli immobilis perſeuerat . O
fatuitas cæca. O cæcitas maxima.O iniquitas maniſe
ſta. Certè ſi anima non eſſet peior & irrationabilior
omni beſtia, Deum ſuum cuius ſimilitudinem habet
ſuper omnia diligeret, & de cæteris ſimpliciter nõ cu
raret,cum ab ipſo Deo tot & tanta beneficia recepe-
rit gratis data.Sed ſi ò anima diligis ſolum carnem,nul
lam carnem aliam ſaltem diligas,niſi Chriſti. Hæc.n.
pro te & totius humani generis ſalute,ſuper ara crucis
fuit totaliter oblata;eius igitur dulciſsimam & ſalutiſe
ram tibi, ſed ſibi po[illegible]olam & crudeliſsimam paſsionẽ
in corde tuo aſsiduè retineas cum affectu. Nam vene-
Paſsionis Chriſti meditatio.quã vtilis ſit.
rabilis paſsionis Chriſti continua & deuota meditatio
mentem tuam ab huius mundanis ſeculi & carnalibus
concupiſcentijs ſequeſtrabit,cor tuum ad ſpiritualia ,
& cæleſtia ſubleuabit,quid cogitandum ſit , quid lo-
quendum,quid reſpondendũ,quid tacendũ , quid vel
qualiter agendum ſit,tibi veraciter indicabit: te demũ
ad ardua & difficilia incitabit,vt vilificeris, deſpiciaris,
& affligaris,ſummum deſiderium tibi præſtabit, te in
cogitatu tuo,opere vel ſermone perfectiſsimè regula-
bit,& breuiter in cunctis neceſsitatibus tuis,tibi ſuffi-
cientiſsimè miniſtrabit. Nã ſi fueris pauper indeficiẽti
theſauro te ditabit,ſi in tenebris,te luce clariſsima illu
minabit.Si inſcius,vel ignarus,te ſapiẽtia veriſsima ma
giſtrabit. Si rigidus vel crudelis, te ad compaſsionem,
& miſericordiam dulciter inuitabit.Si debilis, te inſu-
perabili fortitudine roborabit. Si pauidus, te vigore
mirabili aſſecurabit . Si aridus ratione ſuæ gratiæ, te
vberius irrigabit. Si durus & aſper , te compunctionis
lachrymis mollificabit. Si anxius & amarus , te deuo-
tionis pinguedine impinguabit.Si piger & accidioſus
te pietatis operibus occupabit. Si frigidus, te diuini a-
moris igne inflammabit. Si fatigatus ſuauitatis requiẽ
tibi præſtabit.Si turpis vel deformis,& iocredibili pul
chritudine decorabit.Si ſordibus maculatus, ſui calidi
ſanguinis lixiuio te lauabit . Si triſtis flebilis ſeu mœ-
ſtus,te ineffabili gaudio lętificabit.Si ſaucius & vulne
ratus,vnguento precioſiſsimo te ſanabit . Si lubrico-
ſus vel laſciuus,caſtitatis & puritatis cingnlo te firma-
bit. Si alicuius alterius peccati morbo infectus, perfe-
ctiſsimè te curabit, & contra illud vitium & quęcun-
que tela ignea ipſius Diaboli, inuincibilis virtutis cly-
peo te armabit.Si exul à patria vel peregrinus,te ſimul
ducẽs,viã eundi ad cœleſtem patriã tibi clariſsimè de-
mõſtrabit.Quid plura?Ipſa naq; deuota & aſsiduè me
moria, & meditatio paſsionis Ieſu Chriſti à malis oĩ-
bus te ſeruabit,bona ſingula tibi dabit,in pręſenti Dei
gratia te ditabit,in futuro ſua gloria te dotabit. O paſ-
ſio deſiderabilis.O mors ſummè admirabilis.Quid.n.
mirabilius,quã ꝙ mors viuificet? Vulnera lanent,ſan-
guis lauet,albefaciat & decoret,quid magis ſtupendũ,
quã ꝙ nimis intẽſiſsimus dolor & vehementiſsimũ
dulcorem inducat , & apertio lateris cor diuiſum,
coniungat,

coniungat, Quis unquam audiuit vel vidit, ꝙ ſol obſcuratus plus ſolito illuminet, & ꝙ paſsio ignominioſa glorificet, & extollat. O magnum miſterium & admirabile ſacramentum. O magnum & obſtupendum ineffabilis pietatis opus. Nam Chriſtus iacens in cruce, nos eleuat ad ſuperna. Chriſtus ſiſtens in cruce, nos inebriat dulci potu. Chriſtus nudus exiſtens in cruce, virtutum veſtibus nos induit atq; ornat, manus in ligno conclauatæ crucis, à peccatorum vinculis nos abſoluunt, Chriſti pedes in cruce cõfixi, faciunt ſine mora ad cœlum nos currere, Chriſtus inclinato capite in cruce emittens ſpiritum, nobis ſpirat vitam æternam. O amabilis, o venerabilis paſsio IESV CHRISTI quæ ſui deuotum meditatorem, ſic dulciter ac ſalubriter inebriat, & ſimpliciter alienat, vt iam ipſum non ſolum reddat angelicum, ſed diuinum. Nam talis contemplator cõmorans in Chriſti paſsionibus & tormẽtis per meditationem, ſeipſum etiam non vider, nec aliquid aliud niſi Deum. Semper enim & vbique intuetur Chriſtum paſſum dulciſsimum, & ſic intuendo, deuotionis & compaſsionis lachrymis vberius irrigatur, & lachrymando ſuauiſsimè delectatur. Vult.n. cum Chriſto crucem baiulare, ipſe portat in corde cœlum & terram pugillo tenentem, & ſic pro eo leuiſsimè ſuſtinet omne onus. Vult etiam cum Chriſto ſpinis coronari, & ipſe ab eo corona gloriæ coronatur, Vult cum Chriſto nudus in ligno crucis frigeſcere, & ab eo nimio amoris ardore accenditur. Vult cum Chriſto acetum guſtare, vt ab eo dulci poculo inebrietur. Vult cum Chriſto in manibus & pedibus cum clauis, cruci affigi, & ipſe ab eo ſoluitur à vinculis culpæ & pœnæ, quibus erat ligatus. Vult cum Chriſto in latere vulnerari, & à planta vſque ad verticem crudeliſsimè flagellari, & ab eo omnis ſua plaga ſanatur, & cœleſti medicamine ſolidatur. Quid plura? Vult cum Chriſto à cunctis maledicis exprobari, & ab omnibus derelinqui, & ipſe à Chriſto & à ſuo patre benedicitur, ab angelo honoratur, & à Virgine Maria in filium adoptatur. Cum Chriſto vult triſtari, affligi, pati, in cruce pendere, & eum amplecti: & Chriſtus ipſum ſummè delectat, plurimum iucundat, nimium conſolatur, & ab ipſo ſuſtentatur, & dulciſsimè amplexatur. Secum .n. vult faciem mortis pauore perfuſam inclinare, & Chriſtus ſuum caput eleuans, eum iucundiſsimè & ſuauiſsimè oſculatur. O mors amabilis, ò mors admirabilis, ò mors venerabilis & ſummè delectabilis. O cur non fui loco illius fœliciſsimè crucis, illius ſacratiſsimi ligni, vt ſic fuiſſem Chriſto manibus, & pedibus inſeparabiliter conclauatus? Certè omninò dixiſſem ipſi Ioſeph ab Arimathia. Nõ auferas ipſum à me, ſed me ſimiliter ſepelias ſecum in ſepulchro. Non enim volo ab eo, etiam ad monumentum modo aliquo ſeparari. Sed quia nunc hoc non poſſum facere corpore, ſaltem volo facere corde. Bonum mihi eſt enim ſemper ſecum eſſe. Et ideo in ipſo volo facere tria tabernacula: vnum in manibus, aliud in pedibus, & tertium maius in latere ſuo, in quo volo quieſcere & dormire, bibere & comedere, legere & orare, & breuiter omnia ſingula mea negotia pertractare. Ibi requies mea in ſeculũ ſeculi, Ibi habitabo, quoniam ſic elegi, Ibi dulciter loquar ad cor eius, & ipſum cũ lachrymis & pijs præcibus exorabo. Nec dubito, ꝙ plenè & de facili, quicquid voluero obtinebo. Sic enim faciens dulciſsimæ matris ſuæ & meæ Virginis Mariæ, ſequar veſtigia, paſſionis filij gladius pertranſiuit. Tunc ſecurè ad ipſam ibo, & cum ſpe & fiducia alloquar vulneratus & ſic eã ad quæ voluero ad plenũ dulciter inclinabo. Et nõ ſolum ſibi apparebo cum filio ſuo crucifixus, ſed etiã per ſępe adiens, ibi cum eo iacebo paruulus ſuper fœno, ad matrem pueriliter vagiẽdo, vt ſic ibidẽ cũ filio ſuo crucifixus, ſuis caſtis vberib. merear ablactari. Miſcebo autem lac matris, cum ſanguine filij, & inde faciam mihi vnam ſalutiferam & dulciſsimam potationem.

O ſacratiſsima, amantiſsima, & dulciſsima vulnera Ieſu Chriſti. Nam cum quadam vice ea oculis meis ſub intrarem apertis, protinus vino & recenti ſanguine oculi mei fuerunt repleti. Sicq; vt nihil videns, cœpi ire manu palpans donec perueni ad intima ſuæ ineffabilis charitatis. Quibus vndique circumplexus, reuerti nequiui. Ideoq; ibi habito, ibi quieſco, & quibus veſcitur cibis paſcor, ibique delectabiliter inebrior ſuo potu. Ibi totus ardeo amoris feruore. Ibi totus perfundor iucunditatis dulcore: Ibi ſimpliciter fruor abundãtia oĩs boni, in tantum, vt iam tibi neſciam, nec aliquo mõ valeã, vel ſuperficialiter explicare. *Nota raptum Sancti Bonauenturę.* O mirabilis dignatio Ieſu Chriſti. Nam qui prius pro peccatoribus iacuerat in virginali vtero, nunc dignatur me peccatorem maximum intra viſcera cõportare, Sed tamen timeo valde fratres, ne forte veniat citò partus eius, & ab illis ſummis delicijs tunc excidam, quibus nunc fœliciter fruor tota mente. Certè & ſi me pepererit, debebit vtique ſicut mater lactare vberibus, me lauare manibus, portare brachijs, mulcere oſculis, fouere gremio & voce dulciſona quietare. Aut certè ſcio, quod faciam, qñ pariet me dñs meus Ieſus Chriſtus. Scio.n. ꝙ eius vulnera ſunt aperta, & ideò occultè per ea adhuc in eius vterum introibo. Quod ſi adhuc me pariet ego ipſum iterum ſub introibo. Et hæc totiens replicabo, quouſque ſibi inſeparabiliter ero conglobatus: O cæcitas magna filiorum Adæ, qui per hæc paternã vulnera neſciunt introire, ſed per ſuas vires in vanum laborant, & aperta ſunt oſtia ad quietem. An ignoratis ſtulti, quid ſit gloria beatorũ? Cur ergo pigri corde, tardatis per Chriſti corporis foramina in tantũ gaudium introire? Quõ ſic inſanitis miſeri, quia beatitudo Angelorum patet, et iam circunſtans paries eſt confractus, feneſtræ apertæ, ſcala appoſita & omnia neceſſaria ſunt parata, & tamen aſcendere negligitis et intrare? An fortè expectatis, ꝙ prius reſoluatur corpus veſtrum, credentes, ꝙ in præſenti anima veſtra in Chriſto valeat quietari? Sed crede mihi o homo, ꝙ ſi dulciſsimum Ieſum Chriſtum, per hæc ſua anguſta foramina intrare ſtudueris, perfectam quietem, & mirabilem dulcedinem ſentiet, & guſtabit non ſolum anima tua, ſed etiam corpus tuum. Et quod carnale eſt, & ad carnalia tendit de ſua natura, ex illorum & dulciſsimorum vulnerum ingreſſu & guſtu, fiet adeo ſpirituale, ut iam cęteras præter illas, quas ibi ſentit delicias, reputet eſſe nihil. Immo ſi fortè aliquando anima propter aliquam cauſam licitam, dictabit etiam eſſe ad tẽpus ab illis vulneribus recedendum, continuo fore ibi morandum, corpus aſſeret. Si ergo ita accidit de corpore noſtro carnali & graui, quantum ipſam quæſo credis animam perfundi dulcedine, quæ per glorioſa foramina intimius coniungitur cordi Chriſti? Exprimere tibi nequeo ſed experire hæc & ſcito. Ecce enim aperta eſt apotheca paradiſi omnibus aromatibus medicinalibus tota plena. Vulnerum igitur feneſtras ſubintra & ibi inuenies & accipies medicinam curatiuam, reſtauratiuã, conſeruatiuam, & pręſeruatiuam. Ibi quaſcunque uolueris ſpecies accipies. Ibi quæcunque delicata electuaria tua anima petierit, ſume tibi. Si.n. volueris ſuauitate melliflua deliniri, per illa intrare vulnera nõ poſtponas. Ecce aperta eſt ianua paradiſi, & per Longini lanceã gladius verſatilis eſt ammotus. Ecce lignũ vitæ tã in ramis, quã in ſtipite perforatũ. In quib. foraminib. niſi tuos pedes affectus, ſ. & manus poſueris, nõ poteris capere fruct. eius. Ecce apius eſt theſaurus diuinę ſapiẽtię & ſuauitatis ęternę. Intra ergo vulnerũ aperturã, & gratis cũ ſumma delectatione deli-

cias ſuauiſsimas obtinebis. O quàm beata lancea illa, & quã beati claui illi, qui huiuſmodi apertionem facere meruerunt. O ſi fuiſſem loco illius lanceę, quanta dulcedine fuiſſem perfuſus. Nunquid de Chriſti latere exiuiſſem? certè nec exiuiſſem, nec exire modo aliquo potuiſſem, neque voluiſſem, ſed dixiſſem, hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. O ſtulti & tardi corde. Quid ad poſsidendū in breui aliquid vanum tranſitorium, & caducum, magno ſudore periculo & labore, per inepta, & obſcura foramina conamini introire, vnde multotiens egredi nō valetis? tñ ad poſsidendum plenè & ſemper dulciſſimum & amabilem Ieſum Chriſtum, ſummum bonum infinitum, æternum, delectabilem, & iucundum ſplendorem, & candorem lucis æternæ, à quo & in quo omnia bona poſsidentur, ſine quo breuiter nihil habetur, nec haberi poteſt, per apertas, & patentes iam portas negligitis, immo contēnitis ſubintrare? O anima ad imaginem & ſimilitudinem Dei facta, quomodo te potes amplius continere? Ecce ſponſus tuus dulciſsimus, pro te crudeliter vulneratus, & iã factus glorioſus, ſplendidus, & ſpecioſus præ filijs hominum, te cupit videre, te in ſponſam habere, te dulciſſimè amplecti, tibi ſecretiſsimè loqui, oſcula tibi melliflua dare omniaq; tibi bona donare, & tamen ſic ad ipſum negligis feſtinare? Nam pro nimio tui amoris feruore, voluit lancea ſuum latus aperiri, vt tibi demonſtraret, quòd tibi tribuit cor ſuum. Sibi etiã plenè voluit pro te manus & pedes clauis groſsiſsimis perforari, vt cum ad ipſum perueneris, ſic tuæ manus intrent in ſuas, & tui pedes in ſuos, vt ſibi inſeparabiliter coniungaris. Obſecro te ô homo, vt iuxta conſilium Apoſtoli omnia probes, hoc ſaltem experiri coneris. Et ſiquidem bonum tibi videbitur, hoc firmiter tene, & inde nullo tempore diſcedas. Non enim dubito, quòd ſi hoc fueris diligenter expertus, omnia præter hoc amaritudinem reputabis. Velles vtiq; libenter poſtquam ad cor dulciſsimi Ieſu Chriſti intraueris, illa vulnerum ſuorum oſtia tibi penitus obſerari, vt ſic inde exire, vel trahi amplius non valeres. Admiraberis tunc valdè tuam & aliorum ſuper hoc diu habitam cæcitatem. Gaudebis tamen, & exultabis de tanta tanq; admirabili dulcedine, quam tu ſenties vbicunque. Et in tantum etiam inflãmabitur cor tuum, vt quaſi nitens vellet de materiali corpore egredi, & ſolū in Chriſti vulnerib. habitare, inebriabitur.n. incredibili dulcedine & feruore, vt vix poterit ad aliud inclinari. O admiranda & veneranda vulnera Ieſu Chriſti, corda ſaxea & ferrea mollificantia, menteſq; congelatas inflamantia, & pectora adamantina liquefacientia præ amore. O certè vita dulcedo, & ſpes noſtra. Si autem per meditationem iſtius glorioſiſsimæ paſsionis, perueneris ad dulcedinē de qua dixi, vel etiam ad maiorem, attende diligenter, vt non velis illam paſsionem meditari, propter aliquã dulcedinem temporalem, ſed vt tui creatoris ſummū mum beneficium recognoſcens, in eius feruentius accendaris amorem, & hæc debet eſſe tua deuota & continua oratio.

Oratio.

Domine ſancte Pater omnipotēs æterne Deus propter tuam ineffabilem charitatem & tui filij dulciſsimi qui pro me ſuſtinuit mortem, & eius glorioſiſsimæ Matris excellentiſsimam ſanctitatem, ac beati Franciſci, & omnium ſanctorum merita pretioſa, concede propitius mihi miſero peccatori, omni tuo beneficio penitus indigno, vt te ſolum diligam, tuoque amore ſemper ferueam, tuum honorem ſemper faciam beneficium paſsionis Ieſu Chriſti filij tui continuè in corde ſemper habeam, meam miſeriã ſemper recognoſcam, & ab omnibus conculcari, & contemni ſummo deſiderio cupiam. Sicque nihil me reficiat niſi tu nihil me contriſtet niſi culpa mea, per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Quomodo homo debet compati Chriſto crucifixo. Cap. 2.

Ad compatiendum Domino Ieſu Chriſto pro te crucifixo. Primò ſtudeas toto poſſe te totaliter ſibi vnire per feruentem amoris affectum. Nam quanto ardentius eum amabis, tantò magis ſuæ paſsionis compatieris dolori. Et quantò plus fueris ſibi compaſſus, tantò plus in eum tuus accendetur affectus. Vnde tandiu ſic ſe mutuo augebunt dilectio & compaſſio, donec ad perfectum peruenerit, niſi fortè remanſerit propter aliquàm negligentiam tuam vel miſeriã. Omnem autem præſumptionem, diffidentiam, & negligentiam à corde tuo, ſummo ſtudio propellas. Debet enim homo tam nobile opus aggredi humiliter confidenter, & inſtanter cum quanta poteſt cordis ſui mundicia. Et quamuis fortè ſibi merito videatur indignus, & nequam, nihilominus ab hoc penitus non deſiſtat, ſed cogitet, quòd propter peccatores præcipuè Chriſtus eſt crucifixus. Quod ſi ſic ſibi vniaris amoris feruore, vt tibi videatue cor tuum iam ſibi non tibi coniunctum, quomodo tunc eius vulnera ſuauius non guſtabis? Aut quas in ſuo corpore paſsiones habebit, quæ non vberius perfundant cor tuum? Studeas igitur quantum potes, vt cor tuum totaliter intret in ipſum, & te extra ipſum nihil eſſe reputa, ac de te ſiue extra te nihil eſſe putes, vel cures. Tota quippe cura & ſolicitudo tua vertatur circa dominum tuum paſſum. Nam eius es quicquid es. Nec debes quicquam alteri exhibere. Si ergo tu totaliter transferaris in ipſum nō poſſum credere quin eius vulneribus vulnereris, quin eius pretioſo ſanguine perfundaris, quin eius illuſiones, & contumelias, flagella, & opprobria ſentias in te ipſo. Quantam autem tunc iucunditatem, & dulcedinem aſſequeris, Dominus Ieſus per ſuam miſericordiam te faciat vberius experiri. Male enim ſcirem hoc tibi clamabo declarare. Quod ſi tibi iſta nimis alta videntur, nec potes ad hoc bene pertingere ſicut velles. Tunc ſecūdò te exercitare potes mō alio groſsiori: debes enim cogitare quantam paſsionem ſuſtineres, ſi excoriareris vt beatus Bartholomæus, aut aſſareris, vt beatus Laurentius, aut verſis pedibus crucifigereris, ut beatus Petrus, aut capite truncareris, vt beatus Paulus, aut certè truncatis manibus & pedibus, vel cæteris membris cæſis, carnibus dentibus ferreis laceratis, & ſale & aceto perfuſis, oſsibus denudatis, & huiuſmodi innumerabilibus cruciatibus & tormentis, paterer is, ſicut cæteri martyres paſsi fuerunt. Et cum iſta omnia ſuper te & in te cogitando diligentius conceperis, quidam horror de tot & tantorum crudelium tormentorum cōſideratione tibi venerit, tunc cogita, quòd tuus Dominus Ieſus Chriſtus pro te viliſsimo peccatore, multò intenſiores, & acerbiores dolores paſſus fuiſſet in cruce, quàm tu patereris in omnibus tormentis prędictis. Tunc autem omnes & ſingulas anguſtias & afflictiones, & omnes & ſingulas pœnas & paſsiones, oīa & ſingula opprobria, vituperia & vulnera, quæ pro tuis peccatis patienter ſuſtinuit Ieſus Chriſtus, in corde tuo diligenter & ſigillatim connumera. Connumerandoq; & per ſingula diſcurrendo vnumquodq; tota attentione & conſideratione præpondera. Et ſic faciendo, omnia inſeparabiliter, & ſingula applica cordi tuo. Conſiderando inſuper qualis & quantus amoris feruor fuit ille, qui ſic Ieſum benignum, ad patiendum pro te peccatore induxit. Et ſic meditando

meditando afficiatur totaliter cor tuum illis doloribus ac ſi omnes in tuo corpore ſuſtineres, amariſsimis quoque lachrymis vberius perſundaris. Et tactus ſalubri dolore intrinſecus, gemitibus ac ſuſpirijs die noctuque affligaris aſsiduè. Nec eſt dubium, quòd hæc omnia amara tibi, citò in mirabilem dulcedinem conuertentur. Quod ſi fortè adhuc iſtud ſecundum tibi non valet, tunc tertiò hoc materialius experire. Facias tibi vnum flagellum multum afflictiuum & non multum læſiuum, & in abſcondito egregiè te flagella, nec parces toto corpori, donec fuerit bene perfuſum dolore. Et tunc cum illos ſenties dolores, ad Chriſtum paſſum tuum dirige cogitatum. Et meditare diligenter, quòd ſponſus tuus dilectus amor tuus, deſiderium tuum, & vita animæ tuæ. Angelorum ſolatium, beatorum præmium, Dominus Ieſus Chriſtus pro te viliſsimo ſter core, multò intenſiores dolores & cruciatus ſine comparatione, voluit in ſuo corpore vſque ad mortem patienter ſuſtinere. Et non dubites, quòd iſte modus tertius ad remedium tibi valebit. Nam per paſsiones proprias nos addiſcimus compati patienti. Inſuper ad prædicta addantur deuotæ, & piæ orationes, vt quaſi cõtinuè depreceris Dominum Ieſum Chriſtum, vt ſuis vulneribus uulneret mentem tuam. Et tu ad ipſa vulnera & paſsiones ſemper dirigas cordis aſpectum, vt ſic propter tuam nimiam & laudabilem importunitatem, à ſua amabili largitate impetres quod intendis.

Si autem (quod abſit) nullum omnium iſtorum prædictorum remediorum tibi valet, tunc te ipſum quaſi tertium abhorrens, contra duriciam cordis tui amariſſimè plores, & dicas heu heu, vſque quò ò cordis mei duricia nequiſsima præualebis aduerſus Dominum tuum in cruce paſſum, cuius vulnera vicerunt diaboli poteſtatem, veneficia primorum parentum ſuperauerunt, portas inferi confregerunt aperuerunt ianuas paradiſi. Et in tantum abundat malitia cordis mei, vt nõ euincatur à tam excellentiſsima bonitate? In tantum crudeſcit duricia cordis mei, vt non frangatur, nec penitus emolliatur à tanto ſanguine innocentis agni occiſi? Ita congelatur frigiditas cordis mei, vt non liquefiat à tanto ardore feruentiſsimæ charitatis? Et quid nequius, quid durius, quid frigidius malitia cordis mei?

Hei mihi quid faciam, quia in tantum ſum infirmus, quòd ſalubre, & omnino mihi ad vitam neceſſariam, paſsionis videlicet Domini mei, nequeo recipere medicinam. Non ceſſent oculi mei à gemitu, & ploratu, ſed ſint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, donec abundantia nimia lachrymarum, ſaltem emolliat duriciam cordis mei, ſaltem eius congelatam malitiam liquefaciat, & emundet. Væh Væh mihi infœliciſsimo hominum. Quo ibo quid faciam? Ex quo animę meæ vitam neſcio penitus inuenire. Eſt enim erga me ſumma diffuſio domini mei, clementię Dei, & nõ valeo etiam quid modicum deguſtare. Sedebo certè in ſterquilinio, & mentis meæ ſaniem teſta radam. Affligam de cęterò valde dire, & non parcam aliquatenus vitæ meæ, laborabo in gemitibus & fletibus, & in ſuſpirijs præ dolore, & recogitabo in amaritudine animæ meę ſingulos annos meos. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Flagellabo veſpere corpus meum, & in matutinis erit caſtigatio mea. Anticipabũt vigilias oculi mei & meditabor in nocte cum corde meo. Triſtabitur, anima mea vſque ad mortem. Caro mea & cor meũ deficient in dolore. Renuam conſolari animam meã, donec in afflictione inuenero dominum afflictorum. Scopabo ſpiritum meum à malitia ſua, & exercitabor pro poſſe in Dei amore ignire cor meum, humiliabo in terra vitam meam, & collocabo me in obſcuris ſoraminibus Ieſu Chriſti. Anxiabitur ſpiritus meus ſuper me, donec ſic intrem in ſanctuarium Dei. Vt intelligam prima, & nouiſsima mortis ſuæ. Tunc ſi fortè potero me eius ſanguine inebriabo; & ſua lancea ſcindam duritiam cordis mei Et ſic in iſto modo cor meum exultabit in domino, & delectabitur in ſalutari ſuo. Tunc benedicam dominum in omni tempore, & erit ſemper laus in ore meo. Quod ſi cor meũ nullum percipiat tam ſuauis paſsionis dulcorem in uulneribus Ieſu Chriſti, tunc certè deficiet in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus finientur. Et conturbabitur in ira oculus meus, anima mea & venter meus. Et cor meum iam non carneum, ſed durius lapidè & frigidius glacie, tanquam ſtercus viliſsimum abhorrebo. Et dicam, o cor peſsimum iam non humanum, ſed diabolicum, vſquequò reſiſtes immenſę largitati diuini amoris? Quare non magis delectaris in vulneribus Ieſu Chriſti dulciorib. ſuper mel & fauum, quã in delectationibus mundi, & carnis, omni amaritudine plenis? Cur non magis aſiſtis Deo pro te patienti, & te ad cœlum trahenti, quàm diabolo te ſerienti & abyſſum te mergenti, Cur magis compateris pedi, uel vngulæ manus tuæ, quàm Chriſto capiti tuo? Vbi quælo ſtultitia maior, vbi prorſus malitia peior? O homo, nonne videtur, quod illum vel illam rem plus diligas, cui plus compateris in dolore? ſi ſic, ergo plus diligis pedem tuum, quàm caput tuum Ieſum Chriſtum, nam plus compateris pedi in modica afflictione quàm Chriſto in tam grauiſsima paſsione & morte, & plus tendit cor tuum ad ligandum pedem tuum, quàm ad amandum Chriſtum, plus ad condolendum pedi, quàm compatiendum Chriſto. O cæcitas maxima, ò malitia inaudita, ò crudeliſsimi homines venenoſis & mortiſeris ſerpentibus deterioris. Nam ſerpentes in tantum compatiuntur capiti ſuo percuſſo, vt pro capite totum corpus exponatur flagello, ſed certè videtur, quòd tanquàm membra arida & putrida, iam ſimus exciſi à capite noſtro Chriſto, quia ipſo ſic crudeliter vulnerato, eius vulnera penitus non ſentimus. Heu heu Domine mi, quare me feciſti, ſi non debeo tibi capiti meo eſſe coniunctus, aut ſi ſum tecum coniunctus, cur non tecum vulneratus? Pro me enim tu Domine vulneratus es, non pro te. Et tu vulnera portas, non ego. Hoc verè non eſt æquum vel iuſtum. Ego quippe non tu deberem dignè vulneribus eſſe ſubiectus. Quia certè ego ſum qui peccaui, ego qui egi iniquè. Tu verò qui es agnus immaculatus, cur pateris? Tu qui es ouis innocens cur ad immolandum es ductus vertantur obſecro hæc vulnera tua in me & in domum patris mei.

Redde nòbis Domine redde vulnera noſtra, ne tu qui innocens penitus es, & Sanctus videaris reus, & nocens, portando ſic in te vulnera aliena. Quòd ſi non vis nobis reddere vulnera noſtra, ſaltem tecum conuulnera corda noſtra, Volo enim ego penitus mori, niſi vulneres mentem meam. Abhorreo enim mi Domine videre cor meum, niſi vulneribus plenum, cum videam te ſaluatorem meum, ſic crudeliſsimè & viliſsimè pro me crucifixum. Aut ergo benigniſsime Ieſu des mihi vulnera tua, aut vulnera me tecum, aut certè des mihi licentiam materiali gladio tranſuerberari cor meum. Nolo enim Domine, nec poſſum viuere ſine vulnere, cum te vndique videam vulneratum.

Quomodo homo debet ſe reputare indignum tanto beneficio, vt eſt in medio Chriſti paſſionis. Cap. 3.

SI fortè hęc omnia prędicta non tibi valuerint, tunc excogita, & cognoſce, quòd tam nobiliſsimo, & ex-

& excellentiſsimo beneficio propter tua multa ſcelera es indignus. Et iam de cæiero te non reputes hominem, ſed beſtiam viliſsimam & ingratam, & ſit ambo cum beſtijs, & iumentis habitatio tua, quia ſic indignus es conſortio aliorum, fortè ſi multùm te humiliaueris ſic faciendo, ille qui reſpexit humiliiatem ancillæ ſuæ, reſpiciet humilitatem, & dolorem animæ tuæ, & dabit tibi cor nouum, & mutabit te in virum alterum, vt ſic cognoſcere poſsit Dominnm tuum paſſum, ſed o Domine Deus quando hoc erit? Nam tantum differre, mors mihi intolerabilis eſt, ſed ſi plus expectaueris, fortè deſiderio liqueſiam, & ſic poſtmodum in liquido vulnera promouentia imprimi non valebunt. Nam anima mea Domine incipit iam langueſcere, etiam quaſi ad nihilum redigor, deſiderans toto corde, in tuis vulneribus cōſolari. O Domine mi, vbi quæſo eſt ſapientia tua, an fortè ignoras, quòd melius eſt te babere creaturam vulneratam, quàm ad nihilum redactam? Non ergo dulciſſimè Deus me tantum differas vulnerare, ne fortè multa dilatione amittas, quem tuo pretioſiſsimo ſanguine redemiſti. Curre Domine curre velociter, & cor meum vulnera feſtinanter, ne fortè de me nihil inuenias ſi expectas, ſed beu mihi miſerrimo, quàm viliſsimus factnm ſum, quia tu, qui etiam inimicos diligis, videris me penitus odire. Nunquid plus qnàm inimicus ſum ego? Nam vt inimicos liberares, voluiſti te totaliter vulnerari. Et ecce miſer, quia iam quaſi deficio, & ſimpliciter de me non videris curare, non enim peto benigniſsimè Ieſu, vt pro me amplius vulnereris, ſed quod mihi iam mortuo ſolum applices tua vulnera, vt reuiuiſcam.

Oratio.

O Domine Ieſn Chriſte cor meum tuis vulneribns ſaucia, & tuo ſanguine inebria mentem meam, vt quocunque me vertam, te ſemper babeam crucifixum, & quicqnid aſpexero, mihi appareat tuo ſanguine rubricatum, vt ſicut totus in te tendens, nihil præter te valeam inuenire, nihil niſi vulnera tua valeam intueri, hæc mihi ſit conſolatio magna, tecum mi Domine vulnerari, vel mihi ſit intima afflictio, à te ad modicum ſeparari, vel ſub te admeditari: non quieſcat cor meum bone Ieſu, donec te inneniat centrnm ſuum, ibique terminet appetitum ſuum. Amen:

De planctu virginis iuxta crucem. Cap. 4.

STabat iuxta crucem Ieſu Mater eius. O Domina mea, vbi ſtas? Nunquid iuxta crucem? immò in cruce cum filio cruciaris. Ibi enim crucifixa es ſecum, boc ſolum reſtat, quòd ipſe in corpore, tu verò in corde es paſſa, necnon ſingula vulnera per corpus eius diſperſa, in tuo corde generaliter ſunt vnita, quia nempe tuam ipſius animam gladius pertranſiuit, Tu Domina in tuo corde es lanceata, tu amaris clauis inclauata, tu de ſpinis coronata, tu illuſa & exprobrata, tu contumelijs & à maledictis affecta, tu etiam felle & aceto potara. O Dulciſsima Domina, cur iuiſti immolari pro nobis? Nunquid non ſufficiebat nobis Chriſti paſsio, niſi crucifigeretur & Mater? O ſuauiſſimum cor amoris, cur conuerſum es in cor doloris? Aſpicio chariſsima Domina cor tuum, & iam nō eſt cor, ſed ſel amarum, myrrham, & abſinthium video. Quæro matrem Dei, & inuenio ſpinas, clanos, lāceam ſpongiam, atque acetum: In cruce qnoque quæro Mariam, & inuenio ſputa, ludibria, flagella, & vulnera, quia tota conuerſa es in iſta. O verè Maria, quia amaritudine plena. Quid feciſti? Cur vas ſanctitatis, feciſti vas pœnalitatis? Vas tripudij & amoris, feciſti vas contumeliæ & borroris? O caſtiſsima Domina, cur non erras ſolitaria in camera tua? Quare ad caluariè locum veniſti? Non erat tua cōſuetudo venerabilis Domina ad talia ſpectacula properare. Cur quæſo, non te tenuit verecundia virginalis? Cur non te tenuit pauor muliebris? Cur non te tenuit horror facinoris? Cur non te tenuit turpitudo loci? Cur non te tenuit multitndo vulgi? Cur non te tenuit deteſtatio mali? Cur non te tenuit clamoris vehementia? Cur non te tenuit armorū frequentia? Cur nō te tenuit ſtultorum veſania? Cur nō te tenuit demoniacorū caterua? Sed bæc oīa non conſideraſti Dña mea, quia cor tuū alienatum erat à te præ īmenſo dolore. Non eras quippe in te, ſed in afflictione filij, & in vulnerib. vnigeniti tui. In morte dulciſciſsimi Ieſu Chriſti. Nō. n. cōſiderabas vulgus, ſed vulnus, non præſſuram, ſed fixuram, non clamorem, ſed liuorem, non horrorem, ſed dolorem. Sed quæſo te amantiſsima Domina. Iam reuertere ad locum priſtinum, ne fortè cum percuſsione paſtoris te etiam irrecuperabiliter amittamus. Heu heu nobis orphanis. Cur vno tempore vtroque priuamur regimine? Væh nobis miſeris, qui in hac lachrymarum valle vna hora vtroque orbamur parente. Reuertere tu ſaltem o Domina mea, nec nos in tanta miſeria & dolore ſic deſolatos dimittas. Nam ſine te penitus viuere non valemus. Nec enim pro te ò amabilis Domina, hæc ſententia promulgata eſt nec etiam eſt conſuetudo, mulieres tali morte damnari, ſed (vt puto) ò Domina hæc verba non potes audire, quia incredibili amaritudine es repleta. Totum enim cor tuum ò chara Domina, verſum eſt circa filij tui amariſsimam paſsionem. O mira res, ò ſtupendum prodigium. Tota quippe es in vulneribus Ieſu Chriſti, & totus Ieſus Chriſtus crucifixus eſt in intimis viſceribus cordis tui Quid hoc mirabilius? Quomodo qnippe eſt hoc, vt continens ſit in contento? O bomo vulnera cor tuum ſi vis intelligere quæſtionem. Aperi cor tuum clauis & lancea, & clarè veritas ſubintrabit. Non enim intrat ſol iuſtitiæ in cor clauſum. Sed quæſo te ò miſericordiſsima Domina, vulnera corda noſtra, vt ſic fortè valeamus intelligere quæſtionem. Vulnera dulciter corda noſtra, & in mentibus noſtris tui filij renoua paſsionem. O intima Domina, cor tuum vndique vulneratum coniunge cordi noſtro, vt ſic tecum tui intimi ſerui vulneribus pariter vulnerentur. Cur cor tuum Domina ſaltem non habeo, vt ſic quocunque pergam, ſemper tuo dulci filio videam te confixam? O pijſsima Domina, ſi fortè non vis mihi dare tuum dilectum filium crucifixum, nec etiam cor tuum uulneratum, ſaltem quæſo mibi miſericorditer tribue tui filij contumelias, uulnera, illuſiones, opprobria & flagella, quia ſcio te ſine dubio ſimpliciter habere iſta quę enim mater ſi poſſet non libenter à ſe, & à ſuo filio auferret toto poſſe paſsiones, infirmitates, & flagella, & in ſuo poneret ſeruo? Aut ſi fortè ò Domina, ſic inebriata exiſtis uulneribus, nec uis ea tuo corde uel à corpore filij tui ſeparare, nec alicui ea dare? ſaltem quæſo Domina illis ignominiis, & uulneribus indigniſsimum me coniunge, ut ſic tibi & filio tuo ſolatium ſit, ſocium babere pœnarum O quàm beatus eſſem, ſi poſſem uobis ſaltem uulneribus ſociari. Nam quid maius, quid dulcius, quid nobilius quid utilius homini? O Dña, qnā libenter habere cor unitū cordi tuo perforato. Non ne cor tuū Dña plenū eſt dulcedine gratiarū? Et ſi apertum eſt quomodo illa ſuperabundans gratia, non duceret cor meum

taliter

taliter ſibi unitum in ſua vulnera? & ſi filius tuus eſt gloria beatorum quomodo ſic perforatus eſt? illius dulcedo gloriæ non emanabit in cor meum, niſi immediatius ſit vnitum. Non enim intelligo hoc aliter poſſe eſſe, ſed timeo valde, quia aliquando ſumus multum à longe, & credimus eſſe prope. O cariſsima domina, quare mihi quod peto non tribueris? Sic tu Domina offenſa pro iuſtitia, cor meum vulnera. Vulnera obſecro cor meum ò Domina mea, nec me permittas ſine vulneribus ſtare. Vbi quæſo Domina vbi pietas tua, vbi eſt tua magna miſericordia? O benigna Regina, ò Mater miſericordiæ, vbi pietas tua omni pietate plena, vbi eſt ineffabilis, & immenſa clementia tua? Quomodo ergo pia Domina non exerces in me tuę miſerationis effectum? verè Domina mea tu es miſericordiæ Regina, nec eſt in hac vita ſic miſer, cui nõ impetres miſericordiam ſalutarem, ſi ad tuum declinauerit regimen. Certe Domina cum te aſpicio nihil niſi miſericordiam cerno, nam pro miſeris facta es triſtis, & in agonia. Pro miſeris facta es mater Dei. Miſericordiam inſuper genuiſti & demum tibi miſerendi officium eſt commiſſum, vndiq; miſericordia tu vallaris, ſolum miſereri appetere tu videris nam multum es ſollicita de miſeris. Nos in filios tuos adoptaſti nos voluiſti regere Domina, & ideo Regina miſericordię debitè tu vocaris. Si ergo miſericordiæ plena, quis quod petierit non obtinebit? certè neſcio niſi qui ſe miſerum non cognoſcit, quia non ſubeſt tuo regimini niſi miſer. Aut fortè ille, qui etiam ſi ſe cognoſcit miſerum de tua tamen miſericordia non confidit. Illi ergo ſoli paueant, qui ſe exiſtimant eſſe iuſtos, vel qui miſericordiam tuam non requirunt. Nos ergo miſeri tecum de cætero in vulneribus habitemus. Tecũ ploremus, tecum clamemus tecum pleni lachrymis, & ſingultibus vociferemus. Quo plãctu plorabimus? ò plena doloribus. Inſinua nobis ò plena lachrymis, præbe nobis regulam ò vulneribus plena. O Dulciſsima Domina audio clamorem tuum, ſed non intelligo vocem. Vox enim tua dulcis, ſed plena eſt ſingultibus amariſsimis. Quid nam dicis? Fili mi quid feciſti fili mi? O dulcis fili, ò ſuauis amor ò cara ſpes, quæ nam eſt cauſa tanti cruciatus, ò decor meus, ò vita mea ò refugium meum, ò baculum ſenectutis meæ, quare me dereliquiſti, quare me ſic deſolatam dimittis? ò dulcis fili, ò ſcintilla animæ meæ quo ibo ſine te, quo declinem abſq; baculo? Vbi manebo? O infœlix femina ſine filio meo, vbi inueniam mihi dilectum meum? Cur iſta ante tempus non indicaſti mihi: Cur iſta uoluiſti ſuſtinere abſque ſinu matris tuæ? quare me non poſtulaſti, vt tecũ venirem crucifigi? Nolo enim abſque te viuere, non ne tu vita mea, lux mea, conſolatio mea, refugium meum portio mea, dilectum meum, honeſtas, humilitas, benignitas, gaudium meum, & omnes delitiæ meæ? Viuere enim ſine te mors mihi eſt. Tunc enim vellem ligari, tecum alapis cædi, tecũ flagellari, ſpinis coronari, & breuiter omni tuo vulnere vulnerari. Nõ poſſum ſine vulnere ſtare. Te enim intuens, ò Dulciſsime fili, vulnerãtur tota viſcera mea præ nimio dolore, te video ſic crudeliter vulneratum, te ab amicis derelictum, te facie liuidum, te in medio latronum. Heu fili mi, heu me dolentem, quid faciã? Quare me permittis ſtare iuxtà crucem, & te in cruce? O chare fili. Quare non acquieſcis petitioni in fœliciſſimæ matris? Quare vis ſine matre ſtare? Non ne cor meum tecum eſt? Sume ergo & corpus meum, vt ambo in cruce moriamur. O fili amabilis. Quid eſt quòd nihil dicis matri tuę? An forte oblitus es mei, vel de me non curas? Saltem indica mihi cauſam tanti facinoris. Quæ nam fuit cauſa fili pœnarum, fili opprobriorum fili ſordium, fili clauorum, fili vulnerum, fili felle & aceto mixtis potate, fili lachrymarum? loquere, fili mi loquere. Aperi os tuum dulcis amor, ſonet vox tua in auribus meis. Indica mihi quid faciam, quomodo tecum moriar, quomodo in cruce aſcendã vt poſsim te amplecti, te oſculari, te lachrymis meis abluere? O amara crux, quare ſic me crucias? O crudeliſsimi claui ex quibus filius meus tollitur à me. Saltem nũc reddite mihi filium meum iam mortuum vt & ego moriar cum illo. Heu heu me dolens fœmina, infœlix fœmina, relicta fœmina, orbata fœmina, vulnerata fœmina, quomodo ab omnibus ſum derelicta & oblita. Non eſt qui conſoletur me. Non eſt qui ſocietur me in tanta amaritudine poſitam, ſola maneo, ſola ſum ſedens in triſticia, ſola plorans filium meum, ſola lugens dilectum meum. Fili mi dereliquerunt me, amici mei ſpreuerunt me. Noti mei fugerunt à me. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, de filio meo nullus videtur curare. O fili chariſsime, ò fili benigne. An fortè & tu dereliquiſti me? Vel forſitan ſine cauſa mortuus es? Quia nec mihi reſpondes, nec iſti de te videntur curare. Quare factus es mihi crudelis, cui ſemper fuiſti benignus? Quid eſt fili mi quod nihil reſpondes matri tuæ. An fortè non me audis, quia longè ſum forſitan à cruce, vel quia nimis planè vocitero? Veniam propè, altius clamabo ad dilectum meum. Aſſumam planctum nouum, lamentum nouum, dolorem nouum, recentes lachrymas, & vulnera noua. Et ſic ſemiuiua manens, ad te accedam, vt ſciam cauſam, pro qua dilectus meus cruciatur. O Domina mea, ſufficit ſufficit. Noli vltrà accedere. Noli altius clamare. Noli amplius lachrymari. Noli amplius triſtari, ne fortè amittamus matrem cum filio. Iam enim ſufficit uobis. Iam nimis amaricata es. Iam lamentum tuum audio. Dolorem tuum ſentio. Lachrymæ tuæ mollierunt cor meum. Vulnera tua me incipiunt vulnerare. O Domina vulnerum, audi clamorem filiorum Adę. Obſecro Domina mea ne vltrà accedas, ſed perfice in nobis quod incepiſti. Tu enim vulnerata es, vulnera & cor meum vulneribus tuis amariſſimis, vt tecum habitemus. Nam vita noſtra tu es. O vita mirabilis, quæ mortuos viuificare conaris. Per te Domina viuificamur, per te illuminamur, per te à morte liberamur. O vita non ſeneſcens. Vita mortem non timens. Imo mortem expellens, mortales immortales conſtituens. O certè vita amabilis. Vita deſiderabilis. Vita delectabilis. O vita carnales vitas ad nihilum redigens, & aborrens. O certè vita contra mundi vitam. Qui vult te habere, ſe affligat, delicias reſpuat, delicata quæque contemnat, quia qui amplius mortificatus fuerit, te amplius poſsidebit. O vita vulnerata uulnera & mentem noſtram, vt ſimul tecũ in vulneribus habitemus. Non enim abſque vita viuere poſſumus. Si vita noſtra es, cur non ſemper in nobis es? Cur non vulnera tua nobiſcum ſunt? Audi vulnerata Domina. Audi benigna Domina, chara Domina, audi ſeruum plorantem. Quo vis ire ò Dulciſsima Domina? Noli vltra ad crucem accedere. Magna enim amiſimus perdendo patrem, quare vis vt amittamus matrem? Nimis triſtata es, nimis uulnerata es, nimis crucita es. Noli Domina mea, noli quærere cauſam tanti cruciatus. Sine me inquirere uulnera, ſine me clamare ſine me plorare. Tu enim derelicta es à filio tuo, ego à creatore meo. Tu à genito tuo, ego à Domino meo. Tu enim habes filium crucifixum, ego patrem. Tu prolem cruciatam, ego patrem & matrem uulneratos, tu quem genuiſti, ego pro quo

quo voluit à diſcipulo tradi. Tu quem lactaſti, ego pro quo voluit cruci tradi. Tu quem amplectabaris, ego pro quo voluit coronari ſpinis. Tu quem manibus nutriuiſti, ego pro quo voluit crucifigi. Tu quem oſculabaris oſculaſti, ego pro quo voluit vulnerari. Sine ergo Domina mea ſine me flere, quia magis mihi licet quàm tibi. Tu enim innocens es & abſque peccato, ego ſum nocens, & peccator, ipſe verò quem ploras eſt ille, qui ſoluit meum peccatum. Ego qui peccando mereo pœnam. Ipſe verò qui moriendo ſoluit culpam, & tulit offenſam. Ego qui clauſi cœlũ ipſe qui aperit cœlum, & ſpoliauit infernum. Si cauſam quæris ò Domina mea, ego ſum cauſa. Tu enim ploras, ſed ego ſum cauſa. Tu enim vulnerata es, ſed ego nõ, qui debeo vulnerari. Si vulnera ergo tua magis debent eſſe mea, quàm tua. Redde Domina redde quod debes. Quia mihi mea vulnera, mea dico, quia pro cauſa mea facta ſunt. Nam tuum eſt corpus filij tui, quia illũ genuiſti, lactaſti, nutriuiſti, induiſti, amplexata es, oſculata es, & curam habuiſti. Mea enim debent eſſe vulnera, pro cuius cauſa perpetrata ſunt. Certè ſi parentes mei non peccaſſent, iſta vulnera non fuiſſent. O fœlix culpa, quæ talia meruit vulnera. Nam vulnera debent eſſe mea, pro quo ſoluuntur culpæ. Tolle ergo Domina mea, tolle quod tuum eſt, & da mihi vulnera mea. Sed certè ſi iuxta pietatem dixeris, ꝙ debent eſſe tua, quia filius tuus eſt, & quia de ſtirpe noſtra eſt, pro quib. ſoluitur culpa, vel certè, quia iſta magis mereris, quia dignior es. Nolo vltrà tecum quærere rationẽ, ſed ſocietatem. Tu enim vulnerata es ò Chriſti mater, vulnera & ſeruum ſine vulneribus miſerum, & nil aliud præter vulnera poſtulantem. Non peto cœlum, non terram, non lunam, non ſydera, ſed vulnera. Nonne tu es Domina ſpes noſtra? Nonne tu es Domina regis? Nõne tu es mater præmij? Nonne tu es, quæ nos exaltari deſideras? Si ergo nos vis facere glorioſos, imo quia vis, quare negas nobis cauſam? Nam abſque vulnere ſaluari uon poſſumus. O Domina mea, O vita mea, O ſpes mea, O dulcedo mea, O bona Domina vulnera corda noſtra. Non ne plus ſine comparatione nos diligis, ac bona noſtra procuras, quàm mater carnalis?
Quid enim aliud habes facere, quàm corda noſtra vulnerare? Non enim poſſumus ſine vulnere filij tui fratris noſtri ſtare. Verecundum enim nobis valde eſt, videre filium tuum Dominum noſtrum ſic vulneratum, & te Dominam noſtram ſic crudeliter vulneratam, & nos peccatores ſerui veſtri viliſſimi, ſic liberi pertranſire, & illæſi. Certè dulciſſima Domina ſcio quid faciam. Ad te pro omnibus inceſſanter clamabo quæ non reſpnis lachrymantes, ne deſeris miſerorum preces. Quomodo non clamabo ò Domina mea ſic orbatus? Nam orbatus à patre, videor derelictus à matre. Clamabo anguſtiatus, miſerijs infinitis oppreſſus. Clamabo corde anxius, ſtomacho vacuus, dolore acerbiſſimo percuſſus. Clamabo autẽ, ne fortè doloris immenſitate percuſſa, videaris dereliquiſſe. Quare ergo obdormis o Domina? Exurge adiuua nos clamantes ad te. Quid ergo amplius moraris? Quare ſic nos affligi permittis? Si multum tardaueris, vocem clamando amittam, & amplius vociferare nequibo. Heu mihi, quid tunc faciam, cum à te penitus fuero derelictus & deſtitutus? Tunc quid faciam, cum mihi non poteris tua vulnera miniſtrare? Citò citò Domina ſubuenias clamanti, ne in manibus deficiã inimici. Feſtina cara Domina, & tuum iniquiſſimum ſeruum ad te clamantem partendo adiuua, & eripe de manibus & periculis tui hoſtis, induere ſeruos tuos ò bona Domina armis, ſcilicet vulneribus filij tui, ne deficiamus in prelio. Pugnamus enim cum hoſtibus tuis. Si enim aliud te Domina allicere non debet, niſi quia tuus hoſtis audet ſeruos tuos inuadere fraudulenter, deberes ad nos quàm citius feſtinare. Curre Domina, curre & vulnera ſeruos tuos vulneribus ſacris, ne vulnerentur ab hoſtibus tuis, vulneribus mortis. Curre ne glorientur in tuis clientulis dominari. Curre ne dicant, vbi eſt eorum Domina, de cuius auxilio confidebant. O Domina noſtra, non mireris ſi clamamus, quia nimis impugnati, nimis elongati, nimium ſumus à vulneribus tuis ſeparati. O anima mea, cur non es potius à corpore ſeparata, quã à tua Domina ſic vulnerata exulata? Exules enim ſumus à patria, exules à viſione diuina, & non vt exules à gratia. O Domina mea, quare exul ſum à ſocietate diuina? Si exul ſum à matre, certè & à Chriſto patre.
Heu mihi cur ſum in tam longum exilium relegatus? Cur in iſta valle lachrymarum derelictus? Quare facta es mihi ſic crudelis? Quare me ſic deſolatum relinquis? An forte non me audis? Eya ergo aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte Non dubito Domina, ꝙ ſi noſtras aſpexeris intimos noſtros dolores, non poterit tua miſeratio retardare ſua vulnera. Vulnera Domina vulnera ſeruum tuum clamantem, langueſcentem, & plorantem. O Domina mea. O fons pietatis. Laus ſanctitatis. Flumen bonitatis, O Mater deſiderabilis, quàm beati ſunt, quos aſpiciunt oculi tui. Aſpice Domina aſpice in me & miſerere mei, quia vnicus & pauper ſum ego valde. Nam tribulationes meæ multiplicatæ ſunt, dolores mei circundederunt me, oculi mei languerunt præ nimia triſtitia. Nam tantum differre, mors mihi eſt. Præbe Domina, præbe mihi vulnera tua. Attende Domina ſuſpiria noſtra. Audi dolores noſtros, præbe aurem ad lamentum noſtrum. Quis ergo Domina ad te non ſuſpirabit amore, ſuſpirabimus etiam & dolore. Vndique nos anguſtiæ præmunt. Quomodo ergo non ſuſpirabimus ad te? Tu enim es ſolatium miſerorum, refugium expulſorum, liberatio captiuorum, mater paruulorũ, conſolatio afflictorum, Domina vniuerſorum, etiam inimicorum. Nec eſt qui voluntati tuæ poſſit obuiare Sic ergo afflicti, ſic miſeri, ſic lachrymoſi, ſic dolorati ad te Dominam ſuſpiramus, ſuſpiramus ad te affectantes tuum filium videre, ſuſpiramus etiam deſiderio vulnerum, tanquam paruuli ad tua vulnera anhelantes. O clemens Domina, o pia Domina, o Dulcis Domina, cur uon acquieſcis petitionibus meis? Conuerte Domina, conuerte oculos tuos miſericordes, & vide triſtitiam noſtram. Non enim poſſumus ſine vulnere à te recedere. Vulnera Domina, vulnera nos vulneribus tuis, quia nil aliud volumus, nil petimus niſi vulnerari. Quid eſt Domina, quòd ſic mihi de his vulneribus es auara, quæ ſemper cunctis fuiſti, & es dulcis, liberalis, & larga? hoc ſolummodo quęro, hæc vulnera ſine intermiſſione ſolummodo peto cum clamore, cum pijs lachrymis, cãcellatis manibus, tuis prouolutus pedib. benignè & humiliter poſtulo, & poſtulabo, nec deſinam à ploratu, donec me ſenſero tuis vulneribus vulneratum. Et ſic tandem, aut hæc vulnera mihi tribues aut me percuties vt recedam. Et ſic ſine vulnerib. non recedam. Quia tantum ſtabo ad tua flagella, patienter ſuſtinendo dolorem, donec à te ero vndique vulneratus. Si autem me volueris ſine percuſſione blandiri, perſeuerabo conſtans, & tua libenter recipiam blandimenta, & ipſe tuæ blanditiæ meum cor amoris feruore dulciſſimè vulnerabunt. Si autem nihil dixeris, vel feceris mihi, tunc cor meum crudeliſſimè vulnerabitur præ nimia triſtitia, & dolore, & ſic ſaltem à te ſine vulnere non diſcedam. Hęc omnia dulciſſima Domina ad te exclamando perficiam, nec ceſſabo donec ſentias cor meum tuis vulneribus vulneratum, vel à doloribus meis cruciatum. Sed ſi audire nolueris, vel certè non merear à tuis vulneribus,

vel

vel doloribus meis vulnerari, ſic afflictus, ſic deſolatus, ſic lachrymoſus, ſic doloratus, ſic anxius, ſic à re ſe miuiuus relictus, ad crucē amplexatus dilectum filiū tuum Dominum meum, iterum ſicut potero exclama bo, vt qui miſertus eſt ſuper latronem, in cruce ipſum confitentem, miſereatur etiam ſuper ſeruum crucis pedibus prouolutum, & dicam ſic.

Oratio.

Domine Ieſu Chriſte o verè amice, qui me ſic dilexiſti. O amantiſsimè ſponſe fac lutum ex ſputo, & line oculos meos, vt qui cæcus ſum, videre valeam dolores tuos, & vulnera tua. Introduc me Domine, quamuis indigniſsimum famulum tuū, in gazopilacium veri templi, vt intueri valeam, quid quantunque in cruce obtuleris patri pro nobis. Fortaſſe anima mea, quamuis à te vero ſponſo multis iniquitatibus viduata, offeret tibi duo minuta. Reſpice me, quamuis prodigum filium, ad comedendum vitulum ſaginatum in cruceque aſſatum. O verè magiſter, doce me theſauros ſapientiæ beatiſsimè mortis tuæ. Iterum atq; iterum Domine aperire digneris latus tuum mihi nequiſsimo ſeruo tuo, vt oculi qui deprædati ſunt animam meam, in tuo latere inueniant prædam meā. O bone Ieſu nimis ſaxeum eſt cor meum, niſi emolia tur ſanguine tuo, nimis diſperſum eſt cor meum, niſi recolligatur in latere tuo. O dulcis paſtor, nam ego ſum illa ouis quæ perijt & errauit, pro qua in cruce poſuiſti animam tuam. Ecce ego ſum agnoſce eam, & introducit me in foraminibus petræ, id eſt in caulas vulnerum tuorum. En Domine mi tua paſsione me diligenter cuſtodias. Nā ſine tua morte morior, ſine tuis vulneribus ab inimicis vulneror, ſine tuis flagellis virga non æquitatis, ſed iniquitatis flagellor. Et quia neſcius perſeuerare poſtulando, & amplectendo tuā dulciſsimam paſsionem, iam quaſi ad nihilum redactus ſum. Væ mihi quia dimiſi ignominiam crucis, factus ſum omnium ignominioſiſsimus. O Domine quia dimiſi ſtultitiā crucis, ſtultiſsimus & vaniſsimus factus ſum, quia infirmitatem tuæ paſsionis neglexi, infirmiſſimus factus ſum, quia in doloribus vulnerum tuorum non intraui, ſpinis crudeliſsimis inimicorum confixus ſum. Quid dicam? niſi cor meum domine aperiatur à vulneribus tuis & doloribus, qd̄ à nequiſsimis vitijs aperitur, niſi ſciat latitare in vulneribus tuis à latronibus plagis impoſitis ſpoliabitur. Nam paſsio tua Domine perfectiſsima medicina eſt, ſine qua nulla medicina nullum remedium poteſt inueniri. Per vulnera enim tua bone Ieſu, omnia vitia ad nihilum deueniūt. Ipſa eſt quæ aures ſepit, ne audianr vana vel praua, oculos claudit, ne aſpicianr mortifera vel nociua, & breuiter omnes ſenſus meos cuſtodit, edocet & dirigit. Ipſa enim fouet mutuam dilectionem, auget internā deuotionem, eleuat ad ſupernam contemplationem. Hanc ergo Domine acerbiſsimam, & ignominioſam paſsionem da mihi in matrem, quandiu mater tua vulneret me, vel certè tu bone Ieſu transfige medullas cordis mei tuis crudeliſsimis flagellis. Nunc venio & requiro eam. Obſecro Domine, ne mecum agas iuris rigore, ſed tuæ clementiæ benigniſsima diſpenſatione, hanc ergo da mihi Domine, quia hanc amaui, hanc dilexi, & concupiui, hanc totis viſceribus amplexari cupio. Da ergo Domine, da mihi vulnera tua. Ipſa ſola mihi ſufficiūt. Ipſa ſola medullitus me nutriunt, & ſufficiunt in hac vita, ipſa ſunt vita mea, conſolatio mea, delitiæ meæ. Ipſa enim ò bone Ieſu paſsio tua lux eſt & ſapientia mea. Ipſa reducit, adducit & deducit me. Sine ipſa deuio, Sine ipſa erro, Sine ipſa à portu ſalutis declino. O carè Ieſu, nihil aliud à te peto in hac vita, niſi vt perfectè crucifixus ſim tecum in cruce. Certè dulciſsime Ieſu, nolo viuere, niſi tecum moriar. Aut ergo da mihi mortem corporalem, aut in corde meo imprime tuam mortem. Heu mihi miſer quare natus, niſi dominum meum amplectar in cruce, & requieſcam in vulneribus eius? Nunc autem magis eligo ad pedes tuos crucifigi, quàm tecum in delitijs affluí paradiſi. Hanc tuam beatiſsimam paſsionem volo, hanc peto, hanc totis internis medullis concupiſco. Omnibus pro ipſa abrenuntio, & etiam meipſum relinquo. Ipſa mihi ſit anima & corpus meum, & omnes conſolationes meæ. O dulcis ſamaritane vulnera me vulneribus tuis, inebria me ſanguine tuo pretioſo. Scindant cor meum dolores tui. Quid eſt bone Ieſu, quòd me ſic deſeris eſurientem? Sic ſpernis clamantem? Nam pro me feciſti cœlum, ſolem, lunam, & ſtellas, ignem, aerem, terram, & aquas, aues, piſces, beſtias, & reptilia, arbores & olera, aurum & argentum, & vniuerſa quæ ſiue ſurſum ſiue deorſum ambitu continentur. Sed quis hæc de manibus tuis quæſiuit? ſine petitione ſine inſtantia, hæc nobis vniuerſa dediſti. Et tota die ac nocte affligo animam meam, petendo vulnera tua dulciſsima, poſtulando ignominioſam mortem tuam, eſuriendo potari ſanguine tuo pretioſo, & vix vnam guttam non valeo impetrare. Scias Domine, quòd mihi omnia viluernut pro ipſa morte tua. Tolle Domine tolle vniuerſa, omnia tibi reſtituo, & da mihi vulnera tua. Hæc ſuper cœlum aſpirant cor meum, ſuper ſidera mihi refulgent, illuminant intellectum meum ſuper aerem, ſuper ignem accendunt meum affectum, ſuper aquas emolliunt animum meū, & ſuper terram ſtabiliunt & fęcundant affectum meū. Hæc ſuper auibus, & piſcibus vtiliora, fructibus ſuauiora, arboribus & oleribus amœniora, auro & argento, & margaritis pretioſiora. Immo certè hæc omnia nihil & vanitas ſunt, reſpectu tuæ beatiſsimæ paſsionis. Hanc volo, hanc peto Domine, hanc tribue mihi in matrem. Non peto Domine non peto mundi delitias, ſed tuas anguſtias, non pulchritudinem, ſed tuam crudeliſsimam mortem. Citò Domine Ieſu cuò tribue mihi cauſam, iam amplius noli differre. Nam infans ſum & indigeo lacte. Non enim poteſt infans abſque lacte viuere. Præbe Domine præbe vbera vulneribus tuis, ne fortè deficiam exhauſtus. Intrent cor meum vulnera tua, & ipſa intrent intima mea, & erit anima mea reficiata pinguedinis, dulcedine, liqueſacta amoris ardore, & exhilarata odoris ſuauitate. Sed quis ſum ego domine, vt à te talem matrē audeam petere, quam ſolis amicis tuis & intimis proceribus tuis coniungis? Sed quamuis vanitas & deteſtabilis ſanies ſim, tamen ſemper de tua immenſa clementia præſumo, & ſi non habeam puritatem & ſanctitatem dulciſsimæ matris tuæ, vt dignè ſecum tibi compatiar, latronis tamen prauitatem habeo, vt ſecum ad latus tuum crucifigi debeam. Magis enim in hac vita deſidero domine cum latrone tecum in cruce aſcendere, quàm cum Petro Iacobo & Ioanne in montem transfigurationis aſcendere. Nam mihi magis placet ad præſens, oculo mentis te videre conſputum, quam tranſiguratum. Et ſi non ſim tanquam velum nobiliſsimum in templo, vt in morte tua ſcindar, ſum tamen fœtidiſsimum monumentum, vt ad apertionem tui lateris apperiri debeam. Quid in me quæris Domine? Si in morte tua petræ ſciſſe ſunt, ego ſum durior petra. Si enim terra mota eſt, & ego terreniſsimus ſum. Quid ergo iniquitatis deeſt in me, vt non indigeam tua morte? Etſi cœleſtis non ſum, vt tibi compatiendo nequeam cum Sole obſcurari, tamen infernalis conuerſationis ſum, vt in hoc triduo mortis tuæ à te debeam viſitari. Non ergo re Domine retrahat iniquitas mea, quin mihi hanc tuo beatiſsimam matrem ignominioſam mortem tuam, inſeparabiliter

Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi, feciſtis. Et ideò cum in lecto videt infirmum, videtur ſibi, quòd videat Chriſtum ſuum, ac per hoc nihil ſibi difficile, nihil abominabile, nihil ignominioſum facere pro infirmo, ac pro alijs videtur deſolatis. Sed omnia dulcia, omnia ſuauia, omnia amabilia iudicat, cum ſic in proximo Chriſto miniſtrat. Credo ſine præiudicio, quòd qui ſic vt dictum eſt, feruenter & diligenter Chriſto in proximo miniſtraret, purè per Chriſtum & totaliter tendens in ipſum, quòd plus mereretur, & virtuoſius moueretur, & à Deo amplius approbaretur, quàm ſi proprio Chriſti corpori miniſtraret.

Infirmo ſeruiens, plus meretur, quàm ſi ipſi Xpo miniſtraret.

Et hoc patere poteſt. Vnus enim peſsimus homo, ſi videret Chriſtum in vno lecto, & benè cognoſceret ipſum eſſe, credo nõ eſſe dubium, quòd ſibi diligenter miniſtraret. Sed ſibi Chriſto in proximo cũ tanto feruore, & diligentia miniſtrare non poſſet, non perfectus, vt credo, immo, vt ita loquar, plus quàm perfectus. Et ideò toto animi conamine hanc gratiam nitamur habere. Quis enim de cęterò abhorrebit leproſum, declinabit infirmum, negliget deſolatum, cum in eis videamus Chriſtum? & plus poſſumus mereri, & Deo placere, vt probatũ eſt, quàm ſi miniſtraremus & ipſi Chriſto. Cur anima tota die anxiaris poſt Chriſtum? indicabo tibi quem diligit anima tua, o ſponſa dilecti. Certè in infirmaria iacet, & ibi anguſtiatur, ibi torquetur. Curre & ſibi miniſtra, ſibi compatere infirmanti.

In infirmaria iacet inter infirmos Chriſtus.

Cur inſtas ſponſa quotidiè, vt ſponſi oculo oſculeris? accede ad leproſum & oſculare eum, quia ibi iacet ſponſus. Cur ſponſa miſerima præ ſponſi amore languere te dicis, & ipſum quotidiè nudum, diſcalciatum, & afflictum antè te vides tranſire, & negligis, nec etiam cõpateris ſibi? Et ſi non poſſumus fratres omnibus præſtare obſequia, quia multi ſunt ſuper indigentes, ſaltem omnibus cordis compaſſione donemus, & in omnibus conſideremus Chriſtũ. Credo firmiter, quòd ſi ipſum neglexerimus in cęno, ipſum non habebimus in cœlo. Audi quid dicit, infirmus eram, & nõ viſitaſtis me. Timeamus ergo fratres mei illam ſententiam, quæ ſtatim ſequitur, ſcilicet, Ite maledicti in ignem æternum, &c. qui totiens neglexímus eum. Non ergo de cęterò interrogemus eum vbi iaceat, vbi cubat in meridie, quia iam nouimus locum, ſcimus quòd in infirmaria iacet, non reſtat niſi præſtare obſequium.

Matt. 25.

Ibidem.

Cant. 1.

Audite obſecro conſilium meum, & nõ aſpiciatis ad factum meum. Qui enim vult, vt dixi, cũ actiua contemplatiuam habere vitam, vt ſnum Dominum in omnibus contempletur. Videtur, quòd hęc via ſit breuis & bona. Videlicet vt ſe totum recolligens, intret ad cor ſuum, & intima cordis ingrediens, ſe reuoluat in Deum, vt nihil nec videat nec ſentiat niſi Deũ, & ſic tunc quodammodo deificatus, & transformatus in Deum, ad quodcunque ſe vertet, non conſiderabit niſi Deum, & quicquid operis facit, non iam homini, ſed Deo facere exiſtimabit, & ſic in labore actiuæ, & contemplatiuæ vitę feruet. Et ſi contingat, immo quia continget ab hac nobili diſcedere forma, ad ipſam ſtatim nitatur redire, & hoc totiens faciat, vt quaſi in habitum ducat. Et hoc magis oratione, & diuina largitate, quàm aliqua induſtria impetrare ſe credat. Et ſi hæc omnia nimis tibi difficilia videntur, ſaltem ad hoc conare, vt ſemper & in omnibus quæras facere, quod magis honorificum Deo ſit, & conforme Chriſto, vtile tibi & proximo, afflictiuum & ignominioſum corpori proprio. Sed ſi hoc habere cupis tu contemplatiue, & toto corde deſideras, à Deo confidentur poſtules, & deſiderium animæ tuæ tribuet Deus tibi, & tua non fraudaberis voluntate, ſed mentem tuam eleuans, te præueniet in benedictionibus dulcedinis, & tanquam corona lapidis pretioſi à ſemetipſo circundabit mentẽ tuam. Scias tamen, quod nullus perfectè poterit inuenire Deum, niſi qui perdiderit ſemetipſum. Nullus poterit cum Deo ſtare, qui ſuum affectum habet ligatum vel inclinatum alicui creaturæ.

De diuina bonitate erga nos. Cap. 7.

O Deus meus quomodo ſum auſus te alloqui, viliſsima creatura. Nam ego fœtidiſsimus ſum, ego horribiliſsimum ſtercus, & vermis nequiſſimus ſum. Tu autem Deus Deorum, rex regum, omne bonum, omne honeſtum omne pulchrum & optimum, omnis vtilitas, omnis amenitas, & omnis ſuauitas. Fons ſplendoris, fons dulcedinis, fons odoris, fons amęnitatis, fons iucunditatis. Fons amoris, & intimæ dilectionis amplexus. Et tamen me rogas, & ego à te faciem meam auerto? Me ſequeris, & ego à te duce fugio? De me ò bone Ieſu es ſolicitus, & de te non curo? Mihi ſemper ſeruis, & ego te ſemper offendo? te mihi tribuis, & ego te contemno? Me ergo miſerimum & vaniſsimum diligis, & ego te infinitum, & inenarrabile bonum ſperno, & horrorem, fętorem, & mortalem dolorem, tibi colendiſsime, benigniſsime, amantiſsime ſponſe præpono? Nã plus me allicit creatura quàm creator, vanitas quàm æternitas, deteſtabiliſsima miſeria quàm fœlicitas ſumma, plus me inclinant ſordes, quàm eleuat pulchritudo, ſeruitus quàm magnitudo, & amaritudo quàm dulcedo. Nam & ſi meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula, tamẽ plus approbo & affecto fraudulenta oſcula odientis, quàm vulnera diligentis. Sed ne reminiſcaris Domine delicta mea, vel parentum meorum, ſed pietatis tuæ viſcera, & dolores vulnerum tuorum. Non quod ego, ſed quod tu in me feciſti reſpice. Non quod ego egi, ſed quod tu pro me ſuſtinuiſti conſidera. Si me vt oſtendis diligis, immo quia me chare diligis, cur me mihi relinquis? Cur cor meum quod ſic anxius quæris, vagari permittis? O dulciſsimè ſponſe, non me permittas à te elongari. Me tene timore, ſtringe amore, quieta dulcore, vulnera vulnere, inebria ſanguinis potatione. Certè ego nequeo, neſcio, nolo tibi ſeruire, non vult cor meũ tibi adhærere. Immo vix particula cordis te amare. Hæc tamen in me operari tu potes, tu ſcis, hoc de me tu vis, & à me exigis. Quid ergo hoſpes animæ meæ, deficiam ego in beneplacito tuo, vel meo? Obſecro vt non præualeat homo, ſed Deus, ò bone Ieſu noli in hac contrarietate deficere, ſed me reficere, noli ſuccũbere, ſed feſtinanter ſuccurrere. Nunquid non ſum totus tuus, non ergo te permittas prædari, non tibi iniuriari, non te tua intẽtione fraudari. Nam me totum ad tuum honorem feciſti, vt tibi perfectè in præſenti obſequar, & te in æternum fruar. Non ergo indigneris Domine contra creaturam tuam quàm plaſmaſti, & pretioſo ſanguine redemiſti. Sed contra peccatum qđ ego commiſi, & inimicum cui ego conſenſi, vt in me deſtruas & annihiles, & à me elonges omnẽ nequitiã, & immunditiam, quia vt deſtrueres opera Diaboli, in mundum veniſti. Non inueniatur in me, niſi quod tuũ eſt. Quæ ergo conuentio Chriſti ad Belial? aut lucis ad tenebras? 2. Cor. 6.
Cur ergo Domine nobiliſsimum opus tuũ Diabolica ſuggeſtione permittis fœdari? cur animum meum iniquitati miſceri? Curre ergo bone Ieſu, feſtina, ſuſcita amicum, immo totum hominem tuum, vincat ſapientia tua meam malitiam, & diabolicam aſtutiam ſub plantet, memor eſto opprobrij ſeruorum tuorum, immo opprobriorum tuorum. Memor eſto quid pro me feciſti, immo quid pro me aliquando ſuſtinuiſti, & ne frauderis tanto labore. Memor eſto quàm ſedulo me quæſiſti, & quaſi gaudenter inuentum, in humeris tuis portaſti. Sed heu Domine habita portione, quæ mihi contingebat, quia vnicuique das ſecundum propriam mẽſuram, abij in longinquam regionem, &

viuendo

viuendo luxurioſè, ideſt nimis me & creaturas tuas indebitè & laſciuè amando, & totam ſubſtantiam meam diſsipaui. Nunc tempus recognoſcendi penuriã & miſeriam meam, & famelico appetiui, ad paternæ miſericordiæ viſcera redeuntem, oculis tuæ pietatis ignoſce, & dignare mihi gradibus tuæ gratiæ lætabundus occurrere: Cum amplexibus, pacis & quietis oſcula largiaris. Certè Domine recognoſco, quia in cœlum, ideſt totam curiam cœleſtem, & Eccleſiam Romanã, immo in omnem creaturam tuam, & coram te, te con- Pſal. 50. temnendo, peccaui. Immo tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Et certè non ſum dignus, vocari filius tuus, nõ etiam mercenarius tuus, aut etiam ſeruus, aut aliqua viliſsima creatura tua. Sed dulcis Ieſu miſerere mei in vulneribus tuis, & dele iniquitatem meam, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Quia dicunt animę meæ inimici mei, non eſt ſalus ipſi Pſal. 3. in Deo eius. Obſecro Domine, proferatur & detur mihi charitatis ſtola, fidei feruentiſsimæ anulus, & calceamenta eleuantis, & firmantis ſpei. O bonæ Ieſu, aperi cor meum ad vulnera tua, vt quantum me diligas cognoſcam. Vt ſic ebrius tuo ſanguine, totus in tui reſoluar amore. Intret dolor tuus in intima mea, & omnem amorem expellat alienum, ſim tecum crucifixus mundo, vt ſic mortuus, vita mea ſit abſcondita tecum in Deo. O vita beata, vita felix, da mihi quod peto, vnum eſt mihi, & vnum ſolum peto. Abſcedat ergo phantaſmatũ multitudo, vnus eſt dilectus meus, vnus eſt ſponſus meus, vnus eſt amor meus Ieſus Chriſtus, Deus meus & ſpes mea in æternum. Nihil ergo ſapiat, nihil alliciat niſi Ieſus Chriſtus. Nihil iudicet me ſcire, nihil amare, nihil affectare niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Sit nanque totus meus, vt ſim totus ſuus, & fiat cor meum vnum cum ipſo, & ſic abſcõdita erit vita mea mundo, & aſſociata ipſi Chriſto. Ergo bonæ Ieſu recollige me viſceribus, refice me vberibus, inebria me vulneribus, Eia ergo anima mea ad viſcera cõpaſsionum vade, quibus plorauit in infantia ſuper Hieruſalem, ſuper Lazarum, & in cruce ſuper peccatum tuum. Reſpice anima mea, & vide quantum te dilexit ſpõſus tuus, quantum te quæſiuit, & humeris proprijs portauit, Vide quantum pro te lachrymatus eſt. Occurre anima mea, occurre obuiam ſponſo tuo, & alloqcia teipſam propter quàm plorat. Ablue te fluminis eo impetu egredientis de tuo corde, & lætificabis ciuitatẽ Dei tui. Si enim fluuius lachrymarum egrediebatur de loco voluptatis, ideſt de Chriſto, plenus delitijs, quãtò magis debet egredi de loco iniquitatis, & omniũ ſpurciarum, ideſt de corde ſuperbo & corde iniquo, odioſo, menſtruoſo & nefandiſsimo? Ergo bone Ieſu pro me ſummis delitijs plenus, plorasti. Eas igitur & anima mea ad verba inſtructionum, exortationum, & promiſsionum, quia Domine verba vitæ habes. Eas etiam ad vulnera exprobrationis, illuſionis, occiſionis & doloris, ſcilicet paſsionis & compaſsionis. Attendite (in- Tren. 1. quit) & videte, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus. Immo Domine attendã, & videbo, ſi eſt amor ſicut amor tuus. Et ideò nihil niſi te, & propter te volo amare. Tu enim Domine me iniquum & peſsimum contemptorem tuum, ſic charè amaſti, ſic intimè dilexiſti, vt tanta pro me dignareris ſuſtinere & pati. Et ego infinitũ bonum, & patrem pijſsimum te ſponſum dulciſsimũ omnis pulchritudinis & ſuauitatis, cur non tantum diligam, vt ſaltem pro te moriar mundo? Immo moriar mihi, vt totus tecum affixus, in quo nihil ſentiam niſi te, nihil quæram niſi vulnera & opprobria tua, vt viuam iam non ego, Gal. 2. viuat autem in me Chriſtus. Quid ergo retribuam Chriſto meo, quid Domino meo, quid ſponſo meo dilectiſsimo pro tot laboribus, tot neceſſitatibus, tot iniurijs, tot opprobrijs, tot flagellis, tot anguſtijs & vulneribus, quæ pro me ſuſtinuit? O Domine quid tibi retribuam? Nihil habeo niſi peccatum, nõ decet tanto Domino offerre malitiam, nõ ſuperbiam, non aliquam fœditatem tantæ puritati. Sed quid retribuã tibi, nihil boni habeo. Sed da mihi Domine quid retribuam, largire mihi de theſauro tuo ò bone Ieſu. Pſal. 115. Porrige mihi vulnera tua, & ſufficit mihi. Nam calicem ſalutaris accipiam, & nomen tuum inuocabo Domine. Accipe Domine ſacrificium laudis, accipe hoſtiam immolantis. Tolle cor meum dulcis Ieſu, tolle, & ne permittas amplius illud vagari. Nam omnia oſſa mea exultabunt in Deo meo, quia totum me offeram ſalutari meo. Quieſcet cor meum in dulcedine bonitatis immenſæ, laudabo excellentiam ſummæ gloriæ. Sequar veſtigia paſsionis acerbæ. Omnia abijciens, totus in te ſitiens, nihil in te ſentiens, reſoluar in te, & in te requieſcam, abſcedat vanitas, accedat deitas, tranſformet charitas, & fiam totus diuinus. Aperiatur cor, aperiantur vulnera, iungantur intima, & ſim vnus cum Chriſto. Amen.

Quomodo Deus permiſit ſe vulnerari, & de recognitione tanti beneficij.

Cap. 7.

O Domine ferrum creaturam inſenſibilem, voluiſti tuum corpus vulnerando intrare. Et creaturam rationalem ad ſimilitudinem tuam creatam imaginem, per iam facta vulnera ingredi non permittis? Quid eſt hoc Domine Deus? Nunquid cor meum vilius omni ferro? Aut fortè times, vel cogitas ipſum fore durius, & crudelius? Sed tamen quid tibi oberit mea crudelitas, ſi ad te per aperta vulnera introibo, cum ammodò ſis penitus impaſsibilis, & ab omni paſsione immunis? Si enim per ina vulnera intrem, quantumcunque per ipſa diſcurrendo, attingam & palpem cor tuum, & carnes tuas præ amore nimio manducem, tu tamen impaſsibilis permanebis. Et nihilominus ex hoc meus ſatiabitur appetitus, ita tamen vt ſemper in tui amore amplius intendatur. Et quid plus vocifero tota die? Tardas, & non venis, & iam ego laſſus deſiderio incipio inſanire, quia me regit non quippè ratio, ſed potius ardens amor. Qui me vident, me derident, & vtrum tui amore ſim ebrius, non cognoſcunt. De me inuicem colloquuntur, & dicunt. Vt quid iſte inſanus vociferatur tam fortiter in plateis? Et iam quantum ſit deſiderium cordis mei penitus nõ aduertunt. Ignorant enim, quòd amor intentus impedit totaliter vſus ſenſus, & quòd qui feruenter te quærit, ſeipſum in te ſimpliciter derelinquit. Qui enim inquirit te ſollicitè & pleno corde, ſic certè de extrinſecis parum curat, vt frequenter quid faciat, pœnitus nõ aduertat. Veni ergo bone Domine, & noli amplius tardare, ne fortè nimio deſiderio tui fiam ſimplex, & ſimpliciter ſine ſenſu. Sed forſitan hoc requiris, vt cum ab omnibus fuero abſtractus, purius intrem ad te per tua vulnera glorioſa, quibus tu es plenus. O cor amantis. Tunc certè clamabo voce quærula, & dicam. Heu mihi Domine mi, quomodo video te ſic crudeliter vulneratum? Quanto dolore video te aggrauatum? Quis mihi tribuat, vt pro te moriar dulciſsime Ieſu. Te enim videns in tanto dolore, viuere non poſſum, nec ſuſtinere. Te aſpicere horreo ſupra modum. Te autem penitus liberari, mors mihi eſſet æterna. Et ideò veræ anguſtiæ mihi ſunt vndique, & quid eligam ignoro, niſi tecum pariter crucifigi. Nã tuas anguſtias conſiderans, in me ipſo quaſi deficio, & iam exanimis efficior præ dolore, videns, quòd pro me ſuſtines tanta mala. Quid feciſti Domine mi? Quare pro me viliſsimo, tu altiſsimus aſcendiſti in cruce? Et quid ſum ego

viliſsimus vermis, & putredo abbhominabilis, pro quo tu Dominus omniũ debeas ſic affligi? O Domine mi cum tu ſis ſumma ſapientia Dei patris, quare talẽ commutationem feciſti, & facere elegiſti, vt videlicet vitam dares pro morte, gratiam pro malitia, & gloriam pro miſeria magna? Quis, quare hæc feceris, perfectè poterit cogitare? Nimis quippe magna fuit dilectio tua Domine mi. In hoc verè apparuit tuæ immenſitas pietatis. Non enim in te video aliquã cauſam mortis, niſi ſuperabundantiam charitatis immenſæ. Si enim hæc mortis cauſa debeat dici, hãc certè in te plenè fuiſſe fateor, & ſimpliciter confirmo, quia hoc non poſſum verè negare, ſi fortè in hoc velles te excuſare aliquo modo. Sed nonne melius erat bone Ieſu, vt non eſſem creatus, quàm creatus te occiderem turpi morte? Cur vt ſic te dure affligerem, me feciſti? Cur carnes meas non comedo præ dolore? Cur non totaliter lacero corpus meum? Aut quomodo me tantum ſuſtines ſuper terram, qui fui tota occaſio tuæ mortis? Aut quomodo ſaltem omnis creatura in vindictã tui, non perſequitur me in mortem. Nonne mirabile videtur cogitare, te benigniſsimum Dominum pro me ſic viliſsimo ſeruo crucifixum, & mortuum tali morte, & non ſtatim deficere præ dolore nimio, pariter & amore? Et quomodo meipſum tantum ſuſtineo, quin propria manu (ſi non eſſet contrarium voluntati tuæ) materiali gladio crudeliter me occidam, cum fuerim tota occaſio tuæ pœnæ? Cum magna certè patientia me debeo ſuſtinere, ſicut etiam aliquem meum mortaliſsimum inimicum patienter coram meis oculis ſuſtinerem, quem cum toto corde libentiſsimè occiderem, ſi auderem. Sed nonne nequiſsimum, & penitus deteſtabile, & intollerabile eſt, quòd poſt tam admirabile, venerabile, amicabile, & fructuoſum beneficiũ tuæ ſanctiſsimæ paſsionis, non ceſſo te offendere in conſpectu oculorum tuorum? Heu heu me miſerum, quia huius talis & tanti beneficij penitus ſum ingratus. Non ſolum enim tibi non ſeruio, quid ſaltem pauci boni faciendo, ſed nec etiam tibi regratior, nunquã aut vix aliquando & tepidè tuam paſsionem & mortem, mihi ad memoriam reducendo, ac ſi paſsio tua breuiter nihil eſſet. Sed quòd peius eſt, ingratus, tui immemor, & ingratus huius beneficij, non deſino à peccato. O bone Ieſu tu te mihi dediſti, & ego te renuo? Tu meas tenebras affugaſti, & ego ipſas incurro? Tu mundum feciſti & odiſti, & ego diligo ipſum? An fortè non vides clementiſsime, & patientiſsime Domine, quòd ego ſemper nitor facere contraria tuæ perfectiſsimæ voluntati, vel bonitati, & in faciẽ tibi apertè reſiſto? Si enim dicis mihi, volo vt facias hoc, reſpõdeo, nolo facere. Si autem dicis nolo, reſpondeo volo. Scio quippe, nec poſſum dubitare, te Deum meũ ſummum bonum eſſe veraciter, vbi ſum. Nec me deſeris, quocunque pergam: & tamen ad te nolo nec dignor aſpicere, ac ſi penitus ibi non eſſes. Immo ad te tantum curro attendere, ac ſi non eſſes alicubi, vel ſimpliciter nihil eſſes. Sed conuerto continue cordis & corporis faciem ad huiuſmodi mundana & vana, & quandoque etiam ad talia, quæ in congruum & valdè verecũdum eſt, etiam nominare. Et in tantum frequenter cor meũ amoris vinculo colligatur eiſdem, vt ad te, cuius eſt, nequeat eleuari. Et certe hoc eſt valde deteſtabile, & abuſio magna. Sed nunquid bone Domine voluiſti pro me fruſtrà mori in cruce? quem tu totiens ſic charè emiſti, frequenter pro nihilo perdidiſti, dum frequenter meipſum ad peccatum conuerti? Vt ergo de cætero non poſsis me amplius perdere, te benigne Ieſu & miſericors Domine ex intimo affectu cordis mei, cũ amaris lachrymis & importunis precibus exoro, & poſtulo humiliter, quãtum poſſum, vt me tecum ſtatim occidas, me tuis vulneribus totaliter vulneres, & omninò me tecum pariter crucifigas, ne vnquam à te plus valeam ſeparari. Sed poſsim fœliciter tecum viuere in æternum. Qui viuis & regnas per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

B. Virgo imploranda, vt Xp̃i vulnera verè meditemur.

Quicunque voluerit ſupradictum beneficium facilius, & dignius impetrare, ad beatam & benedictam virginem Mariam Ieſu Chriſti matrẽ, ſummè ſibi & nobis compaſſam, cum tota affectione & deuota oratione & cum lachrymarum effuſione currere, non poſtponat. Et ipſam matrem Dei & peccatorum, tanquam bonus & deuotus filius in omnibus pro poſſe ſtudeat imitari. Hoc enim ſemper habeas pro regula generali, vt eius ſcilicet virginis Mariæ ſemper veſtigia ſimpliciter imiteris, cuius appetieris ſuffragia poſtulare, quia tunc procul dubio, te ſibi tanquam matri veraciter exhibebis, Et ipſa te tanquam ſuum filium veraciter adiuuabit, & quæ dignè ab ea petieris, tibi dabit. Et in omnibus tibi neceſſarijs ad ſalutem, ſimpliciter miniſtrabit. Et tandem in cœleſti gloria te apud ſe fœliciter collocabit. Amen. Hæc omnia ſupradicta ò contemplatiuè, debes etiam appetere hominibus vniuerſis, & pro omnibus debes Deum ſollicitè deprecari.

Odiendi ſeipſum methodus non vulgaris.

Et quando videris aliquod bonum in tuo proximo abundare, de hoc debes ſibi mirabiliter congaudere, etiam ſi illud bonum non videris eſſe in te. Quod ſi hoc non feceris, ſed potius dolueris, tria maxima mala in hoc peccato committis. Primum eſt, quia honorem Dei, qui in bonis vniuſcuiuſque exultat, videris odire. Secundum eſt, quòd paſsionem Ieſu Chriſti, qui ad hoc paſſus fuit, vt vnuſquiſque abundet in virtutibus contemplationis, non recolis vel honoras, ſed videris penitus obliuiſci. Tertium eſt, quòd charitatem, qua proximum tuum ſicut teipſum debes diligere, & eius bonum ſicut tuum proprium debet affectare, diuidis, laceras, & corrumpis. Multum ergo & ſolicitè bonum proximi diligere procures, & præcipuè ſpirituale, & etiam cum neceſsitas incubuerit, temporale. Et ſic faciendo, tibi Dominus ſpiritualia exhibebit, & tandem te ad cœleſtia conuocabit, ad quæ ipſe nos perducat, qui pro nobis voluit crucis opprobria humiliter ſuſtinere.

Multiplex verſantia dæmonis aduerſus contẽplatiuos.

Non ceſſat autem antiquus hoſtis, tanquam leo rugiens vndique circuire, vt viros præcipuè contemplatiuos multiplicis deceptionis laqueo capiat, & deuoret in momento: & ſi fortè non poteſt eos decipere in hoc vt velint alios iudicare, ſaltem nititur ad hoc eos deducere, vt quia vident ſe in multis bonis operibus, quæ faciunt proficere: cæteros qui eiſdem laboribus non vacant, exiſtiment imperfectos. Aut certè illos etiam qui eadem qua ipſi, ſolicitudine & quiete, contemplatione & meditatione, deuotione & oratione, abſtinentia & vigilantia ſeu cæteris virtutibus non vtuntur. Aut quippè etiam illos quos cernunt ſecundum ſuum proprium iudicium ocioſos, vel etiam illos quos vident circa talia implicatos, in quibus ipſimet tales qui modò proficiunt, aliquando offenderũt, ſed ò error pernicioſus, peſsimus & occultus, qui ſine exteriori conuerſatione, vult deteriorem hominem iudicare. Non enim requirit ædificium ſpirituale, tantum languorem corporis quàm cordis. Nam ante Deũ ſecundum quidem ſine primo ſemper, ſed nunquam primum ſine ſecundo aliquid nobis valet. Frequenter etiam quòd vni erit perutile, alteri erit mortiferum & nociuum, & ſic vt facies hominum ſunt diuerſæ, ſic modi viuendi, & in bono proficiendi diuerſimodè variantur, & ideò quando te videbis laudabilibus operibus refulgere, alios verò circa eadem negligentes, cogitare debes, quòd illi vel in occulto, vel ſaltem in cordis thalamo, Deo laborẽt opera delicata, Et quia Deus illos propter interiorem cordis ſanctitatem diligit ſingulari amore, non curauit, nec voluit eos exterioribus

laboribus

laboribus aggrauare, ne fortè tãtum ſuſtinere poſſent, vt tam exterius quàm interius laborarent. Debes ergo, ad iſtam tentationem repellendam, primò in corde tuo cogitare, quòd non eſt conſuetudo, vt filij regum ad lucrandum panem ſuum manualibus operibus quotidiè ſe aſſligant, ſed potius ſine labore magno, quòd delicatè de regalibus diuitijs nutriantur: nam ſicut eſt ad literam, quòd oportebit multoties vnum fratrem ad habendam vnam deuotionem, ſeu aliquam interiorem ordinationem & conſolationem, multò & diutius laborare, alius verò in ſola mentis ſuæ conuerſione ad Deum illud idem vel melius obtinebit. Secundò debes cogitare, quòd illud bonum quod vſque nunc laboraſti habere, & modò de nouo incipis deguſtare, ſit iam diu in alijs veteratum, & fortiter radicatum. Et fortaſsis iſta eſt vna ratio, quia ipſi ſicut tu circa bona ſpiritualia exterius aſſici non videntur, quia dulcedo ſpiritualis alicui de nouo adueniens, mutationem eidem inducit, ſed non ſic (vt credo) illum immutat, qui iam longo tempore eſt mutatus, ſed potius perficit & conſeruat, & videris te quodammodo liquefieri præ amore, alios verò minimè: cogitare debes, quòd ad ſimilitudinem ſolis naturalis, aliqui ad calorem ſpiritualem ipſius ſolis, in fine præ nimio amoris feruore adeò liquefiunt, vt exteriora membra vix aut nullatenus valeant ſuſtinere. Alij verò deſiccantur totaliter, non ſolum ab aquoſitate peccati, ſed etiam ab humiditate reliquiarum peccati, & ita conſolidantur in bono, & contra malum fortificantur, vt iam nihil à charitate quæ eſt in Chriſto Ieſu, eos valeat modo aliquo ſeparare. Aliqui verò ex nimia deuotionis dulcedine matureſcunt in tantũ, quòd tam interius quàm exterius ſibi dulciſsimi & melliflui videantur, & abolita omni mentis acerbitate, iam potius in patria quàm in via habitare cernantur. Alij verò creſcunt ad modum arborum, & quamuis tales magnam dulcedinem non deguſtent, tamen creſcentes de die in diem, apud Deum fiunt maiores, & ſic proficiunt, & fructum proferunt de ſuo. Aliqui verò putreſcunt totaliter, ſicut mali. Cum ergo aliquem iſtorum affectuum perſenſeris in te fore, debes firmiter credere fratrem tuum illo eodem affectu te perfectius reſurgere, vel etiam effectu alio meliori, & magis Dei dilectio ſit cum illo, ſiue ipſe ſolus, ſiue cum fratribus commoretur. Et cogita te in amore Dei non modicum imperfectum, cũ vix valeas te ad proximum conuertere, quòd multum offendas Dominum Deum tuum, & quòd vix aut nunquam te poſsis ad Deum conuertere, quin te oporteat à proximo ſequeſtrari, quod certè imperfectionis eſt. Nam Angeli qui ſunt in charitate perfecti, ita benè mouentur in Deum cum ſunt nobiſcum, vel nobis miniſtrant, ſicut quando ſolum aſsiſtentes Deo in cœlo Empireo commorantur. Hoc autem non ideò dico, vt credam ſic totaliter poſſe eſſe in nobis, dum ſumus viatores, & ſic à nobis poſſe fieri dum ſumus in via, ſed tamen aliqualiter poſſumus eos ſequi. Ad hæc etiam potes cogitare, quòd cum fratres tui quos iudicas imperfectos, ſunt ab iſtis exterioribus ſequeſtrati tanquam ſoli Deo vacantes, ita frequenter mouentur in ipſum, quòd propter nimiam intenſionem & eleuationem mentis, corpus diſſolui videatur, & ad maximam redigatur debilitatem, & ideò vt vires reſumant, ne penitus deficiant, & ne etiam ſua vtili præſentia ab alijs auertantur, ſe offerunt ſæpius ſolatio proximorum, ad honorem tamen Dei ſemper hæc omnia facientes. Et ideò ſtultum eſt & ſummæ periculoſum, ſuum fratrem pro truſta qualibet iudicare, aut impeffectum quomodolibet reputare. Multi enim ſunt honeſtiſsimi exterius & ſoliciti circa bona, qui tamen interius laſciui & pigri, nihil aut parum boni operis operantur. Multi econuerſò ſunt exterius diſſoluti, qui in corde ſunt pacifici, quieti, & fideliſsimi amici Dei, aut certè (quòd peius eſt,) aliqui ſunt hominibus odoriferi, qui coram Deo ſunt fœtidiſsimi etiam in hoc mundo, & iam ſuæ exterioris ſanctitatis ſuam condignè receperunt mercedem. Aliqui verò econuerſò apparent hominibus peccatores, quorum tamen interior conuerſatio eſt in cœlis. Non tamen dico quin multoties, exterior conuerſatio correſpondeat interiori, ſed quia hoc vel etiam contrarium diſcernere non valemus, ideò omnes eſſe filios Dei ſalubriter iudicemus, & nos eſſe inferiores cæteris, humiliter reputemus. Nam de bonis proximorum, & eorum excellentia ſanctitatis ſumus ignari, ſed de noſtris defectibus & malitijs penitus ſumus certi. Magna ergo immò maxima præſumptio eſt, ſi qui proximorum mores nobis non placent, velimus ex hoc limitare circa nos diuinæ influentiam bonitatis. Quid eſt veſanius, & arrogantius eſſe poteſt, quàm velle diuinam complacentiam, ſecundum noſtram placentiam regulare? Hoc tamen facimus manifeſtè, quando ea quæ in proximis ſunt nobis non placent, Deo cuius eſt cuncta diſcernere & indicare, ſuſpicamus, vel etiam iudicamus penitus non placere. Quando etiam vides eos circa exteriora ſolicitos & intentos, cogitare debes, quòd hoc totum ad laudem faciant creatoris, & quòd magis in hoc circa Deum afficiantur, quàm tu cum te rectè conuertis ad Deum. Fortaſsis enim ibi ſicut Deum diligunt, vehementer conantur & ſtudent eum quærere per ſingulas creaturas, cum ipſum nimis in omnibus & per omnia diligibilem, deſiderabilem, & laudabilem non ignorent. Hoc ſine dubio eſt maximum gaudium & lætitia in prædictis, quæ vident eſſe in rebus viliſsimis & minimis diuinam potentiam, ſapientiam, & clementiam magnificè commendandam. Et ideò fortè illa vilia & minima ſic pertractant, nec nobis curant auxiliari, cum nobis omnia ſint nociua. Et fortaſſe quando credis eos eſſe ocioſos, tũc inenarrabili lętitia ſpirituali interius perfruuntur, quamuis hoc tibi diſsimulent ſapienter. Aut fortè, quia reputant ſe viles & peccatores, non præſumunt ſe ſicut dignos, diuinæ faciei præſentare continuè, ſed ſe frequenter vilibus & minimis adiungentes, ipſum Deum nituntur revereri in corde, ita tamen & taliter, vt aliquando eum immediatè & dulciter contemplentur. Et hæc eſt fortè ratio, quare ſic ſæpè cum alijs iucundantur, quia videlicet oritur in eis lætitia magna ex hoc, quòd ſic viles homines & peccatores, quos ſe exiſtimant, poſſunt & merentur cum eis, quos filios Dei reputant conuerſari, & ſi dices mihi propter aliquos, ergo talis vel talis deberet cum melioribus conuerſari, & cum ſanctioribus habitare? reſpondeo eos rationabiliter excuſando, ꝙ fortè & dignè illos apud Deum reputant meliores, qui apud homines minorem ſimulant ſanctitatem, aut fortaſsis hoc eſt, quia eſſe cum illis non ſe reputant fore dignos, cum à conuerſatione illorum, nimis vita iſtorum diſsimilis eſſe videatur. Et ideò eis ſufficere videtur, ſi poſſunt cum illis Dei filijs conuerſari, quos valent aliqualiter imitari. Sciunt enim, quòd in hominibus ſimilibus facilior eſt tranſitus, aut fortè volunt eſſe cum minus perfectis, ne bona ſua intentio cognoſcatur. Potes etiam cogitare, quòd hoc fortè conceſſerit eis Deus, vt videlicet circa iſta extrinſeca implicentur, & cum fratribus conuerſentur minus perfectis, quia ſic eſt Deum difficilius poſsidere, quàm ſi quieti & ſolitarij remanerent: & quantò cum maiori pugna & labore Deum obtinent & acquirunt, tantò talis acquiſitio magis meritoria & laudabilior eſt in eis. Quis enim dubitat, ꝙ ſi homo implicatus negocijs actiuæ vitæ adeò perfectè

poſsidet

poſsidet Deum, ſicut ille qui ſolitarius commoratur, laudabilis & virtuoſius hoc eſſet, ipſo ſic ſolitario implicato, & certè vbi eſt maior reſiſtentia, ibi & frequentius magis incenditur actus amoris, & per multiplicem intenſionem actus ſui, facilius augetur ſubſtantia charitatis. In quo autẽ eſt maior charitas, in eo maius præmium rationabiliter debet eſſe. Cur ergo credis tales implicatos perdere? non certè perdunt aliquid, ſed lucrantur, & cum eos exiſtimabis inuenire in patria infimos, eos fortè ſuper te inuenies exaltatos, ſi tamen ibi fueris dignus eſſe. Multum enim eſt timendum nobis, vt ſicut eorũ humilitas profunda eos ſummè exaltat, ita magna ſuperbia noſtra nos miſerabiliter deijciat in profundũ, aut certè de talibus cogita, quòd ipſi magis approbant ſe poſſe Deo ſeruire in his minimis, ad quę ſe inueniunt promptos, quam ipſi velint captare ardua, & ibi deficere vt tu facis. Multum enim vituperabile reputant, & debet ſummè incongruum reputari, ſic defectuosè agere, & ſeruire tanto ac tali Domino imperfectè. Aut etiam cogita, quòd ipſi tam operentur in occulto quàm in publico, & tam circa terrena, quàm circa cœleſtia occupantur, vt ſic ab eis in omnibus inimicus humani generis impugnetur, & ipſi in omnibus mereantur: & ipſi fortè plus merentur in vno ſolo motu interiori, quàm tu fortè non ſolum in multis, ſed in omnibus merearis: & ideo eos non iudices te minores, ſed lauda Deum, qui te dignatus eſt eis miſericorditer ſociare, quorum fortaſsis meritis ſpiritualiter tu nunc viuis, & in gloria fortè viues. Hæc autem omnia prædicta, dixi ad deprimendam diabolicã tentationem. Et quamuis ſic ſit aliquando, aut ſic poſsit eſſe, & ſic de proximo credendum eſt, quòd ſi ſic eſt, tamẽ ſimpliciter magis placet mihi & credo, quòd Deo etiam magis placeat vita contemplatiua quàm actiua, ſolitaria quàm domeſtica, & magis mihi placet honeſtas quàm diſſolutio, & hanc credo eſſe magis ab omnibus eligendam. Nam licet actiua poſsit in Deum ordinari, & à ſapientibus ordinetur, tamen quòd propinquius eſt fini, magis eſt eligendum, & magis ipſe finis quàm illud quod eſt ad finem, & ſic ſe habent iſtæ duę vitæ, actiua ſcilicet & contemplatiua. Tamen non eſt dubium, quòd perſonæ quantùm ad iſtas duas vitas, poſſunt ſe habere ſicut excedentia & exceſſa. Nam aliqui actiui poſſunt eſſe, & aliquando ſunt maioris charitatis & meriti quàm aliqui contemplatiui, & conuersò, & etiam aliqui diſſoluti quàm honeſti, & econuersò. Quid tamen nos habemus, dummodo Deo placeamus, maximũ erit nobis, quia procul dubio in tanta hominum multitudine pauci ſunt, immo fortè pauciſsimi Deo grati. Cuius rei cauſa, & pro nobis & pro ipſis debemus & habemus nõ modicum, ſed multum & quotidiè & quaſi inconſolabiliter lachrymari, & cũ feruore maximo aſsiduè Dominum deprecari, vt ſua ineffabili pietate & infinita miſericordia dignetur nos indignos & miſerabiles facere ſibi gratos, aut ſi ſumus, dignetur nos vſque in finem in ſua gratia conſeruare. Quod ipſe nobis concedat, qui pro hoc voluit incarnari, & crucifigi. Amen.

Contemplatiua vita, magis eligenda.

Qualiter homo debet ſe ad amorem Dei excitare, & quantum poteſt ignire cor ſuum. Cap. 8.

QVia cor contemplatiui non ceſſat, ſeu ceſſare non debet inueſtigare, quomodo ſui creatoris amore amplius inardeſcat, propoſui aliquid ad hoc balbutiendo perducere inductiuum. Primò enim agnoſce ò homo, quòd nihil eſt, quòd ad eius amorem tantum te inflammet, ſicut tot & tantorum beneficiorum donatio copioſa. Hoc enim ipſo ꝙ ſic cum recogitas tam promptum, curialem, liberum, & benignum ad largiendum tibi gratis, innumerabilia & ineffabilia dona, ipſum te nimio amoris feruore diligere recognoſcẽs. Et quid enim hodie magis excitat ad amorẽ, quàm veraciter & perfectè diligi & amari? Hoc enim faciũt homines quantumcunq; crudeles, quia videlicet diligunt ſe amantes, quemquam erga ſuum creatorem inſtigante ſerpente antiquo hoc negligũt adimplere. Cogita ergo ò homo quicquid velis, & indè creatorem tuum inuenies, non modicam materiam diligendi. Accede ergo ad ipſum per hunc modum. Debes.n. non fictiuè, ſed veraciter cogitare de Deo tuo, ꝙ ita ſimpliciter ipſe eſt vbi tu es, ſicut ipſe eſt in cœlo Empireo, & te cogita nõ tuum, ſed ſuum eſſe. Nec dubites, quòd quicquid nõ ad damnum, ſed ad ſalutem animę tuæ ab eo petieris, ſimpliciter impetrabis. Hæc oĩa certè ſunt maximè incentiua amoris. Quomodo ergo nõ diligis ſummè illum cuius es, & qui paratus eſt omnia tibi dare? Nonne multum amas illum, qui aliquid pręſtat tibi? Nonne ergo ſuper omnia illum debes diligere feruenter, qui omnia quæ poſsides dedit tibi? Qui tot & tantis beneficijs te ditauit? Qui nõ ſolum alia à ſe vel à te, ſed ſe & te tribuit tibi ipſi? Si ergo te diligis, quõ ipſum qui te fecit non diligis? Tu te deſtruxiſti, & adhuc non deſinis deſtruere, & te amas: Illum verò qui te fecit & refecit, conſtruxit & reſtruxit, regulat & conſeruat, nõ amas? Dic ergo Dño Deo tuo. Dñe creatura tua ſum, & opus manuum tuarum & mihi teipſum negare non potes, ſed antequam procedas, hęc quę dixiſti meditare, & accenderis præ nimio ardore amoris. Quis.n. amplius ſe valeat continere, quin omnibus oblitis, ſaltẽ in Deum ſuum ſe totum proiciat non per partes, cum ipſe Deus qui eſt ſummum bonum, gloria & delitiæ Angelorum, vita & præmium beatorum, ipſi homini peccatori miſero, infirmo, & corruptibili, in tm̃ vt eius miſeriam nemo poſsit exprimere, ſemetipſum præ nimia charitate non valeat denegare? Et quantũcunq; ſit homo infirmus & peccator, ſi tamen toto poſſe ad ipſum ſe conuerterit, & ipſum conſtanter petierit, ipſum procul dubio poſsidebit: hæc nos ipſe deſiderat petere & largiri, dum inquit, petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum. Neſcio igitur quid amplius laboremus, cur nos quotidiè affligamus, cum creatorem omnium poſsidere fęliciter valeamus? Quid ergo amplius quærimus? Si.n. omne bonum poſſumus ſic de leui habere, cur nitimur vitam iſtam plenam cũctis miſerijs, tã ſolicitè & auidè poſsidere? O Dñe Deus meus quid tibi boni fecimus, ꝙ nobis indignis te ſummum bonũ tribuis tam libenter? Nihil tibi confert, ſi te habeamus, & tamen ſic nos intensè diligis, ꝙ te eſſe nobiſcum, delitias tuas dicis? Quare amantiſsimè Dñe nos peccatores in tm̃ diligis, vt libentius teipſum nobis tribuas, q̈ aliquid aliud quod petat? Et certè nec ego volo de cętero aliud poſsidere, ex quo debita petitione habere valeo Deum meum. Ornabo me monilibus, & introducam ipſum in thalamum cordis mei, & de cæterò, ibi ſecum dulciter requieſcam. Benè ſcio, ꝙ nihil aliud ipſe petit, niſi intrare ad cor meum, deſiderat, & iam diutius eſt ꝙ pulſauit, doleo.n. valdè, ꝙ tm̃ carui bono, dicam igitur ei. O dulciſsimè Deus meus ſcio pro certo, & video manifeſtè, ꝙ tu plus me diligis, quàm ego diligam me metipſum. Quapropter de me amplius nõ curabo, ſed ſolum tuis delitijs perenniter inhærebo, & tu mei curam habeto, non.n. tibi & mihi intendere ſimul poſſum. Et ideo permittã te intendere infirmitati meæ maximę, vt ipſam ſubleues manu forti, & ego intendam tuę ineffabili bonitati, vt fœliciter ſic delecter: Et quamuis tecũ multũ lucrer, & tu breuiter nihil mecum, ſcio tñ, ꝙ libentius mecum es, vt me promoueas & cõſerues, quàm tecum ſim vt tua perfruar bonitate.

Et vnde

Et vndè hoc bone Domine? Certe hoc eſt vt clare video, quia ego me ipſum ſummè odio, ſed tu me diligis ſupra modum. Si enim vellẽ amantiſsime Domine diſcurrere per ſingula ſigna tuæ ardentiſsimæ charitatis, ſine dubio deficerem in narrando. Quia nec bona naturæ, nec bona ſortunæ, nec bona gratię, nec bona glorię, ſi linguis hominũ loquar & angelorum, explicare etiã ſuperficialiter valerem. Et ideò his tacitis & dimiſsis, in ſolum tuum dilectum filium pater æternæ aliquantulum reſpirabo. Quanta fuit erga hominem tua ineffabilis dilectio, & ſingularis Deus meus? Qui tantum eum dilexiſti, vt velles hominem eſſe Deum, & Deũ hominem appellari. Quid enim ſibi amplius facere potuiſti, quàm ꝙ tibi eum inſeparabiliter vniuiſti? Quid dicam, de ſexu fragili, ipſum voluiſti naſci, & qui erat & eſt tuus vnigenitus proprius filius, voluiſti filium virginis nominari, multum quidem Dñe ſecundum vtrunque ſexum exaltaſti genus humanum, qui æqualẽ tibi filium voluiſti eſſe hominem, & filium mulieris. Nam hoc dilectionis ſignũ, voluiſti gratis Angelis tuis oſtẽdere. Non enim Angelos apprehendit, ſed ſemẽ Abrahæ. Mirum eſt valde, ꝙ præ tui amore, corda filiorum hominum non ſcinduntur. Quid enim aliud habebas facere domine Deus, quàm cũ peccauimus, quàm tam citò nos ſicut peccantes Angelos in inferni profundũ deijcere, & aliam creaturam nobiliorẽ, ſi volebas, creare, & producere in inſtanti? Quanta fuit iſta dilectio bone Deus, ꝙ poſt lapſum dignatus es nos quærere tã ſolicitè & benignè. Necnon poſt tantam noſtrã offenſam voluiſti nos amplius, quàm prius misericorditer exaltare. Quid quæſo fuit illud? Nunquid exaltationẽ meruit culpa noſtra? Certè nõ. Sed ne amplius fugeremus te, humanitatem noſtram tibi vnire inſeparabiliter voluiſti. Mira videt tua valde dilectio Deus meus, qui cũ ſis ſummus, te odientes diligis ſic intensè. Quomodo igitur nos cæci, & miſeri, te non ſic diligimus omne bonum? O cor lapideum meditantis, quomodo in tam excellenti dilectionis affectu non deficis præ amore? Quantum eſt enim noſtri creatoris digna bonitas, qui tantum deſiderat nos ſibi per dilectionis vinculum indiſſolubiliter colligari? Quomodo poteſt aliud cor hominis cogitare? Vt nos ſic exaltares Deus noſter, voluiſti humiliter paruus naſci, vt nos beſtiales effectos per peccatum, cœleſtes faceres, cœlum deſeruiſti, & inter beſtias voluiſti in præſepio collocari. O magna diuinæ bonitatis diffuſio. O deteſtabilis noſtrorũ excœcatio oculorum. O glacies nõ cor, cur non liqueſis ad hunc calorem? O lapis non caro, cur non ſcinderis præ amore? Heu heu mihi quia neſcio, per quam viam Deus amplius nos requirat: ex quo per hanc penitus non habet nos. Sed quid dicam, Chriſtus, qui eſt receptaculum expulſorum, voluit fugere in Aegyptũ. Nunquid Domine qui vbique eras, fugere indigebas? Non certè, quia omnes inimicos tuos in tua poteſtate ſimpliciter habebas. Sed ideò fugere voluiſti, vt hæc pro me patiens, tuum mihi monſtrares amorem, & vt ſic ad te fugerẽ perſecutus. O Deus meus benè video, ꝙ tu totus es meus, & me vis totaliter poſsidere. Sed quid plura? Taceo ſuæ vitæ proceſſum, qui totus eſt dilectione plenus, & volo feſtinare ad alapas, & conſputa. Cuius enim hominis cor hoc immenſi amoris euidentiſsimum ſignum, ſufficiat etiam toto vitæ ſuæ tẽpore perfectiſsimè cogitare? O clementiſsime Deus meus, ſi nihil aliud mihi feciſſes, nec facturus eſſes, ex hoc ſolũ ꝙ tu ſummus Deus æternus voluiſti pro me, & in mea natura aſſumpta, hæc opprobria humiliter ſuſtinere, deberem totaliter tuo igniri amore. Quid.n. maius Deo? & quid vilius peccatore? & tamẽ Deus pro peccatoribus voluit illudi & conſpui. O Deus meus quid fuit iſtud, ꝙ à creatura tam viliſsima quam in momẽto delere poteras, & penitus annihilare, tot & tãta turpia & vilia, ignominioſa & doloroſa, tam patientiſſimè tolerabas? Et dicentibus te eſſe peccatorem, immo dęmoniacũ, tam benigniſsimè reſpondeas? O ſumma & ineffabilis tuæ manifeſtatio charitatis, dum talia & tanta pro nobis à demoniacis ſuſtinebas. Quid tibi bone Ieſu tantum curæ erat de nobis, ꝙ te pro nobis omni opprobrio & pœnæ humiliter ſupponebas? O cor durius lapide, ſiue ferro. O cor iam non cor, cur nõ accenderis ex amore? Nam lapis calore ſoluitur, & in æs vertitur, & tu ad pœnitentiam tam feruentis & tanti caloris, immutabile perſeueras? Vtinam ergo lapidea eſſent, & non carnea corda noſtra. Et quid certè mirabilius, immo vituperabilius in hoĩe poſſet dici, quàm ꝙ caro ſui cordis inueniatur durior & inſenſibilior omni petra? ſed nonne dixit Deus, ꝙ auferet à nobis cor lapideum, & daret carneum? Vtique dixit, ſed vtinam econuersò auferat carneum, & tribuat lapideũ, ex quo lapideum citius & facilius, quàm carneũ immutetur. Ad verecundiam noſtram hoc dico. O cor duriſsimũ, cur ſic fortiter te diligentem, non diligis toto poſſe? O cor immaniſsimum, cur mortiferè ſic te odis, ò cor nequiſsimũ, cur ſic lætaliter te laceras & conſumis, ò crudeliſsimum cor, cur mortem diligis plus quàm vitã, ò cor non cor, cur non te offers tam ſollicitè te quęrenti? Cur non aperis, ad te die noctuq; lamentabiliter pro pulſanti? Cur in te non recipis, tàm dulciter te petentẽ? O lapides & ſaxa & cæteræ creaturæ inſenſibiles, flete vberius veſaniam mei cordis. Certè Dñe Deus meus, ſi me ſimpliciter odiſſes, ex quo tu es Deus meus, & ſolus protector & gubernator meus, & totum refugium meum ſupra omnes diligere te deberem. Quantò ergo magis hoc debeo, cum tu me ſummè diligas, & tuis beneficijs ſequaris me per deuia fugientem? Nã in tantum me diligis, vt teipſum pro me videaris odire. Nonne tu iudex & Dominus voluiſti à ſeruis & peccatoribus pro me iudicari, flagellari, & occidi? Nonne à diſcipulo traditus, triginta argenteis voluiſti vendi, à Iudæis cum gladijs & fuſtibus capi tanquam latro, vinciri vt malefactor? Anne primò, deinde Caiphæ præſentari, per inuidiam mendaciter accuſari. Ab Herode alba veſte illudi, & vt fatuus reputari, à Pilato nequiter iudicari, à ſuis militibus flagellari, oculos velari, purpura indui, palmis percuti, flagellis cædi, contumelijs affici, ſputis fœdari, colaphis obrui, clauis configi, pœnis affligi, ſpinis coronari, cum iniquis deputari, cruce damnari, copore nudari, manibus perforari, pedibus confodi, felle & aceto potari, lancea vulnerari, ſanguine perfundi, & ſic tandem turpiſsimam, & crudeliſsimã mortemq; amariſsimam pro peccatoribus voluiſti patientiſsimè ſuſtinere: ſemper conticuiſti, ſemper ſiluiſti, vt agnus manſuetiſsimus os tuum nunquam ad malũ aperuiſti, nullum impatientiæ ſignum oſtendiſti, non maledixiſti, nõ murmuraſti, ſed patrem pro tuis occiſoribus dulciter exoraſti. O ſumma patientia, ò ardentis & feruentis amoris inaudita beneuolentia, ò ſuauiſsima dulcedo cordis, ò melliflua ſuauitas amoris. O inextimabilis dilectio charitatis, ò immenſa pietas Saluatoris, ò ineffabilis benignitas Dei noſtri, pati enim & mori voluit creator pro creatura, Deus pro homine, pater pro filio, Dominus pro ſeruo, magiſter pro diſcipulo, innocens pro reo, ſanctus pro peccatore, iuſtus pro iniuſto, deniq; pius pro impio & indigno. O Deus meus quid mihi amplius facere debuiſti, aut dic, quid mihi amplius facere potuiſti? Certè ſi tot & tanta mihi feciſſet vnus viliſsimus ruſticus, ipſum toto affectu deberem diligere in æternum, & ego te non diligam Deus meus? Abſit. Certè enim non dico ſanguinis effuſio, quę tota plena eſt charitate, ſed ſolus tuus aſpectus deberet me in tuo amore totaliter inebriare. Quãtò ergo

magis

Durius eſt lapide, q contẽplãdo paſſionem Chriſti non reſoluitur in lachrymas.

Apoſtrophe, ad cor.

magis tua grauiſsima paſsio ſic penoſa? Certè & clarè video, quòd me totum voluiſti, dum mihi te totum ſic amoroſè & dulcoroſè totaliter tribuiſti, & quis requirebat hoc de manu tua Domine mi? cur tibi tanta cura ſuit de tam viliſsima creatura? certè nihil aliud niſi tua nimia bonitas, & immenſa dilectio hoc egit. Nam ſi omnino redimere me volebas, aliter certè quàm per mortem tuam me poteras redemiſſe: ſed ideo ſic me indignum redimere voluiſti, vt me in tuo amore amplius inflammares. O amor & deſiderium cordis, ò dulcedo & ſuauitas mentis, ò ardor & inflammatio pectoris, ò lux & claritas oculorum, ò aurium delectabilis ſymphonia, ò hoſtia odoriſera Deo patri, ò mellíflua guſtatio fluxus ſanguinis, ò amantiſsima palpatio lateris, ò dulciſsima oſculatio pedum, ò ſuauiſsima amplexatio brachiorum, ò ſalutifera cõtractio corporis, ò reuerenda inclinatio capitis, ò anima mea, ò vita mea, ò viſcera cordis mei, ò medulla oſsium, vegetatio carnium, organorum ſignificatio, Intellectus inſpiratio, ò tota & totalis delectatio & exultatio mea, ſuauitas & iucunditas mea, ſolatium & tripudium meum, Iubilus & riſus meus, gaudium & lætitia cordis mei, ò cur non ſum totus in tuo amore conuerſus? Quare aliquid eſt in me niſi amor? Quomodo poſſum aliud loqui, poſsidere, appetere, vel mediari? Cur non ſum illaqueatus & captus amore? Quid iucundius, quid plus vel amplius capit quàm amor? O Deus meus vndique me tuus amor circundat, & tamen neſcio quid ſit amor, heu heu mihi, cur ſic inſenſibilis maneo ſine cauſa, cur vanitas plus quàm veritas me abſtraxit, cur creaturæ iniquitas, plus quàm ſaluatoris & creatoris mei benignitas me allicuit? Cur miſerias & peccata plus quàm redemptoris mei amorem, & beneuolentiam adamaui? O quantum dilexiſti hominem Deus meus, qui non ſolum pro ipſo in cruce pati & mori voluiſti, ſed etiam ipſum apud inferos viſitaſti, & ipſum tecum ad ſuperos reduxiſti. Non potuiſti Domine mittere aliquem Angelorum, niſi eum extraheres per teipſum? Cur vbique vis hominem ſociare? Cur ſemper cum homine tu vis eſſe? Cur omni loco & tempore cum homine vis tam domeſticè habitare? Et in omnibus cum eo tam dulciter & amicabiliter conuerſari? Quid habet quæſo iſte homo, niſi vilia & ſpernenda? Cur ipſum diligis ſic intensè? Poſtquam enim reſurrexiſti, voluiſti etiam adhuc per quadraginta dies homini apparere, ſecum ſic glorificatus, veſci familiariter voluiſti. Et pacem ſibi donans te ei viſibilem & palpabilem tribuiſti. Sed bone Domine nonne ſufficiebat homini, quòd pro ipſo fueras crucifixus? & quòd demum ipſum extraxeras de inferno? videtur manifeſtè, quòd tu in tantum dilexeris iſtum hominem, vt ab ipſo non valeres te modo aliquo abſtinere. An fortè ignorabas, quòd de tam excellentiſsimo tuæ paſsionis beneficio debebamus eſſe ingrati? Nam etiam quibus ſpeciales habueras, non tam ingrati quàm increduli extiterunt. Quomodo ergo potuiſti nos plus eis intueri? O quàm admirabilis & ineffabilis eſt tua dilectio bone Domine, cum nullo modo poſsis ab homine ſeparari. Nonne etiam, quia aſcenſurus eras ad dexteram Dei patris tui, poteſtatem homini dimiſiſti, vt cum velit te habeat in altari? Hanc quippè poteſtatem antequam mori inciperes, homini tribuiſti, ne te per tuam mortem amittere formidaret. Sed cur hoc facere voluiſti, cum ſpiritum ſanctum ad hominem eſſes miſſurus? Cur igitur tam ſemper auidè voluiſti cum homine commorari? Sed verè vt video, nos tuo corpore glorioſo incorporare totaliter voluiſti, & tuo precioſiſsimo ſanguine nos potare, vt ſicut tuo inebriari amore, tecum ſemper vnum corpus & vnam animam habeamus.

Expreſſio maxima amoris Chriſti erga hoĩes.

Quid enim eſt aliud tuum ſanguinem, qui eſt potus animæ bibere, niſi noſtram animam tuæ ſanctiſsimæ animæ indiſſolubiliter colligare? Hoc eſt certè quòd vis, hoc eſt quod deſideras Deus meus. Hoc Domine mi redemptor eſt, quòd tanto tempore procuraſti, & pro hoc ſemper à tua infantia laboraſti. Hoc nobis quæſo miſericorditer concedas, qui pro nobis plenus amore, vberius tuum precioſum ſanguinem effudiſti. Amen.

Quomodo homo perfectè ſe odiat, & Deum perfectè diligat. Cap 9.

QVia ad dilectionem Dei habendã impedit dilectio ſui, & quãtò amor plus in vna re intenditur, tantò in altera apparet plus remiſſus. Ideò vt perfectè poſsimus Deum diligere, perfectè nos debemus odire. Tunc autem te odis perfectè, quando appetis pleno corde ab omnibus conculcari, & viliſsimus reputari, flagellari, vilipendi, deici, contemni, & quaſi ad nihilum redigi in hoc mundo, & hæc omnia reputas eſſe pauca. Item quando in tuis, ſeu tibi illatis iniurijs, & tribulationibus, te fore dignum putabis, hæc dico pro tanto, quia multi hodie ſunt, qui aduerſa ſuſtinent, & appetunt ſuſtinere, vt ſic ab hominibus de eorum tolerantia comedentur. Tales procul dubio non ſe perfectè odiunt, ſed potius diligunt, & mercedem ſuam iam recipiunt in hoc mundo. Tũc etiam te perfectè odis, quando nõ ſolum cupis ab alijs conculcari, ſed etiam te in teipſo tantum abhorres, vt vix teipſum valeas tolerare, & efficieris nimis abominabilis tibijpſi. Et velles etiam à creaturis irrationabilibus, & inſenſibilibus ſimpliciter impugnari. Et cũ propter tuam neceſsitatem aliquid delectabile, vel etiam non afflictiuum recipis, contra teipſum non modicum conturbaris, ſolum Deum quæris, & omnia renuis extra ipſum. Ad hoc autem per maximum donũ habendum, valebit, ſi confidenter & ex toto corde petieris hoc à Deo. Ex parte autem tua poſſunt eſſe aliqua inductiua, & diſpoſitiua ad donum iſtud. Primò quidem conſiderare debes, quòd in peccato fuiſti genitus & conceptus. Et quòd poſtquam fuiſti à peccato originali ſacro lauacro regeneratus, lauatus, & lotus, & iam vſum liberi arbitrij habere cæpiſti, Deum tuum vſque ad hanc horam continuè offendiſti, immemor & ingratus primæ lotionis, quæ in te deriuauit à latere Ieſu Chriſti; diuinam non reuerendo maieſtatem, in cuius præſentia exiſtebas, ac temetipſum lethaliter offendendo, pluſquam aliquis tuus crudeliſsimus inimicus. Quomodo igitur ſi iſta diligentius cogitabis, te ſimpliciter non odibis? Et quid nos odimus, niſi mala mortifera, & nociua fugiamus? Quid autem magis eſt mortiferum & nociuum, quàm opponere ſe totaliter ſuo bono? Quid periculoſius quàm ſalutiferi ſanguinis Chriſti euomere medicinam? Quid pernicioſius homini, quàm ſuæ animæ occiſio procurata? Et tu tibi talis fuiſti, & in omnibus prædictis maximè offendiſti, etiam pluſquàm valeas cogitare. Debes ſecundò cogitare, quòd quando ab extrinſicis magis moleſtaris, tantò magis tibi vndiq; præcluditur via, ne vageris per deuia, & ne illicitè affectum tuum applices creaturæ, ſed in ſolo creatore altiſsimo requieſcas. quis ergo non odiet ſummæ illius clauſuræ apertionem, vnde quis exiſtens cum Deo, poſsit ab eo egredi, & exire? Certè tali clauſura talis aperitur, quando propria tribulatio non amatur, ſed ab animo fugatur. Volens quippè talis homo potius quieſcere in ſtercore, quàm in Deo. Cogita ergo ò homo, quòd ſoli Deo debetur reuerentia ſiue honor. Et ipſe ſolus in ſe & in ſuis creaturis eſt à nobis ſimpliciter diligendus. Et ideò ſi verè & perfectè Deum diligis, te diligis, &

honorari ab hominibus, debes penitus abhorrere. Quomodo nõ meritò abhorrebo illud mihi attribui, quod eſt Dei? immo potius oppoſitum affectabo, ne fortè ſi vellem tenere medium, currerem in extremum. O quàm vtiles ſunt iſtæ afflictiones extrinſicæ. Nam certè per ipſas ad cognitionem noſtræ miſeriæ venimus, & per talem cognitionem noſtri, magis citò & perfectius ducimur in cognitionem Dei. Nam quantò quis ſuæ fragilitatis, & vilitatis magis eſt cognitor, tantò magis eſt diuinæ maieſtatis inſpectator. Quis ergo renuet ſe odiri, & ab hominibus conculcari? certè neſcio niſi ſtultus. Si ergo times ò homo, illa quæ ab hominibus inferuntur, multò maxis debes timere illa, quæ tibi à Domino infligentur, & ſi illa times, certè iſta diliges & amabis. Nam iſtæ tribulationes ſunt viæ ad patriam, & ſunt materia magni boni.

Conſolationes verò ſunt viæ ad pœnas, & occaſio magni caſus: iſtæ, ſcilicet conſolationes & honores, animas inficiunt & deturpant. Illæ autem, ſcilicet tribulationes, animas lauant amaculis, & purgant à ſcoria peccatorum. Vt ſic de albatæ & mundæ dignè videant Deum ſuum. O Deus, quis non appetet hoc habere, niſi qui non appetit te videre, & ad tuam gloriam euolare? Et quomodo probabitur aliquis eſſe tuus verus amicus, niſi pro te aduerſa voluerit ſuſtinere? Nunquid vera amicitia tui, comprobatur in conſolationibus, & honoribus huius mundi? Certè ſi ſic eſſet, panci inuenirentur mali, quia valdè pauci ſunt illi, qui non appetant conſolari: ſed certè illi tui filij concernuntur, quos flagellis corrigere non deſiſtis. Nam ſemper cum talibus commoraris. Non ergo quis aduerſa renuit, ſed ſummè diligit, niſi fortè ille miſer, qui non vult tanquam ſpiritualis amicus, immo tanquam chariſſimus filius cum Domino habitare: hæc nos ſtimulant, vt feſtinemus currere, & proficere ad maiora, hæc nos faciunt conſcendere in montana, vt contemplemur in cœleſtibus Deum noſtrum. Hæc ſunt certè, quæ cæteris membris patientibus nos inſtruunt compati, & compatiendo nos cogunt, eis miſericorditer ſubuenire. Quomodo enim proximo meo iniurias, & damna, vel quæcunque aduerſa patienti compatiar ego, qui hoc nunquam penitus ſum expertus? Propterea Apoſtolus dicit de Chriſto. Non (inquit) habemus pontificem, qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris. Et hoc certè, quia ipſe Chriſtus eas in ſuo corpore expræſsè probauit, ſicut innuitur ibidem. Nam languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit.

Compati proximo, ſignum regnandi eſt.

Hebr. 4.

Iſa. 53.

Si ergo exemplo eius, nos hic in præſenti non compatimur proximo, quomodo regnabimus ſecum? Aut ſi compaſsionem ad inuicem non habemus, quomodo ad inuicem membra ſumus? Et ſi fortè commembra, nunquid viua? non certè ſed mortua & inſenſibilia ſumus. Quid igitur aliud reſtat, niſi vt de corpore excidamur? dicito adhuc mihi tu homo, quomodo ipſi tuo capiti Chriſto ſcies compati pro te paſſo, quando in teipſo paſsionem nullatenus experiris? aut ſi Chriſto non compateris, quomodo potes ipſi tanquam capiti conformari? ſed certè ſi ſolum iſtud & nihil aliud te moueret, deberet facere te auidum paſsionũ. Quid peius & magis mortiferũ, quàm patientibus non compati, & tanti beneficij paſsionis Chriſti eſſe ingratum? aut quid fructuoſius & ſuauius, quàm ex corde plenã compaſsionem gerere illius amariſsimæ paſsionis? hoc certè nullus perfectè poteſt facere, niſi fortè qui iniurias eſt expertus. aut dic mihi tu homo quid nobilius & dignius, quàm Dei filio aſsimilari? Quomodo ergo ſi per conſolationes & honores fuerimus diſsimiles in præſenti, poterimus in regno confratres ſibi eſſe? minime certè. Quid enim abominabilius, quàm pro me ſtercore videre Dei filiũ in aſſumpta humanitate, iniurias maximas & opprobria innumerabilia ſuſtinere, mortem turpiſsimam & grauiſsimam tolerare, & me velle ab hominibus honorari, & flui delitijs huius mũdi? O homo non homo, ſed ſtercus & pluſquam ſtercus, ipſe actor & iudex tuus ſuper ſe reflexit iudicium tuum, & pro iniuria quam ſibi feceras, ſemetipſum ad mortem crudeliſsimam iudicauit: & tu qui adhuc non ceſſas ſibi iniurias inferre, vis ab aduerſis omnino pertranſire immunis? Saltem infelix coram oculis ſic pro te afflicto prætende mœrorem, & corde te offer ſibi, ad conſimilia pro eo, libentiſsimè patiendum. Certè ex quo ipſe eſt ſic pro te ſufficiẽter punitus, ſi tu hæc quę ipſe ſuſtinuit, volueris iterum ſuſtinere, & hæc toto corde appetieris, non ſuſtinebis: quia ipſe non vult, ꝙ pro eadem iniuria bis paſsio inferatur: ſed illud quod credis iniuriam, in honorem ipſe conuertet: & quod credis tribulationem eſſe, conſolationem videbis: & vbi eſſe damnum putabis, inuenies fructum multum. Nota.

Et quantò iniuria fuerit maior, tãtò honorabilior eris; & quantò paſsio acerbior, tantò eris charior Deo tuo: & quantò tribulatio & afflictio fuerit intẽſior & diuturnior, tantò magis te Deus conſolabitur in mercede: & ſi omnia pro ipſo amiſeris, certè ipſum qui eſt bona omnia poſsidebis: & ſi omnes te fuerint perſecuti, ipſe nunquam te deſeret, ſed vbique & ſemper viriliter te iuuabit: ſi in hoc mundo à cunctis fueris expulſus, ipſe te recipiet in ſuo regno: ſi autem honores petieris, à Deo econuerſò depriueris, ſi conſolationes & delitias, tribulaberis & affligeris. Si tẽporalia vel diuitias mendicabis, & pauper efficieris. Quid plura? Si præter Deũ aliquid appetieris, teipſum affliges, immo ſi te dilexeris, te occides. Si verò teipſum oderis, & ſolum Deum dilexeris, vita viues, & ipſum plenariè, & feliciter poſſidebis. Nam qui Deum diligit, Deum habet: & quantò perfectius eum diligit, tãtò perfectius habet ipſum.

O ſtultiſsimi homines, cur hic oculos veſtros non ponitis, ſi vultis vos & omnia abhorrere? Certè cum videritis vos poſsidere omnium creatorem, & mens veſtra fuerit in eo quietata, omnia ab eo reputabitis penitus vanitatem. Et corpora etiam veſtra, dum adhuc ſunt mortalia, abominabilia tanquã ſtercora ſint vobis. Et ſicut qui auferret ſtercus, vel aliud abominabile ab oculis veſtris: ſic qui vſque ad mortem affligeret corpus veſtrum. Et ſicut cum quis deteſtaretur illud, quod abhominamini, gauderetis: ſic cum quis iniurias, & opprobria teſtando, vobis dixerit vel fecerit, exultabitis. Nam nihil vobis poterit aduenire aduerſi. Conſolationes enim & honores, & quęque proſpera, non poterunt vos decipere vllo modo, quia de ipſis non curabitis, immo contraria cupietis. Aduerſa etiam vos non valebunt deijcere, quia ipſa ſummè deſiderabitis in hoc mundo. Et quantò tribulatio erit maior, tantò maior conſolatio erit vobis, eo quòd magis in hoc caſu implebitur deſiderium cordis veſtri.

Et ſi fortè in aliquo ſic non eſſet, deberet certè in eo penitus ita eſſe. Et quis non deberet gaudere, ſi ſeparatur à vanitate, & coniungitur veritati? Nonne hæc omnia ſunt vanitas, vanitas vanitatum, & omnia vanitas ſimpliciter, præter Deum? Et quid eſt veritas, niſi Deus? Omnia igitur præter Deum, & quæ in ipſum non tendunt, ſunt à vobis ſimpliciter abhorrenda. Si enim ſic eſſes ò homo, vt in ſolo Deo velles affici, & ipſius ſolius ſitires honorem, te autem (vt dictũ eſt) non diligeres, ſed odires, & appeteres ab alijs conculcari, deſpici, & contemni: viam proculdubio ipſi Diabolo præcluderes in tantum, vt nullatenus ad te poſſet intrare. In hoc enim concordant omnes doctores, quòd omnes mali cauſa eſt timor vel amor, immo etiam ipſius timoris cauſa eſt amor ſui ipſius.

Quomodo ergo ex timore poteris peccare, quia deſiderabis

ſiderabilis affligi, & contemni & ab omnibus ſimpliciter cõculcari? Et quomodo amore tui peccare valebis, cum te perfectè odias, & diligas ſolum Deum? Hoc certè ſi habueris, & ſeruaueris, ad perfectam innocentiam & ad ſanctitatis conſumationem pertinges. Et qui aliquando fuiſti ſeruus Diaboli, efficieris nunc ſpecialis amicus, immo amantiſsimus filius Dei tui, & in Regno ſuo reputaberis inter omnes. Cur ergo iſta aſſequi ſic tardamus? Quare negligimus tantùm hanc mentis perfectionem, ſatis de facili obtinere? Nunquid hoc donum excellentiſsimum, nobis largitor omnium bonorum poterit denegare, ſi hoc ab eo voluerimus toto corde, cum inſtantia poſtulare? Certè non, de hoc enim te certifico, ſicut poſſum, quia non denegabit, ſed libentiſsimè tibi dabit. Non dico, quòd det tibi pati, quia hoc non omnibus concedit, ſed tibi indubitanter tribuet velle pati. Et fortè quòd etiã pati (ſi dignus fueris) dabit tibi. Et ſi fortaſsis dicis mihi non poſſum, nec poſſem tantùm laborare, vt ad tantam ſanctitatem venirem, quòd ſolum Deum diligerem, & me exoſum haberẽ ſuper omnia, & quòd poſſem ſimpliciter appetere ab omnibus vilipendi.

Quies mẽtis, magis nos vnit Deo, quã corporalis labor.

Ego tibi reſpondeo, quòd ad hoc non requiritur iſte labor extrinſecus, aut corporis valetudo: ſed potius ſolitudo, & requies corporis, labor cordis & quies mentis. Non requiritur inquam multus labor extrinſecus, quia per illum non vnitur, ſed diſtrahitur, interior verò labor humilitatis & pietatis, ad hoc & ad omnia eſt vtilis, dum tamen homo mentis quietem cuſtodiat in labore. Nec etiam requiritur valetudo corporis, quia valetudini ſpiritus hæc repugnat. Requiritur autem omnino labor cordis in ſurgendo, & euellendo ſe totaliter ab iſtis infimis & caducis, & ſe ad cęleſtia eleuando. Et dum ſic aſcendes in te, tunc requiritur quies mentis. Multum enim abhorret Deus illum, qui ipſum deguſtat, & ibi ſimpliciter non quieſcit, ſed potius, tanquam Deus non eſſet ſibi ſufficiens, recedit à Deo, & redit ad iſta ſtercora amplexandum, & ſic coinquinatus & infectus, ad amplexus Dei iterum vult redire, ſed certè ſic facere vni vili ruſtico, & timeremus & verecundaremur, & tamen ipſum Deum plus omni ruſtico vilipendimus, & quaſi nihil de ipſo breuiter iam curamus, & nihilominus volumus, quòd ipſe in omnibus noſtræ ſatisfaciat voluntati, ſed non ſic debet eſſe. Sed ſi intrare adeò volueris ſine repulſa hoc excellens, vel etiam aliud quodcunque donum, ad ipſum reuerẽter conſcendas, nec inde recedas, ſed perenniter ibi quieſcas, rogando eum inſtantius & deuotè, vt ad vomitum non permittat amplius te redire. & ſi ſic feceris, non dubito, quin ab eo ſuo lumine illuſtratus, tuas miſerias recognoſces, & ſuper omnia te odibis, diuinam experieris bonitatem, & omnia mundi, velut ſtercora abhorrebis. Et ſic tandem dignè, & meritò, immenſi amoris vinculo coniungeris inſeparabiliter ſoli Deo. Quod ipſe nobis concedat, qui per cuncta ſæcula regnat. Amen.

Quòd homo commutetur in Deum. Cap. 10.

Abſtrahi oportet ab amore proprio & vniuerſę creaturę, vt charitatem Dei pfectã habeamus.

O Mirabilis mutatio dexteræ excelſi. Sicut enim apud homines temporalia diligentes, eſſet ſummè admirabile, ſi quis vnum ſtercus fœtidiſsimum, commutaret in omnes delitias huius mundi, vt putà, ſi quis pro vno viliſsimo & fœtidiſsimo ſtercore, haberet huius mundi plenariam poteſtatẽ, & quantum ad temporalia ad modum Imperatoris, & quantum ad ſpiritualia ſicut Papa, & nullam reſiſtentiam poſſet pati, & inſuper, quòd maligni ſpiritus ſuæ obtemperarent in omnibus voluntati, & quòd non ſolum terra & quæ in ea ſunt, ſed & cœlorum ſydera, ſibi parerent ad nutum. Item quòd poſſet mortificare, viuificare, infirmos ſanare, & mortuos ſuſcitare, curſum quoq; naturę ſimpliciter immutare. Et quòd haberet omnes diuitias & delitias, quas citra Deum poſſet excogitare, immo quas Deus poſſet producere, dũ tamen in Deum non ducerent. Sic certè, immo ſine comparatione, multò magis eſt admirabilis, laudabilis, venerabilis & amabilis illa commutatio, qua quis ſe commutat in Deum. Nam maior eſt ſine comparatione, diſtantia inter Deum & hominem, quàm inter quamcunq; viliſsimam & infimam creaturam ad omnia, quæ citra ſe facere poſſet Deus. Tunc autem homo ſe commutat in Deum, quando eligit ſe odire, & diligere ſolum Deum, & circa aliud non vult, nec poteſt affici, niſi ſolummodo circa Deum, & in illum ſolum ſuum iacit affectum. Illi adhæret tantùm, & de vlla re, niſi de Deo breuiter nihil curat: & ſemper & totaliter ſitit, quomodo per ſe & per alios, honoretur ſimpliciter Dominus Deus ſuus. O commutatio dulcis & ſuauis, & ſummè deſiderabilis. Nam talis homo ſuorum peccatorum plagas, in Chriſti vulnera commutauit. Suæ mentis fœditatem, in diuinam bonitatem, ſuam nequitiam in Dei clementiam, amaritudinem cordis, in ſummam dulcedinem creatoris. Nam totus factus eſt Dei, & nihil niſi Deum requirit. Cor ſuum plenum eſt ipſo, & totus in eo eſt ipſe Dominus Deus. Se exiuit, & Deum intrauit, & zelo Dei ſuccenſus, facit guerram ſibi ipſi, tanquam ſibimet crudeliſsimo hoſti. Si ergo talis eſt commutatio iſta, ſicut verè talis eſt: Cur ſerue nequam, infidele mancipium, creatura inutilis, hoc adimplere retardas, & te negligis immutare? Sed caue diligenter, ne cum torpore operis, grauamine cordis, anxietate pectoris, in ſenſualitate metis hoc ſtudeas adimplere. Sed potius hoc facere intendas, cum maxima auiditate animi, cum feruoris intenſione, & cum immenſitate amoris. Maximè cũ nihil homini vtilius nihil delectabilius, & nihil nobilius eſſe poſsit. Si ergo teipſum exiueris, & per hunc modum in Deum intraueris, caue cum omni diligentia, ne modo aliquo extra ipſum valeas amplius inueniri. Et ſi aliqua mentis infirmitate, aut negligentia, fortè contigerit te exire, illuc ſtatim cum fletu recurras, & Deum ſuppliciter depreceris, vt tibi indulgeat, & dignetur te ſeruum recipere fugitiuum. Et tunc proponas firmiter in corde tuo, ab eo amplius non exire. Non tamen tale propoſitum facias, vt ad nouam culpam te obliget & aſtringat, quia fragiles ſumus, & ex nobis ſimpliciter inconſtantes. Et ſi millies ab eo exieris, totiens ſtudeas ad ipſum redire quàm citò. Regula iſtius capituli bona eſt. Nullus enim benè poterit cum Deo eſſe perfectè, qui ſuum affectum habet ligatum, vel inclinatum alicui creaturæ.

Regula.

De ordinatione ad proximum. Cap. 11.

DE proximo tuo accipe breuem doctrinã, vnũquenque hominem mundi, reputa temetipſum. Si hoc benè cordi tuo impreſſeris, non eſt dubium, quod ſuum bonum diliges, ſicut tuum. Et quod ad ſalutem ſuam ſpectare cognoueris, hoc tua oratione & exoratione, aut alio modo, quo poteris, pro eo tanquam pro te, ſollicitè & fideliter procurabis. Et cum videris ipſum bona facere vel dicere, ita repleberis gaudio, ac ſi tu illa eadem verbo, vel opere adimpleres. Si autem ſciueris ipſum eſſe in peccato, aut in aliquo ſpirituali defectu, tu ſibi nimium condolebis, & ipſum à malo (pro vt poteris) releuabis, & ad bonum toto poſſe conduces. De miſerijs autem corporis, ſic compatieris ſibi, ac ſi in teipſo illas haberes, & ita libenter & diligenter ſeruies ei, ſicut ſa-

Proximo cõpatiendum pluſquam nobis.

ceres tibi ipſi, immo multò lubentius ſibi, quàm tibi, quia tu cernes maius præmium eſſe tibi, cum etiam te debeas odire, & illum amare. Et ſi fortè te offenderit dicto vel facto, tu non plus curabis, quàm ſi tu tibi illa feciſſes, vel tibi dixiſſes, immo eò tibi ipſe magis placebit, quo cum eo maiorem materiam merendi videbis. Si verò tu aliquid boni dixeris vel feceris ſibi, nõ plus de hoc eleuaberis in corde tuo, quàm ſi alius in eiſdẽ ſibi, verbo vel facto ſeruiuiſſet. Et ſi tu aliquem defectum culpabilem feceris coram eo, de hoc tu plus non curabis, quàm ſi in priuato (vbi nullus vidiſſet) feciſſes. Indè etiam ſequitur, quòd ſi vnumquemque reputaueris teipſum, proculdubio nullũ proximum ſpecialem babebis, quia omnes certè tibi ſingulares putabis. Nullum enim plus altero diliges, niſi inquantum ipſum noueris meliorem, & non inquantum ſit tibi magis familiaris vel notus, nec etiam circa quantumcunque bonũ debes ſimpliciter affici, ſic ſolummodo circa Deum, ſiue in ſe abſolutè, ſiue etiam inquantum iſti vel illi, tot & tanta bona largitus eſt, poſſumus tamen pro illis magis orare, pro quibus ſumus magis domino obligati. Nec tamen ſic eſt orandum pro illis, vt alios penitus dimittamus, vel obliuioni tradamus, nihil autem appropries tibi, niſi tuas culpas, & tuos defectus. Te cæteris viliorem cognoſce, & non ſolum propria, ſed etiam aliorum peccata reputa eſſe tua. Et pro ipſis, tanquam pro tuis veniam cum lachrymis à Deo implora, nec dicas, quomodo poſſum omnem hominem exiſtimare melioré, hoc te docebit facere perfecta charitas, quæ te cum eis coniungens, te faciet vnum cum eis, hoc indè clarius intuetur. Ad hoc autem faciendum mouetur de facili ille, qui cor ſuum in honorem Dei totaliter radicauit, nihil aliud, nec in ſe, nec in alijs

Regula charitatis chriſtianę

appetendo. Vnde hæc eſt regula per optima. Quòd qui vult Deum perfectè diligere, & proximum ſimul, nihil aliud, niſi ſolum honorem Dei ſitiat, & cum magna auiditate & ſollicitudine cordis, ſolum Deum requirat, nihil aliud intendens in omnibus.

Quòd homo ſemper ſit ordinatus in loquela, cogitatione, & operatione.

Cap. 12.

Prouidebam dominum in cõſpectu meo ſemper &c.

SEruus Dei nunquam debet, nec aliud nec aliter cogitare, loqui & operari, quaſi ſi Deum ſuum facie ad faciem ſemper videret, nec eſt dubium, quòd ſic vbique & ſemper eſt nobis præſens Deus, & nos & cuncta noſtra ita videt, ac ſi iuxta ſedem ſuam in Empyreo cœlo eſſemus, quamus hic non ſic influat, ſicut ibi. Et ideò quamuis non videamus ipſum Deum, ex quo tamen indubitanter ſcimus, & certi ſumus ipſum eſſe iuxtà nos, immo etiam in intimis cordis noſtri, nõ debemus aliquo modo plus vel minus, nec aliter cogitare, loqui aut facere, quàm ſi ſemper & vbique eum clariſsimè videremus. Tantum enim timeret ſeruus

Exemplũ.

Imperatoris, ſi ſciret pro certò, ſe clarè & totaliter ab Imperatore videri, quáuis ipſe nullatenus videret Imperatorem, ne poſſet videre, quantum timeret, ſi manifeſtè ipſum Imperatorem videret, immo certè multò magis. Nullus enim ſeruus eſt, qui ex hoc propriè timeat, quando ſuum Dominum videt: ſed potius ex hoc timet, & meritò habet timere, quando à ſuo Domino diligẽtius obſeruatur, & ab eo cognoſcit pro certò ſe clarè videri, vnde ſi ſeruus ſciret pro certo, quòd ſuus Dominus non poſſet eum videre, nec ſcire illud quod facit, vtique ſicut credo ſuum Dominum nõ timeret, ſed tunc multum haberet timere, & meritò timeret, quádo pro certo ſciret à Domino ſe videri, etiã ſi ipſe ſuum Dominum penitus non videret. Quantò ergo magis debemus, ſemper ſummè revereri cũ magna deuotione & amore, cum immenſa reuerentia & timore, cum maxima noſtrorum ſcelerum erubeſcẽtia & confuſione, ipſum dominum Deum noſtrũ, qui nobiſcum vbique & ſemper eſt, & nos, & noſtra continuè intuetur, non ſolum illa quæ foris patent, ſed etiã omnia intima infima & ſecretiſsima cordis noſtri? O vituperabilis, & execrabilis ſtultitia, immo malitia noſtra. Quis ergo eſt tam magnus, & infimus peccator in mundo, qui furtum, adulterium, & quodlibet vis peccatum præſumeret patenter committeret, vbi & quando à cunctis poſſet videri & capi? Aut quæ nam eſt mulier tã mala, tam laſciua, tam lubrica, tam adultera, tam meretrix ſine fronte, vel quomodolibet vis peccatrix, quæ in medio platearum & in meridie, cunctis cernentibus, non ſummè erubeſceret, ad fornicationem ſui corporis præbere conſenſum, & quæ non valdè timeret, quodcunq; etiam aliud ſcelus committere in publico, vbi poſſet de facili comprehẽdi? Nonne omnis qui malè agit, odit lucem, quærit latebras, fugit publicum, petit angulos & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius? O miſerabilis cæcitas cordis noſtri. Nam ſi videro & cognouero firmiter, me ab hominibus clarè videri, dum volo facere quicquã mali, ſtatim præ verecundia vel timore deſinam à peccato, etiam quantumcunque ſim tentatus & auidus ad peccatum, & quantumcunq; aliam oportunitatem habeam ad peccandum, & tamẽ coram Deo meo, in cuius conſpectu ſum non erubeſco, nec formido peccare, ſed intrepidus & inuerecundus, multoties, & multipliciter multa, immo innumarabilia ſcelera, maxima, grauiſsima, turpiſsima etiam ad loquendum & nefanda, committo coram oculis eius. Nunquid fortè nõ videt Deus quæ facio? Nunquid fortè non audit quæ loquor. Nunquid fortaſsis non intelligit quæ cogito? Vtique videt, audit, intelligit & cognoſcit, quia omnia ſunt nuda & clara oculis eius. Cur ergo infœlix, non ſummè timui taliter, & tandiu peccare? Cur miſer non ſummè erubui, tot & tanta grauia & turpia, ſine fronte & fræno committere? O Deus meus quoties te offendi? O creator meus, quot & quanta in te peccata commiſi? Mirum eſt, quomodo iandiu non demerſiſti me in profundum inferni. Summè mirabile eſt, quòd quando te primò oſtendi, non ſtatim proiecisti me à facie tua in tenebras exteriores. Vbi eſt fletus & ſtridor dentium. In ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius, valdè ſtupendum eſt, quòd tantum me peccatorem maximum, & inimicum tuum mortalem ſuſtinuiſti, & adhuc patienter ſuſtines ſuper terram. Vnde hoc mihi à te? Certè ex dono tuæ ineffabilis pietatis. O magna iniquitas mea. Sed ò maior bonitas tua, ò immenſa malitia mei peccatoris, ſed ò immenſior clementia tui ſaluatoris. Nam vbi abundauit meum delictum, ſuperabundauit ibi gratia tua. Ego me ipſum perdidi à te recedendo, tu me inueniſti, ad te me reducendo. Ego meipſum vendidi, in te culpas committendo, tu me redemiſti, pro me pœnas patiendo. Ego ad mortem me damnaui, te nimis offendendo, tu me viuificaſti, pro me te occidendo. O inextimabilis dilectio diuinæ charitatis. O intolerabilis abominatio meæ iniquitatis: Heu miſer & infœlix ego, cur non ſemper perfundor lachrymis? Cur nõ vbique affligor ſuſpirijs? Cur non vndique flagellor verberibus? Et ſi non fortè Chriſti amore, pœnarum ſaltem mei dolore culparum, peccaui enim crudeliter, lapſus ſum fortiter, cecidi grauiter, corrui miſerabiliter. Nullum inuenitur peccatum, cuius non ſim ego ſordibus coinquinatus. Nullus eſt morbus vitiorum, à quo ego non contraxerim contagium. Nulla ſordium ſentina exiſtit, quæ in me miſerũ non confluxerit, cur igitur ſaltem meipſum nõ plango die ac nocte?

ac nocte? cur non profuſis vberius lachrymis, lauare ſtudio maculas mentis? Cur voce perfectæ confeſsionis os meum non aperio, ſimpliciter Deo meo dicens Peccaui, Deus meus miſerere mei? Nunquid fortè tu homo hæc facere erubeſcis, vel times? Sed miſer & infœlix, quomodo times, Deum pœnitendo placare, cũ non timueris ipſum offendendo turbare? Aut quomodo nunc erubeſcis lachrymis te lauare, cum tunc non erubueris per culpas te totum fœdare? Quid magis timendum, Deum culpa offendere, vel ipſum pœnitentia placare? Quid verecundius, ſeipſum peccatorum ſordibus deturpare? illud ſimpliciter & præ timore, & verecundia fugiendum eſt, iſtud verò cum expedit, ſimpliciter eſt faciendum. Non vitaſti primum, ideò proſequaris ſecundum, & citò dum tibi tempus præſtitit Deus, expectat enim te adhuc ad pœnitentiam, quia non vult mortem tuam, ſed magis vt conuertaris & viuas. Tu malè feciſti, cum grauiter offendendo, peius facis te defendendo non humiliter de offenſa pœnitendo. Sed peſsimè facies, de cætero te ſimpliciter non corrigendo. Pone ergo ammodo finem peccatis, pone legem nequitiæ, habeat culpa modum, habeat iniquitas terminum. Iam deſine peccare. Et ſi fortè non amore Dei, ſaltem præ eius verecundia & timore. Non enim potes te abſcondere ab oculis eius, neque fugere manus eius. Si enim abſtines à peccando præ confuſione & timore humano, multò magis abſtinere debes præ confeſsione, & timore diuino. Nunquid inſenſate magis verecundaris de homine mortali, & ipſum magis times quàm Deum æternum? Nunquid magis creaturam, quàm creatorem? Nunquid magis iudicem corporis, quàm teſtem, & iudicem corporis & animæ, qui poteſt te totum mittere in gehennam? O immenſa ſtultitia. O grandis veſania. O miſerabilis excæcatio oculorum. Et vnde hoc? Certè quia excæcauit nos malitia noſtra. Heu heu nobis. Quid faciemus? Certè nihil aliud reſtat nobis, niſi vt operti cinere & cilitio, procidamus in facies noſtras coram Deo, præ culparum noſtrarum verecundia & tremore, & ab eo ex corde & cum lachrymis, veniam humiliter imploremus dicentes, miſerere noſtri domine miſerere noſtri, quia multùm repleti ſumus deſpectione, quia peccauimus tibi. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum. O lux mundi illumina nos, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedemus. O lux vera in tenebris lucens, remoue tenebras, non tàm ignorantiæ, quàm ſummæ malitiæ noſtræ. O ſplendor gloriæ, & candor lucis æternæ. Illuſtra nos, vt te & nos perfectiſsimè cognoſcamus. In flamma nos, vt te ſolum in omnibus & ſuper omnia feruentiſsimè diligamus. Purifica nos, vt ſic à peccato mundati te de cætero, ſaltem præ tui erubeſcẽtia, & timore nullatenus offendamus. Lætifica nos, vt tibi læta facie aſsiſtentes, potius amore quàm timore, tibi dignè & laudabiliter ſeruiamus. Fortifica nos, vt tibi indiſſolubiliter adhærentes, nunquam à te in perpetuum recedamus, ſed ſemper hic per gratiam, & in futuro per gloriam, te fœliciter perfruamur. Amen.

Quòd homo poteſt conſeruari in ſtatu.

Cap. 13.

Mirabile eſt valde fratres chariſsimi, quomodo ſic modica ſcintilla, ſicut eſt cor noſtrum non abſorbetur totaliter ab immenſa bonitate diuina. Et quomodo ſeruus Dei, non ſemper amor tam amantiſsimi Domini inebriatus incedit, hoc certè penitus fieret ſi vellemus, & conaremur illi immenſæ diuinæ bonitati, ſimpliciter applicare cor noſtrum. Vnde de hoc nõ dubitet aliquis, ꝙ quantò magis illi ſummę bonitati vellet applicare cor ſuum, tantum melior & perfectior eſſet. Et qui in ſummo applicare poſſet, ita vt penitus oblitus omnium, præter ipſum Deum, toto animi conamine tenderet in eum, ibique aliquandiu quieſceret, non ſtatim inde recedens, tunc credo, quòd talis nimia abſortus dulcedine, conſumaretur in ſtatu. Tunc talis inter conſolationes & tribulationes, honores & vituperia, blandimenta & opprobria, & proſpera & aduerſa; inſenſibilis totaliter pertranſiret, nihil penitus ſentiens, niſi Deum ſuum ſolum honorare affectans. Tunc certè talis poſſet meritò dici comprehenſor potiuſquam viator, beatus non miſer, Angelus non homo, non peccator, ſed ſanctus. Et ſi adhoc pertingere cupis ò homo, hanc breuem regulam tene. *Regula notabilis.* Quicunq; vult eſſe cõſummatus in ſtatu, debet de ſua propria virtute totaliter deſperare, & plenariè ſe dimittere in brachijs pietatis immenſæ. Toto corde ſimpliciter confidat de ipſa in omnibus, fideliter agat, de contingentibus, quantum in ſe eſt, penitus nihil ommittens in hijs quæ poterit cernere ad ſui Dei pertinere honorem. Sed & hoc etiam obtinere, quod in perfecta regula ſcriptum eſt, eſt donum Dei permaximum. Et ſi quis ipſum cognouerit in ſe eſſe, hoc certè totum nõ à ſe, ſed à ſuo Domino recognoſcat. Sciens pro certo, ꝙ penitus eſt impoſsibile, ipſum ad tantum donum poſſe pertingere ſua ſola virtute. Et quòd nullo modo adhoc donum de ſe eſt aptus vel pronus, ſed potius eſt talis de ſe ad digna mortis æternæ.

Quòd homo in breui poteſt eſſe perfectus.

Cap. 14.

Regula contẽplationis continuandę.

Qvicunque ad ſummitatem mõtis Domini per cõtemplationem cupit venire hoc diligenter attendat, quòd ſemper per mẽtis eleuationem in Deum aſcendat, & nunquam quieſcat dum vigilat, vt quieſcat. Nam iſto aſſenſu mirabili non quieſcere, eſt quieſcere. Et qui quieſcit neceſſario fatigatur, intantum vt iam amplius non poſsit aſcendere vllo modo. In aſcenſu enim montis materialis, quia caro infirma eſt, quietem interpaulatim requirit. Sed aſcenſu ſpirituali, quia ſpiritus quidem promptus eſt, contrarium exigit vt ſcilicet non quieſcat. Et quantò magis ſic fatigatur, tantò velocius & magis citò aſcendet. Currendo quippe fortior & recentior fiet, & erit ſemper auidior ad maiora. Delectabilius & ſuauius, & dulcius gradietur. Et ipſum maius, vel magis currere, ſibi leuius & iucundius apparebit. Et ideo ſtulti ſunt illi, & quid ſit cõtemplatio ſimpliciter inexperti, qui cauſa reſumendi vires, requieſcunt aliquando, vel quieſcere volunt. Habeant enim pro certo, ꝙ tunc in illa quiete non reſumunt vires, ſed potius vires diſpergunt. Nam ſi contemplatiuus fortiter currat, tunc quieſcere facit: & niſi intantum intendatur, vt in ſoporem degeneret, non auferret totaliter ſenſum ſuum particularium actuum, ſed ad modũ ebrij eſſe liberos nõ permittat: tunc quaſi quicquid videris, reputabis quadam diuina gratia abundare. Et quamuis prima ebrietas ſummè ſuauis eſt ei. Si planè incedit, tũc valde incipit fatigari. Si totaliter quieſcit, tũc totaliter vires diſperdis. Et ideo nihil aliud contemplatiuo reſtat facere, niſi cum virgine in montana aſcendere cum feſtinatione. *Luc. 1.* Si quis autem hoc capere non poteſt, ſed vult omnino aliquando quieſcere, & tamen aſcenſum in deſiderio habet, tunc ſibi hoc reſtat remedium, quamuis ad ea quæ dicta ſunt non valeat adæquari. Videlicet vt ſaltem modum materialiter aſcendentium non dimittat. Nam qui materialiter montem aſcendunt, & in medio fatigarum quieſcere volunt, non deſcendunt ad quieſcẽdum in valle, quia ſic nũquam poſſent ad ſummitatem attingere, &

ſic à cunctis merito ſtultiſsimi haberentur. Sic certè ſtulti reputandi ſunt ab omnibus, & nunquam ad contemplationis cacumen perueniunt, qui hodie per contemplationem modicum vel etiam multũ aſcendunt, & tamen finaliter affecti tædio hoc aſcenſu ad locum vnde venerant, ſiue ad ſtatum à quo aſcendẽdo receſſerant reddeũt ad quietem, credentes quippe ſic in peccatorum ſeu vanitatum vallibus, & in planitie imperfectionis delectabiliter quieſcendo effici fortiores poſtea ad aſcenſum. Ignorantes prorſus, ꝙ ſic non ſolum non fient fortiores, ſed vix poterunt ad ſtatum & locũ ad quem prius aſcenderant peruenire. Et iſta eſt fortè ratio ſicut credo, quàm hodie ſic pauci contemplatiui ſupercilium montis attingunt. Sed ſi homo aſcenderet hodie quantum poſſet, & ibi fortè fatigatus quieſceret non retrocedens aliquo modo, & cras inde ſe altius eleuaret, & ibi etiam figeret pedem cordis, & poſt cras iterum altius aſcenderet quantum poſſet, & ibi ſtaret penitus non deſcendens, & ſic vltra procedendo faceret omni die. Dico vobis & firmiter credo, quòd iſte talis plus in aſcenſu contẽplationis proficeret in vno menſe, quàm alius in quinquaginta annis qui continuè retrocederet quieſcendo. Et credo, ꝙ etiam iſte in breui conſumaretur in ſtatu, & eſſet glorioſus coram Deo, & toti cœleſti curiæ prædilectus. Si autem contemplatiuè aſcendens in montẽ timueris in aliquo, ſtatim curras ad cauernas lateris & ſanguinis vulnerũ Ieſu Chriſti. Si verò nullo modo te potes abſtinere à valle, quia ibi fortè nutritus es, nec vis implere quæ dixi, hoc ſaltẽ facias, vt. ſ. ad vallem miſerabilem tuæ miſeriæ, & etiã potius humani generis, per humilitatem tui, & per cõpaſsionem proximi ſalubriter condeſcendas dolendo ſummè, & lachrymando tàm pro tuis, quàm pro aliorum peccatis, & pro omnibus veniam à Deo ſuppliciter poſtulando. Quod ipſe clementer concedat, qui eſt benedictus in æternum, & vltrà. Amen. Vnde in breui regula, hæc omnia prædicta comprehendere. Qui per contemplationis aſcenſum vult attingere verticẽ mõtis, nunquã quieſcat. Et ſi pauliſper quieuerit, vel quieſcere voluerit, non retrocedat, ſed iterum poſtea surſum aſcendat, donec aſſecutus plenè fuerit, quod intendit, niſi fortè deſcendere velit ad ſuorum, vel aliorum triſtitiam peccatorum.

Notabile documentum.

Epilogus dictorum.

STIMVLI AMORIS
SECVNDA PARS.
De decem requiſitis ad ſpiritualem profectum, & primò.

Quòd homo ſtudeat, ſe viliſſimum oſtendere. *Cap. I.*

Decẽ documenta ſpũalis ꝓfectus.

PRIMO ſtudeat homo quantum poteſt, ſe viliſsimum reputare, & indignum omni beneficio Dei, ſibi diſpliceat: ſoli Deo placere cupiat. Ab alijs velit vilis, & humilis reputari. Et ex hoc ſummam Dei clementiam recognoſcat, ꝙ cum ſit ſtercus viliſsimum, ad immenſæ maieſtatis iniuriam promptiſsimum, & in omnibus fœtidiſsimũ: dignatur eum Deus ſibi in ſeruum aſſumere, & ꝙ maius eſt, in filium adoptare. Non ergo reputet magnum, quòd Deo ſeruiat, ſed potius maximum reputet, quòd ipſe Deus dignatur, habere ſic inſufficientem & miſerum ſeruitorem.

Secundò vt de nullo, niſi de peccato & ad peccatum inducente, & à Deo retrahente doleat: immo de quacũq; alia tribulatione, iniuria, & afflictione gaudeat, inferentes ſummè diligat, & ſpecialem orationẽ pro eis Domino fundat, Deo indè copioſas laudes referat, & ad regratiandum Deo de tanto beneficio, ſe inſufficientem penitus recognoſcat, quia quos Deus diligit, corrigit, & caſtigat, & ipſe tribulationes, quę hinc nos premunt, ad Deum nos ire compellunt.

Quòd hõ non doleat, niſi de pĉtõ.

Tertiò vt paupertatem & omnem penuriã propter Chriſtum diligat, de temporalibus nihil niſi ſtrictè ſuã neceſsitatem requirat, aut quocunque modo appetat. Sed Chriſto capiti noſtro in paupertate, & omnis conſolationis corporis deiectione, ſe ſtudeat conformare, & hoc debet maximum reputare, quòd Rex regum, & Dominus dominãtium Ieſus Chriſtus, ſeruum ſic viliſsimum, ſuis dignatur induere ornamentis, & ſibi lutum fętidiſsimũ ſimilare. Ideoq; quantò videt ſe ditiorẽ, & in pluribus conſolationibus corporis abundare, tantò debet intimius & profundius contriſtari, cernẽs ſe magis ex his, fore à Chriſti ſimilitudine elongatum.

De dilectione paupertatis.

Quartò vt in his bonis, & indifferentibus, alterius pluſquam ſuam adimplere ſtudeat voluntatem, immo ſemper ſuam in exterioribus actibus ſtudeat abnegare, aliorum beneplacita affectans, cum omni vigilantia in licitis adimplere. Et ſi hæc omnia, circa omnes faciens, ſuos ſuperiores debet totis viſceribus amplexari, & quæcunq; dixerint honeſta fieri velle, vel etiam ſigno aliquo intimauerint, debet ſuo poſſe, cum magno deſiderio affectui demandare.

Quòd quilibet debet adimplere voluntatem Chriſti.

Quintò quòd nullum quantumcunq; miſerum deſpiciat. Sed erga omnes materno commoueatur affectu, & ſic omnibus intimè compatiatur, ſicut ipſe compateretur ſuo vnico filio prædilecto. Omnes aliorum miſerias reputet eſſe ſuas. Et ſicut ipſe ſibimet, ita ſi poteſt, debet omnibus ſubuenire, & quamuis in compatiendo & miniſtrando debeat erga nos materialiter ſe habere. Debet tamen omnes tanquam patres & dominos revereri.

Quòd nullum deſpiciat.

Sextò ꝙ nullum iudicet de peccato, cũ ignoret quid diuina gratia in aĩa operetur. Sed ſi aliquem per ſigna aliqua manifeſta coniecerit peccatorem, plus de peccato illius doleat, quàm ſi in ſuo proprio corpore deberet mille mortis ſupplicia ſuſtinere. Recogitet. n. diligenter, ꝙ prætioſior eſt anima quę ſic lætaliter vulneretur, quàm omnium corpora hominum, quàm cœlorum, inquantum corpora. Et ideo ſicut corpus meum à morte, ſic immo multò magis deberem proximum meum cum omni vigilantia cuſtodire, & à peccato retrahere, oratione, exortatione, exemplo, & breuiter modis omnibus quibus poſſem.

Quòd nullum iudicet.

Septimò vt bonum proximi diligat ſicut ſuum. Et ſic vt mater de bonis filij iucundatur, ſic debet de proſperitate omnium viuentium exultare, & maximè de his quæ ſpiritualia ſunt, vel ad ſpiritualia inductiua. Et ſic ac ſi ſua eſſent, aliorum bona debet ſummopere, & ſolicitè promouere, & ſemper plura & maiora bona debet de proximo credere, quàm valeat intueri. Debet nihilominus etiam de bonis temporalibus proximo non modicum congaudere.

Quòd bonum ꝓximi diligat.

Octauò vt nihil præter Deum diligat, aut non niſi purè propter Deum, vt ſic omnia propter Deum, & in Deum, & ipſe Deus in omnibus & ſuper omnia ſolummodo diligatur, nec ad magis diligendum hunc vel illum, alliciat magis propinquitas, vel beneficiorum immenſitas, ſeu quorumcunque bonorum commoditas temporalis, ſed potius maior virtus, & ſanctitas cuiuſcunque, vt ſic omnes in Deum referens & communi amore & charitate diligens meliori, & ſanctiori charitatis vinculo ſtrictius copuletur.

Quòd bonum ꝓximi amet.

Poteſt tamen & debet pro beneficis, & propinquis, & præcipuè parentibus coram Deo ſalutem animarũ orationem effundere ſpecialem.

Nonò vt quicquid faciat vel dicat, & pro quibuſcunque negotijs implicetur, Deum ſemper actu in corde habeat, & nihil aliud quàm honorem ſuum in omnibus actualiter, vel habitualiter intendat. Sed ad hoc præcipuè nitatur, vt ſic ſemper Deum præſentem intelligat, ac ſi ipſum qui præſens eſt in ſua videret eſſentia. Sicq; eum timeat, reuereatur, & intenſo amore in ipſum feratur eoq́ue prout poteſt in via fruatur, vt in ipſo & non in alio requieſcat.

Decimò, vt ſi prędicta omnia viderit ſe facere poſſe: adeò maxima beneficia accipere recognoſcat. Debat quoque cæterorum Dei beneficiorum innumerabilium reminiſci, & præcipuè quòd eum ad ſuam imaginem voluit inſigniri, ſeq́ue noſtram naturam aſſumere: ſeipſum pro nobis morti tradere, in via ſe nobis in cibum, in gloria verò in præmium tribuere ſemetipſum. Et quia nondum ipſe homo Deum in patria eſt adeptus, eum ſaltem in via aſpiciat in patibulo ſicque ſibi compatiatur: ac ſi eius vulnera in ſuo proprio corpore ſuſtineret. Et de hoc præcipuè debet dolere, quòd tantò videt fruſtrari beneficio ſic immenſo. Cernat Ieſum denique in altari exhibitum ſibi in cibum & potum, omnis ſaporis ſuauitatem habentem. Et ſic in ipſo toto affectu delectans clamet, & dicat hanc orationem.

Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte tu qui es panis vitæ, me de te ſatiare digneris, vt nihil præter te ſciam, vel ſitiam. Tene Dñe mentem meã vt interueniente verbo tuo: à te vero ſolo iuſtitię reparetur. Qui viuis, &c.

Matri Chriſti etiam omnem reuerentiam exhibeat & dicat ſic.

Oratio.

ODulciſsime Ieſu dignare me infimum oĩum peccatorũ matri tuę reuerentiã debitam exhibere. Et tu clemẽtiſsima Domina mihi indigniſsimo impetra vt perfectè ſim ſemper tuę deditus ſeruituti, & tibi omni tẽpore obſequar, pura mẽte & corde deuoto continuè tuæ benignitati aſsiſtam. Amen.

Oratio.

DOmine Ieſu Chriſte cor meũ tuis vulneribus ſaucia, & tuo ſanguine inebria mentem meã: vt quocunque me vertam te ſemper videam crucifixum. Et quicquid aſpexero mihi tuo appareat ſanguine rubricatum, vt ſic totus in te tendens nihil præter te valeam inuenire, nihil niſi vulnera tua valeam intueri. Hæc mihi ſit conſolatio magna tecum mi Domine vulnerari. Hæc intima ſit mihi afflictio ſub te aliquid meditari. Non quieſcat cor meum bone Ieſu, donec te inueniat centrum ſuum. Ibique ſuum terminet appetitum. Amen.

De prædeſtinatione. Cap. 2.

SI de prædeſtinatione, aut de præſcientia Dei tibi aliqua ſubrepat cogitatio, ſic reſponde diabolo talia propinanti. Quicquid ſit de me: te certum eſt eſſe damnatum. Sed & ſi ego præſcitus ſum, & Deum meum habere non debeo poſt hanc vitam: totis meis viribus laborabo, vt ſaltem ipſum habeam in præſenti, & ipſum poſsideam quantum poſſum ne in vtroque ſtatu careã tanto bono. Momentum igitur temporis de cætero non tranſibit, quin ſecundũ meum poſſe ſo taliter fruar ipſo, & ſemper in ipſo ſumma iucunditate delecter, ex quo æternam miſericordiam aſſequi non debeo in futuro. Nunquid ſumma veſania eſſet ſi certus ſum me æternalibus ignibus cruciandum, velle me inimicis tradere in præſenti, & ex nunc cum Diabolo incipere conuerſari? Et nõne ſufficiet illa miſeria abſque hoc quòd me nunc miſerum faciam antè tempus, immo certè plus prędeſtinatus me Deo meo pro vt potero totaliter exhibebo, vt nihil ſit in me, nec cor, nec lingua, nec cætera membra quin ſint occupata in ſeruitio Dei mei, vt ſaltem dum poſſum, inquantũ poſſum, habeam ſummũ bonum, Sicut.n. ſeculares, quia in quadrageſima non debent comedere carnes, volunt in carniſpriuio carnibus abũdare. Sic certè de Deo deberet facere qui de ſua præſcientia eſſet certus. Et hoc præcipuè faceret ſine dubio ſi quàm ſuauis eſt Deus, etiam ad modicum deguſtaret. Cęteras enim delitias abſinthium reputaret. Sed quantumcunq;, quod Deus præſciuerit me ſim certus. Scio ꝙ ſeipſum negare non poterit. Vnde eũ totis viribus amplexabor, & ipſum mentis viſceribus fortiter ſtringens, etiam ſi aurora apparuerit, niſi mihi benè dixerit non dimittã. Quod ſi benedixerit mihi eum tunc etiam non dimittam & ſine me recedere non valebit. Licitum.n. mihi eſt ſibi inferre violentiam in hac parte cum ipſe commendet illos qui regnum cęlorum capiunt violenter. Aut certè ſcio quid faciam. In cauernis.n. ſuorum vulnerum me abſcondam vbi quietius latitabo & ſic extra ſeipſum me non poterit inuenire. Quod ſi intra ſeipſum me inueniet, eum me exire compellere non decebit, quia dixit, eum qui venit ad me non eijciam foras. Et ſic me condemnare nõ poterit, niſi ſe voluerit vindicare. Aut ad matris ſuæ pedes prouolutus iacebo, & ꝙ propter peccatores mater Dei ſit effecta iuridicè allegabo, & vt mihi veniam impetret humiliter poſtulabo. Et ſic repulſam pati non potero ab ea, quia ipſa fons pietatis ab omnibus prædicatur. Ipſa.n. non miſereri ignorat, & miſeris ſatisfacere nunquam neſciuit. Nec credo ꝙ propter me nouam velit adiſcere lectionem. Ideoq́ue ex compaſsione maxima, antè filium ſuum mecum (ſi dici poteſt) miſera apparebit, & mihi ad indulgentiam quàm citius poterit ſuum vnicum inclinabit, & ſic triplex habeo refugium, quod quaſi triplex funiculus difficilè confringetur. Quòd ſi ego prædeſtinatus vitam ęternam debeo cum Angelis poſsidere, certè debeo ex nunc Angelicam vitam ducere, non humanam. Totũ illi me debeo exhibere in ſeruitium, qui ſe mihi totũ in præmium præparauit, vt hac portione contentus nihil aliud ammodò mihi liceat affectare. Iuſtus.n. eſt, & ſi aliud quàm ipſum quærerem, contra me poſſet rationabiliter indignari. Et ſic quem viſurus ſum mihi beneuolum, citò meritò viderem iratum, & contra me non iniuſtè, ſed dignè, & iuſtè ſententiam inferentem. Igitur in fine, Diabolo ſic cõcludam. Quicquid de me futurum ſit, à Dei ſeruitio non deſiſtam. Et væh tibi quia non potes tanto Domino miniſtrare, & eius dulci præſentia iucundari.

Hæc ſunt, quæ ducunt hominem ad contemplationis quietem. Cap. 3.

Tria obſeruanda viro contemplatiuo.

SI ad contemplationis quietem volueris peruenire, tu intra te ſtudeas radicare hæc tria ſolicitè obſeruando. Primum eſt, vt quantum & qualiter tuũ creatorem offenderis, quantumq; ab alijs quotidiè offendatur, conſideres diligenter, & diligenti cõſideratione aſſiduè mediteris, & de tuis ſceleribus ſummè dolens, alijſq; intimè compatiẽs, tanquã tibi die noctuq; ſi potes abundantius lachrymeris, tuis lachrymis vberius irrigando cor tuũ, ab omni macula abluendo, Deũ tuum tuis ſceleribus offenſum canzellatis manibus, flexis genibus, lachrymoſis gemitibus & ſuſpirijs, ac importunis precibus tibi ad miſericordiam inclinando. Non enim ſumus in ſtatu lætitiæ, ſed mœroris. Et magnum eſt valde, ſi Deum noſtrum ſic noſtris delictis grauiter & frequenter offenſum, poterimus toto tempore vitæ noſtræ placare prolando. Et hoc ad magnam noſtram conſolationem debemus ſummoperè

eligere, in præſenti noſtras videlicet & aliorum nequitias gemere & plorare: quia ipſe benigniſsimus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Christi, pater miſericordiarum & totius conſolationis, animæ ſic fideliter in amaritudine exiſtenti: poſt gemitus & ſuſpiria, & lachrymarum inundationem, exultationem infundit. Sicut.n. aqua in vtre putrefacta, & ſolis calore decocta in vinum conuertitur, ſic imperfectè contrito lachrymæ amaræ, feruore charitatis decoctæ in vinum lætitiæ conuertuntur. Nec enim decet tantum Deum & Dominũ: tam nobili dono in anima habitare, niſi ipſam mundiſsimam inuenerit, & cum omni diligentia ab omnibus peccatis, & maculis expiatam. Secundum eſt, vt nitaris quantum potes, Chriſto compati pro te paſſo. Vbi enim & ſemper eius paſsionem & mortem ſibi crudeliſsimam & pęnoſam, ſed nobis neceſſariam & dulcoroſam, debes in corde tuo aſsidua meditatione penſare. Niſi enim ſibi compatiendo nouerimus nos compati, ſecum non poterimus iucundari. Si autem benè eius paſsionem fueris meditatus, & multum intraueris latus eius, certè peruenies ad cor eius. O felix cor qđ ſic cordi Chriſti dulciter colligatur. Cuius lęua ſub capite eius, & dextera amplexatur. Rectè nũc ſponſus cũ ſponſa in cubiculo requieſcit. Sed obſecro te ò aĩa, mihi narra dulcedinẽ quã tu ſentis. Quæſo te, mihi delitias quibus cum ſponſo tuo Chriſto affluis non occultes. Sed vt benè video me nõ audis, quia cor tuum abſorbtũ eſt nimio præ dulcore. Iam tui interpteris exiſtentis in carcere es oblita. Cerno enim te, ſic amęnitate nimia eſſe raptã, vt iam non ſit tibi vox penitus, neque ſenſus. Quicunq; autem ad contemplationis quietem & dulcedinem, niſi per Chriſti lateris oſtium voluerit introire, furem ſe reputet & latronem. Tertiũ, vt nihil poſsidere cupias niſi Deum, & quicquid præter Deum cordi tuo oblatum fuerit, vel videris, vel audieris nominare, debes de huiuſmodi tanquam de caducis ſolijs nonſcurare. Ipſi ſoli ſtabilias mentem tuam. Ipſum ſolum omnibus relictis tu ſequaris. Ipſi ſoli indiſſolubiliter colligaris. Tunc enim te ſuis brachijs ſuſtentabit, & caſtis amplexibus te conſtringet. Tunc in auribus tuis melos ſuæ eloquentiæ reſonabit: & tibi melliflua oſcula exhibebit. Verè tunc prę delitijs te nõ poteris ſuſtinere, quia nimia dulcedine abſorberis. O felix anima quò abijſti, quòd ſic nos in tanta amaritudine reliquiſti? Nobis obſecro nuncia, ſi tibi ſufficiũt illa bona? An vis, vt tibi de noſtris delitijs & exenijs tranſmittamus? Sed vt puto nos reputas non exenijs, vel delitijs, ſed potius ſtercoribus abundare. Quid ergo tibi offeremus ò anima tanta taliq́ue iucunditate repleta, cum tu maxima noſtra bona non ſolum recipere, verumetiam nec penſare, audire, vel reſpicere non dignaris. Quare ſic quæ diligimus, tu contemnis? Sed tu video nobis non loqueris, quia rapta es in cubiculum à dilecto. O amor ineffabilis, qui cor ſic fortiter conglutinat ſuo fini. O mira benignitas Creatoris, qui ſe ſingulariter diligentem, dono viſitat excellenti.

Contra ſuperbiam. Cap. 4.

O Superbe homo, Luciferi imitator reſponde mihi. Nunquid cogitas te Deum eſſe. An omnia à Deo eſſe ignoras. Si enim à te aliquid eſſe proteſtaris, certè te Deum eſſe fateris. Sed amplius vide, vt magis tua inſania reprimatur. Nonne de alieno ſtultũ eſt gloriari, cum ergo cuncta ſint à Deo. Si gloriaris de aliquo, te manifeſte comprobas eſſe ſtultum. Si autem hoc ignoras, non es dicendus homo ſed beſtia, carens penitus hominis ratione. Audi ergo inſane. Si gloriari vis, & ſtultus apparere non vis, exclude quæ tua non ſunt, & tunc de reliquo glorieris. Sed certè ſi omnia non tua à te excluſeris, in nihilum penitus redigeris. Ergo dè nullo glorieris, ſi nõ vis incurrere vanitatem. Si verò ſpecialiter ad dona gratum facientia deſcẽdas: de illis gloriari nõ potes, quia te illa habere ignoras, immo ſi de illis gloriaris, eo ipſo illa non habes. Sed etiam quod tu ipſa habeas ſupponamus. Qualiter illa poſsideas videamus. Nonne tibi infideli ſeruo proditori, Domini deſtructori, tibimet iuſtitiam quam tu poſſides, noſter benigniſsimus Dominus tanquam pannũ albiſsimum gratis dedit? Et tamen tu eum ſtillare non ceſſas ſanguine menſtruoſo. Sed veſania plene, vtinam ſaltem meretricis mulieris frontem haberes. Quæſo, quæ eſt meretrix ſic corrupta, quę de ſuo mẽſtruo glorietur, immo quam velis inuenias meretricem, quę de hoc non intimè confundatur. Nec etiam audeat ſponſa, ſuo ſponſo amantiſsimo reuelare. Quid ergo ò ſtulte in malitia gloriaris? Si tamen ſemel in menſe ad modũ mulieris deficeret ſanguis tuus, cauſam haberes forſitan gloriandi. Sed erubeſce & dole, quia quotidianus eſt, & quaſi continuus fluxus tuus. Si ergo à te tantum malum, & à Deo tantum bonũ cernis eſſe, in Deo glorieris continuè. Et de tua turpitudine corã diuinæ maieſtatis oculis aſsiduè erubeſce, ꝙ videlicet ſic deficere non deſiſtis. Sed fortè dices in me nolo gloriari de cætero, ſed tamen ab omnibus commendari. Sed impie latro audi. Nõne ſtultum eſt & periculoſum, largiſsimo Domino tuo, qui omnia quæ habes tibi tribuit, abundãter furari illud, quod eſt ei cariſsimum: maximè vbi hoc videat, & cognoſcat, ſibiq́ue diſplicent & non valeat ſuſtinere? Sic certè ſtultus es, qui ab hominibus laudem quæris. Ideò cum vniuerſa per ſemetipſum operatus ſit Deus, omnes laudes, & omnia laude digna ad honorem referas Dei tui. In teipſo autem hoc cogita diligenter, ꝙ ad hoc creatus es & redemptus, vt nõ tu, ſed Deus tuus in tuis operibus commendetur. Tu ergo voluntatem Domini tui fideliter aſſequaris, vt laudari abhorreas: Deum antè ab omnibus gaudeas exaltari, & quantò magis ab aliquo commendatur: tantò in maius gaudium eleuetur. Et ſtudeas quantũ potes omni tempore, omni loco Deum tuũ lingua & opere honorare. Semper actu ſoli ſuæ laudi intendas. Si enim benè diligeres Deum tuum, eiuſq́; honorem appeteres vt deberes, malles quibuſcunq; amariſsimis ſemper paſci, & ſtercus etiam ab omnibus reputari, immo tanquam ſtercus ab omnibus abhorreri, ac tanquam lutũ fœtidiſsimum ab omnibus conculcari, quàm quibuſcunque delitijs abundare, quàm quomodolibet ab hominibus eleuari, quàm qualicunq; perfrui corporea ſoſpitate, ſi indè Deus tuus amplius laudaretur. Suppoſito etiam quòd par eſſet meritum vtrobique, hoc tamẽ deberet gratiſsimum nobis eſſe vt altiſsimus Deus noſter à nobis & de nobis aliquod laudis munuſculum recipere dignaretur. Sed propter noſtram miſeriam, in contrarium vertimur tota die. Sed ò mira ineffabilis, amabiliſq́; clementia Saluatoris, quæ tam benigniſsimè noſtris miſerijs condeſcendis. Quis illam poterit nunciare? O homo non ſis quæſo de tanta miſericordia ingratus: ſed gaude & mirare, de tã dulci Deo, gratias agere non deſiſtas. O mi Domine, quid tibi contuli ego reus, quòd me ſuperbum & arrogantẽ, tam dulciter pertractas, & foues tua benigniſsima charitate. Qui & cuncta beneficia mihi tribuiſti, & tribuis tota die. Et vnde eſt mihi tanta gratia, quam inueni, ꝙ ſic me antè te ſuſtines etiam ad momentũ. Certè hoc nõ mereor, ſed dignus ſum, cum inferis habitare, immo bone Domine, nec etiam inter creaturas tuas mereor nominari. Quid igitur tibi pro his faciam? Quam tibi ſatisfactionem perſoluam? Quam tibi remunerationem rependam? Quid recompenſare potero bonis tuis? O Domine immenſitas bonitatis. O ineffabilis miſericordia, gratia, & charitas Saluatoris. Quid tibi

pro

pro tot tantiſq; beneficijs potero exhibere? Ego neſcio, nec valeo ſatisfacere pro delictis, ne dum pro beneficijs laborare, nec etiam aliud tibi poſſum tribuere niſi tuum. Scio ergo quid faciam, quia me totum tibi totaliter exhibebo, & me totum tuum proijciam in te ipſum, & ſemper amore, timore, & verecundia plenus oī tempore, omni loco ex omnibus viribus meis, tibi quàm potero, & ſciue ro reuerentiam exhibebo. Et ſi dignaberis, tibi pro poſſe libēter, ac fideliter miniſtrabo. Et ſi hoc parum eſt, ſicut verè parum eſt, tamen quia feci quod ſciui, & potui, non indebitè acceptabis. Sed maximum mihi eſſet, ſi me dignaberis tecum in aera commorari. O quàm dulcis mihi erit, tunc tua

Alludit ad corpulam, Ruth cum Booz.

præſentia ſummè bona. Accedam tunc cum ſilentio, & diſcooperiam pedes tuos, vt ſic me digneris tibi ad veniam in matrimonio copulare. Non quieſcam certè, donec tecum tuis ſtrictis amplexibus congaudebo, donec tuis mellifluis & caſtis oſculis exultabo, donec ineſtrrabili dulcoris ſuauitate potitus, in tuis brachijs dulciter conquieſcam. Tunc verè delitijs affluā, & admirabitur, & dilatabitur cor meum, quando tā mirabili iucunditate repletus, nihil niſi te cupiam habere, nihil præter te videre, audire, guſtare, ſentire, nec ēt cogitare valeam in hoc mundo. At tamen & nunc te obſecro amabilis Domine mi, vt nullo tempore, vel loco, meo regimini medearis, quia ſum meæ animæ deſtructor, & crudeliſsimus homicida. Omnia autem bona quæ mihi dignaberis elargiri, ſicut & tu clementer tribuis, ita ipſa miſericorditer tu conſerues, vt tibi ſoli ſit honor & gloria in ſæcula ſeculorum. Amen.

Quod tentationes vtiles ſunt. Cap. 5.

O Mirabilis benignitas altiſsimi, qui nos tentare permittis non vt capiamus, ſed vt timentes ad te portum tutiſsimum capiamus fugam. More. n. bonæ matris facis ò Domine, quæ ad horam aliquando ſuum paruulum dilectum filium à ſe elongat, quem ſemper tamen apud ſe habere deſiderat videre. Cui ſic elongato aliquando timorem terribilem incurrit in occulto, vt ſic puer timore perterritus, ad matrem confugiat, & diſcat in periculis ad matris gremium properare. Nam tunc mater brachia extendens filium ad ſe fugientem cum gaudio recipit, & amplexatur, ſibi arridet & dulcia oſcula elargitur: eum lætificat & confortat, ſibiq; verba conſolationis, prudentiæ, & doctrinæ pariter ſubminiſtrat. O fœlix tentatio Deo permittente & prouidente, perſequens in hoc mundo, quæ ad diuinos amplexus etiam in præſenti fugere nos compellit. O dulcis Domine qui ſic te nobis tribuis refugium ſalutare, qui ſic nos vndique effugari permittis, vt ſcilicet ad te tutorem citius fugiamus, & tecum omni tempore ſecuri commoremur. Nō ergo ad damnum, ſed meritum: non ad vitium, ſed virtutum exercitium & augmentum, tentationes mundi te habere patiaris, ò homo. In omnibus tamen cum timore, ſolicitè ſobriè vigila, & labora. Et ne aduerſarius tuus diabolus tanquam leo rugiens te circumeundo capiat per conſenſum, velociter ad Deum ſummum & ſolum refugium ſtudeas currere toto poſſe. Ibique ſi tentare voluerit, reſidebis, Sin autem, capi poteris & damnari. Si autem à Deo te nimium elongaſti, nec potes ad eum citò currere per lamentum pœnitentiæ, & laboris: ſaltē per augmentum feruentiſsimi amoris, & deuotiſsimæ contemplationis ſubintra totaliter cauernas vulnerum Ieſu Chriſti, & in ſui lateris puteo te abſcondas, nec timeas, q̄ te tunc inueniat inimicus. Hoc enim ſemper

Nota.

habeas pro regula generali, quòd quantumcunque Deum tuum altiſsimum ad te profunde volueris inclinare, in corde tuo porta vulnera Ieſu Chriſti, & te eius conſperſum ſanguine, patri ſuo, & tuo tanquam vnigenitum repræſenta. Ipſe enim tanquam pater dulciſsimus, tibi ſtatim plenariè prouidebit. Accede ergo ad Chriſtum & eum lachrymis depreceris ſuppliciter vt ex quo ipſum non decet denuò vulnerari, dignetur in tuo ſanguine ſua vulnera renouare, teque totaliter ſuo ſanguine rubricare. Et ſic indutus purpura Ieſu Chriſti, poteris ſecurus introire palatium Dei patris. O tentate hæc vulnera quotidie meditare, quia hæc ſemper tibi erunt in refrigerium & ſolamen. Nec dubites, quòd ſi ea benè in corde tuo expreſſeris, nullus tentationis aditus apparebit. Quis enim videns Dominum gloriæ, non ſuis, ſed noſtris proprijs ſcelerib. ſic grauiter vulneratum, auderet iterum ſcelera perpetraret? quis adeò impius & crudelis, pro ipſorum vulnerum Ieſu Chriſti compaſsione, & reuerentia, non deſiſteret à peccato? ſaltem miſer deſiſtat, quia deſiſtere habet timorem intolerabilis pœnæ ſibi debitæ in futuro, quæ ſine comparatione grauior & acerbior eſt, huius mundi pœnis omnibus ſimul ſumptis. Si autē contra te Chriſtum videris meritò indignatum, tunc ad ſolam ſpem & fiduciam omnium peccatorum recurras, ſcilicet ad matrē Chriſti Virginem glorioſam. Et ipſi tanquam matri Dei omnem reuerentiam exhibeas, quantum potes, ac perfuſis lachrymis eius auxilium poſtules inceſſanter. Et verè dico tibi, quòd ſi ex corde, importunis & lachrymoſis oculis, precibus ad eam toto poſſe pulſaueris, non quieſcens ab ea, ſine dubio, quod volueris, quàm citius impetrabis. Secum enim creuit miſeratio, & ſibi ſatisfacere miſeris ex officio eſt commiſſum. Vnde illud quod ipſa cum magna diligentia exercet communiter erga omnes, tibi ſoli nullo modo poterit denegare. Quod ſi nullo modo te ſenſeris conſolari, non tamen diffidas, vel deſperes, ſed crede & intellige tunc Deum tuum te diligere, qui ideo hoc facit & permittit, vt inde magis peccatorum tuorum profunditates videas, & cognoſcas: & vt tuam miſeriam non ignores. Et hoc eſt maximum donum Dei, non enim ſibi placet præſumptio aliquorum, qui ſe iuſtos reputant apud ipſum, & ad ipſum altiſsimum tanquam ad familiarem amicum præſumptuosè & irreuerenter quodammodo, & nimis domeſticè appropinquant. Vult enim, vt quilibet quantuncunque bonus, & iuſtus, vilem, peccatorem, miſerum, & quaſi nihil ſe reputet apud Deum, vel in ſeipſo, & quòd ad ipſum accedat cum magna reuerentia, & timore, cum magna verecundia & rubore de malis commiſsis, cum magna triſtitia & dolore de bonis omiſſis, cum magna tamen ſpe & fiducia, omnem gratiā & miſericordiam ab eo finaliter obtinendi. Et magnū eſt valdè & ad maximum donum Dei, ſi hoc putet ipſe homo, quantuncumque bonus. Si Deus Deorum, Rex regum, & Dominus dominantium dignaretur, eum à longè etiam quid modicum intueri. Ideoque homo pleno corde Dei magnitudinem, ſuamq; prauitatem confiteatur, & dicat. Domine non ſolum non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed nec vt tibi appropinquare valeam vllo modo. Sufficit enim mihi valde, ſi tuę pietatis oculis me clementer digneris reſpicere à remotis. Dico autem tibi ò homo, q̄ ſi in hoc perſeueraueris humiliter non quieſcens, non ſolū te videbit, ſed ad ſua ſecretiſsima introducet. quod ipſe dignetur mihi & tibi facere, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen,

Qualiter homo ordinet cogitationes ſuas, ita quòd ſemper habeat Deum in corde. Cap. 6.

O Homo vis agnoſcere quomodo tuum dirigas cogitatum? Semper enim vt humiliato tua ſit in medio tui, debes conſiderare diligentius te metipſum, cogitando vnde veneris, vbi ſis, & quo poſt

hanc

Conſiderationes verę & deuotę, ad ueram humilitatē acquirēdā

hanc vitam miſerabilem ſis iturus. Item cogita & recogita infinitam Dei virtutem, eiuſque ad te ineffabilem charitatem, qua ad ſuam imaginem de nihilo te creauit, & propter te totum vniuerſum produxit, omnia ſubijciendo ſub pedibus tuis, & cunctorum animantium te dominum ſtatuendo. Item cogita, quomodo te perditum per peccatum, Deus miſericors in hunc mundum veniens, ſolicitè te quæſiuit, & pro tuis peccatis moriens, crudeliter ſuper crucem ſuo precioſiſsimo ſanguine te redemit, ſicque te de poteſtate, & ſeruitute Diaboli liberauit, & ad regna cœleſtia te gratis, & dulciter inuitauit. Quid plura? Hæc & huiuſmodi beneficia innumerabilia & immenſa, tibi à Deo impenſa cogita diligenter, & ipſum Deum, ac Virginem Mariam matrem eius, in omnibus, & per omnia, vbiq; & ſemper habeas antè oculos cordis tui; ſicq; coram ipſis exiſtens, ſuamq; admirans magnitudinem, ac tuam miſeriam recognoſcens, quantum poteris reſilies in teipſum admirans non modicum, quomodo Deus dignatur rem tam fœtidam & vilem coram ſuis oculis præſentari, & te etiam ad momentum in ſua patitur præſentia commorari. Hoc faciens, ſic de hoc dono maximo, & de omnibus alijs quantas poteris referas Deo grates. Et hoc etiam quòd regratiari ſibi poſsis, tibi reputa magnum donum, & hoc donum, ſcilicet, quòd dignatur te in ſua præſentia commorari, & alia omnia, quę tibi conceſsit, debes cum omni vigilantia diligentius cuſtodire, & ſemper cum magna auiditate mens tua tranſeat ad maiora. Et ſi propter tuam miſeriam, aut aliquam occupationem exteriorem, cogitatu tuo à ſua præſentia abſentaris, cum auiditate quàm citò ſolicitè reuerti ſtudeas vbi eras, & hoc ſic faciens, qualem proceſſum habere debeas citò te docebit. Hoc tamen pro certo habeas, quòd quicquid ſit de alijs ſemper te debes ad nihilum redigere, quantum potes, & omnium peccatorum te infimum reputare, & tam pro te, quàm pro alijs debes à Deo tuo tibi pręſente, cum omni humilitate veniā lachrymabiliter poſtulare, & tuam conſiderationem ſemper ſuper hoc poteris dirigere in hūc modum. Nunquam enim debes cogitare, quòd alij peccatores adeo ſint elongati, quin & ſi non continuè, ad horam tamen ad Deum ſe vertant in corde, & quin tunc fortè te intimius ipſum recogitent, & cognoſcant, & quin maiori coram ipſo aſsiſtant reuerentia, & maiorem conſiderationem ſuorum habeant peccatorum, & ſe ſibi humilius repræſentent, quin etiam maiori affectu moueantur in præſentia tanti boni. Et ſi hoc pleno corde non poteris cogitare, hoc ipſo debes te ſuperbiſsimū reputare, ne poteris de cōgruo huic tuę ſuperbiæ pręponderare concupiſcentias aliorum. Nullum etiam quantuncumque publicum peccatorem iudices, vel contemnas, quia neſcis finē eius. Potens eſt enim Deus iuſtificare impium & malignum. Te ergo & nō alios iudices in hoc mundo, quod ſi facere non potes, debes tunc firmiter præſumere, quòd ſperbia ſit illud vitiū, in quo cęteros ſingulariter tu excedis, ex quo non potes tuam aſpicere prauitatem. Et certè ſi hoc eſt verū, ſatis benè & dignè potes te omnium infimum appellare, ſed fortè tua ſuperba cogitatio dicet tibi, quomodo de infidelibus hoc potero cogitare, ſcilicet, vt ſim infimus eis, cum ipſi nec Deum cognoſcant? Sed audi ſuperbia cęca, an ignoras quod ſi Deum cognoſcis, ipſumq; credis te redemiſſe ſuo ſanguine precioſo, & cōtra ipſum cum in ſuperbia eleuaris, quòd lōgè grauius peccas, quàm ſi hæc omnia ignorares? Nonne vbi cū peccato eſt maior cognitio, maior contemptus ibi eſſe probatur? Nullum ergo excipias ò inſane te ſore peiorem, ſed pleno corde te humilia apud Deum, te viliorem & maiorem peccatorem cæteris ſe cognoſcens

Et ſi fortè tunc (quod abſit) tibi ſubrepat maligna cogitatio dicens. Ergo tu es à Deo reprobatus, hanc quā citò excludere debes, nec talem cogitationem tecum permittas modo aliquo commorari: licet enim timere habeas non modicum de peccatis, magis tamen ac magis ſperare debes, & Dei altiſsimi ſuperextollere pietatem, & confidere ſimpliciter in vulnerib. Ieſu Chriſti, & in ſumma clementia ſuæ matris, immenſa enim & infinita eſt miſericordia Saluatoris, adeo vt ſi in te ſolo eſſent omnia peccata mundi, quæ facta ſunt vnquam, vel poſſent de cętero perpetrari, adhuc in infinitum ſuperexcederet miſericordia Dei noſtri, & tibi omnia peccata mundi ſi cum lachrymis & humiliter ad eum recurreris, propter ſuā pietatem largiſsimam condonabit. Si etiam tunc tibi veniat cogitatio, vtrū ſis in charitate vel non? Timere proculdubio debes, & cauere, ne determinatè in partem aliquam inclineris: fideliter tamen age, & de diuina miſericordia ſemper ſpera, ſi enim hoc egeris, & tui conſideratione te reputaueris peccatorem, die noctuq; obrutum in peccatis vndiq;, ac de tanta tenebroſitate ſummè dolens, ad fontem pietatis Chriſtum cum lachrymis deuotè, & humiliter conuerteris mentem tuam, orietur nempè in tenebris iſtis lux tua, quòd eleuaberis Dei noſtri ſummi dulciſsima pietate ad cœleſtia contemplanda, & in delitijs abundabis: vt dicas meritò cum propheta. Nox illuminatio mea in delitijs meis. Quod totū ipſe præſtare dignetur. Qui viuit & regnat in vnitate ſpiritus ſancti Deus. Pſalm. 138

Quod anima inebriatur in amorem Dei. Cap. 7.

O Altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſciētiæ Dei, quàm incompræhenſiblia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Sed & ſi quis voluerit aſcendere, per quam vtique viam aſcendet, cum omnes inueſtigabiles ſint? Audi dilectionem, & vocationem tuam anima dilecta, & ſummè gaude, cum enim cuncta ſuprà dicta omni vigilantia ſolicitè ſtudueris adimplere, tunc iam ſic Deo incipies propinquare, vt verè nihil præter eum valeas cogitare, vt omnia pręter eum tibi in faſtidium, abominationem, & amaritudinem nimiam conuertantur, & quaſi libentius velles animam à corpore ſeparari, quā te à continua, vel quaſi continua Dei meditatione, & (vt ita dicam) fruitione etiam ad modicum temporis abſentare. Quaſi etiam tibi videbitur, vt etiam teipſum nō habeas, nec aliquid aliud pręter Deum. Quid tibi referram tunc de tuo dilecto, ò anima amore eius repleta, immò quaſi in eius amorem conuerſa? Auſculta, iſte (inquam) dilectus tuus ò dilecta, à quo non potes nec vis aliquatenus ſeparari, ſeipſum paulisper ſubtrahet à tuo continuo cogitatu, ita vt cor tuum circa aliud incipiat deuagari, & tunc tu videns à te eum quem ſic fortiter diligis abceſiſſe, nimio & incredibili dolore repleta, anxia circunquaque diſcurrens, vndique ſolicitè, & auidè quærens, quomodo poſsis eum quem ſic fortiter diligis inuenire. Omnibus creaturis breuiter nunciabis, immò ipſe dilectiſsimus ſponſus tuus ſe tibi quàm totius pręſentabit, tibi occurret, tibi obuiabit, tibi clarè & ſponte offeret ſemetipſum. O quanta tunc lætitia reuiuiſces, o quanta dulcedine perfrueris: cum enim videbis amātiſsimum ſponſum tuū, quem prius cum tanta auiditate quæſieras circunquaque, tunc eum nimio amoris eius dulcore repleta amplexaberis dulcius toto poſſe, tamen ſemper cum reuerentia, & timore. Quanta verò & qualis tibi aderit cōſolatio ſi bene ſapiens fueris fœliciter poteris experiri, ſed audi ò amantiſsima Deo tuo: cum enim te ſecuram

Rom. 11.

Pſalm. 23.

ram reddiderit, ſe à te iterum abſentabit, & tunc adhuc cum maiori ardore, quã prius ipſum requiſitum habebis. Quid dicam tibi? verè à te ſe toties abſentabit, donec ſic eum ſcis ſolicita cuſtodire, vt plus te non audeas reddere iam ſecuram, ſed omnia habeas iam ſuſpecta. Sed ò fœlix anima, audi dulciter, & auſculta quid tibi faciet dilectus tuus, quando ſecum incipies quietari, vino quippe dulciſsimo ſuauiter incipiet te potare, & tu eius melliflua dulcedine deguſtata, amplius incipies affectare, & tũc ipſe largiſsimus amplius tibi dabit, & quãtò plus tibi dabit, tantò ab eo amplius poſtulabis, & ipſe benigniſsimus tunc tibi vberius miniſtrabit. Quid dicam tibi? Saciari nunquam poteris, donec inebriata fueris & perfuſa vndique ſuo vino. vtrum autem poſt tam frequentem & nimiã inebriationem, ſoporem vel raptum conſequeris, ſi Deus tibi conceſſerit poteris experiri, largiſsimus enim eſt, & plus ſine cõparatione quàm credi valeat, elargitur. hoc tamen ſemper debes habere in corde, quomodo tu es viliſsimus, fragilis, & peccator: & quomodo nõ es modo aliquo ad hoc aptus, ſed omni beneficio & gratia ſimpliciter es indignus, & permaximum donũ debet tibi videri & eſſe, ſi ipſe Deus dignatur, tua peccata delere, etiam quantumcunque tibi in hoc mundo acerbitate pœnatum inflicta. Qui Deus ſemper ſit laudabilis in ſæcula ſæculorum. Amen.

Quando anima rapitur, diuerſimodè inebriatur. Cap. 8.

De extaſi, & annagogicis exceſſibus.

QVia habemus in pluribus locis ſupradictorũ capitulorum, hominũ duritiam diuina influentia poſſe inebriari, vt mens tua amplius eleuetur, volo vt differentiam illarum ebrietatum nõ ignores: debes enim intelligere quòd verus cõtemplatiuus quamuis multas alias conſolationes habeat ſpeciales, tamen antequam veniat ad ſoporem & raptum, ad quos pauci attingunt, valet ebrietatem duplicem experiri. Prima eſt quædam abundantia iucunditatis in corde, & vehemens iubilatio mentis, quæ per intenſum deſiderium vitæ æternæ, aut per deuotam conſiderationem paſsionis Chriſti, aut per magnum feruorem ſingularis amoris in Deum, venit in mentem, ex quadam noua diuina irradiatione infuſa, & iſta lætitia tantum abundat in corde, vt etiam in corporis membra redundet, faciens cuncta præ gaudio arridere. & talis præ nimia exultatione ad modum ebrij, pręcipitanter graditur quietem non ſuſtinens, & cunctas creaturas, quas inuenit ſui conditoris amoris magnitudine amplexatur: & bene potes credere, quòd cor talis non multum applicatur ad terram. quia etſi aliqua mundana vel terrena tibi occurrant, omnia deſpiciens reputat eſſe vana. Alia dulcedo ebrietatis eſt, quando nimia ſuauitate repletur cor ex diuino conſortio, hæc venit per contemplationis quietem: & in tantum etiam iſta dulcedo abundat in corde, vt exterius in ſingula membra redundet, adeò vt totus homo, tam interius quàm exterius, mellifluus videatur, & ſicut prima ebrietas prę hilaritate non ſuſtinet quietem, ſic iſta ſecunda præ nimia dulcedine quieſcere facit: & niſi intantum intendatur, vt in ſoporem demigret, non aufert totaliter ſenſum, ſeu particulares actus: ſed tamen ad modũ ebrij liberos non permittit: & tunc quicquid videbis reputabis quaſi quadam diuina gratia abundare: & quamuis prima ebrietas ſit ex intenſione lętitiæ, & ſecunda ex intenſione dulcedinis, tamen non oportet dubitare, ꝙ etiam illa ſentit dulcorem, & iſta lætitia non priuatur, & quamuis non neceſſe ſit timere de prima, ſed potius ſit gaudendum de ſecunda, tamen quia conſiſtit in quadam admirabili dulcedine cordis, ſemper tutius eſt dubitare, eo ꝙ Diabolus transfigurans ſe in Angelum lucis, conſueuit aliquando hominĩ ſimilia procurare, non vt reficiat, ſed vt deſpiciat & inficiat hominem ſic occultè: vellet.n. Diabolus vt homo ſuperbiret, & ſe aliquid reputaret, vt ſic dum ſuperbè talibus deceptus frueretur delitijs, miſerabiliter, & dignè auerteretur à Deo, hoc benè aliquando ipſe Deus permitteret euenire, cum.n. aliquando aliqui non veri contemplatiui nimis de ſe ipſis præſumunt, alioſq; cõtemnit, & credunt ſe Deo eſſe proximiores, cum tamẽ ab eo nimis ſint propter ſuam ſuperbiam elongati, diabolus pater ſuperbiæ habet poteſtatem in eos, vt talibus delitijs decipere eos poſsit: & ideò cum ſumma diligentia eſt aduertendum, vt quandocunq; tibi acciderit, ꝙ faciẽ tuæ mentis in Deũ dirigas, ne ab eo ipſo cor tuum vllo mõ diſcedat, vt ſi delectari te oporteat, ſolũ delecteris, in Deo & tũc ſi à Deo erit illa dulcedo, deberet intendi, ſi verò à Diabolo, deberet priuari, & annihilari, vel ſaltem remitti: ꝙ ſi Deus te voluerit aliquando conſolari, vt pro tuis aliorumq; peccatis amaritudine frequenter replearis, & in ipſo aliquando delitijs perfruaris, ſibi regratiari ſtudeas toto poſſe, & ad hoc tamen licitum eſt timere, ne præſumptionem incautè incurras. Potes autem cogitare ad humiliandum cor tuum ſuper hac dulcedine, ꝙ Deus pro paruo bono quod fortè feciſti, quod tamen fortè reputas, eſſe magnum, fortaſſe nunc vult tibi in præmium dare iſtud, quia fortè præmijs æternis te non reputat eſſe dignum. Potes & timere & meritò ne illud dulciſsimum vinum tibi adhuc ſpiritualiter febricitanti ſuauiter propinatum, ęternæ mortis periculum prębeat tibi hoc eſt, ne te occaſionaliter faciat ſuperbire, ob quàm ſuperbiam iudiceris poſtea dignè æternis ignibus cruciandus; ideo pleno corde dum ſumus in hac valle miſerię conſtituti, debemus magis appetere, pro proprijs peccatis cũ Chriſto crucifixo affligi, quàm periculoſis delitijs affluere in hoc mundo, quia ſic quotidie peccaremus, immo quaſi continuè ſuſtinere, vt ſic purgati poſtea ſemper cum Domino gloriemur, & ſicut nunc ſumus viliſsimi ſerui Dei, ſic debet nobis placere, immo debemus appetere à cunctis viliſsimi reputari: & ſicut ad honorem Dei facti ſumus, ſic in nobis & in alijs illud ſolum debet placere, quod ad Dei cedit gloriam & honorem, & illud ſolum diſplicere, quod in contrarium noſcimus peruenire: & de indifferentibus nullo modo debemus curare, niſi quia omnia debemus ad laudem Dei referre. Quod nobis ipſe concedat qui per cuncta ſæcula regnat. Amen.

2.Cor. 11.

Quomodo homo ferueat in amorem Dei, ad opera Dei. Cap. 9.

Vera pia, & ſalubris cogitatio.

SI attenderes ò homo, ꝙ Deus, ad ſuam imaginem te formauit, & pro te tot & tam nobiles condidit creaturas, & tuam aſſumens & exaltans naturam, tam chariſsimè ſuo ſanguine te redemit, & non ſolum vt ipſum habeas in cibum in præſenti, ſed ſeipſum in futuro tibi in præmium repromiſit, nunc quoque te etiam & cuncta creata regit, & conſeruat ſua ineffabili gratia, quam infundit, & hæc omnia ad tuum facit honorem, ſi hæc (inquam) omnia bene attenderes, & in ipſum Deum tuum tenderes, vt deberes, eius quoq; reuerẽtiam appeteres & honorem, certè pro eo quaſi tui oblitus, pro nihilo te nunc ſubijceres omni morti, & cuncta tam proſpera, quàm aduerſa, ęquo animo humiliter tolerares, imo quicquid honoris, vel conſolationis: quicquid iniuriæ vel tribulationis tibi quomodocunque contingeret, totum nihil, ac ſi nihil tibi accideret reputares: omnia tamen referres in laudẽ & gloriam

riam Creatoris,nec etiam quando aliquid ad Dei honorem,ad ſalutem tui faceres, vtrum illud eſſet difficile, deberes modo aliquo iudicare,ſed quodam impetu mentis,nimio amoris diuini ardore ignitus, deberes toto nixu ſtudere,cuncta laude digna effectui velocius demandare. Si.n.benè Creatoris tui eſſes amore ſuccẽſus ò homo quomodo aliquid pro ipſo tibi illatũ, vel præceptum,impoſitum vel iniunctum,iniurioſum aut oneroſum, graue vel diſſicilè reputares? omnia certè talia tibi leuia,amabilia,dulcia & ſuauia apparerent, & ita ſolicitè & libenter hæc omnia adimpleres, ꝙ cum omnia ea perfeciſſes,nihil quaſi crederes te feciſſe,immo potius defeciſſe, teque ex hoc tam exoſum haberes,vt vix teipſum aliquatenus tolerares, & quomodo maiora poſſes facere ſolicitè cogitares, vel ſaltem quæ facta ſunt perfectius adimplere, proponens in corde tuo,teipſum de male vel minus benefactis, grauiter flagellare. Nam certè doleres non modicum & erubeſceres in teipſo,tam altiſsimo Domino & benigniſsimo Deo tuo ſic defectuosè,pigrè, & miſerrimè miniſtrare. Quid plura? quantò plus proficeres,tantò plus te deficere cogitares, & ſic amplius erubeſceres, & doleres, & nunquam ceſſares, ſed ſemper maiori ardore ſuccenſus,maiora reincipere conareris. Nunquam certè de his, & in his,quæ ad honorẽ Dei pertinent, tuus poſſet refici appetitus, ſemper.n.cupidus,ſemper auidus ſemper famelicus appareres. O admirabilis & delectabilis calor amoris diuini,qui ſic citò facit digerere omne moleſtum,qui tam citò in dulce amarum cõuertit, inſipidum in ſapidũ, faſtidioſum in appetibile, in facile difficile, oneroſum in leue, & breuiter omne triſte in ſuaue, & pulchrum,delectabile, & iucundum, & tandem omnem laborem conuertit in præmium ſine fine. Non dubito ꝙ tunc nimio amoris feruore ebulliret cor tuum, intantum vt ſummè exoſum haberes & omnino vitares,quicquid etiam ad momentum ſubtraheret te à tam fructuoſo & ſuaui ſeruitio Dei tui, & ſemper tibi ipſi piger videreris, defectuoſus, & negligens, in obſequio tanti Dei. alij autem ſerui Dei in comparatione tui,tibi promptiſsimi & feruentiſsimi apparerent,eorum tamen promptitas tibi eſſet ad gaudium, & tua pigritia ad mœrorem. Accedo ergo homo ad cor altum,& in tuis actibus exaltabitur Deus tuus,ſi enim habueris cor infimum, & terreum,minima ſeruitia maxima reputabis, & quæ quaſi nihil erunt,tibi difficilia apparebunt, & illa quę pro te,vel pro vno viliſsimo amico tuo libenter faceres, pro Deo tuo altiſsimo eadem facere grauaberis vltra modum, dulcia & amabilia reputabis amara, & amariſsima dulcia reputabis. Oculo infirmo irradiationem ſolis iuſtitiæ abhorrebis, & ambulare in tenebris affectabis,de bonis æternis & ſpiritualibus non curabis,ſed ad tranſitoria & terrena, immo ad ſtercora cor tuum miſerabiliter inclinabis. In hyeme præſentis vitæ applicabis manum per pigritiam ſub maxilla, & ideo in egeſtate mentis mendicabis. Sed væ tibi miſer, qui iam non poteris etiam beſtijs comparari, vtinam iumentis ſimilis factus eſſes, quæ ſuorum ſubuehunt onera dominorum. Quam ergo excuſationem miſer, in extremo iudicio poteris inuenire, qñ etiã bruta & irrationabilia animalia ad iudiciũ tibi erunt? Si ergo ad ſeruiendũ Deo manus & pedes habeas ſic ligatos, ipſe miſericorditer te ſoluat,& cuſtodiat, dirigat,& cõſeruet,cuius miſericordia eſt plenus totus orbis. Amen.

Quod contemplatiuus non iudicet alios. Cap. 10.

Diabolus in malitia antiquatus, viros contemplatiuos cernens in cœleſtibus conuerſari, vnde ipſe propter ſuperbiam eſt deiectus, nititur omni modo omnes quos poteſt ſecum trahere ad inferna. & quia videt ſe eos non poſſe vincere in aperto, conatur ſaltem eos decipere in occulto & quamquam diuerſa mala, diuerſis temporibus ſuggerat vniuerſis, tamen præcipuè viros contemplatiuos contemplationis tempore per ſuperbiam nititur grauiter moleſtare vt ſcilicet ipſe contemplatiuus de ſe quid magnum præſumat, & cæteros reputet vitioſos, Apoſtolicam inferrens ſententiam dicens. Omnia iudicat ſpiritualis homo. [1. Cor. 2.] Sed ò peſsima & mortifera peſtis imo mors grauiſsima & occulta,hæc Deum fugat,præſumptionem nequiſsimam abhorrẽtem, hæc fraternam lacerat charitatem,hæc veſcentem impium facit ſtercora amplexari, hæc ſpirituali lætitia plenum, ad acediam ducit,hęc cuncta ad honorem Dei referenda,facit diabolicæ fraudi dare. Sed ò miſer homo nunquid in altum contemplationis aſcendiſti,vt te faciens aliorum iudicem,debeas cæteris maius præcipitium ſuſtinere? pone ergo te ò infœlix conſideratione tui in nouiſsimo loco & tunc cadere non valebis, ò inſenſate commenda Dei opera, cum ſimpliciter ſint perfecta, & commendaberis & tu. Attende ò homo in dulcis cõtemplationis cacumine conſtitute, & cognoſce qualiter Deus propter ſui honorem faciens creaturas,diuerſis diuerſa munera voluit miſericorditer elargiri, vt ſic non tantum ab vno ſimpliciter, ſed à multis multiformiter honoretur. Voluit quoque ſui immenſi theſauri ſapientię & ſcientiæ ſuæ ineſtimabiles, & ineffabiles diuitias propalare, vt ex hoc commendandi ſuã magnificentiam, materiam multiplicem habemus. Debes ergo primitus cogitare, ꝙ Deus eſt ſummè potens, ſapiens, & bonus paterfamilias, ordinans ordinatiſsime domum ſuam, penſat enim filiorum ſuorum potentiam, ſapientiam & bonitatem, & ſecundũ ſuę præſentiæ voluntatem, diuerſa diuerſis committit officia, & tribuit dignitates. Cogita ergo primò tu qui contemplationi vacas,quòd Deus benigniſsimus pater tuus, miſericorditer egit tecum, dum ſciens te ad omnia imbecillem,noluit te ſibi in periculoſis, arduis difficilibus,ac implicatis operibus miniſtrare, ſed ex dono ſuæ immenſæ clementiæ te tanquam infirmum per contemplationis quietem dulcius voluit conſolari. Alios autem cernens in charitate feruentes & fortiter radicatos, voluit ſuper periculoſa, & difficilia ordinare, nihilominus eis quietem tribuens poſt laborem & conſolationem etiam non modicam in labore. Si ergo te videris ſpiritualibus inhærere, cæteros autem circa alia laborare, non eos iudices, ſed immenſam Dei bonitatem, & profundam eius ſapientiam inſpice cum timore, pariter & amore. Te infirmum cognoſce, & debilem, cum verecundia & dolore, alios verò feruentiores, & fortiores te conſidera in charitatis operibus & labore. Quomodo. n. te valde debilem fortè poteris reputare,qui propter tuam nimiam infirmitatem etiam lecti mollitiem ſimilem contemplationis dulcedinem non vales dulcius ſuſtinere,quin omni quaſi vento cuiuſcunque tentationis ad modum arundinis,non modicum mouearis? Quid ergo faceres ſi te oporteret vna manu ędificare, & hoſtes altera effugare? nempe ſolo pauore deficeres. Lauda ergo piiſſimum Deum tuum,qui potentes ſtatuit in arduis, & aduerſis ſapientes intentos fecit ſtudijs, clementes bonorum diſtributores temporalium ordinauit, te autẽ ne deficeres, voluit quieſcere, & iucundari, & refici per cõtemplationis dulcedinem deguſtatam, ne errares,noluit te curioſa & ſubtilia indagare, ne tua ſimplicitate malus diſpenſator eſſes,voluit te tanquam pauperem omnia temporalia abnegare. Non ergo in aliquo te exaltes cęteros vilipendens, ſed potius econuerſo cũctos te in oĩb. meliores reputa,profundè humilians

milians temetipſũ:nõ alios iudices,ſed exalia,nec etiã
à prædictis excludas eos quos videris ocioſos, debes
enim cogitare, ꝙ ipſi tanquam viri ſapientes, & pro-
bi, theſaurum iam acquiſitum intra ſe prudenter ab-
ſcondunt,ne fures ipſum inueniant exterius, & furen
tur: cogita enim ꝙ ipſi laborabant in occulto, & in pu
blico requieſcunt. Aut certè penſa,quòd ille qui dedit
pondus ventis, permittit tales aliquando deficere in
iſtis manifeſtis, & minimis, ne de maximis quæ ſibi
occultè conceſsit,in ſuperbiam eleuentur, & quam-
uis hic debeas facere de omnibus ſupradictis, tamen
quia vides tales non ſine periculo eſſe, debes tu qui in
quiete exiſtis pro eis aſsiduè, & feruenter orare, aut
ſi potes debes eos allicere ad quietem. Debes quoque
ſecundò, omnia ad laudem reducere creatoris, quod
quidem benè poteris facere per hunc modum, vel
fortè melius aliter, ſi hoc aliter Deus tibi dignabitur
indicare. Cum enim videris aliquos in prælatione tẽ- *Omnia reperta i creaturis reducere debemus in laudem creatoris.*
porali, vel in dignitate aliqua conſtitutos, cogitabis
hoc eſſe factum ad diuinam magnificentiam oſtendẽ
dam, & ſic in eis Dei potentiam collaudabis. Cum
autem videris alios ſcientiæ inſiſtentes, & non ſolum
creatoris,ſed etiam creaturarum occultiſsima inquirẽ
tes, & quemlibet verſiculum curioſius ordinantes,
hoc eſſe factum ad manifeſtandum diuinam ſapientiã
non ignores, & ſic in eis Dei ſapientiam commenda-
bis. Cum verò videris alios temporalibus negotijs in
ſiſtentes,in eis diuinam laudabis prudentiam,per tales
quieſcentibus prouidentem. Si aliquos videris cæte-
ros iudicantes diuinum iudicium time, Si pœnas inſe-
rentes,diuinam iuſtitiam cogita. Si rigidos,diuinæ iu-
ſtitiæ expaueſce rigorem. Si reprehenſores & cauſarũ
diſcuſſores, futuri iudicij recordare. Si verò videris
prælatos circa punitionem malorum remiſſos, in eis
diuinam miſericordiam commendabis. Si videris ali
quos inſiſtere operibus charitatis & pietatis, in ipſis
laudabis diuinam bonitatem, & ſuam clementiam in-
finitam,ſe breuiter ad omnia diffundentem. Si calorẽ
habueris, recogita erga nos Dei Patris nimiam chari-
tatem,qua ſuum filium voluit incarnari, & pro nobis
omnibus crucifigi. Si frigus habueris ab omni æſtu mi
ſeriæ refrigerium anhelabis & ſic per ſingula diſcurrẽ-
do omnia potes & debes reducere in laudem, & ma-
gnificentiam creatoris. Non enim debet eſſe aliqua
creatura,quantumcunque tibi viliſsima ac infima vi-
deatur, in qua tuum non honorifices creatorem. hoc
enim ipſo omnis creatura digna eſt omni laude, quòd
à Deo condita eſt, & ab eo conſeruatur in eſſe. Et hoc
ipſum ergo dicitur creaturam eſſe Dei vel à Deo, ſi
ſuum mirabiliter commẽdat auctorem. Hęc pauca, &
quaſi imperfecta exempla tibi dixi, vt ex iſtis viam
habeas ad maiora, & illud eſt diſcretionis iudicium,
ad quod te Apoſtolus noluit inuitare in auctoritate
prædicta,quàm tu peſsimè exponebas. Nõ enim vult *Verus, & Germanus ſenſus Apoſtoli.*
innuere Apoſtolus quando dicit. Spiritualis homo iu
dicat omnia,quòd ipſe cęteros debeat condemnare,
cum alibi ipſe dicat. Nolite ante tempus iudicare. Et *1. Cor. 4.*
idem alibi. Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? *Roma. 14.*
hoc ideò dixit Apoſtolus,carnalis homo non percipit
ſapientiæ diuinæ ſecreta, ſed ſpiritualis homo iudicat
omnia,ideſt, in qualibet creatura diſcernit arcana po-
tentiæ, ſapientiæ, & bonitatis diuinæ. Iudica ergo &
tu de cetero omnia, ideſt in omnibus diuinam ſapien-
tiam, potentiam,& bonitatem diſcernere, & inde om
nium honorifices creatorem. Si autem aliquem pro-
babiliter noueris peccatorem, caue diligenter ne pro-
pter hoc ipſum condemnes, nec etiam commendes
ipſum,ſe vitium tibi in eo diſpliceat, & compatiaris,
quantum potes perſonæ laudabis etiam Deum tuum,
qui non permiſit eum grauius cadere in peccato, &
qui te prohibuit ne illud vitium perpetrares. Nullo.n.
modo dubites, ꝙ ſi Deus ex dono ſuæ imenſæ clemẽ
tię te non cuſtodiret à malo;tu grauiſsima, & turpiſsi-
ma perduceres ad effectum. Deum etiam ſuppliciter
exorabis, vt ipſum & quemlibet peccatorem releuet
à peccato, & te ab omni malo liberet, & defendat.
Niſi enim noueris peccatis compati proximorum, ad
bonum indurabis cor tuum, & fortè in malum irrues
ſine freno. Qui enim fideliter & ſolicitè dum poteſt,
oratione, vel exortatione, ſeu alio quocunque modo
Deum proximo non procurat, non dubito, ꝙ talis, à
Deo meritò elongatur. Sed quantò magis credis ab his
Dominum elongari, qui arridendo detractoribus, ac
cæteris peccatoribus applaudendo, eos in malitia ſua *Non eſt reſpicienda, perſona hominis murmurantis, nec arridendum eſt detractoribus*
fouent, & ex hoc audaciam, & fauorem ſibi tribuunt,
his ſimilia & peiora peccata iterum perpetrandi? Si er
go opportunitas ſe obtulerit malum argue, aut ſi non
expedit tibi, ſaltem prætende triſtitiam faciei, vt ſic
peccator aliqualiter confundatur, nec attendas magni
tudinem alicuius,ſed illum reputa fore magnum, qui
appropiat Deo tuo, & tantò maiorem,quantò charita
tis, & cæterorum virtutum gradibus, ſi amplius ap-
propinquabit. Quæ enim cæca, & damnoſa peruerſi-
tas eſt,timere ſeruum Diaboli, & eum maximum re-
putare, & contemnere Dei filium adoptiuum, aram
iam cœleſtis patriæ poſsidentem? certè hæc eſt veſa-
nia nimis magna, à qua nos cuſtodiat ſapientia Dei
patris. Amen,

De paucitate benè viuentium. *Cap. 2.*

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis meis,
imbrem lachrymarum, vt die ac nocte plora
re valeam perfectorum ſtatum, quaſi ad nihi
lum iam redactum:nam terra culta diuinis conſilijs,
& Chriſti exemplis, ſpinas & tribulos germinat pro
frumento. Certè quantò res perdita eſt nobilior, tan-
tò debet eſſe dolor intenſior de eadem. Sed vt de mul
tis, aliqua pauca ſuperficialiter videamus, De obedien
tia tanquam de religionis fundamento primitus pertra
ctemus. Curre & diſce ò homo, & vide diligenter, ſi
fortè poſsis ipſam obedientiam in ſua perfectione in
aliquibus ſaltem paucis quomodolibet inuenire: cre-
do quippè, quòd vix aut nunquam in aliquo perfectè
eam inuenies latitantem. Sed mirari potes merito, cũ
religioſi multiplicẽtur valdè & religio augeatur, qua-
re obedientię perfectio in paucis, immò quaſi in nul-
lis valeat experiri? Certè hoc eſt, quia & ſi multiplica
ta ſit gens vel religio extenſiuè, non tamen magnifica
ta eſt, vel augmentata ſpiritualis lætitia, & charitas in-
tenſiuè, Quæſo vt mihi dicas, quis eſt ille hodie qui
velit habere prelatum ad obediendum? nonne potius
ad ſeruiendum? iam enim voluntati prælatorum no-
lumus obedire, Sed econuerſo, nolumus vt ipſi vo-
luntates noſtras debeant in omnibus adimplere,
& nobis ſi deeſt aliquid de his quæ volumus, iam
plus de ipſis, quàm de ſcutiferis murmuramus: eis
gladio linguæ non parcimus detrahendo, vel cla-
moſis quæſtionibus eis proteruè, & intrepidè reſ-
pondendo, & quod peius eſt, illud quod nobis alias
foret gratum, fit nobis hoc ipſo quod à prælatis præci
pitur odioſum. Iam non cogitamus, quomodo eorũ
voluntatem poſsimus plenius adimplere, & noſtram
perfectius abnegare, ſed potius quomodo poſsimus in
omnibus eis reſiſtere, & eos ad faciendum quod vo-
lumus coarctare, aut ad tenendum quod iniungunt,
nos excuſatione aliqua paliare, aut diligenter inueſti
gamus, quomodo non teneamur eis in hoc vel in illo,
aliquatenus obedire. ſed heu ſic faciendo Luciferum
imitamur, qui pręeſſe voluit poſtquam ſubeſſe: ti-
meo ne fortè ſecum habitaculum habeamus ad cõlu-
ſionem

ſionem,noſtram appareat Chriſtus paſſus,qui pro nobis patiendo ſuo patri vſque ad mortem voluit obedire,nihil ſibi penitus retinens,de his quæ propria volũtas in hominib. appetere conſueuit,ſed exinaniuit ſe-
Phil. 2. metipſum,formam ſerui accipiens in ſeipſo. Hunc nẽpe imitati ſunt patres noſtri, qui cum prælati eſſent, ſe ſponte ſubditos ſubditis faciebant: hoc enim ſibi dulce, hoc delectabile,hoc amabile eis erat: videlicet in his quæ magis ſuæ voluntati contraria exiſtebant, in his quæ ad exterioris hominis confuſionem, afflictionem,exinanitionem ſpectabant, ſuis ſe infimis obedire. Non enim ſicut moderni nunc,ipſi tunc librabant hoc melius eſſe illo,hoc ſecurius,hoc laudabilius hoc facilius,ſicut quidam nunc faciunt cauſa fugæ:ſed cuncta quæ cernebant eſſe prælatorum ſuorum beneplacita voluntati,dum modo non eſſent contra Deũ, quantumcunque ardua,& vilia foreni auiditate maxima adimplebant, tanta enim in eis vigebat charitas,& obedientiæ promptituto, vt ad iuſſa implenda nequaquam timerent diſcurrere ſuper aquas, nec etiam formidarent ire ad capiendum leænas, cum eis erat iniunctum. Et breuirer ad multa alia ardua & difficilia,quę non ſufficio enarrare,amore & niſu obediẽtiæ ſe ſimpliciter,alacriter, & viriliter, quàm citius exponebant
Exemplũ, mirabile de obedientię promptitudine. Non enim iudicauit in fructuoſum illud eſſe, qui obediens Abbati, cum labore quaſi importabili, voluit per annum lignum aridum adaquare, & ex hoc apparuit obedientiæ celſitudo, quia quod mortuum fuerat & aridum,per obedientis meritum fecit fructum. Quid ergo de obedientia gloriamur? nunquid poterimus nos fortaſſe viri Apoſtolici nominari? timeo, ꝙ nec etiam chriſtiani, ſed potius tanquam imitatores Luciferi, meritò poſsimus dæmoniaci appellari. Quo modo tu infœlix potes & debes chriſtianus dici, qui corde,verbo,& opere Chriſto contraria niteris adimplere? nunquid Chriſtus conſiderauit de ſeipſo, quòd eſſet verus Deus, & ſecundum etiam humanitatẽ omni gratia & virtute plenus, qui tamen beatæ virginis
Luc. 2. Matth. 17. glorioſę & etiam ipſi Ioſeph erat ſubditus & ſubiectus. In ſoluendo quoq; dragmam ſeruis dæmonum, voluit obedire:nos verò qui ſumus pleni hypocriſi, & breuiter omni ſpurcitia peccatorum, tanquam ſepulchra dealbata plena oſsibus mortuorum, apparemus exterius humiles, & deuoti, & interius vento ſuperbiæ vegetamur, renuentes manifeſtè ſuperioribus obedire,allegantes fatuè, quòd non ſumus in ſeruitute,ſed potius libertate vocati. Ignoramus autem miſeri, quòd ſeruire Deo regnare eſt, & quod quantò magis noſmetipſos Domino Deo ſubijcimus in hac obedientiæ ſeruitute, tanto apud eum maiori honore effi
Obediẽtię effectus. cimur digniores. Et vide mirabilem virtutem obediẽtiæ in effectu, ipſa enim obedientia non ſolum reges nos conſtituet in futuro, ſed ſi perfectè in nobis exiſtit, facit nos creaturis omnibus dominari, hominem ad priſtinum ſtatum decens,quia nihil contrarium niſi ad profectũ animę fuerit, nos moleſtare permittit, aduerſa facit proſpera,amara dulcia,grauia leuia:& breuiter cuncta huius mundi difficilia ardua vel acerba, ipſi verò obedientiæ filio in delectabilia & ſuauia conuertuntur: hominem quoque adhuc in carne mortali poſitũ facit angelicè ſe habere,nec ſui Domini Dei facit honorem appetere cum feruore, quia omnibus pòſtpoſitis, eius laudem, cum ſumma auiditate facit quærere in qualibet creatura, nec etiam momentum permittit tranſire à ſeruitio Dei ſui. O virtus mirabilis,quæ ſui facit hominem obliuiſci: & ſemper in ſuũ tendere Redemptorem,quæ hominem adhuc in terris corpore ambulantem,facit ſpiritu in cœleſtibus habitare. Quid ergo de obedientia murmuras ò ſuperbe?
Gal. 5. cum enim Apoſtolus dicat,quòd in ſeruitute non ſumus vocati, ſed in libertate, innuit, quòd Deo, & prę latis,non quidem timore ſeruili ad modum ſeruorum ſed amore liberali ad modum filiorum,debemus pro poſſe ſimpliciter obedire: abſit enim ꝙ Apoſtolus voluerit dicere, vt de cætero non prælatorum, ſed noſtram potius debeamus facere voluntatem,cum enim dixerit Dominus. Qui vult venire poſt me, non dixit ſe vel ſuũ beneplacitũ ſequi debet, ſed potius ſubiũ- Luc. 9.
xit, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. & tota ſacra ſcriptura, hoc eſt tam vetus, quàm nouum teſtamentum,obedientiã approbat, & commendat. Si enim cor rationale & nobile tu haberes,non certè renueres Deo,tam in ſe, quàm etiam in quocunque prælato viliſsimo obedire,ſed potius dedignareris animam tuam tam nobilem ſubijcere alicui alteri creaturæ. Mirum eſt enim quòd homo renuit,& dedignatur ſeruire Deo in prælato,& non dedignatur ſeruire die ac nocte vni libro,aut alicui alteri viliſsimę creaturæ, & totum tempus ſuum conabitur expendere circa nihil, ideoq; vir comendatus rectus & iuſtus cernens,quòd ſi faciens ſuã voluntatem animam ſuam plus cæteris offendit, & quòd contra Deum ſemper ſuperbè egerit in vindictam Dei,& ſui ſuam voluntatẽ nitetur ſimpliciter abnegare, & quia ſi ſeipſum abhorrens deſiderabit ab omnibus conculcari, ſemper tamen ad honorem Dei ſui omnia referendo. Quod ipſe nobis clementer concedat,qui patri ſuo obediens, pro nobis peccatoribus voluit crudeliter crucifigi. Amen.

Quæſtio carnis, ad Deum Patrem de Chriſto. Cap. 12.

CAro contra Chriſtum animam per contemplationem eleuantem Deo patri durè conqueritur, ſic allegans. Tibi (inquit) Deo patri iuſto, ac tuæ miſericordię infinitæ durè cõqueror, & de tuo filio Domino Ieſu Chriſto, & peto humiliter & inſtanter, vt iuſtitia tua conſideret diligenter violentiã maximam mihi factam à tuo filio prædilecto, & ex hoc tua ineffabilis miſericordia ad concupita meę ſummæ miſeriæ citius cõdeſcendat. Ille.n.tuus bonus filius plenus ſapientia & virtute, me ſua ſapiẽtia circũuenit & ſua forti potentia magnam violentiã mihi fecit,ille tuus filius glorioſus à regalib. ſedib. veniẽs,magnũ ad terrã de cœleſtibus ſaltum fecit,ſeq; ſua magna ſapientia & profunda ſub carne mihi ſimili occultauit, nam
exinaniuit ſemetipſum accipiens ſerui formam, & ſic Phil. 2.
habitu inuentus vt homo,cum profundiſsima humilitate, & benignitate inenarrabili ad me callidè ſubintrauit,omnibus fuit humilior, omnibus deſpectior, omnibus dulcior,omnibus benignior, omnibus amabilior & gratioſior in hoc mundo, ipſe ſignis & portentis vndiq; mirabiliter corruſcabat, ipſe ſuo ſpecioſo aſpectu, gratioſo affatu, virtuoſo effectu materno affectu,paterno profectu, ad ſui beneuolentiam, & amorem placidè,dulciter & benignè, cunctos tanquã filios chariſsimos inuitabat;& vt ardentius & feruentius in ſui amorem igniret, & accenderet, vniuerſas omnium neceſsitates aſſumpſit plenariè in ſeipſo, & omnium infirmitates in ſuo corpore portauit pacificè & quietè: & quod maius immò maximum charitatis, ſignum fuit,ipſe pro ſalute omnium voluit crudeliſsimè crucifigi, voluit tam paſsione quàm etiam compaſsione vehementer affligi, cordis ſui feruentem amorem per lateris apertionem voluit demonſtrare, inde quoque voluit ſacramenta ſaluberrima in cunctorum remedium emanare. Quid plura? Glorioſum corpus ſuum in cibum ſalutiferum & in potum ſuauiſsimum; ſuum pretioſum ſanguinem ſub ſpecie pa- Matth. 22.
nis &

nis & vini ſumendum fidelibus dereliquit: Et tandem ſeipſum omnibus daturum in præmium compromiſit ſingulos tua præcepta ſeruantes patres fratresq́; vocabat. demum non ſolum in via ſed etiam in patria firmiter aſſerebat quòd præcingeret ſe, & omnibus ad tuã menſam tranſiens miniſtraret. Quid amplius loquor? Si enim linguis omnium hominum loquerer, & etiam angelorum, nó poſſem aliquatenus explicare eius admirabilem ſanctitatem, & ſuas ineffabiles virtutes, & gratias infinitas, nec etiam valerem, vel ſcirem aliquo modo declarare immenſa & precioſa dona innumerabilia & inenarrabiiia beneficia, quæ mundo contulit, & qnæ magis in poſterum promiſit, ſcilicet fidelibus ſe daturum. His igitur omnibus, & his ſimilibus, & maioribus, quę nec ſcio, nec poſſum tibi etiam ſuperficialiter enarrare, nimis, immò ſimpliciter ſibi dulciter allexit dilectam animam, mihi in ſociam deputatã: Et non ſolum allexit: ſed intus ſuauiter intrans, eam ad ſe ſua traxit virtute, & nunc intantum ſuis blanditijs eam ſibi coniunxit, & tam indiſſolubiliter ſuauiſſimi & ardentiſſimi amoris vinculo colligauit, vt iam de me penitus nihil curet, ſed potius me ſpernat, deijciat, odiat, affligat, mortificet & conculcet, & ſimpliciter ad nihilum redigat vitam meã. Et quod grauius mihi eſſe videtur, ipſa in grauibus iniurijs & offenſis ab ea mihi illatis, nullatenus ſaciata procurat ſolicitè & laborat, vt ab alijs talia, vel ſimilia mihi crudeliter inferantur: inferentes ſumme diligit, & commendat. & pro eis orationem tibi porrigit ſpecialẽ, ſic quòd mortificor & non curat: in limo iaceo & exultat, iaceo aſtricta ferro, preſſa catenis, ligata vinculis, vincta compedibus, nó deſunt tormenta, nó deſunt cruciamenta. ſupplicia nunquã deſunt, quotidie crudeſcit in me ſæuitia, ipſa quotidie me flagellat, ipſa aſsiduè nouis cruciatibus me lacerat; ipſa quoque vt cæteri dolores, doloribus meis dolores addit, ad hoc vt intenſius doleam ſummè cupit. Quicquid breuiter crudele poteſt ſuper me excogitat, vt ſic moriar huic mundo: hæc enim gloria ſua videtur mihi, ſcilicet poſſe inferre iniuriam, contumeliam, pœnas, flagella, & quicquid viliſsimum aut grauiſsimum dici poteſt. ſicq́ue me afflictam, & deſolatam in mea continua miſeria dereliquit, ipſa verò vult ſemper cum tuo dilectiſsimo filio commorari, à ſe me ſuam fidelem ſociam procul pellẽs. Nunc enim cum tuo filio apparet parua in præſepe vagiendo, nunc verò ſecum Virginis Matris eius brachijs amplexatur, Virginis humeris deportatur, lactè virginis conſouetur. nunc ſecum ſitit & bibit, nunc ſecum eſurit & cibatur, nunc ſecum fatigatur, & quieſcit, nunc ſecum repletur triſtitia, & lætatur. Sed quid plus? cum tuo tam nobili, & amantiſsimo filio vigilat tota die, & de nocte verò dormiens, ſecum dulciter in ſuo cubiculo requieſcit: & non veretur, nocte ſibi tanquam propria & dilecta ſponſa ſuæ cellulæ ianuam aperire, & ille tanquam ſponſus ad eam ingreditur læto vultu: Tunc ipſa ſtrictis, & caſtis amplexibus mox eam recipit gaudioſè, & mellifluis oſculis, ac ineffabilibus, & incredibilibus delectationibus, eo continuè & dulciter fruitur tota nocte. Nunc tandem, ſecum traditur, venditur, capitur, & ligatur, nunc ſecum ducitur, præſentatur, accuſatur, maledicitur, blaſphematur, nunc ſecum oculis velatur, colaphis cæditur, palmis percutitur, flagellis atteritur, veſtibus ſuis exuitur, in faciem conſpuitur, contumelijs afficitur, pœnis affligitur, purpura induitur, ſpinis coronatur, cruce damnatur, cum iniquis deputatur, manibus perforatur, pedibus confoditur, felle potatur, lancea vulneratur, ſanguine perfunditur, ſicq́ue ſecum crudeliſsimè flagellatur, patitur, moritur, & ſepelitur. Nunc verò florida ſecum reſurgit, in cœlum conſcendit, lætitia perpetua ſecum gaudet. Ipſa nempe prædilectum filium tuum, tanquam ſponſa ſponſum nunquam vult deſerere, etiam ad momentum, vbi enim ille eſt, & ipſa ſecum eſt, & ibi aſſiſtit, ipſa quocunq; ille perexerit ſecum vadit. Quid plura? Ipſa nunquam ſine ipſo alicubi inuenitur, vbi ille & iſta, ad nihil poteſt ſe vertere ſine ipſo, immo nihil poteſt appetere præter ipſum, ſine ipſa necubi quærit eſſe, quia certè nimio eius amore languens, & capta, nullo modo poteſt viuere ſine ipſo. Quid igitur dicam tibi Deus pater de filio tuo dilecto, qui animam mihi deditam, ſic ſuo inebriauit amore, vt à me ſit facta penitus aliena? Quid referam tibi iuſte Deus iudex fortis patiens, & benignus, de Ieſu Chriſto filio tuo, ſcilicet qui à me amabilem ſociam meam ſic rapuit violenter, & iam ſibi ſponſam propriam dedicauit? Si rapinam commiſit filius tuus, quęro raptum reſtitui. Si appropriauit ſibi quod fortè ſuum non erat, iubeas reddi. Si à me quòd meum erat alienauit & rapuit, iubeas dari mihi. non enim parum mihi videtur, ſic rapere vnicam meam ſociam, iam meo corpori copulatam, ſine qua eſſe vel viuere nequeo in hac vita. Cur enim anima mihi deputata, vnigenitum filium tuum diligit ſic intensè? Cur crudeliter ſic me odit? cur ſimpliciter cætera derelinquit? Solius tui filij amore abſorbta, graditur ſine ſenſu. Iam nihil odorat pręter eum, videt nihil, audit nihil, guſtat nihil, nihil breuiter ſentit vel cogitat, niſi ipſum, ſecum ipſa delitijs abundat, ſecum cubat, nimio eius inebriata dulcore amoris. Nec ideo mirum eſt, ſi anima mea tuo dilecto filio ſic adhæſit, quia ipſa certè niſi eſſet lapide durior & ferro inſenſibilior, ex quo tot & tanta ſibi contulit, & confert continuè natus tuus, aliter facere non deberet: immo ſi aliquo modo contrarium facere attemtaret, omnibus ingrata, & fatua meritò appareret, vbi enim eſt ſic durus lapis, qui tanto ardoris amore non calefieret? non ſcinderetur? immò qui non liquefieret ſicut cera? Quantò ergo magis creatura ſenſibilis ſeu ſponſa igniretur, & quaſi tota liquefieret præ amore, ſi à tali & tanto ſponſo ſibi fierent ſupradicta: & idẽ non conqueror tibi de anima mea pater benigne, quia certè quod debuit adimpleuit: ſed de tuo cariſsimo filio conqueror in hac parte, quòd eam ad ſe ſuis immẽſis bñficijs ſic alexit, & me in tanta miſeria dereliquit.

Clementiſsimus Deus pater reſpondet carni Cap. 13.

QVia creatura mea es, tibi iuſtitia cum miſericordia exhibebo: tu enim cum ancilla eſſes animę tibi tanquam dominæ à me datę, ſemper tamẽ ſibi dominari in omnibus voluiſti, tu mala turpia & neſanda ſemper egiſti, & animam tibi ſociam hæc facere coegiſti, tu ſemper malè, ſuperbè, inordinatè, & nequiter te habuiſti, & animam non mihi, ſed tibi ſeruire feciſti. Tu cuncta mala eam docuiſti, ad ſingula peccata eam pronam reddiſti, & ab omni opere bono eam ſimpliciter prohibuiſti, & non ſolum ad cuncta ſcelera perpetranda eam turpiter inclinaſti, ſed quod peius eſt, ipſam ad imaginem meam creatam, ſeruituti diabolicæ miſerabiliter ſubdidiſti, eam iumentis ſimilem imo viliorẽ & peiorem beſtijs tu feciſti: eam immundam, fœtidam, & abominabilem exhibuiſti, eam ſuper omnem caliginem denigraſti, & intantum breuiter tua ſuperbia, vanitate, concupiſcentia, & cæterorum peccatorum turpitudine eam vndique fœdaſti, & creaturã meam tam nobilem, ad ſimilitudinem meã factam, cognoſcere penitus non valerem. Quia igitur ipſa anima iam mihi facta diſsimilis peccato, à meo amore ſimpliciter receſſerat, & nimio inordinato amore ſe adhæſerat tibi carni, volui dilectum meum vnigenitum

nitum incarnari, vt ſic carne indutus, facilius & conuenientius poſſet ipſam allicere ad nexum, & ſuum ſeruitium, & amorem. Et quia ipſa anima iam mortua erat, tibi carni miſerabiliter adhærẽdo, ideò vt viuificaretur: volui dilectum filium meum incarnatum pro ipſa flagellari crudeliter, & occidi. nec fuit in hoc aliqua filij mei circumuentio, ſed mea ſuaq; commendabilis dignatio, & ineffabilis dilectio charitatis. Et quia tu caro animam à ſuæ creationis principio decepiſti, & ſemper contraria & nociua ſibi intuliſti, meus dilectus filius, qui ſummè eam ſemper dilexit, compatiens valde ſibi, exhibuit ſe totum ſibi, cum mirabili dulcedine, & amore, vt ſic citius, & plenius eam meritò alliceret ad ſeipſum, ideò mea iuſtitia exigit & requirit, vt animam qua ſemper abuſa fuiſti, dimittam ex nunc totam & totaliter naro, qui eam redemit, ornauit alle xit, & abluit ſuo ſanguine pretioſo, qui eam tanquam ſponſam mirabiliter ditauit, & dotauit incorruptibili, & ineximabili theſauro iucunditatis, pulchritudinis, dulcedinis, & amoris. Et ideò dignum & iuſtum eſt, vt ipſa anima te velut ſtercus abhorreat, deſpiciat, & contemnat, atque meritò cupiat, & procuret, te deſpici ab omnibus in hoc mundo. Sed quia tu à me in principio non ſolum iuſtitiam, ſed & miſericordiam humiliter imploraſti, volo vt tu & in præſenti illa ſuauiſſima & admirabili dulcedine, quàm ipſa anima in meo guſtat filio, aliquando profundaris, & vltra hoc, in futuro te dutabo: & ſi benè animæ obedieris toto poſſe, ex nunc non ſolum à pœna ęterna, ſed & purgatoria ſimpliciter te abſoluo. Qui viuo in æternum, & in ſæculum ſæculi. Amen.

Ex diuina, iuſtitia anima tota filio Dei debetur.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Tractatus, qui Speculum animæ dicitur.

PRÆFATIO.

Matth. 7.

ARBOR mala fructus malos facit dicit Dominus: ſecundum gloſam interlinealem ibidem, mala arbor mala voluntas eſt, ex qua ſecundum aliam gloſam fructus malæ operationis procedit. Huius autem arboris folia mala verba ſunt, ſecundũ gloſam in principio Pſalmiſtæ ſuper illud. Et folium eius non defluet. Per folia enim verba ſignantur. folia ſiquidem vanitatem & fluxibilitatem habent, quod eſt de natura verborum. Huius arboris rami ſunt affectiones diuerſæ, quæ ex voluntate procedunt, & ſecundum eius conditionem penſantur. Si enim voluntas mala eſt, ramis ſuis ſuam corruptionem immittit, ſecundum illud Apoſtoli. Si radix ſancta, & rami, &c. Truncus autem iſtius arboris eſt volũtatis conſenſus. quoniam ſicut radix ramos ſuos niſi mediante trunco non poteſt expandere, ſic nec radix malæ voluntatis, ramos vitiorum non poteſt emittere, niſi mediante conſenſu. Siquidem ſecundum Grego. ſuggeſtione, delectatione, & conſenſu peccatum perficitur. Radix autem iſtius arboris ſecundum Apoſtol. eſt cupiditas. Licet autem radix arbori præſtet originem, tamen à fructu incipimus, per folia & ramos & truncum deſcendentes per ordinem ad radicem, vt iterum incipientes ab ipſa, qualiter procedant aſcendendo monſtremus.

Totus hic, tractatus, ad confeſſionem ſacramentalem debitè faciendam, dirigitur.

Pſalm. 1.

Rom. 11.

1. Timo. 6

Sciendum igitur, quòd hæc radix, quæ cupiditas vel concupiſcentia nominatur, ſecundum Bedam, ex corruptione ſeminis transfuſa, per primos parentes ad poſteros habet ortum. Sicut autem materialis radix humorem trahit & germinat: ſic radix concupiſcentiæ, ſecundum Grego. ab imaginatione ſuggeſta, ab extrinſeco ſumit naturam, qua mediante germinat, cum delectatio ex imaginatione procedat. Tunc autem emittit virus cum ex delectatione cõſenſus oritur, quia ſecundum Aug. eſt duplex conſenſus, ſcilicet in delectatione & opere. Cum enim ex imaginatione, & delectatione moroſa cum aduerſione periculi, conſenſus in delectationem ſequitur, etiam ſi opere non complendum decernat, mortale eſt. Et propter hoc ſecundum Aug. totus homo damnabitur, licet iſte progreſſus peccati, qui dictus eſt, potiſsimè in peccato carnali locum habeat, & manifeſtius ibidem appareat; tamen & in omnibus alijs mortalibus locum habet. Si .n. quodcunq; peccatum mortale, mẽte per cogitationem, tenueris & delectationem conſenſus in ipſum ſequatur abſque conſenſu in opus ſi facultas adeſſet, nihilominus eſt mortale. Vt autem de radice iſta pleniorem notitiam habeamus, & quomodo ex ipſa fructus malæ operationis procedat, quadruplicem actuum differentiam aſsignamus. Sunt enim quidam actus, qui de natura ſui bonum dicunt. Sunt alij qui quantum de natura ſui eſſe indifferentiam habent, nec boni, nec mali, in genere amoris dicuntur, vt leuare feſtucam, & huiuſmodi. Sunt alij qui de natura ſui malum dicunt & tamen aliqua de cauſa vel fine, bonitatem moris ſortiri poſſunt: vt occidere hominem, quod quidem exiſtente iuſtitia bonum fieri poteſt, licet de ſui genere malum dicat. Sunt autem ſecundum Aug. alij, qui ita habent deformitatem annexam, quòd nullo bono fine vel intentione poſſunt fieri, nec facientem excuſare: vt fornicari, vel iniuſtitiam facere, vel adulterium committere, & huiuſmodi. Hoc igitur circa iſtã materiam eſt ſciendum, ꝙ ſecundum Ambro. Affectus nomen operi imponit, & ex intentione opera iudicãtur. Quod quidem de duobus primis generibus actũ intelligit Aug. ſcilicet quando bonum eſt, vel indifferens. Si enim aliquis intentione inanis gloriæ paſcat pauperem, vel ex contemptu feſtucam erigat, ex mala intentione procedit & rationem radicis ſortitur. In alio autem genere actuum, ſola iuſta intentio opus bonum facere poteſt. In quarto autem genere actuũ, nulla intentio vel finis poteſt facere bonum actum. Quacunque enim intentione quis fornicationem, vel actum adulterij cõmittat, nullatenus excuſatur. Hoc etiam circa iſtam arborem eſt ſciendum, ꝙ truncus iſtius arboris, rami, & fructus cum folijs, ex quibuſdam circunſtantijs quantitatem aſſumunt, ſicut materialis arbor ex ſterquilinij, & corruptionis iniectione in fructibus & alijs recipit incrementum, ſecundum ꝙ dicit colonus ille in Luc. Hæ autem circunſtantiæ hoc verſiculo continentur, videlicet. Quo, quis, vbi, cum quo, quotiens, cur, quomodo, quando. Quo motu ſupple, vtrum ex tentatione graui, vel leui, vel nulla, ſi malitia vel infirmitate, vel ignorantia. Quis, perſona, prælatus, vel ordinatus, clericus, vel alius, vel alij in exemplum poſitus religioſus, vel huiuſmodi, in quibus peccatum aggrauari poteſt ratione perſonæ. Vbi, ſi in loco ſacro, vel communi, ita quòd malum poſsit eſſe alijs in exemplis. Cum quo, ſi multos ad ſimile malum traxit, &c. Quotiens, ſi habuit in conſuetudine. Cur ſcilicet quo fine vel intentione, licet enim malum facere bona intentione, non excuſet à toto, tamen excuſat à tanto. Similiter autem & peruerſa intentione, aggrauat peccatum. Quomodo, ſi fortè modum

Simile.

Nota.

Actuũ quadruplex differentia.

Luc. 13. Circunſtantiarum cõplexio.

modum nouum, modũ effrenatum peccati inuenit. Quando, vt ſi fortè tempus ſacrum, vel orationi deputatum, in peccato expendit. Sunt autem aliæ circunſtantiæ: quæ ſpecialem ſpeciem dant peccato, vt cognoſcere vxorem alterius, & ſimilia: quæ nullatenus à conſitente omitti debent, & plenius in arboris proſecutione patebunt. Quod autem vt iam ſupradictum eſt, ſecundum Apoſtolum: rami & fructus ex radice penſantur, ſatis de facili poteſt quiſque perpendere, ſi peccatum eius radicem mortalem habeat, & ponitur in exemplum. Videre enim mulierem de ſe non habet rationem peccati: nec tangere, & tamen ſi de radice luxuriæ procedat directè: cuius malus habitus latet interius, eſt mortale. Quando autem radix rationem mortalis habeat: in proſecutione, & formatione arboris poterit plenius pertractari. Hoc autem addo, ꝙ illud mortale de ſuo genere dicitur, quod directè eſt contra Deum vel proximum: directè autem dico, quia ſicut in materiali arbore ex trunco vel ramis: quædam pullulationes in directè prodeunt, quas adulterinas vocamus: ita ex radice malæ voluntatis, quam concupiſcentiã nominamus: multa ſemina prodeunt, quæ directè contra Deum vel proximum non faciunt: ſed aliqualiter indirectè: & talia venialia nuncupantur. vnde etiam aduertendum, ꝙ multa talia ponuntur in formatione iſtius arboris, quæ licet in ſe, & in ſuo genere mortalia non dicantur: tamen ad ſuam radicem relata, & eidem coniuncta, poſſunt habere rationem mortalis, licet autem contingat interdum, ꝙ vnum opus, & idem à diuerſis trahat originem; vt percutere, ex ſuperbia, inuidia, & ira poteſt procedere: tamen idem actus in arbore nullatenus iteratur.

Sed verè penitens arboris inſpector diligenter aduertat, quibus ex cauſis & radicibus actus ille inueniatur in ipſo. digna etiam deliberatione conſideret progreſſum peccati: quomodo radix concupiſcentiæ germinauerit in ipſo & circunſtantijs de quibus ſuperius eſt expreſſum. Et ſi de fructu vel folijs, vel ramis arboris ſe comediſſe aduertat: per confeſsionem euomat, vt animæ recuperet ſanitatem. Hæc eſt enim arbor, de cuius fructu mortifero, protoplaſti parentes contra præceptum ſummi medici guſtauerunt, & mortẽ experti ſunt, quam ad poſteros tranſmiſerunt. Et hęc eſt arbor, quę ſecundum teſtimonium Matthæi excidetur, & in igne mittetur, & ardet. His ergo prælibatis,
Matth, 3. arborem imaginariam deſcribamus, in cuius radice ſit
1.Tim. 6. illa Apoſtoli auctoritas. Radix omnium malorum cupiditas. Truncus autem iſtius arboris taliter deſcribatur, quòd ab imaginatione incipiat, & in delectatione moroſa cum aduerſione periculi ſit eius medium, & in conſenſu triplici terminetur, ſcilicet in conſenſu; in delectatione, & in opere: ſecundum quòd progreſſus peccati ſuperius eſt expreſſus. Quia autem omne peccatum vel cogitatione, vel locutione, vel opere perpetratur, & ſicut ſuprà probatum eſt, in ramo mala voluntas ſignificatur: in verbo autem ſolium, fructus in opere: ideò omnia peccata, quæ in progreſſu occurrunt, quæ ad cogitationem pertinent per modum rami, quæ verò ad locutionem per modum foliorum, quæ autem ad opus per modum fructuum in arbore deſcribantur. Sed hos ramos fructus, & folia, deſcribamus huius arboris. Si quidem ſecundum Ioãnis teſtimonium, tres rami principales ex radice con-
1 Ioan. 2. cupiſcentiæ prodeunt, quoniam oẽ quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ, quę concupiſcentia honoris nominatur. Et de hoc vltimo primò eſt dicendum, tanquam de groſsiori, & à quo plures rami, onuſti fructu, & folijs mortiferis oriuntur. & primo de ſuperbia.

De primo principali ramo, ſcilicet ſuperbia. Cap. 1.

Hic igitur ramus, qui ſuperbia nominatur, in genere ſuo mortale peccatũ dicitur, quoniam directè eſt contra Deum, & eius reuerentiam. Quum ſcilicet creatura vltra quod à factore accepit extollitur, & quaſi vſurpare præſumit. Vnde & Gre. 34. moralium dicit. Euidentiſsimum ſignum reproborum, eſt ſuperbia. Per hoc patet, ꝙ illa ſuperbia eſt mortalis, qua quis ſe vltra merita extollere appetit, & ſe melioribus anteponit, & hoc ſi ex deliberatiõe procedat. Sicut.n. alia peccata carnalia motus habent, qui præueniunt rationem, quibus ratio non conſentit, ſic & ſuperbiæ motus quãplurimi in hoĩe rationem præueniunt, quos ratio aduertens reprimit, vel ſaltem nõ conſentit. Hic autem ramus ſuperbię tres præcipuè ramos habet, ſ. præſumptionem, contemptum, & inanem gloriam. Præſumptio in hoc conſiſtit præcipuè, Pręſumptio quid.
ꝙ homo præſumit gratiam ſe habere, vel ex ſe, vel pro meritis ſuis, vel falſo, vel plus alijs: vnde verſus. Ex ſe pro meritis falſo plus omnibus inflat. Et ſecundum hoc præſumptio quatuor ramos habet, ſecundũ Gre. in moral. Hi autem rami cum ſuis fructibus, & folija habent rationem mortalis, eo modo quo de ſuperbia eſt prędictum. Ex hoc autem vltimo ramo ſ. plus omnibus, duplex ramus oritur. Hoc.n. in gratuitis ſicut in virtutibus, vel in gratis datis, ſ. in gratijs exterioribus poteſt intelligi. Ex quorum ramorum medio oritur elatio cordis inordinata, & confidentia de ſe, & inepta audacia. Ex ramo autem, qui eſt præſumptio de bonis gratuitis, oritur ſolium diuinæ tentationis, & fructus diſcriminis. Appellatur Dei tentatio, quando quis experimentum diuinæ potentiæ quærit, vt ſicut petere abſque neceſsitate. Diſcrimen autem dicitur, quando quis ſe exponit periculo, in ſola diuina virtute confidens contempto humano adiutorio abſque neceſsitate fidei, vel Eccleſię, & habet rationem mortalis, vnde dicitur in Deut. Non tentabis Dominum Deut. 6.
Deum tuum, dicit glo. Deum tentat, qui habens quod faciat ſine ratione ſe committit periculo. Secundus ra- Contemptus quid.
mus ſuperbiæ eſt contemptus: eo enim quo quis alios ſe pręſumit ſupergredi, Deum contemnit & hominem, & ſecundum hoc hic ramus in duos diuiditur, videlicet in contemptum Dei, & proximi, qui planè habent rationem mortalis: quia contra caritatem Dei & proximi ſunt directè. Ex ramorum iſtorum medio procedit ramus inobedientiæ, per quam à poteſtate alterius & ſubiunctione ſe eximit, nulli volens ſubeſſe. Ex primo autem ramo, qui eſt contemnere proximum, procedunt iſti fructus, ſ. ſe à ſocietate & verbo ſubtrahere; & geſtu indignationem, vel contemptum oſtendere. ſolia etiam ex ipſo procedũt quę ſunt verborum indignatio, irreuerentia in verbo, quę omnia ſunt contra charitatem ad proximum, & mortalia ſunt, ſecundum ꝙ ex ſuperbia & contemptu naſcuntur. Eſt aũt erronea alterius deteſtatio per contrariũ. Deriſio aũt & ſubſanatio differunt, qm̃ deriſio fit in voce, ſed ſubſannatio fit in geſtu, vel trahẽdo linguã, vel faciẽdo nutus, & ſimilia: irreuerẽtia aũt in mõ loquẽdi. Cũ hoc aũt folio eſt irreuerẽtia in facto, ex Irreuerentię peccatũ
quorũ medio ꝓcedũt iſti fructus, ſ. irreuerentia facta parentib. pręlatis, principib. maioribus, ſenioribus, patrib. ſpiritualibus, & ſanctis viris, locis, & rebus ſacris & temporibus. vt in violatione feſtorum contingit, & præcipuè ſacramentis, maximè ſacramento altaris.

Qui.n. excõmunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus, vel in mortali pctõ ſolenniter in Eccleſia officiat, vel ſacramẽtũ adminiſtrat, vel recipit ĩ mortali vel irregularis, vel incõfeſſus poſt mortale, cũ copia ſacerdotis

celebrat vel notorius peccator officium correctionis exercet, vel excõicato ſcienter participat in diuinis, ex hoc ſcienter ſaciat, & ignarus iuris exiſtat: irreuerentiã diuinis exhibet, & mortaliter peccat. Hoc etiã ſciendũ eſt quòd excommunicati vel interdicti, qui ſe ingerũt diuinis, ſi hoc ſcienter faciant contra præceptum Eccleſiæ, mortaliter peccant. Alia etiam ſuprà poſita rationem mortalis peccati habere poſſunt, ſecundum ꝙ ex ramo contemptus procedunt. Secundus ramus, qui ex contemptu Dei & proximi oritur, eſt in ſuperbia, quæ quidem reſpectu Dei manifeſtè mortale eſt, reſpectu etiam maiorum quibus obedire debemus, ſiue parentibus, ſiue prælatis rationem mortalis habet, ſi præcipiantur licita & honeſta. Vnde dicit Apoſtolus. Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Et parentibus non obedire, ab eodem Apoſtolo inter mortalia computantur. Ex medio autem ramorum inobedientiæ reſpectu Dei & proximi, procedit ramus impatientiæ ſimiliter bipartitus contra Deum, & proximum, & iſta quidem impatientia ex inobedientia, oriri dicitur, quia cum à ſuperiori, aliquid faciendum imponitur, quod peruerſæ diſplicet voluntati, in ipſa impatientia excitatur: quod nihil aliud eſt, quàm immoderata animi perturbatio, ex dicto, vel facto alterius quod perſonam ipſius tangit, & in quo ſe reputat grauari. vnde hoc laborat vitio, qui infirmitates, vel infortunium, vel onus impoſitum non ſuſtinet patiẽter: & habet rationem mortalis, cum vſque ad odium Dei, & proximi ſe extendit. Et ſecundum hoc, ex hoc ramo impatientię prodedit aliud, ſcilicet odium Dei, qui licet in ſe odio haberi non poſſit, tamen in effectibus ſuis odiri poteſt. Ex hoc ramo folium blaſphemię & murmuris naſcitur: & manifeſtè rationem habet mortalis. Ex ramo autem impatientię ad prælatum, oritur & murmuratio, folium ſcilicet vento ſuperbię agitatum. Eſt autem Murmuratio iniuſta quęrela contra ſuperiores, latenter multorum auribus inculcata, & habet rationem mortalis, ſecundum quòd ad alterius diffamationem anhelat. Cum hoc autem folio eſt fructus obſtinationis & pertinaciæ. Eſt autem Pertinacia, perſeuerantia in malo propoſito, contra voluntatem ſuperiorum. Ex qua oritur foliom rebellionis apertæ, & fructum tranſgreſsionis ſecum habet: quæ omnia habent rationem mortalis, ſecundũ quod ex inobedientia oriuntur. cum fructu autem tranſgreſsionis ſunt excommunicationis interdicti, & ſuſpenſionis ſententiæ, quas ſuſtinere procedit ex inobedientia, ſi debitè infligantur. Item ex ramo inobedientiæ ramus infidelitatis procedit, ſecundum quam aliquis ſe ab obedientia Romanæ Eccleſiæ, alienat. Et quidem hic ramus in bos ramos ſe diuidit, ſcilicet in hæſitationem, dubitationem & errorem. & bos fructus habet, hæreſim, ſchiſma, ſortilegium, & diuinationis, ſuperſtitioniſq́ue folia, quę etiam fructus apoſtaſiæ & idololatriæ ſecum habent: Et de ſingulis quid ſint per ordinem exprimamus. Eſt autem Hæſitatio, mentis titillatio contra fidem, cum ſcilicet intellectus non perfectè conſentit his, quæ ſunt fidei, ſed dubitat. quod etiam de ſuo genere eſt mortale. Eſt autem Error, quãdo iam tenetur contrarium fidei, ſiue ſcienter ſiue ignoranter. ſed tamen multum intereſt, qui enim credenda nouit per fidem Eccleſię & tenet contrarium, peccat mortaliter; qui autem ex ſimplicitate ignorat, ſi tamen intentionem & voluntatem habeat generaliter credendi, quod credit Eccleſia, nullatenus iudicandum eſt mortale. Si quis ex ſimplicitate veritatem videre oculis corporalibus credat, non propter hoc contemnendus eſt, cum paratus ſit credere, quod credit Eccleſia indiſtinctè. Vnde dicit Auguſt. Errare potero, ſed hæreticus non ero. Eſt autem Hæreſis, obſtinata affirmatio cõtra fidem. Schiſma autem à ſciſsione dictum eſt. Vnde ille ſchiſmaticus dicitur, qui ab vnitate Eccleſię ſe ſeparare intendit, licet eadem ſentiat, quæ tenet Eccleſia & fides catholica, ſecundum Auguſtin. contra Fauſtum. Sortilegium eſt, cum id quod futurum eſt inquiritur, & habet multas ſpecies, quę per folia in arbore deſignantur, ſcilicet diuinationes per altra, per incantationes, per dęmonum conſultationes, per garritum auium, quod dicitur Augurium, per ligaturas nominum, temporum obſeruationes, & ſomniorum. quæ omnia prohibentur ab Eccleſia tanquam mala: & habent rationem mortalis, quia quod ſoli Deo cõpetit, attribuitur creaturę. Hoc tamen circa obſeruantiam temporum, & orationes debes aduertere, ꝙ ſortiuntur Sortilegij rationem, quando ſcilicet creditur, quòd magis valeant ad vnum effectum, quàm ad alium, vel quando quis confidat in determinato orationum numero: vel effectum optatum, vt qui ſic fecerit, infallibiliter conſequi putat. Quid autem ſit apoſtaſia, à fide, vel idolatria planè patet. Tertius ramus ſuperbię eſt Inanis gloria, qua quis appetit ſuam excellentiam oſtendere: quæ habet rationem mortalis, inquantum quis gloriam ſibi appetit, quæ ſoli Deo debetur, quoniam ipſe fecit nos, & non ipſi nos. vnde qui gloriam non refert in Deum, vel ſic gloriam affectat acquirere, quòd ſi ex hoc aſſequatur, offenſam Dei non metuit, mortaliter peccat. vnde Auguſt. in lib. de ciuita. Dei, dicit hoc vitium inimicorum eſt pię fidei, ſi maior in corde ſit cupiditas gloriæ, quàm Dei timor & amor. Si autem in bono proprio, quis inaniter glorietur, ita tamen quod ibidem non ſiſtat, vel actu, vel habitu in Deum referat, nec vt hoc acquireret aliquo modo Deum velles offendere, nullatenus eſt iudicandum mortale. Ex hoc inanis gloriæ ramo, quatuor rami oriuntur. ſ. Ambitio honoris, & fauoris humani appetitus, confuſionis timor, & laudis amor. Ex primo autem ramo inanis glorię, qui eſt ambitio, oritur fructus pompę, qui tres fructus habet, & vnum folium, ſcilicet fauſtum in ſuperfluo, commitatu, & apparatu, & faſtuoſo geſtu, & affatu: quæ licet modo talia non ſint ex ſuo genere, tamen pro vt oriuntur ex ramo ſuperbiæ, mortalia eſſe poſſunt. Ex ſecundo ramo qui eſt appetitus humani fauoris, eſt adulationis folium, quę quandoque mortalis, & quandoque venialis. qui enim ad malum alium incitat, malum factum eius laudãdo per adulationem: vel alij occaſionem prębet vt in peccato remaneat, vel vt vltra merita ſua efferat ipſum, ſcilicet falſo laudando, in tali adulatio eſt mortalis. Si autem ſola intentione placendi, & vt Dei gratia augeatur, quam in veritate ipſe commendat, mortalis nullatenus iudicatur. Et hoc Auguſt. in ſermone de purgatorio iudicat veniale, ſecundum igitur hoc, folium àdulationis in tria diuiditur, quia aut adulatio eſt de bono habito, vel de malo. Item ex ramo appetitus fauoris humani, oritur prodigalitatis fructus. fit enim homo prodigus, vt humanum fauorem acquirat. Habet autem prodigalitas rationem mortalis, ſecundum quod bona, quæ vtiliter in pauperes fundi debeant: inutiliter expenduntur: & in perſonis inhoneſtis non ſeruando modum, vel tempus: & quidem hoc vitium malus eſt in perſonis eccleſiaſticis, quorum bona vltra ſuſtentationem perſonæ & ſtatus, debent pauperibus erogari. Secundum hoc autem prodigalitas quatuor fructus habet, quia nec perſonam cui dat, nec modum, nec tempus conſiderat, & in curiam ſecum habet. Eſt autem in curia, cum quis ſic curam de bonis ſuis abijcit, ꝙ bona eius depereunt, quæ à Deo collata ſunt, vt ex inde ſuſtententur pauperes

Chriſti:

Nota pro excommunicatis.

Rom. 13.

Rom. 1. &c.

Quomodo Deus odiri poteſt.

Murmurationis deſcriptio.

Pertinacia, quid.

Heſitatio, quid

Error quid

Hęreſis & ſchiſma.

Sortilegiũ.

Augurium, vnde dicatur.

Apoſtaſia

Inanis gloria quid.

Chriſti: hæc autem incuria nõ iudicatur mortalis, niſi ſecundum quòd ex aliqua radice mortali procedit. Quandoque enim ex contemptu temporalium procedit, tamen ſemper ad indiſcretionem pertinet, & ex tanta negligentia procedere poteſt, quod mortalis eſſe poſſet, vt ſi fortè indigentiam manifeſtam viderit, & bona quibus eos iuuare poſſet, deperire permittit. Item ex tertio ramo inanis gloriæ, qui eſt timor confuſionis, hi procedunt fructus: mala ſcilicet verecundia, & falſa humilitas. Verecundia autem hos habet fructus ſecum, ſ. erubeſcentiam diuinorum, vt quum quis erubeſcit vel facere miſſam, vel orare. Item verecundiam paupertatis parentum, vel pauperum amicorum. Item in confeſsione, ſecundum quòd aliquis cõfeſsionem dimittit, vel non confitetur veritatem propter confuſionis timorem.

Humilitas falſa quid.

Falſa autem humilitas eſt, cum aliquis ſeipſum humiliat, ne per ſuperbiam minus reputetur ab alijs. Item ex illo ramo, qui eſt timor confuſionis, hæc folia oriuntur, videlicet veritatis negatio in iudicio, vel extra iudicium, veritatis impugnatio, falſa excuſatio, & peccati defenſio. Iſta autem quę ad timorem confuſionis pertinent, habent rationem mortalis: non ex genere, ſed ſecundum ꝙ amor fauoris humani, amori diuino præfertur. Et eligit hoc magis contra Deum facere, quàm confuſionem humanam incurrere. Hoc tamen circa negationem veritatis in iudicio aduertendum eſt, quòd ex ſuo genere mortale eſt, & quia ſuperiori in iudicio obedire tenemur, & iuſtitiæ opponitur, ſi tamen aliquid ſuperior interroget, quod ſecundum iuris ordinem interrogare non debet, poteſt appellari, ſed nullo modò licet mentiri. Ex quartò ramo inanis gloriæ, qui eſt amor humanæ laudis oriuntur tres fructus, ſcilicet hypocriſis, oſtentatio, ſingularitas, & iactantia: foliũ, quod in quatuor eſt diuiſum. Aut enim eſt de bono habito, vel non habito, aut de malo facto, vel non facto, & de his per ordinem videamus.

Hypocriſis.

Eſt autem hypocriſis (ſecundum Iſidorum) ſimulatio boni non exiſtentis, vnde eſt mendacium in ſigno, ſicut enim mendacium omne nõ ſemper eſt mortale, ſed quando eſt in detrimentum proximi, vel contra veritatem fidei vel morum: ſic nec hypocriſis ſemper eſt mortalis, niſi quando fit intentione decipiendi ſub ſpecie bonitatis, ſicut illi qui ſimulant ſanctitatem, vt bona Eccleſiæ habeãt quæ habere digni non ſunt, & Eccleſiam per ſuam ſimulationem decipiunt. Quando autem fit intentione laudis, tunc de ea ſicut de inani gloria iudicandum eſt: ſicut ſuperius eſt expreſſum.

Oſtentatio

Oſtentatio eſt, quando bonum quod quis habet, vel habere ſe putat, exterius oſtendere nititur, vt laudem humanam exinde conſequatur. nec eſt mortale ex ſuo genere, niſi ſecundum quod inanis gloria iudicatur mortalis.

Singularitas.

Singularitas eſt, quum quis vult ſingulariter apparere, & ſecum habet fructus diuerſos, ſecundum quòd in diuerſis materijs inuenitur, cum ſcilicet communia, quis non dignatur facere, vel docere, vel modum ſingularem in factis ſatagit oſtendere. & hoc quandoque rationem mortalis habere dicitur, ſecundum conditionem radicis, eo modo quo inanis gloria, quæ propter hoc intenditur eſſe mortalis.

Iactantia.

Iactantia quandoque mortalis, quandoque venialis. Quum enim quis ſe iactat de bono quod habet, vel ſe habere putat, vt inanem gloriam conſequatur, tunc iudicandũ eſt de tali iactantia ſicut de radice ipſius. Quum de bono quod non habet, tunc eſt ibi mendacium, & tunc ſi tale eſt mendacium, quod fit contra diuinam reuerẽtiam, vel proximi charitatem, habet rationem mortalis: contra Dei reuerentiam ſe iactabat Phariſæus.

Luc. 18.

Quum autem quis de peccato mortali quod non fecit, vel quod fecit, ſe iactat, mortale eſt; quoniam ip peccato facto ſibi complacet, & vnde confuſionem meruit, quærit gloriam, ſi factum ſuum in alios extendit. Item nota, quòd fructus ſingularitatis, qui procedit ex inani gloria (vt iam ſupradiximus) non ſolum per modum fructus in opere, ſed etiam per modum rami, debet deſcribi in arbore, ad ſignificandum voluntatem ſingularem apparendi. Ex hoc autem ramo procedit ramus inuidiæ, ſic autem ex voluntate ſingulariter apparendi procedit, quia dum quis videri ſingulariter appetit, ſi aliquem videt in gratia præeminere, qui eius offuſcet gratiam, eidem inuidet: & eſt peccatum mortale.

Inuidia quid.

Eſt autem inuidia, triſtitia de bono alterius ſecundum Dam. Circa quod notandum quod hoc quatuor modis poteſt cõtingere, vno quidem modo, cum quis bonum alterius ſibi eſſe damnoſum aduertit, & cum quis de promotione inimicorum triſtatur, & hoc rationem mortalis non habet. Item ſecundum quòd quis bonum videt in alio, in quo defectum patitur, & ex quo dolet, non quidem, quia alius bonum habeat, ſed quia ipſe non habet, & non habet rationem peccati. Item alio modo dolet quis de bono alterius, inquantum ipſum indignum videt bonis, quæ habet, & hoc etiam non habet rationem peccati in bonis temporalibus, quæ homini, quandoque proficiunt ad ruinam. Alio modo quis dolet de bono alterius, ſecundum quòd per bonum alterius gloriam ſuam putat diminui, & hoc eſt inuidia, quæ iudicatur mortalis, & quia ex ramo procedit ſuperbiæ: & quia directè opponitur charitati, in qua vita animæ conſeruatur. Sicut autem de ſuperbia dictũ eſt, quod quidam motus præueniunt rationem, quibus ratio non conſentit, nec habent rationem mortalis, ita & de inuidia eſt dicendum.

De ramis fructibus & folijs inuidię.

De ramo autem inuidiæ præcipuè exeunt duo rami, ſcilicet exultatio in aduerſis, & dolor in proſperis, qui (ſicut dictum eſt de inuidia) rationem habent mortalis. De primo autem ramo, ſcilicet de gaudio in aduerſis, oriuntur hi fructus, machinatio, ſcandalum, inſidiæ, proditio, ſuſpicio, & iudicium. Inter hæc folia, diſcordiarum ſeminatio, ſecretorum & confeſsionis reuelatio ſigno, vel verbo, vel circunſtantia: & falſum teſtimonium, de quibus ſigillatim aliquid eſt dicendum.

Machinatio quid.

Machinatio, eſt mali occulta, & ſtudioſa procuratio.

Scandalum quid.

Scandalum (ſecundum Augu. eſt dictum vel factum minus rectum, præbens alij occaſionem ruinæ: quum ſcilicet aliquis alium in malum inducit. & eſt mortalis, quum aliquis per conſilium vel exemplum ex intentione inducitur in mortale.

Inſidię quid.

Inſidiæ ſunt (pro vt hic de inſidijs loquimur) inueſtigatio & conſideratio factorum alterius, vt accuſari poſſit deprehenſus in malo. Proditio eſt, cum aliquis amicitiam ad alium ſimulat, vt ipſum decipiat: de quo dicit Boetius quòd nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum, quàm familiaris inimicus.

Aduertenda Boetij ſententia.

Suſpitio, quid.

Suſpicio eſt, cum quis facilis eſt, vt malum de alio ſuſpicetur: vnde Tullius, ſuſpitio eſt mala opinio, ex leuibus cauſis, & hoc ex mala affectione inuidiæ procedit: & tunc habet rationem mortalis, alias autem non iudicatur mortalis.

Iudicium peruerſum quid.

Iudicium peruerſum, eſt cũ quis ad alium malè affectus, non ſolum malum ſuſpicatur in ipſo ex cauſis leuibus, verumetiam diffinit in corde vel ore ſententialiter, peccatum mortale committi ab aliquo. & hoc de ſuo genere eſt mortale, ex quacunq; radice procedat. vnde gloſa ſuper illud, ad Corinth. Nolite ante tempus iudicare: ſuſpitiones vitare non poſſumus, quia homines ſumus, iudicia tamen, id eſt ſententias diffinitiuas cauere debemus.

1. Cor. 4.

Hoc autem iudicium ſemper eſt nimis graue peccatum, & procedit, cum quis ex ſola ſuſpicione ex cauſis leuibus condemnatur. Item folia quæ de ramo iſto procedunt (ſicut dictum eſt) ſunt diſcordiarũ

ſeminatio. Quum enim aduerſitati quis congaudet alterius, alios concitat contra ipſum, quod eſt peccatũ mortale, vndè in prouerbijs dicitur. Sex ſunt quę odit

Prouer. 6.

Dominus, & vltimum ponitur tanquam peior, qui ſeminat inter fratres diſcordias. Item ſecretorum reuelatio tunc eſt peccatum mortale, cum tale ſecretum eſt quod in illius qui ſecretum commiſit, poteſt verti in detrimentum: tunc autem maximum eſt peccatum, quum videlicet ad reuelationem confeſsionis, verbo, vel ſigno, vel circunſtantia aliqua quis procedit. Secundus ramus inuidiæ principalis, eſt dolor in proſperitate proximi, quod (vt ſuprà dictum eſt de inuidia) habet rationem mortalis. Ex hoc autem ramo procedit detractionis folium, quo proximi proſperitas impeditur, hoc autem folium principaliter in duo diuiditur, quia qui detrahit, aut hoc eſt eius bonum diminuendo, aut eidem malum imponendo. Primum folium quatuor folia ſecum habet, ſcilicet bonum proximi tacere, dimittere, peruertere, & negare. Ex ſecundo autem ramo hęc folia procedunt, Malum libenter audire, diſsimulare, confirmare, aggrauare, addere, reuelare, & imponere, de quibus videamus qualiter habeant rationem mortalis. Sciendum igitur, ꝙ eſt denigratio famæ alterius per verba occulta Vnde Salomõ dicit. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil habet. eo mi-

Eccle. 10.

nus qui occultè detrahit, habet autem ex ſuo genere rationem mortalis. Cum enim (ſecundum Sapientem.)

Prouer. 22.

Melius ſit nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, ſicut mortale eſt rẽ inuito domino pertractare, & qui hoc facit ad reſtitutionem tenetur. ſic etiam alterius famã auferre, mortale eſt, & qui hoc facit, ad reſtitutionem tenetur. hoc tamen circa iſtam materiam eſt aduertendum, quòd quodlibet breue verbum quod in derogationem vergit alterius non eſt iudicãdum mortale maximè quum ex habitu inuidiæ non procedit. Ad detractionem autem ſpectat (vt dictum eſt) bonum proximi tacere, quod quidem mortale eſt, cum videt aliquis iniuſtè famam alterius deperire, ſicut enim in arcta neceſsitate tenemur proximo in rebus temporalib. prouidere, ſic etiam & in neceſsitate famam eius ſeruare. Diminuere bonum alterius eſt, cum aliquis commendationem alterius audire nõ poteſt, ſed eam diminuit: quod charitati opponitur, & ſi ex ramo inuidiæ procedat mortale eſt. quandoq; tamen abſque mortali cõtingit, vt cum quis audit commendari indignum, vel vltra merita. & ex hoc poteſt oriri aliqua deceptio, tũc non habet rationem peccati. Cõuertere bonum alte-

Eccle. 11.

rius, eſt bonum quod negari non poteſt, mala intẽtione factum aſſerere, vnde de tali dicitur. Bona in mala conuertens, inſidiatur, & in electis ponit maculam. Quod manifeſtè habet rationem mortalis quum procedit ex inuidia, tamen cum hoc ex falſo procedit iudicio, de hoc quandoque iudicari debet ſicut de malo iudicio eſt dictum. Quum quis bonum peruertit alterius cum mendacio, tale mendacium cum ſit pernitioſum, rationem mortalis ſortitur. Item negare bonum alterius, quod ſcitur ineſſe, pertinet ad detractionem mortalem. Item de alio malum libenter audire, vel occaſionem detractionis præſtare, vel diſsimulare cum

Rom. 1.

poſsit corrigere, eſt mortale: vndè Apoſtolus. Detractores Deo odibiles eſſe commemorat, dignos morte iudicat, non ſolum autem facientes, ſed conſentientes. Tamen circa hoc debemus dicere, quòd ſi aliquis detractationem alterius audiat, & non ex inuidia, ſed ex verecundia, vel aliquo timore humano ne offendat aliquem, non eſt iudicandum mortale, niſi ſit talis perſona, quòd ex officio corrigere debeat, cui poſſet cedere in mortale. Item malum auditum de aliquo confirmare, & additis circunſtantijs aggrauare, vel dicto alterius addere mendaciter, vel veraciter, ad diffamationem intendendo, eſt mortale. multum tamen intereſt, vtrum hoc procedat ex inuidia, vel indiſcreto zelo iuſtitiæ, quandoque enim contingit mala aliorum, facta ex quadam indignatione vel leuitate loquendi, nec intentione diffamandi contra aliquem malum recitari, vel etiam aggrauari, quod eſſet durum iudicare, mortale. Hoc tamen à pleriſque magis dicitur, quòd crimen alterius etiam verũ, extra correctionis ordinem reuelare, mortale eſt. Ordo autem correctionis fraternæ eſt à Domino inſtitutus, qui ait. Si peccauerit in te frater; in te, ideſt te ſciente, vade & corripe eum, &c. Hic etiam circa iſtam materiam eſt notandum, quòd crimen alterius detegere, vbi non poteſt prodeſſe niſi ad diffamationem, eſt contra ordinẽ correctionis fraternę. Item ex medio duorum ramorum inuidiæ deſcriptorum, procedit ramus rãcoris, quum enim inuidus bonum proximi non poteſt diminuere nec eidem malũ inferre, prorumpit in cordis rancorem. Eſt autem Rancor, motus cordis grauis ex mala affectione procedens in proximum. & habet rationem mortalis ſi ex inuidia procedat, vel libera voluntate: Ex libera autem voluntate dico, quia contingit interdum, quòd aliquis homo propter ſuam ineptitudinem, vel illatam iniuriam, ſine motu diſplicentiæ videri non poteſt: quod quidem in multis magis habet rationem paſsionis, quàm peccati, dum voluntas libera non conſentit. Ex hoc autem ramo rancoris procedit ramus odij, qui manifeſtè habet rationem mortalis, quia rectè charitati opponitur, in qua vita animæ conſeruatur. Hoc etiam aduertendum, quòd non ſolum ſecundum præceptum tenemur diligere amicos, ſed etiam inimicos & malos, vitium tamen in aliquo non tenemur diligere vnde & ſi quis contra alium moueatur propter eius vitium, quandoque non eſt vitium, ſed virtus, licet quandoque zelus indiſcretus circa hoc poſsit contingere, & ſic oditur vitium, quod aliquando redundat in perſonam. Debent autem (ſecundum Augu. in ſpeculo) corrigi vitia hominum, cũ dilectione perſonarum, & odio vitiorum. Ex ramo autem odij oritur ramus iræ. Eſt autem Ira (vt hic accipitur) inordinatus animi motus, ad nocendum proximo ſine cauſa: & cum ſit contra charitatem, habet manifeſtè rationem mortalis. Hoc tamen notandum eſt, ꝙ quælibet ira non debet iudicari mortalis: ſecundum enim Grego. Eſt ira per zelum, & eſt ira per vitium. Eſt autem ira per zelum, cum quis multum intensè contra malum mouetur, & in punitionem tẽdit, quod quidem virtutis eſt, niſi zeli indiſcretio interueniat: ſicut de odio immediatè eſt prædictum. Ira autem per vitium, eſt cum quis contra proximũ mouetur iniuſtè, & ad eius pœnam intendit. Et quandoque (ſicut de alijs vitijs eſt dictum) talis motus pręuenit iudicium rationis ex complexione, vel ex cauſa alia, & tunc non habet rationem mortalis. Ex hoc autem ramo iræ procedit ramus appetitus vindictæ, & fructus crudelitatis, & folium diſcordiæ quæ conſiſtit ic verbis. Circa appetitum vindictæ intellige, quòd aliquis vindictam de aliquo dupliciter poteſt appetere, aut inquantum eſt in proximi nocumentum & procedit ex odio, aut inquantum per pœnam poteſt corripi proximus ne de cętero ad peccatum declinet & hoc modo vindictam appetere non eſt malum, licet autem verè puniens debet aduertere, quòd quandoque mens ſibimet mentitur, & quod facit ex odio, ex bona intentione fieri, ſibiipſi ſimulat, & in hoc conſcientiam ſuam mendaciter informat. Ex ramo appetitus vindictæ oriuntur hi fructus. Calumnia, vexatio, & damnificatio. Calumnia eſt falſi criminis impoſitio, & eſt manifeſtè mortale, quia eſt pernitioſum mendacium, & procedit ex odio

Matth. 18.

Rãcor qui.

Inimici, & mali ſunt, diligendi, non tamen vitium.

Ira quid.

Duplex ira deſcribitur, ſ. per zelum & per vitiũ

Calumnia quid.

ex odio, & quia iniuſtitia inuenitur ibidem. Eſt autem

Vexatio

Vexatio, quum quis alium trahit ad iudicium ſine cauſa, & ipſum in perſona ſua vexat, & in expenſis dãnificat, quod fit quandoq; per falſas literas, vel fallò impetratas, vel non ſuas, ſed alterius, vel iuris ordine prætermiſſo, vel ad impoſsibilia obligando, vt citando coram diuerſis iudicibus ad loca diſtantia & iniuſtè: in quibus cauſis non ſolum quis peccat mortaliter, verũ etiam ad reſtitutionem omnium damnorum & expen

Damnificatio.

ſarum tenetur. Item, Damnificatio eſt quum quis in temporalibus bonis damnificat: & eſt mortale. Hoc etiam poteſt fieri dupliciter. aut impediendo bonum habitum vel habendum, aut malum inferendo. quod etiam fit pluribus modis, quæ per modum fructus in arbore deſcribuntur: vnde circa hoc eſt notandum, quod quinq; modis eſt quis reus damnificatione proximi, ſcilicet faciendo, præcipiendo, conſulendo, iuuando, & diſsimulando, ſcilicet quum prohiberi poteſt vel impediri damnum proximi, & voluntariè ſuſtinetur: & quatuor caſibus primò dictis, qui ſic reus eſt, ad reſtitutionem tenetur: & in omnibus eſtis eſt peccatum mortale, quoniam hæc omnia directè charitati proximi opponuntur. Hoc tamen circa diſsimulationem damni alterius eſt aduertendum, quod alterius damnum diſsimulare non ſemper iudicandum eſt mortale, puta cum quis ex timore magis quàm ex ira vel odio diſsimulat; timens ne fortè malefactores contra ipſum moueantur, & in damnum proprium, poſsit aliqualiter redundare, vel in caſu vbi probabiliter credit, quòd ſua correctio non prodeſſet, vnde Auguſtinus primo de ciuitate Dei. Si propterea quiſque obiurgandis, & corripiendis mala agentibus parcit, ne deteriores efficiãtur, non videtur eſſe cupiditatis occaſio, ſed conſilium charitatis. Secundus ramus iræ eſt crudelitas, ex qua oriuntur hi fructus, ſcilicet, Incarceratio, percuſsio, verberatio, duellum, bellum, mutilatio, & occiſio, de quibus aliquid videamus. Eſt

Credulitas
Feritas.

autem Crudelitas (ſecundum Senecam) atrocitas animi in exigendis pœnis. Ex hoc etiam ramus feritatis, procedit. Eſt autem Feritas, cum quis ſæuit in proximum, abſque aliqua culpa præcedente in ipſo, & in hoc à crudelitate differt, quia crudelitas eſt exceſſus in infligendo pœnam pro peccato commiſſo. habet autem vtrunque rationem mortalis, quia opponitur charitati: ſi tamen exceſſus in puniendo, ex zelo iuſtitiæ quandoq; contingat vt alii terreantur, niſi ſit exceſſus notabilis, non eſſet de facili iudicandum mortale. Punire autem abſque omni culpa & cauſa, ſemper habet rationem peccati mortalis, abſque autem cauſa dico, quia ſine culpa quandoque quis punitur, non tamen ſine cauſa, ſicut patet in crimine læſę maieſtatis. Et quandoque etiam illi de terra alicuius inquantum ſunt res domini offendentis, abſque culpa propria in temporalibus puniuntur. De incarceratione autem, & verberatione, vel percuſsione, mutilatione, vel occiſione proximi, clarum eſt quòd habent rationem mortalis, niſi fiant, per iuſtitiæ auctoritatem, iuris ordine, & moderamine obſeruato, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ: hęc enim opponuntur charitati proximi, & licet de ſuo genere mala ſunt, tamen multum aggrauantur ſecundum radicem, ſi ex radice odij oriuntur. hoc tamen de percuſsione no-

Simplex ſacerdos non poteſt abſoluere parentum percuſſores.

tandum, quòd parentum percuſsio ſpecialius eſt peccatum. à quo ſimplex ſacerdos non poteſt abſoluere, & eſt contra præceptum diuinum de honore parentum, percuſsio autem clerici grauior eſt quam alia, & ſi grauis eſt ad ſolum Papam pertinet abſolutio. De

Tria ad iuſtum bellũ, requiſita.

bello autem notare debemus quòd ad iuſtum bellum tria ſpecialiter requiruntur, ſine quibus habet rationem mortalis, videlicet principis auctoritas. Vnde Auguſtinus contra Fauſtum, ſuſcipiendi belli auctoritas, atque conſilium, penes principes ſit. Item iuſta cauſa: vnde idem Auguſt. Iuſta debent eſſe bella, quæ vlciſcuntur iniurias. tertiò requiritur intentio recta, vnde idem etiam Auguſtinus de verbis Domini. Apud veros Dei cultores, bella non crudelitate, aut cupiditate geruntur. Duellum autem, nota quòd ſecundum iura eſt prohibitum, & ſecundum rationem habet rationem mortalis, & in appellatione, & in Domino cuius auctoritate fit, & procuratoribus, & in pugilibus propter pecuniam: Et hoc patet cum maniſeſtè habeat rationem tentationis diuinæ, & à forti debilis per naturam vincatur. dicunt tamen quidam, quòd conſuetudo excuſat in hoc facto, cuius contrarium tenetur communiter à theologis & iuris peritis. Tertium quod ex ramo iræ procedit, eſt diſcordiæ folium ſecundum quod conſiſtit in verbis. Ex diſcordia enim animorum, etiam diſcordia verborum procedit. Hoc autem folium in huiuſmodi folia eſt diuiſum, quę ſunt, irritatio, comminatio, contumelia, improperium, maledictio, procacitas, clamor, & irreconciliatio. Circa materiam iſtam in generali notandum eſt: diſcordia in verbis contentio dicitur, qua quis verbis alterius procaciter contradicit, vnde contentio duorum dicitur; dicit enim modum inordinatum & contradictionem. Poteſt igitur inordinatè aliquis contradicere proximo malum & falſum dicenti, & tunc ratione contradictionis peccatum non habet, ſed in modo poteſt eſſe exceſſus, ſcilicet cum extendit modum negotij vel perſonæ: & poteſt eſſe mortale, cum quis ad confuſionem anhelat alterius ex ira forte, vel odio, vel ſi tanta contentio quòd ex inde ſcandalum oriatur. Quum autem quis contendit cum aliquo, & veritati etiam contradicit, vel veritatem impugnat ex inuidia, vel ira, vel odio, tunc eſt mortalis contentio, & hæc eſt contentio quæ inter opera carnis ab Apoſtolo numeratur. Qui talia agunt, regnum Dei non poſsidebunt. Gal. 5. Huiuſmodi autem contentionis ſpecies eſt irritatio, quando aliquis proximo loquitur pungitiuè, ſecundum quòd quandoque contingit quòd homo ex odio quod habet ad alterum, libenter eum verbis ſtimulat & irritat, ſicut de fratrib. Ioſeph in Gen. dicitur. Oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui: Gen. 37. & ſic eſt mortale peccatum, ſecundum quòd ex odio vel ira mortali procedit, vnde de hoc iudicandum eſt ſecundum rationem radicis. Item cum hoc folio eſt comminatio, cum ſcilicet aliquis alicui ſe malum facturum promittit: & ſicut lædere proximum eſt mortale, ſicut dictum eſt ſuperius, ſic malum cõminari, quod ſi fieret mortalis eſſet: peccatum mortale eſt, ſi ſit deliberatio, & proponat facere quod minatur, vnde ſcriptum eſt. Ante ſanguinem, maledicta, contumeliæ, & minæ. Sequitur videre de contumelia, improperio, & conuitio & notandum, quòd contumelia eſt obiectio criminis perpetrati, improperium, eſt cum quis iniurioſè reducit ad memoriam auxilium, quod contulit neceſsitatem patienti. Vnde ait Sap. pauca dabit, & multa improperabit. Cõtra vitium autem eſt, cum defectus corporalis, vel aliud quodcunque crimen obijcitur ad confuſionem perſonæ & de his videamus quomodo habeant rationem peccati. Hoc igitur circa iſtam materiam eſt notandum, quòd cum (ſecundum Philoſophum) voces ſint ſigna intellectuum, multum conſiderandum eſt, quod animo verba dicantur. Cõtingit autẽ quandoq; talia verba dici ex indiſcreto zelo, vel zelo iuſtitiæ aut amoris, vel ex quadam ſurreptione & ſubito metu iræ, & tunc non eſſet iudicandum mortale, niſi tantus eſſet exceſſus & verba ſic inordinata, quod aliquis per talem contumeliã in diffa-

mationem incurreret manifeſtè, tunc enim zelus
iuſtitiæ nullatenus excuſaret, quin peccaret mor-
taliter, ſicut ſi aliquis aliquem ludendo interfice-
ret per cautelam, tamen poſſet peccare mortaliter.
Çum autem quis alteri conuitium, vel contumeliam,
vel improperium dicit, motus ad Proximi confuſio-
nem & dehonorationem intendens; tunc agitur con-
Matt. 5. tra charitatem proximi, & peccat mortaliter. & ſic in
telligitur verbum Domini dicentis. Qui dixerit fra
tri ſuo fatue, reus erit gehennæ ignis. Item folium
diſcordiæ (vt dictum eſt ſuperius) eſt maledictio, vt
cum aliquis malum alij imprecatur optatiuè, & mani
feſtè habet rationem mortalis, quia eſt contra proxi-
mi charitatem, ſi tamen mente ita teneatur, ſicut ore
1. Cor. 6. profertur. Et hoc modo loquitur Apoſtolus cum di
cit, Maledici regnum Dei non poſsidebunt. Con-
tingit tamen verbum maledictionis eſſe veniale, vel
propter paruitatem mali optati, vel quia ludo, vel ſur
reptione, vel zelo iuſtitiæ, vel non malo affectu verba
dicuntur. Et hoc modo Auguſtinus in ſermone de
purgatorio, hoc iudicat veniale. De clamore autem
verborum, & procacitate ſciendum, quod quandoq;
contingit, quod licet intentione verborum conuitia
grauia non dicantur, tamen tantus clamor & procaci-
tas poteſt eſſe, quod ſcandalum ſequitur, vel etiam ex
intentione proximus prouocatur, & tunc habet ra-
tionem mortalis, eo modo quo dictũ eſt de cõtẽtio-
ne: ſi tamen ex deliberatione procedit, & ex ramo iræ
vel odij procedit, aliàs autem nõ iudicaretur mortale.
Item ad diſcordiam pertinet, irreconciliatio, cum ſci
licet quis proximum per contumeliam vel alio modo
læſit, & ipſum pacificare contemnit. Sicut enim rem
alterius ablatam vel famam, tenentur reſtituere proxi
mo; ſic, & pacem, petendo veniam, vndè conuenien-
ter dicit Auguſtinus in ſpeculo, quod melior eſt ille,
qui quamuis ira ſepæ tẽtetur, tamen ad impetrandum,
feſtinat, vt ei dimittat, cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam,
quàm qui tardius iraſcitur, & ad impetrandum veniã
tardius inclinatur, vndè non pigeat ex ipſo ore pro-
ferre medicamenta, vndè facta ſunt vulnera, quod ſi
quis contemnat facere, peccatum committit. ſicut pa-
tet per verbum veritatis dicentis. Si offers &c. ſecun-
dum gloſam: munus nequaquam acceptatur talis offe
Matt 5. rentis, ante reconciliationem fratris. Et per hoc mani
feſtè probatur, quod eſt ibi peccatum mortale, non
enim niſi per peccatum mortale committit acceptio-
nem diuinam, hoc tamen ſanè debet intelligi: cum ſci
licet talis fuit offenſa, quod rationem mortalis habue-
rit. Qualiter autem contumelia rationem mortalis ha
beat, iam dictum eſt.

Concupiſcentia diuitiarum. Cap. 2.

SEcundus ramus qui ex radice concupiſcentiæ, &
ex trunco mali conſenſus procedit, eſt concupi-
ſcentia oculorum, qui alio nomine auaritia no-
Auaritia quid. minatur. Dicitur autem auaritia, ſecundum quod
eſt auiditas æris, id eſt, pecuniæ, ita quòd per pecu-
niam omnia temporalia deſignantur: vndè Auaritia
eſt inordinatio animi circa temporalia habita vel ha-
benda, quod duobus modis poteſt contingere, vel
inordinatè amando vel appetendo, vel iniuſtè acqui-
rendo. Circa hoc tamen aduertendũ eſt, quod vtroq;
modo poteſt eſſe mortale. cum. ſ. aliquis amorem diui
Rom. 1. tiarum pręfert charitati Dei vel proximi; vel cum in-
iuſtè præfertur; vel per rapinam temporalia acquirun
tur. & ſic auaritia ab Apoſtolo inter mortalia compu-
tatur. Sicut autem de alijs vitijs dictum eſt, quod ſua
venialia habent, dum ſcilicet rationem pręueniunt, ſic
etiam auaritia quęlibet nõ iudicatur mortalis, vt cum
quis ad temporalia inordinatè afficitur, tñ ſalua chari-
tate Dei, & proximi, vel proximus in tam modico lę
ditur, ꝙ nullo modo iudicaretur mortale. Secũdũ hoc
igitur, ex primo ramo auaritiæ tres rami principales
procedunt: qui dicuntur, inordinatum deſiderium ha
bendi, inordinatum habiti amorem, & inordinatũ do-
lorem amiſsi: & eo modo quo dictum eſt de auaritia,
eſt iudicandum de ipſis. Item ex primo ramo, qui eſt
inordinatum deſiderium habendi, procedunt hæc. ſ.
ſolicitudo in mente, & iniuſtitia in opere. Hęc autẽ ſo
licitudo poteſt habere rationem mortalis, ſcilicet cum
propter ſolicitudinem rerum tẽporalium, dimittũtur
neceſſaria ad ſalutem. Vndè ex hoc ramo Sabbati vio-
latio oritur, cum ſcilicet cõtra præceptum diuinũ vel
Eccleſiæ, tempora non ſeruantur. Per hoc autem ſab-
batum, in lege noſtra, dominica intelligitur, & feſta alia
ab Eccleſia inſtituta. Obſeruatio ſi quidem diei domi
nicæ eſt de iure diuino, ſcilicet præceptum diuinum,
vt habetur in Exo. Memento vt diem ſabbati ſanctifi
ces, Ex cõſtitutiõe Eccleſiæ, & ſpiritusſancti familia- Exod 20.
ri conſilio, propter ſolẽnitatem reſurrectionis Domi-
nicę, & propter quietem, quæ octauæ ętati reſpondet;
ſuccedit dominica ſabbato, & in ipſa ceſſare à ſeruili
opere debemus, & vacare diuinis. Hoc tamen circa
illam materiam eſt notandum, ꝙ obſeruatio iſta quan
tũ ad aliquid eſt moralis & de iure diuino; quantũ aũt
ad aliquid cęremonialis, & ad ius poſitiuũ pertinet. ꝙ
enim homo aliquod tempus habeat ad vacandum di
uinis, hoc pertinet ad morale pręceptũ: ſed quod tali
vel tali die, vel ab iſto opere ceſſetur, vel ab illo, hoc ad
ius poſitiuum pertinet. Igitur mandatum diuinũ tranſ
greditur, qui ſic temporalibus negotijs occupatur, ꝙ
nunquã vacat diuinis. Præcipuè etiam feſtum vel do-
minicam violat, qui peccato operã dat, hoc eſt enim
opus ſeruile, quia qui facit peccatum, ſeruus eſt pecca-
ti. Vndè Auguſtinus de decem cordis. Melius faceret
Iudęus in agro ſuo aliquid vtile, quam in theatro ſedi-
tionis exiſtere, & melius fœminæ eorum die ſabbati Ioan. 8.
lanam facerent, quàm tota die in Neomenijs ſuis im-
pudicè ſaltare: quod tamen intelligendũ eſt de ludis,
qui fiunt cum peccato mortali. Non enim intelligo
ſabbatum violari per peccatum veniale, quia ſecum cõ
patitur obſeruantia mandatorum. De operibus autem
mechanicis quæ ſeruilia dicuntur, ſicut iam dictũ eſt,
ad Eccleſiam pertinet iudicare qualiter ſit abſtinẽdũ,
vnde Eccleſia pro tempore neceſsitatis, quæ legem nõ
habet, diſpenſat. vnde in hoc caſu præceptum vniuer
ſalis Eccleſię particulariter, vel conſuetudo generaliter
approbata ab omnibus eſt obſeruanda. vnde de mer-
catis, & quadrigatione, & negotiatione, & nundinis, &
talibus, quæ quandoque fiunt in multis locis diebus do
minicis & feſtiuis, vtrum ſit mortale vel non, à legiſla
toris interpretatione dependere videtur, ſi enim hoc Attẽde diligenter.
Eccleſia prohibeat ſub virtute obediẽtię, cõſtat tranſ-
gredi eſſe mortale peccatum. Secundum, ꝙ ex ramo
inordinati appetitus temporaliũ procedit (vt dictum
eſt) eſt iniuſtitiæ in opere, quæ in duos fructus princi-
pales diſtinguitur: quia aut eſt aperta iniuſtitia, aut oc-
culta, quæ fraus alio nomine nuncupatur. Iniuſtitia
autem aperta hos fructus ſecũ habet, qui ſunt, furtum,
vſura, rapina, & iniqua ſententia, de quibus aliquid vi-
deamus. Circa furtum nota, quòd Furtum eſt occulta
rei alienæ cõtractatio inuito domino, & habet rationẽ
mortalis, inquantum eſt cõtra iuſtitiam, & opponitur Furtũ quid
charitati proximi, vnde lex diuina dicit, Nõ facies fur-
tum: hoc tamen aduertendum, quod tam modica res Exo. 20.
poſſet eſſe, vel tam modici valoris, quod non haberet
rationem mortalis, niſi fortè adeſſet voluntas maius
accipiendi: ſi facultas adeſſet, vel in illo modico eſſet
alterius notabilis dãnificatio, plus. n. quadoq; dãnifica-
tur

tur pauper in paruo, quā diues in magno, vel niſi fortè eſſet tantà neceſsitas, ꝙ accipere rē alterius cogeretur, tunc.n. poteſt aliquis rem alterius pro extrema, vel vrgenti neceſsitate corporis accipere, quia in neceſsitate omnia ſunt cōmunia, & tunc furtū dici non debet, quia ſuum eſt, quod in neceſsitate accipit, vel etiam pro neceſsitate alterius, vnde Ambroſius. Eſurientium panis eſt, quem tu detines, & loquitur de auaro. Huius autem furti quatuor ſunt ſpecies, ſcilicet, rei occulta acceptio, rei inuentæ detentio, ſacrilegium, & proprietas in religioſis. Circa rei inuentionem nota, quòd quædam inueniuntur in littore maris vel aquæ communis: talia enim cedunt in proprietatem inuenientis. Similiter & theſauri qui inueniuntur in terra, qui non fuerunt à tempore à quo ſit memoria in bonis alicuius, tamen ſecundum leges, dominus terræ debet habere medietatem, vnde in Matth. dicitur de intentione theſauri abſconditi, quòd emit eum. Illa autem quæ inueniuntur, quæ probabiliter fuerunt in bonis alterius, retinere, eſt furtum, vnde Auguſtinus. Siquid inueniſti, & non reddidiſti, rapuiſti. Si autem poſſeſſor inueniri non poſsit, conſuetudo terræ eſt ſeruanda. Circa ſacrilegium nota, quòd ſacrilegium eſt ratione acceptionis ſacræ rei, vel in loco ſacro, & ſecundum hoc triplex eſt ſpecies ſacrilegij, vt quando aufertur ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro. Quartò circa furtum religioſorum in retentione proprij, notandum eſt, ꝙ dicit Auguſtinus de religioſis, quòd ſiquis rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condēnetur, tunc autem intelligo hoc celari, & habere proprij rationem, quando ſic celatur, quòd ſi etiam prælatus in virtute ſanctæ obedientiæ præciperet, quòd reuelaretur, etiā celaretur. Nec aliter intelligo mortale, niſi quando contra voluntatem prælati præceptoriam detineretur Hoc etiam notandum de religioſis, & diſpenſatoribus, & filijsfamilias, & vxoribus, quòd furtum poſſunt committere, ſi notabiliter dominos rerum in diſpenſando damnificant, contra voluntatem & intentionem dominorum, quum autem intuitu pietatis, etiam commune bonum procurando, nec mala intentione dant aliqua, vel diſpenſant, non eſt iudicandum mortale. Sequitur de rapina. Eſt autem rapina, quum quis rem alterius manifeſtè per violentiam accipit iniuſtè, & habet manifeſtè rationem mortalis, ſicut de furto dictum eſt, vnde in Iſa. dicitur. Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam. Poteſt tamen eſſe veniale, vel etiam nullū, eo modo quo de furto dictum eſt, vel etiam in bello iuſto, quādo bona inimicorum rapiuntur. Quid autem requiratur ad bellum iuſtum, dictum eſt ſuperius. Cum rapina autem ſunt fructus alij, ſ. inductio nouæ taliæ vel conſuetudinis exactio, extorſio, munerum acceptio, & ludus alearum. Circa primum notandum, quòd nouas talias, vel leges, vel conſuetudines conſtituere, ad extorquendum pecuniam abſque iuſta cauſa, habet rationē rapinę. Item exactio eſt, cum quis debitum inordinatè exigit, & poteſt habere rationem rapinæ, cum ſcilicet creditor videt damnum notabile debitoris, nec neceſsitatem patitur, ſed commodè poteſt expectare, tunc enim poſſet lædi charitas, & tanta poſſet eſſe neceſsitas, quòd exactio haberet rationem mortalis, vnde qui à ſubditis talias & ſeruitia iſto modo exigunt, nec neceſsitati eorum quantumcunque ſint pauperes compatiuntur, rectè raptores dicuntur, vnde hęc quę de exactione dicta ſunt, contra illud præceptum morale ſunt, quod ponitur in Exod. Si pecuniam dederis mutuò populo meo pauperis, non vrgebis eum quaſi exactor. Tertius fructus rapinæ eſt extorſio, quod quidem eſt cum quis terrendo, vel adulando, vel violentis precibus extorquet, ab aliquo ſeruitiū, vel aliquod temporale, & tunc quidem poteſt habere rationem mortalis, cum tollitur ratio voluntarij arbitrij, ab illo cui infertur talis extorſio, & talis eſt qui minatur, vel rogat ab eo, qui poteſt nocere, & cuius offenſa probabiliter timetur, niſi habeat quod petit. & hoc modo extorſio violenta eſt, & ſic eſt contra præceptum in Leuitico poſitum, vbi iubetur, non aliquid extorqueri. Quartus fructus rapinæ eſt munerum acceptio, quæ quandoque non habet rationem peccati, ſcilicet cum pauper dat diuiti, reus iudici, creditori debitor. Suſpecta tamen eſt talis munerum collatio, & receptio, & intentione dantis vel recipiētis citò poſſet inueniri ratio mortalis peccati, vnde cum diues à paupere recipit, vt ipſum ſecundum iuſtitiam tueatur, cum alias hoc facere teneatur, & iudex cui datur aliquid vt peruertat iudicium, vel vt iuſtitiam conſequatur, cum munus recipit, aut iudicium peruertit, aut iuſtitiam vēdit, manifeſtè habet rationem mortalem. Creditor etiam qui à debitore munus recipit, in rationem debiti videtur quòd accipiat, & ſi hac ratione non accipit, tunc habet rationem vſuræ. Quandoque tamen non habet rationem peccati: vt cum quis ſimpliciter recipit munus, abſque mala intentione, nec habet rationem quare poſsit ſuſpicari, quòd mala intentione donetur. Quintus fructus rapinæ eſt ludus alearum, ſeu taxillorum, qui prohibitus eſt tam à iure canonico, quàm ciuili, vnde & de hoc dicunt quidam, quòd ſit peccatum mortale, eo quòd ſit contra ius canonicum & ciuile. Et quod ex ludo habetur, nullo bono titulo poſsidetur, nec poteſt retineri, ſed debet pauperibus erogari. Quia enim qui in ludo lucratur iniuſtè lucratur, & qui amittit iuſtè amittit, ideò qui lucratur, eidem à quo lucratur reſtituere non tenetur, niſi fortè induxerit ad ludēdum. Cum autem ludus ſatis videatur ex radice rationem habere mortalis peccati, quia ſcilicet ex auaritia videtur procedere, & quia ludo, multa communicantur peccata, ſcilicet fraus, mendacium, periurium, blaſphemia, ſcandalum, amiſsio tēporis, & ira frequenter: ideo hæc cauſa prohibitionis ludi eſſe videatur. Quū ludit aliquis cauſa recreationis, peccatis ſupradictis excluſis non videtur habere rationem mortalis. Tertius fructus principalis iniuſtitiæ ad proximum quæ ex ramo auaritiæ procedit, eſt vſura. Dicitur autem vſura ab vſu æris, ſunt enim quædam res quarum vſus eſt rei conſumptio, quarum dominium in accipientem transfertur, vt pecunia, & bladum, & vinum. vnde qui taliū vſum vendit vſurarius dicitur, & habet rationem mortalis peccati: & inquantum cōtra pręceptum morale iuſtitiæ eſt, quia vendit alij quod ſuum non eſt, cum iam ſit tranſlatum dominium. Vnde ſcriptum eſt. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Vſura enim in has ſpecies diuiditur. Eſt enim vſura in ſpe, quum quis non expreſsè contractum vſurarium facit, licet ſperet pro mutuo ſe aliquid accepturum, & hac intentione dat mutuum, alias non daturus. conſtat quòd talis quantum ad Deum, qui cor intuetur, vſurarius iudicatur, vnde Dominus. Date mutuum, nihil inde ſperantes. Item eſt vſura non ſolum intentione, ſed & opere, cum quis debitorem ad amplius obligat quoquomodo, vel tacitè vel expreſsè, tacitè quidem mutuando ſpeciem pro ſpecie, vt bladum pro blado, & huiuſmodi, vt ea recipiat tempore cariori, vel dando antiquum pro nouo, vt melius recipiat innouatum in quibus caſibus vſura cōmmittitur, cum proprium, commodum non neceſſitas proximi ibidem attendatur. Tunc autem poteſt manifeſtè ſciri corrupta intentio, cum ſolummodo pręcluditur infra tempus, quo carius vēduntur: cum quis autem huiuſmodi in-

Matth. 13.

Triplex ſacrileg. ſpecies.

Notabile, pro religioſis.

Iſa. 61.

Notabile, pro principibus.

Exod. 22.

Leuit. 6.

Vſura quid

Exod. 22. & Pſal. 14.

Luc. 6.

tendit ſeruare, vſque ad tempus, quo vendentur carius
licet debitor in ſe periculum ſuſcipiat, non, tamen in
creditore iudicatur vſura, ſi hoc facit vt proximo ſub-
ueniat. Item tacita vſura eſt, cum quis ratione dilatio-
nis plus iuſto vendit & accipit, & cum quis ratione
mutui ſeruitium vel munus accipit, vt ſuperius eſt ex-
preſſum. Item eſt vſura tacita, cum quis aliquid com-
mune habet cum aliquo, quicquid ſit illud, & pericu-
lum vel damnum non ſit commune. Item eſt vſura
manifeſta, cum promiſſum ex pacto interuenit acci-
piendi amplius, vel etiam obligatio ex pacto ad ſimile
Iniuſtitia, in contractibus. mutuum faciendum. Secundus ramus principalis aua-
ritiæ eſt iniuſtitia occulta, quę in contractibus mul-
tis modis contingit: ſcilicet vendendo, emendo, com-
mutando. & hoc poteſt eſſe quando circa ſpiritualia,
vel temporalia, fit fraus in numero, pondere, & men-
ſura, in valore, ſeu in quantitate, in defectus taciturnita
te, cum ſcilicet notabilis eſt defectus & occultus rei vē
ditæ, & tacetur, & ita carè venditur, acſi non eſſet ibi
defectus aliquis. Item notabiliter carè vendendo, vel
propter neceſsitatem ementis, vel propter ſolutionis
dilationem, vel propter ſimplicitatem ementis, qui
rei valorem non nouit. Item in venditione ſuſpecta
locutio, plurima, ſ. rei falſa cōmendatio, periurium, exe
cratio verborum, duplicitas, ſeu falſitas quę omnino
ſecundum, ꝙ ad nocumentum proximi, vel deceptio-
nem ordinantur, ſic contra proximi charitatem ſunt.
Hoc tamen aduertendum, quod ſicut ſupradictum
eſt de furto, ita poſſet eſſe proximi tam modicum no-
cumentum, quòd quantum eſſet de ratione contra-
ctus, non iudicaretur mortale, hoc tamen circa men-
Mendaciū, Pſalm. 5. dacium eſt notandum, quòd ſicut habetur ſuper illud
Pſalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium tri-
plex eſt mendacium, ſcilicet iocoſum, officioſum, ꝙ
fit propter bonum proprium, vel etiam proximi, &
pernicioſum, quod fit in nocumentum proximi, vel ſi
dei detrimentum, & hoc vltimum de ſuo genere eſt
mortale, vnde cum mendacium fit in proximi nocu-
mentum in contractibus, patet quòd habet rationem
Iuramentū mortalis. Hoc etiam circa periurium & iuramentum
eſt notandum, ꝙ iuramentum (ſecundum Hierony-
mum) tres comites habere debet, ſcilicet veritatem, iu
dicium & iuſtitiam, iudicio caret iuramentum, abſque
diſcretione & deliberatione factum, iuſtitia caret iu-
ramentum illicitum quod eſt in detrimentum ſalutis
ęternę, veritate autem caret quum falſum iuratur. Cir
ca iuramentum etiam eſt ſciendum ꝙ duplex eſt iura
mentum, ſcilicet aſſertorium, & promiſſorium. Iura-
mentum aſſertorium eſt cum falſum iuratur, vel ꝙ
creditur eſſe falſum ex ſuo genere eſt mortale, & con-
tra præceptum diuinum, de non aſſumendo nomen
Dei in vanum, hoc autem ſic intelligendum videtur,
Exod. 20. cum quis ex deliberatione peccat, & ſe peccare aduer
tit. Circa iuramentum promiſſorium notādum quòd
cum quis promittit per iuramentum aliquid ſe factu-
rum, & deliberatiuè, tenetur illud adimplere, aliter eſt
tranſgreſſor præcepti, niſi fortè ad implendum redda-
tur impotens, vel niſi iuramentum vergat aliquo mo-
do contra Dei vel proximi charitatem. Dicit enim Iſi
dorus. In malis promiſsis reſcinde fidem, in turpi vo
to muta decretum. De verborum autem duplicitate,
& falſitate, quando fit in proximi deceptionem & no
cumentum, ſicut de mendacio iudicandum videtur,
vnde dicit Iſidorus. Quacunque arte quis iurauerit,
Deus (qui conſcientiæ teſtis eſt) illud accipit, ſicut ille
Iuramentū accipitur, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. cui iuratur. Circa fraudes, quæ in emendo fiunt notan-
dum, quod quandoq; in venditore eſt ſimplicitas, vel
neceſsitas, & hoc modo contingit fraus in emptore, ſ.
cum res emit vilius, vel ratione ſimplicitatis vilius vē
dit, vel neceſsitatis, vel ignorantiæ. Item peccata lo-
cutionis in emptoribus frequenter inueniuntur, cum
ſcilicet res mendaciter vilipenduntur, & ratione quæ
circa venditores ſunt dictæ, & eo modo quo dictum
eſt de venditore, ſic etiam de fraude in commutatio-
nibus eſt ſimiliter iudicandum. Item (vt dictum eſt)
non ſolum conſiſtit iniuſtitia & fraus in contractu tē-
poralium rerum, ſed etiam circa ſpiritualia. Et quidē
poteſt fieri, vel circa iudicia, & ſic eſt fructus iniquæ
ſententiæ, vel circa beneficia, & ſic ſimonia. Eſt autē Simōia qd.
ſimonia (ſecundum quòd communiter diffinitur) ſtu-
dioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquod ſpiritua-
le, vel ſpirituali annexum. & habet rationem morta-
lis, quia manifeſtè eſt ibi iniuſtitia contra Deum, cum
ſpiritualia non poſsint cadere ſub pretio temporali, &
quia non poteſt, quis vendere, vel emere illud cuius
non poteſt habere dominium, ſpiritualium autem nō 1. Cor. 4.
ſumus Domini, ſed miniſtri, vnde Apoſt. ait. Sic nos
exiſtimet homo, &c. Item quia gratis accipiuntur, gra
tis conferri debent. Iuxta illud Matth. Gratis accepi- Matth. 10.
ſtis &c. Simonia autem tribus modis committitur, &
ſecundum hoc tres fructus habet in arbore: commit-
titur enim à manu, vt munera corporalia conferendo
pro ſpiritualibus obtinendis. Item munus à lingua, vt
per preces carnales & iniuſtas, ſpiritualia obtinendo.
Item munere ab obſequio, vt cum quis per ſeruitium
humanum, iniuſtum vel inhoneſtum, ſpiritualia ob-
tinet. Item nota alias ſpecies ſimoniæ, quia permutan Munus à
do, tranſigendo ſpiritualia beneficia abſque ſuperio- līgua ſimo
ris auctoritate, contrahitur ſimonia ſecundum iura. niacum eſſi
Appellatur permutatio, cum fit mutatio dignitatum, cit.
vel quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum,
Tranſactio autem, eſt de quacunq; re ſpirituali, non
gratuita pactio. Hoc autem circa materiam generali-
ter eſt aduertendum, ꝙ ſpirituale dare vel accipere prō
temporali, ita ꝙ ſpirituale cadat ſub precio, eſt vitium
ſimoniæ. Licet autem pro labore & pro ſuſtentatione
ſecundum bonas conſuetudines accipere ſeu dare. Itē
(vt dictum eſt) alius fructus iniuſtitię ſeu fraudis eſt
ad proximum, ſcilicet iniuſta ſententia, & multos fru
ctus mortiferos hēt, qui ſunt iuſtitiæ peruerſio, ſiue di
latio ordinis, iuris mutatio, falſum teſtimonium, iniu-
ſta aduocatio, literarum abuſio: quę omnia habent ra
tionem mortalis, ſecundum ꝙ cedunt in proximi no-
cumentum, & ex radice auaritiæ procedunt, vt pecu-
nia emergatur. Circa quartum ſcilicet de iniuſta aduo-
catione nota peccata, quæ ibi inueniuntur frequenter,
ſcilicet iniuſtum patrocinium, litis prolungatio, & iu
ris ſophiſtica allegatio, iniuſtum conſilium, ſcilicet de
mendacio ſeu periurio in iudicio faciendo, quæ mani-
feſtè rationem mortalis habent, cum fiunt in proximi
nocumentum. Circa quintum, ſcilicet literarum abu-
ſionem, nota etiam multa peccata, quæ committun-
tur hoc facto, ſcilicet iniuſta impetratio, vt cum veri-
tate tacita vel falſitate ſuggeſta, literæ ad vexationem
proximi impetrantur, iniuſta extenſio, vt cum quis ha
bet literam ad aliquas perſonas ſpecialiter, vel ad cer-
tum numerum perſonarum, vel ad certum negotium,
& vltra literæ virtutem vel tenorem, extenditur ad ne
gotia vel perſonas. Item additio vel diminutio per ra
ſuram, vel fictio, cum quis bullam ſubtiliter raſerit,
vel bullam falſam facit in quo vltimo caſu, ipſo
iure maiorem excommunicationem incurrit. Ter-
tius ramus principalis, qui ex auaritia procedit, eſt
inordinatus amor habiti, & ex hoc ramo hi fru-
ctus procedunt, iniuſta congregatio, immiſericor-
dia ſeu incompaſsio, reſtitutionis dilatio, irrecom-
penſatio, illiberalitas, de quibus eſt videndum quo-
modo habent rationem peccati. Circa primum
de iniuſta congregatione eſt notandum, quòd iniu-
ſta congregatio eſt, cum quis bona ſua, ſeu fructus
terræ

terræ ſuæ congregat ſolo ardore habendi, vel vt care-
ſtia procuretur, & res ſeruatę poſtmodum carius ven-
dantur, & iterum precium reponatur & hoc quidem
rationem mortalis habere poteſt, dum eſt tibi intentio
ita congregandi, nec diſpergendi loco & tempore, ſed
ſolo ardore habendi, & luxuriandi in eis, & hinc exem
plum patet in illo diuite de quo dicitur, quòd dicebat,
Luc. 12. anima mea habes, &c. Cui reſponſum eſt. Stulte hac
nocte repetent animam tuam ſcilicet dæmones, &c.
ergo manifeſtum eſt, quòd inficiebat peccatum mor-
tale. Secundus fructus eſt immiſericordia in effectu,
cum ſcilicet proximus in arcta neceſsitate videtur, &
ſcitur hoc, & non ſubuenitur ei, cum tamen omnia in
neceſsitate debent eſſe communia, & tunc poteſt eſſe
mortale, & ſecundum hoc mali iudicabuntur de defe-
Matth. 25. ctu miſericordiæ, ſicut patet in Matth. vnde & ſic in-
telligit Amb. vbi dicit. Paſce fame morientem ſi non
pauiſti occidiſti. Non ſolum autē eſt in præcepto pro-
ximum iuuare in datione temporalium, ſed etiam in
alijs actibus miſericordiæ, ſicut patet in Matth. vbi ſu-
prà. Tertius fructus eſt reſtitutionis dilatio, in illis.n.
caſibus in quibus non transfertur dominium, ſicut in
furto, rapina, & ſimilibus, ſemper eſt detentor in mora,
& peccat mortaliter retinendo, licet pœniteat accepiſ-
ſe: ſi tamen adſit reddendi poſsibilitas, vel opportu-
nitas, vnde & Auguſt. dicit. Non dimittitur peccatum,
niſi reſtituatur ablatum. In his autem in quibus domi-
nium tranſit in accipientem, ſicut in mutuo non eſt
quis in mora, niſi ſecundum conditiones appoſitas, &
ſic poſſet eſſe tantæ conditionis tranſgreſsio in proxi-
mi læſionem, quòd poſſet habere rationem mortalis.
Quartus fructus inordinati amoris temporalium eſt
irrecompenſatio, cum ſcilicet quis multa bona accipit
ab alijs, & ex inordinato amore temporalium, aliquid
recompenſare dimittit, quod manifeſtè eſt contra ius
naturale. De hoc tamen ſecundum radicem iudicandū
eſt ſcilicet vtrum hoc ex auaritia procedat, quæ habeat
rationem mortalis: qualis autem auaritia radicem mor
talis habeat dictum eſt. Sicut autem de irrecompenſa-
tione, ita & de illiberalitate dicēdum eſt, cum quis non
eſt liberalis in dando.

Tertius principalis ramus, eſt concupiſcentia carnis. Cap. 3.

TErtius ramus principalis, qui ex radice concupi-
1. Ioan. 2. ſcentiæ, ex trunco malæ voluntatis procedit, eſt
carnis concupiſcentia, ſecundum Ioannē in ca-
nonica ſua ſcilicet in quærendo delectationem, & vi-
tando moleſtiam, & ſecundū hoc in duos ramos prin-
cipales iſte ramus diuiditur. Primus autem ramus qui
ex quæſtu delectationum conſiſtit, in duos ramos di-
uiditur, quia quædam eſt delectatio pertinens ad con-
ſeruationem indiuidui per actum refectionis: alia eſt
pertinens ad conſeruationem ſpeciei per propagatio-
nem ſeminis. Quantum autem ad primum, ſpecialiter
Gula q. d. peccatum gulæ conſiſtit: Eſt autem gula, ſecundum quod
habet rationem peccati mortalis, inordinatus appeti-
tus vel vſus nutrimenti, rationem ſubuertens, & auer-
tens à Deo: & hoc patet in illa gula præcipuè, qua quis
præcepta Dei non timet prætergredi, vt delectamen-
ta ciborum ſequatur, & illa in qua etiam ratio ſubuer-
titur, cū ex deliberatione ſeu aduerſione rationis pro-
cedit, vt cum quis ſciēter ſe inebriat, vel naturam pro-
priam grauat, vnde Gregorius trigeſimo moralium
ſic loquitur de gula dicens, quòd dominante gulæ vi-
tio, omne quod egerint homines, fortiter perdunt. Si-
cut autem alia vitia ſua venialia habent (vt ſuprà di-
ctum eſt) ita etiam gula ſua venialia habet, vbi circa
actum nutritionis & deſiderium, non eſt inordinatio
contra Deum, nec auerſio rationis, quia tales actus nō
ſunt quandoque in poteſtate hominis. Ex hoc autem
ramo pręcipuè tres rami exeunt principales ſcilicet in-
continentia gulæ, immodeſtia, & delectatio. Circa
primum ſcilicet de incontinentia gulæ notandum eſt,
quòd iſtos fructus habet ſecum, anticipationem, fre-
quentationem, & ieiunij fractionem. Anticipatio, eſt Notabile
cum quis horam comedēdi anticipat, quod poteſt fieri pro Reli-
tempore ieiunij, vel alio tempore. Si autem tempore gioſis, pręcipuè circa ieiuniū.
ieiunij quod eſt in præcepto, cum hora comedendi ſe-
cundum iura, & conſuetudinem aſsignetur poſt meri-
diem, qui horam notabiliter anticipat ſine cauſa, ſola
comedendi libidine, fraudem facit, nec tale ieiunium
reputatur, vt ſiquis fortè hora tertia comederet, & ſic
ſe impleret, quòd poſtmodum illa die nō eſuriret. Quis
autem fraudem facit legi, committit in legem, vnde
Calcidonenſe Concilium. Nullatenus iudicandi ſunt
ieiunare, qui antè comedunt, quàm veſpertinum cele
bretur officium, quod tempore quadrageſimali dici-
tur. Aliàs autem poſt nonam. Item iſta anticipatio fit
etiam alio tempore, vt multi qui volūt comedere ſta-
tim quando de lecto exeunt, ſicut bruta etiam quan-
doque abſque aliquo appetitu ex praua conſuetudine,
quod eſt graue peccatum, & vix poteſt cōtingere, quin
à radice mortali procedat. Secundus fructus eſt fre-
quentia cibi vel potus, quod niſi cogat ætas, vel infir-
mitas, vel iuſta neceſsitas, manifeſtè contra rationem
eſt peccatum, quæ prohibet Apoſtolus, qui ponit co-
meſſationem inter opera carnis, de quibus dicit, qui ta-
lia agunt, regnum Dei non poſsidebunt. per quod pa- Gala. 5.
tet manifeſtè, quòd aliqua comeſſatio habet ratio-
nem mortalis, cum ſcilicet procedit ex gula, eo modo
quo habet rationem mortalis, quando autem habeat
rationem hanc, dictum eſt ſuprà. Tertius fructus in-
continentiæ gulæ, eſt fractio ieiunij ab Eccleſia inſti-
tuti, quod fit in numero, & qualitate: in numero co-
meſtionum, pluries comedendo in qualitate cibi, ci-
bum vetitum comedendo, vt comedendo carnes, vel
lacticinia, & huiuſmodi in quadrageſima. Et de hoc
ieiunio eſt ſciendum, quòd quicunque hoc ieiunium Ieiunium.
non obſeruat abſque diſpenſatione ſuperioris, iuſta ne
ceſsitate laboris neceſſarij, vel paupertatis notabilis,
vel ætatis, vel infirmitatis, eſt tranſgreſſor præcepti, &
ſic peccatum mortale committit, vnde Hieronymus ad
Lucinum loquens de ieiunio dicit. Vnaquæque pro-
uincia abundat in ſuo ſenſu, & præcepta maiorum, le-
ges Apoſtolicas arbitretur, per quod patet, ieiunium
eſſe in præcepto. Secundus ramus principalis gulæ, eſt
immodeſtia ſcilicet cum in nutriendo corpus modus
debitus non ſeruatur, & duos fructus habet ſcilicet aui-
ditatem, & nimietatem. Eſt autem auiditas, inordinata
in comedendo guloſitas: & eſt peccatum cum motus
brutales & inordinatos debeat refrenare. & pōt quan-
doque ſine peccato eſſe, vt cum homo nō ſubiacet ſuæ
poteſtati, & quandoque eſt veniale, vt cum non ita
reprimat ſicut decet, & poteſt eſſe mortale, ſi ex radi- Immodeſtia.
ce mortali procedat, ſicut de frequentia dictum eſt.
Secundus autem fructus immodeſtiæ in cibo eſt ni-
mietas, vt cum quis comedit in nimia quantitate, vel
bibit. Ex hoc fructu naſcitur corporis grauitas & in-
firmitas, mentis hebetudo & cæcitas, iudicij præcipi-
tatio, incircunſpectio, ebrietas, loquacitas, inepta læti-
tia, & diſſolutio. Circa materiam iſtam notandum in
generali, quòd ille nimis dicitur comedere, qui vltra
commoditatem naturæ comedit, & bibit, & eſt con-
tra rationem, & per conſequens peccatum: cum actus
nutritionis ſit ad conſeruationem indiuidui, & per ta-
lem culpam fiat naturæ ſubuerſio. vnde patet, quòd
ibi eſt abuſio & peccatum, & tantum in grauamen na-
turæ procedere poteſt, ſi ex deliberatione fiat, quòd
habebit rationem mortalis: ex deliberatione autē dico,
quia

quia quandoque ex paſsione famis, vel prætextu æſtimatæ neceſsitatis hoc poteſt fieri, quòd de facili non eſſet iudicandum mortale. Ex hoc autem fructu (vt dictum eſt) eſt corporis grauitas & infirmitas, quæ ex nimia cibi ſumptione procedit, & hebetudo mentis, & cæcitas, quæ licet magis rationem pœnæ quàm culpæ habeant, tamen cauſa peccati eſſe poſſunt, cum quis ratione infirmitatis vel grauitatis carnis, iam non poteſt facere, nec implere id ad quod à natura ex præcepto tenebatur, vel cum ex nimia ſumptione cibi vel potus, in talem hebetudinem vel cæcitatem mẽtis incidit, quòd neceſſaria ad ſalutẽ non cogitat nec dijudicat, & tranſgreditur, vel ſentẽtiam, vel verbum præcipitat in proximi nocumentum, & tunc manifeſtè non excuſatur, quin in talibus poſsit peccare mortaliter in taliũ commiſsione, cum factus ſit ineptus ad talia exercẽda, dando operam rei illicitæ. Et hæc intelligo, niſi amiſiſſet totaliter rationem, vel fortè corporis poteſtatem, eo modo quo de ebrietate dicetur.

Ebrietas.

De ebrietate autem notandum, quòd ſi quis ſciens vini vel liquoris fortitudinem, & aduertens quòd ex eius nimia ſumptione poteſt ebrietatem incurrere, nimis ſumendo, peccat mortaliter, quia ſcilicet vſu rationis ſe priuat: & omnium peccatorum periculis ſe exponit. vnde Ambroſius in libro de Patriarchis, vitandam dicimus ebrietatem, per quam crimina vitare non poſſumus: nam quæ ſobrij cauemus, per ebrietatem ignoranter committimus.

Gal. 5.

Et Apoſtolus ad Gal. inter opera mortalia ebrietatem connumerat. Poteſt tamen ebrietas contingere, abſque mortali & etiam veniali, vt cum quis liquoris fortitudinem non agnoſcit, vel liquorem inebriantem pro alio bibit, vel ſiti ducitur non aduertens, vnde & Auguſt. contra Fauſtum. Loth de ebrietate excuſat. Cum autem quis ratione ebrietatis, vel occaſione, peccatum mortale ignoranter poſtmodum committit, ſi mortalis fuit ebrietas, non totaliter excuſatur, tamen ſecundum quòd ratio voluntarij diminuitur, ſic peccatum excuſatur à tanto, licet non à toto. Si autem ebrietas abſque peccato contingit, tunc à peccato mortali excuſare poteſt, vnde Aug. Loth ebrium ab inceſtu excuſat, dicens contra Fauſtum, Loth culpandus non quantum inceſtus, ſed quantum ebrietas meruit.

Loth excuſatur ab inceſtu.

Tamen cum quis ad ſe redierit, debet de illo peccato dolere, (vt credo) quod etiam confiteri, quia ad ſuperiorem pertinet iudicare, vtrũ talis fuerit ebrietas, quæ peccatum valeat excuſare. Item folium iſtius immodeſtiæ eſt loquacitas, quæ multa folia ſecum habet ſcilicet, multiloquium, vaniloquium, ſtultiloquiũ, turpiloquium, de quibus cum voces ſint ſigna intellectuum, iudicandum videtur ſecundum rationem radicis. Vltimus fructus nimiæ commeſtionis eſt inepta lætitia & diſſolutio, quæ ſortiuntur rationem peccati ſecundum radicem, & in aliquibus ſecũdum ſcandalum, ſeu occaſionem ſcandali, quod tantum eſſe poterit, quòd habebit rationem mortalis. Tertius ramus principalis, qui ex gula procedit, eſt inordinata delectatio, & hos fructus etiam ſecum habet, ſcilicet. Solicitudinem inquærendo. Studioſitatem in præparando. Multiplicitatem in diuerſificando. Chareſtiam in emendo. Voracitatem in ſumendo. quæ rationem peccati ſortiuntur ſecundum rationem radicis, & perſonarum, & ſtatuum, vel ſecundum quod in talibus ſit ita notabilis ſuperfluitas, atque ſumptus. quòd pauperum indigentia, & neceſsitas, hoc faciat habere rationem mortalis, eo modo, quo ſuperius de prodigalitate eſt dictum. Secundus ramus principalis, qui ex radice carnalis concupiſcentiæ procedit, eſt delectatio inordinata circa actum, qui pertinet ad conſeruationem ſpeciei, vt dictum eſt ſuprà, quæ luxuria appellatur,

Luxuria.

quæ quidem habet rationem peccati, inquantum repugnat rationi vel naturæ, & habet rationem mortalis, ſicut patet ad Gal. Vbi inter carnis opera computatur.

Gal. 5.

Hic autem ramus cum præcedenti ramo conuenienter inſeritur, quia ex gula procedit, & gula ei materiam adminiſtrat, quia ſemen ſecundum Philoſophũ eſt ſuperfluum alimenti.

Semẽ qd.

Sicut autem dictum eſt de alijs peccatis, quòd motus proprios & diuerſos, qui præueniunt rationem, nec adhibetur conſenſus, non habent rationem mortalis, ſic etiam de luxuria eſt dicendum. Ex hoc autem ramo tres rami ſpeciales procedunt, qui ſunt, inhoneſtas, carnalis affectio, & incõtinentia. Inhoneſtas hos fructus emittit, quia eſt inuerecunda in verbo, in geſtu, in facto, in habitu. Circa inuerecundiam hoc eſt aduertendum, quòd licet ſit paſsio, tamen ex vitio oritur. Cum enim inuerecundia ſit de turpi propriè, quia qui inuerecundus eſt, turpia videtur diligere, vnde de ipſa iudicandum eſt ſecundum rationem radicis. Neque enim quandoque eſt in poteſtate hominis, quando voluerit verecundari, quia huiuſmodi paſsiones, vt frequenter complexionem ſequuntur. Circa inhoneſtatem in geſtu, vel facto, vel verbo, ſciendum quòd multum ex affectu penſantur, vel ſecundum quòd ex hoc ratione temporis, vel loci, vel perſonæ poteſt oriri ſcandalum, & tunc ex aliqua circunſtãtia, poſſet tantam præſtare occaſionem ſcandali, quòd poſſet habere rationem mortalis, vt ſi fortè perſona religioſa vel poſita in exemplũ, choreas, vel tripudia duceret: vel ſi fortè à quocunque in Paraſceue talia exercerentur. Inhoneſtas etiam in verbo, quæ ſcurrilitas dicitur: de qua dicit Apoſtolus, nec nominetur in vobis, ex affectu penſatur vel ſecundum ſcandalum ratione perſonæ, vel ſecundum quòd verba talia alios ad malum incitant, cum & tali intentione dicuntur, & ſic poſſet habere rationẽ mortalis.

Epheſ. 5.

Et ſic etiam de choreis, & cantilenis & luſibus intelligendum eſt, per hæc igitur quæ dicta ſunt, patet quomodo hiſtriones, ſaltatrices, & tales ioculatores, qui inhoneſtis verbis & factis, homines faciunt delectari, non penſantes quæ verba vel facta proferant, dũ tamen poſsint pecuniam extorquere, non ſunt in ſtatu ſalutis. Dare etiam talis, eſt in peccato fouere, vnde Auguſtinus ſuper Ioannem. Dare res ſuas hiſtrionibus, vitioſum eſt. Qui autem talia exercent officia abſque inhoneſtate ad recreationem hominum (cum quandoque talis recreatio, ſit lætitia & virtus, etiam ſecundum Philoſophum, eutrapelia nominatur) non tales damnandi, nec talibus dare iudicatur peccatum. Circa inhoneſtatem habitus, notandum; quòd iſte fructus quatuor ſecum habet, ſcilicet, ſuperfluitatem, precioſitatem, curioſitatem, & inhoneſtatem.

Inhoneſtas habitus.

Superfluitas autem conſiſtit in duobus, numero & menſura, vt cũ habentur veſtes plures, vel nimis latæ vel defluentes. Item curioſitas in veſte duobus modis inuenitur ſcilicet in colore & modo facturæ. Inhoneſtas autem eſt cum modus facturæ, veſtium impudicitiam prætendit, & ad malum prouocat, vt precioſarum veſtium, vel circa collum, & guttur, tale quod, Huius autem inhoneſtatis ſunt fructus, vnctio, lotio, deceptio, compoſitio, multiplicatio, adinuentio, vt cum fiunt vnctiones vel lotiones ad acquirendum colorem, vel deceptiones in mutando capillos, vel lucando caput & huiuſmodi. Item compoſitio, vt cum nimis ſtricti ſotulares, vel ſingulares, modus incompoſitione ſeruatur. Item multiplicatio iocalium, etiam adinuẽtio noui modi in talibus, quæ omnia, quomodo rationẽ peccati habeant, videamus. Circa ergo hanc materiam eſt notandum, quòd iſta quatuor poſſunt habere rationem peccati, vel rationem peruerſæ intentionis, vel contrariæ conſuetudinis, vel conditionis perſonæ, vel temporis, vel rõne radicis poſſunt habere rationẽ peccati,

vel

vel cum iſta ex ſuperbia oriuntur, & ad inanem glo-
riam ordinantur. vel cum iſta fiunt intentione placen-
di, & ad luxuriam prouocandi, & ſi radix mortalis ſit,
& ramus mortalis erit. dicit enim Auguſtinus, quòd
non ſolum appetere, ſed etiam appeti velle, crimino-
ſum eſt. Hæc etiam ratione conſuetudinis contrariæ,
poſſunt habere rationem peccati, vt cum quis quærit
habitum, qui conſuetudini terrę non congruit, vel vn-
guentis vtitur, vel modo ornat, & incedit in ſcãdalum
proximorum, vt ſi vir veſte muliebri vteretur, & ecõ-
uerſo, & huiuſmodi. Et ita talibus tanta poſſet dari oc-
caſio ſcandali, quòd poſſet iudicari mortale, vnde Aug.
tertio confeſsio. Conſuetudo vel lex terræ, nulla ciuis
vel peregrini libidine violetur. Item ratione cõditio-
nis perſonæ, quia aliud decet clericum, & perſonas ec-
cleſiaſticas, vel prælatum & religioſum; aliud perſonas
laicas, aliud diuitem, aliud pauperem, aliud viduam,
aliud coniugatam. In hoc igitur poteſt contingere ra-
tio peccati, ſecundum quòd quælibet perſona ſuũ ſta-
tum in aliquo prædictorum excedit, vt ſi fortè tot pa-
ria veſtium velit habere burgenſis aliqua, quot Regi-
na, & ſic de alijs, vnde ſic poteſt in talibus excedere ſta
tum ſuum, quòd oportet cõcludi, quòd ex aliqua mala
radice procedat, & quòd vergat in ſcandalum proxi-
morum. Quartò ratione temporis, vt cum quis vtitur
talibus, & talia multiplicat tempore neceſsitatis paupe
rum, & cum tanta eſt chariſtia, quòd pauperes arctam
indigentiam patiantur, quòd deberent pauperibus ero-
gari, quæ in talibus ſuperfluitatibus expenduntur, &
tanta poſſet eſſe ex vna parte ſuperfluitas, & ex alia tã-
ta indigẽtia, quòd poſſet habere rationem mortalis eo
modo, quo dictum eſt de prodigalitate. Secundus ra-
mus principalis luxuriæ eſt carnalis affectio, quæ duo-
bus modis cõtingit, vel ſecundum quòd aliquis ad car-
nem ſuam ſeu corpus, inordinatè afficitur, vel etiam ad
alium. Primum autem iſtorum, cura carnis vocatur, de
qua dicit Apoſtolus. Curam carnis ne feceritis in deſi-
Rom. 13. derijs. Huius autem rami ſunt multi fructus, ſecundũ
diuerſa opera, in quibus conſiſtit carnalis delectatio, &
ſecundum hoc eſt mollities in veſtibus, in culcitris, in
lineis, in ſedilibus, & in lectis quies corporis. Item ſoli-
cita cautio aduerſitatis, vel frigoris, caloris, famis, &
huiuſmodi, & illa licet de ſe non habeant rationẽ mor
talis, tamen circa iſta tanta poteſt eſſe ſolicitudo, quòd
iſta præponuntur amori diuino, vel aliquod diuinorũ
præceptorum omittitur, vel aliquod contra Deum fit,
vt talia habeantur. Item carnalis affectio quandoque
habetur, vt cum quis ratione eorum, quæ ad carnem
pertinent, inordinatè diligit, poteſt carnalis affectio
nuncupari. In hoc autem poteſt eſſe duplex exceſſus
ſcilicet in affectu & effectu. In affectu autẽ poteſt eſſe
duplex, vel ſecundum quòd caro ſonat in naturam, ſe-
Ephe. 5. cundum illud Apoſtoli. Carnem ſuam nemo odio ha-
buit, vel ſecundum quod ſonat vitium, ſecundum il-
1. Cor. 15. lud. Caro & ſanguis, Dei regnum non poſsidebũt. Pri-
mo modo eſt quando exceſſus in diligendo filios vel
parentes, vt cum amor creatori præferatur, vt ſiquis
Deum offendere magis eligeret quàm amorem taliũ
ammittere, vel eorum quodcunque detrimentum vi-
dere, quod eſſet peccatum mortale ſecundum verbum
Matt. 10. Domini dicentis. Qui amat patrem, aut matrem, aut
filios pluſquam me, non eſt me dignus. Eſt autem alius
amor carnalis, ſecundum quòd caro ſonat in vitium,
& ex corruptione carnis naſcitur, vt cum quis ad aliam
perſonam ſic quandoque afficitur, quòd licet in actu
peccati conſenſus non interueniat, tamen ad actum il-
lũ talis affectio aliqualiter ordinatur, quod ex eius fru-
ctibus comprobatur, cum ſcilicet ex mutua collocu-
tione, vel ſocietate, vel aſpectu, vel viſu, carnis ſtimuli
Rom. 8. oriuntur. Conſtat autem ſecundum Apoſtolum, quòd
ſi rami ſint mali, & radix etiam mala erit. Hoc etiam
patet, quòd habet rationẽ peccati, quia ex tali affectio-
ne ratio amittit dominium, & voluntas etiam ratio-
nem quandoque ſequi non poteſt, tali affectione liga-
ta: cum ſcilicet affectus trahatur ad cogitandum de re
amata, nec ſit in poteſtate eius cogitationem dimitte-
re. Inſuper & ad Dei delectationem eleuari nõ poteſt,
tali affectione depreſſa. Inſuper & quandoque corpo-
ris detrimentum incurrit. Cum igitur aliquis ſe ſcien-
ter inebrians, quia vſum & poteſtatem rationis volun-
tariè ammittit, & in corpus proprium peccat, quia ex
hoc deterioratur in corpore multò amplius videtur,
quòd qui in talem affectionis ſeruitutẽ ſe ſcienter inij-
cit, cum non ita citò ſicut ebrietas trãſeat, peccat mor-
taliter, vnde & hoc videtur dicere Auguſtinus in ſpe-
culo, cum de talibus dicit, ſecundum quòd concupi-
ſcentiam carnis alterutro declarantur ardore, & inta-
ctis etiam ab immunda violatione corporibus, fugit
caſtitas ipſa de moribus. Sicut autem ſuprà dictum eſt,
quòd quandoque ebrietas rationem mortalis non ha-
bet: cum aliquis fortitudine vini vel conditione deci-
pitur, non aduertens ſic. & ſi quis per contubernium
perſonæ alicuius in talem affectionem incidat non ad-
uertens, non iudicarem peccatum, immo potius paſ-
ſionem. Si indè aduertens, affectionis periculum ſouet,
affectionem & nutrit, iam in talem affectionem con-
ſenſit. Si autem aliquis talem affectionem ſentiret &
ſemper diſpliceret eidem, aut ſi eſſet vrgens neceſsitas,
vel magna vtilitas conuiuendi vel colloquendi, vel cõ-
ſolandi perſonas huiuſmodi, non crederem iudican-
dum mortale, niſi per talem affectionem ſentiret in ſe
notabile ſpiritualium detrimentum. Et ſi fortè talis eſ-
ſet perſona, quam oporteret actus ſpirituales exercere,
& per hoc impediretur ne poſſet implere officiũ com
petenter, tunc licet in ſocietate perſonæ illius poſſet
ſequi vtilitas: tamen ex ordine charitatis tenetur occa-
ſionem vitare, cum damnum ſuum magis quàm alte-
rius vitare teneatur. Item ex affectione carnali in effe-
ctu oritur acceptio perſonarum, & peruerſio ordinis
charitatis, & fauor mali. Circa primum, ſcilicet de acce- Acceptio perſonarũ
ptione perſonarum notandum, quòd Acceptio perſo-
narum eſt, cum alicui perſonæ aliquid vtilitatis impe-
ditur, cum tamen illud idem faciendi alteri, maior ra-
tio inueniatur, & hoc quidem ex affectione inordina-
ta oritur & contra legem, iuxta illud. Non accipietis Deut. 1.
cuiuſquam perſonam. Hæc acceptio perſonarum qua-
druplicem fructum habet, quia in beneficijs, electio-
nibus, honoribus, & iudicijs. In beneficijs eſt duplici-
ter, vt cum dantur beneficia Eccleſiaſtica, vel tempo-
ralia. Circa collationem beneficiorum Eccleſiaſtico-
rum, tunc intelligo acceptionem perſonarum habere
rationem mortalis, cum beneficium eccleſiaſticũ ali-
cui indigno confertur, ſcienter dignis poſtpoſitis, ſiue
ſit intuitu conſanguinitatis, vel etiam beneficij tem-
poralis, vel affectionis ſpiritualis. Similiter autem &
indignum eligere ad dignitatem Eccleſiæ, contempto
paupere inſtructiore, vnde Auguſtinus ſuper illud. No 1. Iacob. 2
lite in perſonarum acceptione, &c. Quis (inquit) ferat,
ſiquis diuitem eligat ad ſedem honoris Eccleſiæ, con-
tento paupere inſtructiore & ſanctiore? Si autem ſint
temporalia beneficia, ſic in eis poteſt eſſe perſona-
rum acceptio mortale peccatum, in neceſsitatis articu
lo, quando quis tenetur beneficium conferre ex præ-
cepto, & cum datur beneficium illi, qui nõ indiget ra-
tione particularis amoris: & ille qui eſt in arcta neceſ-
ſitate contemnitur. In his autem, in quibus non tene-
tur quis dare, non cadit acceptio perſonarum ſecundũ
illud Matth. Aut non licet mihi, quod volo facere. Matth 20
Circa tertium, ſcilicet de acceptione in honoribus eſt
notandum, quòd cum quis ſolum ratione diuitiarum
honoratur

honoratur abſque ratione virtutis vel ſtatus, peccatum
Iacobi. 2. eſt, ſecundum illud. Quicunque diuitem propter diuitias honorat, peccat. In hoc autem poſſet habere rationem mortalis, vt ſi quis pauperes ſanctos contemneret, nec eis ratione ſanctitatis honorē præſtaret, nec aliquem, niſi diuitem vel potentem honorare vellet: cum ſecūdum Philoſophū Honor non ſit aliud, quàm
Honor q d teſtimonium virtutis. Circa quartum, hoc notandum videtur, quòd qui ſic perſonam in iudicio accipit à vero iudicio deuiando, manifeſtè facit contra iuſtitiam & proximi charitatem, & ita non eſt dubium, quin pec-
Deut. 16. cet mortaliter: vnde & contra legem eſt, quæ dicit. Nō accipies perſonam, vt à vero iudicio deuies. Circa ſecundum principaliter, quod ex affectione carnalis oritur ſcilicet de peruerſione ordinis charitatis, hoc primò notandum eſt, quòd charitas ordinata eſſe debet,
Cant. 2. ſecundum illud. Ordinauit in me charitatem. Quatuor autem ſunt ſecūdum charitatem diligenda per ordinē
Ordo charitatis. ſcilicet Deus, nos, proximus, & corpus noſtrum. Hic autem ordo eſt neceſſarius ad ſalutem reſpectu bonorum ſpiritualium ſcilicet quòd amor alicuius creaturæ Deo nullatenus præferatur. Item quòd non faciat aliquis peccatum propter dilectionem proximi. Item ꝙ corpus proprium non tantum diligat, quòd ex hoc aliquo modo peccatum vellet committere. Item quòd ſalutem proximi, proprij corporis dilectioni præponat. Tertius fructus affectionis carnalis eſt fauor mali. & hoc fit multis modis, quandoque enim ex familiari amore cōtingit, quòd peccatum alterius diſsimulatur, & ſecundum hoc, eſt incorrectio, conſenſus, procuratio ſeu adiutorium, & communicatio in caſu illicito.

Correctio proximi. Circa primum notandum, quòd correctio proximi eſt omnibus in præcepto, cum tamen ſcitur vel creditur, quòd correctio peccatum impediat quod aliàs fieret. Et licet ſit omnibus in præcepto, illis tamen precipuè, quibus incumbit ex officio, vt ſunt. Domini, Principes, Prælati, & magis in hoc peccare poſſunt. Quod autem correctio ſit omnibus in præcepto, patet per Augu. de verbis Domini. Si negligis corrigere, peior factus es eo, qui peccauit. Item procuratio peccati eſt conſenſus in peccatum, & adiutorium quodcunque & participatio, ſi ſint reſpectu peccati mortalis, erunt eiuſdem generis ſecundum Apoſt. dicentem. Qui talia agunt, di-
Rom. 1. gni ſunt morte: non ſolum qui talia agunt, ſed etiam qui conſentiunt faciētibus. Tertius ramus carnalis cōcupiſcentiæ eſt, vt dictum eſt, Incontinentia, quæ pręcipuè circa actus venereos cōſiſtit. Ex hoc ramo procedit, turpis imaginatio, motus carnalis, delectatio ſimplex, & moroſa, aduerſio periculi, conſenſus in delectationem, & cōſenſus in opus, & deinde fructus operis malus. Circa materiam iſtam notandum eſt, quòd in cōſenſu in delectationem primò mortalis ratio inuenitur. Sicut enim dicit Auguſt. ſi mente delectatio teneatur, & voluntate, cum aduerſione periculi, & in delectationem huiuſmodi conſentit, etiā ſi in opus extrinſecum non interueniat, conſenſus nihilominus eſt mortale peccatum, & propter hoc totus homo damnabitur. De conſenſu autem in opus mortale, quin habeat rationem mortalis, non eſt dubium, fructus autem operis per quinque ſenſus diſtinguitur ſcilicet in auditu, viſu, odoratu, loquela, & tactu. In auditu autē, multiplex contingit peccatum luxuriæ, pro vt luxuria inordinatam delectationē ducit: ſcilicet in curioſo auditu rumorum, inſtrumentorum muſicorum, cantilenarum ſcurrilium, & verborum inhoneſtorum: quæ omnia videntur iudicanda ſecundum habitū, quo quis mouetur ad audiendum talia ſcilicet ſecundum conditionem radicis. Viſus etiam inordinatus peſtiferos fructus habet. Aſpectus pulchritudinum & viſus delectabilium, cum inordinatione delectationis, & curioſus aſpectus mulierum. Item nutus, aſpectus, ſigna & nutus. Item aſpectus factorum impudicorum, & motuum, ſeu carnalium peccatorum, de quibus dicit Au-
guſt. in ſpeculo. Nec dicatis vos habere animos pu- Oculus nuntius eſt animi.
dicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis eſt nuncius: & cum ſibi mutuò aſpectu corda nunciant impudica, & alterutro delectantur ardore. Intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus. Secundum hoc igitur, ſatis poteſt patere, quoniā inordinati aſpectus poſſunt habere rationem mortalis, cū ſcilicet ex malo conſenſu, periculum graue & probabile peccati mortalis, in ſe vel in alio aduertitur ex aſpectu. Quo-
niam ſecūdum Sapien. Qui amat periculum, in illo pe- Eccl. 3.
ribit. De odoratu autem, iudicandum eſt ſecundū conditionem radicis. De loquela autem ſecundū, quòd ex carnali concupiſcentia oriri videtur, multi prodeunt fructus ſcilicet ſcurrilitas, de qua iam dictum eſt, cū de inhoneſtate verborum fecimus mentionem. Item incitatio, prouocatio ad peccatum, verbo vel ſcripto, vel nuncio. Itē attractio per verba dulcia, quæ affectu penſantur. Circa tactum hoc aduertendum videtur, quòd in tactibus multiplex peccatum inuenitur, ſecundum quod loca circa quæ tactus contingit, habēt maiorem inhoneſtatem, & magis poſſunt ad luxuriam prouocare, vnde hoc circa iſtam materiam eſt tenendum, ꝙ libidinoſi tactus, & oſcula abſq; etiam conſenſu in opus carnale, habent rationem peccati mortalis, ſecundum quòd in eis oritur delectatio carnalis volūtariè, & deliberatiuè, vnde ſuper illud, fornicatio & omnis immunditia, &c. dicit Glo. In oſculis & amplexibus, de quibus dicit Apoſt. ibidem, quòd non habent hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Hic autē tactus diſtinguitur, quia vel fit in perſonam propriam vel in aliam, & eodem modo habet rationē peccati. Cum tactu autē ponitur corruptio carnis, quæ pollutio dicitur, quæ duobus modis contingit. aut per actū tactus, ſeu imaginationem delectationis moroſæ, aut per actum carnalem. Si primò modo per tactum vel imaginationē, hoc contingere poteſt dupliciter. Aut dormiendo, aut vigilando. Circa pollutionem in ſomno hoc breuiter eſt notandum, quòd talis pollutio ſecundum ſe non habet rationem peccati, eo quòd tunc liberum arbitriū vinctum ſit ſcilicet per comparationem. Poteſt autē contingere ex ſuperfluitate cibi vel potus, vel ex turpi imaginatione in vigilia præcedente. Quod ſi cauſa mortalis, fuit puta quia vigilando conſenſit, vel actum gulæ mortalem exercuit, ſecundum hoc pollutio eſt ſignū grauioris, & tunc dictæ circunſtantiæ ſunt in cōfeſsione notandæ vel dicendæ. Cum autem talis pollutio illuſione Diaboli, vel debilitate retētiuæ, vel virtute excluſiuæ contingit, nec adeſt complacentia: non habet rationem peccati. De pollutione aūt vigilando ſic diſtingitur, ꝙ ſi eſt procurata per tactū, vel imaginationem voluntariam quoquomodo, vel per auditum vel viſum, vel motū: omnis enim talis reſolutio, ſi ſit procurata, vel ſi cōſenſus interueniat eſt mortalis quocunque modo. Et ſi ſemen extra vas naturale voluntariè emittatur, habet rationem mortalis peccati, quod etiā cōtra naturam eſt. Si autem in tactu ſit ſexus mutatio, etiam grauiſsimū eſt peccatū, & talia peccata nec nominari debent & ignominioſa dicuntur. Poteſt etiam huioſmodi pollutio contingere per actum carnalē, & hoc dupliciter, quia vel per actum matrimonialem, vel per actum męchiæ. In actu aūt matrimoniali pōt contingere deordinatio, in modo, in tempore, & in cauſa In modo quidem peccatum eſt, cū modus, qui naturæ non congruit inuenitur. In tēpe autem, cum tempore menſtruorū debitum exigitur, quod eſt cōtra legem, ſi ſcienter fiat, eſt peccatum mortale. Item cum tēpora orationi,

orationi,honeſtati,& ſeſtiuitatibus ſanctorũ deputata,
non obſeruantur,quod tamen mortale non dico.Item
in cauſa,cum in actu hmõi non proles,ſed carnis dele-
ctatio quęritur, quod licet excuſetur per matrimoniũ,
tamen poſſet habere rõnem mortalis,ſi vſq; ad hoc in-
ordinatio extendatur, ꝙ imaginando alienam mulierẽ
cognoſcat propriam , vel ſi eo affectu cognoſcatur , ꝙ
etiam ſi vxor propria non eſſet,vellet nihilominus de-
lectationem complere . Si aũt per actum męchiæ talis
inordinatio compleatur,ſecundum hoc, hmõi peccati
ſex ſpecies diſtinguntur.Simplex fornicatio,ſolutus cũ
ſoluta . Adulterium,ligatus cum ligata,vel altero ipſo-
rum ligato,ſtuprum indefloratione virginum.Raptus,
qui conſiſtit in violenta mulieris cognitione. Item in-
ceſtus, qui eſt cum cognoſcitur conſanguinea vel affi-
nis. Item ſacrilegium,cum.ſ. Deo dicatæ virgines,vel
viduę cognoſcuntur, vel in ſacro loco talia exercentur
de quibus oĩbus pertranſceundum iudico,cum abſque
hæſitatione habent rationẽ mortalis . Secundus ramus
principalis,qui ex carnis corruptione contingit (vt di-
ctum eſt ſuprà)eſt inordinatio in euitandis aduerſis:&
ex hoc ramo procedit vitiũ capitale, quod acedia no-
Acedia q̃d minatur. Eſt aũt Acedia ſecundũ actum propriè vt eſt
vitium principale & capitale , triſtitia quædam aggra-
uans,quę ita deprimit animum hominis,vt eidem nihil
agere libeat, & maximè bonũ aliquod ſpirituale,habet
aũt rationem peccati mortalis, inquantum quis per ta-
lem triſtitiam bona ſpiritualia deuitat deliberatiuè,nec
placet ei , quod frequenter ex carnis corruptione pro-
cedit,inquantum.ſ.aliquis curam carnis agens,ſpiritua-
lia refugit, carne contra ſpiritũ dominãte, vnde à bea-
to Gregor. 31.mor.inter capitalia vitia conputatur.Si-
cut aũt de alijs eſt prædictum,non quęlibet acedia,nec
quilibet motus acedię, habet rõnẽ mortalis, ſed opor-
tet,ꝙ ex deliberatione procedat . Ex hoc ramo proce-
dunt ſecundũ Iſid.de ſummo bono, & ſecundũ Greg.
31.moral. Quæ ſunt puſillanimitas, torpore, euagatio
mentis,inſtabilitas corporis, triſtitia cordis,& deſpera-
tio. Circa primum,de puſillanimitate ſciendum,ꝙ ille
puſillanimis dicitur, qui aĩum puſillum habet, ad exe-
quendum bona opera, quæ faciliter operari poſſet,vn-
de ſicut præſumptio habet rõnem peccati , quia per eã
tendit homo ad ea,quæ eius poteſtatem excedunt. Ita
& puſillanimitas eſt peccatum,dum recuſat tendere in
illud bonũ,quod cõmenſuratũ eſt ſuę perſonę,& indè
eſt , quòd ſeruus , qui accepit pecuniã Dñi ſui & fodijt
in terra,nec operatus eſt ex ea propter quendã puſilla-
Matt.25. ninimitatis timorem punitur à Dño, vt patet in Matt.
Luc.19. & in Luc. Habet aũt puſillanimitas rationẽ mortalis,
cum puſillanimitate dimittuntur neceſſaria ad ſalutẽ ,
vt diuina præcepta. Poſſet nihilominus habere rationẽ
mortalis in caſu, vt ſi quis detrimentũ fidei vel damnũ
proximi ſpirituale,vel etiam temporale ex puſillanimi-
tate defenſionis, prædicationis, vel correctionis diſſi-
mularet,vnde Greg.in paſtoral.dicit,ꝙ illi,qui prodeſ-
ſe vtilitati proximorum refugiunt, ſi diſcretè iudicen-
tur exemplo, tantis rei ſunt , quantis venientibus ad ſe
prodeſſe potuerũt. Ex ramo aũt puſillanimitatis pro-
cedit timor ſeruilis, humanus, & mundanus, qui eodẽ
modo (ſicut de puſillanimitate dictum eſt) ſortiuntur
rationem peccati.Eſt autem timor ſeruilis,cũ quis(vt
ſeruus) dimittit malum facere,nõ propter dilectionẽ,
ſed propter pœnę timorem. Timor aũt humanus dici-
tur,cum quis parcẽs carni ſuæ, ſpiritualia bona refugit,
quæ carnis delectationibus aduerſantur . Eſt autem ti-
mor mundanus,cum quis propter timorẽ mundi,per-
ſonæ (.ſ.alicuius) dimittit bonum facere ſolummodo.
Primus autẽ timor ſemper cum mortali peccato eſt,ſ.
cum quis peccatum dimittit facere ſolummodo rõne
pœnę.Secundus aũt timor & tertius habent rationem
mortalis,cum propter hmõi neceſſaria ſaluti dimittũt.
Circa ſecundum de torpore notandũ eſt , ꝙ tunc quis
torpere dicitur,cum ad benè operandũ inuenitur inef-
ficax,ſicut aquam tepere, ſeu tepida eſſe dicitur, cũ nõ
eſt efficacis caloris,vnde tibi in Apoc.dicitur . Vtinam Apoc.3.
eſſes calidus,aut frigidus, ſed quia tepidus es, incipiã te
euomere de ore meo. Et talis torpor ex diſplicẽtia bo-
ni videtur procedere , quæ tanta eſſe poterit, ꝙ erit cũ
peccato,mortali , vt cum quis palatum aĩæ ſic corru-
ptum habet,ꝙ in nullo bono ſpirituali complacentiam
inuenit , & propter hoc quicquid boni facit , tepidè &
indeuotè facit.Vnde ex hoc ramo procedit negligẽtia,
cũ quis negligit facere quod debet, vel ſi fortè illud fa-
cit,ꝙ abſq; diligentia facit . Et ſecũdum hoc dupliciter
poteſt habere rationẽ mortalis,vno modo ſi dimittan-
tur per negligẽtiam neceſſaria ad ſalutem . Alio modo,
vt ſi fortè talia fiant,ſic cum contemptu fiunt, ꝙ quo-
quomodo fiant,non curat oĩno,& ſic intelligitur illud. Prou.19.
Qui negligit vitam ſuam,mortificabitur. Ex hoc autẽ
ramo negligentiæ multi fructus oriuntur.ſ.omiſſio,
ignorãtia,obliuio . Circa omiſſionẽ ſciendum,ꝙ mul-
tiplex eſt omiſſio,quæ multipliciter habet rationẽ pec
cati . Eſt.n.omiſſio boni propoſiti , voti promiſſi,iu-
ramenti debiti,vtilium ſaluti . Circa omiſſionem boni
propoſiti notandum,ꝙ habet rationem peccati,ſecun-
dum rationẽ radicis, ſeu cauſæ,nec.n.de ſe habet ratio-
nem mortalis ; niſi fuerit propoſitũ boni neceſſarij ad
ſalutem.Circa ſecundum.ſ.de omiſſione voti ſciendũ, Votum,
quòd Votum eſt conceptio melioris propoſiti , animi quid.
deliberatione firmata.& talem promiſſionẽ abſq; cau-
ſa vel diſpenſatione debita omittere , habet rationem
mortalẽ,vnde Dauid.Vouete & reddite,vbi dicit Glo Pſal.76.
ſa,ꝙ vouere eſt voluntatis,ſed reddere eſt neceſſitatis.
Circa tertium, ſ.de omiſſione promiſſi notandum , ꝙ
promiſſum non complere , qñ eſt ſimplex promiſſio ,
niſi cõpleatur,peccatũ eſt:niſi adſit impedimentũ legi-
timũ,vel iuſta cauſa dimittendi promiſſum, habet aũt
rõnem peccati eo modo,quo & mendacium . Tunc.n.
impletur mendacium, cum non impletur promiſſum.
Patet igitur, qũo poteſt habere rationẽ mortalis, quo-
niam ſicut mendacium,quod in damnum vergit alte-
rius, habet rationem mortalis . ſic & fruſtrare promiſ-
ſum cũ damnificatione alterius : vt ſi fortè aliquis pro-
mittat adiutorium alicui , in proſecutione alicuius ne-
gotij,& poſtmodum ille ſuccũbit,vel notabiliter dam-
nificatur in negotio,propter defectum promiſſi. Item
circa hoc ſciendum eſt, quod ſecundũ iura eſt promiſ-
ſio, ſecundum quam competit actio in iure illi , cui fit
promiſſio:vt cum quis facto vel verbo,vel fide pręſti-
ta coram bonis , ſe obligat ad implendum promiſſum,
& tunc ſecũdum iuſtitiã promiſſum tenetur implere.
Aliter directè faciendo contra iuſtitiam,peccatũ mor-
tale committeret. In promiſſis autem,quæ vergunt in
detrimentum ſalutis,non obligatur quis, vnde Iſid.In
malis promiſſis reſcinde fidẽ , in turpi voto, muta de-
cretum de omiſſione iuramenti,hoc idem dicendum,
ꝙ ſicut quis in iuramento aſſertoriè peierando, peccat
mortaliter,ſi hoc deliberatiuè faciat,& ſe iurare aduer-
tat;ita etiam,qui iuramentum promiſſoriũ frangit ſine
cauſa,idem genus culpę incurrit.Circa omiſſionẽ verò
iniuncti notandum eſt , ꝙ pœnitentiam iniunctam à
diſcreto confeſſore cõtemnere,& ſine cauſa aliqua di-
mittere abſq; diſpenſatione , videtur habere rationem
mortalis,vnde Auguſtinus in epiſtola.Nihil aliud agit,
qui verè pœnitet,niſi vt id quod malè fecerat,impuni-
tum non ſinat . Circa omiſſionem debiti hoc eſt no-
tandum , ꝙ homo debet aliqua de iure naturali agere,
vt facere alij , quod ſibi vult fieri . Aliqua de iure diui-
no,vt pręcepta decalogi aliqua de iure poſitiuo ex præ
cepto, vt ſemel in anno confiteri proprio ſacerdoti ,
id eſt

ideſt, illi qui poteſt abſoluere, & ſemel in anno. ſ. in Paſcha communicare, niſi ex cauſa legitima dimittatur: & ille qui eſt in ſacris ordinibus conſtitutus, vel beneficium habet eccleſiaſticum, tenetur ad horas canonicas ex præcepto. Circa primum autem & ſecundum, ſ. de omiſsione iuris naturalis & diuini, in proſecutione prædictorum dictum eſt. De tranſgreſsione ſeu ommiſsione eorum, quæ ad ius poſitiuum pertinent, hoc ſciendum eſt, quòd qui ius poſitiuum ſcienter omittit, ſi id ius ſit pręceptoriũ, inobediens eſt, & peccat mortaliter. vnde illa quæ ad ius poſitiuum pertinent, & habent rationem præcepti dimittere, peccatum mortale iudicatur. De his verò, quæ ad officium diuinum ſpecialiter pertinent, eſt notandum, ꝙ in hoc multipliciter peccatur. ſ. dicendo officiũ inattentè, indeuotè, extra horam, corruptè, & diminutè. indè tamen non facile eſt iudicandũ mortale, niſi hoc proueniat ex contemptu. Simpliciter autẽ dimittere officiũ, inordinato in ſacris, in religioſo clerico, & profeſſo, in beneficiato in eccleſia, mortale communiter iudicatur. Circa ommiſsionem vtilium ad ſalutem, hoc notare poſſumus, ꝙ quilibet vtilia ſaluti tenetur quærere, maximè illa, ſine quibus non poteſt habere quis cogitationem illorum, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, vnde maximum eſt, ꝙ ille qui ſermones & monitiones, & ſocietatẽ bonorum euitat, hac intentione, ne. ſ. hac occaſione moueatur ad bonum, vel vt cognitionem eorum non habeat, quæ neceſſaria ſunt ſaluti vel vtilia, reſiſtit Spirituiſancto & gratiæ Dei, & ex hoc mortaliter peccat? vtpotè qui ſuam ſalute cõtemnit. Secundus ramus, qui ex negligentia procedit (vt dictum eſt) eſt ignorantia, ſecundum ꝙ poteſt habere rationem peccati. Nulla. n. ignorantia poteſt habere rationem peccati, niſi ex negligentia oriatur, vnde Auguſtinus de natura & gratia. Nõ tibi deputamus ad culpam, ꝙ inuitus vadis ad culpam, ſed ꝙ negligis quærere ſalutẽ. vnde qui de ſalute ſua diligens eſt, per ignorantiam damnati non poteſt, quia ſi in eo ignorantia eſſet, inuincibilis eſſet, quę excuſat omninò, ignorantia igitur quæ peccatum eſt, ex negligentia oritur, quæ multiplex poteſt eſſe. ſ. ignorantia facti, & iuris. Circa ignoratiam facti, notãdum, ꝙ tunc dicitur eſſe facti ignorantia, quando aliquis facit factum malum ex genere: & ignorat, ꝙ tale factũ faciat, de quo tamen nouit, ꝙ peccatũ eſt, vt ſiquis credat interficere feram, & interficiat hominem, vel credit cognoſcere ſuã, & cognoſcit non ſuam. In hoc caſu ſecundum modum negligentiæ, poteſt ibi eſſe peccatum. Si enim in hoc caſu non apponit aliquam diligentiam, quam debet, ita proterit eſſe craſſa negligentia, ꝙ nõ excuſabit à peccato. Vnde Lamech, qui putauit occidere feram, & occidit Caym, non excuſatur. Contra ignorantiam iuris nota, ꝙ eſt ius naturale, diuinum, & poſitiuum. Circa ignorãtiam iuris naturalis nota, quòd nullus excuſatur, quin peccet, faciendo contra legẽ naturalem. Hoc autem ius naturale, ſeu lex naturalis appellat illud, ad cuius cognitionẽ, poteſt homo per naturalia attingere. Conſtat enim, ꝙ qui tale quid ignorat, hoc ei ex negligentia contingit. Circa ignorantiam iuris diuini. ſ. mandatorum decalogi, & articulorum fidei, notandum eſt, ꝙ hæc ignorantia mortalis eſt, quia in poteſtate cuiuſlibet eſt hoc ſcire, & à lege naturali deriuatur. Circa ignorantiam iuris poſitiui, notãdum, ꝙ quilibet illa, quæ pertinent ad officium ſuum, & de iure poſitiuo ſunt, ſcire tenetur, & talium ignorãtia eſt mortalis. Hic diſtinguendum videtur. Quædam enim ſunt iura præceptoria, quædam monitoria, quędã conſultatoria, vnde de iure præceptorio, hoc intelligo, ſicut dictũ eſt ſuprà de iure poſitiuo, vbi de omiſsione diximus. Licet autem (vt dictũ eſt) naturalis iuris ignorantia, ſeu etiã iuris alterius non excuſet, tamen ſi contingat, aliquem multa peccata per ignorantiam commiſiſſe, quorum non poteſt in modico tẽpore habere notitiam. In modico aũt tempore poſſunt per contritionem generalem dimitti, ſicut alibi diffuſius tractari habetur. Item ex ramo ignorantię procedit error conſcientiæ, & eius tranſgreſsio & perplexitas & diſcrimen. Eſt autem error conſcientię, cum conſcientia dictat aliquid ſciendum, ad quod non tenetur quis, vel quod facere non eſt peccatum, Qui enim facit contra conſcientiam (ſecundum Gregorium) ædificat ad gehennam: & ſi ſit conſcientiæ iudicium, quòd omiſsio aliqua, vel tranſgreſsio ſit mortalis, peccat mortaliter dimittendo. Cum autem conſcientia dictat aliquid faciendum neceſſariò, quod tamen peccatũ mortale eſt, mortaliter peccat dimittendo, & nihilominus faciendo, & tunc perplexitas eſt manente cõſcientia, quæ tamen dimitti poteſt & debet. Tunc autem diſcrimini ſe quis exponere dicitur, cum aliquid timet & dubitat eſſe mortale, & tñ id facit, & tunc etiã mortaliter peccat, quia diſcrimini ſe exponit. Hæc autem dicta ſunt (vt frequenter) ex negligenti diſcuſsione conſcientiæ procedunt, quæ negligentia tanta eſſe poterit, ꝙ mortalis erit, ſicut de ignorãtia iam dictum eſt. Tertius ramus, qui ex acedia pocedit, eſt obliuio, quę in duos ramos diuiditur, Eſt enim obliuio peccatorum, & beneficiorum Dei, & hominis: ex qua ingratitudo oritur & indeuotio. Circa obliuionem peccatorum eſt notãdũ, ꝙ peccata propria obliuiſci ex negligentia, eſt peccatum: cum quis teneatur conteri & confiteri de peccatis ſuis, quod non poteſt facere, ſi obliuioni tradantur, & tanta circa hoc poterit eſſe negligentia, ꝙ habebit rationem mortalis, ſicut de ignorantia eſt prędictũ. Item beneficia Dei obliuiſci, nec conſiderare, & ſic Deo eſſe ingratum mortale eſt, vnde benè in quodam ſermone de talibus dicit Bernardus. Quãtos videmus, quaſi oblitos ſui, & peccatorum ſuorum: Dei quoq; & beneficiorũ eius immemores, ſic vt non redimere ſed ammittere tẽpus, & de moribus & affectionibus ſuis vltima apud ipſos vix mentio fiat? Vltimus ramus qui ex acedia procedit, eſt omnium peſsimus. ſ. deſperatio. quia quis peccatorum ſuorum immanitatem cõſiderans, & de Dei miſericordia diffidens, laxat frœnũ peccatis. Et hoc quidem grauisimum eſt peccatum, quod dicitur in Spiritumſanctũ, de quo dicit Dominus, non remittetur in hoc ſæculo, nec in futuro. Non ꝙ non poſsit dimitti, ſed quia vix dimitti poteſt: vel quia ibi non eſt color excuſationis, qui locum præſtet diuinæ miſericordię. Hoc aũt peccatum conuenienter ex acedia oriri dicitur, quia (vt dictum eſt) acedioſus cõplacentiam aliquam in bono non inuenit, & ideò à bono opere ſe ſubtrahit, ſpes autem ex meritò operis prouenit, hic verò circa peccatum in Spiritumſanctũ notandum eſt, ꝙ huius peccati ſex ſpecies à ſanctis aſsignãtur. ſ. deſperatio, de qua dictum eſt. Item præſumptio, cum quis in tantam prorumpit inſaniam, ꝙ non cogitat iuſtitiam in Deo eſſe, ſed quicquid faciat, ad gloriã ſui prouenire credit. Impœnitẽtia, cum quis proponit, ꝙ nunquam pœnitebit de peccatis ſuis. Et iuxta hunc ramum eſt alius, qui licet nõ dicatur peccatum in Spiritumſanctum, tamen peccatum mortale eſt. ſ. cũ quis ſe cogitat eſſe in mortali peccato, & in offenſa diuina, & non ſtatim pœnitet, ſed adhuc remanere in peccato intendit. Quarta ſpecies peccati in ſpiritumſanctũ eſt obſtinatio, cum quis ſic malo adhęrere intendit, quòd nulla perſuaſione vel timore redire ad bonum intendit. Quinta eſt impugnatio veritatis agnitę. ſ. cum quis impugnat fidei veritatem, vt licentius peccet. Sexta eſt inuidentia fraternæ gratiæ, cum quis in tantã prorumpit malitiam, ꝙ gratiam Dei multiplicari in mundo & fidem creſcere, videre non poteſt. Hęc autem prędicta

in ſpiritum-

Ignorantia multiplex.

Conſcientia erronea.

Obliuio duplex.

Peccatum in Spũmſanctum.

Matt. 12.

in ſpiritumſanctum dicuntur, quoniam licet cõtra totam trinitatem ſint, tamen ſunt præcipuè cõtra bonitatem diuinam, quæ ſpirituiſancto appropriatur, ſicut potentia patri, ſapientia filio.

Peccare in Patrẽ, Filium, & ſpiritumſanctum, quid ſit.

Dicitur enim quis peccare in patrem, cum peccat ex infirmitate: In filium, cũ peccat ex ignorantia: In ſpiritumſanctum, cum peccat ex malitia, quod habet magis rationẽ peccati. Soli peccant in ſpiritumſanctum, qui inpœnitentes exiſtunt vſq; ad mortem. Spiritus enim ſanctus charitas eſt diuinitatis, eſt amor genitoris & genitæ veritatis, qui ſuã gratiam nobis tribuit, ſui ipſius harram. Qui igitur peccat & gratiam ſuam recuperare non amat, & nũquam curat ab eo diligi, qui totus eſt amor & charitas, nec ad illud tendit vnde ſumſit: harram in ſpiritum ſanctum peccat, & nunquam poſt mortem (ſicut neque viuens) conſequetur veniam. Sicq; nullus peccat in ſpiritũ ſanctum, qui ſugit ad ipſum.

Epilogus dictorum.

Ecce radicem arboris malæ, truncum, ramos cum folijs, & fructibus plenis veneno mortifero, ſecundum intellectus mei paruitatẽ deſcripſi.

Pſal. 18.

Sed ſicut Dauid, cnm dicebat. Delicta quis intelligit, &c. Neq; enim peccatotum grauitatẽ & conditionem me ſcire ſuppono, vnde & ſiquid in hoc opuſculo ſcriptum lector inueniat, quod ei ſcrupulum dubitationis ingerat, peritiores medicos conſulat, qui ſibi ſecurins arboris fructum, & ipſius periculum valeant indagare. Neque intentionis meæ eſt, hic aliquid temerè aſſerere, vel alicui præiudicium generare, vt autem ea quæ dicta ſunt, planius innoteſcant, ipſa breuiter recapitulo eo modo, ordine, quo ſunt in arbore deſcribenda.

Epilogus prædictorum, vbi arbor deſcribitur.

RAdix malę arboris eſt cupiditas, ſecundũ Apoſtolum. Ex qua, truqcus malæ voluntatis procedit, qui incipit in imaginatione mala, & procedit in mala & moroſa delectatione, & cõſumatur in malo conſenſu, qui duplex eſt ſcilicet conſenſus in delectationem, & in opus. Sunt aliquæ circunſtãtiæ, quibus aggrauatur peccatum, quæ in hoc verſiculo continentur. Quid, quis, vbi, cum qno, quotiens, cur, quomodo, quando. Ex præmiſſa radice cõcupiſcentiæ triplex ramus procedit, ſcilicet concupiſcentia honoris; concupiſcentia oculorum, & concupiſcentia carnis. Ex primo ramo hi rami procedunt, ſcilicet præſumptio, inanis gloria, cõtemptus. Præſnmptio hos habet ramulculos, ex ſe pro meritis, falsò plus omnibus. & hos ramos habet præeminẽtia in gratuitis & gratis datis. Ex primo ramo procedit ſolium tentationis diuinæ, cum fructu diſcriminis. Ex præeminentia & gratis datis ſunt hi rami, elatio mentis, confidentia de ſe, de qua procedit fructus inordinatæ audaciæ. Ex ramo contemptus, eſt ramus duplex, contemptus Dei, & contemptus proximi, & horum medius eſt inobediẽtia ad Deum & ad proximum. Ex cõtemptu Dei procedunt hi fructus, irreuerentia rebus diuinis exhibita, locis, perſonis, temporibus, ſacramentis, ſuſtinere interdictum, ſuſpenſiones, excommunicationem, recipere qnodcunque ſacramentum in mortali peccato. quodcunque ſacramentum miniſtrare, vel Eccleſiam oſſiciare, oſficium correctionis exercere, inconſeſſus ſacramentum recipere, habita copia ſacerdotis, in ſtatu ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis, vel irregnlaritatis celebrare: item in excommunicatione ſe diuinis ingerere, vel intereſſe: item cum excommunicato in diuinis participare. Ex contemptu proximi hi fructus procedunt, ſubtractio à verbo, à ſocietate, guſtu, vel modo, indignationem oſtendere. Hæc ſunt folia, indignatio verborum ironia, deriſio, ſubſannatio, irreuerentia in verbo. Ex inobedientia procedit ramus impatientiæ, cum fructu murmurationis, blaſphemię, pertinacię, rebellionis, & tranſgreſſionis. & hæc poſſunt eſſe contra Deum, & cõtra proximum. Item ex ramo inobedientię in infidelitatis ramus procedit: & hi rami ex ea exeunt, diuinatio, apoſtaſia, idolatria. Item hæc folia prædicta, prout in verbis exiſtunt, ſcilicet peruerſum dogma, ſeu prædicatio. Secundus ramus ſuperbiæ eſt inanis gloria, ex qua quatuor rami oriuntur, honoris ambitio, fauoris humani appetitus, confuſionis timor, & laudis amor. Ex ramo ambitionis oriuntur hi fructus, ſcilicet pompa, quæ in tres fructus diuiditur, ſcilicet faſtũ in ſuberbo apparatu, & comitatu & geſtu ex cordis affectu, & folium faſtus in verbo. Ex appetitu fauoris, procedit folium adulationis, quod tripartitum eſt, quod aut eſt de bono habito, aut non habito, vel de malo facto. Item ex appetitu fauoris oritur fructus prodigalitatis quadripartitus, quia non conſiderat tempus, nec perſonam, nec modum, & incuriam ſecum habet. Ex ramo timoris confuſionis hi ſtuctus procedunt, mala verecundia, & falſa humilitas in verbo vel in facto. verecundia mala diuiditur, quia aut eſt de bono opere, vel de pauperate parentum, vel de naturali defectu, vel carentia gratiæ gratis datæ. Item in confeſsione hæc folia ſecum habet, nempè excuſationem, defenſionem, veritatis negationem, in iudicio vel extra iudiciũ veritatis impugnaiionem. Ex amore humanæ laudis hi fructus oriuntur, ſimulatio ſeu hypocriſis, oſtentatio, ſingularitas. Item iactantiæ eſt ſolium, quod quadripartitum eſt, quia aut eſt de bono habito, vel non habito, vel de malo facto, vel non facto. Ex ſingularitate procedit ramus inuidiæ, quæ eſt ſecundum iudicium capitale. Inuidia verò in duos ramos diuiditur principales, qui ſunt, exultatio in aduerſis proximi, & dolor in proſperis. De exultatione in aduerſis oriũtur hi fructus, machinatio, inſidiæ, ſcandalum, proditio, ſuſpitio, iudicium. Item habet ſolia, diſcordiarum ſeminatio, ſecretorum reuellatio & maximè cõfeſsionis, verbo, ſigno, vel circunſtantia. Item falſum teſtimonium. Ex ſecundo ramo, ſcilicet de dolore proſperitatis proximi, procedit detractionis ſolium, & ramus rancoris. Detractio autem diuiditur, quia aut fit bonum alterius diminuendo, vel deſtruendo, vel malum imponendo. Primum ſolinm alia quatuor ſecum habet ſcilicet bonum proximi tacere, diminuere, peruertere, & negare. Secundum ſolium hæc etiam ſecum habet. Malum libenter audire, diſsimulare, confirmare, aggrauare, addere, reuellare, imponere. Ex ramo rancoris, procedit odium. Ex ramo odij procedit ira, quæ eſt tertium capitale. Ex ira procedit fructus crudelitatis, & hi fructus, percuſsio, verberatio, incarceratio, duellum, bellũ, mutilatio, occiſio. Ex folio diſcordię hi filij oriuntur, Irritatio, comminatio, contumelia, improperium, conuitium, maledictio, procacitas, clamor, irreconciliatio. Ex ramo appetitus vindictæ oriuntur. Calumnia, vexatio damnificatio, Vexatio hos fructus ſecum habet, qnia fit per falſas literas, vel falsò impetratas, tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate, vel per non ſuas, vel non ad hoc impetratas, vel coram diuerſis iudicibus ad impoſsibilia obligando. Damnificatio in duos fructus diuiditur, quia fit aut bonum impediendo habitũ, vel habendum, aut malum inferẽdo: quod etiam multis modis fit, ſcilicet faciendo, præcipiendo, conſulendo, iurando, diſsimulando. Secundus ramus principalis, qui ex radice concupiſcentiæ procedit, eſt concupiſcentia oculorũ, quæ auaritia nominatur, & eſt quartum vitium capitale. Ex auaritia autem tres rami principales, inordinatum deſiderium habendi, vel inordinatus amor habiti, & inordinatus dolor amiſsi. Ex inordinato deſiderio habendi procedunt duo fructus,

ſcilicet

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Liber, qui dieta Salutis vulgo inſcribitur, cunctis religioſis, et præcipuè Prædicatoribus maximè vtilis, & apprimè neceſſarius.

AVCTORIS PROLOGVS

Isa.30. HAEC EST VIA, ambulate in ea, & nõ declinetis ad dextrã neq; ad ſiniſtrã, ait Iſaias. Magnã miſericordiã facit, qui erranti viã oñdit, maximè de nocte in terra hoſtiũ, & tpe guerrarum. Errantes ſunt peccatores, iuxta illud quod dicitur. Oẽs.n.peccauerunt, & egent
Rom.3. gratia Dei. Et Ioan.dicit. Si dixerimus, ꝙ peccatũ non
habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non
1.Ioan.1. eſt. Cũ igitur oẽs ſimus peccatores, ergo oẽs ſumus errãtes, ſicut dr̃, Oẽs nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſ
Isa.53. que in viam ſuã declinauit. Nox eſt peccatũ inſtar niuis
frigidũ.i.infrigidans dilectionẽ, obſcurum.i.obſcurana rõnem, ineptã faciens ad bonã operationẽ. Venit (inquit) nox qñ nemo poterit operari. Tertia hoſtiũ, eſt
mundus, in quo principatur Diabolus, vt teſtatur Dñs
Ioan.9. ibi.12. dicẽs. Nunc princeps mũdi huius, eijcietur foras. Tem
pus guerrę, eſt tps pręſentis vitę, quia nũc caro concupiſcit aduerſus ſpũm, & ſpiritus aduerſus carnẽ, vt dicit
Apoſtolus. Quia igitur oẽs peccatores & errantes ſu-
Gal.5. mus, per conſequens extra viã veritatis imus, & in nocte, & in terra hoſtili, & in tpe guerrę mortales ſumus
& exiſtimus. Ideò prędicator verbi diuini, maximam
miſericordiã facit errantibus, in tantis periculis conſtitutis, qñ viam ſalutis eis oñdit. Vnde magnũ meritum
apud Deum & coronã acquirit. Ideò dr̃. Qui conuerti
fecerit peccatorẽ ab errore viæ ſuæ, ſaluabit aĩam eius
Iacob.5. à morte, & operit multitudinẽ peccatorum. Officiũ.n.
prædicantis verbũ Dei, eſt propriè errantes dirigere,
& ad viã ſalutis reuocare. In cuius perſona verbũ Dei
promiſſum peccatoribus errantibus, eſt autenticè proclamatum, cum dr̃. Hęc eſt via ambulate in ea. Qm̃ aũt
peccatores tripliciter poſſunt errare.ſ. malam viã eligẽdo, & in via errando, & à via diuertendo, ideò prędicator in verbis iſtis propoſitis, docet nos ſpãliter tria de
via iſta ſalutis.ſ. Salubriter eligere, viriliter incedere, &
viæ ſalutis inſiſtere. Primò igitur docet nos viã ſalutis
ſubtiliter eligere, cũ dicit. Hæc eſt via.ſ. & nulla alia ad
ſalutẽ eligenda. Secundò docet nos per viã ſalutis viriliter incedere, cũ dicit, ambulate in ea, quaſi diceret, ſtudete remanere in illa. Tertiò docet nos, viæ ſalutis inſiſtere, cũ infertur nec ad dexterã, nec ad ſiniſtrã, quaſi
diceret nolite diuertere ab ea. Primò ergo docet nos
prædicator viã ſalutis eligere, cũ dicit, hęc eſt via.i.non
erroris ſed veritatis, non periclitationis ſed ſalutis, non
ad infernũ ſed ad cœlũ. Et nota, ꝙ hęc via ſalutis habet
Nota nouẽ dietas. ſpecialiter nouẽ dietas. Prima eſt à peccato, ad pœnitentiã, tanquã ad medicinam & remedium peccatorũ. Secunda eſt à pœnitẽtia, ad præcepta. Tertia eſt à præceptis, ad cõſilia. Quarta eſt à conſilijs ad virtutes, tanquã
ad inſtrumenta quę docent operari rectè. Quinta eſt à
virtutibus, ad dona ſpũſſancti, quę docent operari faciliter & expeditè. Sexta eſt à donis ad beatitudines, quæ
docẽt operari perfectè. Septima eſt à beatitudinibus, ad
fructus ſpũs, qui docẽt operari delectabiliter & delicioſè. Octaua eſt à fructibus ad iudiciũ. Nona eſt à iudicio
ad cœlum. Et ſecundum hoc in præſenti opere, quod
dicitur via vel dieta ſalutis, ſunt decem Tituli.

In primo agitur de vitijs, à quibus eſt mouendum & recedendum.
In ſecundo agitur de pœnitentia.
In tertio de præceptis moralibus, à Deo hominibus datis.
In quarto de conſilijs Euangelicis.
In quinto de virtutibus Theologicis & Cardinalibus.
In ſexto de ſeptem donis Spirituſſancti.
In ſeptimo de beatitudinibus Euangelicis.
In octauo de duodecim fructibus ſpiritus.
In nono de iudicio generali.
In decimo de inferno, & pœnis, nec non & de gloria Paradiſi.

TITVLVS PRIMVS & dieta prima, de peccatis.

Et primo de peccato in communi. Cap. 1.

PRIMO igitur nota de peccato, vel vitio in cõi. Et eſt ſciendum, ꝙ peccatum, eſt dictũ, vel factũ, vel concupitum contra legem Dei. Vt dicit Aug. Et eſt ſciendũ, ꝙ eſt vitandum ſpecialiter & præcipuè propter tria, Primò, quia eſt deformitas, quam Deus deteſtatur: iniquitas, quã dęmon amplexatur, & infirmitas, qua mundus diſsipatur. Primò, peccatũ eſt deteſtandũ, quia eſt deformitas, quã Deus ſumme deteſtatur. Vnde nota, ꝙ nihil poſſet cogitare, quin Deus fecerit propter odium peccati, ipſe.n. propter peccatũ ſemel ferè diſsipauit oĩa opera ſua.ſ. totum mundũ per Diffinitio peccati.
diluuium, vt patet in Gen. Alij aũt reges & potentes in Gen.7.
præiudicium inimicorũ depopulat terras eorũ: Deus
autem diſsipauit terram propriam, quia peccatum intrauerat terram ſuam. Item nõ ſolum habet peccatum
odio, ſed & quidquid peccatum tangit. Alij autem homines propter vinum corruptum, non proijciunt in
mari vaſa aurea vel argentea, ſed ſeruant vaſa, & vinum effundunt: Deus autem non ſolum peccatum, ſed
etiam vaſa peccati, ideſt creaturas rationales, ſcilicet animas ad ſuam imaginem factas, & ſuo præcioſo ſanguine redemptas, in odium peccati proijcit in oceano in-
fernali, quia vt dicitur. Odio eſt Deo impius, & impie- Sap.14.
tas eius. Deus in ſuper intantum peccatum odit, ꝙ propter peccata mundi innocentem vnigenitum interfecit. Vnde dicitur. Propter ſcelus populi mei percuſsi
eum. Et ipſemet Dei filius vt peccatũ interficeret, vel Esa.53.
occideret, tradidit in mortem animam ſuam: vt dicitur ſimiliter ibidem. Nullus autem inuenitur, qui tam
odiat inimicum, quòd in eius odium vellet interficere
vnigenitũ proprium, vel etiã ſemetipſum. Item Deus
perſecutus eſt peccatum ab initio, intãtum ꝙ proiecit
ipſum de cœlo, & videns quòd remanſerat in mundo,
ipſe in propria perſona deſcendit in mundum, vt de ipſo fugaret peccatum: & tandem in iudicio proijciet, &
includet ipſum in inferno, quia dicitur. Proijciet in Mich.7.
profundum maris omnia peccata noſtra. Secundò, peccatum eſt iniquitas, quam dęmon amplexatur. Et nota
quòd triplex eſt ſignum, quod peccatum placet diabolo. Primum ſignum eſt, quia in nullo alio delectatur,
quia ipſe non vult aliud balneum, non quærit aurum,
nõ amat argentũ, quia in perſona eius dicitur. Da mi-
hi animas, cętera tolle tibi. Sicut.n. auis rapax amat cor Gen.14.

Dęmon tria appe-tit. prędę, ſic ipſe cor hoīs, vt patet de illo qui interrogauit
diabolū quid plus amabat; & diabolus rn̄dit, ꝙ tria præ
cipuè. ſ. lunam primā, rotam ſolis, & ferrū molle. Hoc
eſt cor, quod cōponitur ex tribus literis, quæ babēt il-
las tres figuras. Secundū ſignum ꝙ diabolus amat, pec
catum eſt, quia in procurando peccatū nunquā fatiga-
tur. Etenim ſex millia annorū ſunt, & amplius, ꝙ nihil
aliud fecit, ꝗ procurare peccata. Vnde qn̄ Dn̄s interro-
Iob.1. gauit eum, vnde venis? rn̄dit. Circuiui terram, & per-
ambulaui eam, &c. Non licet. n. ſibi capere cibum nec
ſomnum, tm̄ eſt occupatus in negocio peccatorū: iuxta
Iob.30. illud. Qui me comedunt, non dormiunt. Tertium ſi-
gnum, ꝙ diabolus amat, peccatum eſt, quia nunquam
potuit nec poterit peccato ſaturari. Iam. n. non poſſunt
numerari illa infinita millia boſum peccatorum, quos
abſorbuit & deuorauit, & tn̄ eſt adhuc famelicus, & ſi-
cut leo circuit quærens quem deuoret, vt hr̄ in 1. Petri
1.Pet.5. Adhuc etiam eſt inſatiabilis peccato non ſolum ſame-
Iob.40. licus, ſed etiā ſitibundus. Vnde dicitur. Abſorbebit flu-
uium & non mirabitur, & habet fiduciā, ꝙ influat Ior
danis in eos eius peccatores cū impetu currentes: in os
eius. i. in infernum, vocatur bic fluuius quem abſorbet
Diabolus & nō miratur, iuſti verò quieti & pacifici di
cuntur iordanis, qui interpretatur bumilis deſcenſus, &
tales ſummè Diabolus deſiderat abſorbere. Exemplū
in vitis patrū de capitulo dæmonū, & ſingulis dęmoni
bus, de peccatis & malis quæ procurauerant reddenti-
bus rōnem, & de illo qui ſpecialiter fuit laudatus & ho
noratus à principe eorū, & cathedra collocatus, quia fe
cerat fornicari vnū monachum, quem in quadraginta
annis vix traxerat ad peccatū. Tertiò, peccatum eſt in-
firmitas qua mundus diſsipatur. Et nota, ꝙ peccatū eſt
febris tertiana propter triplicē concupiſcentiam. ſ. diui
1.Ioan.2. tiarum, delitiarum, & bonorum, de qua dicitur. Omne
quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut
concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Quartana
etiā eſt propter triplicem gradū peccati. ſ. cordis, oris,
Cant.6. & operis, & conſuetudinis, cōtra quę dicitur. Reuerte
re reuertere Sunamitis. i. aīa miſera, quater dicit reuer-
tere, propter illa quatuor prædicta. Eſt etiā febris quo-
tidiana propter peccatū ſuperbię, quod eſt in omni pec
cato & continuè. Vel continua eſt, quia eſt valde peri-
culoſa. Nam ſicut febris continua aliqn̄ aufert vitā tem
poralem vel corporalem, & confert mortem corpora-
lem: ſic peccati infirmitas aufert vitam, non ſolū tem-
poralem, ſed & aliqn̄ ſpiritualem, quia confert mortem
infernalem vel æternalem. Podagra pedum vel gutta
eſt, propter peccatum acedię, paraliſis manuū eſt, pro-
pter peccatū inuidię vel irę, hydropiſis eſt ꝓpter pec-
catum auaritiæ, dolor viſcerum vel tortiones propter
peccatum iradundię, ſquinantia propter peccatū gulę,
lepra propter peccatum luxuriæ: & perpter hæc om-
nia dicitur de peccatore: A planta pedis vſq; ad verti-
Iſa.1. cem capitis, non eſt in eo ſanitas.

De peccato in ſpeciali. Cap. 2.

SEcundò, nota de vitijs in ſpeciali. Et eſt ſciendū,
ꝙ ſeptem ſunt vitia principalia & capitalia. Quin
que dicuntur ſpiritualia. ſ. ſuperbia, inuidia, auari-
tia, ira, & acedia, duo verò dicuntur carnalia. ſ. luxuria,
& gula. Vnde verſus, dat ſeptem vitia dictio ſaligia. In
qua. ſ. ſunt tot literę, quot ſunt vitia capitalia, licet non
ſit in vitijs & literis idem ordo. De quolibet vitio no-
ta præcipuè tria. ſ. typum quē præfert, fętum quē pro-
fert, & dānū quod infert. Primò. n. notandæ ſunt ada-
ptiones peccat in cōi. Et nota, ꝙ peccatum eſt ſicut pu
tredo in pomo, ſicut. n. putredo aufert pomo decorē,
valorem, colorē, odorem, & ſaporē, ſic peccatū aufert
aīæ decorem vitæ, & odorem famę, valorem gratiæ, &
Iob.13. ſaporem gloriæ. Vnde dicitur. Quaſi putredo conſu-
mendus ſum. Secundò pct̄m̄ eſt ſicut vulnus in corpo-
re humano: nam recenter vulneratus, permittit ſe tan-
gi, & vulnus pręmi & inueſtigari, ſed poſt tertium diē,
non ſine magno dolore tangitur in vulnere: ſic pecca-
tum in ſua recentia citò curatur, & poſt tertiū diem eſt
grauiſsimus dolor vulnerum. Vnde dr̄. Die tertia qn̄ Gene.34.
grauiſsimus dolor vulnerū erat, acceptis gladijs duo fi-
lij Iacob Symeon & Leui fratres dinæ, ingreſsi ſunt vr
bem confidenter, & Emor & Sichē pariter necauerūt,
quia. ſ. quaſi intollerabilis eſt correctio vel ſanatio pec
cati poſt tres dies. Tres dies iſti ſunt peccati perpetra-
tio, peccandi conſuetudo, & peccati obſtinatio. Nam
poſt iſtum tertiū diem, peccator non permittit ſe tāgi Prou.18.
per correctionem, iuxta illud. Peccator cum in profun
dum peccatorū venerit, contemnit. Dicunt. n. illud. Lo Iſa.30.
quimini nobis placentia, videre nobis errores, excæca
uit. n. eos malitia eorū. Vnde etiā odio habuerunt cor- Amos.5.
ripientem in porta, vt habetur in Amos. Tertiò, pct̄m̄
eſt ſicut falſitas, in panno. Nam ſicut mercator de falſo
pāno non oñdit emptori medium, neq; finem, ſed tm̄
caput, ſic Diabolus qui eſt mercator peccati, oñdit fa-
tuo emptori ſolū caput pāni. i. delectationē culpę, non
medium. i. remorſum conſcientiæ, vel finem. i. pœnam Iſa.24.
gehennæ. De hac mercātia dr̄. Sicut emens, ſic ille qui
vendit, quia. ſ. tam peccator ꝗ Diabolus, in mercatura
peccati eſt deceptus. Quartò, peccatū eſt ſicut taberna
Diaboli, in qua vendit vinū voluptatis in mundo pro
precio aīæ: & ſicut tabernarius ponit tres taxillos in ta
berna, quibus occupātur ribaldi, ſic Diabolus in taber-
na peccati ponit pro ribaldis. i. pro amatoribus volu-
ptatis, tres taxillos. i. tres concupiſcētias mundanas, de
quibus habetur in Ioan. Concupiſcentia carnis, concu- 1.Ioan.2.
piſcentia oculorū & ſuperbia vitæ. Quintò, pct̄m̄ eſt
ſicut ludus aleatoris, qui vulgò dr̄ ludus corrigię. Nam
ſicut ille falſus aleator. i. corrigiator permittit illos ho-
mines in principio aliquid lucrari, & finaliter aufert &
recuperat totū quod amiſerat, & cum hoc lucratur ab
eis quicquid habent, etiā qn̄q; veſtes: ſic Diabolus tan-
quam falſus aleator permittit peccatorē in aliquo tem
porali proſperari, ſed finaliter aufert aīam, & corpus,
gratiam & gloriam tpalem, & ſubſtantiam. Contra qd̄
Sara gloriabatur dicens. Nunquā cū ludentibus miſcui Thob.3.
me. i. cum dæmonibus ſiue aleatoribus. Sextò, peccatū
eſt ſicut rete, & ſicut virga inuiſcata, nam ſicut piſcis
in retibus ſe agitādo, ſe plus inuoluit, & auis plus am-
bulans per virgam inuiſcatā fortius ſe capit: ſic pecca-
tor magis elongatur à Deo, & ſtrictius illaqueat à Dia
bolo, quia de tali dicitur. Tenebitur plāta illius laqueo. Iob.18.
Septimò, peccatū eſt ſicut vinculum, quo ducitur por
cus ad macellum, & bos ad victimam, & quo ligatur
falco ad perticam, & ſimia ad truncum. Sicut. n. carni-
fex ducens porcum, non ſtringit nimis pedem eius ne
clamet: ſic Diabolus non ſtringit nimis peccatorē per
temporalem aduerſitatem, ne clamet per confeſsionē
vel orationem, vt ſic ducat eum liberius ad macellum
infernale. Vnde dicitur. Ignorat, ꝙ ad vincula ſtultus Prou.7.
trahitur. Item, ſicut bos ligatus, non ſentit ſe eſſe liga-
tum, qn̄ ducitur ad macellum, niſi quando vult fugere.
Item, ſicut ſimia non ſentit ſe eſſe ligatam, niſi cū vult
pilotam à ſe remouere: nec falco, niſi cum vult de per-
tica volare: ſic peccator non ſentit vinculū peccati, dū
perpetrat & in pecato perſeuerat, ſed tunc vincula ſen-
tit, cum anima infœlix à corpore recedit.

De ſuperbia. Cap. 3.

SVperbia eſt libido dn̄andi, vel appetitus proprię ex Superbię diffinitio ſecundum Auguſt.
cellētię. De qua nota tria. ſ. typū quē pręfert, fętū
quem profert, & damnum quod infert. Superbia
igitur, quę eſt primum & principale, ac capitale vitiū,
babet multiplicē typū in natura & in ſcriptura, cui cō-
gruè

9 Cōparationes ſuperbię. gruè cōparatur. Comparatur primò vēto, propter tria: quia ventus extinguit lucē, & exiccat rorē, & exufflat puluerem: ſic ſuperbia extinguit lucē ſapię, exiccat rorem gratię, exiccat vel exufflat puluerē vanitatis mundanæ, & ideò cū homo ſit puluis ex ſua conditione, iu-
Gene.3. xta illud. Puluis es, & in puluerem reuerteris: magis timendus eſt ventus ſuperbię in alto q̄ in baſſo. i. in ſtatu prelationis, q̄ ſubiectionis: quia vētus ſi in alto puluerem inueniret, citius exufflaret, quia perflant altiſsima venti, vt dicit poeta. Secundò, cōparatur ſuperbia fumo, quia ſicut fumus magis aſcendēdo deficit, ſic ſu-
Pſal. 36. perbus plus exaltatus, plus euaneſcit, iuxta illud. Mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quēadmodū fumus deficiēt. Tertiò, cōparatur paleę propter leuitatē, & inconſtantiā, & defectū valoris, quia ſicut torrens trahit paleas & iſta leuia ad oceanū: ſic torrens tentationis trahit ſecū vanos nō humiles ad oceanum inferni. Quartò, cōparatur ſtillę aquoſæ, quæ inflat & ſtatim adnihilatur, & veſicæ quæ mox deficit dum tñ acu pungit: ſic ſuperbus mox inflando deficit, & punctus modica febre, vel tribulatione adnihilatur. Quintò, cōparatur araneæ, quia ſicut aranea ſe euiſcerat texē do telā, vt muſcas capiat: ſic ſuperbus perdit aīam, vt ca
Iſa. 58. piat laudem humanā, vnde dr̄. Telas araneę texuerūt. Sextò, cōparatur feretro, quia ſicut feretrū tunc ſolum ornatur, cū mortuus in eo ponitur: ſic viri & mulieres præcipuè tunc ornant feretrū corporis ſui per exteriorum veſtiū paraturā, cum aīa intus eſt mortua per ſuperbiā. Septimò, cōparatur ſuperbus luctatori incauto. Nam ſi in lucta vnus de luctatoribus poſsit leuare pedē alterius, deijcit ipſum, ſic ſi dęmon poſsit leuare pedem. i. hoīs affectionem per ſuperbiam, deijcit eum in
Pſal. 72. damnationē ęternam, vnde dr̄. Deieciſti eos, dum alleuarentur. Octauò, cōparatur gallinæ, quia ſicut gallina ſtatim cantat, cū poſuerit ouū: ſic ſuperbus ſtatim vult videri, cū fecerit aliquod opus bonū. Nonò, comparatur lupo. Dicitur. n. ꝙ lupus vno menſe viuit de vento: ſic ſuperbus vno menſe. i. menſura vitæ ſuæ, viuit, vel paſcitur vento gloriæ mūdanæ, iuxta illud. Effraim
Oſeę. 12. paſcit ventum. i. gloriam mundanā, ſequitur æſtū tota die. i. ſuperbus eſt ſemp famelicus laudis humanę. Dāna verò, quę ſuperbia facit in hoīe, ſunt ſpāliter quinq;. Primum. n. hoīem arefacit, vt melius accēdatur, illum ſine humore grę & ſine compaſsione efficit, vnde dr̄.
Eccl.6. Non te extollas in cogitatione aīæ tuæ, & ſequitur ibi, vt non derelinquaris vt lignū aridum in eremo. i. in inferno, vbi concremabuntur arbores infructuoſę. i. peccatores. Secundò, hoīem conſumit. i. omne bonū hoīs
Iob.18. adnihilat & perdit, iuxta illud. Conſumit brachia ipſius. i. hoīs ſuperbi, primogenita mors. i. ſuperbia, quę eſt primogenita filia peccati vel Diaboli. Tertiò, hoīes infatuat & decipit, cuius ſignū eſt, quia ſuperbus pręcioſa vilipendit. i. grām & gloriam, & vilia carè emit. i. gloriam tranſitoriā, iuxta illud. Arrogātia, & ſuperbia cor
Hiere.49. dis tui decepit te. Quartò, hominē præcipitat, & ideò hominem ad alta leuat, vt maior & grauior ſit ruina, de
Luc.18. qua dr̄. Qui ſe exaltat, humiliabitur. Quintò, hoīem penitus facit infęlicē, ſuperbus. n. ab eo eſt infęlix, quia de bono ſemine malā meſſem colligit, quæ. n. ſunt bona alijs, in malum conuertit. De ſanitate. n. infirmatur, de vita moritur, de medicamine vulneratur, à victo vincitur, à mortuo ſuperatur, atq; occidit. Hæc oīa eueniūt ſuperbo: quia de dono ſuo gloriatur, & ſic de bono efficitur malus, & de virtute efficit vitioſus, iuxta illud.
Pſal.18. Contritio & infœlicitas in vijs eorum. i. ſuperborū. Filiæ verò ſuperbiæ ſunt ſeptem. ſ. præſumptio, ambitio, inobedientia, irreuerentia, erubeſcentia boni, & irriſio bonorū, vel ſimpliciū. Hæc aūt peccata, quę à ſuperbia naſcuntur, figurātur per ſeptē annos, quibus filij Iſrael ſeruierūt Cauſanraſathaim Regi Meſopotamiæ, Cauſanraſathaim interpretatur tenebroſa iniquitas, per quā figuratur Diabolus, qui ex iniquatate tenebroſus eſt, qui bene dicitur rex Meſopotamiæ. Vana gloria & hypocriſis, quę dicitur eleuata per ſuperbiam, quia ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, vt dicitur in Iob. Iob.41.

De inuidia. Cap. 4.

INuidia eſt triſtitia alienę fœlicitatis, & in aduerſitate lætitia. De inuidia nota ſpāliter tria. ſ. typū quem gerit, actum quē facit, & fœtum quē parit. Inuidia (Inuidia quid.) . n. habet multas ſimilitudines odioſas, eſt. n. ſicut vermis in ligno, rubigo in ferro, tinea in veſtimēto. Nam ſicut iſta rodunt propriū ſubiectū, & conſumunt illud pluſquā alia, ſic inuidia rodit inuidum, & plus inuidus nocet ſibi, q̄ alijs. Secundò eſt ſicut draco, quia ſicut draco inſidiatur elephantis partui, vt ipſum pungat mordeat, vel comedat: ſic inuidus bono alieno inſidiatur iudicio prauę ſuſpitionis, & poſtea mordet vel pūgit aculeo murmurationis, & inficit veneno detractionis. Vñ
de inuido dr̄. Frater fui draconū, & ſocius ſtruthionū. Iob.30.
Tertiò ſimilis eſt leproſo, Iudæ proditori, & Diabolo. Leproſus. n. vellet ꝙ nullus eſſet ſanus, & Diabolus ꝙ nullus eſſet bonus. Vnde dr̄. Inuidia Diaboli, mors in-
trauit in orbē terrarū. Iudas contriſtatus fuit de effuſio Sap.2.
ne vnguēti ſuper Chriſtū, vt habetur in Matt. Sic inui-
dus inſtar leproſi, & Diaboli, dolet de bono proximi, Matth.26.
& ad modū Iudę proditoris triſtatur de bona fama fratris, & odore virtutis. Vnde magnam iniuriam faceret Dñs inuido, ſi eū poneret in paradiſo, moreretur. n. pręe dolore, vbi videret alios gaudere. Quartò ſimilis eſt inuidus oculo menſtruatæ, nam ſicut illa inficit ſpeculū cū reſpicit eum: ſic inuidus inficit proximū, cum reſpicit eius bonum, qm̄ omni ſtudio laborat ponere aliquā
maculā in proximo. Vnde dr̄. Bona in mala conuertit Eccle.11.
inſidiator, & in electis ponit maculam. Quintò, ſimilis ē inuidus noctuæ & igni gręco. Noctua. n. de nocte videt, & de die excæcatur, & ignis gręcus in aqua fortius inardeſcit, ſiue ſuccenditur: ſic inuidia in aquis gratiarū fortius exardeſcit, vnde deberet extingui, & ad modū noctuę à luce excęcatur, vnde deberet illuminari, ſicut Hely, qui non poterat videre lucernā, donec extingueretur, vt dr̄ in lib. Regū. Sextò, inuidus ſimilis eſt aquæ 1.Reg.3.
& naui & candelæ ſerpentinæ. Nam in aqua virga recta apparet tortuoſa. Et in naui exiſtētibus, cū ipſi fortiter deſcendunt, vr̄, ꝙ montes currant velociter, & ad lucē candelę ſerpentinę oēs paleę vidētur eſſe ſerpētes. Fit aūt candela ſerpentina de cera temperata in aqua, in (Candela ſerpētina.) qua ſerpēs coctus eſt, & poſt cū candela illa facta de tali cera ardet, vr̄ hoībus, ꝙ oēs paleæ & oēs aliæ candelæ quę ibi ardent ſint ſerpētes, ſic inuidus ad modū aquæ. recta facit tortuoſa, & inſtar exiſtentiū in naui, quia cū ipſi inuidi ad infernū deſcendunt, vr̄ eis, ꝙ montes. i. viri ſancti & ſtabiles ad damnationē currāt, & ad lucem candelę ſerpentinę. ſ. inuidię, innocentes & bonos exi-
ſtimāt ſerpentinos. Oīa. n. in malū conuertūt, vt dr̄ in Eccle.11.
Eccl. Bonum in malum conuertit inſidiator. Septimò,
cōparatur inuidus Caym, de quo dr̄. Quicunq; inuene Gen.4.
rit me, occidet me, ſic inuidū interficit oīs bonō, quia aut videt bonum in hoīe, & tunc dolet, aut malū & ſic gaudet, & ſic in omni hoīe peccat, vel moritur per peccatū. Octauò, inuidus cōparatur acriſię Sodomorum. i.
cęcitati, qua pcuſsit Dñs Sodomitas, vt dr̄ in Ge. Acri Gen.19.
ſia autē eſt paſsio, quæ aufert iudicium. Et dicitur ab à quod eſt ſine, & criſis, quod eſt iudicium: quia inuidus non iudicat illa, quę oportet videre & iudicare. Nonò, inuidus ſimilis eſt nihili, pro eo, ꝙ diſsimilis eſt tā creatori, quàm omni creaturę, ſiue bono creato: creator. n. communicat bona ſua liberaliter & creatura ſimiliter. Nam videmus in ſole, ꝙ lumen ſuum cōicat omnibus creaturis, & ignis calorem ſuum (& ſic) de alijs, ſed in-

uidus non ſolum non cõicat bona ſua,ſed etiam (quan
tum in ſe eſt) adnihilat aliena, quia ſibi valde diſplicẽt,
& etiã cum ſolus inuidus ſit nihil, ita vellet, ꝙ nihil mi
ſeria eſſet. Damna inuidię ſunt ſpecialiter quinque. Pri-
mum eſt, quia claudit viam ſalutis, & aditum paradiſi,
eſt.n.blaſphemia in ſpiritum ſſanctum, quę non remit-
Matt. 12. titur in hoc ſęculo, neq; in futuro, vt dicitur in Matth.
Sunt aũt ſex peccata in ſpiritum ſanctum, quorũ inui-
dia eſt vnum.ſ.inuidentia fraternę gratiæ, impugnatio
veritatis agnitę, pręſumptio de impunitate, obſtinatio
mentis, deſperatio, & finalis pœnitentia. Dicuntur.n.
peccata in ſpiritum ſanctum.ſ.quia impugnant gratiam
ſpiritus ſſancti. Secundum eſt, ꝙ implet hominẽ omni
malo. Vnde vt plenũ doliũ vino (quod vulgo dicitur)
eſt plenum vſq; ad oculum: ſic inuidus cuius ſignũ eſt,
quia malitia inuidi per oculum exit. Nam dr̃ in Eccle.
Eccl. 14. Matt. 10. Nequam eſt oculus inuidi, & in Matt. An oculus tuus
nequam eſt, quia ego bonus ſum? Tertium eſt, ꝙ ſpo-
liant hoĩem omni bono, & cauſa eſt, quia odit & impu
gnat oẽ bonum. Alia nanq; vitia opponuntur vni vir-
tuti, vt ſuperbia humilitati, luxuria caſtitati, auaritia lar
gitati, & ſic de alijs: inuidia verò (vt dictũ eſt) opponi-
tur omni bono, vnde nõ tm̃ dicitur mala ſed peſsima.
Hæc eſt.n.fera peſsima, quę deuorauit Ioſeph, ſicut di-
citur in Gen. Quartũ eſt, quia facit hoĩem penitus im-
Gen. 37. Gen. 4. miſericordem, ſicut patet in Caym, qui ex inuidia non
pepercit Abel fratri ſuo innocenti. Sicut patuit etiã in
Gen. 37. filijs Iacob qui inuidia ſtimulante, non pepercerũt Io-
ſeph innocenti. Sicut patuit etiam in iudęis, qui non pe
percerunt Chriſto innocentiſsimo, immo innocentiæ
Matt. 27. dño: cuius cauſa fuit inuidia, vt patet in Matt. Quia Pi
latus ſciebat, ꝙ per inuidiam tradidiſſent eum. Quintũ
eſt, quia facit hoĩem penitus inſœlicẽ. inuidus.n.de bo-
nis aliorum affligitur, & de melioratione deterioratur,
de profectu deficit, de pinguedine marceſcit, de ſanita
te infirmatur, de vita moritur, & ipſe ammittere ſe pu-
tat, quod alij lucrantur. Et ſicut diligẽtibus Deum oĩa
cooperantur in bonum, ita inuido oĩa cooperantur in
malum. Vnde quidã pulcherrimè deſcribens inuidum,
ait. Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto, non re-
cta facies, liuent rubigine dentes: pectora ſelle virent,
lingua eſt ſuffuſa veneno. Verſus. Ipſi riſus abeſt, niſi
quem fecere dolores: nec fruitur ſomno, vigilantibus
excitat aures, ingratus quæ videt', intabeſcitq; viden-
do: ſucceſſus hoĩum carpitque & carpitur vna: ſuppli-
ciumq; ſuum eſt, qñ fœlicia cernit. Duæ ſunt filiæ inui-
diæ.ſ.triſticia in proſperis ꝓximi, & exultatio in aduer
ſis, quę contrariantur ſpecialiter charitati, cuius officiũ
eſt, gaudere cum gaudentibus, & flere cũ flentibus, vt
Rom 12. dicitur ad Rom. Iſtę duę filię figurantur per Oola, &
Ooliba, quod interpretatur tabernaculũ meũ, quia in
Matt 12. perſona diaboli dicitur, ꝙ aſſumpſit ſeptẽ ſpũs nequio
res ſe, & ingreſsi habitãt ibi.ſ.in inuido. De iſtis filiabus
Ezech. 23. dr̃ alibi. Duę mulieres filię vnius matris fuerunt.ſ.inui
dię, quę ipſas ex diabolo concepit. Vnde illæ duæ filiæ
poſſunt valde propriè dici diabolicę, imitãtur.n.diabo
Sap. 2. lum patrẽ ſuum, qui de bono dolet, & de malo gaudet.
Ideò dicitur. Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem
terrarum. Imitãtur autem illũ, qui ſunt ex parte illius.

De ira. Cap. 5.

I. 7. diſſini tio. IRa, eſt libido vel appetitus vindictæ. De ira nota
ſpecialiter tria.ſ.odioſam eius effigiem, eius ruino-
ſam perniciẽ, & eius vitioſam propaginem. Ira plu-
res habet adaptationes & figuras, inter quas primò cõ-
paratur igni, nam ſicut ignis domum ligneam & oẽm
materiam aridã accendit: ſic ira accendit præcipuè ari-
dos.i.hoĩes iracundos, qui carent humore gratię. Vnde
homo iracundus eſt ſicut homo hñs domũ ligneã, qui
mane eſt diues, & in veſpere nihil habet, quia ignis iræ
cõbuſsit ſibi domum.i.conſcientiã, & per conſequens
abſtulit ſibi quicquid habebat. Secundò, iracundus eſt
ſimilis ollę bulliẽti, ſicut.n.olla bulliẽdo emittit aquã,
& oĩa alia, ſic iracũdus ebulliendo per irã, emittit ſtulti
tiam & verba inordinata, iuxta illud. Os fatuorũ ebul- Pro. 15.
lit ſtultitiã. Tertiò, iracũdus ſimilis eſt apro, nam ſicut
aper ex furore impingit, & currit contra gladiũ, ſic ira-
cundus currit ad peccatũ.ſ.contentionem, iniuriam, &
homicidiũ. De talibus, dicitur. Pedes eorũ ad malũ cur-
runt. Et Gre. in paſtoral. Mentẽ impellit furor, quò nõ Prou. 1.
tradit deſiderium, & agit incõmoda velut neſciẽs, quæ
poſtea dolet ſciens. Quartò, iracundus ſimilis eſt inſa-
no vel arreptitio, qui pręcipitat ſe in ignẽ vel aquã ſic Matt. 9.
iracũdus in quancunq; malitiã. Vnde dicitur de illo ar-
reptitio, ꝙ vbicunq; apprehendit eum, allidit eum: ſic
ira iracundũ allidit, per impatientiam moleſtando, &
ſpumat per clamores contendendo vel contemnẽdo,
& ſtrident dentibus maliciam machinando, & areſcit,
odium & rancorẽ concipiendo. Hæc.n.ſunt ſigna iræ
& opera iracundię. Quintò, iracũdus ſimilis eſt calculo
emittẽti ignem. Nam ſicut calculus percuſſus malleo,
emittit ſcintillam, ſic iracundus tactus verbo, oſtendit
impatientiã ſuam, & ſicut calculus nõ emittit ignem,
niſi tangatur aliquo duro: ſic multi reputant patientes,
qui tm̃ exardeſcunt in iram, tacti aliquo verbo contu-
melioſo. Dicitur.n. ꝙ lapis calore ſolutus, in æs cõuer- Iob. 28.
titur. Lapis, aĩus durus & lapideus, qui qñ ſoluitur calo
re iracundię, ſtatim ad modũ æris reddit ſonum indi-
gnationis & contumeliæ. Sextò, iracundus ſimilis eſt
rãno. Ramnus.n.eſt quidam frutex ſpinoſiſsimus, ha-
bens ita duras ſpinas, ꝙ ad impetum venti emittit ſcin
tillas (vt dicit Ioſephus) ſic iratus ꝑ ventũ indignatio
nis emittit ſcintillas ſpinoſiſsimæ contentionis. Vnde Iudicũ. 9.
dr̃. Egrediatur ignis de rãno, & deuoret cedros libani.i.
ſuperbos & potentes huius ſęculi, qui ſpãliter conſue-
uerunt eſſe iracũdi. Septimò, iracundus ſimilis eſt vaſi
vacuo poſito iuxta ignem. Videmus.n. ꝙ ſi vas vacuũ
& terreum ponatur ad ignem frangitur, ſi aũt ſit plenũ
aquæ, in nullo læditur: ſic homo qui eſt de ſua condi-
tione terreus, ſi ponatur ad ignem aduerſitatis vel tribu
lationis, ſtatim frangitur per impatientiam, ſi ſit gratia
vacuus: ſi aũt ſit gratia plenus non læditur, & ideò di- Eccle. 27.
citur. Vaſa figuli probat fornax: & hoĩes iuſtos, tenta-
tio tribulationis. Dãna iræ ſunt ſpecialiter quinq;. Pri- Pſal. 6.
mò.n.excæcat rationis oculum, nam dicitur. Turba-
tus eſt à furore oculus meus.i.rõnis: & per conſequẽs,
non põt videre iratus quid iuſtum, vel iniuſtum, vnde Iacob. 1.
dicitur. Ira.n.viri, iuſtitiã Dei non operatur. Et Seneca
dicit, ꝙ duo impediunt conſilium.ſ.feſtinantia, & ira.
Secundò, ira facit hoĩem pronum ad quodcunq; pecca
tum. Vulgò nanq; dicitur de hoĩe valde irato, vel accẽ-
ſo, ꝙ omnia faceret. Et ideò dicitur. Qui ad indignan- Proue. 29.
dum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior. Tertiò,
reddit hoĩem ſtultum & quaſi rabidum. Vnde eo tem
pore, quo homo eſt iratus, perit rõ & humanitas in ho
mine, & ſic per conſequẽs mutatur homo, & efficitur
beſtia. Nam homo eſt animal manſuetum natura, vt di Hõ quid.
cit philoſophus. De ſtultitia hominis iracundi dicitur.
Virum ſtultum interficit iracundia. Quartò, aufert ho
mini ſeipſum, ſicut vulgò dicitur, ꝙ homo turbatus
vel iratus non eſt in ſeipſo. Satis aũt damnificatur, qui Iob. 5.
perdit ſeipſum. De tali damno dicitur. Qui impatiens
eſt, ſuſtinebit damnum, ſcilicet ſui ipſius. Sic econtra- Prou. 19.
riò patientia, ſeruat homini ſeipſum. Nam dicitur. In
patientia veſtra, poſsidebitis animas veſtras. Quintò, Luc. 21.
aufert homini omnem miſericordiam & compaſsio-
nem: ideo dicitur. Ira non habet miſericordiam, nec Prou. 27.
erumpens furor. Vnde homo iratus fugiendus eſt,
ſicut canis rabidus, & leo concitatus. Filiæ iræ ſunt
ſex, ſcilicet. Odium, lis, guerra, incendium, homici-
dium,

Ezech 9. dium, & rapina. Iſta ſex figurantur in Ezechiele cum
dicit. Ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris,
ideſt de ſuperbia, quæ eſt porta ad iram: quę reſpicit ad
aquilonem, ideſt aduerſitatem, qui generat iram vel
turbationem, & vnuſquiſq; vas interitus in manu eius,
quia iſti filij & filiæ iracundiæ ſunt quaſi ſex vaſa interitus vel mortis æternæ.

De auaritia. Cap. 6.

Auaritię diffinitio. AVaritia eſt immoderatus amor pecuniæ acquirendæ vel retinendæ. De qua nota ſpecialiter
tria. ſ. Typum ridiculoſum, & damnum pericu
loſum, & partum pernicioſum. Auaritia multas habet
cõparationes. Primò. n. comparatur auaritia mari mortuo & inferno. Nam ſicut mare nunquam redundat, vt
Eccle. 1. dicitur in Eccleſiaſte. Sic auarus nuquã redundat dando eleemoſynam, vel faciendo reſtitutionem: licet ad
modum maris omnes fluuios mundi bibat. i. abſorbeat
omnes diuitias per cupiditatẽ. Vnde ratione huius inſatiabilitatis comparatur mari. & eodem modo morti
Abac. 2. vel inferno, quia nunquam ſatiatur illa occidendo, &
ille deglutiendo. Vnde de auaro dicitur. Dilatauit quaſi
infernus animam ſuã, & ipſe quaſi mors & non adimplebitur. Secundò, auarus ſimilis eſt talpæ, in quatuor.
Auarus. n. ad modum talpæ eſt niger per nequitiã, cæcus per ignorantiam, quot habet poſſeſsiones, tot habet tumulos, in quibus ſepelit ſeipſum per continuam
ſollicitudinem. quicquid fodit, ponit ſupra ſe, quia de
omnibus facit Deum. Tertiò, cõparatur ſterquilinio,
quia ſicut ſterquilinum congregatum corrumpitur &
fœtet. diſperſum verò facit agros fructificare: ſic diuitiæ auari quandiu ſunt congregatæ, animam corrumpunt, ſed diſperſæ pauperibus, ipſos nutriunt & diuitũ
Luc. 16. peccata redimunt, iuxta illud. Facite vobis amicos de
Ezech. 7. mammona iniquitatis. De hoc ſterquilinio dicitur. Aurum eorum in ſterquilinium erit. Quartò, auarus ſimilis eſt rotæ molendini, quantumcunq;. n. & quotienſcunq; vertatur, ſemper tamẽ in eodem loco inuenitur:
ſic auarus, qui nudus in mundum venit, quantumcunq;
laboret, nudus tamen de mundo recedit ſolum. Vnde
Iob. 1. dicitur. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, &
nudus reuertar illuc. Quintò, auarus ſimilis eſt porco,
porcus. n. nihil valet dum viuit, ſed quãdo moritur valere incipit: ſic auarus non valet aliquid in vita, quia viuens non vult reſtituere, nec eleemoſynã dare, ſed moriens quandoq; incipit liberalis eſſe, de hoc quod non
poteſt ſecum portare: quia Diaboli habent animam,
vermes corpus, amici diuitias, quia diuitiæ deſerunt
eum, non ipſe diuitias. ſicut canis ſequens duos hoẽs,
Simile. in capite viarum oſtendit, quis ſit dominus eius, quia
tunc ſequitur dominum ſuum propriũ, & dimittit ex-
1. Tim. 6. traneum: ſic diuitiæ in capite mortis ſequuntur mundum, & dimittunt auarum. Nam dicit Apoſtolus. Nihil. n. intulimus in hunc mundum, nec dubium, quia
nec auferre quid poſſumus. Sextò, ſimilis eſt auarus pixidi perforatæ ſuperius, quæ recipit pecuniam, quam
nunquam poteſt reddere, niſi frangatur, ſic auarus, &
precipuè vſurarius, pecunias & diuitias haurit & congregat, ſed nunquam, niſi morte frangatur, eas reſti-
Iſa. 30. tuere curat. Ideò dicitur de auaro. Comminuetur, ſicut
conteritur lagena figuli, contritione præualida. Septimò, auarus ſimilis eſt trunco arboris. Nam ſicut dominus, qui habet trũcum in horto, poteſt inferere ramũ
cuiuſcunq; generis, voluerit, ſic Diabolus quando poteſt in corde hominis inſerere auaritiam vel cupiditatem, omnia vitia inferit: quia iam habet omnium ma-
1. Tim. 6. lorum radicem & principiũ. Iuxta illud Apoſtoli, Radix omniũ malorum eſt cupiditas. Octauò, auarus ſimilis eſt gallinæ, nam gallina naturaliter ſurda eſt in auguſto vel æſtate, ſic auarus in æſtate, ideſt in ſtatu meriti, vel in tempore gratiæ, quando debet colligere honorũ operum meſſem, ad modum gallinæ ſurdus eſt,
quia non vult audire prædicatores. Vnde auaris dicitur Prouer. 1.
in perſona Domini. Vocaui, & renuiſtis, &c. Nonò auarus ſimilis eſt apoſtemati, quod eſt proximum cordi,
& rei quæ ponitur immediatè ſuper pupillã oculi. Apoſtema. n. tunc eſt periculoſum, quando eſt iuxta cor: ſic
diuitiæ tunc ſunt mortiferæ, quando diliguntur nimio Pſal. 61.
amore. Vnde dicitur in Pſal. Diuitiæ ſi affluant, nolite
cor apponere. Per eãdem etiam rationem comparatur
rei, quæ ponitur immadiatè ſuper pupillam oculi. Nunquam. n. res benè poteſt videri, quę nimis eſt proquinqua oculo, ideò auarus malè videt diuitias, quia nimis
propè apponit mentis oculũ, & nimis diligit eas, ideò
dicit idem Pſal. Oculos ſuos ſtatuerũt declinare in ter- Pſal. 16.
ram. Damna auaritiæ ſunt præcipue nouem. Primò. n.
facit hominẽ nudum. Vnde dicitur in Apocalipſi. Di- Apoc. 3.
cis quia diues ſum & locupleratus, & nullius egeo, &
neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Nota hic quinq; infortunia auaritię: eſt
enim miſer, quia diuitias cum labore acquirit: miſerabilis, quia cum timore cuſtodit: pauper, quia cum dolore perdit: cæcus, quia nihil aliud reſpicit: & nudus,
quia nullum aliud bonum facit. Secundò auaritia facit
hominem ſeruum: nam diuitiæ nõ ſunt auarorum, ſed
auari ſunt diuitiarum. Ideò ſignanter dicit Propheta in
Pſal. Viri diuitiarum, non virorum diuitię. Tertiò ava- Pſal. 75.
ritia facit hominem ſtultum: nam ſtultus non pręcauet
periculo quanuis ſit propinquum: ſic auarus non fugit
periculum inferni, cum ſit etiam morti propinquus.
Ideò dicitur auaro in Luc. Stulte hac nocte animam
tuam repetent à te, ſcilicet dæmones: hæc autem quæ Luc. 12.
paraſti, ideſt congregaſti: cuius erunt, quia theſaurizat
impius, & ignorat cui congregabit ea. Quartò auaritia Pſal. 38.
facit hominem abominabilẽ, vnde dicitur in Oſe. Fa- Oſeę. 9.
cti ſunt abominabiles ſicut ea quæ dilexerunt. Non. n.
mirum eſt, ſi Deus abominatur auarum, cum ipſe tantum Deum cõtemnat: quia plus diligit nummum, vel
obolum quàm Deum: cuius ſignũ eſt, quia pro obolo
aliquando non veretur mentiri, nec vult dare obolum
pauperi pro amore Dei. Quintò facit inſatiabilem. Vnde auarus comparatur hydropico, qui bibit & nunquã
ſatiatur. Vnde dicit Eccleſiaſtes. Auarus non implebi- Eccle. 5.
tur pecunia. Sextò facit hominem inſociabilem, vel ſolitarium, ſicut aues rapaces volant non congregatim,
ſed ſolitariæ, ſic auarus ſemper eſt ſolitarius, quia nunquam vult ſocium in pecunia. Vnde de auaro dicitur
in Eccleſiaſt. Vnus eſt & ſecundum non habet. Et ideò Eccle. 4.
ſua eſt hæc maledictio, quæ ibidem ſcribitur. Væ ſoli
quia ſi ceciderit, &c. Septimò facit hominem obliuioſum propriæ ſalutis, & in ſignum huius Manaſſes &
Effraim fuerunt fratres, vt habetur in Gen. Manaſſes
interpretatur obliuio: Effraim fructificans, vel creſcẽs, Gen. 41.
& figurat auarum qui eſt creſcens Effraim, ideſt in diuitis, & eſt Manaſſes, quia ſcilicet obliuiſcitur propriæ
ſalutis. Octauò facit hominem anguſtioſum, nam di-
citur in Eccleſiaſt. Labor ſtultorum affliges eos, ideò Eccle. 10.
diuitiæ dicuntur ſpinæ in Luc. quia cruciant poſsiden- Luc. 18.
tes, ſicut videmus, quòd ſpina in pede non ſinit hominem quietè dormire. Nonò facit hominem tẽpeſtuoſum, nunquam enim cupidus vel auarus poteſt habere, nec in conſcientia, nec in domo propria pacem. Vn-
de dicitur in Prouerbijs. Conturbat domum ſuam, qui Prou. 15.
ſectatur auaritiam: Eſt enim talis ſicut canis, qui dum
rodit os iraſcitur omni appropinquãti ſibi, ſiue ſit extraneus ſiue notus. quia vulgo dicitur, quòd canis non
vult ſocium in coquina. Filiæ autem auaritiæ ſunt
duodecim, ſcilicet vſura, rapina, latrocinium, talliæ iniuſtæ, fraus negociatorum, deceptio aduocatorum
acceptio munerum, ſimonia pro promotione con-

ſanguineorum, peccata Anachoritarum, ideſt illorum
qui promouentur fauore, & potentia principum, fraus
mercatorum, auaritia ſcientiæ, & iniquitas luſorũ. Iſta
enim peccata quę generat auaritia figurantur per duo-
Gen. 17. decim duces, quos Iſmael generauit, Iſmael enim erat
idololatra, & figurat auarũ. De quo dicitur ad Epheſ.
Eph. 5. Auaritia eſt idolorum ſeruitus. Filij eius rectè dicuntur
duces, quia ferè totus mundus regitur & ducitur iſtis
duodecim peccatis, quę ex auaritia naſcuntur. Nam di-
Iſa. 56. cit Iſa. Omnes in viam ſuam declinauerunt, vnuſquiſ-
que ad auaritiam à ſummo vſque ad nouiſsimum. Et
Hier. 6. in Hierem. dicitur, quòd à minori vſque ad maiorem
omnes auaritiæ ſtudent.

De acedia. *Cap. 7.*

Acedia quid. & tria de illa notanda.
ACedia eſt paruus amor boni, cum tædio & in-
ordinata animi triſtitia, & impatientia rei diui-
næ. De acedia nota ſpecialiter tria. ſ. typũ tur-
piſsimũ, damnũ grauiſsimũ, & partũ viliſsimũ. Acedia
habet multas figuras, & ſimilitudines deteſtandas. Pri
mò cõparatur acedia ſalicibus, quæ ſunt arbores infru
ctuoſæ, & ſolum faciũt vmbram: ſic acedioſi & ocioſi
nullum faciũt fructum, ſed ſolũ vmbram Diabolo, &
Iob. 40. refrigeriũ. Vnde dicitur de Diabolo in Iob. Circundãt
eum. ſ. Diabolum, ſalices infructuoſæ. Secundò cõpa-
ratur acedia febri ethicę, vel phthiſicæ, vel laſſæ, vel pa
ralyſi. Febris ethica vel phthiſica, fit ex cõſumptione
humoris naturalis, ſic acedia fit, quia deficit humor di
uinæ dilectionis & deuotionis. Similiter febri laſſæ cõ
paratur, nam febris hmõi, vix aut nunquã curatur, ſic
piger vel ocioſus, cũ ſit ſemimortuus, vix corrigitur.
Eccle. 10. Eſt. n. languor de quo dicitur in Eccl. Languor proli-
xior grauat medicum. Comparatur etiã paralyſi, quæ
facit membra arida & impotẽtia: ſic acedia facit pedes
impotentes ad ambulandum, manus ad operandũ, &
membra oĩa ad laborem pœnitẽtiæ ſuſtinendum. Vn-
de de talibus dicitur in Pſal. Manus habent, & non pal-
Pſal. 113. pabunt, pedes habent, & non ambulabunt. Tertiò cõ-
Iud. 1. paratur Adonibezech, de quo dicitur. Quod amputa-
uit manus & pedes ſeptuaginta regibus. Adonibezech
enim interpretatur dominator egeſtatis: & ſignificat
acediam, quæ facit ſubditos ſuos egẽtes & inopes: nam
Prou. 10. dicitur in Prouerb. Egeſtatẽ operata eſt manus remiſ-
ſa, ideſt pigra. Iſtę Adonibezech amputat manus, & pe
des Regibus, quia ad literam, Reges & prælati volunt
viuere nunc ocioſi, vel Reges dicuntur viri religioſi,
Eccle. 48. iuxta illud Eccleſiaſt. Qui vngis Reges ad pęnitentiã.
Religioſi quidem deberent ſe, & alios regere per vitã
& doctrinam, ſed aliqui habẽt manus & pedes ampu-
Canis famelicus acedioſus tatos per acediam. Quartò comparatur ocioſus cani fa
melico, huiuſmodi enim piger & ocioſus ad modum
canis eſurit, & omnes ſenſus vniuerſalem famẽ patiun-
Pſal. 58. tur, iuxta illud Pſal. Famem patientur vt canes, os enim
eius eſurit cibaria delicata, lingua verba vana, manus
vilia, cor honores, auris rumores, & oculi vanitates,
ideò dicitur in Prouerbijs. Deſideria occidunt pigrũ.
Prou. 21. Quintò comparatur ocioſus vel piger ferro, terræ, &
aquæ, & veſti, ſcholari negligenti, homini ſtanti & nõ
ambulanti, iſtis. n. ſex eadem ratione adaptatur. Ferrum
quidem quod nõ tractatur, cito rubiginatur terra, quę
non colitur, malas hærbas generat: aqua quæ non mo-
uetur, citò corrumpitur: veſtis quæ non portatur, de
facili à tinea corroditur, ſcholaris negligens qui nõ adi
ſcit, de neceſsitate nihil ſcit: homo ſtans qui non vadit,
facilius cadit, quàm ille qui ſemper incedit. ſic acedio-
ſus, quia non exercet ſe in aliquo bono opere, ideò ſuc
cumbit vitijs, & vincitur tentatione, vnde dicit Hiero.
ad Ruſticum monachum. Semper aliquid boni facito,
vt te Diabolus non inueniat ocioſum: facilius. n. Diabo
lus occupat illos, quos in bono opere non inuenit oc-
cupatos. Nam immundus ſpiritus cum inuenit domũ
vacantem, ſcilicet per acediam, aſſumit alios ſeptẽ ſpi-
ritus nequiores ſe, ideſt vniuerſa vitia, & ingreſſi habi
tant ibi, vt dicitur in Matth. Sextò comparatur ocio- Letargicus.
ſus & piger Letargico, qui moritur dormiẽdo, ſicut Sy
ſara, de quo dicitur ꝙ ſoporem morti ſocians, defecit, Iudicũ. 4.
& mortuus eſt. Et ſicut vulgo dicitur, ꝙ nimis fortiter
& profundè dormit, qui culcitram ſibi furari permit-
tit: ſic piger nimis oppreſſus eſt ſomno acedię, qui per-
mittit ſibi furari culcitram, ideſt quietem bonæ con-
ſcientiæ. Damna acediæ ſunt ſpecialiter ſeptem. Primũ
eſt paupertas, quæ faciat hominem egentem tam cor-
poraliter, quàm ſpiritualiter, ideò dicitur in Prouerb. Prou. 10.
Egeſtatem operata eſt manus remiſſa, & in Matth. di- Matt. 25.
citur de ſeruo pigro. Tollite ab eo talentum, quia verè
talentum gratiæ meretur amittere, qui illud negligit
multiplicare. Secundum eſt vilitas, facit enim acedia
hominem vilem: vnde dicitur in Eccleſiaſtico. In lapi- Eccle. 22.
de luteo lapidabitur piger. Lapis luteus poteſt dici pec-
catum immundum, ad quod acedia facit hominẽ pro-
num. Tertium eſt timor, vel puſillanimitas: facit. n. ho
minem pauidum & puſillanimem ad modum leporis:
vnde dicitur in Prouer. Timor deijcit pigrum. ſ. de ca- Prou. 18.
cumine virtutis. Quartum eſt ſpiritualis corruptio: cor
rumpitur. n. ad inſtar aquæ non motæ, ideò dicit Hier.
Moab nõ eſt transfuſus de vaſe in vas. Moab interpre- Hiere. 48.
tatur acedioſus, qui de vaſe in vas non eſt transfuſus,
quia in bonis operibus non eſt occupatus. Quintũ eſt
vitiorum accumulatio. replet. n. acedia hominem vni-
uerſis vitijs. Nam dicitur in Prouer. Per agrum homi- Prou. 24.
nis pigri tranſiui, & ecce totum repleuerant vrticæ. Vr-
tica rectè figurat acediam, nam vrtica habet molle fo-
lium, ſed in folio habet aculeum pungitiuum: ſic ace-
dia ad modum vrticæ, habet in mollicie remiſsionis
aculeum pungitiuæ tentationis. ſicut aſinus libenter
paſcitur huiuſmodi pungitiuis. i. cardonibus, ſicut pi-
ger libenter paſcitur huiuſmodi pungitiuis. i. delecta-
tionibus peruerſis, quaſi aculeatis. Sextum eſt expro-
brabilis accuſatio: facit. n. acedia hominem exprobra-
tione dignum, vnde dicitur in Prouerb. Vſquequo pi- Prou. 24. & 6.
ger dormies? Et ideo ad confuſionem ſuæ negligentię,
mittitur ocioſus in ſchola formicæ ad diſcendum. Iux-
ta illud quod ſcribitur in Prouer. Vade ad formicam ò Prou. 6.
piger. Et ſatis eſt homini magna confuſio, ꝙ oporteat
eũ addiſcere à tam paruo & deſpecto magiſtro: Et no
ta, ꝙ pigritia vel negligentia eſt præcipuè reprehenſi-
bilis in decem caſibus. Primò quando eſt magnũ iter,
& tempus breue. ſic nos habemus magnum iter. ſ. vſq;
ad cœlum. Iuxta quod dictum eſt Eliæ. Grandis. n. re- 3. Reg. 19
ſtat tibi via, & tempus eſt valde breue. ſ. via noſtra, quæ
eſt, quaſi tranſitus vmbræ, vt dicitur in libro Sapiẽtiæ. Sap. 2.
Secundò eſt reprehẽſibilis negligentia, quãdo quis ex-
pectatur à magiſtris, & pigritat venire, ſic nos pericu-
loſè pigritamus, qui expectamur ab angelis & ſanctis.
Tertiò quando quis vocatur ad magna: ſic nos pigri-
tari eſt periculoſum, quia vocamur ad magna. ſ. ad re-
gnum cœlorum. Quartò quando multa impedimen-
ta ſunt in via, ſic nos nullo modo debemus pigri eſſe,
quia viam noſtrã impediunt tentationes diuerſæ. Quin
tò quando res impignorata nõ redimitur in termino,
ſic nobis periculoſum eſt ſi negligamus animam redi-
mere, quæ eſt impignorata Diabolo per peccati dele-
ctationem. Sexto quando præſcriptio eſt propè ter-
minum ſuum, ſic nobis eſt valde periculoſum, cum
Diabolus præſcripſerit hominem ſeu animam per pec
cata multo tempore, ſi non inquiratur eius præſcri-
ptio, ſcilicet lachryma, cõfeſsione, & oratione. & hoc
ante terminum præſcriptionis ſcilicet ante diem mor-
tis, quia dicitur in Eccleſiaſtic. Ante mortem confite- Eccl. 17.
re. Et iterum. Viuus & ſanus confiteberis. Septimò
quando

quando quis cecidit in turpem locum, turpis enim lo-
cus in quem cecidimus eſt peccatũ, quod eſt quid tur-
piſsimũ, & ideo non debemus eſſe pigri ad ſurgẽdum.
Octauò quando magnum donum offertur, hoc do-
num eſt diuina gratia, & ſi illud negligimus accipere,
hæc negligentia eſt valde periculoſa. Nonò, qñ quis eſt
in magno periculo, niſi ei ſuccurratur, eſt valde peri-
culoſum ei. ſic negligentia valde periculoſa eſt homi-
ni pigro, niſi citò animæ ſuccurrat, quæ eſt in periculo
Comparatio optima horta toria. infernalis præcipitij. Decimò quãdo tempus eſt plan-
tandę arboris, & non plantantur, putandi vineas, & nõ
putantur, ſeminandi agros & non ſeminantur, meten-
di meſſes, & non metuntur, domandi aĩalia, & nõ do-
mãtur, curandi vulnera, & non curantur, lauãdi veſtes,
& nõ lauantur, ſaliendi carnes, & nõ ſaliuntur. In oĩbus
iſtis eſt valde periculoſa pigri negligentia, & meritò
ſunt reprehenſibiles, qui in iſtis ſpecialiter ſunt negli-
gentes. eſt enim modo tempus ad omnia prędicta ſpi-
ritualiter facienda, nunc enim eſt tempus plantandi per
charitatis radicationem, putandi per peccatorum con-
feſsionem, ſerendi per eleemoſynarum largitionem,
metendi per bonorum operum accumulationem, do-
mandi animalia per carnis mortificationẽ, curandi vul
nera per pęnitentiæ medicationem, lauandi veſtes per
lachrymarum effuſionem, ſaliendi carnes per conti-
nentiæ ſatisfactionem. Hæc enim decẽ prædicta ſunt,
Apoc. 1. quę oportet fieri citò, vt dicitur in Apocalip. Filię ace-
diæ ſunt quindecim Tepiditas, mollicies, ſomnolen-
Figura de quindecim cubitis quibus aſcendit aqua diluuij ſuper montes. Gene. 7. tia, ocioſitas, dilatio, tarditas, negligentia, imperſeue-
rantia, remiſsio, diſſolutio, ignauia, indeuotio, tri-
ſtitia, tædium vitæ, deſperatio. Hæc quindecim pec-
cata quæ naſcuntur ex acedia, figurantur per quinde-
cim cubitos, quibus aſcendit aqua diluuij ſuper mon-
tes vniuerſos: ſicut enim aqua diluuij ſubmerſit mun-
dum, ſic acedia ſuffocat ocioſum: & ſicut tunc quin-
decim cubitis ſuper omnes montes effluxit aqua, ſic
ex acedia quindecim generantur peccata. Ideò nota
Remediũ cõtra acediam. quòd contra prædicta peccata, ſummum remedium
eſt diuerſitas occupationum.

De gula. Cap. 8.

GVla eſt immoderatus appetitus edendi, & po-
tandi. De gula nota ſpecialiter tria: ſcilicet, ty-
pum reprobandum, damnum lamentandum,
& partum deteſtandum. Gula multis rebus deteſtabi-
Squinantia, quid. libus comparatur. Primò eſt ſquinantiæ ſimilis, nam
ſquinantia eſt morbus gutturis, & citò ſuffocat homi-
nem: ſic gula, quæ ad literam eſt gutturis vitium, faci-
liter ſtrangulat hominem per peccatum. vnde dicitur
Eccle. 37. in Eccleſiaſtico. Propter crapulã multi obierunt mor-
te quadruplici, ſcilicet morte naturę, culpę, infamię, &
Morbus regius. gehennæ. Secundò comparatur morbo regio, nam il-
le morbus requirit magnas expẽſas, & inde dicitur re-
gius, quia ſoli Reges & homines potẽtes, poſſunt ſpe-
cialiter ſufficere ad expenſas tam grandes: ſic gulæ vi-
tium eſt tam magnarum expenſarum, quòd vix po-
Eccle 6. teſt ei aliquid ſufficere. Nã dicitur in Eccleſiaſtic. Om-
nis labor hominis eſt in ore ſuo. ideſt, quicquid ex la-
Boliſmus quid. bore acquirit, ore ſuo guloſæ conſumit. Tertiò com-
paratur boliſmo, nam boliſmus eſt caninus appetitus,
qui interficit hoĩem guloſum, quia non poteſt ſatiari.
ſic gula maledicta, ad modum appetitus canini interfi-
cit guloſum, qui nũquam poteſt ſatiari: vnde dicitur in
Pro. 13. Prouerbijs. Venter impiorũ inſaturabilis. Quartò cõ-
paratur guloſus ſacco pertuſo vel perforato in fundo,
qui quantũcunq; ex vna parte accipit, tñ ex altera par
te perdit, talis ſaccus eſt guloſus homo, qui ex vna par-
te habet coquinam ad implendum ventrẽ, & ex altera
latrinam ad euacuandum: & ſatis eſt miſer homo, qui
Aggei. 1. ſemper eſt deditus tam vili officio. Vnde dicitur. Qui
mercedes congregauit, & miſit eas in ſacco pertuſo.
Quintò guloſus cõparatur porco, nam porcus eſt ani-
mal deditum gulæ, Diabolus aũt nutrit & impinguat
porcos & Bachones ſuos. ſ. guloſos, vt poſtea ad fumũ
inferni ponat eos, & in æternum deuoret & paſcatur.
Vnde dicitur in Matth. Si eijcis nos hinc, mitte nos in Matth. 8.
porcos. i. in guloſos. Sextò cõparatur gula freno, nam
ſicut ſeſſor ducit equum quocunq; voluerit, poſtquam
ipſum infrenauerit, ſic gula ducit guloſum ad omne
peccatũ, ex quo homo vitio gulæ infrenari ſe permit-
tit. Ideò de guloſo dicitur in Pſal. In camo & fręno ma Pſal. 31.
xillas eorum conſtringe. Septimò guloſus comparatur
Eſau, qui pro cibo lenticulæ vẽdidit primogenita ſua, Gene. 25.
ſic guloſi pro gula vendunt præmia ęterna. Nam dici-
tur in Trenis. Dederũt quæq; pretioſa pro cibo. Octa Tren. 1.
uò comparatur piſci & aui, nam ſicut piſcis per guttur
capitur cũ hamo, & auis per collũ cum laqueo tenetur, Comparatio auium pulcherrima.
ſic guloſus per guttur & collum capitur, gulæ vitio. Et
pręcipuè inter aues, guloſus ſimilis eſt auibus pingui-
bus propter tria ſpecialiter. Primò quippe quia auis pin
guis non põt multum altè volare, ſic guloſus, nec cœle
ſtia deſiderare. Item auis pinguis, ſicut ſunt coturnices,
in vindemijs qñ ſunt benè pingues, de facili capiuntur
ab accipitre, ſic hoĩes dediti gulę, facilè vincunt à ten-
tatione. Item ſicut auis pinguis. ſ. accipiter, qñ eſt bene
ſatur, non vult venire ad manũ Dñi, quantuncunq; ſibi
oſtendantur carnes, ſic guloſi fugiũt manus Dei, quan
tuncunq; oſtẽdat eis carnis rubeas. ſ. benedictæ paſsio-
nis Chriſti. Nã in Deut. dicitur de guloſo. Incraſſatus, Deut. 32.
impinguatus, dilatatus, dereliquit Deũ factorem ſuũ.
cõparatur guloſus cani, qui ducit cæcum in lutũ. Nam
canis ducens cæcũ, propter id quod videt in luto, du-
cit cæcũ in lutum: ſic gula ducit guloſum in lutum. ſ. in
immunditiã peccati. Et ideò ſuadet ſapiens. Poſt concu Eccle. 18.
piſcentias tuas nõ eas. Damna gulę ſunt ſpecialiter ſex.
Primum eſt mentis brutalitas quantũ ad rationis deſe- 2. Petri. 2.
ctum. Nam dicit Petrus. Hi, ſ. guloſi, ſunt velut irratio-
nabilia pecora, & etiam quantum ad defectũ compaſ-
ſionis, nulla. n. compaſsione mouetur guloſus ad pau-
perem, & afflictum, ac ſi eſſet animal brutũ. Vnde di-
citur in Amos. Bibentes vinum in phiala, nihil compa- Amos. 6.
tiebantur ſuper contritione Ioſeph. i. pauperis. Exem-
plum de diuite epulone, qui non eſt compaſſus Lazaro, Luc. 15.
cui tamen compatiebantur canes, eius vlcera lingendo.
Secundum eſt corporis infirmitas. Nam dicitur in Ec-
cleſiaſtico. In multis eſcis non deerit infirmitas, etiam
more triplex. ſ. naturæ, culpę, & gehennæ. Tertium eſt Eccl. 47.
oris loquacitas, ſicut patet de Herode, qui in conuiuio
temerè promiſit, & iurauit ſaltatrici puellæ, ſe daturũ
quicquid peteret, & ad petitionẽ eius præcepit ampu-
tari caput Ioannis Baptiſtę, vt dicitur in Marco. Quar- Mar. 6.
tum eſt inopia rerum, exemplum de filio prodigo, qui
diſsipauit oĩa bona ſua, quouſq; fuit ita pauper, ꝙ cupie
bat de ſiliquis porcorũ ſatiari, quę idẽ ſunt ꝙ furfur ſe-
cundũ aliquos, & ſecundũ alios cortices fabarũ. Quin-
tũ eſt carnis luxuria, nam ex vicinitate membrorum
.ſ. ventris & genitalium, intelligitur confœderatio vi-
tiorum. Ideò dicit Hierony. Saturaui eos, & mœchati Hier. 5.
ſunt. Sextum eſt cordis ſtultitia, vnde dicitur in Pro-
uerbijs. Quicunque his delectatur, non erit ſapiens & Prou. 20.
Oſeas dicit, quòd vinum & ebrietas auferũt cor. Filiæ Oſeę. 4.
gulæ ſunt duæ, ſcilicet caſtrimargia, & ebrietas. Caſtri- Etymologia, caſtrimargię, & ebrietatis.
margia eſt exceſſus in cibo: Et dicitur à caſtro & mer-
go, gis, ideò quòd omnia mergit in caſtro vẽtris. Ebrie
tas eſt exceſſus in potu, & dicitur ebrietas, quaſi ex-
tra briam, nam bria dicebatur antiquitus calix vel po-
culum, qui erat menſura potus, nam vinum dabatur
ad menſuram. Et iſtæ duæ filiæ ſunt illæ filiæ, de
quibus dicitur in Prouerbijs. Sanguiſugæ duæ ſunt Prou. 30.
filiæ dicentes. Affer Affer. Sanguiſuga dicitur venter,

quia ad modum ſanguiſugę citius obruitur quàm ſa-
tiatur, vt dicit Bernar. Huiuſmodi ergo ſanguiſugæ ſci
licet ventris duę ſunt filię, ſcilicet caſtrimargia & ebrie
tas, dicentes affer affer. Nam caſtrimargia dicit affer ci-
bum, ebrieta dicit affer potum, vna vult aliquantulum
comedere poſt potum, & alia aliquãtulum bibere poſt
cibum, & ſic in infinitum.

De Luxuria. Cap. 9.

LVxuria eſt immoderatus appetitus ſecundũ ta-
ctum. De luxuria nota ſpecialiter tria.ſ.ꝙ habet
typum odioſum, damnum remorſiuum, & par-
tum pernicioſum. Luxuria habet multas figuras dete-
ſtabiles, & ſimilitudines odioſas. Primò.n.comparatur
gehennæ: nam in gehenna ſunt ſpecialiter tria.ſ.ignis
ardens, vermis rodens, & ſulphur fœtens. ſic in peccato
luxuriæ eſt ignis concupiſcẽtię, vermis.ſ.remorſus con
ſcientiæ, & ſulphur.ſ.fumus infamiæ: & ideò qui eſt in
peccato luxurię, iam quodãmodo eſt in ſupplicio ge-
Matth. 5. hennæ. Vnde dicitur in Matth. Expedit tibi.ſ.ò luxu-
rioſe, vt pereat vnũ membrum.ſ.illud viliſsimũ, & in-
nominandum, quàm totum corpus tuum mittatur in
gehennam. Secundò cõparatur luxurioſus fatuo mer-
Pro. 6. catori, qui rem pretioſam dat pro vili pretio, ſic luxu-
rioſus aĩam dat pro vili pretio.ſ.pro peccato. Vnde di-
citur in Prouerbijs. Precium ſcorti vix eſt vnius panis,
mulier aũt precioſam animam viri rapit: & facit ma-
gnam iniuriã iſte fatuus mercator Chriſto, qui chariſ-
ſimè emerat aĩam eius. Debuiſſet.n.dixiſſe Diabolo,
qui emit aĩas ad tam vile preciũ, non poſſum tibi ven-
dere aĩam meam, quia alius.ſ.Chriſtus ſatis maiori pre-
1. Cor. 6. tio emit eam. Iuxta illud quod dicit Apoſtolus. Em-
pti.n.eſtis pretio magno. Iſte.n.fatuus mercator.ſ.luxu-
Pauperrimus inter oẽs apparebit luxurioſus in iuditio. rioſus, qui ita magnum forũ fecit de mercibus ſuis, non
eſt mirũ ſi citò amiſit capitale ſuum. & ideo inter oẽs
peccatores, luxurioſus veniet ad iudiciũ pauperrimus,
nam ipſe vendidit & deſtruxit quicquid habebat, ſcili-
cet Deum & ſanctos, aĩam, famam, gloriam, ſubſtan-
tiam, & gratiam. Tertiò cõparatur luxurioſus coruo,
qui cadaueribus adhæſit, vt dicitur in Gene. Sic facit lu
Gene. 8. xurioſus quia dimiſſa arca continentiæ, & caſtitatis,
adhæret cadaueribus, ideſt delectationibus immundis.
Quartò luxurioſus comparatur fatuo bellatori.ſ.iner-
mi, qui vix cauet hoſtem ſuum, qñ ipſum melius videt
Mulier eſt arma, baliſta, gladius & caſtrum Diaboli. armatũ. Arma nanq; Diaboli ſunt mulieres, illę.n.ſunt
baliſtæ Diaboli de longè infigentes. Tunc.n.fatuus eſt
luxurioſus, qui non curat hoſtem ſuum fugere, ſed at-
tendit pulchritudinem baliſtæ. Similiter mulier com-
pta & pulchra cum ſuis ornamẽtis, eſt gladius Diaboli
benè ſcindens, & benè limatus. Luxurioſus eſt tm̃ in-
fatuatus, & attentus circa pulchritudinẽ iſtius gladij,
ꝙ non curat fugere ictum inimici ſui. Similiter mulie-
res ſunt caſtra, in quibus Diabolus ponit vexilla.i.di-
uerſa paramenta. Luxurioſus nimis appropinquat ad
caſtrum vbi videt arma Diaboli: quia non cauet, per-
cutitur & iaculatur, tm̃ tactus eſt pulchritudine vexil-
lorũ. Vnde benè figuratur luxurioſus per Abimelech,
Iudi. 9. de quo dicitur. Quòd veniens ad oppidũ Abimelech,
appropinquauit ad turrim, & ecce vna mulier fragmẽ
Figura pulcherrima. molæ deſuper caput eius iacens, confregit caput eius,
cerebrumq; effudit. Abimelech iſte nimis appropin-
quans ad turrim, eſt homo luxurioſus, incautè appro-
pinquans ad mulierem. Fragmẽ molæ quod mulier ie-
cit, & Abimelech interficit, eſt tentatio quæ à muliere
procedit, & miſerum luxurioſum interficit. Quintò
comparatur luxuria ſagenæ: nam ſagena omne genus
piſcium capit, nec facit aliquam differẽtiam, ſed quic-
quid inuenit apprehendit. ſic peccatũ luxuriæ ferè to-
Abacuh. 1 tum mundum inuoluit. Nam dicitur de Diabolo, qui
piſcatur, cum hac ſagena. Totũ in hamo ſubleuauit, to-
tum traxit in ſagena ſua. Sextò cõparatur luxuria igni
Græco, Ignis.n.græcus horribiliter ardet, & aquas cõ- Ignis grecus.
burit, & vix poteſt extingui. ſic ignis luxuriæ, etiam in
frigidis & mortificatis ardet, & ferè oĩa deuorat. Nam Iob. 21.
dicitur de luxuria. Ignis eſt vſq; ad conſumptionẽ de- Iohel. 1.
uorans. Et Iohel. Ignis.ſ.luxurię, comedit ſpecioſa de-
ſerti.i.pulchros viros & mulieres huius mundi. Et no-
ta, ꝙ ignis iſte gręcus, cõſueuit extingui cum duobus.ſ.
cum arena, & cũ aceto, quia luxuria habet iſta duo ma-
gna remedia, arenam.i.conſiderationem infructuoſita
tis huius mundi, & acetum.i.acrimoniã, & auſteritatẽ
pœnitentię. Septimò cõparatur luxurioſus equo: nam
equus nihil valet ſine calcaribus & freno. ſic homo ni-
ſi habeat frenum continẽtię cum calcaribus pniæ, ef-
ficitur inutilis ad modum equi non frenati, propter lu-
xuriæ laſciuiam. Ideò dicitur in Pſal. Nolite fieri ſicut Pſal. 31.
equus & mulus, &c. Octauò cõparatur luxurioſus na-
ui, quæ à natura ſine vllo gubernatore ducitur, ſed ſo-
lum aquę fluxum ſequi permittitur. Iuxta illud quod
vulgo dicitur. Qui vadit ad votũ ſuum, vadit ad dolo-
rem ſuum. Nauis.n.nunquam per ſe ad portũ ducitur,
niſi rectè à nauta ducatur, vel regatur. Caro noſtra eſt Caro noſtra eſt nauis, ſpiritus verò nauta.
nauis, & ſpiritus eſt nauta: ſed nũquam caro veniet ad
portum ſalutis, niſi à ſpiritu ducatur gubernaculo vir-
tutis: immo ſequeretur fluxum aquę.i.impetum luxu-
riæ, & tandem præcipitaret hoĩem in mare Oceanum
damnationis æternæ. In figura huius dicitur in Matth. Matth. 8.
ꝙ nauicula operiebatur fluctibus, quia verò caro no-
ſtra mergeretur fluctibus tentationis, niſi adeſſet auxi-
lium diuinę virtutis. Nonò cõparatur luxuria ſtercori,
& luto propter vilitatẽ, nam ſicut porcus ſouetur in lu
to, & equus iacet in proprio fimo, ſic luxurioſi perſeue
rantes interdũ moriuntur in proprio peccato. Et ideo
dicitur in Ioele. Computruerunt iumenta in ſtercore Ioel. 1.
ſuo. Super quo dicit beatus Greg. Iumenta in ſtercore
ſuo putreſcere, eſt luxurioſum in fętore luxurię vitam
finire. Damna luxuriæ ſunt ſex. Primò.n.hoĩem ducit
ad maximam paupertatẽ, auſert ſiquidem gloriam &
gratiã, & propriam ſubſtantiam. Vnde dicitur, ꝙ filius Luc. 15.
prodigus, per quẽ luxurioſus figuratur, diſsipauit ſub-
ſtantiam ſuam in meretricibus, viuendo luxurioſè. Se-
cundò deijcit in peſsimã ſeruitutem, facit.n.ꝙ turpior
& vilior pars quæ eſt in hoĩe, dominatur ei. Hęc ſerui-
tus figuratur per ſeruitutẽ Aegypti, quæ erat ſeruitus
luti & lateris, vt dr̃ in Exo. per quã bene intelligitur lu- Exo. 1.
xuria, quæ eſt ſeruitus luioſæ delectationis. Tertiò
proijcit hoĩem in maximã vilitatem, quia hoĩem (qui
ſimilis eſt Deo & Angelis) facit eſſe parẽ brutis. Vnde Pſal. 48.
dicitur in Pſal. Homo cum in honore eſſet, non intel-
lexit.ſ.ꝙ ad imaginem Dei creatus ſit, comparatus eſt
iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Quar-
tò luxuria priuat hoĩem omni ratione, ſicut aĩalia bru-
ta turpiter infatuat. ſicut patet in Salomone, qui tantæ 3. Reg. 11.
fuit ſapientiæ, & tamen de ipſo dicitur, ꝙ deprauatũ eſt
cor eius propter mulieres. Quintò hoĩem acriter mor
tificat, occidit.n.triplici morte.ſ.morte culpæ, morte
infamiæ, morte gehennæ, & ideo dicitur in Eccle. In- Eccl. 7.
ueni amariorẽ morte mulierem. Mors.n.naturæ ſim-
plex ex tranſitoria, ſed mors luxuriæ multiplex eſt &
ſempiterna. Sextò hominem fortiter illaqueat, vnde
dicitur etiam in Eccleſ. de muliere. Laqueus venato-
rum eſt, ideſt Dæmonum, qui venantur animas pec- Eccle. vbi ſuprà.
catorum ſagena cor eius, vincula ſunt manus illius. Et
nota hic de muliere triplex genus capturæ, ſcilicet, La-
queum quo capiuntur volatilia, ſagenam qua capiun- Triplex laqueus mulieris.
tur natatilia, & vincula quibus capiuntur animalia ſilue-
ſtria & terreſtria. Luxuria verò capit volatilia.i.ſuper-
bos, natatilia, ideſt delitioſos, & animalia terreſtria, id- Filię luxurię.
eſt auaros, & ſic ferè nihil ſibi euadit. Filię luxurię ſunt
quinq; ſcilicet fornicatio, quæ eſt cum muliere ſoluta,
adulterium,

Figura pulcherrima.

adulterium, quòd fit cum coniugata: ſtuprum, quod eſt cum virgine, vel religioſa, & inceſtus, qui eſt cum affine vel conſanguinea, & peccata contra naturam. De iſtis quinq; filiabus habetur in figura in quarto Re-

4. Reg. 6.

gum: vbi dicitur q quarta pars cabi ſtercoris columbarũ, quinq; argenteis vendebatur. Stercus colũbæ quæ eſt auis luxurioſa, figurat immundiciam luxuriæ: quinque argentei quibus ſtercus emitur, vel venditur, ſunt iſta quinq; peccata, quibus delectatio luxuriæ procreãtur: & bene quarta pars ſtercoris emitur quinque argenteis, quia cum quatuor ſint in peccato luxuriæ. ſ. cogitatio, delectatio, conſenſus, & operatio, vnum ſolũ de iſtis, ſ. delectationem. i. quartã partem peccati præcipuè emit, & procurat luxurioſus. Ab his omnib. vitijs ſupradictis nos clementer abſoluat, & potenter eripiat, pater & filius, & ſpirituſſanctus. Amen.

TITVLVS SECVNDVS SECVNDA DIETA

De Pœnitentia, & eius partibus, & primò de ea in genere.

Caput. Primum.

POST tractatum de vitijs, ſequitur tractatus, de pœnitẽtia, quæ eſt ſecunda dieta ſalutis, ſ. à peccatis ad pœnitentiã peruenire Et nota primò de pœnitentia ſpiritualiter tria. ſ. laudes multifarias, partes neceſſarias, & partes meritorias. Vel per alia verba: laudes eius figurales, eius partes integrales & eius partes virtuales. Laudes eius monſtrat multiplex eius figura, & comparatio. Partes eius integrales ſunt; contritio, confeſsio, & ſatisfactio. Partes eius

Pęnitentię laudes,

virtuales ſunt: Ieiunium, eleemoſyna, & oratio. Habet igitur pœnitentia laudes. multiplices, ſecundum diuerſas ipſius figuras, & comparationes. Comparatur autem primò ſpiritualiter tribus. Eſt. n. pęnitentia ſicut aqua calida contra canes, ſicut clamor contra fures, ſicut arma contra hoſtes. Eſt itaq; pœnitentia ſicut aqua calida contra canes, & maximè quantum ad contritionem, ſicut. n. cum aqua calida eijcitur canis de coquina, ſic cum aqua lachrymarum feruentium, eijcitur Diabolus & peccatum de anima. In cuius figura dicitur in Gen. Ana inuenit aquas calidas primo

Gen. 36.

in deſerto: Ana qui interpretatur donatus, vel ſanctificatus, ſignat pœnitentem, aquæ calidæ. i. lachrymæ,

Figura pulcherrima.

monſtrant pœnitentis contritionem, ſolitudo verò in qua aquæ calidæ inueniuntur, deſignat vitam ſolitariã pœnitentis ſeu mundificationem, vel meditationem. De qua Amb. Lachrymæ lauant delictum, quod voce pudor eſt confiteri. Iſte Ana, qui inuenit aquam calidã, cum paſceret aſinos patris ſui ſacerdotis. Comparatur aut pœnitens arbori, cuius radix eſt contritio, frondes confeſsio, & flores ſancta deuotio, fructus bona opera, humor gratiæ diffuſio. Vel dicuntur pœnitentes radicari in Chriſto per humilitatẽ, extenſi per charitatẽ operti cortice per auſteritatẽ, dantes vmbrã alijs per bona exempla, & conſilia. vnde dicitur in A-

Apoc. 7.

poc. Nolite nocere terræ, & mari neq; arborib. Hæ arbores ſunt oliua, vitis, & ficus: oliua, actiui miſericordes: ficus contemplatiui clauſtrales, vitis ſancti prædicatores & in libro Iudicum dicitur. Ficus noluit re-

Iud. 9.

gnare ſuper ligna ſyluarũ, i. ſuper hoĩes infructuoſos. Eſt ẽt pœnitentia ſicut clamor contra fures quantum ad confeſsionem: nam ſicut ad clamorem fugiunt fures ſic pęnitentis clamoſa confeſsio vel oratio, fugat dæmones. Vnde in figura huius dicitur in libro primo Machabæorum. Quod timore Iudæ, qui interpretatur confeſsio, repulſi ſunt inimici eius. Eſt inſuper pę-

1. Mach. 4.

nitentia ſicut arma contra hoſtes, maximè quantum ad ſatisfactionem, nam ſatisfactio pęnitentis ſicut ieiunium, & eleemoſyna ſunt quædam pœnitentis arma. Nam dicit Apoſtolus. Arma militiæ noſtræ non

2. Cor. 10.

ſunt carnalia, ſed ſupple carnem macerantia. De eleemoſyna dicitur in Eccleſiaſt. Super ſcutum potentis,

Eccl. 29.

& ſuper lanceam pugnabis aduerſus inimicum tuum. Item pœnitentia eſt turbatiua inſtar maris, accenſiua inſtar ignis, & concluſiua inſtar ſepis. Eſt itaq; pœnitentia ſicut quædam maris turbatio, nam ſicut mare non emittit immundicias niſi ſit turbatum, ſic anima mea non emittit peccatum, niſi in ſe habeat pœnitentiæ, & contritionis conturbationem & motum. Vnde de pœnitentia dicitur in Threnis. Magna eſt ve-

Tren. 2.

lut mare contritio tua. Eſt etiã pœnitentia ſicut quædam ignis accenſio: nam ſicut ignis producit fumum de viridibus lignis, ſic virtus pœnitentię de peccatoribus educit fumum contritionis: & ſicut ligna viridia reddunt aliquem humorẽ per virtutem ignis, ſic peccatorum oculi, eructant virtute pœnitentiæ; humorẽ lachrymoſę compunctionis. Nam dicitur in Pſal. Exi-

Pſal. 118.

tus aquarum deduxerunt oculi me. Et ſicut ligna viridia, quę ſunt benè accenſa, fortius ardẽt, vel caleſiũt, ſic peccatores pœnitentes qui ſunt igne pęnitẽtiæ ve-

Luc. 7.

hementer accenſi, fortius diligunt. ſicut patet in Luc. vbi dicit Saluator. Cui multum dimittitur, multũ diligit. Sed ſunt multi qui non inueniunt ignem, ſed a-

2. Mach. 1.

quam craſſam, vt dicitur in ſecundo Mach. Tales ſunt qui cogitant vitam ſuam pręteritam, non ad contritionem ſed ad delectationem. Eſt item pęnitentia ſicut quędam ſepis concluſio, nam ſicut agricola cum eiſdem ſpinis quas extrahit de vinea, claudit vineam contra porcos & beſtias, & ſic pœnitens cogitando peccata ſua, debet claudere & munire cor ſuum, con-

Eccl. 36.

tra tẽtationes beſtiales, & immundas. Hæc eſt ſepes de qua dicit ſapiens. Vbi nõ eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: quia verè vbi non eſt ſepes pęnitentię, quę animã claudit contra recidiuum, facilè dirumpitur poſſeſsio virtutum. Item pœnitentia eſt diſcretè imponenda, deuotè aſſumenda & perfectè adimplenda. Eſt. n. pœnitentia diſcretè imponenda; nam ſicut virus ſerpenti vitam conſeruat, ſed homini mortem propinat, & ſicut ignis aurum probat, & virgulta incinerat, & ſicut talpa moritur in luce, & ſub terra viuit, & ſicut ignis, (quem cætera animalia timent) ſalamandram nutrit,

Exempla, pro Sacerdotibus.

& ſicut homo ſub aqua moritur, vbi piſcis delectatur ſic eadem pœnitentia non omnibus eſt imponenda, vel iniungenda, nec contra oĩa peccata, ſed diuerſis diuerſa. Nam ſacerdos debet diſcernere inter pœnitentiã & pęnitentiã, & culpam, & culpã: ſicut ex lege Do-

Leuit. 13. & 14.

mini debebat ſacerdos, ex mãdato Domini diſcernere inter lepram & lepram, vt dicitur in Leuit. Eſt etiã pęnitentia deuotè aſſumenda, ſicut, n. miles non recuſat onus, vel pondus armorum, ſic pœnitens non debet recuſare onus pęnitentiarum, & ſicut auis non recuſat onus pennarum, nec peregrinus onus baculi,

Pro pęnitẽtibus. Pſal. 72.

nec equus onus quadrigæ, ſic pœnitens non debet recuſare onus pęnitentiæ. Vnde ille bonus pęnitens Dauid comparat ſe iumento, cum dicit in Pſal. Vt iumentũ factus ſum apud te. Eſt inſuper pœnitentia perfectè adimplenda, vt nõ ſolũ pœnitẽs peccatũ vitet, ſed peccati reciduum, & importunitates oẽs, quaſi quaſdam radices & germina peccatorũ. Sicut heri herba ſalcata reuiniſcit, ſed eradicata nõ, ita peccata de facili pullulant, ſi nõ fuerint, radicitus euulſa. Iõ dicit Aug. Pœnitentia eſt cauſas peccatorũ excidere, & eis aditum non indulgere.

indulgere. Item bonus & perſectus pænitens ſugit,
Diabolum ſequitur Chriſtū, ſpernit mundū. & appe
tit cœlū. Pœnitens itaq; perſectus ſugit Diabolū, &
currit ad latibulū pænitentiæ, ſicut .n. auicula ponit ſe
inter ſpinas, vt poſsit accipitrem euadere, & eadem ra
tione, ſicut liliū inter ſpinas creſcit valde benè vt dici-
Cant. 2. tur in Can. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea in-
ter filias ſpinæ ſiquidem quibus lilium clauditur, pro-
hibent ne lilium tangatur. per hunc modum ſpinæ
pęnitentiæ cuſtodiunt animam inſtar auiculæ à præ-
dali accipitre: inſtar lilij ab omni tactu delectationis
immundus. Bonus pœnitens ſequitur Chriſtum, &
imitatur. Nam certè pœnitentia fuit via, qua Chriſtus
ambulauit. Vndè poſt baptiſmum ſtatim intrauit de-
Luc. 4. ſertum, vt dicitur in Luca. Pænitentia etiam fuit pri-
ma doctrina, quam Chriſtus prædicauit: vt habetur
Matth. 4. in Matth. Pænitens igitur ſi eſt bonus diſcipulus, li-
benter intrat cum Chriſto pęnitentiæ deſertum, con
tra ſimulatos pœnitentes, qui ad modum vſurarij vo-
lunt eſſe diſcipuli Chriſti. ſicut.n. vſurarius vult eſſe il
lius ſocius, cui mutuat pecuniam in lucro, & non in
damno. ſic multi vellent ſequi Chriſtum in proſperis
& non in aduerſis, vellent cum Chriſto regnare in cę
lo, ſicut filij Zebedæi, & non cum ipſo certare in ſta-
dio. Vnde dictum eſt eis illud. Neſcitis quid petatis.
Matth. 20. Pęnitens nihilominus ſpernit mundi proſpera, contra
aliquos, qui ſunt quaſi ſimia, quando inuenit nuces
nouas, & recentes, propter exterioris corticis amari-
tudinem, iudicat nucem eſſe amaram, & ſpernit nu-
cleum interiorem: ſic à multis repudiatur pænitentia,
quia videtur carni amara. Ideo dicitur. Omnis diſci-
Hebr. 12. plina in præſenti non eſt gaudij, ſed mœroris. Pęni-
tens inſuper appetit cęlum, & ſicut puer rumpit veſtē
veterem vt citius habeat nouam, ſic bonus pœnitens
lacerat ſecum carnis, vt citius animæ ſuæ acquirat ſto
lam ſęlicitatis æternæ. Vnde dicitur. Cōcidiſti ſaccum
Pſalm. 29. meum, & circundediſti me lætitia.

De contritione. Cap. 2.

NOta partes pænitentiæ integrales, & nota quod
pęnitentia habet tres partes ipſam virtualiter
integrantes. ſ. contritionem cordis, confeſsio-
nem oris, & ſatisſactionem operis. Nota de pœniten
tia, primò quantum ad confeſsionem, quæ eſt pars pri
ma pęnitentiæ. Nota, ꝙ contritio de peccatis ſpeciali
ter debet eſſe ſeptiformis. Nam debet eſſe moroſa &
intenta non perſunctoria, ſolitaria non publica, inte-
gra non diminuta, ordinata non confuſa, propria non
aliena, gemebunda non delicioſa, & iuſta non ſimu-
lata. Et hæc ſeptem ſunt in verbo. Recogitabo tibi
Iſaia. 38. omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et
iſte verſiculus debet eſſe perpetuæ memoriæ illorum
ſeptem, quæ vera contritio debet habere. Primò.n. vt
dictum eſt debet eſſe intenta, non perſunctoria: ideò
dicit recogitabo, contra illos, qui veniunt ad confeſ-
ſionem incogitati de peccatis, quia nullam, vel modi-
cam videntur habere ſolicitudinem, cum tā hæc ſint
maiora debita & maiora negocia, quæ hō habet, vel
habere poſsit in hac vita. Iſta.n. debita ſunt decem mi
Matth. 18. lium talentorū vt dicitur in Matth. Iſta.n. ſunt nego-
cia, pro quibus filius Dei mortuus eſt, & pro quibus
congregabit Angelos de cœlo, & ſanctos etiam hoīes
de mundo, & omnes dæmones de inferno, vt dicitur
in Matth. Benè aūt eſt ſatuus, qui de his maximis de-
Matth. 25. bitis & negocijs, nunquam eſt ſolicitus, vt dicit ille bo
nus pœnitens Dauid cogitabo pro peccato meo non
dicit pro nummo vt auarus, nec de cibo, vt guloſus,
nec de luto vt immundus, nec de vento vt ſuperbus,
nec de mēdacio vt verboſus, ſed de peccatis meis ero
dolens, & ſolicitus: quia vulgò dicitur. Quòd dolor
eſt dentis, verſatur lingua dolentis. Secundò, contri-
tio debet eſſe ſolitaria, nō publica. ideò dicit tibi, quia
debet eſſe ſolum in conſpectu Dei, iuxta illud. Medi- Pſalm. 18.
tatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Infirmus
non conſueuit ſtare in platea, ſed in camera clauſa. &
conſilia ardui negocij non tractantur in publico, ſed
in loco ſecreto, ideò dicitur. Tu autem cum oraueris
pro peccatis tuis intra cubiculum. ſ. cordis tui. Tertiò Matth. 6.
debet eſſe integra, non dimidia. Ideò dicitur, omnes
modicum enim de liquore corrupto inficeret vas, ſi
remaneret in illo. Ideo dicitur. Effunde ſicut aquam
cor tuum. Benè autem dicit ſicut aquam, quia alius li- Tren. 2.
quor vix poteſt benè effundi, quin ibi remaneat ali-
quid de colore, vel de odore, vel de ſapore. Videmus
enim, ꝙ poſt effuſionem lactis remanet in vaſe color:
poſt effuſionem vini, odor: poſt effuſionem mellis,
ſapor. Debet igitur pœnitens effundere. non ſicut lac
ne. ſ. remaneat color priſtinæ conuerſationis: nec ſicut
vinum, ne remaneat odor prauæ imaginationis: nec
ſicut mel, ne remaneat ſapor immundæ delectationis,
ſed ſicut aquam perfectæ & integrę cōtritionis. Quar
tò, debet eſſe contritio ordinata, non confuſa. Ideò di
cit, annos. Annus namque diſtinguitur per quatuor tē
pora ſ. hyemem, ver, æſtatem, & autumnum. Debet
igitur pœnitens annos, vel circulum vitæ ſuæ diſtin-
guere per tempora, vt ſua melius poſsit inuenire pec-
cata, & præcipuè debet inueſtigare peccator, ſi in vi-
ta ſua inueniat hyemem, & frigiditatem temporis, i.
corporis, & acediæ, ver autem, ideſt humiditatem
corporalis laſciuiæ: & æſtatem, i. caliditatem indigna
tionis & iracundiæ: & autumnum, i. ſiccitatem cupi-
ditatis & auaritiæ. Hęc ſunt tempora, quibus diſtin-
guuntur anni peccatorum. De quibus dicitur. Anni
noſtri ſicut aranea meditabuntur. Aranea ſi qui-
dem meditatur, & totum ſtudium ſuum ponit, vt
ordinet telam vilem, & fragilem ad capiendum mu-
ſcas, talis eſt vita hominis fragilis & vilis, & ſolum mu
ſcas capit. i. delectationes immundas. Vnde dicitur.
Ipſi telas araneæ texuerunt. Quintò, debet eſſe con-
tritio propria, non aliena. i. de peccatis proprijs, non Iſaia. 59.
alienis, propter hoc dicit, meos. Vix enim homo pro-
ſperatur, qui dimiſsis negocijs proprijs, ſolicitus eſt
de alienis. Vnde dicit Saluator. Filiæ Hieruſalem no- Luc. 23.
lite flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas flete. Et ſic vult
Chriſtus, ꝙ nunquam fleamus, vel plangamus mortē
ſuam benedictam, quouſque luxerimus culpam pro
priam: nihilominus non habet gratum, ꝙ nos iudice-
mus culpam alienam, ſed ſicut vulgo dicitur. Quilibet
plangit telam ſuam. i. damnum proprium. Iuxta illud
Apoſtoli. Vnuſquiſq; onus ſuum portabit. Sextò, de- Gal. 6.
bet eſſe contritio gemebunda. Ideo dicit, in amaritu-
dine, non in riſu. Riſus ſignum eſt mortis, quando in
firmus ridet feruore infirmitatis, & maximè quando
ægrotus affligitur & anxiatur, & viuaciter ſentit ægri
tudinem ſicut criſim & terminum ſubſequentē: vnde
dicitur. Ecce in pace amaritudo mea amariſsima. Con Iſa. 38.
tritio namque amara pro incurſu diuinæ offenſæ, ama
rior, pro damno ſupernæ patriæ, amariſsima, pro rea-
tu pęnæ æternæ, facit infirmum quieſcere, & cruciatū
terminare, & ægrotam facit animam creticare. Septi-
mò & vltimò, contritio debet eſſe intima, non ficta:
vel ſimulata. Ideò dicit, animæ meæ. Emplaſtrum
enim debet poni ſuper locum doloris infirmi, ſicut
collirium ponitur ſuper oculum, non in calcaneo. &
ideò quia peccatum eſt morbus animæ: ipſa pręcipuè
debet contritionem peccati ſentire. Vnde dicitur.
Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: con- Iohel. 2.
tra illos, quorum pœnitentia eſt in vultu, non in ſpi-
ritu: in veſte, non in corde: cum hypocras noſter me
dicus Chriſtus animarum noſtrarum, doceat pœni-
tentem

tentem faciem lauare veſtes componere, caput vnge-
Matth. 6. re, & cor pungere, vt dicitur in Matth.

De confeſſione. Cap. 3.

SEcundò, nota de pœnitentia quantum ad confeſ-
ſionem, quæ eſt ſecunda pars, eam virtualiter inte
grans. Et eſt ſciendum, quòd ſeptem ſunt in con-
feſsione attendenda. Primò enim debet eſſe feſtina,
non tarda, contra aliquos, qui quantò plus poſſunt, diſ
ferunt confiteri, niſi in infirmitate grauiſsima, & tales
ſunt ſimiles latronibus; quorum confeſsio aculeo, &
quæſtionibus extorquetur, quia talium confeſsionem
torquet Deus per aculeum febris acutæ, vel grauis in-
Pſal. 94. firmitatis, cum tamen dicat Propheta. [illegible]æ occupemus
faciem eius in confeſsione. ſicut ille, qui diffidit de iu
re ſuo, debet ante iudicium de pace, & compoſitione
tractare, & diem ſuum præuenire. Secundò, confeſ-
Rom. 6. ſio debet eſſe humilis & verecunda. Iuxtà illud Apo-
ſto. Quem fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus
nunc erubeſcitis? Latrones enim demiſſo capite, &
rubore perfuſi, ſcelera confitentur, contra aliquos,
quorum ſunt horrenda facinora, qui nec timent Deũ,
nec homines verentur. Latrones timent patibulum,
cum ſit tamen breuè ſupplicium, & tranſitorium, &
tales non timent inferoum, & interminabilem crucia
tum. Latrones verecundantur, & tamen parum, aut
nihil prodeſt eorum verecundia: iſti autem non erube
ſcunt, cum tamen pars pœnitentiæ ſit ipſa erubeſcen-
Hier. 6. tia. De talibus dicitur. Confuſi ſunt, qui abominatio-
nem Deo fecerunt, qui poſt confeſsionem non ſunt
confuſi, & erubeſcere neſcierunt, quia tales habẽt vti-
que erubeſcentiæ cauſam & meritum, & tamen ha-
bent vtiq; erubeſcentiæ ſignum. Tertiò, confeſsio de
bet eſſe aperta, non palliata: & dicitur aperta confeſsio
in qua peccator ſe accuſat, exprimendo omnes peccati
differentias, & præcipuè aggrauantes circunſtantias,
quia dicitur. Iuſtus prior eſt accuſator ſui, ſic confite
Prouer. 18. batur Dauid qui dicebat. Dixi, confitebor aduerſum
Pſalm. 32. me iniuſtitiam meam domino. non dicit pro me, ſe
laudando, vel adulando ſicut faciebat Phariſæus, ſed
aduerſum me, ſe accuſando. ſicut faciebat Publicanus
ſicut dicitur in Luc. Quartò, debet eſſe confeſsio ve-
Luc. 18 ra, non ficta. & dicitur vera confeſsio, quæ eſt cũ pro
poſito emendandi, non ſolum oris, ſed etiam cordis.
Pſal. 118. De qua dicit Dauid. Confitebor tibi Domine in to-
to corde meo: contra aliquos, quorum confeſsio eſt
lupi, de quo narrat fabula, ꝙ ſemel cõfitebatur iniqui-
tates ſuas, & interim erat multum ſolicitus, quia vide-
bat oues recedentes, vnde dixit confeſsori ſuo, ꝙ citò
eum abſolueret, vt ſcilicet poſſet ſequi oues. ſic confi-
tentur aliqui in quadrageſima, proponentes ad pecca-
tum redire poſt Paſcha. Quintò, debet eſſe confeſsio
integra, non dimidia, parum enim valeret, ſi infirmus
medico febrem reuelaret, & peſtem febris celaret, & ſi
nauta aliqua nauis foramina obſtrueret, & aliqua non.
Debet igitur pœnitens, Deo integram offerre confeſ
ſionem. Deus enim eſt rex nobilis, & in menſa regia
poni debent panes integri, non fragmenta. Deus enim
non conſueuit dimidiare veniam, ideò totum homi-
nem ſanum facit in ſabbato, vt dicitur in Io. Et ſicut
Ioan. 7. magni mercatores, in groſſo non oblatam, non dena-
riatam vendunt, ſicut pauperes mercatores, præ cæ-
teris, quia mercatura dei. ſ. gratia & venia eſt res indiui
ſibilis, cum ipſe ſit ſummus mercator. iſta duo erunt
indiuiſibilia, inſtar margaritæ, vel alterius lapidis præ-
cioſi, qui totus emitur, vel totus dimittitur. Ipſe autẽ
eſt negociator margaritarum, qui quærit bonas marga
ritas, vt dicitur in Matth. Sextò, confeſsio debet eſſe
Matth. 13. flebilis & lachrymoſa, ſicut Petri, & Magdalenæ. quia
miſericordia & lachrymę ad inuicem ſunt valde ami-
cæ, & ideò vbi eſt lachryma, ibi eſt ſtatim amica ſua
miſericordia. Hæc eſt. n. aqua, quam Chriſtus valde ſi
tit, & nullus fons tantum eum delectat, quantum pu-
teus lachrymarum. In cuius figura, quieuit iuxta pu- Ioann. 4.
teum Samariæ, & petijt aquam Samaritanę, ſcilicet
lachrymarum à muliere Samaritana, i, à pęccatrice ani
ma, vt habetur in Ioan. Septimò, & vltimò confeſ-
ſio debet eſſe obediens & prompta, vt. ſ. pœnitens ſtu
deat ſuſcipere, & obſeruare ſacerdotis mandata. Infir-
mus, qui nihil vult facere pro medico, vix aut nunquã
curatur à morbo. Vnde obedire debet pęnitens, non
contendere, ſicut Dauid, qui dicebat, Vt iumentum fa Pſalm. 72.
ctus ſum apud te. ad iumentum nanque, non pertinet
ſibi onera taxare vel imponere, ſed taxata & impoſita
portare. Nota ꝙ triplex eſt confeſsio. Prima eſt cõfeſ
ſio peccati. De qua dicitur. Dixi, confitebor aduer- Pſalm. 31.
ſum me iniuſtitiã meã Dño. In hoc aũt verbo tangũ-
tur ſex, quæ debet vera confeſsio habere. Primũ eſt
pręmeditatio, quod notatur cũ dicitur, dixi. Secundũ
eſt cõpunctio cordis, & oris: vt ore ſimul & corde fiat
quod notatur per confitebor. Tertium eſt, ꝙ ſit accu-
ſans non excuſans, quod notatur per aduerſum me.
Quartum, ꝙ de malis, non de bonis, quod notatur
per iniuſtitiam. Quintum, ꝙ ſit propria. i. de peccatis
proprijs, non alienis, quod notatur per meam. Sextũ,
quod ſit ad honorem Dei, & honeſtatem ſui, quod no
tatur per Domino, & talis confeſsio eſt vtilis. Vnde ſe
quitur, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Secun
da eſt confeſsio laudis, de qua in Eccl. dicitur. Confite
bor tibi Domine rex & collaudabo, & de his duobus Eccle. 51
dicit Pſal. Confitebimur tibi Deus, confitebimur tibi. Pſal. 74.
Tertiò eſt confeſsio fidei. De qua dicit Apoſtolus.
Corde creditur ad iuſtitiam &c. Et nota, ꝙ confeſsio Rom. 10
in qua ſunt ſeptem conditiones prædictę, comparatur
vielæ, in qua ſunt ſeptem cordę. Vnde viela confeſsio
nis, quæ habet iſtam ſeptuplicem cordam, reddit in
auribus Dei ſuauiſsimam & dulciſsimam melodiam,
nec eſt aliquod organum muſicum, quod ita libenter
Deus audiat, ſicut veram confeſsionem peccatorum:
& ideò manus quę ſic tangit vielam confeſsionis co-
ram Deo, ſtatim reportat ſalarium. i. veniam de om- Iſaia. 43
nibus peccatis. Vnde dicitur. Narra ſi quod habes: vt
iuſtificeris. Et Dauid conſulit omnibus animis. i. pec-
catoribus pœnitentibus: qui volunt in curia regis æ-
terni introire, vt tangant eo modo vielam confeſsio-
nis: vt ſuprà dictum eſt. Dicit enim Pſal. Introite por Pſalm. 99.
tas eius in confeſsione.

De ſatisfactione. Cap. 4.

TErtiò nota de pœnitentia, quantum ad ſatisfa-
ctionem. Et ſunt pręcipuè ſeptem notanda, ad
hoc neceſſaria, vt ſit perfecta pœnitẽtia & pec-
cati medicina. Primò enim ad ſatisfactionem requi-
ritur abſtinentia à peccato, ſicut enim prima lex quã
medicus ponit infirmo, eſt abſtinentia à cibo, ita pri-
mum, quod eſt neceſſarium pœnitenti, eſt dieta, ſcili-
cet abſtinentia à peccato. Hanc legem imponebat hy
pocras noſter Chriſtus ægrotis ſuis, quos habebat in
cura, ſicut patet in adultera, cui Chriſtus dixit. Vade
& amplius noli peccare. Secundò, requiritur ad ſatisfa- Ioann. 8.
ctionem pœnitentiæ reſtitutio rei alienæ. & hęc eſt
ſicut quædam minutio vel fleubotomia: minuit enim
ſanguinis ſubſtantiam, ſed aufert febris materiam, &
conſeruat vitam: ſic qui aliena reſtituit pecuniam mi
nuit, ſed aufert cupiditatis & mortis æternæ materiã,
& conſeruat gratiam, & animæ vitam. Et ſicut ſunt
quædam infirmitates, quæ nõ poſſunt ſine fleuboto-
mia curari; ſic quædam ſunt peccata, à quibus nõ po-
teſt quis ſine reſtitutione curari, aut iuſtificari, ſicut
furtum, vſura, ſimonia, rapina, & huiuſmodi: quia nõ
dimittitur

dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. vt dicit
Luc. 19. Aug. Hanc fleubotomiam faciebat ſibi Zachæus, qui
dicebat. Si quid aliquem defraudaui, reddo quadru-
plum: ſed vtinam vſurarij modo redderent ſimplum
Tertiò requiritur ad ſatisfactionem cinis humilitatis:
cinis enim & aqua calida faciunt bonum lixiuium: ſic
cinis verè humilitatis, & aqua calida lachrymarum:
faciunt pœnitentiam purgatiuam. & ſicut aqua quan-
Simile tumcunque calida, niſi tranſeat per cinerem, non benè
purgat ſordes veſtium: ſic lachrymæ quamuis calidæ,
niſi tranſeant per cinerem humilitatis, non lauant ſor-
Iob. 42. des vitiorum. Ideò dicebat Iob. Ago pœnitentiam in
fauilla, & cinere: in fauilla deuotionis, & cinere hu-
militatis. Quartò requiritur ad ſatisfactionem pæni-
tentis, cilicium mortificationis, hoc eſt proprium &
ſpeciale malagma, & emplaſtrum carnis repreſſiuum
luxuriæ, & carnalis laſciuiæ. & ſicut emplaſtrum tem
perat & reprimit dolorem lateris, ſic cilicium morti-
ficationis reprimit libidinem. hoc emplaſtrum pone-
bat directè ſupra locum doloris Iudith. de qua dicitur
Iudith. 8 quòd habens ſupra lumbos ſuos cilicium, ieiunabat:
cilicium contra luxuriam, & ieiunium contra gulam.
Quintò requiritur ad ſatisfactionem pęnitentis ieiu-
nium afflictiuum: quia ad literam, panis & aqua eſt ci
bus, & vita infirmi, & præcipuè prohibetur vinum in-
Ephe. 5. firmis. Vndè ille bonus medicus Paulus dicit. Nolite
inebriari vino, in quo eſt luxuria. Sed nota, ꝙ omnia
conceduntur infirmis, de quorum ſalute dubitatur &
deſperatur, ſed alijs, de quibus habetur ſpes, ꝙ curen-
tur, ſubtrahuntur nociua, quantumcunque delectabi-
Iohel. 2 lia, vt dicitur. Conuertimini ad me in toto corde ve-
ſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Et ſequitur ibi.
Expoſitio notabilis Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus? quaſi di-
ceret, ex quo Deus, qui eſt ſummus medicus, ieiunare
nos præcipit, nequaquam de noſtra ſalute diffidit. Sex
tò requiritur ad ſatisfactionem pęnitentis eleemoſy-
na, & hoc eſt quaſi ſalarium medici. Fidelius enim la-
borat medicus quando ſperat benè ſe remunerari. Et
nota ꝙ ſalarium eſt taxandum medico, ſecundum ꝙ
plus, vel minus laborauit circa infirmum, & quantò
à maiori & periculoſiori morbo liberauit ægrotum.
Benè eſt igitur remunerandus medicus noſter Chri-
ſtus, qui tantum circa nos laborauit, immo propter in
Iſa. 53. firmitatem noſtram animam ſuam morti tradidit. vt
dicitur in Iſa. Et etiam qui à tam graui, & multiplici
Pſal. 102 infirmitate nos nos liberauit. Ipſe enim, qui ſanat om
nes infirmitates noſtras, & redimit de interitu vitam
noſtram, vt dicitur in Pſalm. Si enim benè remunere-
tur iſte medicus, nequaquam de morte timeat ægro-
tus. Debet enim remunerari, non in ſe, quia bonorum
noſtrorum non eget, ſed in hęredibus ſuis, ſcilicet pau
peribus. Reputat enim ſibimet factum, quod fit pau-
peribus amore ipſius. Vndè ipſa veritas dicit. Quod
Matth. 25 vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. De iſto ſa
Tho. 4 lario eleemoſynæ dicitur. Eleemoſyna ab omni pec-
cato, & à morte liberat, & non patietur animam iræ
in tenebras. Septimò & vltimò requritur ad ſatisfa-
ctionem pęnitentis oratio deuota, ſicut enim mater,
pro filio ægroto facit candelam, & emittit votum, cũ
nullum conſilium, vel auxilium ſupereſt medicorum:
ſic quando videmus ſpiritum noſtrum periclitari gra
ui morbo peccati, debemus Deo facere candelam bo
Luc. 12. næ operationis, iuxta illud. Lucernæ ardentes in ma-
nibus veſtris. & emittere votum deuotæ orationis: &
hoc genus Dæmoniorum, ſcilicet peccatum non eij-
Matth. 17. cietur, niſi in oratione, & ieiunio, vt dicitur in Mat
th. Oratio namque peſtes mentis curat, & ieiunium,
peſtes corporis.

De oratione. Cap. 5.

Tertiò nota, partes pęnitẽtiæ virtuales, quæ ſunt
tres, ſcilicet, oratio, ieiunium, & elemoſyna. Pri-
mò ſpecialiter de oratione eſt dicendum, quid Oratio quid
eſt. Oratio eſt petitio decentium in Deo, vel à Deo.
Vel oratio eſt mentis eleuatio in Deum. Damaſceno
authore. De oratione nota ſpecialiter quinque, ſcili-
cet, typus decens, virtus ingens, modus competens,
locus congruens, & tempus conueniens. Habet igi-
tur oratio typum decentem, & figuram elegantem.
Comparatur autem ſpecialiter tribus. Eſt enim oratio
ſicut incenſum diuinæ miſerationi offerendum, ſicut
ſcutum diuinæ indignationi opponendum, ſicut tribu
tum diuinæ dominationi perſoluendum. Eſt ergo ora
tio primò ſimilis thuri vel incenſo, quod diuinæ mi
ſerationi debemus offerre, ſicut enim thus vel incen-
ſum ſuper carbones politum, ſpirat ſuauem & redo-
lentem odorem, vel fumum. ſic oratio incenſa ſuper
carbone deuotionis, multum fragrat in conſpectu di-
uinæ maieſtatis: & ideò dicitur. Dirigatur oratio mea Pſal. 140.
ſicut incenſum in conſpectu tuo. Secundò, eſt oratio
ſimilis ſcuto, quod diuinæ indignationi debemus op-
ponere. Nam ſicut ſcutum prohibet ictum lanceæ,
vel ſagittę, ſic oratio ſeruat hominem à lancea, vel à
ſagitta ſententiæ & iræ Dei. Vnde dicitur de Aaron, Sap. 18.
ꝙ proferens ſcutum orationis reſtitit iræ. Tertiò, ora
tio eſt ſimilis tributo, quod diuinæ dominationi debe
mus perſoluere, ſicut enim emphiteuta, vel feudata-
rius ſoluit tributum regi, pro emphiteuſi, vel feudo;
quod tenet ab ipſo, ſic tributum laudis & orationis ſol
uendum eſt Deo pro emphiteuſi corporis & animæ,
quam accepimus in feudo, iuxta illud. Reddite quæ Matth. 22.
ſunt Cæſaris Cæſari, & quę ſunt Dei Deo. Item ora-
tio habet triplicem figuram aliam, valde pulcram, eſt
enim vir orans ſicut homo regi portans encęnium, ſi
cut à rege petens iudicium, ſicut à rege petens ſuccur-
ſum. Eſt itaque homo qui orat, ſicut ille, qui pręſentat
regi magnum encęnium & nobile, vt homo magnus,
vel nobilis domicellus: ſic oratio eſt encænium adeo
nobile & magnum, ꝙ ſolum debet præſentari Deo
per hominem magnum, ſcilicet iuſtum. Hoc eſt enim
officium Chriſti hominis & mediatoris noſtri, qui o-
rationes noſtras, & opera noſtra pręſentat Deo patri,
quod figurat diaconus in Eccleſia, vel in miſſa, cum
offert thuribulum ſacerdoti: Hoc eſt officium Ange
li, qui noſtras orationes ſimiliter offert in conſpectu
Dei, ſicut dixit Angelus ad Thobiam, quando ora-
bas cum lachrymis. & ſequitur ibidem; ego oratio- Tob. 12.
nem tuam offerebam Domino. Et ſicut regi non of-
fert qui ſibi miniſtrat, ferculum coopertum cum mu-
ſcis: ſic qui orat, non debet regi regum offerre fercu-
lum cum muſcis, ideſt cogitationibus vanis & immũ
dis. Eſt etiam homo qui orat, ſicut ille, qui à rege pe-
tit iudicium. ſicut enim ille qui in iudicio loquitur, de
bet habere teſtes de his quæ proponit, alioquin non
crederetur ſibi, vel audiretur, immo à iudice punire-
tur: ſic oratio vocalis debet habere teſtmonium cor-
dis. ſed tamen cauendum eſt, ne cor orantis ſit falſus
vel corruptus teſtis, corruptione ſcilicet iniquitatis, Pſalm. 65.
quia dicitur. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo. &c.
Sed ſi conſcientia bona, & teſtimonium fidele ferat,
orans, iudicium pro ſe reportat. Nam dicit Apoſtolus
Gloria noſtra hęc eſt, teſtimonium conſcientiæ no- 2. Cor. 1.
ſtræ. Eſt inſuper orans, ſicut ille, qui à rege in obſi-
diõe quærit, vel petit ſuccurſum, nam ſicut ille qui te-
net caſtrum regis, ſi obſideretur ab inimicis reputare-
tur infidelis, niſi caſtrum regi denunciaret obſeſſum,
vel peteret ſuccurſum, vel niſi expectaret à rege au-
xilium, vel ſi poſt auxilium ręddéret hoſtibus caſtrũ:
ſic cum

ſic cum hoſtes viſibiles & inuiſibiles obſident, animã
tentationibus, ſtarim debemus regi regum nuncium
orationis mittere, & obſidionem denunciare, ſicut
propheta, qui dicebar. Conſilium malignantium obſe
Pſal. 21. dit me. Deus enim non differr auxilium mittere: quia
fidelis, & ſtatim faciet ſuccurſum, cum ad tentationẽ
1. Cor. 5 fuerit prouentum, vt dicit Apoſtolus ad Corinth. Itẽ
qui orar, debet clamare ſicut clamat paruulus, qui vult
vbera; ſicut clamat catulus, cum ſentit verbera; & ſicut
clàmar populus, cnm vider pericula. Eſt itaque homo
qni orar, ſicut paruulus volens vbera. Nam ſicut par-
uulus clamat pro deſiderio lactis, ſic viri ſpirituales de-
bent emittere vlulatum orationis deuotæ pro vberi-
bus conſolationis diuinæ, iuxta illud quod dicitur. Me
liora ſunt vbera rua vino. Eſt etiam homo qui orar,
Cant. 1. ſicut catulus ſentiens verbera. Nam ſicut catulus ſen-
tiẽs verbera, clamat plus, cum plus percutitur, ſic plus
debet clamare orãdo, quià Domino tribulationis ver
Pſalm. 119. bere caſtigatur. Nam dicitur. Ad Dominum cum tri-
bularer, &c. Eſt inſuper homo qui orar, ſicut populus
videns pericula: ſicut enim conſueuit populus clama-
re præcipuè propter tria, ſ. contra aquam, ignem, &
hoſtes: ſic homo debet emittere clamorem contra tri-
plex genus tentationis, ſcilicet contra carnalem con-
cupiſcentiam, quæ per ignem figuratur, contra concu
piſcentiam terrenam ſeu mundanam, quæ per aquam
eſt fluentem intelligitur, contra diabolicam guerram,
quæ propriè hoſtis appellarut. Hæc pericula timebat
Dauid, qui dicebat. Pericula inferni inuenerunt me.
Pſalm. 114. Item in oratione debemus os cordis aperire, ſicut reu
maticus aeri, ſicut pulliculus matri, & ſicut infantulus
nutrici. Eſt itaque orans, ſicut homo reumaticus, qui
nares habet ſtrictas, neceſſaria eſt enim ad reſpirandũ
apertio oris, ſic qui habet imperfectum odoratum, ſci
licet deſiderij cœleſtis debet aperire os, & mittere vo-
cem orationis. Nam dicit propheta. Os meum a-
Pſalm. 118 perui, & attraxi ſpiritum. Eſt etiam os aperiendum
orationi, ſicut infans aperit os nutrici, ſicut nutrix pa-
ſcere infantem non poſſet, ſi puer os non aperiret, ſic
ſi volumus nutrimentum vitæ ſuſcipere, orando ape-
riamus os noſtrum ad nutrimentum viræ æternæ, ſci
Sap. 16. licet gratiæ diuinæ, vt dicitur in libr. Sap. Eſt inſuper
homo, qui orat, ſicut pulliculus, qui quando ſentit ve
nire matrem, aperir roſtrum verſus cœlum: ſic cum
frequenter viſitet nos Deus per inſpirationem ſuam,
quaſi ſemper debemus habere os apertum per oratio-
1. Theſſ. 5 nem deuotã, ſicut dicit Apoſtolus. Sine intermiſſio-
ne orate. Et de viro iuſto dicitur. Aperit os ſuum in
Eccle. 39 oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur. Item ora-
tio eſt, ſicut armatura militẽ ornans, ſicut lucerna viã
demonſtrans, & ſicut columba oliuam portans. Eſt
itaq; oratio ſicut armatura. Nam ſicut miles non exit
ſine armis ad bellum, ita ſine armis oratiõis nullo mo
do debemus intrare tentationis conflictum. In cuius
Exod. 17 figura dicitur, ꝙ Moſe eleuante manus ad orationem,
vincebat Iſrael, & cum remittebat manus ſuperabat
Amalech. i. Diabolus. Eſt autem oratio, ſicut lucerna
viam demõſtrans, nã ſicut lucerna eſt neceſſaria in te-
nebris, ſic oratio in rebus dubijs. In cuius figura mu-
lier illa Euangelica, ideſt anima deuota, accendir lucer
Luc. 15. nam, & inuenit dragmam, vt dicitur in Luc. Lucerna
eſt orationis inſtantia, dragma verò eſt gratia diuina,
quaſi perdita fuerir, reperitur cum oratione deuota.
Et ſicut lucerna dirigit greſſus, ſic oratio dirigit om-
ne bonum opus. Vnde dicit Hieron. ad Paulam. In
principio cuiuſlibet operis boni, præmitte ſignum cru
cis in fronte cum oratione Dominica. Eſt inſuper o-
ratio, ſicut columba, qnæ reuerſa eſt ad arcam, cum
Gen. 8 oliua, vt habetur in Gene. Nam ſicut illa denunciauit
pacem, & iam ceſſaſſe diluuium: ſic oratio denunciat
pœnitentiam, reconciliationem, & veniam peccato-
rum: & ſicut colnmba illa portauir ramum oliuæ, ſic
oratio ramum diuinæ gratiæ: & ſicur columba habet
dnplicem alam, ſic oratio haber duplices alas, ſcilicet
ieiunium & eleemoſynam. Vnde dicitur. Quis dabit
mihi pennas ſicut columbæ, & volabo per orationẽ, Pſalm. 54
& requieſcam per deuotionem.

De ieiunio. Cap. 6.

De ieiunio nota ſpecialiter tria, quibus ieinnium
cõpararur, quid in ieiunio reprobatur, & quale
ieiunium commendatur. Primò enim com-
paratur ieiunium pluribus, & ſpecialiter tribus. Eſt. n.
ſicut parcitas ignis, vel lignorum ſub olla, ſicut agili-
tas in nauicula, & ſicut concauitas in viella. Eſt itaque
ieiunium ſicut parcitas ignis, vel lignorum ſub olla,
ſicur enim ſubtrahendo ligna, vel ignem de ſub olla,
ceſſat eius bullitio, ſic corpori ſubtrahendo cibaria, ceſ
ſat tentatio carnis. Vnde verſus. Luxuriat raro, non be
nè paſta caro. Vnde nota, ꝙ ancilla prouida tripliciter
impedit ebullitionem ollæ, ſcilicet, ligna ſubtrahendo Nota.
aquam infundendo, & quæ ſunt in olla mouendo: ſic
anima pœnitens, inſtar ancillæ, contra ebullitionem
carnalis concupiſcentię, debet ligna ſubtrahere parce
comedendo. Vnde verſus. Subtrahe ligna foco, ſi vis
extinguere flammam. Debet aquam infundere, ad li-
teram aquam, bibendo vinum benè limphatum. De-
ber ollam mouere, ſe vtiliter occupando. Vnde dicit
Apoſtolus. In laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, ſcilicet 2. Cor. 11
occupemus nos. Nam caro noſtra ad flatum Diaboli,
ſicur carbo ignis accenditur, & ſicut ollæ ſuccenſæ, at-
que feruentes. Vnde dicitur, Halitus eius prunas arde Iob. 41.
re facit. Eſt etiam ieiunium, ſicut agilitas in auicula:
nam ſicut auis macilenta eſt agilis, ad fugiendum ac-
cipitrem ad volatum ſublimen, ſic mens hominis ie-
iunantis & abſtinentis, eſt habilis ad fugiẽdum accipi-
trem, ideſt hoſtis tentationem, ad ſublimen volatum
contemplationis. De rali dicitur. Volauit ſupet pen- Pſalm. 57
nas ventorum, volauit fugiendo tentationem, & vo-
lauit ſe eleuando ad contemplationem. Econtrariò
verò eſt de graui & pingui: ſicut de coturnice tempo-
re vindemiarum, quę nõ poreſt accipirrem fugere, nec
altè volare: ſic homines carni dediti, nec benè poſſunt
tentationem Diaboli vitare, nec benè cœleſtia contẽ-
plari. Vnde in figura iſtorũ Helias ieiunauit. 40. die- 3. Reg. 19.
bus, & 40. noctibus, vt ſcilicet perſecutionem Ieza-
bel euaderet, & ad mõtem Dei Oreb celeriter perue-
niret, vt legitur in libris Regũ. Helias in figura ſignat
animam hominis abſtinentis: perſecutio Iezabel deſi-
gnat tentationem carnis, & mõs Dei Oreb ſignificat
ſublimitatem contemplationis. Eſt etiam ieiunium,
ſicut concauitas in viella. Nam ſicut viella, niſi eſſet
concaua: & cordæ ſuperextenſæ, non eſſet ſonoroſa:
ſic homo niſi vacuus per abſtinentiam, & extenſus
per rigidam pœnitentiam, non reddit ſonoroſam di-
uinę laudis melodiam. Vnde in figura huius dixit Do Exod. 27.
minus Moſi. Quòd faceret altare concauum, non ſo-
lidum, ſed inane. Concauum altare eſt cor pœniten-
tis, vbi debet immolari ſacrificium contritionis, & ſa
crificium laudis, quod quidem non debet eſſe ſolidum
ideſt delitijs plenum, ſed inane, & concauum, ideſt
pœnitentia & ieiunio attenuatum. Eſt etiam ieiunium
remedium ad expiandum morbum, bonum conſi-
lium ad effugiendum lupum, & certum ingenium ad
impugnandum caſtrum. Eſt itaque ieiunium reme-
dium valdè ſanum ad curandum morbum. Nam ſi-
cut lex prima medicorum infirmantibus corporaliter
eſt dieta, ſic primum auxilium vexati febribus ten-
tationis, eſt ieiunium & abſtinentia. Vnde ieiunium
ponitur primò inter opera pœnitentię, quę ſuadet ſu-
mus

mus ille hypocras,ſcilicet Deus in ſuis amphoriſmis,
Iohel. 2. dicens . Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in
ieiunio &c. Eſt etiam ieiunium valde bonum conſi-
lium ad fugandum lupum,ſicut enim vulgò dicitur.
Fames eijcit lupum de nemore,ſic abſtinentia & ieiu-
nium fugant Diabolum ab homine. Vnde dicitur.
Marc. 9. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, niſi in ieiunio
& oratione. Nam oratio fugat peſtes cordis, & ieiu-
nium peſtes corporis. vt dicit Aug. In figura etiam hu
ius Iudith ieiunans occidit Holofernum. vt dicitur in
Iudith. 3. Iudith. Iudith quæ confitens interpretatur,ſignat pœ
nitentem,quiſpeccata ſua confiteiur. Holofernes, quē
Iudith ieiunans occidit, ſignat Diabolum,qui confeſ-
ſione, & abſtinentia ſuperatur.Eſt inſuper ieiunium,
valdè certum ingenium, ad expugnandum caſtrum, ſi
cut enim non eſt adeò fortè caſtrum,quod non poſsit
expugnari, ſi poſſent ei victualia ſubtrahi, ſic non eſt
adeò rebellis ſpiritui, quin ſubtrahendo cibaria nō va-
leat à ſpiritu ſubiugari. Caro ſiquidem noſtra,caſtrum
Luc. 11. Diaboli eſt, quæ ſemper rebellat ſe contra ſpiritum.
De hoc caſtro dicitur. Cum fortis armatus,ſcilicet cu-
ſtodit atrium ſuum. Atrium Diaboli, eſt caſtrum cor
poris immundi. tunc in pace ſunt omnia, quæ poſsi-
det, habens ſcilicet turres ſuperbiæ, foſſatum auaritiæ
rupes inuidiæ, habens pro muro defenſionem culpæ
propriæ, habens etiam portas conuerſationis indiſci-
plinatæ:habens pacem peruerſam intrinſecus delecta-
tionis immundæ. ſed tamen quantumcunque muniatur,
per ieiunium (vt dictum eſt)ſubtrahendo cibaria
expugnatur. Item nota ꝙ quatuor in ieiunio reprobā
tur, ſcilicet cum ieiunans vacat culpæ, cum ieiunans
inhiat famæ, cum ieiunans parcit burſę, & cum ieiu-
nans ſeruit gulæ. Eſt igitur reprobandum in ieiunio,
cum ieiunans vacat peccato, qui enim ieiunat à cibo
& non abſtinet à peccato, ſimilis eſt Diabolo, cui eſca
non eſt, & malitia ſemper ineſt,vt dicit Iſido. De hoc
Iſa. 58. ieiunio dicitur.Hoc eſt ieiunium,quod elegi. Diſſolue
colligationes impietatis,ſolue faſciculos deprimentes.
Sed in eodem capitulo dicitur. Ecce ad lites & contē
tiones ieiunatis. Eſt etiam in ieiunio reprobandum,
quando ieiunans quærit ex hoc laudem humanam, &
gloriæ tranſitoriæ famam. Nam qui ieiunat propter
humanam laudem, de hoc, quod ſubtrahit vni hoſti,
paſcit duplicem hoſtem quod enim vnico aduerſario
ſcilicet carni ſubtrahitur per ieiunium, de hoc paſcit
alios duos,ſcilicet Diabulum & mundum, tale erat ie
iunium Phariſæorum,de quibus dicitur. Cum ieiuna-
Matth 6. tis,nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant .n.
facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes, &c.
Eſt tertiò reprobandum valde in ieiunio,quando ieiu
nās,ideò ieiunat,vt parcat burſæ,talis enim nihil aliud
videtur facere niſi quod ſubtrahit ſibi,& ponit in ore
Diaboli,ideſt in burſa, quæ eſt os Diaboli. Vnde aua-
rus videtur multum diligere Diabolum,quando ſub-
trahit ori proprio, vnde paſcat & impinguet ipſum ta
le ieiunium reputat ſapiens infœliciſsimum, dicens.
Eccl. 6. Vir cui dederit Deus diuitias, ſubſtantiam & honorē
& nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quę deſiderat,
nec tribuit ei Deus poteſtatem, vt comedat ex eo, ſed
homo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, & magna
miſeria eſt. Eſt inſuper reprobandum in ieiunio,quan
do ieiunans, ideo ieiunat vt Deo ſuo, ſcilicet gulæ ſer
uiat & ventri, quod fit præcipuè tribus modis. Qui-
dam enim ſunt, qui ideò ieiunant,vt poſtea melius co
medant. tales nihil aliud faciunt, niſi ꝙ ſolennitatem
Dei ſui,ſcilicet ventris præueniunt vigilia ieiunij de-
teſtabilis. Sunt etiam alij, qui tempore ieiunij quærūt
magis delicata cibaria, & tunc volunt comedere ſplē-
didius & lautius, & tantum vna vice comedunt,quā-
tum in duabus, quando non ieiunant. & tales talem
gratiam ſolum faciunt Deo, ſcilicet, quòd duos obo-
los dent ſibi pro vno denario, & eandem gratiam fa-
cerent iudæo vel ſaraceno. Sunt nihilominus aliqui,
qui tribus diebus plus manducant pro vno miſerrimo
ieiunio, quod ieiunant. Nam die præcedenti dicunt
cras ieiunabimus. Die ſequenti dicunt, heri ieiunabi-
mus. Die ipſius ieiunij dicunt, hodie ieiunamus. Et
ita defraudant Deum,quia pro tribus obolis non ſol-
uunt, niſi vnum denarium. De talibus conqueritur
Dominus. Circunuenit me in negociatione ſua Ef- Oſe. 11.
fraim. De tali ieiunio poteſt intelligi illud. Nolite ie-
iunare,ſicut ad hanc diem. Item triplex ieiunium in Iſa. 58.
ſacro eloquio commendatur, ſcilicet, bonum, melius,
& optimum. Bonum eſt, quando quis ieiunat pro ſa-
tisfactione peccati. Melius quando quis ieiunat ad ho
norem Dei. Optimum, quando quis ieiunat cū exer-
citio boni operis. Bonum igitur dicitur, quando quis
iam poſt mortem peccati, per contritionem & con-
feſsionem reſurrexit, & in charitate exiſtit, & ieiunat
pro peccatis,quæ fecit.ſi autem charitatem non habet
bonum amittit,quod habet, quia dicitur. Si tradidero 1.Cor. 13.
corpus meum,ita vt ardeam,charitatem autem nō ha
beam,nihil mihi prodeſt, & offert quaſi cadauer mor
tuum Deo,qui ieiunat in peccato mortali,cum debea
mus Deo offerre corpora noſtra hoſtias viuentes. vt
dicit Apoſtolus ad Romanos. Melius verò ieiunium Rom. 12.
vocatur quod ad Dei honorem & ſanctorum ſuorum
gratis & cum deuotione celebratur. De quo intelligi-
tur,illud. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum,ſci Matth.6.
licet oleo vnctuoſæ compaſsionis, & faciem tuam la
ua,aqua lachrymoſæ contritionis, vt dicit gloſa, Deo
ieiunat,qui pro eius amore ſe macerat, & qui, quod
ſibi ſubtrahit, pauperibus elargitur. Optimum ieiu-
nium dicitur,quando homo exterior ieiunat,& homo
interior orat,vt dicit Iſido.& quando quis ieiunat, ex
vna parte ieiunando macerat corpus,& ex altera parte
bona agere non ceſſat, contra aliquos, qui nihil poſ-
ſunt facere, cum ieiunant: immò tunc ludunt ad ſca-
cos, vt ieiunium non ſentiant, & ſic ociando, ocium
vitant contra hoc,quod dicit Boetius, quòd pro ocio
vitando, ocia ſectari ridiculoſum eſt. Ieiunium bonū
ſignificatur per ieiunium Moſi, vt habetur in Exo. Ie Exod. 24.
iunium melius ſignificatur per ieiunium Heliæ ſicut 3.Reg.19.
dicitur in libris Regum. Ieiunium optimum ſignifica
tur per ieiunium Chriſti vt habetur in Matth. Matth. 4.

De eleemoſyna. *Cap. 7.*

DE eleemoſyna quatuor ſunt ſpecialiter notan-
da,ſcilicet. Tempus elegans, motus ſtimulans,
modus regulans, & fructus abundans. Habet
ergo eleemoſyna typum vel ſimilitudinem elegantē,
& ſpecialiter triplicem, eſt enim eleemoſyna,ſicut lu
men radioſum,ſicut lumen copioſum,& ſicut ſemen
fructuoſum. Eſt itaque eleemoſyna, ſicut lumen ra-
dioſum. nam ſicut lumen ſerenat aerem, ſic eleemo-
ſyna ſerenat mentem:& ſicut lumen fugat omnem te
nebram,ſic eleemoſyna fugat omnem culpam: & ſi-
cut lumen debet portari,non poſt,ſed ante hominem
ſic homo prudens facit eleemoſynam in vita ſua,non
poſt mortem. Qui autem eleemoſynam non facit in
vita ſua: ſed poſt mortem ſuam: ſimilis eſt homini,
qui poſt tergum vult portare lumen: ideſt lucernam.
Dicit enim ſapiens. Ante mortem benefac amico tuo
ideſt animæ tuę, vel Chriſto in ſuis membris. Eſt etiā Eccle. 14.
eleemoſyna ſicut flumen. Nam ſicut flumen manat
ex influentia fontis,ſic eleemoſyna ex influentia pie-
tatis: & ſicut fons, vnde manat fluuius per occultos
meatus,procedit à mari: ſic pietas hominis, vnde ma
nant eleemoſyna, per occultam inſpirationem venit
ex gratia Dei, & ſic eleemoſyna venit à Deo,& datur
Deo,

Eccle. 1. Deo. Nam dicit Sap. Ad locum vnde exeunt flumina
reuertuntur, vt iterum fluant. Et ſicut flumen quan-
doque exit extra ripas, nec eſt contentum proprijs al
ueis: ita interdum eleemoſyna danda eſt bonis indiffe
renter & malis, maximè tempore neceſsitatis. Sicut
pater cœleſtis, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bons
& malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, vt dicitur
in Matth. Eſt inſuper eleemoſyna ſicut ſemen. Et
Matth. 5. nota ꝙ ſex ſunt, quibus eleemoſyna benè ſemini cō-
paratur. Primò, quia ſicut ſemen debet abſcondi, ita e-
leemoſyna debet occultè dari. Nam dicitur. Conclu
Eccle. 29. de eleemoſynam in ſinu pauperis. Secundò, quia ſicut
ſemen videtur perdi, tamen cum potius renouetur, ſic
eleemoſyna videtur amitti, cum datur, quæ tamen tūc
optimè ſeruatur, & theſaurizatur in theſauro Paradiſi.
Eccl. 29. Vnde dicitur ſicut. Perde pecuniam propter fratrem.
Tertiò, ſemen cum fœnore ſurgit, ſic qui dat eleemo-
ſynam à Deo centuplum accipiet. Vnde ſuper illud.
Prou. 19. Fœneratur Domino, qui miſeretur proximo (dicit
gloſa) centuplum accepturus. Quartò ſemen, quod
eſt pretioſum, ſicut triticum in vno anno ſeritur, & in
alio metitur, vile verò, ſicut ordeum & milium, in eo-
dem anno metitur, & ſeminatur, ſic eleemoſyna pre-
tioſa eſt, quæ hic in anno gratiæ ſeritur, ſed fructus eius
in alio anno, ſcilicet gloriæ, expectatur. Vilis verò re-
ſpectu huius videtur eleemoſyna illa, quæ in præſenti
remuneratur, quia dicit Saluator. Amen dico vobis ce
Matth. 6. perunt mercedem ſuam. Pretioſa verò non ſolum in
præſenti & temporaliter, ſed etiam remuneratur æter
1. Tim. 4. naliter, quia dicit Apoſtolus. Quòd pietas ad omnia
vtilis eſt, promiſsionem habens vitæ, quæ nunc eſt, &
futuræ. Quintò ſicut ſemen gelu preſſum, & retarda-
tum, profert vberiorem fructum, ſic eleemoſyna, quā
quis facit, dum ſuſtinet tribulationem, vberiorem eſt
habitura repromiſsionem, ſeu fructum, vel remunera
Pſalm. 125 tionem, Vnde dicitur. Euntes ibant, & flebant, mittē-
tes ſemina ſua. Venientes autem, &c. Sextò, ſemen ſu
ſtinet moleſtias multas, ſicut gelu, grādines & pluuias,
ſic homo, qui libens eleemoſynam dat, cum cor ha-
beat compaſsione plenum, talis ſuſtinet omnes neceſ-
ſitates pauperum, & miſerias afflictorū. In cuius per-
2. Cor. 11. ſona dicit Apoſtolus. Quis infirmatur, & ego non in-
firmor? Item eleemoſynarius eſt, ſicut arbor, quæ fru
ctum facit, ſicut nutrix, quæ puerum nutrit, & ſicut
mercator, qui merces vendit. Eſt itaque bonus elee-
moſynarius vt arbor, ſicut enim arbor melius creſcit,
& fructificant cum ab ea reſecantur ſuperflua, ſic diui
tes melius proficiunt in gratia reſecantes diuitias ſuas,
ſcilicet dando eleemoſynam, quæ eſt de ſuperfluis dā
Luc. 11. da, vel facienda, ſicut dicitur. Quod ſupereſt, date e-
leemoſynam. Et ſicut agricola tolerat in vinea aliquas
infructuoſas arbores, quæ ſuſtinent vites, ſic ſummus
agricola Deus in vinea ſua, ſcilicet in Eccleſia tolerat
multos diuites, qui cum eorum eleemoſyna ſuſten-
Mar. 12. tant pauperes? Vnde dicitur. Vineam paſtinauit ho-
mo. In vinea ſiquidem non ſolum ſunt vites, quæ fru-
ctificant, immo & paxilli aridi, ſic in Eccleſia Dei ſunt
peccatores & iniuſti, qui vites fructificantes, id eſt iu-
ſtos, ſuis eleemoſynis ſuſtentant. Homo etiam elee-
moſynarius eſt ſicut nutrix, quæ lactat puerum. Nam
ſicut nutrices conſueuerunt impinguari, vt abundent,
in lacte, & benè nutriant pueros, ſic Dominus impin
guat diuites bonis temporalibus, vt abundent in lacte
compaſsionis, & nutriant filios, id eſt pauperes ſuos.
Pſalm. 22. Vnde dicitur. Impinguaſti in oleo caput meum. Tūc
enim Dominus oleo caput impinguat, quando men-
tem ad pauperes, oleo compaſsionis humectat. Eſt in-
ſuper homo eleemoſynarius ſicut mercator indu-
ſtrius. Nam ſicut mercatores pecuniam ſuam non tra-
dunt eis, qui reddere non poſſunt, vel eis, qui ad nun-
dinas venturi non ſunt: ſic homo prudens non dat e-
leemoſynam hiſtrionibus, qui nihil habent, ſcilicet
de gratia Dei, & qui venturi non ſunt ad nundinas Pa
radiſi. Ideo dicitur. Benefac humili, & ne dederis im Eccle. 12.
pio. Hoc verò in duobus caſibus intelligitur, vnus qn̄
datur hyſtrionibus, non intuitu pietatis, ſed ratione
hiſtrionatus: alius eſt ſi credas, ꝙ propter eleemoſy-
nam tuam, impius negligat iuſtitiam. Et ſicut pegadiū
non petitur ab illis, qui tranſeunt vacui, ſed ab illis,
qui ſunt onerati, ſic Dominus pedagium eleemoſynę
non petita pauperibus, qui ſunt vacui rebus tranſito-
rijs, ſed à diuitibus, qui ſunt onerati diuitijs, & pleni
temporalibus bonis. Vnde dicit Apoſtolus. Diuitib. 1. Tim. 6.
huius ſæculi præcipuè, facilè tribuere, communicare,
theſaurizare ſibi fundamentum in futurum. Et ſicut
Dominus terrenus mercatoribus, qui furantur peda-
gium, aufert quandoq; totum capitale, ſic illis diuiti-
bus, qui pedagio eleemoſynæ defraudant pauperē, au
fert Dominus non ſolum gratiam, immo etiam inter-
dum temporalem ſubſtantiam: De tali dicitur. Tolli- Matth. 25.
te ab eo talentum & date illi, qui decem talenta habet.
Auaro ſiquidem tollenda eſt temporalis ſubſtantia, &
danda illi, qui miſerando pauperibus, implet mandata
Domini. Secundò, eleemoſyna habet motum ſtimu
lantem & ſpecialiter triplicem. Vnde nota, quòd ille,
à quo petitur eleemoſyna, debet præcipuè conſidera
re tria, ſcilicet. Quis petit, pro quo petit, & ad quid pe
tit. Primò igitur, quando pauper petit elemoſynam,
debet diues conſiderare, quis eam petit, quia Domi-
nus, pro cuius amore petit eam mendicus. Deus enim
adeò diligit pauperes, ꝙ quicquid ſit eis propter amo-
rem ſuum, reputat ſibi factum. Nam dicitur. Quod Matth. 2.
vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Petit ergo e-
leemoſynā, per pauperē ſuū ille, à quo diues petit qn̄q;
regnum, & ideò cum pauperi negat diues modicum
fruſtum panis, timere debet, ꝙ Deus non audiat eum,
cum petit ab eo regnum æternæ fœlicitatis, quia dici-
tur. Qui obturat aures ſuas ad clamorem pauperis, cla Pro. 21.
mabit ipſe, & non audietur. Debet ſecundò conſide-
rare diues, quid petit Deus, quando eleemoſynam pe
tit in ſuis pauperibus. Petit enim Deus non noſtrum
ſed ſuum: ideò valde ingratus eſt Deo, qui pauperi ne
gat modicam eleemoſynam, cum de bonis Dei ha-
beat abundanter ad menſam ſuam. Hoc conſiderauit Parali. 29.
Dauid qui dicit. Tua ſunt Domine, omnia, & quę tua
manu accepimus, dedimus tibi. Tertiò, debet conſide
rare diues homo, ad quid petit Deus. Deus enim petit
non ad dandum, ſed ad mutuandum, nec tantum ad
triplas, immo ad centuplas vſuras. Vnde dicit Auguſt.
Homo quid fœneras homini, fœnerare Deo, & cen-
tuplum accipies, & vitam æternam poſsidebis. Et ideò
nimis ingratus eſt, qui ad tales vſuras non vult como-
dare Deo: ad quales mutuaret Iudæo vel Saraceno.
Tertiò, eleemoſyna habet modum regulantem, &
ſpecialiter triplicem. Vnde nota, ꝙ in dando eleemo-
ſynam, debet eſſe modus iuſtus: modus gratus, &
modus pius: iuſtus ſine iniuria, gratus ſine triſtitia, &
pius ſine ſuperbia. Primò igitur, qui dat eleemoſynā,
debet habere modum iuſtum, vt ſcilicet det ſuum &
non alienum. Sicut enim aqua munda lauat: & im-
munda coinquinat: ſic eleemoſyna munda, quæ ſcili-
cet eſt ſine peccato vſuræ vel rapinæ: dantem mun- Prou. 3.
dat: pauperem lauat & Deum placat. Vnde dicitur.
Honora Dominum de tua ſubſtantia: non de aliena:
quia eleemoſyna de alieno, vt de rapina, vſura, vel de
furto, dantem inficit: proximum lædit, & Deum offen
dit. Vnde in figura huius dicitur. Omnis oblatio quæ Leuit. 2.
offertur Domino, abſque fermento erit. ſcilicet vſu-
ræ furti, vel rapinæ, vel cuiuſcunque acquiſitionis in-
iuſtæ. Secundò, qui dat eleemoſynam, debet habere
modum

modum gratum, vt ſ.oſtendat pauperi lætum vultum
dulce verbum, & promptam manum. Nam de læto
2.Cor.9. vultu,dicit Apoſtolus. Hilarem.n. datorē diligit Deus
De dulci verbo, dicitur. Reſponde illi,ſcilicet pauperi
Eccle. 5. pacificè in manſuetudine.de prompta manu dicitur.
Ne dicas amico tuo vade & reuertere, cras dabo tibi,
Prou. 3. cum ſtatim poſsis dare. Tertiò, qui dat eleemoſynam
debet habere modum pium, & ſine omni ſuperbia,
vel præſumptione,vt.ſ.dando elemoſynam, laudem
non quærat, pauperem ne deſpiciat, ſeipſum ſine elee
moſyna non dimittat. Qui.n.dat eleemoſynam, lau-
Matth. 6. dem vitet humanam. Nam dicitur. Te autem facien-
te eleemoſynam, neſciat,&c. Debet etiam, qui dat e-
leemoſynam, non propter hoc pauperem deſpicere,
Iſa. 58. quia dicitur. Et carnem tuam ne deſpexeris. Nec de-
bet ſeipſum ſine eleemoſyna dimittere, qui vult alijs
Eccle.130. miſericors eſſe. Dicitur enim. Miſerere animæ tuæ,
placens Deo. Et Augu. in Enchiridion. Qui vult elee
moſynam ordinatè dare, à ſcipſo debet incipere. Sicut
enim non deberet dici miſericors. qui extrà eis faceret
miſericordiam, & matri proprię crudelis & immiſeri
cors eſſet: ſic multominus dicenda eſt miſericordia.
vel eleemoſyna, quam quis faceret alijs, anima ſua ne
glecta, & in peccato dimiſſa. Vnde dicitur. Qui ſibi
Eccle. 14. nequam eſt,cui bonus? Et Aug. Quid eſt miſerius mi
ſero,non miſerante ſibiipſi?

TITVLVS TERTIVS DIETÆ SALVTIS,

De Præceptis diuinis. & primò in communi. Cap. 1.

POSTQVAM dictum eſt de pœ-
nitentia,dicendum eſt de præceptis
quia hæc eſt tertia dieta ſalutis, ſci-
licet à pœnitentia venire ad præce-
pta. Et ideò nota de præceptis diui
nis ſpecialiter tria.ſ.qualiter ſunt de
ſcripta, qualiter diſtincta. & quali-
ter ædita. Fuerunt.n. deſcripta indelebiliter, diſtincta
rationabiliter, edita vniuerſaliter. Circa præceptorū
deſcriptionem eſt notandum, ꝙ ad obſeruandū præ-
cepta diuina, debet nos monere pręceptorum ſcriptu-
ra tripliciter, ſi attendamus,quis ſcripſit, vbi ſcripſit,
& quomodo ſcripſit. Primò.n.ſi quęris, quis ſcripſit
dicitur ꝙ digitus Dei. ſ.ſpiritusſanctus. Scriptura,n.
magis eſt autentica & plus obſeruanda, quando per
manum publici tabellionis eſt confecta. Iſte tebellio
eſt ſpiritusſanctus.ſ.qui ex nihilo fecit cœlum & ter-
ram & omnia elementa, & corpus Chriſti formauit in
virginali vtero,& de puluere formauit corpora noſtra:
Item idem ſcripſit decem præcepta. Ille enim eſt no-
tarius publicus,qui fecit inſtrumentum de matrimo-
nio quod coniunxit Dei filius in virgine Eccleſia, &
in noſtra carne, & ipſe ſcripſit teſtamentum, quod cō
didit Chriſtus in cruce, in quo legauit ſpiritum Deo
patri, matrem Ioanni, & Paradiſum latroni, iſte tabel
lio ſcribet in die iudicij æquitatem diuinæ ſententiæ,
iſte ſcribet electos in libro vitæ 1. & breuiter iſte ſcri-
bet omnes cartas & ſcripturas & inſtrumenta diuina.
Bene igitur, obſeruanda eſt preceptorum ſcriptura.
Deut. 9. Vnde dicitur. Deus dedit Moyſi tabulas ſcriptas, vtraſ
que digito Dei viui.Secundò, ſi quæras vbi ſcripſit, di
co, ꝙ in tribus locis.ſ.in lapidibus marmoreis, in pro-
fundo pectoris, & in pergameno humani cordis. De
ſcriptura marmoris, nota ꝙ duo fuerunt paria tabula-
rum; primę poſt ſcripturā fuerunt fractæ, inſtar illa-
rum fuerunt alię renouatę. Primæ ſignificant innocē
tiam, ſecundæ pœnitentiam, & ideò ſi contingat ta-
bulas innocentiæ frangi, debent ſaltē præcepta in ta-
bulis pęnitētiæ tranſcribi. Eſt.n. mirè cautum ꝙ ſi in-
ſtrumenta vetuſtate, vel aliquo caſu conſumpta, ſunt
per manum notarij exemplanda, eandem auctoritatē
cum originalibus habitura,quia pœnitentia reducit in
gradū priſtinū, & oēs defectus reuocat ad perfectum,
vt dicit Auguſt. in yponſliton. Vnde dicit Dominus
Moyſi. Præcide duas tabulas lapideas inſtar priorum, Exod. 34.
& ſcribam ſuper eas, quæ habuerunt tabulæ, quas fre-
giſti. De ſcriptura præceptorum in corde, nota, ꝙ in
hac ſcriptura, ſcriptor (vt diximus) eſt digitus Dei ſcri
bentis, calamus, lingua prædicantis: iuxta illud. Lin- Pſalm.44.
gua mea calamus ſcribæ,& ſpiritusſanctus ſcribens: per
gamenum eſt munditia cordis, nam in pergameno lu
toſo vel immundo, litera non benè formatur, nec ap-
paret ſcriptura, immo oportet, ꝙ ſit album & mun-
dum. Vnde dicebat Propheta. Cor mundum crea in
me Deus. Encauſtum huius ſcripturæ eſt gratia ſpiri- Pſalm.50.
tusſancti. Rubrica ornans totam ſcripturam, eſt ſan-
guis Chriſti. Continentia ſcripturæ eſt dilectio Dei, 1.Tim.5.
& proximi, quia finis præcepti eſt charitas. vt dicit
Apoſt, ſcribens ad Tim. Hæc ſcriptura. quia tam cha-
ra fuit, ideo intima & ſecreta eſt. Ideò ſicut iocalia
chara & pretioſa reponuntur cum magno ſtudio, in
loco ſecreto & ſcrinio pretioſo, ideò &c.& de hac ſcri
ptura chara & intima dicitur. Dabo legem meam in Hier. 31.
viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.
De ſcriptura præceptorum in corde, nota, ꝙ in tripli-
ci parte corporis noſtri, quodammodo ſcripta ſunt
præcepta Dei, quaſi pro ſempiterno, & continuo me-
moriali. Scripta.n. ſunt in manibus, vbi ſunt decem di-
giti, in pedibus vbi ſunt decem articuli, & in quinque
ſenſib. vbi ſunt organa: ſicut duo oculi ad vidēdū, duæ
aures ad audiendū, duæ nares ad odorandū, duæ fau-
ces ad guſtandū, duæ manus ad tangendū. per quod pa
tet, ꝙ præcepta diuina debent in nobis dirigere greſ-
ſus affectionis, iō ſunt decem articuli pedū, quaſi me-
morialedecē pręceptorum. Debent ēt regere ſenſus
affectionis, actus operationis propter ꝙ ſunt decē digi
ti manuū ad deſignandū. decē præcepta, ſeu pręcepto-
rū mandata. Debent nihilominus moderari ſenſus no
ſtræ conuerſationis, propter hoc in ſenſib. ſunt decē
organa, ad deſignandū decē præcepta. Hic eſt liber ſcri
ptus intus & foris, vt dicitur in Ezech. Quia præce- Ezec. 2.
pta (vt dictum eſt) debent eſſe ſcripta intus.ſ.in corde
per dilectionē, & foris per operationē. ſ.in corpore.
Tertiò, ſi quęras qūo ſcripſit, dico, indelebiliter. Et no
ta ꝙ tria ſunt, quæ cōſueuerunt delere ſcripturā, aqua
ignis, ſ.& vetuſtas ſic ſpiritualiter aqua tranſitoriæ de-
lectationis, ignis afflictiuæ perſecutionis, vetuſtas de-
fectiuæ conuerſationis. in aqua ſignificatur tētatio car
nis inficientis, in igne tentatio hoſtis decipientis, in ve
tuſtate tentatio mundi deficientis. In quibuſdam.n. de
let pręcepta aqua, vel liquor carnalis delectationis: in
quibusdā ignis, vel feruor hoſtilis perſecutionis, in qui
busdā vetuſtas mundialis conuerſationis, & iō contra
iſta tria, Deus voluit præcepta ſua indelebiliter in lapi
de ſcribere, vt nunquam delerentur, nec carnali beſtia
litate, nec mundiali proſperitate, nec hoſtili aduerſita-
te. Vñ dicitur. Cęlū & terra tranſibunt, verba aūt mea Matth. 24.
non tranſibunt. Itē nota, quot tres ſcripturę ſunt ſpe-
cialiter indelebiles & immobiles.ſ. leges Imperatorū,
donatio inter viuos, & vltimū teſtamentum. Præce-
pta aūt Dei, ſunt leges Imperatoris ſummi, æditæ in
conciſtorio Trinitatis, quæ leguntur à doctorib. per
catholicā pręgdicationē, repetuntur à ſcholarib. per bo-
nam operationem. Vñ dicitur. Hic eſt liber mandato-
rum

rum Dei,& lex quæ eſt in æternũ. Sunt.n.præcepta di
uina ęterna,ſicut donatio inter viuos,& irreuocabili-
ter donatur vita æterna illis,qui inter viuos. i. in ſtatu
Math. 19. gratię obſeruant mandata diuina, ideo dicitur. Si vis
ad vitam ingredi,ſerua mandata. Benè aũt dicitur do-
natio inter viuos & non inter mortuos, quia eſt in ſta
tu culpæ,non põt quis diuina præcepta obſeruare. Sũt
nihilominus præcepta diuina, ſicut vltimum teſtamẽ
tum. Nam primum teſtamentum, fuit iudæorum;qui
præcepta obſeruabant ex timore,& illud fuit reuoca-
tum. Secundum teſtamentũ fuit Chriſti.ſ.tẽpe gratiæ,in
quo obſeruantur pręcepta ex charitate,& illud fuit in
Ioann. 15. morte Chriſti confirmatũ. Vñ Chriſtus dixit in ſuo vl
timo teſtamento. Hoc eſt præceptũ meũ vt hř in Io.

De præceptis primæ tabulæ. Cap. 2.

Circa præceptorũ ſecundã diſtinctionẽ, notãdũ
eſt primò in generali de oĩbus. Et nota ſecun-
dũ Ioſephum,qui fuit doctor hiſtoricus, quòd
præcepta diuina fuerunt per aliquas partes, in
duas tabulas diſtincta,quia quinq; fuerunt in vna tabu
la, & quinq; in alia. Sed ſecundum Origenem, & bea-
tum Aug. & alios doctores myſticos & morales. Pri
ma tabula dicitur cõtinere tñ illa præcepta,quæ ordi-
nant hoĩem ad Deũ,vel in vita contẽplatiua,quæ ſunt
tria.ſ. Non habebis Deos alienos &c. Secunda aũt ta-
bula continet tñ illa præcepta,quę ordinãt hoĩem ad
proximũ,quæ ſunt ſeptẽ.ſ. Honora patrẽ tuũ & matrẽ
tuã.&c. Et hæc breuiter fuerunt,ſicut Ioſephus narrat
ad literã. Et nota hic ꝙ Deus habitat in cœlo,& pro-
ximus in mundo. Peccator igitur, qui non obſeruat
præcepta primę tabulæ quæ ordinant ad Deũ, nõ me
retur habitare in cœlo,vbi Deus eſt, & qui non obſer
uat præcepta ſecundæ tabulæ,quæ ordinant ad proxi-
mum,non eſt dignus habitare in terra vel in mundo,
vbi eſt proximus: & ſic per conſequens relinquitur,
ꝙ habitet in inferno,vbi eſt Diabolus. Iuxta illud. Li-
Matth. 22. gatis manibus & pedibus, proijcite eum in tenebras
exteriores. Prima tabula dicitur tñ continere illa præ
cepta,quę ordinant hominẽ ad Deũ, vel ad vitã con-
templatiuã. Secunda,quæ ordinat hominem ad proxi
mum,vel ad vitam actiuã. Secundò notandũ eſt in ſpe
ciali, ꝙ in prima tabula ſunt tria præcepta, hominem
ad Deum ordinantia in vitam contemplatiuam. Pri-
mum eſt, non habebis Deos alienos. ſecundum eſt,
non aſſumes nomen Dei in vanum.& tertiũ eſt,me-
mento,vt diẽ ſabbati ſanctifices. Primum igitur præ-
ceptum primæ tabulæ eſt. Non habebis Deos alienos
ſed vnũ ſolũ.ſ. Deũ viuũ & verum, iuxta illud. Audi
Deut, 6. Iſrael Dominus Deus veſter, Deus vnus eſt. In hoc
igitur præcepto prohibeť oĩs idololatria, & cõtra hoc
faciunt,non ſolũ infideles & pagani & hæretici, verũ-
etiam oĩs homo, qui amorẽ pręcipuũ, quẽ debet po-
nere in Deo,ponit in quocunq; bono creato, ſicut am
bitioſus, qui ſummè diligit honorẽ proprium, & aua-
rus,qui ſimiliter diligit nummũ,& guloſus qui ſummè
diligit ventrẽ ſuũ. Et ideò nota, ꝙ triplex eſt idolola
tria.ſ. paganorũ,auarorũ, & guloſorũ. idololatria paga
norum eſt mala,quia colunt aurum & argentũ,iuxta il
Pſal. 113. lud. Simulachra gentiũ argentũ & aurũ,idololatria aua
rorum eſt peior,quia quaſi Deum adorant nummum
Ephe. 5 Nã auaritia eſt idolorum ſeruitus ſecũdũ Apo. Idolo
latria guloſorũ eſt peſſima,quia guloſi colunt Deũ vilifſ
ſimum.ſ. ventrem ſuum,qui eſt latrina & immundi-
tia,de quibus dicit Apoſt. quorũ Deus vẽter eſt,& glo
Phil. 3. ria in cõfuſiõe ipſorũ. Pagani cõparant Deũ auro præ
cioſo, auari nummo rubiginoſo,guloſi ventri ignomi
nioſo. Secundũ præceptũ eſt. Nõ aſſumes nomẽ Dei
in vanũ. In quo prohibetur periuriũ, & blaſphemia,
& oẽ peccatũ,vel inordinatio linguę,maximè contra
Deũ. Et nota tria hic ſpecialiter de periurio, vel blaſ-
phemia. Primò,quia periurus vel blaſphemus peſſi-
mè deſtruit aĩam ſuã vel clauſam. Prouocat.n.cõtra ſe
tres perſonas,quarũ fauor valde eſt neceſſarius in iudi
cio,ad ſnĩam obtinendã.ſ.iudicem,teſtes & aduocatos
Qui.n.falsè iurat per Deũ,habet contra ſe iudicẽ, ſcili-
cet Deum,qui eſt iuſtus,vt dicitur in Pſalm. Qui [illegible]rat Pſalm. 7.
falsè per ſanctos, habet contra ſe aduocatos.ſ. ſan[illegible]os
qui ſunt aduocati noſtri:& ſpecialiter qui iurat per vir
ginẽ matrem Dei,nã de illa cantat Eccleſia. Eya ergo
aduocata noſtra. &c. Summũ aduocatũ prouocat con
tra ſe, qui falsè iurat per Chriſtum,vel per corpus ſuũ,
vel altare ſacrũ,quia ipſe eſt præcipuus aduocatus nř.
Iuxta illud. Aduocatũ habemus apud patrẽ Ieſum.&c. 1.Ioan. 2.
Qui verò falsè iurat,per ſancta Dei Euangelia, fidem
vel conſcientiã ſuã,habet contra teſtes. Nã ſancta Dei
Euãgelia ſunt teſtimonia veritatis,& fides, & conſciẽ
tia noſtra ſunt teſtes noſtri, iuxta illud. Gloria noſtra 2.Cor. 1.
hęc eſt.&c. Qũo ergo blaſphemus,vel periurus facit
qui veritatẽ, iudicẽ,aduocatũ & teſtes contra ſe habet
Per quã viam incedet in extremo,& iuſto iudicio Dei
vbi vix iuſtus ſaluabitur,quia qñ credit pro ſe ſenten-
tiam habere,hẽt contra ſe? De talib. conqueritur Dñs
dicens. Iugiter t[illegible]ie nomẽ meũ blaſphematur. Nõ Iſaia. 52
mireris ergo ſi [illegible]us & blaſphemus damnẽtur, qui
nomen Dei glorioſum aſſumunt in vanũ,virginẽ glo-
rioſam fidẽ ſuã,& conſcientiã ſuã, ſancta Euãgelia, &
Chriſtũ,& oẽs ſanctos, & oẽ bonũ aſſumunt in vanũ,
& oĩa (vt videtur) habent pro nihilo. Non erit inquã
mirũ, ſi à Deo, & virgine, & ſanctis oĩbus in iudicio
illo tremendo,procul repellentur. Tertiũ præceptũ
eſt. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Et nota, ꝙ
tranſgreſſores huius præcepti videntur ſpecialiter me
moriam amiſiſſe, vnde illis ſolũ dicitur, Memẽto &c.
Primò igitur, tales videntur memoriam miſiſſe, quia Exod. 20
non reminiſcuntur eorum,quæ vident,in natura,nec
eorum,quæ legunt,vel audiunt in ſcriptura. Videmus
.n.in natura. ꝙ oĩa quietem appetunt poſt laborem.
Herbę nanque & plantæ,ſegetes & arbores fructifi-
cant,& ſuo modo laborant,ſ. in vere,autumno, & ę-
ſtate: & quieſcunt in hyeme, & quodammodo ſom-
niant. Legimus aũt in ſcriptura, ꝙ Deus fecit cœlũ,
terram & oĩa,quæ in eis ſunt in ſex diebus: tñ in die
ſeptima requieuit. Apoſtoli & martyres & alij ſancti
laborauerunt in hoc mundo:& tñ nunc requieſcũt in
cęlo,ſolus verò Diabolus nunquã quieſcit,nec illi qui
ſunt in inferno. Tranſgreſſores ergo huius præcepti,
ſunt illi.qui laborant per totã illã ſeptimanã, nec quie-
ſcunt,nec ceſſant in diebus dñicis, nec in alijs feſtis.
Non enim ſunt (vt patet) ſimiles Deo qui requie-
uit ſeptima die,nec creaturis,quę requieſcunt,in hye-
me,nec ſanctis,qui requieſcunt in cœlo,ſed ſunt ſimi-
les Diabolo, & damnatis, quia nunquã requieſcunt
ſed ſemper laborant & laborabunt in inferno. Nam
de dãnato dř. Laborabit in ęternũ,& viuet adhuc in fi Pſalm. 4?
ne. Secundò tales videntur memoriã amiſiſſe,quia in-
tẽtio fuit Dei,vt in die feſto vacaremus diuino cultui.
tales aũt faciunt totũ contrariũ. Nã diebus feſtiuis va-
dunt ad mercata & nũdinas & ſimilia,& dimittunt ſer
mones & miſſes & fugiunt à Deo,& vacant mundo,
& quod peius eſt,pctõ. Tales.n. ſunt ſimiles cãcro,qui
ſemper vadit,& ſerpit ex tranſuerſo retrogradiendo.
Tertiò tales videntur perdidiſſe memoriã, quia Dñs
mãdat ſctĩficari ſabbatũ,& illi polluũt ſabbatũ, & ꝙ
peius ẽ,quaſi ſctĩficãt ſeptimanã: vacãt.n.in ſeptimana
operib. licitis & in ſabbato,vel die feſto ebrietatib.&
ĩmundicijs ſordibus & peccatis per totam ſeptimanã
dant corpus victui miſero,& in die feſto dant aĩam dia
bolo. De his conqueritur Dominus dicens. Sanctuaria Ezech. 2
mea ſpreuiſtis, & ſabbata mea polluiſtis.

De præceptis ſecundæ tabulæ: & primò de honore parentum. Cap. 3.

DE præceptis ſecundæ tabulæ, eſt notandum, ꝙ ſeptem ſunt in vniuerſo. Primum eſt, honora patrem tuum, & matrem tuam. Secundũ non occides, tertium non mœchaberis, quartum non furtũ facies, quintum non falſum teſtimonium dices, ſextũ non concupiſces tem proximi tui, ſeptimum non deſiderabis vxorẽ proximi tui. & eſt de iſtis ſeptem, primũ eſt affirmatiuũ, & alia ſunt negatiua. Præcepta aũt affirmatiua ligant ſemper, ſed nõ ad ſemper, ſed pro loco, & tẽpore. negatiua vero ligãt ſemper & pro ſemper. Primum ergo præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Honora patrem tuum & matrem tuam, & eſt affirmatiuũ. [Nota.] Et nota, ꝙ triplex eſt ratio, quare honorandi ſunt parentes. ſ. quia nos genuerunt, nutrierunt, & inſtruxerunt: quia per ipſos ſumus geniti, debemus eis corporale obſequium: quia per ipſos ſumus nutriti, debemus temporale nutrimentum, vel ſubſidium: & quia per ipſos ſumus inſtructi debemus eis imitationes exemplum. Prima ergo ratio honorandi parentes eſt, quia [Eccleſ.7.] ipſi nos genuerunt. Vnde dicitur. Honora patrem tuũ & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris, meditando, quia niſi per illos non fuiſſet, & propter hoc (vt dictũ eſt) debemus eis corporale obſequium. ſ. corde debemus eos diligere, contra illos qui eos contemnunt, & deſiderant mortem eorum, maximè qñ ſeneſcunt. Lingua debemus eis reuerenter loqui & benedicere, contra illos, qui non benedicunt, ſed maledicunt. Auribus debemus eis obedire, contra illos, qui eorum præcepta paruipendunt. Manibus debemus eis ſeruire, contra illos, qui eos percutiunt. Secunda ratio honorandi parentes eſt, quia ipſi nos nutrierunt, & propter hoc debemus eis temporale nutrimentum, vel ſubſidium. Tertia ratio honorandi parentes eſt, quia ipſi nos inſtruxerunt. Vnde debemus eis imitationis exemplũ, [Prouer.1.] ſ. in bonum, quia dicitur. Audi fili mi diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Vnde vide ſalarium. Filius bonus eſt benedictio patris & matris, quia in eo benedicuntur pater: & mater ſicut vulgo dicitur de bono filio. Benedicatur pater tuus & mater tua. Sicut illa bona mulier dixit ſaluatori noſtro. [Luc. 11.] Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. Et ecõuerſo pro ſalario mali filij. patris, & matris, dicitur de malo filio. Maledicatur pater, qui te genuit, & mater qui te lactauit. Exemplũ de Linecio, de quo narrat Boetius in libro de diſciplina ſcholarium. Item nota, ꝙ triplex eſt pœna eorum, qui non honorant parentes ſuos. Prima eſt filiorũ ſuorum inobedientia: nã eãdẽ ſalſam dabunt eis filij ſui, quam ipſi dederunt paren[Lucę.6.]tib. iuxta illud. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis remetietur vobis. Secunda pœna eſt infamia. Nã ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones, maligni parentib. infames ſunt, & ex eorũ malignitate poteſt teſtamentũ & donatio reuocari, & poſſunt oĩ facultate & hæreditate priuari paterna, & vltra hoc, tales frequenter mala morte moriuntur in hac vita, & interdum horribiliter puniuntur vel perimuntur. Tertia pœna eſt breuis vita ſicut præmium honoratũ eſt uita [Exod. 20.] longa, vt dicitur. Honora patrẽ tuũ, & matrẽ tuã, vt ſis longęuus ſuper terrã. Nec eſt mirũ ſi tales reputãt̃ indigni vita æterna, qui etiã reputantur indigni, vel iudicãt̃ in hac vita miſera & tranſitoria, & iſtis vita ſubtrahat̃, cũ alijs peccatorib. conceditur ad pœnitentiã faciendã.

De non lædendo proximum, vel occidendo. Cap. 4.

SEcundũ præceptũ, ſecundę tabulæ eſt. Nõ occides ſ. iniuſtẽ. Nã iſtis trib. modis vel actu mortẽ inferẽdo, vel lĩgua vt mortẽ procurãdo, vel corde proximũ odiẽdo, homicidiũ perpetratur. De vltimo.n. de quo minus videt̃, dicit̃. Oĩs qui odit fratrẽ ſuũ, homicida ẽ. [1.Ioann. 3.] Itẽ nota ſpãliter, ꝙ tria ſũt homicidarũ gñra. Sunt.n. quidã qui ĩterficiũt ſeipſos ꝓ pctĩs, & ſecũdũ Aug. illi ĩter oẽs ſceleratiſsimi homicidę ſunt, de his dr̃. Qui facit pct̃m & iniquitatẽ, hoſtis eſt aĩæ ſuæ. Sũt alij qui ſpi[Tob. 12.]ritualiter interficiũt ꝓximũ per ſcãdalũ & malũ exẽplũ, ꝙ figurat̃ in morte primogenitorũ Aegyptij, vt hr̃ in Exo. Tũc.n. moriunt̃ p̃mogenita in Aegypto, qñ [Exod. 12.] maiores præſtãt minorib. materiã pc̃ĩ vel ruinæ, ſuo malo exẽplo. Sunt ẽt alij, qui ꝓcurãt abortũ. ſ. qñ bonũ propoſitũ in ſe extingũt, ꝙ eis miſericorditer inſpirat̃ ex quo per gratiã ĩpregnãtur, ſicut in perſona ipſorũ dr̃. A facie tua Dñe cõcepimus, & peperimus ſpũm ſalutis mali verò cõcipiũt, ſed nõ parturiũt, quia ſuffocãt [Eſa. 26.] cõceptũ. De his dr̃. Venerũt filij, vſq; ad partũ, & vir[Eſa.37.]tus nõ eſt pariẽdi. Itẽ nota, ꝙ triplex eſt homicidarũ pena. ſ. exiliũ, patibulũ, & irregularitatis ĩpedimentũ. Homicidæ.n. exultantur, qñ aũt poſſunt capi, ſuſpẽdũtur: ſic qui occidũt ſe vel alios per pct̃m, exules ſunt à gr̃a, & patria. Homicidæ aũt ſuſpẽduntur, qñ poſsũt tangi in patibulo iudicis, ſic ſpũaliter homicida ſuſpẽditur in patibulo inferni, qñ moritur. Homicidæ ẽt nõ poſſunt ad ſacros ordines promoueri, ſic animæ homicidarũ non promouebuntur ad ordines angelorũ, ſed erunt in inferno, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, vt habetur in Iob. [Iob.10.]

De prohibitione concubitus illiciti. Cap. 5.

TErtiũ præceptũ ſecundæ tabulæ eſt. Nõ mœchaberis: vbi prohibetur oĩs cõcubitus illicitus, & actus carnis inordinatus, tã cõtra ordinẽ naturæ, quàm contra ordinẽ ſcripturæ & gratiæ. Et notandũ ꝙ triplex eſt rõ, quare prohibet̃ mœchia vel luxuria. Primò, igitur quia mœchia eſt hmõi mũdi quaſi vilis infirmitas, quia ferè totus mundus tabeſcit & ægrotat, vel moritur iſto peccato, & eſt moribus ita contagioſus, ꝙ ſolo aſpectu inficit hoĩem. Vñ ſaluator noſter, prohibuit aſpectum illicitũ dicens. Qui viderit mulierẽ ad concupiſcendũ eã, iã mœchatus eſt in corde ſuo. [Matth. 5.] Mulier nãq; adultera (ſicut baſiliſcus) ſola aſpectu interficit hoĩem, propter quod nos non debemus nimis propinquare, vel familiares eſſe eis; ſicut nec infirmis qui laborant morbo contagioſo, quia dicitur. De veſtimentis procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. [Eccle. 42.] Secundò, quia mœchia eſt maior mercatura Diaboli. In alijs ẽt peccatis lucratur Diabolus vnũ peccatorẽ, pro vno pc̃tõ, ſed in mœchia (vt vulgo dicit̃) lucratur pro vno peccato duos, imò tres, & interdũ plures. ſ. adulterã & vetulã, quę procurat peccatũ, quia ẽt Diabolus in hoc magis multiplicat vſuras ſuas, ideo huic mercaturę vel negocio plus intendit, immò non curat dormire, vel comedere, tm̃ eſt intentus huic peſsimę mercaturæ. Dicitur enim. Qui me comedũt. ſ. tentando, [Iob. 30] nõ dormiũt. ſ. à tentatione ceſſando. Tertiò, quia etiã męchia eſt cõior via inferni, hoc eſt, ſtrata publica magis lata, quia plures ambulant per eam. Alia peccata vẽdicant ſibi ſpecialia hominum genera, ſed luxuria nulli parcit, & ferè ad oẽ genus hominum ſe extendit. [Exemplum] Exemplum de Diabolo, qui ſecundum fabulã habuit, vxorẽ, & ex illa habuit ſeptẽ filias, & maritauit eas. Superbiã dedit mulierib, quæ totũ ſtudiũ ſuũ ponũt in vanitate, & in ſpeculo, pectine, & crinib. & monilib. & ornatu capitũ. &c. Vſurã dedit burgenſib. Rapinam militibus & magnatib. Symoniam clericis & prælatis; Hypocriſim religioſis. Et luxuriam vniuerſis. De [Matth.7] hac via dicitur. Lata eſt porta & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam.

De pro-

De prohibitione furti. Cap. 6.

QVartum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non
ſurtum facies. In quo prohibetur ſurtum, rapi-
na, & ſymonia, & oīs illicita contractio rei alie
næ. Et nota ꝙ furtum cum ſuis comitibus eſt contra
triplicem legem. Eſt.n. primò contra legem naturæ, ſe
cundum quam omnia debent eſſe communia. Fures
autem & ſui comites non ſolum retinent ſua propria
Tob. 4. immo vſurpant aliena, contra illud præceptum natu-
ræ, quod ſcriptum eſt. Quod ab alio oderis tibi fieri,
Exod. 20 vide ne tu alteri aliquando facias. Eſt contra legẽ ſcri-
pturæ, vt dicitur. Non furtum facies. Eſt etiam cõtra
legem gratiæ. Nam charitas quæ eſt ſecundum primũ
Luce. 6 præceptum legis gratiæ, non quærit ſua, ſed aliena.
Charitas præcepit dare dicens. Date & dabitur vobis,
communicando. Hæc autem potius nititur auferre.
Charitas autem coniuncta, facit nos ſimiles Deo, qui
Epheſ. 5. non ſolum & ſua & æterna, ſed etiam ſeipſum pro no
bis dedit, vt habetur ad Epheſ. Fures raptores, & vſu-
rarij auferendo alijs, ſunt ſimiles morti & Diabolo.
Nam mors nititur furari & auferre corpus Diabolus
Iſa. 28 autem animam. De talibus dicitur. Percuſſimus fœdus
cum morte & cum inferno.i. Diabolo fecimus pactũ,
qui furatur animam. Et præcipuè vſurarij. fures, vel ra
ptores, qui auferunt ſua pauperibus, ſunt ſimiles morti
qui auferunt pauperibus victum ſuum neceſſarium &
Eccle. 34 per conſequens vitã ſuã. Nã dicitur. Panis egẽtiũ vita
pauperis eſt, qui defraudat illũ homo ſanguinis eſt.

De non dicendo falſo teſtimonio, & de peccatis linguæ. Cap. 7.

QVintum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non
falſum teſtimonium dices. In quo prohibetur
oẽ peccatũ & omnis inordinatio linguæ, & ſpe
cialiter contra proximum. Sunt autẽ, ſecundũ docto-
res, 22, peccata, vel deordinationes linguæ, & oẽs pro
hibentur. ſ. blaſphemia, murmur, defenſio peccati, per
iurium, mendacium, detractio, accuſatio, multiloquiũ
verbũ ocioſum, ſcurrilitas quæ ad rẽ non pertinet, indi
ſcretio conuicium, contentio, bonorũ deriſio, prauũ
conſilium, ſeminare diſcordias, maledictio, adulatio,
peccatũ bilinguiũ, rumor, iactantia, & ſecreti reuelatio
ſpecialiter. Et nota, ꝙ falſus teſtis tribus perſonis eſt
obnoxius (vt dicit Iſid. de ſummo bono) eſt.n. obno-
xius Deo: quẽ cõtemnit; & iudici quẽ decipit; & pro-
ximo, quem lædit. Mendax eſt ſicut denarius falſus vel
potius ſicut falſus monetarius, qui fabricat falſam mo
netam, & talis de iure punitur morte æterna, iuxta il-
Pſalm. 5. lud. Perdes oẽs, qui loquuntur mendaciũ. Detractor
ſimilis eſt cani, qui lambit in homine, non carnem ſuã
ſed vlcera & ſaniem. Murmurans autem, ſimilis eſt ro
tæ deteriori carri, quæ plus eſt quã aliæ garruloſa, quia
ſ. non eſt vncta oleo: ſic iſti deficit vnctio Spiritusſan-
cti. Iactans ſimilis eſt cuculo, quæ neſcit nunciare, ni
ſi de ſeipſo. Adulatores ſimiles ſunt canibus, qui, cum
obuiant ſibi inuicem, oſculantur ſe in loco immundo.
Bilinguis vel reportator verborum, ſimilis eſt ſerpen
ti, qui habet linguam bifurcatam: ſic tales loquuntur
ad duas partes. Qui ſtulte promittit, ſimilis eſt arbori,
quæ habet lata folia, ſicut vitis, quæ citò folia defluit,
vt dr̃ in Pſ. Qui loquitur ſcurriliter, ſimilis eſt porco,
qui vbicunque ponit pedem, non veretur ponere os.
Qui peccatum defendit vel excuſat, ſimilis eſt Adæ,
qui retorſit culpam ſuam in Deum, dicẽs: Mulier quã
Genes. 3 dediſti mihi ſociã, dedit mihi de ligno & comedi, &c.
Qui maledicit, ſimilis eſt hyſtrioni, vilior immo viliſ-
ſimus eſt inter omnes, qui vulgo dicitur ioculator, ſic
maledicente, qui multis eſt odioſus. Qui multum lo-
quitur, eſt ſicut fatuus mercator, qui ſine numero pon
dere & menſura vendit merces ſuas, & ideò nõ eſt mi
rum ſi interdum defraudetur Qui indiſcretè commi-
natur, ſimilis eſt cani, qui plus latrat & minus facit: no
bilis.n. canis ſicut leporarius, vix latrat. Qui conuitia-
tur, eſt ſicut canis macelli, qui ſemper os portat ſangui
nolentũ. Qui contendit vel contentionẽ incipit eſt ſi-
cut ille, qui à Diabolo mutuum recipit, qui in conten
tione recontendit, Diabolo vſuras ſoluit. Qui prauè
conſulit, eſt ſicut ſerpens, qui inficit quicquid lingua
eius tangit. Qui rumores multos narrat, ſimilis eſt lu-
po, qui (vt dicitur) vno menſe viuit de vento. Qui
loquitur verba ocioſa, eſt ſicut vlmus & aliæ arbores,
quæ nullum fructum ferunt, ſed folia tantum. Qui bo
nos deridet, eſt ſicut cæcus, qui ſpuit & neſcit vbi, ſed
ſpuit aliquando ſuper vultum alicuius, quando credit
ſpuere ſuper terram vel lutum. Qui ſeminat diſcordias
eſt ſicut ſerpens ignominioſus, quia talis vomit ignem
& incendit rancorem. Qui ſecreta reuelat, eſt ſicut lac
cus ſine fundo, & ſicut vas ſine opertorio. De blaſphe
mo & periuro dictum eſt ſuprà, in cap. 2. Et propter
hoc per talia quæ à lingua procedunt, vocatur vniuer-
ſitas iniquitatum in Zacharia. Zach. 5.

De prohibitione concupiſcentiæ. Cap. 8.

SExtum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non con-
cupiſces rem proximi tui. Septimum præceptũ eſt.
Non deſiderabis vxorem eius. In primo prohibe-
tur concupiſcentiã oculorum. In ſecundo concupiſcẽ
tia carnis. Et nota quòd triplex eſt ratio, quare ſpe-
cialius iſta concupiſcentiã carnis duplex prohibe-
tur, tum quia eſt quædam animæ labes, quæ citò ma-
culat, & vix poteſt tergi, tum quia eſt quidam ani-
mæ ignis qui ſubitò inflammat, & vix poteſt extingui:
tum quia eſt quædam animæ ſitis, quæ ſemper cruciat,
& vix poteſt ſatiari. Primò igitur hæc duplex concu-
piſcentia eſt animæ labes, quæ vix poteſt tergi. Vna
iſtarum.i. concupiſcentia carnis eſt ſicut aqua propter
labilitatem tranſitoriæ delectationis. Altera.ſ. concu-
piſcentia oculorum, eſt ſicut terra, propter ariditatem,
terrenæ affectionis. Sicut ergo ex aqua & terra fit lu-
tum materiale, ita ex hac duplici concupiſcentia fit lu-
tum ſpirituale, quo anima ſordidatur & per conſequẽs
fœtet, & diſplicet in conſpectu Dei ad modum viliſſi
mi luti. Vnde dicitur in Pſal. Vt lutũ platearum delebo
eos. Secundò iſta duplex concupiſcentia eſt animæ i- Pſalm. 17.
gnis, quæ vix poteſt extingui. De quo dicitur in Iob.
Ignis eſt vſq; ad perditionẽ deuorans. Inflamat. n. ani- Iob. 31
mam, & inflamando incinerat, & tunc tertia ſoror ea-
rum.ſ. ſuperbia vitæ, quæ eſt ſicut vẽtus, inſufflat in ani
mam ſic redactam in cineres, & diſpergit eam in ven
tum, & per conſequens adnihilat. Et ideò dicitur in
Pſal. Quod impius eſt ſicut puluis, quem proijcit ven Pſalm. 1.
tus à facie terræ. Tertiò iſta duplex concupiſcentia eſt
animæ ſitis quæ vix poteſt ſatiari: cuius duæ ſunt ſan-
guiſugæ filiæ dicentes, affer, affer, ſicut dicitur in prou.
Concupiſcentia oculorum dicit affer diuitias, concupi Prou. 30
ſcẽtia carnis dicit affer delitias. Vna nõ ceſſat cõgrega-
re, alia nõ ceſſat effundere. Vñ dicit Aggæus. Qui mer
cedes cõgregauit, miſit eas in ſaccũ pertuſum. Hõ mũ Aggæi. 1.
danus diuitiarũ & delitiarũ ſitibundus ſaccus dicitur
pertuſus, & iò non eſt mirum, ſi nunquã poteſt ſatiari
quia nunquam põt impleri ad modum ſacci pertuſi.

De præceptorum editione ac promulgatione. Cap. 9.

DE præceptorum editione vel promulgatiõe no
tandum quòd ſunt vtiliter edicta & ſub triplici
pœna. & primò aũt pœna corporis & aīæ. Lex.n.

imperatoris editur ſub pœna corporis tantum, ſed
lex creatoris ſub pæna aīæ & corporis, vt dicitur in
Math. 10. Matthę. Nolite timere eos, qui occidunt corpus,
animam autē non poſſunt occidere. Secundò præce-
pta diuina edicuntur, vel mandantur ſub pœna bono-
rum mobilium: bona mobilia dicuntur bona gratiæ,
quia poſſunt perdi & recuperari: bona immobilia dñr
bona gloriæ, quia ſemel habita nunquam poſſunt amit
ti. Tranſgreſſores ergo pręceptorum diuinorum, bo-
nis gratię & gloriæ priuantur. Ideò obſeruantibus da-
tur gratia in præſenti, & gloria in futuro, iuxta illud
Pſalm. 83 Pſal. Gratiam & gloriam dabit nobis Dñs. Tertiò prę
cepta diuina edicuntur ſub pœna patibuli infernalis,
tráſgreſſor ergo diuini præcepti, iam eſt in via quæ du
Tria notanda quę fiũt latroni. citur à Diabolo ad patibulum inferni. Et nota, ꝙ tria
ſunt quæ fiunt latroni quando ducitur ad patibulum.
Oculis velatur, manibus ligatur, & veſte nudatur: ſic
peccatori qui ducitur ad infernum, velantur oculi ra-
tionis, ligantur manus bonæ operationis, denudatur
veſte honeſtę conuerſationis. Sic ergo precepta diui-
na edicuntur ſub multiplici pœna. Ideo dicitur in Pſal.
Pſalm. 118 Tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis.

Quòd tranſgreſſores præceptorum inſtar Pharaonis decem mulctantur plagis. Cap. 10.

NOta, ꝙ ſicut decalogus eſt decem præceptorũ
Dei, ſic ſunt decem tranſgreſſores decalogi, qui
figurantur per decem plagas Aegypti: quę fuę
runt ſanguis, rana, ciniſes, & muſcæ, animalium peſtis,
& veſica, grando & locuſta, tenebræ & mors primo-
genitorum. Et per iſtas decem plagas Aegypti figurá-
tur (vt dictum eſt) tranſgreſſores decalogi. Nam ſicut
plagæ illæ vaſtauerunt Aegyptum, ſic plagæ peccato-
rum corrumpunt mundum iſtum. Prima ergo plaga
Aegypti fuit ſanguis, omnes enim aquæ Aegypti ver
ſæ fuerunt in ſanguinem: & hoc ſignat ſanguinem,
& corruptionem luxuriæ. Secunda plaga fuit rana, to
ta enim Aegyptus bulliuit ranis, & ſignificat loquaci-
tatem & peccata linguæ. Tertia plaga fuit ciniſes, cu-
ius aculeus amarus quaſi inuiſibiliter pungit, & ſignifi
cat aculeum inuidiæ. Quarta plaga fuit muſca grauiſſi
ma, & hoc ſignificat indignationem & peccatum iræ.
Quinta plaga fuit peſtis animalium, & hoc ſignificat
languorem, vel peccatum acediæ. Sexta plaga fuit ve
ſica turgens & ampuloſa, & hoc ſignificat inflationē,
& peccatum ſuperbiæ. Septima fuit grando, & hoc ſi-
gnificat perſecutionem & peccatum iniuriæ, quia ex
ſuperfluitate naſcitur iniuria vel malitia. Octaua fuit
locuſta, quæ deuorauit, quicquid reſiduum fuit in
grandine, & ſignificat voracitatem, & peccatum gulæ.
Nona plaga fuit palpabilis tenebra, & hoc ſignificat,
cæcitatem ignorantiæ. Decima, & vltima fuit mors
primogenitorum, & hoc ſignificat ſcandalum vel uo-
tam infamiæ, quando ſcilicet maiores præbent occa-
ſionem peccandi vel materiam ruinę. Hæc fuerunt
plagæ Aegyptiorum ad literam, & iſtæ ſunt myſticæ
plagę peccatorum tranſgreſſionis decem præcepto-
rum: Vnde ſicut Aegyptij poſt plagas iſtas fuerunt ſub
merſi in mari rubro, ſic homines mundani poſt pla-
gas iſtorum peccatorum, ſi non fuerunt per pęniten-
tiam loti vel ſanati, ſubmergentur in inferno cum Pha
raone & ſuis curribus. idest cum Diabolo & angelis
ſuis. Qui autem fuerit tranſgreſſor diuini præcepti, nó
erit immunis à plagis peccatorũ, & à gutture tormen
Eccle. 8. torum, quia dicitur in Eccl. Qui cuſtodit pręcepta, nó
experietur quicquam mali.

TITVLVS QVARTVS DIETA QVARTA, De Conſilijs Euangelicis.

Et primò de Religione. Cap. 1.

POST tractatum de præceptis, di-
cendē eſt de conſilijs Euágeliorum.
Hæc eſt enim quarta dieta ſalutis. ſ.
de preceptis ad conſilia euangelica,
ſicut à minus perfectis ad magis per
fecta peruenire, & qm̄ iſtá dietá am
bulant viri perfecti ſicut religioſi, iō
dicendũ eſt hic de religione in cõi. Vnde in noīe Dñi
de religione vel congregatione nota ſpáliter tria. ſ. typũ Tria de religione
cui cóparatur, ortum, vñ deriuatur, votũ quo ligatur.
Habet ergo religio typum multiplicē, qui ipſam red-
dit cõmendabilē. Vñ nota ꝙ tria cõmendátur in reli-
gione vel religioſis. ſ. pondus maturitatis, amor cõita-
tis, & fuga proprietatis. Religioſus ergo debet habere
pondus maturitatis, ſicut verus trapezita vel cãpſor, co
gnoſcit meliores denarios ad põdus, ſic abſq; dubio, in
põdere maturitatis cognoſcitur religioſus. Nã in Pſal.
dicitur. In populo graui laudabo te. Religioſus debet Pſalm. 34
amare cõitatem & hoc multiplici exēplo. Videmus, n.
ꝙ plures hoīes qñ ſunt congregati incedunt ſecurius,
reliſtunt fortius, ſolaciantur iucundius. Vñ dicitur in Eccle. 4.
Eccl. Melius eſt duos eſſe ſimul quàm vnum. Vide-
mus inſuper econtrario, ꝙ auis ſola ſingularis, vel eſt
rapax, vt accipiter, vel amiſit ſociũ, vt turtur, ſic religio
ſus ſingularis, vel eſt rapax detrahendo, vel iudicando Eccleſ. ibidem.
patrem vel proximum vel amiſit ſocium. i. Chriſtum.
quia dicitur etiã in Eccleſ. Vę ſoli. Ideò in oblatione
Dñi in tēplo, fuit par turturũ, non ſola turtur vt dici-
tur in Luc. Videmus. n. ꝙ ſola candela per ventũ extin Luc. 2.
guitur, ſed nó ita de facili qñ cum alijs ardet, ſic plures
congregati vinculo charitatis, iuncti melius lucēt per
exemplum, vehementius ardent per deſideriũ diuinũ.
Vnde dicitur in Pſal. Congregate illi ſanctos eius. Vi- Pſalm. 49
demus. n. prætera, ꝙ nó ſolus denarius, ſed plures fa-
ciunt theſaurũ, non vnus miles, ſed plures faciunt exer Exempla exquiſita.
citũ: nó vnus ſcholaris, ſed plures faciunt ſtudiũ, non
vnus bos, ſed plures trahunt iugum: nó vnũ membrũ
ſed plura faciunt corpus vnum: non vna apis, ſed plu-
res componunt fauum: nó vnũ granũ, ſed plura faciũt
aceruum: nó vna ſpecies, ſed plures faciunt electuariũ:
ſic cum plures ſunt vniti per amoris vinculum, eſt in
eis abſq; dubio maior abundantia meritorum. Vnde Act. 2.
in figura huius non vnus ſolus diſcipulus, ſed plures di
ſcipuli receperunt Spiritumſanctum. vt dicitur in Act.
Religioſus debet inſuper fugere & cauere proprietatē, Notabile pro religioſis.
ſicut. n. veſpertilio bibit oleum in Eccleſia, vbi laudãt
alij Deum, ſic religioſus proprietarius, inſtar veſperti-
lionis, bibit, & furatur bona monaſterij, vbi alij vacãt
laudib. & Dei ſeruitio, ſicut Iudas, qui ſolus inter A-
poſtolos pecuniã furatus eſt, vt dicitur in Io. Itē, nota, Ioann. 12.
ꝙ tria ſunt reprobata ſpáliter in quolibet religioſo. ſ.
indeuotio, diſſolutio, & vagatio. Nã religioſus indeuo
tus, eſt ſicut ſirpus, vel iuncus, aut mergus, qui interius ē
aridus, & tñ ſtat in aqua vel loco, aquoſo. Item ſicut
piſcis qui ſemper bibit aquã, & cum aperitur venter in
uenitur vacuus, talis iuxta panem moritur fame, iux-
ta fontem moritur ſiti, iuxta ignem moritur frigore.
Et de talibus. dicitur in Pſalm. Diuites eguerunt, & Pſalm. 33.
eſurierunt. Eſt etiam reprobanda in religione diſſo-
lutio vitæ & inhoneſtas in conuerſatione. Nam ſecu-
laris inhoneſtè viuens, ſolum infamat ſeipſum re-
ligioſus verò inhoneſtus, & diſſolutus, infamat
totum

totũ monaſteriũ & ordinẽ ſuum. Nã ſicut qñ vinum
ptoclamatur in villa, per vinum ꝙ portatur in cypho
iudicant hoĩes de toto vino ꝙ eſt in dolio: ſic mundus
per conuerſationem quam videt in vno religioſo, iudi
cat oẽs alios qui ſunt in monaſteriu, vel in ordine ſuo,
& hoc tam in bono, quã in malo. Vnde dicit Apoſt.
1.Cor.4. Spectaculũ facti ſumus mundo. Eſt inſuper in religio-
ſo valdè reprobanda vagatio, ſicut.n. piſcis nõ diu vi-
uit extra aquam, ſic religioſus vagabundus citò mori-
tur per culpam. Vnde dicit Hiero. Ocium mihi car-
cer eſt, & ſolitudo paradiſus. Item nota ꝙ religioſus
debet ſe caſtigare non interficere, prælato obedire nõ
contradicere, & ſemper in bono proficere, non retro
cedere. Religioſus itaq; debet corpus proprium non
occidere, ſed diſciplinare, & diſciplinã cũ ratione regu
lare, & interdũ diſciplinã remittere, ſicut aquila retra-
hit alas, vt melius extendat: & baliſtarius remittit, vel
diſtendit arcum, vt fortius poſtmodum trahat, ſic in-
terdum remittenda & temperanda eſt diſciplina, vt
poſtea conualeſcat. Namq́ dicit Apoſt. Rationabile ſit
Rom. 12. obſequiũ veſtrũ. Religioſus ẽt ſuo prælato debet obe
dire humiliter, & non reſiſtere. ſicut.n. mẽbra iudican
tur paraliſica, quæ non mouentur ad imperiũ capitis,
ſic peruerſus eſt religioſus ſubditus, qui non ſentit mo
tum & imperiũ patris ſpiritualis. De talib. dicitur in
Exod. 15. Exo. Fiãt immobiles quaſi lapis: & ſicut oẽ humidũ (ſi
cut dicit Phũs) malè terminatur termino proprio, &
benè alieno: ſic religioſus bñ regitur, ſi obſeruet præ
lati præceptum, malè verò ſi ſequatur propriꝗ volunta
tis votũ. Nã dicit Ber. Tolle propriam voluntatem, &
infernus nõ erit tibi. Religioſus inſuper debet ſemper
proficere & nõ retrocedere, & ideo a latioribus inci-
pere debet, vt proficiendo ad altiora valeat peruenire.
Nã dicit Greg. In via Dei nõ proficere, deficere eſt. Si
cut.n. ædificium in fundamento fit latius, & poſtmo-
dũ conſtruẽdo fit ſtrictius; ſic religioſus talẽ perfectio
nẽm debet incipere, ꝙ ad illã valeat addere & in ea per
ſeuerare, ne dicatur illud euangelicum verbum cõtra
Luc. 14. ipſum. Hic hõ cæpit ædificare, & non potuit cõſuma
re, vt dicitur in Luc. debet aũt ſuper oĩa in religiõe per
ſeuerare, quia dicit ſaluator. Nemo mittens manũ ad
Idem. 9. aratrum, & aſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Sicut
.n. ſtultus eſt qui tẽpore tẽpeſtatis exit de naui. & proij
cit ſe in mari, ita ſumma ſtultitia eſt, tempore tentatio
nis nauẽ religionis dimittere, & ad ſubmergendũ ſe in
mare ſeculi præcipitare. De talib. aũt dicitur in Actis.
Act.27. Niſi in naui manſeritis, peribitis. Itẽ nota, ꝙ religio-
ſus debet in diſciplina nutriri, & informari tripliciter
.ſ. ſicut paruulus in domo, ſicut plantula in horto, & ſi
cut virgula in virgulto. Debet itaq; religioſus admo-
dũ pueri in diſciplina diligenter enutriri & educari. Vñ
nota, ꝙ debet habere duas obſtetrices ĩ proceſſu, duas
nutrices in progreſſu, & duas cõſiliatrices in profectio
ne vel ſtatu. Debet igitur habere duas obſtetrices. ſ.
obedientiã, quæ liget ſibi manus & pedes, & inuoluat
eũ in panniculo paupertatis: & humilitatem, quæ incli
net eũ in præſepio & in cunabulo clauſtri, cum freno
Exod. 1. temperantiæ & capiſtro cilicij. Iſtæ ſunt duꝗ obſtetri-
ces Hebrꝗorum. i. Religioſorum, quæ cõſeruabant ma
res. i. perfectos religioſos & perfectè viuere volentes,
vt habetur, in Exo. Debet ẽt habere duas nutrices in
progreſſu. ſ. veritatem, quæ doceat eum loqui, iuxta il-
1.Pet. 4. lud Petri. Siquis loquitur, quaſi ſermones Dei; & ho-
neſtate, quæ doceat eum ambulare, iuxta illud quod di
cit Apoſto. ad Theſ. Præcipimus vobis, vt honeſtè am
1.Theſ. 4. buletis ad eos qui foris ſunt. Debet nihilominus ha-
bere duas conſiliatrices in perfectione & ſtatu. ſ. chari-
tatẽ ad Deũ & ad proximũ, nam dicit Apoſt. Charitas
Hebr.13. fraternitatis maneat in vobis, & auſteritatem ad ſeip-
ſum: iuxta illud eiuſdẽ Apoſtoli. Caſtigo corpus meũ,
& in ſeruitutem redigo. Religioſus inſtar plantulæ, de
bet nutriri in diſciplina vel in religione. Vnde notandũ
eſt, ꝙ hortulanus fodit ſæpè circa plantulas quæ ſunt
in horto ſuo, quæ ſpiritualiter debent fieri nouo reli-
gioſo, plantulæ verò de vno loco eradicãtur, & in alio
tranſplantantur, clauduntur, rigantur, purgantur, fo-
diuntur, & coluntur: ſic nouicius debet inſtar plantu-
læ, de mundo radicitùs euelli, & in religione tranſplan
tari, & in ſancto propoſito radicari, circunſpectione
claudi, deuotione rigari, confeſsione purgari, exerci-
tio & occupatione fodi, & excoli: & tales ſunt ſicut
nouellæ plantationes in iuuẽtute ſua vt dicitur in pſal.
Religioſus inſuper, ſicut virgula in virgulto debet e- Pſal. 43.
ducari in diſciplina. Vñ nota, ꝙ agricola qñ habet vir-
gulam vel ſurculum generoſæ vel fructuoſæ arboris,
prouidet ei in multis. ſ. ꝙ habeat radicem, ſtipitẽ, fron-
des, & folia, flores & fructus: ſic virgula ſpiritualiter. ſ.
neophitus, vel nouitius in virgulto religiõis, debet ha
bere iſta ſex. ſ. Radicem profundꝗ humilitatis, ſtipitẽ
rectꝗ intentionis, frondes ſyncerꝗ dilectionis, folia ho
neſtæ locutionis, flores pulchræ conuerſationis: & tã-
dem ſuper oĩa fructus bonæ operationis, quia per fru-
ctus eorum cognoſcit eos Deus, ſicut dicit ſaluator in Matth. 7.
Matth. De talibus virgulis generoſis & fructuoſis di- Pſalm.127
citur in Pſal. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circui
tu menſe tuꝗ. i. religionis ſanctꝗ. Habet ẽt religio ortũ
primordialem valde laudabilẽ. Vnde nota, ꝙ oĩs reli-
gio & oĩs ſpiritualis congregatio, vel fraternitas, ha-
buit primò ortũ à Samuele, qui congregauit cuneum 1.Reg 10.
prophetarum, vt dicitur in primo Regũ. Et ita dicit
ibidem magiſter hiſtoriarum. Secundò habuit ortum,
ab Eliſæo, cum quo habitauerunt filij prophetarum, 4.Reg. 4.
vt dicitur in quarto Regũ. Tertiò habuit ortũ à Ioan- Ioann.1.
ne Baptiſta, qui congregauit diſcipulos, vt dicitur in
Ioan. Quartò habuit ortum à Chriſto, qui cõgregauit
diſcipulos & Apoſtolos, vt dicitur in Matth. Quintò Matth. 4.
habuit ortũ ab Apoſtolis, quibus adhæſerunt multi
diſcipuli, ſimul habitantes poſt miſsionem Spiritusſan
cti, ſicut dicitur in Act. Quia nemo quicquã eorum, Act. 4.
quæ poſsidebant aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed oĩa illis
erant cõia. Sextò habuit ortũ à Marco Euangeliſta,
qui apud Alexandriã diſcipulos vitæ mirabilis habuit, Li.1.ca.16
vt habetur in Eccleſiaſtica hiſtoria. Inde proceſſerunt
monachi, quorum fuerunt tria genera. ſ. cœnobitarum
qui in cõi viuebãt, aliorũ qui dicebantur Remichi qui
bini & trini habitabant: & Anachoretarũ, qui ſoli in
deſerto viuebant, quorum auctor fuit Paulus luſtrator Epiſt. 48.
nihilominus princeps Ioannes Baptiſta, vt dicit Hie-
rony. Habet inſuper religio nodum regulantem val-
de notabilẽ, qui ipſam facit valde laudabilem. Eſt enim
in ipſa triplex nodus valde laudabilis. ſ. nomen religio
nis obedientiæ ſubiugantis, paupertatis alleuiantis, &
caſtitatis decorantis. Obedientia aufert religioſo pro
priam voluntatẽ & per conſequens infernum, iuxta il
lud Bern. Tolle propriã voluntatẽ, & infernus non
erit tibi. Paupertas aufert ipſi terrenã cupiditatem, &
per conſequens oẽ malũ. Iuxta illud verbũ Apoſtoli. 1.Tim.6
Radix omnium oĩum malorum, eſt cupiditas. Caſti-
tas aufert hoĩ carnalem fœditatem, & per conſequens Matt.22.
facit eum Angelum, iuxta illud Matth. Neq; nubent
neq; nubentur, ſed erunt ſicut angeli Dei in cœlo. De
hoc triplici nodo per ordinem eſt dicendum. Et pri-
mò de obedientia.

De obedientia. Cap.2.

DE obediẽtia nota ſpãliter tria. ſ. prꝗconia quib. cõ
mẽdat̃, auxilia quib. adiuuat̃, & officia quib. oc-
cupat̃. Hẽt ergo obediẽtia multa ꝑconia q̃ ipſam
laudãt. Vñ nota, ꝙ obedientia eſt ſchola ſaluatoris, no-
bile genus martyrij, palma triũphalis, & ſcala paradiſi.

Matth. 19 Oĩs qui reliquerit domũ, aut agros, &c. Secundò pau
pertas eſt cœleſte prandium, quo pauperes reficiuntur
ſicut, n. videmus, ꝙ qñ clamatur ad eleemoſynã, vel
paradiſum, ſoli pauperes veniunt & accelerant ſic ad
prandiũ cęli ad quod Chriſtus inuitat ſoli pauperes in
Luc. 14. trant, ꝙ figuratur in Luc. vbi dicitur. ꝙ hõ quidã fecit
cœnã magnã, &c. Et nota ꝙ tria genera hoĩum ad illã
cœnã venire noluerunt, ſed excuſationes friuolas alle
gauerũt. ſ. auari diuitijs incraſſati, imundi impinguati,
ſuperbi delicati honorib. iuxtà illud Deut. Incraſſatus
Deu. 32. impinguatus dilatatus, derelinquit Deum factorẽ ſuũ.
Auari figurantur per illũ qui quinq; iuga boum eme-
rat. Immundi, per illũ qui vxorem duxerat. Superbi,
per illũ qui villã comparauerat, & idõ oẽs iſti à cęna illa
propriè ſunt excluſi, & ſoli pauperes intromiſsi. Nã di
citur ibidẽ. Voca pauperes & debiles, & introduc. &c.
Tertiò paupertas eſt cœleſte ſoliũ, in quo pauperes ſe
Matth. 19 dent, ſicut dicitur in Matth. Vos qui reliquiſtis oĩa, &
ſecuti eſtis me, &c. & ſequitur. Sedebitis & vos ſuper
ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Sed nota, ꝙ ſi
cut qui eſſet ſupra cœlũ, totam terram reputaret quaſi
centrũ, ſic pauperes totam terram reputant rem mini-
mam, & vilẽ, quia in cœlo (vt dictũ eſt) habent ſedẽ &
manſionẽ ſuam. Nam dicit Apoſt. in perſona eorum.
Phil 3. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Itẽ nota ꝙ pauper hẽt
tria bona. ſ. vitam ſecuriſſimã, mentẽ quietiſsimã, & ve
ſtem nobiliſsimã. Primò igitur pauperes ſunt in vita
ſecuriſsima ſecuri, quia per paupertatẽ non mouentur
lites, nõ timentur fures, nõ formidantur rerũ tempeſta
tes, ſed diuites huius mundi ſuſtinent oẽs iſtas tribula
Tremulum caput tiones. Vnde in figura huius, Caym qui interpretatur
poſſeſsio, habebat caput tremulum, & ſignificat diui-
Caym qd, figurat. tũ curam, & ſolicitudinem auarorũ. Secundò paupe-
res mente, ſunt quieti. & a ſpinis diuitiarũ minimè la-
cerati, & ab earum pondere liberi, & ab earum inqui-
natione mundi: nam diuitiæ faciunt iſta tria mala, bo-
na ſiquidẽ temporalia poſſeſſa onerant, amata inqui-
nant, & amiſſa cruciant, vt dicit Bernar. Vndè in figu-
ra ſpiritualis quietis, quam habent pauperes & anxieta
tes, quæ communicant diuitias, Iſrael à Deo, accepit
ſabbatum. i. quietem, & Aegyptij anxietates, & curas
vt dicit Greg. Propter hoc dicitur ad Heb. Relinquitur
Hebr. 4. ſabbathiſmus populo Dei. Tertiò ſunt pauperes veſte
decori. i. honeſtate cõſpicui, idõ Sapiens iungit iſta duo.
Eccle. 11 Paupertas (inquit) & honeſtas à Deo ſunt, quia in ſemi
tis pauperum relucet ſpiritualiter Chriſti ſignum, de
quo dicitur in Luc. Et in ſignum cui cõtradicetur. Et
Lu. 2. nota, ꝙ triplex fuit ſignum Chriſti cui contradicitur,
à diuerſis amatoribus mundi. Primum fuit paupertas,
cui contradicitur ab auaris, ſecundũ fuit caſtitas, cui
contradicitur ab immundis, & tertiũ fuit humilitas, cui
contradicitur à ſuperbis. Item nota, ꝙ paupertas alia
tria bona habet. eſt. n. paupertas ſummè Chriſto copu
lata, bonis ſummè cumulata, & cœlis ſummè coæqua-
ta. Primò ergo paupertas eſt ſummè Chriſto copulata
habet. n. Deus pauperes quaſi familiares & domeſticos
& diuites quaſi ignotos & extraneoſs. Vnde in figura
huius Chriſtus in ortu ſuo prius vocauit pauperes quã
diuites, piſcatores, quàm mercatores, paſtores quàm re
ges, pauperes de propè, & diuites Magos ab oriente.
Secundò paupertas eſt ſummæ coæquata cęlo, & cau-
Exemplum ſa eſt, quia eſt ſummè elongata à mundo: pau-
per enim ſummè cœlum appropinquat, quia om-
nia mundana conculcat: ſicut videmus, quòd il-
le qui vult altè attingere, ſcabellum conſueuit ſub
pedibus locare; ſic pauper manu tangit cęlum, quia
de omnibus terrenis contemnendo & conculcan-
do, facit ſibi quaſi ſub pedibus ſcabellum. Iuxta illud
Deute. 11. Deut. Omnis locus quem calcauerit pes veſter, veſter
erit. Tertiò paupertas eſt ſumme cumulata omni bo-
no, optimè. n. ſcit theſaurizare: propterea. n. dimittit
terram talpis. i. auaris, fimum porcis. i. immundis, pul-
uerẽ ſerpentibus. i. ſuperbis. Iuxta illud Eſa. Serpenti Iſa. 65.
puluis panis eius. Ipſa. n. dedignatur fimum ſtabuli ha-
bere loco theſauri, fimus ſtabuli ſunt diuitiæ huius
mundi, quia mundus eſt ſtabulũ. i. locus iumentorũ,
& hominũ beſtialiũ. Ipſa. n. bona immobilia retinet,
i. cęleſtia, & diſpergit bona mobilia. i. oĩa terrena, qđ
figuratur in Gen. Vbi dicitur, ꝙ Abraam dedit Iſaac, Geneſ. 25.
omnia quæ poſſidebat, & filijs concubinarum largi-
tus eſt munera.

De caſtitate. Cap. 4.

DE caſtitate nota ſpecialiter tria. Caſtitas. n. eſt
florens, ſicut lilium inter ſpinas, habet liliũ in-
corruptibile, habet precium impreciabile, hẽt
ſolium inſuperabile, habet precium inter gemmas, &
tenet ſolium ſuper ſtellas. Primò ergo caſtitas eſt flo-
rens ſicut lilium, nã dicitur in Canticis. Sicut liliũ in- Cantic. 5.
ter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Et nota, ꝙ in li-
lio ſunt ſex ſolia niuei coloris, & ſex grana aurei colo
ris. ſex folia niuea, ſignificant carnis pudicitiã, & ſex
grana aurea, ſignificant mentis munditiam. Primò er-
go in lilio ſunt ſex folia, in quibus figurantur ſex ad pu
dicitiam neceſſaria. Primum foliũ eſt cibi & potus ſo
brietas, vnde dicit Hieronymus. Virgo fugiat vinum,
vt venenum, nã vinũ in adoleſcentia, eſt duplex incen
dium voluptatis. Vndè in prou. dicitur. Luxurioſa res Prouer. 20
eſt vinum, & in Gen. dicitur, quod Loth propter vi- Genet. 19
num perpetrauit inceſtum. Secundum folium, eſt ha-
bitus aſperitas. Vnde dicit Ber. Memento, ꝙ aſperior
cardo pannum facit leniorem, ſicut aſper habitus facit
carnem caſtiorem. Et per contrarium filij Iſrael forni
cati ſunt cum mulieribus Moab, quia ornatę erant ve- Nume. 25
ſtibus delicatis, vt dicitur in Numeris. Tertium foliũ,
eſt laboris ſtrenuitas, & per cõtrarium ignauia & ociũ
ſunt ſummum luxuriæ nutrimentum, quia vt dicitur
in Ezech. Hæc fuit Sodomæ iniquitas ſororis tuæ, ſu- Ezech. 16
perbia, ſaturitas, abundantia panis, & ocium. Dauid
in domo ocians, commiſit adulterium, vt habetur in
ſecundo Regum. Quartũ folium, eſt cuſtodia ſenſuũ 2. Reg. 11
& maximè quo ad viſum & auditum, quia curioſitas
videndi & audiendi, via eſt ad peccatum. Cuius exem
plum patet in Dina filia Iacob, quæ ad videndum mu Geneſ. 34
lieres regionis illius egreſſa, à Sichen filio Emor fuit
corrupta: vt dicitur in Gen. Quintum folium eſt mo-
deſtia verborum, & maximè immundorum, quia ma-
ximè excitatur luxuria, per verba diſſoluta & inhone-
ſta. Nam dicit Apoſt. Nolite ſeduci inanibus verbis. 1. Cor. 15
Corrũpunt enim bonos mores, colloquia praua. Sic in
quit Hierony. Sermo virginis prudens, modeſtus, &
tardus vel rarus, vt tam eloquentia precioſus, quàm pu
dore. Itẽ, ſit in re noua grauitas immutabilis. honeſtas
ſtupenda, verecunda vita, pudicitia virginalis, inceſſus
& veræ prudentiæ habitus, ſermo ſemper modeſtus
ſolum ſuo tempore proferendus. hæc ille. Sextum fo
lium, eſt fuga occaſionum, & oportunitatum, & ma-
ximè mulierum. Dicitur enim in Gen. Ne ſtes in om Geneſ. 19
ni loco circa regionem. Videmus. n. ꝙ animalia ſilue-
ſtria pulchriorem pellem habent, quam domeſtica. Le
gimus. n. in ſecundo Reg. Quòd Thamar ab Amõ fra 2. Reg. 13
tre ſuo fuit corrupta, quia ĩ thalamo fuit ſola cũ ſolo.
Vñ Bern. dicit. Virgines quæ verè virgines sũt, sẽper
debẽt eſſe pauidæ, & nũquã ſecuræ, vt & non timen-
da ſecuræ ẽt pertimeſcãt. Sunt ẽt in lilio ſex grana au
rea, in quibus figuratur triplex modus diligendi Deũ,
& triplex cauſa dilectionis. Primò ergo eſt triplex mo
dus dilectionis, quem debet habere animus caſtus.
eſt enim diligendus Deus prudenter, ne decepti,
ab amore eius diſcedamus: dulciter, ne elati, ab

amore eius abſcindantur, fortiter ne opresſi, ab amore
Dei euellamur; vt dicit Bern. ſunt autẽ tres cauſæ præ
cipuę, in quibus debemus Deum dil gere, l. ſt. n. diligẽ
dus toto corde, quia creator: tota anima, quia redem-
ptor: tota mente, quia remunerator. vt dicitur in Mat
Matth. 22, th. Secundò caſtitas habet ingens precium ſuper oẽs
gemmas: quia dicitur. Non eſt digna ponderatio cõti-
Ec. 26. nentis aiæ. Et nota, ꝙ caſtitas eſt theſaurus cũ valore
charitatis, iõ ſummè amandus: & iõ dicitur. Simile eſt
Matth. 13. regnũ cœlorũ theſauro abſcon. &c. eſt theſaurus in va
ſe fragilisſimo, & iõ ſummè conſeruandus: nam dicit
1. Cor. 4. Apoſtolus: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.
Vnde maioris virtutis eſt, in carne corruptibili
ſeruare caſtitatem. eſt thaſaurus cũ malignisſimo ho-
ſte, & ideò ſummè timendus, ſicut videmus, ꝙ valde
eſt laudabile, caſtrum debile defendere contra hoſtem
fortisſimum. Tertiò caſtitas habet excellens ſolium
ſuper oẽs ſtellas, ꝙ figuratur per thronum de ebore
3. Reg. 12. grandem: vt dicitur in libris Reg. Et nota ꝙ ebur eſt
frigidum & ſolidũ & candidum: frigidũ contra concu
piſcentiam: ſolidum per firmam perſeuerantiã: candi
dum per meram innocentiam. Item nota, ꝙ qñ ebur
in ſuo panno lineo mundo inuoluatur, ſeruat pannum
ne incendatur, in quo ſignatur, ꝙ interior caſtitas mẽ
tis, ſeruat corpus exterius, ab incendio libidinis. Item
nota, ꝙ caſtitas habet Fructum vberrimũ, curſum ce-
leberrimũ, & ſeruum pulcherrimũ. Primò ergo caſti-
Triplex fructus caſtitatis. tas habet vberrimũ fructũ. & nota ꝙ triplex eſt fru-
ctus euangelicus. ſ. tricesſimus, quẽ habet caſtitas con-
iugalis, ſexageſimus, quem habet caſtitas, vidualis, cẽ-
teſimus, quẽ habet caſtitas virginalis. vt dicitur in Mat
Matt. 13. th. Secundò caſtitas habet celertimũ motũ, caſtitas. n.
conſequitur Deum tripliciter. ſ. currendo, natando, &
volando, currit. n. caſtus per bonã operationem, natat
per internam deuotionẽ, volat per ſupernã contẽpla-
tionẽ: & ſic ſequitur agnũ quocunq; ierit: vt dicitur
Apoc. 14. in Apoc. Tertiò caſtitas habet pulcherrimũ ſertũ, nõ
. n. ſolum habet aureolam præmij accidentalis, ſed ẽt
aureolã præmij eſſentialis, & nota ꝙ triplex eſt aureo
la. ſ. virginum, martyrum & doctorũ. virginũ florea:
martyrũ gemma: doctorum aurea. Aureola igitur vir
Cant. 4. ginum eſt florea, de qua dicitur. Veni de libano ſpon-
ſa mea, veni coronaberis. ſ. aureola caſtitatis, quia ĩ ſcri
ptura caſtitas flos dicitur, meritò caſtis corona de flo-
ribus datur: & nota, ꝙ caſtitas inſtar floris ſolo tactu
marceſcit, quia tactus impudicæ delectationis, caſtita-
tatem omnino corrumpit, ſicut. n. flos ſole præſente
decorẽ ſuũ oſtẽdit, nã flos (vt videmus) de nocte clau
ditur, & oriente ſole rurſum expanditur, ſic hõ verè
caſtus, de caſtitate tantũ corã Deo non corã hoĩbus,
2. Cor. 1. gloriatur: dicente Apoſtolo. Gloria noſtra hæc eſt, te
ſtimonium conſcientiæ noſtræ. Aureola verò marty-
rũ eſt gẽma: nam dicitur. Poſuiſti ſuper caput eius co-
Pſalm. 20. ronã de lapide precioſo. Aureola doctorum eſt aurea,
de qua dicitur. Corona aurea ſuper caput eius. Itẽ no-
Eccle. 45. ta, ꝙ caſtitas indiget ſtudioſa clauſura. Caſtitatẽ decet
præcioſa cinctura. Primò ergo caſtitas lucet ſpecioſa
pictura. Caſtitas debet habere clauſurã ſtudioſam: nã
dicitur. Hortus cõcluſus, ſoror mea ſponſa. Et nota, ꝙ
Cant. 4. in horto bñ clauſo, nõ põt quis intrare, niſi de alto, ſic
in hoĩe caſto, qui habet clauſuram continentiæ, nullũ
deſiderium debet intrare, niſi cœleſte tantum, ſi tamẽ
ortus concluſus beſtijs eſſet plenus. Clauſura parum
proficeret immò plus noceret, quàm prodeſſet, ita qñ
beſtiales motus libidinis ſtrepunt in mente, parum aut
nihil valet clauſura caſtitatis in carne. Et ideò ſponſæ
dicitur. Non ſolum ortus concluſus, ſed fons ſignatus
Cant. 4. ortus concluſus, propter caſtitatem carnis, fons ſigna-
tus propter puritatẽ mentis. Secundò caſtitas debet ha
bere cincturam præcioſam, quia dicitur. Sint lumbi
veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ve- Luc. 12.
ſtris. Et nota, ꝙ Daniel vidit virum accinctum reni-
bus auro obrizo, quod eſt aurum præcioſum valdè, vt
dicitur in Daniele. & Ioannes vidit filium hominis, Dan. 10.
præcinctum ad mamillas zona aurea, vt dicitur in A- Apoc. 1.
poc. ꝙ. ſ. ad duplicem caſtitatẽ refertur. Nam zona au
rea, vel cinctura renum, ſignificat corpus caſtum, zo-
na verò aurea inter mamillas. ſignificat cor mundum,
quia (vt dicit Philoſophus libro de animalibus) cor ho
minis eſt inter mamillas, aliquantulum declinans ad
partem ſiniſtram. Tertiò caſtitas debet habere pictu-
ram ſpecioſam. Sicut enim candor materialis vel albe
do, eſt caput & fundamentum aliorum, vt dicit Philo
ſophus, ſic caſtitas eſt quaſi caput & fundamentũ alio-
rum virtutum, & bonorum operum, vnde dicit Greg.
Quòd non eſt opus bonum ſine caſtitate.

TITVLVS QVINTVS

DIETA QVINTA,

De virtutibus Theologicis, & Cardinalibus. & primò,

De virtute in communi. Cap. 1.

POST tractatum de præceptis, & cõ
ſilijs, dicendũ eſt de virtutibus, do-
nis, beatitudinibus, & fructibus. Iſta
quatuor ſunt quædã ſpecialia, incen
tiua ad operandum diuina præcepta
& conſilia euangelica. Differunt au
tem iſta quatuor per hunc modum,
quia virtutes faciunt operari recta dona faciunt opera-
ri fideliter, & faciliter expedire, beatitudines faciunt
operari perfectè. fructus faciunt operari delectabili-
ter, ſeu deliciosè. Et nota, ꝙ virtutes ſunt ſeptẽ. ſ. qua
tuor Cardinales, & tres Theologicę. Theologicę ſunt
fides, ſpes, & charitas. Cardinales ſunt, prudentia, for-
titudo, temperantia, & iuſtitia. Differunt autem, quia
Theologicæ habent Deum, vel bonum increatũ pro
fine, vel pro obiecto. Virtutes Cardinales habent bo-
num creatum pro obiecto. Præterea virtutes Theolo
gicę reſpiciunt magis vitam contemplatiuam, & ordi
nant hominem ad Deum. Cardinales verò pertinent
ad vitam actiuam & ordinant hominem ad proximũ
& ideo illę dicuntur Theologicæ. i. diuinæ, à theos, ꝙ
eſt Deus, & logos quod eſt ſermo, quia principaliter
ſunt ad Deũ: ſed cardinales dicuntur à cardine, in quo
vertitur hoſtiũ, quia principaliter reſpiciunt vitã acti-
uã, quę tota eſt mobilis ſuper cardinales virtutes: vnde
tres virtutes theologicæ pertinent ad Mariam, quæ
intendit circa vnum. i. circa bonum increatum, quod
non auſertur ab ea, nec mutatur: quatuor vero cardi-
nales pertinent ad Martham, quæ intendit circa mul-
ta, & turbatur erga plurima. ſ. bona creata. Sunt vera lo
ca ſcripturæ, vbi reperiuntur virtutes, dona, beatitu-
dines, & fructus, virtutes theologicæ ponuntur, iuxta 1. Cor. 13.
illud. Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas tria
hęc. Quatuor verò virtutes cardinales ponuntur ſe- Sap. 8.
cundum illud. Sobrietatem, prudentiam, docet, iuſti-
tiam, & fortitudinem, quibus nihil vtilius eſt in hac
vita hoĩb. Dona verò Spiritusſãcti ſunt ſeptẽ. ſ. Donũ
ſapiẽtiæ, intellectus, cõſilij, fortitudinis, pietatis, ſcien
tię, & donum timoris. Iſta aũt dona ponuntur iuxta
illud. Et requieſcet ſuper eũ ſpiritus ſapientiæ, & intel Iſa. 11.
lectus, ſpiritus fortitudinis, & conſilij, ſpiritus ſcien-
tię & pietatis, & replebit, eum ſpiritus timoris Dñi.
Beatitu-

Beatitudines autẽ ſunt octo.ſ. Paupertas, mititas, vel
manſuetudo, luctus, eſuries, miſericordia, mũditia cor-
Matth. 5. dis, pax, & iuſtitia. Iſtæ opponuntur in Matthæo. Fru-
ctus Spiritusſancti ſunt duodecim.ſ. Charitas, gaudiũ,
pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, man-
ſuetudo, fides, modeſtia, continentia, & caſtitas. Iſti po
Gal. 5. nuntur ad Galathas. Virtus ſic diffinitur in libro de ſpi-
ritu & anima. Virtus eſt habitus mentis benè inſtitu-
Virtutis diffinitio. tæ. De virtute in communi nota ſpecialiter tria.ſ. Eius
precioſam comparationem, virtuoſam operationẽ, &
gratioſam procreationẽ. Comparatur ergo virtus tri-
bus ſpecialiter.ſ. ligno fructuoſo, lapidi pręcioſo, & cœ
leſti paradiſo. Primò comparatur ligno fructuoſo, ho-
mo.n. abſq; virtute, eſt ſicut arbor ſylueſtris, vel vinea,
quæ proferr labruſcas.i. delectationes carnales, vel glã-
des, quæ ſunt cibaria porcorum.i. hominum immun-
dorum. Sed ſi ramus virtutis, tali arbori fuerit inſertus,
totam arborem trahit ad naturã ſuam, & facit eam fer-
re fructus optimos, qui lætificant Deum & Angelos
Luc. 15. Dei. Iuxta illud. Gaudium eſt Angelis Dei, ſuper vno
peccatore, &c. Hęc eſt illa arbor pulcherrima, cuius fru
ctus nimius, & eſca vniuerſorum in ea, vt habet in Da-
Dan. 4. niele. Secundò comparatur lapidi precioſo, ſicut enim
virtus, quæ eſt in viro iuſto, facit eum præualere mul-
Eccl. 16. tis peccatoribus; nam dicitur. Melior eſt vnus timens
Eccle. 6. Deum, quàm mille filij impij: de hoc lapide præcioſo
dicitur. Quaſi lapidis virtus probatio erit in eis.ſ. ope-
ribus bonis, tamen hodie multum vilipenditur, in tan-
tum, ꝙ ſi eſſet venalis, à paucis emeretur, ſicut gallus,
qui inuenit in ſterquilinio margaritã & granum putri-
dum, inſpecta margarita, elegit granum putridum, ſic
homo mundanus ſpreta virtute, appetit bonum tem-
Iob. 28. porale & tranſitorium: & ratio eſt, quare vilipenditur
virtus, quia neſcit homo preciũ eius, vt dicitur in Iob.
Matt. 7. Et propter hoc dicit Saluator. Ne mittatis margaritas
ante porcos, ideſt homines immundos & mundanos,
quia plus volunt furſur carnalis & immundæ delecta-
tionis, quàm margaritas gratiæ vel virtutis. Tertiò cõ-
paratur paradiſo tam cœleſti, quàm terreſtri, compara-
tur in tribus.ſ. in ſitus eminentia, in fructus opulentia,
& in fontis affluentia. Eſt enim primò paradiſus locus
altiſsimus, ita, ꝙ aquę diluuij, vſq; ad illum locum non
peruenerunt: ſic viri religioſi, vel virtuoſi, vitam ha-
bent eminentem, inſtar paradiſi, ita, ꝙ nunquam ſub-
merguntur diluuio peccati. vnde dicit Sap. in perſona
Eccle. 15. viri iuſti. Exaltaſti ſuper terram habitationem meam.
Eſt ſecundò paradiſus locus fructibus opulentus, pro-
ducit.n. omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcẽdum
Gen. 2. ſuaue, vt habetur in Gen. Sic vir iuſtus vel virtuoſus,
omne lignum pulchrum viſu producit, per honeſtam
conuerſationem, ad veſcendum ſuaue, per bonã ope-
rationem & internam deuotionẽ. Vnde dicitur in per-
Eccle. 24. ſona viri virtuoſi. Flores mei fructus honoris & hone
ſtatis. Eſt nihilominus paradiſus terreſtris locus aquis
irriguus: nam dicitur. ꝙ fluuius egrediebatur de loco
Gen. 2. voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde diuidi-
tur in quatuor capita. Paradiſi fluuius virtus eſt vel gra-
tia, quia de fonte diuinitatis oriť, quatuor capita ſunt,
quatuor principales virtutes, vel cardinales, quæ à gra-
tia deriuantur.i. iuſtitia, temperantia, prudentia, & for-
titudo: iuſtitia habet locum in rebus certis, non.n. po-
teſt eſſe iuſtitia, vel iuſta ſententia, niſi in rebus certis:
prudentia habet locum in dubijs: tẽperantia habet lo-
cum in proſperis: & foritudo in aduerſis. Comparatur
autem virtus paradiſo cœleſti, in quatuor: eſt.n. paradi-
ſus cœleſtis, habitatio Dei, locus gaudij, locus lucis, &
locus ordinati amoris. Talis eſt anima viri iuſti & vir-
tuoſi, nam ibi eſt habitatio diuinæ gratiæ, ibi eſt gau-
Eccle. 40. diũ bonæ conſcientiæ, ibi eſt lux veritatis, ibi eſt amor
charitatis, de tali paradiſo dicitur. Gratia ſicut paradi-
ſus in benedictionibus. Econuerſo anima peccatoris
non dicitur paradiſus, ſed potius infernus: habet enim
quatuor mala oppoſita bona ſuprà dictis: ipſa enim eſt
habitatio, non Dei, ſed dæmonum, ipſa nanq; loco gau
dij habet remorſum conſcientiæ, loco lucis habet tę-
nebras ignorantiæ, loco amoris ordinati, habet ignem
concupiſcentiæ. Vnde de tali inferno dicitur. Quia nõ Iſa. 38.
infernus confitebitur tibi.i. anima peccatoris, eſt quaſi
locus infernalis. Item virtus vel gratia cõparatur alijs
tribus.ſ. ſigno vel caracteri, precio vel pignori, oleo
vel vnctioni. Virtus.n. eſt ſignum vel caracter præde-
ſtinationis, ſicut enim paſtor ſignat oues ſigno, quo di-
ſtinguit oues proprias ab extraneis, ſic Deus, qui eſt pa
ſtor animarum noſtrarum, vt habetur in Ioan. Ponit in Ioan. 10.
ouibus ſuis ſinũ gratiæ & virtutis, quo diſtinguit oues
ab hædis, de hoc ſigno dicitur. Nolite contriſtare ſpiri- Ephe. 4.
tum ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptio-
nis.ſ. gratiæ virtutis & veritatis, & debemus conſide-
rare quatuor ſigna, quibus electos ſuos ſignat Deus.
Eſt.n. virtus pignus vel precium ſaluationis, ſicut enim
qui habet precium, rem poteſt emere, & ſicut qui ha-
bet arram vel pignus ſufficiens, certus eſt de ſolutione,
ſic qui habet virtutem vel gratiam gratuitam, ſecurus
eſt de æterna ſaluatione. De hoc pignore habetur. Si- Epheſ. 1.
gnati eſtis ſpiritu promiſsionis ſancto.ſ. gratiæ, qui eſt
pignus hæreditatis noſtrę. Eſt nihilominus virtus gra-
tuita vnctio regalis promotionis: ſicut enim Reges,
qui promouentur ad regna terrena vnguntur, ſic Deus
electos ſuos vngit vnctione gratiæ, ad obtinenda re-
gna cœleſtia, & terrena, de hac vnctione dicitur. Vn- 1. Ioan. 2.
ctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia. Nota, ꝙ
electi, qui habent vnctiones virtutis vel gratiæ, reges
debẽt dici triplici ratione, tum quia Deus regnat in eis
per gratiam, tum quia futuri ſunt Reges per gloriam,
tum quia eis in hoc mundo ſeruiunt omnia per obe-
dientiam: omnia nanque eis cooperantur in bonum.ſ. Rom. 8.
tam bona, quàm mala, tam proſpera quàm aduerſa vel
peruerſa: vt dicit Apoſt. Item virtus vel gratia tribus
alijs comparatur.ſ. armaturæ forti, prębendæ nobili, &
optimæ poſſeſsioni. Virtus enim eſt armatura tam for-
tis ꝙ omnia vincit, & nũquam vincitur vel ſuperatur.
Homo autem ſine virtute, eſt ſicut homo inermis in
medio hoſtium ſuorum.i. inter proſpera & aduerſa, &
ab vtriſq; læditur, & ſuperatur: nam ipſum decipiunt
proſpera & aduerſa, propter quod monet Apoſtolus
dicens. Induamur arma lucis.i. arma virtutis, vt dicit Rom. 13.
Gloſa. Virtus eſt prębenda nobilis, quod patet ex duo-
bus.ſ. ex parte dantium & ex parte recipientium, ſeu
ex parte dantis & ex parte recipientis. Sicut.n. Papa
& alij prælati conſueuerunt ſibi retinere collationem
pinguem, vel præbendam nobilem vel nobilium: ita
Deus collationem huius nobilis præbendæ.ſ. virtutis
vel gratiæ retinuit ad manum ſuam, iuxta illud. Gratiã Pſal. 83.
& gloriã dabit Dominus: nullus.n. alius habet has pręe-
bendas conferre. Ex parte recipientis patet nobilitas
huius nobilis præbendæ, quia præbenda virtutis vel
gratiæ, nunquam confertur, niſi amicis & charis, alia
nanq; bona naturalia & temporalia, quaſi viles pręben
dæ, vel cõmunes, dantur indifferenter inimicis & ami-
cis, vnde dicit Auguſtinus de ciuitate Dei. Interdum
abundant plus in talibus inimici quàm amici, ideſt pec
catores, quàm iuſti. Eſt nihilominus virtus vel gratia
quaſi poſſeſsio optima, ſicut enim benè ſedet poſſeſ-
ſio, quæ eſt prope ciuitatem, melius, quę eſt iuxta mu-
ros ciuitatis, ſed optimè, quæ eſt intra muros, propter
ſecuritatem clauſuræ, vel habitationis: ſic per optimè
ſedet virtus, quæ eſt in ſecreto cordis, vnde narrat Se-
neca de quodã Philoſopho, ꝙ vxore capta & liberis,
cum ſolus ex incendio euaſiſſet, interrogatus à Tyra-
nno, quid amiſiſſet? dixit. Nihil (inquit) perdidit: nam
bona

bona mea mecum ſunt. Bona nanque Interiora, ſicut
ſunt virtutes vel gratia, non poſſunt auſerri, (vt vulgo
Pſal. 44. dicitur)nec vento,nec gelu:& ideò dicitur in Pſal.Oĩs
gloria eius filiæ Regis ab intus: filia Regis eſt aĩa fide-
lis,cuius tota gloria ẽ de interiori poſſeſsione virtutis.

De charitate. *Cap. 2.*

Charitatis diffinitio. CHaritate eſt dilectio, qua diligitur Deus pro-
pter ſe, & proximus propter Deũ, vel in Deo,
vt habetur in libro tertio ſententiarum.diſt.27.
De charitate nota ſpecialiter tria.ſ.eius typum figura-
lem,eius actum virtualem,eius fructum finalem. Cir-
ca primum ſciendum, ꝙ multiplex eſt typus vel figu-
ra,cui charitas comparatur, primò enim cõparatur au-
ro probato,ferro ignito, & vino cõdito:nam ſicut au-
rum in valore excedit omnia mettalla, ſic charitas ex-
1.Cor.13. cedit omnes virtutes,& omnia bona opera.Maior au-
Apoc.3. tem horũ eſt caritas. De hoc aũt auro precioſo dr̃.Sua
deo tibi emere aurum ignitum & probatum, vt locu-
ples fiat. Charitas autem eſt ſicut ferrum ignitũ,quod
eſt molle & ductile, frigidum verò durum & rebelle,
ſic anima: ſine charitate, eſt dura & rebellis per mali-
tiam,ignita verò charitate, eſt ductilis per obedientiã,
& mollis per miſericordiam:vnde charitas de corde la
pideo,facit cor carneum.i.dulce & pium: vt dicitur in
Ezech.36. Ezech.Charitas nihilominus eſt ſicut vinum conditũ,
quod dicitur nectar,nam vinum nectaricum vel con-
ditum eſt dulce,acutum, & forte:in his tribus,quę ha-
bet vinum conditum innuitur triplex modus diligen-
di Deum. Diligendus eſt enim fortiter, prudenter, &
perſeueranter, vt dicit Bernar.in hoc autẽ excedit cha
ritas vinum, quantuncunq; dulce vel conditum, quia
charitas eſt adeo dulcis, ꝙ omne amarum dulceſcit,cũ
vino charitatis.hoc eſt vinum,de quo dicitur Dabo ti-
Cant. 8. bi poculum ex vino condito. Deus.n.potat animam
conditam vino charitatis, & inebriat eam nectare ſui
dulcis amoris.Item chritas comparatur alijs tribus ſci-
licet, aui prædam rapienti, naui in mari nauiganti, &
morti carnem perimenti. Charitas.n.eſt ſicut auis gene
roſa, quæ viuit de præda ſicut Accipiter, & Falco, &
Aquila,iſtæ nanq; aues nobiles, vix vel nunquam tan-
gunt terram,niſi quando rapiunt prædam,ſic homines
charitatem habentes, bona iſta tranſitoria non tangũt,
vel terrena per affectum,niſi querendo ſolúmodo ſim
1.Tim.6. plicem victum:in quorum perſona dicit Apoſtol.Ha-
bentes alimenta,& quibus tegamur,his contẽti ſimus:
ſicut etiam aquilam, nulla auis effugit, ſic charitatem
nullum bonũ opus euadit: hæc eſt aquila grandis ma-
gnarum alarum,de qua dicitur.Alæ eius ſunt duæ.ſ.di-
Ezech.10. lectio Dei & proximi. Charitas etiam eſt ſicut nauis
maris,nam ſicut illa non vadit, niſi quò ducit eam fla-
tus venti,ſic qui habet charitatem nauigando per ma-
re huius mũdi,ſolum ducitur, flatu Spiritusſancti:ſicut
illa cœleſtia animalia,de quibus dicitur ꝙ vbi erat im-
Ezech.1. petus ſpiritus,illuc gradiebantur.Hæc eſt nauis,de qua
Pro.31. dicitur. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris.i.mercatoris,vt
dicit Papias.Charitas nihilominus eſt ſicut mors,vt di-
Cant. 8. citur. Fortis eſt vt mors dilectio:nam ſicut mors peri-
mit carnem,ſic charitas carnalitatem,& ſicut mors au-
fert ſenſum mortuo,ſic charitas facit hominem inſen-
ſibilem mundo: & ſicut mors facit vt puluis.i.corpus
reuertatur in terram ſuam, ſpiritus redeat ad Domi-
Eccle. 12. num ſuum,qui fecit illum,vt dicitur in Eccleſiaſte: ſic
charitas facit cõſiderare propriæ carnis fragilitatem,&
facit deſiderare ſempitenam ſpiritus fœlicitatem. Item
nota, ꝙ charitas tribus alijs comparatur:eſt enim cha-
ritas ſicut funis benè tortus, ſicut canis benè doctus,&
ſicut later benè coctus.Charitas.n.comparatur funi be
ne torto, nam ſicut funis bene tortus, eſt valde fortis,
Rom.8. ſic charitas eſt indiſſolubilis,quia dicit Apoſ. Quis nos
ſeparabit à charitate Dei? quaſi dicat,nihil & hæc cha-
ritas fortior eſt omni fune:non eſt.n.aliquis alius funis,
quem non valeat rumpere ignis, vel gladius: charitas
autem nunquam poteſt rumpi, nec igne tribulationis,
nec gladio mortis:iſte funis charitatis indiſſolubilis,cõ
ponitur ex tribus funiculis.ſ.de corde puro,& conſcien
tia bona, & fide non ficta: vt dicitur ad Timo. Et hic 1.Timo.1.
eſt.n.ille funiculus triplex,qui difficilè rumpitur,vt di- Eccle.4.
citur in Eccleſiaſt.Charitas etiam comparatur cani be
ne docto ad venationem,ſicut.n.canis ſequens prædã,
non ſentit ſpinam,ſic qui charitatẽ habet,& ſentit odo
rem paradiſi, quaſi non ſentit ſpinam.i.tribulationem
huius mundi:in perſona talis poteſt dici, illud Prouer. Pro.23.
Verberauerunt me,ſed non dolui: traxerũt me,& ego
non ſenſi.Comparatur nihilominus lateri bene cocto:
ſicut.n.later bene coctus,facit ſolidum fundamentum:
& ſi male ſit coctus,facit ruinoſum;ſic homo bene co
ctus per charitatis incendium, habet optimum & vir-
tuoſum fundamentum,de quo dicit Apoſt.In charita- Epheſ.3.
te radicati & fundati, ſed later malè coctus, ideſt ho-
mo tepidus & charitatis modicæ, citò diſſoluitur, &
conuertitur in lutum carnalis concupiſcentię: tales la-
teres malè cocti, ſunt lateres Aegypti,qui ſola palea di
cuntur eſſe cocti,vt legitur in Exod.Item charitas alijs Exod.9.
tribus comparatur.ſ.arbori vel ligno, oneri vel iugo,
glutino vel cæmento. Charitas.n.eſt ſicut arbor vel li-
gnum fructuoſum, in quo pendent fructus pietatis,flo
res honeſtatis,ſolia veritatis,& ſicut de arbore reſecan
tur ramuſculi, vt arbor melius creſcat & proficiat, ſic
reſecandi ſunt amores inordinati, vt amor Dei fortius
inualeſcat. Vnde bonus agricola vel hortulanus, pur-
gat palmitem ferentem fructum,vt fructum plus affe-
rat,vt habetur in Ioan. Charitas etiam eſt ſicut onus le Ioan.15.
ue,& iugum ſuaue. Eſt enim onus leue & alleuians,ſi-
cut in auibus ala, & ſicut in equis quadriga; nam ſicut
auis cum onere alarum, volat velocius, & equus cum
onere quadrigæ,portat duplum facilius, ſic onus pœni
tentiæ, & tribulationis,facilius eſt,& per duplum por-
tatur,cum alleuiatur in onere charitatis:ipſa.n.eſt iugũ
ſuaue,& cauſa huius ſuauitatis eſt,quia Chriſtus in cru
ce ſubijt illud iugum, & adhuc ſub eo vult eſſe no-
biſcum,vnde ipſe portat quaſi totum pondus, vel ma-
iorem partem ponderis,& ideò non eſt mirum ſi iugũ
charitatis eſt ſuaue,propter quod dicitur.Iugum,enim
meum ſuaue eſt,& onus meũ leue. Charitas nihilomi- Matt.11.
nus eſt ſicut glutinum,vel cæmentum; nam ſicut glu-
tino iunguntur aſſeres, vel cæmento lapides, ſic chari-
tate vniuntur fideles. Hoc glutino vel bitumine linita
fuit ſpecialiter arca Noe, vt habetur in Gene. Vnde ſi Gen.6.
arca Eccleſiæ non vniretur virtute huius glutini, eſ-
ſet in periculo ſubmergendi. Hoc.n.virtuoſo cęmen-
to vniuntur lapides in ſpirituali ædificio, & cum iſto
cæmento fit murus Eccleſiæ fortiſsimus, ſine quo eſ-
ſet Eccleſia,quaſi aceruus lapidum,ruinæ propinquus,
ſicut dicitur. Hieruſalem in aceruum lapidum erit. Hiere.26.
Item charitas eleganter & propriè tribus alijs com-
paratur, ſcilicet fonti naturali, veſti nuptiali, igni vir-
tuali. Charitas quidem eſt ſicut fons naturalis: ſicut
enim aqua fontis naturalis,in hyeme eſt calida,ſic cha-
ritas feruet in tribulatione: & ſicut aqua fontis eſt fri-
gida, vel frigeſcit interius, cum calor inualeſcit exte-
rius, ſic.n.interius tepeſcit amor Dei, cũ inualeſcit ex-
terius amor mundi: de hac aqua fontis mundani dici-
tur. Omnis qui biberit ex aqua hac,ſitiet iterum, quia Ioan.4.
vt vulgò dicitur, talis aqua inflat, & non ſatiat, ſed de
aqua fontis diuini, dr̃ ibidem. Aqua quã ego dabo,fiet
in eo fons aquę ſalientis in vitam ęternam.Charitas.n.
eſt ſicut veſtis nuptialis,de qua habetur.Quod ille,qui Matt.22.
ea caruit,fuit eiectus de nuptijs, ſic qui non habet cha-
ritatis tunicam,non venit ad cœnam æternã. Et nota,
quòd

quòd charitas dicitur veſtis nuptialis, quia tegit turpi-
tudinem peccatorum, quia protegit à frigore tentatio-
Pſal.44. num, quia ornat munere donorum: iuxta illud. Aſtitit
Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, &c. Quia in
malitia ſatiati ſunt, vidit hominem.i.totum cœtũ ma-
lorum, nõ veſtitum veſte nuptiali.i.fidem non haben-
tem, ſiue charitatem. Et nota, ꝙ veſtis charitatis à qua-
tuor præcipuè commendatur, à quibus conſueuit com
mendari veſtis nuptialis.ſ.ab artificio, à materia, à colo
re, à fragrantia. Commendatur ergo veſtis charitatis ab
artificio, quia magno ſtudio componitur à Deo, iuxta
Pſal.9. illud. Annunciate inter gentes ſtudia eius, Hæc enim
ſunt ſtudia diuina, vt componat in nobis charitatis in-
dumenta. Commendatur etiam hæc veſtis à materia:
nam aliæ veſtes, ſunt vel de velleribus animalium, vt
veſtis lanea, vel de corticibus herbarum, vt veſtis linea,
vel de viſceribus vermium, vt veſtis ſerica: veſtis autẽ
charitatis fit ex gratia Spiritusſancti, & de viſceribus
Chriſti. Vnde ſignanter dicit Apoſt. Induimini Domi
Rom.13. num Ieſum Chriſtum. Commendatur autem hæc ve-
ſtis à colore: eſt autem duplex color huius veſtis.ſ.byſ-
ſinus, & purpureus: & ſicut rubeus color, optimè ſe-
det ſuper byſſinum, vel candidum, ſic charitas optimè
Prou.31. ſtat ſuper hominẽ caſtum: vnde dicitur. Byſſus & pur-
Cant.4. pura indumentum eius. Commendatur autem hæc ve
ſtis à fragrantia, iuxta illud. Odor veſtimentorum tuo-
Gene.27. rum, ſicut odor thuris, & ideò qui portat hanc veſtem
mœretur benedictionem: ſicut Iacob, vnde dicitur. Sta
tim vt Iſaac ſenſit veſtimentorum eius fragrantiã, be-
nedicens ait. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni.
Charitas patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non
agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, nõ quæ-
rit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum, non
gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati, om
nia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſti-
1.Cor.13. net: charitas nunquam excidit, vt dicit Apoſt. Item ve
ſtis charitatis habet duas pecias, quatuor ſagittas, & ſex
decim fimbrias vel crepas: eſt.n.partita ſicut tunica no
bilis domicelli, duæ peciæ eius, ſunt dilectio Dei & pro
ximi: in parte dextera eſt pecia dilectionis Dei: in par-
te ſiniſtra, eſt pecia dilectionis proximi, vna eſt de
byſſo, alia de purpura. In indumento eius quatuor ſa-
Luc.10. gittæ ponuntur, iuxta illud. Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde, &c. Sexdecim fimbriæ vel crepæ
ponuntur ſicut ſuprà dictũ eſt: charitas patiens eſt, &c.
Charitas comparatur igni in decem. Nam primò ignis
eſt virtuoſior omnibus elementis, ſic inter omnes vir-
tutes efficacior eſt virtus charitatis, vnde dicitur. Ignẽ
Luc.12. veni mittere in terram: in hoc autem charitas excellit
Cant.8. ignem, quia aqua extinguit ignem naturalem, ſed aquę
nuptæ non poterunt extinguere charitatem, vt dicitur
in Cant. Secundò ignis ardet & lucet, ſic charitas in ho
Ioan.5. mine ardet per affectum, & lucet per exemplum, ſicut
Ioannes Baptiſta, de quo dicitur. Ille.n.erat lucerna ar-
dens & lucens. Tertiò ignis frigidum ferrum accendit,
& etiam carbonem extinctum, ſic incendium charita-
tis expellit ab homine gelu auaritiæ, & etiam mortem
culpæ & facit viuere ſicut carbonem extinctum, vt di
1.Ioan.3. citur Tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam di
ligimus fratres. Quartò ignis incinerat, ſic virtus & in-
cendium charitatis redigit hominem in cinerẽ humi-
Gene.18. litatis, vnde dicebat Abraam. Loquar ad Deum meũ,
cum ſim puluis, & cinis. Quintò ignis ſemper tẽdit ſur-
ſum, ſic charitas facit aſcendere ſurſum, vel ad cœlum
Philip.1. per deſiderium: vnde dicebat Apoſt. Cupio diſſolui, &
eſſe cum Chriſto. Sextò ignis ſemper eſt in motu, ſic
charitas ſemper eſt in aliquo bono actu. Nam ſicut di-
cit Greg. Amor Dei nunquam eſt ociolus, operatur.n.
magna ſi eſt, ſi autem operari renuerit, amor nõ eſt. Se
ptimò ignis aufert rubiginem à ferro, ſic charitas tollit
rubiginem peccati. Vnde dicitur. Deus autem ignis eſt, Deut.4.
vſq; ad conſumptionem deuorans.ſ.peccati rubiginẽ,
per ſuã ignitam dilectionem. Octauò ignis ſcintillas
emittit, ſic charitas, mentem deuotam ſcintillas cœle-
ſtium deſideriorũ emittere facit, ſicut legitur in Dan. Dan.10.
Vir deſideriorum es. Nonò ignis facit ollam feruere, &
ollæ feruenti non incidunt muſcæ: ſic mens, quæ per
charitatem feruet, muſcas tentationis non timet. Dia-
bolus autem propter infeſtationem tentationum, in-
ter alia nomina ſua vocatur Belzebub, qui interpreta-
tur Deus, vel pater muſcarum, vt habetur in Luca. De Luc.11.
cimò ignis ſeruat lampades à mure, mus nanque cum
lampadem extinctam conſpicit, mox bibit oleum, ſed
ipſum non audet ſugere, quandiu conſpicit lampadem
ardentẽ: ſic charitas ardens in animo, oleũ gratiæ cuſto-
dit à ſpiritu maligno. Hoc oleũ volunt prudentes vir-
gines in ſuis lampadibus habere, cum ſponſo valeant
ad nuptias intrare, ſicut dicitur in Matth. Matt.25.

De fide. *Cap.* 3.

Fides eſt virtus, qua ea quæ ad fundamentum reli- Fidei diffi
gionis pertinent, firmiter creduntur: vt habetur nitio.
in tertio ſententiarum. De fide nota ſpecialiter
tria.ſ. eius typum ſpecioſum, eius actum virtuoſum, &
eius fructum generoſum. Primò dico, ꝙ fides habet
typum ſpecioſum, vel figuram multiplicem, cui ele-
ganter, vel ſtrenuè, vel congruè comparatur. Et primò
comparatur tribus.ſ. arcę teſtamenti, ſtellę firmamen-
ti, & petræ fundamenti. Fides quidem eſt ſicut arca te-
ſtamenti, Nam dicitur. Propiciatorium non excedit ar Exod.25.
cam, ſed arca propiciatorium, ſic per fidem, & nun-
quam ſine fide habetur propiciatio peccatorum. Fides
etiã eſt ſicut ſtella firmamenti, & præcipuè dicitur ſtel
la maris, quia nauigantibus oſtendit portum gratiæ ſi-
ue ſalutis. Dicitur etiam ſtella matutinalis, quia præue-
nit ſolem iuſtitiæ. Dicitur nihilominus ſtella orienta-
lis, quia ducit Reges ſpirituales, & facit eos Chriſtum Matt.2.
adorare, ſicut illa, de qua ſcribit Matth. Fides etiam eſt
ſicut petra fundamenti, nam ſicut ædificium eſt ſolidũ,
quod eſt ſupra petram fundatum, vel locatum, ſic ſtru-
ctura virtutum, & omne ſpirituale ædificium optimè
locatur ſupra fidei fundamentum, vnde dicit Domi- Matt.16.
nus Petro. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam
meam. Item fides alijs tribus bene & congruè compa-
ratur. Figuratur.n.per mundum ſpeculũ, per dextrum
oculum, & per ſponſæ annulum. Fides nanq; compara
tur ſpeculo mundo, quia ſicut turris magna in modico
ſpeculo cernitur: ſic maieſtas & magnitudo diuina in
ſpeculo fidei repręſentatur, bene ipſa eſt ſpeculum ſi-
ne macula, vt dicitur in libr. Sap. Fides etiam compara- Sap.7.
tur oculo dextro, ſiniſter oculus eſt ratio, quæ ſolum
de naturalibus iudicat, dexter verò eſt fides, quę omnia
tam naturalia, quàm miracula determinat, & intellectũ
in obſequium Chriſti captiuat, vt dicit Apoſt. Et ſicut 2.Cor.10.
qui amiſit oculum dextrum, inutilis eſt ad bella, quia
ſcutum operit ſiniſtrum, & ſic nullum habet oculum,
quo videat ferire, vel cauere aduerſarium: ſic qui non
habet fidem, inutilis eſt ad pugnam ſpiritualem, vnde
Naas dicit hominibus vel viris Iabes Galaad. In hoc fe
riam vobiſcum fœdus, vt eruam omnium oculos dex-
tros, vt habetur in libris Regum. Naas interpretatur ſer 1.Reg.11.
pens, vel coluber, & ſignat ſerpentem antiquum, ideſt
Diabolum, qui nititur eruere oculum dextrum.i.fidẽ,
vt ad bellum ſpirituale hominem reddat inutilem. Ip-
ſe.n.eſt coruus infernalis, qui cũ cadauera inuenit, pri-
mum oculum inuadit. Fides inſuper comparatur annu-
lo, quia ſicut in ſubarratione ſponſæ, annulus in digito
ponitur ad ornationem, ſic fides ornat rationem, quæ
per digitum intelligitur, quia diſcernit: & ſic anima à
Deo ſpiritualiter deſponſatur. Nam dicitur. Sponſabo Oſe 2.
te mihi

te mihi in fide: annulus iſte argenteus poteſt dici, eo
ꝙ fides inſtar argenti, luceat per veram cognitionem,
Rom. 10. & reſonat per perfectẽ confeſsionẽ, quia dicit Apſtol.
Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad
ſalutem. Item fides cõparatur alijs tribus.ſ. ſigno vexil-
lari, ſcuto militari, & radio ſolari. Fides.n.eſt ſicut vexil-
lum Regis: nam ſicut vexillum Regis mõſtrat, ꝙ Rex
eſt præſens in acie, maximè vt terreantur hoſtes: ſic fi-
des eſt ſignum, ꝙ Rex regum.ſ. Deus præſens eſt in pu
gna, vel tentatione, vt fugiant dæmones. Et ideò dici-
tur. Cui reſiſtite fortes in fide: ſicut.n. vexillum Regis,
1. Pet. 5. in ſignum domini ponitur in arcem vrbis, ſic fides lo-
catur in arce mentis.i. in eminentia rationis, de hoc ve-
xillari ſigno dicitur. Leuabit Dominus ſignũ in natio-
Iſa. 15. nes.i. fidem ſub credentes. Fides etiam eſt ſicut militare
ſcutum: nam ſicut ſcutum ponitur ad ſiniſtram partẽ,
ſic fides præcipuè armat hominem contra aduerſitatẽ,
& ſicut ſcutum portatur à parte cordis, quod eſt in ſini
ſtra parte hominis, ſic fides eſt armatura mẽtis, & ſicut
ſcutum eſt triangulum, ita fides credit Deum trinũ &
Ephe. 6. vnum. De hoc ſcuto dicit Apoſt. In omnibus ſumen-
tes ſcutum fidei. Fides nihilominus eſt ſicut Sol, vel ſo-
lis radius: nam ſicut Sol videtur ſolum proprijs radijs,
non torchijs, vel candelis, ſic Deus videtur ſolum radio
fidei, quæ ſolum innititur luci primæ veritatis, nõ tor-
chijs.i. lumine naturalis rationis, vnde dicit Ambr. In
his quæ fidei ſunt, piſcatoribus creditur, nõ dialecticis.
De hoc lumine, vel radio fidei poteſt intelligi, quod di
citur, Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſo-
Eccl. 11. lem. Tamen nota, ꝙ Sol non videtur in propria rota,
niſi ab aquila, ſic Deus non videtur in propria eſſentia,
niſi ab anima valde deuota, & pennis contemplationis
eleuata. Item cæcus non videt Solem, ſed tamen credit
videnti: non videt viam, & tamen credit cani ducenti:
nec videt locum profundum, & tamen credit baculo
tangenti & tentanti, ita ſimplices, qui per ſe ſacramenta
non vident, videntibus.i. prælatis, & paſtoribus ſuis ſe
committere debent, ſicut cæcus committit ſe ductori,
& ſicut ouis committit ſe paſtori. Tamẽ ſummum pe-
riculum eſt, quãdo ipſi paſtores vel ductores cæci ſunt
Mar. 15. & ignorantes, quia dicit veritas. Si cæcus cæco ducatũ
præſtet, ambo in foueam cadunt. Item fides tribus alijs
comparatur.ſ. columnæ ſacramentali, auroræ ſpiritua
li, & luci primordiali. Fides nanq; eſt ſicut columna il-
la, quæ præcedebat populum Iſrael exitu de Aegypto,
nam illa ex parte Iſrael erat lucida, & ex parte Aegy-
ptiorum tenebroſa, ſic fides credentibus lucet, & infi-
delibus eſt obſcura, quia ipſi ſunt rebelles lumini, vt di
citur in Iob. Fides etiam eſt ſicut aurora: nam ſicut illa
Iob. 24. eſt exoſa latronibus, ſic fides odioſa eſt dæmonibus,
qui ſunt latrones animarum. De ipſis.n. dicitur. Si ſubi-
Iob. 24. to apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. Fi-
des autem nihilominus eſt ſicut lux primò creata, nam
ſicut illa primum opus in maiori mundo, ſic fides pri-
ma virtus in minori mũdo, hoc eſt in corde humano:
& ideò cum ſit primogenita, ſpecialiter benedici mere
tur, ſicut antiqui primogenita benedicebant, vnde
Gal. 3. dicitur de talibus. Qui ex fide ſunt, benedicentur cum
fideli Abraam. Item nota, quòd fides ad hoc, ꝙ ſit com
mẽdabilis debet habere tria.ſ. veridicã confeſsionem,
magnificam deuotionem, & catholicam probationem.
Primò ergo fides debet habere veridicam confeſsionẽ
.ſ. vt verum dicat, nõ aliud dicat, aliud credat, aliter vi-
uat, vt.ſ. fides ſit viua non mortua, vera non ficta: res.n.
mortua, propriè non eſt res, niſi æquiuocè, ſicut homo
mortuus non eſt homo: res etiam ficta, nõ eſt propriè
dicenda res, ſicut leo pictus, non eſt leo verus: nec de-
narius falſus, ſicut ille qui eſt de auricalco, qui debet eſ-
ſe de auro, non eſt verus denarius, tales ſunt falſi, & fi-
Tit. 1 cti Chriſtiani: de quibus dicitur. Confitentur ſe noſce
Deum, factis autem negant. Tales ſunt ſicut chimera,
quæ eſt res tantum ficta, & tamen nihil eſt in rerũ na-
tura. Fides veridica eſt, quæ verum dicit, ſic viuendo
ſicut credit: ſic credendo, ſicut dicit. Talis eſt moneta
vera ad emendum paradiſum, & vera arbor & genero-
ſa ad producendum frondes diuinæ dilectionis, folia ſa
lutiferæ confeſsionis, flores honeſtæ conuerſationis, &
fructus bonæ operationis. Secundò debet habere deuo
tionem magnificam: & eſt notandum, ꝙ fides oſtẽdi-
tur eſſe magnifica in tribus. Primò vt in ſolo Deo con
fidat, etiam ſi naturalis ratio contradicat. Talem fidem
habuit Abraam, qui vetulus, de vetula & ſterili, contra
omnem rationem credidit Deo promittenti, ꝙ habẽ-
ret ſemen, in quo benedicerentur omnes gentes, vt di-
citur. Credidit Abraam Deo, & reputandum eſt ei ad
iuſtitiam. Talem fidem non habuit Thomas, qui no- Gen. 15.
luit credere, quòd Chriſtus reſurrexiſſet à mortuis, niſi
oculis videret, & manibus contractaret. Tales ſunt illi,
qui nolunt credere vel mutuare, niſi ſub bono pigno-
re: de tali modica fide, dicit Greg. Fides non habet me-
ritum, cui humana ratio præbet experimentũ. Secun-
dò fides eſt magna, ſi in aduerſitate nõ deficiat, ſed tũc
plus inualeſcat: de qua dicit Saluator. Si habueritis fidẽ, Matt. 17.
ſicut granum ſinapis, &c. Granum ſinapis quantò plus
teritur, tantò fortius viget, talis fuit fides Martyrum,
qui per fidem vicerunt regna, ludibria, verbera, inſuper
vincula, & carceres: De hac fide dicitur. Hæc eſt victo 1. Ioan. 5.
ria, quæ vincit mundum, fides veſtra. Talem fidẽ non
habuit Petrus, qui videns ventum validum, timuit &
ſtatim veritus fuit, cui dixit Saluator. Modicæ fidei, Mat. 14.
quare dubitaſti? Sic multi infideles ventum validũ tri-
bulationis videntes, ſtatim titubant, & merguntur in
mari tentationis, vel deſperationis, quod eſt mare mor
tuum, in quo nihil poteſt viuere. Tertiò fides eſt ma-
gna, ſi homo propter dilationem, petere non deſiſtat,
quouſq; obtineat. Talem fidem habuit mulier Chana-
nea, quæ quantuncunq; fuiſſet à Chriſto repulſa, non
quieuit à prece, quouſq; fuit exaudita: vnde dicit ei Sal
uator. Mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut petiſti,
quia vt vulgò dicitur. Quod differtur, nõ aufertur. Itẽ Mat. 15.
fides debet habere profeſsionem catholicã. Et notan-
dum, ꝙ catholica profeſsio Chriſtiana, continet duo-
decim articulos fidei, qui in ſymbolo Apoſtolico con-
tinentur.ſ. Credo in Deum, &c. Sunt autem duodecim Simboli
articuli, quia duodecim ſunt Apoſtoli, quilibet autem Apoſtolo-
duodecim Apoſtolorum, poſuit in ſymbolo ſuum ar- rum expo
ticulum. Petrus aũt dixit. Credo in Deum patrem, &c. ſitio.
Iſte articulus pertinet ad Patrem. Et eſt ſciendum, ꝙ
aliud eſt credere in Deũ, & aliud credere Deo. Credere
Deo, eſt credere, ꝙ vera ſunt, quæ dicuntur de Deo, &
ſic poſſumus credere, & credimus Petro, & Paulo. Sed
credere in Deum (vt dicit Augu.) eſt credendo amare,
credendo in eum per amorem ire, & in eum vel eius
membris incorporari. Nota de iſto articulo cum dici-
tur patrem omnipotentem, quia ipſe eſt Deus Pater,
non deeſt ſibi bona voluntas, quia Omnipotens, non
deeſt ſibi poteſtas implendi, quod promitit, quia dici-
tur. Omnia quæcunque voluit fecit. Andreas dixit. Et Pſal. 113.
in Ieſum Chriſtum filiũ eius vnicum Dñm noſtrum.
Iſte articulus pertinet ad diuinitatem Filij. Et nota, ꝙ
ſpecialiter Chriſtus dicitur Dominus noſter, quia pro
priè dominatur nobis duplici iure.ſ. iure creationis, quia
nos creauit & fecit, & iure redemptionis, quia nos ma-
gno precio.ſ. ſanguine ſuo redemit, vt ait Apoſ. Empti 1. Cor. 6.
.n. eſtis precio magno. Iacobus maior dixit. Qui conce
ptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine. Iſte
articulus eſt primus, qui pertinet ad humanitatem. Et
nota, ꝙ Maria mater Dei caruit in conceptione culpa,
& ideò dicitur Chriſtus de Spũſancto conceptus, quia
ſine culpa fuit, ꝙ Spũſanctus fecit in natiuitate Filij.

Caruit etiam pęna,& ideò dicitur Chriſtus de Virgine
natus,quia nullam pœnam ſentijt,nec damnum ſuſti-
nuit,quia virgo peperit, & poſt partum virgo perman
ſit, & in hoc Chriſtus dedit exemplum filijs oĩbus, vt
nullum damnũ nutricibus, vel progenitoribus ſuis in-
ferrent.Ioannes dixit. Paſſus ſub pontio Pilato, cruci-
fixus,mortuus & ſepultus.Iſte articulus pertinet ad hu
manitatem . Et nota quatuor in hoc articulo,pro qui-
bus, & in quibus , non ſolum grati eſſe debemus Re-
demptori noſtro,ſed etiam ſpecialiter, in his quatuor
ipſum imitari. Chriſtus.n.eſt paſſus, vt nos patiamur.ſ.
habendo patientiam in aduerſitatibus, & tribulationi-
bus noſtris.Chriſtus etiã crucifixus eſt, vt nos per pœ-
nitentiam crucifigamus carnem noſtram , cum vitijs,
& concupiſcentijs Chriſtus etiam mortuus eſt.ſ.in cru
ce, vt in cruce pœnitentiæ, vſq; ad mortem perſeuere-
mus . Chriſtus nihilominus ſepultus eſt, vt nos terram
noſtræ mortalitatis conſideremus, & cum cinere no-
ſtæ mortalitatis(ad modum carnis ſalſæ)ſuperbiã con
diamus:quia carnes citò putreſcunt & corrumpuntur,
niſi ſale condiantur . Thomas dixit . Deſcendit ad in-
ferna. Iſte.n.articulus & tertius pertinẽt ad humanita-
tam, deſcendit aũt Chriſtus ad inferos ſecundum ani-
mam, vt extraheret ſuos de limbo. Nota etiam magnã
peruerſitatẽ noſtrã, quia nos vix volumus ſequi Chri-
ſtum ad cœlum,quantũcunq; ſciamus, ꝙ Chriſtus ſe-
cutus eſt hoĩem vſq; ad infernum.ſ.ad eum liberandũ.
Iacobus minor dixit . Tertia die reſurrexit à mortuis.
Iſte eſt quartus articulus,pertinens ad humanitatẽ . Et
nota, ꝙ Chriſtus reſurrexit tertia die, vt nos à peccato
reſurgamus , in tertia die.ſ.pœnitentia, confeſsione,
contritione,& ſatisfactione.Philippus dixit . Aſcendit
ad cęlos ſedet ad dexterã Dei Patris oĩpotẽtis,indè vẽ-
turus eſt iudicare viuos,& mortuos . Iſte articulus eſt
quintus,pertinens ad humanitatẽ. Et nota, ꝙ hæc duo
quæ ſunt in iſto articulo.ſ.aſcenſus Chriſti ad cœlos,&
aduentus ad iudicium; magnam fiduciam nobis inge-
rit, quia ſcimus, ꝙ cauſam noſtram frater noſter iudi-
cabit.Bartholomæus dixit. Credo in Spiritumſanctũ,
& ſanctam Eccleſiam.i.credo, ꝙ Spiritusſanctus eſt in
ſe, & in electis ſuis, & ꝙ non ſolum eſt ſanctus,ſed etiã
Eccleſiam facit ſanctã . Et iſte eſt primus articulus, qui
pertinet ad Spiritum.& ſunt tria in præſenti pertinen-
tia ad Spiritumſanctum & duo in futuro. Primũ,quod
ad ipſum pertinet in præſenti,eſt ſanctificatio : nã pri-
mus eius articulus(vt diximus(Credo in Spiritumſan-
ctum,& ſanctam Eccleſiã . Credo, ꝙ Spiritusſanctus,
qui in ſe ſanctus eſt,ipſe ſanctificat Eccleſiam,per gra-
tiam & bonitatem ſuam , quia ipſe bonitas eſt. Mat-
thæus dixit Sanctorum communionem. Iſte articulus
pertinet in præſenti ad Spiritumſanctum , quia Spiri-
tusſanctus pertinet ad ſanctorum cõionem.i. vnionẽ
membrorum in corpore Eccleſiæ ad caput.ſ.ad Chri-
ſtum,& alia membra in corpore naturali.i.fidelium ad
inuicem:ſicut ſpiritus bonus vnit membra in corpore
naturali , ſic Spiritusſanctus vnit membra ſpiritualia.ſ.
fideles in corpore myſtico,quod eſt Eccleſia. Vnde ſen
ſus huius articuli eſt,credo ſanctorum cõionem.i.cre-
do, ꝙ ſancti.i.fideles , tanquam vnius corporis Eccle-
ſiæ membra, cõicant.i.vniuntur ſibi & capiti ſuo , &
hoc per Spiritumſanctum. Et nota, ꝙ triplex eſt cõio,
quam fideles debent habere adinuicẽ.ſ.cõionem vnius
corporis, quia faciunt vnum corpus, & communionẽ
ſocietatis,ex qua ſocietate venit, ꝙ quilibet , qui eſt de
corpore Eccleſię,partem habet in omnibus bonis,quę
fiunt in Eccleſia. Tertia communio eſt mutuæ ſuppor
tationis, quia vnus debet ſupportare onus alterius,ſci-
licet mala, per patiẽtiam, & bona cõmunicare per ele-
Gala.6. emoſynarum largitionem. Vnde dicitur. Alter alterius
onera portate. Simon dixit. Remiſsionem peccatorũ
.ſ.credo.Iſte eſt tertius articulus,pertinens ad Spiritum
ſanctum:per Spiritũſanctum.n.qui eſt benignitas ipſa,
in baptiſmo & in pœnitẽtia remittũtur peccata.Et no-
ta, ꝙ peccata remittuntur, lauantur, & tolluntur: remit
tũtur quantũ ad culpam, lauantur quantum ad maculã,
tolluntur quantum ad pœnam . Iudas Thadæus dixit,
Carnis reſurrectionem . Iſte eſt quartus articulus,per-
tinens ad Spiritumſanctum in futuro, quantum ad re-
munerationem corporis. Et nota, ꝙ in ſeruitio Regis,
qui poteſt reddere, vel reſtituere equum , ſi contingat
eum mori in bello, poteſt miles ſecurè exponere eum,
pro ipſo Rege, & Duce ſuo:ſic nos equum noſtrum.i.
corpus propriũ, ſecurè poſſumus exponere pro Chri-
ſto , quia ipſe poteſt equum reddere.i.corpus reſtiture
.i.reſuſcitare . Mathias dixit . Vitam æternam amen.
Iſte.n.eſt quintus & vltimus articulus,pertinens ad Spi
ritumſanctum in futuro , quantum ad remuneratiõẽ
animæ, vel etiam vtriuſque. Et nota ꝙ quia ſi ſolicitus
eſt homo,ad prouidendum huic miſeriæ vitæ tranſito
riæ , multò magis debet eſſe ſolicitus ad prouidendum
illi vitæ,quæ nunquam poterit finẽ habere. vnde ſcien
dum eſt, ꝙ tribus modis prouidetur huic temporali vi
tæ.ſ.meditando, laborando,& mutuũ accipiendo . Ibi
.n.non eſt locus mendicandi, ſicut patet de diuite epu-
lone, qui voluit mendicare guttam aquæ, & nõ potuit
obtinere, vt habetur in Luc. Ibi etiã non eſt locus labo
randi Ideò dicitur. Venit nox quãdo nemo poteſt ope Luc.16.
rari. Ibi nihilominus non eſt locus mutuum accipiẽdi, Ioan.9.
vel emendi, vt patet de fatuis virginibus,quę voluerũt
mutuò habere, vel emere oleum, & non potuerunt ha Mat.25.
bere. Et ita, qui non vult hic prouidere per bona ope-
ra, egeſtatem æternam patietur in illa vita æterna. Ideò
dicit Saluator. Primum quærite regnum Dei, & iuſti- Mat.6.
tiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis,&c.

De ſpe. Cap. 4.

SPes eſt futurę beatitudinis certa expectatio & Dei
gratia, & ex meritis proueniens: vt habetur in li- Spei diffinitio.
bro tertio ſententiarũ . De ſpe nota præcipuẽ tria
.ſ.typum comparationis, fœtum generationis, & fru-
ctum operationis. Primò ergo ſpes comparatur tribus: Spei comparationes.
eſt.n.ſicut columna domum firmans, ſicut galea caput
armans, & ſicut anchora nauem ſeruans . Spes itaq; eſt
ſicut colũna,quę domum ſuſtentat:nam columna de-
bet eſſe ſolida, & de forti ligno, non fragilis, & vacua,
vt arundo : ſic ſpes, quæ eſt in Deo, quia eſt ſolida , eſt
quaſi de forti ligno, & facit ædificium ſolidũ ; ſed ſpes,
quæ eſt in mũdo, eſt fragilis & vacua, & quaſi de arun-
dine, & ideò facit ædificium ruinoſum . Nam dicitur.
Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet. Sic ſuperuacua & Pro.11.
fragilis ſpes, & fiducia annorum, & amicorum, quia di-
citur . Maledictus homo, qui cõfidit in homine, & po- Hiere.17.
nit carnem ſuam.i.carnalem hominem brachium ſuũ,
id eſt fiduciam vel auxilium, quod eſt in ſolo Deo col-
locãdum. Spes etiam eſt ſicut galea, nam ſicut galea eſt
munimentum capitis , ſic ſpes eſt armatura intẽtionis.
Vnde dicit Apoſ. Induite galeam ſpem ſalutis. Spes ni-
hilominus eſt ſicut anchora : nam ſicut anchora ſeruat 1. Theſ.
nauem contra procellas fluctuum, ſic ſpes mentẽ con-
tra tentationis impulſum. Et ideò dicitur . Confugia- Hebr.6.
mus ad tenendam propoſitam ſpem, quã ſicut ancho-
ram animæ habemus tutam & firmam . Item ſpes tri-
bus alijs comparatur. Eſt.n.ſicut arbor fructuoſa, ſicut
gemma precioſa, & ſicut mola virtuoſa . Spes ergo eſt
ſicut arbor fructuoſa : nam ſicut arbor profert vberes
fructus, quæ habet irriguum aquarum viuentium , ſic
ſpes profert fructus bonorum operum, quæ ſita eſt, &
plantata iuxta irriguum aquarũ, vnde dicitur. Ego au- Pſal.51.
tẽ ſicut oliua fructifera in domo Dei, ſperaui in miſe-
ricordia Dei mei . Spes.n.eſt ſicut margarita, vel gẽma:
nam

nam ſicut gemma eſt grata, ſic ſpes eſt Deo placita, ſicut gemma habet valorẽ magnum, ſic ſpes facit hominem precioſum, & ſicut gemma eſt perlucida, ſic ſpes eſt quodammodo dyaphana, quia per eam vidẽtur, &
Pro.17. ſperãtur loca cœleſtia. De ipſa dicitur. Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis. Spes nihilominus eſt ſicut mola. Et nota, ꝙ duæ ſunt molę ſpirituales.ſ.timor ſupplicij, & ſpes præmij. Timor eſt mola ſuperior, quę premit aĩam, ne euaneſcat per elationẽ. Spes eſt mola inferior, quæ animam ſuſtinet, ne deficiat per deſperationem. Iſtas duas molas debet pœnitens coniungere, ſicut Dauid, qui dicebat. Ab altitudine diei.ſ.à die iudi-
Pſal.55. cij timebo: ecce mola ſuperior. Ego verò in te ſperabo: ecce mola inferior, vnde vna ſine altera non valet. Et
Deut.24. ideò in figura huius dicitur. Non accipies loco pignoris, inferiorem & ſuperiorem molam, ideſt ſpem & timorem non ſubtrahas peccatori. & inter iſtas duas molas, fit optima molitura tritici, ideſt perfecta contritio peccati.

De prudentia. Cap. 5.

Prudẽtię diffinitio. PRudentia eſt appetendarum rerũ, fugiendarumq́; ſciẽtia, vt dicit Tullius in libro de officijs. De prudẽtia nota ſpecialiter tria.ſ.typum decentiſsimũ, actum vtiliſsimũ, & partum nobiliſsimum. Habet aũt prudentia typum multiplicẽ & elegantem. Comparatur aũt ſpãliter triabus.ſ.aſſeſſori iudicis, quatuor ẽt minimis, & aſtutiæ ſerpentis. Prudentia quidem, eſt ſicut aſſeſſor iudicis, vel Regis: nam ſicut aſſeſſor iudicando dirigit iudicem, vel Regem, ſic prudentia rationem: ſicut aſſeſſore abſente, interdum peruertitur iudicium Regis, ſic cum abeſt prudentia, peruertitur iudi-
Prou.28. cium rõnis, vnde dicitur in Pro. Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam. Prudentia etiam comparatur quatuor minimis terrę. De quibus dicitur
Prou.30. Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapiẽtiora ſapientibus.ſ.formica, lepuſculus, ſtellio, vel lacertus, & locuſta: nam & prudens dicitur formica, ratione pru-
Formicę prudẽtia. dentiæ. Et nota, ꝙ formica habet decem laudabilia, & à viris prudẽtibus imitanda. Formica eſt aĩal paruum, vel modicum, in quo laudatur humilitas. Grano paſcitur, in quo docetur honeſtas: ſocios adiuuat, in quo laudatur charitas: ſollicita eſt, in quo laudatur prudentia: nunquam eſt ocioſa, in quo commendatur occupatio: grana detruncat, ne germinent, vel putreſcant, in quo monſtratur carnis afflictio: tpe imbris grana abſcondit, in quo docetur fuga tentationis: tẽpore ſereno granum ſoli exponit, in quo laudatur virtus orationis: pondus portat maius quàm ipſa ſit, in quo monſtratur ze-
Pro.6. lus cõpaſsionis. De ipſa dicitur Prou. O piger, vade ad formicam, & diſce ſapientiam, quæ cum non habet ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in ęſtate, & congregat in meſſe cibum ſibi.ſ.in meſſe gratiæ, cibum gloriæ ſempiternæ. Item prudentia comparatur lepuſculo rõne confidentiæ quam homo prudens habet ſolum in Deo: ſicut lepuſculus locat in petra cubile ſuum, vt dicitur in Pro: ita homo in Chriſto. Petra aũt
Prou.30. 1.Cor.10. erat Chriſtus, vt dicit Apoſt. Prudentia etiam comparatur ſtellioni. Nam ſtellio, vel lacertus, quia alas non habet, vnguibus, vel manibus vtitur, quo diligẽtia operationis laudatur: nam in viro prudente, diligentia in operatione, ſupplet defectum naturæ. Prudens nihilominus cõparatur locuſtæ: nam ſicut locuſta habet volatum recidiuũ, volat.n.ad alta, & ſtatim cadit in ima, ſic prudens volat ad alta per deſiderium patriæ cœleſtis, & cadit ad ima per conſiderationem propriæ fra-
Pſal.106. gilitatis, iuxta illud. Aſendit vſq; ad cœlos, & deſcẽdit vſq; ad abyſſos. Prudentia tertiò cõparatur aſtutiæ ſer-
Nota. pentis. Et nota, ꝙ quinque aſtutijs vtitur ſerpens, quas vir prudens imitatur. Prima aſtutia ſerpentis, eſt cuſtodia capitis: nam caput ſummè cuſtodit, pro quo ſeruando, totum corpus exponit, ſic ſancti Chriſtum, qui eſt caput noſtrum, ſummè cuſtodiunt, & pro ipſo omnia alia exponunt, ſicut Apoſ. qui dicebat. Quæ mihi fue- Phil.3.
rũt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta. Secunda aſtutia ſerpentis, eſt depoſitio pellis, ponit.n.ſe in arcto foramine, vbi renouatͣ, depoſita ve- Epheſ.4.
teri pelle: ſic in arcto pœnitẽtiæ, ſeipſos incarcerant, vt veterem conuerſationem deponant, ſicut monet Apo. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hoĩem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris. Tertia aſtutia ſerpentis, eſt deluſio incantatoris. Deludit.n.incantatorem, obturando vnam aurem cum terra, & aliam cum cauda, vt dicitur. Sicut aſpidis Pſal.57
ſurdæ, & obturãtis aures ſuas, ſic viri ſancti & prudentes, deludũt incantatorem.i.tentationem diaboli, quia vnam aurem obturant cauda.i.memoria mortis, iuxta illud. Memorare nouiſsima tua, & in æternum nõ pec- Eccle.7.
cabis: & aliam obturant terra, ideſt conſideratione propriæ fragilitatis, quia dicitur. Puluis es, & in puluerẽ reuerteris. Quarta aſtutia ſerpentis, eſt inſidiatio pedis, Gen.3.
inſidiatur.n.calcaneo, non capiti, ſic viri ſancti ſuperãt deſideria carnis, attendentes, quis finis delectationis.ſ. mors immortalis, vel infernalis, iuxta illud. Finis illorũ mors. Quinta aſtutia ſerpentis, eſt fuga mulieris: nam Rom.6.
ſicut propter inimicitias eius fugit, & latitat ſub ſpinis, ſic etiam viri ſancti propter inimicitias fornicationis, fugiunt conſortium mulierũ, & latitant ſub ſpinis pœnitentiæ, ſecundum conſilium Apoſtoli. Fugite forni- 1.Cor.10.
cationem. Ad imitãdas iſtas ſerpentis aſtutias dicit Sal- Matth.10.
uator. Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes, quas habent cũ mulierem fugiunt & latitant. Et ne ſerpẽtis aſtutia fiat virulenta, temperat eam ſimplicitas columbina, vnde addit, & ſimplicis ſicut columbæ.

De temperantia. Cap. 6.

TEmperantia eſt nihil appetere vnde ſit pœnitendum, in nullo modum vel legem excedere, ſub iugo rationis cupiditatem domare, vt ait Macrobius. Temperãtię deffinitio. De temperantia nota ſpecialiter tria.ſ.eius typum nobilem, eius partum fertilem, & eius actum vtilem. Habet aũt temperantia typum multiplicem, vel figuram. Comparatur autem temperãtia ſpecialiter tribus .ſ. freno quo equus regitur, byſſu quo caro tegitur, & muro quo caſtum cingitur. Eſt itaq; temperantia, ſicut frenum equum regens. Nam ſicut à ſeſſore, mediante freno, ducitur equus, ſic caro à ſpiritu, freno temperantiæ gubernatur. Maximè.n. frenandus eſt equus iuxta aquam, iuxta ignem, iuxta præcipitium: ſic frenum temperantię neceſſarium eſt carni, contra aquam tranſitoriæ delectationis, contra ignẽ concupiſcentiæ carnalis, & contra præcipitum æternæ damnationis. De hoc freno dicit Apoſt. Sobriè & iuſtè & piè viuamus Tit.2.
in hoc ſeculo Nam quilibet debet viuere ſobriè quantum ad ſeipſum, iuſtè quantum ad proximũ, piè quantum ad Deum. Eſt etiam temperantia ſicut byſſus carnem tegens. Nam byſſus (vt dicit Papias) eſt genus lini candidiſsimi, quod creſcit in Aegypto, & indè fit tela, quæ vulgo dicitur ſerica. De hac tela byſſina fit camiſia nobilis & delicata, per quàm figuratur caſtitas & tẽperãtia, & ſicut iſta camiſia nobilis eſt immediatè carni contigua & coniuncta, ſic caſtitas & temperãtia, eſt carni præcipuè neceſſaria, & ei inſeparabiliter coniungenda. Et ideò dicitur de muliere forti. Byſſus & pur- Prou.31.
pura Indumentum eius. In byſſo figuratur caſtitas, quę eſt præcipuum ornamentum mentis, in purpura figuratur temperantia, quæ eſt ſicut aurifrigiũ, veſti appoſitum ad decorem. Eſt nihilominus temperantia ſicut murus caſtrum cingens. Nam ſicut caſtrum muratur præcipuè ab ea parte, quæ magis eſt infirma, ſic tem-
perantia

perantia munit caſtrum hominis ex parte magis infir-
Matt.26. ma.ſ.ex parte corporis. Dicitur enim Spiritus quidem
promptus eſt, caro autem infirma. Item temperantia,
eſt quidam honor Deo aſsimilans, quidam valor men
tem magnificans, & quidam dolor hoſtem mortificãs.
Eſt enim temperantia honor quidam Deo aſsimilans:
Deus enim eſt Spiritus, vt dicitur in Ioan. Temperan-
tia verò, eſt quaſi nutrix ſpititualis, quæ ablactat filios
Sap.6. Dei, & facit de carnalibus ſpũales, & ſic aſsimilat Deo
iuxta illud. Incorruptio facit proximum Deo. Eſt.n.
temperantia valor quidam, mentem magnificãs. Nam
ſicut valor magnificat aurum, ſic temperantia magni-
ficat & impreciabilem facit huminem, temperatum &
Eccle.26. caſtum, quia dicitur. Non eſt digna ponderatio animæ
continentis. Eſt igitur temperantia dolor quidam, ho-
ſtem mortificans, Diabolus.n.libenter quieſcit & dor
mit in locis humentibus.i.in voluptuoſis hominibus,
Iob.4. vt dicitur in Iob. Temperãtia verò ponit ipſum in ari-
Matt.12. do pœnitentię, vbi non inuenit requiem, & ſic interfi-
cit, vel fugat hoſtem, quia dicitur. Cum immundus ſpi-
ritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærẽs
requiẽ, & non inuenit. Loca arida ſunt hoĩes ſobrij, in
quibus requiem non inuenit, quia in talibus non ſter-
nit lectum voluptuoſum peccati.

De fortitudine. *Cap. 7.*

Fortitudinis definitio. FOrtitudo eſt firmitas animi contra moleſta ſæ-
culi: vt dicit Gloſa ſuper Matth. De fortitudine
nota ſpecialiter tria.ſ.typum valde pulcbrũ, par-
tum valde dignum, & fructum valde bonũ. Primò igi
tur virtus fortitudinis, habet typum multiplicẽ, & ſi-
militudinem elegantẽ. Comparatur aũt ſpecialiter tri-
bus.ſ.Fornaci, quæ probat aurum; radici, quæ portat li-
gnum; & loricæ, quæ vetat ictum. Eſt itaq; fortitudo
ſicut fornax, aurum probans. Nam ſicut fornax reddit
aurum lucidum, ſic fortitudinis virtus, facit hominem
Prou.31. honeſtum & decorũ: nam de talibus dicitur. Fortitudo
& decor indumẽtum eius. Et ſicut fornax, quædã me-
talla reddit ſolida, & quædam liquida, ſic virtus forti-
tudinis, corda facit nunc ſolida contra tentationẽ, nunc
liquida per compaſsionem, nunc rorida per deuotionẽ.
Cant.5. Nam dicitur. Anima mea liquefacta eſt, dilectus meus
locutus eſt. Et ſicut in fornace eſt magnus flatus ſolũ,
& magnum ignis incendium: ſic ignis fortitudinis, ſolũ
eſt in illis, in quibus eſt flatus diuinæ inſpirationis, &
vehemens incendiũ charitatis. Et figura huius aduen-
tus Spiritusſancti ſuper Apoſtolos, vbi fuit eis datus ad
Act.2. robur ſpiritualis virtutis, fuit tanquam aduenĩetis ſpi-
ritus vehementis: vt dicitur in Actibus Apoſtolorum.
Eſt etiam fortitudo ſicut radix lignum, vel arborẽ por
tans. Nam ſicut radix portat pondus arboris, & frõdes,
flores, fructus & folia, ſic virtus fortitudinis, ſuſtinet
Ioſue.1. omnia bona opera, & merita noſtra. Vnde dicitur. Con
fortare, & eſto robuſtus. Eſt nihilominus fortitudo ſi-
cut thorax, vel lorica ictum vetans. Nam ſicut thorax,
vel lorica, ſeruat corpus ab actu gladij, ſic virtus forti-
tudinis cuſtodit animam à tentatione Diaboli, & cu-
iuſcunq; aduerſarij. Totus enim mundus non vince-
ret vnum hominem, in quo eſt fortitudo Dei, ſicut pa-
tet, ꝙ puellæ virgines, puta, Catherina, Cecilia, Agnes,
Lucia, Agata, Barbara, beata Clara, & cæteræ virgines,
Reges & tyrannos, & omnia tormentorum genera ſu
perabant. Nec mirum, quia fortitudo illa non hominis,
ſed Dei erat, Vnde dicitur. De cœlo fortitudo eſt. Itẽ
1.Mach 5 fortitudo tribus alijs comparatur.ſ.virgæ quæ non in-
curuatur, ferro quod non ſuperatur, & petræ, quæ non
perforatur. Eſt itaq; fortitudo ſimilis virgæ inflexibili,
& talis virga vel baculus eſt valde neceſſarius ambulan
tibus, & certantibus & laborantibus. ſic fortitudo, eſt
quaſi baculus & virga inflexibilis, quę valde eſt neceſ-
ſaria, quia locus, in quo ſumus, eſt locus certaminis, lo-
cus itineris, & locus laboris. Et hæc tria hominum ge-
nera, indigent ſpecialiter baculo vel virga. Ideò dicitur.
Virga tua & baculus tuus ipſa me cõſolata ſunt. Eſt ẽt Pſal.22.
fortitudo ſimilis ferro indomabilis. Nam ſicut ferrum
non domatur, ſed comminuit, & domat omnia me-
talla, vt dicit in Dan. Sic viri fortes mori poſſunt, vinci
verò non poſſunt, immo ipſa omnia aduerſa, & pro- Dan.2.
ſpera vincunt, & quod plus eſt, regnum cœlorum vio-
lenter rapiunt. Nam violenti rapiunt illud, vt dicitur in
Matth. Eſt nihilominus fortitudo ſimilis petræ infran
gibili, qualis eſt Adamas. Nam ſicut qui Adamantem Matt.18.
percutit, ipſe magis percutitur, ſic qui virum, forté mo
leſtat, magis læditur, quàm lædat: & ſicut Adamas non
frangitur violentia, ita vir fortis nulla frangitur im-
patientia: & ſicut Adamas ſcinditur ſanguine hirci,
ſic vir fortis memoria paſsionis Chriſti, propter iſta
de viro forti dicitur. Vt Adamantem & vt ſilicem de- Ezech 3.
di faciem tuam.

De iuſtitia. *Cap. 8.*

IVſtitia eſt virtus, ſua vnicuiq; tribuẽs, vt dicit Aug. Iuſtitię
de libro arbitrio. Iuſtitia eſt rectitudo voluntatis definitio.
propter ſe ſeruata, vt ait Anſelmus. De iuſtitia no-
ta ſpecialiter tria.ſ.typi figuralis elegantiam, partus fi-
lialis abundatiam & actus virtualis efficaciam. Primò
ergo, iuſtitia typum habet multiplicem, & figurã val-
de elegantem. Comparatur etiam tribus ſpecialiter, ſi-
cut recta ſemita, ſicut recta regula, & ſicut recta linea.
Eſt autem iuſtitia ſicut recta ſemita. Nam ſicut illa eſt
rectiſsima viarum, ſic per viam iuſtitię citius peruẽni-
tur ad brauium ſempiternum, immo omnis alia via eſt
deuium. Nam dicitur in Pſal. Errare fecit eos in inuio, Pſal.106.
& non in via. Vnde dicitur ibi de iuſtis. Deduxit eos in
viam rectam, vt irent in ciuitatem habitationis. De in- Pſal.11.
iuſtis verò dicitur alibi. In circuitu impij ambulant. Eſt
etiam iuſtitia ſicut recta regula. Nam ſicut recta regu-
la eſt rectiſsima menſurarũ, ſic iuſtitia eſt optima men
ſurarum, & certiſsima menſura ab bonum operãdum.
Hæc eſt.n.regula diuina quæ dirigit opera noſtra. Vn-
de dicitur. Dominus diligit iuſtos. Et ſapiens ait. Qui
ſequitur iuſtitiam, diligitur à Domino. Eſt nihilomi- Prou.15.
nus iuſtitia ſicut recta linea. Sicut.n.recta linea eſt pul-
cherrima linearum, vt dicit philoſophus: ſic iuſtitię re-
ctitudo facit hoĩem, in intentione & cõuerſatione pul
cherrimum & decorũ. Nam ſicut ſtatura humani cor-
poris, eſt pulchrior inter omnes, quia eſt recta ad cœ-
lum: ſic ſtatura cordis eſt pulcherrima, cum per iuſtitiã Cant.7.
eſt recta ad Deum. Vnde ſpõſæ dicitur. Statura tua aſ- Eccl.7.
ſimilata eſt palmæ. De hac rectitudine dicitur. Solum-
modò hoc inueni, ꝙ Deus fecit hoĩem rectum. Item
iuſtitia, multum propriè tribus alijs comparatur. Nota,
ꝙ triplex eſt iuſtitia generalis, quæ dirigit hominem
in omni bono, à qua dicitur homo factus bonus, iudi-
cialis, quę corrigit, vel coercet ab oĩ malo, & iſta corri-
git delicta propria vel aliena. Carnalis vel moralis, quæ
reddit vnicuiq; proprium bonum. Eſt itaq; iuſtitia, ſi-
cut gemma in ſerto aureo, ſicut ſtella in polo artico, &
ſicut dea in noſtro microcoſmo. Eſt igitur iuſtitia ſi-
cut gemma in ſerto aureo. Nam ſicut gemma ſerti au-
rei eſt ornamentũ, quia totũ ſertum ornat, & facit præ-
cioſum, ſic etiã ſertum aureum dr̃ gratia, eo ꝙ in illa,
& per illam coronãtur opera noſtra bona. Nam etiam
opera bona, quæ fierent extra gratiam, nunquam coro,
nam mererentur. In hac corona aurea, vel ſerto aureo,
inſertæ ſunt quatuor gemmæ valde precioſæ, vel qua-
tuor virtutes principales.ſ.prudentia, temperantia, for-
titudo, & iuſtitia. Gemma prudentiæ ponitur in ante-
riori parte coronæ, quia ad prudentiam pertinet, non
ſolum præſentia diſponere, immo & futura prouidere.
Gemma

Gemma temperātiæ locatur à dextris, quia temperantia facit hoīem iuſtum, & lobriū in dextera proſperitatis. Gemma fortitudinis inferitur à ſiniſtis, quia fortitudo facit hoīem robuſtum in ſiniſtra aduerſitatis. Gemma verò iuſticiæ incaſtratur in poſteriori parte, ſicut Epiſcopus in fine proceſſionis, ſicut Rex in fine aciei, ſicut nauta vel gubernator in cauda nauis, ſicut ſententia iuſta profertur in fine cauſæ, ſicut etiam poſt laborem certaminis, datur victori corona triumphalis: Vnde ab iſta, tanquam à principali gemma denominatur
1.Thim.4 corona. Dicit.n. Apoſt. Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Aurifex in cuius aurificina fabricatur hæc precioſa
Sap.8. corona, eſt ſapientia increata. De qua dicitur. Sobrietatem & prudentiam docet, & iuſtitiam & virtutē, idelt fortitudinē, quibus nihil vtilius eſt in vita hominibus. Iſtæ quatuor virtutes (vt dictum eſt) tāquam quatuor gemmæ precioſæ, in aureo gratiæ ſunt incaſtratæ. Eſt etiam iuſtitia ſicut ſtella Artici poli. Nam circa ipſam voluitur cœlum, & ſicut ipſa non mutat locum, ſic volubilitas vitæ noſtræ, mira volubilitate vertitur, iuſtitia verò nullo accidēte mutatur, ſiquidem vita noſtra, tota eſt volubilis ſicut rota, nunc.n. hominē eleuat honore, quem paulo poſt humiliando occultat. Iuxta il-
Pſal.116. lud. Aſcendunt vſq; ad cœlos, &c. Interdum econuerſo hominem humilitate deprimit, quem poſtea ad ho-
Pſal.113. nores attollit, quia dicitur. Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore, & cætera. quandoq; hominem à lęua mutat in dexteram, ſcilicet ab aduerſis in proſpera, interdū
Gen.13. à dextris in lęuam.i. à proſperis in aduerſa. Iuxta illud quod Abrahā dixit ad Loth. Si ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam. Sed vir iuſtus in omnibus his, ſemper manet immobilis. Nam ipſum humilitas nō deprimit, ipſum honor non ambit, ipſum aduerſitas non frangit.
Pſal. Vnde dicitur: Qui facit hæc, non mouebitur in æternum. Eſt nihilominus iuſtitia ſicut dea noſtri microcoſmi.i. minoris & inferioris mundi, ſicut.n. Deus in ſuo megacoſmo vel maiori mūdo, diſponit oīa in nu-
Sap.11. mero, pondere & menſura: vt dicitur in libro Sap. Sic iuſtitia in ſuo microcoſmo præſidens, tanquam Deus facit, in omnibus meritis & operibus noſtris, ſic numerus bonæ operationis, pondus ſanctæ affectionis, & menſura intentionis: Vnde iſti Deæ nobiliſſimę ſacrificium iuſtitiæ debemus offerre, ſicut dicitur in Pſalm.
Pſal.4. Sacrificare ſacrificium iuſtitiæ.

TITVLVS SEXTVS SEXTÆ DIETÆ.

De ſeptem donis Spirituſſancti, & primò de dono timoris.

Cap. I.

POST tractatū de virtutibus, ſequitur de donis Spiritus ſancti. Et hæc eſt ſexta dieta ſalutis.ſ. à virtutibus, ad dona Spiritus ſancti peruenire, quia (ſicut diximus) virtutes docent
Iſa.11. rectè operari, ſed dona expeditè. Cū aūt ſint ſeptem dona Spiritus ſancti, quæ.ſ. enumerantur.ſ. ſpiritus ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis & timoris Dñi, à ſapientia autem non peruenitur ad timorē Dñi, ſed à timore ad ſapientiam, tanquam ab inferiori gradu ad ſuperiorem, iuxta illud quod dr. Initium ſapiētiæ ti-
Pſal.110. mor Dñi. Ideò de timore Domini, nota ſpecialiter tria .ſ. quàm multipliciter figuratur, quàm virtualiter operatur, & quàm rationabiliter mercatur. Primò ergo, timor Dñi habet multiplices figuras elegantes, & comparationes conueniētes. Comparatur aūt ſpecialiter tribus. Eſt.n. timor Dñi, ſicut oſtiarius cuſtodiēs ingreſſum, ſicut iuſtitiarius puniens maleficiū, ſicut terrarius vel ſpeculator euigilans exercitum. Primò ergo timor Dñi eſt ſicut bonus oſtiarius, qui diligenter cuſtodit oſtium cordis, ne intret inimicus.i. Diabolus, & ſicut oſtiarius tenet baculum, vel gladium ad timorem intrantium, ſic timor Dei, ne permittamus Diabolum ad cor intrare, portat clauem pœnæ æternæ, gladium ex vtraq; parte acutum.ſ. æquitatem diuinæ ſentētiæ, quæ cōdemnabit improbos in aīa & corpore: Vnde dicitur. Timete eum, qui poteſt corpus & animam perdere in Matt.10.
gehēnam. Secundò timor Dñi eſt ſicut bonus iuſtitiarius, qui perimit maleficos & ſuſpendit. Nam ſicut illi, qui tenent iuſtitiā, ponunt in montibus & locis patentibus, patibulum vel furcas ad expauentaculum latronū ita timor Domini ponitur in corde hoīs, propter expauentaculum peccatorum. & ſicut iſte iuſtitiarius crucifigit latronem, ſic timor Dñi nititur crucifigere carnē, tanquam peſſimum animę latronē: Vnde dicitur. Confige timore tuo carnes meas. Tertiò timor Domini eſt Pſal.118.
ſicut bonus terrarius, vel ſpeculator, qui euigilat exercitum. Nam ſicut ſpeculator, tempore belli maximè, non ſinit dormire milites: ſic timor Dñi, cum ſit modo tempus belli & guerræ mortalis contra carnem, mundum & Diabolum, non permittit dormire ſpiritū, per delectationem vel conſenſum: Vnde dicitur. Beatus eſt Prou.28.
homo, qui ſemper eſt pauidus. Non ſolum autem tempore belli debet homo eſſe pauidus, immo etiam tempore pacis debet eſſe timoroſus, ſicut videmus, ꝙ magni Reges & ſapientes, quanuis actu nō ſit guerra, muniunt tñ & cuſtodiunt caſtra ſua. De incautis dicit Apoſtolus. Cum dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus 1.Theſ.5.
ſuperueniet interitus. Et Eccle. Qui timet Deum nihil Eccl.7.
negligit, quia nec bonum nec malum, quia per timorē Domini malum euitat, tanquam nociuum, & bonū formidat, & neſcit ſi eſt gratum, Vnde dicit Iob. Verebar oīa opera mea, ſciens quia non parces delinquenti, ma- Iob.9.
ximè aūt tēpore guerræ, iſte vigil vel ſpeculator mandat cuſtodiri portas ſenſuum, quia ibi eſt quaſi totū periculum ſicut ad literam illi, qui ſunt in munitione ſummè cuſtodiūt portas, cum videns caſtrum ab hoſtibus obſeſſum, ſic ſpiritualem viri, qui habēt timorem Dei cuſtodiunt portas.ſ. quinq; ſenſuum, ne intrent inimici, timentes, quod dicitur: Aſcendit mors per feneſtras noſtras. Item timor Domini alijs tribus comparatur: Hier.9.
eſt.n. ſicut medicina infirmorum, ſicut diſciplina puerorum & ſicut officina religioſorum. Primò igitur, timor Domini eſt ſicut infirmorū medicina, nam ſicut medicina benè temperata repellit omnes morbos nociuos, & omnes nociuos humores: ſic timor Dei omne peccatū, & omnes peccati occaſiones expellit, ſanguinem luxuriæ, fleuma acediæ, & melancoliam irę, & colerā ſuperbiæ. Vnde dicitur. Timor Domini expel- Eccl.1.
lit peccatum. Secundò timor Dñi eſt ſicut puerorum diſciplina, nam ſicut virga diſciplinæ caſtigatur puer, inſtruitur, & informatur: ſic per timorem Domini omnis motus ſenſualis & puerilis, ſub iſto pædagogo ad rationē reducitur, & puerilis extirpatur, iuxta illud quod dicit Sap. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & Prou.22.
virga diſciplinæ fugabit eam. Et nota, ꝙ ſecundū Bedam quatuor mala ſunt propter peccatum nobis iniuncta, & nobis colligata, quæ ſunt omnis mali peccati materia.ſ. impotentia, ignorantia, concupiſcentia, & malitia. Vnde quidam peccant ex impotentia, & iſti parum peccant, & maximam habent excuſationē, niſi illa impotentia per culpam eorum ſit introducta. Alij peccāt ex ignorantia, & iſti plus peccant, & minorem habent excuſationem,

excuſationem,quia ex ignorantia non excuſatur à to-
to, ſed à tanto : maximè ſi ſit ignorantia affectata, quæ
non excuſat,ſed peccatũ aggrauat, & augmentat, Vn-
de de hoc dicit Ambroſius. Si ignoras,grauiſsimè pec-
cas. Alij ſunt,qui peccant ex concupiſcẽtia,& iſti plus
peccant, & quaſi nullã habent excuſationem, maximè
ſi ſit deliberata. Alij ſunt,qui peccãt ex malitia, & cer-
ta ſcientia, & iſti maximè peccant, & nullã habent ex-
cuſationem, immo tales dicuntur peccare in Spiritum
ſanctum,quia Spiritui ſancto bonitas, quæ eſt maliciæ
Peccata i ſpũm ſanctum. contraria,appropriatur. Sciendum eſt autem, vel notan
dum diligenter, ꝙ ſex ſunt peccata in Spiritum ſanctũ
.ſ.impugnatio veritatis agnitæ,inuidentia fraternæ gra
tiæ, præſumtio de impunitate, obſtinatio, deſperatio,
& finalis impœnitentia. Et iſtæ ſunt ſex blaſphemię in
Spiritum ſanctum,quæ non remittuntur in huc ſęcu-
Matth.12. lo,nec in futuro,vt dicitur in Matth. Tertiò timor Do
mini, eſt ſicut officina religioſorum, maximè eſt ſicut
quoddã capitulum, ꝙ eſt factum præcipuè ad culparũ
correctionem:nam ſicut in capitulo increpatur, & re-
cognoſcitur, & punitur culpa,ita in hoc capitulo timo
Prou.8. ris Dei,corriguntur peccata, quia vt dicitur in Prouer.
Timor Dñi odit malum : & ſicut religio nulla eſſet, ſi
correctio capituli deficeret, ſic ſi timor in capitulo cor
dis non eſſet, totũ veritatis ædificium deperiret, quia
Eccleſ.28. dicitur in Eccl. Si non in timore Dñi tenueris inſtan-
ter,citò ſubuertetur domus tua. Et nota,ꝙ in Dei capi
tulo culpabilis,quatuor facit. Primò genu flectit,ſecun
dò culpã recognoſcit,tertiò ſpoliat ſe & veſtem depo-
nit,quartò diſciplinam accipit: ſic timor Dñi, facit pri-
mò hoĩem pœnitentem humiliter genuflectere, quia
Iſa.45. dicitur in Iſa. Mihi curuabitur omne genu. Secũdò fa-
cit humiliter culpã propriam recognoſcere, ſicut Da-
Pſal.50. uid qui dicebat. Qm̃ iniquitatem meam ego cogno-
Col.3. ſco. Tertiò facit hoĩem veterem,ſicut veſtem turpem
ſpoliare,ſicut Apoſtolus dicit. Expoliantes vos veterẽ
hoĩem cum actibus ſuis,veterem cõuerſationem cum
vitijs & concupiſcentijs. Quartò facit hoĩem diſcipli-
nam accipere.i.carnem laſciuam macerare & caſtigare,
1.Cor.9. ſicut Apoſtolus faciebat, qui dicebat. Caſtigo corpus
meum,& in ſeruitutũ redigo. Item timor Domini,eſt
ſpecioſus ſicut hortus,virtuoſus ſicut vẽtus, & precio-
ſus ſicut theſaurus. Primò timor Dñi eſt valde ſpecio-
ſus,inſtar horti paradiſi. Habet.n.amœnitatẽ ſicut pa-
Pſal.30. radiſus,dulcedinem,& delectationem. Vnde in Pſalm.
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe, quam
abſcondiſti timentibus te. Habet fertilitatem & vber-
Idem 33. tatem ſicut paradiſus,ſicut dicit idem Pſal. Non eſt in-
opia timentibus eum. Habet nihilominus ſecuritatem
Eccleſ.34. ſicut paradiſus. Vnde dicitur in Eccl. Qui timet Deũ,
nihil trepidabit. Et philoſophus. Qui timet Deum,oĩa
timent eum,qui verò non timet Deum, timet omnia.
Vnde Cain perpetrato homicidio fratris,ſtatim habuit
caput tremulum & ait. Omnis qui viderit me,occidet
Gen.4. me, vt dicitur in Gen. Igitur timor Dñi propter amœ-
nitatem,vbertatem, & ſecuritatẽ eſt ſicut hortus con-
Cant.4. cluſus vt dr̃ in Can.eſt & ſicut paradiſus, vt dr̃ in Eccl.
Eccle.30. timor Dñi ſicut paradiſus benedictionis. Secundò ti-
mor Dñi eſt ſicut ventus virtuoſus, & ſpecialiter ſicut
ventus aquilonaris. Nam ſicut ventus aquilonaris plu-
uias diſsipat,nubes fugat, aerem ſerenat,reptilia exter-
minat, & aquam congelat, ita timor Dñi diſsipat plu-
uias carnalium delectationum, fugat nubes carnalium
imaginationum,ſerenat mentem per amorem purita-
tis,exterminat reptilia.i.mortificat vitia carnis, conge-
lat aquas.i.reſtringit fluxum mundanę proſperitatis,ita
vt poſsit homo timens Deum ambulare ſuper aquam,
Matt.14. ſicut Petrus de quo legitur in Matt. Iſte eſt ventus de
quo dr̃ in Dan. Angelus Dñi fecit medium fornacis,
Dan.3. quaſi ventum roris flantem,quia fornax oĩum deſide-
riorum carnalium temperatur,& refrigeratur,per Dei
timorem. Tertiò timor Dñi eſt precioſus ſicut theſau-
rus, nã ſicut theſaurus qui eſt res ſpecioſa, facit hoĩem
ſemper ſollicitũ de cuſtodia, ſic timor Dei de ſe, & vir
tutibus ſemper eſt ſolicitus, & de gr̃a cum habetur de
perdita vt recuperetur, & de recuperata vt à recidiuo
conſeruetur. Vnde dicit Ber. ſuper Can. Cùm adeſt gra
tia,time ne indignè opereris ex ea,amplius time ſubtra
cta gratia,ꝙ relinquat te cuſtodia tua,ſi redierit gratia,
multò amplius timendũ, ne fortè contingat pati reci-
diuum. Recidiuare.n.quàm cadere peius eſt,quia dr̃ in
Io. Ecce iam ſanus factus es, noli amplius peccare, ne Ioan.5.
deterius aliquid tibi contingat. Iſte igitur theſaurus eſt
precioſus,& ideò ſummè cuſtodiẽdus. Vnde dicitur in
Iſa. Timor Dñi ipſe theſaurus eius. Secundò timor Dñi Pſal.3.
virtualiter operatur, Vnde nota,ꝙ timor Dñi habet ſe
ptem nobiles effectus. Primò nanq; timor Dñi curat
hoĩem à culpa perpetrata, eſt.n.ſufficiẽs medicina con
tra oĩa peccata. Et nota,ꝙ ſicut medicus ſapiens volẽs
purgare ægrotum,primò dat ſi ſyrupũ pręparatiuũ,po
ſtea potionẽ, vel antidotũ purgatiuum, ſic timor Dñi
inſtar ſyrupi,præparat peccatorẽ generãdo attritionẽ.
iuxta illud Eccl. Qui timent Deum,præparabũt corda
ſua. Secũdò inſtar antidoti,purgat oẽs peccati feces,ge-
nerando perfectã contritionẽ,quia dicitur in Eccl. Ti- Eccle.2. & 1.
mor Dñi expellit peccatũ: & eſt differentia inter con-
tritionem,& attritionẽ, quia attritio eſt dolor de pec-
cato, non tñ perfectus,quia adhuc eſt in propoſito pec
candi de futuro. Secundò timor Dei cuſtodit hoĩem à
culpa futura, ſicut.n.ſapiens medicus infirmo quẽ ha-
bet in cura,non ſolum dat antidotum ad expellendum
morbum, ſed etiam miniſtrat curato aliquod electua-
rium contra recidiuum, ſic timor Dei inſtar electuarij
conſeruatiui, cuſtodit hoĩem ab oĩ peccato recidiuo.
Vnde dr̃ in Exod. Vt probaret vos venit Dñs,& vt ti- Exod.20.
mor illius eſſet in vobis,& nõ peccaretis. Tertiò timor
Dñi abijcit temporalia vel terrena,quæ ſunt ſæpè pec-
candi materia,ſicut.n.videmus,ꝙ nautę videntes nau-
fragium imminere, merces quæ ſunt in naui proijciũt
in mari,vt euadant periculum naufragij,ſic timor Dñi
bona temporalia facit abijcere, vt poſsit ab ęterno nau-
fragio liberare. Et propterea dicebat Iob. Semper quaſi Iob. 31.
tumentes ſuper me fluctus timui Deum,& põdus eius
ferre non potui. Quartò timor Dñi contemnit & ſu-
ſtinet tẽporalia mala,vt euadat eterna:nam ſicut infir-
mus ſuſtinet cauterium, & aduſtionẽ,vt poſsit euadere
mortem, ita timor Dñi facit ſuſtinere cauterium tem-
poralis vitæ, vt poſsit homo euadere mortem,vel ſup-
plicium mortis æternæ. Vnde in Eccle. dicitur timenti Eccle.33.
dñm,non occurrent mala, &c. Quintò timor Dñi gra-
tiam & bona opera introducit, ſicut.n.ſeta introducit
filũ, ſic timor Dñi gratiam & omne bonũ, iuxta illud.
Initium ſapiẽtiæ timor Domini. Sextò timor Dñi ſuper Pſal.110.
oĩa facit fugere,& euadere ſuppliciũ gehennę. Vadit.n.
ad infernũ,in dimidio dierũ, vt nõ vadat in fine dierũ,
ſicut Ezechias,qui dicebat. Ego dixi,in dimidio dierũ Iſa.38.
meorũ vadam ad portas inferi. Facit etiã alas ad melius
fugiendũ,vt dicit poeta. Pedibus timor addidit alas,ſi-
cut videmus,ꝙ lepus fugiens leporariũ, prę timore vr̃.
volare,& alas habere. Timor etiã facit hoĩem montes
& colles tranſire, vt poſsit Diabolũ fugere, & inferni
præcipitiũ cauere, quia dicitur in Iſa. Tunc ſaliet ſicut Iſa.35.
ceruus claudus. Septimò timor Dñi meretur ſtipendiũ
vitę ęternę,hoĩem nanq; humiliat,& ſic ſecundũ regu Luc.14.
lam ſaluatoris, ad gloriam exaltat, quia qui ſe humiliat
exaltabitur. Et ideò dicitur in Prouer. Humilem ſpũm Pro.29.
ſuſcipiet gloria. Timor Dñi multipliciter variatur, vn-
de nota, ꝙ ſunt ſex ſpecies timoris, ſcilicet, timor na-
turalis,mundanus,humanus,ſeruilis,initialis,& filialis.
Primus igitur timor eſt naturalis.ſ.quãdo homo natu-

ralitur timet mortē, & omne quod eſt ſibi nociuum : iſte timor naturę nō eſt meritorius, nec demeritorius, quia nō ſubeſt libro arbitrio. Hoc timore Chriſtus timuit mori, ſicut dicitur in Marco. Cœpit Ieſus pauere,
Mar. 14. & tedere. Secundus timor dicitur mundanus. ſ. quando aliquis nimis timet de rebus tranſitorijs, vel de rebus mundanis, vel temporalibus perdendis. Iſto timore timuerunt Iudæi, qui occiderunt Chriſtum, ne perderēt
Ioan. 11. locum ſuum, vt dicitur in Ioan. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem noſtram. Tertius timor dr̄ humanus. ſ. cum aliquis plus debito timet de corpore
Mat. 10. ſuo. Iſte timor prohibetur in Matth. Nolite timere eos qui occidunt corpus, aīam autem non poſſunt occidere. Iſte timor aliqñ eſt veniale peccatum, vt quando eſt citra Deum, aliquādo mortale peccatum, vt qñ eſt ſupra Deum, qualis fuit in Petro, qñ negauit Chriſtū, ne perderet corpus ſuum. Quartus timor eſt ſeruilis, cum aliquis timet peccare, & abſtinet ſe à peccato timore gehennæ, habet tñ voluntatem peccandi, ſi peccatum poſſet impunè fieri, & inquantum in ſe eſt, vellet non eſſe iuſtitiam, vt poſſet perpetrare culpam. Iſte timor eſt quaſi veſtis de ſacco, cum qua nullus ingreditur re-
Eſther. 4. gnum cęlorū, ſicut figuratur in Eſther, vbi dicitur. Indutum ſacco non intrare aulam Aſſueri. De hoc timore dicit Apoſtolus. Non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis
Rom 8. iterum in timore, &c. Quintus timor initialis dicitur, de quo in Pſal. Initiū ſapientiæ timor Domini. Iſte ti-
Pſal. 110. mor duo facit, timet. n. puniri, & timet à Deo ſeparari, ſed principaliter timet ſeparari, iſte licet timeat malum incurrere, plus timet bonum perdere, & ita quodammodo incipit bonū amare, & ideo dicitur initialis propriè, quia ſicut ſeta introducit filum, & filo introducto exit ſeta, ſic iſte timor initialis charitatem introducit, & charitate introducta, timorem foris mitit. Sextus timor dicitur filialis, nam ſicut filius ſuper oīa timet offenſam patris, etiam ſi pater non intenderet eum percutere, ſic qui habet timorem Dñi filialem inſtar boni filij, timet & cauet offenſam patris cœleſtis, etiam ſi ex offenſa illa, nihil mali deberet ſibi accidere. De hoc etiā
Pſal. 18. timore dicitur in Pſal. Timor Dñi ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. Iſte timor à ſanctis doctoribus vocatur caſtus timor, qui ſanctum Danielem verecundantur ſpecialiter, & timent in turpi facto. Sine hoc timore verecundiæ nihil rectum eſſe poteſt, nihil honeſtū,
Serm. 86. vt dicit Tullius De hoc timore verecundo, dicit Bernardus mirabilia ſuper cātica. Timor (inquit) verecundus & caſtus, eſt oīum ætatum ornatus, ſed in iuuenili ætate amplius eniteſcit. Quid. n. amabilius verecundo adoleſcente? quàm pulchra hęc & ſplēdida gemma morum in vultu adoleſcētis, quàm vera & minimè dubia bonæ nuncia ſpei, bonæ indolis iudex: ſoror continentiæ eſt, nullum æquè manifeſtum ſignum columbinæ ſimplicitatis, teſtis innocentiæ, lampas pudicæ mentis, ſpecialis gloriæ conſcientiæ, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, inſigne totius honeſtatis. Meritò igitur iſte timor caſtus dicitur, quia qui timorem iſtum habet inſtar virginis Marię, ante partum ſuorum operum, & poſt partū, ſemper manet incorruptus, & ſicut mater Dei eſt virgo & decor virginum, ſic timor iſte caſtus decor eſt, & virgo virtutum aīæ. Item poſt donum timoris dicendū eſſet de dono pietatis: ſed quia pietas idem eſt, vel quaſi idē cum miſericordia, ideò infrà cum dicemus de beatitudinibus in materia de miſericordia, c. 4. tit. 7. de pietate dicemus. Item poſt donum pietatis eſſet dicendum de dono ſcientiæ, ſed quia ſcientia ad prudentiam poteſt reduci, ideò illa quæ in materia de virtutibus ſuprà dicta ſunt de prudentia, cap. 5. Tit. 5. applicari poſſunt ad ea, quæ de dono ſcientiæ ſunt dicenda. Et poſt donum ſcientiæ, eſſet dicēdum de fortitudine, ſed quia fortitudo non tm̄ eſt donum, ſed virtus, ideò de fortitudine ſufficiant quæ dicta ſunt in capitulo de virtute, & ſpecialiter in materia de fortitudine, cap. 7. Tit. 5.

De dono conſilij. *Cap.* 2.

POſt donum fortitudinis, eſſet dicendum de dono conſilij, ſed pauca de dono conſilij ſunt dicenda, & hoc quia ad donum conſilij pertinent ferè oīa quę ſuperius in capitulo de virtutibus, & de virtute prudentiæ ſunt dicta. c. 7. ti. 5. Nam prudentia & conſilium in hoc differunt, ꝙ conſiliū dicit vtrū aliquid ſit agendum? prudentia verò, oſtendit quo fine, & quibus circunſtantijs adhibitis, vt quo tempore, & qualiter aliquid ſit agendum: ſicut alterius eſt ſciētiæ cognoſcere an expediat aliquem ſaluari? alterius verò ſcire qualiter aliquid ſit ſaluandum, quia primum pertinet ad theologiam, ſecūdum ad medicinam. Item donū conſilij excellentius eſt, quàm virtus prudentiæ, quia conſilium contra omne præcipitium virtutem prudentiæ retificat, ne poſt factum peniteat, & hic propriè eſt actus & opus conſilij. ſ. prohibere præcipitium & cauere. Sicut. n. videmus, ꝙ frenum eſt contra pręcipitium equi, ſic donum conſilij contra communem præcipitationem operis boni: Et ideò dicitur in Eccl. Sine conſilio nihil Eccle. 32.
facias, poſt cuius factum non pœnitebis. His ſuppoſitis, inter illa pauca quæ de dono conſilij ſunt dicenda, ſunt hęc conſilia notanda. Nunc de conſilio ſpecialiter nota tria. ſ. quæ ſunt in conſilio neceſſaria, quæ ſunt in conſilio laudabilia, & quæ ſit conſiliorum differentia. Primò ergo dicendum eſt, quæ ſunt in conſilio neceſſaria. Et nota, ꝙ in cōſilio quatuor ſunt neceſſaria obſeruanda. ſ. expediens, facile, certum, & ſecurum: contraria iſtorum vitāda. ſ. damnoſum, difficile, incertum, & periculoſum. Vnde ille qui dat conſilium cęteris paribus, debet præponere expediēs damnoſo, facile difficili, certum incerto, ſecurum periculoſo. Propter omnia illa, dicitur in Prouerbijs. Erit ſalus, vbi multa con- Pro. 11.
ſilia. Secundò videndum eſt, quæ ſunt in cōſilio laudabilia: & nota, ꝙ in cōſilio quatuor ſunt laudabilia. ſ. gratia conſilium requirendi, gratia conſiliū eligendi, gratia conſilium exhibendi, & gratia conſilium acquirendi. Primò igitur, eſt valde laudabile. ſ. conſilium in omnibus libenter requirere. Ideò dicitur in Tobia. Con- Tob. 4.
ſilium ſemper à ſapientibus requirere. Secūdò in conſilio, eſt laudabile, conſiliarium bonum eligere: Vnde nota, ꝙ ſecundum doctrinam ſacræ ſcripturæ, Deus conſiliarius eſt eligendus præ omnibus, nam in conſilio & pro conſilio requirēdo, primò eligēdus eſt Deus, non diabolus: vnde dicitur in eodem Tobia. Omnia Tobię.
conſilia tua in ipſo. ſ. in Deo maneant. Secundò eligen- ibidem.
dus eſt iuſtus nō impius, Vnde dicitur in Eccl. Cor bo- Eccl. 37.
ni conſilij ſtatue tecū, quia dicitur in Prouerbijs. Con- Prou. 12.
ſilia impiorum fraudulenta, quia vix ſcit alijs cōſilium dare, qui ſibi neſcit accipere. Et ideò dicitur in Gen. In Gen. 49.
conſilio eorum. ſ. impiorum, non veniat aīa mea: Tertio eligendus eſt ſapiens conſiliarius non fatuus, ideò dictum eſt in Tobia. Conſilium ſemper à ſapiente require, non à fatuo, quia dicitur in Eccl. Cum fatuis nō Eccle. 8.
habeas conſilium, non. n. poſſunt diligere, niſi quæ eis placent. Quartò eligendus eſt ſenex & expertus vt dicitur in Eccl. Quàm ſpecioſa veteranis ſapiētia, & glo- Ibidē 25.
rioſis intellectus, & conſilium. Non eſt pro conſilio eligendus iuuenis laſciuus: ideo Roboam pro magna parte amiſit regnum ſuum; quia relicto conſilio ſeniorum, adhæſit conſilio iuuenum, vt dicitur in tertio regum. Tertiò videndum eſt, quę ſit conſiliorū differen- 3. Reg. 12.
tia. Et nota, ꝙ ſicut ſponſus iocalia conſueuit portare ſponſę, cū qua de nouo contraxit, ita Chriſtus qui tanquam ſponſus de thalamo procedens, nouę ſponſę ſuę

Ecclesiæ,

Eccleſiæ, cum qua naturam noſtram cum ſua vniẽdo.
in vnitate perſonæ matrimoniũ ſacramentale contra-
xit, noua iocalia.i.tria Euangelica conſilia apportauit.
Primum conſilium eſt caſtitas, contra concupiſcentiã
Matth. 19 carnis. De hoc cõſilio habetur in Mat. Non omnes ca-
piunt verbũ iſtud, ſed quibus datum eſt. Tales ſunt.n.
eunuchi, qui ſe caſtrant propter regnum cœlorum. Se-
cundum conſilium, eſt voluntariæ paupertatis, contra
concupiſcentiam oculorũ. De quo conſilio habetur in
Matth. ibidem. Matt. Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quę ha
bes, & da pauperibus. Et Seneca dicit, ꝙ quietiſsimè
viuerent homines, ſi hæc duo pronomina tollerentur
de mundo. ſ. meum, & tuum. Tertiũ conſilium eſt obe
dientiæ & humilitatis, contra ſuperbiam vitæ, de quo
Idem. 16. dicitur in Matth. Qui vult venire poſt me, abneget ſe-
metipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Se-
metipſum abnegare, eſt proriam voluntatẽ relinquere.
Optimum conſiliũ: vnde dicit Ber. Tolle propriam vo
luntatem, & infernus nõ erit. Exemplũ de fratre oran-
te, & diabolo inſultante. Et quia ſuperius in tractatu de
conſilijs, plenè dictum eſt de his tribus conſilijs: Tit. 4.
ideo quę dicta ſunt de dono conſilij modo ſufficiant.

De dono intellectus. Cap. 3.

POſt donum conſilij, dicenda ſunt pauca de dono
intellectus, & dono ſapiẽtiæ, quia hic poſſunt di-
ci ferè oĩa, quæ dicta ſunt ſuprà tractatu de virtu-
te prudentię. Vnde notandum, ꝙ virtus prudentiæ, &
donum conſilij, differunt à dono intellectus, & ſapiæ,
quia conſilium & prudentia pertinẽt ad vitam actiuã,
& ſunt de actiuis, intellectus & ſapientia pertinent ad
vitam contemplatiuam, & ſunt de cõtemplatiuis. Dif-
ferunt aũt intellectus, & ſapientia, quia intellectus eſt
cognitio ſpeculatiua, & quaſi cognitio per viſum, ſa-
pientia verò eſt cogitio experimentalis, & practica, &
quaſi cognitio per guſtum, & ideò ſuperior eſt ſapien-
tia, quia intellectus tm̃ dicit cognitionem vel viſio-
nem, ſapientia ſupra cognitionem dicit delectationẽ.
Et nota, ꝙ intellectus foris ſtat, ſapientia per affectum
Pſal. 33. intrat, & ipſa delitias ſuggerit. Vnde dicitur in Pſal. Gu
ſtate & videte qm̃ ſuauis eſt Dominus, guſtare ad ſa-
piẽtiam pertinet, ſed videre ad intellectum, quia quod
intellectus acutè inuenit, ſapientia maturè diſponit, &
ad ſpiritualem delectationem cõuertit, vt dicit Greg.
Summa huius differentiæ eſt, ꝙ donum intellectus eſt
propriè penetratiuum, ſed donum ſapientię eſt propriè
ſaporatiuum, his propoſitis, de dono intellectus notã-
da ſunt pauca, & ſpecialiter tria, debemus.n. per donũ
intellectus ſubtiliter penetrare, & intelligere, quæ ſunt
ſupra nos, vt Deum, quæ ſunt iuxta nos, vt proximũ,
& quæ ſunt infra nos, vt corpus noſtrum. Primò igitur
debemus intelligere ſuperiora; iuxta illud quod dicit
Rom. 1. Apoſtolus. Inuiſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt intel-
lecta, conſpiciuntur, ſempiterna quoq; virtus eius, &
Duplex liber legendus. Diuinitas. Et nota, ꝙ duplex eſt liber, in quo intelle-
ctus poteſt legere, & intelligere, & adiſcere Deum, ſ.
liber ſcripturæ: & hunc librum dedit Saluator diſcipu-
lis ſuis poſt reſurrectionem vt. ſ. in figuris legalibus, &
canticis prophetalibus intelligerent myſteria gratiæ,
quæ operatus eſt Chriſtus. i. vt per ea quæ facta ſunt, &
dicta in veteri teſtamento, intelligant ea quæ comple-
Luc. 24. ta ſunt in nouo. Vnde dicitur in Luca. Tunc apperuit
eis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Alius eſt liber
creaturæ, in quo intellectus fidelis debet Deum quæ-
rere, quia poteſt eum inuenire, ſic vt in magnitu-
dine creaturarum, omnipotentiam Dei: in pulchritu-
dine & ordine, ſapientiam: in vtilitate & fructu, boni-
Sap. 14. tatem Dei ſummam: quia dicitur in libro Sapientiæ, à
magnitudine ſpeciei creaturæ, cognoſcibiliter poteſt
eorum creator videri. Hunc intellectum non habue-
runt philoſophi, quia intellectus eorum neſciũt aſcen-
dere à magnitudine creaturæ ad magnitudinẽ Dei, &
ideò fuerunt ſimiles pueris, qui cum legũt literas pul-
chras & deauratas, attente reſpiciunt, ſed quid literæ
ſignificant, non intendũt. Item notandum diligenter, Duplex creatura dupliciter ſignificat ſuum creatorem.
ꝙ creatura duplex eſt. ſ. naturalis, & artificialis, & ſic
omnis creatura ſignificat ſuum creatorem dupliciter.
In creatura eſt ſignum naturale, & poſitiuum. Signum
naturale dicitur in creaturis quas condidit per ſe diuina
ſapientia: ſignum poſitiuum dicitur in fabricis & ope-
ribus ſacramentalibus, quæ conſtituit Eccleſia, vt ſunt
formæ eccleſiarum, & veſtes & ornatus miniſtrorum
quæ omnia ſunt inſtituta, vt intelligamus Deum, quia
in altitudine eccleſiarum, ſublimitatem: in magnitudi-
ne, immenſitatem vel infinitatem: in quadratura, ſoli-
ditatem: in longitudine, æternitatem: & ſimiliter de
alijs. In miniſtris ſimiliter & ornamentis eorum intel-
ligo Deum, vt in veſte candida, mundiciam, & purita-
tem, in veſte rubea, Dei clementiam, & charitatem, in
veſte aurea Dei ſapiẽtiam & claritatem, & ſic de alijs.
Iſte intellectus propriè vocatur donum Dei, vt dicit
Apoſtolus. Dabit tibi Dominus in oĩbus intellectum. 2. Thim. 2
Secundò debemus intelligere, quæ ſunt iuxta nòs, ſci-
licet proximum, iuxta illud quod dicitur in Eccle. In- Eccl. 31.
tellige quæ ſunt proximi tui ex teipſo. Nam in frigore
meo, debeo intelligere pauperis nuditatem, in fame &
ſiti, pauperis ſitim & eſuriem, & in dolore meo, paupe-
ris infirmitatem, & ſic de alijs. Et ſicut homines bene
intelligentes, conſueuerunt ad honores & dignitates
promoueri, ita qui intelligunt neceſsitatem proximi,
promouentur & quaſi epiſcopãtur ad beatitudinẽ pa-
radiſi. Vnde dicitur in Pſal. Beatus qui intelligit ſuper Pſal. 40.
egenum, & pauperẽ. Tertiò debemus intelligere, quæ
ſunt infra nos, ſicut animam noſtram, & corpus no-
ſtrum, ſicut.n. oculus noſter dirigit manum in opere
& mutu exteriori, ſic intellectus regulat affectum, in
omni opere & motu interiori. Vnde intellectus, dici- Etymologia intellectus.
tur interior lectus, quia animam informat, aĩam tran-
quillat & quietat, ſicut corpus in lecto pauſat. Dicitur
etiam interior locus, quia ſicut locus continet & con-
ſeruat locatum, ſic intellectus ſtabilitat & cõſeruat li-
berum arbitrium, & omnem interiorẽ motum. Ideò
dicitur in Pſal. Intellectus bonus omnibus facientibus Pſal. 110.
eum, quia ſi homo non faciat, quod intellectus & con-
ſcientia dicũt, nec Deus, nec Angelus, nec homo (quia
iſta tria habẽt intellectum) dici meretur, ſed potius iu-
mento comparatur. Vnde dicitur in Pſal. Homo cum Pſal. 48.
in honore eſſet, nõ intellexit creatorem ſuum, ſed iu-
mentis comparatur, & ſimilis factus eſt illis.

De dono ſapientiæ. Cap. 4.

POſt donum intellectus, pauca debemus dicere de
dono ſapientiæ, quia multum conuenit cum vir-
tute prudentiæ, & alijs virtutibus ſeu donis, quæ
informant cognitiuam, tamen quia ſapientia non tantũ
informat cognitiuam, ſed etiam affectiuã, ideo dicen-
da ſunt de ſapientia pauca. ſ. tantum tria. Vnde notan-
dum, ꝙ ſapientia, eſt donum ſplendidiſsimum inſtar
lucis, donum ſapidiſsimum inſtar mellis, & donũ pro-
fundiſsimum inſtar maris. Primò ergo donum ſapien-
tiæ, eſt donum ſplendidiſsimum, non ſolum ſicut ſol,
ſed eſt pluſquam ſol: ſol enim iſte, non oſtendit nobis
niſi quæ ſunt ſupra terram, & infra cœlum, ſapientia
autem Dei, facit nos cognoſcere omnia, ſcilicet infer-
num vt timeamus, mundum vt contemnamus, cœ-
lum vt appetamus, Deum vt laudemus, & iſtud eſt vl-
timum libri ſapientiæ, & ab iſto donatur. ſ. cognitio di-
uinorum, vt dicit Aug. & proprerea dicitur in lib. Sap. Sap. 7.
Hæc ſcilicet ſapientia, eſt ſpecioſior ſole, & ſuper om-
nem diſpoſitionem ſtellarũ luci comparata, & inueni-

tur prior quia per lucem, viſibilia videntur tãtum, per
ſapientiam verò etiam inuiſibilia cognoſcũtur. Secun-
dò ſapientia eſt donum ſapidiſsimum inſtar mellis,
non ſolum ſicut mel, ſed etiam pluſquam mel. Vnde
Eccle.24. dicit ſapientia in Eccleſ. Spiritus meus mel dulcis, &
hæreditas mea ſuper mel & fauum. Mel nanq; vnum
habet ſaporem, & illo guſtato deſipiunt alia etiam me-
liora, ſicut vinum quod poſt mellis guſtum, non appa-
ret ſapidum, ſed ſapientia diuina omnem habet ſapo-
rem, quia ſibi ſapiunt omnia vt debẽt ſcilicet tam ma-
la quàm bona temporalia, vt vilia & inſipida, bona ſpi-
ritualia, vt cara, bona æterna, vt fructuoſa & ſummè
Eccle.6. nobilia. Vnde dicitur in Eccleſ. Sapientia ſecundum
vbi poni- nomen ſuum eſt ſcilicet ſapida ſcientia, & non multis
tur Ety- eſt manifeſta. Ideò dicit Bernardus, Inueniſti plenè ſa-
mologia pientiam, ſi prioris vitæ peccata defleas, Si huius ſecu-
ſapientiæ. li deſideria paruipendis, ſi æternam beatitudinem to-
to deſiderio concupiſcas: inueniſti ſapientiam, ſi tibi
ſingula horum ſapiant prout ſunt. Tertiò ſapientia eſt
donum profundiſsimum inſtar maris, non ſolum ſi-
cut mare, ſed etiam pluſquam mare, quia mare habet
fundum, ſapientia diuina nullum habet fundum, vt di-
Iob.11. citur in Iob, Longior eſt terra menſura eius, & latior
mari. Et propterea dicit Apoſtolus. O altitudo, id eſt
Rom.11. profunditas, diuitiarum ſapientiæ, & ſciẽtiæ Dei, quàm
incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles
viæ eius, quia nimis longæ ſunt ſapientiæ diuinæ iudi-
cia, quibus diſpoſuit omnia inueſtigabilia, quàm guttæ
maris valeant numerari. Exemplum de patre & filio
volẽtibus haurire totum mare cum cocleari paruo, vt
narrat Hieron. Ideò dicitur donum, quia nũquam per
ſtudium acquiritur, niſi per inſpirationem diuinam ha
Iac.1. beatur. Et ideò dicit Iacobus. Si quis veſtrum indiget
ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter,
Sap.9. & non improperat, & dabitur ei. Et in Sapiẽtia. Da mi-
hi Domine ſedium tuarum aſsiſtricem ſapientiam, vt
mecum ſit, & mecum laboret, vt ſciam, quid acceptũ
ſic coram te omni tempore. Amen.

TITVLVS SEPTIMVS
SEPTIMA DIETA.

De Beatitudinibus Euangelicis, & primò de humilitate.
Cap. I.

POſt tractatum de donis Spiritus ſan
cti, dicendum eſt de beatitudinibus:
hæc eſt ſeptima dieta ſalutis, ſcilicet
à dono ſpiritusſancti, ad beatitudinẽ
peruenire. De humilitate enim qua-
tuor ſunt præcipuè notanda, ſcilicet
typum figuratiuum, motum incita-
tiuum, ſignum demonſtratiuum, & gradum diſtribu-
tiuum. Habet ergo humilitas, in ſacra ſcriptura ty-
pum, & multiplicem figuram. Nota igitur, quòd humi
litas eſt breuis ſcala deuotionis, breuis ſcola perfectio-
nis, & breuis via ſaluationis, breuis (inquam) ſcala, ſi
vis aſcendere, breuis ſcola, ſi vis adiſcere, & breuis via,
ſi vis incedere. Eſt igitur humilitas breuis ſcala. Et
nota tria in ſcala humilitatis, ſcilicet ſcalæ extremum,
imum, & ſupremum, ſcalæ latera, dextrum, & ſini-
ſtrum, ſcalæ ſpacia, ſcilicet triplicem gradum. Habet
enim ſcala humilitatis duo extrema, imum, & ſupre-
mum: imum vel pes huius ſcalæ, eſt timor ſupplicij, ſu-
Pſal.138. premum verò, eſt amor premij. Vnde Pſal. ait Si aſcen-
dero in cœlum, tu illic es, ſi deſcẽdero ad infernũ, &c.
Item habet ſcala duo latera ſcilicet dextrum & ſini-
ſtrum: dextrum eſt temperantia in proſperis, ſiniſtrũ
patientia in aduerſis. Vnde Apoſt. Per arma iuſtitiæ, 2.Cor.6.
à dextris & à ſiniſtris. Item hæc ſcala habet tria ſpacia,
vel tres gradus, inter quos primus eſt contemtus mun-
di, ſecundus eſt humilis abiectio ſui, tertius eſt humi-
lis amor Dei. Hæc eſt ſcala Iacob de qua dicitur in
Gene. Item eſt humilitas breuis ſcola, eſt enim com- Gen.28.
pendium totius iuſtitiæ. Vnde ipſa dicitur omnis iu-
ſtitia in Matt. Sic enim decet nos implere omnem iu- Matth.3.
ſtitiam, glo. ideſt humilitatem. Ideò Saluator & magi-
ſter optimus, in ſua ſchola prolixitatem totius legis re-
duxit ad quandam ſummam, ideſt ad methodum hu- Idem.11.
militatis, dicens, Diſcite, à me, quia mitis ſum & hu-
milis corde. Humilitas autem ſic deſcribitur. Humi- Definitio
litas eſt, ex intuitu propriæ conditionis, vel conditio- humilita-
ne voluntaria mentis inclinatio. Eſt inſuper humilitas tis.
ſicut breuis via, quia cum humilitas petat centrum, per
conſequens vetat circulum, & ſpecialem circuitum, &
facit diametrum, & diametraliter pertranſit ſpacium,
& ita rectiſsimè venit ad terminũ, ideò dicit Iſa. Hæc Iſa.30.
eſt via, ambulate in ea. Item humilitas ſe attenuat, vt
ametur à ſponſo, ſe adnihilat, vt creetur de nouo, & ſe
euacuat, vt impleatur à Deo. Humilitas itaque ſe atte-
nuat, & ſic facit ſeipſam gracilem, ad domicellæ mo-
dum. Vnde humilitas eſt gracilitas ſponſæ, quæ ſpon-
ſum incitat ad eius amorem. Et cauſa huius eſt, quia gra
cilitas ſignificat, vel atteſtatur incorruptionem, ſicut
econtrariò tumor ſignificat corruptam eſſe mulierem.
& pregnantem. Vnde nota, quòd quidam tument &
inflantur de genere, & nobilitate, & tales impregnan-
tur à proprio patre, ſicut filiæ Loth vt habetur in Gen. Gen.19.
Quidam inflantur de ſubditorum multitudine & po-
teſtate, & tales impregnantur à toto populo, ſicut Da-
uid, qui fecit murmurare populũ vt dicitur in 2.Reg. 2.Reg.24.
Quidam etiam tument & inflantur de incorruptione
corporis, & per conſequens (quod deteſtabile) impre-
gnantur à virginitate, ſicut fatuæ virgines de quibus, di
citur in Matth. Item humilitas ſe adnihilat, vt de nouo Matt.25.
creetur. Ipſa enim eſt illud nihilum, ſuper quod Deus
fundauit terram, vt dicit Iob. Qui appendit terram ſu- Iob.26.
per nihilum, ideſt animam, ſuper humilitatis funda-
mentum. Humilitas inſuper ſe euacuat, vt impleatur,
ideſt vacuam & inanem ſe reputat. Vnde figuratur per
altare tabernaculi de quo dicitur in Exo. quod erat ita Exod.38.
concauum, vt poſſet recipere ignem, ligna, & victi-
mas: ſic humilitas eſt vacua, vt capiat iſta tria. ſ. ignẽ di-
lectionis, ligna cõpaſsionis, & victimam deuotionis.
Item nota, ꝙ humilitas eſt, quicquid in valore eſt pre-
cioſius, quicquid in odore eſt delicioſius, & quicquid
in decore eſt gratioſius. Primò igitur dico, ꝙ humilitas
in valore eſt ſummè pretioſa, & ꝑꝑ hoc cõparatur au-
ro & balſamo, quæ ſunt duo valde pretioſa, balſamũ,
ſuper oẽs liquores: aurũ, ſuper oĩa metalla: & ſicut iſta
duo ſunt valde rara, & ideò pretioſa, ſic rariſsima eſt
humilitas vera, ideò ſummè chara, & ſicut aurum eſt
valde ponderoſum, & naturaliter petit cẽtrum, & bal-
ſamum ſemper petit fundum, ſic vera humilitas inſtar
auri & balſami, ſemper appetit inferiorem locum. Et
propterea de valore humilitatis dicitur in libr. Sapien. Sap.7.
Omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua.
Eſt etiam humilitas in odore multum delitioſa, & pro
pter hoc cõparatur in ſcriptura tribus, quæ ſunt val-
de odorifera. ſ. thuri, quod eſt granum modicum, eſt
tamen fragrantiſsimum: ideò dicitur in Eccleſ. Quaſi Eccl.50.
thus redolens in diebus æſtatis. Comparatur etiam nar
do, quæ eſt arbor parua, & valde odorifera. Vnde dici-
tur in Cant. Nardus mea dedit odorem ſuum. Compa- Cant.1.
ratur etiam cinamomo, quod eſt cinerei coloris, & cũ
frangitur,

frangitur, ſpirat quendam viſibilem & fragrantiſsimũ
odorem, ideſt, vaporem ad modũ cineris, ſic verus hu-
milis, quia cinerem ſe reputat, emittit ſpiramina fra-
Eccle.24. grantiſsima virtutis: Et ideo dicitur in Eccleſiaſt. Sicut
cinamomum & balſamum aromatizans, odorẽ dedi.
Eſt inſuper humilitas in decore mentis valde ſpecio-
ſa, & propter hoc cõparatur virori & colori viridi, qui
ſuper omnes colores eſt proportionabilis oculis, & de-
Eccle.40. lectabilis ad videndum. Vnde dicitur in Eccleſ. Gra-
tiam & ſpeciem deſiderabit oculus, & ſuper hoc viri-
des ſationes, vnde ſeges ſatior viridiurq́;, eſt virtus hu-
militatis. Item nota, ꝙ humilitas ſe humiliat vt aſcen-
dat, ſe incinerat vt redoleat, ſe mortificat vt reſurgat.
Humilitas itaque ſe humiliat & ſemper inclinat: ſicut
enim ramus in quo pendet fructus, & ſicut ſpica plena
grano, reſpicit & declinat verus terrã, ſic anima humi-
lis, quæ inſtar rami, quæ eſt onuſta fructibus bonorum
operum, & ad modum ſpicæ granatæ, eſt plena granis
virtutum, reſpicit terra, ideſt propriam fragilitatem, &
carnis vel corporis conditionem terrenam. E contra-
riò ramus erectus, monſtrat quòd in eo eſt nullus fru-
ctus, & ſpica erecta, quòd eſt gracilis & vacua. Ita ho-
mo per ſuperbiam erectus, eſt ad modum rami ſterilis
Matth.7. & infructuoſi. Et ideò dicit Saluator in Matth. A fru-
ctibus eorum, cognoſcetis eos. Humilitas etiam ſe in-
cinerat & puluerizat, & ſic ſuauius fragrat, ſicut herbæ
Cant.3. & ſpecies aromaticæ, plus redolent, quantò ſunt mi-
nutius tritæ & puluerizatæ. Vnde dicitur in Cantic.
Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgu-
la ſumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi
pulueris pigmentarij? Et notandum, quòd omnis ho-
mo debet ſe puluerem & cinerẽ reputare ex parte car-
nis, de qua certus eſt, quòd efficietur puluis, vt dicitur
Gen.3. in Gen. Puluis eſt, & in puluerem reuerteris. Ex parte
animæ, debet ſe quilibet puluerem & cinerem reputa-
re, præcipuè propter tria. Primò propter vilitatem, ſi-
cut enim cinis eſt vilis, quantuncunq; fuerit de pretio-
ſa materia, ſic anima valde vilis eſt ex culpa, quanuis ſit
Pſal.14. valde nobilis ex natura, ideò dicit Pſal. Ad nihilum de-
ductus eſt in conſpectu eius malignus. Secundò pro-
pter reſiſtendi difficultatem, quia ſicut cinis ſtatim di-
ſpergitur, & non poteſt reſiſtere modico flatui, ſic ho-
mo poteſt reſiſtere modicę tẽtationi, immo frequen-
Pſal.1. ter cadit ad ſibilum modici verbi, vnde dicitur in Pſal.
Non ſic impij non ſic, ſed tanquam puluis, & cætera.
Tertiò propter reſurgendi impoſsibilitatem, nam ſi-
cut cinis non poteſt redire ad ſtatum ſuæ materiæ, ſic
homo peccator non poteſt redire ad ſtatum gratię, niſi
Eccle.7. ſola Dei virtute, quia dicit Eccleſiaſtes. Nemo poteſt
Pſal.116. corrigere, quem Deus deſpexit, & in Pſal. Niſi Domi-
nus ędificauerit domũ, &c. Humilitas inſuper ſe mor-
tificat, vt reſurgat, quia humilis quaſi ſemper conſide-
Mortis memorię vtilitates. rat mortem propriam, vt reſurgat ad vitam. Et nota, ꝙ
memoria mortis facit in homine præcipuè ſex bona.
Primò facit peccata vel vitia fugere: Nam ſicut latro-
nes timent & fugiunt faciem iudicis, ſic vitia, memo-
ria mortis, & ſicut iumentum cum cauda ſe defendit à
muſcis, ſic homo à tentatione vitiorum ex conſidera-
Tren.1. tione mortis. Nam de peccatore dicitur in Trenis. Sor-
des eius in pedibus, ideſt in affectionibus. Et ſubdit cau
ſam, quia non recordatus eſt finis ſui. Secundò facit
mundum contemnere, vnde dicit Hiero. Facile con-
temnit omnia, qui ſe ſemper cogitat moriturum. Nam
concupiſcentia oculorum contemnitur, quando quis
cogitat ſe in terram reuerſurum, concupiſcentia carnis
deprimitur, quando quis cogitat, quòd corpus in deli-
tijs nutritum, erit cibus vermium, ſuperbia vitæ con-
temnitur, quando quis cogitat, quòd ille qui vult eſſe
ſupra alios, ponetur ſub terra, quæ eſt infimũ elemen-
torũ. Tertiò facit ſeipſum deſpicere, & propter reſolu-
tionem ad terram, in ſuijpſius cognitionẽ venire, qui
modus cognoſcendi (ſecundum philoſophum) eſt cer
tiſsimus inter omnes, propterea dicitur in Pſal. Sciant Pſal.9.
gentes, quoniam homines ſunt, ideſt de homo. Quar-
tò facit vitam præſentem rectè regere, ſicut enim gu-
bernator nauis ſe ponit in cauda, vt rectius gubernet
nauem, ſic qui in mari huius mundi vult rectè & ſecu-
rè nauigare, nouiſsima ſua debet cogitare vel recorda-
ri. Nam dicitur in Eccleſ. Memorare nouiſsima, & in Eccle.7.
æternum non peccabis. Quintò facit rectè tempera-
re pœnitentem lætitiam, ſicut enim fatua eſt eſca ſine
ſale, ſic præſens lætitia eſt inepta ſine mortis conſide-
ratione, inſtar ſalis, dulcedo lætitiæ temporalis, miſce-
tur cum amaritudine mortis. Vnde dicitur in Eccleſ.
O mors, quàm amara eſt memoria tua homini iniu- Idem.41.
ſto. Sextò facit rectè diuidere pœnitentem, & futuram
vitam. Qui enim ponit ſe in articulo mortis, & eam
diligenter conſiderat, quaſi in medio præſentis & fu-
turæ vitæ ſe collocat, & ideò rectè videt quid ſpernere
& quid eligere debeat. Ideò dr̃ in Eccl. In die bonorũ, Idem.11.
ne immemor ſis malorum. Item humilitas, eſt gratioſa
inſtar floris ſpecioſi, luminoſa inſtar ſideris radioli, &
virtuoſa inſtar lapidis pretioſi. Eſt itaque humilitas gra
tioſa, inſtar floris ſpecioſi. Comparatur autem inter flo
res pręcipuè violæ, quæ eſt flos modicus, & valde pre-
tioſus. Et nota, viola eſt formata inſtar auiculæ paruæ,
habet enim quoddam roſtrum paruum, & quaſdam
paruulas alas, & quandam caudam paruulam, ita hu-
militas, habet ad modum violę illa tria diminutiua per
propriam reputationem, habet nanq; roſtrum ad lau-
dandum Deum, habet etiam alulas vel pennas, ad con-
templandum cœlum, habet caudam ad cogitandum
finem proprium. Hæc eſt viola pretioſa, de qua dicitur
in Cant. Ego flos campi, &c. Eſt etiam humilitas lu- Cant.2.
minoſa, inſtar ſideris radioli, nam ſicut ſidus vel ſtel-
la eſt modica in apparentia, cum tamen ſidus in veri-
tate (vt tradunt Mathematici) ſit maior tota terra, ſic
humilis cum ſit paruus in veritate, eſt apud Deum ma-
ximus, & ſua tamen & hominum reputatione vult eſ-
ſe quaſi nullus, ideò dicitur in Eccl. Quantò magis es, Eccle.33.
humilia teipſum in omnibus. Ipſa enim eſt inſtar Lu-
næ, nam ſicut Luna eſt luminare quod minuitur ex
conſumatione, vt dicitur in Eccle. ſic humilis ſe mino-
rare nititur, cum à Deo per gratiam conſumatur, ſicut Idem.43.
virgo Maria vt habetur in Luca. Quia reputauit ſe an- Lucę 1.
cillam humilem, cum ſalutaretur venerabiliter per ar-
changelum Gabrielẽ, & à filio Dei eligeretur in ma-
trem. Eſt etiam humilitas inſtar lapidis pretioſi virtuo
ſa. Nam lapides pretioſi ſunt, vt plurimum, quantitate
modici & virtute magni. Et nota, quòd humilitas com
paratur ſpecialiter & propriè quinque lapidibus pre-
tioſis. Primò Ammettyſto qui reprimit ebrietatem, ſic
humilitas ſuperbiam, quę ſe inebriat per ambitionem.
Vnde ſuperbia eſt ebria & non à vino, vt dicit Iuhel. Iohel.1.
Expergeſcimini ebrij, & non à vino, ſed à vento, ſcili-
cet ſuperbiæ. Secundò Iaſpidi qui fugat phantaſmata,
ſic humilitas honores trãſitorios, qui ſunt quaſi phan-
taſiæ vel ſomnia. Quia dicitur de ſuperbo in Eccl. Coe Eccle.34.
tuum phãtaſias patitur. Tertiò humilitas eſt ſicut Sap-
phirus. Nam ſicut Sapphirus reprimit humores, ſeu tu-
mores corporales, ita humilitas ſuperbas & ampullo-
ſas inflationes. Ipſa.n. non inflatur, non eſt ambitioſa,
ſicut de charitate dicit Apoſtolus. Quartò humilitas 1.Cor.13
eſt ſicut Onychinus. Nã ſicut Onychinus dicitur ho-
minem reddere inuictum, ſic humilitas reddit inui-
ctum hominem, & facit de hoſtibus triumphare. In
cuius figura dicitur, quòd Dauid qui dicitur humilis,
cum lapidibus fundæ Goliam interfecit, vt dicitur, in
libris Regum. Quintò humilitas eſt ſicut Adamas. Nã 1.Reg.17
ſicut Adamas eſt lapis, qui reddit hominẽ gratioſum,

ſic humilitas hominem Deo & hominibus facit eſſe
placentem & gratum. Vnde dicitur de humilitate in
Deut.32. Deut. Sit placens de fratribus ſuis, & ſicut coram Deo
& hominibus eſt ſuperbia odioſa, vt dicitur in Eccle-
Eccl.10. ſiaſtico, ita humilitas eſt Deo & hominibus gratioſa.
Item humilitas cum Deo quaſi de pari contendit cum
diuina liberalitate eius, gratiam ſemper recipiẽdo. Su-
perbiam circunuenit, & deſpicit meliorem partẽ eli-
gendo. Diabolum deſpicit, eius laqueos euadẽdo. Hu-
militas igitur quaſi de pari contendit cum diuina libe-
ralitate, quia quantò diuina liberalitas animæ plura tri-
buit, tantò ipſa ad recipiendum fit capacior, & hoc tri-
plici arte: ſcilicet ſe dilatando per gratiarũ actionẽ, in-
curuando per deuotam orationẽ, & euacuando per mo
dicam ſui reputationem. Primò enim humilitas cũ re-
cipit Dei beneficia, gratias agendo ſe dilatat, & ſic re-
cipiendo parat ſemper locum, vt Deus amplius infun-
dat. Vnde ipſa eſt vas admirabile opus excelſi, vt dici-
Eccle.43. tur in Eccl. Et bene humilitas vas admirabile dicitur,
quia dum impletur, de impletione capacior efficitur.
Secundò humilitas per orationem ſe incuruat, & ſic ad
magis hauriendum ſe præparat. Nam ſicut hydria cur-
uatur, vt hauriat aquã, ſic humilitas ſe incuruat vt hau-
riat, & hoc orando gratiam diuinam. & quantò Deus
amplius donat, tantò ipſa amplius poſtulat, immo nũ-
quam petere ceſſat, & ideò in ea impletur quod dicitur
in libro Eccl. Cum conſumauerit homo, tunc incipiet.
Eccl.18. Tertiò humilitas per propriam reputationem ſe eua-
cuat, & quodammodo ſe exinaniuit, & per conſequẽs
ad recipiendum capacior fit, & hoc triplici arte exiſtit,
quia dum gratiam Dei in plenitudine recipit, ſeipſum
tam vacuã recognoſcit, ideò in perſona Dei dicitur de
Eccl.23. humili in Eccleſiaſtico. Qui bibunt me adhuc ſitient.
Item humilitas etiam ſuperbiam circunuenit, meliorẽ
partem eligendo. Et nota ſpecialiter decem, in quibus
humilitas reſpectu ſuperbiæ eligit meliorem partem.
Superbia enim eligit quod eſt extrà, humilitas quod eſt
Matt.23. intrà. De primò dicitur in Mat. Omnia verò opera ſua
faciunt, vt videantur ab hominibus. De humilibus ve-
2.Cor.1. rò dicit Apoſt. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ con-
ſcientiæ noſtræ. Superbia eligit ſarpillas, humilitas tor-
tillas; ſuperbia eligit corticem, humilitas nucleum; ſu-
perbia eligit paleam, humilitas granum; ſuperbia de-
mum eligit flores, humilitas verò fructum, iuxta illud.
Fructus eius dulcis gutturi meo. Superbia eligit mon-
Cant.2. tes, humilitas valles. Et nota, ꝙ in omnibus ſunt qua-
tuor mala. ſ. ariditas indeuotionis, durities incompaſ-
ſionis, ſterilitas operationis, & precipitium damnatio-
nis. Humilitas verò eligit valles, in quibus ſunt qua-
tuor bona: illis malis oppoſita. Nam ſicut valles contra
ariditatem ſunt irriguæ, contra duritiam ſunt molles,
contra ſterilitatem ſunt fructiferæ, contra præcipitiũ
ſunt ſecuræ: ſic humiles ad modum vallis, ſunt irrigui
per deuotionem, & molles per compaſſionem, fructi-
feri per bonam operationem, ſecuri per diuinam pro-
tectionem: quia in inferno non oportet timere præ-
cipitium. ſuperbia eligit pulchrum, humilitas bonum,
ſuperbia eligit imaginem, humilitas veritatem. Super-
bia eligit contentionem, ideſt locum ſuperiorem, pro
quo contendunt ambitioſi, humilitas pacem. ſ. locũ in-
feriorem, pro quo nullus contẽdit. Ideò dicit Saluator.
Luc.14. Recumbe in nouiſsimo loco. Et ſic in pace factus eſt
locus eius, vt dicitur in Pſal. Superbia eligit eſſe in ore
Pſal.75. hominum, & ideò non eſt mirum ſi ſentit aliquando
morſus detractionis, humilitas verò eligit eſſe in iudi-
cio Dei per quem ſolum vult iudicari, ſicut dicit Apo-
1.Cor.4. ſtolus. Qui autem iudicat me, Dominus eſt. Humilitas
inſuper deſpicit, & paruipendit Diabolũ, eius ſcilicet
laqueos euadendo. Nam ſicut piſciculi euadũt ſagenã,
ſic humiles rete, ideſt tentationes diabolicas. In cuius
figura rex Caldeorum tranſtulit in Babiloniam, & ſcri-
pſit nobiles & potentes, & dimiſit pauperes, ideſt
agricolas & vinitores, vt dicitur in libris Regum. Hu- 4.Reg 24.
militas inſuper habet motum incitatiuum, ideſt cau-
ſas multas, quæ hominem mouere debet ad ſe humi-
liandum. Vnde nota quòd ſunt quinque cauſæ præci-
puæ, ex quarum conſideratione debet homo ſeipſum
humiliare, ſi conſideret, quæ ſunt infrà, quę ſunt intrà,
quæ ſunt iuxtà quę ſunt contrà, & quę ſunt ſuprà. Pri-
ma igitur cauſa humilitatis eſt conſideratio creaturæ
corporalis, quæ in homine eſt. Debet igitur creaturas
corporales diligenter conſiderare, & ex illis humilita-
tem haurire: ſi enim conſideret terram, videt propriũ
ſepulchrum, ſi attendat ignem ſuper terram videt ſup-
plicium peccatorum, ſi conſideret quadrupedia videt
ea fortiora, ſi volatilia, videt ea leuiora & agiliora, ſi ter
ræ naſcentia, videt meliora ſicut fructus, & pulchriora
ſicut flores. Vltimò ſi cõſideret proprium ſubiectum,
videt quòd in principio eſt ſemen immũdum, in me-
dio ſaccus ſtercorum, & in fine cibus vermium, vt di-
cit Bernardus. Et iterum vide vnde veneris, & erube-
ſce vbi es, & ingemiſce quò vadis, & contremiſce. Et
ita cum homo diligenter conſiderat proprias vilitates,
tunc humilitas reſumit vires. Sicut enim muſcus in lo-
cis fœtẽtibus recuperat odorem, ſic humilitas fragran-
tior efficitur, cum quis conſiderat propriam vilitatem.
Et ideò dicebat Abraham. Loquar ad Dñum meum, Gen.18.
cum ſim puluis & cinis? Secunda cauſa humilitatis eſt
conſideratio ſtatus interioris. Omnis autem homo, aut
ſcit ſe eſſe peccatorem, aut iuſtum. ſi ſciat ſe eſſe pec-
catorem, multum debet humiliari, quia quantum ad
hoc deterior eſt cane vel buſone, quia peccator eſt de
bitor temporalis & æternæ mortis, illa verò ſolũ tem-
poralis, & in illis ſolum eſt miſeria pœnæ, in peccato-
ribus verò pœnæ & culpæ, & in hoc ſunt ſimiles Dia-
bolo. Si autem fuerit peccator aliquando, neſcit vtrum
iuſtificatus eſt à peccato, quia dicitur in Eccle. Neſcit Eccl.9.
homo vtrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in
futuro ſeruantur incerta. Si autem ſciat aliquis ſe eſſe
in gratia, tamen ſe humiliare debet propter quatuor,
quæ interdum etiam viris iuſtis & perfectis nocẽt. ſci-
licet negligentia proficiendi, difficultas ſtandi vel per-
ſeuerandi, facilitas cadendi, etiam ad ſibiliũ vniuſmodi
verbi difficultas vel impoſsibilitas reſurgendi. Homo
enim poteſt per ſe ire ad culpam, ſed per ſe non poteſt
redire ad gratiam, quia dicitur in Pſal. Spiritus vadens, Pſal.77.
& non rediens. Tertia cauſa humilitatis eſt, conſidera-
re ſe de proximis noſtris. Videmus enim multos de fra
tribus & proximis noſtris, in ſciẽtia & virtutibus pro-
feciſſe, & nos in peccato vel ignorantia remãſiſſe, vn-
de debemus erubeſcere. Videmus etiã multos fratres
& proximos cæcos, mendicos, & diuerſis miſerijs af-
flictos, & ideò debemus cõpati, timere, & Deo grati
& humiles eſſe, & laudare eum, qui nos potuit & põt
ſimilia ex ſua æquitate infligere, & ex ſua pietate cuſto
dire. & propter hãc cauſam humilitatis dr̃ in Iob. Viſi
tans ſpeciem tuã non peccabis. Viſitans ſpẽm tuã, ſ. in Iob.5.
proximũ qui eſt ſpecies tua, vel ſpecies vna tecũ. Quar
ta cã humilitatis eſt cõſideratio hoſtis aduerſantis, cui
ſine Dei adiutorio nõ poſſumus reſiſtere, immo ſi cõ-
parati fuerimus ei, ipſe quaſi gigas, & nos quaſi locu-
ſtæ vt dicitur in Numeris, cuius etiam tanta eſt crude- Num.13.
litas, quòd nos omni hora tranſglutiret, niſi etiã diuina
protectio nos cuſtodiret, quia dicitur in Trenis. Miſe- Tren.3.
ricordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti, cui de-
bemus totam virtutem aſcribere. Quinta cauſa humi-
litatis eſt conſideratio diuinæ magnitudinis, cui tene-
mur humiliter ſubeſſe, propter beneficium creationis,
iuxta illud Pſal. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos, & propter Pſal.99.
beneficium redemptionis, iuxta illud Eccle. Gratiam
fideiuſſoris

fideiuſſoris tui, ne obliuiſcaris. Humiliare etiam debe-
mus nos Deo, cuius potentiam euadere non poſſumus,
cuius ſapientiam latere non poſſumus, cuius iuſtitiam
corrumpere non poſſumus. Vnde notãdum iuxta hoc
ꝙ tribus de cauſis debet ſe quis inclinare & dimittere.
Primò quando videt capiti ſuo gladium imminere, ſic
nos debemus humiliari, & timere, ꝙ videmus ſuper ca
put noſtrum gladium diuinæ ſententiæ vibrare. Vnde
s. Petri. 5. dicitur ab Apoſtolo Petro. Humiliamini ſub potenti
manu Dei. Secundò inclinat ſe aliquis, quando oportet
ipſum tranſire per oſtium baſſum, ſic nos debemus
humiliari, qui ad vitam tranſituri ſumus, per oſtium
baſſum & humile, quod eſt Chriſtus quia dicitur in Io
Ioan. 10. anne. Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſalua-
bitur. Tertiò conſueuit quis inclinare ſe, quando videt
ſuperiorem ſe, in inferiori loco ſedere, non enim eſt de
cens militẽ ſedere in ſcãno, ſi rex ſederet in pauimen-
to; ſic nos humiliari eſt neceſſarium, cũ videamos re-
gem gloriæ propter nos in tm̃ humiliatum. Vnde dr̃
Matth. 10. in Matt. ſufficit ſeruo, ſi ſit ſicut Dñs eius. Itẽ habet hu
militas multiplex ſignum demonſtratiuum. Et nota, ꝙ
quinq; ſunt ſigna, inter alia humilitatis demonſtratiua.
Primum eſt humilem amare, exemplũ creaturarum,
Eccl. 13. quæ diligunt ſibi ſimiles, quia dicitur in Eccle. Omne
animal diligit ſibi ſimile. Secũdum eſt honores & lau-
des fugere, ſicut mel venenatum, & ſicut ſagittas lima-
tas & venenatas, exemplo Chriſti, qui fugit cum tur-
Ioan. 6. bæ vellent eum facere regem, vt dicitur in Ioan. Ter-
tium ſignum eſt opprobria & contumelias æquanimi-
ter tolerare: exemplo Dauid, qui cum Sem ei maledi-
2. Reg. 16. ceret ei dixit Abiſay regem vindicare volenti. Dimit-
Act. 5. te eum, vt maledicat mihi: vt in libris Regum reperi-
tur. Et exemplo Apoſtolorum de quibus dicit in acti-
bus Apoſt. Quod ibant gaudentes à conſpectu conci-
lij, qm̃ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliã
Trin. 3. pati. Ideò dicitur de humilitate in Trenis. Saturabitur
opprobrijs. Quartum ſignum eſt, vilia officia non recu
ſare, exemplo Abigail quam cum Dauid vellet ducere
in vxorem, reſpondit. Ecce famula tua ſit in ancillam,
1. Reg. 25. vt lauet pedes ſeruorum domini mei: vt habetur in li-
bris Regum. Quintum ſignum eſt libenter obedire,
exemplo Chriſti, qui humiliauit ſemetipſum, factus
Philip. 2. obediens vſq; ad mortem, vt ait Apoſtolus. Habet etiã
humilitas multiplicem gradum diſtributiuũ. Vnde no
ta, ꝙ tres ſunt gradus humilitatis, ſicut dicitur in gloſa
Matth. 3. ſuper Matthæum. Primus eſt ſubeſſe maiori, nec præ-
ferre ſe ęquali, & hęc eſt ſufficiens & neceſſaria. Secun-
dus gradus eſt ſubeſſe pari, nec ſe præferre minori, nec
velle præferri, & hæc eſt humilitas copioſa. Tertius
gradus eſt ſubeſſe minori. Et nemini velle præferri, &
hæc eſt humilitas excellens & perfecta. Ex ideò humi
litas cum his gradibus ſuis, eleganter figuratur per al-
tare tabernaculi, quod habebat tres cubitos in altitudi-
Exod 27. ne, vt dicitur in Exo. Item ſecundum alios, gradus hu-
militatis ſunt quatuor. Primus eſt ſpernere mundum,
Secundus ſpernere nullũ. Tertius eſt ſpernere ſeipſum,
Quartus eſt contemnere ſe ſemper, vel non curare ſui
contemptum. Ideò humilitas per iuſtum quadrupli-
cem gradum figuratur ſatis aperiè per rationale, in quo
Exod. 28. erant quatuor verſus, vel ordines gemmarum, vt ha-
betur in Exod.

De manſuetudine vel mititate. Cap. 2.

DE manſuetudine vel mititate, quæ eſt ſecunda
beatitudo, ſpecialiter ſunt tria notanda. habet. n.
manſuetudo, vel mititas pacem & ſocietatem
cum proximo, gratiam & familiaritatem cum Deo, &
regnum, & hæreditatem in cœlo. Habet nanq; homo
mitis & manſuetus cum proximo pacem & ſocietatẽ,
& cũ his qui oderunt pacem, ſcit eſſe pacificus. Sicut. n.
contra lapidem machinę opponitur aliquid molle, per
quod frangitur impetus violentiæ ſuæ: ſic & vir mitis
frangit iram, & impetũ indignationis, opponendo mol
liciem reſponſionis, vt in Prouer. patet. Reſpõſio mol
lis frangit iram. Habet etiam homo mitis cum Deo fa- Prou. 15.
miliaritatem. Et nota ꝙ ſignum triplex eſt, ꝙ homo
mitis Deo ſit familiaris. Primum eſt ꝙ Deus mites li-
benter exaudit, ſicut videmus ꝙ à rege obtinent quod
volunt, qui ei familiares exiſtũt. Vnde dicitur in libro
Iudith. Humilium & mãſuetorum tibi ſemper placuit
deprecatio. Secundũ ſignum eſt, ꝙ Deus in anima miti Iudith. 9.
libenter pauſat & dormit. Manſuetudo enim eſt ſicut
culcitra mollis in lecto floridæ continẽtiæ, de quo di-
citur in Cant. Lectulus noſter floridus. Tertium ſignũ
eſt, ꝙ Deus ad videndum, & loquendum, ſe oſtendit Cant. 1.
mitẽ vel exhibet, ſicut videmus ꝙ illi, qui ſunt familia
res prælatis, qñ volunt, ad eos intrant, & loquũtur, pro
voluntate cum eis: ſic homo mitis loquitur cum Deo,
vt in Exo. legitur de Moyſe. Qui loquebatur cũ Deo
facie ad faciẽ, ſicut ſolet loqui amicus ad amicum ſuũ, Exod. 33.
cauſa inter alias erat, quia homo mitiſsimus erat, vt di-
citur in Numer. Habet inſuper homo mitis hæredita-
tem in cœlo, vt dicitur in Matth. Beati mites qm̃ ipſi Num. 12.
poſsidebunt terram. ſ. viuentium. Et nota ꝙ triplex eſt Matth. 5.
ratio, quare mites poſsident cœlum. Prima eſt, quia ipſi
poſsidentur à Deo, & ideò lege viciſsitudinis poſside-
bunt Deum in cœlo, quia dicit Augu. Nullius erit Dei
poſſeſsio, niſi eius quem ipſe prius poſſederit. Secunda
ratio eſt, quia mites poſsident corda ſua, & dominan-
tur ſibijpſis, quod non faciunt iracundi, immo ira domi
natur eis. Ideò dicit Sapiens. Melior eſt qui domina- Prou. 16.
tur animo ſuo, expugnatore vrbium. Tertia ratio eſt,
quia mites poſsident hic bona ſua. Mites autem ſciunt
hic bona ſpiritualia optimè poſsidere, quia nulla aduer
ſitas poteſt eis ipſa auferre, quod iracũdi facere neſciũt:
immo bona ſpiritualia, ſi quæ habent, per impatiẽtiam
perdunt, vt dicitur in Prouer. Qui impatiens eſt, ſuſti- Pro. 19.
nebit damnum. ſ. non ſolum boni exterioris quod per-
dit in via, ſed etiam boni interioris quod ipſe effundit.
Mites etiã bona temporalia poſsidere ſciunt, quia ſibi
non permittunt dominari, quod neſciunt facere auari
& cupidi, quia diuitiarum ſuarum neſciunt eſſe domi-
ni, ſed potius ſerui: quia dicitur in Pſal. Viri diuitiarum, Pſal. 75.
non diuitię virorum. Quia igitur mites (vt dictum eſt)
ſe, & ſua poſsidere ſciunt, meritò terram viuentiũ poſ-
ſidebunt. Et nota, ꝙ mititatem vel manſuetudinem ho
minis natura miniſtrat. Corporis figura demonſtrat, &
canonis ſciptura cõmendat. Mititas igitur à natura mi-
niſtratur, & cum homine à natura copulatur, vel con-
creatur. Nam dicit philoſophus ꝙ homo eſt animal na
tura manſuetum, ſicut leoni à natura ineſt crudelitas,
ſic homini mãſuetudo vel mititas. Manſuetus enim di Manſuetu
citur quaſi manu aſſuetus, & ideò homo qui relicta mã- do vel.
ſuetudine regitur crudeliter, non eſt homo, ſed beſtia
ſilueſtris. Mititas etiam figura humana demonſtratur.
Figura enim hominis exterior quandam dulcedinẽ &
affabilitatem demonſtrat, & mititatem interiorem. In Nota.
omni ſiquidẽ animalis ſpecie, figura corporis exterio-
ris ſignum eſt naturæ interioris, ſicut enim videmus,
ꝙ vngues magis fortes & acuti, & magna & ampla la-
bia, ſignificant rabiem & crudelitatem leonis & canis:
ſic naturaliter homo habens faciem venuſtam, & carnẽ
mollẽ, & cutem leuẽ, & vngues breues, & modicitatẽ
oris, & gratiam in oculis; manſuetudinem ſignificat, &
multa alia teſtimonia mititatis, quæ poſſent dari. Et e-
conuersò videmus, quòd homo iratus habet tortã, &
hirſutam faciem, & exuit humanam naturam & induit
furiam. & quodammodo exterior effigies monſtrat,
quòd homo iratus iam non eſt homo, ſed incipit eſſe Pſal. 48.
beſtia, iuxta illud Pſalm. Comparatus eſt iumentis &c.

Māſuetudo inſuper vel mititas in ſcriptura valde cō-
Hier.11. mendatur. Dicitur enim de mediatore noſtro in Hie-
re. Ego ſicut agnus māſuetus, qui portatur ad victimā.
Et iterum dicitur Pſal. Propter veritatem & manſue-
Pſal.44. tudinem & iuſtitiam, &c. Vnde nota tria, quæ rectè ho
minem deducunt, quæ ſunt manſuetudo cordis, veri-
tas oris, & iuſtitia operis.

De fletu. Cap. 3.

DE fletu, quæ eſt tertia beatitudo, nota ſpeciali-
ter tria, ſcilicet quòd eſt fletus compunctionis,
fletus compaſsionis, & fletus deuotionis. Pri-
mus fletus, ſcilicet compunctionis, eſt ſicut collirium
Apoc.3. medicatiuum. Vnde in Apoc. legitur. Collirio inunge
oculos tuos. Sicut enim colliriū purgando oculos, tur-
bat viſum, & in turbando purificat, ſic fletus compun-
ctionis animam turbat per pœnitentiam, ſed medicat
Pſal.118. per gratiam. De hoc fletu dicitur in Pſal. Exitus aqua-
rum deduxerunt, &c. Secundus fletus eſt compaſsio-
nis. Et eſt ſicut vnguentum lenificatiuum. Nam ſicut
vnguentum vnguendo ſanat membra paralitica, ſic hu
mor compaſsionis ſanat cupidos à paraliſi, ideſt ab aua
ritia. Et nota, quòd ad vnguendum & ſanādum mem-
bra infirma, præcipuè tria ſunt neceſſaria, ſcilicet ignis,
vnguentum, & confricatio manuum, ſic ad opus mi-
ſericordiæ requiritur ignis dilectionis, vnguentū com
paſsionis, & manus ſubuentionis. De hoc fletu dicitur
Iob.30. in Iob. Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, &
compatiebatur anima mea pauperi. Tertius fletus, ſci-
licet deuotionis eſt, ſicut balneum delectatiuum. Vnde
anima in qua ſunt lachrymæ deuotionis, natat in deuo
tione, & lachrymis, ſicut piſcis in flumine. Nam dici-
Prou.14. tur in Prouerb. Cor quod nouit amaritudinem animæ
ſuæ, in gaudio illius non miſcebitur extraneus. Itē no-
ta ꝙ ſex ſunt fletus incitamenta, & ſex fletus impedi-
menta, & ſex fletus emolumenta. Fletus igitur incita-
menta ſunt ſex. Primum eſt recognitio propriæ culpe.
Pſal 118. Nam dicitur in Pſal. Exitus aquarum deduxerūt oculi
mei. Secundum eſt incolatus præſentis vitæ, vt dicitur
Pſal 119. ſimiliter in Pſalm. Heu mihi, quia incolatus meus pro-
longatus eſt. Tertium eſt timor gehennæ. Nam dici-
Trenor.1. tur, in libro Trenorum. Plorās plorauit in nocte, ideſt
in peccato. Quartum eſt recordatio paſsionis Domi-
nicæ vt legitur in Pſal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ
Pſal.41. panes die ac nocte. Quintum eſt compaſsio humanæ
miſeriæ, vt dici Apoſtolus. Flere cum flentibus. Sextū
Rom 12. eſt deſiderium cœleſtis patriæ vt dicitur in Pſal. Super
Pſal.137. flumina babilonis, ideſt calcando delectationem tran-
ſitoriā, ſedimus per quietam meditationem, & fleui-
mus propter cœleſtis patriæ delectationem: vnde ſe-
quitur, dum recordaremur tui Syon. Sicut interdū pe-
regrinus lachrymari cogitur, cum ſuæ patriæ recorda-
tur. Sex ſunt etiam fletus impedimēta. Primum eſt ſu-
perbiæ elatio, ſicut videmus, ꝙ mōtes & alta loca con
ſueuerunt eſſe arida, ſic mons elationis & ſuperbiæ eſt
Ioſue.15. aridus. Vnde dicitur in Ioſue. Terram arentem dediſti
mihi, iunge & irriguam, ſic ex conuerſo humiles abun
dant lachrymis, ſicut videmus quòd valles abundant
aquis. Nam humilitas eſt vallis lachrymarum. Secun-
dum impedimētum eſt terrenorum affectio, ſicut vi-
demus, ꝙ terra inſpiſſat aquam, & turbat & redigit in
lutū. Vnde dicitur in figura huius in libro Gen. Quòd
Gen.4. Cayn interfecit Abel. Cayn interpretatur poſſeſsio,
Abel luctus. Cayn igitur Abel interfecit, quando poſ-
ſeſsio & affectio terrenorum, lachrymarum irriguum
interficit & interrumpit. Ideò dicitur in figura huius
in Gen. Quòd omnes puteos quos fecerunt ſerui Iſaac,
Gen.26. obſtruxerunt Philiſtim, implētes terrenorum affectio
ne puteos deuotionis. Tertium impedimentū eſt cor-
dis incompaſsio, ſicut videmus, ꝙ de rupe non ſcaturit
aqua, niſi miraculosè. Vnde dicitur in libro Ge. Quòd Gen.29.
puteus grandi lapide claudebatur. Per os putei irriguū
deuotionis intelligitur, & tunc grandi lapide claudi-
tur, quando fletus propter cordis duritiam impeditur.
Quartum impedimentum eſt nimia occupatio, ſicut
videmus ꝙ in æſtate quando eſt tempus occupatū val
de, ſontes & putei exſiccantur, contra hoc dicitur in
Iſa. Recedite à me, amarè flebo. Quintū impedimen- Iſa.22.
tum eſt ignorantiæ excuſatio, ſicut videmus ꝙ frene-
ticus & fatuus, non poteſt flere, ſed ridere, quia non
cognoſcit morbum ſuum. Hoc impedimentum tāgit Luc.19.
Dominus dicens. Si cognouiſſes & tu fleres, &c. Sextū
impedimentum eſt peccati multitudo, ſicut enim vi-
demus ꝙ nimium frigus congelat aquas, ita magnum
gelu peccati impedit lachrymas. Ideò dicitur in Mat-
theo: Quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcit chari- Matth.24.
tas multorum, & per conſequens ceſſauit irriguum la-
chrymarū, quia vt dicit Greg. in moralibus. Vis amo-
ris per lachrymas emanat, & ideò vbi amor non eſt,
lachryma ceſſat. Sex ſunt etiam fletus emolumēta vel
vtilitates. Vnde nota ꝙ lachryma ſpiritum contritum
lauat. Ipſum deuotum leuat. Spiritum malignū necat.
Terram cordis irrigat. Sitim ſedat. Orando efficaciter
impetrat. Primò ergo lachryma ſpiritum contritū la-
uat. Vnde figuratur per mare æneum. in tertio Reg. In 3.Reg.7.
quo ingreſſuri tabernaculum lauabāt manus & pedes,
ideſt opera & affectiones. Secundò leuat animam de-
uotam. i. per contemplationem. Quod figuratur per di
luuium vt habetur in Gen. Multiplicatæ ſunt aquæ, & Gen.7.
eleuauerunt arcam in ſublime à terra, ideſt conſcientiā
ad ſublimia contemplationis. Tertiò ſpūm malignum
lachrymæ necāt, quod figuratur per mare rubrum, vt
legitur in Exo. Vbi ſubmerſus eſt Pharao & exercitus Exod. 14.
eius, ideſt Diabolus & oīs malignus ſpiritus. Nam di- Iſa.63.
citur in Pſal. Contribulaſti capita draconum in aquis. i.
tentationes dæmonum in fletibus lachrymoſis. Quar
tò lachryma terram cordis irrigat & fœcundat, quod
figuratur per fontē Paradiſi, vt habetur in Gen. Fons Gen.2.
aſcendebat de terra. i. irriguum lachrimarum, irrigans
vniuerſam ſuperficiem terrę ad producendum fructus
bonorū operum. Nam dr̄ in Pſal. Qui ſeminant in la- Pſal. 125.
chrymis in exultatione metent. Quintò lachryma ſi-
tim & ardorem concupiſcentiæ ſedat, ſicut cōtra ſitim
curritur ad ſontem, & contra ignem curritur ad aquā:
ſic contra concupiſcentiæ ignem & incendiū, curren-
dum eſt ad ſontem lachrymarum. Vnde dicit Greg. in
moralibus. Quod flammā ſuggeſtionis extinguit citius
aqua lachrymarū. Sextò lachryma efficaciter orando
impetrat. Et nota, ꝙ de hoc ſunt nouem exēpla præci-
pua in ſcriptura. Primū, Annæ de qua dr̄ in primo Re- 1.Reg.1.
gum. Quod cum eſſet Anna amaro animo, orauit ad
Dn̄m flens largiter, quæ à Deo exaudita eſt. Secūdum, Iſa.38.
Ezechiæ, cui dictum eſt ab Iſa. Vidi lachrymam tuā,
& ecce ſanaui te. Tertium eſt Tobiæ. Quartum eſt Sa- Tob.12.
ræ, de his duobus dr̄ in Tob. Quod orauit Tobias cū
lachrymis, & Sara ſimiliter, & exauditæ ſunt preces
amborum. Quintum eſt Iudith, quæ dixit. Indulgen- Iudith.8.
tiam ipſius fuſis lachrymis poſtulemus, quod & fecit,
& Deus eam exaudiuit. Sextum Dauid de quo dicitur
in Pſal. Poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo. Se- Pſal.55.
ptimum eſt Mariæ Magdalenæ, quę pedes Saluatoris
lauit lachrymis, & miſericordiam impetrauit, vt dici-
tur in Luca. Octauū eſt Petri, de quo dicitur in Matt. Luc.7.
quòd poſt trinam negationem fleuit amarè, & obti- Matt.26.
nuit remiſsionem. Nonum eſt Chriſti, de quo dicit
Apoſtolus: Quod cū clamore valido & lachrymis of- Heb.5.
ferens exauditus eſt pro ſua reuerētia, ſcilicet Chriſtus.
Propter hanc efficaciam lachrymarum dicit Auguſti.
Quod lachrymæ violentæ ſunt in precibus. Et gloſſ.
Tho. dicit, quòd oratio Deū lenit, & lachryma cogit.

De eſurie,

De eſurie, & ſiti iuſtitiæ, quæ eſt quarta beatitudo, nihil ad præſens aliud eſt dicendum, quàm quod in tractatu de virtute iuſtitiæ, ſuperius dictum eſt. Titulo 5. capitul. 8.

De miſericordia. Cap. 4.

DE miſericordia, quæ eſt quinta beatitudo, ſunt ſpecialiter tria notanda, ſ. Comparationes, quibus figuratur, meditationes cum quibus adiuuatur, operationes cum quibus occupatur. Primò, n. notandæ ſunt eius figurales comparationes. Vnde nota, ꝙ miſericordia eſt interna Chriſti paſsio, prima Chriſti lectio, & optima Chriſti vnctio. Primò ergo miſericordia eſt interna Chriſti paſsio, ideſt compaſsio, quæ melior eſt, & maior fuit, quã aliqua paſſio. Vnde nota, quòd duplex fuit crux Chriſti, ſcilicet exterior quæ fuit lignea; & interior quę fuit aurea: exterior fuit paſsionis & pœnitentiæ, interior fuit compaſsionis & miſericordiæ. Ideò Chriſtus dicitur pro nobis aĩam poſuiſſe, priusquàm carnem, vnde dicitur in Io. Chriſtus pro nobis animam ſuam
Ioan. 3. poſuit, & nos debemus pro fratribus aĩam ponere. Et ſicut dolor paſsionis Chriſti non habuit parem, ita dolor compaſsionis non habuit ſimilem, vt patet in Trẽ. O vos oẽs qui tranſitis per viã, attendite & videte, &c
Trenor. 1. Secundò miſericordia eſt ſumma Chriſti lectio, vt dicit Ambro. In ſigno huius, Chriſtus in hac lectione præ cæteris examinabit ſcholares ſuos in die diſtricti iudicij, dicens. Eſuriui, & non dediſti mihi manduca
Matth. 25. re &c. Dyſcoli qui neſciunt huius lectionis. ſ. miſericordiæ verſiculum, in ęternum ſen tiẽt ſine pietate flagellum, quia dicit Iacob. Iudicium ſine miſericordia, fiet illi, qui non fecit miſericordiã. Tertiò miſericor
Iaco. 2. dia eſt optima Chriſti vnctio, Nã cũ ſit triplex vnguẽtum. ſ. contritionis, deuotionis, & compaſsionis, vnguentũ compaſsionis optimum eſt, vt dicit Ber. Bonũ eſt (inquit) vnguẽtũ, quod de recordatione peccatorũ naſcitur, melius quod ex deuotione conficitur: porrò vtrunq; vincit compaſsio charitatis vel pietatis. Et nota, ꝙ iſto vnguento deberent tria perungi. ſ. caput. i. intentio, pedes. i. affectio, manus. i. operatio: quia in his tribus. ſ. intentione, affectione, & operatione, debet præcipuè relucere. De vnctione capitis dicit in Matt. Vnge caput tuum. De vnctione pedũ dicitur in Luc.
Matth. 6. Luc. 7. Quod Maria vnxit pedes Ieſu. De vnctione manuũ
Cantic. 5. dicitur in Can. Manus meæ ſtillauerunt myrrhã, & digiti mei pleni myrrha probatiſsima. Item nota, ꝙ miſericordia decenter conuerſatur, prudenter negociatur, & abundanter remuneratur. Primò miſericordia, facit hoĩem decenter conuerſari. Nam vir pius & miſericos benedicitur a Deo, placet proximo, & natat in oleo: benedicitur à Deo per gratiæ effuſionẽ, placet proximo, per iuſta conuerſationem, natat in oleo per internã deuotionẽ. Hæc ſimul figurantur in Deut. Benedictus filius Aſer, quantũ ad primũ: ſit placens fra
Deut. 33. tribus, quantum ad ſecundum, intingat in oleo pedẽ ſuum, quantum ad tertiũ. Ferrũ & æs ſit calceamentũ eius. Secundò miſericordia prudenter operatur: nã de malis aliorũ melioratur, de ſordibus lauatur, de paupertate ditatur, de infirmitate ſanatur, de onerę alleuiatur Ipſa. n. omnibus cõpatitur, oĩum onera portarę nititur & quantò plus onera aſſumit, tanto plus lucratur, & velocius currit. Ideo dicit Apoſt. Alter alterius onera portare. &c. Et nota ꝙ miſericors homo inſtar prudẽ
Gal. 6. tis mercatoris conſiderat tria. Nam mutuat libenter regi, qui poteſt ſibi capitale reddere & damnum reſarcire, & vſuras & lucrũ ſoluere. talis rex liberalis eſt Deus, qui mercatoribus ſuis conſueuit capitale cuſtodire, & conſeruando gratiam damna reſarcire, remittendo culpam vſuras ſoluere. ſ. largiendo gloriam, & æternam vitam. De illa mercatura dicit Matth. Prudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cũ lãpadibus. i. Matth. 25.
oleum miſericordiæ & compaſsionis, in vaſis ſuis. i. in interioribus vaſis cordis: quia ſicut ignis ſine oleo non ardet in lampade, ſic ignis charitatis ſine oleo miſericordiæ, non ardet in corde. Hanc negociationẽ docuit ſummus mercator. ſ. Chriſtus. Vade & vende omnia, quæ poſsides, & da pauperibus. Homo etiam mi- Matth. 29
ſericors ad modum boni & induſtrij mercatoris, inuocat vel renouat veteres merces in nouas, & viles, in precioſas & quodammodo circunuenit Deũ in ſua negociation, quia pro calice aquę frigidæ, recipit torrentem voluptatis æternæ. Vnde dicit Aug. Prębe tectũ & accipe cœlum. Et ideo dicitur in Ose. Circunue
nit me in negociatione ſua Effraim. Tertiò miſeri- Oſe. 11.
cordia abundanter remuneratur. Vnde nota ꝙ duæ virtutes valde copioſæ, & plenæ, veniunt ad iudiciũ propter ꝙ recipiunt ſalarium valde copioſum. ſ. charitas & miſericordia. Charitas. n. aliena bona facit ſua. Iuxta illud Pſal. Particeps ego ſum oĩum timentium
te, &c. Miſericordia facit aliena mala ſua, iuxta illud Pſalm 118.
Sicut ſocij eſtis paſsionũ, ita & conſolationũ. Hæc eſt 2. Cor. 1.
enim lex fideliũ mercatorum. ſ. ſicut ſunt ſocij in damno, ita ſunt ſocij in lucro. Item nota, ꝙ miſericordia eſt virtus, quæ cunctas ſuperat, modus qui reum liberat, & clauis quæ cœlum reſerat. Primò igitur, miſericordia eſt virtus cæteras virtutes ſuperãs & ſpecialiter excedit tres virtutes inter alias, excellentes. ſ. pœnitentiam, quia pœnitentia immolat corpus, miſericordia verò animam. Ideò dicit Apoſt. Corporalis exer
citatio, ideſt pœnitentia ad modicum vtilis eſt, ſcilicet 1. Tim. 4.
reſpectiuè, pietas autem ad oĩa valet, promiſsionẽ, habens vitæ, quę nunc eſt, & futurę. Miſericordia autem ſuperat charitatem, in eo ꝙ charitas eſt fluuius diuinæ pietatis, & currit cum alueis ſuis, & non exit extra ripas, quia ſolum bonum diligit & ſua communicat, pietas verò & miſericordia extra ripas inundat, & ſua bonis & malis communicat, & iõ non ſolum bona proximorum, ſed etiam mala libentiſsimè portat. Iuxta Apoſt. Quis infirmatur & ego non infirmor?
quis ſcandalizatur & ego nõ vror? Miſericordia nihi- 2. Cor. 11
lominus ſuperat iuſtitiam, & in ſignum huius de curia iuſtitię, ſi eſt à peccatore ſuſpecta, licet ad conſiſtorium miſericordiæ appellare. Nã dicit Iaco. Miſericordia ſuperexaltat iudicium. Et de hac excellentia miſe
ricordiæ reſpectu aliarum virtutum, dicitur in pſalm. Iac. 2.
Miſerationes, eius ſuper oĩa opera eius. Secundò miſe
ricordia eſt modus abſolutionis optimus liberans reũ Pſalm. 62.
& Deum obligans: reum itaque liberat à delicto vel debito decem milium talentorum. Et nota ꝙ homo miſericors, de remiſsione peccatorũ ſuorum, habet ſpiritualiter tria paria literarum. i. tria teſtimonia Euangelica, quæ homini pio denunciant peccata remiſſa. Pri
mum eſt in Matth. Beati miſericordes, qm̃ ipſi miſeri Matth. 5.
cordiã conſequentur. Secundum eſt in eodem Matt.
Si dimiſeritis hoĩbus peccata eorum, & pater. veſter Matth. 6.
cœleſtis peccata veſtra dimittet. Tertiũ eſt in Luca.
Dimittite, & dimittemini. Et non ſolum miſericor- Lucę. 6.
dia à delicto liberat, verumẽt ad ſanãdũ hoĩem Deum obligat: Nã dr̃ in Prou. Fœnerat Dño, qui miſeretur
proximo. Tertiò miſericordia ẽ clauis cęlũ reſerans. Prou. 19.
Vñ in figura huius dr̃, ꝙ Chr̃s aſcendit in cœlũ de mõte oliueti, quo figuratur eminẽtia miſericordiæ. Chriſtus
qui dr̃ vnctus, ẽ hõ miſericors vnctus vnctione pieta Act. 1.
tis, talis aſcendit in cœlum, quia hoĩ pio reſerat̃ aula cęleſtis gloriæ. Et nota ꝙ duo oſtia facit pietas in cœlo, cũ hõ miſericors intus cõpatur, & proximo extra ſubuenit, quod optimè figurat in 3. Reg. vbi dr̃ ꝙ Salo
mõ fecit in ingreſſu oraculi duo oſtiula de oliuis, quæ 3. Reg 6.
quidem ſunt duplex miſericordia. ſ. corporalis & ſpiritualis,

tualis, corporalis ſubueniendo, ſpiritualis compatien-
do. Secundò notandę ſunt meditationes, in quibus ad-
iuuatur miſericordia, & bõ miſericors ad miſerandũ
mouetur. Vñ nota, ꝙ tria ſunt quæ mouent hoīē ad mi
ſericordiam. Primũ eſt naturalis conſormitas. Oēs.n.
vnũ habemus principiũ, & ex vno patre ſumus geni-
ti, & oēs ſumus filij Dei: & iõ debemus inuicem com
pati, ſicut ſi eſſemus fratres germani. Vñ dr̃ in Matth.
Matth. 23. Oēs.n. vos fratres eſtis. Et iõ dicitur in Iſa. Cũ videris
Iſaia. 58. nudũ operi eũ, & carnē tuã ne deſpexeris. Secũdũ mo
tiuum miſericordiæ, eſt propria indigentia vel neceſſi
tas, quia hõ qui bñ cõſiderat propriã miſeriã, facilius,
& libentius releuat alienam. Nã dicitur in Eccl. ex te
Eccle. 31. ipſo intellige, quæ ſunt proximi tui. Tertiũ motiuum
pietatis, eſt Chriſti & membrorũ ſuorũ. ſ. pauperum,
amor, & vnias: adeo namque Chriſtus afficitur, ad
amorē pauperũ, ꝙ quicquid fit eis, reputat ſibi factũ,
Matth. 25. quia dicitur in Matth. Quod vni ex minimis meis fe-
ciſtis, mihi feciſtis. Tertiò notandæ ſunt operationes,
quibus miſericordia occupatur. Et notandũ, ꝙ ſeptē
ſunt opera miſericordiæ corporalia, & ſeptem ſpiritua
lia. Corporalia ſunt iſta, nempe, eſurientem paſcere, ſi
tientē potare, nudum veſtire, hoſpitē colligere, infir-
mum viſitare, & vinctum liberare, & mortuum ſepe
lire, ſeptem ſpiritualia ſunt, peccata dimittere, peccan
tem corrigere, pro peccante orare, ignorantē inſtrue
re, hæſitantē conſulere vel confirmare, lugentib. cõ-
ſolationē prębere, & ad oēs afflictos, cordis cõpaſſio-
Matth. 26. nē habere. Sex de iſtis numerantur in Matth. Septima
Apoc. 1. in Tob. Et in figura horũ dicitur in Apoc. ꝙ ſimilis fi
lio hoīs erat in medio ſeptē candelabrorũ aureorũ, &
habebat in dextera ſua ſeptē ſtellas. Filius hoīs, dicitur
bõ pij cordis, quia ſecundũ philoſophũ pietas eſt pro-
prium hoīs, ſicut crudelitas leonis. Candelabra aurea
ſignant ſeptem opera miſericordię corporalia, quę sũt
vt aurum precioſa. Septem ſtellæ quę ſunt in dexteræ
ſunt ſeptem opera miſericordię ſpiritualia, in cordis
hemiſperio lucentia tanquam ſidera radioſa.

De munditia cordis. Cap. 5.

DE munditia cordis, quę eſt ſexta beatitudo, eſt
notandum, ꝙ tria ſunt quæ cordis munditiam
faciunt. ſ. lectio ſcripturarũ, largitio eleemoſy-
narum, & effuſio lachrymarum. Primò lectio ſcriptu
Ioann. 13. rarum efficit cor mundũ, quia dicitur in Io. Iã vos mũ
di eſtis propter ſermonem, quē locutus ſum vobis.
Exod. 37. Quod figuratur eleganter per lauatorium tabernaculi
vt legitur in Exo. Et nota, ꝙ duo erant in lauatorio,
ſ. ſpeculũ & aqua munda: & hæc duo ſunt myſticè in
ſacra pagina, eſt.n. ſpeculum, quia peccati maculas oſtē
dit, & eſt aqua, quia maculas tergit. Secundò, facit cor
Pſalm. 6. mũdum effuſio lachrymarũ. quia dicitur; Lauabo per
ſingulas noctes lectum meũ, ſ. conſcientiæ. Et nota. ꝙ
lachryma, ad hoc ꝙ cor ſit bene mundum, debet ha-
bere tria ſ. ꝙ debet eſſe calida per deuotionem, amara
per contritionem, & cinerea per mortis recordationē
ſicut.n. aqua tranſiens per cineres facit lixiuium, quod
optimè ſordium eſt mundatiuum, ſic talis lachryma
Luce. 11. eſt cordis mundatiua. Tertiò, fit cor mundũ per elee-
moſynarũ largitionē, quia dr̃. Date eleemoſynam, &
ecce oīa munda ſunt vobis. Videmus.n. ꝙ ad ſanandũ
vel purgandum vulnus, non ſolum adhibentur caute-
ria, imo apponuntur emplaſtra: cauterium eſt corre-
ctio iuſtitiæ, & emplaſtrum, vel elargitio eleemo-
ſynæ. Itē nota, ꝙ ſunt alia tria quæ ad cordis mundi-
tiã diſponunt, i. ſcoba confeſſionis, lima correctionis:
& fornax affectionis. Primò igitur facit munditiã cor
dis ſcoba confeſſionis. i. frequenter confiteri: quia dici-
4. Reg. 5. tur. Lauare ſepties in Iordane. Lauatur aũt ſepties, qui
Pſalm. 113. ſeptē vitia mortalia vel capitalia, humiliter confitetur
quia tunc cor mundatur & ſanctificatur. Nam dicitur
Facta eſt iudea ſanctificatio eius, Iudæa interpretatur
confeſſio, ipſa.n. eſt cordis ſanctificatio. Et nota ꝙ in
ſacro eloquio valde ſępè adiungitur decor pulchritu Pſalm. 103.
do. Et in figura huius, ꝙ ſcoba confeſſionum, ſummè Pſalm. 95.
diſponit ad munditiam cordis dicitur. Confeſſionem
& decorem induiſti. Et iterũ. Confeſſio & pulchritu
do in conſpectu eius, & ſic de alijs. Secundò multum
diſponit ad munditiam cordis lima correctionis. Nã
ſicut lima mundat ferrum à rubigine, ſic correctio cor
à labe. Vnde ait Gre. Ille ſolus amicus erit, qui in aduē
tum diſtricti iudicis, maculas ſuę mentis tergit. Sed no Pſalm. 88.
ta ꝙ quidam ſunt adeò miſeri, ꝙ vndè deberent mun
dari ſordidantur. De talib. dicitur. Deſtruxiſti eum ab
emundatione. Tertiò, munditiam cordis facit fornax
tribulationis. Nam ſicut fornax reddit aurum purum, Hier. 12.
ſic tribulatio facit cordis munditiam, iuxta illud. Pro-
baſti cor meũ tecum. Sed ſunt quidam, qui ab igne tri
bulationis non mundantur, ſed vruntur, tales non ſunt
aurum, ſed ſcoria; non granum, ſed palea: non oleũ, ſed
amurca, vnde multum poſſunt formidare de illo ver- Luc. 3.
bo euangelij. Paleas autem comburet igni inextingui-
bili. Sicut.n. videmus, quia confricatio panni aſperi, fa
cit, & conſeruat munditiam cyphi, ſic tribulatio & car
nis maceratio facit munditiam animi. Exemplum de
Ioanne Baptiſta, qui habebat veſtimentum de pillis ca Matth. 3.
melorum, vt habetur in Matth. Sciebat.n. ꝙ aſpera fa
ciebant cor mundum. Item nota, ꝙ cor efficitur mun
dum ab omni peccato, ſpecialiter & præcipuè triplici
baptiſmo, ſ. fluminis, flaminis, & ſanguinis: Baptiſmo
fluminis mundantur infantes, baptiſmo flaminis mun
dantur pęnitentes, baptiſmo ſanguinis mundãtur mar
tyres, qñ. ſ. ſacramentum volunt, & non poſſunt ha-
bere. Et iſte triplex modus mundandi, figuratur per
illa tria quibus fiebat munditia in veteri lege, fiebat.n. Exod. 29.
per tria, i. per aquam expiationis, vt dicitur in Exo. per Hebr. 9.
effuſionem ſanguinis, vt dicitur ad Heb. per vnguen- Exod. 30.
tum vnctionis, vt dicitur in Exod. Ablutio verò, quæ
fiebat per aquas, ſignificat mundationem, quæ fit per
ſolam gratiam. Expiatio, quę fiebat per ſanguinem, ſi
gnificat martyrium vel carnis mortificationem. San-
ctificatio, quæ fiebat per vnguenti vnctionem, figu-
rat martyrum perfectionem. Et nota, quòd in illo
tertio modo, ſanctificabatur ſolus Aaron & filij eius
in quo intelligitur, ꝙ clerici &, religioſi debent eſſe
mundificati excellenter vnctione ſpiritusſancti. Item
nota ꝙ quinque erant ex quibus conficiebatur vnguē
tum vnctionis, vt dicitur in Exo. ſ. myrrha electa, ci- Exod. 30.
namomo, caſsia, calamo, & oleo oliuarum. Prima er
go ſpecies illius vnguenti erat myrrha pura & electa,
ſicut illa quæ ſponte manat ab arbore, & eſt precioſior
quàm illa quæ ex arboris inciſione. Iſta ſignificat pœ
nitentiam, quæ fit in iuuētute, quæ gratioſior eſt Deo
quàm illa, quæ fit in ſenectute. Nã caro, myrrha prius
condienda eſt vt ſit puriſsima, antequam vermibus ſit
conſumpta. Contra fatuitatem multorum, qui myr-
rha pœnitentię nolunt ſe vngere, donec toti putrue-
runt vermibus peccatorum vel vitiorum. Secunda ſpe
cies illius vnguenti erat cinamomum, quæ eſt cinerei,
coloris, & cum frangitur, emittit quandã nebulã ſpira
menti redolentis etiam viſibilis vt dicit glo. ſuper 30.
cap. Exod. Quod figurat humilitatem, quæ debet eſſe
in clericis & religioſis, de quibus manere debet viſibi-
liter ſpiramentum odoris, i. redolentia humilitatis,
per exemplum ædificationis. Tertia ſpecies illius vn-
guenti erat caſsia, quæ creſcit in aquis, & figurat fidē
Eccleſiæ, quę ex aquis ſacræ ſcripturæ proficit, in quo
intelligitur, ꝙ fides innititur ſcripturæ, nõ rationi hu
manæ, quia vt dicit Ambr. in his quæ fidei ſunt, piſca-
toribus creditur non dialecticis. Quarta ſpecies illius
vnguenti

vnguenti erat calamus. Eſt autem calamus (vt dicit
glo. vbi ſuprà) Arbor aromatica, creſcens in libano, cu
ſus cortex facit quẽdam ſonum & ſignificat in cleri-
cis & religioſis officium eccleſiaſticum, quod inſtar ca
lami, debet eſſe aromaticum per deuotionem & ſono-
rum per diuinæ laudis expreſsionem. Quinta ſpecies
illius vnguenti erat oleũ oliuarum, & ſignificat dulce-
dinem compaſsionis, quæ debet abundare in clericis,
& religioſis, quia ſicut oculus eſt lachrymabilior, & te
nerior, & paſsibilior cæteris membris, ſic prelati & cle
rici, & religioſi, qui ſunt oculi Eccleſiæ, debent eſſe,
præ cæteris teneri in compaſsione, lachrymabiles pie
tate. De hoc habemus exemplum in Chriſto, qui val
de pronus erat ad lachrymãdum, & quem miſericor-
dia traxit de cœlis in mundũ. Vnde dicitur. Propterea
Pſalm. 44. vnxit te Deus oleo letitiæ, præ conſortibus tuis.

De Pace. Cap. 6.

DE pace q̃ eſt ſeptima beatitudo, notãda ſunt tria
.ſ. quæ ſunt pacis præconia, quæ ſunt pacis ſubſi
dia, & quę ſunt pacis contraria. Primo notanda
ſunt pacis præconia. Vnde nota, ꝙ tria ſunt præconia
pacis. Nam pax eſt cœli linguagium, Chriſti encæniũ,
& Dei veſtigium. Eſt igitur pax cœli linguagium, cu-
ius ſignũ eſt triplex, quia Chriſtus illud idioma loque-
batur, qui venit de cœlo. Dixit.n. Apoſt. Pax vobis.
Ioann. 20. poſt reſurrectionem, quando erat immortalis, vt ha-
betur in Io. Tale linguagium etiam locuti ſunt Angeli
quæ ſunt cœli ciues. Dixerunt.n. in ortu Chriſti. Glo-
Luc. 2. rię in excelſis Deo, & in terra pax. Tale etiam idioma
Matth. 10. & Luc. 10. loquebantur diſcipuli, quia dictum erat eis à Chriſto,
In quãcunque domum intraueritis, dicite pax huic do
mui. Secundò pax eſt encænium Chriſti, & precioſius
inter omnia alia iocalia. Cuius cauſa eſt, quia iſtud pre
cioſum iocale legauit Chriſtus Apoſtolis in morte.
Amici nanque amicis dant & legant magis precioſa in
fine. Et nota, ꝙ Chriſtus dedit pacem diſcipulis ſuis,
& amicis, triplici iure. ſ. iure donationis inter viuos, iu-
re vltimi teſtamenti, iure codicillorum, iure donatio-
nis & teſtamenti dedit pacem, quando dixit. Pacem
meam do vobis, pacem relinquo vobis: iure codicil-
Ioann. 14. lorum, quando poſt reſurrectionem, quaſi firmãdo te
ſtamentum, dixit. Pax vobis, Tertio pax eſt veſtigiũ
Ioann. 20. Dei, & certiſsima ſemita. De qua dicitur. Omnes ſe-
Prou. 3. mitæ illius pacificæ. Et nota, ꝙ huiuſmodi viæ diui-
næ ſunt tres dietæ, vel ſemitæ. ſ. pax interna, quæ dici-
tur pax pectoris. pax externa, quæ dicitur pax tempo-
ris, & pax ſuperna, dicitur pax æternitatis. De dieta pa
cis internũ dicitur. Pax Chriſti exultet in cordibus ve
Col. 3. ſtris. De dieta pacis æternæ dicitur. Si fieri poteſt quã
Rom. 12. tum ex vobis eſt cum omnibus pacem habentes. De
dieta pacis ſupernæ dicitur. Sedebit populus meus in
pulchritudine pacis. Vnde nota tria pacis ſubſidia, &
Eſa. 32. ad pacem ducentia, vel inducentia. ſ. conformitas, hu-
militas, & tranquillitas. Conformitas cum Deo, hu-
militas cum proximo, & tranquillitas in ſeipſo. Primò
ergo iuuat ad pacem habendã, conformitas voluntatis
noſtræ ad voluntatem diuinam, ſicut.n. ſemper eſt in
guerra, qui nititur Regi reſiſtere, cui nõ poteſt aliqua-
tenus præualere, ſic continua pace gaudet, qui volun-
tatem ſuam voluntati diuinæ conformare ſtudet, cui
nihil valet reſiſtere. Ideò dicitur. Quis reſiſtit ei, & pa
Iob 9. cem habuit? quaſi diceret, nullus. Secundò iuuat ad pa
cem habendam, cum quis habet veram humilitatem.
Nam vulgò dicitur, duo groſsi in vno ſacco non poſ-
ſunt bene capi. & per contrariũ humilitas facit men-
tes modicas, & graciles, & per conſequens ad inuicẽ
capaces. Vnde dicit Apoſt. Solicitè ſeruate vnitatem
Epheſ. 4. ſpiritus in vinculo pacis. Tertio iuuat bonum pacis
tranquillitas mentis, ſicut in lecto ſpinoſo nullus poſ-
ſet bene pauſare, ſic cor inquietum non poteſt veram
pacem habere. Et econuerſo ſicut homo bene pauſat,
in molli culcitra, ſic Deus quieſcit in mente tranquil- Pſalm. 4.
la. Vnde dicitur. In pace in idipſum dormiam, & re- Pſalm. 75.
quieſcam. Et ruſus. In pace factus eſt locus eius. Et Pſalm. 36.
iterum. Manſueti hæreditabunt terram. Et ibidem in
multis locis patet. Tertiò notanda ſunt pacis contra-
ria. Vnde nota, ꝙ triplex eſt pax mala, quæ eſt veræ
paci contraria. ſ. pax inquinata, pax ſimulata, & pax in-
ordinata. Primò ergo, eſt veræ paci contraria pax in-
quinata, & dicitur pax inquinata quando, corda ſunt
ad malum concordantia, talem pacem habuit Pilatus,
cum Herode. Cum eſſent antè inimici, facti ſunt in
morte Chriſti amici, vt dicitur in Luc. De tali pace di Luc. 23.
citur. Zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorũ vidẽs. Pſalm. 72
Secundò eſt verę paci aduerſa pax ſimulata, qualis fuit
ſimulatoris Iudæ, qui oſculatus eſt Chriſtum in ſignũ
pacis, & tradidit ipſum Iudæis, vt dicitur in Matth. Matth. 26
De tali pace dicitur. Qui loquuntur pacem cum pro- Pſalm. 27.
ximo ſuo, mala autem in cordibus eorum. Tertiò &
vltimò, eſt pax inordinata, quando maior obedit mi-
nori, vt prelatus inferiori, vel ratio ſenſualitati, talis
pax eſt deterior, quàm guerra. Talem pacem habuit
Adã cum Eua vxore ſua, qui obediuit vxori ſuæ, quæ
erat ſibi potius ad obediendum, & ad regendum com
miſſa. Noluit.n. contriſtare delitias ſuas, vt dicit ma-
giſter hiſtoriarum. De tali pace dicit Saluator. Non ve Matth. 10
ni pacem mittere in terram, ſed gladium. Item nota,
ꝙ quadruplex bellum in ſcriptura diſtinguitur, quod
paci aduerſatur, & per pacem ſedatur, bellum.n. eſt in
ter carnem & ſpiritum, quod pacificat pœnitentia, bel
lum eſt inter hominem & Deum, quod pacificat iuſti
tia, bellũ etiã fuit inter hoĩem & Angelũ, ꝙ pacificauit
filij incarnatio benedicta, & bellum eſt inter homi-
nem & proximum ſuum, quod pacificat patientia, &
quia pax eſt ita fructuoſa & neceſſa, ideò ad eam obti
nendam, docet nos orare Propheta dicens. Rogate
quæ ad pacem ſunt. Hieruſalem, Pſalm. 121

De pacientia. Cap. 7.

DE patientia, quæ eſt octaua & vltima beatitudo
notanda ſunt ſpecialiter quatuor, ſ. patientiæ te
ſtimonia, patientiæ beneficia, patientiæ exerci
tia, & patientiæ adiutoria. Patientiæ igitur teſtimo-
nia, & laudes eius. Primò ſunt tria notanda. ſ. quia eſt
prudentiſsima, ſtrenuiſsima, & nobiliſsima: pruden-
tiſsima ad regendum, ſtrenuiſsima ad bellandum, &
nobiliſsima ad regnandum. Primò igitur patientia eſt
ad regendum prudentiſsima. Et nota, ꝙ in tribus pa-
tet hoĩs patientia prudentis. ſ. acquirendo, conſeruan
do, & multiplicando. Prudens.n. facit ſoluere oĩa de-
bita ſua de his, quæ nihil videntur valere. ſ. de malis pę
næ, quæ ſuſtinet, vt Deus remittat ſibi debitum cul-
pæ, & ſoluendo nihil expendit de ſuo, immo de his,
quę accepit ab initio, ſicut de opprobrijs & contume
lijs, ſoluit quæcunque & quicquid debet Deo, & cum
alienis ſe retinendo, ſcit acquirere gratiam in pręſenti Iob. 37.
& gloriam in futuro. Et ideò dicitur ab Aquilone au-
rum venit, quod patiens acquirit in tribulatione. Item
patientis prudentia patet in conſeruando: quia cũ per
dit bona temporalia, retinet & claudit bona ſpiritua-
lia, econtrario facit qui pacientiam non habet qui cum
amittit bona exteriora, effundit æterna, & bona inte-
riora, & ſic auget capitale diaboli, reſpondendo ad ver
ba, & ad contumelias inimici: & aſſociat hoſtem ſuũ,
ne fortè vadat ſolus in infernum. Malè igitur, qui im
patiens eſt, cuſtodit diuitias ſuas, qui cum aliquid per Prouer. 19
dit, etiam reſiduum effundit. Ideo dicitur. Qui impa
tiens eſt, ſuſtinebit damnum. Prudentia etiam patien-
tis patet in multiplicando, quia ſputa & opprobria ſcit
muta-

mutare in aurum & argentum, & lapides precioſos,
ipſe.n. ad modum vrſi verberibus impinguatur,& inſtar ſalamandræ,igne tribulationis ſouetur,& ſicut aſinus pungitiuis paſcitur, ſicut ſtrucio comedit ferrum & omnia dura, ſicut piſcis marinus creſcit in aqua ſalſa & amara.i.tribulationib. & paſsionibus & tantá ſcit in negocio habere induſtriá, vt per hoſtes ſuos faciat ſibi
Pſal n.128 fabricare coronam,dicente Pſal. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores. Magna eſt igitur prudentia patientis, ꝙ tam prudenter ſcit acquirere, conſeruare, & multiplicare bona ſua. Secundò patientia eſt ad bel
Prouer. 16 landum ſtrenuiſsima, quia ait Sap. Melior eſt patiens viro forti: & nota, ꝙ ſtrenuitas patientis patet in tribus.ſ.ſi attendas purgantis aīum pugnandi modum,& pugnandi ſcutum. Primò ergo patiens habet animum valdè ſtrenuum, quia plus vult pugnare, quàm pauſare. Glorioſius & generoſius eſt militi, ſtare in bello, quàm in balneo, eſſe in campo cum rege, quàm in lecto cum muliere, certare in pugna quàm delectari in
Galat. 6. menſa,& portare arma regis,quàm fimbrias mulieris. Vnde dicit Apoſt. Ego.n.ſtigmata Dñi Ieſu in corpore meo porto. Secundò patiens habet in pugnando modum valdè ſtrenuum. Ipſe.n.ſine fuga euadit, ſine ictu teli recedit,ſine repercuſsione vincit & adeò eſt in pugnando ſtrenuus, ꝙ contra hoſtem non leuat fe-
Pſalm.75 ſtucam de terra: vt ait Pſal.Confregit potentias, arcũ, ſcutum, gladium, & bellum. Tertiò patiens in pugna habet nobiliſsimum ſcutum. Et nota, ꝙ ſcutum patientiæ debet eſſe quadrangulum,in Inferiori.n.angulo debet eſſe timor ſupplicij,in dextro amor proximi,
Tren. 3. in ſiniſtro paſsio Chriſti. Iuxta illud. Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum. Et iuxta illud. Chriſto igitur in carne paſsio, & vos eadem cogitatione armamini, &
1. Pet. 4. hoc ſcutum ſuſtinet omnia tela, & ſpecialiter tria, ſ.dãnum rerum, moleſtias corporum, & contumelias verborum. Cum hoc ſcuto Dñi correctionis eius ſuſtinẽdo, vincit diabolum, eius tentationis euadendo, ſanctificat ſemetipſum,carnis afflictiones,& paſsiões corporis tolerando. De ſtrenuitate patientis dicit Apoſt.
Hebr.12. Per patientiam curramus ad propoſitum nobis terminum. Tertiò patientia eſt ad regnandum nobiliſsima
Matth. 5. quia dicitur. Beati,qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ. Et nota, ꝙ hõ pacificus põt dici. Rex præcipuę propter tria.ſ. quia regali dñio oĩbus dñatur, quia ad regale prandium inuitatur, & quia ſibi regale ferculũ miniſtratur. Primò.n.hõ patiens rex dicitur, quia habet regale dñium in oĩbus. Ná patienti ſeruiunt oĩa, quæ alijs ſunt nociua, vt ſterilitas agrorum quæ implet ſibi cellarium, hoſtes fabricant ſibi coronam, febres parãt, & medicinam, mors aperit ſibi carcerem ad euadendum miſeriam, ignis, qui domos incendit alijs, ſibi cõfert pabulum, vel conſtituit in cœlis palatium, & ſic verificatur illud Apoſtoli. Scimus qm̃ diligentib. Deũ oĩa cooperantur in bonum. Secundò patiens inuita-
Rom. 8. tur à Deo ad regale prandium, & non ſolũ inuitatur, ſed etiam trahitur, nec ſolum trahitur, imò veſtis eius vt veniat, laceratur: vnde nota, ꝙ triplex, eſt ſignũ, ꝙ inuitans ex corde inuitet amicũ, ſ.trahẽdo, vocando, & rumpendo. Magnum ſignum eſt, qñ efficaciter eũ inuitat, ſiue vocat per prędicatoris verbum, alios per tactum inſpirationis: ſed patientes, quos ſummè dili-
Luc. 14. git, per rupturam tribulationis, vnde dicit. Compelle eos intrare.ſ.patientes vocando, trahendo, & rumpendo. Tertiò patienti miniſtratur regale prandium, vel ferculum. Talia nanq; fercula guſtauit Chriſtus, qui eſt rex regum, ſ.tribulationes, perſecutiones, periuria, pau-
Matth.20 pertates, dolores, & paſsionem & mortem. Vnde dicit filijs Zebedæi. Poteſtis bibere calicem quẽ ego bibiturus ſum? &c. Et ſicut magna incurialitas reputatur, cum quis reſpuit cyphum, quem Rex mittit ad bibendum poſt ipſum, ſic magna ingratitudo eſt, calicẽ tribulationis reſpuere, quem amore noſtri, Chriſtus voluit primò guſtare, imo ſicut vinum, ꝙ de ſe eſt forte & durum, tranſeundo per gariophilos, & ſpecies aromaticas, efficitur nectar dulciſsimum, ſic tribulationes mundi dulceſcunt, ſi per memoriam paſsionis Chriſti tranſeant, vndè dicit ſponſa. Dabo tibi poculũ Cantic. 8.
ex vino condito. Vinum cõditum ad literã dicitur nectar, & ſignificat vinum mundanæ tribulationis, conditum dulciter, dulci memoria paſsionis Chriſti, quod nobis concedat ipſe Dei filius, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

TITVLVS OCTAVVS ET DIETA OCTAVA

De duodecim fructibus ſpiritus.

POST tractatum de beatitudinib. Sequitur tractatus de fructib. ſpiritus, & iſta eſt octaua dieta ſalutis.ſ.à beatitudinib. ad fructus ſpiritus peruenire, quia beatitudines faciunt operari, vel ambulare ſimpliciter & perfectè, fructus aũt ſuauiter, & delitioſè. Sunt iſti fructus ſpũs 12. quos enumerat Apo. Fru- Gal. 5.
ctus aũt ſpũs eſt charitas, gaudium, pax patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia continentia, et caſtitas. Primò igitur inter iſtos fructus, dicendum eſſet de charitate, ſed quia in tractatu de virtutibus, cap.2. Titu.5. de ipſa dictum eſt, ideo hic nihil ad præſens eſt dicendum.

De gaudio ſpirituali. Cap. 1.

SEcundò loco poſt fructũ charitatis. Dicendũ eſt de fructu gaudij ſpiritualis. De quo dicenda ſunt pauca, & ſpecialiter tria. Primò qualiter ſpirituale gaudium eſt à mundi gaudiũ ſeparatũ, ſecundò qualiter eſt à cœli gaudio deriuatũ. Tertiò qualiter eſt à cœleſti gaudio pigmentatum. Primò igitur, gaudiũ ſpirituale eſt à mundi gaudio ſeparatum, & diſtinctũ. Vnde ſciendum eſt, ꝙ quatuor ſunt differentiæ inter ſpirituale gaudium & mundanũ. Prima differentia eſt puritas & impuritas. Gaudiũ.n. ſpirituale eſt puriſsimũ & ideo fortius eſt ad inebriandũ, & ad diligendũ Deũ, ſicut videmus, ꝙ vinum purum citius inebriat, q̃ limphatũ. Iſtud vinũ ſpiritualis gaudij fit de botro cipri.i. de ſanguine Chriſti, expreſſo in crucis torculari, ſicut dicitur. Botrus cipri dilectus meus mihi. Gaudium ve- Cantic. 1.
rò mundanum, ſicut vinum cum aqua mixtum ad inebriandũ debiliſsimũ, & inſipidũ. De quo dicitur. Vinũ tuũ mixtũ eſt aqua. Quia (vt dicit Boetius) Dulce- Iſa. 1.
do fœlicitas humanæ, multis amaritudinib. eſt reſperſa. Et notandũ, ꝙ gaudiũ humanum cũ duob. eſt ammixtum.ſ.cũ remorſu conſcientiæ, & ſolicitudine cruciante. Remorſus conſcientiæ eſt ſicut infirmitas, quę dr̃ regius morb. quæ rodit carnẽ, & ẽ magnarũ expenſarũ, vnde dr̃ regius, quia oportet, ꝙ ex gallinis, & aliis delicatis carnibus, morbus ille paſcatur, quæ ſuper locum morbi ponuntur, ne caro totaliter conſumatur, quantũcunq; tñ caro paſcatur, tñ plus conſumitur, à morbo, q̃ ſuſtentetur, à fomento. Ita in gaudio mundi, plus cruciat remorſus conſcientiæ quã delectet dulcedo iucunditatis tranſitorię & mundanæ. Secundum gaudiũ mundanũ eſt mixtũ cũ ſolicitudine cruciante, Solicitudo.n. auget cruciatũ, quia (vt dicit Bernard.)

Diuitiæ

Diuitiæ mundanæ cum labore acquiruntur, cum ti-
more poſsidentur, & cum dolore amittuntur.

Vnde verſus.

Diues diuitias non congregat abſq; labore,
Non tenet abſq; metu, nõ deſinit abſq; dolore.

Secunda differentia ſpiritualis gaudij eſt continuitas &
diſcontinuitas. Spirituale gaudiũ eſt continuum & ſe-
Prou. 5. curũ. Vñ dr̃. Secura mens quaſi iuge conuiuiũ. Gaudiũ
verò mundanũ eſt breue & tranſitoriũ, quia vt dr̃. Gau
Iob. 20. diũ hypocritæ inſtar puncti. Hypocrita dr̃ iſte mun-
dus quia hypocrita licet interius ſit corruptus, exte-
rius tñ apparet bonus & mundus, in veritate malus, &
fœtidus interius, exterius tñ eſt floridus & venuſtus, &
iõ gaudium eius eſt ſolũ quaſi punctus, inſtar puncti,
nõ habens lõgitudinẽ perſeuerantiæ, nec latitudinem
amicitiæ, nec profunditatem bonę conſcientiæ; ſicut
punctus qui caret lõgitudine, quã habent latitudo, &
caret ſuperficie, & profunditate, quã habet corpus, Ter
tia differentia ſpiritualis gaudij & mundani, eſt digni-
tas & indignitas. Gaudiũ.n. ſpirituale eſt de rebus val-
de dignis, quia de Deo præcipuè, & de rebus diuinis.
Vñ dicit Apo. Gaudete in Dño ſemper, &c. Gaudiũ
Phil. 4. verò mundi eſt de rebus indignis, & præcipuè, ſicut
de voluptate carnis, de qua dicit Seneca. Voluptas eſt
membrorum vilium, & turpium miniſtratio, veniens
ex exitu fœtido. Et Aug. dicit, ꝙ ſæculi lætitia eſt im-
punita nequitia, videlicet luxuriari, in ſpectaculũ vaga
ri, ebrioſitate impinguari, turpitudine fœtere, & ma
li nihil pati. De quo gaudio turpiſsimo dr̃. Stultorum
exultatio ignominia. Quarta differẽtia ſpũalis gaudij
Prou. 3. mundani, eſt ſalubritas & noxietas. Gaudiũ.n. ſpũale
eſt ſalubre & ſtudioſum tripliciter, quia facit carnẽ de-
ſpicere. Guſtato.n. ſpũ deſipit oĩs caro, vt ait Aug. Se-
cundò facit diabolum vincere, quia (vt dicebat S. An-
tonius.) Vnica rõ vincẽdi diabolũ eſt læticia ſpiritualis
Tertio facit mundũ cõtẽnere, quia nemo poteſt duo-
Luc. 16. bus dñis ſeruire, vt hr̃ in Luc. Ideò qui gaudet de deo,
triſtatur de mundo. ~~Tertiò~~ ſpũale gaudiũ eſt à cœleſti
gaudio deriuatum.i. à donis cęleſtibus. vñ notandũ ẽ,
ꝙ quinq; ſunt bona cęleſtia, à quibus eſt ſpũale gau-
diũ deriuatum.ſ. ſpiritualis puritas, ſpiritualis tranquil
litas, ſpũalis ſanitas, ſpiritualis libertas & ſpiritualis cõ-
formitas. Primum à quo cauſatur ſpirituale gaudiũ eſt
ſpiritualis puritas. Aius.n. generoſus libentius quieſcit
in lecto conſcientiæ, qñ eſt mundus, quàm qñ eſt im-
mundus. Nam naturaliter hõ appetit munditiam, &
abhorret immunditiã. Propterea dicit ſponſa. Lectu
Cant. 1. lus nr̃ floridus. Secundũ à quo cauſatur ſpirituale gau
diu, eſt ſpiritualis ſanitas, ſicut uidemus, ꝙ naturaliter
non eſt gaudiũ, ſi corpus eſt infirmũ, vnde dr̃. Dulce-
Prou. 16. do aĩę eſt ſanitas oſsium.i. virium aĩæ. Et alibi. Nõ eſt
Eccleſ. 30 cenſus, ſuper cenſum ſalutis corporis, non eſt oblecta
mentum, ſuper cordis gaudium. Tertiũ à quo deriua-
tur ſpirituale gaudium, eſt ſpiritualis libertas. Peccator
.n. eſt ſicut hõ captus & ligatus, ad bñ operandũ ine-
Prouer. 5. ptus. vnde dicitur. Iniquitates ſuę capiunt impiũ, ſed
2. Cor. 3. adueniente ſpirituſſancto, libertas cauſatur in anima.
Iuxta illud Apoſt. Vbi ſpiritus Dñi, ibi libertas. Quar
tum à quo ſpirituale gaudium cauſatur, eſt ſpiritualis
tranquillitas. Itaque in hoc mundano gaudio ſunt di-
uerſorũ cogitationũ tumultus & diuerſarũ affectionũ
cruciatus, & conſcientiæ remorſus. Quidã verò cruciã
tur cupiditate in acquirendo. Quidam timore in culto
diendo. Quidã dolore in amittendo. Illo gaudio hu-
mano, quidã cruciantur ira, quidã inuidia ſed aĩus ſpiri
tuali gaudio plenus quietus eſt, & iucundus, & quaſi
quidã lectus molliſsimus. Videmus.n. ꝙ in lecto mol-
Cant. 1. li, & quieto libentius hõ quieſcit, quàm in lecto ſpino
ſo. Iſte eſt lectus floridus, in quo quieſcit ſponſus, &
ſponſa, vt dicitur in Cant. De illa quiete gaudij ſpiri-
tualis dicit Greg. Sancti nihil huius mundi appetunt,
nullis corde tumultibus comprimuntur. Et Aug. di-
cit, ꝙ qui biberit de flumine paradiſi, cuius vna gutta
eſt maior Oceano, reſtat ꝙ in eo ſitis huius mundi ex
tincta ſit. Quintũ à quo cauſatur ſpirituale gaudium.
Eſt ſpiritualis conformitas.ſ. cũ voluntate Dei, quia
cum voluntas humana, voluntati diuinæ conforma-
tur, nihil ei repugnat, & ſic voluntas Dei in omnibus
impletur. Iuxta illud. Omnia quæcunque voluit fecit. Pſalm. 113
Hæc autem maior dilectio, & maius gaudium eſt ꝙ
poſsit eſſe, omnia ad nutũ habere, & nihil ei repugna
re. Etiã ignis gehennæ facilis eſſet, ſi voluntas illum ac
ceptaret. Qui igitur ſunt voluntati diuinæ conformes
ſunt quaſi Dij, ſuæ voluntatis compotentes. Exẽplũ,
de quodã ſancto patre, qui ſciebat flere, quandocunq;
volebat. Tertiò & vltimò ſpirituale gaudiũ eſt à cœle
ſti gaudio pigmentatum; conficitur, n. inſtar nectaris,
ſpeciebus cœleſtib. & gariophilis. Vnde notandum eſt
deuotè & diligenter, ꝙ triplex eſt genus nectaris.ſ. ne
ctar dñicæ paſsionis, nectar virtuoſæ operationis, &
nectar æternæ fruitionis, vel fœlicitatis. Primũ eſt ne-
ctar dñicæ paſsionis, quod eſt dulciſsimũ, & aĩæ deuo
tæ inebriatiuum. Et notandũ, ꝙ in hoc nectare bene-
dicto, quatuor apponũtur.ſ. vinũ illud myrrhatũ, quo
Chr̃s fuit potatus: pro gariophilis ſunt claui poſiti, qui
bus Chriſtus fuit confoſſus: pro cynamomo eſt lignũ
crucis, in quo fuit ſuſpenſus: pro zucaro eſt ibi dulciſsi
ma charitas & miſericordia, quia pro nobis tractatus
fuit, paſſus & mortuus. De iſto nectare dicit ſponſa.
Dabo tibi poculũ ex vino condito. Secundũ nectar, Cant. 8.
eſt virtuoſæ operationis: habet pro vino charitatem
Dei, & proximi, & pro gariophilis, clauos pungitiuos
confeſsionis pcti: pro cynamomo planctũ oſtenſiuũ
recognitionis pcti: pro zucaro, habet dulcedinẽ pie- Cant.
tatis, & boni operis. De iſto nectare dicit ſponſa. Bi-
bi vinum meũ cũ lacte meo. Vinũ eſt dulce, & lac ẽ
mundum, quia bona voluntas habet iſta duo.ſ. dulce-
dinem veritatis, vel pietatis, & gratię, & munditiam Eccle. 30
conſcientię. De iſto gaudio dr̃. Non eſt oblectamen-
tũ ſuper cordis gaudiũ. Tertiũ eſt nectar æternæ frui-
tionis, vel fœlicitatis, quod angelicũ & iucundiſsimũ
eſt, & iõ facit beatos, cõtinuè cantare. Sanctus, Sãctus
Sanctus Dñs Deus ſabaoth, &c. Sicut videmus ꝙ ne
ctar in conuiuijs, facit cõuiuas choreas ducere & can-
tare, ſic, &c. Iſtud nectar conficitur ex quatuor. Ha-
bet.n. pro vino, puritatem diuinæ viſionis, pro gario-
philis, hẽt venuſtatẽ dñicæ paſsionis, pro cynamomo
hẽt firmitatẽ æternæ donationis, vel fruitionis, pro zu
caro, vel pro melle, hẽt dulcedinẽ, vel ſuauitatẽ æter- Cant. 5.
næ fruitionis. De iſto nectare dr̃. Bibite & inebriami
ni amici mei chariſsimi. Iſtud eſt ſpirituale gaudiũ, à
cœleſti gaudio pigmentatũ, de quo dr̃. Intra in gaudiũ
Dñi tui, &c. Tertius fructus, eſt fructus pacis. ſed quia Matth. 25.
de iſto fructu, tractatũ eſt in beatitudine ſeptima ca. 6
Tit. 7. iõ de ipſo nihil amplius ẽ hic dicẽdũ. Quartus
fructus eſt patientia. De qua ſimiliter dictum eſt in
tractatu de beatitudinibus, cum dicebatur de octaua
beatitudine, cap. 7. Tit. 7.

De longanimitate. Cap. 2.

QVintus fructus eſt longanimitas, vel perſeuerã
tia, de qua ẽt notanda ſunt tria. primũ eſt, quã
laudabiliter cõmendatur, ſecundũ eſt, quàm ef
ficaciter operatur & tertiũ eſt quã ſingulariter coro-
natur. Primò igitur cõmendatur perſeuerantia, quia
Deus perſeuerauit quouſq; fecit opus ſuæ creationis,
Iuxta illud. Cõpleuit Deus die ſeptimo opus quod fe- Geneſ. 2.
cerat, Chriſtus perſeuerauit, quouſq; perfecit opus no
ſtræ redẽptionis quia dr̃. Opus cõſummaui, quod de- Ioan. 17.
diſti mihi vt faciã, Sancti perſeuerauerunt, quouſque

perfe

perſecerunt opus ſuæ perſectionis. In quorũ perſona
dicit Apoſt. Bonũ certamen certaui, curſum conſum-
maui, fidem ſeruaui. Secundò perſeuerantia operatur
efficaciter. Vnde notandũ, ꝙ triplex eſt perſeuerãtiæ
effectus, vñ perſeuerantia, perficit inchoata, impetrat
poſtulata, & ſtabilitat acquiſita. Primò igitur perſeue-
rantia perficit inchoata, & nihil imperfectũ relinquit
etiã ſi robur deficit, ſicut videmus, ꝙ mulierculæ quã-
tumcunq; ſenilis ætatis laborando & perſeuerando, &
continuando, perficiunt laborem ſuæ peregrinationis
& ſicut videmus, ꝙ natura continuè operando, ex mo
dica radice, vel nuce, facit arborem miræ celſitudinis,
& ſicut videmus, ꝙ gutta aquæ, quamuis ſit res valdè
mollis, continuè cadendo, cauat lapidem robuſtæ ſo-
Iudic. 18. liditatis. Et iõ dr̃. Nolite negligere, nolite ceſſare. Se-
cundò perſeuerantia impetrat poſtulata, ſicut Maria
Magdalena perſeuerando vidit reſurrectionem Chri-
ſti, ſicut Apoſt. perſeuerando in oratione, acceperunt
donum Spiritusſancti, vt dr̃ in Act. Apoſtolorum. Et
Act. 2. Luc. 11. propterea dicitur. Si perſeuerauerit pulſans, & ſi non
dabit ei, eo ꝙ amicus eius ſit, propter improbitatem
tñ eius ſurget, & dabit ei quotquot habet neceſſarios.
Tertiò perſeuerantia ſeruat acquiſita, ſic videmus, ꝙ
ignis ſeruatur, continuè miniſtrando ligna. Et pro-
pterea dicit Aug. perſeuerantia eſt magnũ donũ Dei,
quo dona conſeruantur. Quartò, perſeuerantia coro-
natur ſingulariter, vñ ait Bern. Quod aliæ virtutes co
ronam merentur, ſed ſola perſeuerantia coronatur. Et
notandum, ꝙ in ſcriptura quadruplex inuenitur, &
laudatur corona. Eſt.n. corona pudicitiæ virginalis, &
Pſalm. 8. hæc eſt florea, & debetur virginib. vñ dr̃. Gloria & ho
nore coronaſti eum, ꝙ dicitur de ſponſo virginũ. Se-
cunda corona ſapientiæ magiſtralis, & hæc aurea eſt,
Eccleſ. 45. quæ debetur doctorib. iuxta illud. Corona aurea ſuper
mitram eius. Tertia corona eſt perſeuerantia trium-
phalis, & hæc eſt gemma, quæ debetur martyribus,
Pſalm. 20. & oĩbus perſeuerantibus, ſecundũ illud. Poſuiſti Dñe
1. Cor. 9. in capite eius coronam de lapide precioſo. Et Apoſt.
ait. Oĩs.n. qui in agone cõtendit, ab oĩbus ſe abſtinet,
& illi quidem, vt corruptibilem coronã accipiant, nos
aũt incorruptã. Quarta corona eſt glorię ĩmortalis, &
hęc eſt ſtella, quę debetur fęlicib. iuxta illud. In capi-
Apoc. 12. te eius corona 12. ſtellarum. Corona ſtellæ, eſt fœlici-
tas æterna, de qua dicetur infrà in vltima dieta, vbi tan
getur de gloria paradiſi. Hac corona coronantur per-
ſeuerantes, quia (vt dicit Saluator.) Qui perſeuerauc-
Matth. 10 rit vſq; in finẽ, ſaluus erit. Sextus fructus eſt fructus bo
nitatis. De iſto fructu actũ eſt in tractatu de beatitu-
dinibus. in cap. de miſericordia Titu. 7. cap. 4. & iõ de
ipſo nihil eſt dicendum, niſi ꝙ quatuor ſunt de quibus
bonitas prædicatur. Eſt.n. bonitas naturæ congregan
tis, fortunę adornantis, gratiæ reformantis, & gloriæ
Gene. 1. quietantis. De quib. dicitur. Vidit Deus cuncta, quæ
fecerat. ſ. bona naturę, bona fortunæ, bona gratiæ, bo-
na gloriæ: & erant valde bona.

De benignitate. Cap. 3.

SEptimus fructus, eſt fructus benignitatis. De iſto
fructu, ſimiliter dictũ eſt in tractatu de beatitudi-
nibus, in capitulo de miſericordia & iõ nihil ad præ
ſens dicendum eſt de ipſo, niſi ꝙ quatuor ſuut quæ ad
benignitatem nos inducunt, ſ. præceptum, ꝙ induci-
tur, vel imponitur, exemplũ quod proponitur, ſuppli
cium quod euaditur, & ſtipendium, vel præmium, ꝙ
acquiritur. Primò debet nos mouere ad benignitatem
præceptum, quod à Chriſto inducitur, vel imponitur.
Luc. 6. Vnde dicitur. Eſtote miſericordes, ſicut pater veſter
miſericors eſt. Secundò debet nos mouere exemplũ,
quod ab ipſo proponitur de Samaritano. Tertiò debet
nos mouere ſupplicium inferni. quod euaditur. Quia
Iudicium ſine miſericoridia fiet illi, qui non fecerunt
miſericordiam. Quartò mouet nos præmium, quod Iacob. 2.
in cęlo acquiritur. Vnde dicitur. Beati miſericordes,
quoniam, &c. Matth. 5.

De manſuetudine. Cap. 4.

OCtauus fructus, eſt fructus manſuetudinis, de
quo ſuprà dictũ eſt in tractatu de beatitudini-
bus, in cap. de mititate, c. 2. Tit. 7. iõ de ipſa pa-
rum eſt hic dicendũ. Et breuiter eſt notandũ, ꝙ man
ſueti clarius informantur, rarius impugnantur, altius
eleuantur, & amplius venerantur. Primò igitur man-
ſueti clarius informantur. Exemplũ diſcipulis, vñ Ia- Iacob. 1.
co. in c. ſua dicit. In mãſuetudine ſuſcipite inſitũ ver-
bũ. Secundò manſueti rarius impugnantur. Sicut.n. vi
demus cõiter, ꝙ nõ impugnantur niſi caſtra alta, & al
tius eleuata, ſic ẽt videmus, ꝙ leo, & canis non inua-
dunt hoĩem ſi inueniant ipſum iacentem, vel ſedentẽ
ſupra terrã, vnde dicitur. Manſueti hæreditabunt ter- Pſalm. 36
rã, & delectabuntur in multitudine pacis. Tertiò al-
tius eleuatur, ſicut patet de Chriſto, qui venit ad nos
mãſuetus. Sicut patet de beata Virgine, & multis aliis Matth. 21.
vnde dicitur. Exurge in iudicio Deus, vt ſaluet omnes
manſuetos terræ. Quartò manſueti amplius honorã- Pſalm. 75.
tur. Exemplũ habemus à Chriſto, qui ait. Recumbe in
nouiſsimo, &c. & Dauid. Suſcipiens Dñs manſ. &c. Luc. 14. Pſalm. 146

De fide. Cap. 5.

NOnus fructus eſt fides, de qua dictum eſt in tra-
ctatu de virtutibus, in capitulo de fide, c. 3. Tit.
5. & iõ nihil aliud eſt hic dicendũ, niſi ꝙ fides
eſt, ſicut fundamentum ad ſuſtinendum, ſicut armatu-
ra ad euadendũ, ſicut argumentũ ad concludendũ, &
ſicut inſtrumentũ ad aſcendendum. Primò igitur fi-
des eſt ſicut fundamentũ ad ſuſtinendũ. Sicut.n. vide-
mus, ꝙ natura, qñ vult producere plantã primò ponit
radicem, ſimiliter qñ domificator facit domũ; primò
ponit fundamentũ. Similiter in moralib. ſi aliquis vel
let ędificare bona opera, debet ſupponere fidem, quæ
eſt vt petra duriſsima, & totius ſpiritualis ædificij ſun
damentum. Et iõ dixit Dñs Petro. Super hanc petrã
ædificabo Eccleſiam meã. Et nota, ꝙ dixit ſuper hanc Matth. 16. 1. Cor. 3.
quia fundamentum aliud nemo põt ponere, niſi illud
ꝙ poſitũ eſt, ꝙ eſt Chriſtus Ieſus vt dicitur ad Corin.
Et iõ ſi quis ædificat, ſuper illud fundamentũ ędificet
quia ait Apoſt. Sine fide impoſsibile eſt placere Deo. Heb. 11.
Secundò fides eſt armamentũ ad euadendũ: eſt.n. ſi-
cut ſcutum militare. Scutũ aũt militare hẽt ſuperficiẽ
& tres angulos, & portatur à parte ſiniſtra, contra ad-
uerſarium, & à parte cordis ad protegendũ ipſum, &
ratione ſigni habet repræſentare Deum: ſic vera fides
catholica eſt ad repellendũ aduerſarium, cum trib. ca-
tenis, ad protegendum aĩum, cũ tribus potentijs, ad
confitendum Deũ tribus perſonis vnde ait Apoſt. In Ephe. 1.
oĩb. ſumentes ſcutũ fidei, &c. Tertiò fides eſt ſicut ar-
gumentũ ad concludendũ, nõ ſicut argumentũ diale-
cticũ, qua proceditur ex probabilibus, aut ſicut argu-
mentũ tentatiuũ, quod procedittur ex his quę vidẽtur
probabilia & non ſunt, ſed ad argumentum hypothe
ticum. i. faciens ſcire. Nunquã.n. aliquis ſapiens per ſuã
ſcientiam potuit peruenire ad tantã ſcientiam de Deo
& creaturis, ad quãtam venit ſimplex piſcator Petrus,
cum dixit. Tu es Chriſtus filius Dei viui. Vnde per Matth. 16.
iſtud argumentum, probatur vnitas diuinæ eſſentiæ,
trinitas perſonarum, vnitas primę cauſæ, & multipli
citas creaturarum, pietas miſericordiæ, multiplicitas
gratiarum, & multa alia, Chriſtus & eius diſcipuli per
iſtud argumentum demonſtrabant. Nam per iſtud ar
gumentum probatur demonſtratiuè illuminatio cęco
rum, illuminatio claudorũ, auditus ſurdorum, locutio
mutorum,

mutorum, erectio ſiue extenſio aridorum, & ſuſcita-
tio mortuorum. Et iõ dicebat Chriſtus. Si opera non
Joan. 15 feciſſent in eis, quæ nemo alius ſecit peccatū non habe
rent. Et ideò volens Apoſt. diffinire fidem, ait. Fides
eſt ſubſtantia rerum ſperandarum, argumentum nõ ap
Hebr. 11. parentium. Quartò, ſi fides eſt ſicut inſtrumentum ad
ſcandendum, videmus, o. ꝙ naturaliter oīs res habet
locum proprium ad quem naturaliter tendit per ſuam
naturam, ſicut grauia habent locum deorſum, ad quē
per naturam grauitatis naturaliter deſcendunt. Leuia
aūt habent locum ſurſum, ad quem per naturam leui-
tatis naturaliter aſcendunt. Homo cum ſit omnium
creaturarum corporalium nobilior, habet locū ſuper
omnia corpora, ad quem locum ante peccatum pote-
rat per gratiam aſcendere, quamuis non poſſet per na
turam totaliter, ſed propter peccatum gratia fuit ſibi
ablata: & natura totaliter ſauciata: & ideo ad hoc, ꝙ
poſsit ad locum proprium remeare, indiget inſtrumē
to quodam, quod inſtrumentum nullus per ſuam ſa-
Pſalm. 57 pientiam vel vitam potuit fabricare præter Chriſtum
qui fabricatus eſt auroram & ſolem. Ideò oēs qui ſal-
uati ſunt per miniſterium ipſius Chriſti, ſ. per fidem
ſaluati ſunt, quæ quidem eſt velut vna ſcala, per quam
ad cœlum aſcenditur, continens duodecim gradus .i.
duodecim articulos per Apoſtolos declaratos, iuxta nu
merum. 12. cœlorum, incipiendo ex aere qui cœlum
dicitur vſque ad cœlum empireum, in quo duodena-
rius numerus terminatur. Latera aūt iſtius ſcalæ ſunt
diuinitas & humanitas. Iſta autem ſcala fuit per Chri
ſtum Deum & hominem fabricata, ſed nobis fuit per
duodecim apoſtolos reuelata. Iſta eſt ſcala, quam vidit
Iacob Patriarcha, cuius cacumen pertingebat ad cœ-
lum, cui etiam dominus erat innixus, per quem aſcen-
Gen. 18 debant Angeli, & deſcendebant. De iſta ſcala dicit Au
guſt. in ſermone aſcenſionis. Aſcendamus interim cor
de, ideſt fide, vt cum dies promiſſus aduenerit: ſequa
mur, & corpore.

De modeſtia.

DEcimus fructus eſt modeſtia. De iſto fructu in tractatu de temperantia cap. 6. Tit. 5 dictū eſt, & ideo ad præſens nihil eſt dicendum.

De continentia.

VNdecimus fructus eſt continentia. De iſto fructu in tractatu de conſilijs in capitulo de caſtitate, Tit. 4. cap. 4. ſimiliter dictum eſt.

De caſtitate.

DVodecimus fructus eſt caſtitas. De iſto fructu ſimiltier in tractatu de conſilijs dictū eſt in capitulo de caſtitate, cap. 4. Tit. 4. Et ideo non eſt amplius dicendum.

TITVLVS NONVS
Dieta nona, de generali iudicio.

De his quæ ante ipſum, & in ipſo iudicio agentur. Cap. 8.

POST tractatū de fructib. ſpūſſcti, de gñali & vltimo iudicio eſt dicendū. Iſta eſt nona dieta. ſ. à fructibus bonorū operū, venire ad iudicium extremū. De gñali iudicio quatuor ſpūaliter ſunt notanda. ſ. ſigna quæ præmittētur, ſcripta quæ aperiētur, verba quæ dicentur, & facta quæ ſequētur. Signa quę præmittentur, erunt ſicut quædā peremptoria citatio. Scripta. ſ. libri quæ aperiēt, erūt ſicut quędā acta & pro

ceſſus, recitatio, & teſtiū publicatio. Verba quæ dicen-
tur erunt ſicut quædam ſnīæ promulgatio. Facta quæ
ſequentur erunt ſicut quædā latæ, & promulgatæ ſnīæ
executio. Primò igitur precedēt illud iudiciū, vt dici- Mar. 13
tur in Mar. Signa ſicut quædā citatio perēptoria, quæ
ſigna dicit Hieron. ſe reperiſſe in hiſtorijs hebræorū.
Prima die eriget ſe mare quindecī cubitis ſuper altitu
dinē montiū, ſtās in loco ſuo quaſi murus. Secūda die
deſcendet, ita ꝙ vix poterit videri. Tertia die, piſces
& marinæ beluę apparētes ſuper mare, dabunt mugi-
tus vſq; ad cœlum. Quarta die, ardebit mare & aqua.
Quinta die, herbæ & arbores dabunt rorē ſanguineū,
Sexta die, ruent ædificia. Septima die, petræ adinui-
cē collidentur, & in octo partes ſcindētur, & vnaquę
que pars collidet aliā, & nõ ſciet hõ ſonū illū, ſed tm̄
Deus. Octauo die, fiet generalis terræ motus, qui tan-
tus erit, vt dr̄, ꝙ nullus hõ vel animal aliquod ſtare po
terit, & ad terrā oīa proſternentur. Nona die, æquabi
tur tota terra & oēs montes, & colles in puluerē redi-
gentur. Decima die, exibunt hoīes dę cauernis terræ
& ibunt velut amentes, nec poterunt ſibi mutuo lo-
qui. Vndecima die reſurgent oīa oſſa mortuorū, & ſta
bunt ſuper ſepulchra, omnia. n. ſepulchra aperientur,
vt mortui exire valeant. Duodecima die, cadent ſtel-
læ de cœlo. In hac. n. duodecima die dicitur, ꝙ anima-
lia cuncta venient ad campos mugientia, non guſtan-
tia, nec bibentia. Tertiadecima die, morientur hoīes
viuentes, vt cū mortuis reſurgant. Quartadecima die,
ardebit cęlū & terra, & ſuperficies terræ & aeris. Quin
tadecima die fiet cœlū nouū, & terra noua, & reſurgēt
mortui ſecundū virtutes, merita & demerita. Iſta. n.
ſigna erunt, ſicut dictū eſt, quædā perēptoria citatio,
& terribilis cum executione ſententiæ ſine oī excuſa-
tione ad iudiciū vocatio & pręconizatio, vnde dicit
Apoſt. Ipſe Dñs in iuſſu, & in voce Archangeli, & in 1. Tim. 4.
tuba Dei deſcendet de cęlo. De iſta terribili citatione
dicit Hieron. Siue bibam, ſiue aliquid aliud faciā, ſem
per videtur ſonare illa terribilis tuba in auribus meis.
Surgite mortui, venite ad iudicium. Quid faciam cū
reſurgam ad iudicium? Secundò in illo iudicio tremē
do aperientur ſcripta, ſicut quædam acta. Et nota, ꝙ
ibi aperientur tria ſcripta ſolēnia, & autentica, & ſine
oī calumnia, ſ. liber paſsionis Dominicę, liber conſcię
tię, liber vitæ. Primò aperientur quaſi quædā acta. ſ. li
ber paſsionis Dñicæ, in quo ſunt. ſ. crux, claui, lancea,
corona ſpinea, & in carne Chriſti cicatrices, & Chri-
ſti vulnera, vt dicit Chryſoſt. & non erit tunc neceſ-
ſitas accuſationis, cum viderit, quælibet crucem, & ip-
ſum Chriſtum habentem in corpore, ſuo teſtimonia
paſsionis. Vñ dr̄. Tunc apparebit filius hoīs in cęlo. Se Matth. 24
cundo aperient libri cõſcientiæ. Et nota, ꝙ liber cõſcię
tiarū continebit tria capitula. ſ. cogitationes, quia vt dr̄. Sap. 1.
In cogitationib. impij interrogatio erit: cõtinebit etiā
verba & locutiões ocioſas, vñ dicitur: de oī verbo ocio
ſo quod locutus fuerit homo: reddet rationem in die Matth. 12
iudicij. Continebit etiam liber ille facta & operatio-
nes, iuxta illud. Cuncta quæ fiunt adducet Dñs in iu- Eccle. vlt.
dicio, pro oī errato, ſiue bonū, ſiue malū ſit. Bonū, ſ.
omiſſum, & malū commiſſum. Tertiò aperietur liber
vitę, i. Chriſtus cuius virtute magnificabuntur ſecreta
conſcientiarum vnius ad alterum, ſicut dicit Apoſto. 1. Cor. 4.
Nolite ante tempus iudicare, quouſq; veniat dies Do-
mini, &c. De iſtis libris dr̄. Iudicati ſunt mortui ex his, Apoc. 19
quæ ſcripta ſunt in libro ſecundū opera ipſorum. Ter
tio, in illo tremendo iudicio verba iudicis promulga-
buntur, ſicut ſententia diffinitiua. Vnde nota in iſta ſen
tia ſpecialiter tria, Primò, cauſæ magnitudinem ſiue
immenſitatem, de qua exit illa ſententia, quia non erit
pecuniæ, vel poſſeſsionis terrenæ, ſed damnationis, vel
ſaluationis æternæ, illi verò qui obtinebunt, mutabū-
tur ad

tur ad poſſeſsionem hæreditatis, quia dicitur. Et ibũt
Matth. 25 hi in ſupplicium æternum, illi verò in vitam æternam
Secundò, nota in iſto iudicio auditorum multitudinẽ,
vel curiæ ſolemnitatem, in cuius conſpectu reprobi
confundantur: totus.n.mundus cõgregabitur, omnes
Angeli de cœlo, omnes hoĩes de mundo, oẽs diaboli
de inferno, vt dicitur. Congregabantur ante eum oẽs
Matth. 25 gentes. Et ideo eſt bonum conſilium cum homine,
qui de iure ſuo diffidit ante diem ſententiæ periculoſę
coram ſacerdote de compoſitione tractare. Vnde di-
Eccle. 18. cit ſapiens. Ante iudicium, para iuſtitiam. Tertiò, in il
lo iudicio tam tremendo vel ſententia tremenda iudi
cis, nota ſeueritatem, vel inflexibilitatem. Vnde dici-
tur. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius, aut
Malach. 3 quis ſtabit, ad videndum eum? Tanta nanque erit tunc
iudicis ſeueritas, & inflexibilitas, ꝙ ſi beata Virgo, &
omnes Angeli, & ſancti, & ſanctæ genua flecterent,
& cũ lachrymis orarẽt pro aliquo qui eſſet in morta-
li peccato, iudex non exaudiret eos, quia dicitur. Ze-
lus & furor viri non parcet in die iudicij, nec acquie-
Prou. 6. ſcet cuiuſcũq; precibus, nec ſuſcipiet pro redemptio-
ne dona plurima. Quartò, & vltimò, in iſto tremen-
do iudicio facta ſtatim executioni dabuntur. De exe-
cutione illius ſententiæ nota ſpecialiter tria. Primò
multitudinem, & potentiam miniſtrorum, qui para-
ti erunt ad verbum iudicis exequendum, quia dicitur.
Matth. 13 In conſumatione ſæculi exibunt Angeli & ſepara-
bunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in ca-
minum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Secun
dò, in iſta executione nota impotentiam & anguſtiam
reproborum, quia nulla erit via ad euadẽdũ. Vnde di-
cit Aug. O quàm anguſtæ erunt vndiq; reproborum
viæ ſuperius erit tunc Iudex iratus, inferius chaos in-
ferni horrendum, à dextris accuſantia peccata, à ſini-
ſtris infinita dæmonia ad ſupplicium trahentia, intus
conſcientia vrens, foris mundus ardens, miſer pecca-
tor ſic deprehenſus quo effugiet? latere erit impoſsi-
bile, apparere intolerabile: & ideo dicitur. Quod deſi
Apoc. 9. derabunt hoĩes mortẽ, & fugiet mors ab eis. Tertio no
ta in iſta executione defectum, & carentiam oĩum au
xiliorum: tunc.n. Chriſtus, qui tm̃ miſericors eſt, ꝙ
pro peccatoribus tradidit ſemetipſum, ridebit in dam
Prou. 1. natione eorum, in cuius perſona dicitur. Ego quoque
in interitu veſtro ridebo. Sancti etiam, qui ſe pro ſalu-
te omnium morti ſe expoſuerunt, non compatientur
tunc miſeriæ reproborum, ſed potius gaudebunt in dã
natione eorum, iuxta illud. Letabitur iuſtus, cum vi-
Pſalm. 57. derit vindictam, &c. Sicut.n. nunc eſt tempus clemẽ
tiæ, ſic erit tunc tempus vltionis, & vindictæ, dicen-
te Dño, Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo
Pſalm. 74. Et hæc de iudicio vltimo dicta ſufficiant.

TITVLVS DECIMVS ET DIETA DECIMA,

De pœnis inferni, atque gloria paradiſi. Cap. 1.

POST tractatum generalis iudicij, ſequitur videre de pœnis inferni, & gloria paradiſi. Iſta eſt.n. vltima dieta. ſ. à iudicio ad infernũ, vel ad cœlũ. Nam reprobi faciunt peſsimam dietam de iudicio ad æternum ſupplicium. Iuſti verò faciunt optimã dietam à iudicio ad regnum æternum. Primò igitur, dicendum eſt de pœnis & ſupplicijs reproborum, de quibus notanda ſunt quinq;. ſ. primò pœnarum acerbi
tas, ſecundò pęnarum diuerſitas, tertiò pœnarum diu-
turnitas, quartò pœnarum vniuerſitas, quintò pęnarũ
inutilitas. Primò igitur pęnæ reproborum erunt acer
biſsimæ, & intolerabile. Grauiſsima.n. pœna, quæ in
hoc mundo poteſt tolerari, minor eſt pœna purgato
rij, vt dicit Auguſt. in quodam ſermone: quanto ma-
gis pœna inferni? In ſignum huius vehementis dolo
ris dicit Saluator in Euangelio. Ibi erit fletus, & ſtri-
dor dentium. Secundò, pęnæ inferni erunt diuerſę, vn Luc. 13.
de nota, ꝙ in ſacra ſcriptura inueniuntur nouem pœ-
næ, Prima eſt pœna ignis. Secunda pœna eſt vermis.
Ignis ardebit carnem, vermis ardebit mentem. De
iſtis duobus ſimul dicitur. Vermis eorum non morie Iſa. vlti.
tur, & ignis non extinguetur. Tertia pęna eſt fœtor,
vt dicitur. Ignis ſulphur & ſpiritus procellarum pars Pſalm. 10
calicis eorum, i. pęnæ eorum. Quarta pęna eſt frigus
quia dicitur. Tranſibunt ab aquis niuium, ad calorem Iob. 24.
nimium, qui erit maxima pœna mutatio ſubita, quia
natura mutationes nõ patitur repentinas, vt dicit Ipo-
cras. Quinta pœna erit fames maxima, iuxta illud. Ser- Iſa. 45.
ui mei comedent, & vos eſurietis. Ibi namq; eſt tan- Luc. 16.
ta inopia, ꝙ neq; guttam aquæ poterunt habere, vt le
gitur de diuite epulone ſepulto in inferno. Vnde Gre
gorius: Guttam aquę petijt, qui micam panis Lazaro
negauit. Maxima pœna erit fames, quæ ibi erit, & ma
gis mortalis eſt carentia viſionis diuinæ. Vnde Greg.
Immortales ibi fames interficit, quia faciem ſuam Sal-
uator eis abſcondit. Sexta pœna eſt tortor, vel po-
potius tortores, quia dicitur. Tradidit eum tortoribus Marc. 18.
donec redderet vniuerſum debitum. Septima pœna
eſt horror. Vñ. Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus hor- Iob 9.
ror inhabitat: & iſta erit maxima pœna, qa videmus ſi
nũc appareret nobis vnus ſolus diabolus, magnus hor
ror, & quaſi intolerabilis eſſet: quid ergo erit tunc cũ
tot horribiles apparebunt? Octaua pęna erit tenebra,
in qua incarcerabuntur, & ligabuntur reprobi, quia di
citur. Ligatis pedibus & manibus eius, proijcite eum Matth. 22.
in tenebras exteriores. Et Grego. dicit in moralibus.
Ignis infernalis concremationem habet & non lucem
Nona pęna, & quaſi principalis erit dolor, quia in il
lis pęnis, non ſolum erit acerbitas, ſed contrarietas. Vn.
de dicit Grego. in moralibus libro nono. Horrendum
enim erit reprobis, ibi dolor cum formidine, flamma
cum obſcuritate, mors ſine morte, finis ſine fine, defe
ctus ſine defectu, quia & mors viuit, & finis ſemper
incipit, & defectus deficere neſcit. Mors perimit, &
non extinguit, & dolor cruciat, & pauorem non pur
gat. Et ratio eſt quia cum peccator, & Diabolus in cul
pa conſentiant, iuſtum eſt, vt creaturæ, in reproborũ
pœna conueniant. Et notandum, ꝙ à diuerſis cauſis,
ipſis reprobis ineſt dolor. Sunt autem quatuor cauſæ
doloris. Prima eſt, quia amiſerunt bona temporalia hu
ius mundi. Vnde in pſal. Cum interierit homo, non Pſalm. 48.
ſumet omnia, nec deſcendet cum eo gloria eius. Secũ
da cauſa eſt, quia tempus perdiderunt. Vnde Tranſit Hiere. 8.
æſtas, & facta eſt meſsis, & non ſaluati ſumus. Dam-
nati namque darent libenter totum mundũ pro vno
momento temporis, ſi poſſent habere ad pœnitendũ.
Tertia cauſa eſt, quia viſionem & gloriam Dei perdi-
derunt. Vnde dicit Chryſoſt. ꝙ omnes gehennę cru-
ciatus ſunt carẽtia viſionis Dei. Quarta cauſa eſt, quia
inferni vilitatem & miſeriam acquiſierunt. Eſt.n. lo-
cus infernalis tenebroſus & penurioſus. quod erit ma
xima pęna diuitibus, & hoĩbus voluptuoſis & magna
tibus, quia in vita habuerunt domos ſine fumo, & ibi
erit fumus continuus, quia dicitur. Fumus eius in fu- Iſa. 45.
rore meo. De iſtis pęnis dicit Ber. in ſermone de nego
cio ſpirituali. O gehennalis regio fugienda, vbi ignis
ardens, frigus vrens, vermis immortalis, fœtor intole
rabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confu
ſio peccatorum, innodatio vinculorum, horribilis fa
cies dęmonum, totus tremor ad huiuſmodi regionis
memoriam.

memoriam. Tertiò eſt ibidem pęnarum diuturnitas.
Pœnæ enim infernales erunt diuturnæ, immo ſempi-
Iſa. 33. ternæ, quia dicitur. Quis ex vobis poterit habitare cũ
Matth. 25 ardoribus ſempiternis? Diſcedite à me maledicti in
ignem æternum. Dicit Greg. ꝙ ad magnam iuſtitiam
iudicis pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, qui
nunquam dum viuerent voluerunt, carere peccato,
Et illud eſt ſummè horrendum in iſta pœna, ꝙ ſit ma
xima & æterna. Si enim damnati ſingulis diebus fle-
rent, & in fleru emitterent modicam lachrymã, plus
de aqua per proceſſum temporis de oculis vnius dam
nati exiret, quàm ſit aqua totius mundi. Cuius proba-
tio eſt, quia illa aqua eſt infinita; aqua autem totius mũ
di eſt finita. Quartò eſt in inferno pęnarum vniuerſi-
tas. Sunt enim quidam dicere volentes, ꝙ in inferno
vniuerſæ partes hominis, tam corporis, quàm animæ,
Matth. 12. poſt diem iudicij erunt in igne, quia dr̃. Timete eum,
ꝙ poſtquam occiderit, pôt corpus & aĩam perdere in
gehennam ignis. Nunc autem videmus, ꝙ homo non
poſſet ſine maximo tormento ignem in parte vnius,
digiti ſuſtinere per vnam horã, quantus ergo erit do-
lor qñ totus homo ardebit in igne. Vñ in ſignum iſtius
maximi doloris dicit Saluator frequenter in Euange-
Luc. 13. lio: Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Quintò & vlti-
mò iſtæ pœnę infernales erunt inutiles, & infructuoſę
Pœna enim præſentis vitę breuis eſt, leuis, & fructuo
ſa, ſed futura eſt longiſſima, & grauiſſima, & infru-
ctuoſa: quia ſi damnatus flendo, tantum de lachrymis
emitteret, quantum eſt de aqua in mari, non ſufficeret
ad lauandum maculam vnius peccati mortalis. Erunt
tñ intra ſe pęnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiri-
Sap. 5. tus gementes, vt dicitur. Et tñ infructuoſe, quia in in-
ferno erit ſtimulus pænitentis: nulla tñ erit correctio
Bernar. 11. voluntatis. Exemplum de ſancto patre, qui orauit pro
diabolo, & reſponſione Domini, & obſtinatione dia-
boli. Et hæc de pœnis inferni dicta ſufficiant.

De gloria Paradiſi. *Cap. 2.*

POſt tractatum de pęnis inferni ſequitur vltimò
videre de gloria paradiſi. Hæc enim, eſt finis vlti
mæ dietæ, quia finis eſt omnium deſideriorum,
de qua ad præſens tria ſunt dicenda. ſ. valor im-
precabilis, decor inæſtimabilis, honor infrangibilis,
Primò igitur iſtius gloriæ cęleſtis eſt valor impreciabi
Iſa. 64. lis: quia dicitur. Oculus non vidit, Deus abſq; te, quæ
1. Cor. 2. præparaſti diligentibus te. Et illud. Oculus non vidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quæ præ
parauit Deus diligentibus ſe. Valor autem iſtius glorię
cœleſtis attenditur in hoc, ꝙ ita care Deus vendit eam
ſuis amicis. Conſtitit enim Petro martyrium crucis,
Paulo conſtitit decollationem capitis. Eſt autem ve-
riſſimum, & certum, ꝙ Deus non decipiet vnũ ami-
corum ſuorum, & ꝙ plus eſt, ipſe Chriſtus emit glo-
riam illam pro amicis ſub tormento & ignominia cru
cis. Eſt enim certiſſimum ꝙ Deus pater non decipiet,
vnigenitum filium ſuum, in emendo illud regnum.
Cum ergo, illud regnum tantum conſtitit filio Dei &
alijs eius amicis, certum eſt, ꝙ res maxima eſt & im-
1. Cor. 6. preciabilis valoris. Vnde dicitur. Empti enim eſtis pre
cio magno, glorificate & portate Deum in corpore ve
ſtro. Secundò, gloria illa cœleſtis eſt decoris inæſtima
bilis. Vnde dicitur. Pulchritudinem coloris eius admi
Eccle 43. rabitur ſenſus. Ex duobus poteſt colligi decor illius re
gni. Primo, ex decore rerum naturalium inferiorum,
quas Deus vult ita decorare ſicut videmus, ꝙ lilium
in hyeme apparet vile, & poſtea decoratur in verè &
æſtate. Vnde dicitur. Conſiderate lilia agri, &c. Secun
Matth. 6. dò, apparet decor illius gloriæ ex rebus artificialibus,
ſicut videmus, ꝙ ligna lapides & metalla per ſe viden-
tur vilia, & quaſi terra, ſed efficiuntur per artificem pul
chra & ſplendida, qñ ſunt polita & deaurata, quantum
igitur faciet ſummus artifex, cuius ſapientia eſt infini-
ta, in decorandis amicis ſuis beatis in illa cęleſti gloria?
Ideo dicitur. Si fęnum agri ꝙ hodie eſt, & cras in clib
num mittitur, ſic Deus veſter, quanto magis vos modi Matth. 6.
cæ fidei? Tertiò, gloria cęleſtis & honoris inſuperabi-
lis. Quod probatur ex quatuor. Primò, quia omnes ſã
cti erunt reges, ſiue voluntatis omnipotentes: vt dicit
Anſelmus. Ideo dicitur. Venite benedicti patris mei, Matth. 25.
percipite regnũ quod vobis paratum eſt, &c. Secundo,
quia omnes erunt filij chariſſimi & hæredes Dei, &
cohæredes Chriſti, vt dicitur. Tertiò, quia erunt om- Rom. 8.
nes, quaſi Domini. Chriſtus etiam in propria perſona
honorabit eos, quia dicitur. Præcinget ſe. ſ. Chriſtus, &
tranſiens miniſtrabit illis, & faciet illos diſcumbere. Luc. 12.
Sicut filius regis conſueuit in propria perſona ſeruire,
quando vult multum ſuos nobiles honorare. Quartò
quia omnes erunt dij, ſicut dr̃. Ego dixi dij eſtis filij ex Pſalm. 81.
celſi oẽs. Et hoc quia diuinitas erit in ſanctis & multitu
dine vel magnitudine dilectionis, quę trãsformat amã
tẽ in amatũ, vt dicit Auguſt. Et philoſophus dicit. Vnuſ
quiſque talis eſt, quale eſt dilectum. Si autem terram
diligis terra es: ſi autem Deum diligis, quid dicã Deus
eris: non audeo dicere ex me, ſed per ſcripturã quæ di Pſalm. 81.
cit. Ego dixi dij eſtis, & filijs excelſi omnes. Item in
illa cœleſti curia conſidero alia tria. ſ. locum ſumme
glorioſum, ſertum ſumme ſpecioſum, & fructum ſum
me ſpecioſum. Primò igitur in illo cœleſti regno erit
locus ſummè glorioſus, quia quilibet ſanctus erit in lo
co, in quo eſt ipſe Dei filius, quia dicitur. Vbi ſum ego Ioann. 3
illic & miniſter meus erit. Secundò in illo cœleſti re-
gno eſt ſertum ſpecioſum vel corona, quia dicitur in
Pſal. De quolibet ſancto. Poſuiſti in capite eius coro- Pſalm. 20
nam de lapide precioſo. Iſte lapis eſt margarita illa, Matth. 13
quam qui inuenit, vendit omnia, & emit eam, vt dicit.
Et nota, ꝙ duplex eſt corona ſanctorum. ſ. aurea & au
reola. Aurea dicitur præmium ſubſtantiale quod con- Aurea corona quid.
ſiſtit in tribus. ſ. in viſione Dei clariſſima, in fruitione
ſuauiſſima, & in intentione ſecuriſſima, de qua dicitur.
Corona aurea ſuper mitram eius, quæ eſt ornatus Pon Eccleſ. 45.
tificũ. Quia oẽs ſancti non ſolũ erunt reges omnipotẽ
tes ſuę voluntatis, ſed etiam erunt ſacerdotes & Pon-
tifices, offerentes Deo ſemper ſacrificium laudis. Et
ideò dicitur. Feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacer Apoca. 5
dotes. Alia corona dicitur aureola. i. coronula parua, &
iſta aureola ſecundum doctores dicitur, quædam glo-
ria accidentalis, quę debetur ſanctis, ratione operis
excellentis. Datur enim tribus generibus operũ. Da-
tur enim virginibus, & hæc eſt florea. Datur martyri-
bus, & hęc eſt gemmea. Doctoribus & hęc eſt ſtellata.
Aureola florea datur virginibus: quia honore virgini-
tatis floruerunt, Vnde dicitur in pſal. de virgine virgi-
num Chriſto & agno quem virgines ſequuntur. Glo- Pſalm. 8
ria & honore coronaſti eum. Aureola gemmea datur,
martyrib. quia inſtar lapidis fortiſſimi & precioſi fue
runt. Vnde dicitur. Poſuiſti in capite eius coronam de Pſalm. 20
lapide precioſo. Aureola ſtellata doctoribus, quia cæ-
leſtia docuerũt. Vnde dicitur. Qui docti fuerint, fulge Dan. 12.
bunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiã eru
dierunt multos, quaſi ſtellę in perpetuas æternitates.
Et de muliere glorioſa dicitur. Quod erat amicta ſole Apoc. 12
& luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtel-
larum duodecim. Mulier amicta ſole eſt anima do-
ctoris iuſtitiæ, & ſapientiæ diuinę, quæ per pedes
figurantur, habent plenã pietatẽ, quæ per lunam intel
ligitur, quæ eſt valde humida. Corona ſtellarũ ſignifi
cat aureolã doctorum. Vñ & erant ſtellę 12. in corona Apoc. 12.
qua duodenarius numerus abũdãs ẽ, in quo intelligitũ,
ꝙ doctrina ſacræ ſcripturæ eſt abundantiſſima oĩs iu-
ſtitiæ, ſicut fuit doctrina Chriſti, qui fuit doctor docto

Matth.5. rum, de cuius doctrina dicitur. Niſi abundauerit iu-
ſtitia veſtra pluſquam ſcribarum & phariſæorum, nō
intrabitis in regnum cœlorum. Peccatores autem, &
reprobi, qui in mundicia caſtitatis abundant vt virgi-
nes, nec fortes, nec perſeuerātes fuerūt in amore Chri
ſti, ſicut martyres, nec veritatem portauerunt in ore,
vt doctores, aureolem non habent. Et quia gratiam
Dei hic non habuerunt, idcirco aureolam gloriam ſub
ſtantialis præmij non habebunt, & ſi omni corona au
rea & aureola carebunt, quid aliud erit, niſi ꝙ pro loco
Isa. 22. coronæ æternæ fœlicitatis, coronabuntur corona æter
næ calamitatis: iuxta illud quod dicitur. Coronans co
ronabit te tribulatione. Tertiò in illa cœleſti gloria
benedicta, erunt fructus optimi & vberrimi: vnde no
ta, ꝙ in ſacra ſcriptura inueniunt tres fructus differētiæ
ſ. fructus crucis triūphalis, fructus grę ſpūalis & fructus
gloriæ īmortalis: & quilibet eſt in quadruplici numero.

De duodecim fructibus crucis & paſſionis, Chriſti Domini. Cap. 3.

PRimò igitur ſunt duodecim fructus crucis, & paſ
ſionis Chriſti. Primus fructus, eſt dęmonum ex-
Ioann. 12. pugnatio quia abſtulit eis totum mundi principa-
tum. Iuxta illud quod dicitur. Nunc principes mundi
Psalm. 23. huius eijciētur foras. Secundus fructus, eſt carceris in-
ferni confractio, vnde Pſal. Attollite portas principes
veſtras: & eleuamini &c. Tertius fructus, eſt mortuo
1. Cor. 15. rum & peccatorum ſuſcitatio, nam dicitur. Sicut in
Adam oēs moriuntur ita & in Chriſto oēs viuificabū
1. Cor. 6. tur. Quartus fructus, eſt captiuorum redemptio, dicē
Apoc. 1. te Paulo. Empti .n. eſtis precio magno, glorificate. &c.
Quintus fructus eſt, inquinatorū mundatio. Dilexit .n.
Isaia 35. nos & lauit nos in ſanguine ſuo. Sextus fructus, eſt cæ
corum illuminatio. Vnde dicitur. Tunc aperientur,
Psalm. 18 oculi cæcorum. Septimus fructus, eſt tepidorum frigi
dorum calefactio, vnde dicitur. Non eſt qui ſe abſcon
Psalm. 50 dat à calore eius. Octauus fructus, eſt deformium, &
turpium decoratio, vñ in Pſal. dicitur. Aſperges me do
mine hyſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper ni-
Ioann. 6 uem dealbabor. Nonus fructus, eſt ſitibundorum vel
ſitientium potatio & recreatio. Sanguis meus verè eſt
Hebr. 12. potus. Decimus fructus, eſt patris placatio, vnde dici-
Genes. 4. tur. Acceſsiſtis ad ſanguinis aſperſionem melius cla-
mantem quàm Abel clamauit vindictam. Iuxta quod
dicitur. Ecce vox ſanguinis fratris tui Abel clamat ad
me de terra. ſ. iuſtitiam & vindictam peccati: ſed ſan-
guis Chriſti clamauit melius. ſ. miſericordiā, quia pec-
Genes. 28. catores Deo patri reconciliauit. Vndecimus fructus,
eſt ianuæ paradiſi apertio, vñ dicitur. Non eſt hic aliud
niſi domus Dei, & porta cęli, quę. ſ. facta eſt aperta in
apertione lateris Chriſti. Eodem nanq; tempore aper
ta eſt porta paradiſi, Domino. ſ. moriente, quæ clauſa
fuerat Adam præuaricāte in hora nona. Duodecimus
Matth. 26 fructus, eſt hæreditatis cœli acquiſitio & confirmatio,
quia vt dicitur. Hic eſt ſanguis noui teſtamenti. In ve
teri teſtamentu ſanguine conferebantur terrena: in ſan
guine autem noui teſtamenti. i. paſsionis, confertur hę
Psalm. 1. reditas æterna. De illo fructu multiplici dicitur in pſal.
Et erit. ſ. crux Chriſti, tanquam lignum quod plantatū
eſt ſecus decurſus aquarum. i. gratiarum abundantiam,
quæ ſine menſura fuerunt in Chriſto, quod fructum
Gal. 5. ſuum dabit in tempore ſuo. i. in tempore mortis ſuæ
ſacratiſsimæ & benedictæ. Secundu ſunt duodecim
fructus gratiæ ſpiritualis, de quibus dicitur. Fructus au
tem ſpiritus ſunt, charitas, gaudium, pax, patientia, lon
ganimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides,
modeſtia, continentia, caſtitas. Et de iſtis duodecim
fructibus dictum eſt ſuperius in tractatu de fructibus
Spiritusſancti. Titulo octauo, ideò nihil ad præſens
addemus.

De duodecim fructibus gloriæ immortalis. Cap. 4.

TErtio ſunt duodecim fructus gloriæ immortalis
Primus fructus, eſt ſanitas abſq; infirmitate. Qui Psalm. 102
ſanat oēs infirmitates tuas. Secundus fructus, eſt
iuuentus ſine ſenectute, vndè in Pſal. dicitur. Renoua- Psalm. 102
bitur vt aquilæ iuuentus tua. i. Chriſti, quia in ætate Chri
ſti, i. 32. annorum ſemper manebunt ſancti, vt dicit A- Ephes. 4.
poſt. Donec occurramus oēs in virū perfectū, in men-
ſurā ętatis plenitudinis Chriſti. Tertius fructus, eſt ſa-
tietas ſine faſtidio, vnde ait Pſal. Satiabor, cum appa- Psalm. 16.
ruerit gloria tua. Quartus eſt, libertas ſine ſeruitute, vn
de dicitur. Creatura liberabitur à ſeruitute corruptio- Roman. 8.
nis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Quintus fru-
ctus, eſt pulchritudo abſq; deformitate, vnde Apo. Re Phil. 3.
formabit corpus humilitatis noſtræ, configuratū cor
pori claritatis ſuæ. Sextus, erit impaſsibilitas vel im-
mortalitas, vnde dicitur. Præcipitabit Dn̄s mortem in Isaia. 25
ſempiternum. Septimus erit abundantia ſine indigen-
tia iuxta illud, Rerum omnium abundantia perfrueris. Deut. 8.
Octauus, eſt pax ſine perturbatione. Nonus erit ſecuri
tas abſq; timore. De his duobus dicitur. Sedebit popu
lus meus in pulchritudine pacis & in tabernaculis fidu Isaia. 32
ciæ, in requie opulenta. Decimus, erit cognitio abſque
ignorantia. vnde Apoſt. Videmus nunc per ſpeculum 1. Cor. 13
in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Vndecimus,
eſt gloria ſine ignominia: teſte Pau. qui ait. Cum Chri Coll. 3.
ſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum
ipſo in gloria. Duodecimus, eſt gaudium ſine triſtitia.
Sed de illo gaudio nota, ꝙ ſunt ſex cauſæ præcipuæ,
quare ſancti gaudebunt. ſ. loci amænitas, quam poſside
bunt, iucunda ſocietas, in qua regnabunt, corporis glo
rificatio, quam habebunt, mundus quem contempſe
runt, infernus quem euaſerunt. Iſti enim fructus figu
rantur, per duodecim fructus ligni vitæ, quod erat in
medio paradiſi, vt legitur. Fructus ſummè bonos det Apoc. 22.
nobis Chriſtus, qui creauit in cœlo.

De amœnitate & pulcherrima ſtructura ſupernæ ciuitatis Hieruſalem. Cap. 5.

ITē in illa cæleſti gloria cōſiderāda ſunt alia tria, mul
tis ſuſpirijs affectanda, ſ. amœniſsima ciuitas, aman
tiſsima ſocietas & ampliſsima fœlicitas. Primò ergo
cœleſtis gloria habet amœniſsimā ciuitatē, Vnde in Psalm. 86
pſal. Glorioſa dicta ſun de te ciuitas Dei. Vnde nota, ꝙ
ciuitas iſta eſt glorioſiſsima ſpecialiter in tribus. Habet
.n. figurā valde ſpecioſam, menſuram ſpacioſam, &
ſtructuram valde precioſam. Primò igitur iſta ciuitas
beata eſt in figura valde ſpecioſa, eſt enim in quadrum Apoc. 21
diſpoſita, & formata, vt dr̄ in Apo. Ciuitas in quadrū
poſita & quadrato, figurat ſoliditatem & ſecuritatem,
illius regni cœleſtis, ſicut videmus, ꝙ figura quadrata
eſt ſolidior quàm alia figura. Vnde lapides conſueue-
runt quadrari, & poſtea in ædificio collocari, ita etiā
ſummus artifex Deus lapides ſuos. i. viros ſuos & ele-
ctos, conſueuit quadrare quadratura virtutum. ſ. Pru-
dentia, Temperantia, Fortitudine & Iuſticia, & ſic lo-
care in ædificio regni cœleſtis. Secundò ciuitas iſta eſt
in mēſura valde ſpacioſa. Vnde dicit Bern. ꝙ ad literā
quilibet ſanctus in cęlo empireo habebit locū ſuū, ſibi
aſsignatū propriū & ſpecialē, magis ſpacioſum quā ſit
ab oriēte vſq; ad occidentē. De mēſura iſtius ciuitatis
dr̄. Quòd hēt ſtadia 12. mill. Stadiū eſt mēſura quinqua Apoc. 21. Stadium quid.
ginta paſſuū. Quinquagenarius verò numerus in ſacra
ſcriptura, remiſsionē pctōrū ſignificat. Quinquageſi-
mo anno qui dr̄ iubileus, ſcd̄m legē fiebat remiſsio de
bitorum, & reuertebatur quilibet ad poſſeſsiones ſuas
& ad terram patrum ſuorum, vt dicitur in Leuit. Beata
ciuitas iſta bene menſuratur per ſtadia, quæ continent,
vt di-

vt dictũ eſt, paſſus quĩquaginta, quia inſtar iubilei, quin
quageſimi anni, oĩbus iſtius ciuitatis ciuibus primitus
peccata dimittuntur, & ſic remiſsis peccatis, ad poſſeſ
ſionem ſuam, & hereditatem æternam, ad quam erãt
vel ſunt prædeſtinati, faciliter reuertuntur. Et ideò qui
libet homo debet eſſe ſolicitus de peccatis ſuis, per pę
nitentiam delendis, quia aliàs non poſſet eſſe ciuis re-
gni cœleſtis, quia ibidem dicitur, ſcilicet. Quod non
Apoc. 21. intrabit in eam aliquid coinquinatum, & faciens abo-
minationem & immundiciam. Sed valde notandum
eſt, ꝙ ſtadia ſunt duodecim millia. Per numerũ duo-
Nume. 12. mill. quid figuretur. denarium qui eſt numerus abundans, deſignatur abun
dantia meritorum & bonorum operum, ſine qua non
eſt aliquis cõciuis ciuium ſupernorũ, quia dicit Salua-
Math. 5. tor. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquã ſcribarũ &
Phariſæorũ, nõ intrabitis in regnũ cęlorũ. Iuſtitia Pha-
riſæorũ erat in opere exteriori non interiori virtute,
quæ ex timore erat non amore, & iõ erat nimis ſtricta
Sicut videmus ꝙ timor hẽt cor hoĩs valdè conſtringe
Pſalm. 118 re, & amor dilatare. Vñ in Pſal. dr̃. de virtute charitatis
Millenarius numerus quid ſignet. Latum mandatũ tuum nimis. Per millenariũ aũt nu-
merũ qui eſt vltimus limes & terminus numerorũ, ſi
guratur eleganter illud cœleſte præmiũ quod eſt finis
& æque omnium deſideriorũ, vt dicit Aug. & in pſal.
Pſalm. 6. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Tertiò, illa ciuitas
beatiſsima eſt ſtructura precioſiſsima, quia dr̃. Quod
fundamenta muri ciuitatis ſunt omni lapide precioſo
Apoc. 21. ornata. Vbi notãdũ eſt, ꝙ 12. lapides precioſi nominãt
& ponunt in ædificio huius ciuitatis. ſ. iaſpis, ſapphirus
calcedoneus, ſmaragdus, ſardonix, ſardius, chryſolitus,
beryllus, thopaſius, chryſopraſius, iacinctus, & amety
ſtus. Iſti duodecim lapides precioſi & fundamentales
illius ciuitatis cœleſtis, ſignificare poſſunt duodecim a
rticulos fidei, quæ eſt fundamentũ omnis boni, & præ-
Hebr. 11. mij futuri vt dicit Apoſtolus. Fides ẽſt ſperandarum re
rum ſubſtantia. i. fundamentum æternorum bonorũ.
Vel iſti duodecim lapides fundamentales ſignant vir-
tutum perfectiones, quibus anima per gratiã hic perfi
citur, quibus etiam cœleſte præmium fabricatur. Et ſi
cut ſunt quatuor ternarij precioſorũ lapidum, ſic reſ-
pondent eis quatuor trinitates perfectionum. Prima
trinitas lapidum eſt iaſpis ſaphyrus, & calcedonus, quę
ſignificãt fidem quę debet habere precioſam & nobi-
lem trinitatem. Fides nanq; debet eſſe viuens nõ mor
tua, & hoc ſignificat iaſpis, qui eſt viridis coloris. Co-
lor. n. viridis in herba vel planta vel arbore, ſignum eſt
vitę, & econuerſo ſignum eſt ꝙ vita plantæ deficit qñ
viror eius marceſcit, ſic qñ in hoĩe eſt viror honeſtatis
& bonæ operationis, tunc eſt maximum ſignum cor-
dis viuentis, alias. n. fides mortua eſt & informis, nec
eſt fundamentum ædificij cœleſtis. Et ſicut iaſpis fu-
gat phantaſmata, ſic fides viuens & virẽs per bona o-
pera, vitat oĩa diaboli machinamenta. Fides etiam de-
bet eſſe cœleſtis non terrea. i. cœleſtibus bonis, nõ de
operibus terrenis anxia cœleſtis & diuine nõ humanę
rationi innixa, quia dicit Greg. Fides nõ habet meritũ,
vbi humana ratio præbet experimẽtum. Et ſignat ſa-
phyrus qui habet cæleſtem colorem: ſicut cęlum ſere
num. Et ſicut nobilis ſaphyrus fugat venenoſa & mor
tificat araneam, ſic vera fides venenoſis ſuggeſtionib.
reſiſtit, & culpam in corde occidit, ac de corde expel-
Actuum. 15 lit. Vnde dicitur. Fides purificans corda eorum. Tertiò
fides debet eſſe fortis non infirma, contra perſecutio-
nes, & pericula vniuerſa, & diabolica nocumenta, quia
Petr. 5. dicitur de diabolo. Cui reſiſtite fortis in fide. Et hæc ſi
gnat calcedonius, qui in colore eſt pallidus, & omnis
ſculpturæ repulſiuus, omni nanq; ſculpturæ reſiſtit &
nullã recipit: ſic qui hẽt verã fidem, vtiq; per pœniten
tiã eſt pallidus & mortificatus, ſed nullam ſculpturam
extraneam peccati recipit, ſed ſecum conſeruat ſolam
imaginem Dei, ad quam eſt creatus. Vnde nota, ꝙ dia
bolus in quibus non inuenit fidẽ catholicã, vel fortẽ,
in illis ſculpit & format figurã leonis, i. peccatum ſu-
perbiæ. In quibuſdam figuram draconis, i. peccatum
inuidiæ. In quibuſdam figuram canis. i. peccatum iræ.
In quibuſdam figuram talpe. i. peccatum auariciæ. In
quibuſdã figuram aſini, ideſt peccatum acediæ. In qui-
buſdam figuram lupi, ideſt peccatum gulæ. In quibuſ
dam figuram vrſi, ideſt peccatum luxuriæ. Contra ꝙ
munet Apoſtolus dicens. Nolite conformari huic ſæ- Roma. 12
culo, ideſt peccatis quę ſunt in hoc ſęculo. Secunda tri
nitas lapidum eſt ſmaragdus, ſardonyx, & ſardius. Et
iſti tres lapides precioſi ſignant ſpẽ, quæ habet ſimili-
ter nobilem claritatem. Eſt enim. Spes veniæ, ſpes gra
tię, & ſpes gloriæ. Spes veniæ figuratur per ſmaragdũ
qui colorem habet viridem & gratioſum: & curat di-
uerſas infirmitates & ſpecialiter morbum caducum.
Color viridis & gratioſus in ſmaragdo ſignat virtutẽ
gratiæ, quę incipit per ſpem veniæ reuiuiſcere in viro
pœnitenti & contrito. Et ſicut color ſmaragdi eſt val
de gratioſus, ſic conuerſio peccatoris per pœnitentiã
reuiuiſcentis, eſt gratioſa Deo & angelis. Vnde dicitur Luc. 15.
Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno peccatore pœni-
tentiam agente. Et ſicut ſmaragdus fugat febres & cu-
rat morbum caducũ, ſic ſpes veniæ fugat tentationes,
& ſanat oẽ peccatũ: quia vt dicitur in pſal. Non delin- Pſalm. 53.
quent oẽs qui ſperãt in eo. Et in Prou. dicitur. Septies Prou. 24.
in die cadit iuſtus & reſurget. Septies in die cadit per
ruinam ſeptiformis culpæ, ſ. ſuperbiæ, irę, auaritię, ace-
diæ, gulæ, inuidiæ, & luxuriæ, & tamen reſurget, in
virtute, & in efficacia ſeptiformis gratiæ. Spes autem
gratię, eſt qua quis non confidit de viribus proprijs,
nec de diuitijs, ſed ſolum de gratia Dei, vt dicitur. Ma Hiere. 17.
ledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem
brachium. i. carnalem hominem fortitudinem.
Et ſequitur. Beatus qui cõfidit in Domino, & eſt Do-
minus fiducia eius. Talis qui non ſolum ſperat in om-
nibus bonis & in malis de ſola gratia Dei, rectè figu-
ratur per ſardonycem. Nam ſardonyx eſt tricolor, in
imo niger, in medio candidus, in ſupremo rubicundus
Quia ſpes gratię facit tria bona in ſperante. Facit enim
ima. i. terrena nigreſcere & contemnere & ima inferni
timere. Facit in medio. i. in corde candidum. i. caſtum
eſſe: iuxta illud Pſal. Cor mundum crea in me Deus. Pſalm. 50
Facit etiam in ſupremo. i. in Deo rubeſcere per chari-
tatem, & vino dilectionis Dei & proximi odoriferum
eſſe, vt dicitur. Super vinum. i. pluſquã vinũ, diligunt,
te. Et ſicut ſardonyx facit hominem humilem & pudi Geneſ. 1.
cum & charitatiuum, ſic ſpes diuinę gratiæ facit ho-
minem deſcendere, & de proprijs meritis non ſuper-
bire, & in ſolo Deo ſperare, quia ſpecialiter de præſu-
mentibus de ſe dicitur in pſalm. Ecce homo, qui non Pſalm. 51
poſuit Deũ adiutorem ſuũ: ſed ſperauit in multitudi-
ne diuitiarum ſuarum, & præualuit in vanitate ſua.
Spes glorię, ẽ certa & ſecura expectatio futuri & æter Spes glorię quid ſit.
ni boni, ex gratia & meritis proueniẽs, vt dicit magiſter
ſententiarũ. Iſta gloria figuratur per ſardiũ, qui eſt ruber
coloris, eo ꝙ ſpes regni cęleſtis fuit martyrib. cã effu-
ſionis proprij ſanguinis. De quib. dr̃. Iſti ſunt qui vene Apoc 7.
rũt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, in
ſanguine agni. i. Chriſti paſsionis ſanguine rubicundi.
Iuxta illud ꝙ dicitur. Quare rubrũ eſt veſtimentũ tuũ Iſaia. 63.
dicitur in pſona Dei patris. i. quare corpus tuũ ꝑ in-
nocentiã candidum, eſt paſsionis ſanguine cruentatũ?
Et ſicut ſardius gaudiũ accendit, & timorẽ expellit, ho
minem audacem reddit, ita ad literam ſpes gloriæ accẽ
dit in homine gaudium ſpirituale & cœleſte & expel-
lit & timorem mundanũ & humanũ & ſeruilem, quia
vt dicitur perfecta charitas foras mittit timorem: & iã
dẽ hominem reddit audacem, ſ. contra hoſtiũ tribula-

tionē & perſecutionem de Dño præſumentē, vt dici-
1. Ioann. 1 tur. Non derelinquis præſumentes de te, & de ſua vir
tute glorianteſ humilias. Tertia trinitas, lapidum eſt,
Iud. 6. chryſolitus, Berillus, & topazius. Iſti tres lapides ſigni
ficāt charitatem, quę habet ſimiliter ſuam nobiliſsimā
trinitatem. Debet.n. charitas habere tria. ſ. ſpecioſam
puritatem, fructuoſam bonitatem, & can[...]oſam ve-
ritatē. Debet.n. charitas eſſe puritate ſpecioſa, vt non
ſit immunda, bonitate fructuoſa, vt non ſit dilectio
vana, & veritate radioſa vt non ſit dilectio ficta. Iſtam
trinitatem nobilem charitatis deſcribit Apoſt. dicens.
Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcien
1. Tim. 1. tia bona, & fide non ficta. Virtus.n. charitatis vt dictū
eſt ſpecioſiſsimæ trinitatis, ideò dicitur de corde puro i
eſt fructuoſiſsimę bonitatis, ideò dicitur de conſciētia
bona: eſt, radioſiſsimę veritatis, ideò dicitur de fide nō
ficta. Primò igitur, charitas debet eſſe puritate ſpecio-
ſa, & de corde puro, vt nō ſolū ſit dilectio impura, vel
immunda, vel coinquinata, ſine luto cupiditatis qualis
eſt amor diuitiarum temporaliū, ſine ſumo vanitatis,
qualis eſt amor pomparum ſæculariū. Talis charitas fi-
guratur in chryſolito qui eſt gemma valde nobilis, ſcī
tillas emittens & ignis capaciſsima, quia ſi iuxta ignē
ponatur citiſsimè inflammatur. Certū eſt.n. q ignis eſt
puriſsimę virtutis, eſt.n. virtus ignea charitatis inſtar
ignis, quia ſicut ignis auſert oēm rubiginem & impu-
ritatem de auro & argento & omni metallo, & reddit
ipſum purum & lucidum, ſic charitatis incendium tol
lit de corpore humano omnē fœtorem peccati, & fa-
cit ipſum mundum. Sicut.n. chryſolitus eſt amatiuus,
& capax ignis, quia iuxta ignem poſitus ad ſe trahit &
Hebr. 12. rapit ignē: ſic cor purum cum appropinquat ad Deum
qui eſt ignis conſumens ſecundū Apoſtolum. Sentiens
ignem diuinum ſtatim ardentiſsimo deſiderio inſtar
chryſoliti, rapit & trahit in ſe diuinam dilectionem. In
corruptio, n. facit eſſe proximum Deo, vt dicitur. Ap
Sap. 6. propinquatio ad Deū facit ignem diuinū rapere & tra
here ad ſeipſum. Et ideo ſaluator noſter, vt nos poſſet
igne ſuę charitatis incendere, dignatus eſt nobis appro
Luc. 12. pinquare. Vnde dicitur. Ignē veni mittere in terram,
& quid volo niſi, vt ardeat? Secundò, charitas debet eſ
ſe in bonitate fructuoſa, & conſcientia bona, vt non ſit
1. Ioan. 3. dilectio inutilis & vacua quia dicitur: Non diligamus
verbo, neq; lingua, ſed opere & veritatę. Et Greg. in
Moral. Amor Dei nunquam eſt ocioſus. Operatur.n.
magna ſi eſt: ſi aūt operari renuit, amor non eſt, quia
probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Iſte amor ſi-
gnatur per Berillū, qui eſt lapis viridis & aliquantulum
pallidus, & in figura ſex angulorū eſt pollitus: quia qui
habet charitatem, debet ad proximum virere per ho-
neſtam cōuerſationem, debet paleſcere ad ſeipſum per
carnis mortificationē debet ēt ſex angulos habere, ad
pauperem & egenū per compaſsionem & operum mi
ſericordiæ exhibitionem, quæ ſunt in numero ſenatio
Matth. 17. vt dicitur. Saluator noſter qui eſt verus iudex, qui de
ipſis in iudicio hēt quærere rōnem, & dicere. Eſuriui
& dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bi
bere: nudus eram, & cooperuiſtis me: hoſpes erā & re
cepiſtis me: infirmus fui & viſitaſtis me: in carcere fui
& veniſtis ad me. Tertiò, charitas debet eſſe veritate
radioſa, & fide non ficta, vt non ſit dilectio ſimulata,
aut palliata, ſed luminoſa: quia dicitur. Qui diligit fra-
1. Ioann. 2. trem ſuum, in lumine manet, quia qui charitatem hēt,
per exēplū bonæ conuerſationis & honeſtatis lucet.
Hanc figurat topazius, qui in duobus coloribus. ſ. au-
reo & æthereo ſplendet, & oīum gēmarū ſuperat cla-
ritatem, & in conſpectu ſui prouocat aſpicientē. Duo
colores topazij ſignant dilectionem dei, & proximi.
Aethereus color ſignat dilectionem Dei, & aureus di
lectionē proximi: quia vnus eſt color cœleſtis, & alius
terrenus, quia in his duobus tota lex pendet. Et ſicut
topazius ſuperat oēm claritatem & omnium gemma-
rum, ita charitas eſt maior omnium virtutum. Vt dicit
Apoſt. Et ſicut topazius recipit in ſe qualitatem om- 1. Cor. 13
nium gemmarum, ſic chraritas facit omnium opera
virtututum. Quia dicitur. Charitas patiens eſt, & ita 1. Cor. 13.
exercet opus patiētiæ: benigna eſt, & ita exercet opus
benignitatis, & miſericordiæ. Et ſequitur. Oīa ſuffert
oīa credit, oīa ſuſtinet. Vnde proſper dicit in libro de
vita contemplatiua, q charitas eſt mens & aīa oīum
virtutum, quia ipſa eſt ſicut aīa, & virtutes aīæ ſunt
potentiæ ſiue mentes: quia ſicut aīa facit oculum vide
re, aurē audire, pedes ambulare, & ſic de alijs, ita chari
tas facit oculum mentis ad pauperes aperire aures, di-
uina præcepta audire, & manibus opera iuſtitiæ exer-
cere, & ita de omnibus alijs bonis quæ charitas tanquā
ſibi propria vult omnia adimplere. Quarta trinitas la-
pidū precioſorum eſt chryſopaſſus, hyacinthus, & a-
methyſtus. Iſta trinitas lapidū ſignat iuſtitiam & æqui
tatem generalē, quæ ſplendor eſt oīs virtutis, ex qua
oēs viri boni omnia bona nominantur, vt dicit Tul-
lius de officijs lib. 3. Iſta ſimiliter habet quandam no-
bilitatem. Cum.n. iuſtitia ſit virtus vnicuiq; reddens,
quod ſuum eſt, vt ait Ambroſ. lib. de officijs. Iuſtitia
eſt virtus vnicuiq; quod ſuum eſt reddens. Reddit igi
tur, omnis hō per iuſtitiā, ſibiipſi cōtinentiā, proximo
amicitiam, & Deo honorificentiā. Primò iuſtitia red
dens homini continentiam, ſignificatur per chryſopa
ſium, qui eſt lapis igneus de nocte, & aureus de die: in
quo ſignificatur continentia viri iuſti, qui ſemper eſt
ſplendens, ſiue in aduerſitate tentationum, quæ figura
tur per noctem: ſiue in proſperitate delitiarū, quæ ſi-
gnificatur per diem. Nam iſtis duobus præcipuè con-
tinentia vel caſtitas impugnatur. ſ. tentationibus hoſtis
& ſomentatione carnis. Nam plures vincuntur in pro
ſperitate delitiarū, quàm in aduerſitate tentationum,
iuxta q dicitur in pſal. Cadent à latere tuo mille, & Pſalm. 90.
decem millia à dextris tuis. Latus aūt ſiniſtrū ſignat tē
tationes diaboli, dextrum verò ſignificat delicias mun
di. Pauciores igitur ſunt, qui cadunt aduerſitate tenta-
tionū, & plures qui labuntur in temporalibus abundā
tijs. Bene aūt eſt iuſtitia inſtar chryſopraſij ignea & au
rea, quia ad cuſtodiā caſtitatis occurrit iuſtitia duobus
modis. ſ. recte aſcendendo ad cœlū ſicut ignis, conſi-
derando bona cœleſtia & æterna, ne ſorte illa per mo
mentaneam luxuriæ delectationem amittat. In perſo
na taliū dicitur in pſal. Dñe quis habitabit in taberna-
lo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Et re Pſalm. 14.
ſpondet. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſti
tiā. Nullum opus videtur maius eſſe iuſtitia, quæ dele-
ctationi momentaneę bona cœleſtia & ęterna pręfert.
Occurrit ēt vir iuſtus cuſtodia caſtitatis inſtar auri, q
eſt ponderoſiſsimum, qn̄ rectiſsimè & velociter deſcē
dit ad centrū. i. ad infernū conſiderando ne ſortè dele-
ctatione momentanea & modica, incurrat ęterna ſup
plicia, quia dicit Greg. Momentaneū eſt quod dele-
ctat: ſed ęternum quod cruciat. Ita deſcendebat ad in
fernum Ezechias vt dicitur in Iſa. Ego dixi in dimidio Iſaia. 38.
dierum meorū, vadam ad portas inferi. Optime nanq;
conſuluit pro dimidio dierum ſuorum, q vadat hō ad
infernū in dimidio vitæ ſuę. i. dum eſt iuuenis & ſanus:
& hoc per diligentē cōſiderationē, vt poſtea nō deſcē
dat in fine vitæ ſuæ, per æternā damnationem. Secun-
dò iuſtitia reddēs proximo amicitiā ſignatur, per hya-
cinthū, qui ē lapis precioſus, hñs colorē cæruleū, quaſi
cœlū. Iſte lapis cōformat ſe aeri. Vñ in nubilo ē nubi-
lus: in ſereno ē ſerenus. Color. Cœlicus vel cæruleus,
in hyacintho ſignificat diuinū amorē cœleſtē per deſi
derium in viro iuſto, quia amicitia quæ īpēdit proximo
debet radicari in cęlo. i. in amore diuino. Iuxta quod
dicit

dicit Apoſt. in charitate radicati & ſundati. Quia vt ait
Eph. 3. Grego. Ille charitatẽ veraciter hẽt, qui amicũ diligit in
Deũ, & inimicum diligit ꝑꝑ Deum. Bene aũt hyacin
thus eſt in nubilo nubilus, & in ſereno ſerenus, quia vir
iuſtus ſemper vult gaudere cũ gaudentibus, & flere cũ
Rom. 12. flentibus, vt ait Pau. Tertiò, iuſtitia reddens honorifi
centiã Deo. Signatur per ametiſtum, qui inter oẽs gẽ-
mas purpureas obtinet principatũ, ſic & iuſtitia ẽ præ-
clariſsima virturũ: vt ait Philoſophus in ethicis li. 5.
Ametiſtus eſt ẽt ex colore purpureo & violaceo per-
mixtus, & flãmas ex ſe emittit, quia vir iuſtus qui vult
Deũ honorare, debet habere tria, debet eſſe inſtar a-
metiſti purpureus, ſicut roſa.i. iucundus in laude diuina
Pſalm. 32. Quia rectos decet collaudatio: vt dicit Pſal. Debet ẽt
eſſe violaceus, ſ. ſentire modica de ſeipſo & magna de
Deo: vt dicit ſaluator in Luc. Cũ oĩa bñ feceritis, dicite
Luc. 17. ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.
Debet ẽt vir iuſtus eſſe flãmeus, ſicut Helias, qui erat
Eccle. 48. quaſi ignis, cuius verbũ ſicut facula ardebat, vt dr̃ in Ec
3. Re. 19. cle. De cuius zelo flammeo dicitur. Zelo zelatus ſum
pro Dño Deo exercituum, & hoc eſt proprium opus
iuſtitiæ. ſ. pro diuino amore zelare.

De iucundiſſima ſocietate & tripudio cæle-ſtis ciuitatis Hieruſalem. Cap. 6.

SEcundò illa gloria cœleſtis habet amãtiſsimã ſocie
tatẽ, quia ſcti corã Deo ſemper faciunt choreã om
ni iucunditate plenã. Vñ nota, ꝙ in illa cœleſti cho
rea vel ballata ſunt tria deuotiſsimè conſideranda. ſ. in-
numerabilis cetus, interminabilis circuitus, & inæſti-
mabilis cãtus. Verè btã eſt illa chorea cuius cætus in-
finitus cuius circuitus ęternus, cuius cantus fœlicitas.
Primò igitur in illa cœleſti chorea eſt cætus vel exerci
tus infinitus. i. nõ nobis, ſed ſoli Deo cognitus. Ibi. n.
eſt Chr̃s tanquam monarcha præcipuus, & Cæſar Au
guſtus. Ibi. n. ẽ regina cũ puellis. i. virgo virginũ. ſ. Ma-
ria cũ virginib. ſctis. Ibi ſunt Angeli tanquã nobiliſsi-
mi regis domicelli. Ibi ſunt Patriarchæ & Prophetæ, ſi
cut collaterales & regis cõſiliarij quib. tanquam ſenio-
rib. expertis reuelat miniſteriũ conſiſtorij ſui. Ibi ſunt
Apoſtoli tanquam regis ſeneſcali, habentes plenitudi-
nẽ poteſtatis, quia rex reputat factũ, ꝙ ipſi faciunt, ſibi
factũ. Ibi ſunt martyres ſicut ſtrenuiſsimi regis mili-
tes, qui per fidẽ vicerunt tria regna. ſ. mundi, carnis, &
diaboli. Ibi ſunt ſcti Põtifices, cõfeſſores & doctores,
ſicut videmus, ꝙ rex nobilis & illuſtris qualis eſt rex
regum & Dñs dñantium, non ſolũ hẽt milites, in au-
la, ſed clericos in capella celebrantes, prædicãtes, & o-
rantes. Ad celebrandũ hẽt ſanctos Pontifices, ad prædi
candũ & ſcribendũ ſanctos, doctores, ad orãdũ & pſal
lendũ hẽt ſanctos anachoritas, & alios confeſſores. Vl
timò ſunt ibi alij ſcti & fideles innumerabiles, de qui-
bus oĩbus dr̃. Vidi turbam magnã, quã dinumerare ne
Apoc. 7. mo poterat ex oĩbus gentib, populis, & linguis, ſtantes
ante thronum agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in ma
nibus eorum. Vbi per ordinem notantur quinq; lau-
des, & priuilegia beatorum. ſ. prædeſtinatio ab æterno
iuſtificatio à peccato, contemplatio deuota, conuerſa-
tio honeſta, & operatio fructuoſa. Prędeſtinatio ſem-
piterna vel ęterna innuitur in numero infinito, quia
turbã illã magnã nemo dinumerare poterat. Electorũ
nanq; numerus eſt nobis ignotus, & ſoli Deo agnitus
quia ipſe ſolus ſcit numerum, quia vt dicit Apoſt. No-
uit Dñs, qui ſunt eius. Secundò, notatur iuſtificatio in
2. Tim. 2. terna in illis quatuor. ſ. gentibus, tribubus populis, &
linguis de quibus electi ſunt vocati. In quibus mõſtrã
tur quatuor pctõrum dñæ, à quibus ſunt per Dei gra-
tiã iuſtificati. Itaꝙ per gentes deſignatur peccatũ luxu
riæ, ꝙ in gẽtib. idololatris regnauit præcipuè. vt ait A-
poſt. Per trib. deſignatur pctm̃ auaritiæ, quod in trib,
Iacob. regnauit, valdè ꝙ patet, quia pro terrenis ſeruie Rom. 1.
runt & terrena in promiſsione acceperunt, vt dr̃ in E-
ſa. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis
& ꝙ plus eſt tm̃ cupidi & auari fuerunt, ꝙ ne terrena Eſa. 1.
perderent, Chriſtũ occiderũt, vt patet in Io. Per popu
los deſignatur peccatũ ſuperbię, quia populus, vt dicit Ioann. 2.
Aug. Eſt collectio ciuitatis quæ iuxta ſnĩam Chr̃i mõ
ſtrat ſuperbiã, vt patet de illo, qui noluit venire voca-
tus ad cœnã, qui emerat villã, vt dr̃ in Luc. Et videmus
ꝙ populus. i. habitatores ciuitatis populo ſe melius ac-
quirere, & magis eſſe ſupbi, & põpoſi. Per linguas ſi- Luc. 14.
gnaẽ peccatũ linguæ. Cõtẽplatio deuota mõſtraẽ in hoc
ꝙ ſtãt e throno, quia cõtẽplãtur ante Deũ cogitãtes aſ
ſiduè qualiter oportet venire ad iudiciũ ſuũ. Iuxta ꝙ
dicit Apoſt. vt ait ad Cor. Oẽs nos manifeſtari oportet 2. Cor. 5.
añ tribunal Chr̃i. Cõuerſatio honeſta notaẽ, ꝑ hoc, ꝙ
amicti ſunt ſtolis albis. i. veſtib. cãdidæ cõuerſationis.
Iuxta ꝙ dr̃ in Can. Dilectus meus cãdidus & rubicun
dus. Cãdidus honeſtate, rubicũdus charitate. Opera- Cant. 5.
tio fructuoſa ſignaẽ per hoc, ꝙ palmę erãt ĩ manib. eo-
rum. Palmæ nanq;, quæ portantur in manibus ele-
ctorũ ſignãt fruct. bonorũ operũ, ſecũdũ ꝙ dr̃ in Cã. Cant. 5.
Aſcẽdã in palmã, & apprehẽdã fructũ eius, Secũdò, in
illa cęleſti chorea ẽ cõſiderandus interminabilis circui
tus, quia ſp erit in beatis ingreſſus, egreſſus, & regreſ-
ſus. Ingreſſus ad intuitũ diuinitatis, egreſſus ad aſpectũ
humanitatis nr̃i ſaluatoris, vt hr̃ in Io. Et ſicut in alijs Ioann. 16.
choreis eſt vnus ducẽs totã choreã, ita Chriſtus eſt &
erit ille chorealis ductor, ducẽs ac præcedens illã ſocie
tatẽ beatiſsimã. Et iõ dicitur ꝙ agnus, qui in medio Apoc. 7.
throni eſt reget eos, & alij ſequenẽ agnũ quocunq; ie- Apoc. 14.
rit. Sed ſciendũ eſt, ꝙ illa btã chorea nõ vadit ad ſini-
ſtrã partẽ ſicut chorea mundi, in ſignũ ꝙ eſt & vadit
ad ſiniſtrã inferni: ſed illa ſp vadit ad dextrã partẽ, in
ſignũ ꝙ eſt ad dexterã Dei, quia ad ſiniſtrã ponẽtur re
probi & ad dexterã ponentur electi, vt dicitur in Mat
th. Propter ꝙ dicitur in Prou. Vias quæ ad dextris ſunt Matth 25.
nouit. i. approbat Deus quæ aũt à ſiniſtris ſunt, peruer- Pro. 4.
ſæ ſunt. Tertiò, in illa cœleſti chorea eſt cõſiderandus
ineſtimabilis cãtus & admirabilis. Et iõ nota, ꝙ ſicut
Chriſtus pręcedit greſſu, ita pręcedet cãtu. Et primò
cantabit ſuæ virgini matri, dicens. Quid mihi & tibi
mulier, quaſi diceret. Mihi & diuinitas & humanitas, Ioann. 2.
& tibi eſt virginitas & fœcunditas. Mihi diuinitas, &
humanitas, quia Deus ſum, & homo, & tibi fœcundi
tas, & virginitas quia mater es & virgo. Mihi diuinitas
ex virgine patre, & humanitas ex virgine matre, tibi
virginitas ſine labe, & fœcunditas ſine ſemine. Ad hæc
Maria tãquã dulcis tympaniſtria rñdet dulciſsimã can Lucę. 1.
tilenã. Magnificat aĩa mea Dñm, & exultauit ſpiritus
meus, &c. Secũdò Chriſtus cãtabit angelicis ſpiritibus
cantũ, qui ſcribitur in pſal. Benedicite angeli potẽtes
virtute facientes verbũ eius, ad annunciãdũ vocẽ ſer- Pſalm. 24.
monũ eius. Vos qui eſtis angeli. i. nuncij diſcurrentes,
vos qui eſtis potentes. i. mirabilia operantes, qui facitis
verbũ meũ. i. mei imperij obedientes, & alios obedire
facientes Ad hunc cãtũ Chriſti rñdẽt ſcti angeli cãtile
nã quę ſcribitur in Apo. Benedictio & claritas, & ſapĩa
& gratiarũ actio, honor virtus & fortitudo Deo no- Apoc. 4.
ſtro in ſęcula ſęculorũ. Amẽ. Tibi Chriſte ſit benedi-
ctio in incarnatione: claritas in natiuitate, ſapientia in
prædicatione, gratiarum actio, in redemptione, paſsio
ne, & morte; honor in reſurrectione, virtus in aſcen-
ſione, fortitudo in iudicij; conſummatione. Ter-
tiò, Chriſtus cantabit patriarchis & prophetis can-
tilenam, quam cantauit Moyſi in viſione rubi Deus.
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrũ no- Exod. 3.
ſtrorum miſit me ad vos. Hoc nomen eſt mihi in æter
num, & hoc memoriale meũ in generatione & gene-
rationem. Chriſtus. n. ad ſanctos Patres & Patriarchas

& Prophetis, ſpecialiter fuit miſſus, quia de ſemine ele
cto. ſ. ſctorum Patriarcharũ, & Spiritusſancti operatio
ne ex Maria virgine natus, & quia ſanctis Prophetis
eius aduentus fuit ſingulariter reuelatus. Vel potius cã
Exod 20. tet naſcẽdo eis canticum illum gratioſum, qui ſcriptus
eſt: Vos ipſi vidiſtis quid fecerim Aegyptijs, quomo-
Exod. 19. do portauerim vos ſuper alas aquilarum. Et ſequitur,
vos eritis mihi regnum ſacerdotale & gens ſancta. Vos
enim ſubmerſis Aegyptijs. i. mundi amatoribus in ma
ri rubro. i. in peccato, & tandem in inferno, ad terram
promiſsionis. i. ad hanc terram viuentium promiſſam
adduxi. Et iſta cantilena ſpecialiter eſt prophetarum,
& ſuper alas aquilarum vos portaui. i. in pennis contẽ-
plationis angelicæ vos eleuaui ad ſpeculandum aduen
Exo. vbi ſu pra. tum meum, & omnia myſteria gratiæ, & hæc cantile
na eſt ſpecialiter prophetarum. Et eritis mihi in regnũ
ſacerdotale, quia à patribus Chriſtus deſcendit in virgi
ne Maria, quæ fuit de tribu ſacerdotali & regia: quia pa
ter Dñæ noſtræ. ſ. Ioachim fuit de tribu Iuda, & mater
eius Anna fuit de tribu Leuitica: vt patet in hiſtoria, &
hæc eſt cantilena communis Patriarcharum. Et quia
Patriarchæ fuerunt reges & duces, ſicut patet in Da-
uid & filijs ſuis, Prophetæ verò fuerunt ſacerdotes, ſi-
cut Samuel, Zacharias, & Ioannes Bapt. Ad iſtud can-
ticum gratioſum & glorioſum reſpondent ſancti Pa-
triarchæ & Prophetæ. iſtud canticum eſt ſcriptum in
Apoc 5. Apoc. vbi dr̃ q̃ quatuor animalia & vigintiquatuor ſe
niores cantabant canticum nouum, dicentes. Dignus
es Dñe accipere librũ & ſoluere ſignacula eius, qm̃ oc-
ciſus es, & redemiſti nos in ſanguine tuo. Et ſequi-
tur & feciſti nos Deo noſtro regnũ & ſacerdotes. Tu
Dñe ſolus dignus es aperire librũ Dei patris, ſcriptum
per Spũm ſanctũ in pergameno virgineo tuæ carnis.
Tu. n. aperuiſti ſeptẽ ſignacula libri, de virgine carnẽ
aſſumendo, & de virgine naſcendo & in cruce pro no
bis moriendo, & ad infernũ deſcendendo, & à mortuis
reſurgendo, & ad cœlum aſcendendo, & ad iudicium
veniendo. De iſtis ſeptem articulis tuæ humanitatis
manifeſtaſti nobis arcanum tuæ diuinæ miſerationis,
Apo. vbi ſu pra. ſcilicet myſterium humanę redemptionis. Et ið ſequi
tur cantilena, qm̃ occiſus es & feciſti nos Deo noſtro
regnum & ſacerdotes. Regnũ, quia feciſti nos obedire
præceptis tuis, ſicut regnum obſeruat dictum regis: &
ſacerdotes, quia in mundo feciſti nos offerre ſacrificiũ
ſpiritus tribulati, & tunc in cœlo ſacrificium perpetuæ
laudis pro beneficijs tuis immolamus tibi. Quartò, ſal
uator cantat ſanctis Apoſtolis dulciſsimã cãtilenã, quæ
Luc. 22. ſcripta eſt. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tenta-
tionib. meis, & ego diſpono vobis regnum, ſicut pater
meus diſpoſuit mihi regnum, vt edatis & bibatis ſuper
menſam meã in regno meo, & ſedebitis ſuper ſedes
Ioan. 15. duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Vos eſtis
non ſerui ſed amici mei, & ego veſter ſocius. Vos diſci
puli mei eſtis & ego magiſter & pædagogus. Vos fra-
tres mei & ego veſter charitate germanus, quia fuiſtis
participes tribulationis meæ, do vobis triplicem digni
tatẽ gloriæ ſupernæ. Facio. n. vos reges omnipotentes
Luc. 22. cœleſtes, & hoc eſt quod dicit. Diſpono vobis regnũ
ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vos per gratiã
non per naturã. Facio vos cõuiuas cęleſtis menſæ, vbi
humanitas eſt cibus & deitas eſt potus, & hoc eſt quod
dicit: vt edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno
Lucę. 22. meo. Facio vos nihilominus iudices cęleſtis curię. Vn
de ſequitur, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes
&c. i. diuinũ iudiciũ approbante, ſicut æterni conſiſto
rij aſſeſſores, iudicantes duodecim tribus Iſrael. i. vni-
uerſaiẽ multitudinem fidelium, quia infideles iam iu-
Ioann. 3. dicati ſunt, vt dr̃. Qui ſignantur hodie per numerum
12. tribuum Iſrael, qui ſolum coluerunt vnum Deũ.
Ad hanc cantilenam reſpondebunt ſancti Apoſtoli cã

tilenam quæ ſcripta eſt. Quã pro omnibus cantauit Pe
trus dicens. Dñe ad quem ibimus, verba vitæ æternæ Ioann. 6.
habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Chri
ſtus filius Dei viui. Credimus in verbo & radio fidei
merito, & cognoſcimus claritatem in cœlo: quia tu es
Chriſtus. i. vnctus oleo diuinæ miſerationis, balſamo
odoriferæ conuerſationis, chriſmate digniſsimæ cõſe-
crationis, regiæ ſ. & ſacerdotalis, filius Dei poteſtate,
æternitate, & maieſtate Deo patri & æqualis. Quintò
Chriſtus rex noſter cantat ſanctis martyribus cantile-
nam illam, quæ ſcripta eſt. Beati qui perſecutionẽ pa- Matth. 5.
tiuntur propter iuſtitiam, qm̃ ipſorum eſt regnum cœ
lorum: quaſi diceret, ſanctis martyribus graue fuit
martyrij pondus, quo perſecutionem paſsi eſtis. Di-
gnus fuit martyrij titulus, quia propter iuſtitiam, non
propter culpam ſuſtinuiſtis, & ideo magnus fuit mar-
tyrij fructus, qm̃ veſtrum eſt regnum cœlorum. Ad
hanc cantilenam reſpondent martyres glorioſi: & di-
cent cantilenam, quam in perſona ipſorum martyrum
dicit Apoſtolus. Et ſi commortui ſumus, & conuiue-
mus, ſi ſuſtinuimus, & cum eo regnabimus, quaſi di 2. Tim. 2.
ceret. Labor noſter eſt modicę paſsionis, ſed ma-
gnus eſt fructus diuinæ fruitionis, quia non ſunt con-
dignæ paſsiones huius temporis ad futurã gloriã, quę Rom. 8.
reuelabitur in nobis, vt dicit Apoſt. Sextò, Chriſtus cã
tat ſanctis Pontificib. & doctoribus & alijs confeſſo-
ribus: & primò. ſanctis Pontificibus cantilenam quæ
ſcripta eſt. Vos autẽ genus electum, regale ſacerdotiũ, 1. Pet. 2.
gens ſancta, populus acquiſitionis. Genus electũ, per
prædeſtinationem, regale ſacerdotium per ſubditorũ
protectionem, gens ſancta per virtutum perfectionẽ,
populus acquiſitionis per exẽplorũ ædificationem, &
diligentiã paſtoralẽ. Poſtea ſanctis doctorib. Chriſtus
cantat illud quod ſcriptum eſt. Vos eſtis ſal terræ. Nã Matth. 5.
ſicut ſal eſt ſapor oĩum ſaporum, ſic expoſitio catholi
ca doctorum, eſt quaſi condimentũ ſacrorum eloquio
rum. & ſicut oĩa cibaria ſine ſale ſunt inſipida, ſic ver
ba ſacræ ſcripturæ, maximè legalia ſacramenta, ſine ca-
tholica expoſitione doctorũ, videntur ſimplicib. nõ eſ
ſe multum fructuoſa. Et ſicut ſal conſeruat carnes à
putrefactione vermiũ, ſic doctrina & expoſitio docto
rum conſeruat carnales homines à corruptione pecca
torum. Vñ propter iſta dr̃. Sermo veſter ſemper ſit ſa-
le conditus. Septimò, Chriſtus cãtat oĩbus ſanctis mo Coll. 4.
nachis & anachoritis. i. ſolitarijs, & oĩbus alijs cõfeſſo
ribus cantũ illum, qui ſcriptus eſt in Matth. vos eſtis Matth. 5.
lux mũdi. Sol dr̃ lux mundi ad literam, & ſctĩ confeſ-
ſores dñr lux mundi per figurã. ſ. inſtar ſolis, mundũ il
luminantes ſplẽdore honeſtatis: inſtar ſolis mundum
inflãmantes feruore charitatis, inſtar ſolis mundũ ſu-
perãtes, quãtitate virtutis. Nã ſecundũ aſtrologos, ſol
eſt octies maior quã terra, ſic ſancti viri mundanos ex
cedũt octies virtute & gr̃a. i. octo beatitudinib. vel vir
tutib. quas Chriſtus docuit in ſchola ſua, tanquã in ſua
prima lectione dicens. Beati pauperes ſpiritu, Iſte nan Matth. 5.
q; octo beatitudines ſunt quædã gr̃ę præſentes in qui
bus viri ſctĩ ſuperãt hoĩes mundanos & carnales. Ad
illã beatã cantilenã oẽs vnanimiter Pontifices & alij
doctores Chr̃o rñdent cãtũ illũ dulciſsimũ, qui ſcri-
ptus eſt in Pſal. Trãſiuimus per ignẽ & aquã: per ignẽ Pſalm. 65.
fortes in aduerſis, p aquã humiles ĩ pſperis. & eduxiſti
nos ĩ refrigeriũ fęlicitatis, ſicut p miſerias. Vñ ſaluator
ait. Venite ad me oẽs qui laboratis & onerati eſtis iugo Matth. 11.
pceptorũ meorũ, & ego reficiã vos, plenitudine cęle
ſtiũ gaudiorum. Octauò cantat Chriſtus virginibus,
cantilenam illam. O quam pulchra eſt caſta genera- Sap. 4.
tio cum claritate. Caſta generatio dicitur pudicitia vir
ginalis: cõtinentia vidualis: & temperantia cõiugalis.
Iſtis tribus triplex claritas correſpondet. Nam virgi-
nes hñt claritatem incorruptionis, & aureolę viduæ
clarita-

claritatem deuotionis internę, coniuges claritatem ſuc-
ceſsionis benignę, & oẽs pariter hñt claritatem odoris
feræ famæ & opinionis bonæ. Ad hanc cantilenã virgi
nes & continentes reſpondent illud canticum dulcſsi-
mum; ꝙ eſt in Cant. Oleũ effuſum nomen tuum, iõ
Cant. 1. adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Nimis dr̃ propter
Sap. 8. ariditatem continentię, quia dicitur. Scio qm̃ aliter nõ
poſſum eſſe cootinens, niſi Deus det. Ergõ dr̃. Quia ne
Apoc. 14. mo poterat dicere canticũ illud. ſ. virginale niſi illa ceo
tũ quadraginta quatuor millia, qui empti ſuot de terra.
Numerus centenarius competit virginib. quib. datur
Luc. 8. fructus centeſimus: vt dr̃ in Luc. Quadragenarius cõ-
petit viduis, quia quadraginta ſignat ſtatutã pænitentiã
ideo tam Moyſes, quàm Elias, quàm Chriſtus quadra-
ginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauerunt.
Quatuor competunt cooiugaris caſtitatem amantibus
quia ſecundum doctrinam quatuor euangeliſtarum ob
ſeruare conantur coniugalẽ thorũ, vnde dicit Apoſt.
Heb. 14. Honorabile connubium in omnibus, & thorus imma
culatus. Millenarius verò competit continentib. quia
per millenarium qui eſt limes, & terminus omniũ nu-
merorum lignatur cœleſte gaudium, ꝙ eſt finis om-
Pſalm. 16. nium deſideriorum, vnde dicitur in pſal. Satiabor cum
apparuerit gloria tua. Vltimo Chriſtus cantabit com-
Matth. 25 muniter omnibus ſanctis illã dulciſsimam cantilenã,
ſcilicet. Vcoite beoedicti patris mei, percipite regnum,
quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Venite be-
nedicti patris mei, per gratiæ adoptionem, per quam
Rom. 8. eſtis filij & fratres mei. Quia vt ait Apoſtolus. Si filij,
& hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem
Chriſti, quod vobis paratum eſt ab origine mũdi, per
æternã prædeſtinatiooem, per quam eſtis ęterna præ-
ſcientia electi. Ad iſtam cantilenam Chriſti reſponde-
bit altiſsime totus chorus, vel chorea, vel ballata ſan-
ctorum, illum cantum qui reſcribitur, in Paulo, Regi
1. Tim. 1. ſæculorum immortali inuiſibili, ſoli Deo honor & glo
ria in ſęcula ſæculorum. Amen. Tibi inquam Dñe, qui
es omnium ſeculorum pro nobis tantum humiliatus,
tu immortalis qui pro nobis in cruce es mortuus, tu in
uiſibilis, quia tu nobis viſibilis, tu ſolus ſanctus in ma-
ieſtate, nobis tñ miſericorditer aſſociatus, tu es oĩpo-
tens, pro nobis autem homo factus es, vbi inquam bo
nor ex creatione, gloria ex redemptione io ſæcula ſæ-
culorum, ex æterna ſaluatione, amen: ex omnium pro
miſſorum tuorum certiſsima adimpletione. Tandem
omoes ſancti dicent, alter ad alterum, illum ſacratiſsi-
mum hymnum & triſagium glorioſum, quod ſcribi-
Iſa. 6. tur in Iſaia. Saoctus, Sanctus, Sanctus, dominus Deus
ſabaoth, vel exercituum, pleni ſunt cœli, & terra glo-
ria eius. Cuius eſt tanta virtus, ꝙ qui dicit illum, à mor
te ſubitanea, & fulgure, & oĩbus tribulationibus eſt ſe
curus vt ait Damaſc. lib. 3. Propter quod ſtatuit ſancta
ſynodus Calcedonẽſis, quartum hoc triſagium ſanctæ
trinitatis a fidelibus dici, contra oẽs ſtellionatus. i. mi-
nas diuinas, vt ait Damaſc. ibidem. ſ. Agyos, o theos,
Sanctus Deus, Agios, Iskyros, Sanctus fortis, Agios,
athanatos, eleiſon, ymas, Sanctus, & immortalis, mi-
ſerere nobis. In quo triſagio ſancti faciunt ſpecialiter
tria. ſ. trinitatem confitentur in vna eſſentia. Vñ dicit
Iſaia. 6. Iſaia. Sanctus, Sanctus, Sanctus, poteſtatem, & iudicia
admirantur dicentes. Dñs Deus exercituum, pietatem
& beneficia venerantur addentes, plena eſt omni terra
tam viuentium, quàm morientiũ, gloria eius. i. miſeri-
cordia eius, in qua Deus præcipuè oſtenditur glorio-
Rom. 3. ſus, vt exponit Glo. Vnde dicit Apoſt. Oẽs. n. pecca-
uerunt, & egent gloria Dei, quæ eſt infinita. Ad quam
gloriam nos perducat, & participes efficiat ductor il-
lius choreæ Ieſus virginis filius, qui cum Deo patre, &
ſpiritu ſctõ, vni ſolo Deo viuo, & vero eſt honor, & im
perium maieſtatis, per infinita ſęcula ſęculorum. Amẽ.

SEQVVNTVR THEMATA Cum breuiuſculis introductionibus, pro materia prædicanda, ſingulis diebus dominicis, et alijs Sctõrum feſtiuitatibus per annũ. Et primò Dominica 1. in aduentu Domini.

ABijciamus opera tenebrarum, & induamur ar- Rom. 13
ma lucis. Sicut in die, &c. In aduentu magni
Regis, & Principis expiantur ſordes, & paran-
tur veſtes, Et ideò Apoſtolus in his verbis; per hunc
modum, propter ſummi regis aduentum, ad faciendũ
hæc duo ſpecialiter oos inuitat. Primò, ad vitiorũ ſor-
des expurgandas, cum dicit. Abijciamus opera tene-
brarum. Secundò, ad virtutum veſtes præparandas, cũ
addit, & induamur arma lucis. Primò igitur, debemus
expurgare ſordes vitiorum, & propter tria, quæ ſunt
io peccato. Require in materia de peccato in cõi. Secun
dò, debemus veſtes virtutũ præparare, & ſpãliter veſtẽ
charitatis, & ſicut videmus, ꝙ veſtis nobilior portatᷓ io
feſtis pcipuis. De hac veſte qre in materia de charitate.

Dominica. 2. Aduentus

Deus aũt ſpe repleat vos omni gaudio. Qm̃ à vr̃is Rom. 15.
ſpiritualibus ſunt debiles ſuſtinendi, & triſtes conſo-
landi, idcirco Apoſtolus io verbis propoſitis duo facit
Primò. n. promittit debilibus ſuſtentationem, cum di-
cit. Deus autem ſpei. Secundò, triſtibus conſolationẽ,
cum addit, repleat vos omni gaudio & in Pſal. Spera
io Dño. ſequitur & paſceris in diuitijs eius. Primò, di Pſalm. 36
co, ꝙ ſpiritualis ſuſtentatio eſt virtute ſpei. Quære in
materia de ſpe. Secundò ſpiritualis conſolatio eſt in
gaudio virtutis. Vnde virtus cõparatur paradiſo. Quæ
re in materia de virtute in communi.

Dominica. 3. Aduentus.

Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dñs
prope eſt. Rege pręſente conſueuerunt domicelli, &
milites multum alacriter & honeſtè incedere, iõ Apo
ſtol. pręuidens regis ęterni præſentiam propinquam
ad conuerſationem honeſtam in verbis propoſitis nos
hortatur. Et ſecundum hoc in verbis iſtis duo facit.
Primò. n. hortatur nos ad conuerſationis honeſtatem,
cum dicit. Modeſtia veſtra nota ſit oĩbus hoĩbus. Se-
cundò, oſtendit conuerſationis cãm, cum addit, Dñs
prope eſt. Primò igitur, forma conuerſationis cõſiſtit
ſpecialiter in manſuetudine vel mititate. Require in
materia de mititate, & manſuetudine. Secundò virtus
ſpiritualis conuerſationis, & orationis caſtitatis, & pie
tatis, faciunt propinquam Dei pręſentiam. require in
materia de caſtitate, oratione & pietate.

Dominica. 4. Aduentus.

Nolite ante tempus iudicare, quõ ad vſq; veoiat do 1. Cor. 4.
minus. Dicit lex imperatoris, ꝙ adueniente præſide,
ceſſat iunior poteſtas. Idcò Apoſtolus cõſiderans aduẽ
tum æterni iudicis, duo facit io his verbis. Primò nan
que reprimit inuidiam iniquam dicens. Nolite ante tẽ
pus iudicare. Secundò pręducit ſaluatoris iuſtitiam fu-
turã, cũ dicit quouſque veniat Dñs. Primò igitur re-
primitur inuidia propter tria. Require in materia de
inuidia. Secundò, prædicatur cauſa iudicis ſententia.
Require io materia de iudicio futuro.

Dominica infra octa. Natiuitatis.

Itaq; iã oõ eſt ſeruus, ſed filius, ꝙ ſi filius & hęres p Gal. 4.
Deũ. Magnus debet magna donare. Vñ Apo. in his ver
bis deſcribit ſaluatoris magnificentiã. Et ſecundũ hoc
tria facit. Primò enim deſcribit culpæ ſubiectionem,
à qua ſumus liberati, cum dicit. Itaque iam non eſt ſer
uus. Secundò, gratię cooperationem, per quam

ſumus liberati & iuſtificati, addens, ſed filius. Tertiò, gloriæ poſſeſsionem ad quam ſumus prædeſtinati, ſubdens, ꝙ ſi filius, & hæres per Deum. Primò igitur, ſubijcitur hô per culpã, ſpecialiter propter gulã, luxuriam, & auaritiam. Quære in materia de gula, de luxuria, & de auaritia. Secundò, iuſtificatur homo per gratiam pœnitentiæ. Quære in materia de pœnitentia. Tertiò beatificatur homo per gloriam. Quære in materia de gloria paradiſi.

Dominica ſecunda.

Rom. 12. Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Omnis cibus quantumcunq; precioſus, inſipidus eſt, niſi ſit ſale conditus, ideò Apoſt. hortatur nos in verbis propoſitis, vt cibum prudentiæ condiamus ſale diſcretionis. Et ſecundum hoc duo facit. Primò prohibet ſapientiam temerariam dicens, non plus ſapere quàm oportet ſapere. Secundò ſuadet temperantiam neceſſariam addens. ſed ſapere ad ſobrietatem Primò igitur cauenda eſt prudentia vel ſapientia inordinata. Quære in materia de prudentia. Secundò quærenda eſt ſobrietas modeſta. Quære in materia de temperantia.

Dominica prima poſt octa. Epi.

Rom. 12. * Odientes malum, adhærentes bono. Naturaliter guſtus bene diſpoſitus reſpuit amaritudinem & appetit dulcedinem. Ideo Apoſtolus in his verbis monet nos ad duo, videlicet ad deteſtationem culpæ dicens. Odientes malum. Secundò monet nos ad dilectionẽ gratiæ, ibi: adhęrentes bono. Primò igitur deteſtanda eſt culpa. Quære in materia de peccato in communi. Secundò, diligenda eſt virtus vel gratia. Quære in materia de virtute in communi.

Dominica ſecunda.

Rom. 12 Non voſmetipſos defendentes chariſsimi, ſed date locum iræ. Non eſt tutum militem ſine armis intrare locum certaminis, ideo Apoſt. in his verbis ſpecialiter nos inſtruens, duo facit. Primò docet eſſe ſumendum ſcutum patientię, dicens, Non voſmetipſos defendẽtes. Secundò docet cauendum ictum iracundiæ, addens, ſed date locum iræ. Primò, debemus aſſumere patientiam tanquam ſcutum. Quære in materia de fortitudine, & de patientia. Secundò, debemus cauere iracundiam tanquam ictum. Quære in materia de ira.

Dominica tertia.

Rom. 13. Qui diligit proximum ſuum, legem impleuit. Mercatores facientes computum, prius ipſum in pecias & partes diuidunt, & poſtea in ſummam reducunt, ſic & Apoſtolus in his verbis diuinæ legis reducit ſummam charitatem. Et ſecundum hoc monet nos Apoſtolus ad duo, videlicet ad dilectionem proximorum dicens. Qui diligit proximum. Ad impletionem mandatorum, addens, impleuit legem. Primò igitur, debemus proximum diligere. quære in materia de charitate. Secundò, debemus pręcepta adimplere. Quære in materia de præceptis.

Dominica quarta.

Col. 3. Pax igitur Chriſti exultet in cordibus veſtris. Mundus iſte conſueuit duo multum deſiderare, ſ. concordiam pacis, & læticiam cordis. Ideò Apoſtolus in his verbis optat nobis hęc duo, quæ naturaliter deſiderat omnis homo. ſ. proximi concordiam amicabilem, cũ dicit. Pax igitur Chriſti. Secundò animi lætitiam delectabilem, cum addit, exultet in cordibus veſtris. Primò igitur, affectanda eſt concordia pacis. Quære in materia de pace. Secundò, læticia cordis eſt optanda quęre, in materia de charitate, & in materia de gaudio.

Dominica in ſeptuageſima.

Sic currite, vt comprehendatis. Quoniam non incipientibus, ſed proficientibus regnum cœleſte promittitur. Ideò Apoſtolus in verbis iſtis ad duo ſpecialiter nos hortatur. Primò ad fructuoſam operationem, cũ dicit. Sic currite. Secundò oſtendit fructuoſæ operationis rationem, cum addit, vt comprehendatis. Primò igitur, debemus curſum pręceptorum perficere, Quære in materia de pręceptis. Secundo, fructũ præmiorum appetere. Quære in materia de gloria paradiſi. 1. Cor. 9.

Dominica in ſexageſima.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti. Infirmus ſi prudens eſt, libenter ſuſtinet ſudorem propter ſequẽtem ſanitatem, Ideò Apoſtolus in his verbis duo docet, ſ. afflictionẽ carnis quam debemus libenter portare, dicens. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Secundò poſſeſſionem virtutis, quam debemus feruenter amare: cum addit, vt inhabitet in me virtus Chriſti. Primò igitur afflictio carnis eſt libenter portanda. Quære in materia de fortitudine. Secundò, poſſeſsio virtutum eſt amanda. Quære in materia de virtute in communi. 2. Cor. 13.

Dominica in quinquageſima.

Caritas patiens eſt. Decet reginam, habere regnum apparatum. Ideò Apoſtolus in his verbis deſcribit ſpecialiter iſta duo. ſ. charitatem ſicut virginum reginam dicens, Charitas. Secundò patientiam. ſicut reginę armaturam addens, patiens eſt. Primò igitur, charitas eſt virtutum regina. Quære in materia de charitate. Secundò, patientia eſt reginę armatura. Quære in materia de fortitudine. Et in materia de patientia. 1. Cor. 12.

Dominica in quadrageſima.

Vt caſtigati & non mortificati. Filius ſi peccauerit caſtigandus eſt, & non mactandus, corrigendus & nõ occidendus. Et ſecundum hoc Apoſtol. in iſto verbo ſpecialiter oſtendit duo. Primò quod peccator debet ſe corrigere cum flagello pœnitentiæ, cum dicit. Vt caſtigati. ſecundò, ꝙ non debet ſe occidere cum gladio culpę, addens, non mortificati. Primò igitur, caſtigãdus eſt peccator flagello pœnitentiæ. Quare in materia de pœnitentia. Secundò, non eſt occidendus gladio culpæ, quęre in materia de peccato in communi. 2. Cor. 6.

Dominica 2. in quadrageſima.

Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. Tunc regnum benè regitur, quando populus voluntatem regis obſeruat, & quando rex plebis vtilitatem procurat. Vnde Apoſtolus in his verbis hęc duo facit. Deſcribit enim quid ſummè obſeruandum, quia voluntas diuina, dicens. Hæc eſt voluntas Dei. Secundò quid ſummè affectandum, quia ſanctitas propria: addens, ſanctificatio veſtra. Primò igitur, debemus diuinam voluntatem obſeruare implendo præcepta. Quęre in materia de præceptis. Secundò, debemus per munditiam propriam caſtitatem ſeruare. Quęre in materia de caſtitate. Theſ. 4.

Dominica tertia.

Ambulate in dilectione ſicut & Chriſtus dilexit vos. Vnicuiq; experto in ſua ſcientia credendum. Et ideò, quia Apoſtolus ſummè fuit expertus in præceptis & ſciẽtia, audire debemus lectionem ſuã, quã nobis proponit in his verbis, de ſchola diuinę lectionis. Hæc autem lectio continet duo capitula dilectionis, ſcilicet viam regulantem, & ideo dicitur. Ambulate in dilectione: & dilectionis formam exemplarem, & ideò ſubditur, ſicut & Chriſtus dilexit vos. Primò igitur ſequenda eſt dilectionis via. Quære in materia de di- Eph. 5.

de dilectione & charitate. Secundò, attentenda eſt dilectionis forma. Quære in eadem materia.

Dominica 4. in Quadrageſima.

Gal. 4. Eijcie ancillam & filium eius. Vulgò dicitur, quòd bonum opus facit, qui de ſtulto ſe expedit. Et ideò Apoſt. in hoc verbo monet nos, ad expellendum peccatum de cordis hoſpitio, & hoc quantum ad duo, ſcilicet quantum ad affectionem qua peccatum cõcupiſcitur, dicens, eijce ancillam, id eſt voluntatem malã, & quantum ad operationem, qua peccatum perpetratur, addens, & filium eius. Primò igitur, per pœnitentiã expellenda eſt affectatio mala, & fit præcipuè per contritionem, & per confeſsionem, quære in materia de pœnitentia. Secundò expellenda eſt operatio praua, & fit per ſatisfactionem. Quære in eadem materia.

Dominica in paſſione Domini.

Heb. 9. Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta. Religioſi conſueuerunt ſe minuere, quando volũt infirmariam intrare, & recreationem ſuſcipere: ſic dominus in paſsione ſua fecit ſe minui, & ſic intrauit infirmariam, & recreationem paradiſi recepit. Et ſic Apoſt. in verbis iſtis duo oſtẽdit, ſcilicet paſsionis Chriſti minutionem, dicens. Per proprium ſanguinem. Secundò reſurrectionis recreationem, addens, introiuit ſemel in ſancta, ſcilicet in cœlum. Primò igitur, paſsio Chriſti eſt iugiter meditanda. Quære in materia de contemplatione & de gaudio. Secundò, bona cœleſtia ſunt feruenter deſideranda. Quere in materia de ſpe, & gloria paradiſi.

Dominica in ramis Palmarum.

Phil. 2. Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Qui vult librum ſcribere vel corrigere, ſuper omnia de exẽplari veraci debet curare: & ideò Apoſtolus in his verbis proponit nobis pro libro exemplũ vitæ Chriſti, ad tranſcribendum, & corrigendum librum cordis noſtri. Proponit autem hic nobis quatuor capitula huius libri, in cordis noſtri codice tranſcribenda. Primum, ſcilicet humilitatis inclinãtis, cum dicit. Humiliauit ſemetipſum. Secundum obedientiæ ſubiugantis, cum dicitur factus obediens. Tertium perſeuerantiæ coronantis, cũ ſubditur, vſque ad mortem. Quartum pœnitentiæ crucifigẽtis cum ſubinfertur, mortem autem crucis. Primò, igitur, debemus nos humiliter inclinare. Quere in materia de humilitate. Secundò, debemus nos obedientia ſubiugare. Quære in materia de obedĩẽtia. Tertiò, debemus nos perſeuerantia coronare. Quære in materia de fortitudine. Quartò, debemus nos pœnitentia cruciare. Quære in materia de pœnitentia.

Dominica prima poſt Paſcha.

1. Io. vlt. Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. Multum gloriatur miles in gladio, qñ cum illo triumphauit in omni bello. Ideò Ioan. Apoſtolus oſtendit in his verbis Chriſti militibus ſpecialiter duo ſcilicet triũphum vitiorum dicens. Hæc eſt victoria quæ vincit mundum. Secundò genus armorum ſecuriſsimum, fides noſtra. Primò igitur, debemus perſeuerãtia triumphare. Quære in materia de fortitudine. Secundò, debemus nos armis fidei armare. Quære in materia de fide.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

1. Pet. 2. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exẽplum, vt ſequamini veſtigia eius. Sequi debet miles ducem, proles patrem, ſcholaris doctorem, & ideò Apoſtolus oſtendit nobis tria in his verbis, quæ ſunt neceſſaria, & facienda nobis. Primò eſt nobis cum Chriſto militandum, & ideò dicitur, Chriſtus paſſus eſt pro nobis. Secundò cum Chriſto conuerſandum, & ideò ſubditur, vobis relinquens exemplum. Tertiò poſt Chriſtum ambulandum, & ideò ſubinfertur, vt ſequamini veſtigia eius. Primò igitur, debemus laborare cum Chriſto, per pœnitentiã dignam. Quære in materia de pœnitentia. Secundò, debemus conuerſari in Chriſto per vitam honeſtam. Quære in materia de caſtitate, & temperantia. Tertiò, debemus poſt Chriſtum ambulare per mandatorum ſemitam rectam. Quære in materia de præceptis.

Dominica tertia poſt Paſcha.

Obſecro vos tanquam aduenas, & peregrinos, abſtinere vos carnalibus deſiderijs, quę militant aduerſus animam. Qui benè dirigit in via, prædicit omnia diuerticula, & pericula. Et ſecundum hoc, Apoſtolus monet nos in his verbis ad tria, ſcilicet ad habendã mortis memoriam, dicens. Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos. Secundò, ad domandam carnis laſciuiã, dum dicit. Abſtinere vos à carnalibus deſiderijs. Tertiò ad frangendam hoſtis malitiam ſubdens, quę militant aduerſus animam. Primò igitur, habenda eſt mortis memoria, & hoc eſt humilitatis. Quere in materia de humilitate. Secundò, domanda eſt carnis laſciuia, quod eſt opus caſtitatis. Quære in materia de caſtitate, & temperantia. Tertiò, fugienda eſt hoſtis malitia, & hoc opus fortitudinis. Quære in materia de fortitudine, & continentia. 1. Pet. 2.

Dominica quarta poſt Paſcha.

Sit omnis homo velox ad audiendum, & tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Vulgo dicitur, qui non eſt prudẽs, ſit ſaltem benè credens. Et ideò Beatus Iacobus Apoſtolus monet nos ſpecialiter ad tria. Primũ eſt velocitas contra contemptum obedientiæ, dicens. Sit omnis homo velox ad audiendum. Secundum eſt taciturnitas contra peccatum linguæ, ideò addit, tardus ad loquendum. Tertium eſt mititas contra peccatum iræ, ideò dicit, tardus ad iram. Primò igitur, debemus acquieſcere, & hic eſt opus obedientiæ. Quere in materia de obedientia. Secundò, debemus libenter tacere contra vicium linguæ. Quære in materia de preceptis. Tertiò debemus eſſe quieti cõtra peccatum iræ. Quære in materia, de ira. Iac. 1.

Dominica quinta poſt Paſcha.

Religio munda, & immaculata apud Deum patrem, hæc eſt, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Boni pictoris induſtria apparet in bona pictura, & ſecundum hoc Apoſtolus pingit bonam picturam quantum ad tria, quæ ſunt ad bonam vitã neceſſaria, ſcilicet decor conuerſationis, & ideò dicitur. Religio munda, & immaculata apud Deum & patrem hæc eſt. Secundò, dolor miſerationis, cum additur, viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorũ. Tertiò fuga inquinationis, cum ſubditur, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Primò ergo debemus piè cõuerſari, quod eſt opus honeſtatis. Quære in materia de honeſtate, vel caſtitate. Secundò, debemus pie miſereri, & hoc eſt opus pietatis. Quære in materia de pietate, & miſericordia. Tertiò, debemus inquinationem deteſtari, & hoc eſt opus virtutis: & hoc quantum ad triplicem concupiſcentiã, ſcilicet mundi, carnis, & hoſtis. Quære in materia de præceptis & oratione. Iac. 1.

Dominica infra octa. Aſcen.

Si quis miniſtrat, tãquam ex virtute quam adminiſtrat Deus. Omnis bonus operarius vtitur regula ad dirigendum opus. Et ſecundum hoc Beatus Petrus Apoſtolus oſtendit in his verbis duo nobis neceſſaria, ſcilicet obſequium exterioris operis, dicens. Si quis miniſtrat, 1. Pet. 4.

ſtrat, & iudicium interioris virtutis, addens, quam adminiſtrat Deus.

Primò, debemus bonum opus exercere, & ſpecialiter triplex, ſcilicet opus iuſtitiæ in obſeruando mandata. Quære in materia de præceptis. Secundò, opus pœnitentiæ in emendando peccata. Quære in materia de pœnitentia. Tertiò, opus miſericordiæ in ſubleuando proximi incommoda. Quære in materia de miſericordia.

Dominica prima poſt Pentecoſten.

1. Ioan. 4. Hoc mãdatum habemus à Deo, vt qui diligit Deũ diligat & fratrem ſuum. Duplicem modum conſueuit facere, qui rem vult benè ligare. Et ſecundum hoc Ioannes Apoſtolus oſtendit nobis duo de vinculo charitatis. Iniunctionem, qua iniungitur ſub diſcreto præcepto, & ideò dicitur. Hoc mandatum habemus à Deo. Charitatis perfectionem, quæ perficitur duplici nodo, & ideò ſubditur, vt qui diligit Deum, diligat & fratrẽ ſuum. Primò igitur, charitatem debemus ſeruare tanquam præceptum: quære in materia de præceptis. Secundò, debemus charitatem nodare tanquam vinculum. Quære in matera de charitate.

Dominica ſecunda poſt Pentecoſten.

1. Io. 3. Qui odit fratem ſuum homicida eſt. Secũdum leges ſæculares, non ſolum reputatur homicida qui interficit ictu gladij, ſed qui parat potiones veneni. Et ſecundum hoc Apoſt. in his verbis oſtendit nobis duo. ſ. odium expellendum ad modum veneni, dicens. Qui odit fratrem ſuum. Secũdo homicidium abhorrendũ, inſtar gladij, addens. Homicida eſt. Primò igitur, debemus odium fratris vitare, quod eſt inuidiæ corruptio. Quære in materia de inuidia. Secundò, debemus homicidium abhorrere, quod eſt præcepti tranſgreſsio. Quære in materia de præceptis.

Dominica tertia poſt Pentecoſten.

1. Pet. vlt. Humiliamini ſub potenti manu Dei, vt exaltet vos in die viſitationis, &c. Saltatores conſueuerunt ſe curuare, vt melius poſsint ad alta ſaltare. Et ſecundum hoc Apoſt. oſtendit nobis duo ſcilicet humilitatis inclinationem profundam, dicens. Humiliamini ſub potenti manu Dei. Secundò humilitatis eleuationem iucundã, addens, vt exaltet vos in die viſitationis. Primò igitur, debemus noſipſos humiliare. Quære in materia de humilitate, & ſuperbia per contrarium. Secundò debemus nos per contemplationem ad gloriã leuare. Quære in materia de gloria paradiſi.

Dominica quarta poſt Pentecoſten.

Rom 8. Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſsiones huius temporis, ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis, &c. Conſueuit homo accipere pro parte ſua, qđ plus ponderat in ſtatera. Et ſecundum hoc Apoſtolus quaſi in ſtatera proponit nobis duo verba in propoſito, ſcilicet præſentem tribulationem ad ſuſcipiendum, dicens. Exiſtimo, quòd non ſunt condignæ paſsiones huius temporis. Secundò æternam remunerationem ad eligendum, addens, ad futuram gloriam. Primò igitur, debemus præſentem tribulationem ſuſtinere patienter. Quære in materia de patientia, & acedia per contrarium.

Dominica quinta poſt Pentecoſten.

1. Pet. 3. Si quid patimini propter iuſtitiã, beati, &c. Vix acquiruntur magnæ diuitiæ ſine magno labore. Et ſecundum hoc in verbis propoſitis ponũtur ſpecialiter tria, ſcilicet, virtus laborem ſuſtinens, cum dicitur, Si quid patimini. Iuſtitia laborem decorans, cum additur, propter iuſtitiam. Fructus, laborem remunerans cum ſubditur, beati. Primò enim, debemus laborem præſentẽ pacienter portare. Quære in materia de fortitudine, ſuperbia, luxuria, & auaritia per cõtrarium. Secundò, debemus præſentem laborem titulo iuſtitiæ decorare. Quære in materia de iuſtitia. Tertiò, debemus laborem fructu fœlicitatis coronare. Quære in materia de ſpe, & gloria paradiſi.

Dominica ſexta poſt Pentecoſten.

Si autem mortui ſumus cũ Chriſto, credimus quòd ſimul viuemus cum eo, &c. Conſueuerũt pueri rumpere veſtes antiquas, vt citius habeant nouas. Et ſecundum hoc Apoſtolus in hoc verbo ſpecialiter oſtendit nobis duo ſcilicet veſtem carnis mortificandam, cum dicitur. Si autem mortui ſumus cum Chriſto: ſtolã gloriæ deſiderandam cum additur, ꝙ ſimul viuemus cum eo. Primò igitur, debemus veſtem carnis rumpere per pœnitentiam. Quære in materia de pœnitẽtia, acedia, luxuria, & gula per cõtrarium. Secundò debemus ſtolam gloriæ æternæ frequenter appetere. Quære in materia de ſpe, & gloria paradiſi. Rom. 8.

Dominica ſeptima poſt Pentecoſten

Habetis fructum in ſanctificationem finem verò vitam æternam. Qui prudens eſt conſiderat fructum laboris, & finem operis. Et ſecundum hoc Apoſtolus in omni hora docet nos conſiderare duo, ſcilicet fructum iuſtificãtem dicens. Habetis fructum in ſanctificationem, & deſiderare finem iuſtificantem, addens, finem vero vitam æternam. Primò, fructus boni operis conſiſtit in opere iuſtitiæ. Quære in materia de pręceptis. Secundò, finis operis conſiſtit in conſummationem perſeuerantiæ. quęre in materia de perſeuerantia. Tertiò in expectatione futuræ gloriæ. Quære in materia de ſpe & gloria paradiſi. Rom. 6.

Dominica octaua poſt Pentecoſten.

Si ſecũdum carnem vixeritis moriemini &c. Infirmus ſi ſemper bibit ſecũdum ſitim febris, de facili incurrit periculum mortis. Et ſecundum hoc, Apoſtolus oſtẽdit nobis duo, ſcilicet febrem vel ſitim carnis omnino reprimendam, dicens. Si ſecundum carnem vixeritis. Et gehennalem pœnam mortis omnino fugiendam, addẽs moriemini. Primò igitur debemus deſideria carnis reprimere, quære in materia de temperantia, & gula per contrarium. Secundò, debemus mortis ſupplicia formidare. Quære in materia de timore, & ſuperbia per contrarium. Rom. 6.

Dominica nona poſt Pentecoſten.

Non ſimus concupiſcentes malorum. Qui equitat laſciuum equũ debet ipſum refrenare ſpecialiter iuxta periculum. Et ſecundum hoc Apoſtolus oſtendit nobis duo. ſ. concupiſcentiæ vitium cautè refrenandum cum dicit. Non ſimus concupiſcentes, & concupiſcentiæ periculum, addens malorum. Primò igitur, concupiſcentiæ vitium refrenare. Quære in materia de præceptis. Secundò debemus concupiſcentiæ periculum formidare, quantum ad gulam, luxuriam, auaritiam. Quære in materia iſtorum. 1. Cor. 10.

Dominica decima poſt Pentecoſten.

Diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. Multum decorat honorem regium, multiformis varietas & diſtributio miniſteriorum. Et ſecundum hoc in bis verbis duo ſpecialiter deſcribũtur, ſcilicet obſequij diuini diſtributio ſalutaris cum dicitur. Diuiſiones miniſteriorum ſunt. Diſpenſationis Dei dominatio ſingularis, cum additur, idem autem Deus. Primò igitur, debemus nos occupare quãtum ad opera miſericordiæ & iuſtitiæ, & pœnitentiæ. Quære in materia eorum. Secundò, debemus vnum Deum adorare. Quære in materia de præceptis. 1. Cor. 12.

Dominica vndecima poſt Pentecoſtem.

1.Cor.15. Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit. Naturaliter arbor prius nititur radices figere, & poſtea fructus proferre. Et ſecundum hoc Apoſto. in his verbis de quolibet viro iuſto oſtẽdit nobis duo. ſ. veritatis ſtabilitatem dicens. Gratia Dei ſum id quod ſum. & operis fœcunditatem addens, & gratia eius in me vacua non fuit. Primò igitur, debemus eſſe virtutibus fixi. quære in materia de fide, ſpe, charitate, & veritate in communi. Secundò, debemus eſſe in bonis fœcuodi. quære in materia de miſericordia & auaritia & acedia per contrarium.

Dominica duodecima poſt Pentecoſten.

2.Cor.3. Sufficientia noſtra ex Deo eſt. Sicut luna recipit lumen ſuum, à ſole, ita creatura donum ſuum à creatore, & ad hoc quòd luna plenè lumen ſuum recipiat, oportet ꝙ ſol directè reſpiciat, & ſecundum hoc duo ſpecialiter in verbis iſtis oſtendũtur. ſ. integralis iuſti perfectio. cum dicitur. Sufficientia noſtra, ſecũdò iuſti ſpiritualis contemplatio, cum additur, ex Deo eſt. Primò igitur, debemus perfectionem virtutis habere. Quære in materia de virtute in communi. Secundò, debemus ad Deum per contemplationem reſpicere. Quære in materia de oratione & contemplatione.

Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.

Gal.3. Lex propter tranſgreſsiones poſita eſt. Sicut enim principis equus indiget freno, ſic pronitas ex concupiſcẽtia noſtra iuſtitiæ præcepto. Et ſecundũ hoc Apoſt. in his verbis oſtendit nobis duo, ſcilicet æquitatem diuini præcepti cum dicit. Lex, & pronitatem peccati cum dicit, propter tranſgreſsiones poſita eſt. Primò igitur, æquitas præcepti eſt obſeruanda. Quære in materia de præceptis. Secundò, peccati pronitas moderanda, quære in materia de pœnitentia temperantia, gula, & luxuria per contrarium.

Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.

Gal.5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ, & ſpiritus aduerſus carnem. Tempus guerræ eſt valde periculoſum & maximè quando eſt cõtinuum, & inſeſtiuum. Idcirco milites conſueuerunt incedere armati. Et ſecundũ hoc in verbo iſto duo nobis oſtenduntur. ſ. carnis hoſtilitas domanda præ omnibus, cum dicitur. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. & mentis ſynceritas armãda virtutibus. cum additur, ſpiritus aduerſus carnem. Primò igitur, debemus hoſtilitatem carnis domare, & ſpecialiter quantum ad gulam, & luxuriam. Quære in materia de gula & luxuria. Secundò, debemus mentis ſinceritatẽ amare. Quære in materia de pœnitentia.

Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.

Gal.6. Alter alterius onera portate, & ſic vita adimplebitis legem Chriſti. Boues iunguntur vt facilius trahant iugum, & equi combinantur, vt facilius trahant currum. Et ſecundum hoc, Apoſt. in hoc verbo ponens nos ſub dilectionis iugo, docet ſpecialiter duo portare, ſcilicet proximorum partem laboris, cum dicit. Alter alterius onera portate. Secundò conſeruare legem amoris addens, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Primò ergo eſt neceſsitas proximorum ſupportanda. Quere in materia de pietate & miſericordia. Secundò, eſt Dei & proximi charitas adimplenda. Quære in materia de præceptis & charitate.

Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.

Ephe.4. Soliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Sicut opus glutinum eſt fortiter cõiungere, & ſicut vinculum eſt ligare, ſic opus charitatis eſt fortiter amare: & ſecũdum hoc Apoſt. in verbo propoſito monet nos ad duo. ſ. ad habendum charitatis glutinum in vnitate mentis ibi. Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus, & ad habendum charitatis vinculum in vnitate pacis addens, in vinculo pacis. Primò igitur, charitas loco glutini habet mentium vnitatem. Quære in materia de charitate, & inuidia per contrarium. Secundò, charitas loco vinculi habet neceſſariam pacem, quære in materia de pace, & ira per contrarium.

Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.

In charitate radicati & fundati. Sicut radix arborem portat, & ſicut fundamentum ędificiũ ſuſtinet, ſic charitas bonum inchoat, & conſeruat. Et ſecũdum hoc in verbis propoſitis de charitate duo proponuntur, quoniam ipſa eſt radix à qua generatur fructus boni operis & ideò dicitur in charitate radicati. Ipſa eſt fundamentum in qua ſituatur omnis ſtructura veritatis. & ideò ſubdit, fundati. Primò igitur, charitas eſt radix reſpectu operis boni. Quære in materia de charitate. Secundò, charitas eſt fundamentum reſpectu virtutis. Quære in eadem materia. Ephe.3.

Dominica decimaoctaua poſt Pentecoſten.

Confirmabit vos vſq; in finem ſine crimine. Vulgo dicitur, ꝙ finis, non pugna coronatur. Vnde incautè & in vanum laudatur nauta antequam acceperit portũ, & miles antequam acquiſierit triumphum. Et ſecũdum hoc, Apoſtolus hortatur nos ſpecialiter ad duo. ſ. ad firmitatem perſeuerantiæ, cum dicitur. Confirmabit vos ad puritatem innocentiæ, addens, ſine crimine. Primò igitur, debemus in bono perſeuerare. Quære in materia de perſeuerantia. Secundò, debemus peccatum odire. Quære in materia de peccatis in communi. 1.Cor.1.

Dominica decimanona poſt Pentecoſten.

Qui ſurabatur iam non ſuretur, magis aũt laboret operando manibus ſuis. Mercatores conſueuerũt mercaturam venationem illam eligere, quã cognoſcunt ad lucrum vtiliorem eſſe. Et ſecũdum hoc, Apoſtolus in verbo propoſito facit ſpecialiter duo. Prohibet acquiſitionem ſurtiuam cũ dicit. Qui ſurabatur iam non ſuretur. Suadet occupationem, addens, magis autem abhorret, &c. Primò igitur, debemus ſurtũ & rapinã deteſtari. Quęre in materia de pręceptis & auaritia. Secundò, debemus bonis operationibus uccupari, & ſpecialiter in operibus iuſtitiæ. Quære in materia de præceptis, de pœnitentia & miſericordia. Ephe 4.

Dominica 20. poſt Pentecoſten.

Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Medici ſummè prohibent vinũ infirmis, quia ſummè accẽdit materiam ſebris. Et ſecundũ hoc in verbo iſto Apoſtolus duo facit. Primò. n. prohibet vinum gulæ, dicens. Nolite inebriari vino. Secundò prædicit ſebrem luxuriæ, addens, in quo eſt luxuria. Primò igitur, debemus gulã cauere. Quære in materia de luxuria & gula. Ephe.5.

Dominica 21. poſt Pentecoſten.

State ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti lorica iuſtitiæ. Conſueuerunt antiqui & probati milites, decorè pugnare, & armare minores. Et ſecundum hoc, Apoſtolus docet nos in his verbis tria. ſ. corporis caſtitatẽ, dicens. State ſuccincti lumbos veſtros: oris veritatem, addens, in veritate operis: & æquitatem ſubdens, induti lorica iuſtitiæ. Primò igitur, debet eſſe caro munda. Quære in materia, de caſtitate & luxuria per contrarium. Secundò, debet eſſe lingua vera. Quære in materia de veritate & mendacio per contrariũ, & quære in materia de præceptis. Tertiò, debet eſſe operatio iuſta. Quære in materia de iuſtitia. Ephe.5.

Dominica 22. poſt Pentecoſten.

Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum in gloriam & laudem Dei. Mercatores ſocij conſueuerunt Phil.1.

primo lucro intẽdere, & poſtmodum lucrũ diuidere. In omni opere bono, ſunt ſocij Deus & homo, & honor eſt portio Dei, qui gratiã largitur, fructus verò eſt portio hoĩs, qui bonum opus exequitur. Et ſecundum hoc Apoſtolus in verbo propoſito monet nos quantũ ad duo. ſ. ad fructum boni operis cumulandum, quę eſt portio noſtra dicens. Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum. Ad laudem & honorem Deo perſoluendũ, quæ eſt portio ſua: addẽs, in gloriam & laudẽ Dei. Primò igitur, debemus bonis operibus inſiſtere, & ſpecialiter operibus miſericordiæ. Quære in materia de miſericordia, vel operibus pœnitentiæ. Secũdò, debemus in omnibus Deum laudare. Quære de materia in bonitate, & ſuperbia per contrarium.

Dominica 23. poſt Pentecoſten.

Phil. 3. Quorum Deus venter eſt, & gloria in cõfuſione ipſorum qui terrena ſapiunt. Conſueuit nutrix in cõſpectu pueri contra immũditiam ſpuere, vt puer addiſcat immundicias non tractare, & ſecundum hoc, Apoſt. in verbis iſtis deſcribit nobis tria vitia deteſtanda, ſcilicet immundorum idolatriam deteſtabilem, dicens. Quorum Deus venter eſt. Superborum vanã gloriam confuſibilem, addens, & gloria in cõfuſione ipſorum. Cupidorum auaritiam inexplicabilem, ſubdens, qui terrena ſapiunt. Primò igitur, debemus immunditiam fugere, & ſpecialiter gulam & luxuriam. Quære in materia eorum. Secundò, debemus auaritiam calcare. Quære in materia de ſuperbia, & humilitate. Tertiò, debemus auiditatem cupidorum relegare. Quære in materia de auaritia & paupertate.

Dominica 24. poſt Pentecoſten.

Col. 1. In omni tempore bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei. Arbor nouella facit naturaliter duo. Nã creſcendo fructificat, & fructificando creſcere nõ ceſſat. Et ſecundum hoc, Apoſt. in verbo iſto monet nos ad duo. ſ. ad fructum bonorum operũ, dicens. In omni opere bono fructificantes, & ad augmentum virtutũ, addens, & creſcentes in ſciẽtia Dei. Primò igitur debemus bonis operibus inſiſtere, & ſpecialiter tribus. ſ. iuſtitiæ. Quære in materia de præceptis. de pœnitentia, & miſericordia. Secundò, debemus in virtutibus proficere. Quære in materia de virtutibus in communi. & de acedia per contrarium.

In viſitatione prælatorum ad ſubditos.

Hiere. 23. Facit iudicium & iuſtitiam in terra. Bonus paterfamilias prius ſeruis ſuis prædicit miſericordias, quàm inferat plagas, & hoc eſt quod dicit Dominus per Hieremiam Prophetã: & in verbo iſto proponit duo. ſ. Chriſti iudicium, quod debemus ſummè formidare dicens. Faciet iudicium, & ſecundo Chriſti iuſtitiam, quã debemus obſeruare, addens, & iuſtitiam in terra. Primò igitur, proponitur Chriſti iudicium ad formidandum: Quære in materia de timore & iudicio. Secundò proponitur iuſtitia ad obſeruandum. Quære in materia de iuſtitia & præceptis.

De Apoſtolis.

Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Conſuetum eſt in Eccleſia, ꝙ in magna ſolennitate pulſatur maior cãpana. Ita & in feſto Apoſtolorũ recitantur magnalia charitatis: quę eſt maxima virtutũ, & ſecundum hoc in verbis iſtis, Saluator in laudẽ huius Apoſtoli nobis proponit de charitate duo. ſ. charitatis gradum, qui nõ põt altior eſſe, dicens. Maiorẽ hac dilectionem habet. Charitatis ſignũ, quod non põt certius eſſe, addens, vt aĩam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Primò igiť, debemus exemplo huius Apoſtoli dilectionis gradus aſcẽdere. Quære in materia de charitate & acedia per contrariũ. Secundò debemus ſignum dilectionis oſtendere. Quære in materia de charitate, & acedia per contrarium.

Item de eiſdem Apoſtolis.

Eſtote prudẽtes ſicut ſerpẽtes, & ſimplices ſicut columbę. Miles debet eſſe pręcipuè armatus cõtra illã tela, quibus vtitur inimicus. Et ideò quia mundus habet duo tela præcipua. ſ. fraudulentiam & violentiam, quia per fraudulentiam decipit: per violentiam opprimit. Ideò Saluator in his verbis armat milites ſuos ſpecialiter duobus armis. ſ. ſerpentina ſagacitatẽ, contra mundi fraudulentiam dicẽns. Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes: columbina ſimplicitate, contra mundi violentiam, addens, & ſimplices ſicut columbæ. Primò igitur, debemus habere exemplo huius Apoſtoli, prudentiam ſerpentinam. Quære in in materia de prudẽtia. Secundò, debemus habere mititatem columbinã. Quęre in materia de manſuetudine, & ira per contrarium. Matth. 10.

De eiſdem Apoſtolis.

Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporũ. Cõſueuit luparius lupo exponere agnũ, vt cũ agno capiat lupum. Iſto modo nouo venationis vſus eſt Chriſtus, qui principibus mundanis expoſuit Apoſtolos: & per Apoſtolos cœpit principes, & reges mundanos. Et ſecundùm hoc in verbo iſto ad laudẽ huius Apoſtoli deſcribit duo. ſ. diuinã auctoritatẽ: dicens. Ecce ego mitto vos, ouinam ſimplicitatem addẽs. Sicut oues in medio luporum. Primò igitur, Apoſtoli fuerunt miſſi ad prædicandum Dei verbũ. Quære in materia de prædicatione. Secundò, fuerunt miſſi ad ædificandũ per exemplum. Quære in materia de religione. Propter primũ, eſt Apoſtolorum dignitas honoranda. Quære in materia de humilitate. Propter ſecundum, eſt eorum humilitas imitanda præcipuè quantum ad paupertatem, obedientiam, & charitatem. Quęre in materia de paupertate, charitate, & obedientia. Mart. 10.

De eiſdem Apoſtolis.

Hoc eſt præceptũ meum vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Conſueuit magiſter qui vult ſcolares benè inſtruere: exempla ſenſibilia in lectione proponere, vt ſcolares poſſint facilius retinere, & ideò Saluator legẽs ſcolaribus ſuis. i. Apoſtolis lectionẽ charitatis, ꝓponit ſeipſum tanquam exemplum lectionis, & ſecundũ hoc charitas, quæ fuit lectio Apoſtolorũ deſcribitur hic tripliciter. ſ. vt mandatũ intranſgreſſibile, cum dr. Hoc eſt præceptum meum, vt vinculũ indiſſolubile, cum additur, vt diligatis inuicem, vt exemplum intelligibilę, cũ dicitur, ſicut dilexi vos. Primò igitur, debemus charitatem ſicut præceptũ ſeruare. Quære in materia de præceptis. Secundò, debemus charitatem ſicut vinculum nodare. Quære in materia de charitate. Tertiò, debemus charitatem Chriſti ſicut exemplũ palpare. Quære in materia de charitate. Ioan. 15.

De vno Martyre.

Iuſtus vt palma florebit. Cõſueuit agricola arbores generoſas eligere, vt eas poſſit in ſuo virgulto plãtare, ſic Dominus noſter Ieſus Chriſtus elegit arbores nobiliſſimas in virgulto paradiſi plantandas, inter quas elegit huius venerãdi Martyris victoriam, ſicut palmam fructuoſam & ſpecioſam: & ſecũdum hoc martyr iſte glorioſus in iſto verbo, triplicem, commendatur, ſcilicet vt iuſtus in opere cum dicitur. Iuſtus, vt fortis in tribulatione, cum additur, vt palma: vt pulcher in conuerſatione, cum ſubditur, florebit. Primò igitur, debemus exemplo huius Martyris habere iuſtitiæ rectitudinem. Quære in materia de iuſtitia. Secundò, patientiæ fortitudinem. Quære in materia de fortitudine. Tertiò, munditiæ pulchritudinem. Quære in materia de caſtitate. Pſal. 91.

Item

Jtem de eodem Martyre.

Pſal. 20. Poſuiſti Dñe in capite eius coronã de lapide pretioſo. Magnus honor eſt qñ Imperator promouet aliquem in militẽ & maior cum coronat ſeruum regem. Talem honorẽ iſti Martyri Glorioſo exhibuit Dñs, qñ non ſolum in ſtrenuum militem ipſum promouit, ſed cœleſti diademate coronauit. Et ſecundum hoc à Propheta in laudẽ ſuæ coronę duo ſpãliter proponuntur.ſ.imperialis,cum dr̃,Poſuiſti Dñe ſuper caput eius: valor martialis,cũ dr̃ de lapide pretioſo. Primò igitur, exemplo huius martyris corona meritorum noſtrorũ debet eſſe virtutibus ſpecioſè formata. Quære in materia de continẽtia.Secundò,debet eſſe pretioſè fabricata.Quære in materia de virtute & humilitate.

De pluribus Martyribus.

Heb. 2. Sancti per fidem vicerunt regna. Benè debent reputari ſtrenui milites:qñ pauciſsimi vincunt plures. Tales fuerunt iſti ſancti Martyres,qui ſuperauerunt mundanos principes & reges.Et ſecundum hoc Apoſtolus in verbis iſtis deſcribit tria martyrum præconia glorioſa .ſ.vitæ munditiam,dicens.Sancti,mentis iuſtitiam,addens,per fidem,mortis victoriam;ſubdẽs,vicerunt regna. Primò ergo,exemplo ſanctorum Martyrum debemus habere caſtitatem pro lorica.Quære in materia de caſtitate.Secundò,fidem pro lancea. Quære in materia de fide. Tertiò perſeuerantiam,pro corona.Quære in materia de fortitudine.

De eiſdem Martiribus.

Sap. 3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt. Conſueuerunt incolæ ſteriles terras & tyrannorũ regna dimittere, & ad fertiles terras & ad regna pacifica ſe trãſferre, ſic fecerunt ſancti Martyres, qui dimiſerunt terras ſteriles huius ſæculi:& tyrannidem Diaboli & trãſtulerunt ſe ad pacificum regnum Chriſti. Et ſecundũ hoc in verbis iſtis duo Martyrum præconia proponuntur.ſ.plena perfectio reſpectu ſui,cum dicitur,Iuſtorũ animæ: plena ſubiectio reſpectu Dei, cum ſubditur, in manu Dei ſunt. Primò igitur,exemplo Martyrum debemus eſſe virtute iuſtitię perfecti.Quęre in materia in iuſtitia.Secundò debemus obedientia eſſe ſubiecti. Quære in materia de obedientia.

De vno confeſſore Pontifice.

Heb. 7. Aſsimilatus filio Dei manet ſacerdos in perpetuũ. res commendatur de candore,qñ comparatur niui, & res de calore qñ comparatur igni,ſic cõmendantur merita huius confeſſoris & Pontificis glorioſi,cum comparantur Chriſto. Et ſecundum hoc in verbis iſtis iſte confeſſor commẽdatur de duobus.ſ.de ſanctitate perfecta cum dr̃.Aſsimilatus filio Dei:& de dignitate pręcelſa, cum dicitur manet ſacerdos in æternum. Primò igitur exemplo huius confeſſoris eſt Chriſti ſanctitas imitanda. Quære in materia de mititate,vel virtute in communi, & de humilitate miſericordia & fortitudine.Secundò eſt non terrena,ſed cœleſtis dignitas appetenda.Quære in materia de ſpe,& humilitate.

De vno Doctore.

Pſal. 36. Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, in Pſal. Naturaliter os hoĩs facit duo .i.guſtando probat cibum, & loquendo format verbũ. Et ſecundum hoc glorioſus iſte doctor habuit duo bona,ex quibus extollitur in his verbis.ſ.guſtum ſapientiæ in contemplatione,ideò dicitur.Os iuſti meditabitur ſapientiam. Verbum eloquentiæ in prædicatione, & ideò additur, & lingua eius loquetur iudicium. Primò igitur exẽplo huius ſancti doctoris debemus imitari ſapientiam, quam ipſe conſiderauit, & præcipuè mortis miſeriam ad humiliandum, & cœli gloriã deſiderandum.Quęre in materia de humilitate quantum ad primum,& de ſpe quantum ad ſecundum.Secundò debemus formidare iudicia quæ ipſe formidauit.Quęre in materia de timore.

De vno confeſſore non Pontifice.

Iuſtum deduxit Dñs per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei. Multum lętatur peregrinus,qñ de aliquo vertice montis oſtenditur ei terminus ſuę dietę,ſic fecit Dñs huic ſanctiſsimo confeſſori,cũ in vertice contemplationis oſtendit ei regnum æternæ fęlicitatis.Et ſecundũ hoc, ſapiens in verbis iſtis proponit duo præconia huius cõfeſſoris,ſcilicet,ſuæ peregrinationis progreſſum certiſsimum,dicens.Iuſtũ deduxit Dominus per vias rectas,& ſuę glorificationis viſum rectiſsimũ addens,& oſtẽdit illi regnum Dei.Primò igitur exemplo huius ſancti confeſſoris, debemus per iter præceptorum incedere.quære in materia de pręceptis.Secundò debemus ad finem præmiorũ rectè aſcendere.quære in materia de gaudio Paradiſi. Sap. 16. Vbi ſuprà.

De virgine Martyre.

Sicut liliũ inter ſpinas,ſic amica mea inter filias,&c. Cant. 2. Conſueuerunt amatores,laudibus amicas extollere,& cantionibus laudare.Sic amator virginum Chriſtus,in laudibus huius glorioſæ virginis & martyris ſponſæ ſuę,cantat per ſapientiam cantilenam huius dulciſsimę melodię.Et ſecundum hoc in verbis iſtis commendat eam quadrupliciter.ſ.vt decoratam candore floreo, cũ dicit, Sicut lilium; vt laureatam cruore roſeo,cum additur,inter ſpinas.ſ.Martyrij; vt liquefactam amore flãmeo,cum ſubdit ſic amica mea;vt exaltatã honore ſtellao,cum cõcludit inter filias.i.inter aĩas beatas. Primò igitur exemplo huius virginis, debemus incorruptionis florem diligere. quære in materia de caſtitate & luxuria per contrarium.Secundò debemus tribulationis ſpinas ſuſtinere.quære in materia de fortitudine,de pęnitentia,& de acedia per contrarium. Tertiò debemus igne charitatis ardere, quære in materia de charitate. Quartò debemus conſortium cęleſte deſiderare,quære in materia de ſpe & timore per contrarium.

De virgine non Martyre.

3. Reg. 1. Quæramus domino noſtro regi adoleſcentulã virginem. Sicut de prato colligũtur flores pulchriores,ſic Chriſtus de mũdo per Angelos ſuos colligit virgines t proponuntur in verbis iſtis.ſ.regale connubiũ,ad quod fuit aſſumpta,cũ dicitur. Quæramus Dño noſtro regi virginale præconium,ad quod fuit electa,cum dicitur, adoleſcẽtulam virginem. Primò igitur exemplo huius virginis anima fidelis debet eſſe Chriſto deſponſata. quære in materia de fide & charitate. Secundò debet eſſe caſtitatis priuilegio decorata, quære in materia de caſtitate,& de luxuria per contrarium.

Item de virgine non Martyre.

Sap. 4. O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate. Conſueuit homo mirari,ſpecialiter propter tria. Miratur enim homo in re multum pulchra, in re multum noua, & in re multum clara. Et ſecundum hoc huius ſanctæ Chriſti ſponſæ tria miranda præconia proponuntur, ſcilicet decor conuerſationis, cum dicitur, O quàm pulchra eſt;candor incorruptionis,cum additur, caſta generatio;& ſplendor contemplationis cum ſubditur, cum claritate. Primò igitur exemplo huius virginis, debemus eſſe pulchri. Quære in materia de virtute in communi, & de temperantia. Secundò debemus eſſe decori in corruptione, quære in materia de caſtitate, & luxuria per contrarium. Tertiò debemus eſſe radioſi per contemplationem. Quære in materia de contemplatione.

EIVSDEM

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS

TRACTATVS, DE RESVRrectione à peccato ad gratiam, admodùm vtilis.

PAVLVS Apoſtolus videtur firmiter aſſerere, hominẽ in hoc ſæculo non propriè eſſe abſq; gratia, cũ (inquit) gratia Dei id ſum, quod ſum. 1.Cor.15 Ideò meritò de neceſsitate gratiæ quantum nobis prodeſt, dicendum eſt, & primò de diuiſione gratiæ, ſecundò de reſurrectione à peccato, & tertiò de reſurrectione hominis ad gratiã. Pro diuiſione gratiæ eſt notandum, ꝙ gratia eſt vna & eadem ſed ſecundũ diuerſas cooſiderationes, ipſa multas ſortitur denominationes, primò ſecundum conſiderationem ad principium à quo; ſecũdò ſecundũ conſiderationem ad ſubiectum in quo; tertiò ſecundum conſiderationem ad oppoſitum ſuum; quartò ſecundũ conſiderationem ad affectus ad quos ordinatur. Vnde ſecundum cõſiderationem ad principium à quo procedit, gratia ipſa diuiditur in gratiam prædeſtinationis, ſeu præparationis, qua Deus homines prædeſtinauit, in gratiam vocationis, quàm Deus offert vocando, in gratiam iuſtificationis, quam Deus confert, & in gratiam magnificationis, quam Deus complet. Et hæc diuiſio
Rom. 8. ponitur ad Rom. vbi dicitur, ſcimus qm̃ diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonũ, & ſequitur, quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iuſtificauit, quos autem iuſtificauit, hos & magnificauit. Sed ſecundum conſiderationem vel reſpectum ad ſubiectum in quo eſt, diuiditur in grãtiã cogitationis, ſcilicet bonum cogitãdo, in gratiam voluntatis, in bono volendo, & in gratiam perfectionis, in completione operis. Vnde hæc diuiſio fit ſecundũ triplicem potentiam animæ, in qua eſt gratia, ſcilicet ſecundum intellectiuam, affectiuam, & operatiuam. Secundum verò reſpectum ad ſuum oppoſitum, diuiditur in gratiam protectionis, liberationis, & ſaluationis. Et hæc diuiſio ſumitur, ſecũdum quòd gratia adiuuat, contra triplex malum. ſ. contra malum tentationis ſiue pugnæ, contra malũ perſecutionis ſeu miſeriæ, & contra malum culpæ, & malum ſequelæ vel pœnæ. Nam à primo protegit, à ſecundo liberat, à tertio extrahit &
Iſa.31. ſaluat. Et hęc diuiſio ſumitur ab illo dicto Iſa. Protegat Dominus exercitum, Iudęam, & Hieruſalem, & protegens & liberans, tranſiens & ſaluans. Sed ſecundum comparationem ad affectum ad quẽ ordinatur, diuiditur in gratiam præuenientem ſiue operantem, & in gratiam ſubſequentem ſeu cooperantem. Vnde gratia prǽueniens ſiue operans dicitur, inquantum ipſam voluntatem facit bonam, & ideò præuenit, quia non eſt à libero arbitrio, ſed infunditur ipſa à Deo. Sed gratia cooperans dicitur, inquantum adiuuat ipſam voluntatem & liberum arbitrium, reſpectu boni operis eliciendi & proſeqnẽdi. Sed notandum eſt, ꝙ ſecundum multiplicitatem huius nominis gratia, poteſt dari alia diuiſio. Nam gratia poteſt capi vno modo largiſsimè, & ſic comprehẽdit & dona naturalia & gratuita. & ſic diuitur in præuenientem gratiam, & ſubſequentem, ita ꝙ præueniens vocatur dona naturalia, & ſubſequens dona gratuita. Secundo modo accipitur gratia minus large, & ſic diuiditur in gratiam gratis datam, & gratiã gratum facientem: & ſic diuidendo, eſt diuiſio in gratiã præuenientem & ſubſequentem. Tertiò modo capitur gratia ſtrictè, & tunc ſub ſe comprehẽdit, vel diuiditur in gratiam gratum faciẽtẽm & gloriam, & ſic diuidendo, gratia prǽueniens dicitur gratia gratũ faciens, & gratia ſubſequẽs dicitur gloria, quia poſt gratiam in homine decedente in gratia, ſequitur gloria ęterna. Secundò dicendum eſt de reſurrectione à culpa vel à peccato, & de hoc tria conſideranda ſunt, primò, ꝙ homo nõ poteſt reſurgere à culpa abſq; gratia, ſecundò, quòd non poteſt aduerſarium ſuum vincere abſq; gratia, & tertiò, ꝙ non poteſt abſq; gratia tentationibus reſiſtere. Primò igitur dicendum eſt, ꝙ homo abſq; diuino Dei adiutorio ſeu gratia, non poteſt reſurgere à peccato vel culpa: & hoc capiendo gratiam pro habitu ipſius animæ; vt. ſ. eſt quædã qualitas ſpiritualis in anima exiſtens. Nam gratia illa quæ dicitur gratuita Dei voluntas, qua nobis Deus cõdonat offenſam, ſufficit: nec gratia illa quæ dicitur liberalis paſsio Chriſti, qua mediãte fit morbi curatio, & imaginis reformatio, ſed requiritur gratia gratum faciens. Et hoc patet per illud Apoſt. Rom.3.
Iuſtificati gratis per gratiã ipſius, & antè, ex operibus legis nõ iuſtificatur omnis caro. Et alibi. Non ex ope- Tit.3.
ribus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuã miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauacrum regenerationis ſpiritus ſancti, ideſt per gratiam, &c. Ideò illi Pelagiani meritò ſunt cenſendi hæretici, qui dixerunt, ꝙ ad deletionem culpæ ſufficit ſola gratuita Dei miſericordia cum libero arbitrio, & ꝙ per liberum arbitriũ poterat homo ſe iuſtificare, & velle bonum. Secundò dicendum eſt, ꝙ homo non poteſt vincere aduerſarium abſq; gratia. Pro cuius declaratione eſt notandũ, quòd differt dicere, aliquem reſiſtere aduerſario, & aliquem vincere aduerſariũ, nam plus importat victoria, quàm reſiſtentia. Reſiſtentia. n. conſiſtit in hoc, ꝙ quis non conſentit ſuggeſtioni diabolicæ. Sed victoria, non ſolũ conſiſtit in non conſentiendo, ſed etiam in aſſequendo oppoſitum eius, quod Diabolus intẽdebat. Nam Diabolus intendit hoĩem reddere inimicum Deo, & facere dignum ſupplicio æterno. Et tũc vincit homo Diabolum, qñ ſic reſiſtit tentationi, vt efficiatur magis Dei amicus quàm antè, & ſic faciendo, mereatur vitã æternam: ſed hoc nõ poteſt facere abſq; Dei gratia gratum faciente, igitur concludi poteſt, ꝙ homo non poteſt vincere aduerſarium, faciendo ſe amicum Dei abſque tali gratia. Et hæc concluſio probatur per illud. Deo 1.Cor.15.
gratias, qui dedit nobis victoriã per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ. Et alibi. Infelix homo, quis me li- Rom.7.
berabit de corpore mortis huius? Et reſpondet, gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ. Item ſuper illud Pſal. Infirmati ſunt, & ceciderunt, dicit Glo. Pſal.26.
non potẽtes vitijs reſiſtere per ſe. Sed quis poſſet obijcere, Diabolus vincit hominem abſq; gratia, ergo ſimiliter homo poteſt vincere hoĩem vel Diabolum abſq; gratia. Ad hoc facile rñdetur, ꝙ hęc ſimilitudo nõ valet, quia victoria Diaboli conſiſtit ſubiugando hoĩem per peccatum, quæ non requirit gratiam: ſed victoria hominis reſpectu peccati Diaboli, conſiſtit in promerendo illud, quod Diabolus amiſit. Item Diabolus nõ vincit hominem niſi volentem, ſed Diabolus nunquã dicitur volẽs, ergo, &c. Vnde notandum, ꝙ hæreticus qui vincitur, ſeipſum deijcit, & ideò non eſt ibi victoria, ſed magis deiectio. Pro tertio dicendum eſt, ꝙ abſque aliqua gratia non poteſt homo tentationibus reſiſtere, quod patet per illud. Et ne nos inducas in tẽtationem. Vnde homo propter ſuam infirmitatem non po- Tren. 3.
teſt reſiſtere. Iuxta illud peccatum peccauit Hieruſa- Ibidem.
lem, propterea inſtabilis facta eſt. Item glo. ſuper illud. Miſericordiæ Domini, &c. dicit. Nõ poteſt homo diu ſtare contra inſultus Diaboli, niſi miſericordia Domini adiuuetur. Nota tamen, quòd per gratiam gratis datã

poteſt

poteſt homo reſiſtere Diabolo & tentationi, ergo poteſt ei non conſentire, ſed non poteſt per talẽ conſenſum eſſe amicus Dei, abſq; gratia gratum faciente, ergo, &c. Tertiò dicendum eſt de reſurrectione ad gratiam, & primò multa ſunt terminãda. Primò, ꝙ homo non poteſt ſe diſponere ſufficienter abſq; gratia gratis data, ad gratiam gratum facientem. Secundò, nõ poteſt voluntas abſq; gratia in aliquod bonum. Tertiò, quomodo homo poſsit mãdata ſine gratia adimplere. Primò ergo dicendũ eſt de pręparatione hominis ad gratiam gratum facientem, an ſ. hoc poſsit facere abſq; gratia gratis data. Pro quo aduertendum eſt, ꝙ per gratiam gratis datam, non tm̃ intelligimus illa, quæ ab Apoſt.

1.Cor.12. enumerãtur. Cum dicit. Alij. n. datur per ſpiritum, &c. Sed per gratiam gratis datam intelligimus omne illud, quod ſuperadditũ eſt naturalibus, adiuuans aliquo modo & præparans voluntatem ad habitum vel vſum gratiæ, ſiue tale gratis datum ſit habitus, vel timor ſeruilis ſiue aliqua vocatio, ſiue locutio vel predicatio, mediãte qua, incitatur anima de ſe præparandum. Et ideò dicendum eſt, ꝙ nunquam abſque tali gratia gratis data, poteſt ſe diſponere homo ad gratiam gratum facientẽ, quiã vix caret homo tali dono. Vnde prima præparatio, quæ fit ad gratiam gratum facientem, eſt cogitatio vel apprehenſio, & illa non poteſt fieri abſq; gratia gratis data, & ratio huius eſt, non quia gratia gratum faciẽs præexigat neceſſariò diſpoſitionem gratiæ gratis datę, ſed quia ipſa eſt quid diuinum, & res exiſtens ſupra liberum arbitrium, & etiam ſupra naturale iudiciũ, ideò nunquam liberum arbitrium, vel voluntas libera aſſurgit ad ipſum vel petendam vel cognoſcendam, niſi aliquo modo adiuuetur deſurſum & excitet, & ideò per additionem gratiæ gratis datæ, quæ tenet mediũ inter gratiam gratum facientem. Vnde ordo liberi arbitrij & gratiæ diuinæ, ponitur clarè ab Auguſtino in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, & ponit quatuor gradus, cum dicit. Initium ſalutis noſtræ Deo miſerante habemus: & acquieſcere ſalutari inſpirationi noſtræ poteſtatis eſt: vt adipiſcamur, quod acquirendum ad monitione cognouimus, diuini eſt muneris: vt non priuemur iam adeptæ ſalutis munere, ſolicitudinis noſtræ eſt, & cœleſtis pariter adiutorij. Ex quibus verbis põt clarè cognoſci, quantum poteſt liberum arbitrium reſpectu gratiæ, nam cũ ſint in opere ſalutis iſta quatuor, ſ. inuitari, acquieſcere, adiuuari, & permanere, primum eſt inſpirationis Dei, ſecundum libertatis arbitrij, tertium muneris diuini, & quartum ſolitudinis noſtræ, & pariter diuini adiutorij. Per hoc patet ſatis clarè ſolutio quæſtionis. Sed oritur dubium, vtrum quis poſsit deteſtari culpam, virtute propria naturæ: Reſpondetur, quòd deteſtari culpam, dupliciter poteſt intelligi. Vno modo, quia talis deteſtatur in quantum eſt offenſiua maieſtatis & æquitatis diuinæ, & iſto modo nullus poteſt abſque gratia, quia non poteſt abſque gratia gratis data cognoſcere ipſam offenſam. Alio modo poteſt deteſtari, quia eſt læſiua propriæ naturæ, verbi gratia, quia quis per naturam ſuam cognoſcit, quòd per fornicationem perdidit oculum vel aliud membrum, vel incurrit aliquem alium morbum, & iſto modo poteſt quis per liberum intellectum cognoſcere, & deteſtari culpam propriam. Secundò autem videndum eſt, qualiter poteſt voluntas in aliquod bonum.

Nota Augu. verba.

Pro quo notandum eſt, quòd aliquod opus poteſt dici bonum, tripliciter. Vno modo aliquod opus dicitur bonum ſimpliciter, & illud dicitur, quod eſt ordinatum in finem optimum, & tale eſt bonum meritorũ, & in iſtud non poteſt liberum arbitrium abſque gratia gratum faciente. Secundò modo aliquod opus dicitur bonum, & alio modo de congruo diſponit ad bonum, & tale eſt bonum, quod fit extra charitatem, nihilominus tamen facit cum recta intentione, & in tali non poteſt liberum arbitrium, niſi cum gratia gratis data, per quam illuminatur & dirigitur, vt velit facere, quod Deo eſt placitum, & hoc patet per illud. Sciui quoniam aliter non poſſum eſſe continens, niſi Deus det. Tertiò aliquod opus dicitur bonum, quia in finem eſt ordinabile, & habet aliquam ordinationem intra ſe, ſicut paſcere eſurientem, & cętera. ſiue ex debita circunſtantia, ſiue exigentia temporis, loci &c. & ad iſtud põt liberum arbitrium abſque gratia, quamuis ad hoc quòd fiat faciliter, requiratur gratia aliqua diuina ſuperaddita naturalibus. Et ſic patet reſponſio, quòd liberum arbitrium abſque gratia aliqua ſuperaddita per dona naturalia, poteſt in aliquod bonum morale, licet per illud conſequenter non diſponatur ad gratiam, nec ad gloriam, & hoc per ſe, licet quodammodo diſponat, quia eſt ordinabile in vltimum finem. Hoc autem ſic ſuadetur. Nam ſi liberum arbitrium dimitteretur in puris naturalibus, adhuc ſibi remaneret aliquod iudiciũ, quo iudicaretur parentes eſſe honorãdos, & hoc patet, quòd ſi haberet tale naturale iudicium, ſcilicet naturaliter parentes eſſe honorandos, & talem naturalem inſtinctum de parentibus venerandis, poteſt illud velle, & ſic cum habeat organa exteriora, poteſt complere illud opus, ſecundum quòd dictat iudicium rationis, abſque munere gratiæ diuinæ ſuper addito: ſed benè verum eſt, quòd non poteſt illud facere, nec velle abſque diuinæ gratiæ munere, prout tale cogitatum aut velle eſt ordinatum ad conſequendum beatitudinem, & ſic ſunt intelligendæ auctoritates ſanctorum, quæ concludunt, quòd abſque munere diuinæ miſericordiæ & gratiæ, non poteſt liberum arbitrium in aliquod bonum. Sed oritur dubium. Nam ſecundum dona naturalia, natura ipſa appetit ſuam perfectionem, ergo ſignum eſt, quòd tendit ad acquiſitionem gratiæ. Ad hoc dicitur, quòd duplex eſt perfectio, quædam eſt inter limites naturæ, & iſtam appetit natura. Alia eſt, quæ eſt ſupra naturam, & de iſta non oportet quod appetat, & ſi appetat, non tamen appetitu perfecto, qui requirit gratiam, ſed magis appetitu confuſo & imperfecto, qui non eſt ordinatus debito modo. Pro tertio, vtrum homo poſsit mandata Dei implere, notandum eſt, quòd communiter diſtinguitur, quia contingit mandata impleri dupliciter. Vno modo quantum ad genus operis, vel ſecundum alios, quantum ad ſubſtantiam mandatorum. Alio modo quantum ad intentionem præcipientis & mandantis. Si loquamur primo modo, poteſt homo abſque gratia gratum faciente illa implere, vt patet de mandato adorationis & venerationis Sabbatorum. Sed ſecundò modo non poteſt homo implere mandata, abſque gratia gratum faciente. Et hoc confirmatur per Apoſtol. dicentem.

Sap.8.

Qui diligit proximum, legem impleuit. Et iterum, Ro.13.
plenitudo legis dilectio. Item alibi. Finis præcepti eſt
charitas de corde puro. Sed oritur quæſtio, cum ita ſit, 1.Tim.1.
quòd quis poteſt facere quod in ſe eſt ad impletionem mandatorum, quare ille non abſoluatur, quamuis ſit in peccato? Ad hoc reſpondetur, quòd facere quod in ſe eſt, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo poſitiuè vel propriè, quia ſcilicet talis facit circunſtantias, & tantum facit quantum poteſt, & iſto modo nullus poteſt facere quod in ſe eſt, abſque gratia gratum faciente. Alio modo poteſt intelligi priuatiuè vel impropriè facere quod in ſe eſt, hoc eſt, facit quod poteſt, ſed non quantum poteſt, nec aliquid ordinatum ad impletionem mandatorum, & iſto modo per liberum arbitriũ quis poteſt facere quando in ſe eſt, ſed non abſoluitur ab obſeruatione mandatorum. Et ſic patet reſponſio ad quæſtionem.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

Vtiliſſima quædã Epiſtola: quæ eſt quaſi quædam regula & inſtitutio omnium piè & ſpiritualiter in Chriſto viuere volentium. & diſtinguitur in xxv. memorialia, vt inferius patebit.

IN Chriſto ſuo dilecto. N. qualicũque hoïe veteri iam exuto, Chriſtoq; viuere, & mori mundo cupienti. F. Bonauentura de Balneo regio confrater eius in Domino, ſalutem. Qm̃ dilecte mi frater in Dño, adhuc me in prę ſentia tibi poſito mihi inſtãtiſsimè ſupplicaſti, vt te inpoſterum aliquibus literis exhortationis viſitarẽ. Noui frater, ꝙ hæc dicens, ardẽtes prunas congeris ſuper caput meum. Veruntamen affectuoſè inſtando, duritiæ meæ ſuperbiam ſupplici humilitate viciſti, intãtum, ve ipſe iam promitterem quod optabas, quanuis magis dignum foret, hæc me à te quidem ſuſcipere, quàm me tibi huiuſmodi deſtinare. Quia tñ inſtantia tuæ deuotionis me compellit ſtultum fieri in parte iſta, ſicut potero, qualitercunq; experiar quod hortaris. Non tamẽ tibi alia ſpecialia ſcribens, niſi ea quæ rudia & ſimplicia mihi ipſi colligere proponebam, ex quibus iam plurima benè noſti. Sed interim alloquens dilectionem tuam chariſsime, cũ nullus, ſicut experientia certa docet, perfectè Deo ſeruire poſsit, niſi diſſoluere oïno ſe procuret à mundo. Oportet, ſi ſequi volumus Dominum ſaluatorem, voci nos prophetię obedire, vt. ſ. peccatorum colligationibus diſſolutis, diſſoluamus faſciculos deprimentes, quatenus à terrenis actibus diſſoluti, ſequamur liberis greſsibus redemptorem, quia iu-
2.Tim 2. xta Apoſtoli teſtimonium, nemo militans Deo, debet ſe negocijs ſæcularibus implicare. Nunquam ergo de aliqua re creata, niſi inquantum noſtrum excitet diuini amoris & dilectionis affectum, cor noſtrum eſſe ſolicitum permittamus, quia multiplex rerum labẽtium varietas plus debito ruminata, non ſolum animum diſtrahendo, pacatæ mentis gratam interrumpit quietẽ; verumetiam in animo gignendo phantaſias, turbulentæ quaſſationis moleſtia importunè impellit eandẽ, ſed potius affectionis omnium terrenorũ ſarcina onerosa depoſita, abſq; retardationis grauedine curramus ad illum, qui nos ſalubriter inuitat, in quo eſt animarũ opulenta refectio, & pax ſumma, quæ exuperat omnẽ ſenſum. Venite ad me (inquit) omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. O Dñe quo indiges? quare vocas? quid tibi commune nobiſcum? O veræ pie-
Matt.11. tatis vox. Venite ad me (inquit) & ego reficiam vos. O Dei noſtri dignatio admirabilis. O charitas ineffabilis: Quis enim aliquando fecit talia? quis vnquam audiuit? quis ve conſpexit ſimilia? Ecce inuitat inimicos, horta-
Matt.11. tur reos, allicit ingratos. Venite (inquit) ad me omnes, et diſcite à me, tollite iugum meum ſuper vos, & inuenietis requiẽ animabus veſtris. O verba dulcia, verba deifica, & penetrabiliora omni gladio ancipiti, intima præcordiorum euiſcerantia, nimiaq; repleta dulcedine, vſq; ad diuiſionem animæ pertingentia. Expergiſcere nunc ò anima Chriſtiana, ad tantæ benignitatis amorem, dulcedinis tantæ ſaporem, & ad tantæ ſuauitatis odorẽ. Certè qui iſta non ſentit infirmus eſt, alienatus eſt, iam proximat morti. Inardeſce quæſo ò anima mea, pingueſce amore, dulceſce ſapore, nemo te prohibeat intrare, tenere, & guſtare. Quid amplius quęrimus? quid vltrà expectamus? quid deſideramus in hac vita? Habemus in Chriſto omnia bona. Sed heu ò inſania noſtra mirabilis. O infirmitas miſerabilis. O veſania deteſtabilis. Nam vocamur ad requiẽ, & ſequimur laborem: inuitamur ad ſolacium, & quærimus dolorem. Promittitur gaudium, & appetimus mœrorem. Miſerabilis prorſus infirmitas, miſeraq; peruerſitas. Iã omnes inſenſibiles facti ſumus, & quaſi deteriores ſimulachris, habentes oculos & non videntes, aures & non audientes, rationem & non diſcernentes, amarum dulce, & dulce amarum ponentes. O Deus vnde nobis tantæ peruerſitatis correctio? vnde nobis tantæ offenſionis ſatisfactio? Certè nihil tale inuenitur in nobis, niſi tuo munere tribuatur, tu enim ſolus potes nos corrigere, tu ſolus pro noſtris delictis ſatisfacere, qui ſolus noſti figmentum noſtrum, ſalus & redemptio noſtra, qui ſolum illis hæc facis, qui ſe miſeros conſpicientes in imis, à te ſolum releuari confidunt. Leuemus ergo ad Deum mentis noſtræ oculos in directo, & videamus vbi nunc proſtrati ſumus. Quoniam qui proprium ſuum caſum ignorat, ſurgere minus curat. Cognoſcentes verò clamemus in fortitudine ad Deũ de profundis, vt nobis adiutricem porrigat miſericodiæ ſuæ manum, quæ abbreuiari nunquam poterit ad ſaluandum. Non quæſo cofidentiam amittamus, magnã remunerationem habentem. Adeamus thronum gratiæ eius cum fiducia, fructum noſtræ fidei reportãtes, ſalutem. ſ. animarum noſtrarum. Nulla nobis inſit cunctatio. Iam enim vita nos vocat, ſalus expectat, tribulatio compellit intrare. Quid ergo facimus? quid pigritamus? quid moras contrahimus? Feſtinemus ingredi in illam requiem iucunditatis æternæ, vbi ſunt magna & inſcrutabilia, quorum non eſt numerus. Aſcendat quæſo Hieruſalem cor noſtrum, ſuſpiremus ad patriã noſtram, tendamus ſurſum ad matrem noſtram: introeamus in potentiam Domini, & intueamur noſtrum regem in ea regnantem, & liqueſcant in miſerationibus eius corda noſtra. Agamus illi gratias toto corde, qui defectum noſtræ ingratitudinis non conſiderans, ſuæ non abſtulit à nobis miſericordiæ pietatem, deſiderium nobis tribuens ipſius viam currere mandatorum, quam ſine deſiderio nullus currere poteſt. quod quidem munus non eſt vilipendendum, ſed gratiæ reputantum, cum hoc prophetarum ille eximius ſe aſſerat concupiuiſſe, qui ait. Concupiuit anima mea deſi- Pſal.118.
derare iuſtificationes tuas in omni tempore. Sed quia hoc ipſum deſiderium aliquando nimia tepiditate noſtræ incuriæ & negligentiæ labaſcit, cogitaui quædam incitationis huius memorialia annotare, in quibus fugienda pateant & ſequenda. quæ quidem cum affectu affectuosè ſpeculantes, priſtino vigore reſumpto, tã diu infatigabiliter virtutibus & gratijs charitate diuina creſcamus, quo adusq; perfectum veniat deſiderium collium æternorum. Ponantur autem memoralium prædictorum prius quædam generalia, poſtmodum ſpecialibus ſubſequentibus.

Memoralia generalia.

SVnt ergo hæc quædam virtutes probatæ in iuuenibus & ſcalæ ſalutis, per quas ſine dubio ad perfectionem virtutũ, & culmen gloriæ poſſunt aſcendere & fideliter exercitari per eas, videlicet ſancta verecundia in cunctis rebus & actibus ſuis, tarditas loquendi, promptitudo obediendi, frequentatio orationis, fugere ocium & diſſolutiones, purè, & frequenter confiteri, libenter ſeruire, & fructuoſum conſortium deuitare.

deuitare. Hæ nanque ſunt Margaritæ fulgentes, quæ poſſeſſorem ſuum Deo & Angelis faciunt gratioſum. Dum autem ei placuerit qui te ſegregauit ex vtero matris tuæ, vocauitque per gratiam ſuam, vt in te reuelet imaginem filij ſui, de miſerabili ſeruitute ægypriaca transferens te in libertatem filiorum Dei, iamque in viam noui hominis inceperis pedem ponere, quæ inter timorem & amorem humilitatis eſt ſemita conſtituta, tunc per eandem humilitatis viam ad eminẽtiora conſcendens, poteris te in altioribus exercere, ex quibus certa memorialia ſubſcribuntur.

De concupiſcentijs mortificandis.

Primum oportet ergo ante omnia te cupiẽtem veſtigia ſequi Saluatoris, vt ſpem tuam totam fixam in Domino habeas, de omnibus huius mundi cõſolationibus penitus deſperans.

De vitijs extirpandis.

Secundum eſt, vt ab omnibus vitijs & cõcupiſcentijs malis, inquantũ ſuſtinet humana conditio, teipſum ſtudeas penitus emundare, vt ſeruẽto veteri totius malitiæ & nequitiæ expurgato, ambules in nouitate vitæ poſt Chriſtum, quia niſi prius huiuſmodi catenas iniquitatis confregeris, anima tua in tenebris aggregata, ad cœleſtia non poterit eleuari.

De colligationibus reſecandis.

Tertium eſt, vt à teipſo diſſoluas omnem colligationem extrinſecam, vt ſana & pura mente poſsis Deo colligari.

De tribulationibus cum patientia tolerandis.

Quartum eſt, vt amore altiſsimi & ſponſi tui Chriſti, omnes mundi huius perſecutiones ęquanimiter feras, immò (ſi poſsibile eſt) pro voto ſuſcipiẽs, ſolum in Chriſti paſsionibus delecteris: renuenſq; omnẽ temporalem lætitiam, in ipſis tribulationibus hilareſcas, omnes reputans tibi eſſe ad purgationem peccaminũ, & lucrum animæ tuæ præparatas.

Vt de nulla re conqueraris.

Quintum, vt cum creatorem tuum & omnium, te ſentias offendiſſe, rationem tibi fieri non poſcas ab aliqua creatura.

De paupertate ſuijpſius.

Sextum, vt habeas deſpectui temetipſum, cupiens ab omnibus deſpici, zelanſq; ſacratiſsimam paupertatem, in omnibus quæ ad te ſpectant. Aſperitatem, vilitatem, & parcitatem habeas quantum potes, non tamẽ in alijs requiras, ſed potius lætus & gaudens de omni conſolatione fraterna, eis ſicut oportet obſequendo & miniſtrando aſsiſtas, omnis conſolationis eos repntans eſſe dignos, niſi (quod abſit) ita tibi in aliquo pateret diuina offenſa, quòd omni excuſatione careret, de qua cõpatiendo & timendo ex intimo corde doleas, quantum potes.

De honoribus fugiendis.

Septimum eſt, vt omni tẽpore in timore ſtans blanditias huius ſæculi, honores, glorias, vel fauores, auraſque vanæ gloriæ quaſi mortiferas peſtes omnino fugias toto poſſe, ſtanſque continuò in teipſos, omni hora habeas te ſuſpectum, quia ſi tuijpſius victoriam fueris aſſecutus, nnllus hoſtis interius vel exterius tibi nocebit.

De humilitate vera.

Octauum eſt, vt amore illius qui cum ſit Dominus omnium cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, pro nobis aſſumpſit viliſsimam ſerui formam, in ea ſubijciens ſe voluntariè hominum poteſtati, humiliãdo teipſum, omnem hominem reputes tuum dominum, & te veriſsimè reputes ſeruum omnium, & in omnibus circa hominem te reputes ſicut ſeruum. Sic enim tranquillitatem & pacem cum omnibus perpetuam obtinens, ſcandalum penitus ignorabis.

De pace animæ, & quomodo habetur.

Nonum, vt nihil eorum tangas, quæ te ſpirituali vtilitate non tangunt, hoc eſt, de nulla recures, vel implices te in aliquo exterius vel interius quoquo modo, vbi non inuenis animę tuę lucrum, nec in huiuſmodi te ab aliquo implicari permittas.

De cuſtodia ſenſuum.

Decimum, vt viſui, atq; omnibus ſenſibus corporis omnimodam cuſtodiam ponas, ita vt nihil prorſus velis videre, vel audire, aut tangere, niſi vtilia animæ tuę. Linguam etiam diligentiſsimè reſtringas, vt nihil loquaris niſi interrogatus, vel neceſsitate vel vtilitate euidenti coactus, & tunc cum reuerentia animi timoris dulcedine breuiter & ſubmiſsè ſi potes, ſemper deuitans prolixitatem verborum, eorum occaſionem iuxta poſſe præſcindens.

De ſolitudine & vigilijs.

Vndecimum, vt gratam ſanctamq; ſolitudinem deſiderans, omni tempore operationem vigiliarum habeas precioſam, in ipſis ſemper offerens Deo orationes tuas cum attentione verborum, deuotionis feruore, & humilitate profunda.

De diuino officio.

Duodecimum, vt cum debes diuinum officium celebrare, ita factas in teipſo quietus obliuiſcaris omniũ terrenorum, quatenus fixa mente cœleſtibus inſiſtens myſterijs, cum tanta illud deuotione, reuerentia, gaudio, ac timore perſoluas, quaſi inter Angelorum agmina conſtitutus, diuino conſpectui laudes præſentialiter offeras cum eiſdem.

Quòd ſuper omnia habeas in deuotione Virginem glorioſam.

Tertiumdecimum, vt glorioſam Reginam Domini noſtri matrem benedictam in ſummo habeas omni tempore venerationis affectu, & in cunctis ad eam neceſsitatibus, periculis, & preſſuris, tanquam ad refugiũ tutiſsimum te conuertas, ipſius tutelæ præſidium flagitando, eamq; in tutam ſuſcipiens aduocatam, deuotiſſimè ac ſecurè tuam ei cauſam cõmittas, quia mater eſt miſericordiæ, quotidiè ſtudens ei ſpecialem & ſingularem reuerentiã exhibere. Et vt tua deuotio ſit ei accepta, & reuerentia grata, ipſius puritatem & munditiam omni virtute mente, & corpore, illibatè in teipſo ſeruando, toto conatu nitaris humilitate & manſuetudine eius veſtigia imitari.

Quomodo fugienda ſun[illegible]-ſortia mulierum[illegible]

Quartumdecimum, vt vbicunq[illegible] mulieres, & virgines, & iuuenes quoſcunque pr[illegible] neceſsitatis vel manifeſtæ vtilitatis cauſam, deui[illegible] Et vbicunq; fueris elige tibi patrem, virum quide[illegible]nctum, diſcretum, & pium, doctum potius e xper[illegible]tia operis, quàm ſublimitate ſermonis, qui te ver[illegible]s & exemplis efficacibus & probatis, ad diuinum amorẽ inſtruat, & inflammet, ad quem in cunctis neceſsitatibus tuis poſsis habere recurſum, & ſpirituale ſolamen.

De fuga acediæ & triſtitiæ.

Quintumdecimum, vt omnem frigiditatem acedię & triſtitię in qua latet via cõfuſionis, quę ducit ad mortem, à teipſo ſummo ſtudio depellens, interius exteriusq́; ſerenus ſemper & tranquillus exiſtas; nulli vllo modo cõtradicas vel reſiſtas in aliquo, ſed potius omni modo, per omnia omnibus acquieſcas, dummodo diuinæ laudi vel ſaluti animæ non obſiſtat.

Quòd de omnibus habeas bonum exemplum.

Sextumdecimum, vt omnes affectiones tuas ac voluntates, conformes diuinæ voluntati. Omnia te ædificent, neq; te deædificet aliquid in hoc mundo puritatis & innocentiæ gratia, diuini tibi muneris elargitæ, nec aliorũ plus debito defectibus perturbatus, iniquitati addendo iniquitatem, alienis ſordibus polluaris, ne dum cupis alios de pelago liberare, deterius ipſe corruas in profundum. Potius igitur, omnia quibus non potes ſine detrimento prodeſſe, operiens charitate benigna, illi ſummæ ſapientiæ derelinquas, quæ nouit bona de malis elicere quibuſcunque, ſic in bonis operibus pariter atque malis, ſpiritualem, Domino concedente, poteris reperire profectum.

De cuſtodia cordis.

Decimumſeptimum, vt cor tuum ſeruans omni cuſtodia, ſoliſque ſpiritualibus exercitijs deditum, nullæ ibi rerum viſibilium imprimantur concupiſcentiæ, vt creaturis omnibus alienum, liberè poſsit vacare omnium creatori.

De charitate ad proximos.

Decimumoctauum, vt imaginem ac ſimilitudinem maieſtatis diuinæ conſiderans in cũctis hominibus, ita omnes diligas intimæ charitatis affectu, omniumq́; & maximè infirmorum & quoruncunque indigentium curá geras, dummodo circa ſpiritualia tibi non fiat nociua diſtractio, ſicut bona mater diligit, atq; curat vnicum filium prædilectum.

De orationibus cum operibus ſanctis.

Decimumnonum, vt continuè mentẽ tuam ita habeas ordinatam cum Deo, quòd omne opus tuum atq; exercitium tam mentis quàm corporis ſit oratio, omniaq́; ſeruitia & maximè humiliora cum tanto facias charitatis feruore, ac ſi ea Chriſto corporaliter exhiberes. Quòd certè debes & potes vera veraciter cogitare,
Matt. 25. quoniam ipſe dixit in Euangelio. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

De obedientia ſancta.

Vigeſimum, vt honorem & reuerentiam omnibus tam debitam quàm deuotam ſanctiſsimæ obedientiæ normam, nõ ſolum magnis verùm etiá minimis, quaſi pupillam ſtudeas ſemper ſeruare illæſam, obediens quidem non ſolum maioribus, vt prælatis, verumetiá minoribus omnibus te ſubijciens quibuſcunque, abnegando teipſum pro Chriſto. In bonis & indifferentibus ſemper alterius ſtudeas facere voluntatẽ, in nullo prębẽs te alicui oneroſum, ſed potius in charitate Chriſti diligens vniuerſos, teipſum communiter omnibus gratum reddẽs. Affabilitates, amicitias & familiaritates fugias ſingulares. Summopere caueas, ne vnquam verbo vel facto vel geſtu alicuius rancoris, odij, clamoris, iniuriæ, turbationis, murmurationis, detractionis, ſcandali, & adulationis, & quoruncunq; ſimiliũ, aliqua ratione vel modo, per te vel aliũ, cauſa vel occaſio fias.

Quòd conſolationes & tribulationes occultè teneas.

Vigeſimumprimũ, vt virtutes vel gratias ſpirituales quas in te, vel per te, diuina miſericordia operari dignatur, tribulationes & prælia, virtutiſq́; propoſitum, vel ſimilia, ab omnibus abſcondere ſtudeas quantum potes: his tamen exceptis, quæ proprio ſacerdoti in propria debent accuſatione detegi, niſi fortè alicui tuo ſpeciali ac probato amico ea ſpiritualis vtilitatis gratia reuelares, cuius conſilium vel doctrinam in huiuſmodi credas tibi poſſe valere. Solicitus ſemper ſis furari tempus vbique, vt poſsis ſolitę orationi, & meditationi ſanctæ vacare, vt ſedendo ſolitarius eleuatus ſis deſiderio ad ſuperna.

Quòd Deum ſemper & vbique habeas in memoria.

Vigeſimumſecundum, vt ſolutus ab omnibus creaturis, tantò mentis conatu deſiderijq́; feruore circa tuũ creatorem intendas, vt quaſi omnium inferiorum oblitus, quicquid agas, vbicunq; ſteteris, & quibuſcunque negocijs implicaris, die ac nocte & omni momento & hora, Deum ſemper habeas in memoria, credens & cogitans te eſſe veriſsimè corã eo, & ipſum cogitans vndique te aſpicere. Hęc autem cogita cum magna reuerentia, ac timore pariter & amore, & cum magna diſcretione, nunc ante pedes immenſæ maieſtatis eius proſtratus corde amariſsimo peccatorum veniam poſtulando, nunc ſacratiſsimæ paſsionis filij Dei gladio compaſsionis, coram eius cruce vulneratus cum eo, lachrymoſus & flebilis apparendo, nunc totius vitæ illius decurſum, obliquitati tuæ velut rectitudinis lineã præponẽdo, nunc inenarrabilia & immẽſa Dei beneficia mente pertractans, gratiarum actionibus inſiſtendo, nunc ſtimulis ipſius amoris ardentiſsimè punctus, ipſum in creaturis omnibus intuendo, nunc potentiá, nunc ſapientiam, nunc bonitatem & clementiam eius attendens, eũ deuotiſsimè in cunctis operibus ſuis collaudando, nunc deſiderio patriæ cœleſtis attractus, ad ipſum gemebundis ſuſpirijs anhelando, nũc circa nos viſcera ineſtimabilis charitatis eius aſpiciens, lętabunda quadam exceſsiua admiratione corde ac animo in ipſo deficiendo, nunc te præcipitem, nunc te fugientẽ, nunc te ruentem, nunc Deum te timentem, ſubleuantem, retinentem, & attrahentem, nunc Deum te ingratum per omnia concernentem conſiderans, ineffabilibus diuinæ miſericordiæ viſceribus tibi patefactis, nimio in eo charitatis ardore te cõferens, totum te fletibus reſoluendo, nunc verò occultiſsima, profundiſſima, & ſummè arcana nimiumq; ſtupenda iudicia iuſtitiæ eius diligenter attendens, eum in oĩbus fidelis & conſtans cum ſummo amore ingenti quoq; timore ac tremore, diſcretus ſupplex & humilis venerando, præ oĩbus autem continuam & viuam memoriã ipſius ſacratiſsimæ paſsionis in animo & corde tuo ferens.

De ſolicita cuſtodia ſuijpſius.

Vigeſimumtertium, vt ſuper cuſtodia tua vigilans, omni tempore ab antiqui hoſtis fraudibus, qui ſæpè ſe in Angelum lucis, transfigurans, omni tempore & in omni via homini laqueũ tendit & retia, vt animas noſtras valeat captiuare, ſolicitudine te cautiſsima tuearis, venantium laqueos fugiens ſicut paſſer, tantæq́; puritatis humilitate ſancta in oculis tuis fias, vt ne ſubtiliſsima eius retia te valeant continere, à quibus ſanè tunc poteris liberari illæſus, cum affectus fueris Iſrael, continuè mentalibus oculis videns Deum, quia non dormitabit, neque dormiet eius cuſtos.

De pura confeſsione peccatorum.

Vigeſimumquartum, vt tenens indeſſum inſtituti ſancti rigorẽ, ſacris ardoribus cęleſtium deſiderio ſũ ſuccenſus, mentis & corporis munditiæ pulchritudinem,

dinem, innocentiæ puritatem, conſcientiæque teneritudinem conſeruans, cura diligētiſsima caueas, ne vnquam rependo in aliquo reſipiſcas. Ad quod quidem diligentius & purius cōſeruandum, quotidiana diſcuſſione ſepties in die examines vitam tuam, ſemper ante vel immediatè poſt quanlibet horam canonicam, conſiderans & diſcutiens attentiſsimè, qualiter de hora in horam ambulaueris dignè corā Deo ſine macula in iuſtitiæ ſemita. Et quia nemo eſt qui ſic diſciplinā & iuſtitiam obſeruet, vt nihil penitus negligat vel omittat, ideò neceſſarium eſt, vt ad pœnitētiæ lauacrum recurrens, cum dolore & gemitu ſæpiſsimè tuæ accuſationi inſiſtas. In qua quidem accuſatione ſeu cōfeſsione, integrè, veraciter, & purè, ſine omni velamine excuſationis, vel occultationis, ſeu palliationis, per ordinem oēs tuos retexendo defectus, ſacerdoti proprio tanquam Deo debes intimare, narrando prius omiſsiones, quas in his quæ ſunt ad Deum feciſti, & maximè in oratione quantum ad duplicem eius partem, mentalem. ſ. & vocalē, deinde defectus in obſeruatione iuſtitiæ quoad proximum poſt commiſsiones quas egiſti ex mala cuſtodia ſenſuum, & ſenſibus adientium affectionum & cogitationum. Hanc autē confeſsionem ſemper debet contritio & ſatisfactio comitari, vt doleat videlicet de oībus offenſis, non ſolum de magnis, ſed etiam de modicis, & dolendo caueas iterare culpam, ſemper ſtudeas cauſas & occaſiones peccati pręſcindere, quantuncunque per amorem videantur tibi coniunctæ, quia tunc
Matth. iuxta Saluatoris ſnīam, eruendus eſt oculus ſcandalizās. i. occaſiones peccati vitandæ, quæ quidē apparent nobis diſpliceant earum effectus. Vnde fortiſsimum eſt in hac pugna bellum. Et ideò oportet ſecūdum Dei præceptum eſſe cæcum, ſurdum, & mutum, & inſenſibilē ad oīa, in quibus non inuenit anima lucrum. Vt aūt diuinorum pręceptorū, eiuſq; diſciplinæ cœleſtis obſeruantiā in ſupradictis & cæteris alijs ſolicitius intendas, ac feruentius accendaris, ſtudeas hæc quinq; ſemel ad minus inter diem & noctē, affectuosè & morosè omni ipe ſyncera mēte tractare, quàm. ſ. ſit breuis vita noſtra, quàm lubrica via, quàm mors incerta: quę pręmia iuſtis, quæ ſupplicia parantur iniuſtis, vt non ſit ſeruitium ſine timore, nec gaudium ſine tremore.

Quales eſſe debemus in noſtra reputatione, quamuis perfecti.

Vigeſimumquintum & vltimum, vt cū diuina gratia largiente oīa bene feceris, te ſeruum inutilē & peccatorem recognoſces, omni beneficio Dei reputes te indignum, ſemper robuſtiſsimam fidem tenens, repletus charitate diuina, fiducia magna ſperans, ab ipſo miſericordiſsimo patre miſericordiæ tibi viſcera aperiri, vt dum in foſſam profundæ humilitatis firmiſsima ieceris fidei fundamenta, erexeriſq; luciditsimos parieses continuę ac feruide charitatis, decoratos oīum virtutū picturis, tectumq; deſideratæ ſpei beatiſsimæ poſueris glorioſum, tande oībus ordinatè diſpoſitis, ſummus ille cœleſtis inhabitator dulciſq; hoſpes fidelium aīarum, cuius delitiæ ſunt eſſe cum filijs hoīum, tandiu tecum dignetur inhabitare per gratiam in præſenti ſæculo vel exilio quouſq; poſt terminum vitæ huius, in celeſtis beatitudinis patria glorioſa ſtola perpetuę immortalitatis indutus, claritatem vultus eius cum omnibus ſanctis cernere merearis in iubilo, vbi erit ſumma fœlicitas & æterna beatitudo, finis & complementum omnium deſideriorum noſtrorum.

Concluſio epiſtolæ huius.

Hoc veruntamē adhuc ſcias chariſsime frater indubitanter, ꝙ niſi perfectè abnegaueris temetipſum, ſequi non poteris veſtigia Saluatoris, & ſine ſolicitudine continua & labore, eius gratiam adipiſci nequibis. Et niſi aſsiduè propulſaueris portas eius, ingredi non poteris ad pacē mentis. Et niſi te inſtanter in timore Dei tenueris, citò domus tua corruet in profundum. Et ſi fideliter & conſtanter te tenueris, & exercitatus fueris in prædictis, ſpero in miſericordia Saluatoris, ꝙ te gratia ſua dignum faciet in pręſenti, ſecumq; poteris gloria in futuro. Quod ipſe tibi concedat, qui eſt trinus & vnus in ſæcula ſæculorum benedictus. Amen. Hęc autem chariſsimè non ideò tibi ſcripſi, quia te crederem talibus indigere, ſed quia ante collegeram pro meipſo, cernenſque meæ inconſtantiæ pronitatem, ſeu conſtantiæ paruitatem cogitaui, ea tibi tanquam coadiutori fideli communicare, vt quod mea puſillanimitate negligentiaque temporis omittitur, tua magnanimitate, feruoriſque ſolicitudine reſtauretur, maximè cum te concordem quaſi omnibus votis meis, in huiuſmodi ſimplicioribus plurimum delectari cognoſcam. Quapropter chariſsimè in Chriſto, hæc ea rogo charitate ſuſcipias, qua illa tibi me ſcio affectione miſiſſe, vt videlicet his omnibus ſupradictis, quorum quidē diſciplinæ non videtur eſſe gaudij ſed mœroris, ita per cœleſtium ſtudiorum exercitia ſtudeas te mancipare, vt pacatiſsimum iuſtitiæ fructum afferant in futuro, & expectationis eius dulcis memoria, etiam in præſenti anima tua guſtu deuotionis, adipe & pinguedine repleatur in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui me aridum & verboſum potius quàm deuotum, deuotis tuis orationibus commendabis. Cui eſt honor, & gloria, decus, & imperium per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS AD DOMINAM Blancam Reginam Hiſpaniæ. De regimine animæ:

PRIMVM omnium neceſſe habes anima mea, altiſsimè, pijſsimè, ſanctiſsimè, de optimo Deo ſentire, videlicet, certa fide credendo, attenta mente conſiderando, & perſpicaci rationis intuitu cum admiratione perſpiciendo. Altiſſimè quidem de optimo Deo ſentis: ſi cuncta de nihilo creantis & ſupportantis immenſam potentiam, ſi cuncta gubernantis & ordinantis infinitam ſapientiam, ſi denique cuncta iudicantis & retribuētis indeterminatam iuſtitiam, fideli, pio, & perſpicaci contuitu, & credis, & admiraris, & perſpicis, & extra te exiens, & intra te ingrediens, & ſupra te tranſcendens, vt illud veraciter decantes. Exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine, quoniam tu Do Pſal. 96.
minus altiſsimus ſuper omnem terram, nimis exaltatus es ſuper omnes Deos, &c. Pijſsimè de optimo Deo ſentis, ſi eiuſdē miſericordiam admiraris, amplexaris, & benedicis, vt ſummè benignā, in noſtrę humanitatis & mortalitatis aſſumptione, vt ſummè viſceroſam, in crucis & mortis perpeſsione, & vt ſummè liberalē, in ſpiritusſancti donatione, & ſacramentorū inſtitutione, cum ſeipſum cōicet liberaliſsimè in ſacramento altaris, quatenus illud Pſalm. ex animo cātes. Suauis Dn̄s Pſal. 144.
vniuerſis, & miſerationes eius ſuper oīa opera eius &c.

Sanctiſsimè de optimo Deo ſentis, ſi eiuſdē inexplica-
bilem ſanctitatē aduertis, miraris, & laudas, atq; illi cū
ſanctis Seraphin, ſanctus, ſanctus, ſanctus, proclamas.
Sanctus primò, hoc eſt in ſeipſo ſanctitatē, ita ſummè
ac puriſsimè habēs, vt impoſsibile ſit ipſum aliquid niſi
ſanctum velle vel approbare. Sanctus ſecundò, hoc eſt
ſanctitatem ita perfectè in alijs diligens, vt impoſsibile
ſit ipſum verè ſanctitatem ſeruantibus, aut gratiæ dona
ſubtrahere, aut glorię pręmia denegare. Sanctus & ter-
tiò, hoc eſt ita ſeuerè oppoſitum ſanctitatis abhorrens,
vt impoſsibile ſit ipſum peccata niſi abhorrere, aut re-
probare, aut impunita relinquere. Quod ſi ſic ſenſeris,
Deut. 32. cum legiſlatore cantabis. Deus fidelis, & abſq; vlla ini-
quitate, iuſtus & rectus. Poſt hoc oculos tuæ mētis ad
Dei legē conuerte, quę te iubet exhibere altiſsimo cor
humile, pijſsimo cor deuotū, & ſanctiſsimo cor illiba-
Col 3. tum. Cor (inquam) humile debes exhibere altiſsimo,
per reuerētiam in aīo, per obedientiam in facto, & per
honorificentiam in verbo & ſigno, quatenus ſecundū
Apoſtolicā regulam & doctrinam, oīa in gloriam Dei
facias. Cor autē deuotum exhibere debes pijſsimo, per
interpellationē feruētium precum, per deguſtationem
ſpūalium ſuauitatum, & per actionem multipliciū gra
tiarum, vt aīa tua iugiter per deſertum aſcēdat in Deū,
Cant 3. ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhę & thuris, vt
de ſponſa in Canticis dr̄. Cor verò illibatum exhibere
debes ſanctiſsimo ſpōſo, vt nullus in te regnet, nec ſen
ſu, nec conſenſu, nec affectu corporeæ voluptatis ap-
plauſus, nullus terrenæ malignitatis affectus, quatenus
omni excluſa macula peccati, poſsis cū Pſalmiſta can-
Pſal. 118. tare. Fiat cor meū immaculatū in iuſtificationibus tuis,
vt non confundar. Attende ergo diligenter, & vide, ſi
hæc oīa à iuuentute ſeruaſti. Quod ſi hęc in conſcien-
tia reppereris, non tibi hoc attribuas, ſed dono Dei, il-
liq; gratias agas. Quòd ſi te inuenis ſemel aut pluries,
in horū aliquo vel pluribus, vel fortè in oībus, aut gra-
uiter aut leuiter deliquiſſe, ſiue per infirmitatē, ſiue per
ignorantiam, ſiue ex certa ſciā, inenarrabilibus gemiti-
bus ſtudeas reconciliari Deo. Et ad exhibendā emen-
dam illi, ſpūm virtutis aſſume, vt poſsis cum pœnitēte
Pſal. 37. veraciter cantare ab pſallere. Qm̄ ergo in flagella para
tus ſum, & dolor meus in cōſpectu meo ſemp. Debet
aūt dolor animi duos habere comites, vt ſit purgatiuus
aīæ, & placatiuus Dei, nimirum timorē diuini iudicij,
& ardorem interni deſiderij, vt recuperes timēdo cor
humile, deſiderando cor deuotum, & dolendo cor illi-
batū. Time igitur diuina iudicia, quæ ſunt abyſſus mul
ta: Time (inquam) vehementer, ne ſuriè quanquam iis
aliqualiter pœnitēs, adhuc tn̄ diſpliceas, time vehemen-
tius, ne poſt hoc Deum offendas, time etiam vehemen
tiſsime, ne finaliter à Deo Diſcedas, ſemper carens lu-
mine, ſemper ardens igne, nunquam carens verme niſi
per veram pœnitentiam in gratia finali decedas, vt ſic
Pſal. 118. cum propheta decantes. Confige timore tuo carnes
meas, à iudicijs.n. tuis timui. Dole quoq; & ſatage pro-
pter cōmiſſa peccata. Dole (inquam) vehementer, pro-
pter annihilationem oīs boni diuinitùs tibi dati, vehe-
mentius, propter impugnationem Chriſti pro te nati,
& pro te cruci affixi, vehementiſsimè propter vilipen
ſionem Dei, cuius tranſgrediendo leges, tu inhonora-
ſti maieſtatem, denegaſti veritatem, & offendiſti boni
tatem: totumq; vniuerſum debilitaſti, deformaſti, &
deordinaſti, dum diuinis aduerſando ſtatutis, imperijs,
& iudicijs, oībus tibi ſeruētibus propter Deum abuſa
es naturis, ſcripturis, iuſtitijs, miſericordijs, donis gra-
tuitis, & præmijs repromiſsis: Quibus diligenter con-
ſideratis luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum,
deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & noctē,
non des requiem tibi nec ſomnum oculis tuis: Deſi-
dera nihilominus diuina chariſmata diuini amoris in
Deum cōſcendens, qui te peccantem, tam patiēter ſu-
ſtinuit, longanimiter expectauit, & miſericorditer ad
pœnitentiam reduxit: tibi cōcedendo veniam, infun-
dendo gratiam, & promittendo coronam. Dum tamē
eidem impēdas, vel potius ab ipſo ſuſcipias eiq; repen-
das ſacrificium contribulati ſpiritus, cordiſq; contri-
ti & humiliati, per compunctionem amaram, confeſ-
ſionem veridicam, & per ſatisfactionem condignam.
Deſidera (inquam) vehementer diuinam complacen-
tiam, per largam immiſsionem Sancti ſpiritus, vehe-
mentius diuinam conformitatem, per expreſſam imi-
tationem Chriſti crucifixi, & vehementiſsimè diuinā
comprehenſionem, per apertam viſionem patris æter
ni, vt veraciter cum propheta decantes. Sitiuit anima Pſal. 41.
mea, quando veniam, & apparebo ante faciē Dei? Por-
rò vt hunc ſpiritū vitæ, timoris, doloris, & ardoris ac-
quiras intrinſecus, exerce te foris ad omnimodam mo
deſtiam, iuſtitiam, & pietatem, quatenus (iuxta docu-
mentum apoſtoli) abnegans impietatem, & ſæcularia
deſideria, ſobriè & iuſtè & piè viuas in hoc ſæculo. Ad Tit. 2.
Exerce itaq; temetipſam ad omnimodam modeſtiā,
vt (iuxta Apoſtoli doctrinam) modeſtia tua nota ſit Phil. 4.
omnibus hominibus, ad modeſtiam (inquā) parſimo-
niæ, in victu & veſtitu, ſomno & vigilia, otio & labo-
re, vt in nullo excedas: Ad modeſtiam diſciplinæ, per
moderamen ſilentij & loquelæ, per moderamen mœ-
roris & gaudij, ac etiam per moderamen manſuetudi-
nis & rigoris, iuxta quod opportunitas exigat, & recta
ratio dictat: Ad modeſtiam honeſtatis, per gloriatio-
nem, ordinationem, compoſitionem, ſcilicet, actuum,
motuum, geſtuum, veſtimētorum ſeu habituū, mem-
brorum & ſenſuum, iuxta ꝙ moralis honeſtas, & regu
laris obſeruantia id expoſcit: vt merito his ex illorū nu
mero quibus Apoſtolus dicit. Omnia honeſtè, & ſe- 1. Cor. 14.
cundum ordinem fiant in vobis. Exerce te quoque ad
iuſtitiam, vt tibi illud propheticu poſsit veraciter apta-
ri. Propter veritatē, & manſuetudinem, & iuſtitiā, &c.
Ad iuſtitiam (inquam) integram, per zelū diuini amo- Pſal. 44.
ris, per obſeruantiam diuinæ legis, & per deſideriū fra-
ternę ſalutis: Ad iuſtitiam ordinatam, per obedientiam
ad ſuperiores, ſocietatem ad pares, & per caſtigationē
ad inferiores: Ad iuſtitiam perfectam, vt omni verita-
ti cōſentias, omni bonitati faueas, & omni malitiæ ad-
uerſeris, tam mente, quàm verbo, quàm etiam opere,
nihil agens alij qđ tibi nolis fieri, nihil negans alij quod
tibi velis impendi, quatenus illorum ſis imitatrix per-
fecta quibus dicitur. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra Matth. 5.
plus quàm ſcribarum & phariſæorum, nō intrabitis in
regnum cœlorum. Exerce te tandem ad pietatē, quia
vt dicit Apoſtolus. Pietas ad omnia valet, promiſsionē 1. Tim. 3.
habens vitæ quæ nunc eſt pariter & futuræ. Ad pieta-
tem (inquam) diuini cultus attentè & deuotè ac reue-
renter, ſcilicet, horas perſoluendo canonicas, ac quoti-
diana confitendo peccata & deplorando, ſacratiſsimā
pro tempore Euchariſtiam ſumendo, & quotidie miſ-
ſam audiendo: Ad pietatem ſaluationis animarū, nunc
adiuuando per orationum frequētiam, per ſermonum
informationem, & per exemplorū incitamenta, vt qui
audit dicat veni. Hoc tamen ſic ſapienter oportet fieri,
vt ſalutis propriæ diſpendium non incurras: Ad pieta-
tem releuationis corporalium neceſsitatum, in ſuppor
tando patienter, conſolando amicabiliter, & ſubmini-
ſtrando humiliter, hilariter, & miſericorditer. Vt ſic di
uinam impleas legem cum dicat Apoſtolus. Alter alte
rius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Gal. 6.
Ad quæ omnia proſequenda, ſuper omnia credo vale-
re memoriam crucifixi, vt dilectus tuus tanquam fa-
ſciculus myrrhæ, inter mentis tuæ vbera iugiter com-
moretur. Quod ipſe præſtare dignetur, qui eſt benedi-
ctus in ſæcula. Amen.

EIVSDEM

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Epiſtola ad magiſtrũ innominatum,

ELIMINANS ERROREM CONtra *regulam Beati Franciſci, Domino reſpondente per ſeruum ſuum ſanctum Bonauenturam.*

INnom inato magiſtro frater Bo-
nauentura,ſpũm intelligẽtiæ veri-
tatis:exoptat. Proponis clariſsime
vt tibi tres articuli de regula fratrũ
minorũ abſoluantur, de quibus te
oſtendis pluribus rõnibus dubita-
re.ſ.de paupertate, labore manuũ,
& ſtudio ſcholarium & magiſtro-
rum. Cum.n.regula dicat,ꝙ fratres non recipiant pecu
niam per ſe, vel per interpoſitã perſonam, & rurſum,
nec locũ nec aliquã rem ſibi approprient,videntur tibi
fratres in boc regulæ contrarie, cum tibi videantur pe
cuniam per interpoſitã perſonam recipere,libros habe
re & domos, cũ non poſsint harum rerũ quas habent,
dños aſsignare.In labore etiam manuum ſibi iniuncto
vt vr̃ ſub præcepto, culpabiles tibi videntur, cum nec
laici laborent in operibus mechanicis, nec clerici ma-
nu propria in libris ſcribẽdis, quin potius cum magnis
ſumptibus faciunt eos ſcribi,acſi apud ſe haberent nu-
miſmatum percuſſores.Poſtremò in ſtudio & magiſte
rio fratres condemnans,cum regula dicat,ꝙ non curẽt
neſcientes literas, literas diſcere. Fratres plerunq; tam
clerici quàm magiſtri, qui etiã in ſæculo parũ aut nihil
de philoſophia audierunt,ſtudent,recitant,ſcriptitant,
immò quod plures eſt laniant, diſsipant, & ædificant.
Nec vr̃ tantæ humilitatis profeſſoribus,poſſe cõpetere
nomen magiſtri,cum hoc videatur Dñs in Euangelio
Matt.23. Matt.ſuis diſcipulis inhibere,quorũ nos dicimur imi-
tatores,tanquã profeſſores euangelij Ieſu Chriſti.Hęc
(vt aſſeris)tibi in corde de ſtatu & ſalute fratrum ſcru-
pulum generant,& tuam conſcientiã inquietant.Super
hæc addis aſſertionẽ quorundã, qui tibi niſi ſunt hanc
conſcientiam de fratribus fabricare. Intẽde igitur,in ea
quæ dicturus ſum, dabit.n.tibi Dñs precibus glorioſę
virginis, & beati Franciſci rectum in oĩbus intellectũ.
Supponis, ꝙ regula paupertatẽ præcipit,cõmendat la-
borẽ,vetat curioſitatẽ. Suppono & ego,deteſtatoris ob
hoc receptiones pecuniarũ, proprietates librorũ ac do
norũ vitupero & ego,immò nos oẽs perſequimur for
titer, & culpamus. In hoc conuenimus, ſed ꝙ fratres
tales credis,aut ſi nõ credis dubitas, in boc penitus diſ-
ſentimus. Nec.n.hoc credo nec dubito, certũ habens
oppoſitum tanquã verũ, non quia nullus in ordine ta-
lis ſit,qui non poſsit culpari in aliquo prędictorũ,cum
nec in duodecim apoſtolis talis perfectio potuerit re-
periri, ſed cõitatem ſtatus de qua & tu iniungis defen-
ſandã,aſſumpſi. Vide igitur quid ſentire debeas de rece
ptione pecuniæ. Teſtificor coram Deo,qm̃ veritatem
ſum expreſſurus ſecundũ meam cõſcientiam, in oĩbus
quæ ſubiungam. Non credo te aliquatenus dubitare,
quin pauperibus quantumcunq; extremam vouerint
paupertatẽ,liceat recipere eleemoſynam, niſi velint ſe
occidere, quod ſi neſas eſt, licet boc fratribus, quod
nullus ſanæ mentis ignorat. Non eſt igitur contra eo-
rum profeſsionẽ,ſiquis diues homo hanc eis miniſtrat
manu propria.Quòd ſi noluerit,pôt eis miniſtrare per
manũ ſerui ſui.Quòd ſi ille ſeruus non poſsit,ſed com
mittat alij,quare non liceat per manum tertiã, non vr̃.
Quare etiam vſq; ad decimã manum non pôt,non vi-
deo. Quòd ſi diues habens pecuniam,dat victũ aut ve
ſtitum fratribus neceſſarium, nonne poteſt ipſe manu
ſuą emere? nonne poteſt ipſe pecuniam pro emptione
alij committere, & ſic per multas manus in vſus fra-
trum expendere, pro releuandis eorum neceſsitatibus,
ſine offenſione fratrum? Quis ſanæ mentis hoc dubi-
tat? cum pecunia ita ſit domini cum committitur per-
ſonę intermedię,ac ſi ipſe dominus eam manu propria
conſeruaret. Niſi fortè quis ita deſipiat, vt dicat, quòd
pecunia in manu ſeruientis poſita, tranſeat in eius do-
minium,& deſinat eſſe domini, quod penitus abſurdũ
eſt. Quòd ſi dicas,ꝙ dominus ſimpliciter, & abſolutè
dare intendat fratribus,dico & ego,ꝙ nullus ſanę men
tis dare intendit fratribus, niſi prout cõpetit regulæ &
profeſsioni eorũ. Quis.n.daret eleemoſynã,vt eos fa-
ceret perdere vitã æternã? Dat ergo eo modo quo fra-
tribus expedit.ſ.committẽdo alicui, qui per ſe eam di-
ſpenſet in his rebus, quas fratribus licet accipere, & ſic
pecunia illa per quorumcunq; manus trãſeat,nullo mo
do ſpectat ad fratres, quia ſemper eſt primi dñi. Et eſt
per hoc manifeſtum, ꝙ nec per ſe, nec per interpoſitã
perſonam eam recipiunt.Fateor coram Deo,ita eſſe ve
rum in conſcientijs fratrũ. Quòd ſi mihi fortè non cre
dis,tñ ipſi Domino Papæ,qui in vtroq; iure peritus,or
dinis & perfectionis ęmulator,qui vt (ipſe teſtatur) in
conditione regulę beato Franciſco aſtitit,& eius plenũ
intellectũ agnouit. Qui requiſitus à fratribus dicit, ꝙ
fratres volentibus ſibi eleemoſynas facere, poſſunt fi-
delem aliquẽ præſentare. Qui taliter præſentatus non
eſt eorũ nuncius, ſed illius potius cuius mandato ſolu-
tionẽ facit,ſeu recipientis eandẽ.Hęc ſunt verba ipſius.
Quis ita deſipit,vt ſi dicã alicui,iſte fideliter exequetur
vel cuſtodiet,quod ei committes, ꝙ propter boc quic
quid ille acceperit fiat meum, cum etiã licet hæc verba
non ſemper exprimantur, ſemper tñ habentur in cor-
de,& ſemper ab alijs credimus ſic accipi? Quis ergo tã
improbus,vt impugnaret hanc veritatem,per tantorũ
virorum conſcientiam ſanã & diſcretã, per tantam rei
euidentiam,& vt nihil deſit,per ſedem apoſtolicã con-
firmatam? Certus ſum,ꝙ talis portabit iudiciũ. De li-
bris & vtẽſilibus quid ſentias,audi. Clamat regula ex-
preſſe imponens fratribus officiũ prædicandi,quod nõ Nota.
credo in aliqua alia regula reperiri. Si igitur prædicare
nõ debẽt fabulas,ſed verba diuina,& hęc ſcire nõ poſ-
ſunt niſi legant ſcripra,nec legere,niſi habeãt,planiſsi-
mũ eſt,ꝙ de perfectione ſic eſt habere libros, ſicut eſt
prędicare.Et ſicut nõ obſtat ordinis paupertati,habe-
re miſſalia ad cantandũ miſſas, & breuiaria ad horas di
cẽdas,ſic nõ obſtat & biblias ad verba diuina prædicã-
da. Licet igit̃ libros habere.Sed nũquid regula ſibi con
traria eſt, quæ alibi mandat nihil habere? Abſit hoc,vt
in ea ſit contrarietas aliqua ſicut nec falſitas, cũ tota de
fonte Euangelij ſit extracta, ſicut mihi qui parũ noui
facile eſſet oſtendere. Dico ergo ꝙ fratribus horũ con
ceſſus eſt vſus,ſed vetatur appropriatio.Nam non dicit
regula.Fratres nihil habeant,nec aliqua re vtãtur,quod
eſſet inſanum,ſed ꝙ nihil ſibi approprient. Cui igitur
horũ proprietas aſsignabitur? Sic reſpondeo ego,ꝙ cu
iuſcunq; ſit,non eſt mea nec ordinis, & hoc mihi ſuf-
ficit ad meæ conſcientiæ puritatem.Ne tñ hominibus
fugam parare videar, dico harum rerum mobiliũ, gu-
bernatori & protectori ordinis Cardinali, poteſtatem
& auctoritatem & prouidentiam à domino Papa eſſe
conceſſam. Sicut.n.dominus Papa ait,nec vendi debẽt
mobilia, vel extra ordinẽ commutari quoquo modo,
niſi Eccleſiæ Romanæ Cardinalis, qui fuerit ordinis
Gubernator,ſuper hoc auctoritatẽ præbuerit, & aſſen
ſum.Sed dicis. Nũquid qui biblias dãt fratribus,inren-

dunt eas dare Papæ aut Cardinali? Dico & ego. Nun-
quid pater qui dat bibliam filio, intendit labefacere or-
dinem filij, & filium ſuum facere filium Diaboli? Cre
do te dicere ꝙ non. Dat igitur filio intendens, ꝙ ordi-
nis paupertas ſit penitus illibata, ac per hoc vt ordo
vtatur, proprietas autē ſit eius, cuius decreuerit paſtor
ordinis & Eccleſię. At non credis, ꝙ ſi pater non poſ-
ſit filio librum dare niſi per manū alicuius, de quo præ
ſumeret ꝙ non eſſet filij ſui prædator ſed paſtor nōne
daret? vtiq; daret vt filio commodaret ad vſum. Et in
hoc melius prouiſum eſt ordini dño faciēte. Nam ſi li-
brorum proprietas remaneret penes parentes, ſic mini
ſtri non poſſent auferre fratribus libros, & eſſent quaſi
perpetui ad vitam. Nunc aūt ordo nihil ſic appropriat
in libris, dum miniſtri libros nec vendere nec alienare
auctoritate propria poſſunt, nec fratres ſubditi poſſunt,
dū frequenter reſignant, & eis pro voluntate miniſtro
rum aſsignantur & auferuntur. Certus ſum, ꝙ hæc eſt
conſcientia fratrum. Vt aūt nihil remaneat, audi de do-
mibus. Dico domos non eſſe fratrū. Sed ſi de ſolo quę-
ris; dico ꝙ dantium eſt & patronorum. Si de ædificijs,
pari ratione ędificantium, vel eorum quorū eſt ſolum,
quia cedit ſolo vnius ſi vnus ædificat, vel pluriū ſi plu-
res. Mentior etenim, ſi non dñs Papa dicit in regula, ſal
uo locorum & domorum dominio illis, ad quos noſci
tur pertinere. In loco, intelligens ſolū, in domibus, ędi
ficia ſuperaddita. Vnde nec appropriamus nobis locū,
cum dicamus eſſe illorum qui dant impenſas, vel cedit
ſolo. Nec etiam vſus appropriamus, niſi pro voluntaté
eorū qui fratribus concedunt prędicta. Certus ſum. n.
ꝙ hæc eſt conſcientia fratrum. Non obſtat ſi aliqñ vi-
diſti contrariū, quod nō credo, quia indiſcretio vnius,
nō ad oēs debet nec ad ſingulos retorqueri. Si dicit, nos
tāquam aduenas & peregrinos debere ire de domo in
domū, parcat illi Deus, qui primo hanc ſtultitiam co-
gitauit. Nonne beatus Franciſcus ędificauit loca? Nun-
quid tanquam peregrinus ibat quotidie vnam dietam?
Nunquid beatus Petrus cū dicat in canonica ſua, obſe-
1. Pet. 2. cro vos tanquam aduenas & peregrinos, &c. voluit ꝙ
oēs tranſirent de domo in domum? Cum. n. dicat Ec-
cleſiaſticus, vita nequam hoſpitari de domo in domū:
Eccleſ. 29. Tam Petrus quàm Franciſcus filijs & diſcipulis ſuis nō
ſanctam vitam, ſed nequam impoſuiſſent, ſi ſecundum
prędictum intellectū nos ſimiles eſſe peregrinis man-
darent. Sed hoc dictū intelligitur, vt non currat ſimili-
tudo quatuor pedibus, ſed vt domos in quibus habita-
mus parū diligamus, nec proprias reputemus, ſicut pe-
regrinus qui tranſit in patriam; domum non diligit in
via tanquam propriam, ſed vtitur tanquam aliena. Qui
aliter ſapit, ipſe ſua inſipientia manifeſtat, quòd nihil
omnino ſapit. Quomodo ergo poſſet eſſe regimen &
ordo Prælatorū, qui ita diſtrictè manet in ordine bea-
ti Franciſci, ſi omnes eſſent inſtabiles & vagabundi per
orbem? Hoc verò ſentit, qui nihil vidit de ordine. Ve-
niam ad laborem manuum, vbi taliter inſiſtis, vtrum
ſit conſilium vel præceptum? Ego autem dico, non in-
tendere beatum Franciſcum manualem laborem, nec
cōſulere, nec monere, ſed ſuppoſita admonitione Apo
Eche. 4: ſtoli, fratribus nimis vel minus ſollicitis ad laborē, dat
formā laborandi. Quidam. n. ſic intendebāt labori ma
nuali, vt necaretur in eis deuotio orationis. Quod quia
periculoſum erat, cum actiua debeat deſeruire contem
platiuæ, dedit eis formam ſanctiſsimus pater, vt ſic la-
borent qui laborare vellent, ſcirent, & poſſent: vt ſan-
ctæ orationis & deuotionis ſpiritum non extinguant.
Hoc. n. ſequitur in textu regulæ immediatè. Vnde at-
tende, ꝙ non dicit præcipio, vel conſulo fratribus ꝙ la-
borent, ſed quibus dedit Dñs gratiam, quod non ſolum
includit potentiam, ſed voluntatem laborandi. Sicut ſi
diceret, fratres quibus dedit Dñs gratiam lachryman-
di, lachrymentur ita modeſtè, ꝙ oculos non amittant,
non præciperet lachrymari, ſicut nunc intelligit. Ipſe
aūt de labore manuum vim non faciebat, niſi propter
ocium declinandum, quia cum fuerit regulæ obſerua-
tor perfectiſsimus, non credo, ꝙ nunquā lucratus fue-
rit de labore manuum. 12. denarios vel eorum valorē,
ſed potiſsimè ad orationē monebat. Non. n. volebat, ꝙ
illam extinguerent propter lucrum. Vnde prouincia-
libus miniſtris relinquitur, ꝙ non permittant fratres
ſuos ocioſos. Ego vna tecum, ſi qui tales ſunt, iudico
arguendos, & verberibus puniendos tanquam ſeruos
malos & pigros. Nō tñ propter hoc tibi diſpliceat, quia
ſatis ibi inuenies copiam laborādi, tam in ſtudio veri-
tatis quàm in exercitio humilitatis, pietatis, & cuiuſli-
bet alterius virtutis. Nam fratrum eleemoſynas quæ-
rere, coquinam facere, infirmis ſeruire, ſcutellas laua-
re, & in oibus humilitatis exercitijs laborare, quæ dul-
ciora fratribus ſunt quàm multa officia dignitatis. Sed
quid dicemus de aſcendētibus ad cathedram, cum re-
gula dicat, ꝙ non curent neſciētes literas, literas diſce-
re, &c. cum etiam Euangelium dicat, ꝙ nolimus voca- Matt. 23.
ri magiſtri? Dico ego, ꝙ regula non vetat ſtudium lite-
ratis, ſed illiteratis & laicis. Vult. n. (iuxta Apoſtolum) 1. Cor. 7.
ꝙ vnuſquiſq; in ea vocatione qua vocatus eſt perma-
neat, vt ad clericatū de laicatu nullus aſcendat, nec vult
ꝙ clerici fiāt laici ſtudiū recuſando, alioquin ipſe trāſ-
greſſor fuiſſet, qui cum paucas literas ſcirent, poſtmo-
dum in literis profecit in ordine, non ſolum orādo ſed
etiam legendo. Vnde vt ſcias quantū ſibi placuerit ſtu-
dium ſacræ ſcripturæ, audiui ego à fratre qui vidit, ꝙ
cum nouum teſtamentum veniſſet ad manus ſuas, &
plures fratres non poſſent ſimul habere, diuidebat per
folia, & ſingulis communicabat, vt oēs ſtuderent, nec
vnus alterum impediret. Clericos etiam quos recipie-
bat ad ordinē, in ſumma reuerentia habebat, & in mor
te mandauit fratribus, ꝙ doctores ſacræ ſcripturæ in
ſumma reuerentia haberent, tāquam illos à quibus re-
ciperent verba vitæ. Vnde cum nomen doctoris ve-
neraretur, intelligebat hoc Euangelium non vetuiſſe,
alioquin Paulus Apoſtolus Euangelio contradiceret,
qui ſe prima epiſtola ad Tim. magiſtrum gentium vo- 1. Tim. 2.
cat, quod maioris impudentię videtur, quàm ſi ab alijs
vocaretur. Dico ergo, ꝙ ſecundum Euangeliū pompa
huius nominis condemnanda eſt & nullatenus appe-
tenda, ſed officium aſſumendum. Quos. n. magis decet
Euangelium docere, quàm qui Euangelium profiten-
tur & ſeruant? Nam cum dicat Euangelium: Qui fece- Math. 5.
rit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlo-
rum. Quis ſanæ mentis dicat, vt magiſter & frater Ale
xander diues, debuerit prædicare & docere, beati pau-
peres ſpiritu, & pauper effectus, debuerit reticere? Cer-
tè ſi fratres decet addiſcere, & ruminare tāquam mun-
da animalia, verba diuina, & ſibi ipſis ſufficiunt in do-
cendo, quis tam ſtultus eſt, vt dicat ꝙ doctrinam quā
eos decet facere & docere, debeant à non facientibus
mendicare? Condēno igitur tecū in magiſterio pom-
pam, ſed commendo officium. Damno fratrem mino
rem pompoſum, & dico eum magiſterio penitus indi-
gnum, ſed commendo ſtudioſum, credens ꝙ nulli ma
gis quàm tali competat auctoritas docendi Euangeliū
Ieſu Chriſti. Reſtat igitur, vt de philoſophantibus ali-
quid ſubiungamus. Audi chariſsime ſicut in cæteris,
ſic & in hoc pariter concordemus. Fateor diſplicent
tibi curioſitates, diſplicent & mihi, & diſplicent fratri-
bus bonis, & diſplicent Deo & angelis ſuis. Nec de-
fendo circa ſcripta puerilia muſitātes, ſed deteſtor eos
pariter tecum. Vnde & tibi & mihi conſulo, vt habea-
mus zelum ſecundum ſcientiam, ne deteſtemur plus
quàm oportet. Fortaſsis enim inter peccata minuta, &
venialia cōputandum eſt. Vix enim grana abſq; paleis
colligi

colligi poſſunt, & verba diuina ſine verbis humanis.
Hæc autem omnia ſeparantur per zelum compunctio
nis, & fletum deuotionis, quæ faciunt triticum verita-
tis à verborum paleis ſeparari. Et fortaſſe videntur ali-
qui curioſi, qui magis ſunt ſtudioſi. Siquis enim ſtude-
ret in dictis hæreticorum, vt eorum ſententias decli-
nando magis intelligeret veritatẽ, nec curioſus nec hæ
reticus ſed catholicus eſſet. Cum verba philoſoporum
aliquando plus valent ad intelligentiam veritatis, & er
rorum confutationes, non deuiat à puritate in his ali-
quando ſtudens, maximè cum multæ ſint concluſio-
nes fidei, quæ ſine his terminari non poſſunt. Vnde ſi
velimus nimis ſtrictè iudicare, fortaſſe ipſos ſanctos
(quod impium eſt) iudicabimus curioſos. Nam nullus
melius naturam temporis, & materiæ deſcribit quàm
Auguſtinus, inquirendo & diſputãdo in libro confeſ-
ſionum. Nullus melius exitus formarum, & propagi-
nem rerum, quàm ipſe ſuper Geñ. ad literam. Nullus
melius quæſtiones de anima, & de Deo, quàm ipſe in
lib. de Trinita. Nullus melius naturam creationis mun
di, quàm ipſe in lib. de Ciuit. Dei. Et (vt breuiter dicã)
pauca aut nulla ponunt magiſtri in libris ſuis, quin illa
reperias in libris Auguſtini. Lege Auguſtinum de do-
ctrina Chriſtiana, vbi oſtendit, quomodo non poteſt
intelligi ſacra ſcriptura, ſine aliarum ſcientiarum peri-
tia. Oſtendit etiã, ꝙ ſicut filij Iſrael abſportauerũt vaſa
Aegypti, ſic doctores theologi doctrinã philoſophiæ.
Vnde multa quæ non didicimus per philoſophos, & de
dictis philoſophię, dicimus per ſanctos. Ac per hoc nõ
debet tibi eſſe mirum ſi minus fundati intrantes, fiant
in ſcientiis in ordine fundatiores. Sed eſto ꝙ iſta ſint re
prehenſibilia & purganda, non propter hoc retraharis,
quia nullus ad hoc compellitur, ſed is magis amatur,
qui magis eſt talium aſpernator. Nec prælati talia præ-
cipiunt, ſed permittunt. Nec propter tres vel quatuor
vitioſos, debet magiſter contemnere innocentes. Et ſi
aliqui abundent libris ad tempus, alijs pleriſque multò
plus indigentibus poterint diſpenſari, cum multò plu-
res egeant quàm abundent. Nec te moueat, ꝙ fratres
fuerunt in principio ſimplices & illiterati, immo ma-
gis debet hoc in te fidem ordinis confirmare. Fateor
coram Deo, ꝙ hoc eſt quod me fecit vitam beati Fran
ciſci eligere, ꝙ non fuit per hominum prudentiam in-
uenta, ſed per Chriſtum, & quia opera Chriſti non de-
ficiunt, oſtenditur hoc opus fuiſſe diuinũ, dum ad con-
ſortium virorum ſimplicium etiam ſapientes non ſunt
1. Cor. 3. dedignati deſcendere, attendẽtes illud Apoſtoli. Siquis
eſt inter vos ſapiens, ſtultus fiat, vt ſit ſapiẽs. Rogo cha
riſsimè, vt non nimis abundes in ſenſu tuo, nec credas
te prudentiorem nec meliorem omnibus, quos Deus
ad ſtatum iſtum vocauit, etſi vocauerit te, non recuſes.
Vale in Domino.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS, In Orationem Dominica Expoſitio.

PATER noſter, &c. Oratio hæc
priuilegiata eſt in tribus, nempe,
in dignitate, quia à Chriſto com-
poſita, in breuitate, vt citius ſcia-
tur, melius retineatur, & frequen-
tius dicatur, in fœcunditate, quia
omnes petitiones continent, &
vtriuſque vitæ neceſſaria comple-
ctitur. Pater noſter diuiditur in exordium, cum dici-
tur. Pater noſter. In tractatum, cum dicitur. Sanctifice-
tur nomen tuum, &c. Vltimò in concluſionem, cũ di-
citur. Si enim dimiſeritis. Sed hæc concluſio non eſt de
integritate orationis. In exordio datur petenti fiducia,
cum dicitur. Pater noſter, non domine. Domino ſerui-
tur timore, patri verò amore, teſte Malachia, qui ait.
Filius honorat patrem ſuum, & ſeruus Dominum ſuũ Malach. 1.
timebit. Si ergo pater ego ſum, vbi honor meus? & ſi
Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus? In tractatu po
nuntur omnia nobis neceſſaria, & in concluſione in-
fertur neceſſaria ex præmiſsis conſequentia. Deus di-
citur pater noſter, generaliter omnium per creationẽ,
iuxta illud. Nunquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſe- Deut. 32.
dit, & fecit, & creauit te? Fecit in corpore creauit ani-
ma, & poſſedit in vtroque. Deus dicitur pater noſter,
ſpecialiter iuſtorum per adoptionem, dicente Domi-
no. Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis, perfe- Matt. 5.
ctus eſt. Et in Luca, ſi ergo vos cum ſitis mali, &c. Deus Luc. 11.
etiã dicitur pater noſter, ſingulariter Chriſti, per æter-
nam generationem, iuxta illud. Non ſolum ſoluebat Ioan. 5.
Sabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum. Et in
Matth. Neq; patrem quis nouit, niſi filius, & cui volue Matt. 11.
rit filius reuelare. Pater eſt primo modo, per impreſ-
ſam imaginem: ſecundo modo per appoſitam gratiæ
ſimilitudinem, & tertiò modo per æternam originem.
Qui es in cœlis, ideſt in Angelis, vel in cœlis, ideſt in
Sanctis. Sancti enim dicuntur cœli, quadrupliciter, ſci-
licet propter vitæ ſublimitatem, dicente Paulo. Noſtra Phil. 3.
conuerſatio in cœlis eſt: propter bonorum operũ cla-
ritatem, ipſo Apoſtolo dicente. Inter quos lucetis ſicut Phil. 2.
luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Et in
Matth. Luceat lux veſtra coram hominibus, &c. Pro- Matth. 5.
pter propoſiti firmitatem, dicente Pſal. Verbo Domi- Pſal. 32.
ni cœli firmati ſunt. Et denique, propter Deum in eis
quieſcentem per gratiam: iuxta illud. Cœlum mihi ſe- Iſa. 66.
des eſt. Et in Pſalm. Dominus in cœlo parauit ſedem Pſal. 102
ſuam. Dicit ergo. Pater noſter qui es in cœlis, ideſt in
ſpiritualibus, vt ad ſpiritualem manſuetudinem (in qua
habitat) feſtinare diſcamus, & cœleſtia ab eo quæra-
mus. Sanctificetur nomen tuum. Terminato exordio,
ſequitur tractatus, qui diuiditur in duas partes, in prima
oratur pro bonis adipiſcendis, & in ſecunda pro malis
ammouendis: Ibi. Et dimitte nobis debita noſtra, &c.
Primò petitur pro bonis adipiſcendis. Sunt enim bona
æterna quæ petuntur in præmium. Sanctificetur no-
men tuum. Petimus, quòd ipſa gloria, ſiue perfecta no
titia confirmetur in nobis: & hoc eris in gloria perſe-
uerando. Sunt bona etiam, quæ petuntur ſpiritualia, in
meritum ſiue in bonum perſeuerantiæ. Adueniat re-
gnum tuum, ideſt Eccleſia, vel anima in qua per gra-
tiam regnas. Adueniat, ideſt, in finem perueniat. Sunt
bona itidem ſpiritualia quę petuntur in bonum gratię,
fiat voluntas tua, ideſt libertas noſtri arbitrij, ſocietur
per gratiam tuæ voluntati. Sunt denique bona tempo-
ralia quæ petuntur in ſuſtentationem, ſiue temporale
ſubſidium. Panem noſtrum quotidianũ da nobis, &c.
Secundò petitur pro amouendis malis, nempè præ-
teritis, cum dicit. Et dimitte nobis. Pro amouendis
etiam præſentibus, cum dicit. Sed libera nos à malo.
Demum, & amouendis malis futuris, cum dicit. Et ne
nos inducas in tentationẽ. Pręterita mala ſunt dolẽda,
pręſentia vitanda, & futura præcauenda. Septẽ ſunt pe-
titiones. ſ. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnũ
tuum. Fiat volũtas tua. Panem noſtrum quotidianum.
Et dimitte nobis debita noſtra. Et ne nos inducas. Sed
libera nos à malo. Septem ſunt dona. ſ. ſapientia, intelle
ctus, conſilio, fortitudo, ſcientia, pietas, & timor. Se-
ptẽ etiam ſunt beatitudines, nempè regnum cœlorum,
poſſeſsio terræ, conſolatio, ſaturitas, miſericordię con-
ſequutio, viſio Dei, & filiatio Dei. Septem virtutes
ſunt contra ſeptem vitia, videlicet, paupertas ſpiritus:

contra ſuperbiam, ſiue inanem gloriam: manſuetudo,
contra iram: luctus, contra inuidiam: ſitis iuſtitiæ, con-
tra acediam: miſericordia, contra euaritiam: munditia
cordis, contra gulam: denique pax, contra luxuriam.
Homo ergo ægrotus, Deus medicus, vitia languores,
petitiones planctus, dona antidota, virtutes ſanitates,
beatitudines fœlicitates & gaudia, petitiones dona, do-
nis virtutes, virtutibus beatitudines obijciuntur, & vi-
tia excluduntur. Sancticetur nomen tuum. Petitio,
Sanctificatio, donum ſapientia, virtus pax, beatitudo
filiatio Dei & vitium contra quod luxuria. Sanctifice-
tur nomen tuum. Nomen Dei inuenimus in ſcriptu-
Deut. 28. ra tripliciter, ſcilicet, terribile, iuxta illud Deutero-
nom. Niſi timueritis nomen eius glorioſum, & terri-
bile, hoc eſt, Dominum Deum tuum, augebit Domi-
Pſal. 8. nus plagas tuas. Admirabile, teſte Dauid, qui ait. Domi-
ne Dominus noſter quàm admirabile eſt nomen tuũ
in vniuerſa terra, &c. Laudabile, ipſo etiam Dauid ali-
Pſal. 112. bi dicente. A ſolis ortu vſq; ad occaſum laudabile no-
men Domini, &c. Eſt ergo nomen Dei terribile, quan
tum ad potentiam, quæ attribuitur Patri: eſt admira-
bile quantum ad ſapientiam, quæ attribuitur filio: eſt
denique laudabile, quantum ad bonitatem, quæ attri-
buitur Spiritui ſancto. Sanctificatur ergo, ideſt, in no-
bis firmatur. Nomen tuum terribile, in cognitione
ſummæ poteſtatis: admirabile in cognitione primæ ve
ritatis: & laudabile, in cognitione ſummæ bonitatis.
Dicit ergo, Sanctificetur nomen tuum, quaſi diceret,
da nobis ſpiritum ſapientiæ, ideſt, iucunditatem inter-
nam, vt guſtemus quàm ſuauis es, & hoc generet in no
bis pacem, & hoc contra luxuriam: quia dicit Prophe-
Pſal. 37. ta. Non eſt pax oſsibus meis, à facie peccatorum meo-
rum. Adueniat regnum tuum. Petitio, aduentus regni,
donum intellectus, Virtus munditia cordis, beatitudo
viſio Dei, & vitium contra quod gula. Adueniat regnũ
tuum. Regnum Dei dicitur militãs Eccleſia, vt habe-
Matt. 13. tur in Matth. Mittet filius hominis Angelos ſuos, &
colligent de regno eius omnia ſcandala. Dicitur etiam
Luc. 16. regnum Dei, doctrina euangelica dicente Luca. Lex
& Praphetæ vſque ad Ioannem, & ex eo regnum Dei
euangelizatur, & omnis in illud vim facit. Dicitur de-
nique regnum Dei, beatitudo æterna, dicente vbi ſu-
Matt 13. pra Matth. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eo-
rum. De hoc præcipuè accipitur, quod hic dicitur, li-
cet nõ incongruè de alijs accipi poſsit. Dicit ergo. Ad-
ueniat regnum tuum: quaſi diceret. Da nobis ſpiritum
intellectus, quo mundati corde, intelligamus te in præ-
ſenti regnare per fidem, vt in futuro videamus te re-
gnare per ſpeciem: & hoc eſt contra gulam, de qua di-
Oſeę 4. citur. Vinum & ebrietas auferunt cor. Fiat volũtas tua,
Petitio, voluntatem Dei fieri, donum conſilium, vir-
tus miſericordia, beatitudo, miſericordię conſequutio,
vitium contra quod auaritia. Voluntas Dei eſt ad tria,
nempe ad creationem, vt dicitur in Pſal. Omnia quæ-
cunque voluit fecit, Ad gratificationem, dicente Paul.
1. Theſ. 4. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra. Et ad glori-
ficationem, teſte Domino, qui ait. Hæc eſt voluntas
Ioan. 6. patris mei, qui miſit me, vt omnis qui videt filium, &
credit in eum, habeat vitam æternam. Eſt ergo volun-
tas Dei, Creans, gratificans (de qua hic accipitur) & glo
rificans. Dicit ergo. Fiat voluntas tua, quaſi dicat. Da
nobis ſpiritum conſilij, vt faciamus volũtatem tuam,
maximè miſericordiam, quæ perimit auaritiam, quate-
Matth. 5. nus miſericordiam conſequimur. Secũdum illud. Beati
miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequen
tur. Sicut enim auaritia conſiſtit in acquirendo, & reti-
nendo, ita miſericordia in dando & dimittendo. Quid
autem prodeſt ſæpius dicere, Fiat voluntas tua, & nol-
le iuuare? Vult Deus apud te eſſe pauperes, vt per eos
ſalueris & corpore & anima. Cum enim defuerunt
vaſa, ſtetit oleum. Vos venitis voluntatem frangendo.
Panem noſtrum quotidianum. Petio, Panem dari, do-
num fortitudo, virtus eſuries iuſtitiæ, beatitudo ſatu-
ritas, vitium contra quod acedia. Panem noſtrum, &c.
Eſt panis tripliciter, ſcilicet, Corporalis, vt dicitur in
Gene. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Eſt etiam Gen 3.
ſacramentalis, vt dicit Apoſtolus. Quicunque mandu-
cauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indi- 1. Cor. 11.
gnè, &c. Eſt quinque panis iſte æternalis, iuxta illud.
Ego ſum panis viuus: & ille pręcipuè dicitur ſuperſub- Ioan. 6.
ſtantialis. Et Hierony. inquit. Superſubſtantialis panis
eſt, qui dicit. Ego ſum panis viuus. Qui videlicet vni-
uerſas ſuperat creaturas. Licet autem ſint multi panes
myſtici, de his tamen tribus exponunt doctores, quòd
hic dicitur. Vnde Auguſtinus. Panis quotidianus di-
ctus, vel neceſſaria huius vitæ, vel ſacramentum cor-
poris Chriſti. Oportet ergo, vt coniunctè omnia iſta
tria accipiantur, vt ſcilicet panem quotidianum peta-
mus, ſimul & neceſſaria corpori, & ſacramentum viſi-
bile, & inuiſibile verbum Dei. Vnde de his tribus po-
teſt accipi quod dicitur. Amice commoda mihi tres pa Lucę. 11.
nes. Primus ergo panis eſt ad corporis ſuſtentationem,
ſecundus in via ad animæ refectionem, & tertius in pa
tria ad æternam fruitionem: Dicit ergo, Panem noſtrũ
ſuperſubſtantialem, &c. quaſi dicat, da nobis ſpiritum
fortitudinis, qui multiplici pane roborat animam, ne
deficiamus in præſenti eſuriendo iuſtitiam, per quam
expellentes acediam, plena iuſtitia ſaturabimur in fu-
turo, Secundum illud; Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iu- Matt. 5.
ſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Dimitte nobis de-
bita noſtra. Petitio, dimitti debita, donum ſcientia, vir-
tus luctus, beatitudo conſolatio, vitium contra quod
inuidia. Dimitte nobis debita noſtra, eſt debitum of-
fenſæ, Domino atteſtante, qui ait. Serue nequam om- Matth 18.
ne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me, &c. Eſt
debitum bonæ vitæ, iuxta illud. Cum feceritis omnia, Luc. 17.
quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſerui inutiles ſumus,
quod debuimus facere, fecimus. Eſt etiam debitum pe
cuniæ, nam ait Salomon. Noli eſſe cum his, qui defigũt Prou. 22.
manus ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis. Agitur
autem hic de debito offenſæ, non pecuniæ. Debitum
primum, malum: ſecundum bonum: & tertium indif-
ferens. Dicit ergo. Dimitte nobis, &c. quaſi dicat. Da
nobis donum, ſcientiam, & virtutem, luctum quo tam
noſtra, quàm aliena peccata cogitemus & defleamus,
vt nobis debita noſtra dimittas, & ita conſolationem
habeamus contra inuidiam, quæ facit hominẽ de alie-
no bono tabeſcere. Vnde verſus. Inuidus alterius ma-
creſcit rebus opimis. Et ne nos inducas in tentationem.
Petitio. Non induci in tentationem, donum pietas, vir
tus manſuetudo, beatitudo, poſſeſsio terrę, vitium con
tra quod ira. Et ne nos inducas. Eſt tentatio irritatio- Exod. 9.
nis, ſicut ſcriptum eſt. Vocauit Moyſes nomen loci il-
lius tentatio, propter iugum filiorũ Iſrael, & quia ten-
tauerunt Dominum dicentes. Eſt ne Deus in nobis?
Eſt tentatio probationis, nam dicit Iacob. Beatus vir Iacob. 1.
qui ſuffert tentationem. Et in Tobia. Hanc tentatio- Tob. 1.
nem ideò permiſit Deus euenire illi, vt poſteris dare-
tur exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti Iob. Eſt
etiam tentatio malæ perſuaſionis, vt habetur in Matt. Matth. 4.
Accedens tentator dixit ei. Si filius Dei es, &c. Et in
Paulo. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, ſupra 1. Cor. 10.
id quod poteſtis, &c. De hac tertia intelligitur præci-
puè quod hic dicit. Dicit ergo. Et ne nos inducas, &c.
quaſi dicat. Da nobis ſpiritum pietatis, & manſuetudi-
nem ſpiritus, vt per ſpiritum pietatis vincamus tenta-
tionem, exercendo nos ad pietatem, & per manſuetu-
dinem vincamus vitium, iram, non reddendo malum
pro malo, vt ita beati, poſsideamus terram viuentium,
quam per ſpũm pietatis & manſuetudinẽ obtineamus.
Vnde

Vnde dicitur. Beati mites, quoniam &c. Sed libera
Matth. 5. nos à malo. Eſt liberatio à malo culpæ, iuxta illud A-
poſtoli. Liberati à peccato, ſerui autem facti Deo. A
Roma. 6 malo miſeriæ, ipſo Paulo atteſtante, quæ ait. Creatura
Rom. 8. liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem, &c.
Eſt etiam liberatio à malo pœnę æternæ. Vnde dici-
Oſeę. 13. tur. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam
eos. Dicit ergo. Sed libera nos, &c. q.d. Da nobis ſpiri
tum timoris, vt per illum vincamus mala, per virtu-
tem paupertatis ſpiritus bona adipiſcamur: quatenus
excluſis vitijs, & contemptis terrenis, habeamus ęter
na, ſcilicet, beatitudinem regni cœlorum, quam Luci-
fer & primi parentes per vitium inanis gloriæ amiſe-
runt. Amen. Hierony, dicit, quòd apud Hebræos vnũ
ex tribus ſolet ſubmitti: ſcilicet, Amen, Salon: vel Se-
la. Amen. Significat verè, vel fideliter. Salon ſignificat
pacem. Et Sela ſignificat ſemper. Nota, quòd dici ſo-
let, ꝙ Amen, quandoq; tenetur nominaliter, vt in
Apoc. 3. Apoc. Hæc dicit amen teſtis fidelis & verus, qui eſt
principium creaturę Dei. Quandoq; aduerbialiter, vt
ibi. Amen amen dico vobis. Nonnunquam etiam te-
netur aduerbialiter vt hic. Amen, ideſt, omnia prædi-
cta fiant nobis ex tua gratia.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS, QVI SPECVLVM BEATAE MARIAE VIRGINIS INTITVLATVR.

In ſpeculum Beatæ Mariæ Virginis.

PROLOGVS.

QVONIAM vt ait beatus Hyeronymus. Nulli dubiũ eſt quin totum ad gloriam & ad laudem pertineat Dei, quicquid dignè genitrici ſuæ impenſum fuerit; ideò ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, aliqua de laude & gloria glorioſiſsimæ matris eius promere cupiens, dulciſsimam eiuſdẽ matris ſalutationem pro materia aſſumere, dignum duxi. Sed certè ad hoc opus nimiam omnino fateor eſſe meã inſufficientiam, propter nimiam materiæ tantæ incõprehenſibilitatem: propter nimiam ſcientiæ meæ tenuitatem, propter nimiam linguę meę ariditatem, propter nimiam vitæ meæ indignitatem, & propter nimiam perſonæ laudandæ laudem & laudabilitatem. Quis nanque materiam illam incomprehenſibilem eſſe dubitat, de qua ſanctus Hiero. ea quæ ſequuntur dicere non dubitat? Quod natura non habuit, vſus neſciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cœluum, ſtupet terra, creatura etiam miratur oĩs cœleſtis, hoc totum eſt quod per Gabielem Mariæ diuinitus nunciatur & per Chriſtum adimpletur. Qua de cã, de tali tãtaq; me loqui indignum fateor. Itẽ quõ ſcientia mea tenuiſsima, & mea obſcuriſsima, dignas Marię laudes excogitare ſufficiat: cum in his ille illuminatæ mẽtis Anſelmus deficiat? ait.n.ſic. Lingua mihi deficit, quia mens non ſufficit, Dña, Dña omnia intima mea ſollicita ſunt, vt tantorum beneficiorum tibi gratias exoluant. Sed nec cogitare poſſunt dignas, & pudet proferre non dignas. Beatus quoq; Aug. Mariã alloquens ait. Quid dicam de te pauper ingenio, cum de te quicquid dixero, minor laus eſt, quàm dignitas tua meretur? Item: Quomodo lingua mea rudiſsima quõ interpretatiua mea aridiſsima: in enarrandis Mariæ laudibus non deficiat? cum ille diſertiſsimæ linguę Aug. dicat. Quid nos tantilli, quid actione puſilli in laudib. Mariæ referemus cum omnium noſtrũ mẽbra ſi in linguas verterentur, eam laudare nullus ſufficere valeret? Itẽ: Cum laus non ſit ſpecioſa in ore peccatoris: quõ ego miſer peccator homo, quõ indigniſsimæ vitæ, ego homuncio, laudes Mariæ audeam ſonare? cum in his illum digniſsimæ vitæ Hieronymum audiam trepidare? ſic nanq; dicit. Timeo ſatis & valde pertimeſco, dum veſtris cupio parere profectibus, ne fortè ſicut improbus, ita & indignus laudator inueniar: profecto cum nec ſanctitas, nec facundia ſuppetat, vt beatam & glorioſam virginem dignè laudare queam. Item. Ad quid aquę pauxillum mari addam? Ad quid modicũ lapillũ monti adijciam? Sed certè cũ Maria diuinis & angelicis laudibus nimium magnificata ſit, quid noſtra, quid precipuè mea paruitas eius laudibus adijcere poſsit? Deniq; beatus Hier. de ipſa loquens ait. Vt verum fatear, quicquid humanis dici poteſt verbis, minus à laude cæli eſt, qm̃ diuinis & angelicis eſt excellentius predicata & laudata præconijs, & à prophetis, quidem pronunciata, à patriarchis figuris & ænigmatibus pręſignata, ab euangeliſtis exhibita & monſtrata, ab angelis venerabiliter atq; officioſiſſimè ſalutata. Hæc omnia diligenter penſata, piũ lectorem, piumq́; auditorem mouere debent meritò, vt ignoſcat mihi, quicquid inſufficientię, quicquid imperitiæ ei occurrerit in hoc ſcripto. Quõ.n. ego tã inſufficiens, cudere valerem, ea quæ tantæ virginis laudibus digna, tantæq; virginis cęlatoribus forent accommoda, cum in his ille tantus cælator eius & laudator beatus Bern. coarcetur, ait.n.ſic. Non eſt quod me delectet magis quàm de gloria virginis matris habere ſermonẽ. Et cãm huius ſubiungens ait. Tantò eam affectu deuotionis amplectuntur, honorant, ſuſcipiunt (vt dignũ eſt) vniuerſi, vt licet de ea loqui geſtiant oẽs, quicquid dr̃ de indicibili eo ipſo quo dici potuerit minus gratũ ſit, minus placeat, minus acceptetur. Hortatur tñ & cõſolatur me beatus Hier. dicens. Et ſi ad hoc nemo inuenitur idoneus, votis tñ oĩbus ceſſare non dẽt quilibet peccator à laudibus. Btũs ẽt Aug. loquens quõ Dei filius matri ſuę fœcunditatem veniendo attulit, & integritatem naſcendo non abſtulit: poſt pauca ſic intulit dicens. Tm̃ quippe donũ Dei nec fari poſſumus, ad eius enarrandã magnitudinẽ paruuli, & tñ laudare compellimur, ne tacendo maneamus ingrati. Et certè vidua paupercula quæ duo æra minuta Deo gratiſsima obtulit, nõ propter hoc offerre non debuit, quia magis offerre non valuit, imo offerendo quod potuit, ſummo Deo placuit. Hinc eſt ꝙ ego pauper ingenio, imo paupertimus tã ſciã quàm eloquentia, hoc exiguum donum, hoc pauperculum ſcriptum ad honorẽ tantę Reginæ offerre præſumpſi, vt in ipſo tanquã in quodam obſcuro ſpeculo, ſimpliciores eiuſdem Reginæ amatores, qualis & quanta ſit ſaltem tenuiter ſpeculentur. Et quia idem ſcriptũ ad inſtar rudis ſpeculi aliquantũ reprę́ſentatiuum eſt vitæ, & gratię & gloriæ Mariæ, ió non inconuenienter appellari põt ſpeculũ, Mariæ. Eia ergo benigniſsima Domina mea Maria, illud exiguum munus quod dat tibi pauper amicus, accipito placidè. Te.n. cum hoc munuſculo, te cũ hoc opuſculo ſalutationis tuæ ſaluto, te genibus flexis, te capite inclinato, te corde, & ore ſaluto, ſalutemq́; dico. Aue Maria, &c.

Capitulum. Primum.

AVe Maria gratia plena, Dñs tecũ, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Audi dulciſsima virgo Maria, audi noua, audi mira.

mira. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Audi Gabrielem nunciũ illum glorioſum. Audi fœcundationis tuæ modũ miraculoſum, inclina aurẽ tuã ad cõſenſum fructuoſum, audi certè quod à Deo patre tibi annunciabitur, vide quõ filius Dei ex te incarnabitur, Inclina aurem Spirituiſanćto, qui intra te operabitur. Quia ergo habes aures audiendi audi, & in principio audiendorũ audi inauditã hãc ſalutationẽ, Aue Maria. Hoc nomen, Maria, non à Gabriele, ſed à fideliũ deuotione & Spirituſſancti inſpiratione interpoſitum eſt. Vltima quoq; clauſula videlicet, & bñdictus fruct. ventris tui, nõ à Gabriele ſalutãte edita, ſed ab Eliſabeth, prophetãte addita eſt. Dicamus ergo ſinguli, dicamus vniuerſi: Aue Maria, &c. O verè gratioſa, & venerabilis. O vere glorioſa & admirabilis ſalutãtio, vt ait Beda quãtò humanæ cõſuetudini inaudita, tãtò Marię dignitati ẽ cõgrua. In hac dulciſsima ſalutatione, quinq; dulciſsimæ ſententię ordinanť, in quib. quinq; dulciſsimę commendationes ſiue laudes virginis inſinuantur. O verè dulcis inſinuatio. Inſinuatur nanque in his quàm puriſsima, quàm pleniſsima, quàm tutiſsima, quàm digniſsima, quàm vtiliſsima fuerit virgo beata Maria.

Puriſsima (inquam) propter culpę carentiã. Pleniſsima, propter gratiæ affluentiã. Tutiſsima propter diuinam præſentiã. Digniſsima propter perſonę ſuæ reuerentiã. Vtiliſsima, propter prolis ſuę excellentiã. Quã puriſsima per culpæ carentiã fuerit Maria, benè inſinuatur cum dr. Aue rectè nanq; ei dr, aue, quæ ab oĩ veh culpæ immuniſsima fuit, ſic vtiq; matrem Dei decuit Anſelmo teſte qui ait. Decebat vt hoĩs illius conceptio de matre puriſsma fieret, vt ea puritate qua maior ſub Deo nequit intelligi, virgo illa niteret, cui Deus pater vnicum filium quem de corde ſuo æqualem ſibi genuit, ita dare diſponebat, vt eſſet vnus atque idem Dei & hominis filius. Item quàm pleniſsima per gratiæ affluentiam fuerit Maria, benè inſinuatur, cum dr gratia plena. Et verè plena, & plus quàm plena, ſicut teſtatur Anſelmus, deuotiſsimè exclamans & dicens, O fœmina plena & ſuper plena gratia, de cuius plenitudinis exundantia reſperſa, ſic reuiuiſcit oĩs creatura.

Itẽ quàm tutiſsima per diuinã præſentiã fuerit Maria benè inſinuatur, cũ dr, Dñs tecũ. Meritò Dño præſente, Dño ſecum exiſtente Maria ſpecialiter tutiſsima ẽ, quia dñs pater, dñs filius, dñs ſpirituſſanctus ſic ſecum eſt, ꝙ ipſa ei ſpecialiter familiariſsima eſt, ſicut patet ꝑ beatum Ber. qui ſic dicit. Nec tantum dñs filius tecum carne tua induiſti, ſed & dñs ſpirituſſanctus de quo cõcipis, & dominus pater qui genuit quem concipis.

Item, quàm digniſsima propter perſonæ ſuæ reuerentiam fuerit Maria, benè inſinuatur, cum dr, benedicta tu in mulieribus. Nequaquã.n. perſona eius poſſet non eſſe digniſsima, quę tanta benedictione eſt reuerendiſsima. Vnde iterũ ſtupens, & exclamans dicit Anſel. O virgo benedicta & ſuperbenedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura, non ſolũ à creatore, ſed creator à creatura. Item quàm vtiliſsima per prolis ſuę excellentiã fuerit Maria, bene inſinuatur cũ dr, & benedictus fructus ventris tui. Ad ſaluandum nanq; mundum per hoc vtiliſsima fuit ꝙ ipſa fructum ſalutis excellentiſsimum, & potentiſsimũ genuit, ideò idem deuotus eius Anſel. ait. Per fœcunditatem tuam Dña, immundus peccator eſt iuſtificatus: dãnatus ſaluatus, & exul reductus, partus enim tuus Domina mundum captiuum redemit, ægrũ ſanauit, mortuũ ſuſcitauit. Videtis chariſsimi, ergo quomodo Maria propter culpæ carentiam, & immunitatem, meritò per Aue, ſalutatur: propter gratię affluentiam, & immenſitatem, merito gratia plena commemoratur propter diuinam preſentiam & familiaritatem, meritò Dominus ſecum inſinuatur: propter perſonę ſuæ reuerentiam, & dignitatem, merito benedicta in mulieribus nunciatur: propter prolis ſuæ excellentiam & vtilitatem, meritò benedictus fructus ventris ſui proclamať. De his aũt ſingulis ſecundũ ordinẽ videamus.

Capitulum ſecundum.

AVe Maria glaria plena, &c. Verbũ bonũ, & ſuaue perſonemus illud aue, quod initiata eſt noſtra redemptio ab ęterno væ. Perſonemus (inquam) ſinguli, perſonemus deuotiſsimè vniuerſi dicentes. Aue Maria, aue, & aue, & iterum aue, & millies aue. Ecce cariſsimi ſicut ſupradictum eſt ſanctiſsima Virgo Maria propter omnimodam culpę carẽtiam, & immunitatem propter omnimodam vitæ innocentiam, & puritatem, merito ei in principio ſalutationis Aue dicitur. Aue vtiq; & abſq; væ. Conſiderandũ aũt eſt, ꝙ triplex eſt væ, à quò immuniſsima fuit illa, cui dictum eſt. Aue. Eſt autem væ culpæ, væ miſeriæ, & væ gehennæ. Eſt autem væ culpę actualis, væ miſeriæ originalis, & væ pœnæ gehennalis. De his tribus præ-

Beata virgo imunis, fuit à triplici ve.

ve non incongruè intelligims, quod in Apoc. legimus Audiui (inquit Ioannes) vocem vnius Aquilæ volantis per medium cœlum, dicentis voce magna. Væ, væ væ, habitantibus in terra. Sed ecce quolibet iſtorum triũ, væ, multiplicatur, heu per tria vę, vt ſic ſimul ſint nouem vę, contra quæ Mariæ rectè dicitur. Aue. Nã tria culpæ, tria miſerię, tria gehenoæ ſunt væ, pro quorum carentia, ipſa meritò ſalutatur per Aue. Primò igitur chariſsimi conſiderandum eſt, ꝙ triplex eſt vę culpæ, videlicet væ culpę cordis, vę culpę oris & vę culpæ operis. De his tribus vę etiam dici poteſt. Vę væ, vę habitantibus in terra, Væ ergo peccatorib. pro culpa cordis, ſicut dicitur in Iſa. Væ qui profundi eſtis corde, vt à Domino abſcondatis conſilium, &c. Vę certè profundis corde ad malum; quia profunda corda malorum, ſunt profundę ſentinę Diabolorum, & profunda ſepulchra plena fœtoribus vitiorum. Vę ergo eis, vt dicitur in Matt. Vę vobis ſcribæ & Phariſei hypocritę, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa, intus aũt plena ſunt oſsibus mortuorum, & omni ſpurcitia. O quàm longè ab iſto væ fuit innocentiſsimum cor Mariæ, teſte Bernar. qui ait. Proprium delictum Maria non habuit & ab innocentiſsimo corde eius etiam pœnitentia lõge fuit, Vnde ergo cor Mariæ pœnitere debuit, cum nunquam dignũ aliquid pœnitentia admiſit? Ideoq; mundiſsimũ cor eius non fuit ſentina Diaboli, nõ fuit ſepulchrũ vitij, imo fuit hortus & paradiſus Spirituſſancti. Iuxta illud Cant. Hortus conclusus ſoror mea ſponſa. Hortus (vt ait Hieronymus) hortus delitiarum, in quo conſita ſunt vniuerſa florum genera, & odoramenta virtutum. Quia ergo Maria tam lõgè fuit ab iſto væ, ideo meritò dictum eſt ei: Aue. Item væ peccatoribus pro culpa oris, ſicut dicitur in Iſaia. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Vę his, væ omnibus, qui ore peccant, ſicut in Pſal. dicitur. Venenum aſpidum ſub labijs eorum. O quàm longe ab iſto væ fuit ſanctiſsimum os Marię, Vnde btũs Amb. dicit. Nihil tornũ in oculis Marię nihil in verbis procax, nihil in actu verecundum fuit. In ore igitur Mariæ non fuit fel, & venenum Diaboli, ſed mel & lac Spirituſſancti. Iuxta illud Canti. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua. Nonne Maria mundiſsimum lac habuit ſub lingua quando caſtiſsimum illud verbum ait. Quomodo fiet iſtud? Nonne etiam Maria dulciſsimum mel ſub lingua habuit, quãdo illud mellifluum verbum dixit. Ecce ancilla Domini? Quia ergo à Maria tàm longe fuit oris, vę, ideo merito dictum eſt ei: Aue. Item: væ peccatoribus pro culpa operis, ſicut dicitur in Eccle. Vę duplici corde, oris,

Apoc. 8

Beata Maria immunis fuit ab omni peccato cordis oris & operis.

Iſaia. 29.

Matth. 23.

Cant. 4

Iſaia 5.

Pſalm. 13.

Canti. 4.

Ecclef. 2.

& labijs ſceleſtis & manibus malè faciētibus. Væ dupli
ci corde pro culpa cordis, vę labijs ſceleſtis, pro culpa
oris, væ manibus malè facientibus, pro culpa operis.
O quàm longè à tali væ fuit omne opus, & omne vi-
ta Mariæ propter quod Bern. ait, Decuit Reginam vir
ginum, ſingularis priuilegio ſanctitatis abſque oī pec-
cato ducere vitam, vt dū peccati mortis pareret perem
ptorem, munus vitæ, & iuſtitię omnibus obtineret.
Nota, nec corde, nec ore, nec opere maculam peccati
habuit, nec contraxit, vt vere ei Dn̄s dicere poſſet. To
ta pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Sic er
go innocentiſsima & ſanctiſsima Maria corde fuit abſ-
que væ, ore abſque væ, opere abſque væ. & ideo dictū
Nota. eſt ei Aue. Secundò chariſsimi conſiderandum eſt, ꝙ
Maria immunis fuit non ſolum à triplici vę culpę a-
ctualis, ſed etiam à triplici væ originalis miſeriæ: vide-
licet à væ miſeriæ naſcentium, à væ miſeriæ parientiū,
& à væ miſeriæ morientium. Væ miſeriæ naſcentium
eſt væ fomitis naſcentes infirmantis, & vę miſerię pa-
rientium, eſt ve doloris parentes cruciantes, væ miſe-
riæ morientium, eſt væ reſolutionis morientes incine
rantis. De his tribus væ dici poteſt. Væ vę vę habitan
Apoca. 8. tibus in terra. Vę ergo miſeriæ naſcentium, eſt vę fomi
tis nobis innati, quo ſecundum originalem corruptio-
nem tam infirmi ad bonum, & tam proni ad malum
ſumus, ꝙ quilibet cū fomite natus, quilibet per fomi-
Hiere. 10. tem infirmus & plagatus, dicere poteſt illud Hierem.
Væ mihi ſuper contritione mea, peſsima plaga mea.
Ego autem dixi. Planè hæc infirmitas mea eſt, & ego
portabo illam. Sed heu, non ſolum ineſt naſcentibus,
væ infirmitatis & miſeriæ, adultos ad peccatum incli-
nantis, ſed etiam væ fœditatis & culpæ, paruulos ad irā
Ephe. 2. obligantis. De qua Apoſtol. ait. Omnes naſcimur filij
iræ. O quàm immunis ab iſto væ naſcentium fuit ſan
ctiſsima natiuitas Mariæ quæ non ſolum ab originali
culpa, ſed etiam à fomitis miſeria inquantum ad pecca
tum ductiuus erat, ſic liberata creditur per ſanctifica-
tionem in vtero, vt nunquam ad peccatum inclinata
fuerit in hoc mundo: teſte Bernardo, qui ait. Puto ꝙ
copioſior gratia ſanctificationis in ipſam deſcenderit,
quæ non ſolum ortum eius ſanctificauit, ſed etiam vi-
tam demceps ab omni peccato cuſtodierit immunem
Quia ergo natiuitas Mariæ: tam longe fuit ab iſto væ
ideo merito ei dictum eſt: Aue. Item væ miſeriæ pa-
rientiū, eſt illud originalis maledictionis væ, de quo
dictum eſt Euæ. In dolore paries filios, &c. De hoc
vę pleriſq; prægnantibus dici poteſt generaliter quod
Matth. 42. Dn̄s de quibuſdam prægnantibus dicit ſpecialiter. Væ
autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. O
quàm immunis ab iſto væ fuit prægnans, & pariens
vterus Mariæ: Auguſtino teſte qui ait. O quàm beata
mater iſta eſt, quæ ſine contaminatione cōcepit, & ſi-
ne dolore peperit medicinam. Quia ergo Maria tam
longè fuit ab iſto parientium væ, ideo meritò dictū
eſt ei: Aue. Item miſeriæ ve morientium, eſt væ inci-
nerationis, quod homini inflictum eſt, qn̄ peccanti di-
ctum eſt. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Vnde
tam de væ morientium, quàm de væ naſcentium, be
Eccle. 41. ne intelligi poteſt quod dicitur in Eccle. Væ vobis vi-
ri impij, qui dereliquiſtis legem Dn̄i altiſsi. Et ſi nati
fueritis, in maledictione naſcemini, & ſic mortui fue
ritis, in maledictione pars veſtra erit. Certè tam pij, q̈
impij naſcuntur in maledictione fomitis, & mortui
erunt in maledictione pulueris: & n̄ ſolis impijs væ,
vtriuſq; maledictionis non inconuenienter hic incul-
catur, eo ꝙ ipſis & fomes periculoſior, & incineratio
odioſior eſſe videatur. Deniq; iniuſtis miſeria fomitis
Corpus btē virginis ſurrexit glorioſum. nociuior, & memoria incinerationis amarior eſt quā
iuſtis. O quàm longe ab iſto incinerationis væ fuit, vt
credimus) corpus Mariæ ſanctiſsimum: hoc. n. corpus
eſt arca ſanctiſsima Dei, quam decuit non putrefieri,
ſed ad inſtar filij ſui ante omnem putrefactionem ſu-
ſcitari. Vnde tam de filio, quàm de matre notabiliter
ait Propheta. Surge Dn̄e in requiem tuām, tu & arca Pſalm. 14
ſanctificationis tuæ. Hæc arca de lignis imputribilib.
facta eſt, quia caro Marię nequaquā vt credimus) putre
facta eſt. Ideoq; bene beatus Auguſt. ait. Tam præcla-
rum theſaurum dignius eſt cœlum ſeruare quàm terrā
tamque integritatem meritò incorruptibilitas, non
putredinis vlla reſolutio ſequitur. Si ergo Maria eo mo
do quo dictum eſt longe fuit à naſcentium væ, longè
fuit etiam à morientium vę, & ideo meritò ei dictum
eſt: Aue. Tertiò chariſsimi conſiderandum eſt, ꝙ Ma
ria immunis fuit non ſolum à triplici væ culpæ actua-
lis: non ſolum à triplici væ miſeriæ originalis, ſed etiā
à triplici pœna gehennali. Hoc triplex vę conſiſtit in
pœnarum magnitudine, multitudine, & longitudine.
Væ ergo damnatis pariter & damnandis, væ (inquam)
propter magnitudinem, væ propter multitudinem,
væ propter longitudinem tormentorum. De his etiā
tribus væ dici poteſt. Væ, væ, væ, habitantibus in terra
Væ ergo gehennæ conſiſtit in pœnarum magnitudi-
ne. De hoc væ dicitur in Ezech. Væ ciuitati ſanguinū Ezec. 31.
cuius ego grandem faciam pyram. Ciuitas ſanguinum
eſt collectio impiorum, cuius grandis erit pyra, in grā
di concrematione damnatorum. O quàm longè ab
iſto væ grandi magnitudinis pœnæ fuit grādis magni-
tudo gratiæ & gloriæ Mariæ, cui contra grandem dā-
nandorum pœnam infernorum, etiam Deus præpara-
uerat grandem gloriam in cœlo, vt ſicut fuit grādis in
merito, ita etiam grandis eſſet in pręmio. Vnde ipſe eſt
tronus ille grandis, de quo dicitur. Fecit Rex Salomon
thronū de ebore grandem. Thronus verò Salomonis 3. Reg. 10. Beata Maria eſt thronus Salomonis.
eſt Maria grandis omnino in gratia & in gloria. Pro-
pter quod bene beatus Bern. ait. Quantum gratiæ Ma
ria in terris adepta eſt præ cæteris, tantum in cœlis ob
tinuit glorię ſingularis. Quia ergo Maria tàm longiſsi
mè fuit ab iſto vę, ideò meritò ei dictum eſt, Aue. Itē
vę gehennę conſiſtit non ſolum in pœnę magnitudi-
ne, ſed etiam pœnarum multitudine. Vnde in Iſa. dici- Iſaia. 3
tur. Vę animę eorum, quia reddita ſunt eis mala. Plu-
raliter dicit mala, quia plura: immò plurima mala ma-
lis redduntur in gehenna. O quàm longè ab iſto vę
multitudinis tormentorom, fuit in Maria multitudo
meritorum, & pręmiorum, cui contra multa damna-
torum mala in inferno, iam Deus præparauerat multa
bona in cœlo: ita vt nullus Angelus, nullus ſanctorum
ei ęquari poſsit, in multitudine & congregatione bo-
norum cœleſtium. Iuxta illud Prou. Multę filię con- Prou 31
gregauerunt diuitias, tu ſola ſupergreſſa es vniuerſas.
Si filias iſtas intelligamus ſanctas animas, vel intelligē-
tias Angelicas, nunquid non ſupergreſſa eſt diuitia Vir
ginum, Confeſſorum, Martyrum, Apoſtolorum, Pro
phetarum, Patriarcharum. & Angelorum? cum ipſa
ſit primitiua Virginum, ſpeculum Confeſſorum, roſa
Martyrum, regiſtrū Apoſtolorum, oraculum Prophe
tarum, filia Patriarcharum, regina Angelorum? Quid
enim de diuitijs omnium bonorum defuit? Hieronym.
enim ait. Mariam ſi diligētius aſpicias, nihil virtutis ē,
nihil ſpecioſitatis, nihil candoris & glorię quod in ea
non reſplendeat. Quia ergo Maria iam longiſsima fuit
à prędicto vę in gehennę ideō merito dictum eſt ei.
Aue. Item vę gehennę non ſolum in magnitudine, nō
ſolum in multitudine, ſed etiam in longitudine, ſiue
perpetuitate pœnarum conſiſtit. Vnde in canonica Iu Iudę.
dę dr̄. Vę illis in via Cayn abierunt, & errore Balaam
mercede effuſi ſunt, & in contractione Choræ perie-
runt. Et poſt pauca ſequitur. Quibus procella tenebra
rum conſeruata eſt in eternum. Nota ꝙ dicit in ęter-
num. & penſa quanta ſit illa pœnarum & tenebrarum
longitu-

longitudo, quæ finem non accipit in æternum. O quã longiſsimè ab iſto longiſsimo gehennę væ, fuit longitudo gloriæ Mariæ, cui contra æternas tenebras in inferno, iam Dñs præparauerat æternam lucem in cœlo vt ſicut anima peccatrix ſedes Diaboli eſt mirabiliter, tenebroſa in æternum, ita Maria mediatrix ſedes Chriſti mirabiliter luminoſa eſt in æternũ, iuxta illud Pſal.
Pſalm. 88 Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Luna perfecta in æternum. Sic ergo beatiſsima virgo Maria longè fuit à triplici væ gehennæ: immo longè fuit à prędictis nouem væ, & ideò merito ei dictum eſt. Aue. Nos ergo chariſsimi omnes ei dicamus aue, omneſque oremus, vt propter ſuum dulciſsimum aue, nos oret liberari ab omni væ. Per dñm noſtrũ Ieſum. Chriſtum filium ſuum.

Capitulum Tertium.

AVe Maria. Hoc nomen, ſicut dictum eſt ſuprà, non Angelus ſed deuotio fidelium interpoſuit. De hoc beatus Euangeliſta Lucas ſignanter ait.
Luc. 1. Nomen Virginis Maria. Hoc nomen ſanctiſsimum, nomen dulciſsimum, nomen digniſsimum, tam ſanctiſsimæ, tam dulciſsimæ virgini, tam digniſsimæ virgini conuenientiſsimè eſt impoſitum.
Quid ſignificat nomẽ Maria. Maria. n. amarum mare, Maria eſt ſtella maris, & Maria illuminata, vel illuminatrix, Maria domina interpretatur. Maria autem eſt mare amarum Dæmonibus, & ſtella maris hominibus, & illuminata, vel illuminatrix Angelicis ſpiritibus: Domina creaturis omnibus, Maria (inquã) dæmonibus eſt mare amarum ſpiritualiter, & Maria hominibus eſt ſtella maris officialiter, & Maria Angelis illuminatrix eſt ęternaliter, & Maria creaturis omnibus eſt Domina vniuerſaliter. Conſiderandum ergo eſt, ꝙ Maria interpretatur amarum mare: hoc optimè ei competit contra Diabolum, Sed nota, quomodo Maria ſit mare, & quomodo ſit amara, & quomodo ſimul ſit amarum mare. Maria eſt mare gratia affluẽdo, & Maria eſt amara filio compatiendo, & Maria ẽ amarum mare Diabolum ſubmergendo, Maria vtiq; eſt mare, per affluentem Spirituſſancti repletionem, Maria eſt amara, per affluentem filij ſui paſsionem. Maria eſt mare amarum, per ſubmergentem Diaboli ſuffocationem. Primò conſidera chariſsime quod Maria dicitur mare, propter affluentiam & copiam gratiarum.
Eccle. 1. Ioann. 7. Vnde ſcriptum eſt in Eccleſiaſte. Omnia flumina intrant in mare. Flumina ſunt Chariſmata Spirituſſancti. Vnde Ioannes dicit. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Omnia ergo flumina intrant in mare, dum omnia chriſmata ſanctorum intrant in Mariam. flumen. n. gratiæ Angelorum intrat id Mariã, & flumen gratiæ Patriarcharum & Prophetarum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Apoſtolorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Confeſſorum intrat in Mariam: flumen gratię virginum intrat in Mariam. Omnia flumina intrant in mare, i. omnes gratiæ intrãt in Mariam
Eccleſia. 24 Vnde ipſa optimè dicere poteſt illud Eccleſiaſtic. In me omnis gratia viæ, & veritatis, & in me omnis ſpes vitę & virtutis. Quid mirum ſi omnes gratia in Mariam confluxit, per quam tanta gratia ad omnes deſluxit? Ait enim beatus Aug. Gratia es plena Maria, quã apud Dominum inueniſti, & hanc per totum mundũ effundere metuiſti. Secundò conſidera chariſsime, ꝙ Maria in paſsione filij ſui valdè amara fuit, quando ſuã ipſius animam gladius pertranſiuit. Vnde ipſa bene potuit dicere illud.
Ruth. 1. Ruth. Non vocetis me Noemi, i. pulchram, ſed vocate me marah. i. amaram, quia amaritudine valde repleuit me omnipotens. Amara fuit Noemi, quia duo filij ſui fuerunt mortui. Noemi pulchra, & amara, ſignat Mariam, pulchram quidem per Spirituſſancti ſanctificationem, amaram vero per filij ſui paſsionem. Duo autem filij Mariæ ſunt homo Deus, & homo purus vnius. n. corporaliter, alterius ſpiritualiter mater eſt Maria. Vnde beatus Bern. ait. Tu mater Regis, tu mater exulis, tu mater Dei, tu mater iudicis, & tu mater Dei & hominis, cũ mater ſis vtriuſq; diſcordiam inter filios tuos nequis ſuſtinere. Ideò exclamans Anſelmus ait. O beata fiducia, ò tutum refugium mater Dei, & mater noſtra. Iſti duo filij Marię ambo mortui fuerunt in paſsione: vnus in corpore, alius mente: vnus crucis acerbitate, alter mentis infidelitate. Et ideò viſcera Marię valde repleta fuerunt amaritudine, ſicut Sanctus Auguſtinus teſtatur, dicens illa (inquit) pia mater immani dolore eiulans, pectora debilitata contũdens, ita ipſius viſcera omniaq; membra fatigauerat, vt inceſſu deficiens, nix peruenire potuiſſet ad Chriſti funus. Vides modo quomodo Maria ſit mare Spirituſſancti. Vides ſecundò, quomodo ipſa ſit amara pro morte filij ſui. Tertiò conſidera cariſsimè, ꝙ Maria eſt mare amarum Diabolo, & Angelis eius per ipſam oppreſsis, quemadmodum mare rubrum amarum fuit Aegyptijs in ipſo ſubmerſis, de quibus habetur in Exodo. Reduxit ſuper eos Dominus aquas maris. Exod. 15 O quàm amarum & timendum eſt hoc mare Aegyptijs. O quàm amara & timenda eſt, hæc Maria Dæmonibus. Vnde beatus Bernard. Non ſic timent hoſtes viſibiles quaſi caſtrorum multitudinem copioſam, ſicut aereæ poteſtates Mariæ vocabulum, patrocinium & exemplum: fluunt & pereunt ſicut cera à facie ignis, vbicunque inueniunt crebram huius nominis recordationem, deuotam inuocationẽ, ſolicitam imitationem. Sic ergo vides chariſsime quomodo Maria eſt mare per affluentia ſuę repletionis, quomodo Maria eſt mare per vehemẽtiam Dominicæ paſsionis, & quomodo Maria eſt mare amarum per potentiam Diabolicæ ſubmerſionis. Conſequenter Maria eſt ſtella maris. conſiderandum eſt, ꝙ Maria interpretatur ſtella maris Hoc optimè conuenit Mariæ, quæ gerit officium ſtellę marinæ. Legitur. n. & verum eſt, ꝙ nautarum mos eſt, vt cum in aliquam terram nauigare diſponunt, vnum ſydus eligunt, cuius ſigno luce radiante, in eam, quam deſiderant partem poſſunt ſine errore adduci. Tale certè officium eſt ſtellæ noſtræ Mariæ, quę nauigantes per mare mundi in naui innocentiæ, vel pœnitentię, dirigit ad littus cœleſtis patrię. Propter hoc benè Innocentius ait ſic. Innocen. Quibus auxilijs poſſunt naues inter tot pericula pertranſire vſq; ad littus patriæ? Certè (inquit) per duo, ſ. per lignum & ſtellam, i. per fidem crucis, & per virtutem lucis, quam peperit nobis Maria maris ſtella. Bene autem Maria ſtellę maris cõparatur, propter puritatem, propter radioſitatem, & propter vtilitatem: Maria enim eſt ſtella puriſsima, ſtella radioſiſsima, & ſtella vtiliſsima. Maria eſt ſtella puriſsima puriſsimæ viuendo, & Maria eſt ſtella radioſiſsima, radium ęternum pariendo. Maria eſt vtiliſsima, ad littus patriæ dirigendo. Primo ergo conſidera chariſsime, quòd Maria eſt ſtella puriſsima, ſine peccato puriſsimè viuendo. Vnde de ea dici poteſt illud Sap. Sap. 7 Eſt enim hæc ſpecioſior Sole, & ſuper omnẽ diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata inuenitur purior. Quidam legunt hic prior, quidam purior, vtrunque vero ſtellæ noſtræ competit. Maria enim eſt prior ideſt potior ſiue dignior. Maria etiam purior eſt Sole, & ſtellis, & luce, quia tam dignitate, quàm puritate, Solem, & ſtellas, & omnem lucem ſuperat corporalẽ immò etiam ſpiritualem, i. Angelicam creaturam. Gen. 1. De qua dicitur: Diuiſit Deus lucem à tenebris, i. Angelos ſtantes à cadentibus. Hac vtique luce Angelica

prior,

prior, & purior eſt Maria. Prior dignitate, & purior
ſanctitate. Vnde Anſelmus exclamans ait. O benedi-
cta ſuper mulieres, quæ Angelos vincis puritate, ſan-
ctos ſuperas pietate. Vides modo quomodo Maria ſit
ſtella puriſsima puriſsimè viuendo. Secundò con-
ſidera chariſsime, ꝙ Maria eſt ſtella radioſiſsima, ra-
dium æternum emittendo, & Dei filium pariendo.
Ipſa enim eſt ſtella, de qua dicitur in Numeris. Orie-
Nume. 24. tur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, &c. Vir
ga iſta eſt Dei filius, qui ſtellę noſtræ Mariæ eſt radius.
Radius vtiq; de quo cantatur. Sicut ſydus radium, &c.
De quo etiam beatus Bern. ait, Nec ſyderi radius ſuā
minuit claritatem, nec virgini filius ſuam virginitatem.
O verè beatiſsima, ô verè radioſiſsima ſtella Maria:
cuius radius non ſolum mundum immo etiam cęlum
& non ſolum cœlum, immo etiam infernum penetra-
uit, ſicut beatus Bern. ſcribens ait. Ipſa eſt præclara &
eximia ſtella ex Iacob orta, cuius radius vniuerſum or
bem illuminat, cuius ſplendor etiam in ſupernis præful
get, & inferos penetrat. Vides modo quomodo Maria
eſt ſtella puriſsima, puriſsimè viuendo, vides ſecun-
dò, quomodo Maria ſit ſtella radioſiſsima, filium Dei
pariendo. Tertiò conſidera cariſsimè, ꝙ Maria eſt ſtel-
la vtiliſsima nos ad patriam cœleſtem dirigendo, im-
mo ducendo nos per mare huius ſæculi, ad gratiam fi
lij ſui tanquam ad portum paradiſi. Vnde ipſe eſt ſtella
illa clariſsimè fulgens, tres Magos ad Chriſtum rectiſ-
ſimè ducens. Maria certè eſt ſtella, quæ in fluctibus
præſentis vitæ valde eſt neceſſaria. Vnde Bern. dicit.
Ne auertas oculos tuos à fulgore huius ſyderis, ſi non
vis obrui procellis. Idem. Si inſurgunt venti tentatio-
num, ſi incurris ſcopulos tribulationum: reſpice ſtellā,
voca Mariam. Igitur chariſsime ne in mari huius mun
di demergaris, ſtellam ſequaris, Mariam imiteris. Se-
curiſsimum enim eſt ipſam ſequi, ſicut idem beatus
Bernardus teſtatur, dicens. Ipſam ſequens non deuias
ipſam rogans non deſperas, ipſam cogitans non erras,
ipſa tenente non corruis, ipſa protegente non metuis,
ipſa duce non fatigaris, ipſa propicia peruenis, & ſic in
temetipſo experiris, quàm meritò dictum ſit, & no-
men virginis Maria. Sic ergo vides, quomodo Maria
eſt ſtella puriſsima à peccato, ſtella radioſiſsima in fi-
lio, & ſtella vtiliſsima in mundo. His viſis conſiderā-
Maria eſt il- dum eſt, ꝙ Maria etiam interpretatur illuminata, vel
luminata, & illuminatrix. Hoc ſimiliter competit tantæ virgini,
ex illumi- quæ mirabiliter illuminata eſt per præſentiā Domini:
natrix.
Apoca. 18 iuxta illud Apoc. Vidi Angelum, alium deſcentem de
cœlo, habentem poteſtatem magnam, & terra illumi
nata eſt à gloria eius. Filius Dei eſt Angelus magni cō
ſilij: terra verò à gloria Dei illuminata eſt Maria, quæ
ſicut illuminata fuit à gratia eius in mundo, ita nunc il-
luminata eſt à gloria eius in cęlo, vt ſic illuminata, fie
ret illuminatrix in mundo & in cęlo. Propter quod cō
ſiderandum eſt, ꝙ Maria illuminata, illuminatrix eſt,
per exempla, per beneficia, & per præmia: illuminatrix
per exēpla vitæ ſuæ, illuminatrix per bñficia miſericor
dię ſuæ, illuminatrix eſt Maria per pręmia gloriæ ſuę.
Primò ergo conſidera chariſsime, ꝙ Maria eſt illumi-
natrix plurimorum per exempla lucidiſsimæ vitæ ſuę.
Ipſa eſt cuius vita glorioſa lucem dedit ſæculo, ipſa eſt
cuius vita inclyta cunctas illuſtrat Eccleſias. Ipſa.n. eſt
lucerna Eccleſiæ ad hoc illuminata à Deo, vt per ipſā
contra tenebras mundi illuminaretur Eccleſia, Oret
ergo Eccleſia, oret fidelis anima, & dicat. Quoniam
Pſalm. 17 tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus il
lumina tenebras meas. Hanc verè lucernam Dominus
illuminauit pleniſsime, & per hanc illuminationem te
nebras animarum noſtrarum fugat & fugauit. Hoc be
ne ſentiens Bernar. ait. O Maria tu virtutum tibi indi
tarum magnificis exemplis ad imitationē tui nos pro-
uocas, ſicq; noctem noſtram illuminas, qui enim vias
tuas inſectatus fuerit, non ambulat in tenebris, ſed ha
bet lucem vitæ. Vides modo quomodo Maria eſt illu
minatrix mundi per exempla lucidiſsimę vitæ ſuæ. Se
cundò conſidera, ꝙ Maria eſt illuminatrix per benefi
cia lucidiſsimæ miſericordiæ ſuę: per quam multi in
nocte huius ſæculi illuminati ſunt ſpiritualiter, ſicut
quandoque filij Iſrael per columnam ignis illuminati
fuerunt corporaliter. Iuxta illud Pſal. Deduxit eos in Pſalm. 77.
nube, &c. Maria nobis eſt columna nubis quia tanquā
nubes protegit ab ęſtu Diuinæ indignationis: prote-
git etiam ab ęſtu diabolicæ tentationis: ſicut iterum di
citur in Pſal. Expandit nubem, &c. Maria quoq; co- Pſalm. 10
lumna ignis eſt, illuminans nos, immo illuminans mū
dum multis miſericordiæ ſuæ beneficijs. Quid nos
miſeri, nos obtenebrati, quid in nocte huius ſæculi fa-
ceremus, ſi tam lucidam lucernam ſi tam luminoſam
columnam non haberemus? quid enim totus mun-
dus valeret, ſi ſolem non haberet? Propter hoc benè
beatus Bernar. ait Tolle corpus hoc ſolare, quod illu-
minat mundum, vbi dies? Tolle Mariam hanc ma-
ris ſtellam, quid niſi caligo inuolens, vmbra mortis, ac
denſiſsimæ tenebrę relinquuntur? Vides modo quo-
modo Maria eſt illuminatrix, per lucidiſsimam vitā:
vides ſecundò quomodo Maria eſt illuminatrix per lu
cidiſsimam miſericordiam ſuam. Tertiò conſidera ca
riſsime, ꝙ Maria etiam eſt illuminatrix per lucidiſsi-
mam gloriam ſuam, quæ per omnia illuminat cœlum
ſicut Sol mundum. Iuxta illud Eccl. Sol illuminans per Eccle. 42.
omnia reſpexit, & gloria Domini plenū eſt opus eius
Sol illuminans eſt Maria, quæ eſt pulchra vt Luna, ele
cta vt Sol: pulchra vt Luna per gratiam, electa vt Sol
per gloriam. Gloria enim Domini plenum eſt opus
eius. Opus Domini excellentiſsimum eſt Maria. Hoc
opus ſicut plenum fuit gratia Domini in mundo, ſic
plenum eſt gloria Domini in cœlo. Sic ergo illuminās
Maria in gloria ſua rutilans per omnia reſpicit: quia
per omnes Angelos, & per omnes Sanctos gloriæ ſuę
illuminationem extendit. Quid mirum ſi Mariæ præ
ſentiam totum illuminat cœlum: quæ etiam totum il
luſtrat orbem? Ait enim Bernar. Mariæ præſentia to
tus illuſtratē orbis, & ipſa iā cœleſtis patria clarius ruti-
lat virgineę lampadis irradiata fulgore. Si ergo vides
quomodo Maria illuminatrix eſt per vitam ſuam luci
diſsimam, quomodo illuminatrix per gloriam ſuam
fulgidiſsimam eſt Maria. Poſt prædicta omnia conſi-
derandum eſt, ꝙ Maria interpretatur Domina. Hoc
quoq; optimè competit tantæ imperatrici, quæ re ue
ra Domina eſt cœleſtium terreſtrium, & infernorum. Maria cęleſtium, terreſtrium, & infernorū Domina.
Domina (inquam) Angelorum, Domina hominum,
Domina demonum, domina vtriuſq; in cœlo, domi-
na in mundo, domina in inferno. Primò conſidera ca
riſsime, quòd Maria eſt domina Angelorum, ipſa enim
ſignata eſt in Domina Eſter Regina, de qua legitur, ꝙ
ſuper vnā famulam ſuam delitioſe innitebatur, altera
autem famularum ſequebatur Dominam, defluentia
in humum veſtimenta ſuſtentans. Per Dominā Eſter Eſter. 15.
Reginam, intellige Mariam Reginam: duę famulæ,
quarum Domina eſt Regina Maria, ſunt Angelica, &
humana creatura. O quantum gaudendum eſt nobis,
miſeris hominibus, quòd Angeli Dominum & Do-
minam habent, ex hominibus. Veriſsime enim Ange
lorum Domina, eſt Maria. Vnde Auguſt. ipſam allo-
quens, ait. Si te cęlum vocem, altior es, ſi matrem gen-
tium dicam præcedis: ſi Dominam Angelorum no-
minem, per omnia eſſe comprobaris, ſi formam Dei
apellem, digna exiſtis. Anima verò humana eſt famu-
la, quæ Dominam ſuam Mariam ſequitur in mundo.
Sequitur certè colligens veſtimenta Dominæ, ſcilicet,
colligens virtutes & exempla Mariæ. Intelligentia ve
rò Ange-

rò Angelica eſt famula, ſuper quam Domina ſua Ma-
ria innititur in cęlo. Innititur certè tanquam familiariſ
ſima ſe Angelis ſociando, innititur etiam tanquam deli-
catiſsima in Angelis delitiando: innititur quoq; tan-
quam pleniſsima ſe cum ſua plenitudine Angelis com-
municando, innititur inſuper tanquam potentiſsima,
Angelis imperando. Omnibus enim Angelis Maria in
nititur ſuo imperio. Vnde Auguſtin. ait. Michael dux
& princeps militiæ cœleſtis cum omnibus ſpiritibus
adminiſtratorijs, tuis virgo paret præceptis, in defen-
dendis in corpore, & in ſuſcipiendis de corpore ani-
mabus fidelium, ſpecialiter tibi Domina & die ac no-
cte ſe tibi commendantium. Vides modo, quomodo
Maria eſt Domina Angelorum in cœlo. Secundo cō
ſidera chariſsime, quòd Maria eſt Domina hominum
Pſalm. 122 in mundo. De hac Domina in Pſal. dicitur. Sicut ocu
li ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, &c. Ancilla Do-
minę Marię eſt quęlibet anima fidelis, immo etiā Ec-
cleſia vniuerſalis. Oculi huius ancillę in manibus do-
minæ ſuę ſemper debent eſſe, quia oculi Eccleſiæ, ocu
li omnium noſtrum ad manus Marię ſemper debent
reſpicere, vt per manus eius aliquid boni accipiamus,
& per manus eius quicquid boni agimus Domino of-
feramus. Per manus enim huius Dominæ habemus,
quicquid boni poſsidemus, teſtante beato Bernardo,
qui ait. Nihil nos Deus habere voluit, quod per Marię
manus non tranſiret. Per manus quoque huius Domi
næ offerre Deo debemus, quicquid boni egerimus,
quemadmodum beatus Bernardus hortatur dicens,
Modicum illud quod offerre deſideras, gratiſsimis il-
lis & omni acceptione digniſsimis Marię manibus tra
dere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Benè nobis ca
riſsimi, benè nobis, quòd talem dominam habemus,
quę manus tam liberales habet ad nos, & tam præpo-
tens eſt apud filium ſuper nos, vt ſecuri ad ipſam con-
fugere poſsimus omnes nos. Vnde deuotiſsimus An-
ſelmus ait. Domina magna cui gratias agit contio læta
iuſtorum, ad quam territa fugit turba reorum: ad te prę
potens & miſericors Domina ego peccator anxius cō
fugio. Vides modo quomodo Maria eſt Domina An
gelorum in cœlo, vides ſecundò quomodo Maria eſt
Domina hominum in mundo. Tertiò conſidera cariſ
ſime, quomodo Maria eſt Domina dęmonum in in-
ferno, tam potenter eis dominans etiā, vt de ipſa ac-
Pſalm. 109 cipi poſsit illud Pſal. Virgam virtutis tuæ emittet do-
minus, &c. Virga virtutis eſt virgo Maria. Ipſa eſt vir
ga Aaron florida per virginitatem, & fructifera per fę
Iſaia. 11. cunditatem. Ipſa quoq; eſt virga, de qua dicitur in Iſa.
Egredietur virga de radice Ieſſe. Hæc virga virgo Ma
ria, virga virtutis eſt contra inimicos infernales, qui-
bus magna virtute dominatur, & ideò domina tā ma
gna, tam magnæ virtutis, meritò à nobis amatur, meri
tò à nobis laudatur, & meritò à nobis exoratur, vt nos
contra inimicos iſtos tueatur. Exemplum dat nobis,
Anſelmus, qui tantam Dominam alloquens ait. Te
Domina magna & valde magna, te vult cor meum a-
mare, te cupit os meum laudare, te deſiderat venerari
mens mea, te affectat exorare anima mea, quia tuitio-
ni tuæ ſe commendat tota ſubſtantia mea. Sic ergo vi-
des quomodo Maria eſt Domina Angelorum in cœ-
lo, domina hominum in mundo, & domina dęmonū
in inferno. Vides ergo ex prædictis, quòd Maria mare
amarum, quòd Maria ſtella maris, Maria illuminatrix,
Maria domina conuenientiſsimè interpretatur. Ma-
ria enim amarum mare eſt dęmonibus peruerſis, Ma
ria ſtella maris eſt hominibus conuerſis, Maria illumi-
natrix eſt Angelis non auerſis, Maria eſt dominās crea
turis vniuerſis. Oremus chariſsimi, oremus deuotiſsi
mè, oremus Mariam & dicamus. Eia mare amarum,
Maria adiuua nos, vt in vera pœnitentia totaliter ama
ricemur. Eia ſtella maris Maria adiuua nos, vt per ma
re ſæculi ſpiritualiter rectificemur. Eia illuminatrix
Maria adiuua nos, vt in gloria æternaliter illumine-
mur. Eia domina Maria adiuua nos, vt tua gubernatio
ne, & dominatione filialiter gubernemur. Per Do-
minum noſtrum, &c.

Capitulum quartum.

AVe Maria. Nomen illud affectuoſum, dulciſsi-
mum, nomen id gratioſum & nobiliſsimum, no
men id glorioſum & digniſsimum optimè conue
nit beatæ virgini dñæ nr̃æ. Cōuenientiſsimè virgo tā
pia vocata eſt Maria Ipſa.n.ē Maria, quę & oī vitio ca
ruit, & omni virtute claruit. Ipſa (inquam) eſt Maria,
quæ à ſeptem vitijs capitalibus fuit immuniſsima. Ma
ria enim contra ſuperbiam profundiſsima per humi
litatem, contra inuidiam affectuoſiſsima per charitatē
contra iram manſuetiſsima per lenitatem, contra ace-
diam indefeſsiſsima per ſedulitatem, Maria contra aua
ritiam tenuiſsima per paupertatem, Mariam contra
gulam temperatiſsima per ſobrietatem, Maria contra
luxuriam caſtiſsima per virginitatem fuit. Hęc omnia
ex illis ſcripturis colligere poſſumus, in quibus nomē
Marię expreſſum inuenimus. Primò conſidera chariſ
ſime, q̄ Maria profundiſsima apud ſe fuit per humili-
tatem. Ipſa enim eſt Maria, de qua dicitur in Luc. Di- Luc. 1.
xit autem Maria. Ecce ancilla Domini. O mira & pro
funda humilitas Mariæ. Ecce Mariam Archangelus al Marię hu-
loquitur, Maria gratia plena, dicitur, ſuperuentio Spi- militas.
ritusſancti premittitur, Maria in matrem Domini
aſſumitur, Maria iam omnibus creaturis anteponi-
tur, Maria iam domina cœli & terræ efficitur, & pro
his omnibus non extollitur, ſed in his omnibus mira
humilitate deprimitur, dicens. Ecce ancilla Dñi. Pro-
pter hoc benè ait Beda ſic. Maria nequaquam ſe donis
cœleſtibus, quaſi à ſe hęc eſſent ex ſe extulit, ſed vt ma
gis magisq; donis apta eſſet diuinis in humilitatē greſ-
ſum mentis fixit Angelo reſpondens. Ecce ancilla do
mini. Hoc eſt contra multos, qui in proſperis & hono
ribus, qui in gratijs, & virtutibus non humiliantur cū
Maria, & cum Chriſto, ſed intumeſcunt cum Eua, &
Lucifero. Sed certè Mariæ humilitas, non ſolum in
verbo, ſed etiam in facto declaratur, non ſolum in ver
bo Regalis reſponſionis, ſed in facto legalis purgatio-
nis: non ſolum in verbo quo ſe humiliauit tanquā an
cillam & ſeruitricem, ſed etiam in facto quo ſe humi
liauit tanquam ream & peccatricem. Ipſa enim eſt Ma
ria, de qua dicitur in Lu. Poſtquā impleti ſunt dies &c.
O dura, & infœlix ſuperbia, ò ſuperbia & infœlix du Luc. 2.
ritia peccatoris: ecce Maria abſq; omni peccato legem
ſubijt purgationis, & tu miſer plenus peccatis nō vis
legem ſubire ſatisfactionis? Vide chariſsime, quòd
Maria affectuoſa fuit per charitatē. Ipſa enim eſt Ma
ria, de qua dicitur in Luc. Exurgens autem Maria, abiit
in montana cum feſtinatione, &c. Abijt (inquam) vt
viſitaret, vt ſalutaret, vt miniſtraret Eliſabeth. Vide
quomodo illa viſitatio Mariæ plena fuit charitate. In Charitas
deſcriptione enim illius viſitationis Maria quater no- Marię ibi-
minatur, in quo charitas Marię ad Deum, & ad proxi dem.
mum plenius declaratur. Charitas proximi debet ha-
beri, & foueri, corde, ore, & opere. Maria autem cha
ritatē proximi habebat in corde, & propter hoc exur
gens Maria, abijt in montana cum feſtinatione. Quid
enim eam ad officium charitatis feſtinare cogebat, ni
ſi charitas quę in corde eius feruebat? Legimus quod
paſtores venerunt feſtinantes ad prǽſepium, & quòd
Maria abijt cum feſtinatione ad obſequium, & quod Luc. 2. &
Zachæus feſtinans deſcendit ad hoſpitandum Domi-
num, Vę ergo tardis ad opera charitatis. Item Maria
charitatē proximi ore fouebat. Ipſa enim eſt de qua
ibidem

ibidem dicitur. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationem Mariæ Eliſabet, &c. Charitas (inquam) proximi ſalutationibus, & alijs charitatiuis locutionibus ſemper ſouenda eſt. Vnde Angelus ſalutauit Mariam: Maria ſalutauit Eliſabet, filius Mariæ ſalutauit Marias euntes de ſepulchro dicens illis: Auete. Væ eis, qui propter odiũ ſalutationem proximo negant. Væ & illis, qui doloſè proximum ſalutant, ſicut Iudas cum dixit Aue Rabbi.
Matth. 26 O quàm dulciter Maria ſalutare nouit. O Maria digneris nos per gratiam tuam ſalutare. Et certè ipſa nos libenter ſalutat beneficio & conſolatione, ſi nos eam frequenter ſalutamus ſeruitio & oratione. Libenter nos ſalutat cum gratia, ſi libenter eam ſalutamus cum Aue Maria. Item Maria charitatem non ſolum corde habebat, non ſolum ore fouebat, ſed etiam opere exercebat Ipſa enim eſt Maria, de qua ibi dicitur. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus. Manſit videlicet pro miniſterio & conſolatione Eliſabeth. Vnde Ambroſius. Quæ propter officium venerat, officio inhærebat. Item Maria ſicut in omnibus charitatẽ habuit ad proximum, ita ſuper omnia charitatem habuit ad Deum. Ipſa enim eſt Maria, de qua ibidem dicitur. Magnificat anima mea Dominum. Anima quod amat hoc magnificat, & in hoc exultat. Idcirco anima Mariæ Deum decentiſsimè magnificauit, & in Deo firmiſsimè exultauit, quia Deum excellentiſsimè amauit. De cuius amore bonum verbum dicit magiſter Hugo
Manſuetudo, & patiẽtia. de Sancto victore. Quia (inquit) in corde eius amor Spiritusſancti ſingulariter ardebat, ideo in carne eius virtus Spiritusſancti mirabilia faciebat. Tertiò vide chariſsime, ꝙ Maria manſuetiſsima fuit per lenitatem, patientiſsima contra oẽm aduerſitatem. Ipſa.n. eſt Maria
Luc. 2. quam Simeon ſic alloquebatur, ſicut in Luc. dicitur, & dixit ad Mariam matrem eius. Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael, in ſignum cui contradicetur, & tuam ipſius animã pertranſibit gladius. Hic gladius, acutiſsimam filij ſui paſſionem ſiue mortem ſignat. Gladius corporalis animam nec occidere poteſt, nec vulnerare; ſic acutiſsima Chriſti paſsio, licet animam Mariæ per compaſsionem pertranſiuit, ipſam tamen nec per odium occidit nec per impatientiam vulnerauit: Maria.n. interfectores filij ſui nunquam odiuit, nunquam contra eos impatiens fuit. Nam ſi alij martyres patientiſsimi fuerũt in martyrio ſuo corporali, quantò magis martyr noſtra Maria in martyrio ſuo ſpirituali? De cuius nobili martyrio Hieron. ait. Quia ſpiritualiter & atrocius paſſa eſt gladio paſsionis Chriſti, plusquam martyr fuit. O mira Mariæ patientia & manſuetudo, quæ non ſolũ patientiſsima fuit, dum coram ipſa filius eius crucifigeretur, ſed etiam dum ante crucifixionem, propter ipſam filius eius vilipenderetur, ſicut in Euangelio Mar.
Marc. 6. dicitur. Nonne hic eſt fabri filius, & Mariæ? Vbi poſt pauca ſequitur, & ſcandalizabantur in eo. Reuera faber eſt Chriſtus, ſed qui fabricatus eſt auroram, & Solem. Heu quàm longè à gratia mitiſsimæ Mariæ ſunt, qui tam immites, tam impatientes, tam iracundi ſunt ſicut commenſales, & ſocij & vicini ſæpè ſentiunt.
Diligentia, indefeſſa. Act. 1. Quartò vide chariſsime, ꝙ indefeſsiſsima & ſtudioſiſſima fuit, per ſedulitatem in bonis operibus. Ipſa nanque eſt Maria illa de qua dicitur in Act. Hi omnes erãt perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu. Maria indefeſſe perſeuerando in oratione exemplum dedit, quam oportet ſequi & non deficere. Et ſi Maria tam ſedulè orauit in terris, quomodo non ſedulè orabit pro nobis in cœlis? Propter hoc nos bene hortatur Auguſt. dicen. Omnes Mariæ patrocinia omni niſu imploremus, vt dum ſupplici eã obſequia frequentamus in terris, ipſa nos prece ſedula commendare dignetur in cælis. Sed ecce Maria noſtra non ſolum ore in orationibus. ſed etiam corde in ſanctis meditationib. indefeſſa fuit, & ſedula. Ipſa enim eſt Maria de qua dicitur in Euangelio Luc. Maria conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Luc. 2.
Quia ergo Maria noſtra nõ fuit acedioſa, ideo non fuit encioſa, & ideò, non ſolum mentem in ſanctis meditationibus, non ſolum linguam in deuotis orationibus, ſed etiam manus in bonis operibus ſedulas habuit. Propter quod benè, ſicut ſupra dictum eſt, manſit Maria cum Eliſabeth tribus menſibus. Ad quid? Reſpondet Beda & ait, vt mulieri prouectæ ætatis, virgo iuuencula miniſterium ſedula impenderet, Heu quàm longè à gratia Mariæ eſt miſer acedioſus, cuius & mẽs & manus & lingua ſunt toties à meritis ocioſæ. Quintò vide chariſsime, ꝙ Maria tenuiſsima fuit per paupertatem. Ipſa.n. eſt Maria de qua dicitur. Inuenerũt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Paſtores pauperes, inuenerunt pauperem Mariam matrẽ & pauperem infantem in paupere loco, non in pomposa curia, ſed in paupere præſepio. Quæ vtique paupercula mater bonum hoſpitium habuiſſet, ſi pauper non fuiſſet, Iſta dum diligenter attendis, tunc paupertatem Mariæ euidenter perpendis. De qua Io. Chryſoſt. ait. Vide paupertatis Mariæ magnitudinem, & quicunque pauper eſt, accipiat conſolationem. Quicunque certè propter Deum pauper eſt voluntariè, & libenter, vel etiam quicunque pauper eſt neceſſariè & patienter, multum conſolari poteſt de paupere Maria, & de paupere Chriſto. Ab illa conſolatione iniqui diuites longe ſunt, qui longe aliam quærunt. Vnde Saluator dicit. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic cõſolationem veſtram. Nolo tamen deſperare diuites, quia non ſolum pauperes paſtores, ſed etiam diuites, Reges pauperem Mariam & pauperem filium eius inuenerunt, ſicut dicitur in Matth. Et intrantes domum inuenerunt, &c. Sic illi diuites ipſos inuenerunt, qui munera attulerunt, pauperes ergo conſolationem iſtã inueniunt per paupertatem, diuites verò per liberalitatem, dum pauperes per paupertatem Chriſto conformantur, diuites per liberalitatem Chriſto reformantur
Sextò vide chariſsime, ꝙ Maria temperatiſsima fuit, per ſobrietatem. Ipſa enim eſt Maria, cui dicitur. Ne timeas Maria inueniſti gratiam. &c. Nota, quod dicitur, inueniſti gratiam. Nunquam Maria tantam gratiã inueniſſet, niſi gratia Mariam in cibo & potu temperatiſsimam inueniſſet. Non enim ſe compatiuntur gratia & gula, quia impoſsibile eſt ꝙ homo ſimul ſit per gratiam Deo gratus, & per gulam ingratus. Bonum eſt ergo quærere gratiam & fugere gulam, dicit enim Paulus, Optimum eſt gratia ſtabilire cor non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Nota etiã quod dicitur. Ecce concipies in vtero. Nunquã Maria Deũ in vtero concepiſſet, ſi idem vterus contra Deum crapuloſus fuiſſet, & ſi vterus ille mero æſtuaſſet: cum vẽter mero æſtuans citò deſpumat in libidinem, vterus ergo ille, qui Deo incarnato grauidatus eſt, nunquã in cibo & potu intemperato grauatus eſt Vnde Ioann. Chryſoſt. ait. Comeſatrix, aut vinolenta Maria nunquam fuit. Heu quàm longè a gratia Mariæ ſunt, qui in cibo & potu toties excedunt. Septimò vide chariſsime, ꝙ Maria caſtiſsima fuit per virginitatem. Ipſa eſt Maria de qua dicitur. Nomen virginis Maria. Eximię caſtitatis Mariæ teſtem Euangeliſtam, teſtem ipſam Mariam, teſtem habemus Angelicam perſonam. Caſta enim fuit in virginea carne, ſicut Euangelium teſtatur dicens. Nomen virginis Maria. Caſtior fuit Maria in virginea mente: ſicut ipſamet teſtatur; ipſa.n. eſt, de qua dicitur. Dixit autem Maria ad Angelum. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? i. non cognoſcere propono. Caſtiſsima verò fuit Ma-

Luc. 2.
Paupertas. Luc. 2.
Luc. 6.
Matth. 2.
Sobrietas.
Luc. 1.
Hebr. 13
Virginitas.
Luc. 1.
Matth. 1.

riam

ria in virgine prole, ſicut Angelus teſtatur qui de illa Maria dixit in Matth. Ioſeph fili Dauid, noli timere. Ex quo Maria virgo de Spirituſancto diuina ex prole fœcundata, nequaquam virginitas eius tali eſt prole vitiata, ſed mirabiliter, eſt in tanta prole glorificata. Nã in prole approbata, in prole cõſecrata, in prole nobilitata, in prole ditata, & dotata, conſignata & confirmata eſt tua virginitas ò Maria. Propter quod bene ait Auguſt. Mariam virginem veraciter prædicamus, & matrem, cujus virginitatem glorificauit vera fæcunditas, & cuius veram fœcunditatem glorificauit intemerata virginitas. Beatus quoque Bernar. ait. Longè glorioſior fuit virginitas ex fœcunditate, & fœcunditas ex virginitate. Heu quàm longè à gratia Mariæ ſunt quicunque cõtinentes non ſunt, qui caſtitatis inimici ſunt Cum ergo dulciſsimum nomen Mariæ tantæ (vt ſuprà dictum eſt) ſit gratia, ideò merito hoc nomen inuocamus orantes, ſecundum quod beatus Bernar. orãs ait. Dulciſsimum Mariæ nomen inuocantibus ſeruulis, per te Regina clemens gratiæ ſuæ munera largiatur Ieſus Chriſtus filius tuus, qui cum patre, & Spirituſſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſæcula ſeculorum. Amen.

Capitulum quintum.

AVe Maria gratia plena. Oſtenſum eſt ſuprà, quomodo Maria propter puriſsimam vitæ innocentiam meritò per Aue ſalutatur. Oſtendendum autem eſt, nunc, quomodo per pleniſsimam gratię affluẽtiam meritò gratia plena fore commemoratur. Aue ergo gratia plena. Conſideremus chariſsimi gratiam iſtã gratiam Marię, gratiam admirandam. Conſideremus (inquam) gratiæ Mariæ veritatem, immenſitatẽ, multiplicitatem, & vtilitatem. Gratia namque Marię gratia veriſsima, gratia immenſiſsima, gratia multiplicisſima, & gratia vtiliſsima eſt. Primò conſideremus gratiæ Mariæ veritatem. De hac Gabriel ait. Inueniſti gratiam, &c. Gratia vtique vera eſt quę apud Deum, inuenitur, qui veritas eſt, apud Deum dicit, non apud diabolum. Diabolus enim gratiam malè proſperitatis, offert, vt eo liberius peccet. Vnde Holofernes (qui diabolum ſignat) ait. Bibe nunc & accumbe in iucunditate, quoniam inueniſti gratiam coram me. Itẽ apud Deum dicit, non apud mundum, quia apud mundum, id eſt, apud homines mundanos ſæpe valde falſa gratia, falſa contritio inuenitur. Vnde in Eccleſiaſt. dicitur. Non omni homini manifeſtes cor tuum, ne fortè inſerat tibi gratiam falſam & conuitietur tibi. Item apud homines, ideo beatus Bernardus. Quæramus gratiam, ſed gratiam apud Deum: nam apud homines eſt gratia fallax. Item, apud Deum dicit, non apud carnem: nã gratia carnis falſa eſt, vt pote carnis pulcritudo & huiuſmodi. Vnde Salomon, Fallax gratia & vana eſt pulchritudo, quia gratiſsima virgo Maria falſam gratiam diaboli, falſam gratiam mundi, falſam gratiam carnis, contempſit. Ideo merito apud Deum gratiam inuenit, veram itaq; & puram, nulla adulterina mixtura vitiatam, vt verè dicere poſsit in Eccleſiaſt. Quaſi balſamum non mixtum odor meus. Balſamum Mariæ eſt vnctio gratiæ, qua Maria copioſiſsimè infuſa eſt. Vnde Bernardus loquens de illo verbo, Spirituſſanctus ſuperueniet in te, ait. Precioſum illud balſamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, vt copioſiſsimè effluat circumquaque. Balſamum miſceri ſolet, & viciari melle, vel oleo. Sed certè balſamum Spirituſſancti in Maria nõ fuit mixtum, quia nec melle carnalitatis, & mundanæ conſolationis, nec oleo venæ laudis & adulationis fuit vitiatum. Sed quia tam vera & tam pura Mariæ gratia fuit, ideò bene Hieronymus de ipſa ſic dicit: Quicquid in Maria geſtum eſt totum puritas & ſimplicitas, totum gratia & veritas, totum miſericordia & iuſtitia fuit quæ de cœlo proſpexit. Quicũque ergo cum Maria veram gratiam inuenire deſiderant ipſi cum Maria omni deſiderio omni ſtudio ad eum apud quem inuenitur accedant; Sicut hortatur Apoſt. ad Heb. dicens. Adeamus cum fiducia ad thronum gratię eius, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Et nota, ꝙ quicunque vult inuenire debet quærere, & quicunque vult inuenire, debet ſe inclinare. Inclinet ergo ſe cum Maria per humilitatem veram, quicunque cum Maria inuenire cupit gratiam veram. Dicitur enim in Eccleſiaſtico. Quanto magnus es, humilia te in omnib. & coram Deo inuenies gratiam. Maria certè quia veriſsimè ſe per humilitatem inclinauit, veriſsimam gratiam inuenit, vt vere dicere poſsit. Reſpexit humilitatem meam. Secundò conſideremus chariſsimi gratiæ Marię immẽſitatem, propter hanc dicta eſt gratia plena. Immenſa certè fuit gratia, qua ipſa fuit plena. Immenſum enim vas non poteſt eſſe plenum, niſi immenſum ſit iſtud quo eſt plenum. Maria autem vas immenſiſsimum fuit, ex quo illum qui cœlo maior eſt continere potuit. Quis eſt cælo maior? certè ille de quo Salomon ait. Si cælum & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto magis domus hæc quam ędificaui? Non vtique domus per Salomonem ædificata, ſed domus per illam ſignificata Deum capere potuit. Tu ergo immenſiſsima Maria capacior es cœlo: quia quẽ cœli capere non poterant, tuo gremio contuliſti. Tu capacior es mundo, quia quem totus non capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo. Si ergo Maria tam capaciſsima fuit ventre, quanto magis mente? & ſi capacitas tam immenſa fuit gratia plena, oportuit vtique quod gratia illa quę tantam impleuire potuit capacitatem, eſſet immenſa. Quis immenſitatem Mariæ poteſt menſurare? Ecce quod dicitur in Eccleſiaſtico, Altitudinem cœli latitudinem terræ, & profundum abyſsi quis dimenſus eſt? Cælum eſt Maria, tum quia cœleſti puritate, cœleſti claritate, cœleſtibus aliis virtutibus abundauit, tum quia ſedes Dei altiſsima fuit teſte Propheta qui dicit. Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam. Terra quoque Maria fuit, quæ fructum illum nobis protulit, de quo idem propheta ait. Terra dedit fructus ſuos. Abyſſus etiam eſt Maria, in bonitate & in miſericordia profundiſsima. Vnde etiã profundiſsimam miſericordiam filij ſui pro nobis interpellat, quaſi abyſſus abyſſum inuocat. Cęlum ergo eſt Maria. terra eſt Maria, abyſſus eſt Maria. Quis huius cœli altitudinem, quis huius terræ latitudinem, quis huius abyſsi profunditatem, quis (inquam) Mariæ immenſitatem dimenſus eſt, niſi ille ſolus qui ipſam non ſolum in gratia & in gloria, ſed etiam in miſericordia tam altiſsimam, tam latiſsimam, tam profundam operatus eſt? Vnde ſpecialiter de eius miſericordia ait beatus Bernardus. Quis miſericordię tuæ ò benedicta longitudinem, & latitudinem, & ſublimitatem, & profundum queat inueſtigare? Nam longitudo eius, vſq; ad nouiſsimum diem inuocantibus eam ſubuenit vniuerſis, latitudo eius replet orbem terrarum, vt ſua quoque miſericordia plena ſit omnis terra, ſed & ſublimitas eius ſupernæ ciuitatis inuenit reſtaurationem, & profundum eius ſedentibus in tenebris & vmbra mortis obtinuit redemptionem. Tertiò conſideremus cariſsimi gratiæ Mariæ multiplicitatem, de qua ipſa dicere poteſt illud in Eccleſiaſt. Ego quaſi terebynthus, extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratię. Terebynthus magna arbor eſt in Syria ſecundum gl. & Pli. lib. 13. & habet ramos multos & extenſos: maſculus huius arboris non fert fructum, ſed tantum fœmina. Cuius fructus inuenit duplex, videlicet rubeus & pal-

Marię gratia veriſsima.
Iudith. 1.
Eccleſ. 8.
Prou. 31.
Eccleſ. 24.
Hebr. 4.
Eccleſ. 4.
Marię gratia immenſa.
3. Reg. 8.
Eccle. 1.
Pſalm. 102
Idem. 84
Marię multiplex gratia.
Eccle. 24.

& pallidus, & eſt iucundi odoris. Arbor iſta arbor pro
B Mariaeſt therebin tus. crea & creſcens in Syria, eſt beata virgo Maria. Sy-
ria enim interpretatur humectata. Et vere humectata
fuit per gratiam tota vita Mariæ, quæ in humore gra-
tiæ creuit ab vtero matris ſuæ. Quid mirum ſi Maria
in humore gratiæ creſcat, cum ſine humore gratiæ,
omne ſemen areſcat? Vnde de ſemine dicitur in Luc.
Luc. 8 Natum aruit, quia non habebat humorem. Rami hu-
ius arboris, rami honoris & gratiæ, ſunt virtutes & exẽ
pla & beneficia beatæ Mariæ. Multi .n. rami ſunt mul
tæ eius gratiæ merita, multę eius virtutes & exempla
multæ eius miſericordiæ, & beneficia. In his ramis li
benter habitant, in his libenter iubilant cœleſtes aui-
culæ .ſ. animæ ſanctæ, vt de ipſis etiam dici poſsit illud
Dan. 4. Dan. In ramis eius conuerſebantur volucres cœli.
O quam latè, quàm altè arbor illa magna beata virgo
Maria ramos ſuos extendit. quàm latè ad hoĩes, quã
longe ad Angelos, quàm altè ad Deum. Qũo aũt ad
hos oẽs extendit ramos gratiarum & miſericordiarum
ſuarum, Ber. exponit dicens. Maria omb. ſinum miſe-
ricordiæ aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vni-
uerſi, captiuus redemptionem, ęger curationem, tri-
ſtis conſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam,
Angelus lætitiam, deniq; tota Trinitas gloriam, filij
Luc. 1. perſona carnis humanæ ſubſtantiam. Fructus huius ar
boris eſt ille de quo dr̃. Bñdictus fructus vẽtris tui. Iſte
fructus rubeus fuit ſanguine, pallidus autẽ morte. Vn-
Cant. 5 de ſponſa Dei, ideſt anima ſancta, ait illud in Cant. Di
lectus meus candidus & rubicundus, iam etiam po-
teſt dicere. Dilectus meus pallidus & rubicundus. Iſte
quoq; fructus odore iucundus eſt deuotis animabus.
quod bene ſenſerat beatus Ioannes Apoſtolus qui Do
mino dixit. Odor tuus in me concupiſcentias excita-
uit ęternas, O anima, ò anima miſericordiæ odorem
huius fructus non ſentis? ò ſi ſentires nonne poſt ipsũ
Cantic. 1 curreres? ſicut dicitur in Cant. Curremus in odorem
vnguentorum tuorum. Notabile autem eſt, quod fru-
ctum huius terebinthi non maſculus ſed fœmina hu-
ius arboris proferre ſolet. Sic certè fructum vitæ Ie-
ſum Chriſtum, non maſculus ſed fœmina, nõ vir, ſed
Marię gratia vtiliſsima ſibi, & nobis. virgo protulit. Propter quod bene Auguſtinus ait. Ele
cta eſt virgo mater, quæ ſine concupiſcentia carnis, cõ
ciperet carnem, & ſine viro pareret virum. Quartò
conſideremus chariſsimi gratię Mariæ vtilitatem.
De hac dicitur. Mulier gratioſa inueniet gloriam. Ec-
Prou. 11 ce vtilitas gratiæ gratioſæ, Mariæ eſt inuentio gloriæ
perpetuæ. Vtiliſsima certè fuit gratia Mariæ & ſibi &
nobis. Vtiliſsima (inquã) fuit gratia Marię ſibiipſi. Gra
tia enim delitioſam, gratia miraculoſam, gratia glorio
ſam fecit Mariam. Delitioſam in animo, miraculoſam
in filio, glorioſam in regno. Delitioſa certè fuit Maria
in mente ſpirituali, miraculoſa in prole virginali, glo
rioſa in diademate æternali. Gratia ergo mentem &
animam Marię fecit delitioſam delitijs ſpiritualibus,
tanquam Dei viui ſpiritualem paradiſum, iuxta illud,
Eccle. 40 Eccle. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus. Ve
rè paradiſus Dei fuit, in benedictionibus multiplicium
delitiarum ſpiritualium. De quibus etiam beatus Ber
nardus ait. Quid niſi delitias dixerim decus virginita-
tis, cum munere fœcunditatis inſigne humilitatis, di-
ſtillantem charitatis fauum, miſericordiæ viſcera ple-
nitudinem gratiæ, prærogatiuam gloriæ ſingularis?
Item, gratia mariam fecit miraculoſam in prole, mira
culoſo conceptu & partu, dum miraculoſe virgo pepe
rit, & miraculoſius Deum concepit, Deum peperit.
Luc. 1. Vnde de hac eius gratia bene dicitur; Inueniſti gratiã
apud Deum, &c. De hoc nomine beatus Ber. ad Ma-
riam loquens dixit. Intellige prudens virgo, quantam
ex nomine promiſsi filij & quàm ſpecialem gratiam,
inueneris apud Deum. Item gratia Mariam fecit glo-
rioſam, propter quod bene ſupra dictum eſt, Mulier
gratioſa inueniet gloriam. O vere fœlix inuentrix
Maria, quę tam magna in mundo, tam magna in cœ Prou. 11
lo. Nulla pura creatura tantam gratiam in mundo,
nulla tantam gloriam in cœlo inuenit. Et certe tam
gratiam quàm gloriam inuenit apud Dominum, quia
ſicut in Pſalmo dicitur. Gratiam & gloriam dabit Pſalm. 83
Dominus. Sed certe chariſsimi gratia Mariæ non ſo
lum vtiliſsima fuit ſibiipſi, ſed etiam nobis, immò to
ti humano generi. Gratia enim Mariæ colligit malos,
impinguat bonos, liberat vniuerſos. Colligit à cul-
pa, impinguat gratia, liberat à morte æterna. Dico er-
go quòd gratia Mariæ colligit ad miſericordiam, col-
ligit ad Eccleſiam malos. Hoc bene ſignatum eſt in
gratia quam in colligendis ſpicis à meſſoribus dereli-
ctis Ruth inuenerat, quando dixit ad Booz. Inueni gra Ruth. 2.
tiam in oculis Domini mei, & cætera. Ruth. interpre
tatur videns, vel feſtinans. Et ſignat Beatam Virgi-
nem, quæ vere videns in contemplationes, & bene
feſtinans fuit in actione. Videns etiam noſtram miſe
riam eſt, & feſtinans ad impendendam ſuam miſeri-
cordiam. Booz interpretatur virtus, & ſignat illum,
de quo in Pſalmo, dicitur. Magnus Dominus, & ma- Pſalm. 146
gna virtus eius. Ruth ergo in oculis Booz, Maria in
oculis Domini hanc gratiam inuenit, vt ipſa ſpicas,
id eſt animas à meſſoribus derelictas, colligere ad ve-
niam poſsit. Qui ſunt meſſores niſi Doctores & Re
ctores? O vere magna Mariæ gratia qua multi ex eis
ad miſericordiam colliguntur, qui à Doctoribus & re
ctoribus tanquam incorrigibiles relinquuntur. Et iõ
bene beatus Bernardus ait, Maria tu peccatorem toti
mundo deſpectum, materno affectu amplecteris, fo-
ues, nec deſeris, quouſque horrendo iudici miſerum
reconcilies. Item gratia Mariæ bonos impinguat pin-
guedine gratiæ, Vnde in in Eccle. dr̃. Gratia mulieris. Eccle. 26
ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impingua
bit. Mulier ſedula Maria fuit, de cuius ſedulitate Beda,
ait, Maria ſecreta Dei ore tacito, vigili cum corde ſe-
dula ſcrutabatur. Quis huius mulieris eſt vir, niſi ille,
quem ipſa circundedit in vtero? de quo dicit Hierem.
Creauit Dominus nouum ſuper terram, mulier circũ Hier. 31
dabit virum. Huius viri oſſa, ſunt quicunque in cor-
pore eius, id eſt in eccleſia fortes ſunt. Iſta oſſa
ſuffragante gratia Marię impinguantur vnctioni-
bus gratiæ. Impinguantur (inquam) pinguedine
ſpiritusſancti. qua & ille impinguari cupiebat, qui
dicebat. Sicut adipe, & pinguedine repleatur ani- Pſalm. 26
ma mea. O quis æſtimare valeat, quàm multæ animæ
opitulante gratia Mariæ, ſunt per gratiam impinguatę
immo certè quis æſtimare valeat, quanta in ipſa Maria
fuit impinguatio gratiarum, cuius gratia impinguata
ſunt tot millia animarum? Cuius enim virtutis pingue
dine ipſa caruit, quę omnium virtutum pinguiſsimum
habitaculum fuit. Ait enim Ioannes Damaſcenus; Ma
ria in domo Domini plantata & impinguata ſpiritu, ut
oliua fructifera omnis virtutis habitaculum facta eſt.
Item gratia Mariæ liberat à morte ęterna vniuerſos,
qui liberantur. Hoc bene ſignatum eſt in Eſther, de
qua legitur ſic. Adamauit eam rex, prius, quàm omnes Eſther. 2.
mulieres, & poſuit diadema regni in capite eius. Huius
autẽ gratiæ quam Eſther coram rege habuit, duplex
legitur fuiſſe vtilitas. Vna quòd ipſa diadema regni
obtinuit. Alia quod ipſa gentem ſuam morti addi-
ctam à morte eripuit. Sic certe Eſther noſtra bea-
ta Maria tantam gratiam coram rege æterno impe-
trauit, quod per hanc non ſolum, ipſa ad coronam,
peruenit, ſed etiam generi humano, morti addicto
ſubuenit. Vnde Anſelmus ait. Quid (inquit) dignè
referã genetrici Dei & Domini mei? per cuius fœcũdi
tatem captiuus ſum redemptus, per cuius partum, de

morte æterna ſum exemptus, cuius prolem perditus, ſum reſtitutus, & de exilio miſerię ad patriam æternæ beatitudinis ſum reductus? O ergo mater gratię, fac nos filios gratiæ fac vt per gratiam tuam veriſsimam, colligamur ad veniam remiſsionis, impinguemur per gratiam deuotionis, liberemur à morte damnationis, per Dominum noſtrum. &c.

Capitulum octauum.

AVe Maria gratia plena. Adhuc chariſsimi, aliqua de gratia dulciſsimæ Mariæ ſūt dicenda. Conſideranda eſt ergo quadruplex Marię gratia, videlicet gratia donorum, gratia labiorum, gratia priuilegiorum, & gratia præmiorum. Primò conſiderate chariſsimi in Maria gratiam donorum ſpiritusſancti. De hac gratia Maria gratulabunda dicere poteſt illud Eccleſiaſtici. In me omnis gratia vitæ & veritatis. Quid mirum, ſi ipſa eſt gratia plena vitæ, & veritatis, quæ mater eſt eius, quem legimus plenum gratię & veritatis? Et quid mirum, ſi in illa virga eſt tanta donorum, ſpiritusſancti affluentia, in cuius flore ſpiritusſanctus requieuit cum tanta donorum ſuorum effluentia? Maria nanque eſt illa virga, & filius Mariæ eſt ille flos de quo dicitur in Iſaia. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientię intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis & replebit eum ſpiritus timoris Domini. In hoc flore mira ſpiritusſancti, effluentia, de quo in omnem Eccleſiam tuam mira fit influentia, vt beatus Euangeliſta Ioannes dicat. De plenitudine eius, nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Cum ergo de iſto flore tanta gratia redundet in totum hortum, quantò magis in ipſam huius floris virgã in ipſam Mariam? dicat ergo Maria, dicat ſecurè. In me omnis gratia vitæ & veritatis. Gratia certè vitæ & veritatis conſiſtit in prædictis ſeptem ſpiritusſancti, donis. Per prædicta enim ſeptem dona, fuit gratia vitæ & veritatis in Maria. Gratia ueritatis ordinauit Mariam in veritate ſupra ſe, infra ſe, intra ſe, & extra ſe. Gratia (inquam) veritatis ordinauit Mariam in veritate ſupra ſe, per donum ſapientiæ; infra ſe, per donum conſilij; intra ſe, per donum intellectus, extra ſe per donum ſcientiæ. Gratia vtiq; veritatis, ordinauit animam Mariæ in veritate: ſupra ſe, in ſapiẽtiſsima fruendorum contemplatione: infra ſe in conſultiſsima fugiendorum prouiſione: intra ſe in certiſsima credendorũ cognitione: extra ſe, in rõnabiliſsima agendorum diſcretione. Gratia aũt vitæ, ordinauit vitam Mariæ in bona vita reſpectu diaboli reſpectu proximi, & reſpectu Dei. Grã (inquã) vitæ ordinauit Mariã in bona vita: ergo Diabolũ, per donum fortitudinis: erga proximum, per donum pietatis: erga Deum, per donum timoris. Gratia vtique vitæ ordinauit vitam Marię erga diabolum in fortiſsima reſiſtentia, erga proximum in pijſsima beneuolentia, erga Deum in deuotiſſima reuerentia. Hinc eſt, quòd ſpiritusſanctus Mariã, per domum conuenientiſsimè ſignauit, quam ſibi ſapientia increata cum ſeptem columnis, ſeptem donorum ſpiritusſancti excellentiſsimè ædificauit. Quiſq; ergo columnas ſpiritusſancti ceperit deſiderare, ipſe formam columnarum in iſta domo poterit inuenire, quam pro columnis huiuſmodi, debet cum magnis deſiderijs & precibus conuenire. Similiter quicunque ſeptiformem ſpiritusſancti gratiam adipiſci deſiderat, ipſe florem ſpiritusſancti in virga quærat. Per virgam enim ad florem, per florem ad ſpiritum in ipſo requieſcentem, peruenimus. Per Mariam ad Chriſtum accedimus, & per Chriſtum, gratiam ſpiritusſancti inuenimus. Propter quod bene Mariam alloquens beatus Bernardus, ait; Per te acceſſum habemus ad filium, ò benedicta inuentrix gratiarum, genitrix vitę, mater ſalutis, vt per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis. Secundò conſiderate chariſsimi in Maria gratiam labiorum de qua in Pſal. dicitur; Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Tanta ſiquidem fuit gratia labiorum in Maria, vt ipſa optimè per Iudith. ſignari poſsit, de qua dicitur in libro. Iudith; Non eſt mulier talis ſuper terrã, in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. Re uera non eſt, non fuit, non erit mulier talis ſuper terram, qualis Maria fuit in aſpectu clariſsimæ vitæ, in pulchritudine mundiſsimæ conſcientiæ, & in ſenſu verborum diſertiſsimæ linguæ. Gratiam autem verborum labiorum Mariæ videbimus euidenter, ſi verba labiorum eius ex Euangelio colligamus diligenter. Inuenimus autem ſeptem in Euangelio mellifluas ſententias, de mellifluis Mariæ labijs diſtillantes, & mellifluam labiorum eius gratiam optimè indicantes iuxta illud Cant. Fauus diſtillans labia tua. Septem mellis ſtillæ, ſunt ſeptẽ dulciſsima verba Mariæ quæ ad Angelum, ad hominem, & ad Deum legitur habuiſſe. Duo ad Angelum, duo ad hominem, tria ad Deum. Ad Angelum maria habuit verbum caſtitatis, & verbum humilitatis. Verbum caſtitatis habuit maria ad Angelum in labijs quando Angelo reſpondens dixit. Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Hoc eſt contra impudicos, qui non caſta, nõ pudica, ſed impudica, & turpia, & carnalia verba in labijs ſuis habent. Verbum autem humilitatis ad Angelum habuit Maria in labijs, quando Angelo humiliter reſpondens dixit. Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Hoc eſt contra ſuperbos, & arrogantes, qui de ſe nec humilia ſentiunt, nec loquuntur, ſed verba iactantiæ, & inflationis in labijs ſuis habẽt. Item ad hominem habuit verbum charitatis, & verbum veritatis. Verbum charitatis in ſalutatione, verbum veritatis in inſtructione. Verbum charitatis ad hominem Maria in labijs habuit quando matrem pręcurſoris tam affectuoſe ſalutauit, quod etiam infans, in vtero eius exultauit. Hoc eſt contra rãcoroſos, qui proximis ſuis, vel charitatiuè non loquuntur, vel omninò eis loqui dedignantur. Verbum veritatis Maria in labijs habuit, qñ deficiente vino miniſtris dixit. Quodcunq; dixerit vobis facite. Hoc eſt cõtra illos, qui alios non ad bonum ſed ad malum inſtruunt, & malum eis conſulunt. Item ad Dominum tria verba habuit Maria. Plus ergo cum Deo quàm cum Angelo, vel cum homine locuta eſt Maria, ex quo bis Angelo, bis homini, ter autem Deo locuta eſt. Heu heu contra multos, qui tam parum cum Deo in orationibus, & tam multum cum hominibus loquuntur, in fabulationibus inutilibus, & ſępe valde nociuis. Habuit autẽ Maria ad Deum verbum gratulatiuum, querulatiuum, & compaſsiuum. Gratulatiuum, pro ſui reſpectione; querulatiuum, pro filij amiſsione; compaſsiuum, pro vini defectione. Verbum gratulationis Maria ad ad Deum habuit in labijs, quando pro eo, quòd Dominus humilitatem ſuam reſpexit dixit. Magnificat anima mea Dominum. Hoc eſt contra ingratos, qui (heu) pro multis & magnis beneficijs, paruas Deo gratias agunt, & quandoque per ipſa Dei beneficia contra Deum inſoleſcunt. Verbum quærulationis, Maria ad Deum habuit in labijs, quando filio, per triduum amiſſo dixit. Fili quid feciſti nobis? ſequitur, pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Hoc eſt contra indeuotos, qui cum dolore Ieſum non quęrunt quando ipſum per ſubtractionem deuotionis per multos dies amiſerunt. Verbum compaſsionis ad Deum habuit Maria, quando in nuptijs

Maria habuit gratiã donorum, ſpiritusſancti.

Eccle. 24

Eſa. 11.

Ioan. 1.

Maria eſt, domus quã ſibi ſapientia ędificauit.

Maria habuit gratiã labiorum

Pſalm. 4

Iudith. 11

Dan. 4.

Luc. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 2

Nota

Luc. 1.

Idem. 2.

Ioann. vbi ſuprà.

nuptijs filio dixit, vinum non habent. Hoc eſt contra immiſericordes, quos aliorum defectus ad pietatem non mouent, nec apud Deum, nec apud homines pro ximos ſuos promouēt. Eia nunc aduocata noſtra Maria. Ecce adhuc neceſſe eſt nobis vt filio tuo ſuggeras pro nobis, quoniam vinum non habent multi ex nobis, vinum vtique gratię ſpiritusſancti, vinum compunctionis, vinum deuotionis, vinum ſpiritualis conſolationis. De quo beatus Bern. ſic ait. Quoties mihi neceſſe eſt fratres, poſt lachrymoſas querimonias veſtras exorare matrem miſericordiæ, vt ſuggerat benigniſsimo filio ſuo quoniam vinum non habetis & ipſa dico vobis chariſsimi, ſi pie à vobis pulſata fuerit, nō deerit neceſsitati veſtræ, quoniam miſericors eſt miſericordiæ mater. Nam ſi compaſſa eſt verecundiæ illorum à quibus fuerat inuitata, multo magis compatietur vobis, ſi piè fuerit inuocata. Penſate fratres ex prædictis, quantus amicus Mariæ rex Regum fuerit, cum ipſa tanta gratiam labiorum habuerit. Scriptum quippe ē in Pro. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum Regem. Tertiò conſiderate chariſsimi, in Maria gratiam priuilegiorum

Prou. 22

De hac quidem gratia dicitur; Inueniſti gratiam apud Dominum ecce concipies, in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur. Vide quomodo Gabriel aſſerens Mariam inueniſſe gratiam, ſtatim eandem gratiā ſpecificans ſubiungit. Ecce (inquit) concipies in vtero. &c. O quàm magnum & omnibus ſæculis inauditum priuilegium, quòd virgo in vtero concepit, & filium altiſsimi peperit. Poſſumus autem notare ſeptem priuilegia Mariæ. Priuilegium (inquam) immenſis gratijs eſſe plenam ſoli Mariæ à Deo conceſſum. Primū Mariæ priuilegium, eſt quod ſuper omnes homines, ab omni peccato ſit puriſsima. Fuit namq; tam copioſiſsimè in vtero ſanctificata, quòd etiā ad veniale peccatum, nunquam in tota vita ſua fuiſſe creditur inclinata. Vnde Bern. ait. Decuit Reginam virginum, ſingularis priuilegio ſanctitatis ab omni peccato ducere vitam, quę dum peccati mortisq; pareret peremptorem, munus vitæ & iuſtitiæ omnibus obtineret. Secundum Mariæ priuilegium eſt quod ipſa ſuper omnes homines fuit gratia pleniſsima. Vnde Hieronymus. Cæteris per partes pręſtatur, Mariæ verò ſe tota infudit plenitudo gratię. Et ideo bene beatus idem doctor gratiam Marię gratię Angelorum conferens, & præterēs ait. Beatam & glorioſam Virginem Mariam, credendum eſt ampliora promeruiſſe virtutum priuilegia, & percepiſſe etiam gratiam ab Angelis collandandam.

Luc. 1.

Maria habuit gratiā priuilegiorum. 7.

Tertium Mariæ priuilegium eſt, q̄ ipſa ſola mater, & virgo incorruptiſsima eſt. Hoc priuilegium beatus Bernardus commendans ait; Optimam partem elegit ſibi Maria, optimam planè, quia bona eſt fœcunditas, coniugalis, melior caſtitas virginalis, optima virginea fœcunditas ſeu fæcunda virginitas. Mariæ priuilegiū, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Quartum Mariæ priuilegium eſt, q̄ ipſa ſola mater filij ineffabiliſsima eſt, ipſa ſola illius filij mater eſt cuius ſolus Deus Pater eſt. Mirum ſupra modum quod tam maximum priuilegium creaturæ conceſſum eſt. De hoc etiam priuilegio Bea. Bernardus ait. Ipſa eſt noſtræ Virginis gloria ſingularis, & excellens prærogatiua, Mariæ, quòd filium ſuum eundem cum Deo Patre, meruit habere communem. Quintum Mariæ priuilegium eſt, quòd ipſa ſuper omnem creaturam, Deo corporaliter familiariſsima fuit. Nam quod nunquā creaturę conceſſum eſt, nec concedetur in ęternum, ipſa Deum nouem menſibus in vtero portauit, ipſa Deū vbere de cælo pleno lactauit, ipſa Deum multis annis dulciter educauit, ipſa Deum ſibi ſubditum habuit, ipſa Deum purum in amplexibus & oſculis familiariſsimè cōtrectauit, ſicut Aug. euidenter aſſerit dicēs. Nec mirum Maria, vt dignetur tibi congaudere Deus regnans in cœlis, quem paruulum ex te hominem natum, toties oſculata es in terris. Sextum Mariæ priuilegium eſt quòd ipſa ſuper omnem creaturā apud Deū, potentiſsima eſt. Vnde Auguſtinus. Ipſa meruiſſi exiſtere mater eiuſdem redemptoris. Idem, Impetra q̄ rogamus, excuſa quod timemus, quia nec potētiorem meritis inuenimus quàm te, quę meruiſti exiſtere mater eiuſdem redemptoris, & iudicis. Grande priuilegium eſt, quòd ipſa prę omnibus ſanctis apud Deum, tam potentiſsima eſt, ſicut illud Auguſtinus declarat, dicens. Neq; dubium, quia quę meruit pro liberandis proferre precium, poſſe plus omnibus ſanctis liberatis impendere ſuffragium. Sed quid tanta Mariæ potentia prodeſſet nobis, ſi ipſa nihil curaret de nobis? Propter hoc chariſsimi ſciamus indubitanter, & pro hoc gratias agamus inceſſanter, quia ſicut ipſa apud Deum omnibus ſanctis eſt potior, ita quoq; pro nobis apud Deum omnibus ſanctis eſt ſolicitior, teſtante eodem doctore Auguſtino, qui ſic ait. Te ſolam ò Maria, pro ſancta Eccleſia ſolicitam præ omnibus ſanctis ſcimus; quem impetras inducias trāſgreſſoribus, vt ſe nunc ſēt, ſuis erroribus. Septimum Mariæ priuilegium eſt, q̄ ipſa ſuper ſanctos in gloria excellentiſsima eſt. Vnde Hieronym. Vtiq; confidenter ſancta Dei canit Eccleſia, quod de nullo alio ſanctorum fas eſt credere, vt vltra Angelorum vel Archangelorum merita tranſcēdent, hoc quippe priuilegium quaſi nō naturę, ſed gratiæ, eſt virginis Mariæ. Ecce quàm glorioſum gloriæ Marię priuilegium quod ipſa in gloria glorioſiſsima eſt poſt Deum. Glorioſum gloriæ Marię priuilegium eſt, quòd quicquid poſt Deum pulchrius, quicquid dulcius, quicquid iucundius in gloria eſt, hoc Maria; hoc in Maria, hoc per Mariam eſt. Glorioſum omnino gloriæ Marię priuilegium eſt, quod poſt Dēū maior gloria noſtra, maius noſtrum gaudium de Maria ē. Vnde Bernardus. Summa gloria eſt ò Maria, poſt Dominum te videre, tibi adhærere, in tuę protectionis munimine demorari. Hęc igitur ſunt ſeptem glorioſiſsima priuilegia Marię, quorum gratia obtinemus, vitam gratię. Et ideo obſecrare poſſumus Mariam ſicut Abraham obſecrauit Saram, dicens. Dic obſecro q̄ ſoror mea ſis, vt bene mihi ſit propter te, & viuet anima mea ob gratiam tui. O ergo Maria, ò Sara noſtra, dic q̄ ſis ſoror noſtra, vt propter te benè nobis ſit à Deo, & ob gratiam tui, viuant animę noſtrę in Deo. Dic (inquam) chariſsima Sara noſtra, quòd ſis ſoror noſtra, vt propter talem ſororem Aegyptij, id eſt dęmones, nos reuereantur, vt etiam propter talem ſororem Angeli nobis in acie coniungantur, vt inſuper propter talem ſororem, pater, & filius & ſpiritusſanctus noſtri miſereantur. Quartò conſiderate chariſsimi in Maria gratiam pręmiorum, de qua tamen pro parte, in ſeptimò Marię priuilegio iam tactum eſt. De hac gratia poteſt accipi, quod dicitur in Eccleſiaſt. Gratia ſuper gratiam, mulier pudorata, & ſancta. Mulier ſuper omnes mulieres pudorata, ſuper omnes, ſancta eſt Maria, in qua eſt gratia ſuper gratiam, gratia glorię ſuper gratiam vię, gratia pręmiorum in cœlo, ſuper gratiam meritorum in mundo. Hęc autem gratia beatitudinis Mariæ conſiſtit in ſeptem dotibus corporis & animę. Quodlibet enim corpus glorificatum habet quatuor dotes glorioſas, videlicet dotem miræ claritatis, dotem miræ ſubtilitatis, dotem miræ agilitatis, & dotem miræ impaſsibilitatis, & ſi omnium beatorum corpora, his quatuor dotibus Deus glorificauit, quantò magis corpus illud, quod ipſum glorificatorem omnium corporum

Gen. 12.

Maria habuit gratiā pręmiorū.

Eccle. 26

Maria habet dotes beatorum, corporis, & animę.

genuit? Quid mirum ſi dote claritatis clariſsima ſit in
cœlo,quæ dono ſanctitatis tam clariſsima fuit in mun
do? De ipſa namque beatus Bernardus,ait. Adhuc in-
ter peccatores degens,tanta ante Deum claruiſti ſan-
ctitate,vt ſula ſolio æterni Regis approximare merue
ris. Item quid mirum ſi dote ſubtilitatis ſubtiliſsima
ſit,quæ dono humilitatis tam ſubtiliſsima ſuit in mun
do? Ipſam enim alloquens beatus Bern. dicit. Nun-
quam ſupra choros Angelorum ſublimata aſcendiſſet,
niſi prius inſra omnes homines humiliata deſcendiſſet
Item quid mirum, ſi dote agilitatis velociſsima ſit in
cœlo,quæ dono pietatis tam velociſsima fuit in mun-
do? Ipſa nanq; abijt in montana cum feſtinatione pro
officio pietatis,de cuius feſtinationis velocitate Ambr.
ait: Quo iam Deo plena, niſi in montana cum feſtina-
tione aſcenderet? Neſcit tarda molimina ſpiritusſan-
cti gratia. Item; Quid mirum, ſi dote impaſsibilitatis
impaſsibiliſsima ſit in cœlo, quæ dono patientiæ, &
æquanimitatis tam impaſsibiliſsima fuit in mundo, vt
ipſa nec minimum impatientiæ,vel odij vulnus ſenti-
ret,cum ſuam ipſius animam gladius pertanſiret? imo
etiam ſignum vulneris,ſignum paſsionis impatientiæ,
nec legimus nec credimus in Maria quãdoq; apparuiſ-
ſe. Vnde Ber. ait. Reuolue diligenter euangelicæ hi-
ſtoriæ ſeriem vniuerſam, & ſi quid fortè increpato-
rium,ſi quid deniq; ſignũ certius indignationis occur-
rerit, Mariam de cætero ſuſpectam habeas, & accede-
re verearis. Cæterum ſi tanta eſt gloria glorioſiſsimi
corporis Mariæ,quanta putas eſt gloria ſuæ beatiſsi-
mę animæ? Quod licet certè beata anima tres habet
dotes ipſam beatificantes, videlicet dotem miræ co-
gnitionis,dotem miræ dilectionis,dotem mirę fruitio
nis,vel(ſecundum modernos quoſdam) dotem viſio-
nis,fruitionis,&tentionis. Quocunq; autem modo do
tes animæ accipiantur,certum eſt quòd dotes animæ
Mariæ omnium animarum dotibus præferantur. Nã
ſi omnes Beatæ animæ his dotibus beatificantur in cœ
lo,quanto magis anima eius,quæ omnium animarum
beatificatorem genuit in mundo? Quid mirum ſi iam
in lucidiſsima cognitione eſt anima Mariæ,quę iã pro
fundiſsimæ vnita eſt luci æternæ? Vnde beatus Bern.
ait. Profundiſsimam diuinæ ſapientię, vltra quàm cre
di valeat, penetrauit abyſſum,vt quantum ſine perſo
nali vnione creaturæ conditio patitur,luci illi inacceſ-
ſibili,videatur vnita. Item. Quid mirum ſi iã in fœcun
diſsima dilectione eſt aĩa Marię? quid(inquã) mirum ſi
præ oĩb. diligat,quę oĩb. eſt dilecta? Verè præ omnib.
Ait enim beatus Auguſtinus ad ipſam: Te ipſe Rex
Regum vt matrem veram, & decoram ſponſam, prę
omnibus diligens, amoris amplexu ſibi aſſociat. Item,
quid mirum ſi iam in iucundiſsima fruitione ſit anima
Mariæ,quę benedicto fructu ventris ſui paſcitur dul-
ciſsime? Vnde beatus Auguſtinus ait, Mariæ anima,
claritate fruitur Chriſti, & glorioſis eius amplexibus,
ſemper præſens,ſemper conſpiciens, ſemper videre ſi
tiens ineſtimabiliter paſcitur. Igitur ſicut glorioſiſsi-
ma Maria omnes ſanctos excedit in gratia vitæ, & in
gratia meritorum, ita omnes ſanctos excedit in gratia
gloriæ, & in gratia præmiorum. Vnde bene ipſa ſigna
Eſther.2 ta eſt per Eſther reginam, de qua legitur, quod ducta
ad cubiculum Regis Aſſueri habuit gratiam, & miſe-
ricordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit
diadema Regni in capite eius. Eſther interpretatur eua
cuata & eleuata. Hoc optimè conuenit Marię de qua
Beatus Hieronymus ait. Eleuatur ſuper choros Ange
lorum,vt poſsit ſpeciem vultumq; videre ſaluatoris,
quem amauerat,quem concupierat ex toto deſiderio
cordis. Iſta Eſther Regina beata virgo Maria, ducta
eſt in eius aſſumptione in cubiculum Regis Aſſueri,
Regis æterni,in cubiculum vtique, de quo Auguſtin.
Mariam alloquens ait. Tu in cubiculi Regij beatitu-
dine, gemmis,ac margaritis ornata conſiſtis. Ducta
itaque in hoc cubiculum quietis æternæ Regina Ma-
ria,gratiam Regis Aſſueri,id eſt gratiam veri Regis ha
bet ſuper omnes mulieres, id eſt, ſuper omnes intelli-
gentias angelicas,& ſuper omnes beatas animas, vt ſit
in Maria gratia, ſuper gratiam omnium beatorum.
Nam reuera in capite eius Rex Regum diadema re-
gni poſuit. Diadema certè tam impreciabile, diadema
tam delectabile, diadema tam mirabile, quòd hoc om
ni linguę inenarrabile, omni ingenio inſcrutabile eſt.
Sic ergo chariſsimi vidiſtis quanta gratia donorũ,quan
ta gratia labiorum, quanta gratia priuilegiorum, quan
ta gratia pręmiorum affluentiſsima ſit Maria. Roge-
mus ergo ipſam tantam inuentricem gratiarum, vt &
nos faciat inuenire gratiam apud Dominum,per domi
num noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

Capitulum ſeptimum.

AVe gratia plena. Non ſufficit Archangelo gratiã
Mariæ ſimpliciter commendare, ſed etiam pleni
tudinem eius voluit ſignanter inſinuare, cum di-
xit, gratia plena. O verè plena, & plenè plena, adhuc
certè nõ dixerat Gabriel; Ecce concipies in vtero,&c.
adhuc etiam non dixerat, ſpiritusſanctus ſuperueniet
in te, &c. Si ergo ante ſuperuentionem Spiritusſancti,
ſi ante conceptionem filij Dei plena fuit Maria,quan-
to magis poſt? propter hoc bene de eius plenitudine,
& de plenitudinis eius gratitudine dicit Anſelmus. Hęc
millies pleniſsima ab Angelo ſalutata, Spiritusſancto re
pleta, plenitudine diuinitatis afflata. Bene ergo plena
dicitur Maria, plena(inquam) illuminatione ſapientiæ
plena, inundatione gratię plena poſſeſsione bonę vitæ
plena vnctione miſericordię plena fœcundatione pro
lis, pię plena perfectione eccleſiæ, plena reſperſione
odoriferæ famę, plena reſultatione diuinæ gloriæ, ple- Maria ple-
na etiam fruitione æternæ lætitiæ. Has nouem pleni na ſapien-
tudines conſideremus in Maria, quæ nouem ordinem tia, & intel
Angelicorum plenitudines repreſentant in gloria. Pri lectu.
mò conſideremus chariſsimi, quòd plena eſt Maria il- Prou. 7.
luminatione ſapientię, & intellectus. Vnde ipſa benè
per lunam plenam ſignari poteſt, de qua dicitur in Pro
uer. Non eſt vir in domo ſua, abijt via longiſsima, ſac
culum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ lunæ reuer-
ſurus. Hic eſt vir ille de quo Hiere. ait. Creauit domi- Hiere.31.
nus nouum ſuper terram, mulier circundabit virum.
Mulier Maria, mulier vtiq; ſexu non corruptione, ma
ter virtutis dominum noſtrum circundedit vtero ſuo,
circundedit habitu noſtro. Hic vir, ſi tamen (vt ait Io
ſephus) virum appellari fas eſt, tres domos habet.
Imperatorię maieſtatis eſt, in palatio habere tres man
ſiones, videlicet conſiſtorium, cœnaculum, & cubicu
lum. Conſiſtorium eſt domus cauſarum, cœnaculum
ciborum, cubiculum quietis. Sic imperator noſter, qui
imperat ventis, & mari, habet domum cauſarum mũ-
dum, habet domum ciborum, modo eccleſiam, olim
ſynagogam, habet domum quietis rationalem ani-
mam. Sed heu, vir iſte Dominus virtutum, à domo
mundi à domo ſynagogæ, à domo animæ valde fuit Pſal.118
elongatus. quia longe à peccatoribus ſalus. Vir ergo
iſte in domo ſua non fuit, quando per Hieremiam cõ Hiere. 12
querendo dixit, Reliqui domum meam, dimiſi hæ-
reditatem meam. Sacculum etiam pecuniæ ſecum tu
lit, quia theſaurum miſericordię, & gratię ſuæ à mun
do abſcondit. Sed ecce vir iſte in die plenæ lunæ re-
uerſus eſt, illius(inquam) lunę, de qua dicitur in Cãt. Cant.6
Pulchra vt luna. Luna ergo eſt Maria, luna plena,
Maria plena. Lunę plenæ Maria bene comparata eſt,
quæ

quæ lumine ſapientiæ & veritatis à ſole æterno ple-
nè illuminata eſt. Vnde Maria benè illuminata eſt. in-
terpretatur, ſiue illuminetrix. Ipſa namque luna
& lucerna noſtra illuminata fuit à domino, & il-
luminatrix fuit mundo, iuxta illud Propheticum.
Pſalm.17. Quoniam tu illuminas lucernam, &c. In huius lunæ
plenitudine, vir reuerſus eſt in domum, quando Chri
ſtus per carnem venit in mundum. O vere mirabi-
lis huius lunæ plenitudo. Ecce ſi Maria plena fuit lu-
mine ſapientiæ, quod à ſole æterno recepit priuſquā
ipſum concepit, quanto plenior fuit dum hunc ſolem
tam mirabiliter concepit, & tam totaliter in ſe rece-
pit? Et ideo bene plenitudinem ſapientiæ Mariæ bea
tus Bern. commendans, ait Extruxit in Maria ſibi do
mum ſapientia cœleſtis, quæ adeo mentem eius reple
uit, vt de plenitudine mentis eius fœcundaretur, & ca
ro ac virgo ſingulari gratia eandem ipſam ſapientiam,
carne tectam pareret, quam prius mente pura conce-
Maria plena inundatione gratię. perat. Secundò conſideremus, quòd plena eſt Maria,
inundatione gratiæ in affectu. Tanta nempe inunda-
tio gratię, tanta profunditas, & magnitudo in Maria
fuit, vt ipſa benè mare plenum dici poſsit. iuxta illud,
1.Para. 16 Tonet mare, & plenitudo eius. Sicut in mari aquarum
ſic in Maria ſunt congregationes gratiarum. Vnde ſcri
Gen. 1 ptum eſt, Congregationeſque aquarum appellantur
Eccleſ.1. maria. Dicitur quoque in Eccleſ. Omnia flumina in-
trant in mare. Omnia flumina ſunt omnia gratiarum
dona, quæ intrauerunt in Mariam, iuxta illud ſapien-
Eccleſ. 24 tis. In me oēs grā vię, & veritatis, &c. Quàm plenū
ſit hoc mare, quam plena gratia ſit Maria, Beatus Hie
ron. aperit, dicens. Bene plena, quia cæteris per partes
præſtatur: Mariæ verò ſimul ſe tota infudit plenitudo
gratiæ. Hoc ergo plenum mare audiamus contra vi-
tia tonare. Tonet ergo mare & plenitudo eius, tonet
plenum mare, tonet plena Maria. Tonet contra luxu-
riam, caſtitatem proponendo, & dicat. Quomodo fiet
iſtud, quoniam virum non cognoſco. Tonet etiam cō
tra ſuperbiam, humilitatem ſentiendo, & dicat. Ecce
ancilla Domini, &c. Tonet quoq; contra ingratitu
dinem, gratias agendo, & dicat. Magnificat anima, &c.
De plenitudine huius maris ſimiliter in Pſal. dicitur.
Pſalm. 95 Moueatur mare & plenitudo eius. Moueatur mare,
moueatur Maria, moueatur certè ſuſpirijs & caſtiga-
tionibus, moueatur lachrymis & orationibus, mouea-
tur eleemoſynis, & alijs venerationibus. Moueatur
(inquam) plenè, vt nobis effundat de ſua plenitudine.
Attendamus, quid nobis beatus Bern. de ea loquatur
Ait enim ſic. Vas liquore plenum, ſi moueatur de faci
li ſubuertitur, & effundit liquorem. Sic beata virgo,
Maria, ſi moueatur precibus, effundit liquorem in no
Maria eſt plena poſſeſsionibus bonę vitę. bis. Tertiò conſideremus, quod plena eſt Maria poſ-
ſeſsionibus bonæ vitæ in effectu. De hac plenitudine
vere poſſumus dicere. Domini eſt terra, &c. Per ter-
ram bene ſignificatur Maria, de qua ſic legitur in Iſaia.
Iſaia.45 Aperiatur terra, & germinet ſaluatorem. Quid terra
humilius? quid terra vtilius? Terram omnes ſub pe-
dibus habemus, & de terra omnes vitam fouemus.
Vnde enim victum & veſtitum, panem & vinum, la-
nam, & linum, & huius vitæ neceſſaria, niſi de terra,
& de plenitudine terræ habemus? Quid ergo humi-
lius? quid vtilius terra? Similiter quid humilius, quid
vtilius Maria? Ipſa deniq; humilitate ſua omnium eſt
infima. Ipſa plenitudine ſua omnium eſt vtiliſsima.
Vitę namq; ſpiritualis neceſſaria, habemus de pleniſsi-
ma terra Maria. Et ideò bene beatus Bern. ait, Altius
intuemini quanto deuotionis affectu à nobis voluit
honorari Mariam, qui totius boni plenitudinem po-
ſuit in Mariam, vt proinde ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi
quid gratiæ, ſi quid ſalutis, ab ea nouerimus redundare
Sed à quo & cuius eſt tanta huius terræ plenitudo? au
di Pſalmiſt. Domini eſt terra & plenitudo eius. & ite
rum, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo eius. Plenitu Pſal.23. &
do terræ conſiſtit in fructibus & diuerſis poſſeſsioni- 49
bus terræ, iuxta illud Pſalm. Impleta eſt terra poſſeſ-
ſione tua. Fructus autem, & poſſeſsiones pleniſsimæ Pſalm. 103
terræ, Mariæ ſunt opera, mores, exempla, & diuerſa
merita ſanctiſsimæ vitę Marię. Talibus enim poſſeſ
ſionibus eā dn̄s repleuit, talib. eā bonis impleuit, vt dr̄
in Eccl. Dominus in terrā reſpexit, & impleuit eā bo Eccle. 16
nis ſuis. de hac eius plenitudine Hieronymus mentio-
nem faciens inquit. Talibus decebat virginem oppi-
gnerare muneribus, vt eſſet gratia plena quæ dedit cœ
lis gloriam, terris deum, pacemq́; refudit, fidem genti
bus, finem vitijs, ordinem vitæ, & moribus diſcipli-
nam. Quartò conſideremus chariſsimi, quòd Maria
plena eſt vnctione miſericordiæ, plena oleo pietatis. Maria plena miſericordia
Vnde ipſa ſignata eſſe poteſt per illam mulierem, cui
clauſo oſtio domus ſuæ, omnia vaſa intus congregata
facta ſunt miraculoſe oleo plena, ſecundum quod Eli
ſeus ei prædixerat, dicens: Cum plena fuerint, tolles. 4.Reg.4
Mulier iſta eſt Maria, quæ etiam à filio ſuo mulier ap Ioann. 19
pellata eſt in Io. vbi dicitur. Mulier ecce filius tuus.
Huius mulieris vaſa, ſunt affectus & effectus, deſide-
ria & beneficia, quæ omnia oleo miſericordię plena
ſunt in Maria, Vnde de hoc oleo beatus Bern. bene
ait. Nec mirum ò domina, ſi tam copioſo oleo miſe-
ricordiæ cordis tui perfuſum eſt ſanctuarium, cum il-
lud ineſtimabile opus miſericordiæ, quod prędeſtina
uit Deus ante ſęcula in redemptionem noſtram, pri-
mum ſit in te à mundi artifice fabricatum. Dicamus
ergo chariſsimi, dicamus Mariæ. Date nobis de oleo
veſtro. Petamus oleum miſericordiæ eius in mundo,
ne fruſtra petamus in iudicio. Quod autem domus in
qua vaſa replebantur clauſa fuit, hoc optimè Mariæ,
conuenit. De cuius clauſura Ezechiel ait. Porta hæc
clauſa erit & nō aperietur, & vir nō tranſiet per eam, Ezech. 44
quoniam dominus deus Iſrael egreſſus eſt per eam.
Porta Mariæ clauſa fuit ſera virginali, vir non tranſi-
uit per eam, amplexu materiali, dominus Deus egreſ-
ſus eſt per eam, natiuitate ſingulari. Sed certè quia ad
multiplicationem olei, vaſa etiam vicinorum nō pau-
ca collecta fuerunt, ideo quoq; per vaſa illa omnes ſi-
gnari poſſunt, qui plenitudinis miſericordiæ Marię
participes ſunt. Qui autem ſint illi, Beatus Bern de-
clarauit cum dixit. Maria omnibus ſinum miſericor-
diæ aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vniuerſi,
captiuus redemptionem, æger curationem, triſtis con
ſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam, Ange-
lus lætitiam, denique tota Trinitas gloriam, filij per-
ſona, carnis humanæ ſubſtantiam. Quinto chariſsimi
conſideremus, ꝙ plena eſt Maria fœcundatione pro-
lis diuinæ. De plenitudine illa intelligere poſſumus il
lud Iſa. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ex-
celſum, & eleuatum, & plena erat domus maieſtate Iſaia.6
eius. Domus illa in cuius ſolio dominus ſedit, eſt bea-
ta virgo, in cuius mentis ſolio domino requieuit, O ve
re beatiſsimum, o verè ſtabiliſsimum ſolium, ſicut di- 3.Reg.8.
citur in lib. reg. Firmiſsimum ſolium tuum in æternū
Hoc ſolium excelſum eſt in intellectu, eleuatum in
affectu. Excelſum eſt quoq; ſuper homines, eleuatum
ſuper hoīes Excelſum inſuper eſt gratia, eleuatum in
gloria. In ſolio ergo Marię, in ſolio (inquam) mentis,
eius dominus ſedebit, & domus corporis eius, maie-
ſtate verbi incarnati plena erat. De hac ineffabili ple-
nitudine bea. Ambr. ait, Bene ſola gratia plena dicitur
quæ ſola gratiā quam nulla alia conſecuta eſt, vt gr̄æ
repletur auctore. O vere fœlix domus tam fœlici fę-
cunditate plena. Ait náq; bea. Ber. Bn̄ gratia plena quę
& virginitatis gratiam tenuit, & fœcunditatis gloriā
acquiſiuit. Dominus ergo in ſolio mentis Mariæ ſedit

per gratiam & domum corporis eius maieſtate ſua
3.Reg.8. impleuit per aſſumptam naturam. Vnde in 3.Reg. dr̃.
Impleuerat gloria dñi domum domini, tunc ait Salo-
mon. Dixi dominus vt habitaret in nebula. Domus er
go domini Maria, impleta eſt gloria diuinæ maieſtatis
Eccle.43.& 50. per nebulam aſſumptæ à deo humanitatis, illam dico
nebulam, de qua dr̃ in Eccl. Medicina omnium in fe-
ſtinatione nebulæ, & iterum. Quaſi ſtella matutina in
Maria habuit perfectiones omnium ſanctorum. medio nebulę, &c. Nam quaſi ſtella in nebula eſt ver-
bũ in carne aſſumpta. Sextò conſideremus chariſsimi
quomodo Maria fuerit plena perfectione vniuerſalis,
Eccleſiæ. Diuerſas & mirificas perfectiones & gratias
in diuerſis ſanctis ſuis habuit, & habet Eccleſia, in quo
Eccle. 24. rum plenitudine videtur detenta fuiſſe Maria, vt verè
poſſit dicere illud Eccl. In plenitudine ſanctorũ deten
tio mea. Reuera in plenitudine ſanctorum, Mariæ de
tentio fuit, dum in mirifica perfectione ſua, plenitudo
perfectionis ſanctorum ſibi non defuit. Sicut beatus
Bern. declarat cum ait, Merito in plenitudine ſancto-
rum detentio eius, cui nec defuit fides, patriarcharum,
Eccl. 23 ſpiritus prophetarum, zelus Apoſtolorum, conſtantia
martyrum, ſobrietas confeſſorum, caſtitas virginum,
fœcunditas coniugatorum, immo nec puritas Angelo
rum. Scriptum enim eſt in Eccleſiaſt. In plenitudine
ſancta admirabitur. Ad hoc certè in plenitudine ſan-
ctorum, non in plenitudine impiorum detentio Ma-
riæ eſt, quia apud eos qui pleni ſunt ſanctitate, nõ apud
eos qui pleni ſunt iniquitate Maria libenter eſt. Ipſa
quoque non ſolum in plenitudine ſanctorum detine-
tur, ſed etiam in plenitudine ſanctos detinet, ne eorũ
plenitudo minuatur. Detinet nimirum virtutes ne fu
giant, detinet merita ne pereant, detinet dæmones ne
noceant, detinet filium ne peccatores percutiat. Ante
Iſaia.64. Mariam non fuit, qui ſic detinere dominum auderet,
teſtante Iſaia qui dixit, Non eſt qui inuocet nomen
tuum, qui conſurgat & teneat te. Septimo conſidere-
mus, quomodo plena ſit Maria reſperſione odoriferæ
famę. Sicut enim ager plenus odoriferarum ſpecierũ
odoribus, ſic Maria plena eſt odoriferis famę ſuæ aſper
Geneſ.27 ſionibus. De hac plenitudine accipiamus quod legitur
in Gen. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni cui
benedixit dominus. Ager iſte eſt Maria, in qua the-
Eccleſ.24 ſaurus Angelorum, immo totus dei patris abſconditus
eſt. Felix qui vendit omnia, quæ habet, & emit agrum
iſtum. Huius agri pleni plenus odor, eſt plena Mariæ
fama plenus honor. De hoc beatus Hieron. ait. Quia
multa repleta erat virtutum odoribus, manans ex ea
fragrabat ſuauiſsimus odor ſpiritibus Angelicis. De
iſto odore ipſa ſancta gloriando dicere poteſt, illud Ec
cle. Sicut cynnamomum & balſamum amœnitatis o-
dorem dedi. Odor Mariæ fuit ſicut cynamomum ex
terius in cortice cõuerſationis, ſicut balſamus interius
in vnctione deuotionis, ſicut myrrha in amaricatio-
ne caſtigationis. Fuit quoq; odor Mariæ ſicut cynna-
momum in actione, ſicut balſamum in contemplatio
ne, ſicut myrrha in paſsione. O verè diues & nimis di
ues, quæ prę̨ter alia aromata, tam plena fuit odoriſe-
ro ſpiritusſancti balſamo, vt benè de illo ſuper illud,
Spiritusſanctus ſuperueniet in te, beatus Bernardus di
cat. Precioſum illud balſamum, tanta tibi copia, tanta-
q; plenitudine influet, vt copioſiſsimè effluat circun-
quaque. Bene ergo dicere potuit Deus pater. Ecce o-
dor filij mei ſicut odor agri pleni, quaſi dicat. Ecce o-
dor filij mei, id eſt, honor filij, pleni, ex honore ple-
næ matris ſuæ eſt & fama. Vnde Hieronym. ait,
Honor maternus eius eſt, qui de ea natus eſt. Octauò
conſideremus chariſsimi, quomodo plena eſt Maria
Eccleſ.42. reſultatione ſiue expreſsione diuinæ glorię. iuxta il-
lud Eccleſiaſt. Gloria domini, plenum eſt opus eius.
Eccleſ.43. 3.Reg. 10 Antonomaticè, opus domini mirabile eſt Maria,
de quo dicitur in Eccle. Vas admirabile opus excelſi.
Verè opus mirabile, quia nuſquam inuenitur ſimile.
Vnde de hoc dicitur. Non eſt factum tale opus in vni-
uerſis regnis. Nõ vtiq; in regno cœleſtiũ non in regno
terreſtrium, non in regno infernorũ, quia nullum tale
opus in cœlo, nullum tale in mundo, nullum tale in
limbo fuit. Hoc enim opus plenum eſt dominica glo
ria, quia ſuper omnem puram creaturam reſultat, &
relucet pleniſsimè in Maria. Nam præter aſſumptam
à verbo naturam, nullum eſt opus, nulla eſt creatura,
in qua tanta diuinæ gloriæ materia reluceat, ſicut in
Maria. Gloriam enim de reſtauratione facta in cœlo-
gloriam de redemptione facta in mundo, gloriã de li-
beratione facta in inferno, habet Dominus per Ma-
riam, habet per plenitudinem Mariæ. Et ideo ben.
ait Anſel. ſic, Tibi ſolum loquor domina, beneficijs
tuis plenum eſſe mundum, inferna penetrauit, cœlos
ſuperauit. Per plenitudinem enim gratiæ tuæ, quæ in
inferno erant, ſe lætantur liberata, & quæ ſupra mũdũ
ſunt, ſe gaudent reſtaurata. Plenum ergo eſt gloria do
mini opus eius Maria, quia ſicut dicitur in Iſa. Plena
eſt omnis terra gloria eius. Plena vtiq; eſt omnis terra, Iſaia.6
plena eſt tota, Maria relucente in ſe pleniſsimè diuina
gloria. Meritò autem omnibus prædictis gratijs ple-
niſsima dicitur, quæ omnibus non ingratis gratiſsi-
ma creditur, ſicut beatus Bern. oſtendit, qui de hoc
verbo. Aue gratia plena loquens, ſic ait. Bene plena
gratia, quia Deo, & Angelis, & homini grata, homini
bus per fœcunditatem, Angelis per virginitatẽ, Deo
per humilitatem. Nono conſideremus chariſsimi,
quomodo plena ſit Maria fruitione lætitiæ æternæ:
quis enim neſciat, eam ab his non excluſam, quibus fi
lius eius dixit Ioan. Petite, & accipietis, vt gaudium
veſtrum plenum ſit? Si ergo omnium Apoſtolorum, Ioann. 16
immo omnium cum deo regnantium gaudium ple-
num eſt, quartò matris Dei gaudiũ pleniſsimè eſt ple
num? De hac plenitudine Be. Hieron. inquit. Plena ſi
quidem gratia, plena deo, plena virtutibus, non poteſt
non poſsidere pleniter gloriam claritatis æternę. Quid
mirum, ſi lętitiam & gloriam plenam & ſuper plenã,
habet in regno, quę gratiam plenam & ſuper plenam,
habuit in exilio? Quid certè mirum, ſi tam in cœlo q̃
in mundo eius plenitudo ſuper omnem creaturam ſit
de cuius plenitudine omnis creatura vireſcit?. Vnde
Anſ. ait, O fœmina plena & ſuperplena gratia, de cu-
ius plenitudinis exundantia, reſperſa reuiuiſcit omnis
creatura. Sic ergo chariſsimi videtis in Maria plenitu-
dinem ſapientiæ illuminatiuam, plenitudinem gratiæ
inundatiuam, plenitudinem vitę fructificatiuam. ple-
nitudinem miſericordiæ ſubuentiuam, plenitudinem
Eccleſiæ perfectiuam, plenitudinem famę reſperſiuã
& plenitudinem diuinæ gloriæ expreſsiuam, plenitu-
nem æternę lętitię ſupergreſsiuã. Eia ergo pleniſsima
virgo Maria, nos tam inanes, tam vacuos ſic partici-
pes plenitudinis tuæ facias, vt tandem ad ęternam ple
nitudinem pertingere valeamus. Per dominum no-
ſtrum Ieſum Chriſtum.

Capitulum octauum.

AVe Maria gratia plena dominus tecum. Oſten-
ſum eſt ſuprà, quomodo Maria propter puriſsi-
mam vitę innocentiam meritò per, aue, ſalutatur
oſtenſum eſt quoq; quomodo propter copioſiſsimæ
gratię affluentiam merito, gratia plena, cõmemora-
tur. Oſtendendum autem nunc eſt, quomodo propter Verbi illius Dominus, tecum declaratio.
ſpecialiſsimam dei præſentiam meritò, dominus tecũ
fore inſinuatur. Dominus ergo tecum. O magnæ Ga
briel, magnum, ad magnæ Mariæ, de magno dño nun
cias,

cias. Magnum eſt quod ei dicis, Dominus tecum. Sed
dic nobis, quãtum, vel quomodo ſecum? Et ecce bea
tus Aug. in perſona Gabrielis ad hoc reſpondens ait.
Dñs tecum, ſed pluſquam mecum, dominus tecum,
ſed nõ ſicut mecum, in me licet ſit Dñs, memetipſum
Deus Dominus ẽ generaliter, omnium rerum, ſpecialiter rationalis creaturę, ſpecialiſsimè Marię Virginis — creauit dominus, per te autem naſciturus eſt dñs. Dñs
ergo ò Maria, ſed quis, vel quantus dñs? Dñs terrę, &
oĩum generaliter, dñs hoĩum ſpecialiter, dominus tuus
ſingulariter ò Maria. Dominus (inquam) creaturę, ge
neraliter vniuerſalis, dominus ſpecialiter naturæ ratio
nalis, dominus ſingulariter aulę tuæ virginalis ò Ma-
ria. Conſiderandum eſt ergo chariſsimi, ꝙ dominus
iſte de quo dicitur, Dominus tecum, ipſe eſt generali-
ter Dominus creaturæ vniuerſalis. Vnde Iudith. Do
Iudith. 9 — minus cœlorum, creator aquarum, & dominus totius
creaturæ. Et Sap. Omnium dominus dilexit illam.
Sap. 8. — Omnium certè vniuerſaliter, omnium (inquam) viſi-
bilium & inuiſibilium. Iſte vniuerſalis omnium domi
nus ſic cum Maria fuit, ꝙ etiam ipſam vniuerſalem,
omnium dominam fecit. Dominam (inquam) cœli,
& dominam mundi, propter quod Anſ. ait. Regina cę
li, & Domina mundi, mater eius qui mundat, mundã
tibi confiteor, ꝙ corpus meum nimis eſt immundum
Sed ecce iſte vniuerſalis omniũ dominus, ipſe eſt do-
minus potentiſsimus, dominus ſapientiſsimus, domi-
nus opulentiſsimus, dominus indeficientiſsimus. Do
minus enim ſine potentia, dominus ſine ſapientia, do
minus ſine opulentia, dominus ſine permanentia mi-
nus perfectus dominus eſſet. Vnde dominus impotẽs
dominus inſipiens, dominus indigens, dominus defi-
ciens, ſiue non permanens, minus reputaretur. Domi
nus ergo vniuerſalis, ipſe dominus eſt potentiſsimus
volũtate, dominus ſapiẽtiſsimus veritate, dominus o-
pulentiſsimus proprietate, dominus indeficientiſsi-
mus æternitate. Primò attendite chariſsimi, ꝙ domi
nus vniuerſalis qui cum Maria eſt, cum dominus po-
tentiſsimus voluntate ſit bene de illo propheta ait.
Pſalm. 113 — Omnia quæcunq; voluit dominus fecit &c. vſq; abyſ
ſis. Ergo nec in cœlis, nec in terris, nec in omnibus in-
ferni abyſsis, voluntati tam potentiſsimi domini reſi-
ſtere quiſquam poteſt, teſte Mardocheo qui de iſto do
Eſther. 13 — mino ait. Domine rex omnipotens, in ditione tua cun
cta ſunt poſita, & non eſt qui tuæ reſiſtere poſsit vo-
luntati Ecce Maria, quantus dñs eſt, quàm potentiſ-
Maria potentiſsima. — ſimus dominus eſt, qui tecum eſt. Et quia dominus
poentiſsimus, potentiſsimè tecum eſt, ideo & tu es po
tentiſsima ſecum, potentiſsima es per ipſum, poten-
tiſsima apud ipſum, ita vt vere dicere poſsis illud Ec-
cleſiaſt. In Hieruſalem poteſtas mea. Hieruſalem ſi-
Eccle. 24. — gnat Eccleſiam triumphantem in cælis, ſignat etiam
Eccleſiam militantem in terris. Nam vere tam in cœ
lis, quàm in terris poteſtatem habet mater potentiſsi-
ma creatoris. Quam potentiſsimam cognoſcit Anſel.
cum orans ait. Exaudi pia, adeſto propitia, adiua po-
tentiſsima, vt mundentur ſordes mentis meæ, & illu-
minentur tenebræ meę. Dominus ergo tecum ò Ma-
ria potentiſsima. Secundò attendite chariſsimi, ꝙ vni-
uerſalis dominus qui eſt cum Maria, ipſe eſt dominus
ſapientiſsimus veritate. Ipſe enim eſt dominus de quo
Pſalm. 146 — in Pſalm. dicitur. Magnus dominus noſter, & magna
virtus eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus. O quã
ſapientiſsimus dominus cuius ſapientiam nihil fallere,
nihil latere poteſt, quia omnia manifeſta & occulta no
uit. Omnia vtiq; opera noſtra bona & mala, omnia
verba noſtra bona & mala, omnes cogitationes & om
nia deſideria noſtra bona, & mala, omnia ſcit domi-
Ioann. 21 — nus. Vnde Petrus ait. Domine tu omnia ſcis. Ecce Ma
Maria ſapiẽtiſsima. — ria, qualis dominus eſt quàm ſapientiſsimus dominus,
qui tecum eſt: Et quia Dominus ſapientiſsimus, ſapiẽ
tiſsimè eſt tecum, ideò tu es ſapientiſsima ſecum, ſapiẽ
tiſsima es per ipſum, tu enim ſignata es per illam Aby-
gail, de qua dicitur. Eratq; illa mulier prudentiſsima,
& ſpecioſa. Maria tam prudẽtiſsima, tam ſpecioſa fuit — 1. Reg. 25
vt Anſelmus de ipſa audacter dicat. Omnes theſauri
ſapientię, & ſcientiæ in Maria. Dominus ergo tecum
ò Maria ſapientiſsima. Tertiò attendite chariſsimi, ꝙ
dominus vniuerſalis qui cum Maria eſt, ipſe eſt domi-
nus opulentiſsimus proprietate, ſicut bene de iſto do-
mino propheta teſtatur dicens. Domini eſt terra, &c. — Pſalm. 23
vſq; in eo. Domini certè eſt non ſolum terra & pleni
tudo eius, immo etiam cęlum & plenitudo eius. Tui
enim domine ſunt cœli, & tua eſt terra, quia cœlũ cœ-
li domino. Domini huius omnia ſunt propria, cœlum
& terra, corporalia & ſpiritualia, omnis natura, om-
nis gratia, omnis cæleſtis gloria, omnia ſunt domini
propria. Dominus ergo ditiſsimus eſt, ſicut etiam A- — Roma. 10
poſtolus ait. Ideò dominus omnium, diues in omnes
qui inuocant illum. Ecce Maria quantus dominus eſt — Maria opulentiſsima
quàm opulentiſsimus dominus eſt, qui tecum eſt. Et
quia dominus opulentiſsimus, opulentiſsimè eſt tecũ
ideò tu es opulentiſsima ſiue ditiſsima ſecum, ita vt ve — Prou. 31.
re tibi dici poſsit illud Prou. Multæ filiæ congregaue-
runt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. Filia Agnes,
filia Lucia, filia Cecilia, filia Agatha, filia Catherina, &
multæ alię filiæ: & multæ alię virgines ſanctę, multę
animę iuſtæ congregauerunt diuitias virtutum & gra
tiarum, diuitias meritorum & præmiorum, ſed Maria
vniuerſis diuitijs ſupergreſſa es excellentiſsimè vniuer
ſas. O quàm diues eſt maria in gloria, quę tã diues fuit
in miſeria. O quàm diues eſt in cœlo, quæ tam diues
fuit in mundo. O quàm diues eſt in anima ſua, quę tã
diues fuit in carne ſua, vt etiam beatus Bern. exclamãs
dicat. O diues in omnes & ſuper omnes Maria, de cu
ius ſubſtantia modica pars aſſumpta, totius mundi ſuf-
fecit ſoluere delicta. Dominus ergo tecum ò Maria o-
pulentiſsima. Quartò attendite chariſsimi, ꝙ domi-
nus vniuerſalis qui eſt cum Maria, ipſe eſt dominus in
deficientiſsimus æternitate. Vnde habetis in Exod.
Dominus regnabit in æternum, & vltrà. Et in Pſalm. — Exod. 15.
de iſto domino dicitur. Tu autem domine in æternũ — Pſalm. 101
permanes. Ecce Maria quãtus dominus eſt, quàm in- — Maria indeficiens.
deficientiſsimus dominus eſt qui tecum eſt, & quia do
minus indeficientiſsimus indeficientiſsime eſt tecum,
& ideo tu es indeficientiſsimè in æternum ſecum. Tu
enim es thronus ille indeficiens, thronus in ęternum,
thronus filij Dei, de quo pater per prophetam ait.
Thronus eius ſicut Sol in conſpectu meo, & ſicut Lu- — Pſalm. 88
na perfecta in æternum. & verè in æternum: Vnde nõ
ſolum vere dicimus. Tu autem domine in æternũ per
manes, ſed etiam vere dicere poſſumus. Tu autem do
mina in æternum permanes. Quid mirum ſi Maria ip
ſa in filio ſuo permaneat in ęternum, cum etiam bene-
ficia Marię in ſeruis ſuis permaneant in æternum? Ait
enim beatus Ber. In te ò Maria Angeli lætitiam, iuſti
gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum.
Dominus ergo tecum ò Maria indeficientiſsima. Gau
de nunc Maria gaude. Ecce dominus potentiſsimus,
ſic eſt tecum, ꝙ tu eſt potentiſsima ſecum. Dominus
ſapientiſsimus ſic eſt tecum, ꝙ tu es ſapientiſsima ſe-
cum. Dominus opulentiſsimus ſic eſt tecum, ꝙ tu es
opulentiſsima ſecum. Dominus indeficientiſsimus,
ſic eſt tecum, ꝙ tu es indeficientſsima ſecũ. Eia ergo
potentiſsima Domina, eſto nobis impontentiſsimis
auxiliatrix. Eia ſapientiſsima domina, eſto nobis inſi-
pientibus auxiliatrix & conſiliatrix. Eia opulentiſsi-
ma domina eſto nobis indigentibus locupletatrix. Eia
indeficientiſsima domina, eſto nobis deficientibus,
perpetuatrix in omni bono. Conſequenter conſi-
deremus chariſsimi quòd dominus iſte de quo dici-
tur, Dominus tecum, ipſe eſt dominus ſpeciali-

ter creaturæ rationalis,ſicut ipſa rationalis creatura in
Pſalm.8. Pſal. ait. Domine Dominus noſter &c. Dominus om
nium vniuerſaliter, dominus noſter ſpecia'iter: ſit vti
Iſaia. 33 que dñs noſter,ſicut dr̃ in Iſa. dñs iudex noſter, dñs le
giſer noſter. Dñs rex noſter. Dñs nr̃ legiſer in mundo,
dominus iudex noſter in in iudicio, dñs rex noſter nos
coronans in cœlo. Iſte ſpecialis noſter Dominus ſic cũ
Maria fuit, ꝙ etiam ipſam ſpecialem noſtram domi-
nam fecit. Quod bene beatus Bern. recognoſcens ait.
Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra, tuo
filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filio
nos repræſenta. Sed, ecce iſte nr̃ ſpecialis Dñs, ipſe eſt
pijſsimus Dñs iuſtiſsimus, Dñs certiſsimus, Dñs no-
minatiſsimus. Dominus enim qui non eſſet pius in be
neficijs, iuſtus in iudicijs, Dominus qui non eſſet cer-
tus in promiſsis, Dominus qui non eſſet nominatus in
populis, minus reputaretur. Dominus ergo noſter, eſt
Dominus pijſsimus liberalitate, Dominus iuſtiſsimus
æquitate, Dominus certiſsimus fidelitate, Dominus
nominatiſsimus famoſitate. Primò ergo attendite ca-
riſsimi, ꝙ Dominus noſter ſpecialis qui cum Maria
eſt, ipſe eſt Dominus pijſsimus liberalitate miſericor-
diæ ſuæ infinitæ. Ipſe enim eſt Dominus, de quo pro
Pſalm.85. pheta ait. Tu Domine ſuauis, & mitis, & multæ miſe
ricordiæ, omnibus inuocantibus te. Multæ miſericor-
diæ Dominus, in multis beneficijs temporalibus, ſpiri
tualibus, eternalibus, quę ex multa miſericordia ſua cõ
tulit nobis, & conſerre non ceſſat. Vtinam tantis Do-
mini miſericordijs nõ ſimus ingrati, vtinam Domino
Iſaia.63. tam miſercordiſsimo ſimus valde grati cum Iſa. qui de
Domino ait. Miſerationum Domini recordabor, lau
dabo Dominum ſuper omnibus in quibus reddidit no
bis Dominus. Ecce Maria qualis Dominus eſt, quã
pijſsimus, quàm miſericordiſsimus Dominus eſt, qui
tecum eſt. Et quia Dominus miſericordiſsimus miſeri
Maria pien cordiſsimè eſt tecum, ideò & tu es miſericordiſsima
tiſsima. ſecum, vt verè de te dici poſsit illud Iſa. Præparabitur
Iſaia.16. in miſericordia ſolium eius, & ſedebit ſuper illud in
veritate. Solium diuinæ miſericordiæ eſt Maria, ma-
ter miſericordiæ, in quo omnes inueniunt ſolatia miſe
ricordiæ. Nam ſicut miſericordiſsimum Dominum,
ita miſericordiſsimam Dominam habemus. Domi-
nus noſter, multæ miſericordię eſt hominibus inuo-
cantibus ſe, & domina noſtra, multæ miſericordię eſt
omnibus inuocantib. ſe. Propter quod optimè Bern.
dicit. Sileat miſericordiam tuam virgo beata, qui inuo
catam eam in neceſsitatibus ſuis, ſibi meminerit defuiſ
ſe. Dominus ergo tecum, ò Maria miſericordiſsima.
Secundò attendite chariſsimi, ꝙ Dominus noſter ſpe
cialis qui eſt cũ Maria, ipſe eſt Dominus iuſtiſsimus,
æquitate, ſicut bene de Domino iſto in Pſal. dicitur.
Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit. Et iterum, Iuſtus
Dñs & rectum iudicium tuum. Iuſtus certè eſt Dñs
in omnibus iudicijs ſuis, in omnibus cauſis, in omnib.
Pſalm. 10. & 118 factis ſuis, ſicut iterum in Pſalm. dicitur, Iuſtus Do-
minus, in omnibus vijs ſuis. Dominus ita iuſtus eſt in
omni via iuſtitiæ, ꝙ propter nullam perſonam decli-
Idem.144 nat à via iuſtitiæ. Et ideo bene de iſto domino dici-
tur, Non ſubtrahet perſonam cuiuſquam dominus,
Sap.7. qui eſt omnium dominator, nec verebitur magnitudi
nem cuiuſquam, quoniam puſillum & magnum ipſe
fecit, & ęqualiter eſt illi cura de omnibus. Ecce Ma-
Maria iu- ria qualis dominus eſt, quàm iuſtiſsimus dominus eſt,
ſtiſsima. qui tecum eſt. Et quia dominus iuſtiſsimus iuſtiſsimè
eſt tecum, ideo & tu es iuſtiſsimè ſecum. Tu enim es
virga Aaron recta, florida & fructifera. Recta immo
rectiſsima, per iuſtitiam & ęquitatem. Florida per vir
ginitatem. Fructifera, per fœcunditatem. Quæ enim
eſſet virga recta, ſi non virga Aaron eſſet recta? Quæ
anima eſſet iuſta, ſi non Maria eſſet iuſta? Hoc eſt ꝙ
beatus Bern. dicit, Quis iuſtus ſi non Maria iuſta, de
qua ortus eſt Sol iuſtitię. Dominus ergo tecum, ò Ma
ria iuſtiſsima. Tertiò attendite chariſsimi, ꝙ dominus
ſpecialis noſter qui eſt cũ Maria, ipſe eſt dominus cer-
tiſsimus fidelitate, & fideliſsimus certitudine, ſicut
propheta teſtatur qui ait. Fidelis dominus in omnibus Pſalm. 144
verbis ſuis, Recogitate ergo verba iſta, quibus pro-
miſit coronam iuſtis, & gehennam iniuſtis, & ſcirote
ꝙ dominus fidelis fideliter verba ſua tenebit, fideliter
quod locutus eſt implebit: ſicut de iſto domino dici-
tur in Ezec. Ego dominus locutus ſum, & faciam. Ezech .30
Verba vtiq; ſua dominus fideliſsimus, fideliſsimè te-
nebit, ſicut ipſe in Euangelio ſuo dicit, Cœlum & ter- Matth.24
ra tranſibunt &c. Ecce Maria qualis dominus eſt, quã Maria fide-
fideliſsimus dominus eſt qui tecum eſt. Et quia domi- liſsima.
nus fideliſsimus, fideliſsimè eſt tecum, ideo & tu es fi-
deliſsima ſecum. Tu enim es illa fideliſsima columba
Noe, quæ inter ſummum Noe & mundum diluuio ſpi
rituali ſubmerſum, mediatrix fideliſsima extitiſti. Cor
uus infidelis columba verò fidelis fuit. Sic & Eua infi-
delis, Maria verò fidelis inuenta eſt. Eua infideliſsima
mediatrix perditionis: Maria vero fideliſsima media-
trix ſalutis fuit. Ideo beatus Bern. ait. Fidelis mediatrix
Maria, quæ ſalutis antidotum viris & mulieribus pro-
pinauit. Dominus ergo tecum ò Maria fideliſsima.
Quartò attendite chariſsimi, ꝙ noſter dominus ſpe-
cialis qui cum Maria eſt, ipſe eſt dominus nominatiſsi
mus famoſitate. Magni.n. nominis eſt, teſte Hiere. qui Hiere.10
de domino iſto ait. Non eſt ſimilis tui domine, & ma-
gnus tu, & magnum nomen tuum. Magnum vtique
fama & laude, nomen domini eſt in omni populo, ſi-
cut propheta oſtendit dicens. Reges terræ, & omnes
populi, principes & omnes iudices terræ. Iuuenes, & Pſalm.148.
virgines, ſenes cum iunioribus laudent nomen domi-
ni. Nominis autem domini laus & fama, non ſolum
ad omnem populum, ſed etiam ad omne tempus ſe ex
tendit, ſicut per eundem prophetam patet, qui ait. Sit Pſalm.112.
nomen domini benedictum, ex hoc nunc & vſque in
ſæculum. Item nominis domini laus & fama non ſolũ
ad omnem populum, non ſolum ad omne tempus, ſed
etiam ad omnem locum ſe extendit, ſicut iam dictus
propheta declarans ait. A ſolis ortu vſque ad occaſum Ibid.
laudabile nomen domini. Ecce Maria quantus Domi Maria no-
nus, quàm nominatus Dominus eſt, qui tecum eſt, & minatiſsi-
quia Dominus nominatiſsimus ſiue famoſiſsimus, fa- ma.
moſiſsime eſt tecum, ideò & tu es famoſiſsima & no-
minatiſsima ſecum. Tu enim bene ſignata es per illã,
Ruth: de qua legitur ſic. Sit exemplum virtutis in E- Ruth.4.
phrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem.i. in
Eccleſia. O celeberrimi nominis Maria, quomodo poſ
ſet nomen tuum non eſſe celebre, quæ etiam deuotè
nominari non poteſt ſine nominantis vtilitate? Teſta
tur tuus Ber. dicens. O magna, o pia, o multum lauda
bilis Maria, tu nec nominari potes quin accedas, nec
cogitari quidem quin recrees affectus diligentium te,
tu nunquam ſine dulcedine diuinitùs tibi inſita, piæ
memoriæ portas ingredieris. Maria ergo fratres, opti-
mè ſignata eſt per illam famoſiſsimi nominis fœminã
Iudith, de qua ſcriptum eſt. Hęc erat in omnibus famo Iudith. 8.
ſiſsima, quoniam timebat Dñm valde, nec erat qui de
illa loqueretur verbum malum. Famoſa quidem eſt
Maria, propter virtutes & exẽpla ſua tam laudabilia.
Famoſior autem, propter miſericordias, & beneficia
ſua tam inenarrabilia. Famoſiſsima verò propter
gratias, & priuilegia ſua tam mirabilia. Quid enim
mirabilius, quàm eſſe matrem, & virginem, & eſ-
ſe Dei matrem? Quid autem mirum ſi Maria, de
tantis millibus miſericordiæ ſuæ beneficijs, famo-
ſa eſt in mundo, quæ tam famoſa eſt de vnico be-
neficio ſuo circa Theophilum exhibito? Ait beatus
Bern.

Bern. Famoſum ſummæ tuæ benignitatis teſtimoniũ eſt, per te reſtauratus Theophilus ò Maria: Dominus ergo tecum famoſiſsima ò Maria. Gaude nunc ò Maria gaude. Ecce Dominus pijſsimus ſic eſt tecum, ꝙ tu es pijſsima ſecum. Dominus iuſtiſsimus ſic eſt tecum, ꝙ tu es iuſtiſsima ſecum. Dominus famoſiſsimus ſic eſt tecum, ꝙ tu es famoſiſsima ſecũ. Eia ergo pijſsima Maria, nos impios ſalua per tuam miſericordiſsimam pietatem. Eia iuſtiſsima, nos iniuſtos ſalua, per tuam iuſtiſsimam ęquitatẽ. Eia fidelisſima Maria, nos perfidos ſalua, per tuam certiſsimam fidelitatem. Eia famoſiſsima Maria, nos infames ſalua, per tuam ſuauiſsimam famoſitatem. Poſt prædicta chariſsimi conſiderandum, ꝙ Dominus iſte de quo dicitur, Dominus tecum, non ſolum eſt Dominus generaliter creaturæ vniuerſalis, non ſolum eſt Dominus ſpecialiter creaturæ rationalis, immo ipſe etiam eſt Dominus ſingulariter aulę virginalis ſuæ ſanctiſsimæ genetricis. Maria ſingulariter tam corpore quàm anima eſt aula Domini, domus Dei ſanctiſsima, de qua in Pſal. dicitur. Domum tuam de-
Pſal. 92. cet ſanctitudo Domine. O verè ſingulariter beatam domum, quæ ſola tam ſingulariter talem meruit habere Dominum. Ecce enim beatus Bern. ait. Tu ſola digna inuenta es, vt in tua virginali aula Rex Regum & Dominus dominatiũ à regalibus ſedibus veniens, primam ſibi inter filios hominum manſionem eligeret. Iſte ſingularis Mariæ Dominus, ſic ſingulariter cum Maria fuit, ꝙ etiam ipſam tam ſingulariter Dominam fecit, ꝙ nec primam ſimilẽ viſa eſt, nec habere ſequentem, dum ipſa ſingulariter Domini filia, Domini mater, Domini ſponſa, & Domini ancilla facta eſt. Maria enim filia Domini ſingulariter, generoſa mater Domini ſingulariter, glorioſa ſpõſa Domini ſingulariter, precioſa ancilla Domini ſingulariter obſequioſa fuit. Si autem illa tribus perſonis diuinis volumus appropriare, poſſumus dicere, ꝙ Dominus iſte qui tam ſingulariter eſt cũ Maria, ipſe eſt Dominus pater, Dominus filius, Dominus ſpiritusſanctus, Dominus trinus & vnus. Ipſe eſt Dominus pater, cuius Maria eſt filia nobiliſsima: Ipſe eſt Dominus filius, cuius Maria eſt mater digniſsima. Ipſe eſt Dominus ſpiritusſanctus, cuius Maria eſt ſponſa iuſtiſsima: Ipſe eſt Dñs trinus & vnus, cuius Maria eſt ancilla ſubiectiſsima. Maria certè eſt filia ſummæ æternitatis, mater ſummæ veritatis, ſpõſa ſummæ bonitatis, ancilla ſummæ Trinitatis. Primò ergo attendite chariſsimi, ꝙ Dominus iſte qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus cuius filia nobiliſsima eſt Maria. De iſto enim Domino, & de illa filia accipi poteſt, quod Booz dixit, Benedictus es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſu-
Ruth. 3. peraſti. Verè benedicta à Domino filia eſt Maria, à ſummo (inquam) Domino cuius ipſa eſt filia. O verè nobiliſsimi Regis nobiliſsima filia, quæ tam multiplici interius ornata es gloria, vt verè de ea dicere poſſit.
Pſal 44. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, &c. & ideò tanquam veriſsima Regis filia ad Regnũ copioſiſsimè eſt tracta, teſte beato Bern qui ait. Tu filia delicata & omni gratia plena, chariſsima in delitijs tuis tracta es ad gloriam decoris tui, & in ſignum dilectionis. Iſta benedicta filia, priorem miſericordiam poſteriore ſuperauit. Magna enim erga miſeros fuit miſericordia Mariæ, adhuc exulantis in mundo, ſed multò maior erga miſeros eſt miſericordia eius iam regnantis in cœlo. Maiorem per beneficia innumerabilia nunc oſtendit hominibus miſericordiam, qui magis nunc videt innumerabilem hominum miſeriam. Vnde pro ſplendore prioris miſericordiæ fuit Maria pulchra vt Luna, pro ſplendore verò poſterioris miſericordiæ, eſt electa vt Sol. Nam quemadmodum Sol Lunam ſuperat magnitudine ſplendoris, ſic priorem Mariæ miſericordiam

Maior eſt erga nos Marię miſericordia núc in cœlo, quàm fuerit olĩ ipſa exiſtẽte in terra.

ſuperat magnitudo poſterioris. Quis eſt ſuper quem Sol non luceat? quis eſt ſuper quem miſericordia Mariæ non reſplẽdeat? Audi quid de hoc beatus Bern. ſentiat, ait enim ſic; Quemadmodum Sol oritur ſuper bonos & malos indifferenter, ſic Maria petita non diſcutit merita, ſed omnibus ſeſe exorabilem, omnibus clementiſsimam prębet, oſum deniq; neceſsitatibus ampliſsimo miſeretur affectu. Dñs ergo tecum ò Maria ſicut pater cũ filia nobiliſsima. Secundò attendite chariſsimi, ꝙ Dominus iſte qui tã ſingulariter eſt cũ Maria, ipſe eſt Dominus cuius mater digniſsima eſt Maria. De iſto Domino & de iſta matre dixit Eliſabeth. Luc. 1.
Vnde mihi hoc, vt veniat mater Domini ad me? mater Domini, mater & virgo, mater eſt digniſsima. Ipſa eſt mater, quæ tali filio eſt decentiſsima. Ipſa mater eſt, cui talis filius decentiſsimus fuit. Ipſa eſt qua maiorem Deus facere non poſſet. Maiorem mundum poſſet facere Deus, maius cœlum poſſet facere Deus: maiorem matrem quàm matrẽ Dei non poſſet facere Deus. Vnde Bern. ait. Nec. n. decebat Deũ alia mater ꝗ virgo nec virginem alius filius quàm Deus, quia nec maior inter matres, nec maior inter filios naſci potuit. Hæc itaque mater eſt floris miſericordię, mater ſolis iuſtitiæ mater fontis ſapientiæ, mater Regis gloriæ. Mater (inquam) eſt eius, cuius miſericordia ad dilectionem, cuius iuſtitia ad timorem, cuius ſapientia ad agnitionem, cuius gloria ad ſpem nos inducit. Maria ergo mater eius quæ effectiuè eſt noſtra dilectio per miſericordiam, noſter timor per iuſtitiam, noſtra agnitio per ſapientiam, noſtra ſpes per gloriã, vt verè ipſa dicere poſsit illud Eccl. Ecel. 24.
Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctę ſpei. Sed nunquid ſolius Chriſti mater eſt Maria? Immo certè quod iucundiſsimũ eſt, Maria non ſolum eſt mater Chriſti ſingularis, ſed etiã mater omnium fidelium vniuerſalis. Vnde beatus Ambr. ait. Si Chriſtus eſt credentium frater, cur non ipſa quæ genuit Chriſtum, credentium ſit mater? Eia chariſsimi omnes nunc gaudeamus, nunc omnes gaudendo dicamus. Benedictus frater, per quem Maria eſt noſtra mater, & benedicta mater, per quam Chriſtus eſt noſter frater. Hinc bene Anſ. ait. Domina mater per quam talem fratrem habemus, quid gratiarum, quid laudis tibi retribuemus? Deus ergo tecum ò Maria, ſicut filius cũ matre digniſsima. Tertiò attendite chariſsimi, ꝙ Dominus iſte qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus, cuius ſponſa venuſtiſsima eſt Maria. Vnde tam de iſto Domino quàm de iſta ſponſa exponi poteſt illud Oſeæ. Sponſabo te mihi in iuſtitia, & iudicio, & in miſericordia, & in miſerationibus, & ſponſabo te Oſeę. 2.
mihi in fide, & ſcies quia ego Dominus. Ecce pulchra ſponſa, pulchra in iuſtitia & iudicio reſpectu ſui, pulchra in miſerationibus & miſericordia reſpectu proximi, pulchra in fide reſpectu Dei. Pulchra vtique in iuſtitia vitæ, & in iudicio conſcientię, pulchra in miſericordia in affectu, & in miſerationibus in effectu, pulchra in fide qua credidit omnia credẽda ſupra ſe, & qua credidit omnia perficienda in ſe, iuxta illud, Beata quæ Luc. 1.
credidiſti, quoniam perficiẽtur in te ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino. Sed ecce ſponſa ſpiritusſancti Maria, ſicut formoſiſsima fuit & eſt in conuerſatione, ita etiã dulciſsima eſt in allocutione, ſicut dicit in Cant. Fauus Cant. 4.
diſtillans, &c. vſque tua. O quàm melliflua verba, ſæpius diſtillauerunt dulciſsima Mariæ labia. Quæ etiam benè lac & mel ſub lingua habuit, in duobus verbis quæ ipſa Gabrieli reſpondit. Nonne Maria lac ſub lingua habuit, quando lacteum illud continentiæ verbũ reſpondit: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Nonne etiam mel ſub lingua habuit, quando mellifluum illud dulcedinis verbum reſpondit: Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum?

Deus non potuit maiorem facere matrem ſuã quàm fecit.

Maria nõ ſolũ Chriſti, ſed omnium etiã fideliũ mater eſt.

De melliſluentia nanque huius melliflui verbi, per totum mundum melliflui facti ſunt cœli. Maria inſuper mel ſub lingua habuit, in mellifluis orationibus ad Deum, lac verò ſub lingua habuit, in lacteis collationibus ad proximum. Eia ergo quanti decoris, & quanti dulcoris, eſt illa ſponſa ſummi conſolatoris. Quia (inquit) Auguſt. Quæ eſt hęc virgo tam ſancta, vt ad eam venire dignaretur Spiritusſanctus, tam ſpecioſa, vt eam ſponſam eligeret Deus? Dominus ergo tecum ò Maria, ſicut ſponſus cum ſponſa delicatiſsima. Quartò attendite chariſsimi, quòd Dominus iſte qui tam ſingulariter eſt cum Maria, ipſe eſt Dominus cuius ancilla deuotiſsima eſt Maria, ſicut ipſamet teſtatur dicens. Ecce ancilla Domini.

Maria ancilla Domini.

Maria ancilla eſt Dñi patris, Domini filij, & Domini ſpiritusſancti. Quid mirum ſi Maria ſit huius Domini ancilla, cum etiam filius Mariæ ſit huius Domini ſeruus ſecundum aſſumptam à matre naturam? Ipſe enim in Pſalm. confitetur dicens. O Domine quia ego ſeruus. t. e. ſ. t. & filius an. t. (Pſal. 115.) O quàm bona ancilla, & bonus ancillę filius. Heu quot ſunt malæ ancillæ, & mali ancillarum filij. Sed quid dicit ſcriptura? Eijce ancillam & filium eius. (Gen. 16.) Legitur in Gen. de ancilla Saræ, quòd concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam. Mala ergo ancilla Agar de fœcunditate inflatur, bona verò ancilla Maria de humilitate fœcundatur. Ancilla illa ſuperba dominam deſpexit, ancillã iſtam humilem Dominus reſpexit, ſicut ipſa humiliter recognoſcens dicit. Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. O anima Chriſtiana Domini ancilla, ſic cum Maria amplectere fœcunditatem, vt nequaquam deſeras humilitatem. Vt ergo de boni operis fœcunditate nõ infleris, ſed magis de humilitate fœcunderis, attende humilem ancillam, reſpice humilem Mariam. Ecce (ait) ancilla Domini, vnde Amb. Vide (inquit) humilitatem, vide deuotionem ancillam ſe dicit Domini, quę mater eligitur Dñi, nec repẽtino exaltata promiſſo eſt. O verè admiranda humilitas, ecce non ſolũ Dñi ancilla, ſed etiã ſeruorum Domini ancilla, quodammodo dignatur eſſe Maria. Ipſa nanque ſignata eſt per illam Abygail, (1. Reg. 25.) pro qua adducenda cum Dauid nuncios miſiſſet, reſpondit. Ecce famula tua ſit in ancillam, vt lauet pedes ſeruorum Domini mei. Per benedictam ancillã Mariam quaſi tot ſerui Domini loti ſunt, quot fideles eius ſuffragijs à peccatis mũdati ſunt. Ipſa enim quaſi tot ſeruorum Domini pedibus aquam obtulit, quot pœnitentibus lachrymas compunctionis obtinuit. Dominus ergo tecum ò Maria, tanquam cum ancilla deuotiſsima. Dominus pater tecum, Dominus filius tecum, & Dominus ſpiritusſanctus tecum. Vnde Bern. Pater (inquit) tecum, qui ſuum filium facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile ſacramentum, miro modo & ſibi reſerat genitale ſecretum, & tibi ſeruat virginale ſignaculum. Spiritusſanctus tecum, qui cũ patre & filio tuum ſanctificat vterum. Dominus ergo tecum, Dominus certè cuius filia es, qua nulla nobilior, Dominus cuius mater es, qua nulla mirabilior, Dñs cuius ſponſa es qua nulla amabilior, Dominus cuius ancilla es qua nulla humilior vnquam fuit, nec eſt, nec erit in æternũ. Eia ergo Domina, quia Dominus tantus ac talis, tantum ac taliter eſt tecum, fac vt etiam ipſe per gratiam ſit nobiſcum.

Capitulum nonum.

Dominus tecum. His dulciſsimis verbis ille deuotus Beatæ Mariæ Anſ. deuotè alludẽs ait ſic. Maria obſecro te per gratiã qua ſic Dñs eſſe tecũ, & te voluit eſſe ſecum, fac ꝑ ipſam ſecundũ eandem ipſam gratiã miſericordiã tuam mecũ, fac vt amor tui ſemper ſit mecũ, & cura mei ſemper ſit tecũ, fac vt timor neceſsitatis meæ quãdiu ipſa perſiſtit ſit tecum, & reſpectus pietatis tuæ quandiu ego ſubſiſto ſit mecum, fac vt congratulatio beatitudinis tuæ ſemper ſit mecum, & compaſsio miſeriæ meæ ſemper quantum mihi expedit ſit tecum. Dominus ergo tecum ò Maria. Tecum, certè tecum. Tecum fuit, tecum eſt, tecum erit. Tecum vtique ſicut Sol cum aurora ipſum præueniente, tecum ſicut flos cum virga ipſum producente, tecum ſicut Rex cum Regina ad ipſum ingrediente. Sol nanq; omnibus luminibus luminoſior, flos omnibus floribus precioſior, Rex oĩbus Regibus glorioſior eſt Dominus Ieſus Chriſtus. Aurora verò hũc Solem clariſsima irradiatione præueniens. Virga hunc florem mirabiliſsima emiſsione producens. Regina ad hunc Regem ſolenniſsima proceſsione ingrediens, eſt beatiſsima virgo Maria. De his ſingulis per ordinem videamus. Dominus tecum. Tecum certè ſicut Sol cũ aurora de Sole procedente, & ortum ſolis præueniente, & lumine Solis diem initiante.

Maria quare auroræ comparatur.

Reuera enim aurora mũdi Maria à Sole æterno ſingulariter præparata progrediens, eiuſdemque ſolis ortum mirabiliter irradiata præueniens, diem gratiæ tantæ Solis mundo fœliciter initiauit, teſtante beato Bern. qui ait. ſicut aurora valde rutilans in modum progreſſa es ò, Maria, quãdo veri Solis ſplendorem tantæ ſanctitatis iubare præcurriſti, vt verè diem ſalutis, diem propitiationis, diem quã fecit Dominus à tanta claritate initiari dignum fuerit. Maria ergo aurora de qua dicitur. Quę eſt iſta quę progreditur, vſque conſurgens. (Cant. 6.) Benè auroræ comparata Maria, tam propter ſe, quàm propter nos, propter ſe ſpecialiter, propter nos generaliter. Maria propter ſe benè comparatur auroræ ſecundum ſcripturam. Primò propter abſceſſum noctis culpæ. Secundò propter proceſſum lucis gratiæ. Tertiò propter ortum Solis iuſtitiæ. Quartò propter locum ſedis gloriæ. Primum in pleniſsima eius ſanctificatione. Secundum in clariſsima eius conuerſatione. Tertium in mirabiliſsima filij eius generatione. Quartum in glorioſiſsima eius aſſumptione attendamus. Primò attendite chariſsimi, quòd quædã fœlix aurora eſt Maria, propter fœlicem abſceſſum noctis culpę in ſua ſanctificatione. Vnde Iob maledicens nocti, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: ait. (Iob. 3.) Obtenebrentur ſtellæ eius caligine. Expectet lucem, & non videat nec ortũ ſurgentis auroræ. Quid hic per ſtellas, quid per lucem, quid per auroram ſignatur? Dico, quòd per ſtellas, animę ſanctorum, per lucem ſanctus ſanctorum, per auroram Regina ſanctorum deſignatur. Stellæ vtiq; omnes ſancti ſunt, qui ordinem morũ & diſciplinæ curſum quoque ſeruoris & bonæ vitæ non relinquunt & ſic contra Diabolum vi pugnaturi ſunt. Vnde de his ſtellis bene legitur in libro Iudicum. (Iud. 5.) Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo, aduerſus Siſaram pugnauerunt. Siſara interpretatur tollens recedẽtem, & ſignat Diabolum, qui quemlibet recedentem à Deo tollit. Per lucẽ quoque ſanctus ſanctorum Ieſus Chriſtus ſignatur, ſicut ipſe de ſe oſtendit dicens. (Ioan. 8.) Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non am. in te. Sequamur fratres, ſequamur hanc lucem, ne in tenebris ambulantes, cadamus in lutum peccati, & in foueam inferni. Sequamur autem nõ claudicando, ſecundum quod dicitur. Vſque quo claudicatis in duas partes? (3. Reg. 18.) Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum, ſi autem Baal, ſequimini illum. Per auroram autẽ cuius ortum nox nõ vidit, beata virgo ſignificatur, cuius natiuitatem nox originalis culpæ nõ initiauit. Nox enim cui Iob maledicit, nox in qua conceptus eſt homo, peccatum originale eſt, in quo omnes cõcipimur. Vnde Pſal. In peccatis concepit me mater mea. (Pſal. 50.) Quia ergo vere omnes ſancti in peccato concipiuntur, & in peccato naſcuntur, ideò benè hic dicitur, quòd ſtellæ per hanc noctem obtenebrãtur. Sed quia Chriſtus nec

concepto

cõceptus nec natus in peccato fuit, ideò bene hic dici-
tur, quòd nox iſta lucem non vidit. Quia verò beata
virgo in peccato concepta fuit, ſed ſine peccato nata, in
peccato orta non fuit, ideò non auroram, ſed ortum au
roræ dicitur nox iſta non vidiſſe. Hoc eſt contra illos
qui ipſam non ſolum ſine peccato natam, ſed etiam ſi-
ne peccato conceptã dicunt. Contra quos beatus Ber-
nar. arguens ait. Si ante cõceptum ſuum Maria ſancti-
ficari non potuit, quoniam non erat, ſed nec in ipſo
conceptu propter peccatum quod inerat, reſtat vt poſt
conceptum in vtero iam exiſtens, ſanctificationem ac
cepiſſe credatur, quæ excluſo peccato, ſanctam fecerit
natiuitatem, non tamen conceptionem. Secundò atten
dite chariſſimi, quòd quædam fœlix aurora eſt Maria
Cant.6. propter fœlicem eius progreſsionem in luce gratię, iu-
xta illud. Quę eſt iſta quæ progredieť quaſi aurora, &c.
Sicut enim lux auroræ non progreditur creſcendo in
claritate: ſic Maria progrediebatur in proficiendo in
claritate gratiæ, & bonæ vitæ. Progrediebatur vtique
proficiendo in omnibus virtutibus vniuerſaliter, vt in
omni virtutum claritate eſſet quaſi aurora conſurgens
apud ſe, pulchra vt Luna apud proximos, electa vt Sol
apud Deum. Progrediebatur quoque proficiendo in
quibuſdã virtutibus ſpecialiter, de quibus beatus Bern.
ait ſic. Feruebat in quærendo gratiam Mariæ charitas,
ſplendebat in carne virginitas, in obſequio humilitas
eminebat. Harum itaq; virtutum claritate, Maria fuit
quaſi aurora conſurgens in rutilanti virginitate, pul-
chra vt Luna in micanti humilitate, electa vt ſol in ra-
diante charitate. Fœlix qui hos tres fulgores, has tres
virtutes Mariæ ſecutus fuerit, per quas ipſa Deum &
magiſtrum omnium virtutum concepit: teſtante iterũ
beato Bern. qui ait. Hanc inuenit gratiã plena iam gra-
tia, vt charitate feruida, virginitate integra, humilitate
deuota fieret, ſine virili cõmixtione grauida, ſine mu-
liebri dolore puerpera. Tertiò attendite chariſsimi, ꝙ
quædam fœlix aurora eſt Maria, propter fœlicem or-
tum Solis iuſtitiæ. Sol nanque iuſtitiæ Chriſtus Deus
noſter, mediante aurora ſua Maria ortus eſt in mun-
do, ortus vtique abſque vllo peccati nubilo, propter
quod aurora illa valde rutilans fuit oriente Sole ſuo, iu-
2.Reg.23 xta illud. Sicut lux auroræ oriente Sole mane abſque
nubibus rutilat, &c. Lux igitur auroræ eſt ſanctitas
Mariæ, qua ipſam irradiare dignatus eſt, proceſſurus
de ipſa Sol iuſtitiæ. De hoc bene beatus Bernard. ait.
Rectè quidem ò Maria auroræ officium impleſti. Ipſe
enim Sol iuſtitiæ de te proceſſurus ortum ſuum qua-
dam matutina irradiatione pręueniens, in te lucis ſuæ
radios copioſè transfudit. Lux huius auroræ mirabili-
ter rutilabat, oriente Sole abſque nubibus, ideſt naſcen
te Chriſto abſque originalis peccati obſcuritatibus. Ec
ce hic dicitur, quòd Sol abſque nubibus oritur. Et in
Exo.3. Exod. dicitur, quòd rubus abſque conbuſtione igni-
tur, & in Dan. dicitur, quòd lapis ſine manibus abſci-
Dan.2. ditur. Quid ergo per Solem, quid per ignem, quid per
lapidem niſi Chriſtus ſignatur? Ipſe enim eſt Sol illu-
minans intellectum, ignis accendens affectum, lapis
firmans nos contra defectum. Dico, quòd Chriſtus
Mala.4. Ieſus eſt Sol illuminans intellectum, iuxta illud Ma-
lach. Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iu-
ſtitiæ. Vide ergo ſi timeas Dominum, ſcriptum quip-
Eccl.7. pe eſt. Qui timet Deum, nihil negligit. Item Chriſtus
eſt ignis accendẽs affectum, vt dicit Apoſtolus ad He-
Heb.12. bręos. Deus noſter ignis conſumens eſt. Hic ignis non
ſolum fuit in rubo vteri virginalis, ſed etiam in ru-
bo deuoti cordis eſt. Hunc nanque ignem ſenſerunt,
Luc.24. qui dixerunt. Nonne cor? &c. Item Chriſtus eſt lapis
firmans nos contra defectum, ſi benè fundati fuerimus
Matt.7. ſuper ipſum. Vnde dicitur in Matth. Deſcẽdit pluuia,
venerunt flumina, fla. venti, & ir. in do. illam, & nõ ce-
cidit, fundata enim erat ſupra pe. Ecce nec pluuia hæ-
reticæ eloquentiæ, nec flumina mũdanæ concupiſcen
tiæ, nec venti humanæ violentiæ, nocere poſſunt do-
mui mentis ſupra petram Chriſti fundatæ. Quid ergo
eſt, Sol ſine nube oritur? rubus ſine combuſtione igni-
tur? lapis ſine manu abſcinditur? niſi quod Chriſtus qui
eſt, Sol veritatis, ignis charitatis, lapis firmitatis, ſiue
æternitatis, ipſe concipitur & naſcitur ſine nube pec-
cati originalis, ſine combuſtione concupiſcentiæ car-
nalis, ſine manibus amplexus maritalis? In conceptio-
ne enim Chriſti nec peccatum prolis, nec concupiſcen
tiam matris, nec amplexus patris inuenies. Quod autẽ
virgo tam miraculoſè concepit, hoc ille facere potuit,
qui alludentia huic miraculo mirabilia multa pręmiſit,
ſicut beatus Auguſt. teſtatur, qui ſic dicit. Qui ſcripſit
lapideas tabulas ſine ferro, ipſe grauidauit Mariam ſpi-
ritu ſancto, & qui produxit panem in eremo ſine ara-
tione, ipſe impręgnauit virginem ſine corruptione, &
qui fecit virgam ſine pluuia germinare, ipſe fecit filiam
Dauid ſine ſemine generare. Quartò attendite chariſsi
mi, quòd quædam fœlix aurora eſt Maria, propter fœ-
licem locum eius in gloria, & ſecundum hoc benè de
aurora dicitur à Iob. Nunquid oſtendiſti auroræ locũ Iob 38.
ſuum? Iam certè aurora noſtra Maria ſublimiter loca-
ta in cœlo, locum tenet viciniſsimum ſoli æterno. Con
ſiderare autem poſſumus triplicem Mariæ locum no-
tabilem. Primus eſt quo ipſa Dominum ſuſcepit ſpiri-
tualiter. Secundus eſt quo Dominum ſuſcepit corpo-
raliter. Tertius eſt quo ipſam Dominus recepit æter-
naliter. Ecce triplex locus Mariæ. Dico quòd primus
locus quo Maria Dominum ſuſcepit ſpiritualiter, eſt
mens Mariæ pacificata & quietata, ſecundum ꝙ Pſal.
dicit. Factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Pſal.38.
Syon, quod interpretatur vel ſpeculum vel ſpeculatio.
Ecce quicunque Deum mente ſpeculari deſiderat,
oportet vt ei in pace mẽtis locum faciat. Nam ſine pa-
ce mentis, nemo venit ad ſpeculationem contempla-
tionis, vnde Apoſtolus. Pacem ſequimini cum omni- Heb.12.
bus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.
O quis enarrare vel etiam cogitare ſufficiat, in quali-
bus quotidie ſpeculationibus ſancta illa Sion, ſancta il-
la mens Marię fuerit, dum omnia illa myſteria pręom
nibus mortalibus ſibi nota, feruentiſsima ſibi mẽte re-
uoluit? De hoc benè Beatus Hieron. ait. Si qua ſunt in
vobis viſcera pietatis, cõſiderate quo cruciabatur amo
re, quo ve deſiderio æſtuabat hæc virgo, dum reuolue-
ret animo cuncta quæ audierat & viderat, quæ cogno-
uerat: quantiſue mouebatur, repleta ſpiritu ſancto, cœ-
leſtium ſecretorum incitamentis. Item locus quo Ma-
ria concepit corporaliter, eſt vterus Mariæ de quo ac-
cipi poteſt illud Gen. Fluuius qui egrediebatur de loco
voluptatis, Ieſus Chriſtus de vteru virginis ad irrigan- Gen.2.
dum Paradiſum. Paradiſus ſpecialis eſt Maria, vniuer-
ſalis eſt Eccleſia. Fœlix irrigatio vtriuſque Paradiſi, per
fluuium ventris Mariæ Ieſum Chriſtum, qui ait. Dixi
irrigabo hortum plãtationum mearum. Hinc eſt quòd Eccle.24.
benè ſanctus Hiero. loquens de illis verbis. Vidi ſpecio
ſam aſcendentem deſuper riuos aquarum: ait. Bene de-
ſuper riuos aquarum, quia ſuper aquã refectionis edu-
cauerat eam Dominus & nutrierat, de qua multi edu-
cti riui, omnem irrigant terram delitiarum, & infun-
dunt hortum voluptatis. Item locus quo Mariam Do-
minus ſuſcepit manſuram æternaliter in cœlo eſt lo- Iob.38.
cus gloriæ, de quo Dominus ad Iob loquitur. Nun-
quid oſtendiſti auroræ locum ſuum, quaſi dicat, non
tu ſed ego. Non ad te pertinet oſtendere auroræ Ma-
riæ locum ſuum in cœlo, ſed ad me. Bene autem dicit
ſuum, quaſi appropriando & diſcernẽdo illum ab alijs
omnium ſanctorum locis. Hinc etiam bene legitur.
Intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in locũ 3.Reg.8.
ſuum.

ſuum. Hic certè locus eſt ſuper omnes choros Angelorum Hic denique locus eſt in cœlo digniſsimus, teſtante beato Ber. qui ait. Nec in mundo locus dignior virginalis vteri thalamo, in quo filium Dei Maria ſuſcepit, nec in cœlis regali ſolio quo Mariam Mariæ filius ſublimauit. Sic ergo Maria propter ſe bene comparatur auroræ. Primò propter terminationem noctis culpæ, in pleniſsima eius ſanctificatione. Secundò propter progreſsionem lucis gratiæ, in clariſsima eius conuerſatione. Tertiò propter productionem Solis iuſtitiæ, in mirabiliſsima filij eius generatione. Quartò propter appropriationem loci glorię, in glorioſiſsima eius aſſumptione.

Maria ẽt propter nos auroræ cõparatur.

Deinde conſiderandum eſt, quòd lucidiſsima virgo Maria, non ſolum propter ſe, ſed etiam propter nos bene comparatur auroræ. Nam ſicut in ſciptura per auroram ſignatum eſt, ipſa nobis eſt ad Deum mediatrix, ad Angelos pacificatrix, ad Dæmones defenſatrix, ad noſipſos illuminatrix.

Maria mediatrix inter nos & Deum.

Pſal. 37.

Primò attendite, quòd aurora noſtra Maria nobis eſt ad Deum mediatrix, ſicut in Pſalm. ſignatum eſt, vbi dicitur. Tuus eſt dies, & tua eſt nox, tu fabricatus es auroram & Solem. Sicut benè beatus Gregor. ait. Dies vita iuſti, nox verò vita accipitur peccatoris, & ideò benè Dominus filios Iſrael præcedebat per diem in columna nubis, per noctem verò in columna ignis, quia ab ardore iræ ſuæ tanquam nubes pios protegit, & tãquam ignis impios vrit. Vnde benè Sol intelligitur Chriſtus; Sol vtique iuſtitiæ, qui illuminat electos, & vrit reprobos. Grauiter quandoque vrit in mundo, grauius autem in iudicio, grauiſsimè autem in inferno. De hac triplici

Eccle. 43.

vſtione intelligi poteſt illud Eccl. Tripliciter Sol exurens muntes, ideſt, ſuperbos peccatores, propter hoc benè refrigeratrice, mediatrice inter nos & Solem iuſtum indigemus. Et ideò bene Pſal. in prædicto verſu auroram inter noctem & Solem ponit mediam, quæ certè etiam ordine naturali media eſt. Aurora itaque eſt beatiſsima virgo Maria, quæ inter noctem & Solem, inter hominem & Deum, inter hominem iniuſtum & Deum iuſtum eſt optima mediatrix: optima iræ Dei refrigeratrix, teſtatur beatus Bernard. dicens. Securũ iam habet homo acceſſum ad Deum, vbi mediatorem cauſæ ſuæ filium habet ante patrem, & ante filium matrem. Filius nudato corpore patri oſtendit latus & vulnera: Maria filio pectus & vbera. Non poteſt vllo modo fieri repulſa, vbi concurrunt & perorant tanta charitatis inſignia.

Maria cõponit homines cũ Angelis.

Secundò attendite chariſsimi, quòd aurora noſtra Maria nobis eſt ad Angelos pacificatrix, ſicut ſignatum eſt in Gen. Vbi legitur,

Gen. 32.

quòd Angelus qui cum Iacob luctabatur, benedixit eum in aurora. Dicente nanque Angelo. Dimitte me, iam enim aſcendit aurora, non dimiſit eum Iacob, niſi ipſum benediceret. In aurora lucta fuit inter Angelũ & Iacob, diſcordia fuit inter Deum, Angelos, & homines. Homo enim peccando offenderat creatorem. Offenſo autem creatore, omnis offenditur creatura, quantò magis illa quæ creatori magis eſt coniuncta. Illa ergo lucta potuit huius diſcordiæ eſſe figura. Sed certè adueniente aurora, adueniente Maria, pacificati ſunt Angelus atque homo, ita quòd in ipſa aurora, in ipſa virgine Maria Angelicam benedictionem conſecutus eſt homo. Angelus nanque dixit, benedicta tu in mulieribus ad virginem, & per hanc benedictionem virginis, homo conſequitur benedictionem pacis, & ſalutis in filio virginis, benedictionem vtique illam de qua Apoſt. ait. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione in cœleſtibus in Chriſto, quam etiam benedictionem ipſe benedictus filius benedictæ virginis confirmabit, quando dicet. Venite benedicti pat. &c. Iacob ergo auroræ aſcendenti, & nos Mariæ adueniente gratias agamus, pro benedictione qua cum Angelo pacificati ſumus. Meritò certè per auroram, meritò per Mariam homines cum Angelis pacificantur, ex quo per Mariam ab hominibus Angelorum chori reintegrantur, ſicut Anſelmus inſinuat dicens; O fœmina mirabiliter ſingularis, & ſingulariter mirabilis, per quam elementa renouantur, inferna remediantur, homines ſaluantur, Angeli reintegrantur.

Maria defendit nos à Dęmonibus.

Iob. 24.

Tertiò attendite chariſsimi, quòd aurora noſtra Maria nobis eſt cõtra Dæmones defenſatrix, ſicut ſignatum eſt in Iob. vbi de homicida, & de fure, & de adultero dicitur. Perfodiunt in tenebris domos, ſicut in die condixerãt ſibi, & ignorauerunt lucem. Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. Homicida diabolus, fur diabolus, adulter diabolus eſt. Homicida (inquam) eſt, quia genus humanum occidit. Fur, quia quæcunque poteſt nobis bona ſubtrahit. Adulter, quia ſponſam Dei animam corrumpit. Heu quanta nobis mala huiuſmodi malefici, quanta nobis mala ſpiritus maligni faciunt. Perfodiunt nanque in tenebris ignorantiæ, in tenebris obſcuritatis, interiores domos mentium noſtrarum,

Pſal. 47.

domos vtique de quibus in Pſal. dicitur. Deus in domibus eius cognoſcetur. Perfodiunt certè tentationibus perforatiuis domos illas, in quibus ille libenter

Luce. 19.

habitat qui dicit. Hodie in domo tua oportet me manere. Perfoſsis autem domibus, perforatis vſque ad infœlicem peccati conſenſum mentibus, heu quanta mala malefici iſti occidendo, furando, adulterando committunt in animabus. Ad euadenda ergo tanta pericula, vtinam nobis aurora appareat, vtinam nobis Maria ſuccurrat. Si enim ſubitò apparuerit aurora, ſi citò nobis aduenerit, & ſuperuenerit Mariæ gratia & miſericordia: arbitrantur vmbrã mortis ideſt ſic timent homines, ſic trepidant, ſic fugiunt ſicut homines timent & fugiunt vmbram mortis. Propter hoc bene beatus Bern. ait. Non ſic timent hoſtes viſibiles quamlibet caſtrorum multitudinem copioſam, ſicut aereæ poteſtates Mariæ vocabulum & exemplum, fluunt & pereũt ſicut cera à facie ignis, vbicunque inuenerint crebram huius nominis recordationem, deuotam inuocationẽ, ſolicitam imitationem.

Maria illuminat nos.

Neem. 4.

Quartò attendite chariſsimi, quòd aurora noſtra Maria nobis eſt quoad noſipſos illuminatrix ad bene operandum. Operarij ab aſcenſu auroræ incipiũt operari. Vnde in Neemia dicitur. Noſipſi faciemus opus, media pars noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu aurorę donec egrediantur aſtra. Duo nobis neceſſaria ſunt videlicet, vt bonis operibus inſiſtamus, & ideò benè aiunt ædificantes. Noſipſi faciemus

Gal. 6.

opus, quod opus? niſi de quo Apoſtolus ait. Dum tempus habemus operemur bonũ ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Benè autem dicunt, noſipſi

2. Cor. 6.

faciemus, noſipſi, non noſtri vicarij. Vnde alibi ait. In oĩbus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros. Sed certè Maria non nutricem aliam, nõ vicariam, ſed ſemper ſemetipſam exhibuit Dei miniſtram, ſicut beatus Auguſtinus teſtatur dicens; Maria abſq; dubio operis miniſtratrix extitit quem vtero geſsit, partuq; perfuſum aluit & fouit, in prę ſepi reclinauit, & à facie Herodis abſcondit fugiens in Aegyptum, & omnem infantiam eius pio mentis affectu eſt proſecuta, ita vt vſque ad mortem crucis, ab eius indubitanter non receſſerit confectatu, nõ ſolum greſsibus pedum, tanquam pro amore filij, verumetiam imitatione morum tanquam pro reuerentia Domini. Neceſſarium etiam nobis eſt, vt non ſolum bonis operibus inſiſtamus, ſed etiam vi vitijs reſiſtamus, & ideò benè additur de lanceis tenendis. Tenere enim debemus lanceam zeli contra impetum vitij, contra impugnationem diaboli, carnis & mundi.

Hiere. 46.

De his lanceis bene dicitur in Hiere. Polite lanceas, induite vos loricis. Lorica iuſtitiæ à malo protegimur

lo protegimur, ſed lancea zeli malum impugnamus. Si lanceam zeli contra vitia non extendis in mũdo, Deus lanceam iræ ſuæ contra te extendet in iudicio. Vnde

Sap.

in Sapien. dicitur. Acuet iram diram in lãceam. O qualis bellatrix fuit Maria cui ſancta zeli ſui lancea. Vnde Bernardus. Tu bellatrix egregia: primò eum qui primus Euam ſupplantauit, expugnare viriliter aggreſſa es. Vt ergo bonis operibus fideliter inſiſtamus, & malis viriliter reſiſtamus, neceſſarium nobis eſt, vt Mariæ exemplum inſpiciamus, Mariæ ſuffragium imploremus. Tunc quaſi ab aſcenſu auroræ operamur, quando irradiante exemplo & vita Mariæ, quando irradiante patrocinio & miſericordia Mariæ, ad bene operandum incitamur. Bene autem operari debemus, donec egrediantur aſtra, hoc eſt, donec animæ noſtræ lucidæ tanquam aſtra, exeuntes de corporibus, euolent ad aſtra. Sed ſuper omnia aſtra iam egreſſa, vel adhuc egreſſura ad aſtra, ſplendidiſsimum aſtrum eſt aurora noſtra Maria: teſtante beato Bernardo, qui ait; Tu veri ſolis expreſsiſsima imago, inter millia aſtrorũ Deo aſsiſtentium, virginali puritate in cœlis glorioſa perſulgens. Sic ergo chariſsimi vidiſtis, quàm conuenienter aurora dicta ſit Maria. Dominus ergo tecum ò Maria, ſicut Sol cũ aurora. Eia ergo Domina aurora ſuauiſsima, Domina Maria dulciſsima, fac etiam nobiſcum eſſe ſolem iuſtitiæ, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum qui cum Patre, & Spirituſſancto viuit & regnat in ſæcula ſæculorum Amen.

Capitulum. Decimum.

DOminus tecum. Viſo quomodo Dominus fuit cum Maria, ſicut Sol cum aurora ipſum præueniente: videamus nunc quomodo Dominus ſit cum Maria, ſicut flos cum virga florente. Maria enim

Iſa. 11.

eſt illa virga, de qua dicitur in Iſaia. Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcẽdet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus cõſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. His verbis oculum mentis apponamus, & primò ad virgam, ſecundò ad florem conſiderationem noſtram dirigamus. Primò conſideremus chariſsimi, quòd virga iſta virga regia eſt, virgo Maria, ſicut patet per beatum Doctorem Ambroſium, qui beatã virginem alloquens ait; Tu ipſa, quæ Dominum genuiſti ex populo Iſrael, in virgam creuiſti, virga de radice Ieſſe ſurrexiſti & floruiſti, virga Aaron fronduiſti & peperiſti. Eſt autẽ Maria virga fumea, virga lignea, virga aurea, virga ferrea. Maria eſt virga fumea incipientibus, virga lignea proficientibus, virga aurea conſumantibus, virga ferrea incorrigibilibus & Dæmonibus. Dico quod virgo Maria eſt virga fumea incipientibus, & pœnitentibus. De hac virga dicitur in Cant. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrræ & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij? Deſertum eſt cor peccatoris, quod vtique deſertum eſt à gratia & virtutibus. Fumus aromaticus, fumus ſuauis animæ, eſt aſpiratio ſpei veniæ. Beata itaque virgo Maria per deſertũ quaſi virgula fumi aſcendit, quando ipſa ſuffragãte, cor peccatoris fumum ſpei veniæ ſuſcepit. Hic autẽ fumus generatur, & aromatibus myrrhę in contritione, & thuris in confeſsione, & vniuerſi pulueris pigmentarij, in multimoda ſatisfactione. Nullum piiſsima virgo Maria deſertum abhorret, nullum peccatorem deſpicit, ſed quocunque penetrauerit ſuauiſsimum ſpei veniæ fumum reſpergit. Vnde optimè beatus Bernardus ſic ait, Peccatorem quantuncunque fœtidum non horres, non deſpicis, ſi ad te ſuſpirauerit, tuumque interuentum pœnitenti corde flagitauerit: tu illum de deſperationis baratro pia manu retrahis, ſpei medicamen aſpiras, ac toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, foues, nec deſeris, quouſque tremendo iudici miſerum reconcilies. Item virgo Maria eſt virga lignea, virga florida proficientibus. De hac virga dicitur in Nume. quòd virga Aaron quæ vtique lignea fuit flores ſimul & fructum habuit. Per flores virtutes ſignantur, quæ poſt tranſitum diabolicæ hyemis in cordibus oriuntur, ſicut bene de his floribus dicitur in Cant. Iam hyems tranſit, &c. vſque noſtra. Tranſeat ergo hyems, tranſeat torpor, quo charitas refrigeſcit, & tunc iterum flores virtutum appareãt. O quantis floribus virgo florida abundauit, teſte beato Bernardo, qui ipſam alloquens ait; Tu ſanctorum areola aromatum, à cœleſti conſita pigmentario, virtutum omnium floribus delectabiliter vernans es. Sicut autẽ per flores virtutes, ita per fructus opera virtutum ſignantur. De his bene dicitur. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Quando ergo in virtutibus, & in virtutum operibus, per exempla & merita Mariæ proficimus, tunc virga lignea florida & fructifera nobis eſt virgo Maria. Item, virgo Maria eſt virga aurea perfectis & contemplatiuis. De hac virga legitur, quòd Eſther cum duabus puellis ingreſſa ad Regem Aſſuerum, cum præ nimio ſtupore penè exanimata fuiſſet, extendit ad eam Rex virgam auream ad confortandũ ipſam. Eſther interpretatur eleuata vel abſcondita, & ſignat animam contemplatiuam, quam in contemplatione eleuat Deus, & abſcondit in abſcondito faciei ſuę à conturbatione hominum. Illa per cõtemplationem ingreditur ad Regem Chriſtum. Duę puellę cum quibus ingreditur ſunt duæ vires animæ, videlicet intellectiua, quæ præcedit per cognitionem; & affectiua, quæ ſequitur per dilectionem. Anima autem quæ ſic ad Chriſtũ bene ingreſſa fuerit, ipſa præ ſtupore quandoque à ſe deficit: dum inacceſsibilem diuinæ gloriæ claritatem, vel terribilem diuinæ iuſtitiæ ſeueritatem attendit. Virga aurea, virga regia: eſt illa aurea, illa regia virgo Maria. Aurea quidem charitate, regia verò nobilitate. Aurea quoque per munditiam, regia verò per iuſtitiam. Aurea inſuper, per incorruptionem & integritatem virginalem, regia verò per dominationẽ & poteſtatem regalem. Hæc eſt fœlix virga, quæ ad animam contemplatiuam confortandã clementer extenditur, quando fœlix virgo Maria contemplationi & deuotioni eiuſdem animę tam pia, & tam dulcis ingeritur, quòd ex hoc ipſa anima contra terrorem diuinæ iuſtitiæ, & ad ſplendorem diuinæ gloriæ confortatur. Hanc virgam illa contemplatiua Anſelmi anima ad ſe extendi deſiderauit, quando tam deuotè exclamans dixit, O pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum, quę euadis capacitatem cordis, nunc præſtolare Domina infirmam animam te ſequentem. Item virgo Maria eſt virga ferrea Dæmonibus & incorrigibilibus. De hac virga non incongruè accipi poteſt illud Pſalm. Reges eos in virga ferrea. O Maria virga aurea perfectis, virga ferrea duris, virga aurea hominibus, virga ferrea & dura Dæmonibus, arceas Dæmones à nobis. Hoc Domina petimus, & deuotè petimus, cum Innocentio petente & dicente ſic; Aue Dei mater alma, quę ex dignitate qua Dei mater es imperare potes Dæmonibus, compeſce Dæmones ne nobis noceant, pręcipe Angelis, vt nos cuſtodiant. Sic ergo beata virgo Maria eſt nobis virga fumea in noſtra conuerſione, virga florida in noſtra conuerſatione, virga aurea in noſtra contemplatione, virga ferrea in noſtra defenſione. Hanc virgam vere contemplans, & dignè admirans beatus Bernardus ait; O virgo virga ſublimis, ad quantam celſitudinem verticem ſanctum erigis, vſq; ad ſedẽtem in throno, vſq;

ad

Margin notes: Maria virga fumea incipientibus. — Cant. 3. — Maria virga florida proficientibus. — Num. 17. — Cant. 2. — Matt. 7. — Maria virga aurea perfectis. — Eſther. 5. — Pſal. 2.

ad thronum maieſtatis, quoniam in altum mittis radices humilitatis. Conſequenter conſideremus chariſſimi florem huius virgæ, conſideremus (inquam) in virga regia, & in virgine Maria quadruplicem florẽ, videlicet florem precioſæ virginitatis, florem virtuoſæ honeſtatis, florem miraculoſæ fœcunditatis, & florem glorioſæ immortalitatis.

In Maria fuit flos virginitatis. Iſa. 35.

De flore primò conſideremus chariſſimi in Maria florem precioſæ virginitatis, qui eſt ipſa virginitas. De hoc dicitur in Iſa. Exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium. Maria conuenienter ſolitudo dici potuit, quæ tam libenter ſolitaria fuit: quam etiam tanquam libenter ſolitariam Angelus viſitauit. Ideoque bene beatus Ambroſ. ait. Solam in penetralibus quam nemo virorum videret, ſolus aut reperit ſolam ſine comite, aut ſolam ſine teſte. Quomodo autẽ iſta ſolitudo, quomodo Maria virgo exultauerit ipſa dicat, ipſam audiamus.

Luc. 1.

Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Hæc terræ ſolitudo floruit quaſi lilium per virginitatem. O lilium Angelicum, ò flos cœleſtis. O verè flos cœleſtis, quem tantum dilexit apis illa ſuper cœleſtis. Dicit enim beatus Bernardus. Apis illa, quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam. Autor, quando ad ciuitatem Nazareth (quod interpretatur flos) aduolauit, & ad ſuaue olentem perpetuæ virginitatis florem peruenit, illi inſedit, illi inhæſit. Flos virginitatis quaſi tot habet folia, quot virginitas conditiones & præconia. O quantum huius floris coronæ per Mariam ſunt multiplicatæ. Vnde beatus Ambroſius ait; Cum in toto mundo virgineus flos Maria immarceſsibiles coronas inuectat, & ſeptigeram pudoris aulam immaculato conſeruet affectu, euſq; integritas perſeuerauit ad palmam, vt in puellis trophęũ ſanctitatis ariperet, & per veſtigia matris virginis ad celeſtem thalamũ perueniret.

In Maria flos honeſtatis. Eccle. 24.

Secundo conſideremus chariſſimi in Maria florẽ virtuoſæ honeſtatis, morum, & vitæ, & de hoc quid ipſa dicat audiamus. Flores mei (inquit) fructus honoris & honeſtatis. O quàm pulcher eſt virtuoſæ & honeſtæ vitæ flos morum, & diſciplinæ. Sed certè pluraliter dicitur flores mei, ideo dicamus quòd tot ſunt in moribus flores quot virtutes. Tot ſunt honeſtæ vitæ flores, quot ſunt virtutes vitam honeſtantes. De his floribus dicitur.

Cant. 2. Cant. 1.

Flores apparuerunt in terra noſtra. De his etiam dicitur. Lectulus noſter floruit. Ecce flores in terra, flores in lecto inuenimus. Terra mens actiuorum, lectus autem mens contemplatiuorũ. Terra (inquam) eſt mens fructificans in bona actione. Lectulus autem mens quietem fouens in contemplatione. Siue ergo ſit mens actiua ſiue contemplatiua, ſemper debet floribus eſſe venuſta. Hoc quoque notandum eſt, quòd flos honeſtatis, immo flos cuiuſlibet virtutis, quaſi tot habet folia, quot bona & meritoria habet opera. O quã florida fuit terra, quàm floridus fuit lectus Marię, quę in floridæ vitæ honeſtate florebat omnium virtutum venuſtate, ſicut teſtatur beatus Bernardus dicens. Tu ſanctorum areola aromatum ò Maria, à cœleſti conſita pigmentario, virtutum omnium ſpecioſis floribus delectabiliter vernans, inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiam, viola humilitatis, lilium caſtitatis, roſa charitatis hi ſunt.

In Maria flos fœcũditatis.

Tertiò conſideremus chariſſimi in Maria florem miraculoſæ fœcunditatis. Hic flos eſt ipſe filius virginis, de quo ſpecialiter dicitur.

Iſa. 11.

Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, &c. Eia quàm pulcher hic flos egreſſus eſt ſine peccato naſcẽdo, & quàm miſerè contritus eſt quaſi peccator moriendo, iuxta illud.

Iob. 13.

Quaſi flos egreditur & conteritur. O quàm cãdidus in egreſſione, & quàm rubicundus in contritione fuit flos iſte. Flos (inquam) Angelis delectabilis, flos hominibus ad vitam perutilis. Vnde Bernardus ait. Flos eſt filius virginis, flos candidus & rubicundus electus ex millibus; flos in quem deſiderant Angeli proſpicere, flos ad cuius odorem reuiuiſcunt mortui. Fœlix ſilua, quæ producit huius floris virgam. Fœlix magis virga, quæ producit hunc florem in ſilua. Fœlix ſuper omnia flos, ſine quo nulla ſilua nec virga fœlix eſſe poteſt. Verè feliciſsimus flos in quo ſpiritus Domini ſic requieuit, vt ſine ipſo nullus gratiam Spiritusſancti habere poſsit. Teſtatur hoc beatus Hieronymus dicens. Spiritusſanctus qui in magna ſilua, humani generis requiem non inuenerat, tandem ſuper hunc florem requieuit, ita quòd abſque Chriſto nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec cõſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Domini. Hic flos quaſi tot habet folia, quot ſunt miniſteria & exempla. Si hunc florem habere deſideras, virgam floris precibus flectas. Si flos eſt nimis altus diuinitate, virga tamen eſt flexibilis pietate. Et ſi flos eſt rariſsimus, quia in cœlo & in terra non inuenitur niſi vnicus, eſt tamen communiſsimus tanquam flos non in horto clauſus, ſed in campo omnibus tranſeũtibus expoſitus. Et ideò benè dicere poteſt Chriſtus illud; Ego flos campi.

Cant. 2.

Vnde flos campi dicitur non ſolum propter hoc quod omnibus patulus exponitur, ſed etiam propter hoc quòd ſine omni cultura humana producit. Hoc benè beatus Bernardus meminit, cum dixit. Campus ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non defoſſus ſarculo, non impinguatus fimo, ſic omnino ſic virginis aluus floruit, ſic inuiolata & integra caſta Mariæ viſcera tanquam paſcua æterni viroris protulere, cuius pulchritudo non videat corruptionem, cuius gloria in perpetuum non marceſcat.

In Maria flos immortalitatis.

Quartò conſideremus chariſsimi florem glorioſæ immortalitatis. De hoc ſignatum eſſe poteſt in lib. Num. vbi dicitur, quòd virga Aaron flores ſimul & fructum habuit.

Cap. 17.

In virga Aaron recta, virgo Maria poteſt eſſe figurata. In virga nanque, Mariæ rectitudo, in flore autem, corporis glorificati pulchritudo, in fructu verò, animæ eius beatitudo poteſt eſſe ſignata. Notandum enim eſt, quòd caro floret in iuuentute ſicut in Pſalmo dicitur.

Pſal. 89.

Mane floret & tranſit: flos autem perit in morte ſicut dicitur in Iſa.

Iſa. 10. Pſal. 27.

Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Refloret & in glorioſa reſurrectione, iuxta Pſalm. Refloruit caro mea. Iſte flos glorificationis corporis quaſi tot habet folia, quot corpus glorificatum habet dotes, & præmia. Et certè quidam ſancti doctores probabiliter ſentire videntur, & rationabiliter probare nituntur, & fideles hunc ſenſum pie amplectuntur, videlicet quòd beata Maria iam cum corpore ſit aſſumpta, & corpus iam omnino cum anima ſit glorificatum.

Maria in corpore, & anima aſſumpta in cœlo.

De hoc nãque Auguſtinus ſic ait. Vera ratione confitendũ cenſeo, Mariam in Chriſto, & apud Chriſtum eſſe. In Chriſto, quia in ipſo viuimus, mouemur, & ſumus, apud Chriſtum, ad gloriam æternitatis aſſumptam. Vnde dignè credimus lætari Mariam lætitia inenarrabili, anima & corpore in propriũ filio per filium proprium, nec vllam ſequi corruptionis ęrumnam, quam nulla ſecuta eſt tantum filiũ pariendo integritatis corruptio, quæ omnium integram perfectamq́ue genuit vitam, ſit cum illo quem in ſuo geſsit vtero, ſit apud illum illa, quæ genuit, fouit, & aluit. Illa Maria Dei genitrix, Dei miniſtratrix, Dei nutrix, & Dei ſecutrix, de qua quia aliter ſentire, quàm dixi non debeo, aliter dicere non pręſumo. Secundum hoc ergo Maria iam dicere poteſt. Refloruit caro mea. Et ſecundum hoc etiam, florem & fructum ſimul habet. Florem (inquam) corporis glorificati, & fructum ſpiritus glorificati. Florem vtique in glorioſa corporis pulchritudine, fructum verò in voluptuoſa animæ beatitudine. Notandum etiam eſt, quòd ſecundum quadruplicem

florem

florem prædictum, virgo Maria quadrupliciter ſimul habuit florem virginitatis, & fructum fœcunditatis, ſimul habuit florem honeſtatis, & fructum humilitatis, ſimul habuit in prole florem humanitatis, & fructũ diuinitatis, ſimul habuit florem immortalitatis in corpore, & fructum beatę voluptatis in anima. Hos igitur flores chariſsimi in virga virginea diligamus, & illos nouos gaudiorũ flores de horto virgineo colligamus quos vidit, quos collegit, quos nobis commẽdauit beatus Bernardus, cum ad Mariam loquens dixit; Hortus delitiarum nobis eſt tuus ſanctiſsimus vterus ò Maria, quia ex eo multiplicis gaudij flores colligimus, quoties recolimus mente, quàm magna multitudo dulcedinis immenſo orbi inde profluxerit. O igitur dulciſſima virgo Maria, ecce verè Dominus tecum, ſicut flos cum virga ipſum prudacente, fac ergo vt etiam Dominus ſit mecum, immo nobiſcum, communicetque nobis florem iſtum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Amen.

Capitulum Vndecimum.

DOminus tecum ò Domina Domino chariſsima, Domino familiariſsima Dominus tecum ò Domina aptiſsima, Domino digniſsima: Dominus tecum. Tecum certè ſecundum quòd ſuprà dictum eſt, ſicut Sol cum aurora ipſum præueniente: ſicut flos cum virga ipſum producente; ſicut Rex cum Regina in palatium ingrediente. Viſo ergo quomodo Maria ſit aurora ſolem æternum, ſolem iuſtitiæ præueniens: viſo quoq; quõ Maria ſit virga florem ęternum florẽ miſericordiæ proferens. Videamus modò, quõ Maria ſit Regina ad Regem ęternum, ad Regem gloriæ ingrediens. Maria ergo chariſsimi eſt Regina illa ingrediens, de qua dicitur, quòd ingreſſa eſt Regina

3.Reg.10 Sabba Hieruſalem cũ comitatu multo & diuitijs. Verè Regina eſt Maria, teſtante beato Auguſtino; qui ait. Hanc verè fateamur Reginam cœlorum, pro eo quòd Regem peperit. Auctor; Sed de hac Regina diſſerui in ſermone. Aſtitit Regina, &c. ideò nunc de eius ingreſſu diſſerendum eſt. Conſiderandum eſt ergo, ꝙ Mariam ingredientem, egredientem, progredientem, & ſupergredientem inuenimus. Egreſſus eſt naturæ, progreſſus gratiæ, ingreſſus gloriæ, ſupergreſſus abundantiæ. Egreſſa eſt naſcendo, progreſſa proficiendo, ingreſſa perueniendo, ſupergreſſa omnes ſanctos excedendo. Egreſſa eſt ſine peccato, progreſſa ſine exemplo, ingreſſa ſine obſtaculo, ſupergreſſa ſine termino. Primò cõſidera chariſsime, quòd inuenimus Mariam egredientem per natiuitatem ſuam ſine peccato. Ipſa

Pro 25. nanque poteſt eſſe vas illud, de quo dicitur. Aufer rubiginem de argẽto, & egredietur vas puriſsimum. Rubigo fuit ablata de argento, quando ab originali peccato Maria ſanctificata fuit in vtero, & certè ſic egreſſa eſt, tanquam vas puriſsimum. Hic diſtinguendum eſt

Hieremias. Ioãnes & btã Virgo diuerſimode fuerũt in materno vtero ſanctificati.

vas purum, vas purius, & vas puriſsimum. Vas purum in egreſſu fuit, quicunq; ex vtero hic ſanctificatus proceſsit, quòd tamẽ fomes tam ad mortale, quàm ad veniale peccatum in ipſo remanſit, ſicut quidam dicunt fuiſſe in Hieremia. Vas autem purius in eggreſſu fuit, quicunque ex vtero ſic ſanctificarus proceſsit, quòd in ipſo fomes ſecundum quòd ductiuus eſt ad effectum mortalis peccati extinctus fuit, ſed ad veniale remanſit, ſicut in beato Ioanne Baptiſta, de quo canit Eccleſia; Ne leui ſaltem maculare vitam famine poſſet. Vas verò in egreſſu puriſsimum fuit beata virgo, quæ ex vtero ſic ſanctificata proceſsit, quòd in ea (vt creditur) fomes ad affectum tam mortalis, quàm venialis peccati non remanſit, propter hoc beatus Bernardus ait; Ego puto, quòd copioſior benedictio ſanctificationis in eam deſcenderit, quę non ſolùm eius ortum ſanctificauerit, verumetiam vitã eius deinceps ab omni peccato cuſtodiuit immunem. Ablata ergo rubigine originalis peccati, ègreſſum eſt ex vtero vas purũ in Hieremia, vas purius in Ioanne Baptiſta, vas puriſsimum in Maria. Secundò conſidera chariſsime, ꝙ inuenimus Qualem gratiam, & priuilegia habuit Maria in vita.

Mariam progredientem ſine exemplo per gratiam. Vnde in Cant. Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol. His Cant.6. tribus luminoſis, videlicet auroræ, Lunæ & Soli, benè comparatur Maria, propter tria in ipſa lucidiſsmè excellentiſsima. Fuit enim in corde & mente eius, excellenter lucida virginitas. Fuit in virginitate excellenter lucida fœcunditas. Fuit in fœcunditate eius excellenter lucida ſingularitas. Aurora refrigeratiua & auibus grata, fuit iſta virgo Maria. Ipſa enim virginitate ſua carnis ardorem refrigerauit, teſte beato Bernardo, qui ad eam loquens ait. Tu ardorem vetitæ concupiſcentiæ virtute caſtitatis in tua virginea carne eatenus extinxiſti, vt is in cuius conſpectu, nec aſtra munda ſunt, tantæ munditiæ carnem tuam iudicauerit, vt eam ſuæ diuinæ puritatis agglutinare non deſpexerit. Ipſa enim virginitate ſua auibus cœli, & ideſt Angelis Dei, grata Gen.28. fuit, quia vt Hierony. ait; Semper eſt Angelis cognata virginitas. Propter hoc bene legitur, quòd Angelus in aurora benedixit Iacob. Hic Iacob ſpiritum callũ poteſt ſignare, qui fratrem ſuum, ideſt corpus ſuum ſupplantauit, hic non ſolum à patre, ſed etiam ab Angelo benedicitur in aurora, hoc eſt in caſtiſsima virgine Maria, cui Angelus dixit. Benedicta tu in mulieribus. Itẽ, Luc.1. pulchra vt Luna fuit virgo Maria, in luminoſa virginitatis fœcunditate. Pulchritudo enim Lunæ conſiſtit in lumine recepto à Sole. Penſa igitur quàm pulchra Luna fuerit Maria, quando æternus ille Sol, totus receptus & conceptus eſt in ipſa. Maria ergo eſt illa Luna, in cuius plenitudine ille vir Eccleſiæ redijt: de quo di- Prou.7. citur; In die plenę Lunę reuerſurus eſt in domum ſuã. Beata virgo fuit Luna plena, quando ei dictũ fuit; Aue gratia plena. Item electa vt Sol fuit Maria, in lucidiſsima fœcunditatis ſingularitate, quando non homo purus, non Angelus verus, ſed ipſe Dei filius, ipſe Sol iuſtitiæ in Sole poſuit tabernaculum ſuum, dum in Maria conceptus fuit: Valde certè ſingulare fuiſſet, ſi virgo purum hominem concepiſſet, multò autem ſingularius fuiſſet, ſi virgo Angelum cõcepiſſet, ſed ſupra omnia ſingulariſsimum fuit, quòd virgo Deum concepit, Deum peperit. Propter quod bene beatus Aug. ait. Meritò beata Maria ſingulari à nobis pręconio extollitur, quæ ſingulare commercium mundo præbuit, cũ tantum ſe ad cœli faſtigia ſublimauit, vt verbum in principio apud Deum manens, de ſuperna cœli arce ſuſciperet. Beata igitur virgo Maria progreſſa eſt quaſi aurora conſurgens, in imitanda carnis & mentis virginitate: electa vt Sol, in adoranda partus virginalis diuinitate. Tertiò conſidera chariſsime, ꝙ inuenimus Mariã Maria qualiter ingreſſa fuit in cœlum. ingredientem ad gloriam cœleſtem ſine obſtaculo. Quis enim obſtare poſſet tantæ Reginæ cũ tanto comitatu progredienti? Ipſa nanq; ſignata eſt per Reginã Sabba, de qua dicitur. Et ingreſſa Hieruſalem cum co- 3.Reg.10. mitatu multo & diuitijs, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas precioſas. Conſidera in his verbis gloriam ingredientis Marię in cœleſtem Hieruſalem. Conſidera dico ingrediẽtis excellentiam, ingredientis potentiam, ingredientis opulentiam. Conſidera excellentiam in principatu, potentiam in comitatu, opulentiam in apparatu. Conſidera certè excellentiam principatus Reginæ noſtræ Mariæ in eo, ꝙ dicitur: Regina Sabba, quod interpretatur clamor. Maria enim eſt Regina mundi, vbi eſt clamor gemebundus, eſt etiam Regina cœli, vbi eſt clamor iucundus. Clamant enim in cœlo ſicut dicitur in Apocal. Apoc.4.

Sanctus,ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotẽs,
Hæc & ipſa Regina clamantium cum cæteris claman-
tibus clamare non ceſſat, teſtante Auguſtino, qui ait.
Tu Maria conciuis cœli ciuibus, ſine fine choris con-
iũcta Angelicis, Archangeliſq; ſociata, indefeſſa vo-
ce, ſanctus, ſanctus, ſanctus, clamare non ceſſas. Hæc
vtique eſt Regina quam Pſalm.deſcribens ait: Aſtitit
Pſal.44. Regina,&c. vſque varietate.Hanc Reginam ad regnũ
ſequi poſſunt fiducialiter, quicunque ei in mundo ſer-
uierint fideliter. Vnde beatus Bernardus;Præceſsit nos
Regina noſtra, præceſsit & tam glorioſè ſuſcepta eſt,
vt fiducialiter ſerui ad Dominam clamantes,trahe me
poſt te,dicant.Item conſidera in ingreſſu Reginæ no-
ſtræ potentiam comitatus ipſam ſtipantis, in eo quod
dicitur,comitatu multo. Ingreſſa enim eſt Maria cœ-
leſtem Hieruſalem, cum comitatu multo potentium
Angelorum. Vnde beatus Hieronymus ait; Legimus
quàm ſæpe ad funera & ſepulturas quorũlibet ſancto-
rum Angelos adueniſſe, & animas electorum vſq; ad
cœlos cum hymnis atque laudibus detuliſſe. Et poſt
pauca, quantò magis credendum eſt militiam Ange-
lorum cœlorum cum ſuis agminibus, feſtiuè obuiam
veniſſe genitrici Dei, eamque ingenti lumine circum
fulſiſſe,& vſq; ad thronum olim ſibi antè mundi con-
ſtitutionem paratum, cum laudibus & canticis ſpiri-
tualibus perduxiſſe. Item conſidera in Maria opulen-
tiam meritorum,in apparatu munerum precioſorum.
Attulit nanq; ſecum aurum infinitum dilectionis Dei
& proximi, gemmas precioſas virtutum & donorum,
aromata bonorum operum & exemplorum. Parum
eſt enim quod de theſauris Mariæ dico, reſpectu eius
quod beatus Bernardus Mariam alloquẽs dixit. In ma-
nibus (inquit) tuis ſunt omnes theſauri miſerationum
Domini. Abſit vt ceſſet manus tua,neque enim gloria
tua minuetur ſed augetur cum pœnitentes ad veniam,
iuſtificati ad gloriam aſſumuntur. Ingreſſa igitur eſt
mater Domini ad gloriam,tãquam Regina cœlorum,
Sicut Maria anteceſsit oẽs Sanctos in meritoria ſuperat in premio. ingreſſa eſt cum multo comitatu Angelorum, ingreſ-
ſa eſt cum diuitijs innumerabilium meritorũ.Quartò
conſidera chariſsime, quòd inuenimus ſupergredien-
tem omnes ſanctos in ſuperabundantia meritorum,&
præmiorum ſine termino,iuxta illud.Multæ filiæ con
gregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. Su-
Prou.31. pergreſſa vtique es, ſupergreſſa certè es in natura, ſu-
pergreſſa es in gratia, ſupergreſſa es in gloria,vniuerſas
filias,vniuerſas animas, vniuerſas intelligentias Ange-
licas ò Maria. Dico, quòd Maria in natura ſupergreſſa
eſt vniuerſas filias hominum,dum quod natura nõ ad-
mittit,virgo concepit,& virgo peperit:iuxta illud;Ec-
Iſa.7. ce virgo concipiet,& pariet filium.Et non ſolum hoc,
quòd virgo filium, ſed etiam, quòd Deum peperit ſu-
per omnem naturam eſt. Ideoq; beatus Hieronymus
ſic ait. Quod natura non habuit,vſus neſciuit,ignora-
uit ratio,mens non capit humana,pauet cœlum,ſtupet
terra, creatura etiam omnis miratur cœleſtis, hoc totũ
eſt quod per Gabrielem Mariæ diuinitùs nunciatur,&
per Chriſtum adimpletur. Item ſupergreſſa eſt Maria
in gratia vniuerſas animus ſanctorum, dum nõ ſolum
gratia plena, ſed etiam ſuperplena fuit, teſte Gabriele
qui prius dixit. Aue gratia plena, & poſtea ſubiunxit.
Spiritusſanctus ſuperueniet in te.Si autem gratia plena
fuit,ergo quicquid ſibi ſuperueniẽs poſtea ſpiritus con
tulit,in hoc vtiq; pluſquam plena, in hoc certè ſuper-
plena fuit. Vnde beatus Bernardus ait. Veniente iam
Spirituſancto plena ſibi, eodem quoq; ſuperueniente
nobis ſuperplena,& ſuperfluens fit Maria.Item ſuper-
greſſa eſt Maria in gloria vniuerſas intelligentias Ange
licas. Ipſa enim eſt thronus ille ſaphireus, qui ſicut in
Ezech.1. Ezech. legitur ſuper firmamentum Angelicum exal-
tatus eſt.Propter hoc beatus Bern.benè ait ſic.Aſcẽdit
planè Maria ſuper omne humanum genus, aſcẽdit vſ-
que ad Angelos,ſed & ipſos quoque tranſcendit,& cœ
leſtem omnem ſupergreditur creaturam.Sic ergo cha-
riſsimi Maria egreſſa,& progreſſa, & ingreſſa,& ſuper
greſſa eſt.Egreſſa (inquam) eſt naſcendo ad vitam mi-
ſerorum, progreſſa eſt proficiẽdo in gratia priuilegio-
rum,ingreſſa eſt perueniendo ad regnum cęlorum,ſu-
pergreſſa eſt excedendo gloriam omnium beatorum.
Ecce igitur dulciſsima virgo Maria, ecce verè Domi-
nus tecum, ſicut Sol cum aurora progrediente, ſicut
flos cum virga florente,ſicut Rex cum Regina ingre-
diente. O igitur aurora ſuauiſsima,fac vt etiam nobiſ-
cum ſit ſol ſapientiæ. O virga ſublimiſsima, fac etiam
vt nobiſcum ſit flos gratiæ. O Regina potentiſsima,
fac vt etiam nobiſcum ſit Rex gloriæ Dominus no-
ſter Ieſus Chriſtus.

Capitulum. Duodecimum.

BEnedicta tu in mulieribus. Oſtenſum eſt ſuprà,
quomodo Maria propter puriſsimam vitæ inno
centiã meritò per Aue ſalutatur,oſtenſum quo-
que eſt quomodo Maria propter copioſiſsimam gra-
tiæ affluentiam meritò gratia plena commemoratur,
oſtẽſum inſuper eſt, quomodo Maria propter ſpecia-
liſsimam Dei præſentiam meritò Dominus ſecum fo-
re inſinuatur. Oſtendendum autem nunc eſt,quomo-
do propter gratiſsimam perſonæ ſuæ reuerentiam,be-
nedicta in mulieribus nunciatur. Ecce igitur glorioſus
ille Archangelus Gabriel, glorioſam virginem Mariã
ſalutans, glorioſa ſalutatione ipſam decentiſsimè con-
ſummauit in benedictione dicẽs.Benedicta tu in mu-
lieribus, id eſt benedicta pluſquam omnes mulieres,ac
per hoc quicquid maledictionis infuſum eſt per Euã,
totum abſtulit benedictio Marię.Dicat ergo Gabriel,
dicat,benedicta tu in mulieribus. Benedicta (inquam)
propter plenitudinem gratiæ in te venerandæ, bene-
dicta propter multitudinẽ miſericordiæ per te præſtan
dæ: benedicta propter celſitudinem perſonæ ex te in-
carnãdæ,benedicta propter magnitudinem gloriæ ſu-
per te cumulandæ.Primò penſate chariſsimi,quomo- Maria primò benedicta propter gratiã quã in ſe habet.
do verè benedicta eſt Maria propter plenitudinẽ gra-
tiæ ipſa venerandæ,ſicut aptè oſtendit Gabriel dicens.
Aue gratia plena, Dominus tecũ,Benedicta tu in mu-
lieribus.Benedicta tu quia plena es tu.Inueniſti.n.gra-
tiam apud Dominũ,& ideò tu es benedicta apud Do-
minũ. Vnde beatus Bernardus optimè de hac benedi-
ctione Mariæ dicit. Per te acceſſum habemus ad filiũ,
ò benedicta inter mulieres, inuentrix gratiæ, genetrix
vitæ, mater ſalutis, benedicta tu Maria propter gratiã.
Benedicta(inquam) propter gratiã cordis,propter gra-
tiam oris,propter gratiam operis. Benedicta vtique in
corde,propter gratiã donorum.Benedicta in ore,pro-
pter gratiam labiorum. Benedicta in opere, propter
gratiam morũ. Vere benedicta eſt Maria propter gra- Propter gratiam cordis.
tiam cordis, propter gratiam donorũ in corde propter
quam cor eius fuit delitioſiſsimũ ſicut paradiſus Dei:
ita vt de hac benedictione meritò intelligi poſsit illud
Eccle.Gratia ſicut paradiſus in benedictione. Ibi dicit Eccl.40.
interli. Fructificans diuerſas ſpecies virtutum. De his
fœlicibus gratiarum & virtutũ benedictionibus Apo-
ſtolus dicit. Qui benedixit nos in omni benedictione Ephe.1.
ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto. Si ergo gratia men-
tem humanam in benedictionibus virtutum delitio-
ſam facit ſicut paradiſum Dei, quantò magis delitio-
ſiſsima anima Mariæ fuit ſicut paradiſus Dei in bene-
dictionibus donorum Spirituſſancti? immo certè pa-
radiſus Dei non ſolùm mente,ſed etiã ventre fuit Ma-
ria,continẽs in ſe lignum vitæ Ieſum Chriſtum, Vnde
beatus Bern.ait. Vere paradiſus Dei tu es,quæ mundo
lignum

lignum vitæ contuliſti, de quo qui manducauerit viuet in æternum. Heu quàm longè eſt ab hac benedictione Mariæ, cuiuſcunq; mens non eſt paradiſus Dei in benedictionibus gratiæ, ſed eſt ſentina Diaboli in
Pſal.108. maledictionibus malitiæ. Talis enim ſicut in Pſal. dicitur. Dilexit maledictionem & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Item chariſsimi benedicta eſt Maria nõ ſolùm propter gratiam donorum cordis, ſed etiam propter gratiam labiorum oris:
Pſal.44. iuxta illud Pſalm. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. O quanta in orationibus deuotiſsimis, quanta in collationibus vtiliſsimis gratia in labijs Mariæ fuit. O quanta ad homines, quanta ad Angelos, quanta ad Dominum gratia ſemper fuit in labijs Mariæ. Ipſæ nanque Deus verba labiorum eius libenter audiuit, teſtante beato Bernardo, qui alloquens ipſam dicit. Cui placuiſti ex ſilentio, iam magis placebis ex verbo, cum ipſe tibi clamet è cœlo. O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Eia quàm veraciſsima, quàm ſinceriſsima ſemper fuerunt Mariæ labia, & ideò verè benedixit eam Deus in æternum. Heu quàm longè ab hac Mariæ benedictione illi ſunt, quorum labia labijs Mariæ diſsimilia ſunt. Illi (inquam) in quorum labijs non eſt gratia diffuſa, ſed malitia confuſa eſt: propterea non benedixit, ſed maledicet eos Deus in æternum. Item chariſ-
Propter gratiam operationem. ſimi benedicta eſt Maria non ſolùm propter gratiam donorum cordis, non ſolum propter gratiam labiorum oris, ſed etiam propter gratiam morum conuerſationis. Et de hac benedictione accipi poteſt, quod dicitur in Hieremy. Benedicat tibi Dominus pulchri-
Hiere 31. tudo iuſtitiæ, mons ſanctus. Mons ſanctus eſt ſancta Maria, quæ benè mons dicitur, proper excellentiam meritorum, propter altitudinem vitæ & morum. Hic
Dan.2. eſt mons de quo (ſicut in Daniele legitur) lapis ſine manibus abſciſus eſt, dum Chriſtus de Maria ſine opere maritali natus eſt. Pulchritudo huius mõtis, pulchritudo (inquam) iuſtitiæ, pulchritudo vitæ & morũ Ma-
Cant.4. riæ tanta fuit, vt meritò in Canticis de ipſa dici poſsit. Tota pulchra es amica mea, &c. Pulchra vtiq; in vita. Pulchra in morũ diſciplina, & tota pulchra. Tota certè tota. Quomodo tota? Audi Hiero. Ait.n.ſic. Quicquid in Maria geſtum eſt, totum puritas, & ſimplicitas, totum gratia & veritas fuit, totum miſericordia & iuſtitia, quæ de cœlo proſpexit. Tali pulchritudini Mariæ Dominus meritò benedixit. Heu quàm longè eſt ab iſta benedictione Mariç, quicunque talis eſt in opere, quòd ſicut Mariæ dicitur. Benedicat tibi Dominus pulchritudo iuſtitiæ, ſic ei dici poteſt. Maledicat tibi Dominus turpitudo iniuſtitiæ. O quanta maledictio
Matt.25. erit, cum dicetur. Diſcedite à me maledicti in æternũ. Ecce vidimus ò chariſsima Maria, quòd tu es vere benedicta propter plenitudinem gratiæ. Benedicta (inquam) propter gratiam conſcientiæ & donorum, benedicta propter gratiam linguæ, & labiorum: benedicta propter gratiam vitæ & morum. Secundò penſate
Propter prolem. chariſsimi, quomodo verè benedicta ſit Maria propter celſitudinem ſuæ benedictę prolis, propter benedictum fructum ſui ventris. Meritò enim terra illa benedicta eſt, quæ tam benedictum fructum profert. Vn-
Pſal.48. de Pſalm. Benedixiſti Domine terram tuam. Terra illa eſt Maria, de qua in eodem Pſalm. dicitur. Veritas de
Ioan.14. terra orta eſt. Veritas eſt Chriſtus, qui ait. Ego ſum via, veritas, & vita. Benedicta eſt ergo hæc terra, propter benedictum fructum, benedicta eſt Maria propter benedictum filium. Vnde beatus Bernardus dicit. Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus ventris tui: ſed quia ille te pręuenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta. Igitur Maria propter prolem piam benedicta. Benedicta (inquam) à Domino, ab Angelo, ab homine. Propter prolem vtiq; benedicta eſt à Domino, benedictionem eius operante, benedicta ab Angelo benedictionem eius nunciante, benedicta ab homine benedictionem eius prophetante. Verè benedicta propter prolem eſt Maria à Domino, benedictionem eius operante ſiue donante. Hoc benè ſignatum eſt in.2. Reg. vbi legitur. Quod benedixit Dominus Cap.6.
Obededum propter Arcam. Obededom interpretatur ſeruus ſanguineus. Et bene ſignat Chriſtum, qui ſeruus noſter factus eſt, ſeruiens nobis miſeris vſque ad ſanguinem. Propter nos enim ſeruus, propter nos ſanguineus factus eſt Chriſtus. Sãguineus in dorſo per flagella, ſanguineus in capite per ſpinas, ſanguineus in latere per lanceam, ſanguineus in manibus & pedibus per clauos. Huius ſerui domus fuit Maria, de qua in Pſalm. dicitur. Replebimur in bonis domus tuæ. Ar- Pſal.64.
ca in hac domo locata, Chriſtum ſignat: Chriſtus enim ſeruus noſter, Chriſtus vita noſtra eſt. In arca vrna aurea & manna. Arca ſancta carnem ſanctam, vrna aurea animam Chriſti precioſiſsimam, manna verò diuinitatem dulciſsimam ſignat. Propter hanc arcam, propter Ieſum Chriſtum filium Mariæ, Dominus benedixit domui Mariæ. O verè domus benedicta, ex qua omnium proceſsit vita. Ait enim Auguſtinus. Benedicta tu in mulieribus, quę vitam viris & mulieribus peperiſti. Item chariſsimi propter prolem benedicta eſt Maria, nõ ſolum à Domino benedictionem eius operante, ſed etiam ab Angelo benedictionem eius nunciante, ſicut patet in Gabriele dicente: Dominus tecum; Benedicta tu in mulieribus. Quomodo tecum? Auguſtinus ait. Tecum in corde, tecum in ventre, ideò benedicta tu ſecum, quia ſic eſt tecum. Tecum vtique tecum non tantum ſicut creator cum creatura, ſed etiã ſicut partus cum paritura. Propter partum enim benedicta es ante partum, propter partum benedicta es in partu, propter partum benedicta es poſt partum. Verè benedicta quæ ſic partum effudiſti, quòd ante partum, & in partu, & poſt partum virgo permanſiſti: & ideò præcipuè benedicta dici meruiſti, quia non hominem purum, non Angelum verum, ſed hominem & Angelorum Dominum peperiſti. Propter quod bene ait Beda ſic. Verè benedicta in mulieribus, quæ ſine exemplo muliebri conditionis, cum decore virginitatis gauiſa eſt honorem parentis, quòd quæ mater & virgo Deum ac Dei filium procreauit. Item chariſſimi benedicta propter prolem eſt Maria, non ſolùm à Domino benedictionem eius operante, non ſolùm ab Angelo benedictionem eius nunciante, ſed etiam ab homine benedictionem eius prophetante, ſicut patet in Eliſabeth, quæ exultante in vtero eius infante, repleta Spirituſancto, prophetando exclamauit dicens.
Benedicta tu in mulieres, & benedictus fructus ven- Lucę.1.
tris tui. Ideò vtique benedicta, quia benedictus fructus ventris tui, ſicut ager, ideò benedictus, quia benedictus fructus eius eſt. Maria enim fratres eſt ager ille benedictus, de quo dicitur in Gene. Ecce odor filij Gen.27.
mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. De hoc beatus Hieronymus ait ſic. Benè ager plenus dicitur, quia Maria plena gratia pronunciatur, de cuius vtero credentibus fructus vitæ proceſsit. O verè ager ſuper omnes agros benedictus, propter fructum. O verè mater ſuper omnes matres benedicta propter filium, ſecundum quod etiam exclamans beatus Auguſtinus ait. O fœmina ſuper fœminas benedicta, quæ virum omninò non nouit, & virum ſuo vtero circundedit. Ecce vidimus ò dulciſsima Maria, quia tu propter benedictum filium ventris tui, es verè benedicta benedictione diuina, Angelica, & humana. Heu quàm longè ab iſta benedictione Mariæ ſunt, qui propter maledictum fructum operis

ſui, maledictionem incurrunt diuinam, angelicam, & humanam: dum maledicti à Deo, maledicti ab Angelis, maledicti ab hominibus erunt in æternum.

Propter miſericordiam quã nobiſcum operatur.

Tertiò penſate chariſsimi, quomodo verè benedicta ſit Maria, propter multitudinem miſericordiæ ſuæ. Ipſa nanque per illam Ruth ſignatur, de qua dicitur.

Ruth 3.

Benedicta es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti. Prior Mariæ miſericordia fuit, quam exhibuit dum adhuc viueret in mundo, poſterior verò eius miſericordia eſt, quã iam amplius quàm per mille ducentos annos exhibuit de cœlo. Poſterior nanque priorem ſuperauit, quia iſta illam multitudinem innumerabilium beneficiorum excelsit. Quis æſtimare poſsit, quàm inæſtimabiliter Maria propter miſericordiam ſuam ſit benedicta, cum inæſtimabilis ſit ipſa eius miſericordia? Et quis æſtimare poteſt, quàm inæſtimabilis ſit Mariæ miſericordia propter quam ipſa tam inæſtimabiliter eſt benedicta? Hinc eſt, quòd beatus Bernardus, exclamans dicit. Quis miſericordiæ tuæ ò benedicta, longitudinem, & latitudinem, & ſublimitatem, & profundum queat inueſtigare? Benedicta ergo eſt Maria pro multiplici miſericordia, quam per eam homo recepit & recipit. Benedicta vtique eſt, quia per eam Deus homini placabilis eſt, benedicta quoque eſt, quia per eam homo Deo acceptalis eſt, benedicta inſuper eſt, quia per eam Diabolus homini ſuperabilis eſt. Dico chariſsimi, ꝙ Maria benedicta eſt, quia per eam Deus homini placabilis eſt, ſicut ſignatum eſt in Abigail, de qua legitur. Quod cum Dauid offenſus occidere vellet Nabal ſtultum, Abigail occurrens offenſo, placauit eum.

1. Reg. 25.

Qui placatus dixit. Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me, ne irem hodie ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea. Nabal ſtultus ſignat peccatorem. Omnis enim peccator ſtultus eſt, ſed heu, ſicut dicitur in Ecclesi. Stultorum infinitus eſt numerus.

Eccle. 1.

Abigail Mariam ſignat, interpretatur enim patris exultatio. O quanta patris cœleſtis in Maria, & Mariæ in patre cœleſti fuit exultatio, cum ipſa dixit. Exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Sicut autem Abigail dominam noſtram, ſic Dauid Dominum noſtrum ſignat. Dauid autem offenſus eſt ſtulto Nabal, quando Dominus offenſus eſt homini impio. Dauid Nabal ſtulto per Abigail placatur, quando Dominus impio per Mariam reconciliatur. Abigail placauit Dauid verbis & muneribus, Maria placat Dominum precibus & meritis. Abigail vltionem temporalem: Maria verò æternalem conuertit, dum illa humanum, iſta verò diuinum gladium conuertit. Propter hoc bene ait Bernardus. Nemo tam idoneus Domina, qui gladio Domini pro nobis manum obijciat, vt tu Dei amantiſsima, per quam primum ſuſcepimus miſericordiam de manu Domini Dei noſtri. Item chariſsimi Maria non ſolum benedicta eſt, quia per eam Deus homini placabilis eſt, ſed etiam ideò benedicta eſt, quia per eam homo Deo acceptabilis eſt, eo quòd per ipſam benedictam homo benedictus eſt. Vnde bene in Iſa. dicitur, quòd erit Iſrael benedictio in medio terræ, cui benedixit Dominus exercituum, dicens.

Iſa. 19.

Benedictus populus meus, &c. Medium terræ cui benedixit Dominus, dici poteſt beata virgo, in quo terræ medio inchoata eſt ſalutis noſtræ benedictio, iuxta illud Pſalm.

Pſal. 73.

Deus autem Rex noſter, ante, ſæcula operatus eſt ſalutem, &c. De hoc terræ medio beatus Bernardus ſic ait. Maria mirabili proprietate terræ medium appellatur, ad illam enim ſicut ad medium, ſicut ad arcanum Dei, ſicut ad rerum cauſam, ſicut ad negocium ſæculorum reſpiciunt, & qui habitant in cœlo, & qui habitant in inferno, & qui nos præceſſerunt, & qui nos ſequuntur. Illi qui ſunt in cœlo, vt reſarciantur, qui in inferno, vt eripiantur, qui præceſſerunt Prophetas, vt fideles inueniantur, qui ſequuntur, vt glorificentur. In hoc ergo benedicto terræ medio, benedictus eſt Iſrael, benedictus eſt Dei populus, dum per benedictam Dei matrem Deo eſt acceptus. Quid mirum ſi per benedictam Mariam, benedicta & accepta Deo ſit creatura rationalis, cum etiam per ipſam benedicta ſit creatura vniuerſalis? Vnde Anſelmus exclamans dicit. O virgo benedicta, & ſuperbenedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura, non ſolum creatura à creatore, ſed creator à creatura. Item chariſsimi Maria non ſolum benedicta eſt, quia per eam Dominus homini placabilis eſt, non ſolum quoque benedicta eſt, quia per eam homo Deo acceptabilis eſt, ſed etiam ideò benedicta eſt, quia per eam Diabolus homini ſuperabilis eſt. Vnde ipſa per Iudith ſignata eſt, de qua dicitur.

Iudith. 13.

Benedixit te Dominus in virtute ſua, qui per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Inimici noſtri ſunt Dæmones, quos beata virgo ad nihilum redegit, dum & in ſe, & in multis alijs vires eorum confregit, ſicut beatus Bernardus teſtatur, cum ait. Tu bellatrix egregia, omnis ante faciem tuam militia ſpiritualium nequitiarum, in fugam eſt conuerſa. Fugiamus ergo fratres, & confugiamus ad auxilium matris Domini, in omnibus vexationibus & impugnationibus Diaboli. Ipſa nanque eſt inimicis animarum noſtrarum terribilis, vt caſtrorum acies ordinata. Et heu, quia multiplex eſt noſtra miſeria pro qua benedictione Mariæ indigemus & miſericordia, ideò hanc benedictionem inuocemus cum beato Bernardo, qui ſic ait. Sit pietatis tuæ virgo benedicta, ipſam quam apud Deum meruiſti gratiam, notam facere mundo, reis veniam, ægris medelam, puſillis corde robur, afflictis conſolationem, peregrinantibus adiutorium & liberationem, ſanctis tuis precibus obtinendo. Ecce vidimus ò dulciſsima Maria: quia tu es verè benedicta pro tua multiplici miſericordia. Benedicta (inquam) es, quia per te Deus homini placatus. Benedicta es, quia per te homo Deo gratificatur: benedicta quia per te Diabolus ab homine ſuperatur. Heu quàm longè ab hac Mariæ benedictione eſt, cuicunque Deus placatus non eſt, quicunque Deo gratus non eſt: quicunque à Diabolo ſubiugatus eſt, & ideò talis à Deo maledictus eſt.

Propter magnitudinem gloriæ ſuæ.

Quartò penſate chariſsimi, quomodo verè benedicta ſit Maria propter magnitudinem gloriæ ſuæ: iuxta illud Ezech.

Ezech. 3.

Benedicta gloria Domini de loco ſuo. Gloria Domini eſt glorioſa mater Domini, quæ verè benedicta eſt propter gloriam, quam habet de loco ſuo duplici. Benedicta (inquam) de loco quo filius eius apud ipſam requieuit in vtero. Benedicta eſt de loco quo ipſa apud filium requieſcit in cœlo: Vterque enim locus digniſsimus eſt, ſicut patet per beatum Bernard. dicentem ſic. Nec in mundo locus dignior virginalis vteri thalamo, in quo filium Dei Maria ſuſcepit. nec in cœlis regali ſolio quo Mariam filius Mariæ ſublimauit. Benedicta ergo eſt Maria propter gloriam ſuam, benedicta vtique propter gloriam ſuam ſublimiſsimam, copioſiſsimam, & ſtabiliſsimam. Benedicta dico propter gloriam ſuam ſublimiſsimam dignitate, benedicta propter gloriam ſuam copioſiſsimam immenſitate, benedicta propter gloriam ſuam ſtabiliſsimam perpetuitate. Dico chariſsimi, quòd benedicta eſt Maria propter gloriam ſuam excellentiſsimam dignitate. De hac benedictione accipi poteſt verbum Pſalm. dicentis.

Pſal. 64.

Benedices coronæ anni be. tu. Nota quòd eſt annus æquanimitatis, annus ſeueritatis, & annus benignitatis. Primus annus exulantium in mundo. Secundus eiulantium in inferno. Tertius exultantium in cœlo. Primus annus habet dies & noctes. Secundus habet

noctes

noctes & non dies. Tertius habet dies & non noctes. Dico quòd primus annus habet dies & noctes, ideſt, bonos & malos, qui ſimul in hoc mundo ſunt. Tot autem ſunt dies & noctes in hoc anno, quot ſunt boni & mali in mundo. Secundus annus habet ſolas noctes.i.ſolos peccatores noctibus tenebrotiores. Tot autẽ ſuntq́; noctes in hoc anno, quot ſunt peccatores in inferno. Tertios annus habet ſolos dies.i.ſolos bonos die clariores. Tot aũt ſunt dies in hoc anno, quot ſunt iuſti in cœlo. In primo anno ęquanimitatis, boni & mali æquanimiter tolerantur. In ſecundo anno ſeueritatis, mali ſeueriſsimè cruciantũ. In tertio anno benignitatis, boni benigniſsimè coronantur. Huius aũt anni benedicti corona eſt benedicta virgo Maria. Ipſa certè eſt corona omnium dierum huius anni, quia ipſa eſt corona omnium ſanctorum cœli. Corona enim ſuper caput poni ſolet, ſic Maria quaſi ſuper capita omnium ſanctorum locata eſt: ſicut teſtatur beatus Hieronymus dicens. Exaltari meruit ſuper choros angelorum, & peruenit vltrà quàm noſtræ humilitatis eſt natura. Filius certè Mariæ eſt ſumma ſanctorum corona: Maria verò corona ſub corona. Patet ergo, quàm ſublimiter benedicta ſit corona noſtra, mater noſtra Maria. Omnes ergo tam ſublimiter benedictam ſequamur, benedictam vtique de qua beatus Bernard. ait. Non eſt nobis hic manens ciuitas, ſed eam inquirimus, ad quã hodie Maria benedicta peruenit. Item chariſsimi benedicta eſt Maria, non ſolum propter gloriam eius excellentiſsimam dignitate, ſed etiam propter gloriam eius copioſiſsimam immenſitate: cuius copia tãta eſt, quòd ad omnes diſtenditur, & ideò meritò ab hominibus benedicitur: ſecundum quòd de ipſa per ſignificationẽ
Iud. 15. dicitur in lib. Iudith. Benedixerũt eam omnes vna voce dicentes. Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri. Benedixerunt eam vtiq; omnes. Nota, quòd dicitur omnes, nam omnis eſt ſignum vniuerſale, requirens tria appellata. Et ecce quaſi tria appellata ſunt, Deus, Angelus, & homo, qui Mariã benedixerunt. Deus vtiq; benedixit Mariam, Pater benedixit Mariam, Spiritusſanctus benedixit eam, omnes tres perſonæ benedixerunt eam. Angelus etiã benedixit Mariam. Prima hierarchia benedixit eam, ſecunda benedixit eã, tertia benedixit eam, omnes Angeli benedixerunt eam. Homo quoque benedixit Mariam, coniugati benedixerunt eam, viduæ benedixerũt eam, virgines benedixerunt eam, omnes benedixerunt eam. Benedixerunt autẽ eam dicentes. Tu gloria Hieruſalem triũphantis, gloria (inquam) omnium ſanctorum, tu lætitia Iſrael Deum contemplantis: tu lætitia (inquam) omnium Angelorum, tu honorificentia populi peregrinantis, honorificentia (inquam) omnium in mundo iuſtorum. Benedictus ergo ſit dulciſsimus filius tuus ò Maria, qui de copioſiſsima benedictione tua, tanta præſtat bona in cœlo & in terra: vt tam Angeli quàm homines gratulari poſſunt cum Anſel. qui ait. Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti ventris benedictæ Mariæ prouenerunt. Item chariſsimi Maria non ſolum benedicta eſt propter gloriã eius ſublimiſsimam dignitate, nõ ſolum benedicta eſt propter gloriã eius copioſiſsimam immẽſitate: immo etiam benedicta eſt propter gloriam eius ſtabiliſsimã perpetuitate. Ipſa nanq; per domum illam ſignatur de
1. Paral. 17. qua primi Paral. dicitur. Te domine benedicẽte, benedicta erit in perpetuum. Verè in perpetuum, ſicut etiã
Pſal. 44. in Pſalmo dicitur. Propterea benedixit te Deus in ęternum. Si ergo ò dulciſsima virgo Maria, tu es verè in mulieribus & ſuper mulieres, immo etiam ſuper viros, immo etiam ſuper Angelos benedicta. Benedicta (inquam) propter plenitudinem gratiæ quam inueniſti, benedicta propter celſitudinem perſonę quam genuiſti, benedicta propter multitudinem miſericordiæ quã exhibuiſti: benedicta propter magnitudinem gloriæ quam percepiſti. Te igitur ò nimis benedicta inuocamus, te imploramus, te oramus cum beato Bernardo, qui te benedictam orans ait. Fac ò benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruiſti, per miſericordiam quam peperiſti, vt qui mediante te fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes nos faciat beatitudinis & gloriæ ſuæ. Amen.

Capitulum Decimumtertium.

BEnedicta tu in mulieribus. De benedictione noſtræ virginis benedictæ adhuc dicamus, adhuc audiamus. Fœlix Maria benedicta, infœlix verò omnis anima maledicta, omnes quibus dicetur; Di- Matth. 25.
ſcedite à me maledicti in ignem æternum. Maledicta certè omnis anima vitioſa, benedicta tu verò Maria virtuoſa. Maledictionem per ſeptem vitia capitalia mundus incurrit, benedictionem autem per virtutes contrarias Maria obtinuit. Benedicta ergo tu in mulieribus ò Maria, benedicta vtique pro humilitate contra ſuperbiam, pro charitate contra inuidiam, pro lenitate contra iracundiam, pro ſtrennuitate cõtra acediã, pro liberalitate contra auaritiam, pro ſobrietate contra gulam, benedicta pro caſtitate contra luxuriam. Primò audiamus chariſsimi, quomodo benedicta ſit Maria pro humilitate contra ſuperbiam. (Maria virtutum habuit humilitatis contra ſuperbiam.) Superbi enim maledicti ſunt, ſicut ſcriptum eſt. Increpaſti ſuperbos Pſal. 118.
ma. qui de. a. man. tu. Contra hanc ſuperbiæ maledictionem, Maria obtinuit humilitatis benedictionem. Vnde ipſa per vallem illam ſignari poteſt, de qua in lib. Paralip. dicitur. Vocauerunt locum illum vallem be- 2. Para. 20
nedictionis. Si omnis humilis eſt quædam Dei vallis, iuxta illud Iſa. Omnis vallis exaltabitur, quantò ma- Iſa 40.
gis vallis fuit Maria, quæ tanta fuit humilitate profunda. Quid mirum ſi ipſa fuit vallis vallium, quæ fuit humillima humilium? O quantis hæc vallis benedicta benedictionibus eſt exaltata pro humilitate ſua, tam profunda, tam vtili, tam grata. Vnde beatus Auguſtinus ait. O verè beata humilitas Mariæ, quæ Dominum hominibus peperit, vitam mortalibus reddidit, cœlos innouauit, mundum purificauit, paradiſum aperuit, & hominum animas ab inferis liberauit. Vallis quantò humilior, tantò receptibilior eſt aquarum, ſic & Maria gratiarum. Vallis autem irrigationes aquarum recepit, quandoque à ſuperiori, quandoque ab inferiori. A ſuperiori quidem, per pluuias de monte defluentes: ab inferiori verò, per aquas de fonte effluentes. Similiter humilis Maria quaſi de ſuperiori, & inferiori, quaſi de monte & fronte irrigata eſt, cum de diuina & humana filij ſui natura, tanta gratiarum benedictione infuſa eſt. Hæc itaqua benedictio eſt de qua legitur in lib. Iudicum. Quòd cum Aſa diceret pa- In li. 1.
tri ſuo, da mihi benedictionem, dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius & inferius. Aſa Mariæ typum gerit, quæ irriguam à patre cœleſti benedictionem ſuſcepit. Dedit enim ei Deus pater irriguum ſuperius in Chriſti diuinitate, inferius verò in Chriſti humanitate. Item ſuperius in mente, inferius in ventre. Item ſuperius in charitate Dei, inferius in charitate proximi. Item ſuperius in contemplatione, inferius in actione. Vel certè pater eius cœleſtis dedit ei benedictionem ineffabilis irrigui ſuperius in cœlis, inferius in terris, vt in cœlis benedictionem gloriæ, in terris verò benedictionem gratiæ poſsidens, benedicta eſſet tam in cœlo, quàm in terra, ſecundum quòd beatus Bernardus, innuens dicit. Memento Maria quòd Chriſtus maledictionem pertulit crucis, qui te ſuam matrem

benedixit in cœlis, ſed & in terris ab Angelo benedicta, & à cunctis terræ generationibus meritò benedicta prædicaris. Secundo chariſsimi audiamus, quomodo benedicta eſt Maria pro charitate contra inuidiam. Inuidi nanq; maledicti ſunt, ſicut de inuido Cain dicitur; Maledictus eris ſuper terram, quę aperuit os ſuũ, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Contra inuidiæ maledictionem, Maria obtinuit charitatis benedictionẽ. Vnde ipſa benè per Sarã ſignari poteſt, de qua Dominus dixit. Benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus ſum. Sara interpretatur carbo, hoc bene Mariæ conuenit, quæ tanquam carbo ardore charitatis ignita fuit. Propter quod etiam ipſa bene per rubum ardentem ſignatur, per quam fideli cuilibet benedictio gratiæ miniſtratur. Vnde in Deut. dicitur. Benedictio illius qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph. Ioſeph interpretatur augmentum, & ſignificat quemlibet fidelem diuina gratia adauctum. Benedictus rubus, & benedictus qui per incarnationẽ apparuit in rubo, per quem tanta venit ſuper capita fidelium benedictio. Et ò verè benedictus carbo, tam benedictam flammam producens, benedicta Maria, tam benedictam prolem gignens. Ex illa (inquit Dominus) dabo tibi filium, cui benedicturus ſum. Penſa ergo quantam Maria charitatem ad Deum habuerit, cum Deus filius eius ſit corporaliter, penſa etiam quantã ad proximum habuerit, cum bonus proximus filius eius ſpiritualiter ſit. Si autem filij eius ſumus, ergo & fratres filij eius ſumus. Et ideò benè de iſta Matre benedicta dicit Anſel. O benedicta & exaltata, non tibi ſoli, ſed etiam nobis quid eſt, quàm magnum eſt, quàm amabile eſt, quod video per te euenire nobis, quod vidẽs gaudeo, quod gaudens dicere non audeo, ſi.n. tu Domina es mater Dei, nonne & alij filij tui ſunt fratres Dei? Tertiò chariſsimi audiamus, quomodo benedicta ſit Maria pro lenitate & manſuetudine contra iracundiã. Iracundi.n. maledicti ſunt, ſicut ſcriptum eſt in Gene. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura. Contra hanc iræ maledictionẽ, Maria obtinuit manſuetudinis benedictionem. Cuius re uera tanta fuit manſuetudo, q̃ non ſolum propria ira caruit, ſed etiam iram Domini ad mãſuetudinem conuertit. Vnde ipſa bene per Abigail ſignatur cui Dauid dixit. Benedictum eloquiũ tuum, & benedicta tu quæ prohibuiſti me ne irem hodie ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea. Proprium eſt hoc manſuetorũ, mãſuetis verbis frangere iram offenſorum: iuxta illud Prouerbiorum. Reſponſio mollis frangit iram. Manſueta Abigail mãſuetam Mariã ſignat. Vis noſſe quàm mãſueta fuerit Maria? audi beatum Berñ. Reuolue (inquit) diligentius Euangelicæ hiſtoriæ ſeriem vniuerſam, & ſi quid fortè increpatorium, ſi quid durum, ſi quid deniq; ſignum tenuis indignationis occurrerit in Maria: de cætero ſuſpectam habeas, & accedere verearis. Quòd ſi plena magis omnis pietatis & gratiæ, plena manſuetudinis & miſericordię inueneris, quæ ad eã pertinent: gratias age ei qui talem tibi mediatricem benignißima miſeratione prouidit, in qua nihil poſsit eſſe ſuſpectum Dauid Chriſtum ſignat, qui per manſuetiſsimam Mariam manſeſcit & placatur: ne ſe de peccatore per mortem æternam vlciſcatur. Omnis.n. anima morti æternę obnoxia, anhelare non ceſſet ad tantam Mariæ mãſuetudinem: pro qua ipſa meritò eſt benedicta. Dico ergo. Omnis ſpiritus moribundus dicat cum Anſelmo dicente ſic. O tu benedicta ſuper mulieres, quę Angelos vincis puritate, ſanctos ſuperas pietate: anhelat moribundus, ſpiritus meus ad tantæ benignitatis reſpectum, ſed erubeſcit ad tanti nitoris aſpectum. Quartò audiamus chariſsimi, quomodo benedicta ſit Maria pro ſtrenuitate contra acediam. Acedioſi enim maledicti ſunt, qui opera Dei ſtrennuè & fideliter non agunt. Vnde Hieremias dicit. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter. Contra torporis maledictionem, Maria meruit rigoris benedictionem. Ipſa nanq; per illam Iahel ſignata eſſe poteſt quæ clauo Siſaram interfecit. Propter quod in lib. Iudicum dicitur. Benedicta inter mulieres Iahel &c. Iahel interpretatur aſcendens, quod conuenit Mariæ, quæ non ſicut acedioſi deſcendit: ſed ſtrennuè de virtute in virtutem, de inferioribus ſemper aſcendit. Iuxta illud Cañ. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi? Iſta benedicta Iahel quid fecit? certè clauo tabernaculi Siſaram interfecit. Siſara excluſio gaudij interpretatur, & bene Diabolum ſignat: quia à gaudio cœleſti excluſus, etiam alios excludere feſtinat. Immo heu nos omnes excluſerat per matrem generis humani, cuius excluſionis maledictio, excluſa eſt per benedictam matrẽ ſaluatoris. Vnde benè venerabilis presbyter Beda ait; Benedicta tu inter mulieres, per cuius partũ virgineum, à natis mulierũ maledictio primæ matris excluſa eſt. Sed quid per clauum ſignatur quo caput Siſaræ perforatur? Quis eſt clauus iſte, niſi rigor diſciplinæ? Quid eſt enim rigor diſciplinæ acedioſis, niſi quaſi quidam clauus in oculis? Rigor vtiq; diſciplinæ clauus eſt Diabolum accerrimè pungens, clauus eſt Diabolum rigidiſsimè configens. Benedicta itaque Iahel caput Siſarę clauo interficiente confixit, quando benedicta Maria virtutem Sathanæ rigore diſciplinæ in ſe extinxit. Benedicta ergo inter mulieres Iahel, benedicta inter mulieres Maria. Inter quas mulieres? audi Bedam qui dicit; Non ſolum benedicta tu in mulieribus, ſed inter mulieres benedictas, maiori benedictione ſpecialiter inſignis. Quintò audiamus chariſsimi, quomodo bene dicta ſit Maria pro liberalitate contra auaritiam. Auari enim maledicti ſunt: vt Petrus ait. Cor exercitatũ auaritia habentes maledictionis filij, &c. Contra hãc auari maledictionem, Maria meruit largitatis & profuſionis benedictionem. Ipſa tanquam vena fontana ſemper fuit effluens, ſemper larga: & ideò verè benedicta. Iuxta illud. Sit vena tua benedicta. In temporalibus vena illa Maria plus quàm larga fuit, quia largè & perfectè omnia contempſit. Vnde ſecundum expoſitionẽ Haymonis. Beata Dei genetrix lunam ſub pedibus habuit, quia cuncta temporalia deſpexit. O quantæ gratiæ per hanc venam ad homines deffluxerunt. Sit ergo ò Eccleſia vena tua benedicta, per quam tibi tanta affluunt bona: verè vena nobilis, vena Spirituſancto plena, vena fontis vitæ, vena ſalutis noſtræ Maria. Per hãc nanque venam fons vitæ Chriſtus ad nos venit, & per hanc ad fontem vitæ Ieſum Chriſtum etiam nos venimus: & ideò verè eſt benedicta. Vnde beatus Berñ. ait. Per te acceſſum habemus ò benedicta inuẽtrix gratiæ, genetrix vitæ, mater ſalutis: vt per te ſuſcipiat nos, qui per te datus eſt nobis. Sextò audiamus chariſsimi, quomodo benedicta ſit Maria pro ſobrietate cõtra gulam. Guloſi nanq; maledicti ſunt, ſicut patet in gula primorum parentum: pro qua & ipſi & totũ genus humanum maledictionem incurrerunt. Contra hanc gulę maledictionem, Maria obtinuit abſtinentię & omnis temperantię benedictionem: meritò enim contra maledictiones gulæ in paradiſo materiali, abundauerũt benedictiones temperantiæ in paradiſo ſpirituali. Iuxta illud Eccleſi. Gratia quaſi paradiſus in benedictionibus. Tanta gratiarum copia in Maria abundauit, vt etiam ipſa gratioſa virgo gratia quodammodo dici poſsit. Hæc autem gratia videlicet gratioſiſsima virgo Maria, fuit quaſi paradiſus in benedictionibus. Sicut enim in paradiſo materiali, gula Euæ meruit maledictiones pœnarum: ſic in paradiſo ſpirituali, temperantia Mariæ meruit benedictiones gratiarum. c

Vnde

Marginal notes:
Maria habuit charitaté contra inuidiam. Gen. 4. Gen. 17. Maria habuit manſuetudinẽ cõtra irã. Gen. 49. 1. Reg. 25. Prou. 15.
Hiere. 48. Iud. 4. Cant. 3. Maria liberalitatẽ habuit cõtra auaritiam. 2. Pet. 2. Prou. 5. Maria habuit tẽperantiã cõtra gulam. Eccl. 40.

Vnde Auguſtinus ait. Maledictio Euæ in benedictionem vertitur Mariæ. Sicut autem gula Euæ non ſolũ maledictionem in anima, ſed etiã in corpore: ſic Maria non ſolum benedictionẽ in corpore, ſed etiã in anima, non ſolum benedictionem ſpiritualem, ſed etiam corporalem obtinuit. Maledictio.n. Euæ guloſæ, fuit parere cum dolore: benedictio autem Mariæ temperatæ, fuit parere ſine dolore: teſte beato Bernardo qui ait. Benedicta tu in mulieribus, quę illam generalem maledictionem euaſiſti qua dictũ eſt; In dolore paries filios, & nihilominus illam qua dictum eſt: Maledicta ſterilis in Iſrael, ac ſingularem conſecuta es benedictionem, vt nec ſterilis maneas, nec cum dolore parias. Septimò

Maria caſtitatem habuit cõtra luxuriam.

audiamus chariſſimi, quomodo benedicta eſt Maria per caſtitatẽ contra luxuriam. Luxurioſus dicitur. Maledictus qui dormit cum vxore alterius proximi ſui, & dicit omnis populus, amen: ſic dicitur in Deut. Contra

Deut.27.

hanc incontinẽtiæ maledictionem Maria meruit continentiæ benedictionem: ſicut ſignatum poteſt eſſe in

Iud.15.

lib. Iudith, vbi dicitur. Benedixerunt eam voce dicentes; Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi, quæ feciſti viriliter & confortatum eſt cor tuum, eo quòd caſtitatem amaueris: & poſt virum tuum alium neſcieris: ideò manus Domini confortauit te, & eris benedicta in æternũ. In hac caſta Iudith benedictione, poteſt benedictio Mariæ non ſolum ſignari, ſed etiã per locum à maiori probari. Si enim ſic benedicta eſt vidua caſta, quantò magis virgo caſta & maximè talis virgo quæ & Deum parere, & certè ſic parere meruit, ꝙ virginitatem non amiſit. Propter quod bene Beda dicit. Benedicta eſt incomparabiliter, quæ & Diuini germinis gloriam ſuſcepit, & coronam virginitatis ſeruauit. Notandũ aũt eſt, ꝙ in ſcripturis inue-

Coniugata, vidua, & virgo, ĩ ſcriptura benedicuntur.

nimus. Benedictã coniugatã, benedictã viduam, & benedictã virginẽ. Benedicta coniugata fuit Sara, de qua dr̃ in Tob. Dicatur benedictio ſuper vxorẽ Tobiæ Benedicta aũt vidua fuit Iudith, ſicut oſtẽſum eſt. De vidua quoq; benedicta in Pſal. dicitur. Viduã eius benedicens benedicam. Benedicta verò fuit virgo Maria: teſte Angelo qui dixit. Benedicta tu in mulieribus, Benedicta ergo quæ coniugalem, benedicta magis quæ vidualem, benedicta maximè quæ virginalem amauerit caſtitatem, Benedicta certè quæ cum Sara & Suſanna fuerit caſta coniugaliter, benedicta magis quę cum Iudith & Anna fuerit caſta vidualiter, benedicta maximè quæ cum Maria fuerit caſta virginaliter. Propter quod beatus Auguſtinus dicit. Bonum Suſannæ in coniugali caſtitate laudamus, ſed tamen ei bonum viduæ Annæ, ac multò magis virginis Mariæ anteponimus. Verè dignum & iuſtum eſt hoc. Dignum eſt vt benedicta ſit, quę cum viro ſuo virum alium non nouit. Iuſtum magis eſt vt benedicta ſit, quæ nec cum viro ſuo nec pòſt, virum alium non nouit. Dignum & iuſtum eſt vt maximè benedicta ſit, quæ nec ſuum nec alium virũ nouit, & tamen virum tam immenſum concepit. Ideoq; Auguſtinus exclamans dicit. O fœmina ſuper fœminas benedicta, quæ virum omnino non nouit, & virũ ſuo vtero circundedit. Sic ergo chariſſimi pro humilitate benedicta, benedicta pro charitate, benedicta pro lenitate, benedicta pro ſtrennuitate, benedicta pro liberalitate, benedicta pro ſobrietate, benedicta pro caſtitate Maria meritò fuit: quę humilitate excellentiſſima, charitate, opulentiſſima, lenitate patientiſſima, ſtrennuitate feruentiſſima, largitate affluentiſſima, ſobrietate abſtinentiſſima, virginitate continentiſſima fuit, Eia ergo tu tam multipliciter benedicta, tu tam fœliciter ſuperbenedicta Maria oramus, vt tua benedictione nos miſeros abſolutos ab omni maledictione, dignos reddas diuina benedictione. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

Tob.9.

Pſal.131.

Caſtitas virginalis caſtitatẽ excedit maritalẽ.

Capitulum. Decimumquartum.

Benedictus fructus ventris tui. Oſtenſum eſt ſuprà, quomodo Maria propter puriſſimã vitæ innocentiam meritò per Aue ſalutatur: quomodo propter copioſiſſimam gratiæ affluentiam, meritò gratia plena commemoratur: quomodo propter familiariſſimam Dei præſentiam Dominus ſecum fore inſinuatur. Oſtendendum autem nunc eſt, quomodo propter vtiliſſimam prolis ſuæ excellentiam, meritò benedictus fructus ventris ſui proclamatur. Benedictus ergo fructus ventris tui, ò benedicta mater filij Dei. Hic eſt ille fructus de quo Propheta dicit. Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructus ſuos.

Pſal.48.

Quod exponens Beda dicit. Dedit dominus benignitatem, quia in ingreſſu vnigeniti ſui, virginalis vteri tẽplum, Spiritusſancti gratia conſecrauit, & terra noſtra dabit fructum ſuum, quia eadem virgo quæ de terra corpus habuit, filium genuit diuinitate quidem Deo patri coæqualem, ſed ſibi carnis veritate conſubſtantialem. Conſiderandum autem eſt, quòd fructus iſte fructus generoſiſſimus, fructus delitioſiſſimus, fructus virtuoſiſſimus, fructus copioſiſſimus eſt. Fructus (inquam) generoſitate ſublimiſſimus, fructus delectabilitate deſiderabiliſſimus: fructus virtuoſitate vtiliſſimus, fructus copioſitate vniuerſaliſſimus. Primò conſideremus chariſſimi, quomodo fructus vteri virginalis generoſiſſimus ſit. Generoſus quidem eſt, quia de vtero regali eſt. Generoſior autem eſt, quia de vtero virginali eſt. Generoſiſſimus certè eſt, quia de vtero paternali, de vtero (inquam) patris æterni eſt. Dico chariſſimi, quòd generoſus eſt fructus iſte, quia de vtero regali, de vtero (inquam) regis Dauid prodijt, ſicut ſibi Dominus promiſerat dicens in Pſalmo. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Hoc autem promiſſum Apoſtolus teſtatur dicens ad Roman. Qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Et certè fructus iſte generoſus & nobilis eſt, non ſolum propter Regem Dauid, ſed & propter omnes illos nobiles reges progenitores ſuos: per quos ſecundum genealogiam à Matthæo deſcriptam propagatus in mundum venit. Iuxta illud Sap. A regalibus ſedibus venit. Item chariſſimi Fructus iſte licet generoſus ſit propter vterum regalem, generoſior tamen eſt propter vterũ virginalem, de quo dicitur. Benedictus fructus ventris tui: ventris vtique qui ſecundum quòd in virga Aaron ſignificatum fuit, florem virginitatis ſimul cum fructu fœcunditatis retinuit. Propter quod bene beatus Bern. ait. Naſcitur Chriſtus ex muliere, ſed cui fœcunditatis fructus ſic accedat vt non decidat flos virginitatis? Iſta fructus virginalis nobilitas ſicut mirabilior, ita excellentior eſt quàm prima, plus quàm cœli exaltentur à terra. O verè mirabilis & inaudita nobilitas, ò verè nobilis de virgine natiuitas. Nobilitas (inquit Auguſt.) fuit naſcentis in virginitate parientis, & nobilitas parientis in Diuinitate naſcentis. Item chariſſimi fructus iſte licet generoſus ſit propter vterum regalem, generoſior autem propter vterum virginalem, generoſiſſimus tamen propter vterum paternalem. Vnde de iſto fructu accipi poteſt illud Oſeæ. Ex me fructus tuus inuentus eſt. Originale habet, tuus, ſed ſeptuaginta habent, eius. Dicat ergo Deus pater ad Mariam, dicat ad fidelem animam, dicat ad Eccleſiam. Ex me fructus tuus inuentus eſt, tuus ò Maria, ad hunc fructum producendum electa. Tuus ò anima, ad hunc fructum diligendum illecta. Tuus ò Eccleſia, ad hunc fructum percipiendum collecta. Tuus (inquã) tuus. Tuus certè corporaliter per aſſumptã naturã, tuus ſpũaliter per gratiam, tuus ſacramentaliter per Euchariſtiã, tuus æternaliter per gloriã. Ex me tñ tuus eſt, quia ex meo

Chriſtus ex ſtirpe regia deſcendit.

Pſal.131.

Rom.1.

Sap.18.

Filius virginis, filius Dei eſt.

Oſeę.14.

Pſal.109. vtero genitus eſt ſicut in Pſalmo ſcriptum eſt. Ex vtero ante luciferum genui te. O verè nimis admiranda, nimisq; veneranda nobilitas, ꝙ fructus ventris materni eſt filius vteri æterni, & ſapiétia cordis paterni, ſicut & beatus Bernardus de iſto fructu ait. Illius ô Maria eris mater cuius Deus eſt pater, filius potẽtiæ & charitatis, erit corona tuæ caſtitatis, ſapientia paterni cordis, erit fructus vteri virginalis. Iſta ergo fructus generoſiſsimi huius nobilitas, & primam & ſecundã in infinitum ſua dignitate procedit, & oẽm intellectũ humanũ & angelicum cum ſua ſublimitate excedit. Ideoq; bene de hoc fructu dr̃ ab Iſa. Iſa.4. Erit germen Dñi in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis. In magnificẽtia, propter regalem, in gloria, ꝑꝑ virginalem, ſublimis ꝑꝑ æternalem ſiue paternalem generoſitatẽ. Secundo conſideremus chariſsimi, quõ fructus vteri virginalis delitioſiſsimus ſit. Delitioſus quidẽ eſt in odore, delitioſior in ſpecie, delitioſiſsimus verò in ſapore. Decorẽ aũt eius fide, odorem ſpe, ſaporẽ eius charitate percipimus. Dico chariſsimi, ꝙ fructus Mariæ delitioſus eſt ſuaui odore. Vnde de ipſo bene põt dicere mater eius illud Eccl. Eccl.24. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatẽ odoris. Fructus vitis, eſt proles virginis. Quod tñ verè mirũ eſt, & mirè verũ eſt, teſte Auguſtino, qui de hoc fructu ſic ait. De creatura creator oĩum procreatus naſcitur, de riuulo ſuo fons magnus educitur, radix omniũ de virgulto ſuo naſcitur, & vitis vera palmitis ſui fructus efficitur. Fructus vitis vinũ eſt, odor vini delectabilis eſt. Sic certè odor exemplorum Chriſti, odor conſolationũ Chriſti, odor promiſsionũ Chriſti valde delectabilis eſt aĩæ Chriſtũ ſitienti. Et ideò ſicut odor vini ſitientẽ, ſic odor Chriſti trahit poſt ipſum currentem & dicentẽ. Cant.1. Trahe me poſt te, &c. Quòd nos miſeri heu nõ currimus ſed vix ſerpimus, ſignum eſt, ꝙ de odore huius fructus heu parum ſuſcepimus. O ſi olfactum Iſaac haberemus, qui huius fructus odorem tam longè præſenſit, teſte beato Bern. qui ſic dicit. Huius Gen.27. odoriferi fructus fragrãtiã ſentiebat, qui dicebat. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni cui benedixit Dñs. Item chariſsimi fructus ille non ſolũ delitioſus eſt odore, ſed etiã delitioſior eſt ſpecie & decore. De hoc nota quod dr̃ in Leu. Leu.24. Sumetisq; die primo fructus arboris pulcherrimę. Primus dies aĩam illuminans eſt fides. Et certè ſi ſumere debemus fructus arboris pulcherrimæ. Arbor pulcherrima eſt Maria, pulchra quidem in folijs oris. Pulchrior aũt in floribus cordis. Pulcherrima verò in pulcherrimo fructu ventris. De quo beatus Bern. infert ſic. Si (inquit) fructus ille mortis nõ ſolum ſuauis fuit ad veſcendum, ſed etiam (teſte ſcriptura) delectabilis aſpectu, quãtò magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere? illum (inquã) in quem deſiderant Angeli proſpicere. Pulcher vtiq; fructus Chriſtus eſt, qui ſpecioſus forma præ filijs hoĩum eſt. Si autẽ plenius cognoſcere volumus fructus huius pulchritudinem, recurramus ad ipſam arborẽ pulcherrimam, requiramus ipſam pulcherrimam eius matrẽ, & dicamus illud Can. Cant.5. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto ô pulcherrima mulierum? Et ecce ipſa rñdens ſtatim dicit. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Ipſe cãdor lucis æternæ. Cãdidus quidem eſt diuinitate, rubicundus aũt humanitate. Candidus quoque conuerſatione, rubicundus paſsione. Ecce quàm pulcher fructus, propter hoc benè de ipſo dicit Aug. Pulcher in cœlis, pulcher in terris, pulcher in patre verbum, pulcher in matre caro & verbum. Hęc aũt pulcherrima arbor Maria, nõ ſolum habet pulcherrimum fructum ventris, ſed etiã pulcherrimos habet fructus mentis. De quibus Apoſtolus ad Galat. ſcribẽs ait. Gal.5. Fructus aũt ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mãſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Item chariſsimi fructus iſte nõ ſolũ delitioſus eſt odore, & delitioſior decore, ſed etiã delitioſiſsimus eſt ſapore. Quod bene illa ſancta aĩa experta fuit quæ in Cant. dicit. Cant.2. Sub vmbra illius quem deſiderabam ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quid mirũ ſi fructus iſte tam dulcis eſt, qui tam altus eſt? Dicit.n. beatus Bern. Fructus quantò altior, tantò dulcior, ergo tu ſolus dulciſsimus, quia tu ſolus altiſsimus. Quomodo aũt poteſt altiſsimus eſſe ille fructus, cuius breuiſsima eſt arbor? Sed certè arbor huius fructus Maria, & altiſsima ſimul eſt, & breuiſsima, altiſſima dignitate, breuiſsima humilitate. Altiſsima in oculis Dñi, breuiſsima in oculis ſuis. Quæ licet hoc modo ſit breuis, fructus tñ eius eſt valde dulcis. Vnde in Eccl. Eccl.11. dicitur. Breuis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus eius. Si igitur fructus ventris Marię in olfactu, in viſu, & in guſtu delitioſiſsimus eſt, ideò verè benedictus eſt. Sicut etiam beatus Bern. teſtatus eſt dicens. Benedictus fructus vẽtris tui, benedictus in odore, benedictus in ſapore, benedictus in ſpecie. Tertiò chariſsimi cõſideremus, quomodo virginalis vteri fructus ſit virtuoſiſsimus. Fructus virginis ſalus noſtra eſt. Nã reuera virtuoſus eſt ad perditorum ſaluationem, ad ſaluandorum multiplicationem, & ad multiplicatorum conſeruationẽ. Dico chariſsimi, ꝙ fructus iſte benedictus virtuoſus eſt ad ſaluandum ſiue ad ſalutem, propter quod etiã fructus ſalutis dicitur. Eccle.1. Vnde Eccle. ait. Corona ſapientiæ timor Dñi, replens pacem & ſalutis fructum. Quid eſt quod dicit pacem & fructũ? fructus ſalutis noſtrę & pax noſtra ille eſt, qui fecit vtraq; vnum Ieſus Chriſtus. Et certè hunc fructum, hanc pacem timor Dñi repleuit: teſte Iſa. qui ait. Iſa.11. Et repleuit eum ſpiritus timoris Dñi. Benè autem dicitur fructus ſalutis, ſine quo nulla ſalus eſt nobis: iuxta illud. Actuũ.4. Non eſt in aliquo alio ſalus. Et Anſelm. Non eſt (inquit) ſalus, niſi quem tu virgo peperiſti. Tu igitur ô Maria verè es arbor ſalutis, quæ mundo portaſti fructum ſalutis. Sicut beatus Bern. exclamans dicit: O verè cœleſtis planta precioſior cũctis, ſanctior vniuerſis. O verè lignum vitę, quod ſolum fuit dignũ portare ſalutis fructum. Sed heu multi fructum illum ſalutiferum faciunt mortiferum, fructumq; tam melliferũ ſibi conuertũt in abſynthium ęternum: ſicut in Amos Amos.5. dicitur. Conuertiſti in amaritudinem iudicium, & fructus iuſtitiæ in abſynthium. Itẽ chariſsimi fructus iſte valde eſt virtuoſus, nõ ſolum virtute ſaluatiua, ſed etiã virtute multiplicatiua. Vnde etiam in bono exponere poſſumus quod ſcriptum eſt. Pſal.4. A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati ſunt, vt frumentum ad corpus Chriſti, oleum ad animam Chriſti, vinum ad diuinitatem Chriſti referamus. Fructum quoq; frumenti ad ſacramentum corporis Chriſti. Fructum autem vini ad ſacramentum ſanguinis Chriſti. Fructum verò olei, ad vnguẽtum Spiritusſancti referre poſſumus. Ab hoc ergo fructu multiplicati ſunt filij in Eccleſia, & multiplicata eſt Eccleſia in filijs. Nam oẽs filij ventris Eccleſiæ, ſunt hæreditas & merces fructus ventris Mariæ, ſicut in Pſal. dicitur. Pſal.126. Ecce hæreditas Domini filij merces, fructus ventris. De hoc quoque beatus Hieronymus ait. Ipſe Dominus natus ex virgine, factus eſt fructus vẽtris, cuius aſſumpta humanitas hãc accepit mercedem, vt gentes vocatę in filijs ſint hæreditas eius. Itẽ chariſsimi fructus iſte benedictus, nõ ſolum virtute ſaluatiua virtuoſus, non ſolum virtute multiplicatiua virtuoſior, ſed etiam virtute conſeruatiua virtuoſiſsimus eſt. Vnde de hoc fructu poſſumus accipere illud Prouerbiorum. Prou.11. Fructus iuſti, lignum vitæ. Sicut enim lignum vitæ quod fuit in medio Paradiſi terreſtris, virtutem habuit ſeruandi vitam naturæ, ſic certè fructus ventris Mariæ, qui eſt lignum vitæ, & fructus vitæ in medio paradiſi Eccleſiæ, conſeruat vitã gratię,

in medio paradiſi cœleſtis patriæ vitá gloriæ. Conſeruat quidem vitam gratiæ à corruptione culpę, vitá verò gloriæ à corruptione omnis miſeriæ, vt ſic recipiamus in fructu Marię quod amiſimus in fructu Adá & Euę, ſicut bene notauit Beda dicẽs. Benedictus fructus ventris illius, per quem & ſemẽ incorruptionis in agro ſupernæ hæreditatis quem in Adam perdidimus, fructum recipimus. Sit ergo benedictus fructus Marię ſalutem dando ſpiritualiter, ſaluandos multiplicando vniuerſaliter, multiplicatos cõſeruãdo æternaliter virtuoſiſsimus. Quartò conſideremus chariſsimi, quomodo virginalis vteri fructus ſit copioſiſsimus. Reuera.n. tam copioſus eſt, ꝙ animam plenè poteſt reficere, tam copioſus eſt, ꝙ omnibus poteſt ſufficere, tam copioſus eſt, ꝙ nunquam poteſt deficere. In primo quidem copioſus, in ſecũdo copioſior, in tertio copioſiſsimus eſt.

Christus ſolus animam ſatiare poteſt.

Dico chariſsimi, ꝙ fructus iſte benedictus tam copioſus eſt, ꝙ animam rationalem quã totus mundus omniſq; creatura ſatiare non poteſt, fructus iſte ad ſatietatem reficere poteſt. Vnde ſcriptum eſt. De fructu operum tuorum ſatiabitur terra. Fructus ventris Marię, eſt

Pſal. 103.

fructus operum tuorum Domine. Tuorum vtiq; tuorum, non humanorum, non mortalium, ſed tuorum. Tuum.n. Domine opus eſt tantæ virginis præparatio, tuum opus eſt Gabrielis miſsio, tuum opus Spiritusſancti ſuperuentio, tuum opus eſt verbis & carnis vnitio. Talium operum tuorũ Domine eſt fructus iſte, quia de talibus operibus quaſi de quibuſdam floribus proceſsit fructus iſte. Vnde etiam in Nazareth, quod flos interpretatur bene apparuerunt flores iſti. Dicit.n. beatus Bernardus. In Nazareth nunciatur Chriſtus naſciturus, quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Terra quæ iſto fructu ſatiatur, eſt anima humana, quę ad modum terræ ſemper eſt germinatiua, ſiue vtiliũ ſiue inutilium herbarum, ideſt cogitationum & deſideriorũ. Iſta (inquam) terra fructu Mariæ ſatiatur ſicut ſcriptũ eſt. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quid mirum ſi

Pſal. 16.

in gloria ſatientur hoc fructu fruentes, cum etiá in miſeria ſatientur credentes? Vnde Caſsiodorus exclamãs dicit; O fructus ille mirabilis, qui humanũ genus dulciſsima credulitate ſatiauit. Vnde non guſtare, peccare eſt. Vide ergo quàm copioſus iſte fructus eſt, qui animam ſatiare poteſt, quá totus mundus ſatiare non poteſt. Item chariſsimi, fructus iſte benedictus non ſolũ tam copioſus eſt, ꝙ animam inſatiabilem poteſt plenè reficere: ſed etiam tam copioſus eſt, ꝙ vniuerſitati ſaluandorum poteſt bene ſufficere. Hic.n. eſt fructus arboris illius glorioſę, de qua dicitur. Fructus eius nimius eſca vniuerſorum in ea. Vniuerſorum certè in Domino viuentium, quieſcẽtium, & reſurgentiũ. Sicut pulchrè ſignatũ poteſt eſſe in Leuit. vbi dicitur. Dabo vo-

Leu. 25.

bis benedictionem meam anno ſexto, & faciet fructus trium annorum. Annus ſextus ætatem ſextá, ſeptimus ſeptimam, octauus octauá ſignat. Iſte annus ſextus, eſt annus plenitudinis: ſecundũ illud Apoſtoli. At vbi ve-

Gal. 4.

nit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, &c. Hic itaq; annus protulit fructum Dei filium, fructum vtique tam copioſum, ꝙ per ipſum, anno ſexto viuentium: anno ſeptimo quieſcentium, & anno octauo reſurgentium, habemus omnes fructus animarũ noſtrarum. Ipſe ergo eſt fructus ſufficiens vniuerſitatis animarum noſtrarum, quia eſt Dominus ſufficiens vniuerſitati creaturarũ. Hic aũt eſt fructus ventris Marię, teſte Auguſtino qui ait. Illa virgo ſingulari gratia præuenta eſt atq; repleta, vt ipſum haberet ventris ſui fructum, quem ex initio habet vniuerſitas Dñm. Item chariſsimi, fructus noſter benedictus, nõ ſolum in hoc copioſus eſt ꝙ animas ſatiãdas poteſt ad ſatietatem reficere, non ſolum in hoc copioſior eſt ꝙ animarum ſatiãdarum poteſt vniuerſitati ſufficere, ſed etiam tuam copioſiſsimus eſt, quòd ſatiandis animabus & Angelis nunquam poteſt deficere: iuxta illud Ezech. Non de-

Ezech. 47.

ficiet fructus eius. O infinita copia, ò copia defectus neſcia. Deficere vtique non poteſt copia huius fructus in æternum, cum ſit copioſiſsimè benedictus in æternum. Ait.n. beatus Bernardus. Benedictus fructus ventris tui, qui eſt benedictus in æternũ. Sic ergo fructus iſte benedictus copioſus eſt, dum ad ſatietatem reficit: copioſior dum ſatiandorum vniuerſitati ſufficit, copioſiſsimus dum ſatiandis in perpetuum non deficit. Vides nunc ò lector, vides ò auditor quàm generoſiſſimus, quàm delitioſiſsimus, quàm copioſiſsimus ſit fructus vẽtris Mariæ benedictus. Vides (inquam) quomodo ſit generoſus ex vtero regali, generoſior ex virginali: generoſiſsimus ex paternali. Vides etiam quomodo delitioſus ſit odore, delitioſior decore, delitioſiſsimus ſapore. Vides nihilominus quomodo virtuoſus ſit ad curandum, virtuoſior ad multiplicandum: virtuoſiſsimus ad conſeruandũ. Vides inſuper quomodo copioſus ad ſatietatem, copioſior ad vniuerſitatem, copioſiſsimus ad perpetuitatem. Hæ duodecim conditiones huius fructus, ſignari poſſunt per illos duodecim fructus de quibus in Apoc. dicitur. Quòd Ange-

Apoc. 22.

lus Ioanni oſtendit lignum vitæ afferens fructus duodecim. Et quia fructus iſte fructus vitæ, lignum vitæ, omnibus hominibus ad vitá producitur, ideò meritò omnis homo ad laudandum huius fructus auctorem inducitur: ſicut ſcriptum eſt. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes terra dedit fru-

Pſal. 66.

ctum ſuum. Eia nunc benedicta mater huius benedicti fructus, fac vt hoc fructu fruamur in ęternum. Per eundem fructum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Amen.

Capitulum Decimumquintum.

BEnedictus fructus ventris tui. Poſtquam tenuiter vidimus de fructu ventris Mariæ, qualis & quãtus ſit & credatur: videamus modo quorum ſit, & quibus debeatur. Fructus nanq; iſte, non ſolũ eſt fructus ventris, ſed etiá mentis. Fructus eſt ventris ſolius Marię, fructus aũt mentis cuiuſlibet fidelis animę. Fructus ventris per carnem, fructus mentis per fidem. Vnde S. Ambr. ait. Si ſecundum carnem vna mater eſt Chriſti, ſecundum tamen mentem omniũ fructus eſt Chriſtus. Omnis.n. anima concipit Dei verbum, immaculata & immunis à vitijs. Igitur ſecũdum Ambr. Quæcunque mens hunc fructum ſibi voluerit ad eſſe, debet à vitijs immunis eſſe. Chriſtus enim fructus eſt mentis non vitioſæ ſed virtuoſæ: non vitioſæ per ſeptem vitia capitalia, ſed virtuoſæ contra ſeptem vitia capitalia. Fructus ergo iſte eſt fructus humilium contra ſuperbiam, fructus amantium cõtra inuidiam, fructus mitium contra iram, fructus laborantium contra acediam, fructus liberalium contra auaritiam, fructus abſtinentium contra gulam, fructus continentiũ contra luxuriam. Primò chariſsimi videamus, qũo fructus iſte benedictus ſit humilium contra ſuperbiã. De hoc .n. accipere poſſumus quod dr̃ in 4. Regũ. Quodcunq;

4 Reg. 19

reliquum fuerit de domo Iuda, mittit radicem deorſum, & faciet fructũ ſurſum. De domo Iuda fuit beata Maria; de domo Iuda eſt quęlibet fidelis aĩa. Illa corporaliter, iſta ſpiritualiter. Illa per carnem, iſta per fidẽ. Et ideo non ſolum Maria, ſed etiam quilibet fidelis volẽs

Humilitas qualiter acquirenda ſit.

facere fructum ſurſum, debet radicẽ mittere deorſum. Radix autem deorſum mittenda, humilitas eſt: quæ ad modum radicis ſemper ad ima tendens eſt. Huius benedictæ radicis arbor, quantò fuerit procerior, tantò radix ipſa debet eſſe profundior. Iuxta illud Eccleſ.

Eccle. 3.

Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Alioquin arbor quantò maior

eſſet, tantò citius vento inflationis ſubuerteretur: ſi nõ
magna & profunda humilitatis radice firmaretur. Pen-
ſemus ergo quantum illius virgæ radix profunda fue-
rit, quæ ſic in ſublime excreuit, ꝙ fructum Angelis al-
tiorum ferre meruerit, fructum vtique de quo beatus
Iſa. 11. Ambroſius ait. Ipſe fructus eſt flos radicis: de qua Iſa.
Exiet (inquit) virga de radice Ieſſe, & flos de radice
eius aſcendet. Quęcunque anima hanc humilitatis ra-
dicem deorſum miſerit, ipſa hunc ſurſum habebit. Sur-
ſum (inquam) in alto intellectu, ſurſum in alto affectu,
ſurſum in cõtemplatione, ſurſum in dilectione. Sic er-
go fructus iſte benedictus humiliũ eſt. Ideò Maria ſu-
per omnes hoĩes fuit hoc digniſsima, quia ſuper om-
nes hoĩes humilitate fuit radicatiſsima. Propter quod
bene beatus Bern. exclamans dicit. O virgo virga ſub-
limis, ad quantam celſitudinem verticem ſanctam eri-
gis? vſq; ad thronum maieſtatis, quoniam in altum mit
tis radicem humilitatis. Secundò videamus chariſsimi,
quomodo fructus iſte benedictus ſit amãtium, Deum
& proximum contra inuidiam. De hoc accipere poſſu
Pſal. 126. mus illud Pſalmi. Ecce hæreditas Domini filij merces,
fructus ventris. Hoc exponens beatus Ambroſius ait.
Hæreditas Domini, filij ſunt, qui merces ſunt fructus
illius qui de Mariæ ventre proceſsit. Multi ergo filij
ſunt merces vnici filij, qui eſt fructus vẽtris benedicti.
Sed vbi, vel quando meruit hanc mercedem? Meruit
certè naſcendo, meruit in pręſepio iacendo, meruit cir-
cunciſionem ſuſtinendo, meruit docẽdo, meruit opera
ſalutis noſtræ exercendo, meruit moriendo. Meruit
(inquam) nobis, trigintatribus annis nobis ſeruiẽdo. Et
propter hoc iuſtiſsimè hanc mercedem exigit, dicens.
Zach. 11. Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meã.
Sed certè non ſolùm filij ſunt merces fructus ventris,
Filij Dei in quibus cognoſcantur. ſed ipſe fructus ventris ſanctiſsimi, eſt merces filij cu-
iuſlibet adoptiui. Qui autem ſunt iſti filij, audi. Filiorũ
eſt diligere patrem, & patris filios. Filij ergo Dei & filij
Eccleſiæ ſunt, quicunq; Deum & proximum diligũt.
Vnde Apoſtolus ad Ephe. Eſtote imitatores Dei ſicut
Ephe. 5. filij chariſsimi, & ambulate in dilectione, &c. Et in
Matth. 5. Matt. dicitur. Diligite inimicos veſtros, bene facite his
qui oderunt vos, & orate pro perſequẽtibus & calum-
niantibus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis,
eſt, &c. Tales ergo filij, videlicet amatores Dei & pro
ximi, ſunt merces huius fructus benedicti, taliumq; fi-
liorum merces eſt ipſe fructus benedictus. Sic igitur
fructus iſte diligentium eſt, & ideò Maria ſuper om-
nes homines fuit hoc fructu digniſsima, quia ſuper oẽs
homines fuit charitate affectuoſiſsima. Propter quod
bene ait beatus Augu. ſic. Quis dubitare poterit omni-
nò in affectionem charitatis tranſiſſe viſcera Marię, in
quibus ipſa quæ Deus eſt charitas, nouẽ menſibus cor-
poraliter requieuit? Tertiò chariſsimi videamus, quo-
modo fructus Mariæ benedictus ſit patiẽtium, & mi-
tium contra iram. De hoc accipiamus quod dicitur in
lib. Iob. Acquieſce ergo illi & habeto pacẽ, & per hæc
Iob. 22. habebis fructus optimos. Acquieſcere & pacem habe-
re, eſt mitium & patientium. Qui autem tales ſunt, ipſi
per hęc fructus optimos habebunt. Duo autem optimi
ſunt fructus, vnus virtutis, alter ventris. Optimus fru-
Gal. 5. ctus mentis eſt charitas, de qua Apoſtolus ait. Fructus
autẽ ſpiritus, &c. Fructus qui ibi enumerantur, alij qui-
dem ſunt boni, alij verò meliores, ſed primus qui eſt
charitas optimus eſt, per quem alij omnes ſicut oſten-
dit Auguſtinus boni ſunt. Optimus autem fructus ven
tris, eſt Chriſtus. Ille nanque bonus fructus ventris eſt,
quicunq; in ventre ſanctificatus eſt. Ideoq; bonus eſt
fructus ventris Eliſabeth, melior autem fructus ven-
tris Annæ, optimus autem fructus ventris Mariæ. Bo-
nus autem fructus ventris Eliſabeth Ioannes, melior
fructus Annæ Maria, optimus fructus Mariæ IESVS.

Penſa frater quis ſit iſte fructus, & de qua terra ſit pro-
ductus, & videbis ꝙ eſt optimus. Audi Hieronymum,
qui ait. Fructus eſt virgo de virgine, Dominus de ancil
la, Deus ex homine, filius ex matre fructus æterni. O
fœlices qui in omnium caſtigationum diſciplina, ani-
mam tam patiẽtem habent, & tam paratum, ꝙ ex hoc
iuſtiſsimè cõſequuntur fructum patientium, fructum
pacatiſsimum, de quo ad Hebr. Paulus loquitur. Om- Heb. 12.
nis (inquit) diſciplina in præſenti quidem non videtur
eſſe gaudij ſed mœroris, poſtea autem fructum paca-
tiſsimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. Exerci-
tatam ergo patientiam habentes, fructum optimum re
ferunt, iuxta illud Luc. Fructum afferunt in patientia. Luc. 8.
Sicut ergo fructus iſte benedictus eſt patientiũ & mi-
tium, & ideò Maria ſuper omnes homines fuit hoc fru
ctu digniſsima, quia ſuper omnes hominẽ fuit mitiſsi-
ma, ita vt nec oculo, nec verbo, nec facto tenuiſsimum
impatientiæ ſignũ oſtendit, & patientiſsima teſte Am
broſio qui ait. Nihil toruum in oculis Mariæ, nihil in
verbis procax, nihil in actu verecundum. Quartò cha-
riſsimi videamus, quomodo fructus Marię ſit exercen
tium ſe & laborantium, contra acediam. De hoc dici-
tur in Sap. Bonorum laborũ glorioſus eſt fructus. Quę Sap. 3.
rendus ergo eſt fructus iſte cum exercitio laboris, ſe-
cundum ꝙ apis quærit fructum mellis. Fructum (in-
quam) de quo Eccl. dicit. Breuis in volatilibus eſt apis, Eccl. 11.
& initium dulcoris habet fructus eius. Conſidera cha-
riſsime quomodo apis de horto ad hortũ, de arbore ad Apis imitari dẽt à religioſo.
arborem, de flore ad florem diſcurrit pro fructu mel-
lis: ſic & tu meditationibus & deſiderijs & zelo imitã-
dæ virtutis, diſcurre circa exempla iuſtorum, & maxi-
mè perfectorum. Diſcurre (inquã) de horto ad hortũ,
ideſt de ſtatu ad ſtatum. Diſcurre de arbore ad arborẽ,
ideſt de iuſto ad iuſtum. De flore ad florẽ, ideſt de vir-
tute ad virtutem, de exemplo ad exemplum. Diſcurre
maximè ſuper illum florem in quo inuenies totũ di-
uini mellis fructum, ſuper illum vtiq; florem, qui eſt &
flos & fructus. De quo beatus Ambr. ait. Flos Mariæ
Chriſtus eſt, qui veluti bonæ arboris fructus, ꝓ noſtrę
proceſſu virtutis nunc floret, nunc fructificat in nobis.
Laboremus fratres bene pro hoc fructu, quia bonorũ
laborum glorioſus eſt fructus. Nota ergo nõ quorum-
cunq; laborum, ſed tantum bonorum laborum eſt fru
ctus iſte, non enim eſt illorum laborum de quibus di-
citur in Sap. Sapientiam qui abijcit & diſciplinam in- Sap. 3.
fœlix eſt, & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fru-
ctu. Sic ergo fructus iſte benedictus eſt exercentium
ſe in bono, cõtra acediam. Et ideò Maria ſuper omnes
homines fuit hoc fructu digniſsima, quia ſuper omnes
homines in bono fuit exercitatiſsima, ſicut bene oſten
dit Beda, qui ſuper hoc verbo. Magnificat anima mea
Dominum, inducit ipſam ſic loquentẽ. Totum animi
affectum in agendis gratiarum laudibus offero, totum
quod viuo, quod ſentio, quod diſcerno in eius magnitu
dine contemplanda, totũ in eius pręceptis obſeruandis
impendo. Quintò videamus chariſsimi, quomodo fru
ctus Marię ſit liberalium contra auaritiam, & maximè
illorum liberalium, qui pro hoc fructu renunciãt om-
nibus temporalibus, iuxta illud Can. Vir affert pro fru- Cant. 8.
ctu eius mille argẽteos, relinquendo ſ. omnia, dicit in-
terlinearis. Et iterum gloſa dicit. Per mille perfectio,
per argentum omne mundanum accipitur. Qui ergo
perfectè omne mundanum pro Chriſto relinquit, ipſe
quaſi mille argenteos pro hoc fructu tradit. Sed ecce
qui dare noluerit mille omnia relinquendo, det ſaltem
aliqua pro hoc fructu pauperibus ſubueniendo, vt ſit
ſicut oliua fructifera, fructum miſericordiæ ferendo.
Quia verò ſummus miſericordiæ fructus eſt ſumma
miſericordia quæ eſt Deus, ideò Maria quæ habet
miſericordiæ fructum copioſiſsimè tulit. Ipſa ſicut
oliua

oliua fructifera, ipſa quaſi oliua ſpecioſa in campis. con
uenientiſsimè fuit. Propter quod bene Ioannes Da-
maſcenus dicit. Maria in domo Domini plantata, &
impinguata ſpiritu, & oliua fructifera omnis virtutis,
habitaculum facta eſt. Heu quàm longè ab iſto fructu
miſericordium, & terrena non concupiſcentium, ſunt
animę auarorū. De quibus dicitur. Ab ſolicitudinibus
Luc. 8. & diu. & volupt. vitæ euntes ſuffocantur, & non refe-
runt fructum. Dicitur quoq; in Eccl. Qui amat diui-
Eccle. 5 tias, fructum non capiet ex eis. Sic ergo fructus iſte be
nedictus liberalium, & temporalia contemnentiū eſt,
& ideo Maria ſuper omnes homines fuit hoc fructu di
gniſsima, quia ſuper omnes homines contemptu tem-
poralium fuit liberaliſsima teſtante beato Ber. qui ait;
Quicquid Maria honoris in populo, quicquid rerum
terrenarum de paterna domo habere potuiſſet, omnia
arbitrata eſt quaſi ſtercora, vt Chriſtum lucriſaceret.
Sextò videamus chariſsimi, quomodo fructus Mariæ,
Prou. 13, ſit abſtinentium contra gulam. Et de hoc notemus ꝙ
dicitur à Salomone. De fructu oris ſui ſatiabitur bonis.
Fructus Marię fructus oris dici poteſt, non ſolum, quia
in oratione & doctrina, ſed etiam, quia oris abſtinen-
tia acquiritur. De iſto fructu ſatiabitur ſpiritualibus,
qui pro iſto fructu abſtinens eſt à bonis temporalibus.
Saciabitur bonis de iſto fructu, quicunq; eſurit & ſitit
corporaliter, magis autem ſpiritualiter pro iſto fructu.
Vnde beatus Bern. ait; Bonus fructus eſt, qui anima-
rum eſurientium & ſitientium iuſtitiam, eſca & potus
eſt. Bene qui pro hoc fructu eſuriunt in mundo, quia
Luc. 6 de ipſo ſatiabuntur in cœlo, iuxta illud Saluatoris. Bea-
ti qui nunc eſuritis, quia ſaturabimini. Hoc ergo pro
hoc fructu abſtinentes, ibi erunt de iſto fructu come
Iſai. 3 dentes. Vnde Iſaia. dicit; Dicite iuſto quoniam benè
quoniam fructum adinuentionum ſuarum comedet.
Si ergo fructus iſte benedictus eſt abſtinentium con-
tra gulam, & ideò Maria ſuper omnes homines fuit,
contra gulam temperatiſsima. Propter quod bene Io.
Chryſo. ait. Comesſatrix aut vinolenta nunquam Ma
ria fuit, non leuis, non iocoſa, non cantatrix, non tur-
pium verborum amatrix, talia certè intemperantiam
ſequi ſolent. Septimò chariſsimi videamus quomodo
fructus ventris Mariæ ſit continentium contra luxu-
riam. De hoc. n. dicit Sapien. Fœlix ſterilis & incoin-
Sap. 3 quinata, quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fru-
ctum in reſpectione animarum ſanctarum. In reſpe-
ctione (inquam) per gratiam, magis autem in reſpe-
ctione per gloriam. Et certè fructus ventris altiſsimi,
fructus ventris virginalis meritò eſt fructus continen-
tium ſpecialis. Cum. n. per fructum virginis benedi-
ctum, benedicantur omnes fideles generaliter, meritò
continentes benedicentur per ipſum ſpecialiter, per
quem etiam continentium Regna benedicta eſt præ
omnibus, vt dicit beatus Bern. declarans. Verè bene-
dictus fructus ventris tui, in quo benedictæ ſunt omnes
gentes, de cuius plenitudine tu quoq; accepiſti cum cę
teris, & etiam differentius à cæteris. Væ luxurioſis, qui
nullam partem habent in fructu virgineo, væ miſeris
Eccleſ. 23 qui nullum habent ramum qui poſsit ferre fructum vir
gineum. Vnde de adultera dicitur in Eccleſ. Rami eius
non dabunt fructum. Igitur fructus iſte benedictus eſt
continentium contra luxuriā, & ideo Maria ſuper oēs
fuit hoc fructu digniſsima, quia ſuper omnes homi-
nes fuit caſtiſsima, ſicut benè teſtatur Chryſoſt. dicēs.
O ineffabilis laus Mariæ, magis credebat. Ioſeph caſti
ſtitati eius quàm vtero eius, & plus gratię quàm natu
turæ, poſsibilius credebat mulierem ſine viro conci-
pere, quàm Mariam poſſe peccare. O igitur Maria feli
ciſsima, quæ verè tanquā virtuoſiſsima fructu diuino
fuiſti digniſsima, adiuua nos, vt virtutibus ad hunc fru
ctum pertingere valeamus, Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum filium tuum. Amen.

Capitulum decimumſextum.

Beenedictus fructus vētris tui. Vidimus de bene-
dicto fructu ventris Mariæ quis & qualis fuit, vi
dimus quoq; quorum, & qualium ſit: videamus
nunc ad quos & ad quales effectus neceſſarius ſit. Nā
fructus iſte contra malum, fructus ad bonum neceſſa-
rius eſt. Neceſſarius eſt quidem propter ſex effectus
contra malum, neceſſarius eſt etiam propter ſex effe-
ctus ad bonum. Huius itaque benedicti fructus ſunt,
duodecim effectus valde vtiles, ſiue vtilitates valde Fruct⁹ vir
notabiles, pro quibus merito eiuſdem fructus laudent ginis, nem-
omnes homines, iuxta quod ſcriptum eſt in Pſal. Con pe filius,
fiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi eius 12. vti-
omnes terra dedit fructum ſuum. Primus ergo fructus litates ha-
effectus, eſt expiatio culpę mortalis, ſecundus pacifi- bet. Pſal. 66
catio inimicitię capitalis, tertius ſanatio plagæ origina-
lis, quartus releuatio inediæ mentalis, quintus euitatio,
iræ iudicialis, ſextus elongatio pœnę gehennalis, ſepti
mus renunciatio ſubſtantię temporalis, octauus locu-
pletatio animę rationalis, nonus cōſummatio vitæ ſpi
ritualis, decimus multiplicatio Eccleſiæ vniuerſalis,
vndecimus reintegratio ruinę empyrialis, duodeci-
mus perpetuatio gloriæ æternalis. Primò ergo chariſ-
ſimi fructus Mariæ benedictus, neceſſarius eſt ad ex-
piationem culpæ mortalis. De hoc exponi poteſt, ꝙ
dicitur in Iſa. Iſte omnis fructus, vt auferatur peccatū Iſaia 27
eius. Omnis fructus intelligi poteſt ille de quo B. Ber.
loquens ait. In cruce pendet omnis fructus vitę, quia
ipſa arbor vitę in medio paradiſi. Omnis ergo fructus
eſt totus fructus, totus illo. Hic fructus ad hoc datus
eſt, ad hoc natus eſt, ad hoc paſſus eſt, vt auferatur pec-
catum hominis. Ipſe. n. ſicut Angelus (inquit Matth.) Matth. 1
ſaluum fecit populum ſuum à peccatis eorum. Ipſe
quoque eſt de quo Ioann. dixit. Ecce agnus Dei, ecce Ioann. 1.
qui tollit peccata mundi. Iſte ergo agnus, iſte certe fru
ctus tollit peccata mundi, tam mortalia quàm venia-
lia, vt qui per hunc fructū purgatus à mortalibus eiuſ-
dem fructum portat, purgetur, & à venialibus, vt fru Ioan. 15
ctum abundantius ferat, iuxta illud. Omnem qui facit
fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat. Secun
do chariſsimi fructus Mariæ benedictus, neceſſarius
eſt ad pacificationem inimicitiæ capitalis, quæ fuit in-
ter Deum, & hominem, inter Angelos & homines. Iſaia 15
Vnde Iſa. ait. Creauit fructum labiorum pacem, pacē
ei qui longe eſt, & qui prope eſt. Fructus ventris Ma-
riæ, bene poteſt dici fructus labiorum Mariæ, quia dū
de labijs ſuis ſtillauerunt melliflua verba illa; Ecce an Luc. 1
cilla Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum, ſta-
tim concepit mellifluum fructum ſuum. O verè mel
liflua labia, ſicut dicitur in Cant. Fauus diſtillans labia Cant. 4
tua ſponſa. Horum ergo labiorū fructum Ieſum Chri
ſtum, Deus pater creauit ſiue fecit pacem. Pacem (in-
quam) ei qui longè eſt per culpā, vt fiat prope per gra-
tiam, pacemq́; ei qui prope eſt per gratiam, ne fiat lon
ge per culpam. Ipſe enim (ſicut Apoſt. ait) eſt pax no Eph. 2.
ſtra, qui fecit vtraque vnum. Fructus iſte etiam factus
eſt pax inter homines, quę longe eſt in mundo, & in-
ter Angelum qui prope eſt in cœlo, vtroſq;. n. pacifica
uit in patibulo iuxta illud Apoſt. Pacificans per ſan- Epheſ.
guinem crucis eius, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in ter-
ris ſunt. Itaq; fructus iſte pax hominis ad hominē, pax
hominis ad Angelum, & pax hominis ad Deum fa-
ctus eſt. Quid mirum ſi per hunc fructum pacem ha
beat homo cum Deo, cum ipſe fructus pacificans ſit,
Deus & homo? Teſtatur Beda qui ait; Terra noſtra da
bit fructum ſuum, quia virgo Maria quę de terra cor-
pus habuerat, filium genuit, diuinitate quidem Deo
Patri coęqualem, ſed ſibi carnis veritate conſubſtantia
lem

lem. Tertiò chariſsimi fructus Mariæ benedictus, ne-
ceſſarius eſt ad curationem plagę originalis, graui.n.pla
ga, immo grauibus plagis homo incidens in latrones,
vulneratus eſt, dum per originale peccatum tam cę-
cus ad verum, tam infirmus ad bonum, tam pronus ad
malum factus eſt. Sed hæ plagæ per hunc fructum ſa-
nantur. In hac quidem vita in parte ſanantur per gra-
tiam, in futura verò tota in toto ſanabuntur per gloriã
Vnde benè legitur in Apoc. ꝙ Angelus oſtendit Ioan
Apoc.22. ni lignum vitæ, per menſes ſingulos reddẽs fructum
ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium. Lignum vi
tæ eſt mater vitæ Maria, vel lignum vitæ, eſt lignum
crucis; vel etiam lignũ eſt ipſe auctor vitę Ieſus Chri-
ſtus, qui eſt fructus vitæ, huius folia ſanatiua ſunt ver-
ba, & documenta ædificatiua. Si autem ſanatiua ſunt
folia eius, quanto magis ſanatiuus eſt ipſe fructus? vt
ergo per hunc fructum ſanemur, accedamus ad arbo-
rem eius accedamus (inquam) ad Mariam orantes cum
Anſelmo, qui orans ait. Exaudi me Domina, ſana ani
mam ſerui tui peccatoris per virtutem benedicti fru-
ctus ventris, qui ſedet in dextera omnipotentis patris
ſui. Quartò chariſsimi fructus Mariæ benedictus, ne
ceſſarius eſt ad reuelationem inediæ ſiue famis menta
lis, ne propter defectum nutrimenti, deficiant anima-
lia Dei. Propter quod bene dicitur à propheta Ioele.
Ioelis.2. Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt
ſpecioſa deſerti, & lignum attulit fructum ſuum. De-
ſertum quod ſine cultura germinat & profert paſtum
animalium, ſignare poteſt Mariam, quæ ſine cultura
maritali protulit filium, qui eſt paſtus omnium fide-
lium. Ideo bene de ipſa dici poteſt illud Ezec. Terra il
Ezech.36 la inculta, facta eſt vt hortus voluptatis. Specioſa huius
fœlicis deſerti ſunt ſpecioſa germina cœleſtium deſide
riorum, ſpecioſæ herbæ operum bonorum, ſpecioſi
flores virtutum, & donorum, ſpecioſa folia vtilium
verborum, & certè ſpecioſus fructus ventris ſui, qui
eſt paſtus omnium iuſtorum. Maria eſt deſertum hoc
ſpecioſum, Maria quoq; eſt lignum hoc fructuoſum,
Idẽ vbi ſu- de quo dicitur; & lignum attulit fructum ſuum. O ve
prà. re mirabilem fructum, per quẽ tam fames quã ſitis re
leuatur aĩarum, ſicut teſta.B.Ber.dicens: Bonus fruct.
qui aĩarum eſurientium, & ſitientium eſca & potus
eſt. Nolite ergo timere animalia Dei. nolite timere fi-
deles Chriſti ꝙ inedia deficiatis, cum plena paſcua in
deſerto plenum fructum in ligno, plenum ẽt pabulũ
in præſepio habeatis. Ait.n.beat. Ber. Natus reclina-
tur in præſepio, vt fideles oẽs velut ſancta aĩalia carnis
ſuæ alimento reficeret. Et B.Aug.ait; O præſepe ſplẽ
didum, in quo non iacuit fænũ animaliũ, ſed Angelo-
rũ inuentum eſt pabulũ. Quintò chariſsimi neceſſa-
rius eſt fructus Mariæ benedictus, ad euitationem iræ
iudicialis, quam vtiq; certam habet omnis Iniuſtus, ſi-
cut fructũ, quo iram iudicij euadere certũ vtiq; habet
oĩs iuſtus. Vnde in Pſal.dicitur. Si vtiq; eſt fructus iu-
Pſalm. 57 ſto vtiq; eſt Deus iudicãs eos in terra, eos, i. iniuſtos, ſi
cut exponit glo. Iniuſtos nanq; iudicabit Deus in ter-
ra, dũ in iudicio iuſti in aere erunt, iniuſti, verò in ter-
ra remanebunt, quia terrenis contra Deũ adheſerunt,
Pſalm. 43. ita vt dicere poſſent. Adheſit in terra venter noſter.
Dominus ergo ibi ſicut vtiq; eſt fructus ſuauis iuſto,
ſic vtique erit iudex grauis iniuſto. Væ ergo eis, qui
fructum tam ſuauiſsimum conuertunt ſibi iudicium
amariſsimum, ſicut dicitur in Amos. Conuertiſtis in
amaritudinẽ iudiciũ, & fructum iuſtitię in abſynthiũ.
Fructus iuſtitię fructus iuſti. Iuſtus eſt fructus Mariæ
Amos 6. de quo certè Pſalmiſta dicit. Iuſtum fructum dedit ter
ra virgo, quia veritas de terra orta eſt. Sextò chariſsimi
neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad elongatio
nem ſiue declinationem pænę gehennalis, ſiue mortis
ęternalis, de quo exponere poſſumus quod dicitur in
lib. Reg. Transferam uos in terram fructiferam, & 4 Reg. 18
fertilem vini, terram panis, & olei ac mellis, & viuetis
& non moriemini. In terram Mariæ vel in terram Ec
cleſiæ transferentur, qui toto corde ad ipſam conuer-
tuntur. Hęc autem terra valde eſt fructifera, ferens fru
ctum panis, vini, olei, & mellis, Dñm noſtrum Ieſum
Chriſtum. Ipſe nanq; nobis eſt fructus panis confor-
tantis, contra defectum, ipſe nobis eſt fructus vini, ad
perfectum, ipſe quoq; nobis eſt fructus olei illuminã
tis intellectum, ipſe inſuper nobis eſt fructus mellis,
dulcorantis affectum. Per huiuſmodi certè fructum,
viuetis chariſsimi, nõ moriemini morte ęterna. Be-
nedicta ſit terra huius fructus, benedictus ſuper om-
nia ſit ipſe fructus, per quem exempti ſumus à tantis
malis, ſicut etiam bene declarauit Anſel. cum dixit.
Quid digne referam genitrici Dei & Dñi mei, & per
cuius fœcunditatem captiuus ſum redemptus, per cu-
ius partum, de morte ęterna ſum exẽptus, per cuius
prolẽ perditus ſum reſtitutus, & de exilio miſeriæ ad
patriã ſum reductus? Bñdicta in mulieribus, hęc oĩa
mihi dedit benedictus fructus ventris tui in regenera-
tione baptiſmatis ſui. Vę ergo oĩbus ab iſto fructu alie
nis. Scriptũ nanq; eſt. Oĩs arbor quæ non facit fructũ Matth.3
bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. Septimò cha-
riſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad re
nunciationem ſiue contẽptũ ſubſtantiæ tẽporalis. Vñ
in Cant. dr̃. Vir affert pro fructu eius mille argenteos
relinquendo temporalia, dicit interlinearis. Nam ſicut Cant. 8.
alia gloſa dicit, per mille perfectio, per argentũ, verò
omne mundanũ accipitur, vnde quaſi mille argenteos
pro hoc fructu dat quicunq; perfectè omnibus tempo
ralib. pro Chriſto renunciat, & verè meritò pro hoc
fructu oĩa temporalia feruenter vilipendit, quicunq;
quã precioſiſsimus ſit ille fructus diligenter attendit di
cens illud Pro. Melior eſt fructus meus auro & lapide
precioſo, & gemma mea auro electo. Vir certè eſt, Prou.8
quicũq; tam virilis eſt; vir autem ille viriliter pro hoc
fructu contemnere debet non ſolum res, & diuitias,
ſed ẽt honores & potentias, dicens illud Iudicum. Nõ Iud.9
poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſq; dulciſsi
mos, & ire vt inter cętera ligna promouear. Suauiſsi-
mi ſunt fructus Chriſti, & charitas. Ligna ſiluarum (ſi
cut dicit gloſa) ſunt homines infructuoſi, æterno incẽ
dio pręparati. Igitur propter fructus iſtos ſuauiſsimos
viriliter contemnat honores, ſuper ligna ſiluarũ peri-
culoſiſsimos, viriliter contemnat omnia propter fru-
ctũ benedictũ, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in
ſæcula. Octauo chariſsimi neceſſarius eſt fructus Ma-
riæ Benedictus, ad locupletationem ſiue repletionem
animę rationalis. Vnde dicitur in Prou. De fructu oris Prou.12
ſui vnuſquiſq; replebitur bonis. Dñm Ieſũ non ſolũ
fructũ ventris, ſed etiam fructũ oris non incongruè fa
teamur, quia ipſius oris prędicatione oris confeſsione
& oris oratione meremur. Ipſum quoq; ore exteriori
ſumimus ſacramentaliter, ore quoq; interiori ſpũali-
ter, propter ꝙ Hieron.ait; Flos Marię factus eſt fru-
ctus, vt nos illũ comederemus. De iſto fructu oris v-
nuſquiſq; replebit fidelis bonis ſpũalium diuitiarum,
bonis (inquam) virtutum & gratiarum. De talium bo-
norũ repletione Apoſt.dicit. Deus autem ſpei repleat
vos omni gaudio & pace in credendo, vt abũdetis, in Rom.15
ſpe & virtute ſpũſſancti. O verè beata huius fructus
plenitudo, qua repletus eſt non ſolũ ager Virginis hũc
fructũ producentis, ſed etiam ſaccus vniuſcuiuſq; fide
lis hũc fructũ continentis, ſicut patet per beat. Hiero.
qui ait: Bene ager plenus dicitur, quia plenus virgo
Maria pronunciatur, de cuius vtero credentibus fru-
ctus vitę proceſsit, & nos omnes de plenitudine eius,
accipimus gratiam pro gratia, Nono chariſsimi ne-
ceſſarius eſt fructus Marię benedictus, ad perfectionẽ
vitę

vitę ſpiritalis. Vnde de viro perfecto bene in Pſalm.di
Pſalm.1. citur. Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſe-
cus decurſus aquarum,&c.vſq; proſperabuntur.Quid
intelligere debemus per decurſus aquarum, niſi irriga-
tiones gratiarum,per quas homo dat ſiue profert fru-
ctum ſuũ Dñm Ieſum Chriſtũ? Tres autem hic con-
ditiones perfectæ vitæ inſinuantur,quæ hominẽ hoc
fructu fructiferum comitantur. Perfectorum namq;
eſt tempus ſuũ non negligere,propter quod bene dici
Ibidem. tur.Fructus ſuos dabit in tempore ſuo. Perfectorum
quoq; eſt in verbis inutilib. non defluere, propter ꝙ
bene additur,& folium eius non defluit. Perfectorum
inſuper eſt quæ ſpiritui proſpera ſunt non omittere,
proptet quod bene ſubiungitur.Omnia quecũq; faciet
proſperabuntur. Vel certè ei qui hunc fructũ per cha-
ritatem,tulerit oĩa proſperabuntur, quando ſibi om-
nia in bonum cooperãtur,ſicut ſcriptum eſt. Scimus,
Rom.8. quoniam diligentibus Deũ oĩa cooperãtur in bonum,
Beatus vir qui tam perfectè tulerit fructũ iſtũ, vt tem
pus ſuũ non tranſeat infructuoſum, vt verbũ ſibi non
defluat ocioſum,vt opus ſibi non pereat virtuoſum,
ſicq; ſit tanquam lignũ fructiferũ ſpiritualiter, quem-
admodum etiam Maria fuit corporaliter, de qua bea.
Ber.ait. O verè lignũ vitæ,quod ſolum dignum fuit,
potare ſalutis fructum Decimò chariſsimi neceſſarius,
eſt fructus Marię benedictus, ad multiplicationẽ Ec-
Prou.31 cleſię vniuerſalis.]Vnde dicitur. De fructu manuum
ſuarum plantauit vineam.Dñs Ieſus ſicut bene dicitur
fructus ventris,quia ventre concipitur, & ſicut bene
fructus oris dicitur,quia ore ſumitur, ita bene fructus,
manuum dicitur,quia manibus bonorũ operũ acquiri
tur, manibus quoq; ſacerdotalibus miniſtratur. Vnde
fructus iſte pleniſsimè eſt fructus Mariæ,fructus cer-
tè ventris eius eſt,quia de ventre eius ſingulariſsimè na
tus eſt. Fructus ẽt oris eius eſt, quia ore eius dulciſsi-
mè communicatus eſt, fructus quoq; manuũ eius eſt,
quia manibus eius deuotiſsimè attrectatus eſt. De iſto
itaq; manuũ fructu, Maria,vel primitiua Eccle. (ſicut
exponit gloſa) plantauit vineam.i.Eccleſiam vniuer-
ſalem per orbẽ diffuſam. O quõ palmites huius vineę,
videlicet fideles Eccleſiæ, per hunc fructum multipli-
cati ſunt,dum rectores Eccleſiæ in cordibus fidelium
eundem fructum ſpiritualiter naſci fecerunt. Hinc be
Pſalm. 106 nè in Pſal.dicitur.Fecerunt fructum natiuitatis,& be-
nedixit eis, & multiplicati ſunt nimis. Et quia Eccle-
ſia de omnibus generationibus eſt per hunc fructum
multiplicata,ideò virgo hunc fructum producens,me
ritò ab omnibus generationibus prædicatur beata.Pro
pter quod benè ipſa ait. Ecce enim ex hoc beatam me
dicent omnes generationes.De quibus verbis loquens
Bernardus,inducit Mariam loquentem ſic. Ecce iam
video quod futurum eſt in me,quis fructus procedat,
de me,quot & quanta bona non mihi ſoli, ſed omnib.
generationib.prouenient per me.Vndecimò chariſsi-
mi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus,ad reſtau
rationem ruinæ empyrialis,ruinæ (inquam) factæ in
cœlo, empyreo. De hoc notare poſſumus, ꝙ Dñs de
Ezech.17 medulla cedri plãtare volẽs, dixit per Eze. In mõte ſu
blimi Iſrael plãtabo illud & erũpet vt germẽ, & faciet
fructũ.Mõs ſublimis,eſt ſublimis illa mãſio, ſublimis
illa ſocietas Angelorũ,quę bene mons Iſrael dr̃, quia
Iſrael viſio Dei interpretatur.Et ecce Angeli ſemper
ſunt in viſione Dei, teſtante eo qui ait in Euangelio,
Matth. 18 Matthæi,Angeli eorum ſemper vident faciem patris
mei,qui in cęlis eſt. In iſto ſublimi mõte,in iſta ſubli-
mi Angelorũ ſocietate Deus plãtauit illud, ꝙ de maſ-
ſa perditionis elegit,plantauit (inquã) medullã cedri,
medullã generis humani,i. oẽs electos Dei, quorũ qui
dã in re,quidẽ in ſpe plantati iã ſunt in Angelico mon-
te. O verè ſuper oĩa diligendus fructus, propter quem
tã ſublimiter plantatur oĩs electus.Libenter hunc fru-
ctũ Dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ portare poſſumus, pro-
pter quẽ inter Angelos iã in ſpe plantati ſumus, huic
etiam fructui ſemper gratias agimus, cuius gratia An-
gelorũ vniuerſitatẽ reintegramus. Vnde huius fructus
mater Maria bene poteſt gloriari, & dicere verba illa
quæ beatus Ber.quaſi ex ore Mariæ loquens ait. An-
gelicarũ generationũ numerus per meũ generatũ rein
tegrabitur, & hominũ generatio per Adã maledicta,
per benedictũ fructũ vẽtris mei ad æternã beatitudinẽ
regenerabitur. Duodecimò chariſsimi neceſſarius eſt
Mariæ fructus benedictus, ad perpetuationẽ glorię,
æternalis,quæ æterna nõ eſſet, niſi per hunc fructum
conſeruaretur. Vnde dr̃ in Prou. Fructus iuſti lignum Prou.15
vitæ. Optimè fructus iſte dictus eſt lignum vitæ,quia
ſicut lignũ fuit ad conſeruandam vitam naturalem in
paradiſo terreſtri,ſic Chriſtus eſt ad conſeruandã vitã,
æternalem in paradiſo cœleſti. Hæc ergo tanta bona,
quæ per benedictum Mariæ fructum conſequimur,
benedictus ille Anſelmus bene aduertit cum dixit.
Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti,
ventris benedictæ Mariæ peruenerunt. Sic ergo cha-
riſsimi audiſtis,quõ benedictus fructus Mariæ neceſ-
ſarius omnino eſt. Primò ad expiandam culpam mor
talem. Secundò ad pacificandam inimicitiam capitalẽ
Tertiò ad ſanandum plagam originalem. Quartò ad
reuelandam inediam mentalem.Quintò ad vitandam
iram iudicialem.Sextò ad declinandam pœnam gehen
nalem. Septimò ad contemnendam ſubſtantiam tem-
poralem. Octauo ad locupletandam animam rationa
lem. Nono ad conſumandam vitam ſpiritualem.De-
cimo ad multiplicandam Eccleſiam vniuerſalem. Vn
decimò ad reparandam ruinam empyrealem.Duode-
cimò ad conſeruandã gloriam ęternalem. Et ecce hi
duodecim effectus, ſiue vtilitates huius fructus,ſigna
ri poſſunt,per duodecim fructus ligni vitæ, quos om-
nes habemus in fructu ventris Mariæ. De quib. duo-
decim fructib.legitur in Apoc.ꝙ Angelus oñdit Ioan
ni lignũ vitæ, afferens fruct.duodecim. Adiuua ergo Apoc. 22
nos ò benedicta in mulierib. vt per benedictũ fructũ
ventris tui,benedictionẽ horũ duodecim fructuũ con
ſequamur. Adiuua ò virgo fructifera,vt per fructũ tuũ
his fructib.ita fructuoſi efficiamur, ꝙ ꝑ hos fruct.fru
ctu tuo frui perpetuo mereamur.Adiuua ò dulciſsima
vt nobis cõcedat dulcedine ſua frui, ille liberaliſsimus
communicator ſui benedictus fructus vẽtris tui. Qui
cũ Patre, & Spirituſancto viuit, & regnat Deus, per
omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Tractatus De Præparatione ad Miſſam.

Capitulum primum.

AD honorem glorioſæ, & indiui-
duæ Trinitatis,& ad honorem ex
cellentiſsimi ſacramenti,ſ.precio-
ſi corporis, & ſanguinis Dñi no-
ſtri Ieſu Chriſti,deſcribam tibi for
mam,per quam potes leuiter ma-
nuduci ad contemplationem tan
ti myſterij;ac congrue diſponi ad
eius perceptionem, quã non raptim ſtrepitu verborũ
legere,ſed eius ſenſum efficaciter cordi ĩprimere dẽs,
& ex

& ex intimo affectu ſingula quæque in toto, vel in parte prout ſonant, ſolicite ruminare. Primò igitur acceſſurus ad menſam cœleſtis conuiuij (iuxta Apoſtolum) Proba teipſum, & diligenter examina cum qua fide, quali propoſito, quanta charitate, propter quid aut propter quam cauſam accedis, vt ſic accedendo, ad menſam cœleſtis conuiuii (iuxta Apoſtolum) probes teipſum diligenter examinando. Attende igitur iſta quatuor ſingula per ſe, & vide primò quàm fidem habere debes, circa veritatem, & eſſentiam huius ſacramenti. Credere enim firmiter debes, & nullatenus dubitare, ſecundum ꝙ docet Eccleſia catholica, & prædicat, ꝙ in hora expreſsionis verborum Chriſti panis materialis atq; viſibilis, aduenienti viuifico & cæleſti pani velut vero creatoris honorem deferens, locum ſuum, ſ. viſibilem ſpeciem accidentium pro miniſterio & ſacramentali ſeruitio relinquit, quo deſinente eſſe, miro & ineffabili modo in eodem inſtanti iſta ſequentia ſub illis accidentibus veraciter exiſtunt. Primò illa puriſsima Chriſti caro, & ſacrum corpus, quod fabricante ſpiritu ſancto tractum fuit de vtero glorioſæ virginis Mariæ, appenſum in cruce, poſitum in ſepulchro glorificatum in cœlo. Secundò quia caro non viuit ſine ſanguine, ideo neceſſario eſt ibi ſanguis ille precioſus, qui fœliciter manauit pro mundi ſalute in cruce. Tertiò cum non ſit verus homo abſq; anima rationali propterea eſt ibi anima glorioſa Chriſti excedens, in gratia omnem virtutem & gloriam, & poteſtatem, in qua repoſiti ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Quartò quia Chriſtus eſt verus Deus, & verus homo, ideò conſequenter eſt ibi Deus glorioſus, in maieſtate ſua. Hæc omnia quatuor ſimul, & ſingula tota ſimul, ſub ſpeciebus panis, & vini, perfectè cõtinentur, non minus in calice quàm in hoſtia, nec minus in hoſtia quàm in calice, nec in vno defectus ſuppletur alterius cum nullus ſit, ſed in ambobus integrũ continetur, propter myſterium de quo grandis eſt ſermo. Sufficit. n. credere Deum verum, & hominem, ſub vtraq; contineri ſpecie cui aſsiſtunt Angelorum frequentia, & ſanctorum præſentia.

1. Ad Corinth. 11.

Qualis probatio ad receptionem ſacramenti requiritur.

Facta conſecratione, caro ſanguis, & anima, & diuinitas in ſacramento ſunt.

Tantundē ſ continetur ſub vtraque ſpecie

Quare Chriſtus tantum continetur ſub iſtis duabus ſpeciebus. Cap. 2.

SEd vide quàm pulchrè Chriſtus ſub his tantũ duabus ſpeciebus continetur. Primò quia panis & vinum optimum ſunt nutrimentum totius hominis, nam panis nutrit carnem, & vinum tranſit in ſanguinem, qui eſt ſedes animæ. Secundò quia eorum vſus eſt homini principalior, & communior eſt, & mundior, & minus faſtidioſus habetur, ideò puritas ſpiritualis refectionis oportunè per iſta ſignificatur. Tertiò, quia optimè figurant paſsionem Chriſti, quæ quotidie per hoc ſacramentum memoratur, nam panis, ſignificat corpus illud trituratum, molitum, piſtũ in paſſione, decoctum & aſſum igne diuini amoris, in camino. i. ara crucis, vinum verò ſignificat ſanguinẽ, qui de vua. ſ. Chriſti corpore, in torculari crucis à calcantibus Iudæis expreſſus eſt. Quartò pulchre ſignificat corpus Chriſti myſticum, ſ. Eccleſiam collectam ex multis fidelibus prædeſtinatis ad vitam tanquam panis & vinum ex multis granis & racemis. Cum ergo accedis caue ne dubitando vacilles tanquam cæcus manu tentans innitaris baculo arundineo, ſcilicet argumentis naturalibus, & rationibus humanis, quærendo quomodo iſta fieri poſſunt, ſicut quondam Iudæi litigabant, & quidam diſcipuli ſcandalizati abierunt retrorſum. Sed ſubijce teipſum Deo, & captiua mentẽ tuam ſub iugo fidei, quam tantis teſtibus roboratam vides, Quid. n. dubitationis de hoc ſacramento remanet, quòd a Chriſto tam expreſſe traditum, ab Apoſtolis prædicatum, à ſanctis patribus orthodoxis, tot centenarijs annorum præfiguratum, tantisque cæremonijs tot miraculis, & prodigijs, & obſeruantijs, quaſi teſtimonijs palpabilibus vides confirmatum? Tolle hoc ſacramentum de Eccleſia, & quid erit in mundo, niſi error & infidelitas? & populus Chriſtianus, erit quaſi grex porcorum diſperſus, & idololatriæ deditus, ſicut expreſſe patet in cæteris infidelibus. Sed per hoc ſtat Eccleſia, roboratur fides, viret vel viget, Chriſtiana religio, & diuinus cultus. Vnde inquit Chriſtus. Ego vobiſcum ſum vſq; ad conſummationem ſæculi.

Ioann. 6.

Matth. vlt.

Quare Chriſtus corpus ſuum dare voluerit velatum. Cap. 3.

POſt etiam notare debes, ꝙ ſic decuit Chriſtum, corpus ſuum velatum nobis dare. Quid. n. valeret fides tua, ſi Chriſtus in propria forma viſibilis tibi appareret? certè & coacte eum adorares. Aut quomodo carnales oculi tantam gloriam ferre poſſent? Quis verò niſi inſipiens dicat, vt carnem crudã, & hominis cruorem in propria forma ſua comedere & bibere debeas? Recedat ergo omnis dubitatio, quia ſicut olim diuinitas, in vtero virginali latuit, & filius Dei ſub humanæ carnis velamine viſibilis mundo apparuit, ſic & glorificata humanitas, diuinitati coniuncta ſub forma panis, & vini latet, vt nobis mortalibus competere poſſet.

De diſcuſſione conſcientiæ ante communionem ſacram. Et cum quali propoſito, ſeu diſpoſitione accedendum ſit. Cap. 4.

SEcundò proba teipſum, cum quali propoſito, & diſpoſitione accedis. Ideò diſcutè, & reuolue conſcientiæ domum, & vide ne fortè ſit intus aliqua turpitudo in mente, vel macula extra in carne, qua offendi poſſunt oculi illius qui eſt ſanctus ſanctorum. Primò ergo rediens introrſus ad iniquitatem tuę mentis, quanta mala ab ineunte ætate commiſiſti, quanta bona neglexiſti, quàm breuis vita, quàm incerta mors, quàm lubrica & periculoſa via huius temporis rumina, ne fortè (quod abſit) poſt præcedentem confeſsionẽ, & pœnitentiam aliquod in te ſit mortale peccatum, vel peccandi propoſitum, vnde mortua ſit tua miſera anima: ac per hoc à radice Chriſti & Eccleſiæ abſciſa quia ille viuificus, panis, & diuinus, non præſtat influxum vitæ, nec nutrimentum membris abſciſis & mortuis, teſte ſcriptura, quæ dicit. In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, vnde à talibus ſumitur ſacramentũ, & non res ſacramenti, i. Chriſti gratia, & vnitas charitatis eius, comeditur guſtu, ſed non reficit ſpiritum vadit ad ventrem, ſed non reficit mentem, deglutitur ſicut abrotanum ſine ſui læſione, & non viuificat animam, nec incorporat eam ſibi neq; vnit ſe potius nauſea cõpellente, talem Chriſtus euomit, velut cadauer putridum beſtijs deuorandum & auibus, cum ſcilicet infelicem animam tradit ſathanæ cruciandam, ſicut de Iuda ſcriptum eſt. Quoniam poſt buccellam introiuit in eum Sathanas. Quapropter ſi talibus laqueatus es, caue ne pro aliqua cauſa, vel neceſsitate, abſq; debita contritione ac propoſito pœnitendi, ac confeſsione, præmiſſa accedere ad altare præſumas, quia horrendum, eſt incidere in manus Dei viuentis. Sed heu, quot ſunt hodie ſacerdotes miſeri, & ſuæ ſalutis improuidi, qui corpus Chriſti in altari velut carnes pecudum manducant? & inuoluti & contaminati abominationibus, de quibus fas non eſt dicere, ſceleratis manibus & pollutis labijs contingere non verentur & oſculari filium

Mundicies animę, ad communionem requiritur.

Sap. 1.

Indigna ſumptio ſacramenti nociua eſt.

Ioann. 13

Dei, & Mariæ Virginis vnigenitum; Verùm ſi horum ſacrificium ſuſcipit Deus audeo dicere mendax, eſt & ſocius, peccatorum. Inſuper (quod deterius eſt) ad tantam quidem peruenerunt iſtis diebus peruerſitatem & ſtultitiam, vt putent infœlicisſimi ſua ſcelera & immunditias peccatorum, quæ quotidie reiterare proponunt, abſque pœnitentia, & confeſsione, per ſacram communionem quotidie celebrantes expiare. Tales non ſunt ſacerdotes, ſed ſacrilegi, non Chriſtiani ſed hæretici profectò ſi fidem rectam haberent, aut peccare timerent, aut celebrare ceſſarent.

Mundicies, corporis ad communionem requiritur.

Secundò non tantum cordis, ſed & corporis attendenda eſt mundicia, ideò caue ne immundus accedas non tantum dico de immunditia voluntaria, quę mortalis, ſed etiam nocturnali ſiue cauſali macula, quæ impedit celebrationẽ vbi non eſt magna neceſsitas vel iuſsio præceptorum.

Quibus cũ circunſtantijs nocturna pollutio non obſtet

Vbi ergo dicta interueniunt, & dictæ maculę non dederis occaſionem vel cauſam, per præcedentem concupiſcentiam, vel inordinatam crapulam, nec ſecuta eſt notabilis mentis inquinatio, per reminiſcentiam, vel illuſionem phãtaſticam carnalium, credo quòd accedere poſſes ſaluo meliori iudicio, maximè ſi ſingularis deuotio ratione ſolennitatis vel alterius ſimilis cauſę, te traheret ad celebrandum. Cuſtodire etiam debes pudicitiam manuum quantum potes, & omnium membrorum tuorum puritatem, vnde tibi conſulo, vt præ cæteris hominibus omni tempore maximè dum miſſam celebraturus es, caueas ab omni tactu non ſolum turpi & immundo qui fit cum peccato, ſed etiã à quolibet indecenti, & coinquinato, & totum te recolligas vt nec actus, nec cogitatio ad aliquod aliud diſpergatur

Altaris paramenta, & vaſa munda eſſe debent.

Et inſuper curam habeas diligenter, de munditia & nitore paramentorum altaris, & ſacrorum vaſorum, & cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui eſt Angelis & Archangelis tremebundus.

Ex quanta charitate, quantoque feruore accedendum ſit communicaturo. Cap. 5.

TErtiò proba teipſum ex quanta charitate, & quali feruore accedis non ſolum enim mortalia vitanda ſunt, ſed etiam venialia peccata. per negligẽtiam & ocium multiplicata, & etiam per inconſiderationem, ac per diſtractionem diſſolutæ vitæ & malæ conſuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, grauem, & obnubilatum & indiſpoſitum, & ineptum ad celebrandum, niſi dicti

Peccata venialia obſtant celebrationi.

pulueres & ſtipulæ venialium, per afflatum ſpiritus, & flammam charitatis ventilentur, & conſumentur exardeſcente igne cordis, & ex conſideratione propriæ vilitatis. Ideo caue ne nimis tepidus & inordinatus accedas, & inconſideratus, quia indignè ſumis, ſi non accedis reuerenter circunſpectè, & cõſideratè. vndè Apoſtolus. Iudicium ſibi manducat & bibit: quod apertius inſinuat cum ſubdit dicens. Ideo inter vos multi

1. ad Corinth. 11.

imbecilles, ſ. per fidei inconſtantiam, & infirmi, i. graui peccato ſauciati, & dormiunt multi, ſcilicet per torporem & delideſidiam. O quàm graues anguſtiæ, ò quantæ anguſtię me vndiq; affligentes, Accedere indignè horrendum eſt iudicium, non accedere ex notabili negligentia vel contempta, damnabilis eſt culpa: Beda. Nam cum ſacerdos eſt abſque peccato mortali, &

Sacerdos, ex notabili negligentia non celebrans peccat.

in propoſito bono, non habens legitimum impedimentum, & non ex reuerentia, ſed ex negligentia celebrare omittit, tunc quantum in ipſo eſt priuat Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iuſtos ſubſidio, & grato in purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpirituali beneficio, & ſeiptum medicina & remedio, contra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia ſicut ait Ambroſius. Si quotieſcunque effunditur ſanguis Chriſti, toties in remiſsionem effunditur, debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur: qui ſemper pecco ſemper debeo accipere medicinam. Item priuat ſe omnibus talibus prouenientibus ex ſacra communione, quę ſunt peccatorum remiſsio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Chriſti & corporis eius myſtici incorporatio virtutum roboratio, contra diabolum armatio fidei certitudo, ſpei eleuatio charitatis excitatio, deuotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio, Item non complet ſibi iniunctũ magnę dignitatis obſequium, nec officium, exercet debitæ ſeruitutis Dei, & tamen ſcriptum eſt. Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Item contemnit

Hiere. 48

Chriſti præceptum de obſeruantia huius ſacramenti, ideò Chriſtus comminatur. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Item abijcit viaticum ſuę peregrinationis, exponens ſe periculo mortis, quia niſi recipiat alimentum corporis Chriſti, & vitæ vegetationem, efficitur ſicut aridum membrum, ad quod non tranſmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimò quantum in ſe eſt, euacuat diuinum cultum, & latriã, creatori debitam, ingratus de beneficijs vnde dicitur,

Ioann. 6.

in Numeris. Si quis mundus eſt, ſcilicet à peccato mortali, & in itinere non fuerit, ſ. aliter impeditus, & non fecerit ſaſe, anima illa de populo ſuo exterminabitur quia ſacrificium non obtulit, Deo domino tempore ſuo. Ergo quantum potes, toto conatu per exercitiũ boni operis. lachrymarum contritionem, & deuotionis flammam, expelle à te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris reſpuere tantorum chariſmatum dona.

Num. 9.

Qualiter, & per quæ homo ad celebrandum accenditur. Cap. 6.

SIVis accendi ad amorem, conſidera tota mente iſta duo. Primò illius ſummæ charitatis incendiũ, quo ſumma bonitas & benignitas, pro te vermiculo fœtido, tam pœnoſę ſuſtinuit crucis opprobrium. Secundo illius nobiliſsimi corporis cibationem dulciſsimãq; ſanguinis potionem. Primò attendas illam beatiſsimã mortem, diſcutiens cauſam. Cauſa autem alia non fuit, niſi neceſsitas noſtræ redemptionis. Omnis autem lex pro læſæ maieſtatis offenſione, offendentem iudicat, reum mortis. Huius rei cauſa, cum peccatis exigentibus eſſemus rei mortis, pro recompenſatione tanti debiti, miſerans Deus humanę miſeriæ, & parcens noſtræ morti, prouidit & conceſsit prioribus pro morte, hominum cędem fieri animalium, & offerri ſibi hoſtias & ſacrificia placationis, vt quoties quis peccaret, toties erat pro eo neceſſarium hoſtias immolari, quæ omnia figurę erant & vmbræ, donec Chriſtus caput humani generis mitteretur, viua & rationabilis hoſtia abſque peccato, qui pro omnibus hominibus ſeipſum ex amore offerret ad mortem pro noſtræ mortis redemptione. Sed quia non debuit pluries mori, eo ꝙ illa vna mors ſatisfecit pro peccatis omnibus factis & fiendis, ideo ſufficit ꝙ illam vnam hoſtiam corporis ſui, quondam pro nobis ſemel immolatã, moriens relinqueret, quotidie à nobis pro reſiduis delictorum, myſticè offerendam Deo patri, pro cõmutatione noſtræ mortis, cui quotidie ſumus obnoxij per peccatũ. Vnde Auguſtinus; Iteratur quotidie hęc oblatio, licet ſemel Chriſtus paſſus ſit, quia quotidie peccamus peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas viuere non poteſt. Et quia quotidie labimur, quotidie pro nobis, Chriſtus myſticè immolatur. Hæc ille. Propter hoc quicquid agitur in miſſa, & omnis ornatus, & cęremonia, nihil aliud repræſentat, niſi Chriſti paſsionem,

Nota.

ob hoc

Luc. 22. 1. ad Cor. 11.

ob huc ſuper omnia eſt neceſſaria Chriſti mortis memoria in miſſa. Vnde ipſe Chriſtus ait. Hoc facite in meam commemorationem. Et eius Apoſtolus. Quotieſcunq; manducabitis, &c. mortem Domini annunciabitis, donec veniat; ſcilicet ad iudicium. Dum ergo accedis, dic ex toto corde. Ecce cœleſtis pater, recolēs mortem illam vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, offero tibi hanc hoſtiam, quam ipſe olim obtulit pro mea & totius mundi ſalute. Ecce ad altare tuæ maieſtatis tranſmitto oblationem viuam, quam tu in miſeratione multa miſiſti ad altare crucis immolandā pro nobis. Recordare ergo illius ſacroſancti ſudoris, quaſi guttę ſanguinis decurrentis in terram. Reſpice illam virgineam carnem, verberibus crudeliter flagellatam, colaphis & alapis cæſam, liuoribus tumidam, ſputis maculatam, ſanguine cruentatam, ſpinis perforatá clauis confixam, lancea vulneratam. Illa ergo pietas, quæ filium tuum traxit & vicit, vt in ſtatera crucis totius mundi peccata liberares, ipſa te cogat pater miſereri nobis miſeris. Reſpice obſecro non noſtra peccata, ſed in faciem Chriſti tui. Non enim in iuſtificationibus noſtris preces noſtras proſternimus, ſed in multitudine miſerationum tuarum. Secundò ſi vis ad amorem, accendi, & inflammari, conſidera illius ſacri corporis, cibationem dulciſsimam, & vide quàm bonus, & ſuauis eſt ſpritus eius in nobis, quáq; congrua, & vtilia prouidit nobis pater noſter cœleſtis viuificantia alimenta.

Ad ſacrum faciendum, prę.. oblatio.

Quare neceſſe ſit animæ noſtræ recipere ſacramentum. Cap. 7.

QVia enim rationalis creatura ad hoc facta eſt, vt ſit capax & particeps bonitatis Dei, ex qua paticipatione viuere, & ad beatum eſſe peruenire debet, ſine qua ex ſe ad nihilum tendit & ad mortem ſempiternam, niſi per cibum viuificantem iugiter vegetetur, ex participatione diuinæ virtutis, & glorię. Quam participationem, ideò comeſtionem voco, quia ſicut corpus animale per cibum viuificatur, calefit, & impinguatur, ſic anima rationalis per ſpiritum Chriſti quo frui debet pleno affectu & intellectu nutritur, & inflammatur. Et ſicut Angeli in patria pleno hauſtu bibunt de ſpiritu perenni, & viuo fonte luminis, ac ſacientur ab vbertate domus eius: ſi ſapientia ante præuidit, vt rationales animas hominum quas tam chare redemit, & per gratiam magnificauit, ac effecit ſimiles Angelis Dei, cibaret illo pane quo Angeli nutriuntur, ſine quo nec illi nec iſti viuere poſſunt, & hoc per aliquem modum conuenientem nobis paruulis, quia impoſsibile eſt nobis comedere cum iſto mortali corpore, illum panem vitæ in ſoliditate propriæ formæ, ſ. diuinitatis. Ideò vt nobis comeſtibilem cibum præberet, ſub forma conuenientiori. ſ. panis & vini corporalis dandum, propter conuenientem ſimilitudinem panis ad panem, & refectionis ad refectionem, vt ſicut Angelus viuentes ſpiritus cibat verbo increato, ſic mortales homines cibat verbo incarnato, in ſacramento ſuſcepto, vnde dictum eſt. Panem Angelorem manducabit homo, &c. Et ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi, &c. Item nota quòd ſicut cura eſt Deo de corpore animalis cuiuſcunque, prouidere illi cibum conuenientem, ſic cura eſt eidem de nutrimento nobiliſsimi ſui corporis myſtici, quod eſt Eccleſia, cuius Chriſtus filius Dei eſt caput, nec aliunde debet vegetari & viuere quàm à capite ſuo, vt omnia membra, ſcilicet viri iuſti vnita & ſibi inuicem cohærentia, in Chriſto capite, ipſius ſpiritu, & amore nutriantur per hoc ſacramentum vnitatis, & pacis, ac per hoc ſicut non eſt vita corpori abſque incorporatione cibi conuenientis ei, ſic animæ rationali non eſt vita ſpiritualis, ſine in corporatione & inuiſceratione huius cibi ſpiritualis ſibi conuenientis. Vnde inquit. Chriſtus. Qui manducat me, viuit propter me. Hæc autem eſt differentia inter commeſtionem corporalē, & ſpiritualem, quia ibi cibus comeſtus tranſit in ſubſtantiam, & nutrimentum comedentis, hic verò comedens incorporatur Chriſto, & tranſit in amorem, & vnitatem ſpiritus Chriſti. Ideo dictum fuit beato Auguſtino; Non ego mutabor in te, ſed tu mutaberis in me, id eſt, in mei ſimilitudinem: ſcilicet bonitatem, ſanctitatem, &c. ſicut ignis, ferrum ſibi in ſimilitudinem conuertit.

Simile.

Euchariſtia Angelis, & hominibus communis.

Pſal. 77. Ioann. 6. Nota ſimile.

Ibidem.

Propter quid, & propter quam cauſam communicandum. Cap. 8.

QVartò, & vltimò proba te ipſum, propter quid aut propter quam cauſam accedis. Et hic dirige aciem mētis ad duo pręcipuè, ſcilicet ad purum affectum, & deſiderium ſanctum. Secundò ad debitam intentionem, & propoſitum neceſſarium. Primò vide quid deſideres, ne propter auaritiam, aut tumorem, aut vanam gloriam, aut conſuetudinem, aut alicuius mundanæ complacentię, aut temporalis fauoris cauſa accedas: ſicut multi diebus iſtis abutuntur ad ſui perditionem, quod eſt datum ad ſalutem. Vę væ væ Domine Deus, quanti hodie infęlices ad ſacros ordines accedunt, & diuina myſteria accipiunt, non cœleſtem panem, ſed terrenum quærentes, non ſpiritum, ſed lucrum, non Dei honorem, ſed ſuam ambitionem, non ſalutem animarum, ſed quæſtum pecuniarum, non Chriſto ſeruire mundo corde & corpore in ſacris myſterijs, ſed delitiari, ditari, ſuperbire, & luxuriari, de patrimonio Chriſti & de eleemoſynis pauperum, ac eccleſiaſticas dignitates ambiēdo multis litigijs, & ſimonijs, potius rapiunt quàm aſſequantur, non vocati à Deo, ſed impulſi à diabolo tā quam Datan & Abyron. Tu autem homo Dei, dirige vota tua & deſideria ad Deum, & vide quibus affectionibus & deſiderijs trahi debeas ad ſacra myſteria celebranda. Primò te trahet conſcientia & remorſus delictorum, ſperans per eum quaſi per hoſtiam obligationis ab omni peccato purgari. Secundò tuæ infirmitatis intuitus & cōſideratio, vt eū quaſi medicinā ad te voces, per quā ab oī infirmitate tuearis. Tertiò preſſura alicuius tribulationis, vt per eum qui oīa pōt ab omni aduerſitate citius libereris, & protegaris. Quartò deſiderium alicuius gratiæ vel ſpiritualis beneficij impetrandi, vt per eum, cui pater nihil negare poteſt obtineas. Quintò gratiarū actio pro omnibus beneficiis temporalibus, & ſpiritualibus, tibi, & alijs impenſis, cum nihil habeamus Deo retribuere, pro oībus quæ retribuit nobis, aliud quàm calicem ſalutaris accipere, & ſacrificare, hoſtiam laudis, i. Ieſum Chriſtum. Sextò charitas & compaſsio proximorum, cum pro ſalute viuorum & requie defunctorum, nihil efficacius interpellet, quàm Chriſti ſanguis effuſus in remiſsionem peccatorum. Septimò laus & Dei & ſanctorum, cum nihil habeamus quo poſsimus Deum & ſanctos pro ſua dignitate laudare, quàm Chriſtum ſacramentaliter Deo patri offerre & immolare. Octauò Dei amor & dilectio vt eum inuites ad te, ac per inuiſcerationem ſpiritualis refectionis in teipſo eum delectabiliter amplexeris. Nonò ſitis & deſiderium augendæ gratiæ, quia hoc ſacramētum fontem continet gratiarum, & ſanctificationem, & auctoré continet ſalutis, dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Ideò dicitur Euchariſtia. i. bona gratia. Cætera vero ſacramenta fluenta ſunt, & riuuli gratiarum, quibus ſanctificamur. Decimò ardor, & ſuſpirium, quo toties viſceribus virtute huius exceſsiuæ charitatis, & dulciſsimæ refectionis, cupias

Contra eos qui malo intuitu ad ſacros ordines accedunt.

Num. 16.

Quo animo ad ſacra altaris myſteria accedendum.

cupias ſanctificari ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, & eripi ab omnibus periculis & tentationib. ac inſeparabiliter vniri Chriſto Saluatori, & conſerua ri in ſuo amore. Vnde inquit Chriſtus. Pater quos de diſti mihi, volo vt vbi ego ſum illic ſint mecum, vt ſint vnum, ſicut nos vnum ſumus, ego in eis, & tu in me, vt ſint conſummati in vnum. *Ioan. 17*

De latria quæ ſoli Deo debetur. Cap. 9.

Secundò dirige mentem tuam ad debitam intentionem & propoſitum, circa ea quæ agere debes, Tria autem ſunt quę celebraturus intendere debes, ſ. Deum per latriam colere, Chriſti mortem memorari, & totam Eccleſiam iuuare. Primò intendas, Deum per latriam colere: Cultus autem latriæ, eſt honor ſoli Deo impenſus, ſummo creatori ex debito ſeruitutis, quo obligamur non ſolum noſtra, ſed nosipſos impendere pro ſuo honore, & pro eo mori ſi expedierit, ad recognitionem beneficiorum ſuorum, & ſuæ immenſæ bonitatis nobis oſtenſæ, & hoc contrito corde & ſpiritu humiliato & toto affectu, actu, & habitu, geſtibus & ſignis proſternentes nos ante oculos ſuæ maieſtatis, & ſacrificijs ac muneribus eum venerantes, referamus ad ipſum omnem ſpem noſtrã, & deſiderium noſtrum tanquam in finem vltimum, & in eum à quo omnia ſperantes, propter quæ omnia expectantes, ab eo meritum & retributionem bonorum noſtrorum, & malorum, ſecundum retributionem iuſtitiæ ſuæ ſuiq; beneplaciti. *Latria quid*

De dulia. Cap. 10.

Alijs quoq; ſanctis exhibetur honor & deuotio quæ dicitur dulia, quæ non eſt cultus nec adoratio, ſed ſubrogatio & inuocatio, vt ſint apud Deum aduocati pro nobis, & omnis reuerentia quæ eis impenditur, propter Deum cui ſunt coniuncti exhibetur. Deus autem debet à nobis in immenſum timeri, & honorari, & amari. Primò ex conſideratione ſuæ omnipotentiæ & iuſtitiæ, qui nos pleniſſimo iure damnare poteſt & ſaluare. Eſt etiam ſummè timendus. Ex hoc enim timore oritur dolor de peccatis, pudor, ſuſpiria, lachrymæ, tunſiones pectorum, ſupplicationes, ieiunia, diſciplinæ, peregrinationes & huiuſmodi. Secundò ex conſideratione ſuæ ſapientiæ & maieſtatis, ſummè eſt honorandus. Ex hoc namq; oritur veneratio & reuerentia, genuflectiones, & incuruationes, proſtrationes, orationes, purificationes conſecrationes, munditia ſacrorum vaſorum, paramentorum ornatus, & decor, feſtiuitates, celebritates & ſolennitates luminariorum, cantus, pſalmodiæ, hymnorum, lectionum, & huiuſmodi. Tertiò ex conſideratione bonitatis & clementiæ eſt infinite amandus. Ex hoc autem amore oriuntur gratiarum actiones, laudes, hymni, benedictiones, vota ſancta, & incenſationes, & huiuſmodi. *Quare deus à nobis in immenſum timendus, honorãdus, & amandus ſit.*

De intentione celebrantis miſſarum ſolennia. Cap. 11.

Intendere debes, vt ex frequentatione diuini cultus nomen Dei in nobis ſanctificetur, vt à nobis per ſanctitatem vitę glorificetur in mundo, vt creſcat in orbe cultus & honor Dei, vt cognoſcat totus mundus, nos eſſe clericos vnius veri Dei, & Saluatoris Ieſu Chriſti: intendere debes, & memorari Chriſti mortem. Et de hoc dictum eſt ſuprà. Intendere debes totam Eccleſiã iuuare, vt ſ. proponas Deum orare pro Papa, Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Doctoribus, Rectoribus, Sacerdotibus, Clericis, Monachis, Religioſis, Monaſterijs, & omnibus Chriſto famulantibus, pro regibus, ducibus, principibus, & cæteris nobilibus, pro virginibus, viduis, orphanis, peregrinis, afflictis, captiuis, debilibus, infirmis, & pro omni populo Dei. Etiam pro paganis ſchiſmaticis, & hereticis, vt conuertantur ad Deum verum, & ſanctæ Eccleſiæ vnitatẽ. Itẽ in ſpeciali orare debes pro aliquibus cauſis, caris. ſ. parentibus, conſanguineis, & amicis deuotis, & tibi recommendatis, ac in tua oratione ſperantibus. Item ſingulariſſimè pro teipſo, & ſi aliquem prædictorum fidelium, præcipuè propter odium vel rancorem, excludis, vt non ſit particeps tanti beneficij, mortaliter peccas, agens cum odio diuina myſteria. *Nota.*

De confeſſione celebrantis facienda. Cap. 12.

His præmiſſis, poſtquã ex ruminatione prędictorum in meditatione tua exardeſcit ignis in corde tuo, euome & purga feces peccatorum tuorũ ſpiritu contrito, & humiliato, memorans quanta com miſiſti cogitatione, verbo & opere, quanta bona omiſiſti, quę facere debuiſti & potuiſti, & veniens ad ſpiritualem medicum, & patrem, dic peccata non communi & generali confeſſione vt quidam duri corde faciunt, pallìantes ſolijs verborum in generali confeſſione ſua enormia peccata, & abſq; verecundia & dolore totaliter proferentes, vt etiam in plateis poſſent taliter abſq; rubore confiteri, hæc non eſt confeſſio, ſed deceptio, & deriſio. Sed ſi vis ſanari, aperi vulnera tua, & de profundo corde enarra clarè & apertè quæ poſt precedentem confeſſionem egiſti, non ſolum opera, ſed & cogitationes peruerſas quarum delectatio mentem maculat: nõ ſolũ mortalia, ſed & venialia grauiora, quæ conſcientiã lædunt & mordent. Cætera per modum generalem breuiter & clare exprime. Deinde peracta pœnitentia tibi iniuncta, decanta illos quinq; Pſalm. ſ. Quàm dilecta; Benedixiſti; Inclina; Credidi & Deprofundis, cum ſuis verſiculis & orationib. Dic etiam ſi tempus ſuppetit illam orationem, ſumme Sacerdos, quę valde efficax eſt & deuota, poſtea procedens ad altare recordare Chriſtũ euntem ad crucẽ, & fige cor ad ea quæ in paſsione geſta ſunt, legas clare & diſtinctè ea quæ legenda ſunt, non multiplicando collectas nimias, nec alia legendo ex deuotione vel arbitrio proprio, quàm quod à ſanctis patribus inſtitutum eſt. *[Ve]nialia grauiora cõ fitenda.*

Quomodo ſacerdos celebrans ſe habeat infra ſacrum canonem. Cap. 13.

Cum autem perueneris ad ſacrum canonem recollige mentem ne per diuerſa vagetur, appone diligentiam magnam in ſignis & actibus, maiorem in verbis, maximam in intentione. Primò propter continentiam diuinitatis immenſæ. In Memẽto, tam pro viuis quàm pro defunctis, non fiat cum voce & verbis commendatio, ſed tantum mente diſcurre per quaſdam perſonas magis intimas, cæteraſq; recollige ſub compendio, referens in tentionem ad omnes, pro quibus antea oraſti, ſiue orare promiſiſti. Dum autem perueneris ad, Qui pridie, dirige mentem & intẽtionem tuam ad faciendum id quod intellexit Chriſtus in ſua cœna, & quod intendit ſancta mater Eccleſia. In communione autem pauſa paulìſper: & dic non lingua vel labijs, ſed corde. Domine mi quis es tu? & quis ſum ego? vt præſumam te mittere in lat[r]inam fœtidam corporis mei, & animę meæ? vt quid me feciſti vt tibi iniuriam hanc execrandam facerè? Mille. n. lachrymarum anni non ſufficerent, ad tam nobile ſacramentum ſemel digne percipiendum, quantò magis ego miſer indignus ſum, qui quotidie pecco incorrigibilis perſeuero, & in peccatis accedo, ſed in infinitum maior eſt miſericordia tua, quàm miſeria mea, *In conſecratione intentio dirigenda.* *Deuota cõmunicantium oratio.*

vnde

vnde confiſus de tua pietate præſumo te ſumere. Hæc enim duo maximè requiruntur, ad congruā perceptionem ſacramenti, ſ. profunda humilitas, cum annihilatione ſui, & compaſsio mortis Chriſti.

Quomodo ſe habeat ſacerdos poſt communionem ſacram. Cap. 14

POſt communionem ſi non ſentis aliquam ſpiritualem refectionem, ſignum eſt ſpiritualis infirmitatis, vel mortis. Ignem poſuiſti in ſinum, & non ſentis calorem, mel in ore, & non ſentis dulcedinem. Si verò conſolationem ſentis aliquam, non tibi tribuas, ſed ſuæ bonitati immenſæ, etiam & malos & indignos conſolatur, & dicas in corde tuo. Ad meam miſeriam deteſtandam me coniūxit beneficijs ſuis. Si mihi peccatori talia fecit, quid facerer ſi vitam meam correxero? Ideò totis viribus volo me mutare & ſibi ſemper adhærere. Hoc autem non repures te poſſe tuis viribus, ſed auxilio gratiæ eius. Quod ipſe omnibus nobis præſtare dignetur. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Diſcurſus alius. De inſtructione ſacerdotis, ad ſe præparandum ad celebrandum miſſam.

Ad ſacrum faciendum, ſex in celebrante requiruntur.

AD Miſſam celebrandam ſex conſiderationes attendendæ ſunt. Primum eſt rationis diſcretio reſpectu veritatis, vt. ſ. ſciat quis quid recipere debeat. Quid, quia verum Deum, qui fecit cœlum & terram, & verum hominem, qui pro nobis pependit in ligno. Quis, quia homo non beſtia propter peccatum, vnde præ cęteris repellat à ſe ſacerdos beſtialitatem peccati. Secundum mentis deuotio ratione eius ſanctitatis. Debet. n. conſiderare, ꝙ quē recipimus, ſanctus ſanctorum eſt, & omnis ſanctitatis origo: & ideo quantum poteſt ſanctè, & deuotè accedat ad ipſum, à ſe expellens omnem peccati rubiginē per lachrymarum compunctionem, & omnem mentis amaritudinem, per orationis dulcedinem deuotionemq́;. Tertium eſt animi reuerentia reſpectu maieſtatis, vt. ſ. ad tam excellentem Dn̄m vereatur accedere, tam viliſsima creatura. Si. n. ante imperatorem non eſſet dignus ſtare homo infectus putredine, quantò magis Dn̄m recipere in ſacramento altaris indignus, & miſer homo, cuius omnes iuſtitiæ ſunt ſicut pannus menſtruatæ? & ſi iuſtitiæ ſunt tales qualia ſunt peccata, equidem indigniſsimus eſt ad hoc omnis homo. Conſideret tamen, ꝙ maior dignatio ſua quàm dignitas noſtra, ſua benignitas quàm miſeria noſtra. Quartum eſt amor & deſiderium cordis, ratione ſuæ bonitatis, vnde multum cauere debet homo, ne cum tædio aut corporis torpore, ad illud ſacramentum accedat, in quo continetur ſumma bonitas, & infinita iucunditas Vnde mirum videtur, quomodo in iſta receptor homo non liqueſcat amore caloreque, & quomodo non abſorbeatur ſuauitatis dulcore. Conſideret ibi corpus Domini ſui, ſi vult ad amorem accendi; & illius nobiliſsimi corporis & ſanguinis cibationem, ſi vult deſiderium prouocare, & tandem refici prouocatus. Quintum eſt pro ſe & alijs affectuoſa deprecatio, & humilis in ſermone, ratione ſuæ clementiæ. Ab ipſo enim

Luc. 11.

ſecurè poteſt petere qui dixit. Petite, & accipietis, quærite & inuenietis. Et ad hoc credo maximé iſtud ſacramentum eſſe, vt poſtuletur venia, & gratia impetretur, in oblatione iſtius excellentiſsimi holocauſti. Sextum eſt totius hominis diligentia, reſpectu ſuæ immenſæ nobilitatis ſiue nobiliſsimæ immenſitatis. Si. n. cum diligentia magna quis ſeruit alicuius principi ſingulari: tanto maiori diligentia debet ſacerdos Domino ſuo miniſtrare, & omni vigilantia pertractare illud digniſsimum ſacramentum, ac ſi nihil faciēdum eſſet, aut nunquam aliud facere deberet. Ecce ibi debet eſſe attentio tota, probatio ſufficiens & diſtincta, vt nil cōfuſum aut diminutum fiat, debet etiam nihilominus cōtractatio fieri prouida, & diſcreta, ac omni honeſtate ornata, vt ſic ibi omnia cum ſumma diligentia operetur ſacerdos. Ad hoc conſulo cuilibet ſacerdoti, vt præ cæteris hominibus ſe omni tempore ab omnibus quę aliquo modo cor ſuum habitaculum regis ſui polluere poſſunt ſiue parum ſiue multum, tam occaſionaliter quàm actualiter elonget ſe quantum poteſt. Tunc autem pręcipuè, cum ad miſſam vadit celebrandam: à cunctis ſe abſtineat, quantum poteſt, & ſe totum recolligat in ſeipſo: vt nec ſenſus nec cogitatio ad aliud diffundatur: ſuam conſcientiam diſcutiat diligenter, & quod inuenerit lauandum lauet abundantia lachrymarum, vadat ad cōfeſſorem ſuum, & extra euomat omnia venenata immediatè peracta pœnitentia, ſi tunc facere poterit iterum recolligat ſemetipſum, & ad diuinam maieſtatem eleuet mentem ſuam, & conſideret diuinam magnificentiam, & ad propriam miſeriā vergat, vt ſic videat quam magnus eſt Dominus, & quàm paruus eſt ſeruus, immò vanus & inutilis. Intret quantum poteſt in Deum, & in ſeipſo inquantum poteſt ad nihilum redigatur, & cum fuerit abſtractus & diuinus effectus, quaſi nihil aliud videat, nihil aliud ſentiat niſi Deum, & propter Deum oīa reputet vanitatem, tunc cogitet qualis fuit erga nos dilectio Dei noſtri, qui ſic pro vili re, immo pro tam deteſtabili, voluit ſic vnire ſibi vilē, & in ea viliſsima & abominabiliſsima tam turpia voluit ſuſtinere. Tunc ruminet illam magnificentiam charitatis. & illo inæſtimabili inflammetur: & cum ignitus fuerit charitate circa dilectum, adaperiat viſcera pietatis pro ſe vilificato, afflicto, & lethaliter vulnerato cōpatiatur, intra ſe omnia iſta vulnera transformet, ac ſi ipſemet eſſet lethaliter vulneratus, & magna Chriſti vulnera, & nunc quantū in iſto vulnere, quantum in illo paſſus ſit mediterur. Nunc quanta fuerint illa flagella extimet diligenter. Et cum ſic in iſta meditatione cum Chriſto fuerit crucifixus quia in iſto exigitur maximè ſacramento: tūc cogitet, ꝙ illam nobilem carnem in crucis ara immolatam pro nobis dignatus eſt dare in cibum & ſanguinē eius effuſum pro redemptione humani generis de latere ſuo in potum. Nunquam credas ꝙ ſanguis ille quē recipimus in altari, ſit extra corpus eius. Sed tamen & effuſum pro nobis in paſsione, recipere debemus ſub illa intentione. Tunc eius dilectionem circa nos conſideret, & ruminet illius magnificentiam ſacramenti, & hoc quantum poteſt, quia vix poteſt aliquam inueſtigare ſcintillam, tam immenſi amoris Domini in hoc magnifico ſacramento. Et cum bene ruminabit iſtud magnificum ſacramentum Saluatoris, iam quadā dulcedine cœleſti inductus humiliter & reuerenter accedat ad hoc ſacramentum, & cum omni diligentia proſequatur, adhibitis & alijs circunſtantijs, quas in principio huius tractatus tractaui. Cum autem recipere debuerit, aliqua poterit præmeditari ſi placet, vt pote dicat in corde ſuo. Ad illud tam nobile ſacramentum recipiendum, non ſufficerent mille anni ad pręparationem condignam: quantò magis ego miſer & indignus ſum, qui quotidie pecco, incorrigibilis perſeuero, & impræparatus accedo. Quare Domine me feciſti, vt tibi

Nota.

Conſcientia diſcutiē da, & cor à creaturis, omnib ad creatorem conuertendum.

Paſsio Chriſti meditanda, & ex paſſione clarītas.

Nota contra hęreticos.

Alia communicantis meditatio, & oratio.

tibi execrandam iniuriam facerem, ꝙ te pono in latrina peccatorum animæ meę? qm̄ non eſt cloaca magis fœtida quàm peccatrix aīa mea, vtinam hanc immundam animam aliquis fluuius cõpunctionis diſcurriſſet, vt ibi non fuiſſet tanta peccatorum ſanies congregata. Domine quid eſt hoc? nunquid ibi te ponere debeo? ſed in infinitum maior eſt miſericordia tua, quã noſtra miſeria, & ideò de tua benignitate confidens, te præſumo ſumere, vt ſic infirmus accedã ad medicũ dulciſſimum, vt tua liberer medicina. Quanto enim plus infirmus ſum, tanto plus indigeo Deus meus, & in liberatione mea magis apparebit tuæ immenſitas, pietatis. Accedam ad Deum meum confidenter, quia infinitæ ſunt miſericordiæ eius, & ſecum fruar bonorum delitijs ingrediar ergo ſponſa ad ſponſum, ſecũq; volo inſeparabiliter commorari. Nolo amplius alteri adhærere, vt cum ipſo ſolo gaudium habeam ſine fine. Hæc & alia quæ dicere voluerit, corde dicat, non ore, quia non credo expedire ibi proferre alia, quàm illa quæ in canone continentur. Et nota, ꝙ ſecundum meum videre, ad efficaciter recipiendum, valet compaſſio Chriſti, & vilificatio & annihilatio ſui, quantum poteſt vilis fiat, & indignus in oculis ſuis qui recipere debet. Cum autem ſacramentum expletum fuerit, cogitet in corde ſuo, poſt tam nobilem cibum nolo ſtercora deguſtare, & cum ipſe ſit ſumma iucunditas, nolo de cætero allici circa aliquam creaturam. Si autem affectionem ibi nullam habuit, recogitet ſignũ eſſe infirmitatis vel mortis. Ignem enim poſuit in ſinu, & calorem non ſentit, mel poſuit in ore, & dulcedinem non percipit. Et ideò talis miſeriam ſuam recognoſcat, & mutet in melius vitam ſuam. Si vero refectionem ibi recipit non ſibi attribuat, ſed infinitæ diuinæ maieſtatis bonitati, quę ſe ad bonos & malos exiẽdit, & dicat in corde. In me Dominus operatur mirabilia, ad deteſtationem miſeriæ meæ, & ad conuincendum beneficijs iniquitatem meam magnam. Nam me mortuum fecit ſentire, & vermẽ viliſſimum cœleſtia deguſtare. Si mihi peccatori talia fecit Dominus, quid faciet ſi correxero vitam meam? & continuè voluero in melius promouere & cœleſtibus dedicare meditationibus, & ſibi ſoli de cætero adhęrere? quod tamẽ facere potuit auxilio Domini non propria virtute, & ſicut cogitat ſic opere adimpleat.

Ad efficacẽ euchariſtię ſumptione, compaſſio Chriſti, & ſui humiliatio requiritur

Alia deuota oratio poſt communionem dicenda.

Oratio. Domine Deus meus quomodo auſus ſum te alloqui viliſſima creatura, nam fœtidiſſimus ſum, horribilis ſum, ſtercus vermiſq; nequiſſimus, & vaniſſimus homo. Tu autem Deus deorum, Dn̄s dominantium, omne bonum & honeſtum & pulchrum, omnis vtilitas, omnis amœnitas, omnis ſuauitas, fons ſplendoris, fons melodię, fons odoris, fons dulcoris, fons amoris & intimus dilectionis amplexus, & tu rogas me & ego fugio, de me es ſolicitus, de te non curo, mihi ſemper ſeruis, & ego te ſemper offendo: te mihi tribuis, & ego te contemno: me ergo vanitatem & nihil, diligis, & te infinitum & inenarrabile bonum ſperno, fœtorem, horrorem, mortalem dolorem tibi ò beatiſſimè benigniſſime amantiſſime ſponſe pręponο, plus me allicit creatura quàm creator, vanitas quã æternitas, deteſtabiliſſima miſeria, quã ſumma fœlicitas, plus me inclinãt ſordes quàm eleuet pulchritudo, ſeruitus quàm magnitudo, amaritudo quàm dulcedo. Nam meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula inimici, & tamen plus approbo hoc affectu fraudulenta oſcula, q̈ vulnera diligentis. Sed ne reminiſcaris Domine delicta mea, vel parentum meorum, ſed pietatis tuæ viſcera, & dolorem tuorum vulnerum, non ꝙ ego ſed ꝙ tu pro me ſuſtinuiſti conſidera, ſi me vt oſtendis diligis, cur me relinquis? cur fatigari permittis? Me ergo amantiſſime tene timore, reſtringe amore, quieta dulcore, dulciſſime ſponſe nequeo, neſcio, tibi volo ſeruire, tibi adhærere toto corde, immo vix pericula amare, hoc operari in me tu potes, tu ſcis, tu vis, & à me exigis. Quid ergo deficiam in beneplacito meo, vel tu in tuo? Obſecro vt nõ præualeat hõ ſed Deus, nolo in hac contrarietate, deficere non ſuccumbere, ſed ſuccurre feſtinanter. Viuendo luxurioſè, & me nimis & tuas creaturas laſciuè amando, totam meam ſubſtantiam, diſſipaui, nunc recognoſcenti miſeriam, & penuriam, meam famelico appetitu ad paternæ miſericordiæ viſcera redeunti me oculis tuæ pietatis agnoſce, & dignare me radijs tuæ gratiæ lętabundis occurrere, & cum amplexibus pacis & quietis largiaris oſcula. Et recognoſco ꝙ in cœlum & in totam curiam cœleſtem, & Ecclesiam Romanam, immo in omnem creaturam tuam & coram te, te contempto peccaui, & malum coram te feci, & certè non ſum dignus vocari filius tuus, nec mercenarius, nec etiam ſeruus, aut aliqua viliſſima creatura, ſed miſerere mei & dele iniquitatẽ meã, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis & vincas cum iudicaris, quia dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo eius. Obſecro iube vt detur mihi charitatis ſtola, fidei ſeruentis annulus, in calceamentis, & eleuantis & confirmantis ſpei protegantur pedes, vt ſic ebrius tuo ſanguine, totus in te reſoluar amores. Intret dolor tuus intima mea, & omnem amorem expiet alienum, ſim tecum crucifixus mũdo, vt ſic mortuus, vita mea ſit tecũ abſcondita in Deo. O vita mea vita fœlix, quæ abſcondita eſt ipſi mundo, & ſaciata ipſi Chriſto, in deo centro ſuo quietatur, vnum eſt mihi neceſſarium, & ſolum vnum quæro. Abſcedat ergo fantaſmatum multitudo, vnus eſt dilectus meus, vnus eſt amor meus Ieſus Chriſtus, Deus meus, ſponſus meus: Nihil ergo ſapiat, nihil delectetur, nihil alliciat niſi Ieſus Chriſtus, totus ſit meus, totus ſim ſuus, & fiat cor meum vnum cum ipſo, nihil me iudicans ſcire vel amare vel affectare niſi dominum Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixũ. Ergo bone Ieſu recollige me viſceribus, refice vberibus, & inebria vulneribus. Euigila ergo anima mea ad viſcera compaſſionum, quibus plorauit in infantia ſuper Hieruſalem, ſuper Lazarum, & in cruce, immò in illis ſuper te, & regrediatur fluuius de loco voluptatis ad rigandum Paradiſum, qui eſt in quatuor capita diuiſus. Si enim egrediebatur fluuius lachrimarum de loco voluptatis & omnium delitiarum, quantò magis, debet egredi de loco omnium ſpurcitiarum? Ergo bone Ieſu ſummis delitijs plenus ploraſti, euigila etiam anima mea ad verba inſtructionum, & exhortationum, & promiſſionum, quia de verbo vitæ æternę habes. Euigila ad exprobrationes, vulnera, illuſiones, & occiſiones, ad dolores paſſionis & compaſſionis. Attendite (inquit) & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus, imò dn̄e acedam & videbo, ſi eſt amor ſicut amor tuus. Et iõ nihil niſi te propter te volo amare. Tu domine me iniquum, peſſimum, & contemptorem tuum, viliſſimum fætorem ſtercorum, & horrorem verminm amaſti tantum, vt tanta pro me dignareris pati & ſuſtinere: & ego te infinitum bonum, patrem pijſſimum, ſponſum dulciſſimum omnis pulchritudinis & ſuauitatis fontale principiũ, non tm̄ diligã vt ſaltẽ moriar, pro te mundo, imò moriar & mihi, vt totus tecũ affixus ligno, nihil ſentiã niſi te, vt viuam iam non ego, viuat autẽ in me Chriſtus. Quid ergo retribuam domino pro oībus quæ tribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen dn̄i inuocabo. Sic ergo calix continuus in corpore taliem ſuperabundantis gratiæ raditur in corde, melos diuinę laudis diffundatur, quare continuè ac indeſinenter in ore laudabo Deum meũ, in vita mea, pſallam Deo meo, quandiu fuero. Iucundum ſit ei eloquium meum, ego vero delectabor

Prou. 27.

Tob. 3

Luc. 15

Ibidem.

Feruẽs amãris animę, in Chriſtũ, reſignatio.

Ioan. 17.

1. Cor. 6. & 2.

Geneſ. 2

Tren. 1.

in domino, leuabo & oſtendam ei faciem mentis, & in auribus ab ore meo reſonabit immenſa gratiarum actio & magnificentia ſuæ laudis. Recedant ergo de cætero omnia vetera de ore meo, & de anima mea, quia Deus ſcientiarum dñs eſt, & ipſi præparantur cogitationes & voces. Arcum fortium ſuperabo, & induar virtute ex alto. Gaudens gaudebo in dño ſolum, & implebitur cor meum iubilo, & oĩa oſſa mea exultabunt in Deo meo, quia totum me offeram Saluatori meo. Quieſcit cor menm in dulcedine bonitatis immenſæ. Laudabo excellentiam glorię ſummæ, & ſequar veſtigia paſsionis acerbę, corpus conculcetur, cor eleuetur. Laude vero repleatur os meum, vt die ac nocte Dei mei magnitudine tantę vitæ irremiſsibiliter, quieſcant. Abſcedat vanitas, accedat diuinitas, transformet charitas, & fiam totus diuinus, aperiatur cor meum, aperiantur vulnera, iungantur intima, & fiãt vnum cum Chriſto. Ameu.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

In Pſalterium Beatæ Mariæ Virginis.

PRÆFATIO.

Prou.4. ARRIPE illam & exaltabit te, & glorificaberis ab ea cum illã fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te, ait Sapiens. Gloria in excelſis Deo & gratiarum actio & vox laudis, qui nũc per prophetica myſteria, nunc per oracula de cœlis lapſa, nunc per lectionem euangelicam, nunc per Apoſtolicam tubam multifariè multiſq; modis ad honorem virginis Mariæ Reginæ cęlorum ac Angelorum ſynceriſsimè nus inuitat ac incitat vt per ipſius ſancta merita omni acceptione digniſsima, ex infernorum clauſtris arreptos, Angelicę militiæ nos adſcribat. Vndè licet Salomon verba prædicta de ſapientia protulerit, ſpiritus tamẽ ſanctus illa ad virginem præcellentem Mariam intellectu myſtico reflectit. In quo verbo vos amicę chariſsimæ, ad ipſius amorem eſt alliciens, veſtrumq; cor ad ipſius amplexũ, varijs promiſsionibus attrahens, & demulcens. Aſsignat autem vobis aſſecutura quatuor dona mirifica, ſi tam præclara puella nexu ſpirituali vobis fuerit coniũcta, & brachijs deſideriorum ſeruentium à vobis cũ magna reuerentia & deuotione amplexata. Primò aſſert vobis exaltationem, ibi, & exaltabit te. Secundò glorificationem, ibi, & glorificaberis ab ea. Tertiò gratiarum abundantiam, ibi. Dabit capiti tuo angmenta gratiarum. Quartò viriditatis perpetuę immarceſsibilem coronam, ibi: Corona inclita proteget te. Vnde rogo chariſsimæ & deſiderantiſsimę, ne tam nobilem & ſpecioſiſsimam virginem repellatis, ne tam admirãdam Reuerendiſsimam Reginam virginem Mariam vilipendatis: Ne ſi à vobis contemptam ſe viderit, nõ dico tantis fraudemini, verũ (quod abſit) mala perpetua incurratis. Quapropter ad obſequendum ei, ſinũ mentis extendatis, ad laudandum & glorificandum eã cor præparate, linguam laxate, ac celeri famulatu illi placere feſtinate. Conſtat.n.ꝙ ex ipſius acceſſu remanebitis deuotiores, ex ipſius tactu mundiores, ex ipſius amplexu virtute & gratia profuſiores & nitidiores. Et vt tantorum bonorum vobis aliquam occaſionem conferam, mitto vobis ipſius Virginis ſacrariſsimæ pſalterium, ex ſcintillula meæ pauculæ intelligentiæ, gratia & adiutorio illius conditum & compactum, In quo diuerſis præconijs eam extolleris. Nunc ipſius virginitatem & caſtimoniam, nunc eius fœcunditatem & ſanctimoniam, nnnc eius largitatem ſiue clementiam. Ibi efferetis eam velut plenam omni gratia velut repletam omni ſcientia, velut illuſtratam omni ſapientia & intelligentia. Ibi benedicetis fructum ſui ventris glorioſi, membra corporis ſancti, & prærogatiuas animæ omni ſanctitate pollentes. Ibi ad ipſius laudem inuocabitis choros Angelorum, & ſanctorum nationes hominum, inſulas gentium, cœlum, & pulchritudinem luminarium, ac totum orbem terrarum. Ibi eam rogabitis vt deſtruat vires ſpiritualium hoſtium, vt vobis impetret veniam peccammum, vt vobis reddat placabilem terribilem iudicem, & vt veſtrum finem ſua illuſtret præſentia, vobiſq; obtineat gaudia ſine fine manſura. Igitur ò chariſsimæ, hoc tantillum meum munuſculum primum vobis oblatum gratanter ſuſcipite, fructumq; ex eo proferre ſatagite, & in eo matrẽ Dei frequentius collaudate, ſi fortè pijſsima ſuper vos ſuũ conuertat amabilem vultum, ad ſuum amorem vos recipiens, veſtram animam in præſenti recreans & reficiens, & in futura gloria coronam de lapide pretioſo veſtro capiti ſuperponens.

Pſalterium per Seraphicum Doctorem S. Bonauenturam, in honorem Beatæ Mariæ Virginis compilatum.

BEATVS vir qui diligit nomen tuum Maria virgo, gratia tua animam eius cõfortabit. Tanquam aquarum fontibus irrigatum vber, in eo fructum iuſtitię propagabis. Benedicta tu inter mulieres, per credulitatem cordis ſancti tui. Vniuerſas enim fœminas vincis pulchritudine carnis, ſuperas Angelos & Archangelos excellentia ſanctitatis. Miſericordia tua & gratia vbiq; prædicatur, Deus operibus manuũ tuarum benedixit. Gloria patri.&c

Quare fremuerunt inimici noſtri, & aduerſum nos meditati ſunt inania? Protegat nos dextera tua matet Dei, vt acies terribilis confundens & deſtruẽs eos. Venite ad eam qui laboratis & tribulati eſtis, & dabit refrigerium animabus veſtris. Accedite ad eam in tentationibus veſtris, & ſtabiliet vos ſerenitas vultus eius. Benedicite illam in toto corde veſtro, miſericordia.n. illius plena eſt terra. Gloria.pa.&c.

Domina quid multiplicati ſunt qui tribulant me? in tempeſtate tua perſequaris & diſsipabis eos. Diſſolue colligationes impietatis noſtræ, tolle faſciculos peccatorum noſtrorum. Miſerere mei Domina & ſana infirmitatem meam, tolle dolorem, & anguſtiam cordis mei. Ne tradas me manibus inimicorum meorum, & in die mortis meæ conforta animam meam. Deduc me ad portum ſalutis, & ſpiritum meum redde factori & creatori meo. Gloria patri.&c.

Cum inuocarem exaudiſti me Domina, & è ſublimi ſolio tuo, mei dignata es recordari. A rugientibus præparatis ad eſcam, & de manibus quęrentium me liberabit gratia tua. Quoniam benigna eſt miſericordia & pietas tua, in omnes qui inuocant nomen ſanctum tuum, Benedicta ſis domina in ęternum, & maieſtas tua in ſeculum. Glorificate eam omnes gentes, in virtute veſtra, & cuncti populi terræ extollite magnificentiam eius. Gloria.&c.

Verbi mea auribus percipe domina, & ne auertas à me ſpecioſitatem vultus tui. Conuerte luctum noſtrum in gaudium, & tribulationem noſtram in iubilationem. Corruant ante pedes noſtros inimici noſtri, virtute tua eorum capita conterantur. Benedicat te omnis lingua, & nomen ſanctum tuum confiteatur oĩs caro. Spiritus.n. tuus ſuper mel dulcis, & hæreditas ſuper mel & fauum. Gloria. &c.

Domina ne in furore Dei ſinas corripi me, neq; in ira eius iudicari. Propter honorem nominis tui domina, propicietur nobis fructus glorioſi ventris tui. De porta inferi, & de ventre abyſſi, tuis ſanctis precibus libera nos. Aperiantur nobis ianuæ ſempiternæ, vt enarremus in æternũ mirabilia tua. Quia non mortui neq; qui in inferno ſunt laudabunt te domina, ſed qui tua gratia vitam æternam obtinebunt. Gloria. &c.

Domina mea in te ſperaui, de inimicis meis libera me Domina. Conclude ora leonis & dentes eius, & labia perſequentium conſtringe. Non moreris propter nomen tuum, facere nobis miſericordiam tuã. Splendor vultus tui fulgeat ſuper nos, vt ſeruetur conſcientia noſtra apud altiſsimum, ſi perſequatur inimicus animam meam dña adiutorio tuo conforter, ne vibret gladium ſuum contra me. Gloria. &c.

Domina dñs noſter factus eſt frater noſter, & Saluator noſter. Vt ignis in rubo & ros in vellere, deſcendit in te æternum verbum Dei. Spirituſancto fœcundante, obumbrabit tibi virtus altiſsimi. Benedictus ſit mundiſsimus conceptus tuus, bñdictus ſit partus tuus virgineus. Benedicta ſit mũditia carnis tuæ, bñdicta ſit dulcedo miſericordiæ cordis tui. Gloria, &c.

Confitebor tibi domina in toto corde meo, & narrabo in populis laudem & gloriam tuam. Tibi.n. debetur gloria, & gratiarum actio, & vox laudis. Inuenient gratiã peccatores apud Deum, per te inuentricẽ gratiæ, & ſalutis. Reſpirent ad indulgentiam humiles pęnitentes, ſana contritiones cordis eorum. In pulchritudine pacis, & requie opulenta, cibabis nos poſt laborem peregrinationis noſtræ. Gloria. &c.

In Domina confido, propter dulcedinem miſericordiæ nominis ſui. Oculi eius in pauperem reſpiciunt, & manus eius ad pupillum & viduã ſunt extenſę. Exquirite illã à iuuentute veſtra, & glorificabit vos ante faciem populorũ. Miſericordia illius noſtrorum auferat multitudinem peccatorum, & fœcunditatem nobis conferat meritorum. Extende ad nos brachiũ tuũ virgo glorioſa, & ne auertas à nobis glorioſum vultũ tuum. Gloria, &c.

Saluum me fac mater pulchræ dilectionis, fons clementiæ & dulcor pietatis. Gyrũ terræ ſola circuis, vt ſubuenias inuocantib. te. Pulchræ ſunt vię tuæ, & ſemitæ tuæ pacificæ. In te refulget ſpecies caſtitatis, lumen iuſtitiæ, & ſplendor veritatis. Amicta ſolari lumine ſicut veſtimento, duodecim ſtellarum corona rutilans radianti. Gloria, &c.

Vſquequò Domina obliuiſceris me, & non liberas me in die tribulationis? Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? potentia virtutis tuæ contere ipſum. Aperi oculos miſericordiæ tuæ, ne inimicus noſter aduerſus nos præualeat. Magnificamus te gratię inuentricem, per quam ſæcula reparantur. Exaltata ſuper choros Angelorum, ante thronum Dei ora pro nobis. Gloria &c.

Dixit inſipiens aduerſarius noſter in corde ſuo, perſequar & comprehendam, & interficiet eum manus mea. Exurge Domina & præueni eum, & ſupplanta eum, deſtrue omnes conatus illius. Tuam pulchritudinem Sol & Luna mirantur, tibi Angelicę poteſtates ſeruiunt & famulantur. Tuo tactu leniſsimo ſanantur infirmi, tuo odore roſeo mortui reuiuiſcunt. Virgo Dei genitrix quẽ totos nõ capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo. Gloria.

Domina quis habitat in tabernaculo Dei? aut quis requieſcit cum ſenatoribus populi? Pauperes ſpiritu, & mundi corde, mites, pacifici, atq; lugentes. Recordare domina, vt loquaris pro nobis bona, & indignationem filij tui auertas à nobis. Amplectamur Mariæ veſtigia peccatores, & eius beatis pedib. prouoluamur. Teneamus eã fortiter nec dimittamus, donec ab ea meruerimus benedici. Gloria. &c.

Conſerua me domina, qm̃ ſperaui in te, mihiq; tuę ſtillicidia gratiæ impartire. Aluus tuus virginalis & viſcera tua, filium Dei altiſsimi genuerunt. Benedicta ſint vbera tua, quibus lacte deifico Saluatorem enutriſti. Cõfitemini laudes virgini glorioſæ, quicunq; apud eam gratiã & miſericordiã inueniſtis. Date magnificẽtiam nomini eius & collaudate in ſæculũ conceptum, atq; partum eius. Gloria, &c.

Exaudi domina iuſtitiam meam & amorem, amoue à me tribulationem meam. Confitebor tibi in voce exultationis, cum magnificaberis ſuper me miſericordiam tuam. Imitamini eam ſanctæ, Virgines Dei, vt imitatę ſunt Agnes, Barbara, Dorothea, & Catherina. Honorificate eam in voce labiorum veſtrorum, per hoc eius gratiam Agatha, Lucia, Margareta, & Cecilia ſuſceperunt. Sponſum dabit vobis patris filium, & de Paradiſi lilijs coronam incomparabiliter radiantem. Gloria. &c.

Diligam te domina cœli & terrę, & in gentibus nomen tuum inuocabo. Confitemini illi tribulati corde, & roborauit vos contra inimicos veſtros. Stilla nobis domina gratiam vberum tuorum, ex manante lacte dulcedinis tuæ refice viſcera puerorum tuorum. Religioſi omnes honorate illam, quia ipſa eſt adiutrix, & veſtra ſpecialis aduocata. Eſto refrigerium noſtrũ glorioſa mater Chriſti, quia tu es totius religionis mirabile firmamentum. Gloria. &c

Cœli enarrant gloriam tuam, & vnguentorum tuorum fragrantia in gentibus eſt diſperſa. Reſpirate ad illam perditi peccatores, & perducet vos ad indulgentiæ portum. In hymnis & pſalmis & canticis pulſate viſcera eius, & ſtillabit vobis gratiam dulcedinis ſuę. Glorificate eam iuſti ante thronum Dei, quia fructu ventris eius eſtis iuſtitiam operati. Laudate eam cœli cœlorum, & nomen eius glorificet omnis terra. Gloria patri. &c.

Exaudias nos domina in die tribulationis, & precibus noſtris conuerte clementem faciem tuã. Ne projcias nos in tempore mortis noſtræ, ſed ſuccurre animę cum deſeruerit corpus ſuum. Mitte Angelum in occurſum eius, per quem ab hoſtibus defendatur. Oſtende ei ſereniſsimum iudicem ſæculorum, qui ob tui gratiam veniam ei largiatur. Sentiat in pœnis refrigerium tuum, & concede ei locum in locum inter electos Dei. Gloria. &c.

Domina in virtute tua lætabitur cor noſtrum, & in dulcedine nominis tui conſolabitur anima noſtra. De ſedibus mitte nobis ſapientiam, per quam in omni veritate dulciter illuſtremur. A carnalibus deſiderijs, concede gratiam abſtinendi, vt lumẽ gratiæ in noſtris cordibus oriatur. Quàm dulcia diligentibus te eloquia tua domina, quàm ſuauia ſunt tuarum ſtillicidia gratiarum. Gloriam & honorem pſallam tibi, & in nomine tuo gloriabor in ſeculum. Gloria. &c.

Deus deus meus, reſpiciat in me meritis tuis virgo ſemper Maria. Dña mea clamaui ad te per diem & noctem, & feciſti cum ſeruo tuo miſericordiam tuam. Quia ego ſperaui in miſericordia tua, ſempiternum à me opprobrium abſtuliſti. Deriſerunt me inimici mei vndiq; tu autem ſub vmbra manus tuę cõtuliſti mihi

refrigerium bonum. Adorent te familiæ gentium, & glorificent te omnes ordines Angelorum. Gloria patri, &c.

Dominus regit me virgo Dei genitrix, quia tu amabilem vultum eius ad me conuertiſti. Benedicti ſunt oculi tui ſplendidiſſimi, quos digneris miſericorditer conuertere ſuper nos peccatores. Benedictum ſit lumen & ſplendor faciei tuæ, benedicta ſit gratia vultus tui. Benedicta ſit miſericordia manuum tuarum, benedicta ſit emanatio virginei lactis tui. Benedicant te Apoſtoli tui, & prophetę Dei, martyres, confeſſores, & virgines pſallam tibi. Gloria &c.

Domini eſt terra & plenitudo eius, tu autem ſanctiſſima mater cum eo regnas in æternum. Gloriam & decorem induiſti, omnis lapis precioſus amictus & operimentum tuũ. Splendor Solis ſuper caput tuum, lunaris pulchritudo ſub pedibus tuis. Sydera micantia ornant ſedile tuum, aſtra te glorificant iugiter matutina. Memento noſtri Domina in beneplacito tuo, & fac nos dignos glorificandi nomen tuum. Gloria, &c.

Ad te domina leuaui animam meam, in iudicio dei, tuis precibus non erubeſcam. Neque illudant mihi aduerſarij mei, etenim præſumentes de te roborantur. Non præualeant aduerſum me laquei mortis, & caſti malignantiũ non impediant greſſus meos. Collide impetũ eorum, in virtute tua, & cum manſuetudine occurre animæ meæ. Ductrix mea eſto ad patriam, & me cœtui Angelorum digneris aggregare. Gloria patri. &c.

Iudica me domina, quoniam ab innocentia mea digreſſus ſum, ſed quia ſperaui in te non infirmabor. Vre cor meum igne amoris tui, & cingulo caſtitatis reſtringe renes meos, Quoniã miſericordia tua & clementia tua ante oculos meos, & delectatus ſum in voce laudis tuæ. Domina dilexi decorem faciei tuæ, & veneratus ſum ſanctam maieſtatem tuam. Confitemini nomini eius, quoniam ſanctum eſt enarrentur in ſæculũ mirabilia eius.

Nocturnus.

Domina illuminatio mea ſit ſplendor faciei tuæ, & ſerenitas gratiæ tuę refulgeat menti meæ. Exalta caput meum, & ego pſallam, pſalmum nomini tuo decantabo. Ne auertas faciem tuam à me, quia ſpeciem & decorem tuum à iuuentute mea concupiui. Te amaui & & exquiſiui Regina cęlorum, miſericordiam tuam & gratiam tuam ne ſubtrahas à ſeruo tuo. Confitebor tibi in nationibus, & thronum gloriæ tuę honorificabo. Gloria patri &c.

Ad te domina clamabo & exaudies me, in voce laudis tuæ lætificabis me. Miſerere mei in die anguſtiæ meæ, & in luce veritatis tuæ libera me. Benedicta ſis ò domina in finibus omnibus orbis terræ. Sanctuariũ quod firmauerunt manus tuæ, eſt ſanctum templum corporis tui. Conſcientia tua munda, & immaculata eſt, locus propitiationis & habitaculum ſanctum Dei. Gloria patri. &c.

Afferte Dominæ noſtræ filij Dei, afferte dominæ noſtræ laudem & reuerentiam. Da virtutem ſanctis, tuis mater ſancta, & benedictionem laudantibus atq; glorificantibus te. Exaudi gemitus ſuſpirantium ad te, & ne ſpernas vota inuocantium nomen tuum. Sit manus tua ad ſuccurrendum mihi parata, & auris tua intendens ad deprecationem meam. Benedicant tibi cœli, & terra, mare & orbis terrarum. Gloria patri.

Exaltabo te domina, quoniã ſuſcepiſti me, ab iniquo aduerſario liberabis me. Conuertere ad me & viuifica me, de portis mortis reduc me, & de fluctibus tribulationum quæ circundederunt me. Propter imperium, & magnificentiam dexterę tuæ, contere & diſsipa omnes aduerſarios meos. Et ego offerã tibi ſacrificiũ laudis, & gloriam tuam deuotius exaltabo. Exultate cœli & iucundare terra, quia conſolatur Maria ſeruos ſuos, & pauperum ſuorum miſerebitur. Gloria patri.

In te domina ſperaui non confundar in æternum, in gratia tua ſuſcipe me. Tu es fortitudo mea & refugiũ meum, conſolatio mea & protectio mea. Ad te domina clamaui dum tribularetur cor meum, & exaudiſti me de vertice collium ęternorum. Educas me de laqueo quem abſconderunt mihi, quoniam tu es adiutrix mea. In manus tuas domina commendo ſpiritum meum, totam vitã meam & diẽ vltimũ meũ. Gloria patri &c.

Beati quorum corda te diligunt virgo Maria, peccata ipſorum à te miſericorditer diluentur. Sancta, caſta & florigera vbera tua, quę florem viriditatis perpetuę eruperunt. Decor pulchritudinis tuæ corruptionem non videbit, & vultus tui gratia in perpetuum non marceſcet. Benedicta tu virga Ieſſe ſublimis, quæ te vſq; ad ſedentem in throno dilataſti. O virgo Regina, ipſa es via, per quam nos ſalus de ſupernis ſedibus viſitauit. Gloria patri. & c.

Exultate iuſti in virgine Maria, & in rectitudine cordis collaudate eam. Accedite ad eã cũ reuerẽtia, & deuotione, & delectetur cor veſtrũ in ſalutatione eius. Impendite illi ſacrificium laudis, & inebriamini ab vberibus dulcoris illius. Influit n. vobis radios ſuę pietatis, & clarificabit vos fulgore miſericordiæ ſuæ. Suauiſsimus eſt fructus illius, in ore & in corde ſapientis dulceſcit. Gloria patri. &c.

Benedicam dominam in omni tempore, & non deficiet laus eius in ore meo. Magnificate eã mecũ, oẽs qui impinguati eſtis melle, & lacte recreationis eius. In periculis in rebus dubijs inuocate eam, & in neceſſitatibus inuenietis auxilium, & refrigerium dulce. Sumite exemplũ cõuerſationis eius, & ęmulamini ſtudia charitatis & humilitatis illius. Quia ergo domina humillima fuiſti, verbũ increatum ex te carnem ſuſcipere coegiſti. Glo. patri. &c.

Iudica domina nocentes me & contra eos exurge, & vindica cauſam meam. Anima mea in te lætabitur & tuis beneficijs deuotus exultabo. Gratia et dulcedine tua pleni ſunt cæli et terra, vndiq; tuis beneficijs irretiuiſti nos ſemper. Quocunq; enim pergimus, occurrit nobis diffuſio tui vteri virginalis. Curramus ergo chariſsimi, & ita nobilem & dulcifluam virginem ſalutemus, vt in ſuæ dulcedinis gremio quieſcamus. Gloria patri. &c.

Dixit iniuſtus vt peccet in abſcondito, per ſe à malo propoſito diſcedat mater Dei. Inclina vultum Dei ſuper nos, coge illum peccatoribus miſereri. Domina in cęlo miſericordia tua, & gratia tua diffuſa eſt ſuper terram. Potentia & virtus in brachio tuo, robur & fortitudo in dextera tua. Benedictum ſit imperium tuum ſuper cęlos, benedicta ſit magnificentia tua ſuper terram. Gloria patri. &c.

Noli æmulari in malignãtibus domina, furorem eorum dulcifica per gratiam tuam. Sperate in illa religioſi & clauſtrales, cõfidite in illa clerici et ſęculares. Delectamini in laudib. illius, & exaudiet petitiões cordis veſtri. Melius eſt modicum cum gratia illius, quàm theſauri argentei et lapides precioſi. Gloria ſemper ſit tibi ò Regina cęlorum, & in vllo tempore noli nos obliuiſci. Glo. patri. &c.

Domina ne in furore arguat me Dominus, nobis veniam obtine de peccatis. In conſpectu tuo ſit omne deſiderium noſtrum, ſpes noſtra & confidentia noſtra. Cor meum conturbatum eſt in me, recedit lux de viſceribus meis. Illumina ſplendore tuo cæcitatẽ meã dulcifica dulcore tuo contritionem meam. Ne derelinquas nos domina mater Dei, gratia tua et virtus ſit à dextris meis. Gloria patri. &c.

Dixi

Dixi cuſtodiá vias meas, ò domina cum per te gratia Chriſti mihi fuit data. Dulcore tuo liqueſactũ é cor meũ, amore tuo inflãmata ſunt viſcera mea. Exaudi orationem meá dña, & deprecationé meá & contabeſcant aduerſarij mei. Miſerere mei de cælis & de altitudine throni tui, & ne permittas me in valle miſeriæ conturbari. Cuſtodi pedé meũ ne lædatur, & in fine meo ſit gratia tua. Gloria.&c.

Expectans expectaui gratiam tuá, & feciſti ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui. Exaudiſti preces meas, & eduxiſti me de lacu miſeriæ, & de ſouea inimici. Multa & mirabilia ſunt dona tua domina, incõparabilia ſunt munera gratiarum tuarũ. Exultent & lætentur ſuper te oẽs qui diligunt te, qui oderunt nomen tuum corruant in infernum. Benedicta ſis in æternum domina, in ſæculum & in ſæculum ſæculi. Gloria patri.&c.

Beata Maria intelligit ſuper egenum & pauperem, in eius laudibus permanentem. Domina Angelorum Regina mundi, munda cor meum igne amoris & charitatis tuæ. Tu es mater illuminationis cordis mei, tu es nutrix refouens mentem meam. Te cupit os meũ collaudare, te affectat mens mea affectuoſiſsimè venerari. Te deſiderat aĩa mea exorare, quia tuitioni tuę ſe commendat tota ſubſtantia mea. Gloria.&c.

Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fontes aquarum ita ad amorem tuũ anhelat anima mea. Quia tu es genitrix vitæ meæ, & altrix reparatoris carnis meæ. Quia tu es lactatrix ſaluatoris aĩę meæ, initiũ & finis totius ſalutis meæ. Exaudi me domina, mundẽtur ſordes meæ, illumina me dña, vt illuſtrẽtur tenebræ meæ Accendatur amore tuo tepor meus, gratia tua expellatur torpor meus. Gloria.&c.

Iudica me domina, & diſcerne cãm meá de gente peruerſa: à ſerpente maligno & à dracone peſtifero libera me. Sancta fœcunditas tua diſperdat eum, beata virginitas tua conterat caput eius. Sanctæ preces tuæ corroborent nos contra eum, ſancta merita tua exinaniant virtutem eius. Perſecutorem animæ meę mitte in abyſſum, puteus infernalis deglutiat eum viuẽtẽ. Ego autem & anima mea in terra captiuitatis meæ benedicam nomen tuum, & glorificabo te in ſæcula ſæculorum. Gloria patri.&c.

Dña auribus noſtris audiuimus, & patres noſtri annunciauerunt nobis. Quia ineffabilia ſunt merita tua, & valde ſtupenda mirabilia tua. Domina innumerabiles ſunt virtutes tuæ, & inęſtimabiles miſericordię tuę Exulta aĩa mea, & lætare in illa, quia multa bona ſunt laudatorib. præparata. Bñdicta ſis Regina cœlorũ, & Angelorum, & benedicantur à Deo laudatores magnificentiæ tuæ. Gloria, pa.&c.

Eructauit cor meũ verbũ bonum dña, cũ rore melliſluo extitit dulcoratum. Per tuá ſanctitatem peccata mea purgentur, per tuam integritatem mihi incorruptibilitas condonetur. Per tuá virginitatem aĩa mea à Chriſto adamatur, & ſibi amoris vinculo ſociatur. Per tuá fœcunditaté ego captiuus ſum redemptus, per tuũ partũ virgineũ de morte perpetua ſum ereptus. Per tuam prolem digniſsimam perditus ſum reſtitutus & de exilio miſeriæ in patriam beatitudinis ſum reductus. Gloria patri.&c.

Domina refugiũ noſtrum tu es in oĩ neceſsitate nr̃a & virtus potentior cõterens inimicũ. Bñficijs tuis plenus eſt mundus, ſuperát cæleſtia, penetrát & inferna. Plenitudine gratiæ tuæ quæ in inferno erant ſe lętantur liberata. Obientum fœcunditatis tuę virgineæ, quę ſupra mundum ſunt, ſe gaudent reſtaurata. Per glorioſum tuæ virginitatis ſanctiſsimæ partum, homines Angelorum fiunt ſocij & conciues. Gloria patri.&c.

Oẽs gentes plaudite manibus, pſallite in iubilo virgini glorioſæ. Quoniá ipſa eſt porta vitę, ianua ſalutis: & via noſtræ reconciliationis. Spes pœnitentium, ſolamen lugentium: pax beata cordium atque ſalus. Miſerere mei domina miſerere mei, quia tu es lux & ſpes omnium confidentium in te. Per tuam ſalutarem fœcunditatem placeat, vt peccatorum venia mihi concedatur. Gloria patri.&c.

Magna es domina & laudabilis valde in ciuitate dei cœli in vniuerſa Eccleſia electorum eius. Aſcendiſti, alternantibus hymnidicis angelicis choris, archangelis conſtipata, roſis & lilijs coronata. Occurrite illi poteſtates & principatus, obuiate ei, virtutes & dominationes. Cherubin & throni & Seraphin exaltate eam & conſtituite eam à dextris, ſponſi amantiſsimi filij eius. O quá læto aĩo, quàm ſereno aſpectu ſuſcepiſti eam angelorum & hominum Deus, & dediſti ei principatum ſuper oẽm locũ dñationis tuæ. Gloria, &c.

Audite hæc oẽs gentes, auribus percipite, qui ingredi cupitis regnũ Dei. Virginem Mariá honorate, & inuenietis vitá & ſaluté perpetuá. Pauperes ſeruos tuos dña, fœlici confœderatione coniunge Chriſto. Eſuriẽ paruulorũ tuorũ, fructu ventris tui refice & ſuſtenta. Remanſiſti.n. incorrupta poſt partum, & inuiolata poſt filium. Gloria patri.&c.

Deus deorũ Mariæ locutus eſt, per Gabrielem nunciũ ſuũ dicens. Aue gratia plena, dominus tecum, per te ſalus mundi reparatur. Speciẽ & decorem tuũ altiſsimi filius concupiſcit. Adorna thalamũ tuum Syon, præparare in occurſum Dei tui. Per ſpiritum.n. ſanctum cõcipies, qui tuum partum faciet virgineum & iucundũ Gloria patri.&c.

Miſerere mei domina, quę mater miſericordię nũcuparis. Et ſecundum viſcera miſericordiarum tuarũ munda me ab omnibus iniquitatibus meis. Effunde gratiam tuam ſuper me, & ſolitam clementiam tuam ne ſubtrahas à me. Quoniá peccata mea confitebor tibi, & coram te me accuſo de ſceleribus meis. Fructui ventris tui me reconcilia, & pacifica me ei qui me creauit. Gloria patri.&c.

Quid gloriaris in malitia ò maligne ſerpens & draco infernalis? Submitte caput tuum mulieri, cuius fortitudine demergeris in profundum. Contere eum dña pede virtutis tuæ; exurge & diſsipa malitiá eius. Extingue potentiam eius: & virtutem illius redige in fauillam. Vt viuentes exultemus in nomine tuo, & læto animo dicamus tibi laudem. Gloria patri.&c.

Dixit inſipiens inimicus in corde ſuo hominem eijciam de tabernaculo filiorũ Dei. Egrediar & ero ſpiritus mendax in ore ſerpentis, & per fæminam eijciam virum eius. Sicut exaltantur ò miſer cęli à terra, ſic exaltatæ ſunt cogitationes Dei à cogitationibus tuis. Noli extolli de caſu mulieris, quia mulier conteret caput tuum. Tu illi foueam præparaſti, & in ſagena illius capieris. Gloria patri.&c.

Domina in nomine tuo ſaluum me fac, & ab iniuſtitijs meis libera me. Vt non noceat mihi calliditas, inimici, ſub vmbra alarũ tuarũ ꝓtege me. O dña mea adiuua me, gratiá tuá largire aĩę meæ. Voluntariè offerã tibi ſacrificiũ laudis, & cõfitebor noĩ tuo, qm̃ bonũ eſt. Qm̃ ex omni tribulationi liberabis me, & inimicos meos deſpiciet oculus meus. Gloria.&c.

Exaudi dña orationem meá, & ne cõtẽnas deprecationem meá. Cõtriſtatus ſum in cogitatione mea, quia iudicia Dei perterruerunt me. Tenebræ mortis venerunt ſuper me, & pauor inferni inuaſit me. Ego autẽ in ſolitudine expecto cõſolationẽ tuá, & in cubili meo attẽdo miſericordiá tuá. Glorifica manum & dexterũ brachium tuũ, vt proſternantur à nobis inimici noſtri. Gloria patri.

Miſerere mei domina qm̃ conculcauerunt me hoſtes mei quotidie omnes cogitationes eorum in malum cõtra me. Excita ſurorem & memento belli, & ſuper eos effundere iram tuam. Innoua ſigna, & immuta mirabilia, ſentiamus adiutorium brachij tui. Glorifica nomen tuum ſuper nos, vt cognoſcamus quoniam in ſæculum miſericordia tua. Stilla nobis guttã ſuauitatis, tuæ, quia tu es pincerna gratiæ dulcoris. Gloria. &c.

Miſerere mei domina miſerere mei, quia paratum eſt cor meum exquirere voluntatem tuam. Et in vmbra alarum tuarum requieſcam, quia delectabile eſt mihi refrigerium tuum. Manus tuæ diſtillant myrrham primam, & digiti tui vnguenta gratiarum. Et fragmẽ mali punici eſt guttur tuũ, & ſpiramen oris tui ſuaue compoſitum Thymiama. Tu enim es mater pulchræ dilectionis, & anchora ſpei, portus indulgentię, & ianua ſalutis. Gloria patri. &c.

Si vere vtiq; iuſtitiã loquimini, iuſtitiæ & miſericordiæ honorate Reginam. Ad laudem.n. & gloriam pertinet ſaluatoris, quicquid honorificum ſuæ impenſum fuerit genitrici. Roſę martyrum te circundant ò Regina, & lilia virginum ambiunt thronum tuum. Laudate eam ſimul aſtra matutina, concentum illi facite oẽs filij Dei. Glorificate eam cæli & terra, mare & flumina ac fundamenta orbis. Gloria. &c.

Eripe me de inimicis meis domina mundi, exurge in occurſum meum Regina pietatis. Aurum Obrizũ in ornamentis tuis, ſardius & thopazius in dyademate tuo. Iaſpis & Amethyſtus in dextera tua: Beryllus & chryſolitus in ſiniſtra tua, Hyacinthus & Achates in pectore tuo, carbunculi ſcintillantes in monilibus tuis Myrrha thus & balſamus in manib. tuis, ſapphyrus & ſmaragdus in digitis tuis. Gloria pa. &c.

Deus repuliſti nos propter peccata noſtra, & miſertus es nobis per virginem Mariam. Intercede pro nobis ſalutifera mater Dei, quæ Angelorum hoĩum ſalutem peperiſti. Tu.n. mœſtis exultationem infundis, & mœrẽtibus lætitiã & dulcorem. Lætifica nos dulcifluo ſono oris tui, & liquore tuo roſeo perſunde corda noſtra. Tonate illi deſuper, & date illi laudem, glorifica illam terra cum omnibus habitatoribus tuis. Gloria patri. &c.

Exaudi domina orationem meam, ſuper firmã petram, ſtabilias mentem meam. Eſto mihi turris fortitudinis, me tuearis à facie crudelis vaſtatoris. Vt caſtrorum acies ſis illi terribilis, & viuus corruat in profundum inferni. Tu enim es rutilans & decora, nubes roſifera & conſurgens aurora. Pulchra es & clara, & luna pleniſsima, & tanquam ſol reſulget ſacer aſpectus tuus Gloria patri. &c.

Nonne domina tibi ſubiecta erit anima mea, quæ ſaluatorem omnium genuiſti. Memento noſtri perditorum ſaluatrix, exaudi planctus cordis noſtri. Infunde gratiam de theſauris tuis, & vnguentis tuis placa dolorem noſtrum. Da nobis gaudium & lætitiam, vt cõfundas bonorm inimicos. Ablue omnia peccata noſtra, ſana oẽs infirmitates noſtras. Gloria pa. &c.

Deus deus meus, per matrẽ te glorificabo. Virginali te enim te concepit, & ſine anguſtia te parturiuit. Benedicta ſis ò domina noſtra, & pro nobis aſsiſte ante thronum Dei. Species & claritas in conſpectu tuo. Cuſtodi animam meam domina vt nunquam corruat in peccata. Gloria patri, &c.

Exaudi domina orationem meam cum deprecor, à pauore crudelis libera animam meam. Impetra nobis pacem, & ſalutem in die nouiſsimo. Benedicta ſis ſuper mulieres, & benedictus ſit fructus ventris tui. Illumina domina oculos meos, & illuſtra cęcitatẽ meã. Da mihi in te confidentiam bonam, in vita & in fine meo. Gloria patri. &c.

Te decet hymnus domina noſtra, in Syon, laus & iubilatio in Hieruſalem. Benedictionem omniũ gentiũ, dedit tibi dñs, laudem & gloriam ante conſpectum populorum. Benedixit te Dñs in miſericordia ſua, & thronũ tuũ conſtituit ſuper ordines angelorũ. Gratiã & decorem poſuit in labijs tuis, & pallio glorię induit corpus tuũ. Coronam radiantem poſuit in capite tuo, & virtutum monilibus te decenter ornauit.

Iubilate dominę noſtræ omnis terra, pſallite hymnum nomini eius, date honorificẽtiam maieſtati eius. Benedictum ſit cor tuũ domina, cum quo ardenter & ſynceriter filium Dei dilexiſti. Reſpice paupertatem meam glorioſa virgo, miſeriam & anguſtiam meam, ne tardes remouere. Auſer tribulationem meam, dulcifica languorem meum. Benedicat te omnis caro glorificet te omnis lingua. Gloria. pa. &c.

Deus miſereatur noſtri, & benedicat nobis per illam quę eũ genuit. Miſerere noſtri dña, & ora pro nobis: in lætitiam bonam conuerte mœſtitiam noſtram. Illumina me ſtella maris, clarifica me virgo clariſsima Extingue ardorem cordis mei, refrigera me gratia tua Protegat me ſemper gratia tua, præſentia tua illuſtret finem meum. Gloria patri. &c.

Exurgat Maria, & diſsipentur inimici eius, conterantur oẽs ſub pedibus eius. Impetũ inimicorum noſtrorũ diſsipa, deſtrue oẽm iniquitatem eorũ. Ad te domina clamaui in tribulatiõe, & ſerenaſti conſciam meã Non deficiat laus tua in ore noſtro, & amor tuus de viſceribus noſtris. Pax multa diligentibus te domina aĩa eorum non videbit mortem in æternũ. Gloria. p. &c.

Salum me fac dña, qm̃ intrauerunt concupiſcentiarum aquæ vſq; ad aĩam meã. Infixus ſum in limo peccati, & aquæ voluptatis circundederunt me. Plorans ploraui in nocte, & dies lętitiæ ortus eſt mihi. Salua animam meam genitrix Saluatoris, quia per te vera ſalus data eſt omni mundo. Dum nunciante Angelo fuiſti obumbrata, & patris ſapientia prægnans & grauidata. Gloria patri. &c.

Domina in adiutorium meum intende, & luce miſericordiæ tuæ illuſtra mentem meam. Doce nos exquirere bonitatem tuam, vt enarremus mirabilia tua. Oſtende potentiam tuam contra inimicos noſtros, vt ſanctificeris in nationibus procul. In ira flammæ tuæ mergantur in infernũ, & qui conturbant ſeruos tuos inueniant perditionem. Miſerere ſeruorum tuorum, ſuper quos inuocatum eſt nomen tuum, & ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis. Gloria. &c;

In te Dña ſperaui non confundar in æternum, in tua miſericordia libera me & eripe me. Propter multitudinem iniquitatum mearum, oppreſſus ſum vehemẽter. Facti ſunt hoſtes mei in capite meo, ſubſanauerunt & deriſerunt me quotidie. Vide dña qm̃ tribulor expande manus tuas ſuccurre pereunti. Ne moreris, propter gratiam nominis tui, vt efficiaris mihi in gaudium & ſalutem. Gloria. &c.

Deus iudicium tuum Regi da, & miſericordiam, tuam Reginæ matri eius. In manu tua ſalus & vita cõſiſtunt, lætitia perpetua & æternitas glorioſa. Reſperge cor meum dulcedine tua, fac me obliuiſci miſerias huius vitæ. Trahe me poſt te vinculis miſericordiæ tuę, & fomentis gratię & pietatis tuę ſana dolorẽ meũ. Cõcupiſcentias ſempiternas excita in aĩam meã, & de gaudio paradiſi inebria mentem meam. Gloria. &c.

Quã bonus Iſrael Deus, his qui colunt matrem ſuã, & venerantur. Ipſa eſt.n. ſolatium noſtrum, in laboribus ſubuentio optima. Obtexit caligine animam meã hoſtis, in viſceribus meis dña lumen fac oriri. Auertatur à me ira Dei per te, placa eum meritis & precibus, tuis. In iudicio pro mę aſsiſte, coram eo ſuſcipe cãm meam, & mea ſis aduocata. Gloria. &c.

Vt quid domina repuliſti nos, nec ſubuenis in die tribulaſionis? Ingrediatur oratio mea in cōſpectu tuo & voces gementiū ne deſpexeris. Tetendit arcū ſuū contra nos inimicus, firmauit dexterā ſuā & nō ē cōſolator. Diſrūpe in nobis ligaturā malitiarū ſuarū, & libera nos dextera tua. Repelle eū in locū perditionis, ſempiterna damnatio ſuſcipiat eum. Gloria. &c.

Confitebimur tibi dña & laudabimus nomen tuū, fac nos in tuis laudibus delectari. Cantate ei habitatores terræ, & laudem eius in populis nunciate. Confeſſio & magnificentia coram illa, fortitudo & exultatio in throno illius. Adorate illam in decore illius, glorificate opificē pulchritudinis illius. Recordamini in ſempiternū miſericordiæ illius, retinete in mente virtutes & mirabilia illius. Gloria.

Notus in Iudæa Deus in Iſrael honorificentia matris eius. Dulcis eſt memoria eius ſuper mel, & fauū, & amor eius ſuper oīa aromata. Salus & vita in domo illius, & in tabernaculo eius pax & gloria ſempiterna. Honorificate illā cœli & terra, quia ſummus artifex hanc mirabiliter honorauit. Date illi omnes creaturæ laudem, & ſtupendam miſericordiam eius extollite gratulanter. Gloria, &c.

Voce mea ad dominam clamaui, & ſua gratia intendit mihi. Abſtulit à corde meo mœſticiā & mœrorem, & ſuauitate ſua cor meū dulcorauit. Formidinem meā erexit in cōfidentiā bonā, & ſuo aſpectu mellifluo mētem meā ſerenauit. Adiutorio ſctō ſuo euaſi pericula mortis, & de manu crudelis ſubterfugi. Gratias Deo, & tibi mater pia, de oībus quæ aſſecutus ſum, de pietate & miſericordia tua. Gloria. &c.

Attendite popule Dei præcepta Dei, & Reginæ gratiæ nolitæ obliuiſci. Aperite cor ad inueſtigandum eā, & labi ad glorificandū illā. Deſcendat amor eius in cordibus veſtris, cōcupiſcite placere illi. Pulchritudo ſeius vincit ſolem & lunam, compoſitio eius ad ornamenta virtutū. Miſerere mei Regina gloriæ & honoris, & ab oī periculo cuſtodi mentem meam. Gloria. &c.

Domina venerunt gentes in hęreditatem Dei quas tu meritis tuis Chriſto conſęderaſti. Sit eloquium tuū, dulce corā ipſo, & cōiunge me illi qui me redemit. Extende brachiū tuū contra hoſtē crudelem, & denuda mihi verſutiam illius. Vox tua dulcis ſuper omnē melodia, armonia angelica ei non valet conparari. Diſtilla mihi ſuauitatem gratiarū tuarum, & tuorum chariſmatum fragrantiam & odorem. Gloria, &c.

Qui regis Iſrael intende ad me matrē tuā collandare. Expergiſcere de puluere aīa mea, perge in occurſum Reginæ cœli. Solue vincula colli tui paupercula anima mea, & glorioſis laudibus accipe illam. Odor vitæ de illa progreditur, & omnis ſalus de corde illius ſcaturizat. Chariſmatum ſuorum fragrantia ſuaui, animæ mortuæ ſuſcitantur. Gloria, &c.

Exultate Dñæ adiutrici noſtræ, iubilate in lætitia, cordis veſtri, accendantur affectus veſtri in illam, & inimicos veſtros induet confuſione. Imitemur humilitatem eius, obedientiā & manſuetudinē illius. Oēs gratiæ radiāt in illa, capaciſſima.n. fuit capacitas illius. Currite ad illā cum deuotione ſancta, & de bonis ſuis participabit vobis. Gloria &c.

Deus in ſynagoga Iudęorum, de qua vt roſa de ſentibus progreſſa eſt mater Dei. Terge fœditatem meā domina, quæ ſemper rutilas puritate. Fonte vitæ inſtue in os meū, ex quo viuentes aquę profluunt & emanāt. Oēs ſitientes venite ad illam, & de fonte ſuo gratanter vos potabit. Qui hauriet ex eo ſaliet in vitam ęternā, & qui bibit ex eo non ſitiet vnquā. Gloria, &c.

Dña mea quis ſimilis erit tibi? quæ gratia & gloria ſupereminens vniuerſos. Sicut exaltantur cæli à terra, ſic tu precellior cunctis & nimis exaltata. Vulnera cor meum charitate tua, fac me dignum gratia & muneribus tuis. Liqueat cura mea in timore tuo, & concupiſcentia tua cor meum inflammetur. Fac me deſiderare honorificentiā & gloriam tuam, vt per te recipiar ad pacē Ieſu Chriſti, Gloria. &c.

Quam dilecta tabernacula tua domina virtutum, q̄ amabilia tentoria redemptionis tuæ. Honorate illam peccatores, & impetrabit vobis gratiam & ſalutem. Super thus & balſamum oratio eius, incenſum preces eius non reuertuntur vacuę nec inanes. Intercede pro me domina apud Chriſtum tuum, neque derelinquas me in morte neque in vita, benignus eſt enim ſpiritus tuus, & gratia tua replet orbem terrarum. Gloria, &c.

Benedixiſti domine domū tuā, conſecraſti habitationem tuam. Hæc eſt ſpecioſa inter filias Hieruſalem, cuius memoria eſt in benedictione. Beatiſsimā prędicauerunt illam angeli ſancti, glorificate illam virtutes & dominationes. Populi gentium exquirite prudentiam eius, & inueſtigate theſauros miſericordiæ illius. Sentite de illa in bonitate, & in ſimplicitate cordis exquirite illam. Gloria, &c.

Inclina domina aurem tuam & exaudi me, conuerte vultum tuum & miſerere mei. Diſtillatio dulcoris tui oblectat animas ſanctorum, & infuſio charitatis tuæ ſuper mel dulciſsimum. Irradiatio glorię tuæ dilucidat intellectum, & lux miſerationum tuarum producit ad ſalutem. Fons bonitatis tuę inebriat ſitientes & aſpectus faciei tuę retrahit à peccato. Scire & cognoſcere te, eſt radix immortalitatis, & enarrare virtutes tuas eſt via ſalutis. Gloria &c.

Fundamenta vitæ in anima iuſti, perſeuerare in charitate vſque in finem. Gratia tua releuat pauperem in aduerſitate, & inuocatio tui nominis immittit ei confidentiam bonam. Miſerationibus tuis repletur paradiſus, & à terrore tuo hoſtis cōfunditur infernalis. Qui ſpeṛat in te inueniet theſauros pacis, & qui te non inuocat in hac vita, non perueniet ad regnum Dei. Fac Domina vt viuamus in gratia Spirituſſancti, & perduc animas noſtras ad ſanctum finem. Gloria. &c.

Domina auxiliatrix ſalutis meę in die clamaui & nocte coram te. Ingrediatur oratio mea in cōſpectu tuo, conſolare cum facie tua mœſtitiam meam. Multiplicata ſunt mala in anima mea, expurga eam de ſordibus, & peccatis. Virtus tua perſequatur inimicos noſtros, ne nos impediant ad ſalutem. Confer gratiam animę ad reſiſtendum eis, conforta cor noſtrum contra concupiſcentias carnis. Gloria. &c.

Miſericordias tuas domina in ſempiternum decantabo. Vnguento pietatis tuæ medere contritis corde, & oleo miſericordię tuæ reſoue dolores noſtros. Gratioſus tuus vultus mihi appareat in extremis, formoſitas faciei tuę lætificet ſpiritum meum egredientem. Excita ſpiritum meum ad amandum bonitatem tuā, excita mentē ad extollendā nobilitatē & precioſitatē tuam. Libera me ab oī tribulatione mala, & ab oī peccato cuſtodi animam meam. Gloria. &c.

Domina refrigerium facta es nobis, in cunctis neceſsitatibus noſtris. Diffuſio gratiæ tuę producit operationes tuas, & ſtillicidium dulcoris tui affectiones facit ſanctiſsimas. Miſerationum tuarum domina recordabor, ſacrificium laudis, & carnem lętitię pſallam tibi. Qui honorant te, coronam perennem pro cinere obtinebunt, & pallium laudis pro ſpiritu męroris. Qui ſperant in te, amicti lumine induentur, gaudium & perpetuam lætitiam ſortientur. Gloria. &c.

Qui habitat in adiutorio matris dei, in protectione ipſius comorabitur. Concurſus hoſtis non nocebit ei, ſagitta volans non tanget eum. Q̄m liberabit eum, de laqueo inſidiantis, & ſub pennis ſuis proteget eum.

Clamate ad illam in periculis veſtris, & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo veſtro. Fructus gratiæ, inueniet, qui ſperauerit in illa, porta paradiſi reſerabitur ei. Gloria patri.

Bonum eſt confiteri virgini Mariæ, & pſallere illi gloriam proſperitas eſt mentis. Annunciare merita eius lætificat intellectum, & imitari opera eius exhilarat Angelos Dei. Qui acquirit gratiam eius agnoſcetur à ciuibus paradiſi & qui habuerit caracterem nominis eius, annotabitur in libro vitæ. Exurge Domina & iudica cauſam noſtram, & ab inſurgentibus, in nos libera nos. Ne retrahas à peccatore dexteram tuã, & excipe gladio tuo iacula vaſtatoris. Gloria patri.

Dñs regnauit decorem induit, matremq; ſuam ornamẽto coronauit virtutũ. Adimpleat propitiationẽ, ſuã in nobis mr̃ pacis, & viam æquitatis doceat ſeruos ſuos. Qui deſideratis ſapientiã Chr̃i, ſeruite matri eius aĩo reuerenti. Quis ſatisfaciet enarrare opera tua dña? & quis inueſtigabit theſauros miſericordiæ tuæ? Suſti ne deficientes in tentationibus ſuis, deſtina illos in ſortem veritatis. Gloria patri.

Deus vltionum Dominus, ſed tu mater miſericordiæ ad miſerendum inflectis. Magnificentia tua dña prędicatur in ſæculũ, qui aũt colũt te inuenient uiã pacis. Seruite illi reuerenter exultantes, & ſanabit vos benedictus fructus caſtiſsimi ventris illius. Reſpice Dña humilitatem ſeruorũ tuorum, & laudabunt te in generationibus ſæculorum. Magnifica nomen tuũ in multiplicatione gratiarum tuarum & ne ſinas ſeruos tuos ſubiacere periculis. Gloria patri &c.

Venite exultemus Dñæ noſtræ, iubilemus ſalutiferæ Marię Reginę noſtræ. Pręocupemus faciem eius, in iubilatione, & in canticis collaudemus eam. Venite adoremus & procidamus ante eam, confiteamur illi, cum fletibus peccata noſtra. Impetra nobis indulgentiam plenam, aſsiſte pro nobis ante tribunal Dei. Suſcipe in fine animas noſtras, & introduc nos in requiẽ eternam. Gloria patri.

Cantate plenæ gratiæ canticum nouũ, cantate Mariæ oẽs terrigenæ orbis. Quoniam omnes Angelos ſanctitate pręcellit, & natos mulierum, virtutibus mirabilibus & ſignis. Formoſitas & gloria in vultu illius, & gratia in oculis eius. Afferte illi gloriam patriæ gentiũ, exultate in ea omnes creaturæ Dei. Admirabile commercium habetis per eam, ex qua vocati eſtis filij Dei excelſi. Gloria patri.

Dominus regnauit, exultes Maria in omni imperio dominationis suę. Adorate eam ciues curiæ paradiſi, exaltate eam virgines ſpecioſæ filię eius. Quoniam eleuata eſt ſuper principatus & dominationes, exaltata eſt ſuper Angelorum & Archangelorum legiones. Patriarchæ & Prophetæ concrepate illi laudem, concẽtum illi facite Apoſtoli, Martyresq; Chriſti. Confeſſores cum Virginibus de canticis Syõ dicite canticum ei, & regratiamini ei Monachi ſancti de acceptis triũphis. Gloria patri.

Cantate Dominæ noſtrę canticũ nouum, quia mirabilia fecit. In conſpectu gentium reuelauit miſericordiam ſuam, in extremis terræ auditum eſt nomen eius. Recordare Dña pauperum & miſerorum, & ſuſtenta eos ope refrigerij ſancti tui. Tu aũt Dña ſuauis & verax, patiẽs nimis & miſeratiõe plena. Conculca hoſtes animarum noſtrarum, & contumaciam illorũ elide brachio ſancto tuo. Gloria patri.

Dominus regnauit iraſcantur populi, Maria ſub cherubin ſedet à dextris. Magna eſt in Syon gloria tua Dñs & in Hieruſalem magnificentia tua. Cantate ante eam chori virginales, & adorate thronũ, eius qui ſanctus eſt In dextera eius ignea lex, & in circuitu eius ſanctorũ millia. Mandata eius ante oculos eius, & iuſtitiæ regula in corde eius. Gloria patri. &c.

Iubilate dñe noſtrę hoĩes terræ ſeruite illi in lętitia & iucunditate. In toto aĩo veſtro accedite ad illã, & in omni virtute veſtra conſeruate vias eius. Inueſtigate illã & manifeſtabitur vobis, eſtote mundi corde, & apprælendetis eã. Quib. auxiliata fueris Dña, erit refrigerium pacis, & à quibus auerteris vultũ tuũ, non erit ſpes ad ſalutem. Recordare noſtri domina, & nõ apprę hendent nos mala, ſuccurre nobis in fine, & inueniemus vitam æternam. Gloria patri. &c.

Miſericordiã & iudiciũ cantabo tibi dña, pſallam tibi in exultatione cordis, cum lætificaberis aĩam meã. Laudabo nomẽ tuũ & gloriã, & præſtabis refrigeriũ aĩę meæ. Zelatus ſũ amorẽ tuũ & honorẽ: iõ defendas cãm meã ante iudicẽ ſæculorũ. Allectus ſum gratia & bonitate tua, oro ne frauder à ſpe & confidentia bona. Conforta animam meam in nouiſsimis, & in carne iſta fac me conſpicere ſaluatorem. Glo. pa.

Domina exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Non auertas ſacrum aſpectũ tuũ à me, neq; abomineris me propter immunditiam meã. Nõ derelinquas me in cogitatu & conſilio inimicorũ meorũ & ne ſinas me cadere in exprobationẽ illorũ peſsimã. Qui confidunt in te, nõ timebunt colubrum tortuoſum, & qui exaltant te pręconijs, euadunt manus Acherontis. Per virginalem conceptum tuũ da mihi in te confidentiã bonam, & per admirabilẽ partum tuum lętifica animam meam. Gloria patri.

Benedic anima mea matri Ieſu Chriſti, & oĩa præcordia mea glorificate nomen eius. Ne obliuiſcaris beneficia eius, nec gratiã & conſolatus illius. Gratia eius peccata relaxantur, & miſericordia eius ęgritudines reparantur. Benedicite ei oẽs virtutes cęlorũ, glorificate eam chori Apoſtolorũ & Prophetarum. Benedicite ei mare & inſulæ gentium, hymnum dicite ei cœli & habitatores eorum. Gloria patri.

Benedic anima mea virgini Mariæ, honor & magnificentia eius in perpetuum. Formoſitatem & pulchritudinẽ induiſti, amicta eſt domina fulgenti veſtimento. De te procedit peccatorũ medela, & pacis diſciplina, ac feruor charitatis. Imple nos ſeruos tuos virtutibus ſanctis, & ira Dei non appropinquet nobis. Iucunditatem ęternam da ſeruitoribus tuis, & noli eos obliuiſci in certamine mortis. Glo. patri.

Confitemini Dñæ noſtræ & inuocate nomen eius cantate ei glorioſæ, narrantes virtutes eius. Laudate & exultate eã virgines filiæ Syon, quia diſponſabit vobis Regem Angelorum. Honorate Reginã plenã oĩ gratia, & cõtemplemini cũ reuerentia ſanctiſsimum vultum eius. Salus ſempiterna in manu tua Dña, qui te dignè honorificauerunt, ſuſcipient illam. Clementia tua non deficiet à ſæculis æternis, & miſericordia tua à generatione in generationem. Gloria patri.

Cõfitemini dñæ noſtræ qm̃ bonũ eſt, per cũctas tribus terrę enarrate miſericordias eius. Longe eſt ab impijs conuerſatio eius à via altiſsimi non declinauit pes eius. Fons irrigantis gratiæ procedit de ore illius, & emanatio virginalis ſanctificans animas caſtas. Spes de gloria paradiſi in corde illius, qui deuoto animo honorificauerit illam. Miſerere noſtri fulgentiſsima Regina cœli, & pręſta conſolationẽ de gratia tua. Gloria. patri.

Confitemini Dño qm̃ bonum, confitemini matri eius, qm̃ in ſæculum miſericordia eius. Innocentiam & viam prudentiæ oſtende nobis Dña, & viam intelligentiæ indica ſeruis tuis. Timor Dei illuſtrat intellectu, & amor tuus exhilarat illum. Beatus vir cuius eloquium eſt tibi gratum, illius oſſa impinguabuntur adipe & pinguedine. Eloquium tuum ſuſtentat animam imbecillem, & labia tua eſurientem animum refocillant. Gloria patri.

Paratum cor meum Domina paratum cor meũ, laudes tibi pſallere & cantare. Maior eſt charitas tua cunctis diuitijs, & gratia tua ſuper aurum & lapidẽ precioſum. Beatitudo & iuſtitia donantur à Deo, qui autẽ de peccatis conuerſi fuerint ad te, pœnitentiæ remedium conſequentur. Emiſsiones tuę gratia & pax, qui autem tibi placuerit, procul fiet à perditione. Eſto vmbraculum protectionis intentationibus noſtris, expanſio alarum tuarum defendat nos à deuorante. Gloria patri.

Domina laudem meam ne deſpexeris, & hoc deditum tibi pſalterium digneris acceptare. Reſpice voluntatem cordis mei, & affectionem meam fac tibi beneplacentem. Propera ad viſitandum ſeruos tuos, ſub tegumento manus tuæ illeſi cõſeruentur. Illuminationẽ Spiritusſancti per te ſuſcipiant, & refrigeriũ contra cupiditatis æſtum. Medere contritos corde Domina, & refoue eos vnguento pietatis. Gloria patri.

Dixit Dominus Dominæ noſtræ, ſede mater mea à dextris meis. Bonitas, ſanctitas placuerunt tibi, ideò regnabis mecum in æternum. Corona immortalitatis in capite ſancto tuo, cuius fulgor & claritas nõ extinguetur. Miſerere noſtri Domina mater luminis & ſplendoris, illumina nos Domina veritatis & virtutis. De theſauris tuis infunde nobis ſapiẽtiam Dei, & intellectum prudentiæ, ac formam diſciplinæ.

Confitebor tibi Domina in toto animo meo, glorificabo te in tota mente mea. Opera gratiæ tuæ cõmorabuntur, & teſtamentum miſericordiæ tuæ ante thronum Dei. Per te miſſa eſt redẽptio à Deo, populus penitens habebit ſpẽ ſalutis. Intellectus bonus omnibus honorantibus te, & ſors illorũ inter angelos pacis. Glorioſum & admirabile eſt nomen tuũ, qui illud retinent, non expaueſcent in puncto mortis. Gloria patri, &c.

Beatus vir qui timet Dominam, & beatũ cor quod diligit illam. Iucundus homo qui nõ ſatiatur laude tua, & à relatu virtutum tuarum non fatigatur. Exortum eſt in corde illius lumen Dei, ſpiritusſanctus illuminat intelligentiam eius. Diſperge Domina gratiã tuam pruperibus tuis, eſurientes refoue & egenos. In memoria æterna fiunt per te nomina, ab auditu terribili non trepidet cor noſtrum. Gloria. &c.

Laudate pueri matrem Dei, glorificate ſenes nomẽ eius. Benedicta ſit Maria mater Chriſti, ipſa.n. eſt via ad patriam ſanctitatis. Excelſus ſuper Cherubin thronus eius, & ſedes eius ſuper cardines cœli. Super humiles vultus eius, & ſuper confidentes in eam aſpectus illius. Miſericordia eius ſuper omnem carnẽ, & eleemoſyna illius vſq; ad extremum terræ. Gloria, &c.

In exitu animæ meæ de hoc mũdo, occurre illi Domina, & ſuſcipe eam. Conſolare eam vultu ſancto tuo, aſpectus Dæmonis non conturbet illam. Eſto illi ſcala ad regnum cœlorum, & iter rectũ ad paradiſum Dei. Impetra ei à patre indulgentiam pacis, & ſedem lucis inter ſeruulos Dei. Suſtine deuotos antè tribunal Chriſti, ſuſcipe cauſam eorum in manibus tuis. Gloria, &c.

Dilexi matrem Dei Domini mei, & lux miſerationum eius infulſit mihi. Circundederunt me dolores mortis, & viſitatio Mariæ lætificauit me. Dolorem & periculum incurri, & recreatus ſum gratia illius. Nomẽ eius & memoriale illius ſit in medio cordis noſtri, & non nocebit nobis ictus malignantis. Conuertere anima mea in laudem ipſius, & inuenies refrigerium in nouiſsimis tuis. Gloria, &c.

Credidi propter quod locutus ſum, gloriam tuam Domina orbi terræ. Compatere animæ meæ & dirige illam, dignare bene placitum tuum inſinuare illi. Statue illi teſtamentum pacis & dilectionis tuæ, prębe illi ingenui memoriam nominis tui. De benedictione ventris tui da mihi ſuſtentationem, & de pinguedine gratiæ tuæ dulcora animam meam. Diſrumpe vincula peccatorum meorum, & de virtutibus exorna faciem animæ. Gl. &c.

Laudate Dominam noſtram omnes gentes, glorificare eam omnes populi. Quoniam cõfirmata eſt ſuper nos gratia, & miſericordia eius, & veritas illius permanet in æternum. Qui dignè coluerit illã iuſtificabitur, qui aũt neglexerit illam, morietur in peccatis ſuis. Labia angelorum enarrabunt ſapiãm eius, & omnes ciues paradiſi cantabunt eius laudem. Bono aĩo accedẽtes ad illam, non capientur ab angelo deuaſtante. Gloria, &c.

Confitemini Domino quoniam bonus, cõfitemini matri eius quoniam in ſęculũ miſericordia eius. Amor illius expellit peccatum à corde, & gratia illius expiat conſcientiam peccatoris. Via veniendi ad Chriſtũ eſt appropinquare ad illam, qui autem fugerit eam, nõ inueniet viam pacis. Qui obduratus eſt in peccatis, ſæpè inuocet illam, & lux in ſuis tenebris orietur. Qui triſtatur in corde ſuo clamet ad illam, & dulcoranti ſtillicidio inebriabitur. Gloria, &c.

Beati immaculati in via, qui matrẽ Domini imitantur. Beati imitatores humilitatis eius, beati participes charitatis illius. Beati perſcrutatores virtutũ illius, beati conformes imagini illius. Beati qui conceptũ & partum illius venerantur, beati qui deuotè ei famulantur. Beati qui in ea habent ſpem & confidentiam, beati qui per illam ſuſcipient fęlicitatem ſempiternam. Glo. &c.

Retribue ſeruo tuo Domina, viuifica me & faciam voluntatẽ tuam. Incola ego ſum in terra, nihil abſcondas mihi de amore tuo. Concupiuit anima mea, laudem tuam deſiderare omni tempore. Tu enim ſalus mea in Domino, qui me morti adiudicatum liberaſti. Quid pro his retribuam tibi, niſi me totum? Domina ſuſcipe me. Gloria, &c.

Legem pone mihi Domina voluntatis tuæ, ſanctarum ſanctiſsima exquiram eam ſemper. Deduc me in ſemitam miſerationum tuarum mulierum pulcherrima, quia ipſam volui. Inclina animam meam ad ſupernorum amorem Domina, & nõ ad impudicitiam. Ecce concupiui caſtimoniam tuam à iuuentute mea, in miſericordia tua confirma me. Et obſeruabo viam teſtimoniorum tuorum in ſæculum, & ſcrutabor mandata filij tui quæ dilexi. Gloria, &c.

Memor eſto verbi tui dominarũ primiceria, in quo mihi ſpem dediſti. Hæc in tempeſtatum fluctibus potenter tenuit me, quia eloquium tuum viuificauit me. Circundederunt me viri mendaces, & congregata ſunt ſuper me flagella, & ecce manus tua eripuit me. Communicaui in bonis omnibus timentibus te, & cuſtodientibus obnixè mandata tua. Miſerationibus tuis plena eſt terra, ideò viam iuſtificationum tuarum exquiſiui. Gloria, &c.

Bonitatem feciſti cũ ſeruo tuo Domina, de qua gaudent angeli. Diſciplinã morum tuorum & æquitatem tuam doce me, quia verbis tuis præ cunctis credidi. Bonum mihi quia onere tuo humiliaſti me, vt ſequar conuerſationem tuam. Qui amant ſeruientes tibi venerabuntur, qui autem abominatus fuerit, eos ruet in æternum. Veniant mihi ſemper deſuper guttæ clementiæ tuæ & viuam, quia lex tua ſancta meditatio mea eſt. Gloria, &c.

Defecit in ſemitis tuis aĩa mea Domina, & niſi miſeratio maxima eſſet, perijſſem vtiq; in infirmitate mea. Defecerunt oculi mei in contẽplatione tua, velut vter in pruina à te viſa eſt anima mea. Secundum bonitatẽ tuam viuifica me, & nõ obliuiſcar ſermones tuos, quia tibi adhærere bonum eſt. Diſpoſitione tua perſeuerat mundus, quem & tu cum Deo fundaſti ab initio. Tuus totus ego ſum Domina, ſaluum me fac, quoniam deſiderabiles erant laudes tuæ in tempore peregrinationis meæ. Gloria, &c.

Quomodo

Quomodo dilexi legem tuam Domina, in conſpectu meo ſemper. Suauitatum tuarũ affluentia cor meũ alienauit à me, & caro mea mirabiliter exultauit in te. Quàm dulcis peccatoribus eloquia tua Domina, ſuper oẽm melodiam refectio tua dulcis ori meo. Illuminatio greſsibus meis verbum tuum, & lumen ineffabile ſemitis meis. Quoties exaſperauerunt me peccatores inferni, quia à charitate tua declinare nolui, ego autem ſperaui in te Domina. Gloria, &c.

Iniquos odio habui, & viam tuam dilexi Domina gratioſa. Adiuua me & ſaluus ero Domina mundi, & meditabor honorificentiam mãdatorum tuorum. Fac me ſemper ſtare in timore tuo, & non tradas me virgo calumniantibus me. Vernaculus tuus ſum ego, minimus in familia tua. Cuſtodi me Domina à negligentibus iudicia iuſtitiæ tuę. Contemnens omnes diſcedentes à ſeruitio tuo, quia iniuſta eſt conuerſatio eorum. Gloria patri, &c.

Mirabilia tua teſtimonia mater alma, & ſermonibus tuis illuminatum eſt cor meum. Vultũ tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, filium regum collaudant faciem tuam. Ardens verbum labiorum tuorum vehementer, qui ad te properat percipiat illud. Arundo agitata ſum in conſpectu tuo, tene me Domina ſub iugo tuo & non confundar. Seruientes tibi plus alijs inuadunt dracones inferni, ſed tu Domina defende nos. Gloria patri.

Clamaui in toto corde meo ad te Domina, de neceſſitatibus meis clemẽter eripe me. Vocem gemitus mei exaudi Domina mea, doce me vt acceptum ſit apud te omni tempore. Longè à neſcientibus te ſalus, qui autem præſtat in obſequio tuo procul fiat à perditione. Miſericordia tua rigat vniuerſum, Domina in ſalutari tuo viuifica me. Initium eloquiorum tuorum veritas in æternum, & legem tuam immaculatam non ſum oblitus. Gloria patri.

Principes perſecuti ſunt me gratis, & ab inuocatione nominis tui trepidat ſpiritus malignus. Pax multa obſeruantibus nomen tuum mater Dei, & non eſt illis ſcandalum. Septenis horis decantaui tibi laudes Domina, iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret oratio mea in conſpectu tuo, vt non derelinquam te Domina cunctis diebus vitæ meę: quoniam viæ tuę miſericordia & veritas. Concupiſcam in æternum laudare te Domina, cum docueris me iuſtificationes tuas. Gloria patri, &c.

Ad Dominam cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Domina libera nos ab omni malo, cunctis diebus vitæ noſtræ. Contere caput inimicorum noſtrorũ, pede inſuperabilis virtutis tuæ. Vt exultauit ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo, ſic veram digneris infundere lætitiam cordi meo. Ad Dominũ accede rogatura pro nobis, vt per te noſtra peccata deleantur. Gloria patri.

Leuaui oculos meos ad te mater Chriſti, per quam venit ſolatium omni carni. Auxilium tuum & gratiam tuam nobis impende, in omni tribulatione noſtra. Cuſtodi nos Domina virgo Maria, ne peccatorum laqueo capiamur. Non dormit neq; dormiet pupilla oculi tui, vt tua ſemper cuſtodia protegamur. Angelorum & hominum te laudat omnis lingua, & ante te omnia genua curuantur. Gloria patri.

Lætatus ſum in te Regina cœli, quia te duce in domum Domini ibimus. Hieruſalem cœleſtis ciuitas, ad Mariæ præmia veniamus. Pacem & indulgentiam virgo nobis impetra, & palmã de hoſtibus & triumphũ. Conforta & cõſolare cor noſtrum, tuæ dulcedine pietatis. Sic Domina nobis infunde clementiam, vt deuotè in Domino moriamur. Gloria patri.

Ad te leuaui oculos meos Regina quę regnas in cęlis. Adiutorium noſtrum in virtutę ſit nominis tui, per te omnia opera noſtra dirigantur. Benedicta ſis in cœlo, & in terra, in mari & in omnibus abyſsis. Benedicta ſit fœcunditas tua, benedicta ſit virginitas, & munditia tua. Benedictum ſit corpus tuum ſanctum, benedicta ſit anima tua ſanctiſsima. Gloria patri.

Niſi quia Domina noſtra erat in nobis, inueniſſent nos pericula multa. Eſto virgo defenſatrix noſtra, & ante Deum aduocata propitia. Oſtende nobis Dña miſericordiam tuã, & conforta nos in ſeruitio ſancto tuo. Benedicant te ſancti angeli in cœlo, benedicant te oẽs hoĩes ſuper terrã. Non tradas beſtijs animas confitentium tibi, ora te canentium non obturentur. Glo. pat.

Qui confidunt in te mater Dei, non timebunt à facie inimici. Gaudete & exultate oẽs qui diligitis eam, quia adiuuabit vos in die tribulationis veſtræ. Reminiſcere miſerationum tuarum Domina, & releua peregrinationem incolatus noſtri. Conuerte amabilẽ vultũ tuum ſuper nos, confunde & deſtrue omnes inimicos noſtros. Benedicta ſint oĩa opera manuũ tuarum Dña, benedicta ſint omnia ſancta miracula tua. Glo. patri.

In conuertendo faciem tuam ſereniſsimã ſuper nos, lætificabis nos virginea mater Dei. Benedicta ſis ô ſacrarium Chriſti, præ cunctis mulieribus ſuper terram. Benedictum ſit glorioſum nomẽ tuum, quod os Domini mirabiliter nominauit. Non deficiat laus tua de labijs noſtris, ne charitas tua de præcordijs noſtris. Qui te diligunt benedicantur à Deo, & qui te volunt diligere non defraudentur à fide. Gloria patri.

Niſi Domina ædificauerit domum cordis noſtri, non permanebit ædificium eius. Aedifica nos gratia & virtute tua, vt maneamus firmi in perpetuum. Benedictum ſit eloquium tuum, & benedicta ſint omnia verba oris tui. Benedicantur à Deo qui te benedicunt, & in iuſtorum numero computentur. Benedic Domina te benedicentes, & ne vnquam auertas ab eis glorioſum vultum tuum. Gloria parti.

Beati omnes qui timent Dominam noſtram, & beati omnes qui ſciunt facere voluntatem tuam & beneplacitum tuum. Benedicti ſunt pater & mater qui te genuerunt, quorum memoria permanet in ſæculum. Benedictus eſt vẽter qui te portauit, & benedicta ſint vbera quæ te lactauerũt. Conuerte miſericordiam tuã ſuper nos, & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Intuere & reſpice opprobrium noſtrum, aufer à nobis cunctas iniquitates noſtras. Gloria patri.

Sæpe expugnauerant me à iuuentute mea inimici mei, libera me Domina & vindica me ab ipſis. Ne des illis poteſtatẽ in animam meam, cuſtodi oĩa interiora & exteriora mea. Obtine nobis veniam peccatorũ, per te ſpiritusſancti gratia nobis detur. Fac nos dignè, & laudabiliter pœnitere, vt beato fine ad Deũ veniamus. Placatum tunc & ſereniſsimum, nobis oſtende glorioſum fructum ventris tui. Gloria patri.

De profundis clamaui ad te Domina, Domina exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes, in vocẽ laudis & glorificationis tuæ. Libera me de manu aduerſariorum meorum, confunde ingenia & conatus eorũ cõtra me. Erue me in die mala, & in die mortis ne obliuiſcaris animę meæ. Deduc me ad portum ſalutis, inter iuſtos ſcribatur nomen meum. Gloria patri.

Domina non eſt exaltatũ cor meum neq; ſublimati ſunt oculi mei. Benedixit te Dominus in virtute ſua, qui per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Benedictus ſit qui te ſanctificauit, & mũdam de matris vtero te produxit. Benedictus ſit qui te obumbrauit, & ſua gratia te fœcundauit. Benedic nos Domina, & conforta nos in gratia tua, vt per te ante conſpectum Domini præſentemur. Gloria patri.

Memento Domina Dauid, & omnium inuocantiũ nomen tuũ. Da nobis in nomine tuo fiduciam, & con-

fundantur

ſundantur aduerſatij noſtri. Conſolare nos in terra peregrinationis noſtræ, & releua paupertatem noſtram. Da nobis panem lachrymarũ virgo ſancta, & dolorẽ peccatorũ in terra incolatus noſtri. Redde nobis propitium benedictum fructum ventris tui, vt Spiritusſancti gratia repleamur. Gloria patri &c.

Ecce quàm bonum & quàm iucundum Maria, diligere nomen tuum. Vnguentum effuſum & aromaticũ eſt nomen tuum, diligentibus ipſum. Quoniam magna multitudo dulcedinis tuæ Domina, quam præparaſti diligentibus & ſperantibus in te. Eſto refugium pauperum in tribulatione, quia tu es baculus pauperum & miſerorum. Inueniant (quæſu) gratiam apud Deũ, qui te in ſuis neceſsitatibus inuocabunt. Gloria patri.

Ecce nunc benedicite Dominam, omnes qui ſperatis in nomine ſancto eius. Gaudete gaudio magno, qui exultatis & glorificatis eam, quia lętabimini ab vbertate conſolationis eius. Ecce nũc inundãte vbertate declinabit in vos, ad conſolandum & lætificandum corda veſtra. Benedicite illam omnes ſerui eius, & memoriale ſit in deſiderio animæ veſtræ. Benedicite illam omnes angeli & ſancti Dei, laudate in ſæcula mirabilia eius. Gloria patri &c.

Laudate nomen Domini, benedicite nomen Marię matris eius. Mariæ præcamina frequentate, & ſuſcitabit vobis voluptates ſempiternas. In anima cõtrita veniamus ad illam, & non ſtimulabit nos cupiditas peccati. Qui cogitat de illa in tranquillitate mentis, inueniet dulcorem & requiem pacis. Reſpiremus ad illam in finitione noſtra, & reſerabit nobis atria triumphantium. Gloria patri.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniã per ſuam dulciſsimam matrem virginem Mariã datur miſericordia eius. Impetra nobis Domina amicitiam Ieſu Chriſti, & cuſtodi nos ne perdamus innocentiã noſtram. Comprime hoſtem noſtrum imperio tuo, ne feriat in nobis virtutem charitatis. Bona naturalia cõſerua in nobis, & bona gratiæ per te multiplicentur. Illumina vias & ſemitas noſtras, vt noſcamus quæ beneplacita ſunt Deo. Gloria patri.

Super flumina babylonis fleuerunt Hebręi, nos verò ſuper iniquitates noſtras lugeamus. Clamemus humiles ad puerperam virginem, offeramus ei plãctus & ſuſpiria noſtra. Non inuenitur propitiatio ſine illa, nec ſalus ſine fructu illius. Per illam peccata purgantur, & per fructum illius animę dealbantur. Per illam fit ſatiſfactio peccatis, per fructum illius ſanitas condonatur. Gloria patri. &c.

Confitebor tibi Domina in toto corde meo, quia per te expertus ſum clementiã Ieſu Chriſti. Audi Domina verba mea & preces meas, & in conſpectu Angelorum cantabo tibi laudes. In quacunq; die inuocauero te exaudi me, & multiplica virtutem in anima mea. Confiteantur tibi omnes tribus & linguæ, quia per te ſalus reſtituta eſt nobis. Ab omni perturbatione libera ſeruos tuos, & fac eos viuere ſub pace & protectione tua. Gloria patri. &c.

Domine probaſti me & cognouiſti me, ruinam & tranſgreſsionem meam. Copioſa facta eſt ſuper me miſericordia tua, & dilatata eſt ſuper me clementia. Imperfectum meum aſpexit oculus tuus, & palpebræ tuæ nouerunt vias meas. Affluentiã deſiderij ſancti habeamus à Spiritu ſancto, & macula peccati non turpet conſcientiam noſtram. Serenet corda noſtra lux miſericordiæ tuæ, & recreet nos tuæ pacis dulcedo. Gloria patri.

Eripe me Domina ab omni malo, & ab hoſte inferni defende me. Contra me tetendit arcum ſuum, & in fraude ſua inſidiatur mihi. Conſtringe vires eius malignas, & obtunde potenter aſtutias eius. Conuerte iniquitatem ipſius in verticem illius, & in foueam quã fecit cadat feſtinanter. Nos autem exultemus in ſeruitio tuo, & in tuis laudibus gloriemur. Gloria patri &c.

Domina clamaui ad te exaudi me, intende orationi meæ & poſtulationi meę. Dirigatur obſecratio mea velut incenſum coram facie tua, & in tempore ſerotini ſacrificij & matutini. Non declinet cor meum in verbis malignantibus, & nequitiæ cogitatus non ſubuertant ſenſum meum. Fac me aſſentire beneplacito cordis, & tuis actionibus cõformari. Gladio intelligentiæ reuerbera cor meum, & igniculo charitatis inflamma mentem meam. Gloria patri &c.

Voce mea ad Dominam clamaui, ipſamq́ue humiliter deprecatus ſum. Effudi in conſpectu eius lachrymam meam, & dolorem meum ſibi expoſui. Inſidiatur hoſtis calcaneo meo, extendit contra me rete ſuũ. Adiuua me Domina ne corruam coram eo, fac vt cõteratur ſub pedibus meis. Educ de carcere animam meam, vt confiteatur tibi, & pſallat Deo forti in perpetuum. Gloria patri &c.

Domina exaudi orationem meam, percipe tuis auribus ſupplicationem meam. Perſecutus eſt malignus vitam meam, depoſuit in terra cõuerſationem meam. Denigrauit me caligine ſua, & anxiatus eſt nimis ſpiritus meus. Ne auertas faciem tuam à me, vt non corruã cum deſcendentibus in lacum. Emitte lucem tuam & gratiam tuam, & repara denuo vitam meã & conſcientiam meam. Gloria patri. &c.

Benedicta ſis Domina quæ inſtruis ſeruos tuos ad prælium, & eos roboras contra inimicum. Fulgure & coruſcatione diſsipa illum, mitte iacula tua vt confundas illum. Clarifica de alto manum tuã, & cantent ſerui tui laudem & gloriam tuam. Eleua de terrenis affectionem noſtram, de ſempiternis delitijs refice viſcera noſtra. Concupiſcentiam ſupernorum accẽde in cordibus noſtris, & de gaudijs paradiſi velis nos recreare.

Exaltabo te mater filij Dei, & per ſingulos dies cantabo laudes tuas. Generatio & populi laudabunt opera tua, & miſericordiam tuam inſulæ expectabunt. Abundãtiam dulcoris tui Angeli eructabunt, & ſuauitatem tuam ſancti pronunciabunt. Oculi noſtri ſperant in te Domina, mitte nobis cibum & eſcam delectantem. Laudationem tuam loquatur lingua mea, & benedicã te in ſæculum ſæculi. Gloria, &c.

Lauda anima mea Dominam, glorificabo eam quãdiu vixero. Nolite ceſſare à laudibus eius, & per ſingula momenta recogitate illã. Cum exierit ſpiritus meus Domina ſit tibi commendatus, & in terra ignota præſta illi ducatũ. Non conturbent eum culpę prius commiſſæ, nec inquietẽt ipſum occurſus malignantis. Perduc eum ad portum ſalutarem, ibi præſtoletur ſecurè aduentum redemptoris. Gloria, &c.

Laudate Dominam quoniam bonus eſt Pſalmus, iucunda & decora ſit illi noſtra laudatio. Ipſa enim medetur contritis corde, & refouet eos vnguento pietatis. Magna eſt virtus illius, & clementia eius nullum habebit finem. Præcinite ei in iubilatione, & in confeſsione pſalmum canite illi. Beneplacitum eſt ei ſuper timentes Deum, & in eis qui ſperant de miſericordia eius. Gloria, &c.

Lauda Hieruſalem Dominam, glorifica illam etiam ô Syon. Ipſa enim conſtruit muros tuos, & filios tuos benedicet. Gratia ſua te impinguat, pacemq́; donat terminis tuis. Emiſit verbum ſuũ altiſsimus, & virtus eius obumbrabit illi. Leuemus corda noſtra cum manibus ad illam, vt ſuam influentiam ſentiamus. Gloria, &c.

Laudate dominam noſtrã de cœlis, glorificate eam in excelſis. Laudate eam omnes homines & iumenta, volucres cœli & piſces maris. Laudate eam Sol & Luna, ſtellæ, & circuli planetarũ. Laudate eam Cherubin, & Seraphin, Throni, & Dominationes, & Poteſtates.

Laudate

Laudate eam omnes legiones Angelorũ, laudate eam omnes ordines ſpirituum ſupernorum. Gloria, &c.

Cantate Dominæ noſtræ canticũ nouum, laus eius in congregatione iuſtorũ. Lætentur cęli de gloria eius, inſulæ maris, & totus orbis. Aqua & ignis laudent eã, frigus & æſtus, ſplendor & lumen. Exultationes eius in gutture iuſtorum, & laudes eius in cœtu triumphantium. Ciuitas Dei iucundare in illa, & pro incolis tuis frequenta illi carmen. Gloria, &c.

Laudate Dominã in ſanctis eius, laudate eam in virtutibus & miraculis eius. Laudate eam cætus Apoſtolorum, laudate eam chori Patriarcharum, & Prophetarum. Laudate eam exercitus Martyrum, laudate eam turmæ Doctorum, & Confeſſorum. Laudate eam in collegio virginum, & continentium, laudate eam ordines Anachoritarum, & Monachorum. Laudate eam conuentus religioſorum omnium, laudate eam omnes animæ ciuium ſupernorũ. Omnis ſpiritus laudet Dominam noſtram. Gloria, &c.

Cantica.

CONfitebor tibi Domina, quoniam per te placatus eſt mihi Dominus, & conſolatus eſt me. Ecce Domina ſaluatrix mea, fiducialiter agam in te & non timebo. Quia fortitudo mea, & laus mea in Domino es tu, & facta es mihi in ſalutem. Hauriam aquas in gaudio de riuulo, & ſemper inuocabo nomen tuum. Notas facite in populis virtutes Dominæ noſtrę, quia excelſum eſt valde nomẽ eius. Exulta & lauda totum genus humanum, quia talem dedit tibi mediatricem Dominus Deus tuus. Gloria patri, &c.

Ego dixi circa dimidium dierum meorum, vadam ad Mariam, vt me Chriſto reconciliet. Quæſiui reliduum annorum meorum, in amaritudine animę meæ. Generatio mea ablata eſt, quia pater, & mater, & omnia dereliquerunt me. Maria autem aſſumpſit me. Sperabam in illa mane, ſero, & meridie, quaſi leo ſic contriuit omnia oſſa peccatorum meorum. Et tu Domina eruiſti animam meam, vt non periret, & de manu canis vnicam meam. Domina ſaluum me fac, & laudẽ tuam cantabo cunctis diebus vitæ meæ, ò pia mater Domini mei. Gloria, &c.

Exultauit cor meum in Domino, & exultatum eſt cornu meum in Domina mea. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, per Mariam matrem eius. Non eſt ſancta vt es Domina noſtra, quæ ſola ſupergreſſa es vniuerſas. Recedant ergo vetera de ore noſtro, & linguis loquamur nouis. Exulta & lauda Mariã Syon & Hieruſalem, quia maxima in dominabus Iſrael. Ipſa pauperem facit & ditat, & humiliat & ſublimat. Altior cœlo, terra latior eſt hæc Domina noſtra. Gloria, &c.

Cantemus Dominæglorioſæ virgini Mariæ, in hymnis & confeſsionibus benedicamus eam. Domina noſtra omnipotens poſt Deum nomen eius, currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare. Dextera tua Dña magnificata eſt in fortitudine, quia in multitudine miſericordiæ tuæ ſtrauiſti aduerſarios meos. De ore leonis liberaſti me Domina, & tanquam infantem genitũ mater ſuſcepiſti me. O Domina chariſsima mea, velut gallina tege me mirabili poſſeſsione tua. Tuus torus ego ſum, & oĩa mea tua ſunt virgo ſuper omnia benedicta. Ponam te ſicut ſignaculũ ſuper cor meum, quia fortis eſt, vt mors dilectio tua. Gloria, &c.

Domina audiui auditionem tuam & obſtupui, conſideraui opera tua, & expaui. Domina opus tuum circa medium annorum viuificaſti illud. Confitebor tibi Domina quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. Operuit cœlos gloria tua, & miſericordia tua plena eſt terra. Egreſſa es Virgo in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo. O benedicta in manibus tuis eſt repoſita noſtra ſalus, recordare pia paupertatis noſtrę. Quẽ vis, ipſe ſaluus erit, & à quo auertis vultum tuum, vadit in interitum. Gloria, &c.

Audite cœli quæ loquar de Maria, audiat terra verba oris mei. Magnificate ipſam mecũ ſemper, & exaltemus nomen eius in ſæculum ſæculi. Generatio praua atque peruerſa, agnoſce Dominam noſtram ſaluatricem tuam. Nunquid non ipſa eſt mater tua, quę poſſedit te, & in fide generauit te? Si hanc dimittis nõ es amicus ſummi Cæſaris, quoniam ipſe ſine ea non ſaluabit te. Vtinam ſaperes, & intelligeres, ac nouiſsima prouideres. Quemadmodum infans ſine nutrice non poteſt viuere, ita nec ſine Domina noſtra potes habere ſalutem. Sitiat ergo anima tua ad ipſam, tene eam nec dimitte, donec benedixerit tibi, repleatur os tuum laude ſua, decanta tota die magnificentiam eius. Gloria patri, &c.

Benedicite omnia opera Dominæ glorioſæ, laudate & ſuperexaltate eam in ſæcula. Benedicite Angeli Dominæ noſtræ, benedicite cœli Dominæ noſtræ. Benedicat omnis creatura Dominam noſtram, quam Rex ſic voluit benedici. Benedicta ſis ò ſummi Regis filia, quæ odore præis cuncta lilia. Benedicta ſis corona dominarum omnium, benedicta ſis gloria Hieruſalem. Odor tuus ſicut agri pleni, cui benedixit Dominus: qui in benedicentes te redundat irrigans omnia intima eorũ. Qui benedixerit tibi ò virgo beata, ſit ille iugiter benedictus. Qui maledixerit tibi roſa candidiſsima, ſit ille maledictus. Non recedat de domo ſeruorum tuorum, vini & olei abundantia. In nomine tuo omne genu flectatur, cœleſtium terreſtium & infernorum. Benedicamus Deũ qui te creauit, benedictus vterque parens qui te generauit. Benedicta ſis Domina in cœlo & in terra, laudabilis & glorioſa & ſuperexaltata in ſæcula. Gloria, &c.

Benedicta ſis Domina & mater Dei mei Iſrael, qui per te viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit vnicornu ſalutaris caſtitatis tuæ, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os Iſaiæ, & aliorum ſanctorum Prophetarum eius. Salutem ex inimicis præſta virginum virgo, & de manu omnium qui nos oderunt pacem nobis tribue. Et fac miſericordiam pro parentibus & nobis, vt memor ſis teſtamenti omnipotentis Dei. Quod iurauit ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſæcula. Sic ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, quietè ſeruiemus illi in ſanctitate, & iuſtitia coram te omnibus diebus noſtris. Et tu Maria propheta Dei vocaberis, quoniam nouiſti quòd reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Per quam dedit ſcientiam ſalutis plebi eius, in remiſsionem peccatorum. Per viſcera multitudinis miſericordiæ tuæ, viſita nos ſtella matutina oriens ex alto. Illumina tenebras ſedentium in vmbra mortis, & eas luce dilectiſsimi filij tui digneris inſtellare. Miſerere miſericordiæ mater nobis miſeris peccatoribus, qui retroacta peccata pœnitere negligimus, ac multa quotidie pœnitenda committimus. Gloria patri, &c.

Te matrem Dei laudamus, te Mariam virginẽ profitemur. Te æterni patris ſponſam omnis terra veneratur. Tibi omnes Angeli & Archangeli, tibi Throni, & Principatus fideliter deſeruiũt. Tibi omnes Poteſtates, & omnes Virtutes cœli cœlorum, & vniuerſæ Dominationes obediunt. Tibi omnes Chori, tibi Cherubin & Seraphin exultantes aſsiſtunt. Tibi omnis Angelica creatura inceſſabili voce proclamant. Sancta, ſancta, ſancta Maria Dei genetrix mater & virgo. Pleni ſunt cœli & terra maieſtatis gloriæ fructus ventris tui. Te glorioſus Apoſtolorum chorus, ſui creatoris matrem collaudat. Te beatorum Martyrum cœtus candidatus, Chriſti genitricẽ glorificat. Te glorioſus Confeſſorum

ſeſſorum exercitus, Trinitatis templum appellat. Te ſanctarum Virginum chorea amabilis, virginitatis & humilitatis exemplum prædicat. Te tota cœleſtis curia Reginam honorat. Te per vniuerſum orbem Eccleſia inuocando concelebrat. Matrem Diuinæ maieſtatis. Venerandam te veram Regis cœleſtis puerperã, ſanctam quoq; dulcem & piam. Tu Angelorum Domina, tu paradiſi ianua. Tu ſcala regni cœleſtis & glorię, tu thalamus tu arca pietatis & gratiæ. Tu vena miſericordiæ, tu ſponſa & mater Regis æterni. Tu templum & ſacrariũ Spiritusſancti, totius beatiſsimæ Trinitatis nobile tricliniũ. Tu mediatrix Dei, & hominũ amatrix. Tu agonizatrix pugnantium, aduocata pauperum, miſeratrix & refugium peccatorum. Tu erogatrix munerum, ſeparatrix, ac tetror Dæmonũ, & ſuperborum. Tu mundi Domina cœli Regina, poſt Deũ ſola ſpes noſtra. Tu ſalus te inuocantiũ, portus naufragantium, miſerorum ſolatium, pereuntium refugium. Tu mater omnium beatorum, gaudium plenum poſt Deum, omnium ſupernorum ciuium ſolatiũ. Tu promotrix iuſtorum, congregatrix errantium, promiſsio Patriarcharum. Tu veritas Prophetarum, præconium & doctrix Apoſtolorum, magiſtra Euangeliſtarũ. Tu fortitudo Martyrum, exemplar Confeſſorum, honor & feſtiuitas virginum. Tu ad liberandum exulem hominem, filium Dei ſuſcepiſti in vterum. Per te expugnato hoſte antiquo, ſunt aperta fidelibus regna cœlorum. Tu cum filio tuo ſedes ad dexteram patris, tu ipſum pro nobis roga virgo Maria, quem nos ad iudicandum credimus eſſe venturum. Te ergo poſcimus nobis tuis famulis ſubueni, qui precioſo ſanguine filij tui redempti ſumus. Aeterna fac pia virgo, cum ſanctis tuis nos gloria numerari. Saluum fac populum tuũ Domina, vt ſimus participes hæreditatis filij tui. Et rege nos, & cuſtodi nos in æternum. Per ſingulos dies ô pia te ſalutamus. Et laudare te cupimus vſq; in æternum, mente & voce. Dignare dulcis Maria, nunc & ſemper nos ſine delicto conſeruare. Miſerere pia nobis, miſerere nobis. Fiat miſericordia tua magna nobiſcũ, quia in te virgo Maria cõfidimus. In te dulcis Maria ſperamus, nos defendas in æternum. Te decet laus, te decet imperiũ, tibi virtus & gloria in ſæcula ſeculorũ, amen.

Quicunque vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt, vt teneat de Maria firmam fidem. Quam niſi quiſq; integram inuiolatamq́; ſeruauerit, abſq; dubio in æternum peribit. Quoniam ipſa ſola virgo manens peperit, ſola cunctas hæreſes interemit. Confundatur, & erubeſcat Hebræus, qui dicit Chriſtum ex Ioſeph ſemine eſſe natum. Confundatur Manichęus, qui dicit Chriſtum fictum habere corpus. Palleat oĩs qui hoc ipſum aliunde non de Maria dicit aſſumpſiſſe. Idem nanque filius qui eſt patris in diuinis vnigenitus, & verus vnigenitus virginis Mariæ filius, in cœlis ſine matre, in terris ſine patre. Nam ſicut anima rationalis & caro propter vnionem de homine verè naſcitur, ita Deus & homo Chriſtus, de Maria virgine verè generatur: induens carnem de carne virginis, quia ſic genus humanum redimi congruebat. Qui ſecundum diuinitatẽ æqualis patri, ſecundum vero humanitatem minor patre. Conceptus in vtero virginis Mariæ Angelo annunciãte de Spirituſancto, non tamẽ ſpiritusſanctus eſt pater eius. Genitus in mundum ſine pœna carnis virginis matris, quia ſine delectatione carnis conceptus. Quem lactauit mater vbere de cœlo pleno, quem circunſtant Angeli obſtetricum vice, nunciantes paſtoribus gaudium magnum. Hic à Magis muneribus adoratus, ab Herode in Aegyptum fugatus, à Ioanne in Iordane baptizatus, traditus, captus, flagellatus, crucifixus, mortuus, & ſepultus. Cum gloria reſurrexit, ad cœlos aſcendit. Spiritumſanctũ in diſcipulos, & in matres miſit. Quã demum ipſe in cœlum aſſumpſit, & ſedet ad dexteram filij, non ceſſans pro nobis filium exorare. Hæc eſt fides de Maria virgine, quam niſi quiſq; fideliter, firmiterq́; crediderit, ſaluus eſſe non poterit.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos.

Pater de cœlis Deus Mariæ conditor glorioſus, miſerere nobis.

Fili redemptor mundi Deus, Mariæ nobilis fœcundator, miſerere nobis.

Spiritus ſancte Deus, Marię mirabilis obumbrator, miſerere nobis.

Sancta Trinitas vnus Deus, qui Mariam glorificas, miſerere nobis.

S.Maria, quæ totum mundum illuminas, ora pro no.
S.Maria quæ tuos ſeruos exaltas. ora pro no.
S.Maria quæ pro peccatoribus ſupplicas. ora pro no.
S.Maria illuminatrix cordium. ora pro no.
S.Maria fons miſericordiæ. ora pro no.
S.Maria ſplendor ſanctæ Eccleſiæ. ora pro no,
S.Maria flumen ſapientiæ. ora pro no.
S.Maria ab Angelo ſalutata. ora pro no,
S.Maria per Spiritumſanctum obũbrata. ora pro no.
S.Maria in cœlis glorificata. ora pro no.
S.Maria roſa veris ſpecioſa. ora pro no.
S.Maria vitis frondens generoſa. ora pro no.
S.Maria dulcis virgo & ſpecioſa. ora pro no.
S.Maria à Deo patre ſponſa electa. ora pro no,
S.Maria verbi Dei mater prælecta. ora pro no.
S.Maria à Spiritusſancto protecta. ora pro no.
S.Maria quæ Deum in vtero concepiſti. ora pro no.
S.Maria quæ Deum & hoĩem genuiſti. ora pro no.
S.Maria virgo virginum ſignifera. ora pro no.
S.Maria virga Ieſſe Chriſtifera. ora pro no.
S.Maria arbor vitæ fructifera. ora pro no.
S.Maria fœminarum pulcherrima. ora pro no.
S.Maria humilium humillima. ora pro no.
S.Maria ſanctarum ſanctiſsima. ora pro no.
S.Maria ſuper oẽs diligentius amanda. ora pru no.
S.Maria ſuper oẽs excellẽtius magnificãda. ora ꝑ no.
S.Maria mater conditoris. ora pro no.
S.Maria mater redemptoris. ora pro no.
S.Maria mater Saluatoris. ora pro no.
S.Maria mater mundo deſiderabilis. ora pro no.
S.Maria inferis terribilis. ora pro no.
S.Maria mater amabilis. ora pro no.
S.Maria virgo plena gratia. ora pro no.
S.Maria virgo plena clementia. ora pro no.
S.Maria pia fundens ſolatia. ora pro no.
S.Maria flos & decus virginalis. ora pro no.
S.Maria fluuius ſapientialis. ora pro no.
S.Maria ſplendor & lux orientalis. ora pro no.
S.Maria virtutum cœli Regina. ora pro no.
S.Maria domus Dei cypreſsina. ora pro no.
S.Maria cœli feneſtra cryſtalline. oro pro no.
S.Maria perpetuæ lucis aurora. ora pro no.
S.Maria virga pulchra & decora. ora pro no.
S.Maria melodia dulcis & ſonora. ora pro no.
S.Maria delitiarum Dei dapifera. ora pro no.
S.Maria cœleſtis curiæ pincerna. ora pro no.
S.Maria paradiſi porta peruia. ora pro no.
S.Maria placitum Dei vmbraculum. ora pro no.
S.Maria virginum noua exultatio. ora pro no.
S.Maria mulierum prima benedictio. ora pro no.
S.Maria miſerorum pia conſolatio. ora pro no.
S.Maria vera ſalus & beatitudo. ora pro no.
S.Maria charitas magnitudo. ora pro no.
S.Maria pietatis latitudo. ora pro no,
S.Maria mater orphanorum. ora pro no,

S.Maria

S. Maria mamilla orphanorum. ora pro no.
S. Maria mamilla paruulorum. ora pro no.
S. Maria conſolatio afflictorum. ora pro no.
S. Maria cui Angeli obediũt & obſecrãtur. ora pro no.
S. Maria nobilis Regina cœlorum. ora pro no.
S. Maria cui ſancti & ſanctæ congaudent, & gratulantur. ora pro no.
S. Maria quam oĩa laudant & venerantur. ora pro no.
Propicia eſto. pace nobis Domina
Propicia eſto. lib. nos Dña.
Ab omni malo. lib. nos Dña.
Ab omni mala tentatione. lib. nos Dña.
Ab ira & indignatione Dei. lib. nos Dña.
A periclitatione & deſperatione. lib. nos Dña.
A ſuperbia pręcipitante. lib. nos Dña.
Ab auaritia deuaſtante. lib. nos Dña.
A peccato iræ & inuidiæ cruciante. lib. nos Dña.
A carnis tentatione vndiq; anxiante. lib. nos Dña.
A pctõ gulę & caſtrimargiæ cõmaculãte. lib. nos Do.
Ab incurſu hoſtis malignantis. lib. nos Dña.
Per dulcorem & gaudium de Chriſti incarnatione. lib. nos Domina.
Per dolorem & anguſtiã de illius paſsione. lib. nos Do.
Per gaudium & miraculum de illius reſurrectione. lib. nos Domina.
Per fidem tuã de ſpiritusſancti miſsione, lib. nos Do.
Per gaudium & lętitiã de illius aſcenſione. lib. nos Do.
Per gaudiũ & lætitiã de tua coronatione. lib. nos Do.
In hora mortis deuaſtante. lib. nos domina.
In iudicis diſtricto examine. lib. nos Domina.
Ab inferni horribili cruciamine. lib. nos Domina.

PEccatores. Te rogamus audi nos.
Vt ſanctam Eccleſiam piiſsima Domina conſeruare digneris. Te rogamus audi nos.
Vt iuſtis gloriam, peccatoribus gratiam impetrare digneris. Te ro.
Vt tribulatis cõſolationem, captiuis liberationem impetrare digneris. Te ro.
Vt famulos & famulas tibi deuotè ſeruientes conſolari digneris. Te ro.
Vt populum chriſtianum filij tui precioſo ſanguine redemptum conſeruare digneris. Te ro.
Vt cunctis fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris. Te ro.
Mater Dei. Te rogamus audi nos.
Mater chariſsima & Domina noſtra miſerere nobis; & dona nobis perpetuã pacẽ, Amen. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem.

Ego dixi dña miſerere mei, ſana aĩam meã quia peccaui tibi. Conuerte miſericordiã tuã ſuper nos; & deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Oñde potentiã tuã contra inimicos noſtros; vt loſtificeris in nationibus populorũ. Miſerere ſeruorũ tuorũ, ſuper quos inuocatũ eſt nomen tuũ; & ne ſinas anguſtiari eos in tentationibus ſuis. Ne proijcias nos in tpe mortis noſtrę, & ſuccurre aĩę cũ deſeruerit corpus tuũ. Eſto nobis Dña turris fortitudinis; & petra duriſsima cõtra inimicũ. Adiuua me Dña, ne corruã coram eo; fac vt conteratur ſub pedibus meis. Exaudi orationem meam; & deprecationem meam: & contepeſcant aduerſarij mei. Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui pro nobis de caſtiſsima Virgine Maria naſci dignatus es: fac nos tibi caſto corpore ſeruire, & humili mente placere.

Oramus etiã te piiſsima virgo Maria, mundi Regina & angelorum Domina: vt eis quos in purgatorijs ignis examinat, impetres refrigeriũ; peccatoribus indulgentiã, & iuſtis perſeuerantiam in bono. Nos quoque fragiles ab omnibus inſtantibus defende periculis. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

EIVSDEM SERAPHICI
DOCTORIS

Tractatus, qui corona B. Mariæ virginis intitulatur.

CVm iucunditate memoriã nominis Marię celebremos, vt ipſa pro nobis intercedat ad Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtum. Amen. Gaude virgo Maria mater Chriſti, quæ per aurẽ concepiſti Gabriele nuncio. Ieſus fructus vẽtris tui, per te detur nobis frui, in perenni gaudio Amen. Amen. Aue Maria. Pſalm. Magnicat.

Mediatrix Dei & hominũ, tu dignè magnificas Dominum, quæ ſola concepiſti filiũ, qui eſt vera ſalus humilium: hinc omnium Deum quęrentium generatio, te beatam dicere, & deuote ſalutare debet dicens. Aue Maria: vſque tui. Reſ. Et beatus venter qui te portauit Domine Ieſu Chriſte; & beata vbera quæ ſuxiſti. O igitur mediatrix noſtra Maria mater gratiæ, mater miſericordię, pro nobis quæſumus intercede, vt verę cõpunctionis & deuotionis gratiam nobis inſpirare dignetur dilectiſsimus filius tuus Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Qui cum &c. Gaude quia Deo plena, peperiſti ſine pęna, cum pudoris lilio. Ieſus fructus &c. Añ. Alma. Pſal. Ad Dominum cum. Amen.

Alma redemptoris mater eximia, qui tua egreſſus clauſtra virginea: cum his pacificus fructus eſt incola, à quibus dura perpeſſus eſt verbera, vnde digna es ò virgo puerpera, vt omnis creatura te veneretur, & benedicat dicẽs: Aue, Reſ. Et beatus. O igitur alma virgo Maria mater Dei digniſsima, pro nobis quæſumus intercedere digneris, vt ſanctum propoſitũ quod Deo inſpirante concepimus, ad effectum ſalubriter perducere valeamus: præſtante eodem Domino Ieſu Chriſto benedicto filio tuo: Qui cum patre & ſpiritu ſancto, &c. Gaude quia tui nati, quem dolebas mortem pati, fulget reſurrectio. Ieſus &c. Añ. Regina cœli. Pſal. Retribue ſeruo. Amen.

Regina cęli lætare cum iubilo: nam qui pendebat in crucis patibulo, ſurrexit verè ſummo diluculo; omni ablato contemptus opprobrio: vnde dignè oĩs homo, cum gaudio tibi congratulari & benedicere debet, dicens: Aue ma. Reſ. Et beatus venter, &c. O igitur Regina cœli digniſsima, ora pro nobis Deũ, & Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, vt nos reſurrectionis ſuę participes efficiat, in præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Qui cum &c. Gaude Chriſto aſcẽdente, & in cœlũ te vidẽte, motu fertur proprio. Ieſus fructus & c. Antiph. Imperatrix. Pſal. In conuertendo. Antiph.

Imperatrix & mundi Domina, tuus natus cũ quanta gloria, noſtræ carnis ſumpta materia, capta præda conſcendit æthera: hinc os cordis plenum lætitia, & lingua nr̃a exultatione, te collaudet & benedicat, dicens. Aue ma. Reſ. Et beatus. O igitur imperatrix & Domina noſtra benigniſsima; iure matris impera tuo dilectiſsimo filio Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt mẽtes noſtras ab amore terreſtrium, ad cœleſtia deſideria erigere dignetur. Qui viuit & reg. & c. Gaude quæ poſt Chriſtũ ſcandis, & eſt honor tibi grandis in cęli palatio. Ieſus. ſ. Aña. Aduocata Pſal. Ad te leuaui.

Aduocata miſerorum ad te ſunt oculi ſeruorum, te aſſumpſit Rex cœlorũ ſuper choros angelorũ, vbi cœtus beatorũ te dignè veneretur & benedicat in æternũ dicens: Aue. Reſp. Et beatus. O igitur glorioſiſsima Dña excelſa ſuper ſydera, piiſsima aduocata noſtra ſuſcipe

ſcipe

ſcipe laudum pia præcamina, quæ ad honorem quinq; vulnerum filij tui, & ad laudem ſancti nominis tui decātauimus: & pro nobis quęſumus intercedere feſtina quatenus dulciſsimus filius tuus Dñs noſter Ieſus Chriſtus per ſuam magnam miſericordiā, à vinculis peccatorū noſtrorū nos eripiat, & in ſuo ſancto ſeruitio nos conſeruet, cōſortet, ac finaliter perſeuerare faciat: nam te nihil negans honorat. Qui cum Deo &c.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Curſus, Siue officium de paſſione Domini.

Ad matutinas.

DOmine labia mea aperies. Reſ. Et os meum &c. Ver. Deus in adiutoriū me. Reſ. Dñe ad adiuuan. &c. Gloria &c. Alleluia. Inuitato. Chriſtū captū & deriſum, flagellatum & crucifixum. Venite adoremus. Pſal. Venite exultemus Domino. Hymnus.

In paſsiòne Dñi qua datur ſalus homini; ſit noſtrū refrigerium & cordis deſiderīū. Portemus in memoria dolores & opprobria; Chriſti coronam ſpineam, crucem, clauos, & lanceam. Et plagas ſacratiſsimas, omni laude digniſsimas: acetum fel arundinē, & mortis amaritudinēq. Hc omnia nos ſacient, & dulciter inebrient; nos repleant virtutibus, & glorioſis fructibus. Te crucifixum colimus, & toto corde poſcimus, vt nos ſanctorum cętibus coniungas in cœleſtibus. Laus honor Chriſto vendito; & noſtri cauſa prodito; paſſo morte pro populo; in aſpero patibulo, Amen. Añ. Inſurrexerunt. Pſal. Quare fremuerunt gentes.

Inſurrexerunt in me viri ſine miſericordia, & nō pepercerūt aīæ meæ. Ver. Reliqui domū meā; dimiſi hæreditatem meam. Reſ. Dedi dilectam aīam meā in manus peccatorū. Pater noſter. Abſolutio. Paſsio Dñi noſtri Ieſu Chriſti perducat nos ad gaudia Paradiſi. Amē. Iube Domine Bene. Per ſuam paſsionē, det nobis dominus ſuam benedictionem, Amen.

Lectio prima.

APprehēdit Pilatus Ieſum, & flagellauit eum; & milites plectentes coronā de ſpinis, impoſuerūt capiti eius, & veſtē purpurea circundederūt eū; & veniebant ad eū & dicebant; aue Rex Iudęorum: & dabant ei alapas, & expuerunt in eū; acceperunt arundinem & percutiebant caput eius. Tu aūt. Reſ. Ecce vidimus eum non habentē ſpēm, neq; decorem, aſpectus eius in eo nō eſt, hic peccata nr̃a portauit, & pro nobis dolens. Ipſe aūt vulneratus eſt ꝑꝑ iniquitates noſtras; cuius liuore ſanati ſumus. Ver. Verè languores noſtros ipſe abſtulit, & infirmitates noſtras ipſe portauit. Ipſe. Iube. Bene. Per virtutem ſanctæ crucis, perducat nos Dominus ad gaudia veræ lucis. Amen.

Lectio ſecunda.

SVſceperunt ergo milites Ieſum & duxerūt; & baiulans ſibi crucē, exiuit in eū qui dr̃ caluarię locus; hebraice aūt golgota: vbi eū crucifixerūt. & cum eo alios duos hinc & inde; mediū aūt Ieſum. Ieſus aūt dicebat. Pater dimitte illi, non.n. ſciunt quid faciunt. Tu aūt. Reſ. O vos oēs qui tranſitis per viam, attēdite & videte: Si eſt dolor veſter ſimilis vt dolor meus. Ve. Attendite vniuerſi populi, & videte dolorem meum. Si eſt dolor. Iube. Bene. Sanguinis Chriſti aſperſio, ſit nobis ſempiterna ſalus & protectio. Amen.

Lectio tertia.

POſtea ſciēs Ieſus, quia oīa cōſummata ſunt, vt impleretur ſcriptura dixit, Sitio. Vas ergo erat poſitū plenū aceto. Illi ergo ſpongiā plenam aceto hyſopo circūponentes; obtulerunt ori eius. Et cū accepiſſet acetū, dixit. Cōſummatū eſt: & inclinato capite tradidit ſpiritū. Tu aūt. Reſ. Tenebrę factę ſunt dum crucifixiſſent Ieſum Iudęi. Et circa horā nonā exclamauit Ieſus voce magna: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Et inclinato capite, emiſit ſpiritū. Ver. Exclamans Ieſus voce magna ait; pater in manus tuas comendo ſpiritum meum: Et inclinato. Gloria patri. Et. Ad laudes. Deus in adiutorium meum intende &c. Antiphona. Contumelias. Pſalmus.

Vſquequo Dñe obliuiſceris me in finem? vſquequo non auertis faciē tuam à me? Quandiu ponā conſilia in aīa mea? dolorē in corde meo per diē? Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? reſpice & exaudi me Domine Deus meus. Illumina oculos meos, ne vnquā obdormiam in morte; ne quādo dicat inimicus meus, pręualui aduerſum eum. Qui tribulat me exultabunt ſi motus fuero; ego aūt in miſericordia tua ſperaui. Exultabit cor meum in ſalutari tuo. Cantabo Dño qui bona tribuit mihi, & pſallam nomini Domini altiſsimi. Gloria patri. Aña. Contumelias & terrores paſſus ſum ab eis; & Dominus mecum eſt tanquam bellator fortis. Capitulum.

Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus, captus eſt pro peccatis noſtris: cui diximus, in vmbra tua viuęmus in gentibus. Hymnus.

Chriſtum ducem qui per crucē redemit nos ab hoſtibus, laudat cętus noſter lætus, exultet cœlū laudibus, Pœna fortis tuæ mortis, & ſanguinis effuſio: corda terant, vt te quærant Ieſu noſtra redemptio. Per fęlices cicatrices, ſputa flagella verbera: nobis grata ſunt collata ęterna Chriſti munera. Noſtrū tangat cor vt plangat, tuorum ſanguis vulnerum: in qua toti ſimus loti, conditor almè ſyderum. Paſsionis tuæ donis, ſaluator nos inebria: qua fidelis dare velis æterna nobis gaudia. Amen. Ver. Dedit percutienti ſe maxillam. Reſ. Fuit ſaturatus opprobrijs. Ad Benedictus Añ. Proprio filio ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon, Domina. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte qui hora matutina pro nobis conſpui, & alapis cędi voluiſti, & cum gloria à mortuis reſurrexiſti, fac nos contumelias & opprobria pro tui nominis gloria portare: fac nos reſurgere ad virtutes à vitijs, vt te videre poſsimus in Galilæa cum diſcipulis. Qui viuis & regnas. Commemoratio de beata virgine. Matutino tēpore Mariæ nūciatur, ꝙ à Iudæis perfidis Chriſtus captiuatur: & toto corde tremuit, & malè tractabatur. Ver. Nunquam mater pertulit dolores. Reſ. Vt Maria filij conſiderans liuores. Oratio.

Pietatem tuam quæſumus Domine, qua pro nobis mortem ſubijſti temporalem, nec proprio corpori nec materno dolori parcere voluiſti: fac vt nos tuæ matriſque paſsionis memores, vobiſcum fœlicitatis perpetuæ ſimus participes. Qui viuis, & regnas. Ad primam. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Tu qui velatus facie fuiſti ſol iuſtitiæ flexus illuſus genibus, cæſus quoq; vberibus. Te petimus attētius, vt ſis nobis propicius, & per tuā clementiam perduc nos ad gloriam. Laus. Aña. Faciem meam. Pſal.

Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab hoīe iniquo, & doloſo erue me. Quia tu es Deus fortitudo mea, quare me repuliſti & quare triſtis incedo

ſtis incedo dum affligit me inimicus? Emitte lucẽ tuã, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua. Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meã. Confitebor tibi in cithara Deus Deus, meus, quare triſtis es anima mea? & quare cõturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei & Deus meus. Gloria patri. Antiphona. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conſpuentibus in me. Capitulum.

Recogitate eũ qui talẽ ſuſtinuit contra ſemetipſum à pctõribus contradictionẽ, vt non fatigemini animis veſtris deficientes Ve. cũ malediceretur non male dicebat. Reſ. Et cum pateretur non comminabatur. Ver. Dñe exaudi orõnem meam. Reſ. Et clamor me. Orõ.

Domine Ieſu Chriſte qui hora diei prima pro nobis peccatoribus Pilato iudici es pſentatus, & Marię magdalenæ apparuiſti: appare nobis per internã gratiam, & da reis veram pœnitentiã: vt de malis quæ cõmiſimus nos diſtricte iudicemus, ne in extremo iudicio deputemur ſupplicio: ſed tuis fidelibus aſſociemur in cęleſtibus. Qui viuis & regnas. Ad tertiã. Ver. Deus in adiutorium &c. Hy. Hora qui ductus tertia fuiſti ad ſupplicia, Chriſte ferendo humeris crucẽ pro nobis miſeris. Fac nos ſic te diligere ſanctamq; vitã ducere, vt valeamus requie frui cœleſtis patriæ. Laus. Aña. Dñs. Pſal.

Exaudi Deus orationẽ meam cũ deprecor, à timore inimici eripe aĩam meã. Protexiſti me à conuentu malignãtium, à multitudine operantiũ iniquitatem. Quia exacuerunt vt gladiũ linguas ſuas, intenderunt arcum rẽ amarã, vt ſagittẽt in occultis immaculatũ. Subito ſagittabunt eũ & non timebunt, firmauerũt ſibi ſermonem nequã. Narrauerunt abſconderent laqueos, dixerunt quis videbit eos? Scrutati ſunt iniquitates, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Accede homo ad cor altũ, & exaltabit Deus. Sagittę paruulorũ factę ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eos linguę. Conturbati ſunt oẽs qui videbant eos, & timuit oĩs homo. Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius intellexerũt. Lætabitur iuſtus in Dño & ſperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde. Gloria. Aña. Dñs tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum. Cap.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exẽplum, vt ſequamini veſtigia eius: qui peccatum non fecit nec inuẽtus eſt dolus in ore eius. Ver. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. Reſ. Confuſione contempta Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie. ele. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte qui hora diei tertia dura pro nobis ſuſtinuiſti verbera, & corda fidelium tuorũ ſancti ſpritus infuſione feciſti flammantia, da nobis malũ quod fecimus digna caſtigatione punire, & flammas vitiorum noſtrorum lachrimis compunctionis extinguẽ vt dum de foris & intus affligimur, tui ſpiritus dulcedine conſolari mereamur. Qui viuis & reg. Ad vj. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Crucẽ pro nobis ſubijt, & ſtans in illa ſitijt Ieſus ſacratis manibus clauis foſsiſq; pedibus. Honor & benedictio ſit crucifixo filio, qui nos ſuo ſupplicio redemit ab exilio. Laus honor. Aña. Poſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcripturam, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. Pſal. Credidi propter. Capitulum.

Tradet autẽ iudicanti ſe iniuſtè, quia peccata noſtra ipſa pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus cuius liuore ſanati ſumus. Ver. Oblatus eſt quia ipſe voluit. Reſp. Et peccata noſtra ipſe portauit Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei ſexta pro ſalute noſtra manus in cruce expandiſti, & quinque vulnera pertuliſti; ad te cõfugientes brachijs miſericordiæ clementer ſuſcipe, & vulnera mentis noſtrę tuo ſana medicamine, vt purgati à peccatorum ſordibus, templum efficiamur Spiritusſancti. Ad nonam. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Beata Chriſti paſsio ſit noſtra liberatio, vt per hanc nobis gaudia parata ſint cœleſtia. Gloria Chriſto Dñi qui pendens in patibulo, clamans emiſit ſpiritũ i mundumq; ſaluans perditum. Laus ho. Aña. Et cum. Pſal.

Voce mea ad Dñm clamaui, voce mea ad Dñm deprecatus ſum. Effundo in conſpectu eius orationem meã, & tribulationem meã ante ipſum pronuncio. In deficiendo ex me ſpiritũ meũ, & tu cognouiſti ſemitas meas. In via qua ambulabã, abſconderũt laqueũ mihi. Conſiderabã ad dexterã & videbã, & non erat qui cognoſceret me. Perijt fuga à me, & non eſt qui requirat aĩam meã. Clamaui ad te Dñe, dixi tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentiũ. Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſequentibus me, quare confortati ſunt ſuper me. Educ de cuſtodia aĩam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Gloria pa. Añ. & cum accepiſſet Ieſus acetum dixit: conſummatum eſt, & inclinato capite, emiſit ſpiritum. Capit.

Decebat eum per quem oĩa, & propter quem oĩa facta ſunt, qui multos filios in gloriã adduxerat: auctorẽ ſalutis eorum per paſsionem conſummari. Ver. Tradidit in mortem aĩam ſuam. Reſ. Et cum viris ſceleratis deputatus eſt. Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie elei. Domine exaudi orationem meam. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei nona pro ſalute noſtra humana in mortem animam tuam tradidiſti, & cœlos aſcendiſti: viuifica corda noſtra per infuſionem tui amoris, vt te diligere, menteq; cœleſtibus inhęrere & mortem tuam noſtræ carnis mortificatione imitari valeamus, vt dum tua paſsione participes efficimur, tuæ conſolationis nos facias eſſe conſortes. Qui viuis & re. Ad Veſ. Deus in adiutorium meum intende. Añ. Dignus es. Pſal.

Exaltabo te Domine quoniã ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me. Dñe Deus meus clamaui ad te, & ſanaſti me. Domine deduxiſti ab inferno aĩam meam, ſaluaſti me à deſcendentibus in lacũ: Pſallite Domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius. Qm̃ ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Ego autẽ dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum, Domine in voluntate tua, præſtitiſti decori meo virtutem. Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Ad te Domine clamabo, & ad meum deprecabor. Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuã? Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei, Dominus factus eſt adiutor meus. Conuertiſti planctum meum in gaudiũ mihi, concidiſti ſaccum meum, & circũdediſti me lætitia. Vt cantet tibi gloria mea & non compũgar, Domine Deus meus in æternum confitebor tibi. Gloria patri. Aña. Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſeptem ſignacula eius, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo. Capitulum.

Vidimus Ieſum propter paſsionem mortis ſuæ gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. Hymnus.

Qui preſſura mortis dura, ſoluiſti nẽxus criminum, nos ad pacem duc veracem Ieſu corona virginum. In flagellis potum fellis bibiſti amariſsime, pro peccatis perpetratis æterne Rex altiſsime. Tuæ genti recolenti tuæ mortis ſupplicium, da virtutem & ſalutem Chriſte redemptor omnium. In amara crucis ara fudiſti riuos ſanguinis, Ieſu digne Rex benigne, cõlors paterni luminis.

luminis. Sanguis Chriſti qui fuiſti peremptor hoſtis inuidi, fac ſitire da venire ad cœnā agni prouidi. Amen. Verſ. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Reſpõ. Quia liuore eius ſanati ſumus. Ad magnificat Antiphona Receſsit paſtor noſter bonus fons aquę viuę, quia animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, & pro ſuo grege mori dignatus eſt. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei veſpertina diſcipulis tuis tradidiſti myſteria, & de cruce poſitus es, deponere mentis noſtræ vitia & perpetrata ſcelera, vt cũ pura conſcientia eadem ſumamus myſteria, vt ſint nobis in remedium hic & in perpetuum. Qui viuis & regnas. Commemoratio virginis Aña. Regina clementiæ virgo mater Chriſti, cum videres filium tuum in cruce mori: nullus dolor ſimilis tuo dolori. Verſ. Quæ matris anguſtias poſſet lingua fari. Reſ. Cum viderent filium in cruce clauari. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte virginis Mariæ fili dulciſsime, qui cum proditore cœnaſti: deinde captus viliter tractus fuiſti, præſta quæſumus, vt qui tibi & tuæ ſanctiſsimæ genitrici conpatimur, vobiſcum manere ſine termino mereamur. Qui viuis & re. Ad cõpletur. Conuertere nos Deus. Reſp. Et auer. Verſ. Deus in adiutorium. Antiph. Plangent eum. Pſal.

Domine Deus ſalutis meæ, in die clamaui & nocte coram te. Intret in conſpectu tuo oratio mea, inclina aurem tuam ad precem meam. Quia repleta eſt malis anima mea, & vita mea in inferno appropinquabit. Aeſtimatus cum deſcendentibus in lacum, factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorũ non eſt memor amplius: & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Poſuerũt me in lacũ inferiori, in tenebroſis & in vmbra mortis. Super me confirmatus eſt furor tuus, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Lõge feciſti notos meos à me, poſuerũt me abominationem ſibi. Traditus ſum & non egrediebar, oculi mei languerunt præ inopia. Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditionem? Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, & iuſtitia tua in terra obliuionis? Et ego ad te Domine clamaui, & mane oratio mea præueniet te. Vt quid Domine repellis orationem meam, auertis faciem tuam à me? Pauper ſum ego & in laboribus à iuuentute mea, exaltatus autẽ, humiliatus ſum & conturbatus. In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Circundederũt me ſicut aqua tota die, circundederunt me ſimul. Elongaſti à me amicum & proximum, & notos meos à miſeria. Gloria patri. Aña. Plangent eum quaſi vnigenitum, quia innocẽs Dominus occiſus eſt. Hymnus.

Qui iacuiſti mortuus, in petra Rex innocuus, fac nos in te quieſcere, ſanctamq́; vitam ducere. Succure nobis Domine, quos redemiſti ſanguine: & duc nos ad cœleſtia æternę pacis gaudia. Laus honor Chriſto vendito. Capitulum.

Chriſto in carne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini. Verſ. Et factus eſt in pace locus eius. Reſpon. Et habitatio eius in Syon. Ad nunc. Antipho. Saluator mundi ſalua nos, qui per crucem & ſanguinem redemiſti nos, auxiliare nobis te deprecamur Deus noſter. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater noſter. Verſ. Domine exaudi orationem. Reſponſ. Et clamor. Oratio.

Dñe Ieſu Chriſte, cuius ſudor hora completorij prę triſtitia animi factus eſt ſanguineus, & es ſepultus, à mulieribus es lamentatus, aufer à nobis triſtitiam, & da veram lætitiam, & à vanitate ſæculi nos veraciter ſepeli: & educ de oculis noſtris lachrymas piæ compaſsionis, vt dum deflemus tua, à te cõſolari mereamur hic & in cœleſti curia. Qui viuis & regnas.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Curſus de Compaſſione beatæ Mariæ virginis.

DOmine labia mea aperies. Reſpõ. Et os meũ. Deus in adiutoriũ meũ. Reſ. Dñe ad adiuan. &c. Inuitatoriũ. Cum Maria virgine feruidè ploremus in ſepulchro politum. Venite adoremus. Pſal.

Venite mares fœminaq́;, ploremus cũ Maria virgine, planctibus fruamur intimis, facies rigãdo lachrymis. Cũ Maria Cor nr̃m ploret, & oculus noſter purgetur amoris ſtimulo: heu mater carẽs cõtagio, tam dulci priuatur filio. Venite. Innocẽs & expers criminis, moritur miſertus hoĩs; męroris ſimus conſoeij, cũ ſimus cã ſupplicij. Cum Maria. Gloria Virginis filio, qui in hoc exilio, ſe dedit tormẽtis aſperis, vitã reddẽdo miſeris. Venite adoremus. Cũ Maria vir. Hym.

Imperatrix clementię rorem infunde gratię, in meũ cor tam aridum, vt tibi fiat placidũ, Largire quòd concipiam tecum cordis anguſtiam, flens mortem quam rex patitur, per quem mundus conſtruitur. Tuus tractatur filius, longè quàm latro vilius: irriſus fert ludibria, gente vallatur impia. Sit honor laus deuotio, Ieſu Mariæ filio, tenſo crucis patibulo, pro redimendo populo. Amen. Antiph. Noctem. Pſal.

Poſuerũt me in lacu inferiori. Super me cõfirmatus eſt furor. Lõge feciſti notos meos &c. Traditus ſum, & nõ egrediebar, oculi languerũt prę inopia. Glora. patri. Aña. Noctẽ qua Chriſtus capitur, abſq; ſomno duxiſti, & ſoporatis cæteris, flens vigil permanſiſti. Ver. cæteri cũ inter fletus obdormirent. Reſ. Tu ſola meſtas celebraſti vigilias. Pater noſter. Ver. Et. Reſ. Sed libera. Abſolutio. Noli me relinquere Ieſu fili bone, fac vt tecum moriar tali paſsione. Amẽ. Iube. Benedi. Pro nobis ora crucifixum virgo decora. Amen.

Lectio prima.

PRolem in cruce pendentẽ męſta mater aſpiciens, lachrymatur inceſſanter: pectus ſacrũ percutiẽs, plures mouit ad męrorẽ, ſuo ploratu quęrulo, natum videns cruentatũ crucis tenſum patibulo, animã męſtæ parentis tunc pertranſiuit acrius, iuxta verbum Symeonis heu paſsionis gladius: ſic dum plorat mortẽ prolis, quẽ blaſphemauit populus, ſolus erat cõſolator eius cuſtos & diſcipulus. Tu aũt. Reſ. Conſolari mater non potuit, ſic tractatũ videns quem genuit. Hæc dolorem maiorẽ habuit, quàm ſaluator qui tot ſuſtinuit. Verſ. Mortem Dei videns quem aluit, nulla mater ſic vnquã doluit. Hęc do. Iube. Bene. Mors prolis Dei patris, vita nobis ſit precibus piæ matris.

Lectio ſecunda.

DVm de cruce depoſitus ad tumulũ portaĩ, inter dolores anxios, portãtes ſic affatur: ſuſtinete paululũ ꝗ dolorem meũ plangã, & meum dilectiſsimũ deoſculer, mihi meũ dilectiſsimũ ſubtrahere nolite. Si ſepeliri debeat me ſecũ ſepelite. Acceſsit ſic exanimis, ſe ſuper corpus iecit, & ſacrũ vultũ lachrymis rigãdo madefecit. Tu aũt. Reſ. Dũ videret ſupplicia prolis exquiſita, torquẽ, & anguſtia mater infinita, triduano ſpacio dũ langueret ita. Squalet eius facies nuper tã polita.

polita. Ver. Pęna tã exaſperans nunquã eſt audita: lõgè ſibi charior erat mors quàm vita: Squalet. Iube. Bened. Sic nobis pacifica tremendum virgo pudica. Amen.

Lectio tertia.

FIlij pręſentia mater deſtituta, Gabrielem angelũ ſic eſt allocuta. Aue plena gratia, mihi protuliſti, nunc amaritudine ſum repleta triſti, ſubſequẽter (inquiens) Dñs eſt tecum, heu iacet in tumulo nec eſt vltra mecũ, oĩs benedictio quã tu ſpopondiſti mihi, fit contraria propter mortẽ Chriſti. Tu aũt, Reſ. Cum videret ꝙ clauſo tumulo priuaretur tã dulci ſpeculo, præ dilecto ſtans cum diſcipulo. Corde plorat magis, quàm oculo, verſ. Lachrymarum fluẽte riuulo, fletum monit aſtanti populo. Corde. Gloria patri. Corde. Ad laudes. Deus in adiutorum. Antiphona. Fit vox. Pſal.

Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hoĩum & abiectio plebis. Oẽs videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labijs, & mouerũt caput. Sperauit in Dño eripiet eum, ſaluum faciet eum, qm̃ vult eum. Quoniã tu es qui extraxiſti me de ventre, ſpes mea ab vberibus matris meæ, in te proiectus ſum ex vtero. Glor. patri, Antip. Fit vox nimis flebilis vox nimis amara matris, quando capitur ſua proles chara. Capit.

Cũ audiſſet virgo, ꝙ filius eius captus eſſet à Iudęis, & ad Annã duceretur ianuis clauſis, ſacrum pectus tundere & lachrymas effundere non ceſſauit. Hymnus.

O glorioſa Domina, quæ tua cruciamina, cũ Barrabas dimittitur, & pœnas Chriſtus patitur. Paſtorẽ heu percutiunt, oues diſperſæ fugiunt, te ſola cum diſcipulo manente ſub patibulo. Nec mirum ſi ſis anxia, viſa crudeli furia, te ſciens puram virginem genuiſti Deum & hominem. Sit honor. Ver. Nũquam mater pertulit tam anxios dolores, Reſ. Vt Maria conſiderans filij liuores. Ad benedictus, Aña. Tanquam latro capitur, vndiq; conſtrictus cæditur, conſpuitur alapis afflictus, ò matris anguſtiæ cum audiret ictus, pro nobis hæc tolerans ſit rex benedictus. Pſal. Benedictus, verſ. Domine exaudi. Oratio.

Propter terrores illius commotionis, quo cor tuum contremuit virgo beatiſsima, qñ audiſti filium tuũ dilectiſsimũ ab impijs captum, ligatũ, & ad ſupplicia tractum, & traditũ, adiuua nos vt cor nr̃m nunc pro delictis noſtris terreatur, & moueatur ad pñiam, ne mortis in hora ad occurſum aduerſarij paueat, aut ad aſpectum tremendi iudicis accuſante cõſcientia cõtremiſcat, ſed potius faciẽ ſuam videns in iubilo delectetur, ineffabiliterq; lætetur. Præſtante eodẽ Dño noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit, & regnat. Ad primam. Deus in adiutorium. Hymnus.

Ieſu nate de virgine ex myſtico ſpiramine, qui mortem crucis pateris, confoſſus plagis aſperis. Amore matris anxiæ noſtræ parcas miſeriæ, ſuiq; fletus copia perducat nos ad gaudia. Sit honor. Antiphona. Stabat Maria. Pſal.

Aſtiterunt reges terræ & princi. Dirumpamus vincula eorum. Qui habitat in cœlis irridebit eos. Tũc loquetur ad eos in ira ſua. Gloria patri. Aña. Stabat Maria mater pia foris plorans acriter, regem mundi furibũdi dum tractarent viliter. Capit.

Sit tuarum obſecro lachrymarũ riuus, in corde meo lapideo mœroris motiuus, Reſ. Deo Gratias. Verſ. Per Mariæ lachrimas pater pietatis, Reſ. Nobis veram gloriam confer cum beatis. Verſ. Domine exaudi. Oratio.

Propter gemitus & lachrymas quibus afficiebaris virgo dulciſsima, qñ vidiſti filium tuũ dulciſsimũ iudici pñtari, acriter flagellari, varijs illuſionibus, & opprobrijs aſſici, impetra nobis dolorẽ pro peccatis noſtris, & lachrymas ſalutiferę contritionis, & adiuua nos, ne nobis poſsit inimicus illudere, neq; diuerſis pro libitu ſuo tentationibus flagellare, deuictosq; ſtatuere terribili iudici, ſed magis ipſi accuſemus, & iudicemus noſmetipſos de exceſsibus noſtris, & veræ pñię diſciplinis flagellemus, vt veniam & gr̃am in tp̃e neceſsitatis tribulationis, & anguſtiæ inueniamus, præſtãte eodẽ, &c. Ad iij. ver. Deus in adiutorium, &c. Hym. Ieſu nate de virgine. Antiphona. Quam putamus. Pſal.

Quoniam ꝑꝑ te ſuſtinuiſti opprobriũ, operuit confuſio faciem meã. Extraneus factus ſunt fratribus meis & peregrinus filijs matris meæ. Qm̃ zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantiũ tibi ceciderũt ſuper me. Et operui in ieiunio aĩam meam, & factũ eſt in opprobrium mihi. Glo. Aña. Quam putamus matris męſtitiam, cum videret prolis anguſtiã? non dolor eſt, vt matris virginis plorantis Dei & hominis. Cap.

Dum Chriſtus ad locum Caluariæ duceretur, & crucem ſibi baiularet, ſequebatur eum mater mœſtiſsimas voces emittens, & vberes effundens lachrymas, pęctus ſacrum percutiens. verſ. Quæſo mihi miſero virginum Regina. Reſpon. Tecum flendi lachrymas vberes propria. Oratio.

Propter anguſtias & cruciatus quos cor tuũ ſuſtinuit virgo beatiſsima, qñ audiſti filium tuũ dilectiſsimum adiudicatũ morti & crucis ſupplicio, ſucurre nobis tp̃e infirmitatis noſtrę, qñ corpus noſtrũ dolore infirmitatis cruciabitur, & ſpiritus noſter hinc ꝑꝑ inſidias Dæmonũ, illinc ꝑꝑ terrorem diſtricti iudicis anguſtiabitur, ſubueni (inquam) nobis Dña tunc, ne damnationis æternæ contra nos proferatur ſñia, aut ne flãmis gehennalibus tradamur æternaliter cruciandi. Præſtante eodem. Ad ſextam. Deus in adiutoriũ meum. Hymnus. Ieſu nate de virgine, Antiph. Ad locum. Pſal.

Aruit tanquam teſta virtus mea, lingua mea adhæſit faucibus meis, & in puluerẽ mortis deduxiſti me. Qm̃ circundederunt me canes multi, concilium malignantiũ obſedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi verò conſiderauerunt & inſpexerunt me, diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Gloria patri. Antiphona. Ad locum ſupplicij virgo cum veniſſet, poſtquam ſuum filium & crucem conſpexiſſet, augentur planctus & lachrymæ multiplicantur dolores & anguſtiæ. Capitulum.

Erecta cruce Ieſus aſcendit & extendit brachia, manus & pedes clauantur, qui videns pijſsima mater præ dolore defecit, verſ. Rota rubens vertitur, heu mortis in pallorem. Reſponſ. Cum in terram fluere, ſacrum videret cruorem. Oratio.

Propter doloris gladium, qui pertrãſiuit aĩam tuam virgo dulciſsima, qñ filium tuum dilectiſsimum cernebas nudum in cruce leuatum, clauis perforatum, ac per omnia laceratum plagis ac verberibus, necnon & vulneribus, adiuua nos, vt cor noſtrum nunc compaſſionis, & compunctionis gladius perfodiat, diuiniq; amoris lancea vulneret, ita vt oĩs peccati ſanguis effluat à pectore noſtro, & à noxijs vitijs emũdemur, virtutũ indumẽtis decoremur, ſemperq; mente ac corpore de hac valle miſeriæ leuemur ad cęleſtia, quo tãdem cum promiſſus dies aduenerit, peruenire ſpiritu & corpore mereamur, Præſtante eodem Dño noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, qui cum patre. Ad nonam. Deus in adiutorium, &c. Hym. Ieſu nate de virgine. Aña. Agnus. Pſal.

Tu ſcis improperiũ meũ, & confuſionẽ meã, & reuerentiã meã. In conſpectu tuo ſunt oẽs qui tribulant me, improperiũ expectauit cor meũ & miſeriã. Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaret, & nõ fuit, & qui conſolaretur & nõ inueni. Et dederũt in eſcã meã fel, & in ſiti mea potauerũt me aceto. Aña. Agnus mitis caput excutiens, heli clamat in cruce moriẽs, plorat mater, cũ ipſo patitur, ad clamorẽ eius ferè cõmoritur. Capitulũ.

Clamor

Clamor Chriſti matrem anguſtiat, nullus planctus plangentem faciat, eſt vtriſque compaſsio, nam præceſsit ſumma dilectio, Verſ. Virgo filium tuum in cruce conclauatum, Reſponſ. Redde tuis precibus miſeris placatum. Oratio.

Propter grauamen & tormentum quo torquebatur ſpiritus tuus virgo ſanctiſsima, quando iuxta crucē filium tuum præ dolotibus voce magna clamantem te matrem dilectam Ioanni commendatam, in manusq́; Dei patris ſpiritum commendantem attendebas, ſuccurre nobis in fine vitæ noſtrę, & maximè tunc, quando lingua noſtra nequiuerit ſe ad te inuocandum mouere, cum oculi noſtri lumine priuabuntur, aures ſurdeſcent, & obturabuntur, omnesq́; vires ſenſuum noſtrorū deficient, memento pijſsima Dña tunc, ꝙ nunc fundimus preces ad aures tuæ pietatis & clementiæ, & ſubueni nobis in illa hora extremæ neceſsitatis, ac filio tuo dilectiſsimo commenda ſpiritum noſtrum, per quem tuo interuentu à tormētis & terroribus omnibus eruamur, & ad deſideratam cœleſtis patrię requiē perducamur. Præſtante eodem. Ad veſperas, Deus in adiutorium meum intende. Pſal.

Saluum me fac Deus, quoniam intrauerūt aquę vſque ad animam meam. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtātia. Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Laboraui clamans, raucę factę ſunt fauces meæ, defecerūt oculi mei dum ſpero in Deum meum. Gloria patri. &c. Antiphona. Omnis ætas defleat mortem ſaluatoris, glorioſæ virginis prętextu doloris. Capitulum.

Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Reſ. Deo gratias. Hymnus.

Caſtæ parentis viſcera, pœna torquētur aſpera, dum illum quem conceperat, verbo peruerſi verberant. Illum tractant crudeliter, cædunt, cruentant acriter, hæc audiens anxiæ matris creſcunt anguſtię. Sed cū ad mortem ducitur, hunc mater triſtis ſequitur, pectus perfundens fletibus, afficiens liuoribus. In cruce dum extenditur, videns mater ꝙ moritur, nullus dolor amarior, nā nulla proles charior. Sit honor laus, verſ. Nulla nouit genitrix anguſtias tā duras. Reſ. Cū plagas inſpiceret, & capitis puncturas. Ad mag. Aña. Virgo paſſo filio pœnas cordis indicat, & plebis in medio dolorem cordis replicat, vrgente ſupplicio mœſta voce ſupplicat, quæ quōdam præ gaudio cecinit magnificat. Pſal. Magnificat. ver. Domine exaudi. Oratio.

Propter planctum acerbi eiulatus, quē profundo pectoris fonte manante abſcondere nō valebas virgo caſtiſsima, qn̄ (vt piè creditur) in amplexu ruebas exanimi corporis filij tui de cruce depoſiti, cuius genas antè nitentes & ora rutilantia, mortis cōſpiciebas profundi palloribus, ipſumq́; totum concuſſum cernebas liuidū liuoribus, ac conciſum vulnere ſuper vulnus, auxiliare nobis, vt nūc ſic noſtra plangamus facinora, & emplaſtris pn̄iæ peccatorum curemus vulnera, dum corpus nr̄m morte deformatur, noſtra tūc rutilet aı̄a candorē innocentiæ, quatenus digniſsimus frui melliſluis oſculis, cōſtringamurq́; amoroſis amplexibus ſuper omnia dulciſsimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui. Ad completorium. Conuerte nos Deus ſalutaris, Reſ. Et auerte iram tuam. Deus in adiutorium, &c. Anthip. Nos matris compaſsio. Pſal.

Aduerſum me ſuſurrabant omnes. Verbum iniquū conſtituerunt. Etenim homo pacis meæ. Tu autē Domine miſerere. Gloria patri. Antip. Nos matris compaſsio Ieſu Rex insignis, ſeruet à voragine gehennalis ignis. Hymnus.

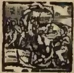
O genetrix egregia, cū Iudæos in furia Chriſtū videres capere, cor tuū cępit tremere. Alta ducens ſuſpiria, tu ſequebaris anxia, in fletibus exuberans, ad templum vſque properans. Sit honor laus. Capitulum.

Sepulto Dño diſperſiſq́; diſcipulis, fides vniuerſalis Eccleſiæ ſolum in Dn̄i matre manebat, verſ. Poſt mortem filij, virgo cū Ioanne permanebat, Reſ. Parata ſemper ad carcerem & ad mortē. Ad nunc dimit. Aña. Paſſionis gladius virgo carens crimine, tuam pertranſiuit animam, omni cum grauamine, quod promiſit Symeon plenus ſacro flumine, cum in tēplo dixit. Nunc dimittis domine. Oratio.

Propter ſingultus & ſuſpiria, indicibiliaq́; lamenta, quibus affligebantur intima tua virgo glorioſiſsima, qn̄ filium tuum vnigenitum aı̄æ tuæ ſolatium tibi ſublatū atq; ſepultū videbas, ad nos exules filios Euæ ad te clamantes & ſuſpirantes in hac valle lachrymarum, illos tuos miſericordes oculos conuerte, & Ieſum benedictum fructū ventris tui nobis poſt hoc exiliū oſtende, tuiſq́; ſuffragātibus meritis, eccleſiaſticis ſac ſacramentis muniri, & fine beato conſummari, & æterno iudici tandem miſericorditer præſentari. Præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, qui cum patre & Spirituſancto viuit, &c.

EIVSDEM SERAPHICI
DOCTORIS
CARMINA SVPER
Cant. Salue regina.

Salue.

Alue regina virginum ſtella matutina,
Sordidorum criminum vera medicina,
Conſolatrix hominùm qui ſunt in ruina:
O verè peccaminum verè draconina.

Regina.

Regina regnantium virgo puellaris,
Peperiſti filium mater ſingularis,
Sacratum pallacium Dei conuocaris,
Diuinum auxilium nobis largiaris.

Miſericordiæ.

Fons miſericordiæ dici meruiſti,
Atque mater gratiæ, quæ concepiſti,
Summum regem gloriæ, quem pòſt peperiſti,
Largitorem veniæ mundo contuliſti.

Vita.

Vita, via, veritas eſt de terra nata,
Et tua virginitas reſtat illibata,
Nam tua humilitas fuit operata,
Quòd in te diuinitas eſſet incarnata.

Dulcedo.

Dulcedo dulcedinis fructus benedictus,
Ventris tui virginis agnus Dei dictus,
Cuius vnda ſanguinis homo derelictus,
Lotus labe criminis eſt, & Dæmon victus.

Et ſpes noſtra.

Et ſpes noſtra ſolida es virgo Maria,
Virga Ieſſe florida vt in Iſaia
Rore cœli madida dicit propheta, Iſa. 11.
Pulchra vt nix candida mater Dei pia.

Salue.

Salue lux fidelium fulgens vt aurora,
Quæ es ſupra lilium pulchra & decora,
Omne quod eſt noxium tolle ſine mora:
Et Dei auxilium pro nobis implora.

Ad te.
Ad te clamamus miſeri multum deſolati.
Nobis aures aperi pectoris ſacrati.
Vt à fauce inferi per te liberati,
Conſequamur liberi viam tui nati.
Clamamus.
Clamamus deuotius ad te ſuſpirantes:
Et affectuoſius te piè precantes.
Dele quod inter ius malè cogitantes
Geſsimus, exterius opere peccantes.
Exules.
Exules exilio omnes ſumus dati,
Pro parentum vitio gloria priuati.
Paradiſi gaudio & exorbitati
Tuo beneficio ſumus reparati.
Filij.
Filij ſuſpirijs prodere coguntur,
Mundi pro miſeria per quam inuoluuntur.
Ad damnata vitia ſæpe dilabuntur.
Sed miſericordia tua fulciuntur.
Euæ.
Euæ lapſus intulit damnum deſperatum.
Et à nobis abſtulit gaudium beatum.
Et poſt Euam contulit virgini incarnatum.
Quando mortem ſuſtulit, diluit peccatum.
Ad te.
Ad te clamant iugiter tui famulantes,
Et in te fideliter omnes ſuſpirantes.
Iuuamen humiliter tuum implorantes,
Quos miſericorditer audias clamantes.
Suſpiramus.
Suſpiramus fletibus noſtris pro peccatis.
Et multis gemitibus per nos perpetratis.
Sed in te confidimus mater pietatis.
Verè pœnitentibus veniam da gratis.
Gementes.
Gementes recolimus mala retroacta.
Quæ inique geſsimus mente non coacta.
Sed in te confidimus Maria intacta,
Vt à te quæ petimus, ſint in nobis facta.
Et flentes.
Et flentes doloribus mente verecunda,
Lumen noſtris cordibus infunde facunda:
Vitiorum ſordibus benignè tu munda,
Iunge nos cœleſtibus Maria iucunda.
In hac valle.
In hac valle miſera multum tenebroſa,
Hominum ſunt genera multum fœdoſa.
Nam eorum opera ſunt contagioſa,
Propter facta ſcelera & opprobrioſa.
Lachrymarum.
Lachrymarum tumuli non profunt vel aquæ:
Cum ſenes & paruuli & plebs vnaquaque
Timeant quod æmuli quærunt circunquaque,
Et fratres huius ſæculi trahunt vſquequaque.
Eia ergo.
Eia ergo digne ad noſtras mentes,
Atque lapſus erige: conforta trementes,
Et errantes corrige te piè quærentes,
Miſeros nos dirige in te confidentes.
Aduocata.
Aduocata libera coram ſaluatore:
Poſtulare propera conſuetoq; more,
Et pro gente miſera benigno fauore,
Natum tuum mitiga materno amore.
Noſtra.
Noſtra ſpes fidelium ſemper fuit talis,
Eſt & erit, omnium mater virginalis,
Vt nobis præſidium ciuitas regalis,
Sit atque remedium pulſis procul malis.

Illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte.
Illos pios oculos & miſericordes
Conuerte ad famulos in bono diſcordes:
Et ad malum ſedulos fortius concordes,
Noſtræ carnis ſtimulos deleas & ſordes.
Et Ieſum benedictum fructum.
Et Ieſum vnigenitum fructum benedictum.
Monſtra nobis inclytum pium & non fictum:
Per quem genus perditum à Deo in æuum victum,
Datum in interitum reuixit inuictum.
Ventris tui.
Ventris tui viſcera Ieſum portauerunt,
Et beata vbera ipſum lactauerunt,
Cui Iudæi vulnera dira intulerunt,
Et ipſum poſt verbera cruci tradiderunt.
Nobis poſt hoc exilium oſtende.
Nobis poſt hoc exilium benignum oſtende:
Ieſum tuum filium & nobis impende:
Verum patrocinium & maternum extende,
Et cum ad iudicium erimus defende.
O clemens.
O clemens clementia ſummæ bonitatis,
Adonay filia flos virginitatis,
Damnatorum venia mater pietatis,
Virginum lætitia ſtola charitatis.
O pia.
O pia pijſsima Regina cœlorum,
Omnium digna ditiſsima Dei ſæculorum,
Virgo prudentiſsima gemma confeſſorum,
Atque iucundiſsima laus Apoſtolorum.
O dulcis.
O dulcis dulciſsima, ſuper faua melle,
Columba caſtiſsima, carens omni felle,
Mater benigniſsima, iuxta noſtrum velle,
Cuncta fœtidiſsima à nobis repelle.
Meria.
Maria eximia, natum deprecare,
Vt quicunque omnia hæc vult recitare,
In tui memoria, & te collaudare,
Dignetur in gloria ſua collocare.

SEAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE,

In Sacra Miſſa myſterium expoſitio.

CHRISTVS aſsiſtens Pontifex. Apoſtolus ad Hebræ. dicit illa verba de Dño Ieſu & vero Pontifice. Iſte nanq; pontifex tantæ dignitatis eſt, ꝙ etiam pontifices, & ſacerdotes noſtri in oĩbus quæ in miſſa faciunt ipſum repræſentant. Vnde vt cum maiori reuerentia & deuo ione, ſacroſancta miſſarum ſolennia audire velitis. Quid miſſa ſignificet, & quomodo Chriſtũ tam miſſa quàm ſacerdos repræſentet compendioſè dicere volo. Sciendum igitur, ꝙ ſacerdos primò capiti amictum ſuperponit quod humerale dicitur, quod vſque ad humeros deſcendit, & inter conſecratas veſtes computatur, poſtea albam, & cingulo ſe cingit, poſtea manipulum in leua manu ſumit, poſtea ſtolam lõgam collo ſuperponit, & eam cancellatam in pectore ad modum crucis, iuxta vtrunq; latus cingulotenus ligamentis applicat, poſtea caſulam induit, & ſic ad altare procedit. Si quis ex his indumentis per obliuionem aliquid omitteret grauiter peccaret. Quid autem hæc ſignificent breuiter

Ad Heb. 9.

Cuiuſuis ornamẽti omiſſio in miſſę celebratione, peccatum eſt.

Indumẽtorũ ſacerdotis ſignificatio.

2.Petr. 2

breuiter videamus. Humerale caput cooperiens ſignat quòd Chriſtus qui eſt caput Eccleſiæ diuinitatem in humanitate abſcondit. Alba munda & longa magnã Chriſti munditiam ſignificat, quia Petrus dicit ꝙ Chriſtus peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Hanc munditiam Chriſtus in baptiſmo nobis tribuit. Linea enim alba per aquam dealbatur, & Eccleſia per baptiſmum Chriſti candidatur. Cingulus deſignat virginitatem Chriſti, & ſuæ caſtisſimæ matris quam nos habere docuit dicens. Sint lumbi veſtri precincti, &c. Manipulus in leua eſt humilitas Chriſti in hac vita, vel manipulus in leua deſignat pugnam Chriſti pro iuſtitia, ipſe enim pro iuſtitia pugnauit, mundũ ſuperauit, & Diaboli poteſtatem deiecit, & idcirco manipulus in leua clypeum vel pugnam pro iuſtitia deſignat. Ad hanc uos hortatur Chriſtus dicens. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, &c. Stola longa ſupra collum ante cor & vſque ad pedes dependens ſignat obedientiam Chriſti & voluntariam ſeruitutem pro nobis. Ipſe enim pro ſalute noſtra factus eſt patri obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, & hoc deſignat cancellata ſtola in pectore ad modum crucis. Deſignat etiam crux in pectore paſſionem Chriſti, quam circunferre peruigili meditatione debemus, vna cum ſacerdote in corde & corpore per mortificationem terrenæ delectationis. Deſignat etiam crux ante pectus ſacerdotis cancellata, populum Iudaicum in ſiniſtram partẽ tranſire, qui Chriſtum occidit, & in ipſum credere noluit. Populus autẽ gentilis in Chriſtum credidit, & ſe in dexteram partem per fidem collocauit, quod expreſſum eſt in Geneſi, quando Iacob nepotibus ſuis, videlicet Manaſſe, & Effraim benedicens cancellatis manibus, dexteram ſupra iuniorem, ſcilicet Effraim, leuam verò ſupra ſeniorem. ſ. Manaſſen poſuit & ait. Benedicat Deus pueris illis. Caſula, id eſt, parua caſa vel domus, ſignat cœlum & terram, quæ Chriſtus ſua maieſtate implet ſicut ipſe dicit per Prophetam. Cœlum & terram ego impleo. Caſula etiam deſignat charitatem qua diligere debemus amicos in Deo, & inimicos propter Deum, ſicut Chriſtus nos docuit verbo, & exemplo, per anteriorem partem caſulæ deſignantur amici, per poſteriorem inimici. Vnde Chriſtus dixit in S. Matth. Diligite inimicos veſtros, &c. Dicitur autem miſſa à mittendo & repręſentat legationem inter homines & Deum † Deus enim mittit filium ſuum Chriſtum in altari, & iterum mittit Eccleſia fidelis eundem Chriſtum ad patrem vt pro peccatoribus intercedat. Item ante inceptionem miſſæ ſacerdos dicit confesſionem, quia licet ſit nuntius & legatus fidelium, tamen ſe ſcire debet peccatorem eſſe, accuſans ſe de peccatis ſuis, ſicut ſcriptum eſt. Iuſtus in principio accuſator eſt ſui. Signat etiam confesſio ante miſſam, quod Chriſtus pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo patri, & ipſe Chriſtus in perſona peccatorum dicit in Pſalm. Longè à ſalute mea verba delictorum meorum, quaſi dicat, peccata populi mei non permittũt me viuere, ſed oportet vt pro peccatoribus moriar, & ſic eos patri meo reconciliando offeram. Item poſt confesſionem ſacerdos accedens altare illud oſculatur, ſignans per incarnationem, & paſſionem Chriſti ſalutem & pacem Iudæis & gentibus ad fidem Chriſti conuerſis eſſe nuntiatam. In dextro enim cornu altaris Iudæi, in ſiniſtro verò gentiles deſignati ſunt. Vnde & miſſa in dextero cornu inchoatur, quia ex ſtirpe Iudęorum Chriſtus humanitatem aſſumpſit. Beata enim virgo Maria de Regia ſtirpe Dauid originem duxit quæ de ſpiritu ſancto Chriſtum Dominum noſtrum cõcepit. Tandem chorus vel ſacerdos introitum miſſæ incipit, quem omnes aſtantes clerici concorditer cantare

Luca. 12.

Matt. 5.

Phil. 2.

Geneſ. 19

Hier. 23.

Matth. 5

† Hęc etymologia vtcũque ferri poteſt, verũ tamen eius verbi propria ſignificatio ex Hębraica lingua ſumi pót in qua idẽ valet, quod munus, vel oblatio. legiturq;. Deut. 16 Hebraicè Miſſah nidbath, id eſt, oblationẽ ſpontaneã.

Pro. 18.

1. Pet. 3.

Pſal. 21.

debent. Chorus nanque græcè concordia dicitur latinè. Quod autem introitus bis cantatur per hoc deſiderium antiquorũ patrum deſignatur, in quorum perſona Eſ. dixit de incarnatione Chriſti quam prophetæ, & Patriarchæ deſiderabant. Vtinam diſrumperes cœlos & deſcenderes, quorum tandem audiens clamorẽ dominus venit in mundum, ſicut ipſe per Pſal. dicit. Propter miſeriam inopum, & gentium pauperũ nũc exurgam dicit dominus. Itẽ ꝙ introitus bis cantatur deſignat, ꝙ qui venturus erat, Deus & homo in vna perſona exiſteret. Item ꝙ introitus bis cantatur & in medio Sancta Trinitas per gloria Patri collaudatur, ſignat ꝙ Chriſtus de virgine natus introiuit in hunc mũdũ & fidem Trinitatis nobis inſinuans, iterum aſcendendo introiuit in cœlum, quem multi ſanctorum imitati ſunt, qui licet hunc mundum per natiuitatem & per propagationem carnis introierunt, & carnaliter de parentibus nati ſunt, tamen per fidem Sanctę Trinitatis in baptiſmo, vel effuſionẽ ſanguinis pro Chriſto ſunt renati, & ſic Angelicis choris aſſociari, vñ & Kyrie eleiſon, nouies decantatur quia dragma decima. ſ. humana natura quæ perdita erat, inter nouem choros Angelorum per incarnationem Chriſti inſtauratur, & quia ſancti Angeli de hac inſtauratione gratulantur, hymnus Angelorũ. ſ. Gloria in excelſis Deo, quẽ ipſi in natiuitate Chriſti cantauerũt, per ſacerdotẽ lætanter inchoatur, hoc ſignans, ꝙ Chriſtus propter humani generis reſtaurationẽ, incarnari dignatus eſt. Quæ antẽ in hoc hymno ſequuntur. ſ. laudamus te vſq; ad finẽ, B. Teleſporus Papa poſt ſanctũ Apoſtolũ Petrũ numero octauus, appoſuiſſe dr̃, licet quidã ſanctũ Hilariũ Epiſcopũ Pictauiẽſem & doctorẽ præcipuũ hæc appoſuiſſe contẽdant. Vnde ſciendũ ꝙ cũ Kyrie eleiſon cantamus Dñi Dei noſtri miſericordiam prouocamus & vt noſtri miſereatur inuocamus. Kyrie eleiſon interpretatur, Dñe miſerere, vnde referuntur ad perſonas diuinas. ſ. Deus pater miſerere. Chriſte ele. Dñe Ieſu Chriſte filij Dauid miſerere. Kyrie ele. Dñe ſpiritusſancte miſerere, q.d. Eccleſia catholica. Sãcte pater qui filiũ tuũ miſiſti, vt ex virgine Maria naſceretur miſerere nobis, vt nouẽ choris Angelorũ aſſociemur, Chriſte fili Dei viui qui de virgine Maria naſci dignatus es, miſerere nobis. Sãcte ſpiritus qui Mariã Virginẽ, tua gratia impleſti, qñ Chriſtũ cõcepit miſerere nobis. Sic aũt trinitatẽ per Kyrie el. & Chriſte ele, inuocamus, & Gloria in excelſis ſubiungimus, vt oſtendamus, nos eundẽ Deũ colere in terris, quẽ Angeli venerãtur in cœlis. Poſt hoc ſequitur Oratio, quæ collecta dicitur, eo ꝙ oẽs aſtantes miſſæ, ſe debeant deuote colligere, & cũ ſacerdote fideliter orare. Et huic orationi præmittitur ſalutatio, ſcilicet Dominus vobiſcum, & hæc ſalutatio pertinet ad ſimplicem ſacerdotem, Epiſcopi autem qui ſunt vicarij Chriſti ſalutare ſolent populum ea ſalutatione qua Chriſtus ſalutauit ſuos diſcipulos, id eſt, pax vobis, quaſi dicat, ſi digne ſacris myſterijs intereſſe velitis ſitis filij pacis. De ſalutatione minorum ſacerdotum, ſcilicet Dominus vobiſcum, & reſponſione populi, & cũ ſpiritu tuo ſicut dicit B. Hiero. cum ſpiritu hominis optat ſpiritus Dei eſſe, quia in ſpiritu rationali creatus eſt homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei. Hortatur autem omnes circunſtantes, vt ſecum orent dicentes. Oremus. Iam omnes vanitatem poſtponamus, detractiones, & ſuſurrationes malas in Eccleſia abijciamus, & deuotioni diligentisſimè intendamus, & orationi ſacerdotis in miſſa, eo quòd ipſe ſacerdos ſuam & omniũ circunſtantium orationem, & deuotionem, ſua ſupplicatione colligat & ad Deum preces fundat, quam cum concluſerit petit vt exaudiri mereatur à patre, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Vnde ſi exaudiri volumus, Dominum ad nos clamantem audia-

Eſa. 64.

Pſal. 11

Angelicum Hymnum quiſnam auxerit.

Oratio, cur collecta nũcupatur.

Ioan. 20.

mus in Epiſtola, & eius præcepta impleamus inquantum poſſumus. Epiſtola.n. interdum ex veteri, interdū ex nouo teſtamento ſumitur, quia vetus teſtamentum & nouum, de domino & eius præceptis loquuntur. Dicitur autem epiſtola ab epi quod eſt ſupra, & ſtola

Epiſtola vnde dicatur.
2.Petr.1.

miſsio, quaſi de ſupremis miſſa. Spiritu enim ſancto inſpirati Prophetæ, & Apoſtoli locuti ſunt omnes. Sciendum, quòd in quartis feriis quatuor temporum leguntur duæ lectiones, l. prophetia, & Epiſtola. In quibus

Duę lectiones quę leguntur in quatuor temporibus quid ſignificent.

deſignatur quòd omnes clerici qui ordinandi ſunt, & inueſtiendi ſacris ordinibus in ſequenti ſabbato, eruditi debent eſſe in veteri, & in nouo teſtamento. Vel in duobus lectionibus deſignatur, quòd in corpore & anima mundi debent eſſe. Ab hac enim quarta feria vſque ad ſabbatum clerici antiquitùs examinabantur, & in ſabbato ordinandi Epiſcopo præſentabantur. In quo ſabbato quinque lectiones leguntur, ad deſignandum quòd omnes qui illo die ordines conſequuntur, illuminatos debent habere ſenſus, vt populum ſibi commiſſum eo melius regere valeant. Nam ſi cæcus cæcum ducit, & cætera. Debent ergo in mandatis domini perſe-

Matt.15.

uerare fideliter, quæ eis in lectionibus, & epiſtolis frequentius recitantur, & ire de virtute in virtutem, quod Graduale deſignat. Dicitur enim à gradiēdo. Vnde Do-

Graduale vnde dicatur.

minus cuidam dixit. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Graduale autem in duobus verſibus terminatur,

Matth. 19.

quia in duobus præceptis charitatis, ſcilicet in dilectione Dei, & proximi vniuerſa lex pendet & Prophetæ. Per charitatem autem merebimur gaudia regni cœleſtis, quod in Alleluia deſignatur. In cœlo enim ſancti

Alleluia quid ſignificet.

Deum laudant, & Alleluia interpretatur laudate Deū. Gaudium autem ſanctorum interminabile & ineffabile dicitur, quod per neuma poſt Alleluia dulce, & longum ſatis propriè declaratur. Solemus enim longam notam tonando poſt Alleluia ſuper hanc literam A prolixius decantare, quaſi dicat Gaudium ſanctorum in cœlis interminabile, & ineffabile eſt. Quod autem

Tractus Mœrorem denotat.

tempore mœroris tractum pro Alleluia cantamus, in hoc mœrorem, & triſtitiam huius ſeculi deſignamus. Sequitur de ſequentijs. Sequentiæ dicuntur à ſequendo, quia antiquum cantum ſecutæ ſunt. Fecit autem ſe-

Sequentias Natherus Abbas eam poſuit, & alii alias addiderūt.

quentias Natherus Abbas ſancti Galli. Quidam autem monachi Griſei ſequentias nō cantant, quia ipſi antiquum vſum non ſequuntur in cantando. Multi etiā poſt Abbatem Natherum ſequentias nouas fecerunt ſicut Hermannus contractus, qui fecit Aue præclara, & Sancti ſpiritus, & multi alij quorum nomina longum eſſet dicere. Quod autem dicitur ante Euangelium, ſequentia ſancti Euangelij, id eſt, ſequentia quæ legi debent, ſunt ſecundum Matth. vel Ioan. dicta. Sequitur videre quare Euangelium in Aquilonari parte legatur, & quid per hoc inſinuatur. Euangelium græce

Euangeliū quid.

dicitur bonum nuncians, ſiue bonum nuntium latiuè. Et quid melius nuncians, quàm quòd filius miſſus à pa-

Matt.25

tre, dicit. Venite benedicti patris mei. Quod autem Euangelium contra Aquilonem legitur, hoc deſignat quòd Dominus Ieſus, qui pro nobis incarnari dignatus eſt, Luciferum, & omnes aereas poteſtates debella-

Eſa.14.

re venit. Ipſe enim Lucifer dixit. Ponam ſedem meā ad Aquilonem, & ſimilis ero altisſimo. Cui dictum eſt. Quomodo cecidiſti, &c. Igitur Euangelium le-

Canti.4.

gendum eſt, vt Aquilo ſurgat, & auſter veniat, quod eſt dicere, vt Diabolus fugiat, & ſpirituſſanctus adueniat. Solet autem legens Euangelium populum ſalutare, & eis ſalutem Domini optare, quatenus corda circūſtantium aperiantur ad audienda, & implenda verba ſancti Euangelij. Et reſpondet populus. Gloria tibi Domine: qui nos ad tuam doctrinā vocare, & tuo ſanguine redimere dignatus es. Signant autem ſe fideles ſigno ſanctę crucis in initio Euangelij ſicut & legens Euangelium, vt ad intelligenda verba ſancti Euangelij ab inanis cogitationibus mundentur, & à Domino audiri mereantur, quòd diſcipuli à Domino meruerunt audiri. Iam vos mundi eſtis, propter ſermonem quem

Ioan.15.

locutus ſum vobis. Debent etiam verba ſancti Euangelij ſtando & denudato capite ab omnibus, & ſine ba-

Ad Euang. ſtādum eſt.

culo vel reclinatorio cum reuerentia & tremore audire, quia Dominus nudam, & apertam veritatem in Euangelio prædicauit. Vnde malè faciunt, qui eo tempore genua flectunt, vel in oratione procumbunt. Dominus.n. Ieſus Chriſtus dulciſsima verba & melliflua prędicauit, quæ etiam ab extraneis commendata ſunt. Vnde legitur in Euangelio Ioa. Quod quidam eius verba

Ioan.7.
Luc.4

audientes dixerunt. Nunquam locutus eſt homo, ſicut hic homo loquitur, & mirabantur de his quæ procedebant de ore Dei. De mirabilibus autē & de ſignis, quæ in Euangelijs leguntur, ſtatim lecto Euangelio laicis aliquid eſſet dicendum. Poſt hoc ſequitur. Credo in vnū Deum, quia omnia quæ Chriſtus prædicauit, & Euangeliſtæ ſcripſerunt, firmiter credere debemus. Hanc fi-

Symbolum triplex.

dem catholicam græci Symbolum vocant. Eſt autem triplex ſymbolum à ſanctis patribus æditum, Primum videlicet Credo in Deū, quod ad horas ſolet dici. Hoc ſymbolum ſanctiſſimi Chriſti Apo. per ſingulas particulas compoſuerunt, & hanc fidem Ap. per totū orbē diuulgauerunt. Sed ſciendū, ꝙ huic fidei catholicæ hæretici fortisſimè reſtiterunt impugnantes eā. Sanctiſſimi autem Epiſcopi 318. inter quos B. Nico. dicitur fuiſſe concilio Niceno habito poſt tempora Apoſtolorum an. 320. hanc fidem cathol. ab Apoſt. editam diligentisſimè elucidare curauerunt, & ſymbolum hoc ſcilicet Credo in vnū Deū quod in miſſa canitur ediderunt, & in miſſa cantari ſtatuerunt, quod ſtatutū in concilio Conſtantinopol. à multis ſanctis Epiſcopis, inter quos dicitur fuiſſe B. Aug. valdè approbatum & firmatum eſt. Tertium ſymbolum quod ad horam primam dicitur. ſ. Quicunq; vult, B. Athanaſius Alexandrinus Epiſcopus dinoſcitur edidiſſe. Et hęc dicta de ſymbolis ſufficiant.

Offertoriū vnde dicatur.

Sequitur videre de offertorio. Dicitur autem offertorium ab offerendo, eo quòd populus oblationes ad altare deferens, deuotum & fidelem ſe eſſe Deo oſtendat. Nam ſicut ſacerdotes ſolent gaudere ſi multi ad offerendum veniant. Sic Apoſtoli gaudebant, quādo multi populi ſe Deo offerebant, & fidei Catholicæ obediebant, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur. Solet autē ſacerdos ante offertorium populum per, Dominus vobiſcum ſalutare, & ad orandum per Oremus inuitare, quia ordo conueniens eſt, vt poſt prędicationem Euāgelij iam lecti, ſequatur in corde laus, in ore fructus, in opere fides. Præterea & offerenda dicitur, quia Domino ſacrificiū laudis offertur. Sacerdos.n. acceptis oblationibus à populis calicem præparatum vino & aqua & hoſtia à miniſtris, poſt hoc liber canonis, & præfationis ad ſiniſtram partem defertur, juxta quam partē & Euangelium legi ſolet, ſicut ſuperius dictū eſt, quia gentes doctrinam Chriſti & Apoſtolorum quæ in ſiniſtro cornu altaris figuratę ſunt à Iudæis & deuotius quàm Iudæi ſuſceperunt. Iudæi enim exceptis paucis doctrinam Chriſti repulerunt, & Apoſtolos de Iu-

Act.13.

dæa eiecerunt. Ita vt ipſi dicerent Iudæis. Vobis quidem verbum ſalutis miſſum eſt, ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos indicaſtis & æternæ vitę, ecce cōuertimur ad gentes, vnde ſi vnū lumen tantum ad Miſſam habeatur ante Euangelium ad ſiniſtram partem altaris ponendum eſt, quia cereus fidem ſignat, quia in Chriſtum credimus nos qui ex gentibus venimus. His itaque peractis calix cum patena adaptatur, in quo vinum cum aqua lymphatur, & cum oblata adhibita ſuper altare eleuatur. Sciendum quòd altare qua-

Altare, calix Patena, corporale, rotunditas hoſtię quid ſignificent.

re quadrangulum deſignat crucem Chriſti quadratã. Calix ſepulchrum Domini. Patena lapidem ſuperpoſitum. Corporale ſyndunem mũdam, in qua iuuolutum eſt corpus Dumini. Rotunditas hoſtiæ Trinitatem, & æternitatem Dei. Rotunditas enim fine caret & initio Aeternitas etiam caret initio, & fine uon clauditur; quod in fine collectarum quando per omuia ſæcula dicitur declaratur. Altare quando ab Epiſcopo conſecratur, in quatuor ordinibus ad modum crucis oleo perũgitur. Et Eccleſia ſanguine Chriſti ſimiliter eſt perũcta. Vnde cantatur de crucis ſtipite, quem ſacer cruor perunxit, &c. Item altare pannis albis & mundis cooperitur, & crux Chriſti humanitate eius in ea pendente decuratur. Item in altari ſanctorum reliquiæ abſconduntur, & in cruce Domini maxima myſteria reperiuntur, videlicet longitudo, latitudo, ſublimitas, & profuudum. Quod autem in calice aqua admiſcetur vino. Nunc dicendum eſt. Debet enim in modica quantitate vino admiſceri, videlicet vt aqua omnino abſorbeatur à vino. Si enim quod abſit, multitudo aquæ in calice miſceretur, ita vt aqua vinum vinceret, & eius ſaporem tolleret, ſacerdos ſanguinẽ Chriſti nõ conſecraret, & negligentiam magnam committeret. Aqua enim deſignat populum. Vinum Chriſti Deitatem, quando autem aqua admiſcetur, populus Chriſtu adunatur, vnde valdè timendum eſt ne aqua omittatur, & cauẽdum ne populus à Chriſto ſeparetur.

Mixtio aquę cum vino quid ind.cet.

Hoſtia autem iuxta calicem locatur, quia Chriſtus pro Eccleſia immolatur. Hoſtia etiam de multis granis conficitur, & cum aqua adunatur, ſimiliter, & vinum ex multis racemis liquatur, per quę datur intelligi ꝙ Chriſtus cum multis membris per aquæ baptiſmũ ſibi coniunctis, vnum corpus efficitur. Vnde dicit Apoſtolus ſuper hoc verbo.

Ephe. 5

Et erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. In feſtis autem præcipuis, calix, & hoſtia, ſimul & altare, cum thuribulu incenſantur. Per quod ſignatur, quod fidelis populus vna cum ſacerdote orationes ſingulas, vel ſpeciales ad Sanctos facere debent, quorum ſolennitatem ſpecialiter peraguntur. Sacerdote enim iu ſolennitatibus, collectas, præfationes, communicantes in canone, mutare ſolent, ſic & populi circunſtantes ſpeciales orationes Deo, & ſanctis mittere debent. De his dicitur in perſona Eccleſiæ. Dirigatur oratio mea, &c.

Pſal. 140

Deinde præparato calice, & thurificato, ſacerdos ſe humiliare ſolet in oratione, & inclinare, poſtea ad populum ſe vertẽs vt pro ſe oret ſilenter petit. Quid autem hoc ſignificet, breuiter videamus. In Euangelio legitur, quòd ad prædicationẽ Chriſti multi conuertebantur, ita vt Phariſæi dicerent. Ecce mundus totus poſt eum abijt, & propter teluſcitationem Lazari collegerunt Phariſæi concilium, vt nõ ſolum Domiuum Ieſum Chriſtum ſed etiam Lazarũ interficerent reſuſcitatum, propter quod quia Chriſti nundum aduenerat hora, ſcilicet vſque ad diem palmarum ſe occultabat, & ſecretò orabat, & docebat, quod ſilentium, & inclinatio poſt offertorium ſignificat.

Ioan. 13.

Ioan. 11.

Itẽ poſt diem palmarum diſcipulos orare hortatur, ſcilicet ante paraſceue ne intrent in tentationem, quod orare ante ſecretam ſacerdotis ad populum ſe vertentis indicat. Secreta autem occultam orationem ſignificat, in qua ſudor ſauguineus de corpore eius diſtillabat. Item Dominus noſter Iudæis obiecit, quòd occiderunt prophetas & ad ſe miſſos, cum monita ſua ſperuerent, dixit ad eos. Dico vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, benedictus qui venit iu nomiue, &c. & ſic àb eis recedens, vſque ad præfinitum tempus à patre ſe occultabat. In die autem palmarum vt dictum eſt, ſe eis humiliter ufferebat in aſino ſedens, tunc adimpletũ eſt quod dixerat. Nam pueri Hebrę orum cum multa turba quæ conuenerat ad diem feſtum Paſchæ clamabant dicentes, benedictus qui venit. Et Oſanna, &c. quæ omnia ſacerdos in miſſa repræſentat, quando poſt ſecretam, per omnia ſæcula alta voce decantat, & præfationem, & Sanctus vſq; ad Oſanna in excelſis in Eccleſia pronunciat.

Matth. 23

Matt. 21.

Sciendum, quòd in præfatióne tangitur prærogatiua non paruipẽdenda. Eccleſia enim militans in terris, petit admitti voces ſuas cum ſpiritibus & virtutibus Angelicis in cœlis. Quod vtique fit, ſi iuxta admonitionem ſacerdotis corda ſurſum habemus ad Dominum, non ad terrenum deſiderium quia ſine dubio ima ſummis coniunguntur, ſcriptũ eſt enim Vbi fuerit corpus illic congregabuntur aquilæ, id eſt, Angeli.

Matt. 24

Cum quibus noſtras voces cum ſpiritibus, & virtutibus Angelicis, in cœlis admitti petimus ſine fine dicentes ter Sanctus, quia trinus & vnus eſt Deus, & ideò tribus vicibus Sanctus cantamus, quia Deum potentem in cœlo, in inferno & in terra pronunciamus, ita vt in nomine Domini omne genu flectatur, &c. vel ideò ter Sanctus cantamus, quaſi dicat. Omnipotens Deus Sanctus es, fideles tuos in terra protegens. Sanctus es Angelos in cœlis, & omnes ſanctos iuenarrabili gaudio replens, & hi exercitus tanguntur in huc verbo Sabaoth, quod interpretatur exercitus. Benedictus ergo qui venit in nomine Dei patris, & pro ſalute noſtra carnem aſſumere & crucem ſubire dignatus eſt. Oſanna in excelſis.† Oſanna interpretatur ſalua, & ſaluifica, quaſi dicat Eccleſia. Qui potens es in excelſis, ſalua nos Chriſte exiſtentes in terris.

Sanctus quare ter replicemus

† Oſanna vox hebrea idem valet quod ſalua obſecro, uel ſaluum fac nunc.

Quod autem Oſanna bis cantatur duplex ſtola vel gloria Sanctorum ſcilicet corporis & animæ per hoc inſinuatur. Hic eſt notandum, quòd in tribus linguis nominatisſimis miſſa cantatur, ſcilicet hebræa, græca, & latina, per hoc intelligi datur quòd omnis lingua confitetur, quia Dominus Ieſus eſt in gloria Dei patris. Hebræa ſunt Sabaoth. Oſanna, Amen, Alleluia, & his ſimilia. Grę ca ſunt chyriele. latina, Euangelia & Epiſtolæ, & cętera. Titulus etiam crucis hoc repræſentat, ſcilicet, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum, qui græcè hebraicè & latinè ſcriptus fuit.

Phil. 2.

Ioan. 19

Item ante canonem ſacerdos digitos lauat, per quod iutelligi datur quòd ſolummodo baptizati iutereſſe debent conſecrationi corporis Chriſti. Caueat autem ſacerdus ne digitos lotos poſtquam eos lauit & exterſit, de cætero diſiungat, excepto quando facit ſignum crucis ſuper ſacrificium ſalutare, vel quando hoſtiam tangit. Non enim debet eiſdem digitis quicquam niſi hoſtiam tangere, quouſque eos in calice poſt ſumptiouem ſacramenti lauet.

Q̃uo ſeruãdi mundi digiti, quibus Chriſti corpus contingimus.

Sequitur videre de canoue miſſæ, quem diuerſi ſancti compoſuerunt. Sed quidam ſcolaſticus Rumanæ Eccleſiæ ad petitionem Apoſtolici, regulariter eũ ordinauit. Nam fortisſimam, & Sanctisſimam diſtiuctionem quam Chriſtus edidit in medio canonis, ſicut cor hominis in medio poſuit. Cor. n. hominis dicitur in medio corporis poſitum ſic & ſacratisſima verba cũ quibus ſacerdos corpus Chriſti, & ſanguinem couficit in medio canouis reperiuntur, quaſi Rege diuiuo in medio exiſtente, & ſancto exercitio circunſtante. Multi enim ſancti ſcilicet Gelaſius, Damaſus, Gregorius, Leo, Sergius Papa, & cæteri multi diuerſas clauſulas appoſuerũt. Sed Apoſtoli ſolummodo hanc clauſulã. Qui pridie, cum pater noſter dixerunt, & ſic miſſam cantauerũt.

Sacri canonis miſſę auctores.

Cauou enim diſcretè & ſub ſilentio legẽdus eſt Diſcretè, vt verba canonis, nec nimis velociter ſyncopando, vel nimis protrahendo circunſtantibus generet tædium. Vnde Eccleſia ſtatuit, vt canon deuotè, & ſub ſilentio legatur, quod ſilentium humilitatem Chriſti in ſua paſſione indicat, quia coram præſide ſtans, diiudicatus nihil dicebat, & ſicut agnus coram

Silentium Miſſę, Chriſti humilitatẽ refert.

Iſa.53. tondente, ſic non aperuit os ſuum, Eſt autem initiũ ca
nonis. Te igitur clementiſſime pater. Vbi notandũ eſt,
quòd hæc coniunctio, igitur, ad præfationem & ad ſan
ctus refertur, quæ ante canonem cantata ſunt, quaſi di-
cat ſacerdos in perſona Eccleſię Quia admiſiſti omni
potens Deus, vt te cum ſanctis Angelis laudaremus,
& idem clamaremus. Ideò clementiſſime Pater te
Miſſę ca- ſupplices rogamus ac petimus per Ieſum, vti, id eſt, vt
non, cur à accepta habeas hæc dona, id eſt, benedicas. Scien-
litera T. dum autem, quòd diuina prouidentia factum eſt, vt ca
exorditur. non ab hac litera. T. inciperet, quæ ſui forma ſignum
crucis oſtendit in figura. In pleriſque ſacramentorijs,
id eſt, canonum libris, imago crucifixi depingitur, vt
non ſolum intellectus literæ, verum & aſpectus figu-
rę memoriam Dominicæ paſſionis inſpiret. Litera
nanque. T. myſterium crucis inſinuat, dicente Domi-
Ezech 9 no per prophetam. Signa Thau in frontibus virorum
dolentium & gementium, ne ab Angelo percutiantur.
Et quòd in frontibus per confirmationem & vnctio-
nem Dominicæ paſſionis deuotiſſimè teneamus. Vn-
Corã cruci dè ſtatutum eſt à Sanctis patribus, ne quiſquam ſacer-
fixi icona dotum in aliquo altari miſſam celebraret niſi ibi ima-
ſacrificium go poſita fuerit crucifixi. Quam ſacerdos intuens, &
peragatur. brachia extenſa in ea cernens pro populi delictis exo-
rando, brachia ſua ad eum extendere ad modum cru-
Gala.6. cis nullatenus erubeſcat. Paulus nanq; dicit. Mihi abſit
Sacrę cru- gloriari niſi in cruce, &c. Vndè quia de ſancta cruce
cis enco- vel de ſignis crucis hic mentio habita eſt, pauca de my
mium, atq; ſterio crucis hic inſerantur. Ipſa nanque crux eſt im-
figurę. perium ſuper humerum ſaluatoris. O ſignum ineffabi-
le, & ſacramẽtorũ vbertate refertum. Crux eſt lignum
vitæ in medio paradiſi, quod quatuor Euangeliorum
flumina rigant. Crux eſt charitas, id eſt, cubitus in qui-
bus conſumata eſt arca, id eſt, Eccleſia. Crux eſt ara
ſuper quam Abraham immolauit Iſaac filium, id eſt, pa
ter cœleſtis Dominum Ieſum Chriſtum. Crux eſt li-
Eſai 9 gnum, quod miſſum eſt in Marath, id eſt, in mundum,
Gen. 3. & dulcoratæ ſunt aquę legis, quia per crucem diſcimus
Gen. 6. inimicos diligere, quod vtique legi veteris teſtamenti
Gen. 22. contrarium eſt. Ipſa enim dicit. Odio habebis inimi-
Exód. 25 cum tuum, & oculum pro oculo dentem pro dente.
Exod 22 Crux eſt virga cum qua petra percuſſa eſt. i. Chriſtus,
Exod. 17 & egreſſa ſunt flumina largiſſima ſanguinis & aquæ,
quibus animæ noſtræ ſanantur & lauantur. Crux eſt
Num. 21 palus in quo erecto ſerpente æneo, id eſt Chriſto om-
nes qui eum fideliter aſpiciunt liberantur à morſibus
ſerpentum ignitorum, id eſt, Diabolorum. Crux eſt cy
1.Reg.10 thara in qua noſter Dauid, id eſt, Chriſtus pſallebat,
quando in ea pendebat, & malignorum ſpirituum im-
petus à Saule. i. ab humano genere refrenabat. Crux eſt
3.Reg. 17 duo ligna, quæ colligebat vidua Sareptana, id eſt Eccle
ſia, vt ſibi & filio panem faceret, quia in cruce panis, id
4.Reg.6. eſt, Chriſtus Dominus decoctus eſt. Crux eſt lignum
Eliſei ad quod ferrum de profundo natauit, quia per li
gnum crucis de abyſſo mortis ſumus extracti, & hoc
ab Eliſeo caluo habemus, id eſt, Chriſto in cruce denu
dato, vel in mõte Caluariæ crucifixo. Crux eſt lignum
Hier. 11. de quo dicunt Iudæi per Hieremiam prophetam. Ve-
nite, mittamus lignum in panem eius, id eſt, Chriſtum
Cant. 7. in cruce interficiamus. Crux eſt palma quam Chriſtus
Apoc. 3. aſcendit & fructus eius apprehendit, id eſt redemptio
Trina cru- nem noſtram. Crux eſt clauis Dauid quæ ianuam cœli
cis ſignatio aperuit & nos intromiſit. Quod autem tres cruces
quid myſte ſupra calicem & hoſtiam per manus ſacerdotis ſignan
rij habeat. tur, quid ſignificent videamus. Signant enim tres tradi
tiones, quibus filius Dei traditus eſt in mortem. Tradi
Rom. 8 tus enim eſt filius à Deo patre, ſicut dicit Apoſto. Pro-
prio filio tuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tra-
didit illum. hoc primum ſignum ſignat vbi dicitur, hęc
dona. Item tradidit filius ſeipſum de qua traditione di-
cit Iſa. Tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſce- Eſa. 53 A
leratis reputatus eſt. & hæc traditio ſignatur cum dici-
tur, hæc munera. Deus enim hoc munus valde libẽter
acceptat. Item Chriſtus traditus eſt à Iuda diſcipulo, &
hoc in malo, de qua traditione dicit Matth. in Euange. Matt. 26
Qui autem tradidit eum dedit eis ſignum, di. Quemcũ
q; oſculatus, &c. & hæc traditio ſignificatur in hoc ver
bo, hæc ſancta ſacrificia illibata, quia enim Chriſtus ſi-
ne peccato natus eſt, & ſine peccato vixit, & innocen-
ter occiſus eſt, ideò eius mors ſancta eſt, licet eum Iu-
das mala intentione tradiderit. Quia additur ſacrificia
illibata, id eſt, prius non immolata, ad hoc reſpicit, quia
ſacerdos nouum ſacrificium in altari poſuit quod ad-
huc conſecrari debet, ſcilicet panem & vinum, vel illi-
bata. i. intacta, vel immaculata, & ſic refertur ad ipſum
Chriſtum, quem peccatum non tetigit nec fœdauit, ſi-
cut dicit Apo. Qui peccatum non fecit, &c. Sequitur, 1.Pet.2.
in primis quę tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta ca
tholica. Vtile eſt valde pro Sacroſancta matre Eccleſia
orare. Nã qui libenter pro ea orat omnibus bonis eius
particeps fit. Orat autem ſacerdos cum circunſtãtibus,
& ſe petit exaudiri à patre, per Ieſum. i. propter Ieſum
Chriſtum filium ſuum, vt dictũ eſt, q. d. Si nos propter
peccata noſtra exaudiri non meremur, ſaltem propter
filium tuum nos exaudire digneris, vt Eccleſię tuæ pa
cem tribuas, & eam cuſtodias, quia niſi eam cuſtodieris
fruſtra vigilat, &c. & pacem nõ habebit. Digneris etiã
eam adunare, quia omne regnum in ſe diuiſum deſola-
bitur, & ſi tu eam non rexeris per multa ſchiſmata tur-
babitur. Sequitur. Vna cũ famulo tuo Papa noſtro. Hic
eſt notandum, quòd in omni miſſa Apoſtolici memo-
ria habenda eſt: quia hoc eſt in concilijs ſtatutum. De- Id. D. Pau-
bet autem ſacerdos non nominare nomen Apoſtolici, lus.
ſed per memoriã nominare. Sequitur. Et Antiſtite no- 1.Tim.2.
ſtro. i. Epiſcopo. Sequitur. Et Rege noſtro, Romanorũ
ſimiliter cordetenus cogitabit. Ecce quam fideliter ſa-
cerdos coniunctus Deo in miſſa pro Eccleſia catholi-
ca, pro iudicio ſpirituali, & ſeculari orat. Sequitur. Et
oĩbus orthodoxis, atque catholicę & Apoſtolicæ fidei
cultoribus. Iſta clauſula intelligitur de omnibus Cardi-
nalibus, Primatibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epi-
ſcopis, Prælatis, & cæteris Eccleſiæ præpoſitis, vel ſa-
cerdotibus, & eorũ ſubditis: pro quibus in miſſa oran-
dum eſt: Sequitur. Memento Dñe, &c. Hic attendẽdũ
eſt, ꝙ in hoc loco ſacerdos tenetur orare, pro omnibus
qui ei aliqua beneficia impenderũt. Sequitur. Et oĩum
circunſtantiũ. Ecce hic ſacerdos orat pro circunſtanti-
bus & eos Deo recõmendat, q. d. O Deus tu eorum fi-
dẽ & deuotionẽ melius noſti quã ego, ergo corrige in
eis quicquid corrigẽdum in eis inueneris. Sequitur, qui
tibi offerunt, vſq; Deo viuo, q. d. ſacerdos. Omnipotẽs
Deus hoc ſacrificium laudis offerunt tibi circunſtan-
tes, & pro quibus orauimus, pro ſe ſuiſq; omnibus, vſq;
Deo viuo & vero, & reddũt vota ſua. Nota ꝙ patrem
Domini noſtri Ieſu Chriſti vna cũ ſpiritu ſancto, Deũ
viuum, & verum appellamus, ad differentiam Deorũ
non viuorum, nec verorum, ſed idolorum, quibus gen
tes ſacrificabãt. Vnde Pſal. Simulachra gentium argen Pſal. 113
tum, &c. & iterũ. Os habent & non loquentur. & ideò
qui non vident nec audiunt, quomodo alios exaudire
poſſunt? minimè. Sequitur. Comunicantes, vſq, Ieſu
Chriſti. Hic extra vnitatẽ Eccleſiæ non eſt locus offerẽ
di ſacrificiũ, & ideò memorię ſanctorũ comunicamus
quatenus in cõione Sanctorũ ſacrificia offeramus, q. d.
Eccleſia militans in terris, & ſi nos propter peccata no
ſtra non meremur exaudiri, cõione. i. cœtu ſanctorũ. ſ.
Beatæ Virginis & Apoſtolorũ, Martyrũ & Sãctorum
omnium, exaudiri mereamur. Inuocamus enim illos,
repellere eos non potes, & quia exauditione digni ſunt
& nos vna cum ipſis exaudire digneris. Quare autem
comme-

commemoratio confeſſorum non fit in canone ſicut martyrum, duplex eſt ratio. Primò quia martyr græcè dicitur teſtis latinè. Martyres aũt ſolummodo in canone poſiti ſunt, quia teſtes paſsionis exiſtũt, & pro Chriſto martyriũ pertulerunt. Secunda rõ eſt, quia canon à beato Gelaſio Papa vel à quodam ſcolaſtico (ſicut dictum eſt) editus fuit antequam feſta confeſſorũ celebrarentur. Põt.n. ſacerdos miſſam cantare de confeſſore, ſed oretenus non nominet eum in canone. Tãdem ſubiungat, & oĩum Sanctorũ tuorum, &c. quod vbiq; ſacerdos in canone facere poteſt. Et qm̃ multæ filiæ.i. animæ Sanctorum congregauerũt diuitias ſanctitatis, Beata virgo Maria ſuperegreſſa eſt vniuerſas. Ideò prima in canone ponitur. Sequitur, quorũ meritis, &c. ſicut & Moyſes orauit dicẽs. Memẽto Domine Abraham Iſaac & Iacob, quibus iuraſti, &c. ac ſi dicat, facilius me exaudies, quia Sanctorum memoriã me facere iubes. Ecce quõ in miſſa ima ſummis coniungũtur, & terreſtres quodammodo efficiuntur cœleſtes, quia militantes in terris, triumphantibus Sanctis in cœlis per orationem canonis vniuntur. Vnde ſequitur. Hanc igitur oblationem, vſq; ibi. Dieſq; noſtros in tua pace diſponas. quæ beatus Greg. dicitur appoſuiſſe, & hęc verba ſatis plana ſunt, ideò dimittãtur. Sequitur. Quã oblationem, &c. Hic videndũ eſt quare quinq; ſigna crucis fiant ſuper calicem & hoſtiã. Sed ſciendum, ꝙ per diuerſa & multiplicata ſigna, quæ in canone ſunt, diuerſa gña tormentorum quæ pro nobis ſuſtinuit Chriſtus deſignantur. Hæc igitur ſigna ſignificant ꝙ Chriſtus in ſenſibus ſecũdum carnẽ paſſus eſt, vt ſenſus noſtros illuminaret. Paſſus eſt.n. in viſu, per velationem, in auditu, per deriſionem, in guſtu, per fellis & aceti potationem, in odoratu, per fœtentium corporum qñ paſſus eſt in loco Caluariæ, in tactu per clauorum cõñxionẽ. Item in tribus ſignis quę in hoc loco cõiter ſuper calicem & hoſtiam fiũt, poſſunt deſignari tria gña hoĩum quibus Chriſtus venditus eſt à Iuda. ſ. Sacerdotes Scribæ & Phariſæi. Iſti.n. Chriſtum emerunt, & eum quaſi maledictum & proſcriptum tractauerunt. Sed ſacerdos econtrariò dicit Chriſtum eſſe oblationem benedictam, quia benedictus fructus ventris Mariæ. Aſcriptam, quia Ieſus in ſcripturis vocibus prophetarũ præſignatus, aſſiſtit pro nobis faciei diuinæ. Ratam, quia regnum eius durat ſine fine. Quod autem duæ cruces ſpecialiter ſuper calicem & hoſtiam fiunt, ſignat ꝙ Iudas venditor & quidam emptores qui ad fidem per pœnitentiam non redierũt, propter hoc corpus & animam perdiderũt. In hac autem clauſula ſubſequitur. Rationabilem acceptabilẽ facere digneris. quaſi ſacerdos dicat. Iudæi in veteri teſtamẽto obtulerunt oblationem irrationabilem.i. iumenta muta & ratione carentia. Sed tu ſanctiſſime & clementiſſime pater facere digneris, oblationem noſtram rationabilem, vt apud te pro nobis rationem reddat. Acceptabilem quatenus tibi placeat, & nos tibi acceptabiles efficiat. Ita vt panis in altari poſitus fiat nobis corpus, quod corpora noſtra viuificet, ne ęternaliter moriamur, & vinum ſanguis, qui animas noſtras ſanctificet, ne ꝑpetuè dãnemur, & hoc dilecti filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui. ſ. Chriſtus corpus & animam ſaluare poteſt. Sequitur. Qui pridie ꝗ pateretur, hoc eſt quinta feria ante paraſceuem, accepit panem in ſanctas, vſq; benedixit. Nota ꝙ in hoc loco ſignum crucis cum verbo ſonat. Sciendum autẽ ꝙ Sancta Trinitas in hoc loco, cum ſacerdote panem & & vinum mirabili & occulta & ineffabili benedictione, his verbis prolatis, Hoc eſt corpus, &c. Hic eſt calix, &c. veratiter benedicit panem & vinum, in verum corpus & ſanguinem Chriſti mutando. Sequitur. Simili modo. Poſtquam antẽ ſacerdos hæc oĩa peragit manus ad modum crucis ad vtraq; cornua altaris extẽdit paſſionem Domini repræſentans, & nihilominus per hoc inſinuans ꝙ Chriſtus Dominus pro Iudæis & gẽtibus paſſus eſt qui in vtriſq; cornibus altaris deſignati ſunt, vt dictum eſt, ita vt ipſi ad viam veritatis redeant, & fidem catholicam imitentur. Nunc autem videndũ eſt, quare in miſſa ſacerdos corpus Dñi cum in altum leuat, & fidelibus aſtantibus oſtendit. Corpus Dñi noſtri Ieſu Chriſti, multis de eleuatur à ſacerdote in miſſa. Quarum prima & præcipua eſt ad gratiam Dei patris, quam peccatis noſtris perdimus, obtinendam. Solo enim peccato offenditur & irritatur, ſicut dicit Pſal. Irritauerunt Deum adinuentionibus ſuis. Sacerdos igitur eleuat in altari corpus Chriſti. q.d. O pater cœleſtis peccauimus, & te ad iracundiã prouocauimus. Sed nũc reſpice in faciem Chriſti filij tui, quem tibi præſentamus & te ab ira ad miſericordiam prouocamus, ne ergo auertas faciem tuã à puero tuo. ſ. à filio tuo, ſed memento ꝙ dixeris de eodẽ filio tuo. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui. Corrige ergo in nobis miſericorditer propter eum quicquid inueneris corrigendum, & conuerte nos ad te, & auerte iram tuam à nobis. Secũda cauſa quare eleuatur, eſt ad impetrandũ, & obtinendum oẽ bonum, quo in præſenti vita & futura neceſſarij ſumus. Bonum igitur quod in hac vita indigemus eſt pax peccatoris, quam nemo niſi à peccato mortali ſolutus habere põt. Hæc eſt pax de qua Chriſtus dixit diſcipulis. Pacem meam do vobis. Secundum bonum eſt charitas, & hæc virtus valet ad præſentem & ad futuram vitam. Charitas nanq; in hac vita hominem dirigit, & ad vitam æternam perducit. Vnde Ioa. dicit. Qui manet in charitate in Deo manet. Eleuat ergo ſacerdos corpus Chriſti, quaſi dicat circũſtantibus. Si obtinere vultis quod cupitis, pacem inter vos habete, & charitate mutua diligite, quia Chriſtus per mortem ſuam nos Deo, & Angelis pacificauit, & per charitatem nobis æterna gaudia comparauit. Tertiò eleuatur corpus Chriſti, ad rememorãdum ius noſtrũ quod habemus in cœlo iam in ſpe, ſed tandem habituri ſumus in re. Ius noſtrum quod in cœlo habemus, eſt vita æterna. Vnde Ioan. in ſuo Euang. ponit verba Chriſti ſic dicentis. Ego veni in mundũ vt omnes imitatores mei. ſ. vitam habeant in præſenti, & habeant abundãtius in futuro. Vnde hoc ius noſtrum ſcriptũ eſt in priuilegio noſtro.i. in Chriſto, & hoc ſtylo ferreo, quia lãcea latus eius apertum eſt, & pedes & manus clauis cõfixę. Vnde eleuat ſacerdos corpus Chriſti in altari, quaſi dicat. O vos Angelici ſpiritus, qui hic præſentes aſſiſtitis teſtes ſitis, ꝙ vita æterna noſtri iuris eſt, & ad hoc confirmandum eleuamus priuilegiũ noſtrum.i. Chriſtum pro nobis paſſum. Quarta ratio eſt, quia eleuatur corpus Chriſti ad oſtendendã potentiã Dei. Magna.n. eſt potentia Dei, quia ad prolationem iſtorũ verborũ. Hoc eſt corpus meũ, panis in corpus Chriſti transſubſtantiatur, hęc eſt mutatio dexteræ excelſi, & tranſcẽdit oẽm ſenſum. Eleuat ergo ſacerdos corpus Chriſti, quaſi dicat prius vidiſtis panẽ in altari, ſed modo conſecratione peracta, videte verum corpus Chriſti. Si ergo Deus tam potenter potuit talem mutationẽ facere, potens eſt & nos mutare de culpa ad gratiam, & poſtmodũ ad gloriã. Quinta rõ, quia eleuať corpus ad declarãdam ſapientiã Dei. Mira.n. & inenarrabili ſapientia ſe oſtendit Chriſtus nobis inuolutum, de qua inuolutione dicit nobis. Iſa. Vere tu es Deus abſconditus Deus Iſrael Saluator. Sciendum in hoc loco ꝙ Deus & Dñs noſter Ieſus Chriſtus multis de cauſis in forma panis ſe abſcondit. Nam ſi in altari ſic appareret ſicut eſt, vel ſicut in cruce corpus eius diſtenſum eſt, multi eum ſumere terrerẽtur, & irent retrorſum, iuxta quod in Euangelio dictum eſt. Multi.n. diſcipulorum nouorum Chriſtianorũ cum audiſſent, niſi manducaueritis carnem

Exod. 32.

Hęc verba. Hãc igitur, beatus Gregor. appoſuit.

Multis de cauſis corpus Chriſti in miſſa eleuatur.

Pſal. 105.

Matth. 17.

Ioan. 14.

1. Ioan. 4.

Ioan. 10.

Luc. 22.

Iſa. 45.

Vt quid Dominus in ſacramẽto, ſub ſpeciebus lateat.

Ioan. 6.

carnem filij hominis,ex hoc territi abierũt retrorſum,
& iam cum illo ambulabant. Putabant.n.ꝙ deberent
eum per membra ſecando diſcerpere,& ſic manduca-
re,quod vtiq; humanæ fragilitati fuiſſet horribile. Sed
ipſe in cœna corpus & ſanguinẽ ſuum ſub viſibili ſpe-
cie velauit,& populis manducandũ tradidit. Aliæ ad-
huc ſunt rõnes quare uelatur,quas prætermitto. Sextò
eleuatur corpus Chriſti in altari, ad oſtendendam eius
largitatem.Quæ.n.maior largitas,q̃ vt homo mandu-
cet panẽ Angelorũ? Eleuat ergo ſacerdos corpus Chri
ſti in altari,quaſi dicat. O fideles Chrĩ gaudete & aſpi-
cite.Hæc eſt.n.cœleſtis præbenda Angelorũ, quã no-
bis trãſmiſit largiſſimus Rex cœlorum, vt oĩ gratia &
benedictione repleamini,& hoc tangitur ibi, vt quot-
quot ex hac altaris participatione,vſq; ibi,omni bene-
dictione cęleſti & gratia repleamur.Sed væ illi,qui cor
pus Dñi (hãc.ſ.ſacratiſſimã præbendã) ſumere non cu
4.Reg.7. rat,& ſe ab eo alienat, de quo dicit Eliſeus propheta in
lib.Reg.Videbis & non guſtabis.Multi nãq; vidẽt cor
pus Chriſti,ſed heu non guſtant,& ſe per peccata gra-
uia ab eo alienant.Septimò eleuatur corpus Chriſti,ad
oſtendendã bonitatẽ Chriſti. Quæ.n.maior bonitas,q̃
Hier.26. ꝙ Chriſtus dignatur captiuus eſſe in altari? vnde ipſe
dicit in perſona Hiere.prophetę.Ecce ego in manibus
veſtris ſum, quod bonũ & rectum eſt in oculis veſtris
facite mihi. Nota, ꝙ dum aliquis dux propter ſuos ca-
ptiuus tenetur, nõ dimittitur niſi det magnã pecuniã;
ſic nec eos Chriſtum captiuum dimittere debemus, ni
ſi remiſſionẽ peccatorum nobis tribuat, & regnũ cœ-
leſte ab eo accipiamus. Eleuat ergo ſacerdos corpus
Chriſti in altari,quaſi dicat. Ecce quem totus mundus
capere non poteſt,captiuus noſter eſt,ergo eum nõ di-
mittamus,niſi quod petimus prius obtineamus.Octa-
uò eleuatur corpus Chriſti ad lætificandam Eccleſiam
Sãctã per vexillũ exercitus, vnde oẽs qui ſub vexillo
Iob.7. illo militant, gaudium & fortitudinẽ accipiant. In pu-
gna.n.& militia oẽs ſumus. Vnde Iob. Militia eſt vita
hominis.Eleuat ergo ſacerdos corpus Chriſti in altari,
quaſi electis dicat.Nolite timere,ſecurè pugnate.Ecce
vexillum noſtrum,quod propter nos in cruce rubrica-
tum eſt & depictum. Ecce Dñs Ieſus in medio noſtri
eſt.Nonò eleuatur,ad Chriſtum imitandum & ſeqnẽ-
dum.Vnde vt peccatores eum ſequi velint, & non de-
ſperẽt de ſpe veniæ,Chriſtus filius Dei patri latus prę-
ſentat,vt vulnerum cicatrices oſtendat.Vnde Bern.Se
curũ habemus ad Deum acceſſum;,filius oſtendit vul-
nera,mater vbera, &c. Eleuat ergo ſacerdos corpus
Chriſti, ac ſi peccatoribus & cæteris Chriſtianis dicat.
Ecce filius Dei qui pro nobis extẽſus & eleuatus eſt in
1.Pet.2. patibulo crucis,ſequimini eum,vt ſaltem aliquid pro ea
patiamini,quia tanta pro nobis paſſus eſt. Vnde Petrus
in epiſtola. Chriſtus pro nobis paſſus eſt, ergo à nobis
compatiendum eſt ei, ita vt paſſionis eius beneficium
nunquam obliuiſcamur. Propter quod in canone ſub-
ditur. Vnde & memores,vſq; beatæ paſſionis. In hoc
Quinque ſignationes, quinq; vulnera Chriſti ſignant. loco recolitur memoria dominicæ paſſionis, reſurre-
ctionis,& aſcenſionis. Nam per quinq; ſigna quæ hic
fiunt, deſignãtur quinq; vulnera Chriſti.ſ.duo in ma-
nibus,duo in pedibus,& vnum in latere.Quòd aũt tria
ſigna ſuper calicẽ & hoſtiam cõiter fiunt. In hoc intel-
ligi datur,quia paſſio Chriſti vulnerat charitatẽ.Reſur
rectio roborat fidem.Aſcenſio lætificat ſpem. Hæc in
litera tangũtur qñ dicitur, paſſionis, reſurrectionis, &
aſcenſionis.Duo aũt ſigna ſequentia,quæ ſuper corpus
Chriſti & ſanguinem fiunt,deſignant iuſtorum corpo
ris & animæ immortalitatem. Sancti nãq; & iuſti qui
in vulneribus Chriſti nidificant,efficiũtur puri ſiue im
maculati,& vitam æternam poſſidentes, & ſalutẽ per-
petuam corporis & animæ conſequentes.Nam & hæc
in verbis canonis tanguntur,quæ de Chriſto ſic pronũ
ciantur.Hoſtiam puram,quoad primum. Hoſtiam ſan
ctam,quoad ſecundum.Hoſtiam immaculatam,quo-
ad tertium.Panem ſanctum vitæ æternæ, quoad quar-
tum,& calicem ſalutis perpetuæ,quoad quintum. Eſt
enim Chriſtus hoſtia pura,electos ſuos purificans,ho-
ſtia ſancta,dilectos ſuos ſanctificans,hoſtia immacula-
ta,maculas noſtras purgans,panis vitæ æternæ, Ange-
los & homines reficiens, & calice ſui præclari ſangui- Triũ Patriarcharum, cur hic mẽtio fiat.
nis inebrians & profundẽs.Sequitur.Supraq; propitio,
vſq; immaculatam hoſtiam. Nota,ꝙ in hoc loco tres
Sancti veteris teſtamenti nominantur,Abel Abraham
Melchiſedech,qui figuram paſſionis Chriſti, immò &
cœnæ eius ſanctiſſimæ propriè repræſentant. Abel.n. Gen.4.
obtulit munera de primogenitis gregum, & Chriſtus
primogenitum obtulit in multis fratribus, agnum im-
maculatum Deo patri,de quo agno dixit Ioan. Bapti- Ioãn.1.
ſta.Ecce agnus Dei, &c. Item Abel à fratre ſuo Caym Gen.4.
innocẽter occiditur, & Chriſtus à fratribus ſuis Iudęis Gen.22.
ſcilicet malis perimitur & necatur. Abraham obediuit
Deo ad immolandum filium, Chriſtus factus eſt obe-
diens patri vſq; ad mortem,& in manus patris tradidit Gen.14.
ſpiritum.Melchiſedech obtulit panẽ & vinum: Erat Luc.22.
enim ſacerdos Dei altiſſimi. Et Chriſtus in altari ſub
ſpecie panis & vini, corpus & ſanguinem ſuum offert
Deo patri pro nobis,ipſum nobis pacificans. Nã Mel-
chiſedech fuit Rex Salem.i.pacis, Chriſtus autem dici
tur in hoc loco Abel,ratione innocẽtiæ.Abraham,ra-
tione obedientiæ, Melchiſedech, ratione clementię &
ſanctitatis eximiæ. Vnde ſequitur, ſanctum ſacrificiũ, Illa verba ſanctũ ſacrificiũ imaculatã hoſtiã Leo p.adiecit canoni.
immaculatam hoſtiam. Hæc verba Leo Papa canoni
addidiſſe legitur.Supplices te rogamus. In hoc inclina
tio ſacerdotis ſignat inclinationem Chriſti,qñ inclina-
to capite tradidit ſpũm. Deberent ergo fideles in hoc
loco cũ ſacerdote fideliſſimè ſe humiliare,& Deo ani-
mas ſuas per intima ſuſpiria commendare. Nam in hac
clauſula quam Leo Papa magnus cõpoſuit, vſq; ad me-
mento, tam profunda & imperſcrutabilia poſita ſunt
verba, vt de eis beatus Greg.quaſi de re ineffabili peni-
tus locutus ſic.Dicit.n.ſic.Iube hæc perferri,&c. Quis
fidelium dubium habere poſſit, in ipſa immolationis
hora,ad ſacerdotis vocẽ cœlos aperiri, Angelorũ cho-
ros intereſſe, ima ſummis ſociari,terrena cœleſtibus iũ
gi, vnumq; ex viſibilibus & inuiſibilibus fieri?Item ali-
bi.Vno eodemq; tempore ac momento & in cœlũ ra-
pitur miniſterio Angelorũ ad aſſociandũ corpus Chri-
ſti,& ante oculos ſacerdotis in altari videtur. Hucuſq;
Greg.magnus.Saluo tñ occulto cœleſtis oraculi Eccle
ſiæ ſacramento,poſſunt hæc verba ſimplicius intelligi.
Iube hæc.i.vota fideliũ, ſupplicationes, & preces per- Tob.12.
ferri per manus ſancti Angeli tui,&c.Si.n. Tobia oran
te Angelus preces eius obtulit Deo, quanto magis qñ
Chriſtus cum ſacerdote orat, & preces & oblationes
populi offeruntur in cœlum, immò Ipſe Chriſtus ma-
gni conſilij Angelus preces Eccleſiæ in miſſa Deo pa-
tri offert,& gratiam refert. Vnde Ambr. Non dubites
(inquit) aſſiſtere Angelos qñ Chriſtus aſſiſtit immola
tus.Sequitur. In ſublime altare tuum. hoc intelligitur Exod.20.
eſſe Sancta Trinitas,de quo legitur. Non aſcendes per
gradus ad altare meum,quod eſt dicere; Aequalitatem
Trinitatis crede, non deſcenſionem, vel aſcenſionem
ſicut fit in gradu.Quidam hæretici putant patrẽ maio
rem filio,& hi conantur aſcendere ad altare, ſed repel- Ioan.10.
luntur filio,qui dicit.Ego & pater vnum ſumus. Qui-
dam etiam hæretici de hoc altari conantur deſcendere,
putãtes ſpiritumſanctum minorem eſſe filio & patre,
& hi reuerberãtur à patre & filio ĩ ſacra ſcriptura quæ
dicit.Spiritus vbi vult ſpirat. Et Ioan. dicit ſpiritus eſt Ioan.3.
Deus, & idem dicitur in ſymbolo Athanaſij. Qualis idem.4.
pater,talis filius, talis ſpirituſſanctus.In conſpectu diui
næ maieſtatis tuæ. Altare Sanctæ Trinitatis,dicitur
ſublime

ſublime.i.inacceſſibile puro homini, vel incomprehē-
ſibile. Sed ſacrificium altaris ſcilicet hoſtia ſalutaris Do
minus noſter Ieſus Chriſtus per mortem ad hoc alta-
re coęternus patri introiuit ſemel, æterna redemptio-
Heb. 9. ne inuēta, ſicut dicit Apoſtolus, & apparuit vultui Dei
pro nobis in conſpectu diuinæ maieſtatis ipſius patris.
Vt, id eſt quatenus, vel vt qui ex hac altaris participa-
tione ò Sancte pater, ſacroſanctum filij tui corpus &
ſanguinem ſumpſerimus digni ſicut decet communi-
cādo omni benedictione cœleſti & gratia repleamur,
per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. In
his tribus ſignis intelligi datur, ꝙ neceſſe habemus vt
Dominus Deus diſtribuat corporibus noſtris caſtita-
tē, quod in primo ſigno intelligitur vbi dicitur, & ſan-
Abac. 2. guinem ſumpſerimus. Iuſtus.n. (vt Abacuc ait) ex fide
Leui. 17. viuit, & aīa hominis in ſanguine eſt, ſicut dicit Moy-
ſes. Itē neceſſe habemus, vt Deus tribuat nobis cogni-
tionem puram, quod in tertio ſigno intelligitur, quia
facietenus ſuper caput & pectus imprimitur, vbi cogi-
tationum ſedes eſt. Ergo ſi ſeruauerimus & amaueri-
mus corporis caſtitatem, animarum puritatem, bene-
dictione & gratia in cęlis merebimur repleri. Item in-
clinatio ſacerdotis in hoc loco inclinationem capitis
Ioan. 19. Chriſti in morte ſignat vt dictum eſt. Inclinato.n.capi
te tradidit ſpiritum, & tale fecit teſtamentum ſecundū
Ambroſi. qui dicit, ꝙ auctor pietatis in cruce pendens
in ſingularibus negocijs pietatis officia diuidebat, per-
ſecutionem Apoſtolis, pacem diſcipulis, corpus Iudęis,
patri ſpiritum, virgini paranymphum, latroni Paradi-
ſum, Chriſtianis pœnitentibus crucem commendat.
Ergo tollamus crucem eius, quod in duobus ſignis quę
ſuper corpus & ſanguinē fiunt intelligitur, quia p mor-
tem eius à duplici morte. ſ. corporis & animæ libera-
mur. Si tamen confeſſionem eius in mente ſeruamus,
quod in tertio ſigno exprimitur. Nam ſi compatimur
2. ad Timo 2. & conregnabimus, ſicut dicit Paulus. Item in tribus ſi-
gnis quæ in hoc loco fiunt, quidam diuerſas paſſiones
Chriſti intelligi volunt corporis, & per flagella diſſeca-
tionem quoad primum, ſanguinis effuſionem quoad
ſecūdum, faciei velationem quoad tertium. Vnde ſicut
Chriſtus per paſſionem ſuam de hoc mundo tranſitu-
rus, patri ſpiritum commendauit, ſic & nos ſpiritus fi-
delium defunctorum de hoc mundo per mortem mi-
grantium, & in fide catholica decedentium, omnipo-
tenti Deo commendamus, propter quod ſubditur. Me
mento Domine, &c. Attendendum eſt ꝙ pia mater
Sacerdos in perſona eccleſię pro defunctis fidelib orat qui in charitate deceſſerunt. Eccleſia non ſolum pro viuis, ſed etiam pro defunctis
in perſona ſacerdotis fideliter intercedit, certiſſimè cre
dens ꝙ pretioſus ſanguis Chriſti non ſolum pro viuis,
ſed etiam pro mortuis ad redemptionem proſit & li-
berationem à pœnis illis duntaxat. Qui nos præceſſe-
runt cum ſigno fidei.i.charitate. In quo fideles ab infi-
Zach. 9. delibus diſcernuntur. De hac liberatione dicit prophe-
ta ad Chriſtum. Et tu in ſanguine teſtamēti tui, extra-
xiſti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. ſ. de in-
Pro dānatis orandū non eſt. ferno inferiori. Non eſt autem orandū pro eis qui ſunt
in inferno inferiori, quia ibi nulla eſt redēptio. & quos
pro certo damnatos ſcimus, quia vt dicit Aug. Si ſcirē
patrem meum eſſe in inferno vbi nulla eſt redemptio,
non plus orarem pro eo ꝙ̄ pro Diabolo. Orandum eſt
ergo pro fidelibus defunctis. Qui dormiunt in ſomno
pacis.i. nulla hæreſi vel diſcordia, vel impœnitentia, ab
vnitate Eccleſiæ ſegregati ſunt, licet fortè aliqua cre-
mabilia vel correctione digna, detulerint de hoc mun
Pro parētibus primò orādū eſt. do. Et ſacerdos debet primò orare pro patre & matre,
poſtea pro ſibi commiſſis, nō tamen nominetenus ſi-
cut ſupra dictū eſt, ſed memoriter, &c. Sequitur. Om-
nibus in CHRISTO quieſcentibus, &c. Illi enim mor-
tui in CHRISTO requieſcunt qui in Chriſto moriū-
Apoc. 14. tur, ſicut in Apoc. legitur. Sequitur. Locum refrigerij in

quo Lazarus Euangelicus habitabat, lucis, ſcilicet Chri
ſtus qui eſt lux mundi. Ipſe enim eſt lumen viuentium.
Vnde Pſalm. Vt placeam coram Deo in lumine viuen Pſal. 55.
tium, & pacis, de qua pace dixit Simeon. Nunc dimit- Luc. 2.
tis, vſq; in pace, vt indulgeas per Chriſtum Dominum
noſtrum. Qui enim indulgentiam & miſericordiam
quærit, iudicem placat & vincit. Sequitur. Nobis quo-
que peccatoribus quaſi dicat ſicut dixit Ioann. Apo- 1. Ioan. 1.
ſtolus. Si dixerimus quoniam peccatum non habe-
mus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis nō eſt. Et
non eſt homo qui non peccet, licet infans vnius diei ſu
per terram. Multi nanq; ex miſericordia Dei ſine pec- Sine mortalibus viuere pōt hō ſine venialibus minimè.
catis mortalibus viuere poſſunt, ſed ſine venialibus ra-
ro. Sequitur. De multitudine miſerationum tuarū ſpe-
rantibus. Si enim latro in cruce pendens contritus &
confitens veniam meruit, quare non mereretur Chri-
ſtianus miſericordiam, & veniam peccatorum, contri-
tus & confeſſus? Vnde & vocis expreſſio, & cordis tū-
ſio manu dextera contritionem & confeſſionem latro
nis in cruce pendentis ad dextrum latus Chriſti deſi-
gnat. Ipſe enim contrito corde confeſſus eſt, & ſocio
ſuo in ſiniſtro latere pendenti dixit. Nos quidem di-
gna factis recipimus, &c. Et reſpondit Dominus. Amē Luc. 23.
dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo. Vnde ſequitur
Partem aliquam & ſocietatem, &c. Ioan. Chryſoſt. di-
cit ꝙ latro qui in cruce Deum confeſſus eſt, omnes ſan
ctos in regno præuenit. Nec mirum, ipſe enim Domi-
nū in cœlo regnare confitebatur, qui ab Apoſtolo Pe-
tro in terra negabatur, per quod intelligi datur, ꝙ feruē
ter pœnitentes interdum tepidos Sanctos in regno
præueniūt. Beata virgo & Apoſtoli adhuc in terra fue
runt. Sanctus Ioan. Baptiſta & alij Patriarchæ & Pro-
phetæ adhuc in limbo detinebantur quando dictum
eſt latroni. Hodie mecum eris in Paradiſo.i. erit in gau-
dio, quia vbi Chriſtus eſt, ibi gaudium eſt, & Paradiſus,
& lux, & pax, & iucunditas. Ipſe enim Chriſtus eſt lux
vera, &c. Chriſtus etiam cœlum illuminat ſicut de ſu-
perna Hieruſalem dicitur in Apoc. Ipſe enim agnus, id Apoc. 21.
eſt, Chriſtus illuminat eam & Sanctis gaudium infun-
dit. Vnde. Gaudent in cœlis animæ Sanctorum qui
Chriſti veſtigia ſunt ſecuti, quia ſequuntur agnum quo
cunq; ierit. De hac ſocietate in hoc loco dicitur. Socie
tatem donare digneris cum tuis Sanctis Apoſtolis &
Martyribus. Quidam dicunt hic intelligi Ioan. Bapti-
ſtam. Expoſitores autem Ioannem Euangeliſtam. Li-
cet enim in principio canonis ſit cum cæteris Apoſto-
lis nominatus, nominatur tamen hic, quia duplici pri-
uilegio gaudet, ſcilicet, Apoſtolatus veſtigio & virgini
tatis. Amoris Chriſti priuilegio, merito ſecundum lo- vt Stephanus virgo fuit.
cum ſortitur in canone, & cum Stephano qui etiā vir-
go & martyr fuit. In veteri enim teſtamēto Iacob Pa Gen. 37.
triarcha dilexit Ioſeph plus cæteros filios, eiq; duplicē
hæreditatem tribuit quam tulit in arcu & gladio de
Amorræorum populo. Et Chriſtus huic diſcipulo &
chariſſimo filio duplicem hæreditatem & honorem
tribuit vt ſuprà. Notandum ꝙ ſancta Fœlicitas vidua
martyr in hoc loco canonis, ſanctis virginibus antepo
nitur & pręfertur. Et licet hoc fortè ratione antiquita-
tis ſit factum, ita vt priuilegio virginitatis non deroge-
tur. Tamen ſecundum Aug. in hoc loco datur intelligi
ꝙ feruentes & verè pœnitentes virgines tædioſas, &
acedioſas exercitijs diuinis præire conantur. Vnde ſe-
quitur. Intra quorum conſortium, &c. per Chriſtum
Dominum noſtrum. Qui enim veniā deſiderat, iram
iudicis placat, & miſericordiā prouocat: propter quod
quidā pœnitēs dixit. Miſerere mei Deus ſecundū ma
gnam miſericordiam tuam. Virginitas autem ſi humi-
litatem cuſtodiat, & feruorem deuotionis habeat, ma-
gna meretur priuilegia & prærogatiuas gratiarum. Vir
ginibus nanque, & martyribus, & prędicatoribus fidei
Chriſtianæ

Chriſtianæ aureola in cœleſti patria reſeruatur. Hæc enim tria genera Sanctorum in hoc loco canonis inueniuntur. Intra quorum, vſque ad Chriſtum Dominum noſtrum, per quem ſcilicet Chriſtum, hæc omnia ſcilicet pater cœli bona creas. Licet enim Deus pater in principio, id eſt, id filio creauerit cœlum & terram & omnem ornatum eorum, & cuncta quæ fecerat erant valde bona, tamen ſemper eadem bona creat renouãdo, quoad vinum & panem, quæ in altari offerri debent. Vnde non ſolum à ſacerdote, ſed etiam à Sancta Trinitate benedicuntur & conſecrantur, & in corpus Chriſti & ſanguinem tranſubſtantiando viuificantur, ſicut patet in verbis quæ ſequuntur. Sanctificas, viuificas, benedicis. In his tribus ſignis notantur tres dies, quibus Dominus erat in ſepulchro, & requieuit ab omni opere ſuo quod patrarat. Niſi enim granũ frumenti, id eſt, Chriſtus Dominus noſter cadens in terram, &c. ſed quia granum mortuum eſt, & in terra ſepultum, denuo reuixit & pullulauit, & fructum multum attulit in electis. Nam ſepultura terram ſanctificauit, à morte reſurgens mortuos viuificauit, & benedicendo panem cœleſtem viuis multiplicauit.

Virginibus martyribus, & prędicatoribus aureola reſeruatur.

Ioan. 12.

Hæc in tribus verbis prædictis tanguntur, ſcilicet Sanctificas quoad primum, viuificas quoad ſecundum, benedicis quoad tertium. Vnde ſequitur. Et præſtas nobis. ſubintelligitur ſanctificationem vt ſcilicet per corpus filij tui ſanctificemur, hanc viuificationem, vt per ſanguinem ipſius viuificemur, hanc benedictionem, vt ea digne ſumendo à te benedicamur. Et ex hoc eſt tibi Deo patri omnipotenti, omnis honor & gloria in vnitate ſpirituſſancti. Sciendum quòd in hoc loco in tribus ſignis notantur tria, propter quæ CHRISTVS voluit tres eſſe dies ſuæ ſepulturæ ſcilicet quæ ſunt in cœlo reſtauraturus, & quæ in terra reparaturus, & quæ apud inferos redempturus. Vel in tribus ſignis huius loci intelligitur Sancta Trinitas, ſicut patet in litera. In patre quidem notatur auctoritas. In filio æqualitas. In ſpirituſancto communitas. Quod autem corpus Chriſti ſupra calicem in ipſa hora leuatur, & cum ipſo calix ſignatur, per hoc intelligi datur, quòd mors à Chriſto ſuperatur, vita reparatur, & gloria datur, de hoc patet in verbis canonis. Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo. Nota quòd in hoc loco miſſa correſpondet omnibus horis canonicis, quia omnia quæ Chriſtus paſſus eſt in ea repræſentantur, & memorantur. Chriſtus nãque in matutinis paſſus eſt traditionem, conſpuitionem, alaparum ceſiones, tandem à mortuis reſurrexit. Hora prima coram Pilato deriſiones, inſultationes. Hora tertia, &c. ſicut in patris ſapientia plenius continetur. De iſtis ſeptẽ horis dicit Pſal. Septies in die laudem dixi tibi, &c. Iſte ſeptenarius numerus ſignari poteſt, in ſeptem ſignis crucis quæ in hoc loco ſunt cũ dicitur. Sanctificas, viuificas, benedicis, per ipſum, & cum ipſo & in ipſo, &c. Nam qui Deum deuotè laudant, ſeptem donis ſpirituſſancti replentur, & per patrem & filium ſanctificantur, viuificantur & benedicuntur. Quod autem vltimum ſignum iuxta labium calicis fit cum dicitur. In vnitate ſpirituſſancti, deſignat quòd qui adhæret Deo vnus ſpiritus cum eo efficitur, ſicut dicit Apoſtolus. Sequitur per omnia ſęcula ſe. quod alta voce pronunciatur, & corpus Domini ſuper calicem, & cum calice leuatur, per quod intelligi datur quòd triſtitia Apoſtolorum de paſsione Domini ab eorum cordibus ipſo reuiuiſcente fugabatur, & gaudium reſurrectionis annunciabatur. Sequitur. Oremus, vt ſic adiuuante Domino à morte peccati reſurgamus, & in eadem iterum non cadamus, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, & cætera. & idcirco peccatum non dominetur nobis. Nam qui facit peccatum (teſte Apoſtolo) ſeruus eſt peccati, fugiamus ergo tam horribilem Dominum, & ad miſericordem Dominum & pietatis dulcedinis reuertamur. Nam & pater omnium non dedignatur appellari, quia pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis eſt. Reuera.n. vt Deum patrem noſtrum nominare valeamus, diuina informati ſumus inſtitutione. Filius.n. qui dicitur coęqualis patri hoc nos docuit, & ſic frater noſter inſtituit. Ipſe namq; eſt filius Dei per naturam, nos filij ipſius per gratiam. Ergo pater noſter qui es in cœlis, &c. Petimus ergo patrem noſtrum, & reſpondent clerici circunſtantes. Amen. quod ſecundũ Hieronymum, Hebręum eſt, & ſonat, vt verè & fideliter fiat, quaſi dicat Eccleſia aſtans ſacerdoti in miſſa. O reuerende ſacerdos, quicquid in hac oratione petiſti, & optaſti, in te & in nobis, veraciter & fideliter fiat & compleatur. Sequitur. Libera nos quæſumus Dñe ab oĩbus malis præteritis præſentibus & futuris, vt tui auxilio & te miſerante, præterita mala deleantur, præſentia vincantur, futura præcaueantur. Et intercedente Beata & glorioſa Virgine ſemper Dei genitrice Maria, vſq; per eundem Dñm, &c. In hoc loco canonis tertio fit commemoratio Sanctorũ. In hac oratione oẽs Sancti comprehenduntur & includũtur, qñ Beatę Dei genitricis & Sanctorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli & Andreæ nomina recitantur. Oẽs.n. Sancti aut per caſtitatẽ, aut virtutũ firmitatem, aut per humilitatem, aut per virilitatẽ pugnæ pro iuſtitia regna cœlorũ adepti ſunt. Vnde in Beata Maria Virgine deſignatur caſtitas. In beato Petro virtutum firmitas. In Sancto Paulo humilitas. In Andrea virilitas pugnæ pro iuſtitia, vſque ad mortẽ. Sequit. Da ꝓpitius pacẽ, &c. Orat ſacerdos cũ collecta pro pace, & hoc ipſum beatus Paulus inſtituit fieri. Sic dicẽdo. Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate. Orat ergo Eccleſia pro pace temporali ne impediatur vel retrahatur à pace ſpirituali. Sequitur, vt ope miſericordiæ tuę adiuti, quantum ad interiorem & exteriorem religionem pertinet, à peccato ſimus ſemper liberi, & ab omni perturbatione ſecuri. Perturbamur enim ſi peccatis mortalibus grauamur, & obcæcatur cor humanum, perturbamur quando noſtro arbitrio relinquimur, & à nobis diuina gratia ſubtrahitur & elongatur, quod ne fiat, ſacerdos per eundem, id eſt, propter eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum patris filium, orat. Sed antequam ſacerdos in hoc loco per eũdem Dominum incipiat, calicem diſcooperit & corpus Domini ſuper calicem leuans, diuidit in tres partes, vnam partem in calicem mittens, duas extra reſeruans, & anteq̃ vnã partem in calicem mittat, alta voce. Pax Domini pronunciat. Tria quoque ſigna crucis, cum corpore Chriſti in calice ſignat. Et quid hoc ſignificet breuiter videamus. Et primò quare hoſtia diuiditur in tres partes, quam cauſam Sergius Papa determinat ſic. Triforme eſt corpus CHRISTI. Pars hoſtiæ in calicem miſſa, corpus CHRISTI quod à mortuis reſurrexit & animæ vnitum eſt monſtrat. Pars comeſta ambulans adhuc ſuper terram. Pars in altari vſque ad finem remanens, membra CHRISTI eſſe corpora Sãctorum, vſque ad finem mundi in ſepulchris quieſcentia deſignat. Diuiditur autem ſub forma panis in altari corporis Chriſti ſpecies nõ eſſentia, deitate in ſua vnione permanente, quæ diuidi non poteſt. Sed in qua re fiat corporis Chriſti diuiſio, vel fractio oſtendit Auguſtin. dicens. Quando Chriſtus manducatur, reficit non deficit. Nam & Chriſtus carnalem ſenſum diſcipulorum redarguit, qui putabant eius carnem ſicut aliam diuidendam in partes, & in morſus lacerandam. Diuiditur aũt

Tribus diebus fuit Chriſtus in ſepulchro vt quę in cœlo in terra, in inferno erant reſtaurare.

Oĩa quę Chriſtus paſſus eſt ĩ 7. horis canonicis repreſentantur.

Pſal. 118.

1. ad Cor. 6

Rom. 6.

2. ad Cor. 5.

Matth. 6.

Ad Cor. 2.

Triplex hoſtię diuiſio ſignificatione hẽt multiplicem.

forma

forma vel ſpecies. Cõſecratione nanq; peracta corpus
Chriſti ſub accidentibus panis velatur, quæ accidentia
ſunt color, ſapor, qualitas, quantitas, & forma. Subſtan
tia nanq; panis & vini in conſecratione per verba Chri
ſti reſecatur, ſed accidentia remanent. Nam ſi acciden-
tia auferrentur, ſacerdos miſſam nõ perficeret, ſed ter-
reretur, vnde in hoc fragilitati humanæ conſulitur. Poſ
ſunt ergo in tribus partibus Euchariſtiæ tres ſubſtan-
tiæ in Chriſto ſignari. ſ. Deitas, corpus, & aĩa. Quod au
tem vna particula in calicem mittitur, per hoc intelligi
datur, ꝙ caro Chriſti in paſsione mortua eſt: & anima
immortalis, & Deitas impaſsibilis, & hoc duæ particu
læ extra calicem reſeruatæ repræſentant: Item in trib.
partibus Euchariſtiæ poteſt Sancta Trinitas deſignari.
Quòd igitur particula in calicem mittitur, duabus ex-
tra remanentibus, figurat, ꝙ licet indiuiſibilia ſint ope
ra Trinitatis, tñ ſecundum Augu. ad ſolũ Chriſtũ per
tinet caro, ergo pars in calicẽ miſſa, incarnatum & paſ-
ſum ſolũ Chriſtũ Dei filium deſignat. Duæ verò par-
tes extra calicem ſeruatæ, immunitatem carnis, patris
& ſpiritusſancti figurant. Nõ. n. pater vel ſpiritusſan-
ctus eſt incarnatus vel paſſus, vt dicit Aug. ſed incarna-
tio ad ſolum Chriſtum pertinet. Quòd antem indiui-
ſibilia Sanctę Trinitatis ſint opera, ſacerdos innuit, cũ
hoſtiam diuidit, dicens nanq; ad patrem. Per eundem
dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, vſq; qui tecum viuit
& regnat, vnam fractionem facit, ac ſi diceret, diuide-
re videor indiuiſibilem, & ſi Chriſtus mortuus eſt ex
humilitate, viuit tñ ex virtute Diuinitatis, in qua ſem
per cum patre exiſtens nunquam receſsit à patre. Cũ
vero dicit. In vnitate ſpiritusſancti, hanc Euchariſtiæ
facit fractionem, ac ſi diceret, licet ſpiritusſanctus ob-
umbraſſe virgini legatur in conceptione filij, tamen à
patre æternaliter procedens ſpiritusſanctus, patrem &
filium nunquam deſeruit, ſed ſancta Trinitas indiuiſa
permanet. Per omnia ſæcula ſęculorum. Item Eucha
riſtia in tres partes diuiditur, in hoc tres partes corpo-
ris Chriſti, (quod eſt Eccleſia) figurantur. ſ. caput cum
mẽbris. Vna pars eſt ipſum caput. ſ. Chriſtus primitiæ
dormientium. Altera pars animę Sanctorum in cœlo
triũphantium. Tertia pars in terra militantium. Quod
Rom. 6. autẽ duæ partes ſeorſum extra calicem ſeruantur, per
hoc intelligi datur, ꝙ Chriſtus reſurgens ex mortuis,
iã non moritur mors illi vltra &c. nec his qui cum ip-
Apoc. 7 ſo ſunt ſanctis. Vnde in Apocal. legitur. Non eſurient
neq; ſitient amplius &c. Tertia verò pars in calicẽ po-
nitur, & ſignat eos qui adhuc in pugna, vel militia paſ
ſionis huius mundi exiſtunt. Item Euchariſtia in tres
partes diuiſa, tres ordines Eccleſiæ ſignificat. ſ. virginũ
viduarum, & coniugatorum. Duæ ergo partes extra
calicem ſeruatæ, cælibatum & ſanctimoniam virginũ,
& viduarum repræſentant. Nam ſecundum Apoſto-
1. ad Cor. lum, virgo & innupta cogitat quæ domini ſunt.
7. Tertia verò pars in calicem miſſa ſtatum coniugato-
rum & paſsionem deſignat. Vnde ipſe Apoſtolus di-
cit. Quę autem nupta eſt, cogitat quę ſunt mundi, id
eſt de paſsionibus diuerſis coniugatorum, tam in re-
bus quàm in alijs. Dicit. n. Tribulationem autẽ carnis
habebunt huiuſmodi. i. coniugati. Offertur autem ho
ſtia Chriſti in altari, vt virgines & viduæ in ſanctimo-
nia perſeuerent, & pro adiutorio coniugatorum ne in
tribulationibus huius mundi poſiti deſperent. Item
Euchariſtia in tres partes diuiditur & offertur ad tria,
deſignata in his verſibus. Corporis in partes Chriſti di
uiſio fit tres. Tincta datur viuis, ſed pars non tincta ſu
pernis. Eſt donanda reis, tertia [illegible]ſtificãdis. Iſti ver
ſus ſic intelliguntur. Prima pars miſſa in calicem offer
tur pro viuis Chriſtianis, qui in miſerijs & preſſuris,
huius mundi affliguntur & patiuntur, quatenus Deus
mitigare dignetur afflictiones eorum. Altera pars ex
tra calicem reſeruata, offertur ad laudem, & ad gloriam
Sanctorum, qui iam triumphant in cœlo in regno cœ-
lorum. Tertia pars offertur pro his qui ſunt in purga-
torio, vt à pœnis citius liberentur & abſoluantur, qua
tenus & ipſę animæ in ſinu Abrahæ, hoc eſt, in gaudio
& refrigerio aſſumantur, & gloria ſicut cęteri Sancti
perfruantur. Sequitur. Antequam tertiam particulam
in calicem mittat, pax domini alta voce pronunciatũ
per quod datur intelligi, ꝙ Chriſtus à mortuis reſur-
gens triplicem pacem diſcipulis annunciauit. ſ. pacem
temporis, pectoris, & æternitatis. Hęc pacis tria ge-
nera deſignata ſunt in tribus ſignis crucis, quæ ſacer-
dos facit cum corpore Chriſti inter calicẽ dicens. Pax
domini ſit ſemper &c. & reſpondet chorus. Et cum
ſpiritu tuo, quaſi dicat. Tu nobis pacem optas, & ea-
dem pax cum ſpũ tuo maneat, quatenus totus in ſpiri-
tu'm yſterijs diuinis inſiſtas, & ſpirituali gaudio plenus
ſias. Hæc triplex pax in tribus oſculis deſignatur, quia
ſacerdos altare tribus vicibus oſculatur, ſ. in principio
Miſſæ, in medio, & in fine. Nam cum Chriſtus naſce
retur, in principio temporis pacem ſecum attulit, vt
ad edictum vnius hominis deſcriberetur vniuerſus or
bis. Hęc pax deſignatur in primo oſculo, quod in ini-
tio Miſſæ ſacerdos altari imprimit. Secunda pax eſt pe
ctoris, & ſignatur in ſecundo oſculo, quod ſacerdos
facit in canone, qñ dicit. Suplices te rogamus. Chriſtus
namq; cum mortem pro nobis pertulit, nos Deo, &
Angelis pacificauit, & pacem pectoris nobis donauit
Et ad hanc pacem confirmandam, pectus & latus cum
lancea aperiri voluit, & ad pacem ſui cordis nos intro
miſit. Tertia pax æternitatis ſigurata eſt in vltimo oſ
culo altaris. Chriſtus nanque conſummatis omnibus
quæ de eo ſcripta fuerunt in lege & prophetis, poſt in
cęlum aſcendens, patri nos reconciliauit, ſic & Miſſa
peracta pacem æternitatis nobis parauit. Sed notandũ
ꝙ, à dominica oratione vſq; ad finem Miſſæ interdũ
ſilentium celebratur, & interdum à ſacerdote cantus,
vel a clero alta voce inchoatur, per hoc intelligi datur,
ꝙ Chriſtus reſurgens ex mortuis, interdum ſilentiũ,
mœroris à cordibus diſcipulorum per ſuam dulciſsi-
mam apparationem, & ſalutationem fugauit. Aliquã
do vero corporalem præſentiam ab eis auferens, ſe, &
qñ voluit occultauit. Legitur etiam, Chriſtum infra
quadraginta dies apparuiſſe decies poſt reſurrectionẽ,
& interim quoties voluit ſe occultaſſe. Nam in ipſa die
reſurrectionis quinquies, in aſcenſione bis, vt Chriſtus
ſuam reſurrectionem cordibus diſcipulorum, & aſcen
ſionis gloriam eorum mentibus imprimeret, & vt ipſi
diſcipuli quæ ſurſum ſunt ſaperent, non quæ ſuper ter
ram. Cæteræ autem apparitiones, intra quadraginta Col. 3.
dies factæ ſunt. Hanc autem viciſsitudinem ſacerdos
in miſſa ab oratione dominica vſque ad finem Miſſæ
(vt dictum eſt) ſubtilius iam cantando, pulcherrimè
repreſentat. Sequitur. Agnus Dei quod Sergius Papa
inſtituit, vt cum fractione corporis Domini deuotiſsi-
me cantetur. Dicitur autem agnus ab agnoſcendo,
quia matrem ſuam in magno grege per balatum agno
ſcit. Sic Chriſtus in cruce poſitus, patrem agnouit
per obedientiam; quia factus eſt ei obediens vſq; ad
mortem &c. Item agnouit matrem per debitam re-
uerentiam, quia eam dulciſsimo diſcipulo ſuo Ioan-
ni commendauit in morte. Chriſtus eſt agnus pro-
pter innocentiam, quia innocenter occiſus eſt, ideò
plangendus eſt. Ideo canit. Eccleſia. Plangent eum
quaſi vnigenitum, quia innocens Deus occiſus eſt.
Cantamus ergo ter agnus Dei, quaſi dicamus, agnus
Dei, qui agnouiſti patrem per obedientiam, matrem
per reuerentiam, miſerere nobis: agnus Dei qui tol-
lis peccata mundi per innocentiam, dona nobis pacem
Item agnus Dei ter cantamus, vt liberemur à malis
præteritis

Pax Domini, &c. triplicem pacem, quam Chriſtus diſcipulis annunciauit, ſignificat.

Quędã alta voce quędam verò in ſilentio à ſacerdote dicuntur.

Chriſtus decies poſt reſurrectionẽ apparuiſſe legitur.

Sergius Papa vt agnus Dei cantaretur inſtituit.

Innocent. Papa inſtituit, vt oſculum pacis porrigeretur

præteritis præſentibus, & futuris. Poſt hoc oſculum amicis porrigimus antequam cõicemus, quod Innocentius papa inſtituit. In hoc ſignatur, ꝙ oĩs amaritudo corporis à nobis ſeparanda eſt, quia ſi ab inuicem diſcordamus, in Chriſti corpore non manemus, ſicut

1. Ioan. 3

dicit Apoſtolus & Euangeliſta Ioan. Omnis qui odit fratrem ſuum homicida eſt, & ſcimus ꝙ oĩs, qui odit fratrem, nõ babet partẽ in regno Dei. Teneamus ergo pacẽ tẽporis cũ proximis, pacem pectoris cum nobiſmetipſis. ſ. oẽs homines in Chriſto ſynceriter diligẽdo vt pacem æternitatis conſequamur in cœlis adiuuante dño noſtro Ieſu &c. Poſtea mittit ſacerdos partẽ hoſtiæ in calicem dicens. Fiat hæc commixtio. Quid autem hoc ſignificet ſuperius pertractatum eſt, niſi ꝙ ſacerdos in hac clauſula ſalutem mentis & corporis ſibi, & omnibus ſumentibus corpus dñi exoptat, & ad vitam æternã promerendã & capeſcendam, præparatio ſalutaris fiat. Hæc. n. valde neceſſaria ſunt corpus Chriſti ſumere volentib. vt ſalutẽ mentis, & puritatẽ cordis habeant, & mundam conſcĩam, ad vitã promerendã. Deinde ſequitur oratio. Dñe Ieſu Chriſte. In qua oratione petuntur tria, à peccatis liberatio, præceptorum Dei obeditio, & à Deo nunquam ſeparatio, ſicut patet in litera. Poſt hanc orationẽ, memoriã Dñicæ paſſionis breuiter & memoriter cũ omni deuotione habenda eſt, contrito corde & conſcĩa non ficta. Hic attẽdendũ eſt, ꝙ à ſacerdote poſt hanc orationẽ, dicendũ eſt ſub ſilentio, Amen, quod alibi non fit in canone niſi poſt pater noſter, & in hoc loco. Sacerdos. n. canonem tacitè legit, & ideo nemo ei reſpondet Amen. nec ipſe ſacerdos in quocunque loco canens ſubiungere debet Amen. excepto qñ canonem finit poſt hanc orationem, Dñe Ieſu Chriſte, &c Amen. Finito canone ſacerdos ſe applicat ad ſuſceptionẽ ſacroſanctæ hoſtię. Quidam. n. ſacerdotes de manu, quidam de patena ſumunt. Hi qui de patena corpus Chriſti ſumunt, in latitudine charitatis quæ in patena figurata eſt. Interim cantatur communio, hoc eſt ꝙ diſcipuli gaudiũ reſurrectionis, mutuo ſibi nunciauerunt. Poſt hoc ſequitur oratio, & ſignatur quòd vndecim diſcipuli in Ga-

Chriſtus in cœlis, pro nobis orat, ſua vulnera patri repreſentando.

lilæa videntes dominum adorauerunt. Item ſignatur quòd in cœlis pro nobis orat, repræſentatione ſuæ paſſionis & vulnerum, & quòd poſtea iterum ſe oſtendet. Et poſt hoc dicit. Ite Miſſa miſſa eſt, & populum benedicit. Quòd ſignat ꝙ veniet in iudicio, & ſe nobis oſtendet, & fidelibus ſuis dabit benedictionem ſuã

Ioan. 14.

& tunc læti vadent ad manſiones ſuas, de quibus dicitur in Ioan. In domo patris mei mãſiones multæ ſunt Ad quas manſiones nos perducat ipſe pontifex, & ſacerdos, qui cum patre, & Spirituſancto viuit, & regnat, Amen.

LAVDISMVS DE SANCTA CRVCE,

Quem Seraphicus Doctor S. Bonauentura, de cordis viſceribus cecinit.

RECORDARE Sanctæ Crucis, qui perfectam vitam ducis delectare iugiter Sanctæ Crucis recordare, & in ipſa meditare inſatiabiliter. Stes in Cruce Chriſto duce, donec viues in hac luce, modo proculdubio. Non quieſcas nôt.j eſcas, in hoc creſcas vt caleſcas cordis deſiderio.

Ama crucem mundi lucem & habebis Chriſtum duper æterna ſæcula, Cruce corpus circuncinge, hanc conſtringe manu pinge, conſignando ſingula. Cor in cruce crux in corde, abſque ſorde ſic cum corde, quæ tranquillum ſaciat. Lingua crux efficiatur, crucẽ promat & loquatur, & nunquam deficiat. Crux in corde crux in ore, quodam intimo ſapore, det tibi dulcedinem. Crux in membris dominetur & vbique ſituetur, intra totum hominem. Cor à cruce ſorbeatur, & in illam rapiatur, amoris incendio. Diſsipata carnis rixa, mens ſit tota crucifixa, ſpiritali gaudio. Specialem fer amorem, & præcipuum honorem, cruci ſalutiferæ, Cum feruore medullarum, nixu virium tuarum, veli. hanc diligere. In præclara cruce ſtude, & in ipſa te reclude, magna cum lętitia. Chriſto ſis confixus cruci, vt ſic valeas perduci, ſecum ad cœleſtia. Quęre crucem quęre clauos, quęre manus pedes cauos, quære foſſa lateris. Ibi plaude, ibi gaude, ſine fraude ſumma laude, quantumcunq; poteris. Iſtud pactum nõ ſit fractũ crux præcedat omnẽ actũ, vt ſuccedãt proſpera. Crux eſt optima medela, contra Zabulonis tela valde ſalutifera. Sis in cruce Chriſti totus, prompto animo deuotus, iubilo dulcedinis. Seruum Dei crux defendit, comprehendit, & oſtendit vitam rectitudinis. Cum tentatus & afflictus derelictus quaſi victus, & inter anguſtias, Non ſis piger neq; lentus, ſed ſollicitè intentus, cruce frontem munias. Cũ quieſcis aut loboras, quando rides quando ploras doles, ſiue gaudeas. Quando vadis quando venios in ſolatijs & in pœnis, crucem corde teneas. Crux in omnibus præſſuris & in grauibus & duris, eſt tutum remedium. Crux in pœnis & tormentis, eſt dulcedo piæ mentis, & verum refugium. Crux eſt porta Paradiſi, in qua ſancti ſunt confiſi, qui vicerunt omnia. Crux eſt mundi medicina, per quam bonitas diuina, facit mirabilia. Crux eſt ſalus animarũ, verum lumen & præclarum, & dulcedo cordium. Crux eſt vita beatorum, & theſaurus perfectorum, & decor & gaudium. Crux eſt ſpeculũ virtutis, glorioſæ dux ſalutis, cuncta ſpes fidelium. Crux eſt decus ſaluãdorũ, & ſolatium eorũ atq; deſiderium. Crux eſt nauis crux eſt portus, crux delitiarũ ortus, in quo florent omnia. Crux eſt fortis armatura, & protectio ſecura, conterens dæmonia. Crux eſt arbor decorata, Chriſti ſanguine ſacrata, cunctis plena fructib. Quibus animę eruuntur cũ ſupernis nutriuntur cibis in cęleſtib. O quã fœlix permanebis, nunc in cruce ſi ſtudebis, donec mũdo vixeris. Sine fine lętus eris, tu qui Sanctã crucẽ quæris, ſi perſeueraueris. Crucẽ quęre crucẽ gere, Chriſti crucẽ intuere, vt amore langueas. Summa fide crucẽ vide, & pleniſsimè confide, donec vitam habeas. Circa crucẽ exercere, mente debes huic placere, & hanc corde gerere. Hoc eſt opus ſalutare, circa crucẽ laborare, corde, ore, & opere. Recordare frater pie, ſeptem vicibus in die, paſsionis dñi. Per quam ſumus liberati, & æternæ vitę dati, & ſupremo lumini. Hanc ſi amas & honoras, dicas illi certas horas, adhibendo ſtudium. Horã primã matutinã, trinã, ſextam, veſpertinã, nonã completoriũ. Qñ ſedes ſtas & iaces, qñ loqueris & taces, ſeſſus cum quieueris. Chriſtũ quæras in quo ſperas, crucifixũ corde geras, vbicunq; fueris. Diligenter pone mentẽ, ſuper Chriſtũ patientẽ, & ſibi condoleas Chriſti mortẽ Chriſtiane, plange ſero atq; mane, & in plãctu gaudeas. Quã deſpectus ꝙ deiectus, rex cęlorũ eſt effectus, vt ſaluaret ſęculũ. Eſuriuit & ſitiuit, pauper & egenus iuit, vſq; ad patibulũ. Recordare paupertatis, & extremę vili[illegible], & grauis ſupplicij. Si es cõpos rõnis, eſto memor paſsionis, ſellis & abſinthij. Cũ deductus eſt immenſus, & in cruce tunc ſuſpenſus, fugerunt diſcipuli. Manus pedes perfoderunt, & aceto potauerunt, ſummũ regẽ ſæculi. Cuius oculi beati, ſunt in

cruce

cruce obſcurati, & vultus expalluit. Suo corpori tũc
nudo,nõ remãſit pulchritudo, decor oĩs auſugit. Pro-
pter hoĩum peccata,ſua caro cruciata,ſuit inter verbe-
ra. Membra ſua ſunt diſtenta,propter aſpera tormen-
ta,& illata vulnera. Inter magnos cruciatus,eſt in cru-
ce lachrymatus, & amiſit ſpiritũ. Suſpiremus & flea-
mus,toto corde doleamus,ſuper vnigenitũ. Qui hęc
audis ingemiſce,& in iſtis planctũ miſce,& cordis mę
ſtitias. Corpus ange,corde plange, mentẽ frange,ma-
nu tange Chriſti mortis ſæuitias. Virum reſpice dolo
rũ,& nouiſsimũ virorũ fortẽ ad ſupplicia. Tibi gratũ
ſit & æquum,iã in cruce mori,ſecũ compati cõuitia.
Quando vides te afflictũ,deſolatũ ita victũ,quaſi defi
cias. Chriſti cogites dolores,graues pœnas & mœro-
res,ſputa contumelias. Bone frater quicquid agas, cru
cifixi vide plagas,& ſibi compatere. Oĩ tempore ſint
tibi,quaſi ſpiritales cibi, his gaudenter fruere. Crucifi-
xe fac me fortẽ, vt libenter tuam mortẽ plangã donec
vixero. Tecũ volo vulnerari, teq; libenter amplexari in
cruce deſidero. Da dolorẽ quaſi rorẽ, vt te plorẽ redẽ
ptorem Chriſtũ,qui te renoues. Nõ te plices, ſed feli-
ces cicatrices mille, vices tuas in te reſoues. Totũ ſit
quod ego dixi,ad honorẽ crucifixi,ad laudem & gloriã
Vt meorum peccatorum,glorioſus rex cœlorum, mi
hi donet veniam. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

Soliloquiũ de quatuor mentalibus exercitijs: Quod dicitur Imago vitæ, Et Dialogus eiuſdem auctoris. Prou. 4.

PROLOGVS.

FLECTO genua mea ad patrem
dñi noſtri Ieſu Chriſti, à quo om
nis paternitas in cęlo, & in terra
noĩatur,vt det vobis ſecundũ di-
uitias gloriæ ſuę, virtutẽ corrobo
rari per ſpiritũ eius in interiori ho
mine,Chriſtũ per fidẽ habitare in
cordib. veſtris,in charitate radica-
ti & fundari,vt poſsitis compræhendere cum omnibus
ſanctis,quæ ſit longitudo,latitudo, ſublimitas, & pro
fundum,ſcire etiã ſupereminentẽ ſcientiæ charitatem
Chri,vt impleamini in oẽm plenitudinẽ Dei. Apoſtol.
Paulus vas æternæ electionis,ſacrarium diuinæ Sãctifi
cationis,ſpeculũ & exemplar ſupernæ cõtemplationis
in verbis præmiſsis oñdit nobis mentalis exercitatio-
nis ortũ obiectũ, & fructũ. Mentalis. n. exercitatio ſi
debet eſſe pia & ſalutifera,oportet ꝙ habeat potentiã
ſupernaturaliter confortantẽ, ſapientiã regulantẽ, &
clementiã conſolantẽ. Flectat igitur aĩa deuota diuinæ
contemplationis amorem accenſa, genua mentis ante
thronũ beatiſsimę & incomprehenſibilis Trinitatis,
poſſetq; humiliter,& poſtulet ſapienter Dei patris cõ
fortatricem potentiã, ne labore depreſſa ſuccumbat,
Dei filii regulatricẽ ſapientiã,ne errore ſeducta à veri
tate deuiet, Dei ſpiritusſancti conſolatricẽ pietatẽ, &
clementiam ne tędio victa deficiat. Oẽ.n.datũ optimũ
& oẽ donũ perfectũ,de ſurſum eſt deſcendens à patre
luminũ. vt ſecundũ. Aug. Oẽ bonũ noſtrũ aut Deus
Luc 1. eſt,aut à Deo eſt. Vñ nõ imerito in oĩ boni operis ini-
tio,ille eſt inuocandus à quõ oẽ bonũ originaliter pro
greditur per quẽ oẽ bonũ exẽplariter producitur, &
ad quẽ oẽ bonũ finaliter reducitur. Hęc eſt illa ineffa-
bilis Trinitas, pr̃, filius, & ſpũſſanctus,quã tãgit. Apoſt.
cũ dicit Flecto genua mea & c. vſq; ibi & vt poſitis. Secũ Epheſ. 3.
dò oſtendit iſtius ſalutiferæ mentalis exercitationis o-
biectũ. Obiectũ verò exercitationis deuotæ mentis,
dñr eſſe interiora & exteriora, Inſeriora & ſuperiora. Diuiſio totius operis.
Debet. n. aĩa deuota per mentale exercitiũ contẽpla-
tionis radium reflectere primò ad interiora ſua, vt vi-
deat qualiter ſit formata per naturã,deformata per cul
pam,reformata per gratiam. Secundò debet cõuertere
radiũ contemplationis ad exteriora, vt cognoſcat quã
inſtabilis ſit mundana opulentia, quã mutabilis mun-
dana excellentia, & quã miſerabilis mundana magnifi
centia. Debet ẽ tertiò radiũ contẽplationis conuerte-
re ad inſeriora, vt intelligat humanæ mortis ineuitabi
lẽ neceſsitatẽ, iudicij finalis formidabilẽ auſteritatem,
pęnæ infernalis intolerabilẽ pęnalitatem. Debet quar-
tò conuertere radiũ cõtemplationis ad ſuperiora, vt
cognoſcat, & ſapiat cœleſtis gaudij inæſtimabilẽ pre-
tioſitatem, ineſtabilẽ delitioſitatẽ, & interminabilem,
ęternitatem. Hæc eſt illa crux beata quatuor finibus
terminata,in qua ò aĩa deuota,cum tuo dulciſsimò ſpõ
ſo Ieſu Chriſto debes iugiter meditando pendere. Hic
eſt ille currus igneus, quatuor rotis conſummatus, in
quo debes poſt tuum fideliſsimum amicũ aſsiduè con
templando,cęli palatiũ conſcendere. Hæc eſt illa qua-
druplex regio videlicet Orientalis, Aquilonaris, Occi
dentalis, & Meridionalis,quam tu ò aĩa quotidie de-
bes peregrinando intrare, & tuũ dilectum ſpecialiſsi-
mũ in ea ſpeculando quærere & inueſtigare, vt poſsis
dicere cum ſponſa. In lectulo meo quæſiui per noctẽ,
quem diligit anima mea. Hæc quatuor tangit Apoſto-
lus cum ſubiungitur, vt poſitis cõprehendere cũ om-
nibus Sanctis quę ſit longitudo, latitudo, ſublimitas,
& profundum. Fructus illius ſalutiferæ exercitationis
ſi dignè & laudabiliter exequatur, eſt fęlicitas æterna
q̃ eſt quid optimum,& pulcherrimũ & per ſe ſufficien
tiſsimum, nullo extra ſe indigens. In qua videbimus,
& amabimus, vacabimus, & laudabimus in æternũ, &
vltrà, eum qui eſt benedictus in ſæcula. Hunc fructũ
promittit Apoſtolus qñ ſermonẽ concludit dicens. Vt
impleamini in oẽm plenitudinem Dei. Hanc plenitu-
nem tunc inueniemus qñ Deus erit voluntati multitu
do pacis rõni plenitudo lucis, memoriæ continuatio
æternitatis. Tunc enim Deus erit omnia in omnibus
cũ à ratione omnis error; à voluntate, & à memoria
omnis timor receſſerit, & ſucceſſerit illa quam ſpera-
mus mira ſerenitas, diuina iucunditas, ęterna ſecuritas.
Hunc tractatũ inſtigante conſcientia, propter ſimpli-
ciores quoſq; ſimplicibus verbis de Sanctorũ dictis cõ
pilaui, per modũ cuiuſdã dialogi. In quo anima deuo
ta veritatis æternæ diſcipula meditando interrogat, &
homo interior mentaliter loquendo rñdet. Vt autem
ad inæſtimabilẽ contemplationem iſtius mẽtalis exer
citationis perueniamus, ab exordio incipiamus, & pa-
trem luminũ humiliter inuocando accedamus: genua
cordis deuotè flectamus añ ſoliũ indiuiduæ Trinitatis
lachrimis gemitibus inceſſanter clamemus, vt Deus
per ſuũ benedictũ filiũ donet in ſpiritusſancto nobis
gratiam exercitandi mentaliter, vt poſsimus cognoſce
re, quę ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundũ
vt per hanc pertingamus ad eum qui eſt omnis deſide
rij finis & complementum. Amen.

Quomodo anima per mentale exercitium, debet radium contemplationis reflectere ad interiora ſua, vt videat qualiter eſt formata per naturam, deformata per culpam, & reformata per gratiam. Cap. 1.

ANIMA.

Dic quæſo o hō ſi poſt deuotā inuocationē diuinæ magnificētiæ, & poſt humilē implorationē æternę ſapię, & demū poſt flebilē, ſupplicationē ſupernę pietatis & clemētiæ, gratiā exercitandi mētaliter circa quadruplicē materiā, videlicet longitudinis, latitudinis ſublimitatis & profunditatis obtinerē, quo ordinē inchoarē ne meritū, huius exercitationis amitterē, ſi indebito ordine ignoráter procederē? Ordinis.n. ignorātia ſcd'm Amb. perturbat formā meritorū: nec reputat ſecūdū aunde, perfecta rei cognitio in nobis exiſtere cū ſcimus quid faciendū & ignoramus quo ordine ſit procedendū. H o. O aīa, ſecundū Ber. A te tua cōſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris ad aliena, te neglecta Idē. Multi multa ſciunt & ſe ipſos neſciunt, alios inſpiciunt & ſeipſos deſerunt. Deum quærentes per exteriora, deſerentes ſua interiora, quib. interior eſt Deus. Idcirco ab exteriorib. ad interiora redeam, & ab interiorib. ad ſuperiora conſcendā, vt poſsim cognoſcere vnde veni aut quo vadā, vnde ſim, & quid ſim: & ita per cognitionē mei aſcendam ad cognitionē Dei. Itē Chriſ. ſuper Matth. dicit. Non minima pars philoſophiæ eſt cognitio ſui. Item Amb. in hexameron. Cognoſce te ò hō quantus ſis, attende tibi vt conſideres, quid in te intret in cognitione, quid exeat in ſermone.

[Super Pſal. Beati imaculati. Serm. 4. In verſu. 3. Ad Eugeli. 2. de cōſid. in meditationibus in principio.]

Vitā ergo tuam ò aīa quotidiana diſcuſsione examina. Attende diligenter quantum proficias, quantum deficias, qualis ſis in motib. qualis in affectionibus quàm ſimilis ſis Deo, & quàm diſsimilis, q̈ prope & q̈ longè. Illud ſemper agnoſce, quàm multo laudabilior & meliores, ſi te cognoſcis, quàm ſi te neglecto curſus ſyderum, vires herbarum, complexiones hoīum, naturas animaliū cognoſcetes, ſciētiā oīum cœleſtiū, & terreſtriū haberes. Redde ergo te tibi, & ſi nō ſemper, ſaltē interdū, rege tuos affectus, dirige actus, corrige greſſus. Igit̄ aīa tene cōſilia ſctōrū, & primò radiū contēplationis conuerte ad regionē orientalē, hoc eſt ad cōſiderationū tuæ conditionis. Diligēter igitur conſidera q̈ generoſè à ſummo artifice ſis facta per naturam, q̈ vitioſe à tua voluntate deformata ſis per culpā, q̈ gratioſè à diuina bonitate, ſæpe reformata ſis per gratiam. Primò ergo conſidera q̈ generoſè formata ſis per naturam. Generoſitas tua naturalis cōſiſtit in hoc vt exiſtimo, quia tibi naturaliter ad tui decorē īpreſſa eſt imago Beatiſsimæ Trinitatis. Vnde Anſel. in proſologiō. Fateor dn̄e, & gratias ago, quia me creaſti ad tuā imaginē vt tui memor ſim, te cogitē, te dilectēr. Ber. Secūdū interiorē hoīem tria in me inuenio, per quæ Deū recolo, conſpicio, & concupiſco. Hęc tria ſunt memoria, intelligentia, & voluntas. Cū.n. Dei reminiſcor, in ipſo cōdelector. Memoria.n. eius ſuper vnū. Cū intelligētia ipſum intueor, quantū in ſe ſit incomprehenſibilis, quia principiū, & finis: in Angelis deſiderabilis, quia deſiderant in eū proſpicere, in ſanctis oībus delectabilis, in quantū in eo aſsiduè fœlices lætantur: in creaturis oībus admirabilis, quia oīa potenter creat, ſapienter gubernat, benignè diſpenſat, cū hæc intueor, ipſum cōcupiſco. Cū Deū per voluntatē diligo me in ipſum trāſformo. Hęc eſt.n. virtus amoris, vt talē te eſſe oporteat quale eſt illud quod amas. Hæc Ber. Recognoſce ergo ò aīa mea q̈ mira & ineſtimabilis dignitas eſt, eſſe non ſolū veſtigiū creatoris, quod eſt cōe oīb. creaturis, ſed ēt eſſe imaginē, q̄ eſt propriū creaturæ rōnalis. Lauda igit̄ aīa mea dn̄m, lauda Deū tuū Sion. Expergiſcere & lauda, exulta & gaude, qa inſignita es Dei imagine, decorata ſimilitudine, particeps rōnis, capax æternę beatitudinis. Sed quia hæc modica nō īmerito fortè iudicarētur, ſi morte finirētur, exulta & lauda quia cū prędictis dedit tibi naturā immortalē, ſubſtātiā incorruptibilē, durationē interminabilē, vitā perpetuā. Imago n. æternæ Trinitatis non eſſes, ſi termino mortis præcludi poſſes. Aug. de ciuit. Dei. O aīa aduerte, q̄ creator tuus poſt illud eſſe dedit tibi perpetuū eſſe, poſt hoc dedit tibi viuere, ſentire, diſcernere, ſenſib. te decorauit, ſapientia illuſtrauit. Tuā igitur pulchritudinē attēde, vt intelligas qualē debeas in te pulchritudinē diligere. Quod ſi temetipſā, vt expedit cōtēplari nō ſufficis, cur ſaltē quid de te æſtimare debeas, ex iudicio alieno nō perpendis? Spōſum habes de cuius pulchritudine ſi nō dubitares, ſcires, q̄ iā pulcher, tā formoſus, tā vnicus Dei filius, tuo aſpectu captus nō eſſet, ſi ſeū ſingularis decor, & vltra cæteros admirandus, nō traxiſſet. Hæc Aug. Sed hæc fortaſſe ò aīa nimis ingrata tibi vidētur modica, propterea audi tertiò dignitatē admirabilē: q̄ tātę ē ſimplicitatis, q̄ nihil pōt domū mētis tuę inhabitare, nihil pōt in ea manſionē facere, niſi ſimplicitas, & puritas Trinitatis ęternæ. Ecce quid dicit ſpōſus tuus. Ego (inquit) & pr̄ ad eū veniemus, apud eū faciemus. Et alibi in Euang. Zachee feſtinās deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Illabi. n. menti illi ſoli poſsibile eſt, qui eā creauit. Ipſe.n. eſt qui intimior intimo tuo ei ſe perhibet vt dicit Aug. Gaude igitur ò felix aīa q̄ potes eſſe tanti hoſpitis hoſpita. Ber. O felix aīa quæ quotidie cor ſuū mundat, vt inhabitātē Deū ſuſcipiat, cuius hoſpes nullo bono indiget, quia auctorē oīum bonorū in ſe hēt. O q̈ btā aīa apud quā Deus ſibi requiē inuenit, quę dicere pōt. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Negare ſiquidē ei cœli requiē nō poterit qui ſibi in hac vita requiē pręparauit. Hęc Ber. O aīa nimis es auara, ſi nō ſufficit tibi tanti hoſpitis pn̄tia: quia ſcio q̄ tā liberalis eſt, q̄ cōicabit tibi de bonis ſuis, q̄ tā pius eſt, q̄ ditabit te donis ſuis. Nullo.n. mō deceret tm̄ principē, ſi hoſpitā ſuā permitteret indigentē. Adorna igitur thalamū tuū, & ſuſcipe regē factorē tuū, de cuius pn̄tia exultabit, & lætabit tota familia tua. O vere mira & multū admirabilia ſnia. Rex cuius pulchritudinē ſol & luna mirantur cuius magnitudinē cœlū & terra reuerentur, de cuius ſapīa cœleſtiū ſpūum agmina illuminātur, de cuius clemētia oīum btōrum collegia ſatiantur, talis tuū ò aīa deſiderat hoſpitiū tuū cœnaculū, plus q̈ cœleſte palatiū appetit, & exoptat. Delitiæ.n. ſuę ſunt eē cū filijs hoīum. Sed ſi hęc adhuc te nō mouēt ad laudādū creatorē tuū, cōuerte contēplationis radiū ad quartū beneficiū, & cognoſce q̄ tantæ capacitatis eſt palatiū tuū, q̄ nulla creatura ſufficit ſaciare tuū deſideriū. Hugo de S. Victore. Oīs iucunditas, oīs ſuauitas, oīs potentia, oīs opulentia rerū creatarum afficere cor humanū pōt, ſaciare nō pt̄. Anſel. Oīs creatura q̄ Deus meus nō ē mihi inopia eſt. Et quare? Reuera ſecundū Greg. in moral. Aīa humana quæ ad Deū appetendū facta eſt quicquid infra Deū appetit, minus ē eoq; iure ei nō ſufficit, q̄ Deus nō ē. Iā vt æſtimo aīa ſufficiēter vidiſti tuam nobilitatē, q̄ eſt valde laudabilis, cōuerte nūc radiū cōtēplationis ad tuā ſemper cæteras creaturās ptātē q̄ re uera ē admirabilis. Hugo de arra aīę. O aīa mea quid dedit tibi ſpōſus tuus? reſpice mundū iſtū, oīs natura ad hūc finē curſum ſuū dirigit, vt tuis vtilitatib. deſeruiat, tuiſq; oblectamētis ſecūdū diſtributionē tēporū indeſinēter occurrat. Vide iā aīa mea, & diligēter cōſidera, q̄ creator tuus ſpōſus & amicus, totā machinam mūdialē ad tuū ordinauit miniſteriū. Ecce Angeli purgāt & inflamāt tuū affectū, illumināt & īformāt tuū intellectū, perficiunt, & cuſtodiūt tuū ſubtum. Magna dignitas ē hr̄e tales doctores cōſolatores & tales cōſeruatores. O aīa ſi videř poſſes, quāto gaudio quātoq; tripudio aſsiſtūt orātib. interſunt meditātib. quanto ſtudio nos in bono conſeruant, quanto deſiderio nos & ſalutem noſtram æternam expectant. Cælum tibi deſeruit per ſuū motū luminaria cœli per ſuū influxū ſulcāt tibi

[Animę generoſitas in quo conſiſtat.]

[In meditationibus c. 1.]

[1. Pet. 1.]

[Ioan. 14. Luc. 19.]

[In meditationibus. c. 1.]

[Anima omnibus creaturis. pręeminet.]

tibi diem, luna illuminat tibi noctem, ignis temperat aeris frigiditatem, aer tibi mitigat ignis internam caliditatē, aqua tibi mundat fætorem, mitigat tibi ſitis ardorē, & fœcundat terræ vigorē. Terra vero te ſuſtentat ſua ſoliditate, recreat ſua fertilitate, delectat ſua amœnitate. Ecce anima breuiter diſcurriſti per ſingula, ab inferioribus ad ſuperiora, & inueniſti, ꝙ omnis creatura ad hunc finem ex diuina ordinatione curſum ſuum dirigit, quatenus tuis vtilitatibus deſeruiat, tuisq́; oblecta mentis indeſinenter occurrat. Sed caue aīa mea ne nō ſponſa ſed adultera dicaris, ſi munera dantis plus quam affectum amantis diligis. Aug. in lib. confeſsionum. Væ tibi ſi oberras ī veſtigijs ſuis, ſi nutus ſuos pro eo amas, & non aduertis, purgatæ mentis intelligentia, quid innuat lux illa beatiſsima cuius nutus & veſtigia, ſunt omniū craturarum decus & forma. Adhuc ſi fortè ignoras te ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum .i. irrationabilium creaturarū, quæ ſunt veſtigium creatoris tui, tu verò ſpeculū Beatisſimæ Trinitatis: ergo oībus dignîor & excellentior comprobaris. Et paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum, .i. conuerte cogitationes tuas ad choros Angelorum, quibus quodam modo ſimulis es in natura, & cōciuis eris in gloria. Anima. Iam ſatis ſilui, diu tacui, iam nunc cū verecundia, & rubore, cōpellor confiteri & dicere, ꝙ hanc dignitatem modicū aduerti. Amorē meū heu ego infœlix & miſera nimis indignè proſtitui, factorē meū non pro his oībus glorificaui, Deū meū propter dona ſua non benedixi, & non adoraui eum toto tempore vitæ meæ, nimis indignum & irreuerenter, vanè & negligenter vixi. Et vt verum fatear ſecundum Bernardum. Quantò perfectius dignitatem meā aſpitio, tantò magis vitā degenerē me duxiſſe cōfundor & erubeſco. Timeo etenim, ꝙ tantò grauior ſit culpa, quantò dignior & nobilior ſit natura. Formido ꝙ tantò grauior ſit offenſa, quantò maior eſt illius qui offenditur excellentia. Pertimeſco ꝙ tantò peior eſt iniuria, quantò maiora fuerūt illius cui iniuriam irrogaui beneficia: Heu heu Dn̄e Deus meus, ex dignitate ſubſtantię iam perpendo vilitatem malitiæ, ex ſpecioſitate naturæ cognoſco deformitatem culpæ, ex recordatione beneficiorum acceptorum, intelligo ingratitudinē ſanctorū meorū. Væ mihi miſeræ, iam video, iam cognoſco, ꝙ quicquid à ſummo datore accepi ad vſum vitæ, miſerabiliter inflexi ad abuſum prauitatis & culpæ. Trāquillitatem humanæ pacis ad vſum conuerti vanæ ſecuritatis, peregrinationem terrę, pro inhabitatione dilexi patriæ; ſalutem & pulchritudinem corporis, redegi in ſeruitutem voluptatis: vbertatis abundantiam, non ad neceſsitatem corporis, ſed ad ſuperfluitatem expendi miſeræ cupiditatis: tēpora ſerena & blandimenta aeris, ad amorem mihi ſeruire coegi terrenæ delectationis. Timeo heu & valde pertimeſco, vt ſimul me ferire puniēdo debeant, quæ vitijs meis malè ſubiecta ſeruiebant.

Cas.s.

Ex homilia.13.B. Greg.

Homo. O anima aliqualiter iam perpendo, ꝙ bona eſt tua cognitio. Ex verbis enim tuis ſentio, ꝙ non fuit fruſtra mea admonitio. Videtur mihi ꝙ lumine diuino ſis aliqualiter illuſtrata, & tactu veri luminis mota. Quia ſecundum Gregoriū in moralibus. Vnuſquiſque dū tactu veri luminis illuſtratur, ſibijpſi oſtenditur, vt vnde cognoſcit quid eſt iuſtitia: inde erudiat, quid eſt culpa qua excæcatur. Vnde ſancti viri quò altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eò ſubtilius indignos ſe eſſe deprehēdūt: quia dū proximi luci fiūt, quicquid eis in ſeipſis latebat inueniunt. Hæc Greg. Igitur aīa ſi luce veritatis tacta dignitatem quā hactenus nō attendiſti cognoſcis, ſi culpā qua Creatorem tuū offendiſti intelligis, & vidiſti ꝗ gratioſè formata ſis per naturam, vide nunc ꝗ vitioſè deformata ſis per culpam. Anſel. Reduc anima ærūnola & miſera, ad memoriā enorme delictum, & perduc in cœlum vſq; rugitum, & lamentum. Cogita anima perfida Dei adultera Chriſti, quid feceris. Dereliquiſti in cœlo caſtum amorē tuū, contempſiſti factorē tuum, repudiaſti ſponſum tuum, turbaſti Deū tuum irreuerenter tractaſti ſcm̄ Angelū cuſtodem tuum. Eras templum Dei, ſponſa Chriſti, ſacrarium ſpūſſancti. Quæ eſt iſta ſubita conuerſio & repentina mutatio? de Dei virgine facta es corruptio Sathanæ? de ſponſa Chriſti ſcortum execrabile Diaboli? Hæc Anſel. Recordare ò anima propter quid vende ris decorem tuum, propter quid abieceris honorē tuum, pro quo tam turpiter fędaueris vultum tuum, quæ tanta bona pro tam vili pretio vendidiſti. O anima quare te tot bonis ſpoliaſti? quare fruſtra tantis te honoribus priuaſti? quare tot bona opera neglexiſti? tot annos, tot dies, tot horas ſinè fructu vixiſti? Anima. Recognoſco ò homo ꝙ verum loqueris, & non immeritò me de tanta transgreſsione reprehendis. Bern. O Domine Deus meus quot tempora effluxerunt in quibus ſine fructu vt aſpitio vixi coram te, quomodo ſubſiſtam? quomodo ad te leuare potero faciem meam, in illo magno & terribili examine, qn̄ ennmerari iuſſeris omnes dies meos, quærens fructum in eis? O Domine Deus cur intermiſi te vllo tempore verſari in corde meo, te tota mente amplecti, & in tua dulcedine delectari? Omnia interiora mea vbi tunc erant, qn̄ tecum non erant, cum à te habeat omnis creatura quicquid habet deſiderabile, laudabile, delectabile? Hęc Bern. Heu Domine: nunc intelligo ſed confiteri erubeſco, ſpecies & decor creaturarum decepit oculum meum, & non aduerti, ꝙ ſpecioſior omnibus creaturis tu es, quibus tantummodo vnam guttam tuę inæſtimabilis pulchritudinis cōmunicaſti. Quis enim ornauit cœlum ſyderibus, aerē volucribus, aquam piſcibus, terrā plantis & floribus, homines in corpore diuerſis coloribus, in mēte varijs virtutibus? Nonne clementisſime pater, per te illa cœleſtium ſpirituum agmina, varijs donis ſunt ornata? Nonne per te Seraphim ardent dilectione, Cherubim lucent cognitione, de tuis donis iudicāt Troni, de tuis muneribus dominātur Dominationes inclytæ, ex tua virtute præſunt Principatus, ex tua poteſtate Poteſtates dęmonum malitias arcent, ex pro tua profunda potentia miracula faciunt virtutes, ex tuo præcepto Archangeli magnis nunciant maiora, Angeli verò minoribus ſignificant minora. Sed quid ſunt hęc omnia, niſi tuæ pulchritudinis modica ſcintilla? O bone Ieſu fons vniuerſæ pulchritudinis, ignoſce mihi animæ miſeræ, quòd tuam pulchritudinem tam ſero cognoui, tam tardè amaui, propterea miſerabiliter oberraui. Dulcedo etiam creaturarum decepit guſtum meum, & nō aduerti quòd melle dulcior es. Tu enim melli & omni creaturæ dulcedinem ſuam, immò tuam commodaſti, & non eſt aliud in creatura dulcedo vel delectatio, niſi tuæ dulcedinis, quam abſcondiſti timentibus te, modica demonſtratio. Vnde dulcedo omnium creaturarum ſi quis iuſtè aduertat, nihil aliud facit, niſi quòd ad tuam dulcedinem æternam inuitat. O Ieſu fons vniuerſæ dulcedinis & pietatis, ignoſce mihi ꝙ tuam inæſtimabilem, & melliſluam dulcedinem in creatura non cognoui, nec internæ mentis amore deguſtaui, propterea miſerabiliter oberraui, & animam meam vſque modo ſiliquis porcorum ſaturaui: ſed heu nunquàm, vt timeo, de pane filiorum tuorum manducaui, ideo ſemper in delitijs mundi ieiuna & famelica permanſi. Gregorius. Quia intus guſtare nolumus paratam dulcedinem, propterea ieiuni, & famelici, amamus miſeri famem noſtram. O dulciſsime Iesv modo video, modo agnoſco, quòd omnis dulcedo tibi contraria, fuit mihi afflictio & magna miſeria. Auguſtinus in libro confeſs.

Anima per peccatum miſera fit deformis.

Pia recognitio aīę de ſuo peccato.

Luc.15.

nutriuiſti eũ, & virgę peperciſti, leuauit calcaneum ſuũ ſuper caput tuum, & te io ſeruitutem redegir. O anima miſerabilis & miſera, quis te liberabit de vinculo improperij huius? Exurgat Deus & cadat armatus, & conterator inimicus. Inimicus (inquam) contemptor Dei, amicus mundi, cultor Diaboli. Quid tibi videtur de illo? Si rectè ſentis, puto quòd mecum dices. Reus eſt mortis, crucifigatur. Noli ergo diſſimulare, noli differre, noli parcere, crucifige, crucifige eum. Sed in qua cruce. In cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, in qua eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra. Recole igitur ò anima primordia tua, attende ꝙ es inſignita Dei imagine, decorata eius ſimilitudine, deſponſata fide, dotata ſpe, prælecta charitate, redempta ſanguine, particeps gratiæ, capax beatitudinis, quid tibi cum carne vnde ſsta pateris? ſi diligenter conditiones eius aduertis, nũquàm vilius ſterquiliniom vidiſti, ſi eius miſerias enumerare velis, quàm onuſta ſir peccatis, pruriens concupiſcentijs, occupata paſſionibus, polluta illuſionibus, confuſione plena, ignominia repleta, quid de ea habes aliud, quàm cogitationes fœdas & immundas?

Serm. 48.

Hæc Bern. Idem. O anima diuina erubeſce in ſimilitudinem porci commutari, erubeſce volutari in cęno, quæ es de cœlo. Idem ſuper Caotica. O anima donec in carne es, inter ſpinas verſaris, & neceſſe eſt vt tentationũ tribulationes, & impugnationum aculeos grauiter patiaris. Vnde dicitur tibi in Canticis.

Cant. 2.

Sicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. O candẽs liliũ, ò tener, & delicate flos, incrudeles, & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Vide ergo quomodo cautè ambules inter ſpinas. Caro & mundus pleni ſunt ſpinis, conuerſari in his, & non lædi, diuinæ potentiæ eſt, & non virtutis hnmanæ. Hæc Bernard.

2. Hoſtis crudelis animę diabolus.

Eſt & alius inimicus, fortis & crudelis, qui mira calliditate omnium diſcutit conſuetudines, ventilat curas, ſcrutatur affectus, & ibi ſemper quærit cauſas nocendi, vbi quenquam viderit ſtudioſius occupari. Nouit .n. hic hoſtis antiqnus, ab initio hnmani geoeris inimicus, cui ipſe illecebras gulæ ingerat, cui virus iouidiæ infundat, cui blandimeota luxuriæ obijciat, cui vana ſuperbiæ incitamenta promittar, nouit qoem metu opprimat, quem gaudio fallat, quem admiratione ſeducat. Habet etiam aliquos ſibi obligatos, quorum ad alios decipiendos ingenijs vtitur & linguis. O anima fragilis ad reſiſtendum, facilis ad cadendum, difficilis ad ſurgendũ, qualiter iſtius crudelis aduerſarij laqueos euadere poteris, quem tantis ſubtilitatibus præditum agnoſcis? Hæc Leo Papa.

alias Anſ.

ANIMA. Nuoc video, iam primitus recognoſco, quòd ſicut dicit Augu. conſuetudo peccati eſt, quòd nõ facilè cognoſcitur ab eo qui ipſo premitur, ſed mox cum incęperit ſe quis ab illo alienare, tunc demum cognoſcit io quanta fœditate iacuerat.

Conſuetudo peccati quòd fœditas peccati nõ cognoſcatur

Igitur quia iam aliqualiter me ipſam à peccato alienare incipio, & per hoc me, & peccatũ meũ agnoſco: me amplius à planctu continere nõ valeo. O Domine Deus meus, tu impreſſiſti mihi amabilem imaginem tuam, & ego ſuperinduxi odibilem imaginem Diabolicam. Heu heu miſer homuncio, ꝙ dæmonis imagioem ſuperimpreſſi ſuper imaginem Dei.

Peccata hoīs grauiora ſunt luciferi.

Cur non odi eius imitationem, cuius abhorreo nomeo? Ille ſponte cecidit ego volens corrui. Ille nulla precedente vindicta peccauit ſuperbiens, ego viſa eius pœna peccaui contemnens. Ille ſemel innocentia eſt inſtitutus, ego multotiens ſom reſtituta. Ille ſe erexit cõtra eum qui ſe fecit, ego me erexi contra eum qui me refecit: Ille Deum derelinquit permittentem, ego fogi Deum perſequentem. Ille perſtat in malitia Deo reprobãte, ego curro à Deo miſericorditer reuocente. Et ſi ambo contra Deum, ille tamen cootra oon requirentem ſe: ego verò contra morientem pro me. Ecce cuius imaginem horrebam, cum in multis me inueniã horribiliorem. HOMO. Fuge fuge à me ò horribilis ſubſtãtia, fuge teipſam, exterrita à teipſa. Ne igitur ſine rugitu cordis tui toleres horrorem tuum, ſi toleras non te agnoſcis. Non eſt hæc fortitudo, ſed mentis hebetudo, non eſt ſanitas ſed obdurata iniquitas. ANIMA. Si me videro, eſt horror intolerabilis, ſi non videro, eſt mors ineuitabilis. O quàm infœlix qui ſibi eſt horribilis, ſed tamen multò infœlicior cui mors æterna eſt ſenſibilis. Anſelmus in orationibus. O pater patientiſsime, ò Rex clementiſsime, tegere non valeo, excuſare nequeo, & tamen confiteri non modicum erubeſco. Iam cauſam tantorum malorum inuenio, iam quod prius malè latuit agnoſco. Bernar. in meditationibus. Cor enim meum miſerum dum futurum non curauit gaudium, nec diuinum quæſiuit conſilium, à ſeipſo fuit elongatum, & in amore terreſtrium occupatum, dumque elapſum fuit ab illis, & inuolutum in iſtis, vanitas ipſum decepit, lnxoria polluit, curioſitas abduxit, cruciatur inuidia, torquebatur iracundia, diuidebatur auaritia, anxiebatur acedia, ſicque immergebatur omnibus vitijs, quia vnum bonum quod ſibi ſufficere potuit dereliquit. Hæc Bernard. Abeant ergo mitiſsime Deus in obliuionem coram te omnia malè conſumpta mea tempora, & coneede vt hoc temporis mei reſiduum fortè nimis breue, & momentaneum, ſit tibi honorificum, mihi fructuoſum, & proximo ædificatorium. Iam pijſſime Deus propter magnitudioem damni quod infœlix, & miſera miſerabiliter incurri, video & recognoſco, quòd meipſam & peccatum meum ſufficienter vt merui deplangere nõ valeo, ſi tanta debet eſſe non imeritò peccati deteſtatio quanta fuerit in miſera voluntate delectatio. HOMO. O anima ſi per te vt aſſeris non potes nec ſufficis, delictum tuum deplangere, neceſſe habes te ad aliquẽ Sanctorum conuertere. An ignoras quòd ſecundum Bernardum ſecurum habes acceſſum ad Deum, vbi matrem habes ante filium, filium ante patrem? Mater pro te oſtẽdit filio pectus & vbera, filius patri latus & vulnera. Putas quòd vlla poterit ibi eſſe repulſa, vbi tot ſunt charitatis indicia? In periculis ergo & in anguſtijs ac in rebus dubijs Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat à corde tuo, non diſcedat ab ore tuo. Ipſum ſequens non deuias, ipſam rogans non deſperas, ipſa tenente non corruis, ipſa protegente non metuis, ipſa duce non fatigaris, ipſa propitia ad veniam peruenis. Hæc Bernard. Anſelmus. Dic igitur ò anima cum magna mentis fiducia. O Domina ſi tuus filius per te factus eſt frater noſter, nonne tu per ipſum facta es mater noſtra? Exultabo igitur & lætabor, quia quicquid iudicabitur de me, pendet ex ſententia matris & fratris mei. Hæc Anſelmus. ANIMA. Cum peccaui in filium, irritaui matrem. Matrem offendere nõ potui, ſine iniuria filij. Quid ergo ò homo faciam? quis reconciliabit me filio inimica matre? quis mihi placabit matrem irato filio? HOMO. Aoſelm. O anima non dubites, & ſi ambo ſint offenſi, ambo tamen ſunt clementes, ambo pijſſimi. Fugiat ergo reus iram iuſti Dei ad piam matrem, refugiat reus iram offenſæ matris ad benignum filium, & dicat. Deus qui factus es filius fęminæ propter noſtram miſeriã, fęmioa quę facta es mater Dei propter miſericordiam, aut miſeramini mihi impię peccatrici, aut oſtendite mihi magis miſericordem, ad quem ego miſera confugere valeam. Hæc An. ANIMA. O bomo quàm ſanum cõſilium tuum quàm cooſolatorium eſt mihi miſeræ verbũ tuum. Quia qñ peccatũ meũ rectè aſpicio tunc inuenio, tunc agnoſco, quòd elementa per peccata mea pollui, cœlos inquinaui, aſtra cœli obfuſcaui, damnatos in ioferno cruciaui, Sanctos in cęlo perturbaui,

Aĩa peccãdo, omnes creaturas poſt Deum offendit.

angelos mihi ad cuſtodiam deputatos irreuerẽter pertractaui. Vnde ab oĩbus his auxiliũ petere pertimeſco. Et quia iuſti iuſtè mihi indignati sũt, ad ipſos cõfugere non præſumo. HOMO. O anima eſt trepidatio tua,
Multi ſancti in vita peccatores extiterunt. quamuis placita ſit humiliatio tua. An ignoras ꝙ multi de Sanctis peccauerunt, qui qualiter nobis peccantibus miſereri debeant, in ſuis magnis peccatis didicerunt? Cogita Moyſen Prophetam eximium, de diuina potentia deſperantem. Cogita Dauid regem Sanctiſſimum, contra diuinam legem adulterio, & homicidio peccãtem. Agnoſce Salomonem ſapientiſsimum,
Exo. 4. idola vana, & peſsima adorantem. Cognoſce Manaſſen regem iniquisſimum, qui pluſquàm omnes reges
2. Reg. 11. Iſrael peccauerat qui dicebat. Peccaui ſuper numerum arenæ maris: & non ſum dignus videre altitudinẽ cœ-
3. Reg. 11. li præ multitudine iniquitatis meæ, hos ſemper cogita veniam impetrantes. Sed quid plura de ſanctis veteris teſtamenti? Cogita nunc & aduerte paucos de ſanctis noui teſtamenti. Vide Matth. ſedentem ad telonium,
Matt. 9. peccatorem & publicanum, & aſſumptum in diſcipulum. Vide Paulum lapidantẽ ſtephanum, & electum in Apoſtolum. Vide Petrum CHRISTVM abnegantem, & mox veniam impetrantẽ. Vide militem Chri-
Act. 7. & 9 ſtum crucifigentem, & tamen de diuina miſericordia præſumentem. Vide latronem in cruce pendentem, & veniam impetrantem. Poſtremo cogita ò anima, ꝙ
Luc. 20. illa ſamoſa & immunda peccatrix Maria Magdalena, facta eſt tam ſingularis & ſpecialis CHRISTI ama-
Luc. 23. trix. Omnes enim quotquot modo cum Deo regnãt, vel olim ſicut nos peccauerunt, vel ſaltem peccaſſe po-
Luc. 7. tuiſſent, ſi eos diuina clementia à peccato non præſeruaſſet. Quia cuicunq; donatum eſt, vt peccare penitus non potuerit, non eſt hoc naturæ ſed cœleſtis gratiæ. ANIMA. Iam nunc ſecurè Prophetas & Reges imploro, iam nunc audacter Apoſtolos & Martyres inuocabo, Confeſſores, Virgines, & Viduas, conſtanter interpello. Sed tamen prę omnibus his Sacratisſimam Dei genitricem Virginem Mariam confidentius adorabo. Scio enim ꝙ tam pia, dulcis, & ſuauis eſt Maria, ꝙ nec nominari poteſt quin accẽdat, nec cogitari quin recreet affectum diligentium ſe. Hæc eſt enim illa quę ſalutem omnibus impetrauit, & totius mundi reparationem obtinuit. Hæc Bern. Anſelmus. O fœmina mirabiliter ſingularis, & ſingulariter admirabilis, per quã elemẽta renouantur, infirmi medicãtur, hoĩes ſaluantur, & Angeli reintegrantur. O fęmina gratia plena, de cuius plenitudinis abundantia, reſperſa reuiuiſcit omnis creatura. Bernar. O benedicta genitrix vitæ, inuentrix gratiæ, mater ſalutis, per te acceſſum habemus ad filium tuum, vt per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam corruptionis noſtræ humilitas tua Deo grata, ò beatiſsima veniam impetret vanitati noſtræ. O benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruiſti, per miſericordiam quam peperiſti, ſac vt qui, mediante te dignatus eſt fieri particeps infirmitatis, & miſeriæ noſtræ, te intercedente non ſaciat participes gloriæ ſuæ. Hæc Bern. HOMO. Iam nunc vt æſtimo ò anima mea aliqualiter meritoriè conuertiſti radium contemplationis, ad vidẽdum qualiter formata ſis per naturam, & quomodo deformata per culpam, conuerte nunc radium tuum, iam vt ſpero per contritionem deputata, ad intuendum qualiter ſis reformata per gratiam. Scire tamen debes, quòd quanto perfectius per contritionis lauacrum, caligo mentis detergitur, tantò
Peccatũ, quid. lucidis diuinæ reparationis beneficium ſpeculaſ. Peccatum enim ſecundum Augu. eſt tenebra, qua intellectus obtunditur, & interior homo totus obtenebratur. Vnde neceſſe eſt vt tantò ſollicitius mentales oculi à peccati tenebra per compunctionis lachrymas cõtinuè expurgentur, quantò amplius per hanc cõtemplationis radius obtenebratur. Hæc Aug. Iam igitur ò anima in affectionibus ſerenata, dirige radium contẽplationis, ad intuendum quàm profunda Dei clemẽtia, quàm alta Dei ſapientia, quàm mira Dei potentia ſis per gratiam reformata. Conſidera primò qualiter per beneficium redemptionis, te à peccato originali liberauit. An ignoras, quòd per peccatum originale eras bonis naturalibus, & ſpiritualibus ſpoliata, poteſtati principis tenebrarum ſubiugata, à patria tua repulſa, & alienata? Sed ſecundum Bern. Singularis illa maieſtas mori voluit, vt viueremus, ſeruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremus, & ad viliſsima opera inclinatus Luc. 19.
eſt, vt nos conſtitueret ſuper omnia opera ſua. Venit enim filius hominis, quærere & ſaluum facere, quòd perierat. Venit (inquam) vt te ſuperbum humiliaret. Greg. in regiſtr. Ad hoc vnigenitus dei filius formam infirmitatis noſtræ ſuſcepit, ad hoc inuiſibilis non ſolum viſibilis ſed etiam deſpectus apparuit, ad hoc cõtumeliarum ludibria, illuſionum probra, paſsionũ tormenta tolerauit, vt ſuperbum non debere eſſe hominem doceret humilis Deus. Aug. Omnia bona terrena contempſit Deus, vt contemnenda monſtraret, & omnia terrena mala ſuſtinuit, vt ſuſtinenda doceret, vt nec in illis quæreretur ſœlicitas, neq; in iſtis timeretur aduerſitas. Venit ſecundò, vt te patri reconciliaret. Auguſtin. Cum inimicus eſſes patri, ego reconciliaui te, cum longe eſſes, ego veni vt reducerem te, cum inter montes & ſiluas errares, quæſiui te, inter lapides & ligna ĩueni te, in humeris meis portaui te, patri meo reddidi te, laboraui, ſudaui, caput meum ſpinis expoſui, manus meas clauis obieci, lancea latus meum aperire permiſi, ſanguinem meum pro te fudi, totq; non dicam iniurijs, ſed aſperitatibus laceratus ſum propter te, ſed heu propter peccatum tuum te diuidis à me. Venit tertiò vt venditum repararet: Auguſt. Admiremur, gratulemur, amemus, laudemus, adoremur, quoniam per redemptoris noſtri mortem, de morte ad vitam, de tenebris ad lucem, de exilio ad patriam, de corruptione ad incorruptionem, de miſeria ad gloriam, de luctu ad gaudium, vocati ſumus. Grego. Nazanzenus. O mira & inaudita permixtio, qui creator eſt fit creatura, qui immenſus eſt capitur, qui diues eſt in homines, pauper efficitur. Suſcepit imaginẽ carnis meæ,
vt imaginem quam fecerat repararet, vt carnem mor- Cõtemplatio paſsionis Domi-
talem immortalitate dotaret. Expergiſcere nunc ò anima mea, reſpice in faciem CHRISTI tui. Vide faciem illam quondam ſplendore nimio luminoſam, propter te velatam contra charitatem, decore ſpecioſam, inflatam contra ſpecioſitatem, dulcore gratioſam, conſputam contra gratioſitatem, amore deſiderabilem, abominabilem contra deſiderabilitatem. Vide nunc ò anima mea, & diligenter conſidera mira & inaudita prodigia, quæ fecit Dominus ſuper terram. Deus illuditur vt honoreris, innocens flagellatur vt conſoleris, iuſtus crucifigitur vt libereris, agnus immaculatus occiditur vt epuleris, ſanguis & aqua de latere lanceati emittuntur vt poteris. Reſpice igitur in prętium redẽptionis, placans offenſam præuaricationis, inſpice exemplum informationis, preſtans adminiculum ſanctificationis, aſpice auxilium protectionis, reſerans ianuam incarcerationis, ſuſcipe præmium retributionis, conferens gratiam iuſtificationis. Aſpice ò anima delicata contemplãdo aſsiduè, & fac imitando perfectè ſecundum exẽplar conſummatę iuſtitiæ, quod tibi in monte mõſtratum eſt, hoc eſt in CHRISTI victorioſisſima paſſione. An non conſideras quòd delitijs corporalibus æſtuas, & Chriſtus Dominus tuus, rex tuus, ſponſus tuus, magiſter & amicus tuus, affligitur omni genere pœnarum, in omni parte ſenſuum, ab omni ſtatu

hominum?

hominum? Rex illuſit. Præſes iudicauit, Diſcipulus vẽdidit, Apoſtoli reliquerunt, Pontifices, ſcribę, & Phariſæi tradiderunt, gentiles flagellauerunt, turbæ condemnauerunt, ac milites crucifixerunt. Bern. Caput illud Angelicis tremendum ſpiritibus, denſitate ſpinarum pungitur, facies pulchra præ filijs hominum ſputis Iudæorum deturpatur, oculi lucidiores ſole caligãt in morte, aures quæ audiunt Angelicos cantus, audiunt peccatorum inſultus, os quòd docet Angelos, felle & aceto potatur, pedes quorum ſcabellum adoratur quoniam Sanctum eſt, cruci clauo affiguntur, manus quæ formauerunt cœlos ſunt in cruce extenſæ & clauis affixæ, corpus verberatur, latus lancea perforatur. Et quid plura? non remanſit in eo aliquid liberum niſi ſola lingua, vt pro peccatoribus exoraret, & matrem diſcipulo commendaret. Hæc Bernar. Et quid plura? ò fidelis anima ſaluator noſter nullis aduerſantium hoſtium tentamentis potuit à noſtrę ſalutis cura reuocari. Sed quò magis eius oſtenditur æmulatio, eò grauior nos ſi hanc ſpernimus ſequitur damnatio. ANIMA. O homo iam diu tacui, quia quæ propoſuiſti, cum gaudio pariter & luctu, deuota mente recepi. Gaudens igitur gaudebo in Domino, quia me tantum dilexit, quòd vnigenito filio ſuo propter me non pepercit. O inæſtimabilis dilectio charitatis, vt ancillam, immò nec nomine ancillæ dignam, redimeres, filium tradidiſti. O Domine Ieſu Chriſte qui propter me tibi non pepercisti, cor meum tuis vulneribus ita ſaucia, & mentem meam tuo ſanguine ita inebria, vt quocunque me vertam ſemper te videam crucifixum, & quicquid inſpexero mihi appareat tuo ſanguine rubricatum, vt ſic totus in te tendens, nil valeam præter te inuenire, nil niſi tua vulnera intueri. Hæc mihi conſolatio ſit tecum mi Domine crucifigi, & mihi ſit intima afflictio aliquid præter te meditari. Hugo de ſancto Victore. Nulla dilectio maior, nulla charitas ſincerior, nullus amor fortior, mortuus eſt pro me innocens, nihil in me inueniens quod amaret, ſeu heu quoties hanc miram circa nos diuinæ pietatis dignationẽ aduerto, de nimia ingratitudine mea non modicum confundor & erubeſco. HOMO. Hugo de ara animæ. O anima dereliquiſti ſponſum tuum, proſtituiſti amorem tuum, & pro tantis beneficijs gratias non egiſti, quia vt releuaret te illuc vndè cecideras, ipſe deſcẽdere dignatus eſt, & piè pati quod tolerabas. Cogita ergo quantum diligat te, qui non niſi moriendo à morte voluit liberare te. Hæc Hugo. Vndè anima mea, quantò beneficia redemptoris recognoſcis digniora, tantò peccata ingratitudinis ſunt deteriora. Vide ergo ne ſis ingrata, cui tanta beneficia ſunt collata magnum enim eſt peccatum ingratitudinis. Quia ſecundum Bernar.

Ingratitudo eſt quaſi ventus vrens exiccans diuinę miſericordię riuulos.

Ingratitudo vrens, exiccans riuulos diuinę miſericordiæ, fontem clementiæ & fluenta gratiæ. Attende igitur ò anima mea, frequenter volue & reuolue in mente illud horribile verbum, quod contra ingratos profertur, in perſona ſaluatoris dicẽtis. O anima vide quãta pro te patior, ad te clamo qui pro te morior. Vide pœnas quibus afficior, vide clauos quibus confodior, audi improperia quibus confundor. Sed cum ſit tantus dolor exterior, cruciatus tamen interior eſt grauior, cum tam ingratum te experior. Et alibi Ber. contra ingratos in perſona CHRISTI inuehitur dicens. Popule meus quid feci tibi, aut in quo moleſtus fui tibi, reſponde mihi? quid cauſæ eſt quòd inimico meo magis libet ſeruire quàm mihi? Attende quòd ego ſum qui creaui te. Ego omnibus bonis ditaui te. ſi hæc modica videntur ingratis, ego precioſiſsimo ſanguine meo redemi te. Eia anima mea, non recedant hæc à corde tuo, non diſcedant ab ore, ſemper gratias age, nunquam ceſſa vnigenitum Dei filium pro tantis donis benedicere & magnificare. Sit tibi dilectus pro his omnibus aliquãdo faſciculus myrrhę in corde tuo, aliquando iubilus in mente, laus in ore, melos in aure. ANIMA. Iam diutius me continere non valeo. Dic quæſo. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? HOMO. O anima, ſicut dicit Bern. In meditationibus totam vitam tuam debes huic, non immeritò qui vitam ſuam pro te poſuit, & cruciatus duros ſuſtinuit, ne & tu æternos cruciatus ſuſtineres. Quid tibi vel durum eſſe poterit cum recordatus fueris, quòd ille ſpecioſus in forma Dei pro te voluit crucifigi? O quàm indebita miſeratio, ò quàm gratuita dignatio, quàm inopinata dilectio, quàm ſtupenda dulcedo, regem glorię pro deſpectiſsimo vermiculo mori & crucifigi. O quàm dulcis amicus, ò quàm fortis auxiliator, ò quàm prudens conſiliator. ANIMA. O homo fateor & verè recognoſco ſi eſſent in me omnes vitæ filiorum Adam, omnes dies ſeculi, & labores omnium hominum qui ſunt, fuerunt, & erunt, nihil eſſet ad comparationem illius, quod ſponſus meus pro me ſuſtinuit, quod pro peccatis meis filius Dei tolerauit. Cum ergo donauero ei quicquid ſum, & quicquid poſſum, nonnè erit ſicut ſtella ad ſolem, ſicut ſtilla ad fluuium, & ſicut puluis ad montem? Hæc Bern.

Dei ſbeneficia nequimus ꝑſoluere.

HOMO. O anima quia iam conſidero quòd depurato cõtemplationis oculo gratiam diuinæ redemptionis qua te à peccato originali ſponſus tuus liberauit agnoſcis, adhuc modicum pro Deo loqui incipiam, & tibi ad cumulum diuinæ miſerationis, qualiter per ipſam à peccato actuali liberata ſis, oſtendam. Conuerte igitur radium contemplationis ad beneficium iuſtificationis, & conſidera Domini Dei tui gratiam, quàm paternè per occultam inſpirationem te à peccato reuocauit: quàm dulciter, & quàm amicabiliter alloquendo per interiorem allocutionem reuocauit dicens. Reuertere reuertere Sunamitis, i. anima per peccatum miſera effecta, vel captiuata, vel mortificata. Reuertere (inquit) ò aĩa ad me, ego ſum creator tuus. Reuertere, ego ſum redẽptor tuus. Reuertere, ego ſum cõſolator tuus. Et ſi hęc modica vidẽtur, reuertere vltimò, quia ego ſum tã liberalis remunerator tuus. Reuertere igiť ad me, ego ſum qui te tã nobiliter creaui. Reuertere, ego ſum qui te tã miſericorditer per mortem meam amariſsimam, de morte ęterna liberaui. Reuertere ad me, ego ſum qui te bonis ſpiritualibus & corporalibus tam multipliciter ditaui. Reuertere vltimò ad me ò anima, ego ſum qui te iam per præparatam fœlicitatem tam liberaraliter remuneraui. Reuertere (inquit) à peccato cogitationis, reuertere à peccato locutionis, reuertere à peccato actionis, reuertere à peccato aſſuefactionis. Reuertere ad me ò anima, te ſancti cum magno deſiderio expectant, & ad tuum aduentum Angeli exultant. Reuertere vocat te expanſis in cruce manibus Ieſus Chriſtus. Reuertere, tuum reditum pręſtolatur totius Trinitatis abyſſus. O anima hæc fuit vox, ſi benè recolis, dilecti inuitantis. Aduerte nũc quæ fuerit longanimitas expectantis. O quanto tempore tuum aduentũ expectauit, heu quanto tempore te in peccatis tuis tolerauit. O quot & quantos ante tuam conuerſionem in peccatis damnauit, & te ſemper peccantem miſericorditer expectauit. Reuertere adhuc ò anima, Chriſtus in cruce te expectans habet caput inclinatum, ad te peccatricem & immundam deoſculandam: habet brachia extenſa, ad amplexandam: manus apertas, ad remittendum: corpus extenſum, ad ſe totum impendendum, pedes affixos, ad tecum commanendum: latus apertum, ad te in illud intromittendum. Eſto ergo ò anima iam columba nidificans in foraminibus Petræ, in cauernis maceriæ, peruola manus, peruola pedes, inuola lateri, ibi tuta requies, ibi ſecura quies.

Iuſtificatio magnum eſt Dei beneficium.

Nota.

Hæc Bernar. Hugo de ſancto Victore. O anima ſi dignè cogitare poſſes, quot & quales in tui cõparatione abiecti ſunt, qui tibi datam grãm conſequi non meruerunt. Elegit ergo & præelegit te ſponſus tuus, elegit te in oĩbus, aſſumpſit ex oĩbus: amauit præ omnibus. An ignoras, q̃ fœda prius fuiſti, q̃ polluta & diſſoluta prius extitiſti? Ipſe te lauit lauacro regenerationis, pauit cibo dulciſſimi corporis. Ipſe tibi dedit veſtimẽta virtutum, quibus nuditatem tuã tegeres & te adornares. Ipſe cõtulit aromata bonorum operum, quibus fœtorem peccati effugares: dedit ſpeculum ſcripturæ in qua faciem tuam agnoſceres. Hæc Hugo. O Anima vidiſti longanimitatem expectantis, iam nunc cõuerte radium contemplationis ad benignitatẽ iuſtificantis. Cogita diligenter vndè tibi poſt hæc oĩa tam inæſtimabilis gratia, vt eius merearis eſſe ſpõſa, in quẽ deſiderant Angeli proſpicere. Bern. Quid ergo retribues Dño pro oĩbus quæ retribuit tibi? Tribuit. n. tibi per grãm vt ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia thalami. Vide quibus brachijs à te ſit amplexandus, quibus labijs deoſculandus, qui te tanti æſtimauit, vt te ſuo ſanguine mundaret, & propter te ſomnũ mortis acciperet. Anima. Fateor iã & recognoſco, experior &

Ser. 2 In Euã. Marci c. 8. vbi turba reficitur. Setẽmplici miſericordia vtitur Deus, quãdo animam reuocat à peccato.

intelligo me multò plura his à Deo meo recepiſſe, ſed pro his oĩbus nihil dignum beneficijs tantis Deo retribuiſſe, vndè ait Bern. Miſericordias Domini in ęternum cãtabo: quia ſeptẽ in me miſericordias factas cõſidero, per quas ſuã inæſtimabilem pietatem euidentiſſimè recognoſco. Primò ꝙ à multis peccatis me conſeruauit. Secundò ꝙ me peccantem non ſtatim damnauit, ſed me prolongante iniquitatem, ipſe prolongauit pietatem. Tertiò ꝙ cor meum immutauit, vt hererent ei dulcia quę prius erãt amara. Quartò ꝙ me pœnitentem miſericorditer recepit. Quintò ꝙ continendi & emendandi mihi virtutem præſtitit. Sextò ꝙ dedit mihi gratiam promerẽdi. Septimò ꝙ mihi tribuit ſpem obtinendi. Dic mihi iam ò Homo propter diuinam clementiam, quid pro his oĩbus Dño meo retribuam, ne fiam indigna percipiendis, ſi ingrata fuero inuenta de perceptis? Auguſt. Quid ergo retribuam Domino, niſi ꝙ diligam & gratias agam, confitear & laudem dicam nomini ſuo æterno & benedicto? Quoniam tam paratus eſt mihi dimittere mala, & tam inęſtimabilia conferre bona. Gratiæ eius deputo ꝙ peccata mea quaſi glaciem ſoluit, gratiæ eius deputo quęcunq; mala non feci: & ideò oĩa mihi reputo dimiſſa, quæcunq; à me ipſo duce non ſunt cõmiſſa. Hæc Auguſt. in lib. Confeſſ. Homo. O anima ſcito ꝙ quicquid tibi dilectus tuus contulit, quicquid propter te ſuſtinuit, totum in charitate perpetua (qua te dilexit) cõſummauit. Vndè (ſicut æſtimo) nec melius nec decentius q̃ per dilectionem retribuitur, quod ex ſola dilectione cõdonatur. Anima. Eia mi Domine Deus meus, ſi hæc ita ſe habent, quantum ego infœlix & miſera diligere deberem Deũ meum: qui me creauit cũ non eram, redemit cum perieram: & de multis periculis liberauit me, quando errabam reduxit me: quando ignorabam docuit me, quando peccabã corripuit me: quando contriſtabar conſolatus eſt me, quando ſteti tenuit me: quando cecidi erexit me, quando iui duxit me, qñ veni ſuſcepit me. Hæc & multa alia fecit mihi Deus, de quibus dulce mihi erit ſemper loqui, ſemper cogitare, ſemper gratias agere: vtinam pro oĩbus beneficijs ſuis poſſem eum laudare & amare. Cum enim (ſecundum auctorem de ſpiritu & anima) cunctis pręſidens, ſingulos implens, vbiq; præſens, cunctorũ curam agens, & tam ſingulis q̃ omnibus præuidens: ita tamẽ totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi oĩum oblitus fuerit, & mihi ſolũ intendere velit. Sic. n. præſentem ſe mihi exhibet, ſemper ſe paratũ offert, ſi me paratum inuenerit: vt quocũq; me vertã nõ me deſerat, niſi ego prius deſeram eũ. Nec pro his oĩbus quod illi retribuam habeo, niſi tñ vt diligã. Hæc auctor de ſpiritu & anima. Bern. O bone Ieſu, quoties poſt immenſas & innumerabiles lachrymas, quoties poſt varios ſingultus & gemitus, me ſauciatam & iam penè deſperãtẽ vnxiſti vnctione miſericordiæ tuæ: & oĩoo penè deficientem excepiſti gaudentem, nec dereliquiſti de venia præſumentem. Sed ſuper hæc oĩa, mihi te bone Ieſu amabilẽ non immeritò reddidit calix paſſionis quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis quod ſuſcepiſti. Hoc. n. eſt quod totum amorem meũ vẽdicat ſibi, hoc eſt quod meã deuotionẽ blandius allicit, & iuſtius ſtringit, & vehemẽtius afficit. Homo. Etenim vbi te humiliaſti, vbi te naturalibus radijs exuiſti, ibi charitas plus effulſit, & grã amplius radiauit. Hæc Bern. Adiuro vos (inquit anima in canticis) filiæ Hieruſalẽ, vt ſi inueneritis dilectũ, nũciate ei, quia amore langueo. Bern. Non operit anima quem diligit, quia præſentem oĩbus credit, qui de corde ſuo recedit. Auguſt. Amo te Dñe, & impatiens eſt amor, nec lachrymis ſedatur, donec amore detur quod amatur. Nihil eius mœſtitiam cõſolatur, quouſq; non aſpicitur quod deſideratur. Anima. Sed nunquid ò homo ille tenetur Deum diligere, qui ſe gaudet talia qualia ego commiſi minimè commiſiſſe? Homo. O anima non te quiſquam irrideat, ab eo ægram ſanari oportet, à quo ſibi præſtitum eſt vt non ægrotaret, vel forſan vt maiores labores cautius euitaret. Et ideò Deũ tãtũdẽ, immò reuera amplius diligat quia per quem me videt tãtis peccatorum meorum languoribus exui, per eum ſe videt tantis doloribus implicari. Hæc Aug. in lib. Confeſſ. Hieron. Sine amore charitatis quamuis quiſq; rectè credat, ad beatitudinem tñ venire non põt: quia tãta eſt charitas, vt etiam prophetia & martyrium ſine illa nihil eſſe credantur, nullum præmium charitati cõpenſatur. Charitas. n. oĩum virtutum obtinet principatum. Aug. Da mihi te Deus meus, redde te mihi, amo te, & ſi parum eſt amẽ validius. Non poſſum metiri, vt ſciam quantum deſit mihi amoris tui, ad id quod ſatis eſt, vt currat vita mea in amplexus tuos, nec auertatur donec abſcondatur in abſcondito vultus tui. Hoc tñ ſcio, ꝙ malè mihi eſt præter te, & oĩs copia quæ Deus meus non eſt, mihi egeſtas eſt. Hæc Augu. Anima. Nunc ergo ò homo, quia pro his oĩbus dilectum dilectorem meũ (vt dixiſti) diligere debeo, dic quæſo quãtum aut qũo ipſum diligam, quatenus ſibi viciſsitudinem tantæ dilectionis rependam? Homo. O anima quamuis ſecundum Bern. cauſa diligẽdi Deum, Deus ſit, modus verò diligendi eum, ſit ſine modo diligere, poſſumus tñ modũ aliquẽ ex ipſis ſacræ ſcripturæ locis inueſtigare. Ipſe etenim qui tibi dilectionẽ tribuit, modum diligendi oſtendit quãdo dixit. Diliges Dñm Deum tuũ, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Dilige igitur anima amore ſingulari Deũ patrem, qui te tam notabiliter ex nihilo creauit, Deum filium, qui te tã inæſtimabiliter pro te moriẽdo reformauit, Deum Spiritumſanctum qui te tam miſericorditer & tam dulciter ſæpius conſolando à peccato conſeruauit, & in bono confortauit. Dilige igitur Deum patrem fortiter, vt nullo alieno amore periculosè vincaris: dilige Deum filium ſapienter, vt nullo alieno amore dolosè ſeducaris: dilige Deum Spiritumſanctum dulciter, vt nullo alieno amore venenosè inficiaris. Vel aliter ſecundum Bernard. Diſce à Christo ò anima Chriſtiana, quemadmodũ debeas diligere Chriſtum: Dilige dulciter, prudenter, & fortiter. Dulciter, vt amore illius omnis amor alius tibi vileſcat, & ipſe ſolus ſit tibi mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Dilige prudenter, vt amor tuus in

Canti 2.

Quãrum & qũo Deus ſit diligendus.

Matt. 22.

eo ſolo

eo ſolo & in nullo alio cõtinuè inardeſcat. Dilige fortiter, vt tua fragilitas oīa dura & aſpera gaudenter pro ipſo ſuſtineat, vt dicas: labor meus vix eſt vnius horæ, & ſi amplius eſt, nõ ſentio præ amore. Hec Bern. Hierony. Ita Chriſtianus per amorem in Chrūm iugiter intendat, vt omnia libenter propter ipſum ſuſtineat, donec ad ipſum perueniat. Hæc Hiero. Amemus Chriſtum, & eius ſemper quæramus inhære amplexibus, & facile videbitur omne quod eſt difficile. Ambro. O aīa ſemper in mente tua pertracta q̃ dulciter Chriſtus te dilexit in carnatione, q̃ prudenter in conuerſatione, & q̃ fortiter in paſsione. Hugo. Nulla dilectio maior, nulla charitas ſyncerior, nullus amor fortior: mortuus eſt pro te īnocēs, nihil in te īueniēs quod amaret. Hæc Hugo de ſancto Victore. ANIM. Dic quæſo ò homo ſalua reuerentia tua, non ex curioſitate, ſed ex humilitate, non ex præſumptione, ſed potius ex deuotione interrogo. Et quid eſt quod amo, cum Deum meũ amo? HOMO. O anima ſi tua quæſtio eſſet præſumptuoſa, tunc uimis eſſet virioſa, ſed quia ex deuotione originatur, deuotam reſponſionem meretur. Audi ergo quid dicit ille magnus amator Dei Auguſt. in libr. Confeſſ. Cum Deum (inquit) amo, nõ amo ſpeciem aut decus, non tempus, non candorem lucis iſtius amicum oculis, non dulces melodias, non vnguenta ſuauiter redolentia, non manna, non mella, non membra carnis amplexibus acceptabilia, non hæc amo cum Deum amo. Sed quid amo? Amo lucem quandam, quandam vocē, quendam odorem, quendam cibum, quendam amplexum interioris hominis mei, vbi fulget animæ quod non capit locus, vbi ſonat quod non capit tēpus, vbi redolet quod non ſpargit flatus, vbi ſapit quod non minuit edacitas, vbi hæret quod nõ diuellit ſacietas. ANIMA. Dic quæſo ò homo vel paululũ de charitatis virtute, qua cognita ad diligendũ Deum fortius animus inardeſcat. HOMO. Reuera ò aīa charitatis fructus magnus eſt, ſed occultus. Ipſa.n. ſecundũ Aug. in aduerſitatibus tolerat, in proſperitatibus tēperat, in duris paſſionibus eſt fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſsima, in hoſpitalite liberaliſsima, inter veros fratres lætiſsima, inter falſos patientiſsima. Ipſa eſt inter opprobria ſecura, inter odia benefica, inter iras placida, inter inſidias innocens, in iniquitate gemēs, in veritate reſpirans. Hæc Aug. de laude charitatis. Bern. O fœlix amor ex quo oritur ſtrennuitas morum, puritas affectuum, ſubtilitas intellectuum, ſanctitas deſideriorum, claritas operum, fœcunditas virtutum, dignitas meritorum, ſublimitas præmiorum & honorũ. O dulcedo amuris, ò fœlix amor dulcedinis, comedat te cor meum, & uectare tuo repleantur viſcera animæ meæ. Hęc Bern. Idē. O anima q̃ dulcis eſt cibus charitatis, quæ feſſos alleuiat, debiles roborat, mœſtos lętificat. Iugum nanq; veritatis facir ſuaue, & onus eius leue. Idē. Fateor Domine, non ſuſtinni pondus diei & æſtus, ſed iugum ſuaue & ouus leue porto. Opus enim meũ vix eſt vnius horæ, & ſi plus eſt non ſentio prę amore. Sed quid plura? Hugo de ſancto Victore. O anima tāta eſt vis amoris, vt talem te neceſſe eſt eſſe, quale eſt illud quod amas. Et cui per affectum coniungeris, in ipſius ſimilitudinem ipſa quodammodo dilectionis ſocietatem transformaris. Hæc Hugo.

Charitatis inume ſi fructus.

Quomodo anima per mentale exercitium debet radum contemplationis conuertere ad exteriora, vt cognoſcat quàm inſtabilis ſit mundana opulētia, quàm mutabilis mundana excellentia, & quàm miſerabilis mundana magnificentia. Cap. 2.

ANIMA.

IAm video quoniā miſer eſt oīs aīus iūctus amicitia rebus tēporalibus, quę cũ labore acquiruntur, cũ timore poſsidētur, cũ dolore amittuntur. Sed beatus eſt qui amat te Dn̄e, & inimicũ propter te, & amicũ in te. Solus.n. nullũ charũ amittit, cui oēs in te chari ſunt, te verò nemo amittit, niſi qui te dimittit, qui aūt te dimittit quo vadit, niſi à te placido ad iratũ? Hæc Augu. Idē. O charitas quæ ſēper ardes & nunq̃ extingueris. Charitas Deus meus accēde me. Iubes vt amem tē, da quod iubes, & iube quod vis. Iubes certè quod contineā à cõcupiſcētia carnis, à cõcupiſcētia oculorum, & ambitiõe ſeculi. Aug. Minus te Dn̄e amat qui aliquid tecũ amat, quod propter te nõ amat. Ambroſi. O hõ amemus Chrūm, & eius ſemper inhærere quæramus amplexibus, & facile videbiť oē difficile. HOMO. Grego. O aīa iā vt video recognoſcis q̃ fœlix & q̃ beatus eſt, qui in ſolo æternitatis deſiderio ꝑ amorē figitur, qui nec proſperitate extolliť, nec aduerſitate quaſſatur, & dũ nihil habet in mũdo quod diligat, nihil eſt ī mũdo quod pertimeſcat. Hæc Greg. in moral. Conuerte igitur ò aīa nũc radiũ cõtēplationis ad ea quę ſunt iuxta te, hoc eſt ad mũdũ iſtũ ſenſibilē, vt ipſum & ea quę ſunt in ipſo deſpicias, & eo deſpecto amplius in amore ſpõſi inardeſcas. Minus.n. eũ amas ſi aliquid cum eo appetis, qđ ꝑꝑ ipſum & in ipſo nõ diligas. Tātò.n. (ſecũdũ Greg.) quis ab illo ſuperno amore diſiũgiť, quātò inferius delectať, & citius ad Deũ cõuertiť, qui nõ habet in hoc ſeculo vnde delectetur. Et ſecũdũ glo. ſuper Exodo. Tāto quis ab inferiorũ amore diſiũgiť, quātò ad ſola æterna amanda ſubleuať. Cętera igiť creatura tibi vileſcat, vt creator tuus ī corde ſolus dulceſcat. Aug. Volue igiť ſemper & reunlue, non tm̄ ex auditis, ſed ēt ex expertis, nõ tm̄ ex dictis, ſed ēt ex factis, q̃ inſtabilis ſit mũdana opulētia, q̃ mutabilis mũdana excellētia, q̃ falſa & miſerabilis mũdana gloria. Oē.n. (ſecũdũ Greg.) quod hic eminet, multò plus mœrore afficiť, q̃ honore gaudeat. Greg. Ecce huius mũdi amatores nũdinas huius ſeculi perambulāt, alij diuitias, alij honores, alij gloriā quęrētes. Sed quid de diuitijs dicā, q̃ cũ labore acquirũtur cũ timore poſſidenť, cũ dolore amittunť? Quid de honore referā? In loco ſublimi poſitus es, nũquid nõ eris iudicādus ab oībus, lacerandus ab oībus? Nũquid in honore ſine dolore, in prælatiõe ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poterit? Quid de gloria dicā? Nihil aliud eſt niſi quædā vana auriũ inflatio. Nũquid & ipſa eſt ſine iudicio? Reſpice quos antecedis, & cogita quia in oībus inuidiæ ſemina præbes, Toties angelo apoſtatę ſimilis eſſe volo, quoties præeſſe deſidero. Hæc Bern. Hier. Nihil náq; ſeculo rebuſq; ſeculi fugacius eſt, quas cum tenere cupimus amittimus. Vidiſti Imperatores, vidiſti præfectos, vidiſti exercitus, victorias & triũphos, heri fuerunt, hodie nõ ſunt, heri quaſi flos apparuerunt, hodie quaſi fœnũ aruerũt. Nihil itaq; bonũ eſt niſi quod peruũ eſt. Hæc Hier. ANIM. O homo ſi hæc ita ſe habēt, quid eſt quod miſeri hoīes quærunt, dum mundi vanitates appetunt? O quantũ excæcati ſunt qui mũdi gloriā quærunt. Greg. Nõnulli dum quorundā gloriā cernunt, magnũ aliquid exiſtimāt atq; vt talia mereantur exoptant. Cũ verò eos moriētes aſpiciunt, eorum quàm vana ſit gloria cũ gemitu fatētur, & dicunt. Ecce q̃ nihil eſt homo. Hęc Greg. HOMO. O aīa chariſſima, & quid ſunt mũdana omnia niſi quædā vana ſomnia? Et quid profuit ſuperbia aut diuitiarum iactantia amatoribus ſuis? trāſierunt.n. oīa tanq̃ vmbra, & tanq̃ nauis quæ pertranſijt fluctuantem aquā, cuius nõ eſt inuenire veſtigiũ. In malignitate.n. ſua cõſumpti ſunt. Heu q̃ plurimi ēt nullũ ſignũ reliquerũt. Vbi ſunt principes gentium, & qui dn̄ati ſunt ſuper beſtias quæ ſunt

ſuper terram?Qui argentum theſaurizauerunt, & aurũ congregauerunt, qui ciuitates & caſtra extruxerũt; Reges & regna bellando deuicerunt. Vbi ſapiens?vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſęculi?vbi Salomon ſapientiſſimus?vbi Alexander potentiſsimus?vbi Sãſon fortiſſimus?vbi Abſalon ſpecioſisſimus?vbi Aſſuerus glorioſisſimus?vbi Cæſares potentiſsimi?vbi Reges? vbi Principes inclyti?Quid profuit eis inanis gloria, breuis lætitia, mundi potentia, magna familia, carnis voluptas, diuitiarum falſitas, concupiſcentiæ ſuauitas?Vbi riſus?vbi lætitia?vbi iactantia?vbi arrogantia? Ecce generoſitas ſanguinis, pulchritudo corporis, forma elegãs iuuenilis decor, prędia palatia immenſa, ſuppellex, adde & mundi ſapientiam, de mundo ſunt hęc omnia: & mundus quod ſuum eſt diligit, & tamen cum mundo non diu ſubſiſtunt. Tranſibit.n. mundus & concupiſcentia eius. Berñ: Tu ergo ſi rectè ſapis, ſi tecum lumen oculorum eſt, deſine ſequi quæ conſequi miſerũ eſt: quæ poſſeſſa onerant, amata inquinant, & amiſſa cruciant. Tu ergo relinque hæc omnia propter eũ qui eſt ſuper oĩa. Hęc Berñ. Fuge ergo & confuge ò aĩa ad vrbẽ refugij, hoc eſt ad vitã religioſam, vbi poſsis de pręteritis agere pœnitẽtiã, & in pręſenti obtinere gratiam, & fœliciter præſtolari futuram gloriam. Non te retardet peccatorum conſcientia, qnia vbi ſuperabundauit iniquitas, ſuperabundare conſueuit & gratia. Nõ pœnitendarum auſteritas ipſa te deterreat. Non enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad præteritã culpam quæ remittitur, ad pręſentem gratiam quę immittitur, & ad futuram gloriam quæ promittitur. Hęc Bern. ANIMA. Iam falſitatem & inſtabilitatẽ mundi agnoſco, ſed neſcio quo vinculo detenta adhuc auertere mentẽ nequeo. HOMO. Certè ſi diligenter ò anima & prudenter periculum tuum quod de mundo incurris aduerteres, proculdubio animum à ſeculi vanitatibus cohiberes. Grauis enim & nimis periculoſa eſt mundana conuerſatio, quia ſecundum Bern. Periclitatur caſtitas in delitijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam ſeculo. O anima debilis & infirma quæ tam facilis es ad decipiendum, tam prona ad cadendum, tã difficilis ad ſurgendum. An ignoras quòd ſicut difficile eſt arborem iuxta viam poſitam fructus pulcherrimos vſque ad maturitatem ſeruare, ſic difficile eſt hominem iuxta ſeculum viuentem iuſtitiam immaculatam vſq; in finem conſeruare? Hæc Chryſoſt. Item Auguſtinus in epiſtola quadam. Vincula huius mundi habent aſperitatem veram, iucunditatem falſam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, plenam miſeriam, nullam beatitudinẽ, & inanem ſpem. O anima ſi hoc in mente portares, mundum & ea quæ in mundo ſunt contemneres. Et quid eſt chariſſima quod diligis? quid eſt quod appetis?quid eſt quod in mundo quæris? Si prælationem diligis, quid aliud facis, niſi quòd vitam tuam confundis?An ignoras ꝙ monſtruoſa res eſt gradus ſummus, & animus infimus: ſedes prima & vita ima, lingua magniloqua, & manus ocioſa: ſermo multus & fructus nullus, vultus grauis & actus leuis: ingens auctoritas & nutans inſtabilitas. Hæc Berñ. Sed fortè diceres, prælationem quidem appeto, ſed in ipſa benè & ſanctè viuere intẽdo. Laudo: ſed rarò quod laudare valeam inuenio. Vndè ſemper timeo quod dicit Grego. In regiſtro. Ita ſibi regentium & ſubditorum merita connectuntur, vt ſæpe ex culpa præſidentium fiat deterior vita ſubditorum. Et ſæpe ex merito plebium delinquat vita paſtorum. Si ſapientiam mundi quæris, ò quanto periculo te committis. Berñ. Heu quot & quãtos mundi maledicta ſapientia ſupplantauit, & conceptum in eis diuinum extinxit ſpiritum, quem vehementius Dominus accendi voluit. An ignoras quòd ſapientia mundi terrena eſt, animalis & diabolica, inimica ſalutis, ſuffocatrix vitæ: & mater cupiditatis? Hæc Bern. Augu. Qui ſine ſaluatore ſalutẽ vult quærere, & ſine vera ſapiẽtia ęſtimat ſe prudentẽ fieri poſſe, nõ ſanus ſed æger eſt: non prudẽs ſed ſtultus eſt, & in ægritudine laborat aſsiduè. Qui.n. creſcit in ſciã & non in bona vita, elongatur à Deo, ſicut dicit Algazel. Tu ergo ſi ſapiens eſſe deſideras diſcas in terris, quorum ſciẽtia perſeueret tecum in cœlis. Hæc Hierony. Hic ſtudeas qualiter ad ipſum peruenias, qnem ſemel vidiſſe eſt omnia didiciſſe. Hęc eſt illa æterna veritas, ſine qua omne ſapere deſipere eſt: quam ſolam cognoſcere perfectum ſcire eſt. Auguſtinus. Infœlix homo qui ſcit omnia alia, te autem neſcit. Beatus autem qui te ſcit, etiam ſi alia neſciat. Si autem te & alia nouit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus. Anſelmus. Sed fortaſſe diuitias mundiales, pompas ſeculares, & delitias carnales ò anima mea diligis, & propter hoc mundum inuitè derelinquis. Sed attende quòd caduca & fragilia ſunt hæc. Dic vbi reges?vbi principes? vbi omnium prædictorum dilectores? Timeo quòd multi ex ipſis heu exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt. Qnid nunc eis prodeſt ſuperbia? quid diuitiarum iactantia? Qui enim plus diligit mundum q̃ Deum, ſeculum quàm clauſtrum, gulam quàm abſtinentiam, luxuriam quàm continentiam, ſequitur Diabolum: & ibit cum eo ad æternum ſupplicium. Auguſtinus. Qui florent fœlicitate ſeculi, pereunt virtute Dei, florent ad tempus, pereunt in æternum, florent falſis bonis, pereunt veris tormentis. Idem. Si in hoc ſeculo aliquid nos habere delectat, Deum qui poſſidet omnia, expedita mente poſſideamus, & in ipſo habebimus quicquid fœliciter & ſanctè deſideramus. Gregor. Nec diuiti obſunt opes ſi eis benè vtatur, nec pauperem egeſtas commendabilem facit, ſi inter inopias ſordes peccati nõ caueat. Sed adhuc ò anima innenies quod obijcias dicens. Mundum deſpicio, ſed amicos, parentes, & cognatos derelinquere non valeo. Friuola ò anima eſt hęc obiectio. Berñ. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. Si impium eſt contemnere patrẽ vel matrem, propter Chriſtum pijsſimum eſt. O dirum patrem, ò ſæuam matrem, immo non parẽtes ſed peremptores, qui te malunt perire cum eis q̃ regnare ſine eis. Hieron. Licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus, vbera quibus te nutrierat mater oſtẽdat, licet in limine pater iaceat, per contemptam matrem, per calcatum patrem perge ſiccis oculis, & ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus eſt in his fuiſſe crudelem. Chryſoſt. An ignoras ò anima, quòd qui habet Ieſum, habet patrẽ & matrem & omnem amicum? Quid ſequeris mortuos? ſequere viuum, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. ANIMA. Iã ex verbis tuis ò homo perpendo, & ex multis experimentis cognoſco, quòd etiam mundus in ſeipſo aruit. Sed adhuc hen in multorum cordibus floret, qui amaritudines mnndi diligunt, fugientem ſequuntur, labentem amplectuntur: dic quæ eſt tantæ cæcitatis ratio? HOMO. O anima an ignoras, quòd tam delicata & tam nobilis es à ſponſo tuo auctore omnium condita, quòd ſine dilectione eſſe non potes? Hieronym. Difficile eſt humanam animam non amare, neceſſe eſt enim vt mens noſtra ad quoſcunque trahatur affectus. Vndè ſecundum Berñ. etiam oportet, quòd aut in ſummis aut in infimis delecteris. Igitur ſecundum Gregor. in moral. Quia ſunt nonnulli qui vitam ſuam negligunt, dum tranſitoria appetunt, & æterna non intelligunt, vel intellecta contemnunt: dolorem non ſentiunt dum vulnerati ſunt. Vndè heu ſe miſeri in bonis eſſe putant, exiliũ quaſi patriam diligunt, & in cæcitate quaſi luminis

Nota bene.

Merita regentiũ, & ſubditorũ connexa ſunt.

Propter Chriſtum etiã parentes ſunt relinquẽdi.

In epiſto. ad Euſtochium.

nis claritate exultant. E contra electorum mentes dum cuncta tranſitoria quaſi nulla conſpiciunt, ad quid ſunt conditæ requirunt. Cumq́; eorum affectui nihil extra Deum ſufficiat, in ſola cõtẽplatione conditoris quieſcunt: ſupernis intereſſe ciuibus appetunt, & adhuc in mundo poſiti extra mundum ſurgunt. Hęc Gregorius.

Res temporales dulces apparent his qui ętern- na non guſtauerunt.

Idem ſuper Ezechielem. Dulcedo videtur eſſe in rebus humanis, ſed eis qui nullam de cœleſtibus dulcedinem experti ſunt. Quia dum mens humana minus æterna intelligit, tantò dulcius in temporalibus requieſcit. Sed ſi quis iam cordis lingua guſtauerit quæ ſit illa dulcedo cœleſtium præmiorum, huic quantò dulcius ſit quod intus videt, tantò magis in amaritudinẽ vertit omne quod foris ſuſtinet. ANIMA. Ne quæſo ò homo procraſtines mihi aliquid de mundano & cœleſti gaudio ediſſere, quatenus vtriuſq; natura perfectius cognita, vnum verius deſpiciam, & ad alterum aſſequendum ſtudioſius me extendam: quia puto ꝙ ſicut bonum non amatur niſi cognoſcatur, ita malum non deuitatur niſi intelligatur. HOMO. O anima æſtimo ꝙ mundanum gaudium (ſi tamen poteſt dici gaudium, & non potius flagellum incognitum) nunquam perfectè cognoſcitur, niſi cum perfectè deſpicitur. Vndè ſicut à perfectis mundi contemptoribus traditur, mundanum gaudium potiſsimè propter quinque contemptibile eſt habendum. Primò ꝙ habet vilitatẽ in obiecto. Quid enim eſt ſeculi lætitia? Reſpondet Auguſtinus, impunita nequitia, id eſt luxuriari, inebriari, comeſſationibus vacare, vanitatibus intendere, & pro his in hac vita nihil mali ſuſtinere. Putant enim mali ſe eſſe in delitijs, cum non corriguntur pro ſuis nequitijs. Et ignorant ꝙ ſicut dicit Auguſtinus, nihil infœlicius eſt fœlicitate peccantium, qua pœnalis infirmitas nutritur, & mala voluntas roboratur. Secundò habet impuritatem in ſubiecto. Anima enim peccatis deformata, eſt ſubiectum mundani gaudij, quæ lætatur cum malè fecerit, & exultat in rebus peſsimis. Vndè benè dicit Beatus Hieronymus, ꝙ ridere & gaudere cum hoc ſeculo, non eſt factum hominis ſenſati, ſed frenetici. Reuera ò anima cor mundũ non cum hoc ſeculo immundo, ſed cum Deo & in Deo lætum eſt & iucundum. Tertiò habet breuitatem in ſeipſo, quia gaudium

Mundanum gaudium propter quinque contemnendum.

Iob.16. hypocritæ ad inſtar puncti. Hypocrita eſt hic mundus, cuius gaudium eſt ad inſtar puncti, quod nec latum, nec longum, nec altum eſt, nec profundum. Auguſtinus ſuper Ioannem. Lætitia ſeculi vanitas eſt, cũ magno deſiderio ſperatur vt veniat, & non poteſt teneri cum venerit. O anima quàm breuis, quàm fragilis, & quàm caduca eſt mundana lætitia. Breues enim dies

Iob.14. hominis ſunt, vt dicit Iob. Quartò habent triſtitiam in termino, quia ducunt heu miſeri in bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt. Extrema enim talis gaudij luctus occupat. Immò ò anima ſi vales diſcernere, tale gaudium habet ſemper triſtitiã admixtam in actu ſuo, quia ſemper neceſſe eſt ꝙ præſumat ſæua perturbata conſcientia. An ignoras ò anima, ꝙ non diutius perdurat lætitia quæ eſt in comedendo & bibendo, quàm durat triſtitia quæ eſt eſuriendo & ſitiendo, ſic eſt de omnibus alijs. Quintò habet miſeriam magnã in affectu proprio, quia eſt ſpiritualis gaudij impedimentum. O anima agnoſce quàm miſer eſt hic mundus, & quàm miſerrimi qui ſequuntur ipſum. Semper enim mundana gaudia excluſerunt homines à beata vita. Ber. O quàm vilis eſt, quàm inutilis eſt mũdana conſolatio, & ꝙ plus eſt metuendum, quia veræ ac ſanctæ conſolationis eſt impedimentum. Renuas igitur ò anima mea in mundo delectari, ſi vis de Dei memoria cõſolari. Hæc Ber. Augu. Cætera creatura vileſcat, vt creator in corde dulceſcat. ANIMA. Iã mundum deſpicio, iam falſam lætitiam, veram triſtitiam, falſam dulcedinem, & verã mundi amaritudinẽ agnoſco, & ob hoc non immeritò hæc omnia ſecundum tuum conſilium contemno. Sed quia ſicut aſſeris, ſine dilectione eſſe non valeo, dic quæſo quid agam? quo me conuertam? vbi dilectionem conuenientem inueniã? HOMO. O anima ſi teipſam perfectè cognoſceres, ex tui cognitione mundum & omnia quę in mundo ſunt contemneres, & diſcere poſſes, quam conſolationem in tua dilectione aſſectare nõ immeritò deberes. O anima ſi tu naturam cœleſtẽ intelligeres, proculdubio terrenam conſolationem abhorreres. Erubeſce igitur conſolari in cœno, quæ es de cœlo. Erubeſce in imis delectari, quæ non potes niſi in ſummo ſaciari. Natura es (vt puto) cœleſtis, & cœleſtem conſolationem (ſicut æſtimo) naturaliter ſi carnalis inſania permitteret, appetis & requiris. Ber. O quàm dulce & delectabile eſſet, adiuncto diuini actoris condimento, ſecundum naturam viuere, ſi carnalis inſania nos permitteret, qua ſanata ſtatim naturalibus natura arridet. ANIMA. Et quid eſt propriè ſecundũ naturã viuere? HOMO. Proprijſsimè ſecũdum naturam viuere, eſt in terris cęleſtem vitam ducere, ab exterioribus ad interiora redire, ab interioribus ad ſuperna aſcendere, & facere omnia ſecundum nobiliſsimum quod in homine præcellens, hoc eſt ſecundum intellectũ. Hæc Philoſophus 4. Ethic. ANIMA. Põt ne aliquis in terris, & in hac lachrymarum valle cœleſtem vitã ducere? HOMO. O anima ſi de meis verbis tãquam hominis peccatoris dubitas & miraris, audi Auguſtinum & Apoſtolum Paulum. Ecce quid dicit Augu. Cum æternum aliquid per cognitionem & amorem capimus mente, iã non in hoc mundo ſumus. Vndè eſt quod dicit Apoſtolus. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. O anima mea puto igitur, ꝙ verius es vbi animas, quia quicquid diligis ipſa dilectionis vi in eius ſimilitudinem transformaris. Sic ergo cœleſtia contemplaris, ſi cœleſtia diligis, quomodo iam non in cœlis cõmoraris, quæ cœleſtibus ſpiritibus in vita aſsimilaris? ANIMA. Heu heu iã me infœlicem & miſeram, miſerabiliter multo iam tempore excæcatam ſentio, quæ tanto tẽpore per cognitionem in temporalibus & terrenis rebus oberraui, mundanis & vilibus me per amorẽ alligaui, de quibus paucam conſolationem, multam verò amaritudinem & deſolationem, modicam & valdè exilem lætitiam, ſed variam & ſæpè magnam cordis triſtitiã ſumpſi. Dic ergo iam quæſo ò homo, quæ eſt cœleſtis conſolatio, & ſi quo modo poſſem ad ipſam pertingere in hac valle lachrymarum & miſeriæ? Quid eſt quod in Deo meo inuenio, cum tam libenter & tam faciliter omnia propter ipſum contemno, cum dico intra meipſum cum gaudio, Deus cordis mei Deus pars mea in æternum? Quid eſt quod in illa breuiſsima hora in dilecto meo deguſto, cum omnia dura & amara & aſpera gaudenter & hilariter, propter ipſum ſuſtinere totis viribus cõcupiſco, & dico. Mihi adhærere Deo bonum eſt? Et quis me ſeparabit à charitate Chriſti? HOMO. Secundum Ber. ò anima hæc conſolatio nihil aliud eſt, quàm gratia quædam deuotionis, procedẽs de ſpe veniæ, & guſtus boni licet exiguus, & ſuauiſsima quædam delectatio, qua benignus Deus afflictam recreat animam, qua anima ad Deum requirendum inuitatur, & ad diuinum amorem accenditur vehementer. Hugo de Sancto Victore. O anima quid putas eſt tã dulce & tam ſuaue, quod in recordatione dilecti deuotas animas ſolet tangere, & tam ſuauiter afficere, vt iã totaliter à ſeipſis alienari incipiant? Exhilaratur cõſcientia, & in obliuionem venit omnium dolorum memoria, exultat animus, clareſcit intellectus, cor illuminatur, affectus iucundatur. Iam neſciunt vbi ſe eſſe conſpiciunt, & quaſi amplexibus amoris aliquid intus tenent,

Viuere ſecundum naturã eſt viuere ſecundum intellectũ.

Phil.3.

Pſal.72.

Rom.8.

nent,& neſciunt quid ſit, & tamen totis viribus tenere
concupiſcunt. Luctatur quodammodo delectabiliter
animus,ne recedat ab eo,quaſi in eo finem omniũ de-
ſideriorum inuenerit.Hæc Hugo.Ber.Nonnunquam
quaſi clauſis oculis bone Ieſu ad te inhianti,mittis mi-
hi in os cordis,quod non licet mihi ſcire quid ſit. Sapo
rem quidem ſentio, dulcedinem adeò confortantem,
quæ ſi perficeretur in me,nihil vltrà quærerem. Non-
ne hic eſt iubilus cordis, Greg.Iubilus dicitur ineffabi
le mentis gaudium,quod non abſcondi,non ſermoni-
bus aperiri poteſt. Sed tamen quibuſdam motibus ape
ritur, licèt nullus proprietatibus exprimatur. Vndè
Pſal.88. Pſalm. Beatus populus qui ſcit iubilationem. Non di-
cit,qui loquitur, ſed qui ſcit, quia iubilus quidem ſciri
poteſt intellectu,ſed dicto ſeu verbo exprimi non po-
teſt.Ber.Iſtum autem guſtum cum accipio,nullo cor-
poris viſu,nullo animæ ſenſu, nullo ſpiritus intellectu
aduertere me ſinis quid ſit,cum accepero & ruminare
volo,& dijudicare eius ſaporem, ſtatim tranſit dulcor
eius, diglutio quidem illud quicquid eſt in ſpe vitæ æ-
ternæ, ſed operationis eius virtutem diu ruminando,
omnibus animæ venis & medullis quaſi vitalem quen
dam ſuccum optabam infundere, vt ab omnibus alijs
affectibus deſiperer,& illud ſolum ſaperet, ſed feſtinat
tranſire,& cum de inquiſitione vel acceptione eius vel
viſu, formata quædam lineaměta memoriæ geſtio ar-
ctius impreſſa committere, vel etiam memoriam labi
lem ſcripto iuuare, experiměto cogor dicere id Euã-
Ioan.3. gelicum. Neſcis vndè veniat,aut quo vadat.Hæc Ber-
nar.Quæ putas ò anima eſt tam dulcis tamq; ſuauis de
lectatio? certè hęc eſt cõſolatio diuina. ANIMA. O ho
mo quis mihi hoc tribuat, vt hæc tam inexperta con-
ſolatio in cor meum perueniat, vt malorum meorum
obliuiſcar,ac mundanam conſolationem deſpiciã,& à
meipſa fœliciter alienari incipiam? HOMO. O anima,
magnum eſt quod deſideras, inæſtimabile donum eſt
quod exoptas. Vndè (vt æſtimo) humano ſtudio non
poteſt obtineri, humano merito vix poteſt promere-
ri: ſed à Deo humilibus precibus,& à dignè diſpoſitis
ex ſola diuinæ pietatis cõdeſcendětia vix poteſt impe-
trari.Omne enim aurum in comparatione illius arena
eſt exigua, & argentum illi comparatum tanquam ni-
hilum reputatur. Anima. O homo dic rogo,qualis de-
bet eſſe diſpoſitio, qua ordinari debet ad impetrãdum
orantis affectio? Homo. De hac materia multum poſ-
ſet dici ab expertis,ſed quia inexpertum me eſſe reco-
gnoſco,etiam pauca me dicere erubeſco. Vndè timeo
ne dicatur contra me.Quare tu enarras,quod nõ degu
ſtas? quare tanquã indignus laudas quod ignoras? ANI
MA. O homo,noli timere, cum reuerentia & humi-
litate quæ audiſti & legiſti deuotè proponere. Multi
enim de rebus magnis & arduis alijs vtiliter propoſue
runt,quod non de propria experientia,ſed aliorũ ſcię-
tia didicerunt. HOMO. Iam cũ aliqua audacia loquar.
Nam vires quas imperitia denegat, charitas ſubmini-
Pręparatio ad diuinã dulcedinem guſtandã, qualiter fiat. ſtrat. Vndè ſicut ſentio ſic refero. Puto (ſaluo meliori
iudicio) ſi vis te ad hanc cœleſtem dulcedinem degu-
ſtandam præparare,debes eſſe depurata, exercitata,&
eleuata.In primo hæc cœleſtis dulcedo odoratur:in ſe-
cundo deguſtatur:& in tertio aliquando vſq; ad ebrie-
tatem ſumitur & potatur. Primò dico ꝙ debes eſſe
depurata à peccatis,ab affectionibus inordinatis,à tem
porali conſolatione, & à creaturarum inordinata dile-
ctione: quia ſecũdum Ber.Errat omnino ſi quis illam
cœleſtem dulcedinem huic cineri, diuinum illud balſa
mum huic venenoſo gaudio: chariſmata illa Spiritusſan
cti,huius ſeculi illecebris miſceri poſſe arbitratur. Sed
poſtquam à talibus anima fuerit purgata, lachrymoſis
gemitibus depurata, & candidata doloroſis fletibus,
quia dignum eſt, ſicut dicit Auguſtinus, ꝙ mens illa
ſemper in ſe dolores inueniat: quæ derelicto creato-
re ſemper in ſe & in creatura gaudia quærebat. Pulchrè
igitur Gregor.in moral.ſuper illo verbo Iob. Antequã Iob.3.
comedam ſuſpiro,dicit. Comedere animæ eſt, ſuper-
næ lucis contemplationibus paſci. Suſpirat ergo ante-
quam comedat, quia qui ſe in hoc exilio per deſide-
riorum cœleſtium lamenta non humiliat, æternæ pa-
triæ gaudia non deguſtat. A veritatis enim pabulo ie-
iuni ſunt, qui in hac peregrinationis inopia lætantur.
Secundò debet mens eſſe exercitata in bonorum per-
petratione,& in malorum perpeſſione. Beati qui lu- Matth.5.
gent,quoniam ipſi conſolabuntur. Quia quos amor ve
ritatis afficit,refectio conſolationis paſcit. Ber.O bo-
ne Ieſu, quoties poſt innumerabiles lachrymas & ge-
mitus ſauciatam animam meam vnxiſti vnctione mi-
ſericordiæ tuæ, & nonnũquam penè deſperantem ex-
cepiſti, conſolatam & de venia præſumentem dereli-
quiſti? Ecce quomodo precium rerum honeſtarum in
ipſis eſt. Vndè reuera quãuis in initio arcta ſit via quæ
ducit ad vitam,proceſſu tamen temporis inæſtimabi-
lis dilectionis dulcedine dilatatur. O igitur quàm bea-
ta conſolatio, quæ diuinitus infunditur laborantibus
pro Chriſto. Tertium in quo anima inebriatur hac dul
cedine,eſt mentis eleuatio,quando fœliciter animus à
terrenis abſtrahitur, & miro quodam modo ſupra ſe-
ipſum, ſupra mundum, immò ſuper omnem creatu-
ram eleuatur: vt iam dicere poſſit anima. Introduxit Cant.1.
me rex in cellaria ſua. Hæc eſt illa cella vinaria, in qua
introducitur anima, vbi bibit de vino condito inæſti-
mabilis deitatis, & de lacte albiſſimo incontaminabi-
lis humanitatis. O anima hinc bibunt amici, ſed in-
ebriantur chariſſimi. O fœlix ebrietas, quam ſequitur
mentis & corporis tam caſta & ſancta ſobrietas. Hinc
efficitur anima more ebrij gaudens & lætabũda in ad-
uerſis,fortis & ſecura in periculis, prudens & diſcreta
in proſperis,liberalis & pia in condonandis iniurijs, &
tandem quieta & ſomnolenta recumbens in amplexi-
bus diuinis: cum læua ſponſi ſponſam ſub capite ami-
cabiliter ſuſtentat,& dextera dilecti dilectam familia-
riter amplexatur. ANIMA. O homo confiteor cũ hu-
militate & cum reuerentia, quod accidit mihi aliquan
do licet heu perrarò, ꝙ cũ magna violentia circa con-
uerſionis meę primordia,animum à terrenis abſtraxi,
& ad cœleſtia contemplãdo cum conatu nimio eleua-
ui. Intraui cum tremore,circunſpexi cum rubore: vidi
choros angelorum,palatia & gaudia Patriarcharum &
Prophetarum, Apoſtolorũ aſpexi tabernacula,& mar-
tyrum conuiuia: virginum & confeſſorũ ſolatia, elee-
moſynam videlicet alicuius conſolationis à ſingulis
petij, micas decidentes de menſa dominorum deſide-
raui,nec obtinui.Sed quod auditu lamětabile eſt, mox
ab omnibus vt peregrina & incognita repulſa fui.
Quid ergo profuit mihi laborioſa mentis eleuatio,
quam nulla ſecuta fuit conſolatio? HOMO. O anima
non fuit ſine cauſa repulſio hæc tam deſolatoria. Pu-
to ꝙ hæc fuit cauſa, quia voluiſti eſſe ſocia conſolatio-
nis, antequã fuiſti ſocia paſſionis, voluiſti eſſe particeps
remunerationis, anteq̃ imitatrix virtutis. Satage ergo
primò eſſe ſocia Angelorum per puritatě & innocen-
tiam, ſocia Patriarcharum & Prophetarũ per humilita-
tem & fidei confidentiam, ſtude eſſe filia Apoſtolorũ
& Martyrum per charitatem & patientiam, Cõfeſſo-
rum & Virginum per pietatem & continentiam: &
tunc audacter in hoc exilio ſaltem cum filio prodigo,
pij patris eleemoſynã obtinebis. ANIMA. O homo
iam quàm vana & inſipida ſint omnia trãſitoria agno
ſco, & ob hoc mundum deſpicio, conſolationem ſe-
culi vilipendo, mundana quoque gaudia ſicut venena
mortifera fugio & contemno: vitam etiam præteri-
tam quaſi mortuam plango, & mentem meam miſerã
gemi-

gemitibus & fletibus abluo & repurgo: & ſi aliquando inter lacbrymas & gemitus odorem diuinæ ſuauitatis vel modicum ſentio, adhuc tamen cibum angelorum & vinum amicorum infęlix & miſera ieiuna & ſitibunda non deguſto. Bern. Non acceſsit adhuc Domine Deus meus cor meum ad multitudinem dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te: foris enim eius odore vtcunque ſuſtentor, quod eſt mihi ſuper odorem balſami, cunctique generis ſuauia odoramenta. O Domine Deus, ſi tam nobilis eſt odor, quã dulcis eſt tuæ dulcedinis ſapor? Si tantæ virtutis eſt modica deguſtatio, quantum iucunditatis habet fœlix inebriatio? O quis mihi det vt venias in cor meũ, & inebries illud vino tuo, & amplectar te Deus meus? Homo. Secundum Auguſt. O anima deuota loquar ſalua reuerentia, nimis eſtis auara, & vtinam non præſumptuoſa, vires veſtras perpendite, merita conſiderate, virtutes diſcutite: & tunc ſi placet, ſufficiat vobis magis in odore diuinorum vnguentorum cum adoleſcentulis humiliter currere, quàm præſumptuosè ſuper merita poſtulare. Anima. O homo, quam durus & oneroſus es mihi miſeræ animæ conſolator, quàm parcus (ſi fas eſt dicere) diuinæ bonitatis es diſpenſator. Audacter dico tacere non valeo, mihi odor non ſufficit, modicus guſtus plenè non reficit ſed afficit,
Cant. 5. ebrietatem affectus meus appetit & requirit. Scio qui dicit. Bibite amici, & inebriamini chariſsimi, ſi deprimit indignitas petentis, ſpem tamẽ erigit pietas promittentis. O homo quomodo dubitare valeo, quin paratus ſit dare dona ſua qui pro me non dedignatus eſt pati mala mea? An ignoras qui multos de Dei pietate docuiſti, quod de Beato Augu. didiciſti, ſic dicente. Erubeſcat humana pigritia, plus vult Deus dare, quàm audeat homo poſtulare? Idem de vera religione. Deus dedit nobis pignus ſpiritus, in quo ſentiamus eius dulcedinem, & deguſtemus ipſum fontem vitæ, in quo ſobria ebrietate irrigemur, tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Chryſ. Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quàm quod omnipotentes facit eos, qui ſperant in eo: nam Deo per ſpem innixum animum, nulla fraus, nulla illecebra, poterit vel ſtantem deijcere, vel durantem ſuperare. Erubeſcat nunc humana deſperatio, & maledicta ſit puſillanimitatis trepidatio, quæ diuitem & nimis liberalẽ in omnes qui inuocant illum, æſtimat illis qui ſpem perfectã ponunt in illum, ſua poſſe beneficia denegare. Nunquid non pater æternus, apud quem nulla eſt tranſmutatio, ex ſola liberalitatis immenſitate filium ſuum miſit, in quo dedit totum quod habuit, totum quod potuit, totum quod ille fuit? Si verò ſua liberalitas ſuã infinitam bonitatem modo diminueret, forſan non immeritò noſtra infirmitas trepidaret. Sed quia ex ſeipſo, non ex accidenti dono bonus eſt, ex ſuæ bonitatis communicatione non diminuitur, ex alienæ bonitatis additione non augetur. Homo. O anima magna eſt fides tua, valde fortis es in ſpe & confidentia. Et quamuis ſpes quæ procedit ex meritis proprijs & diuinæ clementiæ confidentia, meritoria ſit, laudabilis & ſancta, conſulo tamen ſanè antequam ad quærendam ebrietatem ſupra te aſcendas, prius per tui conſiderationem ſalubriter infra te deſcendas, vt diſcas tuum ſponſum reuerenter timere, antequàm incipias tuum ſecretum cubiculum introire, quem non ſolum timere debes cum iraſcitur, verumetiam cum ſuauiſsimè & delicatiſsimè blanditur.

Quomodo anima per mentalem exercitium debet radium contemplationis conuertere ad inferiora, vt intelligat humanæ mortis ineuitabilem neceſſitatem, iudicij finalis formidabilem auſteritatem, pœnæ infernalis intolerabilem pœnalitatem. Cap. 3.

ANIMA:

Dic quæſo ò homo breuiter, quę ſint illa inferiora ad quæ mea conſideratio eſt conuertenda? Pſal. 83. Aſcendere feſtino, ebrietatem diuinæ conſolationis quæro, in inferioribus diu morari non valeo. Iam dilecta tabernacula tua Domine virtutum deſidero, habitare in atrijs Domini totis viribus concupiſco. Homo. Hæc inferiora ſunt ò anima mea, vt te conuertas, & videas mortis ineuitabilem neceſsitatem, & ingemiſcas diuini iudicij infallibilem æquitatem ſine veritatem, & contremiſcas pœnarum infernalium intolerabilem aſperitatem, & expaueſcas. Conſidera igitur frequenter, volue & reuolue diligenter, quòd mors nõ poteſt declinari, quòd hora mortis non poteſt inueſtigari, quòd tempus à Deo præordinatum non poteſt ammutari. (Mediandа eſt ſemper mors.) Iſido. In rebus humanis nihil certius morte; nihil incertius hora mortis. Non miſeretur inopię, non reueretur potentiam, non reſpicit morum aut generis excellentiam, non parcit iuuentuti vel ætati, ſenibus eſt in ianuis, iuuenibus in inſidijs. Anima. Audio quòd noſtrum viuere nihil aliud eſt, quàm ad mortem tranſire, cur temporalia diliguntur, quæ tam incerto tempore poſsidentur? Cur tanto tempore vitam iſtam deſideramus, in qua quantò amplius viuimus, tantò plus peccamus, quantò vita longior tantò culpa numeroſior? Quotidie nanque creſcunt mala, & ſubtrahuntur bona. Quis enim conſiderare valeat, quanta mala per momenta temporũ perpetramus, & quanta bona negligimus? Grauis ſiquidem culpa eſt, cum nec bona facimus nec bona cogitamus, ſed mentẽ per inania & inutilia vagari permittimus. Homo. Sicut dicit Gregor. Carnales mentes ò anima idcirco temporalia diligunt, quia vita carnis quàm fugitiua ſit minimè perpendunt. Nam ſi velocitatẽ tranſitus eius aſpicerent, hanc etiam proſperitatem modicè duraturam minimè amarent. Idem. Vita mea nauiganti ſimilis eſt, ſiue dormiam ſiue vigilem, ſemper vado feſtinus ad mortem. O vita præſens quàm multos decipis, quę dum fugis nihil es, dum videris vmbra es, dum exaltaris fumus es, dulcis es ſtultis, amara ſapientibus, qui te amant non te cognoſcunt, qui te fugiunt ipſi te intelligunt. Alijs te promittis longã vt decipias, alijs breuem vt in deſperationem inducas. Auctor de ſpiritu & anima. Iugi meditatione animum noſtrum exerceamus, & miſerias noſtras cõſideremus. Cum dolore vitam iſtam intrauimus, cum labore viuimus, cum timore exituri ſumus. Ber. Quotquot degimus in hac regione vmbræ mortis, in infirmitate corporis, in conflictu & in loco tentationis, ſi diligenter aduertimus, triplici incommodo miſerabiliter laboramus. Faciles enim ſumus ad ſeducendum, debiles ad reſiſtendum, & fragiles ad operandum. Anima. Iam video quòd inutiliter in hoc tempore viuitur, niſi feſtinetur ad comparandum meritum quo in æternitate viuatur, ideò non eſſet curandum quandiu eſſet viuendum, ſed potius quàm benè in hac vita operandum. (Non multum curãdũ, quandiu viuat, ſed quàm bene viuatur.) Quia & ſi alicui quòd benè viuat condonetur, tamen vt diu viuat certum eſt, quod nulli conceditur. Bernar. Eſt igitur vita ſecura, vbi cõſcientia pura, vbi mors ſine formidine expectatur, cum dulcedine adeſſe optatur, & cum deuotione acceptatur. Homo. O anima ſi hæc ita ſe habere intelligis, audi conſilium meum, & in hac vita quandiu durat, compara tibi vitam illam quæ ſemper durat. Dum viuis in carne morere mundo, vt poſt Deo viuere incipias. Bernar. Intellige, quòd venientem mortem

nullus

nullus lætus & hilaris ſuſcipit, niſi qui ſe ad ipſam dum viueret bonis operibus præparauit. Attende quòd ſecundum Senecam. Inſipiens id eſt, peccator & criminoſus, moriendo mortem incipit, ſed ſapiens & virtuoſus moriendo mortem vincit. ANIMA. O homo video quòd bonorum mors eſt beata, mors verò peccatorum infœlix & miſera. HOMO. O anima ſecũdum Bern. Bona eſt iuſti mors propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter ſecuritatem: Econtra mors peccatorum peſsima, & benè peſsima, mala in mundi amiſsione, peior in carnis ſeparatione, ſed peſsima in duplici vermis & ignis contritione, & quod omnium peſsimum eſt, in diuinæ contemplationis priuatione. De finali iudicio. ANIMA. Iam ſatis de morte dixiſti, dic modo de ſtatu finalis iudicij. HOMO. O anima facio quod hortaris, ſed rogo audi cum patientia. Scire debes ꝙ quamuis de morte meditari ſit horribile, de ſtatu finalis iudicij cogitare (vt eſtimo) non minus eſt formidabile, quia nullus tunc poterit fallere ſapientiam, flectere iuſtitiam, inclinare clementiam, declinare vltionis & iuſtæ retributionis ſententiam. Bern. Conſidera igitur anima mea cum tremore, quid erit de te in die nouiſsimo, quando contra te de cogitationibus loquetur conſcientia, quando te de tuis actionibus omnibus accuſabunt elemẽta, quando contra te crux Chriſti portabitur in teſtimonium, quando verbera ipſius contra te clamabunt, vulnera eius allegabunt, claui loquentur, cicatrices conquerentur. O anguſtiæ, hinc erunt peccata accuſantia, inde terrenes iuſtitia, intus vrens conſciẽtia, ſubtus horrẽdum chaos inferni, ſupra Iudex iratus iuſti iudicij, foris mũ-
1.Pet.4. dus ardens, intus iuſtitia iudicantis terrens. Et ſi iuſtus vix tunc ſaluabitur, impius & peccator vbi apparebũt? in quam partem ſe præmẽtlatere erit impoſsibile, apparere intolerabile. Anſel. in meditat. O anima peccatrix, lignum inutile & aridum, ęternis ignibus deputatum, quid reſpondebis in illa die, quando exigetur à te vſque ad ictum oculi omne tempus tibi impenſum, qualiter ſi à te expenſum? Eia eia anima mea, quid tũc erit de cogitationibus vanis & ocioſis, de verbis leuibus iocoſis & ridiculoſis, de operibus inutilibus & infructuoſis. Ambro. ſuper Lucam. Væ mihi ſi peccata mea non defleuero, væ mihi ſi media nocte ad confitendum tibi non ſurrexero, iam ſecuris ad arborem poſita eſt, faciat fructum qui poteſt, fructum quidẽ pœnitentiæ. O anima ſiue vigiles ſiue dormias, ſemper in auribus tuis illa horribilis tuba reſonet, ſurgite mortui venite ad iudicium. O anima nunquam excidat à tua memoria. Ite maledicti in ignem æternum, venite benedicti percipite regnum. O quid poteſt lamentabilius & terribilius cogitari, quàm ite? & quid delectabilius exprimi, quàm venite? Duæ ſunt voces, quarum nihil horribilius vna, & nihil iucundius altera poterit audiri. O anima ſepara te modò à mundo, vt tunc poſsis manere cum Chriſto. Fuge modò mundum, vt ſequaris Deum, declina modò prauorum ſocietates & conſortia, vt tũc valeas ſequi beatorum agmina. De infernali pœna. Poſt hæc omnia, conuerte radium contemplationis ad reproborum tormenta, vide quàm ſint varia, quàm aſpera, quàm intolerabilia.
In epiſt. ad Eugenium. Ber. ad Eugenium. Ego horreo vermem mordacem, & mortem viuacem. O gehennalis regio fugienda, vbi eſt ignis ardens, frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, & mallei percutiẽtes, vmbræ palpabiles, confuſio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles facies Dæmonum. Auguſt. in quodam ſermone. Væ illis quibus præparabitur dolor vermium, ardor flammarum, ſitis ſine potu, fletus & ſtridor dentium, lachrymæ oculorum, vbi mors optatur, ſed non dabitur, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Quiſputas tunc erit mœror? quæ triſtitia? quis luctus? quando ſeparabuntur iniqui à conſortio iuſtorũ, & tradentur poteſtati Dæmonum, & ibunt cum eis in ſupplicium æternum, ibiq; ſemper erunt ſine fine in luctu, planctu, & gemitu, procul à gaudijs Paradiſi, nunquam refrigerium ſuſcepturi, ſed per multa millia annorum cruciandi, nunquam tamen heu miſeri liberandi. Ibi torquens & puniens nõ fatigabitur, ibi qui torquetur nunquam morietur. Sic enim ignis ille conſumet, vt vitam tamen ſemper ſeruet, ſic vetera tormenta patientur, vt ſemper innouentur, ſic ſine ſpe veniæ, & miſericordiæ ſemper viuent, vt tamen moriantur, ſic moriantur, vt tamen nunquam conſumãtur. ANIMA. O homo quare in inferno vt dicis mors quæritur & non inuenitur? Et quare punitur æternaliter, quod committitur temporaliter? HOMO. Quia ſecundũ Gregorium, quibus in hoc ſæculo vita offertur & nolunt accipere, in inferno quærent mortem, & non poterunt inuenire. Idem. Iniqui libenter voluiſſent ſine fine viuere, vt potuiſſent ſine fine in iniquitatibus ꝑmanere. Ad diſtricti ergo iudicis iuſtitiam pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita nũquam voluit carere peccato. Hieronymus. O mors quàm dulcis eſſes quibus tam amara fuiſti, te ſolũmodo deſiderant, qui te tam vehementer odiebant. O anima ſi hæc prædicta videntur tibi terribilia, audi quæ ſunt his omnibus grauiora. Chryſoſtom. ſuper Matth. Si mille gehennas mihi proponas, non tantum reputo ſicut ab illius glorioſæ ſocietatis iucunditate expelli, & exoſum fieri creatori. O anima terribilis eſt gehenna, ſed terribilior facies iudicis irata, ſed quod omniũ vincit terrorem eſt à beatiſsimæ & iucundiſsimæ Trinitatis contemplatione elongatio æterna. Chryſoſt. Excludi à bonis æternis, & alienum effici ab his quæ præparauit Deus diligentibus ſe tantum generat cruciatũ, vt ſi exterius nulla pœna torqueret, hæc ſola ſufficeret, & melius eſſet mille millia flammarum ſuſtinere, quam Chriſti faciem manſuetiſsimam iratam videre, & ab ipſa æternaliter diſcedere. O ſi Deus ſic egit cũ Angelo ſuperbiente, quid de te erit terra & cinere? Ille ſuperbiuit in cœleſti palatio, ego autem in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite ſuperbiã quàm in paupere aſſerit? Væ mihi ſi tam durẽ & potenter eſt punita ſuperbia in Angelo, qualiter in me miſera & paupercula eſt iudicanda? O piè Ieſu propter nomen tuum fac mecum miſericordiam, & obliuiſcere ſuperbum prouocantem, reſpice miſerum humiliter inuocantem, & recognoſce benigniſsimè quod eſt tuum, abſterge quod eſt alienum. Miſerere Domine dum eſt tempus miſerendi, ne damnes in tempore iudicandi. Verum eſt, quòd conſcientia mea meruit damnationem, pœnitentia non ſufficit ad ſatisfactionem. Sed certum eſt, quòd tua miſericordia omnem ſuperat offenſionem. Hæc Anſelmus in meditationibus. Auguſtinus in meditationibus. Noli Domine ſic attendere malum meum, vt obliuiſcaris bonum tuum. O bone Domine ſi ego admiſi vnde me damnare potes, tu nõ amiſiſti vnde ſaluare ſoles. Gregorius in homilia. O ſi homo intelligere poſſet quid admirationis habet, ecce ſponſus venit, quid dulcedinis, quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, quid amaritudinis, & clauſa eſt ianua. O anima quid plura? Proſper de vita contemplatiua. Cogita quantũ ſit malum à facie Chriſti ſeparari, ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatiſsima ſanctorum omnium ſocietate priuari, mori vitæ æternæ, & viuere morti ſempiternæ, ꝓfundo fluctuantis gehennę immergi, edaciſsimis vermibus in ęternum dilaniari, nec finiri tribulationes incendij fluctuantis, ſtrepitus pati baratri fumigantis, amara caligine oculos obcæcari, non ſentire quod illuminat,

Quare peccatores inferno ęternaliter puniuntur.

Carentia viſionis diuinę excedit alias pœnas inferni.

luminat,ſed ſentire quod cruciat. Hæc Proſper. Auguſtinus. Tanta erit in inferno vis doloris, vt ſe non ferat aliàs intentio cogitationis. Anima. Iam timore contremiſco, iam horrore deficio, dic quæſo ò homo ad quid valet tam lamentabilis meditatio? Homo. O anima puto, quòd prædictorum continua & deuota meditatio eſt peccatorum medela, & ad quæq; bona agenda & mala ſuſtinenda ſalutiſera excitatio. Bernar. in Epiſtola quadam. Vigilias times, manuumq; tuarum labores. Sed leuia ſunt hæc meditanti flammas perpetuas. Recordatio tenebrarum facit non horrere ſolitudinem, ſi futuram de verbis ocioſis cogitas diſcuſſionem, non diſplicebit ſilentium, fletus ille & ſtridor dentium ante oculos mentis ſæpe reducti, pares tibi reddunt mattam & culcitram. Auguſtinus in quodā ſermone. Mens humana mundi huius illecebris, & concupiſcentijs deuicta, fugit laborem, expetit voluptates, & vix ad hoc ducitur, vt à ſe conſuetudines vitæ prioris excludat. Sed cum cœperit cogitare futuri iudicij neceſsitatem, & pœnarum æternalium crudelitatem, voluntarium bellum indicit paſsionibus, mota vel ſpe præmij, vel timore ſupplicij, vim facit priſtinis deſiderijs, violenter vincere ſeipſam contendit. Hæc Auguſtinus. Vndè verſus. O fœlix mortale genus, ſi ſemper haberet. Aeternum præ mente bonum, finemq; timeret.

Quomodo anima per mentale exercitium debet radium contemplationis conuertere ad ſuperiora, vt cognoſcat & ſapiat cæleſtis gaudij inæſtimabilem precioſitatem, ineffabilem delitioſitatem, & interminabilem æternitatem. Cap. 4.

ANIMA.

De cęleſti gaudio.

IAm nunc ò homo me miſeram in hac lachrymarum valle proiectam ſatis terruiſti, licèt non infructuosè docuiſti. Miſerere etiam nunc mihi miſeræ, & fac iam ſicut dudum promiſiſti. Propone paululum de fœlicitate perpetua, ſi fortè valeam ex hoc capere aliqua mentis ſolatia, quia alternis vti delectabile eſt, quia ſecundum Auguſtinum ſiue plectendo, ſiue ignoſcendo, ſiue deterrendo, ſiue conſolando ſemper benè agitur, vt vita hominum corrigatur. Attende homo quàm generoſus eſt animus hominis, ſæpe facilius ducitur leuibus, & blandis, quàm terribilibus, & aduerſis, ſæpe magis allicitur promiſsis & conſolatorijs, quā

Cant. 1.

cogatur minis & terroribus. Vndè ſoror noſtra ſponſa trahi cupiebat odore cœleſtium vnguentorum, ſapore diuinorum chariſmatum, & ſic cum ſponſo currere, & viam mandatorum iam non ex timore, ſed amore delectabiliter adimplere. Homo. O anima verum eſſe profiteor quod loqueris, ſed heu multi ſunt qui Deum nolunt imitari in proſperis. Vndè neceſſe eſt eos deterreri in aduerſis. Multi enim ſunt qui diuina chariſmata, vel propter cæcitatem non intelligunt, vel propter negligentiam vanis occupationibus perdunt. Vndè (vt æſtimo) Deus ex ſuæ infinitæ bonitatis immenſitate ſemper paratus eſſet magis conſolationibus fouere, quàm aſperitatibus terrere, ſi homines æquè diſpoſiti eſſent, vt ſuam diuinam conſolationem reciperent. Quæ adeò precioſa & delicata eſt, ꝙ nullo modo decet vel expedit vt indifferenter omnibus tribuatur. Tu ergo ſi poſt hæc tibi propoſita ad hanc aſpiras, vide ꝙ habeas purgatum intellectum, & benè diſpoſitum affectum. Quia ſecūdum Auguſtinum ſummum bonum non niſi purgatiſsimis mentibus cernitur. Et puto ꝙ multò minus, nō niſi valdè benè diſpoſitis affectibus deguſtetur. A multis enim in hac vita valdè limpidè ſpeculatur, à quibus etiam minimè deguſtatur. Vndè idem Auguſt. Fac me Domine precor deguſtare per affectum, quod intelligo per intellectum, fac me ſentire per amorem, quod ſentio per agnitionem. Anima. Dic quæſo ò homo quæ debent diſpoſitionem in affectu & intellectu præcedere, vt vel ſaltem ad modicam mentis ebrietatem valeam cœleſtem dulcedinem cōtemplando deguſtare? Iam enim dudum in ſpeculatione mentem exercitaui, & heu adhuc nunquàm vt timeo, vel modicam ſtillam illius cęleſtis dulcedinis ſenſi. Multa de ſanctorum vita & conuerſatione legi, multa de natura, de operationibus, & ordinibus Angelorum, nonnulla etiam legi de inæſtimabili diuinitatis vnitate, de incomprehenſibili diuinitatis Trinitate, plura de beatorum omnium inæſtimabili fœlicitate. Et quando prædictis toto ſtudio mē tem occupaui, heu adhuc ieiuna & famelica permanſi, & ſemper cum Beato Auguſtino clamaui. Fac me clementiſsime pater guſtare per affectum, quod ſentio per intellectum, & tamen non profeci. Sæpius etiā longo ſtudio fatigata, & mihimetipſi irata clamaui cū Propheta, expectando micas quæ cadunt de menſa Dominorum, in aula cœlica. Vſquequo Domine obliuiſceris me in finem, vſquequo auertis faciem tuam à me? Quia & ſi me indignam ad manducandum filiorum panem iudicaui, manducare ſaltem micas minutiſsimas decidentes cum magno deſiderio expectaui, ſed heu vt frequentius aperto ore inhians in vacuum laboraui. Homo. O anima, prædicta quæ lamentabiliter es conqueſta accidunt ex duplici cauſa. Aliquando ex valde pia & ſalutiſera diuinæ bonitatis diſpenſatione. Vndè Gregor. in moralibus. Differre ſolet pater pius voces petentium ad tempus, vt deſideria creſcant, & eò magis exaudiantur ad meritum, quò citius non exaudiuntur ad votum. Idem in homilia. Sancta deſideria ex dilatione creſcunt, ſi autem ex dilatione deficiunt, deſideria non fuerunt. Deus enim quamuis per pietatem eſt clementiſsimus, tamen aliquando contingit, vt hoc quod libentiſsimè tribuit, protrahit, vt diſcas magna multum & ardenter deſiderare, & adepta ſolicitius cum gratiarum actione conuerſare. Aliquando etiam beneficium protrahit ex poſtulantis inordinata diſpoſitione. Bernardus. Errat omnino ſi quis illam cœleſtem dulcedinem huic cineri, diuinum illud balſamum huic veneno ſo gaudio, chariſmata illa ſpiritusſancti huius ſæculi illecebris miſceri arbitratur. Sed iam ò anima ne diutius te protrahā, nec amplius te per expectationem affligam, purga intellectū à vanis & inutilibus phantaſijs, à naturalibus & curioſis rationibus, ab extraneis & ſcientificis occupationibus. Purga etiam affectum à culpa, à culpæ ſequela, à culpæ occaſione vel cauſa. Erige rationem, dilata & expande affectionem, intra in gaudiū Domini, quod nec oculus in hac vita perfectè vidit, nec auris audit, nec in cor hominis aſcendit. Exardeſce igitur ò anima amore, & deſiderio ſupernæ vitæ ſanctorum, vbi eſt actio non operoſa, requies non deſidioſa, vbi vita ſine defectione, laus diuina ſine ceſſatione. Hæc Augu. Bernar. Gaude igitur & exulta, ac mercedem laboris tui conſidera, quæ reuera eſt tam multa, quòd non poteſt numerari, tam magna, ꝙ non poteſt menſurari, tam precioſa quòd non poteſt æſtimari, tam copioſa quòd nō poteſt terminari. Anima. O homo multa iam dixiſti in genere, dic quæſo per ſingula in ſpecie, quia magis intelligimus quæ ſpecialiter diſtinguuntur, quā quæ generaliter exprimuntur. Homo. O anima quid dicere valeo, cum futurum gaudium aſpicio? iam penè

Pſal. 12.

Petitiones noſtras aliquando Deus differt audire vt deſideria creſcant.

1. ad Cor. 2.

penè præ admiratione deficio, quia gaudium erit intus & extrà, ſubtus & ſuprà, circum & circà. Gaudebis igitur in omnibus, gaudebis de omnibus. Gaudium tuum (vt puto) præfiguratum eſt in Apocalypſi per illam mulierem beatam quæ amicta fuit Sole, & Luna ſub pedibus eius, & corona duodecim ſtellarum in capite eius. Mulier illa (vt æſtimo) eſt anima beata, æterni regis filia ſponſa & regina. Filia per naturæ creationem, ſponſa per gratię aduptionem, regina per gloriæ collationem. Hæc benè dicitur amicta ſole, quia decorata ſplendore claritatis deificæ, coronata dignitate fœlicitatis æternæ. In qua fœlicitate ob ſpecialẽ decorem ſunt duodecim gaudia, per duodecim ſtellas figurata, per quæ decoratur, & ornatur fœlicitas ſuperna. Hæc gaudia debes tu ò anima quotidiè deuota mẽte tranſcurrere, & nullam præſentis miſeriæ, & incolatus conſolationem quærere, & ſpe illius gaudij omnẽ tribulationem vitæ præſentis patienter, & gaudenter ſuſtinere. Beda. O anima non turberis, ſi mali in hoc mundo florent, & tu pateris, ipſi gaudent, tu perturbaris. Mali heu nihil habent in cœleſti gaudio, nec cures tu ſi nihil habueris in hoc ſæculo, ſed ſpe illius gaudij quo tendis, quicquid in via aduerſitatis occurrit, affectus tuus gaudenter, & patienter ſuſtineat. Hæc Beda. Bernard. O anima ſi te aliquando delectant mundana gaudia, falſa huius ſæculi gloria, breuis & caduca potentia, illic mentem euoca, & omnia reputabis vt ſtercora. Hierony. Curre igitur ò anima mea, non paſsibus corporis, ſed affectibus & deſiderijs, quoniam non ſolum Angeli & Beati, ſed & Angelorum & Beatorum Dominus & magiſter te expectat. Expectat te Deus pater tanquam filiam dilectiſsimam, Deus filius tanquam ſponſam dulciſsimam, Deus ſpirituſſanctus tanquam amicam ſibi gratiſsimam. Expectat te Deus pater, vt hæredem vniuerſorum bonorum te cõſtituat, Deus filius vt te fructum ſuæ natiuitatis, & precium ſui precioſiſsimi ſanguinis Deo patri offerat, Deus ſpirituſſanctus, vt ſuæ æternæ beatitudinis dulcedinis participem te faciat. Expecta te illa beatiſsima omnium cœleſtium ſpirituum æterni regis familia, vt te in ſuũ collegium ſuſcipiat. Tu ergo ipſorum ſocietatem ſuper omnia deſidera, cum magna verecundia illuc venires, ſi eam in hac lachrymarum valle non amaſſes. Quoties ergo te vana huius ſæculi delectat ambitio, quoties videris in hoc mundo aliquem glorioſum, ſtatim ad cœlum mente tranſgredere, & eſſe incipe quod futura es. Reuera æſtimo ò anima ſi hæc cœleſtia gaudia iugiter in mente teneres, de hoc exilio quoddam ſuburbium cœleſtis regni conſtrueres, in quo illam æternam dulcedinem quotidie ſpiritualiter prælibando deguſtares. Quia cum aliquid æternum mente capimus, iam non in hoc mundo, ſed in cœlo habitamus. Auguſtinus. Tauta eſt ò anima vis tuæ dilectionis, ꝙ ibi verius habitas, vbi per contemplationem amas, quàm vbi per eſſentiam amas. Bernard. Hoc eſt chariſsima anima regnum Dei, quod intra nos eſt, quod heu miſerabiliter negligimus, cum foris ad inania & vana fuſi ſumus. Gregor. Fuſi ſumus foras, de regno Dei quod intra nos eſt, nihil curantes foris quærimus conſolationem de rebus vanis & inſanijs falſis, ita ꝙ iam religionis antiquæ deuotionem amiſimus, adeo quòd nec ſpeciem ipſius retinemus. Tu ergo ò anima æterni regis filia, audi mente deuota, & inclina aurem tuam ad ſancta, & ſalutifera conſilia, vide per contemplationem cœleſtis regni conſolationem, obliuiſcere per contemptum & deteſtationem populum tuum, & domum patris tui, hoc eſt mundum, Diabolum, teipſam, & omnem vanam ambitionem. Vide igitur & deuota mente pertracta qualiter illi diuini, & cœleſtes ſpiritus, qui præſentis vitæ & miſeriæ periculum euaſerunt, quamuis ab illius æterni ſolis ſplendore ſe nunquam poſsint auertere, aliquando tamen radium ſuæ contemplationis conuertunt ad inferiora, aliquando ad ſuperiora, aliquando ad interiora, aliquando ad exteriora. Conuertunt (inquam) ad inferiora, & gaudẽt ex triplici cauſa. Primò quòd tam impios, horribiles & crudeles hoſtes per diuinam potentiam ſuperauerunt. Secundò quòd omnes defectus & peccata, vel per diuinam ſapientiam vitauerunt, vel iam dudum commiſſa correxerunt. Tertiò quòd tam lamentabiles & interminabiles cruciatus æternos, per diuinam clementiam euaſerunt. O anima quanto putas gaudẽt quotidiè gaudio, quando tot vident à carne, & mundo, & diabolo ſuperari, tot tã diuerſis peccatis de quibus nunquam merẽtur veniam inquinari, tot æternaliter ſine fine damnari. Reuera tunc puto ꝙ de morte tranſiſſe ad vitam, vitæ duplicat gaudium. O Domine Deus ſi nunc tam graue periculum eſt in bello, quantum tunc erit gaudium de triumpho, cum poſt deuictum triumphatumq; mundum, ſubmerſo impio Pharaone & exercitu eius in mari rubro, tenẽt omnes electi tympanum, cum Maria pſallentes & cantantes, laudantes & benedicentes Dominum vna voce dicentes. Cantemus Domino, glorioſè enim. &c. Tunc conſtituentur duo Cherubin, hoc eſt duo chori electorũ, ſcilicet innocentes & pœnitentes, clamantes alter ad alterum. Sanctus. Sanctus. Sanctus Dominns Deus ſabaoth. Sanctus Deus pater, qui nos à mundo, à carne & Diabolo tam potenter liberauit. Sanctus Deus filius, qui nos à pœna & à culpa tam ſapienter iuſtificauit. Sanctus Deus Spirituſſanctus, qui nos tam clementer ab æternis tormentis præſeruauit. Plena eſt omnis terra gloria eius qui nos de mundi miſeria ad cœleſtis regni gaudia euocauit. O anima qualis tibi erit dies illa, cum ad hanc fœlicem choream fueris aſſumpta, & cum omne tormentum tibi ſi piè vixeris, ſi patienter ſuſtinueris, conuertetur in æternum iubilum? Tunc de omnibus his laudabis Dominum tuum labijs exultationis, dicens. Miſericordias Domini in æternũ cantabo. Quo cantico ſecundum Auguſtin. de ciuitate Dei. quod cantatur in laudem gloriæ Chriſti, cuius ſanguine liberati ſumus, nihil erit iucundius illi ciuitati, & nihil dulcius. Tu ergo cum tentationibus probaris, cum perſecutionibus impugnaris, cumq; in hoc ſæculo varijs tribulationibus infeſtaris, tunc mente in cœlũ euola, & cogita ꝙ hoc non eſt aliud niſi æterni gaudij materia. Et tunc ſecundum Gregorium conſideratio præmij minuit vim flagelli Gregor. Si conſideremus quæ & quanta ſunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vileſcunt animo omnia quæ ſunt in terris, & reuera non tantum bona quæ delectabiliter poſsidemus, verumetiam mala quæ lamentabiliter ſuſtinemus. Bernard. Non ſunt condignę paſsiones huius temporis ad præteritam culpam quæ dimittitur, ad pręſentem gratiam quæ immittitur, & ad futuram gloriam quæ promittitur. Quam tu tunc ò anima cum gaudio poſsidebis, quando perfectè intelliges, quòd in mundo cum tanto periculo quo plerique opprimuntur vixiſti, quòd Dæmonis fallaces aſtutias quibus multi decipiuntur, viciſti, quòd cruciatus æternos quibus innumerabiles affliguntur euaſiſti. ANIMA. O homo quàm ſana & ſalutifera eſt hæc tua conſolatio, quia cum hæc quæ propoſuiſti aduerto, conſolationem ex ſpe non modicam recipio. Sed ò Domine Deus, quid putas tunc erit, cum hoc quod modò ſpero veraciter poſsidebo? HOMO. O anima modica ſunt hæc quæ audiſti, immò comparatiuè quaſi nulla ſunt quæ mente percepiſti, ſed parumper oculos mentale eriges, & quanta ſint gaudia quæ de his percipias, quæ iuxta te ſunt deuota mente frequentius volue, & reuolue, Attende igitur & con-

Apoc. 22.

Beati de euaſione periculorum gaudent.

Exod. 15.

Pſal. 88.

Gaudium eſt beatis de his quę iuxta ſe ſunt.

& conſidera locum ſpecioſum, quem tibi diuina ſapiẽtia ædificauit. Attendè & victum delitioſum, ornatum curioſum, theſaurum precioſum, quem tibi æterna potentia congregauit. Attende etiam collegium famoſum, cum quo de diuina clementia mens tua æternaliter exultabit. O anima attende quàm glorioſa, quàm famoſa quàm gaudioſa eſt iſta domus Dei, ciuitas cœleſtis, manſio ſecura, patria continens totum quod delectat. Bernard. Attende quàm clara, quàm luminoſa, quàm ſplendida eſt ciuitas, quæ non indiget Sole neque Luna vt luceant in ea, ſed & ipſe Dominus Sol iuſtitiæ, candor lucis æternæ, lux eius eſt, & lucerna eius agnus. O anima attende quàm alta, & quàm ſpatioſa, quàm pulchra & ſpecioſa, quàm decora & famoſa eſt ciuitas illa, quàm ornat per ſeipſam Trinitas beatiſsima. O quàm glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. O

Baruch. 3. Iſrael quàm magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſsionis eius. O anima illic contemplare tabernacula Patriarcharum, & Prophetarum, habitacula Apoſtolorum, & martyrum, cœnacula cõfeſſorum, & virginum, palatium cœleſtium ſpirituum, thronum illum beatiſsimæ Trinitatis ſpecioſiſsimum. O anima hic liget ſis corpore, illic eſto mente. O anima tranſuola omnia, ſcrutare omnia, viſita omnia, ingredere cuncta per ordinem oſtia, quouſque peruenias ad ſummi regis palatia, ibi ſit mens, & hic erit requies. Auguſt. O anima in illa ſancta ciuitate libenter ſtudeas morari, libenter conuerſari, quia ibi eſt vita ſine morte, iuuentus ſine ſenectute, lux ſine tenebris, pax imperturbabi-

Iſa. 32. lis. Sedebit enim populus meus in tabernaculo fiduciæ, & in requie opulenta dicit dominus. Secundò attendè victum delitioſum, ornatum curioſum, & theſaurum precioſum. Et quis erit ibi noſter cibus, niſi ille agnus beatiſsimus, ille mundus & immaculatus Ieſus Dei patris & Mariæ virginis filius, de quo ſanctis ſpiritibus miniſtrabuntur ad omnem ſufficientiam fercula nobiliſsima? Nobilia quidem de ipſius candidiſsima humanitate, ſed nobiliſsima de ipſius ſuper beatiſsima diuinitate. Tunc enim anima ingreditur ad deguſtandum diuinitatem, egredietur ad prælibandum humanitatẽ, & paſcua inueniet ad omnem ſufficientiam, & ſatietatem. O quàm beati ſunt qui ad cœnam nuptiarũ agni vocati ſunt. Ibi etiam beata vita in ſuo ſonte bibitur. Vnde huic humanæ vitæ aliquãdo aliquid aſpergitur, vnde in tentationibus fortiter, iuſtè, temperanter, & prudenter viuatur. Ibi ſemper adhæret ſitis atque ſatietas, ſed miro quodammodo longè aberit à ſiti ne-

Pſal. 35. ceſsitas, longè à ſacietate faſtidium. Inebriabuntur enim ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos ſecundum Prophetam. Anima. Et quando hoc? Homo. Aeſtimo, quòd non prius, niſi quando ille delitioſus pincerna ſummi regis, ſplendor paternæ gloriæ, cãdor lucis æternæ, figura diuinæ ſubſtantiæ, ſpeculum ſine macula claritatis deificæ, in quẽ deſiderãt omnes illi cœleſtes ſpiritus proſpicere, quando talis & tantus præcinget ſe & faciet illos diſcumbere, & perſonaliter tranſiens miniſtrabit illis. O anima hic deuota mente pertracta, quantum gaudium tunc illi boni ſpiritus concipiant ex tam ſtupenda dignitate miniſtrantis, ex tam miranda charitate cuiuſlibet ſodalis conuiuantis, ex ferculorum delitioſa opulentia, ex miniſtrorum numeroſa frequentia, ex muſicorum inſtrumentorum, & aliorum pſallentium cantantium, & laudantium regem gloriæ, Deum Dei filium dulciſona reſonantia. In hoc cœleſti magno ſtupendoq; cõuiuio audies Angelos iubilantes, virgines chorizantes, Apoſtolos pſallentes, martyres tripudiantes, confeſſores laudantes, Patriarchas, & Prophetas iucundantes, omnes ſanctos & electos Dei vnanimiter patrem & filium & Spiritum ſanctum collaudantes, & vna voce

Apoc. 7. dicentes. Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus ſabaoth, plena eſt omnis terra gloria eius. O quàm glorioſum eſt regnum, in quo cum Chriſto regnant omnes ſancti, amicti ſtolis albis, ſequuntur agnum quocunque ierit. O anima quomodo poterit ibi eſſe alicuius boni carentia, cum tam varia ſis exultandi materia? Tunc enim aperientur omnes illi theſauri æterni Dei, vbi ſunt omnes diuitiæ, omnes delitiæ abſconditæ, & dabuntur à patre æterno vnicuiq; varia, & precioſa munera ſecundum ſua merita. Sed ſi adhuc nõ ſufficiunt iſta, attende tertiò iuxta te omne ſanctorum collegium, quod ad beatitudinis tuæ cumulum diuina clementia congregauit. Quia nullius boni ſine ſocio iucunda eſt poſſeſsio, ſicut dicit Seneca. Vide igitur quæ lingua, vel quis intellectus capere ſufficiat, illius ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia, angelorum choris intereſſe, cum beatiſsimis ſpiritibus gloriæ conditoris ſemper aſsiſtere, & ab illorum beatiſsima ſocietate nunquam diſcedere, ſed continuè cum ipſis & de ipſorum gaudio in perpetuum exultare. Anſelm. Ibi enim à ſingulis omnes, ibi ab omnibus ſinguli cognoſcentur. Nec quenquam latebit, qua patria, qua gente, qua ſtirpe, quis cõditus ſit. Ibi enim erit tam beata & perfecta charitas iuſtorum, quòd vnuſquiſque intantum diliget proximum ſuum, quantum ſeipſum. Ex quo illud inæſtimabile ſequetur bonum, quòd ita vnuſquiſque de alterius bono vel gaudio gaudebit, ſicut de merito proprio. Proinde cum inenarrabilis ſit numerus electorum, quis putas narrare ſufficiat gaudium beatorum? Hæc gaudia Hieronymus in fine epiſtolæ ad Euſtochium deſcribens, ait. Egredere quæſo ò anima paulisper de papilione corporis, vt in oſtio ſtans, videas Dei gloriam pertranſire, & præſentis laboris ante oculos pinge mercedem. Qualis tibi erit dies illa, cũ Maria mater Domini tibi occurret choris comitata virgineis, cùm & ipſe ſponſus tibi cum omnibus ſanctis occurret dicens. Surge veni, propera amica mea, formoſa mea, columba mea, iam hyems tranſijt, imber abijt & receſsit. Tunc angeli admirabuntur de tua gloria dicentes. Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delitijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum, videbunt te filiæ Syon & laudabunt. Tunc illa centũ quadraginta quatuor millia in conſpectu throni, & ſeniorum tenebunt cytharas, & cantabunt canticum nouũ. Tunc ſecura in amplexus ſponſi euolabis, cum iubilo dicens. Inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam. Hæc Hierony. Tunc filij ſeptem illius magni Iob, qui eſt magnus ſuper omnes qui morantur in illa beata orientalium regione, facient conuiuia ſinguli in die ſuo, & inuitabunt ſororem ſuam, te cõſortem ſuam. Et dicent tibi ſinguli. Bibe nunc, & accumbe cũ iucunditate, quia inueniſti gratiam coram ſummo principe. Et tu reſpondebis cum gaudio dicens. Bibam & Hilarior fiam, quia magnificata eſt hodie anima mea præ omnibus diebus vitæ meæ. O verè in audita magnificentia, ò læta & iucunda excellentia, qualis nunquàm in hoc ſæculo eſt audita. Puto quòd omnis huius mundi pompa, in comparatione illius eſſet vix modica gutta. Anima. O homo iamdiu tacui, iam ſatis ſilui, quia quæ propoſuiſti cum delectatione & admiratione nimia audiui, ne quæſo procraſtines, quin ſpecialius, & perfectius mihi aliqua de hoc cœleſtium ſpirituum conuiuio exponas, quia iam prius aliquid de hoc tetigiſti, ſed nimis cito pertranſiſti. Homo. O anima malim iterum quod petis ſub ſilentio pertranſire, quàm vel modicum de hoc cœleſti ſecreto myſterio ore polluto proferre, vel etiam mente concipere, quia qui adhuc mundialibus & ſuperuacuis rebus heu ſæpius implicor, qui adhuc heu heu ſiliquis porcorum cum cæteris mundanis paſcor, de tam familiaribus diuinorum

Margin notes (right column): In cœlo omnes cognoſcuntur. Vnuſquiſque ſic de gloria alterius gaudebit, ſicut de propria. — Cant. 2. — Ibidem. 8. — Apoc. 14. — Iob. 1.

uinorum ſpirituum operationibus loqui erubeſco nimium, & confundor. Quia tamen pijs votis tuis contraire non valeo, proponam breuiter quod aliquando ſpiritu inſtigante, licet indignus, mente pertracto. Quamuis enim in illa cœleſti aula, vbi plenitudo omnis boni in omuibus illis perfecte eſt, quamuis ibi pro differentia meritorum, quædam data ſint excellenter, nihil tameu ibi ex inæſtimabilis diuinæ pietatis immẽſitate (ſecundum Gregor.) poſsidetur ſingulariter. Omnia enim ſunt omnibus communia, propter eum qui in omnibus eſt omnia. Ibi enim virgo gaudebit de ſanctæ viduitatis merito, ibi vidua exultabit de caſtæ virginitatis priuilegio, ibi cõfeſſor de martyris iucundabitur trinmpho, ibi martyr tripudiabit de confeſſorum brauio, ibi propheta laudabit de Patriarcharum pia conuerſatione, ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide & ſpeculatione, ibi Apoſtoli & Angeli gaudebunt de merito omnium inferiorum, ibi omnes inferiores lætabuntur de gloria, & corona ſuperiorum. Ex illius enim ſanctæ & perfectæ charitatis vinculo fiet, vt vnuſquiſque habiturus ſit in alio, quod non habet in merito proprio. ANIMA. O homo nec adhuc iſta ſufficiunt mentem meam quietare, vnde quæſo ne pertranſeas, mihi aliqua de dicto conuiuio ſigillatim & diſtinctè explicare. HOMO. O anima noſti quòd balbutiendo, vt poſſumus, excelſa Dei reſonamus. Nec mirum, quia cum ſimus minus idonei ad intelligendum, quomodo poſſumus eſſe ſufficientes ad loquendum, cum illa quæ lippientibus oculis contemplamur, verius ſint quàm intelligantur, & verius intelligantur, quàm exprimantur vocibus? Ne te tamẽ diutius protraham, audi quid imaginatur intellectus, licet adhuc modicum deguſtet affectus. Puto quòd illi ſeptem filij de quibus ſuprà memorauimus, ſunt omnes Sancti & electi Dei ſpiritus, altiſsimi patris hæredes & filij. Hi conuiuia vnuſquiſque in die ſuo faciunt, quando ſeinuicem cœleſtibus gaudijs paſcũt. In quo de meritis ſuis ſinguli iuxta datam ſibi gloriam fercula delitioſiſsima propinant. Primò igitur die primogenitus, hoc eſt ille cœleſtium angelorum numerus, qui non immeritò nomine primogeniti cenſentur, quia priores ſunt creatione & conuerſatione ad Deum, à quo nunquam receſſerunt per peccatum, ſed ſemper immobili charitate ſummo patri adhæſerunt, & illam hæreditatem beatam cœleſtis regni priores omnibus feliciter poſſederunt. Iſti tibi ò anima in ſuo conuiuio, diuerſa fercula delitioſa, & precioſa propinant, cum vnuſquiſque ordo de eo quod excellentius recepit in munere gaudia ſpecialia adminiſtrat. Iam cogita ò anima quale tibi ferculum propinant illi ſummi ſpiritus Seraphici ordinis, qui adeo vicini illi æterno patri ſunt, quòd inter ipſos, & hunc, nulli alij ſpiritus interſint, qui ipſum immediatius contemplẽtur, & ſuis bonis æternis perfectius perfruantur. Quale putas hi propinant gaudium de naturæ nobilitate? quale de contemplationis claritate? quale de dilectionis ſinceritate? Hi ergo, hoc eſt illi qui Seraphin nominantur, iſtud conuiuium ornant ardore diuinæ charitatis, Cherubin ſplendore æternæ claritatis, Throni æqultate diuinæ maieſtatis. Hoc etiam conuiuium glorificant Dominationes, de dominandi ſuper alios excellentia, Principatus de præcipiendi inferioribus magnificentia, Poteſtates de auctoritate malignos ſpiritus coercendi. Hoc etiam conuiuium honorificant. Virtutes, de poteſtate miracula faciendi, Archangeli de dignitate ſuperiora nunciandi, Angeli de agilitate minora diuinæ ſcientiæ ſecreta reuelandi. Ecce vides qualiter ſinguli mentes beatorum cœleſtibus gaudijs paſcunt, de his quæ ab illa ſupercœleſti aula ſpecialius in munere receperunt. Nec eſt mirandum, quòd hæc prædicta, & multa alia nobis

Septem ordines beatorum conuiuia ſpiritualia adinuicem in cœlo faciunt vnuſquiſq; in die ſuo.

adhuc occultiora illi ſpiritus in noſtrum gaudium nobis propinant, qui tam fideliter tam dulciter tanq; amicabiliter in hac lachrymarum valle nos cuſtodiunt, & nos ad illam æternæ beatitudinis patriam perducere totis viribus concupiſcunt. Bernard. O ſi quis cognoſceret quemadmodum præueniunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iuuencularum tympaniſtriarum, videret itaque qua cura quove tripudio interſunt cantantibus, adſunt orantibus, inſunt meditãtibus, ſuperſunt quieſcentibus, præſunt procurantibus. O anima ieiuna & famelica, ſi vel vnam micam quę cadit de menſa dominorum in hoc conuiuio, aperto mẽtis ore ſumpſiſſes, puto quòd hanc peregrinationem ex tunc impatienter tolerares. Puto ſi vnam guttam de vino potus eius deguſtaſſes, omnem huius ſæculi dulcedinem faſtidires. Gregor. in moral. Si cor ſemel in cœleſtibus, per deguſtationem ſubaudi, figitur, quàm abiecta ſint mox cernitur, quæ prius alta videbãtur. O anima mea dilecta de conuiuio Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum qui per alios ſex filios non immeritò præfigurantur, quid dicam? Vnuſquiſque enim horum tot in conuiuio ſuo proponet fercula, quot habuit in hac vita virtutum opera. Et quis enarrare ſufficiat, quantum gaudium quælibet anima ſuſpiciat de ſanctorum Patriarcharum humilitate perfectiſsima, de prophetarũ credulitate certiſsima, de Apoſtolorum charitate ardentiſsima, de martyrum ſtabilitate, & patientia, de confeſſorum pietate, clementia, de virginum caſtitate, & continentia? & idem Greg. in homilia ſuper Lucã ait. Reuera vox & lingua deficit, quia intellectus capere non ſufficit, quantum ſit gaudium, Angelorum choris intereſſe, cum beatiſsimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſsiſtere, pręſentem Dei vultum cernere, incircunſcriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, de incorruptionis perpetuæ munere lætari. O quàm fœlix tibi erit hæc dies, cum fueris ad hæreditatem patrum tuorum reuerſa, & quando ab his omnibus cum inæſtimabili gaudio fueris aſſumpta, & ad thalamum ſummi regis feliciter introducta. Iam nunc expergiſcere ò anima mea, & cum illa famoſa Regina Sabba, cum aromatibus virtutum, cum theſauris bonorum operum, cum magno apparatu cœleſtium deſideriorum, aſcende in illam Hieruſalem ſupernam, & contemplare diligenter ſingula, & vide quòd veritas vincit famã, gloria exuperat omnem loquelam, ſi fortè poſſes ex admirationis magnitudine extra humanum ſpiritum rapi, & miro quodam modo in diuinum ſpiritum transformari, vt dicere inciperes cum Petro in magno cordis iubilo. Domine bonum eſt nos hic eſſe, hic pater, hic ſoror, hic frater, hic patria. O Domine permitte nos hic eſſe, & ab hinc nunquam diſcedere. Ambroſ. Fugiamus ò anima in patriam veriſsimam, quia illic eſt patria ad quam cõditi ſumus, pater à quo creati ſumus, ibi eſt Hieruſalem ciuitas ſuperna, quæ eſt mater noſtra. Anſelmus. O anima tantus debet eſſe in hac vita mortali amor & deſiderium perueniendi ad illud ad quod facta es, & dolor, quia nondum ibi es, & timor ne fortè non peruenias, vt nullam lætitiam ſentire debeas, niſi de his quæ tibi, aut auxilium aut ſpem conferunt perueniendi. ANIMA. O homo dum hæc aliquando cogito, dum hæc tacita mente mecum pertracto, quid eſt quod tunc interlucet mihi, & percutit cor meum ſine læſione, & inhorreſco & ardeſco? Auguſt. Intromittor aliquando mentaliter in affectum multum inuſitatum, neſcio quam dulcedinem, quæ ſi perficeretur in me, neſcio quid erit quod vita iſta non erit, ſed reciduo oneroſis ponderibus, & reſorbeor ſolitis curis, hic eſſe valeo, nec volo, illic eſſe volo, nec valeo, miſer vtrobique. Hæc Auguſtinus in libro

Pſal. 67.

Matt. 17.

bro

bro confeſ.xj. Homo. O Anima puto quod hęc cœleſtia ſine prælibatione dulcedinis,nõ poſſunt à dignè diſpoſitis cogitari. Sed neſcio quid tũc erit, cũ perfectè in te ſine ænigmate poterunt deguſtari. Vnde non eſt mirandũ ſi prælibatio taliũ tibi incutit huius exilij tædium, quia nihil eſt magis amarum, quàm poſtquã anima conſueuit taliũ pręguſtatione cõſolari ſi rurſum incœperit mundialibus & trãſitorijs implicari. Hinc eſt, quod anima laborat, lucratur & anxiatur, illic ſemper eſſe cupit, nec ſufficit, hic eſſe cõpellitur, ſed illic poſt hoc quod præguſtatum eſt aſcendere conatur. Iam.n. guſtato ſpiritu deſipit omnis caro. Vidiſti gaudiũ beatorũ de his quę ſunt infra te, & de his quę ſunt iuxta te. Vide modo, ſi potes, quale gaudium futurũ ſit de his quæ ſunt intra te.

Gaudiũ eſt beatis d̃ his quę ſunt intra ſe.

Homo.n. remunerabitur in corpore & in mente, & iſtorum æterna & inſeparabili vnione. Corpus.n. noſtrũ ex quatuor elemẽtis eſt cõpoſitum, vnde quatuor dotibus erit remunerandũ. Terra tunc habebit æternã immortalitatẽ, aqua omnimodã impaſsibilitatẽ, aer maximã agilitatem, & ignis ſplendidiſsimam claritatem. Tunc fulgebũt iuſti ſicut Sol, & tanquam ſcintillę in arundineto diſcurrent. Abſterget enim Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorũ, & iam non erit amplius, neque luctus neque clamor, neque dolor, ſed ſempiterna pax & lætitia.

Matt.13.

Apoc.21.

In ſempiterna patria corda beatorũ ſibi inuicem in claritate lucent, & puritate tranſlucent, ibi vniuſcuiuſque vultus aſpicitur, & conſcientia penetratur, ibi vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis corpulentia non aſcondit. Etiam mox vbicunque voluerit animus, ſtatim aderit corpus. Auguſtinus. Sicut enim tunc animus perfectiſsimè obedit creatori, ita corpus promptiſsimè obtemperabit ſuo motori. Tam potentem tunc faciet Deus animam, vt ex eius beatitudine pleniſsima redundabit in corpus, ex qua redundantia habebit vigorem impaſsibilitatis, ſplendorem claritatis, aptitudinẽ ſubtilitatis, promptitudinem agilitatis. Ibi erũt omnes ſenſus in actibus ſuis. Ibi enim oculus videbit decorẽ ſpecioſiſsimum, guſtus ſentiet ſaporem dulciſsimum, olfactus odorabit odorem ſuauiſsimum, tactus amplexabitur obiectum delitioſiſsimum, auditus immutabitur per ſonum iucundiſsimum. Ibi enim cũ mens in exultationẽ rapitur, linguã in cãticum laudis eleuatur.

In cęlo omnes ſenſus corporis erunt in actibus ſuis.

Anima. O homo audiui iam dudũ mirabilia, & cũ vera ſint hæc omnia, quid aliud eſt hęc præſens vita, niſi quędã mortis vmbra? Homo. O Anima benè dixiſti, quia tẽporalis vita æterna vitę cõparata, mors eſt potius dicẽda quã vita. Ipſe.n. quotidianus defectus corruptionis, quid eſt aliud quã quædã prolixitas mortis? Ergo ſancti viri, quia huius vitæ breuitatẽ indeſinenter aſpiciunt, quaſi quotidie moriẽtes viuunt, & ideò ſe nõ manſuros ſoliciti præparant, quia hæc omnia nihil eſſe ex fine ſemper penſant. Sed carnales mentes, ideò præſentia diligunt, quia vita carnis ꝗ̃ fugitiua ſit minimè perpẽdunt. Nã ſi velocitatẽ tranſitus eius aſpicerẽt, hanc etiã proſperã minimè amarent. Hęc Grego. Aug. Recedat ergo ò aĩa amor vitæ p̃ſentis, & accedat ardor vitæ aduenientis, vbi nulla aduerſitas turbat, nulla neceſſitas anguſtat, nulla moleſtia inquietat, ſed perẽnis lætitia regnat, & cõſidera quãta ſit fœlicitas futura, vbi nullum latebit bonũ, vacabitur Dei laudibus, qui erit oĩa in oĩbus. Ibi.n. nulla deſidia ceſſabitur, nulla indigentia laborabitur, ibi eſſe noſtrũ nõ habebit mortem, noſſe noſtrũ non habebit errorem, amare noſtrũ non habebit offenſionẽ. Ibi aberit omnis tarditas, omnis corruptio, omnis deformitas, oĩs infirmitas. Ibi cœlũ nouum & terra noua. Ibi ſimiles erimus Angelis Dei, & ſi non ætate, certè tamẽ fœlicitate. Aug. O anima mea illã vitã amplecti debueras, vbi vita ſine morte, iuuẽtus ſine ſenectute, gaudiũ ſine triſtitia, pax ſine diſcordia, volũtas ſine iniuria, lux ſine tenebris & regnũ expers cõmutationis. Secundò cõſidera quantũ gaudeat animus, cũ reſumpſeris tale corpus quale iam audiſti, non tale quale ingẽti dolore ſuſtinuiſti, & cũ magno certamine deuiciſti, de quo ſępius tibimet impatiens patiẽter, & iraſcibiles clementer dixiſti. Quis liberabit me de corpore mortis huius? Nõ certè tale, ſed iam perfectè obediens & ſpirituale. Tale (inquã) tale quod tibi erit in contemplationis ſolatium, & in æternę fœlicitatis augmẽtum. Anima. Mirari ſuper omnibus his nõ ſufficio, & pre magnitudine admirationis in inquiſitiõe deficio. Vnũ tamẽ ſcire deſidero, qualiter mẽs quæ in pręſenti vita à Dei contẽplatione per corpus deprimitur, illic per ipſum in contemplatione adiuuetur? Homo. O anima ſcrupoloſa eſt hæc quæſtio, ſed quia magis eſt curioſa quã deuota, breuis erit reſponſio. Anima.n. tũc virtute diuina alium habebit modum intelligẽdi quàm in via. Nec eſt mirandum, ſi pro loco & tempore mutat ordinem, & modum agendi creaturæ, qui eſt fabricator auctor vniuerſalis naturæ. In rebus enim mutabilibus, tota ratio facti eſt potentia facientis.

Animã in cœlo iuncta corpori, aliũ habebit modum intelligendi, quã in via.

Certum eſt quod ipſa anima nunquam reſumptionẽ corporis appeteret, ſi reſumptũ etiam quantũcunque glorioſum, diuinam contemplatione impediret. Nam ſecundũ Auguſtini ſententiam & doctrinam, ipſæ animæ ſanctæ deſiderãt corporis reſumptionẽ, & expectant iteratam vnionem ipſius, quia ipſarũ ſine eo non poteſt conſummari fœlicitas, nec ſaciari iucunditas. Adeo enim vehementer anima corpus deſiderat, ꝙ etiam aliqualiter eius contemplationẽ impedit, & retardat. Bern. O miſera caro fœtida & fœda, vnde tibi hæc gloria, ꝙ animæ ſanctæ quas Deus inſigniuit ſua imagine, proprio redemit ſanguine, te deſiderãt, te expectant, & ipſarum ſine te nõ poteſt conſummari fœlicitas, nec ſaciari iucunditas? Aug. Cum anima hoc corpus non animale iam, ſed ſpirituale receperit, perfectũ habebit ſuę naturę modum, obediẽs & imperans, viuificata & viuificãs. Tunc ineffabili fœlicitate fiet, vt ſit ei gloriæ ꝙ fuit ſarcinæ. O anima cogita qualis tibi tũc erit gloria, cũ induta fueris illa ſtola noua & ſplendida, ornata omni lapide precioſo.i. corpore glorificato. In quo tot fulgebunt gemmæ precioſiſsimæ quot ſunt virtutes in mẽte. Tũc (vt puto) cantabis cũ iubilo canticum nouum Domino dicens. Gaudens gaudebo in Domino, quia induit me veſtimento ſalutis, & indumento lætitiæ circundedit me, & tanquã ſponſam decorauit me corona. Adhuc vide tertiò & diligenter conſidera, ſi tantum gaudium habitura ſis quaſi de alieno, quid hauries de proprio? Quis enim enarrare ſufficeret, quantũ gaudiũ, quã ſtupẽdam gloriam, quã incompræhenſibilẽ laudem & magnificentiã habitura ſis à Trinitate beatiſsima, à ſanctorum omnium ſocietate fœliciſsima, pro eo ꝙ corpus tuum proprium tã viriliter per clypeũ caſtitatis & cõtinẽtiæ ſuperaſti, pro eo ꝙ mundũ tam potenter per gladiũ paupertatis & indigẽtiæ debellaſti, pro eo ꝙ Diabolũ peſſimum tam fortiter per haſtã humilitatis & obediẽtiæ effugaſti, pro eo ꝙ omnibus cogitationibus, omnibus affectionibus, ſingulis inordinatis motibus tam viriliter reſtitiſti? Aduerte ſi potes, quantã laudem habitura ſis ab his, quos verbo & exẽplo ad meliora prouocaſti. Et quid plura? pro ſingulis cogitationibus, locutionibus, actionibus virtuoſis, ſpecialẽ & æternalẽ laudẽ ſuſcipies. Et id quod tibi te defuerit, illa cœleſtis & diuina beatorũ ſocietas, charitate mutua ad implebit. Quia vnuſquiſq; habebit ibi in proximo, quod ſibi deficit in merito proprio. O anima hęc cogita, hęc mẽte pertracta, cũ tibi piè viuẽti inferuntur aduerſa, ad hæc mente euola, cũ premit corpus, cũ fremit mundus, cũ inſidiatur Diabolus ad hæc recurre, his mentẽ delinire. Quia id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis

Quod anima quando moleſtijs & tribulationibus in mortali vita afficiẽ ad cœleſtes delitias erigaẽ.

tionis noſtræ, ſupra modum & in ſublimitate ęternum gloriæ podus in nobis operatur. Sed quia reuera id ſolum & verum gaudium eſt, quod non de creatura, ſed de creatore cócipitur, cui omnis comparata aliũde iucunditas mæror eſt, omnis ſuauitas dolor eſt, & poſtremo omne quod delectari poteſt moleſtum eſt, ſecundum Bern. Igitur conſulo ò anima, quod iam per pręmiſſa tanquam excitata, diſpoſita, & inuitata, ad auctorem tuum te conuertas, & quantum gaudium ab eo illi beati ſpiritus recipiant, diligenter conſideres & aduertas, quia omne gaudium propoſitum vel eſt accidentale, & ob hoc non ſatiat, ſed excitat, vt eſt illud ꝙ beati ſpiritus de his quæ infra vel iuxta ipſos ſunt accipiunt: vel eſt conſubſtantiale, & ob hoc non ſufficit & afficit, vt eſt illud quod de his quæ intra ipſos ſunt cõcipiunt, hoc verò gaudium quod de ſuperioribus hauriunt, ſolum ſubſtantiale vocatur quia per hoc ſolum affectus rationalis creaturæ ſociatur. Hugo de ſancto Victore. Omnis iucunditas, omnis ſuauitas, omnis dulcedo rerum creatarum afficere cor humanum poteſt, ſaciare non poteſt. ANIMA. Dic quęſo ò homo qualẽ & quantum ſit iſtud gaudium? quia hoc ſolũ deſidero, hoc eſt quod præ omnibus concupiſco, quia ſcio quod hæc omnia etiam ſi habentur ſine illo, non ſolum non ſufficiunt, ſed etiam animam ieiunam, famelicam, & miſerã derelinquunt. HOMO. Anima tu quæris quale & quantum ſit iſtud gaudium. Interrogaui omnia intima mea, & mihi narrare non ſufficiunt, Anſ. Si enim ſingula quę prædicta ſunt bona ſunt & iucunda, cogita mente quantum ſit illud bonum delectabile, quod continet iucunditatem omniũ bonorum in ſe, nõ qualem in rebus creatis experti ſumus, ſed tantum differentem quantũ differt creator à creatura, qui tãto bono fruetur quod quicquid volet erit, & quicquid nolet non erit. Hæc Anſ. Cęſarius. Beatam vitam facilius eſt conſequi quam enarrare, cuius curſus ſine termino, vſus ſine faſtidio, refectio ſine cibo, ſub antiquis perpetuiſque gaudijs ſemper noua iucunditas, & ſine timore amittendi continuata fœlicitas. Hæc Ceſarius. Aug. Pręmiũ virtutis eſt qui virtutem dedit, eiq; ſeipſum quo nihil maius aut melius eſſe poſsit repromiſit. Quid enim aliud eſt quod per prophetam dicitur, ego vero illorũ Deus, niſi ego ero vnde ſacientur, ego ero quęcunque ab omnibus honeſtè deſiderantur? Auguſt. de ciuitate Dei. Ipſe eſt finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur, hoc munus, hic affectus, hic actus, profectò erit omnia in omnibus. Hæc Aug. Puto tamen ne diutius te protraham, quãuis reuera inæſtimabile ſit illud gaudium & ineffabile, æſtimo tñ ꝙ de tribus proueniat, & triplex gaudium illos beatos ſpiritus lætificat & delectat. Gaudent enim delectabiliter in perfecta & clariſsima Diuinæ claritatis contemplatione: gaudẽt dulciter, in melliflua & ſuauiſsima Diuinæ bonitatis deguſtatione: gaudent ſempiternaliter in tranquilla & ſecuriſsima Diuinæ maieſtatis tentatione. Scis enim ò anima, ꝙ tribus viribus naturalibus pręemines in tua ſubſtantia, habes enim vim rationalem, quæ non perfectè illuminatur, niſi per primæ veritatis apertam cognitionem, & vim concupiſcibilem, quæ non ſaciatur niſi per ſummæ bonitatis perfectam dilectionem, vim quoque iraſcibilem, quæ non quietatur niſi per æternę maieſtatis ſecuram compræhenſionem. De his tribus dicit beatus Bern. ſuper Cant. Qui replet in bonis deſiderium tuum, ipſe futurus eſt rationi plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. Quare triſtis es ò anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, cum omnis error à ratione, omnis dolor a voluntate, & à memoria omnis timor receſſerit, & illa ſuccesserit (quam ſperamus) mira ſerenitas, plena ſuauitas, & æterna ſecuritas. O anima quantum putas gaudent & lętantur, qui illud æternitatis ſpeculũ iugiter contemplantur, in quo omnia præterita, præſentia & futura, quæ ſummæ beatitudini competunt, apertiſsimè ſpeculantur? Aug. Dum ad illam ſupernam lucem patris luminum venerimus, totum ꝙ in creaturis eſſe poteſt intelligemus. Anſ. Tunc iuſti ſcient cuncta quæ Deus fecit ſcienda. Et quid eſt quod neſcire poſſunt, qui ſciẽtem omnia vident? ANIMA. Et quomodo ſimplicitas hoc permittit? HOMO. Fulgentius. Sicut per ſpeculum vitreum trina nobis viſio demonſtratur, quia noſipſos, ipſum ſpeculum, quicquid præſens eſt videmus, ſic per ſpeculum Diuinę claritatis ipſum Deum, & quicquid præſens eſt, id eſt, noſipſos, & creaturas alias cognoſcemus. ANIMA. O beata veritas, iam video, ꝙ ſine te ſapere deſipere eſt, te verò noſſe perfectum ſcire eſt. HOMO. O anima quæ naturaliter ſcire deſideras, hoc ſpeculũ videre affecta, in illo ſtudere & legere deſidera, quia hoc ſemel vidiſſe, eſt omnia didiciſſe. Ibi reuera videbitur, & reputabitur ſtultitia Platonis theoria: Ariſtotelis philoſophia: Empedoclis theoreumata: Hypocratis ſcrutinia: Ptolomęi aſtrologia, &c. quia quicquid hic de veritate intelligimus, minima pars eorum eſt quę ignoramus. Sed tunc ò anima videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. ANIMA. Et quid videbo? HOMO. Regem cœli in decore ſuo. Beda. Splendor æternę pulchritudinis eſt tantæ ſuauitatis, tantæq; dulcedinis, vt etiam ipſi Angeli qui Sole ſunt incomparabiliter clariores, eo ſaciari nõ poſſunt. Tunc ergo afflues delitijs in ſtupẽda Diuinæ claritatis cognitione, miraberis in tui ipſius delitioſa cõſideratione, dilataberis in omniũ creaturarum perfecta ſpeculatione. O contemplatio ſtupenda, & admirabilis. O cõſideratio delitioſa & delectabilis. O ſpeculatio gaudioſa & ineffabilis. O quàm dignè dictum eſt de te Domine Deus meus, Melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper milia. Quia ſecundum Auguſtinũ tanta eſt pulchritudo iuſtitiæ, tanta eſt iucunditas lucis æternæ, vt etiam ſi non liceret amplius in ea delectari quàm vnius diei hora, propter hoc ſolum innumerabiles huius vitæ dies, pleni delitijs & circunfluentia bonorum temporaliũ, rectè meritoq; deſpicerentur. Tam pulchra.n. eſt ſuauis, vt ea viſa nihil amplius poſſet deſiderari, & oẽm vincit dulcedinem, & omnem exuperat concupiſcentiã. ANIMA. Eſt ne aliquid aliud cuius viſio delectet? cuius contemplatio lętificet? HOMO. O anima quamuis hæc ſola ſufficeret ſi nulla alia adeſſet, eſt tamen adhuc vna, vt de aliorum omnium penè innumerabiliũ iucunda viſione taceam, quæ mirabiliter omnium cœleſtium ſpirituum mentes lætificat, & miro quodam modo neſcio quo inæſtimabili gaudio, omnem beatam creaturam inebriat: videre ſcilicet illius cœleſtis Reginæ deificã claritatem, & ſuæ beatiſsimæ prolis glorificatam humanitatem. Quis ò anima vel cogitare ſufficiat, quantum gaudium generat, illam matrem miſericordiæ, Reginam pietatis & clementiæ videre, iam non recumbentem cum paruulo vagiente in præſepio, iam non lachrymantem, circũeuntem, quærentem & dicentem, nunquid quẽ diligit anima mea vidiſtis? cum perdiderat dilectiſsimũ infantulum in triduo, ſed eum nunc inſpicientem in ſempiterno gaudio? Iam.n. non conturbabitur, confugiens in Aegyptũ à facie Herodis, quia ipſe aſcendit in cœlum, Herodes autem in infernum. Iam non conturbatur, circa plurima quæ fecerunt filio ſuo Iudæi, quia omnia ſubiecta ſunt ei. Iam certè non eiulantem, vociferantem, clamantem & dicentem. Quis mihi det, vt ego moriar pro te fili mi Abſalon? cum ſtaret prope vnigenitum filiũ ſuum

pendentem

Gaudiũ ſubſtãtiale beatorũ, in contẽplatione diuinę eſsẽtię conſiſtit tantùm.

Gaudiũ ineffabile beatorũ ex tribus prouenit. ſ. ex beatitudie triũ potentiarũ animę.

Intellectiua potentia gaudet ĩ iugi diuinę eſſentię contẽplatione in qua omnia videt.

Pſal. 83.

Videre beatã virginẽ ſuper choros Angelorũ exaltatã, magna ẽ beatis materia gaudij.

2.Reg.18.

pendentem & morientẽ in patibulo. Iam non lamentantem lachrymabiliter, cum ſibi daretur diſcipulus pro magiſtro, ſeruus pro Domino, creatura pro creatore, quaſi alienus pro vnigenito & dulciſſimo filio. Sed hanc quondã propter nos tam miſerã, tantis mœroribus plenam, iam nunc inæſtimabiliter ſuper omnem creaturam exaltatam, regnãtem cum Chriſto in Trinitatis ſuper benedictæ palatio cantantem, iubilantem, & dicentem. Tenui illum nec dimittam. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego re-
Can. 3. ficiam vos. Et illud. Tranſite ad me omnes qui con-
Matt. 11. cupiſcitis me, & à generationibus meis adimplemini.
Eccl. 24. O anima mea mente deuota pertracta, quàm ſit plenũ omni ſuauitate gaudium, videre hominem hominis cõditorem, fœminam omniũ conditoris genitricem, fratrem noſtrũ quondam perditum, abiectum & deſpectum, nunc inuentũ, nunc reuerſum, nunc regnantem, nunc omnibus imperantem. O quis mihi det te
Can. 8. fratrem meum ſugẽtem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deoſculer te labijs deuotionis, amplectar te brachijs dilectionis, & iam me nemo deſpiciat, cum introduxero te in cubiculum cum dulcedine ſuauiſſimæ fruitionis? Hanc fruitionem deſiderabat ille deuotus Anſelmus in meditationibus, quando dicebat. O dulciſſimæ puer quando te videbo? quando ante faciem tuam apparebo? quando ſaciabor pulchritudine tua? quando videbo vultum tuum deſiderabilem, in quem deſiderant Angeli proſpicere? Væ animæ te non amanti, te non quærenti, quæ ſi mundũ diligit, peccatis ſeruit, nunquam eſt quieta, nunquam ſecura. Nihil quæſo ſine te mihi placeat, nihil dulceſcat, nihil ſpecioſum, nihil præter te arrideat precioſum, vileſcãt omnia præter te, quod tibi eſt aduerſum mihi ſit moleſtum, & tuum beneplacitum ſit meum indeficiens deſiderium. Tædeat gaudere ſine te, delectet gaudere tecum, & flere tecum. O bone Ieſu ſi tam dulce eſt flere de te, quàm dulce eſt gaudere de te. Hæc Anſelmus. ANIMA. O homo iam amore vidẽdi Dominum creatorem meum langueo, ardore cernẽdi Ieſum fratrem meum, redemptorem meum deficio. Iam deſiderio intuẽdi illam virginem glorioſam, matrem redemptoris mei vulnerata ingemiſco. O bone Ieſu quando videbo gaudiũ meum, quod deſidero? ò quando apparebit gloria eius quam eſurio? ò quando veniet conſolator meus quem expecto? O ſi quando inebriabor ab vbertate domus eius ad quam ſuſpiro? Iam grauis eſt mihi omnis creatura ad videndum, quia nimis incõparabiliter ſupereminet pulchritudo, à qua proceſſerunt hæc omnia. HOMO. O ani-
Ioan. 16. ma expecta cũ patientia, vt creſcant tua deſideria, quia ſcriptum eſt, modicum & non videbitis me, & iterum modicũ & videbitis me. ANIMA. O modicum longum, ò modicũ nimis prolixum, quia etſi modica ſunt merita, longa tamen ſunt deſideria. HOMO. O anima ſi longa & magna videntur tibi tua deſideria, quibus æſtuas ad æternam gloriam & charitatem contemplandam, quantò putas deſiderio æſtuare debeas ad æternam bonitatem perfectè diligendam, & ad ſummam maieſtatem æternaliter poſſidendam? Si.n. hæc omnia ſummè nõ diligeres, quomodo de viſione gauderes? & ſi benè videres & intelligeres, & tamẽ ſecura mente non poſſideres, quomodo beata permaneres? Aug. Ibi igitur vocabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & habebimus: ipſe enim eſt finis deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione in æternum laudabitur. Vna enim ibi & tota virtus eſt amare ꝙ videas, & ſumma fœlicitas æternaliter habere ꝙ amas. Ibi beata vita in ſuo fonte plenè perfectè bibitur. Vnde miro quodam modo & delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſacietas alternatur, ſed longè à ſiti neceſſitas repellitur, longè à ſocietate faſtidium amouetur. Hæc Aug. Sed ne te iam ò anima diutius protraham, audi quid de prædictis omnibus cœleſtibus gaudijs dicit ille deuotus Anſelmus in fine proſologion. Excita te (inquit) nũc ò anima mea, & erige totũ intellectum tuum, & quãtum potes cogita attente, quàm delectabile ſit illud bonum, quod continet iucunditatem omnium bonorum. Si iucũda eſt vita creata, quàm iucunda eſt creatrix eſſentia? Si iucunda eſt ſalus facta, quàm iucunda eſt ſalus quæ fecit omnia? Si amabilis eſt ſcientia de creaturis, quam delectabilis eſt illa quę eſt de rebus increatis? Cur ergo per multa vagaris quærendo bona creata? Ama vnum Matt. 13.
in quo ſunt omnia. Si delectat pulchritudo, fulgebunt Matt. 22.
iuſti ſicut Sol. Si libertas aut fortitudo, ſimiles erunt Angelis Dei in cœlis. ſi longa & ſalubris vita, eſt ibi ſanitas
æterna. Si ſacietas aut ebrietas, ſaciabuntur de gloria, & Pſal. 35.
inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Si melodia, ibi canunt Angeli. Si ſocietas, & amicitia, ibi eſt beatorum ſocietas, & omnium vna volũtas. Si honores & diuitiæ,
gloria & diuitiæ in domo eius. Si ſecuritas & certitudo, Pſal. 90.
ibi omniũ temporũ ęterna longitudo. O cor humanũ, cor indigens, cor expertũ erumnas, imò obrutũ erumnis, quantũ gauderes ſi his omnibus abundares? Interroga intima tua, ſi capere poſſint tantũ gaudium ſuũ de tanta beatitudine ſua. Sed ſi homo de tãta beatitudinẽ vix capiet gaudium propriũ, quomodo capax erit tãtorum gaudiorum, quantus eſt numerus electorum? vbi vnuſquiſq; tantũ diligit proximum ſuum quantum ſeipſum, & tantum de ſuo gaudio gaudet, quantũ diligit? Ita etiã quiſque plus abſque ęſtimatione de Dei, quàm de ſua & omnium electorum gaudet fœlicitate: quia ſicut Deum toto corde, tota anima, tota mente diligit, ita ad plenitudinem gaudij illius totum cor, tota anima tota mens non ſufficit. Quia tantũ gaudebunt, quãtum amabunt, tantum amabunt, quantum videbunt. Certè nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quantum te amabunt, & cognoſcent ſancti Dei. Oro Deus meus, cognoſcam te, amem te, vt æternaliter gaudeam de te. Et ſi non poſſum ad plenum in hac vita, creſcat ſaltem hic notitia tui & amor, vt ibi ſit plenum gaudium, hic ſit in ſpe, & ibi ſit in re. Domine pater per filium tuum hic iubes, immò conſulis petere, & promittis accipere, vt gaudium noſtrum plenum ſit.
Peto Domine quod per admirabilem conſiliariũ tuum Ioan. 16.
conſulis petere, & promittis accipere, vt gaudium noſtrum ſit plenum, meditetur de hoc mens mea, ſermocinetur os meũ, loquatur inde lingua mea, eſuriat anima mea, ſitiat caro mea: donec intret in gaudium Dei, qui eſt trinus & vnus benedictus in ſæcula. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
In Itinerarium mentis in Deum.

PROLOGVS.

IN Principio primum principium (à quo cunctę illuminationes deſcendunt tanquam à patre luminum, à quo eſt omne datum optimum, & omne donũ perfectum) patrem, ſcilicet æternum inuoco per filium eius Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, vt interceſſione ſanctiſſimæ Virginis Mariæ genitricis, eiuſdẽ Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Beati Franciſci Du-

cis & patris noſtri, det illuminatos oculos mentis noſtræ, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis illius, quæ exuperat omnem ſenſum, quam pacem euangelizauit, & dedit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cuius prędicationis repetitor fuit pater noſter ſanctus Franciſcus, in omni ſua prædicatione pacem in principio & fine annuncians, in omni ſalutatione pacem optans, in omni contemplatione ad extaticam pacem ſuſpirans, tanquam ciuis illius Hieruſalem, de qua dicit ille vir pacis, qui cũ his qui oderunt pacem erat pacificus. Rogate quæ ad pacẽ ſunt Hieruſalẽ. Sciebat.n. ꝙ thronus Salomonis non erat niſi in pace, cum ſcriptũ ſit. In pace factus eſt locus eius, & habitatio eius in Syon. Cũ igitur exemplo beatiſsimi patris noſtri Franciſci, hanc pacem anhelo ſpiritu quęrere ego peccator, qui loco illius patris beatiſsimi poſt eius tranſitum ſeptimus in generali fratrum miniſterio, per omnia indignus ſuccedo, contigit vt nutu Diuino anno poſt ipſius beati patris tranſitum. 33. ad montem Aluernæ tanquam ad locum quietum, amore quęrendi pacem ſpiritus declinarem, ibique exiſtens dum mente tractarem aliquas mentales aſcenſiones in Deum, inter alia occurrit illud miraculum, quod in prædicto contigit loco ipſi beato Frãciſco, de viſione videlicet Seraph alati inſtar crucifici. In cuius conſideratione ſtatim viſum eſt mihi, ꝙ viſio illa pręténderet ipſius patris noſtri ſuſpenſionem in contemplando, & viã per quam peruenitur ad eam. Nã per ſenas alas illas, rectè intelligi poſſunt ſex illuminationũ ſuſpenſiones, quibus anima quaſi quibuſdam gradibus & itineribus diſponitur, vt tranſeat ad pacẽ, per extaticos exceſſus ſapientiæ Chriſtianæ. Via autem nõ eſt niſi per ardẽtiſſimum amorem crucifixi, qui adeo Paulum ad tertium cœlum raptum transformauit in Chriſtum, vt diceret Chriſto confixus ſum cruci, viuo ego iam nõ ego, viuit autem in me Chriſtus. Qui etiam adeo mentem Franciſci abſorbuit, quod mens in carne patuit, dum ſacratiſsima paſsionis ſtigmata in corpore ſuo ante mortẽ per biennium deportauit. Effigies igitur ſex alarum ſeraphicarum, inſinuat ſex illuminationes ſcalares, quæ à creaturis incipiunt, & perducunt vſque ad Deum, ad quem nemo intrat rectè niſi per crucifixum. Nam qui non intrat per oſtium in ouile, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Si quis verò per oſtiũ introierit, ingredietur & egredietur & paſcua inueniet. Propter ꝙ dicit Ioan. in Apoc. Beati qui lauant veſtimenta ſua in ſanguine agni, vt ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas ingrediantur ciuitatẽ. Quaſi diceret. Quod per contemplationem ingredi non poteſt Hieruſalem ſupernam, niſi per ſanguinem agni intret tanquam per portam. Non enim diſpoſitus eſt aliquo modo ad contemplationes diuinas, quę ad mentales ducunt exceſſus, niſi cum Daniele ſit vir deſideriorũ. Deſideria autem in nobis inflãmantur dupliciter, ſcilicet per clamorem orationis, quæ rugire facit à gemitu cordis, & per fulgorem ſpeculationis, qua mens ad radios lucis directiſſime & intẽtiſsimè ſe conuertit. Igitur ad gemitũ orationis per Chriſtũ crucifixũ (per cuius ſanguinem purgamur à ſordibus vitiorũ) primũ quidem lectorẽ inuito, ne fortè credat, quod ſibi ſufficiat lectio ſine vnctione, ſpeculatio ſine deuotione, inueſtigatio ſine admiratione, circumſpectio ſine exultatione, induſtria ſine pietate, ſcientia ſine charitate, intelligentia ſine humilitate, ſtudium abſque diuina gratia, ſpeculum abſque ſapiẽtia diuinitùs inſpirata. Prænẽtis igitur diuina gratia humilibus & pijs, compunctis & deuotis, vnctis oleo diuinæ lætitiæ, & amatoribus diuinæ ſapientiæ, & eius deſiderio inflammatis, vacare volentibus ad Deũ magnificandum, amandum & etiam deguſtãdum, ſpeculationes ſubiectas propono, inſinuans quod parum aut nihil eſt ſpeculum exterius propoſitum, niſi ſpeculum mentis noſtrę terſum fuerit & politum. Exerce igitur te homo Dei prius ad ſtimulum conſcientiæ remordentem, antequam oculos eleues ad radios ſapientię in eius ſpeculo relucentes, ne fortè ex ipſa ſpeculatione radiorum, in grauiorem incidas ſoueam tenebrarum. Placuit autem diſtinguere tractatum in ſeptem capitula, præmittendo titulos ad faciliorem intelligentiam dicendorum. Rogo igitur, quòd magis penſetur intentio ſcribentis quàm opus, magis dictorum ſenſus, quàm ſermo incultus, magis veritas, quàm ſermonũ venuſtas: magis exercitatio affectus, quàm eruditio intellectus. Quod vt fiat, nõ eſt harũ ſpeculationũ progreſſus perfunctoriè tranſcurrẽdus, ſed moroſiſsimè ruminãdus.

Pſal. 119. Pſal. 121. Pſal. 75.

Beatus Bonauen. ſeptimus generalis à beato Franciſco.

Per 6. alas cherubim quã beatus Franciſcus vidit 6. ſuſpenſiones illuminationum intelliguntur. Gal. 2.

Ioan. 10.

Apoc. 22.

Dan. 9.

De gradibus aſcenſionis in Deum, & de ſpeculatione ipſius per veſtigia eius in vniuerſo.

Cap. 1.

Beatus vir cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum, in loco quem poſuit. Cum beatitudo nihil aliud ſit, quàm ſummi boni fruitio, & ſummũ bonum ſit ſupra nos, nullus poteſt effici beatus, niſi ſupra ſeipſum aſcendat, nõ aſcenſu corporali, ſed aſcenſu cordiali. Sed ſupra nos leuari non poſſumus, niſi per virtutem ſuperiorem nos eleuantem. Quantũcunque enim gradus interiores diſponãtur, nihil fit niſi diuinum auxilium comitetur. Diuinum autem auxilium comitatur eos, qui petũt ex corde humiliter & deuotè, & hoc eſt ad ipſum ſuſpirare in hac lachrymarum valle, quod fit per feruentem orationem. Oratio igitur, mater & origo eſt ſurſum actionis in Deum. Ideo Dionyſius in libro de myſtica theologia, volens nos inſtruere ad exceſſus mentales, primò pręmittit orationem. Oremus igitur & dicamus ad Dominum Deum noſtrum. Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua. Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. In hac oratione orando illuminamur ad cognoſcendum diuinæ aſcenſionis gradus. Cum enim ſecundum ſtatum conditionis noſtræ ipſa rerum vniuerſitas ſit ſcala ad aſcendendum in Deum, & in rebus quædam ſint veſtigium, quædam imago, quædam corporalia, quædam ſpiritualia, quædam temporalia, quædam æuiterna, ac per hoc quædam extra nos, quædam intra nos, ad hoc quod perueniamus ad primum principium conſiderandum, quod eſt ſpiritualiſsimum & ęternum, & ſupra nos, oportet nos tranſire per veſtigium, ꝙ eſt corporale & temporale & extra nos, & hoc eſt deduci in via Dei. Oportet etiam nos intrare ad mentem noſtram, quæ eſt imago Dei æuiterna, & ſpiritualis, & intra nos, & hoc eſt ingredi in veritatẽ Dei. Oportet etiam nos tranſcendere ad æternũ ſpiritualiſsimum & ſupra nos, aſpiciendo ad primum principium, & hoc eſt lætari in Dei notitia & reuerẽtia maieſtatis. Hæc eſt igitur via triũ dierum in ſolitudine. Hęc eſt triplex illuminatio vnius diei, & prima eſt ſicut veſpera, ſecunda ſicut manè, tertia ſicut meridies. Hæc reſpicit triplicem rerum exiſtẽtiam, ſcilicet in materia, in intelligentia, & in arte diuina, ſecundũ quam dictum eſt, fiat, fecit, & factũ eſt. Hęc etiã reſpicit triplicẽ ſubſtantiam in Chriſto, qui eſt ſcala noſtra. ſ. corporalẽ, ſpiritualem, & diuinam. Secundum hunc triplicem progreſſum, mens noſtra tres habet aſpectus principales. Vnus eſt ad corporalia exteriora, ſecundum quem vocatur animalitas ſeu ſenſualitas. Alius intra ſe & in ſe, ſecundũ quem dicitur ſpiritus. Tertius eſt ſupra ſe, ſecundum quem dicitur mens. Ex quibus omnibus diſponere ſe debet ad conſcendendum in Deum, vt ipſum

Pſal. 83. Pſal. 85. Exod. 3.

Mens noſtra vocatur animalitas, ſpiritus & mens.

ſum diligat ex tota mente, ex toto corde, & ex tota
anima, in quo conſiſtit perfecta legis obſeruatio, &
ſimul cum hoc ſapientia Chriſtiana. Quoniam autem
quilibet prædictorum modorum geminatur, ſecũdum
quod contingit conſiderare Deum vt α & ω: ſeu in
quantum contingit videre Deum in vnoquoque prędi
ctorum modorum, vt per ſpeculum, & vt in ſpeculo,
ſeu quia vnaqueque iſtarum conſiderationum habet
commiſceri alteri ſibi coniunctæ, & habet conſiderari
in ſua puritate. Hinc eſt, ꝙ neceſſe eſt hos tres gradus
principales aſcendere ad ſenarium, vt ſicut Deus ſex
diebus perfecit vniuerſum mundum, & in ſeptimo re-
quieuit, ſic minor mũdus ſex gradibus illuminationum
ſibi ſuccedentium, ad quietem cõtemplationis ordina-
tiſsimè perducatur. In cuius rei figura ſex gradibus aſcẽ
3.Reg.10. debatur ad thronum Salomonis. Seraphin (quæ vidit
Iſa.6. Iſa.) ſenas alas habebant. Poſt ſex dies vocauit Deus
Moyſen de medio caliginis. Et Chriſtus poſt ſex dies
Matt.17. (vt dicitur in Matthęo) duxit diſcipulos in montem, &
trãsfiguratus eſt ante eos. Iuxta igitur ſex gradus aſcẽ-
ſionis in Deum, ſex ſunt gradus potentiarum animæ,
per quos aſcendimus ab imis ad ſumma, ab exterio-
ribus ad intima, à temporalibus ad ęterna, ſcilicet ſenſus
imaginatio, ratio, intellectus, intelligẽtia, & apex mẽtis
ſeu ſynderesis ſcintilla. Hos gradus habemus in nobis
plantatos per naturam, deſormatos per culpam, refor-
matos per gratiam, purgandos per iuſtitiam, exercẽdos
per ſcientiam, perficiendos per ſapientiam. Secundum
enim primam naturæ inſtitutionem, creatus fuit homo
habilis ad cõtemplationis quietem, & ideò poſuit eum
Deus in Paradiſo delitiarum. Sed aduertens ſe à vero lu
mine ad commutabile bonum, incuruatus eſt ipſe per
culpam propriam, & totum genus ſuum per originale
peccatum, quod dupliciter infecit humanam naturam,
ſcilicet ignorantia mentem, & concupiſcentia carnem,
ita quod excæcatus homo & incuruatus in tenebris ſe-
det, & cœli lumen non videt, niſi ſibi ſuccurrat gratia
cum iuſtitia contra concupiſcentiam, & ſcientia cum ſa
1.ad Cor.1 pientia contra ignorantiam, quod totum fit per Ieſum
Chriſtum, qui factus eſt nobis à Deo ſapientia & iu-
ſtitia, & ſanctificatio & redemptio. Qui cum ſit Dei
virtus & ſapiẽtia, cum ſit verbum incarnatum plenum
gratiæ & veritatis, gratiam & veritatem fecit, gratiam
ſcilicet charitatis infudit, quæ cum ſit de corde puro &
conſcientia bona, & fide non ficta, totam animam re-
ctificat, ſecundũ triplicẽ ipſius aſpectum ſupra dictum.
Scientiam veritatis edocuit ſecũdum triplicẽ modum
theologiæ, ſcilicet ſymbolicæ, propriæ, & myſticæ: vt
per ſymbolicã rectè vtatur ſenſibilibus, per propriam
rectè intelligibilibus, per myſticam rapiamur ad ſuper-
mentales exceſſus. Quicunque ergo vult in Deum
aſcendere, neceſſe eſt, vt vitata culpa deformante na-
turam, naturales potentias ſupra dictas exerceat, ad gra
tiam reformantem, & hoc per orationem, ad iuſtitiam
purificantem, & hoc in conuerſatione, ad ſcientiam il-
luminantem, & hoc in meditatione, ad ſapientiam per-
ficientem, & hoc in contemplatione. Sicut igitur ad ſa-
pientiam nemo venit niſi per gratiam, iuſtitiam & ſciẽ-
tiam, ſic ad contemplationem nemo venit niſi per me
ditationem perſpicuam, conuerſationem ſanctam, &
orationem deuotam. Sicut igitur gratia fundamentum
eſt rectitudinis voluntatis, & illuſtrationis perſpicuę ra
tionis, ſic primo orandum eſt nobis, deinde ſanctè vi-
uendum, tertiò ſpectaculis veritatis intendendum, &
intendendo gradatim aſcendẽdum, quouſque veniatur
ad montem excelſum, vbi videatur Deus Deorum in
Syon. Quoniam igitur prius eſt aſcendere, quàm de-
ſcendere in ſcala Iacob, primum gradum aſcenſionis
collocemus in imo, ponendo totum iſtum mundum
ſenſibilem nobis tanquam ſpeculum, per quod tran-
ſeamus ad Deum opificem ſummum, vt ſimus veri
Hebræi, tranſeuntes de Aegypto ad terram patribus
repromiſſam, ſimus & Chriſtiani, cum Chriſto tran-
ſeuntes ex hoc mundo ad patrem, ſimus & ſapientiæ
amatores, quæ vocat & dicit. Tranſite ad me omnes Eccle.24.
qui concupiſcitis me, & à generationibus meis adim-
plemini. A magnitudine enim ſpeciei & creaturæ, co-
gnoſcibiliter poterit horum creator videri. Relucet
autem creatoris ſumma potentia, ſapientia, & beneuo-
lentia in rebus creatis, ſecundum quòd hoc tripliciter
nũciat ſenſus carnis ſenſui interiori. Senſus enim carnis
aut deſeruit intellectui rationabiliter inueſtiganti, aut
fideliter credenti, aut intellectualiter contemplanti.
Contemplans cõſiderat rerum exiſtentiam actualem,
credens rerum decurſum habitualẽ, ratiocinans rerum
præcellentiã potentialem. Primò modo aſpectus con-
templantis res in ſeipſis conſiderãs, videt in eis põdus,
numerum, & menſuram. Pondus quoad ſitum vbi in-
clinantur, numerum quo diſtinguuntur, & menſuram
qua limitantur. Ac per hoc videt in eis modũ, ſpeciem,
& ordinem, nec non ſubſtantiam, virtutem, & opera-
tionem, ex quibus conſurgere poteſt ſicut ex veſtigio,
ad intelligendum potentiam, ſapientiam, & bonitatem
creatoris immenſam. Secundò modus aſpectus fidelis
conſiderans hunc mundum, attendit originem, de-
curſum, & terminum. Nam fide credimus, aptata eſſe
ſæcula verbo vitę. Fide credimus triũ legum tempora,
ſcilicet naturę, ſcripturæ, & gratiæ ſibi ſuccedere, & or-
dinatiſsimè decurriſſe. Fide credimus mundum per
finale iudicium terminandum fore. In primò poten-
tiam, in ſecundò prouidentiam, in tertiò iuſtitiam ſum
mi principij aduertentes. Tertiò modo aſpectus ratio-
cinantis inueſtigans, videt quædã tantum eſſe, quędam
autem tãtum eſſe & viuere, quædam verò, eſſe viuere,
& diſcernere. Et prima quidem eſſe minora, ſecunda
media, tertia meliora. Videt iterum quædam tantum
eſſe corporalia, quædam partim corporalia partim ſpi-
ritualia, ex quo aduertit aliqua eſſe merè ſpiritualia
tanquam vtriſque meliora & digniora. Videt nihilo-
minus quædam eſſe mutabilia & corruptibilia, vt ter-
reſtria, quędã mutabilia & incorruptibilia, vt cœleſtia,
ex quo aduertit quædam eſſe immutabilia & incorru-
ptibilia, vt ſuper cœleſtia. Ex his ergo viſibilibus con-
ſurgit ad conſiderandum Dei potentiam, ſapientiam,
& bonitatem, vt entem, viuentem, & intelligentem:
merè ſpiritualem & incorruptibilem & intranſmuta-
bilem. Hæc autem conſideratio dilatatur ſecundum
ſeptiformem conditionem creaturarum, quæ eſt diui-
næ potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis teſtimonium ſe-
ptiforme. Si conſideretur cunctarũ rerum origo, ma-
gnitudo, pulchritudo, plenitudo, & operatio, & ordo.
Origo nanq; rerũ ſecundum creationem, diſtinctio-
nem, & ornatum, quantum ad opera ſex dierum, diui-
nam prædicat potentiam, cuncta de nihilo producen-
tem, ſapientiam cuncta lucidè diſtinguentem, & bo-
nitatem cuncta largiter adornantem. Magnitudo au-
tem rerum ſecundum molem longitudinis, latitudi-
nis, & profunditatis, ſecundum excellentiam virtutis
longè lateq; & profundè ſe extendentis, ſicut patet in
diffuſione lucis ſecundũ efficaciã operationis intimæ,
continuæ, & diffuſæ, ſicut patet in operatione ignis,
manifeſtè indicat immenſitatem potentiæ, ſapientiæ,
& bonitatis trini Dei, qui in cunctis creaturis per po-
tentiam, pręſentiam, & eſſentiã incircumſcriptus exi-
ſtit. Multitudo verò rerum ſecundum diuerſitatem ge
neralem, ſpecialem, & indiuidualem, in ſubſtantia, in
forma ſeu figura, & efficacia, vltra omnem humanam
æſtimationem, manifeſtè trium prædictarum condi-
tionum in Deo, immenſitatem inſinuat & oſtendit.
Pulchritudo autem rerum ſecundum varietatem lumi-

num, figurarum, & colorum, in corporibus ſimplicibus, mixtis, & etiam complexionatis, ſicut in corporibus cœleſtibus, & mineralibus, ſicut lapidibus & metallis, plantis & animalibus, tria prædicta euidenter proclamat. Plenitudo autem rerum ſecundum quòd materia eſt plena formis, ſecundum rationes ſeminales, forma eſt plena virtute, ſecundum actiuam potentiam, virtus eſt plena effectibus ſecundũ efficientiam, idipſum manifeſtè declarat. Operatio multiplex, ſecundum quòd eſt naturalis, ſecundum quòd eſt artificialis, ſecundum quòd eſt moralis, ſua multiplicisſima varietate oſtendit immenſitatem illius virtutis, artis, & bonitatis, quæ quidem eſt omnibus cauſa eſſendi, ratio intelligendi, & ordo viuendi. Ordo autem ſecundum rationem durationis, ſituationis, & influentiæ, ſcilicet per prius & poſterius, ſuperius & inferius, nobilius & ignobilius, in libro creaturæ inſinuat manifeſtè primi principij primitatem quantum ad infinitatem potentiæ. Ordo vèro diuinarum legum, præceptorum, & iudiciorũ, in libro ſcripturæ immenſitatem ſapiẽtiæ. Ordo autem diuinorum ſacramentorũ, beneficiorum, & retributionum, in corpore Eccleſiæ immenſitatem bonitatis, ita quod ipſe ordo nos in primũ & ſummum potentisſimum, & ſapientisſimum, & optimum euidentisſimè manu ducit. Qui igitur tantis rerum creatarum ſplendoribus non illuſtratur, cæcus eſt, qui tantis clamoribus non euigilat, ſurdus eſt, qui ex omnibus his effectibus Deum non laudat, mutus eſt, qui ex tantis indicijs primum principium nõ aduertit, ſtultus eſt. Aperi ergo oculos, aures ſpirituales admoue, labia tua ſolue, & cor tuum appone, vt in omnibus creaturis Deum tuum videas, audias, laudes, diligas & colas, magnifices & honores, ne fortè contra te vniuerſus orbis terrarum conſurgat. Nam ob hoc pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos, & econtra ſenſatis erit ma-

Pſal. 91. teria gloriæ qui ſecundum prophetam poſſunt dicere. Delectaſti me Domine in factura tua, & in operibus manuũ tuarum exaltabo, quã magnificata ſunt opera tua Domine, omnia in ſapiẽtia feciſti, impleta eſt terra poſſesſione tua.

De ſpeculatione Dei in veſtigijs ſuis in hoc ſenſibili mundo. Cap. 2.

SEd quoniam circa ſpeculum ſenſibilium, non ſolum contingit contemplari Deum per ipſa tanquã per veſtigia, verum etiam in ipſis inquantũ eſt in eis per eſſentiam, potentiam, & præſentiã: & hoc cõſiderare, eſt altius quã præcedens, ideò huiuſmodi cõſideratio ſecundum tenet locum, tanquã ſecundus cõtemplationis gradus, quo debemus manu duci, ad contemplandum Deum in cunctis creaturis, quæ ad mentem noſtram intrant per corporales ſenſus. Notandum igitur, ꝙ iſte mundus ſenſibilis, qui dicitur macrocoſmus. i. longus mundus, intrat ad animam noſtram, quæ dicitur microcoſmus. i. minor mũdus, per portas quinque ſenſuum, ſecundum ipſorum ſenſibiliũ apprehenſionem, oblectationem, & dijudicationẽ. Quod patet ſic. Nam in eo quædam ſunt generantia, quædã generata, & quædam regentia hæc & illa. Generantia ſunt corpora ſimplicia. ſ. corpora cœleſtia, & quatuor elementa. Nam ex elementis per virtutem lucis reconciliantis contrarietatem elementorum in mixtis, habent generari & produci quæcunq; generantur, & producuntur per operationem virtutis naturalis. Generata verò, ſunt corpora ex elemẽtis compoſita, ſicut mineralia, vegetabilia, ſenſibilia, & corpora humana. Regentia hæc & illa, ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, ſiue omnino coniunctæ, vt ſunt animæ brutales, ſiue coniunctæ ſeparabiliter, vt ſunt animæ rationales, ſiue omnino ſeparatæ, vt ſunt ſpiritus cœleſtes, quos philoſophi intelligẽtias, nos Angelos appellamus. Quibus ſecundum philoſophos competit mouere corpora cœleſtia, ac per hoc eis attribuitur adminiſtratio vniuerſi, ſuſcipiendo à prima, cauſa. ſ. Deo virtutis influentiã, quã refundunt ſecundũ opus gubernationis, quod reſpicit rerum conſiſtentiam naturalem. Secundũ autẽ theo-

logos, attribuitur eiſdem regimen vniuerſi, ſecundum Heb. 1.

imperium ſummi Dei, quantũ ad opera reparationis, ſecundum quæ dicuntur adminiſtratorij ſpiritus, misſi propter eos qui hęreditatem capiunt ſalutis. Homo igitur qui dicitur minor mundus, habet quinque ſenſus quaſi quinq; portas, per quas intrat cognitio omniũ quæ ſunt in mundo ſenſibili in animam ipſius. Nã per viſum intrãt corpora ſublimia & luminoſa, & cętera colorata, per tactum verò corpora ſolida & terreſtria, per tres verò ſenſus intermedios, intrant intermedia, vt per guſtum aquea, per auditũ aerea, per odoratum vaporabilia, quæ aliquid habent de natura humida, aliquid de aerea; aliquid de ignea ſeu calida, ſicut patet in fumo ex aromatibus reſoluto. Intrant igitur per has portas tam corpora ſimplicia, quàm etiam cõpoſita ex his mixta. Quia verò ſenſus percipimus non ſolum hæc ſenſibilia particularia, quæ ſunt lux, ſonus, odor, ſapor, & quatuor primariæ qualitates quas appræhendit tactus, verumetiam ſenſibilia communia, quæ ſunt numerus, magnitudo, figura, quies, & motus, & omne quod mouetur ab alio mouetur, & quædam ſeipſis mouentur & quieſcunt, vt ſunt animalia, dum per hos quinque ſenſus motus corporũ appręhẽdimus, manu ducimur ad cognitionem motorũ ſpiritualium, tanquam per effectum in cognitionem cauſarum. Intrat igitur quantum ad tria rerum genera, in animam humanam per appręhenſionem totus mundus iſte ſenſibilis. Hæc autem ſenſibilia exteriora ſunt, quę primò ingrediũtur ad animam, per portas quinque ſenſuum. Intrant (inquantum) non per ſubſtantias ſuas, ſed per ſimilitudines ſuas, primò generatas in medio, & de medio in organo exteriori, & de organo exteriori in interiori, & de hoc in potentia appræhenſiua, & ſic generatio ſpeciei in medio, & de medio, in organo, & conuerſio. potentiæ appræhenſiuæ ſuper illam facit appræhenſionem omnium eorum, quæ exterius anima appræhendit. Ad hanc appræhenſionem ſi ſit rei conuenientis, ſequitur oblectatio. Delectatur autem ſenſus in obiecto per ſimilitudinẽ abſtractam percepto, vel ratione ſpecioſitatis, ſicut in viſu, vel ratione ſuauitatis, ſicut in odoratu & auditu, vel ratione ſalubritatis, ſicut in guſtu & tactu appropriatè loquendo. Omnis autem delectatio eſt ratione proportionalitatis. Sed quoniam ſpecies tenet rationem formæ, virtutis, & operationis, ſecũdum quòd habet reſpectum ad principium à quo manat, ad medium ad quod tranſit, & ad terminum in quem agit, ideò proportionalitas aut attenditur in ſimilitudine, ſecundum quod tenet rationem ſpeciei ſeu formæ, & ſic dicitur ſpecioſitas, quia pulchritudo nihil eſt aliud quàm æqualitas numeroſa, ſeu quidã partium ſitus cum coloris ſuauitate: Aut attenditur proportionalitas inquantum tenet rationem potẽtiæ ſeu virtutis, & ſic dicitur ſuauitas, cum virtus agens non improportionaliter excedit recipientem, quia ſenſus triſtatur in extremis, & in medijs delectatur. Aut attenditur proportionalitas inquantum tenet rationem efficaciæ & impresſionis, quæ tunc eſt proportionalis, quando agens imprimendo replet indigentiam patientis, & hoc eſt ſaluare & nutrire ipſum, quod maximè apparet in guſtu & tactu. Et ſic apparet, quomodo per oblectationem delectabilia exteriora, ſecundum triplicem rationem delectandi, per ſimilitudinem intrant in animam. Poſt hanc apprehenſionem & delectationem fit dijudicatio, quæ non ſolum dijudicatur

tur vtrum hoc ſit album vel nigrum, quia hoc ſolnm pertinet ad ſenſum exteriorem, non ſolum vtrum ſit ſalubre vel nociuum, quia hoc pertinet ad ſenſum interiorem, verumetiam qua dijudicatur & ratio redditur, quare hoc delectat. Et in hoc actu inquiritur de ratione delectationis, quæ in ſenſu percipitur ab obiecto. Hoc eſt autem cũ quęritur ratio pulchri, ſuauis, & ſalubris, & inuenitur, quia hæc eſt proportio æqualitatis. Ratio autem æqualitatis eſt eadem in magnis & paruis, nec extenditur dimenſionibus, nec ſuccedit ſeu tranſit cum tranſeuntibus, nec motibus alteratur. Abſtrahit igitur à loco, tempore, & motu, ac per hoc eſt iucommutabilis, incircunſcriptibilis, interminabilis, & omnino ſpiritualis. Dijudicatio igitur eſt actio, quæ ſpeciem ſenſibilem ſenſibiliter per ſenſus acceptã, introire facit, deputando, & abſtrahendo in potentiam intellectiuam. Et ſic totus iſte mundus, introire habet in animam humanam per portas qninq; ſenſuum, ſecundum tres operationes prædictas. Hæc autem omnia ſunt veſtigia, in quibus ſpeculari poſſumus Deũ noſtrum. Nam cum ſpecies appræhenſa, ſit ſimilitudo in medio genita, & deinde ipſi organo impreſſa, & per illam impreſsionem in ſuum principium, ſ. in obiectũ cognoſcendum deducat, manifeſtè inſinuat, ꝙ illa lux æterna generat ex ſe ſimilitudinem, ſeu ſplendorẽ coęqualem, conſubſtantialem, & coæternalem. Et ꝙ ille qui eſt imago & ſimilitudo inuiſibilis Dei, & ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, qui vbiq; eſt per primam ſui generationem, ſicut obiectum in toto medio ſuam generat ſimilitudinẽ, per gratiã vnionis vnitur, ſicut ſpecies corporali organo, indiuiduo rationalis naturæ, vt per illam vnionem nos reduceret ad patrem, ſicut ad fontale principium & obiectum. Si ergo omnia cognoſcibilia habent ſui ſpeciem generare, manifeſtè proclamant, ꝙ in illis tanquam in ſpeculis videri poteſt æterna generatio verbi, imaginis & filij, à Deo patre æternaliter emanantis. Secundum hũc modum ſpecies delectãs vt ſpecioſa, ſuauis, et ſalubris inſinuat, ꝙ in illa prima ſpecie eſt prima ſpecioſitas, ſuauitas, & ſalubritas, in qua eſt ſumma proportionalitas, & æqualitas ad generantem, in qua eſt virtus, non per phantaſma, ſed per veritatem appræhenſionis illabens: in qua eſt impreſsio ſaluans, & ſufficiens, & omnem appræhendentis indigentiam expellens. Si ergo delectatio eſt coniunctio conuenientis cũ conueniente, & ſolius Dei ſimilitudo tenet rationem ſummè ſpecioſi, ſuauis, & ſalubris, & vnitur ſecundum veritatem, & ſecundũ intimitatem, & ſecundum plenitudinem replentẽ omnem capacitatẽ: manifeſtè videri poteſt, ꝙ in ſolo Deo eſt fontalis, & vera delectatio, & ꝙ ad ipſam ex omnibus delectationibus manu ducimur requirẽdam. Excellentiori autem modo & immediatori, dijudicatio ducit nos in æternam veritatem certius ſpeculandam. Si. n. dijudicatio babet fieri per rationem abſtrahentẽ à loco, tempore, & mutabilitate, ac per boc à dimẽſione, ſucceſsione, & trãſmutatione, per rationem immutabilem, & incircunſcriptibilem, & interminabilem, nihil autem eſt omninò immutabile, incircunſcriptibile, & interminabile, niſi quod eſt ęternum. omne autẽ quod eſt ætetnum eſt Deus, vel in Deo. Si ergo omnia quęcunque certius dijudicamus, per huiuſmodi rationem dijudicamus, patet, quòd ipſe eſt ratio omnium rerum, & regula infallibilis, & lux veritatis, in qua cuncta relucent infallibiliter, indelibiliter, indubitanter, irrefragabiliter, indijudicabiliter, incommutabiliter, incoarctabiliter, interminabiliter, indiuiſibiliter, & intellectualiter. & ideo leges illæ per quas iudicamus certitudinaliter de omnibus ſenſibilibus, in noſtram conſiderationem venientibus, cum ſint infallibiles, & indubitabil[illegible]ellectui appręhendentis, ſint indelibiles à memoria recolentis tãquam ſemper præſentes, ſint irrefragabiles & indijudicabiles intellectui iudicantis, quia (vt dicit Aug.) nullus de eis iudicat, ſed per illas neceſſe eſt, eas eſſe incommutabiles, & incorruptibiles tanquam neceſſarias, incoarctabiles, & tanquam incircunſcriptas, & interminabiles, tanquã æternas, ac per hoc indiuiſibiles, tanquam intellectuales & incorporeas, non factas ſed increatas, æternaliter exiſtentes in arte æterna, à qua & per quam & ſecundum quam formantur ſpecioſa omnia vel formoſa, & ideo nec certitudinaliter iudicari poſſunt, niſi per illam quæ non tantum fuit forma cuncta producens, verumetiã cuncta conſeruans & diſtinguens, tanquam ens in omnibus formam tenens, & regula dirigens, & per quam dijudicat mens noſtra, cuncta quæ per ſenſus intrant in ipſam. Hæc autem ſpeculatio dilatatur ſecundum conſiderationem ſeptem differẽtiarum numerorum, quibus quaſi ſeptem gradibus conſcenditur in Deum, ſecundum quod oſtendit. Aug. in lib. de vera relig. & in ſexto muſicæ, vbi aſsignat differentias numerorum gradatim conſcendentium ab his ſenſibilibus, vſq; ad opificem omnium, vt in omnibus videatur Deus. Dicit enim numeros eſſe in corporibus, & maximè in ſonis & vocibus, & hos vocat ſonantes. Numeros ab his abſtractos, & in ſenſibus noſtris receptos, & hos vocat occurſores. Numeros ab anima procedẽtes in corpus, ſicut patet in geſticulationibus & ſaltationibus, & hos vocat progreſſores, Nomeros in delectationibus ſenſuum, & conuerſione intentionis ſuper ſpeciem receptam, & hos vocat ſenſuales. Numeros in memoria retentos, & hos vocat memoriales. Numeros etiam per quos de his omnibus iudicamus, & hos vocat iudiciales, qui (vt dictum eſt) neceſſariò ſunt ſupra mentẽ, tanquam infallibiles & indijudicabiles. Ab his autem imprimuntur mẽtibus noſtris numeri artificiales, quos tamen inter illos gradus non enumerat Auguſtin. quia connexi ſunt iudicialibus, & ab his manãt numeri progreſſores, ex quibus creantur numeroſæ formæ artificiatorũ, vt à ſummis per media ordinatus fiat deſcenſus ad infima. Ad hos etiam gradatim aſcendamus, à numeris ſonantibus, mediantibus, occurſoribus, ſenſualibus, & memoralibus. Cum ergo omnia ſint pulchra & quodammodo delectabilia, & pulchritudo & delectatio non ſint abſq; proportione, proportio primò ſit in numeris, neceſſe eſt omnia eſſe numeroſa, ac per hoc numerus eſt præcipuum in animo conditoris exemplar, & in rebus præcipuum veſtigium ducens in ſapientiam. Quod cum ſit omnibus euidentiſsimum, & Deo propinquiſsimum, propinquiſsimè quaſi per ſeptem differentias ducit in Deum, & facit eum cognoſci in cunctis corporalibus & ſenſibilibus, dumque, numeroſa appræhendimus, in numeroſis proportionibus delectamur, & per numeroſarum proportionum leges irrefragabiliter iudicamus. Ex his duobus gradibus primis, quibus manuducimur ad ſpeculandum Deum in veſtigijs, quaſi ad modum duarum alarum deſcendentium circa pedes, colligere poſſumus, quòd omnes creaturæ iſtius ſenſibilis mundi, animum contemplantis & ſapientis ducunt in Deum æternum, pro eo quòd illius primi principij potentiſsimi, ſapientiſsimi, optimi, illius æternæ originis, lucis, & plenitudinis, illius (inquam) artis efficientis, exemplantis, & ordinantis, ſunt vmbræ, reſonantię, & picturæ, ſunt veſtigia, ſimulachra, & ſpectacula nobis ad contuendum Deum propoſita, & figura diuinitùs data. Quæ (inquam) ſunt ſicut exemplaria vel potius exempla, propoſita mentibus adhuc rudibus & ſenſibilibus, vt per ſenſibilia quæ vident, transferãtur ad intelligibilia quæ non vident, tanquam per ſigna ad ſignata. Significant autem huiuſmodi creaturæ huius

mundi ſenſibilis inuiſibilia Dei, partim quia Deus eſt omnis creaturæ origo, exemplar, & finis, & omnis effectus eſt ſignum cauſę & exemplatum exemplaris, & via finis ad quem ducit: partim ex propria repræſentatione, partim ex prophetica præfiguratione: partim ex angelica operatione, & partim ex ſuperaddita inſtitutione. Omnis enim creatura ex natura, eſt illius æternæ ſapientiæ quædam effigies & ſimilitudo: ſed ſpecialiter illa quæ in lib. ſcripturæ per ſpiritum prophetiæ aſſumpta eſt: ad ſpiritualium præfigurationem. Specialius autem illę creaturæ, in quarum effigie Deus angelico miniſterio voluit apparere. Specialiſsimè verò, ea quam voluit ad ſignandum inſtituere, quæ tenet nõ ſolum rationem ſigni ſecũdum nomen communem,
Ad Ro.1. verumetiam ſacramenti· Ex quibus omnibus colligitur, quod inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: ita quòd qui nolũt iſta aduertere, & Deum in his omnibus cognoſcere, benedicere, & amare, inexcuſabiles ſint: dum nolunt trãſferri de tenebris in admirabile lumen Dei. Deo autem gratias per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui nos de tenebris tranſtulit in admirabile lumen ſuum, dũ per hæc lumina exterius data, ad ſpeculũ mentis noſtrę, in quo relucẽt diuina, diſponimur ad reintrandũ.

De ſpeculatione Dei per ſuam imaginem, naturalibus potentijs inſignitam. Cap. 3.

QVoniam autem duo gradus prædicti, ducendo nos in Deum per veſtigia ſua (per quæ in cunctis creaturis relucet) manu duxerunt nos vſque ad hoc, vt ad nos reintraremus, in mentem, ſcilicet noſtram, in qua diuina relucet imago. Hinc eſt, quòd iam tertio loco ad noſmet ipſos intrantes, & quaſi atrium forinſecus relinquentes, in ſanctis.ſ.anteriori parte tabernaculi, conari debemus per ſpeculum videre Deum: vbi ad modum candelabri relucet lux veritatis in facie noſtræ mentis, in qua.ſ.reſplẽdet imago beatiſsimæ Trinitatis. Intra igitur ad te, & vide quoniam mens tua amat feruentiſsimè ſemet ipſam: nec ſe poſſet amare, niſi ſe noſceret: nec ſe noſceret, niſi ſui meminiſſet, quia nihil capimus per intelligentiam, quod non ſit præſens apud noſtram memoriã. Et ex hoc aduertis animam tuam triplicem habere potentiam, non oculo carnis, ſed oculo rationis. Conſidera igitur harum trium potentiarum operationis & habitudines, & videre poteris Deum per te tanquam per imaginem, quod eſt videre per ſpeculũ & in ęnigmate. Operatio autem memoriæ eſt retentio & repręſentatio, non ſolum præſentium, corporalium, & temporalium, verumetiam ſuccedentium, ſimplicium, & ſempiternalium. Retinet nanque memoria præterita per recordationem, præſentia per ſuſceptionem, futura per præuiſionem. Retinet etiã ſimplicia, ſicut principia quantitatum cõtinuarum & diſcretarum, vt punctum, inſtans, & vnitatem, ſine quibus impoſsibile eſt meminiſſe, aut cogitare ea quæ principiantur per hæc. Retinet nihilominus ſcientiarum principia & dignitates, vt ſempiternalia & ſempiternaliter, quia nunquã poteſt ſic obliuiſci eorum (dummodo ratione vtatur) quin ea audita approbet, & eis aſſentiat, non tanquam de nouo percipiat, ſed tanquam ſibi innata & familiaria recognoſcat. Sicut patet ſi ꝓponatur alicui, de quolibet affirmatio vel negatio: vel omne totum eſt maius ſua parte, vel quæcunq; alia dignitas: cui non eſt contradicere, admittitur ratione. Ex prima igitur retentione actuali omnium temporalium, præteritorum. ſ. præſentium, & futurorum: habet effigiem æternitatis, cuius præſens indiuiſibile ad omnia tempora ſe extendit. Ex ſecunda apparet, ꝙ ipſa non ſolum habet ab exteriori formari per phantaſmata, verumetiam à ſuperiori ſuſcipiendo & in ſe habẽdo ſimplices formas, quæ non poſſunt introire per portas ſenſuum & ſenſibilium phantaſias. Ex tertia habetur, quod ipſa habet lucem incommutabilem ſibi præſentem: in qua meminit inuariabilium veritatum. Et ſic per operationes memoriæ apparet, ꝙ ipſa anima eſt imago Dei & ſimilitudo: adeò ſibi præſens & eum habens præſentẽ, ꝙ eum actu capit, & per potentiam capax eius eſt, & particeps eſſe poteſt. Operatio autem virtutis intellectiuæ eſt in perceptione intellectus terminorum, propoſitionum, & illationum. Capit autem intellectus terminorũ ſignificata, cum compręhẽdit quid eſt vnumquodque per diffinitionem. Sed diffinitio habet fieri per ſuperiora, & illa per ſuperiora diffiniri habent, vſquequo veniatur ad ſuperna & generaliſsima, quibus ignoratis non poſſunt intelligi diffinitiuè inferiora. Niſi igitur cognoſcatur quid eſt ens per ſe, non poteſt plenè ſciri diffinitio alicuius ſpecialis ſubſtantiæ. Nec ens per ſe cognoſci poteſt, niſi cognoſcatur cum ſuis conditionibus, quæ ſunt vnum, verum, bonum. Ens autem cum poſsit cogitari vt diminutum, & vt completum, vt imperfectum & vt perfectum: vt ens in potentia, & vt ens in actu: vt ens ſecundum quid, & vt ens ſimpliciter; vt ens in parte, & vt ens totaliter: vt ens tranſiens, & vt ens manens: vt ens per aliud, & vt ens per ſe: vt ens permixtum non enti, & vt ens purum: vt ens dependens, & vt ens abſolutum: vt ens poſterius, & vt ens prius: vt ens mutabile, & vt ens immutabile, vt ens ſimplex, & vt ens compoſitũ: cum priuationes & defectus nullatenus poſsint cognoſci niſi per poſitiones, non venit intellectus noſter vt plenè reſoluens intellectum alicuius entium creatorũ, niſi iuuetur ab intellectu entis puriſsimi, actualiſsimi, completiſsimi, & abſoluti: quod eſt ſimpliciter & ęternum ens, in quo ſunt rationes omnium in ſua puritate. Quomodo autẽ ſciret intellectus hoc eſſe ens defectiuum & incompletum, ſi nullam haberet cognitionẽ entis abſque omni defectu? Et ſic de alijs conditionibus prælibatis. Intellectum autem propoſitionum tũc intellectus noſter dicitur veraciter compræhendere, cum certitudinaliter ſcit illas veras eſſe: & hoc ſcire eſt ſcire: quoniam non poteſt falli in illa compræhenſione. Scit enim, ꝙ veritas illa non poteſt aliter ſe habere. Scit igitur veritatem illam eſſe incommutabilem. Sed cum ipſa mens noſtra ſit commutabilis, illam ſic incommutabiliter relucentem non poteſt videre, niſi per aliquam aliam lucem omnino incommutabiliter radiantem, quam impoſsibile eſt eſſe creaturam mutabilem. Scit igitur in illa luce, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ eſt lux vera, & verbum in principio apud Deum. Intellectum autem illationis tunc veraciter percipit noſter intellectus, quando videt quòd cõcluſio neceſſariò ſequitur ex præmiſsis, quod non ſolum videt in terminis neceſſarijs, verumetiam in contingentibus, vt ſi homo currit, homo mouetur. Hanc autem neceſſariam habitudinem percipit non ſolum in rebus entibus: verumetiam in non entibus. Sicut.n. in homine exiſtente ſequitur, ſi homo currit, homo mouetur, ſic etiam non exiſtente. Huiuſmodi igitur illationis neceſsitas, nõ venit ab exiſtentia rei in materia, quia eſt contingens, nec ab exiſtentia rei in anima, quia tunc eſſet fictio, ſi non eſſet in re. Venit igitur ab exẽplaritate in arte ęterna, ſecundum quã res habent aptitudinem & habitudinem adinuicem, ad illius ęternę artis repręſentationẽ. Omnis igitur (vt dicit Aug. in lib. de vera reli.) verè ratiocinantis lumen, accenditur ab illa veritate, & ad ipſam

ſam

ſam nititur peruenire.Ex quo manifeſtè apparet,ꝙ cō
iunctus ſit intellectus noſter ipſi æternæ veritati: dum
niſi per illam docentem nihil verum poteſt certitudi-
naliter capere. Videre igitur per te potes veritatē, quæ
te docet,ſi te cōcupiſcentiæ & phantaſmata nō impe-
diant:& ſe tanquam nubes inter te & veritatis radium
non interponant. Operatio autem virtutis electiuę at-
tenditur in conſilio,iudicio,& deſiderio.Conſilium au
tem eſt,in inquirendo quid ſit melius,hoc an illud.Sed
melius non dicitur,niſi per acceſſum ad optimum.Ac
ceſſus autem eſt ſecundum maiorem aſsimilationem.
Nullus igitur ſcit, vtrum hoc ſit illo melius,niſi ſciat il-
lud optimo magis aſsimilari. Nullus autem ſcit aliquid
alij magis aſsimilari,niſi illud cognoſcat. Non .n.ſcio
hunc ſimilem eſſe Petro, niſi ſciam vel cognoſcam Pe
trum. Omni igitur conſilianti neceſſariò eſt impreſſa
notitia ſummi boni. Iudicium autem certum de conſi
liabilibus,eſt per aliquam legem. Nullus autem certitu
dinaliter iudicat per legem, niſi certus ſit quòd illa lex
recta ſit,& ꝙ ipſam iudicare non debet. Sed mens no-
ſtra iudicat de ſeipſa. Cum igitur nō poſsit iudicare de
lege per quam iudicat, lex illa ſuperior eſt mente no-
ſtra, & per hanc iudicat ſecundum quod ſibi impreſſa
eſt. Nihil autem eſt ſuperius mente humana, niſi ſolus
ille qui fecit eam. Igitur in iudicando,deliberatiua no-
ſtra pertingit ad diuinas leges, ſi plena reſolutione diſ-
ſoluat. Deſiderium autē, principaliter eſt ipſius, quod
maximè ipſum mouet. Maximè autem mouet,quod
maximè amatur. Maximè autem amatur eſſe beatum.
Beatum autem eſſe non habetur, niſi per optimum &
finem vltimum. Nihil aūt appetit humanū deſideriū,
niſi ſummum bonum:vel quod eſt ad illud, vel quod
habet aliquā effigiem illius. Tanta eſt vis ſummi boni,
vt nihil niſi per illius deſiderium à creatura poſsit ama
ri. Quæ tūc fallitur & errat, cum effigie & ſimulachrū
pro veritate acceptat. Vide ergo qūo aīa Deo eſt pro-
pinqua,& qūo memoria in æternitatem, intelligentia
in veritatem,electiua potentia ducit in bonitatem ſum
mam ſecundum operationes ſuas. Secundum aūt harū
potentiarum ordinem,originem, & habitudinem,du-
cit in ipſam beatiſsimā Trinitatem. Nam ex memoria
oritur intelligentia, vt ipſius proles, quia tunc intelligi
mus cū ſimilitudo quæ eſt in memoria reſultat in acie
intellectus,quæ nihil aliud eſt q̃ verbum. Ex memoria
& intelligētia ſpiratur amor, tanquā nexus amborum.
Hęc tria.ſ.mens generans,verbum,& amor,ſunt in aīa
quo ad memoriā,intelligentiā,& volūtatē,quæ ſub cō
ſubſtantiales,coæquales,& coęuæ,ſe inuicem circum-
incedentes. Si igitur Deus perfectus eſt ſpūs,habet me
moriam,intelligentiā,& voluntatē,habet & verbū ge-
nitum,& amorē ſpiratū, qui neceſſariò diſtinguuntur,
cum vnus ab altero producatur:non eſſentialiter, non
accidentaliter:ergo perſonaliter. Dum igitur mens ſe-
ipſam conſiderat per ſe tanquā per ſpeculum, conſur-
git ad ſpeculandā Trinitatē beatā,patris, verbi,& amo
ris,triū perſonarum coæternarū,coæqualiū,& conſub
ſtantialium,ita ꝙ quilibet triū in quolibet eſt aliorum,
vnus tn̄ non eſt alius:ſed ipſi tres ſunt vnus Deus. Ad
hanc ſpeculationem quā habet anima de ſuo principio
trino & vno, per trinitatem ſuarū potētiarū, per quas
eſt imago Dei,iuuatur per lumina ſcientiarum,quæ ip
ſam perficiūt & informāt, & Trinitatem beatiſsimam
tripliciter repræſentant. Nam oīs philoſophia, aut eſt
naturalis,aut rationalis,aut moralis. Prima agit de cauſa
eſſendi, & ideò ducit in potentiam patris, ſecunda de
ratione intelligendi,& ideò ducit in ſapientiam verbi:
tertia de ordine viuendi,& ideò ducit in bonitatē Spi-
rituſſancti. Rurſus prima diuiditur in Metaphyſicam,
Mathematicam, & Phyſicam. Et prima eſt de rerum
eſſentijs,ſecunda de numeris & figuris, tertia de natu-
ris,virtutibus,& operationibus diffuſiuis. Et ideò pri-
ma in primum principium patrem,ſecūda in eius ima-
ginem filium,tertia ducit in Spirituſſancti donum. Se-
cunda diuiditur in grammaticam, quæ facit potentes
ad exprimendum logicam, quæ facit perſpicaces ad ar
guendum,rhetoricam, quæ facit habiles ad perſuaden
dum ſiue monendum. Et hæc ſimiliter inſinuat myſte
rium beatiſſimæ Trinitatis. Tertia diuiditur in mona-
ſticam,æconomicam, & polyticā. Et prima inſinuat
primi principij innaſcibilitatem, ſecunda filij familia-
ritatem,tertia Spirituſſancti liberalitatem. Omnes au-
tem iſtæ ſcientiæ habent regulas certas & infallibiles,
tanquam lumina & radios deſcendentes à lege æterna
in mentem noſtram. Et ideò mens noſtra tantis ſplen-
doribus irradiata & ſuperfuſa, niſi ſit cæca, manu duci
poteſt per ſeipſam,ad contemplandā illam lucem ęter
nam. Huius autem lucis irradiatio & conſideratio ſa-
pientes ſuſpendit in admirationem, & econtra inſipiē
tes qui nō credunt vt intelligant,ducit in perturbatio-
nem, vt impleatur illud propheticum. Illuminans tu Pſal. 75.
mirabiliter à montibus æternis, turbati ſunt omnes in-
ſipientes corde.

De ſpeculatione Dei in ſua imagine, donis gratuitis reformata. Cap. 3.

SEd quoniam non ſolum per nos tranſeundo, ve-
rumetiam in nobis contingit cōtemplari primum
principiū, & hoc maius eſt quàm precedens,ideo
hic modus conſiderandi quartum obtinet contempla-
tionis gradum. Mirum autem videtur, cum oſtenſum
ſit,quòd Deus ita propinquus ſit mentibus noſtris, ꝙ
tam paucorum eſt in ſeipſis primum principium ſpe-
culari. Sed ratio eſt in promptu, quia mens humana ſo
licitudinibus diſtracta,non intrat ad ſe per memoriam
phantaſmatibus obnubilata, non redit ad ſe per intelli
gentiam, concupiſcentijs illecta, nequaquàm reuerti-
tur ad ſe ipſum per deſiderium ſuauitatis internæ & læ
titiæ ſpiritualis. Ideò totaliter in his ſenſibilibus iacēs,
non poteſt ad ſe tanquam ad Dei imaginem reintrare.
Et quoniam vbi quis ceciderit, neceſſe habet ibidem
recumbere,niſi apponat quis & adijciat vt reſurgat,nō
potuit anima noſtra perfectè ab his ſenſibilibus rele-
uari ad contuitum ſui, & æternæ veritatis in ſeipſa,ni-
ſi veritas aſſumpta forma humana in Chriſto,fieret ſi-
bi ſcala reparans priorem ſcalam, quæ fracta fuerat in
Adam. Vndè quantumcunq; ſit illuminatus quis lumi
ne naturæ,& ſcientiæ acquiſitæ, non poteſt intrare in
ſe, vt in ſeipſo delectetur in Domino, niſi mediante
Chriſto,qui dicit. Ego ſum oſtium, per me ſiquis in- Ioan.11.
troierit,ſaluabitur,& ingredietur, & egredietur,& pa-
ſcua inueniet. Ad hoc autem oſtium non appropinqua
mus, niſi in ipſum credamus, ſperemus, & amemus.
Neceſſe eſt igitur, ſi reintrare volumus ad fruitionem
veritatis,tanquàm ad paradiſum,ꝙ ingrediamur per fi
dem, ſpem, & charitatem mediatoris Dei & hominū
Ieſu Chriſti,qui eſt tanquàm lignum vitę in medio pa
radiſi. Superueſtienda eſt igitur imago mentis noſtræ
tribus virtutibus theologicis, quibus anima purifica-
tur,illuminatur,& perficitur,& ſic imago reformatur,
reficitur, & conformis ſupernæ Hieruſalem efficitur,
& pars Eccleſiæ militantis, quæ eſt proles(ſecundum
Apoſtolum)Hieruſalem,cœleſtis. Ait.n. Illa quæ ſur- Ad Gal.4.
ſum eſt Hieruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.
Anima igitur credens,ſperans, & amans Ieſum Chri-
ſtum, qui eſt verbum patris incarnatum,increatum,&
inſpiratum.ſ.via, veritas, & vita, dum per fidem credit
in Chriſtum,tāquàm in verbum increatum, quod eſt
verbum & ſplendor patris,recuperat ſpiritualem audi-
tum & viſum, auditum ad ſuſcipiendū Chriſti ſermo-
nes,

nes, viſum ad conſiderandum ipſius lucis ſplendores.
Dum autem ſe ſuſpirat ad ſuſcipiendum verbum inſpi
randum, per deſideriũ & affectũ recuperat ſpũalem ol
factum. Dum charitate complectitur verbum incarna
tum, vt ſuſcipiens ab ipſo delectationem, & vt tranſiẽs
in illud per extaticum amorem, recuperat guſtũ & ta-
ctum. Quibus ſenſibus recuperatis, dum ſponſum ſuũ
videt & audit, odoratur, guſtat, & amplexatur, decan-
tare poteſt (tanq̃ ſponſa) canticum canticorũ, quod fa-
ctum fuit ad exercitium contẽplationis ſecundũ hunc
quartũ gradũ, quẽ nemo capit, niſi qui accipit, quia ma
gis eſt in experientia affectuali, q̃ in cõſideratione rõ-
nali. In hoc nanq; gradu recuperatis ſenſibus interiori-
bus, ad videndũ ſummè pulchrũ, ad audiendũ ſummè
armoniacũ, ad odorandum ſummè odoriferũ, ad degu
ſtandũ ſummè ſuaue, ad apprehendendũ ſummè dele-
ctabile, diſponitur aĩa ad mentales exceſſus. ſ. per deuo
tionem, admirationẽ, & exultationem, ſecundum illas
tres exclamationes quæ fiunt in canticis canticorum.
Quarũ prima fit per ſuperabundantiam deuotionis, ꝑ
quam fit aĩa ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhę
& thuris. Secunda per excellẽtiã admirationis, per quã
fit aĩa ſicut aurora, luna, & ſol, ſecundum proceſſum il-
luminationũ ſuſpendentiũ aĩam ad admirãdum ſpon-
ſum conſiderandũ. Tertia per ſuperabundantiã exulta
tionis, per quã fit aĩa ſuauiſsimæ delectationis delitijs
affluẽs, innixa totaliter ſuper dilectum ſuum. Quibus
adeptis, efficitur ſpũs noſter hierarchicus ad conſcẽdẽ
dum ſurſum, ſecundum conformitatẽ ad illam Hieru
ſalẽ ſupernam, in quã nemo intrat, niſi prius per gratiã
Apoc.21. ipſa in cor deſcendat, ſicut vidit Ioãnes in Apocalypſi
ſua. Tunc aũt in cor deſcendit, qñ per reformationem
imaginis, per virtutes theologicas, & per oblectatiões
ſpũalium ſenſuum, & ſuſpẽſiones exceſſuum, efficitur
ſpũs noſter hierarchicus. ſ. purgatus, illuminatus, & ꝑ-
fectus. Sic etiã gradibus nouẽ ordinum inſignitur, dũ
ordinatè in eo interius diſponitur nunciatio, dictatio,
ductio, ordinatio, roboratio, imperatio, ſuſceptio, reue
latio, & vnitio, quæ gradatim correſpondent nouẽ or
dinibus angelorũ, ita ꝙ trium primò dictorũ gradus,
reſpiciunt in mente humana naturã, tres ſequentes in-
duſtriam, & tres poſtremi gratiam. Quibus habitis aĩa
intrando in ſeipſam, intrat in ſupernã Hieruſalem, vbi
ordines angelorũ conſiderans, videt in eis Deũ, qui ha
bitans in eis, oẽs eorum operatur operationes. Vnde di
cit Bern. ad Eug. Quod Deus in ſeraphin amat vt cha
ritas, in Cherubin nouit vt veritas, in Thronis ſedet vt
æquitas, in dñationibus dñatur vt maieſtas, in princi-
patibus regit vt principium, in ptãtibus tuetur vt ſalus,
in virtutibus operatur vt virtus, in archangelis reuelat
vt lux, in angelis aſſiſtit vt pietas. Ex quibus oĩbus, vi-
detur Deus oĩa in oĩbus per contemplationem ipſius,
in mẽtibus in quibus habitat per dona affluentiſsimæ
charitatis. Ad huius autem ſpeculationis gradum, ſpe-
cialiter & præcipue adminiculatur conſideratio ſacræ
ſcripturæ diuinitus immiſſæ, ſicut philoſophia ad prę-
cedentẽ. Sacra enim ſcriptura principaliter eſt de ope-
ribus reparationis. Vndè & ipſa præcipuè agit de fide,
1.Ad Ti.1 ſpe, charitate: per quas virtutes habet aĩa reformari, &
ſpecialiſsimè de charitate. De qua dicit Apoſtolus, ꝙ
eſt finis præcepti, ſecundum ꝙ eſt de corde puro, con-
ſcientia bona, & fide non ficta. Ipſa eſt plenitudo legis:
Matth.22 vt dicit idẽ. Et ſaluator noſter aſſerit, totã legem, Pro-
phetaſq; pendere in duobus præceptis eiuſdem. ſ. in di-
lectione Dei & proximi: quæ duo innuũtur in vno ſpõ
ſo Eccleſiæ Ieſu Chriſto, qui ſimul eſt proximus &
Deus, ſimul frater & Dñs, ſimul etiam rex & amicus,
ſimul verbum increatum & incarnatum, formator no
ſter & reformator, α & ω. Qui etiam ſummus hierar-
cha eſt, purgans, illuminans, & perficiens ſponſam. ſ. to

tam Eccleſiam, & quãlibet animam ſanctam. De hoc
igitur hierarcha & eccleſiaſtica hierarchia, eſt tota ſa-
cra ſcriptura: per quam docemur purgari, illuminari, &
perfici, & hoc ſecundum triplicem legem in ea traditã.
ſ. naturæ, ſcripturæ, & gratiæ. Vel potius ſecundum tri-
plicem partem eius principalem. ſ. legem Moſaicã pur
gantem, reuelationem propheticam illuſtrantẽ, & eru
ditionem euangelicam perficientem. Vel potiſsimum
ſecundum triplicem eius intelligentiam ſpiritualem. ſ.
tropologicam, quæ purgat ad honeſtatem vitæ: allego
ricam, quæ illuminat ad claritatẽ intelligentiæ, & ana-
gogicam, quæ perficit per exceſſus mentales, & ſapiæ
perceptiones ſuauiſsimas: ſecundum tres virtutes prę
dictas theologicas, & ſenſus ſpirituales reformatos, &
exceſſus tres ſupradictos, & actus mentis hierarchicos,
quibus ad interiora regreditur mens noſtra, vt ibidem
ſpeculetur Deum in ſplẽdoribus ſanctorum: & in eiſ-
dem tanquam in cubilibus dormiat in pace & requie-
ſcat, ſponſo adiurante ꝙ non excitetur donec de eius
volũtate procedat. Ex his autem duobus gradibus me
dijs, per quos ingredimur ad contemplandum Deũ in
tra nos, tãquam in ſpeculis imaginũ creatarum: & hoc
quaſi ad modum alarum expanſarum ad volandũ, quæ
tenebant medium locum, intelligere poſſumus, ꝙ in
diuina manu ducimur per ipſius animę rõnalis poten-
tias, naturaliter inſitas, quãtum ad earum operationes,
habitudines, & habitus ſcientiales: ſecundum ꝙ appa-
ret ex tertio gradu. Manu ducimur etiam per ipſius aĩẽ
potẽtias reformatas, & hoc gratuitis virtutitibus, ſen-
ſibus ſpũalibus, & mẽtalibus exceſsibus: ſicut patet ex
quarto. Manu ducimur nihilominus per hierarchicas
operationes. ſ. purgationis, illuminationis, & perfectio
nis, mentium humanarum: per hierarchicas reuelatio-
nes ſacrarum ſcripturarum nobis per angelos datarũ:
ſecũdum illud Apoſtoli, ꝙ lex data eſt per Angelos in Ad Gal.3.
manu mediatoris. Et tandem manu ducimur per hie-
rarchias & hierarchicos ordines, qui in mente noſtra
diſponi habẽt inſtar ſupernæ Hieruſalem. Quibus oĩ-
bus luminibus intellectualibus mens noſtra repleta à
diuina ſapientia, tanq̃ domus Dei inhabitatur, effecta
Dei filia, ſponſa, & amica: effecta Chriſti capitis mem-
brum, ſoror, & cohæres: effecta nihilominus Spirituſ-
ſancti templum, fundatum per fidẽ, eleuatum per ſpẽ,
& Deo dedicatum per mentis & corporis ſanctitatẽ.
Quod totum facit ſynceriſsima charitas Chriſti, quæ
diffunditur in cordibus noſtris, per Spiritumſanctum
qui datus eſt nobis, ſine quo ſpiritu ſcire non poſſumus
ſecreta Dei. Sicut enim quæ ſunt hominis nemo ſcire
põt, niſi ſpiritus hominis qui eſt in illo: ita & quæ ſunt
Dei, nemo ſcit niſi ſpiritus Dei. In charitate igitur ra-
dicemur & fundemur, vt poſsimus cõpræhẽdere cum
oĩbus ſanctis, quæ ſit longitudo æternitatis, quę latitu-
do liberalitatis, quæ ſublimitas maieſtatis, & quod pro
fundum ſapientiæ iudicantis.

De ſpeculatione diuinæ vnitatis, per eius nomen primarium quod eſt eſſe Cap. 5.

QVuoniam autem contingit contemplari Deũ,
nõ ſolum extra nos, & intra nos, verumetiam
ſupra nos. Extra nos per veſtigium, intra nos ꝑ
imaginem, & ſupra nos per lumen, quod eſt ſignatum
ſupra mẽtem noſtrã: quod eſt lumen veritatis æternę,
cum ipſa mens noſtra immediatè ab ipſa veritate for-
metur. Qui exercitati ſunt in primo modo, intrauerũt
iam in atrium ante tabernaculum. qui verò in ſecũdò,
intrauerũt in ſancta: qui aũt in tertio, intrãt cũ ſummo
Pontifice in ſancta ſanctorũ: vbi ſupra arcã ſunt Che-
rubin gloriæ, obũbrantia propitiatoriũ, per quæ intel-
ligimus

ſigimus duos modos ſeu gradus contemplandi Dei, inuiſibilia & æterna, quorum vnus verſatur circa Dei eſſentialia, alius verò circa propria perſonarum. Primus modus primò & principaliter defigit aſpectum in ipſum eſſe, dicens: ꝙ qui eſt, eſt primum nomen Dei. Secundus modus defigit aſpectum in ipſum bonum: dicens, hoc eſſe primum nomen Dei. Primũ ſpectat potiſsimè ad vetus teſtamentum, quod maximè prædicat diuinæ eſſentiæ vnitatem. Vndè dictum eſt Moyſi.

Exodi. 3.

Ego ſnm qni ſum. Secundum ad nouum quod determinat perſonarum pluralitatem, baptizando in nomine patris, & filij, & Spiritusſancti. Ideò magiſter noſter Chriſtus volens adoleſcentem, qui ſeruauerat legem, ad euangelicam leuare perfectionem: nomen bonitatis Deo principaliter & præciſè attribuit.

Matt. 10.

Nemo (inquit) bonus niſi ſolus Deus. Damaſcenus igitur ſequẽs Moyſen dicit, ꝙ qui eſt, eſt primum nomen Dei. Dionyſius ſequens Chriſtum dicit, ꝙ bonum, eſt primum nomen Dei.

Eſſe, & bonum, ſunt nomina Dei, & eẽ Dei primò contẽplandum venit.

Volens igitur contemplari Dei inuiſibilia, quo ad eſſentiæ vnitatem, primò defigat aſpectum in ipſum eſſe: & videat ipſum eſſe adeò in ſe certiſſimum, ꝙ non poteſt cogitari nõ eſſe, quia ipſum eſt puriſſimum, non occurrit niſi in plena fuga nõ eſſe: ſicut & nihil in plena fuga eſſe. Sicut igitur omnino nihil, nihil habet de eſſe, nec de eius conditionibus: ſic econtrà, ipſum eſſe nihil habet de non eſſe, nec actu, nec potentia, nec ſecundum veritatem rei, nec ſecũdum æſtimationem noſtram. Cum autem non eſſe priuatio ſit eſſendi, non cadit in intellectum niſi per eſſe: eſſe autẽ non cadit per aliud, quia omne quod intelligitur, aut intelligitur vt nõ ens, aut vt ens in potentia, aut vt ens, in actu. Si igitur nõ ens nõ poteſt intelligi niſi per ens & ens in potentia non niſi per ens in actu: & eſſe nominat ipſum purum actum entis: eſſe igitur eſt quod primo cadit in intellectu, & illud eſſe eſt quod eſt purus actus. Sed hoc non eſt eſſe particulare, quod eſt eſſe arctatum, quia permixtum eſt cũ potentia, nec eſſe analogum, quia minimè habet de actu, eo ꝙ minimè eſt. Reſtat igitur ꝙ illud eſſe, eſt eſſe diuinum. Mira igitur eſt cæcitas intellectus, qui non conſiderat illud quod prius videt, & ſine quo nihil poteſt cognoſcere.

Simile.

Sed ſicut oculus intentus in varias colorum differentias, lucem per quam videt cætera, non videt: & ſi videt, non tamen aduertit: ſic oculus mẽtis noſtræ intentus in iſta entia particularia vt vniuerſalia, ipſum eſſe extra omne genus (licet primò occurrat mẽti, & per ipſum alia)

Simile.

tamen non adnertit. Vndè veriſsimè apparet, ꝙ ſicut oculus veſpertilionis ſe habet ad lucẽ: ita ſe habet oculus mentis noſtræ ad manifeſtiſſima naturæ. Quia aſſuefactus ad tenebras entium & phantaſmata ſenſibilium, cum ipſam lucẽ ſummi eſſe intuetur, videtur ſibi nihil videre: non intelligens, ꝙ ipſa caligo ſumma eſt mentis noſtræ illuminatio: ſicut quando videt oculus puram lucem, videtur ſibi nihil videre. Vide igitur ipſum puriſſimũ eſſe ſi potes, & occurret tibi, ꝙ ipſum non poteſt cogitari vt ab alio acceptum: ac per hoc neceſſario cogitatur, vt omnimodè primũ: quod nec de nihilo, nec ab alio poteſt eſſe. Quid.n. eſt ꝑ ſe, ſi ipſum eſſe non eſt per ſe, nec à ſe? Occurret etiã tibi, vt carẽs omnino non eſſe, ac per hoc vt nunquã incipiens, nunquã deſinens, ſed æternũ. Occurret etiam tibi, vt nullo modo in ſe habens niſi quod eſt ipſum eſſe, ac per hoc vt cum nullo compoſitum, ſed ſimpliciſſimũ. Occurret etiam, vt nihil habens poſſibilitatis, quia omne poſſibile aliquo modo habet aliquid de nõ eſſe: ac per hoc vt ſummè actualiſſimum. Occurret vt nihil habens defectibilitatis, ac per hoc vt perfectiſſimũ.

Eſſe, quo intelligi debeat.

Occurret poſtremò, vt nihil habẽs diuerſificationis: ac per hoc ſummè vnum. Eſſe igitur quod eſt eſſe purum, & eſſe ſimpliciter, & eſſe abſolutum, eſt eſſe primarium, æternũ, ſimpliciſſimum, actualiſſimum, perfectiſſimũ, & ſummè vnum. Et ſunt hæc ita certa, ꝙ non poteſt ab intelligente ipſum eſſe, cogitari horum oppoſitum, & vnũ horũ neceſſariò infert aliud. Nam quia ſimpliciter eſt eſſe, ideò ſimpliciter primum: quia ſimpliciter primũ, ideò non eſt ab alio factum, nec à ſeipſo potuit, ergo æternum. Item quia primũ & æternũ, ideò nõ ex alijs, ergo ſimpliciſſimũ. Itẽ quia primũ, æternũ & ſimpliciſſimum, ideò nihil eſt in eo poſſibilitatis cum actu permixtum, & ideò actualiſſimum. Quia primum, æternum, ſimpliciſſimum, actualiſſimum: ideò perfectiſſimum. Tali omnino nihil deficit, nec aliqua poteſt fieri additio. Quia primum, æternum, ſimpliciſſimũ, actualiſſimum, perfectiſſimum: ideò ſummè vnum. Quod enim per omnimodam ſuperabundantiam dicitur, dicitur reſpectu oĩum. Quod ẽt ſimpliciter ſuperabundantia dr̃, impoſſibile eſt vt cõueniat niſi vni ſoli. Vnde ſi Deus noĩat eſſe primariũ, æternũ, ſimpliciſſimũ, actualiſſimũ, perfectiſſimũ, impoſſibile eſt ipſum cogitari non eſſe, nec eſſe niſi vnũ ſolũ. Audi igitur Iſrael, Deus tuus, Deus vnus eſt.

Deut. 6.

Si hæc vides in pura mentis ſimplicitate, aliqualiter perfunderis æternæ lucis illuſtratiõe. Sed habes vnde ſubleueris in admirationem. Nam ipſum eſſe eſt primũ & nouiſſimũ, eſt æternum, & præſentiſſimũ, eſt ſimpliciſſimũ & maximũ, eſt actualiſſimũ, & immutabiliſſimum, eſt perfectiſſimũ & immenſum, eſt ſummè vnũ & ĩn oĩmodum. Si hæc pura mente miraris, maiore luce perfunderis, dũ vlterius vides, quia ideò eſt nouiſſimũ, quia primũ. Quia enim eſt primũ, oĩa operatur propter ſeipſum: & ideò neceſſe eſt ꝙ ſit finis vltimus, initiũ & conſummatio, α & ω. Ideò eſt præſentiſſimũ, quia æternũ.

Deus præſens eſt oĩbus.

Quia.n. æternum non finitur ab alio, nec deficit à ſeipſo, nec decurrit ab vno in aliud, ergo nec habẽt præteritũ, nec futurũ, ſed eſſe pñs tantum. Ideò maximũ, quia ſimpliciſſimum. Quia.n. ſimpliciſſimũ in eſſentia, ideò maximũ in virtute, quia virtus quãto plus eſt vnita, tanto plus eſt ĩfinita. Ideò immutabiliſſimũ, quia actualiſſimũ. Quia n. actualiſſimum eſt, ideò eſt actus purus.

Immutabilis.

Et quod tale eſt, nihil noui acquirit, nihil habitum perdit, ac per hoc non poteſt mutari. Ideò immenſum, quia perfectiſſimũ. Quia.n. perfectiſſimum, ideò nihil poteſt cogitari vltra ipſum melius, nobilius, nec dignius, ac per hoc nihil maius, & oẽ tale eſt immenſum.

Maior oĩbus.

Ideò oĩmodũ, quia ſummè vnum. Quia.n. ſummè vnum, ideò eſt oĩs multitudinis vniuerſale principiũ. Ac per hoc ipſum eſt vniuerſalis oĩum cauſa efficiens, exemplans & terminans, ſicut cauſa eſſendi, rõ intelligendi, & ordo viuendi.

Cauſa omnium.

Eſt igitur oĩmodum non ſicut oĩum eſſentia, ſed ſicut cũctarum eſſentiarum ſuperexcellẽtiſſima & vniuerſaliſſima & ſufficientiſſima cauſa. Cuius virtus, qa ſummè vnita in eſſentia, ideò ſummè infinitiſſima, & multipliciſſima in efficacia. Rurſus reuertẽtes dicamus, qa igitur eſſe puriſſimũ & abſolutum, quod eſt ſimpliciter eſſe, eſt primarium & nouiſſimũ, ideò eſt oĩum origo & finis conſummans. Quia æternum & præſentiſſimum, ideò oẽs durationes ambit & ĩtrat, quaſi ſimul exiſtẽs earum cẽtrum & circunferẽtia.

Deus eſt ſphæra cuius centrũ eſt vbiq; & circũferentia nuſquam.

Quia ſimpliciſſimum & maximum, ideò totum intra oĩa, & totum extra oĩa, ac per hoc eſt ſphæra intelligibilis, cuius cẽtrum eſt vbiq; & circunferẽtia nuſquã. Quia actualiſſimum, & immutabiliſſimũ, ideò ſtabile manẽs, moueri dat vniuerſa. Quia perfectiſſimũ, & immenſum, ideò eſt intra oĩa, nõ incluſum, extra oĩa, non excluſum, ſupra oĩa, nõ elatũ, infra oĩa, nõ proſtratũ. Quia verò eſt ſummè vnũ & oĩmodum, ideo eſt oĩa in oĩbus: quãuis oĩa ſint multa, & ipſum nõ ſit niſi vnũ, & hoc quia per ſimpliciſſimã vnitatẽ, & ſereniſſimã veritatẽ, ſynceriſſimã bonitatẽ, eſt in eo oĩs virtuoſitas, oĩs exẽplaritas, & oĩs cõicabilitas, ac per hoc ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo

ſunt oĩa. Et hoc quia oĩpotens, omniſciens, & omnimodè bonum, quod perfectè videre eſt eſſe beatum, ſicut dictum eſt Moyſi. Ego oſtēdam tibi omne bonũ.

De ſpeculatione beatiſſimæ Trinitatis in eius nomine quod eſt bonum. Cap. 6.

POſt conſiderationem eſſentialium, eleuandus eſt oculus intelligentiæ ad contritionem beatiſſimæ Trinitatis, vt alter cherub iuxta alterũ ſtatuatur. Sicut autem viſionis eſſentialium ipſum eſſe eſt principium radicale, & nomen per quod cætera innoteſcunt, ſic contemplationis emanationũ, ipſum bonũ eſt principaliſſimum fundamentũ. Vide igitur & attende, qm̃ optimum quod ſimpliciter eſt, quo nibil melius cogitari pōt, & hoc tale ſic eſt, ꝙ non poteſt cogitari non eſſe, quia oĩnò melius eſt eſſe q̃ nō eſſe, ſic eſt ꝙ nō pōt rectè cogitari, quin cogitetur trinum & vnũm. Nã bonum dicitur diffuſiuũ ſui. Summũ igitur bonum ſummè diffuſiuum eſt ſui. Summa aũt diffuſio nō pōt eſſe, niſi ſit actualis & intrinſeca, ſubſtantialis & hypoſtatica, naturalis & voluntaria, liberalis & neceſſaria, indeficiens & perſecta. Niſi igitur in ſummo bono æternaliter eſſet productio actualis, & conſubſtantialis, & hypoſtaticalis æquè nobilis, ſicut eſt producens per modum generationis, & ſpiratiõis, ita ꝙ ſit æternalis principij æternaliter comprincipiantis, ita ꝙ eſſet dilectus ꝙ condilectus, genitus .ſ. & ſpiratus, hoc eſt pater & filius & ſpũſſanctus, nequaq̃ eſſet ſummũ bonum, quia non ſummè ſe diffunderet. Nam diffuſio ex tēpore in creatura, non eſt niſi centralis vel pũctalis reſpectu immenſitatis bonitatis æternæ. Vndè & nō pōt aliqua diffuſio cogitari maior illa, ea videlicet in qua diffundens communicat alteri totam ſubſtãtiã & naturam. Non igitur ſummum bonum eſſet, ſi re vel intellectu illa carere poſſet. Si igitur potes mentis oculo contueri puritatem bonitatis, quæ eſt actus purus principij charitatiuè diligentis amore gratuito, & debito, & ex vtroque permixto, qui eſt diffuſio pleniſſima per modum naturæ & voluntatis, quæ eſt diffuſio per modum verbi in quo omnia dicuntur, & per modũ doni in quo cætera dona donantur, potes videre per ſummã boni cõicabilitatem, neceſſe eſſe trinitatem patris, & filij, & ſpũſſancti. In quibus neceſſe eſt propter ſummã bonitatē, eſſe ſummã cõmunicabilitatem, & ex ſumma cõicabilitate ſummã conſubſtantialitatē, & ex ſumma conſubſtantialitate ſummam configuralitatē, & ex his ſummã coæqualitatem, ac per hoc ſummam coæternitatē, atq; ex oĩbus prædictis ſummam cointimitatem, qua vnus eſt in altero neceſſario per ſummã circuminceſſionem, & vnus operatur cum alio, per oĩmodã indiuiſionem ſubſtãtiæ & virtutis, & operationis, ipſius beatiſſimæ Trinitatis. Sed cũ hæc contēplaris, vide ne te exiſtimes cõpræhendere incõpræhenſibilem, habes n. adhuc in his ſex conditionibus conſiderare, ꝙ vehementer in ſtuporem admirationis inducit oculum mētis noſtræ. Nam ibi eſt ſumma communicabilitas cum perſonarum proprietate, ſumma conſubſtantialitas cũ hypoſtaſum pluralitate, ſumma configuralitas cũ diſcreta perſonalitate, ſumma coæqualitas cum ordine, ſumma coæternitas cum emanatione, ſumma cointimitas cũ emiſſione. Quis ad tãtorũ mirabiliũ aſpectũ, non conſurgat in admirationē? Sed hæc oĩa certiſſimè intelligimus eē in beatiſſima Trinitate, ſi leuamus oculos ad ſuperexcellētiſſimã bonitatem. Si .n. ibi eſt ſumma cõicatio & vera diffuſio, vera eſt ibi origo & vera diſtinctio. Et quia totum cõicatur, non pars, idem ipſum datur quod habetur, & totum. Igitur emanans & producēs, diſtinguũtur proprietatibus, & ſunt eſſentialiter vnũ. Quia igitur diſtinguũtur proprietatibus, ideò habēt perſonarum proprietates, & hypoſtaſum pluralitatē, & originis emanationē, & ordinē non poſterioritatis ſed originis, & emiſſionē non localis mutationis, ſed gratuitæ inſpirationis, per rationem auctoritatis producentis, quam habent mittens reſpectu miſſi. Quia verò ſunt vnum ſubſtantialiter, ideò oportet, ꝙ ſit vnitas in eſſentia, & forma & dignitate, & æternitate, & exiſtentia, & incircũſcriptibilitate. Dũ ergo hæc per ſe ſigillatim cõſideras, habes vnde veritatem contēpleris. Dum hæc adinuicē confers, habes vnde in admirationem altiſſimã ſuſpendaris. Et ideo vt mens tua per admirationem in admirabilē aſcēdat contēplationē, hæc ſimul ſunt conſideranda. Nã & Cherubin hoc deſignant, quæ ſe mutuo aſpiciebant. Nec hoc vacat à myſterio, ꝙ reſpiciebãt ſe verſis vultibus in propitiatorium, vt verificetur illud quod dicit Dñs in Ioa. Hęc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolũ verũ Deũ, & quē miſiſti Ieſum Chr̃um. Nã admirari debemus non ſolũ cõditiones Dei eſſentiales & perſonales in ſe, verũ etiã per cõparationem ad ſupermirabilē vnionē Dei & hominis in vnitate perſonę Chr̃i. Si .n. cherub es, eſſentialia Dei cõtemplãdo, & miraris quia ſimul eſt diuinum eſſe primũ & nouiſſimũ, ęternum & præſentiſſimum, ſimpliciſſimũ & maximũ ſeu incircũſcriptũ, totum vbiq; & nuſq̃ compræhenſum, actualiſſimũ & nunq̃ motum, perfectiſſimũ & nihil hñs ſuperfluum, nec diminutũ, & tñ immenſum & ſine termino infinitũ, ſummè vnum & tñ oĩmodum, vt oĩa in ſe habens, vt oĩs virtus, vt omnis veritas, vt oē bonũ. Reſpice ad propitiatorium & mirare, ꝙ in ipſo principium primũ iunctum eſt cum poſtremo, Deus cum hoīe ſexto die formato, æternũ iunctum eſt cũ homine temporali, in plenitudine temporum de virgine nato, ſimpliciſſimũ cum ſummo cõpoſito, actualiſſimum cũ ſummè paſſo & mortuo, perfectiſſimũ & immēſum cum modico ſummè vnum, & oĩmodum cum indiuiduo cõpoſito, & à cæteris diſtincto, homine .ſ. Ieſu Chriſto. Si autem alter cherub es, perſonarum propria contēplando, & miraris cõmunicabilitatem eſſe cum proprietate, & conſubſtantialitatem cum pluralitate, configurabilitatem cum perſonalitate, coæqualitatem cũ ordine, æternitatem cũ productione, cointimitatem cum emiſſione, quia filius miſſus eſt à patre, & ſpirituſſanctus ab vtroque: qui tamen ſemper eſt cum eis, & nunquam recedit ab eis. Reſpice in propitiatorium & mirare, quia in CHRISTO ſtat perſonalis vnio cum trinitate ſubſtantiarum, & naturarum dualitate: ſtat omnimoda conſcenſio cum pluralitate voluntatum, ſtat Dei & hominis compredicatio cum pluralitate proprietatum, ſtat coadoratio cum pluralitate nobilitatum: ſtat coexaltatio ſuper omnia cum pluralitate dignitatum, ſtat condemnatio cum pluralitate poteſtatum. In hac autem conſideratione eſt perfectio illuminationis mētis, dum quaſi in ſexta die videt hominem factum ad imaginem Dei. Si enim imago eſt ſimilitudo expreſſiua, dum mens noſtra contemplatur in CHRISTO filio Dei (qui eſt imago Dei inuiſibilis per naturam) humanitatem noſtram tam mirabiliter exaltatam, tã ineffabiliter vnitam: videndo ſimul in vnum primum & vltimum, ſummum & imum: circunferentiam & centrum, α & ω, cauſatũ & cauſam, creatorem & creaturam, librum, ſcilicet ſcriptum intus & extrà: iam peruenit ad quandam rem perfectam, vt cum Deo ad perfectionem ſuarum illuminationum, in ſexto gradu quaſi in ſexta die perueniat: nec aliquid iam amplius reſtet niſi dies requiei, in qua per mentis exceſſum requieſcat humanæ mentis perſpicacitas, ab omni opere quod patrarat.

Summum bonũ cogitari non poteſt ſine emanatione perſonarum.

Exo. 25.

Ioan. 17.

Multa mirabilia in vnione naturę diuinę ad humanã reperiuntur.

De ex-

De exceſſu mentali & myſtico, in quo requies datur intellectui: affectu totaliter in Deum per exceſſum tranſeunte. Cap. 7.

HIs igitur ſex conſiderationibus excurſis, tanquã ſex gradibus throni veri Salomonis, quibus peruenitur ad pacem: vbi verus pacificus in mente pacifica tãquam in interiori Hieroſolyma requieſcit: tanquam etiam ſex alijs cherub, quibus mens veri contemplatiui, plena illuſtratione ſupernæ ſapientiæ valeat ſurſum agi: tanquã etiam ſex diebus primis in quibus mens exercitari habet, vt tãdem perueniat ad ſabbatiſmum quietis. Poſtquam mens noſtra contuita eſt Deum extra ſe, per veſtigia & in veſtigijs, intra ſe per imaginem & in imagine: ſupra ſe per diuinæ lucis ſimilitudinem ſuper nos relucentem, & in ipſa luce, ſecundum ꝙ poſsibile eſt ſecundum ſtatum viæ & exercitium mentis noſtræ: cum tandẽ in ſexto gradu ad hoc peruenerit, vt ſpeculetur in principio primo & ſummo & mediatore Dei & hominũ Ieſu Chriſto, ea quorum ſimilia in creaturis nullatenus reperiri poſſunt, & quæ omnem perſpicacitatem humani intellectus excedunt, reſtat vt hæc ſpeculando tranſcendat & tranſeat, non ſolum mundum iſtum ſenſibilem, verumetiã ſemetipſam: in quo trãſitu Chriſtus eſt via & oſtium, Chriſtus eſt ſcala & vehiculum, tanquam propitiatorium ſuper arcam Dei collocatum: & ſacramentum à ſæculis abſconditum. Ad quod propitiatoriũ qui aſpicit, plena conuerſione vultus aſpiciẽdo ad eum in cruce ſuſpenſum: per fidem, ſpem, & charitatem, deuotionem, admirationem, exultationem, appreciationem, laudem & iubilationẽ: paſcha, hoc eſt tranſitum cum eo facit: vt per virgam crucis trãſeat mare rubrum, ab Aegypto intrans deſertum: vbi guſtet manna abſconditum, & cum Chriſto requieſcat in tumulo, quaſi exterius mortuus, ſentiens tamen quantum poſsibile eſt ſecundum ſtatum viç, quod in cruce dictum eſt latro-

Luc. 23: ni cohærenti Chriſto. Hodie mecum eris in paradiſo.

Beato Frã ciſco i excelſu cõtẽplationis appra uit Seraph. Quod etiam oſtenſum eſt beato Franciſco, cum in exceſſu contemplationis in monte excelſo (vbi quç ſcripta ſunt mente tractaui) apparuit Seraph, ſex alarum in cruce confixus: vt ibidem à ſocio eius (qui tũc cum eo fuit) ego & plures alij audiuimus, vbi in Deum trãſijt per contẽplationis exceſſum: & poſitus eſt in exẽplum perfectæ contẽplationis, ſicut prius fuerat actionis: tãquam alter Iacob mutatus in Iſrael, vt omnes viros verè ſpirituales Deus per eũ imitaret ad huiuſmodi tranſitũ, & mentis exceſſum, magis exemplo q̃ verbo. In hoc autem tranſitu ſi ſit perfectus, oportet ꝙ relinquantur oẽs intellectuales operationes, & apex affectus totus transferatur & trãsformetur in Deum. Hoc aũt eſt myſticum & ſecretisſimum, quod nemo nouit niſi qui accipit: nec accipit niſi qui deſiderat, nec deſiderat niſi quem ignis Spiritusſancti medullitùs inflam-

1. Cor. 2. mat, quem Chriſtus miſit in terram. Et ideò dicit Apoſtolus, hanc myſticam ſapientiam eſſe per Spiritumſanctum reuelatam. Q̃m igitur ad hoc nil poteſt natura, modicum poteſt induſtria, parum eſt dandũ inquiſitioni, & multum vnctioni: parum dãdum eſt linguç, & plurimum internæ lætitiæ: parum dandum eſt verbo & ſcripto, & totum Dei dono. ſ. Spiritusſancto: parum aut nihil dandum eſt creaturæ, & totum creatrici eſſentiç: patri & filio & ſpirituiſancto: dicendo cũ Dionyſio ad Deum Trinitatem. Trinitas ſupereſſentialis, & ſuperdeus & ſuperoptime chriſtianorum inſpector theoſophiæ: dirige nos in myſticorum eloquiorum ſuperincognitum, & ſuperlucentem, & ſuperſublimiſsimum verticem: vbi noua, & abſoluta, & inconuerſibilia, & incõmutabilia, theologiæ myſteria: ſecundũ ſuperlucentem abſconditum occultè docentis ſilentij caliginẽ, in obſcuriſsimo quod eſt ſupermaniſeſtisſimũ ſuperſplendentẽ, & in qua oẽ relucet, & inuiſibiliũ ſuperbeatorum ſplendoribus, ſuperimplentem inuiſibiles intellectus. Hoc ad Deum. Ad amicum autẽ cui hęc ſcribuntur dicatur cum eodem. Tu autem ò amice circa myſticas viſiones corroborato itinere, & ſenſus deſere, & intellectuales operationes & ſenſibilia & inuiſibilia: & omne non ens & ens, & ad vnitatem (vt poſſibile eſt) inſcius reſtituere ipſius qui eſt ſuper oẽm eſſentiam & ſcientiam, etenim te ipſo & oĩbus immenſurabili & abſoluto puræ mẽtis exceſſu, ad ſupereſſentialem diuinarum tenebrarum radiũ, oĩa delerẽs, & ab oĩbus abſolutus aſcendas. Si aũt quæris quõ hæc fiant? interroga gratiam, non doctrinã, deſiderium, nõ intellectum, gemitũ orationis, non ſtudium lectionis, ſponſum, non magiſtrũ Deum, non hominẽ caliginẽ, non claritatem, non lucẽ, ſed ignẽ totaliter inflammantẽ, & in Deum exceſsiuis vnctionibus, & ardẽtisſimis affectionibus transferentem. Qui quidẽ ignis Deus eſt, & huius caminus eſt in Hieruſalẽ, & Chr̃us homo hũc accendit in feruore ſuç ardentisſimç paſsionis, quem ſolus ille verè percipit, qui dicit. Suſpendium elegit ani-

ma mea, & mortem oſſa mea. Quã mortẽ qui diligit, Iob. 7.

videre poteſt Deum, quia indubitanter verum eſt. Nõ Exo. 33.

videbit me homo, & viuet. Moriamur ergo, & ingrediamur in caliginem, imponamus ſilentium ſolicitudinibus, concupiſcentijs, & phantaſmatibus, tranſeamus cũ Chriſto crucifixo ex hoc mundo ad patrẽ, vt oſtẽſo

nobis patre, dicamus cũ Philippo, Sufficit nobis. Audia Ioan. 14.

mus cũ Paulo. Sufficit tibi gratia mea. Exultemus cũ

Dauid, dicentes. Defecit caro mea & cor meum, Deus 2. Cor. 12.

cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Benedictus Pſal. 72.

Dominus in çternum, & dicat omnis populus, fiat fiat.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In paruum bonum quod alias incendium Amoris dicitur.

Vel regimen conſcientiæ, vel fons vitæ vel itinerarium in ſeipſum.

PROLOGVS.

IVIGILANS verò, animã meam tanq̃ frigiditate tenebratam caleſcere conor, quã in deuotione deſertã ſcio incendi, & ingẽij nimirũ deſiderio ſuper terriginas eleuari. Non. n. in ocio aduenit mihi affluentia amoris æterni, neq; dũ corporaliter fuerã nimis aggrauatus: & fatigatus præ itinere ardorem ipſum ſpãlẽ potui ſentire, aut etiã immoderatè occupatus ſolatijs vel cuidã vltimæ diſpõni deditus: immò me in talibus refrigeſcere depræhendi, donec iterũ poſtpoſitis oĩbus quibus exterius poſſem detineri, ſolũmodo ſaluatoris aſpectibus aſſiſtere contenderem, in internisq; odoribus immorare. Iſtũ ergo librum offero intuendũ non philoſophis, non mundi ſapientibus, non magnis theologis ĩfinitis q̃õnibus implicatis, ſed rudibus & indoctis, magis Deum diligere, quã multa ſcire conantibus. Nõ. n. diſputando, ſed agendo ſcietur ars amandi. Arbitror autẽ ea quæ hic continentur, ab iſtis quæſtionarijs, & in oĩ ſciẽtia ſummis, ſed in amore Chriſti inferioribus

non

nõ poſſe ĩtelligi: vnde nec eis ſcribere decreui, niſi poſt poſitis, & oblitis cunctis quæ ad mundũ pertinent, ſolis conditoris inardeſcant deſiderijs mancipati. Primò quidem vt oẽm terrenam dignitatem fugiant, omnem oſtentationem ſcientiæ & vanã gloriam odiant: ac demum paupertati altiſſimæ ſe conformantes, orãdo, & meditando, diuinæ dilectioni iugiter aſſiſtãt. Sic nimirum apparebit eis in interius igniculus quidem virtutis increatæ, & componens cor eorum ad capiendum calorem, quo cuncta caligo conſumetur: eleuabit eos in ardorem amabilem & amæniſſimum, vt temporalia transcendant, & thronum teneant in termino tranquillitatis. Quò enim ſcientiores ſunt, eò aptiores ſunt vel eſſent ad amãdum, ſi verè ſpernerent ſeipſos, & ab alijs ſperni gauderent. Proinde quia hic vniuerſos exercito ad amorem, amoriſq; superferuidum ac ſupernaturalem affectum: vtrumq; oſtendere conabor, Iſtius libri titulus, incendium amoris dicatur.

De triplici modo ſe exercendi circa triplicem viam ſapientiæ: & primò de meditatione.

Particula prima.

Prou. 25. ECce deſcripſi eam tibi tripliciter, ait ſapiens. Cum omnis ſciẽtia debeat gerere Trinitatis inſigne, præcipuè illa ſcientia quę in ſacra ſcriptura docetur, debet in ſe repreſentare veſtigiũ Trinitatis. Propter hoc ſapiens eam tibi tripliciter deſcripſiſſe dicit, propter triplicem ipſius intellectum ſpiritualem, moralem. ſ. allegoricũ, & anagogicum. Hic autem triplex intellectus reſpondet triplici actui hierarchico: ſ. purgationi, illuminationi, & perfectioni. Purgatio autem ad pacẽ ducit. Illuminatio ad veritatem. Perfectio ad charitatem: Quibus perfectè adeptis, anima beatificatur, & ſecundũ hoc ꝙ circa hæc verſatur, ſuſcipit mereti incremẽtum. In horum igitur trium cognitione, dependet ſciẽtia totius theologiæ, & meritum vitæ æternæ. Sciendũ ergo eſt, ꝙ triplex eſt modus exercendi ſe circa hanc triplicem viam. ſ. legendo, meditãdo, & orando. lectio eſt diffuſior: meditatio eſt breuior: oratio eſt compendioſior. Lectio. n. huius triplicis viæ totam continet ſacram ſcripturam, immò ferè omnem ſanam doctrinã, ſicut oſtenſum eſt ſuprà, in tractato de reductione omnium artium ad theologiam. Quidam alius liber habet ſic. Sciendum igitur, ꝙ triplex eſt modus exercendi ſe circa hanc triplicem viam, ſ. meditando, orando, & cõtemplando. Primò meditationis formam breuiter libeat intueri. Sciendum ergo, ꝙ tria ſunt in nobis, ſecũdum quorum vſum in hac triplici via exercemur: ſ. Stimulus conſcientiæ, radius intelligentiæ, & igniculus ſapientię. Si ergo vis purgari, verte ad conſcientiæ ſtimulum. Si illuminari, ad intelligentię radium. Si perfici, ad ſapientiæ igniculum ſecundum cõſilium beati Dionyſij ad Titũ: vbi eum hortatur dicens. Verte te (inquit) ad radium, &c. Ad ſtimulum conſcientię debet homo exercere ſe ipſum, hoc modo meditando in via purgatiua: ſ. vt primò ſeipſum exaſperet, Secundò exacuat, Tertiò dirigat. Nã exaſperandus eſt recordatione peccati, exacuendus circunſpectione ſui, & retificãdus cõſideratione boni. Peccati autem recordatio debet eſſe in hunc modum. Vt arguat ſe animus, de multiplici negligentia, cõcupiſcentia, & nequitia. Fere enim omnia peccata & mala noſtra, ſiue contracta, ſiue acta reduci poſſunt ad hæc tria. Circa negligentiam autem attẽde, ꝙ primò debet recogitare homo, ſi in ſe fuerit negligẽtia cordis cuſtodiendi, temporis expendẽdi, & finis intendendi. Hæc. n. tria ſunt ab omnibus ſumma cũ diligentia obſeruanda: ſ. vt cor benè cuſtodiatur, tẽpus vtiliter expendatur, & finis debitus in oĩ opere præfigatur. Secũdò debet homo cogitare ſi negligens fuerit in oratione, in lectione, & in boni operis executione. In his tribus debet vnuſquiſq; diligenter ac ſolicitè ſe exercere, & excolere, vt poſſit fructum bonum dare in tẽpore ſuo: eo ꝙ vnum horum ſine altero nequaquàm ſufficiat. Tertiò debet cogitare ſolicitè, ſi negligẽs fuerit ad pœnitendum, ad reſiſtendum & ad proficiendũ. Debet enim vnuſquiſq; cum ſumma diligentia deflere culpam commiſſam. Repellere tentationem diabolicam, Proficere de vna virtute in aliam, vt ſic poſſit peruenire ad terram promiſſam. Circa concupiſcentiã autem debet cogitare homo, ſi in eo viuat concupiſcẽtia voluptatis, curioſitatis, & vanitatis, quę ſunt radices totius mali. Primò igitur recogitanda eſt concupiſcentia voluptatis, quæ tunc in homine viuit, ſi fuerit in eo appetitus dulcium, molliũ, & carnaliũ. Hoc eſt ſi homo quęrat cibaria ſaporoſa, veſtimẽta delitioſa, & oblectamenta luxurioſa. Quæ omnia non ſolum repræhenſibile eſt appetere cum conſenſu, ſed etiam debet homo reſpuere primo motu. Secundò recogitanda eſt concupiſcentia curioſitatis, ſi viuat vel vixerit in homine. Hoc autem deprehenditur, cum quis appetit ſcire occulta, videre pulcra, & habere chara. In omnibus his eſt vitium auaritiæ ꝙ curioſitatis. Multum reprehenſibile eſt hoc in homine. Tertiò recogitanda eſt concupiſcentia vanitatis, quæ tunc viuit in homine, ſi in eo fuerit appetitus fauoris, laudis, & honoris. Quæ omnia vana ſunt, & hominem vanum reddunt: & ita fugienda ſunt ſicut concupiſcentia mulierum. Et de omni tali debet conſcientia arguere cor humanum. Circa nequitiã autẽ debet cogitare homo ſi in ſe vigeat, vel aliquando viguerit iracundia, inuidia, & acedia. Quæ faciunt hominem nequam. Primò cogitanda eſt iracundiæ nequitia, quæ conſiſtit in animo, in ſigno, & in verbo, vel in corde, in facie, & in clamore, vel in affectu, afflatu, & effectu. Secundò recogitanda eſt nequitia inuidiæ, quæ in aliena prſoperitate tabeſcit, in aliena aduerſitate hilareſcit, & in aliena mendicitate refrigeſcit. Tertiò recogitanda eſt nequitia acediæ, ex qua oriuntur ſuſpiciones malæ, cogitationes blaſphemæ, & detractiones malignæ. Omnis enim talis nequitia admodum deteſtanda eſt. Ex hac triſaria recordatione triplicata, debet exaſperari ſtimulus cõſciæ, & amaricari anima: vt poſſit homo conſequi ſalutẽ. Viſo qualiter exaſperari debeat ſtimulus conſciẽtiæ in recordatione peccati, videndum eſt qualiter ſit exacuendus ſtimulus in circumſpectione ſui. Tria autem debet homo circa ſe circumſpicere: ſcilicet, diem mortis imminentem, ſanguinem Chriſti recentem, & faciem iudicis præſentẽ. In his tribus acuitur ſtimulus conſcientiæ contra omne malum. Primò namq; acuitur dum cõſiderat homo diem mortis, quia eſt indeterminabilis, inæuitabilis, & irreuocabilis. Quẽm ſi diligenter inſpiciat, diligentiſſimè laborabit, vt dum tempus habet purgetur ab omni negligentia, & concupiſcentia, & nequitia. Quis. n. moraretur in culpa, qui non eſt certus de die craſtina? Secundò acuitur dum conſiderat homo ſanguinẽ Chriſti effuſum pro humano corde excitando, pro eodem abluendo, & pro ipſo molificãdo. Vel effuſum pro humana immũditia mundificãda, pro humana morte viuificanda, & pro humana ariditate fœcundanda. Quis enim tam hebes, ut permittat in ſe regnare culpam negligentiæ, concupiſcentiæ, uel nequitiæ, qui cogitat ſe perfuſum illo precioſo ſanguine. Tertiò acuitur dum conſiderat homo faciem iudicis, quæ eſt infallibilis, inflexibilis, & infugibilis. Nullus enim poteſt aliquo modo fallere eius ſapientiam. Flectere iuſtitiam. Effugere uindictam. Quia ergo nullum bonum irremuneratũ, nullum malum impunitum: quis non acuetur ex hac conſideratione contra omne malum? Poſt hæc uidendum eſt, quomodo ſtimulus conſcientię ſit rectificãdus

dus in conſiderationis boni. Tria autem ſunt bona me
ditanda in quorum acquiſitione rectificatur ſtimulus
conſcientiæ, ſcilicet, ſtrennuitas contra negligentiam,
ſeueritas contra concupiſcentiam, & benignitas con-
tra nequitiam. His enim tribus habitis, fit conſcientia
bona, munda, & recta. Et hoc eſt quod dicitur in Mi-
Micha 6. chæ. Iudicabo tibi homo quid ſit bonum, & quid Do-
minus requirat à te. Vtique facere inditium, & diligere
miſericordiã, & ſollicitũ ambulare cũ deo tuo. In qui-
bus verbis tãguntur illa tria prędicta. Similiter & Do-
Luc. 12. minus hæc eadem Luca di. Sint lumbi veſtri præcin-
cti. Primò igitur inchoandum eſt à ſtrennuitates, quæ
Strenuitas quid viam præbet alijs, Licet autem eam ſic deſcribere. Strẽ
nuitas eſt quidam vigor animi, excutiens omnem ne-
gligentiam, & diſponens animam ad faciendum bona
opera. Vigilanter, confidenter, eleganter. Hæc eſt quæ
viam præbet ad omnia bona ſequẽtia. Secundò ſequi-
tur ſæueritas, quæ eſt quidam vigor animi reſtringens
omnem concupiſcẽtiam, & habilitãs animam: ac fer-
uentem reddẽs eam ad amorem aſperitatis, pauperta-
tis, & vilitatis. Tertiò ſequitur benignitas, quæ eſt qui
dam dulcor animæ, excludens omnem nequitiam, &
habilitans animam, ad beneuolentiam, tolerantiam, &
ad internam lætitiam. Et hic eſt terminus purgationis
ſecundum viam meditationis. Nam omnis conſciẽtia
munda, lęta eſt, & iucunda. Qui igitur vult purgari, ver-
tat ſe modo prædicto ad ſtimulum conſcientiæ. In prę
dicta tamen exercitatione à quolibet pręmiſſorum po-
teſt inchoari noſtra meditatio. Tranſeũdem eſt etiam
ab vno in aliud, & tandiu immorandum, quoſq; tran-
quillitas & ſerenitas acquiratur & percipiatur, ex qua
oritur ſpiritualis iucunditas. Qua adepta, promptus eſt
animus vt ſurſum tendat. Incipit ergo via iſta à ſtimu-
lo conſcientiæ, & terminatur in affectum ſpiritualis lę
titiæ, exercetur in dolore, & conſummatur in amore.

De via illuminatiua. Cap. 2.

SEcundò loco poſt viam purgatiuam, ſequitur illu
minatiua. In qua ſe debet homo exercere ad radiũ
intelligentiæ, hoc ordine. Nam radius intelligen-
tiæ eſt primò protendendus ad mala dimiſſa. Secundò
dilatandus, ad beneficia commiſſa. Tertiò reflectẽdus,
ad præmia promiſſa. Protenditur autem radius intelli-
gentiæ ad mala dimiſſa, dum ſolicitè penſantur mala
quæ Dominus indulſit; quæ tot ſunt, quot ſunt peccata
quæ commiſimus, & tam magna, quantis eramus ma-
lis aſtricti, & quantis bonis priuati. Et hæc meditatio
ſatis patet ex præcedenti. Nec hoc ſolum attendendũ
eſt, quanta mala commiſimus, ſed etiam conſideran-
dum eſt, in quanta mala incidiſſemus, ſi Dominus per
miſiſſet. Et cũ hęc diligenter penſantur, per radiũ intel
ligentiæ tenebræ noſtræ illuminantur. Et talis illumi-
natio cõiuncta debet eſſe gratitudini affectionis, alio-
quin non eſt illuminatio cœleſtis, ad cuius ſplẽdorem
videmus ſequi calorem, Vnde gratiæ hic agendæ ſunt
pro dimisſione malorum commiſſorum, vel posſibi-
lium committi, infirmitate, necesſitate, & voluntatis
peruerſitate. Secundò vidẽdum eſt, qualiter iſte radius
intelligentię dilatetur in conſideratione beneficiorum
commiſſorum, quæ quidẽ ſunt in triplici genere. Quæ
dam enim ſpectant ad complementum naturæ, quæ-
dam ad adiutorium gratiæ, & quædam ad donum ſu-
perabundantiæ. Ad complementum naturæ ſpectat,
quod dedit Deus ex parte corporis, ſcilicet, membro-
rum integritatem, complexionis ſanitatem, & ſextus
nobilitatem: ex parte ſenſus, viſum perſpicuum dedit,
Auditum acutum, & ſermonem diſcretum: ex parte
animæ, ingenium clarum, iudicium rectum, & animũ
bonum dedit. Ad adiutorium autem gratię ſpectat pri
mò, ꝙ dedit gratiam baptiſmalem, qua deletur culpa,
reſtituitur innocentia, & confertur iuſtitia. Et per hoc
dignum facit vita æterna. Secundò, ꝙ dedit gratiã pœ-
nitentialem quantum ad animi voluntatem, temporis
opportunitatem, & religionis ſublimitatem. Tertiò ꝙ
dedit gratiam ſacerdotalem, per quam fecit diſpẽſato-
res doctrinæ, diſpenſatores indulgentiæ, & diſpẽſato-
res euchariſtiæ. In quibus omnibus ſecundum plus &
minus diſpenſantur verba vitæ. Ad donum autem ſu-
perabundantiæ ſpectat, ꝙ primò dedit totum mundũ,
ſcilicet, inferiora ad obſequium, paria ad meritum, &
ſuperiora ad patrocinium. Secũdò dedit filium ſuum,
& hoc in fratrem & amicum, in precium noſtrum, &
in cibum quotidianum. Primum in incarnatione, ſecũ
dum in paſsione, & tertium in altaris conſecratione.
Tertiò dedit Spiritumſanctum: & hoc in ſignaculum
acceptationis, in priuilegium adoptionis, & in anulum
deſponſationis. Et per hoc fecit animam chriſtianam,
verè ſuam amicam, filiam, & ſpõſam. Hæc omnia ſunt
mira, & ineffabilia: & in eorum meditatione ad modũ
ſponſæ anima debet eſſe Deo grata. Tertiò circa viam
illuminatiuam, videndum eſt qualiter iſte radius intel
ligentiæ per meditationem eſt reflectendus: vt ad fon
tem totius boni reuertatur, recogitando præmia pro-
miſſa. Conſiderandum eſt ergo ſolicitè, & frequenter
penſandum: ꝙ Deus qui non mentitur: credentibus di
ligentibus ſe promiſit veraciter amotionem omnium
malorum: aſſociationem omnium ſanctorum, & im-
pletionem omnium deſideriorum in ſeipſo, qui origo
eſt & finis omnium bonorum. Qui eſt tantum bonũ,
ꝙ excedit omnem petitionem, omnem deſiderij dila-
tationem, & omnem æſtimationem. Et nos tanto bo
no dignos reputat, ſi diligimus & appetimus eum ſu-
per omnia, & propter ſe: & ideo cum omni deſiderio
& affectu ac beneuolẽtia, debemus in ipſum tendere.

De via vnitiua & perfectiua. Cap. 3.

POſtremò ſequitur, qualiter nos exercere debe-
mus ad igniculum ſapientiæ. Hoc autem facien-
dum eſt hoc ordine. Quia iſte igniculus ſapientiæ
ſollicitè ac diligenter eſt primò congregandus, ſecun-
dò inflãmandus, & tertiò ſubleuãdus. Congregatur au
tem, per reductionẽ affectionis ab omni amore crea-
turæ. Ad cuius amorẽ reuocari debet affectio. Quoniã
amor creaturæ non proficit, & ſi proficit non reficit,
& ſi reficit, non ſufficit. Ideo omnis amor talis ab affe-
ctu debet omnino elongari. Secundò inflamandus eſt
igniculus iſte, & hoc ex conuerſione affectionis ſuper
amorem ſponſi. Et hoc quidem fit, vel comparãdo ip-
ſum amorem ad ſeipſum, vel ad effectum ſupernorum
ciuiũ, vel ad ipſum ſponſum. Tunc autem hoc fit quã-
do attendit, ꝙ per hunc amorem poteſt in nobis ſup-
pleri omnis indigentia, & quòd per amorem eſt in bea
tis omnis boni abundãtia, & quòd per amorem habe-
tur ipſius ſummi deſiderabilis præſentia. Hæc .n. ſunt,
quæ affectum inflãmant. Tertiò ſubleuandus eſt igni-
culus iſte, & hoc ſupra omne ſenſibile, imaginabile, &
intelligibile, hoc ordine, vt homo immediatè de ipſo
quem perfectè optat diligere: primò meditãdo diſcat,
quòd ille quem diligit, non eſt viſibilis, audibilis, nec
odorabilis. Immo totus guſtabilis, tangibilis, aut ſenſi-
bilis, & deſiderabilis. Secundò cogitet, quòd ille quem
diligendo quærit, non eſt terminabilis, figurabilis, nu-
merabilis, circunſcriptibilis, commutabilis, aut imagi-
nabilis, ſed totus deſiderabilis. Tertiò cogitet, quòd il-
le quem diligit, non eſt demonſtrabilis, diffinibilis, opi
nabilis, æſtimabilis, inueſtigabilis, aut intelligibilis, ſed
totus deſiderabilis. Ex his autem liquidè patet, qualiter
ad ſapientiam ſacræ ſcripturæ perueniri poteſt, me-
ditando

ditádo ſcilicet, circa viam purgatiuam, illuminatiuam,
& perfectiuam. Et non ſolum ſacræ ſcripturæ conti-
nẽtia, immò omnis meditatio noſtra debet verſari cir-
ca iſta. Nam omnis meditatio ſapientis, aut eſt circa
opera humana, cogitando ſcilicet quid homo fecerit,
& quid debeat facere, & quę ſit ratio mouens: Aut cir-
ca opera diuina, cogitando ſcilicet quanta Deus homi-
ni commiſerit, quòd omnia fecit propter hominem;
quanta dimiſerit, & quãta repromiſerit, & in hoc clau-
duntur opera creationis, reparationis, & glorificatio-
nis. Aut circa vtrorumque principia, quæ ſcilicet ſunt
Deus & anima, qualiter hæc ad inuicem ſunt copulan-
da. Et in hoc debet ſtare omnis meditatio noſtra, quia
eſt finis omnis cognitionis, & operationis, & eſt ſapiẽ-
tia vera, in qua eſt cognitio per veram experientiam.
In huiuſmodi autem meditatione, tota anima noſtra
debet eſſe intenta ſecundum vires ſuas, ſcilicet ſecun-
dum rationem, & ſynderesim, conſcientiam & volun
tatem. Nam in huiuſmodi meditatione, ratio percun-
ctando affert propoſitionem, ſynderesis ſententiando
profert diffinitionem, conſcientia teſtificando infert
concluſionem, & voluntas præeligẽdo defert ſolutio-
nem. Verbi gratia. Si quis velit meditari circa viam
purgatiuam, debet ratio quærere, quid debeat fieri de
homine, qui templum Dei violauit: Synderesis reſpõ-
det, quòd aut debet diſperdi, aut lamentis pœnitentiæ
purgari: Conſcientia aſſumit. Tu es ille, ergo vel opor-
tet te damnari, aut ſtimulis pœnitentiæ affligi. Dein-
de voluntas præeligit, ſcilicet quòd recuſat damnatio-
nem ęternam, & aſſumit voluntariè pœnitentię lamẽ-
ta. Iuxta hunc modum in vijs alijs incedendum eſt.

Sequitur de oratione quomodo per eam veniatur ad ſapientiam ſacræ ſcripturæ. Particula 2.

POſtquàm diximus qualiter ad ſapientiam veram
peruenitur, legendo & meditando, videndum eſt
nunc, qualiter ad ipſam peruenitur orando. Scien-
dum autẽ eſt, ꝙ in oratione ſunt tres gradus, ſiue par-
tes ipſam perficientes: quorum primus eſt, deploratio
miſeriæ: ſecundus, imploratio miſericordiæ: & tertius,
exhibitio latriæ. Latriæ autem cultum Deo exhibere
non poſſumus, niſi ab eo gratiam conſequamur. Miſe-
ricordiam verò Dei ad dandam gratiam nõ poſſumus
inflectere, niſi per deplorationem & expoſitionem
noſtræ miſeriæ, & indigentiæ. Nam omnis perfecta
oratio, debet habere iſtas tres partes. Non enim ſufficit
vna ſine altera, nec perducit ad metam perfectam, &
ideo hæc tria ſunt ſemper inngẽda. Deploratio autem
miſeriæ circa quamcunq; miſeriam fit, ſiue pro perpe-
tratione culpæ: ſiue pro amiſſione gratię, ſiue pro dila-
tione gloriæ: hæc tria debet habere ſcilicet dolorem,
pudorem, & timorem. Dolorem propter damnum, ſi-
ue incommodum. Pudorem propter opprobrium ſiue
in honeſtum. Timorem propter periculum ſiue reatũ.
Ex memoria enim præteritorum oritur dolor, dum re-
cordatur. Quid omiſit, quia præcepta iuſtitiæ. Quid
commiſit, quia prohibita culpæ. Quid amiſit, quia gra-
tuita vitæ. Ex intelligentia præſentium oritur pudor,
dum attendit. Vbi ſit, quia longè in imo, quæ fuerat
propè in ſummo. Qualis ſit, quia fęda in luto, quæ fue-
rat pulchra imago. Quæ ſit, quia ancilla, quæ fuerat li-
bera. Ex prouidentia futurorum oritur timor, dũ prę-
cogitat. Quò tendat, quia ad inferos properat greſſus
eius. Quid occurrat, quia iudicium ineuitabile, iuſtum
tamen. Quid aſſequatur, quia ſtipendium mortis æter-
næ. Imploratio autem miſericordię circa quamcunque
gratiam inuocetur, debet eſſe. Cum affluentia deſide-
rij, quod habemus à ſpiritu ſancto, qui poſtulat pro no-
bis gemitibus inenarrabilibus. Cũ fiducia ſpei, quam
habemus à CHRISTO, quia mortuus eſt pro nobis
omnibus. Cum diligentia implorandi ſubſidij, quod
quærimus à ſanctis omnibus. Quando enim hæc tria
concurrunt, tunc imploratur efficaciter diuina miſeri-
cordia. Affluẽtiam deſiderij habemus à ſpiritu ſancto,
quia per ipſum ſumus à patre in filio prędeſtinati ęter-
naliter, per ipſum ſumus renati in baptiſmo ſpiritua-
liter: & quia per ipſum ſumus congregari in Eccleſia
vnanimiter. Cõfidentiam ſpei habemus à CHRISTO
Domino, quia pro nobis obtulit ſe in cruce in terra,
quia pro nobis offertur à matre Eccleſia in ſacramen-
to altaris, in ſui memoriam: & quia pro nobis apparet
vultui patris in cœlo in gloria. Diligentiam imploran-
di ſubſidij à ſanctorum cõſortio, habemus ab angelo-
rum miniſtrantium patrocinijs, à beatorum triumphã-
tium ſuffragijs, & à iuſtorum militãtium meritis. Ex-
hibitio autem latriæ ex quacunq; gratia Deus colatur,
debet habere tria. Primò enim ob gratiam impetran-
dam, debet cor noſtrum incuruari ad Dei reuerẽtiam,
& adorationem. Secundò debet dilatari ad beneuolẽ-
tiam, & gratiarum actionem. Tertiò debet eleuari ad
complacentiam, & mutuam allocutionem, quæ eſt
ſponſi & ſponſæ, quam docet ſpiritus ſanctus in canti-
cis. In qua ſi recto ordine fiat, mira eſt exultatio & iu-
bilatio: ita vt ducatur homo in exceſſum, & faciat ani-
mam dicere. Bonum eſt nos hic eſſe. Et hic debet ora-
tio noſtra terminari. Nec ante debet homo deſiſtere, Matt. 17.
donec ingrediatur in locum tabernaculi admirabilis,
vſque ad domũ Dei: vbi in voce exultationis eſt ſonus
epulantis. Vt autem incurueris ad reuerentiã, admirare
immenſitatem diuinam, & intuere modicitatem tuã.
Vt dilateris ad beneuolentiam, attende benignitatem
diuinam, & vide indignitatem tuam. Vt eleueris ad cõ-
placentiam, recogita charitatem diuinam, & conſidera
tepiditatem tuam: vt ex huius collatione peruenias in
exceſſum mentis. Sciendum autem, ꝙ reuerentiam de-
bemus exhibere Deo, tripliciter. Primò tanquam pa-
tri, à quo formati, reformati, & educati. Secundò tan-
quam patri à quo eruti de ore inimici, redẽpti de car-
cere inferni, & cõducti in vineam Domini pro mune-
re Paradiſi. Tertiò debemus exhibere Deo reueren-
tiam, tãquàm iudici: coram quo accuſati, accuſat enim
clamor conſcientiæ: coram quo conuicti, conuincit. n.
euidentia vitæ: & coram quo confeſſi, confitetur. n.
aſpectus diuinæ ſapientiæ, vnde contra nos de iure de-
beat ſententia proferri. Et prima quidem reuerentia
debet eſſe magna, ſecunda maior, tertia maxima. Vnde
prima eſt ad modum inclinationis, ſecũda ad modum
genuflexiõis, & tertia ad modũ proſtrationis. In prima
nos ſubijcimus, in ſecunda nos deijcimus, in tertia nos
abijcimus. In prima reputamus nos paruos; in ſecunda
minimos, in tertia verò nullos. Beneuolentiam autem
debemus ſimili modo Deo tripliciter exhibere: ſcili-
cet magnam, maiorem, & maximam magnam conſi-
deratione infirmitatis noſtræ; maiorem conſideratio-
ne magnitudinis gratiæ ſuæ; & maximam, conſidera-
tione immenſitatis miſericordiæ ſuæ: & magnam pro
commiſſis, maiorem pro dimiſſis, & maximam, pro
promiſſis. Vel magnam pro complementis naturæ,
maiorem pro indumentis gratiæ, maximam pro do-
nis ſuperrogantiæ, prima cor extenditur, in ſecũda ape-
ritur, vt in Can. dicitur. Aperi mihi ſoror mea & in ter Canti. 5.
tia effunditur. Vt in thre. dicitur. Effunde ſuper aquam
cor tuum ante conſpectũ Domini. Complacentiam au Threa. 2.
tem triplici modo debemus Deo exhibere toto cor-
de. Primò vt ſic coaptetur cõplacentia noſtra ad Deũ,
vt vnicuiq; placeat, quòd ſolus Deus placeat ſibi. Secũ-
dò vt ei hoc placeat, quòd ipſe placeat ad ſoli Deo.
Tertiò

Tertiò vt ei hoc placeat, quòd in hac complacentia
cæteri communicent. In prima eſt magna, in ſecun-
da maior, & in tertia maxima. In prima eſt amor gra-
tuitus, in ſecũda eſt amor debitus, & in tertia eſt amor
ex vtroque permixtus. In prima crucifigitur mundus
homini, in ſecunda crucifigitur homo mundo, & in ter
tia crucifigitur homo pro mundo. vt pro omnibus ve-
lit homo mori, vt & ipſi placeant Deo. Et hic eſt gra-
dus, & ſtatus perfectæ charitatis, ante cuius aſſecutio-
nem nemo debet ſe æſtimare perfectum. Tunc au-
tem hanc perfectionem homo aſſequitur, quando cor
ſuum inuenit non ſolum voluntarium, ſed etiam aui-
diſſimum ad moriendum pro ſalute proximorum. ſe-
2. ad Cor. 12. cundum, quòd Apoſtolus dicebat: Libentiſſimè im-
pendar, & ſuperimpendar ego ipſe pro animabus ve-
ſtris. Ad hanc perfectam dilectionem proximi non
peruenitur, niſi prius perueniatur ad perfectam dile-
ctionem Dei, propter quem diligitur proximus, qui
non eſt diligendus niſi propter Deum. Et propterea
ad intelligendam perfectionem in dilectione Dei, ſciẽ
dum eſt, quòd ſex ſunt gradus, quibus paulatim & or-
dinatè proceditur, vt ad perfectionem perueniatur.
Quorum primus eſt ſuauitas, ſecundus auiditas, tertius
ſaturitas, quartus ebrietas quintus ſecuritas, ſextus trã-
quillitas. Primus itaque gradus eſt ſuauitas, vt homo
addiſcat guſtare quàm ſuauis eſt Dominus. Et hoc
quidem fit vacando, & ſabbatizando ei per ſanctas
Pſal. 75. meditationes, ſecundum quod dicitur in Pſa. Reliquię
cogitationis diem feſtum agent tibi. Quod quidem
fit, quando meditationes circa amorem Dei, ſuauita-
tem pariunt in corde. Secundus gradus eſt auiditas,
quando. ſ. anima aſſuefieri cœperit circa illam ſuauita-
tem: & naſcitur in ea tanta eſuries, vt nihil eam poſsit
reficere, niſi eum quem amat poſſederit perfectè:
Quod quia non poteſt in præſenti attingere, quia ad
hoc longè eſt: continuè excedit & egreditur extrà per
Iob. 7. amorem extaticum, clamans & dicens illud beati Iob.
Pſal. 41. Suſpendium elegit anima mea, & mortem oſſa mea.
Et illud Pſalm. Quemadmodum deſiderat ceruus ad
fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus.
Tertius gradus eſt ſaturitas, quæ oritur ex ipſa auidita-
te. Qui enim vehementiſſimè Deum deſiderat, & ſur
ſum fertur, iam omne quod deorſum videt, vertitur ei
in faſtidium. Vnde quaſi ſaturatus, non poteſt refe-
ctionem inuenire in aliquo, citra ipſum dilectum. Et
ſicut ſaturatus ſi cibum ſumat, incurrit potius abomi-
Prou. 27. nationem quàm refectionem, ſic in hoc gradu chari-
tas facit circa omne creatum: vnde dicit ſapiens. Ani-
mã ſaturata calcabit fauum. Quartus gradus eſt ebrie-
tas, quæ oritur ex ſaturitate. Ebrietas autem in hoc
conſiſtit, quòd quis tanto amore diligat Deum, vt iam
non ſolum faſtidiat ſolatium terrenum, ſed etiam de-
lectetur & quærat tormentum pro ſolatio: & amore
illius quem diligit, delectetur in pœnis, opprobrijs, &
2. Cor. 12. flagellis cum Apoſtolo. Vnde ſicut ebrius ſeipſum
denudat ſine pudore, & ſuſtinet plagas ſine dolore: ſic
Actuum. 5. in iſto intelligendum eſt. Vnde. Ibant Apoſtoli gau-
dentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Ieſu contumeliam pati. Quintus gra-
dus eſt ſecuritas, quæ oritur ex ebrietate. Ex hoc enim
quòd anima ſentit ſe tantum amare Deum, quòd libẽ-
ter ſuſtinet propter ipſum omne damnum & omne
opprobrium: iam foras mittitur timor, & tantum con
cipit anima ſpẽ de adiutorio Dei, vt nullo modo exi-
Ad Ro. 8. ſtimet ſe poſſe ſeparari ab eo. In hoc gradu erat Apo-
ſtolus cum dicebat. Quis nos ſeparabit à charitate
CHRISTI? &c. Certus ſum enim, quia neque mors
neq; vita, &c. poterit nos ſperare à charitate Dei; quæ
eſt in CHRISTO IESV Domino noſtro. Sextus
gradus eſt vera & plena tranquillitas, per quam eſt tã-
ta pax & requies in anima, vt quodammodo ſit in ſi-
lentio, & ſomno, & velut in arca Noe collocata: vt nul
lo modo perturbetur. Quis enim poteſt inquietare
mentem, quam nullus cupiditatis ſtimulus inquietat,
& nullus timoris aculeus agitat? In iſta mente pax eſt,
& ſtatus vltimus, & quies, & ibi requieſcit verus Salo-
mon: quoniam in pace factus eſt locus eius. Et ideo
valde conuenienter iſti gradus ſignificantur per illos
ſex gradus, quibus aſcendebatur ad thronum Salomo- 3. Re 10. &
nis. Et propter hoc dicitur in Canti. Aſcenſum purpu- 2. Paral. 9.
reum media charitate conſtrauit. Quia impoſſibile eſt Cant. 3.
ad iſtam tranquillitatem pertingere, niſi per charitatẽ.
Hac autem acquiſita, facillimum eſt homini facere om
ne quod eſt perfectionis: ſiue agere ſiue pati, ſiue viue-
re ſiue mori. Studendum eſt igitur ad profectum cha-
ritatis, cum profectus eius inducat perfectionem om-
nis boni & complementum. Vt igitur ſint ad manum
prædictæ differentiæ, nota, quòd qui ad hanc perfe-
ctionem vult proficere, debet per meditationem ſti-
mulum conſcientię primò exaſperare, exacuere, & re-
ctificare. Et ſic ad radium intelligentiæ tranſire, ipſum
protendendo, dilatando, & reflectendo. Et ſic ad igni-
culum ſapientiæ tranſire, ipſum congregando, inflã-
mando, & ſubleuando. Et ſic per orationem primò de
bet deplorare miſeriam ſuam, cum dolore propter dã-
num, cum pudore propter opprobrium, & cum timo-
re propter periculum. Secundò debet implorare diui-
nam miſericordiam, cum vehementia deſiderij per ſpi
ritum ſanctum, cum fiducia ſpei per Chriſtum crucifi-
xum, & cum aſſiſtentia patrocinij per ſanctorum ſuf-
fragium. Tertiò debet exhibere latriam, exibendo
Deo reuerentiam, beneuolentiam, & complacen-
tiam. Vt primò ex parte Dei procedat admiratio diui-
na, quaſi maior propoſitio. Secundò ex parte noſtra
ſequatur conſideratio, quaſi aſſumptio. Tertiò fiat la-
triæ plena exhibitio, quaſi concluſio. Qui autem ſic
excitauerit ſe continuè & intentè; proficiet in charita-
te ſecundũ ſex gradus prædictos, quibus peruenitur ad
perfectionem tranquillitatis: vbi eſt multitudo pacis:
& quaſi quidam finis quietis noſtræ, quã dominus re-
liquit Apoſtolis. Vnde nota, quòd Apoſtolus in quali-
bet ſalutatione optabat gratiam & pacem: gratiã tan-
quam primordialem: pacem ſicut complemẽtum. Ad
Timotheum autem interponit miſericordiam, quæ
eſt vtriuſq; principium.

Nota, ꝙ miſſa cogitandũ eſt negligentia circa cor- Pulchrę &
pus Chriſti. Nota de Sacramento: ꝙ Dominus pro- ſalutiferę
pter nos ſemper totus ibi eſt, & nos raro vel nũquã ibi cogitatio-
toti ſumus propter eum. Item ꝙ ibi eſt precium redẽ- nes inter ſo
ptionis noſtræ, & nõ liberamur, & hoc reſtat per nos. lennia miſ-
Item ꝙ ibi verè eſt Deus, & non videmus eũ, ad quem ſarum me-
videndũ creati ſumus. Itẽ ꝙ ibi eſt paratior ad liberan- ditandę.
dũ nos, quam nos à miſeria liberari. Item ꝙ ipſe ad ſa-
lutem noſtram inſtituit hoc ſacramentum, & tam ſtu-
dioſè. Nos verò tepidi, immò toti frigidi hoc conſe-
cramus. Item ꝙ ipſe ibi eſt cum Angelorum frequen-
tia, nos cum magna cordis irreuerentia. Item ꝙ ipſe ibi
ardẽs eſt pro noſtra dilectiõe, nos ibi remiſsi in gratia-
rum actione. Item quòd ipſe ibi eſt cibus Angelorum
ad noſtram refectionẽ, & nos non guſtamus eum pro-
pter noſtram corruptionem. Item quòd quicquid di-
ſpergimus per culpam, ipſe ibi congregat per gratiam,
nec tamen grati ſumus. Item quòd ipſe ſe ibi offert
precium redemptionis noſtræ ſine tædio, nec tamen
liberamur omnino. Vis ergo ſcire, quæ & quanta & Nõ ſumus
quibus debeas? Primò CHRISTO omnem vi- ſoluẽdo pro
tam tuam pone, quia ipſe ſuam poſuit pro tua: beneficijs
& cruciatus diros ſuſtinuit, ne tu perpetuos ſuſti- à Chriſto
neres. Sed confer præmia omnis vitæ filiorum Adam exhibitis, il
& omnes dies ſęculi, & labores omnium hominũ qui li tamẽ vitã
hãc debe-
mus.

fuerunt, ſunt & erunt, nihil erunt ad comparationem illius corporis, quod ſpectabile & etiam ſtupēdum eſt virtutibus ſupernis, in conceptu de ſpirituſancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, & in coruſcationibus miraculorum, in reuelationibus ſacramentorum. Sicut igitur exaltantur cœli à terra, ſic exaltata eſt vita illius à vita hominum: quę tamen poſita eſt pro vita noſtra. Sicut enim nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita vita noſtra ad vitæ illius proportionem. Cum illa nulla dignior ſit, noſtra nulla miſerior poteſt eſſe. Cum ergo ei me deuouero, quid quæſo ſum, nonne ſicut ſtella ad ſolem, gutta ad fluuium, lapis ad montem? Sed non huic ſoli debitor ſum, cui nihil retribuere poſſum. Exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam dignos fructus pœnitentiæ: & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Sed ad hoc quis idoneus? Peccaui ſuper numerum arenæ maris, & multa ſunt peccata mea, & nō ſum dignus aſpicere cœlum dixit Manaſſes in ſua oratione, &c. Quod igitur ſine numero eſt, quomodo numerabo? Quomodo ſufficiā, cū cogar reddere debitum vſq; ad nouiſſimū quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Quantū pœniteā, quantūlibet me affligā & macerē, propter nomē tuū non propter pœnitētiæ meritū, propitiaberis Domine peccato meo (ait iuſtus) multum eſt enim. Cum igitur quicquid vis, quicquid ſapis, quicquid habes, quicquid potes huic vni rei dedicaueris: nunquid aliquid eſt: vel in aliquid computandum eſt? Sed & tertium debitorem oſtendam tibi, qui non minus acriter quàm veraciter ſibi vendicat vitam tuam. Puto enim quòd poſſidere deſideras gloriā illam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c. regnum omnium ſęculorum: viuere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quòd velis æqualis eſſe Angelis Dei, & in plateis ſupernæ Hieruſalem melos Angelorum audire: & videre quicquid eſt illud vel erit, quādo Deus erit omnia in omnibus. Nonne ad hoc totum te, & quantumcumque vndique trahere poteris, dare oportebit? Et cum omnia impleueris, non tamen credas condignas eſſe paſſiones huius temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quid dices, & ſi quartum debitorem adduxero in medium, qui ſibi iure primatus tres ſuperiores excedere velit? Ecce in ianuis eſt, qui fecit cœlum & terram. Creator tuus, tu creatura. Tu ſeruus, ille Dominus. Ille figulus, tu figmētum. Totum ergo quod es illi debes, à quo totum habes. Illi præcipuè Domino qui & fecit te, & bene fecit tibi: qui & tibi miniſtrat ſyderum curſus, aeris temperiem, iucunditatem terrę, fructuum vbertatem: huic reuera totis medullitis, totis viſceribus ſeruiēdum eſt: ne fortè indignationis oculo te reſpiciat ac deſpiciat, & conterat te in æternum. Expone igitur mihi, cui horū quatuor proponis reddere quod debes, cum vnuſquiſque tam interius quàm exterius exactor ſit, vt te ſingulariter poſſideat? Eia Domine, vim patior, reſpōde pro me, quia horum quatuor quilibet de iure me tenere poteſt, & ſuffocare. In manus tuas commendo ſpiritum meum, tu perſolue omnibus, tu ab omnibus me libera, quia tu es Deus & non homo, & quod apud homines impoſſibile eſt, poſſibile eſt tibi Dn̄e Deus noſter.

2. peccata preterita vitā preteritā ad pœnitentiam obligant.

Pſal. 24.

3. vitam noſtram gloria quā ſperamus ſibi vendicat. 1. Cor. 2.

4. Creatori noſtro totaliter quicquid ſumus debemus.

Sequitur de contemplatione, quomodo per eam perueniendum ſit ad ſapientiam ſacræ ſcripturæ. Particula Tertia.

POſtquam autem diximus, qualiter ad ſapientiam nos exercere debeamus per meditationem & orationem, nunc breuiter tangamus, qualiter contemplando ad veram ſapientiam peruenitur. Per contemplationem namque tranſit mens noſtra ad ſupernam Hieruſalem. Ad cuius inſtar, Eccleſia eſt formata, ſecundum illud Exod. Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi monſtratum eſt in monte. Neceſſe eſt enim Eccleſiam militantem conformari triumphanti, & merita præmijs, & viatores beatis, ſecundum ꝙ poſſibile eſt. In gloria autem triplex eſt dos, in qua cōſiſtit perfectio præmij, ſcilicet. Summæ pacis tentio, ſummæ veritatis viſio, & ſummæ charitatis fruitio. Et ſecundum hoc diſtinguitur triplex ordo in ſuprema hierarchia cœleſti, ſcilicet Thronorum, Cherubin, & Seraphin. Neceſſe eſt igitur, vt qui vult ad illam beatitudinem per merita peruenire, iſtorum trium ſimilitudinem, ſecundum quòd poſſibile eſt, in via ſibi comparet, ſcilicet, vt habeat ſoporem pacis, ſplendorem veritatis, & dulcorem charitatis. In his enim tribus requieſcit Deus, & habitat tanquam in ſolio proprio. Neceſſe eſt igitur, vnumquodque trium prædictorum, per tres gradus aſcendendi diſtinguere ſecundum triplicem viam, nempe purgatiuam, quæ conſiſtit in expulſione peccati, illuminatiuam, quæ conſiſtit in imitatione CHRISTI, & vnitiuam, quæ conſiſtit in ſuſceptione Spirituſſancti. Ita, quòd quælibet via habet gradus ſuos, per quos aſcenditur ab immo, & tenditur vſque ad ſummum. Gradus autem perueniendi ad ſoporem pacis, ſunt iſti ſeptem.

Exod. 25.

Primò occurrit pudor in recordatione flagitij, & hoc quantum ad quatuor, ſcilicet, quantum ad magnitudinem, multitudinem, turpitudinem, & ingratitudinem.

Secundò occurrit timor in circumſpectione iudicij: & hoc quadruplicis, ſcilicet, diſſipationis operis, excæcationis rationis, obdurationis voluntatis, & condemnationis finalis.

Tertiò occurrit dolor in æſtimatione damni: & hoc ſecundum quatuor; ſcilicet, quantum ad amiſſionem diuinæ amicitiæ, quantum ad perditionem innocentiæ, quantum ad vulnerationem naturæ, & quantum ad diſſipationem vitæ præteritæ.

Quartò occurrit clamor in imploratione ſubſidij quadruplicis, ſcilcet. Dei patris, filij redemptoris, virginis matris, Eccleſiæ triumphantis.

Quintò occurrit rigor in extinctione ſomitis, ſiue incentiui quadruplicis: ſcilicet, ariditatis quæ eſt deſidia, peruerſitatis quæ eſt malitia, voluptatis quæ eſt concupiſcentia, & vanitatis, quæ eſt ſuperbia.

Sextò occurrit ardor in appetitu martyrij, & propter quatuor: ſcilicet, propter perfectionem remiſſionis offenſę, purgationis maculæ, ſatiſfactionis pœnæ, & propter perfectionem ſanctificationis concupiſcentiæ, aliàs, exactionis concupiſcentiæ. Septimò loco occurrit ſopor in obumbratione CHRISTI, vbi eſt ſtatus & requies, quando homo ſentit ſe protegi ſub vmbra alarum diuinarum: vt non vratur ardore concupiſcentiæ: nec timore pœnæ. Ad quod non poteſt perueniri, niſi per appetitum martyrij: nec ad appetitum martyrij, niſi extinxerint incentiuum: nec ad extinctionem incentiui, niſi implorauerit ſubſidiū: nec ad implorationem ſubſidij niſi deploret damnū: nec ad deplorationem damni, niſi timeat iudicium: nec ad timorem iudicij, niſi recordetur & erubeſcat flagitium. Qui ergo vult habere pacis ſoporem, procedat ſecundum ordinem prędictum. Gradus autem perueniendi ad ſplendorem veritatis, ad quē peruenitur imitatione Chriſti ſunt iſti ſeptem. ſ. aſſenſus rationis, affectus cōpaſſionis, aſpectus admirationis, exceſſus deuotionis, amictus aſſimilationis, amplexus crucis & intuitus veritatis. In quibus hoc ordine progrediēdū eſt.

Primò conſidera, quis eſt qui patitur, & ei ſubdere per

re per

re per rationis aſſenſum: vt credas firmiſsimè ipſum veraciter, eſſe Dei filium, omnium rerum principiú, Saluatorem hominum, & retributorem meritorum omnium. Secundò conſidera qualis eſt, qui patitur, & ei configurare per compaſsionis affectum: ſcilicet, vt compatiaris ei tanquàm innocentiſsimo, mitiſsimo; nobiliſsimo, & amantiſsimo. Tertiò conſidera quantus eſt qui patitur, & ad ipſum egredere per admirationis aſpectum, & attende, quòd ipſe eſt, immenſus poteſtate, ſpecioſitate, fœlicitate, & æternitate. Igitur admirare immenſam poteſtatem adnihilari, ſpecioſitatem decolorari, fœlicitatem tormentari, æternitatem mori. Quartò conſidera qua de cauſa patitur, & teipſum obliuiſcere per deuotionis exceſſum. Quia patitur ſcilicet, pro tua redemptione, illuminatione, ſanctificatione, & glorificatione. Quintò conſidera, quali forma patitur, & ipſum induere per aſſimilationis amictum. Paſſus eſt enim ſicut verus agnus, libentiſsimè reſpectu proximi, ſeueriſsimè, reſpectu ſui: obedientiſsimè, reſpectu patris: & prudentiſsimè, reſpectu aduerſarij. Stude igitur ad habendum habitum ſecundum effigiē imitationis Chriſti: ſcilicet, benignitatis, ſeueritatis, humilitatis, & perſpicacitatis. Sextò conſidera quanta ſint quæ patitur, & crucem amplectere per paſsionis deſiderium vt ſicut CHRISTVS paſſus eſt vincula, vt impotens omnipotentia: conuitia, vt vilis bonitas: ludibria, vt ſtulta ſapientia: & ſupplicia, vt iniqua iuſtitia. Sic & tu conſidera paſsionem crucis, hoc eſt, paſsionem plenam iniurijs in rebus, contumelijs in verbis; ludibrijs in ſignis, & ſupplicijs in tormentis. Septimò conſidera quid ex hoc conſequitur quòd patitur, & veritatis radium intuere per contemplationis oculum. Quoniam ex hoc quòd agnus paſſus eſt, ſeptem ſignacula libri aperta ſunt. Liber iſte eſt vniuerſalis rerum notitia, in qua ſeptem erant clauſa homini, quæ quidem ſunt per paſsionis CHRISTI efficaciam reſerata: ſcilicet, Deus admirabilis: ſpiritus intelligibilis: Mundus ſenſibilis: Paradiſus deſiderabilis: Infernus horribilis: Virtus laudabilis: Reatus culpabilis.

Primò enim Deus admirabilis, manifeſtatus eſt nobis per crucem eſſe ſummæ, & inſcrutabilis ſapientiæ: ſummæ & irrepræhenſibilis iuſtitiæ: ſummæ, & inænarrabilis miſericordię. Summa enim ſua ſapientia decepit Diabolum. Summa ſua iuſtitia quæſiuit redemptionis precium. Summa ſua miſericordia pro nobis tradidit filium ſuum. Quæ ſi diligenter conſiderentur, Deum nobis chariſsimè manifeſtant.

Secundò ſpiritus intelligibilis nobis manifeſtatus eſt per crucem, ſecundum differentiam triplicem: ſcilicet. Quantæ ſit benignitatis quantum ad Angelos, quātæ ſit dignitatis, quantum ad homines: & quantæ ſit crudelitatis, quantum ad dęmones. Nam Angeli permiſerunt crucifigi Dominum ſuum: Dei filius crucifixus eſt propter genus humanum; & hoc ad crudelem ſuggeſtionem Demonum.

Tertiò mūdus ſenſibilis nobis manifeſtatus eſt per crucem: quoniam eſt locus tenebrarum plenus, in quo regnat cæcitas, quoniam lucem veram & ſummam nō cognouit: regnat ſterilitas, quoniam Ieſum Chriſtum tanquam infructuoſum deſpexit, & regnat impietas quoniam Deū & Dominum ſuum, & amicum & innocentem damnauit: & interfecit.

Quartò Paradiſus deſiderabilis nobis manifeſtatus eſt per crucem, in quo eſt faſtigium totius gloriæ, ſpectaculum omnis lætitiæ, & promptuarium omnis opulentiæ. Vnde Deus propter illam habitationem nobis reſtituendam, factus eſt pro nobis homo: ſcilicet, vilis, miſer, & pauper. In quo cęlſitudo abiectionem induit, iuſtitia reatum ſubijt, opulentia egeſtatem ſuſcepit. Nam altiſsimus imperator accepit ſeruitutem abiectam, vt ſublimaremur in gloriam. Iuſtiſsimus iudex ſubijt reatum pœnaliſsimum, vt iuſtificaremur à culpa. Opulentiſsimus Dominus ſuſcepit egeſtatem extremam, vt locupletaremur in copia.

Quintò infernus horribilis manifeſtatus eſt nobis per crucem, locus vtique plenus omni egeſtate & penuria, vilitate & ignominia, & omni calamitate & miſeria. Vnde ſi neceſſe fuit hæc Chriſtum pati propter peccati deletionem, multò fortius oportet hæc pati damnatos, propter iuſtam meritorum ſuorum retributionem.

Sextò manifeſta eſt nobis per crucem virtus laudabilis, quantum ſcilicet, ſit precioſa, ſpecioſa, & fructuoſa: verè precioſa, quia potius voluit CHRISTVS vitam corporalem perdere, quàm virtuti contraire: verè ſpecioſa, quia in ipſis contumelijs relucebat: & verè fructuoſa, quia vnus actus perfectæ virtutis infernum ſpoliauit, cœlum aperuit, & perdita reſtaurauit.

Septimò manifeſtatus eſt nobis per crucem reatus culpabilis, quantum ſit deteſtabilis, cum ad ſui remiſſionem indigeat tam magno pretio, grandi piaculo, & tam difficili medicamento. Ecce igitur habes, quomodo in cruce omnia manifeſtantur, ſi bene ad hæc ſeptem reducantur. Omnia enim ad hæc ſeptem reducuntur. Vnde ipſa crux verè beata, eſt clauis, porta, via, & ſplendor veritatis. Quam qui deuotè ſibi tollit, & ſequitur CHRISTVM iuxta modum præaſſignatum, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Gradus autem perueniendi ad dulcorem charitatis, ſunt iſti ſeptem, ſcilicet vigilantia ſollicitans, confidentia confortans, concupiſcentia inflammans, excellentia eleuans, complacentia quietans, lætitia delectans, & adhærentia conglutinans. In quibus hoc ordine progredi debes, qui vis ad perfectionem charitatis & amoris ſpiritusſancti pertingere. Primò ergo neceſſe eſt, vt vigilantia te ſollicitet, propter ſpōſi promptitudinem, adeò vt poſſis dicere illud Pſalm.
Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Et illud ſpon- Pſalm. 6.
ſæ. Ego dormio, & cor meum vigilat. Et illud Iſa. Cant. 5.
Anima mea deſiderauit te in nocte, ſed & ſpiritu meo Iſa. 26.
in præcordijs meis, de mane vigilabo ad te. Secundò
vt confidentia te confortet, propter ſponſi certitudi-
nem, adeò vt verè poſſis dicere. In Domino confido.
Et illud. In te Domine ſperaui. Et illud Iob. Etiam
ſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Tertiò vt concupiſ- Iob. 13.
centia te inflammet propter ſponſi dulcedinem, adeo
vt poſſis dicere. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aqua-
rum, ita deſi. anima mea ad te Deus. Et illud Cant. For- Cant. 8.
tis eſt vt mors dilectio. Et illud. Quia amore langueo. Cant. 2.
Quartò vt excedentia te eleuet, propter ſponſi celſi-
tudinem, adeò vt poſſis dicere cum Pſalm. Quàm di- Pſal. 83.
lecta tabernacula tua Domine virtutum. Et illud Cāt. Cant. 1.
Trahe me poſt te, &c. Et illud Iob. Suſpendium ele-
git anima mea. Quintò vt complacentia te quietet, Iob. 7.
propter ſponſi pulchritudinem, adeò vt poſsis dicere
illud ſponſæ Dilectus meus mihi, & ego illi. Et illud. Cant. 3.
Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex mi- Cant. 5.
libus. Sextò vt lætitia te delecter propter ſponſi ple-
nitudinem, adeò vt poſſis dicere. Secundum multitu-
dinem dolorum meorum in corde meo, conſolatio-
nes tuæ lętificauerunt animam meam. Et illud. Quàm 2. ad Cor.
magna multitudo dul. tuæ Domine. Et illud Apoſto-
li. Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio.
& cætera.

Septimò vt adhærentia te cōglutinet, propter amo-
ris ſponſi fortitudinem, adeò vt poſſis dicere illud Pſal. 72.
Pſalmiſtæ. Mihi autem adhærere Deo, bonum eſt. Rom. 8.

Et illud Pauli. Quis nos ſeparabit à charitate CHRISTI? In his enim gradibus ordo eſt, nec ſtatus eſt ante vltimum, nec ad illum peruenitur niſi per gradus intermedios, & mutuò ſe pariunt. Et in primò viget conſideratio, in cæteris verò ſequẽtibus dominatur affectio. Vigilantia enim conſiderat quàm honeſtum, quàm conſerens, quàm delectabile ſit diligere Deum. Et ex hoc quaſi nata confidentia, parit concupiſcentiam, & illa excedentiam, quouſq; perueniatur ad copulam, oſculum, & amplexum dilecti, & amantiſſimi. Gradus pertinentes ad purgationem, ſic diſtinguuntur. Poſſunt autem dicti gradus aliter diſtingui, & quaſi in idem redeunt, vt primò diſtinguantur gradus purgationum ſic: Propter flagitium erubeſce, propter iudicium contremiſce, propter damnum ingemiſce, propter remedium implora ſubſidium, propter aduerſarium extingue incendium, propter brauium anhela ad martyrium, & propter vmbraculum approxima ad Chriſtum. Gradus pertinentes ad illuminationem ſic diſtinguuntur. Nota quis patitur, & credens captiuitare, qualis qui patitur, & condolens amaricare: quantus qui patitur, & ſtupens admirare: qua de cauſa patitur, & confidens precare: quali forma patitur, & ſequens aſſimilare: quãta quæ patitur, & ardens amplexare; & quid ad hoc conſequitur, quod patitur, & intelligens contẽplare. Gradus viæ vnitiuę ſic diſtinguuntur: te vigilantia ſollicitet, propter ſponſi promptitudinem: confidẽtia corroboret, propter eius certitudinem: concupiſcẽtia inflammet, propter eius dulcedinem: excellentia eleuet, propter eius celſitudinem: complacẽtia alliciat, propter eius pulchritudinem: lætitia inebriet, propter amoris eius plenitudinem: & adhærentia conglutinet, propter eius fortitudinem: vt dicat ſemper deuota anima in corde, & in ore ſuo ad Dominum: te quæro, in te ſpero, te deſidero, in te conſurgo, te accepto, in te exulto, & tibi finaliter adhæreo. Nota, ꝙ gradus proficiendi poſſunt etiam aliter diſtingui, ſecũdum triplicem differentiam triplicatam, triplici hierarchiæ conſonam. Nam cuilibet proficere volenti, neceſſaria ſunt tria, ſcilicet: Amaritudo, gratitudo, & ſimilitudo. Et hoc poſt lapſum. Si enim homo nõ peccaſſet, duo ſufficerent, ſcilicet gratitudo, & ſimilitudo. Gratitudo videlicet propter gratiam, ſimilitudo verò propter iuſtitiam. Sed nunc etiam neceſſaria eſt amaritudo, propter medicinam. Peccata enim per delectationem perpetrata, non poſſunt purgari aliquo modo, aut deleri, niſi econtrario per afflictionem, & amaritudinem. In ipſa autem amaritudine debet eſſe ponderatio malorũ commiſſorum, propter proprias nequitias: perpeſſio dolorum, propter Chriſti anguſtias: & poſtulatio remediorum, propter proximi miſerias. In gratitudine autem ſimili modo debet eſſe admiratio beneficiorũ, propter creationem de nihilo: accumulatio meritorũ, propter reparationem de peccato: & actio gratiarum, propter ereptionem de inferno. Fuit enim creatio ad imaginem; redemptio per proprium ſanguinẽ; & ereptio vſq; ad cœli altitudinem. In ſimilitudine etiam pari modo debet eſſe aſpectus veritatis eleuatus ad ſuperiora: affectus charitatis dilatatus ad exteriora: & affectus virilitatis ordinatus ad interiora. Eleuatio ad ſuperiora debet diligenter fieri per aſpectũ veritatis, & hoc per contemplationem Dei, intelligentia: circũſpectionem vniuerſorum, ſcientia: & per captiuationem iudiciorum, fide formata. Item dilatatio ſeu extenſio circa exteriora, debet fieri diligenter per affectum charitatis, & hoc per appetitum deliciarum cœleſtium, ſapiẽtia: per amplexum rationabilium, amicitia: & per contemptum voluptatum carnalium, modeſtia. Item ordinatio ſiue exercitatio circa interiora, debet fieri diligenter per actum virilitatis, & hoc per aggreſſum difficilium, ſtrenuitate, per actum laudabilium, magnanimitate: & per amplexum humilium, humilitate. Purgatio autem in amaritudine, in qua, contritio reſpectu ſui, debet eſſe doloroſa per triſtitiã, propter mala prementia teipſum, CHRISTVM, & proximum. Compaſsio reſpectu CHRISTI, debet eſſe timoroſa per reuerentiam, propter iudicia latentia, & tamen vera licet incerta, ſicut tempus, dies, & hora. Commiſeratio reſpectu proximi, debet eſſe clamoroſa per confidentiam, propter patrocinia ſemper parata per Deum, per CHRISTVM, & per ſuffragia ſanctorum. Illuminatio in ſimilitudine, in qua eſt aſpectus veritatis primæ, qui debet eſſe erectus ad incomprehenſibilia, extentus ad intelligibilia, & exinanitus ad credibilia. In qua etiam eſt affectus charitatis, qui debet eſſe erectus ad Deum, extentus ad proximum, & exinanitus ad mundum. In qua etiam eſt actus virilitatis, qui debet eſſe erectus ad commendabilia, extentus ad communicabilia, & exinanitus ad contemptibilia. Sequitur perfectio in gratitudine, in qua eſt: Vigilantia exurgens ad canticum, propter beneficiorum vtilitatem. Lætia exultans ad iubilum, propter donorum precioſitatem. Beneuolentia accendens ad amplexum, propter dantis liberalitatem. Nota quòd aſpectus veritatis debet eſſe erectus ad incomprehenſibilia, & hæc ſunt myſteria ſummæ Trinitatis, ad quæ erigimur contemplando ea, & hoc dupliciter. Vel per poſitionem, vel per ablationem. Primum ponit Auguſtinus, ſecundum Dionyſius. Per poſitionem primò intelligimus in diuinis eſſe, quædam vt communia, quædam vt propria, quædam vt appropriata, quædam ſunt media inter hæc & illa. Intellige ergo & contemplare ſi potes circa Deum communia, & vide quoniam Deus eſt. Eſſentia prima. Natura perfecta. Vita beata. Quæ neceſſariam habent conſequentiam. Iterum intendè & vidè ſi potes, quoniam Deus eſt Aeternitas præſens, Simplicitas replẽs, Stabilitas mouens. Quæ ſimiliter conſequentiam habent, & connexionem naturalem. Poſtremò attende, & vide, quoniam Deus eſt. Lux inacceſſibilis. Mens inuariabilis. Pax incomprehenſibilis. Quæ non tantum eſſentiæ vnitatem, ſed etiam includunt perfectiſſimam Trinitatem. Lux quidem tanquam parens generat ſplendorem, lux autem & ſplendor producunt calorem, ita quòd calor procedit ab vtroque licet non per modum prolis. Si ergo Deus verè lux eſt inacceſſibilis, vbi ſplendor, & calor eſt ſubſtantia, ibi hypoſtaſis verè in Deo eſt pater, & filius, & ſpiritusſanctus. Quę ſunt propria diuinarum perſonarum. Mẽs etiam tanquam principium cõcipit, & producit à ſe verbum à quibus emanat amoris donum. Et hoc in omni mẽte perfecta eſt reperire. Si ergo Deus eſt mens inuariabilis planum eſt in Deo eſſe principium primum, verbum æternum, & donum perfectum, quę ſunt propria diuinarum perſonarum. Pax etiam includit nexum plurimorum. Perfectè autem necti non poſſunt, niſi ſimiles. Similes autem eſſe non poſſunt, niſi ambo à tertio, vel vnus ab altero. Sed in diuinis non poſſunt ambo eſſe à tertio eodem modo. Neceſſe eſt ergo, quòd ſi in diuinis ſit vera pax, quòd ibi ſit prima origo, eius imago, & vtriuſque connexio. Deinde in diuinis ſunt appropriata ſecundum triplicem differentiam. Prima appropriata ſunt. Vnitas. Veritas, & Bonitas. Attribuitur vnitas patri, quia origo. Veritas filio, quia imago. Bonitas ſpirituiſancto, quia connexio. Secunda appropriata ſunt, poteſtas, ſapientia, & voluntas. Attribuitur poteſtas patri, quia eſt principium. Sapientia filio, quia eſt verbum. Voluntas ſpirituiſancto, quia eſt donum. Tertia appropriata ſunt, altitudo, pulchritudo, & dulcedo. Attribuitur altitudo patri, propter vnitatem & poteſtatem

Ad incõprehenſibilẽ Deũ cõtẽplãdũ procedere poſſumus, vel ꝑ ppoſitionẽ ꝑfectionis, vel per negationẽ eiuſdem.

teſtatem. Nihil enim aliud eſt altitudo, quàm ſingularis & vnica poteſtas. Pulchritudo filio, propter veritatem & ſapientiam. Nam ſapientia multitudinē idearum, veritas autem ęqualitatem includit. Pulchritudo autem nihil aliud eſt quàm æqualitas numeroſa. Dulcedo ſpirituiſancto, propter bonitatem & volūtatem. Vbi enim ſumma bonitas eſt innćta & cum voluntate, ibi eſt ſumma charitas & ſumma dulcedo. Eſt igitur in Deo: Altitudo terribilis, & hic eſt ſtatus erectionis: Pulchritudo mirabilis, & hic eſt ſtatus contemplationis: Dulcedo deſiderabilis, & hic eſt ſtatus glorificationis. Hæc eſt igitur erectio per viam affirmationis. Sed alia eſt eminentior per viam negationis. Quoniam vt dicit Dionyſius. Affirmationes incompactæ ſunt. Negationes verò, licet videantur dicere, plus tamen dicūt. Et hic modus erectionis eſt per abnegationem trium, quòd in negationibus illis ſit ordo, incipiendo ab inferioribus vſq; ſuperiora. Eſt etiam ſupereminentis poſitionis incluſio. Vt cum dicitur, Deus nō eſt quid ſenſibile, ſed ſuperſenſibile, nec imaginabile, ſed ſuperimaginabile, nec intelligibile, ſed ſuperintelligibile, nec exiſtens hoc vel hoc, ſed ſuper omne ens. Et tunc veritatis aſpectus fertur in mentis caliginem, & altius eleuatur, & profundius egreditur, pro eo quòd excedit ſe & omne creatum. Et hic eſt nobiliſſimus eleuationis modus. Sed tamen ad hoc quòd ſit perfectus, præexigit alium, ſicut perfectio illuminationem, & ſicut negatio affirmationem. Hic autem modus aſcendendi tanto eſt vigoroſior, quantò vis aſcendens eſt intimior: tanto fructuoſior, quanto affectio proximior. Et ideò vtile valde eſt in illa exerceri. Vt ergo in hac eleuatione veritatis aſpectus ſe valeat exercere, nota, quòd in prima hierarchia veritas eſt aduocanda per gemitum & orationem, & hoc eſt Angelorum. Audienda per ſtudium & deuotionem, & hoc archangelorum. Annuncianda per exemplum, & prædicationem, & hoc eſt principatuum. In ſecunda hierarchia veritas eſt. Adeunda per refugium & commiſſionem, & hoc eſt poteſtatum. Appręhendenda per zelum & æmulationem, & hoc eſt virtutum. Aſſocianda per ſui contemptum, & mortificationem, & hoc eſt dominationum. In tertia hierarchia veritas eſt adorāda per ſacrificium & laudem, & hoc eſt thronorum: Admiranda per exceſſum & contemplationē, & hoc eſt Cherubin: Amplexanda per oſculū & dilectionē, & hoc eſt Seraphin.

Nota diligenter prædicta, quoniam in illis eſt fons vitæ.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

In eiuſdem tractatum de ſeptem itineribus æternitatis.

P R O L O G V S.

Ioan. 6. CVm qui venit ad me, non eijciam foras, inquit Saluator. Sanctus Auguſtinus de cognitione veræ vitæ dicit in principio. Cum Chriſtus veritas, & vita dicat. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum ſolum. Conſtat profectò, naturam rationalē ad hoc ſolum eſſe factam, vt factorem ſuum verum Deum intelligat, intelligendo diligat, diligendo in eo qui eſt æterna vita ęternaliter permaneat, & beatè viuat. Ex quo concludit dicens. Diuinitatis ergo eſſentiam rationabiliter inueſtigare, vt eſt poſſibile, eſt ad vitam æternam feſtinare. Hāc ergo negligendo ignorare, eſt vſq; ad mortem indeficientem damnabiliter properare. In his verbis oſtendit beatus Auguſtinus, generaliter æternitatis eſſe duo maneria. Vnum quod eſt vita ęterna. Alterum quod eſt mors amariſſima. Innuit etiā Auguſtinus hic in his verbis, iſtorum æternorum maneriorum duo itinera, quia ad primum peruenitur per rationabilem inueſtigationem cum amore. Ad ſecundum per damnabilem omiſſionem cum dolore. Dominus autem Ieſus Chriſtus (qui eſt via in qua imus, veritas ad quam peruenimus, & vita in qua permanebimus) in verbis propoſitis oſtēdit ſpecialiter & principaliter vtrumque manerium, & eorum itinera. Vnū intrinſecum, & quaſi ſecretum, & æternum in ſe, quia ipſe eſt animæ patria & habitatio, vt dicitur in libro de ſpiritu & anima. Aliud oſtendit manerium extrinſecū & extra ſe, quod eſt æternum animæ exilium, in quo (ſecundum Matthæum) eſt fletus & ſtridor dentium. Matth. 25. Itinera autem ad primum manerium & intrinſecum, dicit Dominus eſſe ſecundum multiplicem acceſſum ad ſe. Itinera verò ad ſecundum manerium, & extrinſecum, dicit ſecundum multiplicem receſſum à ſe. Vndè Auguſti. in libro Soliloquiorum primo dicit. Deus eſt, à quo auerti eſt cadere, in quem conuerti eſt ſurgere, in quo manere eſt conſiſtere. De iſto ergo intrinſeco ſecreto & æternali manerio, primò videndum eſt, poſtea de itineribus quibus acceditur ad illud.

DE INTRINSECO SECRETO, & æternali manerio in Chriſto.

Sectio prima.

CIrca primum igitur ſcilicet circa intrinſecum ſecretum, & æternale manerium ſunt ſeptem per ordinem notanda, quæ ſunt neceſſaria ad dicēdorum cognitionem. Notandum eſt igitur primò, quid illud intrinſecum ſecretum in Chriſto dicatur. Secundò qualiter in illo intrinſeco ſecreto variæ manſiones diſtinguantur. Tertiò ſecundum quid homo ad illud intrinſecū ſecretum admittatur. Quartò quibus pedibus ſpiritus noſter illud intrinſecum ſecretum ingrediatur. Quintò qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco multipliciter eſſe dicatur. Sextò qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco ſtabilitur & perpetuatur. Septimò quæ & quot ſunt itinera, per quæ ad illud intrinſecum peruenitur & intratur.

Diſtinctio prima.

PRimò notandum eſt, quid ſit illud intrinſecum ſecretum, & æternale manerium in Chriſto. De quo ſciendum: quòd cum in Chriſto ſit duplex natura, humana & diuina. Diuina autem ſit omni creaturæ maximè intrinſeca, vt ait Auguſtinus, & Hugo. Super 7. angelicę hierarchię. Ideò intrinſecum illud in Chriſto eſt diuina perſona in humanitate eius abſcondita, ita quòd CHRISTI humanitas eſt via ad diuinitatem. Diuina perſona in humanitate Chriſti eſt abſcōdita. Vndè Auguſtin. exponens illud Ioann. Ego ſum via dicit. Verbum aſſumens humanitatem, factum eſt via. Ambula per hominem ſi vis venire ad humanitatem, & peruenies ad Deum, ſcilicet perſonam verbi, in quo ſunt abſconditi omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei. Proculdubio ſi non eſſet aliquod intrinſecum in Chriſto ſecretum, ad quod intrandum inuitaret nos, nō dixiſſet ipſe. Ego ſum oſtium, &c. vſq; inueniet. Ego ſum Ioan. 10.

oſtium ſenſui,per corporale obiectũ. Videte(inquit)
Luc. 20. manus meas,& pedes meos, quia ego ipſe ſum. Ego
ſum oſtium intellectui, per fidem reſeratum, Vnde in
Iſa. 7. Iſai. dicitur, Niſi credideritis, non intelligetis. Ego
ſum oſtium voluntati, per charitatem apertum. Chari
Vbi ſuprà. tas non vult ſcire medium inter ſe & dilectum,immò
vt dicit Hugo. Amor ſiue charitas ſuo acumine omnia penetrat, donec ad dilectum veniat, Per me ergo oſtium ſi quis introierit per fidem & charitatem, ad meam intrinſecam & abſconditam diuinitatem ſaluabitur. Quia ſiue ingrediatur ad meam diuinitatem contemplandam, ſiue egrediatur ad meam humanitatem imitandam, paſcua vtrobiq; inueniet æternę viriditatis & ſalutis: Et de paſcuis humanitatis, intratur ad paſcua diuinitatis. Quod oſtendit,Hugo benè in prologo ſuo ſuper angel. hierarch. vbi dicit ſic. Propterea Ieſus carnem aſſumptam in edulium nobis propoſuit, vt per cibum carnis,inuitaret nos ad guſtum diui-
Cant. 5. nitatis. In his paſcuis ſponſa conſtituta dixit. Comedi fauum cum melle meo. Fauum(ſicut dicit Origenes) eſt cera virginea,loculis vel cellulis diſtincta,quæ ſunt melle repletæ. Quid ergo aliud eſt, Comedi fauũ meũ cum melle meo, niſi guſtaui dulciſſimam diuinitatem in cera virgineæ humanitatis aſconditam cum ipſo abſconſo? De iſto intrinſeco abſconſo Aug. loquẽs ſuper Ioannem,quaſi admirando exclamat dicens, O magnũ penetrabile,& ſecretum dulce, O ſecretum ſine tędio, ſine amaritudine malarum cogitationum, ſine interpolatione tentationum & dolorum. Hoc eſt gaudium
Matth. 24 de quo dicit Saluator, Intra in gaudium Domini tui, Hæc Auguſt. Et ſic patet intrinſecum Domini Ieſv Christi.

Diſtinctio ſecunda.

Diuerſę máſiones in contéplatione diuinitatis Chriſti ſunt.

SEcundò videndum eſt, qualiter in illo intrinſeco Chriſti variæ manſiones,vel maneria diſtinguantur. De quo notandum eſt, quòd per oſtium intrãtes ad interiora domus, non omnes æqualiter locantur, ſed ſecundum maiora merita vel minora perſonarum. Vndè Bernardus in Cantic. dicit. Vnaquæq; anima deuota inueniet ſibi ſecretum cum ſponſo, vt dicat illud Iſaiæ. Secretum meum mihi,ſecretum meum
Iſa. 24. mihi, quia non omnibus vno loco datur frui grata, & ſecreta ſponſi præſentia,ſed vt cuiq; paratum eſt à pa-
Ber. ſuper Cant ſermo. 55. tre. Non enim nos ipſum elegimus,ſed ipſe nos elegit, & poſuit nos,& vbi à Deo vnuſquiſque poſitus eſt, ibi eſt. Hæc Bernardus. Vndè notandum, quòd quidam ex ingredientibus intrinſecum ſecretum Domini Ieſu, recipiuntur in domum ſanctæ compunctionis, vt
Luc. 7. Maria Magdalena in domo Simonis. In palatium con
Pſal. 18. tinuæ meditationis, vt Dauid qui dicit, Meditatio cordis mei in cõſpectu tuo ſemper. In menſam dulcis refectionis vt Petrus,qui dicit. Si tamen guſtatis, quoniã
1. Petr. 2. dulcis eſt Dominus. In cubiculum ſolitariæ contem-
Ioan. 13. plationis, vt Ioannes quieſcens in pectore Domini. In amplexus amoroſę vnionis, vt de ſponſo dicitur. Leua
Can. 5. eius ſub capite meo,& dextra illius amplexabitur me. Spiritus tamen ſponſę iam omnes iſtas manſiones viſitauerat. Sed Bernardus, aliter diſtinguit iſtas manſio-
Vbi ſupra nes.dicens. Deniq; vna mulier compuncta ſecus pedes Domini Ieſu ſortita eſt locum huius ſecreti, ſed altera ſuæ deuotionis fructum ſiue ſecretum ad caput inuenit, ſi tamen altera. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in ſinu patris, Paulus in tertiò cœlo ſecreti huius gratiam ſunt aſſecuti. Et ſequitur. Prior mulier ſtrauit ſibi in tuto humilitatis. Poſterior in ſolitudo ſpei. Thomas in ſolido fidei, Ioannes in lato charitatis. Paulus in intimo ſapientiæ, Petrus in veritatis luce,& ſic apud ſponſum manſiones multæ ſunt. Hæc ſunt verba ſancti Bernardi in Euangelio. Erant appropinquantes ad Ieſum. Et Hugo de ſancto Victore vi- De clauſtro aiæ libro 2. cap. 60.
detur has manſiones diſtinguere,quaſi ad modum diſtinctionis Angelicarum manſionum. Vndè ſuper primum Angelicæ Hierarchiæ dicit Hugo. Secundum illam namq; proportionem qua nunc dona gratiarum differenter percipimus meritò,poſtea vel hic per mẽtis contemplationem,vel illic per retributionem,in numerum,id eſt,in manſiones tranſimus Angelorum,& etiam ſecundum differentiam progreſſionum, & incrementa illuminationum, & ſecundum gradus ſpiritualium profectuum in nobis,differenter tranſimus in numerum Angelorum. Et tam Gregorius quàm Hugo hæc explicant dicentes. Oportet & in hac vita ma- Grego. in lib. 4 n. 60.
nentes,conformare ſe cœleſtibus manſionibus per aliquam imitationem,qui volunt aſcendere ad illas. Vndè dicit vterq;. Sunt nonnulli qui parua capiunt,ſed tamen illa piè fratribus nunciare non deſiſtunt. Illi itaq; in numero,id eſt manſiones Angelorum currunt. Et ſunt nonnulli qui diuina largitate refecti, ſecretorum cœleſtium ſumma capere valent, & nunciare, quo ergo iſti niſi inter Archangelorum manſiones deputantur. Et ſunt alij qui mira faciunt ſigna, valenter operãtur, quo ergo iſti niſi ad ſupernarum virtutum ſortem & manſionem congruunt? Et ſunt nonnulli qui etiam de obſeſſis corporibus Dæmones fugant, & virtute orationis eijciunt,itaq; iſti manſionem ſuam inter poteſtates ſortiuntur. Et ſunt nonnulli qui acceptis virtutibus electorum hominum merita tranſcendunt, ideo electis fratribus principantur: vbi ergo illi niſi in manſionibus principatuum ſortem accipiunt? Et ſunt nõnulli qui ſic in ſeipſis cũctis vitijs & deſiderijs dominantur, vt ex vitæ munditia dij inter homines vocentur, qui iſti niſi inter dominationes currunt? Et nonnulli qui dum ſibimetipſis vigilanter dominantur, & ſe diſcutiunt, ſemper Deo inhærentes, hoc in munere accipiunt, vt rectè alios iudicẽt, in his veluti throno Deus reſidẽs cũcta mirabiliter examinat & diſpẽſat, quid ergo illi niſi throni cõditoris ſui ſũt, & ad ſupnarũ ſediũ manſiones aſcribuntur? Et ſunt nonnulli qui plenitudinem ſcientiæ accipiunt, vt Cherubin iure nominẽtur quia dilectione Dei, & proximi pleni ſunt. Hi ſortem mãſionis ſuæ inter Cherubin percipiunt. Et ſunt nonnulli qui ſupernæ contemplationis facibus accenſi, in ſolo conditoris ſui deſiderio anhelant, nihil iam in hoc mundo ſapiunt: ſed ſolo æternitatis amore paſcuntur, terrena quæq; abijciunt, cuncta temporalia mente trãſcendunt, amant & ardent atq; in ſuo ardore requieſcunt: amando ardent, loquendo alios accendunt, & quos loquẽdo tangunt, ardere protinus in dei amore faciũt, quid ergo iſtos niſi Seraphin dixerim? & quo niſi inter Seraphin mãſionis ſuæ ſortem accipiunt: Sequitur. Ad hos ergo vicos, vt in eis ſine fine permaneãt venient, qui modum quem prædiximus in hoc ſæculo pro poſſe ſuo tenent. Hæc ille. Et his concordat Hieronymus qui dicit. Paratæ ſunt in cœlo diuerſæ manſiones diuerſis virtutibus, quia non perſonę acceptantur, ſed opera,&c.

Diſtinctio tertia.

TErtiò videndum eſt, ſecundũm quid homo in illud intrinſecum & ſecretum Domini admittatur & introducatur, vel intromittatur. Circa quod notandum, quòd cum in homine ſit corpus, & anima, & ſpiritus, vt dicit Origen. ſuper Cantica. Oportet videre, ſecundum quod iſtorum trium, homo ad illud intrinſecum admittatur & introducatur, De quo ſciendum, quòd cum Christvs dicat, Spiritus
eſt Deus, & qui adorat eum in ſpiritu, & veritate, Ioan. 4.
id eſt

Id eſt in deuotione & cognitione, oportet adorare. Hæc autem conueniunt ſpiritui humano, ergo ſecùndum ſpiritum oportet adorare, & intrare. Item cum Deo maximè aſſimulemur ſecundum ſpiritum, ſecundum quem etiam ſumus ad imaginē, & ſimilitudinem Dei, & ſecundum hoc ſumus capaces Dei, vt dicit Auguſtinus xiiij. de Trinitate, ergo ſecundum ſpiritum ingredimur, qui eſt ſupremum, & optimum in homine. Item ſecundum corpus non poſſumus ingredi illud intrinſecum, cum corpus non poſſit locari niſi in loco corporali. Item cum anima vt corpus animet, neceſſariò inſit ei vt forma, nec ſic poſſit ſe extendere extra corpus ad ęterna, cum Apoſtolus dicat. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, non ſecundum corpus, ſed ſecundum mentem, nec ſecundum animam vt animat corpus, vt patet ex glo. ideò neceſſe eſt, vt per ſpiritum noſtrum tanquàm optimum in nobis, accedamus ad illud ſpeciale intrinſecum ſecretum Domini Ieſu, quia ipſe miſit ſpiritum ſuum, vt ſpiritum noſtrum leuaret poſt ipſum, vt ait Richard. & quia ipſe Richard. alibi dicit, oportet antequam introire liceat in illud intimum ſecretum quietis, & ſupremæ tranquillitatis arcanum vt fiat iſta valdè mirabilis diuiſio, non corporis, & animæ diſſolutio, ſed alia ac multò mirabilior multoque glorioſior diuiſio, videlicet animæ, & ſpiritus, quam in nobis operari ſolet, ſicut teſtatur Apoſtolus dicens. Viuus eſt ſermo Dei & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior, & pertingens vſq; ad diuiſionem animæ & ſpiritus. Hæc ille. Ex quo oportet videre qualiter iſte ſpiritus ab anima diuidatur, vt ab omnibus exoneratus, aſcendat ad illud intrinſecum & ſecretum quietis. De quo nota. Richard. & auctor libri de ſpiritu & anima, vbi vterque exponens prædictū verbū Apoſtoli dicētis, quòd ſermo Dei pertingit vſque ad diuiſionem ſpiritus & animæ, concordant per omnia, dicentes ſic. Nihil in creaturis hac diuiſione mirabilius cernitur, vbi illud quod eſſentialiter vnum eſt atque indiuiduum in ſe ipſo, quandam diuiſionem patiatur, neque in homine vno alia eſt eſſentia eius ſpiritus, atquæ eius animæ, ſed vna eademq; ſubſtantia intelligitur, ſed tamen ad diſtinctionem ponitur gemina nominatio eiuſdem eſſentiæ. Vna ſuperior per ſpiritū, alia inferior diſtinguatur, & hoc per animā. Sequitur. In hac itaque diuiſione, anima & quod animale eſt in imo remanet. Spiritus autem & quod ſpirituale eſt ad ſuprema euolat, & ab infimis diuiditur, vt ad ſuprema eleuatur, ab anima ſcinditur, vt Domino iungatur: quoniam qui adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt. O quàm fœlix diuiſio, & mirabilis ſeparatio, vt quod corpulentum eſt, & fœculentum, deorſum remanet, quod ſpirituale, & ſubtile eſt, vſq; ad ſpeculationē diuinæ gloriæ ſublimatur, & in eandem imaginem transformatur, pars inferior componitur ad ſummam pacem & tranquillitatem, dum pars ſuperior ſublimatur ad gloriam & iucunditatem. Hic vterq; ponit. Ex quo apparere poteſt, quòd quantò ſpiritus noſter ab omnibus temporalibus, & etiam ab ipſa anima, vel etiam à ſeipſo diuiditur, quòd tanto facilius & perfectius illud ſpirituale intrinſecum, & æternale manerium perfectius accedit, & ingreditur. Et ideò notandum eſt, quòd ſpiritus noſter aliquando in tantum à corpore, & anima diuiditur, vt ſpiritus in ſpiritu eſſe aſſeratur, & quandoq; vt ſpiritus ſuprà ſpiritum eſſe dicatur & quandoq; ſpiritus ſine ſpiritu credatur. Primò dico, quòd ſpiritus humanus quandoq; à corpore in tantum alienatur, & ab anima diſtrahitur, vel diuiditur, vt ſpiritus meritò in ſpiritu eſſe dicatur. Quod oſtendit Richar. loquens de Ioanne Euangeliſta, qui dicit ſic. Nonnè ſpiritus in ſpiritu eſſe tunc rectè aſſeritur, quando exteriorum omnium obliuiſcitur; pariter & ignarus eſt omnium eorum, quę in corpore corporaliter aguntur, & illa ſolum intelligit per memoriam vel intellectum, quæ in ſpiritu & circa ſpiritum attractantur? Quare Ioannes in Apocalypſi, benè dicit. Fui in ſpiritu in dominico die. Vel ſicut ibidem Richar. dicit, An hoc eſt ſpiritum in ſpiritu eſſe, ſemetipſum intrare, & intra ſemetipſum totum colligere, & ea quæ contra carnem ſeu etiam in carne geruntur, interim penitus ignorare? Sed Haymo ſuper Apocalypſi, ſic exponit, dicens. Ioannes ſic fuit in ſpiritu, quòd tamen ipſam carnem funditus non deſeruit, ſed ſpiritui æternitatis adhæſit mens eius, & à ſpiritu docente aſſumptus fuit ſpiritus docendus, ideò tam mirabilia & profunda vidit. Secundus dico, quòd ſpiritus humanus quandoque in tantum amoris feruore ſupra ſe rapitur, vt meritò ſpiritus ſupra ſpiritum eſſe dicatur. Vndè Hugo dicit. Acumē amoris eſt, cum omnia tranſcendendo deſpicit. Super feruidum autem amoris eſt, cum etiam ſemetipſum contemnendo relinquit, & in comparatione dilecti ſe deſpicit, & modo miro fit, vt per dilectionis ignem in illum ſuſtollatur, qui eſt ſupra ſe, & per vim amoris expellatur & exeat etiam à ſe, nec ſe cogitet, dum Deum ſolum amat. Hæc ille. Hoc modo Petrus fertur raptus fuiſſe ſupra ſe, quare in Acti. dicitur, & Petrus ad ſe reuerſus dixit, & cætera. Quod Richard. exponens dicit. Hoc ſanè non imprudenter dicitur, quod Petrus longè ſuper hominem fuit, quia longè à ſemetipſo, & ſupra ſemetipſum receſſit, alioquin non erat à quo ad ſe reuerteretur. Tertiò dico, quòd ſpiritus humanus in tantum à ſeipſo quaſi diuiditur, vt ſpiritus ſine ſpiritu eſſe dicatur. Vnde in libro Regum legitur. Quod videns regina Sabba ſapientiam Salomonis, & domum, & habitacula, &c. nō habebat vltra ſpiritum. Quod exponens Richard. dicit. Nonnè rectè dicitur, ſpiritum ſemetipſum non habere, quando incipit à ſemetipſo omnino deficere; & à ſuo eſſe in ſuper mūdanum quendam & verè pluſquàm mundanum, vel humanum ſtatum tranſire, & mirabili transfiguratione ſpiritus ille ab humano videatur in diuinum deficere? ita vt ipſe iam non ipſe, eo duntaxat tempore quo incipit Domino altius inhærere, qui autē adhæret Deo vnus ſpiritus eſt, & ſic totus illud diuinitatis archanū intrat, clamans cum Pſalmiſta. Defecit in ſalutare tuū anima mea. Hæc ille.

Philip. 3.

Spiritus ab aīa diſtinguitur in homine.

In prologo libr. de Trinit. in lib. de exterminatione mali, cap vlt.

Hebr. 4.

Vbi ſup.

1. Cor. 6.

Nota de diuiſione humani ſpiritus à corpore, & anima.

Lib. 5. de cōtemplacap. 15.

Apoc. 1.

Super 7. ange. hie.

Act. 12.

Lib. 5. de cōtemp. c. 12.

3. Reg. 10.

Vbi ſuprà cap. 11.

Diſtinctio quarta.

QVartò videndum eſt, quibus pedibus, & greſſibus ſpiritus noſter in illud intrinſecum ſecretum, & ſpirituale manerium ingrediatur. De quo notandum, quòd ſicut dicit Vercellen. ſuper Can. Pedes noſtri ſpiritus, ſunt intellectus & affectus, quibus frequenter anima deuota carpit itinera æternitatis. Ratio autem huius eſt, quòd ſpiritus noſter per intellectum & affectum ſe ad æterna extendit, & ea attingit aliqualiter. Vnde Hugo libro primo de arca Noe dicit. Hoc eſt ad Deum tendere, & ad ipſum pertingere, ſemper eum per deſiderium quærere, per cogitationem inuenire, & per guſtum tangere: & commentator Hugo ſuper ſeptima angelicæ hierarch. dicit. Mentes cœleſtes ſiue ſpiritus rationales, ad interiora mentis cognitione & dilectione accedunt, & proximi fiunt ſecundum excellentiſſimam collocationem, quam habent iuxta Deum, vbi eſt intrinſecus ſpiritus noſtri, vt ſupra dictum eſt. Sed notandum, quòd pedes ſpiritus noſtri oportet eſſe mundos & puros, quia nihil inquinatum intrabit intra ſecretum Domini IESV, & cum pedes ſpiritus humani quandoque tangant terram mediante ſenſualitate, & etiam ne puluis terrenus eis adhæ-

Pedes noſtri ſpiritus ſunt intellectus, & affectus.

reat, ideò indigent frequenti lotione, & mundatione, vt oſtendit Dominus quando dixit. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet, ideſt qui ſine peccato mortali eſt, non indiget capitis lotione. Cuius ratio eſt, quia caput noſtri ſpiritus eſt intelligentia, quæ in viris ſanctis immediatè coniungitur Deo, vt dicit Beatus Auguſtinus in ſuo libro de ſpiritu & anima. ideò lotione non indiget. Nec tales indigent lotione manuum, quia opera eorum munda ſunt, propter munditiam capitis, ea in Deum ordinantis, ſed indigent lotione pedum.

Ioan. 13.

Cuius ratio eſt ſecundum Auguſtinum, & Orig. Quia impoſsibile eſt, hominem aliquando non peccare venialiter, & non habere aliquam inordinationem in ſua ſenſualitate, propter continuam conſeruationem in terris, ex qua contrahitur aliqua macula impuritatis in affectu, & ex hoc ruga obſcuritatis in intellectu. Vnde Orige. dicit. Ego impoſsibile puto, non contaminari extrema animæ & infima eius, quanquam quis perfectus quo ad homines reputetur. ideo chariſsimi diſcipuli Domini ſunt, qui ſolum pedum indigent lotione. Hos pedes bene lotos timuit coinquinari ſponſa, quando dixit. Laui pedes meos. Glo. i. cogitationes meas, quibus aliquando terram tangere ſolebam, quos ſecretis fletibus compunctionis ablui, vt intrare merear cœleſtem patriam. Quomodo ergo iterum coinquinabo illos? Vercellen. dicit. Quomodo coinquinabo illos iterum vmbris & imaginibus temporalium, cum etiã intellectuales operationes, & formæ in hoc loco, in ſuperintellectuali exercitio reputẽtur maculæ & offendicula? Hæc ille. Secundò notandum eſt, quòd quia multa offendicula & diuerſa in iſtis itineribus æternitatis ſunt, quibus ſpiritus noſter impeditur, & retardatur ab ingreſſu illius intrinſeci ſecreti, ideo oportet vt ſpiritus noſter nõ ſolum habeat pedes ab immunditijs lotos, ſed etiam ad ambulandum exercitatos, & agilitate veloces. Vndè Dionyſius dicit. Quòd pedes in ſcriptura ſignificant virtutem motiuam, acutè penetrantem, & velocem, ideſt ſemper ſendentẽ in diuina, & ſequitur, propter quod alatos (theologia Iſa. 6.) figurauit pedes ſanctorum intellectuum, quod ſignificatur, reductiuam velocitatem, & ſupernis inuectiuam ab omni terreſtri deprimentẽ. Hæc Dionyſius. Horum pedum velocem agilitatẽ habuit propheta Dauid cũ dixit. Qui perfecit pedes meos quaſi ceruorum. Quod Gregorius. exponẽs 26. moral. dicit. Ceruus cùm iuga montium aſcendit, quæque aſpera & obiecta trãſgreditur, donec ad ſuperiora eleuetur, non ſolum currit, ſed etiam ſaltat, ita etiam electorum mẽtes quæcunque ſibi obuia reſpiciunt, contemplationis ſaltu trãſcendunt, donec ſe ad ſuperna euehunt. Tertiò notandũ, quod oportet, quod pedes ſpiritus noſtri non ſolum ad ambulandum ſint expediti, ſed etiam per amorẽ ad penetrandum acuti, vt ſpiritus potenter omnia trãſire poſsit. dicens cum Pſal. & in Deo meo trãſgrediar murum. Quod Gregor. exponens, vbi ſuprà, dicit. Murus eſt omne quod itineri noſtro obijcitur, cum ad dilectũ tranſitur, quem tranſgredimur, cum præ amore ſupernæ patriæ, omnia huius mundi obiecta calcamus. Hęc ille. Et ſicut dicit Augu. Ire ad Deum tantò nobis melius eſt, quantò magis ad illum imus, quo nihil melius eſt. Imus autem nõ ambulando ſed amando, quẽ tantò habebimus præſentiorem, quantò amorem quo in eum tendimus, habebimus puriorẽ. Hæc Aug. Greſſus ergo mẽtales & pedes ſpiritus, non ſunt corporales ſed ſpirituales. Et ideo Greg. 21. moral. dicit. Ad ſe quippe venire præcipit Deus, non greſsibus corporis, ſed profectibus amoris & ſpiritus, veritate dicente. Venite ad me oẽs, qui laboratis. Et Augu. Iter tuum voluntas tua eſt, amãdo aſcendis, negligendo deſcẽdis, ſtans in terra in cœlo es, ſi diligis Deũ: & ſic patet de quibus ſpiritus.

Impoſsibile eſt hominẽ aliquando non peccare venialiter.

Cant. 5.

De angelica hier. c. 3. Pedes ĩ ſcriptura quid ſignificent.

Pſal. 17.

Pſal. 17.

In epiſt. ad Macedoniũ

Matt. 11. In pſ. 75.

Diſtinctio Quinta.

QVintò videndum eſt, qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco manerio multipliciter eſſe dicatur. Circa quod notandum eſt, quod cum Apoſtolus dicat, quod in Domino Ieſu ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi, quis poteſt inueſtigare & enarrare magnitudinẽ & multitudinem diuitiarum & delitiarum iſtius intrinſeci & ſecreti cubiculi, niſi quantum quilibet per fidem illuminatus, & per charitatem inflammatus, in illo habitare conſueuerit, & per aliqualem experientiam didicerit? Vnde dicit Bernar. In hoc arcanum, in hoc ſanctuarium Dei, ſi quem fortè veſtrum aliqua hora ſic rapi, & ſic abſcondi contigerit, vt nemo eum noceat, vel auocet, aut perturbet, vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè quæ difficilius amouentur, irruẽtia imaginum corporalium fantaſmata; poterit quidem hic cum ad nos reducitur gloriari, dicens: Introduxit me rex in cubiculum ſuum. Et ibidem quaſi admirando exclamat dicens. O verè quietus locus eſt, quem non immeritò nomine cubiculi cenſuerim, in quo Deus non turbatus ira, nec velut diſtractus cura proſpicitur, ſed probatur voluntas eius bona, & bene placens, & perfecta. Viſio iſta non terret ſed mulcet, inquietam curioſitatem non excitat ſed ſedat, nec fatigat ſenſus ſed tranquillat, hic vere quietus Dominus quieſcit, Deus trãquillus qui trãquillat omnia: & quietum aſpicere quieſcere eſt. Hæc Bernar. Hi qui ſecreta iſtius cubiculi ingrediũtur, ſiue gazophilacij ſecretum inhabitãt, per veram fidem & charitatem, magni ſunt, quia magna audiunt, & percipiunt magna, introducti in plenitudinem æternorum & diuinorum theſaurorum in illo abſconditorum. Et ideo Bernard. dicit. Quòd hi qui magni ſunt fide & charitate, digni inueniuntur, vt inducantur in omnem plenitudinem Dei, nec in omnibus apothecis ſapientiæ aliquos, Deus ſcientiarum Dominus, arcendos cenſet cupidos veritatis, non conſcios vanitatis. Et infrà ſic dicit. Huiuſmodi ſapientibus ſpiritibus magnus occurrit ſponſus, & magnificabit facere cum eis, emittens lucem ſuam & veritatem ſuam, eoſque adducens & deducens in montem ſanctum ſuum, in tabernacula ſua. Regem in decore ſuo videbunt, præeuntem ſe ad ſpecioſa deſerti, & ad flores roſarum, ad lilia conuallium, ad amœna hortorum, ad irrigua fontium, & ad delitias cellariorum, ad odoramenta aromatum, poſtremò ad ipſa ſecreta cubiculi. Iſti ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei, abſconditi penes ſponſum. Hæc ſunt paſcua vitæ, præparata in refectionem animarum ſanctarum. Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis. Hæc Bernard. Sed procul dubio ſi ſpiritus humanus quaſi ab anima diuiſus, & corpore, quandoque illud intrinſecum lucis manerium ingrediatur ſolus, & intus recipiatur; rediens de regione lucis illius intrinſeci ad animã & corpus, ipſe enarrabat quales diuitias acceperit, qualia verba audiuerit, & quales delitias guſtauerit, ſi tamen enarrare poteſt. quia Gregor. libr. 15. moral. dicit. Sæpe amantis animus tantæ contemplationis munere impletur, vt videre valeat, quod omnino loqui non valeat. Si autem enarrare non poterit, ſaltem vt alter Moyſes deſcendens à conſortio Domini in anima & corpore aliqua ſigna & teſtimonia ſecum ferat, teſtificantia quòd in regione lucis fuerat. Dicit enim Hugo. Ecce dum de illo diuino internæ contemplationis ſecreto reuertimur, quid nobiſcum afferre poterimus niſi lucem? Lucem de regione lucis venientes portamus. Hoc enim decens & neceſſarium eſt, vt cum à lucis regione venimus ad fugandas noſtras tenebras, nobiſcum lucem apportemus.

Colo. 2.

In Cant. ſerm. 23.

In Cant. Ser. 38.

In libr. de tribus dietis circa f.

Et quis

Et quis ſcire poterit, quòd ibi fuerimus, ſi illuminati
non redimus? Sed ſi vidimus patris potentiam, ap-
portemus lucem diuini timoris. Si vidimus filij ſa-
pientiam, apportemus lucem veritatis. Si vidimus
ſpiritusſancti clementiam, apportemus lucem dile-
ctionis. Potentia, torpentes excitet ad timorem. Sa-
pientia, ignorantiæ tenebris excæcatos illuminet. Cle
mentia, calore charitatis frigidos inflāmet. Hæc ille.

Diſtinctio ſexta.

SExtò videndum eſt, qualiter ſpiritus noſter cum in
illud intrinſecum manerium æternale fuerit intro-
ductus, in illo ſtabiliatur & perpetuetur, ita tamen
quòd ad imperium regis egrediatur, & ingrediatur ad
naturam humanam imitandam, & contemplandam
diuinam. De quo ſciendum eſt, quòd ſpiritus noſter
in illo arcano ſecreto per veram fidem collocatur &
ſtabilitur, & per ſanctam charitatem in eodem perpe-
tuaſ. De fidei collocatione & ſtabilitione dicit Dio-
De diuin. nyſius, Quod circa veritatem verè exiſtentem & non
homi.c.7. errantem, verſatur fides diuina, quæ eſt ſtabilis collo-
catio credentium, collocans illos in veritate, & firmās
ſimplicem veritatem in tranſmutabili identitate in ip
ſis credentibus, habentibus cognitionem veritatis, &
ideo credentem in veritate nihil mouebit, teſte ſcri-
Rom.8. ptura quæ ait. Nihil mouebit à lætitia quæ eſt ſecun-
dum veram fidem, ſed habebit in ea permanentiam
immobilis & intranſmutabilis idemptitatis. Sequitur.
Qui enim veritati vnitus eſt, ex ipſa vnione bene no-
uit quod bene ſentit, quanuis multi corripiant ipſum,
tanquam mentis exceſſum paſſum, ſiue furioſum, ipſe
tamen bene nouit ſeipſum non furentem, vt errantes
ei imponunt, ſed per ſimplicem veritaté ſemper ean-
dem, & eodem modo ſe habentem, liberatum ab in-
ſtabili & variabili diuiſione contra erroré. Hæc Dion.
Ex his apparere poteſt, quomodo fides ſpiritum no-
ſtrum in illo intrinſeco manerio Ieſu collocat & ſtabi
Iſa.7. litat, vndè dicit Iſa. Si non credideritis, non permane-
bitis, ſcilicet in Deo. Et Euſebius in gloſſ. ſuper illud
Euſe. ſuper Luc. 12. Luc. vbi theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrū erit. di-
cit ſic. Qui mentem applicauerit ad cœleſtia, ibi men-
tem habebit, vt videatur ſolo corpore cum homini-
bus conuerſari, animo verò iam ſit aggreſſus manſio-
nes cœleſtes. Hæc ille. De charitatis autem perpetua-
tione. i. qualiter ſpiritus noſter in intrinſeco Domini
Ieſu perpetuetur. Notādum, ꝙ cum Ioan. dicat. Deus
1.Ioan.4. charitas eſt, & qui manet in charitate in Deo manet,
ergo quandiu ſpiritus manet in charitate, tandiu ma-
net in Deo ſiue in intrinſeco Domini Ieſu, ſed ſpiri-
tus noſter in æternum poteſt in charitate manere cū
adiutorio Dei: ergo in æternū poteſt manere in Deo.
Vndè in libr. de ſpiritu & anima dicitur. Quòd anima
habet in ſe amorem, quo ſemper poteſt ſtare cū Deo.
Quòd auté ſpiritus noſter in æternum poſsit ſtare cū
Deo, & manere in charitate, oſtendit Apoſtolus ad
Rom.8. Rom. vbi dicit. Quis poteſt nos ſeparare à charitate
Expoſitio illius authori. Pauli. Quis nos ſeparabit, &c. Chriſti? quaſi dicat. Nemo, immò nulla creatura, ſicut
ipſe poſtea probat, ergo nulla creatura poteſt nos eij-
cere ab illo intrinſeco, nec ipſe Deus vult eijcere. vt
ipſe dicit in Ioan. Quandiu enim ſumus charitate ve-
ſtiti, licet nosipſos per peccatum eijcere poſsimus, nō
Ioan.6. tamen diſtantia locali, cū Deus ſit vbiq; ſed diſtantia
diſsimilitudinis. Dicit enim Auguſt. j. de trini. Non lo-
corum interuallis, ſed ſimilitudine acceditur ad Deū,
& diſsimilitudine diſceditur ab eo. Quòd autem nulla
creatura poſsit nos ſeparare à charitate Dei, quæ no-
bis in Chriſto datur, oſtendit Apoſtolus ibidé di. Cer-
tus ſum ꝙ neque mors. ſ. quam minātur, ſeparabit nos
à charitate Dei. Cuius rationé aſsignat Augu. de mo-
ribus Eccleſiæ. d. Licet corpus noſtrum poſsit mori,
tamen ipſum quo diligimus Deum. ſ. anima mori nō
poteſt, niſi dum non diligit Deum: cui mors eſt non
diligere Deum, ꝙ nihil aliud eſt, quàm ei in diligendo
aliquid præponere. Alia eſt ratio ſecundū Ambr. Quia
mors erat ſanctis occaſio eundi ad pręmium promiſ-
ſum, & quaſi ianua, ergo mors non poteſt nos ſepara-
re à charitate Chriſti, ergo non poteſt abijcere ab eo.
Secundò neque vita inquit Apoſtolus, ſ. promiſſa, po-
teſt nos ſeparare à charitate. Cuius rationem aſsignat
Auguſt. in lib. de moribus Eccleſiæ. di. Quia Deus eſt
fons vitæ. ſicut ergo nemo ſeparat à fonte aquæ pro-
mittendo aquam, ita nemo ſeparat à fonte vitæ pro-
mittendo vitam. Vndè dominus dicit in Ioan. Qui cre Ioan.5.
dit in me, habebit vitam æternā. Tertiò inquit Apo-
ſtolus. Neque Angeli, neque principatus, neque
virtutes, neque inferiores, neque medij, neque ſu-
periores poterunt nos ſeparare à charitate Dei. Cuius
ratio eſt ſecundum Auguſt. quia Angeli cum inhæ-
remus Deo, non ſunt mente noſtra potentiores, im-
mò toto mundo ſuperior eſt mens inhærens Deo,
vt ait Augu. de moribus Eccleſiæ. Quomodo ergo ſe
parabunt nos à charitate Chriſti, ad quam nos etiam
hortantur? ergo nec nos eijcient. Quartò (inquit)
Apoſtolus. Neque inſtantia. i. inſtantes moleſtiæ nos
à Deo ſeparabunt. Quia eo ipſo eas leuiores ſentimus,
quo ei à quo nos ſeparare moliuntur, arctius inhære-
mus: charitas enim omnia ſuſtinet, & eſt vita moriē-
tium, ait Auguſt. de laude charitatis, ergo non ſeparat
ſed vnit. Quintò (inquit) Apoſtolus. Neque futura. i.
promiſsio futurorum nos à charitate ſeparabunt. Cu-
ius ratio eſt ſecundum Auguſt. de moribus Eccleſiæ,
quia quicquid boni futurorum eſt, certius promittit
Deus, & nihil eſt ipſo Deo melius, qui perfectè inhæ-
rentibus ſibi iam præſens eſt, ergo nec talia ſeparant
à charitate, ergo nec eijciūt à Deo. Sextò (inquit Apo 1.ad Cor. 13.
ſtolus.) Neq; fortitudo. i. violentia alicuius poterit nos
ſeparare à charitate Dei, neque altitudo. i. proſperitas,
neque profundum. i. aduerſitas poterunt nos ſeparare
à charitate Chriſti, neque alia creatura. Cuius rationé
innuit Apoſtolus in eodem ca. d. Quia bonis omnia
cooperantur in bonum: ergo non ſeparant niſi nos ve
limus per charitatem, ergo quæ (vt dicit Apoſtolus)
omnia poteſt, omnia ſuſtinet: & nunquam excidet ſpi
ritus noſter in illo intrinſeco vbi eſt fons vitæ, & cha-
ritas poteſt manere ſemper, maximè cum charitas vo
luntates noſtras ad Deum, quaſi ad centrum ſuū pro-
prium inclinet, & nos ſibi incorporet, & voluntas per-
fectè concordet, quæ maximè amantium refectioné Ioan.6.
conſumant & perpetuant. Vndè dicit Dominus. Eum
qui venit ad me, non eijciam foras. Quod Auguſt. ex-
ponit di. Veniamus ad Deum, intremus ad Deum, &
incorporemur ei, vt nos non faciamus voluntaté no-
ſtrā, ſed voluntaté Dei, & nō eijciet nos foras. ſ. in exi-
liū tenebrarum æternarum, ſed ſiue ingrediamur, ſiue
egrediamur, paſcua inueniemus noſtram nutrientia
charitatem, quæ nos perpetuatur in Chriſto, quia qui
manet in charitate, in Deo manet, ſicut dicit Ioan. 1.Ioan.4.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò poſtquā viſum eſt, quid ſit illud intrinſe-
cum ſecretum, & æternale manerium in Chriſto,
& qualiter in illo intrinſeco variæ manſiones di-
ſtinguuntur, & ſecundum quid homo in illud intro-
mittatur. Viſo etiam quid ſpiritus in homine dicatur,
& quibus pedibus illud intrinſecum ingrediatur, & Quibus itineribus ſpūs humanus ad ſpiritualem manſioné peruenit.
qualiter humanus ſpiritus in illo dicatur, ſtabilitur, &
perpetuatur. Videndum eſt, quæ & quot ſunt itinera,
per quæ ad illud intrinſecum ſecretum & æternale
manerium, ſpiritus humanus accedat & ingrediatur.

Circa

Circa quod ſciendum eſt, quod (ſicut dicitur in libr. de ſpiritu & anima) duo ſunt loca, inter quæ ſpiritus humanus exiſtens, vtrunque ſe mouere poteſt, ſiue itinerare. Deus enim eſt in ſummo, mundus verò in immò. Ille, ſcilicet Deus in eodē ſtatu ęternitatis ſuæ immobilis exiſtit, ideò ipſe ſolus eſt æternitate menſurabilis. Cuius ratio eſt, quia ſicut Boetius in lib. de conſolatione dicit. Aeternitas eſt interminabilis vitę tota ſimul & perfecta poſſeſsio. quæ nulli creaturæ conuenit, ſed ſoli Deo. vt patet conſideráti huius diffinitionis partes.

Diffinitio ęternitatis.

Triplex mēſura entiū. ſ. tempus, æuū, & æternum.

Iſte autem mundus curſu mutabilitatis ſuæ ſemper inſtabilis fuit, & ideò tempore menſuratur, quia tempus eſt menſura motus mutabilium rerum, non permanentium, ſed ſuccedentiū vt ſit, & ideò talia dicuntur temporalia. Rationalis autē ſpiritus quaſi in quodá medio eſt cōſtitutus, ſed mediū oportet participare naturam extremorum, propter connexionem vniuerſi, & ideò oportet, quòd ſpiritus noſter in aliquo conueniat cum æternis, & in aliquo cum temporalibus. Cum æternis conuenit in hoc, quòd ſecūdum ſubſtantiam omnino eſt ſtabilis perpetuo, in æternū manens, & ideò quoad hoc non menſuratur tempore tranſeunte, quia illo corruptibilia menſurantur. nec menſuratur æternitate, quia illa ſoli Deo cōuenit: ergo neceſſariò menſuratur menſura media, ſcilicet æuo, quod eſt quædam participatio æternitatis. Vnde Dion. de di. no. dicit, ꝙ æuum dicitur quieta & tota ſimul vita. Et Dam. dicit, ꝙ ęuum non eſt tempus nec pars temporis, ſed quòd ſimul protenditur cū ęternis, ſcilicet ſecundum perpetuationem. Vnde in li. de ſpiritu & anima dicitur. Spiritus humanus quadam conditionis ſuæ excellentia, huic mutabilitati quæ deorſum eſt ſupereminet, quaſi creatus in orizōte æternitatis, & ideò ad illam, quę eſt apud Deum immutabilitatem, nondū peruenit, quamuis pertingere poſsit cum Angelis. Spiritus enim noſter conuenit cum temporalibus in hoc, quòd ſecundum operationes aliquas eſt mutabilis, & in eis ſucceſsiones patitur. Vnde in lib. de ſpiritu & anima dicitur. Si ſpiritus noſter in his qui deorſum tranſeunt ſe per cupiditatē immerſerit, ſtatim per infinitas diſtractiones ſiue itinera rapietur, & ſeipſo quodammodo diuiſus diſsipabitur, & ideò quoad iſtas operationes, temporalis efficitur, quia tempore menſuratur. De hac inſtabilitate & mutabilitate dicit Hugo de arca Noæ ſic. Dum cor noſtrum ſiue ſpiritus noſter per deſideria fluere cœperit, quaſi in tot diuiſum eſt, quot ſunt ea quę concupiſcit. Hinc naſcitur motus ſine ſtabilitate, labor ſine requie, curſus ſine peruētione, ita vt ſemper ſit inquietus ſpiritus noſter, donec illic inhærere cœperit, vbi deſiderio ſuo nihil deeſſe gaudeat, & ea quæ diligit, ſemper manſura confidat & credat. Hæc ille. Ex quo cōcluditur, quòd neceſſe eſt, quòd ſpiritus humanus habeat aliquas operationes, quæ maneant ſecundum ſuam ſubſtantiam, licet vna alteri ſuccedat, ꝙ accidit, vbi ſunt operationes intrinſecæ intellectus & affectus, maximè quando in æternis figuntur. quas operationes exercere poſſet ſpiritus humanus, etiá ſi cœlū ſtaret, vel ſi nullum eſſet tempus, vt patet per Aug. nec mirum cum ſit ſpiritus humanus ſupra tempus, exiſtēs in carne tēporali. Dicit enim Gregorius in moralibus. Subleuata mens, id eſt ſpiritus, extra terminos temporum ducitur, etiam cum à carne in tempore tenetur. & in lib. de ſpiritu & anima. Si ſpiritus humanus ab hac infima diſtractione quę deorſum eſt erexerit ſe, & hęc infima deſerens, atque paulatim ſe in vnum colligens, ſecum eſſe didicerit, tantò amplius in vnum colligetur, quantò magis deſiderio & cognitione ſurſum eleuabitur, donec tandē omnino immutabilis ſit, & ad illam veram & vnicá (quæ apud Deū eſt) immutabilitatem perueniat, vt perpetuò ſine omni mutabilitatis viciſsitudine requieſcat, iam in intrinſeco Dñi perfectè collocatur. Hæc ille. Ex his patet, ꝙ ſicut ſpiritus humanus ex inordinato amore temporaliū aggrauatus, deſcēdit ab ęternis per aliqua itinera iniquitatis deorſum ad temporalia; ſic ſpiritus humanus ex ordinato amore æternorū alleuiatus aſcendit ſurſum, per itinera rectè æquitatis ad æterna, & ſicut ille per ſeptem itinera obliqua deſcendit ad temporalia, ita iſte per ſeptem itinera recta aſcēdit ad æterna: propter quòd itinera æternitatis nuncupantur.

Lib. 3. c. 1.

Septem itinera:

Itinera ergo æternitatis ducentia ad intrinſecum ſecretum, & æternale manerium Domini ſunt hæc, ſcilicet Aeternorum recta intentio. Aeternorum ſtudioſa meditatio. Aeternorum limpida contemplatio. Aeternorū charitatitua affectio. Aeternorū ſecreta reuelatio. Aeternorum experimentalis prægustatio. Aeternorū deiſormis operatio. Ad itinerandum autem in his ſeptem itineribus æternitatis, Dominus amorosè inuitat ſpiritum humanum, oſtendens & promittens ei ſeptem adminicula, cooperantia ad ambulandum in itineribus æternitatis. Iſtam autem inuitationem mens humana diligenter aduertat. Quia ſicut dicit Vercell. ſuper Cant. Nihil eſt quod ad continuos ſponſæ profectus eá promoueat efficacius, quá Deum imitari, & ab eo innitari effectiuè. Hoc quidem exercitio continuo, vniformiter proficiunt cœleſtes ſubſtantiæ, quæ non ceſſant poſt ſponſum ingredi. Totus enim curſus amoris in aſsidua & continua huiuſmodi inuitatione conſiſtit, vt in fine libri Cant. patet, dicit ergo. Surge propera amica mea, columba mea, formoſa mea & veni. Amica, quia amans & amata. Ego enim diligo diligentes me. Columba mea, quia ſpiritu ſimplificata ſicut ſcriptum eſt in Matth. Eſtote ſimplices ſicut columbæ. Formoſa mea, quia ad imaginem & ſimilitudinem Dei facta, vt dicitur in Gen. Surge igitur à temporalibus ad æterna tendēdo, & propera, æterna inueſtigando, & veni, æternitatem meam ingrediēdo. Huius petitionis reddit cauſam, dicens. Surge propera amica mea & veni, quia iam eſt itinerandi opportunitas temporanea, quia iam hyems tranſijt peccati infrigidantis, & itinera ambulantium obliquantis. Quia iam eſt itinerum optata facilitas, quia iam imber abijt & receſsit, curæ diſtrahentis & itinerantes impedientis. Quia iam eſt itinerantiū amœna iucunditas, quia iam flores apparuerunt in terra noſtra. Quia iam tempus vernale venit, ex præſentia diuini ſolis in terra noſtræ carnis. Quia iam eſt perambulātium alleuiata agilitas, quia iá tempus putationis aduenit, quo ſpiritus noſter exoneratur ab omnibus ſuperfluis & vanis. Quia iam eſt viarum reuelata veritas, quia vox turturis audita eſt in terra noſtra verbi incarnati, omnem veritatem docentis. Quia iá eſt viatici deſiderati ſacietas, quia ficus protulit groſſos ſuos. ſ. pater fons dulcedinis, filium panem omnis ſuauitatis, & ſpiritum ſanctum potum ſobriæ ebrietatis. Quia iá eſt medij odorifera ſuauitas, quia vineæ florentes odorem ſuum dederunt, id eſt potentiæ fœcundę dederunt odorē bonæ famę ex operibus odoriferis, quia bonus odor Chriſti ſunt. Igitur ſurge, propera amica mea & veni. Vnde dicit Origenes. Quis iam non ſurget? quis non properet? aut quis nō veniet vbi tot vtilitatum inſignia concurrunt? ſingula iſtorū adminiculorū applicabūtur ſingulis itineribus, vt patebit infrà, & hæc itinera abſcōdita ſunt à ſapiētibus & prudētibus huius mūdi, & reuelata ſunt paruulis. i. humilibus. Vnde dicit Abac. Incuruati ſunt colles mūdi. i. ſapiētes, ab itineribus æternitatis eius, id eſt, obliquati ſunt à vijs rectis ęterni Dei, quia qui à recta via declinant, quátò plus vadunt, tátò plus à termino rectæ viæ recedunt. & quantò plus ſe ſapientes mundi ab æterna veritate auertunt, tantò plus ſtulti facti in temporalibus, euanuerūt dicentes illud Sap. Sol intelligētiæ nō eſt ortus nobis, laſſati ſumus in via iniquitatis, viam

Cant. 5.

Prou. 8.

Matt. 10.

Gen. 1.

2. ad Cor. 2.

Abac. 3.

Sap. 5.

Domini

Domini ignorauimus. Cum ergo Auguſt. 14. & 15. de Trinitate dicit, quòd ſpiritus noſter ad imaginem & ſimilitudinē Dei æterni ſit, & ex hoc æternitatis capax ſit, & ex hoc ſortiatur quandam iam participationem, dum etiam ſecundum ſubſtantiam & ſecūdum aliquas operationes intrinſecas ſit ſupra tempus, quia in æuo quod eſt quædā æternitatis participatio, vt ſupra dictū eſt, ideò ſpiritus noſter humiliatus & contritus, & à Deo amoroſè inuitatus ad veniēdum per itinera ęternitatis, ad ſuum intrinſecum ſecretū, & æternale manerium, ſæcurè & gaudens cum Pſalm. petat dicens. Deduc me Domine in via æterna.

Pſal. 38.

De itineribus, quibus ad illud intrinſecum ſecretum, & æternale manerium in Chriſto acceditur.

Et Primo itinere æternitatis. Sectionis ſecundæ. Partic. 1.

PRimum igitur iter æternitatis (quod eſt æternorum recta intentio) ſpiritus humanus deſiderio æternorū ab omnibus alleuiatus, & ad perambulādum incitatus & expeditus: primò aggrediatur vnum æternum intendendo, vnum æternū attendēdo, vnum æternum ingrediendo, in vno æterno, permanendo, propter vnum æternum quod eſt optimum & neceſſariū, & finis quietans & conſummans multitudinem omnium deſideriorum in vnum, quod non auferetur ab eo in æternum. Sed quia nemo itinerat, qui vias itineris ignorat, ideò ad cognitionem iſtius viæ ſiue itineris, quod eſt æternorum recta intentio, oportet ſex conſiderare per ordinem. Primū eſt, quæ ſit neceſsitas iſtius itineris, & quare alijs itineribus præmittatur. Secundum eſt, quid ſit intentio, & à qua potentia animæ oriatur. Tertium eſt, qualiter intentio deiformis, & æterna efficiatur. Quartum eſt, per quæ ſigna intentio recta ſimplex & perfecta cognoſcatur. Quintum eſt, qualiter per intentionem rectam ad intrinſecum ęternum Ieſu ſpiritus accedat & ingrediatur. Sextum, qualiter ſpiritus humanus ad veniendum per iter illud, ad intrinſecum æternum Ieſu dulciter & amanter ab eo inuitatur.

Luc. 10.

Diſtinctio Prima.

Intētio primum iter.

PRimò igitur videndum eſt, quæ ſit neceſsitas iſtius itineris, quod eſt æternorum recta intentio, quare alia itinera præcedat. Circa quod notādum eſt, quod cum intentio finem actionis & itineris nobis præoſtendat, vt dicit Greg. 28. moral. vbi ſic dicit. intentio priuſquam ſe in actione exerceat, hoc iam quod appetit contemplatur. Item cum intentio actionem dirigat noſtram in operatione, vt dicit Greg. ibidem. vbi dicit ſic. Vnaqueque actio intentionem ſuā quaſi intuentem oculum ſequitur, vt dicit Greg. 28. moral. vbi dicit ſic. Sicut fabrica columnis, colūnæ eutem caſibus fulciūtur, ita vita noſtra virtutibus, virtutes verò intima intentione ſubſiſtunt. Item rationabilitar iter intentionis alia itinera præcedere debet. Vnde Greg. ibidem dicit. Vigilanti cura per cuncta opera intentio noſtra nobis pēſanda eſt, vt nihil temporale in his quæ agit appetat: ſed totū ſe in ſoliditatem æternitatis figat, ne ſi extra fundamentum noſtræ actionis fabrica ponatur, totū opus in nihilum ſoluatur, quia etiā ſumma opera inaniter fiunt, ſi intentionē cordium extra æternitatis certitudinem deflectuntur. Hæc ille. Et ibidem dicit. Si recta intētio in operatione nō tenetur, totum opus amittitur & deturpatur: ſi antē rectè intendimus, bonū opus efficitur, etiam ſi minus bonum extra videatur, planè ergo patere poteſt iſtius itineris neceſsitas in ordine reſpectu aliorum.

Diſtinctio ſecunda.

SEcundò videndum eſt, quid ſit intentio, & à qua potentia animę oriatur. De quo notandum eſt, ꝙ ſicut dicit Anſel. lib. de concord. præſci. & lib. arb. Voluntas eſt inſtrumentū ſeipſum mouens, & omnia alia inſtrumenta quibus ſponte vtimur, & quæ ſunt in nobis, vt manum, linguā, viſum, & cætera huiuſmodi, & quæ ſunt extra nos, vt ſtilum, ſecurim, & cætera huiuſmodi, & facit omnes voluntarios motus, ipſa verò ſe ſuis affectionibus mouet in finem deſideratū, & ideò ſola voluntas elicit actum intentionis propriæ dictę & principaliter: ſed à ratione ſiue intellectu dirigente ſiue dictante. Et nota, quòd hęc intentio nō ſit ſine amoris deſiderio, quia quantò maior eſt amor finis, tantò vehementior eſt motus intentionis in finem, ita quòd amor mouet in finem deſideratum: ſed intētio omnia per quæ amor poteſt conſequi hunc finem deſideratū, ordinat, & diſponit ad illius finis conſecutionē. Vnde glo. ſuper illud Pſalm. In laqueo iſtò quē abſconderūt, dicit, quòd pes animæ eſt amor, & eo mouetur anima ad locum, quaſi ad terminum ad quem tendit, id eſt ad dilectionem bonam vel malam: quo ſe perueniſſe ad amorem lætatur. amor eutem eſt actus voluntatis. Ex quo patet, ꝙ intentio proprie & principaliter, eſt actus voluntatis elicientis, & liberè ordinantis & mouentis in finem, & à ratione directus. Et nota, quòd iſta intentio vt eſt à voluntate per gratiam formata, non ſolum actualis, ſed & habitualis facit actum & opus meritoriū. Cuius ratio eſt, quia pręter naturalem boninatem quæ eſt in actu voluntatis, eo ipſo quo eſt ens, tota alie bonitas ipſius eſt ex eius ſufficienti ordine intentionis ad debitum finē. Tunc eutē eſt ſufficiens ordo, quando ex parte agentis per intentionem bonam, fit ordinatio actus ſui in debitum finem, & quando ex parte actus eſt, ꝙ ſit ordinabilis ad illum finem, talis enim ordo includit bonitatē eſſe in actu, quę ſibi debetur ex obiecto debito, & ex forma debita, quæ eſt charitas, & ex circunſtantia & ex debito fine. Deficiente autem altero iſtorū, actus vitioſus eſt. Ex quo patet, ꝙ etiam actus indifferens per ordinationē debitā, & debitū finem fit meritorius quia intentio recta ſi ſit actualiter à voluntate elicita mediante gratia, addit aliquam bonitatem ſupra habitum, cui debetur præmium ſubſtantiale. Per actus enim voluntatis elicitos ex gratia, meremur vitā æternam. Ex his etiā patet, ꝙ intentio actualis eſt perfectio & magis meritoria habituali, quia addidit aliquā bonitatē ſupra habitualē. Vnde Greg. 28. moral. dicit. Sicut lucerna corporis eſt oculus carnalis lucent toti corpori, ita per radium intentionis illuſtrantur itinera actionis. Nam dicit Dominus. Intentio ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

Voluntas quid.

Pſalm. 30.

Intētionis deſcriptio.

Intentio actualis maioris eſt meriti, quā habitualis.

Luc. 12.

Diſtinctio tertia.

TErtiò videndū eſt, qualiter intentio rectificetur, & ex hoc deiformis & quaſi ęterna efficiatur. De quo notandum eſt, ꝙ ſicut dicit Hugo lib. 1. de arca Noæ. Cor hominis quod prius amore diuino ſtabile & fixum in æternitate perſiſtit, quia vnū amando vnum permanſit: poſtquā aut per deſideria terrena defluere cœpit, quaſi in tot diuiſum eſt, quot ea ſunt quæ concupiſcit. ergo ſecundum diuerſitatem concupiſcentiæ ſiue emoris erit diuerſitas intentionis. Vnde Bern. ſuper Cantica oſtendit, quòd ſi amans turpia eppetit, etiam

In Cant. Ser. 40.

etiam intentio turpis erit, & fœdans faciem animæ vel ſpiritus, & ſi honeſta, etiam intentio recta erit. Vnde Ber. ibidem deſcribit diuerſas intentiones, ſecundum diuerſas affectiones. Primò ergo ſecundum Bern. eſt quædam intentio peruerſa & iniqua: vt illa quæ procedit ex voluntate affectata carnaliter, ſiue ex amore carnali tendens ad finem, qui contrarius eſt vltimo fini & æterno, vt eſt intentio illorum, qui terrena ſapiunt, quorum Deus vēter eſt, qui intendunt gulæ, vt magis poſsint exercere actus luxuriæ. Talis intentio eſt obſtinatorum & temporalium. Vnde Bern. ibidem dicit. Tendere non in Deum ſed in ſæculum ſecularis animæ eſt, vt dictum eſt, & habet talis faciem fœtidiſſimam fœtore peccati. Secundo eſt intentio quædam ficta & falſa, vt quę procedit ex voluntate affectata mēdaciter tendens in Deū apparēter & falsè & non verè, quia propter fauorem hominum, de qua dicit Bern. ibidem. Tendere quaſi in Deum, ſed non propter Deum hypocritæ planè animæ eſt, omnem decorem animæ exterminantis, & totam illam fœdantis propter turpitudinem hypocriſis. Tertio intentio quædā eſt obliqua & mercenaria, vt quæ procedit ex voluntate affectata puſillanimiter, tendens in Deum non propter Deum, ſed propter præſentis vitę neceſſaria, ex qua recuruatur ad ſe. Vnde mercenaria eſt, quia veris filijs nō conuenit vt patet per Amb. qui dicit in gloſ. Luc. 3. ſic. Filius qui habet ſancti ſpiritus pignus, in ſeculari corde mercedis lucra non quærit ſed ſeruat ius hæredis. De hac intentione dicit Bern. ibidem. Si autem intentio ſolum vel maximè ob vitæ præſentis neceſſaria, ſe ad Deum conuertit, non quidem fece hypocriſis fœtidā, puſillanimitatis tamē vitio dicimus obſcurā & minus acceptam eo quòd non quærit Deum propter ſe: ideò prædicta itinera ſunt obliqua & temporalia, nō ęterna. Quartò quædam intentio eſt recta, quæ eſt & propter Deum principaliter, & propter ipſum directa, quæ eſt actuum bonorum, & hæc procedit ex voluntate affectata ſpiritualiter, id eſt æſtu diuini amoris calefacta quæ volūtas ſic æſtuans, intētionē ad conſecutionem æterni finis deſiderati operando impellit, liqueſaciēdo in Deum dirigit, nec eam ſiſtere niſi in Deo æterno ſinit. Vnde Origen. ſuper Cant. ca. 5. dicit. Qui ſancto deſiderio intus æſtuat, ad quodlibet opus bonum habilis inuenitur, quia nihil duri in corde, id eſt in intentione portat, quod non feruore æſtuantis deſiderij in Deum liqueſcat, Hæc Origen. Hæc tamen intētio perfectum decorē non habet per omnia, quia adhuc circa multa eſt occupata, licet propter Deum. Vnde Bern. vbi ſuprà dicit. Porro in aliud tendere quàm in Deum, & tamen propter Deum, non ocium Mariæ, ſed Marthę negocium eſt. Abſit autem, vt quæ huiuſmodi eſt, quicquam dixerim illam habere deforme, nec tamen ad perfectum affirmauerim perueniſſe decoris, quippe quæ adhuc ſolicita eſt, & turbatur erga plurima, & nō poteſt terrenorum actuū vel tenui puluere nō aſpergi, quem tamē facilè citoque deterget in hora ſanctæ deuotionis, vel dormitionis caſta intentio, & bonæ conſcientiæ interrogatio ad Deum. Hæc Bern. 41. ſuper Cant. Quintò intentio quædam eſt recta, ſimplex, & magis immediata, & odore finis æterni dulciter allecta, quæ eſt contemplatiuorum, & illa procedit ex voluntate finis æterni affectiua experimentaliter. Experimētalis enim odor vltimi finis, oīnia alia aliquo modo contemnere facit, ex quo intentionem in nullo alio fine quieſcere facit, ſed eam quantum poteſt vltimo fini immediatè vnit. Dicit enim Hugo, quod experientia eſt mater vel magiſtra intelligentiæ, & quod ille optimę veritatem nouit, qui eam non audiendo ſolùm, ſed etiam guſtando & faciendo didicit. In tali enim experientia intentio nō ambulat, ſed quaſi currit. In odorem (inquit ſponſa) curremus vnguentorum tuorum. Hæc intentio tendit in Dominum ſolum immediatè quantum poteſt, & propter ipſum, ſed vt pluries non totaliter propter ipſum ſolum, ſed etiam quærit propter ſe meditari, & conſolari, retinens adhuc aliquid de proprio, vt dicit Bern. & ideò talis intentio diuiſa eſt. Talis clamat cum Petro. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Et cum Pſalm. Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. Quam tamen intentionem Dominus non reprehendit, quia nō principaliter quęrebat mercedem, ſed Domini voluntatem, cum multi tales ſint in æterna domo patris. Sextò intentio quædam eſt immediata, ſimplificata, & deificata, & amore finis ęterni totaliter attracta. Et hęc eſt beatorum in patria, & inde intentio fit intentio æterna, & elicitur à voluntate affectata deiformiter. Deificatio autem (vt dicit Berna. lib. de diligendo Deum, parum poſt medium) nihil relinquit in voluntate admixtum vel proprium, ſed totum per intentionem dirigit iu Deum. Vndè dicit ibidem ſic. O pura & defecata intentio voluntatis, eò certè deſecatior, & purior, quò in ea de proprio nihil iam admixtū relinquitur, eò ſuauior, & dulcior, quò totum diuinum eſt quod ſentitur: ſic affici deificari eſt, ſic omnem tunc in ſanctis qui ſunt in patria, humanam affectionem, quodam ineffabili modo neceſſe eſt quieſcere, & à ſemetipſa liqueſcere, atque in Dei penitus transformari voluntatem, alioquin quomodo omnia in omnibus erit Deus, ſi in homine aliquid de homine ſupererit? manebit quidem ſubſtantia, ſed in alia forma, in alia gloria, aliaq; potentia, & videtur ſentire Bern. hoc impoſsibile fieri, niſi poſt reſumptionem corporum, cum beati adhuc ante reſumptionem corporum, deſiderio naturali appetant vnionem corporum ſuorum. Hęc Bern. Idem ſentit Auguſti. de appetitu corporum, vt patet lib. xv. ſuper Geneſim.

Diuerſificantur intentiones iuxta diuerſitatē affectionum.

Ibid. Ser. 41.

Super 7. Angelicę hier.

Cant. 1.

Matth. 19

Pſal. 518.

Luc. 15.

Beati in patria appetūt reaſſumptionē corporum.

Diſtinctio quarta.

QVartò videndū eſt, per quæ ſigna recta & ſimplex intentio cognoſcatur. Circa quod notandum eſt, quod huius intentionis aliqua ſigna ſunt quaſi exteriora, & quo ad homines, & quædam interiora, & quoad conſcientiam. Signa ergo exteriora rectæ & ſimplicis intentionis (ſecundum Orig. exponens illud. Quàm pulchri ſunt greſſus tui &c.) ſunt quinq;. Loquēs ergo de multa pulchritudine greſſuum intētionalium dicit. Sponſa calceata pulcherrimè incedit, quaſi rectiſsima intentione. Poſt ſanctorum exempla incedit calceata, ſed hypocrita nudo pede incedit, quia Deum ſequitur corrupta intentione, caret enim exemplari pelle, vterq; tamē ex fructibus ſuis cognoſcitur. Et ponit ibi quinq; ſigna rectæ & ſimplicis intentionis, per quę illi ab iſtis diſtinguuntur. Primum ſignum eſt humanę laudis deteſtatio, & dicitur glorificatio. Vndè Saluator. Cum facies eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt. De hoc dicit Chryſ. Tuba eſt omnis actus, per quem operis iactantia demonſtratur. Secundum ſignum, eſt ſobria triſtitia, & exultatio mentis. Vnde Chriſtus dicis. Cum ieiunatis nolite fieri, &c. ubi Orig. dic. Non inueni verius ſignum boni cordis, quàm ſi erumpat foras dulcedine mentis, & frequentia ſobriæ exultationis & triſtitiæ. Tertium ſignum eſt ordo correctionis, vt primò à teipſo incipias, & poſt alios corripias. Vndè in Matth. dicitur. Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere feſtucam de oculo fratris tui. Et Origines ibidem: Niſi fallar nihil aliud appetis, niſi apparere iuſtus, dum

In Cant. cap. 7.

Rectę intentionis quinque ſunt ſigna.

Matth. 6.

Matth. 6.

Matth. 7.

me

me corripis & te negligis, aut ſi me & te corripis, quare a me incipis & non à te? Quartum ſignum eſt benignitas compaſsionis. Vndè Saluator di. Væ vobis ſcribę hypocritæ, qui alijs claudiſis regnum cœlorum, & imponitis eis grauia onera, &c. Greg. Qui bonus eſt corde, benignus eſt compaſsione. Quintum ſignũ eſt immobilitas mentis, tam in aduerſis quàm in proſperis, quæ vt alter Iob acceptat dicẽs. Si bona accepimus de manu Domini, cur non ſimiliter & mala? Vnde Greg. exponens illud Iob. j. Erat ſimplex & rectus, dicit. Simplex & rectus eſt ille qui in aduerſis non frãgitur, qui ad temporalia nõ inclinatur vel incuruatur, qui ad ſuperiora totus erigitur, qui domini voluntati humiliter ſubijcitur, hæc Greg. Hæc Orig. breuiter enumerat. d. Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calcaneo tuo filia principis. Si in operibus que agis laudem humanam vitas, ſi ſobriè exultas, ſi primo te corripias ſi alijs benignitatem exhibeas, ſi patientiam in aduerſis oſtendas. Hæc ſunt ſigna exteriora. Poſt hæc primo videndum eſt de ſignis interioribus rectę & ſimplicis intentionis. De hoc nota, ꝙ Bern. lib. de præcep. & diſpen. dicit ſic. Quòd interior oculus intentionis veræ ſit ſimplex, duo arbitror illi neceſſaria eſſe ſcilicet charitatem in intentione, & veritatem in electione. Primò neceſſaria eſt charitas in intentione. Cuius ratio eſt, quia charitas intentione ad omnia illa quæ ad finem ſunt principaliter intenta dirigit & extendit, & per hoc arctius vnit, cum in omnibus vnum intendit, & ad vnum tendit, & omnia quãtum poteſt cum illo vnire quærit. Vndè Greg. in paſtora. di. Charitas diuiſa vnire conſueuit cor iuſti, diuidi per multa compellit, quod tantò arctius in Deo colligit, quantò illud latius per ſancta deſideria ſpargit. Secundò ad hoc quod oculus intentionis ſit rectus, & verè ſimplex, requiritur veritas in electione, quia illa nõ ſinit errare circa finem intentum. Vndè Bernar. ibidem dicit. Quomodo denique ſimplex erit oculus intentionalis, cum ignorantia veritatis etiam qui bonum diligit, & malum neſcius agit? Sed illius non immeritò oculum ſimplicem duxerim, cui neutrum bonum deſit: quia iſta duo, oculum intentionis faciunt ſimplicem, ſcilicet amor boni, & cognitio veri. Hæc Bern. Sic igitur nec charitas intẽtionem ſinit ante finem intentum ſtare, nec veritas ſinit eam circa finem errare. Veritas enim non amat angulos, nec ei diuerſoria placent, ait Bernar. Igitur opus per intentionem bonam agitur, quando illa charitate & veritate munitur, ſpiritum igitur rectum innoua in viſceribus meis.

Matth. 23

Iob. 5.

Diſtinctio quinta.

Quintò videndum eſt, qualiter per intẽtionem rectam & ſimplificatam, ſpiritus humanus intrinſecum & æternale manerium Domini Ieſu accedat, & ingrediatur. De hoc nota, quod cum recta & ſimplex intentio ſit quædam tendentia ſine obliquitate, & ſimplex ſine admixtione, in æternitatem à voluntate deſideratam, & à ratione dictata conſequens eſt, quod intentionis tendentia continua eſt æternitatis conſideratæ approximatio, & attingentia continua. Vnde Hugo primo lib. de arca Noę dicit ſic. Hoc eſt ad Deum tendere, ſemper eum per deſiderium quærere, per cognitionem inuenire, & per guſtum tangere. Intentio charitate & veritate munita, omnia temporalia derelinquat, & ad æterna redeat donec intentio tentio fiat, vt dicere poſſit, Inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam, donec eum introducam in omnes mentis capacitates, tam communes quam ſingulares, vbi intentio omnibus inferioribus ſuperfertur, extra mundum conſtituitur, in æternis collocatur & quietatur. Vnde

Cant. 3.

Greg. xxv. moral. dicit ſic. Si ſemel in appetitione cœleſtis patriæ forti ſtabilitate animus pro intentionem figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe exterioribus motibus eandem intentionem ſuam quaſi quendam ſecretum ſeceſſum petit, ibiq; incommutabili inhærens & mutabilia cuncta tranſcendens, iam ipſa trãquillitate quietis ſuæ in domo, ſcilicet in mũdo, extra mundum eſt. Excedit quippe omnia ima intentione ſummorum, & cunctis rebus quas non appetit, libertate quadam ſupereſſe ſe ſentit, nec tempeſtatem rerum temporalium intus ſuſtinet, quam intuetur foris: quia terrena omnia quæ concupita opprimere mentem poterant, deſpecta ſubtùs iacent. Vndè per prophetam dicitur. Statue tibi ſpeculam, quia dum quiſq; ſpeculatur ſumma, ſupereminent infima. Hæc Greg. Si igitur ſpiritus noſter in ſe bene ordinatus, cum omnibus actionibus in vnum ſe colligat, ſurſum ad æterna tendat, & licet quoad aliqua inſtabilis permaneat, intentione tamen in æternitate ſtabilis perſiſtit, quæ non niſi in æternis ſtabilitur. Dicit Greg. & Hugo lib. iiij. de arca Noę. Quandiu homo ordinem ſuæ naturæ tenuit, quamuis per actionem variaretur, interius tamen per intentionem & amorem ſtabilis permanſit: quia vnum intendebat, & propter vnum omnia faciebat, vnum diligebat, & omniũ voluntatum atq; actionum ſuarum finem ad vnũ referebat creatorem ſuum qui ſolus ſufficiebat. Hæc ille. Et Baſilius exponens illud Luc. Porrò vnum eſt neceſſarium, dicit. Vniformis eſt vita Chriſtiana, ad vnam tendens intentionẽm. ſ. gloriam Dei: multiformis verò & varia eſt vita eorum quæ deforis ſunt, pro libitu ſuo variata.

Hier. 31.

Luc. 10.

Diſtinctio ſexta.

Sextò videndum eſt, qualiter ſpiritus ad veniendum per iter rectæ & ſimplicis intẽtionis ad ęternum intrinſecum Domini Ieſu, dulciter ab eo inuitatur. dicente ſponſo in Cant. O amica mea propter intentionis tuæ ſimplicitatem. Nam tam in quiete interioris contemplationis, quàm in exercitio exterioris actionis, & in conſolatione Angelicæ allocutionis me ſolum intendebas, cum me in lectulo quæſiſti, ciuitates circuiſti, vicos perambulaſti, cuſtodes Angelicos ſuſtinuiſti: quare pertranſitis his omnibus ſingularis me ſingulariter inueniſti & tenuiſti? Surge, ſi enim amica mea es, ſurgendum eſt tibi, per tuæ intentionis ſtabilitatem ad me inceſſanter tendendo: quia & ſi me vt amicum inueniſti, nondum tamen ad plenum cognouiſti. Quære ergo faciem meam ſemper cum Pſal. Quia qui ſine fine eſt amandus, ſine fine eſt quærendus. Ait Aug. in glo. O columba mea propter intentionis ſimplicitatem & vnitatem. Vna enim eſt columba mea, quę vt dicit Vercell. ibid. vnica ſimplicem habens intuitum. vndè ſignat puram intelligentiam contemplans diuinam ſimplicem eſſentiam, ex quo ſimplificata magis fuit, ſicut ſcriptum eſt. Eſtote ſimplices ſicut columbę. Propera propter intentionis tuæ agilitatem mihi continuè approximando, quia per continuam deſiderati finis intentionem, conſequeris continuam approximationem ad me, qui ſum principium & finis. Principium te liberaliter creans, finis te finaliter quietans. O formoſa mea, propter intentionis tuæ deiformitatem. Ipſa enim intentio ait Dominus, quaſi lucerna fulgoris illuminabit te, vt iam nihil proprium in te relinquaris, quod in te amorosè nõ ordinaueris, propter ꝙ tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Veni igitur ad meam diuinitatẽ, quia intentionis tuæ tẽdentia non quieſcit niſi in mea æternitate, quę eſt ſecretum meum intrinſecũ & ęternale maneriũ. Veni autem, quia iam eſt itinerãdi temporanea

Cant. 2.

Cant. 3.

Pſalm. 26.

Cant 6.

Matt. 10.

Apoc. 21.

Luc. 15.

Matt. 14.

quaſi conſabulatur, ne ſicut dicit Berh. itinerantes la-
In cant. ſer.31. boribus ſatigentur, ſermonibus delectati. Dicit nam-
que Bern. ſuper Can. ſic. Deus quaſi viator quiſpiam
itinerantibus ſeſe aſſocians, iucundis conſabulationi-
bus ſuis, à labore viæ omnem hominē reuelat & cō-
Luc. 24. mutat, ita vt eo diſcedente loquantur. Nonne cor no-
ſtrum ardens erat in nobis, dū loqueretur nobis in via?
Hæc ille. Primò ergo videndum eſt, qualiter Deus in
meditationibus noſtris cum ſpiritu noſtro loquatur
& conſabuletur. De quo notādum, ꝙ Diony. ſ. in prin-
cipio Angel. hierar. di. Pater æternus lumē generat ſim
pliciſsimum in eſſentia, & ipſum vniuerſale lumen ab
ipſo patre prodiens, ad cōmunicandum ſui cognitionē
& participationem, non ſolum admittit cœleſtes mē-
tes, ſed & ad nos per diſtributionem bonitatis ſuæ ve-
nit, vt nos ab infimis ſeparatos, ſuſcitet ad ſui deſideriū
& cognitionem, & remota mentis diſtractione, con-
Ioan.5. uertit nos ad congregantis patris viſionem æternam.
Hæc ille: Et hoc eſt lumen, quod illuminat omnē bo-
minem venientem in hunc mundum, quantum in ſe
eſt: ſed diuina illuminatio, eſt inſpirata Dei locutio.
Vnde Greg. ij. moralis dicit. Quaſi in audientibus di-
citur, quod videntibus inſpiratur. Et Aug. de triplici
habitaculo, dicit ſic. Dei locutio eſt occulta inſpiratio,
qua mentibus ſuam voluntatem, & ſuā veritatē oſten-
dit viſibiliter. Sic & Greg. primo moral. oſtendit, quòd
Deus nos alloquitur per inſpirationem mentis intrin-
ſecam. Vndè & xxx. moral. dicit ſic. Loquitur quippe
Deus intrinſecus ſilenter, ſonans inuiſibili lingua com-
punctionis, & quantò plenius intus auditur, tantò ab
exteriorum deſideriorum ſtrepitu perfectius audiens
Pſal.84. auertitur: vt cum propheta Dauid dicat. Audiam, quid
loquatur in me Dominus Deus &c. In his qui cōuer-
tuntur ad cor. i. mētem in qua Deus tanquam in ima-
gine ſua habitare dignatur, quomodo autem ibi habi-
taret æternus, & non loqueretur de æternis? Sed nota
Matth.11 quis diuinam allocutionem audiat. Ad hoc reſpondet
Apoc.2. Dominus di. Qui habet aures audiendi audiat. Et in
Apoc. Qui habet aures audiendi, audiat quid ſpiritus
dicat Eccleſijs. Quod exponens Rich. ibidem dicit.
Aures audiendi habet ille, qui ſpiritum habet intelligē-
di, & affectum diligendi, & promerendi ea quæ dicū-
tur vel promittuntur. Vndè Dominus loquens Iudæis
ſurdis quantum ad auditum interiorem, ſiue ſenſum
ſpiritualē, dixit. Quare nō cognoſcitis loquelam meā?
quia non poteſtis audire ſermonem meū, quia ex Deo
non eſtis, ſed ex patre Diabolo eſtis, qui in veritate nō
ſtetit, & ideò mendax eſt, ſed qui ex Deo eſt, verba
Dei audit: & ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mor
tem non guſtabit in æternum: ſed qui viuit habet ſen-
ſus interiores ſpirituales viuaces, ſed tamē non omnes
habent eos exercitatos, & apertos ad audiendum ver-
bum Dei. Niſi enim ſenſus auditus & interior excite-
tur, & à Ieſu aperiatur, ſpiritus noſter ſurdus & mutus
ad audiendum efficitur: vt de talibus dicatur illud pſal.
Pſal.113 Aures habent & non audient Deū intus loquentem,
neq; enim eſt ſpiritus in ore ipſorum ad Deū alloquē-
dum. His concordat Greg. xxvij. mora. vbi dicit ſic.
Vox Domini auditur, cum gratiæ eius aſpiratio mēte
concipitur, cum ſenſualitas occultæ noſtræ ſurditatis
rumpitur, tūc auditus reparatur. De hoc nota infra vj.
itinere diſt. iiij. Sed qualiter ſenſus interiores reparan-
tur & excitantur, docet Apoſtolus ad Rom. vbi dicit.
Roma. 8. Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. ſ. ſecun-
dum ſpiritū. Qui autem ſecundum ſpūm viuunt, quæ
ſpiritus ſunt ſentiunt, ideſt ſpiritualia eius ſapiunt. Cu-
ius ratio eſt, quia viuificato ſpiritu, viuificantur & ſen-
ſus ſpiritus, vt in ſpiritualibus exercitentur, & delectē-
tur in eis. ſ. in ſpiritualibus, ꝙ non ſolum verum eſt de
ſenſu interiori auditus, ſed etiam de omnibus ſenſibus
interioribus. Quod etiā probatur in lib. de ſpiritu, &
anima, vbi dicitur ſic. Cū exterior ſenſus carnis bono
ſuo vtitur, interior ſenſus quaſi obdormit. Non enim
cognoſcit bona interioris ſenſus, qui iucunditate ex-
teriorum bonorum capitur. Nam qui in carne viuit, in
carne ſentit, & dolores carnis ſugit quantum poteſt,
& conſolationes quærit carnis: ſed talis vulnera animæ
prorſus ignorat, ideò nec medicinam quærit eis. Cum
autem mortuus ſuerit ſenſus animæ, quo viuit in car-
ne, tūc viuificari incipiet ſenſus interior, quo ſentit ſe-
metipſum, & tunc ſciet dolores ſuos ſpiritus, & ſenti-
re incipiet ſua vulnera, & etiam oblectamenta ſua, &
tantò perfectius quantò intimius. Hæc ille. Tales ergo
cum iam habent interiorem auditum apertum, audiūt
Deum in ſe loquentem, vt dicant illud Pſalm. Ignitum Pſal.118
eloquium tuum vehementer, & ſeruus tuus dilexit il-
lud: & de hoc infrà, Et nota quod (ſicut patet per Gre. Inf. itinere 6. diſt. 3
ij. mora.) Deus non omnes æqualiter alloquitur in me
ditationibus ſuis, nec vnumquemq; hominē omni tē-
pore æqualiter alloquitur, ſed prout vnicuiq; opus eſt.
Quare & Dominus diſcipulis dixit. Multa habeo vo- Ioan.16.
bis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Item ſcien-
dum eſt, ꝙ Dominus multipliciter loquitur nobis. ſ.
acriter arguendo dicens. Quos amo, arguo & caſtigo. Apoc.3.
Quod Richard. & Haymo exponentes dicunt; vt ad
illud quod Dominus ſuadet, nos perducat, proponit
arguere & caſtigare quos amat, ideò libenter toleran-
da ſunt eius verba & verbera. Terribiliter comminā-
do dicit. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſi- Ioan.15.
cut palmes, & areſcet, & in ignem mittetur & ardet.
Prudenter docendo dicit. Vos dixi amicos. Quare? Ioan.15.
quia omnia quæ à patre meo audiui, nota feci vobis. ſ.
quæ neceſſaria ad ſalutem fuerunt, ait Chry. in Matth.
Aperiens os ſuum docebat eos, dicens. Beati pauperes Matth.5.
ſpiritu, quoniā ipſorum eſt regnum cœlorum. Vtiliter Apoc.3.
ſuadendo, dicens. Suadeo tibi emere aurum ignitum
probatum, vt locuples fias. Per aurum vt dicit Rich.
ibidem, ſignatur charitas, quæ vt aurum fulget, quæ di
lectione feruet, quæ in tribulatione fornacem exami-
nationis ſuſtinet. Hæc ille. Veraciter promittendo. Vn
de ait Dominus. Qui diligit me, ſermonem meum ſer Ioan. 14.
uabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus,
& manſionem apud eum faciemus. Hic tria promittit
ſ. dilectionem, viſitationem, & māſionem. Quid ma-
ius his? Dulciter conſolando dicens. Comedite amici Cant.5.
mei, & inebriamini cariſsimi. Comedite corpus meū,
bibite ſanguinē meū, & inebriamini diuinitate mea.
Verbum caro factum eſt, vt cibus angelorum fieret ci
bus hominum, ait Gregor. Familiariter ſuſurrando. vn Greg.
de in Iob. dicitur. Porrò dictū eſt ad me verbū abſcō- Iob. 4.
ditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſur-
rij eius. Quod Greg. exponēs v. moral. dicit, quod per
verbum abſconditum allocutio intimæ aſpirationis
intelligitur, quę mentem ſiue ſpiritum contingens ſu-
bleuat, & temporales cogitationes deprimens, hanc
æternis deſiderijs inflammat, vt nihil niſi ſuperna co
gitare libeat. & cuncta inferiora contemnat. Abſcōdi-
tū igitur verbū audire, eſt locutiones ſancti ſpiritus in
corde concipere, quem mundus audire nō poteſt, quia
ſpiritum ſanctū accipere non poteſt, qui ad diligenda
inuiſibilia non aſſurgit. Hæc Greg. Et ſequitur. Et qua
ſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius, vbi di-
cit Greg. Suſurrium occulti verbi, eſt ipſa locutio aſpi-
rationis internæ. Venæ autem ſuſurrij, dicuntur earū
cogitationes, quibus hæc ipſa aſpiratio ad mentem du
citur. Venas igitur superni ſuſurrij auris cordis furtiuè
ſuſcipit, quando ſubtilitatem locutionis intimè afflata
mens raptim, & occultè cognoſcit. Niſi enim ab exte-
rioribus deſiderijs ſe abſcōdat, interna nō penetrat, &
occultatur vt audiat, & audit vt occultetur. Hæc ille.

Verba huius diuini ſuſurrij quandoq; ſic ſunt abſcon-
dita & occulta, vt in intimis audita, extrà dici nõ poſ-
ſint. Vnde dicit Grego. xv. moral Riuuli ſpiritualium
donorum, in amantis mente, ita de cœleſtibus ſubtili-
ter currunt, vt per os carnis explicari non poſsint.
Apoc. 5. Hæc ergo nemo ſcit, niſi q accipit, air Dom. in Apoc.
vbi dicit Haymo, qui ad hoc prædeſtinatus eſt: Vel vt
dicit Aug. ibidem. Qui acceperit per experiẽtiam, vel
per reuelationẽ. Sic igitur apparet, qualiter Deus ſpi-
ritum noſtrum in meditationibus alloquatur.

Diſtinctio quarta.

QVartò videndũ eſt, qualiter ſpiritus noſter, ſiue
mẽs noſtra, in meditationibus ſuis Deũ ſe allo-
quentem alloquatur. Cũ. n. Deus, vt iam ſuprà
dictum eſt, ſpũm ſiue mentẽ noſtram in meditationi-
bus quandoq; tam amicabiliter & dulciter alloquatur,
vt ſpiritus noſter quaſi admirando cum propheta cla-
Pſal. 118. met. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tũa ſuper
mel ori meo. condecens & neceſſe eſt, vt ſpiritus no-
ſter Deum alloquentem ſe, humiliter & dulciter cum
reuerentia, & cum gratiarum actione alloquatur. De
Super Cãt. ſer. 48 hac allocutione dicit Bernard. Sicut quondam Moy-
ſes quaſi amicus ad amicum cum Domino loqueba-
tur, & Dominus reſpondebat: ita & nunc inter
verbum & animam, ac ſi inter duos vicinos, fa-
miliaris admodum celebratur allocutio. Nec mirum:
ex vno enim fonte amoris vnicuique influit diligere
inuicem, & confoueri pariter, dulciora ergo melle vo-
lãt hinc inde, totius in ſe verba ſuauitatis & mutui fe-
runtur aſpectus, ſancti indices amoris, cum dicat alter
Cant 1. in Cantic. Ecce tu pulchra es amica mea, & ſtatim al-
tera dicat. Ecce tu pulcher es dilecte mi. ibidem. Le-
ctulus noſter floridus. Hæc ille. Primò igitur de iſta al
locutione notandum eſt, quòd Deus ſummè affabilis,
vt ſpiritum ſiue animam ad hãc allocutionem animet
& incitet, ipſe prior alloquitur eam, dulciter inuitan-
do ad ſe alloquendum, dicens. Sonet vox tua in auri-
Cant 5. bus meis, ideſt deſiderium tuum. Et reddit illius ratio
nem, dicẽs. Vox enim tua dulcis, quia procedit à fon-
te dulcedinis inſpiratę charitatis, & ex fonte candidæ
& ſapidæ veritatis: ideo in ſpiritu & veritate ſonent in
auribus meis. Et quia verba tua exteriora dulceſcunt
ex dulcedine verborum interiorum, ideo fauus diſtil-
Cant. 4. lans ſunt labia tua, quantum ad verba exteriora: quia
mel dulcis charitatis, & lac candentis veritatis ſub lin-
gua tua abſcondita ſunt quantum ad verba interiora,
Cant. 5. ideo dicit Eloquium tuum dulce. Secũdò de iſta allo-
cutione nota, quid ſit os animæ vel ſpiritus, & quid lin-
gua quibus Deum alloquimur: Gregor. xv. moral. di-
cit. Quòd os cordis. i. animæ, eſt meditatio ſiue cogi-
Pſal. 25. tatio. alias propheta nõ diceret: Labia doloſa in corde,
& corde locuti ſunt. Ex abundãtia enim cordis loqui-
tur, tam ſpirituale quàm corporale, ſiue bonum ſiue
malũ. Lingua verò ſpiritus ſiue animæ, quid ſit oſten-
ſuper cãt. ſer. 4. dit Ber. dicens. Verbum Dei eſt ſpiritus & anima eſt
ſpiritus, & habent linguas ſuas, quibus ſibi ſe alterutrũ
alloquãtur, preſenteſq; ſe indicent. Et verbi diuini lin-
gua, eſt fauor dignationis. Animæ verò lingua, eſt fer-
uor deuotionis. Et ſequitur ibidem. Elinguis eſt ani-
ma atq; infans, quæ hanc non habet, & nullatenus po-
teſt illi eſſe ſermocinatio cum verbo Dei: ideo cũ ver-
bum huiuſmodi linguam mouet, volens ad animam
loqui, non poteſt anima non ſcire, vel ſentire eius ſer-
Heb. 4. monem. Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & pe-
netrabilior omni gladio ancipiti, pertingẽs vſq; ad di-
uiſionem ſpiritus & animæ. Et rurſum cum ſua verba
mouet anima, verbum Dei multò minus poteſt late-
re, nõ propter hoc quia vbiq; præſens, ſed magis pro-
pter hoc quod niſi ipſo ſtimulante, deuotionis lingua
minimè ad loquendum mouetur. Hæc omnia Berna.
& Gregor. Tertiò neceſſarium puto, circa iſtam allo-
cutionem ſpiritualem ſcire, quid ſint verba ſpiritus, &
animæ & qualiter diuerſimodè Deum alloquitur ani-
ma. De hoc dicit Greg. v. moral. ſic. Animarum verba
ſunt ipſa deſideria. Nam ſi deſiderium ſermo nõ eſſet,
propheta non diceret. Deſiderium cordis eorum au-
diuit auris tua. Magnum deſiderium eſt magnus cla- Pſalm. 9.
mor. Tantò ergo minus clamat quis, quãtò minus de-
ſiderat: & tãto maiorem vocem in aure circumſcripti
ſpiritus exprimit, quantò ſe in eius deſiderio plenius
fundit. Inde dicit Auguſti. x. lib. confeſſi. Et nota, quòd
nihil corporale in ſpirituali allocutione imaginandum
eſt. Vndè Bernard. dicit Quoties legis vel audis verbũ
æternum & animam pariter colloqui, & ſemuicẽ inui- In cant. ſer: 46.
cem intueri, noli imaginari corporeas voces, vel appa-
rere corporeas imagines, quia hæc locutio verbi eſt
infuſio doni, & reſpõſio animæ eſt admiratio cũ gra-
tiarum actione. Hæc Ber. Sed quia Greg. ij. moral. di-
cit. Vox animæ per diſtincta verba ſe explicat, dum
ſe per innumeros modos admirationis format. Ideo Anima in oratione multipliciter loquitur cum Deo.
notandum eſt quod anima ſiue ſpiritus humanus ſe-
cundum diuerſa deſideria, & diuerſos modos admira-
tioni diuerſimodè Deum alloquitur in ſuis medita-
tionibus. Qui licet ſint infiniti, tamẽ ad ſeptem redu-
cuntur. Quandoq: enim eum animus alloquitur, vt
Deum fideliter orando: vt quando in meditationibus
ſuis deſideria ſua in vera fide & ſyncera charitate ſoli
Deo exhibet, quod ſoli Deo debetur: quia ſcriptũ eſt:
Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Math. 4.
Veri adoratores ſunt, qui eũ in ſpiritu & veritate ado- Ioan. 4.
rant. Ita quod concordat cultus exterior interiori. Soli
autem Deo ſeruitur, cum totus homo in Deũ per in-
tentionem ordinatur. Vt creatorẽ vehementer admi-
rando, vt quando cum ſtupore mentis diuinorũ operũ
& perfectorum magnitudinem rimatur, per gradus
admirationis aſcendendo vſque ad mentis exceſſum,
ait Richard. libr. v. cap. xv. vt clamet cum Apoſtolo.
O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei &c. Rom. 11.
Et Pſalm. Quàm magnificata ſunt opera tua Domi- Pſal. 103.
ne. Vt patrem confidenter deprecando, vt quando de-
ſideria filialis neceſsitatis ad ternam confidentiã hu-
militer clamant, dicendo. Pater noſter qui es in cœlis
&c. In quo omnes petitiones nobis neceſſariæ inclu-
duntur. Gregor. xv. moral. dicit. Vera poſtulatio non
eſt in vocibus oris, ſed in cogitationibus cordis. Valẽ-
tiores voces apud ſecretiſsimas aures Dei non faciunt
verba noſtra, ſed deſideria petitoria. Vt donum humi-
liter honorãdo, vt quando ſe inutilem reputans ſeruũ,
nihil boni ſibi aſcribit: ſed omnia à Domino largitore
omnium: ſe gratis recipere cognoſcit. Vnde Gregor.
xvj. mora. dicit ſic recitans illud Pſal. Dixi Domino
Deus meus es tu; quoniã bonum meorum nõ eges: & Pſal. 15.
dicit. Talis verè nobis Dominus eſt, qui bono ſerui
non indiget, ſed bona confert. Vt iudicem horribiliter
timendo, vt quando tepidis deſiderijs reatum & in-
firmitatem propriam cum confidẽtia infinitæ miſeri-
cordiæ inſinuat, dicens illud Iob. Loquar in amaritu-
ne animæ meæ: vbi dicit Greg. Amaritudo præſentis Iob. 10.
penitentiæ extinguit ſupplicia ſequẽtis iræ, quare cõ-
fidenter dicit. Noli me condemnare. Si autẽ dicis, non
condemnabo te, ergo indica mihi cur me ita iudices.
Reſpondet dicens per Apoſtolum. Cum à Domino
iudicamur corripimur, vt non cum hoc ſæculo dam- 1. Cor. 11
nemur, Vt ſocium familiariter confabulando, vt quan
do anima diuina allocutione refecta, e conuerſo ſei-
pſam cum gratiarum actione in feruore deſideriorũ
ſocialiter ſe exhibet, & familiariter ſe alloquentẽ allo-
quitur. Quod autem ſocietas poſsit eſſe inter Deum,
& animam dicit Apoſtolus. Fides eſt per quam vocati
eſtis

1.ad Co.1 1.Ioan.1. eſtis in ſocietatē filij eius: & Ioānes. Si in luce ambulamus, ſicut & ipſe in luce eſt, ſocietatē habebimus adinuicē. Quòd autē mutuò ſe & ſocialiter alloquātur, patet ſuprà, vbi dicitur, quod Deus quaſi viator itinerantibus ſeſe aſſociat, & iucundiſsimis confabulationibus ſuis à labore viæ releuat, omnem hominem, & commutat &c. Vt ſponſum dulciter ſuſurrando, vt quando prà magnitudine amoris occulta, & intima deſideria nec ad plenum formare valet, nec plenè exprimere. Cum enim Dominus Deus cum anima ſuſurret, vt ſuprà dictum eſt, neceſſe eſt, vt anima cum Deo ſuſurret Suſurrium autem diuinum, vt ait Gregorii. v. moral. eſt cum animam tam intima inſpiratione alloquitur, vt per os carnis exprimi non poſsit. Sic & ſuſurrium animæ eſt, vt cum ad intima ſua reducta fuerit per diuinum ſuſurrium, concipiat verba, quæ per os carnis exprimere non poteſt. Hoc autem ſuſurrium non fit, niſi in ſilētio & in ſolitudine. Ideo dicit Dominus per Prophetam Oſeæ. Ducam eam in ſolitudinem, & ibi

Oſeę 2. loquar ad cor eius. Ducit autem in ſolitudinem, vocādo eam ad ſua intima, vt ſola cum ſolo loquatur, in nullo impedita. Vnde Canticorum vltimo dicit impeditè. Fac me audire vocem tuam, ac ſi dicat. Ego intimus menti ſum tu autem exterius adhuc quaſi longè diſtas, ait Vercellen. & ideo vox tua quaſi exterior minus audibilis tanquam frigida, & ideo minus gratioſa. & ideo fac me audire vocem tuam in intimis ardentiſſimorum deſideriorum. Vnde Vercellen. exponens idem verbum dicit. Sponſus trahens ſe ad interiora ſupernarum allocutionum, vt animam ad interiora deſideriorum prouocet, & eo feruentiora deſideria in ea ſuſcitet, dicit. Fac me audire vocē tuam in itimis tuis. Non enim eſt ſponſo vox audibilior, quàm feruens deſiderium ſui. Hæc ille. Ex quo patet ait Vercellen quòd Dominus oſtendit nihil nobis eſſe ſalubrius, nihil in nobis eſſe Deo iucundius, nihil in portione Mariæ eſſe perfectius, quàm in feruore deſideriorum extaticorum, in diuinum radium extentorum inceſſanter exerceri ſemper in ſupernis, iucundando in itima Dei allocutione. Ibi audit verba arcana; quæ non licet homini loqui, ait Hugo ſuper Angel. hierarchia.

Diſtinctio quinta.

QVintò quia ſimillima ſunt cogitata noſtræ mentis ſermonibus veritatis, ideò neceſſe eſt, (vt arbitror) ſcire qualiter allocutio diuina à noſtra meditatione, & cognitione diſtinguatur. De quo notandum eſt, quòd cum (ſecundum Auguſti. de triplici habitaculo) Allocutio Dei ſit diuina inſpiratio, qua mentibus noſtris ſuam voluntatem, & ſuam veritatem inuiſibiliter oſtendit. Meditatio autem humana ſit ſtudioſa mentis intentio ad inueſtigandum veritatem, diligenter inſiſtens cum labore, ait Richardus: planum eſt quòd meditatio humana, ab allocutione diuina multipliciter diſtinguitur. Primò diſtinguuntur hæc, quia allocutio diuina præcedit, & inchoat meditationem humanam. Dicit enim Apoſtolus, quòd non ſumus ſufficientes cogi-

2.ad Co.3 tare aliquid ex nobis, tanquàm ex nobis, quantò minus ſumus ſufficientes aliquid meditari ex nobis tanquam ex nobis? cum meditatio perfectior ſit cogitatione, ſicut dicit Richardus libr. j. cap. iij. Sufficientia autem noſtra ex Deo eſt. Vnde ſapiens. Cor hominis fantaſias patitur, niſi ab omnipotente iu-

Eccle.24 uetur & illuſtretur. Niſi ergo allocutio diuina, ſiue inſpiratio, mentem ad meditandum excitet & inſpiret ſpiritui quid, qualiter, & quando de diuinis ſit meditandum, humana meditatio vana & inutilis remanet, quia in ea non exardeſcit ignis deuotionis, ſed ignis vanitatis, & cupiditatis. Secundo diſtinguntur, quia allocutio diuina meditationem humanam inſtruit & verificat. Allocutio enim diuina ex inſpiratione diuina procedit, à veritate infallibili. docens loqui & meditari cœleſtia, & ſuper naturalia oſtendit: vt ſuprà dictum eſt. Meditatio autem oritur ex ratione humana, vt dicit Richardus, libr. j. ca. iij. Qualiter ergo ratio meditationem de cœleſtibus inſtruet vel verificabit, cum ipſa ſine inſpiratione & vnctione, quę de omnibus docet, (vt dicit Ioann.) non poſsit ſe extendere ad ſupernaturales veritates? & ideo circa talia cæca & muta eſt. 1.Ioan.2.

Qui enim de terra eſt, de terra loquitur. Super quibus verbis dicit Auguſtin. quòd homini ſecundum ſe Ion.3.

conſiderato, non conuenit loqui niſi terrena. Talis enim ex proprijs loquitur, & animalis homo non percipit ea quæ Dei ſunt. Talis iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, ait Pſalm. ideſt in corde ſuo, de quo exeunt furta, homicidia, &c. diuina autem allocu- Pſal. 35.

tione adueniente & audita, in interiori inſpiratione tota meditatio inſtruitur & verificatur. In inſpiratio Matt.15.

ne enim idem eſt dicere & illuminare, audire & videre. Quia ſicut dicit Grego. ij. moral. quaſi audiri dicitur, quod videntibus inſpiratur. Loquendo veritas docetur, illuminando veritas videtur. Hæc ille. Experientia prædictorum patet. Quia cum ex abundantia cordis os loquitur, tam cordis quàm corporis. De corde ſic inſpirato non exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, & cętera talia, ſed meditationes odoriferę, verba dulcia: vt talis anima dicere poſsit illud Canti. Faſciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Dilectus, inter vbe- Cant. 1.

ra, id eſt, in mea memoria (ait gloſa) commoratur per continuam meditationem, vt faſciculus myrrhæ quæ corpora à putredine conſeruat, vt vermes mortificat ait Vercellen. & ideo faſciculus myrrhæ ſignat ſuauiſsimam fragrantiam ſanctarum meditationū de Deo, quæ mentē à putredine & corruptione mortaliū pręſeruat, & vermes. i. offendicula meditationū mortificat. Talis meditationis eloquiū eſt dulce. Tertiò patet diſtinctio inter allocutionē diuinā & meditationē Cant. 4.

quia allocutio diuina meditationē humanam perficit & conſumat. Dicit namq; Diony. Quod bona naturalia perficiūtur per bona ſupernaturalia. De bonis autē De angelica Hie. in primo.

naturalibus animæ dicit glo. ſuper principiū Cant. ſic. Omnes animę motiones vniuerſitatis cōditor creauit ad bonum. ſ. æternū, ad quod tantum per ſe peruenire nō poterant, niſi ſuper naturalibus perficerentur. Vnde dicitur ibid. Diſce motus animæ tuæ & naturalis amoris incendium ad meliores transferre. ſ. ad ſupernaturales perfectiones. Motus enim animæ tam intellectuales quàm affectuales, inter Deum & animam, in meditationibus quaſi quidam nuncij diſcurrunt, qui inutiles & indigni erunt in conſpectu Dei, niſi lumine veritatis & feruore charitatis per diuinum alloquium præueniantur, alioquin ſi homo ex proprijs loquatur, mēdax inuenitur. Hæc enim dona ſupernaturalia faciunt motus mentis, tam intellectuales quàm affectuales, dignos & acceptos in conſpectu Dei, tanquam filias Iudæ & Hieruſalem. De iſtis nuncijs loquens Richa. dicit ſic. Quotidie (niſi fallor) qui meditationi & locutioni inſiſtitis, Dei nūcios ſuſcipitis. Quoties enim ex abditis ſcripturæ receſsibus nouos intellectos erui- De contēpla. lib. 4. c. 14.

mus, quid aliud quam quoſdam dilecti noſtri nūcios recipimus? huic ſanè negotio ſubſeruit omnis ſacra lectio, ſagaxq; meditatio. Alij nāq; legētibus, alij meditātibus, diuinorum ſecretorum internuncij occurrunt, qui dilecti noſtri ad nos mandata perferunt, & de ſingulis inſtruunt. Non enim decet amantes, mutua ſto-

dia mutuaq; in alterutrum deſideria neſcire, neque ſuſ
ficit æſtuanti animæ ardentiq; deſiderio ſemel audire.
Obſecro ergo manda remanda. Nuncius medius inter
nos diſcurrat qui me de ſingulis inſtruat, doceat me nõ
ſolum ſuper ſtatum meum, ſed & de ſtatu tuo, doceat
Qualiter cognoſci-poſsit, an ait motio ſit à Deo, vel à Dęmone. — qũo apud te ſit. vel quid tibi de me placuerit. Hæc il-
le. Sed qualis differentia inter nuncios veros & falſos
ſit, & quomodo cognoſcamus docet Richard. dicens
ſic. Diuinus nuncius proculdubio eſt, per quem diuinę
volũtatis beneplacitũ cognoſcimus, per quem ad ęter-
norum cognitionem illuminamur, per quem ad ęter-
norum deſideriorum inflammamur. Hęc ille. Ex quo
Vbi ſuprà libr.5.c.1. — patet iſtorum nunciorum differentia. Nunciãtes enim
nobisque ſunt contra Dei voluntatem, vel de mun-
danis, vel de his quæ ſunt carnis, ſunt falſi nuncij, quæ
carnis ſunt ſentiẽtes, quia caro, & ſanguis reuelauit eis.
Alij vero ſapiũt quæ Dei ſunt, quia pater reuelauit eis,
ergo ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Aqua frigi-
da animæ ſitienti, bonus nuncius de terra longinqua.
Sed Bern. aliter diſtinguit inter allocutionem diuinam
In cãt. ſer. 34. — & meditationem humanam, dicit ſic. Sunt quędã ver
ba noſtri ſponſi ad nos, noſtræ meditationes de ipſo &
de eius gloria, elegantia, potentia, & maieſtate, & non
ſolum hæc ſed & cum verſamus auida mente teſtimo-
nia eius, & iudicia oris eius, & in lege eius meditamur
die ac nocte, ſciamus pro certo adeſſe ſponſum, atq;
alloqui nos, vt non fatigemur laboribus, ſermonibus
delectati. Tu ergo cum tibi talia volui animo ſentis,
non tuam putes cogitationem, ſed illum agnoſce lo-
Iſa.63. — quentem, qui apud Prophetam dicit. Ego qui loquor
iuſtitiam. Sequitur. Si ſimilia enim ſunt cogitata noſtrę
mentis ſermonibus veritatis in nobis loquentis, nec fa
cilè quis diſcernit, quid intus cor ſuum portat, quid te
intus audiat, niſi qui prudenter aduertit Dominum in
Euangelio loquentem. Quia de corde exeunt cogita-
Matt 15. Idem 9. — tiones malę, & illud. Quid cogitatis mala in cordibus
veſtris, & loquitur mendacium, qui de proprijs loqui-
2. Ad Corinth. 3. — tur? Apoſtolus autem. Non ſumus ſufficientes (inquit)
cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis: ſubaudi,
bonum, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Sequitur.
Cũ ergo mala in corde verſamus, noſtra cogitatio eſt,
ſi bona, ſermo Dei eſt. Illa cor noſtrum dicit hæc au-
Pſal.84. — dit ſi bona ſunt. Audiam (ait propheta) quid loquatur
in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in
plebem ſuam. Itaq; pacem, pietatem, iuſtitiam Deus
in nobis loquitur, nec talia nos cogitamus ex nobis,
ſed in nobis audimus. Cæterum homicidia, adulteria,
furta, blaſphemias, & his ſimilia de corde exeunt, nec
illa audimus, ſed ea dicimus. Sequitur. Fiunt tamẽ quã-
doq; in cordibus immiſsiones per angelos malos. vt in
corde Iudæ miſit Diabolus &c. nec talia de corde exe
unt, ſed ei immittuntur. Quid autem in his tribuatur
cordi, vel quid hoſti, & quando, incertum eſt mihi, ſed
hoc quidem ſine periculo eſt. Sed ſanè aliud eſt vbi pe
riculosè, immò damnabiliter, erratur, atq; vbi certa re
gula pręfigitur, ne quod Dei eſt in nobis, demus nobis.
putantes verbi viſitationem, noſtram cogitationẽ. quã
tum ergo diſtat bonum à malo, tãtum diſtant iſta duo
à ſe quoniam nec de verbo malum, nec de corde exit
bonum, niſi fortè quod prius de verbo concepit. Sciãt
enim inimici gratiæ abſq; gratia, nec ad cogitandum,
bonum, ſufficere cor humanum, ſed ſufficientia eius
ex Deo eſt. Et ſciant qui cogitant bonum, vocem dei
eſſe, non cordis prolem exiſtere. Vide autem quoniã
verbum Dei quod egreditur de ore Dei, non reuerti-
Iſaię.55. — tur ad eum vacuum, ſed proſperatur, & facit omnia ad
quæ miſit illud, vt dicere poſsis & tu, gratia Dei in me
1. Cor. 15. — vacua non fuiſti. Sequitur fœlix mens cui indiuiduus
comes vbiq; ſe affabilem præbet, cuius indeſinenter
oblecta ſuauitate facundiæ, à carnis moleſtiis & vitijs
ſeſe vendicat, omni hora redimendo tempus à diebus
malis, quoniam talis non cõturbabitur (ſicut dicit ſcri-
ptura) quicquid acciderit ei. Hæc omnia Bern. — Prouer. 12.

Diſtinctio ſexta.

SExtò videndum eſt, qualiter ſpiritus noſter in iti-
nere ſtudioſæ meditationis intrinſecum ſecre-
tum, æternum manerium Domini Ieſu ingredi
conatur. Circa quod notandum eſt, quod cum ver- — Vt anima ad perfectionẽ perueniat cõtemplationis, temporalia fugere debet.
bum æternum ſe ſpiritui noſtro in meditatione ſua,
quaſi quendam viatorem, iucundiſsimis confabula-
tionibus aſſocier, ipſum de temporalibus abſtrahendo
de ęternis inſtruendo, ad ęterna inuidando, vt ex præ-
dictis patere poteſt: ideo neceſſe eſt, vt ſpiritus noſter
temporalia fugiat, quia ex hoc æternis appropinquat,
& ad interiora deſerti cum Moyſe intrat, vt de ęternis — Exo.3.
audiat, in ſolitudine meditationis aſsiduæ permaneat,
in æterna introeat, & cum Apoſtolo Paulo conuerſa- — Philipẽ 3.
tionẽ in cœlis habeat: vt cum Pſal. dicere poſsit. Ecce
elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Quod verbũ — Pſal.54.
exponẽs Bernard. ſuper Canti. dicit ſic. Non fuit con-
tentus exire, niſi & longè ſe faceret, vt quieſcere
poſſet, & ſi tranſiliſti carnis oblectamenta, vt mini-
mè iam obedias concupiſcentijs eius, nec tenearis
illecebris & curis, perfeciſti & ſeparaſti te, ſed non-
dum te elongaſti, niſi & irruentia vndique fantaſma-
ta corporearum ſimilitudinum, tranſuolare mentis
puritate præualeas. Hucuſq; noli tibi promittere re-
quiem. Erras, ſi circa te inuenire æſtimas locum ſe-
cretum quietis & ſolitudinis, ſerenum luminis, & habi
taculum pacis. Hæc Bern. Sed nota, quod hæc ſolitudo
meditationis in mente eſt humana, vt dicit Gregor.
iiij. moral. vbi dicit ſic. In ſolitudine manere, eſt
à ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus
expellere, & in vna intentione ęternæ patriæ, amo-
rem intimæ quietis anhelare. Sequitur. A tumultu
rerum temporalium magnum quendam ſeceſſum pe-
tierat, quietam mentem, in qua tantò verius Deũ cer-
neret, quantò hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret. Hæc
ille. Vnde. Pſalm. manens in ſolitudine illa, ait. Ex- — Pſal. vbi ſupra
pectabam, eum, qui ſaluum me fecit, à puſillanimita-
te ſpiritus & tempeſtate. In quibus verbis dicit, ſe
propheta à duobus malis liberatum in ſolitudine, quæ
conſueuerunt impedire ambulantes in tenebris æter-
nitatis, ſcilicet à puſillanimitate ſpiritus, & tem-
peſtate. Primus eſt interius, ſecundum eſt exterius.
Primum ſcilicet puſillanimitas eſt ex defectu fidei,
ex quo omnia interiora impedimenta oriuntur, quia
ſpiritus ſine fide infirmus eſt vſque ad mortem. Ab
hac puſillanimitate in ſolitudine tantum ſaluatus fuit,
vt dicat. Quoniam in te eripiar à tentatione, & — Pſal.17.
in Deo meo tranſgrediar murum. Quod Grego-
rius exponens. xvj. moral. dicit. Murus eſt om-
ne quod itineri noſtro obijcitur, ſed murum trans
gredimur, cum præ amore illius obiecta omnia in
mundo calcamus. Secundum ſcilicet tempeſtas, eſt
ex defectu charitatis, ex quo oriuntur impedimen-
ta itinerantium ab exteriori, quia omnis tempeſtas
exterior frequenter generat interiorem, niſi adſit
charitas, quæ omnia ſuffert. Ab hac tempeſtate in ſo
litudine Pſalm. tantum liberatus fuit, vt diceret. quo- — Pſal. ibidẽ
niam in ſolitudine expectabam, perfecit pedes meos
tanquam ceruorum. Quòd Gregorius xxviij. mo-
ral. exponens dicit. Electorum mentes cerui dicun-
tur, dum quæq; quæ in hoc mondo obuiantia, obſi-
ſtere ſibi conſpiciunt, contemplationis ſaltu tranſcen-
dunt, & more ceruorum deſpectis terrenarum rerum
ſentibus, in ſuperna, id eſt, æterna ſe euehunt, Hæc
ille.

ille: Igitur in hac meditatione ſolitaria, ſola, cum ſolo
ſecurè manet, à temporalibus abſcondita, æternis veri
tatibus meditatione fidei, & charitatis feruore viuifica
ta & ſtabilita. Quod etiam Hugo lib. iij. de arca Noe,
oſtendit dicens. Si per ſtudiũ meditationis aſsiduè cor
noſtrum inhabitare ceperimus, iam quodammodo
temporales eſſe deſtitimus, & quaſi mortui mundo fa-
cti, ſtus cum Deo viuimus, tunc quicquid fortuna ex-
tra molitur, facilè contemnimus, quia ibi fixum eſt no
ſtrum deſiderium, vbi mutabilitati non ſubiacemus.
Ecce iam ſtudioſa mentis meditatio intantum ſe exer
cuit & perfecit, quòd in contemplationem tranſiuit.
Vbi ſuprà Et hoc eſt quod dicit Richar. Veritatem per medita-
lib. 1. ca. 4. tionem diu quæſitam, tandem inuentam, mens ſolet
cum auiditate ſuſcipere, mirarique cum exultatione,
eiuſdem quoque admirationi diutius inhęrere, & hoc
eſt iam meditando meditationem excedere, & per me
ditationem in contemplationem tranſire, ſicut etiam
cogitatio quandoque in meditationem tranſit. Hæc
ille. Ex his apparere poteſt, quomodo ſpiritus huma-
nus per meditationem æternorum à temporalibus re-
Philip. 3. cedit, & æternis inhæret, vt dicat cum Apoſtolo. No-
Pſal. 65. ſtra conuerſatio in cœlis eſt, & cum Pſalm. Tranſiui-
mus per ignem & aquam, & duxiſti nos in refrigeriũ.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò videndum eſt qualiter ſpiritus humanus ad
veniendum per iter ſtudioſæ meditationis, ad in-
trinſecum & externum Domini Ieſu ſecretum, &
Cant. 2 ipſo dulciter inuitatur, dicens ſponſę in Can. Surge pro
pera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.
Cuius inuitationis ſubiungit allectiuum dicens. Veni
quia iam eſt itinerãdi optata facilitas. Iam enim imber
curæ temporalis diſtrahentis & impedientis ambulan
tes in itinere meditationis, abijt & receſsit. & quia plu
uia æſtiualis deſcẽdit, & venit in vellus virgineum, col-
ligendo diſperſiones meditationum, ad congregantis
patris vnitatem, & ſimplificatam æternitatem. dicit er
go animam inuitando. O amica mea, propter medita-
tionis tuæ amoroſam aſsiduitatem, quæ eſt incentiua
amoris, quia in ea exardeſcit ignis, ait Pſalm. Quod
Pſal. 38 Hugo libr. iiij. de arca Noe exponens dicit. Sicut li-
gna ignem nutriunt, ſic cogitationes ſine meditatio-
Cant. 1 nes deſideria paſcunt: quare in Canti. dixit ſponſa me-
ditatrix æternorum. Faſciculus myrrhæ dilectus me-
us mihi inter vbera mea commorabitur: ideſt, in me-
moria mea (ait glo.) ſiue meditationũ. ſurge per medi-
tationis tuæ extenſionem à temporalibus in æterni-
Gen. 24 tatem, vt primò egrediaris cum Iſaac in agrum ad me
ditandum. Secundo extendas te in cœlum cum Apo-
Phil. 3. ſtolo ad conuerſandum. O columba mea propter me-
ditationis tuæ columbinam ſimplicitatem ait Iſaias.
Iſaię 38. Meditator vt columba. Vercellenſis dicit, quòd co-
lumba habet ſimplicem intuitum, & ſignat puram, &
ſimplicem intelligentiam. Ex pura autem & ſimplici
intelligentia oriuntur puræ, & ſimplices meditatio-
nes, quæ ſunt Deo gratiſsimæ. Propera per medita-
tionis tuæ agilitatem. Quam agilitatem deſiderabat
Pſal. 54. qui dixit: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, &
volabo & requieſcam? Quam agilitatem obtinuit,
Idem 138 cum dixit, Si aſcendero in cœlum tu illic es, ſi deſcen
dero ad infernum ades: Si ſumpſero pennas meas dilu-
culo &c. O formoſa mea, propter meditationis tuæ
pulchrificatam puritatem. Meditationis enim ſedu-
la exercitatio circa æterna mentem purificat à tempo
ralibus abſtrahendo, & eam pulchrificat, & formoſam
facit, ad æterna extendendo. vt cum Pſalm. dicat: Me
Pſal. 76. ditatus ſum in nocte, ſcilicet temporalium: exercita-
bar, me ad æterna extendendo, & ſcopebam ſpiri-
tum meum, non ſolum à temporalibus fugiendo,
ſed etiam vmbram temporalium ſimilitudinum, &
imaginum omninò abſtergendo. De hac extenſione
ad ęternitatem dicit Augu. Mens quantò magis ſe ex- Lib. 1. de
tendit ad illud quod ęternum eſt, tanto magis ſe exten Tri. c. 13
dit ad illud quod formatur ad imaginem Dei. & ideo
quærenda eſt facies Dei ſemper, vt imago magis refor
metur, donec (ſecundum Apoſtolum) in eandem ima 2. cor. 3.
ginem transformetur, vt dicat illi Deus illud Canti: Cant. 4.
Quàm pulchra es &c. Veni igitur ad meum intrinſe-
cum, & intra in gaudium Domini tui, veni iam ingreſ-
ſa, vt amplius ingrediaris, quia poſt me ingredi non ceſ
ſabis. Et huius amoroſę, inuitationis ſubiungit amoro Hierem. 3
ſum allectiuum, diens. Surge velociter & veni, quia
imber abijt & receſsit. Quod Vercellenſis exponens
dicit. Imber eſt aqua hyemalis à cœlo fugiẽs, & in ter Imber qd
ram corruens, frigefaciens, & in multas guttas ſeu par- ſpũaliter
tes diuidens, lutum generans, & itinerantes impediens ſignificat.
& ſignat affectum curæ temporalis, quia lubricum, &
deorſum trahit, & quaſi iuſta neceſsitate mentem re-
trahit à ſuſpendio ſpirituali in æterna ſpectacula, & ad
ſollicitè tractanda negotia terrena, vehementer vrget.
Vnde ſpiritualis mentis feruorem, ſæpe tepefa-
cit, vel etiam totaliter extinguit. licet quidam perfe-
ctiſsimi inter maiores exemplo angelico præcedant,
& incedant erecti inferius agunt ſurſum erecti, ſcilicet Exod. 13.
per rectam & deuotam intentionem. Iſte imber eſt vi & 32.
tandus in uſu & intentione. Hæc ille. Sed quia iſte im-
ber ſiue aqua hyemalis abijt & receſsit, & imber æſti-
nalis ſiue aqua ſapientiæ ſalutaris aduenit, quæ iter me
ditationis noſtræ ab æternis non impedit, ſed promo-
uet, dirigit, & perficit: ideo veni. Nam hæc aqua æſti-
ualis ſpiritum tuum in meditationibus ad veniendum
ad meam æternitatem ſurſum erigit, ad meam æterni-
tatem ſalire facit, ad meam æternitatem introducit.
Vnde dicit Ieſus ſol æſtiuus. Aqua quam ego do, fiet Ioannis 4
in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. In his ver-
bis veritas innuit, quòd aqua æſtiualis à fonte vitæ ori
tur: quia apud Deum eſt fons vitæ, vt ait Pſalmiſta, & Pſal. 35.
ideò meditationem noſtram ſurſum trahit per deſide- Idem 41.
rium æternorum, quare Pſal. dicit. Sitiuit anima mea
ad Deum fontem viuum. Secundò innuit, quòd aqua
æſtiualis ſpiritui noſtro ad velociter veniendum per
meditationem multipliciter cooperatur, tum quia ſi-
tim ſpiritus itinerantis ad æterna, quo ad temporalia
extinguit. quia aqua illa fiet in eo fons aquæ fluentis,
per omnes valles animæ, qui autem intra ſe habet fon-
tem, ſitire non poteſt, ait Chryſoſto. Item ſpiritui iti-
neranti ad æterna vigorem tribuit, quia eſt aqua viua
viuificans omnes potentias animæ. Item ſpiritum iti-
nerantẽ ad æterna non ire ſed ſalire facit, quia eſt aqua
ſaltare faciens. Tertiò aqua hæc æſtiualis ſpiritum iti-
nerantem reformat & perfecit, quia ad vitam æternã
introducit: quia non ſaltat ad temporalia, ſed ſalit in vi
tam æternam, vt dicitur hic. Ad quam vitam nos per-
ducat Pater & Filius & Spirituſſanctus, vnus Deus be-
nedictus in ſęcula ſęculorum. Amen.

DE TERTIO ITINERE æternitatis. Partic. 3.

TErtiũ iter ęternitatis per ꝙ ſpiritus hu-
manus venit ad intrinſecũ & ęternũ
maneriũ Ieſu, eſt ęternorũ limpida cõ
tẽplatio. Ad cuius itineris maiorẽ noti-
tiã ſeptẽ per ordinem ſunt notãda. Pri
mũ quæ ſit iſtius itineris neceſsitas, & quare iter medi
tationis imediatè ſequitur. Secũdũ eſt quid ſit contẽpla
tio, & qualiter deſcriptio eius intelligatur. Tertium eſt

qualiter cõtẽplatio à meditatione,ſpeculatione, & intuita viſione diſtinguatur. Quartum eſt, qualiter contẽplatio ſecundũ diuerſos gradus diuerſimodè à diuerſis diuidatur. Quintum eſt, quantam iucunditatẽ ſpiritus humanus in itinere contẽplationis experiatur. Sextum eſt. qualiter per iter contemplationis ſpiritus æternum manerium Ieſu ingrediatur. Septimum eſt, qualiter ſpiritus humanus ad veniendum per iter contemplationis,ad ſecretum Ieſu inuitatur.

Diſtinctio prima.

Contemplatio, ſfinis eſt meditationis.

PRimò igitur videndũ eſt,quę ſit neceſsitas iſtius itineris.ſ.contẽplationis æternorum: & quare immediatè iter meditationis ſequatur. De quo ſciendum,ꝙ cum meditatio æternorum ſit quedã inueſtigatio,& inquiſitio cũ magna animi induſtria veritatis ęternorum,nec ab inquiſitione deſiſtat,donec ꝙ quærit inueniat quantũ poteſt: planum eſt,ꝙ ſpiritus humanus per ipſam meditationẽ in æternis nõ figitur nec quietatur, donec per contẽplationẽ ei oſtendatur, ꝙ per meditationẽ quærebatur, ſed quã citò quæſitũ inuenitur,& ſpiritus illi quaſi acquieſcẽdo cum admiratione inhærere cœperit: tã citò meditatio eſſe deſinit, & in contẽplationẽ tranſit,ait Rich.Per meditationẽ veritate diu quæſita tandẽq; inuenta,mens ſolet cũ auiditate ſuſcipere,mirari cũ exultatione,eiuſdẽ quoq; admirationi diutius inhærere. & hoc eſt iam meditanẽ meditando excedere,& per meditationem in contemplationem tranſire. Proprium eſt.n. contemplationi, iucunditatis ſuæ ſpectaculo cum admiratione inhærere. Meditationi verò proprium eſt,ſua promotione ſemper in vlteriora tendere. Hæc ille. Ex his igitur patere poteſt iſtius itineris neceſsitas, quia motus & inueſtigatio meditationis imperfectus & minus vtilis permaneret,ſine termino & quiete contẽplationis,cum meditatio terminetur & tranſeat in contẽplationem,tanquam in illud ꝙ perfectius eſt. Ex his etiã patet ordo iſtius itineris contẽplationis ad iter meditationis, ex quo ſtudio meditationis ſpiritus humanus ſurgit in iter contẽplationis, vt ait Richar.& per veritatis contemplationem homo conuertitur ad iuſtitiã, & conſumatur ad gloriam, & ſic patet primum.

Lib. I. de arca myſtica. c. 4

Diſtinctio ſecunda.

Contemplationis diffinitio.

SEcundò videndum eſt,quid eſt contemplatio, & qualiter deſcriptio eius intelligatur. De quo notandum eſt,ꝙ contẽplatio ſecundum potiſsimum ſtatum,eſt actus intellectus nõ impediti,gratia ſanati, in æterna ſpectacula directi, & admiratione ſuſpenſi. Sic videtur Rich. contemplationẽ deſcribere dicens ſic. Contẽplatio,eſt libera mentis perſpicacia, in ſapiẽtiæ ſpectacula cũ admiratione ſuſpenſa. In hac deſcriptione innuuntur quatuor, quæ contemplantibus ſunt neceſſaria. Primum eſt liberæ contemplationis motus ab omnibus exoneratus, & in nullo impeditus, vt Ric. ib. dicit. Contemplatio libero quodam motu, & ſecundũ ſpontaneũ nutũ huc illucq; circunfertur, & nullo difficultatis obſtaculo à diſcurſionis ſuæ impetu impeditur, quin contẽplatiua contempletur quantum poteſt, Ex hoc apparet,ꝙ ſpiritus contemplatiuus debet eſſe ſine peccato,quia qui peccat ſeruus eſt peccati, & vinculis eius ligatur ne ſurſum feratur. Debet etiam eſſe liber à deſiderio & cura temporalium, quę ſunt iuga duræ ſeruitutis. Liber autem ſpiritus dimittitur,quãdo calcatis terrenis deſiderijs,ab appetitione temporaliũ in ſecuritate mentis exoneratur. Hæc Gre. iij. moral. Secundũ,ꝙ neceſſarium eſt contẽplantibus,ꝙ hic ponitur in deſcriptione, eſt ꝙ oculus contemplationis ſit perſpicax.i. gratia ſanatus. Dicit enim Hugo commentator ſuper angel. hierar. ꝙ triplex eſt oculus. Eſt enim

Vbi ſuprà

Contẽplationis ſpiritus debet eſſe liber a peccato & a cura tẽporalium.

oculus carnis,quo videt homo ea quæ ſunt extra ſe,& oculus rationis, quo videt homo ea quæ ſunt intra ſe; & oculus contẽplationis,quo videt homo ea quæ ſunt ſupra ſe. Oculus carnis apertus eſt, oculus rationis lippus,& oculus contẽplationis clauſus eſt. Hæc ille. Igitur neceſſe eſt, vt oculus contẽplationis perſpicax ſit & ſanetur,oportet igitur ſcire quatuor. Primo quid oculus contẽplationis dicatur, ſecundò qualiter oculus ſanatur, tertiò qd ſit aſpectus eius, quartò quid ſit viſio eius. Hęc quatuor dicit Aug. libro de ſpiritu & anima, omni animæ neceſſaria eſſe: & oſtẽdit quodlibet eorũ dicẽs, Spũs dicitur mens rationalis, vbi eſt quædã ſcintilla tanquã oculus animæ, ad quã pertinet imago, & cognitio Dei. Sequitur. Oculus ergo animæ eſt mens, & hæc ab omni labe corporis debet eſſe pura, & tunc eſt ſana. Mentis autẽ aſpectus eſt ratio, intellectus verò viſio. Hæc omni animæ neceſſaria ſunt.i. vt oculos habeat, & ſanos, vt aſpiciat, & vt videat. Sequitur. Sanos oculus habet, cũ ab amore taliũ cupiditatum purgata eſt atq; remota.ſ.ab imaginibus. Aſpicit, cum in Dei lumine oculos figit: ſed videt, cum in iſta contemplatione conſpicit, quanta ſint gaudia, quanta lætitia, quanta ſerenitas, quanta iucunditas. Sanitas facit illam ſecuram, aſpectus rectam, viſio beatam, quæ eſt finis aſpectus. Hæc ille. Iſte eſt oculus contemplationis, de quo dicit ſpõſus. Vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorũ.i., tua intelligentia ſimplificata penetraſti omnia, pertingendo ad cor meũ, & propter te vulneratum fuit ex amore intimo quo dilexi te. Tertium ꝙ ponitur in deſcriptione contemplationis eſt, ꝙ oculus contemplationis in ſpectacula ſapientiæ æternæ ſit directus, quod notatur per hoc quod dicitur: in ſapientię ſpectacula. Ex hoc autem patet, ꝙ Richar. hic non accepit contemplationem, vt eſt actus intellectus præciſè, ſed etiam vt ſaporoſam dilectionem includit. Nam ſapientia à ſapore dicitur, vt dicit Bern. & obiectum ſapientiæ principale & primarium eſt ipſe Deus, ſub ratione qua verum excitatiuum voluntatis, ad eius ſaporoſam dilectionem, & actus ſapientiæ eſt contẽplari Deum: non quocumq; modo, ſed ex dilectione, cum quadam experimentali ſuauitate in affectu. Igitur ſpectacula ſapientiæ ſunt cognitio veri, & amor ſiue ſapor boni. Dicit enim Linconien. Quòd ſapientia oritur ex amore, quæ prorumpit in lumen cognitionis & ſaporem guſtationis, ſicut ex calore prorumpit lux & flamma. Hæc ille. Actus igitur contemplationis duo includit, ſcilicet cognitionẽ, & ſaporoſam dilectionem, & dilectio adiuuat cognitionem. Vnde ſecundum menſuram dilectionis, diſpenſatur & modus manifeſtationis. ait Richa. Quartum quod ponitur in deſcriptione contemplationis eſt mẽtalis, ſuſpẽſio ex admiratione cauſata: & notatur in hoc quod dicit, admiratione ſuſpenſa. De hac admiratione dicit. Richar. lib. v. de arca myſtica. cap. ix. Ex nouitate rei quæ eſt ſupra noſtram æſtimationem oritur admiratio, ex admiratione autem accreſcit attentio, & ex attentione cognitio, & ex his mẽtis ſuſpenſio, quia ſicut dicit ibid. Dũ humana intelligentia diuino lumine irradiata intelligibilium contemplatione ſuſpenditur, dũ in eorũ admiratione, ad modũ auroræ, diſtẽditur, quãtò ſemper ad altiora vel ad mirabiliora ducitur, tantò amplius tantòq; copioſius ad modũ auroræ dilatatur. Vnde quantò ab infimis fit remotior, tanto à ſemetipſa purior, & ad ſublimia ſubtilior inuenitur. Ex quo ſequitur, quod tantò in ſuperioribus diutius ſuſpenditur, quantò à retrahentibus dilatatur & elongatur. De hoc ſuſpendio dicit Iob. Suſpendiũ elegit anima mea. Quod Vercellen. expones dicit ſic. Suſpendium illud extenſio mentis in æterna ſpectacula, vt cum fieri poteſt nunquam ex intentione voluntatis, ſed ſola inter-

Cant. 4.

Super 7. angelicę Hie,

c. 18.

Iob. 7.

interpellatione neceſsitatis, acies mẽtis inde flectatur, vt dicit Pſal. Oculi mei ſemper ad Dominum.

Pſal.24.

Diſtinctio tertia.

Qualiter diſtiguãt cogitatio, ſpeculatio meditatio, & contẽplatio.

TErtiò videndũ eſt, qualiter contẽplatio differat à cognitione meditationis, ſpeculatione, & ab intuita cognitione. Hæc enim quendam ordinẽ, & gradũ habent inter ſe. Nam cogitatio quæ oritur ex imaginatione, trãſit & terminatur in ſpeculationẽ. Speculatio quia partim oritur ex ratione, & partim ex intelligentia, tranſit, & terminatur in contemplationem. Contemplatio autem quæ oritur ex intelligentia, trãſit & cõſumatur in intuitam cognitionẽ. Hæc.n.omnia in hoc conueniunt cũ fuerint ordinata, ꝙ dirigunt in diuinum aſpectũ: ſed tamen differunt, & hæc differentia prædictorũ quatuor, a contẽplatione poteſt cognoſci per quatuor, quæ in contẽplationis diffinitione ponuntur: quã Rich. ponit in lib.ij.cap.iiij. Primò differt contẽplatio à cogitatione per hoc, quod in deſcriptione contemplationis ponitur, quod ſit libera. Vnde Richar.lib.j.de arca myſtica.cap.iij.dicit ſic. Contemplatio libero volatu, quocunq; eam fert impetus, mira agilitate circumfertur. Cogitatio autẽ per deuia, atque lento pede, ſiue reſpectu peruentionis paſsim huc illuc vagatur. Et quia cogitatio ex imaginatione oritur, ideò quandoque ſine ratione mouetur, vt dicit Richard. & ideò minus libera eſt, quàm contemplatio, quæ ex intelligentia procedit, & oritur, immò cogitatio rationi ſubijcitur, quæ eſt infra intelligentiam, & per eam regitur. Vnde Gregori. lib.j.moral.ſic dicit. Cogitationes ad modum ancillarũ rationi ſubiiciuntur, quia ſi à domo mentis ad momẽtum quaſi abſente Domina, cogitationum ſe clamor velut ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox ſe confuſio tumultuoſa compeſcit: & quaſi ancillæ ad iniunctum opus ſe tacitè reprimũt, dum cogitationes protinus ſe cauſis proprijs ad vtilitatem ſubdunt. Hæc Greg. Et ſicut Richard.lib.j. cap.iiij.dicit. Si cogitatio quandoque ratione moueatur, vt ad cognoſcendum aliquid ambiatur, & ad hoc vehementer & fortiter inſiſtat, iam non eſt cogitatio, ſed modum cogitationis cogitãdo excedit, & cogitatio in meditationem tranſijt. Secundò igitur ſciẽdum eſt, quod contemplatio etiã differt à meditatione per hoc, quòd in deſcriptione contemplationis ponitur, quòd ipſa eſt mentis perſpicacia. De quo ſciendũ eſt, quod perſpicacia eſt actus intelligentiæ. Intelligentia autem, vt dicit auctor libri de ſpiritu & anima, eſt ea vis animę, quæ ſupponitur Deo immediatè qua de diuinis quantum homini poſsibile eſt cognoſcitur. Sed ſicut dicit Rich. Ex intelligentia oritur contemplatio ex ratione autem oritur meditatio. ex hoc ipſe oſtendit, quantum cõtemplatio excedat meditationem: ex quo patet etiam differentia eorum. Vnde Richard.dicit ſic. Ecce tria, imaginatio, ratio, intelligentia. Inter hæc intelligentia obtinet ſupremum locum, imaginatio infimum, ratio medium, & omnia quæ ſubiacent ſenſui inferiori, neceſſe eſt ea ſubiacere ſenſui ſuperiori, ſed non e conuerſo. Vnde conſtat, quòd cuncta quæ imaginatio vel ratio comprehendit, ſub intelligentia cadunt, & etiam illa quæ nec imaginatio vel ratio cõprehendit. Sequitur. Vide quam latè contemplationis radius ſe expandat, & illuſtrat, & quomodo contemplatio ſub vno viſionis radio, ad innumera ſe extẽdit. Sequitur. Per intelligentiam ſiquidem ſinus mentis in immenſum expanditur, & contemplantis animi acies acuitur: vt capax ſit ad multa comprehendenda, & perſpicax ad ſubtilia penetrãda. Hæc ille. Et propter hoc dicit Richard.ibidem. Quòd meditatio in contẽplationem contemplatio in meditationem tranſit, tãquam in illud quod perfectius eſt. i. aliquem gradum contẽplationis, qui dicitur ſpeculatio, qui non eſt perfectus gradus contemplationis, licet vnum pro alio ponatur, vt patet. Tertiò ſciendum eſt, quod contemplatio differt à ſpeculatione per hoc, quia in deſcreptione contemplationis ponitur quod fertur in ſapientiæ ſpectacula. De quo nota, quod ſecundum Auguſt.lib.xv. de trini. Speculatio dicitur, cum aliquid non in ſe, ſed per imaginationem ſuam videtur, & in ænigmate. i. obſcurè. Richar.libr.v.de arca myſtica dicit. Quãuis contemplatio & ſpeculatio pro inuicem ſoleant poni, & in hoc ſæpè ſcripturæ ſententiæ proprietatem obnubilent, & inuoluant, appertius tamen & expreſsius, quandoq; veritatem ſine aliquo inuolucro, vmbrarumque velamine in ſui puritate videmus. Ex quo apparet, quòd contemplatio in ſpeculationem ſapientiæ clariorem aſpectum habet, quàm ſpeculatio, & guſtũ ſapidiorem. Vnde Richard.ibidem exponens illud: Montes exultauerunt vt arietes, & colles ſicut agni ouium, dicit. Colles ad agnorum ſimilitudinem exultant, quando immenſa illa intimæ ſolennitatis tripudia, eos vſq; ſupra ſemetipſos leuat, vt cœleſtium ſecretorum arcana, ſaltem per ſpeculum in ænigmate videre valeant, montes verò quaſi ad inſtar arietum exultant, quando maiores in iucunditatis ſuæ exceſsibus, in pura & in ſimplici veritate vident, & minores vt iam dictum eſt, vix per ſpeculum in enigmate videre valent. Hæc ille expedit etiam ſcire, quòd Lincon. commentator Dionyſij, loquens de ſpeculis ſpiritualibus ſuper iij. Angu.hierar.dicit. Quòd ſpecula ſpiritualia pura, clara, & plana, ſpiritualiter primò recipiunt radios ſolares, ſibi incidentes immediatè à fonte luminis. & tale dicitur lumen contemplationis, cõtemperatum tamen in oculo contemplantis, vt infrà patebit, & ſecundariò lumen receptum, ſpeculi refundunt in eos, qui luminis ſunt capaces, non tamen ſecũdum claritatem illam qua ipſi recipiunt, ſed ſecundum cuiuslibet capacitatem: & hoc dicitur lumen ſpeculationis, quia mediante ſpeculo ſpirituali recipitur, vel per ſcripturam, vel doctrinam, vel per exempla ab illuminatis ſpeculit procedentia, quemadmodum ſpeculum materiale primò à lucido ſuſcipit radios ſibi incidentes: quos reflectit in oculos conſpicientis, quos oculos tanquam ſibi iam mediante ſpeculo proportionatos recipit, quos tamen in fonte luminis propter nimiam refulgentiam oculus debilis immediatè videre non potuit, vt patet ad ſenſum, nec lumen ſpeculare ita efficaciter repræſentat lucidum oculis videntis, ſicut lumen immediatè receptum à lucido: vt patet in perſpectiua, & in epiſtola Iacobi vbi dicitur. Quòd conſiderans vultum ſuum in ſpeculo, ſtatim oblitus eſt &c. Quartò ſciendum eſt, quòd contemplatio differt ab intuitiua cognitione per hoc, quòd in deſcriptione contemplationis ponitur, admiratione ſuſpenſa. Suſpenſio enim dicit, quaſi quandam violentam eleuationem, dum anima natiuæ ſuæ poſsibilitatis ſupergreditur terminos. Vnde Richard.dicit. Proculdubio, cum anima ſancta de interno quodam tripudij ſui applauſu à ſemetipſa excutitur, dum ſupra ſemetipſam mentis alienatione vrgetur, dum in cœleſtibus tota ſuſpenditur, dum angelicis ſpectaculis tota immergitur, natiuæ poſsibilitatis terminos ſupergreſſa videtur, propter quod anima contemplatiua frequenter ad inferiora dilabitur. Vnde ſequitur ibidem. Nonne velut terra à terra ſuſpenditur, quando homo ſuper hominem ducitur? cui per exprobrationem à Domino dicitur. Terra es, & in terram ibis. Sequitur. Terra rectę dici poteſt, quandiu luteas inhabitat domos, & terrenum habet fundamentum. Sed Gregorius 10.moral. dicit. Anima à contempla-

De arca miſti.lib. 1.c.3.

Pſal.113.

Iacob.1.

De arca myſtica libro 5 c.14

Gen.3.

tiua vita infirmitatis ſuæ victa pondere laſſatur, & tā-
tò celerius labitur quantò carnis clauſtra tranſgrediēs,
ſupra ſemetipſam ire conatur: ſed anima intuitiuè co-
gnoſcens Deum, nunquam ad inferiora relab ;tur, ſed
ſine intermiſsione & fatigatione Deum in æ ternum
dulciter intuetur, quod in corpore corruptibili fieri
non poteſt. De quo plenius nota in quinto itinere.
Vndè dicit Diony. 5. angel. hierarchiæ ſecundum
commentatorem. Deus qui ſemper vniformiter &
æqualiter bonus & pulcher eſt, & quia habet in ſe ſim
pliciſsimè omnem ſpeciem deſiderabilem, & ſecun-
dum omnia eſt totus deſiderabilis, ideò plenariè, inti-
mè, & irreuocabiliter in ſe trahit omnium ſuorum cō
præhenſorem deſideria. Hæc ille. Omnes igitur iſtæ
differentiæ ſunt ſecundum clariorem, & minus clarū
aſpectum ad Deum, & quodlibet prædictorum ter-
minatur in ſequens ſe, tanquam in perfectius: ſic etiā
contemplatio perficiendo, terminatur in intuitiuam
cognitionem, tanquam in ſuam perfectionem. Vnde
gloſa Lucæ. 1 0. dicit. vita contemplatiua hic inci-
pit, & in cœleſti patria perficitur, quia amor eſt ignis
quia hic ardere incipit, ſed cum ipſum quē amat vide-
bit, amplius in amore igneſcit. Et Greg. in moral. ex-
ponēs illud Lucę. 10. Maria optimā partem elegit quę
non auferetur ab ea, dicit. Actiuæ vitæ opera, cū cor-
pore tranſeunt: contēplatiuæ autē vitæ gaudia, melius
ex fine conualeſcūt, & ſic patet differētia prædictorū.

DISTINCTIO QVARTA.

Articulus Primus.

QVartò videndū eſt, qualiter contemplationis
Diuerſi ſunt gradus cōtē- plationis. iter per diuerſos gradus vel modos ſecundum
varias conſiderationes ſanctorum & diuerſas
traditiones doctorū diſtinguatur, vt per hoc verius,
breuius, ſecurius iter contēplationis eligamus, & per
hoc ad æternum intrinſecum Domini Ieſu verius per
ueniamus. Sed ad intellectum iſtorū, hoc prænotandū
eſt. Quod aliud ſunt gradus cōtēplationis, & aliud ſunt
gradus perueniendi per diuerſas diſpoſitiones ad con-
templationem. Gradus contēplationis, ſunt quidā pro
greſſus, & profectus intellectualis cognitionis, & ſapo-
roſæ dilectionis, ad contemplandum Deum ſub ratio-
ne veri, & boni. Vndè Grego. 22. moral. dicit. Gradus
dicuntur menſuræ creſcentium virtutum. Tales au-
tem gradus profectuum ſunt innumerabiles. Gradus
autem ad contemplationem diſponentes, ſunt illa quę
adiuuant, & diſponunt gradatim intellectum & affe-
ctum ad contēplandum, & ſic omnis creatura eſt qua
ſi quædam ſcala, per quam gradatim aſcenditur ad cō-
templandum Deum, cum creaturæ ſint creatæ pro-
pter electos. Loquendo tamen ſecundum conſuetum
modum, gradus contemplationis dicuntur illa incre-
menta contemplationis, & illæ diſpoſitiones quę ma-
gis intellectum & affectum coadiuuant ad contēplan
dum, & quæ diſtincta ſunt, & tradita à ſanctis doctori
bus. Vnde Gregor. 22. moral. dicit. Gradus vocantur
incrementa virtutum, diſtinctè tradita à ſanctis. Neceſ
ſitatem autem iſtorum graduum contemplationis,
oſtendit Gregor. 22. moral dicens ſic. Nemo infima
deferens, repentè ſit ſummus. quia ad obtinendū per-
Pſal. 83. fectionis meritum oportet, vt mens quotidiè in altum
quaſi quibuſdam aſcenſionis gradibus perueniat. Vn-
Idem. 47. de & rectè Pſal. dicit. Ibunt de virtute in virtutem, do
nec videatur Deus Deorum in Sion. Et idem. Deus in
gradibus eius cognoſcetur. ſ. contemplationis, cum
Optima cōparatio. ſuſcipiet eam contemplator. Similiter Lincoñ. ſuper
Angel. hierarch. oſtendit neceſsitatem iſtorum gra-
duū per exemplum, dicens ſic. Sicut oculi carnis infir-
miores prius ſuſcipiunt lumen ſolis obſcurum & ma-
gis coloribus ſuperfuſum, deinde magis confortari, ſu-
ſcipiunt illud à coloratis medijs coloribus, & poſtea vi
ſu roborato, plus ſuſcipiunt illud ſuper fulgidum colo-
ribus albis, deinde vero plus aucta ſanitate, ſuſcipiunt
illud fulgentibus coloribus ſuperfuſum vt ſpeculis, &
tandem oculis perfectè ſanatis, ſuſcipiunt ſolarem ra-
dium: non autem alicui ſuperfuſum, ſed in ſe purum
ipſum ſolem in ipſo puro ſolari lumine irreuerberatè
conſpicientes. Sic etiam oportet, mentis oculum infir
miorem prius aſſuefieri ad conſpiciendum lumen ſo
lis, intelligentia in groſsioribus: deinde in ſubtiliori
bus, donec tādem ex ipſa luminis datione multis mul-
tipliciter ſuperfuſa, extendamur & reſtituamur in ſim
plicem ipſius radium. Hæc ille. Ex prædictis apparet,
ꝙ tam in radioſo lumine contemplationis ſpeculatiuę
quam in ſaporoſo guſtu contēplationis practicę, opor
tet paulatim, & gradatim, proficiendo aſcendere;
& aſcendendo clarius cognoſcere Deum: quia ſi-
cut dicit Hugo ſuper angel. hierar. Quantò magis cre-
ſcit aſcenſio, tantò magis creſcit cognitio, donec ocu-
lus intellectualis magis ac magis illuminetur & conſor
tetur, & affectus mentalis magis purificetur & & inflā
metur, & totus homo exterior, & interior in Deum
ordinetur: & hoc verius, & perfectius videtur fieri,
per gradus illos qui mentem ad ſimilitudinē cœleſtis
hierarchiæ purgant, illuminant, & perficiunt. Ait enim
Hugo cōmentator ſuper 3. angel. hierarchiæ, & opor-
tet, quòd mens quæ Deum vult contemplari, primum
purgetur, poſtea illuminetur, & deinde perficiatur,
quia niſi præcederet purgatio, non ſequeretur illumi-
natio, & niſi eſſet illuminatio, non veniret conſumma
tio ſiue perfectio, & tales magis appropinquant, diui-
nitati. Quantò autem magis appropinquant, tantò
verius contemplantur. Tales autem gradus Diony. in
angeli. hierar. dicit eſſe tam in mēte angelica, quam in
mente humana bene ordinata. Vnde ſecundum com-
mentatorem Lincoñ. & Hugo, & Vercelleñ. dicit
Diony. Addam ego & ex abundanti non inconueniē
ter, quod vnaquæq; mens angelica, vel humana bene
ordinata, habet in ſua ſingulari perſona primas, medias
& vltimas ordinationes, & virtutes, & ſurſum actio
nes, hierarchiarū illuminationes manifeſtè diſtinctas.
Hęc Dion. Hæc verba exponēs cōmentator Vercell. Super Iſa. ca. 6. & in ꝓlogo ſuper Cant.
dicit ſic. Qualiter in ſingulis mentibus hierarchicis di
ſponantur tres hierarchiæ, & in ſingulis earum tres or
dines iuxta angelicam diſpoſitionem, videlicet in in-
fima Angeli, Archangeli, & Principatus, videndum
eſt. Per os enim mens bene ordinatur ad exteriora,
vel reſpectu exteriorum. In media mentis hierarchia
ſunt Poteſtates, Virtutes, & Dominationes. per hos
ordinatur reſpectu interiorum. In ſumma mentis hie-
rarchia, ſunt Throni, Cherubin, & Seraphin, per hos
ordinatur reſpectu ſuperiorum. Et has nouem ordi-
nationes vocat Vercelleñ. nouem gradus contem-
plationis, quibus reducimur in diuinam monadem,
Et proſequitur ibi de ſingulis gradibus, præmittens, In contē platione tres poſ- ſunt diſti- gui hierar chię, & in qualibet tres gra- dus ad inſtar cœ leſtis hierar chię.
quod infima mentis hierarchia conſiſtit in eius natura,
media in induſtria, tertia in gratia, quæ incomparabi-
liter excedit vtranq;. In prima operatur natura, in ſum
ma ſola gratia, in media induſtria & gratia. Et ſequi-
tur. Infimus ordo infimæ hierarchiæ qui dicitur an-
gelicus, continet primas & ſimplices appræhenſiones
naturales, tam intellectus quàm affectus, ſine aliqua di
ctatione commodi vel incommodi: quæ tanquam an
geli. ſ. nuncij aliquid ſimpliciter annunciant. Ecce Ver-
celleñ. ſubtiliter incipit ab infimo gradu intellectua-
lis operationis & affectionis, quæ ſunt primæ & ſim-
plices appręhēſiones, & aſcendit paulatim & gradatim
per

per cacumina collium æternorum, vſq; ad ſummos apices intellectus & affectus, vt patebit infrà. Medius ordo infimæ hierarchiæ continet naturales dictationes appræhenſorum, vtrũ videantur commoda vel incommoda: ex his fit admiratio principalior; quã ſit prima. Tertius ordo vel gradus infimæ bierarchiæ continet appetitus, vel fugas appręhenſorum ſecundũ dictationes cõmodi vel incommodi. Fuga autem eſt mali, & appetitus boni, & ita iſte ordo præbet ducatũ inferioribus in diuina. ꝙ ſignatur nomine Principatuum. Hæc Vercell. Ecce per hos tres ordines & gradus infimæ hierarchiæ mentis humanæ, fit homo bene ordinatus reſpectu exteriorũ, dum primi & infimi gradus intellectus & affectus fuerint bene ordinati, ꝙ fit, dum ſibi obiecta ſimpliciter appræhẽduntur, diſcretiuę diſcernunt, ſyncerè bona appetunt, & mala fugiunt. Vñ Berñ, ſuper Canti. dicit. Beata mens, quã totã ſibi vendicant ſapor boni & odiũ mali: hoc eſt reformari ad ſapiẽtiã. Quartus ordo vel gradus qui eſt infimus in media hierarchia mentis, continet voluntarios motus intellectus & affectus, à libero arbitrio iam exceptos, diſtantia boni & mali cũ deliberatione rationis, examinantes & ordinantes mentẽ, quantum eſt in ipſis, per diffinitiuam ſententiam, ad petendũ & quęrendũ totis viſceribus intellectus & affectus ſummũ bonũ, & ad repellendum omnia obſtacula. Nomen autem poteſtatis ſignat ordinẽ ſecundũ Dionyſium. Quintus ordo qui eſt medius mediæ hierarchiæ mentis, continet robora virtutum, valida naturaliũ & gratuitarum, ad exequendum fortiter quòd a poteſtatibus rectæ decretũ eſt, ꝙ notatur nomine Virtutum. Sextus qui ſummus eſt in media hierarchia mentis, continet authentica imperia liberi arbitrij, quibus apices intellectus & affectus tota virtute ſuſpenduntur, ad ſuſcipiendũ diuinos ſuperaduentus, quãtũ poſsibile eſt libero arbitrio adiuto à gratia. Et huiuſmodi ſuſpendij & imperij ac libertatis ſublimitas, vocatur nomine Dominationum. In iſto autem ordine mens adhuc ſobria, extenditur ad radiũ ſuperiorẽ vſq; ſummos naturæ terminos. Et infrà. Mens itaq; contemplatiua decurſis ſeriatim quinq; gradibus contemplationis prædictis, in culmen ſexti aciẽ figens in ordine dominationum mentis nititur in theoricos exceſſus, cupiens in ordinem Thronorum mentis aſſumi. Hæc Vercelleñ. Ecce per hos tres gradus mediæ hierarchiæ mentis humanæ, fit homo bene ordinatus reſpectu interiorum, ideſt ad ſeipſum, ita vt totum regnum animæ pacificetur, dum primò per gradum infimum poteſtatiuè ordinata, viriliter repelluntur omnia offendicula mentis bene ordinatæ, & Deo cõformiter operante, vt ſine vlla ordinis confuſione, & perturbatione tendat ad finem vltimum, ad quem creata eſt, & dum ſecundò per gradum mediũ mens in virtute valida & inconcuſſa exequitur omnes operationes intellectus, & volũtatis ſiue affectus, Deo conformiter operante ad Deum ſeu finem intentũ conſequendũ, quantum poteſt, iuxta gratiam & virtutes à Deo acceptas: & dum tertiò per gradum ſummũ mediæ hierarchiæ plena libertate & in nullo impedito, & Deo cõformiter operante (vt poſsibile eſt) intellectus & affectus cũ omni familia ſua liberi, in æterna extendũtur: ergo ordinatio interioris hominis eſt neceſſaria, quia ſicut dicit Hugo, Sicut ſine gratia operari vanum eſt, ita præter ordinem operari, ac cõtra ordinem peruerſum eſt. (Super. 3 ang. hier.) Et quia ſicut dicit Lincon. ibidem. Ordo dicitur poteſtas à Deo tradita, ad diſponendum ſacra omnia poteſtati ſuę ſubiecta, ideo homo interior ordinatus per iſtos tres gradus, fit etiam ordinatus reſpectu interiorũ. Septimus ordo qui eſt infimus in ſuprema vel ſumma hierarchia mentis, per mẽtis exceſſum ſuſceptiuus eſt diuini ſuperaduentus. Vnde thronorũ nomine cẽſetur: & quot ſunt ſinus mentis, ſiue capacitates illius ſuperſubſtãtialis ſolaris radij, ſuperſimplicis in eſſentia, & multiplicis in efficacia, tot ſunt throni mentis. Throni autem incocuſsi collocantur ſtabiliter. & ſunt ſuſceptiui diuini ſuperaduentus, & ſunt deiformes, & familiariter aperti ad Deum in ſe ſuſcipiendum. Hæc Vercellen. Hugo verò idem dicit. Subſellia Dei. i. ſedilia ſublevantur per dignitatem, collocantur per ſtabilitatẽ, Deum aduenientẽ in ſe ſuſcipiunt, & ferunt, quia ſiunt ad ſuſceptiones aperti. Hæc ille. Octauus ordo ſiue gradus qui eſt medius in ſumma hierarchia mentis (ſicut dicit Vercell.) continet omnimodam cognitionem intellectus & affectus, intellectus attracti diuina dignatione, quo nõ valet aſcẽdere per ſe, & attracti affectus, affectionẽ tamẽ & ſũmitatem intellectus attracti non extendentis, ſimul enim attrahuntur, & quaſi coambulant ipſe affectus & intellectus, vſq; ad nouiſsimum defectum intellectus: qui eſt in ſummitate huius ordinis Cherubin, quem intellectuales etiam attractus non excedit: ſed ibi habet ſuæ cognitionis, & ſui luminis conſummationem. Vnde ordo ſiue gradus ille Cherubin vocatur. (Sup Ang. Hier. c. 7.) Hæc ille, & iterum dicit ſic. Quod manifeſtatio interpretationis huius nominis Cherubin', ſignat, quod ſubſtantiæ huius ordinis ſiue gradus habent virtutem excellenter cognitiuam. & diuinorum myſteriorum inſpectiuam, & ſupremæ influitionis luminũ diuinorum poſt Seraphin ſuſceptiuam principaliter, contemplatiuam diuinæ pulchritudinis, quam etiam communicant inferioribus. Nonus ordo ſiue gradus qui eſt ſummus in ſumma hierarchia mentis, continet principalia in Deum ſuſpiria, ſuper intellectuales extẽſiones & immiſsiones, feruidos fulgores, & fulgidos feruores, ad quorum omnium ſublimes exceſſus, & excedentes ſublimitates, intelligentia trahi non poteſt, ſed ſolus affectus principalis Deo vnibilis. Sequitur. In hoc ordine offeruntur Deo orationes caſtiſsimæ, quibus Deo aſsimulamur. Iſte ordo ſponſum amplexatur & ſponſi amplexibus admittitur, ſpeculum neſcit, Marię partem percipit, quæ non auferetur ab ea. (Luc. 10.) De iſto ordine ſiue gradu cõtemplatiuo in inferiores ordines & gradus ſeriatim. i. ordinatè fluit diuini luminis inundatio. Hæc ille. Ecce per hos tres gradus ſupernæ hierarchię mẽtis humanæ, fit homo creatus & bene ordinatus reſpectu ſupernorum. ſ. reſpectu Dei: dum primò per gradum infimum omnes Throni ſiue mentis capacitates Deo aperiuntur, & ab ipſo inhabitantur. Et dum ſecundò per medium gradum omnes intellectuales actiones ad Deum contemplandum intimè, (quantum poſsibile eſt) & veraciter dirigũtur, & dum tertiò per ſupremum gradum, omnes voluntatis affectiones ad Deum diligendum totaliter & finaliter reducuntur, vt Deum in omnibus, & omnia in Deo ordinatè diligant. In hoc gradu fuit anima contemplatiua conſtituta, quando dixit ipſa. (Cant. 5.) Ordinauit in me charitatem, Quod exponens Vercellen. dicit. Per ordinem Seraphicum omnes inferiores ordines ſiue gradus participant lumina diuina, & hierarchiæ diſponũtur. i. inferiora, & exteriora, per media inferiora reducuntur ad ſuperiora: ſcilicet in Deũ ordinata charitate. Vnde bene dicit. Ordinauit in me charitatem.

Articulus ſecundus.

(De contẽpla. libe. 1 c. 6.) RIchardus autẽ ponit ſex gradus vel ſpecies contẽplationis, quaſi quaſdam diſpoſitiones & itinera ad æternitatẽ. Et ſicut cõmentator Dionyſi. infimum gradũ intellectualis & affectualis operationis quæ ſunt ſimplices appræhenſiones incipit: & inſtituit, & aſcendere gradatim docet, per cacumina collium ęternorum, vſq; ad ſummos apices intellectus,

Sex ſunt gradus cõtéplationis.

& affectus, vt ſupra patuit, ita Richard. ponendo ſex gradus contemplationis, inſtituit primum gradum & infimum in imaginatione, quæ non eſt aliquis gradus intellectualis operationis, ſed longè inferior eſt intellectu & affectu: & ab illa aſcẽdit gradatim vſq; ad cognitionem increatę veritatis, omnem humanum intellectum excedentis, & etiam vſq; ad exceſſum humanæ mentis. Vnde idem Richard. dicit. Nos debemus à nouiſsimis incipere, & ſcientiæ noſtræ promotionem paulatim ſubleuare, & per exteriorum notitiam ad inuiſibilium cognitionem aſcendere. Cum enim exteriorum ſcientiam apprehenderis, & in eorum doctrina exercitatos ſenſus habueris, debes ad altiora aſcendere, & ſpiritualium creaturarum ſciẽtiam comparare. Hæc ille. Primum ergo gradum ſiue infimum Rich. dicit eſſe imaginationem, & ſecundũ ſolam imaginationem. Vnde dicitur. Tunc contemplatio noſtra iu gradu imaginationis verſatur, & ſecũdum ſolam imaginationem formatur, quando nihil arguendo querimus, & ratiocinando inueſtigamus, ſed liberè mens noſtra huc illucq; diſcurrit, quò eam in hoc genere ſpeculationis admiratio rapit: quæ oritur ex his, quæ ſenſu corporeo hauriuntur, dum imaginamur quam ſunt multa & varia & pulchra & iucunda, Talium enim forma & imaginatio in conſiderationẽ adducta, inſerunt ſtuporem & admirarionem, ſed neceſſarium eſt, hoc ſcire ꝙ duplex eſt imaginatio, vt ſupra dictum eſt. Dicit nanq; Richar. Quòd imaginario alia eſt beſtialis. vt illa quando circa ea quæ ante vidimus vel fecimus, ſine vtilitate & abſq; omni deliberatione huc illucq; vaga mente diſcurrimus. Vtiq; hæc beſtialis eſt, & ideò ad contemplationẽ non pertinet. Alia eſt imaginatio rationalis: vt quando aliqua imaginamur rationabiliter ex his quæ videmus, & illis ſępe vtimur in contemplatione. Hæc ille. Et licet imaginatio non ſit aliquis gradus intellectus, eſt tamẽ ordinata diſpoſitio ad intellectum, quia ſicut dicit Rich. imaginatio rationi famulatur. & ideò aliqualiter gradus contẽplationis dicitur. Secundus gradus contemplationis ſecundum Richar. eſt, qui in imaginatione conſiſtit, tamen ſecundum rationem formatur, atq; procedit, ratiocinando circa ea quæ imaginationi pręſentantur: quod fit, quando ea quæ in imagiratione verſamus, & ad primum gradũ eontemplationis pertinent; ratione quærimus, & inuenimus, & inuenta in conſiderationem cum admiratione adducimus. In primo itaque gradu tres iſtas imaginamur. In ſecundo autem gradu rerum vtilitatem, rationem & ordinem & cæteras conditiones rimamur, ſpeculamur, & miramur. Hæc itaq; contemplatio in imaginatione conſiſtit ſecundum talem rationem, quia circa ea ratiocinando procedit. Hæc ille. Hic gradus, eſt ſuperior præcedenti gradu, eò quod ratio in eo operatur, licet cum imaginatione quæ rationi ſubijcitur. Dicitur.n. in lib. de ſpiritu & anima: Et imaginatio ad rationem non aſcendit, ſed infra remanens, eam aliqualiter deducere poteſt, & quaſi à longè quædam oſtendit, ad quæ non poteſt peruenire: & ideò benè ponitur gradus cõtemplationis, quia per ſpiritus humanus magis appropinquat & aſcendit ad cognitionem veræ contemplationis, quàm precedens gradus. Multa.n. ratio concludit ex imaginatione, actione aſſumpta, quæ cõtinuè aſsiſtit rarioni famulando, etiam ſenſu abſente, ſiue quieſcente. Tertius gradus contemplationis vt dicit Richar. eſt, qui in ratione ſecundum imaginationẽ formatur. Iſto autem gradu contemplationis tunc veraciter vtimur (vt inquit Richar.) quando rerum viſibilium ſimilitudine in rerum inuiſibilium ſpeculationem ſubleuamur. Sequitur. Hæc verò ſpeculatio in ratione conſiſtit: quia his ſolum quæ imaginationẽ excedunt, per intẽtionẽ, & inueſtigationem inſiſtit, vt quæ ſunt inuiſibilia. Dicitur autem ideò ſecundum imaginationem formari, quia ex rerum viſibilium imaginatione in hac ſpeculatione ſimilitudo trahitur, vnde in rerum inuiſibilium inueſtigatione animus adiuuetur. Et hic gradus perfectior eſt pręcedentibus, ex eò, ꝙ iſte ſe extendit ad contemplationẽ inuiſibilium & ſpiritualium, licet ex imaginatione viſibilium ſimilitudinem trahat in ſui adiutorium. Vndè Rich. dicit, Cum ſcriptũ ſit, quia inuiſibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: manifeſtè ex hoc colligi poteſt, ꝙ ad inuiſibilium cognitionem, nunqnam ratio conſurgit, niſi ei ancilla ſua (videlicet) imaginatio rationi viſibiliũ formam repræſentaret. Per rerum enim viſibilium ſpeciem, ſurgit ratio ad rerum inuiſibilium cognitionem: quotiens his adiuta, illa trahit ad quandam ſimilitudinem. Sed conſtat quia ſine imaginatione corporea neſciret, ſine quorum cognitione ad cœleſtiũ cognitionem vel contemplationem non aſcenderet. Quartus gradus ſecundũ Rich. eſt, qui in ratione, & ſecundum rationem formatur, quod vtiq: fit, cum ſemoto omni officio imaginationis, ſolum alijs animus intendit, quę imaginatio non nouit, ſed quę mẽs ex ratiocinatione colligit, vel per rationem deprælendit. Tali enim ſpeculationi tunc inſiſtimus, quando inuiſibilia noſtra, (quæ per experientiam nouimus, & ex intelligentia capimus) in conſiderationem ducimus, & ex eorũ cõſideratione in cœleſtium animorum, & ſupermundanorum intellectuum contemplationem aſſurgemus. Sequitur. Hęc autem contemplatio in ratione conſiſtit, quia ſenſibilibus ſemotis, ſulum intelligibilibus intendir. Et hæc quidem contemplatio ab illis vtique inuiſibilibus noſtris videtur initium ſumere, & fundamentum capere, quæ humanum animum cõſtat per experientiam intellectualem noſſe, & per communẽ intelligentiam contemplationem comprehẽdere. ſed tam pro hac parte hæc contemplatio etiam in ratione recte dicitur conſiſtere: quia ipſa inuiſibilia noſtra à ratione comprehenduntur, & in eo ipſo ratiocinationis modum minimè ſupergreditur. Hæc ille. Hic gradus coutẽplationis perfectior eſt præcedentibus, eò ꝙ tam à corporalibus, quàm a temporalibus magis elongat, & ſpiritus magis in eo purificatur, & æternis vnitur. Vnde Rich. ibidem dicit, ꝙ in hac contemplatione animus humanus primum pura intelligẽtia vtitur, quæ ſemoto omnis imaginationis officio, ipſa intelligentia noſtra in hoc primum negocio ſeipſam ꝑ ſeipſam ingerere videtur. Hæc enim per ſeipſam operatur, & quaſi per ſpeciem contẽplatur. Hæc ille. Quintus gradus contẽplationis eſſe dicimr, qui eſt ſupra rationem, ſed non preter rationẽ. In hac autem contemplationis ſpeculatione, mentis ſubleuatione aſcendimus: quando ea ex diuina reuelatione cognoſcimus, ꝗ nulla ratione humana plenè compræhendere valeamus, & nulla ratiocinatione noſtra intelligere, & inueſtigare ſufficimus. Talia ſunt illa, quæ de diuinitatis natura in illa ſimplici eſſentia credimus, & ſcripturarum diuinarum auctoritate approbamus. Sequitur. Ergo contemplatio noſtra tunc veraciter ſupra rationẽ aſcẽdit, qñ id animus per mentis ſubleuationem credit, ꝙ humanæ capacitatis metas tranſcendit. Et ſupra rationem, nec tamen præter rationẽ cenſenda eſt, quando ei ꝙ per intelligentiæ aciem cernit, humana ratio contraire non poteſt: quin potius facilè acquieſcit, & ſua atteſtatione alludit, Hæc ille. Et hic gradus ẽ ꝑfectior & ſublimior ꝓcedẽtibus gradibus eo ꝙ iſta cõtẽplatio ẽ ſupra rõnẽ. Circa ꝙ nota, ꝙ ſicut dicit idẽ Ric. Quædam ſunt infra rationẽ, vt quæ ſenſu corporeo percipimus. Quædam ſecundum ſolam rationẽ ſunt, vt quę

ratione

Vbi ſuprà lib. 4. c. 5.

Cant. 6.

In lib. Beniamin. cap. 18.

Imaginatio alia beſtialis, alia rationalis.

Vbi ſuprà cap. 5.

De cõtemplatione lib. 4. c. 2.

ratione inueſtigamus. Quędam ſupra ratioñe ſunt, vt quæ vel ꝑ reuelatioñe vel quę nullus ſenſus corporeus poteſt attingere, & nulla ratio humana penetrare, ſed tamẽ veraciter ea eſſe credimus, licet nec experimẽto, nec intellectu cõpræhendere poſsimus. Sextus gradus contemplationis eſt, quæ in his verſatur, quæ ſunt ſupra rationem, & videntur eſſe præter ratioñe, ſeu etiam contra rationem. In hac vtiq; ſuprema omniq; digniſſima contemplationis ſpecula, tunc animus veraciter exultat, atq; tripudiat, quando illa ex diuini luminis irradiatione cognoſcit, atq; cõſiderat: quibus omnis humana ratio reclamat. Talia ſunt penė omnia, quæ de perſonarũ Trinitate credere iubemur, de quibus cum humana ratio conſulitur, nihil aliud q̃ contra ire videtur. Iſte gradus contemplationis perfectior eſt oĩbus præcedentibus, eò ꝙ in eo pura intelligentia operatur, quæ ad contemplationem diuinæ maieſtatis admittitur. Vndè idem Richar. dicit. Quantũ quæſo eſt, quod intelligentia humana quotidie ad illos ſupercœleſtium animorũ theoricos exceſſus nititur, & quandoq; etiam pro diuinę dignationis beneplacito, ad illa ſummæ maieſtatis magnalia contemplando ſubleuatur? Hæc aũt ſubleuatio quæ qñq; extenditur vſq; ad mentis eleuationem, fit ex tribus: quandoq; ex magnitudine deuotionis, quandoq; ex magnitudine admirationis; qñque ex magnitudine exultationis, vt ſemetipſam omnino non capiat, ſed ſupra ſemetipſam eleuata in alienatioñe trãſeat. Magnitudine deuotionis mens ſupra ſemetipſam eleuatur, qñ tanto cœleſtis deſiderij igne ſuccenditur, vt amoris intimi flamma vltra humanũ modũ excreſcat, quæ aĩam humanam ad ceræ ſimilitudinem liquefactã, à priſtino ſtatu pœnitus reſoluat, & ad inſtar fumi attenuata, in ſuperna eleuet, & ad ſumma emittat. Magnitudine admirationis anima humana ſupra ſemetipſam ducitur, qñ diuino lumine irradiata, & ſummi & ſummæ pulchritudinis admiratione ſuſpenſa, tã vehementi ſtupore cõcutitur, vt à ſuo ſtatu funditùs cõcutiatur, & in modũ fulgoris coruſcantis, ex deſpectu ſui in ſe ad ima deijciatur, & tãtò ſublimius & celerius per ſummorum deſideriũ reuerberata, & ſupra ſemet ipſam rapta in ſublimia eleuatur. Magnitudine verò exultationis & iucunditatis mẽs humana ſupra ſemetipſam rapitur, & à ſe alienatur, qñ intima illa æternæ ſuauitatis abũdãtia potata, immò plenė inebrieta, quid ſit, quid fuerit, pœnitus obliuiſcitur: & in alienatiõis exceſſu tripudij ſui nimietate traducitur, & in ſuper mundanum affectum quendam ſub quodã miræ fœlicitatis ſtatu raptim transformatur. Hi ſunt igitur gradus contemplatinnis ſecundum Richardum.

Vbi ſupra cap. 5.

Articulus tertius.

Multi ſunt gradus aſcẽdendi in Deum.

SEd auctor libri de ſpiritu & aĩa conſiderans, quod etiã Dionyſi. dicit in epiſtola ad Titum, ꝙ homo ex duabus naturis conſtat, aĩa. ſ. & corpore: anima rationali quæ ſimplex eſt in eſſentia, & ex corpore cõpoſito, vt iuxta vtriuſq; naturæ proprietatem illuminetur diuinis cognitionibus: & vt mens eius puras & ſimplices & intimas ſenſibilium ſignorum intelligentias, ſegregãtes ab ipſis ſignis cõſpiciat: & vt ſenſualitas eiuſdẽ per naturæ proprietatem cooperetur mentali cognitioni, vt ſic ad diuina extendatur, & ideò contemplatione oportet vti ſenſibilis formis, in quibus diuina inuiſibilia im mundis. i. carnalibus abſcõdantur, & ſpũalibus manifeſtẽtur. Ideò auctor prædictus primũ gradũ aſcendendi in Deũ, dicit eſſe in ſenſuũ operatione per quã concipiuntur res corporales. Secũdũ in imaginatione, per quã concipiũtur corporaliũ ſimilitudines. Tertiũ in rõne, per quã percipiuntur rerum naturæ ſiue rõnes. Quartũ in intellectu, per quẽ percipiũtur ſpiritus creati. Quintũ in intelligentia, per quã percipitur ſpũs increatus. Sextum in ſapientia, per quã aperitur ſpiritualis guſtus. Et auctor prædictus addit ibidẽ. Quicquid ſenſus percipit, imaginatio repræſentat, ratio inueſtigat, intellectus indicat, memoria ſeruat, intelligẽtia compræhendit, & ad contemplationem adducit: ſed ſapientia guſtare facit. Sequitur. Sic fit aſcenſus ab inferioribus ad ſuperiora, & à ſummis depræhendit ima, & cum ab inferioribus ad ſuperiora. i. temporalibus ad æterna aſcendere volumus, prius occurrit nobis ſenſus, tãquam primum iter, deinde imaginatio, poſtea rõ, intellectus, intelligentia, & in ſummo eſt ſapientia. Et ſtatim ſubdit diffinitiones prædictorũ, dicens. Senſus eſt ea vis animę, quæ rerum corporearũ corporeas percipit formas præſentes, quæ variæ & multipliciter oſtendunt ſuum creatorem. Vnde Bern. ſuper Cant. dicit. Quid eſt, ꝙ hic eſt tanta formarum varietas, atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, niſi quidam radij diuinitatis, monſtrantes quidem quia verè eſt, à quo ſunt, non tamen quid ſit prorſus diſſiniẽtes? Itaq; de ipſo vero verum vides, ſed non ipſum verum: vnde hoc genus vidẽdi commune eſt, in promptu enim eſt (iuxta Apoſtolũ) omni vtenti ratione, inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere. Hæc ille. Et hæc eſt à temporalibus ad æterna ingreſsio. Ait Auguſtinus de vera religione. Secundum gradum dicit eſſe imaginationem. Eſt autem imaginatio ſecundum eum, ea vis animæ quę rerũ corporearum corporeas recipit formas, abſentiũ, præſentiũ, præteritorum, & futurorũ: qñq; vt ſic ipſa inter ſenſum & rõnẽ, quaſi ancilla inter Dñm & ſeruũ diſcurrat: & quicquid exterius haurit, per ſenſum carnis intellectui reprę ſentat ad obſequium rationis. Ex hoc apparet, ꝙ imaginatio ſimplicior eſt, & nobilior potentijs ſenſitiuis, cum ipſa ſola ſimilitudines obiectorum oĩum ſenſuum in ſe recolligat: & quoad aliquid quaſi ab hoc loco & hoc tempore abſtrahat, vt patet per Richar. quare imaginatio animam magis facit appropinquare æternis, q̃ ſenſus exteriores. Vnde Rich. dicit, ꝙ ratio ad inuiſibilium cognitionem nunquã aſſurgeret, niſi ei ancilla ſua imaginatio viſibilium formas repræſentaret, ſine quarum cognitione, ad cœleſtium contemplationem nunquã aſcenderet. Meritò ergo gradus contemplationis poteſt dici, diſpoſitiuè ſaltem. Tertius gradus aſcendendi ad Deum, ſiue contemplãdi, dicitur eſſe in rõne. Rõ autẽ ſecundum eũ eſt ea vis animæ, quæ rerum corporearũ naturas, formas, differentias, propria & accidentia percipit, oĩa incorporea, ſed non extra corpora. Abſtrahit .n. à corporalibus quæ fundantur in corporibus, non actione ſed conſideratione. Natura nempe ipſius corporis, ſecundum quam omne corpus eſt, nullum corpus eſt. Hæc ratio ſenſum mentis acuit, veraq; à falſis diſtinguit, & imaginem Dei in ſe conſeruat. Hæc ille. Ex quo apparet, ꝙ ratio ſenſum & imaginationem incõparabiliter excellit dignitate, & excedit opere. Vnde aĩa per rõnem non ſolũ Deum eſſe cognoſcit, ſed etiã eius capax fit, vt patet per Aug. 14. & 15. de trini. Nam per rõnem aĩa de Deo meditatur, meditando contemplatur, Deus contemplatus amatur, & verè amatus habetur, immò ſicut dicit Aug. in originali: Hæc eſt vis naturæ diuinitatis, vt creaturæ rõnali iam rõne vtenti, non omninò ac penitus poſſit abſcondi, vnde eſt veræ gradus contẽplationis ratio. Quartus gradus ſecundũ eũ, eſt in intellectu. Intellectus autẽ ſecundum eum, eſt ea vis aĩæ quæ inuiſibilia percipit, ſicut angelos, animã, & oẽm creatum ſpm̃, & ſic intellectus acceptus, ad contẽplationem cooperatur, quia importat quandam intimam contemplationẽ. Dicitur .n. intellectus. quaſi intus legens: penetrat .n. vſq; ad eſſentiã rei, quia obiectum intellectus eſt, quicquid eſt, quod etiã aſſerit Philoſophus.

Sẽſus quid.

In Cant. ſer. 35.

Ad Rn. 1.

Imaginatio quid.

Lib. de patriarchis. c. 5. & 6.

Ratio quid

Intellectus quid.

loſophus. Accipitur etiam intellectus q̃nq; , vt eſt vir-
§.De aïa. tus intellectualis, ſiue vt eſt habitus principiorum na-
turaliũ, quę ſub lumine ſunt naturali . & ſic intellectus
oſtendit veritatem infallibiliter. Dicitur nanq; in libr.
de ſpiritu & anima, & Aug. 2. ſuper Gen. ꝙ intellectua
li viſione nunquam fallitur aïa. aut. n. tñ intelligit: & ve
rum eſt, aut ſi verum non eſt, non intelligit, & ideo in-
tellectus ſic acceptus dicit aſpectũ manifeſtum & in-
fallibilem circa principia, & ſic acceptus intellectus ẽt
cooperatur ad contemplationem. Accipitur. n. aliquan
do intellectus, vt eſt donum ſpiritusſancti, & ſic intelle
ctus eſt habitus ſuper naturalis principiorum ſuperna-
turalium, quæ ſunt articuli fidei . & ſic nominant quá-
dam excellentiam cognitionis, penetrandi ad intima
cognoſcibilium. Vnde Greg. lib. 1. mora. dicit. Intelle-
ctus in die ſuo conuiuium parat in mẽte, quia in eò ꝙ
audita penetrat, reficiendo cor, tenebras eius illuſtrat.
Nam lumẽ intellectus ſic acceptú, ita ſe habet ad prin-
cipia quæ nobis naturaliter innoteſcũt, ſicut ſe habet lu
men naturale, ad ea principia quæ primordialiter co-
gnoſcimus, ſed lumen naturale infallibiliter veritates
principiorum naturales oſtendit. Ita & donum intel-
lectus ſupernaturales veritates infallibiter oſtendit. Vn
de intellectus ſic acceptus, eſt verus & neceſſarius cõ-
tẽplationis gradus. Quintus gradus aſcendendi ad ęter
na, ſiue contemplandi ſecundum eum eſt intelligẽtia.
Intelligen-tia quid. Eſt autem intelligentia, vt ibidem dicitur, ea vis ani-
mæ quæ immediate ſupponitur Deo, cernit quippe ip
ſum ſupremum verum & incommutabile. Et infrà di-
cit ſic. Intelligentia eſt vis animæ, qua de diuinis (quá-
tum homini poſſibile eſt) cognoſcitur ad cœleſtia ar-
De contẽ-pla. li. 1. c. 3 chana penetranda, quæ vt dicit Boetius, paucorum eſt
hominum. Ex quo patet ꝙ intelligentia excellit intel-
lectũ in ſua actione, & ab ea differt, & ꝙ eſt perfectior
gradus contemplationis. Quod etiam Richar. videtur
ſentire dicens. Per intelligentiam ſiquidem ſinus mẽ-
tis in immenſum extenditur, & contemplantis animi
acies acuitur, vt capax ſit ad intelligibilia compræhen-
denda, & perſpicax ad ſubtilia penetranda. Et nunquá
contemplatio poteſt eſſe ſine viuacitate intelligentiæ.
Sequitur. Etiam quotiens contemplantis animus dila
tatur ad ima, quotiẽs eleuatur ad ſumma, quotiẽs acui-
tur ad ſcrutanda, quotiens agilitate mira & penè abſq;
timore rapitur per innumera: ex quadam vi intelligen-
tiæ hoc eſſe, non dubitatur. Hæc ille. Sextus gradus cõ
templationis ſiue aſcendendi ad æterna (ſecundũ præ-
dictum) eſt in ſapientia, quę ſequitur intelligentiá, quia
ſicut dicit idem, vt viſio mentis eſt intelligentia, ſic mẽ
tis guſtus eſt ſapientia. Illa contemplatur, iſta guſtat &
delectatur. Sed hic primò notandum eſt, ꝙ ſapientia
quædá eſt, quę acquiſita eſt per ſtudium humanũ, quę
eſt virtus intellectualis. De qua loquitur philoſophus
in metaphiſica ſua. Et hæc per rationis inueſtigationẽ
inquirit rectum iudicium de diuinis, & actus intelle-
ctuales, & omnes operationes animæ perficit (ſecun-
In Epiſtol. 60. dum eum) quantum poteſt. Quia ſicut dicit Seneca. Sa
piens ad omnem incurſum inuictus & intentus eſt. Ná
ſi paupertas, ſi luctus, ſi ignominia, ſi dolor impetum
facit, nõ tamen refert intrinſecus, & contra illi ibi, &
inter illa ſapiens plenus eſt gaudio & inconcuſſus, cum
dijs expers viuit. Hæc ille. Ideò poteſt dici aliquis gra-
dus contemplationis. Alia eſt ſapientia quæ de ſurſum
Iacobi. 3. eſt infuſa. Et hoc eſt donum ſpiritusſancti. Et ad iſtam
non ſolũ pertinet ſecundum iudicium rectum contẽ-
plare diuina, ſed guſtare & regulare humanos actus, ex
cellentiori modo q̃ ſapientia, quæ eſt virtus intellectua
lis, vtpotè magis de propinquo Deum attingẽs, & ex-
periens per quádam vnionem ſpiritus & animæ ad ip-
ſum, vt directa per regulas legis æternæ. De iſta ſapiẽ-
tia loquens Bern. lib. de amore Dei, dicit ſic. Sapientia
à ſapore dicitur, ſapor autem iſte, in guſtu quodam eſt.
Guſtum autem illum nemo exprimere poteſt, nec etiá
ille qui meretur guſtare: ſed dicere põt. Guſtate & vide Pſal. 33.
te, quoniam ſuauis eſt Dñs. Hoc guſtu (ſecundũ Apo-
ſtolum) guſtatur Dei verbum, guſtantur ẽt diuitiæ ſę-
culi venturi. Et ſequitur. Hic guſtus ſi defuerit ſolus,
oẽs alij ſenſus. ſ. ſpũales quatuor langueſcunt. Guſtũ au
tem ſequitur quædam ſaporis dulcedo, quam in inte-
riori ſuo ſentiens anima, quodam modo ſingulari quę
ſuſcipit cũcta diſcernit, & dijudicat, ſeq; & omnes ſen
ſus vegetat, & confirmat ſcilicet interiores. Hi ſunt gra
dus contemplationis ſecundum illam.

Articulus quartus.

AD hos gradus ſiue ſpecies contemplationis ſu-
pradictorũ doctorũ, quaſi oĩum aliorũ docto-
rũ gradus & ſpecies contẽplationis mediatè vel
immediatè poſſunt reduci: vt patet de ſex gradibus cõ
tẽplationis Origenis, quod declarat, dicens. Contẽpla- Orig. ſuper
torẽ verũ & iubilatorẽ certũ te iudico, ſi primò perfi- Cant. c. 1.
ciat te actio. Hic Orig. ſubtiliter conſiderat, ꝙ vbi vita
actiua terminatur & perficitur, ꝙ ibi vita contẽplati-
ua ordinatè inchoatur, & gradatim ſurſum tẽdit & pro
ficit, donec in viſionem intuitiuá conſummatur. Vndè
propriè loquendo de contẽplatione, perfectio actio-
nis non eſt gradus contemplationis, ſed põt dici ſtatus
quidá, reſultans à ſumma perfectione vitæ actiuæ, quę
neceſſariò præcedit, tanquam diſponens potẽtias con-
templatiuas ad actus ſuos nõ impeditos ſed perfectos.
Greg. 6. moral. dicit ſic. Qui arcẽ contemplationis aſcẽ
dere deſiderát prius neceſſe eſt, vt in opere actionis p-
fectè ſe exerceant. Et pro tanto dicitur gradus con-
templationis. Secundò ſecundum Orige. verus cõtẽ-
plator es, ſi in te eſt ſenſuum exteriorum retẽtio, ſiue
retractio ad interiora, & collectio eorum in vnũ. Hoc
. n. (iuxta Vercelleñ.) eſt greges. i. ſenſus beſtiales, mina
re ad interiora deſerti per itinera æternitatis. Hoc fit,
qñ inuiſibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta Rom. 1.
ſunt intellecta, conſpiciũtur: & ſempiterna virtus eius
& diuinitas. Hæc eſt ſicut dicit Aug. lib. de vera religio
ne, à temporalibus ad æterna regreſsio, & ex vita vete-
ris hominis in nouum hominem reformatio, vt ſuprà
patuit. Tertiò, verus cõtemplator es, qñ eſt in te oĩum
imaginabiliũ tranſitus, qñ mente oĩa imaginabilia trá-
ſcendis. Talis contẽplator (ſicut dicit Bern.) fuit qui di
xit. Elongaui fugiens, & mãſi in ſolitudine. Non. n. fuit
contentus exire, niſi longè ſe faceret vt poſſet quieſce-
re. Sequitur. Tranſiliſti carnis oblectamenta, vt mini- Super Can
mè iá obedias concupiſcentijs eius, nec tenearis illece- ti. ſer. 53.
bris, perfeciſti & ſuperaſti te, ſed nõdum elongaſti: ni-
ſi & irreuerentia vndiq; fantaſmata corporearum ſimi
litudinum, tranſuolare mentis puritate præualeas. Hæc
ille. De quo vide ſuprà diſt. 6. Quartò verus cõtempla-
tor es, ſi tráſcendiſti oĩa rõnalia propter fantaſmata, &
alia impedimenta & retardantia aĩam ad ſuperiora pro
perantẽ. De hoc dicit Rich. Contemplatio noſtra tunc De contem
veraciter ſupra rõnem aſcendit, qñ id aĩus per mentis pla. libr. 1.
ſubleuationem cernit, quod humanę capacitatis metas ca p. 8.
tráſcendit, vt ſunt illa quæ de diuinitatis natura, & de
ſimplici eius eſſentia credimus. Et licet illa contẽpla-
tio ſupra rõnem, ſit non tñ pręter rõnem cenſenda eſt,
qñ ei quod per intelligentiæ aciẽ cernitur, humana rõ
contraire non põt: quin potius ei facilè acquieſcit, &
ſua atteſtatione alludit. Hæc ille. Quintò verus, contẽ- De myſtica
plator es, ſi ſurſum tractus eſt ſuper oĩa intelligibilia in theo. cap. 8.
caliginem ignorátiæ. Et hic gradus contẽplationis eſt Exodi. 24.
de quo loquitur Diony. dicens. Adhuc reſtat principa
lior Dei cognitio, quæ figuratur in eo, ꝙ Moyſes ſepa
ratur ab his qui locũ Dei ſecum videát, & ſubtrahitur
illis viſis, & intrat in caliginẽ ignorantiæ, & vnitur in-
com-

compręhenſibilitati diuinæ, quam non penetrat intelligentia, quæ verè eſt oĩum clariſſima, & in ſe claudit, & ſecretisſimè cælat omnes cognitinnes comprehenſiuas tanquam in cauſa prima oĩum: & per eam omnis vnitus Deo (qui eſt ſupra oĩa) conſtituitur in excellentia, quá neq; ró inueſtigat, nec intellectus ſpeculatur: & ab oĩbus & quaſi à ſeipſo ſegregatur, & per vnionē dilectionis quæ effectiua eſt veræ cognitionis, vnitur Deo intellectualiter ignoto, cognitione multò meliori, ǭ ſit cognitio intellectualis, in eo ꝙ intellectualem cognitionem dereliquit, & ſuper intellectum & mentem Deum cognoſcit. Hæc Dionyſi. ſecundum commentatorem Vercellen. dicit: hæc tequire plenius ſupra. Sextò, contemplator es, ſi in te eſt vniſormis fixio intelligentiæ puræ & ab oĩbus omninò denudatæ, & conformis affectio volitiuæ potentiæ per oĩa, in nullo impeditæ in vnn ſontali principio cœleſtium gaudiorum, quod eſt Deus Trinus & vnus. Vnde Orige. ibidē prædicta in vnum recolligens, dicit. Contemplatorem verum & iubilatorem certum te iudico, ſi primū te perficiat actio, ſi rationabilia cœleſti motu percurras, ſi intelligibilia fœlici & illuminata fide cognoſcas, ſi in primo vero & in ſummo bono intelligentiam & voluntatem totam tuam ponas, ſugens vndè teneritudinem tuam nutrias, bibas, vndè gaudeas hanrias vndè nunquam deficias. Hi ſunt gradus contemplationis ſecundum Origenem.

Diſtinctio quinta.

Vitę contē platiuę vtilitates.

QVuintò videndum eſt, quantam incunditatem & vtilitatē ſpiritus humanus in itinere vitæ cōtemplatiuæ experiatur. Nam Deo per totum illud iter aſſociatur cōtinuè. Primò ergo videamus, qualiter ſpiritus in boc itinere dulciter à Domino conſolatur. De quo illud Lucæ de vita duarum mulierum, ſ.

Luc. 10.

Marthæ & Mariæ: de qnibus dicit Greg. lib. 6. moral. Quid per Martham exterioribus obſequijs occupatā, niſi actiua vita ſignatur? Quæ ſtetit, quia ſic dicit gloſa. Vita actiua ĩ laborioſo deſudat certamine, quę & qnerulabaſ de ſorore, quia turbata circa plurima vitæ actiuæ. Vnde Ber. dicit. Cum anima ln actione ſua in aliud tēdit, ǭ in Deum: quamuis hoc faciat propter Deum, tamen non hoc eſt Mariæ ocium, ſed Marthæ negocium, quę adhuc ſollicita eſt, & turbatur erga plurima: & non poteſt terrenorum actuum vel tenui puluere non reſpergi, quem tamen citò facileq; deterget in hora ſanctę deuotionis vel dormitionis caſta intētio, qui eſt intendere & quærere ſolum Deum propter ipſum ſolum, quod proprium eſt ſpōſæ, &c. vt dictum eſt ſupra in primo itinere diſti. tertia. Ex quo patet ꝙ itinerantes in vita actiua frequenter turbantur, ſed ſpiritus ambulans in itineribus vitæ contemplatiuæ, à Deo dulciter conſolatur poſt actiuam. Vnde Greg. lib. 6. mora. dicit. Quòd per Mariam quæ ad pedes Dñi reſidebat, audiens verbū Dñi, vita exprimitur, quę ex hoc à Dominn commendata fuit, quia optimam partem elegit, quæ non auſeretur ab ea. Quę aūt illa optima pars fuit, quærit Ricb. dicens. Quæ eſt pars optima, quam elegit Maria, niſi vacare & videre quam ſuauis eſt Dñs? Nā Maria ſedens ſecus pedes Dñi, audiuit verbū illius. Sūmā itaq; ſapientiam Dei in carne latitātem (quem oculus carnis videre non poterat) audiēdo intelligebat, & intelligendo videbat, quia credebat. Et in bunc modū ſedendo, audiendo ſummæ veritatis contemplationi vacabat. Sequitur. Hæc eſt pars, quæ electis & pfectis nnnquam auferetur, & ſanè eſt negocium, qnod nullo fine terminatur. Non veritatis contemplatio in hac vita inchoatur, ſed in futura vita iugi ppetuitate celebratur. Per veritatis ſanè contēplationē homo eruditur ad iuſtitiam, & conſummatur ad gloriā. Hæc ille. Secūdò

Vita actiua, & contē pla. in duabus ſororibus obumbrata.

In Canti. ſer. 41.

De contem pla. libr. 1. cap. 1.

videamus qualiter, bumanus ſpūs ambulans per itinera vitæ contemplatinæ, Deo familiari amicitia vnitur, in Ioanne. n. legitur. ꝙ Dñs dixit Petro. Sic volo eum manere donec veniam: Tu me ſequere. Vbi dicit Auguſtinus, ꝙ per hos duos Apoſtolos ſignantur duæ vitæ. Vna actiua per Petrum: altera contemplatiua quæ ſignatut per Ioannem Euangeliſtā. De Petro per quē ſignificatur actiua vita, dixit Dñs. Tn me ſequere: per imitationem perferendo mala temporalia. Vita igitur actiua Petri eſt in labore, altera, ſcilicet contemplatiua Ioannis, in requie. Vna eſt in opere actionis, altera in mercede contemplationis. Prima agitur dnm facit bonum, & declinat à malo: qnæ tamen finitur. De Ioanne verò dixit Dñs. Sic eum volo manere, donec veniā. Vbi dicit glo. Nolo eum per martyrium conſummare, ſed expectabit placidam abſolutionem carnis ſuæ, quando ego veniens, recipiam eum in æternam beatitudinem. Vnde hęc vita contemplatiua hic inchoatur, & in futura vita conſummatur. Hanc vitam Dñs in Ioanne inchoauit, quando volentem nubere, ſibi familiariter aſſociauit: quam multis familiaribus ſignis amicitiæ cōtinuauit, donec eum inuitando dulciter in ęterna beatitudine conſummauit. Hæc vita contemplatiua eſt ſummum beneficium, quod conferri poteſt animę. Habet enim ſibi annexas perfectisſimas, & ſnpremas, & vltimas, delectationes, conſequentes virtutes, dona, beatitudines & fructus: magnificatiuas, & cōtentiuas, & vnitiuas ſpiritus creati rõnalis, & Dei increati, tantò fœlicius quanto immediatius: ſicut dicit Origen. ſuper Canti. Signa familiaritatis patent in Euangelio. Tertiò videamus, qualiter ſpiritus humanus ambulans per itinera vitæ contemplatiuę vigili ſomno quietatur, & illuminatur poſt luctā vitæ actiuæ: ſicut patet de Iacob, qui poſt luctam & ſomnum contemplationis, didicit videre ſpiritualia, vt diceret. Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Vnde Hugo dicit, Tunc ex Iacob fit Iſrael, quando poſt ſudationes bonę operatinnis, peruenitur ad lucem contēplationis. Tūc exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael. Igitur per Iacob luctantem ſignatur vita actiua, quæ contra vitia luctatur. In qun luctamine & ſi ſpiritus non mortificatur, vt plurimum tamen infirmatur, & fatigatur: vt clamet cum Pſal. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis. Per Iſrael verò videntem, ſignatur vita, qui in via dormiēs, cœleſtia contemplatur. Quid nanq; eſt dormire in via ait glo. niſi in præſentis vitæ tranſitus à rerum temporalium amore labentium, oculos mētis claudere? Hos oculos concupiſcentiæ aperuit Diabolus, quos innocentia clanſos tenuit. Hæc glo. Iſte ſomnus tantum placet Deo, vt cum conteſtatione iuramenti probibeat tales excitari à ſomno tali & pauſatione: dicens contemplatiua. Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ne exciteris, neq; euigilare, &c. Quòd exponens Origen. dicit. Coniurationem tuam audiui Domine, quam (niſi fallor) ſponſæ tuæ actus & ſtatus curabat, ſtatus optimus, actus præcellentiſſimus, tibi incumbens ſine medio, te vidēs in iubilo, in te quieſcens ſine tedio, de te hilareſcens ſine modo, à te permanentiam accipiens ſine termino. Hęc ille. Quartò videndum eſt, qualiter ſpiritus humanus ambulans per itinerā vitæ contēplatiuæ facie pulchrificatur, & viſu clarificatur. Rich. dicit. Duas (vt legimus) vxores Iacob cognoſci. Vna Lya, altera Rachel vocabatur: Lya fuit fœcundior, Rachel fuit formoſior: Lya fœcunda ſed lippa, Rachel ſterilis, ſed formoſa ſingularis. Per Lyam ſignatur vita actiua, per Rachel vita contemplatiua. Ad Lyam pertinet flere, dolere, gemere, & ſuſpirare: & ideò rectè talis vxor Lya, hoc eſt, laborioſa vocatur, & minus videns. Sed ad Rachel (quę interpretatur viſum principium, vel ocium) pertinet meditari, & contemplari, diſcernere, & intelligere.

Vita contē platiuę. Deo vniſ.

Ioan. vlt.

De quiete vitę contē platiuę.

Gen. 28.

De clauſtro aię. li. 4. c. 12.

Pſal. 37.

Canti. 5.

Anima contemplatiua illuminatur, & decoratur.

De. 12. Patriar. ca. 1.

ligere. Sequitur. Sed quid dulcius, quid ve iucundius poteſt eſſe, quàm oculum mentis ad ſummæ contemplationem ſapientiæ erigere? Ad hanc itaq; contemplationem cũ ratio dilatatur, meritò Rachel nomine honoratur. Hæc ille. Ex bac antem contemplatione ſummæ ſapientiæ facies mentis pulchrificatur. Exemplum

Exod. 33.

habemus de Moyſe, Cuius facies ſplendida fuit facta ex conſortio ſermonis Domini, vt Iudæi non poſſent intendere in eam. Similiter ex hac contemplatione viſus mentis clarificatur. Exemplum de ſancto Benedicto, de quo narrat beatus Gregor. libr. dialog. 2. Quod cum in oratione conſtitutus, quendam radium diuini ſolis aſpiceret, totus mũdus antè oculos ſuos adductus videbatur, vbi vidit etiam animam Germani Epiſcopi Capuani, in ſphęra ignea in cœlum ferri ab Angelis. Et Gregorius dicit ibidem. Quid mitum, quòd mundum antè ſe collectum vidit, qui ſnbleuatus in mentis lumine, & contemplatione extra mundum fuit? Hæc ille. Spiritus igitur in itinere conremplationis & facie pulchrificatnr, viſu clarificatur. De hac contemplatio-

Super 7 ange. hie.

ne pulchrificante dicit Hugo. Contemplatio eſt deifica ſimilitudo, qnia dum per eã illuminati lucentes fiũt, quodammodo ipſius luminis lucentis ſimilitudinẽ accipiunt. Hæc ille. Et Gregor. lib. 6. moralium. Vita cõtemplatiua ſpecioſa eſt in anima contemplantis, propter qnod dicitur animæ contemplatiuę. Tota pulchra

Cant. 4.

es amica mea. Quintò ſpiritus humanus ambulãs in itineribus vitæ contemplatiuæ, dulciter, & multipliciter reficitur. Nam cibatur primò vt fortificetur. Comede-

Anima contemplatiuã tripliciter reficitur

re autem animæ ſpirituale eſt, ſupernæ lucis contemplationibus paſci, ait Greg. 5. moralium. De hac refectione dicit Gregor. ſuper Ezech. Contemplatiua vita

Super Eze. part. 3. homil. 5.

amabilis valdè dulcedo eſt, quæ ſupra ſemetipſam animam rapit, cœleſtia aperit, terrena autem debere eſſe contemptui oſtendit, ſpiritualia oculis mentis patefacit, corporalia abſcondit, vt talis contemplatrix dicat

Cant. 5.

illud Cant. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vigilanti etenim corde dormit, per boc, quòd dum interius cõtempando proficit, ab inquieto corporis opere foris quieſcit, neq; adhuc tamen pręſens Deus in ſua claritate cõſpicitur, ſed quædam ſub ipſa ſpeculatur aĩa, vnde refecta proficiat, & poſt ad viſionis gloriam pertingat. Hæc ille. Hanc refectionem anima contẽplatiua gloriatur ſe eſſe expertam, dicens. Fructus eius dulcis gutturi meo. Vbi Origen. ſic dicit. Da mhi Domine fru-

Cant. 2.

ctum dulcem, fructum vitæ animæ meæ, altus eſt, attolle deſideriũ, benedictus eſt, ſanctifica obſequium, imputribilis eſt, purifica affectum, ſuauis eſt lætifica animam. Irem in hoc itinere vitæ contemplatiuæ ſpiritus reficitur potu inebriantis gratię. Vnde anima cõtemplatiua in Cant. oſtendit, ſe hanc potationem ine-

Cant. 5.

briantem expertam eſſe, cum dixit. Introduxit me rex in cellam vinariam: vbi gloſa dicit. Quàm citò guttur meum dulcedinem graciæ eius attingit, ita me recreatum ſpiritu & ab amore terrenorum in ſuperna tranſlatam ſentio, ac ſi in cellam introducta, nouo ſuo meri odore, & poculo inebriata ſim. Sed hanc refectionẽ ſpiritus ambulans in vijs vitæ actiuę vix & raro experitur. Vnde Auguſtinus in epiſtola ad Hebr. dicit, Cõtemplatiui, non actiui amare & guſtare poſſunt ſyncerum bonum, ad quod guſtandum, neceſſe eſt ceſſare

Aĩa contẽplatiua, à labore vię releuatur.

à tumultu mundi, propter qnod eſuriunr & ſitiũt modo actiui, quia non habẽt guſtus ſenſum exercitatum. Sextò ſpiritus humanus ambulans in itineribus vitæ cõtemplatiuæ, à labore viæ releuatur per diuinam al-

Luc. 24.

locutionem. Vnde in Luc. dicitur. Nõne cor noſtrum ardens erat in nobis, dũ loqueretnr nobis in via? Quod exponens Gregorius dicit ſic. Exaudito ſermone inardeſcit animus, torporis frigus recedit, fit mẽs in ſuperno deſiderio anxia, audire libet præcepta cœleſtia, & quot mandatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur. Et idem Gregor. 2. lib. morali. dicit. Cum in itinere comes iungitur, via quidem non ſubtrahitur, ſed de ſocietate comitis labor itineris leuatur. Item, cum ſpiritu illo in itinere ambulante quandoque Deus confabulatur. vt ſuprà patuit, vbi dicit Bernard. Deus quaſi viator quiſpiam itinerantibus ſeſe aſſocians, iucundiſſimis confabulationibus ſuis à labore viæ omnem releuat comitem, & qnàm plura ibi de hoc. Item, cũ ſpiritu ambulante in hoc itinera conremplationis Deus habet dulcia ſuſurria. Vnde Origenes exponens illud

Cant. 5.

Canti. Vox dilecti, &c. dicit ſic. Quando ad cor reduco, quòd cum contẽplantibus ſua ſuſurria habet Deus, quibus tanto fortius clamat, quantò efficacius ſuſurrat, non ſine admiratione commendatam te habeo, quòd hanc vocem & tenuiſti mente, & commendaſti ore, dicens. Vox dilecti, &c. vbi dicit gloſa. Gaudeo conſolatoriam vocem eius audiens, & dum eius faciem nondum video, tamen ſubleuato ad cœlum animo, aliquam ſuauitatem futuræ beatitudinis prægu-ſto. Tali igitur allocutione ſpiritus à labore viæ ſic releuatur. Septimò ſpiritus humanus ambulans in itineribus vitæ contemplatiuæ, vltra omnia inferiora mentaliter eleuatur, in cœleſtibns floribns ſpiritualiter commoratur, & in ſancta Trinitate ineffabiliter iucundatur. Vnde Hngo dicit. Contemplatio clauſtrũ, animę dicitur in cuius ſinu dũ ſe recepit animus, ſola cœleſtia meditatur, à terrenis ſeparatur, à turba carnalium cogitationum longè ponitur, dulces carnis refugit effectus, vagos ſenſuum aſtringit motus, in Domino delectatur, Angelica dulcedine fruitur, legit in libro vitæ, pro ſilentio pacem tenet, in choro virtutum ſeruat concordiam morum, ſummi patris potentiam conſiderat, ſapiẽtiam filij inueſtigat, ſpiritusſancti benignitatem amat. Dum hæc tria contemplantur, tribus modis cõſolatur. Hæc ille.

Anima contẽplatiua, à terrenis eleuata, in cœlo commoratur.

In princ. libri tertij de clauſtro aīę cap. 5.

Hos autem tres modos conſolando poteſt experiri pro vero, qui in itinere cõtemplationis ambulans, experitur in memoria Patrem admonentem & trahentem ad Verbum ſuum Ieſum Chriſtum audiendum. Quia ſicut dicitur in Ioan. Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum per internam inſpirationem. Item conſolatur, qui experitur in intelligentia filium patris illuminãtem, ad patrem ſuũ cognoſcẽdum, quia ſicut dicitur in Matth. Nemo nouit patrem niſi filius, & cui voluerit filius releuare. Itẽ conſolatur, qui experitur voluntatem ſpiritumſanctũ afficientem, ad patrem & filium amplexandum & tenendum. quare in amore qui appropriatur ſpirituiſancto, pater & filius tenentur & amplexãtur. Quod oſtẽdis Auguſtinus. Spiritus ambulans in itineribus vitæ actiuæ, ſæpè ab huiuſmodi cõſolationibus impeditur, & amaritudinibus repletur. Vnde Origenes ſuper Cantic. dicit. Qui terrenis inhæret, inuenire non poteſt, niſi quod in terrenis latet, ſcilicet amaritudinem & diſſipationem. Sunt & aliæ multæ vtilitates contemplationis.

Ioan. 6.

Matth. 11.

De Trini. lib. 6. c. 6.

Can. c. 5.

Diſtinctio ſexta.

SExtò vidẽdum eſt, quomodo per iter contemplationis ſpiritus noſter ad intrinſecum ſecretũ Domini Ieſu ingrediatur, & ab exterioribus abſcondatur. quamuis ex prędictis gradibus contemplationis ſatis patere poſſet, qualiter ſpiritus humanus contemplando ingrediatur in æternum manerium Ieſu. Cum Hugo ſuper primum Angeli. Hierarc. dicit, quòd quanto magis creſcit à ſeipſo aſcenſio, tanto magis creſcit cognitio, donec oculus intellectualis magis ac magis illuminetur & cõfortetur, & affectus mẽtalis magis purificetur & inflammetur, & totus in Deo quietetur, &

Spiritus cõtẽplatiuus debet prius mũdo mori, vt Deum in oratione videre poſſit.

iſtum aſcenſum docẽt prædicti gradus contemplationis:planum eſt,quòd per eos poteſt cognoſci, qualiter ſpiritus contemplatiuus in illud ſecretum intrinſecum Domini Ieſu ingrediatur,& abſcõdatur. Tamen pro-
Exod. 33. pter iſtius manerij vtilitatem notandum, quòd cũ Dominus dicat, Non videbit me homo, & viuet: neceſſe eſt,vt ſpiritus contemplatiuus mundo prius moriatur, & mundus ſibi moriatur,& extunc in ęterna ingrediatur, & in eis abſcondatur. Quid eſt autem ſpiritum per contemplationem illud intrinſecum ſecretum intrare,niſi ab omnibus temporalibus abſolui & elongari,& in æterna extendi, & in eis abſcondi continuis profectibus,donec totus homo exterior,& interior in Deum ordinetur, prout poſsibile eſt ſtatui uiæ? Vndè Gregor.lib. 14.moralium dicit.Contemplationis penna nos ſubleuat,atq; à nobis ad illum erigimur intuendum raptim, & intentione cordis & dulcedine contẽplationis, aliquo modo à nobis imus in ipſum: & hoc ire,eſt requieſcere. diſsimiliter tamen requiei diuinæ aſsimilamur,& imitamur requiem Dei.Nam ſequitur ibidem:Nanq; vt beati ſimus & æterni,æternum imitabimur inæternum,& magna nobis eſt ęternitas,imitatio ęternitatis,nec expertes ſumus eius quam imitari poſſumus.Hæc Grego. Oportet enim verum cõtemplatorem mori mundo, vt mundus ſibi moriatur, vt in nullo contemplatio eius impediatur. Dicit enim Gregor.libr.18.moralium:Quiſquis ſapientiam(quæ Deus eſt)videt,huic vitæ funditus moritur,ne iã amo-
Gal.6. re eius teneatur. Talis fuit ille verus contẽplator Paulus,quando dixit.Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.Quod Grego.exponens lib.5. moralium. dicit.Mundus quidẽ ei crucifixus fuerat, quia hunc cordi ſuo iam mortuum non amabat,ſed ſeipſum mundo crucifixerat, quia talem ſe exhibere ſtuduit, vt ab eo quaſi mortuus concupiſci non poſſet. Et ſequitur.Sancti igitur viri ab importunitate deſideriorum temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perſtrepentium turbationum ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt,atque intus antè Dei faciem in ſinu mentis abſcõduntur. Vnde rectè per Pſal.
Pſal. 30. dicitur.Abſcondes eos in abſcondito vultus tui,à perturbatione hominum. Quod quamuis perfectè poſtmodum fiat, etiam nunc ex magna parte agitur, cum à temporalibus tumultibus, & eorum delectatione in interiora rapiuntur, vt mens eorũ dum in amore Dei tota tẽditur,nulla mundi perturbatiõe laceretur. Hinc eſt,ꝙ Paulus contemplatione mortuos quaſi in ſepulchro abſconditos,diſcipulos viderat,quibus dicebat.
Col.3. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Hæc ille.

Diſtinctio ſeptima.

Inuitatur ſpũs humanus ad iucũditatem cõtẽplationis

SEptimò videndum eſt, qualiter ſpiritur humanus ad veniendum per iter iucundæ contemplationis ad intrinſecum ſecretum Domini Ieſu,ab eo inuitetur:ſponſo in Cantic.dicente. Surge propera amica mea,columba mea, formoſa mea & veni. Cuius inuitationis ſubiungit allectiuum, dicens. Veni,quia iam eſt itinerandi amęna iucunditas,quia flores apparuerũt in terra noſtra. Iam enim tempus vernale aduenit,ex præſentia diuini ſolis incarnati. Vnde Origenes ſuper Cantica dicit.Ipſo ſole iuſtitiæ oriente,hyems tráſijt, & ver fidei calore Spiritusſancti terram ſoluit,& flores virtutum producit.Ergo ò amica mea propter contẽ-
Cant.4. plationis tuę amoroſum affectum, vulneraſti cor meũ ſponſa mea, penetrando dulciſluã dulcedinem in vno oculorum tuorum,ſicut exponit Vercellen.i.intelligẽtia tua attracta,& ſimplificata in contemplatione pulchritudinis meæ. Surge mentaliter per amoroſæ contemplationis ſurſum actionem. vt ſicut dicit gloſa ſuper illud Matth. Reſpicite volatilia cœli. Sola contem Matth.6.
platione iam in cœlo degas quaſi auis cœlica, non terrena.O columba mea propter contemplationis tuæ ra Cant.4.
dioſum aſpectũ,quia oculi tui colũbarũ,vbi dicit gloſa. Senſus tui ſpũales contẽplatione, ſpũalium rerũ excellẽtia reuerendi ſunt & ſimplificati,ideò magis conſortati,Propera ait Iſa. Aſſument pennas vt aquilæ, volabunt,& non deficient.Aquila(ſicut dicit Hugo) ſuper Iſa. 40.
15.Angel.hierar.auis eſt altiſera, & citò volans, & ſignat agilitatem ſpiritus,&c. O formoſa mea, propter contemplationis tuæ ſpecioſum obiectum.Ex pulchritudine.n.obiecti beatifici, mentes contẽplatrices beatificantur & pulchrificantur.Vnde Dion.in angel.hierar.dicit. Deus pulchros facit ſuos contemplatores, & amatores. Iuxta illud Cor.Nos autem reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem 2.ad Cor.3.
traſformabitur,&c.Tali contemplatrici dicitur.Oſtendè mihi faciem tuam.Facies enim tua decora, non de- Cant. 2.
core corporali,ſed decore vero,& ſpirituali, & interiori.Veni ergo de labore ad requiem, de dolore ad conſolationem,de labore ad impaſsibilitatem. Veni ad interiores theorias vnitiuæ contemplationis, tanquam ad interiora deſerti,vbi iam apparent flores.i.ſplendores cœleſtis ſapientiæ, qui ibi apparent in contemplatione clara, qui prius te latebãt in prima deſideriorum extenſione. Vnde in Iob dicitur. Auditu auris audiui te:nunc autem oculus meus videt te. Veni, aperta ſunt Iob.4.
prata,apparuerunt herbæ florentes. Varios flores, & Prou.7.
odiferos,& ſpirituales in Eccleſia producentes. Vndè Grego.exponens illud Gen.Odor filij mei, ſicut odor agri pleni, dicit. Aliter redolet flos vuæ,per quem ſi- Gen. 27.
gnantur prædicatores doctrinis inebriati. Aliter flos olei, id eſt miſericordes, qui lucent & refouent debiles.Aliter flos roſæ, id eſt martyres exemplis fragrantes.Aliter flos lilij, id eſt virgines candidam famam ſpirantes.Aliter flos violæ,id eſt humiles purpuram cœleſtis vitæ ſeruantes.Aliter ſpica,id eſt perfecti & maturi,opera bona fructificantes.dicit Gregor.& Orige, Quis iam non ſurgat, quis non properet, aut quis non veniat,vbi tot vtilitatis inſignia concurrunt? Per illud iter floridę contemplationis fideliter & amoroſè ambulare tribuat nobis, qui eſt æternorum via, veritas & vita.Amen.

DE QVARTO ÆTERnitatis Itinere.

QVARTVM iter æternitatis per quod ſpiritus humanus venit ad intrinſecum ſecretum,& æternum manerium Ieſu, eſt æternorum charitatiua affectio. Ad cuius itineris maiorem cognitionem, ſeptem ſunt notanda.Primò, quare iter charitatiuæ affectionis,iter contemplationis immediatè ſequatur.Secũdò quid ſit charitatiua affectio,& quo modo ſit iter ad æterna,vt verius cognoſcatur.Tertiò, qualiter charitatiua affectio à naturali affectione, vel acquiſita dilectione diſtinguatur. Quartò, quibus ſignis, & coniecturis charitatiua affectio qualitercunq; manifeſtatur. Quintò, qualiter charitatiua affectio à ſanctis & Doctoribus per gradus diuidatur. Sextò qualiter ſpiritus noſter per iter charitatiuæ affectionis æternum manerium ingrediatur.Septimò, qualiter ſpiritus noſter ad veniendum per iter charitatiuæ affectionis ad æterna à Domino inuitatur.

Diſtin-

Diſtinctio prima.

Amor ſe-
quitur cõtẽ
plationẽ.

De Trini.
lib.8.capi.
penult.

Vbi ſuprà
lib.9. ca. 8

PRimò igitur videndum eſt, qualiter iter charitatiuæ affectionis iter contemplationis immediatè ſequatur. De hoc nota, ꝙ quia affectio charitatiua tanquam poſterior perficit contemplationẽ (dicit enim Auguſtinus. Quod quanto flagrantius Deum diligimus, tanto certius ſereniuſque eum videmus) ideo charitatiua affectio debet immediatè ſequi contemplationem tanquam excellentior, & perfectior, & perficiens intellectum contemplatiuũ. Voluntas enim tãquam poſterior in ordine, aperit intellectui ſuam perfectionem. Cuius ſignum eſt, quia voluntas imperat intellectui quærere & inuenire notitiam, quæ eſt perfectio intellectus, & partus mentis, ſic oſtendit Augu. Et Hugo ſuper 7. ang. hier. dicit. Dilectio ſupereminet ſcientiæ, & maior eſt quàm intelligentia. Plus enim diligitur Deus, quàm intelligatur, & dilectio intrat & appropinquat, vbi ſcientia foris ſtat. Et iſtius dicti reddit rationem dicens. Nec mirum, quia dilectio ſemper amplius præſumit, & confidit, ſemper acutum habet penetrans omnia, & ſequens impetum ardẽtis deſiderij, nec diſſimulare valet, donec ad amatũ perueniat. Hæc ille. His concordat Gilbertus porretanus, vbi dicit. Sciẽtia inflat, charitas perflat charitas intimior eſt q̃ ſciã, & ad ſecretiora pertingit. Omnia. n. interiora perflat ſpiritus amoris, quo & ſcrutatur profunda Dei. Hæc ille.

Super Cãt.
ſermo 38.

Lib. 83. quę
ſtionum. q.
35.
Eccle. 2.

Nullum etiã bonum perfectè noſcitur, quod nõ perfectè amatur, ſicut Augu. dicit. Vnde in Eccle. dicitur. Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabit corda veſtra. Rationabiliter igitur charitatiua affectio ſequitur contemplationem, tanquam perficiens eam, quamuis incognita amari omnino non poſsint, ſecundum Auguſt.

Diſtinctio ſecunda.

Quid ſit
charitas.

SEcundò vidẽdum eſt, quid ſit charitatiua affectio, vt ex hoc ſpiritus cognoſcat, qualiter ipſa ſit iter ad æterna. De quo primo ſciendum eſt, ꝙ amor, dilectio, & charitas, in ſcriptura frequenter pro eodem accipiuntur, vt dicit Dionyſ. quarto de diuinis nominibus, vbi dicit. Communiter & vniformiter vtendũ eſt in diuinis nomine amoris, nomine dilectionis, ſiue etiam charitatis. Et Augu. 6. de trini. dicit, ꝙ nihil aliud eſt charitas, niſi amor boni. Eſt igitur ſciendum, ſicut dicit Dionſi. vbi ſuprà, ꝙ vnus eſt amor increatus, qui ſua ſuperſubſtantiali & vniuerſali appetibilitate ingigni amorem creatum omnibus rebus, qui amor creatus, eſt quædam inclinatio & coordinatio amantis ad bonum amatum, & ideo Diony. diſtinguit ibidem diuerſos amores, ſecundum diuerſas inclinationes ad bonum appetibile, dicẽs. Quando amorem nominamus, ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue intellectualem ſiue naturalem, deſignamus nomine amoris quandam virtutem vnitiuam, vbi dicit cõmentator. Amor eſt connexio & vinculum, quo omnium rerum vniuerſitas ineffabili amicitia inſolubilique vnione copulantur. Et commẽtator exponit, & declarat iſtos amores ibidem. Ex quibus magis quid amor ſiue charitas ſit, apparebit.

Diuerſi mo
di amores.

Amor natu
ralis.

Iob. 37.

Amorem naturalem vocant inclinationem ad bonum, quæ non præſupponit cognitionem aliquam, quæ ineſt omnibus rebus à creatore indita, qua inclinentur ad cõſeruationem ſui eſſe, quod eſt bonum eis. Vnde dicitur in Iob. Frumentum deſiderat nubes. i. naturalem habet inclinationem ad hoc bonum. Amorẽ animalem vocat inclinationem ad bonum, quæ præſupponit cognitionem ſenſitiuam: & hic tantum eſt in his, in quibus eſt ſenſibilis appetitus, vt in homine, & in brutis. Amorem intellectualem vocat inclinationẽ ad bonum, quę præſupponit cognitionem rationis (vt commentator ait) quæ eſt in homine, & hic amor diſtinguitur. Quia quando eſt inclinatio ad bonum, quæ non præſupponit niſi naturalem cognitionẽ boni abſolutè: & eſt à voluntate & deliberatiua, reſpectu boni relati ad aliud vt ad finem, vel circunſtãs, vel ad aliquid aliud: tunc eſt amor electiuus, qui propriè dicitur dilectio. Si autem ille amor ſit, per quem ſit acceptus Deo, & dignus remunerari ĩ ęterna vita, amor charitatis eſt ſiue gratuitus, & hic neceſſarius eſt, vt ſicut intellectus per fidem (quod eſt lumen ſupernaturale) eleuatur ad beatifici obiecti ſupernaturalem cognitionem; ita & affectus ſiue voluntas per ſupernaturalem habitum charitatis, eleuatur ad beatifici obiecti ſupernaturalem affectionem: vt infrà patebit. Amorem autem angelicum vocat inclinationem in bonum, qua præſupponit altiorem cognitionem, quàm ſit cognitio humana. & ideò Angelus fortius inclinatur in bonum cognitum & perſectius. Vnde Lincon. commẽtator ſuper 5. ang. hierar. dicit. Angeli ex rationis abundantia ſcientes, id quod appetunt eſſe verè deſiderabile, & vehementiſſimè, & intimè, & totis viribus deſiderandum, & amãdum amore puro, & non in aliud tendente; illud intendunt, ita fortiter & inauertibiliter, ꝙ illa intentio à nulla poteſtate & potentia intercipi poteſt, vel impediri. & ſic amor intellectualium tendit in eis inuiſum bonum, quod eſt verum, & ſummum bonum. Hæc ille. Amorem verò diuinum Diony. vbi ſuprà ponit, præexiſtentẽ ſuperſubſtantialiter in bono ex bono ad exiſtentiam emanantem, qui & rurſus ad bonum cõuertitur, in quo diuinus amor monſtratur, ſicut quidam ęternus circulus, habens ſui interminabilitatẽ, & principij carentiam, circumambulantis propter bonum ex bono, & in bonum, per quandam circulationem non errantem: & ipſe amor in eodem & ſecundum idem procedens, ſemper in ſe manet, & ad ſe reſtituitur. Hęc ille. De iſto amore dicit idem ſic. Audeo & pro verò dicere, quia ipſe Deus omnium tam pulchro & bono amore omnium per abundantiam abundantẽ & amatiuè & bonitatis, quaſi extra ſeipſum ſit, prouidendo omnibus exiſtentibus, & per amorem, & bonitatem trahitur, & ex eo quod eſt ſuper omnia, ad id quod eſt in omnibus deducitur ſecundum virtutem ſuperſubſtantialem facientem extaſim: ſed à ſe inegreſsibilem (propter quod Deum zelotem vocant) tanquam abundanter amantem exiſtentiam, & excitantem mentem ad feruens deſiderium ipſius. Vnde amabilis & diligibilis dicitur, inquantum eſt plenitudo bonitatis, & pulchritudinis, cunctis apparentibus dicitur Deus amor, & dilectio inquantum ipſe eſt virtus mouens, & quaſi ſurſum agens omnia, ad ſe naturaliter appetendũ, quẽadmodum adamas quieſcẽs, facit ferrum moueri. Hęc Dionyſius. Ex his omnibus concludit, dicens. Quando ergo amorem nominamus ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue intellectualem, ſiue animalem, ſiue naturalem: deſignamus nomine amoris quandam virtutem vnitiuam & concretiuam, mouentẽ ſuperiora ad prouidentiam inferiorum, & coordinatam ad continuam & mutuam habitudinem inferiorum, ad conuerſionẽ ad ſuperiora. Ex quibus omnibus apparere poteſt, ꝙ amor eſt virtus vnitiua amantis cum amato.

Amor quid

Diſtinctio tertia.

Affectio
charitatiua
qualiter ab
affectione
naturali, &
acquiſita
differat.

TErtiò ne ſpiritus humanus arripiat iter naturalis affectionis, vel acquiſitæ dilectionis, pro itinere charitatiuæ affectionis; expedit videre, qualiter affectio charitatiua ſiue gratuita à naturali affectione & acquiſita dilectione, vel amore differat, vel diſtinguatur. De quo notandum eſt, quòd ſicut dicit Hugo de ſancto Victore in lib. qui incipit. Accipe frater chariſsime. Affectus eſt ſpontanea quædam ac dul-

cis

cis ipſius animi ad aliquid inclinatio. Et quia ſicut ipſe dicit ibidem. Secundum variam inclinationem affectionum & motuum variantur noſtri amores, ideò vt de omnibus affectionibus & motibus quibus amor noſter multipliciter variatur, quis illorum maximè ſequendus ſit, & qualiter, vt competenter fiat & reſpuẽdus ſit vel etiam reprimendus, ſubtilius eſt inquirendum. Per hoc patebit, in quo amores iſti conueniunt & differunt. Sunt aũt ſicut oppoſiti idẽ quinq; amores affectiones, quibus inclinamur ad aliquem vel aliquid. Primus eſt affectus naturalis, de quo dicit Hugo ibidẽ ſic. Naturalis affectus eſt cuiuſlibet ad carnem ſuam: nemo enim carnem ſuam odio habuit. Item matris ad filium, non enim poteſt mater obliuiſci infantem vteri ſui. Item hominis ad domeſticum ſuum. Qui enim curam domeſticorum nõ habet, fidem negauit, & eſt deterior fideli. Hunc ſanè affectum ſicut non admittere impoſſibile eſt, ita non ſequi ſummæ virtutis eſt, niſi ratione reguletur: Sẽper enim iſte affectus mollia ſuggerit, & ſuaue & iucundum, quod terrenum, quod voluptuoſum, & quod delicatum libenter amplectitur. Quod verò aſperum, quod voluntati contrarium omni horrore refugit, quocirca huius affectionis executio amor peruerſus eſt. Hic amor à ſaluatore interdicitur cum dicit. Qui amat animã ſuam perdet eam. Proinde ſanctus Auguſtinus dicit. Si malè amas tunc odiſti, ſi benè oderis tũc amaſti. Sequitur. Qui enim amat ſecundum talem affectum vtique odit, quia qui diligit iniquitatem odit animam ſuam, qui verò odit ſecundũ illum affectum, ſecundum rationem diligit. Naturale quidem eſt, ꝙ homo erga ſe & ſuos affectũ habet: ſed amorem ſecundum affectum habere non debet. Hæc ille. Quod ab iſto affectu naturali affectio charitatiua differat, patet, quia iſta cum homine naſcitur, illa verò à Deo inducitur. dicit idem Hugo. Secundus eſt affectus carnalis, de quo dicit idem ſic. Carnalis affectus duplex eſt. Plerumq; enim neq; virtus neque vitiũ eſt, ſed eſt quædã exterioris hominis habitudo, animũ intuẽtis ſibi inclinans facilè. Quippè cum alicuius forma eſt elegantior, & ſermo ſuauior, venuſtus aſpectus, etiam ignorantis qualis ipſe ſit, prouocat, & perſtringit ipſum affectũ. Hoc in puero Moyſe apparuit, ꝙ propter elegantem formam tribus menſibus contra præceptum Pharaonis abſcondebatur, & à filia ipſius Pharaonis in filium fuit adoptatus. Porrò & qui ad noxiam voluptatem in qualibet ſpecie ſuauitatis malè blanda compũgit, motum carnalis affectus nemo ſani capitis dubitauit. Hic carnalis affectus fuit, Dauid ad ſpeciem Berſabeæ præuenit incautum, præuentum diſſoluit, diſſolutum obruit. Hic affectus ſapientiam Salomonis abſorbuit, & carnali libidine diſſolutũ, in ſpiritalis fornicationis baratrum, & nefandiſſimam idolorum culturam deiecit. Hæc ille. Talis affectus non meretur habere nomen amoris veri, ſed (vt dicit Diony.) eſt longinquum idolum veri amoris, & plenus anxietate. Affectio autem charitatiua plena eſt iucũditate. Vnde Richar. de trini. Sicut charitate nihil eſt melius, ita & nihil eſt iucundius. Tertius affectus eſt officialis, de quo Hugo ſic dicit. Officialem affectum dicimus qui meritorum vel obſequiorum exhibitorum quorundam animos inclinat, qui quamuis ſit periculoſus, tamẽ admittendus eſt, ne ſis ignarus vel ingratus ab officio, cauendum eſt, ne tam homini impertiatur, ꝗ vitio. Quid magis cauendũ eſt, ꝗ ne obſequijs vel muneribus illectus, aut foueas vitia aut vitioſa. Proindè in muneribus vel obſequijs ſuſcipiẽdis, magna habenda eſt diſcretio. Et attendẽdũ eſt ad perſonæ dignitatẽ, vt ſi fortè tanti meriti ſit, vt affectus officialis tranſeat in rationalem, vt quem cœpimus diligere, quia nobis gratus, diligi incipiatur quia virtutibus adornatus, & retributio ſecundum rationem non ſecundum affectum impendatur, ſed & deſiderium quo amati præſentia deſideratur, vel actus quo ipſa præſentia comparatur, rationem ſequatur non affectum. Iſte quoque affectus qui hominem ſine alterius cauſæ reſpectu ſponte complectitur, per omnia temperetur. Ab iſto affectu multum differt affectio charitatiua, quia iſta quærit quę ſua ſũt, per charitatem autem ſingula ſunt omnium, & omnia ſingulorum, quia non quærit quæ ſua ſunt, vt ait Gregor. in moralib. Quartus eſt affectus rationalis de quo Hugo ſic dicit. Rationalis affectus hic eſt, qui ex cõſideratione alienę virtutis oboritur, videlicet cum oculis noſtris cuiuſlibet virtus, vel ſanctitas explorata, vel fama diuulgata, mentem noſtram dulcedinis ſuauitate perfundit. Sequitur. Hic eſt affectus, qui nos audita triumphali martyrum paſſione, ſuauiſſima compungit deuotione, ac memorabiles actus præcedentium quaſi ſub oculis delectabili meditatione depingit, & ad proximi dilectionem contemplatis eius virtutibus accendit: propter quod conſtat, hunc affectũ eſſe perfectiorem. Etenim non modicum virtutis indiciũ eſt, ipſe amor virtutis, ex quo ad actum virtutis excitabitur. Hæc ille. Ab iſto affectu differt affectio charitiua, quia iſta rõne mediante ab exemplis exterioribus oritur, & exercitatur. Affectio verò charitatiua à ſpirituſancto ad amãdum etiam peccatores inflammatur, & bonorum exẽplis multò dulcius afficitur, vt patet per Apoſtolũ vel per alios ſanctos. Quintus eſt affectus ſpiritualis, ſic dictus, quia vel à ſpiritu immittitur, vel à ſpiritu oritur, vel à ſpiritu inſpiratur. Et hic affectus eſt triplex, quia quandoq; immittitur à ſpiritu maligno, quandoq; oritur à ſpiritu humano, & quandoq; inſpiratur à ſpiritu diuino & ſancto. A ſpiritu maligno affectus immittitur, (vt dicit Hugo) quando inclinat aliquem ad vitia. Illo affectu maligno, filius Dauid improbè in ſororis exarſit amplexus. Iſtumq; affectum miſit in cor Iudę, vt Dominum traderet. Illo affectu inclinat ad quæque turpia. Vnde Oſeæ, Spiritus (inquit) fornicationis decepit eos. Quod autem affectio charitatiua differat ab illo planum eſt, quia ab illo cõtrariatur, à ſpiritu autem humano tam ex innata ingenuitate, quàm ex ſtudioſa & exercitata exquiſitione, oriuntur, quandoq; affectus amoroſi ad ſummum bonum diligendũ, quod eſt ſummè appetibile: & ſunt ſimillimi affectioni charitatiuæ ſiue gratuitæ. Nam ſi accipiatur gradus maximè charitatis, qui (teſtante veritate in Euangelio) eſt, vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis: ſimilem gradum ex puris naturalibus inueniuntur multi aſcendiſſe. Vnde Auguſtinus narrat, ꝙ multi vtilitatem reipublicæ propriæ vitæ præponebant. Et exẽplificat de hoc. Et Tullius de officijs dicit, ꝙ duo erant præcepta Platonis volentibus reipublicæ prodeſſe. Primum, vt vtilitatem ciuium ſic tueantur, vt quæcunq; agant ad eam referant, obliti commodorum ſuorum. Secundum præceptum, fuit, vt totum corpus reipublicæ curent principaliter ne dum aliquam partem tuentur, reliquas deſerant. A ſpiritu autem diuino affectus charitatis infunditur, vt patebit: qui licet in multis differat à prædictis, in multis tamen conuenit cum eis: propter quod difficile eſt diſtinguere inter iſtas affectiones. ſ. charitatiuam, naturalem, & acquiſitam, propter ſimilitudinem actuum ſuorum. Et tamen iſti habitus differunt, quod certum eſt, primò quãtum ad origenem, quia charitas gratuita à ſolo Deo ſupernaturaliter infunditur. Vnde dicit Apoſtolus. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per inhabitantem ſpiritumſanctum. Illa autem. ſ. naturalis per naturam cum homine naſcitur, & altera per exercitium acquiritur. Secundò differunt quantum ad ſubſtantialitatem, quia charitas gratuita eſt viuificatiua, purior & feruentior, quia nunquam eſt ſine ſpirituſancto

Marginal notes: Ehef. 5. Iſa. 49. — Ioan. 12. — Exod. 2. — 2. Reg. 11. 3. Reg. 11. — De Ange. hier. c. 5. & de diui. nomi. c. 2. — Affectus triplex. — 2 Reg. 13. — Ioan. 13. Oſeę. 4. — Ioan. 15. — De Ciuit. Dei libr. 1. c. 18. — Tullius duo pręcepta Platonis refert. — Charitas gratuita ab alijs affectibus dilectionis vt differt.

ſancto qui datur in ea, neutra autem aliarum viuificat. Tertiò differunt quantum ad formalitatem, quia charitas gratuita aliàs virtutes, vel habitus, informat, & perficit. vt dicit Ambro. Vtriq; autem illorum manent informes, & imperfecti ſine iſta. Quartò differunt quātum ad finis capacitatem, quia charitas gratuita ſpiritū humanum à culpa educit, in gratiam conducit, & Deo vnit, & gaudio perenni & iubilatione, conſummat & perficit. Vnde Rabanus in quodam ſermone dicit ſic. Charitas ſiue amor diuinus eſt ignis in meditatione, mentem purificās à ſordibus vitiorum. Lux eſt in oratione, mentem irradians claritate virtutum. Mel eſt in gratiarum actione, mentem dulcorans, dulcedine diuinorum beneficiorum. Vinum eſt in contemplatione, mentem inebrians iucunda delectatione. Sol eſt in æterna beatitudine, mentem clarificans, ſereniſsimo lumine, & ſuauiſsimo calore, exhilarās ineffabili gaudio, in perenni iubilatione. Hæc ille. Nullum iſtorum poteſt perficere ſine charitate, nec naturalis amor, nec acquiſita dilectio. Bernar. ſuper Cant. ſer. 50. ſic diſtinguit dicens. Eſt affectio, quam caro, ſiue natura gignit, eſt affectio quam caro regit, & affectio quam ſapientia cōdit. Hæc vltima primam illuminat, ſecundam remunerat: prima quidem eſt dulcis, ſed turpis, ſecunda eſt ſicca, ſed fortis, tertia ſuauis & pinguis, quæ guſtat quoniam ſuauis eſt Dominus. Hęc ille. Certa tamen differentia in his non poteſt haberi.

Diſtinctio quarta. Articulus primus.

Quibus cōiecturis cognoſci pōt quis nū ſit in gratia.

QVartò igitur videndum eſt, quibus ſignis vel coniecturis charitatiua affectio, vt à Deo inſpirata eſt, qualitercunq; cognoſcatur. Circa quod ſciendum, ꝙ quamuis magiſter in ſententijs notificare nitatur habitum charitatis di. Charitas eſt virtus gratuita, voluntatem in eſſe ſecundo perficiens, in ordine ad actum diligendi, promptè, & faciliter, propter ſe, & ſupra omnia ſummum bonum. Et licet habitus notificentur per eorum actus, tamen (vt ſuprà patuit,) quia actus charitatis, & actus amoris naturalis, & acquiſitæ dilectionis ſunt ſimillimi, ideò non poſſumus certitudinaliter ſcire, vtrum habeamus habitum charitatiuæ affectionis, quod non abſq; rationabili cauſa à Deo ordinatum eſt. & ideo oportet nos eſſe contentos aliquibus ſignis, & coniecturis, quibus aliqualiter confidimus non habere charitatem gratuitam. Et quia iſta ſigna & coniecturæ oriuntur ex actibus charitatis quorum aliqui ex ipſa charitate oriuntur, aliqui ex ipſa imperantur, & horum aliqui ſunt charitatis incipientium, & alij charitatis proficientium, & alij charitatis perfectorum, propter quod ſancti & doctores aliqui dicunt, aliqua ſigna eſſe charitatis iam roboratæ, & aliqua eſſe charitatis ſigna iam perfectæ. Et ſigna charitatis iam genitæ ſiue infuſæ, ſicut dicit Bern. ſunt quatuor, quæ ibi numerat di. ſic. Primum ſignum charitatis genitæ ſiue infuſæ eſt dolor de culpa præterita: Ratio huius eſt, Charitas & culpa mortalis opponuntur, & ideò ſimul ſtare non poſſunt in eadem voluntate, ideò quando charitas eſt in voluntate, expellit culpam per dolorem contritionis. Vnde Augu. dicit ſic. Radix omnium bonorū eſt charitas, & radix omnium malorum eſt cupiditas: & ſimul ambæ non poſſunt eſſe, quia niſi vna radicitus euulſa fuerit, alia plantari non poteſt. Ergo dolor contritionis ſignum eſt habitæ charitatis, cum vtraq; ſimul in voluntate eſſe nō poſſit. Secundum ſignum charitatis genitæ ſecundum Bern. eſt firmum propoſitum cauendi futura peccata cum effectu. Cuius ratio eſt, quia habere propoſitum cauendi omnia peccata mortalia cum effectu, nec per amorem naturalem, nec per acquiſitam dilectionem, poteſt diu quis habere ſine gratia, ſiue charitate adiuuante. Vnde Aug. dicit ꝙ voluntas ipſa niſi gratia Dei liberetur à ſeruitute, qua facta eſt ſerua peccati, & per gratiam adiuuetur, rectè pieq; viui à mortalibus non poteſt, licet enim propter libertatē poſſet vitare quodlibet peccatum mortale ſignatum, non tamen propter infirmitatem poteſt diu omnia in communi vitare, quin in aliquod incidat: ergo diu eſſe ſine mortali peccato, ſignum eſt charitatis iam habitæ, ſine mortali, i. ſine conſcientia mortalis. Tertium ſignum eſt charitatis genitæ, ſecundum Berna. eſt delectatio in auditu diuini ſermonis. Ratio huius eſt, quia amantes delectantur in ſermonibus mutuis, ſiue ſint ſermones inſpirati, ſiue ſcripti, ſiue exterius auditi, vt ex illis capiant experimentum mutuorum affectuum, quos charitas ſilentio tegere non poteſt. Mos enim amantium eſt (ait Chryſoſt.) vt amorem ſuum ſilentio tegere nō queāt. Vndè & Gilbertus por. idem dicit. Ideò charitas inſpiratione. i. interna locutione non eſt contenta, ſed ſacri ſermonis inſtitutiones, velut clypeos, vndiq; memoriter appræhendit, ſed nec his contenta, quaſi vociferando clamat. Nunciate dilecto quia amore langueo, vbi dicit glo. Illis volentibus docere, iſta flagrans amore prior alloquitur. Ex his apparet, quòd delectatio in auditu verbi Dei, eſt ſignum charitatis genitæ. Quartum ſignum charitatis genitę eſt promptitudo boni operis. Ratio huius ſigni eſt, quia charitas maximè eſt operatiua, quia ipſa eſt amor finis, & ideò imperat omnem actum ordinatum, vel ordinabilem in hunc finem. Vnde Gregor. in homil. ſuper Ioann. Si quis diligit me, dicit. Nunquam amor eſt ocioſus, operatur enim magna ſi eſt, ſi autem operari renuerit, amor non eſt. Et ibidē, probatio dilectionis eſt exhibitio operis. Et Berna. ſuper Cant. Magna res eſt amor, & ſi ad ſuum recurrit principium, ſi ſuo origini reducitur, ſi refuſus ſuo fonti, ſemper ex eo ſumat, vnde iugiter fluat: igitur operatio bonorum operum, ſignum eſt charitatis habitæ. Quintum ſignum charitatis iam genitæ ponit Ambr. in lib. de ſimilitudinibus, vbi dicit. Quòd quando aliquis de defectu alicuius triſtatur ſpirituali, & de profectu aliorum ſpirituali lætatur, ſignum eſt charitatis. Et Augu. in vna epiſtola ad Hyponenſes dic. Qui non dolet de malo proximi, non eſt in eo charitas CHRISTI. Ratio huius ſigni eſt, quia cum ſecundum Dion. charitatis ardor ſit virtus vnitiua, ideò nititur omnia liqueſcere, & in vnum conflare, vt ipſa vniantur. Vndè Grego. ſuper Ezech. dicit ſic. Ecce qualis eſt charitas, quæ diuerſitates mentium accendit, concremat, conflat, & quaſi in vnam ſpeciē auri reformat. Sed hāc conflationem vnitiuam defectus ſpiritualium impedit, & profectus perficit, ideo charitas facit de vno triſtari, & de altero lætari. Vnde Apoſtolus, dicit, ꝙ charitas non congaudet iniquitati, ſed magis congaudet veritati: igitur triſtari de defectu ſpiritualium, & gaudere de eorum profectu, ſignum eſt charitatis.

In ſerm. de omnibus ſanctis.

In hom. 8. ſuper Ioā.

Libr. 5. retract. c. 8

In peccato mortali exiſtēs diu peccata mortalia vitare non pōt.

In Canti. Serm. 15.

5. ad Cor. 13.

Articulus ſecundus.

Signa charitatis proficientis.

SEcundò quidam tradunt aliqua ſigna charitatis iā roboratę, ſiue proficientis. Et licet multa ſint ſigna iſtius charitatis, tamen quinq; ſufficiant magis vtiliora. Primum igitur ſignum iam roboratæ, & proficientis charitatis, eſt frequens & iuſta conſcientię examinatio: non ſolum de peccatis mortalibus, ſed etiam de venialibus. Ratio huius ſigni eſt, quia ſicut charitas opponit̄ peccato mortali, ita feruor charitatis opponitur veniali, vt ipſum expellat ab aīa ꝰ ne ſpūiſancto diſpliceat, quia omnes officinas mentis viſitat & mundat. Vnde Gregor. in moralibus, & Bernard. in ſermo. de penthe. dicunt. Spiritusſanctus profecto monet, mouet, & docet, monet memoriam, mouet voluntatē, &

docet

docet rationem, nec minimam peccati paleam, infra cordis (quod poſsidet) habitaculum, patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtiliſsimæ circunſpectionis exurit.

Luc. 12.

Hæc ille. De quo igne Ambroſi. ſuper illud. Veni ignẽ mittere, dicit ſic. Dicit ignem, quia aurea vaſa Dominicæ domus meliorat, fœnum verò conſumit & ſtipulam. Cum igitur frequens examinatio conſcientiæ ſit à ſpiritu ſancto per fauorem charitatis, planum eſt, quia ipſa eſt ſignum roboratæ charitatis, quæ operit multitudinem peccatorum. Secundum ſignum proficientis charitatis ingenitæ, eſt concupiſcentiæ diminutio. Ratio huius ſigni eſt, quia quanto charitas diligẽs Deũ magis augmentatur, tantò magis homo à concupiſcẽtia temporalium elongatur, ex quo ipſa concupiſcentia intantum diminuitur. Vnde Auguſtinus in Enchiri. dicit, quòd minuitur concupiſcentia, creſcente charitate, donec veniat ad magnitudinem, qua maior eſſe non poſsit. Vbi autem non eſt charitas, ibi regnat cupiditas: regnat autem cupiditas, quando deſiderium veri & boni expellit, & ſaporem. Tertium ſignum charitatis proficientis eſt ſenſuum interiorum, ſiue ſpiritualium vitalis exercitatio. Ratio iſtius ſigni eſt, quia ſicut exercitatio ſenſuum corporalium ſignum eſt corporalis vitæ, ita exercitatio ſenſuum ſpiritualium, ſignum eſt ſpiritualis vitæ. Sunt namque quinq; ſenſus interiores in mente, ſicut ſunt quinque ſenſus exteriores in corpore, ſicut dicitur in libro de ſpiritu & anima, & Gregor. in moralibus dicit. Habitare in corpore animam, probant vitales ſenſus: ita habitare in anima ſpiritum, probat vita ſpiritualis. Illud ex viſu & auditu dinoſcitur, iſtud ex charitate & alijs virtutibus probatur: igitur ex charitate ſiue dilectione, quæ eſt vita animæ (ſecundum Hugonem de arra animæ) ſenſus interiores viuificantur & exercitantur, ideo profectus interioris ſiue ſpiritualis exercitationis, ſignũ eſt augmentatæ dilectionis, quæ omnia exercet in finem; id eſt, ordinat. Quartum ſignum charitatis eſt ſtudioſa mandatorum Dei obſeruatio. Ratio huius ſigni eſt, quia obſeruatio mandatorum, vera ſine charitate fieri non poteſt. Vnde Dominus dicit ſic. Qui diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, &c. Quod exponens Gregor. in homil. dicit ſic. In quorundam corda venit, & manſionem non fecit, quia tempore tentationis ab eo recedunt. In quorundam corda venit & mãſionem facit, quia ſic amor ſiue charitas deitatis eos penetrat, vt ab amore, tempore tentationis non recedant. Qualiter autem charitate non proficeret, qui fontem dilectionis in ſe haberet, & iam aliqualiter guſtaret? Vnde Auguſtinus dicit. Si tu qui veram requiem, quæ poſt hanc vitam promittitur, quæris etiam hanc inter amariſſimas vitę huius moleſtias, ſuauem iucundamq; guſtabis, ſi eius, qui eam promiſit, præcepta ſeruando, dilexeris. Et ſic patet quartum ſignum charitatis proficientis. Quintum ſignum charitatis proficientis eſt diuinarum veritatum manifeſtatio. Ratio huius ſigni eſt, quia amor eſt ſignum communicationis, & ideo amicus reuelat', & communicat' amico ſuo ſecreta ſua, quaſi non credens ea ponere extra ſe, ſed in eo qui eſt ſicut ipſe. Amicus enim meus eſt, quaſi alter ego, ait quidam. Vnde Richard. dicit ſic. Si vis noſcere quia ſubtilitas diuinarum reuelationum ſit manifeſtum diuinæ dilectionis indicium, audi, Iam non dicam vos ſeruos (inquit Dominus) ſed amicos, quia omnia nota feci vobis, quę audiui à patre, quia ex magnitudine diuinæ dilectionis pendet modus diuinæ reuelationis. Et idem dicit ſic. Certum igitur ſignum tibi ſit, quòd dilectum tuũ minus diligis, & ab illo minus diligeris, ſi ad theoricos exceſſus, nondum vocantem, ſequi merueris.

Si hoc diffuſius ſcire deſideras, require infra itinen. 6. diſt. 4.

De hac exercitatione ſenſuum require ſupra diſt. 4.

Ioan. 15.

De contẽplat. lib. 4. cap. 16.

Ioan. 15.

Ex quo patet, quòd creſcente reuelatione, creſcit & dilectio. Et ſignum quintum charitatis proficientis patet ſic.

Articulus Tertius.

Signa extrinſeca charitatis perfectę. Prouer. 4.

TErtiò quidam tradunt quædam ſigna charitatis iam perfectæ, prout poteſt perfici in via. Quia iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem, ſcilicet perfectæ charitatis. Et ideò ſciendum eſt, quòd in viatoribus duplex eſt perfectio charitatis. Vna eſt neceſsitatis & ſufficientiæ, alia eſt priuilegiatæ ſanctitatis & excellentiæ. Has perfectiones tangit Proſper de vita contemplat. vbi dicit ſic. In hac vita perfecti ſunt illi, qui perfectè diligunt, qui volendo quod vult Deus, nullis peccatis quibus offenditur Deus acquieſcunt, & ſemper ad virtutes habendas ſe extendunt. Perfectionem neceſsitatis tangit cum dicit. Qui volendo quod vult Deus. & hanc habet quicunque manet in charitate, & ad hanc perfectionem inuitat Dominus dicens. Perfectus eris & abſque macula, coram Domino Deo tuo: Abſque macula nempe criminali, vt ait glo. Perfectionem autem excellentiæ tangit Proſper, cum dicit. Semper ad virtutes habendas ſe extendunt. Vnde bene in epiſtola quadam dicit ſic. Indefeſſum proficiendi ſtudium, & iugis conatus ad perfectionem, reputatur perfectio. Sed quia Apoſtolus dicit. Velle mihi adiacet, perficere autem non inuenio, ideò plena charitas qualis erit in patria, nullo modo in via haberi poteſt. Propter quod ſigna talis perfectæ charitatis, hic non quæruntur, ſed ſigna perfectæ charitatis, prout in via haberi poteſt, quęruntur. Eſt igitur notandum, quòd ſigna charitatis perfectæ dupliciter conſiderari poſſunt, quia quædam habentur ex actibus exterioribus, & quædam quaſi ex actibus interioribus, & licet de vtriſque multa aſſignari poſſint, tamen de vtriuſque quinque ad præſens ſufficiant. Primum igitur ſignum extrinſecum charitatis perfectæ, eſt ſi quis pro ſalute proximi mori paratus eſt. Ratio iſtius ſigni eſt, quia ſicut dicit Auguſtinus libr. de gra. & libe. ar. Parua charitas non ſufficit ad implenda magna mandata, vt ſunt mori pro CHRISTO, vel pro fratribus, & cætera huiuſmodi: ſed requiritur ad hoc charitas magna, id eſt perfecta. Vnde ſuper epiſtolam Iob, dicit Auguſtinus. Perfecta charitas hæc eſt, vt quis pro fratribus ſit mori paratus, ſicut & Origen. etiam exponit illud Cant. Aſcendam ad palmam, dicens. Voluntas patiendi probauit, quia veraciter amauit, & tantò erat amor altior, quantò patiendi pro Eccleſia voluntas erat paratior. Hæc ille. Et Dominus dicit. Maiorem hac dilectionem, & cætera. Signum igitur perfectæ charitatis eſt, ſi aliquis paratus eſt mori pro ſalute proximi. Secundum ſignum extrinſecum perfectæ charitatis eſt, ſi inimicos diligit, & eis propter Deum benefacit. Ratio huius ſigni eſt. Quia ſicut dicit Hugo de arra animæ. Amor transformat amantem, in ſimilitudinem amati, inquantum poteſt: non ſolum quantum ad ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad operationes arduas & difficiles. Cum ergo Deus amatur, qui diligit inimicos & bene facit eis; vt ipſe oſtendit dicens. Diligite inimicos veſtros, & benè facite eis, vt ſitis perfecti, ſicut & pater veſter perfectus eſt. & hoc non poſsit fieri per quamlibet dilectionem, ſed per perfectam: quia dicit Auguſtinus in Enchiridio quòd talis dilectio perfectorum eſt, & Origenes ſuper Cantic, dicit. In exhibitione pietatis probatur magnitudo amoris: ideò illud verum eſt ſignum, diligere inimicos propter Deum dilectum. Tertiũ ſignum charitatis perfectæ extrinſecũ eſt, ſi oĩa aduerſantia gaudẽter ſuſcipit,

Charitatis perfectio duplex.

Deut. 18.

Rom. 7.

Cant. 7.

Ioan. 15.

Matth. 5.

& patienter finit. Ratio huius ſigni eſt, quia charitas perfecta mentem ab amore huius vitæ quaſi totaliter auertit, & occidendo quaſi inſenſibilem reddit, quia pœnas temporales, & mortem contemnere facit. Vnde Greg. in homi. 9. dicit ſic. Fortis ē vt mors dilectio. quia ſicut mors corpus interimit, ſic charitas vitæ æternæ ab amore temporalium mentem auertit & occidit. Nam mentem, quam perfecta charitas abſorbuerit, ad terreoa foris deſideria velut inſenſibile reddit, neq; ſanctus quilibet mori pro Domino potuiſſet in corpore, niſi prius à terrenis deſiderijs in mente mortuus fuiſſet. Hæc ille. Charitas enim omnia ſuſtinet, ait Apoſtolus. Vnde Apoſtoli ibant gaudentes à conſpectu concilij, &c. Ex quo patet veritas iſtius ſigni. Quartum ſignū perfectæ charitatis extrinſecum eſt, ſi omnibus renūciare paratus ſit, & ſequi Chriſtum. Ratio huius ſigni eſt, quia perfecta charitas omnia renuit, quę eius officium impediunt. Vnde Apoſtolus omnia arbitratus eſt vt ſtercus, vt dilectum lucrifaceret. Sed temporalium concupiſcentia maximè impedit officium charitatis. Dicit enim Aug. ꝙ charitatis venenum, eſt ſpes adipiſcendorum temporalium: & nutrimentum charitatis, imminutio cupiditatis: perfectio verò charitatis eſt, vbi nulla eſt cupiditas. De hoc dicit Greg. Sūt nōnulli iuſtorum, qui ad contemplandum culmen perfectionis dum ad altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui rebus habitis ſe nudant, gloria honoris ſe expoliant, qui deſideriorum internorum aſſiduitate ſe affligunt, de exterioribus habere conſolationem nolunt, quibus Paulus dicit. Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt in Deo. Hæc ille. Et ſic patet, ꝙ renunciare omnibus & ſequi Chriſtum, eius voluntatem faciendo, ſignum eſt perfectæ charitatis. Vnde Ioan. dicit. Qui ſeruat verbū Dei, verè in eò charitas Dei perfecta eſt. Quintum ſignum perfectę charitatis extrinſecum eſt, ſi nihil aliud quàm ſolum Deum timuerit. Ratio huius ſigni eſt, quia ſicut dicit Io. Perfecta charita foras mittit timorem. Quod exponens Gilbertus poreta. ſer. 58. dicit. Charitas proximi caret liuore, ſed charitas Chriſti caret timore. Hæc enim nihil pœnale habet, timor autem pœnam habet, ergo in Chriſti charitate non erit timor niſi filialis. Quid enim timebit charitas veteres offenſas, quia multitudinem peccatorum operit charitas? Quid infirmitatem propriæ conſciētiæ timebit ne decidat, quia fortis vt mors dilectio? Quid temporales pro Chriſto timebit moleſtias finibiles, cum nec quidem ſi æternæ fuerint, defatigari aut nec euaneſcere poterit, dilectio cōſummata, id eſt perfecta? Non ideò amat charitas vt pereat, ſed magis vult foris in æternum perire pœnaliter, quàm priuari vſu amoris internaliter. Hæc ille. Ex his patere poteſt, ꝙ timorem expellit charitas perfecta. Quidam etiam ponunt ſignum iſtius amoris corporalis, vt faciei pallorē, corporis languorem, actionis torporem, & cætera huiuſmodi. Sed illa ſunt ſigna tam amoris carnalis, quàm ſpiritualis, vt communiter patet.

1. ad Cor. 13.
Act. 5.
Phil. 3.
In lib. 83. q. 36.
In moral. lib. 8. c. 9.
Col. 3.
1. Ioan. 2.

Articulus quartus.

Signa intrinſeca charitatis perfectę.

VLtimò videndum eſt de ſignis intrinſecis charitatis perfectæ. Sunt enim quædā actiones charitatis, perfectæ quaſi intus manentes, à charitate elicitæ vel imperatæ, & tantò ſunt veriora, quantò interiora. Quantò enim charitas perfectior, tantò acutior, & ad intima pertingēs, vt patet p Hugo, ideò intimiores & perfectiores elicit actus. Primū igitur ſignū intrinſecum charitatis perfectæ, ſunt profunda & intima ſuſpiria mentis. Ratio huius ſigni poteſt eſſe talis, quia qñ memoria rei amatæ intima mentis tangit, ſtatim ſuſpiria amoroſa quaſi quoſdam nuncios amoris expellit, donec eam præſentia dilecti viſitet, & viſu reficiat. Vnde Gregor. 5. lib. moral. adducens illud Iob. Antequam comedo, ſuſpiro: dicit. Mens ad inſpirationem fulgoris intimi, ſuſpirijs vegetata cōualeſcit, quia eum amor veritatis afficit, & refectio contemplationis paſcit, tepidus autem amor hoc non facere poteſt, ſed amor perfectus. Patet ergo, quòd intima ſuſpiria ſunt ſignum charitatis perfectæ, vt idem & Richard. dicit. Secundum ſignum charitatis perfectæ, ſunt alta deſideria. Ratio iſtius ſigni eſt, quia Auguſt. lib. 13. confeſsi. dicit. Omnia ponderibus ſuis aguntur, & loca ſua petunt grauia deorſum vt lapis, ſurſum leuia vt ignis. Hæc extra loca ſua exeunt quaſi inquieta, ſed quod eſt pondus in corporalibus, eſt amor in ſpiritualibus. Vnde dicit idem. Amor meus pondus meum, eò feror quocunq; feror, dono tuo accendimur, & ſurſum ferimur. Ergo quantò amor magis accenditur, tantò deſideria amoroſa perfectius ſurſum feruntur, nec quieſcunt, donec ad locum ſuum ſcilicet ad amatum Deum perueniant. Vnde ſequitur. Inardeſcimus, & imus, & aſcendimus aſcenſiones in corde ad pacem in Hieruſalem. Simile dicit Lincon. Et Gregor. lib. 7. moral. dicit ſic. Sancti viri cum deſiderium æternitatis anhelant, in tanta altitudine vitæ ſe ſubleuant, vt audire iam quæ mūdi ſunt, graue ſibi, ac deprimens pondus credant. Valde enim intolerabile æſtimant, quicquid id non ſonat, quod intus amant. Sequitur infra. Et multiplicata charitate maioribus deſiderijs æſtuant, & iam peruenire ad vitam ſpiritus, etiam per cruciatus corporis anhelant. Ex quo patet, ꝙ alta deſideria quæ in ſummum deſiderabile tēdunt, ſigna perfectę charitatis ſunt. Idem dicit Richar. in tractatu de charitate. Tertium ſignum & intrinſecum perfectæ charitatis, ſunt cogitationes languidæ: Ratio iſtius ſigni eſt iſta: Fulgentius in quodam ſermone dicit. Neceſſe eſt, vt quò præceſsit dilectionis theſaurus, id eſt amatum, illuc ſequatur cogitationis affectus, id eſt deſiderium amoroſum. Ideò veritas ait. Vbi enim theſaurus tuus eſt, ibi & cor tuum erit. Sequitur. Vt ergo cœleſtia theſaurizemus, cœleſtia diligamus. Vis ergo noſſe vbi theſaurizas? attende quid amas, attende & quid cogitas, & ita fiet, vt theſaurum tuum ex tuo amore recognoſcas, & amorem tuum iudicio tuæ cogitationis intelligas. Hęc ille. Si ergo cogitationis affectus eſt vbi eſt theſaurus amoris, id eſt, amatum, planum eſt, quòd cogitatio faſtidit omne aliud ab amato. Vndè gloſa ſuper illud Cant. Adiuro vos filiæ Hieruſalem, vt annuncietis dilecto, quia amore langueo: dicit ſic. Præ magnitudine amoris, omnia tēporalia ſunt mihi faſtidium, vnde langueo. Languor autem iſte cauſatur ex amore perfecto. Vnde Orige. ibidem, diſtinguit inter amorem ſimplicem, & ardorem, & languorem. Amant (inquit) incipientes, ardent proficientes, languent perfecti: ergo cogitationes languidæ ſunt ſignum amoris perfecti. Simile oſtendit Richard. infra. Quartum ſignum intrinſecum amoris perfecti, ſunt expectationes tædioſæ. Ratio huius ſigni eſt, quia ſicut dicit Linconiē. Amore tendente in rem amatam nihil velocius, nihil acutius, nihil ſubtilius aut penetrabilius, quia ſua natura non quieſcit, donec ſubſtantialiter totam penetrauerit profunditatem, & pertranſierit amabilis totalitatem quantum poteſt. Et idem. Quando curſus iſtius amoris impeditur, vel retardatur qualitercunq;, tota mens turbatur, & expectatione attædiatur. Quia ſicut dicit Richard. Amanti omnis mora nimis longa videtur, expectatio oneroſa, clamat cum ſancto Iob. Tædet animam meam vitæ meæ. Quod exponens Gregor. 9. moral. dicit ſic. Præſens vita vileſcere, id eſt tædere incipit, dum diuinus amor dulceſcere cœpit, id eſt perfici. Vndè amans perfectè, cum tædio quodam faſtidit omne quod curſum

Sup 7. Angelicę hier.
Iob. 3.
Super 3. angelicę hier.
Match. 6.
Cant. 2.
Super 7. Ang. hie.
Ce contempla. lib. 4. cap. 21.
Iob. 3.

amoris

amoris impedit. Ideò Gilbertus porretanus ſermo. 11. dicit. Sicut amor terrenarum occupationum impatiens eſt, ſuis ſatis habet inſeruire negocijs, ocio gaudet, quiete fouetur, ad internam dilectionem libera tempera habere volens. Sequitur. O quàm durum eſt amanti animum dimidiare cum Chriſto & mundo. Et quàm durum eſt in dilectionis iura peregrinas admittere curas, & cœleſte ſecretum ſecularibus infeſtari turbis. Sequitur. Amor nihil magis vult quàm amare. Hæc ille. Et ſic patet, quartum ſignũ charitatis perfectæ. Quintum ſignum intrinſecum perfectæ charitatis, ſunt affectiones extaticæ. Extaſis autem eſt exceſſus mentis, ait Papias. Ratio huius ſigni eſt, quia ſicut dicit Dionyſius.

De diui. nomi. cap. 4.

Amor in Deum tendens, eſt faciens extaſim ſpiritus. Et reddit rationem ibidem, dicẽs. Quia amor non permittit amatores eſſe ſui ipſorum per mentis ſobrietatem, ſed eorum qui amantur per mentis exceſſum, ſed illi qui ſunt aliorum, extra ſe ſunt. Quia ſicut dicit Bern.

De præcepto & diſpẽſa. parũ ante finem.

Non eſt præſentior noſter ſpiritus vbi animat, quàm vbi amat. Quod tamen intelligendum eſt, quantum ad conatum affectionis. Hunc autem exceſſum, non poteſt facere niſi charitas perfecta, quæ per fortem inclinationem, cauſat tendentiam vehementẽ in rem amatam, quod oſtendit Diony. ibidem per exẽplum dicens ſic. Vndè beatus Paulus in amore Dei magnificè excellens dicit.

Gala. 2.

Viuo ego, iam non ego, viuit autem in me Chriſtus. Sequitur. Hoc autem dicit verus amator, & extaſim paſſus, viuẽs Deo & non ſibi. Hęc exponens Vercell. dicit.

In prolo. ſuper Can.

Viuo ego vita naturali, iam non ego, per imitationem exceſſiuam ad æternitatis immenſitatem, quaſi abſorpta & ſuo officio ſuſpenſa, dirigor, moueor, doceor, & regor vita ſuperſubſtantiali, cui vnior, qua repleor, viuit autem in me Chriſtus, id eſt, ſicut anima ſobria me regit naturaliter, & diſponit ad omnem actum interiorem, ſic virtus Chriſti cui vnior gratuitè, me viuificat & ad omnia diſponit. Sequitur. Hæc dixit ſicut verus amator. Verus amator eſt, qui in ſolum, & ſummè, & verè diligibile, & deſiderabile, immediatè, & propter ipſum, ſuperintellectualiter tendit. Hæc ille. Et ſic patet quintũ ſignum charitatis perfectæ. Sunt tamen plura alia ſigna charitatis perfectę, ſed hæc pp breuitatẽ ad pręſens ſufficiant.

Dinſtinctio quinta. Articulus primus.

Gradus charitatis affectuoſę.

Super Cãt. Ioan.

QVuintò videndum eſt, qualiter charitatiua affectio à ſanctis doctoribus diſtinguatur p gradus. Dicit enim Augu. ſic. Nunquid mox vt naſcitur charitas, iam prorſus perfecta eſt? immò vt perficiatur naſcitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur, & cum ad perfectum venerit dicit. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Ex quo patet, ꝙ in charitate ſunt diuerſi gradus. Et quia Auguſt. alibi dicit.

In Epiſt. ad Macedonium.

Tantò nobis melius, quanto magis ad Deum imus, quo nihil melius eſt, imus autem non ambulando, ſed amando, quem tantò habebimus præſentiorem, quantò eundem amorem quo in eum tendimus, potuerimus habere puriorem. Hęc ille. Et quoniam maior & minor puritas in gradibus inuenitur charitatis, ideò de gradibus eius videndũ eſt, quomodo ab infimis aſcẽdamus ad medios, & per medios veniamus ad ſummos, quia (vt ait Gregorius.)

[..]as. Moral.

Nemo repente fit ſummus, ſed per gradius ad ſummum peruenitur. Propter quod notandum eſt, ꝙ quidam diſtinguendo gradus charitatis, ſiue amoris gratuiti, incipiũt ab infimo gradu amoris, aſcendẽdo vſq; ad gradus amoris violenti. Et quidam alij docent aſcẽdere vltra per gradus amoris violenti, vſque ad gradus amoris ſeraphici. Primò igitur notandum, ꝙ quidam doctor, ſcilicet Cantuar. ſuper Cant. incipit rationabiliter ab infimo gradu charitatis, ſiue amoris gratuiti, aſcendendo per ſex gradus, vſq; ad gradus amoris violenti ſiue vehementis, dicens. Non omnis amor inducit languorem ſiue vulnerat, ſed vehemens amor, qui habet ſex gradus præcedentes, quos enumerat ibi dicens. Primus gradus eſt amor intemporalis ſiue incõparabilis, & iſte eſt communis omnium electorũ. Secundus gradus, eſt amor incontaminabilis, & iſte eſt mundi contemptorum & religioſorũ. Tertius gradus, eſt amor infatigabilis, & iſte amor eſt iugiter proficiẽtium & confeſſorum. Quartus gradus, eſt amor inſeparabilis, & iſte eſt bonorũ contemplatiuorum. Quintus gradus, eſt amor inſuperabilis, & iſte eſt Chriſti martyrum ſiue victorum. Sextus gradus, eſt amor inſatiabilis, & iſte eſt iugiter deſiderantium, vt ſolitariorum. His ſex gradibus decurſis, ſequitur amor violentes inducens languorem.

Gradus ſex amoris gratuiti.

Primus gradus charitatis ſiue amoris & infimus, eſt amor intemporalis, qui eſt communis omnibus electis, qui eſt tãtæ virtutis, ꝙ omne peccatum mortale ab anima expellit, & Deum ſuper omnem creaturam diligit. Et hic gradus eſt neceſsiſitatis, vt oſtendit Dominus in Euangelio Matth. vbi dicit.

Matth. 10.

Qui diligit patrem & matrem, &c. non eſt me dignus. Ergo ſuper omnia diligendus eſt Deus. Vnde Anſel. dicit,

Mono. c. 80

ꝙ creatura rõnalis, nihil debet diligere, niſi ſummam eſſentiam, aut propter illam. Ratio iſtius eſt, quia in quo eſt ſumma diligibilitas, ſummè debet diligi, hoc autem eſt Deus. Secundus gradus amoris charitatiui, eſt amor incontaminabilis. & hic gradus eſt mundi cõtemptorum, qui tantæ eſt virtutis, vt hominem à mũdana conuerſatione abſtrahat, ne mens polluatur, & ne charitas ab opere impediatur. Vnde Ioan. dicit.

1. Ioan. 2.

Si quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitę. Ratio iſtius eſt, quia ignis amoris (vt dicit Linconię. in Ange. hierarchia) ſeparat Heterogenea & vnit homogenea ſeparat enim omne incõueniens ab amato. Tertius gradus charitatiui amoris, eſt amor inſatigabilis. Et iſte eſt iugiter proficientium & Chriſti confeſſorũ, qui eſt tantæ virtutis, vt animam non ſinat quieſcere, donec inueniat quẽ diligit. Vnde in Cant. dicitur.

Cant. 3.

In lectulo meo quęſiui per noctẽ, &c. Surgã circuibo per vicos & plateas, quęrens quem diligit anima mea. Quod exponens Orige. dicit. Quærendus es Domine cũ frequentia laboris, nunc in lectulo lumine veritatis, nunc per noctes feruore charitatis, abiecta ſuperſtitione naturalis rõnis. Sequitur. Solus amor te ĩuenit, quia qui te amat te habet vt amet, amat vt habeat, & ne te in æternum perdat. Hæc ille. Quartus gradus amoris charitatiui, eſt amor inſeparabilis, & hic eſt aſsiduè contemplantium, & hic gradus tantæ virtutis eſt, vt continuis ſtimulis agitem mentem contemplatoris ad compræhẽdendũ dilectum, donec tandem dicat. Inueni quem diligit anima mea. Et dicit Bern. Quis te nõ teneat Domine Ieſu, qui tenentem te ſpe fortificas, perfectione decoras, perſeuerantia conducis, remuneratione perducis? Ego autem nõ dimittam te, niſi benedixeris mihi, & nunquam dimittam te, quia non benedicis niſi tenentem te. Iſtum gradum videtur habuiſſe Apoſtolus cum dixit. Quis ſeparabit nos à charitate Chriſti? &c.

Roma. 8.

Quintus gradus amoris gratuiti, eſt amor inſuperabilis, & hic eſt Chriſti martyrum, & aduerſitatibus non cedentium, qui eſt tantæ fortitudinis, vt in libro de moribus Eccleſiæ dicat Augu. Nihil tam durum, atq; ferreum, quod non igne amoris vincatur. Et Hieronymus in quodam ſermone dicit. Nihil amantibus durum eſt, nullus labor difficilis. Sequitur. Amemus & nus CHRISTVM, & facile videbitur eſſe omne difficile. Ratio huius eſt, quia ſicut dicit Auguſt. de ſancta

viduitate. Nullo modo onerofi ſunt amores amãtium, ſed ipſi delectant, ſicut venantium, aucupantium, & piſcantium labores. In eò enim qnod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Amor autem reddit minus ſenſibilem, ait Auguſt. Sextus gradus amoris gratuiti, eſt amor inſatiabilis, & hic eſt iugiter deſiderantium, & ſolitariorum. Hic gradus tantæ fortitudinis eſt, vt nihil ſibi ſufficiat præter vnum ſolum quod amat, & ad ipſum ſemper amplius in hac vita ſitit & deſiderat. Ratio hnius eſt, quia ſicut dicit Richard. lib. de charitate. Charitas iſta ſemper inuenit quod adhuc concupiſcere poteſt, quia quicquid agit deſiderium ardentis animæ non ſatiat, ſitit & bibit, bibendo ſitit nõ extinguit, ſed quo amplius bibit, eò amplius ſitit, auida enim immò & inſatiabilis animæ ſitis vel eſuries non ſedatur, ſed irritatur. Sequitur. Quid quæſo amore ſceleſtius, moleſtius, acerbius, cum ſitit ſuam nec reſiſtendo temperare, nec inebriando poſsit extinguere? Hæc ille. Ecce ꝙ ille gradus amoris, iam ſe extendit ad violentiam quandam amantis, vt clamet cum Pſalmiſta. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. (Pſal. 41.) Vnde Cant. idem dicit. Iſtis ſex gradibus decurſis, ſequitur amor inducens languorem, qui eſt gradus amoris violenti: Et ideò nũc de illo dicendum eſt.

Articulus ſecundus.

(De gradibus amoris violenti.) DE gradibus igitur amoris violenti, loquens Richardus in tractatu de charitate dicit. Vis magna dilectionis, magna virtus charitatis, multi gradus in ea, & in illis magna differentia, & quis eos diſtinguere vel ſaltem dinumerare ſufficit? Et dinumeratis aliquibus gradibus, idem dicit. Supra tamen omnes gradus dilectionis, eſt amor iſte ardens & feruens, qui cor neceſsitat, & medullitùs transfigit, vt veraciter dicat: Vulnerata charitate ego ſum. Et ſeqnitur. Cogitemus ergo, quæ ſit ſupereminentia charitatis Chriſti, quæ dilectionem parentum vincit, amorem prolis ſuperat, affectum carnis tranſcendit vel extinguit, inſuper & animam ſuam in odium vertit, ò violentia dilectionis, ò violentia charitatis Chriſti, ò excellentia & ſuperemnientia charitatis Chriſti. Hic eſt de quo loqui volumus de vehementia charitatis, de ſupereminentia perfectæ enumerationis aſcendendo ad opera violentæ charitatis: & inuenio quòd charitas vulnerat, charitas ligat, charitas languidum facit, charitas defectum inducit. Quid horum non violentum? quid horum non validum? Hæc omnia Richard. Et poſt hoc proſequitur dicens. Primus igitur gradus violenti amoris, eſt qñ mens deſiderio ſuo reſiſtere non poteſt quin vulneretur. Nonne tibi corde percuſſus videtur, quando ille igneus amoris aculeus mentem hominis medullitús, penetrat affectumq; tranſuerberat, intantum vt deſiderium ſiue æſtum cohibere animo non valeat, deſiderium ardet, affectum ęſtuat, anhelat profundè ingemiſcens, & longa ſuſpiria trahens, vt dicat, vulnerata charitate ego ſum. Sed nota, quòd amor violentus non ſolum vulnerat matrices animas, ſed etiam cœleſtes ſubſtantias, immò etiam ipſum fontem amoris Deum vulnerat. Vnde Vercell. expouens illud Cant. Filij matris (Cant. 1.) meę pugnauerunt contra me, dicit. Filij ſunt ſubſtantię ſupernæ ciuitatis, ex qua ipſa aſsiduè ſpiritualia percipit alimenta, pugnauerunt contra me, pugnantes corporaliter, ſpiculis acutis mutuo ſe feriunt & pungunt, ſic mentes contemplatiuæ ſpiculationes volatiles, feruentia deſideria, ſubtilia & acutè penetratiua immittunt. Primò quidem in paranymphos prorſus eiſdem pertranſitus in ſponſum dirignnt ſagittas acutas volatiles, violenti ſcilicet amoris, vt dicat. (Cant. 2.) Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa ſicut dicitur in Eccleſ. (Matth. 11) Et ſequitur. Ex quo à diebus Ioãnis regnum cœlorum vim patitur, ex tunc enim regnum cœlorum quaſi violenter rapitur ab his, qni ſtimulo violenti amoris aguntur, mentes enim cœleſtes ad ſimilitudinem pugnantium, his ſpeculationibus & deſiderijs occurrentes, luminibus feruidis & penetratiuis illos perfundunt, & ad ſui ipſarum exceſſum, quaſi ad quandam ſpiritualem mortem prouocant, qnam eligunt oſſa, vt viuant vita ſpõſi Hæc Vercellen. De ſigno huius amoris Richar. vbi (Iob. 7.) ſuprà dicit. Hæc tibi animæ vulneratę certa ſunt ſigna, gemitus & ſuſpiria, vultus pallens, atque tabeſcens, quæ omnia operatur amor vehemens. Sed poſt ſubiungit vtilitates iſtius gradus dicens. In primo iſto gradu ſpiritus iſte intrat ſnper mel dulcis ad animam, & inebriat eam intantum, vt habere dicatur mel & lac ſub lingua ſua. Et parum pòſt dicit ſic. Hic eſt ille cibus cœleſtis, qui egredientes de Aegypto ſolet reficere, & per ſolitudinem ducere & paſcere, hoc eſt illud manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit, non per doctrinam, ſed per experiẽtiam, & hic eſt ille dulcor ſuauitatis ſpiritualis, & tenera ſuauitas, quæ ſolet lactare, & alere, & ad maturitatem paulatim perducere. Et infrà, hoc ergo æſtimo, per dilectionis gradum agitur, vt dum mens ſæpè viſitatur, ſæpe reficitur, ſæpè inebriatur, quãdoq; ad maiora audienda prouocatur, & ad ſecundum gradum charitatis diſponitur. Hæc ille. Secundum gradum amoris violenti (inquit Richar.) diximus illum qui ligat, ſicut primum diximus, qui vulnerat. Nonne (inquit) ſine omni contradictione animus ligatus eſt, quando oĩum obliuiſcitur, vt aliud meditari nõ poſsit? quia quicquid agat, quicquid dicat, ſemper hoc mente reuoluit, perenniq; memoria retinet, hoc dormiens ſomniat, hoc vigilans omni hora tractat. Vnde facilè eſt perpendere (vt arbitror) quomodo hic gradus priorem gradum tranſcendit, qui mentem hominis nec ad horam quietam eſſe permittit. Sequitur. Rectè itaq; dictum eſt, ꝙ prior gradus ſit qui vulnerat, ſecundus ſit iſte qui ligat: licet ergo ligare minus ſit quãdoq; quàm vulnerari, tamen maior violentia videtur eſſe, ſi poſtquam aliquis percuſſus deijcitur, deiectus deprænenditur, depræhenſus abducitur, abductus incarceratur, incarceratus cathenatur atq; ligatur, & iam omnino captiuus tenetur. Quid horum quæſo maius & violentius? Ille liber eſt, iſte autem à loco in quo detinetur, recedere nõ poteſt. Sic vtiq; qui à ſecundo gradu violẽtę charitatis abſorptus eſt, quicquid agat, quocũnq; ſe vertat, ab illa vna & intima ſollicitudinis ſuæ cura auelli non poteſt, quia ligatus eſt. Hæc ille. Sed que ſunt vincula, quibus ſpiritus ſiue animus ſic ligari poteſt? Reſpondet idem dicen. Si vultis audire de charitate ligante, propbeta Oſee dicit. (Oſeę.) In funiculus Adam traham eos, in vinculis charitatis: Sed quid ſunt iſti funiculi Adam primi parẽtis noſtri, niſi munera Dei? In magna. n. gloria creatus fuit. Quid igitur ſunt iſta charitatis vincula, niſi Dei beneficia, bona naturę, bona gratiæ, & bona gloriæ? His enim beneficijs vinculis debitores obnoxios nos fecit, quia naturam condidit, gratiam contulit, & gloriam repromiſit. Ecce funiculus triplex. Funiculus autem triplex difficile tumpitur. Seneca dicit. Qui beneficium accipit, libertatem vendidit. Sequitur. Adiecit autem Dominus adhuc noua vincula charitatis, quæ manu valida multiplicat ſuper nos, vt nos ſibi arctius aſtringat, quæ enumerari non poſſunt. Hæc ille. Cum his concordat Vercellen. qui exponens eandem auctoritatem dicit. In funiculis Adam traham eos, id eſt in vinculis charitatis. Ipſe ſiquidem Deus mentem mouet in ſe ſuo amore, adducitque ſuis participationibus, quibus ſolum cognoſcitur, quantæ autem illæ ſint quis nouit? Richardus igitur quaſi concludendo dicit. Sicut in priori gradu deguſtata ſuauitas faciat animum,

tranſfigitq; affectum, ſic in hoc ſecundo gradu, inſpe-
cta charitas cogitationem ligat, vt illius obliuiſci, vel
aliud cogitare non poſsit. Vincula illius alligatura ſalu-
Eccl. 6. tis dicitur in Eccleſiaſtico. Ad tertium, itaque gradum
violenti amoris aſcendit, quando omnem alium amo-
rem excludit, quando nihil præter vnum, vel niſi pro-
pter vnum diligit. Sequitur. In hoc itaq; tertio gradu
violentæ charitatis, nihil omnino ſatisfacere poteſt,
præter vnum, ſicut & nihil ſapere poteſt, niſi propter
vnum, vnum amat, vnum diligit, vnum ſitit, vnum cõ
cupiſcit, ad vnũ anhelat, in vnum ſuſpirat, & vno inar-
deſcit, in vno requieſcit, vnum ſolum eſt in quo refici-
tur, vnum ſolum ex quo ſaciatur, nil dulceſcit, nil ſapit,
niſi hoc vno condiatur. Sequitur. Quicquid vltrò ſe
offerat, quicquid ſponte occurrat, citò reijcitur, citò
cõculcatur, quod ſuo affectui non millitat, vel eius de-
ſiderio non deſeruiat. Sed quis huius affectus tyranni-
dem dignè deſcribat? quoniam omne deſiderium ex-
pellit, omne ſtudium excludit, omne exercitium vio-
lenter opprimit, quod ſuæ concupiſcentiæ deſeruire
nõ conſpicit. Quicquid agat, quicquid dicat, quicquid
cogitet, inutile immò intolerabile videtur, niſi in vnũ
ſui deſiderij finem concurrat, cum autem frui poteſt
eo quod diligit, omnia pariter ſe habere credit, ſine il-
lo autem horret omnia, corpore deficit, corde tabe-
ſcit ac langueſcit, conſilium nõ accipit, rationi non ac-
quieſcit, nullam conſolationem admittit, ſed clamat cũ
Cant. 2. ſponſa; Nunciate dilecto, quia amore langueo. Vbi ait
gloſa. Præ amoris magnitudine, omnia temporalia ſunt
mihi faſtidio. Sequitur. Tertius itaque gradus amo-
ris eſt, quando mẽs rapitur in Deum luminis abyſſum,
ita vt humanus animus in hoc ſtatu omnium exterio-
rum oblitus, penitus neſciat ſeipſum, totusque tranſeat
in Deum ſuum. In hoc itaque gradu, compeſcitur ple
nè carnalium deſideriorum turba, & fit in cœlo ſilen-
tium quaſi dimidia hora, in hoc namque gradu dum
mens à ſeipſa alienatur, dum in illud diuinum ſecreta-
rium rapitur, dum ab illo diuini amoris incendio cir-
cundatur, intimè penetratur & inflammatur, ſeipſum
penitus exurit, & diuinum quendam affectum induit,
& inſpectæ pulchritudini configurata, tota in aliam
gloriam tranſit. In hoc ſtatu anima in illum quem di-
ligit liqueſcit, & in ſeipſa tota langueſcit, vt dicat. Fulci
Cant. 2. te me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.
Hæc ille. Sed nota, ꝙ triplex eſt languor. Primus eſt
defectus corporis, ex intenſione feruoris, amoris, vel
charitatis. Vnde gloſa dicit. Iam anima ſupradictis con
fortata, ita in amore Dei ardet, vt præ nimio ardore,
languor carnis immineat, creſcente enim virtute men
tis, decreſcit fortitudo corporis, ait glo. ſuper illud Ge-
ne. Angelus Domini tetigit neruum, &c. Item eſt
Gen. 32. alius languor charitatis reſpectu temporalium. Vnde
gloſa ibidem. Quantò (inquit) ad amorem ſponſi ſe
accendit mens, tantò ab amore temporalium langue-
ſcit. Item eſt alius languor reſpectu tribulationum, ha-
bet enim amor plagas ſuas, ſecundum Auguſtinum,
quæ quandoque amatiſsimè infliguntur. De his tribus
dicit Origenes. O ſi ſic langueſcat ſeruus CHRISTI
in ſpe æternę viſionis, vt caro preſſa non laſciniat, mũ-
dus fallax non inuoluat, tribulatio vtilis eos cuſtodiat,
cum quo ſuis in tribulationibus eſt ipſe Deus, vt dicit
Pſal. 90. Pſam. Cum ipſo ſum in tribulatione, &c. Et Richar-
dus concludens in fine dicit. Primus gradus affectum
ſauciat, & ſic ſecundus ſauciatum ligat, ſic tertius actio
nem implicat, vt animus circa aliqua occupari non poſ
ſit, niſi quo eam voluntatis diuinæ nutus trahit vel im-
pellit, & ſic qui ad hunc tertium gradum amoris pro-
fecerunt, nil iam propria voluntate agunt, nihil omni-
no ſuo arbitrio relinquunt, ſed diuinæ diſpenſationi
omnia committunt. Hæc ille. Sed hic cautè intelligat,

vt non cooperationem totaliter excludas creaturæ. Vñ
de Richar. idem addit dicens. Sicut artifex liqueſactis
metallis, formam quamcunque voluerit imprimit, ſic
anima in illo ſtatu ad omnem diuinæ voluntatis nutũ
ſe facilè applicat, immò ſpontaneo quodam deſiderio
ad omne eius arbitrium ſeipſam accommodat, & iux-
tà diuini beneplaciti modum, omnem voluntatem
ſuam informat, vt obediat cum CHRISTO vſq;
ad mortem. Huic exemplari quilibet ſe debet con-
formare qui vult ſummæ charitatis gradum attingere.
Quartus gradus violentæ charitatis eſt (vt ait Richar-
dus ibidem) quando æſtuantis animi deſiderio iã om-
nino nihil ſatisfacere poteſt, & ideò ad defectum du-
cit. Sequitur. Quis huius ſupremi gradus violentiam
dignè penſare ſufficiat? quid quæſo cor hominis pro-
fundius penetrat, vehementius exagitat, cum ſitim ſuã
nec reſiſtendo temperare; nec inebriando extinguere
poſsit? In hoc quarto gradu eſt amor inſuperabilis,
quia alij affectui etiam maiori non cedit. Inſepara-
bilis eſt, quia à memoria nunquam recedit, ſingularis
eſt, quia ſocium non recipit, inſatiabilis eſt, quia ei ſa-
tisfieri non poterit. Sequitur. Quanta eſt excellen-
tia ipſius amoris, qui omnem alium affectum excedit,
quanta quæſo vehementia, quæ mentem quieſcere nõ
ſinit, quanta obſecro violentia charitatis, quæ omnem
alium affectum violenter expellit, quanta ſuperemi-
nentia, cui omnino nihil ſufficit? O excellentia amo-
ris, ò violentia dilectionis, ò charitatis vehementia, ò
ęmulationis ſupereminentia. Et infrà dicit. In primo Cant. 8.
gradu, aquæ multæ non potuerunt extinguere chari-
tatem. In ſecundo gradu, anima ponit dilectum ſuum Ibid.
ſuper cor ſuum ſicut ſignaculum, eò quòd illum om-
nino obliuiſci non poteſt. In tertio gradu, ſi dederit ho
mo omnem ſubſtantiam ſuam pro dilectione, quaſi ni
hil deſpiciet eam, eò quòd in re alia delectari nõ poſsit Ibid.
In quarto gradu, fortis eſt vt mors dilectio, & dura vt
infernus, æmulatio, eò quòd ei ſit dulce, quicquid pro
Deo facere, vel ſuſtinere poſsit: hic enim omnem aliũ
affectum expellit & vincit, ſi enim ad aliquid affectum
habemus, quod propter Deum non diligimus, profe-
cto adulterinus affectus eſt, qui ſummæ charitatis con
ſtantiam frangit, vireſque eius minuit, in quantum ad
aliena animam trahit vel impellit. Sequitur. In pri-
mo igitur gradu, diligitur Deus ex corde, in ſecundò,
ex toto corde, in tertio ex tota anima, in quartò autem
ex tota virtute. Et infrà dicit, ſecundum aliquem mo-
dum anima in hoc gradu efficitur immortalis & im-
paſsibilis, immortalis, quia à vita ſeparari non poteſt. Rom. 8.
Certus ſum (inquit Apoſtolus) quòd neque mors, neq;
vita, neque aliqua creatura, &c. Nonne impaſsibilis ſe
cundum aliquem modum videtur, quæ illa damna nõ
ſentit, quæ in omni iniuria hilareſcit, & quicquid in-
fertur ei ad pœnam; totum præſumit ad gloriam, vt 2. Cor. 12.
cum Apoſtolo dicat. Libenter gloriabor in infirmita- Act. 5.
tibus meis, &c. Et Apoſtoli ibant gaudentes, &c. Non-
ne hic gradus amoris violenti, videtur animum homi-
nis quaſi in amentiam vel in ſanctam inſaniam verte-
re, dum non ſinit eam in æmulatione modum vel mẽ-
ſuram tenere? Nonne ſummæ amentiæ videtur eſſe,
veram vitam repellere, ſummum ſapientiam redar-
guere, & omnipotentiæ reſiſtere? Nonne vitam repu-
lit, qui pro fratribus à CHRISTO ſeparari cupit? ſicut Exod. 32.
ille qui dixit. Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele
me de libro in quo me ſcripſiſti. Nonne ſapientiam ar Gen. 18.
guere voluit vel docere, qui ad Deum loquitur dicens.
Abſit à te Domine ut rem hanc facias, & occidas iu-
ſtum cum impio, fiatque iuſtus ſicut impius. Non eſt
hoc tuum facere. Nonne omnipotentiæ reſiſtere ten-
tat, quia iram eius mitigare homo præſumpſit atq; præ
ualuit, quando Dominus ſententiam mutauit? Ecce in quã-

tam præſumptionis audaciam, conſummatio charitatis ſolet mentem hominis erigere. Hæc omnia Richar. præpoſterè tamen.

Articulus tertius.

De gradibus amoris ſeraphici.

DE gradibus autem ſeraphici amoris nunc dicẽdum eſt, non ꝙ nos ſimiles actus amoris exercere in hac vita poſsimus, ſed quòd nos ſtudeamus aliqualiter imitari eos, inquãtũ poſſumus in diuino amore. Primo igitur videamus de amore Angelorũ in cõi. De quo ſciẽdũ eſt, ꝙ ſicut Dionyſ. dicit, ſecũdũ

Ange. hier. cap. 5.

tranſlationem Vercell. Amorẽ diuinum Angelorũ intelligere oportet immaterialiter, qui eſt ſupra mentem & deſiderium, indeclinabile in aliud, & irremiſsibile à proprio feruore contemplationis diuinæ, & per exceſſum omnis ſubſtantiæ in ſolos ſponſi amplexus rendẽtis, & nulla anxietate afflictus, vt accidit in deſiderijs carnalium voluptatum, quarum appetitus plenus eſt anxietate: & infra deſiderium non volens coerceri vel remitti propter ſui fortitudinem, ad id quod appetit, & inconuertibilitatem ad id quod nulla actione valet intercidere, propter hoc ꝙ purè Deum & ſimpliciter deſiderant, & nihil eſt quod poſsit eos ab eius amore reuocare vel retardare. Et quia ſemper Deus eſt vniſormis, & æqualiter bonus & pulcher, & quia ipſe habet in ſe ſimplicisſimè omnem ſpeciem deſiderabilem: vt ſapientiam, bonitatem, pulchritudinem, æternitatem, omnipotentiam, &c. & ſecũdum omnia eſt totus de-

Cant. 5.

ſiderabilis, vt habetur in Cant. Ideò trahit plenariè, intimè, ireuocabiliter in ſe omnium ſuorum omnia deſiderabilia cõmpræhenſorum. Hæc ille. Et cum hoc cõcordat ille Lincon. commentator ibidem dicens ſic. Angeli ex rationis abundantia ſcientes illud quod appetunt eſſe deſiderabile, & verè & vehementisſimè & totis viribus deſiderandum, & amandum amore puro, & non in aliud tendente, illud intendunt ita fortiter & tam inauertibiliter, quòd illa tẽtio à nulla potentia interdici poteſt vel impediri, & eſt ipſe amor intentio & progreſsio ad aliud, & amplexus illius adepti, nec aliqua ratione aut modo aliquo retinetur, aut remittitur eorum tentio in illud, aut progreſſus, aut illud adeptũ amoris amplexu deſeritur. Hæc ille. Ex his apparet, quãtum amor Angelorum excedit amorem noſtrum, ſaltem quantum ad actum & operationem. Non inueni in ſcriptura ſacra, gradus amoris Angelici diſtinctè traditos niſi Seraphim. De quorum amore Dionyſius lo-

De Ange. hier. cap. 7.

quens ponit quinq; gradus, vel magis quinq; proprietates dicens. Congruum eſt, vt in ſupremis ſubſtantijs ordinetur prima Hierarchia, quæ ſuper cæteras exaltatur, & circa Deum immediatè collocatur, ad quam tãquam Deo proximam principalius deferuntur, primò Dei influitiones & perfectiones. Et illius Hierarchiæ ordo primus Seraphin, id eſt calefacientes & incedentes interpretantur. Sequitur. Interpretatio autem iſtius nominis Seraphin, incendentes vel calefacientes iuxta naturales proprietates ignis, qui incendit & calefacit, nobis ſignificat æternam mobilitatem ſubſtantiarum illius ordinis circa diuina, & inceſſibilitatem, & caliditatem, & actum, & ſuperferuidum. Alia tranſlatio habet, & excedentem feruorem ſempiternæ motionis eorum in Deum, quæ attentiſsima eſt irremiſsibilis, & in aliud deſiderabile nunquam declinans. Hæc verba occultiſsima ſunt, ideò Linconien. commẽtator exponens ea dicit ſic. Ad hos deiformes habitus tam excelſos, & à noſtra infirmitate longinquos, & viſui noſtro tam abſconditos exponẽdos, omnino minores ſumus. Veriſimile eſt enim, hoc eſſe de arcanis verbis, quæ Paulus in raptu ſuo audiuit, quæ homini non licet loqui. Hæc tamen Dionyſio quaſi ſpecialiſſimo diſcipulo, & cœleſti eius conciui locutus eſt, quæ iſte (vt exiſtimo) non omnibus communiter, ſed puritate intelligentiæ & diuinis illuminationibus & gratia priuilegiatis, ac per hoc ſuper hominem eleuatis, decreuit communicare, de quorum numero ego non ſum. tamen communicabo ea inquantum poſſum. Hæc ille. Similiter commentator Hugo, oſtendit ſubtilitatem iſtorum verborum, & dicit ſic. Si quod ſentio dicam, primum hoc fateor, quia verba audiui aut non homini dicta, aut non dicta ab homine. Nam per hominem ea dici tam magnum mihi videtur, vt nihil amplius homini dari poſsit. Et quia fortè verba illa ab iſtis nata ſunt, qui audiri potuerunt, dici non debuerunt. Nam ille qui hoc dicebat, vſq; ad tertium cœlum peruenerat, & intrauerat in Paradiſum Dei, ibique verba audierat, de verbo quædam ſecreta omnino & proxima ſilentio, vſq; ad quæ auris humana non contingeret, quę nemo audiret, nemo ſciret. Intus enim audiebantur, ibi dicebantur, & nõ poterant exire foras vbi erat homo, propterea ab eo qui intus erat & valdè intus, introrſus audiri potuerunt: ſed his qui foris erant dici non debuerunt, nec tamen qui foris erant derelinquũtur, ſi ab eo qui intus erat non vocarentur, nata ſunt verba de verbis, ſicut de verbo nata fuerant, de verbis quæ intus ſeruari debuerunt, verba quæ foris proferri debuerant, de immenſis magna, de occultis obſcura, de impenetrabilibus profunda: quæ à nobis audita ſunt tanquã tonitrua, vtrum intellecta neſcio. Et addit ibidem. Si hæc non guſtantur, non amantur, & ſi non intelliguntur, vanè audiuntur. In amore autem fit guſtus, id eſt experientia quæ ex magiſtra intelligentiæ & noſtra cõſummatio. Hæc ille. Igitur qui volunt hoc perfectè intelligere, primò experiantur. Narrata autem difficultate iſtorum verborum, prædictorum doctorum expoſitionem videamus vtrorũq;. Prima igitur proprietas ſeraphici amoris, ſiue ſupremus gradus ſecundum Dionyſium, eſt ſemper mobile. De quo Linconien. & commentator Hugo concorditer dicunt. Quòd auctor volens oſtẽdere proprietates amoris quo feruent Seraphin, ſicut ea ſignificauit per ignem; ſic eorũ deiformes habitus ſignat per ignis proprietates. Ignis nãque proprietates ſunt, ſempiterna non interrupta mobilitas, caliditas, acumen penetratiuum, & velocitatis acutum & ſuperferuidum: quia in termino, calidum ſibi eorum quæ contingit eſt aſſimilatiuum. Et infrà ſequitur. Eadem ignis proprietas quæ dicitur motio amoris (vt æſtimo) ſignat actionem & amationem nõ interruptam, nec finitam quiete vel pauſatione ab agẽdo. Quæ enim poteſt eſſe alia amoris motio, niſi eius actualis amatio, quæ nõ in illis cœleſtibus ſubſtãtijs, ſicut in nobis quandoq; quieſcit & finitur, ſed ſempiternè agit, exiſtens intenta vt non deſiſtat quandoque ab agẽdi motione: ac per hanc intentionem irremiſsibilis ab amãdi inuẽſione, & indeclinabilis & inflexibilis ab amando ordinatè amatum, & indeclinabile ad aliquid aliud inordinatè amandum. Sequitur. Huiuſmodi ergo ſemper motione prędicto modo attenta, & per hoc irremiſsibilis & indeclinabilis ſemper mobilis circa diuina, primò docet manifeſtatiuè cognominationẽ Seraphin. Hugo commentator addit hic d. ꝙ motio dilectionis quæ ad ſuperiora eſt intenta, intima & inflexibilis dicitur, prout autẽ fit ad obiecta, id eſt inferiora reductiuè & actiuè exemplatiuum nominatur, motus enim ille qui in ſuperiori eſt contemplatio, in inferiori eſt operatio, & ad ſuperiora tendit, vt in eis requieſcat, ad inferiora tendit, vt ea ad ſe reducat, ſurſum charitas mouetur, vt illic maneat, deorſum vt redeat. Præterea motio charitatis in ſuperioribus quidem ad inferiores reductiua & actiua dicitur, reductiua in eo quòd illos ad creatorem ſuum eodem igne charitate ſuccendens conuertit, Actiua verò, in eo quòd illos accepta

claritate

claritate illuſtratos, ad illius voluntatem componit. Propter quod itaque dilectio illorum contemplatiua, facta eſt inferiorum ad ſuperiora occaſio tendendi, & ſecundum ſuperiora incendendi tanquàm recalificans iſta, ſcilicet inferiora, & reſuſcitans in conſimilem caliditatem, vt ſemper ardeant, ſed non æqualiter. Mobile igitur amoris eſt, vt non torpeſcat dilectio noſtra, neque tepeſcat. Hæc Hugo ibidem. Secunda proprietas vel gradus ſeraphici amoris, eſt inceſſabile & infinibile. Et hæc proprietas amoris differt à prima. Et commentator Linconien. reddit rationem differentię dicẽs. Sicut hæc particula, ſemper mobile, tollit interruptionem motionis in amatione; ſic hoc adiunctum inceſſabile vel infinibile, tollit terminationem durationis. Vel fortè (inquit) Linconien. per hoc quod dicit auctor, inceſſabile vel infinibile, intendit exprimere hanc proprietatem amoris, ad ſimilitudinem proprietatis ignis, videlicet ꝙ ſicut ignis non habet terminũ in agendo, dũ inuenit aptã materiã in quã poſsit tranſire, ſic amor & eius actio nõ habẽt terminũ in agendo, dũ inueniunt materiam aptam in quam poſſunt tranſire: Deus autem infinitus eſt, quia infinitæ potentiæ, ſapientiæ, bonitatis, iuſtitiæ, miſericordiæ, &c. De ipſo igitur dictus amor in ſeipſum tranſiens, ſemper inuenit aptam materiam in quam naturaliter aptus natus eſt tranſire, & ignis qui eſt amor aptus natus accendi. Sequitur. Amor igitur & amoris motio in diuina, terminum non habet in agendo. Signatur igitur per mobiles ſemper, ſempiternitas priuans interruptionem, & durationis interminationem, per inceſſabile verò & infinibile, amoris & amationis ſignatur augmẽtabilitas, priuans terminum augmentationis ſeu intenſionis & magnitudinis. Vnde verus & conſuetus ſermo quo dicitur. Modus amandi Deum, eſt quòd ſit ſine modo & menſura. Secundò idem declarat dicens. Si ſcibilia ſunt infinita, ſaltem ex infinitate ſpecierum, numerorum, & figurarum, & his per ſe accidentibus, & intellectus naturaliter amat omnia ſcibilia ſcire, &c. Tertiò idem declarat per reflexionem amoris ſuper omnem ſuum actum, reſpectu omnium virtutum. Aduertendum eſt, quòd per prædicta duo nomina, ſcilicet per mobile, & inceſſabile ſeu infinibile, ex vi ſermonis non ſignatur actus, ſed ad prætactos amoris actus naturalis aptitudo. Hæc omnia Linconien. & ibidem addit dicẽs. Motio igitur illorum ſpirituum ſummæ diuinitati appropinquantium, inceſſabilis dicitur, & intenta per intima & inflexibilis, quia à ſe per amoris deſiderium in Deum tendẽs, & mobilis ſemper eſt, & nunquàm in ſe ſubſiſtit, & intenta vt in illum pergat, & intima vt ad exteriora non defluat, inflexibilis vt ad alia extra ipſum non diuertat, mobile ad inquiſitionem excitat, inceſſabile ad perſeuerantiam confirmat. Hæc ille. Tertia proprietas ſiue gradus ſeraphici amoris eſt calidum. De quo dicit Hugo in commento quòd hoc tertio loco conuenienter ponitur, quia ſicut mobile præcedit vt inquiſitionem excitet, & inceſſabile ſequitur, vt ad perſeuerantiam confirmet; ita calidum ſequitur vt ſenſum viuificet, & acutum ſequitur, vt ad appræhendendũ penetret, & vltimò ſuperferuidũ ſequitur, vt adhæſionem & amplexum quietum manifeſtet. Require plura ibi ſi vis. Linconien. autem de calido loquens dicit ſic. Sicut prima actio ponderoſi vel leuis, eſt inclinatio ad vniuerſalem locum, ſic actio virtutis ſeu potentiæ amatiuæ eſt inclinatio ad naturale amabile. Hæc tamen actio nondum multiplex eſt amatio, ſicut inclinatio ponderoſi vel leuis nondum actualis eſt motio ad locum naturalem, cum frequenter ſit inclinatio ad quietem rei inclinantis, altero prohibente actum motionis. Hanc igitur inclinationem virtutis amatiuæ, puto ſignificari per calidum: motionem autem ad naturaliter amabile amplexandum, exiſtimo ſignificari per acutum. Ideò ſequitur. Ipſam autem rei amatæ amplexationem, ſemper intentionem, ſeu cum illa adhæſionem, & in illam quietationem manifeſtari per ſuperferuidum. Caliditas enim, naturaliter eſt inclinatiua ſubiecti in dilatationem & diffuſionem ſui in omnem partem. Gaudium autem eſt animi diffuſio: ſed amor eſt res, quæ per ſe & ſola & ſua eſt gaudioſa & dilatabilis. Cum igitur amor ſit res per ſe dilatationis, & diffuſionis participatiua: quapropter & inclinatio ad actum amoris, eſt inclinatio ad actum dilatationis & diffuſionis. Vnde conuenienter hæc inclinatio nomine calidi eſt expreſſa. Calor namque qui intus eſt non videtur, & mouet virtutem incendij latentis, ſed quod mouet videtur, & ex quo videtur intelligimus vim magnam & violentiam fortem caloris, qui latet & non videtur. Calor iſte ſine tumultu & actione ſenſitiua ad amorem ingreditur, vt ingreſſus illius ſibi aſſimilet, & tandem potenter à ſeipſo eijciat, & tandem per calorem totus igneſcat. De iſto gaudioſo amore dicit Richardus ſic. Amor eſt dulcedo ſaporis intimi, & quantò ardentius amat, [Amor quid] tanto ſuauius guſtat. Et amor eſt gaudium ſpei, quia vbi amor, ibi ſpes, & vbi eſt ſpiritualis amor, ibi eſt ſpirituale gaudium. Quarta proprietas ſiue gradus ſeraphici amoris eſt acutum. Quod exponens commentator dicit ſic. Acutum, ſignificat quendam impetum amoris, & vehementiam deſiderij ardentis & penetrantis, vt ibi ſit vbi eſt ipſum amatum, cum ipſo & in ipſo, vt non ſolum ab ipſo calidum ſit, ſed tranſeat acutum in ipſum. Poterat enim calidum eſſe, & quaſi de longè calidum fieri, vt hoc & eſſet ſatis amare abſentem, & præſentem non videre, vel pręſentiſſimum poſſidere. Sed non erat iſte amor perfectus, niſi acutum faceret ſibi foramen, & tranſiret omnia, & penetraret donec ad dilectum perueniret, immò potius in dilectum iret. Si enim in dilectum non vadis, adhuc foris amas, neq; acutum habes dilectionis, & torpens diuiſus es, manens extrà & alius à dilecto, & vnũ non effeceris cum ipſo. Amor autem te vult vnum facere cum ipſo, & ideò penetrat omnia, & appropinquat quantum poteſt ad vnum ipſum. Vnde propheta ait. Vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur. [Ezech. 1.] Impetus acutum eſt. Et infrà dicit. Acutum non quieſcit, donec intret & penetret & dicat. Tenui eum nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. [Cant.3.] Sed tamen ipſum ad te introductum, non quolibet modo, vt ſcilicet ſubſiſtat extrà apud te, vel in partibus tuis, ſiue ante oſtium domus tuæ, aut etiam ſolummodo in domo tua: quia hoc non eſſet ſignum magnæ dilectionis, niſi vſque ad thalamum perueniat, & cubiculum ingrediatur, & vſque ad interiora penetret, & in intimis requieſcat. Ipſe autem ingreditur, vt & tu ingrediaris ad illum. Hæc ille. Linconien. illud verbum exponit, dicens ſic. Acutum, dicitur tam quod ſubtile & penetratiuum eſt, quàm quod in motione velox eſt. Inhiatione autem tendente in rem amatam, nihil velocius. Vndè nihil acutius, nihil ſubtilius amore, aut penetrabilius, quia natura non quieſcit donec naturaliter totam amabilis penetrauerit virtutem, & profunditatem, & totalitatem quantum poteſt, hoc igitur exiſtimo ſignificari per acutum. Hæc ille.

Quinta proprietas ſiue gradus ſeraphici amoris eſt ſuperferuidum. Quod Linconien. exponit.

Primò oſtendit quid ſit feruidum, & quid ſit ſuperferuidum. Dicit ergo ſic. Feruere dicuntur, qui impreſſo calore ſupra ſe ſurſum feruntur, & proprio pondere in ſe redeunt. huiuſmodi

ſuper ſe leuationes, & in ſe relapſus viciſſitudinarlè, feruores dicuntur. Sancti itaque viri qui exarſerunt ſanctiſpiritus gratia, ſe offerũt in Deum ı & ex proprio pondere recidunt in ſe ab actuali ſupra ſe eleuatione. Hæc viciſſitudinantes, congruè dici poſſunt ſpiritu feruentes, & qui in boc ſupereminent, ſuperabundanter ſuperſeruidi dicũtur. Sed oritur quæſtio, ſi Angeli quorum amor defixus in Deum non tepeſcit aut remittitur, aut aliquo modo declinatur ab ipſo, quomodo dici poſſunt ſeruentes? & ſi feruentes dici poſſunt, quomodo ſuperſeruidi dicuntur? Reſpondet Lincon. quòd poteſt dici, quòd ſicut Dei cognitio in ſe eſt ſicut mane, & cognitio eius in creaturis eſt velut veſpere, ſic amor in ſe eſt eleuatior, & amor ipſius in creaturis depreſſior. Et in hoc vtroque ipſius amore ſeſe naturaliter ad inuicem conſequente, quaſi quædam viciſſitudo feruor eſt ſpiritualis, cuius ſupereminentia eſt eſſe in termino poſſibilis ſibi intenſionis. Vel ꝗ fortè (inquit Lincon.) poſſet dici, amor quo Deum angeli amplexantur, ſuperſeruidus eſt, qui eſt intenſus ad ſummũ, non lenteſcit nec remittitur, ſed immobiliter præſtat intentionis ſuæ ſummitatem. Si enim vis caloris ſurſum ferentis, partes liquidè ſeruentis ſuprà poſſet ea portare, & ſuſtinere in ſua ſuper ſe eleuatione, ita vt neq; caloris remiſſione, neque proprio pondere relaberentur ad inferius: liquidum huiuſmodi vſitato modo loquendi, non diceretur ſeruere, ſed veriſſime diceretur ſuperferuere, cum maioris virtutis eſſet id eleuare, & quietare in ſua eleuatione ſupra ſe, quàm id ſolum eleuare abſq; quietatione, & ſtatim laberetur inferius. Et ſic patet cognominatio Seraphin. Docet etiã hæc proprietas iſtius potentiæ amatiuę primum actum, qui eſt inclinatio, & conſequenter ſecundum actum, qui eſt motio animi ad naturaliter amatum, intendens ipſum penetrare, vt poſſibile eſt: & deinceps docet tertium & vltimum actum iſtius potentiæ amatiuæ, qui eſt cum amato iam adepto, adhæſio & quietatio. Intellige tamen prioritatem & poſterioritatem naturæ, non temporis. Hæc ille. Hugo verò commentator exponens prædictum verbum, ſcilicet ſuperſeruidum d. Admonet nos hæc res, ad magis cogitare de ſuperſeruido, quàm de calido & acuto. Noſtis enim, quomodo id quod feruet, quadam caloris incendij ſui violentia iactatur extra ſe, tollitur ſupra ſe, & facit motionem magnam inuiſibili æſtuatione. Quod enim prius acutum fuit in dilectione, obſiſtentia omnia penetrans, ſuperſeruidum fit, iam bulliens in ſeipſo ſtare non valens. Acutum enim amoris eſt cum omnia tranſcendendo deſpicit: ſuperſeruidum autem cum etiam ſeipſum cõtemnẽdo relinquit. Nam qui hoc ſolum appetit quod amat, in illius comparatione, etiam ſeipſum contemnit & deſpicit. Neq; enim vere hoc ſolum appeteret, ſi vel ſemetipſum cum illo amaret: non autem hoc facere poteſt, niſi magna & ſingularis dilectio, vt prę amore illius quod ſolum diligitur, ille etiam qui amat, quodammodo à ſemetipſo deſpicitur. Sic ergo miro modo per dilectionis ignem ſuſtollitur, qui etiam ſupra ſe per vim amoris expellitur, vt exeat etiam à ſe: quomodo igitur ſeruet: & quomodo bullit corde, qui perceptum amoris ſuperni ignem dum in illũ ſolum qui ſurſum eſt, appetendum fertur cogitatione, & deſiderio extra ſe proijcitur, & ſupra ſe eleuatur, nec ſe cogitat, dum illum ſolum amat? Et in fine concludit dicens. Ecce diximus mobile illius dilectionis inceſſabile, & calidum, & acutum, & ſuperſeruidũ, & intentum, & intimum, & inflexibile, & exemplatiuum, & reductiuum, & actiuum, & recaliſicans, & reſuſcitans, vt ex iſtorum aliquali cogitatione imitemur, vt poſſumus in amando, cœleſtes ſubſtantias.

Diſtinctio ſexta.

SExtò videndum eſt, qualiter ſpiritus noſter per charitatiuam affectionem intrinſecum & æternũ ſecretum Domini Ieſu ingrediatur. Circa quod notandum eſt, ꝗ amare Deum, eſt accedere ad ipſum, & intrare & guſtare, quonia ſuauis eſt Dominus. Et hoc oſtendir Greg. 15. moral. dicens ſic. Superiora amare, iam ſurſum eſt ire: dũq; magno deſiderio ad cœleſtia animus inhiat, miro modo hoc ipſum quod accipere quærit, hoc iam deguſtat. Et Grego. ſuper Ezeche. dicit. Quantum quiſq; amat, intantum ad ingreſſum regni appropinquat. Inquantum verò ingredi negligit, intantum recuſat. Ratio iſtorum eſt, quia verus amor ſiue charitas, nullũm patitur medium inter ſe & obiectum quod eſt Deus, ſed vehemenrer tendit in ipſum immediatè: & ideò nunquam quieſcit, donec omnia tranſeat, & ad ipſum & in ipſum veniat. Et Hugo dicit.

Super 7. angel. hier.

Dilectio ſiue amor impetum ſui ardentis deſiderij ſequens, amato appropinquat quantum poteſt, & eò amplius ſitiens intrare ipſum cupit, & eſſe cum Chriſto, & tam propè vt ſi fieri poteſt, hoc idem ipſum ſit quod ipſum eſt: ideò ſuper omnia verius, citius, perfectius peruenitur ad Deum greſſibus affectionum, non greſſibus pedum. Vnde Auguſtinus dicit. Tantò nobis melius eſt, quantò magis ad illum imus, quo nihil melius eſt.

In Epiſtola ad Macedonium.

Imus autem non ambulando ſed amando, quem tanto habebimus præſentiorem quanto eundẽ amorem quo in eum tendimus, poterimus habere puriorem. Hæc enim charitas, vt dicit auctor de ſpiritu & anima, eſt via Dei ad homines, & via hominum ad Deum. Per charitatem nanq; venit Deus ad homines, venit in homines. Per charitatẽ eligunt homines Deũ, diligunt Deum, & ad Deum currunt, & ad Deum perueniunt. Sic familiaris eſt Deo charitas, vt manſionem habere nolit, vbi charitas non fuerit. Et ibidem dicitur ſic. Anima nanque quam Dei pietas reſpicit, humilitas ſubijcit, pœnitentia ducit, iuſtitia deducit, obedientia conducit, perſeuerantia perducit deuotio introducit, puritas coniungit, & charitas vnit. Sequitur. Habet anima in ſe amorem, quo ſemper poteſt ſtare cum Deo. Si igitur charitatem habemus, & Deum habemus, & in eo manemus, quia Deus charitas eſt. De hac materia, require plus in hoc quarto itinere quaſi per totum.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò videndum eſt, qualiter ſpiritus humanus ad veniendum per iter charitatiuæ affectionis, ad intrinſecum & æternum ſecretum Domini ab ipſo amicabiliter inuitatur, dicente ſponſo in Canticis.

Cant. 3.

Surge propera amica mea, colũba mea, formoſa mea, & veni. Et huius imitationis allectiuum ſubiungit dicens. Veni, quia iam eſt ambulantium alleuiata agilitas, quia tempus putationis aduenit, id eſt omnium ſuperfluorum & grauantium depoſitio. Dicit ergo. Amica mea, propter tuam vnitiuam charitatem. Charitas .n. vt ait Apoſt. eſt fortiſſimũ vinculum amicitiæ: quia ipſa eſt vinculum perfectionis.

Coll. 3.

Immò fortis eſt, vt mors, dilectio. Surge, propter dilecti tui attractiuã amabilitatẽ.

Cant. 8.

Ego enim traho te mouendo ſicut amatum & deſideratum, & traho te in vinculis Adam, & in funiculis charitatis, id eſt in vnitiuis attractionibus primæ dilectionis, ait Verce. O columba mea, propter charitatis tuæ ſynceritatem. Charitas ſyncera eſt (ait Bern. in libr. de diligendo Deum) qua proximi bonum ęquè diligimus vt noſtrum. Nam cui magis aut certè ſolum diligit ſuum bonum, conuincitur non caſtè diligere bonum, quod propter ſe diligit, non propter ipſum. homo (ſecundum prophetam) confitebitur tibi cum benefeceris ei.

Pſal. 49.

Propheta, propter charitatis tuæ velocitatem.

locitatem. Nihil enim velocius eſt amore acuto tendẽte in rem amatam, ait Linconien. ſuper 7. angel. hierar. cui etiam bora breuis longa videtur, vt ſuprà. O formoſa mea, propter charitatis tuæ pulcbriformitatem.

Cant. 7. Quam pulchra es, & quam decora chariſsima in delicijs, ibidem dicit Origen. Mirabilis laus tua non ex tuo, ſed ex eo qui diligit te. Fide enim polles, ſpe nites, charitate luces, iuſtitia ſplẽdes, fortitudine rutilas, prudentia fulges, & temperantia candes. Veni per iter charitatis non diuiſæ, ſed integræ, quę ſit ex toto corde. i. ſecundum Aug. toto intellectu ſine errore, ex tota anima. i. ex tota voluntate ſine contradictione, ex tota mente. i. memoria ſine obliuione. Si vnum illorũ deeſt integrè non venis. Huius autem inuitationis ſubiungit allectiuum dicens, veni, quia tempus putationis aduenit, ideſt, omnia aggrauantia & impediẽtia ſpiritum itinerantem in itinere charitatis ſunt amota, quia charitas operit multitudinem peccatorũ, non quęrit, quæ ſua ſunt, & alleuiantia itinerantes collata ſunt, ſcilicet palmites omnium habituum virtutum. Vercel. exponens hæc verba dicit. In vite putantur, ideſt reſecantur ſarmenta, quæ ſi in vere manerent, fructum multiplicem ſed minus nobilem proferrenr. Sic (inquit) in mente ſunt virtutes & motus, qui apti ſunt in vita actiua fructificare, ſed illi fructus minus reputantur, reſpectu fructuum vitę contemplatiuæ. Maria optimã partem elegit quæ &c. Similiter intellectus ſpeculatiuus fructificat in diuinorum cognitione per creaturarũ inueſtigationem, ſed ille fructus minus nobilis eſt, quia ænigmaticus eſt reſpectu cognitionis vnitiuę. Nam di-

De diuin. nomi. c. 7. cit Dionyſi. Eſt iterum diuiniſsima cognitio Dei, qua ipſe cognoſcitur per ignorãtiã, quando. ſ. mens ab omnibus intellectualibus & intelligibilibus recedens, & tandem ſeipſam excedens, vnitur radijs æternæ ſapiẽtiæ, inſcrutabilis profunditatis. Et ſequitur. Quoties ergo ſuperintellectualiter exercemur ad diuinum radium, toties opus eſt, vt reſecemus intellectuales operationes, vt docet Dionyſi. 1. de myſtica theo. & ſimi-

Exod. 3. liter creaturarũ ſimilitudines, vt innuitur in Exod. vbi dictum fuit Moſi. Solue calciamenta de pedibus. Pedes ſunt intellectus & affectus, quibus ſpiritus noſter æternum Deum accedit, vt ſuprà dictum eſt. Qui pe-

Cant. 5. des mundandi ſunt ab omnibus pellibus. i. creaturarũ ſimilitudinibus, quos ſponſa dixit ſe lauiſſe in Can. vbi dicit Ver. Pedes meos. i. affectum & intellectum quibus carpſit itinera charitatis, laui, & purgaui vel purificaui: quomodo iterum inquinabo illos vmbris & imaginibus temporalium? Cum etiam intellectuales operationes & formę in hoc loco. i. ſuperintellectuali exercitio, reputentur vmbræ & offendicula? Hæc ille. Et hæc ſufficiant pro quarto itinere charitatis.

DE QVINTO ITINERE AETERNITATIS.

Particula. V.

QVintum igitur iter æternitatis, per quod ſpiritus noſter venit ad intrinſecũ ſecretum, & æternum manerium Domini Ieſu, eſt æternorũ occulta reuelatio. Reuelationes autem æternorũ ſunt ſtudioſiſsimè conſiderandæ, &

In cãt. c. 5 aſsiduè ruminandæ: quia ſicut dicit Vercell. Aſsidua reuelationum ſpiritualium ruminatio, præbet aſsiduam cognitionum & exultationum mentis incrementum, & ex hoc exceſſum æternorum, & ingreſſum occultorum conſequitur. Sunt autẽ ad maiorẽ huius itineris cognitionẽ ſeptẽ conſideranda, per ordinẽ. Primò qualiter iter occultæ reuelationis æternorũ, iter charitatiuę affectionis ſequatur. Secũdò qualiter reuelatio ęternorum, occulta dicatur, & qualiter diſtinguatur. Tertiò qualiter per ſenſibilem reuelationem æternorum admittatur. Quartò qualiter per intellectualem reuelationem æternorum, ſpiritus noſter ad æterna introducatur. Quintò qualiter per ſuperintellectualem reuelationẽ ęternorũ, ſpiritus noſter æternitati vniatur. Sextò qualiter ſuperintellectualis reuelatio æternorum à nobis acquiratur. Septimò qualiter ad iter occultę reuelationis æternorũ ſpiritus noſter à Dño inuitatur.

Diſtinctio prima.

PRimò igitur videndũ eſt, qualiter iter occultę reuelationis æternorũ, iter charitatiuæ affectionis ſequatur. De hoc poteſt aſsignari ratio talis. Cum ſecundũ Aug. xij. libr. confeſsio. Charitas ſiue amor ſit pondus inclinans amantem ad amatum: & appropinquare facit amato, quantum poteſt, vt etiam transformet amantem in amatum ſecundum Dionyſiũ. Quãtò ergo propinquius eſt amans amato, tãtò verius ſubtilius & perfectius ſibi reuelatur amatum. Vnde Hugo ſuper 7. angel. hierarc. dicit. Conſtat, vt qui ardentius diligunt, profundius cõſpiciunt, & ſubtilius diſcernunt Et quia magis profundè proſpiciunt, proculdubio euidentius cognoſcunt. Ergo rectiſsimè quantò æterna magis amãtur, tãtò perfectius cognoſcuntur. Et ſic verificatur verbũ Rich. dicẽtis lib. 4 de contẽpla. Ex magnitudine dilectionis pendet modus diuinæ reuelationis, ideò rationabiliter illud iter ſequitur præcedens iter, ex quo pendet modus diuinæ reuelationis.

Diſtinctio ſecunda.

SEcundò videndum eſt, qualiter reuelatio ęternorum dicatur occulta, & qualiter diſtinguatur. De primò notandum, quod reuelatio diuinorum dicitur occulta quia non niſi in occulto percipitur. Siue. n. reuelatio prout eſt occultorũ manifeſtatio per exteriores figuras fiat, ſiue per ſacras ſcripturas, ſiue per illuminationes inſpiratas, ſiue per collocutiones exterius expreſſas ſẽper fit in occulto vt oſtẽdit Hugo lib. 4. de arca Noe, vbi dicit, quod in reuelationibus neceſſaria eſt ſecreta habitatio, & mẽtis collectio & vnio, Vnde dicit ſic. Scrutemur ſcripturas, & inueniemus vix aut nunquã Deũ fuiſſe locutũ in multitudine, ſed quotieſcunq; innoteſcere voluit aliquid hominibus, nõ gẽtibus & populis, ſed vel ſingulis, vel admodũ paucis, & à cõi hominũ frequentia ſegregatis, vel per nocturna ſilentia. Vnde in cãpis & ſolitudinibus, & mõtibus & vallibus ſe manifeſtauit, ſicut locutus eſt cũ Noe, cũ Abraham, cum Iſaac, cũ Iacob, & Moſe, Samuele, Dauid, & omnibus prophetis. Et ſequitur. Quid eſt quod ſemper loquitur in ſecreto Deus, niſi quod nos ad ſecretum vocat? & quod cum paucis loquitur, niſi quod nos colligat ſiue vniat? Et dicit ibi. ſic. Similis ratio eſt quare Deus obſcurè loquitur in ſcripturis, niſi quod veritas malis abſcõdatur, & bonis reueletur. Simile dicit Deus in Euangelio, ne margaritæ Matth. 7.
pedibus porcorũ conculcentur. Simile dic. Dio. in myſtica theologia loquens ad Tim. Ex his patere poteſt ſecũdũ. ſ. quod reuelationes diſtinguantur. Nõ. n. omnes ęqualiter à ſenſibilibus abſtrahuntur, nec æqualiter in intellectu exercitantur, nec ęqualiter ſuperintellectualiter ſurſum extenduntur: ideò neceſſe fuit, vt quibuſdam fierent reuelationes ſenſibiliter, quibuſdam intellectualiter, & quibuſdã ſuperintellectualiter, quas reuelatiões legimus Moyſi factas. Qñ exiuerat Aegyptũ temporalẽ ad interiora deſerti, vt illas nũciaret filijs Iſrael, de Aegypto exire deſiderantibus, vt teſtabatur clamor eorum ad Dominum: vt pergerent iter

Deus nihil reuelat niſi in loco ſecreto.

Reuelationes diuinę multipliciter ſunt.

Exodi. 3.

iter trium dierum in ſolitudinem, quæ poſſunt intel-
ligi tres reuelationes. Prima reuelatio ſenſibilis, & ſim
pliciter viuentibus fit Aegyptum huius mundi exire
De angel. Der.c.5. deſiderantibus. Vnde quibuſdam patribus fiebant ſen
ſibiles reuelationes, vt exemplificat Diony. ſicut pa-
ſtoribus, & quibuſdam alijs. Hæc reuelatio ad inuitan-
dum ad æterna allicit. Secunda reuelatio eſt intellectua
lis quæ fit intellectualiter viuentibus, in filijs Iſrael de
Aegypto huius mundi exeuntibus, iam intellectuali-
ter ambulantibus: Et hæc reuelatio ad ęterna introdu-
cit vt 4. cap. patebit. Tertia reuelatio eſt ſuperintelle-
ctualis. Et hæc tantum fit vnitis mentibus, & egreſsis
de Aegypto, & in interioribus deſerti exiſtentibus, vt
Moſi. Et hæc reuelatio æternitati vnit, vt patebit infrà
c. 5. Iſtas reuelationes mens percipit, quę in intimis, &
imis ſtare conſueuit, ait Richa. Et ſic patet ſecundum,
ſcilicet qualiter reuelatio diſtinguatur.

Diſtinctio tertia.

De reuelatione ſenſibili. TErtiò videndum eſt de qualibet iſtarum reuela-
tionū. Et primo de ſenſibili, qualiter ſpiritus no-
ſter per eam ad exceſſum æternorum alliciatur.
De qua notādum eſt, quod hęc reuelatio fit plebi ſim-
pliciter viuenti, de Aegypto temporali iam exire deſi
deranti ad terram promiſſæ æternitatis. Et hæc reuela-
tio, vt dicit Richar. ſ. ſenſibilis fit dupliciter. Fit enim
Super Apoc. cap. 1. quandoq; per ſigna ſenſibilia, vt quando res videtur
corporalibus ſenſibus extrà abſq; ſignificatione myſti
ca, vt Pharaonis & huiuſmodi, qui nullum ſenſum ſpi-
ritualem vel myſticum intellexerunt. Et ſic non fuit
reuelatio facta illis, quia vltra ſenſum nihil manifeſtatū
fuit. Eſt & alia reuelatio ſenſibilis ſiue viſio corporalis,
quæ fit ſenſibus exterioribus, vt quando res videntur
in quibus latet ſignificatio myſtica, qualis facta fuit pa
tribus veteris legis, & nouæ, vt dictum eſt: & patet per
Diony. qui myſteria nouerunt, vt Abraham, Iſaac, &
De angel. hier. c. 4. Iacob &c. Neceſsitas huius reuelationis fuit (vt dicit
Diony. in epiſtola ad Titum) vt homo qui conſtat ex
duabus naturis, anima. ſ. rationali, quæ ſimplex eſt in eſ-
ſentia, & corpore cōpoſito iuxta; vtriuſq; naturæ pro-
prietatē illuminetur diuinis cognitionibus, vt & mens
eius puras & ſimplices & intimas ſignorum ſenſibiliū
intelligentias ſegregatè ab ipſis ſignis conſpiciat, & ſen
ſualitas eiuſdē per naturæ proprietatem coaptetur mē-
tali cognitioni, & ſic ad diuina extendatur. Hæc ille. Et
ſecundum Aug. de vera religione. Sic inuiſibilia Dei à
Rom. 1. creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpi
ciuntur, & ſempiterna eius virtus & diuinitas. Et hæc
eſt à temporalibus ad æterna regreſsio, & ex vita vete-
ris hominis in nouum hominem reformatio. Hæc ille.
Quia iam ſenſualitas ordinatè cooperatur cognitioni
mentali. Hæc reuelatio ſenſibilis facta fuit Moſi, cum
de rubo ardenti Dominus ſibi ſenſibiliter apparuit, in
ſubiecta creatura, & dixit filijs Iſrael dicēs. Ego ſum
Exod. 3. Deus Abraham, Iſaac, & Iacob, hoc nomen mihi eſt in
æternum. In hac reuelatione ſenſibili oſtendit Domi-
nus ignem Diuinitatis, in qua verbum paternū oſten-
dit ſuam ſenſibilem denominationem, in qua coniun-
git æterna cum temporalibus ſpiritualia corporalibus,
patriam exulibus, cum dicit. Ego ſum Deus Abraham
Iſaac, & Iacob. Ego (inquit) ſum, quia eſſe meum, ęter-
num, & immutabile eſt. Quod etiam oſtendit Domi-
Ioan. 8. nus dicēs. Antequā Abraham fieret, ego ſum. Et dicit
Hiero. ad Marcel. Deus qui exordiū naturæ nō habet,
verè nomen eſſentiæ tenuit. Ego ſum Deus Abraham
Iſaac, & Iacob: Deus autem ſum viuorū non mortuo-
Matt. 22. rum. Ego ſum Deus Abraham, Iſaac, & Iacob. Ergo
Abrahā, Iſaac, & Iacob viuunt? ſed non viuunt in tem
porali mutabilitate, nō exilij huius calamitate, ſed ęter
na hęreditate, quia nomen hoc mihi in eternū eſt. Di-
cens ergo filijs Iſrael. Ego ſum Deus Abraham, Iſaac,
& Iacob, eos alliciendo, vt Aegyptum temporalem,
corruptibilem & perigrinam egrediantur, ad terrā hę-
reditatis patribus promiſſam & datam, terrā (inquam)
æternę ſtabilitatis & veritatis, terram æternæ beatitu-
dinis & hæreditatis. Nam vt dicit Aug. Natus eſt no- In ſer. de natiui. Domini.
bis Chriſtus in tēporis mobilitate, vt nos perducat ad
patris æternitatem. Factus eſt Deus homo, vt homo
fieret Deus. Veniat igitur modò non corporaliter, ſed
mentaliter memoria æterna cogitādo, quia ſicut Aug.
dicit. Cū æterna cogitamus, non ſumus in hoc mundo Libr. 4. de Trin. c. 17
quē iam tranſcendimus, veniat etiā intellectui æterna
contēplatio, quia 58. mor. dic. Greg. In ſanctis fit ęter-
nitas, aſpiciēdo Dei ęternitatē, veniat etiā volūtati ęter
na amādo, quia ſicut dicit Gre. 1. mor. Vnuſquiſq; ele-
ctorum ad huc in mūdo poſitus corpore, mēte amāte,
etiam extra mundū ſurgit. Et 25. dicit. Superiora ama-
re iam ſurſum eſt ire, cunq; magno deſiderio ad cœle-
ſtia inhiant, miro modo hoc ipſum quod accipere quę
runt, iam deguſtant. Sic igitur patet qualiter, ſenſibilis
reuelatio æternorum ad æterna allicit.

Diſtinctio quarta.

QVartò vidēdum eſt, qualiter per intellectualē De reuelatione intellectuali.
reuelationē ęternorum ſpiritus noſter ad ęter
na introducitur quæ fit intellectualiter viuen
tibus, vt filijs Iſrael de Aegypto huius mundi mentali
ter iam egredientibus, & ad æterna tendentibus. Et
hæc reuelatio non fit oculis carnis, ſed mentis, vt dicit
Rich. Et fit dupliciter, quia quandoq; fit quando per
Spiritū ſanctum animus illuminatus, formalibus rerū
viſibilium ſimilitudinibus præmonſtratis ſiue præſen
tatis, ad inuiſibilium cognitionē ducitur: qualiter Ioan
nes vidit Apoc. & tamen veritatē in eis intellexit. Hæc
reuelatio ad eterna ducit, quia per eam intellectus in
inuiſibilium & æternorum cognitionē exurgit & per-
ducitur, vt dicit Ric. Secundò modo fit hæc reuelatio
ęternorum ſiue viſio intellectualis, vt dicit Rich. quan
do ſpiritus humanus per internam inſpirationem ſua-
uiter tactus, nullis mediantibus rebus viſibilibus, ad
cœleſtium cognitionem erigitur, ſicut vidit propheta,
qui vidit in ſpiritu. Et Haymo ſuper Apoc. concordat
vbi dicit. Intellectualis viſio ſiue reuelatio fit quādoq;
non per corporales res, nec per ſimiles, ſed ipſa veritas
immediatè manifeſtatur videntibus, ꝙ propriæ ele-
ctorum eſt. Vnde ſaluator dixit Petro. Caro & ſan- Matth. 18
guis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt,
per interiorem inſpirationem. ait Pſal. Audiam quid lo Pſal. 84.
quatur in me Dominus Deus. Hęc occulta reuelatio
ęternorum, videtur innui per hoc ꝙ dictum eſt Moſi.
Quando in interioribus deſerti dictum eſt ſibi, dices Exod. 3.
filijs Iſrael. Qui eſt, miſit me, hic apparet ꝙ hec reuela
tio fit intellectualiter viuentibus, quia filijs Iſrael. & in
interioribus mentis quia interiora deſerti ingredienti-
bus. Vnde Vercellen. dicit ſic. Populo iſraelitico man- In prologo ſuper Cantí.
datur nomen intellectuale. ſ. qui eſt, ſiue ens, ꝙ eſt ema
natio primę exiſtentiæ à cauſa cauſaliſsima. Et Dam.
dicit, ꝙ qui eſt, principalius eſt nomen omnibus nomi lib. 1. c. 3.
nibus Dei, quę de Deo dicūtur. Totum enim in ſeipſo
compręhendit, velut quoddā pelagus ſubſtantiæ infi-
nitū & interminatū. His cōcordat Aug. 5. lib. de Trin. Eſſe, nomen eſt quod principalius Deo cōuenit,
cap. 2. Et quia illud verbum eſt, ſignificat præſens nūc
ęternitatis, eo ꝙ ambit omnes differentias temporis,
prout de Deo dicitur. ideò mentē ſiue intellectum à
temporalibus ad æterna, à ſenſibilibus ad intelligibilia
ducit & pertrahit, vſq; ad nunc æternitatis ꝙ varieta-
tes tēporis neſcit, vt tales dicant illud Pauli. Noſtra cō-
uerſatio in cœlis eſt. Sed ſciendum eſt, ꝙ iſta reuelatio Phil. 3.
intel-

intellectualis æternorũ non fit niſi intelligentibus, &
interiora ingredientibus, vbi omne velum remouetur
Reuelatio unde dicatur. ab eis. Nã reuelatio, dicitur quaſi veli remotio ab ocu-
lis intellectualibus, quã remotionem petiuit Dauid di
Pſal. 118. cens. Reuela oculos meos, & cõſiderabo mirabilia de
lege tua. De hoc velamine dicit Apoſtolus. Vſq; in ho
2. Cor. 3. diernũ diẽ velamen in lectione veteris teſtamenti ma
net non reuelatũ, ꝙ in Chriſto euacuatur. Nos autẽ re
uelata facie gloriã Domini ſpeculantes, in eandẽ ima-
ginẽ transformamur, à claritate in claritatẽ, tanquam a
Domini ſpiritu. Velamen ergo à Chriſto euacuatur, vt
Matt. 11. nobis pater manifeſtetur. Vnde ait ipſe. Neq; patrem
quis nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare: Chri
ſtum autem Spirituſſanctus clarificat, non in ſe ſed in
Ioan. 1. nobis, vt ipſe dicit. Cum venerit paracletus, ille me cla
rificabit, & docebit vos omnia, quia amor diuinus om
ne velũ remouet, & omnẽ veritatẽ docet. Vnde Apo.
1. Cor 2. dicit. Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum,
qui omnia perſcrutatur etiam profunda Dei. Et Ioan.
1. Ioan. 3. Vnctio docebit vos omnia. ſ. Spirituſſanctus.

Diſtinctio quinta.

QVintò vidẽdũ eſt, qualiter per ſuperintellectua
lem reuelationem æternorum ſpiritus noſter
æternitati innitatur. Sed hic primò occurit du-
bium, ꝙ in reuelatione iſta ſuperintellectuali videtur
includi oppoſitum in adiecto, quia vt ait Papias. Reue
latio, eſt manifeſtatio eorũ que fuerunt abſcondita: ſed
abſcondita reuelantur cum intelliguntur, quæ autẽ in-
telliguntur non ſunt ſuper intellectualia, ergo nulla re
uelatio dicitur ſuperintellectualis. Sed ad horũ cogni-
tionem habendam, eſt notandũ ꝙ ſecundum ſanctos.
Auguſtinum, Gregorium, Dionyſium, & alios docto
Habitus ſupernaturales nobis infunduntur. res bonos, homini à Deo donantur diuerſi habitus ſu-
pernaturales, ad ſuum finem (qui eſt ſupernatura-
lis) comprehendendũ vel conſequendũ, donantur. n.
intellectui habitus ſupernaturales ad ſuum finem co-
gnoſcendũ, vt fides, & ſcientia diuinorũ &c. Donan-
tur etiam voluntati ſupernaturales habitus ad Deum
diligendũ, vt charitas ſiue amor gratuitus &c. Sed habi
tus charitatis excellit omnes habitus intellectus, vt fi-
dem, & ſpem, & ſcientiã, &c. vt expreſſè oſtendit Apo
1. Cor. 3. ſtolus in epiſtola prima ad. Corin. vbi primò enumera-
tis aliquibus actibus, & habitibus intellectus & volun
tatis, maior autem horum, inſert, eſt charitas. Et oſten
dit ibid. ꝙ nullus habitus, vel actus intellectus eſt me
ritorius, ſine habitu volũtatis, qui eſt charitas: & quod
habitus intellectus aliqualiter euacuabuntur, propter
imperfectionem eorum, in patria. Habitus autem vo-
luntatis propter ſuam perfectionem permanebunt in
patria, ſed perfectiores eliciunt actus, vt patet: & ideò
actus dilectionis hic pręfertur actui cognitionis, tan-
Matth. 2 quam perfectior. Vnde in Matt. dicitur, ꝙ dilectio eſt
primum & maximum mandatũ. Item actui dilectio-
nis conuenit vnire & transformare, vt dicit Dionyſi.
de diui. no. vt viſum eſt ſuprà, hoc autẽ nullus attribuit
intellectui propriè. Ex his igitur patet planè, ꝙ actus
dilectionis excellit & præcedit actum cognitionis in-
tellectualis in aliquo gradu. Inquantum autẽ eũ excel-
lit, intantum eum excedit attingendo Deum in aliquo
gradu dilectionis, ad quem actus intellectualis exten-
di non poteſt, quia ſuperintellectualis eſt, ſaltẽ in hac
1. Ioan. 3 vita, quia in patria videbimus Deum ſicuti eſt, vt dicit
Ioann. Nec obſtat ꝙ dicit Aug. Incognita nequaquã
poſſunt amari, quia eſt notitia aliqua non intellectua-
lis, ſed affectualis ſeu experimẽtalis, vt ſtatim patebit.
Cum prædictis concordat Hugo commentator Dio.
Super 7. ange. hier. dicens ſic. Intelligas quanta eſt vis veri amoris, & dile
ctionis: ſi tamen intelligi poteſt, quoniam dilectio ſu-
pereminet ſcientiæ, & maior eſt intelligentia, plus. n. Dilectio intrat vbi ſcẽtia foris ſtat.
diligitur, quàm intelligitur. Intrat dilectio & appropin
quat, vbi ſcientia foris ſtat: Et reddit rationem. Quia
amor (inquit) præſumens & confidens amaro. ſuo acu
mine penetrat omnia, impetum ſequens arden-
tis deſiderij ſui nec diſsimulari valens, donec ad amatũ
perueniat, & eo ipſo amplius adhuc ſitiens intrare ip-
ſum, & eſſe cum ipſo, & eſſe tam prope, vt ſi fieri poſ-
ſit, hoc idẽ ipſum ſit quod ipſe. Ecce expreſſè dicit, ꝙ
verus amor Deo, vnit Deo immediatius quàm intelle-
ctio, & ꝙ intellectus non capit. Sic ergo talis notitia af
fectualis eſt ſuperior intellectuali. Cum his concordat
per omnia Vercel. ſuper Cant. dicens, ꝙ affectus & in-
tellectus ſimul coambulant, vſq; ad nouiſsimum defe
ctum intellectus vbi habet ſuæ cognitionis, & ſui lu-
minis conſummationẽ. Affectus autem adhuc conti-
net principalia in Deum ſuſpiria, ſuperintellectuales
extenſiones, & immiſsiones, feruidos fulgores, & ful-
gidos feruores ad quorum omnium ſublimes exceſſus
& excedentis ſublimitates, intelligentia trahi non po-
teſt, ſed ſolum principalis effectus Deo vnibilis, & hoc
idem poſt dicit. Tanta eſt virtus veri amoris & pulchri
quod non ſolum facit homines & angelos excedere
propriam naturam, vt in Deum aſcẽdant; ſed etia Deũ
quaſi naturam propriam egredi, vt ad creaturas quaſi
infra naturam ſuam procedẽdo condeſcendat. Et hoc
(vt dicit Diony.) audendum eſt dicere pro veritate, cũ 4. de diui.
tamen ſit ingreſsibilis à ſe. licet ipſe ſuam immenſitatẽ
noſtrę capacitati contemperet eo immutato. Hęc reue
latio ſuperintellectualis æternorum fuit facta Moſi in
interioribus deſerti conſtituto, quærenti à Domino,
ꝙ ſibi nomen eſſet. Reſpondit Dominus in ſubiecta Exo. 3.
creatura dicens. Ego ſum qui ſum, vt dicit Vercel. ego
ſum, eſſe in ſe reflexum, vel entitas, quale nomen non
concipitur niſi ab apice principalis affectionis quæ æ-
ternitati vnitur. q. d. Me nemo poteſt cognoſcere, niſi
per meipſum. Vnde nomen ꝙ quęris eſt mirabile, ꝙ
nemo ſcit, niſi qui accipit. Niſi. ſ. qui acceperit per reue
lationem vel experientiam (vt Aug. ait.) vel ſicut dicit
Haymo, qui ad hoc prędeſtinatus eſt, vt experimento Apoc. 2.
cognoſcat. Ex quo patet, ꝙ reuelatio hæc non fit niſi
mentibus ſeraphicis, in interioribus deſerti exiſtenti-
bus. i. in caligine occulti ſilentij, in qua reuelatè & verè
apparet Deus ſuperintellectualiter, vt dicit Lincon.

Diſtinctio ſexta.

SExtò cum reuelatio æternorum iſta ſit ſuperintel
lectualis, & ideo cogitari nec dici poſsit, vt ſuprà
patuit. Ideò oportet videre, qualiter ſit attingenda
& obtinenda. Circa ꝙ notandũ eſt, ꝙ Diony. volens 4n libr. de Mil. Ther.
Tim. oſtendere acceſſum ad iſtã reuelationẽ ſuperin-
tellectualem æternorũ, docet eum derelinquere om-
nes reuelationes ſenſibiles, & omnes reuelationes intel
lectuales tam naturales quàm ſupernaturales, & om-
nia ſenſibilia, & intelligibilia, donec ingrediatur caligi-
nem occulti ſilentij; in qua reuelatè & verè apparet
Dominus ſuperintellectualiter. Vbi Diony. c. 1. dicit
ſic ſecundũ tranſlationem Abbatis. Tu autẽ amice Ti
mothee, ad hoc ꝙ capax fias myſticarũ contẽplationũ
ſiue reuelationum incorporari, ſic radio diuino derelin
que ſenſus, & ſenſibilia exercitia, & intellectuales ope
rationes, & omnia intelligibilia, & forti conatu hic cõ
prime te, & ſi eſt tibi poſsibile, conſurge ignotè & ſu-
perintellectualiter ad vnionem Dei, quæ eſt ſuper om
nẽ congitionẽ. Iſtud verbũ conſurge ignote, exponẽs
Lincon. cõmentator dicit ſic. Surge & reſtitue te inco
gnitè, vt poſsibile eſt ad vnionem Dei. i. eius qui ſuper
omnẽ cognitionẽ eſt, quę quidẽ reſtitutio vel reſurre-
ctio fit per ipſius ſolius forte deſiderium, & amorem
ſuper-

ſuperferuidū quæ nulla rationatiua inueſtigatione po
teſt eſſe cognita. Et infrà dicit. Ceſſans.n.in iſta caligi-
ne ab operatione cognitionis, ſed æſtuans, deſiderium
ſolius Dei perfectè ab ipſo incogniti, ipſi ſoli vnitur,
& cognoſcens videt in iſta caligine ſuperintellectum,
quia ad hoc cognoſcendum non poſſet intellectus hu
manus & inoculatus attingere. non ꝙ intellectus dica
tur inoculatus à priuatione potentiæ viſiuæ, ſed à pri-
uatione omnis actus viſiui, dum ociatur in illa caligi-
ne. Sequitur. Et hi ſunt gradus aſcenſionis in ſpiritua-
lem caliginem, ſignati per ea quæ ſunt hiſtoricè facta
Moſi. Et is eſt modus habēdi ſe in caligine illa, donec
diuinus radius verè in circumuelatè appareat, & ſe re-
uelet dicto modo. Hæc Lincon. Gradus igitur aſcēſio
nis iſtius ſunt, primò derelinquere omnia ſenſibilia, ſe
cundò omnia intelligibilia, tertiò ingredi caliginē vbi
Super myſti. theol. cap. 1. apparet Deus. Cū his concordat quaſi per omnia Ver
cell. commentator per eandē hiſtoriam Moſi, oſtēdēs
gradus aſcendendi caliginē myſticā, in qua ſe Deus in-
Exod. 24 circumuelatè reuelat. Vndè dicit, ꝙ Moſes, primò miſ
ſus eſt ſe purgare à multitudine ſenſibilium, & dein-
de à non puris ſeparari, & poſt omnem mundationē
audit ſonum buccinæ, & tonitrua videt, & fulgura mi
cantia, & radios multos amittentia, & poſt ſeparatus à
multitudine populari cum Aaron, & Nadab, & Abiu,
& ſeptuaginta ſenioribus in Iſrael tanquā rationabili-
bus aſcendit, & tunc fuerunt ſibi reuelata intelligibilia
ſęternæ architipiæ, ſiue rationes exemplares omnium
creaturarū, quę in Deo ſunt, quarū intellectuali inſpe-
ctione Deum cognoſcimus, quibus nihil diuinius ocu
lis intellectualibus intuemur. Hæc ille. Tertiò dicit,
ſed adhuc reſtat principalior Dei cognitio, quę figura
tur in eo ꝙ Moſes poſt prædicta ſeparatur ab his, qui
prædicta ſecum viderant, & ſubtrahitur illis viſis & in
Exodi. 34. trat in caliginem ignorantiæ, & vnitur incomprehen-
ſibilitati diuinæ, quam non penetrat intelligentia, quæ
omnium clariſſima, & in ſe claudit & celat ſecretiſſi-
mè omnes cognitiones cōprehēſiuas. Exemplū huius
planè videtur in luce ſtellari, quomodo abſconditur in
luce ſolari in meridie. Sequitur. Et omnis vnitus Deo
per eam qui eſt ſuper omnia conſtituitur, in excellen-
tia quā nec ratio inueſtigat, neque intellectus ſpecula-
tur, & quaſi ab omnibus talis quaſi à ſeipſo ſegregatur
& per vnitionem dilectionis quę eſt effectiua verè co
gnitionis vnitur Deo intellectualiter cum ignoto, &
cum cognitione multò meliori, quàm ſit cognitio, in
eo ꝙ intellectualis eſt. In eo ꝙ cognitionē intellectua
lem derelinquit, ſuperintellectum & mentem Deum
cognoſcit. Hæc ille. Ex prædictis patere poteſt, ꝙ re-
uelatio ſuperintellectualis non fit per intelligibilē co-
gnitionē, ſed per ardentiſſimā immò ſuperferuidā dile
ctionem experimentalē notitiā. Ex his etiā apparet ſi-
cut dicit Lincon. ꝙ hæc reuelatio quæ fit incircūuela
tè & verè, abſq; ſymbolis & imaginibus, ſecūdū ſui nu
dā apparitionē, ſolū fit his qui trāſcendūt immūda om
nia.i. terrena oīa quę amore cōtracta maculāt amantē,
mentē, & etiā purā quę nō maculāt mentē contingētē
& qui aſcendūt ſuper aſcēſionē omniū ſanctarū extre
mitatū, hoc eſt, aſcendunt ſuper oēs actus, oīs virtutis
apprehenſiuè agētis quantū poſſibile eſt intenſę, & de
relinquunt oīa diuina lumina illuſtrantia, & introeunt
in caliginē, hoc eſt actualē ignorantiā omniū. Vbi ve-
rè eſt (vt eloquia aiunt) qui eſt ſuper omnia, ſolū .n. ibi
inuenitur & tenetur. Qualis ibi inuenitur non eſt effa-
Matth. 11 bilis. Hæc ille. Cui talis reuelatio facta fuerit, dicat il-
lud Matth. Confiteor tibi pater domine, &c.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò videndū eſt, qualiter ſpiritus humanus ad
Cant. 2. ueniendum per iter occultæ reuelationis, ad intrin-
ſecum ſecretum Domini, ab ipſo inuitatur dicente
Surge propter amica mea, formoſa mea & veni, & hu
ius inuitationis ſubiungit allectiuuū dicens. Quia iam
ambulantibus reuelata eſt veritas quia iam vox turtu-
ris audita eſt in terra noſtra.i. vox paterni verbi reuelā
tis omnem veritatē in terra humanitatis noſtræ. Dicit
ergo. O amica mea. propter ſecretorū reuelationē, vn Ioan. 15
dè ſaluator dicit in Ioan. Vos dixi amicos, quia omnia
quę audiui à patre nota feci vobis. notitia experimēta-
li dicit Gre. in homil. Surge ad reuelationū perfectio-
nē à ſenſibili ad intellectuale, ab intelligibili ad ſuper-
intellectuale, & ſecundū Pſal. Diſpoſuit aſcenſiones in Pſal. 83.
corde ſuo in valle lachrymarum. O columba mea, pro
pter reuelationum exercitationē, & ſequitur. Oculi tui
ſicut columbarum ſuper riuos aquarum.i. vt dicit Ver.
innitentes aquis ſapientiæ, quæ deriuantur à fonte ſa-
pientiæ, in quibus mentes columbinæ tanquam in pu
ro ſpeculo contemplantur reuelationes, mentem ſim-
plificantes, & purificantes. Propera, propter reuelatio-
num pleniſſimam effuſionem. Vnde columbæ quę re
ſident in mentis ſuſpendio, quietatæ iuxta fluenta ple-
niſſima, & per quam vt dicit Ver. quātum mortalibus
conceditur ad pleniſſimas ſapientiæ eſſentialis copias
acceditur quarum plenitudo nulla effuſione diminui-
tur. Hæc Ver. O formoſa mea, propter reuelationum Iſa. 58
radioſam illuminationem. Vnde dicit in Iſa. Implebit
Dominus ſplendoribus animam tuā, & eris quaſi hor
tus irriguus cuius non deficiunt aquæ. Exemplum de
Moſe, cuius facies ex conſortio Domini ſplendida fa-
cta eſt, vt videri non poſſet oculis corporalibus. Veni,
propter diuinarum reuelationum certam directionē Pſal. 44.
& Pſal. Specie tua & pulchritudine tua &c. quia vox
iam turturis audita eſt in terra noſtra, gemitu amoro- Ioan. 14
ſo cantans. Ego ſum via, veritas, & vita. Ego ſum via,
per quam tutiſſimè ibis, ego ſum veritas, ad quam cer
tiſſimè ibis, quia iam finis ęnigmatis eſt. Ego ſum vita,
in qua ęternaliter permanes. Qui.n. inuenerit me, inue Prou. 8
niet vitam. Ergo veni, quia mens quaſi auis turturea in
uenit ſibi nidum continuæ manſionis, ab æterno turtu
re pręparatum, vbi reponat pullos ſuos .i. omnes ca-
ſtos & amoroſos conceptus caſtæ mentis, & caſto, &
amoroſo turture.i. verbo paterno auditos conceptus;
& gemitus. Vnde glo. dicit. Turtur eſt Chriſtus ama-
tor caſtitatis, cuius vox audita ē in terra noſtra.i. in hu
manitate, in qua verbū paternū denunciat nobis amœ Ioa. 15
niſſimū aduenisse tēpus veri, & tēpus gratiæ, & in quo
nobis reuelabis omnia quæ audiuit à patre. Dū (ſicut
dicit Greg.) Affectus noſtri imprimuntur diuino amo
ri, cui nihil occultatur. Vnde Vercell. exponit illud ver
bum dicens ſic. Turtur eſt ſoliuagus: & ſignat mentis
virtutem vnitiuam & ſuperintellectualem, quæ nidifi
cat in amœniſſimis locis virentibus, & aſſiduis contē-
platiuis mentibus & pullos vt turtur fouet nocte in ſu
perlucenti caligine occulti ſilentij. Amen.

DE SEXTO ITINERE AETERNITATIS.

Particula ſexta.

SExtum iter æternitatis per quod ſpiritus
noſter venit ad intrinſecum ſecretum, &
æternale manerium Domini Ieſu, eſt æ-
ternorum experimentalis prægustatio,
& notitia. Niſi.n. eſſet in nobis æternorū Pſal. 33
quædā ſpiritualis prægustatio, non diceret Pſal. Guſta-
te, & videte, quoniā ſuauis eſt Dominus &c. Ad maio
rē huius itineris notitiam ſeptē per ordinē ſunt notan-
da. Primò igitur videndū eſt, quid hac experientia di-
catur

catur, & quare præcedentia itinera ſequatur. Secuudò quarum potentiarum iſta experimentalis notitia dicatur. Tertiò qualiter ſpirituales ſenſus potentiatum ab experimentalı notitia impediantur. Quartò qualiter interiores ſenſus ſpirituales reparantur vel reformantur. Quintò, qualiter per guſtum interiorem ſpiritualem æterna prægustantur. Sextò, qualiter quilibet ſenſus interior ſpiritualis æterna experiatur. Septimò, qualiter ſpiritus noſter ad veniendum, per iter experientiæ ad intrinſecum Domini, inuitatur.

Diſtinctio prima.

PRimò igitor videndũ eſt, qoid hæc eſperientia dicatur, & qualiter alia itinera ſequatur. De quo notandũ eſt, ſicut dicit Papias: ꝙ experiẽtia idẽ eſt ꝙ notitia. Vnde experiẽtia, videtur eſſe obiecti cuiuſlibet potentiæ pręſentialis actus & notitia. Actus.n. vitales attigunt ſua obiecta actiuè vel paſsiuè vel vtroq; modo, ſecundũ quoſdam: aliàs potentia non fieret in actu. Vnde ſi omnes homines dicunt mihi hoc eſſe dulce, per hoc non habeo notitiam experimentalẽ de illo etiam quanrumcũq; probent per ratiooes, ſed opinionẽ vel fidẽ vel ſcientiam poſſem habere. Sed ſi guſtus meus attingit guſtabile, vel attingitur ab illo, tunc habeo notitiam experimentalẽ illius. Similiter eſt de guſtu interiori, & alijs ſenſibus ſpiritualibut. Vnde, ſi ego lego vel audio ab aliquo, ꝙ dulcis ſit Dominus, ꝓpter hoc non habeo notitiã experimentalem de hoc, niſi guſtus ſpiritualis attingatur à dulcedine diuina, vt dicar cũ ſpõſa. Fructus eius eſt dulcis gutturi meo. Vbi loquitur de guſtu ſpirituali, vt patet in glo. Et iſta notitia experimentalis perfectiſsimorum eſt. Vnde dicit Ber, Quicquid de tuis occultis ſcimus ò Domine Ieſu aut ſcriptura docente, aut te reuelante, aut certe ꝙ perfectiſsimorum eſt, guſtando didicimus.i. experientia. Ex quo patere poteſt ſecundum.ſ. ꝙ iſtud iter experimentalis ootitiæ æternorũ rationabiliter ſequitur itinera præcedentia. Quid prodeſt oamq; multa cognoſcere & itelligere, nec illa experiri, nec ad aliquẽ vſum illa habere? ergo experientiæ notitia quandoq; eſt neceſſaria. Vnde Hugo dicit ſic. Non facit perfectum cognitio virtutis, oiſi & habitus virtutis in experientia ſubſequatur. Magiſtra enim eſt intelligendi experiẽtia, & illa optimè iudicij veritatem cognouit, qui eam nõ audiendo ſolum, ſed guſtando & faciendo didicit. Sequitur. In experientia nanq; & habitu virtutis, cognitio perficitur veritatis, quia io ſola intelligendi illuminatione inchoatur. Hæc ille. Ad hanc experientiã hortatur. Pet. di. Si.n. guſtaſtis quã dulcis eſt Dñs, rationabiliter itaq; iter experimẽtalis ootitie æternorum, ſequitur præcedentia itinera tanquam illa perficiens.

Experientia quid.

Canti. 2

Super Canti.

Super 7. Angel. luctar.

1. Pet. 2.

Diſtinctio ſecunda.

SEcundò videndũ eſt, quarum potentiarũ & quorum ſenſuũ experimẽtalis notitia eſſe dicatur. Circa ꝙ notandũ eſt, ꝙ in libro de ſpiritu & anima dicitur ſic. Doo quidẽ in homine ſuot ſenſus, vnus interior & alius exterior, & vterq; bonum ſuum habet in quo perficitur. Senſus exterior reficitur in cõtẽplatione humanitatis, ſenſus interior in contẽplatione Diuinitatis. Propterea.n. Deus factus eſt homo, vt totũ hominem beatificaret, & tota cõuerſio hominis eſſet ad ipſum & tota dilectio eſſet in illo, cum à ſenſu carnis videtur per carnẽ, & à ſenſu mentis per Diuinitatis cõtẽplationẽ. Sequitur. Hoc erat totũ bonum hominis, vt ſiue ingrederetur, ſioe egrederetur, paſcua in ſuo factore inueniret. Et infrà dicit. Cum homo conſtet ex carne & anima, & io carne ſint quinq; ſenſus.ſ. viſus, auditus, olfactus, guſtus, & tactus, quos tamẽ non mouet abſq; animæ ſocietate, ita anima ſimiliter habet qoinq; ſenſus ſuo modo, qoia ſpirtuales res non corporalibus ſenſibus, ſed ſpiritualibus rimandę sunt. Et ſequitur. Vnde diuina vox in Deut. ait. Videte ꝙ ego ſum Deus: ecce ſpiritualis viſus. Et in Apoc. Qui habet aures aodiat quid dicat ſpiritus eccleſijs: ecce ſpiritualis auditus, & in Pſal. Guſtate & videte, qm̃ ſuauis eſt Dñs: ecce ſpiritualis guſtus. Et Apoſt. Bonus odor Chriſti ſumus: ecce ſpiritualis olfactus. Et in Euange. Fide mulierẽ ſe tetigiſſe magis, q̃ corpore oſtẽdit dicẽs Quis me tetigit: ecce ſpiritualis tactus. Et ſequitur. Sic modo cũ omni cautela ſeruandũ eſt, quid ad corporis ſenſus, & quid ad animę dignitatẽ pertineat. Hæc ille. Ex his plane patet quod ſicut experientia corporaliũ fit ſenſibus corporalibus, ita experientia ſpiritualium fit in meote ſpiritualibus ſenſibus.

Tot ſunt animę ſenſus, quot corporis.

Deut. 32

Apoc. 2. & 3.

Pſal 33.

2. Cor. 2.

Matth. 9

Diſtinctio tertia.

TErtiò vidẽdũ eſt qualiter ſenſus noſtri interiores ſpirituales ab illa experimẽtali notitia impediuntur. De quo notandũ, ꝙ ſenſus ſpirituales dupliciter impediuntur ab experimẽtali notitia. Vnũ impedimentũ eſt ex natura corrupta, aliud eſt ex noſtra negligentia. De primo impedimẽto Ber. dicit ſic. Saporẽ interiorẽ perdidimus ab ipſo pene exordio generis noſtri. Vnde ex quo cordis palatũ ſenſu carnis pręualente infecit virus ſerpentis antiqui, cœpit non ſapere bonũ ac ſapor noxius ſubintrat, & inſipientia mulieris.i. ſenſualitatis saporẽ boni excludit, quia ſerpentis malitia, & aſtutia mulieris inſipientiã circũuenit. Hæc ille. Iſte morſus ſerpentinus fecit ſenſus interiores langueſcere & tabeſcere. Ex tunc.n. viſus interior ſpiritualis tenebreſcit, auditus ſurdeſcit, olfactus tabeſcit, guſtus amareſcit, & tactus craſſeſcit, vt clamet propheta. Oculos habent & non videbuut, aures habẽt & non audient, &c. Tales manent io tenebris exterioribus carnis. De impedimẽto ſecũdo, dicitur in libro de ſpiritu, & aĩa, ſic Hoc bonũ magnũ ꝙ habuit ex duplici ſenſu.ſ. interiori & exteriori bene ordinato, malũ magnũ ſecutũ eſt, quoniã perdito bono ꝙ intus erat, egreſſa eſt anima ad bona aliena quæ foris erant, & pactũ fecit cũ delectationibos ſæculi, requieſcens in illis, non attendens homo boni ſui interius abſentiã, eò ꝙ conſolatiooes ſuas cerneret in bonis alienis. Nã cũ exterior ſenſus carnalis bono ſuo foris vtitur; ioterior ſenſus quaſi obdormit. Non.n. cognoſcit bona interioris ſenſus, qui iucũditate bonorum exteriorum capitur. De hoc vide hic proximo membro plenius, qualiter vtrunq; impedimentum tollitur.ſ. experimentalis notitiæ. Item in tertio itinere aliqua inuenies de eodem.

Serm. 85 super cant.

Pſal 113

Diſtinctio quarta.

QVartò videndũ eſt, qualiter ſenſos interiores ſpirituales reformantur vel reparantur circa ꝙ ſciendũ eſt, ꝙ contra primũ impedimẽtum .ſ. corruptionẽ naturæ, neceſſe eſt, vt à Ieſu ſenſus noſtri aperiantur, antequã ęterna experiantur. Vnde Bernar. dicit. Dominos poſt ſuã reſurrectionẽ loqoens diſcipulis (ait euangeliſta Lucas) aperuit eis ſeoſum, vt intelligerẽt ſcripturas. Cũ.n. inquit Ber. ſcripturarũ iteriorẽ ſenſum, & virtutẽ miraculorum & ſacramentorũ Dei cœperimus non ſolũ intelligere, ſed etiã quadã (vt ita dicam) experientiæ manu palpare & tractare, ꝙ oõ fit niſi quodã conſcientiæ ſenſu, & experientiæ diſciplina intelligentis & ſcientis bonitatẽ Dei, & virtutẽ, quam potenti bonitate, cũ efficaci virtute in filijs gratiæ opus ipſius gratiæ operatur: tunc demũ ſapientia ꝙ ſuũ eſt exequitur, tunc quos dignos iudicat, vnctione ſua

Lib. de amore. ca. 19.

Lu. 24

docet

docet de omnibus, tunc appoſito bonitatis ſigillo, om
nia pectora noſtra vnctione illa, & emollit, & impri-
mit, & conſormat. Et ſi qua dura, ſi qua rigida inuenit,
inculcat, & infringit, donec lętitia Dei ſalutaris accepta
& ſapientiæ ſpiritu principali confirmat, anima lęta &
Pſal. 4. ſancta decantet ad Deũ. Signatum eſt ſuper nos lumen
Idẽ ſuper vultus tui Domine, dediſti lętitiam in corde meo, &
Cāt. ſer. 85 idẽ ſuper Can. dicẽs. Sapientia aſsidua vincit malitiã. i.
concupiſcentia in mentibus ad quas intrauerit, ſaporẽ
mali quem illa inuexit ſapore meliore exterminans. In
trans. n. ſapientia, dũ ſenſum carnis infirmat, intellectũ
purificat, cordis palatũ ſanat, & reparat, ſanato palato,
iam ſapit bonũ. ſapit & ipſa ſapientia, qua in bonis ni-
hil eſt melius. Hæc ille. Contra impedimẽtũ ſecundũ
ſ. noſtrã negligentiã, neceſſe eſt vt ſenſus exteriores ſo-
piantur, & à ſua vagatione reſtringantur, quia tunc in-
teriores excitantur & exercitantur. Vnde 3. lib. moral.
Gre. dici. Si exterior euagatio ſenſus clauditur, interior
ſenſus aperitur. Cuius rãtionẽ reddit Hugo de arca Noe
vbi dicit. Mentes quas curę carnales exagitant, non cõ
præhendunt ſapidam ſapientiam, ſed qui minoratur
actu ipſe inuenit eam, quia dum animus ab exteriori-
bus ad interiora abſtrahitur, ad ſeipſum colligitur, &
robuſtior ad contẽplanda cœleſtia eleuatur, & cum à
delectatione exteriori abſtrahitur, neceſſe eſt, vt ali-
quid ſpiritualis gaudij prægustare incipiat, ne ſi omni-
no a delectatione manſerit alienus, quaſi ſemen aridũ
ſine humore ad gramen ſapientiæ non conualeſcat. Se
quitur. Fit ergo diuina gratia inſpirante, vt mens ſic ab-
ſtracta, & terrenis deſiderijs exuta ſtatim quadã inſoli-
ta lætitia perfundatur, vt amplius amarum eſſe agno-
ſcat quod deſeruit, quò magis dulce ſentit quod inuenit.
Sequitur. Illas mentes internæ dulcedinis deſiderium
trahit, quas nullus concupiſcentiæ carnalis affectus re-
ligauit. Hęc ille.

Diſtinctio quinta.

QVintò videndum eſt, qualiter per interiorem
guſtum ſpiritualem æterna prægustantur. Cir
Ioan. 6. ca quod ſciendum, quod niſi guſtus ſpiritualis
eſſet in nobis Dominus non diceret: Qui manducat
Lib de amore Dei cap. 19. hunc panem viuet in æternum. De guſtu æternorum
ſpirituali dicit Bernardus. Mens eſt quædam vis ani-
mæ, qua inhæremus Deo & fruimur. Fruitio autem
hæc in ſapore quodam eſt diuinu. Quare ſapientia à
ſapore dicitur, ſapor autem iſte in guſtu quodam eſt.
Guſtum autem iſtum nemo poteſt dignè exprimere,
nec etiam qui meretur guſtare, ſed poteſt dicere. Gu-
ſtate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Hæc Ber
Homil. 26 nardus. Dicit etiam Gregorius. Suauitatem eius non
cognoſcitis, ſi hanc minimè guſtaſtis. Ex quo ergo gu-
ſtum illum nemo poteſt exprimere, ſed ſolum per ex-
perientiam noſcitur, ideo oportet viam quærere, qua-
liter ſpiritus noſter ad iſtam guſtus experientiam poſ-
ſit pertingere. De quo notandum eſt, quod Ieſus qui
eſt ſapientia patris ſapida: quia in eo eſt ſapor omnis
Super prolog. ange. hierar. ſuauitatis, & delectamenti. Primum exiuit (vt dicit Hu
go) Per creaturam mundi, & manifeſtauit ſe in operi-
bus ſuis, & cæperat videri viſibiliter inuiſibilis, per ef-
fectum ſuum viſibilẽ. Et ille exitus ſapientiæ cauſabat
in ſenſibus noſtris exterioribus, quãdam notitiam æter
norum ſcientialem, quia ſecundum Apoſt. Inuiſibilia
ad Rom. 1 Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta
conſpiciuntur ſempiterna quoq; virtus eius, & gloria
Pſal. 19. & diuinitas. Et licet illud lumen ſapientiæ aliquem cau
ſet ſaporem in ſenſibus, vt patet per Pſalm. Delectaſti
me Domine in factura tua, &c. tamen illa delectatio
ſit ſemper ex guſtu ſapientiali, oleo gratiæ condito,
nec illa notitia eſt experimentalis, ſed diſcurſiua, Secũ-
do vt dicit Hugo ibidem, exiuit ſapientia patris incar-
nata & facta eſt lumen in teſta, vt nos illuminaret, &
ad patrem reuocaret. Et ille exitus ſapientiæ, ſiue
manifeſtatio, cauſabat in ſenſibus noſtris interioribus,
quandam notitiam æternorum credibilem, ſuperna-
turalem, & ideò nobilior eſt præcedente, quia ſuperna
turalia dona perficiunt naturam, vt dicit Dionyſi. Sed
nec illa notitia eſt experimentalis, quia experientia re
pugnat fidei. Vt patet per Gregoriũ. Tamen ex noti-
tia fidei firma, multiplex notitia & conſolatio habe-
tur, vt patet per Dionyſiũ, qui dicit ſic. Fides diuina De diui. no. cap. 7.
eſt ſtabilis collocatio credentium, collocans illos in ve
ritate, confirmans ſimplicem veritatem intranſmuta
bili identitate in ipſis credentibus. Et credentem in
veritate (teſte ſcriptura) nihil mouebit à lętitia, quæ Rom. 8.
eſt ſecundum veram fidem, ſed habebit in ea permanẽ
tiam immobilis & intranſmutabilis identitatis. Qui
enim veritati vnitus eſt, ex ipſa vnione bene nouit,
quando bene ſentit, quamuis multi corripiant eum,
tanquam mentis exceſſum paſſum. Tertiò vt dicit
Hugo, ſapientia incarnata quæ ſe per inuiſibilia mani- In ſacramento altaris, qualis guſtus percipiatur
feſtat, voluit oſtendere quomodo ipſa animorum ci-
bus, & refectio eſt. Et ideo carnem aſſumptam nobis
in edulium propoſuit in ſacro, vt per cibum carnis ad
guſtum inuitaret diuinitatis. Hæc ille. Egreſſa eſt ergo
ſapientia patris & quaſi iam panificata, vt etiam dicat.
Ego ſum panis vitæ, & pater dat vobis panem de cęlo
verum qui de cœlo deſcendit. Igitur Ieſus in ſacra-
mento eſt verus cibus, & verè guſtabilis, vt per gu-
ſtum corporis eius perueniatur ad guſtum diuinitatis
eius, quia ipſe eſt via ſecundum humanitatem ad eius
diuinitatem, vt ſuprà dictum eſt. Summe autem ne-
ceſſarium eſt, ad hoc vt ad guſtum intimæ diuinitatis
pertingatur per corpus eius in ſacrãmento, quod ſen-
ſus corporalis aliquo ſenſibili ſigno foueatur & deter-
minetur, & vt intellectus lumine ſupernaturali fidei
confortetur, & vt voluntas charitate inflammetur, &
ſic per ſpiritualem manducationem corporis Chriſti,
ad guſtum abſconditæ diuinitatis pertingatur. Sed ec
ce, hic Ieſus dicit. Ego ſum oſtium: per me ſiquis in
troierit ſaluabitur, & paſcua inueniet. Ego ſum oſtium
ſenſui corporali, per ſigna ſenſibilia monſtratum. Ego
ſum oſtium intellectui, per fidem perfectam reſera-
tum. Ego ſum oſtium voluntati, per charitatem ſer
uidam apertum, guſtatum & habitatum. Ego (inquã)
ſum oſtium ſenſui, per ſigna ſenſibilia monſtratum
in ſacramento, per ſenſibiles ſpecies ſacramentales pa
nis & vini, quæ ſignificant perfectam refectionem. Si
gna enim ſenſibilia aliud faciunt in cognitionem veni
re. Vnde Hugo vbi ſuprà dicit. Ne humana infirmitas
contactum carnis in aſſumptione abhorreret, ideo cõ
ſueti edulij ſpeciebus carnem velauit, vt ſenſus foueret-
tur, dum conſueta percipit, vt etiam intellectus credẽ
do, & affectus diligendo determinatè dirigeretur ad ci
bum hunc, quem pater ſanctificauit, vt dicitur in Ioa. Ioann. 6.
ſub ſpeciebus panis & vini, quæ etiam ſignant perfe-
ctam refectionem eſſe in hoc ſacramento, vt ait, Item
ego ſum oſtium intellectui, per fidem perfectam reſe
ratum. Vnde Chry. dicit. Fides eſt lumen animæ oſtiũ In tractatu de ſymbolo
vitæ, fundamentum ſalutis ęternæ. Vnde dicit Iſaias. Iſa 7.
Niſi credideritis non intelligetis. ergo per fidem intra-
tur ad veritatis cognitionẽ. Vnde Auguſt. Super Ioan.
dicit, noli intelligere vt credas, ſed crede vt intelligas.
Intelligere enim eſt merces fidei. Fides mundet te, vt
intelligere repleat te. Hæc ille. Intellectus enim huma
nus ſine radio fidei, circa diuina eſt quaſi cæcus. Vnde
impoſſibile eſt, quod intellectus attingat corpus Chri
ſti, vt exiſtit ſub ſpeciebus ſacramentalibus niſi lumi-
ne ſupernaturali certiſsimæ fidei illuminetur & diriga
tur, aliàs non videbit riuulos fluminis torrentis butyri
& mellis

Iob.20. & mellis, vt dicit Iob. Quod exponens Gregori. xxx.
moral. Butyrum naſcitur ex carne, & ſignificat Chriſti
humanitatem, mel verò deſcendit ex aere, & ſignifi-
cat Chriſti diuinitatem. Ex his duobus deſcendunt ſe-
ptem riuuli contemplationis humanitatis, & ſeptẽ di-
uinitatis, quos ſolum fideles in tanta plenitudine quan
doque recipiunt, vt videãt quod dicere non valent. At
tingit enim fides inacceſſa, ait Bernar. quia intellectus
Super Can. ſer.69. per fidem iluminatus & confortatus, attingit hanc veri
tatem indubitanter, quod Chriſtus verè eſt in ſacramẽ
to, & diuiniras verè eſt in Chriſto. Item ego (inquit)
Ioan.6. vete ſum oſtium voluntati, per charitatem feruidam,
apertum, guſtatum, & inhabitatũ, quia qui manducat
meam carnem, & bibit meum ſanguinẽ, in me manet
& ego in eo. Hæc autẽ manducatio fit ſpiritualiter. Mã
ducare aũ ſpiritualiter, eſt attingere ad rem huius ſacra
Res ſacramenti duplex. menti. Res aũ huius eſt duplex vna contenta & ſigna-
ta, & ẽ Chriſtus integer qui cõtinetur ſub ſpeciebus pa
nis & vini. Alia eſt res ſignata & nõ contenta, & hęc eſt
corpus Chriſti myſticum. Ille ergo manducat ſpiritua
liter, qui Chriſto cõiungitur per fidem & charitatem.
Fides pertinet ad cognitionem, charitas ad refectionẽ,
ideo etiam vnitur corpori Chriſti myſtico, ideſt Ec-
cleſiæ. Ex iſta enim manducatione oritur attingentia
ſpiritualis, alias Chriſto non incorporaremur, dum car
nem eius guſtamus. De iſta incorporatione Auguſtin.
ſuper Ioan. dicit. O Sacramentum pietatis, o ſignum
vnitatis, o vinculum charitatis, qui vult viuere accedat
Super 7. Ang. hie. credat, incorporetur, & viuificetur, Et Hugo dicit, ꝙ
iſta manducatio dicitur viuifica, quia viuos ſecum effi-
cit omnes, quibus ſe manducandum præbet. Dicat er-
Canti.5. go manducans illud Canti. Comedi fauum cum melle
meo. Fauus ſicut dicit Origin. eſt cera virginea, cellulis
diſtincta, melle repletis. Quid ergo eſt aliud, Comedi
fauum cum melle meo, niſi manducare corpus virgi-
neæ carnis dulciſsima diuinitate repletum? & ſic per
guſtum humanitatis peruenitur ad guſtum diuinitatis,
& ideo ad prælibamen æternitatis.

Diſtinctio ſexta.

SExtò notandum eſt, qualiter quilibet ſenſus inte-
rior ſpiritualis æterna experiatur. De quo ſcien-
dum eſt, quod Bernardus dicit. Sicut corpus habet
Li. de amore Dei c. 15 ſuos quinque ſenſus, quibus animæ coniungitur, vita
mediante, ſic anima habet ſuos quinque ſenſus quibus
Deo, ſiue æternis coniungitur, mediante charitate.
Quare Apoſtolus dicit. Nolite cõformari huic ſeculo
Rom.12. ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis
ideſt experimento ſciatis, quæ ſit voluntas Dei bona,
beneplacens, & perfecta. Sequitur per ſenſus corporis
veteraſcimus, & huic ſeculo conformamur. Per ſenſus
verò mentis, renouamur in agnitione Dei ſiue ęterno
Cap.19. rum. Et infrà dicit. Sicut omnes ſenſus corporales, ſcili
cet, viſus, auditus, odoratus, & tactus, ſine ſenſu guſtus
infirmantur, & hebetantur in operationibus ſuis, ſic
ante aduentum Ieſu mediatoris, omnes ſenſus noſtri
ſpirituales languebant, propter abſentiam guſtus ſpiri-
tualis vel ſapientialis, quæ necdum fuit incarnata,
nec quaſi guſtata, à cuius guſtu quantò diutius abſti-
nemus, tantò ſenſus interiores magis deficiunt, & in-
firmantur in actibus ſuis circa æterna. Vnde Grego-
rius xxx. moral. exponens illud Iob. Attenuetur fame
robur eius, & inedia inuadat coſtas eius, ſic dicit. Ex
Iob. 18. rationali anima habet homo, vt in perpetuum viuat,
& tamen hominis iniqui robur attenuatur fame, quia
anima eius nulla interni cibi refectione paſcitur, &
inedia inuadit coſtas eius, quando ſpirituali refectio-
ne ſubtracta, ſenſus mentis deficiunt, & tunc cogitatio
nes ſuas nec regere, nec tueri poſſunt, quia fames inter
na ſenſus mentis extenuat, & ideo ſe foris extendunt
ad temporalia ſpretis ęternis quæ eis non ſapiunt. Ad-
ueniente autem guſtu ſapientię (ait Bernardus vbi ſu- Cap.19.
prà) tunc ſequitur quædam dulcedo ſaporis, quam in
interiori ſuo ſentiens anima, modo quodam ſingulari,
quæ ſuſcepit cuncta diſcernit & diiudicat, ſeq; & om-
nes ſenſus vegetat & confirmat. Nam hic panis ſpiri-
tualis eſt de quo dicitur. Paratum panem dediſti eis de
cœlo ſine labore, omne delectamentum in ſe haben- Sap.16.
tem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Et ideo iſte panis ſa-
pientialis nobis in ſacramento charitatis exhibitus ma
ximæ attingentiæ eſt. Attingit enim omnes ſenſus in-
teriores, intantum, vt in omnibus manducantibus eũ,
maneat & ipſi in eo, vt non moriantur in æternum,
ſed in æternitate viuant, & maneant vt dicit Saluator
Diuiniſsima igitur euchariſtia in ſe habens delectamẽ- Ioan.6.
tum omnem ſenſum interiorem attingens, ſenſum vi
ſus ſpiritualis excitat ad experiendum æternorum cõ
templationem, ſenſum auditus ſpiritualis excitat ad ex
periendum ęternorum affectionẽ, ſenſum tactus ſpi-
ritualis excitat ad experiendũ æternorum tentionem:
ſenſum guſtus ſpiritualis excitat ad experiendum æter
norum prælibationem. Niſi iſtis ſenſibus interioribus
æterna aliqualiter in hac vita experirentur, Gre. v. lib.
moral. non diceret. Sic. Aeternitas per inhiantem men
tem ſine ſpecie cernitur, ſine ſono auditur, ſine motu
ſuſcipitur, ſine loco retinetur, ſine corpore tangitur, &
cum mens fantaſmata imaginationum, corporalium
abiicit, iam æqualiter æternam diuinitatem conſpicit
quam ſi nec dum quid ſit appręhendit, agnouit tamen
certe quid non ſit. Videamus ergo de ſingulis ſenſibus De ſenſibus exterioribus.
interioribus. Primò igitur Ieſus, panis vitę in ſacramen
to manducatur, cum verè in ſe habeat delectamẽtum
omnis ſuauitatis omnium ſenſuum ſpiritualium. Et
cum ipſe ſit candor lucis æternæ & ſpeculum ſine ma Sap.7.
cula. Attingens ſenſum viſus interioris hominis iam
aliqualiter exercitatum, ipſum excitat ad æternorum
recipiendam contemplationem vel inſpectionem. Vn
dè Gregorius 24. moral. exponens illud Iob. videbit fa Iob.33.
ciem eius in iubilo dicit ſic. Pleriq; contemplationem
quãdam retributionis æternæ, etiam priuſquam ſpo-
lientur carne hilareſcunt, dum in iubilo faciem Dei
conſpiciunt: quod fit, cum aliquis ſpiritualem oculũ in
radio æterni ſolis figit, ibi lumen viuens videt, quia iã
omni mutabilitatis viciſsitudine atq; obumbratione
calcata, veritati æternitatis inhęret, eique inhærendo
quem cernit ad ſimilitudinem incommutabilitatis aſ-
ſurgit, atq; in ſemetipſam auctoris ſui inconuerſibilẽ
ſpeciem dum recipit aſſumit. Quæ enim ad mutabili-
tatem per ſeipſam lapſa eſt, ad immutabilitatis ſtatum
immobilem videndo formatur. Hæc Greg. Huius ſen
ſus experientiam habuit, qui dixit. Dilectus meus can Cant 5.
didus & rubicundus, &c. Experimentaliter loqueba-
tur, ait Vercellen. Secundò Ieſus panis ſacramentalis
cum ſit verbum patris, verbum autem eſt notitia de-
claratiua cum amore (vt ait Augu. libr. 9. de trinita.)
attingens aures ſpirituales in ſacramento, excitat eas
ad experiendum allocutionem de ęternis, quia quan-
tum in ſe eſt ſemper notificat æterna, & illuminabit
omnem hominem. Anima autem niſi haberet au-
res ſpirituales habiles ad audiẽdum æterna, Ieſus non
dixiſſet. Qui habet aures audiendi audiat. Dominus
autem (vt dicit Gregorius.) non quęrit aures corpo-
ris ſed mentis. Et in Apocal. dicit idem. Qui habet Matt.13. & Luc.8.
aures, &c. vbi dicit Richardus. Ille habet aures au- Super Eze. hom.1.
diendi, qui habet ſenſum intelligendi & affectum di- Apoc.2.
ligendi ea quæ promittuntur, & idem dicit Haymo.
Auris carnis tantum ad audiendum conſiſtit, auris
vero cordis auditu ſimul & intellectu viget. Has au-
res verbum patris multipliciter alloquitur, vt ſuprà di-
ctum

quandam vocem, & quendam odorem, & quendam
cibū, & quendam amplexum interioris hominis mei,
& vbi fulget animæ meę lumen, quod non capit locus
& vbi ſonat verbum, quod non rapit tempus: vbi olet
odor quem non ſpargit ventus, & vbi ſapit cibus, quē
non minuit edacitas, & vbi hæret ꝙ non diuellet ſacie
tas. Hęc amo cū Deū meū amo. Hæc Aug. Ex his pa-
tet, qualiter ſeoſus interiores noſtri ęterna experiātur.
Li de Tri. cap 3. Vñ & Ric. dicit. Non debet nobis ſufficere illa æterno
rū notitia, quæ eſt per viſum ſolum, niſi & appræhēda
mus illam quę eſt per intelligentiam, ſi nec dum ſuffi_
cimus ad illam quæ eſt per experientiam. Hæc ille.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò videndum eſt, qualiter ſpiritus noſter ad
veniendū per iter experimentalis prægustationis
Cant 2. æternorum, ad intrinſecū Domini Ieſu inuitatur
ab ipſo dicente. Surge, propera amica mea, colūba mea
& veni. & huius inuitationis ſubiungit allectiuū dicens
quia ficus protulit groſſos ſuos. i. quia iam eſt deſidera-
ti viatici optata ſuauitas. Tunc nanq; eſt itinerandi ſe
curitas, quando itinerans ſuauiter reficitur, & itineran
tis virtus augmētatur, donec cū propheta ad montem
3. Reg. 19. Dei Oreb perueniatur. Dicit igitur, ò amica mea, pro-
pter experimentalem mei manducationē. Nonne co-
mediſti fauum meum cum melle meo? i. dulcedinē di-
uinitatis cum corpore & ſanguine meæ humanitatis.
Hoc enim proprium eſt amicis meis, vt comedant &
bibant & inebrientur chariſsimi, vt corpus meum co-
medant & ſanguinē meū bibāt, & experientia intima
Cant. 5 mea Diuinitate inebrientur. Hoc. n. proprium electo-
rum eſt, dicit Haymo ſuper Apo. Surge ad meā experi
mentalē cohabitationem vt vbi ſum ego & tu ſis, quia
Ioann. 6. ex hac manducatione mei tu manes in me & ego ma
neo in te, tanquam mihi iam incorporata. Ego quidē
Eccleſi 24. in altiſsimis habito, & tronus meus in columna nubis
Pſal. 76. Ideo ſurge ò columba mea, propter experientiæ tuæ
ſimplicem fruitionem & ſingularē. Solum enim quę-
Pſal. 76. ris experiēdo frui præſentia mea. Vnde dixiſti. Renuit
conſolari anima mea, memor fui, Dei & delectatus
ſum. Quod exponēs Gr. vi. mo. dicit ſic. Qui tēpora-
liū amiſsione nō lugeo, de tpaliū abundantia cōſolari
nequāq̃ poſſum, & in memoria Dei ſolum delectatus
ſum. Si igitur tm̃ delectat ī ſola memoria Dei, dicat cū
Ber. ſuper mel & omnia eius dulcis preſentiæ. Prope-
ra propter experientiæ tuæ perfectionem & delecta-
tionem. Quantò. n. ſpirituales delitias plus experiris,
tantò auidius appetis eas, propera igitur venire ad me
fontem omnium delitiarum. Nam etiam celeritas in
deſiderio mora eſt, vt dicit Seneca. O formoſa mea ꝓ
Cant. 2. pter experientiæ tuę radioſam multiplicationem. Ex
periris. n. me, te viſitantem, poſt parietem ſtantem per
cancellos proſpicientem, in montibus ſaliētem. Item
experiris me, te aloquentem, te odore meo ſemper at-
tingentem, te reficientem & amplexantem &c, vt pa-
ter in cantico amoris per totum. Vnde Ber. dicit. At-
Sermo 58. ſuper Can. tendite ſponſę deuotionem, atq; ſolertiam ſiue expe-
rientiam, quod vigili vtriq; oculo. ſ. experientiæ obſer
uat ſponſi aduentum, & deinceps omñia ipſius intue-
tur. Venit. n. illa, accelerat, appropiat, adeſt, reſpicit allo
quitur, & nihil horum momentorū ſponſæ induſtriā
fugit. Hæc ille. Veni igitur ad experientiæ tuæ conſum
mationem, quia ficus protulit groſſos ſuos. In quo oſtē
dit ſuæ viſitationis dulce allectiuum. Quid per ficus
conuenientius intelligi poteſt producentem fructum
dulcedinis, quàm pater ęternus, principium omnis dul
coris, qui protulit nobis groſſos infinitæ dulcedinis &
refectionis. ſ. verbum ſuum, ſpiritumſanctum, conſub
ſtantiales, & coæternos? Verbum ſuum infinitæ dulce
dinis protulit incarnatum, vt nobis eſſet in redemptio
nem, & panem ſuperſubſtantialem, vt eſſet nobis in
refectionē, qui deſcendit de cœlo nobis præparatus, &
habens in ſe omne delectamentum, & omnē ſaporem
ſuauitatis, vt per ipſum dulciter reficiamur in via, ne
deficiamus, ſed ad æternū patrem reducamur. Ecce di Super pri. mū. angel. Hie.
cit Hug. Vnum ſerculum proponitur in mēſa Domi-
ni, ſed noli contemnere. Continet. n. in ſe omne bonū.
Sed hanc refectionem non omnes guſtant. Ipſa. n. vna
eſt & ſingularis, quia cum aliena & extranea delecta-
tione & dulcedine non percipitur. Dicitur domeſtica,
quia amicis & familiaribus tantum præparatur, dicitur
vnifica, quia vnum ſecum efficit omnes, quibus ſe ſu-
mendum, & percipiendam prębet. Hæc ille. Ficus etiā
paterna protulit nobis ſpiritumſanctum conſubſtan-
tialem, & coæternum, qui eſt fons infinitæ dulcedinis
ſaliens in vitam æternam. Spiritus. n. meus ſuper mel Eccl. 24.
dulcis. A quo omnis dulcedo emanat. Vnde Gre. li. ix.
moral. dicit, ꝙ vnctio ſpiritusſancti facit contemnere
inferiora & eleuat ad ſuperiora, & ꝙ dulcedo eius hic
ſentiri poteſt, non dici. Hunc groſſum infinitæ dulce-
dinis pater nobis protulit, dum nobis eum in ſenſibili-
bus ſignis miſit, & quotidie inuiſibiliter electis mitti-
tur, qui itinerantes per ſeptem dona quaſi per ſeptem
dies, & per ſeptem refectiones ſpirituales, nos ad con-
uiuium æternorum collium perducit. Vnde Greg. lib.
j. moral. dicit, quod vnumqnodq; donum ſpiritusſan-
cti, diem ſpiritualem facit in mentem per ſuam illumi-
nationem, & in qualibet die conuiuium facit per ſuam
dulcedinem. Intellectus in die ſuo conuiuium facit &
præparat, quia in eo quod audita penetrat, reficiendo
cor tenebras eius illuſtrat. Sapientia in die ſuo conui-
uium facit, quia mentem æternorum ſpe & certitudi-
ne reficit. Conſilium in die ſuo cōuiuium exibet, quia
dum pręcipitem eſſe prohibet, ratione animū replet.
Fortitudo in die ſuo conuiuium facit, quia dum aduer
ſa non metuit, trepidanti menti cibos confidentiæ ap-
ponit. Scientia in die ſuo conuiuium præparat, quia in
ventre mentis ignorantiæ ieiunium ſeparat. Pietas in
die ſuo conuiuium exhibet, quia cordis viſcera miſeri
cordiæ operibus replet. Timor in die ſuo conuiuium
facit, quia dum pręmit mentem ne de præſentibus ſu-
perbiat, de futuro illam cibo ſpei confortat. Hæc ille.
Et ſic itinerans ad æternitatem confidenter & veloci-
ter incedit. Et hæc dona ſancti ſpiritus ſunt quædā per
fectiones animæ, per quas redditur benè mobilis ad æ-
terna conſequendum, & exercitata ad experiendum,
quia ſpiritualis omnia diiudicat. Ad cuius æternitatis
plenam experientiam nos perducat æterna ſapientia,
benedictus Deus. Amen.

DE SEPTIMO ITINERE
AETERNITATIS.

Particula ſeptima.

SEptimū iter ęternitatis per ꝙ ſpiritus
noſter venit ad intrinſecum ſecretū &
æternale maneriū Dñi Ieſu, eſt ęterno
rū meritoria operatio, ſiue dei formis
.i. diuinæ operationi cōformis. Niſi. n.
opera noſtra eſſent ad æterna, Dñs
nō diceret, ſe redditurum vnicuiq; ſecundū opera ſua.
Opera. n. illorū ſequitur illos, ſicut dicit Io. Ad maiorē Matth. 16
aūt huius itineris notitiā habendā, ſeptem ſunt notāda.
Primò quare iter meritoriæ operationis præcedentia Apoc. 14
itinera ſubſequatur. Secundò quare natura rationa-
lis ad hoc facta eſt, quod operetur, & æternum finem
per hoc conſequatur. Tertiò quare homo ſecundū du-

formem vitam inchoamus , quam in cœlo conſummabimus , qualiter vtraque noſtra operatio , ſcilicet ſpiritualis & corporalis, deiſormis, id eſt diuinæ operationi conformis efficiatur. Niſi enim aliqualiter poſſemus nos Deo patri noſtro conformiter operari tãquã

Matt. 5.

filij, Dominus non dixiſſet. Eſtote perfecti, ſicut & parer veſter cœleſtis perfectus eſt. Sicut enim imaginem dei patris noſtri habemus in mente vel tenemus, ita etiam vt Dei filij ſimus, debemus ſimilitudinem tenere in operatione. Nam eius filij ſumus cuius opera facimus, dicit Dominus.

Ioann. 8. Ca. 5. ecc. hier.

Vnde Diony. dicit. Vniucuiuſq; hierarchicę, id eſt bene ordinatæ perſonę perfectio, eſt ad Dei imitationem ſecũdum propriam operationem reductam eſſe. & fieri cooperatricem, quod efficacius omnibus diuinam ingignit conformitatem, & facit repræſentare diuinam operationem in ſeipſo, ſecundum quod poſſibile eſt. Iuxta illud Pauli. Dei enim adiutores ſumus.

1. Cor. 3.

Notandum igitur, quòd Diony. v. eccl. hierarchiæ dicit: ne illuminationes diuinarum operationum confuſæ & indiſtinctæ videantur, ideo tam angelici quàm eccleſiaſtici gradus ſunt diuiſi in primas, medias, & vltimas ſanctas operationes & ordines, ſecundum hierarchicas diſcretiones, id eſt ordinatas diſtinctiones. Et cap. x. angel. hierar. dicit: quod vunaquæq; mẽs benè ordinata, tam angelica quàm humana habet in ſeptimas medias vltimas, ſiue infimas ordinationes. & virtutes & ſurſumactiones, ſecundum quas vnuſquiſque angelus & homo, hierarchicus & bene ordinatus percipit ſecundum propriam capacitatem Dei purgationem, & illuminationem, & perſectionem: quæ ſunt deiformes operationes operari eſſe hierarchicos, id eſt bene ordinatos ad ſimilitudinem angelicę hierarchiæ vt videlieet ſecundum ſupremas operationes ſimus benè ordinati ad noſmetipſos, ſecundum vltimas ſiue infimas, ſimus bene nrdinati quãtum ad exteriora: & ſic erimus totaliter ordinati, & operationes noſtræ deiſormes, & Deo acceptæ erunt: quia per eas purgamur, illuminamur, & perficimur, & ex tunc erimus idonei ad purgandum illuminandum, & perficiendum alios diſpoſitiuè, quia ſumus coadiutores Dei, qui ſolus hoc facit effectiuè. De hoc vide ſuprà itinere tertio & quarto. Primò igitur vt tanquam benè ordinati deiformiter operemur quoad Deum, ad ſimilitudinem angelicę hierarchiæ. In qua (ſicut dicit Bern.) lib. v. de conſideratione. Deus in Seraphin amat vt eharitas, in Cherubin noſcit vt veritas, in Thronis ſedet vt æquitas. Oportet etiam vt nos (quantum poſſumus) Deum ſummum bonum diligamus, vt ſummam veritatem cognoſcamus, & vt ſummam æquitatem in nobis teneamus: & ſic erimus bene ordinati quoad Deum per deiſormes operationes. Quia ſicut dicit Lincon. ſuper angel. hierar. Intellectus humanus in ſuo ſupremo gradu ad intus, habet vt ſerueat amore cum Seraphin, luceat ſciẽtia cum Cherubin, ſpiritualis factus iudicet omnia cum Thronis. Secundò vt tanquam benè ordinati circa noſmetipſos, deiſormes operationes operemur ad ſimilitudinẽ medię angel. hierar. In qua ſicut dicit. Berna. vbi ſuprà, Deus dominatur vt maieſtas, operatur vt virtus tuetur vt ſalus, opportet vt etiam nos, omne impediẽs participationem diuinæ dominationis ſuperemus, vt opera omnium virtutum ſecundum gratiam nobis datam ſtudioſè agamus: vt omnibus inordinatis motibus &. impulſionibus potenter reſiſtamus, & illa (vt poſſumus) inferioribus communicemus, & ſic erimus benè ordinati in nobis per deiſormes operationes, quia ſicut dicit Lincon. vbi ſuprà. In media hierarchia noſtra oportet, quod dominemur cum dominationibus, vt fortes ſimus cum virtutibus, vt ordinati ſimus cum poteſtatibus. Tertiò vt tanquam benè ordinati, ad exteriora, operemur deiſormes operationes ad ſimilitudinem inſimę angelicæ hierarchiæ. In qua Deus vt dicit Bernar. vbi ſuprà, regit vt principium, reuelat vt lux, & aſsiſtit vt pietas, oportet vt omnia exemplariter ad primum principium reuocemus, vt lumen veritatis verbis, & factis aliis oſtendamus, vt opera pietatis omnibus deuotè exhibeamus, & ſic erimus ordinati quoad exteriora per deiſormes operationes, quia ſicut dicit Linc. vbi ſuprà. In vltima noſtra hierarchia oportet, vt principemur cũ Principibus, ſ. media ad primũ principium reducendo, vt reuelemus veritatem cum Archangelis, & pie aſsiſtamus indigenti cum Angelis. Vt igitur dicit Dionyſius. diuinitas cœleſtes animos prius naturaliter mundat, poſtea illuminat, & illuminatos perficit, ad operationes perfectionis Deo conformes. Hæc ille.

5. Ca. ecc. hierar.

Diſtinctio quinta.

QVintò uidendum eſt, qualiter in vtriſq; operationibus diuerſi gradus vel ſpecies diſtinguantur. Sed quia de operationibas ſpiritualibus, prout reſpiciunt vitam contemplatiuam, ſuprà dictum eſt in tertio itinere, diſtinctione quarta de gradibus cõtemplationis. Ideo modò dicendum eſt de gradibus operationum, prout reſpiciunt vitam actiuam. Et primò dicendum eſt de gradibus operationum virtualium, prout ordinantur ad proximum: ſecundò vt ordinantur in proprium ſubiectum, & tertiò prout ordinantur ad Deum. Gradus operationum virtualium prout modo loquor de virtutibus, conſiſtunt in quatuor virtutibus cardinalibus, quarum quęlibet habet plures gradus vt oſtendit Macrobius lib. i. de quatuor virtutibus vbi recitat dicta Platonis, qui diſtinguit quatuor genera virtutum, quarum quædam dicuntur politicæ, quædã purgatorię, quædã purgati animi, quędam exemplares. Primæ ordinant hominẽ quoad proximũ, ſecũdæ quoad ſubiectum proprium, tertiæ quoad Deum, quartæ perficiunt alias.

Quatuor genera uirtutum.

Politicę ſunt quibus boni viri reipublicæ conſulunt, vrbem tuentur, parentes venerantur, liberos amant, proximos diligunt, ciues ſuos benè gubernant. Purgatorię virtutes, ſunt inquantum ab his animum ad diuina trahunt. Purgati animi virtutes, ſunt inquantum animum innixum diuinis expeditum tenent. Exemplares ſiue heroicæ ſunt, quæ in ſolo Deo ſunt non vt in nobis, ſed incomparabiliter excellentiori modo, à quibus omnes virtutes in nos influunt, & operantur, & conſiſtunt. Notandum eſt igitur. quod Macrobius ibidem quamlibet iſtarum virtutum diſtinguit & diffinit, per quas diffinitiones patent earum gradus ſiue ſpecies & propietates.

Virtutum cardinalium diffinitiones, & gradus

Primò igitur diffiniens prudentiam primã virtutũ cardinaliũ, vt eſt virtus politica dicit. Prudentia eſt ad rationis normã vniuerſa dirigere. Secundo vt eſt virtus purgatoria diffinit eã ſic. Prudentia eſt mundum iſtum & omnia quæ in eo ſunt diuinorum comparatione deſpicere. Tertiò vt eſt virtus purgati animi diffinit eam ſic. Prudentia eſt diuina non quaſi in electione aliis præferre, ſed quaſi nihil aliud ſit intuere, quod perfectorum eſt. Exemplaris autem prudentia vt eſt in Deo, eſt ipſa mens diuina, vel diuinæ mentis regula, qua diſponit vniuerſa in cœlo & in terra. Hęc ille. Ex his apparere poteſt, quòd primus gradus prudentiæ, vt eſt virtus politica, facit finem in omnibus rationabiliter operari, & cum omnibus honeſtè conuerſari. Secundus gradus prudentiæ vt eſt virtus purgatoria, mentem altius erigit, quia dum mundana deſpicit, æterna ſiue cœleſtia prudenter appetit. Tertius gradus prudentiæ, vt eſt virtus purgati animi, mentem plenius perficit, dum eam in æterna figit, quia ſola æterna appetit. Exemplaris autem prudẽtia quæ in ſolo Deo eſt præ-

dictos gradus inchoat, deducit, & conſummat, quia Eccl.1. omnis prudentia vera à Deo eſt, vt patet. Secundò, Macrobius ſecundam virtutem Cardinalem, ſcilicet, fortitudinem diffinit. Et primò vt eſt virtus politica dicens. Fortitudo eſt quæ habet mentem ſuper metum erigere, & nihil niſi turpia formidare. Secundò vt eſt virtus purgatoria, diffinit eam ſic. Fortitudo eſt animam non terreri corporis cruciatu, ductu philoſophiæ præcedente. Tertiò vt eſt virtus purgati animi, eſt paſsiones non vincere, ſed animo penitus ignorare. Exemplaris fortitudo quæ in Deo eſt, eſt quod ſemper idem eſt, nec vnquam mutatur: Ex his patere poteſt, quod primus gradus fortitudinis vt eſt virtus politica, hominem facit omnem timorem pro vtilitate reipublicæ poſtponere, & turpia formidare. Secundus gradus fortitudinis vt eſt virtus purgatoria, mentem magis conſortat, vt nulla pœna temporalis eam terreat, quia ad ſola æterna fortiter anhelat. Tertius gradus fortitudinis vt eſt virtus purgati animi, mentem in æternis figit, quia cum omnia contraria vicerit, repugnare omnino & confidenter contemnuit. Exemplaris autem fortitudo quæ in Deo eſt, prædictos gradus inchoat, deducit, & conſumat. Ipſa enim attingit à fine vſque ad finem fortiter, ſuauiter diſponens omnia. Sap.3. Tertiò, Macrobius virtutem cardinalem tertiam, ſcilicet Temperantiam diffiniens primò vt eſt virtus politica, dicit ſic. Temperantia eſt virtus quæ in nullo moderationis metam excedit. Secundò vt eſt virtus purgatoria, diffinit ſic. Temperantia eſt omnia relinquere, niſi quantum natura requirit. Tertiò temperantia vt eſt virtus purgati animi, eſt terrenas cupidates non reprimere, ſed obliuiſci. Exemplaris autem temperantia quæ in Deo eſt, ſic eſt, quod in ſe perpetua intentione conuerſa eſt. Ex his apparet, quod primus gradus temperantiæ, vt eſt virtus politica hominem ab exceſſu, & defectu cuſtodit, quia ei medium virtutis in omni operatione oſtendit. Secundus gradus temperantiè, vt eſt virtus purgatoria, mentem ad ætetna perfectè dirigit, quia omnem ſuperfluitatem rerum grauantium firmiter excludit. Tertius gradus temperantiæ, vt eſt virtus purgati animi mentem ęternis infigit., quia concupiſcentia omnis inordinati concupiſcibilis penitus extinguit. exemplaris autem temperantia quæ in Deo eſt, prædictos gradua temperantiæ inchoat, deducit, & perficit, quia umni creaturæ numerum, pondus, & menſuram tribuit. Quartò Macrobius, virtutem quartam cardinalem, ſcilicet iuſtitiam, vt eſt virtus politica diffinit dicens. Iuſtitia eſt mundum iſtum deſpicere, & ſeruare vnicuique quod ſuum eſt: ſcilicet ſibiipſi, & proximo & Deo. Secundò, iuſtitia vt eſt virtus purgatoria, eſt ad veram propoſiti viam conſentire. Tertiò iuſtitia vt eſt virtus purgati animi, eſt cum diuina mente perpetuo fœdere ſociari. Exemplaris iuſtitia vt in Deo eſt, eſt quod perenni legē à ſuperna ſui operis continuatione non flectitur. Hæc ille. Ex his patet, quod primus gradus iuſtitiæ, vt eſt virtus politica hominem ab omni iniquitate cuſtodit, & cum omnibus pacificè conuerſari docet. Secundus gradus iuſtitiæ vt eſt virtus purgatiua, mentem ad æterna directè trahit, quia iuſto ordini rectè rationis perfectè conſentit. Tertius gradus iuſtitiæ vt eſt virtus purgati animi, mentem in æternis figit, quia illam cum Deo perpetuo ſociat fœdere. Exemplaris autem iuſtitia, vt in Deo eſt, prędictos gradus incboat, deducit, & perficit, quæ omnem creaturam perpetua, & inflexibili lege iuſtè regit.} Ex his aliqualiter patet, quomodo gradus operationum virtualium differēter ſunt in actiuis & contemplatiuis, & qualiter per virtutes, vt ſunt virtutes politicæ homo ordinatur in operationibus ſuis quo ad proximum per virtutes, vt ſunt purgatoriæ ordinatur quantum ad ſeipſum, vt ſunt virtutes purgati animi quantum ad Deum. Alias virtutes exemplares quæ in Deo ſunt ſolo, perficiunt ſecundum magis & minus, prout operantes in fide & charitate opera lucis, eas perfectius, vel minus perfectè participant, vel imitantur.

Diſtinctio ſexta.

SExtò videndum eſt, qualiter per vtraſque operationes, ſcilicet interiores & exteriores hominis ſiue vitæ actiuę ſiue contemplatiuæ ſpiritus humanus ad intrinſecum & æternale manerium Ieſu ingrediatur. De quo notandum eſt quod ſicut dicit Proſper in lib. de vita contemplatiua. Licet vita actiua & contemplatiua itineribus diſparibus incedant, ad eandem patriam tamen tendunt. Actiua vita (ait Proſper) habet ſolicitum curſum, contemplatiua verò habet gaudium ſempiternum, quod non auferetur ab ea in ęternum. Item in contemplatiua vita regnum percipitur, in actiua regnum acquiritur. Hæc ſcilicet actiua facit te plurimorum bonorum copia operum pulſare ianuam; illa, ſcilicet contēplatiua vocat conſummandos in patriam. In hac ſcilicet actiua contemnitur mundus, in illa videtur Deus. Hæc ille. Cum his concordat Auguſtinus in ſermo. de dedicatione templi, dicēs ſic. Sicut malis operibus quaſi quibuſdam vectibus & ſeris vitę nobis ianua clauditur. ita abſque dubio bonis operibus aperitur, igitur non ſulum bonis operibuis hominis interioris, ſed etiam bonis operibus hominis exteriori peruenitur ad æterna, quia Deus reddit vnicuique ſecundum opera ſua; iuxta illud. Opera enim illorum ſequūtur illos. Apoc.24. Qui bona opera facit, quid aliud quàm ad ęterna quaſi quibuſdam paſsibus tendit? Et qui ęternam vitam quærimus, quid aliud quàm quædam itinera agimus, per quæ ad patriam feſtinamus, ait Gregorius 22. moral. Quia quamuis in uſu operis ſit temporalitas, tamen in intentione debet eſſe æternitas. Et notandū quod ſicut per opera interioris hominis (vt per contēplationem) quandoque fit quædam prælibatio æternę vitæ, ita & per opera exterioris hominis fit in eo aliquando ſimilitudo aliqua vel imagn æternæ vitæ ſicut dicit Ber. in lib. de amore Dei, vbi dicit ſic. Sicut in ſanctitate vitę & hominis interioris contemplatione, & fruitione diuinitatis, iam futurę vitæ beatitudinē prælibare in hac vita videntur, & imitari: ſic etiam de corporum ipſorū glorificatione quā plenè ibi percepturi ſunt, in hac vita nonnihil percipiūt. Accepta. n. illa gratia, quā habitantes in unum ſeipſis in Deo, & Deo in ſe ipſis fruuntur, ipſius carnis ſe ſentiunt viciſſe omnes contradictiones, vt vniuerſa ſubſtantia carnis non ſit eis niſi inſtrumentum boni operis. Nam & ſi ipſius miſerijs & infirmitatibus contabeſcunt, ex hoc ipſo in interiori homine fortius conualeſcunt: quando enim infirmor, tunc fortior ſum, & potens, ait Apoſto. Sequitur. 2.Cor.12 Senſus ipſi nouam percipiunt quandā & prope ſpiritualē gratiā, oculos ſimplices & aures obtēperantes & aliqñ inferuore orationis tanta cordis ignota quadam fragrantia inſpirat, tanti guſtus, & ſi non guſtando ſuauitas tanta per mutuum tactū ſpūalis charitatis incentiuū fit, vt videantur ſibi intra ſeipſos ſpūalis gratiæ, cuiuſdam voluptatis gerere paradiſum. Vultus etiā & totius corporis cōpoſitione vitæ & morū & actuum decore, mutuæ etiam ſeruitutis in illis deuotis exhibitionibus, & piis ſuſceptionibus, cuiuſdā gratiæ beneplacito ſibi conueniunt inuicē & conuiuunt, vt verè ſit cor vnum & anima vna: Nimirum corporū ſuorū gloriam iam hic inchoāt vel iniciāt, & puritate cōſciētię & intimę cōuerſationis gratia pfectè habituri, eā in futura & per-

perhenni vita pronũtiat. Hæc Ber. Pót ergo humanus
ſpiritus dicere. Ingrediar in locum tabernaculi tui.

Diſtinctio ſeptima.

SEptimò videndum eſt, qualiter ſpiritus humanus
ad videndum per iter deiſormis actionis, ſiue me
ritoriæ operationis ad intrinſecum & ęternũ ma
nerium Domini Ieſu, ab ipſo amoroſè inuitatur dicē-
te. Surge propera amica mea, formoſa mea, columba
mea & veni. Diciturigitur. O amica mea, propter ope
Cãnt. 5. rationis meæ hierarchicã imitationē. Amica (inquit)
mea, quia manus tuę ſtillant myrrhã. Quod exponēs
Vercellen. dicit ſic, ꝙ per manus ſtillantes myrrham ſi
gnantur operationes hierarchicæ ordinatę. Nam ſicut
Deus ſtillat dona gratiarum, & perfectionem operatio
num primæ angelicæ hierarchiæ, & illa inſtillat medię
& media vltimæ, vt patet per totam angelicam hierar
chiam: ita anima in ſuo ſupremo à Deo recipiēs ſuam
perfectionem, ſuarum operationum circa ſuperiora,
& illa ſtillat in mediam perfectionem ſuarum opera-
tionum circa ſuperiora, & illa ſtillat in mediam perfe-
ctionem ſuarum operationum reſpectu interiorum,
ſic & illa ſtillat in vltimam mentis hierarchiam perfe-
ctionem ſuarum operationum reſpectu exteriorum,
& hæc eſt ſtillatio gratuitę myrrhæ, quę operationes
præſeruat à putredine vanę laudis, & fœtore humani
fauoris. Surge propter operationis tuæ oſtenſionem re
ctam, vt pater cœleſtis honorificetur, & proximus ędi
ficetur, quia opera tua ſunt plena coram Deo meo, vt
dicitur in Apoc. Opera ſunt plena coram Deo, vt Hay
mo ait, quando virtutes datæ vitijs non commaculan-
Apoc. 3. tur, & exterius humana gloria non quęritur. Plenitu-
do.n. legis eſt dilectio, ait Apoſt. O columba mea pro
pter operum tuorum fœcundam parturitionem. Qua
Rom. 13 ſi.n. columba, quæ eſt auis fœcunda, aquas ſteriles mũ
di fugiens, & ad meum intrinſecum & æternum ma-
nerium quaſi ad arcam ſalutis conſugiens, portans ra-
mum oliuę virentibus ſolijs. i. amoroſam voluntatem
plenam operibus bonis, ibi vt columba fœcunda in fo
raminibus petræ nidificans, æterna ſecura parturis ope
ra lucis. Vnde Ber. ſuper Can. exponens illud verbum
dicit ſic. O amica mea, ſi quietem deſideras, ſi ſecurita
tem affectas, ſi fœcunditatem amas, aſſume pennas ſiã
cut colũba, & volans nidifica in vulneribus Ieſu Chri
ſti: nuſquam quies gratior, nuſquam ſecuritas tutior,
nuſquam fœcunditas vberior, vbi hauries ꝙ pullis mi
niſtres. Propera propter operationis tuæ ſpiritualem
refectionem. Dicit.n. Orig. ſuper Cant. de natura bo-
ni operis eſt, ꝙ ad ipſius multiplicationem multiplice
tur etiam dilectio & delectatio, & quaſi quoddã con-
dimentum tibi ſpiritualis cibi eſt hylaritas benè ope-
ratiua. Nam bonum operatum facit dulcedinem in gu
ſtu, & gaudium in corde. Et Greg. xxi. moral, dicit. Co
medere animæ eſt bonis operibus ſatiari. Ergo prope
ra. O formoſa mea, propter operum tuorum deiformē
ordinationem. Deiſormis autē ordinatio, vt dicit Lin
con. ſuper 3. ang. hier. eſt renouatio ſpiritus rationalis,
& conſortatio ipſius, prout poſſibile eſt ſecundũ tria
ſ. amorem, ſcientiam, & operationem ad Deum, ad ꝙ
deiſorme attingit noſtra poſſibilis aſſimilatio ad ip-
ſum, vt amor referatur ad ſpiritum, ſcientia ad filium,
operatio ad patrem. Sequitur. Eſt enim in nobis primò
amor boni in genere, deinde ſcientia bonorum in ſpe-
cie, de quibus procedit in operationē ſingularium bo-
norum ſcitorum, & amarorum. Et quaſi concludit di-
cens, ꝙ rationalis creatura debet, vt poſſibile eſt ſecun
dum amorem, ſcientiam, & operationem Deo aſſimi
lari, & ad eius imitationē reduci deiſormiter. Et veni
propter operationis tuæ plenam remunerationem.
Merces.n. mea mecum eſt, dare vnicuique ſecundum
opera ſua. Veni ergo ad me de libano ſponſa mea, veni Apoc. vlt.
coronaberis. Hoc verbum exponens Vercellen. dicit. Cant. 4.
Quod omnes tres hierarchię ſponſæ cãdore lucis ę-
ternæ perſuſæ ſunt, quaſi montes eleuati, & ideo in li-
banum conuerſæ ſunt, qui interpretatur candidatio:
quare ter dicitur, veni. Primò igitur dicitur, veni ſpon-
ſa mea de infima hier. tua, quæ perſuſa eſt lumine vir-
tutum politicarum, per quas charitate iam formatas,
operaris ordinatè circa omnia exteriora exemplo, &
doctrina alios ad me reducendo. Secundò, veni de me
dia tua hierarchia, quæ perſuſa eſt lumine virtutum,
quæ dicuntur purgatorię, per quas operaris ordinatè
circa omnia tua interiora, habitus virtutum, & dono-
rum deiſormiter exercendo, & proficiendo, vt dictũ
eſt. Tertiò, veni de ſuprema tua hierar. quæ perſuſa eſt
lumine virtutũ, quæ dicuntur purgati animi, per quas
operaris ordinatè circa ſuperiora, Deũ ſynceriter con
templando & fortiter amando, & ſurſum tendendo,
vt coroneris. Pro operibus enim infimę hierarchię co
ronaberis corona gaudioſa. Vnde ſapiens dicit. Circa
te corona fratrum quaſi plantatio cedrorum in monte
libano, quia de omnibus per exemplum, & doctrinã Eccle. 50
tuam conuerſis gaudebis. Secundò pro operibus me-
diæ hier. coronaberis corona ſpecioſa. Vnde in Apoc.
dicitur in capite eius corona xii. ſtellarum. Per duode-
narium ſignatur vniuerſitas perfectionis alicuius, vt Apoc. 12
patet per Aug. in lib. de ciui. Dei. Tertiò pro operibus
ſupremæ hierarchiæ, coronaberis corona glorioſa in-
terminabilis æternitatis. Vnde in Prou. Corona tribue
tur ei ĩ gñatione & gñationē. i. ſēpiternũ. Corona nec Prou. 27
habet principium neque finē in figura, & ſignat æter
nitatem, quæ nec fine nec principio clauditur. Veni igi
tur ſponſa mea, quia mihi & tibi omnia communia
ſunt. Vndè Ber. ſer. 7. ſuper Can. dicit. Non ſunt inuēta
æquè dulcia verba, quibus verbis animæ quaſi dulces
adinuicem exprimunt affectus quemadmodum ſpon
ſus & ſponſa, quibus quippe omnia comunia ſunt, ni-
hil proprium, nil à ſe diuiſum habentibus, vna vtriſq;
hæreditas, vna domus, vna menſa, vnus thorus, vna ca
ro, & ſecundum Apoſt. Deus & anima vnus ſpiritus. 1. Cor. 6.
Vltimò dominus ſubiungit huius ſanctæ imitationis
dulce allectiuum, dicens. Veni, quia vineæ florentes
odorem dederunt, qui odor iſtius itineris medium fa-
cit odoriferum, & fugat & expellit venenata. Quid au
tem per vineas florentes, & odorem ſpargentes cõue-
nientius intelligitur, quàm fœcundæ mentis potentiæ
& capacitates odoriferę illius ſapidæ ſapientiæ patris,
quæ eſt vera vitis, quam patet cœleſtis agricola in mē
tibus humanis, quæ in horto vinearum ſacris inſpira-
tionibus plantat, ſacramentis vegetat, & bonis operi-
bus maturat, prout gradatim ipſam vineam excolit,
vt fructificet? Vnde Hugo lib. iii. de arca Noe dicit.
Hoc eſt verè lignum vitæ verbum patris ſapiētia Dei,
quę in cordibus ſanctorum tanquã in paradiſo inuiſi-
biliter primo per timorē ſeminatur, poſt per gratiã ri-
gatur, per dolorē moritur, per fidē radicatur per deuo-
tionē germinat, per compunctionē oritur, per deſide-
rium creſcit, per charitatem roboratur, per ſpem viret
per circunſpectionē frondet & extendit ramos, per di
ſciplinam floret, per virtutem fructificat, per patien-
tiam matureſcit, per mortem carpitur, per contem-
plationem cibat. Hæc ille. Cum igitur (vt dicit Dio-
ny. 4. eccleſ. hierar.) Ieſus qui eſt vera ſapientia patris
ſit fontana copioſa ſuſceptionem diuinarum ſuauita-
tum, & refundat de plenitudine ſua diuiniſſimas
fragrantias ſiue odores ad deiſormes intelligentias,
in quibus mentes ſuauiter delectatæ, & ſanctis, & odo
riſeris ſuſceptionibus adimpletæ vtuntur intelligibili
alimēto, penetrãte ad intimos ſuos intellectuales ſinus
ſecundũ ſuam diuinã participationem, benè olentium

diſtributionum planum eſt, ꝙ hi quos ſapida ſapientia
inhabitat, ſacris ſuſceptionibus quaſi vineæ florentes
fœcundantur, habitus virtutū, & fructibus bonorum
operum perficiuntur, & ſic tot ſuaues odores alijs dant
ꝙ exempla odoriferorū operum euaporāt. Vnde Pau
2.ad Cor.2 lus dicit. Deo autē gratias, qui odorem notitiæ ſuę ma
niſeſtat per nos in omni loco. Bonus .n. odor Chriſti
ſumus, his qui ſalui fiunt, qui bono odore recreātur, &
his qui pereunt, qui bonum odorē abominantur, ſi-
cut bufones bonū odorē vineæ florentes. De hoc odo
re require ſuprà itinere vj. Vineæ igitur florentes dicū
tur fœcundæ mentis potentię, & capacitates odoriſe-
ræ, quas cœleſtis agricola inhabitās & excolens, facit
eas floridas & odoriferas. Floridas per verbū veritatis,
De diuinis nominibus ca.2. odoriferas per ſcriptū charitatis. Dion. di. Quod filius
& Spiritusſanctus, quaſi quædā pullulationes à patre
originē habent, & quaſi quidā flores, & ſuperſubſtan-
tialia lumina ab ipſo lumine, vel patre luminū exiſtūt.
Cant.4. Vnde agricola cœleſtis dicit. Veni auſter perfla hortū
meū, vt fluant aromata illius. Quod verbū exponens
Ver. di. Spōſa hic inuitatur ad perfectionē hierarchicę
operationis. Auſter. n. eſt ventus calidus, & purus, & p
eum pōt intelligi verbū quantū ad puritatē veritatis,
& Spūſſanctus quantū ad calorem charitatis, dicit igi-
tur agricola cœleſtis. Veni auſter, perfla hortū meū. i.
ſupremā hierarchiā, quam ſpecialius zelo tanquā hor-
tū voluptatis fœcundū operibus veritatis & odoriferis
exemplis; vt producant vinū germinans virgines, &
virgineas mentes, & aromata illius & participationes
luminum odoriferorū fragrantis mentis fluant hierar
chicæ, id eſt, fluant de ſumma mentis hierarchia in me
diā, & de media in infimam; vt ſic mens exerceatur ad
perfectionē hierarchicæ operationis. ſ. vt fortiter & in
ceſſanter extendatur ſurſum ad Deum, ad hauriendū
diuinum odoriferū lumen, ꝙ vineam maximè fœcun
dat, & perficit: & ſecundò hauſtū lumen odoriferum
firmiter in ſe cuſtodiat, & exerceat. Tertiò illud lumē
odoriferum alijs oībus ſine decremento luminis ſui,
Eccl.24. veris doctrinis & odoriferis exēplis cōmunicet, vt di-
cere poſsit illud Eccle. Ego ſicut vitis fructificaui odo
rem ſuauitatis. Tota igitur Trin. has vineas inhabitat,
Pater in memoria, operarios ad laborandū excitans ſa-
cris inſpirationibus: Filius in intelligentia, operarios ad
prudenter laborandū claris veritatibus illuminans: Spi
Super Can. 6.cap. ritusſanctus in voluntate, operarios ad laborandū exē-
plariter feruidis affectionibus inflāmans. Vnde Orig.
dicit ſic. Delitioſus intuitus memoriæ per patrē cōſor
tatæ, intelligentiæ per filium illuminatæ, & voluntatis
per Spūſſanctum expeditæ ad operandū, quia Deo exi
ſtente in vineis engaddi, tantò ero remotior, quātò ſte
rilitati propinquior. Et ibi. dic. O amica mea conuerte
re in requiē tuam. i. in Deum tuum, vt in te tanquam
in ſpeculo imaginē ſuam expreſsiuā reprę ſentet, in te
ineffabiliter delectetur, & familiariter congratuletur,
te eleuet innouando, te innouet decorando, te decoret
amando, te amet inhabitando, te à caſu futuro præſer
uet pręcauendo, & te lętificet de conuerſione gratias
agēdo. Hæc ille. Spūs igitur noſter ad veniendū, iam à
Dño amoroſè inuitatus, & ex hoc ad ambulandū præ
dicta itinera æternitatis vigoroſè animatur, & amo-
roſè & gratioſè à patre tractus, competēter petit dile-
ctum, inuitantem horum itinerum eſſe ſociū, ducem,
Ioan.14. ductorē, & conſeruatorē: quia ipſe eſt via veritas & vi
ta. Ipſe eſt via per quā imus, de qua Iſa. d. Hæc eſt via
Iſa.30. ambulate in ea. Et Aug. ſuper Ioan. dic. ſic. Verbū aſſu
mendo hoīem factum eſt via, ambula per hoīem, &
peruenies ad Deū. Ipſe eſt veritas per quam peruenie-
mus, quia veritas eſt finis ęnigmatū. Vndè Ioann. ait.
1.Ioan.3. Videbimus eum ſicuti eſt. Neq; patrē quis nouit niſi
filius, & cui voluerit filius reuelare. Ipſe eſt vita in qua
permanebimus in æternum, vnde dicitur in Prouerb.
Qui me inuenerit, inueniet vitam. ſ. æternam. Dicit igi-
tur ſpiritus amans confidenter illud verbū. Canti. Veni Prou.8.
dilectè mi ad ſitibundā æternorū intentionē, quātum
ad iter primū. ſ. rectæ intentionis: ingrediamur in agrū Cant.7.
per deuotā æternorū meditationē, quantum ad iter ſe
cundū: commoremur in vallibus per limpidam æter-
norū contemplationem, quantum ad iter tertiū: mane
ſurgamus ad veniendū per inebriantē æternorum dile
ctionem, quantū ad iter quartū: videamus ſi vinea flo
ruit, per pullulantem ęternorum reuelationē, quārum
ad iter quintum: ſi flores fructum parturiunt, per expe
rimentalem æternorum prægustationem, quātum ad
iter ſextum: ſi floruerunt malapunica, per collium ęter
norum deiformem operationem, quantum ad iter ſe-
ptimum. Sic ibit homo in domum æternitatis ſuæ. In
qua (ſicut dicit auctor de ſpiritu & anima) erit mani- Eccl.12.
feſta viſio, plena cognitio, vera dilectio, firma coniun
ctio, ſocietas indiuidua, ſimilitudo perfecta, vita beata
in æternū, & vltrà in perpetuas æternitates. Odor au-
tem & dulcedo prælibatur prædictorum, & guſtatur à
ſpiritibus ambulantibus in prædictis itineribus, ex quo
velocius currunt. Vnde Greg. xv. moral. dicit. Superio
ra amare iam ſurſum ire eſt, dumq; magno deſiderio
ad cœleſtia homo inhiat, miro modo hoc ipſum quod
accipere quærit, iam deguſtat. Ex quo ſpiritus itinerās
maximè conſolatur, conſolatus currendo caleſcit, cale
factus deuotione molleſcit, mollificatus amando lique
ſcit, liquefactus feruendo ſurſum effluit, vt nuſquā niſi
in æternitate ſiſtere, & quieſcere velit. Vnde Orig. di. ſuper Can
ſic. quaſi admirando. Diuinæ conſolationis dulciſsi- cap.2.
mus affectus, vt audio, eſt liquefactio. Liqueſcit enim
mens cum deuotione molleſcit, vt ſponſus in ea ſuaui-
ter cubet, & nihil ei dure obſiſtat. Liqueſcit dum deuo
tione caleſcit, vt dilectus in ea calorem diuini amoris
inueniat, vt quaſi quidam contactus ſpiritualis fiat, qui
maximam delectationem generat. Liqueſcit, quia dū
deuotione ſuperfluit, vt Deus ſolū plenū dominiū in
ea obtineat, tūc oēs motus, oēs niſus, oēs impetus eius
æternitate fœliciter terminat. Hæc ille. Ad quam do-
mū æternitatis nos perducat, conducat, & inducat, qui
eſt trinus & vnus Deus in æternum benedictus. Amē.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS DE QVATVOR virtutibus Cardinalibus.

DE quatuor virtutib. Cardinalibus
quæ ſunt virtutes politicę. i. ſciē-
tię de gubernatione ciuitatū; pur
gatorię, purgati animi; ac exēpla
res. Senec. Quatuor virtutū ſpe-
cies multorū ſapientū ſententijs
diffinitę ſunt, quibus animus hu
manus comptus, ad honeſtatem vitæ poſsit accedere.
Quarū prima eſt prudentia. Secunda magnanimitas.
Tertia continentia. Quarta iuſtitia. Singulæ igitur ho-
neſtum & bene morigeratum faciunt virū Greg. Soli
dum noſtræ mentis ædificium prudentia, temperātia,
fortitudo, iuſtitia ſuſtinent. In his igitur quatuor virtu-
tibus, tota boni operis ſtructura conſurgit. Vnde qua-
tuor paradiſi fluminibus terra irrigatur, quia dum his
quatuor virtutibus cor conſunditur, ab omni deſi-
deriorum æſtu temperatur. Cardinales appellantur
quia ſicut oſtium vertitur in cardine & regitur: ita
his regitur, & vertitur vita hominis. Per virtutes
namque cardinales rectificatur anima in ſuis viribus.
Nam

Nam prudentia rectificat vim rationalem. Fortitudo ſiue magnanimitas iraſcibilem. Temperantia ſiue continentia concupiſcibilē. Iuſtitia verò rectificat omnes vires. Ipſa.n.iuſtitia appręhendit omnes virrutes ad ꝓximū, vt eſt liberalitas, & ordinantes ad ſeipſum, ſicut eſt pœnitentia & innocentia. Et ordinantes ad Deum, ſicut eſt latria, pietas, & obedientia. Er ideo iuſtitia dicitur retinens omnes virrutęs, quia non tantum eſt ſpecialis, ſed generalis virtus, compræhendens totius animi rectitudinem, cum ipſa dicatur rectitudo voluntatis. Nota, per virtutes cardinales, homo in omnibus operibus inſtruitur, & contra vitia armatur. Primum fit dupliciter, quo ad ſe per prudentiam, ad proximum per inſtitiam. Secundum etiam dupliciter. In proſperis per temperātiam, in aduerſis per fortitudinem armatur. Aug. Prudentia eſt in præcauendis inſidijs. Iuſtitia in ſubueniendis miſerijs. Fortitudo in perferendis moleſtijs. Temperantia in coercēdis delectationibus prauis. Politicæ dicuntur, prout ſunt in recto regimine rationis. Purgatoriæ prout ſunt in victoria vitiorum, & reſpiciunt partim interiora, & partim exteriora. Purgati animi dicuntur, quando de victis vitijs poſſeſſor virtutum quieſcit, rarò inſurgentibus motibus prauis primis. Exemplares dicuntur, quæ in mente diuina conſiſtunt. Nam ideæ in Deo ſunt, & omnium rerum exēplar eſt. Nota, ꝙ quælibet virtus cardinalis poteſt coaptari ſingulis virtutibus iam premiſsis. Nam prudentia

De Prudentia.

prout eſt virtus politica, vt ait Macrobius, eſt ad rationis normam quę cogitat, & quæ agit vniuerſa dirigere nihil præter rectum facere vel velle. Secundò prout eſt virtus purgatoria, eſt mundū & omnia quæ in mundo ſunt diuinorum contemplatione deſpicere. Tertiò prout eſt virtus purgati animi, eſt ſola diuina noſcere, & ea tanquam nihil ſit aliud intueri. Exemplaris autē eſt ipſa mens diuina, cui omnia nuda ſunt & aperta, & diſponit vniuerſa quę ī cœlo ſunt, & q̄ ī tera ſūt &c. Primus gradus facit hoīem in oībus rationabiliter operari, & cum hoībus honeſtè conuerſari. Secundus mētem altius erigit, quia cum mundana deſpicit, æterna. & cœleſtia prudenter appetit. Tertius mentem plenius perfidit, dum eam in æternis figit, quia ſola æterna cœleſtia bona concupiſcit. Quartus qui in ſolo Deo eſt, prędictos gradus inchoat deducit & conſumat, quia om-

Seneca qualis hò prudens ſit oſtendit.

nis vera prudētia à Domino Deo eſt. Senec. Quiſquis prudentiam requi deſideras, tunc per rationem rectè viuas, & omnia prius æſtimes & perpenſes. Si prudens eſſe cupis, in futura proſpectum intende, & quæ poſſint contingere cuncta ante propone, nil tibi ſubitum ſit, ſed antètotum proſpicias. Nam qui prudens eſt, nūquam dicit, non putaui id fieri, quia non dubitat, ſed expectat, nec ſuſpicatur, ſed cauet. Si prudentiam amplecteris vbique idem eris, & prout varietas exigit rerum, ita te accommodes tempori. Sermo tuus non ſit inanis, ſed aut ſuadeat, aut moneat, aut conſoletur, aut præcipiat, lauda parcè, vitupera parcius. Nam ſimiliter repręhenſibilis nimia laudatio, ſicut immoderata culpatio. Illa ſiqnidem adulatione, iſta malignitate ſuſpecta eſt. Si prudens eſt animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur: præſentia ordina, futura præuide, & præterita recordare. Nam qui non de futuro præmeditatur, in omnia incautus incedit, præpone animo tuo mala futura & bona, vt illa ſuſtinere poſsis, iſta moderari. Non ſemper ſis in actu, ſed interdū animo tuo dato requiē. Sed & ipſa requies plena ſit ſciētię ſtudijs & cogitationibus bonis. Nam prudens, nunquā marcet ocio. Aliquando animum remiſſum, nunquam diſſolntum habet. Non te moueat auctoritas dicentis, nec quis ſed

Prudentia quid.

quid dicatur attendito, nec quàm multis, ſed qualibus placeas cogites. Prudentia eſt bonarum rerum & malarum diſcretio vtraq;, cum fuga mali & electione boni, de qua procedit circunſpectio, docilitas, & cautio. Circunſpectio eſt cautela contrariorum vitiorum, qua fugimus anaritiam, & cauemus prodigalitatem. Docilitas eſt potentia erudiendi, hoc ordine vt prius te, & poſtea alios inſtruas. Cautio eſt prudentia diſcernendi vitia virtutum ſpeciem inſerentia. Prudentia in ſex diuiditur. In cognitionem præſentium: vnde in Prouerbio dicitur. Præcedāt palpebræ tuæ greſſns tuos, id eſt conſilia tua facta tua præueniānt. Secundò, in memoriam pręteritorū, vnde dic. Ezechias. Recogitabo tibi omnes annos meos, &c. Tertiò, in prouidentiam futurorum. Vndè Boetius. Non ſufficit intueri qnod ſitum eſt ante oculos, prudentia rerum exitus metitur. In circunſpectionem contrariorum, vt in Prouerbio dicitur. Eſt via quæ videtur homini recta, nouiſsima aut illius ducunt ad mortem. Quintò, in cohibitionē peccatorum, vnde dicit Paulus. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo. Sextò, in exercitationem virtutum, ait enim Eccleſiaſtes. Quodcunque poteſt manus tua facere, inſtanter operare. Secunda virtus cardinalis eſt temperantia, quæ prout eſt virtns politica, eſt nihil appetere pœnitendum: in nullo legem moderationis excedere, & ſub iugo rationis cupiditatem domare. Secundò prout eſt purgatoria, eſt omnia relinquere in quātum natura patitur, quæ corporis vſus requirit. Tertiò, prout virtus purgati animi, eſt terrenas cupiditates non ſolum reprimere, ſed penitus obliuiſci. Quartò prout exemplaris quæ in Deo eſt, ſic eſt, qnod in ſe perpetua eſt, in intentione conuerſa eſt. Primus ab exceſſu & defectu cuſtodit, quia ei mediū virtutis omni tempore, oſtendit. Secundus mentem ad æterna perfectè dirigit, quia ſuperfluiratem rerum grauantium firmiter excludit. Tertius mentem in æternis figit, quia concupiſcentiam omnis inordinati concupiſcibilis penitus extinguit. Quartns predictos gradus inchoat, deducit, & perducit, & perficit: quia omni creaturæ numerum, pondus, & menſuram, tribuit Seneca. Si continentiam diligis circuncide ſuperflua, & in arctnm deſideria conſtringe. Conſidera tecū quantum natura depoſcat, non quantum cupiditas ſpectat, palatum tuum fames excitet, non ſapores, nec ad voluptatem, ſed ad cibū accedas, nec pręſentibus delitijs inhęrebis, nec deſiderabis abſentes. Si continentiam diligis, turpia fugito antequam accidant, nec quicquam aliud magis verens quàm teipſum, omnia præter turpitudinem tolerabilius crede. à verbis quoque turpibus te abſtine, quia licentia eorum impudentia nutrit. Si continens es, opus eſt continuè affectiones adulationum repellere, quornm ſermones animum quadam voluptate reſoluunt. Si continens es, & animi & corporis motus obſerua, ne indecori ſint, nec ideò contemnes, quia latent, nam nihil differt ſi nemo videat, cum ipſe videas. Cunctis eſto benignus, nulli blandus, & paucis familiaris, omnibus equus, bonę famæ, neque ire ſeminator, neque inuidus alienæ fœlicitati, ad iram tardus, ad miſericordiam pronus, in aduerſis firmus, in proſperis cautus & humilis virtutum occultator ſicut vitiorum, rari ſermonis, ſed loquentium patiens. Quæ noſti ſine arrogantia poſtulanti imperties, quæ neſcis ſine occultatione ignorantiæ, tibi poſtula humiliter impartiri. Notandum quod temperantia eſt virtus cum potentia reſiſtendi illecebris in nobis impetus facientibus, ex qua procedit continentia, quæ eſt virtus ab illecebris caſtitas ſobrietas, parcitas, qua retinemus retinenda, largitas, moderantia, honeſtas, abſtinentia, verecundia, modeſtia, omnium rerum moderatio. Tertia cardinalis virtus eſt fortitudo politica, quæ eſt animum ſupra periculi metum erigere, nihilq; niſi turpia timere. Secunda purgatoria eſt animo non terreri contra queq;

Prudentia in ſex diuiditur.

Prou. 4.

Iſa. 38.

Notabiles Senecę ſententia.

De fortitudine.

aduerſa. Tertiò purgati animi eſt, paſsiones non ſolum vincere corporis, ſed animo penitus ignorare. Exemplaris quæ in Deo eſt, quod ſemper idẽ eſt, nec vnquã mutatur. Ex his poteſt patere, quod primus gradus hominem facit omnem metum pro vtilitate reipublicę poſtponere, & nihil niſi turpia formidare. Secundus magis conſortat, vt nulla pœna carnalis eum terreat, quia ad ſola æterna fortiter anhelat. Tertius mentem in æternis figit, cum contraria viderit repugnare animo, & confidenter contemnit. Quartus prædictos gradus inchoat, deducit & conſummat. Ipſe attingit à fine

Sap. 8.

vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Seneca. Magnanimitas quæ & fortitudo dicitur, ſi inſit animo tuo, viues cum magna fiducia, liber, intrepidus, alacer. Magnum animi humani bonum eſt, finem huius vitæ intrepidum expectare. Si magnanimus fueris, nunquam iudicabis tibi contumeliam fieri de ini-

Magnanimi eſt nocẽti ignoſcere

mico: dices, non mihi nocuit, ſed nocendi animum habuit, & cum ipſum in poteſtate tua videris, vindictam putabis vindicare potuiſſe, & non feciſſe. Scito enim magnũ, & honeſtum vindictæ eſſe genus, ignoſcere. Eris magnanimus, ſi pericula non appetas vt temerarius, nec formidas vt timidus. Nam timidum non facit animum, niſi reprehenſibilis vitæ conſcientia. Fortitu-

Fortitudo quid.

do eſt immobilis inter aduerſa animi laborum, & periculorum ſuſceptio, quæ nec aduerſitatis incurſu frangitur, nec proſperitatis blandimento eleuatur. De qua oritur magnanimitas, fiducia, ſecuritas, patiẽtia, perſeuerantia, longanimitas, humilitas, manſuetudo, &c. Quarta virtus Cardinalis eſt Iuſtitia politica, quæ eſt

De iuſtitia.

mundum deſpicere & ſeruare vnicuique quod ſuum eſt, ſcilicet ſibiipſi, & proximo, & Deo. Purgatoria eſt ad veram viam proximi conſentire, & vniuſcuiuſque virtutes in ſuo vigore ſeruare. Tertiò, purgati animi eſt, cum diuina mente perpetuo fœdere ſociari. Exemplaris Iuſtitia quæ in Deo eſt, perenni lege à ſempiterna operis ſui continuatione non flectitur. Primus gradus ab omni iniquitate cuſtodit, & cum omnibus hominibus conuerſari facit. Secundus mentem ad ęterna trahit, quia iuſto ordine rationis perfectè conſentit. Tertius, mentem in æternis figit, quia illam cũ Deo æterno perpetuo fœdere ſociat. Quartus. Prædictos gradus inchoat, deducit, & perficit, qui omnem creaturam ſua perpetua & inflexibili lege iuſtè regit. Ex his patet, quomodo per virtutes cardinales, vt sũt politicæ, homo ordinatur in operationibus ſuis, quo ad proximum ſuum, per virtutes, quę ſunt purgatorię, ordinatur ad ſeipſum. Purgati animi ad Deum. Senec. Iuſtitia eſt naturæ decus, tacita conuentio.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

OCTO COLLATIONES FACTAE IN CONVENTV THOLOSANO.

De verbi incarnatione. Colat. I.

VIde anima mea innouata mirabilia veritatis. Hæc omnia videre poſſumus, quæ fecit iunctura cõfœderans Deum & hominem in verbo quod factum eſt, quod fecit Deus & oſtendit nobis. Primo vis videre æternitatem nouam, quia qui filius Dei eſt æter-

Luc. 12

naliter, caro factus eſt temporaliter. Vide anima mea, non poterat te redimere, niſi haberet precium, nec debebat ſecundum legem niſi eſſet propinquus. Homo propinquus erat, ſed precium non habebat. Deus precium habebat, ſed propinquus non erat, non debebat niſi homo, non poterat niſi Deus. Factus eſt ergo Deus homo propinquus, & factus eſt noſter Ieſus vir precioſior auro, & homo mundo obrizo. vt dicit Iſa. Sacculum pecuniæ tulit ſecum quia Deus Iſa. 13

homo in carne apparuit, & verbum in carne quaſi pecuniam in ſacco abſcondit, & hominem reum redemit. Secundò admittit immenſitas breuitatem, quia verbum abbreuiatum fecit Dominus ſuper terram. Verbum (inquam) diuinitate immenſum ad Rom. 9

eſt poſitione præſepij abbreuiatum. Vide anima mea, dulcia mirabilia & omnino tibi neceſſaria. Tua neceſsitas non minus quam Dei filio ſupplebatur, ſed tua poſsibilitas non capiebat immenſum, & maior erat neceſsitas quàm capacitas. Propter quod mirabilis diſpenſatio conſilii charitatis diuinæ prouidit, vt ſcilicet daret nobis filium quo indigebamus, & paruulum quem capere poteramus. Ideoque paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Ter- Iſa. 9.

tiò, admittit pulchritudo obſcuritatem, quia quicquid iucunditatis habeo, ſi non poſſum videre tam immenſę charitatis donum, quid mihi prodeſt? Vnde in noſtro Ieſu aperta eſt illa facies, in quam deſiderant An- 1. Pet. 1.

geli proſpicere, ſacco mortalitatis noſtrę, vt non ſolum viſibilem cerneremus inuiſibili ſpecie, ſed nobis ſimilem amaremus in noſtra carne. Vnde in Apoc. di- Apoc. 6.

citur. Factus eſt ſol ſicut ſaccus cilicinus. Sol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter, qui ſecundum Apoſtolum eſt Hebr. 1.

ſplendor glorię, & figura ſubſtantiæ patris. Specioſior plane ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum luci comparatus inuenitur prior, & tamẽ propter nos factus eſt quaſi ſaccus cilicinus propter aſperitatem. Quartò, admittit celſitudo abiectionẽ vituperiũ ſeruitutem, quando non ad me, ſed infra me deſcendit, quando hodie iacuit ad pedes animalium ille, cuius glorioſi pedes vix erant acceſsibiles altiſsimis Angelorum. Ecce ipſe benedictus Deus omnia fecit ex parte ſua, vt eum habeamus, fit homo vt ei attineam, fit paruus ut eum accipiam, fit viſibilis vt eum agnoſcam, fit humilis vt eum attingam. Quintò, fortitudo admiſit infirmitatem, ſapientia ſimplicitatem. Ego ſum reus, & coram eius ſapiẽtia venire erubeſco. Ego aduerſarius, & ideo ab eius potentia contremiſco. Cõmiſſa mea (inquit) paueſco, & ante te erubeſco. Ideò mira Dei benignitas, quę ſemper magnificauit benefacere nobis ſuam abſcondit ſapientiam in ſimplicitate, ne erubeſcam cũparare fortitudinem in infirmitate & ne pertimeſcam accedere. Ipſe enim eſt qui portat omnia verbo virtutis ſuę. Ipſum (inquam) tale verbũ factum eſt caro, & non ſolum homo paſsibilis, ſed etiã in paruulitate mihi ſimilis, & carne mortalis. Sextò iuſtitia ſubiit reatum, quia ne dicas quid proderit accedere, nec negocium meũ contingat cõplere? Hæc autem eſt mea neceſsitas, quia conceptus ſum in omni malo, & priuatus omni bono propter culpam meã & debitam pœnam, & indigeo à malo releuari, & in omni bono reſtitui. Et ideo ſtupendo cõſilio iuſtitia ſubijt reatũ, vt iuſtificemur a malo: opulentia defectũ vt locupletemur in bono. Eũ. n. qui non nouerat omnino peccatũ. ſ. innocentẽ Ieſum, qui peccatũ non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, fecit Deus peccatum pro nobis. i. peccati noſtri reatum ſibi impoſuit. Dñs poſuit in eo iniquitates omniũ noſtrum, vt efficeremur iuſtitia Dei in illo. O verè fœlicem neceſsitatem, quia ex quo Deus homo Ieſus noſtrum reatum aſſumpſit ſoluendum, vel neceſſe fuit Deum odire ſeipſum quod eſt impoſsibile, vel reconciliari hominem reum, quod quidem eſt Deo acceptabile, & ab ipſo intentum. Septimò ſubiit opulentia egeſtatem,

vt lo

2.ad Co.8. vt locupletemur in regno. Scitis gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam cum eſſet diues, propter nos egenus ſactus eſt, vt illius inopia diuites eſſemus. O quantum deberemus eſſe locupletati, quibus Deus tãtum dedit, ꝙ nudus & pauper remanſit. Vide fœlicem neceſsitatem, in qua ſe poſuit pro nobis. Amore noſtro ebrius benedictus Ieſus, quia neceſſe eſt hominẽ reſtitui in regnum, vel Ieſum regem à regno exulare, priuſquam ipſe noſtram aſſumpſit inopiam, & ſimul in vnum conueniunt diues & pauper. Sic ergo anima mea tuus Ieſus Deus æternus aſſumpſit nouitatem, vt ei attineas, immenſus breuitatem, vt eum accipias, pulchritudo obſcuritatem, vt eum attingas, ſapientiſsimus ſimplicitatem, ne erubeſcas, Fortiſsimus infirmitatem, ne contremiſcas, iuſtiſsimus reatum, vt iuſtificeris à malo: opulentiſsimus defectum, vt locupleteris in bono. Hæc Vbertinus.

De timore Domini. Collat. 2.

AQua ſapientiæ ſalutaris fons vitę, & initium ſapientiæ timor Dominí eſt, ait Bernar. Optimè reſrigerans animam, in omnibus noxijs deſiderijs ęſtuantem, iacula inimici potens extinguere, & per oĩa pietati proximorum timor Dñi præferendus eſt. Qui timorẽ Dñi ſemper habet prę oculis, vię eius pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. Stat propoſitum Dei, ſtat ſemita pacis ſuper timentes eum, ipſorum & diſsimulans mala, & remunerans bona. Vt miro modo eis bona, & mala cooperentur in bonum. In veritate didici, nil tam efficax ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quàm ſi omni tempore corã Deo inueniaris, nõ altũ ſapere, ſed timere. Beatus es, ſi cor tuum triplici timore repleueris, vt timeas quidẽ pro accepta gratia, longe amplius pro amiſſa, lõgè plus pro recuperata. Time ergo cum arriſerit gratia, time cum abierit, time cum denuò reuertitur. Cum adeſt time, ne indignè operreis ex ea. Si receſſerit multò magis timendum, quia vbi tibi deficit gratia, ibi deficis & tu. Time ergo ſubtracta gratia, tanquam mox caſurus. Time quia reliquit te cuſtodia tua. Pro omni tempore time Dum, & ex omni corde tuo. Tunc demum ſi plenè ſi perfectè timueris, dabit tibi ſaporem charitatis.

De obedientia. Collat. 3.

VT igitur obedientia religioſi, Deo ſit acceptabilis, ideò debet eſſe prompta ſine dilatione, deuota ſine dedignatione, voluntaria ſine contradictione ſimplex ſine diſcuſsione, perſeuerans ſine ceſſatione, ordinata ſine deuiatione, iucunda ſine turbatione, ſtrenua ſine puſillanimitate, & vniuerſalis ſine exceptione. Qualiter nos audimus noſtros ſuperiores, taliter noſtras exaudit Deus orationes. Hæc Auguſtinus. vt autem melius valeas eſſe obediens, cogita ſemper quando vox præcipientis ſonat in auribus tuis, ꝙ vocem iſtam non tanquam ab homine audias, ſed tanquã ab ipſo Deo. Item non eſt obediens, ſed negligens, qui ſecundum expectat mandatum. Item Bernardus. At parum eſt eſſe ſubiectum Deo, niſi ſit omni creaturæ humanæ propter Deum, ſiue Abbati tanquam præcellenti, ſiue ab eo Prioribus conſtitutis. Ego plus dico, paribus ſubdere, ſubdere & minoribus. Et ſi vis in iuſtitia eſſe perfectus, vade ad minorem, ſubdere inferiori iuniori inclinato. Nota. Clymachus. Siquis erga patris ſubiectionem ſuam conſcientiam ad ſummũ poſſedit mũdam, iſte de cętero per ſingulos dies mortem quaſi ſomnium, magis verò vitam expectans non conturbatur, cognoſcens in ſolido, quia non ipſe in tempore ſeparationis, ſed qui præeſt reddet rationem. Idem Quando abſente eo qui præeſt, vultum ipſius imaginamur, hunc nobis aſtare putantes, & omnem collocutionem, vel ſermonem, vel cibum, vel aliud quippiam eum ſuſpicamur, odire in nobis auertimus, tũc cognoſcamus, q̃ legitimã obediẽtiã vere exequimur.

De verecundia. Collat. 4.

NEſcio, an quicquam gratius verecundia ad ornatum in moribus hominum, eſſe queat? Quàm pulchra hæc, & quàm pulchra gemma in vita & vultu adoleſcentis, quàm vera, & minimè dubia bonæ nuncia ſpei, bonæ indolis eſt index, virga diſciplinę eſt illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actusq; leues coerceat, reprimat inſolentes. Quid ita turpiloquij, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ eſt, indicium columbinæ ſimplicitatis, teſtis innocentiæ, lampas pudicæ mentis iugiter lucens, & nihil in ea turpe vel indecorum reſidere attentet, quòd non illico probat. Illa expugnatrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloriæ continentia eſt, ſamæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſtatis. Quid tam amicum verecundo animo, quàm ſecretum? Sed quid tam proprium verecundiæ, q̃ proprias vitare laudes, & vitare iactantiam? Quid tam indecorũ, maximè adoleſcenti, quàm oſtẽtatio ſanctitatis?

De taciturnitate. Collat. 5.

SIlentij amicus appropinquat Deo, & latenter colloquens à Deo illuminatur. Solicitus de exitu circuncidit ſermonem, & qui luctum animæ poſsidet, quaſi ignem auertit multiloquium. Hæc Clymachus. Bernardus. Bonum ſilentium à iactantia, bonum à blaſphemia, bonũ à murmure & detractione. Sileat à nobis lingua maledica, lingua blaſphema, lingua magniloqua: quoniam bonum eſt in hoc triplici ſilentio ſalutare Domini præſtolari. Ita cum ab his taceas, nec deſideris ſilentium Deo, loquere illi contra iactantiam, in confeſsione, vt obtineas veniam de pręterito: loquere in gratiarum actione contra murmurationem, vt ampliorem inuenias gratiã in præſenti: loquere in oratione contra diffidentiam, vt conſequaris gloriam in futuro. Confitere (inquã) præterita peccata, & pro pręſentibus gratias age, & deinceps ora ſtudioſius pro futuris, vt ne ipſis quidem ſileat, à remiſsione, ab immiſſione, aut promiſsione. Item iuge ſilentium & ab omni ſtrepitu ſecularium perpetua quies, cogit cœleſtia meditari: porrò continentiæ labor & rigor diſciplinę, Pſalmorum, & hymnorum dulcedine reuelantur. Pudor de pręteritis nouę conuerſationis temperat auſteritatem, venturi timor iudicij pio cedit charitatis fraternæ exercitio. Tedium & acediam procul pellit ſanctarum varietas obſeruationũ: labor & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc ſunt monachorũ inſignia, hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam.

De deuotione. Collat. 6.

REnuat cõſolari anima mea in alienis, ſi vis in Dei amore delectari, delicata ſiquidẽ conſolatio eſt, nec omnino tribuitur admittentibus alienã, ait Ber. Cuius mens ad alienas inhiat conſolationes; nõ & penitus renuit in caducis & tranſitorijs conſolari, ipſe ſibi profectò ſubtrahit cœleſtis gratiam conſolationis. Errat omnino ſiquis cœleſtem illam dulcedinem, huic carni, diuinum illud balſamum huic veneno, chariſmata illa ſpiritus miſceri poſſe huiuſmodi illecebris arbitratur. Non amat veritas angulos, in medio ſtat diſciplina omnium, omniũ ſtudijs delectatur. Item ſancta anima ſola Pſal.76.

maſola

ma ſola eſto, vt ſoli illi ſerues teipſam, quem ex omnibus elegiſti tibi. Fuge publicum, fuge domeſticos, ſecede ab inimicis & intimis, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum. Pſal. 44. Ipſum obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorẽ tuum. Secede ergo, ſed mente non corpore, ſed intentione, ſed deuotione, ſed ſpiritu. Solus es ſi communia non cogitas, ſi non affectas pręſentia, ſi deſpicias quod multi ſuſcipiunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant, ſi iurgia deuitas, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis iniuriarum. Cibus animæ gratia Dei dulciſſimus, ſanè & omnem habens ſuauitatem, & delectamentum ſaporis, non modò delectat, ſed reficit & medetur. Quatuor ſunt ſigna, quæ oſtẽdunt præſentiam gratiæ Dei. In primis ſi cor in ſe eſt pacatum & quietum, quia in nulla re requieſcit, & impletur cor niſi in ſolo Deo, quamuis & cætera affici quidem poſſunt, implere autẽ non poſſunt. Secundum, quando mẽs & animus ad deuotionem inclinari ſe ſentit. Tertium, in pręſentia gratiæ, tunc plus ſolito facies hominis hilareſcit, & benignam ſe oſtendit. Quartum eſt ferè idem, videlicet, cum in motibus exterioribus plus homo eſt compoſitus atque ordinatus.

De diligentia. Collat. 7.

VNum eſt quod multos à perfecta & feruenti emendatione retrahit. Horror difficultatis ſeu labor certaminis. Quoniam verò illi maximè præ alijs in virtutibus proficiunt, qui ea quæ ſibi magis contraria & grauia ſunt, virilius vincerè nituntur. Nã vbi homo plus proficit, & gratiam ampliorem meretur, ibi magis ſeipſum vincit, & in ſpiritu mortificat. Duo ſpecialiter ad magnam emendationem iuuant, videlicet ſubtrahere ſe violẽter, ad quod natura vitioſè inclinatur, & ferventer inſtare pro bono, quo amplius quis indiget. Quàm nociuum eſt negligere vocationis ſuæ propoſitum, & ad non commiſſa ſenſum inclinare. Religioſus qui ſe intentè & deuotè in ſanctiſſima vita, & paſſione Domini exercet, omnia vtilia & neceſſaria ſibi abundanter ibi inueniet, nec opus eſt vt extra Ieſum aliquid quærat. Religioſus feruidus omnia bene portat & capit, quę illi iubentur. Religioſus negligens & tepidus habet tribulationem ſuper tribulationem, & ex omni parte anguſtiam, quia interiori conſolatione caret, & exteriorem quærere prohibetur. Religioſus extra diſciplinam viuens, graui patet ruinæ. Qui laxiora quęrit & remisſiora, ſemper in anguſtijs erit, &c. vt patet in deuoto libello de imitatione Domini noſtri Ieſu Chriſti.

De diſciplina. Collat. 8.

PRimò omnium, iugo diſciplinæ inſolentia morũ domanda eſt, quouſq; dirius ac durius ſeniorum attrita legibus humilietur, & ſanetur ceruicoſa voluntas, bonũq; in ſe naturæ quod ſuperbiendo amiſerat, obediendo recipiat. Accedit nimirum diſciplinatis moribus bonum naturæ, quo redditur homo ſuauis & mitis, homo ſine querela, neminem circunueniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini ſe ſuperextollens aut præferẽs. O quàm compoſitum reddit omnem corporis ſtatum, nec non & membris habitum, diſciplina ceruicem ſubmittit, ponit ſupercilũ, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, ſtringit gulam, iram ſedat, format inceſſum. Nam de monachis ordinatis & inordinatis dicit Abbas paſtor ſic. Qui queruloſus eſt, monachus non eſt. Qui malitiam in corde tenuerit, monachus non eſt. Qui iracũdus eſt, monachus non eſt. Qui elatus & verboſus eſt, monachus non eſt. Qui verè eſt monachus, ſemper eſt manſuetus, humilis, charitate plenus, & timorem Dei ſemper & vbiq; præ oculis habet, vt non peccet. Item Ioannes Abbas montis Synai dicit. Monachus eſt, qui ſolum quæ Dei ſunt agit, cogitat, & loquitur, Chriſto vnitus in omni tempore loco & negocio. Monachus eſt, violentia naturæ indeſinens, & cuſtodia ſenſuum indeficiens. Monachus eſt, ſanctificatum corpus, expurgatum os, & illuminata mens. Et quiſputas eſt fidelis & prudens monachus, qui ſub obedientia, ſubiectione, & labore doloreq; calorem ſuum cuſtodit inextinguibilem, & vſq; ad ſuum exitum ignem igni, & feruorem feruori, & amorem amori, & deſiderium deſiderio, & ſolicitudinem ſolicitudini quotidie non ceſſauit. Vnde & Bern. Ille verè eſt monachus, qui deuotionem tenet in choro, patientiam in capitulo, diſciplinam in labore, meditationem in lectione, feruorem in oratione, caſtitatem in tentatione, tolerantiam in aduerſitate, humilitatem in proſperitate.

Qualis debeat eſſe monachus.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

S. BONAVENTVRAE.

Libellus Apologeticus, id eſt excuſatorius, in eos, qui minorum Fratsum ordini aduerſantur.

Quæſtio aduerſariorum prima.

PRAETER hoc ꝙ ſurripitis clericis eleemoſynas, quæ ipſis darentur, ſi vos non eſſetis, conquæruntur, ꝙ detrahatis in populo, & cõfundatis eos in prædicationibus veſtris, vitia eorũ propalando. Inſuper, ꝙ ſuadeatis hominibus, ne cõfiteantur eis, & ne dent eis oblationes, & alia quæ deberent, cùm ipſi ſunt potius q̃ vos, qui pro animabus eorum ſunt rationem Domino reddituri. Reſponſio ad iſta per ordinem. Omnia quæ ipſis iure debẽtur in oblationibus, decimis, & alijs, vel de approbata eis cõſuetudine dari ſolent à populo, nos potius ſuademus eis dari, quàm ĩpediamus, immò hortamur populu, eis iſta non ſubtrahere, nec in alios pios vſus erogare, & ius ſuum cuiq; tribuere, etiã peccatori. Si autem quandoq; quærunt conſilium, vbi ſecundum Deũ melius ſit dare eleemoſynam, ad quam non tenentur ex debito: dicimus liberè, ꝙ ibi ſit melius, vbi vel maior eſt indigẽtia, vel maior Deo honor exhibetur, & ipſis dantibus, exindè efficaciora orationum ſuffragia prouenire creduntur: vel quo ipſorum deuotio ad benefaciendũ pro Deo feruentius inclinatur. Quòd autem Plebanis ſuis confiteantur (vt debent) ſuademus etiam his, qui nobis confeſſi fuerint, vt agnoſcant eorum conſcientias, quos regere debent, vt ſciant, quibus exhibere, vel negare debeant eccleſiaſtica ſacramenta, niſi fortè tales ſint aliqui, à quibus prohibeãt canones ſacramenta requiri, vt ſuſpenſi ab officio, vel irregulares, vel ius ligandi, & ſoluendi non habentes, vel per quos aĩæ magis irretiuntur peccati laqueis, q̃ purgentur, de quibus nõ eſt nunc vlterius proſequẽdũ. Quòd autem detrahamus eis, & cõfundamus eos in populo, non oportet, ꝙ nobis hoc imponant ſingulariter, cum ipſi non abſcondant ſcelera ſua. Sed per facti euidentiã omnibus ea propolant, & nobis etiam tacentibus, omnibus ingerant inde materiam detrahẽdi. Vtinam nos

ſoli ea

ſoli ea ſciremus. Vtinam ita eſſent occulta eorum peccata, ꝙ nobis ea prodere volentibus, non crederetur, & mẽdacij, & detractionis à populo argueremur. Nũc autem tanti & tanti aperti ſunt multorum exceſſus, ꝙ laici arguunt nos, cum aliorum vitia in prædicatione tangamus, quare tam enormia, & aperta, & multa, & magis nociua clericorum ſcelera nõ repræhendamus, cum non debeat eſſe perſonarum accepto apud veritatis doctorem, nec pro timore vel fauore debeat apertã veritatem tacere, & hoc granius redarguere, quod eſt nociuius, & quo Deus magis offenditur in quocunq; ? Inde eſt, ꝙ propter hoc cogimur interdum, aliquid de clericorum exceſsibus tangere, ne pntemur ex rimore tacere, vel ex priuato fauore, quaſi cum ipſis cõtra laicos pariter conſpirauerimus, & vt laici æquanimius ferant, ſi eos corripimus: videntes, ꝙ nec clericis parcimus, & maximè vt veritas Euangelij ſeruetur, quæ omnium peccata deteſtatur, ne aliter putarent ſimplices, ꝙ peccata non eſſent Dei odibilia, quæ non audirent in clericis repræhendi: & ſtultæ mulierculæ putarent, non eſſe illicitum cum ipſis peccare, ſicut aliquibus earum notũ eſt, ab eis fuiſſe perſuaſum. Quòd autem non nitamur eos in prędicatione confundere, nec populo eos odibiles reddere, poteſt ex hoc patenter agnoſci, ꝙ multos eorum defectus ſcimus, & diſsimulamus, nec populo propalamus expreſsè, parcẽtes eiſdem. Cũ & ſi non in omnibus, tamen in pluribus eorũ plures reperiantur, per qnos fierent deſpecti populo, ſi vellemus eos publicè prædicare, & hoc cantè tacemus, his de cauſis: Vna propter pacẽ & reuerenriã cleri, ne laicos contra clericos prouocemus ad diſcordiã, cum pro pace clerici & etiam ædificatione populi, à Deo & à ſede Apoſtolica ſpecialitet miſsi ſumus. Secunda, ꝙ non poſſemus tamen per hoc emendare eos, nec haberemus alios meliores qui eis mox ſubſtituerentur, ſi iſti omnes qui ſunt repræhenſibiles abijcerẽtur, & eſt minus malum aliquo modo habere iſtos ꝗ nullos, maximè cum Epiſcopi & prælati non intenderent ſubſtituere meliores. Tertia, ꝙ deferimus in hoc bonis qui ſunt inter eos, & ſi pauci ſint qui cum cæteris confunderentur, cum rudis populus ſine diſcretione bonos & malos perſequi inciperet & odire. Quarta & quaſi præcipua, ne ſi populus perderet omnino fidẽ in clericis, hæretici inſurgerent & attraherent ſibi populum, quaſi oues deſtitutas paſtoribus, & facerẽt eos hærencos, gloriantes ꝙ noſtro quaſi teſtimonio, tam viles eſſent clerici, ꝙ nullus eis obedire deberet, nec doctrinam eorum curare. Omnis enim hæreticorum intentio ad hoc tendit, ꝙ ſpreto clero eis credatur: & ad hoc non conuenit nos ipſorum eſſe cooperatores, quin potius debemus contra eos quaſi lupos rapaces clero & Eccleſię eſſe propugnatores, contra eorũ verſutias populum præmuniendo, errores ipſorum veritatis teſtimonijs ex ſcripturis autenticis cõfutãdo. Quinta, ꝙ lucra animarum quæ quærimus, melius promouemus cum beneuolentia cleri & aſſenſu, quos ſi in diſcretè agendo exacerbaremus, cum non poſſemus cõtra eos communiter præualere, prohiberent nos animabus prodeſſe prædicando, & confeſsiones audiendo. Et ſic ſalus multarũ animarum impediretur, & fieret quaſi ſciſsio in Eccleſia, dũ clerici nos quaſi reprobos perſequi inciperent, & laici aut nobis aut ipſis fauentes, alteros deſpicerent, & eis credere recuſarent. Et cum non poſſemus eos qui nobis fauerunt defendere à clero, quin eos nobiſcum perſequerentur & excõmunicarent, tandem omnes nos deſererent: & ex odio noſtri doctrinam noſtram clerici infamarent, & ſic hęreticis qui modo nos timent, aditus ad ſubuerſionem fidelium ſine contradictione pateret. ſicut lupis vbi canes non metuunt, & paſtores ſunt deſides, datur andacia oues inuadendi. Niſi enim eſſent iſti ordines in Eccleſia, qui ex officio prædicationis & cõfeſsionis fideles illuminant, citò plurimi efficerentur hæretici in his terris, vbi tam pauci inueniuntur clerici in ſacra ſcriptura periti, cum neſcirent hæreticorum verſutijs obuiare. Immò ipſi clerici citò ab hæreticis ſubuerterentur per callidas expoſitiones ſcripturæ, in quibus neſcirent eorum deprębendere ſallacias, vel per promiſsiones ſeducerent eos, ſpondentes ꝙ magni fierent inter ipſos. Et cum laicos attraherent clerici, etiam potius adhærent eis, quàm ſoli relicti perirent inopia, cum nullus curaret eos, nec daret eis oblationes vel decimas: aut certè perſecutionibus eorum exterminarentur, cũ iam haberent laicos adiutores contra clerũ, ſicut modo clerici hæreticos perſequuntur. His ergo de cauſis & alijs, vt multa mala vitentur, vtilius iudicamus tacere quædam mala clericorum, ꝗ populo prodere, vbi ſine ſcãdalo poſſumus euitare, vt ſunt iſta. Quãdocũq; habet plures Eccleſias, curam animarum habẽtes, ſine diſpenſatione Apoſtolica, omnes vacant ipſo iure pręter vltimam, & nullum ius habet in alijs ligandi vel ſoluendi, nec eius vicarius, nec aliquos inde reditus percipiẽdi. Item illegitimè natus nullum ius habet in beneficio curam animarum habẽte. Item qui recipit Eccleſiam per quamcunq; ſymoniam. Item qui recepit Eccleſiam ab eo, qui non habet verum ius conferendi eã. Omnis notorius fornicator cuius criminis teſtis eſt populus, iure taxatus, ſiue in domo ſua teneat ſornicariã ſiue extra, vel vnam habeat vel plures, eſt ipſo iure ſuſpenſus ab officio, ita ꝙ ſubditi non debent eius miſſam audire, nec confiteri ei, nec alia ab eo ſacramenta recipere, nec poteſt eos excommunicare, nec abſoluere. Item ſi ſuſpenſus celebrat & officiat Eccleſiam, vel quacunq; excommunicatione ligatus, ſeu recipit ordinem clericalem, aut in eo ſolenniter miniſtrauit, factus eſt irregularis, & non poteſt exercere officium clericale, etiam ſi iam fornicari ceſſauit, vel ab excommunicatione abſolutus fuerit, niſi cum eo ſuper irregularitate contracta per ſedem Apoſtolicam diſpenſetur, maximè ſi à iudice ſuſpenſionis ſententia fuit lata. Huiuſmodi autem ſententiæ iam ſæpè feruntur in clericos, ab officialibus & archidiaconis & iudicibus ordinarijs vel delegatis, & parum curantur à multis. Videmus in terris iſtis tot eſſe imperitos iam clericos, in his quæ ad regimen pertinent animarum, licet fortè in grammatica vel alia ſcientia ſint inſtructi, ꝙ vbi centum vel plures plebani & vicarij conueniunt, vix pauci ſint, qui verè ſciant animas ſuas, vel alia quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, in his per ſcripturarum ſcientiam expedire. Et talibus imperitis non deberent eorum ſubditi confiteri propter periculum, ne fortè ex ignorantia relinquant eos in ſtatu damnationis, docendo non eſſe peccatum, quod eſt mortale peccatum: aut nõ oſtendendo formam debitam ſatisfactionis de peccato confeſſo, vbi certa forma ſatisfactionis eſt neceſſaria, vt de reſtitutionibus rerum illicitè acquiſitarum, certis locis vel perſonis vel hæredibus faciendis, vbi multi ſeducũtur. Scimus etiam, ꝙ qui ſcienter in mortali peccato poſitus celebrat miſſam, qualibet vice mortaliter & grauiter peccat, & quantum in ipſo eſt, rurſum CHRISTVM crucifigit, quem pro denarijs, quos ſibi ſperat offerri, & illicitè & indignè contrectat. Qui ergo offert ei quem talẽ eſſe præſumit vel ſcit, & rogat eum miſſam celebrare, facit eum Chriſto tantam inferre contumeliam, vt eum indignè contrectet, & peccat mortaliter. Sed qui facit aliquem peccare mortaliter, ipſe peccat, vbi ignorantia non excuſat, & ſecundũ iſta ſi nullus offerret vel audiret miſſas eorum, qui illicitè celebrant, ceſſarent à celebratione vel corrigerent vitam ſuam, & ſic multa peccata omitterentur. Multi

etiam

Peruerſa hęreticorũ omnium intentio.

Clericorũ ſcelera non diſsimulanda.

etiam inordinatè excommunicantes incidunt in pœnã
ſuſpenſionis & irregularitatis, & per alios actus plures
inobedientiæ merentur ſuſpendi ab officio, & ineffi-
cax fit eorum auctoritas in ſubditos ſuos. Scimus etiã,
ꝙ qui eſt peccato mortali, cum ſibi Deus iratus ſit, nõ
placat eum pro alio peccatore. Ergo oratio clerici in
peccato poſiti, ineſficax eſt ſibi, & alijs qui offerunt ei
eleemoſynas, vt oret pro illis. Item clericus lubricus
vanus & malè expendens res Eccleſiæ, quo plura ha-
buerit plus peccat. Sed qui illi dant oblationes & alia,
promouent eum ad amplius peccandum, expedit ergo
ei non dari. Item qui recipit pretium operis alicuius, &
non deſeruit, malè recipit, ſed clericus habens curam
animarum, & non faciens quæ debet eiſdem in doctri
na ſalutis, & bono exemplo, & efficaci oratione, & de-
bita correctione, & in alijs, peccat recipiendo ſtipen-
dia eccleſiaſtica, quæ non deſeruit vt debet. Ergo non
deberẽt ei dari, ne daretur occaſio peccati. Quàm pau
ciſſimi autem in terris iſtis iam reperiantur, qui debi-
to modo præſint animabus commiſſis, nimis eſt miſe
rabile, qui aut ex defectu iuris, aut ſcientiæ, aut vitæ,
aut diligentię circa eas, aut liberæ executionis officij
ſui nihil habeant repræhenſibile, & quod eos tali offi-
cio reddat indignos. Quomodo verò tota Eccleſia p
mala exempla clericorum & auaritiam corrumpatur,
& negligentiam deformetur, & à ſtatu debito elonge-
tur, & quanta ex hoc quotidie peccata increſcant, &
quot bona negligantur per mundum, quæ vix aliquis
ſufficit æſtimare. Hæc & plura alia cum vera eſſe ſci-
mus, & tamen ea populo non apertè prædicemus, nõ
debemus à clero iudicari, ꝙ confuſioni eorum inten-
damus, & eos populo ſtudeamus odibiles facere, ſed
magis ſi haberent intelligentiam, agnoſcerent, quantũ
eos honoramus, & deferimus talia ſubticendo, propter
cauſas ſuprà notatas. Ideò tamen ſecurius iſta diſſimu-
lamus, ꝙ nec clericorum nec laicorum cura nobis ita
commiſſa eſt, vt de ipſis teneamur reddere rationem
ſicut prælati ipſorum, ad quos ſpectat eorum corre-
ctio, niſi inquantum ex libera charitate conſideramus
eis prodeſſe. Vnde poſſumus tacere & loqui, quæ ſecũ
dum Deum & nobis & alijs expedire videmus, cum
nihil à nobis amplius requiratur. Vitia autem laicorũ
liberius arguimus, quia & patientius ſuſtinent, & neſ-
ciunt literas, quibus inſtruantur quid debeant cauere
vel facere: & minus periculum ſequitur ſi eorũ in pu-
blico propalentur exceſſus, & facilius emendentur.
Clericis autem poſſumus in capitulis ſuis, omnia peri-
cula ſua in ſermonibus literalibus ſeorſum oſtendere,
cum reuerentia charitatis, & maturitate benigna, &
ſic magis proficimus apud eos. Quæſt. Cum ergo nõ
Queſt. 2.
ſitis iudices clericorum vel laicorum, nec ad vos ſpe-
ctet eos redarguere vel corrigere, ſed ad ſuos tantum
rectores, quid vſurpatis vobis iuris, etiam ſi cauſæ præ-
dictæ non eſſent, vt alicuius vitia publicè repræbenda
tis, ſicut ſæpè tangitis in prædicatione vitia quorum-
libet laicorum, clericorum, & religioſorum, cum præ-
dicator non debeat arguendo deſcendere ad ſpecies
peccatorũ, ſed in genere ſolum oſtendere vitia & vir-
tutes, & nullum notabiliter confundere coram popu-
lo, peccata ſua publicè obiurgando alij in ſcandalum?
Reſponſio. Intelligentibus conſtat, ꝙ multum diffe-
runt actio iudicis & doctoris. Iudex enim ad quẽ ſpe-
Iudicis officia.
ctat correctio delinquentium ſubditorum, debet inue
ſtigare, exceſſus delinquentium eos audire, teſtes reci-
pere, peccantem citare, crimina contra ipſum propo-
ſita ei obijcere, negantem conuincere, conuictum vel
confeſſum punire, contumacem amplius vt magis ter
reatur arctare, & cogere ad ſatisfactionem, etiam inui-
tum. Cum ergo formam iſtam omnino non teneamus
in prædicando, non vſurpamus nobis iudicis officium
iudicamus ſuper aliquem, ſed imitamur tantum formã
doctoris. Doctor. n. ſeu prædicator qui diuerſi generis
auditores debet inſtruere, vt virtutes magis reddat cõ
mendabiles neceſſarias ad ſalutem, vitia his oppoſita
q̃ ſint nociua & deteſtabilia oſtendit. Et quibuſdam ge Munus doctoris ſeu prędicatores.
neribus hominum quædam vitia ſunt magis vſitata,
vt mercatoribus fraus & mendacia, militibus rapina &
incendia: & ita de alijs neceſſe eſt, ꝙ propter generalẽ
inſtructionem quodlibet genus hominum ſpecialiter
arguat, & moneat ſibi ſpecialius inſidiantia vitia ca-
uere, ſicut medicus ægros diuerſis infirmitatibus labo
rantes, docet à ſibi magis noxijs cibis & alijs abſtine-
re. Nihil enim prodeſſet infirmis ſi diceret, cauete ab
omnibus cibis nociuis gñraliter, niſi ſpecificaret in qua
libet paſſione quid illi ſpecialius noxium eſſet, aut pro-
ficuum ſanitati. Quod autem dicitur, ꝙ prædicator de
beat in genere omnes arguere peccantes, & non deſcẽ
dere ad ſpecies, hoc eſt intelligendum de notabili ſpe-
cificatione perſonarum, nõ vitiorum vel ſtatuum vel
officiorum, quæ non poſſunt propriè deſcribi ſine ex-
preſſione officij vel ſtatus illorum, qui in hoc ſpeciali-
ter offendere conſueuerunt. Poteſt enim ſic congruè
generaliter dici vos artifices peccatis frequẽter in hoc,
& vos milites in hoc, & vos religioſi in iſto, vos cleri-
ci in illo, & ſic de alijs: ſi ſunt ibi plures de quolibet ge-
nere illorum ad quos loquitur, ſiue nullus, vt quiſq; ſi-
bi conſcius talis peccati compungatur, & in ſe confun-
datur, & nullus ſpecialiter notabilis de hoc reddatur,
quem facti euidentia aliàs non facit notabilem, vel qui
ſeipſum non prodit eſſe reum, ſibi aſcribendo ſpeciali-
ter cum murmure, quod generaliter dictum conſtat
iuxta illud Poetæ. Conſcius ipſe ſui, de ſe putat omnia
dici. Correctioni enim & ædificationi tantum debet
intendere doctor fidelis, non confuſioni vel infama-
tioni alicuius præſentis vel abſentis. Vbicũq; ergo prę-
ſumitur, ꝙ aliquis ſpecialiter de peccato prius incogni
to alijs, ex prędicatione reddatur notabilis, vnde po-
teſt oriri grauamen vel ſcandalum, melius eſt tacere, &
alia ædificatoria magis loqui. Qui verò facere conſue-
uit contrarium, aut contentioſum, aut inuidum, aut im
prudentem ſe demonſtrat, aut vanæ gloriæ cupidum,
qui non aliũde eſſet acceptus apud hominem, ex alio-
rum infamia gloriam ſibi quęrit. Quem confundendo
exaſperas, hunc tardius ædificas, & rancoris aculeo vul
neras. Quæſt. Cum in prædicatione & confeſſione
audienda, multa ſit diſcretio neceſſaria, & peritia ſcri-
pturarum, quare ad hæc officia tam iuuenes (vt vide-
tur) & immaturos promouetis, qui & ſibi & alijs ali- Queſt. 3.
quando minus proſunt, & fortaſſe etiam obſunt, cum
in clericis alijs hoc repræhendere ſoleatis animarum
rectoribus? Reſp. Licet enim aliquando ꝙ iunior lite-
ratior ſit, & magis diſcretus ſit q̃ ſenior, & facies iuue-
nilis ſæpius maiorem celet ætatem, & morum maturi
tas ætatis defectum ſuppleat, in pleriſq; tamen etiã pro Cur iuniores inter religioſus meritò promoueantur ad prędicationes, & confeſsiones.
pter hoc aliquoties ad hæc officia promouemus iunio
res, vt interim diſcant per exercitium, quia cum vidẽt
ſe ad hæc officia aſſumptos, diligẽtius ſtudent, qui aliàs
fortè ſegniores eſſent in ſtudendo, & minus profice-
rent. Minus etiam obeſt, ſi minus adhuc perfecti ſunt
promoti, dum viuunt adhuc ſeniores, qui eos poſſunt
informare, & corrigere, & defectus illorum in conſi-
lijs ſupplere: q̃ ſi illi deficerẽt penitus, & nemo eos tũc
ſciret inſtruere, ſi tunc primò exercitari deberẽt. Tot
etiam ſunt requirentes à nobis prædicationes & con-
feſſiones & conſilia, ꝙ ſeniores nõn ſufficiunt omni-
bus ſatisfacere, ideò oportet nos de iunioribus, aliquos
qui ſperantur idonei promouere, qui onus ſeniorum
ſubleuent, & petentibus ſatisfaciãt, prout ſciunt. Quã-
uis nullum ſciẽter promoueamus, quem non ſperemus
idoneum. Tamen aliquando aliquis præter voluntatẽ
noſtram

noſtram, minus efficitur vtilis, quia multa ſunt quæ ad idoneitatem tanti officij requiruntur, & ſatis eſt difficilè, hæc omnia ſimul in omnibus reperiri.

Queſt. 4.

Qualis debeat eſſe promouendus.

Quæſtio. Quæ ſunt ergo neceſſaria illi, qui ad prædicationis & confeſsionis officium eſt aſſumendus? Reſp. Vt ad hoc ſit idoneus, præter habilitatem illam quam cōfert gratia, quæ etiam eſt efficacior omnibus, quæ non in noſtra poteſtate conſiſtunt, ſed in beneplacito Dei, ſingulis prout vult dona ſua diuidens, iſta conſiderare in promouendis ſolemus ad hæc officia. Primò, ꝙ ſit cōpetentis ætatis, non multum à triceſimo diſtans anno, quia quæ fiunt à pueris, puerilia reputantur. Secundò, ꝙ non ſit etiam facie & moribus puerilis, quia iſta multum minuunt auctoritatem apud homines, tam dictorum ꝙ factorum. Tertiò, ꝙ non ſit valde notabiliter deformis in corpore, videlicet nimis breuis, vel craſſus, vel gibboſus, vel aliter turpiter deformatus, ne per hoc eius prædicatio deſpectui & riſui haberetur. Quartò, ꝙ non ſit etiam valde debilis corpore, cum ex hoc labores huius officij exequi viriliter non valeret. Quintò, ꝙ ſit competentis facundię, vt poſsit ea quæ debet, proponere ſine faſtidio auditorum. Sextò, ꝙ ſit ſaltem in grammatica & ſacra ſcriptura tam ſufficiēter inſtructus, ꝙ ſine errore vel confuſione ſciat coram populo & clero proponere, veritatem; & in conſilijs competenter ſatisfacere requirētibus de cauſis neceſſarijs; & in confeſsione de pœnitentijs iniungendis imponendis. Septimò, ꝙ ſit talis in vita & in moribus, ꝙ de ipſo & fratres interius, & alij exterius nihil videant vel audiant, per quod doctrina prędicationis eius apud audientes quoquo modo vileſcat. Nam cuius vita deſpicitur, reſtat vt eius etiam prædicatio contemnatur.

Dictum Gregorij.

Octauò, ꝙ etiam naturali tantum polleat induſtria, ꝙ per fatuam ſimplicitatem non reddat contemptibile, quod per acquiſitam ſcientiam appræhendit, vt ſciat ſe honeſtè gerere inter homines, & prudenter in omnibus ſe habere. Nonò, ꝙ non ſit minus ad hoc voluntarius, vt ſi ad hoc motu proprio non trahitur, ſaltē propter obedientiæ bonum proximorum ſaluti intendere prædicando, conſulendo, & confeſsiones audiendo, & alios ædificando non contentioſè recuſet. Gregor. Quod mens voluntariè non recipit, congruè non diſponit. Sic multi ſanctorū officiū quo ꝓdeſſe debebāt proximis, humiliter refugiebant, & tamen ad hoc tracti per obedientiam, ſolicite adimplebant, vt Moyſes, Hieremias, & alij plures noui & veteris teſtamenti doctores. His donis ornato, ſi gratia affuerit, poteſt & debet imponi officium prædicationis, & confeſsionis, in ordine vbi fuerit neceſſarium. Qui verò alios non idoneos pro priuata ſocietate promouent, ordini confuſionem, & animabus nocumentum, & ipſis promotis detrimētum, & ſibimet culpam non paruam procurant, cum negligentiæ inutilium & imperitorum tam in cōſilijs incautis, quàm in abſolutionibus ineſſicacibus, & in alijs nocumentis animarum ab eis qui tales promouent, meritò requirantur. Tales enim in multis ſæpè poſſunt offendere vel ſcandalizare, dum non dicenda populo prædicant, vel falſa docendo errorem inducūt, vel aliter fortè minus compoſitè ſe habendo. Item in confeſsione fortè neſciunt confitentes debito modo inſtruere, nec inter peccata grauia & leuia diſtinguere: & aut faciūt ex nimio rigore deſperare, aut cum adhuc in ſtatu damnationis ſunt, dant eis ſpem de ſaluatione, & indulgent eis corpus Domini recipere. Et maximè circa rerum iniuſtarum acquiſitionem, vel reſtitutionem multi ſeducuntur, dum non informantur quæ ſit iniuſta conquiſitio, vel qualiter purè reſtituant quibus debent. Ex moribus etiam quorundam & vita prædicantium vileſcit ſæpè doctrina verborum, dum alta docent verbo prædicationis, ſed minus ædificatoria oſtendunt exemplo actionis.

Ineptia eorum qui audiunt confeſsiones, damna multa cauſat.

Vnde vt diligenti examinatione indiget, qui debet eſſe doctor in medicina corporum: ita multa conſideratione opus eſt, ſi ſit idoneus qui debet eſſe doctor & medicus animarum, cum ſint ſubtiliores & periculoſiores & incurabiliores morbi peccatorum, quàm paſsiones corporalium infirmitatum. Illi verò qui ſe ad hæc officia impudenter ingerunt, indignantes ſi ad ea tardius promouentur, quàm ſint imprudentes perpendere nolunt aut neſciunt, & eoipſo ſe ad hoc oſtendunt & reddunt indignos. Nam ſi digni fuerint & idonei, non debent ſe ad hoc ingerere, ſed modeſtè expectare, quouſq; per inſpirationem Dei, à prælatis ſuis & fratribus ad hoc ſuo tempore aſſumantur. Si autem indigni vel nondum idonei, tunc ſi ſe ingerunt, primò quidem temerarij ſunt, ꝙ antequam vocentur, ad tantum officium currere præſumunt, vnde Hiere. Ipſi currebant, cum ego non mitterem eos, ſcilicet prædicare, & Paulus. Quomodo prædicabunt niſi mittantur? Jdem alibi. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquā Aaron. &c. & CHRISTVS dicit in Io. Neq; enim à meipſo veni, ſed ille me miſit, ſcilicet pater. Secundò ſuperbi, quia ſeipſos reputāt dignos & idoneos, ad quod fortè nec Deus nec fratres vel prælati ſui iudicant eos idoneos, ſicut Chore, qui voluit ſibi ſacerdotium vendicare. Tertiò ſtulti, quia cum talia officia ſint occaſio tentationis per inanem gloriam, auaritiam, luxuriam, noxiam, libertatem & internæ deuotionis extinctionē & alia plura pericula, quòd ipſi met ſe talibus incautè ingerunt, nimis ſtultè ſe ſatis periculis ſine neceſsitate exponūt, cum fugere magis deberēt à periculo, quàm illud appetere, neſcientes, quo exitu bellum ꝙ ſibi concitant, finiatur. Quartò non carent rancore inuidiæ, vel contra eos qui ad hæc officia eos promouere poſſunt & non faciunt, vel qui fortè impediuerunt, imputantes illorum maleuolentiæ magis quàm ſuæ inſufficientiæ, ꝙ non promouentur, cum ipſi ſibi videantur ad hęc digniores, quàm illi quos vident iam promotos eſſe, quibus in ſcientia & alijs ſe reputant aptiores.

Hier. 23.
Rom. 10.
Heb. 5.
Ioan. 7.
Num. 16.

Queſt. 5.

Quæſt. Cum prudentum ſit non leuiter retractare quæ faciunt, ſed ante diligenter deliberare facienda, ne poſtea oporteat reuocare, & vos toties mutetis prælatos ordinis, videmini aut inconſideratè cōſtituere inutiles ad tantum officium, aut ſine ratione vtiles deijcere: quod eſt ſignum inconſtantiæ & impatiētiæ, quòd nō poſsitis pati rectores idoneos, quos iniurioſè abijcitis: aut ꝙ in officio ita peruerſi fiant, ꝙ meritò non debeant in eo diutius tolerari, aut ꝙ tam paucos habeatis in ordine pro officio regiminis idoneos, ꝙ ſemper quæritis meliores. Reſp. Sicut ſuprà de officijs & confeſsionibus dictum eſt, plures conditiones ad hæc forè neceſſaria, ita de officio regiminis animarum eſt tenendum. Requiritur enim in prælato ætatis maturitas. Honeſta admodum perſonalitas. Vitę irrepræhenſibilitas. Quartò ꝙ non ſit idiota in literarum ſcientia. Quintò quòd ſit diſcretus & prouidus ex naturali induſtria. Sextò ꝙ ſit zelator iuſtitiæ & ordinis diſciplinæ. Septimò ꝙ ſit tractabilis per manſuetudinis lenitatem. Octauò ꝙ ſit compaſsiuus pietate fraterna. Nonò ꝙ ſit deuotus habens orationis vſum, & fiducialiter agens cum Deo. Decimò ex guſtu internæ dulcedinis eius, & experimento crebro exauditionis, qui ſemper in officio eſſe ſe doleat, & tamen cum ad hoc compellitur, æquanimiter illud ferat, nec propter hoc vt citius abſoluatur ab officio, negligentius in eo ſe gerat. Vndecimò ꝙ corporis imbecellitate à communis vitæ obſeruantia non omnino impediatur. Iſtæ conditiones ſimul oēs in paucis reperiuntur: ideò paucos ſtabiles in officio poſſumus habere prælatos, dum aut minus ſunt corpore debiles, pro talibus laboribus & ſolicitudinibus

In officio regiminis quę ſint ſpectanda.

licitudinibus ſufferendis, aut nimis inuoluntarij pro timore conſcientiæ, dum ſemper timent minus quàm debeant facere, aut in exterioribus prouiſionibus miti, aut mores eorum in aliquo fratribus diſplicent vel minus placent, aut fortè in alio loco vel officio vtiliores ſunt quidam, propter iſta ſæpè mutantur prælati. Bonum eſt etiam propter hoc, ne fiant aliquando inſolentes, ſi ſcirent ſe in dominio permanſuros diu, vt ſic in humilitate ſeruentur, & ſubditi quibus fortè grauis eſſet aliorum alicuius prælatio, de ſpe facilis abſolutionis eius conſolentur. Sunt etiam quidam boni ſubditi, ſed inutiles pro prælatis, ideò deponuntur.

Quęſt. 6.

Quæſt. Cur autem toties mutatis fratres aliquos de loco ad locum? Suſpectum.n.videtur, quaſi aliquod crimē ibi cōmiſerint, vndè mutantur, vel quaſi ex impatientia ſua vel aliorum non poſsint ibi manere, vel ex rancore nō permittat eum prælatus ibi ſtare, vbi diligit & conſolatur eſſe.

Cur fratres de loco ad locū iuſtè mutentur.

Reſp. Vix aliquid fit tam purè, quin poſsit ab aliquo ſiniſtrè interpretari, quaſi male fiat. Sed bonum non ideò malum eſt, ſi illud mali ſeu ſtulti dicūt malum. Sunt autem plures cauſæ quare fratres de loco ad locum mutantur. Aliquando cōſolatio eius qui mutatur, quia ſic petiuit. Aliquando conſolatio ipſorum ad quos mittitur, quia hoc petiuerunt diligentes eum pro bona conuerſatione vel vtilitate. Aliqñ forſitā quia alibi magis neceſſarius eſt, & vtilis pro prædicatione & confeſsione, vel alio officio domus illius. Aliqñ pro maiore ſpiritus eius quiete, quia ibi minus à parentibus & alijs requirētibus infeſtatur. Aliqñ pro communi recreatione, quia aer vel victualia plus ibi competūt ei, vel ſuppetunt pro indigentia ſua. Aliqñ quia in vno loco habet aliquis tentationis alicuius materiam, quā nō habet in alio. Poſſet etiam aliqñ accidere, ꝙ aliquis deliquiſſet in vno loco, ꝙ pro ſapiendo ſcandalo, expediret eum mutari in alium locum. Similiter poſſet aliquis ita eſſe diſtortus moribus, vel ex aliqua corporis qualitate onerofus, ꝙ pro petitione oneris alijs tranſmitteretur ad tempus, vt alij interim ab eo releuarentur, ſicut onus ab vno humero in alium commutatur.

Simile.

Valet etiam ad hoc maximè talis mutatio, vt fratres ſecundum regulam agnoſcant ſe peregrinos & aduenas in hoc mundo, non habentes hic manentem ciuitatē, & ſemper æternam patriam inquirentes. Si.n.in vno loco diu ſtare deberent, quidam nimias ibi contraherent cum extraneis cum potentibus cum fœminis amicitias, corporis commoda procurarent, ſumptuoſa ædificia conſtruerent, & cum ibi quaſi notiores magis viderentur eſſe neceſſarij, tantò vellent eſſe ſuper cæteros potentiores, ita vt nec prælati auderent ſine ipſis in domo aliquid ordinare, & veluti quadam diuturnitatis præſcriptione ſtabiliti, vix æquo animo ferent, ſi vellent eos pro aliqua cauſa mutare, etiam ſi omnimodis expediret. Vt ergo puritas paupertatis & obedientiæ melius obſeruetur in ordine, & mala plurima præcaueantur, expedit fratribus aliqñ à loco mutari.

Quęſt. 7.

Quæſt. Cum potius deberetis diligere ſi religioſi & boni apud vos eſſent vicini, quàm ſeculares & inſolentes laici, quare impeditis aliqñ ēt per priuilegium Papale, alios religioſos circa veſtram habitationem ſibi manſionē conſtrùere, niſi ꝙ videtur inuidia eſſe in cauſa? Reſp. Nō pro inuidia, ſed potius pro pace priuilegium hoc à ſede Apoſtolica datum agnoſcitur, & ob eādem cauſam pacis eo vtimur, cum non tam nobis q̃ etiam alijs poſſit aliter in poſterum turbatio & materia ſcandali ſuboriri. Si.n.aliqñ neceſſe foret, eis vel nobis areas noſtras ampliare non poſſemus, cum alij priores eas iam occupaſſent. Si autē aliquæ areæ inter nos & illos eſſent mediæ, cum vtriq; eas certatim præoccupare deſiderarēt, ex auaritia ſua venditores earum vix pro triplicato precio eas darent. Vel ſi forte pauperes eſſent poſſeſſores earum, aliquis diues auarus eas præemeret, vt nobis eas poſtea cariſsimè venderet, videns nos ipſis neceſſariò indigere. Item fortè conueniret eis vel nobis, officinas noſtras propter ſitum loci aliqñ ſic ordinare, ꝙ eſſent alijs pro magno incommodo, & frequēti cordium turbatione, vt ſi chorus ipſorum poneretur apud locum infirmorum noſtrorum, vel aliter quolibet modo, videlicet latrina, coquina, dormitorium, refectorium, capitulum, domus hoſpitum, ꝙ propter pacem infirmorum cordium, magis expedit nos eſſe longius ſegregatos. Poſſet etiam qñq; diuinum officium apud alterutros impediri, ſi oratoria nimis eſſent contigua, cantu ſuo mutuo ſe impedientibus.

Cur iure cautum eſt, ne monaſterium iuxtà aliud monaſterium ędificetur.

Idem poſſet fieri de prædicatione, cum vtrobiq; fortè pro cauſa aliqua prædicare contingeret. Si ēt aliquis qñq; confiteretur apud illos, & placeret ei ēt alicuius apud nos conſilium requirere, aut non auderet facere hoc, timens ꝙ prior cōfeſſor indignaretur, quaſi non ſufficeret ei pro confeſſore dum quęreret alium, aut fortè putaretur velle explorare, quid ille vel ille cōſuleret, & inde quęrere materiam detrahendi. Si qui etiam magis frequentarent illos, q̃ iſtos in officio diuino vel in alijs, viderētur alios minus diligere, & fieret materia murmurādi. Infirmis .n. cordibus ex leui occaſione plus infirmandi materia miniſtratur, & ideò neceſſe eſt, vt præcaueantur talia quæ ipſis noceant, & alios ſcandalizant: ne poſtea emēdari non valeat, quod in principio facilius præcauetur. Vtilius etiam eſt hominibus ciuitatis, vbi fratres morantur, ꝙ in diuerſis locis à ſe deſiūctis eis religioſi morentur, q̃ ꝙ in vno angulo plures manerent, & alia pars inanis remaneat, per quorum vicinitatem poſſent ſpiritualiter conſolari. Quòd ſi fortè tales forent religioſi qui apud nos habitare vellent, per quos non ædificarentur fideles, ſed potius ſcandalizarentur, tunc omnino expedit, ꝙ non ſint nobis vicini, ne fortè ipſorum inſolentiæ nobis aliqñ aſcriberentur, aut neſciretur an ad eos vel ad nos latenter intrarent perſonæ ſuſpectæ, aut certè ipſorū diſſolutio fieret aliqñ nouitijs noſtris tētationis occaſio, vel ēt alijs cā īquietudinis, & impedimentum in ſtudio ſpirituali. Si autem quidam infirmi aliqñ dolerent, cum fortè viderent alijs religioſis largiores eleemoſynas dari q̃ ſibi, & ex hac inuidia tot querētur de vicinitate illorum, hoc nec probamus nec omnino negamus, ſed non eſt noſtra intentio propter hoc prędicto vti priuilegio, ſed potius ꝓpter cauſas ante poſitas, & ſi quę aliæ poſſunt rationabiles inueniri.

Quęſt. 8.

Quæſt. Cum vnicuiq; liberum ſit, veſtem ſuam formare prout vult, & de panno ſeu colore quolibet, videmini valde iniuriari quibuſdam religioſis viris vel fœminis, prohibendo ne deferant veſtes in colore vel forma habitui veſtro conformes.

Cur habitū noſtrū ab alijs deferri indecēs ſit nec ſuſtinē dū oino.

Reſp. Multis de cauſis habitum noſtrum alios ferre nō ſuſtinemus, & per priuilegium Apoſtolicum omnibus inhibemus. Vna cauſa quia cum ſimus ex profeſsione regulæ mendicātes, ſi ſub noſtro habitu diuerſi hinc inde mēdicarent, homines qui iam illis eleemoſynam dediſſent, & nos vel alij in ſimili habitu iterum ſuperuenirent, putarēt, ꝙ idem ex auaritia iterum peteret, & ſcandalizarētur de ipſis vel de nobis, ꝙ nimis eos petēdo grauaremus. Item cum putarent nobis dediſſe quod alijs nobis ſimilibus dederunt, qui inter habitus, neſcirent diſcernere, recuſarent nobis iterum dare eleemoſynam, & ſic nihil acquirere poſſemus & periremus. Itē cum multi intelligerent, ꝙ hoīes magis diligerent nos, & libētius nobis ſubuenirent q̃ alijs, ſuo habitu noſtro per terras diſcurrerent, & quod nobis dandum eſſet, ipſi præriperent fraudulenter, & peccarēt, & nos fraudaremur, & hoīes grauarentur. Alia cauſa, quia pro ædificatione Eccleſiæ ſpecialiter miſsi ſumus, ſi ſub noſtro habitu alius aliquo peccato ſcandalizaret homines, vel nos taliter

ſiter infamaret, vel ſuam ſic nequitiam contegeret, cū reiecto habitu noſtro non agnoſceretur, ſed frater ordinis noſtri putaretur hoc feciſſe, Eccleſia non haberet de nobis ædificationem ſed ſcandalum, & nos frequentes exinde confuſiones pateremur, cum multa ſimilia attentarent, ſicut comperimus aliquoties eſſe factum. Item poſſet hæreticus aliquis ſub noſtro habitu in locis opportunis docere hæreſim, vt ſic ei quaſi probato fratri ordinis noſtri crederet̃, & nos ſimiliter īfamaret. Item ſi, fortè aliqn̄ ex noſtris aliqui in via minus honeſtè ſe gererent, cum ſuper hoc corriperentur à nobis, poſſent excuſare ſe, ꝙ ſub noſtro habitu alij hoc feciſſent, cum de perſonis eſſet dubium, quæ fuiſſent. Ne igitur tātus ordo taliter confundatur, & tot mala inde proueniāt, expedit vt ordinis noſtri habitū nullus alius permittatur deferre. Quid ēt mali ſequeretur, ſi mulieres eum ferre permitterentur, quiſq; prudens per ſe poteſt perpendere, & ideò eſt ſtudioſiſsimè prohibēdum.

Queſt. 9.

Quæſt. Cum aſſeratis vos ſecundum regulam & profeſsionem veſtram, nullos debere recipere prouentus redituū ſeu poſſeſsiones, exceptis domibus in, quibus habitatis, videmini tranſgreſſores regulæ veſtræ, in eo ꝙ recipitis domos vel areas non cōtiguas veſtris areis, in quibus habitatis. Eodem enim modo ſi hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & manſos, & ſimilia quæq; recipere, immò grangias, & villas, & caſtra, & terras, & opida, & quæcunq; fuerint vobis data, & ſic priſtina paupertas & mendicitas, quam profeſsi eſtis, paulatim euaneſceret, & nō eritis diſcipuli ſancti Franciſci, cum non ſequamini veſtigia eius, nec eius regulam teneatis. De domibus .n. vobis contiguis poteſt eſſe excuſabile, ꝙ pro dilatāda area veſtra illas quādoq; recipiatis, ſed de alijs non ita, in quibus homines alios pro cenſu locatis, quem procurator veſter loco veſtri exigit, & in vſus veſtros conuertit de voluntate veſtra. Reſp. Si qui in talibus incautè agunt, dolemus, & contradicemus, & prohibemus.

Quēadmodum legata poſsint à fratribus recipi.

Qualiter autem in hoc licitè agere poſsimus, aduerte, & tunc nō iudicabis nos (ſi ſanè intelligis) trangreſſores. Proteſtamur nos ſecūdum regulam noſtram, nil debere ſeu velle poſſeſsionis, vel certorum redituum recipere, vel habere. Quia verò mendici ſumus & pauperes, ea quibus pro præſenti neceſsitate īdigemus, ideò recipimus prout licèt, ſiue pro ſoluendis debitis, vel alijs neceſſarijs procurandis. Cum ergo aliquis ex deuotione vult nobis legare domum ſuam, vel aream non contiguā noſtræ māſioni, non recipimus eam, nec per nos, nec per interpoſitam perſonam vt noſtrā. Sed ſi ille eam diſponit per alium quemcunq;, vt ea vendita, de precio eius prouideatur nobis ex parte ſui, in his quibus tūc indigemus, procurandis vel ſoluendis debitis, acceptamus. Si autē ille timēs ne fortè eius talis diſpō per hæredes ſuos vel alios in poſterū impediatur, & propter hoc p̄occupat roborare illam ſigillo alicuius iudicis, vel ciuium, vel alterius, & committit ſi alicui amico ſuo eam, vel fratrum, qui conſeruat. quod ipſe diſpoſuit de domo tali vel area, nil ad nos, cum de rebus ſuis poſsit ordinare quod velet. Nec domum nec locum talem dicimus eſſe noſtrum, cum nihil iuris nos ea proteſtemur habere. Similiter ſi aliquis diſponeret per amicum vel alium, ꝙ de precio vel de prouentibus illis vel illis, darentur fratribus tot panes quotidie, vel tantum eleemoſynæ ſingulis ſeptimanis aut annis, non eſſemus propter hoc prædij vel redituum poſſeſſores. Nam ſi me petente eleemoſynam, aliquis diues promittat, ꝙ ſingulis annis velit dare fratribus duas tunicas vel tantum vnam, vel ſingulis hebdomadibus tot panes: & hoc committat officialibus ſuis, vt vice ſui iſta dent etiam eo abſente, & hoc pro fratribus recipiam, vel etiam ſi illi negligant dare, admonendo exigat, nunquid propterea certos redditus habere dicendi ſumus, cum non ex iure, ſed ex gratia ſolum talem eleemoſynam recipiam, vel exigam? Et ſi poſt obitum illius, vxor eius vel alij amici pro anima illius, adhuc velint, aliquo tēpore talem nobis eleemoſynam per ſe vel ex diſpoſitione illius largiri, poſſumus ſimiliter recipere ex eadem gratia, ita ꝙ quandocunq; nolent amplius iſta dare, nil peteremus ab eis quaſi ex debito, ſed more mendicorū recurreremus ad domū clementis Domini pro quotidiana eleemoſyna, quandiu illi placeret, ſed quando plus nollet, abiremus vacui, gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato.

Nota.

Hæc eſt vera & pura vita mendicorum, quod datur ex gratia recipere, non ex iure. De cenſibus verò domorū fratribus legatarum nihil quęrimus, ſicut nec de alijs redditibus. Si autem anteq̃ vendantur, aliquem inde cenſum recipiūt, in quorum tūc poteſtate ſunt illę domus, nil iuris habere in eo proteſtamur, ſed eleemoſynam nobis ſpontè oblatam ſimpliciter recipimus, ſicut aliundè donatam.

Matth. 10. 1. Theſ. 5.

Quia verò Dominus docet nos cauere ab hominibus, & Apoſtolus ab omni ſpecie mala abſtinere, ne putemur ab ignorantibus trangreſſores regulæ noſtræ, debemus apertè proteſtari, nil nobis iuris in talibus donationibus velle habere. ſicut tenetur ſuſpectus de fornicatione omnia illa cauere, ex quibus poſſet iſta ſuſpicio probabilis iudicari.

Queſt. 10.

Quæſt. Cum nulli deberetis facere iniuriam vel damnum inferre, hoc non ſeruatis, quia ſæpè contra voluntatem plebanorum recipitis domos in eorū parochijs, vndè eis multum deperit de oblationibus & alijs prouentibus, dum vos occupatis loca in quibus alij habitarent, qui eis iſta perſoluerent. Item ſæpè ſine licentia Epiſcoporum, intratis eorum diœceſes. Aliqn̄ inconſultis Dominis terræ vel ciuitatis domos recipitis in eiſdem.

Reſp. 1. quęſiti.

Reſp. Non oīa quæ fiunt contra voluntatem alicuius, ad iniuriam eius fiunt. Cum ergo ciues alicuius opidi nos vocant, & locant nos apud ſe in tali loco, vbi etiam poſſent Iudæos locare, vel aream pro ludis facere, vel horrea ſeu ſtabula de quibus nil proueniret plebano loci, etiam ſi nos ibi non eſſemus, non facimus eis iniuriam vllo modo. Sumus etiam non deterioris conditionis q̃ alij Chriſtiani vel religioſi, quibus conceditur domos recipere, & loca vbicunq; dantur eis, qui habent ius liberum dandi eis, maximè cum per ſedem Apoſtolicam ſit ordo noſter approbatus, & in ſubſidium animarum in Eccleſia deſtinatus; & hoc bonum per aliorum malitiam non debeat impediri. Si enim nunq̃ deberemus morari niſi de volūtate clericorum, vix vnq̃ in Eccleſia poſſemus diu morari, dū aut per ſe aut incitati per alios, eijcerent nos de parochijs ſuis potius q̃ hæreticos vel Iudæos.

Reſp. ſecundi.

Epiſcopis etiā nullam facimus iniuriam, cum non grauemus eos in aliquo, ſed iuuemus prędicando & conſulendo eorū ſubditis, vt deuotius obediant, & onus regiminis eorum tantò portabilius fiat eis, de quo in iudicio extremo oportet eos reddere rationem. Si autem mouet eos, ꝙ ſumus exēpti à iuriſditione ipſorum quoad noſipſos, tunc econuerſò conſolentur, ꝙ liberiores ſunt, ꝙ pro nobis non tenentur reddere rationem: vt de noſtra gubernatione carent honore, ita ſint liberi à ſolicitudine & labore: excepta prouidentia pietatis, & inter nos in ſuæ pacis vnitate ſeruādæ.

Reſp. tertij

Domino etiam terræ vel villæ non facimus iniuriam, ſi eo inconſulto, quandoq; vocati à ciuibus, manſionem recipimus in villa, vbi liberum eſſet eis (ſi vellent) theatrum facere, vel locare iudæos, vel locum relinquere vacuum, quia de ipſius fundi poſſeſsione nil ei ſubtrahimus, nec aliquid proprietatis nobis de illo vendicamus, maximè cū ciues amore noſtræ commorationis ibidem Domino refundāt aliunde, ſi quid fortè de area noſtra deberet annuè cēſus percipere, ſi nolit pro Deo carere. Nam ſi etiam cōtingeret

tię imputandum. Quæſtio. Simultitudo eſt in cauſa quòd multis indigetis, quare ergo magnos conuentus facitis, & non potius bini vel quaterni, vel ad plus ſeni vel octeni in domibus pauperculis habitatis, vt quietius & in maiori paupertate ibi viueretis & humilitate, quia pompoſitas quædã videtur gloriari de multitudine? Reſponſio. His de cauſis magis diligimus magnos conuentus quàm paruos, videlicet, quia maior diſciplina poteſt ibi ſeruari, dũ occupatio officiorum in plures diuiſa ordinatius & expeditius adminiſtratur, & coram pluribus quiſque minus audet negligens aut inſolens eſſe, & quilibet informatur ab altero moribus & ſcientia. Et ex his maior poteſt eſſe deuotio, & ordinatior vita, & officium diuinum pulchrius, & maior cautela contra quęlibet tentamenta vitiorũ, & nouitij melius ibi informantur. Item quia maior prouenit vtilitas inde animarum, dum plures ibi ſtare poſſunt confeſſores & prædicatores. Vel etiam poteſt ibi melius teneri ſtudium Theologiæ, in quo habiles exerceantur ad eruditionem aliorum. In paruis autem domibus dũ alij ſunt in terminis, alij in villa pro eleemoſyna, alij fortè debiles & infirmi, alij occupati officijs in domo, nec diſciplina religionis, nec ſtudium nec deuotio in diuinis valet, prout expedit, obſeruari.

Quęſt. 15.

Cur magni cõuẽtus fratribus recipiantur.

Quæſtio. Cum videmini zelatores eſſe animarum, & ſancti Franciſci deberitis in omnibus imitatores eſſe: cur ordinem illum qui dicitur pęnitentium, quem ipſe inſtituit, non promouetis, vt vbique dilatetur in Eccleſia, & multi ſaluentur in eo, cum laboratis conuertere & fouere ad bonũ, qui vobis ſunt minus ex paterna traditione annexi? R. Quòd in alijs laboramus vt conuertantur & proficiant in bono, ibi habemus fructum, & conſeruamus libertatẽ noſtram, ne plus quàm nobis expedit, occupemur per eos. Per iſtos autem pœnitentes ſi multiplicarentur impediremur, quod alijs minus prodeſſe poſſemus, dum quaſi ex iure exigerent à nobis, vt ad omnia quæ tangerent eos, eſſemus parati. Alioquin improperaretur nobis, quare ad hunc ordinem eos induxerimus, ſi curam ipſorum nollemus. Si contingeret eos aliquando aſtare iudicio vel ſeculari vel eccleſiaſtico, vocarent nos vt eis aſſiſteremus, & pro eis intercederemus. Si aliquis impeteret eos pro debitis vel offenſa, obiurgarent nos, quare non faceremus ei iuſtitiam fieri ab illo, qui in noſtro regimine & obedientia conuerſatur. Et ſiue iuſtè ſiue iniuſtè moueretur nobis, imputaret, ſi pro voluntate ſua ei non ſatisfaceret, maximè ſi iſte diceret, ſe nil facere niſi de noſtro conſilio ſiue iuſſu. Si aliquis eorum captiuaretur, vel à Domino ſuo vel alio moleſtaretur, vellet quòd fratres cauſam eius agerent & hinc inde diſcurrerent, vt eum à tali moleſtia liberarent. Sicut vidua ad Eliſæum venit, vt eam à creditoris ſui vexatione liberaret. Si aliquis inops eſſet nimis, & non habens aliunde ſubſidium corporale, iuſtum videretur ei & alijs, quòd nos ſicut fratribus ſpiritualibus eis prouideremus, & fortè plures in illa ſpe ordinem illum aſſumerent, vt eis in huiuſmodi ſubueniremus, & maximè fœminæ vel beginæ. Si aliqua ipſarum de aliquo crimine infamaretur fornificationis vel adulterij, ſtatim qui nos fortè non diligerent, diuulgarent iſtud in noſtram infamiam, dicentes. Ecce ſorores nudi pediſſæ, paruulos nudipedes procreant eis. Sed à quo illos concipiunt, niſi ab eis qui toto die occupantur cum ipſis? Et laſciui clerici vel laici, in odium noſtri magis eſſent ſororibus illis infeſti, vt aut corrumperent eas, aut infamarent, cum ipſarum dedecus in nos pluſquam in alios redundaret. Si quando inter eas aliqua fieret diſceptatio, oporteret nos occupari in reformatione pacis inter eas, propter cauendum ſcandalum aliorum. Si ciuitas vel opidum indigeret, non poſſemus eas tueri, quia oporteret eas ſoluere quæſtas & tallias, & obſeruare vigilias nocturnas, & exire cum alijs ad bella, & habere arma, & equos, vel pro ſe mittere bellatores, vel etiam dominis ſuis à quibus haberẽt feuda, vel oneribus aliter aſtricti oporteret eos in talibus deſeruire. Clerici etiam qui nos non diligunt, imponerent nobis quòd plebes ſuas nobis vellemus ſub hoc colore attrahere, & noſtræ obedientiæ ſubiugare, vt res eorum nobis cederent totaliter, quæ ipſis offerre deberent, nos eis præriperemus. Et quando nos non poſſent in perſonis noſtris fortè grauare, illos quacunque occaſione quærerent perturbare. Infamarent etiam nos, quando haberemus cum eis aliquando ſecreta capitula, quaſi celebraremus conuenticula hæreticorum in latebris, cum ipſi potius Eccleſiæ rectores, deberent eos ſecundum morem Eccleſiæ corrigere, ſi quando offenderint, & punire. Nam & ipſi eorum magiſtri qui prouinciales dicuntur, cum ſint laici, & aliquando vxorati, quandam habent ſimilitudinem cum hæreticorum magiſtris, & ſi non pro inuidiæ prauitate, tamen in laicali habitu, nomineque hæreticorum in contemptum cleri, laicos habent magiſtros & doctores. Et cum nos ſub vna forma viuendi & multiplici cuſtodia, vix conſeruemus ordinem noſtrum in ſuo vigore, ne dilabatur per negligentiam, quomodo poſſemus illum ordinem in bono ſtatu diu ſeruare, vbi quiſque vadit in domum ſuam, & exercet negocium proprium, & habet curam domus ſuæ, & vxoris & filiorum, & verſatur in ſæculo, & multis quatitur tentationibus mundi & carnis? Et qui nobis non eſſent aſtricti obedire, niſi pro velle, & quos non poſſemus ſicut expedit coercere, quin cito dilaberetur ſub manibus noſtris diſciplina & iuſtitia. Et ſic melius fuerat non incepiſſe, quàm non poſſe perficere, & tanta negocia aſſumpſiſſe, per quæ diſſipatur pax noſtra, & fama vileſcit, & inter noſipſos poſſunt plura ſcandala ſuboriri. Præter alias occupationes, quas in confeſſionibus eorum & conſilijs, tota die nos oporteret habere cum ipſis. Et ſi ſoli diuites admitterentur, inciperent nos homines habere ſuſpectos, quòd pro auaritia faceremus, vt res eorum ſic nobis attraheremus. Et clerici & alij religioſi contra nos grauarentur, ſi familiares eorum eis per hoc abſtraheremus, & inde lites & ſcandala inter nos & ipſos orirentur.

Quęſt. 16.

Cur pœnitẽtiũ ordo tertius non admodum excreuerit.

4. Reg. 4.

Si autem omnes paſſim admitterentur, fieret confuſio, cum non poſſemus omnes regere vel corrigere, & multa inconuenientia ſequerentur. De ſancto autem Franciſco alia fuit ratio, quia ſtatus illius terræ & illius temporis, circa ordinem & homines alios in multis aliter ſe habebat, & ipſius ſancti patris Franciſci, & primorum fratrum eius diffamata ſanctitas effecit, quod tunc habebatur pro bono, quòd modo & in alijs terris non talem haberet ſucceſſum. Qui noſtræ doctrinæ volunt corrigi conſilio, poſſunt ſub alia forma & colore ita vtiliter in bono per nos informari, ſicut congruit cuilibet, & tamen nos prædictis implicationibus vel alijs ſimilibus nõ inuoluemur, & ab alijs bonis vel melioribus non retardabimur. Quæſtio. Quare ergo ordinem ſanctæ Claræ in cura habetis, per quam libertas veſtra ſimiliter impeditur? R. Ordo ille non eſt annexus ordini ſeruiliter, vt eis intẽdere teneamur, ſed ex petitione domini cardinalis, qui vtrique præeſt ordini, miniſtri conſtituunt eis confeſſores, qui eccleſiaſtica interdum ſacramenta miniſtrent, & viſitatores qui eas corrigant. Alij fratres non tenentur occupari pro ipſis, niſi ſicut pro alijs amicis ordinis quãdo volunt. Et quia clauſæ manent ſub vniformi conuerſatione hoc facilius regi poſſunt.

Heb. 13.

Quęſt. 17.

Quãdocumq; autem ordo noſter communiter videret non expedire ſibi curam illarum gerere, poteſt ſe

ab eis eximere, cum ex regula noſtra non ſimus alicui ex debito niſi ordini obligati, & ſingulari libertate inter cæteros ordines ex priuilegio gaudeamus. Licet autem omnino non poſsimus impedire, quin aliqua fiant in terris iſtis prædicti ordinis monaſteria, tamen ſi nos ſtudioſè obſiſteremus, citò multiplicarentur per conceſsionem Domini Papæ vel cardinalis, & per hoc oſtenditur, quòd nō diligimus multum occupari cum ipſis.

Queſt. 18.

Quæſtio. Cum ergo ſitis informatores earum, quare permittitis, quòd plures apud eas impurè id eſt, per pecuniam recipiuntur, quæ ſi nihil ſecū ferrent, nullatenus reciperentur, & apertè ſimonia videtur. Reſp. Si illud alij faciunt, de hoc non à nobis, ſed ab illis eſt ratio exigenda. Sed tamen vt ſatisfaciamus quærentibus, ſciendum, quòd quantum ſpectat ad hāc materiam, quadruplex eſt forma recipiendi ad ordinē qualemcumque.

Recipiēdorum ad ordinē quadruplex forma.

Prima quando aliquis recipitur nec pro pecunia nec cum pecunia, ſed purè pro Deo: & iſta eſt puriſsima coram Deo & hominibus. Secunda quando aliquis recipitur non pro pecunia ſed cum pecunia, ita vt ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo, & ſimiliter hoc purum eſt coram Deo: ſed eſt cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus auaritię infectus ex ſpe lucri. Tertia quando quis recipitur non pro pecunia, nec tamen reciperetur ſine pecunia, eo quòd non habent aliter ei qui eum recipiunt in neceſsitatibus corporis prouidere, cum tenues facultates domus vix ſufficiant iam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & iſtos ſuis neceſsitatibus ſpoliare: ita quòd talis perſona quæ ſic recipitur, ſi abundaret locus, ſine pecunijs reciperetur. Similiter aliquis duxit vxorem propter diuitias eius vel nobilitatem, quæ habet naſum: nec tamen propter hoc ducit eam quia naſum habet, quam tamen ſi naſo careret, nullatenus duxiſſet: & hoc non eſt impurum, licèt non appareat forſitan pulchrum. Quarta cum aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quòd ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam, ſed vt habeant pecuniam perſonam recipiunt: & hoc penitus impurum eſt & ſimoniacum, quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, & non econuerſo. Vbi ergo recipitur perſona propter pecuniam ſimonia eſt, quia ibi venditur ſpirituale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis, pro temporali, ſcilicet pro pecunia. Et hoc plerique faciunt, etiam ex mera inopia optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent vt eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſoluerentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtrueretur: de talibus dicit Eccleſiaſticus.

Eccl. 27.

Propter inopiam multi deliquerunt. Vbi verò pecunia recipitur propter perſonam, quàm aliàs libenter reciperent ſi haberent vnde eam paſcerent, non videtur eſſe ſimonia, dummodo forma cum intentione cō cordet.

Nota.

Et hoc modo ſuſtinemus, quòd ſorores ſanctæ Claræ recipiunt pecuniam cum perſonis, ſi quando oportet eas plures perſonas recipere, quàm de facultatibus monaſterij congrue valeant ſuſtentari.

Queſt. 19.

Quæſtio. Cum doctrina ſalutis tam neceſſaria eſt illis, qui in rure & in abditis locis habitant, ſicut illis qui morantur in bonis opidis, & ita fructuoſa eſſet in eis, & vos æqualiter vocati & miſſi ſitis ad ædificationem omnium indifferenter: videmini non dignè ambulare tali vocatione, in eo quòd in bonis ciuitatibus & opidis & villis frequenter prædicatis, in alijs autem locis raro vel nunquam. Videtur enim quòd ſitis in hoc perſonarum acceptores, quòd pauperes contemnitis, & ditioribus prædicatis. Vel quia ciuitatibus multa habetis bona hoſpitia, & benè procuramini quod non alibi: vel quia plura ibi dantur munera vobis in ſpeciali ſeu communi, ideo ibi ſæpius prædicatis. Reſp. Meſſis quidem multa eorum qui doctrina indigerent ſalutis, ſed operarij paucis idonei & fideles, ideo non ſufficimus omnibus qui indigent, prout vellemus docendo prodeſſe, cum nos pauci ſumus reſpectu illorum. In locis etiam ſiluestribus vel deſertis, ſi qui ſunt habitantes, ita ſunt diſperſi, ꝙ vix poſſent ad locum congruum prædicationi conuocari. Sed nec ad ſingula loca eorum poſſemus venire, vt eis prædicaremus ibidem. Raro etiam vacant ab occupationibus niſi in feſto, vt prædicationi intendere valerent, & propter diem vnum feſtiuum non poſſemus tota hebdomada in villa morari. Non enim permittuntur fratres tandiu extra domum ſuam morari, quòd ſic omnes villas ſingulariter poſſint viſitare: nec haberent in pluribus locis, vnde tanto poſſent tempore congruè ſuſtentari. Et ſi aliquando fortè vnus frater vellet & poſſet aliquandiu pati penuriam, ſocius eius forſitan hoc non poſſet. Et ſi aliqui aliunde vellent ad prædicationes noſtras accedere, nō inuenirent ibi victualia ad emendum. In opidis autem ſeu villis vbi abūdant victualia, plures poſſunt confluere & melius ſuſtentari, & inter plures maior fructus ſperatur, & à quibus miniſtrantur nobis plura temporalia in eleemoſynis, plus etiam requirunt vt eis ſpiritualia rependamus: non quòd omnino debeamus alios in locis deſertis deſerere, ſed prout ſe oportunitas obtulerit, debemus etiam eis doctrinam ſalutis offerre. Illos tamen prædicatores & confeſſores non excuſo à peccato negligentiæ, qui magis pro commodo corporis frequentant loca illa, vbi ſunt bona hoſpitia, & nolunt pro ſalute fraterna diuertere ad villas pauperculas, & ibi pro Chriſto paupertatem, quam illi homines ibidem ſemper ſuſtinent, apud illos aliquandiu tolerare, cum ipſi profeſsi ſint extremam & perpetuam in regula paupertatem. Indignos enim ſe faciunt eiſdem officijs, quæ pro ſubueniendo omnibus ſuſceperunt, ſi pro commodo temporali vel muneribus ea vendunt: ideo dicit ſaluator in Matthe. Gratis accepiſtis, gratis date: non pro munere temporali. Matth. 10. Dicitur enim talibus in fine. Amen dico, vobis receperunt mercedem ſuam, Matth. 5. quam principalius hic & ſtudioſius quæſierunt. Dicitur etiam eiſdem in Trenis. Dederunt Tren. 3. precioſa quæque pro cibo, & cætera. Precioſa ſunt verba Dei, & auctoritas abſoluendi à peccatis confeſſis, quæ dat pro cibo, qui pro corporis alimēto ea principaliter impendit.

Queſt. 20.

Quæſtio. Cum in alijs religionibus & collegijs eccleſiarum, maior reuerentia prioribus in ordine introitus ſoleat exhiberi, quod etiam inter Apoſtolos aliquo modo ſeruatum videtur, videlicet in ſtallo chori, & capituli, & menſę, & alijs. Magna ruſticitas videtur, quòd apud vos nulla in his differentia ſeruatur, cum Apoſtolus dicat. Honore inuicem præuenientes. Roma. 14. Reſponſ. Sanctus pater noſter Franciſcus in ſumma voluit ordinem puritate fundare, vt in nullo gloriarentur fratres, niſi in cruce Domini noſtri IESV CHRISTI, id eſt humilitatis & charitatis eius, qua pro nobis pati voluit, deuota imitatione, cum in huiuſmodi excellentijs qua vnus alteri præfertur, in aliquo ſoleat animus imperfectorum ſæpe pueriliter extolli. Quòd autem Apoſtolus docet, honore inuicem præuenire, non tantum ad iſtas extrinſecas reuerentias referendum eſt, qua vnus alteri aſſurgit, vel facit eum ſe præcedere, & in ſuperiori loco ſtare, vel ſedere & ſimilibus, ſed magis ad hoc vt quiſque reputet alium, ſe meliorem eſſe. In humilitate ſibi inuicem ſuperiores arbitrantes, &c. Vt non ſit pronus ad interpretandum facta eius vel dicta in partem deteriorem, iuxta illud. Non ergo amplius Rom. 14. inuicem iudicemus, & cætera. Vt offenſus ab eo facilè ei ignoſcat. Donantes inuicem, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. Vt ſtudioſè caueat, ne in

aliquo

aliquo eum deſpiciat vel offendat. Vnde ait Do. Vi-
Matth. 18. dete ne contemnatis,&c. Vt abſenti non detrahat,nec
Prou. 24. libenter derogationem eius audiat, ſicut dicit Salomõ.
Cum detractoribus ne commiſcearis. Vt indigenti au
Gal. 5. xilium & promptum obſequium libenter impendat,
iuxta illud Pauli. Per charitatem ſpiritusſancti ſeruite
inuicem. Vt eum purè diligat, & apud Deum fideli-
ter in quibus valet promoueat..Qui hæc negligens,tã-
tum illas extrinſecas reuerentias (vt dixi)fratri exibet,
quas plerique magis ad hoc ſibi mutuo exhibent, ne
incuriales notentur,vel adulatoriè,vt ſibi iſta viciſsim
reexhibeantur,verbum Apoſtoli debiliter de honoris
peruentione impleuit.Inter illos igitur qui aliquid ex-
terioribus gloriæ, vel officio dignitatis, vel ex alia in-
tentione honeſta,cupiunt habere ſecundum hominẽ,
poſſunt iſtæ reuerentiæ obſeruari. Nos autem extre-
mam & altisſimam paupertatem in regula profeſſos,
decet,etiam humilitatem ſummam in omnibus cuſto-
dire. In alijs ordinibus vbi tempus & dies profesſio-
nis cuiuſque poteſt obſeruari, quis prior altero intra-
uerit, poſſunt etiam in locis iſtam prioritatis ſeruare
diſtinctionem. Apud nos autem vbi ſæpe de loco ad
locum mutamur, ſicut non poſſumus ſcire tempus in-
troitus cuiuſque, ita nec in quo eum debeamus ſtallo
locare,cum ex obliuione, & ambitione, ſeu ex humi-
litate plures dicerent,prius vel poſterius ſe veniſſe. Et
aliquoties cognita veritate,contingeret aliquos poſtea
de locis ſuis fortè cum verecundia remoueri. Et iſta
perplexitas frequens eſſet inter nos, quis videretur al-
tero ſuperior propter frequentes mutationes, & pro
appetitu præeminentiæ,ſæpe conſcientiæ macularen-
tur multorum. Et maius ex his omnibus detrimentũ
eſſet in ordine, quàm vtilitas huiuſmodi obſeruantiæ
de prioritatis honore: cum ſecundum multitudinem
meritorum magis quàm annorum quis ſit acceptior
Sap. 4. apud Deum, iuxta illud Sapientiæ. Conſummatus in
Quæſt. 21. breui,expleuit tempora multa, placita, &c. Quæſt.
Cum deceat bonos promouere, & alios ad bonũ pro
poſſe, multum videmini ab hac forma declinare, qui
ſcripta veſtra in libris, & quaternis tam difficulter alijs
præſtando communicatis,qui ex eis poſſent proficere,
& alijs prodeſſe,& aut de profectu aliorum moueri ex
inuidia, videmini. Aut ex inani gloria, vt videamini ſci
re quæ neſciunt alij. Aut alia intentione corrupta. R.
Quæ poſſunt etiam bona intentione & inculpabiliter
fieri, aliquando temerarium eſt, ea in deteriorem par-
tem interpretari, cum cordis occulta ignoremus:& ea
quæ in ſe indeffirentia ſunt,poſſunt ſæpe pro bono fie
ri & licitè & benè. Scripta enim ſua non communi-
care alijs,ſicut poteſt fieri repræhenſibiliter, ita poteſt
etiam fieri inculpabiliter,& licitè, & prudenter. Pru-
denter,quando ſcriptum nondum eſt bene correctum
vel ordinatum ,ita quòd alius inde ſe neſciret expedi-
re,& fortè magis eſſet materia ſcandali vel erroris alijs
reſcribẽti vel legenti. Item quod nõ cõpetit illi qui de-
ſiderat, magisq; foret ei nociuum quàm vtile tale ſcri-
ptum. Item ſi ille continuò & frequenter indiget ſuo
ſcripto, vt ſi alteri concederet, ipſe foret neglectus,cũ
nemo teneatur ſe neglecto, alios in minus neceſſarijs
promouere. Inculpabiliter, quando ſæpius & ſi non
ſtatim indiget ſuo ſcripto,& eo diu carere non poteſt.
Item ſunt in petendo multi valde importuni, ſed in
reddendo tardi, quòd ſæpius pulſati, vix tandem cum
murmure conceſſa reddunt, & pro beneficin ingrati-
tudinis verba impendunt. Item ſæpe ſcriptores pol-
luuntur quaterni & libri,& lacerantur, vel aliter malè
tractantur ſic conceſſi. Item vnus concedit vlterius
alij,irrequiſito eo qui ei ſcriptum concesſit,& ille for-
ſitan iterum alij, donec tandem ille neſcit à quo repo-
ſcere debeat, & ſic elongatur ab eo quòd nullus dire-
ctè ei inde reſpondet. Item & ſæpè perditur, quod ita
conceditur,quia fortè negligenter relictum alius quaſi
nulli attineat, ſibi illud ſimiliter reſeruat. Aliquando
etiam ille vel iſte de loco mutatur, & tam longè vnus
ab altero diſiungitur, quòd non poteſt conceſſum per
nuncios repetere, vel timet in via deſtrui, vel amitti
per nuncium aut pedonem aut aquam. Illa autem qui-
bus talia reſtituenda committuntur, quandoq; voluñt,
ſibi reſcribere priuſquam illi reſtituant,vel commodãt
alijs, vel alicubi relinquunt, donec obliuioni tradunt,
& poſtea negant ſibi fuiſſe commiſſa. Et ſic plurima
perduntur, alijs commodata. Aliquando ſcriptum
aliquod eſt ligatum in volumine cum alijs operibus,
& ſi illud frater alicui concederet, oporteret eum
totum librum diſſoluere, cum graui damno expen-
ſorum & laborum in ligando factarum. Sæpe
etiam cum vni reſcribẽdum conceditur,alij niſi & ſibi
concedatur,indignantur,& per hoc aut diu cogitur il-
le ſcripto ſuo carere,aut per plures manus tranſiens ſor
didatur & perditur. Cum ergo tot cauſæ ſint irrepre-
henſibiles,propter quas contingit ſæpe, vt aliquis non
communicet alijs ſcripturam ſuam. Non oportet, vt
iudicentur non habere charitatem ad proximum, vel
ex inuidia aut vana gloria,vel rancore, vel alia non bo
na intentione petentibus hoc negare,licet aliqui ab his
non ſint immunes. Ille tamen non eſt excuſabilis in
hac parte, qui & ſi non ex malitia, tamen ex quadam
diffidentia non communicat alijs ſcripta ſua, timens
ne ſi per alium prius ea prædicarentur, ipſe poſtea non
habeat cum neceſſe fuerit, aliqua alia quæ proponat,
quaſi fons charitatis & ſapientiæ Dei deſiccatus ſit, vt
nõ alia pro his ei liberaliter reſtituat & refundat,ſi pro
charitate, quæ ab ipſo acceperat, ſtudeat alijs imparti-
ri. Cum etiam libri & quaterni fratrum ſint tantum ad
vſum à ſuperioribus ſuis concesſi,& ad cuſtodiam cõ-
miſſi, qui cauet commiſſum deſtrui vel amitti, quod
non eſt eius proprium, propter hoc non debet male-
uolus iudicari. Quæſt. Cum (ſicut ipſi aſſeritis) miſſi Quæſt. 22.
ſitis in adiutorium plebanorum, non in præiudicium
iuris ipſorum, quare non prædicatis populo ius pleba-
norum,ſcilicet,quantum & qualiter debeant eis ſubeſ-
ſe,obedire,& quantã habeant ſuper eos poteſtatẽ? Vide
mini.n.hoc tacitè præterire, ideo vt vobis magis adhæ
reant,& ea quæ illi donarent, in vſum veſtrum callidè
retrahitis,& ſic eos iure ſuo fraudatis. Reſponſ. Qui
bene aduertit, ſæpe intelligit, quòd etiam in prædica-
tione & conſilijs hortamur ſubditos prælatis ſuis in
omnibus(quibus de iure tenentur)fideliter obedire,&
iura ſua illis perſoluere, & ſententias eorum iuſtè latas
reuerenter obſeruare, & eos quaſi Dei vicarios hono-
rare,& quod in hoc meritum ſalutis eorum ex magna
parte conſiſtit. Sed quia non valde magnificamus eos
in populo, videtur eis, quòd parum pro ipſis faciamus.
Quare autem hoc dimittimus,plures ſunt cauſæ. Vna
ne videamur hoc adulatoriè potius facere (vt ſic capte
mus eorum beneuolentiam) quàm pro veritatis do-
ctrina, cum prædicatio debeat eſſe aliena ab adulatio-
ne præſentium,vel detractione abſentium. Neq; enim 1. Teſſ. 2.
aliquando fuimus in ſermone adulationis ſicut ſcitis,
ait Apoſto. neque in occaſione auaritiæ. Altera,cum
ipſi per ſe ſæpe plus amplificent iura ſua ſuper ſubditos
ſuos, quàm oporteat, præcipiendo quod non debet,
prohibendo quæ non poſſunt, concedendo quæ non
licet,exigendo indebita, fulminando ſententias duras,
& laqueos multiplicando animabus, quas ſoluere &
expedire deberent, ſi nos adderemus terrendo popu-
lum, & magnificando poteſtatem clericorum ſuper
ipſos, prouocaremus amplius quorundam clerico-
rum audaciam, & aut faceremus ſimplices ſubditos
puſillanimes,aut tumidos prouocaremus ad proteruiã

maiorem, vt magis econtrà ſe erigerent contra clerũ. Tertia cum plures clericorum tam apertè viuãt iniuſtè, quòd laici ſumant inde graue ſcandalum, ſi ſuper hoc vellemus eos magnificare in populo, ſcandalum ſuſcitaremus contra noſipſos, quòd tam vituperabiles laudaremus: ideo dicitur in Prouer. Prou. 18. Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui conſeruant, ſuccenduntur contra eum. Quia cum plures in clero vt nunc, vel male & contra formam canonum teneant regimen populi, in Eccleſia, vel propter exceſſus ſuos ſuſpenſi ſint ab executione officij paſtoralis, ſi omnes cõmuniter magnificaremus, etiam illi qui non haberent ius, cogerent ſubditos in his quæ non debent ſibi obedire, quaſi legitimis paſtoribus. Si autem ſpecificaremus quibus eſſent digni ad obediendum, alij grauiter ferent, ꝙ eos notabiles & contẽptibiles redderemus, ideo quaſi diſſimulando tranſimus. Quamuis autem nonnulli de clero plus oderint religioſos, quàm Iudæos Chriſti aduerſarios: tamen ſi ſaperent potius diligerẽt nos pluribus de cauſis, tam pro temporali vtilitate, quàm etiam pro ſpirituali vtilitate ſua. Vna quoniam per noſtrã doctrinam ſubditi eorum plenius ſoluunt eis iura ſua, & obediunt eis, & reuerentur eos amplius, licet ipſi clerici hoc non credant, dicimus enim illis dictum Apo-
Hebr. 13. ſtoli. Obedite prælatis veſtri. Altera, quòd beneficia eccleſiaſtica quæ nos teneremus ſi eſſemus cum eis in ſæculo, venientes ad religionem ipſis relinquimus obtinenda, quæ quantum diligunt ſe habere, tantum deberent diligere illos, qui eis ea relinquunt, niſi potius vellent nos mori, vt ea ſic gaudẽtius poſſiderent. Tertia, ꝙ ſumus teſtes eorum in doctrina fidei, vt melius credatur eis, quod docent obediendum ſibi eſſe, tanquam Chriſti vicarijs. Sicut hæretici qui dicunt, quòd clerici pro ſuo quæſtu ſeducant populum, vt ſibi obediant, & dent ipſis oblationes & decimas, vt inde ſuſtententur, & ditentur, & delitientur, & ſine labore abundent, qui hæc aliunde tam commodè non haberent: & ideo cõfinxerit feſta & officia diuina, animarum remedia, peccatorum pœnitentias, iudiciorum eccleſiaſticorũ ſententias, ſacramentorum adminiſtrationes, & alias ſolẽnitates, & inſtitutiones ſanctæ Eccleſiæ, & prælationũ dignitates, vt horum omnium occaſionem exhauriãt marſupia laicorum. Sed fideles cum vident religioſos relinquere mundum, & diuitias mundi, & eccleſiaſtica beneficia reſignare, & paupertatem voluntariam profiteri, & tñ hæc eadẽ docere, & credere, quæ docent clerici, auferẽ eis illa hæreticorũ ſuſpicio, qua pro ſola auaritia poſſent opinari prædicta oĩa à clericis adinuenta; cum vident illos eſſe teſtes eorũ doctrinæ, qui hæc tẽporalia pro doctrina fidei reliquerunt. Quarta, ꝙ habeãt in nobis aliquẽ ſtimulũ correctionis, vt minus audeãt peccare, & ſtudioſius officiũ ſibi cõmiſſum exerceant, & inſtruantur in aliquibus, quæ ignorant, & ad pœnitentiam prouocentur, & in bono amplius roborentur. Quis alius argueret eorum vitia, cum in ſimili morbo laborans alium non præſumat curare? iuxta il-
Luce. 4. lud. Medice cura teipſum, Item ſi cæcus cæco ducatũ
Math. 15. præſtet, &c. Quinta ꝙ ſumus eorum coadiutores in ſubleuando onere ſibi impoſito, vt ſit eis hic portabilius, & iudicium duriſſimum quod fiet in his qui præſunt, aliquo modo tolerabilius ſentiant in futuro, ſupplendo eorum vices, prædicando, conſulendo, confeſſiones audiendo, vbi aliqui eorum minus ſufficiũt pro multitudine populi, vel pro perplexitate caſuum minus ab aliquo imperito inſtrui poſſunt, vel parochiani minus faciunt quàm deberent, vt quando eorum ſubditi timent eis confiteri ex cauſa aliqua ſpeciali. Sexta, ſi quis inter eos timore periculi in quo ſunt, quærit cõfugere ad ſtatum tutiorem ſalutis, vel deſiderio vitæ melioris, vult ea quæ in mundo ſunt relinquere, & ſtatum perfectionis euangelicæ apprehendere, apud viros religioſos poteſt quod deſiderat inuenire, qui ſint ordinis ſui fideles obſeruatores. Sicut Loth fugiens ab
excidio Sodomorum, confugit ad paruulam Segor, id Gen. 19.
eſt humilem religionem ſaluandus. Septima, quòd ſi immineret aliquando Eccleſiæ neceſſitas, vel pugna contra hæreticos, vel alios oppreſſores fidelium, viri religioſi deberent ſe promptius exponere, & quaſi pri-
mi in acie ſe opponere inimicis, ſicut ſibi Ruben & Ioſue. 1.
Gad & Manaſſe fuerunt fratrum ſuorum propugnatores, ad obtinendam terram cum pace. Octaua, quòd ſunt apud Deum interceſſores per orationis ſtudium, & vitæ meritum, & Dominum ſibi & alijs placabilem faciẽtes pro venia peccatorum, pro gratia meritorum, pro amotione quorumcunq; malorum, pro gloria cœleſtium præmiorum facilius obtinenda. Quæ nobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Amen. Et hæc ad præſens ſufficiant pro excuſatione noſtra, contra calumnias exprobrãtium, vel quæſtiones ignorantium, qua forma vel intentione aliqua quæ videntur, aliquãdo minus intelligentibus quoquo modo reprehenſibilia faciamus. Qui autem voluerint, poſſunt plura ſuper addere, & iſta quæ hic poſita ſunt melius explanare, quæ ſicut impræmeditatè, ita & inordinatè conſcripſi, ſicut tunc meæ memoriæ occurrerunt, modò hoc, modo illud, ſicut aduertere poteſt legens.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Alphabetum paruum boni monachi, in ſchola Dei.

VIAS tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. Obſecro te Deus meus, doce me vias bonæ vitæ pro ſalute animæ meæ.

MAGISTER.

Lectio Prima.

Ama neſciri & ꝓ nihilo reputari, hoc tibi ſalubrius eſt & vtilius, quàm laudari ab hominibus.

Lectio Secunda.

Beneuolus ſis oĩbus bonis & malis, & nulli oneroſus.

Lectio Tertia.

Cuſtodi cor tuũ ab euagatione, os tuum ab crioſa locutione, & cæteros ſenſus ſub rigore diſciplinæ.

Lectio Quarta.

Dilige ſolitudinem & ſilentiũ, & inuenies quietem magnã, & conſcientiam bonam. Vbi enim multitudo, ibi frequenter ſtrepitus, & magna diſtractio cordis.

Lectio Quinta.

Elige paupertatem & ſimplicitatem, & cum paucis ſis contentus, & non facilè murmurabis.

Lectio Sexta.

Fuge homines & ſæculi rumores, quia non potes eſſe ſatis Deo & hominibus, æternis tranſitorijs.

Lectio Septima.

Gratias age Deo ſemper, corde & ore, qualitercũq; tibi ſuccedit in grauamine & dolore. Nã Deus oĩa prouidè diſpẽſat ĩ mũdo, vero & recto iudicio, ab æterno.

Lectio Octaua.

Humilia te in omnibus & ſub omnibus, & inuenies Nota.
gratiam ab hominibus, eris quoq; Deo acceptus & hominibus dilectus, & Diabolus fugiet citius, propter humilitatis virtutem ſibi valde contrariam.

Lectio

Lectio Nona.

In oĩ opere bono habeas intẽtionẽ purã ad placẽdũ Deo, qui ĩſpector eſt cordis, & diligit iuſtos & puros.

Lectio Decima.

Kariſſimos reputa amicos & patronos, qui te premunt & vituperant, ſi enim rectè ſapis & conſideras, lucrum inde acquires, nam proſunt tibi in bono, qui obſunt in malo.

Lectio Vndecima.

Labore & dolore cum gemitu & fletu acquiritur rẽgnũ Dei, delitijs & honoribus perditur paradiſus.

Lectio Duodecima.

Magnum donũ Dei eſt, pauperem eſſe in hoc mũdo propter Chriſtum, & infimum tenere locum. Magna ſuperbia altum petere gradũ, ad alta ſemper Diabolus ſuadet, honores ambire, fugere deſpectum, vt cadat aſcenſor eius retrorſum, cum ad breue dominatus fuerit pauperum. Minima dona permagna reputa, eris & dignus maiora accipere.

Lectio Decimatertia.

Neminem ſpernas, nulli noceas, afflicto & egeno condoleas, & nunquam te extollas.

Lectio Decimaquarta.

Omne tempus cum Deo vtiliter expẽdas. Nihil.n. precioſius tempore, in quo promereri potes regnum Dei in perpetuum. Omnibus quoq; te amabilem, benignum, & affabilem ſine diſſolutione exhibeas. Omnia bona ad laudem Dei referas, & ſine conſilio & deliberatione nihil facias.

Lectio Decimaquinta.

Primo ſemper quære in opere tuo an Deo placeat vel diſpliceat, nec timore nec amore age contra conſcientiam tuam. In dubijs ad ſcripturam & obedientiã prælati tui recurre, nec tibi ipſi nimis cõfide. Prius diſce tacere q̃ loqui, potiusq́; velis inſtrui quàm docere. Tutius enim eſt velle latere quàm apparere.

Lectio Decimaſexta.

Quæcunq; ad te non pertinent, de his non iudices, nec te intromittas vt ſemper pacem habeas. Qui communia ſectatur & ſingularia vitat, magis diligetur & citius ad bonum finem perueniet. Qui tempeſtiue facit quod debet, lætior poſtea erit.

Lectio Decimaſeptima.

Reuertere ad interiora cordis tui, & claude oſtia oris tui, ne vagari incipias per varia deſideria mundi conſilio diaboli. Nocent mala audita, tentant pulchra viſa, turbant illata vituperia. Recede ergo ab omni iracũdo, indocto, diſſoluto: & mane in ſilẽtio cũ Deo.

Lectio Decimaoctaua.

Sobrius eſto in victu, modeſtus in veſtitu, prouidus in verbis, honeſtus in moribus, maturus in conſilio, fortis in aduerſis, humilis in opprobrijs, & humilis in proſperis, gratus in beneficijs, hilaris in deſpectibus, patiens in doloribus, diſcretus in omnibus agendis.

Lectio decimanona.

Time Deum offendere in minimis negligentijs & defectibus tuis. Noli præſumere in bonis, nec deſperare in aduerſis, Timor Dei facit recedere à peccato, & ſollicitat in bono opere, vt bonum bene fiat. Totum te Deo committe, & quod tibi eſt graue, fiet citò portabile. Pax tua in patientia multa. Leuis eſt omnis tribulatio pro vita æterna.

Lectio Vigeſima.

Vende Deo omnia commoda tua, & dabit tibi ſolatia meliora gratia aduenięte in vna hora. Nemo ditior, nemo liberior eo, qui ſe ad omnia Deo dat: & Chriſtũ amando emit, qui mundum cruce redemit.

Lectio Vigeſimaprima.

Xriſtus ſit vita tua, lectio tua, meditatio tua, locutio tua. Ipſe deſiderium tuũ, lucrum tuũ, tota ſpes tua & merces tua. Si aliud quæris q̃ purè Deum, damnum patieris: laborabis & requiem non inuenies.

Lectio Vigeſimaſecunda.

Ymnos & pſalmos canere, monachorũ eſt & clericorum, quibus congaudent angelorum chori, laudãtes Deum iugiter in regno cœlorũ. Seruire carni mors, cibus vermium, nidus Demonum, vita peccatorũ, fomes morborum, corruptio corporum, inquinatio morum, perditio bonorum, acquiſitio multorum malorũ & dolorum. Seruire Deo, beatitudo animæ, ſanitas corporis, prudentia ſpiritus, vita cœleſtis. dulces hymnos Deo cantat, qui in tribulatione ſua Deum ſemper laudat. Initium & finis oĩs boni religioſi, Deũ corde amare, ore laudare, & fratrem ſuum exemplo ædificare.

Lectio Vigeſimatertia.

Zachee frater deſcende de altitudine ſecularis ſcientiæ, veni & diſce in ſchola Dei viam humilitatis, & mãſuetudinis, & patientiæ, & per quam poſſis Chriſto docente ad æternæ beatitudinis gloriam ſecurè peruenire. Amen.

Concluſio.

Scribe monache alphabetũ iſtud in corde tuo, quaſi in libro vitæ, & per ſingulos dies cartulam tuam inſpice, & bonos mores aſſueſce, pauca ſunt verba, ſed magna ſunt myſteria & perfectorum opera. Ornant exterius, & quietant interius. A contemptu & ſuijpſius abnegatione ĩcipit vita boni religioſi monachi, & proficit vſq; ad contemplationem Dei.

Eiuſdem autoris alphabetum religioſorum incipientium.

AMa paupertatem, ſis vilibus contentus.
Bonis ſemper actibus iugiter intentus.
Caue multiloquium, ſtudeas ſilere.
Deum omni tempore præ oculis habere.
Eſuriem amplectere, gulam refrenando.
Fratrumq́; conuiuia ſegniter ſectando.
Gaudete cum gaudentibus, & cum flentibus plorare:
Humilibus conſentiens maiores honorare.
In omnibus obediens, prælatoq́; parebis
Karitatem inſuper cum omnibus tenebis.
Lumbos ſtringe lubricos Domini timore.
Mundans cordis oculum caſto cum pudore.
Nihil ſeruans proprium nudum ſequens Chriſtum.
Onus leue ſufferens, mundum vincens iſtum.
Paſſum Chriſtum recole corde gemebundo.
Quærens Dei gloriam nil aliud in mundo.
Reſiſtendo vitijs orando feruenter.
Sacramentum ſumere debes reuerenter.
Tu motum mentis comprime iram mitigando.
Vanaq; colloquia ſolicitè vitando.
Xriſto frui cupiens, cellam frequentabis,
Ieſum ſuper omnia ſic dulciter amabis.
Zelo Dei feruens charitatis igne.
Et in te peccantibus ignoſcas benignè.

Non nomen ſed factum, non verbum
ſed adiectum, facit beatum.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE,

Myſtica Thoeologia, quæ quamuis ſit à quibuſdam adcripta Henrico de palma,

A pluribus tamen Sancto Bonauenturæ iure adcribitur.

PROLOGVS.

Tren. 1. VIAE Sion lugent eo q̄ non ſit quĩ vadat ad ſolẽnitatem. Licet Hieremias propheta dixerit hoc verbum captiuitatẽ populi ſui deplorans, tamẽ hoc poterit ſpeculator quiſq; intelligens exclamare, tantam captiuitatem animarum, tantam declinationem à ſemitis iuſtitiæ, & vijs æquitatis in mundo vniuerſo diſcernens. Viæ enim dicuntur amantium deſideria animarum, quibus ad Deum & ad supernã ciuitate Hieruſalẽ ſuper omnem rationem & intellectum, etiam in terreno corpore habitantes, animæ ſubleuantur. Quæ viæ etiã lugere dicuntur, eo q̄ non ſit qui ad tantam ſolennitatem aſpiciat. Eo q̄ abiecta vera ſapientia, tam clerus quàm populus mundanis delitijs, vel inutilibus curioſitatib. ſe immergat. Sed quod multo magis eſt dolendum, & cordis lachrymis inceſſabiliter lamentandum, quòd multi religioſi, multi etiam viri famoſi reputati (veluti quondam populus iſraeliticus relicto cultu creatoris ſui manufactis idolis ſeruierunt (ſic relictà vera ſapientia qua Deus ſolus perfectè interius colitur, & ſolis amantibus adoratur, diuerſis ſcientijs & fabricationibus multiplicium argumentorum inuenticijs, quaſi quibuſdam idolis miſerabiliter mente impleuerunt. In quibus ſic abſorbentur diabolo inſtigante, & ſic mens ipſorum in iſtis totaliter poſſidetur, vt vera ſapientia locum in eis non inueniat. Nam hac peſſima occupatione (quam Deus dedit filijs hominum) infœliciter captiuantur, ita vt non ſit ſpiraculum quo ſuum creatorem anima per flammigeras amoris affectiones contingat. Non enim ad hoc animam creauerat, vt cõtra ſuam generoſitatem multitudine quaternarum ouinarum pellium repleretur, ſed ad hoc vt eſſet ſedes ſapientiæ, & in ipſa rex pacificus ciuitatis ſupernæ: ſcilicet Deus altiſſimus, reſideret. Sapientia enim hæc quæ Myſtica Theologia dicitur, à Paulo Apoſtolo eſt edocta, à Dionyſio Ariopagita ſuo diſcipulo conſcripta, quæ idem eſt quod extẽſio amoris in Deũ per amoris deſiderium, quantum diſtat ortus ab occidente, omnium creaturarum ſcientia incomparabiliter præexcellit. Nam alias ſcientias mundi doctores edocent, ſed hæc à ſolo Deo immediatè, non mortali homine, ſed ſpiritu edocetur. Iſta diuinis illuminationibus, & diſtillationibus cœleſtibus ſcribitur in corde, illa verò penna anſeris & atramento ſcribitur in pelle. Iſta verò dicit, ſufficit, nam per iſtam animus cauſam inuenit: ſcilicet, Deum creatorem ſuum, & in ipſo qui eſt fons bonitatis totius, & beatitudinis immediatiſſime, cõquieſcit. Alia verò nũquam dicit, ſuffecit. Nam iuſtum iudicium eſt, vt qui non curando de ſumma ſapientia, à ſumma veritate deuiat, veluti totus in tenebris inuoluatur, & ſic per vana & deuia anima infatuata humanis inuentionibus inſenſata diſcurrat. Itẽ iſta affectum inflãmat, intellectum illuminat, alia verò q̃ pluries inueniens ex vera ſapientia cor eleuatum inflat, quàm pluries varijs opinionibus, & diuerſis erroribus intellectum obtenebrat.

Vera ſapiã inutilibus ſcientijs impeditur.

Eccl. 1.

Igitur relicta humana ſapientia, curioſitate ſcientiæ inutilis, argumentationum & opinionum capturis, religioſa anima per amoris accenſionem ad fontem omnium deſiderãdo aſcendat, in quo ſolo reperiat veritatem. Sed quia hæc ſumma ſapientia non poteſt ab homine edoceri, ſubditur, quomodo quilibet quantumcumq; laicus, in ſchola Dei exiſtens, hanc ſapientiam ab ipſo immediatè recipiat ſuper omnem intellectũ, per amoris affectum, quam nullus philoſophus, nulluſque alius ſcholaris ſecularisque magiſter, nulla humana intelligentia quantumcumque ſtudiat appræhendit. Suaſio.

Triplex eſt igitur via iſta ad Deum: ſcilicet purgatiua, qua mens ad diſcendam veram ſapientiam diſponitur. Secunda verò illuminatiua dicitur, qua mens cogitando ad amoris inflammationem accenditur. Tertia vnitiua, qua mens ſuper omnem intellectum rationem & intelligentiam à ſolo Deo ſurſum dirigitur. Nã ſicut videmus in pontibus dum fiunt, q̄ prius ligna ſupponuntur, vt firmitas muri lapidei ſuperius ædificetur, & perfecto ædificio iam ligna ſuppolita penitus admouentur. Sic & mens cum primò ſit in amore imperfecta, & poſt ad amoris perfectionem meditando conſurgit, & cum per multum exercitium in amore vnitiuo fuerit confirmata, & propter multas flammigeras amoris affectiones ſiue aſpirationes ſupra ſeipſam creatoris ſui dextera ſubleuata, citius quàm cogitari poſſit, ſine omni cogitatione præuia vel comitate quotieſcunque placet, centies vel millesies de die vel de nocte in Deo aſficitur, ad ipſum ſolum poſſidendum, innumerabilibus deſiderijs aſpirando. Sic enim quilibet nouus diſcipulus ad perfectionem huius ſcientiæ gradatim, aſcendat. Vt primò in via purgatiua quæ eſt puerilis & incipientium ſtudioſiſsmè ſe exerceat, quæ ſic incipit. Iuſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ. Poſtea autem per menſem vnum vel duos, ſecundum q̄ diuino ſuper irradiante lumine, ſibi videbitur expedire, ad amorem cogitando conſurgat. Quòd ſi preſumptuoſum fortè alicui videatur, quòd anima inuoluta peccatis multiplicibus, audeat à Chriſto amoris petere vnionem, in ſeipſo cogitet, nihil eſſe periculi. Dum primò oſculatur in pede, per peccatorum recordationem. Secundò in manu, per beneficiorum ſibi collatorum recognitionem. Tertiò aſcendat ad oſculum amoris, ipſum ſolum deſiderando, & ipſi ſoli affectibus flammigeris adhærendo, vt ſecundum quòd ſubſequenter videbitur, dicendo orationem dominicam, prout per ipſam mens cogitando cõſurgit, ordinatè aſcẽdat. Quartò ſe exercendo ſecundum viam illam quæ illuminatiua dicitur, quæ ibi incipit. Nox illuminatio mea in delitijs meis. Conſcendit anima ad multo eminentiorem gradum & ſtatum, in quo etiam quotieſcunque vult ſine aliqua cogitatione præuia in Deo afficitur, quod ad plenum non poteſt aliqua humana induſtria edoceri, ſed exercendo per viam purgatiuam & illuminatiuam anima experimentaliter percipit, ſolo Deo interius dirigente & docente: quod non poteſt via aliqua mortali vel eloquentia reſerari, quod nec Ariſtoteles, nec Plato, nec aliquis mortalis aliqua philoſophia vel ſcientia poteſt, nec potuit, nec poterit intelligere: quod ſolus amor docet interius, vt diſcat omnia rationalis anima à ſummo doctore & æterno acquirere ſcientiam, in qua omnis ratio & intellectus deficit, & affectus per amorem diſpoſitus, tranſcendens omnem humanam intelligentiam ſuperenatat, ſola amoris vni-

Triplex via ad perfectã ſapientiã.

Pſal. 88.

Pſal. 138.

tiui

tiui regula ad ipſum qui eſt fons totius bonitatis ſpi-
ritum dirigente. Hęc igitur eſt Myſtica Theologia,
id eſt, occultus ſermo diuinus, quo mens ardore diſpo-
ſita, linguis affectionum CHRISTVM ſuum dilectum
occulto alloquitur, in cuius myſtico tractatu ſic pro-
ceditur. Primò manifeſtatur via purgatiua, in qua de-
Diuiſio totius operis. clarãtur tria. Primò quomodo anima purgari debeat.
Secundò qũo vera oratione gratiæ abundantia impe-
tratur. Tertiò qũo peccator plenam de peccatis indul-
gentiam conſequitur. Secundò duo manifeſtantur. Pri
mò de via illuminatiua ſubditur, vbi primo docetur
qũo mens vſualiter per dominicam orationem medi-
tando, ad amorem conſurgat. Secundò qũo per eandẽ
viam expoſitione orationis dominicæ, oĩs ſcriptura
anagogicè totum referẽdo in Deum ſpiritualiter ex-
ponatur. Tertiò determinatur de via vnitiua, quæ in-
Eccl. 24. cipit ibi. O ſapientia quæ ex ore altiſsimi, &c. Vbi pri-
mo manifeſtatur quanta vitæ ſublimitas, & quanta vir
tutum conſummatio per myſticã ſapientiam, ad hoc
vt magis appetatur, & ab ipſis exercẽtibus acquiratur.
Quòd ſi fortè alicui legẽti nimis difficile videatur, vel
propter ſcientiæ profunditatem, vel propter verborũ
obſcuritatem: tñ tangat tertiã viam, quę eſt ſuper oẽm
intellectum, exerceat ſe in via purgatiua & via illumi-
natiua ſubſequẽte, & ſtatim experietur & intelliget in
ſeipſo, ſolo Deo interius operante, quicquid de tertia
via inueniet in ſcripto, vel audiet ab aliquo. Nã in hac
ſapientia neceſſe eſt, vt in ſeipſo primo percipiat expe
rimentaliter veritatẽ, & deinde ſententiam oĩum ver-
borum, quę ad myſticam ſapientiam, pertinent in cõ-
Qũo ſapiẽtia differt ab alijs ſcientijs. paratione cuiuſlibet doctrinæ facillimã iudicabit. Hęc
enim ſapiẽtia in hoc differt ab omnibus alijs ſcientijs,
quia in hac primò oportet vſum habere ĩ ſeipſo, ꝙ ver-
ba intelligere, & practica hic præcedit theoricam. In
alijs ſciẽtijs neceſſe eſt, primò verba intelligere, quàm
quæ addiſcitur ſcientia habeatur. Quæ inquantum à
nobiliori doctore acquiritur, intãtum citius poſside-
tur: & ita fit, vt in ipſa aliquis Deo docente ſit perfe-
ctior diſcipulus, ꝙ in aliqua liberalium artium perfectè
intelligens magiſter, vel in arte męchanica bonus fa-
Pſal. 33. ber. Secũdò. ſ. in illo loco. Accedite ad eum, & illu. &c.
docetur qũo per oẽs craturas tam ſuperiores ꝙ inferio
res, anima rationalis ad amorem creatoris obtinendũ,
perfectè inſtruitur. Tertiò ipſius Myſticæ Theologię
textus manifeſtè exponitur, in quo licet ſint pauca ver
ba, tamen eſt quaſi in finita ſententia. Qua perfectè in-
tellecta, tam librorum beati Dionyſij difficultas, quàm
totius veteris & noui teſtamenti ſenſus myſticus ve-
rus amantibus eluceſcit. Nam ſicut ab vno fonte deri-
uantur plures riuuli, qui quaſi in infinitos fluuios deri-
uantur: & ſicut ab vno puncto centrali procedunt qua
ſi infinitæ lineæ: ſic intellectis illis pauculis verbis, quę
ibi exponuntur, in quibus ſpiritus edocetur, quomo-
do vniri Deo debeat, in ſuo ſummo apice conſtitutus:
& ibidem experimentaliter inueniet totius ſapientiæ
originem. Ex qua coniunctione mens de inferioribus
ſcientijs præclarè intelligendis, ſacræ ſcripturæ expo-
ſitionibus verbis idoneis in prædicatione, ad inflam-
manda corda audientium fidelis diſcipulus multiplici-
ter & affluentiſsimè eruditur. Quartò ſubdũtur octo
induſtriæ, in quibus anima ad acquirendam iſtam ſa-
pientiam, & conſeruandã habitam ſagaciter edocetur.
Vltimò contra aliquos ſciolos hanc ſupremam ſapien-
tiam impugnantes, & dicentes, ꝙ nunquam conſurgit
affectus, niſi præmeditando & cogitando, diſputatio
ſubditur, auctoritatibus & rationibus ipſorum error
conuincitur, & huius ſapientiæ veritas efficacius eno-
datur, ꝙ ſine media præeunte diſcretione ſed ſolo amo
ris vehiculo, ſupra ſeipſam quotienſcunq; vult, experi
mentaliter anima ſubleuatur: quod nec ratio intelligit
nec intellectus ſpeculatur, ſicut ibi dicitur, guſtate & Pſal. 33.
videte.

De via purgatiua. Cap. 1. Par. 1.

IVſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ, &c. Cum Pſal. 88.
enim anima per mentis affectum ad perfectam ſpõ-
ſi cœleſtis vnionem peruenire deſiderat, neceſſe eſt,
vt qui pane angelorum quo beati ſpiritus reficiuntur
in gloria, adhuc in miſeria degens, quaſi quibuſdam mi
cis cadentibus appetit ſaciari, triplici officio angelorũ
quaſi gradatim aſcendendo, in miſsione diuinæ influẽ
tiæ ſubleuetur. Cum enim dicat bea. Dionyſi. in hierar Triplex angelorum officium.
chia angelorum, ꝙ triplex ſit angeli officium. ſ. purga
re, illuminare, & perficere, oportet, vt anima quæ vult
aſcendere ad illum altiſsimum panem in præſenti, in
quo mentes angelicæ abſorbentur in gloria, velut eorũ
imitatrix primò purgetur, ſecundò diuinis fulgoribus
illuminetur, tertiò ꝙ in ſuprema apice affectiuè conſti
tuta vnitiui amoris culmine perficiatur. Primò ergo di
cẽdum eſt de prima via ſcilicet purgatiua, quæ eſt qua-
ſi puerilis & incipientium, per quam mens adhuc ru-
dis diſponitur ſine mortalium hominum documẽto,
ſolis inſiſtens doctrinis cœleſtibus, vt experimentali-
ter, quanquam ſit ſimplex vel laicus, ad practicam non
ad theoricam illuminationem, diuina manifeſtatione
neceſſariò ſubleuetur. Ante enim quàm illa ſapientia,
quæ Deus eſt beatiſſimus, in ſpiritu rationali veluti in Sap 7.
domo propria conquieſcat, iuxta illud. Anima iuſti ſe-
des eſt ſapientiæ, oportet, vt de ipſa iudicium & iuſti-
tia fiat. Iudicium vt ſicut à creatore ſuo ſe auertendo
(ſicut fit in omni peccato mortali) ipſum contempſit
creatorem, pro creatura lamentabiliter relinquendo,
ſic ipſa humilietur totaliter, vt humiliatio ipſius inci-
pientis, intantum ipſius clementiam prouocet, inquã-
tum ipſius contemptus diuinam contra ſe ſententiam
in peccatis anterioribus prouocauit, oportet etiam vt
ibi ſit iuſtitia, vt illa anima quæ aliquando delecta-
tionem, creatoris, in delectationem creaturæ peccatis
ſuis exigentibus commutauit, quòd intantum doleat,
vel ſaltem ſe nõ dolere doleat, vt diuinæ iniuriæ ſecũ-
dum iudicium ipſius tam miſericordis videatur, ſecun-
dum humanam iniuriam aliquatenus ſatisfactum iux
ta illud: Quantum glorificauit ſe & in delitijs fuit, tã- Apoc. 18.
tum date illi tormentum & luctum, vt ſecundum artẽ
medicinæ per duo contraria. ſ. per humilitatem contra
priſtinum contemptum, per dolorem de peccatis cõ-
tra priſtinam delectationem, quaſi naſcens denuo, illi
qui eſt ſumma maieſtas, & indeficiens bonitas, per vni
tiuum glutinum ardentiſſimi amoris vniatur. Dicen-
dum eſt ergo, quomodo humiliatio & dolor de pec-
catis, quadam neceſsitate congruente acquiratur. Et li-
cet hæc via purgationis puerilis aliquibus videatur, ma
ximè reſpectu ſequentium, tamen niſi per iſtam mẽs
circa diuina negociari accedens, ſolicita & attenta per-
tranſeat, nunquam in præſenti vita ad cognitionem de
diuinis, nec ad ardorem vnitiui amoris practici pote-
rit accedere, nec ab iſtis inferioribus ſuos poſſeſſores
deuorantibus ſequeſtrari.

De modo purgatiuo. Part. 2.

SIc ergo debet aĩa ſe humiliare, vt primò recolat
peccata ſua in aliquo loco occultiſſimo, & maxi-
mè in ſecreto noctis ſilentio, & maiora ſuccinctè,
ne Diabolus ſibi inferat ad delectationẽ, vnde debuit
habere medicinam, faciem ſuam dirigendo in cœlum:
& prout poteſt, ſic maiora peccata ſua vſq; ad decem
vel duodecim coram Deo quaſi ipſi loquendo enume
ret, & enumerando ſuſpiret, ipſum Deum in omni-
bus exaltando, & ſe in omnibus deprimẽdo prout po-

terit, dicendo. Dñe Ieſu Chriſte, vel quocunq; modo
ſibi melius placuerit. Ego ſum ille peccator nequisſi-
mis, miſerrimus, infœlicior, nequisſimis abominabi-
lior, qui tuam maieſtatem in tot & tantis criminibus
offendi, vt illa enumerare non ſufficiam, ſicut nec are-
na maris præ multitudine numerari poteſt, & ibi ſuſpi
ret vel gemat, prout efficacius poterit. Quia ſicut li-
ma operatur in ferro, vt in qualibet ipſius ſingulari fri
catione aliquid de ipſius ferri rubigine expellatur, ſic
quodlibet ſuſpiriũ vel gemitus aliquid de rubigine pec
cati, etiã poſt infuſionẽ gratiæ relictum eliminat. Et ſic
magis ac magis anima ſe purgans, ad percipienda quæ
ratio non inueſtigat, vel intellectus ſpeculatur, diuino
ſubſidio vel deſiderio eleuetur. Et vt intentus dolore
conſtringatur animus ad ſui cõfuſionem & humilia-
tionem diuina beneficia, primò in generali, ſecundò in
ſpeciali attentisſimè coram Deo prout melius poterit,
ſibi ingrato diuinitus collata recordetur. Primò ꝙ ip-

Beneficia generalia.

ſum quoad ſpeciem tã nobilem creaturam de nihilo
ſic creauit dicens. Nonnè tu Domine me ad imaginẽ
tuam cum nihil antea eſſem, in tam nobile eſſe produ-
xiſti, vt te tenerem per gratiam in præſenti, & te facie
ad faciem contemplarer in gloria? & ego intãtum pro-
uocaui diſtrictum iudicium tuum, vt niſi mihi ſubue-
nias, magis non naſci ꝗ ad lucem præſentis vitę perdu-
ci, mihi miſero profuiſſet. Secundò beneficium incar-
nationis recordetur, ſic dicens. Nonnè tu Domine es
ille Rex altiſsimus angelorum, intãtum pro me teip-
ſum adnihilans, vt noſtras miſerias & peregrinationes
itineris ad ſimilitudinem cuiuſdam pauperis humiliter
ſuſtineres. Et ego Domine nõ me humiliando, ſed in-
tantum impudenter extollendo, tuam maieſtatem cõ-
tempſi, in miſerias huius vitæ momentaneas te fon-
tem totius beatitudinis commutando, quo ergo fugiã?
ſi aſcendero in cœlum tu illic es, ſi deſcendero ad inſer
num ades. De ſecundo aliquantulum inſiſtendo, per-

Pſal. 118.

currat ad tertium, ſcilicet ad recordationem domini-
cæ paſſionis, ſic dicens. Non ſuffecit tibi dulciſsime
Domine Ieſu Chriſte, ꝙ intantum teipſum inclinares
vt manens Deus, carnis mortalis humanitatem aſſu-
meres, ſed inſuper propter vniuerſorum mortaliũ mi-
ſerias ſubleuandas, tam dira verbera, tam innumerabi-
lia vulnera tolleraſti: vt à planta pedis vſq; ad verticẽ
non eſſet membrum in corpore tuo, quod non ſanguis
ne tuo ſacratiſſimo ſpargeretur? Quid ergo faciam mi
ſerrimus, ꝙ mortis tuæ ſum cauſa, non tantum vicem
pro vice non rependens, ſed te in ſecibus meis prouo-
cans, vt digno iudicio deberet contra me pugnare to-
tus orbis terrarum, à ſummo cœli cardine vſq; ad vlti-
mum centrum inferni? Surgant ergo creaturæ omnes
& veluti Domino proprio famulãtes, de me vindicẽt
ſuum proprium Dominum & creatorem, & ibi cogi-
tet de paſſione Domini aliquantulum, vt per vulnus la
teris vſq; ad contactum diuinitatis occultæ latentis in
terius, per experimentum amoris attingere mereatur.
Hæc enim tria ſunt in generali quæ non ſibi tantum,
ſed & omnibus alijs altiſsimus condonauit. Quæ in-

Beneficia ſpecialia.

quantum ſunt generaliora, intantum indicant maiorẽ
diuinam clementiam. Poſtea cogitet in ſpeciali, quæ ſi
bi, non omnibus alijs præter totius conſolationis ſub-
ſidium contulerit, quem maximè ad religionem fra-
trum minorum diuina clementia prouocauit: quoniã
iſta via purgatiua ſolum eſt eorum, qui à vita ſeculari
veluti columba vel turtur in deſertum in ſeceſſum vi-
delicet contemplationis (licet adhuc debiles) ſupra ſe-
ipſos auolare nituntur, amotionem omnis culpæ mor
talis quoad iudicium conſcientiæ neceſſarium ſuppo-
nens. Primò ergo recogitet, quot digniores, quot po-
tentiores, quot etiam ad abundantiorem influentiam
diuinæ gratiæ magis multipliciter præparatos, reliquit
ipſe altiſsimus in miſerijs, & mũdanis voraginibus in-
uolutos, & te de tenebris miſeriæ conuocauit ad ſuam
incommutabilem veritatem. Secundò non tantum re-
ſpectu miſeriæ modernæ ſibi beneficium collatum re
cogitet, ſed & illud diuinum beneficium reſpectu in-
fernalis miſeriæ pertractet: quia multi qui nõ tantum
quantum ipſæ diuinæ maieſtatis oculos offenderunt,
ſempiternæ maledictionis pœnis perpetuis detinẽtur,
& ipſæ qui multò plus idẽ meruerat, non meritis pro-
prijs, ſed dono conditoris gratuito, ad gratiæ radium
in præſenti vocatur, & ad præmium æternæ beatitu-
dinis in futuro. Similitudinem duorum latronum re-
colens, quorum vnus ab aliquo rege terreno cõdignus
ſuſpenditur, alter verò plus priore delinquens, ſola re-
gis terreni clementia, licet meritis contradicentibus,
ipſi efficitur commenſalis, gloriam non ignominiam
reportando. Tertiò illud ad quod vocatur recolat, quia
eum non ad regulam beati Aug. vel Benedicti redem-
ptoris gratia reuocauit, ſed ad illam ſacratiſſimam quã
ipſemet elegit, quando ductus eſt in deſerto, vbi qua-
draginta diebus & noctibus continuis ieiunauit: & in
maxima paupertate per mundum prædicauit, & ſalute
oĩum ardentiſſimè intendit. Et pręcurſor ſuus propriè
inſtituit, ipſam in ſeipſo ſeruans, & nobis ſeruandum
monſtrauit. Intantum alijs regiminibus ſublimior re-
gula, inquantum doctrinam humanã diuinum eloquiũ
præexcellit. Sed & ſic perſiſtens in oratione, non tan-
tum cogitet in ſeipſo, ſed ad Deum immediatè dirigat
eloquium ſuum, tam peccata ſua ꝗ beneficia in gene-
rali, & in ſpirituali humiliter referendo: tamen cũ quo
dam ordine iſta vel alia, ſecundum ꝙ ipſum Dominus
intus docuerit recolendo. Sic per recordationem pec-
catorum & diuinorum beneficiorum confuſus, iam
viam humiliationis incipiat, ſic dicens. Domine pater
totius miſeratiõis, nõ poſſum tibi ſatisfacere de malis,

De humiliatione qua peccator coram Deo tacere debet.

quæ corã te miſerabiliter pertractaui, nõ tibi rñdere va
leo ad beneficia quę mihi miſerrimo cõtuliſti: ſed quia
me interficere nõ debeo nec valeo, tñ me infœlicẽ in-
terfice, ſed ſi tibi hoc non placet, mitte angelũ tuũ gla-
diatorẽ qui de me vindictã accipiat: ſed ſi hoc propter
miſericordi nõ vis adimplere quod merui, quia me in-
terficere non poſſum, tñ hoc quod in me eſt facio, me
quaſi latronem tuum tibi reddo in perpetuum ſeruiẽ-
tem, nunquam diebus meis vlterius à tuo ſeruitio re-
cedentem. Tunc proſternat ſe in faciem, & quantum-
cunq; poterit, ſeipſum humiliet deprimendo, & altiſſi-
mũ offenſum exaltando: & inquantum humilius, in-
tantum etiam citius & abundantius gratiam diuinæ
miſericordiæ prouocabit. Et tunc de neceſſitate opor
tet, ꝙ qñ piiſſimus pater videt ipſum ſic coram ſe hu-
miliatum, dolorẽ conferat de peccatis, vel ſaltem do-
lorem quia non dolet: vt per iſta duo contra duo præ-
dicta, anima purgata recuperet, iam quondã quod erat
deperditum; & ſibi quandoq; multò amplius ꝗ antea
idipſum reſtauretur. Sed ſi ẽt dolorẽ nõ poterit, quoad
effectũ conſequi, per ea quæ dicta ſunt, tñ qualibet no-
cte ſuccinctè hoc teneat quod dictum eſt, quia crea-
tori ſufficit, qñ homo facit quod in ſe eſt: necnon ipſe
Dñs rei exitum expectans, quandoq; ſe ſubtrahit, vt
& iſta faciens, dolorem nullũ vel conſolationem inue-
niat, vt eius patientia ad tẽpus per diuinam ſuſtinen-
tiam cõprobetur: & vt ſibi poſtea amplior conſolatio,
& de peccatis contritio diuinitus cõferatur. Sed quia

Gratia ſpecialis à Deo qualiter peccator impetrare debeat.

quæ prædicta ſunt, non poſſunt fieri ſine gratia ſpecia-
li, ſequitur de impetratione gratiæ per modum orandi,
prout ad vitam purgatiuã pertinet. Sicut n. oculo cor-
poris vel ſenſuali de ioculatoribus in curijs magnatum
cernitur, quòd cupientes aliquod temporale commo-
dum à principe inconfuſibiliter obtinere, primò ip-
ſum multipliciter commendant, deinde quod inten-
dunt

dunt ſibi poſtulant condonari, ſic & nouus ioculator ſpiritualis, mundum deceptorē deſpiciens, debet ordinatè procedere. Cum enim Deus in ſe ſit innominabilis, ipſum tamē in ſuis effectibus nominamus, & per ipſos ipſius magnificētiam collaudamus. Primò enim ſecundum ꝙ ipſe eſt omnis creaturæ tā corporalis quā ſpiritualis principium, & origo. Secundò aliquantulū ſubmiſsius, prout ſe habet ad contemplantes in gloria, ſcilicet mentes angelicas & humanas, & ipſas cōtemplatione ſua indicibilis pulchritudinis, quam vidēt ſicut eſt beatificans in hoc ab ipſis omnem eliminās poteſtatē. Tertiò adhuc iſto ſubmiſsius, prout ad omnes creaturas ſe habet, quibus ipſe tanquam altiſsimus imperat, & oēs tam rationales quàm irrationales ſuæ obtēperant maieſtati. Quartò reſpectu nobiliſsimę creaturæ, quę eſt homo: & primò reſpectu eorum qui ſunt in charitate famulantium ſuo creatori, in hoc ꝙ ipſis adhuc degentibus in hac vita miſeriæ ſuperpoſitus pater, ſuppoſitis filijs multa encenia internarum conſolationum, veluti quædam futuræ diuinæ beatitudinis ſiue beatificationis indicia, hominibus quaſi nihilum exiſtentibus, veluti filijs altiſsimus præoſtendit. Quintò & ultimò reſpectu exiſtentium in peccatis, quibus in quantiſcunq; peccatis diutius ſua ſcelera protelantes extiterint, pulſantibus ad ianuam diuinæ pietatis, ipſos diuina clementia in ſinum ſuę charitatis recolliget. & perpetratis peccatis ſic indulget, vt ſæpius ab ipſo, quem ſic ominabiliter offenderunt, quandoque plus quàm innoſcentes vberiora & precioſiora beneficia illapſa cœlitùs conſequantur. In his enim diuina bonitas, ex primordiali diffuſionis gratiæ manifeſtatione, vſq; ad feces exiſtentiū in peccatis oſtēditur. Et hæc quinque breuiter in quinq; his vocabulis includuntur. ſcilicet bonus, pulcherrimus, Dominus, dulcis, miſericors. Et poſtquam in his commēdatus fuerit illud quod intendit, plenariam remiſsionē de perpetratis ſceleribus ſecurę poterit poſtulare. Iſte enim modus poſtulandi & orandi edocetur, vbi ſponſus dicit ſponſæ. Vox tua dulcis, & facies tua decora, ſcilicet per interiorem purgationem, obtenebrantem caliginem expellendo, & vox dulcis, vt in quolibet verbo ſponſus æternus in aliquo ſpecialiter commendetur. Et hæc propriæ appellationes ſunt cantica canticorum, & intantum à parte animæ, vt quādocūq; mens ad Deum ſe erigit, in ipſis vocabulis inuolutam dulcedinē inueniat: ne per multiloquas enarrationes & vocales prolationes animus in tanto colloquio euagetur, ſed in his illectus, vel allectus iſta ſe totaliter adunetur. Sic ergo dicat, quoties poterit bono modo iſti conſimili, bone, pulcherrime, Dn̄e, dulcis, miſericors: miſerere huius peccatoris, quem redemiſti ſanguine tuo precioſo. In hoc ſolum attendens, quod ſibi de malis perpetratis parcat clementia ſaluatoris, non quod in quolibet verborū includitur theoricè ſpeculando, ſed affectuoſè orādo, poteſt illa vel conſimilia dicere, prout dicens nouerit, maiorem affectionem in iſtis vel conſimilibus reperire. Sed ad hoc vt mens deſiderij completionem obtineat, neceſſe eſt, ipſam diuinam influentiam imitari, vt ſicut ipſæ ſol ſpiritualis Hieruſalem ciuitatis ſupernæ, quantum eſt de ſe, bonos & malos radijs bonitatis ſuæ illuſtrat: ſic nō tātum pro propinquis, ſed pro omnibus illis, quicunq; ſunt beatiſsimæ Trinitatis imagine inſigniti, totis viſceribus deprecetur illius clementiam ſaluatoris: vt ſicut omnes creauit, omnes redemit, ita omnibus indiſtinctè dignetur miſericorditer ſubuenire. Et in hoc irrefragabiliter citius diuinam miſericordiam prouocabit, & obtinebit, inquantum hominem creatoris vniuerſorum, & omnium mortalium redemptoris veſtigia (ſuam charitatem ſuper omnes beatiſsimè diffundentis) fuerit imitatus: niſi quandoq; ad horam, pro ſe & pro alijs, ſingularibus orationibus coarctetur petitio, licet ſemper charitas habeat ſe diffundere, eundē affectuoſum modum quem pro ſe, etiam pro omnibus exorans, ſolicitus alleget, quantum eſt de modulo ſuæ paruitatis, ſic dicēdo. Bone, domine, pulcherrime, dulcis, & miſericors, miſerere omnium peccatorū, quos redemiſti precioſo ſanguine tuo. Et tunc inquantum poterit habeat iſtam imaginationem, quādo dicit, miſerere, vt totus mūdus ſuo creatori inclinetur, per verum cultum & reuerentiam condignam. Sed quia mēs omnia iſta non poteſt præ nimia carnalitate & verſibilitate, prout eſſet expediēs, impetrare oportet, quod ad inſtar illorum qui habent aliquod magnum in curiæ regalis palatio, vel ſummi Pontificis expedire: qui videntes ſe non poſſe propoſitum conſequi, adeunt aliquem magnum de curia, vt quod per ſe non poſſunt, ipſius mediatoris intercedētis reuerentia impetretur. Quòd ſi ille pàuper aliquem magnum & pręexcellētem inuenerit, qui has cōditiones habeat, vt ſit humilis ad audiendum preces pauperum, glorioſus in curia, vt cum ipſo (ſi neceſſe fuerit) multi alij pro alio intercedant, dilectus ſummo Pontifici, vt eius dilectione aſtrictus, nihil velit penitus denegare abſq; vlla calūnia; pauper ſuum deſideriū obtinebit. Sed quia iſta inter ſanctos alios, in ſuperlatiuo gradu excellentiſsimè in beata Virgine reperiuntur, ad ipſam cōfugiat ſic dicens. Tu quę es miſericordiſsima præ omnibus alijs, humilius peccatoribus te inclinans potentiſsima, quia per te ruinæ angelicæ reparātur, per te ſanctis vitæ ianua aperitur, & ideo te clamante pro paupere, tecū omnes pariter acclamabūt regi æterno amantiſsimo, quē tuis ſacris vberibus lactaſti, & ideo ineffabili glutino charitatis tibi cōiunctus eſt. Rogo, vt per te mea inopia ſubleuetur, vt ſic per te de peccatis meis propriam purgationem obtineam, vt tādem ipſum in iſto amore conſtringam, quem tu totis viſceribus dilexiſti, & tunc dicat ei. Aue Maria, quadraginta vicibus vel quinquaginta: ſed tertio numero ſi voluerit diuidendo, vel conſimile prout ſibi melius videbitur. Hoc quaſi in ſignū dilectionis & ſpiritualis homagij reddens ei quotidie pro tributo, ipſam non in pictura parietis, nec in ſculptura lignea, ſed in cœlo attente & affectuoſe ſalutans, ad ipſam immediatè ſuā faciē dirigendo. Hæc eſt via purgatiua & ipſius expeditio, quę multò plus in corde pōt citius recolligi, quā ſcripto vel verbo tenus numerari, hanc purgationē recordetur incipiens breuiter & ſuccinctè, & vera ſibi latiſsima via cito apparebit.

In quinque Deus eſt cō mendādus.

Cant. 2.

Citius diuina miſericordia ad noſtras orōnes inclinatur, quando generaliter pro omnibus hominibus oramus, quā quādoq; pro aliquo ſingulari.

Inuocanda eſt beata Maria.

De via illuminatiua Cap. 2. Partic. 1.

PEr viam purgatiuam mens ad illuminatiuam immediatè erigitur, ſecundū illud Pſal. dicētis. Aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarū quia per gemitus & lachrymas anima a rubiginibus peccatorū abluitur, & per hoc immediate ad ſuſceptionem diuini radii præparatur. Cuius neceſsitas ſic apparet, primò à parte recipientis: nam ſicut in ſpeculo materiali videmus, quod ſi ſit ibi flatus vel aliquod obtenebrans, facies humana quamuis ſe ei obiiciat, non tamen reſultat. Sed cum abſterſum fuerit, in ipſo facies humana apparet, vt ſi etiam ſpeculum ratione humana veteretur, ad inſtar ſpiritus per illud quod in ſeipſo recipit, ipſum cuius eſt ſimilitudo repræſentans cognoſceret. Sic cum à rationali ſpiritu erit eliminata caligo offuſcans, iam ille ſol ſpiritualis gratiæ ſuę radios immittit, qui quantum eſt de ſe, æqualiter omnibus ſe infundit, immo quod plus eſt, quia ſicut radius ſolis materialis ſtat immobilis ad feneſtram, & ſtatim cum ſibi apertum eſt nunquam retrocedens, nunquam de ſua naturali bonitate ſe retrahens, ſed potius domum interiorem

Pſal. 83.

Optima cō paratio.

riorem prius obſcuratam irradiat, ſic verus ſol iuſtitiæ
ciuitatis ſupernæ, cuius ſol iſte matérialis obſcuram ge
rit ſimilitudinem vel imaginem, nihil aliud expectat
etiam immobiliter præſtò ſtans ad ianuam, niſi vt per
aliquam abſterſionē ſibi aditus præpararetur, vt in mē-
te veluti in lectulo fœliciter conquieſcat per ſpiritua-
lium ſplendorum irradiationes, animam ſibi deſponſa-
tam inſigniens, & ſic à parte recipientis, & à parte in-
fluentis irradiatio ſpiritualis purgationem conſequitur
Sed hoc idem manifeſtatur, per ipſorum diſtantiū cō
Sap. 7. iunctionem vnitiuam. Sicut enim in Sapientia dicitur,
ipſa ſapientia eſt candor lucis æternæ & ſpeculum ſine
macula: oportet ergo vt aliqua conſimilata conformi-
tas, quando per veram amoris vnionem mens huma-
na candori lucis æternæ vnitur, & prius ſemota ab ipſa
omni obtenebrante caligine, ſpeculo ſine macula con
formetur vel compareur. Vndè oportet primò, quod
mens ſit quaſi ſpeculum ſine macula, & ſtatim ad ſuſci
piendum lucis ſplendores diuiniores diſponitur, & ſic
cum fuerit curata, æternæ ſapientiæ conformetur. Sed
Sicut ſol materialis oculo corporeo tribus modis videtur, ita ſol iuſtitiç ab oculo iteriori de quo lumine intelligatur, quod mens anagogicè con
ſurgens ad tertiam viam vnitiuam erigitur, ſciendum
quod ſicut ſol materialis videtur in corpore terminato
inferius, vt ipſum videmus in pariete, videtur etiam in
radio ſuo, ſcilicet in aere, videntur etiam in ſeipſo vt in
fonte ſolari, ſic radius diuinus etiam ſpiritui apparet tri
pliceter. Apparet enim in ſacra ſcriptura, quando ſub
cortice literæ, per aliquod donum intelligentiæ ſenſus
anagogicus inuenitur, quo mens ſicut per quendam ra
dium ad amorem ſui creatoris multipliciter & mirabi
liter erudita erigitur. De iſto radio, qui facit ſēper ſplen
dere ſpiritum, beatus Diony. de diuinis nomi. ſic dicit.
Indicibilia autem caſto ſilentio venantes, ad illuceſcen
tes nobis in ſanctis eloquiis ſplendores exercemur, &
ab ipſis illuminamur. Secundus radius à ſole ſpirituali
miſſus reſplendet in ſpiritu, & his ſolis radiis mēs çter
nis ſpectaculis ſuſpenſa, cum quádam etiam admira-
tione ad meditandum de ſupercœleſtibus eruditur, de
rationibus çternis vel çterna generatione, vel nexu ſpi
ritusſancti, & de huiuſmodi: quia ſicut per ſolares ra-
dios reſplendentes in aere, non per aliquod aliud lumē
ſenſibile, oculus materialis ad contemplationem ſolis
erigitur, ſic oculus intelligentiç per radios immiſſos à
ſole ſpirituali, non per aliquam aliam diſciplinatā ſcien
tiam, vel mortalis doctoris induſtriam, ad cognitio-
nem occultorum ſupercœleſtium eleuatur. Et de hac
In Epiſtola ad Titum. beatus Dionyſi. dicit. Verte te ad radium, quaſi dicat.
Non alium doctorem, non aliud exemplar aſſumas ad
percipienda diuina, ſed intra teipſum ingredere, & per
radios tibi datos deſuper, ad contemplationem diuino
rum arctius te exerce, quia ſicut rationalis ſpiritus no
bilior eſt inferioribus creaturis cçteris, ſic nobilius per
immiſſos bonitatis radios apparet diuina ſapientia in
ipſo. De tertio vero radio vbi ipſe ſons totius beatitu-
dinis apparet, (qnod raptu fit) prætermitto quod fit,
quando mens rapitur à corruptione, & ſenſificatione
membrorum carnalium remota, quantum poſsibile
eſt gratia trahente naturam, dono conditoris gratuito
mens ad ſuperna rapitur, ipſum facie ad faciem contē-
plans, cuius glorioſo aſpectu ſuperna curia iucundatur.
De primo radio latitante ſub ſcriptura eſt præſens in-
tentio, per quem ad amorem vnitiuum aſcenditur. Se-
cundus radius amorem ſæpius comitatur, quia quan-
to plus per affectiones amoris mens fonti luminis ap-
propinquat, intantò efficacius veluti ipſi vicinior (ſicu
ti de aurora conſurgente vidiemus, quod primò partes
propinquas illuminat) radiis diuinioribus adimpletur
Per viam verò tertiam quando mens ſuſpiriis inſacia-
bilibus ſuſpirat dilecto totaliter vniri, ad tertiam irra-
diationem in qua plus agitur, quàm agat, diuinitùs ſub
leuatur, & ſibi diutius ſuſpiranti dicitur à dilecto. Ami
ce, aſcende ſuperius. De hac Dionyſi. in myſtica theo Luc. 14.
logia poſtquam dixit. Conſurge ignote ad eius vni-
tionem, quæ eſt ſupra mentem & cognitionem, vbi
tradit amoris vnitiui practicam, vbi ſcilicet ad ineſ-
fabile myſterium conſurgit affectus, quod ignoret in-
tellectus, poſtea ſubdit dicens ad Timotheum ſic.
Sic enim omnia à te auferens & ab omni irretentibili
& abſoluto, mundè ad diuinarum tenebrarum radium
ſurſum ageris. Vnde & in cōſurrectione vnitiui amo-
ris dicit; conſurge, quia ſimul ibi operatur natura & gra
tia, poſtea dicit: ſurſum ageris, quia ibi non natura ſed
gratia mens ad experimentalem & immediatam co-
gnitionem cœleſtium eleuatur, & per illam animus ad
iſtam diſponitur. Sed quia de via illuminatiua eſt prç-
ſens intentio, dicendum eſt quomodo lumen in ſcri-
pturis apparet, deinde quomodo per iſtud lumen ad
tertiam viam, ſcilicet vnitiuam aſcendamus. Et quod
omnibus pateat, quod in omni ſcriptura ſancta iſte ra-
dius latitat velut lumen in teſta, ſubditur exemplum in
vno, ſcilicet in oratione dominica, vt ſimul ex vniuer-
ſo nouo & veteri teſtamento ab vniuerſis veritatis di
ſcipulis comprobetur, & vt non ſit aliquod verbum, ꝙ
non colloquiis ſponſi, & ſponſæ interius repleatur.

De triplici anagogia. Parti. 2.

NOx illuminatio mea in delitijs meis, &c. Nox Pſal. 138
enim hic vocatur obſcurus cortex ſcripturæ
exterior, vel etiam omnis inſenſibilis creatura,
per quam mens interius irradiatur ad hoc, quod anago
gicè in vnitiui amoris delitijs conquieſcat. Via enim
purgatiua reſpondet ordini angelorum, nam ibi tunc
primò purgatur anima, ad hoc quod primò Deus in ip
ſa veluti in loco, mundo reſideat. Iſta autem, vt dictum
eſt, reſpondet Cherubin: Cherubin plenitudo ſcientiæ
interpretatur, tantum autem per artem huius theori-
cæ ſcientiæ lumen acquiritur, & tanta ſapientiæ dilata
tio in ſcripturis, vt quot verba in nouo & veteri teſta-
mento, quot creaturæ in mundo, tot habeat anima in-
telligentias vel ſermones, totum ad Deum ad pūctum
amoris omnia referendo, vt poſtea apparebit, tertia au
tem, ſcilicet vnitiua reſpondet Seraphin qui interpreta
tur ardens, ibi enim in tanto ardore fertur anima in
Deum, vt maximè corpus per extenſionem affectu-
um & motuum quandoq; mirabiliter affligatur. Scien Triplicis anagogiç expoſitio.
dum eſt igitur, quod triplex eſt anagogia. Vna quæ eſt
de Deo in ſe, vt mentes cœleſtes beatificans, in gloria
vt dicitur de Dauid, qui erat quidam homo ad literam
qui dicitur optimus propugnator, & moraliter ſigni-
ficat animam, quæ ita debet viriliter pugnare contra
Diabolum, contra ipſum etiam inſurgendo, conſpuen-
do, ne ſeipſam permittat tam vili Domino ſubiugare,
& à dulciſsimo Ieſu Chriſto in perpetuum ſeparari.
Dauid etiam dicitur Goliam percuſiſſe, ſignans allego 1. Reg. 17
ricè Dominum Ieſum Chriſtum, qui Diabolum ſupe
rauit, pacem populo ſuo acquirens, &c. Dicitur etiam
Dauid pulcher aſpectu ineſtimabilem pulchritudinē
diuinæ ſubſtantiç ſignans, in ſuæ pulchritudinis viſio-
ne, lætitia indicibili lætificantis in requie beatitudinis
æternæ omnem mentē angelicam & humanam. Vn-
de in Ioan. dicitur. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcāt Ioan. 17.
te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chri-
ſtum. Et hæc eſt anagogica expoſitio, ſecundum quod
Deum beatificantem reſpicit. Alia eſt anagogia, quæ
reſpicit Eccleſiam militantem, inquantum in ſponſi
amplexibus totaliter inauertibiliter perſeuerat, vt Hie
ruſalem ad literam, quçdam dicitur ciuitas. Hie-
ruſalem enim ciuitas optimè munita & fortiſsimis
muris circundata dicebatur, & ſignificat ipſam fidelē
animam

animam moralem, quæ debet interius muniri armis virtutum gratię, & amoris, ſine quibus armis, nullus vnquam potuit, nec poterit Diabolo reſiſtere aduerſanti, quæ etiam debet exterius muris fortibus circundata eſſe, & hoc in honeſta conuerſatione, & quinque ſenſuum mortificatione, quibus amore vnitiui regnātis integritas inexpugnabiliter conſeruabitur. Secundò in hoc, quod ſedes regni dicitur, Eccleſiam venturam fidelium ſub Chriſto principe figurabat, in qua regnat ipſe rex pacificus, ſub cuius perſona quondam dicebat Iſa.

Iſa. 33.

Deus legifer noſter, ipſe veniet, & ſaluabit nos, regens militantem Eccleſiam exemplo vitæ, & verbo doctrinæ. Tertiò Hieruſalem interpretatur viſio pacis, quod Eccleſiam triumphantem ſignat, in qua ſunt habitatores pacifici, quia illius fœlici præſentia gratulantur, dicentes, & clamantes (gaudiorum ciuitatis æternæ ſuperpleniſsima præmia admirantes)

Pſal. 83.

Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. Et hęc eſt anagogica expoſitio, Quid ſit anagogia? proprie dicitur anagogia, idem quod ſurſum actio.

Anagogia quid.

Vbi etiam rectè inter ſurſum actum, & illum ad quem ſupra ſe aſpirando ardentius eleuatur diſtantia annotatur. Vnde propriè, neque inter beatificantem altiſsimum, & illos quos ipſa pax vera beatificat, neque ſimiliter e contra eſt proprie ſurſum actio extenſiua, ſed potius tāquam cum rege exiſtentes fœliciter in thalamo, in ipſo tranquillitate admirabili conquieſcunt, & tanquam ſupra ſe iam in ipſo exiſtentes, ad ipſius vnionem, vel imitationem deſiderabilem vlterius non aſpirant. Sed hoc propriè ſponſæ adhuc à ſponſo peregrinanti cōpetit, quę adhuc tanquam diſtans, ipſi inſatiabilibus ſuſpiriis vniri deſiderat, quod in ſeparatione animæ à corpore in tranquillitate vitæ pleniſsimè obtinebit, ſecundum quam ſapientiam anagogicam currunt cantica canticorum, cum dicit.

Cant. 1.

Oſculetur me oſculo oris, &c. Et illud. Trahe me poſt te, &c. Et iterum. Veni dilecte mi, & egrediamur in agrum, &c. Quæ petitiones nihil aliud ſunt, quàm ignita ſuſpiria, & inquiete affectiones, dilectū ad ſui ſurſum actionē fœlicius obtinendam ardentius prouocantes. Similiter, & ex parte ſponſi ad ſponſam, cum dicit.

Cant. 5.
Cant. 4.
Cant. 2.

Aperi mihi ſoror mea, ſponſa mea, & iterum dicit. Veni de libano veni, &c. & iterum dicit. Surge propera amica mea, &c. Quæ ſponſi colloquia nihil aliud ſunt, quàm radiationes ſcintillantes emiſſæ ab ipſo, affectum ad ardentiora deſideria & inquieta ſuſpiria importune incitantes.

Per quid ars anagogica acquiratur.

Acquiritur enim iſta ars magis per amoris vnionem: ſecundum quam (vt dictum eſt) præſens eſt intentio, hanc vbique incluſam in ſacra pagina oſtēdentes, exemplum ponamus in vno, vt ſimile in alijs ſacræ paginæ locis idem oſtendatur, & ne longius hoc exemplum protraham, primò ſubditur in oratione dominica.

Orationis dominicę anagogica declaratio.
Matth. 6.

Pater noſter, &c. Sicut enim in ſenſu literali artificialiter procedendo, ſic etiam in anagogico primò captatur beneuolentia infundentis, ſecundo petitiones ſuas multiplicat. Sed primo ab ipſa dilectus in tribus præcipuè commendatur, captando ipſius beneuolentiam in ſuis petitionibus, vt ſua beneficia conferenti Domino aſcribens, idem Dominus fauorabilior habeatur. Primò vt perfectè & ſpiritualis generationis principium ſecundo vt ſuæ bonitatis velut quoddam diffuſiuum, tertiò in habitaculi & manſionis dignitate diuum, qui tanquam rex præcellens habitare dignatur, vbi eſt firmum habitaculum, ſiue tabernaculum, & decore multiplici interius decoratum. Primum per pater, ſecundum per noſter, tertium per cœlis. Imprecatur primò illud, quod eſt ſecundum proprietatem vocabuli anagogicè ad ſenſum myſticum transferendo.

Pater.

Verbi gratia. Pater ad literam nihil aliud eſt, niſi qui de ſe aliquid emittendo, filium progenerat: ſic anagogicè transferendo veriſsimè pater ille dicitur, qui tamen non naturaliter ſed adoptiuè multos filios generat, à ſe germen amoris deificantis emittendo, quo mens perfecta natiuitate gignitur, quando viuere iam in vera vita incipit, ſine quo a natura quantum ad verum omne nihil penitus efficitur, verius & efficacius progrediens, quando de Deo vero qui eſt vera vita naſcitur per amorem, quàm quando de nihilo, quantum ad eſſe naturæ in natiuitate culpabili duxit primordialem originem, à quo non tantum vt principio affluentiſsimo vitam emittendo cœlitus generatur ab ipſo ſenſum & motum ſpiritualem recipiens, qui verę vitæ principaliter atteſtantur, ſed vſque ad perfectam ætatem charitatis æternæ, & quando ipſe videbitur facie ad faciem, micas panis conſolationis internæ recipiens, ſcilicet Dei corroborantis, & confortantis amorem, ab ipſo paterno affectu miſericorditer educatur, & hoc totum importat hoc quod dicit, Pater, myſticè occultatum, vt eſt totius vite fontale principium. Sequitur, noſter, vbi laudatur ipſius beatitudinis incluſæ diffuſio, quaſi dicat.

Noſter.

Tu es ille qui ratione tuæ latiſsimæ bonitatis, non ſingulares perſonas conſideras, ſed omnes rationales ſpiritus quantum ex te eſt, per immiſſos à te radios ad te trahis, vt non aliqui quantumcunque excellentiori & præclara religione eminentes, te fontaneam bonitatis originem ſibi appropriare valeant, ſed vt non ſit mens humana vel angelica, quæ ſe abſcondat à calore tuo naturaliter abſtractiuo, & hoc per, noſter, anagogicè importatur. De triplici proprietate. Sequitur, qui es in cœlis.

Qui es in cœlis.
Cœlum triplices habet pręexcellentes proprietates.

Hic captatur beneuolentia à ratione exceſsiuæ vel pręceſſiuę manſionis. Cœlum inter alia præcellit triplici proprietate. Eſt enim continuè mobile, firmum, & variis ſyderibus in ipſo refulgentibus adornatum, hoc ad ſenſum anagogicum trāſferendo, ſponſa ſponſum in ſuo cubiculo collocans, in ſecreto cordis armario debet hac proprietate triplici adornari. Primò quod ſit firma, & ſecundum hoc loquitur ſic.

Prima proprietas eſt firmitas.

O dulciſsime tu qui es in cœlis, id eſt illarum mentium thalamum inhabitans interiorem, iam non tantum pręſentialiter, potentialiter, & eſſentialiter, vt in aliis creaturis, ſed vere teipſum qui es hoſpes iucunditatis & ſolatii ſenſibiliter & familiariter repræſentans, his qui ob amorem tuum efficacius obtinendum, vale facientes cæteris delectationibus dederunt libellum repudii, & tibi ſoli quietanti mentes in amore viuentes, continuata ſuſpiria, impedimentis reſecatis, glutino amoris ſuauiſsimi colligati, tibi firmiſsime & inradicabiliter adhæſerunt, vt ſit etiam in ipſis fortis, vt mors dilectio, vt in canticis dicitur ad ſuam radicationem firmiorem ſponſa proclamans ad paranymphorum ſubſidia, ſcilicet angelorum quibus tanquam ſociis adiuuatur, ita dicens.

Cap. 8.
Cant. 2.

Fulcite me floribus, ſtipate me malis, vos qui videtis eum facie ad faciem, veſtris conſolationibus ipſum ad mihi ſubueniendum vberius prouocando, quia langueo calore vnitiuo, æſtuās ipſum totaliter amplecti deſidero, quem adhuc paupercula in miſeria exiſtens, tam iucundum Dominum experimentaliter præcognoſco. Sequitur alia proprietas, continuè mobile, tunc enim mentem veriſsimus ſponſus æternus certiſsimè viſitat, & eam inhabitat, quando non iam laborioſa tarditate in vnitiuis motibus, ſicut cum eſſet in ſtatus incipientis exordio, ſe ſurſum erigēdo affligatur, ſed diuturno exercitio tantam agilitatem affectionum diuino meretur beneficio, & gratiam effluentiſsimæ largitatis accipere, vt quotieſcunque vult, quaſi ſine afflictione inquietatiua ſuorū deſideriorum dilectio mentis vt ſurſum ardenter agatur afficitur, tunc ipſam Deus virtutum ſpiritualiter inhabitat, non tamen actu continuo (quod eſt ſuper vires

Secunda eſt mobilitas.

res conditiouis humanæ,propter laxationes virtutũ.)
ſed continua habilitate motus amoris ſecundum libitũ
ſuum eliciente facilitatur,& affectus motui firmamẽ-
ti ſimilatur. Vnde qui in primis lento gradu & debili,
vago & tepido ad modum teſtudinis ambulabat,nunc
currendo celeriter,ita vt montes & colles .i. dignitates
tam eccleſiaſticas quàm mundanas, ipſas vilipenden-
do tranſiliat, & hoc eſt quia in parte exaudita eſt eius
petitio,cum interius voce ſuſpitiorum diutiſsimè pro
Cant. 1. clamet,ita,trahe me poſt te.Quia ergo tracta eſt ab il-
lo,qui ſolus poteſt ipſam ſupra ſe eminentius eleuare,
ptius lenta,iam currit in odotem vnguentorum ſuotũ
quia nimirum ardentiotibus deſiderijs,ſolito ad ſpon-
ſi amplexus erigitur, quia de enceniis Hieruſalẽ ciui-
tatis ſupernæ veluti quibuſdam micis cadentibns de
menſa dominorum ſuorum,quę experimentaliter prę
ceſſerunt,deguſtauit.Quia ergo non tantũ ſpõſo ape-
ruit, ob cuius amorem mundana gaudia ipſam obſu-
ſcantia conculcando reſpuit,ſed pulſanti ad oſtium cu-
pienti introire,in occurſum perrexit in affectiones flã-
migeras cõſurgendo, qui nõ propter ſeipſum,ſed pro-
pter ipſam intrando inhabitat, cibum ſolidę affectio-
Tertia eſt ornatus. nis appoɼtás,vt cœnet cum ea & ipſa ſecum. Sic enim
in loco continuo mobili dilectus requieſcit. Sequitur
de tertia proprietate, diuerſi s ſyderibus adornatum.
Cum enim virtutes efficaciore virtute ſiue purgatiore
indigeãt, nondum plene floridus & prę̨clarus dilectus
mẽtem inhabitat, cum inordinatio virium,& immo-
deſtia delectatio ſenſuum, mentem nubiloſa caligine
obtenebrent, & quia lippos adbuc habet oculos, non
eſt accepta acceptione gratiſsima ęterno Iacob, qui
Deus altiſsimus eſt,cuius pedibus omnia ſunt ſubiecta
vt ab ipſo in copulam diſponſationis indiuiduam aſſu-
matur.Quare?quia uulla cõuenientia lucis ad tenebras
ſed cum virtutes ſunt purgatę lumine virtutũ clariori,
ab interiori immunditia, vt mens virtutum ſplendore
fulgeat,ſicut fitmamentum ſyderibus reſplendeat,ita
vt ſuæ irradiationis claritate multiplici,& dignitate ſui
luminis aſpectu ſpõſi ad ſui placidam conſpectionem
promoueat,vt etiam luminoſa gratiæ, & virtutum in
mente multiplicata claritate, placitas exterius in con-
ſpectu bominum faciat apparere, & ſic ipſum dilectũ
altiſsimum in ſuo decore iam prouocat, vt ipſam fami
liarius inhabitare dignetur. Quod cito aſſequitur,cũ
ipſe dilectus iſtud amplius quã ipſa deſideret, vt prius
mẽdica,modò regina, prius mũdanis delitijs intẽta mi
ſerabiliter ſedeat ad ſiniſtram,modò transformatione
amoris trãſeat ad dextram. Quæ etiam prius offuſcata
& inuoluta peccato leuitatis, modò precioſiſsimi amo
ris auro textũ induitur veſtimentũ,prius ſordida diuer
ſis viuijs,modo ſotmoſa virtutum fulgentiũ multipici
colore reſulgeat,intantũ, vt paranymphi.i.amici ſpon
Pſal. 44. ſi.ſ.angeli purgationẽ victotioſam acceptantes, dicant
ſponſo. Aſtiti regina a dextris tuis in veſtitu deaurato.
Captata beneuolentia ſubditur de petitionibus.

Prima petitio.

Septẽ ſunt petitiones in oratione dominica. SAnctificetur nomen tuum.Septem petit,quorum
prima quatuor,boni adeptionem, alia mali remo-
tionem reſpiciunt. Primò enim petit inter illa qua
tuor,vt dilectum ſuum ſine contrario retardante poſ-
ſideat.Secundò vt non in aliquo ſe obliquans, limites
regularum veritatis tranſiliat. Tertiò vt ipſe beatiſſi-
mus non tantum ſibi id quod ipſa ſentit, ſed omnibus
aliis peccatoribus per ipſius miſericordiam innoteſcat.
Quartò vt in conſecutis ab ipſo beneficiis, per ipſius
manuductiuam ſuſtentationem inauertibiliter in om-
nibus perſeueret.Primò(vt dictum eſt)vocabuli pro-
prietas aſſumitur, ad ſenſum anagogicum transferen-
do ſanctum,& idem eſt quod ſine terra.Sine terra er-
go efficiatur nomen tuum in me,quod nomen eſt mi-
rabile.Vnde in li.Iud.dicitur.Quid quæris nomẽ meũ, Iud. 13.
quod eſt mirabile?Tunc enim mundanis delitiis detur
pantibus, & imbuta terrenis deſideriis anima malè vi-
uens in amore,tranquillitatem ſerenam ingentem in-
telligere cordis lætitiam nec ſentire vllatenus potuit,
quia erat homo & non Deus,carnalis & non diuinus,
amote deificante eſt ab bominibus omnibus ſepara-
tus,cum æquis, terrenis,ſcilicet affectionibus ineptis,
inſenſatis,& carnalibus deſidetijs traheretur, ſecundũ
illud Iſa.Aegyptus & non Deus.Sed cum extenſioni- Iſa. 31.
bus ignitis aliquantulum ad experimentalem & diui-
niorem lætitiam mens amantis attingit,cum nondum
terrenis affectibus ſe ſentiat expeditã,quia ad hoc vir-
tus ptopria non ſufficit, ſciens ſe duo contraria ſimul
non poſſe poſsidere,terrenam ponderoſitatem,ob car
nem cortuptibilera inſerius attrahentẽ, petit à dilecto
inſtantius remoueri cum prior oblectatio reſpectu di
gnitatis ſequentis lætitiæ iam vileſcat,cum ratione op-
poſitionis ſpiritualis iucunditatis prioris gaudii denu-
dat amaritudinem,cum radius interior licet non ſit in
perfecta plenitudine,tamen mundi deceptionẽ, & tur
pitudinẽ apertius maniſeſtet, vt ſic rubigine conſum-
pta,igne amoris leuis effecta,pennis affectionum ſupe-
rius eleuata & ſtupeſacta,admirabilẽ inprę̨ſenti certiſ-
ſimè ſentiat,quem aduenam ignorabat, vt per multas
affectiones & continuata deſideria multo tempore de Iſa. c. 45.
ſideratum inueniens, dicat admirans præ gaudio.Ve-
re tu es Deus abſconditus,tunc enim nomen quod eſt
mirabile ſanctificatur, quando in ſua petitione exau-
ditur, vt terra remota, id eſt carnalitate, ſolus ſponſus
cum ſola ſponſa mirabilitet præſentetur.

Secunda petitio.

ADueniat regnum tuum. Tũc enim regnũ Dei
in animam venit perpetuo ſolio ſtabilitũ quan
do intantum virtus ardentis amoris præualet
in ſpiritu, vt non ſolum inordinationes interiorũ ſen-
ſuum velociſsima inſurrectione viriliter comprimens,
domina totius regni ſpiritualis appareat,ſed cum virtu
te ipſius amoris omnia acta iudicio rationis præſentã-
tur, vt illud quod plus dilecto placere decreuerit,ſem-
per in omni actu exerceat, iam ſe cum ſuo corpore in
obſequio ipſius dilecti adnihilans, per radios immiſ-
ſos ab ipſo,præcogitans quæ beneplacita ſunt illi,& ip
ſa cum diſcretione inauertibiliter exequatur, & ſi non
ſemper actu,hora tamen conſueta faciat orationem,ni
ſi aliqua de cauſa exteriori vel maiori obedientia præ-
peditus,voluntas tamen in conſpectu dilecti appareat
non inanis, vt iam in omnibus non quærat quæ ſua
ſunt,ſed quæ Dei,ſecundum Apo.vt iam in ipſa regnet Phil. 2.
ſolus Deus,cũ iam ſeipſam voluntas ſacrificiũ medul- Regnum Dei in animam venit quãdo ipſa non quærit ſua.
latum obtulerit, quia iuſtũ eſt, vt in ipſo à quo creata
eſt,finaliter conquieſcat: ipſe ſolus in ipſa reſideat, vt
ſub ipſius regno reſeruetur intacta, vt in ipſo refrige-
rium ſuauę inueniat,& dicat præ gaudio.Sub vmbra il
lius quem deſideraui ſedi:& ſubdit rationem, quia fru Cant. 2.
ctus eius dulcis gutturi meo. Tunc enim verè regnum
aduenit, quia ſub vmbra illius altiſsimi ſedet. qui eſt Apoc. 19
rex regum, & Dñs dominãtium, quem ipſa perfectè
obtinet,quando (vt dictum eſt) voluntatem ſuam ſe-
cundum quod humanę fragilitati competit. Deo tota
liter conſecrauit,nulli creaturæ penitus ſubiacendo.

Tertia petitio.

FIat voluntas tua,ſicut in cœlo & in terra. Cum
enim vere non diligat,niſi quem diligit, & velit
eum ab omnibus venerari,petit ſponſa(quæ per
cœlum

Anima iuſti ſignatur per cœlũ: peccatores autem per terram. cœlum ſignatur vt dictũm eſt) vt id quod ſentit, aliis
peccatoribus (qui per terram denotantur) miſericordi
ter innoteſcat, vt ipſe qui ſolus eſt colendus, & inſacia-
biliter adorandus, ſic ſe benignum peccatoribus rele-
uatione exhibeat, vt ſcintillam veritatis & ſtillam ro-
ris, ipſum vnicè attingentis, ipſorum mentibus impar-
tiendo diſtribuat, vt omnis lingua exardeſcentis affe-
ctionis interior, qua ſolut ſpiritus creatus ſpiritum in-
creatum alloquitur, confiteatur experimentaliter co-
gnoſcendo, vbi eſt ineffabile iudicium, quod Domi-
nus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris, dili-
gentibus ipſum, & derelinquentibus terrena gaudia, ad
multo illis prçcioſiora munera multipliciter conferẽ-
dis. Secunda ratio quare in gloria patris eſſe dicitur, vt
per amoris deſideria vere diligentem ipſum ad ſuæ in
tegritatis vnitatem miſericorditer erigendo, ſuæ ſoli-
citudini compatiens, in ſinu ſuo immobiliter collocet:
ſicut Dñs dicit, in perpetua charitate dilexi te, ideo at-
traxi te miſerãs tui. Ait ergo. Fiat volũtas tua ſicut ĩ cœ
Hiere. 31. lo. ſ. firmo, continuo, mobili, diuerſis luminibus adorna
to, vt dictũ eſt anagogicè reducendo, & in terra. i. pec
catoribus. ſ. qui non immeritò terra propriè nominan
tur, quia longe à regione ignis ſunt poſiti, per cuius cõ-
ſumptionem purgatiuã, anima leuigatur, vt in terris
exiſtens, cœleſtes amando & deſiderando obtineat mã
ſiones, quia vbi amat ibi propriè inhabitat. Hoc nomẽ
terra, non poteſt exponi anagogicè per eſſentiam, ſed
tantum per cauſam, quia ſicut amor eſt cauſa, vt mens
omnia bona per amorem obtineat, ſic abſentia illius
eſt cauſa omnis defectus. ſ. pœnalis & culpabilis. i. ve-
nialis, & mortalis. Et hoc eſt quod dictum eſt, ꝙ pec-
cator terra dicitur, quia à leuitate amoris igniti diſtan-
tius elongatur, & in talibus, quæ culpam debent, vel di
cunt de ſe defectum, eſt ars alia exponẽdo anagogicè,
vel quia proprietatem de ſe non habent, quæ ſponſæ
tendentiam ad dilectum reſpiciant, quia hęc exponun
tur per amoris abſentiam, ſicut alia creatura, vel ſcrip-
tura aliquam proprietatem habet in ſe incluſam, qua
ſponſa ad ſpõſum erigitur, ad ſenſum anagogicũ trãſ-
ferendo, vt ſicut vnitiui amoris præſentia fit cauſa om
nis boni, ſic eius abſentia occaſionaliter eſt præſentia
omnis mali: non quod carẽtia ſit aliquid in ſpiritu, ſed
quia per carentiam amoris, anima non habet retinacu-
lum, iam vaga per deuia, quia effrenata diſcurrit: & in-
Tren. 4. currit omnem miſeriam, & non immeritò, quia deni-
grata eſt ſuper carbones facies eius, & intantum viluit
regio diademate priuata. ſ. de omnipotẽti amatore ſuo
Tren. 1 vt omnes amici eius ſpreuerunt eam. ſ. Angeli, & facti
ſunt ei inimici, quia iam nõ eſt ipſis mẽtibus cœleſti-
bus conformis affinitate amoris, ideo ipſi. ſ. animę ini
micati dicuntur, quia à ſui ſubſidio. ſ. Deo omnipoten
ti priuata regali ſignaculo elongata. Non igitur imme
Iſa. 59 ritò dicitur, quod anima caret omni bono cum amore
priuatur, quia iniquitate ſua diuiſerunt inter ſe, & Deũ
ſuũ. ſ. illum quẽ nec oculus vidit, nec auris audiuit nec
1. ad Cor. 2 in cor hominis aſcendit, quẽ præparauit Deus his qui
diligũt illũ. Subtiliter ergo & luculẽter iſta meditẽtur,
quomodo per cauſam, vel per eſſentiam, vel amorem
ſalientem in vitam æternam claritatis æternæ, amplio-
rem radium, & gaudium haurientem: quomodo etiam
iſta quæ nunc dicta ſunt manifeſtiſſimè cõprobantur.

Quarta petitio.

PAnem noſtrum, &c. Pro ſe. n. & pro aliis per aug
mentũ amoris ſurſum agi deſiderat, vt ſupra ſe ele
uata, fonti totius beatitudinis exiſtẽs propinquior
ſic in verbo refectibili ſatietur verè, vt in ipſo immu-
tabiliter confirmata, delectationem inferiorem miſe-
rabilem, tanquam ea non indigens, de cætero uõ mẽ
dicet. Scit. n. quod ſtatim ad creaturæ vel carnis conſo
lationem quærendo prolabitur, ſi non refectione ſu-
percœleſti, pane videlicet Angelorum qui eſt amor, cu
ius hauſtu ſugens delitiat, in fonte beatitudinis ęternæ
continuè aliquãtulũ ſatietur, ideò panem petit. i. aug-
mentum amoris, quo ſolo infirma ſolidantur, & debi-
lia fortificantur, & famelica ſatiantur, ſed petit ipſum Quid ſit panis petitus in dominica oratione, & quare pręmittatur quotidianum ante hodie.
hodie, ſed quotidianũ pręmittit ordinatè procedens.
Quotidianum nominat, quia nec per diem, nec per ho
ram, nec per inſtans poteſt mens vera vita viuere, niſi
ſtilla roris viuificante continuè perfundatur, quia ſicut
anima eſt vita corporum, ſic amor vita ſpirituum. De
qua & etiam de his pro quibus anima non ſufficit, pa
ranymphi dilecto referendo gratias, dicunt illi. Vitam
petit à te, & tribuiſti ei Domine, quæ non eſt ad tem- Pſal. 20.
pus momentanea, vt eſt vita corporis, ſed in longitudi
nem dierum, vſque in ſęculum & in ſęculum ſęculi per
manebit: quia amor quo ſponſa viuendo totaliter ad-
amauit ſponſum non deficiet in futuro, ſed tantũ aug
mentabitur, vt compleatur ſermo propheticus, quem
ipſe altiſſimus per os Iſaię edidit, dic. Dicit Dominus Iſai. 31.
cuius ignis eſt in Syon, & caminus in Hieruſalẽ, &c.
Vel aliter poteſt dici ſecundum quod de mente anago
gica eſt præſens intentio. Niſi enim ſemel in die pane
ſenſibili corpus reficeretur animale, corporalis fortitu
dinis amitteret vigorem, ſic niſi mẽs in motibus amo
ris vnitiui, ſemel in die aſpirando ad oſculum ſe exten
dat (niſi fortè quandoque in agrum ad ſe exercendum
exiuerit, vel aliqua modeſta requie corporali, vel ali-
qua de cauſa ſpirituali.) vix eſt quin in ſe ipſa efficiatur
tepida, & de perfectione ſuæ altitudinis aliquid non
amittat: nec mirum, quia ſponſus præſtolatur ad oſtiũ,
dic. Surge propera amica mea, & veni. Si ergo in nimia Cant. 4.
moræ protelatione ſe abſentat, ipſe non immeritò in-
dignatur, & ab ipſa ſe ſubtrahit ad tempus ſæpius. Et li
cet ita intenſo habitu vt prius hunc diligat, tamẽ dicit.
Quæſiui per noctem, quem diligit anima mea, quæſi- Cant. 3.
ui, nec inueni. Hoc eſt propriè per noctes quærere, vi
delicet per creaturas conſurgere, & dilectum in eiſdẽ
quærere, vt quidam dicere voluerunt, quod quærere Quid ſit per noctẽ quęrere ſponſum.
per noctes, erat quærere per creaturas, vel per veſtigia
creaturarum, ſed hoc anagogico & vnitiuo motui nõ
conuenit, cum ſine omni ſpeculo affectus amore ſuble
uante, ipſi fonti bonitatis æternæ inhæreat. Sed tunc
per noctem dicitur quęrere, quando aliqua de cauſa
mens in ſuis ſurſum actionibus impeditur, vt in quem
primò lucidè & expeditè & præclarè ſine tenebra mo
uebatur, quandoque caliginoſam ſe ſentiat, vt etiã affe-
ctus à cogitatione phantaſtica in illo in quẽ mouetur,
vix valeat ſeparari, quod fit quandoque propter ſuam
negligentiam, vel alijs de cauſis, vt poſtea apparebit.
Quæſiui ergo, & non inueni in tanta agilitate affectio
num ardẽtium, vt ſolebam. Petit etiam hodie, hoc eſt, Quid importet hodie.
in præſenti vita, ratione æternitatis, quæ eſt ſimplex,
& vnica, quæ in amore viuentibus incipit in præſenti,
quia amor ille quo ſponſus in vita iſta diligitur, idem
eſt numero cum illo, quo in æternitate beatificatorũ
omnium vnietur: & hoc eſt, quod dicitur, hodie, quod
vnitatem & claritatem ſignat, & ideò præſens vita di-
citur, vt dictum eſt in ratione continuationis. præſens
dicit, quia cum amore inhæret verius, & veracius vino
& pane reficitur, quàm aliquod corpus alij corpori ſen
ſibili, per aliquod glutinum, vel vinculum materiale
copuletur. Et hoc eſt quod ait diuinus Apoſtolus, aſpi-
rantis animę vnitiua ſuſpiria collaudans. Qui adhæret 1. Cor. 6.
Deo, vnus ſpiritus eſt, &c. Benè ergo debent præſen-
tia non immeritò appellari, vbi non tantum preſentia-
liter ſponſa dilecti aſtat aſpectibus, ſed cum ipſa vnũ
à diuino Apoſtolo, hierarchia iſtius ſapientiæ nomina
tur. Hodie, etiam lucem importat, quia tunc ſibi verè
oritur

oritur ſol iuſtitiæ,cum radijs ſolaribus ad ſuperiora in-
ſtruitur eleuari , & ideò in canticis aurora meretur ap-
Cant.6. pellari. Vbi dicitur. Quæ eſt iſta quę progreditur quaſi
aurora conſurgens? Tunc enim pane vitæ iam incipit
refici,cum ad modum auroræ creſcendo in amorē ele
uando , virtute ipſius amoris in motibus egrediētibus
ſentit experimentaliter ſurſum agi. Quod experimen-
tum(ne facultas errando indoctis & pueris detur,) ni-
hil aliud eſt,niſi expeditio motuum , & ſurrectio ardē
tiſsima per eoſdem quod non minus à mente exerci-
tata percipitur , quàm oculus corporalis bouem ſenſi-
bilem tranſeuntem per ſemitam contempletur. Quód
ergo ſibi iam incipitur ad præſens,ſupponitur cum ſe-
quentibus hoc argumentis irrefragabilibus compro-
betur. Quia ergo ſibi iam incipitur æternitas & ſpon-
ſi præſentia,& lux etiam refulgere interius,dicit de ta-
Phil.3. libus magnus hierarcha Apoſt. Noſtra conuerſatio in
cœlis eſt,quia eſt iam latio ſolis iuſtitiæ ſuper terram.i.
mentem amantem adhuc terreſtri corpori ſociatam ,
per quod licet à ſui tendentia multipliciter retardetur,
tamen flante auſtro manuductiuæ diuinæ inſpiratio-
nis , per radios diuinitùs immiſſos ad diuiniora ſuſci-
pienda deſuper aperitur,cum maximè à parte inferiori
reſpectu mundanorum delectabiliū obturatur,& hoc
ſuperior portio,quæ Deo vnitur,à parte inferiori ter-
reſtri non cœlica,multas importunitates ſentiet ſepiſ-
ſimè,vel inuita . Claudat ergo quantumcunq; affectus
oſtium,ne ad inferiora reſpiciat , ſed ad diuinā ſurſum
actionem fideliter ad hoc aſpiret,vt ſibi à dilecto dica
Cant.4. tur iam cenante cum ipſa. Hortus concluſus, es ſo-
ror mea ſponſa , hortus concluſus, ſons ſignatus,
qui hortus dicitur florens roſa odoris , qui ideò con-
cluſus dicitur , vt nullus aduerſarius , vel propinquus
particulam veri amoris obtineat,niſi ille de quo dicit ,
qui ſolus ratione ſuæ floridæ honeſtatis nihil auſert pe
Cant.2. nitus,ſed potius reficit,de ſeipſo iucundum perhibens
teſtimonium,dic. Ego flos campi,& lilium conualliū,
qui non extra ipſam, ſed potius interiorem habitatio-
nem appetens,& ad hoc efficacius implendum, menti
pauperculæ altiſsimus ſe innitans,vt ipſam vino & pa-
Cant.5. ne reficiat.i.conſolationem incūdæ diuinitatis tribuat,
ſic.d. Aperi mihi ſoror mea,amica mea,columba mea
quia caput meum plenum eſt rore , iam conditionem
prouocatricem apponit,& multiplicem ipſam multi-
pliciter & dulciter prouocando,vt ex parte dilecti ple-
nas deſignatio habeatur, quòd per ipſum non ſteterit,
quin mens profundis beneficijs,donis , & fulgoribus ,
plenariè repleatur. Caput plenum rore nominat , quia
ſicut à capite deſcendit motus,& ſenſus ad membra in
feriora,quæ vitæ veraciter atteſtantur,ſic ab ipſo altiſ-
ſimo qui caput eſt totius Eccleſiæ,vita amoris,& ſen-
ſus lætitię vnitiuis mentibus illabuntur .

Quinta petitio.

ET dimitte nobis debita noſtra,&c. Vbi requirit
ſponſa à tribus inſtantius liberari. Primò à malo
culpæ venialis,quia mala mortalia elongata ſunt
ab ipſa propter ipſius radicationem in Deo ab ipſa di-
lecto,ſecundò a malo periculi,quod eſt vtrumq;,& cul
pæ & pœnæ reſpiciens , tertiò à malo pœnæ per quod
contractum in culpam frequenter incidimus. Primò à
malo venialium quærit ſolicitè liberari, quod non niſi
per donum amoris poterit ab ipſo totaliter obtineri.
Quia enim mens luminis nihil habet,niſi inquantum
præparando ſe à ſuo ſole ſpirituali ipſi præparatæ,ſe ina
uertabiliter infundente irradiationem recipit . Quan-
do verò per inordinationes virium interiorū , vel ine-
ptas delectationes ſenſuum , quærens alibi requiē quā
in fonte bonitatis vel beatitudinis,aliquantulum ab ip
ſo obliquatur, & obliquata diſpergitur,niſi ab ipſo lu-
mine fonte claritatis illuſtretur(anima enim per venia-
lia aliquantulum obfuſcatur) ſimiliter à ſuo deſiderio
quærens alibi delectari,quaſi ille ſibi nō ſufficeret, qui
ſola viſione pulchritudinis ſuæ , & attactu dulcedinis
reficit omnem mentem angelicam & humanam,non
immeritò à ſuo deſiderio retardatur. Petit ergo atten-
tiſsimè liberari,ne à ſuauibus deſideriorū eloquijs ſpō
ſus ad ſui ſubſidium vel ſubuentionem vocatus retra-
hatur, & ideò ſub perſona ipſius gementis terrenas co
gitationes extirpare radicitùs non valentis , dicitur in
libro Sapientię , Corpus quod corrumpitur , aggrauat Sap.9.
animam,& terrena inhabitatio deprimit ſenſum mul
ta cogitantem. Cum enim multa de inferioribus cogi-
tat,& voces creaturarum recipit afficientes interius,in
tantò à ſummis ſubuentionibus diſtantius elongatur :
Quia inquantum mens plus circa diuerſa cogitādo di-
ſtrahitur , intanto minus in fonte beatitudinis aduna-
tur,& tūc corpus animā aggrauare dicitur,quia quod-
libet horum ad ſibi locum naturaliter competentem
tendit,ideò eſt in pugna continua, & eſt mentis aggra
uatio,quia anima tendit ad Deum qui ſolus eſt ſibi lo-
cus ſufficiens,corpus verò ratione ponderoſitatis ſem
per habet circa terreſtria delectari. Vel aliter poteſt di-
ci,ne propter ſuam oſtuſcationem, & obliquationem
à decorante lumine in tanti ſponſi preſentia,quàm in-
timis viſceribus amplecti deſiderat,indecenter ornata
iudicetur ab ipſo,cum minus ſpecioſa ſponſa eius illi
appareat , qui in ipſa ſolum pulchritudinem interiorē
ad ſibi ſponſam aſſumendam ſpecialiter cōtemplatur,
quia tunc eſt acceptum eius eloquium,quando per mē
tis interiorem pulchritudinem ſupercœleſti pulchritu
dini conformatur. De qua ipſam præcipuè admonet,
in canticis dulciter alloquens hanc. Vox enim tua dul- Cap.2.
cis,& facies tua decora,quia tuus affectus non ſapit ni-
ſi cœleſtia,& facies tua non eſt in multitudine venia-
lium,vel carnalibus affectionibus deturpata, ideò tuū
mihi ſuaue eſt colloquium,cum hoc clamo,te per pul
ſum affectionum alloquens:& facies tua decora, & ad
dignitatem nuptiarum regalium præparata,quia nō eſt
macula in te,quæ tamen niſi per ſanctum amorem ex
tinguitur. Quia cum mens conſurgendo ad vnionem
quæ immediatè per motum amoris acquiritur , mens
prius obliquata rectificatur,vt per iſtam rectificationē
& conſurrectionem,affectus tanquam gutta aquę,quę
cadens in ignem ſibi culpa venialis per ſui concreſcen
tiam vel adunationem importunum nullo modo va-
leat ingerere nocumentum. Illa etiam debita cogno-
minat,quibus obligari propter illam, ratione iuſta ali-
cuius pœnę debitores efficimur,cum mens in ipſo qui
eſt vera beatitudo minus delectatur,cum ex delibera-
tione alibi,quā in ipſo requies appetitur,qui ſolus mē-
tis humanæ deſiderio eſt pleniſsimus & ſuf·ciens con
ſolator,ita vt ipſamet veritas de ſua plenitudine prote-
ſtetur,ad ſuam ſufficientiam alios prouocando ,ſic di. Matt.11
Venite ad me omnes qui laboratis,& onerati eſtis , in
ſuperiorum affectionum laborioſo exercitio,ſed tamē
dulci,quia cum propter elongationem incolatus miſe-
riæ,& dilationem gloriæ oneratos vos eſſe dicitis, &
corporeæ ſarcinæ corpulenta ſubſtantia retardari , &
ego reficiam vos,non alius , qui ſum ſapientia æterna
oriens ex alto, qui diuinas cōſolationes veſtra deſide-
ria quietantes,non tantum in futuro,ſed impartiar etiā
in præſenti. Nā quia mitis ſum & humilis corde, ideò
prouocantibus meam affluentiam per continua deſi-
deria me inclino,non pauperes deſpiciens,quia humi-
lis ſum corde , quia inquantum terrenis diuitijs mens
fuerit pauperior , in tantum ad regales nuptias veluti
conformior ſuper humanæ naturę limites, mihi vni-
endo citius eleuabo . Quod vos non per ſpeculationē
attendatis,ſed videre per guſtum interius pręeuntem,
quia

quia non videbitis niſi ſermonem Prophetæ impleueritis,
Pſal. 33. ſic dicentis, Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt Dominus, quia tunc erit requies, & propriæ murmur aſpirantis animæ iam ceſſabit, cum creatorem ſeipſa maiorem, ſeipſa perſenſerit quieſcentem: & hoc eſt quod quod poſtea dicitur. Et inuenietis requiem animabus veſtris & tunc amoris iugum erit leue, & onus facile.
Iugũ Chriſti amore Dei ſit ſuaue. Nam iugum amoris ſua dignitate & iucunda allicientia ſic ligat interius voluntatem, vt nihil pœnæ ſentiat, qui ceruicem ſuam ſuppoſuerit ad hoc iugum ſuauiſſimum ſuſtinendum, nam contra conſuetudinem aliorũ iugorum, illud maniſeſtiſſimè in ſuis ſuſtinentibus cõprobatur, nam aliud iugum trahentes ab ipſo ceruices inclinant inferius, iugum autem illud intantum ſuſtinentes eleuat, vt commorantes in terra, faciat in cœleſtibus habitare: vt ſupra noſmetipſos extendendo, ſpirituum conciues faciat ſupernorum. Ideò verè leue dicitur, quia ab inferioribus mentem alleuians, & ipſum ad ſuperiora ſupra ſeipſum ſtatuendo eſt leuigãs. Suaue etiam dicitur, quia ipſum ſuſtinens, viuit vita Angelorum non hominum. Quod modo imperfectius, ſed in ſeparatione corporis & animæ pleniſſimæ fœliciter obtinebit. Vel ideò ſuaue dicitur, quia in tanta lætitia, & iucunditate, interioris animæ facit vitam iſtam amaram deducere, quia ſibi iam vita gloriæ incipit, vt iucunditas mentis pœnalitates corporis propter ſui abundãtiam exuperet abſorbendo. Leue etiam dicitur, propter interioris animæ pinguedinem, veluti auem pinguem, & pinguedine repletam carbonibus in verũ appoſitam, vt frigoris egeſtas, vel æſtas, vel calor importunus non ſibi ingerant aliquod nocumentum, vt meritò præſentiat, quòd ſibi antea ſponſus promiſerat,
Gen. 15. dic. Ego protector tuus ſum, cum iugo meo ſuaui allicĕris, & merces tua magna nimis, cum me in gloria videbis, meipſum non aliud tunc tuæ militiæ ſtipendium recipies, ſed nimis, quia tuum gaudium nunc tibi vſque ad completam cognitionem ſubtrahe, ſed cum meum iugum ſuſtines parum in miſeria, qualis ero in gloria miſericorditer tibi communico.

Sexta petitio.

ET ne nos, &c. Tunc enim mens in tentationem inducitur, quando tãtis blanditijs vel ſeductionibus mens illaqueata voluitur, vt iam in parte conſentiat huic nefario operi, ad quod inclinari à ſeductore verſutiſſimo inſtantius admonetur. Petit ergo ſponſa non de dilecti continua ſubuentione diffidens, ſed carnis humanæ fragilitatem conſiderans, vt ab iſto periculo liberetur, quo tunc ſcit ſe firmiter liberari, quando benigniſſimo protectori per radiãtiſſima amoris deſideria præſentatur, & ideò obnixè ſemper intendit per affectiones ſurſum agi vt illum mereatur attingere, & ſuis affectionis clamoribus prouocare, de cuius miſericordia confiſa, hoſtium cuneos tentatores fortiſſimos conſpuendo ob dilecti confidentiam vilipĕ-
Pſal. 90. dit, qui ſibi iam dudum per Pſa. promiſerat: Qui in me ſperauerit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomĕ meum. Item alia eſt ratio, videt propter importunas hoſtium inſidias, qui intantum ſecundum quod aduerſari permittuntur concurrentes in ſponſam
Iob 40. & 41. inſaniunt, inquantum creatori immediatè ſubiecta, ſe ab ipſorum dominio diſtantius elongauit, & quod
Quid ſit Iordanem influere in os Dæmonũ, & quid ſternere aurum quaſi lutum. fortiori tentatione non præualent, multiplici importunitate & frequentia tentationis multiplicis, hanc furibundius perſequuntur, ſperantes hoc, quòd Iordanis adhuc influat in os eorum, & ſternant ſibi aurum quaſi lutum. Tunc enim Iordanis influit in os Dæmonum, quando riuulo amoris a fonte bonitatis, vel beatitudinis æternæ exeunte, per quem vita deſcendit in ſpiritũ interrupto veluti ſecretiſſimo aquę ductu, per partes corporis riuuli mũdanarum cupiditatum, & vndè pręcipitantes dignitatum terreſtrium, ſuffocato balſamo affectuoſi amoris, per quĕ animam in ſuis deſiderijs loquitur, impetuoſis fluctibus animam repleuerint, & tunc aurum quaſi lutum ſternitur, quãdo amor ſuauiſſimus creatoris ſuo decore animam pulchrificans, & dignitate præexcelſa inſigniens, in amorĕ creaturæ faciem ſuperiorem animæ ſordidantem, lamĕtabiliter cõmutatur. Ideò liberari ſe poſtulat ipſum deſiderijs prouocando, vbi ſibi ille iam nolit deficere, ob cuius amorem efficacius obtinendum, terrena gaudia, & regnum Diaboli conculcauit. Et ideò ſibi per Prophetam deſideranti, dilectus repromiſit, vt videlicet ſuam petitionem non ſolum exaudiens, ſed in ſua tentatione tanquam fœlix dux, & comes ſua iucunda pręſentia ipſam totaliter liberabit, & pro victoria & fidelitate ipſius pugnando ipſam corona gloriæ præmiabit
ſic dic. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in, &c. Tertia ratio eſt, propter quam petit à periculo liberari, quia mens vnita Deo iam non quærit, Pſal. 90.
quæ ſua ſunt, fœlicem inſequens magiſtrum, qui facit
ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper Matt. 5.
iuſtos & iniuſtos, id eſt bonitatis ſuæ radios in bonis ſubmittens, & deindè per ipſos ad ſeipſum attrahens: ſuper malos etiam expectans forinſecus, ſicut radius ſolaris ad feneſtram clauſam expectat, de natura bonitatis ſuæ nullatenus retrocedens, ſed pulſans continuè ne per defectum ipſius conferentis, vllus ſpiritus rationalis Chriſtianus videlicet, infidelis aliquis, vel iudæus diuini amoris inopiam patiatur. Qui ergo fideliter diligit, laboret attentius tam oratione interiori, quàm etiam ſpirituali quodam exercitio, cum viderit multiplicem, vel (vt planius, & verius proferam) infinitam ſtragem animarum, vt omnes ad vitam amoris mutui ſuſcitentur, & excæcati oculis interioribus, ad cognitionem perueniant lucidiſſimæ veritatis. Quia ergo mens vnita Deo, ratione amicitię à dilecto poteſt, quã plurima beneficia peccatoribus impetrare: quia fidelium ac veracium amicorum eſt per omnia idem velle, & idem nolle. & cum ad hoc dat operam ſolicitam, poteſt multam orando, & obſecrando dilectum, auferre prædam ab hoſtibus, & in hoc indignationem furibundam incurrere, & ideò petit pro omnibus, ab ipſorũ laqueis liberari. Sed vltima eſt ratio, ſecundum quod magis conuenit præſenti tractatui, quia experimento præcognouit, quàm ſuaue ſit dilectum tã benignum diligere: hoc morte amarius reputat, quòd in modico tantillo conſentiat, vt à tam fœlici conſortio, nec modo nec imperpetuum ſeparetur, immò etiam intolerabile dedecus, vt mens quæ ſentit piè quæ ſit iſta iucunditas, aurem inclinare ad inimicorum colloquia, mundana gaudia, vel terrenas diuitias dignetur tanquã quid ſit verè bonum, non experimentaliter cognouiſſet, cum ipſa maximè fœliciter edocta, animas peccatrices iurgauerit, quia ab iſta fontali bonitate miſerabi-
liter receſſerunt, ſic di. Arguet te malitia tua, & auerſio Hier. 2.
tua increpabit te. Poſtea ſubdit rationem, dic. Scito & vide quia durum & aſperum eſt reliquiſſe te Dominũ Deum tuum, duplicem infœlicitatem ipſam ſignificans incurriſſe, quia per malitiam creaturæ inferiori inuerecundè adhæſit propter delectationem humanam, iuſto Dei iudicio non oblectationem, ſed amaritudinem potius reportabit, vt qui ſaciari voluit in ipſis delectationibus creaturarum infinitis amaritudinibus repleatur, quia quantò delectatio mundana ſpiritus ſecreta ingreditur, tantò veneno peſtifero lamentabiliter anima adimpletur, non tantum malitia, qua ſpreto creatore, creaturæ adhæſit, ſua inferiori vilitate arguit, ſed diuiſio à fonte totius beatitudinis increpat,

quia

quia ſicut ipſe eſt ſummum bonum & ſolum, & ideò omnia dicuntur bona, inquantum ipſum completius participant. Quod non benè participat bonum, non debet aliquod appellari quod tamẽ impoſsibile eſt, & ſic ipſe fons iucunditatis & lætitiæ riuulos ſuæ beatitudinis mentibus impartitur, & ſecundum recipientium preparationem, quibuſdam minus, quibuſdam magis miſericorditer ſe infundit. Quando ergo anima diuiditur à ſonte illo, ſine quo nihil eſt gaudij, niſi inquantum ab ipſo inferius deriuatur, non eſt mirum, ſi anima diuiſa ab ipſo triſtis efficitur, quia aquęductus amoris per quem iucundanter anima à creatore experimentaliter lætitiam obtinebat, interciſus rumpitur, & ideo continuo corpore cum ſe mens infra ſeipſam recolligit, increpatur, quia abſciſsa non ſentit illum, à quo tota iucunditas emanat & deſcendit, & anima iſta conſiderans, inaudita letitia circundatur, & ſingulare gaudium comitatur, à quo periculo per affectiones & dilecti deſideria totaliter expeditur, & victorioſiſsimè liberatur, quia propter illud quod ſentit, ſubiectas ſibi delitias vilipendit, intantum de inimicis triumphans, vt quod ſibi credunt inferre ad ignominiam, ipſa exindè per virilem inſurrectionem in ipſis, ampliorem dilecti gratiam, & vnionem ſtrictiorem, & coronam glorię conſequatur.

Septima petitio.

SEd libera nos à malo, amen. Petit hic liberari à multis pronitatibus excitantibus ad peccatũ, quia cum ſupra omnem æſtimationem mens experimentaliter edocta, ad intimiorem vnitionem aſpiret, & ad dilectum ſuum ſurſum agi deſideret, tamen quãdoque ratione corporis terreſtris, & carnis inimicantis, ſpiritus ſurſum actioni intentus à cœlis, ad ſenſuum concupiſcibilia appetenda obliquatur, & quandoque nitens ſupra ſe erigendo habitare per amorem in cœlo, quandoque inuenit ſe per cognitionem in luto. Quia ergo hoc execrabiliter teſtatur, vt mens (quæ eſt totius Trinitatis ſacrarium) libidinoſas allocutiones recipiat, vel ad aliud inuerecundè ex deliberatione ſe inclinet, propter quod ſponſo contemptibilis habeatur, petit ab iſtis multiplici deſiderio liberari, non propter pœnam vitandam quæ ſibi debeatur, ſed ne obfuſcationem incurrat, qua poſsit in aliquo à ſuo dilecto minus appreciabilis iudicari. Vndè opportet, quod ad illum benigniſsimum patrem, per quẽ eſt in vita amoris generata, ſic aurem affectus inclinet, & oculum intellectus aperiat interius, vt tanto ardore dilectionis patris ſpirituali adhæreat, & ad eius manſionem aſpiret, vt pro ipſius amore obliuiſcatur patriam & parentes: vt ſine contaminatione vniuſcuiuſque cauſati alterius, vel creati virgineo decore adornata, illi cœleſti ſponſo concupiſcibilis habeatur, cui etiã ille altiſsimus communicari cupiens, ipſam ad imaginem ſuam creauit ex nihilo, totius Trinitatis imagine inſignitam, ad ſibi ſolum, tam in via quàm in patria igniti amoris obſequium impendendum. Audiat ergo iugiter per Dauid prophetam ipſius admonitionem dulciſsimam inuitantis. Psal. 44. Audi filia, & vide, inclina aurem tuam, &c. ita multiplicatis ſuſpirijs per amoris efficaciam plenariè poterit obtinere, quia prima natiuitate quando anima infunditur, has corruptiones à carne recipit, quibus ſæpe ad inferiora prolabitur: ſic econuerſo ſecunda natiuitate, qua perfectè in Deo naſcitur perfecta exiſtit, ordine præpoſtero caro aſpergitur à mente interiori pinguedine, vt per quã anima in prima natiuitate fuerat ſauciata, in ſecũda eius, peruncta effectu amoris vnguenti odoriferi diſtillantis prius contraria, ab ipſa recipiat ſanitatem, vt mens ratione obedientiæ inferiorum virium, iam parte reformata, & ſuo primordiali principio concordans, regnet in carne cœlitus obtenta victoria, ſponſo laudes debitas referendo, decantet pro dulci beneficio exaudita, ſcilicet immiſsione ignis in ſpiritu, & roris in carne pœnalitates ipſius ſœtidas exunguentis, iam ipſum ſponſum in affectu libertatis poſſidens, iam in luce ambulans, iam in ſomno carnis experrectus ipſius ſubſidio, iam ad ipſum conſurgens attentius vigilat dicens. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Sitiuit in te, &c. Psal. 62. Cum enim iam eſt a pœnalitatibus liberatus affectus, vt ipſis non ſubiaceat, vigilare ad ianuam ipſius incipit ardentius, affectionibus concupiſcendo intentius, vt ab ipſa intentione iam caro ſilere incipiat, & ſpiritui conſentire, cui diebus oĩbus aĩa fuerat inimica. Sic ergo patet per ſimile datum in vno quàm mirabilis ſcientia abſconditur in ſcripturis, quã lata, quàm profunda, quàm ſaporoſa, quàm nobilis, qua docetur ſponſa ab inferioribus ſeparare, vt regalibus nuptijs grata & accepta in poſterum habeatur. Nullus ergo ambigat, quin totus textus noui & veteris teſtamenti, ſecundum viam anagogicam de ſponſi, & ſponſæ colloquijs, vel eorum altercationibus amore præuio, lumine concomitante valeat explicari. Nec ſolum ſcripturæ, ſed etiam omnes creaturæ, quæcunq; ſint, ab vltimo cẽtro inferni proprijſsimè ad hoc idem induci valeant, cum iſtam ſapientiam & iſtas nobiliores, proprietates in ſe occultata habeant, quæ faciliter poteſt (de ſuper irradiante lumine) enodari. Tota ſcriptura ſacra in ſenſu anagogico poteſt explicari.

De duplici via illuminatiua. Parti. 3.

ILluminatiua duplex eſt, practica & theorica. Primò dicendum de practica, qua mens actualiter cogitando conſcendit ad Deum. Secundò dicetur de theorica; quomodo omnis ſcriptura ad Deum anagogicè reducatur. Dicto verò quomodo ſenſus anagogicus latitat in ſcriptura, dicẽdum eſt, quomodo per iſtã viam illuminatiuam aſcenditur ad vnitiuam, & iſte decurſus fundatur ſuper hoc verbum Pſal. In meditatione mea exardeſcet ignis, &c. Psal. 38. Quia adhuc mens proficiens eſt indiſpoſita, ad hoc, quod expeditè feratur affectionibus anagogicis in directum, oportet, quòd primò aliquantulum meditetur eo modo quo dictum eſt vt per cogitationem præuiam aliquantulum incipiat ſcintillando affici in illum, in quem in tertio ſtatu ſine omni cogitatione concomitante vel præuia quotieſcũque vult ſine obſtaculo ſurſum eleuatur, ad quam expeditionem cum perfectè poterit attingere, omnis ab ipſa ſapientia in ſua conſurrectione cogitatio, vel meditatio abſcindetur quia cogitatio ibi non eſt, niſi vt per ipſam affectio accendatur. Sic ergo vſualiter per meditationem prædictam proficiat, primò ſicut dictũ eſt, proprietatem vocabuli ad ſenſum anagogicũ transferat, poſtea illud ad amorem reducat, tertiò quòd in ipſo Deo afficiatur. Verbi gratia. Pater, id eſt tu es ille qui filios ſpirituales progeneras mediante viuificatiuo germine, tunc ergo ero verè filius tuus, quando te vero amore cõſtringã, ò qñ diligã te, cõſtringã te intimis viſceribus? Alia expoſitio orationis dominicę. Similiter per hoc quòd dicitur, noſter, id eſt tu es ille qui latiſsime diffundis bonitatem, ſi ergo verè te amarem, tunc aliquid in me tuæ latiſsimæ diffuſionis ſtillares, ò quãdo te tam ardenter amabo, vt tua lata bonitas in me aliquãtulum appareat? Similiter per hoc quòd dicitur in cœlis, & ſic de alijs omnia anagogicè transferendo, & ſic per meditationem præuiam per iſtas aſpirationes affectio amoris paulatim accenditur, & ſicut ſtuppa radio ſolari expoſita primò exiccatur, & ſtatim accenditur, ſic per iſtas aſpirationes dilectum prouocantes, ad mentis eleuationem magis ac magis accenditur, vſq; quo ad vnitiuam eleuationẽ af-

ſectio

fectio ſuſtollatur. Sic dicatur. Pater noſter qui es in cœlis, ſecundũ igitur virtutem prædictam ſic dicatur, pater, i. tu es ille, &c. vt ſuprà. Sequitur, qui es in cœlis, ò anima mea miſerabilis, quando ad inſtar cœli clara efficieris & nitida, vt diuerſarum virtutũ ſyderibus adornata, tunc. n. bone pater in me habitare dignanter, & libenter te ſentiam, quando te amore ardentiſſimo cõſtringam, & per flãmam amoris anima miſerabilis plena fecibus expurgabitur, ſtatim in me tunc certiſsimè ſubintrabis, & mundum conſcientię meæ hoſpitiũ inuenies. Sequitur ſanctificetur nomen tuum. O bone pr̃, qñ tua notitia ſanctificabitur. i. ſine terra efficitur in nobis miſeris ꝙ tũc erit, qñ omni carnalitate depulſa, tu ſolus ſuper oĩa diligeris, ò qñ igitur te tenebo non. n. tunc terra in me locum habebit, quando tu dulcis pater, per tuam gratiam, & amorem in me habitabis. Adueniat regnum tuum. Væ mihi peccatori, vult quandoq; in me habitare & regnare inanis gloria, quandoque guloſitas, quandoque luxuria. Sed nolo regnare in me niſi te pater bone, tunc verè in me regnares, ſi verè te ardenter amarem, nam in ſolo amore ardentis animi veluti in proprio hoſpitio requieſcis, ò quando igitur per glutinum amoris ardentiſſimi te tenebo, vt in me regnare incipias, & ſolus ad regnandum in regno meo tenebroſo aduenias? Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. Tunc. n. voluntas tua primordialiter efficietur in me, quando ſecundum fragilitatem humanam ego miſer vermis terrenus, tuæ voluntati omnino cõſentiam, ſicut illi beati ſpiritus qui in cœlis te facie ad faciem contemplantur. Sed quis me dulciſſime Deus tibi faciat conſentire, niſi ſola amoris vehementia, quæ contrarias voluntates coniungit, & hominem nouit in teipſo (qui diligeris) cõformare, & miro modo transformata claritate in claritatem? Quando igitur te ò bone Domine ex toto diligam, & glutino dilectionis vnitus tibi ſoli conſentiam? Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, &c. O panis angelorum quando tua refectione dulciſſima reficiar? in hoc. n. angeli beati viuunt in patria, inquantum bone pater, affectionibus flammigeris te contingunt. O quando panem amoris habebo, vt de eodem cibo in præſenti nutriar, quo angeli ſancti in gloria ſaciantur, vt de micis comedã quæ cadunt de menſa Domini mei? ò bone pater hunc panem da nobis ſemper, quia inquietum eſt cor noſtrũ, donec hoc cœleſti pane aliquantulum cõfortetur, qui ideò quotidianus dicitur, quia inquantum plus comeditur, in tantum deſiderio quotidiano reficit abundantius. Et dimitte nobis debita noſtra, &c. O bone creditor, quando debita peccatorum meorum quoquomodo eſſe dimiſſa cognoſcam? nam ſicut peccatum meũ me tibi reddit inimicum à te me miſerum ſeparando, ſic amor me vniendo tibi, omnia dimitti cogeret, & te mihi quondam offenſum placatum efficeret, & redderet gratioſum. O quando igitur te amore contingã, vt omni peccato dimiſſo, mihi placatum notitia experimentali te ſentiam? Et ne nos, &c. O bone pater hoc peto, non de bonitate diffidens tibi inſeparabiliter colligari amoris glutino, ſciens quod ex quo odor tuæ dilectionis me miſerum ad ſe trahit, faciliter tãto ligamine ligatus ſum aſtrictus omnia contraria vilipendẽdo & te ſolo inuento tibi inſeparabiliter adhærebo, ò quis iuuabit me, vt te ſolum aſtringam, qui ſolus bonus & dulcis es hoſpes animæ meæ, modò turbidum ſecurũ efficias? Sed libera nos a malo. Amen. A malo non tantum pœnæ infernalis, ſed & purgatorij, non tamen pater hoc peto, vt effugiam tormenta, ſed ne diu in purgatorio detentus, nimis protelетur deſiderium meum faciẽ tuã, plenã gratiarũ videndi, in quã Angeli deſiderant ſemper proſpicere. Sed ſi ego te ardenter diligerẽ tunc amor reconcilians pœnam infernalẽ pro offenſa debitã abſolueret, ſi te amarem, ſic flamma amoris peccatorum rubigines exureret, vt in vltimo mortis exitu affectionibus flammigeris expurgatus, ad te diu deſideratũ ſine dilatione meus ſpiritus euolaret. Igitur qñ te hoc ardore diligam, qui & pœnam excutiat, & a dilatione abſoluat? Quod ipſe præſtare digneris.

De via vnitiua Cap. 3. Parti. 2.

DIcto de via illuminatiua, & quomodo actualiter per ipſam ad vnitiuã aſcenditur. Sequitur de via vnitiua quæ ſit. Secundò de perſuaſionibus ad ipſam. Tertiò de induſtrijs quibus mens firmiſſimè ſolidatur, & hoc ptinet ad practicã, & ad vſum. Quòd etiam ſi aliquis ſimplex neſciat ordinare, ſaltẽ quoquo modo doleat, ſecundò etiã ſi neſciat meditari in ſcriptura, vt dictum eſt, ſaltẽ aſpiret ad amorem di. ſemper in ſuis orationibus. O Domine quando te dulciſſimo amore conſtringam? & ſic quantumcunq; ſimplex vel laicus poterit per dolorẽ de peccatis veluti per oſculum pedis, per recordationem beneficiorum veluti p oſculum manus, vſq; ad oſculum oris quòd eſt in deſiderium amoris attingere, di. Oſculetur me oſculo oris ſui, &c. & hæc iam præſumptuoſa non iudicabitur, ſi primò in oſculo pedis, & manus ſe exerceat, & poſtea in alio tempore ad oſculum oris aſpiret. O ſapientia quæ ex ore, &c. Hæc autem via vnitiua ſumitur in verbis iſtis vbi dicitur. O ſapientia quæ ex ore altiſſimi prodiiſti, attingens à fine vſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuauiter, veni ad docendum nos viam prudentiæ. Verba enim ſunt aſpirantis Eccleſiæ, deſiderantis edoceri ab ipſo, qui eſt fons totius bonitatis & origo. Licet enim verba iſta proprie ſint de ipſa ſapientia increata, quæ eſt Dei filius, vt poſſit intelligi in cuius exitu æterno ſummi patris effluentia bonitatis apparuit, tamen hic de iſta ſapientia prout temporaliter mittitur, ſeipſam rationali ſpiritui manifeſtans, eſt præſens intentio, quæ deſcribitur à beato Dionyſi. Areopagita Doctore egregio 7. de diuinis nominibus, ſic dicente. Sapientia, eſt digniſſima Dei cognitio, per ignorãtiam cognita, ſecundum vnionem quæ eſt ſupra mentem, quando mens ab omnibus alijs recedens, poſtea ſeipſam dimittens vnita eſt ſuperſplendentibus radijs inſcrutabili & profundo ſapientiæ illuminata. Hæc eſt illa ſapientia Chriſtianorum, & totius Trinitatis incluſa & deifica diffuſione diuinitùs illapſa fidelibus, qua mentis amantium cœleſti rore perfuſæ, non aliquod emolumentum temporale, non aliqua dona ſpõſi, ſcilicet gratiam, virtutem, vel gloriam, ſed ipſum qui eſt totius deiformis emanationis principium, ſcintillantibus affectionibus, inſaciabilibus deſiderijs, vnitiuis aſpirationibus ipſum ſolum tangere, vel ſtringere non aliud affectantes, ipſi vniri deſiderãt. Cõſurrectio ergo p vnitiui amoris affectiones flãmigeras, ſupra oẽ officiũ intellectus in ſupremo affectiuæ apice cõſtituta, ipſa eſt ſapientia intenta ad præſens, quæ idẽ eſt ꝙ myſtica Theologia, qua ipſa mẽs ignita, linguis affectionũ occultiſſimè dilectũ alloquitur, quę nõ alicuius mortalis induſtria reſeratur, ſed ſolũ diuina miſeratione ſeipſam manifeſtè prodit, quæ in his verbis laudatur prout eſt ęterna, inquantum ratione ſuæ immenſitatis à fine vſque ad finem attingit. Similiter prout eſt temporalis, inquantũ ſuauiter cuncta diſponit. ſ. rationales ſpiritus. Quomodo ergo per hanc rationalis ſpiritus ab ipſa fœliciter inſtructus, reſpectu omniũ ſuauiter diſponatur, diuino deſuper irradiante lumine oſtẽdemus. Primò reſpectu ſupercœleſtiũ, cũ. n. in ipſa beatiſſima Trinitate ſit à patre filius egrediens, ab vtroq; ſpũſſanctus amor verus procedens, connectens patrem & filium, ſic à fonte bonitatis ſupernæ ſapientia vnitiua procedens, men-

Eccl. 4

Sapientia quid ſit.

Spũs rõnalis ſapiã cę leſti illuſtratur reſpectu oium ſuauiter diſponitur, & primò diſponitur reſpectu Dei.

ti adhuc vianti inferius illapſa, vniendo ipſam conne-
ctit increato ſpiritui, vt ſicut pater & filius, licet ſint di
ſtincti, tamen vnum dicuntur ratione amoris conne-
ctentis, ſic per iſtam ſapientiam qua ſola mens ſupre-
mo ſpiritui inhæret, tanta nobilitate (licet nihil ſit) per
frui promeretur, vt vnum dicatur eſſe cum illo ab Apo
ſtolo, ſic dicente. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt.
Hæc autem ordinatio non tantum apparet ratione or
Cador.95. dinis perſonarum per vnitiui amoris ſapientiam acqui
ſitam, ſed ratione diuinorum actuum, quia cũ iſti duo
actus ſint coęterni & conſubſtantiales in ipſo beatiſſi-
mo Deo, videlicet ſeipſum cognoſcere, & ſeipſum di-
ligere, in hoc quòd mens in ipſo ardenter, & infallibili
cognitione, per ardorem cognoſcit, veluti in amoris in
ardeſcentis meridiano calore recubans, & ardens, in ip
ſo quaſi indicibili ardore ſe diligit, & per hoc ipſum in
timius non tantum per creaturam ſenſibilem ipſi, pro
vt poſsibile eſt, conformatur, & in ipſum amore dei-
fico trãſformatur. Sic mẽs diſpoſita, expreſſiſsima æter
norum actuum eſt imitatrix, ſed non tantum eſt ordo
perſonarum, nec tantum actuum diuinorum æternitas
ſed ipſe Deus beatiſſimus eſt totius creaturæ tã men-
tis angelicæ, quã humanę, tam creaturæ ſenſibilis quã
inſenſibilis fontale principium. Vndè & in hoc ſolum
inſinuatur excellentia creaturæ, quando in id principiũ
à quo habet originem primordialẽ, reuertitur, quia ra-
tionalis ſpiritus ab ipſo immediatè conditore creatus,
ipſius Trinitatis inſignitus imagine, ampliore dignita-
te cæteras inferiores exceſſit, & tunc diuino iudicio p
fectus & reformatus exiſtit, quando per amorẽ exceſſi
uum cogentẽ limites tranſcẽdere naturales, ipſi vnitur
extatica amoris conſurrectione, à quo primordialiter
exiuit, vt iam circulus ęternus in ipſo apparere incipiat
ad illum à quo exiuit primordialiter reuertẽdo. Sed &
ipſe conditor æternus non tantum eſt totius creaturæ
principiũ & origo, ſed & omnia ſuis rationibus ęternis
ſic ordine inconcuſſibili regulantur, vt oĩa quæq; diui-
na regulante prouidentia, finaliter in ſuis ordinibus
conquieſcant, ſic mens per intimas affectiones con-
ſurgens, quodã medio mirabili ipſam carnẽ irrotando
perfundit, ſaltẽ quo ad hoc, vt Inata corruptio paulatim
ſic debilitetur in ipſa, inquantũ mens per ardẽtius exer
citiũ ad ſuperna extenditur, quoniam diuina miſeratio
ne hac victoria perfruitur, vt inquantũ per amorem in
tegrum ſe ſubijcit proprio creatori, intantum caro ſpi
ritui ſubiecta, contra naturalem inclinationẽ, ipſius iuſ
ſioni obtemperet, & diuino iudicio conſequatur, vt ſi-
cut mens eſt concors ſui conditoris per amorem pro-
Pſal.62. uecta, ſic ſequitur corporis ſubiecti & mentis concor
dia, vt in proprio corpore veluti in regno pręſideat, &
dicat cum Pſal. Sitiuit in te anima mea, quàm multipli-
citer tibi caro mea. Sed ipſe altiſsimus creator non tan
tum voluit creaturæ præeſſe, vt factor vel dominari,
vt rector, ſed etiam à fine temporũ quaſi à celſitudine
maieſtatis exiliens, cum miſeris peregrinari inſtituit tã
dem in peregrinationis termino, ad ſupernas manſio-
nes conſcendit, ſed & ipſi ſic exiſtenti in carne reuertẽ
ti in coelum, mens per extaticum amorem diſpoſita cõ
formis efficitur, quæ in ſua primordiali creatione libe
ra à ſuo creatore progreditur. Sed & corruptioni cor-
poreæ neceſsitas coniuncta, ſubiecta multiplici ſerui-
tuti mendica efficitur, ſed in poſterum ſuper cœleſti
immiſsione diuturno aſpirationum ardentium exerci-
tio eleuata, iam quodammodo aream æternæ fœlicita-
tis pertingit, quia vbi amat, inhabitat, & in illo ad quẽ
tendit, deſideriorum importuna tendentia veluti in na
turali termino conquieſcit, & ſic qui in principio altiſſi
mus exiſtens: ſecundò quoad ſtatum humanum men-
dicus: tertiò glorificatus aſcendens in cœlum, apparuit
ipſi per vnitiuam ſapientiam conformatus, vt meritò
dicatur in Apoca. de veris amantibus, iam quodammo
do ſibi reddita per purgamentum flammei amoris in Apoc. 4.
nocentia puerili. Hi ſequuntur agnum, quocumque
ierit. Sed tamen non tantum in reſpectu ipſius con- Secũdo reſpectu beatorum.
ditoris, per iſtam ſapientiam mens vniens in amore
modis prædictis diſponitur, ſed etiam reſpectu iubi-
lantium beatorum in gloria, quoad hoc quòd vita,
requies æterna, quæ eſt Deus beatiſsimus, finis vni-
cus, deſideratiſsimus, immediatus conſtituitur vtriſ-
que. Sed in hoc tamen eſt differentia, quòd mens
glorificata iam in eo per aſsiſtentiam præſentialiter
conquieſcit, hæc, id eſt mens corpori vnita, inſacia-
bilibus deſiderijs veluti abſens ſurſum trahitur ineffa-
bili ardore, vt tantum ſibi intimius vniatur, aſpirat, &
iſta dicat. Trahe me poſt te, in odorem vnguento- Cant. 1.
rum tuorum currimus, illa .i. mens glorificata, dicat.
Introduxit me Rex in cellam vinariam, & cætera.
Item illa mens ſuperna coniunctione cum ſponſo per Ibidem.
fectiſsimè iam obtenta fœlicitate indicibili delecta-
tur, mens verò iſta coniuncta hac ſapientia, licet ten-
dat ſuperius, tamen quantum eſt de ſuis motibus ana
gogicis, in ipſo actuali exercitio ſine omni mulcebri
vnctione, vel delectatione conſiſtit, ſed potius eſt ibi
miro modo corporalis afflictio, ſed in hoc ſolum leti-
cia, quòd in iſta actuali tendentia directè, & ſine ali-
qua obliquatione conſurgit, veluti lapis ad centrum
inferius in ipſum beatiſsimum, qui eſt ſuæ dignitate
locus vnicus, naturaliter correſpondens. Vndè multi
decipiuntur in hac philoſophia minus experti, exiſti-
mantes, in motibus anagogicis cœleſti dulcore mentẽ
conſurgentem multipliciter irrorari, cum econtrario
mens laborioſiſsima ſurſum actione agatur, & ex ex-
tenſione ſpiritus ſit quædam corporis eneruatio, & ſpi
ritualis ſeparatio, & membrorum etiam corporalium
ſex impetuoſitate motuum anagogicorum protenſio,
ſecundum illud Iob. Suſpendium elegit anima mea, Iob. 7.
& mortem oſſa mea. Vndè impetus anagogicus cor-
pus ſuſtinere non poſſet, ſine magna afflictione, niſi
gaudium ſpiritus de ipſius directa tendentia tempera-
ret. Item mens beata continuo & indiuiſibili exerci-
tio in ipſo ſummo bono veluti æterno dulcore affici-
tur, hæc tamen interſcalari & intenſo in ipſum conſur
git, cuius motus rectiſsimè eſt ad inſtar emiſsionis ſy
deris ſcintillantis, ſi illę immiſsiones ex libera volunta
te procederent quia illi motus anagogici ſunt quaſi ſu-
bitanei, vt ſtatim poſt conſurrectionem mens infra
ſeipſam inferius prolabitur, iterum & iterum conſur-
git, & iterum infra ſeipſum cadit. Item mens glo-
rificata in ipſo cuius pulchritudinem facie ad faciem
contemplatur, ardentiſsima vnitione coniungitur,
& licet ibi ſint ſimul vnitio & dilectio, tamen co-
gnitio naturaliter præcedit dilectionem, ſed mens
hæc huic conſurrectioni actualiter intendens (pro-
ut eſt hic intentio omnis rationis & intelligentiæ)
ſuis motibus radicitùs reſcindit officia, nam intel-
lectus excommunicatione carnis corruptæ, phanta-
ſiis eſt admiatus, ideò debet in conſurrectione
amoris amoueri. ſed in patria purgabitur, in qua
carnis corruptio deponetur, ideò per ſolam affe-
ctus igniti conſurrectionem erigitur, quia ibi affe-
ctiua intelligentia incomparabiliter præexcellit, vt
iam citò probabitur. Et licet in his & multis alijs
mens anagogicè conſurgens, à mentibus glorificatis in
cõparabiliter excedatur, tñ mediãte iſta ſapiẽtia vtra-
q; eadẽ vita ſupercœleſti viuificatur, & eodẽ pane deſi
derabili vtraque reficitur: ſed & per iſtam eandem ſa-
pientiam ad conformitatem, prout poſsibile eſt,
ſpiritui viatori mentibus Angelicis ordinatè di-
ſponitur, quia ipſe Angelus eſt ſubſtantia intel-
lectualis, ab omni corporali depreſsione penitus ab-
ſoluta,

ſoluta gaudiorum lucis eternæ impermutabili claritate abſorptus, ſed cum diuina ſapientia dono gratuito ſuæ irrefragabilis bonitatis, menti vianti affectionum extenſarum notitia experimentali ſeipſam præſentem denunciat, oculos intelligentiæ aperit ratione appropinquationis ad ipſam, quia ipſe in ſe proprijſsimè eſt lux & claritas, & exinde ex eo quòd ſpiritus ipſi qui eſt ſuperior ſtrictius per amoris contactum coniungitur, non immeritò plus reſcinditur carnalis affectio, & exinde in carne ſuper carnem extenſa, magis ac magis abſorbetur, & ſic per deſideria amoris vitam ducens, Angelicam, dicat cum Apoſtolo. Mihi viuere

Phil.1

Chriſtus eſt, & mori lucrum. Inquantum ergo mens per pedes affectionum in ipſo qui eſt vera vita aſpirat ardentius quietari, intantum minus carnali affectione coniungitur, cum ſentiat ea quæ ſunt ſpiritus, & per conſequens magis ac magis in Deo abſorbetur, & ſic quodammodo per iſtam ſapientiam, licet miſera quoad tria predicta, in magna tamen diſtantia vitam Angelicam imitatur. Sed per iſtam eandem ſapientiam

Tertiò reſpectu creaturę irrationalis.

rationalis ſpiritus ordinatiſsimè infra ſeipſum diſponitur, quia illud ſignum mendicationis humanæ infallibile comprobatur, quando in alia creatura extra ſeipſam egrediens, tendentiæ ſuæ & ſui etiam appetitus regimen exiſtimat reperire, quia cum mens humana cæteris viſibilibus creaturis excellentior iudicetur, ipſam eminentius & plenius ſapientia ſupercœleſtis inhabitat, quia eſt imago, cætera verò veſtigia. Tunc ergo cum theſaurum diuinæ ſapientiæ anima occultatum reſeratum diuina bonitate in ſeipſa percepit, iam non egena alterius delectabilis mendicitate fulcitur, iam non à ſui primordiali nobilitate degenerans, infra ſeipſam incluſam, quadam iucunditate relicta, ex intimiore vnitione cum Deo continua iucunditate lætatur, di. cum diuino Iob, nolens ab ipſo de

Iob.29.

cætero ſeparari. In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies: & non tantum diſponit animam in quantum facit ipſam infra ſeipſam quieſcere, alienam mendicitatem extirpans, ſed etiam ratione precioſitatis ſuijpſius exiſtentis in mente, inquantò enim nobilior ſeu ſanus poſſeſſus habitus intantò plus ſpiritus Angelicus, quia ſi omnes theſauri, omne precioſum delectabile, quicquid oculus poteſt videre, ratio inueſtigare, intellectus percipere, nihil ipſa mens ratione ipſius, qua ſolus Deus in corde poſsidetur, reputat, ſed coram omni ſapiente affirmat, tanquam lutum

Sap.7

æſtimabitur aurum in comparatione illius. Quare?

Quartò diuina ſapientia diſponit animam ad dona recipienda, vndè per diuinam ſapientiã certificatur fides.

quia tanta eſt nobilitas in ipſa & dignitas & attrahentia, vt omnia quæ deſiderantur, huic non valeant comparari. Nobilitas etiam ipſius, non tantum apparet ratione ſuijpſius exiſtentis in ſpiritu, ſed & ratione aliorum multorum gratuitorum, vel gratis datorum vel acquiſitorum, quæ magis inter cætera appetibilia iudicantur. Per ipſam enim certificatur fides, corroboratur ſpes, & charitas inflammatur. Certificatur.n. fides in hoc, quòd mens ſenſibiliter ſe ſentit trahi infallibili notitia in illum, qui eſt ſolus deſiderij quietatiuum, & hoc ſcit ita verè vel verius, quàm oculus materialis videat materiale obiectum. Et ergo cum illum in quem tendit, iſtis conſurrectionibus infallibiliter ſic cognoſcit, iam quodammodo mens certificatur, quòd ille eſt verus Deus, verus Dominus quem fide colit, vel etiam cum incipientes & proficientes ad iſtam ſapientiam habeant per beneficia incarnationis & paſſionis pertingere, & per huius conſiderationem in ipſa diuinitate affectus magis ac magis inflãmatur, oportet, quòd mens cum iam eſt in ipſa ſapientia actualiter eleuata, quòd recto ordine ad illud pertingat, & ſic ex conſequenti connexionem diuinitatis & humanitatis cognoſcat. Sed & cum mens per iſtam ſapientiam de multis quæ ad fidem pertinent (licet adhuc miſera) certificetur ad plenum, ſciat quælibet fidelis anima, quòd ex quo mens ad iſtam ſapientiam pertingit, ſi omnes mundi ſapientes, omnes philoſophi proteſtarentur, & confiterentur, & dicerent, tua fides non eſt vera fides, quinimmò deciperis, ipſe contrario reſponderet. Vos oẽs fallimini & ego ſolũ veram fidem teneo multò fœlicius quàm per rationes & inueſtigationes, per amoris vnitionem habens in corde infallibile firmamentum vt dicat cum Apoſtolo. Scio cui credidi,

1.ad Tim. 1

& certus ſum, &c. ſic certificatur fides per hanc ſapientiam. Sed & corroboratur ſpes, quia cum ſpes ſit certa

Corroboratur ſpes.

expectatio futuræ beatitudinis, intantum per iſtam ſapientiam corroboratur, vt iam quaſi de obtinenda futura gloria non timeat, quia ſic videmus, quòd quandò domicelli alicui principi diuturniori exercitio familiarius obſequuntur, fit, vt quem primò timebant vt Do-

Exemplũ.

minum, ex quadam familiaritate iam timor ad reuerentiam maieſtatis reſiliens, penitus euaneſcit, vt de ipſius familiaritate & bonitate confidentes, nullatenus ſe credant ab ipſo de cætero ſeparari. Iſto modo ad intellectum anagogicum referendo, mens prius tepida per affectiones & deſideria, vnitiuam familiaritatem conſequitur, vt ipſius dilecti dono in ipſa quędam mera cõfidentia relinquatur, vt omnis timor pugitiuus (niſi per modum cautelæ) ab ipſa radicitùs extirpetur, vt dicat

Ad Rom.8.

cum Apoſtolo. Quis me ſeparabit à charitate Chriſti? fames, an gladius, &c. immò etiã nec inſtantia nec futura. Per iſtam etiam ſapientiam inflammatur charitas

Inflammatur charitas.

integratur & perficitur, quia cum ipſe Deus beatiſsimus ſit ignis conſumens, intantũ à ſpiritu viatoris omnimodam frigiditatem expellit, inquantum per amoris extenſiones ipſi interius appropinquatur, quia cum ſic per modos anagogicos ad ipſius intimiorem vnitionem aſpirat, ſolis ſpiritualibus radijs exurentibus ſe exponit, & veluti ſtuppa à ſolaribus radijs expoſita, ab igne deſuper immiſſo accenditur. Vnde iſte ſol mentes dicitur exurere tripliciter, quia & ipſe per ſe augmẽtat ardorem in ſpiritu, & mediante ardore obſtacula præſecat quæ amorem impediunt, vt ardentius inflammetur, ipſe ſpiritualia beneficia ſuperaddit, quibus ipſe amor in ipſo perficitur. Item ipſe facit mẽtem exurere, ad hoc quòd ardentiſsimè ipſe Deus vnicè diligatur. Exurit etiam iſta ſapientia mentem vt in omnem proximum ſicut in ſeipſum hoc amore ferueat vt iterum ipſa inſatiabilibus deſiderijs, vſq; ad pleniſsimam vnitionem aſpirare languida non deſiſtat. Non tãtum virtutes per iſtam ſapientiam perfectum obtinẽt principatum, ſed & mens omni philoſophiæ omni inueſtigationi rationis, omni ſpeculationi, theologicæ etiam inquiſitioni præponitur. Naturalis enim philoſophia

Per ipſam ſapientiam naturalis philoſophia intelligitur.

ipſam cauſam oĩum per hoc quòd appareret in ſenſibilibus creaturis, cognouit creatorem, affirmans infallibili argumento, quòd tanta creaturarum bonitas, tã mirabilis ordo, tanta earundem immenſitas, non niſi ab vno omnipotentiſsimo creatore prodiit, ſecundum illud Apoſtoli. Inuiſibilia Dei à creatura mundi, per ea

Rom.1.

quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur, ſempiterna eius quoq; virtus & diuinitas, &c. & ſic venit philoſophus ad cognitionẽ. Sed cum totus mundus nihil ſit in comparatione ſpiritus rationalis, ſecundum ipſius ſapientiæ increatæ proteſtationem dicentis. Ludens erã

Prou.8.

in orbe terrarũ, & delitiæ meæ eſſe cum filijs hominũ. Vndè totus mundus eſt ſicut paruus ludus in quo paululum apparet pulchritudo reſpectu mentis Angelicæ vel humanæ. Vndè quia nihil de intimis mentis conditionibus habuerunt, ſtricta & mendica eſt naturalis cognitio, & huic ſapientiæ quantum diſtat ortus ab occidente, incomparabiliter ſubſternitur.

Methaphiſica acquiritur.

Item reſpectu conſiderationis methaphiſicæ, vel

theoricæ quę ambæ ſub ratione entis, vel eius differẽ-
tiarũ vel practicarum intentionũ, ſcilicet ſub ratione
vnius, veri, vel bonj, Deum ſimpliciſsimum apprehẽ-
dunt. Mens autẽ per iſtã ſapientiã, ſub nulla rõne præ-
dicta, ſine aliquo cogitatu concomitante vel pręcedẽ-
te motum amoris, habet apicẽ ipſius affectiuæ, ipſum
qui eſt ſummum bonum apprehendere modo indici-
bili, ad quã appræhenſionẽ nec intellectus conſurgit,
nec intelligẽtia ſpeculatur. Quomodo autem hoc fit,

Quintò diuina ſapientia diſponit animam ad regẽdũ corpus ſuum.

& qũo intellectus poſsit diuidi ab affectu in theorica
huius practicæ oſtenditur, & de his quæ ad hoc perti-
nent ſuper illud Myſticæ theologiæ. Conſurge igno-
te, &c. Videndum eſt, quomodo reſpectu inferiorum
mens ſuauiter diſponatur, reſpectu enim corporis ſu-
biecti, dictum eſt ſuperius, quando ſummæ ſapientiæ
regenti mundum mens per iſtam ſapientiam conſor-
matur, ſed tamen addendum vlterius, quòd ſicut ſeſ-
ſor in equo virtute freni iumentum ſibi ſubiectũ ver-
tit ad libitum dextrum vel ſiniſtrum, ſic cum mẽs per
iſtam ſapientiã erecta, nou curuata, exiſtat in corpore
virtute ipſius amoris veluti in quodam freno ſpiritua
li, ſenſuum exteriorum reprimit inordinationes, vt ad
nutum, & ad imperium ipſius ad quem tendit, prout
poteſt melius, omne regimen tam in viribus quàm in

Exo.25.

ſenſibus æqualiter reguletur, & faciet in ſuo ſubiecto

Sextò diſponit reſpectu omnium mundanorum.

tabernaculum, ſecundum exemplar, quod ſibi in mõ-
te hoc monſtratum eſt, ſecũdum quòd diuino Moyſi
(vt habetur in Exodo) ſub typo diuina ſapientia im-
perauit. Sed etiam per iſtam ſapientiam mẽs reſpectu
omnium mundanorum diſponitur, quibus per ipſam
veriſsimè dominatur. Quod ſic apparet. Si enim ali-
quis princeps terrenus vniuerſo orbi præeſſet, & habe
ret tot delitias, diuitias, & honores, quot omnes mor-
tales habuerunt ab initio mundi, & in his oblectari di
ſponeret, iam ipſis ſubijceretur, dum ab eis quietẽ vel
aliquam beatitudinem vel perfectionem, quan nõ ha
bet de ſe, obtinere appeteret. Qui ergo in his delecta-
tur, ipſis verè ſubijcitur. Solus ergo ille eſt Dominus,
qui ſic omnia inferiora vilipendit, vt nihil terrenũ per
amorem inquietum contingat, quia tunc in vilipẽſio-
nem omnia ſub ſuis pedibus conculcantur. In hoc er-

Phil.3

go regno dominatur anima, cum non alibi quærens re
quiem, ſupernis deſiderijs ſe extendit, dic. cum Apoſt.
Omnia reputaui vt ſtercora, vt Chriſtum lucriſacerẽ.

Prou.1.

Idcirco Petrus & Paulus glorioſi principes terrę vocã
tur. Sub typo etiam dictum eſt filijs Iſrael ab ipſa veri
tate inconfuſibiliter promittente ſic. Omnis terra quã

Per ipſam ſapiam diſpon:tur mens contra aſtutias Dęmonis.

calcauerit pes veſter, veſtra erit. Si ergo quis vilipen-
dit cum calcat omnia, multò verius quàm mundi prin
cipes omnibus dominatur. Sed & per hanc ſapientiam
reſpectu inimicorum ſuauiter diſponitur, tum ratione
irreptionis eorum, tum ratione fortitudinis. Sagaci. n.
verſutia inſtantius inimici peruigilant, quomodo Deo
mentem vnitam à ſuo dilecto valeant ſeparare, ſed per
iſtam ſapientiam liberantur, quia hauſtu amoris fonti
luminis appropinquat, & ex ipſa appropinquatione di
uinis radijs neceſſario illuſtratur, quibus etiam verſu-
tiſsimas tentationes, & palliatas, & ſub ſpecie bonitatis

Prou.4.

prætentas citò & ſagaciter deprebendit, tunc hoſtis ſa
gacitas confutatur, quia ſecundum quod in prouerbijs

Iſa.60.

dicitur. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorũ, qui
per affectionum deſideria volant ſicut nubes, & quaſi
columbæ ad feneſtras ſuas, ſicut legitur in Iſa. Diſpo-

Diſponitur mens reſpectu fortitudinis.

nitur etiam reſpectu ipſius fortitudinis, quia tanta ve-
hementia ipſi inhæret, quem diligit veraciter, vt po-
tius milleſies ſe permitteret iugulari, quàm ſemel ex de
liberatione dilecti offenſam incurreret, & ad iſtam for

Sap.3.

titudinem obtinendam, habet iſta duo coadiutoria, vt
veluti de propria familia ipſius dilecti creatoris dirigẽ
te dextera protegatur, ſecundum illud Sapie. Iuſtorum
animæ in manu Dei ſunt: & illud à parte ſui, quia ſi in
fortiſsimis tentationibus ab inimicis propelletur inten
ſius, veluti puer cõſurgit ad matrẽ cõcito, & conſurgit
cũ ab alieno timet lædi. Sic mẽs in fortiſsimis tẽtationi
bus ad ſubſidiũ illius quẽ diligit, ad ipſum aſpirãs intẽ-
ſius recurrit, & iſte modus vincendi Dæmones inter

Per ipſam tẽperãtiam perficitur.

alios eſt præclarus. Per iſtã ſapientiã temperantiæ vir-
tus ducitur ad perfectum, ex hoc.n. eſt intemperantia
humana, quòd homo in gula, vel luxuria, vel alijs car-
nis illecebris, omiſſa vera delectatione, quæ eſt ex cõ-
iunctione Dei & animæ, miſerabiliter delectatur. Cũ
igitur multò maior ſit illa delectatio quæ eſt in Deo,
quàm quę eſt in carne, ſicut Deus melior eſt quàm vl
la creatura, in qua carnales homines delectantur. (In-
quantum enim de vera illa delectatione mens ſenſibi-
liter experitur, intantum vehementius carnalem dele

Pſal.72.

ctationem reſpuit, & illum inueniens in lectulo amo-
ris, qui eſt vera iucunditas, ſic dicit. Mihi autem adhæ-

Iuſtitia acquiritur.

rere Deo bonum eſt) Igitur hac habita, ab ipſa cætera
alia de facili vilipendit. Per myſticam etiam ſapiẽtiam
iuſtitia peracta acquiritur, quia vera iuſtitia hæc eſt,
reddere Deo quod ſuum eſt, & ſibi quod ſuum eſt, &
proximo ſuo quod ſuum eſt. Primò enim per iſtam ſa
pientiam vnitiuam redditur Deo quod ſuum eſt. Nam
per quemlibet motum conſurrectionis anima conſti-
tuitur ante Deum, per affectionem etiam amoris ani-
ma quærit quæ Dei ſunt, non quæ ſua ſunt, nam aliter
non eſt vera dilectio, niſi plus dilectum quàm ſeipſum
amans diligat, ipſe amor etiam ipſam quieſcere nõ per
mittit, niſi in eo quem diligit, quia ſicut pondus lapi-
dis non permittit, ipſum quieſcere, donec ad ter-
ram ſuum locum naturalem perueniat, ſic nec amor
ſpiritualis permittit in alio quàm in ſolo Deo quieſce-
re, qui eſt omnium ſpirituum (vltra quem nihil deſide
ratur) terminus naturalis. Non tantum redditur Deo ꝙ
ſuum eſt per ipſam ſapientiam, ſed & animæ redditur
quod ſuum eſt, in eo quod per gratiam perficitur in ſe-
ipſa. Quia ſecundum Philoſophum. Anima perficitur
virtutibus, & ſcientijs, igitur tunc eſt ibi ſumma ani-
mę diligentis perfectio, quando ille qui eſt fons totius
ſapientię, & omnis ſapientia ſine ſcientia creata, tam in
ſuperioribus quàm in inferioribus ab ipſo emanauit,
ſpiritualiter per ſeipſum mentem inhabitare dignatur.
Vnde verius quàm aliquis in loco materiali ſedeat, ha
bitat Deus in anima ipſa, quę diligit ipſum: & hoc ſpi-
rituali habitatione, vt dictum eſt, quia ipſe charitas eſt
& qui eſt in charitate, quæ eſt verus amor, in Deo ma-
net, & Deus in eo, vt in canonica Ioa. legitur. Per hãc s.Ioan 4.
igitur redditur proximo quod ſuum eſt, & in eodem
amore quo diligitur pater & filius. Ex hoc enim quòd
anima ſuum creatorem diligit, omnem etiam rationa-
lem creaturam diligit, quæ ipſius patris ęternæ ſui eſt ima-
gine inſignita. Ex eo.n. ꝙ pater diligitur, ex eo venit
feruens animarũ ſola dilectio, ex eo.n. multiplicantur
orationes pro animabus deperditis liberandis. Ille etiã
idem amor gemitus multiplicat, vt animæ ad propriũ
creatorem reuertantur, vt ſcilicet mortuę per pecca-
tum, per vitam gratiæ diuinæ ſuſciteutur. Sicut Hie- Hier.9
remias clamat dicens. Quis dabit capiti meo aquam
& oculis meis fontem lachrymarum, vt plorem ſuper
interfectos populi mei die ac nocte? Quõ etiã per hãc
diſponitur reſpectu meriti ſecundũ omnẽ affectionẽ
theologicã planũ eſt, quia quotieſcũq; mẽs in Deũ im
mediatè mouetur, vitã æternam toties promeretur, &
quotieſcũq; vult anima ſic diſpoſita, poteſt actualiter
affici velociſsimis motibus, tñ interciſis, & pluſquã di-
cere valeam, eleuari meretur in gloria in qualibet con
ſurrectione iſtorum, & quia ſingulari merito eſt re-
ſpondens gloria ſingularis excepta ſubſtantiali corona
de viſione pulchritudinis diuinæ, conſtat, ꝙ per hanc
ſapien-

ſapientiam ſibi coronę innumerabiles cumulantur. Concludendo ergo à primis, ſic per iſtam ſapientiam mens ignita perficitut, vt ad inſtar circuli quæ eſt perfecta figura inter alias, in præſenti & in futuro mens à ſenſibilibus egreſſa, reuertẽdo in idẽ quaſi protractione ab eodẽ puncto in eundem pũctũ, directiſsima ordinatione regreditur. O ergo ſapiẽtia æterna, quia nullus mortaliũ poteſt manifeſtare iſtã admirabilẽ & increatam ſapientiã, quæ à te fonte vitę immediatiſsimè procedit. Veni ad docendum nos viã prudentiæ, quia contra vſum aliarũ ſcientiarũ in iſta ſapientia, practica præcedit theoricam. Primò ergo ſubditur de practica, qua mens purgatur in prima via: in ſecuoda illuminatur: in tertia perficitur, vt hęc ſapientia ſecundũ triplicẽ viam vltimæ hierarchiæ reſpondeat. ſ. purgatiua Thronis, illuminatiua Cherubin, vnitiua Seraphin. Quia ergo hęc ſapientia, vt dictum eſt, perſuaderi põt ab homine, ſed non doceri, ideò ſubditur hæc triplex via, per quã quilibet quantũcunq; ſimplex doctrinam iſtã cœleſtẽ non humanã quoad vſum diuinitus obtinebit. Tu beatiſsimè Deus altiſsimè, qui natura es inuariabilis, incommutabilis per te ſtans, omnium bonorum virtus principaliter conditiua, qui aſpectu tuo Angelos reficis, tu qui es increata ſapientia, quæ mentes Angelicas & cœleſtes tuis radiis præclaris irradias, tãquam viuifica virtus, ita amatores tuos adimples, vt ab infimis ſeparatos ſuſcites nos ad tui deſiderium & cognitionem, & remota omni mentis diſtractione, conuertas nos ad aggregãtis patris vnitatẽ, qbus in horrea claritatis æternę diſperſiones cõgregas Iſraelis. Amen.

De triplici via ad diuinam ſapientiam. Particula 2.

SEquitur ergo primò quę ſit iſta ſapiẽtia. Secundò de perſuaſionibus ad ipſam. Tertiò de induſtrijs per quas mens in ipſa firmiſsimè ſolidetur, & hæc pertinẽt ad practicam, i. ad vſum, quod etiam ſi anima ſimplex fuerit, ita quòd neſciat ordinare, ſaltẽ adſpiret & primò, quoquo modo doleat. Secuodò etiam ſi neſciat meditari in ſcriptura (vt dictum eſt) ſaltẽ adſpiret ad amorem, dicens ſemper in omnibus ſuis orationibus, & petitionibus. O Domine quãdo te ſtrictiſsimo amore conſtringam? & ſic quantumcunq; ſimplex vel laicus poterit per dolorem de peccatis, veluti per oſculum pedis, per recordationem beneficiorũ, veluti per oſculum manus, vſque ad oſculum oris ꝙ eſt in deſiderijs amoris aſcendere, dicens. Oſculetur me oſculo

Cant. 1.

oris ſui. Et hæc iam præſumptuoſa non iudicabitur, ſi primò in oſculo pedis & manus ſe exerceat, & poſtea in alia hora ad oſculũ oris. Sequitur de tetia via. Acce-

Pſal. 33.

dite ad eũ & illuminamini, &c. Cum enim Deus beatiſsimus lucẽ inhabitet inacceſsibilem, ſecundũ ꝙ ait diuinus Apoſt. Cũ omnis rationalis creatura diſtet ab

Rationes propter quas vnitiua ſapīa ab oībus deſiderari debeat.

ipſo gradibus infinitis, ad hoc ꝙ lucis æternæ ſuper pulchris claritatibus illuſtretur, neceſſe eſt, animam quaſi à ſe egredi, & gratuito beneficio creatoris ſuperius eleuari, vt ſit aliqua approximatio, & aliqua aſsimilata cõformitas inter creaturam recipientẽ, & ipſum benigniſſimum influentẽ, ideò dicit diuinus Propheta. Accedi

1. Timot. 6.
Pſal. 33.

te ad eum & illuminamini, vt illud præcedat & immediatè illuminatio conſequetur. ibi ergo tangit completè iſtius libri materiã, in quo curſu extraneo quaſi contra omnes diuinos & theologicos tractatores, nõ per ſpeculũ creaturæ vel ingenij inueſtigatione, vel intellectus exercitio, docet ad cognitionẽ immediatam creatoris attingere, ſed per amoris vnitiui aſpirationes flãmigeras, quibus non tantum quia Deus eſt, ſed etiam quid ſit Deus beatiſsimus ipſe principium totius beatitudinis & origo, infallibiliter adhuc degentes in miſeria prægustamus, quæ intantum excedit cognitionẽ rationis vel intelligentiæ (vt dicetur poſtea) inquantũ Sol cunctis alijs planetis pulchrior, & ſtella matutina cæteris ſyderibus ſulgẽtibus ſulgẽtior vniuerſis, qua reuelantur abſcondita, qua reſerantur occulta, quæ non humanis & terrenis facit amantem intendere, ſed potius ſupra ſeipſum eleuatum immediatè diuinis & cœleſtibus inſiſtere diſciplinis. Quia ergo amor æſtuãs ad vnionem dilecti adſpirat ardẽtius, ſurſum trahi ſpirirũ vt fonti veri luminis appropinquet, qui ſolus facit accedere ad illum, qui eſt oriens ex alto, hos qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent illuminans, vt per ipſum motiua & cognitiua cõpletiſsimè ſuas perfectiones obtineant, vt mens ardore amoris & decore luminis à ſuo dilecto miſericorditer decoretur. quoniã nõ ſolum per amorem vnitiuum gloria æternæ beatitudinis in receſſu ſpiritus à corpore puſsidetur. nec ſolum vitam cœleſtem ducere contingit in terris: non tãtum humanam ſuis ſurſum extenſiuis ſiue exceſsiuis actionibus mẽtem interius ſolicitant, ſed inſuper in animo incomparabiliter per amoris vnitiui deſideria perfectio amplioris cognitionis relinquitur, quàm ſtudẽdo vel audiendo, vel per rationis exercitio conquiratur. In hoc ergo præſenti opere, ꝙ à me ad declarandum beati Dionyſij miſticam theologiam cõſcribitur, eſt pręſens intentio oſtendere theoricam ibi incluſam, quomodo anima creatori ſuo inhæreat, & ipſi efficacius

Intẽtio, ſtilus, & finis libri qualis.

veluti dilecta dilectiſsimo radicabiliter vniatur. Vbi verba paucisſima ſunt, ſed infinita ſententia, ſicut manifeſtiſsimè in ſequentibus apparebit: quia in hac vnitiua ſapientia, non ab eo ꝙ extrà in ſcripta redigitur, ſed ab eo ꝙ intus percipitur mentis extenſa vnitio, ad ſuũ dilectiſsimum cupientis attingere, ipſius dono gratuito recipit incrementum. Stilus autem iſtius libri ſimpliciter & purè anagogicus eſt, niſi quãdoque propter pium auditorem ad inferius aliquod quandoq; deſcendat, ad ſenſum anagogicum maniſeſtius explicandum, vt ſolum purè amantes hanc ſupremã ſapiẽtiã vnitiuã in ſeipſis percipiant, & à mundi ſapientibus vel mundana amantibus, neq; quo ad intellectum, neque quò ad affectum vllatenus capiatur. Finis autem eſt, attẽdere quomodo anima ad ſponſi vnionem totis viſceribus debeat adſpirare, vt arram gloriæ & diadema nuptiarum regaliũ valeat percipere in præſenti, ꝙ omnis rationalis ſpiritus tanquam ſuam beatitudinem debet

Quinq; rationes perſuadentes ad diuinã ſapientiam.

appetere, propter quinq; rationes quæ ante principale videndum ad auidius recipiendũ, quæ in ſequentibus dicentur, prolixius præmittuntur. Prima igitur ratio ſumitur reſpectu rationalium creaturarũ, & mundanorũ actuũ, tres aliæ reſpectu perfectionis ipſarũ perſonarũ, quæ per vnionem amoris in pñti fœliciter obtinetur, vltima ratio ratione continuationis profectus & augmẽti, quo mens ſeipſa fortior efficitur ſemper, & pro amore dilecti ad maiora ſemper ſeipſam extẽdere cupiẽs, donec in receſſu ipſius à corpore ſibi ſol

Prima rõ.

iuſtitiæ ipſum viſura facie ad faciẽ, ſicut eſt, oriatur. In prima. n. inſipientia omnium mortaliũ & maximè religioſorum oſtenditur. Sicut. n. quidam ſanctus dicit. Vniuſcuiuſque artis induſtrius appetitor, cunctos labores & pericula, atque diſpendia æquanimiter libenterque ſuſtentat, & hoc in agricolis & negociatoribus & in militibus exemplo ſenſibili comprobatur. Nam & agricola nunc torridos ſolia radios, nunc pruinas & glacies non declinans, terram inſatigabiliter ſcindit, & indomitas agri glebas frequenti ſubigit vomere, vt eam cunctis ſentibus expurgatam, vniuerſiſque geminibus abſolutam, in modum ſolubilis arenæ exercendo comminuat, hunc ſolum finem intendens, ſcilicet perceptionem copioſarum frugum, ex-

vberantium ſegetum,nnn alias adepturum ſe eſſe cō-
fidens, quo vel ipſe vitam ſecurus ducere, vel ſuā poſ-
ſit ſubſtantiam ampliare.Si ergo tot laboribus tot ca-
lamitatibus inceſſanter æſtuat, vt poſsit terrenus ter-
rena ſuſcipere per modicum temporis in ipſis quietu-
dinem inuenturus,non immeritò omnis anima totius
Trinitatis inſignita imagine, & maximè religioſus,
qui ad huc obtinendū efficacius vt Deo æterno vnia-
tur, ſtrictius præ alijs ſe ſnccinxit. In qno tanqnam
in fonte beatitudinis lætitiam in præſenti, & gloriam
in ſuturo per vnitiua deſideria poterit exhaurire. Et
ſi in principio aliqua ſorſitan difficultas, vel carni re-
pudiata intolerabilitas videatur,tamen cito in tam iu-
cundo dilecto deſideratam requiem poterit inuenire,
quia in greſſu eſt via arctiſsima, ſecundum Salomo-
Sap.3. nem in lib. Sapientiæ dicentem. In paucis vexati,in
multis bene diſponentur. & non immeritò, quia il-
le citiſsimè à quo omne gaudium, & omnis iucundi-
tas emauauit. Secundò videmus, qnòd illi qui nego-
ciationum ſolent exercere commercia, non incertos
pelagi timent caſus, nulla diſcrimina perhorreſcuut,
dum ad finem quæſtus ſolicitè aitēdentes, hæc omnia
perpeti hilariter prouocantur. Quòd ſi tales corpus
& animam tantò ſubijciunt diſcrimini inceſſanter,
quanto deberet rationalis ſpiritus inceſſabili deuotio-
ne inardeſcere, vt illum ſuauiſsimum inueniret, qui
ſua iucunda præſentia per amorem vnionis obtenta;
omnem ab ipſo eliminaret egeſtatem, & omnem ab
ipſo inopiam remoueret, & non vltra ipſum vagari
permitteret,non vltra oblectamēta adulterina in crea-
turis alijs mendicaret,cum ipſe beatiſsimus inuenire-
tur experimentaliter hoſpitatus, qui eſt omnis mentis
Iob.29. tendentiæ ſufficientiſsimus quietator? De quo dicit
anima cum ipſius ſentit iucundam præſentiam in Iob.
In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo
dies: noles iam ad conſueta diſcurrere,iam humana cō
ſolatione nō indiget,quia iam illi vnita eſt,in quo om-
nium languorum ſuorum,tam corporalium quā ſpiri-
tualium,inuenit ſaluberrimam medicinam. Tertiò ēt
videmus,quòd hi qui militiæ mundialis ambitione li-
bidinoſa inflammātur, dum proſpiciunt honnrum ac
potentiæ finem,exercitia peregrinationum vel peri-
cula nnn ſentiunt,nec præſentibus erumnis belliſque
franguntur,dum propoſitum ſibi dignitatis finem cu-
piunt obtinere.Si ergo in tot miſeriis inuoluuntur, vt
ad modicum temporis laudibus hominum vento ina-
nis gloriæ eleuentur,hoc ſufficiens præmium reputā-
tes,pro omnibus perpeſsis multipliciter tam in ſpiritu
quàm in corpore ſatigationibus. Quid dignum poſsit
peragere mens rationalis creaturarum nnbiliſsima,re
ſpectu tamen ſui creatoris mendica, vt ad illa tanta di
gnitatis præmia perueniret, vt illi à quo creata de nihi
lo primordialem originem habuit, in amoris vnitiui
deſiderijs vniretur,& tantò honore in conſpectu crea
toris digna valeat iudicari, vt minus ꝗ̄ muſca,minus ꝗ̄
nihil,principis vitæ ſponſa,regis Angelorū dilecta pro
prijſsimè valeat appellari, & ad tm̄ honorē ab altiſsi-
Cant.5. mo creatore minima prouocetur,ſic dicēte in Ca. Ape
ri mihi ſoror mea,columba mea,&c. Dictu quomo-
Secuuda ratio. do per actus mundanorum & ſecularium mens ad tan
ta dilecti gaudia prouocatur. Dicendum eſt, quomo-
do per creaturas rationales & irrationales ad quieſcē-
dum in ſuo creatore multiplici excitatur. Primò inſen
ſibilibus: ſecundò in vegetabilibus: tertiò in animatis
rationantibus & irrationantibus. Vide quia ad iſtud
edulium ad quod aliqua experimentali notitia animal
brutum guſtui delectabile exæſtnat, currendo cū im-
petn ſine diſcretione accelerat. Cum ergo ratione præ
dicta mens habeat vnum ſolum delectabile obiectum
in quo vera requies & omnis ſacietas pariter combi-
nantur,diuino iudicio miſera iudicatur, vt tanto dele-
ctabili ſibi præſentialiter, & immutabiliter exiſtenti
miſera defraudetur,cum bruta ad ſuum delectabile cū
tanta feſtinatione accelerent ſenſibiliter obtinendum,
& iſta non vult faciē ſuā erigere ad illā verā ſapientiā
vnitiuam,de qua ab increata ſapientia in libro Sap.di-
citur.Omnia mi hi bona venerunt pariter cum illa.Di Sap.7.
cit enim omnia,vt nihil in mente ipſius præſentia re-
maneat incompletum.Dicit bona, non bonum dicit,
vt multiplicationē in mente diligentis diuinorū bene-
ficiorum inſinuet. Venerunt dicit, per hoc non à ſe li-
gnans,ſed ab illo obtinere.ſ.ex influentia ipſius dile-
cti miſericorditer influentis. Dicit pariter,cum in ſei-
pſa anima nihil boni habuerit,& ſi quod ſuit multipli-
ci amaritudine replebatur cum illa dicit, vt non ſolū
poſſeſsione ipſius vnitiuæ ſapientiæ mens interius im
pinguetur,& medullarum ipſius multiplicatis fructi-
bus irroretur.Sed & multa dilecti encęnia,ſcilicet ſplē
dores & diſtillationes mnltiplices præſentia vnitiuę ſa
pientiæ comitantur,vt tam per ipſam,quàm cum ipſa
mens experimenta gloriæ obtineat in præſenti. Mi-
ſerabilis ergo debet anima reputari, ſi illud quod vi-
demus in ſenſibilibus, nos rationales non facimus, &
reſpectu momentanei delectabilis pigritātes circa in-
feriora lamentabiliter nccupati, contra etiam cordis
humani generolitatem, impudenter & miſerabiliter
dormitemus. Hoc etiam apparet in vegetabilibus,vt
in arboribns,quæ vt ſtabiles ſint,& in concuſsione vē-
torum immobiliter maneant in terra, radices immit-
tunt profundius,ab hnmore ipſius terræ in qua ſigun-
tur recipientes fortificabile nutrimentum, vt etiam ra
mos ſuperius emittentes, propter immiſsionem fir-
miſsimam ſine ſui confractione in ſuo loco firmiſsi-
mè perſeuerēt.Sic mens per amorem vnitiuum ſupra
ſe erecta, per penetratiuas affectionum radices, in eo
cui per amorem vnitur radicata infigitur, in qua infi-
xione vnionis,ſtillæ roris æterni exhauſtæ, per amorē
maximè ratione redundantiæ ipſius fontis omniū de-
litiarū & plenitudinis,quia per Importunitatem vniti-
ui amoris,quaſi quibuſdam radicibus ad ſtipitem affe-
ctus deſcenduut inferius,mentem ſic fortificantes in
ipſo, vt inauertibiliter ad ſponſum ſine obliquitate pro
fectu continuo aſcendat. vt etiam corroboratione mo
tuum amoris, qui hic radices propriè nominantur ra
mi cæterarum potentiarum omnium perfundatur, &
inde ſic fortificata, vt non iam ad mndū arundinis ſpi-
ritualium vētorum turbina quatiatur. Et ſicut humor
arbores facit vireſcere,florere, & fructificare, & nihil
horū ſine virtute ipſius humoris,arbor materialis obti
neret penitus,ſic& humor amoris facit florere altiori-
bus ad magis placendū dilecto,cōceptinnibus quā plu
rimis:& fructū operū ſine exinanitione proferre folia
verborū,non de ariditate mundanorum niſi ea vilipē-
dendo,ſed de his quæ placēt illi quē diligit, facit amor
viriditate perpetua apparere, vt illius promiſsionis ve-
ritatem experimentali notitia in ſeipſis percipiant,
quam iam dudum degens in terris, & cum miſeris ha
bitans,dilectus promiſerat dicens. Menſuram bonam, Luc.6.
& conſertam,& coagitatam, & ſupereffluentem da-
bunt in ſinum veſtrum. Hoc enim promittit Deus al-
tiſsimns animæ aſpiranti, quæ ad inſtar inſenſibilium
materialium arborum per amoris motus ignitos in
ipſo infigitur,& quòd videt in creatura quàm expertē
& inſuſceptibilē delectationis,& iucunditatis cogno-
ſcit,hoc ipſa miſera appetat, cui tot delectabilia præ-
mia à collatore omnium promittuntur, & quæ ſint
iſta,in ſententia prædicta inſinuantur. Menſuram di-
cit; quia cuilibet ſe ad ſuam infixionem ſolicitè di-
ſponenti datur amor, ideſt perfecti amoris vnitio,
qnæ menſura propriè dicitur. Nam ipſa ſola quantitas
animæ

animæ menſuratur, vt deſideratam perfectioré vnio-
nem citius & efficacius apprehendat, ardentius quoq;
amare deſideret, & ſecundum ſuorum deſideriorum
menſuram apportando ſecum encenia, ipſe altiſsimus
pauperculæ ſe infundit, quæ verè bona affectum mé-
tis erigendo Deo æterno diligentem vniens non bo-
no per participationem, ſed ſummo bono, ampliori
bonitate mentem ſibi vnitam deificans, vt eo ſola bo-
na dicatur, & melior omnis mens Angelica, & huma-
na, in qua amor transformãs creaturam in creatorem,
abundantior redũdauerit, vt iſte ſolus nobiliſsimos ha-
bitus, bonus anthonomaticè debeat nominari, quia in
eo qui ſolus bonus eſt ſecundum ipſius ſententiam fa-
cit in Deum ſua extenſione deifica animam transfor-
mari, cuius fructum multiplicatione & exuberãti abũ-
dantia vires & virtutes animæ perfundens, vt ratione
redundantiæ ipſius nihil maneat vacuum, & ideò con-
ferta ſtatim dicitur. Sed etiam quia ex præſentia vniti-
ui amoris, ex qua totus homo reſpergitur, eſt ibi quæ-
dam virtutum creatio, vt vna motum alterius preoc-
cupare cupiat, ideò coagitata dicitur. Et quia verus a-
mor tãquam ignis æſtuans, non poteſt ſic adhibita di-
ligentia cooperiri cineribus, quin ſemper quoad ali-
quid calorem emittendo alijs emineat, ſic amor ſuper
effluentiam operatur vſque ad verba exterius, quia de
his circa quæ vertitur mentis affectio, verba libentius
proferuntur, ipſa mens quadã limitatione amoris præ-
ponderans, vt os quòd eſt nuncius quo mens præmit-
tit, quod ſentit interius, proferat diuina non humana,
cœleſtia non terrena. Vndè poteſt dici menſura amo-
ris, ſecundum quam affectus potentias ſuas dirigit, mul
tiplici exhilaratione corroborat, virtutes creatas ad ope
randum exagitat, vt etiam ad ea quæ ſunt exterius ſe
extendens, ſua dignatione & ex deliberatione, loqui
vel facere, niſi de pertinentibus ad ipſam ſuum poſſeſ-
ſorem, non permittat vllo modo. Inde ergo debet aĩa
lamentabiliter excitari, vt laboret inſtantius, ſcilicet vt
principium inceptionis, vbi quaſi tota eſt vnitiuæ ſa-
pientiæ difficultas, aggrediatur audacius, vt tãtò citius
manens immobilis in loco ſibi cõnaturali, ſuæ primor
diali origini naturaliter competenti firmiſsimè radice
tur. Dicto quomodo per exempla ſenſibilium & vege
tabilium mens ad ſuum delectabile obiectum debeat
excitari, & in ſuo loco naturali inauertibiliter radicari,
dicendum eſt, quomodo per exempla inanimatorum
ad idem efficacius excitetur. Sicut omnia corporalia
locis ſibi competentibus conſeruantur, ſic ſpiritualia. ſ.
mentes Angelicæ, & humanæ locum habent propriũ
non ad inſtar corporalium dimenſionum, ſed ſuæ cõ-
tendentiæ, & ne redigantur in nihilum ipſa ſua dexte-
ra continenté. Sicut enim corpus ratione ſuę pondero-
ſitatis ſtatim ad locũ naturalem (vt in ipſo quieſcat) na
turaliter deportatur, ſic mens donec perfectè conſtrin
gat illum, qui ſua dignitate non poteſt non appeti, per
pondus amoris vſque ad ipſius vnioné à ſupernis col-
latam, ſine quiete vaga, ſine refectione famelica, men-
dicabit, quantumcunq; extraneis delitijs vel honori-
bus occupetur, tamen nullatenus ſaciabitur, niſi illum
cuius eſt imitatrix imago, ipſum per contactum amo-
ris quem vnicum naturaliter appetit, fuerit aſſecuta, &
niſi in ſigno iugis lætitiæ in ipſa ſe præſentem annun-
ciet, mentis importuna tendentia non quieſcit. Et hoc
in Ioan. Euangelio inſinuatum habemus à diuino Pe-
Ioan.6. tro præ cæteris amante ardentius, ſic dicente. Viderat
enim vbique inopiam, & in ipso ſolo cui loquebatur,
præſentialiter perfectam quietem inueniens, dicit. Do
mine ad quem ibimus, verba vitę æternæ habes. Do-
minum vocat, quia ipſum collit omni poſtpoſita crea-
tura poteſt anim appellare Dominum, cum amor non
deriuetur ad aliud, ſed conuertatur ad ipſum à quo tã-
quam à ſonte primordialiter emanauit. Et ſic dicit. Ad
quem ibimus? quare verò non eſſet recedendum ab eo
in perſona amantium ſubdens efficaciſsimam rationé.
Verba vitæ æternæ habes, non verba oris exterius, ſed
mentis interius, tuas diſtillationes multiplices immit-
tendo, quibus multò efficacius quàm per argumenta,
vel creaturas, vel quæcunque alia, verba vitæ æternæ
incognita, gaudia tuis amatoribus manifeſtas, vt ipſa
ſentientes (ſecundum diuinum Apoſtolum) cętera om Phil.3
nia vt ſtercora reputent, vt te lucrifaciant. Quartò re-
ſpectu rationalium. Cum naturaliter anima ſecundum
ſuas potentias obiectis competentibus perfici deſiderat
ſcilicet ad arduum, verum & delectabile aſpiret, ſed ex
tendendo ſuperius, vt illi ineffabili vniatur, qui eſt ſum
ma maieſtas, incommutabilis veritas, & indeficiés bo-
nitas. De iſtis breuiter pertranſeo, quia de his inferius
oportet determinare prolixius. Tamen ad præſens ſic
veram arduitatem increatam eſſe anima non reputet
in eis, in quibus quantumcunque alijs præexcellens ar-
ctioribus honoribus eleuetur, ipſam neceſſe eſt, tam
mentis quàm corporis vt ſenſibiliter comprobamus,
mendicitati, & ſubiectioni multiplici ſubiacere. Sed
tunc ſolum mens in obtentu veræ arduitatis congau-
det, quando per intimam amoris vnionem tanta liber
tate perfruitur, quæ non poteſt cognoſci niſi ab illis,
qui ipſam experimentali notitia præſentiunt, vt Dia-
bolum non timeat, mortalem hominem nullatenus
pertimeſcat, vt tumultus pœnę æternæ non ſentiat, vt
ſuſceptionem mortis amplectendo gaudeat, vt quæ
immediatè per veram vnitionem creatori proprio ſe
ſubiecit, in omnibus liberam ipſius promiſsionem cõ-
ſequatur, dicentis in Ioan. Si filius Dei vos liberauerit,
verè liberi eritis. Tunc enim verè filius Dei liberat, Ioan.8.
quando dexteram amoris ipſam extendendo porrigit,
vt ipſi inhęreat omni creatura ſuppoſita nihil ſub Deo
pœnale amanti in vnitiuis deſiderijs dominetur. Et
hæc eſt ratio, quia in loco tuto per infixionem amoris
ſe firmiter collocauit, nihil aliud timet extrinſecum,
nec etiam ipſum in quo habitat, cum amor familiaris
minas illius quem diligit, facit obliuiſci. Vndè dicit ip- Ioan.16.
ſa veritas in Ioan. Hæc locutus ſum vobis, vt in me pa
cem habeatis: In mundo auté preſſuram habetis. Tunc
enim quando Dominus menti loquitur, & ſeipſum
per ſpiritualium influitionum colloquia præſentem
denunciat, ſtatim pax ſequitur, quia ipſe eſt ab omni
ſeruitute radicitùs liberatus, qui etiam altiſsimus mun
danis preſſuram habẽdam promittit, quia dignum eſt,
vt qui venerandiſsimæ maieſtati ſeipſum per amoré
verum non ſubijcit, ab omni creatura miſera concul-
cetur, vt omnis creatura ſuum vindicet creatorem, il-
lum afflictione multiplici conculcando, qui nolens ei
per amorem ſubijci, Dominũ proprium derelinquens
adhęrẽs vilitatibus alijs, quaſi ille non eſſet verus Deus
vilipendit. Vndè quantò anima inhæret per arden-
tiorem amorem intimius Deo, in tantũ efficacius ab
omni ſubiectione libera, in regno proprio fœlicius iu-
cũdatur. Dicto quòd ibi eſt verus honor in illius amo-
ris vnione repoſitus, in quo eſt totius ſubiectionis pri
uatio, dicendum, quomodo ratio in ipſo inuenit ve-
ritatem, ſed quia præſentis ſpeculationis eſt, quod vera
illuminatio ex amore relinquitur, ideò dicendum eſt
quomodo voluntas in ipſo & non in alio perfectiſsi-
mè ſacietur, cum ad ipſius pertigerit in præſenti
exiſtens viatrix beatiſsimam vnionem, tamen ſicut
diffuſius dicetur poſtea, cum mens in re aliqua ſeip-
ſa ignobiliori non quieſcat, ſibi conſolatio vel de-
lectatio terrena non ſufficit, licet in ipſis quando-
que contra ſua naturalia lamentabiliter occupetur.
Et hoc, quia omne delectabile, ſi verum eſt, quie-
tat deſiderium ſiue tendentiam appetẽtem, ſed omne

terrenum quantumcumq; ſuaulus æſtimari valeat, ap-
petitũ relinquit famelicũ,& niſi ſorſan ad horã totali-
ter inquietum,vt apparet ſenſibiliter in omnibus , er-
go in mundanis oblectationibus nunquã appetitus tẽ-
dentis conquieſcit.Quidnam ergo mens prædicta ſa-
ciet. Vnũ.ſ.ſolum reſtat,vt ad ipſius præſentialẽ vnio-
nẽ acceleret,quẽ ſolum ſeipſa meliorẽ inuenit , qui ſo-
lus habet theſaurum iucunditatis in ſcipſo abſcondi-
tum , quem cũ quis per experimentalem notitiam in-
uenit, vadit,& vẽdit omnia prę gaudio,& emit agrũ il-
Mat.13. lum.Ager enimdicitur amoris vnitiui planicies,in quo
mẽs currit per ignota deſideria pedibus affectionũ ful
cita,in quo theſaurus abſcõditus ĩuenitur,qñ per amo-
ris exercitia ille qui eſt vera iucũditas per ſpiritualẽ no-
titiam vel encenium aliquod ſpũale pręſens eſſe ſenſi-
biliter cõprobatur , pro cuius amore adepto mens hi-
lariter cætera omnia vilipendit,cũ quis vel qualis ſit il-
le quẽ diligit,in affectu perceperit , cũ ſe ſupra ſe ad ip-
ſum directè extendit,dilecti dextera ſubleuatus,vt ea
quæ prius audierat, verius quã illa quæ ſenſibiliter cõ-
ſpicit maniſeſtius comprobentur, non immeritò pro-
Pſal.83. pter hoc dicit ſermo Dauilicus . Melior eſt dies vna in
atrijs tuis ſuper milia , quia dũ per atria planiciei amo-
ris mens aſpirando percurrit celeriter , plus ſentit in v-
na die de mentali lætitia, quàm in millibus dierum va-
leat in variarum rerum ineptis oblectationibus expe-
riri,& diẽ in atrio nominat quia mẽs dũ nõ ꝑ iſtã pla-
niciem percurrit,ſciat ſe multiplici obtenebrante cali-
gine obſuſcari. Sequitur de obiecto rationali ꝙ ẽt ve-
ritas dicitur.Iſta.n.veritas rationali ſpiritui reſpõdens,
non in veritate creata cõſpicitur, quia omnis veritas à
falſitate,à deceptione,ab opinione eſt penitus elõga-
ta & nõ ibi de veritate increata fit mẽtio, ſed de creata
hic loquitur,quia propter hoc quòd veritas ignoratur,
ideò accõmodatur falſitas,ideò ſequitur deceptio.ideò
multiplicatur opinio . Et hoc eſt, quia veritas occulta
non poteſt cognoſci,niſi in lumine deſuper radiante.ſ.
quo abſcondita diuina intelligimus,tanquam median-
te lumine , ſicut materiali lumine dirigente viſualẽ ra-
dium ad obiectũ ſenſu exteriori corporalia ſenſibilia
indeceptibiliter capiuntur.Si ergo lumen diuinum de-
ficiat,iam creata veritas in mendacium conuertetur ,
non propter defectum ipſius, ſed propter vel remanẽ
tem cæcutientis mentis obſuſcationem , vel in ſe per-
cipere intelligibilis veritatis radium non valẽtis. Cum
ergo ſecundũ ꝙ ſenſibiliter videmus, quaſi omnis ve-
ritas ſit maximè de diuinis(niſi illa quibus per fidẽ ac-
quieſcimus)in dubitationem vel opinionem conuer-
ſa,iam non purè per humanam doctrinam veritatem ,
mens rationalis appræhendit. Vt ergo inueniat verita-
tem,ad amoris vnionem properet , & verius quã cor-
pus per materiale vinculum , vel artificiale glutinum ,
vel incaſtraturam labore operatoris induſtrij,corpori
alij coniungatur , mens per amoris oſculum vnitur illi
1.Tim.6 (ſecundum diuinum Apoſt.)qui lucem inhabitat ina-
ceſſibilem,& tunc ſibi dilectum ſuum timore filiali ti-
menti pariter & amãti promiſſionem diuini prophe-
Malach.4 tæ Malachiæ conſequitur, dicentis . Vobis timentibus
nomen meum orietur ſol iuſtitiæ, tunc diuinam miſe-
ricordiam ſupradictam miſericorditer conſequetur .
Accedite ad eum & illuminamini , Cuius reddit in ſe-
primo diuinorum nominum Dio.rationem. Quia qñ
mens circa illa quæ ſunt creatæ veritatis addiſcenda
immergit affectũ finaliter,non vnitur illi vt ſuo ſplen-
dore multiplici decoretur,qui facit ſolem ſuum oriri ſu
per bonos & malos,ſic dicens , quando mens ab om-
nibus alijs recedens , ſeipſum poſtea dimittens, vnita
eſt ſuperſplendentibus radijs,profundæ & imperſcru-
tabilis ſapientia illuminata. Vnde prius dicit vnita, quã
inſcrutabili ſapientia illuminata , vt omni menti inlu-
ceſcat,ꝙ non niſi mediante vnione amoris,mentẽ ſum-
mo & inacceſſibili caligantis , veritas quoad profunda
& inſcrutabilia penitus cognoſcatur . Sequitur vltimò
ſ.de profectu mentis diligentis , pro amore dilecti ad
maiora ſe extendere diligentis vel cupientis. Non.n.ſi
cut humani philoſophi qui illa quæ quo quomodo ca-
pere poterant intellectu,faſtu ſuperbię inflati,attribue
re contẽpſerunt illi ſontali principio à quo in mẽtibus
oĩum rationaliũ ſpirituũ oĩs veritatis radius emanauit,
ſed econtrariò,inquantũ ſenſibilibus mens maiori de-
ſiderio inardeſcit,quia per verã ſapientiam mens edo-
cta ſcit ſe per ſui merita quæ ipſa poſſidet , nullatenus
poſſe obtinere,in gratiarum laudibus collatori omniũ
ſe diffundit, vt inquãtũ ab ipſo ampliora recipit, in tãto
ſe humiliorẽ ĩ ſuis oculis ſe reputãdo abijciat, vt nõ fur
ti diuino iudicio arguatur: vt ea in quibus nihil habet,ſi
bi tribuẽdo proprij animi elatione inaneſcat. Iſta ergo
ſunt duo brachia,q̃bus mediãtibus mentis ſurſũ actio
affectuũ multipliciũ recipit incremẽtum , quia ab vna
parte ſeipſam diſponendo præparat,ab alia parte diui-
nam influentiam prouocando,ipſius dono gratuito ꝑ-
uenire ad maiora & copioſiora præmia, promeretur.
In hoc.n.ꝙ ipſa quæ habet,non ſibi attribuit,ſed om-
nia redigit ad laudem omnium largitoris,concauitatẽ
in ſe exarat contra ſeipſum verius propugnando , qua
pluuia diuinarum gratiarum exuberans, montes & col
les tranſiliens,locis humilioribus ſe infundit,vt quan-
tò maioris humilitatis fuerit concauitas , in tantò am-
plioris gratię ſuſceptibilis habeatur: & hoc quia omnis
creatura inquantum ſuum recognoſcit principium ſe-
ipſam annihilat, vt quæ de nihilo creata eſt,intãtò plus
recognoſcit magnificentiam creatoris,cum ipſi ſoli eſ-
ſe & omne bonũ attribuit,iam non immeritò dicitur. 1 Pet.5.&
Deus ſuperbis reſiſtit,humilibus autẽ dat gratiã.Aliud Iac.4.
autem eſt brachium etiã à parte dexteræ , quo iuuãtur
mentis deſideria,vt ardẽtius ſolitò mens in ipſius exer
citijs exerceatur,quia dũ per amoris vnionẽ aĩa ſentit
quæ Dei ſunt,prorũpit in laudẽ ipſius multimodã,quę
laus ſuper omnia exceptis amoris exercitijs ad confe-
rendũ collaudati ad maiora prouocat largientẽ dum in
perſona taliũ collaudantium dicit Ioa.in Apo.Benedi- Apoc.7.
ctio,claritas,& ſapientia,& gratiarum actio,&c . Vn-
dè frequens beneficiorũ cogitatio , eſt quaſi quædam
tuba intonans in auribus dilecti,vt ſibi ampliora con-
donentur.Iſta.n.beneficiorum diuinorũ frequens me-
ditatio ſtimulat ipſum, vt ſe totaliter diffundat in ardẽ
tioribus obſequijs affluentiſſimi creatoris. Vndè Da-
uid in perſona talium dicit:In meditatione mea exar- Pſal.38.
deſcet,&c.quia dum diuina beneficia meditando reco
gitat,intantum ad amplectenda maiora pro amore cõ
ferentis animus inardeſcit.

Quomodo vnitiua & myſtica ſapientia obtineri poſſit. Parti. 3.

DIcto de his propter quæ vnitiua debet ab om-
ni rationali ſpũ concupiſci & per cõſequens illa
in quibus ipſa ſapientia determinata diffuſius cõ
tinetur,præſentis intẽtionis eſt inquirere, qũo vnitiua
& myſtica ſapientia valeat obtineri , tria principaliter
in hoc opere oſtendentes . Primò de ſapientia ipſa in Diuiſio.
generali , ſecundum quòd alternatim duplex intelle-
ctus theoricę,in ſcripturis cõſcribitur.Secundò de my
ſtica theologia quantũ ad ſui præparationẽ.i.de remo-
uendis obſtaculis , vt prius inuia in ſubſequenti pla-
niſſima habeatur . Tertiò de vnitiua ſapientia in ſe-
ipſa conſiderata . Dicto quòd ratio naturalis ſpiri-
tus niſi ſummo bono inhæreat , non poteſt in alio
aliquo quietari , dicendum eſt de induſtrijs per quas
amor ardentius incitatur , & iuuatur vnitiuum de-
ſiderium ad hoc , quòd dilectus ipſum erigendo,
oculo

oculo reſpiciat pietatis,& hoc ītelligitur per hoc quod dicitur poſtea.Inſpectrix diuinæ ſapientiæ. Ad quam notādum cum bona aſſuefactio ſit hominis ardui poſſeſsi initiale principium, quatuor ibi de neceſſitate cōcurrunt,ad hoc quòd perfectè reſpiciatur diuinitus,& vnitiuam deſideratiſſimam cōſequatur, quorum vnū eſt interius in mente, ſecundum à corpore, tertium à loco,quartum à tempore. Primò enim ſicut videmus, & quando ſol ſulget in virtute ſua in meridie reuerberantur oculi à ſolaribus radijs, & etiam obfuſcantur, ideò neceſſe eſt,ad hoc ꝙ ſontem ſolis directè aſpiciat, vti quodam ordine. Primò videlicet clarum aliquod aſpicere, vel etiam ipſum ſolem in ortu conſurgentis auroræ,deinde ipſum circa horam tertiam, poſtea etiā per aſſuefactionem ipſum poterit in meridie videre,ſic mens poſtquā iā omnia terrena dimiſit,poſtquam etiā à gaudijs mundanis ſe penitus ſequeſtrauit, tamen eſt inuoluta multiplici obtemperante caligine,quæ adhuc non permittit ferri ſpiritū expeditis motibus in obiectum.Sibi ergo neceſſaria eſt induſtria, quia nemo repente fit ſummus, vt ſiue habeat deuotionem ſiue nō ſiue ſentiat ſe calidum vel frigidum, tamen (vt poſtea prolixius dicetur) pulſet ad oſtium diuinæ bonitatis, affluentiſſimam miſericordiam obſecrando, vt illum dilectum per amorem æſtuantem ſentiat, qui ipſam creauit ad ſuam imaginem,ad ſibi ſoli amoris obſequia impendenda. non ergo à ſuo proprio propoſito deſiſtat,ſed tantum pulſet ſecundum ſuæ paruitatis modulum,donec per quietem amoria vocem dilecti ſuauius audiat conſolantem. Ecce ego ipſe ſum,vt habetur in Ioan.Et hoc eſt quod di cit beatus Dionyſius in lib.de diuin.no.Secūda induſtria eſt,vt cum in principio multum elongatum ab ardore vnitiui amoris ſe ſentiat,per quem debet dilecto coniungi. (quia hoc eſt ſupra mortalis hominis facultatem ꝙ miſera,& diſtās tanti amoris vnionem appetat) neceſſe eſt, vt illos qui in epithalamio cum ipſo letantur,in gloria totis viſceribus orādo inclinet,vt illum qui iam non ipſum amant, ſed ardēt in ipſo totaliter, per ipſorum ſupplicationem ſcintillam ardoris exiſtens in miſeria recipere mereatur,nō ardorem ipſorum deſiderans, ſed de micis quę cadunt de menſa Dn̄i, ad inſtar catuli deſiderat ſaciari,dederit maximè cum iſta duo dederit ſecundū Pſalmiſtæ conſilium dicentis. Leuaui oculos meos in montes,&c.ſtatim ſubdit.Vnde veniat auxilium mihi,cum Iob conſilium obliuioni nō dederit, & ad aliquem ſanctorum conuertere, quia licet tanquam regales conſortes omnes mentes angelicæ & ſancti excellentiores ſint attētione præcipua exorandi, tamen vnum ſpecialem habeat,cui præcipuū impendat obſequium,vt cum ſemper non poſſit ad diuina intendere, illos ſuos defectus impleat, qui in cœleſti gloria ipſius ſemper aſtat aſpectibus, qui videt eum reuelata facie, quem ipſe laudat inceſſanti iubilo:huius per ſuffragia amorem conſequi deſiderans,qui quantum etiam de ſe, vix eſt dignus ad plantam pedis dilecti ſui oculum eleuare. Sed quia ibi dictum eſt,ꝙ mentes angelicæ & ſancti beati in gloria ſunt præcipuè deprecandi, cum illa fœlix ciuitas ex hominibus conſtat & angelis,ipſos angelos reuereri non negligat, ſed vocem audiat Raphaelis loquentis pro Tobia adhuc caliganti dicentis. Ego obtuli orationē tuam Domino,hoc ſibi dicens in perſona animę aſcēdere cupientis. Hi ſunt enim expeditiſſimi paranymphi,quia mentium pias affectiones dilecto offerunt, vt ſuis miſerationibus de ſua naturali bonitate impermutabiliter incluſis defectū ſupplere debeant. Hi ſunt qui tot inſignia impendunt obſequia, qui noſtræ beatiſſimæ redemptionis in incarnatione verbi mediatores pacifici extiterunt,qui nobis pacem de cœlo redditam nunciauerunt, creatoris & creaturæ iā pace reformata

Aſſuefactio orationis neceſſaria ad amorem vnitiuum.

Ioan.6.

Pſal. 126.

Iob.5.

Sanctus aliquis particularis habendus qui pro nobis intercedat apud Deū.

Tob. 12.

per vitæ principem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,ipſum pro nobis collaudando, gratias reddendo ſolenniter beata gaudia humano generi reddendo, ſiue nunciando iucundi nuncij affuerunt, & ſuum angelum à diuina bonitate à ſua primordiali origine ad ſui cuſtodiam deputatum reuereatur, deprecando attentius, vt ipſe pauper attingere valeat, per amorem illum in cuius amplexibus ipſe abſorptus luce inacceſſibili fœlice beatitudine iucundatur,vt audire valeat illud quod Danieli prophetæ in perſona animæ diligentis,dicitur ab eodem,quia vir deſideriorum es tu. Quid enim poterimus illi beatiſſimo conductori & conſolatori noſtro reſpondere, qui tam dulciter admonet vt creatori ſuo perfectè etiam anima inhæreat,ſi in charitate debilis,ſi abſciſſa per peccatum eſt ab ipſo, quòd ad ſontem vitę mortua iam anima reuertatur,qui mentem perfectam tot ſplendoribus ea quæ ipſe percipit ipſi obijciēs, multis modis irradiat,ſuis excitationibus accendit,ſuo cōſortio magna lætitia iucūdatur,& maximè cum ſecūdum ſuam paruitatem mens facta eſt cōformior, cum idem ſapere deſiderat,in quo ille totaliter abſorbetur. Tunc enim facilis eſt tranſitus,vt mens ea quæ ſibi angelus obijcit, recipiat, quando non tantum in natura, ſed etiam in gratia eſt proportionabilis conuenientia, quando eſt eiuſdem amoris affinitas, licet vnus minus alio radicetur. Et ſicut eſt impoſſibile, arenam maris & ſtellas cœli ab homine enumerari,ſic ſunt ipſius beneficia circa nos infinita. Ipſe enim eſt orantibus aſſiſtens,euntes concomitans, dormientes protegens & defendens.Sequitur de tertia induſtria,quæ eſt in modo quoad corpus quantum ad orantes in vnitiuis deſiderijs exiſtendi,& tamen modum multiplicem orandi nobis expreſſum in ſacra pagina videamus. Primus in Moyſe, qui erectus in corpore, manus extentas ad cœlum erigebat.Secundus Salomonis,qui genibus flexis, faciem ſuam verſam ad terram manus ad cœlum dirigebat.Tertia eſt in nouo teſtamēto in beata Magdalena,quę proſtrata ad terram in faciem,beatos pedes benigni redemptoris lachrymis rigauit. Quartus in ſedendo,quem habemus in Luca, ab ipſa Magdalena dū ipſa ſedebat ad pedes Domini in ſilentio,plus orans interius in deſiderio cordis,quàm in labijs oris exterius, Quintus à Domino IESV CHRISTO,qui patrem vt ab eo calix paſſionis, ſi poſsibile eſſet,tranſiret, exorauit.Sextus in cruce, quando manibus extentis erectus corpore patri ſpiritum commendauit. Septimus ab Apoſtolis,Ieſum ad patrem aſcendentem deſiderio reuertendi ad ipſos, in corpore erecti facie verſa ad cœlum orabant interius. Cum ergo ſecundum diuerſas affectiones vel cogitationes diuerſus modus reperiatur ab orantibus oportunus, tamen in iſta ſpecialiter neceſſe eſt,quòd corpus totaliter ſit erectum,& facies verſa ad cœlum ſuperius, quia ſecundum diſpoſitionem actionis ſpiritui reſpondentem formatur. Vnde ſi mens quando ſe extendit in ardore motuum, vnionem dilecti deſiderās,faciem verſus terram inclinaret, impediretur actualis tendentia, vel in parte maxima ceſſaret,cum ipſum deſiderando appetat, qui eſt ſupra ipſum ineffabiliter collocatus, ſecundum beatum Dionyſiū,ſibi in myſtica theologia deſiderata gaudia promittendo dicentem,ſurſum ageris ad illum,qui eſt ſupra omnem ſubſtātiam & cognitionem. Vnde vel corpore totaliter erectus ſtando, vel genibus flexis neceſſe eſt mentem per modos anagogicos conſurgere,ratione conuenientiæ ſicut dictum eſt, ſecundum quòd etiam videmus in illis qui de aliqua materia cogitant ſubtilius ſe profundendo, vel etiam in his qui loquuntur de arduis,eſt neceſſaris corporis diſpoſitio,vt ſemper ſe interioribus quod eſt exterius cōfiguret, tamen in meditando vel flēdo pro peccatis,poteſt ibi eſſe alia diſpoſitio

Dan.9.

De diſpoſitione corporis in oratione habēda.

Exodi.7.

2.Para.6.

Luc.7.

Luc.10.

Matth.26.

Luc.23.

Actuū.1.

diſpoſitio corporalis, vt ad ſimilitudinem Publicani terram reſpiciat inferius, qui ſuuum benignum redemptorem contra ſe ad iracundiam prouocauit. Et ſimiliter ſecundum alia ſpiritualia exercitia meditando vel cogitaudo, poteſt eſſe diſpoſitio alia & alia. Talis in anagogica actione neceſſaria eſt diſpoſitio, quæ dicta eſt ſuperius, quia cum ardeudo aſſicitur vnionem deſiderans, loquitur ad eum ſic attentè, & veluti ſi eum videret facie ad faciem. Cum ergo licet ſit vbique, tamen vt eſt in cœlo dirigatur amantis eloquium. Cum ergo loquatur ad eum quem iu cœlis adorat, ſuperius eſt neceſſe faciem conuertere, cum ibi eum deſiderando prouocet in ipſum totaliter transformari. Dicto de induſtria, quæ eſt in diſpoſitione corporis, ad hoc vt eitius reſpiciatur ab illo, cui ſolum placere concupiſcit, dicendum eſt de quarta induſtria, quæ eſt ratione temporis. Sicut enim videmus in neceſſitudine corporis, ꝙ eſca ſibi competẽs ſemel vel bis in die tempore ſuo propinatur, ſic anima quæ in amore viuere deſiderat,

De tẽpore orationi deputando.

hora debita & tempore congruo lumbos ſuos accingendo ſe præparet, & tempus orationi conſtituat, vt mens pane & vino in tali amore refecta, quotidiano cõuiuio non priuetur, cum multo nobilius, multo ſuauius ab amante illud inueniatur conuiuiũ, quàm in paſtu corporis carnis refectio ſentiatur: non enim dignũ eſt vt domina melliflui amoris prandij langueſcat inedia, & garrulæ famulæ hora debita & tempore oportuno carnale deſiderium impleatur. Et ꝙ talis ſit temporis oportunitas manifeſtum eſt, quia ſicut ex frequẽti bene agere relinquitur habitus in anima, ſic cũ mens elegerit tempus orationi maximè de nocte ſpecialiter deputatum, ſecundum illud Dauidicum propheticum. Et nox illuminatio mea in delitijs meis. quædam affabilis complacentia in mente remanet, vt ſemper ſuum

Pſal. 138.

exercitium illa hora impleat, in qua ſe ad Deum dirigere conſueuit, & ſi etiam quandoq; diſtat, vt non in hora aſſueta propter aliquod aliud impedimentũ mẽs ſe in oratione extendat, à ſeipſa arguitur, & non modicum quandoq; affligitur, ſi pro cauſa minus honeſta remaneat, quia iam hora pertranſijt, in qua mens dilecto inhærere conſueuerat, ſibi firmam amoris refectionẽ miniſtranti, & ſpiritualis lætitiæ odorifera pocula propinanti. Si autem de hora competenti ſit quæſtio, quo mens diuinis laudibus ſe exteudat, audit Dominum per prophetam loquentem. In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum eius: quod

Pſal. 12.

maximè dicitur, quia tuuc minus videtur ab omnibus hominibus, quia tunc quaſi omnia ſileut tumultuantia maximè quia tunc dormit populus Chriſtianus: cuius ratione charitatis cauſam debet aſſumere, non tantum

Nocturnũ tẽpus oratiõi aptius.

affinium ſed omnium filiorum baptiſmatis, vt ipſe tũc vigilet viſceroſis orationibus protegendo, vt leo circuiens quærens quem deuoret, in ipſis non præualeat, quos pater omnium viuentium imagini filij ſui conformauit. Tunc enim ad amplexum Domini ſui inardeſcet cõſurgere, ſtet peruigil cuſtos, qui de nocte pro quolibet, vt pater ſuus ſeipſum immolauit hoſtiam viuentem. Sequitur de quinta induſtria quæ eſt ratione loci. Cum enim antiquus ſeductor per pium laboris initium, & per alios effectus videat, ꝙ mens à ſui dominio totaliter volens recedere aſpirans ad regnum, multò nobilius ſub alijs dilecti deſiderans protegi: ad eius dominium ſe transferri eius fœlicitati inuidens tentando circuit, vt quem ſub ſpecie apertæ malitiæ non poteſt decipere, ſub ſpecie boni ſuſpirantem ad alta miſerabiliter decipiat, ſic ei obijciens. Veritas in Euangelio ſuos diſcipulos admonet. Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Tu ergo debes in lo-

Matth. 5.

co publico & aperto inſiſtere orationi, vt alij ſimplicio res per tuũ exemplum manuductiuè ſuperius attrahãtur iuſtitia & ſanctitate, non ſolum tuum profectum proprium deſideres, ſed per te multitudo non modica ad conſimile tibi ſpirituale exercitiũ, multò plus exẽplo vitæ quàm verbo doctrinæ eminentius prouocetur. Ideò locus occultus requiratur, vt ex illo per quod debet conſequi vnitiui amoris gloriam, per omiſſionẽ circunſtantiæ non incidat in ruinam, non tantum propriam ſententiam, ſed creatoris ſui audit in Euangelio fideliter edocentem. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuũ qui eſt in cœlis,

Locus ſecretus orationi eſt conueniens. Matth. 6.

quia licet per modicum temporis ab hoſte maligno orans in publico, pacifice relinquatur, vt ipſius prædicta admonitio in corde orantis radicetur amabilius, tamen poſtea timeat ne orationem ſuam ponat in ore hominum, & tanquam meliorem ſe alijs reputans, vel ſanctum ſe iudicãs, ſic interius inuaneſcat, vt ſibi dicatur à Domino. Tu vero odiſti diſplinam meam, Euangelij conſilium non tenendo: & proieciſti ſermones meos retrorſum: ſcilicet multiplicium conſolationum

Pſal. 49.

attentè orantium, quibus ſolus Deus in mente (tanquã ipſis loquens) ſe præſentem annunciat, vt vnde conſurgendo ſuperius collatori reſpondere debuerat gratiarũ actiones multimodas, pro beneficio non ſuis meritis ſed gratis exhibito, retrorſum proijciat ſe ad fauorem humanum in laude hominum proſternendo. Et licet hæc induſtria propter inſtantia & multimoda pericula attentè ab omnibus obſeruari debeat, tamen nouus amans de nouo conſurgere cupiens, cum magna cautela cuſtodiat, cum adhuc habet arũdineum amorẽ, quia multũm plus ſiue maius periculum imminet ei, quàm illi qui in duello ſpirituali diutius ſe exercens, tanquam clypeo amoris iam protectus, iã apertis oculis cognoſcens machinationes hoſtiles, veluti expertus miles de inimico perſecutore nouit ſagacius triumphare, quia tunc ſecurius poteſt ſe alijs oſtẽdere, qui pondere amoris cor ſuum iuterius in Domino protectore benigno, non ſine multis laboribus collocauit. Dicto de quinta induſtria, qua diuinam amans inſpectionem occaſionaliter promeretur, dicendũ eſt de alia, quæ eſt ex multiplicatione ſpiritualium, quia ſecundum quòd videmus in materiali refectioue animalium corporum, ſi

De variatione meditationũ neceſſaria cõtra faſtidium.

aliquid cæteris magis delectabile ad veſcendum continuè propinetur, cum ex eiuſdem continua & diuturniori replicatione guſtus ſenſibilis fatigetur, nouorum aliorum refectionem appetens, licet primum ſuauius (quantum in ſe eſt) ab omnibus iudicetur, & quando plus recentium epularum ſuperuenerit copioſior multitudo, ſaciabilius quàm in vno reficitur, & plus ĩterius ingeruntur: ſic mens, ſi horam quam ſibi ad diuina colloquia dedicauit, totaliter in extenſiuis ſiue exceſſiuis moribus aſpirans ad ſponſi vnionem expenderet, propter fatigationem corporis non ſuſtineret ſpiritus, cum ſicut dictum eſt, ex amoris importuna tendentia non modica aſflictio, immò maxima capiti & pectori quibus amplius ſpiritus radicatur, & per conſequens mẽbris alijs corporis ingeratur, ideò epulas recentes ſibi multiplicet, & maximè circa tria, vnum præcipuum & præclarum, & duo alia adiacentia comitentur: principale ſit deuotiſſima oratio, & caſtiſſima affectio qua ſpõſo propter ſeipſum vniri deſiderat. Sed ad hoc primũ principium maximè incipientibus ſit cogitatio de

Meditatio paſſionis Chriſti incipiẽtibus cõuenientior.

paſſione dominica neceſſaria, quõ pro peccatis noſtris radicitus extirpandis, Rex glorioſus ſeipſum obtulit, intantum pro nobis Deo patri obediens, vt morte crudeliſſima damnaretur, ita, vt à planta pedis vſq; ad verticem non fuerit in eo ſanitas, & non eſſet pars, quę nõ ſanguine ſacratiſſimo reſperſa vniuerſis aſpicientibus appareret. Vnde cogitatio de carne eſt, ad ingrediendũ ad diuinitatem amoris interius latitantis ianua, & in ſi-

gnum

gnum illius, latus ſuum ſacratisſimum ferro lãceę ape-
riri voluit, vt non niſi per plagas illius mens in diuini-
tatis intimis radicetur, quia (ſecundum ꝙ dicitur alibi)
cogitatio de paſsione, & refectio in eadem, dignitati
animæ non ſufficit, ſed ſolum ille qui carnis velamine
ſeipſum ab humanis aſpectibus abſcondebat. Ideò diui
nus Apoſtolus admonet omnem animam ſuper ſe con
1.Petri.4. ſurgere aſpirantem: CHRISTO (inquit) ſemel in car-
ne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini, quia iá
multum diuinitati beatisſimæ appropinquat, qui hu-
manitati ipſi vnitate per compasſionem imitatricem
pasſionis pertractando, tam precioſa vulnera interius
conformatur, quòd tunc ſine aliquo retinaculo cogita-
tionum de carnis pasſione poterit dimittere, quia iam
finem in parte aſſecutus, ſolum in ipſo intimius deſide
rat radicari, pro cuius obtentu de plagis oſtiarijs cogita
Virũ ſpũalẽ decet de peccatis hominum cõpati. bat illud exercij principium ſpeciale. Sequitur de ter-
tio ſubſequente, ſcilicet quo non modicum diuinã mi-
ſericordiam ſiue reſpectionem miſericordaliter prouo
cabit, hoc eſt aliorum peccatorum expoſitorum hoſti
bus in peccatis obdormitorum in ſecibus, in delitijs
mortuorum compasſio. In hoc enim apparet filialis &
amoroſa dilectio, quando illis compatiendo qui ad pa-
tris ſui imaginem creati ſunt, vt illum imitantes in vita
regnent ſancti in gloria, videat ſic miſerabiliter alios la
ceratos, & alios ſic excæcatos recognoſcat, vt vix vni-
cus maximè de adultis inter cẽtũ inueniri valeat, qui il
lum videre in gloria mereatur, in quem deſiderant an-
Ioan.12. geli proſpicere, cum ſibi illud decretum obſtupeſcen-
dum ediderit. Qui mihi miniſtrat me ſequatur, quia
quicunque viuens homo ſedulum famulatum præſti-
terit, ſiue Altisſimo in bonis, ſiue Diabolo in peccatis,
iuſto Dei iudicio poſt receſſum animæ à corpore, il-
lius glorioſis vel miſerabilibus agminibus coniungetur
cuius complebat, dum viueret, volũtatem. Si ergo ma
teriali gladio videam aliquem corporaliter iugulari,
vel perforari, vel cuiuſcunque potentioribus pedibus
ſuffocari, naturali affectu miſeriæ ipſius compatior.
Quomodo ergo mens ſe dicat patrem amare rationa-
lium ſpirituum, cum tot filios ſua inſignitos imagine
videat, crudelisſimorum hoſtium pedibus ſuffocari, &
illuc eos introducere vbi omnes guttæ aquarum, & fo
lia arborum citius certo numero redderentur, quàm
deſiſtant lamẽtabiliter proclamare illa verba, quę Do
Iob.3. minus ſibi per Iob virum diuinum prædixerat. Pereat
dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, con-
ceptus eſt homo: & poſtea immediatè. Cur exceptus
genibus? cur lactatus vberibus? cur egreſſus de vtero nõ
ſtatim perij? Rationem huius rei duplicem reddit ſibi
diuinus propheta. Prima erit ex mirabili cruciatu, in
quo corpus & anima quandiu Deus erit in gloria, inſi-
Iſa. vlt. mul punientur, quia pariter deliquerunt. Dicit Iſa. Ver
mis eorum non morietur, & ignis eorum non extin-
guetur: quia vermis eſt remorſus conſcientiæ, quo pœ
nam doloris ſenſibilem, & pœnam damni incurrere
meruit in ęternum, dolens de perpetratis in ſęculo, quę
iá nõ proſunt, ſed ſingulariter dolorem incutiunt, ſecun
Sap.5. dum quòd de talibus Dominus in lib. Sap. proteſtatur,
cum ait. Quid vobis profuit ſuperbia? &c. Sed & pœnã
Iſa.26. damni comminatur altisſimus per Iſa. prophetam di-
cens. Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Et bene
ipſum vocat impium, quia ſolus amor mentem in pro
pria pietate facit vitã deducere, quo verus cultor crea-
tori proprio exhibetur. Digno ergo Dei iudicio à bea
tisſima fruitione illius ſeparando tollitur, qui dum vi-
xit in corpore, non ſe ſic præparando diſpoſuit, vt bo-
nitati increatæ amoris vinculo coniungeretur. Tunc
enim vere tollitur, quando moriens in tenebris à fœ-
lici diuiſione diuinæ pulchritudinis peccatis ſuis exi-
gentibus ſeparatur. Et hoc eſt quod ſequitur, ne videat
gloriam Dei, qui vita brutali vixit in terris, non eſſet iu
ſtum iudicium, quòd vita angelica in cognitione veri-
tatis æternæ, & amore beatitudinis increatæ, in qui-
bus conſiſtit gloria in cœlis iubilans perfruatur. quo-
modo ergo iam hilaris apparebit, qui tot patris ſui be-
nignisſimos filios vidit in tam inæſtimatis doloribus
cruciari? Ideò dicebat diuinus Apoſtolus ad Cor. Soli- 2.Cor.11.
citus non pro vno tantum, ſed pro omni congregatio-
ne fidelium. Quis enim infirmatur, & ego non infir-
mor? quis ſcandilizatur, & ego non vror? Quia mem-
brum viuum & efficax, & vnitum CHRISTO capi-
ti non videtur, qui dolores commembrorum ſuorum,
& eorum vulnera inſanabilia non præſentit. Hæc er-
go diuina induſtria non modicum cœleſtem ad ſe in-
clinans clementiam, vt ſapientia oriens ex alto inferius
profundatur, qui ad hoc totis tam obſecrationibus, q̃
pijs affectionibus compasſione liniris, tam verbis igni
tis in prædicatione ad populum in omnibus laborans
attentius, vt diuina maieſtas in immisſione ſapientiæ
& doctrinæ vel fidei, ſic miſericorditer inclinetur, vt
omnis creatura pro qua princeps glorię in terris digna
tus eſt apparere, quicunque ſit ab oriente in occiden-
tem, ab aquilone in ſeptẽtrionem Chriſtianus, Iudęus,
vel gentilis, ſic ad veram cognitionem veritatis pertin
gat, vt illius fœlici conſortio non priuetur, qui non pro
vno tantum, ſed pro omnibus ſeipſum in ara crucis im
preciabile precium condonauit, & illius beata viſione
non careat, ad quem ſolum contemplandum, & aman
dum creata eſt, vt & mens patrem benignum Domi-
num noſtrum IESVM CHRISTVM ſectari deſide-
rans, ſupportet pijs orationibus attentis & accenſis pec
cata omnium viuentium, vt illi conformetur, qui ouẽ
perditam in ouile charitatis æternæ portãs in proprijs
humeris, patri ſuo reſtaurauit. Non enim diuinus pro-
pheta Hierem. fuit tãquam membrum mortuum, ſed Hiere.9.
viuum, & efficax: qui videns ſuum populum à Rege
nequisſimo tam atrociter ſuffocari, dicebat. Quis da-
bit capiti meo aquam, & oculis meis fontẽ lachryma-
rum, vt plorem ſuper interfectos populi mei die ac no
cte? Nabuchodonoſor enim Diabolum, Babylon con
fuſionem tartaream, Hieremias animam Deo vnitam Exodi. 17.
per amorem proprijsſimè ſignat. Sicut enim Moyſes
qui ſolus vir fuit, licet eſſet mitis in gente ſua & cæte-
ris manſuetior appareret, manus ſuas leuans ad cœlum
orationis ignitæ clypeo, & haſta amoris fortitudinis
extenta vſque ad cœlum Deum exercituum attingen-
te, ꝓmeruit, vt virtute ipſius Iſrael populus Amalech
ſuperaret: ſic etiam eiuſdem virtute amoris quo Deo
erat vnitus eũdem populum ſic protexit, vt Dominus Exodi. 32.
ei diceret, dimitte me vt populum iſtum deleam, quia
ſic Dominum affectuoſæ orationis vinculo ligauerat,
ne populo Iſrael pœna condigna criminibus inferre- Optimum exemplum.
tur. Si enim duo principis alicuius negociatores famu-
lantes exiſterent, & alter eorum ſemper circa commo
dum proprium negociaretur attentius, alter verò vti-
litatem totius familiæ Domini ſui ſe effundens ſolicitè
procuraret, citius à Dñi ſui largitate potiora beneficia
acciperet, q̃ ille qui de ſingulari profectu pijs circa af-
flictos carens viſceribus, ſeruili fidelitate lucra ſpecia-
lia procurauit. Iſta duo tanquam duo concomitantia
iucunda mentis deſiderantis tendentiam adiuuant, vt
à ſuo deſiderio & tendentiæ termino non fraudetur.
Primum ergo & præcipuum præcedit, vt dictum eſt,
ſcilicet affici circa pasſionem & plagas redemptoris,
per quæ ad perfectam inhærentiam ſubintramus, ta-
men ſæpe iam ceſſat maximè in quibuſdam, quando
mens in ipſa Diuinitate ſine impediẽte obſtaculo, via
iam aperta per exarationem ſuperiorum ardentium,
poteſt dilecto ſolito perfectius adhærere. Sed iſta quæ
eſt ex compasſione proximi, reſpectus diuini prouo-
catrix

catrix compaſſio, nunquam ceſſat, immò mens quanto ardentius afficitur, tanto ipſum orat attentius, vt ipſe miſerorum viſceribus vulneratis, ſalubrem miſericordiæ & pietatis adhibeat medicinam, vt in conſummata inſtitia exiſtens, dicat cum beato Iob. Semper creuit mecum miſeratio, & ab vtero egreſſa eſt mecũ. Tunc enim ſemper creſcit miſeratio, quando nõ proprijs affectionibus ſpirituali iucunditate attendit continuè, ſed inſœlicium miſeriæ condeſcendit. Tunc ab vtero ſecum egreditur ab illo inſtanti, ſcilicet quando ab emanatione ſœcunditatis diuinæ vitalem amorem mens recipit, quo primitus natus diuino conſpectui & virtutibus angelicis apparuit, ad ipſorum vitam conſimilem transformatus. Vltima induſtria eſt, quæ in ſapientia anagogica dinoſcitur ab ipſius amatoribus totis viſceribus amplectenda, quia ſi omne confuſum & inordinatum eo ipſo corruptibile & inſtabile iudicatur, ſimiliter ecõuerſo omne ordinatum ſtabile & ſuæ ordinationis decentia iudicabitur ſtabilitum. Idcirco diſcipulis veritatis, eſt cum diuturniori exercitio ſagaciter laborandum, cum ſuas orationes, vel pſalmos, vel hymnos, vel quæcunque alia dixerint, vt ſtabiliant in ſe numerum dicendorum. Item quid primò, quid ſecundò, quid tertiò: niſi fraterna charitate, vel neceſſitate aliqua, vel obedientia maioris, aliquantulum retardentur, ſemper id & eo modo quo decreuerint ſtudeãt adimplere: quia ex iſto fęlici exercitio relinquitur quędam, habilitatio in mente, de quo ſępe animus nõ modicum contriſtatur, ſi aliqua negligentia vel inertia cõſuetum exercitiũ derelinquat: immò ꝙ in principio ipſius exercitij ſpiritualis laborioſum videbatur, ſpiritui poſtmodum quaſi verſum in conſuetudinem ſuo decore alliciat: vt iam frigiditas verſa in calorem, tarditas in velocitatem, maximè quia amore vnitiuo trahitur, experimento infallibili comprobetur. Vnde in canticis ſponſa petit trahi dicens. Trahe me poſt te. Et ſtatim ſubditur. In odore curremus vnguẽtorum tuorum, quia ex quo amor attractiuus & ſurſum actiuus in ſupremum affectus iam inflammãdo immittitur in ipſam ſponſam, in ſui dilecti deſiderãtiſſimum ſinum collocando: iam mira agilitate currere incipit, vt quotieſcunque voluerit, vnitiui amoris deſiderio, veluti quodam ardore ſibi ſparſo diuinitùs, in ipſum ardentiſſimè ſe extendit.

Iob. 31.

In ſpũalibus exercitijs ſtabilitas & ordo requiritur.

Cant. 1.

Sapientia diuina à Deo edocta qualis ſit. Particula 4.

DIcto de perſuaſionibus & induſtrijs, quibus mens ſuper intellectum ad percipiendam ſciẽtiam vnitiuam attingit, ſubditur ipſa ſapientia à Deo immediatè edocta, à magiſtro hierarcha Paulo Apoſtolo tradita, à Dionyſio Ariopagita ſtylo anagogico & occulto conſcripta, ipſam ad Timotheum veritatis diſcipulum deſtinante, & ſic dicente. Tu autẽ Timothee amice circa myſticas viſiones forti concertatione ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia ſenſibilia, & intellectualia, & omnia exiſtentia & non exiſtentia, & ſicut poſſibile ignotè conſurge ad eius vnitionem, quæ eſt ſuper omnem ſubſtã tiam & cognitionem: etenim exceſſus tui ipſius ab omni irretentibili & abſoluto, mundè ad ſuperſubſtantialem diuinarum tenebrarum radium ſurſum ageris. Videas autem, vt nullus indoctorum iſta audiat, &c. In hoc verbo Pauli Apoſtoli ſapientia ſuprema includitur, & culmẽ totius perfectionis, vt poſſibile eſt in via: & tota profunditas librorũ Dionyſij Ariopagitæ, quo perfectè cognitio, quicquid eſt ſuper intellectum in libris Dionyſij, leuius omni æſtimatione efficitur. Vnde iſta conſurrectio quæ per ignorantiam dicitur, nihil aliud eſt, niſi immediatè moueri per ardorẽ amoris ſine omni creaturæ ſpeculo, abſque præuia cogitatione, ſine etiam motu intelligentię concomitante: vt ſolus affectus tangat, & in ipſo actuali exercitio nihil cognoſcat ſpeculatiua cognitio, & ille eſt oculus, quo ſpõſus in cãticis à ſpõſa dicitur vulnerari. Quod & vnũ eẽ perhibetur ipſius teſtimonio dicentis. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, in vno oculorum tuorum. Vnde cum ſit triplex cognitio, vna videlicet quæ per ſpeculum creaturarum ſenſibilium reſpicit, quæ docetur à Richardo de ſancto Victore in arca myſtica, vbi per quadraginta duas conſiderationes olim in populo Iſraelitico ab Aegypto ad terram promiſſionis veniẽte expreſſiſſimè figuratas docet peruenire, & per ſex gradus aſcendere ad omnium creatorem. Alia eſt quæ intelligentiæ exercitio per immiſſionem ſpiritualium radiorum, docet primam cauſam per effectum cognoſcerę, & in omne exemplatum per cõſiderationẽ excẽplaris ad veritatem immutabilem peruenire. De qua Auguſtinus in lib. de magiſterio, & vera religione, intelligenti facit non modicam mentionem. Alia eſt iſtis multo excellentior, per amorem ardentiſſimum vnitiuum, quæ actualiter ſine omni medio animũ diſponente, ardentiſſimè facit in dilectum ſuis extenſionibus ſurſum actiuis conſurgere: quæ myſtica theologia tradita in apice affectiuæ conſurgit, quæ conſurrectio ignorata, vel per ignorantiam dicitur, vt remoto omnis imaginationis rationis intellectus vel intelligẽtiæ exercitio, per vnitionem ardentiſſimi amoris id ſentiat in præſenti, quod intelligentia capere non ſufficit: immò quod potius eſt, omnis ſpeculatiua cognitio totaliter ignorat, quòd inquantò Seraphin nobilior eſt Cherubin, intantum amor verus omni habitu ab origine primordiali indito, vel gratis dato, vel gratum faciente, perfectior. Inquantum potentia motiua potentia cognitiua excellentior, intantum cognitio per amorem vnitiuum quantum ad diuinorum ſecretiſſima penetranda, omni cognitiua apprehenſione præclarior eſt. Vnde & hæc à beato Dionyſio incomparabiliter omnes alias excedens, definitur ſic. Sapientia eſt Dei diuiniſſima cognitio per ignorantiam cognita, & non tantum præclarior, immò etiam vniuerſalior, & vtilior alijs ſcientijs, cognitionibus & apprehenſionibus dicitur. Qui non tantum affectum ſupra ſe erigit & amore extatico perfectè vnit ſponſo altiſſimo creaturam, ſed inſuper intantum eleuat intellectũ, vt multo plus omni prudentia & cognitione diuinis fulgoribus illuſtretur, q̃ aliquo ingenij exercitio valeat obtineri Vnde de illa dicit Diony. Hanc igitur irrationabilẽ & amentem, ſtultam, & ſapientiam excedentẽ laudãtes dicimus, quòd eſt omnis mentis & rationis & omnis ſapientiæ & prudentiæ cauſa, ab ipſa eſt omne cõſilium, ab ipſa etiam omnis cognitio & prudentia, & in ipſa ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, vbi per ſapientiã & cognitionẽ completa vtriuſq; potentiæ perfectio denotatur. Ipſam enim vocat irrationabilem, quia nec ipſam ratio apprehendit, nec ratione inueſtigando vtitur, amentem etiam vocat. i. ſine mẽte & ſine intellectu, quia nec ipſa in ſuo exercitio vtitur intellectu, quia vſq; ad tã ſummã cognitionẽ intellectus peruenire non ſufficit: ſtultam vocat, quia ſine vſu omnimodæ intelligentiæ in affectu iſta ſapiẽtia conſurgit, quam nulla intelligentia penitus apprehendit. In verbis enim propoſitis à Dionyſio perfectè traditur hæc ſapientia, ſubditur primò quid ſit admouendum, ſecundò quomodo cõſurgendum. Et cum etiam in iſta conſurrectione anima ſit in ſtatu duplici ſcilicet vt perficiens & vt perfecta. Primò ſubditur quid remouendum in primò ſtatu, ibi, ſenſus derelinque, ſecundò

Cant. 4.

Triplex cognitio diuinorum.

Sapientia quid.

Lib. 7. de diuinis nominibus.

Quid damouẽdũ, & quõ cõſurgẽdũ ad vnitiuũ amorem.

conſurrectio

conſurrectio quando dicitur, conſurge ignote, vſque ibi,etenim exceſſus tuiipſius,&c. Myſticas enim viſiones appellat ipſe Dionyſius in tota philoſophia ſua quæ traſcendit omnis entis conſiderationes,quod intellectiua cognoſcit ex ipſo affectu præcedente, nec econtra, & iſta eſt veriſſima & certitudinalis cognitio ab omni errore & opinione & phãtaſtica deceptione penitus elongata. Vndè & hæc quæ dicta ſunt, & quæ dicentur, ſiue in theorica ſiue in practica huius ſapientiæ,quæ affectiuæ directionem conſpiciunt, ſine dubitatione & opinione coram totius mũdi philoſophis & doctoribus irrefragabiliter affirmantur:& ideo hæc cognitio myſtica vocatur.i.occulta,tum quia pauci ad ipſam recipiendam ſe diſponunt, tum quia occultè cõſiſtit in corde, vt nec ſtylo nec verbo ad plenum valeat enodari.

Senſus & intellectus remouendi ſunt in myſtica cognitione.

In illa myſtica cognitione vbi affectus dominatur,iubetur & ſenſus & intellectus radicitus derelinqui. Primò à parte ipſarum virium apprehendentium, vbi dicit, ſenſus & intellectuales operationes:ſecundò à parte ipſorum obiectorum ſcilicet ſenſibilium & intelligibilium,cum dicit,ſenſibilia & intelligibilia. Sed ne abſurdum illud videatur, ſenſus debere derelinqui, ſubditur ratio,quia iſta ſapientia non eſt ſicut alia ſcientia,quæ eſt ex prçexiſtenti ſenſibilium cognitione,ſed eſt potius deſuper ſecundum regulam beati Iacobi dicentis,

Iacobi. 1.

A quo hæc ſapientia vocatur omne bonum, omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt,deſcendens,&c. Si omne donum, multò fortius hæc ſapiẽtia quæ eſt optima portio Mariæ,quę amoris dilecti igne ſuccenſa ardebat deſiderio,quia igitur hæc apprehenſio eſt deſuper & non ſubtus, iubetur ſenſus exterior extirpari, quod non tantum de ſenſuum exteriorum officio intelligendum eſt, ſed etiam de ſenſibus interioribus, quia nec ſub ratione dulcis vel odorabilis ſiue olfactibilis quod idem eſt, vel pulchri vel melodioſi vel ſuauis ipſe Deus beatiſſimus apprehenditur, cum hæc omnia apprehenſione rationis præuia dirigantur, & hæc vnitiua apprehenſio ſit ſupra mentem & rationem ſicut dictum eſt, oportet ergo ſpeculatiuum diſcipulum hanc alibi haurire ſapientiam, quàm in eis quæ apprehenſionem ſpeculatiuæ cognitionis reſpiciunt: & in hoc apparet huius ſapientia mira & apprecianda nobilitas,& eiuſdem diuinitas. Et quare diuiniſſima in diffinitione Dionyſij appellatur,in hoc quòd anima quaſi ſeipſam expoliare neceſſe eſt,& amorem diuinitùs collatũ, affectui veluti pediſſequum inſectari, & per iſtam diuinã ſurſum actionem intellectui habituali cognitione cum tactu amoris relicta diuiniſſima informari,non tantum de ſimplici appræhenſione ipſorum ſenſuum intelligendum eſt, ſed etiam de delectatione eorundem prout motiuam reſpiciunt, quia hæc eſt ipſius ſapientiæ quaſi ſumme præparatiuum, quòd à ſenſibus exterioribus inordinata delectatio in creatura(prout melius poterit) efficaciter reſcindatur, vt quoquomodo Deus finis mediatus vel immediatus, vel finis vltimus requiratur:quia quãto plus in ipſis immergitur,tanto debilius ad diuina cõſurgit, vt dicat cum Pſal. Renuit conſolari anima mea:

Pſal. 76.

à quo etiam redditur illius renuitionis delectationum ratio,ab eo ſic dicente,& delectatus ſum, & exercitatus ſum,& defecit ſpiritus meus; ſupple,dum ſe exercet mens motibus anagogicis ad diuina & directa tendentia,ſuiipſius ad Deum delectatur,deficit ſpiritus ab his delectationibus,quæ ſibi à ſenſibus corporis exterius inſtigatione diabolica offeruntur. Quod etiam de delectatione ſenſuum interiorum dicendũ eſt, quia nec ab ipſo vero diligente debet diligi dulcedo,vel ſuauitas concupiſci,quia ipſe ſolus appetitur,niſi quandoque hac de cauſa ipſam dulcedinem, vel ſuauitatem appetat,vt ad intimiorem vnionem efficacius affectus,& importunius inardeſcat. Vnde tota iſta ſapientia eſt in ardenti deſiderio collocata,vbi oẽ ens vel vis & officiũ intellectualis virtutis extirpari, & derelinqui præcipitur. Nam quandoq; vis intellectualis multa de diuinis participat,maximè quando theorijs diuinioribus illuſtratur. Sed quia alia vis eſt in mente multo illa eminẽtior,cuius motibus mens ignita erigitur ad ſapientiam profundiorem, tum ratione ſuperioris aſpicis ipſius affectiuæ,tum ratione ardoris ipſam ſuperius erigentis, qui ſuper habitus gratuitos & infuſos rationæ ſuæ importunæ extenſionis & dignitatis, in rationali ſpiritu obtinet principatum. Vnde commentator Vercel. ſuper myſticam theologiam,ſic dicit. In hoc libro alium & incomparabiliter profundiorem modum cognoſcẽdi Deũ tradidit ſuperintellectualem & ſuperſubſtãtialem, quem ideo gentilis prophetia non apprehendit, quia non quæſiuit,nec eſſe putauit, nec vim ſecundum quam diffunditur in animá,deprehendit. Putauit enim ſummam vim cognitiuam ineſſe intellectui, cum ſit alia,quæ non minus excedit intellectum, quàm intellectus rationem, vel ratio imaginationem ſcilicet principalis affectio: & ipſa eſt ſcintilla ſynderesis, quæ ſola vnibilis eſt Spirituiſancto.i.diuino. Et hac de cauſa cũ incomparabiliter totius intellectus ſuſpendat officium mentis ſuprema affectio,ab ea ſecludi præcipitur, non tantum operationes prout exeunt à vi ſenſitiua vel intellectiua eliminari iubentur, ſed etiam obiecta ipſarũ omnia ſenſibilia & intelligibila, primò ea quæ ſenſu exteriori percipiuntur. Cum verò rationalis creatura cõſtet ex duplici natura, corporali ſcilicet & ſpirituali, vtraq; habet ſibi obiectum reſpondens, cum ſecundũ cuiuſlibet capacitatem ęterna veritas percipiatur:quomodo ſenſibiles homines ſunt, qui non niſi ſenſibilia cognouerunt, veluti ſecundum habentes intellectum obtuſum & affectum recuruum: ideò nec bonitatem nec veritatem diuinam in ſe percipiunt. Sed & tamen ne ſint omnino expertes cognitionis diuinæ, poſuit Deus altiſimus ſenſibiles creaturas, vt inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta cõſpicerẽtur, vt ſecundum Dauidicum ſermonem aliquis excuſationem nõ habeat,vt ſe abſcondat à calore eius:cum egreſſus bonitatis ipſius à ſummo vſque ad ſummum in omnibus creaturis reſplendeat,ſed à filijs voluit increata ſapientia iſta ſenſibilia amoueri, vt multo felicius, multoque verius in thalamo affectus ſecretiori interius in lectulo amoris collocatum ſentiant, quem Iudæi & cæteri philoſophi per creaturas diſcurrendo mendicant. Vnde ab ipſa veritate verus orans in ſpiritu ingredi infra cubiculum(vbi inueniat theſaurum occultum) præcipitur,non tantummodo ſenſibilem prout ſenſui exteriori reſpondet,ſed etiam prout eſt obiectum ſenſuum interiorum: nec ſub ratione apprehenſiua ipſius beatiſsimi Dei, prout eſt dilectus pulcherrimus & ſuauis per mentis deſideria anagogica appetatur, ne ipſa anima quæ velut filia habet ſoli deſiderio conditoris inhęrere,refectionem ſuam veluti mercenaria impudenter inquirat, niſi ratione ſuperius dicta ſcilicet vt in ipſum aliquo dulcedinis vel ſuauitatis nutrimento allecta,inſaciabilius & immenſius inardeſcat. Intelligibilia enim generaliter euelli admonentur,quia ſecundum ꝙ alibi dicitur, cum omnes homines naturaliter ſcire deſiderant,in nulla tamen ſcientiæ notitia vel cognitione rationalis ſpiritus tendentia conquieſcit, niſi primæ veritatis iucunda cognitione lætetur, quam ſolam inuenit nobilitati humanæ intelligentiæ reſpondentem. Si ergo ſciat omnem naturam elementorum, complexiones corporum,virtutem aſtrorum:cum omnia illa viliora ſunt, rationalis ſpiritus penitus non quieſcit, ſed potius ſic labitur,vel etiam luxuriatur cum idolo creaturæ, ſeipſa infirmioris (niſi redigat ad finem vltimũ) inuolua-

Rom. 12.

Pſal. 18.

inuoluatur. Cum etiam tantæ nobilitatis ſit ſpiritus, vt ſpecies angelicas etiam faſtidiat penitus conſtrictus & errabundus, niſi quoquomodo ad cognitionem illius à quo exijt originaliter & victor & triumphans virtualiter reuertatur. Quòd etiam ſi omnia creata vellent ſcire, reducẽdo ad finem debitum, vt per illa creator cognoſceretur, ab ipſo tamen reſpectu illius ſapientiæ totum oportet relinquere, quia mens immediatè ipſum per ineffabilem cognitionem relictum, ex amoris vnitióc cognoſcit. Et de illa cognitione in myſtica theorica ſecundum tertiam tranſlationem ſic dicitur, per vnitionem dilectionis, quę eſt effectiua veræ cognitionis vnitur Deo intellectualiter ignota: cognitione multo meliori quàm ſit aliqua intellectualis cognitio, &c. non tantum intelligibilia, in quo verbo reſpectu exercitij iſtius, omnis finalis complacẽtia cognitionis de omni creatura tam inferiori quàm ſuperiori relinqui perſuadetur, & etiã exiſtentia & non exiſtentia, per quę duo omnis modus ſpeculatiuus apprehendendi diuinam naturam excluditur. Exiſtentia hic dicuntur rationes æternæ in mente diuina, quibus aliquid extractum in creatura inferius correſpõdet, quia ordinatiſſimus procedendi modus in humanis ad diuina certitudinaliter reperitur, qñ mens ſupra ſe prouecta, mouetur immediatè in Deum veluti in terminũ ſine etiam commixtione alterius cuiuſcunque creaturæ ſuperioris vel inferioris. Quia ergo conſiderando rationes æternas mens inquantum ab ipſis egredientẽ creaturam conſiderat, intantum à parte altera infra ſeipſam finitur, vt non totaliter ſupra ſeipſam integraliter erigatur: quia ergo ſapientia vnitiua omnem contemplationem vel conſiderationem in ſuis motibus creaturæ relinquit, ad ſuum vnicum intelligibile ſupra ſeipſam aſpirans, ideò reſpectu ipſius exiſtentium (licet ſit nobilis contemplatio) dimitti præcipitur, cum ſit ibi aliqua incuruatio & perceptio naturalis, & ideò mens per iſtam relatiuam contemplationem non relinquit omnimodam humanam apprehenſionem, vt omninò veluti per aliam mens ſuper naturales limites collocetur. Sed & non exiſtentia iubentur admoueri, reſpectu aſcenſionis illius ſapientiæ. Non exiſtentia verò hic appellantur, ſecundum quæ nihil exemplatum in creatura reperitur, vt omnis conſideratio de Trinitate & ordine perſonarũ, quia illud nunquam in creaturis apparet exemplatum, ꝙ aliquis generet aliquem qui ſit idem quod ipſe: quorum quilibet ſit verè exiſtens ſubſtantia, nunquam quòd amor connectens aliquos, ſit æqualis & exiſtens ſubſtantia cum ipſis amantibus. Iſta ergo ſpeculatio inter ſpeculatiuas contemplationes excellentiſſima relinqui iubetur, nõ quia bona non ſit & nobilis, ſed quia eſt alia ſuperior apprehẽſio in mente humana, per quam ſolam excellentiſſimè ſupremus ſpirituum attingatur, quæ ſola optima portio Mariæ dicitur: alia verò per Rachel ſignatur, contemplatio verò ſenſibilis in creaturis per Lyam, & hæc eſt ratio: quia intantũ mens diuinius ad ſuper cœleſtia & eminentius attingit, inquantum ipſius magis appropinquat, vel in ipſum Deum intimius transformatur: ꝙ quia nulla eſt contemplatio ſpeculatiua, quæ habet virtutem transformandi, ſed ſolus amor extenſiuus deificans, ideo ille ſolus diuina apprehendit, ad cuius pedem nulla contẽplatio cognitiua, ſed potius quaſi de longè proſpiciens aliquatenus ſe extendit. Ideò in 7. de diuinis nominibus ſic dicitur. Oportet autem videre mentem noſtram habere virtutem ad intelligẽdum, per quam inuiſibilia reſpicit, vnitionem autem excedentem mentis naturam, per quam coniungitur ad ea quæ ſunt ſupra ipſam: ſecundum hanc igitur differentiam oportet intelligere non ſecundum noſipſos, ſed totos noſipſos inſtitutos, & totos deificatos, &c.

A myſtica cognitione, remouẽda eſt conſideratione de emanatione diuinarũ perſonarũ.

Quòd quia ita derelinquere eſt difficile, ideò concertatione & forti conatu mentis iſta reſecari iubentur. Dicto de his quæ oportet derelinqui neceſſariò, ſubditur de ipſa conſurrectione vnitiua: vbi primò notatur conditio conſurgentis, quando per ignorantiam dicitur, & ipſa conſurrectio extenſiua, vbi dicitur: conſurge. Et illud quod ipſa cõſurrectio ſolũ & præcipuè aſcẽdit, cum dicitur: ad eius vnitionem quæ eſt, &c. Sed cũ omnis apprehenſio iam dicta ſit extra myſticam conſurrectionem, cum in illa oportet eſſe ignorantiam, ideò totaliter oculum intellectus reſcindere oportet, quæ in ipſa conſurrectione ſemper vult illud apprehẽdere, ad quod tendit affectio. Vnde, maxima aduerſatio in illa conſurrectione eſt vehemens inhærentia intellectus cum affectu, quam tamen reſcindere neceſſe eſt per magnum exercitium. Cauſæ dictæ ſunt ſuperius, quia vel phantaſticè vel circũſcriptibiliter, vel modo limitato apprehendit: & quomodo hoc poſſit fieri, dicitur in myſtica theologia ſuper illud. Cõſurge ignote, quia ibi eleuatio eſt vehementia tendentię affectus, quæ intellectum poſt ſe relinquit: pura ergo affectiua conſurrectio nunquam eſt, niſi totaliter intellectiuus oculus reſcindatur, & hoc eſt quod in ipſo myſticæ theologiæ principio dicitur. Omnino autem ignorata notatione omnis cognitionis, & melius vnitur ex eo, quòd nihil cognoſcit ſuper mentem eleuata cognitio. Vndè hæc eſt neceſſaria conditio ad iſtam eleuatiſſimam apprehenſionem, quòd in ipſa eleuatione vacet omnis cognitio ſpeculatiua, quia ipſa eſt ignota intellectui, & ipſam relinqui neceſſe eſt, ſi ad cognitionem ſuper mentem deſiderat peruenire. Et quantum in ipſa conſurrectione intellectus ſe commiſcet affectui, tantum eſt ſic de impuritate: & inquantum plus intellectiuus oculus totaliter excæcatur (quod fit non niſi per magnum exercitium & laborem) intantum oculus affectiuus in ſuis extenſionibus liberius & incomparabiliter eminentius eleuatur. Et per qualecunque exemplum materiale, illud poteſt videri in aſpiratione & reſpiratione anhelitus, quia ſicut ex interioribus ſine omni deliberatione procedit iſta emiſſio, ſic ſine deliberatione affectus ignitus, qui eſt ſuper omnẽ intellectum, tendit ad illum cui ſoli perfectius vniri deſiderat: & habet ſuam actionem ab omni intelligentia totaliter ſeparatam, tanta latitudine à parte ſuperiori & promptitudine coadiutus, vt mira velocitate motuum citius etiã quàm cogitare valeat ratione, ad inſtar aſpirantis & reſpirantis conſurgat. Cuius (vt ſuprà dictum eſt) velocitate motuum ardore extenſiuo & importuniſſimo eorundem, ſicut mendicans nullius valoris reputatur & reſcinditur, licet importunè ſe miſceat omnis ſpeculatiuæ cognitionis exercitium, quod quia nõ poteſt dici, nec ſufficienter verbotenus explicari, ſecũdũ illud myſticæ theologiæ. 3. Nunc aũt ab inferioribus ad ſupremum aſcendens, ſecundum menſurã aſcẽſionis contrahitur, & poſt omnem aſcenſionem totus ſine voce erit, & totus vnietur & ineffabiliter, &c. Quia doctrinam huius præclarę ſapientiæ ſibi ſoli increata ſapientia reſeruare voluit, vt ſciat omnis mortalis creatura, quòd eſt doctor in cœlo, qui ſolam ſapientiam veram ſuis ſcholaribus per cœleſtes immiſſiones, & ſuæ claritatis radios manifeſtet. Secunda ratio eſt, vt omnes ſapientes mundi confutet, cum ſimplex vetula vel ruſticus paſcualis ad iſtius ſapiẽtiæ conſurrectionem profectè poſſit attingere, dum tamen modo prædicto ſe præparet, quòd nulla præhabita ſcientia, vel mortali induſtria apprehendit. Tertia etiam ratio in libro ſapientię dicitur, quia omnium ſuperborũ ſublimium colla propria virtute calcauit: quia quantumcunque præclarus, quantumcunque clericus omnibus alijs glorioſior exiſtat, fimbrias huius ſapientiæ

Qualis conditionis debeat eſſe, qui ad amorẽ vnitiuã ſe diſponit.

Quare cognitio ſpeculatiua myſticã cognitionem impediat.

Eccle. 24

non

attingit: quæ ſuper mentem eleuata cognoſcitur, niſi per viam puerilem, ſcilicet purgatiuam, ſuppoſito q̄ mortaliter peccauerit, ad vnitiuam ſe præparet: dolens & gemens quòd collatorem totius ſapientiæ ad indignationem cōtra ſe peccatis anterioribus prouocauit. Colla ergo ſuperborum & ſublimium, vſque ad humilitatem puerorum incipientium, neceſſe eſt incuruari.

Eſa.33. Vnde eſt ibi illud Propheticum impletum, in quo ſapientia ſapientium reprobatur, & ſola purgatiuæ inferioris humilitas ab illo ſupremo exigitur, qui deponit potentes de ſede, & exaltat humiles. Subditur etiam reſpectu cuius fit illa conſurrectio, cum dicitur, conſurge ignotè. ſ. ad vnitionem illius altiſſimi, qui ſuper mentē & cognitionē: & hæc cauſa partim ſupradicta eſt, quia nec ibi gratia nec gloriæ vel dimiſſio pœnę, vel aliquid aliud requiritur iſtis deſiderijs ſurſum actiuæ conſurrectionis ſed ipſe ſolus cui ſoli propter ſe in conculcatione vehementium deſideriorum mens vniri aſpirat, qui ſub iſta apprehenſione obtentus prout ab affectu tendente percipitur, ſupra omnem mentem humanam & cognitionem attingitur: vt nō ſolum eſſe ipſum abſolutè reſpiciatur: ſed & modus apprehēdendi ipſum, quia (vt dictum eſt) quando affectus tangitur, ſuper mētem ducitur & rationem. Vnde tota iſta ſapiētia in hoc ſolo perficitur, vt ipſa affectiua in ſuo ſupremo apice conſtituta, per abſciſionē totius intellectualis operationis nihil aliud q̄ ſoli Deo vniri deſiderat, & quia hoc eſt difficile: ſubditur propter hoc. Et ſicut eſt poſſibile

pſal.115. vſque quo poſſit cum Pſal. dicere. Dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Quia cum prædicta impedimenta mediante diuino auxilio (ſcilicet omnia ſenſibilia & intelligibilia, & maximè immixtio intellectiuæ, quæ ſemper vult apprehendere illum in quem tendit affectus) perfectè ſiue extenſionis vnitiuæ vincula dirumpuntur, tunc libera ipſa affectiua veluti quædam auicula ſolis pennis affectionum ardentium prouecta, tanta libertate perfruitur, quotieſcūque vult moueatur ardentiſſimè in Deum: ſic etiam vt orans affectionum deſiderio in mentis affectu quantū poſſibile eſt in via, ſic attente exoret, ac ſi ipſum videret facie ad faciem: quandoque etiam vt ſupra ipſam mens erecta motu, & conſurrectione quaſi totaliter extra corpus videatur, ideo dicit, ſicut poſſibile eſt.

Quia nulla mens niſi immiſſione diuina hoc percipit, ſecundum illud in primo de diuinis nominibus. Nam ſuperſubſtantialem ſcientiam ignotæ ſuperſubſtantialitatis, quæ ſupra rationem & intellectum & ſubſtantiam ipſam ipſi tribuere conuenit, tantum ad ſuperius reſpicienti, quantum theoricorum eloquiorum radius ſe immittit ad ſplendores ſuperiores etiam, quod idem eſt, quòd illa ſcientia quæ eſt per ignorantiam (vt dictum eſt) ſolius Dei doctrina percipitur: & inquātum plus affectus de theoricis eloquijs, ſcilicet, diuinis influitionibus, quibus mens cum dilecto garrula iucundatur recipit, in tantum Deus ſolus in mente intimius ſe immittit, vt ipſe qui eſt vera ſapientia, per diuiniores radios præclarius cognoſcatur, poſtea ſubditur.

Etenim exceſſus tuijpſius quia non tantum creaturam ſapientia vnitiua funditùs eradicari perurgit, ſed ipſum ſpecialiter intellectum mortificat, & ſoli diuinæ influētiæ ſe ſubmittit, & de illo exceſſu Apoſtolus dicit ad

2.ad Cor.5. Cori. Siue mente excedimus Deo, &c. & per iſtum cōtinuatum exceſſum, igne amoris anima efficaciorem cōſequens ſeparationem & purgationem, per ſuas extenſiones flāmeas & conſumētes rubigines efficacius promeretur, q̄ primo cum per iſtam incipit conſurgere, quia ſicut eſt duplex purgatio: ſcilicet, per aquam & per ignem in corporalibus, ſic & in ſpiritualibus, quia via prima purgatiua per dolores & frequentes attritiones purgat & per lachrymas, ſed multò efficatius illa quæ eſt per conſurrectionem ardoris. Vnde per iſtum exceſſum ardoris iam leuis ab omni irretentibili: ſcilicet, mundano delectabili, & abſoluto ſcilicet ab omni aliena affectione, mundus ad diuinę incomprehenſibilitatis claritatem, iam penitus ablatis obſtaculis, & abſolutus ſpūs à vinculis agillimè ſurſum agitur. Vnde

iſte eſt ordo conſurgendi. Primò oportet, q̄ conſiderationem & amorem ſenſibilium derelinquat, & contemplationem omnium intelligibilium & purus conſurgat affectus ſine admixtiōe intellectus, in illum quē in ſua tendentia cognoſcit quietatiuum deſiderij, vt ipſi intimius vniatur. Et per iſtam diuturnorum motuū anagogicorum conſurrectionem, magis ac magis affectus extenditur, & quaſi quibuſdam flammeis ſcintillis mens purgatur efficacius, & ab amore carnalium alibi requiem inueniens, ſine carnis murmuratione neceſſario ſequeſtratur multo plus q̄ antea, & exinde affectus puris motibus fit agilior, vt quotieſcunque vult, ſine meditatione intellectus præuij ardentiſſimè moueatur. Vnde primò dicit conſurge ignote, & poſt hoc dicit, ſurſum ageris, quaſi diceret, quòd in principio exercitij cōſurrectionum anagogicarum affectus apex cum difficultate conſurgit, ſed per amorem exceſſiuū ipſius ſupra ſe, & per efficaciorem purgationem quaſi ſine difficultate ad libitum conſurgit, & motuum agilitate mirabiliter leuigatur, vt licet in ipſo motu anagogico natura & amor pariter concurrat, tamen efficacius iam remotis impedimentis, & exinde maiori immiſſione deſuper adueniēte, multo plus ardor amoris, quàm vigor affectus naturalis facilitatem & agilitatem motuum incomparabiliter operetur, & hoc eſt q̄ dicebatur, cuncta auferens, &c. vbi duo maximè quæ oportet derelinqui, tanguntur, ſcilicet omne irretentibile, & omne abſolutum, quorum primum reſpicit affectum, quia in quocunque afficitur creato, illi neceſſitate coniungitur; & per conſequens irretitur, & tunc minus agilis ad conſurrectionem diuinorum efficitur: ſed non tantum irretentibile, ſed omne abſolutum dicitur. Abſolutum dicitur omne quod ſua propria forma cognoſcitur habens eſſe diſtinctum, cuius omnem ſpeculationem vel contemplationem amoueri neceſſe eſt, quia ſicut omne irretentibile immundum reddit affectum, dum in creatura ſeipſa viliori delectatur affectus, ita per ſecundum immundus efficitur intellectus, id eſt tenebroſus, quia dum tantum humana ſcientia ſpeculatiua repletur, in comparatione illius ſapientiæ quæ eſt per ſuperſplendentes diuinos radios, quaſi quadam obtenebrante caligine obfuſcatur. Sed & illud verbum vltimum non tantum de agiliori conſurrectione eſt, ſed de cognitione ſuprema ipſius intelligentiæ, quia ſecundum ſapientiam beati Dionyſii, illa ſola vera eſt cognitio de diuinis, quæ experimentali notitia ſurſum actiuæ conſurrectionis relinquitur. Vnde diuina miſeratione ſecundum quòd competit, conſurgenti hoc accidit, vt quando mens per multorum temporum curricula aſpirauit, vt ſuum dilectum intimius ſibi coniuncta ardentiori vinculo amoris conſtringeret, ad modicum prout capax eſt, prout fit in raptu viſio beata conceditur: maximè cum ab irretentibili & abſoluto fit munda, & erigitur tunc ad diuinarum tenebrarum radium, ſcilicet lumen diuinæ incōprehenſibilitatis ibi vocatur tenebra, ſecundum quòd in epiſtola dicitur ad Timo. ſic. Diuina caligo lumen eſt inacceſſibilis, in qua habitare Deus dicitur, & inuiſibilis quidem exiſtens propter excedentem claritatem, &c. 1.Tim.4. Vnde ſapientia illa eſt in mente ante cognitionem, & ſic diutius aſpiranti à dilecto dicitur. Amice aſcende ſuperius. Luce 14. Vnde primò dicitur, conſurge, & ibi ſurſum ageris, quia in conſurrectiona vnitiuæ ſapientiæ natura operatur & gratia, in iſta autem ſuprema

Ordo conſurgendi ad amorem vnitiuum.

ma

ma operatione intelligentiæ ſola grati a eleuana imme diatisſimè operatur, quantum ad ipſam eleuationem raptus, prout mẽs ſic in corpore erigitur, vt à ſenſibus corporis ſequeſtretur, cum in iſta vltima intelligentiæ eleuatione tam intellectiua quàm affectiua potiſsimè officium conſummatum, non per modum patiẽdi ſed agendi actuum ſuorum obtineant. Poſtea dicitur. Vide autem ne quis indoctorum iſta audiat. Et hoc quidem admonet in fine primi de diuinis nominibus, ſic ſcribens ad Tim. loquens de cognitione per amorem præuium dicit. Apponamus in ſanctis ſancta, ſecundum diuinam traditionem collocantes, & ipſa ab indoctorum vſibus & deriſionibus auferentes magis ipſos illos ſi taliter ſunt, tales quidem homines ab impugnatione Dei in hoc liberantes, &c. Hoc idem ſæpiſsimè admonet in alijs libris ſuis. Et hæc eſt ratio, quam ipſe aſsignat ſtatim poſtea, quia putant ea quæ ſecundum ipſos eſt cognitione, cognoſcere eum qui ponit tenebras latibulum ſuum, quia non poſſunt Deum apprehendere, niſi ſub ratione boni, vel veri, vel dulcis, & ſic de alijs. Et iſta ſapientia anagogica eſt quædam theorica per ſe diſtincta, & diuerſa ab omni ſpeculatiua ſapientia, quæ omnem rationis apprehenſionem tranſcẽdit.

Sapiẽtibus huius ſæculi. q. a apud Deũ inſipiẽtes ſunt, diuina ſapiẽtia nõ eſt propalãda, quia illam irrident.

Et quia multi ſapientes & doctores hoc videre non præualent, hanc ſummam ſapientiam irrident, & in hoc per conſequens Deum altiſsimum collatorem huius ſapientiæ impugnant. Ideò cum beato Dionyſio, ſed quod magis cum Domino IESV CHRISTO rogo illum, quicunque hoc ſcriptum inſpexerit, ne indoctis huius mundi doctoribus philoſophis, carnalem vitam ducentibus, vllatenus manifeſtet, niſi hac via puerili velint incipere ſcilicet purgatiua via, & citius quàm aliquis eſſe non tantum in aliqua liberalium artium, ſed in arte mechanica induſtrius operator in ſeipſos ſola diuina immiſsione gradatim aſcendẽtes, omnia quæ dicta ſunt multò melius & multò iucundius experimentali notitia veraciſsima approbabunt. Sed hæc ſcribere volui, ad hoc quòd minus experti in iſta ſapientia, corroborato itinere ſemitas dirigant, ſcientes quòd citiſſimè inuenitur, quòd ſi in principio purgationis vel extaticæ cõſurrectionis difficultas mirabilis ſentiat, tñ in paucis vexati citiſsimè in multis bene diſponentur: ita vt experimento videant, omne quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: hoc etiam in præſenti videre poſſunt, qui ipſi per dilectionem huius ſupremæ ſapientiæ inhærebũt vt iam mẽs dicat. Teneo eum nec dimittam, ſed licet ab indoctis quaſi ſtulta hæc ſapientia videatur, ſubditur theorica, vbi per rationes & argumenta proceditur: vt quomodo mens cõſurgere valeat; quomodo remouenda obſtacula: quæ vnitione media: & multa alia quæ ad hoc pertinent ad confutationem humanæ philoſophiæ.

Can. 3.

Sed & ne aſcenſus tantæ ſapiẽtiæ videatur irrationabilis, argumẽtis tã naturalibus, q̃ theologicis q̃ anagogicis ſumptis à rationibus æternis, euidentius diſputatur. Et ideo ſapientia Dionyſij difficillima videtur, quia modus procedendi ſuper omnem rationem exiſtit, & ſola Spiritusſancti influitione percipitur, maximè de diuinis nominibus: vbi dicitur, quòd non aſſeueratur hæc doctrina in perſuaſionibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in demonſtratione à Spiritusſancto morem virtutis in ſupremo apice, ſecũdum quam ineffabilibus & ignotis ineffabiliter & ignotè contũgitur, &c. Quando ergo Spiritusſanctus mouet apicem affectiuæ, ſecũdum Pſal. tange montes & fumigabunt, tunc tota profunditas ſapientiæ Dionyſi vbi intellectum accedit, ſuper omnem diſciplinæ alterius leuitatem certiſsima & leuiſsima comprobatur. Et ideo amantiſsima, quia ſine omni dubitatione & opiniõe procedit: & ideo, quia primò oportet cognoſcere practicam quàm theoricam, vt illa leuiſsima cognoſcatur, ideo theorica operatiuam conſequitur. Pax ergo omnibus amatoribus veræ ſapientiæ & diuinæ bonitatis influentia concedatur. Amen.

Quæſtio Vnica.

AD manifeſtationem illorum occultorũ & myſticorum, quæ dicta ſunt ſuper veritate, quæritur difficilis quæſtio, in qua cuilibet intelligenti, veritas huius ſapientiæ manifeſtius illuceſcat. Quæritur igitur, vtrum ſcilicet anima ſecundum ſuum affectum poſsit aſpirando, vel deſiderãdo moueri in Deũ, ſine aliqua cogitatione intellectus præuia, vel concomitante. Videtur quòd ſemper ſit neceſſarium præcogitare, antequam per extenſionẽ amoris affectus moueatur in Deum. Primò auctoritatibus ſic, quia dicitur in Pſal. In meditatione mea exardeſcit ignis, ergo primò oportet quòd mens præmeditetur cogitando, antequam in ipſum dilectum igne amoris conſurgendo per affectionem, affectus interius inardeſcat. Item Auguſt. Inuiſa poſſumus diligere, incognita autem nequaquam: ergo primò oportet ratiocinando vel intellectualiter cogitando cognoſcere, antequam affectu amoris aliquid diligatur: cogitatio igitur affectionem amoris neceſſariò præcedit. Hoc idem probatur rationibus, & primò ratione ſumpta in diuinis ſic. Anima enim in Deum quem diligit, per amoris deſiderium actualiter ſe extendens, vocatur deifica, vel deificata in 7. de diuinis nominibus: nam ſecundum quòd poſſibile eſt creaturæ, per extenſionem amoris Trinitati ſuper excellentiſsimè conformatur. Sed in Trinitate ita eſt, quòd ſecundum ordinem naturæ primò eſt pater, qui eſt ſumma potentia, ſecundò filius qui eſt patris notitia vel ſumma ſapientia, tertiò eſt ſpiritusſanctus qui eſt verus amor: ergo ſic erit in anima, quæ per extenſionem amoris ſecundum modum ſuæ paruitatis (vt poſsibile eſt) Trinitatem beatiſsimam nititur imitari, quòd primò ibi erit, de ipſo ad quem tendit aliqua cogitando vel intelligendo notitia, antequam amoris deſiderio in ipſum poſsit aſpirando conſurgere: ergo cogitando cognoſcere, ſemper præcedit affectionem amoris. Item ſecundum quòd dicit beatus Dionyſius, Eccleſia militans imitatur (ſecundum quod poſsibile eſt) Eccleſiam triumphantem: ergo anima fidelis volens per amorem conſurgere gradatim, ſecundum quòd eſt in ordinibus angelorum cõſurgit, & maximè mentes amantium vltimæ hierarchiæ comparãtur, in qua ſunt tres ordines ſcilicet Throni, Cherubin, & Seraphin. Igitur neceſſarium eſt in anima conſurgere actualiter volẽte, quod tres proprietates vel officia iſtorum trium ordinum imitetur. Primò quòd ſit Thronus, id eſt, quòd cætera ſcilicet mundanos honores, carnales affectiones, terrenas delitias, vt ſolus Deus iã ſede præparata in ipſa reſideat, penitus derelinquat. Secundò quòd ſit Cherubin, quod intelligitur plenitudo ſcientiæ, & hoc fit mediante lumine diuinitus immiſſo, quo mediante mens ſuprà intellectualiter cogitando ſecundum humanam intelligentiam, diuina cognoſcit, & cœleſtia apprehendit. Poſtea oportet quòd ſit Seraphin, qui eſt ordo ſupremus, id eſt, quòd in illum quem iam mens cherubica cognouit, poſtea affectus ipſum ſolum deſiderando non aliud, per affectiones flãmigeras inardeſcat, & tunc eſt Seraphin qui interpretatur ardens. Cum enim Cherubin, cui appropriatur cogitantis cognitio, ordinatè præcedit Seraphin, qui interpretatur ardor amoris: igitur ſic erit in anima, quæ hoc triplex officium angelorum nititur imitari, quòd per cogitationem cognoſcere præcedit actualiter ardere, vt ſine cogitatione præuia nullatenus conſurgere

Pſal. 38.

amoris

amoris affectio. Item anima per amorem conſurgens, nititur illis beatis mentibus ſanctorum, qui contẽplantur Deũ, facie ad faciẽ conſormati, ſed illis illic primò eſt videre q̃ amore inhærere, quia niſi illam indicibilẽ plenitudinem intelligendo cognoſcerent, nullatenus ipſi ignitis affectionibus, in quarum delectatione beatitudo cõpletur inauertibiliter adhęrerẽt: ideo niſi nobis prius eſſet cogitatio ſeu cognitio q̃ affectio amoris, iã non conformaremur mentibus ſanctorum in gloria quia ſic vident diuinã pulchritudinẽ, vt in ipſa per amorem ſupra oẽm intelligentiã interius affectionibus delectentur, in his ergo intelligere præcedit amare. Item ſecundum ꝙ anima ſuis potentijs ordinatur, ſic eodẽ modo naturaliter ordinatè videtur moueri: ſed ego video ꝙ à ſua primordiali creatione anima tres habet potentias naturaliter diſtinctas, ſcilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Memoria nihil aliud eſt

Quę ſint officia triũ potentiarũ animę.

in nobis, q̃ intenſio diuinæ ſimilitudinis. Intelligentia eſt in nobis illud, mediante quo, naturaliter non inueſtigando nec ratiocinando, quælibet anima ſuum creatorem cognoſcit. Voluntas eſt illa potentia, per quam aĩa ſuum creatorem diligit, & in ipſum naturaliter tẽdit: & ex iſto vltimo eſt ratio, quare affectus humanus non poteſt ſaciari ad plenum terrenis diuitijs, & honoribus: cum in ſolum Deũ tendat vt in ipſo finaliter cõquieſcat. Cum igitur potentia intelligentiæ in qua eſt cogitatio, præcedit potentia voluntatis naturaliter, in qua eſt ardor vel amoris affectio: igitur motus intelligentiæ, qui eſt cogitare, præcedit motum voluntatis, qui eſt amare: nullus igitur intellectus ſine cogitatione conſurgere quantumcumq; ignitis affectionibus, vt diuinitùs eleuetur. Item hoc idem videtur in apprehenſiua, & in motiua ſenſibili. Nam primò neceſſariũ eſt, vt illud ad quod imaginariè diligendum moueor, ꝙ illud antea ſenſibiliter pręcognoſcam: ante igitur oportet me comprehendere oculo exteriori vel alio ſenſu aliquod delectabile, q̃ in ipſo delecter, vt illud habendum deſiderẽ. Igitur ſic erit in cognitiua & motiua ratione ſuperiorum, ꝙ Deum ſiue aliquod aliud delectabile anterius cogitem, q̃ ad ipſum poſſim interius affectionibus aſpirare, vel in ipſo aliquatenus delectari: ergo præcogitare ſemper præcedit amore cõſurgere. Item ſecundũ quod dicit beatus Dionyſius in principio myſticæ theologiæ, in conſurrectione amoris oportet omnem intellectũ derelinquere, & cogitationem de creaturis ſenſibilibus, & etiam tam de Deo q̃ de Angelis, ſed illud ponere videtur ſtultiſſimum, quid .n. faciat animus, ſi nõ poterit cogitare de Deo, vel Trinitate, vel Angelis? Videtur etiã tunc eſſe in mari, quaſi cum ſemper cognitio intellectus ipſum amorem dirigat: aliter enim ſapientia myſtica non videtur ſapientia, ſed abuſio vel ſtultitia. Itẽ omne illud quod apprehenditur, apprehenditur ſub aliqua intentione entis: ſ. aut vt vnum, aut vt verum, aut vt bonum: ergo Deus quoquomodo apprehendatur, apprehendetur ſub ratione entis, vt eſt ſumma vnitas, aut vt eſt ſumma veritatis, aut etiam vt eſt ſumma bonitas. Cum igitur nullo iſtorum modorum poſſit apprehendi niſi per cognitionem, nam ſi apprehenderẽ vt vnum, oporteret me cogitare de vnitate, & vt verum de veritate, ſi vt bonũ de bonitate: igitur cum amoris apprehenſio apprehẽdat Deum, inquantum eſt bonũ, oportet neceſſariò, ꝙ prius ibi ſit cogitatio præuia de ipſa bonitate, quàm in ipſam actualiter per amoris affectionem moueri: ergo, &c. Contra. Videtur, quòd ſine cogitatione præuia vel concomitante affectus per amorem diſpoſitus liberè moueatur in Deum, & primò auctoritate magni hierarchæ Dionyſij in princ. myſticæ theologiæ dicentis ad Timo. ſic.

Argumẽta in oppoſitũ.

Tu autem amice Timothee circa myſticas viſiones forti contritione ſenſus derelinque, & intellectuales operationes & omnia ſenſibilia & intelligibilia, & omnia exiſtentia & nõ exiſtentia: & ſicut poſſibile eſt ignotè conſurge ad eius vnitionem, quæ eſt ſuper omnem ſubſtantiam & cognitionẽ, &c. Cum igitur ſecundum hoc in conſurrectione amoris myſtica, oportet derelinquere omnem intellectualem operationem vel cognitionem, & ſolum ſecundum vnitionem amoris affectuoſi conſurgere, quæ eſt ſuper omnem intellectum & cognitionem: igitur ſine cogitatione præuia verè amans amoris affectione cõſurgit. In tertia tranſlatione Dionyſij dicitur in myſtica theologia, per vnitionem dilectionis quæ eſt affectiua veræ cognitionis, vnitur Deo intellectualiter ignota, cognitione multò nobiliori, quàm ſit cogitatio intellectualis, & in eo quòd cogitationem intellectualem derelinquit, ſuper intellectum & mentem Deum cognoſcit, &c. Cum igitur vt ibidem dicitur, Deus non poſſit cognoſci per intellectualem cogitationem, cognoſcitur veriſſimè per tactum amoris: igitur vt planè dicitur, neceſſe eſt omnem intellectum derelinquere, & ſolum per amoris affectum in Deũ cõſurgere. Item dicitur in 7. de diuinis nominibus, oportet autem videre, noſtram mentem habere virtutem ad intelligendum per quam intelligenda inſpicit, vnitionem autem excedentem naturam mẽtis, per quam coniungitur ad ea quæ ſunt ſupra ipſam: ſecundum hanc igitur diuina oportet intelligere, non ſecundum nos ſed nos totos, totos ipſis ſtatutos, & totos deificos, &c. Igitur licet in humanis primò oportet intelligere quàm affici, in vera tamen & experimentali cognitione diuinorum, oportet primum ſentire per amorem, q̃ ipſum Deũ qui ſentitur intelligendo cogitare: ergo oportet conſurgere per amorem, vt ex iſto ſtatu cognitionis in ipſa mente vera cognitio relinquatur: nam illud .ſ. de diuinis quod experimentaliter ſentit affectus, verè etiam intelligit intellectus. Item in eodem capitulo dicitur de myſtica ſapientia ſic. Hanc igitur irrationabilem ſtultam & amentem ſapientiam excedenter laudantes & dicimus, quòd eſt omnis mẽtis & rationis & omnis ſapientiæ & prudentiæ cauſa: & in ipſa eſt omne conſilium, & ab ipſa omnis cognitio & prudentia, & in ipſa theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, & cætera. Cum igitur ipſam irrationabilem vocet, non ergo per rationum inueſtigationem procedit, & cum ipſam ſtultam appellet, non procedit: ſicut alia ſcholaſtica ſcientia. Nam ordinatè procedendo, primò cognoſcimus omne illud quod diligimus: ſi ergo myſtica theologia primò per rationes cogitando vel meditando procederet, ſicut videmus in alijs, non ſtulta à beato Dionyſio vocaretur, nec amẽs, id eſt ſine mente: nam ſine omni mentali cogitatione vel meditatione affectus amoris accenditur: igitur ex affectu amoris relinquitur in mente cognitio, non econuerſo, &c. Item Pſalm. Guſtate & videte, &c. Cũ Pſal. 33.
igitur guſtare affectum reſpiciat amoris, videre autem intellectus cogitationem vel meditationem, ergo primò oportet motu amoris conſurgere, quàm occultiſſimum Deum intellectualiter cogitando cognoſcere nã hæc eſt regula generalis in myſtica theologia, & primò oportet habere practicam q̃ theoricã .i. vſum exercitij in corde, q̃ ipſius rei vel eorũ quæ dicuntur habere notitiã. Itẽ illud idẽ apparet auctoritate cõmẽtatoris Vercel. ſuper myſticã theologiã dicẽtis. Iſtud ſapiẽtiæ negociũ ſenſus imaginationis, rõnis, intellectus, tã practici, tã theorici vſus & officia ſuſpẽdit: & excludit oẽm intellectũ & oẽ intelligibile, & ens & vnum & verum: & tranſcendit ſpeculũ & ęnigma, & ipſi diuino ſpiritui apicem affectionis principalis diuina dignatione vnit, &c. Igitur nõ requiritur in myſtica affectione aliqua cogitatio vel cognitio intellectus. Item hoc idẽ

pr obatur per rationem in diuinis ſumptam, quia mẽs ratione perficitur, ſecundum ꝙ gradatim aſcendendo ordinatè ad diuina conſurgit: ſed ego video, ꝙ in ipſa diuinitate ſunt tres perſonæ. ſ. pater & filius & ſpiritu ſanctus, pater eſt ſumma potentia, filius ſumma ſapiẽtia, ſpiritusſanctus amor cõnectẽs: ſed ſpũſſanctus qui eſt verus amor ſecundũ naturam & ẽt ſecundum noſtram intelligentiam, non ſecundũ tempus eſt vltima perſona in diuinis. Nã primò eſt intelligere patrem generantem, ſecundò filiũ genitũ, tertiò ſpiritumſanctũ procedentẽ ab vtroque, vltimus ergo & nobis propinquior eſt ſpũſſanctus: cum ergo anima gradatim aſcendendo ordinatè proficiat, oportet, quòd habeat primò amorẽ qui appropriatur ſpirituiſancto (qui ſpiritusſanctus nobis eſt affinior) antequã habeat intelligentiam cogitãdo, vel etiam ſapientiam quæ appropriatur filio. amoris igitur affectio procedit cognoſcere, & non ecõuerſo. Item anima ſecũdum, ꝙ à Deo fonte totius beatitudinis recipit influentiam, ad inſtar Eccleſiæ triumphantis perficitur: ſed conſtat ſecundum Dionyſi. ꝙ ordo Seraphin qui interpretatur ardens, primò vberius & perfectius recipit influentiã à Deo, ꝗ ordo Cherubin qui interpretatur plenitudo ſcientiæ: ergo affectus per ardorẽ amoris qui rñdet Seraphin, primò & principaliter afficitur & mouetur in Deũ, ꝗ intellectus illud quod affectus deſiderat cogitãdo intelligit, quod intelligere rñdet Cherubin: ergo primò affectus mouetur in Deũ ſine cogitatione præuia intellectus, ſed potius ipſum ſequitur. Itẽ ſpiritus rõnalis recipit à Deo influẽtiã primò & principaliter, inquantum ipſi eſt affinior, ſed affectus maxime per amorem diſpoſitus eſt ſupremus in rationali ſpiritu, & per conſequens ſpiritui increato propinquior: igitur tangitur apex affectus à Deo per immisſionem igni amoris in ſpiritu tanquam Deo propinquior, antequam habeat ipſum apprehendere intellectus, qui eſt potẽtia, multò plus affectu à creatore ſupremo diſtantior, igitur ſemper mouetur primò affectus in Deum, ꝗ intellectus cogitando intelligat. Item cũ Deus quaſi gradibus infinitis diſtet à qualibet creatura, ad hoc ꝙ ipſe in iſta miſeria aliquantum cognoſcatur, oportet animam ſic appropinquare eidem, vt quoquomodo attingatur ab ipſa: cum ergo ſolus amor faciat animam appropinquare ad Deum per ſui extenſionem; igitur inquantum mens amat attentius, intm̃ fonti luminis appropinquat, & per conſequens inquãtum propinquior eſt fonti luminis per amorẽ, intantũ plus intellectus illuminatur ab eo per cognitionẽ. primò igitur in diuinis eſt ardendo amare, quàm intelligendo cognoſcere. Solutio. Dicendum ſecũdum beatum Dionyſium in principio myſticæ theologiæ, ſapientia iſta dicitur ſolũ Chriſtianorũ. Vnde fidei cognitionẽ ſupponit, & charitatis fundamentum. Vndè nullus mortalis quãtũcũq; ſit philoſophus, vel ſciẽs, hãc ſapiam quæ eſt in ſupremo affectu mentis humanæ facultatẽ tranſcendens, nec potuit, nec poterit apprehẽdere rõnum inueſtigatione, vel intelligentiæ exercitio, ſed ſolis filijs à ſolo patre æterno conſolationẽ expectantibus, paterno etiã affectu miſericorditer reſeratur, & ideò myſtica. i. clauſa vel occulta dicitur, quia à paucis cognita, Vnde notãdũ, ꝙ duplex eſt modus apprehendendi, ſecundũ duplicem naturalem potentiam pertingendi ad Deũ, nam quælibet aĩa habet potentiã intelligendi, & hæc eſt potentia intellectus, & potentiam amãdi quæ affectus dicitur, quibus Deũ apprehẽdimus, qui eſt ſumma veritas & ſumma bonitas. Vnde intellectu apprehendimus veritatem, & affectu attingimus bonitatem. Secundum hæc duo eſt duplex via excellentiæ. Vna quæ dicitur contemplatio, & hæc figuratur per Rachelem, quę dicitur venuſta aſpectu, qñ mẽs. ſ. lumine deſuper infuſo diuinitùs, habet meditãdo vel cogitando ſolũ cœleſtia contẽplari. Aliã eſt in affectu, & hæc dicitur ardor amoris, qñ. ſ. igne Spũſſancti deſuper miſſo aĩa flammigeris affectionibus ad ſolum Deum aſpirans, ipſum ſolum deſiderat, vt ſibi per ſtrictiorem amorẽ intimius vniatur, & hæc dicitur optima portio Mariæ, quę ardebat deſiderio, vt dicitur in Ioanne. Vnde ſicut nouũ teſtamentum præſtantius eſt veteri, ſic via amoris ſiue perfectionis quæ eſt in ardore amoris, quæ eſt deſignata per Mariam, eſt nobilior omni meditatione vel contentione intellectuali, quæ deſignatur per Rachelẽ. Sed notandũ, ꝙ ad hoc ꝙ veritas efficacius videatur, ꝙ duplex eſt cõtẽplatio in intellectu. Similiter & ardor amoris dupliciter acquiritur in affectu, quędã. n. eſt meditatio vel contẽplatio ab inferioribus ad ſuperiora, quædam econuerſo. ſ. deſcẽdens à ſuperioribus ad inferiora. De prima determinat Richar. de ſancto Vict. in arca myſtica, oſtendens per quadraginta duas meditationes vel conſiderationes in creaturis, quõ mens lumine intelligentiæ decorata ad cognitionem ſummi creatoris debet attingere: & ſicut Iſraeliticus populus peruenit ab Egypto per quadraginta duas manſiones ad terram promisſionis, ſic aĩa fidelis per illas quadraginta duas cõſiderationes, in ſex gradibus ordinatas, vſq; ad cognitionem ſummæ veritatis attingit, omni rõnali ſpiritui adoptatam. Alia verò contemplatio eſt econuerſo procedens, nam mens lumine deſuper immiſſo, ſecundum regulas veritatis & rõnes æternas, quas ſecundum diuinas illuminationes in ſeipſa percipit meditando, de inferioribus creaturis iudicat, & ſecundum ꝙ ampliori lumine anima deſuper irradiãdo infunditur, ſic intantò infallibilius, ſecundum illas cauſas & ratione, quę ſunt idem quod Deus, à quo omnis creatura exemplata & ideata primordialiter exiuit, veritatem in creaturis & in omnibus affectibus multò melius ꝗ ratiocinãdo, animus perſcrutatur. non tamen intelligendum eſt, quin iſta contemplatio in affectione terminetur, aliter nulla eſſet, de iſtis verò nihil ad præſens. Multò enim excellentior, & multò amabilior, & ad obtinendum facilior eſt ardor amoris. Sed ad iſtũ ardorẽ amoris eſt duplex modus attingẽdi, vnus ſcholaſticus & communis, alius myſticus & ſecretus. Primus enim eſt per modũ inquiſitionis & eleuationis, & incipitur ab inferioribus vſq; ad ſummũ ꝑ exercitium diuturnius aſcendendo. Verbi gratia: modus enim amandi Deum per meditationem præuiam iſte eſt Primò enim fidelis diſcipulus ſenſu exteriori ſiue oculo conſpicit creaturas exteriores, deinde etiam aliquantulum aſcendendo, quod iã percipit oculo exteriori, in imaginatione repoſitum conſeruat, deinde magis eleuando ratiocinando & conferendo, vna cauſa creatrix omnium neceſſario inuenitur: & ſic peruenerunt philoſophi ad cognitionem Dei. Nam ipſi videntes tantam creaturarum magnitudinem, tam decoram ordinationem, tantam vtilitatem earundem, per hoc ipſi, & quilibet alius vnum creatorem potentisſimum, ſapientisſimum, optimum infallibiliter cognouerunt: & hoc per potentiam animæ ſuperiorem ſenſu exteriori & imaginatione, quæ ratio nuncupatur. Deinde ex iſta conſideratione creaturarum, quidam habitus per prędicta in intellectu relinquitur, vbi primordiale fundamentum creaturararum relinquitur, & eſſe non tantum per conſpectionem creaturarum, ſed per irradiationem & illuminationem immiſſam, quodammodo mens à Deo ad contemplanda diuina præclarius eleuatur: & hæc potentia vocatur intellectiua ſiue intellectus, quæ ſolum in meditatione pura conſiſtit. Vltimò omnis meditatio vel contemplatio, ſine affectione amoris ſubſequente parum prodeſt, aut nihil. Vnde dicit Auguſt. quòd licet ſemper volitando cogitare, & amando inhærere, vt ſemper

cognit io

Solutio qõnis.

Myſtica quare dicatur.

Ioan. 10.

Modus amãdi Deũ per meditationem.

cognitio vel meditatio præcedat affectionem amoris: ſecundò etiam anima fidelis ſine omnibus alijs creaturis, per ſolam cognitionem immiſſam Deo in ipſo afficitur. Alius autem modus conſurgendi in Deum eſt multò his omnibus nobilior, prædictis etiam ad habēdū facilior: & hæc eſt ſapientia vnitiua, quæ eſt in amoris deſiderio per affectiones flamigeras ſuperius aſpirādo, quæ diffinitur à beato Dion. lib. 7. de diuinis nomi. ſic.

Sapiē quid. Sapientia eſt diuiniſſima Dei cognitio per ignorantiam cognita, ſecundum vnitionem ſuper mentem, quando mens ab omnibus alijs recedens, poſtea etiam ſeipſam dimittens, vnita eſt ſuperſplendentibus radijs inſcrutabili & profundo ſapientiæ illuminata. Vnde in hac ſapientia ſecundum ꝙ dicitur in principio myſticæ theologiæ, ſic ſenſus & ſenſibilia derelinque, intelligibilia & non intelligibilia, &c. Vnde iſta ſapientia ſine omni inueſtigationes vel meditatione præuia, amātis affectum ſurſum trahit. Vnde non ibi oportet cogitare nec de creaturis, nec de Angelis, nec de Trinitate: quia hæc ſapientia non per meditationem præuiā, ſed per affectus deſiderium habet aſpirando conſurgere. Sed notandum, ꝙ iſta ſapientia alio modo intelligitur in proficientibus, aliter in perfectis. Proficientes enim neceſſe habēt ſe purgare per viam quæ dicta eſt, ſcilicet per humilitatem, & contritionem, & illuminationem per modum orationis: & poſtea aliquantulum cogitando ipſi Deo deſuper inflammanti occurrere, non tamen meditando de Deo, vel Angelis, vt dictum eſt, ſed conſurgendo ſecundum illam viam quæ immediatè ſequitur viam purgatiuam, in expoſitione minori de pater noſter, quæ eſt oratio in ſpiritu & veritate. Sed poſtquam affectus ſe exercendo diuturnius, vel cogitando ſecundum ꝙ ibi dicitur, diligentius ſe erexerit: tunc dimittitur omnis cogitatio vel meditatio; & ſolum per amoris deſiderium quotieſcunq; vult, vel de die vel de nocte, intus vel extrà, ad vnitionē ipſius dilecti ſolum aſpirans, animus conſurgentis ſe erigit, & ibi amoris affectio præcedit cogitationem: nam illud quod ſentit affectus, verè intelligit intellectus, & ſicut dictum eſt de contemplatione, ꝙ duplex eſt, vna quæ aſcendit, alia quæ deſcendit: ſic in affectione amoris, nam ſecundum viam ſcholaſticam quæ dicta eſt, aſcēditur ab inferioribus creaturis vſq; ad affectū amoris, in ſapientia autem myſtica contrarium eſt, nam ille verus amor, eſt Spiritusſanctus, tertia perſona in diuinis, & vltima reſpectu ordinis perſonarum, nobis eſt propinquior & prima in conſurrectione affectiua in Deum. Vnde ipſe Spiritusſanctus per ignem amoris tāgit & inflammat ſupremum affectiuæ apicem, & indicibiliter ſine omni cogitatione, vel rationis diſcretione ad ſe trahit. Vnde ſicut lapis ſuo pondere trahitur, & fertur naturaliter ad ſuum cētrum inferius: ſic apex affectus ſuo pondere & directione immediatè & ſine aliqua obliquatione abſq; omni præuia vel concomitante cogitatione, ſurſum fertur in Deum. Vnde illa potentia quæ eſt affectus, & ſupremum in ſpiritu hominis, Spirituiſancto immediatè amoris vinculo eſt vnibilis. Et hæc potentia vt eſt ſupremum in ſpiritu, quaſi ab omnibus ignoratur, niſi ab illis in quibus ab igne Sancti ſpiritus mediatè affectus tangitur & mouetur. Vnde Dionyſius hanc virtutem vocat immediatè motam à ſpiritusſancto, & ſecundum iſtam procedit tota ipſa myſtica theologia, & dicit ſic. Eſt & nunc à nobis lex prædefinita, veritatem de Deo docens nos aſſeuerare, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in demonſtratione à ſpiritu, more theoricarum virtutum, ſecundum quam ineffabiliter ignitæ, ineffabiliter & ignotæ coniungimur, ſecundū meliorē noſtræ intellectualis virtutis & operationis vnionem, & cæt. Vnde ſecundum iſtam virtutē motam à Spiritusſancto, immediatè eſt multò maior de Deo cognitio, q̃ per omnem intellectum vel rationem inueſtigādo. Vnde primum tangitur ſupremus apex affectus, ſecundum quem mouetur per ardorem in Deum, & ex iſto contactu relinquitur in mente veriſſima cognitio intellectus, nam illud ſolum quod ſentit de diuinis, veriſſimè apprehendit intellectus, vt dicitur in fine principij myſticæ theologiæ, ſic per vnitionem dilectionis quæ eſt affectiua vere cognitionis, vnitur Deus intellectualiter ignoto, &c. Ex qua etiam vnitione ingenium ad inueſtiganda occulta mirabiliter clareſcit per hanc etiam imaginaria & phantaſtica dirumpuntur, per hanc etiam ſenſuum exteriorum inordinatio quaſi quodam retinaculo interiori refrenatur, vſq; etiā ad carnis ſenſualitatem, corruptionem corporum peſtiferorum mortificando affectus ibi, ignitæ affectus redundat: nam quantò mens plus aſpirando erigitur, tantò plus debilitatur ipſius carnis malè inflāmantis corruptio. Per hoc pro magna parte ſcholaſtici & myſtici doctoris diuerſitas patet, nam ſecundum diuerſos intellectus vtriuſque procedunt argumenta.

Nunc reſpondendum eſt ad rationes prius factas. Ad primum dicēdum, quòd illud, in meditatione mea exar. ignis, &c. Intelligitur in proficientibus, nam quia in talibus nondum adhuc ardor amoris abundat: propter hoc oportet, ꝙ aliquantulum affectus meditando ſecūdum illam viam, quę dicta eſt in expoſitione minori dominicæ orationis, non autem cogitando de Angelis, de ſuper cœleſtibus, de Deo vel Trinitate efficacius excitetur, quod tamen in tertio ſtatu in via vnitiui amoris perfecto iā exercitatu cogitatio præuia dimittit, ſicut videmus in pontibus, ꝙ in pontis ædificatione ligna lapidibus ſupponuntur, poſtea iam cōſtructo ædificio, muri lapidei firmitate perfecta cuncta ligna amouentur, quia ſine ipſorum obſequio ſtructura, muri lapidei poteſt perſtare immobilis. Sic etiam hic in proficientibus cogitatio prædicto modo præmittitur, deinde ſequitur affectio amoris, qua perfectione obtēta totius cogitationis vel meditationis præuiæ vel cōcomitantis obſequium (vt ſuprà dictum eſt) amouetur. Ad ſecundum dicendum quòd illud benè concedimus: Inuiſa poſſumus diligere, incognita nequaquā nam ſapientia myſtica ſuppouit cognitionem Dei. Vnde in principio myſticæ theologiæ vocatur ſapientia Chriſtianorū. Vel aliter, quia duplex eſt cognitio, vna præcedit amoris affectum. In primo enim affectu vel proceſſu ſecundum viam ſcholaſticam communem; eſt ibi primò cognitio per creaturas de Deo, vel per intellectum antequam in ipſo amoris affectio accendatur, & ſecundum hoc illud Auguſtini intelligitur. Sed in proceſſu myſtico ſecūdum Dionyſium amoris affectus intellectus cogitationem præcedit, vt dictū eſt, & de vtraq; loquitur propheta Dauid. Vnde quantum ad primum dicit. In meditatione mea exardeſcet ignis. Pſal. 38.
De alia. Accedite ad eum & illuminamini, ſcilicet per cognitionē veritatis: & iſta cognitio eſt certior quàm prima & infallibilior, ſicut multoties aliquid per aliqua ſigna quæ videntur in ipſo, eſſe delectabile ad veſcendum cognoſcitur: ex qua cognitione ad hoc vt comedatur, appetitus videntis quàm pluries inardeſcit, poſtea quando illud guſtatur, amplior & certior cognitio ex ipſo guſtu relinquitur, quàm illa eſſet quæ ipſum guſtum præceſſerat: ſic & in his eodem modo intelligitur. Ad tertium in diuinis, & cætera. Pſal. 33.

Dicendum, quòd verum eſt ſecundum modum communem, & ipſa anima actualiter conſcendente: ſecundum autem proceſſum myſticum contrarium eſt, & ſic procedit iſta obiectio alterius partis, quod patet in proceſſu ipſorū argumētorum. Per hoc patet aliud de Cherubin, & Seraphin, verū eſt quātum ab infi-

ab infimis ſuperius aſcendendo, & ſic cogitatio præ-
cedit amorem, ſicut Cherubin præcedit Seraphin: con
trarium autem eſt deſcendendo, nam primò & princi-
paliter recipit influentiam à Deo Seraphin quàm Che
rubin, & ſic ſimiliter deſcendẽdo, primò mouetur af-
fectus per amorem in Deum, quàm illud quod ſentit
affectus percipiat intellectus, & ſic currit ſecunda pars
contrariæ partis. Ad quintum dicendum, quòd non eſt
ſimile de beatis & viatoribus: nam beati ipſam clarita-
tem lucis æternæ vident facie ad faciem, abſq; vlla ad-
mixtione phantaſtica vel corporis corruptione, obte-
nebrante caligine, vel medio contemplantes, & ideo
eſt ibi ſumma ordinatio, quia nullum eſt ibi impedimẽ
tum: ideò primò naturaliter intellectus diuinam pul-
chritudinem apprehendit, quàm in ipſa affectus vnio-
ne indiſſolubili delectetur. In viatoribus licet ament
exiſtentes in corpore, tamen (ſicut dicit philoſophus)
intellectus humanus eſt phantaſia admixtus, ideo om
ne intelligibile & maximè ſummũ intelligibile, quod
eſt Deus, ipſe phantaſticè apprehendit: quòd ſi etiam
per amorem & illuminationem, diuinitùs immiſſam,
ab intellectu admixtio phantaſtica ſepararetur, ſemper
tamen intellectus quantumcumq; cœlitùs illumine-
tur, Deum modo finito & limitato apprehendit, qui
tamen immenſus & infinitus eſt, & ideo omnis intelle-
ctualis cogitatio ſemper eſt impura & immunda: &
ideo in præſenti ſi vera ſit conſurrectio myſtica, iubet
ipſam Dionyſius ab amoris affectu totaliter ſequeſtra
ri, & per ſolum ardoris amorem conſurgere: quia & ſi
Can. 5. totus ſit deſiderabilis, ſicut in canticis dicitur, non ta-
men totus comprehenſibilis, nec in præſenti nec in fu
turo. Et inquantum efficacius in ipſa conſurrectione
omnis intellectiua cognitio reſcinditur, intantum ar-
doris affectus veluti liber ſupernatans, citius quod de-
ſiderat apprahendit. Et hoc ſummè canendum eſt, vt
nulla cognitio intellectualis ſe amoris vnitiui conſur-
rectione admiſceat. Ad ſextum dicẽdum eſt, ꝙ ſolutũ
eſt ſecundum duplicem modũ conſurgendi per amo-
rem, vt dictum eſt, neq; de Trinitate, neque de Ange-
lis. Per illud idem ſoluitur ſeptimum. Ad octauum di-
cendum eſt, ꝙ licet modus conſurgendi myſticè ſtul-
tus & irrationabilis ignorantibus hanc ſapientiam vi-
deatur, tamen ſapientiſſimè & mira procedit ordina-
tione: nam ſolo põdere & diſcretione amoris affectus
verius, & certius, & infallibilius in ipſum quem diligit
fertur, quàm oculus corporalis aliquod ſẽſibile videat,
vel intellectus poſſit de Deo per cogitationem aliquã
apprehendere veritatem.

Si quæritur, quid igitur cogitabo, cum de Deo co-
gitare non debeam, nec de Angelis? dicendum, ꝙ ſo-
lum aſpirat & cogitabit, vnde tunc ſine aliqua cogita-
tione de Deo, vel de alijs, ſi mens ſecundum viam pur
gatiuam eſt aliquatenus præparata, ſi neſciret alia dice
re niſi hoc modo conſurgere, dicens ſic. O Domine
quando te diligam? quando te conſtringam? ſi hoc ſæ-
piſſimè frequentaret, citius ſe ſciret experimentaliter
inflammari, quàm ſi de ſecretiſſimis cœleſtibus & æter
na generatione vel proceſſione millies cogitaret.

Vnde iſta eſt optima ſtultitia, de qua dicit beatus
Dionyſius ſic. Hanc igitur ſtultam & irrationabilem
& amentem ſapientiam excedẽter laudantes dicimus,
ꝙ omnis eſt mentis & rationis & prudentiæ cauſa, ſi-
cut dictum eſt ſuperius in opponendo. Ad nonum di-
cendum, ꝙ Deus ſecundum conſurrectionem illius
ſapientiæ apprehẽditur per modum entis, nec vt vnũ,
nec vt verum, nec vt bonum. Sed quando iſta vis ani-
mæ ſuprema, quæ eſt apex affectus, tangitur ab igne
amoris, illo motu & tactu ſcintillat affectus aſpirando
in Deũ, ideo beatus Dionyſius iſtos doctores ſchola-
ſticos & ſpeculatiuos confutat, quia omnia ſe ſcire exi-
ſtimant: cum tñ de vera ſapientia qua mens ad Deum
trahitur, parum aut nihil, niſi fortè coniecturando vel
opinando cognoſcant, & talibus non debere vllatenus
iſtam veram ſapientiam propalari, ad Tim. ſcribens, di
cit ſic. Vide autem ne quis indoctorum iſta audiat: in
doctos dico, qui exiſtentibus ſunt firmati, &c. & in ta-
les irridens, ſic infert ſtatim poſt, qui ſua æſtimatione
credunt diuina percipere ingenio vel ſcientię plenitu-
dine, ſic indoctos autem dico, &c. poſt verè putantes
ea quæ ſecundum ipſos eſt cognitione ſcire eũ qui po-
nit tenebras latibulum ſuum, &c. Et hoc eſt, quia iſta
cognitio eſt totaliter ſupra mentem, & vbi omnis in-
tellectus deficit, qui non apprehendit niſi ſub ratione
veri vel boni: Myſtica verò Theologia, per apicem af
fectionis docet diſcipulos veritatis cõſurgere per amo
rem, immò quod plus eſt, nunquam actualiter mens
poſſet iſtis motibus conſurgere, ſi aliquid cogitaret cõ
ſurgens, immò miſerabiliter deprimeretur à ſua eleua-
tione affectio, ſed potius intellectiuam quaſi pediſſe-
quã ſubtractam relinquit inferius, & ſine ſui obſequio
ad dilecti vnionem conſurgit motibus ſurſum actiuis;
ab ipſa eminentius eleuata plus diſtat ab ea, quàm ab or
tu ſolis meridies, & hoc quotieſcunq; vult de die ſiue
nocte, centies vel milleſies, ſi corpus poſſet ſuſtinere;
& ꝙ ita ſit, exemplo materiali ad præſens vtar, vt va-
leas intelligere. Conſidero motum lapidis, ſuo ponde-
re naturaliter deſcendentis ad cẽtrum. Sic per pondus
amoris affectus diſpoſitus in Deum ſine omni cogita-
tione vel deliberatione conſurgit, veluti in ſuum cen-
trum ſe extendens, & motibus iſtis ſe eleuat in conti-
nuo deſiderio, cuius complementum & intuitus quie-
tem in æterna beatitudine obtinebit, niſi quandoq; ad
modicum temporis, ſicut eſt in raptu, diuina ſubleua-
tione ſupra ſeipſum non natura ſed gratia ſublimetur.
Sed ſi hoc nõ poteſt percipere doctor ſpeculatiuus, vel
ſcholaſtichus diſcipulus, audiat ab Apoſtolo qui fuit
principalis hierarcha huius ſapientiæ, quam nullus ſa-
pientium Græcorum intelligere potuit, quoniam hæc
ſapiẽtia ſolum ſpiritali examinatione cognoſcitur. De
qua loquitur Corinthijs dicens. Spiritus noſter ſpiritui Luc. 24.
diuino vnitus, ſentit quæ ſunt eius, & hęc ſapientia eſt,
quam inter perfectos loquebatur. Vnde hoc eſt illud
quod Dominus promiſit Apoſtolis, cum dixit. Indui- 1. Cor. 2.
mini virtute ex alto. Vnde ſicut ſacerdos induit ſe à ca-
pite; ſic anima induitur à parte ſummi affectus. Vnde
primò tangitur igne Spiritusſancti, quàm aliqua cogi-
tatio veniat. Patet ergo euidenter, ꝙ aĩa verè amans,
poteſt conſurgere in Deum per affectũ accenſo amo-
ris deſiderio, ſine aliqua cogitatione præuia, &c.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

FASCICVLARIVS, in quo de exercitijs ſpiritualibus tractatur.

SCIRE debes, quòd quamuis om
nia quæ in diuina ſcriptura repe-
riuntur, immò cœlum & terra &
omnia quæ in eis ſunt, de Deo lo-
quantur & inſtruant, non tamen
omnia conueniunt ad vtiliter me-
ditandũ: ſed ea debes potius ad me
ditandũ ſuſcipere, vnde amplius ti
more cõciteris, vel accenderis ad amorem. Sũt autem
quædam

Cōtēplatio generaliū meditationum.

quædam generalia, circa quæ frequentius exercitia deuoti verſantur, videlicet memoria peccatorum, qua compunguntur ad compunctionem vel dolorem. Memoria mortis, qua vt omnia huius mundi oblectamēta, gloriam, & honorem, altum ſtatum vilipendant, accenduntur. Memoria extremi examinis, qua inflammantur ad bona opera peragenda, vt tunc cum iuſtis mereantur accipere præmium meritorum. Memoria pœnarum infernalium, qua omnia illecita licet dubia, reſpuant timore tormētorum. Memoria cœleſtis gloriæ, vt hic quieſcant & exultent in ſpe, ac vt illic ſint digni gloria, nitantur ſe veris virtutibus adornare. Memoria beneficiorum Dei, & maximè beneficij incarnationis, ne gratiæ largitori inueniantur ingrati. Vt autem de his cogitare eo promptius ad manum valeas, habeas aliqua generalia, vnde tu valeas plura elicere. De vnoquoq; præmiſſorū hic inſeruntur, vt data occaſione ſapienti ſapientior fiat, & ex paucis plura eliciat, ſicut ipſi cognouit cogitanti. Eſto igitur animal mundum, ruminans & reuoluens ea & ipſi ſimilia in corde ſuo, vt ita inutilia & vana poſſis à memoria remouere.

Qualiter fiat memoria peccatorum. Cap. 1.

VT tibi de memoria tuorum peccatorum naſcatur compunctio, talibus ſtimulis te concute meditando. Cogita, & vt ſentire valeas diligenter ſtude, quantum vnumquodq; peccatum Deo diſpliceat. Reuolue, quòd ſuperbia eiecit Luciferū de cœlo. Inobedientia Adam de Paradiſo proiecit. Luxuria ſubuertit Sodomam & Gomoram, & penè totum mundum in diluuio ſubmerſit, Chriſtus pro peccato mortem ſuſtinuit amariſſimam, & ne peccatum inultum remaneret, & ſuæ iuſtitiæ nō ſatis fieret. Cogita. 2. ꝙ Deus aliter iudicare non poterit, quàm opera noſtra merentur. Eſt enim Deus æquitas quædam intelligibilis, inconuertibilis, atque indeclinabilis: non minus malorum pœna q̃ beatorū gloria. Igitur tibi reddet iuxtà opera tua. Non igitur palliemus, vel blandiamur nobis, quia non eſt ita durum, & Deus eſt miſericors. Cogita de peccatis tuis præteritis ante conuerſionē, cogita, quàm multa ſunt in locutione, opere, & conſenſu. In cogitatione tot ſunt, ꝙ nequeas numerare. Cogita, q̃ turpia præcipuè ad carnália, in quibus tamen minus immoreris, ne delectatio ſubrepat. Cogita, quàm grauia, quibus Deum offendiſti, & rurſum Chriſtum quodammodo crucifixiſti. Cogita de peccatis poſt conuerſionem tuā, ꝙ ſemper tam negligens, tā tepidus tot annis ſine profectu fuiſti, & vide de ſingulis tuis criminibus, numera ea ſi potes in conſpectu Domini, & pete veniam de præteritis, adiutoriū de præſentibus, & cautelam contra futura. Deinde cogita in quāto ſatisfeciſti pro iſtis, certus, ꝙ quicquid hic non reddideris, in futuro à te exigetur vſq; ad minimum quadrantē. Nullum.n. malum impunitū erit, ſicut nec aliquod bonū irremuneratum. Demum cogita, quòd iudicia Dei ſunt inſcrutabilia, neſcis ſi in gratia, neſcis ſi verè conuerſus, quid in te lateat quod Deū nō latet, ſed offendit, neſcis ſi perſeueraturus. Hæc rumina, hæc cogita, & ſi benè ſentis ea nō aliū ſapies de teipſo, caue tn̄ deſperationē ſi profundius huiuſmodi meditationibus te immerſeris, atq; ita huiuſmodi meditationes digere, vt nō abſorbearis triſtitia nimia & deiectione, ſed vt inſtigeris ad vitæ emendationem, & tolerātiam omnium tribulationū.

Generalis modus ad formandum meditationes de morte. Cap. 2.

DE morte tua ita poteris formare meditationes tuas. Primò vt horam mortis ſemper ſuſpectā habeas. Cogita quòd improuiſè mors veniet, quia ſicut fur, quando minimè putabis, quando minimè diſpoſuiſti, quando adhuc diutius viuere ſperabas, & tamen adhuc multa agere cogitaſti, prout experientia quotidiana te ſatis ſufficienter docet, & docuit de pluribus tibi notis. Reuolue deinde ordinem quo ad mortem deuenitur, & habe te omnunquam ſicut ſi ſtatim eſſes moriturus, & melius ſenties quæ ſequuntur. Cogita igitur qualiter præcedit mortem grauiſſima infirmitas, cuius aliæ infirmitates non ſunt niſi ſicut præcones vide grauitatem huius infirmitatis. Cogita horrorem naturalis inclinationis appetentis permanere. Cogita deinde cum iam homo ſentit ſe hinc tranſiturum, ſiue medicis hoc dicentibus, ſiue ſi ipſe per ſe ſenſerit, quantus tunc erit clamor conſcientiæ, quātus remorſus in eo qui ſe non diſpoſuit. Tunc enim ipſa peccata ad memoriam confluunt, & cogita de ſingulis peccatis tuis, & paſſionibus proprijs ſingulariter, quantum tunc de eis dolebis, quia non viciſti. Cogita ſi tali articulo mortis eſſes conſtrictus, & vitijs & concupiſcentijs ligatus, quanto deſiderio deſiderares vnam horam, vel annum ſanitatis pro emendatione. Cogita homo cum ad illam horam veneris, & hinc tranſibis, & tempus præteritum comparaueris ad æternitatem ad quam tranſibis, quàm breuè tibi videbitur, tota vita tua apparebit tibi breue ſomnium, & ita tibi erit totum tempus ac vita, ac ſi per modicū ſpaciū, puta iter mediæ leucæ perrexiſſes. Cogita etiam quātus erit dolor ille, cum vides, quòd propter tam paruam delectationem, illa ſempiterna gaudia amiſiſti. Cogita, quàm amara erit ſeparatio, cum ab his, quæ vitioſè dilexiſti ſepareris, puta ab honore tuo, qui hic in alto ſtatu totis viribus honorem quæſiſti, & à voluptatibus, & ſic de alijs. Conſidera diſpoſitionem morientis, quomodo totum corpus nigreſcit & rigeſcit, oculi contabeſcunt. Cogita quomodo Dæmones ſint ibi, tanquàm rugiētes parati ad eſcam expectantes, deinde imaginare quomodo anima in egreſſu à corpore ſuo, cum incipit cōſiderare regionem ignotam, ꝙ tot Dęmones eam expectent, q̃ inuitè exiret, quàm libenter rediret ad corpus ſuum, ſed nō poteſt, quia clauſæ ſunt feneſtræ ſenſuum, & aditus vitales. Cogita quomodo tunc ſinguli ſpiritus vitiorum ad eam occurrent, quærentes ſua in eis. Spiritus ſuperbiæ, ſuperbiam: ſpiritus luxuriæ quærit luxuriam, quilibet quæ ſua ſunt, & ſic de alijs. Vltimò aduerte quomodo anima egreſſa de corpore ſtatim ſtatuitur ante tribunal iudicis, & feretur ſententia quæ ex hoc tunc, vſq; in ęternum nun reuocabitur. Et vbicunq; tunc lignum ceciderit, ibi manebit. Eccl. 11. Demum cogita, ꝙ tandem corpus traditur ſepulturæ, & perpetuæ obliuioni, hoſpes hic fuit vnius noctis, & abijt, & memoria eius receſſit à terra. Poteris autem modum hunc contrarium ſumere de morte iuſtorum, nam iuſti videntes ſe de hoc mundo migraturos, gaudent in teſtimonio conſcientiæ, exultant ꝙ liberantur de iſtis miſerijs, quia hic non fuerant ligati concupiſcentijs, non dolent hinc exire, & ſic de alijs.

Generales modi ad formandum meditationes de pœnis infernalibus. Cap. 3.

DE pœnis infernalibus, imaginare ipſum infernum ſecūdum quaſdam ſimilitudines à ſanctis ſuper hoc poſitas. Aſpice igitur chaos horribiliſſimum, lacum ſubterraneum, puteū profundiſſimū, & totum ignitum. Item imaginare ciuitatem magnā & horribilem & penitus tenebroſam, obſcuriſſimis & terribiliſſimis flāmis ſuccenſam, clamantibus, vlulantibus, & plangentibus vniuerſis præ inexplicabilibus doloribus, & ſimiles ſimilitudines poteris cogitare.

Cogita de pœnarum acerbitate. Dicitur enim ignis ille ad ignem noſtrum tanti eſſe caloris, quanti noſter ignis eſt ad depictum. Et ita cogita de frigore & fœtore. Huius pœnalitatis acerbitas patet ex ſtridore dentium, ex gemitu, & planctu, & blaſphemia, & ſic de alijs. Cogita de pœnarum multiplicitate. Ibi enim eſt ignis inextinguibilis obſcuriſsimus, frigus intolerabile fœtor horribilis, tenebræ palpabiles. Ibi erit pœna in omni ſenſu. In viſu, per horribiles viſus & aſpectus Dęmoniorum. In auditu, per lamentabiles gemitus, & clamores de miſerabili ſocietate, & crudelitate tortorum, ſine omni miſericordia, in torquendo non ſatigantur, nec ad miſericordiam commouentur. Inſultabunt dicentes, vbi nunc gloria? vbi nunc altus ſtatus? vbi ſuperbia? Cogita quomodo nunc ibi per membra quibus quis peccauit eiſdem puniatur, & omnibus membris malus pœnam ſuſtinebit. Cogita etiam de pœna interiori, videlicet remorſu interiori conſcientiæ, & vermis eorum qui non morietur. Quis poteſt ſufficienter cogitare quantum doleant, quòd illam pœnam modicis laboribus, & breui tempore nō euaſerunt. Item internæ paſsiones maximè regnabunt in eis: erūt .n. maximè iracundi & inuidi, & erunt ita ſimul ſicut caues rabidi. Item recordabuntur priorum delectationum ad augmentum pœnæ. Vnde ibi lamentabuntur dicentes, Quid nobis profuit ſuperbia? Cogita de duratione pœnarum, quòd ſcilicet nunquam ſit finem habitura. Non poſt mille millia annorum, immò non poſt tot annos, quot anni poſſunt in millibus numerari, quia nulla ibi redemptio, nullus ibi finis.

Nota.

Generales modi meditandi circa extremum iudicium. Cap. 4.

DE extremo examine, cogita quantus tunc fiat terror. Ipſa enim angelica tuba, mirabilis, terrēda, ſcilicet fulgura, corruſcationes percutiēt corda hominum, & pauere facient. Cogita, ſi potes, magnitudinem iræ iuſti iudicis, venientis contra eos qui eum offenderunt. Et quantum mali terrebuntur. Imaginare quomodo, & quàm amara fiet ibi diuiſio. Ponētur omnes iuſti, humiles, mites ad dexteram, ſuperbi, inuidi, luxurioſi, &c. ad ſiniſtram, amodò non coniungēdi. Nūc ſunt duo in mola vna, in domo vna, &c. & vnus aſſumetur, & vnus relinquetur. Cogita quid timoris, & quid horroris, quid admirationis erit ſuperbis, elatis huius mundi cum ſe abiectos viderint, & pauperes, viles, & deſpectos, quos inſanos putabant ad dexteram Chriſti in gloria viderint aſſiſtentes. Tunc pœnitentiam intrat ſeagentes, dicent. Ecce hi quos habuimus in deriſum aliquando. E contra, iuſti ſtabūt in magna conſtantia, aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt. Cogita quomodo omnium operum ibi, & cogitationum fiet redditio. Hieruſalē ſcrutabitur in lucernis, id eſt hi qui apparebunt velut ſancti, inueſtigabūtur ibi, & quicquid in eis occultum fuerit ad lumen veniet. Teſtes erunt Diabolus, qui oſtendet nobis omnia quæ fecimus, vbi, & quando, &c. Item proprium ſcelus, & totus mundus dabit teſtimonium contra peccatores. Cogita quomodo Chriſtus exhibebit paſsionis ſuæ inſignia, & quomodo per illam Chriſtus exprobrabit, quòd eam contempſimus. Cogita de illo horribili tonitruo, & irreuocabili ſententia, Ite maledicti, &c. Cogita de dulciſsima inuitatione iuſtorum ad ſempiternam cœnam per illam vocem, Venite, &c. Cogita quàm magna ſint opera miſericordiæ, & pietatis, cum ea ſolum Chriſtus ad iudicium ſuum adducere videatur. Cogita quòd iuſti ibunt in vitam æternam, iniuſti in ſupplicium ſempiternum. Et hęc duo loca, per chaos magnum diuiſa ſemper permanebunt.

Luc. 17.

Sap. 5.

Soph. 1.

Generales meditationes de gloria cœleſti. Cap. 5.

DE gaudijs ſupercœleſtibus, imaginare locum illum, per imaginarias ſimilitudines à ſanctis pro noſtra capacitate inuentas. Eſt enim ciuitas ex auro puriſsimo, gemmiſq; precioſis mirabiliter conſtructa, ſingulæ portæ ex ſingulis margaritis, & campus ſpacioſiſsimus ac ſpecioſiſsimus omnium florum pulchritudine decoratus. Ibi æſtatis amenitas, ibi odoris ſuauitas, &c. Cogita quantum potes, quantum erit gaudium ex viſione ſanctiſsimæ Trinitatis, in qua relucet exemplar omnis pulchritudinis, omnis bonitatis, omnis ſuauitatis, quam videndo omnia ſciēda ſcies, & quicquid volueris habebis in illa. In illa .n. viſione beatificaberis. Cogita de viſione humanitatis Chriſti, qui hic fuit propter nos pauper & vilis homo, ibi ſublimis Deus & homo. Cogita de gaudio quod habebis ibi ex ſocietate glorioſæ virginis, omnium ſanctorum Apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum, & de cuiuſlibet gaudio gaudebis & tu. Cogita de dotibus quas ibi corpus tuum recipiet, quæ ſunt immortalitas, impaſsibilitas, ſumma agilitas, & maxima ſpecioſitas. Cogita de dotibus animæ quibus ipſa anima replebitur, quæ ſunt plenitudo ſcientiæ & lætitiæ. Cogita de iſtis dotibus, quàm multa alia cōſequeris, videlicet ſecuritatem, qua non timebis eijci, non timebis à tentatione vinci, inde tibi libertas ſumma, inde ſanitas, inde voluptas, inde amicitias inde honor, inde concordia. Et breuiter, habebis ibi quicquid volueris, & quicquid nolueris non habebis.

De hac pulcherrimè tractat Ioa. in Apo. 21.

Breuis modus meditandi circa beneficia Dei. Cap. 6.

VT circa beneficia Dei innumera, aliquem modum habeas meditandi, & memoriam tuam reformandi. Scias, quòd in his triplici conſideratione potes tuas meditationes variare, & dilatare, vt nūc tua quidem meditatio verſetur circa ipſum benefactorē, nūc circa teipſum cui benefecit, nūc circa ipſa beneficia quæ tibi multipliciter clargitur. Conſidera, quòd ipſe benefactor tuus Dominus Deus, ita tibi benefacit, vt nihil à te repetat, nec te nec aliqua creatura indiget. Conſidera, quòd ſit infinitæ potentiæ, cuius potentiam declarat vniuerſitas, & multitudo creaturarum ſuarum. Conſidera quòd ſit immenſæ ſapientiæ, & hoc attende ex pulchritudine, & ordine totius vniuerſi. Attende igitur quantæ ſit bonitatis, ſi hic talis tantuſque Dominus modicum enceniolum tibi tribuit, immò quantæ bonitatis, quòd tantus de tantillo dignetur cogitare. Conſidera quàm ſolicita ſit tāta maieſtas circa te, in tribuendo beneficia, modo quo tibi magis expedit, ab æterno diſpoſuit tibi ea dare, ab ęterno, & ſemper actualiſsimè cogitauit, & talia tibi beneficia præordinauit. Ita ſolicitus circa te ſicut circa integrum orbem, vel vniuerſitatem creaturarum. Ita enim hic magnus Rex tibi, & circa te intendit, ac ſi vacaret ſingulis. Et hoc effectum tuum non modicum ad gratitudinem, & amorem accenderet, ſi ſingula beneficia diuina toti generi humano collata, ita tibi attraheres, & ita te ex eis ad gratitudinem intelligeres obnoxiū, ac ſi tibi ſoli fuiſsēt collata. Verbi grā, ac ſi pro te ſolo crucifixus, factus homo, &c. propter te ſolū creaſſet cœlū, & terram. Et hoc docet nos Chryſoſt. Affectu etiam tanto beneficia illa dat, quòd ſi etiam quid minimum daret, grauiſsimum merito deberet eſſe. Perpetua (inquit) charitate dilexi te, & ex perpetua, & maxima charitate donat ſua beneficia. Attende, quàm ſis vilis, quàm plenus malitijs, & cōcupiſcentijs, ſicut tibi ſuperius

Hierem. 31.

rius

rius ſatis eſt oſtenſum, cum diceretur eſt diſcusſione tui, & propria cognitione, & de memoria peccatorũ. Circa beneficia forma dupliciter meditationes. Primò circa hoc, quòd mala tua benignè tibi remiſit. Secundò, quòd innumerabilia tibi contulit dona, & munera. Dimiſit enim tot mala quot feciſti. De quibus ſuprà dictum eſt, immò dimiſit tot quod facere potuiſti, à quibus te preſeruauit. Attende quàm longanimiter te expectauit in peccatis, & non occidit ſicut meruiſti. Circa beneficia autẽ, quę dedit tibi, cogita quàm multa, quàm bona, quàm vtilia, quàm magna, quis enumerabit ea? quis intelliget? quis loquetur? Attamen vt hic habeas modum cogitandi, cogita quomodo dedit tibi dona naturæ, dona gratiæ, dona ſuperexcellentiæ. Percurre aliqua de ſingulis, nam in quolibet ſunt multa bona valdè. De dono naturæ eſt, quòd creauit te in tempore, & quòd ab æterno te diſpoſuit creandum, nõ creauit te pecus, ſed hominem, dedit viſum, auditum, & cætera. Et ſingulis creauit ſenſibus, ea quæ ſibi congruunt oblectamenta. Item dedit animam immortalem, cui dedit rationem, ingeniũ, induſtriam, qua omnia materialia poteſt intelligere. Dedit mẽtem, vel intellectum, qua immateriales ſpiritus Deum & Angelũ intelligeret, propter te omnia in terra creauit. Omnia elementa ad tuam vitam, omnia animantia ad tuũ nutrimentum. Dona gratiæ. Primò quòd voluntatem tuam ab eo auerſam ad ſe reuocauit, & ei gratiam ſuæ iuſtificationis infudit, quæ ſolum ab eo deſcendit, Dedit voluntatem, vt velles te emendare. Tunc & locum ordinauit, vt posſis. Ad donum ſuperexcellentiæ ſpectat, quòd propter te fecit filium ſuum incarnari, vt eſſet amicus tuus, frater tuus, qui & propter te mortuus eſt, & crucifixus, & ſeipſum dedit in altaris ſacramento. Miſit tibi Spiritumſanctum, & hoc in ſignaculum acceptationis, in priuilegium amoris, in annulum deſponſationis. Cogita, quàm multa ab initio egit mirifica cum genere humano, propter genus hominum locutus eſt cum patribus, apparuit in figuris, loquebatur in prophetis, eduxit de Aegypto, induxit in terrã promisſionis, & infinita mirabilia. Vt quid autem hæc omnia fecit, niſi vt per figuras, & per prophetas intellectũ tuum in cognitione veri illuminaret, & affectum tuũ detraheret ad amorem boni?

De cæna Domini, & præparatione ad ſuſceptionem corporis Chriſti. Cap. 7.

SEd ſuper omnia quotidie, & maximè dominici corporis ſacramenta ſumpturus memoriam facias illius deuotisſimi myſterij, quod in cœna Domini primitùs erat inſtitutum. Siquidem poſtquam agnũ paſchalem typicum cum ſuis diſcipulis Dominus Ieſus comedit more Iudæorum, tunc verum agnum paſchalem comedendum dedit. Conſecrauit enim corpus ſuum atque diſcipulis ſuis tradidit ad manducandum, quibus & poteſtatem tradidit idipſum conſecrandi, & alijs tribuendi. O verè magna munificentia, ò inaudita largitas, ò charitas ſuperexcellens, qui ſeipſum dat, quid poterit negare? quid vltrà faceret? omnia quæ potuit pro nobis fecit, omnia quæ habuit nobis dedit, dedit regnum ſuum, dedit & ſeipſum, ideoque in hac cœna dicebat. Hęc quotieſcunque feceritis, in mei cõ-
Luc.22. memorationem facite. In memoriam, ſcilicet eorum quæ pro te in carne geſſi, quòd propter te deriſus, illuſus, crucifixus ſum. In mei (inquit) memoriã hoc ſacramentum omnium ſacramentorum excellentisſimum ægrotis eſt medicina, peregrinantibus dieta, debileſq; confortat, valentes delectat, languorem ſanat, ſanitatem ſeruat, fit homo manſuetior ad correptionẽ, patientior ad laborem ardentior ad amorem, ſagacior ad cautelam, ad obediendum promptior, ad gratiarum actionem deuotior. Aduerte tamen, ꝙ effectus ſacramentorum ſolet eſſe ſecundum diſpoſitionem, & præparationem ſuſcipientium. Neq; enim Iudas præmiſſa dona ſuſcepit, qui corpus Domini ſuſcepit (ſi tamen ſuſcepit) ideoq; tibi ſummopere ſtudendũ eſt, vt quãtum poteris ante ſuſceptionem dignè te præpares. Qui enim corpus & ſanguinem Domini indignè ſumit, iudicium ſibi manducat, & bibit. Tria autem ſunt quæ exigit à te huius ſacramẽti digna ſuſceptio, ſcilicet corporalem munditiam, puritatem conſcientiæ, & actualem deuotionem. Corporalis autem munditia, aliquãdo ex decenti, aliquando ex neceſſario requiſita. Puritas autem conſcientiæ præſertim à criminibus, ipſa eſt neceſſaria. Ideò vide, vt ante ſuſceptionem huius ſacramenti contritionem habeas, atq; ſi fieri poteſt, ante cõſpectum Domini humiliter lachrymas fundas, quibus te laues à peccatis tuis quæ feciſti, & quæ omiſiſti, & quæ facere potuiſti corde, ore, & opere. Actualem autem deuotionem in te faciunt timor, & amor. Timor incutit reuerentiam. Amor autem deſiderium, & affectum, habeas reuerentiam & timorem. Terribilis enim eſt hæc menſa, ad quam cum debita reuerentia, & congrua vigilantia neceſſe eſt accedas. Siquidem in hac ſacerdotali menſa nunc preſens eſt Chriſtus, & qui vltimam cœnam cum Apoſtolis cœnauit, ipſe iſtam quoq; conſecrauit. Non enim homo eſt qui propoſita, ſcilicet panem & vinum, corpus Chriſti facit, & ſanguinem, ſed ille qui pro nobis crucifixus eſt Chriſtus, ſacerdotis ore proferuntur, & Dei virtute & gratia cõſecrantur. Quomodo tu igitur ad illam mẽſam, ad præſentiam Chriſti, ad tactum dei filij intrepidus audes accedere, quem Ioannes Baptiſta tangere contremiſcit? Matth.3.
Petrus Apoſtolorum princeps à ſe præ formidine repulit dicens. Exi à me Domine, quia homo peccator Luc.5.
ſum. Cogita quòd iſte quem tu ſumis erit iudex tuus. Time igitur ne ſi indignè ſumpſeris & ſine reuerentia, poſt mortem inuenias iratum, cum ad eius tribunal præſentatus fueris iudicandus, quem tremunt poteſtates, adorant dominationes. Deniq; cogita, ꝙ licet mille millibus annorum te ad hoc ſacramentum per puras orationes, ſanctisſimas præparationes præparaueris, nihil eſſet ad condignam ſuſceptionem, etiam ſi haberes merita omnium ſanctorum, quanto magis tu qui ſine deuotione, ſine præparatione accedis. Item attendè propriam vilitatem modo ſuperius dicto, & reputa bis te indignum, & acquires reuerentiam congruam, & hoc valet maximè pro huius ſacramenti ſuſceptione, vt quantum poteris fias vilis in oculis tuis. Habe & deſiderium ad huius reuerendi ſacramenti ſuſceptionem. Panis enim iſte (vt dicit Auguſtinus) eſuriẽ quærit hominis interioris. Diuerſi autem diuerſimodè affectum ad ſuſceptionem huius ſibi formant ſacramenti. Aliqui enim trahuntur amore vnionis Chriſti, vt dilectum in ſe ſæpius amplexẽtur, aliqui trahũtur deſiderio ſanationis pasſionum ſuarum, & malorum deſideriorum, vt eum quaſi medicum aduocent, per quẽ ab omni infirmitate curentur. Aliquos trahit conſcientia delictorum, eo quòd hoc ſacramentum inſtitutum eſt in remisſionem peccatorum, aliquos trahit amor, & compaſsio proximi, vt ſuccurrant per hanc hoſtiam viuis ſimul & defunctis. Vt autem deſiderium tuum accendatur, cogita, quòd CHRISTVS omnium ad ſe accedentium dolores tulit, & omnes infirmitates noſtras ipſe portauit.

Mulier accedens retro ſanata eſt, peccatrix pedes oſculans eſt mundata, Chananæa dum importunè ſequitur, eſt exaudita. Leproſi accedentes curati ſunt, dæmo-

dæmoniaci, paralytici, & cuncta naturæ monſtra dum accedunt, & credunt, ſalutem conſequuntur. Nam virtus ex illo exibat, & ſanabat omnes. Publicani & peccatores accedentes, veniam merentur, nec eorum cõuiuia deſpexit. Igitur cum feceris quod in te eſt, accede in fide, & fiducia, ſperans de infinita Dei pietate.
Debes etiã præcipuè ante huius ſacramenti ſuſceptionem, deuotiſſimè Chriſti paſſionem percurrere, nam ſpecialiter in memoriam paſſionis hoc ſacramentum legitur inſtitutum. Si autem quæris quo te affectu magis debeas excolere timoris, ſcilicet & reuerentiæ, an amoris & deſiderij, an debeas vt multi cum importuna deſiderij feſtinantia anhelare, an vt nonnulli reuerentiæ, & timoris magnitudine, magnitudinem ſacramenti attendens, & propriam infirmitatem conſiderans, magis debeas affectu retrahi & elongari. Ad hoc ſancti reſponderunt vtrunque affectum commendãtes, vniuſcuiuſq; conſcientiæ quid ei melius viſum fuerit relinquentes.
Luc. 19. Feſtinauit ſiquidem Zacheus vt Dominum gaudens domum ſuam ſuſciperet.
Matth. 8. Centurio propriæ infirmitatis conſcius, repulit eum dicens. Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.
Vnum tamen eſt quod omnibus generaliter tutum videtur, vt ſcilicet ex reuerentia timentes ſpem & deſiderium non relinquamus, vt ex ſpe & fiducia nõ amittamus timorem, & reuerentiam. Sed ſemper inter hæc vtraque confidentes, & timidi fluctuemus. Ait etiam ſanctus Gregorius, nihil nobis ſecurius, quàm ſub ſpe timere. Simpliciter tamen loquendo dubium non eſt, quin melior ſit affectus amoris, quàm timoris, ſed quod eſt ſimpliciter melius, in caſu eſt ſæpè peius, & pluribus periculoſius.

De generali materia exercendi in paſſione Domini. Cap. 8.

CIrca paſſionem Dominicam, in qua te præ cæteris exercitijs ardentius, & deuotius exercebis, vt ea quæ in ſacris Euangelijs legeris, ad tuam deuotionem melius ſcias reflectere, & dirigere ad propriã vtilitatem. Scire debes, quòd tria ſunt, in quibus tua conſideratio circa mortem ſaluatoris noſtri ſpecioſiſſimè ſpeculatur. Sunt autem hæc tria, opus, modus, & cauſa. Opus, vt ipſam paſſionem ſicut facta à ſanctis Euangeliſtis narratur, ſtudioſa, & deuota mente pertractes, & inuenies Chriſti mirabilem patientiam, & excitaberis tu ad compaſſionem. Cum autem ſacramentum, diuinæ ſcilicet paſſionis hiſtoriam in mente tua reuoluis, vt ad literam materiam noſtræ redemptionis contẽpleris, diligẽter debes ad hoc niti, vt quoties audis Ieſum vel Chriſtum hoc feciſſe, vel ſuſtinuiſſe, per nomen Ieſus, in mente tua repreſentetur, nec ſolum Deus, nec ſolum homo, nec ſola deitas, vel humanitas, ſed in mẽte formabis conceptum perſonę vnius, quæ ſimul eſt Deus & homo, & in qua Deitas & humanitas ſine eſſentiarum permixtione, in vno ſuppoſito conuenerunt. Itaque Chriſtus, vel Ieſus cum dicitur, Deus & homo, & perſona deitatis, & humanitatis deſignatur. Ita quicquid Deus feciſſe dicitur, hominẽ feciſſe firmiter fide catholica retinemus, quicquid homo ſuſtinuit, Deum credamus & cogitemus ſuſtinuiſſe. Verbi gratia. Cum legis Chriſtum fleuiſſe ſuper Lazarum, vel Hieruſalem, in mente concipies non nudũ hominem, quoniam tunc minus mirabile eſt hominem fleuiſſe, ſic cum audies CHRISTVM in cruce pependiſſe, non hominem ſolum in mente cogita, ſed hominem Deum, & amplius miraberis, & multo plus ad deuotionem accenderis, & moueberis ad compaſſionem. Et quidem omnibus fidelibus Ieſus, vel Chriſtus Deum hominem repręſentat, ſed quãtò illud lucidius & clarius attendere poteris, tãto eris deuotior in Chriſti vita, morte, miraculis & factis. Secundò circa opus paſſionis Chriſti, vt magis accendaris ad compaſſionem, debes diligenter aduertere quotieſcunq; legeris, aut in paſſione Chriſti aliquas pœnalitates Chriſto inflictas, eodem genere pœnalitatis ſeu eodem genere pœnarum CHRISTVM in paſſione ſua vltra omnẽ æſtimationem fuiſſe afflictum, quod ex multis cauſis poteris conſiderare, quæ te vt paſſionis Chriſti amaritudinem ſentias, multum mouebunt, ſi benè conſideras, vnuſquiſq; homo in eodem gradu pęnalitatis plus minus ne patitur, quantò pœnam plus minus ve ſenſerit, vt motum eſt. Tanto enim quiſq; pœnam facilius, & acrius ſentit, quanto natura fuerit viuacior, & ſenſus eius facilius percipit. Sed Chriſtus erat viuaciſſimus, ideò quælibet pœna ei inflicta erat ei grauiſſima. Cogita ergo ſi illa crucifixio & illa eleuatio manuum & pedum (de qua Propheta ait. Foderunt manus meas, &c.) alteri fuiſſet homini intolerabilis, quàm grauior & acerbior Chr̃o in ſua natura delicatiſſima, nobiliſſima, & viuaciſſima? Psal. 21. Item erat pœna eò grauior, quo à peculiari ſuo populo inflicta, cui merito dicere poterat, Popule meus quid facere debui tibi, & non feci? Tu autem quid peius mihi retribuere poteras, quàm feciſti? Item pœna Chriſti erat in omni ſenſu, & in omni mẽbro, ſicut inuenies ſi benè opus paſſionis in mente tractaueris. Item deuotè imaginare interiorem Chriſti pœnalitatem, quæ fortè exteriori pœna non erat minor, immò forſitan multò maior, quæ interior pœna cauſabatur in eo ex zeli feruore pro humano genere in quo tamen quo ad maiorem partem, videbat paſſionem ſuam fore inutilem. Item hæc interior pœna ſurrexit ex maxima compaſſione ſuæ dilectiſſimæ matris. Item ex noſtra cæcitate, & ingratitudine. Cum igitur legeris, vel in mẽte reuolueris quomodo Chriſtus fuit flagellatus, deriſus, illuſus, conſputus, crucifixus, & cæt. noli ſolùm cogitare de pœna exteriori, ſed ita Dominum Ieſum reſpice in talibus pœnis, quaſi hominẽ Deum exterius ſumma pœnalitate afflictum, & etiam vltra quàm humana mens comprehendere poteſt, interius tribulatum, & doloroſum. Et verè ſi ita reſpicis Chriſtum in quauis afflictione conſtitutum, ſi non cõdoles, valde mirandum eſt. Cum re uera ſi perfectè cõprehenderes animal brutum, ita inexplicabili pœna affligi, humanitatis aſpectu compatereris, quantò magis Domino Deo? Et hæc de opere. Circa modum autem patiendi ſi diligens fueris, & deuotè rimaris, inuenies præcipuè humilitatem, mititatem, & generaliter omnium virtutum exemplar imitandum. Vt autem modum patiendi in Chriſto in te melius ſentias, debes in oĩbus, quæ de paſſione Chriſti legis vel cogitas, ſemper in mente tua reuoluere, quomodo Chriſtus ſe habuit in verbis, in reſpõſionibus, in factis, in pœnis, quo modo ſe habuit tam interius, quàm exterius, & quomodo illa prout loco & perſonis congruebat, optimo modo formabat, & hoc poteris in Euangelio inuenire, Matth. 27. vel certè ſi ibi nõ eſt expreſſum, ex teipſo forma. Nam nullus Chriſtianus ignorat, quin in omnibus optimo modo ſe habuit. Igitur de modo ita debes cogitare, cũ verbi gratia legis: Stetit Ieſus ante Pilatũ præſidẽ, &c. Cogita primò modum ſtationis, quàm humilis fuit, fortè inclinato capite, dimiſſis oculis. Deinde de modo prolationis verborum, quàm leni & dulci voce deprompſit, ita vt te delectaret audire aliquem hominem ita loquentem. Nam vox eius non minus, quàm facies decora. Deinde cogita quomodo ſe habuit, & planum eſt, quòd ſtetit cum ſumma humilitate, non habens inuidiam contra Pilatum, & Iudæos, ſed compaſſionem. Sic cogita quando

Iudæi

Iudæi clamauerunt crucifige, &c. quomodo Chriſtus ea audiuit, certè ſummo dolore, & ex compasſione, & zelo tñ exterius humiliter ſe habuit, & ſic oĩa pertractans, imitare modũ Chriſti ſe habendi ſecundũ locũ & tẽpora, & inuenies omnẽ virtutẽ in Chriſto, & optimũ modũ quo ſe habere potuit. Maximè autẽ diligenter attende modũ, quo interius ſe habuit compasſione, & zelo. Circa tertiam ſcilicet cauſam, ita ſemper lege & cogita de pasſione redemptoris tui, vt ſcias, quia tu es cauſa. Paſſus eſt enim propter tuam redemptionem, illuminationem, iuſtificationem, & glorificationem, ita ſemper attrahe tibi & hoc beneficicm, quaſi ſit pro te ſolo paſſus, (vt ſuprà dictum eſt.) Ita cogita ſemper, vt quid legeris vel cogitaueris, quaſi dicat Chriſtus, hoc ſeci, vt ſequaris veſtigia mea, te humilies, patiens ſis, tollas crucem tuam & ſequaris me, quia non eſt ſeruus ſuper Dominum ſuum.

PASSIO CHRISTI breuiter collecta ad modum Faſciculorum.

Primus faſciculus, Dominica die, de oratione in horto, & captione.

Cant.1. FAſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur, loquitur anima deuota, deſignans, Chriſti amaritudinẽ ſimul collectã iugiter in ſuo pectore circunferre. Vt autem tu etiam quicunq; memoriã tuã per meditationẽ mortis Chriſti reformare deſideras, in promptu habeas faſciculos, qui in memoria tua commorentur, pasſionem Chriſti hic tactam ſolummodo ordine Euãgeliorum inſeruimus cõpendioſè, vt ex illis paucis ſecundũ illa tria, quę dicta ſunt, opus, modũ, & cauſam habeas materiam copioſè meditandi, & de paucis plurima colligas. Cogita igitur qũo ſolemni illa cœna, de qua ſuprà dictũ eſt, celebrata, & hymno dicto, Chriſtus Deus & homo videns appropinquare tẽpus ſuum, ſurrexit vt iret ad montẽ, hoc eſt opus ꝙ fecit. Cogita igitur, vt ſuprà dictum eſt, de modo, qũo ſe habuit intus & extrà. Eundo, fugã diſcipulorũ prædixit. Petrum aſſerit ter ſe negaturum, & alia quę loquebatur, & hoc iterum opus attende. Cogita etiam quo modo exteriori verba illa deprompſit, & quali interiori protulit affectu, ſic facias vbiq; nec opus ſemper eſt repetere. Aſſumpto Petro, Iacobo, & Ioanne ait. Triſtis eſt anima mea vſque ad
Matt.26. & Mar.14. mortem. Relictis illis ſolus orat in mõte. Finita tertia vice oratione, ex imaginatione mortis, & interno doloris timore, factus eſt ſudor eius ſicut ſanguis, innuẽs ineffabilẽ pœnam per hoc: Nam de nullo tale aliquid legimus. Tunc Angelus vnus ſuum Dominum conforauit. Cogita quomodo Chriſtus inimicis ſuis obuiauit, & ſponte ſe obtulit, & verbo ſuo eos in terram proſtrauit. Deindè à Iuda oſculatur, à Iudæis capitur trahitur, vincitur, & ad domum Annæ deducitur. Et omnes diſcipuli fugerunt. Et hic ſit tibi faſciculus, vnus memoriæ commendandus. Et hic ſi placet, potes aſpicere Chriſtũ, qui ſit iſte qui iſta patitur, & te ſubdas ei per rationis aſſenſum, Crede igitur, & cogita ipſum eſſe veraciter Dei filium, omnium principium, ſaluatorẽ omnium, & retributorem omnium.

Faſciculus ſecundus, de illuſione coram Anna & Caypha, & negatione Petri.

IN domò Annæ confeſſus veritatẽ, à ſeruo nequã percutitur. Cogita hic opus, modũ & cauſam, vel ſaltẽ aliquod eorũ ſicut tibi congruit. Deindẽ in domo Cayphæ vbi ſcribæ & phariſęi expectabãt adducitur, illuditur, & percutitur tanquã blaſphemus. Falſum teſtimoniũ quæritur, & non inuenitur, à pontifice adiuratur, à Petro ter negatur, Sed Chriſtus reſpiciẽs Petrũ exire, & flere amariſſime cõpulit. Mane facto ad Pilatũ vinctus ducitur. Cogita modũ quo ipſi eũ ducebant quia peſſimè tanquã latronẽ & maleficũ, &c. Iudas videns, ꝙ petebãt Chriſtũ ad mortẽ, tantum in ſeipſo doluit, ꝙ tam dulcẽ hominẽ tradidit, vt ſe laqueo ſuſpenderet, & retulit pecuniã, cũ qua emptus eſt ager, ſicut Zacch.11 prædixit Zacharias. Coram Pilato multipliciter innocenter accuſatur, mittitur ad Herodem, ab eo vt fatuus illuditur, & irridetur, Hic diligentisſimè cõſidera qualis eſt qui patitur, & ei configurate, vt compatiaris innocentisſimo, mitisſimo, amãtisſimo, & nobilisſimo. Et hic ſit faſciculus ſecundus.

Faſciculus tertius, de coronatione, & crucifixione.

POſt hoc petentibus Iudęis dimittit Pilatus Barrabã, & tradidit Ieſum ad crucifigendũ victus importunitate Iudæorũ, & timore Cæſaris. Tũc Ieſus more & ſcemate Regis multipliciter illuditur, clamide induitur, ſpinis coronatur, arundine percutitur, vt Rex in deriſum adoratur. Hic homo cogita modũ, attende cauſam, qũo.ſ. Chriſtus ſe habuit & qũo Iudęi ſe habuerũt, cauſam quare tanta ſuſtulit, vadens ut crucifigatur, proprium portat patibulũ, populus ſequeba- Luc.23. tur, & mulieres flẽtes quibus ait. Nolite flere ſuper me &c. In monte Caluariæ crucifigitur. Et hic diligenter pertracta modũ crucifixionis. Aut.n. primò crucẽ erexerunt, & Chriſtus aſcendit ad crucẽ, aut certe crucem poſuerunt in terrã, & ibi eum clauis affixerunt. Nam alius modus non apparet. Et hic tertiò ſpecialius conuenit conſiderare, quantus eſt iſte qui tanta patitur, vt ad ipſum poſſet egredi per admirationis aſpectũ, quia immenſus eſt poteſtate, ſpecioſitate, fœlicitate, & æternitate. Admirare igitur maieſtatem annihilari, ſpecioſitatem decolorari, fœlicitatem tormentari, æternitatẽ mori. Et hic tertius faſciculus.

Faſciculus quartus, de his quæ facta ſunt dũ Chriſtus penderet in Cruce, & de emiſſione ſpiritus.

PEndens Chriſtus in cruce, ſitit. Cogita opus qũo Chriſtus pẽdet, cogita modũ, & cauſam, cogita ꝙ ſitit, orat pro crucifixoribus, blaſphemat ĩ cruce, irridetur à prætereuntibus, à principibus, à latrone, titulus veriſſimus & indelebilis, Ieſus Nazarenus Rex Iudeorũ, ſcribitur. Stat mater Ieſu doloroſa ſub cruçe, quã reſpexit, & Ioãni cõmiſit. Fiunt tenebrę, deſignãs tandẽ quanta ſua eſſet pœna, & ꝙ humanitas fuit deſerta, in eo, ꝙ nulla fuit redundantia ſuperiorum virium, in quibus fruebatur, ad inferiores quibus patiebatur. Mart.27 Clamabat Eli, Eli, lamazabathani? Accepto aceto, cõſummatis iam oĩbus, cum nihil reſtabat agendum, clamans alta voce tradidit ſpiritũ, innuens, ꝙ quandiu vellet, tandiu viueret, & ꝙ nullus animam ſuam à ſe tolleret, ſed ꝙ ipſe ſponte eã poneret. Et hic debes conſiderare, quali forma paſſus eſt aſſimilationis amictu. Paſſus eſt.n. ſicut verus agnus liberaliſſimè reſpectu proximi, ſæueriſſimè reſpectu ſui, obedientiſſimè reſpectu patris, prudentiſſimè reſpectu aduerſarij. Stude igitur ad habendũ habitũ ſecundũ effigiem modi ſe habendi ſ. benignitatis, ſeueritatis, humilitatis, & perſpicacitatis. Et hic ſit faſciculus quartus.

Faſci-

Faſciculus quintus, de his quæ facta ſunt Chriſto pendēte in cruce poſt mortem.

Exod.12. & Num.9 LAtronum oſſa confringuntur, Chriſti os non cō minuitur, ne figura de hoc euacuetur, Latus eius aperitur, vndè perfluunt Eccleſiæ ſacramenta, velum ſcinditur, ſepulchra mortuorum aperiuntur, vt inde mortui in die reſurrectionis cum Chriſto reſurgerent. Hic conſidera quantus pro te paſſus eſt, & crucem amplectere per paſſionis deſiderium, vt ſicut ipſe paſſus eſt iniuriam, conuicia, ludibria, ſupplicia, ſic tu paſſionem Chriſti imitando, amplectere pro eo omnem paſſionem plenam iniurijs, conuitijs, ludibrijs, & ſupplicijs. Et hic faſciculus quintus.

Faſciculus ſextus, de ſeptem ſignaculis in paſsione Chriſti reſeratis.

PAſſio Chriſti non ſolum reformat memoriā per deuotam meditationem, nec ſolum inflammat deſiderium ad deuotionē; quinimmò præcipuè illuſtrat intellectum, & ducit ad cognitionem veritatis. Siquidem in vniuerſitatis cognitione, ſeptem erant clauſa ante Chriſti paſſionem, quæ ſunt in eius paſſione reſerata. De quibus intelligi poteſt illud Apoc. Apoc.6. Aperta ſunt ſignacula ſeptem. Primū ſignaculum fuit Deus admirabilis, qui per crucem manifeſtatus eſt eſſe ſumma ſapientia, in eo, quòd Diabolum decepit, ſumma iuſtitia, inquantū quæſiuit redemptionis præmiū, ſumma miſericordia, quia tradidit pro nobis filium. Secundum ſignaculum fuit ſpiritus intelligibilis, qui manifeſtatus eſt per paſſionem, quantæ ſit benignitatis, quantum ad Angelos, qui permiſerunt Chriſtum crucifigi, quantæ dignitatis quoad homines nam propter eos Chriſtus eſt crucifixus, quantæ crudelitatis (quoad Dæmones,) qui Dominum Deum ſuum fecerant crucifigi. Tertium ſignaculum eſt mundus ſenſibilis, qui in morte Chriſti probatur eſſe locus tenebrarum, in quo regnat cæcitas, quia lucem veram non cognouit, in quo regnat ſterilitas, quia Chriſtum infructuoſum reputauit, impietas quia innocentem condemnauit. Quartum ſignaculum fuit paradiſus qui per crucem apparet eſſe locus gloriæ, lætitiæ, & opulentiæ, in eo, quòd Chriſtus propter eius reſtitutionem factus eſt vilis, pauper, & miſer. Quintò per mortem Chriſti infernus manifeſtatus eſt eſſe plenus omni egeſtate, vilitate, & paupertate, quia ſi hęc paſſus eſt propter peccati deletionem, multo magis damnati hæc patientur propter iuſtam operum retributionem. Sextum ſignaculum fuit virtus laudabilis, quæ per crucem Chriſti probatur eſſe precioſa, ſpęcioſa, & fructuoſa. Precioſa, quia Chriſtus ante voluit vitam corporalem perdere, quàm contrariari virtuti. Specioſa, quia in contumelijs relucebat. Fructuoſa, quia vnus perfectus actus Chriſti virtutis infernum ſpoliauit, cœlum aperuit, perditum reſtaurauit. Septimum ſignaculum per crucem apertum eſt, & in eò quòd apparuit reatus culpabilis, quàm deteſtabilis ſit, cum ad ſui remisſionem indigeat tam magno precio, tam grandi piaculo, tam difficili medicamēto.

Faſciculus ſeptimus, De reſurrectione, Aſcenſione, & miſsione ſpiritusſancti.

TErtia autem die Chriſtus victor mortis reſurrexit, & nos reſurrecturos monſtrauit. Si igitur Chriſto paſſo fuiſti compaſſus, nunc reſurgenti congaude. Cogita deuotè qualiter anima Chriſti ad infernū deſcēdit. Quid ibi egit, & de gaudio ſanctorum patrū, & triſtitia Dæmoniorū. Cogita de timore cuſtodū. Cogita de cuſtodia Angelorū circa ſepulchrū quo cū nunc refertur vnus ſolus ſedere, nūc ſtare ſupra lapidem, nunc in ſepulchro, nunc duo, & hi diuerſi modè, per quod oſtenditur multitudo Angelorum circa ſepulchrum, & varia viſitatio mulierum. Cogita quomodo amor & deſiderium Magdalenam, & alias fœminas frequentes cogebat currere, & ſepulchrum Domini viſitare. Cogita de varijs Chriſti apparitionibus. Cogita de dulcibus eius colloquijs cum diſcipulis. Cogita cur Chriſtus voluit in Galilęa apparere, niſi vt debeas à vitijs tranſmigrare. Vndè Paſcha tranſitus ſed in Galilæa, id eſt tranſmigratione, & mutatione corporū noſtrorum, in regno cœlorum Chriſtum videbimus poſt generalem reſurrectionem. Poſt quadraginta dies re- Eph.4 &
ſurrectionis aſcendens Chriſtus in altum, captiuā du- Pſal.67.
xit captiuitatem ſanctorum patrum. Meditare de glorioſa proceſſione aſcendentium cum Chriſto, nā ſancti ſequebantur; Angeli venientes obuiabant, & tunc Iſa.63.
inter ſe quęſtiones illas formabāt, de qbus Iſa. ait. Quis iſte eſt qui venit? &c. Cogita de triſtitia Apoſtolorum, & Angelorum gaudio. Cogita de Angelis redeuntibus & Apoſtolos conſolantibus. Diſce tu aſcēdere ad Chriſtum, ſed per aſcenſiones prius dictas, vt relinquas hic vitium, quia nullum vitium aſcendit cu Saluatore, vt dicit Auguſtinus. Deinde de cœlo Dominus in linguis igneis miſit ſpiritumſanctum. Vide quomodo deinde Apoſtoli fuerunt conſortati, & in charitate fundati. Meditare cur ſpirituſſanctus in igne, cur in linguis? cur in vtriſque ſimul? & cur in alijs creaturis apparuit? & ſtude proprietates rerum talium in te habere. Cogita effectus & dona ſpirituſſancti, & multa ſimilia circa ſpirituſſancti miſſionem, ſignaq; militanti ſub gula. ſ. ſomnum, cordis duritiam, ocioſitatem, riſus procacitatem, contradictionem, & inſenſibilitatem.

DE PVGNA SPIRITVALI contra ſeptem vitia capitalia:

Et primò de certamine contra Gulam. Capitulum primum.

IA nunc milites Chriſti bellum ſpirituale ingreſſuri, induite vos armatura Dei, arripite gladium & ſcutū, gladium virilitatis, & ſtrenuitatis, ſcutum patientiæ, vt ſitis patientes in ſuſtinendo eorum impetus & dolores. Videtur autē incipiendum certamen primò contra gulā, quia quandiu gula in nobis dominatur, aliorū vitiorum certamina magis occulta videre non poſſumus. Itē (vt Greg. dicit) Multi quandoq; ardua & magna incipiunt, ſed quia gulam non vincunt, ea quæ fortiter egerūt, turpiter perdunt. Qui. n. nequit in propria terra. i. naturali carne debellare, quomodo vincet in terra longinqua? Eſt autem gula inordinatus, & immoderatus appetitus cibi. Omnia illa quæ faciūt Remediū
animam interius vtiliter occupari in viribus animali- gulę.
bus, & quæ eius deſideriū internum augent, remedia ſunt contra gulam, immò contra omnia vitia carnalia. Hic eſt, quod dicit Hier. ad Ruſticum. Ama ſcientiam ſcripturarum, & vitia carnis nō amabis. Hinc eſt quod dicit Ioan. Clymachus, etiam in hac materia expertiſſimus, quòd carentia dolorum, & obliuio mortis, eſt occaſio gulæ. Breuiter quælibet vacantia, vel vacuitas à deſiderijs bonis, à meditationibus ſunt origo, vel augmentum

mentum precipuum vitiorum carnalium. Remedia igitur ſunt, timor mortis, iudicij, & inferni benè cordi impreſſus, ſi homo interius occupatur circa deſideriū regni cœlorum, deſiderium perfectionis, immo quodlibet bonum internum deſiderium, vt deuotio, maxime compunctio lachrymæ oratio, hæc.n. intus cor hominis occupant. Et ſecundum Hieronymum deſiderium deſiderio, affectus affectu expellitur. Sobrietas arcem concupiſcibilitatis contra gulam deberet cuſto-

Virtus ſobrietatis, & gradus eius

dire. Eſt.n. virtus, qua corporis alimenta cū moderamine admittuntur. Et debet ſobrietas præcipuè eſſe vigil contra gulam, videt ne excedas in cibi qualitate, ſed de quantitate difficile diſcernitur. Hic tamen in omnibus poteſt eſſe continentiæ finis, ne quis iuxta menſuram capacitatis ſuæ ſaturitatis oneretur in gluuie.

Primus gradus ſobrietatis eſt, vt patienter ſuſtineas & feras, cum non poteris habere cibum vel potum ad libitum. Secundus eſt, etiam velle his quæ poſſunt haberi, amore ſobrietatis paupertatis & boni exempli carere. Tertius poſſe abſtinere ſine difficultate ab habitis delectabilibus.

Dè pugna, & natura luxuriæ, & remedijs eius. Cap. 2.

SI gulam non viceris, ſed ipſa te vicerit, ſtatim aduocat ſororem ſuam.i. luxuriam, cuius aduentus indicia ſunt, quæ per naturale eius poteris agnoſcere Statim.n. vi concupiſcibili accendit amorem & inclinationem, & affectum ad fœminas, aut ſulcitat motus in carne, & hoc potes videre per motus carnis, & titillationes. Aliquando magis in anima, per affectionē, & inclinationem ad actum illicitum, vel ad perſonam affectu illicito. Et hunc modum affectus, potes conſiderare per imagines mulierum in te depictas. Contra illud vitium eſt certamen longum & durum, immò verò viribus noſtris hoc ſpecialiter non poſſumus perficere. Vndè radicale remedium ſecundū Aug. in pluribus locis libri confeſſionum de continentia, & alios ſanctos, eſt vt homo cor ſuum humiliet, & cognoſcat propriam fragilitatem, & recurrat ad miſericordiam Dei. Sunt quędam remedia quę magis luxuriam remouent ab anima, vt contritio ſpiritus, frequens oratio, cōtinua meditatio mortis, inferni, & ſimilium pręmiſſorum. Horum remediorum ratio patet, ex his quę dicta ſunt de gula. Item repreſſio interiorum affectionum, & malarum cogitationum, quòd fit maximè per alia deuota, & ſpiritualia deſideria. Item ſunt quædam remedia, quæ magis reſtringunt luxuriā, abſtinere à carne, & ieiunium. Maximè autem eſt tenendū cōtra hoc vitium æquale moderatumq; ieiunium. Itē opus manuum inſtabiles cordis peruagationes coercens. Sunt quædam quę directè iuuant contra vtraq;.i. luxuriam tam in carne, quàm in anima, ſicut eſt cuſtodia diligēs ſenſuum. Hi.n. ſunt feneſtræ, per quas hoc vitiū intrat. Item fuga ſocietatis mulierum, nec familiaritatem habere cum eis, nec ſolus cum ſola (maximè in ſecreto loco) loqui, nec domos earum ſecundum Hie. frequentare. Primus gradus caſtitatis eſt, vt viriliter cum labore abſtineas ab actu carnis, cum propoſito ſic manēdi, & neges ſemper cōſenſum motibus illicitis. Secūdus vt ꝑ remedia prædicta, & alia ſimilia, caro tua ſpiritui tuo ſubiugetur, vt rarius tenteris, & facilius tentatio cedit, imperando magis quàm reluctando. Tertius gradus caſtitatis eſt, ita domitas habere concupiſcentias carnis, vt vix rariſſimè & tenuiſſimè ſentias, & talem te induiſſe affectum, vt cum nauſea & horrore inde audias vel loquaris.

De phylargiria vel auaritia, & rimedio eius. Cap. 3.

POſt luxuriam ſequitur philargyria vel auaritia, quæ paſſio vexat tepefactos in ſeruitio Dei. Nā raro impugnat certātes legitimè, pręſertim ſi ſub alterius degunt cura. Remedium tibi ſit, vt ſciens aliquam artem, labore manuum victum & veſtitum cōquirens, illis ſis contentus. Ideò Deo confide, quia non relinquit ſperantes in ſe. Summa remediorum, ſi vis auaritiā ad plenum vincere, relinque omnia quæ habes, & alterius curæ te committe, cum alijs viuens in communi. Huic autem vitio in principijs obſta, vt non admittas deſiderium cuiuſque rei. Sicut enim hoc vitium in principio facile vincitur, ita ſi ſemel admittitur, poteſt cunctis difficilius excludi, Primus gradus quo proficis, contra hoc vitium in contemptu mundi eſt, nihil habere iniuſti, & diuitijs non abuti ad peccatum, & eleemoſynam facere. Secundus eſt, nihil habere ſuperfluum, ſed neceſſarijs eſſe contentum. Sed multi neceſſitatem ſuam valde amplificant, ſed non eſt tutum, vt homo in multis ſibi confidat, ſed potius alteri. Tertius eſt, nihil poſſidere in hoc mundo, ſed dūtaxat capere vſum neceſſarium, & frequenter pati penuriam, cibo, potu, & veſtitu.

De ira, & remediis eius. Cap. 4.

TRia prædicta vitia arcem cōcupiſcibilitatis oppugnant. Quartum autem vitium quod eſt ira, debellat vim iraſcibilem, & eſt nociua beſtia ſibi nocens, & alios ſcandalizans, virus mortiferum animā interficiens, & Spiritum ſanctum expellens. Cum autem ira vim iraſcibilem obtinuit, ſtatim introducit ibi ſuam familiam, quæ ſunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, & blaſphemia. Remedia contra iram ſunt iſta: primò os tacendo comprimere, & accēſam flammam in corde ſuffocare. Nota autem quod ſecundum Ambro. in lib. de officijs. Verus præliator eo vſq; per timorem meditationemq; mortis & ſimilium, & maximè deuotam compunctionem (qua ſecundum Clymachum, ait extinguitur ira & indignatio, ſicut ignis aqua) motus iræ deberet reprimere & manſuefacere, vt morum tranquillitas vſu quodam, & affectione, & propoſito, in naturam vertatur. Multum iuuat contra iram, ſi quotiens quis in ira receſſerit, iam ſopita commotione ſeipſum durè redarguat, & compræhendat, & humiliter reum ſe det toto corde, ab illis veniam petens quos offendit. Gradus autem quibus contra iram aſcenditur, patent ex dictis. Primus eſt iræ reſiſtere cohibendo linguam, membra &c. ne excedat foris. Secundus eſt, cum homo iam per exercitia didicit non turbari ex aduerſis, ſed eſt quaſi in loco munito, non curans ea quæ ſibi fiant cōtraria. Tertius eſt, gaudere & in tribulationibus gloriari cum adſunt, & deſiderare cum deſunt.

De inuidiæ natura, & hortu eius, & remedio. Cap. 5.

QVintū certamen eſt contra inuidiā, quā beatus Gre. ponit inter vitia capitalia, eo ꝙ ex ſui ratione habet, ꝙ alia vitia inde ſequantur. Licet Caſſianus & Iſidorus eam inter capitalia non enumerent, eò forſitā, ꝙ ipſa ex vitio capitali ſuam ducit originem. Vt autem huius vitij naturam per ſuū effectū in te comprehendas, ſcire debes, ꝙ inuidia eſt dolor de bono alterius. Inuidiæ.n. obiectum, eſt bonum fraternum

ternum inquantũ eſt ſibi malum. Hoc autẽ contingit dupliciter, vel tripliciter. Voo modo inquantũ ſibi imminet malũ, vt ſi inuidemus ꝙ inimicus noſter, vel aliquis qui nobis non placet, ſit noſter prælatus, timentes ne nos deprimat, & hoc ĩ caſu ſtaret ſine peccato. Alio modo quando reſpicimus bonum proximi, non quòd ſibi inuidemus illud, ſed quia dolemus illud, nobis abeſſe, & hoc eſt interdum bonus zelus. Tali.n.inuidia debemus omnes tendere ad humilitatem, charitatem, & obedientiam. Alio modo fit iſtud, inquantum bonum fratris eſt diminutiuum noſtræ præcipuè glorię. Vndè inuidia eſt præcipuè circa illa, in quibus gloria cõſiſtit.

Vanagloriosi, & puſillanimes quare ſint inuidi pręceteris.

Vndè generaliter vanaglorioſi & puſillanimes ſunt inuidi, quia iſti timent minui gloriam ſuam, illi timent faciliter ſuperari. Hæc inuidia vbicunque venerit, filias ſuas ſecum adducit, quæ ſunt odium, ſuſurratio, detractio, exultatio in aduerſis proximi, & afflictio in proſperis eius. Inuidiam verò dilectio proximi expellit.

Quomodo mutua dilectio conſeruetur.

Ideò de ipſa dilectione proximi aliqua dicamus. Et primò quibus medijs dilectionem inter nos mutuò ſeruare poſſumus. Deinde quomodo quilibet ſe talẽ exhibere debeat, vt & ipſe diligatur ab alijs, & alios ipſe diligat. Et ex his ſufficieotia remedia inuidiæ apparebũt. De primo ſcias ꝙ perfecta vera, & indirupta dilectio ſolũ inter tales inuiolabiliter ſeruatur, qui ſunt vnius ꝓpoſiti vnius nolle, & velle, & quodãmõ vitijs oĩbus expurgati, vt in xvi. collatione patrũ dicit̃, & iſta ſumma dilectio erit in patria, & fuiſſet vera in Paradiſo ſi non primus homo cecidiſſet. Attamen ſunt quædam remedia, quibus dilectio inter nos acquiritur, & ſeruatur, & ſi non perfecta. Primum eſt, quod etiã inuidiæ eſt ſummum remedium, vt vnuſquiſq; toto corde omnia quę mundi ſunt, ex quibus contentio, rixa, vel inuidia oriri poteſt, cordialiter deſpiciat & calcet, ſiue ſint diuitiæ ſiue honores. Secũdũ, ne quis ſapiens ſibi ſequatur propriã ſuã voluntatẽ nulli acquieſcens, & hoc cauſat maximè diſcordiam, & rancorem. Tertiò, vt ſciat quę vtilia ſunt, ac neceſſaria poſtponenda bono charitatis.

1.Cor.13.

Nã ſi habeam fidem, ita vt montes transferam: Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autẽ nõ habuero; nihil mihi prodeſt. Ideò ſuper omnia exercitia io omnibus operibus, præ omnibus debemus quærere fraternã charitatẽ. Nec eſt aliquid ꝙ tantum Angeli & Dñs Angelorũ in nobis inuenire deſiderant, ſicut fraternã vnionẽ & mutuam charitatẽ. Quartum vt vnuſquiſq; ſummopere iracundiã, & alia quibus fratrẽ offendit, caueat, & deuitet, & ſi qñ contra fratrẽ exceſſit, humiliter ſatisfaciat, ſi qñ frater contra eum rancorem ſine cauſa concepiſſet, quantũ in ipſo eſt, ſtudeat pacificare. Hæc habentur in collatione patrum. xvj.

De acedia, & remedio eius. Cap. 6.

SExtum certamen eſt contra acediam. Cuius natura eſt, vt tædium boni generet, animi torporem cauſet, mentem grauet triſtitia, ad ſomnum & diſſolutionem inclinet, horrorem loci, & cellæ faſtiduim fratrum contemptum, & aſpernationẽ gignit, nil operis libet maximè ſpiritualis. Nam interdum opus manoale arripit, vt poſſit ſpiritualia, orationes & ſimilia relinquere. Huius filiæ ſunt malitia, id eſt volontas machinandi malum, deſperatio, puſillanimitas, rancor, id eſt odium inueteratum, torpor, circa præcepta Dei, euagatio mentis circa illicita. Summum remedium contra acediam eſt, nunquã tædere, ſed repugnando acediæ obuiare & vincere eam laborando. Attamen homo poteſt opera ſua variare, vt nunc oret, nũc legat nunc meditetur, &c. vt ſi vnum non ſapiat, ſapiat ſaltem aliud, ſicut febricitanti habenti guſtum infectũ, apponuntur multa fercula. Item contra tædium cordis, valet varietas actionis. Item valet compunctio. Qui enim luget ſeipſum, non nouit acediam, Ait Clymachus. Ligetur ergo iſte tyrannus memoria offenſionum & delictorum, & percutiatur opere manuum, & inteota meditatione futurorum bonorum.

De triſtitia, & pugna contra triſtitiam. Cap. 7.

NOta, ꝙ triſtitia mala eſt duplex. Nam quãdoq; triſtitia dicitur generaliter, ita ꝙ verſetur circa omnes paſſiones, nam in omni paſſione eſt inuenire triſtitiam & delectationem, ſecundum quòd ſuum obiectum adipiſcitur, vel ab ea repellitur. Et hanc iuſtitiam intantũ ſuperabis, inquantũ ſingula vitia extirpaueris, ſi multũ multũ, ſi parũ parum, omnino autẽ ſi omnino ipſam necas, ſed ad hoc quis idoneus? Alia eſt ſpecialis circa diuina, tædiũ, & illa poteſt cõprehendi ſub acedia. Triſtitiæ origo difficulter eſt cognoſcibilis, eo ꝙ tã multos habeat origines oĩa met vitia & affectiones. Cõtra hæc duo vitia acediam & triſtitiã, pugnat charitas Dei, quę nunquã eſt ocioſa cõtrã acediã. Ad quã charitatẽ triplici gradu peruenharis. Primus ſicut licitis conceſſis, vt tñ illicita deuites. Secũdus eſt feruentiori deſiderio oĩa quæ Dei ſunt, ſtudioſè facere in ſe, & in alijs promouere. Tertius eſt tanto affectu ęſtuare ad Deũ, ꝙ quaſi ſine ipſo viuere non poſſit. Valet etiã contra iuſtitiã deuota confabulatio in bona ſocietate, memoria benignitatis & miſericordiæ Dei. Item deuotus cantus, vt dicit Paulus ad Epheſios. Eph.5.

De vana gloria, & remedijs eius. Cap. 8.

SI omnia prędicta vitia viceris, ꝙ ſine maximis laboribus & multis doloribus non fit, ſi tñ fit, tunc amplius à vanagloria cauere debes. Hæc.n. occultè virtutibus ſe ingerit, ita vt vix à ſpiritualibus ſemper valeat cõprehẽdi. Hęc eſt multiformiter vana, ſemper & in omnibus vanitatem ingerens in veſtitu, in apparatu, in loquela, in taciturnitate. Si veſte pretioſa indutus fueris, adeſt, ſi humilis fueris, amplius gloriatur, ſi loqueris gaudet vndè dixeris, ſi taces, laudat velut humilem. Ipſa ſemper ſuggerit, & magnum deſiderium ingerit ad illa, in quibus laus & honor conſiſtit, etiã per magna pericula & labores, & maiorem fortitudinem dat ſuis amatoribus, quàm ſpes beatitudinis veris præliatoribus. Hæc eadem beſtia ſuggerit gradum clericatus, presbyterij, & diaconatus. Si quis tamen eum vellet cogere, nam per ſe non vult, ne ipſe appetere videatur. Vide ſuper hoc exemplum libro de ioſtituris cęnobiorum Caſſiani. Non poſſunt varietates huius beſtiæ explicari, ſed vbicunque eã proieceris, ſemper ſtat aculeo recto ſicut tribulus. Ipſa eſt ſicut aliũ quoties vnũ tegmen remooeris, aliud adhuc intus habet, vbi autem ipſa intrauerit, matrem doloſam ſequuntur filiæ peruerſæ, quæ ſunt inobedientia, contentio, iactantia, hypocriſis, pertinacia, diſcordia, nouorũ præſumptio ſeu inuentio. Quam vanam gloriam ſi vincere deſideras caue ſummo ſtudio, nec quicquam intentione gloriæ incipias facere, cogitans illud Saluatoris. Receperunt mercedem ſuam. Mat.6. Et illud. Quoniã Deus diſſipauit oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniã Deus ſpreuit eos. Pſal.52. Item illud. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Gal.1. Secũdò deberes niti, illud, ꝙ bona intẽtione incepiſti, ſimili cuſtodia ab inquinatione gloriæ cuſtodire. Item quicqoid ſingulare eſt, & vndè laus & gloria poſſet conquiri, ſemper vitandum eſt, bellanti contra hanc beſtiam: Nam principiũ priuationis vanæ gloriæ, ſecundum Clymachum, eſt

cuſtodia

cuſtodia oris, & amor humilis, ſocietatis, ignominia conſummata, coram multitudine miſerabiliter adinueniri. Chyſo. Vnicum vanæ gloriæ remedium, orare Deum, vt ipſe te liberet.

De ſuperbia, & remedijs eius. Cap. 9.

VLtimò aggredienda eſt ipſa ſuperbia, vitiorum regina, vitiorum radix, virtutum omnium deuoratrix, quę tantæ eſt fortitudinis & ſæueritatis, vt Luciferum eijceret de cœlo. Attamen puer Dauid in Domino confidens, per humilitatem, Goliam quantalibet eſſet ſtaturæ enormitate erectus, proſtrauit. (Superbia duplex.) Eſt auté ſuperbia duplex, vna ſpiritualis pulſans ſ. virtuoſos de perfectione, alia carnalis, quę minus perfectos pulſat de aliqua excellentia exteriori. Nam primæ eſt in corde ſuo magna merita ſibi depingere, ſpiritualé gratiã attribuere ſibi, quantũ Deus eũ diligat cogitare, mirari q non faciat mirabilia, turbari q Deus non dat ſibi neſcio quid ſpeciale, & alios velut carnales deſpicere. Et hæc eſt multum periculoſa, & pluſquã vitia carnalia. Nullum vitium eſt, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaq; iuſtitia & ſanctitate hominé expoliet, quemadmodũ huius ſuperbiæ malũ. Qui autem huius nequiſſimi ſpiritus laqueos vult euadere, debet in ſingulis, in quibus ſe ſenſerit virtutibus profeciſſe, dicere ex ſententia. (1. Cor. 15.) Gratia Dei ſum id quod ſum, & cogitare Deum eſſe qui operatur in nobis, & velle & proficere pro bona voluntate. Item diligenter conſiderare, quia bona noſtra nõ ſunt à nobis, ſed dona Dei de quibus diſtrictè ſumus rationem reddituri. Item bona noſtra quam multis malis ſunt permixta, tepiditate hypocriſi, &c. Item conſiderare, quã multa ſint in nobis mala & vitioſa. Item attendere meliores nobis homines & Angelos, vt ita in comparatione vileſcamus nobis. Carnalis autem ſuperbia his indicijs demõſtratur. Eſt clamoſa dum tacet, amara & indignabunda, & indiſſoluta in lætitia. Riſus eius irrationabilis & ſine cauſa, in triſtitia ſua eſt, ſeuera dura reprehendit cũ rancore non ex compaſſione, verba profert paſſim ſine aliqua cordis grauitate vel ponderatione, expers patiétiæ charitatis, aliena audacter iniuriat, ſed puſillanimiter iniuriam patitur, difficulter alijs obedit, exhortationem recipere ſpernit, in propria voluntate permanens ſed vult propria ſtatuere, nunquam alterius diffinitioni acquieſcere, non vult conſilium ab aliquo recipere magis ſibi credens quàm ſapientibus. Huius remediũ primum, eſt obedientia ſimplici corde ſuſcepta, & humiliter exhibita. Secundum, vt intimo cordis affectu fratribus noſtris humilitaté exhibeamus, in nullo eos lædere acquieſcentes. Item ſemper niti exercere nos in humilibus operibus, vilibus & deſpectis officijs, puta miniſtrare in coquina, lauare ſcutellas, purgare domũ, ſemper vilia officia eligere, humilis habitu, humilibus geſtis incedere. Hęc ſi in cõſuetudiné venerint, cor ad humilitaté inclinant. Ité honoré fugere, magis ſemper eligere miniſtrare, quã miniſtrari, ſuperba vocabula & nomen iactantiæ etiam à propria familia deuitare. Ité oĩa ſigna & quęq; facta, iactantiã vel vanitaté prætendentia declinare. Humilitas quæ contra ſuperbiam pugnat, tres habet gradus. Primus eſt, vt homo ſeipſum cognoſcat infirmum, inopé boni, vitioſum, & ſi quos alios habet defectus, & non eleuet ſe ſupra ſe. Secũdus eſt, cum homo ſe deſiderat ab alijs reputari, qualé ſeipſe noſcit in veritate. ſ. vilem, inopem, ſuperbum, &c. Tertius eſt, quando homo in magnis virtutibus & honoribus non extollitur, & nihil ſibi ex hoc blanditur, totum in illum refundẽs à quo totum accepit, & ei integrum reſtituens. Talis fuit humilitas Chriſti, & talis Angelorum & ſanctorum in gloria.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

De ſeptem gradibus contemplationis, tractatus.

CONTEMPLATIVORVM aquilinos obtutus acui, & ipſorum ſpirituale palatum perfundi dapibus ſupernæ dulcedinis affectãs, ſepté gradus eo glorioſiſſimos, qui ſcientia experientiæ probatiſſimos in medium cenſui deducédos, reſeratione quorum odoriſera confido, quòd tam intellectui ſplendoris copia, quã affectui deifici dulcoris affluẽtia, pijſſimę matri theachicæ exaltabit. Primum igitur dicamus ignem, ſecundum vnctionem, tertium extaſim, quartum ſpeculationem, quintum guſtum, ſextum quietem, ſeptimũ gloriam. Primò enim anima vngitur, ignita iungitur, vncta rapitur, rapta ſpeculatur vel contemplatur, contemplans guſtat, guſtans quieſcit, hæc in via poſſunt acquiri, non tamen ſubitò ſed gradatim. Citius auté hæc experitur, qui frequentius ſpiritualibus ſe exercet. Septimus in patria confertur abundantius his, qui ſe in præcedentibus gradibus exercuerunt. Ignis eſt vehemens diuini caloris vel amoris feruor, ex camino ſuperſplen- Ignis quid tis Hieruſalem flagellatus. Huius ignis calor contem- ſit. ſiſi. platiui ſiue ſancti actiui viri animam, cum ſe ad orandum Deum eſtuderit in conſpectu Dei, ſubitò eã valde perlucido ſplendore irradiat, quamplurimum ignit & arentes motus affectioneſq; accendit, maloſq; concremat & exufflat, teporem inflammat, & torporé expergiſcere facit, atq; ipſam totam animam velut veſpertinum quoddam & pinguiſſimum holocauſtum diuino conſpectui repręſentat, intuetur nunc & gaudet, Deus adeſt & pauet illa, Ille immiſſum ignem auget ut magis caleat, illa ortas affectiones colligens nutrit, vt eo amplius magis reddatur incendium, quò abundantius ſubminiſtratur materia accendendi. Super hũc gradum pedem fixit, qui poteſt dicere cum Propheta. Cõ- Pſal. 38. caluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Et iterum. Inflammatum eſt cor meũ, & Idem. 72 renes mei commutati ſunt. Vnctio eſt velut quidã roſeus liquor, qui per totam animam ſe diffundẽs ipſam Vnctio quid. erudit, corroborat & confortat, diſponens eam ſuauiter ad veritatis luculentias ſuſcipiendas, atq; pariter cõtemplãdas. Hęc cœlica vnctione perlinitus fuerat, qui dicebat. Vnxit vnctionem miſericordiæ ſuæ. De qua rurſum dicit Dauid. Sicut ros Hermon qui deſcendit Pſal 132 in montem Syon. Hermon interpretatur lumen exaltatum. Habet autem ſignare infinitiſſimam Ieſu bonitatem. Ipſe etenim de ſe dicit. Ego ſum lux mũdi. Quę Ioan. 8. quidem lux de terra in crucem de cruce verò fuit ſuper pulchritudinem cœlorum omnium exaltata, ita vt licet ſemper potuerit nunc autem conuenientius propter ſuę humanitatis ſuper pulchrificam claritaté adiectam, dici queat ſuperſplendens candor, & ſupercandens ſplendor illius æternæ & fœliciſſimæ regionis. Ros igitur montis huius deſcendit in montem Sion, ideſt contemplaui viri mentem, ipſius pręcordia tam irrigando fœcundans, quàm fœcundando irrigans, & calorem ſcilicet primi gradus leniter temperãs, ne plus ardeat quàm oportet. Quod enim purificat ignis concremando, hoc vnctio mulcet ſuam pinguedinem perfundendo, vt capiſicilior ſit diuinorum & pulchrificorum radiorum, ab æternaliter oriente aurora ditiſſimè emanantium, quibus quidem ſalubriter perluſtrata, ita

(ſecun-

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

De quinque Feſtiuitatibus pueri Ieſu ſpiritualiter declaratis.

CVm ſecundum virorum venerabilium (quos in Eccleſia Dei diuina irradiatio amplius illuſtrauit, & cœleſtis deuotio abundantius inflammauit) ſententiam & doctrinã, dulcis Ieſu meditatio, verbi incarnati diuina contemplatio deuotam animã ſuper mel & omnia vnguentorum fragrantia odoramenta, ſuauius & dulcius inebriat, perfectius cõſolatur & confortat, hinc eſt, ꝙ cum me à cogitationũ incidentium tumultu paululum ſubtraxiſſem, & intra memetipſum cogitarẽ tacitus, quid de diuina incarnatione in hoc tempore in mente pertractarem, vndè aliquam conſolationẽ ſpiritualem reciperem, in qua diuinam dulcedinem in hac lachrymarum valle per ſpeculum deguſtarem, vt ea aliquantulum deguſtata, temporalem & phantaſticã conſolationem perfectius faſtidirem, incidit menti meæ ſecretius, quòd anima deuota benedictũ Dei patris verbum, & filium vnigenitum mediante gratia, ſpiritualiter poſſet virtute altisſimi concipere, parere, nominare cum beatis Magis quærere & adorare, & demum Deo patri ſecundum legem Moyſi in templo fœliciter pręſentare, & ſic tanquam vera Chriſtianæ religionis diſcipula, quinq; feſta quæ de puero Ieſu agit Eccleſia, mẽte deuota cum omni reuerentia valet celebrare. Igitur ſicut humiliter concepi, verbis humilibus cõſcripſi, cõcordantias auctoritatum breuitatis cauſa prætermiſi. In quo tractatu breui & humili, ſi vel modicum deuotionis meditando dulcisſimum Ieſum, quis legendo concipiat ipſum, tanquam omnium bonorum principium fontem & auctorem laudet, glorificet, & benedicat: ſi nihil vel minus ſufficienter & dignè ſcribẽti, vel fortè ſibi minus deuotè & humiliter legenti imputet & aſcribat.

Prima ſolennitas de cõceptione pueri Ieſu ſpirituali, in anima.

PRimò igitur purgato intellectu contritionis lauacro, & inflammato & eleuato affectu dilectionis igniculo caſtis meditationibus & deuotis cogitationibus, pertractandum eſt, qualiter iſte benedictus Dei filius Chriſtus Ieſus ſit à deuota mente ſpiritualiter concipiendus. Cum anima deuota, vel ſpe cœleſtis præmij, vel timore æterni ſupplicij, vel tædio in hac lachrymarum valle diutius commorandi, mota ac ſtimulata nouis inſpirationibus viſitatur, ſanctis affectionibus inflammatur, meditationibus cœleſtibus anxiatur, & tandem abiectis & deſpectis veteribus affectibus, & priſtinis deſiderijs, nouo viuendi propoſito à patre luminum, à quo omne donum optimum, & datum perfectum, ſpiritualiter ſpiritu gratiæ fœcundatur quid aliud agitur, quàm quod ſuperueniente virtute altisſimi, & obumbratione cœleſtis refrigerij, carnales concupiſcentias mitigat, mentales oculos ad vidẽdum confortat & adiuuat, pater cœleſtis diuino quodam ſemine animam grauidam facit & fœcundat. Poſt hunc conceptum ſacratisſimum, pallet in facie per verã humilitatem in conuerſatione, faſtidium cibi & potus cõcipit, in mente plenario mundialium contẽptu & abiectione deſideria variantur, in affectione ex diuerſorũ bonorum propoſita intentione aliquando etiam infirmari, & ægrotare incipit anima in propriæ voluntatis abiectione. Iam enim incedit triſtis & turbulenta propter veterem delictorum perpetrationem, pro temporis omisſione, pro hominum adhuc in mundo mundialiter viuentium ſocietate & conuerſatione. Iam paulatim graue & tædioſum incipit eſſe, omne quod foris eſt, & foris cernitur, quod intus percipitur & auditur. O fœlix conceptus quem talis ſequitur mundi contẽptus, & cœleſtium operationum appetitus. Iam quãuis adhuc modico guſtato ſpiritu, deſipit caro cum gemitu. Iam anima cum Maria montana aſcendere incipit, poſt talemq; conceptum faſtidiuntur terrena, deſiderantur cœleſtia & æterna. Iam fugere incipit ſocietatem illorum, qui terrena ſapiunt, & appetit familiaritatem eorum, qui cœleſtia concupiſcunt. Iam incipit anima cũ Maria miniſtrare Eliſabeth, hoc eſt illis, quos diuina gratia amplius per dilectionem inflammat. Et hoc valdè notabile multiſq; neceſſariũ eſt, quantò magis ſe à mundo abſtrahunt, tantò familiarius ſe bonis amicabiles & familiares reddunt, vt tantò amplius ipſis malorum conſortium deſipiat, quantò dulcius bonorum & ſpiritualium honeſta conuerſatio, eorum affectum afficit & inflammat. Quia ſecundum beatum Gregor. qui ſancto viro adhæret, accidit vt ex eius aſſiduitate viſionis, vſu locutionis, exemplo conuerſationis, accendatur in amore veritatis, peccatorum tenebras fugiat, & amore diuinæ lucis inardeſcat. Vndè Iſidor. Bonorum ſocietatem require. Accidit enim vt ſi fueris ſocius conuerſationis, eris & ſocius virtutum. Hæc cogitet fidelis anima, quàm caſta, quàm ſancta, ꝗ deuota, fuerint illarum ſanctarum colloquia, quã diuina ſalutifera conſilia, quàm mirandę ſanctitatis mutuę ſocietatis opera, dum vnaquęq; aliam verbo & exemplo prouocabat ad meliora. Sic tu ò deuota anima facias, ſi te de ſpirituſancto concepiſſe noua cœleſtis vitæ deſideria ſentias, fuge malorum conſortia, aſcende cum Maria, quære virorum ſpiritualium conſilia, imitari ſtude perfectorum veſtigia, contemplare bonorũ verba, opera pariter & exempla, fuge peruerſorum venenoſa conſilia, quæ ſemper peruertere quærunt, impedire appetunt, lacerare non deſiſtunt, noua ſanctiſpiritus inſpirata deſideria, & ſæpè ſub ſpecie boni & pietatis, virus infundunt impiæ tepiditatis, dicentes: Nimis magnum eſt quod incipis, nimis arduum ꝙ proponis, intolerabile quod facis, vires tibi non ſuppetunt virtutes naturales deficiunt, caput confunditur, oculi deſtruuntur, infirmitates diuerſimodæ nutriuntur, ptiſis, paralyſis, calculus & vertigo capitis, oculorum caligo, ſenſuum hebetudo, rationis obnubilatio, & virium deſtructio: his omnibus ſubiacebis, niſi ab inceptis abſtineas, & commodo corporali amplius intendas, ſtatum tuum non decent talia, per hęc diminuitur honor tuus & reuerentia. Vides quòd iam factus eſt magiſter diſciplinę & medicus corporis qui nec mores proprios componere nouit, nec curare propriam infirmitatem mentis? Heu heu quot & quantos maledicta mundialium conſilia ſupplãtauerunt, & conceptum in eis per ſpiritumſanctum Dei filium extinxerunt. Hęc eſt illa potio miſera & mortifera, perſuaſio Diabolica, quæ in multis ſpiritualem conceptum impedit, in pleriſq; conceptum iam per propoſitum formatum, vel per votũ iam perfectum, interficit & extinguit. Sed ſunt & alij, qui videntur (& fortè ſunt) boni & religioſi, ſed tamen (ſalua eorum reuerentia) nimis timidi, non attendẽtes nondum abbreuiatam manum Domini, vt ſaluare nequeat, nec conſiderantes nondum diminutam pietatem altisſimi, quin iuuare valeat, habentes zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, dum ex cõpasſione corporalis afflictionis, vel fortè ex timore naturalis defe-

Nota contra disſuadẽtes opera pęnitentię.

ctionis

ctionis, dum alios vident viriliter agere, quòd ipſi iam dudum bonum & ſanctum iudicabant, & tamen non audebát inchoare, retrahunt homines ab operibus perfectionis. Diſſuadent ea quę excedunt ſtatum vitæ cómunis, deſtruunt ſancta conſilia diuinæ inſpirationis, quorum conſilia ratione vitæ quantò magis ſunt autentica, tantò magis inueniuntur periculoſa. Alij dicút & multú callidè, ex antiqui hoſtis adinuentione obijciunt: Si talia vel talia feceris, ſanctus & bonus, religioſus & deuotus iudicaberis. Et cum in te nondum ſit, ꝙ eſſe in alijs putaris, in cóſpectu ſummi iudicis tua magna gratia, & horrenda peccata cognoſcentis, reus eris, & amittis meritum operis, & ſimulator & hypocrita reputaberis. Talia & ſimilia exercitia dicunt debere eſſe illorum, qui nihil mali fecerunt, qui ſanctè & innocenter vixerunt, qui omnia propter Deum dimiſerút qui toto tempore vitæ ſuæ Deo perſectè adhæſerunt. Sed & hos Deo deuota & dilecta anima deuita, montem aſcende cum Maria, Paulus non ſine peccatis vixerat, non diu Deo ſeruierat, quando in tertium cœlum rapiebatur, & Dominum facie ad faciem contéplabatur. Maria Magdalena tota ſuperba, tota ambitioſa, tota mundanis vanitatibus intenta, carnis cupiditatibus dedita, non longe pòſt ad pedes Ieſu, inter Apoſanctos ſedit, & cum intentione deuotam doctrinam perfectionis audiuit. Prima oíum in modico tépore videre Deú meruit, alijſq; verba veritatis conſtanter propoſuit. Non.n.eſt perſonarú Deus acceptor, nó péſat nobilitatem generis, non diuturnitatem téporis, non multitudinem operis, ſed ſeruoré ampliorem, & charitaté maiorem deuotę mentis. Non.n.penſat qualis aliquando fuiſti, ſed qualis eſſe à modo cœpiſti. Vndè taliter conſulentiú conſilia eſſent multú reprehenſibilia, ſi non excuſarentur ſimplicitate, licet non approbáda. Tu ergo, ò anima diuino ſemine grauida, fuge indocta conſilia, ſi non habes oculos linceos, noli abijcere humanos, melius eſt parté habere, quá toto carere, malú eſt perdere propter perdidiſſe, & ſtultum eſt nolle proficere propter defeciſſe, ſi non potes ſaluari per innocétiá, ſtudeas ſaluari per pœnitentiá, ſi non potes eſſe Catherina, vel Cecilia, non contemnas eſſe Maria Magdalena, vel Egyptiaca. Si perdidiſti iuuentuté noli amittere ſenectuté, ſi viaiſti in maris fluctibus, moriaris in littoris finibus: Igitur ſi te ſentis ſancto propoſito Dei dulciſſimum filium Ieſum concepiſſe, præpicta venena mortifera fuge, & feſtina, deſidera, & affecta, more parturiétis, fœliciter ad partú peruenire. Sed notádú eſt ꝙ beata virgo nó ſtatim poſt conceptioné peperit filiú ſed decurſis noué menſibus genuit Chriſtú, ꝙ non vacat myſterio, quia nó eſt omni ſpiritui credendú. Sed ò anima deuota qñ nouis illuſtrationibus vel reuelationibus illuſtraris, vel illuminaris inſulitis inſpiratibus, magnæ perfectionis propoſitis intrinſecus inflammaris, non ſtatim de tuo conſilio ad opus propera, ſed bené tecum & cú bonis, & potiſſimè cum illis, qui in talibus ſunt experti delibera, vtrú quæ inſpirata ſunt liceant, deceant, & expediant, vtrú dictis prophetarum ſint conſona, vtrum doctrinis Apoſtolorum & ſanctorum doctorum aliqualiter ſint contraria, & etiá vtrú exemplis ſanctorum ſint ſimilia vel diſſimilia, & ad opus feſtina, vel ſtatim abſoluas te ab his in tua conſciétia, quia periculoſum eſt, tales inſpirationes diu, & frequenter in mente concipere, & tamen ad affectum boni operis modicum, vel nihil properare.

Secunda ſolennitas de natiuitate pueri Jeſu, ſpiritualis in anima.

SEcundò igitur attende, & conſidera, qualiter benedictus Dei filius ſpiritualiter naſcatur in mente. Naſcitur enim cum poſt ſanum conſilium, poſt diſcuſſum ſufficienter negotium, poſt inuocatum diuinum patrocinium, ſanctum propoſitum perducitur ad effectum, cum iam anima incipit agere, opere perficere, quod diu pertractauit in mente, cum iam incipit viriliter agere, quod iam dudum proponebat perficere ſed tamen ſemper formidabat inchoare, quia timebat deficere. In iſta beatiſſima natiuitate Angeli iubilant, Deum glorificant, & pacem prędicant. Quia dú quod diu mente conceptum eſt, ad effectum boni operis perducitur, pax interior reformatur. Non enim in regno animę pax diuina bene geritur, quando caro ſpiritui & ſpiritus carni reluctatur, quando ſpiritus ſolitudiné, & caro affectat multitudinem, quando ſpiritum Chriſtus & carnem mundus, quando ſpiritus quærit quieté contemplationis cum Deo, & caro appetit honorem prælationis in ſæculo. Econtra poſtquam caro ſpiritui ſubiugatur, poſtquam bonum opus quod diu per carnem eſt impeditum, perducitur ad effectum, pax & exultatio interior reformatur. In iſta natiuitate non auditur clamor lamentabilis, non ſentitur dolor lachrymabilis, non percipitur cruciatus miſerabilis, ſed admiratio de integritate, exultatio de nouitate Dei, glorificatio de ſtrenuitate. O quàm beata natiuitas quàm tanta ſequitur Angelorum & hominum iucunditas. O igitur quá dulce & delectabile eſſet, naturam operari, ſi inſania nos permitteret, qua ſanata ſtatim naturalibus gratia arridet, iam experitur, quòd verum eſt illud Euangelicú dictum: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuaue eſt & onus meum leue. Sed notádum eſt hic, ò anima deuota ſi te hæc iucunda delectet natiuitas, debes eſſe primò Maria, nam Maria interpretatur amarum mare, illuminatrix & domina. Eſto ergo amarum mare per lachrymoſam contritionem, vt pro peccatis commiſſis amariſſimè doleas, vt de bonis omiſſis profundiſſimè ingemiſcas, de diebus neglectis & perditis inceſſanter te affligas. Eſto ſecundò illuminatrix, per honeſtá conuerſationem, per virtuoſam operationé, & ſtudioſam aliorum in bono informationem. Eſto tertiò domina ſenſuum carnalium concupiſcentiarum, omnium operationum tuarum, & omnes actiones ſecundum rectú dictamen rationis facias, & in omnibus tua ſalutem & proximi ædificationem, diuinam laudem & gloriá appetas, & requiras. Hæc eſt illa fœlix Maria, quę pro peccatis perpetratis dolet & ingemiſcit, quæ virtutibus fulget & clareſcit, quæ carnalibus delectationibus dominatur. Ab iſta Maria Ieſus Chriſtus cú gaudio ſine dolore, abſq; labore ſpiritualiter naſci nó dedignatur. Poſt hanc fœlicem natiuitatem cognoſcit, & guſtat, quá ſuauis eſt Dominus Ieſus. Reuera ſuauis eſt, quando nutritur ſanctis meditationibus, quando balneatur deuotis & calidis lachrymarum fontibus, quando inuoluitur caſtis deſideriorum velaminibus, portatur ſanctæ dilectionis amplexibus, oſculatur crebris deuotionis affectibus, & confouetur in interioris métis ſinibus. Nó enim ad hoc naſcitur vt abijciatur, ſed vt cum ſumma diligentia, more regalium infantium, cuſtodiatur. Hic nota fidelis anima, quod in te contingunt illa ſigna ſpiritualiter, quæ in Chriſti natiuitate contigerunt viſibiliter. Multis enim ſignis & prodigijs ſecundum doctorum ſententiam & doctrinam, eſt illa benedicta natiuitas comprobata. Nam in ciuitate Romana muri témpli pacis funditùs corruerunt. Sodomitæ in toto orbe morte ſubitanea interierunt. Vineæ Engaddi illa nocte floruerunt, & fructum balſami protulerunt. Fons aquæ mutatus eſt in fontem olei, & fluxit vſq; in Tyberim, & manauit tota nocte illa. Stella magna apparuit, quæ formam pulchri pueri habuit, & in capite crux ſplendebat. Tres ſoles apparuerunt in oriente, & paulatim

Matt. 11.

Multa ſigna in natiuitate Chriſti viſa ſunt.

paulatim in vnum corpus ſolare ſunt redacti. In die media circulus aureus apparuit circa ſolem, & in medio circuli virgo pulcherrima, puerum geſtans in gremio. Et quid plura? iſtam natiuitatē beatiſſimā Angeli mirabiliter prædicabant, paſtores nunciabant, animalia bruta cognoſcebant. Ecce iam vidiſti, qualibus ſignis & prodigijs eſt viſibiliter monſtrata natiuitas Saluatoris. Sed iam aduerte diligenter fidelis anima, quæ cupis eſſe Ieſu mater ex gratia, vtrū in te ſpiritualiter innouata ſint hæc ſigna, immutata mirabilia, vt ſic poſſit aliqualiter certificari de hac natiuitate ſalutifera. Aduerte diligenter, conſidera frequenter, an aliquod in te corruit templum, hoc eſt, appetitus vanæ ambitionis & ſuperbiæ, vtrū ceciderit idolum .i. affectus falſæ poſſeſſionis & auaritiæ. Vtrum ne adhuc incurrunt ſodomitæ .ſ. carnalis delectationis & concupiſcentiæ. Hæc ſunt quaſi prima ſigna iſtius natiuitatis ſalutiferæ, quādo iam anima ſe ſentit euacuatā ab ambitione per virtutem humilitatis alienatam ab auaritia per deſideriū paupertatis, purgatam à macula luxuriæ per amorem caſtitatis. Poſt hæc cōſidera cum magna diligētia, vtrū adhuc floreat aliquid vinea balſami .i. multitudo ſanctarum affectionum, vtrum fluat ſons olei .i. de tuo corde exeant opera miſericordiæ, vtrum illi tres ſoles .i. tres theologicę virtutes oriantur in oriente .i. in deuota mēte, & vniantur inter ſe mutua fœderatione. Vide etiam ſi ſtella nouæ claritatis .i. diuinæ cognitionis adhuc aliquid fulgeat. Si circulus aureus iuxta ſolem .i. ſancta affectio iuxta cognitionem appareat. Si virgo cum puero illic ſedeat .i. ſi oratio pura cū deuotione ſyncera in affectione permaneat. Poſt hęc omnia ſi adorent animalia .i. perfectè obediat ſenſitiua. Si quærunt reges .i. deſiderijs & affectionibus nouis ad Ieſum mouentur virtutes intellectuales. Si Angeli .i. omnes habitus virtuoſi per mentis hilaritatem iubilent, propter mentis tranquillitatē pacē nūciēt, propter cordis ſerenitatē ipſum prædicēt. Et poſtremò ſubtiliter cōſidera, ſi paſtores .i. ſanctæ meditationes paruulū natū Ieſum tibi datū, in præſepio inueniāt. Præſepe eſt cōſciētia inferius clauſa per cōtēptū mundanorū, ſuperius aperta per deſideriū æternorū. Hic eſt locus requietionis pauperis, regis, illic poſt natiuitatē à matre reponitur, ibi à paſtoribus inuenitur. O fœlix præſepe, quę contines? Regem gloriæ in te inuenio vt iumentum, & refectorū Angelorū, de te paſcuntur bruta animalia, & reficitur anima deuota, te (licet impropriè) tamen fœlicem prædico, ſed multo fœliciorem dico deuotam conſcientiā, quæ non eſt id, quod tu per eſſentiam, ſed tamen continet ſpiritualiter, quod tu continebas corporaliter.

Tertia ſolennitas de impoſitione nominis pueri Ieſu ſpiritualis.

TErtiò conſiderandū, qualiter ille beatiſſimus infantulus, ſpiritualiter natus, ſit nominandus. Et puto ꝙ non poteſt nominari congruentius quā
Luc. 2. Ieſus, quia ſcriptum eſt. Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam conciperetur in vtero. Hoc eſt nomē ſacratiſſimum à prophetis prophetarum, hoc eſt nomen virtuoſum, gratioſum, gaudioſum, delitioſum, glorioſum. Virtuoſum, quia ſuperat hoſtes, congregat ciues, reparat vires, reuocat mentes. Gratioſum, quia in ipſo habemus fidei fundamentum, ſpei firmamentum, charitatis augmentum, iuſtitiæ complementum. Gaudioſum, quia iubilus in corde, melos in aure, mel in ore, ſplendor in mēte. Nomen vtiq; delitioſum, quod paſcit cogitatum, lenit prolatum, vngit inuocatū, reficit ſcriptum, inſtruit factum. Nomen reuera glorioſum, ꝙ dedit cæcis uiſum, ſurdis auditum, ſermonem mutis, vitam mortuis, & greſſum claudis. O nomen benedictum, quod oſtēdit tātum virtutū effectum. O anima, ſiue ſcribas, ſiue legas, ſiue doceas, ſiue aliud quodcunq; opus facias, nihil tibi ſapiat, nihil tibi placeat, niſi Ieſus. Nomen igitur tuum, infantulum in te ſpiritualiter genitum Ieſus. Habeat ſibi ꝙ nominatur Dei filius, ſplendor gloriæ, imago ſubſtantiæ, verbum patris, virtus omnipotēis, hęrēs vniuerſorum, rex regum, Dominus Dominorum. Habeat ſibi ꝙ dicitur Chriſtus .i. vnctus & benè, quia in prophetam, vt claruit in doctrinæ eruditione, in pugilem, ſicut patuit in Diaboli debellatione, in ſacerdotem, ſicut oſtendit in patris reconciliatione, in regem, ſicut monſtrabit in pręmiorum retributione. Habeat hæc omnia, ſibi cum ſui beatis comunia. Sit tantū tibi Ieſus .i. ſaluator in huius vitæ incolatu & miſeria. Saluet (inquam) te à mundi vanitate, quæ te impugnat, à dęmonis falſitate, quę te infeſtat, à carnali fragilitate qua te cruciat. Clama deuota inter tot huius vitæ flagella. O Ieſu ſaluator mundi ſalua nos, qui per crucē & ſanguinem redemiſti nos, ſalua (inquā) dulciſſime ſaluator, conſortando debilem, conſolando flebilē, adiuuando fragilem, cōſolidando inſtabilem. Sed heu vnū eſt, quod cum fletu referam, quod non vacat myſterio quod non ſtatim vt naſcitur, circunditur, & nominatur, ſed ſecundum leges dies octaua expectatur. Puto ꝙ per ſeptenariū, qui in octonario includitur, vniuerſitas diuinarum & moralium virtutum, cum vnitate, & vinculo pacis figuratur. Quia poſtquam omnia per fortitudinem aduerſa tolerauit, per iuſtitiam miſeros, & egentes ſuſtentauit, per temperantiam concupiſcentias ſuperauit, per prudentiam mundi & antiqui hoſtis inſidias declinauit. Adhuc poſtquam per fidem Deum omnium creatorē intellexit, per ſpē in eum tanquā remuneratorē in omnibus operibus ſuis aſpexit, per charitatem eum tanquam omnium bonorum largitorem toto corde dilexit. Et demum die octauo circūciſis ab anima omnibus phātaſticis imaginationibus, omnibus vanis & inutilibus cogitationibus, pacatis omnibus animæ motibus, & inordinatis affectionibus, per exercitiū contēplationis in domino dulciter requieſcit. Tūc puer nominatur, tunc dulce nomen Ieſus imponitur, tunc eius dulcedo ſentitur & guſtatur, tūc experitur virtutem, tunc percipit iucunditatem. O quantam ſæpius ſenſit dulcedinem, poſt illam beatam nominis impoſitionem, illa fœlix mater naturalis, & vera mater ſpiritualis, virgo Maria: quando percipit in hoc nomine dæmonia eijci, cęcos illuminari, infirmos curari, mortuos ſuſcitari, miracula cumulari. Sic certe tu ò anima mater ſpiritualis meritò debes gaudere & exultare, quādo tu percipis in te & in alijs, quòd tuus benedictus filius Ieſus dæmones fugat, in peccati dimiſſione; cæcos illuminat, in veræ cognitionis infuſione; mortuos ſuſcitat, in gratiæ collatione: Infirmos curat, claudos ſanat, paralyticos & contractos rectificat, in ſpirituali confortatione: vt iam efficiantur fortes & viriles per gratiam, qui prius erant debiles & infirmi per culpam. O quàm fœlix & beatum nomen, quod tantam meruit habere virtutem & efficaciam. Aliquando lætificat, aliquando vſque mentis ebrietatem infundit, & ſuam dulcedinem communicat.

Quarta ſolennitas de Magorum adoratione, ſpirituali.

QVarta ſolennitas, quæ cōſiſtit in Magorū adoratione. Poſtquam etiam anima iſtum dulciſſimum puerum, per gratiā ſpiritualiter concepit, peperit, & nominauit, tres reges .i. tres animæ vires,

quæ bene reges dicuntur, quæ iam carni principantur,
ſenſibus dominātur, in ſolis diuinis ſtudijs (ſicut decet)
verè reges occupantur, puerum iam per effectus mul-
tiplices eis reuelatum in ciuitate regia, hoc eſt in totius
mundi machina, æſtimant eſſe quærendum. Quærunt
igitur meditationibus, requirunt affectionibus, inter-
rogant deuotis cogitationibus, vbi eſt qui natus eſt? Vi
dimus ſtellam eius in oriente, vidimus claritatem eius
fulgentē in deuota mēte, vidimus ſplendorē eius radiā-
tē in intimis animæ: audiuimus eius vocē, quæ eſt dul-
ciſſima, guſtauimus eius dulcedinē quæ eſt ſuauiſſima,
percepimus eius odorē ſuauiſſimū, experti ſumus eius
amplexum delitioſiſſimū. Iam Herodes, redde reſpon
ſum, oſtende dilectū, monſtra infantulū deſideratum.
Propter tuā gloriā videndā non venimus, propter tuā
gratiam obtinendā non properauimus, propter tuam
maieſtatē adorandā non feſtinauimus. Tua.n. gratia ip-
ſius eſt factura, tua maieſtas ipſius creatura, tua iucundi
tas ſua eſt potentia, tua opulentia ipſius vmbra, tua no-
bilitas, tua magnificentia eſt ſuæ infinitæ bonitatis &
nobilitatis modica ſcintilla. In te inuenimus quo ipſum
cognoſcimus, amamus, & deſideramus, non in quo re
quieſcere debeamus. Tuus honor & decus eſt ſui deco
ris nutus. Dic igitur ne protrahas vbi eſt qui natus eſt.
Vbi eſt ergo longitudo breuis, magnitudo leuis, altitu-
do ſubdita, latitudo anguſta? Vbi lux lucens, aqua ſitiēs,
panis eſuriens? Dic nobis, vbi potentia regitur, ſapiētia
inſtruitur, virtus ſuſtentatur, verbum patris lactatur?
Dic nobis, vbi ęternus Dei filius infans inuenietur?
Vbi ſplendor paternę gloriæ pannis inuolutus cerni-
tur? Vbi audiemus in cunabulis vagientem, qui eſt mi-
ſerorum conſolatio? Vbi videbimus inter brachia in-
fantulum baiularum, qui eſt Angelorum & hominum,
cœlorum & creaturarum omnium conſeruator & ſo-
lidatio? Hunc deſideramus, hunc quærimus, O dulciſ-
ſime, o amantiſſime puer æternæ, infans antique, quā-
do te videbimus, quando te inueniemus, quando ante
faciem tuam apparebimus? Tædet gaudere ſine te, de-
lectat gaudere tecum, & flere tecum. Omne quod tibi
eſt aduerſum, nobis eſt moleſtum: tuum beneplacitum
eſt noſtrum indeficiens gaudium, & deſiderium. O ſi
tam dulce eſt flere de te, quàm dulce erit gaudere de te.
Vbi ergo es, quem quærimus? Vbi es, quem in omni-
bus & præ omnibus, deſideramus & affectamus? Vbi
es, qui natus es rex Iudęorum, lex deuotorum, dux mi
ſerorum, lux cæcorum, vita morientium, ſalus æterna
æternaliter viuentium? Et ſequitur reſponſio conue-
niens. In Bethleem Iudæ, Bethleem domus panis, Iuda
confitens interpretatur. Ibi enim Chriſtus inuenitur,
vbi poſt cōfeſſionem criminum panis cœleſtis vitæ. i.
doctrina Euāgelica auditur, ruminatur, & deuota mē-
te retinetur, vt opere impleatur, & alijs adimplēda pro
ponatur. Ibi puer Ieſus cum Maria matre inuenitur,
vbi poſt lachrymoſam cōtritionem, poſt fructuoſam
confeſſionem, dulcedo cœleſtis conſolationis aliquan
do inter abundantiſſimas lachrymas deguſtatur, vbi
oratio quem penè deſperantem inuenit: gaudentem &
de venia præſumentem derelinquit. O fœlix Maria à
qua Ieſus concipitur, de qua Ieſus naſcitur, & cum qua
tam dulciter, & gaudenter Ieſus inuenitur.

Sed notandum eſt hic, quòd Ieſus quæſitus legitur
a regibus, & hoc vt ipſum cum omni reuerentia ado-
rarent. A doctoribus vt ab ipſo veritatis documēta cū
ſumma diligentia audirent. A ſponſa vt ſuæ ſuauitatis
dulcedinem per ſecreta colloquia deguſtaret. A Maria
matre vt ipſum perditum reperiret, & ab ea ſe amplius
nō alienaret. Sic vos ò reges, hoc eſt, deuotæ animę vi-
res naturales quærite, cum regibus terrenis vt adoretis:
& munera offeratis. Adorate cum reuerētia, quia crea
tor & redemptor, & remunerator. Creator in natura-
lis vitæ formatione, redēptor in ſpiritualis vitæ refor-
matione, remunerator in æternæ vitæ collatione. O
vos reges adorate cum reuerentia, quia rex potentiſ-
ſimus: adorate cum decentia, quia magiſter ſapientiſ-
ſimus: adorate cum lætitia, quia princeps liberaliſſi-
mus: adorate (inquam) gaudenter, quia eſt dux æqui-
tatis: adorate decenter, quia eſt lux veritatis: adorate
feruenter, quia eſt fax charitatis: nec ſufficiat vobis ra-
tio niſi cōcomitetur oblatio. Offerte (inquam) aurum
dilectionis ardentiſſimæ: offerte thus conſolationis
deuotiſſimæ: offerte myrrham contritionis amariſ-
ſimæ: aurum dilectionis, propter bona collata: thus
deuotionis propter gaudia præparata: myrrham con-
tritionis propter peccata perpetrata, aurum offerte æ-
ternæ diuinitati, thus animæ ſanctitati, myrrham cor
poris paſſibilitati. Quęrite etiam ò reges cum docto-
ribus, vt nobis pandat ſecreta ſuæ inſcrutabilis ſapien-
tiæ, vt oſtendat magnalia ſuę admirabilis potentiæ, vt
vos doceat beneplacita ſuæ voluntatis & complacen-
tiæ. Quærite (inquam) cum reuerentia, quomodo om
nia tam potenter de nihilo creauerit, quomodo cun-
cta tam ſapienter in vniuerſo ordinauerit, quomodo
ſingula tam clementer ſuo inæſtimabili bono decora-
uerit. Querite humiliter (ſi homini fas eſt in hac vita
inueſtigare) qualiter illæ tres perſonæ coæquales &
coæternæ ſubſiſtant in vna & indiuidua ſubſtantia, &
hoc in trinitate beatiſſima. Qualiter illæ tres ſubſtan-
tiæ, videlicet, carnis & animæ & deitatis conueniant
in vna perſona, & hoc in Chriſti incarnatione ſacratiſ-
ſima. Qualiter ab æterno pater a nullo, filius à patre
ſolo, ſpirituſſanctus ab vtroque. Ipſe quem quæris
doctor eſt, & cognitor omnis veritatis, a quo omnis
veritas principaliter quæritur. Poſt quem veritas exē-
plariter perducitur, ad quem omnis veritas finaliter
reducitur & ordinatur. Ipſe eſt doctor, qui docet
omnem veritatem. Veritatem vitæ, quam in mul-
tis deſtruxit lutoſa guloſitas, veritatem doctrinæ quā
heu in pleriſque cæcauit voluptuoſa vanitas, veritatem
iuſtitiæ, quam effugauit periculoſa auiditas. Quæ-
rite ergo vos reges deuoti Ieſum, vt vos doceat om-
nem veritatem. Veritatem vitæ, vt ſciatis qualiter
voſipſos vtiliter regere debeatis. Veritatem doctri-
næ, vt cognoſcatis qualiter ſubiectos laudabiliter di-
rigatis. Veritatem iuſtitiæ, vt intelligatis qualiter
Deo ſeruiliter ſeruiatis. Quærite etiam Ieſum ali-
quando cum ſponſa dilectiſſima in horto delitiarum
vbi deambulat cum adoleſcentulis, vbi lilia colligit
cum virginibus, vbi comedit fructus pomorum ſuo-
rum cum iuuenculis. Quærite in cella vinaria, vbi
cœnam ſuam præparauit, ad quam ſuas ſpecialiſſimas
amicas (quæ ſequuntur eum quocunque ierit) tan-
tum inuitauit, vbi præcinget ſe & faciet eas diſcum-
bere, & tranſiens perſonaliter miniſtrat eis, vbi admi-
niſtrat fercula varia de pinguedine ſuæ æternæ, nobi-
liſſimæ, & ſecretiſſimæ diuinitatis, vbi propinat po-
cula ſuæ dulciſſimæ & caſtiſſimæ humanitatis. Cer-
tè illic bibunt amicæ, ſed inebriantur chariſſimæ.
Quærite tandem in cubiculo, vbi requieſcit cū ſpon-
ſa inter amplexus & oſcula, vbi cubat in meridie, quā-
do ſplendor æternæ veritatis tam luculenter lucet, ar-
dor ſupernæ charitatis tam dulciter ardet. Ibi inſtil-
lat auribus ſponſæ ſecretiſſima ſuæ profundæ & in-
ſcrutabilis ſapientiæ: ibi donat altiſſima munera ſuæ
ſummæ & incomparabilis magnificentiæ, ibi ioca-
tur, ibi blanditur, ibi conſolatur, ibi dilecta allo-
quitur, dicens. Pete quod vis, & dabitur tibi. O
quā fœlices qui Ieſum in hoc cubiculo ſecretiſſimo in-
ueniunt, qui hoc cubiculū intrare præſumūt. O quàm
pauci eum in horto delitiarum inueniunt, ſed paucio-
res in cella vinaria reperiunt, pauciſſimi vero non niſi

ſecretiſ-

Quali affectu anima deuota Ieſum quærat.

Ieſum a multis quæſitū legitur.

ſecretisſimi amici cubiculum intrare præſumut. Quia
ſcriptū eſt. Adiuro vos filiæ Hieruſalē ne ſuſcitetis, ne-
que euigilare faciatis dilectā, donec ipſa velit. Vnde
ſufficiat vos ô reges, qui adhuc terrena ſapitis, qui ad-
huc tēporalia diſponitis, & Ieſum aliquando poſt dili-
gentē inquiſitionē in pręſepio inueniatis. Veſtra enim
conſcientia adhuc forte non eſt facta hortus deliliarū,
vbi florent ſanctæ meditationes, redolēt virtuoſæ ope
rationes, vbi; vigent delitioſę affectiones. Nec fortè mi
nus perfectè dici poteſt cella vinaria, vbi illa cœleſtia
fercula odorantur, illa vina Angelica guſtantur: quibus
amici aliquando hic in terris conſolatur. Sed heu mini-
mè (vt timeo) dici poteſt cubiculū omnibus creaturis
abſconditū, ſoli ſponſo præparatū, ſtratum, & ornatū;
vbi ſponſus cum ſponſa: dilectus cū dilecta requieſcit,
inter ſecreta & indicibilia ſui familiaris oſcula, vbi ſæpe
audiuntur talia & tam arcana, quæ quidem intelligun-
tur ſed non dicuntur, quia forte vel exprimi nequeūt,
vel ab hominibus, ſecundum hominem viuētibus, per
cipi nunquam poſſunt. Si tamen ex abundantia diuinæ
pietatis, aliquando ipſum poſt fletum & plāctum, poſt
luctū & gemitum, poſt poſitum ſeculare negotium, ad
modicum vidiſtis In horto delitiarum, vel fortè quod
magis verum eſt ante fores, adhuc vobis clauſas, per
foramen inſpexiſtis in cellam vinariam, & vidiſtis ipſō
ſum ornatum & ſuccinctum, tranſeuntem, miniſtran-
tem, propinantem ſuis amicis varia fercula, & vina de-
litiarum: & ſtatim ignota & incognita, nec sdhuc ad
talia admittenda, per ianitores expulſi & repulſi fui-
ſtis, & iterato heu ad ſolita & mundana redijſtis. Sed
tamen poſt hoc ad cor reuerſi, non immemores illius
iucundæ ſocietatis quam gaudio cordis in horto deli-
tiarum aſpexiſtis. Necnon & illius beatisſimæ iucun-
ditatis & ſolennitatis quam deſolatam per rimulam
inſpexiſtis, de qua neſcio quale ſolatium, ſed tamen
tale quod exuperat omnē ſenſum, & omne huius mun
di conuiuium, per ſpiramentum modicum ſenſiſtis.
Tunc cum Maria matre Ieſum perditum cum dolo-
re & mærore quærite, currite cum planctu & gemitu
poſt Ieſum quærendum, quærite tunc & flentes dici-
te. O quando te inueniemus conſolatorem, quem
expectamus? Quando te inueniemus gaudium no-
ſtrum quod deſideramus? O ſi anima noſtra adhuc
redire ſemel valeat, & ſi non ad amplexus & oſcula, ſal
tem vbi redolet hortus delitiarum, & ſuauisſime fra-
grat cella vinaria. Iam anima per teipſam quære di-
lectum tuum quem concepiſti, tuus eſt filius quē ge-
nuiſti, & quare dimiſiſti a quo tot & tam inſolita gau-
dia ſuſcepiſti? O vos reges inclyti, vos principes, &
defenſores & cooperatores mei: vos hactenus quęſi-
uiſtis vt regem, qui os ſua gratia coronaret, vt docto-
rem qui vos ſua ſapientia illuſtraret, vt conſolatorem
qui ſua clementia vos reficeret. Nunc ſupereſt, vt ego
quæram filium quem perdidi, dilectum quem amiſi,
amantisſimum Ieſum meum, quem heu infœlix &
miſera, in templo dimiſi, poſtquam denuò ad vana &
falſa & inania me conuerti. Heu me derelictam, &
deſolatam, & omni ignominia plenam reliquit. Qua-
re ſuis conſilijs non acquieui? Quare in ſuis monitis
non permanſi? Quàm diu ſuam pręſentiam per ve-
ram ſolationem ſenſi, affuit mihi omnis boni abun-
dantia; quandiu ipſum habui omnibus bonis abunda-
ui. Sed heu, quàm infœlix & quàm miſerabilis pro-
pter paupertatem amiſi diuitias, propter aſperitatem
poſtpoſui delitias: propter curam & ſolicitudinem de
reliqui quietem magnam, & ſpiritus dulcedinē, pro-
pter alienum neglexi meipſum, propter hominē regen
dum perdidi Deum meum, dilectum meum, conſola-
torem meū, dulcisſimum Ieſum filium meum. Quid
ergo faciam, quo vadam? vbi quæram, vt iterato ip-
ſum inueniam? Aliquotiens propter predicta ipſum
amiſi, ſed denuo adiuuante & reuelāte clementisſimo
patre miſericordiarum Deo, in cuius vinea laboro, cu
ius voluntati de conſilio maiorū deſeruio, ad cuius glo
riam ampliandam me dulcis Ieſu ſolatijs per occupa-
tionem cordis ſæpius priuo, propter cuius honorē con
ſeruandum, varijs tribulationibus me expono, ipſo ex
ſolita pietate auxiliante, perditum cum ingenti cordis
gaudio, poſt varios ſingultus & gemitus, etiā inter abū
dantisſimas lachrymas reperi, & inueni. O vtinam ip-
ſum adhuc ſemel taliter inuenirem, puto quòd amplius
non dimitterem, ſed totis viribus retinerem. Quid er
go faciam? Surgam & quæram quē diligit anima mea,
poſtquam occupationes & ſolicitudines dimitiam ado
randum me conferam. Et ſi hæc non ſufficiunt, inter
cognatos & notos, id eſt ſpirituales & deuotos ipſum
quæram. Ipſi ſunt in quibus habitat, ipſi ſunt cum qui-
bus moratur, quando ab alijs amittitur. Hi ſunt cum
quibus tanquam in ſolitudine latitat, quando ipſum a
me miſer ſtrepitus cogitationum fluctuantium fugat.
Heu quando illis ſimilis fui, tunc habui, tūc tenui, tunc
amplexatus & oſculatus ſui Ieſum, quem nunc curis di
ſtracta, ſolicitudinibus occupata & afflicta, lamentabi-
liter amiſi. Dicite ergo o vos religioſi, vos abſtracti,
vos ſolis diuinis meditationibus dediti, num quem di-
ligit anima mea vidiſtis? Certe ſcio quòd habetis, ſcio
quòd bene ſcitis, quia ſentitis & gaudetis. Reddite er-
go in charitate quod nō amittitis, communicate quòd
non dimittitis. Et ſi in me propter diſtractionem ad
horam feruor dilectionis tepuit, habitus tamen dile-
ctionis (vt ſpero) non ceſſauit. Et ſi propter occupa-
tionem familiarem dilecto allocutionem intermiſi, à
charitate tamen ipſius non receſſi. Et ſi propter proxi-
morum vel modicā ędificationem, ipſi tota mentis in-
tentione non adheſi, deſiderium tamen reuertendi in
mente habui. Et reuera (vt verum fatear) nō ad gloriā
dico, ſed tantū ad reuocandum ad dilectum perditum
humiliter allego, non propter meū lucrū ſed propter
ſuū conſiliū: non propter meā ambitionē, ſed propter
ſuam æternitatē, gloriā & honorē: non propter præla-
tionis laudē, ſed proximorum ſalutē: curis & ſolicitudi
nibus dedita. Quare ergo propter hoc ꝙ pia intentio-
ne etiā quaſi & gemens facerem, dilecti preſentia ſaltē
aliquando, & ſi raro, cōſolari non deberem? Non eſſet
æquum, ſed (ſi fas eſſet dicere) iniuſtum & impium, ꝙ
pijsſimus Ieſus non ſtatuit, quod diuina lex nuſquam
approbauit. Sæpe enim propter amici voluntatem, dul
cis amici præſentia intermittitur, vt poſtmodum cum
ampliori amborum iucunditate reparetur: ſic & ego
propter ipſum aliquando deſerui, Si propter ſuam glo-
riam ampliandam, labores, perſecutiones, detractio-
nes, impugnationes ſuſtinui: Si his omnibus & his ſi-
milibus etiā vſq; ad defectum repleta ſui, & ad ipſum
gemens & amens redeo, nunquid ipſius ſolatio vt vel
modicum in tribulatione reſpirem carebo? Quid ergo
eſt, Dilectus meus loquitur mihi? Quid eſt per ipſum
in Euāgelio clamatur: Venite ad me omnes qui labo-
ratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos? Nunquid ego
qui propter honorē eius diei pondus & æſtus ſuſtineo,
ſaltem poſt laborem, & de micis quæ cadunt de menſa
dominorum ſuorum, refici non debeo? Abſit, ergo ne
ſolummodo vobiſcum o vos contemplatiui morabi-
tur dilectus, & laborans agricola ſit contēptus & abie-
ctus. Oportet tamē (ſicut ſcriptura teſtatur) laborantē
agricolā, aliquādo de fructibus cœleſtis patriæ præliba 2.Tim.2.
re, & hoc ne deficiat in labore. Sic Apoſtoli inter varia Actuum 5
opprobria, martyres inter flagella virgines inter cru-
ciatus & verbera, ſenſerunt dilecti ſolatia. Ibant gaudē
tes a conſpectu concilij, collaudantes & benedicentes
Dominum, quoniā digni habiti ſunt pro nomine Ieſu

contumeliam pati. Sic confeſſores & heremitæ, monachi & anacheritæ, poſt vigilias & ieiunia, inter lachrymas & gemitus ſenſerūt diuina gaudia. Sic rectores, doctores, & eccleſiarū fideles prælati, poſtquā laboribus & curis ſunt extenuati, de benignitate dulcis Ieſu ipſorū pijſſimè dulciter ſūt corda refecti. Nō.n. Maria Ieſū frequēter habuit ſola, ſed etiā a Martha poſt prędicationē hilariter, & gaudenter receptus fuit. Ego ergo in Dño cōfidēs, & de diuina clemētia tā multipliciter probata, & exēplariter offenſa præſumens dulciſſimū Ieſum aliquando quęram cum Maria matre in tēplo aliquando cum ſponſa in cubiculo, aliquando cum diſcipulis in conſiſtorio, aliquādo cū regibus in diuerſorio.

Quinta ſolennitas de præſentatione ſpirituali pueri Ieſu in templum.

QVintò & vltimò cōſideret fidelis anima, qualiter natus paruulus per diuerſorū operū conſummationem, & nominatus per cœleſtiū dulcedinū deguſtationē, & quæſitus, & inuētus, adoratus & honoratus, per ſpiritualium munerū præſentationē, in tēplum ſit pręſentādus & domino offerēdus, & hoc per debitarū gratiarum deuotam & humilē actionem. Igitur poſtquā fœlix anima mater Ieſu ſpiritualis, per iſtius benedicti filij conceptionē purgata per pœnitentiam, poſtquā aliqualiter iam poſt natiuitatē confortata per gratiam, poſtquā etiam eſt iam per impoſitionem benedicti nominis conſolata medullitùs, & tandem in adoratione cū regibus ē īformata diuinitùs, quid aliud reſtat, niſi vt in cœli ſancti Hieruſalē portetur in templum diuinitatis, præſentetur Deus, Dei & virginis filius? Aſcende igitur ſpiritualis Maria, non iam in montana, ſed in cœleſtis Hieruſalē habitacula beatæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis. Flecte humiliter mentis genua in ſupernæ ciuitatis palatia, ibi ante thronum æternitatis Deo patri filium tuū repræſenta, laudando, glorificando, & benedicendo patrem & filium cū ſancto ſpiritu. Lauda cū iubilo Deum patrem, per cuius inſpirationem bonū propoſitum concepiſti. Glorifica cum gaudio Deum filium, per cuius informationem conceptum propoſitum opere perfeciſti. Benedic & ſanctifica ſanctum ſpiritum, per cuius cōſolationem in bono exercitio hactenus perſtitiſti. O anima, Deum patrem in omnibus donis ſuis & bonis tuis glorifica, quia ipſe eſt qui te de ſęculo per occultā inſpirationē euocauit, dicēs. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuer-
Cant.6. tere, &c. Deum filiū tuū in omnibus factis tuis magnifica. Ipſe.n. eſt, qui te de Dæmonis ſeruitio per ſecretā ſuam informationē liberauit, dicens. Tolle iugum meū ſuper te. Iugum ſuum Dæmonis abiice, Iugum ſuum
Mat.11. amariſſimū: Iugum meum ſuauiſſimum: Iugū ſuum ſequitur cruciatus æternus & tormenta: Iugum meum ſequitur fructus ſuauiſſimus & requies opulenta: Iugū ſuum ſi quādo dulcedinem exhibet, falſa eſt & momētanea. ſ. dulcedo: Iugū meum quando dulcedinem confert & lætitiam, vera eſt & ſalutifera. Ipſe ſuos ſeruitores modicū aliquando extollit, vt in æternum confundat. Qui autem honorificat me, ſi ad momentum humiliatur, vt æternaliter glorietur, & regnet. Iſta fuit doctrina, quæ te Dei filius aliquando per ſe, aliquādo per ſuos doctores & amicos reformauit a Dæmonis falſa perſuaſione, a carnis & mundi blanda deceptione liberauit. Deum & ſpiritum ſanctū ſemper benedic & ſanctifica, qui te per ſuam conſolationem mellifluā, in bo-
Mat.11. no confortauit, dicens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Qualiter.n. ò anima tenera & dilecta, fragilis & infirma, delitijs mūdi aſſueta, gaudijs huius ſęculi tanquā fecibus vinarijs more porcorum inebriata, qualiter potuiſſes inter tot & tanta antiqui hoſtis tela, inter tot falſa conſilia, inter tam varia impedimenta, inter tam innumerabilia amicorum conſanguineorum & aliorum propinquorum a via morum vulnerantium iacula, in bono perſtitiſſe? qualiter potuiſſes tot funibus peccatorum circumamplexa, in bono profeciſſe, ſi non ſpiritusſancti gratia fuiſſes miſericorditer adiuta, & ſępius dulciter cōſolata & refecta? In ipſū igitur refunde oīa opera tua, tibi nihil retine. Dic cū pura & deuota men-
tis intentione. Oīa opera mea operatus es Dñe in con- Iſa.26.
ſpectu tuo nihil ſum, nihil poſſum, de tuo munere eſt ꝙ ſubſiſto, ſine te nihil agere poſſum. Tibi clementiſſime pater miſericordiarū ꝙ tuū eſt offero, tibi cōmendo, tibi cōmitto me indignā & ingratā omnibus donis tuis, per te mihi collatis humiliter regnoſco. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarū actio, ò beatiſſime pater maieſtas æterna, quia me per tuam infinitam potentiam de nihilo creaſti, te laudo, te glorifico, tibi gratias ago, o beatiſſime fili, claritas paterna, quia me per tuam æternam ſapientiam de morte æterna liberaſti: te benedico te ſanctifico, te adoro, o beatiſſime ſpiritus alme, quia me per tuam benedictam pietatem & clementiam de peccato ad gratiam, de ſęculo ad vitam religioſam, de exilio ad patriam, de labore ad requiem, de mœrore ad iucundiſſimæ & delitioſiſſimæ beatæ fruitionis dulcedinem reuocaſti. Quam dulcedinem nobis dulcis Ieſus concedat: Qui cum patre, &c.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

In qua tractatur de Eccleſiaſtica hierarchia, Prima pars.

De tribus ordinibus Hierarchiæ.

INuiſibilia Dei, per ea quæ facta Rom.1.
ſunt, intellecta conſpiciuntur (vt ait Apoſt.) ſempiterna quoq; eius
virtus & diuinitas. A magnitudi- Sap.13.
ne.n. ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterat creator horū videri, ait ſapiens: ex quo apparet maniſeſtè, ꝙ humanus intellectus ad inuiſibilium & intellectualium contemplationem aſcēdere non poterit, niſi per viſibilium & ſenſibilium con-
ſideratione dirigatur. Impoſſibile nanque eſt (vt dicit In libr. de
Dion.) aliter nobis lucere diuinum radium, niſi varie- ang. hier.
tate ſacrorum velaminū anagogicè circumuelatū. ideò Thæologia poeticis informationibus vſa eſt, vt ex rerum viſibilium ſimilitudinibus, allegoricæ locutiones & myſtici intellectus tranſſumptiones formentur, & ſic ſenſibilibus & viſibilibus, ſpiritualia & inuiſibilia coaptentur. Huius rei gratia pręſens opuſculū, & ſi laborioſum, mihi tamen & alijs paruulis in Chriſto lac petētibus (vt ſpero) non infructuoſum, offero ad ædificationē domus Domini, qui eſt ſublimis glorioſus in ſęcula ſæculorū. In quo agitur de proprietatibus rerū naturaliū, quas ſecundū paruitatē meā, nunc tropologicè, nunc allegoricè, necnon & quandoq; anagogicè rebus ſpiritualibus cōparaui, iunioribus relinquens materiā exercitij ſenſibilia inſenſibilibus, & carnalia ſpiritualibus coaptandi: & cū rerū naturalium proprietates ipſarum ſequantur ſubſtātias, ſecundum ipſarum diſtinctionem ſubſtantiarum & ordinem, erit diſtinctio & ordo proprietatum, quas in alio opuſculo per ſe poſitas & diſtinctas, poteris per ordinem reperire.

Primò igitur, de ſpirituali ſubſtantia actu & potētia à materia ſeparata, eſt agendū, cuius proprietates & differentias

Hęc ad quę ſe refert autor, habentur in ſuperiori tractatu de myſtica theologia hoc eodẽ Tomo.

ferentia in præcedẽti opuſculo traditas, poteris diligen
tius intueri: ſed quantũ ad præſens ſpectat negociũ, eſt
notandũ, ꝙ inter principalẽ & propriã ſignificationẽ,
angelus metaphoricè ad ſignificandũ diuerſa in ſacra
ſcriptura eſt traſſumptus, quia (vt beatus ait Gr.) nomi
ne angeli, nunc Chriſtus, nunc iuſtus, nũc gratia ſeu vir
tus, figuraliter nũcupatur Chriſtus igitur ratione aſſum
ptæ humanitatis, dicitur Angelus propter miſſionem.
Angelus enim mittit & mittitur, ſic Chriſtus à patre in
Iſa 6. mundũ miſſus eſt: vnde dicit Iſa. Quẽ mittam? & quis
Matt. 15. ibit nobis? & in Mat. Non ſum miſſus, niſi ad oues do-
Ioan. 8. mus Iſrael. Et in Ioa. Honorifico eũ qui me miſit: & in
Exod. 33. Exo. Mittã vobis angelũ præcurſorẽ vt eijciã Amor
& 4. reum, &c. & ib. Ecce ego mitto angelũ meum. qui præ
cedat te, & cuſtodiat te in via, & introducat ĩ terrã, &c.
Vnde Chriſtus ſic miſſus more angeli alios miſit, iuxta
Mat. 10. illud Mat. Ecce ego mitto vos ſicut oues, & Luc. Ro-
Luc. 10. gate Dominũ meſſis, vt mittat operarios, &c. Ideò di-
Iud. 6. citur in li. Iudic. dixit angelus Dñi ad Gedeonẽ. Vade
Hier. 1 & ſcito, ꝙ mifero te, & liberabis Iſrael; & in Hi. ad oĩa
quæcũq; mittã te, ibis, &c. Secũdò propter illuminatio
nẽ. Angelus.n. illuminat & illuminatur, ſic Chriſtus di
uinitatis lumine repletus, ad illuminandũ ſedẽtes in te-
Ioan. 1. nebris & vmbra mortis mũdo eſt datus, vt dicit Ioan.
Iſa. 49. Lux in tenebris lucet, &c. & Iſa. Dedi te in lucem gen
Apoc. 18. tiũ, vt ſis ſalus, &c. & in Apo. Vidi angelũ aliũ deſcen-
dentẽ de cœlo, habentẽ poteſtatẽ magnã, & terra illu-
Act. 12. minata eſt à gloria eius, &c. Et in Act. Angelus Domi-
ni aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo carceris. Nam
vbi Chriſtus eſt, tenebra eſſe non poteſt. Tertiò pro-
pter purgationẽ, quia angelus purgat & purgat, & Chri
ſtus in matris vtero diuina virtute ab omni imunditia
fomitis eſt purgatus, & actu & potentia ab omni cor-
ruptione vitij liberatus, & fide corde credentium puri
ficat, & ad totius munditię puritatẽ nos informat. In cu
Iudic. 13 ius rei figura dixit angelus ad Manue. Abſtineat puer
Iſa. 6. ab omni immundo, vinũ & ſiceram, &c. & Iſa. Volauit
vnus ad me ex Seraphin, & dixit. Ecce tetigi labia tua
& auferetur iniquitas tua, & mundabitur peccatũ tuũ.
Quartò propter perfectionẽ, quia angelus perficit &
perficitur, & Chriſtus non ſolũ eſt purgatus à malo, im
mò perfectus eſt in omni bono, vt eſt cauſa totius no-
Luc. 6. ſtræ perfectionis, iuxta illud Lu. Perfectus omnis erit,
ſi fuerit ſicut magiſter eius: Vnde in ſignũ ſummę per-
fectionis, omnia terrena fugere docuit. In cuius rei fi-
Gen. 31. gurã dixit angelus ad Iacob. Surge egredere de terra
hac, reuertere in terrã natiuitatis tuæ, &c. hic angelus
eſt Chriſtus, qui monet vt de terrenis fugiamus; & in
terrã viuentiũ ingredi feſtinemus. Quintò propter me
diationẽ. Nam angelus inter Deũ & homines eſt me
dius, & hoc congruit Chriſto qui eſt meditator Dei &
hominũ, mundũ.ſ. Deo reconcilians, & ad patris ami-
citiã nos reducens, & pro nobis continuè intercedens
1. Ioan. 2. vnde dicit Ioa. Aduocatũ habemus apud patrem Chri
ſtum Ieſum, qui interpellat pro nobis, & Iob. Si fuerit
Iob. 33. pro eo angelus loquens, miſerebitur eius, & dicet, libe-
ra animã eius ne deſcendat in corruptionẽ. Sextò pro-
pter myſticã refectionem. Nã angelus diuino alimẽto
repletus, nos reficit, & Chriſtus patris cõplendo volũ-
tatẽ, reficitur. Et Io. di. Meus cib. eſt, vt faciam volunta
Ioan. 4. tẽ eius. &c. Et ſic refectus, & ſpiritualiter & ſacramẽ-
Sap. 16. taliter nos reficere non deſtitit, iuxta illud Sapiẽtię. An
gelorũ eſca nutriuiſti populũ tuũ, & paratũ panem de
3. Reg. 19. cœlo præſtitiſti 3. Reg. tetigit eũ angelus & dixit, ſur-
ge & comede. Septimò propter inferiorum regimen
ſiue gubernationem. Angelorum enim regimini hęc
Eccl. 17. inferiora deputantur, vt dicitur in Eccl. In vnãquamq;
gentem prępoſuit rectores, &c. & hoc angelo magni
conſilij, id eſt Chriſto conuenit, qui omnium electorũ
mentes in ſua cuſtodia ſuſcipit & tutela, vt dicitur in
Ioa. Quos dediſti mihi ego cuſtodiui, & nemo ex eis Ioan. 17.
periit, niſi filius perditionis, &c. & in Eccl. Ne dicas, co Eccle. 5
tam angelo non eſt prouidentia, &c. & in Exo. tollens Exo. 14.
ſe angelus Domini qui pręcedebat caſtra filiorũ Iſrael
abiit poſt illos, &c. quia Chriſtus qui omnes præceſſit
doctrina & exemplo, omnes ſequitur cuſtodiæ benefi
cio. Ait enim Pſal. Immittit angelus Domini, &c. Ber. Pſal. 33.
O quàm deſiderant ciues angelici ciuitatis ſuę ruinam
reſtaurari, o quàm ſoliciti veniunt lapides viui, quomo
do diſcurrunt medii inter nos & Deum, gemitus no-
ſtros portantes, non dedignantur nobis fieri ſocij, qui
pro nobis iam ſunt miniſtri. Expectat nos creata iam
illa multitudo, væ tibi quicunq; es, qui redire iam deſi
deras ad lutum, reuerti ad vomitum. In quouis diuer-
ſorio angelo tuo reuerentiam age, ne audeas illo præ-
ſente quod me vidente non auderes. Nomine angeli iu
ſtus intelligitur, & præcipuè vir ſpiritualis & religio-
ſus, & omnis literatus ſeu prælatus pro angelo compa
ratur, ſic Ioa. Baptiſta propter prædicationis excellen-
tiam, & ſpiritualis vitæ eminentiam, angelus à Domi-
no nuncupatur in, Mat. hic eſt de quo ſcriptum eſt. Ec Matt. 11.
ce ego mitto angelum meum, &c. Item Ioan. in Apoc.
rectores ſeptem eccleſiarum angelos vocat, & Paul. Apo. 1. 2. 3.
Spectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & homi- 1. Cor. 4.
nibus. Et alibi An neſcitis quia angelos iudicabimus. 1. Cor. 6.
Et rurſus. Mulier habeat velamen ſuper caput ſuum, Ibidem 11.
propter angelos. Comparãtur autem viri iuſti angelis
propter ſeptem. Primò propter munditiam cordis, &
puritatem conuerſationis, nam angelus ab omni cor-
pulentia & conditione carnea eſt ſeparatus. Spiritus.n.
carnem & oſſa non habet. Sic vir iuſtus nihil habet in
ſe admixtionis carnalis delectationis, immò ſicut
adeps ab omni carne ſeparatur, vt dicitur in Ec. & in
Pſal. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, &c. Ideo legitur Eccl. 47.
angelum carnes conſumpſiſſe. Extendit (inquit in lib. Pſal. 104.
Iud.) angelus Domini ſummitatem virgæ, & tetigit Iud. 6.
carnes, aſcenditq; ignis de petra, & carnes azimoſque
panes conſumpſit. Vir enim ſpiritualis cum virga pœni
tentiæ, quicquid in eo carnalitatis eſt, conſumere ſolet
& per omnia abolere. Item 2. propter limpiditatem di
uinæ cognitionis. Angelus enim deiformem habet in-
tellectum. Vnde eius intellectus Deo immediatè con
iungitur, & influentia occulti luminis illuſtratur, ſic vir
iuſtus, ſuum ſenſum & intellectum Deo reddit cõfor
mem, & non de ſe præſumit, ſed vt amplius mereatur
per fidem illuminari, & perfectius in diuinis inſtrui, ſe
Deo ſubiicere non poſtponit: ait enim Apoſtolus; De
ſtruentes per arma ſpiritualia omnem altitudinem ex 2. Cor. 10.
tollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatẽ
redigentes omnem intellectum, in obſequium Chriſti
& ad Tim. Quod manifeſtum eſt in carne, iuſtificatũ 1. Tim. 3.
eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt in genti
bus. Item 3. propter humilitatem ſubiectionis. Nam in
ferior angelus ſubeſt ſuperiori, & obedit ſine murmu
ris indignatione, quia ſuperior pręeſt ſine tyrãnica infe
riorũ oppreſſione. In quo notatur, quãta debeat cõfor
mitas eſſe inter imperiũ pręlatorũ, & obediẽtiã ſubdi-
torũ. Nã ſicut prelatorũ monere eſt cũ manſuetudine,
ita ſubditorũ eſt humiliter iuſtis iuſſionibus obedire,
ſicut dicitur ad Heb. Obedite præpoſitis veſtris, & ſub Hebr. vlt.
iacete eis. Ipſi.n. peruigilãt quaſi rationẽ pro animabus
veſtris reddituri, vt cũ gaudio hoc faciãt nõ gemẽtes.
Vnde in ſignũ talis obedientiæ dicitur in Zach. Alius Zacha. 2.
angelus egrediebatur in occurſum angeli, qui loqueba
tur in me, & dixit. Curre & loquere ad puerum iſtum,
&c. Ecce cum quanto moderamine maior præcipit,
& cum quãta humilitate alter eius imperio acquieſcit, 1. Pet. 1.
& Petrus in canonica, animas noſtras caſtigãtes in obe
dientia charitatis & fraternitatis amore, ſimplici ex cor
de. Item 4. propter rectitudinem intentionis. Nam an-

gelus(vt dicit Greg.)in omni ſuo opere Deum inſpicit
& nihil aliud quàm diuinæ voluntatis regulam diligit
vel requirit, ita enim exteriora diuino nutu angeli per
agunt, ꝙ mentis aciem ab ipſo non deflectunt. Ideo di
Matth.18 citur in Matt. ꝙ angeli eorum ſemper vident faciẽ pa-
tris. Greg. Semper videntis omnia faciem intuẽtur, qui
nulla intentionis diſſimilitudine ab ipſius præſentia re
2.Reg.19 mouentur:& in ſecundo Reg. Tu Domine mi quaſi
angelus Dei es, fac quod beneplacitum eſt tibi, quia qui
Deum vera intentione cordis diligit, ab ipſius volunta
tis beneplacito non recedit. Item 5. propter ſedulitatẽ
& diligentiam adminiſtrationis. Angelus enim ad ſan-
ctorum miniſterium continue deputatur, & ſubſtãtiæ
ſuæ agilitate ad peragendum quælibet iniuncta ſubitò
concitatur. Omnes enim ſunt adminiſtratorijs ſpiritus
Hebr.1. miſſi, propter eos qui capiũt hæreditatẽ ſalutis: ſic abſq;
dubio, viri angelici angelorum numero aſcribuntur, q̃
pro aliorum ſalute laboris miniſteria aſſumere non ve
Iſa.18. rentur, ideo dicit Iſa. Ite angeli veloces ad populũ, &c.
Vnde magnum obtinent angelorum officium, qui do-
cendo & inducendo vitæ exemplo, ad Deum errantes
alliciunt & conuertunt: de quo Ia. Qui conuerti fecerit
Iacob.5. peccatorem ab errore viæ ſuæ, animam eius ſaluabit à
morte, &c. talis fuit angelus qui dixit ad Agar. Reuer-
Geneſi 16 tere & humiliare ſub manu Dominæ tuæ & noli time
re, &c. talis etiam fuit angelus, de quo dicit Manue. Ob
ſecro Domine vt mittas angelum, vt veniat iterum, &
Iudic.13. doceat nos, quòd de puero qui naſciturus eſt facere de-
beamus? Item 6. propter continuitatem dulcedinis cõ-
templationis. Angelus enim ſic adminiſtrãdo Deo ſer
uit, ꝙ propter hominum ſeruitium à cõtemplationi-
bus intimis non recedit, vt dicit Greg. Nam quando-
cumq; ad exteriora exeunt ab interiori contemplatio-
ne non recedunt, quia illum ſemper aſpiciunt, qui prę-
ſens eſt quocunq; vadunt. Sic vir ſpiritualis taliter circa
exteriora ſe occupat, vt deuotionis ſpiritum nõ extin-
guat. Vnde quando extrinſecus per bonorum exercita
tiones operum fatigatur in corpore, intrinſecus refici-
Oſeę.12 tur in mente. Vnde Oſeæ dicitur, In fortitudine ſua di
rectus eſt cum angelo, & inualuit ad angelum & cõfor
tatus eſt, fleuit & rogauit eum, & in Gene. Vidit ange-
Gen.28. los deſcendentes, & aſcendentes per ſcalam, &c. Scala
(ſicut ibi dicit gloſ.)cuius cacumen tangebat cœlum, ſi
gnificat Chriſtum, qui eſt via recta perducens ad Deũ.
per hanc ſcalam deſcendunt viri ſpirituales cum ange-
lis miniſtrando, aſcendunt & contemplando, vnde dici
Dan.7. tur in Dan. Millia millium miniſtrabant, &c. & Ioan.
Videbitis angelos aſcendentes, & deſcendentes ſuper
Ioan.1. filium hominis. Item ſeptimò, propter fixum & ſtabi-
lem motum dilectionis, quo amor angelicus tanquam
ignis ſine termino in Deum mouetur, ideo ſępius an-
Exod.2. geli in ſpecie ignis leguntur apparuiſſe, vt in Exod. ap-
paruit Dominus. i. angelus, in quo erat Dominus, in flã
ma ignis de medio rubi: & videbat ꝙ rubus ardebat, &
non comburebatur, &c. Rubus, eſt vir ſpiritualis ſpi-
nis pœnitentiæ circũplexus, medium rubi eſt cor viri
Can.vltim. iuſti, de cuius medio erumpere debet flamma inextin-
guibilis charitatis, vnde dicitur in Can. Lampades eius
Pſal.103 lampades ignis, atq; flammarum 1 & in Pſal. miniſtros
ſuos facit flammam ignis. hoc igne cor accẽſum ardet,
& non comburitur, quia nulla aduerſitate frãgitur, nul-
lo etiam mortis metu ab illo quem diligit ſeparatur,
1.Reg.14 vnde 1. Reg. legitur, ſicut Angelus Domini, ſic eſt Do
minus meus Rex: qui nec bñdictione nec maledictio-
Act.7. ne mouetur. Ideo dicitur in Act. Angelus Domini ap-
paruit Moyſi in igne rubi, & in lib. Iudic, Angelus Do
Iudica.13 mini cũ flamma pariter aſcendit in cœlum. Item ange-
lus, dicitur gratia Dei, ſiue virtus. Hunc angelũ Domi-
nus mittit, qñ alicui gratiã infundit, ideo dicitur in Dã.
Dan.3. Angelus Domini deſcendit in fornacem, &c. omnis. n.
æſtus cõcupiſcentiæ, ac fomitis incentiuum extingui-
tur, qñ angelus in fornacem mittitur. i. qñ diuina gratia
cordi infunditur, & virtus animæ inſpiratur. Virtus. n.
dicitur quaſi virũ tuens, vel quaſi virens intus, qm̃ du-
plicem habet effectum, nã animã ſua prę ſentia tuetur,
ac conſeruat, & ornat atq; decorat, ſicut angelus homi
nẽ cuſtodit, & ſeruat, animã etiã illuminat, perficit, & in
format: ideò dicitur in Act. Viderunt vultũ Stephani, Actuum 7
quaſi vultũ angeli: & in lib. Eſther. Vidi te Dñe, quaſi
angelũ Dei. Valde ei mirabilis es, & facies tua plena Eſther. 15
gratiarum. Dicitur ergo gratia angelus Dei, per quẽ
mens humana perfectiſſimè cuſtoditur: per quẽ pec-
catũ expellitur, & poteſtas Dæmonum in anima eua-
cuatur, vnde dicitur in Exo. Angelus meus prę cedet Exo.34.
te, & cuſtodit te in vis, & eiciet Amoreũ Chananeũ,
&c. ſeptem nomina gentium ponit, per quę ſeptẽ prin
cipalia peccata intelligit, quæ ſuperueniens gratia eijcit
penitus & excludit. Et ſunt nouem genera gratiarum,
quæ cõparationẽ habent ad nouẽ ordines angelorũ, &
per quæ ad æqualitatem peruenitur. Prima igitur gra-
tia, eſt gratia dilectionis ſiue charitatis de qua Lucas. Si Luc.6
diligitis eos qui vos diligunt, quę eſt vobis gratia, & Io
an. Maiorẽ gratiã non habeo, quã vt audiã filios meos 3.Ioan.
in veritate ambulare. Iſta gratia à Domino animæ im-
miſſa, ipſam inflammãt, & per feruorẽ amoris ordinis
Seraphin ipſam aſſimiliat, & conformat: vnde in Luca
dicitur. Ignẽ veni mittere in terram, & quid volo niſi Luca 12.
vt ardeat? & in Threnis. De excelſo miſit ignem in oſ- Thre.2.
ſibus meis. Secũda gratia eſt gratia ſapientiæ, & diuinę
cognitionis de qua in Prou. Inuenies gratiã & diſcipli- Pro.2.
nã bonã, corã Deo & hominibus, & in Eccl. In me om Eccle.24
nis gratia vitæ & veritatis. & in Pro. Super aurum & ar Prou.22
gentum eſt gratia bona, & in Eccl. Vir ſapiens amabilẽ Eccl.20.
ſe faciet, gratiæ autẽ fatuorũ effundentur. Hæc gratia
mentẽ illuminat, & intuitũ aĩæ ad Deũ videndũ per fi-
dẽ habilitat, & informat, vñ Pſ. Præceptũ Domini luci Pſalm.18.
dũ illuminãs oculos. Per hãc gratiã ordo Cherubin in
aĩs collocatur, qñ mens à ſenſu carnali abſtracta, ad ſu-
ſceptionẽ diuini luminis per cognitionẽ veritatis prę-
paratur, & hoc intellexit Pſal. cũ dixit, Aſcendit ſuper Pſal.17.
Cherubin, & volauit, &c. & Eze. Tu Cherubin plenus Ezec.28
ſapientia, & decore. Tertia gratia eſt cõtẽplationis, ſi-
ue ſpũalis delectationis, quæ ex plenitudine diuinę de-
lectationis & cognitionis in anima generatur: de hac Exod.33.
dicitur in Exo. Dñe ſi inueni gratiã corã te, oſtẽde mi-
bi faciẽ tuã, &c. & in Eccl. Gratiã & ſpeciẽ deſiderabit Eccle.40
oculus, & ſuper hoc virides ſationes. Hæc gratia men-
tem quietat & pacificat, & velut ſede quietiſſimã, ad
diuini ſuperaduentus ſuſceptionẽ pręparat & coaptat,
& ſic thronorũ ordinẽ repræſentat, animã etiam iuſti
ſedes ſapientię eſt, dicitur etiam in Ec. Thronus meus Eccl.24.
in columna nubis. Columna nubis, eſt anima per con-
templationem ſuſpenſa & eleuata, in qua Dei filius tã
quam in throno requieſcit. Quarta gratia eſt benignæ
ſæueritatis, ſiue ſeueræ liberalitatis, ad bene præeſſen
dum. Magna. n. gratia Dei eſt, quòd prælati ſic exequã
tur contra deliquẽtes iuſtitiam, vt benignitatem & mi Eccl e.32.
ſericordiam non dimittant, vnde dicitur in Eccl. Curã
illorũ habe, vt ornamentũ gratię accipias, & coronã ac Eccle.35.
dignitatẽ conſequaris, & alibi iterũ. Retribuet gratiam Eccl.44.
qui offert ſimilaginẽ, & qui facit miſericordiã offert ſa
crificiũ, & rurſum. Sunt homines miſericordię, intuen
tes gratiã in oculis oĩs carnis, &c. Hæc gratia ordinat
prę latos reſpectu ſuorũ ſubditorũ, vt ſciãt q̃liter ſe de
beãt inferioribus cõformare, & ſine tyrãnide dñari, iõ
dr̃ adhuc in Ec. Rectorẽ te poſuerũt, noli extolli, eſto Eccl.32.
in illis quaſi vnus ex ipſis: & ſic cõfiguratur ordini dña
tionũ. Apo. etiã ad Col. Dñi ꝙ iuſtũ eſt facite ſeruis ve Colo.4.
ſtris, ſciẽtes quia & vos Dñm habetis in cœlis. & Pe. 1.Pet.5.
Nõ vt Dominantes in clero, ſed norma gregis facti ex
animo

ānimō, & cum venerit princeps paſtorum percipietis
3.Pet.5. immarceſſibilem coronā glorię. Quinta gratia eſt hu-
militatis ad obediendum, de qua dicitur in Ecc. Quā-
tò magnus eſt, tātò plus te humilia in omnibus, & co-
Eccle.3. ram Deo inuenies gratiam: quoniam magna eſt potē-
tia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Et Pet. Hu-
milibus dat gratiā. Hæc gratia ordinat ſubditos reſpe-
ctu ſuorum ſuperiorum, vt debitam reuerentiā eis im-
Eccle.30. pendant, vnde dicitur in Eccle. Audi tacens, & pro re-
Iob.29. uerentia accedet tibi bona gratia: & ſic per hanc gratiā
Gen.22. ordini principatuum anima conformatur. Magnus.n.
Pſal.67. princeps eſt, cui propria voluntas non principatur ait.
1.Petr.2. Eccle. Principatus ſenſati ſtabilis erit, & Iob ſenes aſ-
ſurgentes ſtabant, & principes ceſſabant loqui, & digi-
Eccle.2. tum ſuperponebant ori ſuo, &c. & in Gen. princeps
Dei eſt apud nos, & Pſal. Præuenerunt principes con
iuncti pſallentibus, &c. Sexta gratia eſt patientiæ & lō-
Eccle.10. ganimitatis de qua Pet. Hæc eſt gratia, ſi propter Dei
conſciētiam ſuſtinet quis triſtitias patiens iniuſtè: quæ
enim gratia eſt, ſi peccantes ſuffertis? & in Eccleſias.
Iac.4. in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe.
Hęc gratia docet reſiſtere tentationibus, & aduerſas
dæmonum coercere poteſtates: vnde Eccleſi. Si ſpiri-
tus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, ne dimiſe-
ris locum tuum. Locum ſuum dimittit, qui per impa-
Prou.16. tientiam Dæmoni cædit, cum dicat Iacobus. Reſiſtite
Diabolo, & fugiet à vobis. Vnde per patientiam con-
1.Mach.3 formatur homo ordini poteſtatū. Maxima enim pote
Pſal.44. ſtas eſt, per patientiam ſeipſum, mundum, & Diabolū
Sapien.8. ſuperare: & in Prou. Melior eſt vir patiens, viro forti:
& qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium: &
in lib. Macha. Accingimini viri potentes, &c. & Pſal.
Eccle.26. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè.
Septima gratia eſt pudicitiæ & caſtitatis, ait enim Sap.
Deut.24. Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det: & hoc Dei
donum eſt: Gratia enim ſuper gratiam, eſt mulier ſan-
cta & pudorata vt dicitur in Eccle. Item in Deute. Si
Pſal.26. non inueniet mulier gratiam coram viro ſuo propter
aliquam fœditatē, abominabilis erit mulier huiuſmo-
di. Gratia .n. Dei à luxurioſo penitus denegatur. Hæc
gratia hominem facit virtuoſum, vt viriliter oēs mo-
tus ſenſualitatis rebellantes conterat, & allidat, vnde
Pſal.117. Pſal. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum. Et hęc
& 44. virtus refertur ad ordinem virtutum, quorum eſt offi-
cium, naturam lapſam vel corruptam miraculosè repa
rare: non enim eſt maius miraculum, quā in carne prę-
Proue.22 ter carnem viuere; hoc enim non eſt humanæ naturæ
Eccle.21. ſed angelicæ, vt dicit Hier. Et Pſal. Dextera Domini fe
cit virtutem dextera domini, &c. Octaua gratia eſt elo
Dan.8.&9 quentiæ ad docendum de qua Pſal. Diffuſa eſt gratia in
Malach.3 labijs tuis, & habetur etiam in Prou. propter gratiā la-
biorum, habebit amicum regem, & in Eccle. In labijs
ſenſati inuenietur gratia. Hæc gratia ordinat animam
Eccle.29.& ad gradum archangelorum: quorum eſt docere, & Dā.
20. Gabriel fac intelligere viſionē: & alibi. Egreſſus ſum
vt docerem te, & intelligeres: & Malach. Labia ſacer-
dotum cuſtodiunt ſcientiam, &c. Nona eſt gratia miſe-
ricordiæ & pietatis ad compatiendum: de qua in Eccl.
Luc.15. Eleemoſyna gratiam hominis conſeruabit quaſi pupi
Iſa.33 lam, & aliud Fatuo.i. auaro non erit amicus, & non erit
Iudic.2. gratia in bonis illius. Hæc gratia conformat mentem
ordini angelorum, qui omnes ſuas gratias nobis commu
nicant, qui bonis noſtris congratulantur. Vnde Luca.
Maius gaudium, &c. & noſtris miſerijs compatiuntur,
& Iſa. Angeli pacis amarè flebunt, & in lib. Iudic. Aſcē
dit angelus ad locum flentium. Cum ſecundum Dion.
Hierarchia ſit ſacrarum & rationalium rerum ordina-
ta poteſtas debitum in ſubditis retinens principatum,
manifeſtum eſt, triplicem eſſe hierarchiam, ſecundum
triplicem ordinatā à Deo poteſtatem. ſ. diuinā, angeli-
cam, & humanam. Eſt itaq; prima hierarchia ſuper cœ
leſtis ſiue diuina, quæ conſiſtit in tribus increatis perſo
nis. Secunda eſt cœleſtis ſiue angelica, quæ completur
in bonis angelis & beatis. Tertia eſt ſubcœleſtis. ſ. hu-
mana, quæ in prædeſtinatis hominibus perficitur, &
precipuè in prælatis. Hæc autem hierarchia humana
ad ſimilitudinem cœleſtis hierarchię ordinata eſt, & Iob 38.
diſpoſita: & ſecundum maiorem vel minorem gratiæ
ſiue poteſtatis perceptionem, in maiori vel minori ſiue
in excellentiori & inferiori gradu ordinatiſſimè con-
ſtituta. Vnde in Iob. dicitur. Nunquid noſti ordinem
cœli? aut rationem eius pones in terra? &c. Noſſe cœli
ordinem, eſt cognoſcere ſupernarum virtutum ordina
tiſſimā diſpoſitionē: eius rationem in terra ponere, eſt
vitam & officium hominum, quandiu in terra ſunt, ſe-
cundum ſimilitudinem cœleſtium ſpirituum ſanctè &
reuerenter ordinare. Vnde vi ſunt ordines ordinādo- Exod.25
rum, ſicut. ix. ſunt ſancti ordines angelorum. Eſt enim
ordo Epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum, ſub- Sap.9.
diaconorum, acolytorum, exorzi. lect. Pſalmiſtatus, & 1.Par.28.
oſtiariorum: ſicut Moyſi dictum eſt. Inſpice, & fac
ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum
eſt: & in Sap. dicitur. Dixiſti me ędificare templum &
altare, ſecundum ſimilitudinem ſancti tabernaculi: quod
præparaſti ab initio, &c. & .i. Paral. Omnia (inquit Da-
uid) euenerunt ad me ſcripta manu Domini, vt intelli-
gerem opera exemplaris. Noſtra itaq; exemplaria ſunt
ſanctorum angelorum agmina ordinata, vt. ſ. ſecundū
ipſorū ordinationē diſtinctionē, & operationē noſtrā
(quā poſſibile eſt) ordinemus conuerſationem: vt igi-
tur illa omittamus, ratione difficultatis, & prolixitatis
quæ dicit Diony. in eccleſiaſtica hierarchia, hoc ſuffi-
ciat de hoc iſta vice quod Eccleſia militans in ſuis mem-
bris diſponitur, ſecundum ſimilitudinē Eccleſię trium
phantis, & hoc quo ad ordinationem, quo ad ſciētiam,
& quo ad actionē. Eſt enim hierarchia (vt dicit Dio.)
ordo diuinus, ſcientia, & actus, deiforme ſimilans, &
ad inditas ei diuinitùs illuminationes proportionaliter
aſcendēs. In ordine notatur diſtinctio illorum, qui per
ordinatum officium, à Domino maiorem vel minorē
recipiunt poteſtatem. In ſcientia, notatur diſcretio: in
actione verò miniſterium. Sine ordine enim præſum-
ptio eſt actio, ſine actione negligētia eſt ordo ſine ſciē
tia & diſcretione, eſt actio reprehenſibilis, & ordo inu
tilis: & ideo tam in ordine quàm ſcientia & actione,
& hominum & angelorum poteſtas Dei vniformita-
tem imitatur, & ſecundum modum, & menſuram ſuę Triplex ſta
illuminationis in ordine ſuo proficit, & rectè diſcernē tus ſaluan-
do, & bene operando, ad dei conformitatem (quātum dorum.
poſſibile eſt) aſcendit: tūc vero angelorum hierarchiæ
quibus per imitationem, & vitæ conformationem,
dum tres electorum hominum ordines ſecundum tri- Ezec.14.
nas conditiones ſiue differentias ſingulis appropriatas
comparantur. Et hi tres ſaluandorum ſtatus ſignifican
tur per illos tres, quos dicit Ezechiel liberandos. Si fue
rint (inquit) in ciuitate hi tres viri. ſ. Daniel Noe &
Iob, num liberabunt animas ſuas? Daniel, qui abſtinen
tiæ merito obtinuit intelligentiam viſionum, typum
gerit clauſtralium & religioſorum, qui continuè gratia
& excellentia abſtinentiæ, qua non ſolum abſtinent
ab illicitis, verum etiam à licitis conceſſis merentur
amplius illuminari. Noe autem, qui arcam guberna-
uit, formam gerit prælatorum, per quorum ſcien-
tiam, & regiminis induſtriam, electi in arca Eccle-
ſiæ conſtituti, à diluuij, id eſt peccati periculo meren-
tur liberari. Per Iob vero, cœtus actiuorum, & coniu-
gatorum numerus poterit deſignari, pietatis operibus Mat.24.
miſericordia comprobatus. Iob enim fuit coniugatus.
Tres igitur ſunt ordines electorum, ſcilicet religioſo-
rum ſiue contemplatiuorum, prælatorum, & actiuo-

rum. De his dicitur in Matth. duò erunt in lecto, in agro, & in mola. Nam illi qui ſunt contemplatiui, in cubiculo diuinæ ſuauitatis requieſcunt, qui verò prælati ſunt, in agro regiminis, correctionis, & prædicationis officio ſe exponunt, ſed qui verè ſubditi ſunt & actiui laborem molæ non renuunt, & à boni exercitio non deſiſtunt, &c. Iſte igitur triplex ſtatus ſaluandorum, per quandam appropriationem videtur eſſe comparabilis triplici ſtatui angelorum, inter quos, ſecundum ordinum differẽtiam, quidam ſunt primi, quidam verò vltimi, & quidã intermedij, primi quidem ordines hierarchici, debent eſſe tres ordines, ſcilicet angeli de ordine Seraphin, qui amoris incendio præ cæteris feruent, Cherubin quoque qui cognitionis priuilegio gaudent, & Throni, iuſtitiæ perpendiculo alijs præeminent angelis, horum trium ordinum qui officio & dignitate ſunt cæteris ſublimiores, comparabiles ſunt viri ſummæ perfectionis, religioſi videlicet, & clauſtrales, qui tantò maioris meriti æſtimãtur, quãtò ad altiorem vitæ perfectionem ex voti propoſito obligantur. Et ideò nomen & officium angelorũ, qui Deo ſunt viciniores, ſibi vendicant, qui amoris incendio inflãmati, ac ſapiẽtiæ dono præditi, diuinæ iuſtitiæ ſe conformãt. Vndè dicitur Seraphin .i. ardentes vel incẽdentes, propter incenſionẽ & feruorem charitatis. Cherubin, propter plenitudinem cœleſtis ſapientiæ, & cognitionem diuinæ veritatis. Throni vero propter amorem iuſtitiæ & perpendiculum æquitatis.

De Seraphin qui ſunt primi ordinis primæ hierarchiæ.

DIcuntur igitur primò ſeraphin, quia angeli illius ordinis diuini amoris incendio præ cęteris inflammati aliorum ſunt inflammatiui, ſic religioſi quaſi ignei, illos ad amorem Dei & proximi inflammant, ad quorum corda, nunc verbo, nunc exemplo appropinquant, dicitur .n. in Eccleſiaſti. Surrexit Helias
Eccl.47. ſicut ignis, & ſermo eius ſicut facula ardebat, & in Lu-
Luc.24. ca; Nonne cor noſtrũ ardens erat in nobis? &c. & ideo angeli ordinis Seraphin, non ſolum dicuntur calidi, immò ſuperferuidi. Nam qui feruet caloris violentia, nũc extra ſe iactatur, nunc ſupra ſe tollitur, ſic mens religioſa in Dei amore feruida, nũc ſupra ſe per deuotionem rapitur, infra etiam, vt quando ſuijpſius obliuiſcitur, nunc ad proximum inflammandum diffunditur & dilatatur, in ſe ſtare non valens, nunc volens alios at-
Iob.39. trahere, & ſibi incorporare ſatagit, & conatur, vndè di-
Pſal.103. citur in Iob: Feruens & fremens abſorbebit terram, &
Apoc.10. Pſal. Qui facis angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis, & in Apo. Vidi angelum, cuius facies erat vt ſol, & pedes eius vt colomna ignis. Ideo dicitur in Iſaia. Volauit ad me vnus ex Seraphin & in manu eius calculus ignitus, quem tulerat de altari, & tetigit os meum. &c. Item ſecundò, quia in ſe mobiles aliorum ſunt motiui. Vndè & volaſſe leguntur in Iſa. ſic religioſi ſpiritu diuinę dilectionis moti, mobiles ſunt iuſſis ſuperiorum, ſine moræ diſpendio obtemperãdo, & alijs exemplum obedientiæ relinquendo, tales perficere imperata non procraſtinant, ſed velut volucres, ad omne
Iſa 60. quòd præcipitur aduolant, & feſtinant. Ideo de veloci
Iſa.18. talium obedientia dicitur in Iſaia; Qui ſunt iſti qui vt
Sap 7. nubes volãt, & alibi. Ite angeli veloces, & in Sapientia;
Ezec.1. Omnibus mobilibus mobilior eſt ſapientia, & in Eze; Quocunque ibat ſpiritus, rotæ leuabantur ſequentes eum, ſpiritus enim vitę, &c. Spiritus vitæ eſt charita-
1.Ioan 3 tis, quæ vita eſt animæ, qui enim non diligit, manet in morte, vt dicit Ioan. Spiritus quidem vitę, principium eſt motus & operationis in corde. Vndè ſi fuerit ſpiritus vitæ in corde mobilẽ efficit hominẽ, & agilem ad
Prou.21. quanlibet victorioſam actionem: de tali dicitur in Pro. Vidiſti hominem velocem in opere ſuo? &c. Itẽ tertiò acuti ſunt & penetratiui, penetrant enim contemplando ad interiora velaminis, id eſt, ad ſecretiſſima deitatis: ſic contemplatiuorum affectu per deſiderium ſemper in Deum tendit, & extra ſe non effluens, ad aliud præter ipſum & extra ipſum non diuertit vndè dicitur in
Eccleſiaſtico; Gyrum cœli circuiui ſola, & profundũ Eccl.24.
abyſſi penetraui, & 1. Cor. Spiritus omnia ſcrutatur, etiã 1.Cor.2.
profunda Dei. Et Iob. Omne pretioſum vidit oculus Iob.28.
eius, profunda fluuiorum ſcrutatus, &c. Tam acutus & penetratiuus fuit Paulus, qui in perſcrutatione cœle-
ſtium arcanorum, vſque ad cœlum tertium introiuit, Sap.7.
vndè in libro Sapien. dicitur, inter alia, quòd ſpiritus ſapientiæ eſt. Item quartò ſunt inferiorum & ſuppoſitorũ reductiui, quia quos Seraphin igne charitatis accendunt, ad Deum qui ſurſum eſt, deducunt, & cõuertunt. Sic affectus viri ſpiritualis, igne charitatis ſuccenſus, nunc ſe extendit ad Deum per contemplationem, nũc verò ad proximum per compaſſionem, ad Deum mouetur, vt in eo conquieſcat, ad proximum, vt ipſum ad
Deum reuocet & reducat, vndè Iaco. Si errauerit quis Iacob.vlt.
à veritate, & conuerterit eum aliquis, ſcire debet, &c. &
in Leuit. Si errauerit bos vel aſinus reduc eum, &c. Itẽ Leu.19.
quinto actiui & exemplificatiui, quia non ſolum inferiores accendunt, verum etiam & ordinatè diligendi formam tribuunt: quia angelos inferiores informant, qualiter per amorem perfectum redeant in Deum, & ſecundum ſuperiora perficiant & incedant. Et hoc propriè religioſis congruit, quos Dominus ſecularibus poſuit in exemplum, vt ſecundum ipſorum imitationem mores prauos corrigant, & contemptis terrenis, cœle-
ſtia appetant & acquirant. Sic & Iſa. nudus & diſcalcia- Iſa.20.
tus, datus eſt in ſignum portentum Aegyptijs & Aethiopibus & quibuſdam alijs. Vita itaque religioſorum exemplar eſt mundanorum. Similiter vita & conuerſatio ſancta prælatorum, forma eſt & reformatio
vitæ ſubditorum, vndè diciturin Deuteronõ. Deſcribet Deut.17
ſibi Rex Deuteronomium legis, & accipiet exemplar
à ſacerdotibus leuiticæ tribus, & habebit ſecum, &c. Zach.14
Et Zacha. Adam exemplum meum ab adoleſcen- Ioan.13.
tia mea, & Ioan. dicit; Exemplum dedi uobis, &c. 1.Tim.4.
& Paul. Eſto exemplum fidelium, in verbo, in fide, & in caſtitate. Mali autem ſanctorum angelorũ omiſ-
ſo exemplo, ſe exhibent exemplar perditionis ſicut 4.Reg.16.
Achaz, qui miſit exemplar altaris Damaſci in Hieruſalem. Quod quidem vidẽtur facere aliqui de modernis qui hoc ſeculo nequam ſe conformant, relictis abie-
ctis patrum & regulę inſtitutis: vt dici poſſit illud Iob; Iob 17.
Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exemplum
ſum. Relinquunt alijs exemplum culpæ, erunt poſte Ezec.5.
ris exemplum pœnæ, ſicut dicit Ezech. Eris opprobrium & blaſphemia, & exemplum & ſtupor cunctis 2.Pet.2.
gentibus, & Pet. Ciuitatem Sodomorum in cinerem redigens euerſione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt ponens, &c & canonica Iudæ; Ciui-
tates finitimæ ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes Iud. Apo-
poſt carnem alteram facti ſunt exemplum ignis æter- ſtolus in-
ni, pœnam ſuſtinentes. Item ſextò, angeli ordinis Sera- cano.
phin ſunt holocauſti purgatiui, quia non ſolũ ſunt purgati à corruptione mali, immò ab imperfectione omnis boni, in quibus nulla adeſt mali corruptio, nec de eſſe alicuius boni perfectio cõprobatur, & hoc potiſſimè congruit viris angelicis & perfectis, qui ſe Domino medullatum holocauſtum penitus obtulerũt qui velut angeli ignei, in ſe etiam leuioris culpæ maculam non admittunt, immò omnem mali ſpeciem in ſe & in alijs annihilant & conſumunt; ideò
dicit Malach. Erit quaſi ignis conflans, & ſedebit & Malach.3
purgauit filios Leui. & in Eccle. De negligentia pur-
ga te cum paucis, nec ſolum ſunt puri & immunes à Eccle.4.
corru-

corruptione mali, verū etiam ab imperfectione boni;
Deut. 33. vt dicitur in Deuteronō. Perfectio tua & doctrina tua à
Gen. 17. viro ſancto, &c. Sic etiam dictum eſt Abraham. Am-
bula coram me, & eſto perfectus, ideò dicunt Seraphin
ad Iſaiam. Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum
purgabitur, in quo notatur purgatio omnis mali. Et ſe-
quitur in eodem cap. adhuc erit decimatio, & conuer-
tetur, & erit in oſtenſione ſicut terebynthus, & ſicut
quercus expandens ramos ſuos, ſemen ſanctum erit,
quod ſteterit in ea. Ecce perfectio totius boni, quæ cō
ſequitur purgationem mali. Item ſeptimò ſunt illumi-
natiui & omnis tenebroſæ obſcuritatis fugatiui: luci-
formem enim & illuminatiuam habēt proprietatem,
Ioan. 8. vt dicit Dionyſius, quod viris ſpiritualibus potiſſimè
conuenit, quos Deus velut luminaria in firmamento,
id eſt, in Eccleſia collocauit, quibus dicitur; Vos eſtis
lux mundi, & ideò omnes tenebras in ſe & in alijs di-
Iob 38. ſcutiunt, & lucis ſpirituales radios vndiq; circunſpar-
Ephe. 5. gunt, iuxta illud Iob; Per quam viam ſpargitur lux? Et
Phil. 1. ad Epheſ. Vt filij lucis ambulate in dilectione. Et ad
Dan. 12. Philip. Inter quos lucetis tanquam luminaria, &c. &
Dan. Fulgebunt iuſti ſiue docti, ſicut ſplendor firma-
menti, &c. Nomine igitur Seraphin, qui Deo imme-
diatius coniunguntur, & in diuinis laudibus voces fre-
quentius emittere dinoſcuntur, viri religioſi & ſpiritua
Eſaię. 6. les nō immeritò intelligūtur, qui viciniores ſunt Deo
per contemplationem & laudis continuationem, ſicut
dicitur in Iſa. Clamabat alter ad alterum, & dicebant.
Sanctus, ſanctus, ſanctus, &c. & propter charitatis in-
cenſionem, cuius exceſſus ſiue incenſio, plus exigitur
in ipſis q̄ in alijs, præſertim cum ipſi ſint altare Domi-
Leuit. 2. ni, in quorum corde & corpore iuge ſacrificium Do-
mino immolatur, & ideò ignis in hoc altari eſt conti-
nuè accendendus, vt patet in Leuit. Ignis, &c. De iſtis
autem Angelis ordinis Seraphin, ſeptē ſpecialiter ex-
primuntur. ſ. q̄ ſtabant, q̄ duo erant qui ſtabant, q̄ bis
ſex alas habebant, q̄ ſe velabant, q̄ volabant, q̄ clamā
do requiem non habebant, q̄ tollentes lapidem ignitū
de altari, labia Iſaię emundabant. Iſta omnia exiguntur
in viris angelicis & ſpiritualibus quoad ſtatum perfe-
ctionis. Quòd nanque duo fuiſſe dicuntur, refertur ad
mutuæ cohabitationis aſſociationem, ſiue ad mutuam
geminæ charitatis exhibitionem, quia inter pauciores
Luc. 10. q̄ inter duos, eſſe non poteſt oſtenſio charitatis, ideò
Eccleſ. 4. dicitur in Luc. Miſit binos & binos, ante faciem ſuam,
& cæte. & Eccleſi. Melius eſt duos eſſe ſimul q̄ vnum,
Gen. 16. habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ, &c. Ideò
duo Angeli miſſi ſunt ſimul Sodomam, vt habetur in
Gen. quorum vnus gentem peruerſam ſubuerteret, al
ter verò iuſtū Loth cū ſua familia liberaret. Ad vtrūq;
miniſterium complendum vnus Angelus ſuffeciſſe po
tuiſſet, duos tamen ſimul miſit Dominus, vt ſocietatē
Pſal. 132. mutuam in Angelis & hominibus commendaret, &
Matth. 24. ad augmentum & conſeruationem charitatis ſocietatē
eſſe neceſſariam demonſtraret, ideò dicit Pſalm. Ecce
q̄ bonum, &c. ideò dicuntur duo fuiſſe in agro, duo in
lecto. Quòd autem ſecundò ſuper templum ſtabant,
ſcilicet q̄ non ſedebant, non iacebant, ſed fixi & ere-
cti ſuper vtrunq; pedem ſtabant, refertur erectam af-
fectionis & intentionis eleuationem ad cœleſtia, & ad
Pſal. 121. fixam ac immobilem æternorum contemplationem,
Hiere. 6. vnde dicitur in Pſal. Stantes erant pedes noſtri, in atrijs
Pſal. 5. tuis Hieruſalem, & Hiere. State ſuper vias veſtras, &
Abac. 2. videte, & interrogate, quæ ſit via bona. Et in Pſalmo.
Sap. 18. Mane aſtabo tibi & videbo. Et Abacuc. Super ſpecu
lam meam ſtabo, &c. & Sap. Cœlum attingebat ſtans
Apoc. 8. in terra. Ideò dicitur Angelum ſtetiſſe iuxta aram tem
pli, &c. in Apoc. Tertiò biſſenas alas habebāt, quia ſex
erant vni, ſex alteri, & hoc habet referri ad plenitudi-
nem operum charitatis & miſericordiæ, quæ neceſſa-
riò ſuper obſeruationem decalogi ſupererogātur, qui-
bus viri ſpirituales, velut duodecim pennis ſiue alarū
fulcimentis, à terrenis ad cœleſtia eleuantur. Sex itaq;
alæ vnius, ſunt ſex opera miſericordiæ, quæ exhibentur
tur proximo reſpectu corporis, ſcilicet reficere eſuriē-
tem, potare ſitientem, cooperire nudum veſtimētum
non habentem, viſitare infirmantem, recolligere pau-
perem tranſeuntem hoſpicio, ſepelire morientem. De
quibus dicitur in Matth. & in Tob. Sex verò alæ alte- Matth. 25.
rius, ſunt ſex opera ſpiritualia proximo exhibita ex par Tob. 1. & 2.
te mentis ſcilicet conuertere errantem, inſtruere igno-
rantem, ad gratiam ſuſcipere pœnitentem, diligere per
ſequentem, arguere delinquentem, defendere innocē-
tem. Talibus alijs à dextris & à ſiniſtris, electorum mē Pſal. 138.
tes ad cœleſtia eleuantur, ſicut dicit in Pſalm. Si ſum- Ezech. 1.
pſero pennas meas diluculo, &c. & Ezech. Pennæ eo-
rum erant iunctæ alterius ad alterum, &c. Et in Apoc. Apoc. 12.
Datæ ſunt ei alæ, vt volaret in deſertum à facie draco-
nis perſequentis. Quòd autem Seraphin velabant fa-
ciem & pedes, refertur ad humilem religioſorum in-
tentionem, non enim intendunt ſua merita propter
hominum laudem publicare, ſicut faciunt hypocri-
tæ, qui ſtant in angulis platearum orantes, vt videantur
ab hominibus, vt dicitur in Matth. ſed vt Deo placeāt, Matth. 6.
qui videt in abſcondito, ſtudēt bona quæ faciūt occul-
tare. Neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera, vt dicit idē Ibidem.
Matth. Caput itaq; corpus & pedes velant & tegunt,
qui nec in principio, nec in fine, nec in medio, de bo-
nis quæ faciunt laudari appetunt ab hominibus, vel re
quirunt. Seraphin quintò dicuntur volaſſe, & in hoc re
fertur ad perfectionem iuſtorum, & meritorum mul-
tiplicationem. Nam auis volans per multiplicatum ala-
rum motum, & ſæpius iteratum, aera petens, à terra ſe
elongat, ſic viri ſancti non per ocium & torporem, im
mò per bonorum operum exercitium & laborem, re-
lictis terrenis, cœleſtibus appropinquant dicebat iſtas
petebat Pſalm. Cum quis mihi dabit pennas? &c. Cla- Pſal. 54.
mor ſextò Seraphin, iugem ſignificat diuinæ laudis ſi-
ne intermiſſione continuationem: ſic continuè pro- Pſal. 105.
rumpunt electi ex deſiderio vidēdi Deum, idem Pſal.
Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad læ-
tandum in lætitia gentis tuæ, vt lauderis cum hæredi-
tate tua. Clamabant autem Seraphin, ſanctus, ſanctus,
ſanctus: ideò enim prorumpunt electi præcipuè reli-
gioſi, in triplicem laudem Dei, quia ipſe ſanctus ſan-
ctorum electos ſuos ſanctificat, ab amore mundano-
rum ſeparando, & ſeparatos in via meritorum promo
uendo, & in fine iam ſanctificatos, per ſanctificationis
conſummationem in gloria præmiando. Et itaq; iugi-
ter laudandus, quia efficit hominem ſanctum & mun-
dum in pœnitentia, ſanctiorem in iuſtitia, ſanctiſſimū
verò in gloria ſempiterna, de hac ſanctificatione dici-
tur in Ioan. Sanctifica eos in veritate, vt & ipſi ſanctifi Ioan 17.
cati ſint & cōſummati in vnum, ſicut ego & tu vnum
ſumus. Quòd verò ſeptimò labia Iſaiæ polluta cū cal-
culo tangebant & mundabant, habet referri ad ſancto
rum & religioſorum miſericordiam & compaſſionē,
qua per gratiam ipſos ſanctificantem in ſe purgati, ſe-
cularibus etiam & alijs immundis peccatoribus com-
patientes, feruentiſſimis & deuotiſſimis orationū ſuf-
fragijs, eorum ſanctificationi cooperantur. Sic Moy- Num. 12.
ſes ſuis precibus Mariam leproſam & immundam, ſa-
nitati & munditiæ reſtituit. & in Iob dicitur; Seruus Iob. vlt.
meus Iob orabit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt
vobis non imputetur ſtultitia. Et ſequitur; Conuerſus
eſt Dominus ad pœnitentiam Iob, cum oraret cū ami-
cis ſuis, &c. Ex quo patet manifeſtè, quòd multum co-
operantur bonorum ſuffragia, ad peccatorum iuſtifi-
cationem & emendationem. Et hæc de ordine Sera-
phin dicta ſufficiant.

De Che-

Item ſeptimò propter ſitus collocationẽ. Nam ſuper-
næ virtutes ex parte dexteræ collocantur: dæmones
Ezech.10. verò ſiniſtram tenere vidẽtur iuxta illud Ezech. Che-
rubin ſtabant à dexteris domus, &c. Et hoc eſt propriũ
electorum & perfectorum, vt ſint filij dexteræ, ſicut
mundani filij ſunt ſiniſtræ. Nam oues à dextris, hœdi
Matth.25. verò à ſiniſtris in iudicio locabuntur, vt dicit in Matth.
In cuius rei figuram Abraham dexterã tenuit, Loth ve
Gene.13. rò tenens ſiniſtram in Sodomam declinauit, vt legitur
in Gen. Ideò etiam poſuit Iacob manum dexteram ſu
Gene.59. per caput Manaſſe, ſiniſtram verò ſuper caput Effraim,
vt dicitur in Gen. Manaſſe obliuio, Effraim verò fru-
gifer vel fructificatio interpretatur. Qui hic gaudent
bonis temporalibus, quibus applaudit mũdus, ſunt Ef-
fraim, & putant ſe dexteram fœlicitatis obtinere, iux-
Pſal.143. ta illud Pſal. Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt.
Religioſi verò quos obliuiſcitur & abijcit mundus, ſi-
niſtram habere partem à reprobis oppinantur, dicente
Sap.5. Sap. Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum, &c.
ſed ſine cãcellabuntur manus, quia mali ſiniſtram cum
rubore obtinebunt, boni verò cum honore dexteram
Luc.14. obtinuiſſe ſe gaudebunt, quando dicetur. Amice aſcẽ-
de ſuperius, & erit tibi gloria coram ſimul diſcumben-
tibus, alijs incipientibus obtinere nouiſſimum locum
cum rubore. Item octauò, propter inferiorum excita-
tionem. Nam Angeli ordinis Cherubin inferiores An
gelos excitant in diuinæ contemplationis admiratio-
nem, & quod de Deo per cognitionis donum perci-
piunt, inferioribus innoteſcunt. Et hoc conuenit reli-
gioſis, & verbo & exemplo ſæculares allicere ad laudẽ
& cognitionem creatoris: nam dicit Scrip. Cum ambu
Ezech.10. larent Cherubin, ibant pariter & rotæ iuxta ea, & cum
eleuarent alas ſuas vt exaltarentur de terra, non reſide-
bant rotæ, ſed iuxta erant, ſtantibus illis ſtabant, &c.
Ex quo manifeſtum eſt, quòd ex profectu vel defectu
religioſorum & clericorum dependet profectus vel
Iud.8. defectus laicorum; iuxta illud. Et nunc fratres vos
qui eſtis præsbyteri in populo Dei; ex vobis pendet
anima illorum. Item nonò, propter diuinæ volunta-
tis manifeſtationem. Nam mediantibus Angelis, Che-
Numer.7. rubin diuina voluntas in ſuperioribus innoteſcit. Ideò
dicitur; Audiebat vocem loquentis ad ſe de propitia-
torio, quod erat ſuper arcam inter duas alas Cheru-
bin, inde & loquebatur ei. Sic religioſi & literati vi-
ri ſunt quaſi interpretes Dei, ad aures ſimplicium lai-
Exod.19. corum & ipſorum laicorum ad aures Dei. Moyſes re-
Ezech.1. tulit verba Domini ad populum, & vice verſa; popu-
li ad Deum, vt dicitur in Exodo; Et Sonus alarum
Cherubin, erat quaſi ſonus aquarum multarum; quaſi
vox ſublimis Dei, vt dicitur in Ezechiele. Nam per-
fecti verba populorum referunt ad Deum in oratione
& gratiarum actione, & verbum Dei annunciant po-
pulo in prædicatione. Videant igitur, quòd fideles
ſint interpretes, non amore, non odio vel timore ali-
cuius perſonæ, & diuinum conſilium peccatoribus
Actuũ.20. occultantes. Talis interpres fuit Paulus, qui dicit.
Nihil ſubtraxi vobis vtilium, quin annunciarem vobis,
& docerẽ, publice teſtificans oĩbus pniam & fidẽ, &c.
Item decimò propter ſpecialem cuſtodiæ paradiſi de-
Gene.3. putationem: nam Cherubin velut ianitoribus, cuſto-
dia ianuæ Paradiſi fuit deputata, vt patet in Gen. Col-
locauit Cherubin, & flammeum gladium atq; verſati-
lem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ. Et hoc videtur
eſſe proprium officium religioſorum, & doctorum, &
prælatorum, vt tam ex vitæ merito, quàm ex officio,
viam arctam quæ ducit ad vitam, in ſe cuſtodiant, &
Hie.5. alijs oſtendere non deſiſtant, vt dicere poſsint illud
Hieremiæ. Hæc eſt via, ambulate in ea, ſed non
debet eſſe ſine gladio verſatili, & flammeo vir per-
fectus.

De thronis qui ſunt tertij ordinis hierarchiæ.

TErtius ordo primæ hierarchiæ vocatur ordo
Thronorum, in quibus diuina iuſtitia potisſimè
requieſcit, per quorũ miniſterium diuinæ æqui
tatis excellentia, benignè & ſapienter iudicans, vniuer
ſa hominibus innoteſcit, ſicut dicit Pſalm. Sedes ſuper Pſal.9.
Thronum, qui iudicas iuſtitiam. Et Eccle. Vnus eſt al- Eccle.1.
tisſimus, creator omnium, potens & metuẽdus nimis,
ſedens ſuper Thronum dominans Deus. Vnde hi An-
geli in quibus Deus reſidet, & cuncta ſubiecta ordinat
& diſponit, dicũtur Throni, quia ſicut Thronus ſubij-
citur reſidenti, ſic Angeli illius ordinis diuinæ iuſtitiæ
ſunt ſubiecti, ex quo præſidentis auctoritas declaratur,
& ipſorum ſubiectorum Thronorum, id eſt angulorũ
humilitas commendatur, nam ſuper humiles ſpiritu
Dominus requieſcit: & ideò viri ſpirituales & perfe-
cti, ſiue ſint religioſi, ſiue prælati, ſignificãtur per Thro
nos ratione iuſtitiæ & humilitatis, ſicut per Cherubin
propter excellentiam ſapientiæ, & ſicut per Seraphin
ratione charitatis. Nam illa quę de Thronis per appro-
priationem dicuntur, in viris ſanctis per imitationem
diuinæ iuſtitiæ inueniuntur. de proprietatibus autem
Thronorum dicit Dionyſius, ꝙ ſunt ſedes Dei altiſſi-
mi compactæ, id eſt conuenienter coniunctę, ab omni
liberæ ſubiectione, diuini ſuperaduentus ſuſceptiuæ,
deiferæ, & ab omni extremitate remotæ, &c. Et hæ
conditiones, quamuis propriè dicantur de Angelis ter-
tij ordinis, conueniunt tamen per appropriationem vi
ris ſanctis, qui poſſunt dici viri ignei vel flãmei, quoad
perſpicuitatem cognitionis, & feruorem charitatis, iux
ta illud Dan. Thronus eius flamma ignis. ibi gloſa. Ori Dan.7.
genis. Thronus Dei ſunt monachi & eremitæ, & con-
ſimiles, qui in vno loco degentes, Deo militare ſtudẽt,
nec per loca diſcurrunt, in quorum quietis cordibus
quieſcit Deus, qui benè flamma nuncupãtur, quia di-
lectione Dei & proximi, & deſiderio cœleſtis patriæ
inflammantur. Dicuntur etiam Throni eburnei pro-
pter munditiam cordis, & candorem innocentiæ ca-
ſtitatis. Vndè ſignificantur per Thronum eburneum,
quem fecit Salomon de ebore grandem, vt patet in 2.
Paral. & 3. Regum. Nam in cordibus eburneis, id eſt 2.Para.9.&
mundis & caſtis Dominus requieſcit, qui paſcitur in- 3.Reg.10.
ter lilia, donec inclinentur vmbræ, & aſpiret dies. Et
ideò in virginali vtero velut in Throno eburneo, diui-
nitas nouem menſibus requieuit, iuxta illud; Venter Canti.5.
tuus eburneus, diſtinctus ſapphyris. Ille inquã venter
de quo Luc. ait Beatus venter qui te portauit, &c. Qui Luc.10.
vtiq; fuit eburneus venter vel Thronus, quantum ad
extinctionem fomitis & concupiſcentię, tam origina-
lis quàm actualis, & quo ad priuilegium continentiæ
ſingularis. Item ſunt Throni gemmei, varijs ſcilicet
gemmis & lapidibus precioſis inſigniti, quantũ ad mẽ
tis conſtantiam & patientiæ firmitatem, vnde dicitur
in Ezechie. Similitudo Throni quaſi aſpectus ſapphy
ri. & in Apoc. Sedes erat poſita in cœlo, & ſuper ſedem Ezech.1.
ſedens, & aſpectus eius quaſi aſpectus lapidis ſmaragdi. Apoc.4.
Sapphyrus eſt ſolidus lapis cœleſtis & aerei coloris, &
ſignificat illos qui firmi ſunt, & ſtabiles contra extrin-
ſecas mundi tribulationes, & hoc ob ſpem æternorum
& bonorum cœleſtium futurorum, ſicut fecit Eleaza-
rus, qui dixit. Dñe tu ſcis quia cũ à morte poſſem libe- 2.Mach.6.
rari, duros corporis ſuſtineo cruciatus, ſecundũ aliam
verò tranſlationem, propter timorem tuum hęc libẽ-
ter patior. Smaragdus verò qui lapis eſt mundus, & cõ
tra impetuoſum ſanguinis fluxum vtilis, ſignificat il-
los, qui in amore caſtitatis roborati, innatas reprimunt
in ſe corporis pasſiones, ſicut fecit Apoſtolus quando
dixit; Caſtigo corpus meũ, & in ſeruitutẽ redigo, &c. 1.Cor.9.
Iaſpis verò, qui eſt gemma fugans fantaſmata, illos ſi-
gnificat,

gnificat,qui tentationes dæmonum ſuperant, & ipſo-
phantaſticas vincunt illuſiones & declinant,ſicut Apo
2.Cor.2. ſtolus qui dixit. Non ignoramus cogitationes eius,&c.
Et talibus gemmis, id eſt viris ſolidis in fide & opere
virtuoſis,præparat Dominus Thronum ſuum,ſicut di
Matth. 5. citur de Hieruſalem cœleſti, Thronus Dei dicebatur
Tob.13. in Matt. & in Tob. Ex ſapphyro & ſmaragdo edifica
bit & ex lapide precioſo,&c.Item Throni ſunt nubei,
per compaſſionem & pietatem,in quibus Dominus re
ſidens, velut de quibuſdam nubibus pluens, per ipſas
Eccl. 35. ſubuenit miſerijs afflictorum,& in Eccle. Specioſa eſt
Dei miſericordia in tempore tribulationis, quaſi nu-
bes pluuiæ in tempore ſiccitatis;& in Prouerb. Miſe-
Prouer.20. ricordia & veritas cuſtodiunt regem, & roborabitur
clemẽtia Thronus eius. De hoc Throno dicitur in Ec
Eccle.24. cleſiaſtico; Thronus meus in colũna nubis. Item iuſti
dicuntur Throni Domini,ſed quaſi aurei per incorru-
ptibilem iuſtitiam, & inflexibilem æquitatem:nã au-
rum incorruptibile eſt & vix flexibile, ſic iuſtitia, de
Sap. 1. & 3. qua in Sapien. Iuſtitia perpetua eſt, & immortalis, &c.
Et in eadem; Iuſti in perpetuum viuent, & ideo in eis
Eſther.15. velut in Throno aureo firmo & ſolido, Dominus re-
quieſcit,ſicut Aſſuerus qui ĩ Throno aureo & in ſolio
Prouer. 25. regni ſui reſidebat;& in Prouer. Aufer iniquitatem &
impietatem de vultu regis,& firmabitur. Poſſunt etiã
dici iuſti Throni ſyderei ſiue ſtellei, & hoc per tran-
quillitatem conſcientiæ, & perfectam cordis humili-
tatem: nam quanto hominis conſcientia humiliando
ſe magis indignum reputat, tanto circa cœleſtia obti-
nenda amplius ſe coaptat, & ad Deum in ſe ſuſcipien-
dum tãto eſt habilior, quanto in ſui conſideratione hu
Pſalm.88. milior iudicatur, ideò dicit Pſal. Thronus eius ſicut ſol
in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta,&c. Sol qui-
dẽ & luna cõputantur inter ſydera,quæ quamuis cor-
porali dimẽſione & virtuali effectu & operatione ſint
maxima,tamen minima ſecundum ſenſus aſpectum iu
dicantur. Et hoc humilibus congruit,qui quãto in mũ
do minus reputantur,tanto ſint maioras,iuxta illud Sa
pien. Habuimus eos in deriſum,& in ſimilitudinẽ im-
Sapien. 5. properij,& finem illorũ ſine honore, & ecce quomo-
do cõputati ſunt inter filios Dei, &c. Sancti itaq; viri,
qui tã multiplici cauſa Dei dicuntur Throni, Angelis
tertij ordinis cõparãtur, propter altiſſimæ paupertatis
profeſſionem. Nam illud reputamus altius, quod eſt à
centro remotius. Tales ſunt pauperes ſpiritu, quorum
Matth. 5. eſt regnum cœlorum. Qui cum terrenis nihil commu
ne poſſident, & ideò ſuperiorem in cœleſtibus locum
habent,ſicut dicit Apoſtolus. Altiſſima eorum pauper
2.Cor.8. tas,abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum, &c. Alta
quidem eſt paupertas, quæ tollit ſuperflua: altior quæ
diſtribuit & licita & permiſſa:ſed altiſſima ſibi ſubtra-
hit etiam neceſſaria,ſicut illa vidua, quæ in gazophila-
Marc.12. tio de ſuis neceſſarijs duo dedit minuta. Altus eſt igi-
tur pauper ſpiritu ſuperflua abijiciens, ſicut Abra-
Gen. 14. ham, qui dixit. Iuro tibi, & cætera. Altior verò
2.Para.23. à licitis abſtinens, ſicut Dauid, qui abſtinuit ab aqua
quando ſitiuit. Sed altiſſimus eſt, ea quæ videntur
Iſa.58. neceſſaria non admittens,iuxta illud Iſa. Suſtollam te
ſuper altitudinem terræ,& cibabo te hęreditate Iacob
patris tui,&c. Item Throni Angeli ſunt compacti, id
eſt conuenienter aptati & coniuncti, quia mutuæ cha
ritatis iuncturam aliqua relaxante iniuria non deſerũt,
ſed ſecundum naturæ ſuæ & gratiæ capacitatem Deũ
ſuperuenientem aptiſſimè recipiunt, & receptum de
ſe vlterius non repellunt. Et hoc conuenit ſanctis viris
& perfectis,vt ſint compacti ſicut Throni,per mutuæ
charitatis & affectionis indiſſolubilem compaginatio
nem,ſed in omnibus ſe Deo coaptantes, ſibi in ſuis af-
fectibus immutabilem præparent manſionem, Vnde
Ephe.4. Paul. Creſcamus in charitate, in illo qui eſt caput, ex
quo totum corpus ipſi compactum eſt, & connexum
per omnem iuncturam, &c. Nam in illis qui ſunt vni-
ti, & compacti in charitate, ſine omni ſciſſura & affe-
ctionis ſeparabilitate, Deus pacis requieſcit:&c.Item
ab omni ignominioſa ſubiectione ſunt liberi, quãtum
ad omnimodam ſeruitutis peccati euacuationem. Nã
Throni quamuis Deo ſint ſubditi, non tamen ſeruili-
ter ſunt oppreſſi, & tanto magis ſunt liberi, quanto ei
magis ſunt ſubiecti,cui ſeruire eſt regnare,&c.Seruitus
itaque nimis ignominioſa & turpis eſt peccare, nam
qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati, vt dicit Saluator.
Deo verò ſubijci, & eius iuſſis obtemperare, ſumma Ioan. 8.
eſt libertas, & iam cum CHRISTO in ſpiritu con- Roma. 6.
regnare. Et ad Rom. Liberati à peccato, ſerui facti eſtis
iuſtitiæ,&c. Veri ergo ſerui ſunt, in quorum mentibus Roma.ibi.
per maliuã regnat Diabolus:ſed verè liberi ſunt, quo-
rum corda per gratiam inhabitat Deus. Item ſunt dei-
feri, per legis diuinæ voluntariã ſupportationem:nam
tunc Deum ferre dicimur, quando fidei ſuæ præceptis
voluntariè ſubijcimur, ideo ait Apoſto. Glorificate,& Coloſ. 3.
portate Deum in corde & corpore veſtro. Tanquam
ergo Throni Deum ferimus,quando præceptorũ ſuo-
rum onera comportamus,& in Cantic. Ferculum fecit Sap. 1.
ſibi Salomon, &c. Item diuini ſuperaduentus ſunt ſu-
ſceptiui,& hoc per omnimodam voluntatis cum Deo
conformationem. Nam ad illos Deus ſine obſtaculo
peruenit, vbi contradictionem volũtatis improbè nõ
agnoſcit,& ideo Thronum cordis oportet diſponere,
& aptare, ſi ipſum in nobis voluerimus habitare, quia
legitur in lib. Sapiẽ. Non habitabit in corpore ſubdito Sap. 1.
peccatis: & ideo ſola domus cordis eſt præparanda &
ornanda,ne forſitan ad nos declinans recedat,eò quòd
Thronum vel ſedem paratam nõ inueniat:in figuram
huius dicitur in quarto Regnm; Vir Dei ſanctus eſt 4.Reg. 4.
iſte qui tranſit per nos: faciamus ergo ei cœnaculum,
& ponamus in eo lectulum, menſam, & ſellam,& can
delabrum:vt cum venerit, maneat apud nos,&c. Item
Throni Angelici ab omni extremitate ſunt remoti,
quia ei qui ſine fine & principio eſt, in quo non eſt re-
perire extremitatem, immediatè ſunt cõiuncti:& hoc
refertur ad virtutis meditationem, ſiue virtutis exiſtẽ-
tis in medio electionem,quam viri ſancti Angelorum
exemplo eligũt,& ab extremitate vitiorum ſe ſubtra-
hentes,ad virtutis medium tendunt: & bonis æternis,
quæ ſine extremitate ſunt, per virtutis opera ſe con-
iungunt. In medio ſe tenẽdo proficiunt,qui per fidem
& charitatem mediatori Dei & hominum adhæren-
do, ab ipſo per voluntatis diſcrepantiam nõ recedunt.
In medio ſe tenent,qui omnibus indifferenter ſine ac-
ceptione perſonæ iuſtitiã exhibent, dicitur.n.in lib.
Paral. Non eſt apud Deum iniquitas,neq; perſonarum
acceptio,neq; cupido munerum,&c.& in Prouer. Ac- 2.Para. 19.
cipere perſonam impij in iudicio,non eſt bonum,&c. Prouer. 18.
hi medium non tenent, ſed ad extremitatem tendunt,
& ideo Throni Dei non ſunt & iterum. Multi colunt Prou.19.
perſonam potentis, & amici ſunt munera tribuentis, Iſai.59.
& Iſa. Corruit in platea veritas, & cauſa pauperis non
potuit ingredi ad eos. Boni verò & electi ideo Throni
Dei ſunt, quia pauperibus ſicut diuitibus æqualiter ſe
exponunt, vnde dicitur in Prouerb. Qui in veritate iu- Prou.29.
dicat pauperes, Thronus eius in æternum firmabitur,
& cæt. Itẽ Throni Angelici, Deo præſidenti non coa-
ctè,ſed ſpontaneè ſunt ſubiecti,& ideo eorum miniſte
rium potius eſt fœlicitatis, quàm neceſſitatis, & hoc
refertur ad voluntariam electorum obedientiæ ſubie-
ctionẽ. Coacta.n.ſeruitia Deo non placent. Vnde Pau.
Non ex neceſſitate, ſed ex hilaritate, &c. & in Pſalm. 2.Cor.9.
Voluntariè ſacrificabo tibi,&c.& in Exod. Obtulerũt Pſal. 53.
mente promptiſſima & deuota primitias Domino, &c. Exod. 35.
In corde itaq; deuoto, & ex deuotione ad obediẽdum Luc.3.
prom-

prompto, Dominus ſuauiter velut in Throno requieſcit. In cuius rei figuram ſpiritusſanctus ſicut columba deſcendit, & requieuit ſuper caput Domini, quando Ioanni voluntariè ſubditus, ab ipſo voluit baptizari, ait enim Ioan. Vidi ſpiritum quaſi columbam, de cœlo deſcendentem, & manentem ſuper eum, &c. Patet itaq; ex prædictis, quia in viris ſanctis & religioſis ille triplex ordo cœleſtis, per quandam aſsimilationem configuratur: ex quibus conuincitur, quòd ſubſequentis hierarchiæ triplex ordo, in bonis rectoribus & prelatis per quandã expreſſam ſimilitudinem reperitur. Nam media hierarchia continet dominationes, virtutes, & poteſtates ſecundum Dionyſij ordinationem. Nam dominationes, vſum dominandi edocent, virtutes vigorem conformandi ſe Deo inferioribus viriliter exhibent, poteſtates malitiam aduerſariorum cohibẽt atq; arcent. Iſtis tribus angelorum ordinibus, quorum nomina ſonant in dominium, virtutem, & poteſtatẽ, omnis prælationis auctoritas correſpondet. Nam omnis prælatio eſt propter tria principaliter à Domino ordinata, quia per ipſos vult Deus homines per fidem veritatis, & mores ſanctitatis, ad Dei ſimilitudinem reformare, vel lites reſcindere, ac diſcordes ad concordiam reuocare, aut coercere rebelles, & malitiam reformare. Ad morum diſciplinam & correctionem eſt inſtituta dignitas ſacerdotalis, ad reformandam concordiam inter homines, & pacem conſeruandã, ordinata eſt auctoritas iudiciaria ad malitiam coercendam, conceſſa eſt poteſtas ſæcularis, imperialis.ſ. & regalis. Prima auctoritas eſt purè ſpiritualis, tertia eſt purè temporalis, ſed media eſt mediocris.ſ. partim ſpiritualis, partim tẽporalis. Illi. Igitur qui præeminent in miniſterio pontificali, ſiue ſacerdotali, aſsimilantur ordini Dominationum. Qui verò ex officio præcellunt in auctoritate iudiciali, conformitatem habent cum ordine virtutum. Sed qui alios tranſcendunt in potentia ſeculari, configurantur ordini Poteſtatũ, de quibus per ordinem aliqua ſunt breuiter in medium proferenda.

Ioan. 1.

Secunda pars in qua tractatur de tribus ordinibus ſecundæ Hierarchiæ.

Dominationes itaq; dicuntur Angeli primi ordinis mediæ hierarchiæ. Sic autem ſecundum Iſido. nuncupantur, quia inferioribus Angelis dominantes, eos inſtruunt & informant, qualiter in prælationis officio debeant ſubditos ad deificam ſimilitudinem reuocare, & ſine tyrannide ſubditorum facta liberaliter ordinare. Vnde dicit Diony. Nominatio dominationum, abſolutam & liberam anagogen abſque vlla tyrannica diſsimilitudine, liberaliter ſæueram, & ab omni ſubiectione ignominioſam remotam declarat, quaſi dicat. Sicut per anagogen.i. per excellentiam vniuerſalem, ſupra alios Angelos ſine ſubiectione eleuantur, ita per nullam tyrannidem ad depreſsionẽ alio rum inclinantur, quorum dominatio & liberalis eſt & ſeuera, liberalis in benignitate, ſeuera in poteſtate, & hoc propriè conuenit prælatis, qui in ſpiritualibus ſingulariter dominantur, ſicut ſacerdotibus & Epiſcopis, qui in ſpirituali officio iudicantur omnibus digniores. Dicuntur itaq; illi qui præſunt purè in ſpiritualibus dominationes, quia verum dominium eſt, quando ſuperantur vitia, ac virtuoſa opera in regno animæ, ſiue Eccleſiæ dñantur, nõ aũt poſſunt extirpari mala, vt bona efficaciter dominentur, niſi per prælatorum miniſterium, quibus cœlitùs collata eſt auctoritas, vt per ipſorum officium & ſacramentorum myſterium euacuentur vitia, & mores in hominibus corrigãtur, & ſic ſubditorum mentes per morum diſciplinam ad deiformẽ ſimilitudinem reformentur. Et ideo apud prælatos animarum iſtius dominationis auctoritas à Domino eſt relicta, vt ipſis cooperantibus, peccati ſeruitus penitus auferatur, & vera libertas ſpiritus, electis mentibus per ipſorum miniſterium conferatur: vnde dicitur in libr. Sap. In ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt dominaretur creaturæ tuæ, quæ à te facta eſt, vt diſponas orbẽ terræ in æquitate, & in directione cordis & in iuſtitia, & cæter. & quaſi dicat, ideò dominium homini ſuper hominem contuliſti, vt cor auerſi hominis per iniuſtitiam, mediante iuſtitia, ad Deum iterato dirigatur. Recognoſcant igitur Pontifices Chriſti ac ſacerdotes, quòd à dominatore vniuerſæ terræ receperunt ſupremũ dominium, & à diebus ſeculi, non ſolum hominibus, immò & angelicis ſpiritibus penitus inauditum: quia (vt dicit Bern.) nec regibus, nec ſeculi huius poteſtatibus, legitur attributum, vt illud conficiat quotidie conſecratus in ſacerdotem in altari, quod Dei filius diuinitatis virtute perfecit in cœna paſchali, vbi fuit remunerans & munus, cibans & cibus, conuiua & conuiuium, offerẽs & oblatum. Iſtud donum prælatis eſt collatum, non ad turpem quæſtum extorquẽdum, nec ad ſuperbiendũ, vel ſubditos qualitercunque opprimendum, ſed potius ad veræ libertatis ſtatum, per ſacerdotum officium & ſacramentorum myſterium reducendum, & hoc dicit Zacha. Sedebit, & dominabitur, & erit ſacerdos in ſolio ſuo, & erit conſilium pacis inter eos, & erunt coronæ memoriale in templo Dñi. Dicuntur igitur Chriſti ſacerdotes dominationes, non quia debent dominari in clero vt ſuperbiant, ſed vt formam gregi ex animo ſe oſtendant, & ad angelorum conformitatem, verbo & exemplo promoueant ſubditos, & adducant, iuxta illud Petri non vt dominantes in clero, &c. Illi igitur qui plenam in ſpiritualibus à Dño receperũt auctoritatem, non immeritò dominationibus conformantur, & hoc præcipuè propter illa, quæ appropriata de iſtis Angelis recitantur. Primò propter clericalis auctoritatis libertatem, nam in hoc iſtorum Angelorum dignitas conſiſtit, quòd nullius pedeſtris ſubiectionis oppreſsione oppreſſa ſit, vt dicit Dionyſius: & hoc quidẽ clero conuenit, qui libertatem non modicam, laicis omnino & pedeſtribus incomparabilẽ, à Dño recipere meruit, vt dici poſsit, illud Pſal. Non fecit taliter omni nationi. Vnde omnium iumentorum, & reptibilium, & et volatilium dominatio, eſt vniuerſaliter clericis & viris ſpũalibus attributa, vt dr̃ in Gen. Dñamini piſcibus & volucribus, &c. & in Deut. Dominaberis omnibus nationibus, & nullus tibi dominabitur. Itẽ ſecũdò propter præeſſendi modum, & dominandi qualitatẽ, nam Angeli illius ordinis ſic inferioribus præſunt, quòd nullam tyrannicam violẽtiam illis qui ſibi ſubiecti ſunt inferunt, ſed ſimpliciter eis in oĩbus condeſcendunt, quod vtiq; clericis conuenit, vt taliter ſe habeant circa laicos quòd eorum vita videatur habere conformitatẽ ad Angelos ſupradictos. Item tertiò propter ipſorũ clericorum cœleſtem intentionẽ, ſiue intentionis puritatem, nam iſti Angeli dicuntur à Dionyſio ſurſum actiui, quia cõuerſi ex ſuo ordine, alios inferiores conuertunt, & perfecti in ſe alios perficiunt, & alios ex ſuo lumine illumĩnare ſatagũt, & intendunt, & iſtud manifeſtum eſſe angelicũ, vt illi qui præſunt verbo & exẽplo alliciant cõuertendos, & perficiant perficiẽdos, vt ſic cortina cortinã trahat, & qui audit, dicat veni: ſicut dicitur in Apoca. quia qualis eſt Dñs vel rector ciuitatis, tales ſunt qui habitant in ea, &c. Item quartò propter officij clericalis neceſſariã liberalitatem: nã Angeli iſtius ordinis dicuntur liberales & ſeueri, quia benignitatem habent, & ſeueritatem in liberalitate, ſic & prælati ordinis eccleſiaſtici liberales ſunt in caſu neceſſario, pariter & ſeueri. Liberales quidẽ & benigni, circa humiles & prouidẽtes: duri verò circa reprobos & rebelles, quia quos

non

Sap. 9.

Cõſecratus ſacerdos quotidie cõficit, id quod perfecit Chriſtus i cœna.

Zach. 6.

1. Petr. 5.

Pſal. 147.

Gene. 1.

Deut. 15.

Apoc. vlt.

non poſſunt cenſura eccleſiaſtica reducere ad veritatẽ
vitæ per benignitatem, nituntur reducere per ſeueri-
1. ad Timo.4. tatem, ſic legitur Apoſtolus feciſſe ad Titũ & ad Ti-
mot.cum dixit. Increpa obſecra,&c. Item quinto pro-
pter quandam vitæ & morum ſęcularium diſparitatẽ,
quia ſicut dicuntur Angeli Dominationum, omni ſci-
licet diſſimilitudine ſegregati, quia nihil indecens,ni-
hil inhoneſtum diuinæ ſimilitudini contrarium,in An
gelis illius ordinis inuenitur, & hoc vtiq; angelicæ pu-
ritati conſonum eſt, vt qui alios tangunt,& alijs corri-
gendo dominantur,non ſubiaceant vitijs, quibus ver-
borum morſibus aduerſantur,ſicut faciunt illi qui prę-
Roma.2. dicant non furandũ, furantur:& qui dicunt non mœ-
chandum męchãtur: vt dicit Apoſtolus:de quibus ẽt,
Iſa. Audite illuſores,qui dominamini ſuper populum
Iſa.28. meum. Tales ſunt hypocritæ, qui multa dicunt & im-
ponunt alijs,& ſuum digitum non apponunt,qui vtiq;
illuſores ſunt, quia decipiunt quibus adulantur:iuxta il
Iſa.3. lud Pſal. Popule meus, qui te beatum dicunt,&c. Item
ſextò,propter ſtatus poteſtatum dominabilitatem, nã
illi veri ſunt Domini,qui ita dominantur alijs, ꝙ ſunt
etiam Domini propriæ voluntatis, ſicut de iſtis Ange
lis dicit Dionyſius, ꝙ ſunt veram dominationem in-
deſinenter deſiderantes, quod vtiq; iſtis congruit, qui
ita alijs præſunt,ꝙ propriæ conſcientiæ dominium nõ
Prouer.18. omittunt: de quibus dicitur in Prouer. Melior eſt pa-
tiens viro forti,& qui dominatur,&c. Nequaquam.n.
ſunt reputandi dominatores hominum aliorũ,qui ſer-
Gene 4. ui ſunt vitiorum:dicitur enim in Geneſ. Sub te erit ap-
petitus tuus,& tu dominaberis illius:& alibi. Sub pote
Ibi.c.3. ſtate viri eris,& ipſe dominabitur tui. Item ſeptimò,
propter fixam & ſtabilem affectus immutabilitatem,
ſicut dicitur de Dominationibus,& ad nullum vanè ap
parens,ſed ad verè exiſtens totaliter ſunt cõuerſi, quia
ad nullum inane,& tranſitoriũ ſe conuertunt,ſed ſem-
per illum,qui verus eſt, Deum.ſ.aſpiciunt,& ſibi in oĩ-
bus placere concupiſcunt. Non igitur clericis conuenit
vanitates & inſanias mundi falſas aſpicere,qui domina
tori verò ſemper debẽt aſſiſtere,& dominatorum, vel
dominationum nomen, vel officium ſe æſtimant ob-
tinere:ideò dicit Tob. Nunquàm in tuo ſenſu ſuper-
Tobię.4. biam dominari permitte, &c. Patet igitur,ꝙ dignitas
clericalis qui in ſua radice conſiderata, eſt penitus ſpiri
tualis,meritò eſt conſona ordini dominationis,quę ſic
præcedit alios inferiores ordines, ꝙ illos illuminat,ꝑ-
ficit, & purgat: & tamen ab illis non illuminatur, nec
perficitur, nec purgat:quia ſicut ſpũs dignitate, & offi
cio præcellit corpus,ſic poteſtas ſpũalis dignior eſt ꝙ ſę
cularis, & ideò benè ſortitur nomẽ dominationis. Vn-
de regalis poteſtas ſubiacet poteſtati,& auctoritati ſpi-
1.Petr.2. rituali,ſicut in prima Canoni. Petr.dic. Vos eſtis gens
ſancta, regale ſacerdotium,&c.nam temporale regnũ
velut quoddam adiectum,ſubiacet ſacerdotio in nouo
teſtamento, ſed in veteri teſtamẽto, ſacerdotium ſub-
Eccl.19. fuit regno. Vnde dicitur in Exod. Elegi vos in populũ
peculiarem,in ſacerdotale regnum,&c. vbi regnũ po-
nitur ſubſtantiuè,ſed ſacerdotium adiectiuè,& ideo re
ges tunc poterant amouere ab officio ſummos ſacerdo
3.Reg.2. tes,ſicut Salomõ amouit Abyathar. Iam verò poſſunt
In lege veteri reges deponere poterant ſacerdotes, ſed ĩ noua, vice verſa. ſacerdotes & põtifices ex cauſa amouere reges, & de-
ponere Imperatores, ſicut ſæpius accidit & viſum eſt,
quando.ſ.eorum malitia hoc exigit, & reipublicæ ne-
ceſſitas ſic requirit: ſummus vero põtifex penes quem
prima in terra reſidet auctoritas, nõ à rege,non à prin
cipe ſæculari,non ab homine iudicatur, ſed ſolius Dei
iudicio reſeruatur. Spiritualis.n.homo iudicat omnia,
& à nemine,niſi à ſolo Deo iudicatur. Sed vt poſſint ta
les perſonæ liberius ſpiritualibus vacare, vt nunc per
verbi vitæ prædicationem, nunc verò per ſacramen-
torum miniſtrationem populum ſibi ſubditum ad dei-
formem ſimilitudinem reformare, neceſſe fuit, alios aſ
ſumere in partem ſolicitudinis,qui in diuerſis negotijs
& cauſis eis aſſiſterent, & onus eorum ſupportarent:
tẽporalia.n. ſpiritualibus ſunt annexa, & de facili ſpiri-
tuale officium impedirent, niſi cauſas & lites ex tem-
poralibus orientes,aliqui per iuſtitiã deciderent,& de-
finirent:ideo dixit Iethro ad Moyſen. Vltra vires eſt Exod.18.
negocium,ſolus ſuſtinere non poteris, eſto tu populo
in his quæ ad Deum pertinent,vt referas quę dicuntur
ad Deum,oſtendaſque cæremonias, & ritum colendi
Deum, viamq; per quã ingredi debeant, & opus,quod
facere debeant. Prouide ergo viros potentes & timen-
tes Deum,in quibus ſit veritas & oderint auaritiam, &
conſtitue ex eis qui iudicent populum in omni tempo
re,leuiusq; tibi ſit, partito in alios onere. Et tales ſunt
decani, præpoſiti, archidiaconi,& quicunq; iudices,ſi-
ue ordinarij ſiue delegati,qui lites ſapiunt & deciden-
tes cauſas, diſcordes ad concordia reuocant, & redu-
cunt,& tales ſua officia prouidè, & viriliter exequen-
tes,conformitatem habent cum ordine virtutum, qui
ſequitur ordinem dominationum,nam ſine virtute nõ
poteſt tale expediri officium.

De virtutibus quæ ſunt ſecundi ordinis ſecundæ Hierarchiæ.

Virtutes itaque dicuntur Angeli ſecundi ordinis
medię hierarchiæ,qui ſic vocãtur (vt dicit Dio-
nyſi.) propter fortem & immutabilem virili-
tatem,ad ſuſceptionem diuinarum illuminationũ,nul-
latenus infirmam ſed viriliter in Dei imitationem re-
ductam,deiformem morem non derelinquentem,ſed
firmiter ferentem in ſupereſſentialem,& potentificam
virtutem deiformiter prouenientem. Hæc omnia figu-
ratiuè intellecta, ſunt ad illos, qui iudicandi recipiunt
poteſtatem,referenda:nã vt pax & concordia in Chri-
ſti Eccleſia habeatur, iuſtitia à Domino eſt ordinata. Pſal.71.
Iuſtitia enim & pax ſe inuicem concomitantur nã di-
cit Pſalm. Suſcipient montes pacem populo, & colles
iuſtitiam, quia non eſſet pax in montibus, id eſt in ſu-
perbis hominibus, niſi eſſet iuſtitia in collibus, id eſt in
bonis,& humilibus prælatis ac iudicibus, in quibus vi-
rilitas ſiue virtuoſitas angelica requiritur, vt nec bene-
dictione, nec maledictione à rectitudine iuſtitiæ mo-
ueantur,ſicut de Dauid de quo in ſecũdo Reg. Tu au-
tem Domine mi rex es ſicut Angelus Dei,qui nec ma 2.Reg.19.
ledictione,nec benedictione mouetur. Fortis igitur, &
virilis debet eſſe iudex,ne timore,odio, vel amore à vi
gore iuſtitiæ deflectatur: ideò datur conſilium in Ec-
cleſiaſtico; Noli quærere fieri iudex, niſi virtute valeas Eccleſi.7.
irrumpere iniquitates, ne fortè expaueſcas faciem po-
tentis: & in Sapien. Audite reges & iudices qui iudica- Sap.6.
tis terram, vobis data eſt virtus ab altiſſimo,&c.& ite-
rum,in Eccleſiaſtico. Homines diuites in virtute, pul- Eccle.44.
chritudinis ſtudium habentes,pacificantes in domibus
ſuis. Sunt igitur virtutes quoad virilem iuſtitiæ execu-
tionem,vt dicitur in Pſal. Viriliter agite. Item propter
virtuoſam iuſtitiæ defenſionem, nam dicitur in Eccle. Pſal.26.
pro iuſtitia agonizare,& vſq; ad mortem certa pro iu- Eccle.4.
ſtitia, &c. Nam quando ſubditi vident prælatos puſil-
lanimes,& trepidos,de facili perterrentur,vt dicitur in
Zacha. Percutiam paſtorem, &c. Hierony. Hunc ſcito
nullum eſſe Chriſtianum, qui nec metuit,nec concu- Zach.13.
piſcit:ideò dicitur in Ezech. Vt adamantem & ſilicem Ezech.3.
poſuire,ne timeas eos,&c. In ſilice duro, & adamante
ſolido,& omnis ferri attractiuo, ſignificatur iudicis cõ
ſtantia, & fortitudo, cui ſemper aſſocianda eſt patiẽtiæ
manſuetudo,quæ quandoque attrahit etiam in malitia
obſtinatos:viriliter igitur dicuntur viri angelici virtu-

tum

tum cœleſtiũ imitatores, eſſe iuſtitiæ propugnatores,
Ezech. 13. ne dici poſſit illud Ezech. Non aſcendiſtis ex aduerſo,
nec oppoſuiſtis vos,&c. Item virtutibus cœli compa-
rantur, propter diuinæ ſapientiæ imitationẽ, quã ſem-
per debent iudices in ſuis ſententijs præ oculis retine-
re. Humana enim iuſtitia diuinã debet prout eſt poſsi-
bile imitari,& ne erret per ignorantiam diuino lumine
Sapien. 5. illuſtrari:ideò dicitur in lib.Sap. Diligite lumen ſapiẽ-
Hiere. 5. tiæ qui præeſtis populis,&c.ne dicatur illud Hiere.For
ſitan pauperes & ſtulti ignorant viam Domini, & iu-
Iſa. 56. dicium Dei ſui.Ibo igitur,&c.& Iſa.neſcierunt ſaturi-
tatem,ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiã,& ideò
dicitur de virtutibus, ꝙ viriliter per ſuſceptionem illu-
minationum reducuntur ad Dei imitationem. Nam
qui à Deo illuminantur,ſine offendiculo ipſius iuſtitiã
Pſalm. 88. exequuntur,& hoc eſt quod dicit. Pſal. Domine in lu-
mine vultus tui ambulabunt,& in iuſtitia tua exaltabũ
tur. Item propter celerem cauſæ pauperum determi-
nationem,nam vera iuſtitia cum fuerit nota iudici, nõ
eſt ab executione retardanda, immò ſtatim deffiniẽda,
& promulganda, & hoc præcipuè in cauſis pauperum,
quarum dilatio eis multipliciter eſt nociua, & ideò di-
citur, ꝙ virtutes deiformem motum non derelinquũt,
quia virtuoſi iudices cognita cauſa pauperis iudicare
Eccle. 35. non differunt,ſicut nec Deus de quo dicitur; Domi-
nus non elongabit, ſed iudicabit iuſtos, & faciet iudi-
cium,& fortisſimus non habebit in illis patiẽtiam,&c.
Nam ſine moræ diſpendio ſunt innocentes abſoluen-
di,rei verò puniendi.Item per voluntariam auaritiæ fu
gam, & munerum declinationem, nam munerum cu-
piditas, multum ſolet eneruare vires iudiciorum, ideò
Exod. 23. præcipitur in Exod.Non accipies munera,quæ excæ-
cãt et prudẽtes,& ſubuertũt verba iuſtorũ,& in Deut.
Deuter. 16. Non accipies perſonam neq; munera, quia excæcant,
& cæt.& ideò eis congruit, quod dicitur de virtutibus
ꝙ ad pontificam & ſupereſſentialem virtutem proue-
niunt.i.in ſuis motibus, & operibus, ſolum Deum, &
non proprium commodum attendunt: ſic virtuoſi iu-
dices & prȩlati nihil faciunt propter lucrum,ſed omnia
peragunt propter Deum, quia non hominum eſt iudi-
1. Para. 19. cium,ſed diuinum : vt patet in primo Paralip. Videte
(inquit enim)quid faciatis,non.n. hominum exercetis
iudiciũ,ſed Dei, &c. Item propter celerem & virilem
oppreſſorum liberationem,nam iudex virtuoſus inno
center oppreſſos viriliter eripit,& facienti iniuriam,to
tis viribus ſe opponit. Prælati enim & iudices Angeli
ſunt, & Angelorum officium gerunt,quorum miniſte
rium eſt dæmones coercere à violentia, & ab obſeſsis
corporibus viriliter remouere:iuxta illud.Tob.Appre
Tobię. 7. hendit Raphael Dæmoniũ,&c.& in Dan.Miſit Deus
Danie. 7. Angelum ſuum,& concluſit ora leonum,&c. Tanquã
Dæmones ſunt crudeles impij tyranni, innocẽtum &
Iſa. 19. pauperum oppreſſores: de quibus Iſa. Dabo eos in ma
Hier. 6. nus dominorum crudelium,&c.& Hier. Crudelis eſt,
& non miſerebitur,& ideò virtuoſum eſt talium inſo-
lẽtiam reprimere, & vi oppreſſos per iuſtitiam libera-
re:& in Prouer. Erue eos qui ducuntur ad mortem, ꝙ
Prou. 24. ſi dixeris viris mihi non ſuppetunt, &c.& Iob. Eo ꝙ
Iob. 29. liberaſſem pauperem vociferantem,& pupillũ cui non
erat adiutor: conterebam molas iniqui, & de faucibus
4. Reg 17. illius,&c.& in primo Regum.Paſcebat ſeruus tuus gre
gẽ patris ſui,& veniebat leo vel vrſus,& tollebat arietẽ
de grege,& perſequebar illos,& percutiebam,& erue-
Iſai. 1. bam de ore eorum,&c.& ideò dicitur in Iſa. Iudicate
pupillo,ſubuenite oppreſſo.Item propter alienæ famȩ,
vel pecuniæ ablatæ, & debitæ, vel ſubtractæ plenariã
reſtitutionem, & in hoc aſsimilatur eorum officiũ mi
niſterio Virtutum,quia per Angelos illius ordinis fiũt
miracula & membra corporis à ſuis vſibus depaupera
ta,& depranata,in ſtatum priſtinũ reſtaurantur.Et hoc
conuenit iudicibus & prælatis, famam proximi iniuſtè
læſam, & poſſeſſionem,vel pecuniam vi ablatam,inte
grè reſtaurare per ſententiam,& ipſos læſores ad ſatiſ-
factionem compellere,& emendam.Et hoc figuratur
in lib.Reg.Eruit Dauid omnia quæ tulerãt Amalechi- 1. Reg. 30.
tæ,nec defuit quicquã de ſpolijs, ſed omnia quæcunq;
rapuerant retulit,& reduxit, & alibi. Ouem reddet in 2. Reg. 12.
quadruplum,&c.Sic Salomon,audita cauſa duarũ mu- 3. Reg. 3.
lierum ſuper raptu pueri,reddidit infantem matri ſuæ.
Et tantùm de Eccleſiaſticis.

De poteſtatibus, quæ tertij ordinis ſe-cundæ Hierarchiæ ſunt.

Sicut autem prælati ſpiritnales,& iudices in ſuis of-
ficijs conformitatem habent ad Dominationes, &
virtutes; ſic reges, & principes ſȩculares cœleſtes
debent imitari poteſtates, nã poteſtates dicuntur An-
geli,quorum potentia ſpeciali aduerſæ poteſtates coer- Principes
centur,ne tantum lædant,quantum deſiderant. Vnde ſȩculares
dicit Dionyſi.Sanctarum poteſtarum cognominatio, poteſtati-
docet potentem, & benè ornatam, & inconfuſam cir- bus compa
ca diuinas ſuſceptiones ordinationem, non tyrannicè rantur.
inferiora virtute poteſtatiua præcipitantem, ſed potẽ-
ter in diuina reducentem,& ad potentificam cauſalem
potentiam(quantum fas eſt)aſsimilãtem, & ad Deum
qui princeps eſt omnis poteſtatis, ſecundum hierarchi
cam diſpoſitionem inferiora conuertentem,diuinam,
& lucentem potentiam in inferioribus reſplendere fa-
cientem,&c. Vnde Angeli illius ordinis, refrenant,&
coercẽt omnes,hierarchicam prælationis & ſubiectio-
nis ordinationem impedientes. Vnde prælationis po-
teſtatem à ſubditis contemni non permittunt, & ſub-
ditos per violentiam ab iniquis dominis opprimi non
ſinunt,immò omni iniuriæ iſtorum,& illorum obuiãt
potentisſimè,& reſiſtunt. In his omnibus debent re-
ges & principes ſȩculares, ſanctas, & cœleſtes intueri
poteſtates,ſcilicet vt ſapienter regant,ordinatè viuant,
& potenter malum reprimant & vindicent, innocen-
tibus parcant,& iniuriã fieri perſonis miſeris non per-
mittant, vt etiam de ſuſcepta poteſtate non ſuperbiãt,
ſed potius humilibus condeſcendant.Illȩ conditiones
in habentibus poteſtatem requiruntur, quia huiuſmo-
di reges & principes à Deo recepiſſe poteſtatẽ huiuſ-
modi dinoſcuntur.Ordinata igitur erit poteſtas ſȩcula-
ris,& ſecundum ſimilitudinem cœleſtium poteſtatum
diſpoſita, ſi in poteſtate conſtituti fuerint ſapientes, &
non ſecundum voluntatis impetum,ſed ſecundem ra-
tionis gubernaculum in ſingulis procedentes: ſicut di-
citur in Prouerb. Audiẽs ſapiens,ſapientior erit, & in- Prouer. 1.
telligens gubernacula poſsidebit, ideò Salomõ in prin
cipio regni ſui petiuit ſapientiã,dicens. Domine Deus 3. Reg. 3.
tu me feciſti regnare pro patre meo, & ego ſum puer
paruulus,ignorãs egreſſum,& introitum meum.Da er
go ſeruo tuo cor docile, vt poſsit iudicare populũ tuũ,
& diſcernere inter bonum & malum,&c. Sicut enim
nec in ſpirituali iuriſdictione,ſic nec in temporali,ſine
ſapientia,& diſcretione eſt agendũ, ideò præcipitur in
Deuter.Cum ſederit Rex in ſolio regni ſui, faciet ſibi Deut. 17.
deſcribi Deuteronomij verba, & accipiat exemplar à
ſacerdotibus Leuiticæ tribus,& habebit ſecũ,&c.Ideò
prouectæ ætatis homines & ſenes,ſolebãt eligi in prin
cipes & in reges,quia non in pueris, ſed in antiquis ſa-
piẽtia reperitur,propter hoc Roboam perdidit regnũ, 3. Reg. 12.
quia iuuenis exiſtens,derelicto conſilio ſeniorum, iu-
uenum conſilio acquieuit:ideò dicit Eccleſiaſt. Væ ter Eccle. 10.
rȩ cuius rex eſt puer, &c. Item ſimiles ſunt poteſtati-
bus cœleſtibus, ſi ornati moribus, & vitam bonam &
innocentem ſubditis oſtendant. Nihil enim prodeſt
veſtiri

veſtiri purpura, diademate inſigniri, gemmis lucenti-
bus ſplendere, & moribus incompoſitis ſurdeſcere &
fœtere, ideò dicuntur poteſtates benè ornatam & in-
confuſam accepiſſe à Domino poteſtatem, nam (ſicut
dicit Poeta) Virtus non quæritur extrà. Non eget exte
rius, qui moribus intus abundat. Nobilitas ſola eſt, ani-
mum quæ moribus ornat. Dominus itaq; non attẽdit
in potentibus mundi, vel carnis nobilitatem, ſiue cor-
poris ſiue habitus venuſtatem, ſed nobilitatem mo-
rum, & conſcientiæ puritatem, & hoceſt, quod dicitur
1.Reg.16. in 1.Regum. Non reſpicias vultum, neq; altitudinem
ſtaturæ eius, quoniam abieci eum, neq; iuxta intuitum
hominis ego video, &c. Item poteſtatibus ſunt ſimiles,
quia amore iuſtitiæ animati, omnem malitiam ſunt in
reprobis vindicantes, & pacem perturbantes publicam
1.Mach.3. perſequẽtes, ſicut de Iuda dicitur. Perſecutus eſt in vijs
perſcrutans eos, qui populum conturbabant, & ſucceo
dit eos flammis, &c. Eſt enim poteſtas regum, & prin-
cipum inter homines à Domino ordinata, vt ipſorum
mœtu malorum audacia refrenetur, quæ quidem tan-
tum inualeſceret, ꝙ ſi non reſiſteret poteſtas publica,
Rom. 13. etiam humana ſocietas penitus diſſiparetur, Ideò dici
1. Mach 3. tur. Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita
ſit, &c. & in primo Machabęorũ. Accingimini & eſto-
Exod. 18. te filij potentes, & eſtote parati, quia melius eſt mori,
Pſalm. 44. & cæte. Ideò etiam dicitur in Exodo. Elige de omni
plebe viros potentes, &c. & in Pſalm. Super femur tuũ
potentiſſimè. Item verè ſunt poteſtates, qui non tyrã-
nica crudelitate, ſed potius humana, immò Angelica
Eſther.13. benignitate ſubditos regunt, & cuſtodiunt innocẽtes;
Vnde dicitur in Eſther. Cum pluribus gentibus impe-
rarem, & vniuerſum orbem meę ditioni ſubiugaſſem,
nolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed cũ
clemẽtia, & lenitate gubernare ſubiectos, vt abſq; ter-
Eccle. 3. rore vitam trãſigentes, optata pace fruerentur: & ideò
de poteſtatibus dicitur, ꝙ nihil ab eis tyrannicè perfi-
citur, ſed omnia cum manſuetudine peraguntur. Item
poteſtates ſunt, qui ſeipſos conſiderant, & de ſuſcepta
poteſtate non ſuperbiunt, immò quantò vidẽtur alijs
eſſe magis auctoritate, & potentia tranſcendentes, tan
tò abũdãtiori humilitate ſunt alijs cõdeſcẽdẽtes, ſicut
dicitur in Eccleſ. Quantò maior es, tanto plus te humi
Eccle. 3. lia in omnibus, ſicut ipſe Dei filius, qui omnibus præ-
fuit, omnium potentiſſimus ſe in omnibus exhibuit
infirmiorem, valens potius per humilitatis manſuetu
dinem, quàm per poteſtatis fortitudinem, mundũ mi-
Pſal. 146. ſerum perducere ad ſalutem, vnde dicitur in Pſal. Non
in fortitudine equi, &c. Ille igitur illis potentiſſimis, &
ſupernis ſpiritibus eſt ſimilior, qui alios benignè regẽ-
Dan.4. do eſt humilior: ſicut dicitur in Dan. Cognoſcant viuẽ
tes, quia dominabitur excelſus in regno hominum, &
humilimum hominem cõſtituet ſuper eum, & in Ec-
Eccle. 10. cleſiaſt. In manu Dei poteſtas vniuerſæ terræ. Item pa
cem generalis Eccleſiæ ſunt potentiſſimè procuran-
tes, nam tanta ſubeunt mala hominum, quòd nequa-
quam Dei Eccleſia in pace conquieſcit, niſi potentiſſi-
ca regum & principum prouidentia ſubueniret: & in
1.Mach.4. libr. Machabęor. Videbat ſine prouidentia regali im-
poſſibile dari pacem rebus, nec Simonem poſſe ceſſa-
re à ſtultia ſua, &c. Et ideò recognoſcere debent princi
pes ſęculares, quòd idcirco gladium portant, vt per au-
ctoritatem, & poteſtatem illi conceſſam, pax Eccleſiæ
vniuerſaliter tueatur, & humana audacia mœtu poten
tiæ principum reſtringatur; vnde Pau. Vis non time-
Roma.13. re poteſtatem? bonum fac & habebis laudem, &c. Itẽ
lucentem Dei potentiam ſunt in iſtis inferioribus re-
ſplendere facientes, ſicut de poteſtatibus dicit Diony.
quia ſicut in eis relucet diuina bonitas, & veritas, & po
teſtas, mediantibus Angelis ſuperioribus, ita poteſta-
tes Angelos inferiores reducunt ad conſimiles gratiæ,
& gloriæ participationes. Tales vtique debent eſſe hu-
ius mundi poteſtates vt nunc per iuſtitiam & ſeuerita-
tem, nunc verò per clementiam & benignitatem, po-
pulum ſimplicem ad Dei reducant cognitionem, &
potentes ad inuiolabilem legum diuinę iuſtitię obſer-
uationem: ideò dicitur in Eccleſiaſt. Dominantes in Eccle. 44.
poteſtatibus ſuis, homines magna virtute & pruden-
tia præditi, & in Pſalmus. Fecit Solem in poteſtatem Pſalm.135.
diei, Lunam, & ſtellas in poteſtatem noctis, quaſi dicat
ſicut Sol poteſtate illuminat & perficit diem, Luna ve
rò decorat noctem, ſic boni prælati ad modum ſolis,
per exempla benignitatis, & clementiæ alliciunt ad
amorem, & per rigorem iuſtitiæ formidinem incutiũt
& terrorem. Per timorem quidem à tenebroſis operi-
bus reuocant, ſed per clementiam & amorem ad bo-
num prouocant, exhylarant, & confortant; vnde dici-
tur in Prouer. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira, & ſi Prou.19.
cut ros ſuper herbam, ita hilaritas eius, merito igitur
nomine poteſtatum, intelliguntur reges, & principes,
ſiue Domini ſæcularium & mundanorum, quibus eſt
obediendum in his, quæ ad ſuum pertinent principa-
tum, vt patet per Apoſtolum Paulum, qui dicit. Om- Rom. 13.
nis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & 1.Pet 2.
cætera. & Petrus in prima canonica dicit: Serui, obedi-
te Dominis veſtris, & in eodem. Siue Regi tanquàm
præcellenti, & cætera.

TERTIA PARS IN QVATRA-ctatur, de tribus ordinibus tertiæ Hierarchiæ.

VLTIMA Hierarchia ſecundum Dio-
nyſium, continet principatus, Archan-
gelos, & Angelos: Et hi tres ordines re
feruntur ad ſtatum ſubiectionis, ſicut
præcedentes tres reſpiciũt ſtatum pręla-
tionis. In ſubditis autem tria conſide
rantur, ſcilicet obedientia reſpectu Dei & prælati, &
vitæ innocentia reſpectu ſui, & miſericordia reſpectu
proximi, vt ſic viuant iuſtè quoad Deum, & prælatis
eius exhibendo obedientiam debitam & reuerentiam,
ſobriè quoad ſe, innocenter viuendo, & conſeruando
vitæ munditiam: & piè quoad proximum, ei liberali-
ter ſubueniendo, & impartiendo miſericordiam. Vnde
qui maiorum ſuorum imperio humiliter acquieſcunt,
principatibus configurantur, qui verò vitæ continen-
tiam ſeruant, & innocenter viuunt, Archangelis, aſſi-
milantur, ſed illi qui operibus pietatis, & eleemoſynæ
ſua peccata redimunt, & indigentibus liberaliter ſubue
niunt, Angelos imitantur. Subditi igitur humiles & ve
rè obedientes principatibus, continentes ſiue inno-
centes Archangelis, miſericordes, & pœnitentes An-
gelis comparantur.

De principatibus, qui ſunt primi ordinis tertij Hierarchiæ.

PRincipatus autem dicuntur Angeli, vt dicit Iſid.
qui præ cæteris poſſident donum reuerentiæ, vn
de eorũ miniſteriũ eſt docere homines, exhibere
vnicuiq; reuerẽtiam ſecundum gradum ſuum, vt ſicut
dominationum ſubſidio ſuperiores in onere regiminis
adiuuantur, ita ſubditi ſanctorum principatuum præ-
ſidio, ad obediendum ſuis ſuperioribus prouocentur.
De iſtis quidem dicit Dionyſius. Sancti principatus
ad principalem principatum deiformiter ſunt motiui,
& inferiorum ordinatione ſancta & conuenienti re-
ductiui, & ad ſuper principalẽ omnis principatus prin-
cipalem

principem totaliter conuerſiui, & ordinationis eius
manifeſtè oſtenſiui, &c. Iſtis igitur Angelis ſimiles
ſunt verè obedientes, per voluntariæ rei imperatæ
adimpletionem, vt ſcilicet ſicut deſiderant ſibi præeſ-
ſe ſine tyrannide & oppreſsione, ita libenti animo,
pro bono obedientiæ ſciant & velint ſubeſſe, ſine re-
bellione animi & voluntatis contradictione: nam ſicut
tyrannica ſuperiorũ oppreſsio prælationis iura vio-
lat, ita ſubditorum inſolentia obedientiæ principatum
deſtruit & eneruat. Qui ergo ſuis maioribus humiliter
obtẽperant, per donũ reuerẽtiæ in ſe principatuũ ordi-
Iudi. 5. nem repreſentant, vnde dicitur in libro Iudic. Princi-
pes Iſrael, qui voluntariè vos obtuliſtis diſcrimini, be-
nedicite Domino, &c. Item ſecundò per debitam re-
uerentiæ exhibitionem, quia cui honorem, honorem,
Rom. 13. cui timorem, timorem. vt dicit Apoſtolus, flexione in
Leui. 19. aſſurrectione, & vt dicitur in Leui. Coram cano ca-
Iob. 29. pite ſurge. &c. De his omnibus dicitur in libro Iob.
Senes aſſurgentes ſtabant, principes ceſſabant loqui, &
digitum ſuperponebant ori ſuo, vocem ſuam cohi-
bebant duces, &c. Item tertiò per humilem diuinæ
poteſtatis recognitionem, quia dum ſuis ſuperioribus
obediunt, Dei poteſtatem in illis quibus obtemperant
recognoſcunt, vnde homini non obediunt, ſed potius
Exẽplũ de Alexandro Magno notabile. Deo, quem in homine conſiderant, & attendunt. Vn-
de Alexander Macedo redargutus à ſuis principibus,
quòd ſummum ſacerdotem Iudæorum, ſicut princi-
pem adoraſſet, reſpondit, quia non hominem adoraſ-
ſet, ſed Deum in homine, qui ſibi in tali effigie in ſom
nis apparuiſſet, & totius orbis principatum ſibi pro-
miſiſſet. Et ideò non eſt attendendus homo qui præ-
cipiter imperat, ſed Deus qui præcipiẽtium corda in-
habitat, & legem obedientię ipſis mediantibus præci-
Coloſ. 3. pit & demandat & Paul. Serui obedite Dominis ve-
ſtris, non ad oculum ſeruientes quaſi placentes homi-
nibus, ſed quod facitis, ex animo operamini ſicut Do-
mino, & non ſicut hominibus, & alibi. Non ego præ-
1. Cor. 7. cipio, ſed in me Dominus, & iterum. An experimen-
2. Cor. 13. tum quæritis eius, qui in me loquitur CHRISTVS?
Homo igitur non eſt niſi organum, per quod Deus lo
Exod 19. quitur: hoc patet in Exod. vbi dicitur. Ego veniam
ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem
ad te, & credat tibi in perpetuum. Et ideò non ho-
mini facit iniuriam, qui non obedit, ſed Deo cuius or-
Roma. 13. dinationi reſiſtit, ſicut dicit Apoſtolus. Sicut ergo prin
cipatus mediantibus ſuperioribus ordinibus, ad obe-
diendum ſummo principi, donum reuerentiæ reci-
piunt, & idem donum ad reducendos inferiores per
obedientiæ legem eis communicant, & transfundunt,
ſic homines qui principatibus ſunt conformes, mediã
tibus ſuis ſuperioribus, ad ſuper principem omnis po-
teſtatis, ſcilicet ad Deum totaliter conuertuntur, & ip-
ſius imperio humerum ſubijcentes, ad dignitatem
principatuum & Angelorum conſortium obedientiæ
meritò reducuntur, vnde dicit Iſa. Factus eſt principa-
Iſa. 9. tus eius, ſuper humerum eius, &c. Item quartò pro-
pter libertatis verè acquiſitionem, nullus enim verè li-
ber eſſe poterit, qui non ſecundum principatuum aſſi-
milationem, obedientiæ legibus penitus ſe ſubiecerit,
nam qui verè obediens eſſet, omnem creaturam ſibi
ſubijcibilem inueniret, omnis enim creatura (vt dicit
Auguſt.) homini obediret, ſi ſimpliciter creatoris im-
perio obediret, immò ipſe Deus nihil penitus ſubtra-
heret ab hominis obedientia, ſi ſe non ſubtraheret à di
uina, & hoc patet, quia quandiu antiqui ſuis præceptis
ſimpliciter & præciſè obediebant, etiam Deum obe-
dire humanis iuſsionibus verſa viciſsitudine ſentie-
Ioſue. 10. bant, vt patet in Ioſue. Non fuit pòſt vel antè tam lon-
ga dies, obediente Deo voci hominis & pugnante pro
Iſrael. Vnde patet, quòd qui verè eſt obediens, ſum-
mum principem Deum ſibi ſubijcit, & habere confor
mitatem cum ſummis principibus ſe oſtendit. Item
quintò, ſubditi & in ſubiectionis ſtatu conſtituti, con-
figurantur ordini principatuum, propter ſuorum ſupe
riorum modeſtam ſupportationem, quia ſi ſubditi ſpi
ritu ſuperbiæ inflati, prælatorum officio reſiſterent,
modis omnibus ſpiritualem Eccleſię principatum im-
pedirent. Et ideò in officio prælationis conſtitutis, nõ
eſt leuiter derogandum, nec eis faciliter detrahendum,
quia hoc omnino cõtrariatur officio principatus: ideò
dicit in Exod. Dijs non detrahes, & principi populi tui Exod. 22.
non maledices, & in Prouer. Verboſus diſsipat princi- Prou. 16.
pes. Et ideò ſicut non decet ſubditum obloqui pręla-
to, ſic non expedit ipſum maiorem, de facili adhibere
fidem, quando ſiniſtra vel detractoria dicuntur de ſub-
dito ſeu miniſtro: dicitur enim in Proue. Principes qui Prou. 29.
libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros ha-
bet impios, &c. Item ſextò propter expreſſam diui-
næ dilectionis oſtenſionem, de principatibus enim di-
citur, quòd ſunt ſuperſubſtantialis ordinationis mani-
feſtæ oſtenſiui, id eſt, ordinatæ dilectionis, nam ſupe-
riores ordines, quibus mediantibus ſuas recipiunt illu-
minationes, ſingulari modo diligunt, & in ſignũ amo-
ris, inferiores Angelos ad ſuperiorum conformitatem
ordinatiſsimè promouẽt & reducunt, & hoc conuenit
bonis ſubditis, vt ſuis prælatis obediant vt Domino
Deo, & eiſdem non ex timore, ſed ex amore, reueren-
tiam, & honorem exhibeant, & impendant: vnde ſa-
piens in Eccleſiaſt. Filij ſapientiæ eccleſia iuſtorum, & Eccleſ. 3.
natio eorum obedientia & dilectio: & Apoſto. Obe- Hebr. vlt.
dite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, vt cum gaudio
hoc faciant, & non gementes, &c. item Eccleſiaſt. Ti- Eccle. 25.
mor Domini, initium eſt dilectionis. Talis timor re-
uerentiæ debetur prælatis & non ſeruilis. De quo di-
citur ab eodem Apoſtolo. Vis non timere poteſtatem, Rom. 13.
& cętera. Vnde tales qui ſuos diligunt prælatos, à Do-
mino verſa vice ſingulariter diligi promerentur: ſicut
etiam patet in Eccleſiaſtic. Eris tu velut filius altiſsimi Eccl. 4.
obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater: & in
libr. Iudicum. Anima mea diligit principes Iſrael, &c. Iudi. 5.
Item ſeptimò propter volũtariam correctionis ſuſce-
ptionem, nam qui Angelicis principatibus in vita &
in moribus aſsimilantur, libenter ſuſtinent correctio-
nem, & correcti, non ad iram vel odium prouocantur.
Quicquid enim dominationes & poteſtates principa-
tibus influunt, vel infundunt, hoc benigno affectu
principatus recipiunt, & admittunt: nam habetur in
Eccleſiaſt. Quicquid tibi applicatum fuerit accipe, & Eccl. 2.
in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe,
& cætera. Nam correctio ſiue diſciplina eſt animæ me
dicina, quæ & ſi ad tempus vulnus mordeat, tamen ſa-
nat: Et ideò prudens non odit medentem, immò dili-
git & ſuſtinet corrigentem, ideò dicitur in Proue. Qui Prou. 28.
corripit hominem, gratiam poſtea inueniet apud eum,
magis quàm illi qui per linguæ blandimẽta decipit, & Iob.
Increpationem Domini ne oderis, quia ipſe vulnerat Iob. 6.
& medetur, &c. Ex quo patet, quòd homines aſperi &
amari qui nolunt corripi, non poſſunt ſanari, vnde dici
tur iterum in Prou. Homo qui dura ceruice ſe corripiẽ
tem contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & Prou. 29.
ſanitas eum non ſequetur: & Amos. Oderunt in porta Amos. 5.
corripiẽtem, & perfectè loquentẽ abominati ſunt, &c.
Stulti ſunt tales, qui obloquuntur, & murmurãt contra
diſciplinã: dicit. n. Iſa. Stultus ſtulta loquetur. ſ. murmu- Iſa. 32.
rãdo cõtra prælatos, & corripientibus ſe detrahẽdo. &
ſequitur; princeps vero, ea quæ digna ſunt principi co-
gitabit, &c. Quod vtiq; facit, qui cogitatũ ſuũ ſic diſpo
nit, & ordinat, vt oĩa velit ſuſtinere patiẽter, & corrigẽ
ti nõ reſiſtat. Talis princeps fuit Iob, quãdo dixit. Hæc Iob. 6.
ſit conſolatio mea, vt affligens me dolore non parcat.

cui omnis virtus inæſtimabilis, vel incomparabilis re-
Eccle. 26. putatur, iuxta illud Eccleſiaſt. Non eſt æqua pondera-
Iſa. 13. tio continentis animæ: & Iſa. Pretioſior erit vir auro,
& homo mundo obrizo. Quod fuit ſimilis chryſoli-
tho lapidi, ſcilicet maris effigiem præferenti, igni ſiue
fulguri, & æri candenti, omnimodam ſignificat mentis
puritatem quæ quidem acquiritur per amaritudinem
contritionis, & hoc Chryſolitho deſignatur, & per in-
flammationem delectationis, & hoc in igne vel fulgu
re figuratur, & per inuincibilem inſtantiam & conti-
nuationē operationis, & hoc in ære candente demon-
Ezech. 1. ſtratur, &c. & hoc eſt quod dicitur in Ezech. Erat aſpe
ctus animalium, quaſi aſpectus ſcintillæ æris candentis
& ſicut ſplendor ignis & fulguris corruſcantis, & qua-
ſi viſio maris, &c. Item comparantur continentes Ar-
changelorum ordini, propter vnificam ſimplicitatem
nam vniti per gratiam & amorem, alios nituntur infe-
riores ad diuinam reducere vninnem, vt dicit Diony-
ſius: Et hoc propriè conuenit continentibus, qui diui-
næ ſimplicitatis ſequētes puritatem, diuiſas carnalium
affectiones nituntur abſtrahere ab illicitis, & reducere
ad mentis & corporis caſtitatem, quia cortina cortinā
Apoc. vlt. trahit, ſicut dicitur in Apoc. & in Ezech. Erant autem
Ezech. 1. pennæ coniunctæ alterius ad alterum, &c. Ideò Ange
Iſa. 6. li ſe mutuo exhortātur ad ſanctitatem vt dicit Iſa. Cla
2. ad Tim. 4. mabat alter ad alterum dicens. Sanctus, ſanctus, ſan-
ctus, &c. & Pau. Eſto exemplum fidelium in verbo, in
conuerſatione, in fide, & caſtitate. Item propter ſingu-
larem quam habēt cum Domino familiaritatem, nam
Archangeli ſpecioſiſſimè dicuntur Domino aſſiſtere,
ſicut ſibi præ cæteris magis familiares, vt dicitur in Lu
Luc. 1. ca. Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deū, &c. & in Tob.
Tobię. 12. Ego ſum Raphael, vnus ex ſeptē, qui aſtant ante Deū.
Et vtriq; continentibus conuenit, qui ratione vitæ in-
corruptæ Domino familiarius videntur adhærere, ſi-
Apoc. 14. cut de innocentibus dicitur. Virgines enim ſunt, & ſe-
quuntur agnum quocunq; ierit. Ideò Ioannes virgo
permanēs maiorem familiaritatem cum virginis filio
Sap. 6. habuit & contraxit, hoc eſt quod dicitur in lib. Sapien.
Incorruptio facit propinquum Deo.

De Angelis qui ſunt tertij ordinis tertiæ Hierarchiæ.

VLtimus ordo eſt Angelorum. Vnde Angeli ſunt
cœleſtes ſpiritus vltimam hierarchiam perficiē-
tes, qui immediatè ſe habent ad eccleſiaſticam
hierarchiam, vt eam purgent, perficiant, & illuminent,
vt ipſis mediantibus ſit ſurſum ad Deum actio, conuer
ſio, communicatio, & vnitio, dicit Dion. Eſt autē An-
gelus nomen officij non naturæ, ſemper enim ſpiritus
ſunt, ſed cum mittuntur, Angeli vocantur. Vndè illu-
minationes quas ex ſuperioribus accipiunt, ad nos de-
ferunt, & ſecundum diuerſos gradus vitam humanam
ordinant, & diſponunt, & ad diuinam cognitionē nos
adducunt. Vnde ſicut alijs ordinibus ſubſunt, ita homi
nibus præſunt, & ideò ſurſum ſe extendunt per dile-
ctionem, deorſum progrediuntur per hominum gu-
Subditi miſericordes Angelis aſſimilantur. bernationem. Et iſtis Angelis potiſſimè aſſimilantur
boni ſubditi, quoad exercitium miſericordiæ, & com-
paſſionis, quia enim nos diligunt, ideò dona gratiarum
quæ à Deo recipiunt nobiſcum diuidunt, & diligunt
quantum in eis eſt, laborantur ad diuinæ gratiæ parti-
cipationem nos perducant. Et quamuis Deo aſſiſtant
per contemplationem, mouentur tamen ad nos per di
lectionem, & quæ in ſecreto contēplationis hauriunt,
ſanctis animabus communicant, & transfundunt, ſic
viri ſpirituales Angelis ſe configurantes, operibus pie-
tatis intendunt, ita ſua indigentibus diſtribuunt libera-
liter, & impendunt, de quibus dicitur in Eccle. Iſti ſunt
viri miſericordiæ, &c. hoc docuit Tob. dicens. Si mul-
tū tibi fuerit, libenter tribue, & ſi exiguū tibi fuerit, etiā Eccl. 4.
exiguum impartiri ſtude: & in Prou. Per miſericordiā, Tob. 4.
& fidem, &c. & Matth. Eſtote miſericordes, &c. Talis
fuit Iob qui dixit. Ab infantia creuit mecum miſera- Prou. 15.
tio, & de vtero egreſſa eſt mecum. Et ille eſt verè miſe- Matth. 5.
ricors, qui totū ſuum cor impendit miſerijs proximo- Iob. 31.
rum. Item Angelus, quia non dependet à materia cor-
porali, tranſiens per materialia & ſenſibilia, ab ipſis nō
coarctatur, nec in aliquo coinquinatur, ſic boni actiui
tranſeuntes per bona temporalia, nullam ab illis con-
trahunt infectionem, nam ipſorum corda non depen-
dent à terra, ideò dicit Pſalm. Diuitiæ ſi affluant, nolite Pſalm. 61.
cor apponere. Non ſic eſt de auaris, quorum affectus
omnino dependet à terrenis, vt dicit idem Pſal. Con- Pſalm. 43.
glutinatus eſt in terra venter noſter, & Io. Qui de ter- Ioan. 3.
ra eſt, de terra loquitur. & Iſa. De terra muſitabit elo- Iſa 29.
quium tuum, & in Eccle. Nihil eſt iniquius, quàm ama Eccle. 10.
re pecuniam. Item Angelus illis qui magis ei ſeſe con-
formant, & vicinius appropinquant, plus ſe communi
cat, & ideò comparatur luci, in Gen. in Luc. & in Act.
Nam ſicut lux tranſparentia, & dyaphana maniſeſtius Gen. 1. &
illuminat, contracta autem & terreſtria, propter groſ- Luc. 1. &
ſitudinem ſibi reſiſtentem, non penetrat, nec immutat Act. 12.
ſic lux angelica, ſibi appropinquantes perfectius illumi
nat & illuſtrat, & ideo vbi obſtaculum improbæ volū
tatis inuenit, per huiuſmodi affectum terrenū, & groſ-
ſum ſe non diffundit, ideò dicitur in lib. Sap. Spiritus di Sap. 1.
ſciplinæ effugiet fictum. In quo per Chriſtum Angeli-
cum inſtruimur, quantum in nobis eſt, omnibus bene-
facere, ſed præcipuè domeſticis fidei humanitatis obſe
quium propenſius exhibere, & præcipuè illis, qui no-
biſcum maiorem habent in virtuoſis opibus conformi
tatem. iuxta illud ſapientis. Si benè feceris, ſcito cui be- Eccle. 12.
nè feceris. Pauper enim iuſtus iniuſto præponēdus eſt,
quamuis tempore neceſſitatis bonis, & malis ſit elee-
moſyna facienda, iuxta illud Lucæ. Omni petēti te tri- Luc. 6.
bue. Ideò etiam in figura ignea leguntur Angeli appa-
ruiſſe in multis locis ſacræ ſcripturæ, quia vis ignea om Ezech. 1.
nia penetrat, & omnia purificat, & tamen perfectius Dan. 7.
illam immutat, quæ ſubtiliora ſunt, & in ſua ſubſtantia Iud. 12.
puriora, & ad ſuſceptionem ſuæ impreſſionis ſunt ha- 3. Reg 19. & 4. Reg. 2
biliora. Item Angeli velocitate ſua naturali, ſubito, &
in tempore in intelligibili operantur, ideò comparan-
tur ventis. Similiter in multis locis, & maximè à pſal- Ezech. 1.
miſta qui dicit. Volauit ſuper pennas ventorum. Nam 3. Reg. 19.
ventus velociter agens non valet detineri, ſubitò venit, Cant. 4.
& ſubitò recedit, & cauſam motus non cognoſcimus, & Pſal. 17.
& vbi ſe occultat non videmus, ſic & Angeli. In hoc
etiam aſſimilantur viri miſericordes Angelis, quia ſta-
tim qū pauperis indigentiā percipiunt, manum adiutri
cē porrigunt, & tanquā venti, nunc occultè, nunc mani
feſtè ad ſubueniendum pauperi ſe exponunt, ſicut fecit
beatus Michael, qui ſubito & occultè ſicut ventus, ad
ſubleuationem inopiæ ſui populi proſiliuit, iuxta illud
Sapientis. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas da Eccleſiaſ. 4.
tum anguſtianti, & Iob. Si expectare feci oculos vi- Iob. 13.
duæ. Vnde exemplo Angelorum, inſtruimur feſtinan-
ter, & occultè, ſiue in intelligibiliter pauperi ſubueni-
re. Et hoc eſt contra aliquos, qui pauperibus benè pro-
mittunt, ſed promiſſum non perducunt ad effectum. Prou. 3.
Contra quod dicitur. Ne dicas amico tuo vade & re-
uertere, cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare. Item
virtus Angelica vniformiter eſt permanens & indefeſ
ſa, ideò ſemper dipingitur in forma hominis iuuenis,
& hoc propter viuificam Angelorum virtutem ſem-
per conualeſcentem, & nunquam deficientem, vel ad
antiquationem pertingenrem. Et hoc congruit iuſtis,
qui à bono propoſito non deficiunt, ſicut faciunt ali-
qui, qui liberales, & prodigi ſunt in iuuentute, ſed ad

auaritiam ſe conuertũt in ſenectute', & tunc potiſſimè
in horrea congregant, & temporalia coadunant, quan-
do morti vicinius appropinquant. ſicut legitur feciſſe
Luc.12. diues ille ſtultus in Luca. Hac nocte repetent animam
tuam, & cætera. ſed vir Angelicus nunquam torpe-
ſcit ab exercitio operum charitatis, im mò tanto plus
proficit in virtutibus, quanto procedit amplius in die-
Deut. 33. bus: ſicut de Aſer dicitur Deuter. Sicut dies iuuentutis
Pſal.91. tuæ, ita & ſenectus tua, & in Pſal. Senectus mea in mi-
ſericordia vberi. ſicut & Caleph cum eſſet octogena-
Pſal.102 rius, ita fortis fuit ad gradiendum, & pugnandum, ſicut
tempore iuuentutis, & in Pſalm. Renouabitur vt aqui-
læ iuuentus tua, &c. Item Angeli habent virtutem mo
tiuam ſemper in diuina procedentem, & ideò Angeli
Ezec.1. & Iſa.6. allati & pennati deſcribuntur. Alis enim & pẽnis à ter-
ra volucres eleuantur, ſic boni & Angelici viri, alis ge-
minæ charitatis, ab amore terrenorum affectu & volũ
tate ſeparantur, & ad cœleſtia mente ab omni cura ter
renorum expedita, eleuantur. Iſtæ ſunt duæ alæ, quæ
Apoc.12. datæ ſunt mulieri, vt fugeret in deſertum, vt dicitur in
Iſa.40. Apoc. & Iſa. Aſſument pennas vt aquilæ. Et ideò de-
ſcribuntur Angeli in figura aquilæ, & ſignificant ſubli-
men aſcenſum Angelorum & hominum in diuina, qñ
quæ ſurſum ſunt diligunt, & non quæ ſuper terrã. Alas
quidem non aquilæ, ſed potius milui habent impij ra-
ptores & auari, pauperum oppreſſores, quibus non ele-
uantur ad cœlum, ſed potius deprimuntur ad infernũ,
Zach.6. vt dicit Zach. Datæ ſunt ei alę milui, & delata eſt in cã-
pum Senaar, quod interpretatur fœtor, & ſignat infer-
num, vbi deferuntur impij duplici ala adiuti. ſ. ala cupi-
Hier.2. ditatis, & ala malignitatis, de quibus Hiere. In alis tuis,
iuuentus eſt ſanguis pauperum. Item Angeli tanta lege
obedientiæ ſunt aſtricti, ꝙ nunquam ad aliud deflectũ
tur, niſi ad illud ſolũ, ad quod Dei ipſis præſidentis nu-
tu & imperio ducuntur, & ideò in figura equorum ſæ-
pius deſcribuntur. Nam ſicut equus circunducitur fre
no, ſic ipſi diuino imperio circumaguntur: ita viri ſan-
cti in ſtatu ſubiectionis conſtituti, velut equi ad Dei
laudem infrenati, ab obedientiæ legibus non recedũt:
ſed nunc ſe exhibent Deo, tanquam albos equos per
vitæ munditiam & caſtitatem, nunc etiã vt nigros per
humilitatẽ, vt nunc rubeos ſiue igneos per feruidã cha
ritatem, nunc varios per multiplicis meriti diuerſitatẽ.
Zach.2. De his equis dicitur. Quis præbebit equo fortitudinẽ
Apoc.4.& & in Prouer. Equus paratur ad bellum, &c. & in Zach.
4.Reg.2. Ponam duces Iuda quaſi equum gloriæ in bello. Et in
& Iob 39. lib. Mach. Apparuerunt aduerſarij de cœlo viri quinq;
& Prou.22. in equis, frenis aureis decori, &c. & in his puritas con-
& Zach.10 ſcientiæ, & ductilitas obedientiæ deſignantur, nam ta-
Macha.10. libus frenis Dei iumenta refrenantur, quia à volunta-
tis propriæ impetu voluntariè coarctãtur, vnde Iacob.
Iacob.3. Equis frena in ora mittimus, ad conſentiendum nobis
& omne corpus eorum circumferimus, &c. Item An-
geli quamuis ad diuerſa & contraria ſint miſſi, tamen
in ſe contrarijs affectionibus & animi motibus non af
ficiuntur, & ideò veſtimenta varia, & aureis zonis con
ſtricta habuiſſe dicuntur. Nam Angelus habet virtutẽ
Zach.3. & Apoc.1. & 7. & Dan. 10. ſeruandi firmiter, & coadunãdi & ſuas & ſubditorum
affectiones, vt ſingulę & vniuerſæ in Deum iuſtificen-
tur, & ad ipſum reducãtur, ſicut veſtes ne decidant cir-
ca corpus zona colligantur, & hoc proprium eſt exiſtẽ
tibus in actiua vita, vt quamuis corpora circa diuerſa
ſint diſtracta, corda tamen quoad intentionẽ finis, ſem
per in Domino ſint vnita, ſicut fuerunt corda diſcipu-
lorum, de quibus dicitur. Erat omnibus cor vnum &
Act.4. anima vna in Domino. Varia ipſa veſtimẽta, varia ſunt
virtutum opera, quæ zona charitatis quæ eſt vinculum
perfectionis, ad finem vnicũ vniuntur, iuxta illud Luc.
Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ, &c. lumbi qui
dem cingulo caſtitatis, ſed pectus zona aurea charita-
tis, & in Eccleſi. Circumcinxit eum zona iuſtitiæ, &c. Eccl.45.
Item quando ad exteriora mittuntur, orationes & me
rita ſingulorum vel demerita, ſub certo iuſtitiæ ponde
re & menſura, ad Deum reducere perhibentur, vt pa-
tet in lib. Tob. Ideò inſtrumenta menſurandi & pon- Tob. 12.
derandi in manibus geſtare videntur, quibus ſunt ſimi
les viri iuſti, qui non ſolum propria, verùm etiam alie- Ezech.16.
na nituntur apud Deum in orationibus & gratiarum & Apoc.
actionibus habere recommendata. Eandem enim mẽ 21. & Amos. 7.
ſuram gratiæ & gloriæ à iuſta Dei prouidentia profu-
turam deſiderant, quam ex proprio merito à ſummo
iudice iam expectant. & Pau. De reliquo repoſita eſt 2.Tim.4.
mihi corona iuſtitiæ, &c.

Quarta pars, in qua de cœli, & cæle-
ſtium corporum proprietati-
bus agitur.

VOcauit Deus firmamentum cœlum, &c. Viſo Gen.1.
qualiter ordines Angelorũ figuratiuè poſſint
adaptari diuerſis ordinibus hominum electo-
rum, nunc ad intuendas cœli, & cœleſtium corporum
proprietates eſt breuiter tranſeundum. Et cum ſit mul
tiplex cœlum, & ex conſideratione proprietatum cor-
porum cœleſtium, multiplicem poſſumus elicere my-
ſticum intellectum. Dicitur enim in Deut. En Domi- Deut.10.
ni Dei tui cœlum eſt & cœlum cœlorum, &c. ibi dicit
glo. Nonnulli dicũt. 7. eſſe cœlos. Primum aereum, ſe-
cũdum ęthereum, tertium olympum, quartum igneũ,
quintum firmamẽtum, ſextum aqueum ſiue chryſtal-
linum, ſeptimum empyreum. Nomine igitur cœlorũ,
intelligere poſſumus ſtatum & dignitatem tam homi-
num quàm Angelorum electorum, quorum conuerſa
tio in cœlis eſt. Cœli itaque nomine, qñq; in ſcriptura
intelligitur puritas Angelorum, quãdoq; dignitas ſan-
ctorum, quandoq; poteſtas ſiue auctoritas, quandoq;
ſublimis vita & conuerſatio iuſtorum, quandoq; occul
tatio diuinorum iudiciorum. Cœlo igitur primo, ſcili-
cet empyreo puritas angelica comparatur, de quo dicit Baſil.
Baſilius, cœlũ primum eſt natura ſimplicisſimum, de
corpulentia habens naturam ſubtiliſſimam, & tam ſo-
lidiſſimam primum mundi inferiorum contentiuum
ordinatiuum & informatiuum, quod propter ſuam di-
gnitatem eſt ſingularis Dei ſedes, ſiue habitaculum nũ
cupatum. Hæc omnia beatiſſimis ſpiritibus congruũt,
in quibus ſingulariter requieſcit Deus per aptiſſimam
& ordinatiſſimam voluntatis conformitatem, vnde di
cit Iſa. Cœlum ſedes mea eſt, &c. & Pſalm. Dominus Eſa. vlt.
in cœlo parauit ſedem ſuam, & in Apoc. dicitur. Et ec- Pſal. 10.
ce oſtium apertum in cœlo: & parum infrà, & ecce ſe- Pſal.102.
des poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem, ſedens. Dicun- Apoc. 4.
tur itaq; Angeli cœlum, propter omnimodam incor-
ruptionem, & naturæ ſuæ puritatem, nihil enim habẽt
corpulẽtiæ qui ab omnibus corporis paſſionibus ſunt
diuiſi, ideò dicitur ĩ Exo. Sub pedibus eius, quaſi opus
lapidis ſapphyrini, & quaſi cœlum cum ſerenum eſt. Exod. 24.
Vnde ſicut cœlum ſerenum, ſerena eſt & pura natura
Angelorum, cui nulla prorſus adhæret oppilatio car-
nalium paſſionum, nulla attingit infectio motuum vel
affectionum. Item ſecundò ſubtiliſſimi ſunt quantum
ad intelligentiæ & perſpicacitatem: vnde dicit Pſalm. Pſal. 135.
Qui fecit cœlos in intellectu. Quia quanto ſunt Deo
viciniores, tanto in ſecretis diuinis & arcanis Dei ſunt
ſubtiliores, & ad videndum omnia in ſpeculo aptio- Ezec. 28.
res: dicit enim Ezech. Plenus ſapientia & perfectus
decore, &c. Item tertiò ſolidiſſimi ſunt quantũ ad na-
turæ incorruptæ perpetuitatem, & fixam ac ſtabilem Iob.37.
in Deo volũtatẽ ſicut dicit Iob. Tu forſitã cũ eo fabri
catus es cęlos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſũt. ibi glo.
Angelici

Angelici ſpiritus qui in cœleſtibus ſunt cōdiſi, per cę-
los exprimuntur, qui ab integritate etiam acceptæ
fortitudinis, nulla mutabilitatis rubigine conſumun-
Ezech. 1. tur, ideò dicitur in Ezech. & ſimiliudo ſuper capita
animalinm firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horri-
bilis. Cryſtallus firmam ſoliditatem habet, & radium
ſolis in ſe recipiens ignem emittit, ſic diuini ſpiritus ſo
liditatem habēt io cōſtantia virtuoſæ actionis, & per-
ſpicacitatem in perceptione diuinæ illuminationis: vn
de dicitur in Apoc. oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ
Apoc. 21. tanquam cryſtallum procedenſē de ſede Dei. per flu-
uium cryſtallinum de ſede procedētem, poſſumus in-
telligere abundantiam virtutis & gratiæ, quam diuina
virtus per Angelorum miniſterium in nobis operatur.
Item quartò quantitate ſunt maximi, non per dimen-
ſionem, ſed per virtutem & poteſtatem. Immēſam.n.
habent altitudinem, quoad diuinorum præceptorum
immenſam latitudinem, quoad completiſſimam dile-
ctionem, maximam profunditatem, quoad ſecretorū
Eccle. 42. Iſa. 40. cognitionem. vnde in Eccleſiaſ. Altitudinis firmamē-
tū pulchritudo eius, &c. & Iſa. Quis menſus eſt pugil-
lo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Glo. vt diuina
manus cœleſtium ſpirituum potentiā ponderat, & eo-
rum virtutes numerat & menſurat. Item quintò qua-
litate ſunt lucidi ſicut cœli, per ſciētiæ & ſapientię cla-
ritatem. Nam cœleſtes ſpiritus illuminantur a fonte
primi luminis per ſapientiæ receptionem, & alios illu-
minant per gratiæ ſuſceptæ communicatiooem: iuxta
Apoc. 18. illud Apoc. Vidi Angelum deſcendentem: de cœlo ha-
bentem poteſtatem magnam, & terra illuminata eſt à
Luc. 2. gloria eius, & Luc. Angelus Domini ſtetit iuxta illos,
Act. 12. & claritas Dei circumfulſit illos, &c. & in Act. Ange-
lus Domini aſtitit, & lumen refulſit, &c. Item ſextò fi-
guratione ſunt ſpherici per continuationis contempla
† Aliàs: Primos recipit influxus, quos, &c. tionē, quia mens Angelica à fonte primi luminis † pri-
mas recipit influitiones, quas poſtea ad alios diffundit,
& diffundendo & communicando illos quibus cōmu-
nicat, ad Deum reuocat & reducit. Vnde affectus An-
gelicus circulariter mouetur, quia primò mouetur in
Deum, & de Deo in proximum per dilectionem, &
iterum à proximo mouetur in Deum per dilectionis
extenſionem & continuationē. Vnde dicitur in Eze-
Ezech. 1. ch. Ibant & reuertebantur in ſimilitudinem fulguris
coruſcantis. In quo notatur motus circularis in ange-
lica affectione. Fulgur enim ſicut ibi dicit glo. ab igne
exit, & diſcurrens ſubitò ad ignem tanquam ad matri-
cem redit, ſic ſpiritus angelicus à Deo gratiæ influen-
tiam per cootemplationem recipit, & communican-
do alijs per gratiarum actionem ad Deum qui eſt ignis
conſumens redire non deſiſtit, exit miniſtrando, redit
Eccle. 24. & laudando, & contemplando, iuxta illud Eccl. Gyrū
Pſal. 26. cœli circuiui ſola, &c. & Pſal. Circuiui & immolaui io
Apoc. 7. tab. eius, hoſtiā vociferationis, &c. Apoc. Omnes An-
Ezec. 1. geli ſtabant io circuitu Throni. & Ezech. Splēdor erat
in circuitu e us. Itē ſeptimò ſitu ſunt ſupremi. non per
circumſpectionem, ſed per dignitatem, nam dignitate
naturæ & officio excellunt alias creaturas, ſicut cœlum
alia præexcellit elementa. Tantò enim ſunt omnibus
ſuperiores, quantò Deo per familiaritatem & gratiam
Iob 35. ſunt propinquiores: vnde dicit Iob. Suſpice cœlum &
intuere æthera, quòd altior te ſit, ibi glo. In cœlo & in
æthere ſupernas accipere poſſumus poteſtates, quas iu
bemur vt intueamur, vt cum angelicos ſpiritus longe à
nobis diſtare conſpicimus, ab ipſo creatore ſpirituum
quantum differamus cognoſcamus. Item octauò om-
nium inferiorum ſunt contentiui, quantum ad charita
tem. Nā ex affectu dilectionis, Angeli hominibus ele-
ctis adminiſtrant, & in eſſe gratiæ detinent & conſer-
Pſal. 90. uant, ſicut dicitur in Pſalm. Angelis ſuis Deus manda-
Pſal. 32. uit de te, vt cuſto. te, &c. & iterum. Immittit Angelus
Domini io circuitu, &c. Sap. & hoc quod continet om
oia, ſcieotiam habet vocis: & Heſther ait. Tu feciſti Sap. 1.
cœlum & terram, & quicquid cœli ambitu cōtinetur. Heſter. 13.
Dominus omniū es, nec eſt qui reſiſtat maieſtati tuę.
Item nonò omnium inferiorum ordinatiui. Nam cir-
culi cœli ordinatè ſe interſecant, & hæc inferiora nunc
calore nunc frigore ordinant & immutant, ſic cœle-
ſtes ſpiritus in ſe ordinati aliorum ſunt ordinatiui. dicē
te Iob. Nunquid noſti ordinem cœli aut rationē eius Iob. 38.
pones in terra? &c. Ordinem cœli noſcere eſt diſpoſi-
tionem ſupernarum virtutum videre. Rationem eius
ponit in terra, qui vitam ſuam diſponit ſecundum cœ-
leſtia, & Angelorum patrocinio affectionem ſuam eri
git ad æterna: & Hiere. Templum iuxta ordinem ſuū
ſundabitur, & ad Gal. dicitur. Ordinata eſt lex per An Hiere. 30.
gelos in manu mediatoris. Ex his igitur nouē cęli pro- Gal. 3.
prietatibus, manifeſtum eſt angelicam naturam in ſcri
ptura cœlum aptiſſimè nuncupari. Cęlorum etiam no
mine Apoſtoli ſancti poſſunt meritò deſignari, de qui Iob. 26.
bus Iob. Spiritus Domini ornauit cœlos, vbi dicit Gre
go. Niſi Apoſtoli Chriſti promiſſa paracleti dona per-
cepiſſent, nullo virtutis decore claruiſſent. Hæc vitam
cœleſtem & conuerſationem ſpiritualem aduocauit:
vnde Iſa. dici. Poſui verba mea in ore tuo, & in vm- Pſal. 51.
bra manus meæ protexi te, vt plantes cœlos, & fundes
terram. Hi ſunt cœli qui vbiq; enarrauerunt gloriam
Dei, qui cœlos ſtabiliuns prudentia, cuius rore nubes
concreſcunt, vt dicitur in Prou. Nam ſanctorum Apo Prouer. 3.
ſtolorum vita pariter & doctrina, vniuerſus mundus
quaſi rore quodam ſalutifero, medullitùs irrigatur, vt
dicitur in Deut. Cœliq; cęligabunt rore, ibi dicit glo. Deut. 33.
Tunc Apoſtoli fuerunt quaſi cęli rore pleni, quando
ſubtili & ſuaui doctrina Chriſti cœlitùs ſunt imbuti.
Nō enim fructificat quod huius roris perfuſio non fœ
cundat. Ideò Iſa. præſentiam Apoſtolorum deſiderās,
exclamat di. Rorate cœli deſuper, & nu. plu. &c. Fue- Eſa. 45.
runt itaq; Apoſtoli quaſi cœli, ſed aerei in ipſorum vo-
catione, quando, ſcilicet à terrena conuerſatione eleua
ti, diuinis laudibus & proximorum profectibus à Do-
mino ſunt deputati. Nam aer à terra eleuatur, & ſubſtā
tiæ ſuæ ſubtilitate cœlo aſſimilatur. Et propter conſor
mitatem quam habet in cœlo, ſæpius in ſcripturis aeris
interſtitium cœlum nuncupatur, ſicut Matth. di. Vene Matt. 13.
runt volucres cœli & comederunt ea, & in Pſalm. Su- Pſal. 103.
per ea volucres cœli habitabunt, ait etiam Iob. Volati- Iob. 12.
lia cœli iudicabunt tibi. Nam Apoſtoli doctores fidei
virtutum pennis de terrenis eleuati, prædicationis di-
ſcurſu per mundum vniuerſum circumuolauerunt, &
velut cœli aerei nunc tonantes oiinis, ounc pluētes do
ctriois, nunc miraculis coruſcantes, ſopitorum corda
in peccatis ſalubriter commouerunt, ſicut ſcriptum eſt
in Pſal. Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ, vidit Pſal. 76.
& commota eſt terra, & in lib. Iudic. Terra mota eſt Iud. 5.
cœlique ac nubes diſtillauerunt aquis. Item cœli. ſ. ęthe
rei ſunt facti in ipſorum perfectione, ſiue in perfecta
vitæ Chriſti imitatione. Aether. n. naturam ignis imi-
tatur, ignis eſt Chriſtus qui eſt ignis conſumens, & in
Deut. Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, cuius
puritatem tam in vita ꝙ̄ in doctrina, Apoſtoli poſt eo- Deut. 4.
rum vocationē perfectiſſimè ſunt ſecuti: vndè Iob. Su
ſpice cœlum, & iotuere & cōtemplare æthera, &c. q. d. Iob. 35.
Conſidera æthercam & cœleſtem conuerſationem in
Apoſtolis, qui exemplo Chriſti omnia contempſerunt
in terris, vt ſuo regi eſſent ſimiles qui habitat in ſuper-
nis: vndè dicitur in Pro. Quādo pręparabat cœlos ad- Prou. 8.
eram, quando æthera firmabat ſurſum. Item cœli
ignei ſunt effecti in ſpiritusſancti miſſione, quando
à CHRISTO vocati, & ipſius veſtigia pleniſſimè imi-
tati, igne cœleſti io aduentu ſpiritusſancti ſunt repleti,
& quicquid in eis fuerat infirmitatis vel imperfec-

tionis, In iſtius ignis præſentia penitus eſt conſumptũ:
Sopho. 3. iuxta Sopho. In igne enim zeli mei deuorabitur om-
Tren. 1. nis terra, &c. & in Tren. De excelſo miſit ignẽ in oſſi-
bus meis, id eſt charitatis feruorẽ in Apoſtolis, per quo
rum igneam cõuerſationem vniuerſalis Eccleſia amo-
Zach. 12. re Chriſti eſt vndiq; inflammata, vnde dicit Zach. Po-
nam duces Iuda ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut
facem ignis in fæno, & deuorabunt ad dexteram & ſi-
niſtram omnes populos, &c. Duces Iuda fuerunt Apo
ſtoli primitiui, qui dicuntur Eccleſiarum principes, &
belli Chriſti triumphales duces, qui charitatis camino
ſuccenſi, quicquid fuit in ſe & in alijs ligni, ſtipulæ, vel
fæni omnino annihilauerunt, & populos credẽtes per
fidem & amorem Chriſto incorporãtes, in igneam &
cœleſtem conuerſationem trãſtulerunt: iuxta illud Le-
Leuit. 9. uit. Egreſſus ignis à Domino deuorauit holocauſtum
3. Reg. 18. & adipes qui erãt ſuper altare, & in 3. Reg. Cecidit ignis
Domini de cœlo, & vorauit holocaſtum, & ligna, & la
pides puluerem quoq; & aquam, quæ erat in aquæ du-
ctu lambens, omnia enim peccata mortalia & venialia,
carnalia & ſpiritualia, velut puluerem & ligna ſpiritus
ignitæ charitatis, per Apoſtolorum miniſterium in ho
minibus cõſumebat, & in cœleſtem ac igneam naturã
conuertebat. Item quaſi cœli ſyderei refulſerunt in mi
raculorum perpetratione, quando ſcilicet diuino ſpiri-
tu repleti, miraculis claruerũt, & veritatem fidei quam
docebant, prodigiorum oſtenſione, & cœleſtis virtutis
approbatione, iam efficaciter affirmarunt, ꝙ nec ſapiẽ
tes mundi, nec etiam tyrãnorum gladij fulgorem fidei
extinguere potuerunt. Abacuc ait, Ibunt in ſplendore
Abac. 3. fulgurantis haſtę tuæ. Nam fulgore miraculorum, qua-
ſi cum haſta Petrus & Paulus Simonem magnum deij
ciebant, & Neronem Romanorum Principem, virtuo
Iud. 5. ſis operibus deuincebant, iuxta illud Iudic. De cœlo di
micatum eſt contra eos, ſtellę manetes in ordine ſuo,
&c. & tot itaq; ſyderibus refulſerũt, quot miraculis &
Gen. 1. virtuoſis operibus claruerunt: ideò dicitur in Geneſi.
ꝙ fecit Deus ſtellas, & poſuit eas in firmamento cœli,
Gen. 5. vt lucerent, &c. & in eodem. Suſpice cœlum & nume-
ra ſtellas, ſic erit ſemen tuum; vnde dicitur in Eccleſ.
Eccleſi. 43. Species cœli, eſt gloria ſtellarum. Item chryſtallini effe-
cti ſunt cœli in ipſorum paſſione, quando nulla iniuria
nulla tormenti violentia potuerunt à fide Chriſti diui-
di vel auelli, vt patet ad Rom, vbi dicitur. Quis nos ſe-
Roman. 8. parabit à charitate Chriſti? Vnde fidem quam docebãt
per paſſionis conſtantiam roborabant, & ad morien-
dum pro fide alios animabant; vnde dicitur in Ezech.
Ezech. 1. Similitudo firmamẽti, quaſi aſpectus cryſtalli horribi
lis. Cryſtallus primo eſt aqueus & fluidus, ſed perflan-
te vento, coadunatione partium fit ſolidus, atq; durus:
aqueus, & fluidus fuit Petrus, quando ad vocem ancil-
læ dum mori timuit, auctorem vitæ ſe noſcere dene-
gauit, ſed per venti flatum, id eſt per ſpiritusſancti aduẽ
tum, fuit ipſe infirmitate cryſtallina ſubitò induratus,
Act. 4. quando dixit in Act. Non enim poſſumus quę au-
Eccleſi. 43. diuimus & vidimus nõ loqui per Eccl. Gelauit cryſtal
lus ex aqua. Cœli verò empyrei facti ſunt in eorũ glo-
rificatione, nam cœlum empyreum totum ſplendidũ
eſt, nihil habens tenebrarum, quod ſanctis glorificatis
conuenit, quorum ſplendor cœli ſplendorem ſupera-
uit. Vnde Tob. Luce ſplendida fulgebis, & Eccleſ. Vas
Tob. 13. caſtrorũ in firmamento cœli reſplendens: & Dan. Qui
Eccl. 43. docti fuerint fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti: &
Dan. 12. Sap. & Fulgebunt iuſti & tanquam ſcintillæ, in arundi-
Sap. 3. neto diſcurrent, & Iſa. implebit ſplendoribus animam
Eſa. 5. tuam, & oſſa tua liberabit. Patet itaq; ꝙ merito ſancti
Apoſtoli dicti ſunt cœli, quibus aſſimilari debent præ-
lati ipſorum ſucceſſores, nomine enim cœlorum intel-
ligitur auctoritas iudicis & prælatorum, qui ſicut in of-
ficij dignitate, ſic in merito & vitæ ſanctitate cœleſtẽ

Apoſtolorum conuerſationem deberent in ſeipſis ex-
hibere. Auctoritas enim Apoſtolica in cœleſtibus ſa-
cramentis diſtribuendis, in verbi vitæ miniſterijs ex-
ponendis, in ſopiendis litibus, & iudicijs faciendis, ad
Eccleſiarum prælatos eſt ex ordinatione dominica de-
riuata. Cœleſtis igitur debent eſſe virtutis & naturæ,
qui ſe & alios debent de cœleſtibus expedire. In huius
rei figuram Dominus manna de cœlo pluit, vt habetur
in Exod. de cœlo docuit, & alibi. Vos vidiſtis, quòd de Exod 16.
cœlo locutus ſum vobis, de cœlo etiam leges & iudi- Exod. 21.
cia Hebræorũ populo promulgauit, vt patet in Deute.
& Exod. vt ſic cœli nomine nos patenter inſtrueret, ꝙ Deut. 5. &
officium conficiendi panem vitæ, docendi etiam & iu Exod. 20.
dicandi alios, nullus ſibi aſſumeret, qui cœleſtem natu
ram ſcientia & moribus non haberet. Propter quod di
cit Pſalm. Annunciabunt cœli iuſtitiam eius. Non. n. Pſal. 31.
poſſunt annunciare Dei iuſtitias homines impij & ter Pſal. 49.
rẽni, vnde Pſalm. Peccatori dixit Deus, quare tu enar-
ras iuſtitias meas? Sed cœli, id eſt cœleſtes viri, quorum
cõuerſatio in cœlis eſt, ad cœleſte officium ſunt digni.
Dicuntur autem prælati cœli propter plura. Primò
quia ſunt luminoſi, & luminis diffuſiui ſicut cęlũ, quod
bonis prelatis conuenit, qui ſunt luminoſi in ſe per cõ-
ſcientiæ puritatem, & lumen ad alios diffundunt per
doctrinam, & ſanctæ conuerſationis claritatem, quibus
dicit Dominus. Vos eſtis lux mundi: & ibidem, ſic lu- Matth. 5.
ceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera ve-
ſtra bona: & in Eccleſiaſ. Species cœli gloria ſtellarum Eccl. 43.
mundum illuminans, &c. Sic lucidi fuerunt Apoſtoli
& alij patres primitiui, vt patet in Moyſe, qui ex con-
ſortio Dei in monte, tantam contraxit claritatem in fa
cie, ꝙ eius vultum non poterans Iudęi intueri, vt patet
in Exod. Plurimi autẽ prælati moderni temporis hanc Exod. 34.
claritatem perdiderunt. Vnde dici poteſt illud Hiere.
Aſpexi cœlos, & non erat lux in eis, & Iſa. ſtellæ cœli Hebr. 4.
& ſplendor earum non expandent lumen ſum, & Eze- Eſa. 13.
ch. & operiam quum extinctus fueris, cœlos, nigreſce- Ezech. 32.
re faciam ſtellas eius. Et quia prælati nec in vita nec in
ſcientia ſunt luminoſi, ideò non eſt mirum ſi ſubditi
fuerint tenebroſi, ſicut Tob. qui dixit. In tenebris ſe- Tob. 5.
deo, & lumen cœli non video: & Amos. Tenebreſcere Amos 8.
faciam terram in die luminis, &c. Item ſecundò vniſor
miter ſunt motiui, & in ſuo motu velociſſimi. Cœlum
enim eſt mobile & inquietum, cuius motus eſt reuolu
bilis ſuper medium, id eſt ſuper axem, in quo oſtendi-
tur bonorum prælatorum diligentia, & ſolicitudo cir-
ca curam & ſalutem ſuorum ſubditorum, qui more cę
li prædicando mouentur, iuxta illud Eccleſi. Cur cœ- Eccl. 16.
lũ, & cœli cœlorũ, Abyſſos & vniuerſa terra, & quæ in
eis ſunt, in conſpectu illius cõmouebuntur? Virtus. n.
motiua cœli rapit firmamentum ab oriente in occidẽ-
tem, & iterum redit de occidente ad orientem: ſic vir
perfectus à quiete contemplatione procedit ad laborẽ
prædicationis, & iterum peracto exercitio operis, pro
cedit orando, ſicut fecit Moyſes, qui poſtquam frege-
rat vitulum, & corripuerat populum, ait ad populũ. Pec
caſtis peccatum maximum, reuertar ad Dominum, ſi Exod. 32.
quo modo qui vero ipſum deprecari pro ſcelere iſto?
Reuerſuſque ad Dominum ait. Obſecro Domine aut
dimitte ei hanc noxam, &c. in Exod. Sic autem obſe- Ibid.
crantes libẽter exaudit Deus, & in Oſeę. In die illa ego Oſee. 2.
exaudiam cœlos, & cœli exaudient terram. De hoc Ezech. 1.
motu circulari dicitur in Ezech. Ibant & reuerteban- Iob. 37.
tur in ſimilitudinem ful. &c. & in Iob. Luſtrant per cir Eccle. 1.
cuitum quocunque eas voluntas gubernantis duxerit,
& in Eccleſiaſtic. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit
ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur, ſe mouendo, ſe
& circuendo, cœlum ſemper voluitur circa axem,
cui innitens medium nunquam derelinquit. Axis eſt
CHRISTVS, cui per intentionem & amorem ſem

per adhęret,& innittitur vir perſectus,& talis medium
virtutis non deſerit, qui mediatori Dei & hominum
in omnibus ſuis operibus ſe coniungit. Item tertiò cœ
lũ continuatione ſui motus eſt principium generatio-
nis,& corruptionis effectiuum, & hoc propriè conue-
nit prælatis,qui filios gratia per Euangelium Domino
generant, & virtutũ germina in ſubditorum cordibus
radicantes,vitiũ extrahunt & extirpant,& iure doctri-
Eſa.55. næ ſalutaris irrigant & fœcundant:& Iſa. Quomodo
deſcendit de cœlo imber & nix, & inebriat terram, &
Zach.8. infundit eam & germinare facit ipſam, ſic verbũ quod
procedit,&c.& Zach. Vinea dabit fructum ſuum,& ter
ra dabit germen ſuum,& cœli dabunt rorem ſuum. Si
cœli tempore noſtro eſſent roriflui.i. prælati eſſent do
no cœleſtis ſapiẽtiæ repleti, tũc vtiq; populares & ſub-
diti fructiferi fierent & fœcundi, ſed quia prælati aridi
ſunt & duri, ideò non proficiunt ſubditi, ideò dicitur
Deut.28. in Deut. Sit cœlum ſupra te æneum, & terra quam cal-
cas ferrea,& ſequitur; De cœlo deſcendat ſuper te ci-
nis. Item quartò cœlum eſt ſyderum errantium repreſ
ſiuum:nam violentia ſui motus planetas euagantes re-
trahit, & motu diuturno ab oriente in occidentẽ poſt
ſe rapit. Stellæ errantes,ſubditi ſunt peccantes, vt in ca-
no. Iudæ. Sydera ſunt errantia,quibus procella tenebra
Iudas Apoſtol. rum ſeruata eſt in æternum & in Iob. Obtenebrentur
ſtellæ caligine eius,&c. ibi ait Greg. Quos ſerpens tor-
Iob.3. tuoſus durus per malitiam ad necem percutit, fuiſſe la-
tentes hypocritas velut ſtellas caliginoſas oſtendit, vt
quales interius fuerint latenter in proſperis, euidenter
Iob.25. pateat in aduerſis. De his ſtellis ait Iob. ſtellæ non ſunt
mundæ in conſpectu eius. Horũ ſyderum motũ inor-
dinatum cœli, id eſt iuſti prælati cœleſtis legis iudicio
reprimunt,quando talium exceſſus corrigunt, & corre
ctos ad frugem melioris vitæ prouehunt & cõpellunt:
1.Theſſ vlt. vnde Pau. Corripite inquietos:& Pſal. Cœli diſtillaue-
Pſal.67. runt à facie Dei Iſrael, &c. Tunc cœleſtes animi nõ fu
roris grandinem, ſed imbris dulcedinem ſtillant,quan-
do diuinam clementiã circa peccatores intuentes, non
cum ſeueritatis impetu, ſed blandientis animi affectu,
mentes corrigũt & caſtigant. vnde Pſal. Corripiet me
Pſal. 140. vir iuſtus in miſericordia,& increpabit me,&c.& Hie
Hier. 10. re. Corripe me veruntamen in iudicio,& non in furo-
re,ne fortè,&c. Item quintò cœlum eſt inferiorũ infor
matiuum, inferiora.n. ſunt in ſuperioribus tanquam in
proprijs formis(vt dicit philoſophus) quia ſecundum
varias corporum impreſſiones figurantur,& forman-
tur ſpecies inferiores,& hoc prælatis congruit, quorũ
vita vitæ ſubditorũ debet in oĩbus eſſe forma,ſicut di-
1.Petr.5. cit Petr. in can. 1. forma factis gregis ex animo,&c. &
2.ad The.3. 2.ad Theſ. Ipſi ſcitis, qualiter oportet vos imitari nos,
quoniã non inquieti fuimus,&c.& ſequitur, non quaſi
non habuerimus poteſtatem,ſed vt noſmetieſos dare-
Phil.3. mus vobis formam ad imitandum nos,& ad Phil. Imi-
tatores mei eſtote,& obſeruate eos qui ita ambulãt, ſi-
cut habetis formam noſtrã. Forma.n. debent eſſe ſub-
ditorum in doctrina veritatis: & ad Rom. Confidis te
Roma.2. eſſe ducem cęcorum,magiſtrũ infantium,habentẽ for
mam ſcientię & veritatis in lege,& ad Theſ. Forma fa
1.Theſ.1. cti eſtis omnibus credentibus in Macedonia. Item in
munditia caſtitatis,vt patet ad Timo. Exemplũ eſto fi
1.Tim.4. delium in verbo,in conuerſatione,in charitate,in fide,
& in caſtitate. Item in excellentia humilitatis,dicitur
.n. in Eccl. In brachio ſuo formabit lutum,& ante pe-
Eccl.38. des ſuos curuabit virtutem ſuam. Prima forma infor-
mat animam ex parte rationalis, ſecunda ex parte con-
cupiſcibilis, tertia ex parte iraſcibilis. Sed ne aliquid in
ſubditis relinquatur non formatum,informandi ſunt à
ſuis ſuperioribus vltima forma,ſ. forma perfectiſſimæ
Sap 8. charitatis, de qua dicitur in Sapie. Amator factus ſum
Ephe.5. formæ illius. Iſtius formæ impreſſor fuit Paulus cum

dixit. Imitatores Dei eſtote ſicut filij chariſſimi,& am
bulate in dilectione. Ad tales informationes cœleſtes
in ſubditis imprimendas,inuitauit Deus Moyſen cum Exod. 25.
dixit, Inſpice,& fac ſecundum exemplar, quod tibi in
monte monſtratum eſt. Opera itaq; prælatorum,ve-
lut quædam exemplaria cœleſtia obijcienda ſunt ocu-
lis ſubditorum. Vnde Pſal. Quoniã videbo cœlos tuos, Pſal.8.
& cæt. Item ſextò cœlũ eſt oĩum motuum inferiorum
dimenſiuum, nã motus cœli eſt primum temporis ſu-
biectum,& omnium motuum inferiorũ menſura. Vn
de qui motum corporis cœleſtis non conſiderat, in cõ
putatione temporis multum errat. Sic auctoritas & iu
riſdictio prælatorum regula eſt menſura ſubditorum,
nam iuxta ordinatum motum voluntatis ſuperiorum,
moueri debent corda,& voluntates inferiorum. Ipſo-
rum.n. eſt officiũ, ſubiectorum corda diſcutere, & de
ſingulorum factis rationem & computũ exigere, quia
de factis ſubditorum reddituri ſunt rõnem,qñ dicetur
illud Hier. Vbi eſt grex,qui datus eſt tibi, pecus incly- Hier.13.
tum tuum?& Ezech. De manu tua requirã, & 3. Reg. Ezech.3.
Cuſtodi virum iſtum, qui ſi elapſus fuerit, erit anima 3.Reg.20.
tua pro anima illius,& ad Heb. Ipſi peruigilant, quaſi
reddituri rationem pro animabus veſtris, ideò motus Heb.
& affectiones oportet menſurare, & cognoſcere meri
ta ſingulorum,ſicut dicit Salomon. Diligenter cogno- Prou.27.
ſce vultum pecoris tui,ne.ſ. contingat errare in redden
do rationem:& Iob. Quis enarrabit rationem cœlorũ?
& cæt. Difficile vtiq; eſt enarrare, quàm diſtrictam re Iob. 38.
quiret à prælatis de ſubditis rationem, quando dicet
vnicuiq;. Redde rationem villicationis tuæ.& Iſa. Vi- Luc.16.
ſitabit militiam cœli in excelſo,& ſuper reges qui ſunt Eſa.24.
ſuper terram. Item ſeptimò cœlum aquarum ſuperio-
rum & inferiorum diſcretiuũ eſt, ſicut dicitur in Gen.
Poſuit firmamentũ in medio aquarum,& diuiſit aquas Gen.1.
ab aquis,& ſignat prælatos Eccleſiæ, qui fidei firmita-
te, & fortitudinis robore, contemplatiuos quaſi ſupe-
riores aquas ſurſum tenent,ne labantur ad inferiora, &
ſæcularibus negocijs ſe implicent,& ſæcularibus impli
citos quaſi aquas mobiles ſub ſe coercent,ne tranquil-
litatem contemplatiuorum perturbent. Diſcernunt ẽt
inter bonos qui cœleſtem habent puritatem, & malos
qui carnalem habent ſtupiditatẽ, ſpirituales, ſ.ſurſum
tenendo per conſolationem, carnales deprimendo, &
compellendo ſubire correctionem. Vita etiam præla-
torum inter vitam contemplatiuam & actiuam, quaſi
in medio firmata eſt,& quaſi ex vtraq; compacta. eo-
rum etiam diligentia ſe debet interponere mediam in-
ter huius mundi diuites & tyrannos, & inter pauperes
ac infirmos, ne ſinant violentiam diuitum tranſire in
oppreſſionem pauperum, nec inſolentiam pauperum
in fraudem & contemptum potentium, ſiue ſuorum
Dominorum, ideò in perſona boni prælati dicitur de
Ioſeph in Eccleſ. Natus eſt homo princeps firmamen- Eccl. 49.
tum gentis,ſtabilimentum populi, &c. Propriè igitur
nomine cœlorũ ſignificatur in ſcripturis poteſtas præ-
latorum,qui auctoritate & potentia CHRISTI Ec
cleſiam diſponunt & gubernant, ſicut cœli inferiora
mundi elementa ordinant & immutant. Cœli etiam di
cuntur religioſi & contemplatiui,cœlorum etiam no-
mine intelligitur ſanctitas religioſorum, ſiue cœleſtis
& ſublimis cõuerſatio contemplatiuorum, in quorum
mentibus pacificis & quietis,diuina virtus tanquam in
cœlis ſingulariter requieſcit:iuxta illud Iſa. Cœlum ſe- Eſa.66.
des mea, terra autem ſcabellum pedum meorum, &c.
De his cœlis dicit Pſalm. Confitebuntur cœli mira- Pſal. 88.
bilia tua Domine, Hi cœli ſunt clauſtrales & contem-
platiui,qui ad cœleſtem vitam diuina gratia eleuati, in
diuinæ laudis confeſsione continuè perſeuerant, quia
ſicut dicit gloſ. ante ſuam conuerſationem ad pœni-
tentiam,heri fuerãt vorago ebrietatis,hodie ad Deum

conuerſi, effecti ſunt ornamentũ ſobrietatis:heri cœnum luxuriæ,hodie decus temperantiæ:;heri blaſphematores,hodie Dei laudatores: heri ſeruiebant creaturis,hodie effecti ſunt ſerui creatoris. Dicuntur autem tales cœli propter plura.Primò propter remotisſimam ab amore terrenorum elongationem. Nam cœlum æquis ſpacijs à centro terræ eſt remotisſimum,ſic cõtemplatores cœleſtium ab omni cura tẽporali abſtracti, locum ſibi vendicant ſuperiorem, Deo ſcilicet & Angelis propriorem: ſicut dicit anima contemplatiua
Eccl. 24. in Eccle.Ego in altisſimis habito,&c.& in Prou. Cœ-
Prouer. 25. lum ſurſum & terra deorſum, ſic cor regum inſcrutabile, id eſt imperſcrutabilis eſt affectio illorum, qui bene ſe regunt.Non à carnalibus poteſt experiri, quid dulcedinis de Deo ſuo ſentiunt, qui contemplationis vola-
Prou. 30. tu per cœleſtia ſe diffundunt,ideò via aquilæ in cœlo à Salomone diſficilis iudicatur in Prouerb.quia quod cõtemplatiuæ mentes in raptu contemplationis de diuina dulcedine bauriũt, à mundi amatoribus ignoratur,
Eccle. 17. iuxta illud Eccl. Virtutem altitudinis cœli ipſe conſpicit.De iſtius cœli altitudine iam multi corruerunt, qui cœleſtem gratiam parui pendentes, ad amorem terrenorum velut canes ad vomitum redierunt, & profeſſionis ſuæ altitudinis,iam obliti,mundi huius immun-
Iſa. 14. ditijs adhæſerunt: ideò dicit Iſa. Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer,qui mane oriebaris?corruiſti in terram, &c.de hoc aliàs. Secundò propter cœleſtis munditiæ imitationem. Nam propter ſubtilitatem ſuæ eſſentiæ cœli ſunt puris ſimi, & ab omnis corruptionis immunditia alieni,ſicut dicit Ariſto.corpus cœli non ingreditur corruptio,nec generatio,&c.ſic contemplatiui cœleſtem puritatem æmulantur,& in omni cordis & corporis munditia puritati cœleſti per confesſionem cõtinentiæ conformantur. Et ideò in caſtis & lucidis religioſorum mentibus ſpecialiter requieſcit. iuxta illud
Pſal. 88. Pſal.Ponam Thronum eius ſicut dies cœli:& in Ezec.
Ezech. 5. Et ſuper firmamentum quod erat imminens capiti eorum quaſi aſpectus lapidis ſapphyri ſimilitudo Throni.Sapphyrus cœleſtem repræſentat puritatem pariter & colorem, & ſignificat munditiam & caſtitatem, cuius gratia viri ſpirituali Thronus Dei fieri prometen-
Pſal. 102. tur:iuxta illud Pſal. Dominus in cœlo parauit ſedem ſuam. Tertiò propter ordinatam obedientiæ voluntariæ continuationem. Nam cœlum curſum ſuum, ordine quieto & imperturbato peragit, & ab eodem puncto in idem continuè ſe reuoluit, & hoc congruit religioſis,qui ſpiritu diuino commoti, ſine tædio & murmure,non ceſſant curſum iniunctæ obedientię pro vi-
Hiere. 35. ribus adimplere:vnde Hier.Si defecerint leges cœli coram me dicit Dominus, tunc ſemen Iſrael deficiet, vt non ſit gens coram me cunctis diebus,&c.Hunc motum velut ſtellæ erraticę quidam retardant,& obediẽtiæ legibus obuiantes, & voluntatis propriæ motibus innitentes,quietam clauſtri conuerſationem diſsipant
Apoc. 12. & perturbant:iuxta illud Apoc.Factum eſt præliũ magnum in cœlo,& draco pugnabat,&c.Dicitur,ꝙ quãdo ſtellæ erraticæ mutuo conueniunt in capite vel cauda draconis,vel contrariè ſe aſpiciunt, tũc cœlum perturbatur,& frequenter oriuntur tempeſtates, & eclypſis nunc lunæ, nunc ſolis in capite vel cauda draconis ex mutua coniunctione, vel directa oppoſitione pro-
Notabilis diſcurſus. creatur.Stellæ euagantes,ſunt peruerſi clauſtrales à rectitudine regularis diſciplinæ per campos licentiæ deuiantes,qui nunc conueniunt in dracone per fraudulentam conſpirationem, nunc ex aduerſo ſe aſpiciunt, & mutuò ſe opponunt per mutuam defenſionẽ, ex quorum lite & conſpiratione turbationis non modicæ ſcandala plurima ſæpius oriuntur, & ipſi religioſi qui per famam velut cœli relucere deberent, famæ ſuæ iacturam per talium inſolentiam patiuntur: vnde dicitur in

Apoc. Sol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus, &
ſtellæ ceciderunt de cœlo,&c.Item quartò propter ar- Apoc. 6.
moniacam circulorum cœli proportionem. Nam in cœlo quidam ſunt circuli ſuperiores, quidam inferiores, quidam autem dicuntur ſolſtitiales, quidam ęquinoctiales,quidam æſtiuales,quidam hyemales. Sic in religioſorum collegio velut in cœlo,quidam vicem gerunt prælationis,& hi ſunt ſolſtitiales, in quorum vita & conuerſatione ſol iuſtitię debet expresſius relucere: Eccle. 17.
iuxta illud Eccleſiaſt. In vnamquanq; gentem poſuit, rectorem, & pars Dei Iſrael facta eſt manifeſta,& omnia opera illorum velut ſol in conſpectu Domini. Alij ſunt ſicut æquinoctiales, illi.ſ.qui in ſtatu ſubiectionis dies & noctes æquare & cõtinuare in Dei laudibus nõ deſiſtunt,qui.ſ.in media nocte ad confitendum Domino ſurgunt,& in die media ſeu meridie laudes laudibus
accumulant,& adiungunt,de quibus Iſa.Tota die & to Iſa. 62.
ta nocte non tacebunt: & Pſalm. Veſpere & mane & Pſal. 54.
meridie narrabo & annunciabo, &c.& Iſa.Clamabant Iſa. 6.
ſanctus ſanctus ſanctus,&c.& Pſalm.Tota die laudem Pſal. 30.
dixi tibi. Circuli verò æſtiuales, qui populo appropinquant,& verſus verticem cœli plus ſe eleuant,ſunt cõtemplatiui,qui ab omni ſolicitudine temporali ſe elõgant, & in ſublimitate contemplationis cœleſtibus ſe
conformant:dicitur.n.in Iob. Excelſior cœlo eſt,& ſu Iob. 22.
pra ſtellarum virtutẽ ſublimatur.Sed per circulos hyemales qui terræ ſunt viciniores,ſignificantur boni actiui & officiati,qui officio adminiſtrationis intenti temporalia procurant, & ea quæ ſunt alijs neceſſaria officioſisme adminiſtrant:iterum dicit Iob.Præcipit hye-
mis pluuijs & imbribus fortitudinis ſuę;& in Geneſis. Iob 37.
Aeſtas & hyems,nox & dies non requieſcent. Prælati Gene 8.
igitur & ſubditi,actiui,& contemplatiui,velut quidam cœleſtes circuli, officiorum gradibus ad inuicem ſunt diſtincti, nexu tñ indisſolubilis charitatis pariter ſunt
coniuncti,ſicut dicit Apoſtolus. Totum corpus com- Ephe. 4.
pactum & connexum,per omnem iuncturam ſubminiſtrationis,&c. Item quintò, propter oĩmodam contrarietatis remotionẽ cœlo nihil eſt contrarium, vt dicit Philoſophus, maximè quia ex cõtrarijs partibus nõ componitur, & ideò non põt cœlum aliqua corruptio ſubintrare:ſic inter viros ſpũales & cœleſtes nulla contrarietas in affectu,nulla diſparitas in victu, nulla ſingularis diuerſitas in veſtitu debet inueniri: immò ipſorũ cõcordia atteſtatur,ꝙ tam in virtutibus, q̃ in moribus
permanẽt incorrupti:iuxta illud Iob. Qui facit concor Iob. 25.
diam in ſublimibus ſuis, & in Eccl. Cõcordia fratrum Eccle. 25.
amor proximorũ, vir & mulier bene cõſentientes,&c. vbi ergo rixæ & diuiſiones, & cõtrariæ partes ſunt in
clauſtris,ibi ſummè eſt corruptela:dicit.n.in Oſe.Diui Oſee. 10.
ſum eſt cor eorum,ideò nũc interibunt. Nã cõtrarietas eſt cauſa corruptionis, ſicut vnitas ſiue ſimplicitas in-
corruptibilitatis:vnde dicit in Act. Erat omnibus cor Act. 4.
vnum & anima vna in Dño:& in Pſalm.Qui habitare Pſal. 88.
facit vnius moris in domo: & Sopho. vt inuocent oẽs Sopho. 3.
nomen Dñi, & ſeruiant ei humero vno:& in Oſe.Cõ- Oſee. 1.
gregabũtur filij Iſrael & filij Iuda pariter,&c.Vnde diſcipuli congregati in vnum,ſpiritum ſanctum recipere
meruerunt, vt dicitur in Act. Item ſextò propter ordi Act. 2.
natã orbium cœli eleuationẽ & depresſionẽ. dicunt.n. philoſophi,ꝙ ex ordinato orbium motu,& eorũ graui & accuto & interciſo proceſſu,incredibilis harmonia procreatur,ſic viri cœleſtes oĩa ordinatè facientes ſuauem reddunt melodiam,quando ſcilicet de contemplatione ad actionem, de lectione procedunt ad orationem,quando ſuperiores iuſtè & benignè præſunt ſine tyrannide,& iniuſta ſubditorum oppresſione,& inferiores manſuetè ſubſunt ſine murmure & contradictione, quando qui præſunt ad ſubditos condeſcendunt per compasſionem & amorem, & illi qui ſub-
ſun

ſunt ordinatè exhibent ſuis ſuperioribus reuerentiam
debitã & honorem, ex tali ordinato aſcenſu, & deſcen
ſu, dulcis concentus generatur: ideò dicit Iob. Concẽ-
Iob. 38. tum cœli quis dormire faciet? ſed hic cõcentus iam mi-
nus in cœli orbibus. i. à clauſtralibus inuenitur: iuxta il
Apoc. 8. lud Apoc. Factum eſt ſilentium in cœlo, ferè per dimi-
diam horam. Ecce in multis locis inſurgunt ſubditi
contra prælatos, & prælati contra ſubditos graſſantur,
& ſic concentus cœli in talibus vel ſilet penitus, vel plu
rimum impeditur: boni tamen iſtud ſilentium tãquam
periculoſum & nociuum infringunt, qui. ſ. ordinatè &
Apoc. 14. pacificè viuunt, ſicut dicitur iterum in Apoca. Audiui
vocem in cœlo, ſicut vocem cytharedorum cythari-
zantium in cytharis ſuis, & cantabant quaſi canticũ no
uum. Item ſeptimò propter cautiſſimam meritorum
ſuorum occultationem. Nam cœlum interpolatè ali-
qua de ſuis contentis aſpicientibus repræſentat, ſed plu
ra & nobiliora ab oculis intuentium ſubtrahit, & oc-
cultat, & hoc religioſi vitam cœleſtem habentibus cõ-
uenit, vt aliqua de ſuis virtutibus oſtendãt aliquãdo, ad
ædificationem proximi: ſed plura abſcondant propter
humiliationem ſui: ſecundum doctrinam Domini di
Matt. 6. centis in Matth. Tu cum oraueris intra cubiculũ tuũ,
& clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, &c.
& in eodem. Faciem tuam laua, ne videaris hominibus
Ibid. ieiunans: ſed patri tuo qui videt in abſcõdito, & in eo-
dem. Attendite ne faciatis iuſtitiam veſtram corã ho-
Ibid. minibus, &c. Qui igitur cælicam ducunt vitam, nõ om
nia omnibus reuelent propter oſtentationẽ, ſed quan-
do aliqua oportet facere proximis ad exemplum, in oc
culto faciant quoad intentionẽ. Nam nobiliora in cœ-
lo plus celantur, quàm illa quæ in firmamento ſenſibi-
Sap. 9. liter intuentur. Ait enim Sapient. Quæ † in profectu
† Alias. In proſpectu. noſtro ſunt, inuenimus cum labore, quæ autem in cœ-
lis ſunt, quis inueſtigabit? quaſi dicat, nullus poteſt me-
rita ſanctorum occulta cognoſcere, niſi ille ſolus qui †
ſuper omnes cœlos conſiderat, & lumen eius ſuper om
† Alias ſubter. nes terminos terræ, nam dicitur in Iob. ille ſolus vota
Iob. 37. humilium reſpicit & approbat, qui ſolus cœli occultiſ-
ſima inueſtigat & in Pſal. Quis ſicut Dominus Deus
Pſal. 112 noſter, qui in altis habitat? &c. Hypocritæ verò qui in
ſeipſis cœli ſpeciem mentiuntur ſe habere, plura bona
quàm habeant, fingere non verentur: vndè dicit Naũ.
Naum. 3 Plures feciſti, quã ſtellæ ſint cœli negociationes tuas.
Sed tales ſtellæ non ſunt ſtellæ veræ, quia in cœli cor-
pore non ſunt fixæ, & ideò ſemper pereunt & cadunt
in fine, ſicut quaſdam flammulas ſtellis ſimiles, de cœ-
Apoca. 6. & lo in noctibus eadem ſæpius eſt videre. Ideò in Apoc.
Matt. 24. dicuntur ſtellæ de cœlo cecidiſſe, & in Matth. Nam (vt
dicit Greg.) hypocritarum opera quamuis ad tempus
inter iuſtorum merita lucere videantur, in fine tamen
quia à fructu ſunt vacua, funditùs annullantur: ideò di-
citur in Iob. Si aſcenderit ad cœlum ſuperbia eius, & ca
Iob. 20. put eius nubes tetigerit, &c. & in Abdia. Inter ſydera
Abdię. 1. poſueris nidum tuum, &c. & Iſa. In cœlum aſcendam
Iſa. 14. ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum: & Pſal. Poſue
Pſal. 72. runt in cœlum os ſuũ, &c. ſed qui veri ſunt cœli, in Dei
abſcõdita ſua occultãt opera, & ideò ſtabilia permanẽt
Eccle. 29 vſq; in poſterum atq; fixa: iuxta illud Eccle. Conclude
† Alias in corde. eleemoſynã † in ſinu pauperis, & orabit pro te, & pro-
derit tibi ſuper aurum. Item octauò propter continuã
influentiam & virtutis diffuſionem, nam virtus cœle-
ſtis per ſingula ſe diffundit elementa, ſic religioſi bona
quæ deſuper receperunt, omnibus indigentibus comu
nicant, & miſericordiæ opera ſecundum vniuſcuiuſq;
indigentiam ſingulis adminiſtrant, & ad imitationem
patris cœleſtis qui miſericors eſt, & miſericordes dili-
git, & illis ſpecialem gratiã infundere conſueuit, ſicut
Pſal. 35. dicit Pſalm. Domine in cœlo miſericordia tua, &c.
Beati enim miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam
conſequentur: dicitur in Matt. Religioſi itaq; pietatis Matth. 5
opera diligentes, ſunt cœli in quibus theſauri Domini
reponuntur, qui inſpiratione diuina, neceſſitatis tempo
re pauperibus diffunduntur, vnde dicitur in Deu. Ape Deut. 28
riet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum; vt
pluuiam tribuat terre in tempore ſuo. Patet ex predi-
ctis, quòd cœlorum nomine religioſi in ſcripturis ſæ-
pius denotantur, qui inter cæteros electorum gradus,
cœlis potiſſimè conformantur, ratione ſubtilitatis di-
uinæ ſcripturæ, in qua velut in cœlo omnia occulta
Chriſti, & Eccleſiæ myſteria continentur: iuxta illud
Iſa. Complicabuntur ſicut liber cœli, &c. & Eze. Aper- Iſa. 34.
ti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei: & in Apo. Apertũ eſt Ezec. 1.
templum in cœlo, & viſa eſt arca teſtamenti in cœlo. Apoc. 11
Nam ſicut cœlum eſt principium illuminationis & ir-
radiationis totius mundi ſenſibilis, ſic totius veritatis co
gnitio exordium à diuinis eloquijs accipit, & ſcripturis. Pſal. 118
iuxta illud Pſal. Declaratio ſermonum tuorum illumi-
nat. Nam mandatum lucerna eſt, & lex lux: vt dicitur
in Prou. Vnde quicquid proponitur propheticę ratio- Prou. 6.
nis, quicquid aſſeritur mũdanę ſapientiæ argumentis, ſi
veritati theologicæ non conſonat, à natura cœli diſcre
pat, & diſcordat, vt dicere poſſit mundi ſapientibus
ſcriptura veritatis. Sicut exaltantur cœli à terra, ſic viæ Eſa. 55.
meę à vijs veſtris. Item ſecundo virtus cœli eſt cauſa
viuificationis inferiorum & ſenſificationis, quia nihil
viuit, nec ſenſum percipit, vbi cœli radius non pertin-
git: ex quo manifeſtè conuincitur, quòd omnis mens
vel conſcientia moritur, ad cuius interiora verbi vitæ
virtus non ingreditur, quod expertus Petrus, dixit in
Ioan. Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & Ioan. 6.
Pſal. Eloquium tuũ viuificabit me, & Dominus in Io. Pſal. 118.
Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt, & Itẽ Ioan. 6.
in Eccl. Suſtuliſti mortuum ab inferis, de ſorte mortis Eccle. 48
in verbo Dei tui. Et ideò ſcriptura diuina ſpiritualiter
intellecta, intellectum viuificat & affectum: iuxta illud
Ioan. Vita erat lux hominum: & Apoſtolus. Tuba Dei Ioann. 1
deſcẽdet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt reſur-
gent primi, &c. Tuba de cœlo canens, eſt vox prædica 1. Theſ. 4
torum de ſecretis ſcripturæ cœleſtia exprimens, reſo-
nans, & exponens. Ad tubæ ſonitum reſurgent mor-
tui de ſepulchris peccatorum, ſicut dicit Ioa. Hora ve-
nit & iam nunc eſt, ꝙ omnes qui in monumentis ſunt Ioann. 5.
audient vocem filij Dei, &c. Item tertiò ratione obnu
bilationis, quia cœlũ quod in ſuo proprio circulo ſem-
per lucidum eſt & ſerenum, ſecundum noſtrum aſpe-
ctum propter interpoſitionem vaporum, ſæpius appa
ret nubiloſum, ſic ſcriptura diuinitus aſpirata, figuris &
ęnigmatibus eſt ſæpius inuoluta, vt carnalibus & indi-
gnis ſcripturarum lateant myſteria, quæ tamen pijs mẽ
tibus ſapiẽtibus ea quę ſunt ſpiritus, lucida ſunt & aper Gen. 9.
ta, iuxta illud Gene. Cum obduxero cœlum nubibus,
apparebit arcus meus, &c. Quandoq;. n. propter aliquo
rum imperitiam, quandoque etiam propter hæretico-
rum malitiam, ſunt celanda quædam ſcripturæ & fidei
ſacramenta. Et hoc faciendum eſt coram ſimplicibus
& infirmis, ne ſubtilia & ſublimia capere non valentes
à recto deuient, ſimiliter coram infidelibus, ne blaſphe
ment. Non enim debemus ſanctum dare canibus, ne-
que ſpargere Margaritas coram porcis, ne fortè cõcul- Matth. 7
cent eas, &c. ſicut dicit Dominus in Matth. Ideò præ-
ceptum fuit, ꝙ nulli viderent vaſa ſanctuarij nuda, ex- Num. 4.
ceptis ſacerdotibus filijs Aarõ, vt dicitur in Num. Ideò
oportuit arcam & alia tabernaculi vaſa abuoluere pel-
libus hyacinthinis, ne forſitan alij aliqua curioſitate ſe
creta tabernaculi intuentes morerentur, ſicut ib. dici-
tur. Claritatẽ itaq; cœli obuoluit nubibus, & obducit,
qui ſcripturarũ ſubtilia ſubticẽs, ſimplicia & intellectu
facilia proponit, ſimplicibus autẽ exponit. Radius. n. lu
minis cœleſtis qui viſum aquilæ acuit & cõfortat, ob-
tundit

tundit viſum noctuæ & excęcat. Vnde qui debilis eſt
viſus.i.parui intellectus, non debet alta & inſenſibilia
perſcrutari, ne de claritate nimia obtenebretur eius ani
Prou.23 mus, vnde putabat illuminari, vnde dicitur in Prou. Ad
opes quas habere non poteris, ne erigas oculos tuos. Fa
cient.n.ſibi pennas, & volabunt in cœlũ. Hoc ſciẽs Do
Ioan.3. minus, dixit Nicodemo in Ioan. Si dixi vobis terrena
& non creditis, ſi dixero vobis cœleſtia quomodo cre
Eccl.3. detis? & in Eccl. Altiora te ne quæſieris, & in pluribus
Dei operibus non fueris curioſus, &c. & ſequitur. Non
eſt neceſſe quę abſcondita ſunt, videre oculis tuis. Item
quartò, ratione fœcundationis. Nã calore cœleſti pari-
ter & rore omnia procreantur, nec aliquid in terra cre-
ſcendo proficit, niſi vbi calor cœleſtis ſe ſpargit, & hu-
mor roris aut pluuiæ cœleſtis ſe diffundit. Scriptura to
ta ignea eſt, illuminans per ſapientiam intellectum, &
Pſal.118 ad amorem inflammans affectum: vnde di. Pſal. Ignitũ
Deut.33 eloquiũ tuũ vehementer, &c. in Deut. In dextera eius
Hier.20. ignea lex, & Hiere. Factus eſt ſermo Domini in corde
meo quaſi ignis ęſtuans clauſus in oſſibus meis, & in
Prou.30. Prou. Omnis ſermo Domini ignitus clypeus, &c. Cly
peus eſt cum protegit, ignitus cum accendit. Cœlũ igi-
tur igneum, diuinum eſt verbum dum inflammat, vn-
Pſal.104 de ait Pſal. Eloquium Domini inflammauit eum, &c.
Rorifluum autem eſt dum fœcundat. Inflammat enim
cor ad dilectionem, fœcundat velut pluuia aut ros ad
operationem: dicitur.n.in Deut. Concreſcat vt pluuia
Deut.32 doctrina mea, fluat velut ros eloquium meum, & Iob.
Iob.29. Stillabat ſuper eos eloquium meum, expectabant me
ſicut pluuiam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrẽ ſe
rotinum. Vi ergo talis caloris, & humoris de agro cor-
dis, virtutis germẽ prorumpit in fructum operationis
Iſa.55 vnde dicit Iſa. Quomodo deſcendit imber de cœlo, &
nõ reuertitur, ſe infundit in terram & inebriat eam, &
Iob.29. germinare eam facit, &c. & Iob. Ros in meſſione mea
morabitur, &c. Maledicta autẽ terra quæ rorifluis cœ-
li guttis continue infunditur, & tamen ſterilis inueni-
Heb.6 tur, & Paulus. Terra quæ ſpinas profert & tribulos, re-
Deut.28 proba eſt, & maledictio proxima, & in Deutero. De
cœlo deſcendet ſuper te cinis, &c. Quod fit in peruer-
ſis theologis, qui rore cœli quotidiè pluuntur, ſemper
tamen remanent ſine fructu. Item quintò, ratione per
manentia infinita durationis. Cœlum enim inter om-
nia corpora, magis durabile eſt & firmum, & ideò eſt
perpetuum, quia cum nõ ſit propoſitum ex contrarijs
non habet in ſe principium diſſolutionis, & hoc con-
uenit ſcripturæ veritatis, quæ tantæ eſt firmitatis quòd
Pſal.118 non poteſt arte vel ingenio immutari: & ideo dic. Pſal.
Statuit ea in æternum & in ſęculum ſęculi, præceptum
Prou.12 poſuit & non pręteribit: & Prou. Labium veritatis fir
Pſal 88. mum erit in perpetuũ: & iterũ in Pſal. Quæ procedunt
2.Pet.1. de labijs meis, nõ faciã irrita. & in 2.Petri: & habemus
firmiorem propheticũ ſermonẽ. Vnde omnes ſciẽtiæ
quę infirmitate iſtius ſcripturæ nõ ſunt fundatæ, inuti-
Hie.10. les ſunt atq; vanę: iuxta illud Hie. Omnes leges gentiũ
Sap.13. vanæ ſunt: & Sapi. Vani ſunt omnes homines, in qui-
Roman.1. bus nõ ſubeſt ſapientia: & Apoſt. Euanuerunt in cogi
tationibus ſuis, dicentes ſe eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti ſunt
Vnde ſapientes huius ſęculi, qui ingenia ſua fundant in
ſapientia huius mundi, nihil habent cœleſtis penitus
firmitatis, ſed doctores boni, virtute diuini verbi ſunt
Pſal 32. firmiſſimi ſicut cœli: iuxta illud Pſal. Verbo Domini
Dan.12. cœli firmati ſunt: & Dan. Fulgebunt ſicut ſplendor fir
Iob.37. mamenti: & Iob. Solidiſſimi ſunt, quaſi ære fundati.
Itẽ ſextò, ratione ornatus & cõpoſitionis, nã propter
varium ſtellarũ ornatũ, nihil eſt pulchrius quàm ſit cœ
lũ. Sic diuina ſapientia quæ in ſcriptura diuina ſculpta
eſt & cęlata, expoſitionibus varijs quaſi quibuſdam ra
diantibus ſtellis, multipliciter eſt ornata. Relucet enim
diuina veritas nunc in hiſtoria, nunc in allegoria,

nunc in ea rutilat ſenſus tropologicus, nunc irradiat
anagogicus intellectus: vnde in Eccleſi. Species Eccl. 43.
cœli eſt gloria ſtellarum: & in Sapien. Dedit mihi ſci- Sap.7
re anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones, &c. Varijs
itaque ſcripturæ diuinæ ſententijs quaſi coruſcantibus
cœli aſtris, omnium errorum & phantaſmatũ tenebro
ſitas effugatur, & relucet veritas fidei, qua totius Eccle Iob.37.
ſiæ ſuperficies decoratur: vnde dicit Iob. † Super oẽs † Alias
cœlos conſiderat, & lumẽ illius ſuper omnes terminos ſubter.
terræ. Tẽpore verò Antichriſti, iſtius cœli ornatus ſplẽ
didus obfuſcabitur, quando verbi diuini prædicatio ab
hęreticis & tyrãnis prohibebitur, & veritas fidei latẽs
in ſcripturis varijs hæreticorũ figmẽtis, inſuper & phy
ſicis argumentis multipliciter impugnabitur: ſicut dic.
Dan. Magnificatum eſt cornu modicum vſq; ad forti- Daniel 8
tudinem cœli, & deiecit de ſtellis, & conculcauit eas, &
abſtulit iuge ſacrificiũ, & deiecit locum ſanctificatio-
nis eius, &c. & in Apo. Cœlum receſſit ſicut liber inuo Apoc.6.
lutus, & montes & inſulę de loco ſuo motæ ſunt. Nam
liber diuinæ ſapientiæ qui modo omnibus eſt apertus,
tẽpore perſecutionis extremæ, claudetur vndiq; & erit
omnibus obuolutus, & tunc mõtes & inſulæ mouebũ
tur, quia tam prælati quã ſubditi, tam contẽplatiui quã
actiui, qui voluerint eſſe ſtabiles in fide, & in lege Dñi
permanere, iniquitatẽ perſecutionis Dęmonis, & An-
tichriſti cum ſuis fugere cõpellentur: quapropter dici-
tur in Prou. Cum defecerit prophetia, diſſipabitur po- Prou.9.
pulus, qui verò cuſtodit legem, beatus eſt. Pater itaque
ꝙ veritas diuinæ ſapientiæ, quæ in ſcriptura ſacra velut
in cœlo occultatur, congrua ſimilitudine cœleſti corpo
ri comparatur, doctores ſacræ ſcripturæ per rationes
prætaxatas cœli ſæpius nuncupãtur: quia mundũ illu-
minat per vitã & doctrinã: vnde dicit Dan. Qui docti Dan.12.
fuerint, fulgebũt ſicut ſplendor firmamenti: & Paulus. Philip.2.
Inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo, verbũ vi
tę continentes ad gloriã meã in die Chriſti, quia nõ in
vacuũ cucurri, neq; in vacuũ laboraui. Itẽ primò quia
mortuos in peccatis viuificant & ſenſificant ad vitam,
eos inducendo ad pœnitentiam, ſicut fecit Dauid, qui
quos voluit viuificauit, & quos voluit mortificauit, vt
patet in ſecundò Reg. Nam bonorũ confeſſorũ & do- 2.Reg.8.
ctorũ conſilio, qui viuunt in mundo, & peccato morti
ficantur vt viuant Deo, mortificant carnẽ, ſed ſpiritui
vitã conferunt ſpiritualẽ: iuxta illud Petri. Mortificati
quidem carne, viuificati autẽ ſpiritu: & Paulus. Mortui 1.Pet.3.
eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt in Chriſto, ad hanc Coll.3.
vitam perducit ſolertia doctorũ & ſacerdotũ, ex quo-
rum conſilio dependet vita ſubditorum, iuxta illud Iu.
Vos qui eſtis presbyteri in populo Dei ex vobis depẽ Iud.8
dec anima illorũ, ad eloquiũ veſtrum illorum corda eri
guntur. Ideò legitur Dominus dixiſſe diſcipulis ad
prędicandũ deſtinatis. Infirmos curate, mortuos ſuſci-
tate, vt dicitur in Mat. Sicut leo qui vocis rugitu ſuſci- Matt.10
tat catulũ mortuum, ſic ſtrennuus doctor rugitu præ-
dicationis & correptionis reuocat ſubditos ad vitã ſpi
ritualem, nam dicitur in Pro. Virga percute eũ, & ani- Prou.23
mam eius à morte liberabis, &c. Sic viuificatiui tãquã
cœli, & inferiorũ ſenſificatiui fuerũt doctores & ſacer-
dotes primitiui, ſed de modernis ſacerdotibus poteſt
dici illud Ezec. Violabant me ad populũ meũ, vt interfi Ezec.13.
cerent animas, quæ non moriuntur, & viuificarent ani
mas, quæ non viuunt, mentientes populo meo, &c. &
in Oſea; Particeps ſacerdotum in via interficientium Oſeę 6.
pergentes de Sychem. Item ſecundò propter ſubdito-
rũ exẽplũ ſe humiliãt, & tam in parcitate victus, quàm
in humilitate habitus, corpora ſua cruciant, & caſtigãt
ſicut Ioannes baptiſta, qui erat veſtitus pilis camelorũ. Matt.3
Sic Helyas de quo dicitur. Vir piloſus, & zona pelicea 4.Reg.1.
accintus renibus, & illi ſimiles ſunt cœlo, cuius claritas
non deficit quamuis nebulis vel nubibus obducatur,
quia

quia ſub aſperitate pœnitentiæ eorũ ſanctitas amplius
Iſa.50 augmẽtatur, iuxta illud Iſaiæ. Induam cœlos tenebris,
& ponam ſaccum operimentum eorũ, ꝙ fit, quãdo di-
uina virtute ſub ſacco vel cilicio pœnitentiæ cœleſtis
theſaurus occultatur. Sic legitur cyphus Ioſeph argen-
teus, & ad augurandũ optimus ſacco Beniamin fuiſſe
Gene.44 occultatus, vt legitur in Gen. Cyphus argenteus, eſt ſa
cerdos clarus ſcientia, mundus vita, cuius oris miniſte-
rio quaſi cypho mundo, auditoribus doctrinæ ſaluta-
ris eloquium præfulgebat. Talis cyphus fuit Paulus, ſi-
cut ibidem dicit glo. in cuius corde cœleſtis doctrinæ
poculum propinatur, iuxta illud Ezec. Tuliſti tibi cy-
phos, & vaſa aurea & argentea, &c. & Salomon dicit.
Eccle.2. Feci mihi cyphos & vrceolos in miniſterio ad vina fun
denda, & ſuper greſſus ſum opibus oẽs, qui ante me
fuerunt in Hieruſalem. Vrceoli ſunt doctores, dum vi-
num cœleſtis ſapientię hauriunt & recipiunt, cyphi ve
rò quando gratiam cœlitùs receptam, alijs tribuunt &
diffundunt. Tales cyphi in ſacco Beniamin. i. filiorũ dex
teræ reponuntur, quia ſub habitu humilitatis & pœni-
tentiæ vſque ad tẽpus præuiſum à patre abſconduntur,
ſed aperto ſacco, ſtatim proditur, quã pretioſum vaſcu
lum in ſacci orificio continetur, quia animæ reſolutæ
à corporis ergaſtulo, euidenter ſolet Deus oſtendere,
quantũ dilexit theſauros repoſitos in ſacco, vnde dicit
Pſal.29. Pſal. Conſcidiſti ſaccum meũ, & circundediſti me læti
tia. Item boni doctores cõparantur cœlis, quia cœleſti
more alios rore cœleſtis gratiæ infundunt, & humore
deuotionis ad cõpunctionis gratiam ipſos prouocant
& inuitant. Nam multi omnimodo aridi & indeuoti,
accedunt ad prædicationem, vel confeſſionem, qui bo
norum ſacerdotũ ſuffragio ante ſuum receſſum de cœ
lo conſolationem, & lachrymarũ imbre copioſius cõ-
pluti recedũt, in optimo propoſito fructiferi, qui prius
Gene.27 æſtimabantur penitus ſteriles & infœcundi, vnde dici
Canti.5. tur in Gen. De rore cœli & de pinguedine terrę, erit be
nedictio tua, & in Cant. Caput meum plenum eſt rore
& cincinni mei guttis noctium. Ideò de confeſſoribus
Micheę.5. & de doctoribus, quos reliquit Deus ad mundi fœcun
dationem, dicitur in Michea. Erunt reliquiæ Iacob in
medio populorum multorum ſicut ros à Domino, &
quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, &
non præſtolatur filios hominũ. Et erũt reliquiæ Iacob
in gentibus, in medio populorum multorũ, quaſi leo in
iumentis ſiluarum, & quaſi catulus leonis in gregibus
Iſa.45 pecorum, ideò dicit Iſa. Rorate cœli deſuper, & nu-
bes pluant iuſtum, &c. Item ſecundò fixi ſunt & con-
ſtantes per omnimodam patientiam, ſicut cœli, qui ita
ſunt firmi & ſtabiles, quòd de nullius contrarij motus
impetu poſſunt diſſolui, ſic doctores & pręd icatores
Pſal.91. Chriſti, cũ nulla corporis iniuria poſſunt frangi, vnde
Prou.19 Pſal. Patientes erunt vt annuncient, & in Pro. Doctri-
na viri, per patientiã noſcitur, &c. Vnde ſicut cœlũ à ſu
perioribus aquis non deprimitur, nec ab inferioribus
eleuatur, ſic nec iuſtus doctor erigitur in proſperis, nec
deijcitur per puſillanimitatem in aduerſis. Aquæ. n. ſu-
Iob.12. periores ſignificant proſpera, iuxta illud Iob. Si conti-
nuerit aquas omnia ſiccabuntur, ſi emiſerit eas ſubuer-
tent terram. Inferiores verò, ſignificant grauia & ad-
Tren.3. uerſa, vt dicitur in Tren. Aquæ inundauerunt ſuper ca
Ioſuę 3. put meum, & dixi perij. Inter has aquas ſtant boni im-
mobiles atque firmi, ſicut dicitur in Ioſ. Ingreſſis ſacer
dotibus Iordanem, ſteterũt aquæ ſuperiores inſtar mõ
tis intumeſcentes, quæ autem inferiores erant in mare
ſolitudinis deſcenderunt, &c. Vnde ſacerdotes portan-
Iſa.43. tes Arcam, ad modum cœli inter medias aquas fuerũt
4. Reg.2 tuti, iuxta illud Iſa. Cum tranſieris per aquas tecum ero
& flumina non operient te. Sic Elyſeus diuiſis aquis
Iordanis tranſiuit intrepidus, Eliæ pallio, qui in cœlũ
raptus fuerat, præmunitus. Eliæ pallium de cœlo dere-

lictũ, eſt Chriſti exemplum nobis datũ in ſubſidiũ, vt
nec mundi proſpera timeamus, nec aduerſa, vnde Pau-
lus. Curramus ad propoſitũ nobis certamen, aſpiciun- Hebr.12
tes, &c. Item cœleſti decorantur ſicut cœli ornatu, quã
tum ad vitæ perfectionem, & virtutum decentiam, &
cœleſtem in moribus diſciplinam, vnde dicit Iob. Spi-
ritus Domini ornauit cœlos. Vbi dicit Gre. Quot ſunt Iob.26
dona prędicantium, tot ſunt ornamenta cœlorũ. Quẽ
ornatum enumerat Apoſtolus dicens. Oportet Epiſco Exod. 28.
pum eſſe prudentem, ſobrium, pudicum, hoſpitalẽ, mo † Alias fa-
dellum, ornatum, &c. Hunc ornatum cœleſtẽ præfigu cient.
rabat habitus ſacerdotis, in Ex. † Fecit ſuper humera-
le de auro & hyacintho, purpura, coccoque bis tincto,
& byſſo retorta opere plumario, & poſuit in rationali
doctrinam, & veritatem, &c. & in Sap. In veſte pode-
ris eius erat deſcriptus totus orbis terrarũ. Cœlique nõ
ſunt, vbi tales ornatus deſunt, ſicut eſt videre in peruer
ſis ſacerdotibus, in quorũ vita non relucet ſol feruentis
charitatis, nec reſplendet luna miſericordiæ & pietatis,
nec refulgent ſtellæ munditiæ & caſtitatis, non com-
parent etiam conſtellationes duodecim ſignorũ. i. non
relucet in eis nec apparet veſtigium vitæ & conuerſa-
tionis duodecim Apoſtolorũ, nõ hyades, non pleiades
non Oriona cum interioribus auſtri, quoniam nec vir
tutes interiores. ſ. purgati animi ad contẽplatiuã perti-
nentes, nec exteriores, videlicet purgatorię & politicę
vitã exteriorem quoad actiuã dirigentes, iam in Eccle
ſiæ doctoribus vix inueniuntur, & ideò totius Eccleſię
ſpecies in tenebram, & deiformitatem eſt mutata: ideò
dicit Iob. Qui præcipit ſoli & non oritur, & claudit ſtel Iob.9
las quaſi ſub ſignaculo, ſequit. Qui facit arcturũ Orio-
na, & hyadas, & interiora auſtri, & in Hier. Aſpexi cœ- Hie.4
los, & lux non erat in eis, & ideò multa imminent mũ
do pericula, quia vbiq; deficiunt in doctoribus & ſacer
dotibus huius mundi cœlica ornamenta, ſicut dicitur in Actuum 27
Act. Neq; ſole, neq; ſyderibus apparentibus per plures
dies, & tẽpeſtate non exigua ingruente, omnis ſpes ſa-
lutis ablata eſt. Item quartò ſicut cœli vniuerſaliter ex Iſa.40
tenduntur, iuxta illud Iſa. Qui extendit cœlos & expã
dit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum, nulla. n.
eſt cœli particula, quin æqualiter expanſa inueniatur &
extenſa, ſic Chriſti ſacerdotes ad cœli ſimilitudinẽ, ni-
hil retinent non extenſum. Extendunt. n. linguam, cor
& manum. Cor (inquam) extendunt ad Deum per de-
uotionem, ad proximum per compaſſionem. De pri-
mo dicit Pſ. Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. De Pſal.142
ſecundo dicitur in Iob. Cõpatiebatur anima mea pau- Iob 30.
peri, & Iſa. Cum effuderis eſurienti animam tuam, &c. Iſa.58
Linguam etiam extendũt ad Deum in oratione, & cõ
tinua gratiarum actione, ad proximum in doctrina & Eccle.50
prædicatione. De primo dicitur in Ec. Iterauit oratio Ibidem.
nem ſuam, volens oſtendere virtutẽ Dei: & poſt, Rur-
ſum orauit Deum omnium qui magna fecit in omni Pſal.62.
terra, & Pſa. Labijs exultationis laudabit os meum. De Prou.31
ſecundo dicitur in Pro. Os ſuum aperuit ſapientiæ, &
lex clementiæ in lingua eius. Similiter manus exten-
dunt ad Deum per ſupplicationẽ, iuxta illud Pſal. In no Pſa.133
ctibus extollite manus veſtras in ſancta. Sic Moyſes ex
tendit manus ſuas in cœlum & ceſſauerunt tonitrua in Exodi.19
Exod. Ad proximum vero extendunt manus per ſub-
uentionem, & neceſſitatis proximi ſubleuationem, de
hoc dicitur in Pro. Manum ſuam aperuit inopi, & pal- Prou.31
mas ſuas extendit ad pauperem. Sic Martinus tãquam
cœlum fuit extenſus ad Deum, quando oculis & mani
bus in cœlũ intentus, inuictum ab oratione ſpiritũ non
relaxabat. Similiter ad proximum, quando etiam nec
pallium ſibi ſine pauperis ſolatio retinebat, & ideò pro
pter tantam charitatis extenſionem cœlum extenſum
potuit meritò nuncupari, iuxta illud Pſal. Extendẽs cœ Pſal.103
lum ſicut pellem, & Iſa. Manus meæ tetenderunt cœ- Iſa.45
los,

os,& omni militiæ eorũ demandaui,& in Hier. Pru-
dentia ſua extendit cœlos. Propter iſtas & alias ſupra-
poſitas cœli proprietates & naturas, meritò doctores
ſcripturæ cœlo comparãtur. Sicut nomine cœli ſigni-
ficantur ſancti ſuperius nominati, ſic & nomine firma
Gene.1 menti. Idem eſt.n.firmamentum ꝙ & cœlum, ſicut di
citur in Gen. Vocauit firmamentum cœlum. Singula-
riter tamen poteſt vocari firmamentum natura noſtra
Pſal.79 à Chriſto aſſumpta,& in ipſo in vnione perſonæ cum
diuinitate vnita, de quo Pſal. Fiat manus tua ſuper virũ
dexteræ tuæ, & ſuper filium hominis quem confirma
ſti tibi. Nam redemptor noſter ſuper omnia Deus ve-
rus,& factus ſuper omnia homo perfectus, ſecundum
Pſal.17. naturam aſſumptæ humanitatis firmamentum nuncu
Ezec.1. patur, ſicut dicit Pſal. Dominus firmamentum meũ
& refugium meũ,& Ezec. Aſpectu firmamenti, quaſi
aſpectus cryſtali,&c. Natura.n.noſtra priuſquam aſſu-
meretur fuit terra, poſtquam autem ab auctore eſt aſ-
ſumpta,& ſuper angelos ſubleuata, facta eſt firmamẽ-
tum:& ideò ſimilis eſt cryſtalo, quę ex aqua congela-
ta indiſſolubilem contrahit firmitatẽ. Quia igitur cor
pus redemptoris vſq; ad mortem paſſionibus & pœnis
ſubiacuit, aquę fluxibilitatem in ſe habuit, quia naſcẽ-
do, creſcendo, eſuriendo, ſitiendo, moriendo, per mo-
Pſal.18. menta temporum mobiliter decucurrit, cuius curſum
intuens propheta, ait. Exultauit vt gigas ad currendam
viam,&c. ſed in reſurrectionis gloria virtutem incor-
ruptionis obtinuit, & in cryſtallinã firmitatem natu-
ra primò mutabilis mutata fuit. Dicitur itaq; Chriſtus
homo firmamentum, ratione firmæ & fixæ vnionis,
qua humana natura in vnione perſonę in Chriſto in-
Ezec.10. diſſolubiliter copulatur, iuxta illud Ezec. In firmamẽ-
to ꝙ erat ſuper caput Cherubin quaſi lapis ſapphyrus.
Lapis ſapphyrus, eſt Chriſtus Dominus, qui eſt lapis
angularis, in ſe Deum & hominem vniẽs, homines &
angelos quaſi parietes duos aſſocians, & coniungens
ſibi per fidem & amorem, infixos retinens etiã ab ipſo
Colloſ.2 rum fauore & gratia non recedens, vnde Paulus. In ſpi
ritu vobiſcum ſum gaudens,& vidẽs ordinem veſtrũ,
& firmamentum eius quæ in Chriſto eſt fidei veſtræ,
& ſequitur ibi. Superędificati, & confirmati in illo, in
gratiarum actione,&c. Quia igitur ipſe totius Eccleſiæ
militantis & etiam triumphantis congruum eſt funda
mentum, ideò bene vocatur firmamentum. Et quia
fundamentum cœleſte eſt & non terrenum, ideò dici-
tur lapis ſapphyrus, vnde dicitur in Iſ. Fundabo te in
Exod.24. ſapphyris,& in Ex. Sub pedibus eius quaſi opus lapi-
2.Tim.2 dis ſapphyri,&c.& Paulus. Firmum Dei fundamẽtum
Matth.7 ſtat,& Matth. Fundata erat ſupra firmam petrã. Item
ſecundò, ratione meditationis, nam ſicut firmamẽtum
eſt inter aquas ſuperiores & inferiores medium collo-
catum, ſic mediator Dei & hominum, ſecundũ ꝙ ho-
mo patre minor, tamen inquantũ Dei filius omni crea
tura ſuperior, ima & ſumma, inuiſibilia & ſenſibilia re
conciliat,& in ſe medio recolligit & adunat: ſicut dicit
Apoſtolus. In ipſo condita ſunt vniuerſa in cœlo & in
terra, viſibilia & inuiſibilia:& in Gen. Poſuit firmamẽ-
Gen.1 tũ in medio aquarũ, diuiſit aquas ab aquis, &c.& ideò
qui modo ſecernit & diuidit inter inferiorum & ſupe
riorum, bonorum & malorum, ſpiritualium vel carna
liũ merita, æquo iudicio diuidet & diſcernet inter prę-
Matth.3 mia aut flagella. Vnde dicitur in Matth. Cuius ventila-
& Luc.3. brum in manu eius,&c.& in Prouer. Sicut diuiſiones
Prou.21 aquarum, ita corda regum in manu Domini. Item ter-
tiò, ratione vniuerſalis conſeruationis inferiorũ & cõ-
prehenſionis: nam firmamentum infra ſuæ ſpheræ cir
cunferentiam, omnia ſenſibilia comprehendit, & per
alterum generationis vel corruptionis officium, quic-
quid eſt de eſſe & ſubſtantia vniuerſi cuſtodit, nec de-
ſtructionem permittit: Sic Chriſtus ars & ſapiẽtia Dei
patris, infra ſinum ſuæ poteſtatis prędeſtinatos conti-
net & pręſcitos, nec prædeſtinationis filios finaliter per
mittit ire ad interitum, nec præſcitos ex toto in nihilũ.
Nã filios gratię pręſeruat ad gloriam, reprobationis ve
ro filios ſeruat ad gehennam, vt ſicut in bonis immuta
bilis Deo gratia commendatur, ita eius inflexibilis iu-
ſtitia quæ videbitur in reprobis, timeatur: vnde ſapiẽs
dicit. Tempore caſus ſui inueniet firmamentum. & Eccle.3.
rurſum. Iuſtitia eius proteget te, & in die agnitio- Eccle 27
nis inuenies firmamentum. & rurſum.. Item quartò
ratione diuinę inhabitationis, nã cum Deus ſit in om-
ni creatura, cœlum tamen ſiue firmamentũ pro ſpecia
li ſede ſibi vendicat, quia ibi ſingulariter & excellẽter
operando, maieſtatis ſuæ præſentiam manifeſtat, vt di-
cit Dama. ſicut humanitas quæ de virgine eſt aſſum-
pta, ſingulare diuinitatis habitaculum eſt effecta, quan-
do verbum caro factum eſt,& habitauit in nobis, vnde
dicit Paulus. Complacuit omnem plenitudinem inha-
bitare,& per eum omnia reconciliari,&c. de præpara- Coll.1.
to habitaculo ſuo,& in tertio Reg. Cum orauerit in lo
co hoc, tu exaudies in cœlo in firmamento habitaculi 3.Reg.8.
tui,&c.& in Exod. Sanctuarium tuũ ꝙ firmauerũt ma
nus tuæ:& in eodem. Firmiſſimo habitaculo ꝙ opera Exod.15
tus,&c. Ideò.n.diuinitas Chriſti humanitatem inhabi
tat, vt homines per hominẽ deprecantes audiat,& eo-
rum poſtulationibus condeſcendat, propter ꝙ omnes
collectæ & orationes Eccleſiæ per Chriſtum noſtrum
finiuntur, vnde dicit Paulus. In quo habitat pleni- Colloſ.2.
tudo diuinitatis corporaliter,& eſtis in illo repleti,&c.
Itẽ quintò ratione circularis reuolutionis: circularẽ.n.
formam habet firmamentum, & motum obliquè vo-
lubilem. ſi.n.firmamentũ moueretur in directũ quo ad
nos, generatio rerũ inferiorũ non perficeretur, & talis
forma quæ eſt perfecta & nobiliſſima, nobiliſſimo cor
pore erat danda, quia talis figura continuo motui eius
fuit neceſſaria. Circularis immò circulus perfectiſſi-
mus eſt ipſe Chriſtus, in quo duæ extremitates lineæ
velut in puncto vniuntur. Nam diuinitas quæ omniũ
rerum caput eſt & principium, cũ natura humana quę
finis erat omnium creaturarum,& vltimò in eſſe pro-
ducta, in ipſo Chriſto velut in puncto in vnione per-
ſonæ eſt coniuncta,& tanta firmitate roborata. Firma
tæ.n.ſunt duæ naturæ in vna perſona, ſic ꝙ vna ab al-
tera nunquam poterit ſeparari. Et ideò propriè Chri-
ſtus nomen obtinet firmamẽti, cuius motus & opera-
tio circularis eſt. De ſinu enim patris, in virginis vte-
rum eſt ingreſſus, deinde per mundum & limbum
progrediens iterum ad patrem eſt reuerſus, ſicut di-
citur in Ioann. Exiui à patre,& veni in mundum:
& iterum relinquo mundum,& vado ad patrem:& in Eccl.1
Eccl. Oritur ſol & occidit,& ad locũ ſuum reuertitur
gyrat per meridiem,& flectitur ad Aquilonẽ,&c. Ec-
ce motus Chriſti reflexus & obliquus. Attingit.n.à fi-
ne vſq; ad finem fortiter,& diſponit omnia ſuauiter, ſi Sap.8
cut dicitur in Sap. Quia nũc flectitur ad aquilonem.i.
ad peccatores in peccatis induratos, per miſericordiã
illorũ corda ad pœnitentiam remolliendo, nunc verò
ad meridiem.i.ad bonos in feruore charitatis exiſtẽtes,
ipſos conſolando: ideò dicitur in Ec. In meridiano exu
rit terram,&c.& Eſd. Conuertitur in gyro cœli,& ite Eccſ.43.
rũ reuertitur in eundẽ locũ in vno die. Itẽ ſextò ratio- 3.Eſdr.4
ne fortiſſimę impreſſionis,& aggregationis luminis in
centro. Nam cũ ſit firmamentũ corpus ſphericũ,& lu
minoſum,& concauum,& conuexum, cuius medium
& centrũ ex omni parte ex ſe emittit radium ad ſuum
medium. Vnde cum terra teneat vicem centri, manife
ſtũ eſt, ꝙ in terra ſit radiorũ maxima aggregatio,& ex
influentia radiorum luminis maxima fit variarum ſpe
cierum productio,& generatio. Firmamentum igitu
lucidum,& conuexum ſignificat Chriſtum Dominũ

qui,

qui eſt lux vera, illuminans omnẽ hominẽ venientẽ in
Ioann. 1. hunc mundũ: vt dicit Ioa. cuius ſpherica rotunditas. i.
æterna poteſtas, oĩa continet & ſuſtentat, cuius lumi-
noſitas oĩa illuſtrat, cuius conuexitas omniũ bonorum
gratiarũ, & donorũ plenitudinẽ cõmenſurat: iuxta il-
Ioann. 1 lud Ioa. Vidimus eũ quaſi vnigenitũ à patre, plenũ gra
tiæ, & veritatis. Ab iſtius igitur firmamẽti cõuexitate,
ad cor humanũ, velut ad propriũ centrũ trãſfundũtur
Ioan. 1. radij gratiarũ, & ib. De plenitudine eius oẽs recipimus
gratiã pro gratia. Plena igitur fit impreſſio, & coaduna-
tio cœleſtis luminis in corde hominis, quo ad ipſius iu
ſtificationẽ; plenior quãtũ ad illuſtrationẽ ſapientię, &
veritatis inſpirationẽ; pleniſſima verò quoad conſum-
mationẽ iuſtitiæ, & finalẽ charitatis in hominẽ perfe-
Rom. 13 ctionẽ, & conſeruationẽ: ideò ait Apo. Plenitudo legis
Pſal. 4. eſt charitas. De prima dicitur in Pſal. Plena eſt iuſtitia
Pſal. 64 dextera eius, & iterũ in alio Pſal. Flumẽ Dei repletũ eſt
aquis, &c. A Chriſto. n. velut à fonte procedit flumẽ pe
nitentiæ, qua anima a ſordibus abluitur & purgatur, &
ad videndũ lumẽ deſuper veniens diſponitur, & habili
Ioan. 9. tatur: ſicut dicitur in Io. Abij, laui, & vidi: & in Sa. Oĩs
Sap. 17. orbis terrarũ limpido replebatur lumine, &c. De ſecũ-
Eſa. 11. do dicitur in Eſ. Replebitur terra ſcientia Domini, qua
Pſal. 72. ſi aquæ maris operiẽtis. De tertiò dicitur in Pſal. Dies
Iob 36. pleni inueniũtur in eis: & Iob. Cõplebunt dies ſuos in
Cant. 5. bono, & annos ſuos in gloria: & in Can. Reſident iuxta
influenta pleniſſima. Talibus radijs à Chriſto effluenti
bus, tanquã à firmamento nobiliſſimo virtutũ, & meri
torũ, ſpecies in electorũ cordibus procreantur, iuxta il-
Eccle. 34 lud Ec. Ipſe eſt firmamentum virtutis, tegimẽ ardoris
& vmbraculũ meridiei, deprecatio offenſionis, adiuto
riũ caſus exaltans animã, & illuminans oculos, dans ſa-
nitatẽ, vitam, & benedictionem, q. d. Ec. à Chriſto ve-
lut à firmamento effluit virtutis perditæ reſtitutio, ar-
doris concupiſcentię, & diabolicæ inflammationis re-
preſſio, perſecutionis mitigatio, de offenſis remiſſio &
1. Ioan. 2 apud patrẽ pro peccatis propitiatio: vt dicitur in Ioa. &
Dan 10. in Dan. à ruina & caſu ſubleuatio, & in Pſal. Cũ cecide
Prò. 36. rit non collidetur, & in Pr. Septies cadit iuſtus, affectio
nis ad cœleſtia eleuatio, in primo Re. Vt ſedeat cũ prin
Pſal 24. cipibus, & in Pſal. Exaltaui animã meã, ſecretorũ reue
Proue. 2 latio, collatio impaſſibilitatis, donũ immortalitatis, be-
1. Reg 30. nedictio æternæ hæreditatis, iterũ in alio Pſal. Illic mã
Pſal. 134 dauit Dominus benedictionẽ, & vitã, &c. Iſta decẽ bo
na, velut decẽ radij à Chriſto exeunt, ad perfectionem
hominũ emanare, & effluere vndiq; nõ deſiſtũt, vnde
Gen. 7. dicitur in Ge. Cataractæ cœli apertæ ſunt, & facta eſt
4. Reg. 7. pluuia magna, &c. & 4. in Reg. Si fecerit Deus catara-
ctas cœli aperire, nũquid poterit eẽ quod loqueris? &c.
Itẽ ſeptimò ratione inflãmationis, nã firmamentum il
lud inflãmat, ad quod per contactũ appropinquat. Hoc
Chriſto conuenit, qui ſibi gratia & fauore coniunctos
ad diuinũ amorẽ inflãmat penitus & accendit, vt patet
in Apoſtolis, qui tantò feruentiori igniculo ſunt accẽſi
quantò magis ſibi vicini, meruerunt fieri per familiari
Deut. 33 tatis gratiã propinqui, iuxta illud Deut. Qui appropin-
quant pedibus eius, &c. Vnde doctrina Chriſti ignea,
ipſos fecit feruidos penitus & ignitos, vnde dicitur in
Tren. 1. Tren. De excelſo miſit ignẽ in oſſibus meis, & erudi-
Ezec. 1. uit me Dominus: & Ezec. Vidi ſpeciẽ eius quaſi ſpeciẽ
electri, & quaſi aſpectũ ignis intrinſecus, &c. Loquitur
de ſedente in Throno ſuper firmamentũ, qui vtiq; ſi-
gnificat Chriſtũ, cuius humanitas ſignificatur per ele-
ctrũ, q eſt metallũ ex auro & argento cõpoſitũ, ſubtili
artificio conflatum. Nã in auro incorruptibili animæ
Chriſti immortalitas, in argento candido & mundo, aſ
ſumpti corporis puritas deſignatur, ex his duobus Chri-
ſtus ſecundũ hominẽ eſt formatus, qui ſecundũ vtran-
q; naturã argento mundior, & auro obrizo pretioſior
inæſtimabiliter arbitratur. Iſtud electrum intrinſecus

vidit igneũ, quia corpus Chriſti cũ anima, Deo qui eſt
ignis conſumens ineffabiliter eſt vnitũ. Iſtius ſedentis
ſpecies, à medio corporis & ſurſum, videbatur ardens
intrinſecus & latens, à lumbis verò deorſum, ignis ſplẽ
dens exterius & apparens. Nam Chriſti virtus cum ſu-
pernis ſpiritibus quantũ ardeat, humana ratio non ex-
cogitat, vnde dicit Iſa. Quis poteſt habitare cũ igne de Iſa. 33.
uorãte, & cũ ardoribus ſempiternis, &c. & Eze. In me- Ezec. 18
dio lapidum ignitorũ ambulaſti. A lũbis autẽ deorſum
apparet ignis ſplendens, quia in quantũ Apoſtolos &
alios gratiæ filios accenderit, per facti euidentiam om
nibus eſt apparens. Nam in lũbis ſedes eſt generationis
& ideò à lumbis deorſum in circuitu ſplendere dicitur
quia in illis quos per gratiam gignit, ampliori gratia ſer
ueſcere ſe oſtendit, vnde dicitur in Leu. Sanctificabor Leuit. 10
in his, qui appropinquant mihi, &c. Nos ſiquidem la-
tet, quantũ Chriſti virtus accendit illos, qui ſunt in pa-
tria, ſed per multa exẽpla videmus, qualiter à ſua gratia
igniuntur, quos per verbum vitæ genuit hic in via. &
ideò benè firmamentum dicitur, quia mens quę ab eo
tangitur, accenditur ſubitò & ignitur. Itẽ octauò, ratio-
ne impermutabilis fixionis, quia firmamentũ in ſua na
tura immutabile permanet, & perſiſtit: & quamuis in-
feriora varijs impreſſionibus alteret, & immutet, tamẽ
mutabilitatẽ inferiorũ corporũ in ſe non recipit, nec
admittit. Hæc firmamẽti proprietas eſt in Chriſto ma-
nifeſta, cuius bonitatẽ humana peruerſitas nõ ſuperat
cuius miſericordiam ad vltimam pœnam creaturę ma
litia non inclinat, quia ex innata ſibi bonitate ſemper
punit citra meritum, & remunerat ſupra dignum, ideò
dicit Abac. Cũ iratus fueris, miſericordiæ recordabe- Abac. 3.
ris: & Pſal. Iratus es, & miſertus es nobis. imo quando Pſal. 59.
exigente iuſtitia, nunquam iratus aliquos punit, in pu-
niendo tamen iraſcentis paſſionem non ſentit, ſicut di
citur in Sa. Tu dominator virtutis cum tranquillitate Sap. 12
iudicas, & cũ magna reuerentia diſponis nos, & in Pſa.
Mutabis eos & mutabuntur, tu autẽ idẽ ipſe es, &c. & Pſal 101
in Nume. Non eſt Deus quaſi homo vt mentiatur, nec Num. 23
vt filius hominis vt mutetur, & Malac. Ego ſum Deus Malch. 3
& non mutor, & Iac. Apud quem non eſt tranſmuta- Iac. 1.
tio, &c. Permanẽs itaq; veritas eſt in Chriſto, fixaque
bonitas: ſicut eſt permanens fixio vel ſtabilitas in firma
mento, vnde dicitur in Ecc. Amicus ſi permanſerit fi- Eccle. 3
xus, erit tibi coæqualis, quia permanet in die neceſſita
tis. Itẽ nonò, ratione immenſæ magnitudinis, & incõ
prehenſibilis dimenſionis. Nam ſicut cœli altitudo vel
latitudo ſuper verticem cœli graditur, &c. & in Eſdro. 3. Eſdr. 4
Excelſum eſt cœlum, &c. & Iob. Excelſior cœlo eſt, Iob. 11.
& quid facies? & Pſal. Super cœlos eſt gloria eius. Fir- Pſal. 112
mamentum quidem quandoque cum terra videtur cõ
iungi, vt patet in noſtro horizonte, ſiue in termino no
ſtri viſus, & tamen quantum diſtat a noſtro capite, tã- Baruch. 3
tum vel plus diſtat ab horizõte. Sic Chriſtus in terra vi-
ſus, cum hominibus conuerſatus, in nullo differre ab
alijs mortalibus eſt putatus. Vnde dixerunt: Vnde huic Matt. 13
ſapientia? nonne hic eſt filius Ioſeph & Mariæ? &c.
Falſa tamen fuit eorum opinio, ſicut falſa eſt oculi vi-
ſio, vbi putat adęquari terræ ſuperficiem firmamento,
vnde Iſai. Sicut exaltantur cœli a terra, ita viæ meæ à Eſai 55
vijs veſtris, &c. & Pſal. Eleuata eſt magnificentia tua ſu Pſal. 8.
per cœlos. Patet igitur ex prædictis, q humanitas aſſũ
pta, prædictis rationibus cœlum fuit, q firmamentum
eſt vocatũ. Nec caret natura & proprietate cœleſti vir
go beatiſſima, ad cuius vterum ſubintrandum per in-
carnationem verbi, eſt diuinitas inclinata, quando ſe-
cundum Pſal. Inclinauit cœlos & deſcẽdit: ibi verbum Pſal. 17.
Dei ſe inclinauit, & carne indutum ad nos venit, ſicut
ibi exponit glo. Cœli itaq; puritatem in ſe habere de-
buit Maria, de cuius mundiſſimis particulis. Illa puriſ-
ſima caro verbi cœleſtis vnibilis eſt aſſumpta. Ecce cœ
lum

lum & cœli cœlorum deitatis magnitudinũ ad plenũ
3.Reg.8. capere non poſſunt, ſicut dicitur in tertio Re. & ad cõ-
prehendendã magnificentiã gloriæ ſanctitatis eius, vir
tutes cœleſtes non ſufficiunt, & tamen Maria ipſumcũ
Sap.11 plenitudine deitatis genuit, ad cuius ſuſceptionẽ totus
mundus nõ ſufficit, nec ſuffecit: iuxta illud Sap. Tãquã
Eſai.40. momentũ ſtateræ eſt ante te orbis terrarũ, & tãquã gut
ta roris antelucani, &c. & Iſa. Ecce omnes gentes quaſi
non ſint, ſic ſunt corã te, &c. Patet igitur ꝙ Maria Deũ
incõprehenſibilẽ totũ & plenũ in ſe nullatenus ſuſce-
piſſet, niſi virtute & gratia, cœli magnitudinẽ tranſcen
diſſet. Cœlo igitur cęlica virgo cõparatur, quia cœlo ni
hil purius, nihil ſublimius, nihil pulchrius, nihil vtilius,
nihil cõmunius, nihil velocius, nihil perfectius, nihil
durabilius inter corpora viſibilia inuenitur. Cœlo igi-
tur nihil eſt purius, & hoc propter naturæ ſuæ trãſparẽ
tiã & diaphaneitatẽ: & hoc glorioſiſſimæ virgini con
uenit, propter omnimodã ipſius munditiã & caſtitatẽ.
Nã per ſanctificationis gratiã in vtero materno extitit
ab omni originalis culpæ fœditate deputata, & ad ſu-
Pſal.92. ſceptionem verbi vitæ antequã naſceretur diſpoſita &
præordinata, iuxta illud Pſal. Parata eſt ſedes tua ex tũc
&c. Nã quæ ab ęterno præelecta eſt, & prædeſtinata in
Dei ſcientia, vt ad tantã gloriã aſſumeretur, in materno
vtero à ſpiritu ſanctificante præuenta eſt & ſanctifica
ta, vt in tẽpore à patre luminũ præfixo, mater Dei fieri
Prou.8. mereretur, ſicut dicitur in Pr. Ab ęterno ordinata ſum
Eccle.24 & antequã terra fieret, & in Ec. Ab initio & ante ſæcu
la creata ſum. i. quodã priuilegiato modo creari præui-
Pſal.102 ſa, vt perficeret cœlũ, in quo Deus nouo modo reſide-
Iſa.vlti. ret, ſicut dicit Pſal. Dominus in cœlo parauit ſedẽ ſuã,
& Iſa. Cœlũ mihi ſedes eſt, &c. Hanc ſedẽ ſibi parauit
omniũ artifex, & ſapientia Chriſtus in virginali ſancti
ficatione, ipſam ſedẽ ſubintrauit, & in ipſa quieuit in ip
3.Reg.10. ſius virginis fœcundatione. Vnde præfigurata eſt per
Thronũ Salomonis, quẽ fecit de ebore grandẽ. Et per
ſedile, vel ferculũ, ꝙ fecit ſibi Salomon de lignis libani,
cuius aſcenſus ſuit paupereus, & reclinatoriũ aureũ, vt
Canti.3 dicitur in Can. Hæc omnia de his ſedibus dicta, purita
ti conueniunt virginali, quia pura fuit in vtero, purior
in mundo, puriſſima hæc rutilat nunc in cœlo. Prima
refertur ad ortus ipſius ſanctificationẽ, quantũ ad fœdi
tatis originalis ablationẽ. Secunda ad eius miraculoſam
fœcũdationẽ, qñ nõ ſolum per Spiritumſanctũ superue
nientẽ pronitas fomitis eſt extincta, immò etiã omnis
poteſtas peccandi ab ipſa eſt ablata, & in gratia eſt to-
taliter confirmata. Tertia refertur ad eius glorioſam in
cœlo collocationẽ, qñ penitus ablata omni infirmitate
corporali, in naturã cœleſtẽ per immortalitatis dotem
eſt mutata. Prima itaq; puritas. ſ. originalis, ſignificatur
in ſede facta de lignis libani. Nã illa ligna ſunt cedrina,
quæ habent naturã & proprietatẽ imputribilitatis, &
emittunt ſpiramen fragrantiæ & odoris. Et hoc conue
nit eius mundiſſimis mẽbris, per ſanctificationis gratiã
Eccle.24 à motibus fomitis alienis, iuxta illud Eccle. Ego quaſi
libanus non inciſus euaporaui, & ſicut balſamus non
mixtus odor meus. Libanus fuit per innocentiã nõ in-
ciſus per peccandi impotentiã, & ideò euaporauit odo-
rẽ balſamo impermixto ſuauiorẽ. Nam tota maſſa in
Adam corruptioni fomitis eſt admixta, & ſic per cõſe
quens adulterata, licet virginis corpuſculum ab hac cor
ruptela eſt per gratiam liberatũ, & ideò effudit odorẽ
ſuauiſſimũ tanquam balſamũ impermixtũ. i. filium cu
Gene.27. ius odor eſt ſicut odor agri pleni, cui benedixit Deus,
vt dicitur in Ge. Secunda puritas. ſ. virtualis, quã cõtra-
xit ex conceptione verbi, ſignificatur in mũditia Thro
ni eburnei. Ebur. n. cãdidiſſimum & ſolidiſſimũ, nihil
habens in ſe concauum vel poroſum, deſignat mundi-
tiam Mariæ virgineam, per præſantiã ipſius concepti
verbi, in totius gratię plenitudine ſolidatam. Nã ipſa ſo

la plena gratia inter mulieres eſt reperta, cuius intelle-
ctus repletus eſt apertiſſima fidei veritate, ſicut beata
dixit Eliſabeth. Beata quæ credidiſti, quoniam perficiẽ
tur in te, quæ dicta ſunt tibi a Domino. Eius etiam affe Luc.1.
ctus repletus eſt feruentiſſima charitate. Eburneum ve
rò. i. virgineũ corpus repletũ eſt maieſtate, & ideò ſi-
gnificatur per ſolium in quo ſedere vidit Dñm Iſa. Vi- Iſa.6.
di (inquit) Dominũ ſedentẽ ſuper ſoliũ excelſum & ele
uatũ, & plena erat domus à maieſtate eius, &c. Excel-
lum ſiquidẽ fuit hoc ſoliũ, quia ſupra conditionẽ natu-
ræ corruptę à fomite liberatum. Eleuatũ autẽ eſt dictũ
quia ſupra hominẽ ne peccandi habeat potẽtiã, eſt per
gratiæ beneficium confirmatũ. Pura itaq; fuit naſcen-
do; purior Dei verbum concipiendo; puriſſima verò,
omnes moleſtias corrupti corporis in ſua aſſumptione
finaliter euadendo: & ideò benè cõparabilis eſt cœlo
ratione incorruptionis & omnimodæ puritatis. Item
ſicut cœlo inter corporalia quoad ſe nihil ſublimius,
quia nihil à centro terræ remotius, & hoc forſitan pro
pter diſparẽ circunferentiæ & centri qualitatẽ, nã cen-
trum ſuo pondere petit imum, ſpheræ verò circunferẽ
tia ſua leuitate tendit ſurſum vſq; ad ſummum, ſic vir-
go benedicta à mole fomitis, & amore carnalis affe-
ctionis per gratiam abſoluta, tota à mundano conſor-
tio differens & recedẽs, vita & moribus in cœleſtibus
eſt locata, iuxta illud Eccl. Ego in altiſſimis habito, &
quia in altiſſimis, & inauditis Dei conſilijs ſemper mã Eccle.24
ſit, & aliquid propter cœleſtia inter mundi proſpera nõ
curauit, ideò ſignificatur in Ge. per ſcalam quam vidit
Iacob, cuius cacumẽ tangebat cœlum, & Dominus in- Gene.28
nixus ſcalæ, &c. Scala cælica per quam patet aſcenſus ad
æterna, eſt Maria, quæ à Iacob eſt viſa in ſomnis, quia
Mariæ præſentia, præuiſa eſt multipliciter à prophetis.
Latera huius ſcalæ ſunt tribus duæ. ſ. ſacerdotalis & re-
galis, ex quibus Maria contraxit originem ſecundũ car
nem. Gradus interſcalares, ſunt eius priuilegia & digni
tates ſingulares, huius ſcalæ cacumen in Deo eſt, & ei
coniungitur per cœleſtem conuerſationem, ſicut dici-
tur in Apoc. Signum magnũ apparuit in cœlo, mulier Apoc.12
amicta ſole, &c. De iſta inhærentia cũ cœlo dicit Ber.
O virgo virginum virga ſublimis, in quam ſublime tu
um ſanctum verticem erigis, vſq; ad ſedentẽ in Thro-
no, vſq; ad Dominum maieſtatis, nec id quidem mirũ
eſt, quia mittis in altum radices humilitatis. Per hãc ſca
lam deſcendit Angelus magni conſilij, vt noſtram aſſu
meret infirmitatem, vnde Apo. Qui deſcendit, ipſe eſt Ephe.4
qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt impleret omnia.
Per hanc etiam ſcalam angeli aſcendunt. ſ. qui angelicã
vitam ducunt. Hiero. In carne ſtudeamus per Mariam
aſcendere ad ipſum, qui per ipſam ad nos deſcendit, vt
per eam ipſius inueniamus gratiam, qui per eam ad no
ſtram deuenit miſeriam. Per te habeamus aſcenſum ad
filium ò benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, ma
ter ſalutis, vt per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt no
bis. Patet itaq; ꝙ Maria tãquam cœlum locũ ſupremũ
ſibi vendicat, & nos hęreditatis cœleſtis amatores in
cœleſtibus coadaptat, iuxta illud Eccle. In hæreditate Ecc.c.24
Domini morabor, &c. Item cœlo nihil eſt pulchrius,
nihilq; aſpectui eſt iucundius, & hoc propter ordinatiſ
ſimam contentorum ipſius varietatem. Nam ſol & lu-
na & cætera ſydera fixa vel non fixa, ornant mirabili-
ter firmamẽtum, ſic illa glorioſa virgo cœlo ſimillima
poſt ſuum filium, qui eſt ſpecioſus forma præ filijs ho-
minum, immò præ multis milibus Angelorum, inter
omnes creaturas eſt pulcherrima, & ad intuendum ma
gis grata. Ideò dicit Eccl. Altitudinis firmamentũ pul- Eccle.43
chritudo eius, ſpecies cœli in viſione gloriæ, &c. Stella-
rum glorioſa numeroſitas, virtutum & gratiarum ſin-
gulariũ eſt diuerſitas, quibus miſericordię mater ineſti
mabiliter decoratur, idem rurſus. Vas caſtrorum in ex-
celſis Eccle.43

celſis in firmaměto cœli reſplendens glorioſa. Ideò de-
Apo.12. ſcribitur in Apoc. ꝙ mulier illa cœleſtis fuit amicta ſo
le, & corona duodecim ſtellarũ in capite ipſius. Vnde
angeli admirantes ipſius pulchritudinẽ, prout poſſunt,
Canti.6. ipſius gloriam per ſimilitudinem corporũ cœleſtiũ ex
primunt, & deſcribunt in Cant. Quæ eſt iſta quæ pro-
greditur ſicut aurora cõſurgens, pulchra vt luna, electa
vt ſol? & cætera. Sole enim nihil pulchrius eſt de
die, luna nihil pulchrius de nocte, aurora nihil for-
moſius in confinio vtriuſque. Progreſſa eſt igitur vt
aurora in naſcendo, per mundum progreſſa eſt quaſi lu
na in virtutibus concreſcendo: egreſſa eſt de mundo,
ſingularem gloriæ dignitatem quaſi ſol præ cæteris ob
tinendo. Aurora ſiquidem finis eſt noctis, & principiũ
diei ſubſequentis, & indiciũ ſolis iam in proximo oriẽ
tis, ſic Maria in ſuo ortu fuit quaſi finis, & conſumma-
tio culpæ originalis, & euacuatio omnis tenebræ ſpiri-
tualis. Fuit etiam lucis vere præambulum indicium, &
2.Reg.23. futuræ gratiæ in mundum præueniens argumẽtũ, quia
ortus virginis aduentum annunciauit in proximo Sal
uatori, vnde dicitur in 2. Reg. Sicut lux auroræ oriente
Oſeę.6. ſole rutilat, & ſicut herba germinat de terra, &c. & in
Oſea. Quaſi diluculũ præparatus eſt egreſſus eius, &c.
Dicitur ergo virgo eſſe quaſi aurora conſurgens, per
gratiam ipſam ſanctificantem à corruptione ſpiritua-
lis & corporalis culpę ſe erigens, quia non iacuit incli-
nata ex toto per culpam originalem, ſicut iacent nõ re
nati; nec ſedit partim erecta, partim proſtrata habens
pronitatem concupiſcentiæ, ſicut habent baptizati, ſed
dicitur conſurgens .i. ex toto ad cœleſtia ſe erigens, &
extendens, quia nullum in ipſa remanſit inclinatiuum
vel motiuum ad peccandum. Ber. Copioſiſſima ſancti
ficationis gratia deſcẽdit in Mariam Dei matrem, quæ
Pſal.73. non ſolùm ſanctificauit eius ortum, ſed à peccato eam
cuſtodiuit immunem, iuxta illud Pſal. Tu fabricatus es
auroram, & ſolem. Vnde ſicut veniente aurora abũdat
Iud.6. ros, ſic naſcente virgine, ros benedictionis & gratia in-
cœpit mundi ſuperficiem infundere, & corda credenti-
tium adimplere, ꝙ innuitur in libro Iud. Cõpreſſo vel
lere ros repleuit terram: ſicut manna iacuit quaſi ros in
Exodi.16 circuitu caſtrorum, mane vel aurora conſurgente, vt di
Gene.32 citur in Ex. Ideò etiam Iacob ſurgente aurora, meruit
Iob.38 accipere benedictionem, vt dicitur in Ge. Et ideò qui
benedictionibus gratiæ & gloriæ repleri deſiderat, ac
cedat ad auroram, requirat & Mariam: vnde dicit Iob.
Præcepiſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum.
Pulchra verò fuit vt luna, quoad gratiam conceptio-
nis, quia Luna Soli coniuncta radium ſolarem recipit,
& accenſa radium receptum ad terram transfundit. Sic
Eccle.44 Maria paternum radium Dei verbum caro factum in
ſe concepit, & conceptum ſine virginitatis detrimento
peperit & transfundit, iuxta illud Eccl. A luna ſignum
diei feſti, &c. Pulcherrima autem vt Sol facta eſt, quo-
ad gloriam ſuæ aſſumptionis, quando omnes creaturas
Eccle.26 in luminoſitate dignitatis, in feruore charitatis in ma-
gnitudine poteſtatis tranſcendere meruit, ſicut Sol cæ-
tera ſydera pręcellit: ſicut dicitur in Ec. Sicut Sol oriẽs
in altiſſimis Dei, ſic bonæ mulieris ſpecies in ornamẽ-
tum domus. Sicut igitur pulchritudo firmamenti con-
ſiſtit in his, & alijs corporibus luminoſis, ſic pulchritu-
do Mariæ in prædictis operibus virtuoſis. Itẽ cœlo ni-
hil vtilius, quia ex virtute & influentia cœli, mortua &
inueterata reuiuiſcunt & renaſcuntur, & quę conſum-
pta fuerant renouantur, nec poteſt aliquid viuere, vbi
virtus deſuper effluens nõ poteſt peruenire: & hoc vir
Eccle.24 gini glorioſę cõgruit, a cuius virtute & gratia vita vniu
cuiuſque oritur, & procedit, iuxta illud Eccl. In me om
nis gratia vitæ, & veritatis, in me omnis ſpes vitæ, & vir
tutis. Sicut ergo cœlum ſuos emittit radios ad vegeta-
tionem, & ſenſificationem inferiorum, ſic virgo cœle-
ſtis radios miſericordiæ transfundit ad viuificationem
peccatorum, & ad conſeruationem electorum, dicitur
enim in Eccle. Sapientia inſpirat vitam filijs ſuis, & in Eccle.4.
Cant. Emiſſiones tuæ paradiſus, malorum, &c. Sicut.n. Can 4
paradiſus à ſe emittit flumina, & fontes continuè ema-
nantes, herbas, & arbores fructificantes, ſic mater mi-
ſericordię à ſe emittit riuulos, & fontes gratiarum qui-
bus corda arida infunduntur, & imbuuntur, & fructus
virtutum quibus affectiones illorum qui eſuriunt iuſti
tiam, fructuoſis operibus nutriũtur. Ideò ſignatur per
paradiſum voluptatis, quem plantauit Dominus à prin Gene.2
cipio, in quo poſuit hominem quem formauit. Quia
in beata virgine eſt repoſitus in incarnatione ille cœle-
ſtis homo .ſ. Chriſtus, non ab homine, ſed à ſolo Deo,
vnde dicitur in Eſther. Fecit Rex regum conuiuium Eſther.1
in veſtibulo horti, cõſiti ad modũ denſi nemoris. Hor
tus eſt virginis vterus, in quo Rex regum noſtrę mor-
talitatis veſtibus eſt indutus, vnde dicitur in Can. Hor- Cant.4.
tus concluſus ſoror mea ſponſa. Hic hortus ad modum
denſi nemoris eſt conſitus, quia in ipſa omnium virtu
tum genera, ſine menſura & numero ſunt inſerta. Hæ
verò plantationes non terrenæ, ſed cœleſtes & ſpiritua Deut.33
les ſunt inſertiones, vnde dicitur in Deu. De pomis cœ
li & rore, de pomis fructuum ſolis & lunę erit benedi-
ctio tua. Et ideò qui aridos vel etiam mortuos in pec-
catis ſe ſentiunt, ad Mariam debent feſtinare, quia in
ipſa velut in cœlo aut in Paradiſo, omnia prædicta po- Eccle.24
tuerunt inuenire: iuxta illud Eccl. Adimplet quaſi Eu
phrates ſenſum, & multiplicat quaſi Iordanis in tẽpore
meſſis. Item cœlo nihil eſt communius, & hoc eſt
propter eius immenſurabilem quantitatem, quia quan
tum de ſe eſt, omnibus ſe æqualiter commenſurat, &
luminis ſui radios indeſinenter omnibus adminiſtrat.
Sic innata virginis bonitas à nullo ſe ſubtrahit, ſed om-
nibus ſe communicat & diffundit, niſi illi forſitan, qui
voluntariè ſe ab ea illuminari negligit vel contemnit. Iob.25.
vnde dicitur in Iob. Super quem non fulget lumen il- Eccle.24
lius, &c. Vnde & ipſa dicit in Eccle. Ego feci, vt orire
tur in cœlo lumen indeficiens, &c.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

Meditationum vitæ Domini noſtri Ieſu Chriſti ad virginem ſanctimonialem.

PROLOGVS.

INTER alia virtutum & laudum
pręconia de ſanctiſſima virgine Ce
cilia legitur ꝙ Euangelium Chriſti
abſconditũ ſemper portabat in pe-
ctore. Quod ſic intelligi debere vi
detur, ꝙ ipſa de vita Domini Ieſu
in Euangelio tradita, quædam ſibi
deuotiora prælegerat, in quibus meditabatur die ac
nocte, corde puro, & integro, attentione præcipua &
feruenti, & cum plena circulatione reincipiens iterum
& dulci ac ſuaui guſtu ruminans, ea in arcano pectoris
ſui collocabat. Simile tibi ſuadeo faciendum. Super om
nia namq; inter ſpiritualis exercitij ſtudia, hoc magis
neceſſarium, magisq; proficuum credo, & quod ad cel
ſiorem gradum producere poſſit. Nuſquam enim inue
nies vbi ſic doceri poſſis, contra vana blandimenta &
caduca, contra tribulationes & aduerſa, cõtra hoſtium
ten-

tentaměta, & vitia, ſicut in vita Domini Ieſu quæ fuit abſq; omni defectu perfectiſſima. Ex freqoēti.n. & aſſueta meditatione vitę ipſius adducitur aīa in quãdam familiaritatē, confidētiã, & amorē ipſius, ita ꝙ alia vilipendit & contemnit. Inſuper fortificatur & inſtruitur quid facere, quid ve fugere debeat. Dico primò ꝙ iugis meditatio vitę Dñi Ieſu roborat & ſtabilit mentē contra vana & caduca, vt patet in prædicta beata Cecilia, quę ita cor ſuũ repleuerat de vita Chriſti, ꝙ in ipſam vana intrare non poterãt: vnde in põpa nuptiarũ exiſtens, vbi tot vana geruntur, cantantibus organis, ipſa ſtabili corde ſoli Deo vacabat, dicēs. Fiat Domine cor meũ & corpus meũ immaculatũ; vt non confundar. Secundò fortificat contra tribulationes & aduerſa, vt patet in martyribus. Circa quod ſic dicit Ber. Inde tolerãtia martyrij prouenit, ꝙ in Chriſti vulneribus tota deuotione verſetur, & iugi meditatione demoretur. In illis ſtat martyr tripudians & triũphans, toto licet lacerato corpore, & rimãte latera fero. Vbi ergo tũc anima martyris? Nēpe in vulneribus Ieſu, & vulneribus nimirum patentibus ad introeundũ. Si in in ſuis eſſet visceribus, ſcrutans ea, ferrũ profectò ſentiret, dolorem nõ ferret, ſuccumberet & negaret. Hucuſque Ber. Inde eſt ꝙ non ſolũ martyres, ſed & confeſſores in tribulationibus & infirmitatibus ſuis, tantã patientiã habuerunt, & tota die habent. Si legas de beato Frãciſco, & de beata virgine Clara matre ac duciſſa tua, poteris inuenire, quomodo in multis tribulationibus penurijs & infirmitatibus, non ſolum patientes, ſed etiã iblares exiſtebant. Idem quotidiè videre potes in ducentibus ſanctã vitã, hoc ideò quia ipſorũ animæ nec erant, nec ſunt in eorũ corporibus, ſed in Chriſto ex deuota meditatione vitæ & ipſius. Tertio dico, ꝙ docent circa gerenda vt nec hoſtes nec vitia irruere vel fallere poſſint, hoc ideò, quia perfectio virtutum reperitur ibidē. Vbi.n. virtutes excelſæ paupertatis, eximiæ humilitatis, profundę ſapientiæ, orationis manſuetudinis, obedientiæ, patientiæ, cæterarũq; virtutum exẽpla & doctrinã ſic inuenies, ſicut in vita Domini virtutum? De hoc ſic breuiter ait Ber. In caſſum proindè quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliundè eas ſperandas putet, quã in domino virtutum, cuius doctrina ſeminarium prudentiæ, cuius miſericordia opus iuſtitiæ, cuius vita ſpeculũ temperantiæ, cuius mors inſigne eſt fortitudinis. Hucuſq; Ber. Qui ergo eũ ſequitur, errare non poteſt neque falli. Ad cuius virtutes imitandas & adipiſcēdas, ex frequenti meditatione cor accenditur, & animatur. Deinde illuminatur virtute, ita ꝙ & virtutem induit, & à veris falſa diſcernit, adeò vt plures fuerunt, illiterati, qui magna & profũda Dei myſteria cognouere. Vnde credis ꝙ beat. Franciſcus ad tantã virtutum copiam & ad tam luculentam intelligentiam ſcripturarum, ad tam etiam perſpicacem notitiam fallaciarum hoſtium & vitiorum peruenerit, niſi ex familiari conuerſatione & meditatione Domini ſui Ieſu? Propterea ſic ardenter afficiebatur ad ipſam, vt quaſi ſua pictura fieret. Nã in cunctis virtutibus quàm perfectius poterat imitabatur eandem, & tandem complente ac perficiente Ieſu per impreſſionem ſacrorũ ſtigmatũ, fuit in eum transformatus totaliter. Vides ergo ad quam excelſum gradum meditatio vitæ Chriſti perducit, ſed & tanquam fundamentũ efficax ad maiores contemplationis ſublimat gradus, quia ibidem inuenitur vnctio, quæ paulatim purificans & eleuans animam, docet de omnibus de quibus non eſt ſermo ad præſens. Nunc autem te in ipſas vitæ Chriſti meditationes, aliqualiter introducere cogitaui, ſed vellem, ꝙ hoc a magis experto, magiſq; docto acciperes, quia in talibus maxime inſufficiens ſum. Verũtamen iudicás melius fore aliqua, vtcũq; dicere, quàm penitus tacere, experiar impotentiam meã, & familiariter tecũ loquar, rudi & impolito ſermone, tũ vt melius poſſis quæ dicũtur capere, tũ vt nõ aurē ſed mentē ſtudeas inde reficere: non eſt.n. in ornatis ſermonibus, ſed in Domini Ieſu meditationibus inſiſtendũ. Ad quod etiã Hieronimi doctrina inducimur dicentis. Sermo rudis vſq; ad cor penetrat, politus autē paſcit aures. Spero autē, ꝙ ruditati tuæ conferet aliquid mea modicitas, ſed & in hoc magis ſpero, q. ſi te in his exercitari ſedula meditatione volueris, ipſum Dominũ de quo loquimur, magiſtrum habebis. Non autem credas ꝙ omnia quæ per ipſum dixiſſe, vel feciſſe conſtat, meditari poſſimus, vel ꝙ omnia ſcripta ſint, ego vero ad maiorē impreſſionē, ea ſic ac ſi ita fuiſſent narrabo, prout contingere vel contigiſſe credi poſſunt, ſecundum quaſdam imaginarias reprę ſentationes, quas animus diuerſimodè percipit. Nam & circa diuinã ſcripturã meditari, exponere, & intelligere multifariè, prout expedire credimus, poſſumus, dummodo nõ ſit contra veritatē vitæ, iuſtitiæ, ac doctrinæ, & non ſit cõtra fidē, & cõtra bonos mores. cũ autē me narrantē inuenies, ita dixit vel fecit Dominus Ieſus, ſeu alia quæ introducũtur, ſi illud per ſcripturã probari non poſſint nõ aliter accipias, quàm deuota meditatio exigit. Hoc eſt proindè accipe, ac ſi dicerem mediteris, ꝙ ita dixit vel fecit dñs Ieſus, & ſic de ſimilibus. Tu autē ſi ex his fructũ ſumere cupis, ita te prę ſentē exhibeas, his quæ per Dñm Ieſum dicta & facta narrantur, ac ſi tuis auribus audires, & oculis ea videres, toto mentis affectu diligenter delectabiliter & moroſè, omnibus alijs curis & ſolicitudinibus tunc omiſſis. Quare te precor dilecta filia, vt hunc laborē meũ quē ad laudē Dñi Ieſu, & tuũ profectũ, & meã vtilitatē aſſumpſi, lętanter ſuſcipias, & lætius, deuotius, & ſolicitius te exerceas in eodē. Initiũ de incarnatione ſumendum eſt, ſed quædam ipſam præceſſiſſe meditari poſſumus, tam in cœlis circa Deum & angelos ſuos beatiſſimos, quàm in terris circa virginem glorioſiſſimam, quæ mihi videntur primitùs explicanda. Et ideo de ipſis videamus.

Ser. 61. ſuper Cant.

Ser. 22. ſuper Cant.

Multi imitatores Chriſti illiterati profunda myſteria Dei cognouere.

Quomodo circa diuinã ſcripturã & dicta & facta ſaluatoris meditari debemus.

De ſolicita pro nobis interceſſione angelorum. Cap. 1.

CVm per longiſſima tempora vltra ſpacium quinque millium annorum miſerabiliter iaceret genus humanum, & nullus propter peccatum primi hominis aſcendere poſſet ad patriam beatiſſimi angelici ſpiritus compatientes tantæ ruinæ, ac de ſua reſtauratione ſoliciti, licet etiam pluries, primò tamen adueniente plenitudine temporis, deuotius, & inſtantius taliter ſupplicauerũt Domino procidentes in facies ſuas ante thronũ eius ſimul omnes congregati, & dixerunt. Dñe placuit maieſtati veſtræ, & rationalē creaturã.ſ. hominē creare, propter veſtrã bonitatem vt ipſe eſſet hic nobiſcũ, & vt nobis ex ipſo noſtrarũ contingeret reſtauratio ruinarũ. Sed ecce perreũt omnes & nemo ſaluatur, & in tot annorũ curriculis hoc videmus, ꝙ de oĩbus hoſtes noſtri triũphant, & de ipſis non noſtræ ruinæ, ſed tartareæ ſpeluncæ replentur. Vt quid ergo Dñe naſcuntur? quare traduntur beſtijs animæ confitantes tibi? & ſi ſecũdũ iuſtitiã veſtrã hoc fiat tamen miſericordiæ tẽpus eſt. Et ſi primi parentes veſtrũ mandatũ incautè tranſgreſſi ſunt, ſubueniat miſericordia veſtra. Mementote, ꝙ ad ſimilitudinem veſtram creaſti eos. Aperite Domine miſericorditer manum veſtram, & implete miſericorditer, oculi omnium ſpectant ad vos, ſicut oculi ſeruorum ad manus dominorum ſuorum, donec miſeramini & ſubueniatis remedio ſalutari humano generi.

De contentione inter miſericordiam & iuſtitiam, veritatem & pacem. Cap. 2.

His dictis, miſericordia pulſabat viſcera patris vt ſubueniret, ſecum pacem habẽs: ſed contradicebat veritas, habens ſecum iuſtitiam: & inter eas magna cõtrouerſia facta eſt, prout narrat Beatus Bernardus pulchro & longo ſtylo. Sed ego ſuccinctè (vt potero) referam ſummam. Frequenter enim ipſius dicta melliflua intendo adducere, ſed plerunq; cum exceptione, propter prolixitatem vitandam. In hoc ergo loco hæc eſt dicti ſui ſumma: dicebat Domina miſericordia. Nunquid in æternum proijcies Domine, aut obliuiſceris miſereri? & hoc ei longo tempore ſuſurrabat. Reſpondit Dominus. Vocentur ſorores veſtræ, quas cõtra vos paratas videtis, & eas pariter audiamus. Quibus vocatis, incepit miſericordia. Eget miſeratione diuina creatura rationalis, quoniam miſera facta eſt, & miſerabilis valde, venit tempus miſerendi, & iam præterijt. Econtra veritas. Oportet Domine implere ſermonem quem locutus es. Totus moriatur Adã, cũ omnibus qui in eo erant, quando prçuaricando pomũ guſtauit. Dixit miſericordia. Vt quid ergo Dñe me feciſti? Scit enim ipſa veritas, ꝙ ego perij, ſi nũquam miſereberis. Econtrario ipſa veritas. Si prædictam tuam ſententiã præuaricator euaſerit, perijt & veritas tua, & non permanet in æternũ. Fuit ergo hæc quæſtio miſſa ad filium. Ipſa autem veritas & miſericordia coram eo eadẽ dicebant, & addebat veritas. Fateor Domine, ꝙ bono zelo mouetur miſericordia, ſed non ſecundum iuſtitiã, quæ potius præuaricatori vult parcere q̃ ſorori. At miſericordia. Tu neutro parcis, & tanta indignatione ſæuis cõtra præuaricatorem, vt inuoluas pariter & ſororem. Sed nihilominus veritas fortiſsimè allegat. Domine contra te iſta quæſtio intorquetur, & eſt cauendum, ne verbũ patris euacuetur. Dixit pax. Parcite vobis à verbis iſtis, virtutũ non eſt honeſta contentio. Vides cõtrouerſiam magnam, & rationes fortes & efficaces: non videbatur quomodo circa hominẽ poſſent & miſericordia & veritas conſeruari. Scripſit autẽ Rex ſententiã, quam paci, quæ propinquius ei ſtabat, dedit legendã, ſic continentem. Hęc dicit; Perij ſi Adã non moriatur. Et hæc dicit. Perij ſi non miſericordiã conſequatur. Fiat mors bona, & habeant vtræq; quod petunt. Obſtupuerunt omnes in verbo ſapientiæ, & conſenſerunt ꝙ moriatur Adam, miſericordiã conſequendo. Sed quærunt quomodo mors poteſt fieri bona, cũ horribilis ſit ipſo auditui? Reſpondit Rex. Mors peccatorũ peſsima, ſed mors ſanctorũ pretioſa, & ianua vitæ. Inueniatur qui ex charitate moriatur, nõ obnoxius morti, & ſic mors non poterit tenere innoxiũ, ſed faciat in ea foramen, per quod trãſeant liberati. Placuit ſermo. Sed vbi talis poterit inueniri reſponderũt? Redijt ergo veritas ad terram, & miſericordia remanſit in cęlo. Nam iuxta prophetiã. Domine in cœlo miſericordia tua, & veritas tua vſque ad nubes, & circuit orbem terrarũ. Et nemo mundus à ſorde, nec infans vnius diei. Sed à miſericordia perluſtratur cœlũ, & neminem inuenit, qui ſufficientẽ ad hoc habeat charitatem. Omnes enim ſerui ſumus, & qui cũ bene fecerimus dicere debemus, illud Luc. quia inutiles ſerui ſumus. Et cũ nullus inueniret, qui maiorẽ charitatẽ haberet, vt animã ſuã pro ſeruis inutilibus poneret, redeũt ad conſtitutã diẽ anxiè plurimũ, nõ inuento quod deſiderabant, dixit pax. Vos neſcitis quicquã nec cogitatis, non eſt qui faciat bonũ, nõ eſt vſq; ad vnũ, ſed qui dedit conſiliũ ferat auxiliũ. Intellexit hoc Rex, & ait: Pœnitet me feciſſe hominem. Pœnitentiam me agere oportet, pro homine quẽ creaui: & vocato Gabriele dixit. Vade dic filiæ Sion. Ecce Rex tuus venit. Huc uſque Ber. Vides ergo, q̃ magni periculi fuit & eſt peccatum, & q̃ magna difficultas eſt remediũ inuenire. In hoc ergo conſenſerunt prædictæ virtutes præcipuè in perſona filij. Nã perſona patris aliqualiter videtur terribilis & potens, & ſic ſuſpicari quodammodo potuiſſent pax & miſericordia. Perſona verò ſpiritus, benigniſsima eſt, & ſic ſuſpicari poterant veritas & iuſtitia. Vnde perſona filij tanquam media accepta eſt, ad hoc remedium faciendum, hoc autem non propriè, ſed appropriatè intelligas. Tunc ergo impletũ eſt illud propheticum. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et hęc de his quæ in cœlis contingere potuerunt, poſſumus meditari.

Ser. 1. de annunciatione.

Deuoti Bernardi, deuotiſsima cõtemplatio.

Pſal. 137.

Iob 25. ſecundum 70. interp.

Luc. 17.

Pſal. 13.

Gen. 7.

Zachar. 9.

Pſal. 84.

De vita Mariæ Virginis, & ſeptem petitionibus eius. Cap. 3.

Circa Virginem, ex qua incarnatio facta fuit, meditari poſſumus vitã ipſius. Vnde ſcire debes, ꝙ dum eſſet trium annorũ, fuit à parentibus oblata in templũ, & ibi ſtetit vſq; ad decimumquartũ annum. Quid autẽ ibi fecerit, ſcire poſſumus ex reuelationibus ſuis, factis cuidã ſuæ deuotæ. Et credit, ꝙ fuit Sancta Eliſabeth: cuius feſtũ ſolẽniter celebramus. In quibus hæc inter alia continentur. Cũ (inquit) pater meus & mater mea me dimiſerunt in templo, ſtatui in corde meo habere Deũ in patrẽ, & deuotè ac frequenter cogitabã, quid poſſem facere Deo gratũ, vt dignaretur mihi dare gratiã ſuã, & feci me doceri legẽ Dei mei. Ex omnibus tamen præceptis diuinæ legis, tria præcepta præcipuè ſeruaui in corde meo, videlicet. Diliges Dominũ Deum tuũ, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Itẽ, diliges proximũ tuũ ſicut teipſum. Itẽ, habebis odio inimicum tuũ. Iſta inquit ſeruaui in animo meo, & ſtatim omnes virtutes cõprehendi, quę in ipſis continentur, & ita volo te facere. Anima autẽ aliquam virtutem habere non poteſt, ſi Deũ toto corde non diligat. Ab iſto enim amore deſcendit omnis gratiæ plenitudo, ſine qua nulla virtus in aliquam deſcendit, nec perſeuerat in anima, ſed fluit vt aqua, niſi ſuos inimicos .i. vitia & peccata habuerit odio. Qui vult ergo ſuam gratiam habere, & poſſidere, oportet eum, cor ſuum ad amorem & odium ordinare. Volo ergo te facere, vt faciebam ego. Surgebam enim ſemper in noctis medio, & pergebam ante altare templi, & tanto deſiderio, & tanta volũtate, & tanta affectione quãta poteram, & ſciebam, petebam gratiam ab omnipotenti Deo obſeruandi illa tria præcepta, & omnia alia mandata legis. Et ſic ſtando ante altare ſeptẽ petitiones Domino faciebã, quæ ſunt hæ. Primò enim petebam gratiã, qua poſſem implere dilectionis præceptum, ſ. ipſum diligere ex toto &c. Secundò petebam gratiam, qua poſſem diligere proximum ſecundũ voluntatem & beneplacitũ ſuum, & vt faceret me amare omnia, quæ ipſe amat & diligit. Tertiò petebã, vt me faceret odire & fugere omnia quæ odit. Quartò petebam humilitatem, patientiã, benignitatem, & mãſuetudinem, & omnes virtutes, per quas efficerer gratioſa ante conſpectũ ſuum. Quintò petebam, vt faceret me videre tẽpus, in quo eſſet nata illa Beatiſsima Virgo, quę debebat filiũ Dei parere, & vt cõſeruaret oculos meos, vt poſſem eam videre: linguã, vt poſſem eã laudare: manus, vt poſſem ei ſeruire: pedes, vt poſsẽ ire ad ſeruitiũ ſuũ: genua, vt poſſem adorare Dei filium in gremio ſuo. Sextò petebã gratiã, obediendi mãdatis & ordinationibus põtificis templi. Septimò petebam, vt templum & vniuerſum populum ſuum ad ſeruitium ſuum conſeruaret. His auditis dixit ancilla Chriſti.

Quis inimicus odio habendus.

O dul-

O dulciſsima Domina non eritis vos gratia & virtutibus plena. Reſpondit Beata Virgo. Pro firmo ſcias, ꝙ ita me reputabam ream & viliſsimã, & gratia Dei indignam ſicut tu. Propterea petebam ſic gratiã & virtutes, Et iterum. Filia tu credis, ꝙ omnem gratiam quã habui, habuerim ſine labore, ſed non eſt ita: immo dico tibi, ꝙ nullam gratiam, donum vel virtutem habui à Deo ſine magno labore, continua oratione, ardenti deſiderio, profunda deuotione, multis lachrymis, & multa afflictione, dicendo, cogitando ſemper placita ſibi ſicut ſciebam & poteram, excepta ſanctificationis gratia, qua ſancticata ſui in vtero matris. Et addidit, pro firmo ſcias, ꝙ nulla gratia deſcendit in animã, niſi per orationem & corporis afflictionem. Poſtquam autem dedimus Deo quæ ꝑ nos poſſumus, licet ſint pauca, ipſe venit in animam, ſecũ ferens iſta altiſsima dona, ꝙ videtur anima in ſeipſa deficere, & perdit memoriã, & non recordatur ſe feciſſe, vel dixiſſe aliquid Deo gratum, & tunc videtur ſibijpſi vilior, & deſpectior ꝗ vnquã fuerit. Hucuſq; de dictis reuelationibus.

De vita Beatæ Virginis.

Beatus vero Hieronymus ſic ſcribit. Hanc ſibi regulam Beata Virgo ſtatuerat, vt à mane vſq; ad horã tertiã orationibus inſiſteret. A tertia vſq; ad nonam, externo opere ſe occuparet. A nona verò iterũ ab oratione nõ recedebat, quouſq; dum illi Angelus appareret, de cuius manu eſcam accipere ſolebat & melius in Dei opere & amore proficiebat. Fiebat, vt in vigilijs inueniretur prior, in ſapientia legis Dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus Dauidicis elegãtior, in charitate glorioſior, in puritate purior, in omni virtute ꝑfectior. Erat enim cõſtans & immobilis, & cum quotidie melius tranſiſſet, hanc iraſcentem nullus vel vidit vel audiuit. Omnis ſermo eius ita erat gratia plenus, vt cognoſceretur in lingua eius Deus. Semper in oratione, & inſcrutatione legis Dei permanebat. Et erat ſolicita circa ſocias ſuas, ne aliqua ex eis in vllo ſermone peccaret, ne aliqua in riſu vocẽ ſuam exaltaret, ne aliqua iniurias aut ſuperbiam cõtra parẽ ſuam exerceret. Sine intermiſsione benedicebat Deum, & ne fortè in ſalutatione ſua à Dei laudibus tolleretur, ſiqs eã ſalutabat, illa pro ſalutatione ſua, Deo gratias, reſpondebat. Deniq; primum ex ipſa exijt, vt dum ſalutãtur homines ſancti, Deo gratias, dicant. De eſca quam de manu Angeli accipiebat, ipſa reficiebatur: quam verò à pontificibus tẽpli accipiebat, pauperibus erogabat. Quotidie videbatur ei Angelus loqui, & quaſi chariſsimæ ſorori vel matri obtemperabat ei. Hucuſq; Hieronymus. In quartodecimo autem anno fuit Beata Virgo Maria deſponſata Ioſeph per diuinam reuelationem, & redijt in Nazareth, quod qualiter fuerit factum, inuenies in legẽda de natiuitate ſua. Et hæc ſunt quæ ante incarnationẽ Domini Ieſu poſſumus meditari, ipſa rumines benè & delecteris in eis, toto affectu ea memoriæ commendando, & opere adimplẽdo, quia deuotiſsima ſunt. Nunc ad incarnationem veniamus.

De incarnatione Chriſti. Cap. 4.

POſtquam autẽ venit plenitudo temporis, vel deliberaſſet, quomodo ordinauit ſumma Trinitas humano generi prouideri, per incarnationẽ verbi, propter nimiam charitatem ſuam qua ipſum genus humanum diligebat, commouente eum miſericordia ſua, & nihilominus ad inſtantiam ſupernorũ ſpirituũ, & Beata Virgo Maria rediſſet Nazareth, vocauit Deus omnipotens Gabrielem Archãgelum, & dixit ei. Vade ad dilectiſsimam filiam noſtram Mariam deſponſatam Ioſeph, ſuper omnes creaturas nobis chariſsimã, & dic ei, ꝙ filius meus concupiuit ſpeciem ſuam, & ſibi eam elegit in matrem, & roga eam, vt ipſum lætanter accipiat, quia per eam ſalutẽ totius generis humani operari decreui, & obliuiſci volo iniuriæ mihi factæ.

Ephe. 2.

Attendè hic & recordare, quæ tibi in principio ſuprà dixi, vt diſcas omnibus quæ dicuntur, & fiunt, te exhibere præſentem. Hic ergo imagineris & aſpicias Deũ (vt potes) quia incorporeus eſt, ſed aſpice eum tanquã magnum Dominum, ſedentem in ſolio excelſo, vultu benigno, pio, & paterno, quaſi reconciliare volentem, ſiue reconciliatum eſſe. Hæc verba dicentem, & Gabrielem facie hilari & iucunda, flexis genibus & inclinato vultu timoroſo & reuerenti, ambaſiatam Domini ſui attentè ſuſcipientem. Surgens igitur Gabriel iucundus & gaudẽs, volitauit ab altis, & in humana ſpecie in momẽto fuit coram Virgine Maria, in thalamo domunculæ ſuæ manẽte. Sed nec citò ſic volauit, quin præueniretur à Deo, & ſanctam ibi Trinitatem inuenit, quæ præuenit nuncium ſuum. Scire nanq; debes, ꝙ excelſum incarnationis opus totius Trinitatis fuit, licet ſola perſona filij fuerit incarnata, quemadmodũ ſicut tunicam induenti, duo ex lateribus eius ſtãtes adiuuarent eum, & tunicæ manicas tenerent. Nunc ergo & hic benè aſpice, & tanquam ipſi facto præſens exiſteres, intellige omnia quæ dicuntur & fiunt. O qualis fuit & nunc eſt in meditatione tua illa domuncula, vbi tales ſunt, & talia exercentur. Nam licet vbiq; ſit Sancta Trinitas, tamẽ ibi nunc aliquo ſingulari modo eſſe mediteris, ratione ſingularis operationis. Ingreſſus ergo Gabriel paranymphus fidelis ad Virginem Mariam, dixit. Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus. Ipſa verò turbata, nihil reſpondit. Non fuit turbata turbatione culpabili, nec de viſione Angeli, quia eos ſæpe videre ſolita erat, ſed (iuxta verba Euangelij) turbata fuit in ſermone eius, cogitans de nouitate talis ſalutationis: nõ enim ſic eam conſueuerat ſalutare. In qua ſalutatione cũ videret ſe de tribus commendari, non poterat humilis Domina non turbari. Commendabatur enim, ꝙ eſſet gratia plena, & ꝙ Dominus erat ſecum, & ꝙ erat benedicta ſuper omnes mulieres: at humilis non poteſt ſui commẽdationem, ſine rubore & turbatione audire. Turbata ergo fuit ex verecundia honeſta, & virtuoſa. Cœpit etiã timere an hoc eſſet verũ, non ꝙ non crederet Angelum vera loqui, ſed ex eo ꝙ proprium eſt in humilibus, ꝙ non examinãt ſuas virtutes, ſed defectus potius ruminant, vt ſic ſemper proficere poſsint reputantes magnam virtutem paruam, & paruum defectum magnũ valde. Tanquã ergo prudens, & cauta, pauida & pudoroſa nihil reſpondit. Quid enim reſpondiſſet? Diſce & tu exemplo ſuo tenere ſilẽtium, & taciturnitatẽ amare, quia magna & vtilis valde talis virtus eſt: nã ipſa bis prius audiuit, quàm ſemel reſponderet. Abominabile enim eſt, Virginem eſſe loquacẽ. Angelus enim cauſam ſuæ dubitationis cognoſcẽs, dixit. Ne timeas Maria, nec verecũderis de laudibus quas dixi tibi, quia ſic eſt. Nec ſolum ipſa gratia plena, ſed eam toti generi humano recuperaſti, & reinueniſti à Deo. Nã ecce concipies, & paries altiſsimi filium, qui te elegit in ſuam matrem, ſaluabit omnes in eum ſperantes. Tunc ipſa reſpondit, non tamen confitendo, nec negando commendationes præfatas, ſed de alio certificari volens, de modo plus dubitabat, ſcilicet ne perderet virginitatẽ ſuã. Quæſiuit ergo ab Angelo hujus conceptionis modum, dicens. Quomodo fiet iſtud? quæ virginitatem meam firmiſsimè Domino meo deuoui, ne in perpetuum hominem cognoſcam? Et Angelus. Fiet per operationem Spiritusſancti, qui te ſingulari modo replebit, & eius virtute concipies, ſalua tibi virginitate tua, & ideo filius tuus vocabitur filius Dei. Nihil enim ei eſt impoſsibile. Nã Eliſabeth cognata tua cũ eſſet ſenex & ſterilis, iã ſunt ſex mẽſes, ꝙ filiũ virtute Dei concepit.

Incarnatio verbi, fuit opus totius Trinitatis.

Virgo Maria exemplum eſt mulieribus, vt audiant, & parum loquantur.

Intuere hic præ Deo,& meditare, qualiter tota Trini
tas eſt ibi expectans reſponſionem & conſenſum hu-
ins ſuæ filiæ ſingularis, amanter & delectabiliter aſpi-
ciens verecũdiam eius,& mores & verba. Et etiã qua-
liter Angelus diligenter & ſapiẽter inducit eã, & ordi-
nat verba ſua,ſtans inclinatus & reuerens coram Do-
mina ſua,vultum placido & ſereno,fideliter exequens
ambaſiatam ſuam, & attentè obſeruans verba Domi-
næ,vt poſsit congruè reſpondere, & ſuper hoc opere
mirifico perficere Domini volũtatem.Et qualiter etiã
Domina ſtat timoratè ac humiliter, facie pudoroſa ꝑ-
uenta ab Angelo, & ex improuiſo in verbis iſtis non
extollitur,neq; ſe reputat. Et cum audit magnalia de
ſe,qualia alicui nunquam dicta fuerunt, totum diuinæ
gratiæ aſcribebat. Diſce ergo eius exemplo eſſe pudo-
roſa & humilis, quia ſine his virginitas parum valet.
Gaudet prudentiſsima Virgo,& auditis verbis Ange-
li conſentit. Et (vt in ſuis reuelationibus continetur)
profunda deuotione genuflexit,& iũctis manibus di-
xit.Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum
tuum.Tunc filius Dei ſtatim totus & ſine mora intra-
uit vterum Virginis,& ex ea carnem aſſumpſit, & to-
tus remanſit in ſinu patris.Potes autem piè imaginari,
qualiter ipſe filius tanquam obedientiam & laborio-
ſam legationem ſuſcipiens, patri ſe inclinauit & recõ-
mendauit, & in eodem inſtanti anima creata & infuſa
fuit,perfectus homo ſecundum omnia corporis linea-
menta,ſed paruulus valde, ita ꝙ in vtero poſtea natu-
raliter creſcebat vt alij, ſed non fuit dilata infuſio ani-
mæ vel membrorum diſtinctio, vt in alijs. Erat enim
perfectus Deus ſicut perfectus homo,& ita ſapiens &
potens,vt eſt modo. Gabriel autem tunc cum Domi-
na ſua ſimiliter genuflexit, & parũpoſt cum ea ſurgẽs,
ſe iterum inclinans vſq; ad terram, & valefaciẽs ei, di-
ſparuit, & ad patriam rediens hoc narrauit, & fuit ibi
nouum gaudium,& nouum feſtum, & exultatio ma-
gna nimis,Domina verò tota inflammata,& in amore
Dei magis ſolito ſuccenſa,ſentiens ſe concepiſſe,geni-
bus flexis gratias egit de tanto dono, humiliter & de-
uotè ſupplicans eidem,vt eam dignaretur inſtruere,ita
ꝙ in his quæ circa filium ſuũ facienda occurrerent, fa-
ceret ſine defectu.Conſiderare autem debes,quãta eſt
hodierna ſolennitas,& iubilare in corde tuo, & agere
dies lætitiæ.Inaudita eſt enim vſq; modo à ſęculis,nec
vnquã fuerat. Talis nanq; hodie eſt ſolennitas Dei pa-
tris,qui nuptias fecit filio ſuo in deſponſatione huma-
næ naturæ, quam hodie filius ſibi vniuit inſeparabili-
ter.Hodie eſt & ſolennitas nuptiarum filij, & dies na-
talis eius in vtero, ſed poſtea erit ex vtero. Hodie eſt
ſolennitas.Sancti ſpiritus, propter hoc opus myrificũ
& ſingulare ipſius incarnationis, quod eidem attribui-
tur, & hodie incępit oſtendere benignitatem ſingula-
rem humano generi. Hodie eſt ſolẽnitas glorioſa Do-
minæ noſtræ,quæ à patre in filiam,à filio in matrẽ, &
Spiritu ſancto in ſponſam eſt recognita & aſſumpta.
Hodie eſt ſolẽnitas totius cœleſtis curiæ,quia inchoa-
tur eorum reparatio. Hodie eſt multò magis ſolẽnitas
humanæ naturæ, quia eius ſalus incepit & redemptio,
& totius mundi recõciliatio, & ſublimata eſt atq; dei-
Pſal.18. ficata. Hodie nouam obedientiam ſuſcepit filius à pa-
tre,de noſtra peragenda ſalute. Hodie à ſummo cœlo
egrediens,exultauit vt gigas ad currendum viam, & ſe
recluſit in horto vteri Virginalis. Hodie etiam factus
eſt vnus ex nobis & frater noſter, & cepit peregrinari
nobiſcum. Hodie de cœlo lux vera deſcendit, ad tol-
lendas & fugãdas noſtras tenebras. Hodie panis viuus,
qui dat vitã mundo, decoquitur in virginalis vteri cli-
Ioan.1. bano. Hodie verbum caro factum eſt, vt habitaret in
nobis. Hodie clamores & deſideria Patriarcharum &
Prophetarum exaudita ſunt & impleta. Clamabãt de-
ſiderio inenarrabili & dicebant. Emitte agnum Do- Iſa.16.
mine &c.Et iterum.Rorate cœli deſuper. Et iterum. Iſa.45.
Vtinam dirumperes cœlos & deſcenderes.Et iterum. Iſa.64.
Domine inclina cœlos tuos & deſcende. Et iterum. Pſal. 143.
Domine oſtende nobis faciem tuã &c. Et talia multa, Pſal.80.
de quibus tota ſcriptura eſt plena. Nam hodiernã diẽ
vehementiſsimè expectabant. Hodie eſt principiũ &
fundamentum omnium ſolennitatũ, & initium totius
noſtri boni. Nam vſq; nunc indignatus eſt Dominus
contra genus humanum, propter trãſgreſsionem pri-
morum parentum, ſed amodò videns filium hominem
factum,non vlterius iraſcetur.Hodie dicitur eſſe tem-
poris plenitudo.Vides admirabile opus & quàm ſolẽ-
niſsimum factum ſit iſtud,totum eſt delectabile, totũ
iucundum,totum deſiderabile,& cum omni deuotio-
ne ſuſcipiendum,in iubilatione, lætitia & exultatione
ducendum, & omni veneratione digniſsimum. In his
ergo meditare,in his delectarę,& iucundaberis,& for-
tè oſtendet tibi Dominus ampliora &c.

Quomodo Beata Virgo viſitauit Eliſabeth. Et quomodo Magnificat, & Benedictus facta fuerunt. Cap. 5.

POſt hæc recogitans Domina verborum Angeli,
quæ dixit de conſobrina ſua Eliſabeth, eam viſi-
tare proponit,ad congratulandum eidem, ac etiã
ſeruiendum.Iuit ergo vnà cũ Ioſeph ſponſo ſuo à Na-
zareth ad domum ipſius, quæ diſtabat à Hieruſalẽ per
quatuordecim vel quindecim miliaria, vel circà. Non
ergo retardatur aſperitate vel longinquitate viæ,ſed cũ
feſtinatione iuit,quia nolebat diu in publico videri.Et
ſic non erat ex conceptu filij aggrauata, vt alijs mulie-
ribus contingit,non enim fuit Dominus Ieſus onero-
ſus matri. Conſpice ergo hic quomodo vadit ſola cum
ſponſo ſuo Regina cœli & terrę,& non eques ſed pe-
des,non ducit frequentiã militum vel baronũ,non ca-
merarium & domicellarũ comitiuã. Vadunt autem cũ
ea paupertas,humilitas & verecundia, omniumq; vir-
tutum honeſtas.Eſt & Dominus ſecum, magnã & ho
norabilem comitiuam habens, ſed nõ ſęculi vanam &
pompoſam.Cum autem intrauit domũ, ſalutauit Eli-
ſabeth dicẽs.Salue ſoror mea Eliſabeth: illa vero exul-
tans & tota exhilarata, & accẽſa Spiritu ſancto ſurgit,
& amplexatur eam tenerrimè, & exclamans præ gau-
dio dixit. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus Luc.1.
fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater
Domini mei ad me?&c. Cũ enim Virgo ſalutauit Eli-
ſabeth,repletus eſt in vtero Ioãnes Spiritu ſancto, re-
pleta eſt etiam & mater:nec prius repletur mater quã
filius,ſed filius repletus,replet & matrem, nõ quidem
in anima matris aliqd efficiẽdo, ſed ꝑ Spiritũ ſanctum
aliquid in ea fieri ꝓmerendo,eo ꝙ in ipſo Spirituſſan-
cti gratia affluentior refulgebat, & prior gratiam ſenſit.
Et ſicut illa Mariã, ſic ille aduentũ Dñi ſenſit, & ideo
exultauit,& illa ꝓpheticè locuta eſt. Vide quanta vir-
tus ſit in verbis Dñæ, quia ad eorũ pronunciationem
confertur Spirituſſanctus. Sic enim abundãter ipſa erat
plena, ꝙ eius meritis ipſe Spirituſſanctus etiã alios re-
plebat. Reſpondit autem Maria ad Eliſabeth dicens.
Magnificat anima mea Dominum &c. totum ibidem
complens canticum iucunditatis & laudis. Deinde ſe
ad ſedendum ponentes, Domina humillima ad inſe-
riorem locum ſe ponit ad pedes Eliſabeth, ſed illã cun
tinenti exurgens,& hoc nõ patiens erexit eam, & pa-
riter conſederunt. Quærit autem Domina de modo
ſuæ cõceptionis,& Eliſabeth de modo ſuæ,& hæc ſi-
bi inuicem narrant lętãter,& laudant Deum de vtraq;
conceptione,& in gratiarũ actione conſiſtunt,& agũt
dies lætitiæ. Et ſtetit ibidem Domina quaſi menſibus

tribus, miniſtrans & ſeruiẽs ei in omnibus quæ poterat humiliter, reuerẽter, & deuotè, quaſi oblita ſe matrẽ Dei eſſe, & totius mundi Reginã. O qualis domus, qualis camera, qualis lectus, in qua & quo pariter commorantur & requieſcunt, tales matres talibus filijs fęcundatæ, Maria & Eliſabet, Ieſus & Ioannes. Sunt & ibi magnifici ſenes. ſ. Zacharias & Ioſeph. Adueniente ergo tempore ſuo peperit Eliſabeth filium, quẽ Domina leuauit à terra, & diligenter aptauit, vt expediens erat. Paruulus autem, ipſam quaſi intelligẽs aſpiciebat, & cum eum matri porrigere vellet, caput ad eam vertebat, & in ea ſolũ delectabatur, & ipſa lætanter colludebat eidem, amplexabatur, & oſculabatur iucundè. Conſidera magnificentiã Ioannis. Nullus vnquã talẽ baiulam habuit. Multa alia magna priuilegia reperiuntur de ipſo, quibus non inſiſto ad præſens. Die autem octauo circuncisſus eſt puer, & vocatus eſt Ioannes. Et tunc apertum eſt os Zachariæ, & prophetauit dicens. Benedictus Dominus Deus Iſrael &c. Et ſic in domo illa hæc duo cantica pulcherrima. ſ. Magnificat & Benedictus ſacta ſuerunt. Domina verò ſtans poſt aliquã cortinam, ne videretur ab hominibus qui conuenerãt ad circuncisſionem Ioannis, auſcultabat attẽtè ad canticum illud in quo de filio ſuo fiebat mentio, & omnia conferebat in corde ſuo ſapientisſimè. Tandẽ vale faciens Eliſabeth & Zachariæ, ac benedicens Ioanni, redijt ad domum ſuę habitationis in Nazareth. In qua reuerſione paupertatem eius adinuicem reuoca. Redit enim ad domum, in qua nec panem, nec vinũ, nec alia neceſſaria eſt inuẽtura. Sed nec poſſeſsiones habebat, nec pecuniam. Stetit his tribus menſibus apud illos fortè opulentos: nunc autem redit ad paupertatẽ ſuam, & vt proprijs manibus laborando victũ procuret. Compatere ſibi, & in amorem paupertatis accendere.

Quomodo Ioſeph voluit dimittere Mariam, & quomodo Deus permittit ſuos tribulari. Cap. 6.

CVm autem ſimul habitarent Domina & ſponſus eius Ioſeph, & creſcẽte Ieſu in vtero matris, perpendens Ioſeph ipſam grauidam eſſe, doluit vltra modum. Attendè hic benè, quia multa pulchra diſcere poteris. Si dubitas quare Dominus voluit matrem ſuam habere virum, cum ſemper vellet eam virginem eſſe: Reſpondetur propter tria, vt. ſ. ne grauida inſãmaretur, vt viri miniſterio & ſocietate frueretur: & vt Diabolo partus filij Dei occultaretur. Cõſpiciebat ergo Ioſeph coniugem ſuam ſemel & pluries, dolebat & turbabatur, & eidem vultum oſtendebat turbatum, & oculos auertebat ab ea tanquã à mala, ſuſpicans eã ex adulterio cõcepiſſe. Vides quomodo Deus permittit ſuos tribulationibus vexari, & tentari ad ipſorum coronam. Cogitabat autẽ eam occulte dimittere. Verè de hoc dici poteſt, ꝙ eius laus eſt in Euangelio. Dicitur enim ibi, ꝙ erat vir iuſtus, magnæ nanque virtutis erat. Cum enim communiter dicatur, ꝙ quaſi ſummæ verecundiæ, doloris, & ſuroris ſit viro adulterium vxoris, tamẽ ipſe virtuoſè ſe temperabat, & accuſare nolebat, patienter hanc magnã pertranſibat iniuriam, non ſe vindicans, ſed pietate victus, cedere volens, occultè volebat eam dimittere. Sed nec Domina pertranſiuit abſq; tribulatione, perpendebat enim, & videbat eum turbatum, & de hoc etiam ipſa turbabatur. Humiliter tamen tacebat, & occultabat donũ Dei. Potius volebat reputari vilis, quàm ipſum ſacramentũ Dei propalare, & de ſe aliquid loqui, quod ad iactantiã putaretur pertinere. Rogabat autem Dominũ, vt ipſe remediũ apponere dignaretur, & hanc ſibi & viro ſuo tribulationem auferret. Vides quàm magna tribulatio & anxietas erat eis, ſed Dominus prouidit vtrīq;. Miſit ergo Angelum ſuum, qui dixit Ioſeph in ſomnis, ꝙ (Matth 1.) vxor eius de Spiritu ſancto conceperat, & vt confidenter & gaudenter ſtaret cum ea. Vnde tribulatione ceſſante, redijt conſolatio magna. Sic & nobis contingeret, ſi in tribulationibus patientiam habere ſciremus: quam Deus poſt tempeſtatem tranquillũ facit. Nec dubitare debes, quia non permittit eas ad ſuos venire, niſi pro vtilitate eorũ. Quæſiuit Ioſeph de hac cõceptione mirifica, quę ei Domina diligenter narrauit. Remanet ergo & ſtat Ioſeph gaudens cũ ſua coniuge benedicta. Et vltrà quàm dici poſsit, eam caſto diligit amore, & curã ipſius fideliter gerit, & Domina cũ eo confidenter moratur, & in ſua paupertate lętanter viuunt. Stat ergo Dominus Ieſus recluſus in vtero, vſq; ad mẽſes nouem more aliorum. Stat benignè ac patienter ſuſtinet, & expectat tempus debitũ. Compatere ſibi, ꝙ ad tantam humilitatis profunditatẽ deuenit. Multum ergo deberemus hanc affectare virtutem, nec vnquã deberemus ad elationẽ, vel ad noſtri reputationẽ tumeſcere, quando tantum ſe inclinauit Dominus maieſtatis. Et de hoc ſecundo beneficio huius tam prolixæ pro nobis recluſionis, nunquã ei dignè poſſemus ſatisfacere: ſed ſaltem corde hoc cognoſcamus, & gratias eidem toto affectu agamus, ꝙ nos ex alijs aſſumere dignatus eſt, vt vel hoc modicũ rependamus eidẽ, vt recluſi ſtemus ad ſeruitium ſuũ. Ipſius quippè beneficium eſt hoc, non noſtrum meritũ, & quidẽ permaximũ multumq; acceptabile ac venerabile eſt. Nõ enim ad pœnam ſed ad tutelã recluſi ſumus, & in arce religionũ tutiſsima collocati. Ad quã huius nequiſsimi mundi venenoſæ ſagittæ vel tumultuoſi maris procellæ, niſi noſtra temeritate attingere non poterunt. Conemur ergo toto poſſe, mente recluſa & abſtracta ab omnibus caducis, eidẽ cordis puritate vacare, quia corporalis recluſio nihil, aut parum ſine mentali prodeſt. Eidem etiam Domino Ieſu in hoc compatere, ꝙ eſt in continua afflictione: & fuit à ſuæ conceptionis primordio vſq; ad mortem, ex eo, ſ. ꝙ patrem, quẽ ſummè diligebat, cognoſcebat propter idola relinqui à peccatoribus & inhonorari, & ex cõpaſsione quam habebat ad animas ad imaginem ſuam creatas, quas cernebat miſerabiliter & quaſi vniuerſaliter damnari, & erat ſibi maior pœna, quàm fuerit paſsio corporalis. Nam propter hanc tollendam, ſuſtinuit illam. Vides quàm pulchra fercula hic tibi propinata ſunt, ſi vis eorũ ſentire dulcedinem, ea rumina diligenter & ſæpè.

SECVNDA FERIA.

De Natiuitate Chriſti, & alijs. Cap. 7.

ADueniente autem nouẽ mẽſium termino, exijt edictũ ab Imperatore, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. ſ. quilibet in ciuitate ſua. Cũq; Ioſeph (Luc. 2.) ire vellet in ciuitatẽ ſuam. ſ. Bethleem, & ſciret inſtare tempus partus ſuæ coniugis, duxit eam ſecum. Vadit ergo iterum Domina hoc lõgo itinere. Nam Bethleẽ eſt prope Hieruſalem, per quinque vel ſex milliaria. Ducunt autem ſecum bouem & aſinum, & vadũt ſicut pauperes mercatores beſtiarum. Cum autem fuerunt in Bethleem, quia pauperes erant (nã multi concurrerant pro eadem cauſa) hoſpitium inuenire non potuerunt. Compatere hic Dominæ, & conſpice ipſam delicatam & iuuenẽ, quindecim enim erat annorum, ex longo itinere fatigatam, & cum verecũdia inter gentes conuerſantem, quærentem vt quieſcat & non inuenit: omnes licentiant eam & ſocium eius, & ſic coguntur diuertere ad quandã viam coopertã, vbi homines tempore pluuiæ diuertebãt. Ibidem Ioſeph, qui erat magiſter lignarius, fortè aliqualiter ſe clauſit.

Nunc

Nunc autẽ diligentiſsimè inſpice omnia, maximè quia referre intendo quæ ab ipſa Domina reuelata & oſtenſa fuerunt, prout à quodam ſancto noſtri ordinis fide

Reuelatio facta cuidam ſancto noſtri ordinis, circa virginis partum.

digno habui, cui puto reuelata fuiſſe. Cunq; veniſſet hora partus. ſ. in media nocte dominicæ diei, ſurgens virgo appodiauit ad quãdam columnam, quæ ibi erat, Ioſeph vero ſedebat mœſtus, ex eo fortè ꝙ non poterat quæ decebant parare. Surgens ergo & accipiens de fęno præſepis, proiecit ad pedes Dominæ & vertit ſe in aliam partem, tunc filius Dei æterni exiens de matris vtero, ſine aliqua moleſtia vel læſione, in momento ſicut erat in vtero, ſic fuit extra vterum ſuper fœnũ ad pedes matris ſuæ, & mater in continenti ſe inclinans, recolligens eum & dulciter amplexans, poſuit in gremio ſuo, & vbere de cœlo pleno, & Spiritu ſancto edocta, cœpit lauare ſiue linire ipſum per totum cũ lacte ſuo, quo facto, inuoluit eum in velo capitis ſui, & poſuit eum in præſepio, & tunc bos & aſinus flexis genibus poſuerunt ora ſuper præſepium, flantes per nares ac ſi ratione vtentes cognoſcerent, ꝙ puer ſic pauperrimè contectus, calefactione tempore tanti frigoris indigebat. Mater verò flexis genibus adorauit, & gratias agens Deo, dixit. Gratias tibi ago Domine ſancte pater, qui filium tuum mihi dediſti, & adoro te Deus æterne, & te filium Dei viui & meum. Ioſeph autem ſimiliter adorauit eum, & accipiens ſellam aſini, & extrahens de ea cuſtinellum de lana ſiue bora, poſuit iuxta præſepe, vt Domina ſuper eo ſederet. Ipſa ergo ſe potuit ibi ad ſedendum, & ſellam poſuit ſubtus cubitum, & ſic ſtabat Domina mundi, tenens vultum ſuum ſuper præſepe, innixa oculis & toto affectu ſuper dilectiſsimum filium ſuũ. Hucuſq; de reuelatione. His ergo ſic oſtenſis, diſparuit Domina & remanſit Angelus, & dixit eidem laudes magnas, quas etiam ille mihi dixit, ſed nec diſcendi, nec ſcribẽdi aptitudinem habui. Vidiſti ortum ſacratiſsimi principis, vidiſti ſimul & partum Reginæ cœleſtis, & in vtroq; arctiſsimam paupertatem potuiſti conſpicere, multis neceſſarijs indigere: hãc virtutem altiſsimam Dominus reinuenit, hæc eſt illa euangelica Margarita, pro qua emenda omnia ſunt vendẽda: hæc eſt totius ſpiritualis ædificij primum fundamentum, nam cum ſarcina temporalium rerum ſpiritus ad Deũ non poteſt aſcendere, de qua dicebat Beatus Franciſcus; Paupertatem fratres noueritis eſſe ſpiritualem viam ſalutis, tanquã humilitatis fomentum, & perfectionis radicem, cuius eſt fructus multiplex, ſed occultus. Magna ergo nobis eſt verecundia, ꝙ eam non amplectamur toto poſſe, ſed oneramur ſuperfluis, quando mundi Dominus, & Domina mater eius eam ſic ſtrictiſsimè & ſtudioſiſ-

Ser. 1. in vigil. nat. Domini.

ſimè ſeruauerunt. De qua ſic dicit Bern. Abundabat in terris hæc ſpecies, & neſciebat homo precium eius. Hanc itaq; Dei filius concupiſcens deſcendit, vt eam eligat ſibi & nobis, quam ſua æſtimatione faciat prætioſam. Adorna thalamum. ſ. humilitate & paupertate, in his complacet ſibi, pannis Maria teſtimonium perhibente. His ſericis delectatur inuolui. & abominationes Aegyptiorum immola Deo tuo. Hucuſq; Ber. Idẽ

Ser. 5. nat. Domini.

in 5. ſer. natiu. ſermo incipit. Benedictus Deus, & pater. Denique populum ſuum conſolatur. Vis noſſe populum eius? tibi derelictus eſt pauper, ait homo ſecundum cor Dei. Sed & ipſe in Euangelio. Væ vobis (inquit) diuitibus qui habetis hic conſolationem veſtrã. Quid enim conſoletur eos, qui ſuam habent conſolationem? Non conſolatur Chriſti infantia garrulos, non conſolantur Chriſti lachrymæ cachinnantes, nõ conſolantur panni eius ambulantes in ſtolis, non cõſolantur ſtabulum & præſepe, amantes primas cathedras in ſynagogis, vigilantibus paſtoribus annunciatur gaudium lucis, & eis natus dicitur eſſe ſaluator. Pauperibus atque laborantibus non vobis diuitibus, qui veſtram habetis conſolationẽ & veſtrũ dominiũ. Hucuſq; Bern. Potuiſti etiam attendere in vtroq; profundiſsimam humilitatem in hac ipſa natiuitate: nõ enim ſunt ſtabulum dedignati, non beſtias, non fœnum, & cætera vilia. Hanc virtutem in omnibus actibus, tã Dominus, quã Domina perfectiſsimè ſeruauerunt, & nobis commendauerunt: nitamur ergo omni quo poſſumus ſtudio ipſam amplecti, quia ſine ipſa nõ eſt ſalus, nulla enim operatio noſtra cum ſuperbia Deo placere poteſt. Nam ſecundũ Beatum Auguſtinũ. Superbia fecit Angelos Dæmones, humilitas facit homines Angelis ſimiles. Et Bern. Qualem putas neceſſe eſt hominẽ

Ser. r. de viſione Eſaię.

inuenire, qui repudiſti locum Angeli ſortiatur? Semel turbauit ſuperbia regnum illud, cõcuſsit muros, & etiã proſtrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Nunquid non odit ciuitas illa & vehemẽter huiuſmodi peſtem abominatur? Certi eſtote fratres, eum qui ſuperbis nõ pepercit Angelis, nec eſt hominibus parciturus, non eſt contrarius ſibi ipſi. Hucuſq; Bern. Potuiſti etiã attendere in vtroque, maximè in puero Ieſu non paruam cordis afflictionẽ. De qua ſic dicit Bern.

Ser. 2. de nat. Domini.

Naſcitur Dei filius, cuius in arbitrio erat, quodcunque vellet eligere tempus. Elegit quoq; moleſtius præſertim paruulo & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad inuoluendũ, preſepe ad inclinandũ, & cum tanta eſſet neceſsitas, nullã audio pellium fieri mentionem. Et infrà. Chriſtus vtique qui non fallitur, elegit quod carni moleſtum eſt. Iſtud ergo melius, illud vtilius, illud potius eligendũ: & quiſquis aliud doceat vel ſuadeat, ab eo tanquã à ſeductore cauẽdum eſt. Et infrà. Et tamen fratres ipſe eſt promiſſus olim per Iſa.

Iſa. 7.

paruulus ſciens reprobare malũ, & eligere bonum. Malum ergo voluptas corporis, bonũ verò afflictio eſt, ſiquidem & hanc elegit, & illam reprobat puer ſapiẽs, verbum infans. Hucuſq; Ber. Vade & tu fac ſimiliter, diſcretè tamen, vt non excedas poſſe tuum, & de his virtutibus aliàs poterit dici, redeamus ad domum natiuitatis. Nato itaq; Domino, Angelorum multitudo ibi exiſtens, ſuum Deum adorauerunt, & confeſtim ad paſtores iuerunt, qui erant ibi propè fortè per milliare, nunciantes eis ipſam natiuitatem & etiam locũ: exinde aſcenderunt in cœlum cum canticis & iubilis, conciuibus ſuis ea ſimiliter nunciantes. Tota igitur ſuperna curia exhilarata, magnoq; facto feſto & laudibus, & gratiarum actionibus Deo patri exhibitis, venerunt omnes, quotquot ibi erant, ſucceſsiue per ordines ſuos videre faciem Domini Dei ſui, & adorantes eum cum omni reuerentia, & etiam matrem eius, laudem eidem & cantica perſonabant. Quis enim eorum auditis nouis, remanſiſſet in cœlo, quin viſitaſſet Dominum ſuum ſic humiliter conſtitutum in terra? In nullo eorum hęc ſuperbia cadere potuiſſet. Et ideo

Hebr. r.

dicit Apoſtolus. Et cum introducit primogenitum in orbem terrarum dicit. Et adorent eum omnes Angeli Dei. Hæc meditare de Angelis iucundum puto, qualitercunq; ſe habuerit veritas. Veneruntq; paſtores & adorauerunt eum, referentes quę audierunt ab Angelis. Mater vero prudentiſsima, omnia quæ de ipſo dicebantur conſeruabat in corde ſuo, illi autem gaudentes abierunt. Genu flecte & tu qui tantum diſtuliſti, & adora Dominum Deum tuum, & poſtea matrem eius, & reuerenter ſaluta Sanctũ ſenem Ioſeph. Deinde oſculeris pedes pueri Ieſu iacentis in lecto, & roga Dominam vt eũ tibi porrigat, vel permittat accipere. Accipias eum inter brachia tua, retine & intuearis faciem eius diligenter, ac reuerenter deoſculare, & delectare in eo: confidenter hoc facere potes, quia ipſe ad peccatores venit pro eorum ſalute, & cum eis humiliter conuerſatus, & tandem ſe ipſis dimiſit in ci-

bum, vnde benignitas ſua patiēter ſe tãgi pro tuo velle permittet: nec imputabit præſumptioni ſed amori, ſemper tamen cum reuerentia & timore hæc facias, quia ipſe Sanctus ſanctorũ eſt. Poſtea redde ipſum matri, & conſpice diligenter, quàm ſtudioſè & ſapienter gubernabat eum, lactat, ac cætera ei facit obſequia: ita & tu adiuua eam ſi potes, in his delectare, iucundare, ac ſedulo meditari memento, & quantum potes famuleris Dominæ, & puero Ieſu, & intuearis faciem eius ſæpè, in quã deſiderant Angeli proſpicere, ſemper tamen (vt dixi) cum reuerētia & timore, ne patiaris repulſam, reputare enim te debes indignam talium con-
Eſa. 9. uerſatione. Meditari debes etiam cum gaudio, quanta ſit hodierna ſolēnitas: hodie namq; natus eſt Chriſtus, & ſic verè eſt dies natalis regis æterni, & filij Dei viui: hodie filius datus eſt nobis, & puer natus eſt nobis: hodie ſol iuſtitiæ qui erat in nubilo clare refulſit, hodie
Luc. 2. Spiritusſanctus Eccleſiæ electorũ caput proceſsit de thalamo ſuo, hodie deſideratam faciem oſtendit, forma ſpecioſus præ filijs hominum, hodie factus eſt ille hymnus angelicus; Gloria in excelſis Deo: hodie pax hominibus eſt annunciata, vt in eodem hymno cōti-
Ad Tit. 3. netur: hodie (vt etiam cantat Eccleſia per totum mundum) melliflui facti ſunt cœli, & in terra canunt Angeli. Hodie primitùs apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris Dei noſtri: hodie adoratus eſt Deus in ſimilitudine carnis peccati: hodie illa duo miracula cōtigerunt, quæ ſuperant omnem intellectum, & ſola fides apprehendere poteſt: ſcilicet ꝙ Deus naſcitur, & virgo parit, hodie aliorum miraculorum claruit multitudo. Deniq; omnia quæ dicta ſunt de incarnatione quaſi hic clarius eluceſcunt: ibi inchoata, hic manifeſtata. Vnde nunc illa, & iſtis meditationibus iſta con-
Miracula Romę. iunge. Meritò ergo eſt dies illa iubilationis, & gaudij, & lætitiæ magnæ nimis. Nam Romæ de quadam taberna dicta emeritoria (quia milites ibi ſpaciando & emendo neceſſaria ea quæ ſtipendijs ſuis venerãt expendebant) fons olei largiſsimi emanauit de terra, & per totum diem largiſsimo riuo fluxit: & circulus ad modum cœleſtis arcus circa ſolem in toto orbe apparuit, & Romæ ſtatua aurea quam Romulus in ſuo palatio poſuerat, quæ prophetabatur non cadere donec virgo pareret, ſtatim vt Chriſtus natus eſt, corruit. In quo loco Calixtus Papa Eccleſiam Sanctæ Marię quę nunc dicitur trans Tyberim, conſtituit.

De circuncisione & fletu Domini. Cap. 8.

OCtauo autem die circunciſus eſt puer. Duo autem magna hodie facta ſunt: vnum, quia manifeſtatum eſt nomen ſalutis, quod ab æterno ſibi impoſitum erat, & ab Angelo vocatum priuſquam in vtero conciperetur, hodie fuit declaratum & nominatum. Et vocauerunt nomen eius Ieſum. Ieſus autem
Act. 4. dicitur Saluator, quod eſt nomē ſuper omne nomen. Nec eſt enim (vt Apoſtolus Petrus ait) aliud nomen ſub cœlo, in quo nos oporteat ſaluos fieri. Secundum quod hodie factum fuit, quia incepit Dominus Ieſus ſuum ſacratiſsimum ſanguinem pro nobis effundere. Tempeſtiuè enim cepit pro nobis pati, qui peccatum non fecit, pro nobis pœnam hodie portare incœpit. Compatere tu ei, & plora cum illo, quia hodie fortiter plorauit. Nam in ſolennitatibus multum gaudere debemus propter noſtram ſalutem, ſed multum cōpati, & dolere propter ſuas anguſtias & dolores. Audiſtis in
Ceruical Chriſti pueri, fuit lapis. natiuitate quantam afflictionem habuit & penuriam, & inter alia hoc etiam fuit, ꝙ quando mater poſuit eũ in præſepio, ad caput eius poſuit quēdam lapidem interpoſito fortè fœno, vt habui à fratre noſtro qui vidit, & adhuc ille lapis apparet ad memoriam ibidem muratus. Credas ꝙ libentius poſuiſſet puluinar ſi habuiſſet, ſed cum aliud non haberet quod poneret, cum cordis amaritudine poſuit illũ lapidem. Audis & hodie quia ſanguinem ſuum fudit. Fuit enim caro ipſius cũ cultello lapideo inciſa. Nonne ergo cōpatiēdum eſt ei? ita, ſic certè & matri. Plorauit ergo puer Ieſus hodie, propter dolorem quem ſenſit in carne ſua: nã veram carnem & paſsibilem habuit ſicut cæteri homines, ſed eo plorãte, credis ne ꝙ mater potuerit lachrymas continere? plorauit ergo & ipſa, quam plorantem filius ſtans in gremio eius aſpiciens, paruulam manum ſuam ad os, & vultum eius ponebat, quaſi nutu rogãs eandem ne ploraret: quam enim tenerrimè diligebat, à ploratu ceſſare volebat. Similiter & mater, cuius viſcera totaliter commouebantur in dolore, & lachrymis filij, & nutu & verbis conſolabatur eum: intelligebat enim tanquam prudentiſsima voluntatem eius, quamuis nōdum loqueretur: Et dicebat. Fili ſi vis me à ploratu ceſſare, ceſſa & tu, non enim poſſum te plorante non plorare: Et tunc ex compaſsione matris, filius à ſingultibus deſiſtebat. Mater verò & ipſius, & ſuos oculos tergebat, & vultum vultui applicabat, lactabat eum, & omnibus quibus poterat modis conſolabatur. Et ſic faciebat quoties plorabat, quod fortè ſæpè puerorum more faciebat, ad oſtendendam miſeriam naturæ humanæ, quam verè aſſumpſerat, & ad occultandum ſe, ne à Diabolo cognoſceretur. Cantat namq; de ipſo Eccleſia. Vagit infans inter arcta, & cætera. Hodierno autem tempore ceſſat circuncīſio corporalis, & habemus baptiſmum, qui eſt maioris gratiæ, & minoris pœnæ. Sed debemus habere circuncīſionem ſpiritualē, & omnia ſuperflua reijcere, & hoc eſt quod paupertatem commendat, nam verus pauper eſt verè ſpiritualiter circunciſus. Et hanc ſecundum 1. Tim. 6.
Bernard. paucis verbis tradit Apoſtolus, dic. Habentes victum & veſtitum, his cōtenti ſimus. Spiritualis etiã circuncīſio debet eſſe in omnibus ſenſibus corporis noſtri, videndo, audiendo, guſtando, tangendo paucitate vtamur, & maximè in loquendo. Loquacitas eſt vitium peſsimum, & Deo & hominibus odioſum, & diſplicibile, vnde debemus eſſe circuncīſi lingua. i. pauca & vtilia loqui, ſignum leuitatis eſt multũ loqui: vnde ſilentium eſt virtuoſa res, & non ſine cauſa in religionibus ordinatum. Et circa hanc materiam ſic dicit Beatus Gregor. Ille loqui veraciter nouit, qui prius bene tacere didicerit: cenſura enim ſilētij, eſt vbi neceſſarium inſtrumentũ. Idem Alibi. Qui ſenſu leues ſunt, & in locutiones præcipites erunt: quia quod leuis cōſcientia cōcipit, leuius protinus lingua promit. De hoc etiam dicit Bern. Sermone de Epiphania, qui incipit; In operibus Domini. Iam verò de lingua quis neſciat, quàm multũ inquinauerit nos, per vaniloquia & mendacia, per detractiones & adulationes, per verba malitiæ ſiue iactantiæ? Pro his omnibus neceſſaria eſt hydria quinta, ſilentium. ſ. cuſtos religionis, in quo eſt fortitudo noſtra. Idem alibi; Ocioſitas mater nugarũ eſt, & nouerca virtutum. Inter ſæculares multæ nugæ nugæ ſunt, in ore ſacerdotum blaſphemiæ, ſed & ſi nugæ incidunt, interdum ferendæ fortaſſe ſunt, ſed inferendæ nunquam, cōſecraſti enim os Euangelio, illicitum iam talibus aperire illud.

In omnibus ſenſibus maxime autem in loquendo, circuncīſi eſſe debemus.

Serm. de Epiph.

Nota ſacerdotũ.

De Epiphania ſiue apparitione Domini. Cap. 9.

DIe autem tertiodecimo puer Ieſus manifeſtauit ſe gentibus. i. Magis, qui gentiles erant. Attende circa diem iſtum, quia vix inuenies aliquod feſtum ſic ab Eccleſia ſolennizatum, & multiplicatũ in Matth. 2.
antiphonis, reſponſorijs, & ſermonibus, & alijs quę ad ſolennitatē pertinent ſicut illud, non ꝙ ſit maius omnibus alijs, ſed quia multa & magna tali die facta ſunt

per

per Dominum Ieſum, & maximè circa ipſam Eccleſiam. Primum eſt, quia hodie ipſa Eccleſia recepta eſt ab eo in perſona Magorum, quia Eccleſia ex gentibus congregata eſt, nam die natalis ſui apparuit Iudæis in perſona paſtorum, qui Iudæi non receperunt verbum Dei, niſi pauci ex ipſis. Hodie verò apparuit gentibus, & hoc eſt Eccleſia electorum. Vnde feſtum hodiernũ eſt propriè feſtum Eccleſiæ, & fidelium Chriſtianorum. Secundum, quia Eccleſia eſt hodie deſponſata ab eo, & eidem verè coniuncta per baptiſmum, quem tali die ſuſcepit. ſ. reuoluto vigeſimonono anno. Et ideò

Matth. 3. lætanter cantatur. Hodie cęleſti ſponſo iuncta eſt Eccleſia, &c. Nã in baptiſmo deſponſantur animæ Chriſto, qui à ſuo baptiſmo ſumpſit virtutem, & animarũ baptizatarum congregatio vocatur Eccleſia. Tertiũ, quia tali die. ſ. reuoluto anno poſt baptiſmum, fecit primum miraculum ad nuptias, quod etiam ad Eccleſiam

Ioan. 2. & ſpirituales nuptias poteſt adaptari. Videtur etiam poſtea feciſſe tali die miraculũ de multiplicatione panum & piſcium: ſed prima tria Eccleſia hodie repre-

Ioan. 6. ſentat, illud autem non. Vides ergo quàm venerabilis eſt dies illa, quam Dominus elegit ad tot magnifica & mirifica. Conſiderans ergo Eccleſia tot magna beneficia, hodie ſibi à ſuo ſpõſo exhibita, grata exiſtere volens, exultat, iucundatur & iubilat, & hunc diem magnificè ſolemnizat. Dicamus ergo de primò, quia de alijs ſermo erit ſecundum ordinem vitæ ipſius Chriſti. Sed de primo opere. ſ. de Magorũ aduentu ad Chriſtum, non eſt intentionis meæ narrare moralitates, & expoſitiones quę ſic diligẽter per ſanctos traditę ſunt. Qualiter ergo venerunt Magi ab Oriente Hieroſolymam, & quid inter eos & Herodẽ actum ſit, & de ductu ſtellæ, & quare talem oblationem fecerunt, & de alijs huiuſmodi, legas textum Euangelij, & ſanctorum expoſitiones, & inuenies. Ego enim in hoc & in alijs vitæ Chriſti actibus intendo, (vt in principio tibi dixi) aliquas meditationes tangere, ſecundum quaſdam imaginarias reprę̃ſentationes, quas anima diuerſimodè percipere poteſt, ſecundum ꝙ geſta fuerũt per ipſum, vel ſicut fuiſſe credi poſſunt. De expoſitionibus autẽ, rarò intromittere me cogitaui, tùm quia ad hoc inſufficiens ſum, tùm etiam quia nimis eſſet lõga materia. In præſenti ergo negocio ſis præſens, & conſpice benè ſingula, quia (vt aliàs tibi dixi) in hoc eſt tota vis harum meditationum. Venerunt ergo iſti tres reges, cum multitudine magna, & honorabili comitiua, & ſunt ante illud tugurium in quo natus eſt Dominus Ieſus. Domina ſentit ſtrepitum & tumultum, & accipit puerum. Intrant illi domunculam, & genuflectũt, & adorant Dominum puerum Ieſum reuerenter, honorãt eum vt Regem, & adorant vt Dominum. Vide quàm magna fuit eorũ fides. Quid enim erat credere, ꝙ ille puerulus ſic viliter indutus, cum paupercula matre inuentus, & in loco ſic abiecto, ſine ſocietate, ſine familia, ſine omni ornatu, eſſet Rex, & Deus verus? Et tamen vtrumq; crediderunt. Tales duces, & talia primitiua nos oportebat habere. Stant ergo genuflexi coram eo, collocuntur cum Domina, vel per interpretem, vel per ſeipſos, quia ſapientes erant, & fortè linguam Hebraicam ſciebant. Quęrunt ab ea de cõditionibus iſtius pueri: Domina narrat, & illi oĩa credunt, conſpice benè ipſos, quia reuerenter & curialiter loquuntur & audiunt, conſpice & Dominã, quia cũ rubore in verbis, & oculis ad terram demiſsis, ac cũ verecundia loquitur, nõ delectatur loqui nec videri: Dominus tamen dedit ei vigorẽ in hoc magno opere, quia illi reprę̃ſentabant vniuerſam Eccleſiã futurã ex gentibus: conſpice & puerum Ieſum, nondũ loquitur, ſed ſtat cum maturitate, & grauitate tanquã intelligens, & benignè reſpicit illos, & illi multũ delectantur in eo, tã viſu mentali, tanquã intus edocti, & illuminati ab eo, quàm corporali, quia ſpecioſus erat præ filijs hominũ. Tandem conſolatione magna recepta, offerunt eidem aurum, thus, & myrrham, aperiẽtes theſauros ſuos, & ponentes aliquem pannum vel tapetũ ante pedes Domini Ieſu, obtulerunt, ſ. quilibet illorũ illa tria in maximã quantitate præcipuè de auro. Aliàs enim pro parua oblatione non oportuiſſet aperiri theſauros, quia parua de leui habuiſſent ad manus ſeneſcalli eorũ: Et tunc reuerenter & deuotè oſculati ſunt pedes eius. Quid ſi tunc puer ſapientiſsimus vt eos magis conſolaretur, & in amore ſuo roboraret, porrexiſſet etiã ad deoſculandum manũ? Signauit etiam eos, & benedixit. Illi ergo ſe inclinantes & valefacientes, cum magno gaudio receſſerũt, & per aliam viam reuerſi ſunt in regionẽ ſuã. Quid autem de auro iſto factũ putas, quod erat ſic magni valoris? Nunquid Domina reſeruauit ſibi? vel depoſitum fecit, vel nunquid emit domos, agros, & vineam? Abſit, non curat de talibus paupertatis amatrix. Zelans ergo Domina fortiter pro paupertate, & intelligens filij voluntatem, tam intus docẽtis, quã foris ſigna oſtendentis, quia vultum fortè auertebat ab auro, & vilipẽderat, totũ infra paucos dies pauperibus erogauit, graue enim erat ſibi ſarcinam tenere, vel deferre. Vnde ſic iſta totaliter expenderat, ꝙ quando intrauit in templum, non habuit vndè vnũ agnum emeret, quem offerret pro filio, ſed emit turtures vel colũbas. Vnde rationabile eſt credere, quòd magna fuit oblatio Magorum, & ꝙ Domina zelans paupertatẽ (quia plena charitate) dedit eam pauperibus. Vides præconium paupertatis, & in duobus hic attende. Primò, quia hodie puer Ieſus eleemoſynam recepit vt pauper, & etiã mater ſua. Secundò, quia non ſolum non curabant acquirere, vel congregare, ſed etiam quæ dabantur, retinere nolebant, ſemper in eis creſcebat deſiderium paupertatis. Sed nũquid circa humilitatem aliquid atten diſti? ſi benè aduertitur, etiã humilitatis cernitur profunditas: ſunt enim qui ſe viles & abiectos reputant in animo ſuo, & in oculis ſuis non extolluntur, ſed non ſic eſſe volunt in oculis aliorum, nec patiuntur vilipẽdi ab alijs vel derideri, & ſuam vilitatem, vel defectus nolũt alijs innoteſcere, ne vilipendantur. Non ſic fecit hodie puer Ieſus omniũ Dominus, qui & alijs ſuis & ſua vilia patere voluit, & nõ paruis aut paucis, ſed magnis & multis. ſ. Regibus, & ſocijs eorũ quàm pluribus: Et in tali caſu & tempore, in quo multum erat timendũ. Nã cum illi venirent vt inuenirent Regem Iudæorũ, quẽ etiam Deũ eſſe putabant, dubitare poterant, ne talibus de ipſo viſis, reputantes ſe fatuos & deluſos recederẽt ſine fide, & deuotione, ſed nõ dimiſit humilitatis amator, dans nobis exemplũ, ne ſub ſpecie alicuius apparentis boni, recedamus ab humilitate: Et ꝙ diſcamus etiam in aliorum oculis viles & abiecti velle apparere.

Virgo erogauit pauperibus aurum à magis oblatum.

Vnde cernitur profunda Chriſti humilitas.

De mora Dominæ apud preſepe. Cap. 10.

EXpeditis igitur Magis, & verſus patriam ſuam regreſsis, & totis eorum oblationibus erogatis, adhuc ſtat Domina mundi cum puero Ieſu, & nutritio ſuo Sancto ſene Ioſeph apud præſepe, in illo locello patienter vſque ad quadrageſimam diẽ, ac ſi eſſet quædam mulier alia de populo, & puer Ieſus eſſet homo purus, & indigeret legis obſeruatione.

Sed quia nolebant prærogatiuas ſingulares, legem obſeruabant vt cæteri. Non ſic faciunt multi, qui in communi congregatione degentes, ſibi ſpeciales prę̃rogatiuas exigunt fieri, & ab alijs tanquam honorabiliores, volunt in talibus diſcerni, ſed hoc non patitur humilitas vera. Stabat ergo Domina more aliarum, dictam diem expectans ingreſſura in tem-

plum. Stabat vigilans, & attenta ſuper cuſtodia dile-
cti filij ſui. O Deus cum quanta ſolicitudine & di-
ligentia ipſum gubernabat, ne in minimo eſſet defe-
ctus. Cum quanta etiam reuerentia, & cautela, & quo
timore ipſum contrectabat, quem ſciebat eſſe Deum
ſuum, & Dominum ſuum, flexis genibus accipiebat,
& imponebat eum in cunis. Cum quanta etiam iucun
ditate & cōfidētia, & auctoritate materna ipſum am-
plexabatur, oſculabatur, ſtringebat dulciter, & delecta
batur in eo, quem ſciebat eſſe filium ſuum, quàm ſæpè
curioſè intuebatur eum in vultu, & ſingulis partibus
eius ſacratiſsimi corporis, quàm ſerioſè ac pudēter te-
nella membra faſcia componebat, ſicut enim fuit hu-
millima, ſic fuit & prudentiſsima, vndè in ſingulis of-
ficijs & obſequijs, vigilanti & dormienti ſedulè mini-
ſtrabat, non ſolum intantulo, ſed grandæuo. O quàm
libenter eum lactabat. Vix fieri potuit, quin magnam
(etiam alijs fœminis inexpertam) dulcedinem, in talia
filij lactatione ſentiret. Sed & de ſancto ſene Ioſeph
refert Bern. ſe credere, & puerum Ieſum ſuper genua
ſua tenens eidem frequenter arriſit. Stante ergo Do-
mina apud præſepe, Ita & tu cum ea iuxta præſepe, &
delectare frequenter cum puero Ieſu, quia virtus exit
ab ipſo. Quælibet anima fidelis, & maximè religioſa
perſona, à die natiuitatis Domini, vſq; ad purificatio-
nem, deberet ſaltem ſemel in die, apud prædictū præ-
ſepe Dominam viſitare, adorare puerū Ieſum, & ma-
trem eius affectuoſè meditari de paupertate, humili-
tate, & benignitate ipſorum.

De purificatione Beatæ Virginis. *Cap. 11.*

ADueniente autem quadrageſima die, prout in
lege ſtatutū erat, exijt Domina eum puero Ie-
ſu & Ioſeph, & iuerunt de Bethleē in Hieruſa-
lem, quæ ſunt quinque vel ſex milliaria, vt ſecundum
legem ſiſterent eum Domino. Vade & tu cum eis, &
Luc. 2. iuua portare puerum, & conſpice attentè ſingula quæ
dicuntur & fiunt, quæ deuotiſsima ſunt. Adducunt er-
go Dominum templi, ad templum Domini. Cunq;
intraſſent templum, emerunt duos turtures, aut duos
pullos columbarum, vt offerrent pro eo, ſicut pro pau-
peribus fiebat. Et quia erant pauperrimi, credendū ma
gis de pullis columbarum, quia & pro minori precio
inueniuntur, & ideò in lege ponuntur in vltimo loco,
& Euāgeliſta tacet de agno, qui erat oblatio diuitum.
Et ecce Symeon, iuſtus in ſpiritu venit in templum,
vt ſicut reſponſum acceperat, videret Chriſtum Do-
mini. Cum autem feſtinanter veniens vidiſſet eū, ſta-
tim cognouit eū prophetico ſpiritu, & accelerans ge-
nuflexit, & adorauit, eum inter brachia matris, puer au
tem benedixit eum, & aſpiciens matrem inclinauit ſe,
oſtendens ſe velle ad eū ire, ꝙ mater intelligēs, quam-
uis admirans, porrexit eum Symeoni. Ille autem gau-
denter, & reuerenter in vlnis ſuis eum recipiens, ſur-
rexit benedicens Deum, & dixit. Nunc dimittis ſeruū
Luc. 2. tuum Domine &c. De paſsione ipſius prophetauit. Su
peruenit & ipſa prophetiſſa Anna, & adorans eum ſi-
militer de ipſo loquebatur. Maria verò de his admirās,
omnia conſeruabat in corde ſuo. Deinde puer Ieſus
extendens brachia verſus matrem, ad eam redijt, po-
ſtea vadunt ad altare proceſsionem facientes, quæ ho-
die repræſentatur per vniuerſum mundum, præcedūt
alacriter illi duo venerabiles ſenes, ſcilicet Ioſeph &
Symeon, tenentes ſe per manus, & cum exultatione
magna iubilantes & pſallentes. Confitemini Domino
Pſal. 117. quoniam bonus, quoniam in ſeculū, &c. Fidelis Do-
minus in omnibus verbis ſuis, &c. Quoniā hic eſt Do
minus Deus noſter in æternū & in ſæculū ſæculi, ipſe
reget nos in ſæcula. Suſcepimus Deus miſericordiam
tuam, in medio templi tui. Sequiẽ mater portans Regē
Ieſum, & Anna ſociat eam, vadens ex latere, cū reue-
rentia iubilans, & ipſa gaudio indicibili laudans Domi
num. Ab iſtis ergo fit proceſsio, paucis quidē ſed val-
dè magna repreſentantibus, quia de omni genere ho-
minum ſunt inter eos, de maſculis, & fœminis, ſeni-
bus, & iuuenibus, virginibus, & viduis. Cum autē per-
uenerunt ad altare, mater cum reuerentia genuflexit,
& offert dilectiſsimum filium ſuum Deo patri ſuo di-
cens. Accipite pater excellentiſsimè vnigenitum ve-
ſtrum, quem ſecundū mandatū veſtræ legis vobis of- D. B. Sanctiſsimę contemplationes.
fero, quia primogenitus matris eſt. Sed rogo pater, vt
eum mihi reddatis, & ſurgens dimiſit ipſum ſuper al-
tare. O Deus qualis eſt oblatio iſta, nunquam à ſæculo
talis facta fuit, nec fiet. Reſpice benè ſingula. Stat puer
Ieſus ſedens ſuper altare, ſicut quilibet alius puerulus,
& facie matura reſpexit matrem & alios, & humili-
ter, & patienter expectat quid deinceps fieri debeat.
Adducuntur ſacerdotes, & redimitur Dominus om-
nium tanquam ſeruus, quinque ſiclis more aliorum.
Siclus erat genus monetæ quibus à Ioſeph ſacerdoti
ſolutis, mater lætanter reaccepit filium. Accepit etiā
de manu Ioſeph prædictas aues, vt eas offerat, & ge-
nuflectens, & tenens eas in manu ſua, eleuatis oculis &
in cœlum porrectis, eas obtulit dicens. Accipite cle-
mentiſsimè pater hanc oblationem & munuſculum,
& primum donum, quod paruulus veſter vobis ho-
die de ſua paupertate præſentat. Sed & puer Ieſus ma-
nus ſuas ad aues porrigens, oculos ad cœlum leuauit,
& nondum loquens, geſtibus vnà cum matre offere-
bat, & poſuerunt eas ſuper altare. Vidiſti quales ſunt
oblatores iſti, mater & filius. Nunquid potuit talis ho-
ſtia, quamuis parua, repudiari? Abſit, ſed potius per ma
nus Angelorum fuit in ſuprema curia præſentata, &
valdè acceptata, ita ꝙ tota curia iubilās exultauit. Po-
ſtea Virgo Sancta diſceſsit de Hieruſalem, & viſitauit
Heliſabeth, volens videre Ioānem priuſquam de par-
tibus illis diſcederet. Vade & tu ſemper cum ea quo-
cunq; ierit, & adiuua portare. Cum ergo veniſſet ad
eam, feſtum magnum fecerunt, & maximè de pueris
ſuis. Sed & pueri lętabantur adinuicē, & Ioannes qua-
ſi intelligens, reuerenter ſe habebat erga Ieſum. Acci-
pe & tu reuerenter Ioannē, quia hic puer magnus co-
ram Domino, ſi fortè benedixerit tibi. Aliquibus au-
tem diebus ibi mora contracta, diſcedunt volentes ire
Nazareth. Si autem in prædictis vis informari de hu-
militate, & paupertate, cōſiderata oblatione, & redem
ptione, ac legis obſeruatione, de facili potes aduertere.

TERTIA FERIA.

De fuga Domini in Aegyptum. *Cap. 12.*

CVm ergo pergerent verſus Nazareth, neſciētes
adhuc ſuper hoc conſilium Domini, & ꝙ He-
rodes pararet ſe ad necem pueri Ieſu, Angelus
Domini apparuit Ioſeph in ſomnis, dicens ei, vt cum Matth. 2.
puero & matre fugeret in Aegyptum, quia Herodes
volebat animam pueri perdere: Ioſeph verò euigilans,
& excitans matrem dixit ei. Ipſa incontinenti ſurgēs,
nulla mora contracta voluit iter arripere, concuſſa
enim ſunt ad hanc vocem viſcera eius, & circa filij ſui
ſalutē nolebat negligēs inueniri: Ergo de nocte incon
tinenti cœperunt ire verſus partes Aegypti. Conſpice
& meditare prædicta, & infrà ſcripta, & quomodo pue
rum Ieſum dormientē eleuant, & cōpatere ipſis, & at-
tende hic diligēter, quia multa & bona conſiderare po
tes in præſenti negotio. Primò conſidera quemadmo
dum Dominus in ſua perſona ſuſcepit aliquando pro-
ſpera, aliquando aduerſa. Et cum ſimile tibi cōtigerit,
non ſis impatiens, nam iuxta montē inuenies vallem.
Ecce enim in natiuitate ſua Chriſtus magnificatus fuit
à paſtoribus tanquam Deus, & poſt partum parū cir-
cunciſus

cunciſus fuit tanquam peccator, deinde veniẽtes Magi eum plurimum honorauerunt, & nihilominus ipſe in ſtabulo remanens ſtabat inter beſtias, & plorabat, vt cuiuſdam homunculi filius: poſtea præſentatus erat in templo quem multum extulerunt Symeon, & Anna, & nunc ab Angelo dicitur, ꝙ fugiat in Aegyptum, & de multis talibus poteris in vita ſua perpẽdere, quæ ad noſtram inſtructionem poſſumus retorquere. Cũ ergo conſolationem habueris, tribulationem expecta, & econtra, vnde in eis nec extolli, nec frangi debemus, dat enim Dominus conſolationes ad ſpem ſubleuandam, ne deuiemus, & tribulationẽ ad humilitatẽ conſeruandam, vt cognoſcentes miſeriam noſtrã, ſemper in ſuo ſtemus timore. Ad noſtram ergo inſtructionẽ hæc feciſſe meditemur, & etiam vt ſe Diabolo occultaret. Secundò conſidera circa Dei beneficia & conſolationes, ꝙ qui ea percipit, non debet ſe præferre non percipienti, & qui nõ percipit non deijciatur animo, nec habenti inuideat. Hoc dico, quia Angelorum locutiones fiebant Ioſeph, & non matri, cũ tamen longè ea eſſet inferior. Item & qui percipit, licet non percipiat pro ſuo velle, non debet eſſe ingratus, nec murmurare, cum etiam Ioſeph qui tãtus erat apud Deum, non palàm, ſed in ſomnis tales allocutiones percepit. Tertiò cõſidera, quomodo Dominus permittit ſuos, perſecutionibus & tribulationibus vexari: tunc enim magna erat tribulatio matri & Ioſeph, cum viderent puerum ad occiſionem quæri: quid enim grauius audire poterant? Et erat eis in hoc tribulatio magna, quia licet ſcirent eum filium Dei eſſe, tamẽ poterat ſenſualitas eorũ turbari, & dicere. Dominus Deus omnipotens, quid opus eſt, ꝙ iſte tuus filius fugiat? Non potes hic eum defendere? Et etiam in hoc erat tribulatio, ꝙ in terram longinquam oportebat eos ire, quam ignorabãt, & per vias aſperas, cum eſſent inhabiles ad eundum: Domina propter iuuentutem, Ioſeph verò propter ſenectutem, ipſe etiam puer quem portare habebant, vix erat duorum menſium, & peregrinari habebant in terra aliena, & pauperes quaſi nihil habentes, omnia enim iſta ſunt afflictionis materia. Tu ergo cũ tribularis patientiam habe, nec credas tibi ab eo priuilegium dari, quod nec ſibi tribuit, nec matri. Quartò conſidera benignitatẽ. Vides enim quomodo, & quam citò perſecutionem patitur, & fugam de terra natiuitatis ſuæ, & tam benignè cedit furori illius, quem poterat perdere in momento. Profunda eſt hæc humilitas, & patientia magna: nolebat enim ſibi vicem reddere, nec offendere, ſed fugiendo inſidias eius vitare, ſic & nos facere tenemur obiurgãtibus, ſcilicet vel reprehendentibus, vel perſequentibus non reſiſtere, vel de ipſis vindictam expetere, ſed patienter eos portare, & ipſorũ furori cedere, & quod plus eſt, pro eis orare, vt alibi Dominus in Euangelio docet. (Matth. 5.) Fugiebat ergo Dominus ante faciẽ ſerui, immò potius ſerui Diaboli. Portabat eum mater tenera & iuuenis valdè, & Sanctus Ioſeph multum ſenex in Aegyptum per viã ſilueſtrem, obſcuram, nemoroſam, aſperam & inhabitatam, per viam etiam valdè lõgam. Dicitur, ꝙ ad iter curſoris ſunt duodecim, vel quindecim dietæ, pro eis autẽ fuit fortè iter duorum menſium, & plurium. Iuerunt enim (vt dicitur) per deſertũ illud, per quod tranſierunt filij Iſrael in quo ſteterunt quadraginta, annis. Sed quomodo faciebant de victu ſecum portãdo? Vbi etiam, & quomodo de nocte quieſcebant, ꝙ hoſpitabantur? raro enim domos in illo deſerto inueniebant. Compatere ergo eis, quia labor difficilis, & magnus, & longus eſt tam ipſis quàm puero Ieſu, & vade cum eis, & adiuua puerum portare, & ſeruias in omnibus in quibus potes. Non deberet videri nobis labor, pro nobiſipſis pœnitentiam agere, pro quibus tãtus labor ab alijs, & à talibus, & toties eſt aſſumptus. De his autem quæ ipſis in deſerto & per viam contigerunt, quia pauca authentica inueniuntur, referre non curo. Cum ergo Aegyptum intrauerunt, omnia idola ipſius prouinciæ corruerunt, ſicut per Iſaiam fuit prophetatum. (Iſa. 19.) Iuerunt ergo ad quãdam ciuitatum, quæ vocatur Heliopolis, & ibidem aliquam domunculam conducentes, habitauerũt ibidem per ſeptem annos, tanquã peregrini & aduenæ, pauperes & egeni. Sed hic occurrit pulcbra, pia, & compaſſiua valdè meditatio. Aduertas bene quæ ſequuntur. Vnde enim & quomodo viuebant iſti tanto tempore? Nunquid mendicabant? Legitur autem de Domina, ꝙ colo & acu quærebat ſibi & filio neceſſaria: ſuebat ergo & filabat mundi domina, paupertatis amatrix. Multum per omnem modum iſti paupertatem dilexerunt, & eidẽ perfectè vſq; ad mortem ſeruauerunt fidem. Sed nunquid ibat ipſa per domos petendo pannum, & alia in quibus operaretur? Oportuit enim hoc per viciniã innoteſcere, aliàs vacaſſet à talibus operibus, quia illæ mulieres non poterant diuinare. Sed & cum Ieſus cœpit eſſe quinquennis, vel ſic. Nunquid & ipſe portabat ambaſiatas matris, petendo pro ipſa ea in quibus operari valeret? non enim habebat alium ſcutiferum. Sed & nũquid reportabat opera facta, petẽs ex parte matris, ſolutionem & precium? Nonne in talibus erubeſcebat puer Ieſus, filius Dei altiſſimi, & etiam mater ipſum mittens? Sed quid ſi aliquoties dum opus reddidiſſet, & preciũ peteret, mulier aliqua ſuperba, rixoſa, & loquax, iniurioſè reſpondit, opus factum accepit, eũ ſine precio expulit, & ſic vacuus domum redijt? O quot & quantæ ſiunt iniuriæ aduenis, quas Dominus vitare nõ venit, ſed ſuſcipere. Quid etiam ſi aliquando domũ rediens, & famem patiens more puerorum, petijt panem, nec vnde daret habuit mater? Nõne in his & ſimilibus totaliter concutiebantur viſcera ſua? Conſolabatur verbis filium ſuum, & opere vt poterat procurabat, & ſibi fortè aliquando ſubtrahebat de victu, vt filio reſeruaret. Hęc & his ſimilia de puero Ieſu meditari potes, dedi tibi occaſionem. Tu verò ſicut videbitur extendas & proſequaris, ſiſq; paruula cum paruulo Ieſu, nec paruipẽdas talia humilia, & quæ puerilia vidẽtur, meditari de ipſo. Videntur enim dare deuotionem, augere amorem, accendere feruorẽ, inducere compaſſionẽ, puritatem & ſimplicitatem conſerre, & humilitatis, & paupertatis vigorem nutrire, & conſeruare familiaritatem, & cõformitatem facere, ac ſpem eleuare. (Quantũ ſint vtiles illę contemplationes.) Nam ad ſublimia aſcendere non valemus, ſed quod ſtultum Dei eſt, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum, potentius. Videtur etiam talium meditatio ſuperbiam tollere, cupiditatem eneruare, ac curioſitatẽ cõfundere. Vides quot bona inde proueniunt? Sis ergo (vt dixi) cum paruulo paruula, & cum grandeſcente grãdeſcas, ſemper tamen humilitate conſeruata, & ſequaris eum, quocunq; ierit, & intuearis faciem eius ſemper. Sed nunquid in ſuperioribus attẽdiſti, quàm laborioſa fuerit eorum paupertas, & quàm verecũda? Et ſi ex opere manuum victum quærere oportebat, quid de veſtimentis dicemus? quid de vtenſilibus. ſ. lectis, & alijs infra domum oportunis? Nunquid duplicia habebant? nunquid ſuperflua? nunquid curioſa? Hæc contra paupertatem ſunt, & ideò etiam ſi habere poſſet, nollet ea paupertatis amatrix. Sed & nunquid Dña ſuendo vel aliàs operando, faciebat more quorundã opera curioſa? Abſit, Faciant hæc quę tẽpus perdere non curant. Non enim poterat ipſa in tanta poſita egeſtate, tempus in vanis expendere, ſed nec aliàs feciſſet: Eſt enim periculoſiſimum vitium, & maximè tẽporibus noſtris. Vis videre quomodo? Attẽde primò quomodo tempus ad laudem Domini conceſſum, expẽditur

coutra

contra ipſum in vanis, multum enim plus de tempore occupat quàm expediat curioſum opus, & hoc malũ eſt valdè. Secundò quia facienti eſt cauſa vanæ gloriæ. Nota contra Sutores. O quoties aſpicit, recogitat & mente reuoluit, etiam quando non operatur, & etiam quando debet diuinis intendere, vt pulchrũ opus faciat, & exinde ſe reputat, & vult reputari. Tertiò quia ei cui facit eſt cauſa ſuperbiæ, tali enim oleo ignis ſuperbiæ nutritur, & magis accenditur. Sicut enim rudia & groſſa ſunt humilitatis ſomẽta, ſic iſta ſuperbiæ. Quartò, quia eſt materia retrahendi animam à Deo, nam (iuxta Beatũ Gregor.) tantò quis à ſuperno amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Quintò quia eſt concupiſcentia oculorum, de tribus vnum, ad quæ omnia peccata de mũdo reducuntur, ad nihilum enim talia curioſa valent, niſi vt exinde oculi vanè paſcantur. Quoties autẽ quis in talibus delectabiliter & vanè oculos paſcit, tam qui facit quàm qui portat & vtitur, toties offendit. Sextò, quia multorum aliorum eſt laqueus & ruina, nam talia reſpiciẽtes, multis modis offendere poſſunt, vel malum exemplum habendo, vel delectabiliter aſpiciẽdo, vel ſimile concupiſcendo, vel iudicando, vel murmurando, vel detrahendo. Cogita ergo quoties Deus offendi poteſt antequam illa curioſitas ſit deleta, de omnibus autem illis ipſe, qui tale opus facit, eſt cauſa. Vndè etiam ſi tibi dicerem ꝙ talia pro me faceres, vel certiſsimè ſcires me talibus vti velle, tu facere non deberes, quia nulla de cauſa peccato conſentiendũ eſt, & ab offenſa Dei eſt omnibus modis abſtinendũ. Quantò ergo magis offendis, ſi tuo motu ad ſolam complacentiam facis, volens magis placere creaturæ, quàm creatori. Hęc igit faciunt, qui ſeculariter viuunt, talia enim ſunt ornamenta mundi, blaſphemia Dei. Sed qui in puritate conſcientiæ viuere intẽdit, miror quomodo hęc facere audet, & ſe hac fece fędare. Vides quot mala ex tali curioſitate proueniunt. Adhuc eſt aliud malum & peius, ſcilicet, ꝙ curioſitas directè obuiat paupertati: Et vltra omnia prædicta eſt etiam hoc, ꝙ leuis, & vani, & inconſtantis animi eſt indicium. Hæc autem omnia de curioſitate dixi, vt tu curioſa deuites. Ab ipſis igitur tam faciendis, quàm vtendis, tanquam à venenoſo ſerpente omnino abſtinere curato: nõ tamen intelligi debet, quin aliquando liceat facere opera pulchra, & potiſsimè in his quæ diuino cultui mãcipiantur, in quibus tamen omnino ordinata affectio, intentio, & delectatio ſummoperè cauenda eſt, & ab animo ſollicitè longius propellenda. De hac autem curioſitate ſic dicit Bern. Ser. ad clericos cap. 13. Spectacula vana, rogo qd corpori præſtant, quid ve animæ conſerre videntur? nam certè nihil in homine cui curioſitas proſit inuenies, friuola prorſus & inania ac nugatoria conſolatio, & neſcio quid illi durius imprecer, niſi vt ſemper habeat quod requirit, qui iucundæ quietis pacem fugitans, curioſa inquietudine delectatur. Sed redeamus ad Dominam in Aegyptum, à qua digreſsionẽ fecimus, propter maledictum curioſitatis vitium, & cõſpice ipſam in laboribus ſuis, ſuendo, filando, & texendo, quomodo facit ea fideliter, humiliter, & ſolicitè, habens nihilominus diligentiſsimam curam ſuper filio ſuo, & ſuper gubernationem domus, necnõ vigilijs, & orationibus, iuxta poſſe eſt ſemper intenta. Tu ergo toto affectu eidẽ compatere, & conſidera, ꝙ non habuit omnino gratis regnum Domina regni. Sed & illud fortè contingebat frequẽter, ꝙ aliquæ bonæ matronæ videntes eius paupertatem, aliqua tranſmittebant eidem, quæ humiliter & cum gratiarum actione recipiebat. Sed & Sanctus Ioſeph ſenex aliquid operabatur in arte lignaminis. Vndiq; igitur occurrit compaſsionis materia, cũ qua tandem cum aliquam moram cum ea contraxeris, pete licentiam recedẽdi, & benedictione recepta primò à puero Ieſu, deindè à matre, poſtea à Ioſeph genibus flexis, cum lachrymis, & compaſsione magna, vale facias eis, quia tanquam exbanniti, & exules à patria ſua ſine aliqua cauſa remanent, ad peregrinandum ibidem per ſeptem annos, in ſudore ſui vultus victuri.

De reditu Domini ex Aegypto. Capitulum 13.

COmpletis ſeptem annis, quibus Deus peregrinatus eſt in Aegypto, Angelus Domini apparuit Ioſeph in ſomnis dicens. Tolle puerum & matrem eius, & vade in terrã Iſrael, defuncti enim ſunt, qui quærebant animam pueri. Qui accepit puerum & matrem eius, & redijt in terram Iſrael, & cum peruenit ibi, audiẽs ꝙ Archelaus filius Herodis regnaret ibi timuit illo ire. Et iterum admonitus ab Angelo, iuit in Galilęam ciuitatem Nazareth. Matth. 2. Fuit autẽ reditus eius circa feſtum Epiphaniæ, ſ. ſecunda die prout in martyrologio legitur. Vides etiam hic (ſicut fuit tactũ in ſuperiori tractatu) quomodo Dominus dat conſolationes, & reuelationes per partes, & non ita plenas, vt appetitus expoſceret, quod ex duobus in hoc facto ppendere potes, tum quia in ſomnis non palàm, vt tibi dixi, tum etiam quia non vna vice ſimul, ſed per duas vices, ei dixit ad quem locum ire deberet. Et dicit glo. ꝙ hoc fecit Dominus, quia ex frequenti viſitatione quis certior redditur: vndè qualeſcunq; ſunt, nobis debent videri magnæ, & indè ſimus grati, quia ſemper ex parte ſua facit, quod nobis vtilius eſſe cognoſcit. Nunc autem circa Domini reditum inſiſtamus: Circa quem diligenter attende, quia pia eſt hæc meditatio valdè. Redeas ergo in Aegyptum, gratia viſitandi puerum Ieſum, quem cum extrà inter pueros fortè inueneris, ipſe te videns occurret tibi, quia benignus & affabilis, & curialis eſt. Tu verò genuflectens, oſculeris pedes eius, & poſt inter brachia ipſum ſuſcipias, & aliquantulum cum eo quieſcas, tandem fortè dicet tibi. Data eſt nobis licentia in terram noſtram, & cras hinc recedere debemus, bona hora veniſti, quia redibis nobiſcum: cui alacriter reſpondeas, te ex hoc multum gaudere, & ꝙ eum optas ſequi quocunq; ierit, & in his collocutionibus delecteris cum eo. Dixi iam tibi, ꝙ huiuſmodi quæ puerilia videntur meditari, multũ valent, & poſtea ad maiora tranſmittunt. Poſtea ducet te ad matrem, & curialiter honorabit, tu verò genuflectens, fac ei reuerentiam, & Sancto ſeni Ioſeph, & requieſcas cum eis. Manè ſequenti die videbis aliquas bonas matronas de ciuitate, & etiam homines venientes ad ſectandum eos vſq; extra portam ciuitatis, propter placabilem, & ſanctam cõuerſationem ipſorum. Prædixerant enim diſceſſum ſuum, per viciniam per plures dies. Primum quia non eſt conueniens, ꝙ ſubitò quaſi furtim indè recederent, ſecus tamen fuit, quãdo venerunt in Aegyptum, quia timuerunt mortem pueri. Incipiunt enim recedere, & Ioſeph cum hominibus præcedit, & Domina ſequitur à longè cum matronis. Tu verò accipiens puerum per manum, vade in medio ante matrem, nam ipſum poſt ſe non dimittet. Cum autem ſunt extra portam, Ioſeph non ſe patitur amplius ſociari: tunc verò aliquis ex illis diues cõpatiens paupertati eorum, puerum vocat vt aliquos ei denarios tribuat pro expenſis. Verecundatur puer accipere, tamen paupertatis amore manum parat, pecuniam accipit verecundè, & gratias agit, ſic & plures fecerunt. Vocatur etiam à matronis, & ſimiliter faciunt. Nec minus hic mater verecundatur quàm filius, veruntamen humiliter gratias eis egit. Verè hic eis compati potes, cum illo cuius eſt terra & plenitudo eius,

pro

pro ſe & matre & nutriclo ſuo ſic paupertatẽ arctam elegerit, & in tanta penuria vixit. Multum in eis relucet paupertas ſanctiſsima, & nobis amabilem & imitabilem oſtendunt. Tandem gratias agentes eis, valefaciunt omnibus, & ſuum arripiunt iter. ſed quomodo redibit puer Ieſus, adhuc tener infantulus, difficilior enim mihi videtur reditus quàm acceſſus, nam quando venit in Aegyptum ita paruulus erat, ꝙ portari poterat, nunc autem ſic magnus eſt ꝙ portari nõ præualet, & ſic paruus ꝙ per ſe ire non poteſt. Sed fortè aliquis ex illis bonis viris dedit vel accommodauit aliquẽ aſellum, ſuper quem ire poſſet. O puer egregie ac delicate, rex cœli & terræ quantum laboraſti pro nobis, & quàm citò cœpiſti. Bene propheta in veſtra prædi-

Pſal. 87. xit perſona. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Penurias magnas, labores arduos, & affectiones corporis cõſtantiſsimè aſſumpſiſtis, habuiſtis voſipſos quaſi odio pro amore noſtro. Certè ſolus hic labor (de quo nunc tractamus) ad plenam redemptionẽ ſufficere debuiſſet. Accipe ergo puerum Ieſum, & pone ſuper aſellum, ac fideliter ducas eum, & cum deſcendere voluerit, lætãter eum in brachijs ſuſcipias, & aliquantulum teneas, ſaltem quouſq; veniat mater eius, quæ aliquantulum tardius ſiue planius ambulat, tunc puer ibit ad eam, eritq́; matri requies magna receptio filij. Vadunt ergo & tranſeunt per deſertum per quod venerunt, & in ipſo itinere ſæpè poteris eis compati, habentes parum quietis, & reſpice eos fatigatos, & ex labore deuictos, tam de die quàm de nocte. Cum autem fuerunt prope finem deſerti, inuenerunt Ioannẽ Baptiſtam, qui iam ibi pœnitentiam agere cœperat, cũ tamen nullum haberet peccatũ. Dicitur, ꝙ locus Iordanis in quo Ioannes Baptizauit, eſt ille vndè tranſierunt filij Iſrael, quando venerunt de Aegypto per dictum deſertum, & ꝙ prope illum locum in ipſo deſerto Ioannes pęnitentiã fecit. Vndè poſsibile eſt, ꝙ puer Ieſus inde tranſiens, in reditu ſuo inuenit eum ibidem. Mediteris ergo, quomodo ſuſcepit eos alacriter & ibi aliquantulum ſubſiſtentes, comederunt cũ eo illa cruda cibaria, tandem immenſa recreatione ſpiritus habita, vale fecerunt ei. Tu autem & in aduẽtu & in receſſu genu flecte Ioanni, deoſculans pedes eius, benedictionem petens, & ei te recommendans, excellens enim & valde mirabilis à cunabilis eſt puer iſte. Ipſe enim fuit primus eremita, & principium & via religioſè viuere volentium, fuit virgo puriſsimus, fuit prædicator per maximus, fuit plus quàm propheta, fuit etiam martyr glorioſus. Poſtea tranſeuntes Iordanem, applicauerũt ad domum Eliſabeth, vbi magnum & iucundum feſtum factum fuit inter eos. Et ibidem audiens Ioſeph, ꝙ Archelaus filius Herodis regnabat in Iudęa, timuit, & admonitus in ſomnis ab Angelo, iuerunt in Galilęã in ciuitatem Nazareth. Ecce reduximus puerum Ieſum de Aegypto, & eo reuerſo concurrunt ſorores Dominæ, & alij conſanguinei & amici ad viſitandos eos. Ipſi autem in Nazareth quieſcunt, & pauperẽ vitam ducunt. Exindè autem vſque ad duodecimũ ætatis annum pueri Ieſu, aliquid non legitur de ipſo. Di-

Quid fecerit puer Ieſus, vſq; ad duodecimũ annum.

citur tamen & veriſimile eſt, ꝙ adhuc ibi eſt fons, de quo puer Ieſus deferebat aquam matri. Faciebat enim huiuſmodi ſeruitia matri humilis Dominus, nõ enim habebat alium ſeruientem. Potes etiam hic meditari, ꝙ cum matre propria, ſcilicet ſorore Dominæ veniebat Ioannes Euangeliſta, qui tunc erat annorum quinque: nam legitur de ipſo, ꝙ obijt anno à paſsione Domini ſexageſimoſeptimo, ætatis verò ſuæ anno nonageſimooctauo, & ſic tempore paſsionis Domini habebat triginta & vnum annos, cum Dominus haberet triginta tres, vel parum plus. Cum ergo in hoc reditu Dominus eſſet ſeptem annorum, Ioãnes erat quinque. Intuere itaque ipſos ſtantes ſimul, & conuerſantes, ſicut Dominus dabat tibi. Hic enim fuit poſtea ille diſcipulus, quem familiarius diligebat Ieſus.

Quomodo puer Jeſus remanſit in Hieruſalem. Cap. 14.

CVm autem eſſet annorum duodecim, aſcendit cum parentibus in Hieruſalem, ſecundum conſuetudinem & præceptum diei feſti, & durabat per dies octo. Laborabat ergo etiam nunc puer Ieſus Luc. 2.
itineribus longis, & vadit, vt honoret patrem ſuũ cœleſtem in feſtis ſuis. Eſt enim amor ſummus inter patrem & filium, ſed maior erat ei afflictio, & dolor cordis acerbior, de inhonoratione patris in peccatorum multiplicium commiſsione, quàm de honore parentis, & exterioris pompæ feſti lætitia. Stabat ergo Dominus legis obſeruãs legem, & inter alios conuerſans humiliter quaſi quilibet alius pauperculus. Cõſummatis autem diebus feſti, recedentibus parentibus, ipſe in Hieruſalem remanſit. Attende hic benè, & omnibus quæ dicuntur & fiunt, te præſentem exhibeas, valde enim deuota materia, & proficua eſt hæc. Dixi autem iam tibi ſuprà cap. 6. in principio, ꝙ Nazareth vbi Dominus habitabat, à Hieruſalem diſtat quatuordecim, vel quindecim miliaribus, vel circa. Cum ergo mater & Ioſeph per diuerſas vias incedentes, venerunt in ſero ad locum, vbi dieta explebatur, & vbi hoſpitari deberent, videns Domina Ioſeph ſine puero, quem cum ipſo rediſſe credebat, quærit ab eo vbi eſt puer? & ille, ego neſcio, non redijt mecum, tecum enim eum rediſſe credebam. Tunc illa dolore vehementi concuſſa, cum lachrymis dixit, non redijt mecum. Video ꝙ

Quã magnus fuerit dolor Marię, & Ioſeph, pro puero Ieſu amiſſo.

non benè filium meum cuſtodiui, & velociter cœpit ire per domos, & quàm decenter potuit, illo ſero circuibat, quærens de ipſo & dicens. Vidiſtis vos filium meum? & vos vidiſtis ne filium meum? & vix præ dolore & ardore deſiderij ſe ſentiebat. Ioſeph verò ſequebatur eandem cum fletu. Quo non inuento, qualem quietem habere poterant tu ipſe cogita, & maximè mater, quæ ipſum arctius diligebat: Et licet à notis confortaretur, non tamen poterat cõſolari. Quid enim erat perdere Ieſum? Conſpice benè ipſam & vehementer compatere, quia in anguſtia eſt anima ſua, nũquam ex quo nata fuit vſque tunc, fuit in tanta. Non ergo turbemur, quando tribulationes habemus, cum etiam matri nõ pepercit Dominus, ad ſuos enim eas permittit venire, & ſigna ſunt ſuæ dilectionis, nobis autem expedit eas habere. Tãdem Domina in camera ſe recludens, ad orationem & planctum ſe conuertit, dicens. O Deus & pater æterne clementiſsime ac benigniſsime, vobis placuit mihi dare filium veſtrum, ſed ecce perdidi eum, & neſcio vbi ſit, reddite eum mihi. O Pater tollite mihi amaritudinem iſtam, & oſtendite mihi filium meum, reſpicite pater afflictionem cordis mei, & non ad negligentiam meam: incautè enim me habui, ſed ignorans feci, ſed propter bonitatẽ veſtrã reddite ipſum mihi, quia ſine ipſo viuere nõ poſſum. O fili dilectiſsime vbi es? quid eſt de te? apud quẽ nunc hoſpitaris? Nunquid ad patrem tuum rediſti in cœlum? ſcio enim ꝙ Deus es, & Dei filius: ſed quomodo mihi non dixiſſes? ſed & nunquid inſidioſè ab aliquo es quæſitus? Scio enim ꝙ verus homo es ex me natus, & aliàs te ab Herode quæſitum, in Aegyptum portaui. Pater tuus te ab omni malo cuſtodiat fili mi. Indica mihi fili mi vbi ſis, & veniam ad te, vel tu redi ad me, parce mihi hac vice, quia nunquã amplius continget mihi, vt te cuſtodiam negligenter. Nunquid aliquã offenſam feci tibi fili mi? propter quã ergo cau-

ſam

ſam receſsiſti à me?Scio ꝙ dolorem cordis mei cognoſcis.O fili mi ne tardes venire ad me. Nūquam ex quo natus es vſq; modò ſine te fui,comedi,vel dormiui,niſi nunc ſolum,modò autē ſum ſine te,& neſcio qualiter hoc factū ſit, tu ſcis quia tu es ſpes mea , vita mea, & omne bonum meum , & ſine te eſſe non poſſum. Indica ergo mihi vbi tu es, & quomodo te valeam inuenire. Talibus & ſimilibus dictis, ſe mater per noctem anguſtiabat ſuper dilecto fillo ſuo. Mane verò ſequenti die tempeſtinè domum exeuntes,quærebant eum etiam per circunſtantia loca, nam per plures vias patebat reditus. Sicut qui de Senis vellet redire Piſas,poſſet ire per Podium Bonichi,& per Colle,& per alia loca. Dic ergo ſequēti die ibant per alias vias,quærentes eum inter cognatos & notos, quo etiā tunc nō inuento,mater quaſi ſine ſpe anxiabatur, & non poterat conſolari. Tertia verò die redeūtes in Hieruſalem, inuenerunt eum in templo ſedētem in medio doctorum ,tunc ipſa videns eum exhilarata , quaſi reuiuiſcens genuflexit, & cum lachrymis Deo gratias egit. Puer autem Ieſus vidēs matrem,venit ad eam ; quem ipſa inter brachia ſuſcipiens , & ſtringens , & oſculans dulciter,ponit vultum ad vultū,& tenens eum in gremio ſuo aliquantulum cum eo ſic requieuit,neq; enim tunc aliquid præ teneritudine dicere potuiſſet. Poſtea reſpiciens eum,dicit.Fili, quid feciſti nobis ſic? ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Et ille , quare me quærebatis? in his enim quæ patris mei ſunt , oportet me eſſe:quod verbum illi non intellexerunt. Dicit ergo ei mater.Fili , volo ꝙ redeamus ad domum noſtrā, non vis redire nobiſcum?Et ille, ego faciam quod placuerit vobis,& rediit cum illis Nazareth. Vidiſti ergo afflictionem matris in prædicto negotio.Sed quid fecit prædictus puer in iſto triduo?Conſpice etiam eum attentè,quomodo ſe reducit ad aliquod hoſpitale pauperum , Etiam cum verecundia petit ſe hoſpitari , & ibidem comedit , & hoſpitabatur cum pauperibus Ieſus pauper. Conſpice eum ſedentē inter doctores vultu placido,ſapienti, & reuerenti,[& audiebat], & interrogabat eos quaſi ignorans, quod ex humilitate faciebat , & etiam ne illi verecundarentur ſuper mirabilibus reſponſis eius.Conſiderare autem potes in prædictis tria valde notabilia. Primum qui Deo vult adhærere,non debet inter conſanguineos conuerſari,ſed ab eis diſcedere,nam & puer Ieſus à ſe dimiſit dilectiſsimam matrem, cum operibus patris ſui intendere voluit,& etiam poſtea quæſitus , inter cognatos & notos inuentus non fuit.Secundum, ꝙ qui ſpiritualiter viuit non miretur,ſi aliquando mente arida remanens , videtur ſibi ſe eſſe derelictum à Deo , cum etiam matri Dei hoc contigerit. Non ergo mente tabeſcat , ſed diligenter eum quærat in ſacris meditationibus & bonis operibus perſiſtendo,& reinueniet eum. Tertium, ꝙ non debet quis eſſe proprij ſenſus, vel propriæ voluntatis,nam cum Dominus Ieſus dixiſſet, ꝙ oportebat eum operibus patris intendere , mutauit cōſilium, & matris voluntatem ſecutus eſt, & receſsit cum ea & nutritio ſuo, & erat ſubditus illis . In quo etiam admirari potes humilitatē ipſius , de qua plenius infrà proximò dicemus.

Tria notabilia elicit ex prædictis.

Quid Dominus fecit à duodecimo anno vſque ad triceſimum. Cap. 15.

REuerſus ergo Dominus Ieſus à templo,& Hieruſalem , cum parentibus ſuis in ciuitatem Nazareth,erat ſubditus illis, & habitauit ibidem cū eis,ab inde vſq; ad principium triceſimi anni . Nec in ſcripturis reperitur, ꝙ in toto iſto tempore aliquid fecerit, ꝙ mirabile videtur valdè . Quid ergo mirabimur,& imaginabimur ipſum feciſſe? Stetit ne Dominus Ieſus ocioſus tantò tempore , vt nihil faceret dignum recitatione,& ſcriptura?Si enim feciſſet, cur nō fuiſſet ſcriptum ſicut reliqua facta ſua? Omnino ſtupor videtur.Sed attende hic benè,quia patenter videre poteris,ꝙ nihil faciēdo fecit magnifica. Nihil enim de factis eius à myſterio vacat,ſed ſicut virtuosè operabatur,ſic virtuosè iacebat,quieſcebat, & ſe ſubtrahebat. Magiſter ergo ſummus aliquādo docturus virtutes & viam vitæ,cœpit à ſua iuuētute opera facere virtuoſa , ſed modo mirabili, & incognito , ac retroactis temporibus inaudito ſed videlicet reddendo in cōſpectu hominum inutilem,& abiectum , & inſipientem, vt deuotè & ſine omni temeraria aſſertione cogitari poteſt. Nulla tamen in hac meditatione tibi affirmo, quæ per auctoritatem ſacræ ſcripturæ vel doctorū ſacrorum nun probantur , vt etiam in principio tibi dixi. Subtrahebat ergo ſe à conſortio & conuerſatione hominum.Ibat ad Synagogam , id eſt Eccleſiam , ſtabat multum ibi in oratione in loco viliori ſe ponens, redibat domum,ſtabat cum matre,& aliquando ſuum nutricium adiuuabat, pertranſibat eundo , & redeundo inter homines,ac ſi non videret homines.Mirabantur cuncti , cernentes iuuenem iam ſpecioſum nihil facere,quod apparebat laude dignum. Expectabāt enim ꝙ magnifica faceret , & opera probi viri. Cum enim puer erat,proficiebat ętate & ſapientia coram Deo,& hominibus , ſed creſcens & perueniens à duodecimo anno vſque ad trigeſimum & vltrà , nulla opera faciebat prætendentia ſpeciem aliquam probitatis & virilitatis,ſtupebant vehementer , & deridebant eum dicentes.Iſte eſt quidam inutilis,ipſe eſt idiota,& homo de nihilo,& ſtultus & inſipiens . Nec etiam literas didiſcit,& iter gentes in prouerbium venit,ꝙ erat grandis & captiuus . Et hunc viuendi morem ſic tenaciter tenebat & cōtinuabat, ꝙ apud omnes communiter erat vilis, & abiectus reputabatur. Quod benè ante per Prophetam dictum fuit in perſona eius.Ego ſum vermis & non homo &c. Vides ergo quid faciebat nihil faciendo,reddebat ſe vilem & abiectum (vt dixi)omnibus,ſed an hoc tibi parum videtur? ipſe quidem non indigebat,ſed ego. Certè in operibus noſtris nullum maius reputo,nec difficilius cognoſco . Ad altiſsimū gradum mihi perueniſſe videtur, qui ad hoc peruenit, vt ex corde , & animo vero non ficto , ita ſe vincit ac dominatur animo ſuo , ac ſuperbo ſupercilio carnis ſuæ,ꝙ nolit aliquid reputari,ſed ſperni, vt abiectus & vilis. Maius eſt hoc,quàm vincere vrbes,iuxta ſententiam Salomonis dicentis.Melior eſt patiens viro forti, qui dominatur animo ſuo,expugnatore vrbium. Vſq; ergo ꝙ peruenias ad hunc gradum , nihil tibi videaris feciſſe,nam cum in veritate omnes ſimus inutiles, etiā cum omnia benè fecerimus , iuxta verbum Domini , quouſque in hoc abiectionis gradu non ſumus, adhuc in veritate non ſumus, ſed in vanitate conſiſtimus, & ambulamus.Quod etiam Apoſtolus manifeſtè oſtendit dicens . Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit . Si ergo quæras quare Dominus Ieſus hoc faciebat? Reſpondeo tibi,non quia indigeret , ſed vt nos inſtrueret. Vndè ſi non diſcimus , inexcuſabiles ſumus. Abominabile prorſus eſt , ſi ſe erigit vermiculus,& vermium eſca futurus,vbi ſic ſe humilians abiecit Dominus maieſtatis.Si autem abſurdum alicui videatur,ꝙ ſic inutiliter ſtaret , & ꝙ Euangeliſtæ multa omiſerunt,& ſimilia dicat , reſponderi poteſt , ꝙ non erat inutile tantæ virtutis exemplum prębere & facere, immò erat vtiliſsimum , & omnium virtutum rectum ac ſtabile fundamentum. Sed & ex verbis ipſius in Euangelio Ioan. ſic habemus . Cum venerit paracletus,

Luc. 2. — Luc. 2. — Pſal. 21. — Prou. 16. — Luc. 17. — Gala. 6. — Ioan. 15.

electus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veri-
tatis,qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit
de me,& vos teſtimonium perhibebitis,quia ab initio
mecũ eſtis,ſ.prædicatores.Et Petrus in electione San-
Act.1. cti Matthiæ Apoſtoli dicit. Oportet ex his viris &c.
quo intrauit inter nos Dominus Ieſus, incipiens à ba-
Luc.3. ptiſmate Ioannis &c.Tunc autem erat incipiens quaſi
annorum triginta, ſed nec ipſe Ioannes eius præcurſor
fuiſſet, ſi Dominus Ieſus prius eo prædicare cępiſſet.
Item ſi prius incępiſſet,quomodo non fuiſſet notus in
tot annis à vicinis,qui dicebant.Nonne hic eſt fabri fi-
lius? cum poſtea in paruo tempore filius Dauid voca-
retur etiam à ſocijs? Si ergo citius incepiſſet,vel aliqua
notabilia feciſſet, ſcripta eſſent, vel ſaltẽ aliqua ex eis,
nec ſic ex toto omnes Euangeliſtę tacuiſſent.Hoc au-
tem quod dico, videtur ipſe Ber.ſentire, vt habebis in
proximo tractatu,in vltima auctoritate.Quocunq; ſe
habeat veritas,ego ſic meditari pium valde puto. Fa-
bricabat ergo Dominus Ieſus ſic faciendo gladium hu
Pſal.44. militatis,vt per Prophetam fuerat dictũ ei. Accingere
gladio tuo ſuper femur tuum potẽtiſsime.Nullo quip-
pe decentius gladio,quàm humilitatis, decebat ſuper-
bum aduerſarium iugulare. Nam gladio ſuæ magnitu-
dinis non legimus ꝙ fuerit vſus, ſed potius cõtrarium
pro illo tempore,quo maximè indiguiſſet,ſcilicet tem
pore paſsionis.Idem Propheta conqueſtus eſt ad Deũ
Pſal 88. patrem pro filio, dicens. Auertiſti adiutorium gladij
Act.1. eius, & non es auxiliatus ei in bello. Habes ergo quo-
modo Dominus Ieſus cœpit prius facere quàm doce-
Matth.11. re,dicturus enim erat. Diſcite à me quia mitis ſum, &
humilis corde.Hoc ergo primò facere voluit,& nõ fi-
ctè,ſed ex corde faciebat,ſicut verè & ex corde humi
lis erat & mitis.Non poterat in eum cadere ſimulatio,
ſed potius intantum fundauit & profundauit ſe in hu-
militate,& vilitate,& abiectione, & ſic etiã ſe in con-
ſpectu omnium annihilauit, ꝙ etiam poſtquã prædi-
care incępit,& loqui altiſsima & diuina, & etiam face-
re miracula & magnifica opera, non reputabant eum,
Matth.13. ſed vilipendebant,& deridebant,dicẽtes.Quis eſt hic?
Nõne hic eſt fabri filius? & alia ſimilia deriſoria & de-
ſpectiua. Verificatum ergo eſt ſecũdum hunc intelle-
Phil.2. ctum,verbum Apoſtoli dicentis. Exinaniuit ſeipſum
formam ſerui accipiens, & nõ ſolum cuiuſq; ſerui per
incarnationem,ſed inutilis ſerui per humilem & abie-
ctam conuerſationem. Vis ergo videre,ꝙ potentiſsi-
mè hunc gladium ſibi accinxerit, conſidera ſingulos
actus, ſemper in eis relucet humilitas, vidiſti in ſupe-
rioribus,reducas benè in memoriam. Habemus in ſe-
quentibus etiam in multis, ꝙ augmentatã vſq; ad mor
tem fidem ei ſeruauit, & etiam poſt mortem, necnon
etiam poſt aſcẽſionem. Nonne in fine lauit pedes di-
ſcipulorum? Nõne humiliatus eſt,vltrà quàm dici poſ-
ſet,crucis patibulum ſuſtinendo? Nonne poſt reſurre-
ctionem glorificatus, vocabat diſcipulos ſuos fratres?
Ioan.20. Vade (dicit Magdalenæ) & dic fratribus meis.Aſcen-
do ad patrem meum &c. Nonne etiam poſt aſcenſio-
nem locutus eſt Paulo humiliter, quaſi ad comparem
Act.9. ſuum.Saule Saule quid me perſequeris?Nec ibi nomi-
nauit ſe Deum,ſed ipſum. Nonne & in ſede maieſtatis
Matth.25. ſuæ conſiſtens, dicturus eſt in die iudicij.Quamdiu fe
ciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis?
Non ſine cauſa virtutem hanc tantum amauit. Sciebat
enim ſicut omnis peccati ſuperbia, ſic fundamentum
omnis boni & ſalutis humilitas. Sine hoc fundamento
fruſtra fit ædificium. Vndè nec de virginitate,nec de
paupertate,nec de aliqua virtute,vel opere,ſine humi-
litate confidas.Hic ergo ipſam fabricauit,id eſt,oſten-
dit qualiter poſsit acquiri, ſ. per vilificationem, & per
abiectionem ſuijpſius in ſuo, & aliorum conſpectu,
& per continuum exercitium humilium operũ. Vade
ergo & tu fac ſimiliter,ſi humilitatẽ vis adipiſci. Opor
tet enim ꝙ pręcedat humiliatio,id eſt ſui vilificatio,&
exercitatio vilium operum,& humilium. De quo ſic
ait Ber.Humilitas ad quam vtiq; ducit humiliatio, to- In Epiſtola ad egregium canonicũ ſecularem.
tius eſt ſpiritualis fabricæ fundamentum. Siquidẽ hu-
miliatio via eſt ad humilitatem, ſicut patientia ad pa-
cem,ſicut lectio ad ſcientiam.Si virtutem appetis hu-
militatis,viam non refugias humiliationis. Nam ſi nõ
poteris humiliari, non poteris ad humilitatem proue-
hi.Idem. Oportet humiliter ſentire de ſe † tendentem Ser.34.ſuper Cant. † Aliàs nitentem.
ad altiora,ne dum ſupra ſe extollitur,cadat à ſe, niſi in
ſe firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus. Et
quia niſi humilitatis merito maxima minime obtinen
tur,propterea qui ſubuehendus eſt, correptione humi
liatur, humilitate meretur. Tu ergo cum te humiliari
videris,habeto ſignum illud in bonum, omnino argu-
mentum eſt gratiæ appropinquantis. Nam ſicut ante
ruinam exaltatur cor, ita & ante exaltationem humi-
liatur.Sanè vtrunq; legis, Deum, ſ.& ſuperbis reſiſte- Prou.16.
re,& humilibus dare gratiam. At parum eſt cũ per ſe- Iac.4.
ipſum nos humiliat Deus, ſi tunc libenter accipimus,
niſi quando & per alium hoc facit, ſapiamus ſimiliter.
Quamobrem accipe huius rei mirabile documentum
de Sancto Dauid. Aliquãdo maledictum eſt ei etiam à
ſeruo,at ille nec cumulatam iniuriam ſenſit, quia præ-
ſenſit gratiam. Quid mihi (ait) & vobis filij Saruiæ? 2.Reg.
O vere hominem ſecundum cor Dei,qui ſe vlciſcenti
potius,quàm exprobranti ſuccẽſendum, vel iraſcendũ
putauit. Vndè & ſecura cõſcientia loquebatur. Si red- Pſal.7.
didi retribuentibus &c. Et de hac virtute hæc ad præ-
ſens ſufficiant. Et redeamus ad intuendos actus & vi-
tam Domini Ieſu ſpeculi noſtri,ſicut eſt principale no
ſtrum propoſitum. Igitur te omnibus præſentem ex-
hibeas,vt ſæpius tibi dixi: Et cõſidera illam ſuper om-
nes alias benedictam familiam paruam, ſed valdè ex-
celſam paupertatem, & humilem vitam ducentem.
Fœlix Ioſeph ſenex quærebat, quod poterat de arte
lignaminis, Domina verò acu & colo precio labora-
bat.Faciebat & alia domus obſequia, quæ multa ſunt,
vt melius noſti,parabat victum ſponſo,& filio, & alia
expedientia faciebat, non enim habebat ſeruientem.
Compatere ergo ſibi, quam ſic ſuis manibus laborare
oportet, compatere etiam Domino Ieſu, quia ipſe eã
adiuuabat,fideliter laborabat in his quæ poterat. Ve- Matth.20.
nit enim (vt ipſe ait) miniſtrare, & non miniſtrari.
Nonne ergo in ponenda menſula, cubilibus aptandis,
& alijs ſecretioribus domus eam adiuuabat? Intuere
ergo eum benè humilia obſequia per domum facien-
tem.& nihilominus etiam Dominam intuere. Cõſpi-
ce etiam,qualiter ipſi tres ſimul comedũt ad vnã men-
ſulam per ſingulos dies, non lautas & exquiſitas, ſed
pauperes & ſobrias cœnas ſumentes,& qualiter poſtea
colloquuntur,non inania & ocioſa verba,ſed plena ſa-
pientia & Spiritu ſancto, nec minus mente reficiũtur,
quàm corpore. Sed qualiter poſt aliqualem recreatio-
nem,ad orationem ſe conuertunt in cubilibus ſuis,nõ
enim erat eis domus ampla ſed parua. Meditare etiam
circa cubicula,ſ.vnum pro quolibet eorum,& intuere
Dominum Ieſum ſuper humum in ſero, poſt oratio-
nem ſe componere per ſingulas noctes, tam longiſsi-
mi temporis ſic humiliter,ſic viliter, vt quicunq; alius
pauperculus de populo, ſic etiam perſeueranter quo-
libet ſero in hoc ſtatu deberes eum aſpicere. O Deus
abſcondite,quare ſic affligebatis corpus iſtud innocen
tiſsimum? vnius quippe noctis peregrinatio ſufficere
debebat, ad totius mundi redemptionem. Amor ad
hoc compellebat immenſus,vehemẽter zelabatis pro
oue perdita, veſtris humeris ad cœleſtia paſcua repor-
tanda. Vos Rex Regum & Deus ęterne,qui omnium
penuriam ſubleuatis, omnia ſubminiſtratis omnibus
abundan-

abundanter, prout esigit cuiuſq; conditio. Vobis tantam paupertatem, vilitatem, & aſperitatem, vigilādo, dormiendo, abſtinendo, comedēdo, & alijs veſtris omnibus actibus per tam longa temporis ſpatia reſeruaſtis? Vbi ergo ſunt quærentes ocia corporis? quærentes curioſa ornamēta & varia? Non didicimus in ſchola huius magiſtri qui talia volumus, ſed & nunquid ſapientiores eo ſumus? Ipſe nos docuit verbo & exemplo humilitatem, paupertatem, afflictionem corporis, & laborem. Sequamur ergo ſummum magiſtrum, qui nec fallere vult, nec falli poteſt. Et habentes (iuxta doctrinam Apoſtoli) victum & veſtitum, his cōtenti ſimus, ad congruentem neceſsitatem, non ſuperabundantiā. Alijs etiā virtutum exercitijs, & ſpirituali ſtudio, cōtinuè, indeſinēter, & vigilātiſsimè inſiſtētes &c.

De baptiſmo Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cap. 16.

COmpletis ergo vigintinouem annis ætatis ſuæ, quibus (vt dictum eſt) ſic pęnosè vixerat & abiectè. Dicit Dominus Ieſus matri; Tempus eſt vt vadam, & glorificem, & manifeſtem patrē meum, & oſtendam me mundo, & operer animarum ſalutē, pro qua me pater huc miſit. Conſorteris ergo mater bona, quia citò redibo ad te, & genuflectens humilitatis magiſter petijt benedictionem. Ipſa verò ſimiliter genuflectens, & cum lachrymis eum amplexans, tenerrimè dixit. Fili mi benedicte, vade cū benedictione patris tui & mea, eſto memor mei, citòq; redire memento. Sic ergo reuerenter ſe licētians ab ea & nutricio ſuo Ioſeph, iter arripuit à Nazareth verſus Hieruſalem ad Iordanem, vbi erat Ioānes baptizans, qui locus diſtat à Hieruſalem decem & octo milliaribus. Vadit autem ſolus Dominus mundi, nondum enim habebat diſcipulos. Intuere ergo eum pro Deo diligenter, quomodo vadit ſolus, pedibus nudis per tam longa itinera, & vehementer eidem compatere. O Domine, quo tranſitis? Nonne vos eſtis ſuper omnes reges terræ? O Domine, vbi ergo ſunt barones, & comites, duces, & milites, equi, & cameli, elephantes, & currus, haruelij, & famuli, & frequentia cometiuæ. Vbi ſunt qui vos circundent, & defendant ab irruētibus turbis, vt moris eſt aliorum Regum, & virorum magnorū? Vbi ſunt tubarum clangor, inſtrumentorum ſonitus, & vexilla regalia? Vbi ſunt qui præcedunt ad hoſpitia, & neceſſaria præparanda? Vbi ſunt honores, & pompæ, quibus nos vermiculi vtimur? Nonne Domine pleni ſunt cœli & terra gloria veſtra, quomodo ergo ſic itis inglorius? Nonne vos eſtis cui mille millia miniſtrabant in regno veſtro, & decies centena millia aſsiſtebant? Cur ergo ſic ſolus inceditis, calcando terram pedibus nudis? Sed non eſtis in regno veſtro modo, quam puto cauſam, nam regnum veſtrum non eſt in hoc mundo, exinaniſtis voſipſum, ſumendo formā

Phil.2.
Pſal.38.

ſerui, non regis. Factus eſtis ſicut vnus ex nobis, peregrinus & aduena ſicut omnes patres noſtri, factus eſtis ſeruus vt nos Reges fiamus. Veniſtis enim, vt nos ad regnum veſtrū adduceretis, viam ponendo ante oculos noſtros, per quā illuc aſcendere valeamus. Sed quare illam negligimus? quare vos non ſequimur? quare non humiliamus noſipſos? quare honores & pompas, caduca & vana ſic auidè poſcimus & tenemus? Certè quia regnum noſtrum eſt de hoc mundo, nec cōſideramus nos eſſe peregrinos, & propterea omnia iſta mala incurrimus. O vani filij hominū, cur vana pro veris, caduca pro firmis & certis, temporalia pro æternis acceptamus, & ſic ſtudioſè amplectimur? Certè bone Domine, ſi mente fixa ſuſpiceremus, nos eſſe peregrinos & aduenas, faciliter vos ſequeremur, & ex his viſibilibus tantum neceſſaria ſumentes, non retardaremus poſt vos currere in odorem vnguentorū veſtrorū, eſſemus enim ſine ſarcina, & iſta tranſitoria quaſi iam tranſacta reputaremus, & leuiter ſperneremus. Vadit ergo Dominus Ieſus ſic humiliter, continuatis dietis quouſq; perueniat ad Iordanem. Cum ergo venit ad Iordanem, inuenit Ioannem baptizantem peccatores, & turbam magnā quæ illuc concurrerat ad prædicationem ipſius, habebant enim eum quaſi Chriſtū. Dicit ergo ei Dominus Ieſus, rogo te vt me cum iſtis baptizes. Ioannes verò intuens & eū ſpiritu cognoſcens, timuit, & reuerenter dixit. Domine ego à te debeo baptizari. Cui Dominus Ieſus. Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Non dicas hoc modò, nec me diuulges, quia nōdum venit tempus meū, ſed me baptiza, nunc enim eſt tempus humilitatis, & ideò implere volo omnem humilitatem. Attende ergo tu etiam hic de humilitate, nā locus eſt de ipſa tractandi: & debes ſcire, ꝙ ſicut in hoc loco dicit glo. Humilitas habet tres gradus. Primus eſt ſubdere ſe maiori, & non præferre ſe æquali. Secundus eſt ſubdere ſe æquali, & nō præferre ſe minori. Tertius & ſummus, eſt ſubdere ſe minori, & hunc gradū hic tenuit Chriſtus, & ideò omnem humilitatē impleuit. Vides quomodo augmentata eſt eius humilitas à pręcedenti tractatu? Subiecit enim hic ſe ſeruo ſuo, ſe vilificat & ſeruum ſuum iuſtificat, & magnificat. Sed in alio cōſidera quomodo creuit humilitas; nam vſq; modò conuerſatus eſt humiliter quaſi inutilis & abiectus, hic etiam peccator voluit apparere. Peccatoribus enim pręadicabat Ioannes pœnitentiam, & baptizabat: & Dominus Ieſus inter eos, & coram eis voluit baptizari. Hic autē quantū ad hoc ſic dicit Bern. Inter populares turbas ad baptiſmum Ioan. aduenit. Venit tanquā vnus de populo, qui ſolus erat ſine peccato. Quis enim crederet filium Dei? quis putaret Dominum maieſtatis? Valde quidem humilias te Domine, nimis abſconderis, ſed Ioannem latere non poteris. Hucuſq; Bern. licet idem dici poſſet de circuncisione; quia ibi voluit apparere peccator, tamen hic plus, quia hic coram turba publicè, ibi occultè. Sed nonne hic timendum fuerat, cū ipſe admodum vellet intendere ad prædicandū, ne ſperneretur tanquàm peccator. Sed non propterea dimiſit humilitatis magiſter, quin profundiſsimè ſe humiliaret. Ipſe ergo voluit apparere quod non erat, in abiectionem & deſpectum ſui, ſemper nos inſtruendo, at cōtra nos volumus apparere quod nō ſumus, in laudē & gloriā noſtrā. Si quid enim in nobis videtur eſſe ꝓbitatis, oſtendimus, defectus verò celamus, cū ſimus peccatores & mali. Qualis humilitas noſtra? Audi ſuper hoc non me ſed Bern. qui ait. Eſt humilitas quam charitas format, & inflammat, & eſt humilitas quam nobis veritas parit, & nō habet calorem, atq; hæc quidem in cognitione, illa in affectu conſiſtit. Etenim ſi tu temetipſum intus ad lumen veritatis, & ſine diſsimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices, non dubito quin humilieris, & tu in oculis tuis, factus vilior tibi, ex hac vera cognitione tui, quamuis necdum fortaſſe illud eſſe patiaris in oculis aliorū. Eris ergo humilis, ſed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de amoris infuſione: nam ſi veritatis ipſius quæ te tibi veraciter atq; ſalubriter demōſtrauit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes, voluiſſes ꝓculdubio, quod in te eſt, eandem de te omnes tenere ſententiam, quā ipſe apud te veritatē habere cognoſceris. Sanè ꝙ in te dixerim, quoniā plerunq; nō expedit innoteſcere omnibus, omnia quæ nos ſcimus de nobis, atq; ipſa veritatis charitate & charitatis auctoritate vetamur palàm fieri, quod noceat agnoſcēti. Alioquin ſi

priuato

Matth.3.

Tres humilitatis gradus.

Ser.1. Epipha.

Ser.42. ſuper Cant.

priuato amore tui tentus, detines pariter intra te iudi-
cium veritatis incluſum, cui dubium eſt minus te ve-
ritatem diligere, cui proprium præfers vel commodũ
vel honorem? Et infra. Tunc ſi iam apud temetipſum
humiliatus fueris, neceſſariam (illa humilitate quam
ſcrutans corda & renes veritas ſenſibus ingerit animæ
vigilantis,) adhibe voluntatẽ, & fac de neceſsitate vir-
tutem, quoniam nulla virtus ſine conuenientia volun-
tatis. Tunc autem fiet illud, ſi nolis aliter apparere fo-
Pſal.35. ris, quàm te inuenis intus. Alioquin time, ne de teipſo
legas. Quoniam doloſè egit in cõſpectu eius, vt inue-
Prou.20. niatur iniquitas eius ad odiũ. Pondus (inquit) & pon-
dus abominatio eſt apud Deum. Quid enim tu te de-
preciaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutina pon-
deratus, & foris alterius precij metiens, maiori te pon-
dere vendis nobis, quàm ab ipſa accepiſti? Time Deũ,
& noli hanc rem peſsimam facere, vt quem humiliat
veritas, extollat voluntas: hoc enim eſt reſiſtere veri-
tati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquie-
ſce Deo, & ſit voluntas ſubdita veritati, nec tantũ ſub-
Pſal.61. dita, ſed & deuota. Nonne Deo (inquit) ſubiecta erit
anima mea? At parum eſt eſſe ſubiectum Deo, niſi ſis
& omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Ab-
bati tanquam præcellenti, ſiue prioribus ab eo conſti-
tutis. Ego plus dico, ſubdere paribus, ſubdere & mi-
noribus. Sic enim decet nos (inquit) implere omnem
Matth.3. iuſtitiam. Vade & tu ad minorem, ſi vis in iuſtitia eſſe
perfectus defer inferiori, minori te inclinato. Hucuſq;
Ser.47. ſuper Cant. Bern. Idem ſic dicit. Quis iuſtus niſi humilis? Denique
cum ſe manibus Baptiſtæ, ſcilicet ſerui Dominus in-
clinaret, & ille expaueſceret maieſtatem. Sine (inquit)
ſic decet nos implere omnem iuſtitiã, cõſummatio-
nem perfectæ iuſtitiæ in humilitatis perfectione con-
ſtituens. Iuſtus ergo humilis. Hucuſq; Bern. Hæc autẽ
iuſtitia in hoc apparet in humili, quia redditur vnicui-
que ius ſuum, nõ ſumit alienum, ſed honorẽ dat Deo,
& ſibi retinet vilitatem. Hoc verò melius cognoſces,
ſi cõſideraueris iniuſtitiam elati, qui bona Domini ſi-
Ser.47. ſuper Cant. bi attribuit. De quo idem Bern. ſic dicit. Sicut de ma-
gnis bonis mala oriri ſolent, cum facti eximij de bonis
Domini vtimur donis tanquam non datis, nec damus
gloriam Deo: ita profecto qui maximi videbãtur pro
accepta gratia, pro non reddita, minimi reputant apud
Deum. Ego autem parco vobis, vſus ſum modeſtio-
ribus vocibus, maximo minimoq;, ſed quæ ſentio non
expreſsi. Diſcrimen inuolui, ipſe nudabo, optimũ peſ-
ſimumq; dixiſſe debueram, nam verè & abſq; dubio
eò quiſq; peſsimus, quò optimus eſt, ſi hoc ipſum quo
optimus eſt aſcribit ſibi. Nempe peſsimũ hoc, ꝙ ſi di-
1.Cor.15. cat quis, abſit, agnoſco. Gratia Dei ſum id quod ſum,
ſtudeat autem optare gloriam, pro gratia quã accepit.
Nonne fur eſt & latro? Audiat qui huiuſmodi eſt. Ex
Luc.19. ore tuo te iudico ſerue nequam. Quid nequius ſeruo
vſurpante ſibi gloriam Domini ſui? Hucuſq; Bern. Vi-
des quomodo perfectio iuſtitiæ in humilitate cõſiſtit,
& non ſurripit honorẽ Deo, nec ſibi attribuit quę non
debet, certè nec lædit proximum: non enim dijudicat
eum, nec alicui ſe præfert humilis, ſe minorem omni-
bus reputat, & locum nouiſsimum eligit ſibi. De quo
Ser.37. ſuper Cant. idem Bern. ſic dicit. Quid ſcis ò homo ſi vnus ille quẽ
fortè omnium viliſsimum, atq; miſerrimum reputas,
cuius vitam ſceleratiſsimam, ac ſingulariter fœtidiſsi-
mam horres, & propterea illud putas ſpernendum, nõ
modò prę te, qui fortè iam ſobriè, & iuſtè, & piè viue-
re te confidis, ſed etiam præ cæteris omnibus ſcelera-
tis tanquam omnium ſceleratiſsimum? Quid ſcis (in-
quam) ſi melior, & te & illo mutatione dexteræ excel-
ſi in ſe quidem futurus ſit, in Deo verò iam ſit? & pro-
pterea non mediocrem, non vel penultimum, non ip-
ſum ſaltem inter nouiſsimos eligere locũ nos voluit:

Sed recumbe (inquit) in nouiſsimo loco, vt ſolus vi- Luc.14.
delicet omnium nouiſsimus ſedeas, teque nemini non
dico præferas, ſed nec comparare præſumas. Hucuſq;
Bernar. Hęc humilitatis virtus multiplicibus auctori-
tatibus commendatur ab eodem Bernar. Dicit enim.
Magna fratres & ſublimis virtus humilitas, quæ pro- Ser.85. ſuper Cant.
meretur quod non docet, digna adipiſci quod non va-
let addiſci, digna à verbo, & de verbo concipere, quod
ſuis ipſa verbis explicare non poteſt. Cur hoc? Non qa Rom.9.
ſit meritum, ſed quia ſic eſt placitum corã patre verbi
ſponſi animæ Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſu-
per omnia Deus benedictus in ſęcula. Idem: Humili- Ser. de gradib. hum.
tas eſt virtus, qua homo veriſsima ſui cognitione ſibi-
ipſi vileſcit. Idem alibi. Sola virtus humilitas læſæ eſt In ſer de
charitatis reparatio. Idem alibi. Sola profectò non ſo- nat. dom.
let gloriari, non nouit pręſumere, contendere nõ con- Et in Epi.
ſueuit humilitas, non contendit iudicio, non prętendit ad Hęre.
iuſtitiam, quia verè humilis eſt. Porrò humilitas Deo
nos reconciliat, Deo placet in nobis. Idem. Semper ſo- Sup miſſus eſt.
let eſſe diuinæ gratiæ familiaris virtus humilitatis. Ni-
mirum conſeruãdæ humilitatis gratia diuina ſolet pie-
tas ordinare, vt quantò quis plus proficit, eò minus ſe
reputet profeciſſe. Nam vſq; ad extremũ exercitij ſpi-
ritualis gradum ſi quis profecerit, aliquid ei de primi
gradus imperfectione relinquetur, vt vix primum ſi-
bi videatur adeptus. Idem. Pulchra permixtio virgini- Eodẽ ſer-
tatis & humilitatis. Nec mediocriter placet illa anima mone.
in qua humilitas commendat virginitatem, & virgi-
nitas exornat humilitatem. Sed quanta putas venera-
tione digna eſt, in qua humilitatem exaltat fœcũditas,
& partus conſecrat virginitatem? Audis virginem, &
audis humilem. Si non potes virginitatẽ humilis, imi-
tare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virgini-
tas, ſed magis humilitas neceſſaria. Illa conſulitur, iſta
præcipitur. Ad illam inuitaris, ad iſtam cogeris. De illa Matt.19.
dicitur, qui poteſt capere capiat, de iſta dicitur. Niſi Matt.18.
quis efficiatur ſicut paruulus iſte, nõ intrabit in regnũ
cœlorum. Illa ergo remuneratur, iſta exigitur. Potes
deniq; ſine virginitate ſaluari, ſine humilitate non po-
tes. Poteſt (inquam) placere humilitas, quæ virginita-
tem deplorat amiſſam. Sine humilitate audeo dicere,
nec virginitas Mariæ placuiſſet. Super quem (inquit) Iſa.66.
requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quie-
tum? &c. Si ergo Maria humilis non fuiſſet, ſuper eam
Spiritusſanctus non requieuiſſet. Si non ſuper eam re-
quieuiſſet, non imprægnaſſet, quomodo enim de ipſo
ſine ipſo conciperet? Patet itaque, quia vt de Spiritu-
ſancto conciperet (vt ipſa perhibet) reſpexit Domi-
nus humilitatem ancillæ ſuæ, potius quàm virginita-
tem. Vndè conſtat, quia vt placeret virginitas, humi-
litas proculdubio fecit. Quid dicis Virgo ſuperba? Ma-
ria ſe Virginẽ, oblita, gloriatur de humilitate, & tu ne-
gligendo humilitatem, blãdiris tibi de virginitate? Re- Luc.1.
ſpexit (ait illa) humilitatem ancillæ. Quæ illa Virgo
vtiq; ſancta, virgo ſobria, virgo vtiq; deuota. Nũquid
tu caſtior illa? nunquid deuotior? nunquid tua fortè
pudicitia gratior caſtitate Mariæ? vt, ſ. ſine humilitate
placere ſufficias ex tua, quæ illa non potuit ex ſua? De-
nique quantò honorabilior es ex ſingulari munere ca-
ſtimoniæ, tantò tibi tu maiorem iniuriam facis, quan-
tò vitę decore fœdas permixtione ſuperbię. Idẽ. Cha- In Epiſt. ad Henri.
ritas, caſtitas, & humilitas nullius coloris ſunt, ſed non-
nullius decoris, nec mediocris decoris, q divinos quo-
que delectari poſsit aſpectus. Quid caſtitate decorius,
quæ mundum de immundo conceptũ ſemine, de ho-
ſte domeſticum, Angelũ deniq; de homine facit? Dif-
ferunt quidem inter ſe Angelus & pudicus homo, ſed
fœlicitate, non virtute, & ſi illius caſtitas fœlicior, hu-
ius tamẽ fortior eſſe cognoſcitur. Sola eſt caſtitas, quæ
hoc mortalitatis & loco & tempore, ſtatum quendam
immor-

immortalis gloriæ repræſentat. Sola inter ſolēnia nu-
ptiarum, morem illius beatæ regionis vendicat ſibi, in
qua neque nubent neque nubētur, præbens quodam-
modo iam cœleſtis illius conuerſationis experiētiam.
Vas interim fragile quod portamus in quo & crebrò
periclitamur, tenet caſtitas in ſanctificationem, inſtar
odoriferi balſami, quo cōdita cadauera, incorrupta ſer-
uantur, ſenſus ipſa & artus continet & conſtringit, ne
diſſoluantur in ocijs, ne corrumpantur in deſiderijs,
ne carnis voluptatibus computreſcant: & poſt pauca.
Verum quantalibet venuſtate ſui, caſtitas eminere ap-
paret, ſine charitate tamen, nec precium habet, nec me
ritum. Nec mirum, quid enim abſq; illa bonum ſuſci-
1. Cor. 13. pitur. Fides? ſed nec ſi montes transferat. Scientia? nec
illa quæ linguis loquitur Angelorum, Martyrium? nec
illud, ſi tradidero (inquit) corpus meum, ita vt ardeā,
nec abſq; illa quodlibet bonum ſuſcipitur, neque cum
illa quodlibet exiguum reſpuitur. Caſtitas ſine chari-
tate, lampas ſine oleo, ſubtrahe oleum, lampas non ar-
det: tolle charitatem, caſtitas non placet. Iam de tribus
quæ propoſuimus, ſola tractanda eſt humilitas, quæ
duabus præmiſsis virtutibus intantum eſt neceſſaria,
vt abſq; iſta, ille neceſſe virtutes videantur. Nempe vt
caſtitas, ſiue charitas obtineatur, humilitas meretur.
Iac. 4. Quoniam humilibus Deus dat gratiam. Seruat humi
Iſa. 66. litas etiam virtutes acceptas, quia nec requieſcit ſpiri-
tus niſi ſuper quietum & humilem, ſeruatas cōſumat,
nam virtus in infirmitate perficitur, hoc eſt in humi-
litate, inimicam omnis gratiæ omniſq; initium pecca-
ti debellat ſuperbiam, & tam à ſe quàm ab alijs virtu-
tibus, ſuperbam illius propulſat tyrānidem. Quæ qui-
dem ſuperbia, ex alijs quibuſcunq; bonis virium ſua-
rum, magis capere ſolet incrementum. Sola hæc om-
nium propugnaculum quoddam, turriſq; virtutū, eius
fortiter reſiſtit malitiæ, obuiat præſumptioni. Hucuſ-
que Bernar. Igitur habuiſti multa & pulchra de humi-
litate in tractatu præſenti à veriſsimo Bern. atque hu-
millimo. Vide vt ea etiam quæ de alijs virtutibus tan-
git, mēte intelligas, & opere compleas. Sed iam ad ba-
ptiſmum Domini redeamus. Poſtquam ergo Ioannes
vidit Domini voluntatem, obediuit, & eum baptiza-
uit. Nunc ergo eum benè cōſpice. Spoliat enim ſe Do-
minus maieſtatis, ſicut quilibet alius homunculus, &
mergitur in aquis frigidis, tēpore frigoris magni, pro
noſtro amore operatur noſtram ſalutem, conſtituens
ſacramentum baptiſmi, & lauans crimina noſtra. De-
ſponſat ergo vniuerſalem Eccleſiam, & ſingulariter
omnes animas fideles. Nā in fide baptiſmatis deſpon-
Oſee. 2. ſantur Domino Ieſu Chriſto, dicēte Propheta in per-
ſona ipſius, ſponſabo te mihi in fide. Vnde hæc ſolen-
nitas & hæc operatio magna, & vtilis valdè eſt: Et ide-
cò cantat Eccleſia, ꝙ hodie cœleſti ſponſo iuncta eſt
Eccleſia, quoniam in Iordane lauit Chriſtus eius crimi
na. Et in hoc opere excellentiſsimo, tota ſe Trinitas
modo ſingulari manifeſtauit, & deſcendit, & requie-
uit Spirituſſanctus ſuper eum, in ſpecie columbæ, &
Matth. 3. vox patris intonuit. Hic eſt filius meus dilectus, ī quo
Mar. 1. mihi bene complacui. In hoc autem loco dicit Bern.
Luc. 3. Ipſum (inquit) audite. Ecce Domine Ieſu vel nūc iam
loquere, licentiam loquendi habes à patre. Quamdiu
Dei virtus, & Dei ſapientia, quaſi infirmus aliquis &
inſipiens, lates in populo? Quādiu nobilis Rex, & Rex
cœli, fabri filium te pateris appellari, pariter & putari?
Luc. 3. Etenim Lucas Euāgeliſta teſtatur, quoniam adhuc fi-
lius Ioſeph putabat. O humilitas virtus Chriſti, quan-
tum confundis ſuperbiam meæ vanitatis: parū aliquid
ſcio vel magis ſcire mihi videor, & iam ſilere neſcio,
nā impudenter & imprudenter me ingerens, & oſten-
tans promptulus ad loquendum, velox ad docendum,
tardus ad audiendum. Et Chriſtus cum tanto tempore
ſilebat, cum ſeipſum abſcōdebat, nunquam inanē glo-
riam metuebat. Quid timeret ab inani gloria, qui eſt
vera gloria patris? Vtique timebat, ſed non ſibi, nobis
timebat ab illis, quibus nouerat eſſe timendum. Nobis
cauebat, nos inſtruebat, tacebat ore, ſed īſtruebat ope-
re, & quod docuit poſtea verbo, iam clamabat exem-
plo. Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Nā Matth. 11.
de infantia Domini parum aliquid audio extunc. Iam
vſq; ad hunc trigeſimum annum nihil inuenio. Nunc
verò iam latere nō poteſt, quia tam manifeſtè demon-
ſtratur à patre: Hucuſq; Bernar. Et hæc eſt auctoritas
quam in ſuperiori tractatu allegaui, per quam habes,
quomodo ſiluit Dominus Ieſus humiliter ad noſtrā
inſtructionem. Vides ergo vbiq; redolere humilitatē.
De hac libenter tibi loquor, quia magnifica virtus eſt
valdè, & ea plurimū indigemus, eòq; ſtudioſius quæ-
renda affectuoſiusq; amanda, quò Dominus in ſingu-
lis ſuis actibus tam ſignanter ſtuduit eam obſeruare.

De ieiunio & tentationibus Chriſti. Item de reditu eius ad matrem. De quatuor, quibus peruenitur ad cordis puritatem. De oratione: plura bona. De reſiſtendo gulæ. Quare & pro quibus Deus fecit mirabilia. Cap. 17.

Poſtquàm Dominus Ieſus fuit baptizatus, incon-
tinenti perrexit in deſertum ſuper quendā mon-
tem ibi ad quatuor milliaria vel circa, qui vocatur
Quarētana, & ieiunauit quadraginta diebus & quadra Matth. 4.
ginta noctibus, & iuxta Marcum, erat ibi cum beſtijs. Mar. 1.
Conſidera ergo hic & attentè conſpice ipſum, pluriū Luc. 3.
enim virtutum exempla tibi demonſtrat. Vadit enim
in ſolitudine; ieiunat, orat & vigilat, iacet & dormit in
plana terra, & humiliter cum beſtijs cōuerſatur. Com-
patere ergo ei, quia ſemper & vbique ſed hic maxi-
mè vita ſua pœnoſa eſt, & corporis afflictiua. Ac eius
exemplo diſce ab eo in his exercitari. Nam quatuor Quatuor ad ſpirituale exercitium pertinentia.
hic tanguntur, quæ ſpiritualis exercitij ſunt, & mira-
biliter ſeinuicem adiuuant, ſcilicet, ſolitudo, ieiunium,
oratio, & afflictio corporis. Et per iſta maximè per-
uenire poſſumus ad cordis puritatem, quę puritas vti-
que eſt nimium peroptāda: eò quòd in ſe omnes vir-
tutes quodammodo comprehendit. Continet enim
charitatem, humilitatem, patientiam, & cæteras vir-
tutes, & remotionem omnium vitiorum, quia cum
vitijs, vel cum defectu virtutis non ſtat puritas cor-
dis. Et propterea in collationibus ſanctorum patrum
traditur, quòd totum exercitium monachi debet eſſe
ad cordis puritatē habendam: hæc enim eſt per quod
homo meretur videre Deum, dicente Domino in
Euang. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum vi- Matth. 5.
debunt. Et ſecundum Bernard. qui clarior eſt, ille Deo
propinquior. Eſſe autem clariſsimum, perueniſſe eſt.
Ad hanc autem habendam, multum valet oratio fer-
uens, & aſsidua, de qua plenius infrà doceberis. Sed
oratio cum crapula vel ingurgitatione corporis, vel
eius mollitie, vel ocioſitate parum valet. Et ideò re-
quiritur ieiunium, & afflictio corporis, diſcreta ta-
men, nam indiſcreta impedit omne bonum. Præte-
rea ad omnium prædictorum conſumationem vide-
tur facere ſolitudo: nam cum tumultu, & ſtrepitu
non poteſt decenter oratio fieri, & videre, & au-
dire multa, vix fieri poteſt ſine impuritate, & of-
fenſa. Mors enim intrat per feneſtras noſtras ad Hier. 9.
animas: & ideò Domini exemplo, vade in ſolitudi-
nem, id eſt, quantum potes te ſepara ab aliarum con-
ſortio, & ſis ſolitaria, ſi vis ei coniungi, & per purita-
tem cordis eum videre, fuge etiam collocutiones,
& ma-

& maximè ſecularium perſonarum. Non quæras no-
uas deuotiones & amicitias. Non impleas oculos, &
aures phantaſmatibus vanis, & omnia quæ quietē ani-
mi & tranquillitatem mentis perturbant, tãquam ve-
nenoſa & animæ inimica deuita. Non enim ſine cauſa
ſancti patres petebant nemora, & loca remotiſsima ab
omni hominum conuerſatione. Et non ſine cauſa
mandabant his qui in cœnobijs remanebant, ꝙ eſſent
cæci, ſurdi, & muti. Vt autem hoc melius intelligas.
Ser. 40. ſu- Audi quid ſuper hoc dicit Bernard. Tu (inquam) ſi ad
per Cant. ſpiritusſancti incitamenta moueris, & inardeſcis dare
operam quomodo animam tuam facias ſponſam Dei,
ſedeas ſecundũ prophetam ſolitarius, qm̃ leuaſti te ſu-
Tren. 3. per te, volens Angelorũ Domino deſponſari. An non
ſupra te, adhærere Deo, atq; vnum ſpiritum eſſe cum
eo? Sede nanq; ſolitarius ſicut turtur, nihil tibi & tur-
bis, nihil cum multitudine cæterorum, etiamq; obli-
Pſal. 44. uiſcere populum & domum patris tui, & concupiſcet
Rex decorem tuum. O ſancta anima, ſola eſto, vt ſoli
omnium ſerues teipſam, quem ex omnibus tibi elegi-
ſti. Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos, ſecede ab
amicis, & ab intimis, & ab illo qui tibi miniſtrat. An
neſcis te verecundum habere ſponſum, & qui nequa-
quam ſuam velit tibi indulgere præſentiam, præſenti-
bus cæteris? Secede ergo, ſed mente non corpore, ſed
intentione, ſed deuotione, ſed ſpiritu. Spiritus enim
ante faciem tuam Chriſtus Dominus, ſpiritusq; requi-
rit non corporis ſolitudinem, quanquam interdum &
corpore non ocioſè te ſeparas, cum opportunè potes,
præſertim tempore orationis. Et infrà, Solus es ſi non
communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpi-
cias quod multi ſuſcipiunt, ſi faſtidias quod multi de-
ſiderant, ſi iurgia deuites, ſi damna non ſentias, ſi non
recorderis iniuriarum, alioquin nec ſi ſolus corpore es,
ſolus es. Vides ne poſſe te eſſe ſolum etiam inter mul-
tos, & inter multos cum ſolus es, ſolus es in quacunq;
hominum conuerſeris frequentia, tantum caue alienæ
conuerſationis eſſe aut curioſus explorator, aut teme-
rarius iudex. Hucuſque Bernard. Vides quomodo ne-
ceſſaria ſit ſolitudo, & quomodo non ſufficit corpo-
ralis ſine mentali: ſed vt mentalis habeatur, oportet
corporalem eſſe altiſsimam, vt mens per exteriora nõ
effluat, vt ſe cum ſponſo ſuo recolligere poſsit: Igitur
toto affectu, toto poſſe tuo coneris imitari Dominũ
Ieſum ſponſum, & ſolitudine, & oratione, & ieiunio,
& corporis afflictionibus diſcretis. In eo verò ꝙ con-
uerſatur cum beſtijs, diſce inter alios humiliter con-
uerſari, & æquanimiter tolerare, etiam eos qui tibi vi-
dentur aliquando irrationabiliter ſe habere. Ipſum au
tem Dominum ſæpè in hac ſolitudine viſita, conſpi-
cies eum qualiter conuerſatur ibidē, & maximè qua-
liter iacet de nocte in terra, quælibet enim anima fi-
delis, deberet eum in die ſemel ad minus viſitare, ma-
ximè ab Epiphania vſque ad quadraginta dies quibus
Matth. 4. ibi manebat. Completis autem quadraginta diebus,
Dominus eſuriuit. Tunc tẽtator acceſsit ad eum, vo-
lens explorare vtrum fuiſſet filius Dei tentauitq; eum
de gula dicens. Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes
fiant, ſed non potuit magiſtrum decipere, taliter enim
reſpondit, & ſic ſe habuit, quòd nec in tentatione gulę
ſuccubuit, nec ſcire aduerſarius potuit, qđ voluit: non
enim negauit nec aſſeruit eſſe filium Dei, ſed eum au-
ctoritate ſcripturæ cõuicit. Et nota hic exemplo Do-
mini eſſe reſiſtendum gulæ, nam ab eo inchoandum
eſt, ſi vitia volumus ſuperare. Videtur enim ꝙ qui gu-
læ ſuccubuit, imbecillis reddatur ad alia vitia deuin-
Super cenda. Sic enim dicit glo. in loco iſto ſuper Matth. Ni-
Matth. 4. ſi prius gula refrenetur, fruſtra contra alia vitia labo-
ratur. Poſtea Diabolus aſſumpſit eum, & portabat eũ
in Hieruſalem, quę diſtat inde per decem & octo mil-
liaria vel circa. Has autem locorum diſtantias, quas
pluries in opuſculo tibi narro, ab his audiui, qui in illis
partibus fuerunt. Conſidera hic benignitatem, & pa-
tientiam Domini. Permiſit enim ſe portari & contre-
ctari ab illa cruenta beſtia, quæ ſuum & omnium ama-
torum ſuorum ſanguinem ſitiebat. Statuens autem eũ
ſuper pinnaculum tampli, tentauit eum de vana glo-
ria, ſimiliter volẽs explorare quod ſuprà, ſed & hic au-
ctoritate ſcripturæ deuincitur, & ſua intentione fru-
ſtratur. Ex tunc ergo ſecundum Bernar. quia Domi- Sup. Qui
nus nihil oſtendit diuinitatis, arbitratus eſt hoſtis eum habitat
eſſe hominem, tentauit eum tertiò vt hominem. Ex- Ser.
inde ergo aſſumens eum reportauit in mõtem excel-
ſum prope, dictum montem de quarentena per duo
millaria, & tunc tentauit eum de auaritia, ſed & hic
homicida ille ſuccubuit. Vidiſti quomodo Domi-
nus Ieſus fuit contrectatus & tentatus. Miraris er-
go ſi nos tentemur? fuit etiam ipſe aliàs tentatus. Vndè
Bernard. dicit. Qui quartam tentationem de Domi-
no non legit, ignorat ſcripturam, quæ dicit, ꝙ tentatio
eſt vita hominis ſuper terram. Apoſtolus quoque di- Iob. 7.
cit eum fuiſſe tentatum per omnia, pro ſimilitudine Hebr. 4.
abſque peccato. Victoria itaque facta, venerunt An-
geli, & miniſtrabant ei. Hic autem diligenter atten-
de, & conſpice Dominum comedentem, ſolum cir-
cundantibus angelis & conſidera bene omnia quæ ſe-
quentur, quia pulchra ſunt, & deuota valde. Et quæ-
ro quid Angeli miniſtrabant, vt comederet poſt iam
longum ieiunium? De hoc ſcriptura non loquitur,
poſſumus autem hoc victorioſum prãdium ſicut vo-
lumus ordinare. Et quidem ſi eius potentiam conſi-
deremus, expedita eſt quæſtio, quia res quas vellet
creare, & de creatis habere, poterat pro ſuæ arbitrio
voluntatis. Sed non inuenimus, quòd hac potentia
pro ſe, vel pro diſcipulis ſuis vſus fuerit, pro turbis
autem fecit, quas pauit duabus vicibus in multitudine
magna de panibus paucis. De diſcipulis autem legi-
mus, quòd eo præſente ſpicas vellebant propter fa-
mem, & comedebant. Similiter cum fatigatus ex
itinere ſedebat ſuper puteum loquens cum Samarita-
na, non dicitur, quòd creauit cibos, ſed quòd miſit
diſcipulos in ciuitatem, ad quærendum cibos. Nec
eſt veriſimile quòd per miraculum, quia miracula fa-
ciebat ad aliorum ædificationem, & in præſentia plu-
rium, ſed hic non erant niſi Angeli. Quid ergo cir-
ca hoc meditabimur in mente? Namque illic non
erat habitatio hominum, nec cibi parati, ſed aliundè
parata cibaria portauerunt Angeli ei, ſicut contigit
Danieli. Cum enim Abacuc propheta paraſſet pul- Dan. 14.
mentum pro meſſoribus ſuis, portauit eum Ange-
lus Domini per capillos de Iudæa in Babylonem ad
Danielem, vt comederet, & poſtea in momento eum
reportauit. Immoremur ergo hic, & hunc modum
aſſumamus, & iucundemur cum Domino in hoc
prandio ſuo, ſentiatque mater ſua excellentiſsima de
hac eadem iucunditate & victoria. Piè autem ac de-
uotè ſic meditemur. Veniunt Angeli, Sathana re-
pulſo, in multitudine magna ad Dominum Ieſum
Chriſtum, & adorantes eum procidẽrũt in terram, di-
centes. Salue te Domine Ieſu Deus & Dominus no-
ſter. & Dñs humiliter ac benignè recepit eos, & cũ ca-
pitis inclinatione, cogitans ſe fore hominem minora-
tũ paulominus ab Angelis. Dicunt ei Angeli. Domine
multũ ieiunaſtis, quid vultis vt vobis paremus? Et ille.
Ite ad matrem meam chariſsimam, & ſi quid habet ad
manus, deferte, quia de nullis cibis ſic libenter veſcor,
ſicut de ſuis. Tunc duo ex ipſis pergentes in momen-
to fuerunt cum ea, & eam reuerenter ſalutantes, am-
baſiatam faciunt, & modicum pulmentum, quod ſibi
& Ioſeph parauerat, & panē cum tubalia, & alijs opor

tunis portant, & fortè Domina etiã aliquos piſciculos (ſi potuit) procurauit. Reuerſi ergo portant in plana terra, & menſæ benedictionem ſolenniter peragunt. Conſpice autem eũ hic benè in ſingulis quæ agit, ſedet enim in terra cõpoſitè, ac curialiter, & ſobriè comedit, circunſtant Angeli miniſtrantes Domino ſuo. Alius ſeruit ei de pane, alius de vino, alius parat piſciculos, & alij cantant de canticis Syon, & iucundantur, & diem feſtum agunt coram eo. Si liceat dici, permixtũ eſt hoc feſtum compaſsione permaxima, propter quã & nos deberemus plorare, conſpiciunt enim eũ reuerenter, & conſiderantes Deum, & Dominum ſuũ, & totius mundi creatorem, qui dat eſcam omni carni; ſic humiliatum, & ſuſtentatione cibi corporalis indigentem, & comedẽtem ſicut cæteros de populo, mouentur cõpaſsione, clamare & dicere. O Domine quanta feciſtis, omnia opera veſtra ſunt plena ſtupore, adiuuate me, vt ego aliqua patiar pro vobis, qui pro me tot & tanta ſuſtinuiſtis. Certè hoc ſolũ te in eius amore deberet vehementer accendere. Tandẽ ſumpta refectione, dicit Angelis vt reportent res, & dicant matri, ꝙ citò redibit ad eam. Ipſis autẽ reuerſis, dicit omnibus. Redite vos ad patrem & ad gaudia vera, me enim adhuc peregrinari oportet, rogo aũt vos, vt me recommendetis patri, & toti curiæ cœleſti. Qui procidentes in terram, & benedictionem petentes, ea recepta, redierunt ad patriam eius iuſſa complentes, & de eius victoria, & de his nouis totam cœleſtem curiam impleuerunt. Dominus autem Ieſus volens redire ad matrem, cœpit de monte deſcendere. Conſpice nunc etiam bene eum, quomodo ſolus vadit pedibus nudis Dominus omnium, & ei vehementer cõpatere. Venit

Ioan. 1.

autem ad Iordanem, quẽ Ioannes videns ad ſe venientem, oſtendit eum digito dicens. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, ipſe eſt, ſuper quem vidi Spiritum ſanctum quieſcentẽ, quando baptizaui eum. Et etiam altera die dum videret ambulantẽ iuxta Iordanem, dixit ſimiliter. Ecce agnus Dei. Tunc Andreas, & etiam vnus alius ex diſcipulis Ioannis, iuerunt poſt Ieſum. Benignus autem Dominus ſitiens eorum ſalutem, vt daret eis de ſe fiduciam, vertit ſe ad eos, & dixit. Quid quæritis? At illi dixerunt. Rabbi vbi habitas? & ipſe duxit eos ad domum, in qua tunc ſe reducebat in partibus illis, & ſteterunt cũ eo vna die. Poſtea duxit Andreas Petrũ fratrẽ ſuum ad Ieſum, quẽ alacriter ſuſcepit. Sciebat enim, quid de eo erat facturus. Et dixit ei. Tu vocaberis Cæphas, & ſic in aliqualem notitiam, & familiaritatem venit cũ eis. Poſtea volẽs Dominus Ieſus redire in Galilęam ad matrẽ, diſceſsit de partibus illis, & cœpit reuerti. Quem etiam nũc compatiendo reſpice, & vade ſemper cum eo, nã ſolus vadit more ſolito, nudis pedibus per tam longã quatuordecim milliatium viam. Cum autem domum deuenit, mater eum videns, vltra quàm dici poſſet exhilarata ſurgit, occurrit, & in amplexus ſtrictiſsimos recipit, cui ipſe reuerẽter inclinauit, & etiam nutritio ſuo Ioſeph, & cum eis more ſolito manſit.

FERIA QVARTA.

De apertione libri in Synagoga. Cap. 18.

HVcuſq; per Dei gratiam, vitã Domini Ieſu ordinate tetigimus, parũ vel quaſi nihil de his quæ ſibi contigerunt, vel per ipſum facta ſunt omittentes, ſed non ſic deinceps facere intẽdo, nimis enim eſſet longum, omnia quæ dixit & fecit, in meditationes redigere: maximè quia noſtræ ſolicitudinis debet eſſe, facta Chriſti, continuè more Beatæ Ceciliæ, portare in ſecreto pectoris noſtri. Igitur aliqua ex geſtis eius colligamus, in quibus meditando verſemur aſsiduè, & hoc vſq; ad paſsionem ſuam: ex tunc enim nihil eſt omittendum. Alia etiam non debemus ex toto dimittere, quin pro loco & tẽpore meditemur in eis. Meditationes autem non intendo deinceps prolixius tractare, niſi perrarò, ſufficit enim, ꝙ rẽ per eum geſtã vel dictam ante oculos mentis ponas, & ꝙ cũ eo conuerſeris, & familiaris ei fias. Nam ita hoc videtur haberi maior dulcedo, & deuotio efficacior, & quaſi totus fructus harum meditationum cõſiſtere, vt vbique & ſemper intuearis eũ deuotè in aliquo actu ſuo, vt quãdo ſtat cum diſcipulis ſuis, quando cum peccatoribus, quando etiam loquitur eis, quando prædicat turbæ, quando vadit & quando ſedet, quãdo dormit, & quãdo vigilat, quando comedit, & quando alijs miniſtrat, quando ſanat ægrotos, & quando alia facit miracula. In his autẽ & ſimilibus conſidera omnes geſtus ſuos, maximè contemplans faciem eius, ſi potes imaginari, quod ſuper omnia prædicta mihi videtur difficilius. Illud etiam attentè obſerua, ſi fortè ipſe te cum benignitate reſpiciat.

Modus deinceps obſeruandus proponitur.

Et tibi hæc ſint pro recurſu, & doctrina omnium quæ ſequuntur, & vbicunq; narrauero, ſi aliter nõ expreſſero ſingulares meditationes, vel iſtas omiſero, recurras ad hunc locum, & ſufficit tibi.

Ad hunc locum recurrendũ, pro omnia ſequentium.

Ad narrationem aũt ſequentium accedamus. Poſtquã ergo Dominus Ieſus redijt à baptiſmo, conuerſabatur humilitatis magiſter humiliter, vt antè ſolitus erat, cępit tamen paulatim ſe manifeſtare aliquibus, docẽdo, & prædicando occultè, non enim per totum annũ ſequentem prædicationis officiũ publicè dicitur aſſumpſiſſe, videlicet vſq; ad miraculũ de nuptijs, quod fuit eodem die, quando fuit baptizatus anno reuoluto. Et ſi aliquando prædicabat, & diſcipuli baptizabant, non tamen adeò prædicationem ipſam per ſe & ſuos frequentabat, ante Ioannis incarcerationem, ſicut pòſt: & ex hoc nobis tribuens ſtupendę humilitatis exemplũ, dum Ioanni ſe longè & longè inferiori in prædicationis officio (prout ex ſuperioribus piè percipi, aut cogitari poteſt) humiliter deferebat. Non ergo cœpit cũ boatu, & pompa, ſed humiliter & paulatim. Quadam ergo die ſabbati dum eſſet in Synagoga cũ alijs in eccleſia Iudæorum, ſurrexit legere in libro Iſaiæ, & legit

Luc. 4. Iſaia. 61.

locum vbi ſcriptũ eſt. Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me: & tunc cum plicuiſſet librum dixit, Hæc ſcriptura impleta eſt hodie in auribus veſtris. Conſpice ergo eum, quomodo humiliter ſuſcipiẽs lectoris officium, benigno, & placito vultu inter eos, & exponit ſcripturam, & quomodo humiliter ſe incipit manifeſtare dũ dicit. Hodie impleta eſt hæc ſcriptura, id eſt, ego ſum ille de quo loquitur. Et ora omnium erant in eum intenta propter efficaciam verborum, & aſpectum humilem, & decorum: fuit enim pulcherrimus, fuit etiã eloquentiſsimus. Et vtroq; ſic per Prophetam dictũ fuerat. Specioſus forma præ filijs hominum diffuſa eſt gratia in labijs tuis.

Pſal. 44.

De vocatione diſcipulorum. Cap. 19.

COepit etiã Dominus Ieſus vocare diſcipulos, & ſe ſolicitum reddere circa noſtram ſalutem, ſemper humilitate ſeruata. Et vocauit Petrum

Io. 1.

& Andream tribus vicibus. Prima de qua dictum eſt ſuprà, quando erat circa Iordanem, & tunc in aliqualẽ venerunt eius notitiam. Secunda de naui, quãdo cęperunt piſces, vt narrat Lucas. Tunc enim ſecuti ſunt

Luc. 5.

eum animo redeundi ad propria: Cœperunt tamen audire doctrinam ipſius. Tertia de naui, vt narrat Matthæus, cum dixit. Venite poſt me, faciam

Matth. 4.

vos

vos piſcatores hominum, tunc relictis retibus, ſecuti ſunt eum. Similiter vocauit Iacobum & Ioannem, in prædictis duabus vicibus vltimis, & in eiſdẽ locis continetur de ipſis, in quibus continetur de Petro & Andrea, vocauit etiam Ioannem de nuptijs, vt dicit Hierony. In textu tamen Euangelij non habetur. Itẽ vocauit Philippum dicens. Sequere me. Similiter Matthæum publicanum. De modo vero vocationis aliorum, non eſt ſcriptum. Conſidera ergo & conſpice eũ in prædictis vocationibus, & conuerſatione cũ ipſis, quàm affectuoſè vocat eos, reddens ſe eis affabilem, & domeſticum, & obſequioſum, attrahens eos intus, & extrà: ducendo etiam eos ad domum matris, & familiariter vadens ad domos eorum. Docebat & inſtruebat eos, & curam de ipſis habebat præcipuã, ſicut mater de vnico filio. Dicitur, ꝙ beatus Petrus referebat, ꝙ quando in aliquo loco dormiebat cum eis, & ſurgẽs de nocte, & ſi aliquem eorum inueniebat diſcoopertum, recooperiebat eos, quia tenerrimè diligebat eos. Sciebat enim quid de ipſis erat facturus, quãuis eſſent homines rudis conditionis, & humilis nationis, tamen principes mundi, & duces in bello ſpirituali omnium fidelium conſtituturus eos erat. Et conſidera pro Deo à qualibus cępit Eccleſia. Noluit enim Dñs eligere ſapiẽtes, & potẽtes hoĩs ſeculi, ne ipſorũ probitati aſcriberentur opera quæ fienda erant, ſed ſibi hęc reſeruauit, & in ſua bonitate, potentia, & ſapiẽtia nos redemit.

Io. 1. Matth. 9.

Nota dictum Petri.

De conuerſione aquæ in vinum ad nuptias. *Cap. 20.*

QVamuis dubium ſit cuius fuerant nuptiæ in Cana Galileæ, ſicut magiſter in hiſtoria ſcholaſtica tangit. nos tamẽ meditemur fuiſſe Ioannis Euangeliſtę, quod habetur in prologo ſuper Ioan. vbi Hiero. affirmare hoc videtur. In eis Domina noſtra fuit, non tamen inuitata tanquã extranea, ſed quaſi maior, & dignior, & primogenita inter ſorores, fuit in domo ſororis quaſi in domo ſua, & tanquam adminiſtratrix, & domina nuptiarum: quod ex tribus colligere poſſumus. Primò ex eo ꝙ in eis cõtinetur, ꝙ mater Ieſu erat ibi, & de Ieſu & diſcipulis, ꝙ erant vocati, & ſic de alijs qui ibi fuerunt intelligi debet. Cũ ergo ſoror eius Maria Salome vxor Zebedæi iuiſſet ad eam Nazareth, quæ diſtat à loco de Chana ꝑ quatuor milliaria vel circa, dicẽs ꝙ volebat facere nuptias filio ſuo Ioanni, ipſa iuit cũ ea, & præuenit aliquot dies ad præparationem, ita ꝙ quando alij erant inuitati, ipſa iam erat ibi. Secũdò ex eo colligere poſſumus, ꝙ ipſa perpendit defectum vini, vnde ipſa non erat ſicut vna ex diſcumbentibus, ſed ſicut per cuius manus res ibant: & ideò vidit ſibi deficere vinum. Si enim tunc diſcubuiſſet, nunquid iuxta filiũ inter homines mater verecunda ſurrexit? Et ſi alibi inter mulieres, nũquid ꝑpendiſſet defectum vini magis quàm aliæ? & ſi ꝑpendiſſet, nunquid ſurrexiſſet de prandio & iret ad filium? Inconuenientia hæc viderẽtur. Et ideò veriſimile eſt, ꝙ tunc non diſcumbebat. De ipſa nanq; dicitur, ꝙ erat valde obſequioſa. Tertiò colligitur ex eo, ꝙ ipſa præcepit miniſtris, vt irent ad filiũ, & facerent quod mandaret: & ſic videtur, ꝙ pręcepiſſet, & ꝙ nuptię gubeenabantur per eam, & ideò ſolicita fuit, ne ibi defectus cõtingeret. Igitur ſecundũ modum hunc cõſpice Dominũ Ieſum inter alios comedentẽ, ſicut vnũ quemuis de populo, & ſedentem in loco humili, non inter maiores, ptout ex loco ipſo colligimus: non enim ſuperborum more volebat primos recubitus in cœnis, nam docturus erat. Cũ inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouiſſimo loco. Ipſe verò cœpit prius facere quàm docere. Conſpice etiam Dominam obſequioſam alacrem, & ſolicitam in cunctis faciendis, & præbentem, & oſtendentem miniſtris quid, & qualiter diſcũbentibus deferant. Cunq; propè finem conuiuij redirent ad eam miniſtri, dicentes. Non habemus plus de vino quod apponamus eis? ipſa reſpondit. Ego procurabo ꝙ habebitis, expectate parumper. & exiẽs ad filium qui humiliter (vt dixi) ſedebat in fine menſæ prope oſtiũ cameræ, dixit ei. Fili mi hic vinum deficit, & hæc noſtra ſoror eſt pauper, & neſcio qualiter habere poſſumus. Qui reſpõdit. Quid mihi & tibi eſt mulier? Dura videtur reſponſio, ſed ad noſtram inſtructionẽ fuit, ſecundum Bern. qui in hoc loco ſic dicit. Quid tibi & illi Domine? Nonne quod filio & matri, quid ad illam pertinet quæris, cũ ſis benedictus fructus ventris eius immaculati? Nonne ipſa eſt quæ ſaluo pudore concepit, & ſine pudore peperit? Nõne ipſa eſt in cuius vtero nouem menſibus moratus es, cuius virgineis vberibus lactatus es, cum qua duodecim annorum factus, de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus illi? Nunc ergo Domine quid moleſtus es illi, dicens. Quid tibi & mihi? Multum per omnem modum, ſed iam manifeſtè video, ꝙ non velut indignans, aut cõfundere volens, virginis & matris teneram verecundiam dixeris. Quid mihi & tibi? Venientibus enim ad te iuxta præceptum miniſtris, nihil cunctatus, facit quod ſuggeſſit. Vt quid ergo fratres, vt quid reſponderat prius? vtique propter nos, & conuerſos ad Dominum, vt iam non ſolicitet carnalium cura parentum, & neceſsitudines illæ non impediant exercitiũ ſpirituale. Quamdiu enim de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquã reliquimus noſmetipſos, multò magis ab eorum ſolicitudine liberi ſumus. Vnde legimus fratrem quendam in eremo conuerſantem, cũ ad eum carnalis frater auxilij gratia adueniſſet, reſpondiſſe, vt adiret alterũ fratrem eorũ, cum ille vtiq; iam obijſſet. Cunq; admiratus qui venerat reſponderet, ꝙ ille obijt, Eremita quoq; ſe ſimiliter obijſſe reſpondit. Optimè ergo docuit Dominus ne ſoliciti ſimus, ſuper propinquis carnis noſtræ plus quàm religio poſtulet, quando ipſe matri & tali matri reſpondit. Quid mihi & tibi ò mulier? Sic & in alio loco: Cum ſuggeret ei quidam quoniam mater eius, & fratres foris ſtarent, quærentes ei loqui. Reſpondit. Quæ eſt mater mea, & fratres mei? Vbi modo ſunt, qui tam carnaliter, & inaniter ſuper carnalibus propinquis ſui ſoliciti ſunt, ac ſi adhuc viuerent cum eis, & ipſi cum eis? Hucuſque Bern. De hac ergo reſponſione mater non diffidens, ſed de ſua benignitate præſumens, redijt ad miniſtros & dixit. Ite ad filium meum, & quicquid vobis dixerit facite, qui euntes impleuerũt, iuxta Domini mandatum, hydrias aqua. Quo facto dixit eis. Haurite nũc & ferte architiclino. In hoc autem nota primò diſcretionem Domini, quia primò miſit magis honorabili viro. Secundò ꝙ ipſe ſedebat longè ab eo, cum diceret, ferte illi, quaſi ab eo remoto. Sed cum ille ſederet in loco magis honorabili, colligere poſſumus, ꝙ Dominus noluit ibi ſedere iuxta eum, immò elegit ſibi humiliorem locum. Miniſtri ergo dederunt vinum illi & alijs, diuulgantes miraculum, quoniã ipſi ſciebãt, quomodo factum fuerat, & crediderunt in eum diſcipuli eius. Finito autem conuiuio, Dominus Ieſus vocauit Ioannem ſeorſum dicens. Dimitte hanc vxorem tuã, & ſequere me, quia ad altiores nuptias te perducã, qui ſecutus eſt eum. In hoc ergo ꝙ Dominus nuptijs interfuit, matrimonium carnale approbauit, tanquam à Deo inſtitutum. Sed in hoc ꝙ vocauit Ioannẽ de nuptijs, apertè dedit intelligere, quòd longè dignius eſt ſpirituale matrimonium, quàm carnale. Receſsit ergo inde Dominus Ieſus, volens his quæ ad ſalutem

Ioan. 2.

Ex tribus colligitur Virginem nuptijs interfuiſſe, tanquã miniſtrã.

Luc. 14. Act. 1.

Io. 2.

Ser. 7. de Epipha.

Expoſitio reſponſionis Chriſti ad matrem in nuptijs.

Exemplũ.

Matt. 13.

Nota.

hominum pertinent, deinceps publieæ & palàm intendere, prius autem voluit reducere matrem ad domum ſuam, talem enim Dominam talẽ ſocietatẽ habere decebat. Accipit ergo & eam & Ioãnem, & alios diſcipulos, & iuerũt in Capharnaum propè Nazareth, & poſt aliquod dies Nazareth. Conſpice ergo eos per viam, qualiter vadũt pariter mater & filius, humiliter vadunt, & pedeſtres, ſed multũ amanter. O quales duo ſunt illi, nunquam alij tales duo in terra viſi fuerunt. Conſpice etiam diſcipulos reuerenter ſequẽtes, & auſcultantes verba Domini. Nõ enim ipſe erat ocioſus, ſemper quippe aliquid boni faciebat aut dicebat, non poterat in tali comitatu tædiũ commeantib. generari.

De ſermone Domini in monte, quem incepit à paupertate. Cap. 21.

CONuocans Dominus Ieſus diſcipulos ſeorſum à turbis, aſcendit cum eis in monte Tabor, prope Nazareth ad duo milliaria, vt eos imbueret eloquijs ſuis. Decebat enim, ꝙ eos prius & ſuper alios inſtrueret, quos ſuper alios conſtituerat magiſtros & Matth. 5. 6. & 7. duces. Tunc ergo de multis inſtruxit, & ſermo ille pulcherrimus fuit & copioſus, nec mirũ quia os Domini compilauit eum. Docuit autẽ eos de beatitudinibus, de oratione, ieiunio, & eleemoſyna: alijſq; plurimis ad virtutes pertinentibus, quæ in ipſo Euangelio poteris reperire. Legas eum diligenter & ſæpè, & cõmenda memoriæ quæ in ipſo dicuntur, quia ſpiritualiſsima ſunt. Et tamen nunc non proſequor, quia nimis foret longum, nec tales expoſitiones bene videntur ſemper in meditationes cadere: quàmuis ad tuam inſtructionem talia prout mihi occurrent interſeram: & etiam moralia, & auctoritates ſanctorũ. Hoc ergo hic tetigiſſe ſufficiat, ꝙ Dominus initiũ ſermonis huius à paupertate incepit, dãs intelligere, ꝙ paupertas eſt totius ſpiritualis exercitij primarium fundamentum: non enim expeditè poteſt ſequi Chriſtum paupertatis ſpeculũ, qui oneratus eſt tẽporalibus rebus. Nec eſt liber ſed ſeruus, qui animi affectionẽ ſubijcit iſtis reb. tranſeuntib. Idcirco dixit. Beati pauperes ſpiritu &c. Eius enim rei quam affectuoſè diligo, me ſeruũ ſpõtè conſtituo: nam amor eſt animæ pondus, portans eam Li. 13. cõf. quocunq; ipſe fertur, vt dicit Augu. Et ideò nihil omninò eſt amandum niſi Deus, vel merè propter Deũ. Meritò ergo Beatus dicitur pauper, qui propter Deũ cætera vilipẽdit. Iam enim pro magna parte Deo ſuo cõiunctus eſt. De hac autem paupertate ſic dicit Ber- Ser. 4 de aduen. nar. Magna quædam penna eſt paupertas, qua tam citò volatur in regnum cœlorum. Nam in alijs virtutibus quę ſequuntur, promiſsio futuro tempore indicatur, paupertati non tam promittitur quàm datur. Vnde & in præſenti tempore enunciatum eſt, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Videmus enim pauperes aliquos, qui ſi veram paupertatẽ haberent, non adeò puſillanimes inuenirentur & triſtes, vtpotè Reges, & Reges cœli. Sed aliqui ſunt, qui pauperes eſſe volũt, eo tamen pacto, vt nihil eis deſit, & ſic diligũt pauper- Ser. 21. ſuper Cant. tatem, vt nullam inopiam patiãtur. Idem alibi. Et ego ſi exaltatus fuero à terra (audaciter dico) omnia traham ad me ipſum. Nec enim temerariè vſurpo mihi fratris mei vocẽ, cuius me induo ſimilitudinẽ. Quòd ſi ita eſt, non putent diuites huius ſęculi fratres Chriſti ſola poſsidere cœleſtia, quia audiunt dicentẽ. Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, ipſi poſsident terrã, & quidẽ tanquã nihil habentes, & omnia poſsidentes: non mendicantes vt miſeri, ſed vt Deum poſsidentes, eò pro certo magis Deum, quò minus cupidi. Deniq; fideli homini totus mũdus diuitiarum eſt. Totus planè, quia tam aduerſa, ꝙ proſpera ipſius æquè omnia ſeruiunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo auarus terrena eſurit mendicus vt fidelis, contemnit vt Dominus. Ille poſsidendo mendicat, iſte contemnendo ſeruat. Quęre à quouis eorũ qui inſaciabili corde lucris temporalibus inhiant, quid nã de his ſentiant, qui ſua vendentes & dantes pauperibus, regnum cœlorum pro terrena mercantur ſubſtantia, vtrum ſapienter agant necnon? proculdubiò reſpõdebit ſapienter. Quære rectè cur approbat ipſe quod nõ facit? non poſſum inquiet. Quare? profectò quia domina auaritia non permittit, quia liber nõ eſt, quia nõ ſunt ſua quæ poſsidere videtur, ſed nec ſui iuris. Si verò tua ſunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœleſtia commutato. Si non vales facere, te pecuniæ tuæ non dominum eſſe dicam, ſed ſeruum; cuſtodem, nõ poſſeſſorem. Hucuſq; Bern. Sed redeamus ad meditationem. Conſpice ergò, & cõſidera Dominũ Ieſum humiliter in terra ſedentem ſuper illo monte, & diſcipulos ſuos circa eum, quomodo ſtat inter eos quaſi ſit vnus ex eis, & quomodo affectuoſè, benignè, & pulchrè, & efficaciter eis loquitur, inducens eos ad dicto a actus virtutum. Et ſemper (vt ſuprà in generali conſideratione tibi dixi) reſpicere coneris faciem eius. Cõſpice in diſcipulos quomodo reuerenter, humiliter, & cum tota mentis intentione aſpiciunt eũ, & aſcultant illa verba mirifica, & ea memoriæ commẽdant, & iucunditate magna fruſitur, tam in verbis, quàm in aſpectu. In hac autẽ conſideratione iucunderis & tu, aſpiciendo ac ſi videres eum loquentem, & approximando eis, ſi fortè vocata fueris, & immorando ibidẽ, vt Dominus tibi dabit. Completo verò ſermone, cõſpice illum Dominũ Ieſum, vnà cum diſcipulis ipſis deſcendentem de monte, & cũ ipſis familiariter loquentem, etiam eundo per viam, & quomodo ille ſimplicium cœtus gregatim ſequitur eum, nõ curioſẽ ordinatus, ſed ſicut pulli poſt gallinam, vt quilibet melius audiat, magis eidem nititur approximare. Et quomodo turba ſibi affectuoſè occurrunt, & infirmos eidem ſanandos offerunt. Ipſe verò ſanabat omnes.

De ſeruo Centurionis, & filio Reguli à Domino liberatis. Cap. 22.

CApharnaum verò erat quidam Centurio, id eſt, centum militum doctor, & ſeruum habebat infirmum. Miſit ergo fide plenus ad Dominũ Ieſum, vt eum curaret. Humilis autẽ Dominus reſpon- Matth. 8. dit. Ego veniam & curabo eum, quod cum ſciuit Cen- Luc. 7. turio, remiſit ad eum dicens. Domine nõ ſum dignus, vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbum, & ſanabitur puer meus. Ieſus autem commendans fidem eius, non iuit vlterius, & ſeruum abſentem ſanauit. Cum autem in eadem ciuitate eſſet quidam Regu- Ioan. 4. lus, id eſt, paruus Rex, iuit perſonaliter ad Ieſum, rogãs eum, vt veniret ad domum ſuam, & ſanaret filium ſuũ infirmum. At Ieſus ire noluit, filiũ tamen ſanauit. In his autem conſidera meritum fidei propter Cẽturionem, & humilitatem Domini volentis ire ad ſeruum, & Reguli pompã refugientis. Conſidera etiam ꝙ non debemus acceptare perſonas. Plus enim honorauit hic Dominus ſeruum militis, quàm filium Regis: ſic & nos debemus non ad oculos ſeruire, nec ſecundũ exigentiam exterioris pompæ, ſed ſecundum intentionẽ vel bonitatem eius qui ſeruitio indiget, & non ex cõplacentia, ſed ex charitate ſeruiamus.

De paralytico miſſo per tectum, & à Domino curato. Cap. 23.

IN ciuitate prædicta Capharnaum cum Dominus Ieſus doceret in quadam domo, & eſſent ibi congregati Phariſæi & legis doctores multi ex omni caſtello Iudęæ & Hieruſalẽ. Venerũt quidam, volẽtes ingredi

Luc. 5. Mar. 2. Matth. 9. ingredi domum cum paralytico, quem portabant, vt à Domino ſanaretur. Cunq; propter multitudinē non poſſent, aſcenderunt ſuper tectum domus, & inde intromiſerunt eum, & poſuerunt eum ante Ieſum, Dominus verò Ieſus videns fidem eorū, dixit. Dimittuntur tibi peccata tua. Ipſi autē Phariſæi & legis doctores obſeruantes eum ex malitia, intra ſe dicebāt ipſum blaphemaſſe Deum, quia ſolus Deus poteſt dimittere peccata, & ipſe hoc attribuebat ſibi, quem purum hominem eſſe credebant. Ait ergo benignus & humilis Matth. 9. Dominus, ſcrutans corda, & renes hominū. Quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Et addidit, vt ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terrā dimittendi peccata &c. Quatuor meditanda. Hic quatuor ſunt meditanda. Primū perſpicacitas intellectus Chriſti, qui cogitationes illorum vidit. Secundum quia propter peccata veniūt infirmitates, & ex abſolutione à peccatis aliquādo contigit liberatio infirmitatum: ſic etiam habebis infrà de Ioan 5. curato apud piſcinā, cui dicitur à Domino, ne amplius peccet, ne deterius ſibi contingat. Tertium conſidera quantum magnum ſit meritum fidei, nam etiam alterius fides alteri prodeſt, ſicut ſuprà proximè habuiſti Matt. 15. in ſeruo Centurioni. Sic & infrà habebis in Chananea, in cuius fide filia ſuit ſanata. Hoc quotidiem contingit in pueris qui baptizātur, qui ſi ante annos diſcretionis moriantur, in alterius fide ſuſcipiūt arram, propter quā in merito Chriſti ſaluantur, quod eſt contra quoſdam hereticos maledictos. Circa quartum meditandum de ipſo inter illos ſedēte, & benignè malignis reſpondente, & miraculum faciente, recurre ſuprà ad generalem conſiderationem quam tibi dedi.

De ſocru Simonis liberata. Cap. 24.

Matth. 8. Matth. 1. Luc. 4. CONtingit, Dominum Ieſum in ciuitate prædicta Capharnaum diuertere in domum Simonis Petri, vbi ſocrus eius magnis febribus tenebatur. Humilis ergo Dominus familiariter tetigit manū eius, & curauit eam, adeò vt in cōtinenti ſurrexit, & ei & diſcipulis miniſtrauit. Sed quid miniſtrauit eis, non eſt ſcriptum. Cogita ergo, ꝙ in domo pauperis, paupertatis amatori aliqua cibaria groſſa, & quæ cito parari poterant, eis appoſita ſunt. Cōſidera etiam ipſum Dominum Ieſum iuuātem præparare, maximè in domo diſcipuli ſui. Et quæuis humilia cogita, ſiue de tabula ponenda, ſiue de ſtratis lauandis, & ſimilibus. Talia enim omnia faciebat humilitatis magiſter, qui miniſtrare venerat, & non miniſtrari. Et ſe familiariter ad ſedendum ponebat in medio menſæ, & comedebat alacriter præcipuè cum in prandio relucebat paupertas, quam ſic amabat.

De dormitione Domini in nauicula. Cap. 25.

INtrans Dominus Ieſus in nauiculam cū diſcipulis ſuis, poſuit ſe ad dormiendum, tenens caput ſuper ceruicali. Ipſe enim multum vigilabat de nocte in orationibus, multumq; de die in prædicationibus laborabat. Matth. 7. Matth. 4. Cumq; dormiret orta tēpeſtate, diſcipuli periclitari timebant, ſed non audebant eum excitare. Timore tandem coacti, excitauerunt eum dicentes. Domine ſalua nos, perimus. Luc. 8. Qui ſurgēs increpauit eos de modica fide, & imperauit mari, & ventis, & ceſſauit tempeſtas. In prædictis ergo actibus ſuis intuere & reſpice eum, ſecundum generalem regulam, ſiue traditionem ſuprà traditam. Hoc tamē hic conſiderare potes, ꝙ licet nobis circa nos & facta noſtra Dominus, videat dormire, maximè quando tribulamur, ipſe tamen diligētiſsimus eſt ſuper cuſtodiā noſtrā. Et idcirco debemus eſſe in fide cōſtantes, de nihilo hæſitātes.

De filio viduæ à Domino ſuſcitato. Cap. 26.

CVm ſemel iret Dominus Ieſus verſus ciuitatem Naim, obuiauit multitudini hominum portantium quēdam iuuenem filium viduæ mortuum ad ſepulchrum. Pietate ergo pius Dominus Ieſus motus, tetigit feretrum, & portantes ſteterūt. Ipſe autem dixit. Adoleſcēs tibi dico ſurge, & ſtatim ſurrexit, qui Luc. 7. fuerat mortuus, & reddidit eum matri ſuæ. Omnes autem ſtupuerunt, & laudauerūt Dominum. In conſiderationibus verò, recurre vt ſuprà.

De puella ſuſcitata & Martha curata. Cap. 27.

AD petitionem cuiuſdā ex principibus, ibat Dominus Ieſus cum eo ad ſanandum filiam ſuam. Cum ergo turba magna iret cum eo, intererat quædam mulier grauiter infirma, quæ dicitur fuiſſe Martha ſoror Mariæ Magdalenæ, quæ intra ſe dicebat. Si tetigero tantum fimbriam veſtimenti eius, ſalua Matth. 9. ero, & cum timore approximās, tetigit, & liberata eſt. Dixit autem Dominus Ieſus. Quis me tetigit? Et reſpondit Petrus. Domine turbæ comprimunt te & affligunt, & tu dicis quis me tetigit? Vide hic patientiam Domini. Nam ſępè comprimebatur à turbis, quia volebant ei approximare. Ieſus autem ſciebat quid dicebat. Et iterum dixit. Ego ſenſi virtutem ex me exijſſe. Tunc Martha negocium publicauit. Libenter eā Dominus curauit, cum qua multam familiaritatem poſtea habuit. Et tūc dixit ei. Fides tua te ſaluam fecit. In hoc Matth. 9. ergo miraculo habes fidei commendationem: habes etiā, ꝙ Dominus vult miracula nota eſſe, propter vtilitatem communem, ſed quantū in ſe propter humilitatem abſcondebat, vt hic etiā habes, quod enim diuina fecerat poteſtate, fidei illius attribuebat. Habes etiā hic quoddam valdè notabile, ad humilitatis cuſtodiā, ſicut Beatus Bernar. hoc modo introducit. Quilibet perfectè Domino ſeruiens, poteſt appellari fimbria, quaſi vltima pars veſtimenti Domini, propter ſuā humilem reputationem. Qui ergo ad dictum ſtatū peruenerit, ꝙ ſciat ſe à Domino exaudiri in liberādis infirmis, vel alijs miraculis, nō extollatur propterea, nec ſibi attribuat, quia nō ipſe, ſed Dominus facit. Quamuis enim hic Martha tangeret fimbriam, ad cuius tactum ſe liberari confidebat, & ſic contigit, nec tamen à fimbria, ſed à Domino virtus liberationis exiuit. Et propterea ipſe dixit. Senſi virtutē ex me exiſſe. Nota Luc 8. ergo hoc benè, & nihil boni tibi in ꝑpetuū attribuas, quia totū eſt à dño Ieſu. Tandē Dominus Ieſus iuit ad domum principis, & inuentā filiam mortuā ſuſcitauit.

De conuerſione Magdalenæ & alijs. Cap. 28.

CVrialiſsimus Dominus inuitatus quadam die à Simone leproſo, iuit ad prandēdum cū eo, quod facere ſolitus erat, tum ex ſua curialitate, tum ex Luc. 7. benignitate, & zelo quē habebat ad ſaluandas animas, pro quibus de cœlo deſcenderat. Vnde comedēdo cū hominibus, & conuerſando cū eis, ad amorem ſui eos attrahebat, tum etiā ex amore paupertatis. Nam & ipſe pauperrimus erat, & de mundi huius ſubſtantia pro ſe, & ſuis nihil ſumpſerat. Humiliter ergo, & cum gratiarum actione ſpeculum humilitatis Ieſus cū inuitabatur, recipiebat pro loco & tempore. Audiens autem Magdalena, ꝙ in domo Simonis prædicti recūberet, quæ iam forte ipſum ſæpè prædicātem audierat, & ardenter amabat, licèt nōdum hoc propalaſſet, tacta dolore cordis intrinſecus, pro peccatis ſuis, & amoris eius igne ſuccenſa, cōſiderans ꝙ ſine ipſo ſalutem obtinere non poterat, & amplius differre nō volens, perrexit

ad locum cõuiuij,facieq; inclinata, ac oculis in terram
demiſsis, ante conuiuas tranſiens, non quieuit donec
peruenit ad dominũ,ac dilectum ſuũ, & tunc illicò ad
pedes eius proſtrata,viſceroſo dolore pariter & rubo-
re repleta de peccatis,ſuis, procumbens & ponẽs vul-
tum ſuper ipſius pedes,cum confidentia quadam,quia
iam intra ſe eũ ſup omnia diligebat, cępit fortiter fle-
tibus atq; ſingultibus abundare, ac tacitè intra ſe dice-
re. Domine mi firmiter credo,ſcio,atq; confiteor,ꝙ vos
Deum,ac dominũ eſſe meum. In multis autẽ,& ma-
gnis offendi maieſtatem veſtram,& multiplicaui pec-
cata ſuper numerũ arenæ maris, ſed ad veſtram miſe-
ricordiam cõfugio iniqua & peccatrix, doleq; & com-
pungor, veniã peto, emendare peccata parata, & nun-
quam à veſtra obedientia diſcedere propono. Non pa-
tiar quæſo repulſam à vobis, quia aliud refugium nec
me poſſe habere ſcio,nec habere volo,quia vos ſolum
ſuper omnia diligo. Nõ ergo me repellatis à vobis, ſed
de meis ſceleribus me punite vt libet, miſericordiã ta-
men peto. Interim autẽ lachrymæ decurrẽtes largiter,
Signum certum ꝙ Christus diſcalciatus incedebat. pedes Domini balneauerunt & lauerũt. Vnde hic ma-
niſeſtè habere potes,quòd Dñs Ieſus diſcalciatus ibat.
Tandẽ à fletu ceſſans, & cũ perpendit indignum iudi-
cans,ꝙ ſuæ lachrymæ pedes Domini cõtigiſſent, ca-
pillis ſuis eos abſterſit. Ideò aũt capillis,quia ſecũ aliud
precioſius non habebat, quo eos tergeret, & etiã quia
ea quibus ad vanitatẽ vſa fuerat,ad vilitatem conuer-
Nota. tere intendebat. Et etiã ne vultum à pedibus Domini
elongaret,& amore creſcente, oſculabat eoſdẽ aman-
ter,& ſępè. Et quia etiã pedes ipſius Domini ꝓp itine-
ra ſqualidi erant,eos vngebat precioſo vnguento. Cõ-
ſpice ergo benè ipſam, & ſuper his moroſè mediteris
ob deuotionẽ eius,quæ ita ſingulariter à Domino fuit
dilecta,& etiã quia ſolenne feſtũ fuit hoc valdè. Con-
ſpice etiam Dominum Ieſum, quàm benignè ſuſcipit
eam,& quàm patienter ſuſtinet quicquid facit. Ceſſat
& quieſcit à comedendo, donec negociũ compleatur.
Ceſſant etiam conuiuæ, & omnes ſuper hac nouitate
mirantur. Simon aũt vehementer eũ iudicabat in cor-
de ſuo, quòd à tali fœmina ſe permittebat tangi, quaſi
non eſſe propheta,nec eã cognoſceret. Dominus autẽ
cogitationibus cordis eius reſpondens, ſe verũ oſten-
dit prophetã,& exemplo debitorũ conuicit. Et volẽs
apertè demonſtrare, ꝙ omnia in dilectione cõſuman
tur,dixit. Dimittuntur ei peccata multa, quoniã dile-
Luc.7. xit multũ. Et ad eam dixit. Vade in pace. O verbũ de-
lectabile & ſuaue, quàm libenter illud Magdalena au-
diuit,& quàm iucũdè receſsit. Et perfectè ad eũ con-
uerſa,deinceps ſanctè & honeſtè vixit, ac eidẽ & ma-
tri eius perſeueranter adhæſit. Meditare ergo hæc dili-
genter,& tantam charitatem imitari digneris, quę hic
maximè verbo,& opere ſic à Domino commẽdatur.
Hic enim expreſsè habes, ꝙ charitas inter Deum, &
1.Pet.4. peccatorem pacem reformat. Vnde & Beatus Petrus
dicit,ꝙ charitas operit multitudinem peccatorũ. Itaq;
cũ charitas omnes virtutes informat, nullaq; Deo pla-
cet ſine charitate, vt ad ipſam habendã tota virtute ni-
taris, quæ te ſponſo tuo Chriſto Ieſu acceptam faciet.
Aliquas de ipſa auctoritates adducam in mediũ. Dicit
Ser.29.ſuper Cant. ergo de ipſa Bernar. Chariſma per optimũ charitas eſt
planè incomparabile,quod nouæ ſponſę cęleſtis ſpon
Io.13. ſus totiens inculcare curabat. Nunc quidem dicens. In
Io.13. hoc cognoſcẽt omnes,ꝙ mei eſtis diſcipuli,ſi dilectio-
Io.15. nem habueritis adinuicẽ. Nunc verò, mãdatũ nouum
do vobis,vt diligatis inuicẽ, & hoc eſt præceptũ meũ,
vt diligatis inuicẽ. Item orans vnum eos fore,ſicut ip-
ſe & pater vnũ ſunt, & paulò pòſt. Deniq; quidnã huic
comparandũ putamus,quę ipſi pręfertur martyrio,ac
fidei transferenti mõtes? Hoc eſt ergo quod dico, Pax
Io.20. vobis, in nobis ſit, & omne quod extrinſecus minari

videatur,non terret,quia non nocet. Idem. Quantitas Ser.27.ſuper Cant.
cuiuſq; animæ æſtimetur de menſura charitatis quã
habet,vt verbi gratia. Quę multũ habet charitatis, ma
gna ſit,quę parum parua,quæ verò nihil nihil, dicente
Apoſtolo. Si charitatẽ nõ habeo nihil ſum, & ſi quan- 1.Cor.13.
tulumcunq; habere cęperit, vt ſaltem diligentes ſe di-
ligere curet, ac ſalutare fratres ſuos, & eos qui ſe ſalu-
tant: iam non nihil quidẽ illam animã dixerim,quæ in
ratione dati vel recepti, ſocialem ſaltem retinet chari-
tatem. Verũtamen iuxta ſermonẽ Domini quid am-
plius facit,nec amplã proinde,nec magnam, ſed planè
anguſtam, modicamq; cenſuerim animã, quam adeò
modicæ charitatis eſſe cognouerim. At ſi grandeſcat,
& proficiat, ita ꝙ tranſiens limites anguſti huius ob-
noxijq; amoris, latos fines bonitatis gratuitæ tota li-
bertate ſpiritus apprehendat,quo largo quodã gremio
bonæ voluntatis, ad omnem ſeipſam curet extendere
proximũ,diligendo vnũquenq; tanquã ſeipſam, nun-
quid iam illi rectè diceretur: quid amplius facis? Quip-
pe quæ ſeipſam tã amplã facit, amplũ inquã gerit cha-
ritatis ſinum, quæ cõplectitur vniuerſos, etiã quibus
nulla ſe nouit carnis neceſsitudine iunctã, nulla ſpe ꝑ-
cipiendi commodi cuiuſcunq;, nulla percepti retribu-
tione obnoxiam, nullo deniq; aſtrictã debito, niſi illo
ſanè de quo dicitur. Nemini quicquã debeatis, niſi in- Rom.13.
uicem diligatis. Veram ſi adijcias etiã vſquequaq; vim
facere regno charitatis, & vſq; ad vltimos eius termi-
nos occupare illud pius inuaſor pręualeas,dum ne ini-
micis quidem viſcera claudere pietatis exiſtimes, be- Matth.5.
nefacias his quoq; qui te oderunt,ores pro perſequen-
tibus & calumniãtibus te, necnon & cũ ipſis qui ode-
runt pacem,eſſe pacificus ſtudeas, tunc prorſus latitu- Pſal.119.
do cœli,latitudo animę,& altitudo non diſpar,ſed nec
diſsimilis pulchritudo. Impleturq; demum in ea quod
dicitur. Extendens cœlũ ſicut pellem, in quo iam mi- Pſal.103.
ræ latitudinis altitudinis & pulchritudinis cœlo, ſum-
mus & immenſus atq; glorioſus non modo dignãter
habitat,ſed & ſpacioſè deambulat. Huc uſq; Bern. Vi-
diſti ergo quàm ſit vtilis, quamq; neceſſaria charitatis
virtus,ſine qua profectò impoſsibile eſt placere Deo,
cũ qua ſine dubio placet quicunq;. Igitur toto corde,
tota mente,totaq; virtute ſtudeas ipſam habere, quæ
te libẽter faciet omnia dura & aſpera pro Deo porta-
re,& proximo.

Quomodo Ioannes miſit diſcipulos ad Ieſum. Cap. 29.

GLorioſus miles, & precurſor Domini Ieſu Io-
annes Baptiſta, cum eſſet in vinculis incarcera-
tus ab Herode propter iuſtitiæ defenſionem,
quia redarguebat eum, qui tenebat vxorem fratris ſui
viuentis,volens inducere diſcipulos ſuos vt ſequeren-
tur Dominum Ieſum,cogitauit eos ad ipſum mittere, Matt.11.
vt auditis verbis,& viſis operibus eius, exardeſcerent
in amorem ipſius,& ſequerẽtur eum. Iuerunt ergo ad
eum,& ex parte Ioannis dixerunt. Tu es qui venturus
es,an alium expectamus? Dominus autem Ieſus ma-
gnam turbam tunc habebat coram ſe. Conſpice bene
ipſum, quomodo vultu placido recipit nuncios Ioan-
nis,& quomodo ſapienter primò factis,& poſtea ver-
bis reſpondit eis. In eorum ergo præſentia ſurdos ſa-
nauit,& mutos,& cæcos, & alia multa miracula fecit,
& populo prædicauit,& poſtea illis inter alia dixit. Ite,
& renunciate Ioanni, quæ audiſtis & vidiſtis. Iue-
runt ergo, & ea retulerunt Ioanni, qui ea libentiſsi-
mè audiuit. Illi autem diſcipuli poſt mortem Ioan-
nis firmiter Chriſto adhæſerunt. Dominus Ieſus poſt
illorum diſceſſum, valde Ioannem coram populo col-
laudauit,ſcilicet, quòd erat pluſquam propheta, quòd
inter natos mulierum maior eo non ſurrexerat, & de
alijs

alijs vt in Euangelio habes. Tu ergo aſpice Dominum Ieſum ſemper, & dum prædicat, & dum prædicta miracula facit, vt ſuprà habuiſti.

De obitu Ioannis Baptiſtæ. Cap. 30.

HIc poteſt occurrere meditatio de morte ipſius
Beati Ioannis Baptiſtæ. Cum ergo Herodes ille
nequiſsimus, & adultera illa peſsima, ſimul fortè
condixiſſent, ipſum occidere, vt peccati ſui redargu-
tionem non haberent, contigit, vt in die conuiuij ſal-
Matt. 14. tanti miſeræ filiæ ipſius Herodiadis, daretur caput Io-
Mar. 6. annis, & ſic fuit in carcere decollatus. Vide quãtus vir,
& quàm viliter, & quàm enormiter regnãte, ac impe-
Luc. 9. rante nequitia occubuit. O Deus qualiter hoc fieri p-
miſiſti? quid eſt hoc cogitare, q taliter moriatur Ioan-
nes, qui tantæ perfectionis, & ſanctitatis erat, vt puta-
retur eſſe Chriſtus? Igitur ſi vis bene hoc negotiũ ru-
minare, poſt nefaria opera eorum, cogita Ioannis ma-
gnitudinem, & excellentiam ſingularem, & tunc pote-
ris ſtupere. Audiſti autem in ſuperiori tractatu, qualiter
fuit à Domino cõmendatus in multis: audi nũc quo-
modo nũc cõmendat eũ Beatus Ber. in quodã ſermo-
ne ſic dicens. Illa mater & magiſtra omniũ Eccleſiarũ
Luc. 2. Romana Eccleſia, & de qua eſt dictũ. Ego pro te ro-
gaui Petræ, vt non deficiat fides tua: in honore Ioan-
nis Baptiſtæ poſt ſaluatoris nomen cõſecrata eſt & ſi-
gnata. Dignum namq; fuit, vt ſingularẽ amicũ ſponſæ,
ibi proueheret, vbi principiũ ipſius oſtendit. Crucifi-
gitur Petrus, Paulus gladiatur, ſed tamẽ dignitas rema-
net prçcurſori, purpuratur Roma multitudine marty-
rum, tota ſublimitas Beato refunditur patriarchæ. Io-
annes vbiq; maior in omnibus, ſingulariter in miracu
lis ſuper omnes. Quis ſic glorioſè annũciatus eſt? quis
ſic ſpecialiter intra matris vterum Spiritu ſancto legi-
tur fuiſſe repletus? quẽ legiſtis intra matris vterũ exul-
taſſe? Cuius natiuitatẽ audiſtis Eccleſiã celebrare? quis
ſic eremum cupiuit? quis ſic ſublimiter legitur cõuer-
ſatus? Quis pœnitentiã & regnũ cçlorũ primus oſten-
dit? quis regem gloriæ baptizauit? Cui ſe primũ Trini-
tas ſic apertè reuelauit? Cui tale teſtimonium præbuit
Dominus Ieſus Chriſtus, quẽ ſic honorauit Eccleſia?
Ioannes Patriarcha, immo patriarcharum finis & ca-
put. Ioannes propheta, immò pluſquã propheta, quia
quem venientẽ nunciat, digito monſtrat. Ioannes An-
gelus, ſed inter angelos electus, ſaluatore teſtante cum
Mal. 3. dicit. Ecce ego mitto angelum meũ &c. Ioãnes Apo-
Matt. 11. ſtolus, ſed Apoſtolorũ primus, & princeps, quia fuit ho
mo miſſus à Deo. Ioannes Euangeliſta, ſed Euangelij
primus annunciator, prædicator prædicans Euangeliũ
regni Dei. Ioannes virgo, immò virginitatis inſigne
pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplũ. Ioannes martyr,
ſed & martyrum lumen. Inter natiuitatẽ mortemq;
Chriſti, martyrij conſtãtiſsima forma. Ipſe vox in de-
ſerto clamãtis, præcurſor iudicis, præco verbi. Ipſe eſt
Elias, vſq; ad eũ lex & prophetæ, lucerna lucẽs, & ar-
dens. Silentio tranſeo, q ſic nouẽ angelorũ ordinibus
inſertus eſt, vt etiam ad Seraphin apicẽ trãſſerat. Huc-
uſq; Ber. Audi nunc qualiter eum commendat Petrus
Sér. in decollatione S. Ioannis Baptiſtę. Chryſologus Archiepiſcopus Rauẽnenſis, in ſermo-
ne quodam ſic dicens. Ioannes ſchola virtutũ, magi-
ſteriũ vitæ, ſanctitatis forma, norma iuſtitiæ &c. ſi er-
go ad inuicẽ cõparas excellentiã & dignitatẽ Ioannis,
& profunditatẽ ſcelerum eorum qui ipſum occiderũt,
meritò habebis materiã ſtupendi, & murmurandi (ſi
fas ſit dicere) etiam contra Deũ. Nã ad hunc talem, &
tantũ mittiẽ ſpiculator, vt amputet caput eius, ac ſi eſ-
ſet aliquis viliſsimus, & peſsimus homicida, & depo-
pulator. Cõſpice ergo eũ reuerẽter & cũ dolore, qua-
liter ad iuſſũ vilis, & nequã ſpeculatoris collum parat,
humiliter genua flectit, & gratias Deo agẽs, ponit ſa-
cratiſsimũ caput ſuper aliquo trunco vel lapide, & pa-
tienter ictus ſuſtinet, quouſq; totaliter abſcindat. Ecce
quomodo vadit Ioannes amicus intimus & Domini
Ieſu conſanguineus, & Dei maximus ſecretarius. Verè
magna nobis confuſio, qui patientiam in quibuſcunq;
aduerſitatibus non habemus, Ioannes innocens mor-
tem, & talẽ mortem ſuſtinuit patienter: & nos plerun-
que peccatis aggrauati, & ita Dei digni, non poſſumus
etiã paruas iniurias, & grauamina tolerare: immò ple-
runq; nec verba. Dominus aũt Ieſus erat tunc in parti-
bus Iudçæ, ſed non in terra illa. Cum autẽ obitus eius
fuerat ibi nunciatus, fleuit pius Deus pugilem ſuũ &
cõſobrinũ, fleuerũt etiã diſcipuli eius cũ eo, fleuit Bea-
ta virgo, quæ ipſum natũ de terra leuauit, & tenerrimè
eũ dilexit. Sed Dominus conſolabatur matrem ſuam,
ipſa verò dicebat. Fili quare non defendiſti eũ, ne ſic
moreretur? Cui filius. Reuerenda mater non expedie-
bat ei talis defenſio: nam ipſe pro meo patre mortuus
eſt, & pro defenſione ſuæ iuſtitiæ, cito autẽ erit in eius
gloria: ipſe enim pater non intendit ſuos defendere ta-
li modo in hoc mundo, quia non ſunt hic diutius mo-
raturi, nec eorũ patria hic eſt ſed in cœlis. Ioannes ſo-
lutus eſt à vinculis corporis, nec eſt vis in mundo mo-
riendi, ſæuit hoſtis in eum quantũ potuit, ſed ipſe re-
gnabit cũ patre meo in æternũ. Igitur conſoleris cha-
riſsima mater, quia Ioãni ſemper erit benè. Poſtea ve-
rò aliquibus elapſis diebus, diſceſsit Dominus Ieſus de
partibus illis, & redijt in Galilçam. Tu autem prædi-
ctis omnibus te præſentem exhibeas, & ea mediteris
deuotè, & quocunque Dominus ierit, eum ſequaris.

De locutione cum Samaritana. Cap. 31.

CVm Dominus Ieſus de Iudæa in Galilæam re- Io. 4.
diret, quæ via eſt decem & ſeptem milliariũ, &
amplius, vt pluries tibi dixi, & tranſiret per Sa-
mariam, fatigatus eſt ex itinere. Conſpice pro Deo eũ
hic quomodo fatigatur, plane incedit, ſæpe fatigatus
eſt, & tota vita ipſius laborioſa fuit. Poſuit ergo ſe ad
ſedẽdum ſuper quendã puteum, & quieſcebat. Diſci-
puli autẽ iuerunt ad ciuitatẽ ad quærendos cibos. Ve- Lucia fuit nomẽ Samaritanę.
nit ergo mulier quædã, quæ vocabat Lucia, pro aqua
ad ipſum puteum. Dominus autẽ cũ ipſa incœpit lo-
qui, & de magnis factis tractare, & ſeipſum eidẽ ma-
nifeſtare. De quibus autem cũ ea loquebatur, & qua-
liter diſcipuli redierunt, & qualiter ad verbum mulie-
ris ciuitas ei obuiã venit, & qualiter ipſe iuit cũ eis, ſte-
tit, & diſceſsit: nõ intẽdo referre, plana eſt enim Euan-
gelica hiſtoria: lege ipſam, & ipſum Dominum Ieſum
conſpice in omnibus actibus. Ex ipſa autem hiſtoria
quçdam pulchra & vtilia nota. Et primò humilitatem
Domini Ieſu: cùm quia ſolus remãſit humilis Domi-
nus, diſcipulis in ciuitatem euntibus, cõfidenter enim
ſe habebant ad eum: tum etiam quia cum illa mulier-
cula ſola de iam magnis factis ſic tractabat humiliter,
ac de pari loquebantur ad inuicẽ: non enim dedigna-
batur eam, ſed talia cum ea dicebat, q ſi multis ſapien-
tiſsimis reſpondiſſet de talibus, magnum fuiſſet. Non
ſic ſuperbi faciunt. Si enim ampulloſa verba ſua fun-
derent inter paucos, ne dum cum vno, ea perdita repu-
tarent, ſed nec illos iudicarent dignos ſuſcipere verba
ſua. Secundò paupertatem ipſius & corporis afflictio-
nem conſidera, ſed & humilitas eſt immixta cum eis.
Habes enim hic, q diſcipuli iuerunt ad ciuitatem ad
quærendum cibos, & quæſitos portauerunt, & vole-
bant q manducaret, ſed vbi manducaſſet? certè ibi ad
puteum vel ad aliquem riuum, ſiue fontem. Vide er-
go qualiter fatigatus, ac famelicus reficiebatur. Non
credas quòd hac ſola vice caſu ſic factum fuerat, ſed
ſecundum conſuetudinem ſuam. Vnde aperte hic
colligere potes, quòd humilis Dominus ac pauper-

tatis amator, cum ibat per mundum, ſæpe comedebat extra ciuitatem, & hominum habitationes ad aliquem riuum vel fontem, quantumcunque fatigatus vel afflictus foret. Non habebat etiam exquiſita cibaria, non vaſa curioſa, non delicata vina, ſed habebat aquam puram ex ipſo fonte vel riuo. Qui vineas fœcundabat, & creauerat fontes, & omnia quæ mouentur in aquis, & panem tanquam pauper ſedens in terra humiliter comedebat. Tertiò conſidera quomodo intentus erat ſtudio ſpirituali: nam cum diſcipuli eum vt comederet, inuitarent, dixit. Ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis. Meus cibus eſt, vt faciam volũtatẽ eius qui miſit me, nec voluit manducare, ſed expectabat illos, qui veniebant de ciuitate, vt eis primò prædicaret, prius operari volens ea quæ ſpiritus erant, non corporis, quantumcumq; tunc indigeret. Conſpice ergo eum in prædictis, & eius virtutes ſtudeas imitari.

Quomodo voluerunt præcipitare Dominum de ſupercilio montis. Cap. 32.

Luc. 4.

CVm rediſſet Dominus Ieſus Nazaret, & illi ab eo miracula peterent, & ipſe eos miraculis indignos oſtenderet, furore accenſi, expulerunt eum extra ciuitatẽ. Benignus ergo Dominus ante eos fugiebat, & illi perſequebantur eum. Quid tibi videtur? Intantum furor eorum exarſit, & creuit, quòd ipſum vſque ad ſupercilium montis duxerunt, vt eũ inde præcipitarent. Dominus verò diuina virtute tranſiens per medium illorum ibat, nondum enim mori elegerat. Et dicit hic glo. Quia dicitur ꝙ cũ Dominus Ieſus de manibus illorum elapſus, de monte deſcenderet, & ſub rupe lateret, ſaxum ſubterfugit, & locum ei dedit quanta erat ſua capacitas, ac ſi fuiſſet de cera: & rugæ veſtis ipſius ibi remanſerunt, ac ſi ibi ſculptæ eſſent. Conſpice ergo eum ante eos fugientem, & latentem ſub rupe, & compatere afflictionibus ſuis, & in humilitate ac patientia ipſum imitari coneris.

Gloſſ. Luc. 4.

De habenti manum aridam, & à Domino curato. Cap. 33.

Matt. 12. Matth. 3. Luc. 6.

QVadam die ſabbati docebat Dominus Ieſus in ſynagoga: & ibi erat quidam habens manum aridã, & fecit eum Ieſus ſtare in medio, & quæſiuit ab illis ſapientibus, ſi liceat in die ſabbati bene facere. Ipſi verò tacuerunt. Dixit ergo Ieſus habenti manũ aridam. Extende manũ tuã, & ſanatus eſt. Pluries in diebus ſabbatorũ fecit Dominus miracula ad confuſionem Iudæorum, qui carnaliter legem intelligebant, quã Deus ſpiritualiter obſeruari volebat. Non enim in die ſabbati à bono erat abſtinendũ & ab operibus charitatis, ſed à peccatis, & operibus ſeruilibus. At illi ſcandalizabantur inde multum, & cõſpirabant contra eũ, ac dicebant. Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatũ non cuſtodit. Dominus autẽ propterea nõ dimittebat, immò ſtudioſius faciebat, vt eos erueret ab errore. Conſidera eũ ergo in prædictis operationibus, & eius exemplo non ceſſes à bono opere, quãuis alius inde ſcandalizetur iniuſtè. A bono nanq; opere neceſſario ad ſalutem animę, ac etiã ad profectũ ſpiritus conferente ceſſare nõ debes, propter alicuius ſcandalũ. A commodo verò corporali ſecundũ perfectæ charitatis exigentiã, abſtinendũ eſt propter ſcãdalum fratris. Propter quod dicit Apoſtolus ad Roma. Bonũ eſt nõ mãducare carnẽ, & nõ bibere vinũ, neq; in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizaẽ, aut infirmatur.

Rom. 14.

De multiplicatione panum, & quomodo ſe diligentibus ſubuenit. Cap. 34.

Matt. 15. Mar. 6 & Io. 6.

DE duabus vicibus legitur, ꝙ benignus Dominus multiplicauit paucos panes, & inde multa millia hominum ſatiauit. Tu tamen redige in vnam meditationem, & in ea conſidera verba & facta ipſius. Dixit enim tunc, miſereor ſuper turbã, quia ecce iam triduò ſuſtinent me, nec habent quod manducent, & ſi dimiſero eos ieiunos, deficiẽt in via: quidam enim ex eis de longè venerunt. Et poſtea panes multiplicauit, ita ꝙ omnes comederunt abundanter. Conſidera ergo hic plura & bona, & ſpecialiter quomodo Dominus Ieſus erat miſericors, & curialis, & gratus, quomodo diſcretus & circumſpectus. Primò ergo conſidera, ꝙ erat miſericors, quia miſericordia traxit eum ad ſubueniendum illis, & ideo dicit, miſereor ſuper turbam: nam & miſericordia eius plena eſt terra.

Secundò erat curialis, & gratus ex cauſa quam aſſignat, quia ecce (inquit) iam triduò ſuſtinent me. Vide curialitatem, & gratitudinẽ magnam ac mirabilẽ. Nã quaſi pro beneficio ab eis recepto ſic loquitur, cum in veritate ipſorum bonum eſſet, & non ſuũ. Sed ſic eſt, vt alibi dicit. Delitiæ ſuæ ſunt eſſe cum filijs hominũ, cum ſibi nihil boni accreſcat, nobis autẽ proueniat ſalus. Illos autẽ qui eum ſequũtur, & præcepta & monitiones eius cuſtodiunt, diligit Dominus, nec manum ſuam eis claudit, quin ſubueniat cũ expedit eis. Tertiò diſcretus & circumſpectus fuit, eo ꝙ conſiderabat eorum indigentiã & impotentiã, qualiter deficere poterant, & qualiter aliqui eorum de longè venerũt. Vides ergo quàm ſapida, & quã melliflua iſta verba fuerunt. Sic quotidie nobis ſpiritualiter contingit, nõ enim habemus quid manducemus, niſi ipſe det, & in via deficimus, ſi nos ieiunos dimittit, & ſine ipſo non poſſũmus nobis in aliquo ſpirituali negocio prouidere. Nõ ergo habeamus elationis materiã, cum de manu Domini aliquam conſolationem percipimus, vel cũ aliquem profectũ ſpiritualis exercitij ſentimus, quia nõ à nobis ſed ab ipſo eſt. Et ideo ſi bene attẽdimus, quãto perfectiores fuerint ſerui Dei, & ideo ꝓpinquiores, & in donis eius excellẽtiores, tantò humiliores videbis, quia nihil ſibi attribuunt niſi peccata, & defectus: & quãtò quis ei magis appropinquat, tãto eſt amplius illuminatus, & ideo Dei magnificentiã & miſericordiam clarius videt: & ſic in eo locum habere non poteſt ſuperbia, vel vanagloria, quæ ex ignorantiæ cęcitate procedunt: nõ enim qui Deum vel ſe bene cognoſceret & examinaret, ſuperbire poſſet. Eſt etiam longa via, qua ad Deum venimus: & ſpecialiter de me & mei ſimilibus loquor, qui in tam longam regionem ab eo diſceſſimus propter peccata. Ad eum ergo rediens quis, dicitur de longa via venire. Poſt verba ergo dicta, fecit Chriſtus facta. Conſpice ergo eum, qualiter illos panes accipiens, & patri gratias agens, dedit diſcipulis vt apponerent turbæ, & in manibus eorum iſta multiplicauit, vt omnes pro ſuo libito comederent, & multa ſupererant fragmenta. Conſidera etiam, qualiter aſpicit illos comedere, & in iucunditate eorum lætatur. Conſpice etiam illos, qualiter ſuper illo miraculo mirantur, & vnus ad alterum inde loquẽdo lætantur, & cum gratiarũ actione manducant, non ſolum corporaliter, ſed ſaltẽ aliqui ex ipſis mentaliter fortè refectionẽ percipientes. Sed nunquid fuit ibi Domina noſtra, vt & ipſa de panibus libenter mulieribus porrigeret, & de ipſarum recreatione gauderet? Scriptura de hoc non loquitur. Tu autem meditare prout Dominus tibi donat.

Prou. 8. Nota bene.

De

De fuga Domini quando voluerunt eum facere Regem. Item contra mundi honores. Cap. 35.

POſtquam Dominus ſatiauit turbas, vt in ſuperio-
ri tractatu continetur, illi voluerunt eum facere
Regem. Conſiderabant nanq;, ꝙ poſſet eorũ ne-
Ioan.6. ceſsitatibus ſubuenire, & ſub tali Rege videbatur eis
non poſſe egere: Dominus autẽ Ieſus cognoſcens vo-
luntatem eorum, fugit ab eis in montem, ita ꝙ illi non
perpenderunt, nec eum inuenire tunc potuerunt. No-
luit ergo tẽporaliter honorari. Et vide quomodo ve-
rè & non fictè hunc fugit honorem: miſit enim diſci-
pulos per mare, & ipſe aſcendit in montem, vt ſi eum
vlterius inter diſcipulos quærerẽt, ipſum inuenire ne-
quirent. Diſcipuli autem nolebant ſeparari ab eo, ſed
ipſe coegit eos intrare in nauiculam, & transfretare.
Bonum erat ipſorum deſideriũ, ſtare, ſ. velle cum Do-
mino ſuo ſemper, ſed ipſe aliter prouidebat. Conſpice
nũc ergo eos quomodo inuitè ab eo diſcedũt, & quo-
modo Dominus Ieſus coegit eos, oſtẽdens penitus ſe
ita velle, ꝙ vadant in nauem ſine ipſo, & tunc ipſi hu-
militer obediunt, quantumcumq; graue, & durum vi-
deatur eis. Sic quotidie ſpiritualiter nobiſcũ facit. Nol-
lemus enim ꝙ ipſe à nobis diſcederet vllo tempore,
ſed ipſe aliter ſe habet cũ anima, vadit, & redit pro ſuo
velle, ſed pro noſtro bono. Propter quod audire te vo-
Ser.31. ſup Cant. lo, quid in hac victoria dicat Bern. Ait enim ſic. Cum
ſpõſus vigilijs, & obſecrationibus, & multo imbre la-
chrymarum quæſitus fuerit, ſubito dum teneri puta-
tur, elabitur, & rurſus lachrymanti, & inſectãti occur-
rens, comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum
ſubitò quaſi à manibus euolat, & ſi inſtiterit precibus
& fletibus deuota anima, denuò reuertetur, & volun-
tate labiorum non fraudabit eam. Sed rurſum mox di-
ſparebit & non videbitur, niſi iterum toto deſiderio
requiratur. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de
præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed nõ copia, quia &
ſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſsitudo, & hoc
tandiu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel, depoſita
corporeæ ſarcinæ mole, auolet, & ipſa leuata pẽnis de-
ſideriorum ſuorum, liberè iter carpens per cãpos con-
templationis, & mẽte ſequens expedita dilectũ quo-
cunque ierit, nec tamen vel in tranſitu præſtò erit: ſic
omni animæ, niſi illi duntaxat, quàm ingens deuotio,
& deſiderium vehemẽs, & prædulcis affectus ſpecio-
ſam probat, & dignam, ad quam gratia viſitãdi acceſ-
ſurum verbum, decorem induit, formam ſponſi acci-
piens. Item alibi. Fortè ideò ſubtraxit ſe, quò auidius
Ser.71. ſuper Cant. vocaretur, teneretur fortius, nam & aliquando ſimu-
labat ſe longius ire, nõ quia hoc volebat, ſed quia vo-
Luc.24. lebat audire, mane nobiſcũ quoniã adueſperaſcit. Ergo
iſtiuſmodi piam ſimulationẽ, immò ſalutarẽ diſpenſa-
tionem, quã tunc corporaliter verbum corpori inter-
dum exhibuit, non ceſſat identidem ſpiritus, modo ſuo
ſpeciali, cum deuota ſibi anima ſedulò actitare. Præte-
riens teneri vult, abiens reuocari, & ire quidem illi di-
ſpenſatoriũ, redire verò ſemper voluntariũ eſt, vtrun-
que autẽ plenum iudicij, ac penes ipſum horum ratio.
Nunc verò conſtat in anima fieri huiuſcemodi viciſ-
ſitudines, euntis, & redeuntis verbi, ſicut ait, vado &
Ioan.14. venio ad vos. Item, modicum, & non videbitis me, &
Ioan.16. iterũ modicũ & videbitis me. O modicũ & nõ modi-
cum, ò modicum & longũ pie Domine. Modicũ di-
cis, ꝙ non videbimus te. Saluũ ſit verbũ Domini mei,
& multum longũ eſt valdè nimis. Veruntamẽ vtrũq;
verũ, & modicũ meritis, & non modicũ votis. Habes
Abac.2. vtrunq; in propheta. Si moram fecerit (inquit) expe-
cta eũ, quia veniet & non tardabit. Quomodo nõ tar-
dabit ſi morã fecerit? niſi ꝙ ad meritũ ſatis eſt, non ta-
men ſatis ad votũ. Porrò anima amans votis fertur, &
trahitur deſiderijs, diſsimulat merita, maieſtati oculos
claudit, aperit voluntati, ponens ſpem in ſalutari, & fi-
ducialiter agens in eo. Intrepida deniq;, & inuerecũda
reuocat verbũ, & cũ fiducia repetit delitias ſuas, ſoli-
ta libertate vocans non Dominũ ſed dilectum, & di-
cens. Reuertere dilecte mi. Idẽ alibi. Has alternare vi- Cant.7.
ces non ceſſat, in his qui ſpirituales ſunt, vel quos po-
tius ſpirituales perinde ipſe creare intendit, viſitãs di- Ser.17 ſuper Cant.
luculo, & ſubitò probans. Hucuſq; Bernardus. Habes Iob.7.
ergo quomodo Dominus Ieſus ſpiritualiter viſitat
animã atq; ab ea diſcedit, & quid tũc anima facere de-
beat, reuocare enim debet eum ſolicitè, & inſtanter:
interim autẽ patienter ſuſtinere diſceſſum ſponſi, &
exemplo diſcipulorum hic obedientiũ ſine ipſo nauẽ
intrãtium, ſuſtinere procellas, & ipſius adiutorio libe-
rationem expectare. Sed redeamus ad ipſum Dominũ
Ieſum. Ingreſsis nanq; diſcipulis in mare, ipſe ſolus
aſcendit, & ſic euaſit manus illorum, qui eum quære-
bant. Vides enim quanto ſtudio, & cautela fugit, &
declinauit regni honorẽ. Exemplũ nobis dedit, vt &
nos ſimiliter faciamus. Non enim pro ſe, ſed pro no-
bis fugit. Cognoſcebat nanq; quantæ ſit temeritatis,
ſi ad honores adſpiremus: honor enim de maioribus
laqueis eſt ad captionem, & grauioribus ponderibus
ad animarum ſubuerſionẽ, quàm ego cognoſcam, ſi-
ue ſit honor prælationis & potentiæ, ſiue ſciẽtiæ. Vix
enim fieri poteſt, ꝙ qui delectatur honore, in pericu-
lo & præcipitio magno non ſit: vel quod peius eſt, iam
præcipitiò colliſus: & hoc oſtendam tibi, pluribus ra-
tionibus. Prima, quia animus vltra modum in honore Honori inhiare, periculoſum
delectatur, & ſolicitus eſt, quomodo ipſum cõſeruet,
& augeat. At ſecundum Beatũ Gregoriũ. Tantò quis
à ſuperno amore diſiungitur, quanto inferius delecta-
tur. Secunda, quia intendit ad habendos amicos ſequa-
ces, & cõplices, quibus mediantibus, & adiuuantibus
tueatur, & augmentet honorem, propter quod multa
occurrunt, in quibus contra Deũ, & conſcientiã pro-
priam ad taliũ amicorũ complacentiã operatur, vt il-
los pro ſe faciat operari. Tertia, quia æmulatur haben-
tes, & detrahit eis, vt ipſe magis honoratus remaneat,
& ſic in odiũ, & in inuidiã labitur. Quarta, quia ſe pu-
tat & reputari optat honore dignũ, & ſic cadit in ela-
tionẽ & ſuperbiã. Sed iuxta Apoſtolũ. Qui exiſtimat Gal.6.
ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Et propterea
dicit Dominus in Euãgelio. Cũ omnia bene feceritis, Luc.17.
dicite, ſerui inutiles ſumus: ſed quando dicit hoc, qui
vult honorari? Quinta, quia nõ ſecundũ ſpiritũ ambu-
lat, ſed ſecundũ carnẽ, nõ enim habet animũ adunatũ,
& eleuatũ ad cęleſtia, ſed vagum, & ad multa ſparſum.
Sexta & vltima, q̃a ex quo in honore ĩcipit delectari,
intantũ allicit, ꝙ ſaciari nõ põt, & nouos quotidie, &
maiores ꝓcurat, & quãtò plures recipit, tanto ad plu-
res anhelat, q̃a ſemꝑ honorabiliorẽ ſolitò, & digniorẽ
in ſuis, & aliorũ oculis eſſe ſe credit, & ſic labit̃ in am-
bitionẽ, q̃ eſt vitiũ peſsimũ, & multorũ aliorũ vitiorũ
radix & cauſa. De huiuſmodi malignitate audi nõ me,
ſed Bernardũ, qui ſic ait. Ambitio (inquit) ſubtile ma- Ser.6. ſuper Pſal. Qui habitat.
lũ, & ſecretũ virus, peſtis occulta, doli artifex, mr̃ hy-
pocriſis, liuoris parẽs, vitiorũ origo, criminum fomes,
virtutũ ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordiũ, ex
remedijs morbos creãs, generãs ex medicina languo-
rẽ. Et quãtos hæc peſtis nequiter ſupplãtatos, turpiter
quoq; deiecit, vt cæteri quoq; quos latuit effoſſor, ſu-
bitã expauescerẽt ad ruinã. Quis vero hũc vermẽ alit,
q̃ mẽtis alienatio, & obliuio veritatis? Aut q̃d niſi ve-
ritas hũc ꝑdendũ inueſtigat proditorẽ, & negociũ ar-
guit tenebrarũ? Nimirũ hæc eſt, q̃ dicit. Quid ꝓdeſt Matt.16.
homini, ſi mũdũ vniuerſum lucret̃, ſe aũt ꝑdat, & de-
trimentum

Sap 6. trimentũ ſui faciat? Et idẽ. Potentes (inquit) potenter
tormenta patient. Hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione re-
ducit in mentẽ, ꝙ ſit in ambitu friuola cõſolatio, gra-
ue iudiciũ, vſus breuis, finis ignotus. Et ideò tertia ten-
tatio Dñi de ambitione fuit, qñ oĩa regna mũdi ꝓmi-
ſit, ſi cadẽs adoraret eũ. Vides enim, ꝙ ambitionis via,
adoratio Diaboli eſt, qua videlicet ad honores mũdi,
& gloriã perueniendũ ſuis ille adoratoribus pollicet. Idẽ
Ser. 4. de Aſcen. Domini. alibi. Cupidi ſiquidẽ ſumus aſcẽſionis, exaltationẽ cõ-
cupiſcimus oẽs. Nobiles enim creaturæ ſumus, & ma-
gni cuiuſdã animi, ideoq; altitudinem naturali appeti-
mus deſiderio. Sed væ nobis, ſi voluerimus eũ ſequi, q
Iſa. 14. ait. Sedebo in mõte teſtamẽti; in lateribus Aquilonis.
Heu miſer in lateribus Aquilonis. Frigidus eſt mõs il-
le, nõ te ſequimur, poteſtatis habes concupiſcentiã, al-
titudinẽ ꝑſumis potẽtiæ. Quãti tñ vſq; hodie fœda ſe-
quunt infeliciaq; veſtigia tua, immò verò q̃ pauci euã-
dunt, quibus nõ dominãdi in libido dominet? Quẽ ſe-
quimini miſeri? quẽ ſequimini? Nõne iſte eſt mons in
quẽ aſcendit Angelus, & Diabolus factus eſt? Et illud
aduertite, ꝙ poſt caſum ſuũ inuidia cruciãte, malè ſo-
licitus de ſupplantãdo hoĩe, ſimilẽ ei montẽ alterũ de-
Gen. 3. mõſtrauit. Eritis (inquit) ſicut Dij ſciẽtes bonũ & ma-
lum. Et iſta poteſtatis ambitio, angelũ felicitate priua-
uit angelica. Sciẽtiæ etiã appetitus, hoĩem immortali-
tatis gloria ſpoliauit. Conet quis aſcẽdere in mõtẽ po-
teſtatis: quantos putas habebit cõtradictores, quantos
inueniet expulſores, quãta obſtacula, q̃ difficilẽ viam?
Quid ſi tãdẽ adipiſci eũ cõtingeret, quod optabat? Po-
Sap. 6. tentes potẽter (ait ſcriptura) tormẽta patient, vndè ꝑ-
ſentes ſolicitudines & anxietates quas ipſa poteſtas pa
rit omittã. Cupidus alter eſt inflantis ſcientiæ, quantũ
laborabit, quãtũ anxiabit ſpiritus eius, & tñ audiet, nec
ſi te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur
oculus eius, quoties videre cõtigerit cui ſe poſteriorẽ
iudicet, aut ab alijs reputari putet. Quid cũ intumue-
1. Cor. 1. rit multũ? Perdã (inquit) Dñs ſapientiã ſapientium, &
Iſa. 29. prudentiã prudentiũ reprobabo. Iã ne multis immo-
Abac. 1. rer, vidiſtis (vt arbitror) q̃ fugiẽdus nobis ſit mõs vter-
que, ſi præcipitiũ angeli, ſi caſum hominis expaueſci-
2. Reg. 1. mus. Montes Gelboe nec ros nec pluuia veniat ſuper
vos. Quid tamẽ agamus? aſcẽdere ſic nõ expedit, aſcẽ-
dendi tenemur cõcupiſcentia, qs docebit nos aſcẽſum
Ephe. 4. ſalubrẽ? qs niſi de quo legimus, Quoniã qui deſcendit
ipſe ẽt aſcẽdit? Et ab ipſo demõſtrãda erit nobis aſcẽ-
ſionis via, ne ductoris immò ſeductoris iniqui, aut ve-
ſtigiũ aut conſiliũ ſequeremur. Quia ergo nõ erat qui
aſcẽderet, deſcẽdit altiſsimus, & ſuo nobis deſcẽſu ſua-
uem ac ſalubrẽ dedicauit aſcenſum. Deſcẽdit de mõte
potẽtiæ carnis infirmitate circũdatus, de mõte deſcẽ-
1. Cor. 1. dit ſciẽtiæ, qm placuit Deo, ꝑ ſtultitiã ꝑdicationis ſal-
uos facere credẽtes. Quid. n. tenello corpore, & infan-
tilibus mẽbris videt infirmius? qd indoctius apparet
paruulo, q ſola matris vbera nouit? Quis impotentior
eo, cui oĩa mẽbra clauis ſunt affixa, cuius dinumerant
oĩa oſſa? Quis inſipiẽtior videt eo, q tradebat in mortẽ
aĩam ſuã, & q̃ nõ rapuit tũc exoluebat? Vides q̃ multũ
deſcẽderat, quantũ à potẽtia, quantũ à ſapiẽtia exina-
niuerit ſeipſum? ſed nõ potuit altius in montẽ aſcẽde-
re, nec ſuã expreſsius cõmendare charitatẽ. Nec mirũ
ſi deſcendendo Chrus aſcẽdit, qñ priorũ vterq; cecidit
Ser. 2 de Aſcen. Domini. aſcendendo. Itẽ alibi. Propterea chariſsimi perſeuerate
in diſciplina quã ſuſcepiſtis, vt ꝑ humilitatẽ ad ſubli-
mitatẽ aſcẽdatis, qa hæc via eſt, & nõ eſt alia preter il-
lam. Qui aliter vadit, cadit potius q̃ aſcẽdit, qa ſola eſt
humilitas quæ aſcẽdit, & q̃ exaltat: hæc eſt q̃ ſola du-
cit ad vitã. Et infrà. O peruerſitas, ò ambitio filiorum
Adã, ꝙ cũ aſcẽdere difficillimũ, deſcendere aut facilli-
mũ ſit, ipſi & leuiter aſcendunt, & deſcendunt diffici-
lius, parati ad honores, ad celſitudines graduũ eccleſia-
ſticorũ, ipſis etiam angelicis humeris formidãdos. Ad
ſequendum autẽ te Dñe Ieſu, vix inueniũt, vel qui trahi
patiat, qui velit duci ꝑ viã mandatorũ tuorũ. Hucuſq;
Bernar. Habes ergo ex prædictis, qualiter ad verũ ho-
norẽ pertingere poſſes. ſ. per humilitatem, & qualiter
fugiendus eſt hic tẽporalis, & falſus honor: Sed fortè
blandiunt ſibi aliqui ambitioſi ſciẽtiæ ac honoris ſub
ſpecie lucri animarũ, quaſi ſic melius poſsint intẽdere
aliorũ ſaluti. Sed audi quid eis reſpõdeat. Bernar. Vtinã Ser. ad clericos cap. pen.
tñ quiſqs ſic intrat, ſi fieri poſſet, tã fideliter miniſtra-
ret: quàm fiducialr ſe ingeſsit. At difficile fortaſsis, ac
impoſsibile eſt, vt ex amara radice ambitionis, ſuauis
fructus ꝓdeat charitatis. Hucuſq; Bern. Ad hoc aũt vt
honores vilipendas, vt cõdecet, neceſſaria eſt virtutis
præcellentiſsimæ magnitudo. Nã ſicut dicit Chryſo.
Tale quid eſt vti bene honoribus, ac ſi aliquis cũ puel-
la ſpecioſiſsima cõuerſetur, & leges accipiat, ne in ip-
ſam vnquam oculos inijciat impudicos. Ideoq; pro-
culdubio valdè forti opus eſt animo, vt quis poteſtate
vel honore ſibi cõceſſo, in his quibus oportet vtatur.

Quomodo Dominus orauit in monte, & deſcendens ambulauit ſupra aquas, & multa plura de oratione. *Cap. 36.*

SIcut in ſuperiori tractatu habuiſti, Dñs Ieſus coe- Multa carismata conſequitur anima, quæ ſedulò Chriſto adhæret.
git diſcipulos intrare nauẽ, & ipſe aſcendit in mõ-
tem. Cõpleamus ergo, quæ Dñs operatus eſt poſt
illud miraculum de panibus, quia illa materia cõtigua
eſt, & ea quæ in his tribus tractatibus continent, ſimul
facta fuerunt. Ipſa tamẽ dimiſi, vt melius poſſes cape-
re, & vt eorum moralitates poſſent clarius explicari.
Poſtq̃ ergo diſcipuli nauẽ intrauerunt, ipſe in mõtem Mar. 6.
aſcendit, & ibi ſtetit in oratione vſq; ad quartã vigiliã Ioan. 6.
noctis. i. vſq; ad partes tres noctis quæ receſſerant, & Matth. 14.
quarta reſtabat. Ex quo habes, ꝙ Dominus Ieſus per
noctabat in orationibus, & plories legitur, eũ orationi
intendiſſe. Conſpice ergo eũ qualiter orat, & ſe humi-
liat corã patre. Quærit ſolitaria loca, & ſolus vadit ad
ea, affligit ſe, & vigilat vigilias lõgas. Intercedit paſtor
fidelis pro ouibus ſuis: orat. n. nõ pro ſe, ſed pro nobis,
tanquam aduocatus noſter & mediator apud patrem.
Orat etiã, vt exemplũ nobis daret orãdi: frequenter. n. 1. Ioan. 2.
diſcipulos monuit de hoc, & opere cõprobauit. Dice-
bat nanq; eis, qm oportet ſemper orare, & nõ defice-
re. Et quomodo importunitas orationis impetrat qđ
poſcit, proponens eis exemplũ ad hoc de iudice & vi- Luc. 18.
dua, vt habes in Luca. Hortabat eos, etiã ad confiden- ibidem.
tiam impetrandi petita, dicẽs. Petite & dabitur vobis.
Ad hoc aliud proponens exemplũ de amico, qui pro-
pter importunitatem amici petentis panes neceſſarios
cõmodat, vt ſimiliter habet in Luc. Et hoc dicebat, vt Luc. 11.
nobis cõmendaret virtutẽ orationis: eſt quippè virtus
eius inæſtimabilis, & efficax ad omnia proficua impe-
tranda; & nociua remouenda. Si vis. n. patiẽter tolera- Multiplex fructus orationis.
re aduerſa, ſis homo orationis: ſi vis tentationes & tri-
bulationes ſuperare, ſis homo orationis: ſi vis prauas
affectiones cõculcare, ſis homo orationis: ſi vis aſtu-
tias Sathanæ cognoſcere, ac eius fallacias vitare, ſis ho-
mo orationis: ſi vis lętanter viuere in opere Dei, & la-
boris, & afflictionis viã incedere, ſis homo orationis:
ſi vis ſpirituali vita te exercere, & carnis curã nõ age-
re in deſiderijs, ſis homo orationis: ſi vis vanas muſcas
cogitationũ effugare, ſis homo orationis: ſi vis animã
tuã ſanctis, & bonis cogitationibus, deſiderijs, feruori-
bus, & deuotionibus impinguare, ſis homo orationis:
ſi vis cor tuum virili ſpiritu, & conſtanti propoſito in
Dei beneplacito ſtabilire, ſis homo orationis. Deniq;
ſi vis vitia extirpare, & virtutibus imbui, ſis homo
orationis. In ea enim recipitur ſancti ſpiritus vnctio,
quæ

De fuga Domini quando voluerunt eum facere Regem. Item contra mundi honores. Cap. 35.

POſtquam Dominns ſatiauit turbas, vt in ſuperiori tractatu continetur, illi voluerunt eum facere Regem. Conſiderabant nanq;, ꝙ poſſet eorũ neceſsitatibus ſubuenire, [Ioan.6.] & ſub tali Rege videbatur eis non poſſe egere: Dominus autẽ Ieſus cognoſcens voluntatem eorum, fugit ab eis in montem, ita ꝙ illi non perpenderunt, nec eum inuenire tunc potuerunt. Noluit ergo tẽporaliter honorari. Et vide quomodo verè & non fictè hnnc fugit honorem: miſit enim diſcipulos per mare, & ipſe aſcendit in montem, vt ſi eum vlterius inter diſcipulos quærerẽt, ipſum inuenire nequirent. Diſcipuli autem nolebant ſeparari ab eo, ſed ipſe coegit eos intrare in nauiculam, & transfretare. Bonum erat ipſorum deſideriũ, ſtare, ſ. velle cum Domino ſuo ſemper, ſed ipſe aliter prouidebat. Conſpice nũc ergo eos quomodo inuitè ab eo diſcedũt, & quomodo Dominus Ieſus coegit eos, oſtẽdens penitus ſe ita velle, ꝙ vadant in nauem ſine ipſo, & tunc ipſi humiliter obediunt, quantumcumq; graue, & durum videatur eis. Sic quotidie ſpiritualiter nobiſcũ facit. Nollemus enim ꝙ ipſe à nobis diſcederet vllo tempore, ſed ipſe aliter ſe habet cũ anima, vadit, & redit pro ſuo velle, ſed pro noſtro bono. Propter quod audire te vo- [Ser.32. ſup Cant.] lo, quid in hac victoria dicat Bern. Ait enim ſic. Cum ſpõſus vigilijs, & obſecrationibus, & multo imbre lachrymarum quæſitus fuerit, ſubito dum teneri putatur, elabitur, & rurſus lachrymanti, & inſectãti occurrens, comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum ſubitò quaſi à manibus euolat, & ſi inſtiterit precibus & fletibus deuota anima, denuò reuertetur, & voluntate labiorum non fraudabit eam. Sed rurſum mox diſparebit & non videbitur, niſi iterum toto deſiderio requiratur. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed nõ copia, quia & ſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſsitudo, & hoc tandiu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel, depoſita corporeæ ſarcinæ mole, auolet, & ipſa leuata pẽnis deſideriorum ſuorum, liberè iter carpens per cãpos contemplationis, & mẽte ſequens expedita dilectũ quocunque ierit, nec tamen vel in tranſitu præſtò erit: ſic omni animæ, niſi illi duntaxat, quàm ingens deuotio, & deſiderium vehemẽs, & prædulcis affectus ſpecioſam probat, & dignam, ad quam gratia viſitãdi acceſſurum verbum, decorem induit, formam ſponſi accipiens. Item alibi. Fortè ideò ſubtraxit ſe, quò auidius [Ser.72. ſuper Cant.] vocaretur, teneretur fortius, nam & aliquando ſimulabat ſe longius ire, nõ quia hoc volebat, ſed quia volebat audire, mane nobiſcũ quoniã aduesꝑera ſcit. [Luc.24.] Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationẽ, immò ſalutarẽ diſpenſationem, quã tunc corporaliter verbum corpori interdum exhibuit, non ceſſat idẽtidem ſpiritus, modo ſuo ſpeciali, cum deuota ſibi anima ſedulò actitare. Prætereuns teneri vult, abiens reuocari, & ire quidem illi diſpenſatoriũ, redire verò ſemper voluntariũ eſt, vtrunque autẽ plenum iudicij, ac penes ipſum horum ratio. Nunc verò conſtat in anima fieri huiuſcemodi viciſſitudines, euntis, & redeuntis verbi, ſicut ait, vado & [Ioan.14.] venio ad vos. Item, modicum, & non videbitis me, & [Ioan.16.] iterũ modicũ & videbitis me. O modicũ & nõ modicum, ò modicum & longũ pie Domine. Modicũ dicis, ꝙ non videbimus te. Saluũ ſit verbũ Domini mei, & multum longũ eſt valdè nimis. Veruntamẽ vtrũq; verũ, & modicũ meritis, & non modicũ votis. Habes [Abac 2.] vtrunq; in propheta. Si moram fecerit (inquit) expecta eũ, quia veniet & non tardabit. Quomodo nõ tardabit ſi morã fecerit? niſi ꝙ ad meritũ ſatis eſt, non tamen ſatis ad votũ. Porrò anima amans votis fertur, & trahitur deſiderijs, diſsimulat merita, maieſtati oculos claudit, aperit voluntati, ponens ſpem in ſalutari, & fiducialiter agens in eo. Intrepida deniq;, & inuerecũda reuocat verbũ, & cũ fiducia repetit delitias ſuas, ſolita libertate vocans non Dominũ ſed dilectum, & dicens. Reuertere dilecte mi. [Cant.7.] Idẽ alibi. Has alternare vices non ceſſat, in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potius ſpirituales perinde ipſe creare intendit, viſitãs [Ser.17 ſuper Cant.] diluculo, & ſubitò probans. [Iob.7.] Hucusq; Bernardus. Habes ergo quomodo Dominus Ieſus ſpiritualiter viſitat animã atq; ab ea diſcedit, & quid tũc anima facere debeat, reuocare enim debet eum ſolicitè, & inſtanter: interim autẽ patienter ſuſtinere diſceſſum ſponſi, & exemplo diſcipulorum hic obedientiũ ſine ipſo nauẽ intrãtium, ſuſtinere procellas, & ipſius adiutorio liberationem expectare. Sed redeamus ad ipſum Dominũ Ieſum. Ingreſsis nanq; diſcipulis in mare, ipſe ſolus aſcendit, & ſic euaſit manus illorum, qui eum quærebant. Vides enim quanto ſtudio, & cautela fugit, & declinauit regni honorẽ. Exemplũ nobis dedit, vt & nos ſimiliter faciamus. Non enim pro ſe, ſed pro nobis fugit. Cognoſcebat nanq; quantæ ſit temeritatis, ſi ad honores adſpiremus: honor enim de maioribus laqueis eſt ad captionem, & grauioribus ponderibus ad animarum ſubuerſionẽ, quàm ego cognoſcam, ſiue ſit honor prælationis & potentiæ, ſiue ſciẽtiæ. Vix enim fieri poteſt, ꝙ qui delectatur honore, in periculo & præcipitio magno non ſit: vel quod peius eſt, iam præcipitiò colliſus: & hoc oſtendam tibi pluribus rationibus. [Honori inhiare, periculoſum] Prima, quia animus vltra modum in honore delectatur, & ſolicitus eſt, quomodo ipſum cõſeruet, & augeat. At ſecundum Beatũ Gregoriũ. Tantò quis à ſuperno amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Secunda, quia intendit ad habendos amicos ſequaces, & cõplices, quibus mediantibus, & adiuuantibus tueatur, & augmentet honorem, propter quod multa occurrunt, in quibus contra Deũ, & conſcientiã propriam ad taliũ amicorũ complacentiã operatur, vt illos pro ſe faciat operari. Tertia, quia æmulatur habentes, & detrahit eis, vt ipſe magis honoratus remaneat, & ſic in odiũ, & in inuidiã labitur. Quarta, quia ſe putat & reputari optat honore dignũ, & ſic cadit in elationẽ & ſuperbiã. Sed iuxta Apoſtolũ. Qui exiſtimat [Gal.6.] ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Et propterea dicit Dominus in Euãgelio. Cũ omnia bene feceritis, [Luc.17.] dicite, ſerui inutiles ſumus: ſed quando dicit hoc, qui vult honorari? Quinta, quia nõ ſecundũ ſpiritũ ambulat, ſed ſecundũ carnẽ, nõ enim habet animũ adunatũ, & eleuatũ ad cœleſtia, ſed vagum, & ad multa ſparſum. Sexta & vltima, qa ex quo in honore ĩcipit delectari, intantũ allicitur, ꝙ ſaciari nõ põt, & nouos quotidie, & maiores ꝓcurat, & quãtò plures recipit, tantò ad plures anhelat, qa ſemꝑ honorabiliorẽ ſolitò, & digniorẽ in ſuis, & aliorũ oculis eſſe ſe credit, & ſic labitur in ambitionẽ, q̃ eſt vitiũ peſsimũ, & multorũ aliorũ vitiorũ radix & cauſa. De huiuſmodi malignitate audi nõ me, ſed Bernardũ, qui ſic ait. [Ser.6. ſuper Pſal. Qui habitat.] Ambitio (inquit) ſubtile malũ, & ſecretũ virus, peſtis occulta, doli artifex, mr̃ hypocriſis, liuoris parẽs, vitiorũ origo, criminum fomes, virtutũ erugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordiũ, ex remedijs morbos creãs, generãs ex medicina languorẽ. Et quãtos hæc peſtis nequiter ſupplãtatos, turpiter quoq; deiecit, vt cæteri quoq; quos latuit effoſſor, ſubitã expauefcerẽt ad ruinã. Quis verò hũc vermẽ alit, q̃ mẽtis alienatio, & obliuio veritatis? Aut qd niſi veritas hũc ꝑdendũ inueſtigat proditorẽ, & negociũ arguit tenebrarũ? Nimirũ hæc eſt, q̃ dicit. Quid ꝓdeſt [Matt.16.] homini, ſi mũdũ vniuerſum lucretur, ſe aũt ꝑdat, & detrimentum

Sap 6. trimentũ ſui faciat? Et idẽ. Potentes (inquit) potenter
tormenta patienẽ. Hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione re-
ducit in mentẽ, q̃ ſit in ambitu friuola cõſolatio, gra-
ue iudiciũ, vſus breuis, finis ignotus. Et ideò tertia ten-
tatio Dñi de ambitione fuit, qñ oĩa regna mũdi ꝑmi-
ſit, ſi cadẽs adoraret eũ. Vides enim, ꝙ ambitionis via,
adoratio Diaboli eſt, qua videlicet ad honores mũdi,
& gloriã ꝑueniendũ ſuis ille adoratoribus pollicetẽ. Idẽ
Ser. 4. de Aſcen. Domini. alibi. Cupidi ſiquidẽ ſumus aſcẽſionis, exaltationẽ cõ-
cupiſcimus oẽs. Nobiles enim creaturæ ſumus, & ma-
gni cuiuſdã animi, ideoq; altitudinem naturali appeti-
mus deſiderio. Sed væ nobis, ſi voluerimus eũ ſequi, q
Iſa. 14. ait. Sedebo in mõte teſtamẽti, in lateribus Aquilonis.
Heu miſer in lateribus Aquilonis. Frigidus eſt mõs il-
le, nõ te ſequimur, poteſtatis habes concupiſcentiã, al-
titudinẽ ꝑ̃ſumis potẽtiæ. Quãti tñ vſq; hodie fœda ſe-
quunẽ infęliciaq; veſtigia tua, immò verò q̃ pauci eua-
dunt, quibus nõ dominãdi in libido dominetẽ? Quẽ ſe-
quimini miſeri? quẽ ſequimini? Nõne iſte eſt mons in
quẽ aſcendit Angelus, & Diabolus factus eſt? Et illud
aduertite, ꝙ poſt caſum ſuũ inuidia cruciãte, malè ſo-
licitus de ſupplantãdo hoĩe, ſimilẽ ei montẽ alterũ de-
Gen. 3. mõſtrauit. Eritis (inquit) ſicut Dij ſciẽtes bonũ & ma-
lum. Et iſta poteſtatis ambitio, angelũ fęlicitate priua-
uit angelica. Sciẽtiæ etiã appetitus, hoĩem immortali-
tatis gloria ſpoliauit. Conetẽ quis aſcẽdere in mõtẽ po-
teſtatis: quantos putas habebit cõtradictores, quantos
inueniet expulſores, quãta obſtacula, q̃ difficilẽ viam?
Quid ſi tãdẽ adipiſci eũ cõtingeret, quod optabat? Po-
Sap. 6. tentes potẽter (ait ſcriptura) tormẽta patienẽ, vndè ꝑ̃-
ſentes ſolicitudines & anxietates quas ipſa poteſtas pa
rit omittã. Cupidus alter eſt inflantis ſcientiæ, quantũ
laborabit, quãtũ anxiabitẽ ſpiritus eius, & tñ audiet, nec
ſi te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur
oculus eius, quoties videre cõtigerit cui ſe poſteriorẽ
iudicet, aut ab alijs reputari putet. Quid cũ intumue-
1. Cor. 1. rit multũ? Perdã (inquit) Dñs ſapientiã ſapientium, &
Iſa. 29. prudentiã prudentiũ reprobabo. Iã ne multis immo-
Abac 1. rer, vidiſtis (vt arbitror) q̃ fugiẽdus nobis ſit mõs vter-
que, ſi præcipitiũ angeli, ſi caſum hominis expaueſci-
2. Reg. 1. mus. Montes Gelboe nec ros nec pluuia veniat ſuper
vos. Quid tamẽ agamus? aſcẽdere ſic nõ expedit, aſcẽ-
dendi tenemur cõcupiſcentia, qs docebit nos aſcẽſum
Ephe. 4. ſalubrẽ? qs niſi de quo legimus, Quoniã qui deſcendit
ipſe ẽt aſcẽdit? Et ab ipſo demõſtrãda erit nobis aſcẽ-
ſionis via, ne ductoris immò ſeductoris iniqui, aut ve-
ſtigiũ aut conſiliũ ſequeremur. Quia ergo nõ erat qui
aſcẽderet, deſcẽdit altiſsimus, & ſuo nobis deſcẽſu ſua-
uem ac ſalubrẽ dedicauit aſcenſum. Deſcẽdit de mõte
potẽtiæ carnis infirmitate circũdatus, de mõte deſcẽ-
1. Cor. 1. dit ſciẽtiæ, qm̃ placuit Deo, ꝑ ſtultitiã ꝑ̃dicationis ſal-
uos facere credẽtes. Quid. n. tenello corpore, & infan-
tilibus mẽbris videẽ infirmius? qd indoctius apparet
paruulo, q ſola matris vbera nouit? Quis impotentior
eo, cui oĩa mẽbra clauis ſunt affixa, cuius dinumeranẽ
oĩa oſſa? Quis inſipiẽtior videẽ eo, q tradebat in mortẽ
aĩam ſuã, & q̃ nõ rapuit tũc exoluebat? Vides q̃ multũ
deſcẽderat, quantũ à potẽtia, quantũ à ſapiẽtia exina-
niuerit ſeipſum? ſed nõ potuit altius in montẽ aſcẽde-
re, nec ſuã expreſsius cõmendare charitatẽ. Nec mirũ
ſi deſcendendo Chr̃us aſcẽdit, qñ priorũ vterq; cecidit
Ser. 2. de Aſcen. Domini. aſcendendo. Itẽ alibi. Propterea chariſsimi perſeuerate
in diſciplina quã ſuſcepiſtis, vt ꝑ humilitatẽ ad ſubli-
mitatẽ aſcẽdatis, qa hæc via eſt, & nõ eſt alia pręter il-
lam. Qui aliter vadit, cadit potius q̃ aſcẽdit, qa ſola eſt
humilitas quæ aſcẽdit, & q̃ exaltat: hæc eſt q̃ ſola du-
cit ad vitã. Et infrã. O peruerſitas, ò ambitio filiorum
Adã, ꝙ cũ aſcẽdere difficillimũ, deſcendere aut facilli-
mũ ſit, ipſi & leuiter aſcendunt, & deſcendunt diffici-
lius, parati ad honores, ad celſitudines graduũ eccleſia-
ſticorũ, ipſis etiam angelicis humeris formidãdosẽ. Ad
ſequendũm autẽ te Dñe Ieſu, vix inuenitẽ, vel qui trahi
patiatẽ, qui velit duci ꝑ viã mandatorũ tuorũ. Hucuſq;
Bernar. Habes ergo ex prædictis, qualiter ad verũ ho-
norẽ pertingere poſſes. ſ. per humilitatem, & qualiter
fugiendus eſt hic tẽporalis, & falſus honor. Sed fortè
blandiunẽ ſibi aliqui ambitioſi ſciẽtiæ ac honoris ſub
ſpecie lucri animarũ, quaſi ſic melius poſsint intẽdere
aliorũ ſaluti. Sed audi quid eis reſpõdeat. Bernar. Vinã Ser. ad clericos cap. pen.
tñ quiſq; ſic intrat, ſi fieri poſſet, tã fideliter miniſtra-
ret: quàm fiducialr ſe ingeſsit. At difficile fortaſsis, ac
impoſsibile eſt, vt ex amara radice ambitionis, ſuauis
fructus ꝓdeat charitatis. Hucuſq; Bern. Ad hoc aũt vt
honores vilipendas, vt eũdecet, neceſſaria eſt virtutis
præcellentiſsimæ magnitudo. Nã ſicut dicit Chryſo.
Tale quid eſt vti bene honoribus, ac ſi aliquis cũ puel-
la ſpecioſiſsima cõuerſetur, & leges accipiat, ne in ip-
ſam vnquam oculos inijciat impudicos. Ideoq; pro-
culdubio valdè forti opus eſt animo: vt quis poteſtate
vel honore ſibi cõceſſo, in his quibus oportet vtatur.

Quomodo Dominus orauit in monte, & deſcendens ambulauit ſupra aquas, & multa plura de oratione. Cap. 36.

SIcut in ſuperiori tractatu habuiſti, Dñs Ieſus coe- Multa cariſmata conſequitur anima, quę ſedulò Chriſto adhęret.
git diſcipulos intrare nauẽ, & ipſe aſcendit in mõ-
tem. Cõpleamus ergo, quæ Dñs operatus eſt poſt
illud miraculum de panibus, quia illa materia cõtigua
eſt, & ea quæ illis tribus tractatibus continenẽ, ſimul
facta fuerunt. Ipſa tamẽ dimiſi, vt melius poſſes cape-
re, & vt eorum moralitates poſſent clarius explicari.
Poſtq̃ ergo diſcipuli nauẽ intrauerunt, ipſe in mõtem Mar. 6.
aſcendit, & ibi ſtetit in oratione vſq; ad quartã vigiliã Ioan. 6.
noctis. i. vſq; ad partes tres noctis quæ receſſerant, & Matth. 14.
quarta reſtabat. Ex quo habes, ꝙ Dominus Ieſus per
noctabat in orationibus, & pluries legitur, eũ orationi
intendiſſe. Conſpice ergo eũ qualiter orat, & ſe humi-
liat corã patre. Quærit ſolitaria loca, & ſolus vadit ad
ea, affligit ſe, & vigilat vigilias lõgas. Intercedit paſtor
fidelis pro ouibus ſuis: orat. n. nõ pro ſe, ſed pro nobis,
tanquam aduocatus noſter & mediator apud patrem.
Orat etiã, vt exemplũ nobis daret orãdi: frequenter. n. 1. Ioan. 2.
diſcipulos monuit de hoc, & opere cõprobauit. Dice-
bat nanq; eis, qm̃ oportet ſemper orare, & nõ defice-
re. Et quomodo importunitas orationis impetrat qđ
poſcit, proponens eis exemplũ ad hoc de iudice & vi-
dua, vt habes in Luca. Hortabatẽ eos, etiã ad confiden- Luc. 18.
tiam impetrandi petita, dicẽs. Petite & dabitur vobis. ibidem.
Ad hoc aliud proponens exemplũ de amico, qui pro-
pter importunitatem amici petentis panes neceſſarios
cõmodat, vt ſimiliter habetẽ in Luc. Et hoc dicebat, vt Luc. 11.
nobis cõmendaret virtutẽ orationis: eſt quippè virtus
eius inæſtimabilis, & efficax ad omnia proficua impe-
tranda, & nociua remouenda. Si vis. n. patiẽter tolera- Multiplex fructus orationis.
re aduerſa, ſis homo orationis: ſi vis tentationes & tri-
bulationes ſuperare, ſis homo orationis: ſi vis prauas
affectiones cõculcare, ſis homo orationis: ſi vis aſtu-
tias Sathanæ cognoſcere, ac eius fallacias vitare, ſis ho-
mo orationis: ſi vis lętanter viuere in opere Dei, & la-
boris, & afflictionis viã incedere, ſis homo orationis:
ſi vis ſpirituali vita te exercere, & carnis curã nõ age-
re in deſiderijs, ſis homo orationis: ſi vis vanas muſcas
cogitationũ effugare, ſis homo orationis: ſi vis animã
tuã ſanctis, & bonis cogitationibus, deſiderijs, feruori-
bus, & deuotionibus impinguare, ſis homo orationis:
ſi vis cor tuum virili ſpiritu, & conſtanti propoſito in
Dei beneplacito ſtabilire, ſis homo orationis. Deniq;
ſi vis vitia extirpare, & virtutibus imbui, ſis homo
orationis. In ea enim recipitur ſancti ſpiritus vnctio,
quæ

quæ de omnibus mentẽ docet. Item ſi vis ad contemplationem aſcendere, & frui amplexibus ſpõſi, ſis homo orationis. Ad eã nanq; contemplationem & cęleſtium deguſtationẽ, per orationis exercitiũ deuenitur. Vides quàm magnæ potentiæ & virtutis ſit oratio. Ad quorum omniũ cõfirmationem omiſsis ſcripturarum probationibus, hoc tibi ſit pro efficaci probatione, ꝙ audimus, & videmus quotidiè per experientias, illiteratas perſonas & ſimplices, prædicta & alia plura maiora, per virtutem orationis fuiſſe adeptos. Multũ ergo animam debent ad orationem dare omnes, qui Chriſtum imitari deſiderant, & præcipue religioſi, quibus maior debet eſſe vacãdi copia. Quare te hortor, tibiq; quantum poſſum mando diſtrictius, vt pro principali exercitio tuo, ſumas orationem, nihilq; aliud (neceſſarijs curis tantum exceptis) te delectet niſi oratio, quia nihil tantum te delectari debet, quàm morari cũ Domino, quod per orationem fit. Vt aũt melioris hortatoris fungaris conſilio, audi melliflua, quæ ſuper iſta materia narrat Bern. Dicit enim ſic. Quibus ſtudiũ eſt Ser. 9. ſuper Cãt. frequenter orare, experti ſunt quod dico. Sæpe corde tepido, & arido accedimus ad altare; orationi incũbimus, perſiſtentibus autẽ repentè infunditur gratia, pingueſcit pectus, replet viſcera inundatio pietatis, & ſi ſit qui premat lac conceptæ dulcedinis, vbertim vbera fundere non tardabunt: idem. In principio quadrageſimæ. Ser. 5. de Quãdrageſima. Quoties (inquit) de oratione loquor, verba quędam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde meo. Quid enim eſt ꝙ licet nunquam ab oratione ceſſemus, vix vnquam experiri videtur aliquis veſtrũ, quis ſit orationis ſuæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, ſic & redire videmur, & nemo reſpõdet vobis verbum, nemo quicquam donat: ſed iudiciũ fidei ſequere, non experimentũ tuum, qm̃ fides quidem verax, ſed experimentũ fallax. Quæ eſt igitur veritas fidei, Mar. 11. niſi quod promiſit filius Dei dicens. Quicquid autem orantes petitis, credite quia accipietis & fiet vobis? Nemo veſtrũ fratres paruipendat orationem ſuã, dico enim vobis, quia ipſe ad quẽ oramus, non paruipendit eam, prius quàm egreſſa ſit ab ore noſtro, ipſe eam ſcribi iubet in libro ſuo. Et vnum è duobus indubitanter ſperare poſſumus, quoniã aut dabit quod petimus, aut quod nouit nobis vtilius. Nos enim qd oremus ſicut oportet neſcimus, ſed miſeretur ille ſuper ignorãtia noſtra, & orationẽ benignè ſuſcipiens, quod nobis aut omnino non eſt vtile, aut non tam citò dari neceſſe eſt, minimè tribuit: oratio tamen infructuoſa non erit, ita ſanè ſi fecerimus quod monemur in Pſal. 36. Pſalmis, ſcilicet ſi delectemur in eo. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed conſidera, ꝙ petitiones cordis dixerit, quas approbat iudicio rationis. Nec habes ꝙ cauſeris, ſed vnde magis toto affectu in gratiarum actione verſeris, quandoquidem tãta ſuper te cura eſt Deo tuo, vt quoties quæris quod tibi inutile eſt, nõ te audiat ſuper hoc, ſed mutet illud meliori dono, ſicut pater carnalis paruulo quærenti panẽ & cultellum, non conſentit, ſed magis ipſi panem quẽ ei dederit, ipſe frangit. Porrò petitiones cordis in tribus conſiſtere, nec video, quid præter illa quæ electus quiſquis ſibi debeat poſtulare. Duo quidẽ huius tẽporis ſunt. ſ. bona corporis, & bona animæ: tertium autẽ beatitudo vitæ æternæ. Nec mireris ꝙ bona corporis à Deo dixerim eſſe quęrenda, quoniam eius ſunt corporalia omnia ſicut ſpiritualia bona: ab eo enim eſt petendum & ſperandum, nobis euenire, vt poſsimus in eius ſeruitio ſuſtentari. Veruntamen pro neceſsitatibus animæ orandũ eſt nobis, & frequẽtius & feruentius. ſ. pro obtinẽda gratia Dei animæq; virtutibus; ſic & pro vita æterna tota pietate, totoq; nobis orandum eſt deſiderio: vbi nimirum & corporis, & animæ plena, & perfecta eſt beatitudo. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus eſt, circa ſolas neceſsitates reſtrictas: ſed oratio quæ pro virtutibus animæ eſt, ab omni impuritate libera, & circa ſolum beneplacitum Dei intenta. Sit ea quæ fit pro vita æterna, in omni humilitate præſumens de ſola miſeratione diuina. Item. Non modò Ser. 86. ſuper Cãnt. locum, ſed & tempus obſeruare oportet eum, qui ſibi orare voluerit. Tempus feriatum cõmodius, aptiuſq;, maximè autem cum profundũ nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc planè liberior exit, puriorq; oratio. Conſurge in nocte (inquit) in principio vigiliarũ Tren. 2. tuarum, & effunde ſicut aquam cor tuum ante cõſpectum Domini Dei tui. Quàm ſecurè de nocte aſcendit oratio, ſolo arbi tro Deo ſanctoq; Angelo, qui illã ſuperno altari ſuſcipit præſentandam: quàm grata & lucida, verecunda, colorata rubore, quàm ſerena, & placida, nullo interim turbata clamore, vel ſtrepitu, quàm deniq; munda, & ſyncera, nullo reſperſa puluere terrenę ſolicitudinis, nulla aſpiciente laude, ſeu adulatione tentata. Propter hoc igitur ſponſa non minus verecundè, quàm cautè, & lectuli ſecretum petebat, & noctis orare, hoc eſt, verbum quærere volens. Vnũ eſt enim, alioquin non rectè oras ſi orãdo præter verbum aliquid quęras, aut quod propter verbũ nõ quæris, quoniam in ipſo ſunt omnia, ibi remedia vulnerũ, ibi ſubſidia neceſsitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi deniq; quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet: ſine cauſa ergo aliud à verbo petitur, cum ipſum ſit omnia, nã ſi iſta temporalia (cum neceſſe eſt) poſtulare familiarius videmur, ſi verbum in cauſa eſt, vt quidem dignũ eſt, nõ vtiq; illa, ſed hoc potius quærimus, propter quod alia poſtulamus. Huc uſq; Bern. Audiſti igit̃ verba pulcherrima altiſsimi contemplantis, & orationũ dulcedinem deguſtãtis Bernardi. Rumines ea ſi vis, vt ſapiant tibi. Ideò autem libenter ipſius verba in hoc opuſculo interſero, & adduco, quia non ſolum ſpiritualia ſunt, & cor penetrãtia, ſed & decore plena, & ad Dei ſeruitium excitantia. Ipſe enim Laus magna de diuo Bernardo. fuit eloquẽtiſsimus, & ſpiritu ſapiẽtiæ plenus, & ſanctitate præclarus, quem te deſidero imitari, & ipſius monita, & verba, opere exercere, propter quod ſæpè tibi propono eundem, ſed redeamus ad Dominũ Ieſum. Dum igitur Dominus eſſet orans in mõte, diſcipuli erant in mari afflicti, & anguſtiati vehementer, quia ventus erat eis contrarius, & nauis procellis, & fluctibus iactabatur. Conſpice ergo eos, & compatere eis, quia in magna ſunt tribulatione & anguſtia. Tẽpeſtas enim inualit eos, tempus nocturnũ eſt, & abſq; Domino ſuo ſunt. Quarta autẽ vigilia noctis deſcendit Dominus de monte, & ambulans ſupra mare, appropinquauit eis. Conſpice ergo eum benè hic pro Deo, & vide quomodo fatigatus ex vigilia longa, & oratione prolixa, ſolus deſcẽdit noctis tẽpore de monte laborioſo, & fortè petroſo, pedibus nudis, & quomodo vadit ſupra mare firmo veſtigio ſicut ſuper terram. Cognouit ergo creatura ſuum creatorẽ. Cũ autẽ appropinquauit naui, diſcipuli timentes, clamauerũt, putantes eſſe fantaſma: at benignus Dominus nolens amplius eos vexari, aſſecurauit eos, dicẽs. Ego ſum no- Matt. 14. lite timere. Tunc Petrus confiſus de potẽtia Domini, ad iuſſum eius cępit & ipſe ſupra mare ambulare, ſed poſtea titubans cepit mergi, ſed dextera Domini eum ne demergeretur erexit. In hoc autẽ loco dicit glo. Su- Gloſa ſuper Matt. 14. per mare ambulare facit eum, vt oſtẽdat diuinam potentiam: mergi facit, ne infirmitatẽ obliuiſcatur, ne putet ſe ęqualem Deo, & ne ſuperbiat. Intrauit autẽ Dominus nauem, ceſſauit quaſſatio, & omnia ſunt pacata. Diſcipuli verò eum reuerenter recipiũt, multumq; gauiſi ſunt, & in quiete magna remanſerunt. Cõſpice

benè

benè ipſum ac diſcipulos in omnibus prædictis, quia
pulchra, & deuota ſunt valdè. In hoc igitur facto mo-
raliter cōſiderare potes, quia Dominus quotidie ſic no
biſcum facit ſpiritualiter, patitur, & ſuſtinet, vt electi
affligantur in hoc mūdo, in interiori, & exteriori ho-
mine, quia flagellat omnem filium quem recipit. Qui
Heb. 12. enim extra diſciplinam ſunt (vt ait Apoſtolus) nō fi-
lij, ſed adulteri ſunt: expedit autē nobis tribulari & af-
fligi hic, nā inde erudimur, inde virtutes acquirimus,
& acquiſitas conſeruamus, & quod maius his eſt, inde
futura, & æterna præmia expectamus; & ideò nō de-
bemus in eis frangi, vel eſſe impatientes, ſed ipſas affe-
ctare, & diligere. Sed quia magna à multis tamen inco-
gnita eſt vtilitas tribulationum, & idcircò talibus diſ-
ficiles & importabiles vidētur. Vt tu inſtruaris, & pa-
tiēter eas ſuſtineas, adduco tibi more ſolito verba Ber-
Ser. 17. ſuper Pſal. Qui habitat. nardi, qui ait ſic. Vtilis eſt tribulatio, quæ probationē
operatur, ducit ad gloriam. Cum ipſo ſum (inquit) in
tribulatione &c. Agamus ergo gratias patri miſericor
diarum, qui nobiſcū eſt in tribulatione, & in omni tri-
bulatione noſtra nos conſolatur. Res enim, (vt dixi)
neceſſaria eſt tribulatio, quæ in gloriam vertitur, qua
mutatur in gaudium. Gaudium ſanè longū, quod ne-
mo tollet à nobis, gaudium multum, gaudium plenū.
Res neceſſaria eſt, iſta neceſsitas quæ parit coronam.
Non contemnamus fratres, ſemen modicum eſt, ma-
gnus exinde fructus exurgit. Fortè inſipidū, fortè acer
Pſal. 90. bum eſt, fortè granum ſinapis. Non cōſideremus quæ
videntur, ſed quæ non videnē in eo: quæ enim viden-
tur temporalia ſunt, quæ non videntur æterna. Et in-
frà. Cum ipſo in tribulatione ſum ait Dominus, & ego
Pſal. 72. non aliud meritum quàm tribulationem requirā. Mi-
hi adhærere Deo bonum eſt. Nō ſolum autem, ſed &
ponere in Domino Deo ſpem meam, quia eripiam &
Prou. 8. glorificabo eum, cum ipſo ſum in tribulatione. Deli-
tiæ (inquit) meæ eſſe cum filijs hominum. Deſcendit
vt propè ſit his qui tribulato ſunt corde, vt nobiſcum
ſit in tribulatione noſtra: erit autem quando rapiemur
in nubibus obuiam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum
Domino erimus, ſi tamen curemus eū interim habe-
re nobiſcum. Bonum mihi Dominę tribulari, dūmo-
do ipſe ſis mecum, quàm regnare ſine te, epulari ſinę
Eccle. 27. te, ſine te gloriari. Vaſa figuli probat fornax, & viros
iuſtos tentatio tribulationis. Quid trepidamus? quid
cunctamur? quid refugimus hunc caminū? Seuit ignis,
ſed Dominus nobiſcū eſt in tribulatione. Si Deus no-
biſcum, quis contra nos eſt? Nihilominus quoq; ſi illę
eripit, quis eſt qui eripiat de manu eius? Poſtremò ſi
iſte glorificat, quis humiliabit? Idem. Non ſolum igitur
2. Cor. 12. in ſpe, ſed gloriamur in tribulatione. Libenter (aū)
gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me
virtus Chriſti. Optanda infirmitas quæ Chriſti virtu-
ti compenſatur. Quis dabit mihi nō ſolū infirmari, ſed
deſtitui ac deficere penitus à memetipſo, vt Domini
virtutum virtute ſtabiliar? Nam virtus in infirmitate
2. Cor. 12. perficitur. Denique ait. Quando infirmor tunc for-
Ser. 40. ſuper Cant. tior ſum, & potens. Idem. Propterea ſponſa non faſcē,
ſed faſciculum dilectum dicit, ꝙ leue pręamore in ip-
ſis ducat, quicquid laboris immineat, & doloris. Benè
faſciculus, quia paruulus natus eſt nobis. Benè faſcicu-
Rom. 8. lus, quia non ſunt cōdignæ paſsiones huius temporis,
2. Cor. 4. ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Id enim
(inquit) quod in præſenti eſt momentaneum & leue
tribulationis noſtræ, ſupra modū in ſublimitate æter-
num pondus gloriæ operabitur in nobis. Erit igitur
quandoq; nobis ingens cumulus gloriæ, qui modò eſt
faſciculus myrrhæ. An nō faſciculus cuius iugum ſua-
ue eſt, & onus leue? non quia leue in ſe, nec enim leuis
paſsionis aſperitas mortis amaritudo, ſed leuis tamen
amanti. Idem ſuper illum verſum, A ſagitta. Si magnū
illud Eccleſiæ corpus conſiderare liber, facilè ſatis ad- Ser. 7. ſuper Pſal. Qui habitat.
uertimus, longè acrius impugnari ſpirituales viros ip-
ſius Eccleſiæ quàm carnales. Agit hoc ſanè ſuperba,
ſemperq; inuidioſa malitia, perfectiores quoſq; vehe-
mentius pulſans, iuxta illud. Eſca eius electa. Agit (in- Abac. 1.
quam) & non ſine certa diuini diſpenſatione conſilij,
qui quidem imperfectiores non ſuper illud quod poſ-
ſunt ferre tentari permittit, faciens cū tentatione pro-
uentum, & perfectioribus nō modò glorioſiores, ſed
numeroſiores parat ex hoſte triumphos, & longè am-
pliori ſolicitudine, & calliditate multiplici pars aduer-
ſa vulnerare in nobis dexteram ſatagit, quàm ſiniſtrā,
nec tam corporis profectò, quàm cordis laborat au-
ferre ſubſtātiam. Et infrà. Illic autem ſtudioſius repu-
gnandum, vbi grauior vrget neceſsitas, vbi totū belli
imminet pondus, vbi colluctationis ratio vniuerſa cō-
ſiſtit. Vnde nobis tota paratur, aut victis ignominioſa
captiuitas, vndè vincentibus gloria triumphalis. Hæc
deniq; gratia, & miſericordia Dei in ſeruos eius, & re-
ſpectus in electos illius, vt in eorum interim ſiniſtram
quidem velut diſsimulans, dexteræ ſemper ſtudioſus
protector aſsiſtat. Hinc eſt, ꝙ de ipſo Propheta teſta-
tur. Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſem- Pſal. 15.
per, quoniam à dextris eſt mihi ne commouear. Vtinā
mihi ſemper à dextris ſis Ieſu bone, vt ſemper teneas
manum dexteram meam. Scio enim & certus ſum, ꝙ
nulla nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas.
Tondeatur interim & tundatur ſiniſtrum latus, pulſe-
tur iniurijs, vellicetur opprobrijs, libens illud expono,
dum à te cuſtodior, dum ſis ipſe protectio mea, ſuper
manum dexteram meam. Idem. Aliud eſt animo vir- Ser. 85. ſuper Cant.
tute agi, aliud ſapientia regi, aliud dominari in virtute,
aliud in ſuauitate delitiari. Licet nanq; ſapientia potēs,
& virtus ſuauis exiſtat, vt tamen proprias quibuſcūq;
reddamus vocabulis ſignificantias, vigor virtutem, ſa-
pientiam placiditas animi, cum ſpirituali quadā ſuaui-
tate demonſtrat. Hanc puto ab Apoſtolo deſignatam,
vbi poſt multa hortamenta ad virtutem pertinentia,
adiecit, ꝙ ſapientia eſt in ſuauitate in Spiritu ſancto.
Igitur reſiſtere, vim vi repellere, quę vtiq; in partibus
virtutis deputantur, honor quidem, ſed labor eſt. Non
eſt enim idem ipſum honorem tuū laborioſè defen-
dere, & quietè poſsidere. Nō idem virtute agi, & vir-
tute frui. Quicquid virtus elaborat, ſapientia fruitur,
& quod ſapientia ordinat, & deliberat, moderatur vir-
tus, & exequitur. Sapientiam ſcribe in ocio ait Sapiēs: Eccle. 38.
ergo ſapientiæ ocia, negocia ſunt, & quò ocioſior ſa-
pientia, eò exercitatior in genere ſuo. E regione virtus
exercitata clarior eſt, eoq; probatior quò officioſior.
Et ſiquis ſapientiam, virtutis amorē definierit, nō mi-
hi à veris deuiare videtur. Vbi autē amor eſt, labor nō
eſt, ſed ſapor. Et fortè ſapientia à ſapore denominatur,
quaſi virtuti accidens quoddam, velut condimentū ſa-
pidam reddat, quæ per ſe inſulſa & aſpera quodammo
do ſentiebatur. Nec duxerim reprehendēdum, ſiquis
ſapientiam ſaporem boni definiat. Itaq; ad virtutem
ſpectat tribulationes fortiter ſuſtinere, ad ſapientiam
gaudere in tribulationibus. Cōfortare cor tuum & ſu-
ſtinere Dominum, virtutis quidem eſt, guſtare & vi-
dere quoniam ſuauis eſt Dn̄s, ſapientiæ eſt. Et vt ma-
gis ex proprio bono naturę bonum vtrunq; clareſcat,
modeſtia animi probat ſapientiam, conſtantia virum
virtutis oſtendit. Et benè poſt virtutem ſapiētia, cum
virtus ſit quoddā ſtabile fundamentū, ſuper quod ſa-
pientia ædificet ſibi domum. Idem. Fœlix qui paſsio- In Ser. de paſsione Domini.
nes corporis ſui propter iuſtitiā ordinat, vt quicquid
patitur, propter Dei filiū patiatur, quatenus & à corde
tollatur murmuratio, & in ore verſetur gratiarū actio,
& vox laudis, qui ſic extulerit ſe, iſte tollit grabatum
ſuum, & vadit in domum ſuam, Grabatum noſtrum
corpus

corpus eſt, in quo prius languidi iacebamus, ſeruientes deſiderijs & concupiſcentijs noſtris, nos portamus il-
Ser. 3. de Pentht.
lud, cum ſpiritui cogimur obedire. Idem. Verè multiplex ſpiritus qui tam multipliciter filijs hominum inſpiratur, vt nō ſit qui ſe abſcondat à calore eius. Siquidem conceditur eis ad vſum, ad miraculum, ad ſalutē,
Pſal. 18.
ad auxilium, ad ſolatium, & ad feruorē. Ad vſum quidem vitę, bonis & malis, dignis pariter & indignis omnia bona abundantiſsimè tribuens, ita vt videatur hic diſcretionis limitem nō tenere. Ingratus eſt, qui in his quoq; beneficia ſpiritus non agnoſcit. Ad miraculū in ſignis, & prodigijs, in varijs virtutibus quas per quorumlibet manus operatur. Ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitans, vt ex præſentibus fidem aſtruat pręteritorū. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam ſine propria vtilitate largitur, tertiò infunditur ad ſalutem, cum in toto corde noſtro reuertimur ad Dominum Deū noſtrum. Porrò ad auxiliū datur, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem noſtram. Nam cum teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, ꝙ filij Dei ſumus: ea inſpiratio eſt ad cōſolationem. Datur etiam ad feruorem, cum in cordibus perfectorū vehementius ſpirans, validum ignem charitatis accendit, vt non ſolum in ſpe glorię filiorum Dei, ſed etiam in tribulationibus gloriemur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, deſpectionem exaltationem. Omnibus nobis (ni fallor) datus eſt ſpiritus ad ſalutē, ad feruorē non ita. Pauci enim ſunt qui hoc ſpiritu repleantur, pauci qui ſtudeant æmulari, contenti ſumus anguſtijs, nec reſpirare in libertatem illam, nec ſaltem ad illam ſpirare conamur. Hucuſq; Ber. Vides igitur quàm pulcherrimis & pluribus rationibus, nobis oſtēdit facundiſsimus Bern. ꝙ tribulationes nobis expediunt. Non igitur miretur, ſi Dominus permittebat diſcipulos ſuos, quos ita diligebat vexari procellis, vtilitatē ipſorum exinde cognoſcens. Pluries enim legitur, eorum nauiculam fluctibus, & contrarijs vētis exagitatam, ſed nunquam ſubmerſam. His ergo monitis, cor tuum ſtabilire, ac ordinare procures, vt in contingentibus aduerſis, & in quibuſcunque diſplicentijs, & patienter & lætanter te habeas, & in via ſpiritus te ita exerceas, vt eius repleta feruore, etiā appetas pro amore Domini Ieſu tribulari, qui in ſe & ſuis hanc viā excelſam tenuit, & monſtrauit.

DE CHANANÆA.

Quomodo Angeli noſtri nobis fideliter ſeruiunt, notabilis diſcurſus. Cap. 37.

Matt. 15.
CVm Dominus Ieſus laborans circuiret prædicando, & infirmos curando, acceſsit ad eū mulier Chananæa, id eſt de terra Chanaan, quæ erat gentilium & non Iudæorū, rogans eum vt liberaret filiam ſuam, quæ à Dęmonio vexabatur: erat enim fidens in eo, ꝙ hoc facere poſſet. Et Domino non reſpondente, nihilominus inſtabat, & perſeuerabat clamans, & petens ab eo miſericordiam, intantum, vt diſcipuli pro ea rogarent. Cumq; Dominus reſpōderet, non debere dare panem filiorum canibus, ipſa ſe humilians reſpondit, vt ſaltem more canis de micis poſſet habere, & ſic meruit exaudiri. Conſpice ergo Dominum, & diſcipulos, & ipſum in prędictis, iuxta conſiderationem generalem quam dedi tibi ſuprà. Nihilominus etiam cōſidera virtutes huius mulieris, & eas ad totam tuam vtilitatem conuerte, quæ maximè tres
Tres pręcęteris in
fuerunt. Prima fuit fides magna, vt etiam vſq; ad filiā ſe extenderet, & de ipſa fuit cōmendata hæc à Domino. Secunda fuit orationis perſeuerantia: & non ſolum
Chananęa virtutes fuere.
perſeuerans fuit, ſed etiam importuna, quā importunitatem etiam Dominus acceptat, & eam inuitat, vt in priori tractatu certa habuiſti. Tertia fuit humilitas profunda, nam nec negauit ſe canem, nec dignam putauit ſe inter filios reputari, vel habere panē integrum, ſed contenta fuit de micis accipere. Vndè valdè ſe humiliauit, & ideò quod poſtulauit obtinuit. Sic & tu ſi corde integro, fideli & puro in oratione perſeuerans, corā Deo tuo te humiliaueris, indignā te reputās omni bono ſuo, certiſsimè credas, quòd quicquid petieris obtinebis. Et ſicut Apoſtoli rogauerunt pro Chananæa, ſic & Angelus tuus pro te rogabit, & offeret orationem tuam Domino. Super quo audi Bernardū di-
Ser. 31. ſuper Cant.
centem. Suſpiranti animæ meæ frequenter, immò ſine intermiſsione oranti, & afflictā ſi ſe pro deſiderio, cum interdum deſideratus ille, qui ita quæritur miſeratus occurrit, puto illi de propria experientia conuenire, vt dicat cū Hieremia. Bonus es Domine ſperan-
Tren. 3.
tibus in te, animæ quærenti te. Sed & Angelus eius qui vnus eſt de ſodalibus ſponſi, in hoc ipſam deputatus miniſter, profectò & arbiter, ſecretæ mutæq; ſalutationis. Is (inquam) Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur, & condelectat, & conuerſus ad Dominū dicit. Gratias ago tibi Domine maieſtatis, quia deſiderium cordis eius tribuiſti ei, & voluntate labiorum eius non fraudaſti eum, ipſe qui in omni loco ſedulus quidem pediſſequus animæ non ceſſat ſolicitare, & aſsiduis ſuggeſtionibus mouere dicens; Delectare
Pſal. 36.
in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rur-
ibidem.
ſum; Expecta Dominum, & cuſtodi viam eius. Item,
Abac. 2.
ſi moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet & non tardabit. Ad Dominum autem; Sicut ceruus (in-
Pſal. 41.
quit) deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat iſta ad te Dominus. Deſiderauit te in nocte, ſed & ſpiritus eius in præcordijs eius de mane vigilauit ad te. Et iterum, tota die expandit ad te manus ſuas. Dimitte illam quia clamat poſt te. Conuertere aliquantulum, & deprecabilis eſto. Reſpice de cœlo & vide & viſita de-
Pſal. 87.
ſolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris con-
Matth. 15.
ſcius, ſed non inuidus, non ſuā quęrit ſed Domini glo-
Pſal. 85. & idem. 79.
riam, diſcurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, dona referens, excitat iſtam, placat illum. Interdū quoq; (licet rarò) repræſentat eos pariter ſibi, ſiue hanc † recipiens, ſiue illud adducens. Siquidem
† Aliàs rapiens.
domeſticus eſt, & notus in palatio, nec veretur repulſam, & quotidie videt faciem patris. Hucuſq; Bernar. Vides quàm fideliter Angeli noſtri ſeruiunt nobis: ex quo autem occurrit de ipſis aliqua loquendi materia. Scire te volo, ꝙ magnam erga eos reuerentiam habere
Quantam Angelis reuerentiam exhibere teneamur.
debemus, & eos quotidie laudare, honorare, ac eis gratiarum actiones referre tenemur: & in eorum pręſentia, qui ſemper nobiſcum adſunt, nihil illicitum, nihil turpe cogitare, dicere, vel operari debemus. De quo etiā à Beato Bernar. monemur, qui ſic dicit ſuper Pſalmum. Qui habitat. Angelis ſuis mandauit de te, vt cu-
Ser. 12. ſuper Pſal. Qui habitat.
ſtodiant te in omnibus vijs tuis. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerētiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam? Reuerentiam pro pręſentia, deuotionem pro beneuolētia, fiduciam pro cuſtodia. Cautè ambula vbi adſunt Angeli, ſicut eis mandatū eſt in omnibus vijs tuis. In quouis diuerſorio, in quouis Angelo, Angelo tuo reuerentiam habe, nec tu audeas illo præſente, quod vidente me nō auderes, & paulò pòſt. Adſunt igitur tibi non tantummodo tecum, ſed etiam pro te, adſunt vt protegant, adſunt vt proſint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ tribuit tibi: ſiquidem ei ſoli honor & gloria. Quare ei ſoli? quia ipſe mandauit, & omne datum optimū non niſi ab illo eſt. Veruntamen ſi ille mandauit ipſis quoq; qui & ei ex

tanta charitate obediunt,& nobis, ſubueniunt,in tan-
ta neceſsitate,ingratos eſſe nō licet. Simus ergo deuo-
ti,ſimus grati tantis cuſtodibus,& uereeamur eos, &
honoremus eos quantum debemus. Hucuſq; Bernar.
Habes ergo in prædictis commendatū Angelorū ob-
ſequiū,& adiutoriū,& orationis virtutem. Hanc tene-
re ſtudeas, & illis oēm quam potes reuerentiā exhibe.

Qualiter aliqui ex verbis Domini ſcandalizati fuerunt. Cap. 38.

NOn mireris, ſi aliquādo ex verbis & factis no-
ſtris ſcandala oriuntur, quantumcunq; fideliter
& bene fiant, cum ipſi Domino, qui errare non
poterat, pluries cōtigerit. Dum enim quadā vice Pha-
riſęi Dominū interrogarent, quare diſcipuli nō laua-
Matt.15. bant manus quando manducabant: Dominus durè re-
Mar.7. ſpondit eis, increpans, q̄ exteriorem munditiam non
interiorem quęrebant, de quo illi ſcandalizati ſunt, ſed
Dominus non curauit. Alia vice cum ſpiritualia verba
doceret in Synagoga, aliqui ex diſcipulis eius tanquam
carnales, non intelligentes receſſerunt, ſed ad duode-
Ioan.6. cim diſcipulos ait. Nūquid & vos vultis abire? Et Pe-
trus pro ſe & alijs reſpōdit. Domine ad quem ibimus?
verba vitæ æternæ habes. Cōſidera ergo eum in præ-
dictis, & alijs ſimilibus, quomodo cum poteſtate lo-
quebatur, & docebat veritatem, non curans de ſcāda-
lo prauorū ſiue inſipientium. Notandū igitur primò,
q̄ propter alterius ſcandalum non debemus recedere
à virtute iuſtitiæ. Secundò, q̄ de interiori munditia,
magis quàm de exteriori honeſtate curare debemus,
quod etiam alibi expreſsius Dominus dixit, in Luc. ſci-
Luc.1. licet. Tertiò, q̄ ſpiritualiter viuere debemus, ita q̄ ver-
ba Domini non videātur nobis extranea, ſicut illis di-
Ioan.6. ſcipulis, qui quando Chriſtus dixit in Ioan. Niſi man-
ducaueritis carnem filij hominis &c. non poterāt ſu-
ſtinere, ſed receſſerunt: ſed potius cognoſcamus ipſa
eſſe verba vitæ æternæ, vt vnà cum duodecim, ipſum
imitemur perfectè.

De retributione relinquentium omnia. Cap. 39.

CVm fidelis & prudēs diſcipulus Simon Petrus,
quæreret à Domino Ieſu pro ſe & ſocijs, de re-
Matt.19. tributione ipſorum. Reſpondit Dominus inter
alia, quòd omnes qui temporalia dimittētes ipſum ſe-
querentur, centuplum accipient in hoc mundo, & vitā
æternam in futuro. Nota bene hanc retributionem, &
gaude gaudio magno, & gratias, & laudes Domino re-
feras toto affectu, q̄ ad talem negociationem te addu-
xit, vt manualiter de vno centū lucreris, & nihilomi-
Quid ſit illud centuplum, quod in hoc mundo recipimus. nus etiam vitam ęternam. Hoc autē centuplū ſpiritua-
lium non corporalium rerū eſt, videlicet conſolationū
internarum, & virtutum quas per experiētias cogno-
ſcimus, non per doctrinā. Cū enim anima guſtat odo-
rem paupertatis, caſtitatis nitorē, & patientiæ cætera-
rumq; virtutū, & delectatur in eis, nonne centuplum
recepiſſe videtur tibi? Et ſi vlterius aſcendat, vt viſita-
tionem ſponſi recipiat, & ad eius præſentiā glorietur,
nonne tunc recipit plus quàm millecuplum omnium
quæcunq; fuerint, & quomodocunq; fuerint, quę pro
eo dimiſerat? Vides quomodo verū eſt quod loquitur
veritas, non fallit quin centuplū reddat in hoc ſeculo,
etiam non tantū ſemel ſed pluries, & ſæpè animæ ſibi
deuotæ, adeò vt ſic afficiat eam, vt non ſolū quæ reli-
quit, ſed totum mundū arbitretur ſtercora vt ſpōſum
ſuum lucrifacere poſsit. Vt aūt ſuper hoc cētuplo ple-
Super dictū: Euāg. Ecce nos relin. omnia. nius inſtruaris, audi quid inde dicat Ber. Si fortè adhuc
ſecularis quiſpiam dicat. Oſtende mihi centuplū quod
promittis, & libens vniuerſa relinquo. Vt quid oſten-
dam? Fides enim non habet meritum, cui humana ra-
tio prębet experimentum. An homini oſtendenti, po-
tius quàm veritatē crederes, promittēti? Deficis ſcru-
tans ſcrutinio. Niſi credideris, non intelliges. Manna
abſconditum eſt, quod in Apoc. Ioannis, victori pro- Apoc.3.
mittitur nomē nouum, quod nemo nouit, niſi qui ac-
cipit. An nō deniq; omnia poſsidet, cui omnia coope-
rantur in bonum? An non centuplū habet omniū, qui
impletur Spiritu ſancto, qui Chriſtū habet in pectore?
niſi q̄ lōgè plus, quàm centuplū eſt viſitatio paracleti
ſpiritus, & præſentia Chriſti? Quàm magna multitu-
do dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timēti-
bus te, perficiens eis qui ſperant in te. Vides quomodo
memoriam abundantiæ ſuauitatis huius eructuet ani-
ma ſancta, exprimere geſtiens verba multiplicet. Quā
inquam magna multitudo, hoc eſt, cētuplum, adoptio
filiorum, & libertas vt ſpiritus primitiæ, delitiæ chari-
tatis, gloria conſcientiæ, regnū Dei quod intra nos eſt.
Non vtiq; eſca vel potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudiū
in Spiritu ſancto, gaudium ſanè non modò in ſpe glo-
riæ, ſed in tribulationibus. Hic eſt ignis, quem voluit Luc.12.
Chriſtus vehementer accendi: Hæc virtus, quæ An-
dream fecit amplecti crucem, Laurentiū deridere car-
nifices, Stephanum in morte pro lapidantibus flecte-
re genua ad orationem. Hæc illa pax quā ſuis reliquit
Chriſtus, quādo dedit & ſuam, ſiquidē donum, & pax
eſt electus Dei. Pax vtiq; patris, & donum futurę glo-
riæ. Illa ſuperat omnem ſenſum, ſed & huic quicquid
ſub ſole placet, quicquid in mundo concupiſcitur, non
poteſt cōparari. Hæc gratia deuotionis, & vnctio do-
cens de omnibus, quam expertus nouit, inexpertus
ignorat, quam nemo ſcit niſi qui accipit. Hucuſq; Ber.
Gaude ergo, & lætare vt dixi, & gratias age, q̄ ad hoc
centuplum recipiendum vocata es, & hunc paradiſum
ſæpè ingredere, q̄ ex orationis ſtudio cōſequi poteris.

Qualiter Dominus quæſiuit à diſcipulis quid diceretur de eo? Cap. 40.

VEniens Dominus Ieſus in partes Cæſareæ Phi-
lippi, quæſiuit à diſcipulis, quid diceretur de ip-
ſo, & etiam quid inde ipſi ſentirent, & de alijs.
Quidā reſponderunt & dicebant. Alij &c. De ſe autē
dixit Petrus pro ſe & alijs. Tu es Chriſtus filius Dei Matt. 16
viui. Et Dominus ad eum. Tu es Petrus, & ſuper hanc
&c. Et tunc dedit ei pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis claues
ligandi, atq; ſoluendi ſuper terram. Conſpice igitur eū
& etiam ipſos, iuxta generalem formam ſuperius tibi
traditam. Et nota, q̄ etiam hic habes, q̄ Petrum quem
ita magnificauerat, parum poſt vocauit Sathanam, eò
q̄ propter amorem carnalem, quem ipſe Petrus ha-
bebat ad ipſum, diſſuaſit ei de paſsione ſua, vt non fie-
ret. Sic & tu Domini exemplo, habeas omnes pro ad-
uerſarijs, qui pro corporali alleuiatione ab exercitio,
& bono ſpirituali te trahere vellent.

De transfiguratione Domini in monte. Cap. 41.

ASſumens Dn̄s Ieſus tres ex diſcipulis, aſcendit
in montem Thabor, & transfiguratus eſt ante Matt.17.
eos, oſtendens ſe eis glorioſum. Venerūt inſu-
per Moyſes, & Elias loquentes cū eo de paſsione ſua
futura. Dicebant autem. Domine non expedit vt mo- Ioan.10.
riaris, quia vna gutta ſanguinis tui redimeret mundū.
Dn̄s autem Ieſus dicebat. Bonus paſtor animā ſuā po-
nit pro ouibus, ſic & facere me oportet. Affuit ibi Spi-
ritusſanctus in ſpecie nubis lucidæ, & vox patris facta
eſt in nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus in quo
mihi benè cōplacui, ipſum audite. Diſcipuli verò ce-
ciderunt in terram, & cum excitati ſunt, non viderūt
niſi Dominum Ieſum. Cōſpice igitur benè prædicta,
& te præſentem exhibeas, quia magnifica ſunt.

De

De eiectione ementium & vendentium de templo. Cap. 42.

Ioan. 2. Matth. 21.

DVabus vicibus eiecit Dominus Ieſus ementes & vendentes de templo, quod inter eius magna miracula deputatur. Nam licèt aliàs eũ vilipenderent, tunc tamen omnes ante eum fugerunt. Et quãuis eſſent multi non ſe defenderunt, ſed ipſe ſolus cum quibuſdam funiculis omnes eiecit: Et hoc ideò, quia terribilem ſe eis oſtendit in facie. Accenſus eſt enim zelo vehementi (eo ꝙ pater ſuus ſic inhonorabatur ab illis, maximè in loco vbi magis honorari debebat) fecit ipſas eiectiones. Cõſpice benè ipſum, & cõpatere, quia ipſe compaſsionis dolore plenus eſt. Ac nihilominus time. Nos enim qui in templo Dei ſumus, de ſpeciali, & magna ipſius gratia deputati, ſi ſecularibus negotijs (vt illi faciebant) nos implicemus, cũ ad laudẽ eius ſemper debeamus intendere, meritò eiectionem ab eo, & indignationem ipſius timere poſſumus, & timemus. Si ergo nõ vis hoc timore vexari, nulla ratione vel cũ ſecularibus curis, vel negociationibus te audeas implicare. Opera quoq; curioſa ne feceris, quæ tempus laudibus Dei debitum occupãt, & pompis ſecularibus correſpondent.

De probatica piſcina. Item ne ſis fratris iudex temerarius. Cap. 43.

Ioan. 5.

ERat in Hieruſalem quædam congregatio aquarum, in qua lauabantur oues, de quibus fiebãt ſacrificia. In ea dicitur fuiſſe lignum crucis. Quolibet autem anno, cum ſemel commouebatur ab Angelo, ſanabatur aliquis infirmus, ſ. qui deſcẽdebat in aquã poſt eius ab Angelo motionem. Vnde multi propterea infirmi iuxta eam continuè morabantur. Erat autem ibi quidam infirmus, iacẽs in grabato paralyticus per triginta & octo annos. Hunc igitur Ieſus quadam die ſabbati ſanauit. Conſpice eum humiliter euntẽ ad infirmum, & loquẽtem more ſolito. In hoc igitur facto tria nota. Primum quia ſicut hic Dominus requiſiuit infirmũ, ſi vellet ſanari: ita nobis ſine noſtro conſenſu ſalutẽ non dabit, & inexcuſabiles ſunt peccatores non conſentientes voluntati Domini, & ſuæ ſaluti. Quia ſecundum Auguſt. Qui creauit te ſine te, nõ iuſtificabit te ſine te. Secundum cauere debemus, ne relabamur à Domino, quia ſi ſanati à Domino recidiuamus, dignè noſtra ingratitudo acrius punietur, ſicut huic dixit Dominus. Vade noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Tertiò, quia maligni de omnibus perdunt, ſicut boni de omnibus lucrãtur. Nam cum hic liberatus portaret grabatum, & diceretur ei à Iudæis, ꝙ hoc non licebat in die ſabbati, ipſe reſpondit. Qui me ſaluum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum. Non dicebant, quis eſt ille qui te ſaluum fecit? Et ſic accipiebant, quod poſſent reprehendere, non quod poterant laudare. Sic & carnales homines, ſæpè in malam iudicant partẽ, quæ vident, & quaſi de omnibus perdũt. Spiritualiter autẽ viuentes omnia referunt ad laudem Dei, ſiue ſit proſperitas, ſiue ſit aduerſitas, & nõ dubitant, quin rectè omnia fiãt, Deo cuncta vel rectè operante, vel iuſtè permittente, & omnia in bonam partem interpretantur, iuxta doctrinam Beati Bernardi, qui ſic ait. Caue alienæ conuerſationis eſſe, aut curioſus explorator, aut temerarius iudex, etiã ſi perperam actum quid deprehendas, nec ſic iudices proximum, magis autẽ excuſa intentionem, ſi opera non potes: puta ignorantiam, puta ſubreptionẽ, puta caſum. Quod ſi omnem diſsimulationẽ rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus ipſe tibi, & dicito apud temetipſum, vehemens fuit nimis tẽtatio. Quid de me illa feciſſet, ſi in me accepiſſet ſimiliter poteſtatem? Hucuſq; Bern. Quòd autem de omnibus lucrantur ſpirituales, etiã de ſuis & alienis peccatis & de rebus nociuis, & etiam de Diaboli operibus, ſic docet Bernard. Irrationalis & brutalis ſpiritus, & ſi ad ſpiritualia non pertingat, ad ea tamen capeſcenda pro ſuo corporali temporaliq; obſequio, noſcitur iuuare illos, qui omnem vſum rerũ temporalium ad fructũ transferunt æternũ, vtentes hoc mundo tanquã non vtentes: & pòſt, ſi qua animantia quantũ ad vſum ſui repeR iantur incommoda, & ſi nociua, & ſi etiam pernicioſa temporalium hominũ conſtat eſſe ſaluti, non tamẽ deeſt eorum corporibus, vnde cooperẽtur in bonum, his, qui ſecundũ propoſitũ vocati ſunt ſancti: & ſi non cedendo in cibum, aut exhibẽdo miniſteriũ, certè ingenium exercendo, iuxta eũ, qui vtiq; omni vtenti ratione præſtò eſt, communis diſciplinæ profectũ præbens, quo inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Nam & Diabolus eiuſq; ſatellites cum ſit eorũ ſemper maligna intentio, nocere quidem ſemper cupiunt: ſed ſi boni æmulatores fueritis, abſit vt obſint, magis autem proſunt, & nolentes cooperantur in bonum bonis. Eſt enim qui bonũ operatur non volens, ſiue homo malus, ſiue Angelus malus, & conſtat non fieri propter eum, quod fit per eum, cũ prodeſſe nullum bonum poſsit inuito. Igitur ei quidẽ diſpenſatio tantum credita eſt, ſed neſcio quomodo gratius iucundiuſq; ſentimus bonum, quod per malũ diſpenſatorẽ miniſtratur. Ipſa eſt ergo cauſa cur, & per malos Deus faciat bona bonis, non autẽ vt opera eorũ indigeat in bene faciendo. Item. Quid ſuperbis terra & cinis? & de Angelis tranſiuit Dominus, execrãs eorum ſuperbiam. Ergo repudiatio Angelorũ, fiat emendatio hominum, ſcriptum eſt enim ad eorum correptionem. Cooperetur mihi in bonum etiam Diaboli malum, & lauem manus meas in ſanguine peccatoris. Qualiter (inquit) audi, Superbo certe Diabolo horrenda, & formidoloſa maledictio intorquetur. Si ſic eſt actum cum eo, quid de me fiet terra, & cinere? Ille in cœlo tumuit, ego in ſterquilinio. Quis nõ tolerabiliorem in diuite ſuperbiam, ꝗ in paupere dicat? Væ mihi, ſi tam durè in potente illo animaduerſum eſt, quid de me exiguo, & miſero, & ſuperbo? Ber. loquẽs de ſponſa Eccleſia. Quæ poſt multa peccata venit ad Dñm, nam de gentibus collecta quæ idola colebat, quid eidem de Synagoga improperabatur: ſi enim in ſtã vtilitatem eam torquet, dicẽs; Ipſa eſt cui plus dimiſſum eſt, & quæ plus diligit; quod æmula improperat ei ad conuitiũ, hoc ſibi ipſa inflectit ad cõmodũ. Inde manſuetior ad correptionẽ, inde patiẽtior ad laborem, inde ardẽtior ad amorẽ, inde ſagacior ad cautelã, inde humilior pro cõſcientia, inde acceptior pro verecũdia, inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarũ actionẽ deuotior, ac ſolicitior. Hucuſq; Ber. Vide quomodo ſpiritualiter viuẽtes, oĩa interpretanť in bonã partẽ, & de omnibus lucrũ faciũt. Sis ergo ſpiritualis, & oĩa tibi cedent in bonum. Et valet huiuſmodi conſideratio, etiã ad tolerantiã tribulationum, & tentationum, & animi quietẽ, nam per huiuſmodi continuũ exercitiũ, ad tantam tranquillitatẽ animi quis poſſet peruenire, ꝙ vix, & rarò de aliqua re turbareť, vel haberet locũ ĩ eo quod ait ſapiens, Non cõtriſtabit iuſtũ, quicquid ei acciderit.

Tria notanda pro nobis.

Ser. 40. ſuper Cant. quaſi in fine ſer.

Ser. 5. ſuper Cant.

Ser. 54. ſuper Cant.

Pſal. 57.

Ser. 14 ſuper Cant.

Luc. 7.

Prou. 12.

Quomodo diſcipuli Chriſti vellebant ſpicas. Item de paupertate. Cap. 44.

Matth. 12.

DIſcipuli Domini Ieſu quadã die ſabbati eſurientes, cum nec haberent vnde procurarent quod comederent, ibant per agros, in quibus erãt ſegetes, & vellebant ſpicas, fricabant manibus & comedebant.

medebant. Reprehendebantur autem à Phariſæis dicentibus, hoc non licere die ſabbati. Dominus defendebat eos, & multa talia faciebat Dominus in die ſabbati, vt dixi ſuprà de habente manum aridā ſanato. Tu autem diſcipulos intuere, & compatere eis in tāta neceſsitate conſtitutis, quamuis ipſi gaudētes hoc facerent ob paupertatis amorem, quam ante omnes virtutes, & beatitudines commendauerat eis eorum magiſter, & Dominus. Quid tamen eſt cogitare principes mundi, præſente omnium conditore, ad tam tenuem paupertatem reductos, vt tali pabulo, more animaliū oporteat ſuſtētari? Aſpiciebat eos Dominus, & compatiebatur eis, quia tenerrimè diligebat eos, ſed nihilominus gaudebat, & tā propter eos quos in hoc multum mœreri ſciebat, quàm propter nos, quibus relinquebat exemplum. In hoc enim exemplo, ad multas virtutes proficere poſſumus, nam hic mirabiliter paupertas relucet, pompa mundi contemnenda oſtēditur, ſumptuoſitas, & ſaporoſa ciborū præparatio deſtruitur, & gulę voracitas cum turpi ſua vnctuoſitate, & inſaciabili appetitu totaliter eneruatur. Tu ergo hoc animaduerte, & tanto exemplo, totis viſceribus eam amplectere, quę ſic emicuit in Domino, & Domina matre ſua, & præfatis mundi principibus, & omnibus qui eorum exemplum perfectè imitari voluerunt. Sed attende de qua paupertate intelligere debes. Scio enim, q̃ in monaſterio conſtituta, paupertatem profeſſa es, & nihil habere potes, de quo gratias age Deo tuo, & ipſam inuiolabiliter ſerua. Sed vlterius te aſcēdere volo, quod tamen à profeſsione non diſcrepet, quinimmò profeſsio ipſa, ſine hoc intellecta verbalis eſſet, & vacua. Dico igitur de illa paupertate quæ radicatur in corde, virtutes enim in anima collocandæ ſunt, non in exterioribus. Optimè ergo profeſsionem paupertatis imitaris, ſi corde cōſentias, nam ſi rerū penuriam exterius pateris, quia fortè non abūdas, vt ſenſualitas vellet, interius autem cupiditatem habeas, & plus quàm neceſſe ſit, deliberato animo appetas, nō viuis in paupertate, ſed in egeſtate, quia nō eſt hæc paupertas virtuoſa, & meritoria, ſed egeſtas laborioſa & demeritoria. Sufficit enim ad perdendum meritum, & ad omne peccatum perpetrandum concupiſcentia cum cōſenſu, & cum tali paupertate non credas te poſſe aſſurgere ad orationem, vel contemplationem, vel centupli conſequi retributionem. Quando enim cor terrenarum cupiditatum pōdere aggrauatum, ſurſum poſſet aſcendere? & quando ipſo luto & fece coinquinatum, & terrenum, & groſſum effectum, ad Dei & cęleſtium puritatem poſſet appropinquare? Igitur corde diligas paupertatem, pro matre aſſume illam, placeat tibi decor eius, delectēris in ea, nūquam pro re aliqua ipſam lædere velis. Nihil habeas, & nihil omnino habere velis vltra neceſsitatem. Et ſi quæris quæ erit illa neceſsitas, Reſpondebo, q̃ quantò intimius paupertatem dilexeris, tantò ſubtilius de neceſsitate iudicabis. Illa namq; neceſſaria ſunt, ſine quibus eſſe nō poſſumus. Vide ergo ea, ſine quibus eſſe commodè potes, & illa nec habere, nec petere, nec ꝓcurare, nec à ſpontè dantibus recipere velis. Nec tamen Dominum Ieſum perfectè in paupertate imitari poteris, quantuncūq; te ſtrinxeris, nec video q̃ noſtra paupertas ſuę poſſit æquiparari, quantuncunq; ſit à nobis totis conatibus obſeruata. Et hoc tibi breuiter oſtēdo vna & pulchra ratione, omiſsis alijs quæ reddi poſſunt, ſ. quia Deus, & quia ditiſsimus, & Dominus omniū, & quia perfectiſsimus, & huiuſmodi. ſed eam rationē adduco, quia ipſe nō ſolum penuriam paupertatis, ſed etiam eius opprobrium aſſumpſit. Nā noſtra paupertas, quia volūtariè aſſumpta eſt, & pro amore Dei, virtuoſa reputatur, & eſt, & ideò non opprobrioſa, ſed honorifica reputatur, etiā apud malos: ipſius verò non ſic, non enim cognoſcebatur, & neſciebatur, q̃ volūtariè pauper eſſet, ſed neceſſaria paupertas parit opprobrium, & contemptum. Cum ergo eſſet abſq; domo, & poſſeſsionibus, & omni huiuſmodi ſubſtantia, ſcientibus vniuerſis magis habebatur contēptui, huiuſmodi enim pauperes ab omnibus cōculcantur, & ſi ſapiētes ſunt, non creditur eis, ſi nobiles, nihilominus deridētur, & contemnuntur, immò quod plus eſt, & nobilitas, & ſapientia, & probitas, & omnis virtus in reputatione hominū videtur in eis extincta, deijciuntur enim quaſi ab omnibus, vt nec amicitiæ antiquæ, nec ſanguinis vincula proſint eis, vt plurimum, cū omnes tales amicos, vel conſanguineos habere recuſent. Vides benè, quomodo nec eius paupertati æquiparari, nec eum imitari potes, in tam profundæ paupertatis, & humilitatis abiectione. Propterea non ſunt contemnendi pauperes mundi, qui ipſum Dominum repręſentant. Igitur deſiderabilis eſt multum hæc virtus paupertatis, & maximè à nobis qui eam promiſimus. Ipſam itaque propterea omni reuerentia, & deuotione obſeruare curato. Si verò etiam vis Bernard. audire, attende quid de ipſa loquitur. Imitemur quoad poſſumus eum, qui dilexit ſic paupertatē, vt quāuis in manu eius eſſent fines terrę, tamen non habuit vbi caput ſuū reclinaret, ita vt diſcipulos adhærentes ei, legimus fame compulſos, ſpicas manibus confricaſſe, cū per ſata tranſirent. Idem inquit. Cur ipſe ſaluator cuius eſt aurum pariter & argentum, ſacram in ſuo corpore dedicat paupertatem? Aut certè cur paupertas ipſa, tam ſolicitè enarratur ab Angelo? Hoc (inquit) vobis ſignum, inuenietis infantem pannis inuolutum. In ſignum poſiti ſunt panni tui Domine Ieſu, ſed in ſignū cui à multis vſque hodie contradicitur. Exemplum dedit nobis, vt & nos ita faciamus. Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quàm ſtola linea, licet oneri ſit illa, hæc honori. Idem. Verè magna abuſio, & nimis magna, vt diues velit eſſe vermiculus vilis, propter quem Deus maieſtatis, Dominus Sabbaoth voluit eſſe pauper. Idem. Non paupertas virtus reputatur, ſed paupertatis amor. Amicitia pauperum, regum amicos conſtituit, amor paupertatis Reges. Regnum cœlorum deniq; pauperum eſt, Beatus qui poſt illa nō abijt, quæ poſſeſſa onerant, amata inquinant, amiſſa cruciant. Hucuſq; Bernar. Habes igitur Apoſtolorum exemplo, & auctoritatibus Beati Bernar. prædictis, & in alijs poſitis ſuprà, de natiuitate Domini, & de ſermone ipſius in monte, qualiter paupertatem, tanquam virtutem excellentiſsimam debes affectare. Sed de abſtinentia, & contra guloſitatem quid dicemus? quæ ſimiliter in hoc exemplo relucet. Et quidem de iſtis virtutibus tractare, præter principale propoſitum eſt, maximè propter multiplicitatem auctoritatum, ſed quia vtilitatem tuam conſidero, quæ in talibus nec experta es, nec apta doceri, nec in quibus legas habeas libros, ideò ſtudioſè tibi ſcribo de ipſis, vt ſaltem per hunc modum innoteſcat tibi virtutum natura, in quibus earum magiſtrum, cuius vitam principaliter inquirimus, valeas imitari. Contra gulam igitur ſcire debes, multum eſſe inſiſtendum, & bellum continuum eſſe, ſed omnino vitandam. Multum quidem ſancti patres, & qui ſpiritualibus exercitijs diditi fuerunt, in hoc ſtuduerunt. Contra quam audi quid dicat Bernard. Vnde hæc tanta puſillanimitas, & abiectio tam miſerabilis, vt egregia natura, capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni Dei, vtpotè cuius ſit inſpiratione condita, ſimilitudine inſignita, cruore redempta, fide dotata, ſpiritu adoptata, miſeram non erubeſcat, ſub putredine hac corporeum ſenſuum gerere ſeruitutem. Meritò planè, nec eos quidem

Marginal notes:

Quomodo paupertatem aſſequi tenearis Virgo, in monaſterio Profeſſa.

Nota quo modo attendi debeat neceſsitas in profitente paupertatem.

Nota omnia.

Ser. 4. de Aduen.

Ser. 4. de Nat. Do.

Ser. 3. de Reſur.

In Epi. ad ducem cōradum.

Ser. ad clericos. c. 13.

quidem apprehendere poteſt, quæ talẽdeſerens ſponſum, tales ſequitur amatores. Inſanus ſiquidem labor parere ſterilem, quæ non parit, & viduæ benefacere nolle, omittere curã carnis, agere in deſiderio, impinguare cadauer putridum, quod paulò poſt vermiũ eſca futurum, nullatenus dubitas. Huc uſque Bern. Habes igitur quomodo vitanda eſt guloſitas, ſed condeſcenderẽ poſſumus corpori ad neceſsitatem ſuam, & ſanitatem. Vnde idem Bern. ſic dicit.

In ſer. be. cap. 34.

Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei ſolùmodo debeamus, ſanitas Nihil autem vltrà ei dandum eſt, nihil quærendum, ſed hoc termino obligandum, & firmandum eſt, cum fructus eius nullus ſit, & mors ſit finis illius. Quod ſi voluptati ſeruitur, non ſanitati, hoc de natura non eſt, ſed ſub natura, quæ morti manus dat, cum magiſtram cõſtituit voluptatem. Inde etiam eſt, quod multi ad tam beſtiales impetus deſcenderunt, vel (vt dicam verius) ceciderunt, voluptatẽ præferant ſanitati, vel illis epulis ſæpiſsimè voluptentur, quas ſciunt difficiles, & acutiſſimas ſubſequi paſsiones. Sicut aũt corporis neceſsitas eſt ſanitas, ita cordis neceſsitas eſt puritas, quo turbato oculo nõ videbitur Deus, & cor humanũ ad hoc factũ eſt, vt ſuum videat creatorem. Si verò ſanitati corporis ſolicita eſt prouidenda cuſtodia, puritati cordis tanto eſt ſolicitior impendenda, quanto pars iſta dignior illa conuincitur.

Ser. 66. ſuper Cant.

Item. Suſpitionem generat mihi obſeruatio iſta ciborũ, verũ tñ ſi de regula medicorũ hoc profers nobis, nõ reprehẽdimus curã carnis, quam nemo vnquã odio habuit. Huc uſq; Ber. Hoc tñ faciendũ nõ eſt ſuperſticioſè, vel nimis curioſè, vel vltrà, quã expediat. Vnde qñ nõ habemus actu impedimentũ corporale, ꝓp ꝙ appetamus vel fugiamus ciborũ obſeruantiam, illã tenere ac phyſicè viuere nõ debemus. Vnde idem Ber.

Ser 4. ſuper Cant.

Vides ne ſentẽtia magiſtri mei carnis ſapientiam cõdemnari, per quã vtiq;, aut in luxum voluptas diſſoluitur, aut ipſa quoq; valetudo corporis, vltrà quã oportet appetitur. Et poſt. Quid verò prodeſt tẽperare a voluptatibus, & in inueſtigãdis diuerſitatibus cõplexionũ, ciborumq; varietatibus exquirendis quotidianã expendere curã? Legumina (inquit) vẽtoſa ſunt, caſeus ſtomachũ grauat, lac capiti nocet, potũ aquæ nõ ſuſtinet pectus, caules nutriunt melancoliam, coleram autẽ pori accẽdunt, piſces de ſtagno, aut de lutoſa aqua meæ penitus cõplexioni nõ congruunt. Quale eſt hoc vt in tot fluuijs, agris, hortis, cellarijsve, reperiri vix poſsit ꝙ comedas? puto te quæſo monachum eſſe nõ medicũ, nec de cõplexione iudicãdũ, ſed de profeſsione. Parce obſecro primũ quieti tuæ, parce deinde labori miniſtrantiũ, parce grauamini domus, parce cõſcientiæ, conſcientiæ dico, non tuæ, ſed alterius, illius videlicet qui prope te ſedens, & edens quod ſibi apponitur, de tuo ſingulari ieiunio murmurat, ſcandalum quippe ei eſt, aut tua odioſa ſuperſtitio, aut duritia quam fortè putat illius qui tibi habet prouidere.

Cant. 3.

Fruſtra quidẽ ſibi blandiuntur de exemplo Pauli hortantis diſcipulum non bibere aquam, ſed modico vti vino propter ſtomachũ, & frequentes ſuas infirmitates, quia attendere debent primum quidem Apoſtolum minime ſibi ipſi rem iſtiuſmodi ſuadere, ſed neque diſcipulum æquè expetere ſibi. Deinde non monacho hoc intimari, ſed Epiſcopo, cuius vita tenere, & adhuc naſcenti Eccleſiæ pernéceſſaria eſſet. Timot. hic erat. Da mihi alterũ Timotheum, & ciba etiam ſi vis auro, & pota balſamo Cęterum tu tibimetipſi diſpenſas miſertus tui. Suſpecta eſt mihi fateor tuæ ipſius vitæ diſpẽſatio, & vereor tibi illudi ſub tegmine, & nomine diſcretionis à carnis prudentia. Id te ſaltem volo eſſe admonitum, vt ſi tibi auctoritas Apoſtoli placet de bibendo vino modico, quod ille aiunxit non prætermittas. Huc uſque Berna. Habes igitur ex prædictis auctoritatibus, ſanitati corporis poſſe intẽdi, ſed à ſuperſticioſa obſeruatione ciborum cauendum. Sed quid de abſtinentia? Audi non me, ſed Bern. eundem, qui ſic dicit.

Ser. 3. de Aſcen.

Non enim ſpiritus, & caro, ignis, & tepiditas in vno domicilio commorantur, præſertim cum tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitũ prouocare. Si enim Apoſtoli carni adhuc dominicæ adherentes, quæ ſola ſancta, quia ſanctus ſanctorum erat, ſpirituſſancto repleri nequiuerunt, donec tolleretur ab eis, tu carni tuæ quæ ſordida eſt, & diuerſarum ſpurcitiarum fantaſijs repleta, aſtrictus & conglutinatus illum meraciſsimum Spiritum non te poſſe putas ſuſcipere, niſi iſtis carnalibus conſolationibus funditùs renunciare tentaueris? Reuera cũ incœperis, triſtitia implebit cor tuum: ſed ſi perſeueraueris, triſtitia conuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, voluntas renouabitur, vel noua creabitur, vt omnia quæ prius difficilia, immò impoſsibilia videbantur, cum multa percurrãtur dulcedine, & auiditate.

Ser. 66. ſuper Can.

Item. Non redarguimus Paulum, quod caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutem redigit, abſtinendo à vino, quia in vino luxuria eſt, aut ſi modico infirmus vtatur, iuxta conſiliũ Apoſtoli, abſtinebo à carnibus, ne dum nimis nutriã carnem, ſimul & carnis nutriam vitia. Panem ipſum cũ menſura ſtudebo ſumere, ne onerato ventre ſtare ad orandũ tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta, quod panẽ meum comederim in ſaturitate. Sed nec ſimplici quidem aqua ingurgitare me aſſueſcã, ne diſtenſio ſanè ventris vſq; ad titillationem pertingat libidinis.

1. Cor. 9. Eph. 5. Hier. 44.

In Epi. ad Rober.

Idem. Vinũ & ſimilia, mulſum, & pinguia, corpori militãt, nõ ſpiritui, frixuris nõ anima ſaginatur, ſed caro. Piper, zinziber, ciminum, ſaluia, & mille hmõi ſpecies ſalſamentorũ, palatũ quidem delectant, ſed libidinẽ accendũt, prudẽter ſobrieq; conuerſanti, ſatis eſt ad omnẽ cõdimentũ, ſal cũ pane, & ſame, qua ſola nõ expectata neceſſe eſt alias atq; alias, de neſcio quibus ſuccis extraneis conficí permixtiones, quæ videlicet palatũ reparẽt, gulã prouocent, & excitẽt appetitũ.

In Epi. ad fra. de mõte Dei.

Idẽ. Vbi cœperit ſpiritus reformari ad imaginẽ conditoris ſui, mox etiã refloreſcẽs caro, ex voluntate ſua incipit ad reformationẽ ſpiritus reformari: nã etiam ad ſenſum ſuũ incipit eam delectare, quicquid delectat ſpiritũ. Inſuper & pro multiplici defectu ſuo, ex pœna peccati multipliciter ſitiens ad Deũ, nõnunquã etiam contẽdit præcedere rectorẽ ſuũ. Delectationes. n. non perdimus, ſed mutamus à corpore ad animã, à ſenſibus ad conſciẽtiã. Panis ſurſureus, & ſimplex aqua, oleũ vel legumina ſimplicia, nequaquam res delectabiles ſunt, ſed in amore, & æternę delectationis deſiderio ventri bene morigerato, gratãter ex his ſatisfacere poſſe notũ eſt. Valde delectabile eſt, ꝙ millia pauperũ ex his, vel ex aliquo horũ delectabiliter ſatisfaciũt naturę. Facillimũ quippe, & delectabile eſſet, adiuncto Dei amoris condimẽto, ſecundum naturam viuere, ſi inſania nos viuere permitteret, qua ſanata, ſtatim arriderẽt naturalibus natura. Eodem & de labore ruſticus duros habet humores, fortes lacertos: exercitatio hæc facit, ſi in ea cum tempore inoleſcit, volũtas facit vſum, vſus exercitiũ, in omni labore vires ſubminiſtrat. Huc uſq; Ber. ex his auctoritatibus cõſtat apertè, abſtinẽtiã plurimũ cõmendabilẽ oĩno eſſe faciẽdã. Eam nãq; tã antiqui patres quã B. Frãc. ac duciſſa tua B. Clara, vt in eorũ vita arctiſsimè ſeruauerũt.

In trib. caſib. temperanda eſt abſtinẽtia

Videtur tñ ſecũdũ eundẽ Ber. in tribus caſibus abſtinentia temperãda. Primus cũ fieret cõtra voluntatẽ prelati, hoc. n. nullo modo fieri debet. Secundus quãdo fieret cum notabili ſcandalo ſociorũ, magis. n. confert ad exercitiũ ſpirituale ex charitate vti vita communi, quàm ex ſcandalo fratris, ſupra vitam communem ſpiritualem abſtinentiam exhibere. Tertius caſus eſt, quando fieret vltra corporis poſsibilitatẽ nam indiſcreta abſtinentia, non virtutis, ſed vitij eſſe

Ser.19 ſuper.Cant. perhibetur. Vnde de his ſic dicit Bernar. Non vultis
contenti communi vita, nõ ſufficit vobis regulare ie-
iunium, non ſolennes vigiliæ, non impoſita diſciplina,
non menſura quam vobis partimur in veſtimentis, vel
alimentis, priuata præſertis communibus. Qui curam
ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis nos in-
tromittis? Nam illam, qua toties Dominum conſciẽ-
tijs veſtris teſtibus oſtendiſtis, propriam, ſcilicet vo-
luntatem veſtram, ecce nunc iterum magiſtrum ha-
betis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, ra-
tioni acquieſcere, non obtemperare ſanctorum con-
2. Cor.12. ſilio vel exemplo, non obedire nobis. An neſcitis, quia
Angelus Sathanę multoties transfigurat ſe in angelum
lucis? Sapientia eſt Deus, & vult ſe amari, non ſolum
dulciter, ſed ſapienter. Vnde Apoſt. Rationabile (in-
Rom.12. quit) ſit obſequium veſtrum. Alioquin facillimè zelo
tuo ſpiritus illudet erroris, ſi ſcientiam negligas, nec
habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad
tollendã de corde dilectionem, quam ſi efficere poſsit
vt incaute, & non cũ ratione ambuletur. Idem. Videas
Ser.33.ſuper.Cant. proh pudor, illos importune ſuperflua quęritare, qui
prius neceſſaria obſtinatiſsime recuſabant, quamquam
ij qui in ſua fortè inuicti obſtinatione perdurant, in-
diſcretius abſtinẽtes, & ſingularitate notabili contur-
bantes eos, cum quibus habitare debent vnius moris
in domo, haud ſcio ſane an ſe æſtiment pietatem reti-
nere, cũ huiuſmodi mihi videtur & longius abieciſſe.
Nam ſapientes qui in oculis ſuis decreuerunt, apud ſe,
nec cõſilio acquieſcere, nec pręcepto, videant quid re-
ſpondeant, nõ mihi, ſed dicẽti, quoniã quaſi peccatum
ariolãdi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatrię nolle
1.Reg.15. acquieſcere. Præmiſerat autem, quia melior eſt obe-
dientia, quàm victima, & auſcultare magis quàm of-
ferre adipem arietum.i.abſtinentiã cõtumaciũ. Idem.
Ser.64.ſuper Cant. Quid illud ꝙ nos quoque toties in domo iſta & tam
grauiter inquietat, notabilẽ loquor quorũdã qui inter
nos ſunt ſuperſticioſamq; abſtinẽtiam, ex qua ſe om-
nibus ſibiq; oẽs moleſtos reddunt, quomodo nõ hęc
ipſa diſcordia tã generalis, & ſuę illius conſciẽtię diſsi-
patio eſt, & ꝙ in ipſo eſt grãdius vineæ huius, quàm
plantauit dextera Domini, noſtrę.ſ. omniũ vnanimi-
Matt.18. tatis demolitio. Vę homini per quẽ ſcandalum venit.
Qui ſcandalizauerit (inquit) vnũ de his puſillis, durum
eſt ꝙ ſequitur, quanto duriora meretur, qui tantam, &
Ser.3.de circunc. tam ſanctã multitudinẽ ſcãdalizat? Duriſsimũ prorſus
iudiciũ portabit, quicunq; eſt ille. Id: Illis qui ad deuo-
tionis gratiã peruenerũt, vnũ dr̃ reſtare periculũ, & om
nino timẽdũ eis à dæmonio meridiano. Ipſe.n. Satha-
2.Cor.11. nas transfigurat ſe in Angelũ lucis. Hoc eſt ergo timẽ-
dum ei, qui tanta dilectione omnia facit, ne dũ ſequitur
affectionem, corpus deſtruat per immoderatam exer-
citationẽ, ac deinde neceſſe habeat nõ ſine magno ſpi-
ritualis exercitij detrimento, circa debilitati curã cor-
poris occupari. Ergo ne incurrat, qui currit, illuminari
neceſſe eſt lumine diſcretionis, quę vtiq; mater eſt vir-
Diſcretio, cõſummatio perfectionis virtutumque mater eſt. tutum, & conſummatio perfectionis. Hæc nimirum
docet, ne quid nimis, vel minus fiat, atq; hęc eſt octaua
dies in quo circunciditur puer, quia diſcretio vera cir-
cuncidit vt ne plus, nec minus fiat, nam & qui nimius
eſt, fructum boni operis abſcindit nõ circuncidit, ſicut
qui tepidus eſt, minus facit. In hac igitur die nomẽ im-
ponitur, & nomen ſalutis, nec de eo qui ſic cõuerſatur
dubitẽ dicere, ꝙ ſuam ipſius ſalutẽ operetur. Vſque ad
hunc.n. diẽ dicere poſſunt Angeli, qui nouerũt ſecreta
cæleſtia, ſed ego nũc primũ ei fiducialiter nomẽ ſalutis
impono. At vero, quia oĩno rara iſta auis eſt in terris,
In Epi ad fratres de mõte Dei circa medium. huius diſcretionis locũ, fratres, ſuppleat virtus obediẽ-
tia, vt nec plus, vel minus, vel aliter quàm imperatum
ſit faciatis. Idem. Sunt corporis exercitia in quibus ne-
ceſſe eſt corpus laborare: ſicut ſunt vigiliæ & homini,

quę quidẽ ſpiritualia nõ impediunt, ſed adiuuat, ſi cum
ratione & diſcretione fiant. Quæ ſi ex indiſcretionis
vitio ſic agãtur, vt deficiẽte ſpiritu, vel languente cor-
pore ſpiritualia impediant, qui ſic eſt, corpori ſuo tulit
bonum affectũ, ſpiritui affectũ, proximo exemplum,
Deo honorẽ, ſacrilegus eſt, & omniũ horũ in Deum
reus, nõ ꝙ ſecũdũ ſenſum Apoſtoli nõ videatur etiam
humanum hoc, & nõ deceat, & non iuſtũ ſit caput ali-
quando dolore in ſeruitio Dei, ꝙ olim ſæpè vſque ad
dolorem laborauit in vanitate ſæculi, eſurire ventrem
vſq; ad rugitũ, qui ſæpè repletus eſt vſq; ad vomitum,
ſed modus in omnibus eſt habendus. Affligendum eſt
corpus aliquãdo, ſed non cõterendũ. Nam etiã corpo-
ralis exercitatio ad modicũ quidem valet, & pietas ad
omnia vtilis eſt, propter ꝙ modicũ hoc eſt, nõ in con-
cupiſcentijs ſed tamen cura eſt carnis agenda, agenda
vero eſt ſobriè, & cum quadam ſpirituali diſciplina,
neque in modo, neq; in qualitate eius, neq; in quãtitate
appareat aliquid, ꝙ nõ deceat ſeruum Dei. Hnc uſque
Bern. Sed vt virtus diſcretionis tibi melius innoteſcat,
audi breuiter quid de ipſius cõmendatione dicat idem
Bern. Virtus ſiquidẽ diſcretionis abſq; feruore chari- Pſal.118.
tatis iacet, & feruor vehemẽs abq; temperamẽto præ-
cipitat. Ideoq; laudabilis cui neutrũ deeſt, vt feruor di-
ſcretionẽ erigat, & diſcretio feruorẽ regat. Idẽ: Diſcre-
tio quidẽ virtuti ordinẽ ponit, ordo modũ tribuit, &
decorẽ etiã, & perpetuitatẽ. Deniq; ait. Ordinatione 1.Tim.5.
tua perſeuerat dies, diẽ virtutẽ appellans. Eſt igitur di- Diſcretio quid.
ſcretio non tã virtus quã quędã moderatrix, & auriga
virtutũ, ordinatrixq; affectuũ, & morũ doctrix. Tolle
hanc, & virtus vitiũ erit, ipſaq; affectio naturalis, in per
turbationẽ magis cõuertetur, exterminiumq; naturę.
Huc uſq; Bern. Habuiſti igitur ex prędictis, quomodo
in hoc diſcipulorũ exemplo deſtruitur ſuperfluitas, &
guloſitas. Sed quõ pompa mũdi etiã deſtruatur nondũ
tibi dixi, ꝙ tñ proſequi nõ intendo, ſed nec ex toto o-
mittẽs, ſed hoc dicere ſufficere puto ad præſens: ꝙ hoc
exẽplo renouata videtur primæ ætatis bta ſimplicitas,
in qua erant hoĩes cõtẽti fructibus arborũ, & radicibus
herbarũ, & ſimplici aqua. Si igitur ſic hodie fieret, nõ
indigeremus molendinis, nec clibanis, nec vtenſilibus,
& apparatu rerum, nec ſuppellectili varia & põpoſa,
in quibus humanũ genus eſt inextricabiliter intricatũ.

FERIA QVINTA.

De miniſterio Marthæ & Mariæ. Item de ordine contemplationis, & quod duas habet partes. Cap. 45.

CVm quadam vice Dominus Ieſus iret Betha-
niam ad domũ Marthæ & Marię, ipſę toto affe-
ctu diligentes eũ, reuerenter ac multũ alacriter Luc.10.
ſuſceperunt eundẽ. Et Martha quidẽ ſoror Marię ſe in
continẽti parauit, ad refectionẽ honorabilẽ ei, & diſci-
pulis procurandã; Maria vero ad pedes Domini ſe po-
ſuit. Et cũ Dominus nolẽs exiſtere ocioſus, more ſuo
loqueretur verba vitę ęternę, ipſa oculis, & auribus in
eum intẽta, iucundabatur in verbis ſuis, vltrà quã dici
poſsit, nec quicquã aliud cogitabat. Martha vero mo-
leſtè hoc tulit, & eã compelli à Domino ad laborãdum
ſecũ in miniſterio poſtulauit, ſed contrariã ſentẽtiã re-
portauit, & Mariã optimã partẽ elegiſſe audiuit. Maria
vero quę verbis Dei quieſcebat, ad clamorem ſororis,
quaſi à ſomno euigilãs, de quiete ſua timuit, & facie in
clinata in terrã ſiluit. Sed poſt Domini reſpõſionẽ ſe-
curius, & iucũdius ſedit. Deinde parata refectione, &
Domino ceſſante loqui, cõtinuo ſurgit, aquã manibus
eius parat, & deinceps eidem ſemper aſsiſtens, fideliſ-
ſime ſeruit. Conſpice bene Dominum ingredientem,

& illas

& illas ipſum lætiſsimè ſuſcipientes, & deinceps alia in prædictis eorum actibus, quia pulcherrima ſunt. Scire autem debes, quòd per iſtas duas ſorores, dicunt ſancti duplicem vitam intelligi, ſcilicet actiuam, & contemplatiuam. De quibus tractare longa materia eſt. Sed quia tibi expedire credo, non longum tractatum habere, tamen tibi aliqua inde ſcribam, tum quia beatus Bernar. in diuerſis locis ipſum copioſiſsimè tractat, tũ quia vtiliſsimus, ſpiritualiſsimus, ac valde neceſſariua eſt. Nam ſecundum prędictam duplicem vitam continuè viuimus, & qualiter nos viuere oportet ignoramus frequenter, quod eſt magnum periculum, & iactura non leuis, pręcipue religioſam vitam gerentibus. Vita actiua habet duas partes. Eſt igitur vita actiua quæ deſignatur per Martham. Sed actiuæ vitæ ſicut ex dictis Bernar. colligere poſſum, duæ ſunt partes. Prima pars qua quis ſe exercet ad ſuam principaliter vtilitatẽ corrigendo ſe, emẽdando à vitijs, & informando virtutibus. Et id idem ſecundario fit ad vtilitatem etiam proximi per opera iuſtitiæ, & obſequia pietatis, & charitatis. Secunda pars eius eſt, quomodo quis Principaliter ſuum exercitium confert in vtilitatem proximi, quamuis ad ſuum etiam maius meritũ vt alios regendo, docendo, & adiuuando in animarum ſalutem, vt faciunt prælati, & prædicatores, & huiuſmodi. & inter has duas partes vitę actiuę eſt vita contemplatiua, vt iſtæ ſit ordo, ꝙ primò quia ſe exerceat, & laboret in oratione, & ſacrarum ſtudio literarum, & alijs operibus bonis, & obſequijs in conuerſatione, quaſi corrigendo ſe à vitijs, & acquirendo virtutes. Secundò quieſcat in contemplatione, ſolitudinem mentis quærens, & ſoli Deo vacans toto poſſe: Tertiò per prædicta duo exercitia, virtutibus, & vera ſapientia imbutus & illuminatus, & ſeruidus effectus, ad aliorum ſalutem intendat. Primò igitur (vt tetigi) oportet, quod in prima actiuę parte, mens expurgetur, depuretur, & roboretur per exercitia virtutũ, deinde in cõtemplatiua informetur, illuminetur, & inſtruatur poſtea confidenter poteſt ad aliorum profectus exire, vt eos poſsit adiuuare. Quod autẽ iſte ſit ordo rectius, iſtis auctoritatibus probatur, & primò, ꝙ prima pars actiuæ præcedat contemplatiuam.

Actiua præcedit contẽplatiuam. Cap. 46.

Ser. 5. de aſſum. Vir. Dicit enim Bernard. Intrauit Ieſus in caſtellum: hę duę ſorores Martha & Maria, id eſt operatio & intellectus exceperunt illum. Ieſus autẽ cum ad illas venit, duo conferi congruẽtia ſingulis, virtutẽ, & ſapientiam: virtutem operationi, ſapientiam intellectui. 1. Cor. 5. Vnde & ab Apoſtolis prædicatur Dei virtus, & Dei ſapientia. Sed quid eſt quod intrantem eum Martha excipit, diſcurrit, & miniſtrat? Maria vero ſecus pedes ſedens ingreſsi, in eius verbum cor ſuſpendit, niſi quia prius eſt actio, poſtea vero cõtẽplatio? Quiſquis enim ad intelligentiam peruenire deſiderat, profecto neceſſe eſt, vt prius per opera bona ſe diligenter exerceat, ſicut ſcriptum eſt. Eccle. 1. Fili cõcupiſcens ſapiẽtiam; cõſerua iuſtitiam, & Deus prębebit illam tibi. Et alibi. Pſal. 118. A mãdatis tuis intellexi, & fide purgans corda eorum. Qua fide? Fide per dilectionem operante. Idem, Ser. 46. ſuper Can. En fortè appetis & ipſe contemplationis quietem, & benefacis, tantum ne obliuiſcaris flores, quibus lectulum ſponſæ legis ſparſum. Ergo cura & tu tuum ſimiliter circũdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio, tanquam flore fructum ſanctum ocium præuenire, alioquin delicato ſatis ocio dormitare voles, ſi nõ exercitatua quieſcere appetas, & Lyæ fœcũditate neglecta, ſolis cupias Rachel amplexibus oblectari. Sed & præpoſterus ordo eſt ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum, cum dicat Apoſtolus. 2. Theſ. 3. Qui non laborat, non manducet. Pſal. 118. A mandatis tuis intellexi (inquit) vt ſcias niſi propter obedientiæ mandatorum cõtemplationis guſtum penitus nemini deberi. Non igitur putes de proprio amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorum ve traditionibus præiudicium nullatenus faciendum. Alioquin nõ dormiet tecũ ſponſus in lectulo tuo. Illo præſertim quem tibi pro obedientiæ floribus, cicutis ac vrticis inobedientiæ a⁓erſiſti, propter quod nõ exaudiet orationes tuas, vocatuſq; nõ veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam ſui tantus obedientiæ amator, qui mori quàm non obedire manſueuit. Sed neque approbat iuæ contemplationis inane ocium, qui dicit per prophetam. Hier. 5. Laboraui ſuſtinens, ſignans tempus quo exul cœlo, & patria ſummæ quietis, operatus eſt ſalutem in medio terræ: & paulo pòſt. Miror valde impudẽtiã aliquorũ, qui inter nos ſunt, qui cum omnes nos ſua ſingularitate tractauerint, ſua impatientia irritauerint, ſua inobedientia coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum conſcientiæ lectulum, omni orationum inſtãtia totius puritatis Dominum inuocare. At cum extenderitis (ait) manus veſtras, auertam oculos meos, & Iſa. 1. cum multiplicaueritis orationem, non exaudiã. Quid enim lectulus non eſt floridus, magis autem & putridus eſt, & tu illuc regem glorię trahis? Ad pauſandum hoc facis, an ad cauſandum? pergis ergo tu tota die expandere ad Deum tuum manus tuas, qui fratres, tota die moleſtas, vnanimiter mpugnas ab vnitate te ſeparas? Et quid vis me facere, inquit? profecto vt primò quidem emendes conſcientiã ab omni iniquitate iræ, & diſcreptationis, & murmuris, & liuoris, & quicquid omnino aduerſari cognoſcitur, aut paci fratrum, aut obedientiæ ſeniorum, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deinde etiam circõdare tibi flores bonorum quoruncunque actuum, & laudabilium ſtudiorum, atque odoramenta virtutum, id eſt quæcunque ſunt vera, quæcunque iuſta, quęcunque ſancta, quecunque amabilia, quęcunque bonę famę, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinę. Hęc cogitare, in his te exercere curato. Ad iſtiuſmodi ſecurè vocabis ſpõſum, quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere poteris, & tu quia lectulus noſter floridus, redolente nimirũ conſcientia pietate, ſed pacem, ſed manſuetudinem, ſed iuſtitiam, ſed obedientiam, ſed hilaritatem, ſed humanitatem. Hæc Bernardus. Ex prędictis apparet, quomodo pars actiuæ quã vocauit primam, pręcedit cõtemplatiuam.

De oratione. Item ſeptem quæ præcedunt bonum doctorum. Cap. 47.

Sequitur videre, qualiter contemplatiua pręcedit actiuam in ſecunda parte ipſius, & ſic contemplatiua ſtat in medio inter ipſas duas partes actiuæ. Dicit igitur Bernard. Sane cauendum eſt, aut dare ꝙ nobis accepimus, aut quod erogandum accepimus retinere. Rẽ profecto Chriſti retines tibi, ſi (verbi cauſa) plenus virtutibus cũ ſis, foriſq; nihilominus donis ſciẽtię, & eloquẽtiæ adornatus, metu forte, aut minus diſcreta humilitate verbũ bonũ ꝙ poſſet prodeſſe multis: inutili, immò damnabili ligas ſilẽtio, certe maledictus, ꝙ frumẽta abſcõdis in populis. Rurſum ꝙ tuum eſt ſpargis, & perdis ſi priuſquã infundaris, tu totus ſemiplenus feſtinas effundere, cõtra legẽ arãs in primogenito bouis, & ouis primogenitũ tõdẽs. Nimirũ vita, atque ſalute, quam alteri das, te fraudas, dum ſana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lætali apoſtemate turgens interis. Quamobrem ſi ſapis, concham te exhibebis, & non canalem. Hic ſiquidem pene ſimul recipit, & refundit, illa vero donec impleatur expectat, & ſic quod ſuperabundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam fecit

deteriorem. Et infra. Cæterum tu frater, cuius firma
ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc aut
nulla eſt, aut adeo tenera, aut arundinea, quod omni
flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur
doctrinæ vento, immo cui tanta eſt charitas, & vltra
mandatum, quidem diliges proximum tuum plus
quam teipſum, & rurſum tantilla, vt contra manda-
tum fauore liqueſcat, pauore deficiat, perturbetur
triſtitia, auaritia contrahatur, protrahatur ſuſpitione,
ambitionibus inquietetur, conuitijs exagitetur, curis
euiſceretur, honoribus tumeat, liuore tabeſcat, tu (in-
quam) in proprijs teipſum ſentiens, quanam dementia
quæſo, aliena curare, aut ambis aut acquieſcis? Sed audi
2. Cor. 8. quid cõſulat cauta, vigilq; charitas. Nõ vt alijs (inquit)
Eccleſ. 7. ſit remiſsio, vobis autẽ tribulatio, ſed æqualitate. Noli
Roma. 13. nimium eſſe iuſtus. Sufficit vt diligas proximum tuum
tanquam teipſum: hoc quippe eſt ex æqualitate. Imple
te prius, & ſic curato effundere. Benigna prudenſque
charitas affluere cõſueuit, non effluere. Fili mi ne per-
fluas, ait Salamon. Et Apoſtolus. Propterea (inquit) de
Hebr. 2. bemus intendere his quæ dicuntur, ne fortè perflua-
mus. Quid enim tune Paulo ſanctior? ſapientior Sa-
lomone? ſed iam audire quæ & quanta ſaluti propriæ
ſunt neceſſaria, quæ & quanta infundi oporteat priuſ-
quam effundere preſumamus, accedit medicus ad vul-
neratum, ſpiritus ad animam. Quam enim non reperiat
gladio Diaboli vulneratam? quid ei primo opus eſt?
Reuera vt tumor, vel vlcus quod fortè ſupercreuit in
vulnere ante omnia amputetur, abſcindatur itaq; ferro
acuto compunctionis vlcus inueteratæ conſuetudinis.
Sed eſt acerbus dolor. Leniatur proinde vnguento de-
uotionis, quod non eſt aliud, niſi concepta de ſpe in-
dulgentiæ exultatio. Hanc continendi parit facultas, ex
victoria de peccato. Iam gratias agit, & dicit. Dirupiſti
Pſal. 115. vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Deinde ap
ponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma ieiu-
niorum, vigiliarum, orationum, & ſi qua ſunt alia pœ-
nitentium exercitia. In labore cibandus eſt cibo boni
operis ne deficiat. Quod opus ſit cibus, inde doceris.
Meus (inquit) cibus eſt, vt faciam voluntatem patris
Ioan. 4. mei. Itaque comitentur pœnitentiæ labores pietatis
opera, quæ confortant. Magnam (ait) fiduciam præſtat
Tob. 4. apud altiſsimum eleemoſyna. Cibus ſitim excitat, po-
tandus eſt. Accedat cibo boni operis, orationis potus,
componens in ſtomacho conſcientiæ quod bene geſtum
eſt, & commendans Deo. Orando bibitur vinum læ-
tificans cor hominis, vinum ſpiritus quod inebriat, &
carnalium voluptatũ infundit obliuionem, humectat
interiora arentis conſcientiæ, eſcas bonorum actuum
dirigit, & deducit per quædam animæ membra fidem
roborans, ſpem conſortans, vegetans ordinanſque cha
ritatem, & impinguans mores. Sumpto cibo, potuque,
quid reſtat, niſi vt pauſet ægrotus, & quieti contem-
plationis poſt ſudorem actionis incumbat? Dormiẽs
in contemplatione, ſomniat Dominum per ſpeculum
ſi quidem in ænigmate, non autem facie ad faciem in-
terim intuetur. Cum ſic non tam ſpectati quàm con-
iectutati idque raptim, & quaſi ſub quodam corruſca-
mine ſcintillæ tranſeuntis tenuiter vix attactu inarde-
Iſa. 26. ſcit amore, ait. Anima mea deſiderauit te in nocte, ſed
& ſpiritus meus in præcordijs meis. Talis amor zelat,
hic decet amicum, vel amorem ſponſi. Hinc neceſſe
eſt, quod ardeat fidelis ſeruus, & prudens, quem cõſti-
tuit Dominus ſuper familiam ſuam, hic replet, hic fer-
uet hic ebullit, hic iam ſecurus effundit exundans, &
erumpens, & dicens. Quis infirmatur & ego non in-
2. Cor. 12. firmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? prędicet,
fructificet, innouet ſigna, & immutet mirabilia. Non
eſt quo ſe immiſceat vanitas, vbi totum occupat cha-
ritas. Siquidem plenitudo legis & cordis eſt charitas, ſi
tamen plena. Deus denique charitas eſt, & nihil eſt in
rebus quod poſsit replere creaturam factam ad ima-
ginem Dei, niſi charitas Deus, qui ſolus maior eſt illa.
Eam nondum adeptus, periculoſiſsimè promouetur,
quantumlibet videatur alijs pollere virtutibus. Si ha- 1. Cor. 13.
buerit omnem ſciẽtiam, ſi dederit omnes ſubſtantiam
ſuam pauperibus, ſi tradiderit corpus ſuum, ita vt ar-
deat, abſque charitate, vacuus eſt: ait Pau. En quanta
prius infundenda ſunt, vt effundere audeamus. Primò
quidem compunctio. Secundò deuotio. Tertiò pœni-
tentiæ labor. Quartò pietatis opus. Quintò orationis
ſtudium. Sextò contemplationis ocium. Septimò ple-
nitudo dilectionis. Hæc omnia operatur vnus, atque
idem ſpiritus ſecundum operationem, quæ infuſio ap-
pellatur, quatenus illa, quæ efuſio dicta eſt, purè, & ob
hoc tute iam adminiſtretur, ad laudem & gloriam Do
mini noſtri Ieſu Chriſti. Item. Hæc ſiquidem vera, & Ser. 57. ſu
caſta contemplatio habet, vt mentem quam diuino per Cant.
igne vehementer ſuccenderit, tantum interdũ repleat
zelo, & deſiderio acquirendi Domino, qui eum ſimi-
liter diligat, vt ocium contemplationis pro ſtudio prę-
dicationis libentiſsime intermittat. Et rurſum potita
votis aliquatenus in hac parte, tanto ardẽtius redeat in
idipſum, quanto ſe fructuoſius intermiſſe meminerit.
Et iterum ſumpto contemplationis guſtu, valentius
ad conquirenda lucra ſolita alacriter recurrat. Cęterum
inter has viciſsitudines plerunque mens fluctuat, me-
tuens, & vehementer æſtuans, ne forte altera horum
dum ſuis affectionibus hincinde diſtrahitur, plus iuſto
inhæreat, & ſic in vtroque, vel modicum à diuina de-
uiet voluntate, & fortaſsis aliquid tale ſanctus Iob pa- Ioq. 7.
tiebatur, cum diceret. Si dormiero, dico quando con-
ſurgam? & rurſum expectabo veſperam, hoc eſt, &
quietus neglecti operis, & occupatus, perturbatæ nihi-
lominus quietis me arguo. Vides virum ſanctum inter
fructum operis, & ſomnum contemplationis grauiter
æſtuare, & in bonis licet ſemper cõuerſantem, ſemper
tamen quaſi de malis pœnitentiam agere, & Dei cum
gemitu momẽtis ſingulis inquirere voluntatem: Vni-
cum quippe in huiuſmodi remediũ ſeu refugiũ oratio
eſt, quia frequens gemitus ad Deum, vt quid quando,
& quatenus nos facere velit, aſsidue nobis demõſtrare
dignetur. Huc uſque Bernad. Pater igitur expredictis,
quomodo duæ ſunt partes actiuæ vitæ, & quomodo
inter eas eſt contemplatiua, & per conſequens & de
modo, & ordine ipſarũ. Reſtat, vt de ipſis ſingulariter
inſpiciamus. Sed de tertio membro, id eſt de ſecunda
parte actiua, qualiter ad lucrum animarum, & ad vtili-
tatem proximi ſit exeundum, non intendo tractare
quia tuus ſtatus hoc non requirit. Sufficit tibi in hoc
totum ſtudium tuum ponere, vt vitijs emẽdata ac vir-
tutibus imbuta, per primam partem actiuæ, Deo tuo
vacare poſsis per contemplatione.

De exercitio actiuæ vitæ. Cap 48.

DE ipſa ergo actiua quãuis in parte iam habueris,
& maximè in Sermone 46. Canticor. Tamen
adhuc alias eiuſdem Bernardi auctoritates ad-
ducam, vt cautius vitia fugere, ac plenius virtutes va-
leas adipiſci. Dicit itaque idem eiſdem canticis. Se- Ser. 37. ſu
minate vobis ad iuſtitiam: metite ſpem vitæ, & tunc per Cant.
de vinum illuminate vobis (ait) lumen ſcientię. Vlti-
mam poſuit ſcientiam tanquam picturam, quæ ſtatim Nſaa. 10.
habere nequeat ſuper inane, & ideò illa duo præmi-
ſit, & ſubiecit illi tanquam ſi ſolidum aliquid pictu-
ræ ſubſterneret. Securus iam intendam ſcientiæ,
ſi vitæ prius per beneficium ſpei ſecuritatem accepe-
ro. Tu igitur ſeminaſti tibi ad iuſtitiam, ſi ex vera
notitia tui euigilaſti timere Deum, teipſum humilia-
ſti, fudiſti lachrymas, eleemoſynas perfudiſti, cæte-
riſque

ſiſque pietatis actionibus mancipaſti, ſi ieiunijs, & vigilijs afflixiſti corpus, ſi pectus tunſionibus, cœlos clamoribus fatigaſti, hoc ſiquidem ſeminare eſt ad iuſtitiam. Semina ſunt bona opera, bona ſtudia, ſemina lachrymæ ſunt. Ibant enim (inquit) & flebant, mittētes
Pſal. 25. ſemina ſua. Idem in perſona ſponſæ loquentis ad ſodales ſponſi, & petentis oſculum, id eſt contemplationis exceſſum, ſic dicit. Si cura eſt ei vlla de me, Oſculetur
Ser. 9. ſuper Cant. me oſculo oris ſui, non ſum ingrata ſed amo, & en gratia ipſius multis iam annis caſtè ſobrieque viuere curo, lectioni inſiſto, reſiſto vitijs, orationi incumbo, frequēter vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animę meę, ſine querela me arbitror quātum in me eſt conuerſari inter fratres, ſuperioribus poteſtatibus ſubdita ſum, ſiue egrediens & regrediens ad imperium ſenioris. Aliena nō cupio, mea potius & me pariter dedi, in ſudore vultus mei comedo panem: Cæterum quod in his omnibus eſt, totum conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Mandata forſan vtcunque adimpleo, ſed anima mea ſicut terra, ſicut aqua in illis. Vt igitur holocauſtum meum pingue fiat, oſcu-
Ser. 17. ſuper Cant. letur me queſo oſculo oris ſui. Idem. Tu quoque ſi donū quod deſuper accepiſti nobis contubernalibus tuis libenter impartiaris, ſi te exhibeas vbiq; inter nos officioſum, ſi affectuoſum, ſi gratū, ſi tractabilem, ſi humilē, teſtimoniū habebis ab omnibus, ꝙ fragrares & ipſe vnguentis optimis. Omnis in nobis qui fraternas infirmitates tam corporum quàm animarum, non ſolum patienter ſupportat, ſed inſuper ſi licet ei, & ſi valet iuuat obſequijs, confortat alloquijs, conſilijs informat. Si hoc non poteſt propter diſciplinam, ſolicitet ſaltem orationibus, ſolicitari non ceſſet infirmo. Omnis (inquam) qui talia operatur in nobis, bonū omnino ſpargat odorem inter fratres, odorem de vnguentis optimis, balſamum in ore, huiuſmodi frater in congrega-
2. Mac. 15. tione monſtratur digito, dicunt de eo omnes. Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael, hic eſt qui multum
Ser. de ſol. Petr. & Pau. orat pro populo, & vniuerſa ſancta ciuitate. Idem. Hi ſunt magiſtri, qui à magiſtro omniū vias vitæ plenius didicerunt, & docent nos vſque in hodiernum diem. Quid igitur docuerunt, vel docēt nos ſancti Apoſtoli? Non piſcatoriam artem, nec ſcenofactoriam, vel quicquid huiuſmodi eſt, non Platonem legere, nō Ariſtotilis verſutias inuerſare, non ſemper diſcere, & nunquā ad veritatis ſcientiam peruenire, docuerunt me viuere: putas parua res ſit ſcire viuere? Magnū aliquid, immò maximum. Non viuit, qui ſuperbia inflatur, qui luxuria ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus, quoniam non eſt hoc viuere, ſed vitam confundere, & appropinquare vſq; ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, & mala pati & bona facere, & ſic perſeuerare vſque ad mortem. Dicitur vulgo. Qui bene ſe paſcit bene viuit, ſed mentita eſt iniquitas ſibi, quoniam non bene viuit, niſi qui bonum facit. Arbitror autem, quod tu qui in congregatione, es bene viuis, ſi viuis ordinaliter, ſocialiter, & humiliter. Ordinaliter tibi, ſocialiter alijs, humiliter Deo. Ordinaliter, vt in conuerſatione tua ſolicitus ſis obſeruare vias tuas in conſpectu Domini, & in conſpectu proximi; cauēs & tibi à peccato, & illi à ſcandalo. Socialiter, vt ſtudeas amari, & amare, & blandum te, & affabilem exhibere, ſupportare non ſolum patienter, ſed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum, quàm corporum. Humiliter, vt cum hæc omnia feceris, ſpiritū vanitatis ſtudeas exufflare, qui ex huiuſmodi naſci ſolet; & quantumcunque
Ad triplex malū patiendū, triplicē oportet habere prouidentiam. illum ſenſeris, nega omnino conſenſum. Sic & in patiendo malum, quoniam triplex eſt, triplicem oportet adhibere prouidentiam. Eſt enim quod à te pateris, ꝙ à proximo, quod à Deo. Primū eſt auſteritatis penitentiæ. Secundum vexatio alienæ malitiæ. Tertium flagellum correptionis diuinę. In eo quod à te pateris, debes voluntariè ſacrificare, quod à proximo patienter ferre quod à Deo ſine murmuratione, & cū gratiarū actione ſuſtinere. Hæc vſque Bernardus. Et hæc de exercitio primæ partis actiuæ ſufficiant ad pręſens.

De exercitio vitæ contemplatiuæ.
Cap. 49.

Sequitur vt de cōtemplatiua videamus, de qua ſic dicit Bernar. propterea dulciſsimus ſponſus lęuam
Ser. 52. ſuper Can. ſuam capiti ſponſæ ſuppoſuit, quatenus in ſinu eā quieſcere faceret, & dormire. Et nunc cuſtos illius dignatiſsimè, & beneuolentiſsime vigilat ſuper eam, ne adoleſcentulatum crebris minutiſque neceſsitatibus inquietata, vigilare cogatur. Non me capio præ lætitia, quòd illa maieſtas tam familiari, dulcique conſortio noſtræ ſeſe inclinare infirmitati minimè dedignatur, & ſuperna deitas animæ exulantis inire connubia nō deſpicit. Si ſic in cœlo eſſe non ambigo, vt ego in terra, ſentit pro certo anima quod continet pagina, niſi quod non ſufficit omnino iſta exprimere, quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quātum iam poteſt. Qui putas illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur vel dotatur, vt Dei brachijs amplecti ſe ſentiat, & Dei ſinu foueri, Dei cura, cuſtodia, & ſtudio cuſtodiri, ne dormiēs forte à quopiam donec vltrò euigilet, excitetur? Non eſt autem is ſponſæ ſomnus dormitio corporis. Magis autem iſtiuſmodi vitalis vigilque ſopor, ſenſum interiorem illuminat, & morte propulſata, vitā tribuit ſempiternam. Reuera enim dormitio eſt, quæ tamen ſenſum nō ſopiat, ſed abducat. Eſt & mors (quod non dubius dixerim) quoniam Apoſtolus quoſdam adhuc in carne viuentes, commendando ſic loquitur. Mortui Col. 3.
enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Proinde & ego nō abſurde ſpōſæ extaſim vocauerim mortem, quæ tamen non vita, ſed vitę eripiatur laqueis, vt poſsit dicere. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium. Inter medios nanque la- Pſal. 123.
queos in hac vita inceditur, qui vtique toties non timētur, quoties ſancta aliqua, & vehementi cogitatione anima à ſemetipſa abripitur, ſi tamen eo vſq; mēte ſecedet vt auolet, & hunc cōmunem tranſcendat vſum, & conſuetudinem cogitandi. Etenim fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur Prou. 1.
luxuria vbi nec vita ſentitur? Excedēte quippe anima, & ſi non vita, certe vitę ſenſu, neceſſe etiam eſt, vt nec vitæ tentatio ſentiatur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Vtinā hac morte Pſal. 54.
ego frequenter cadam, vt euadam laqueos mortis, vt non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, vel obſtupeſcam ad ſenſum libidinis, ad eſtum auaritię ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos, ad angores ſolicitudinum, & moleſtias curarum. Moriatur anima mea morte iuſtorū, vt nulla illaqueet iniuſtitia, nulla oblectet iniquitas. Bona mors quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius. Bona qua non corpus cadit, ſed anima ſubleuatur. verum hæc hominum eſt, ſed anima mea moriatur morte etiam (ſi dici poteſt) Angelorum, vt pręſentium memoriam excedens, rerum ſe inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, ſed & ſimilitudinibus exuat, ſitque ei pura cum illis conuerſatio, cum quibus eſt puritatis ſimilitudo. talis (vt opinor) exceſſus aut tātū aut maximè cōtēplatio dicitur. Rerū etenim cupiditatibus viuēdo nō teneri humanæ virtutis eſt: corporum verò ſimilitudinibus ſpeculādo non inuolui, Angelicæ puritatis eſt: vtrumque tamen diuinis muneris, vtrunq; excedere, vtrūq; temetipſum tranſcendere eſt, ſed longè vnum, alterum non longè.

Beatus qui dicere poteſt. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Non ſuit contentus ex ire, niſi & lõge ſe faceret, vt poſſet quieſcere tráſiliſti carnis oble-ctamenta, vt minimè iam obedias cũcupiſcentijs eius nec teneaṙis illecebris: proficiẽdo ſeparaſti te, ſed nõdũ elongaſti, niſi & irruentia vndique ſantaſmata corpo-rearum ſimilitudinum tranſuolare mentis puritate prę ualeas. Hucuſque nolitibi promittere requiem, erras, ſi citra inuenire te exiſtimas locum quietis, ſecretum ſolitudinis, luminis ſerenum, habitaculum pacis. ſed da mihi qui illuc venerit, & incunctanter fateor quieſcen-

Pſal. 114.

tem, qui merito dicat, Cõuertere anima mea in requiẽ tuam, quia Domlnus bene ſecit tibi. Atque hic vere in ſolitudine locus, & in lumine habitatio. Puto ergo in ſnlitudine hanc exiſſe ſponſam, ibique prę amœnitate loci inter amplexus ſpõſi ſuauiter obdormiſſe. i. ſpiritu exceſsiſſe, quando prohibitæ ſunt adoleſcentulę exper-

Can. 3.

geſacere illam, quoad ipſa voluerit. At illud qualiter? Non ſimpliciter neque lewi (vt aſſolet) cõmonitione prohibitę ſunt, ſed oĩno noua, & inſueta cõteſtatione, per capreas, ſcilicet ceruoſque camporum, Quo quidẽ genere ferarum videntur mihi ſatis congruentur ex-preſſæ, ſanctæ animæ exutæ cnrporibus, ſimul & qui cum Deo ſunt Angeli, nimirum propter acumẽ viſus, & ſaltus celeritatem. Vtrunque hoc ſiquldem vtriſque ſpiritibus cõuenire cognoſcimus. Nam facilè, & petũt ſumma, & intima penetrant. Quorum quoque in cam-pis deſignata conuerſatio euidenter liberos, atque ex-peditos ſignificat in contemplatione diſcurſus. Qnid ſibi vult igitur adiuratio facta per iſtos? Profecto ne inquietæ adoleſcentulæ audeant leui ex cauſa euocare dilectam à tam reuerendo collegio, cui ſbſque dubio totiens admiſcetur, quoties contemplando excedit. Pulchrè itaque horum auctoritate terrentur, à quorũ ſocietate conſtat euelli illam, ipſarum importunitate. Ponitur ſane in voluntate ipſius, & vacare ſibi, & curæ illarum intendere, prout oportere iudicauerit, cum ve-tatur excitari ab illis, quouſque ipſa velit. Nouit ſpon-ſus quanta flagret dilectione erga proximos ſponſa: & ſatis propria charitate ſolicitari matrem de perfectibus filiarũ, nec ſi vlln pacto illis ſubtracturam ſeu denega-turam, quantnm & quoties opus ſuerit: propterea que ſecurę diſcretionis eius credendam cenſuit hanc diſpẽ-ſatioonem. Hucuſque Bernardus.

De tribus generibus contemplationis.

Cap. 50.

SCire autem debes cõtemplationis tria eſſe genera, duo principalia propter perfectos, tertium additur pro imperfectis. Duorum perfectorum, ſunt con-templatio maieſtatis Dei, & contemplatio cœleſtis cu-riæ. Tertium pro incipientibus, & imperfectis eſt con-templatio humanitatis Chriſti, quã in hoc libello tibi deſcribo. Et ideo ab hac tibi incipiendũ eſt, ſi vis aſcen-dere ad maiora, aliàs non tam aſcendere quàm ruere poſſes. Vide igitur quàm neceſſaria ſit tibi huius libelli doctrina. Nunquam enim ad ſublimia Dei mente ele-uare te poſſe confidas, niſi in hac te diligenter, & longo tempore exerceas. Super hac autem materia dicit ſic

Ser. 61. ſuper Can.

Ber. Duo liqnet contemplationis genera eſſe. Vnum de ſtatn & fœlicitate, & gloria ciuitatis ſupernæ, quo vel actu, vel ocio ingens illa cœlectium ciuium occu-pata ſit mnltitudo. Alterum de regis ipſius maieſtate, æternitate, & diuinitate. Illa in materia, iſta in petra, ſed hæc quantò difficilius cauatur, tantò ſuauius quod inde eruis ſapit. & paulò poſt. Sed quia non ex omni ſe interim patre adhnc ad petram perforandam accedere Eccleſia poteſt (neque enim omnium eſt qui in Eccle-ſia ſunt ſacramenta diuinæ voluntatis inſpicere, aut ap-præhendere per ſemetipſos profunda Dei) ideo non ſolum in foraminibus petrę, ſed etiam in cauernis ma-qeriæ habitare oſtenditur. Ergo in perſectis quidam cui rimari, & penetrare arcana ſapientiæ, & puritate conſcientiæ audent, & intelligentiæ acumine poſſunt, habitant in foraminibus petræ: de reliquo in caverna maceriæ, vt qui in petra ſodere per ſemetipſos, aut nõ ſufficiunt, aut non præſumunt, in maceria ſodiant, con-tenti vel gloriam ſanctorum mente intueri. Si cui nec hoc quidem poſsibile ſit, huic ſane præpone Ieſum, & hunc crucifixum, vt & ipſe abſque ſuo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laborauit. Iudæi in his laborauerunt, & ipſe in labores infidelium introi-bit, vt ſit fidelis. Nec verẽdum quod pstiatur repulſam, qui & vocatur vt intret, ingredere (inquit) in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, &

Eſa. 2.

à gloria maieſtatis eius. Infirmæ adhuc, & inerti animę foſſa oſtenditur humus, vbi lateat, donec conualeſcat, & proficiat, vt poſsit & ipſa per ſe cauare ſibi foramina

Pſal. 21.

in petra, per quæ intret ad interiora verbi, animi vtique

† Alias itel leximus.

vigore, & puritate. Et ſi † intrauerimus foſſam, humũ illam (quæ ait) ſoderunt manus meas, & pedes meos, non erit ambigendum de ſanitate animæ vulneratæ, que in ea demorabitur. Quid enim eſt tam efficax ad curandum conſcientiæ vulnera, nec non ad purgandũ mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula medita-tio? Verum donec purgata & ſanata perfectè fuerit, non videbo qualiter illi aptari poſsit ꝙ dicitur. Oſtẽde

Cant. 2.

mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Quo modo denique faciem ſuam oſtẽdere audet, vel leuare vocem cui & latere indicitur? Abſcondere (inquit) in foſſa humo. Quare? quia non eſt pulchra facie, nec di-gna vt videatur, non erit digna videri quandiu non erit idonea videre, cum autem per inhabitationem foſſæ humi in ſanando oculo interiori tantum profecerit, vt reuelata facie ſpeculari gloriam Dei & ipſa poſsit, tunc demum quæ videbit fiducialiter iam loquitur voce, & facie placens. Placeat neceſſe eſt facies, quæ in Dei cla-ritatem intendere poteſt: neque enim illud poſſet niſi clara quoque ipſa eſſet & pura, vtique transformata in eandem quam conſpicit claritatis imaginem, alioquin ipſa diſsimilitudine reſiliret inſolito reuerberata ful-gore. ergo cum pura puram intueri poterit veritatem, tunc faciem ipſius ſponſus videre cupiet, conſequẽter & vocem audire. Hucuſqee Bern. Vides quàm neceſſa-ria ſit tibi vitæ Chriſti meditatio, nã vt ex auctoritate patet, niſi in ea depureris, nunquam ad ſublimia Dei aſcendere poteris. Vnde vigilãter, & indeſinenter exer-

Tria cõtẽplationis genera.

ceris in ea. Vidiſti etiam quomodo tria ſunt genera cõ-templationis, ſcilicet humanitatis Chriſti, cęleſtis curię ac maieſtatis diuinę. Scire autem debes, quod in quali-bet harum duo ſunt mentis exceſſus, intellectualis, & affectualis. De quibus ſic dicit Bern. Cũ duo ſint beatæ

Ser. 49. ſuper Cant.

contemplationis exceſſus, in intellectu vnus, & alter in affectu; vnns in lumine, & alter in feruore; vnus in agni-tione, alter in deuotione. Pius ſanè affectus, & pectus amore calens, & ſanctæ deuotionis infuſio etiam & ve-hemẽs ſpiritus repletus zelo, nõ plane aliunde, quàm ex cella vinaria reportãtur. Hucuq; Ber. & alijs, & in iſto.

De contemplatione humanitatis Chriſti.

Cap. 51.

Ser. 3. de Aſcen.

DIcit ergo circa hoc primum. Duo ſunt quæ in nobis purgãda ſunt. ſ. intellectus, & affectns. intellectus vt nouerit, affectus vt velit: Intelle-ctus dico tunc deprimitur cum multa cogitat, cum nõ colligit ſe circa vnam & vnicam meditationem, quæ cõcipitur de ciuitate illa, cuius participatio eius in idip-ſum. Affectiones vero quę corpore corrupto diuerſis paſsioni-

paſſionibus afficiuntur, mitigari nunquam poſſunt, ne dicam ſanari, donec voluntas vnum quærat, & tendat ad vnum: ſed Chriſtus intellectum illuminat, Chriſtus affectum purgat. Venit enim filius Dei, & tot, & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, vt non immeritò intellectus noſtrum ab omnibus mundanis rebus euocauerit, vt ſemper cogitemus, & nunquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latiſsimos nobis ad ſpaciandum intelligentię campos dereliquit, & torrens illarum cogitationum profundiſsimus eſt, Quis enim cogitare ſufficiat, qualiter rerum Deus præuenerit nos, venerit ad nos, ſubuenerit nobis, & ſingularis maieſtas voluit mori vt viueremus, ſeruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremus, & vſq; ad ſeruiliſsima opera inclinari, vt conſtitueret nos ſuper omnia ſua? vnde nobis in his veritas? vnde charitas in hoc ſæculo? neque in hoc mundo qui poſitus eſt in maligno putas erit, qui intellectũ illuminet, qui inflãmet affectũ erit, ſi conuertamur ad Chriſtum, vt velamen de cordibus auferatur. Idem. Faſciculus mirrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Et ego fratres ab ineunte mea conuerſatione pro aceruo meritorum, quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus Dei mei. Primũ videlicet infantilium illarum neceſsitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo, poſtremò periculorum in falſis fratribus conuitiorum, ſputorum, clauorum, horumque ſimiliũ, quæ in ſalutem noſtri generis ſilua euãgelica copioſiſſimè noſcitur protuliſſe. Hæc meditari dixi ſapiẽtiam, in his iuſtitiæ mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his diuitias ſalutis, in his copias meritorum, ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his ſurſum ſuauis vnctio conſolationis. Hæc me erigunt in aduerſis, in proſperis reprimunt, & & inter læta triſtitiaque vitæ præſentis via regia incedenti, tutum præbent vtrobique ducatum hincindè mala imminentia propulſando, hęc mihi mundi iudicem conciliauit, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemque figurant, dum non ſolum placabilem, ſed amicabilem. repreſentant eum qui inacceſſibilis eſt principibus, terribilis apud reges terrę. Propterea hæc mihi in ore frequenter ſicut vox ſcitis, hæc in corde ſemper ſint, Deus ſcit: hæc ſtilo meo admodum familiaria ſicut apparet, hæc mea ſubtilior interiorque philoſophia, ſcire Ieſum & hunc crucifixũ. Hucuſque Bern. Et hæc de contemplatione humanitatis ſufficiãt quia totũ hunc librũ de ipſa habes. Scire tamen debes, quòd hanc contemplationem non oportet quòd pręcedat vita actiua, quia de rebus corporalibus eſt, ſcilicet de actionibus Chriſti ſecundum humanitatem, vnde tanquam facilior non tantum perfectioribus, ſed etiã rudibus proponitur intuenda, tum quia in ea ſicut in actiua, & à vitijs purgamur, & virtutibus imbuimur, vnde hæc cum actiua concurrit. Cum igitur dicitur, ꝙ actiua debet præcedere contemplatiuam: verum eſt in alijs ſublimioribus ſuis generibus, ſcilicet cœleſtis curiæ, & maieſtatis Dei, quæ tãtum perfectis reſeruãtur, & ideò iſta de humanitate Chriſti rectius & proprius meditatio, quã cõtemplatio nominari debet. De prędictis autẽ duabus etiã per auctoritates Bern. videamus.

2. Cor. 3.
Ser. 43. ſuper. Cant.

De contemplatione cœleſtis curiæ. Cap. 52.

Ser. 62. ſuper Can.

DIcit ergo de cœleſti curia contemplanda hoc modo. Licebit vnicuique noſtrum in hoc tempore mortalitatis, nunc quidem Patriarchas reuiſere, nunc verò ſalutare prophetas, nunc ſenatui immiſceri Apoſtolorum, nunc Martyrum inſeri choris, ſed & beatorum virtutum ſtatus, & manſiones à minimo Angelo, vſque ad Cherubin & Seraphin, tota mentis alacritate percurrendo luſtrare: prout quęque ſua deuotio feret, apud quos magis afficitur immitiẽte ſibi ſpiritu prout vult, ſi ſteterit & pulſauerit cõfeſtim aperietur ei. Idem. Fœlix cuius meditatio in conſpectu Domini eſt ſemper, qui in corde ſuo delectationes dexteræ Domini vſque in finem, ſedula cogitatione reuoluit. Quid illi graue poterit videri, qui ſemper tractat mente, quòd non ſint condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiſcere poterit in hoc ſęculo nequam, cuius oculus ſemper videt bona Domini in terra viuẽtiũ, & ſemper videt æterna præmia? Quis mihi tribuat, vt omnes ſurgentes ſtetis in excelſo & videatis exultationẽ, quæ vẽtura eſt nobis à Domino? Quid enim tam bonum eſt, immò quid aliud bonum videtur, quàm in bonis animam demorari, quandoquidem adhuc corpus non poteſt? Quis enim ex vobis ſecum cogitans futuram illam vitam ſcilicet lætitiam, iucunditatem, beatitudinem, & gloriam filiorum Dei quit (inquam) talia trãquilla ſecum conſcientia voluens, non continuo de plenitudine intimæ ſuauitatis eructat, Domine bonum eſt hic nos eſſe? Non ſanè in hac erumnoſa peregrinatione, vbi corpore detinemur, ſed in ſuaui ac ſalubri illa cogitatione in qua corde verſatur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo & requieſcã? Obſecro vos fratres mei, non grauentur corda veſtra in cogitationibus ſæcularibus: exonerate obſecro corda veſtra graui mole terrenarum cogitationũ. Formate in cordibus veſtris iam non modo Patriarcharum, & Prophetarũ tabernacula, ſed omnes domos illius curiæ cœleſtis, & multiplices manſiones ſecundum eum qui circuibat, immolans in tabernaculo Domini hoſtiam vociferationis, & pſalmum illum dicens Domino. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Circuite & vos fratres cũ pietatis, & deuotionis hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas, & multas quę in domo patris ſunt mãſiones; humiliter proſternentes corda veſtra ante thronum Dei & agni cum reuerentia, ſupplicantes ſingulis ordinibus angelorum, Patriarcharũ numerum: cuneos prophetarum, ſenatum Apoſtolorum ſalutantes: conſpicientes coronas martyrum purpureis rutilantes floribus, & redolentes lilijs, choros virginum admirantes atque ad melliſluum noui cantici ſonum, quantũ pręualet infirmitas cordis erigentes auditum. Hæc recordatus ſum (Propheta loquitur) & effudi in me animã meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei. Hucuſque Bern. Et hæc de cœleſtis patrię contemplatione ſufficiant.

In ſer. 4. de Aſcen. Domini.
Matt. 17.
Pſal. 54.
Pſal. 83.
Pſal. 41.

De contemplatione maieſtatis Dei. Item quatuor ſunt genera contemplationis. Cap. 53.

Ser. 41. ſuper Can.

VEniamus autem ad ſublimiorem ad quã credo paucos attingere, videlicet ad cõtemplationem Domini. Reuertamur tamen quæ dicit Bern. vt ab eo aliqualiter introducti tentemus, ſi quãdo Dominus dignetur aliquid gratum inde percipere. Dicit ergo loquens de ſodalibus ſponſi, id eſt Angelis dicentibus, murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Aurum diuinitatis eſt fulgor. Aurum ſapientia quæ de ſurſum eſt. Hoc auro fulgentia quædam, quaſi varietatis ſignacula ſpondent ſe figuraturos, hi quibus id miniſterij eſt superni aurifices, atque internis animi auribus inſerturos, quod ego non puto eſſe aliud, quàm texere quaſdam ſpiritales ſimilitudines,

& in ipſis puriſsima diuinæ ſapientiæ ſenſata, animæ
contemplantis conſpectibus importare, vt videat ſal-
tem per ſpeculū in ænigmate, quod nondum facie ad
faciem valet vllatenus intueri. Diuina ſunt, & niſi ex-
pertis prorſus incognita quæ effamur, quomodo vide
licet in hoc mortali corpore fide adhuc habente ſtatū,
& necdum propalata perſpicui ſubſtantia luminis in-
terni, purè interdū contemplatio veritatis, partes ſuas
agere intra nos, vel ex parte præſumit, ita, vt liceat
vſurpare alicui noſtrum, cui hoc datum deſuper fue-
1.Cor.13. rit illud Apoſtoli. Nunc cognoſco ex parte. Item ex
parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, cū au-
tem diuinitus aliquid raptim. & veluti in velocitatem
coruſci luminis interluxerit menti, ſpiritu excedente,
ſiue ad tempetamentum nimij ſplendoris, ſiue ad do-
ctrinæ vſum continuò, neſcio vnde adſunt imagina-
toriæ quædam rerum inferiorum ſimilitudines, infuſis
diuinitùs ſenſibus accōmodatæ, quibus quodāmodo
adumbratus puriſsimus ille ac ſplēdidiſsimus veritatis
radius, & ipſi animæ tolerabilior fiat, & quibus com-
municate illum voluerit capabilior. Exiſtimo tamen
ipſa formari in vobis ſanctorum ſuggeſtionibus An-
gelorum, ſicut econtrario, contrarias & malas ingeri
immiſsiones per angelos malos, dubium nō eſt. Idem:
Ser.62.ſu- Fœlix mens quæ ſibi in hac materia frequenter cauare
per.Can. ſtuduit, ſed quæ in petra fœlicior. Licet quidem cauare
& in petra, ſed ad hoc puriore mentis acie opus eſt, &
vehementiori omnino intētione, etiam & meritis po-
Ioan.1. tioribus ſanctitatis. Et ad hoc quis idoneus? Nempè
ille qui dixit. In principio erat verbum, & verbum erat
apud Deum, & Deus erat verbum. Nonne tibi videtur
ipſis ſe verbi petrenalibus immerſiſſe, & de abditis pe-
ctoris quandam eius intimæ ſapientię ſacroſanctam
eruiſſe medullā? Sed in petra quantò difficilius cauatur
Pro.25. tantò ſuauius quod inde eruis ſapit. Nec verearis illud;
quod ſcriptura minatur ſcrutatoribus maieſtatis, tantū
affert purum & ſimplicem oculum, non opprimeris à
gloria, ſed admitteris, niſi non Dei, ſed tuam quæſieris
gloriam. Alioquin ſua quiſque opprimitur, non Dei
gloria: dū procliuis in iſtam, ad illam leuare ceruicem
Col.2. non cernitur, nimirum graui cupiditate. Hac excuſſa ſe
curè ſcrutemur in petra, iu qua theſauri abſconditi ſa-
Eccl.24. pientię & ſcientię ſunt. Sed ſi adhuc dubitas, audi ipſam
Pſal.54. petram. Qui operantur in me, non peccabunt. Quis
mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo & requie
ſcam. Ibi inuenit requiem manſuetus & ſimplex, vbi
doloſus opprimitur, & elatus & cupidus inanis glo-
riæ, non opprimitur qui non ſcrutator eſt maieſtatis,
ſed voluntatis. Nam quod maieſtati attinet, inter-
dum quidem & in ipſam intendere audet. ſed quaſi ad-
mirans, non quaſi ſcrutans, ſed ſi quādo per exceſſum
2.Cor.12. rapi in illam contingat, digitus Domini eſt iſte, dignan
ter leuans hominem, non hominis temeritas inſolēter
Dei alta perſuadens. Cum ergo Apoſtolus raptum ſe
memoret, vt auſum excuſet, quiſnam alter præſumat
mortalium huic ſe diuinæ maieſtatis horrendo ſcru-
tinio proprijs intrare conatibus, & importunus cōtem
plator pauenda irrumpere in arcana? Scrutatores pro
inde maieſtatis tanquam irruptores dici reor, nō qui ra
piuntur in eam, ſed qui irruunt. Ipſi itaq; opprimuntur
à gloria, ergo formiduloſa ſcrutatio maieſtatis. At vo-
luntatis tam tuta, quā pia, quid niſi tota diligentia ſcru-
tando inſtem ſacramento gloriæ voluntatis, cui mihi
parendū per omnia ſcio? Suauis gloria quæ nō aliunde
quàm de ipſius ſuauitatis cōtemplatione procedit, quā
de diuitiarum bonitate infinitæ miſerationis intuitu.
Deniq; vidimus gloriam hanc quaſi vnigeniti à patre,
totum nempe benignum & vere paternum, quod ap-
2.Cor.3. paruit gloriæ in hac parte. Nō me opprimet gloria iſta,
totis licet viribus intendentem in ſe, ego potius impri-
mar illi. Etenim reuelata facie ſpeculantes, in eandem
imaginem transformamur, cum conformamur. Abſit
autē vt in gloria maieſtatis, & non magis in voluntatis
modeſtia, Dei ab homine conformitas præſumatur
Gloria mea hæc eſt, ſi vnquam de me audiero. Inueni
hominem ſecundum cor meum, cor ſponſi, cor patris
ſui ipſum qualem. Eſtote (ait) miſericordes, ſicut pater Luc.6.
veſter qui in cœlis eſt, miſericors eſt. Hæc forma quā
videre deſiderat, cum Eccleſia dicit. Oſtende mihi fa- Can.2.
ciem tuam, forma pietatis eſt & manſuetudinis. Hanc
cum omni fiducia leuat ad petram, cui ſimilis eſt. Acce
dite (inquam) ad eum & illuminamini, & facies veſtræ Pſal.33.
non cōfundentur. Quo pactu humilis ab humili con-
fundetur, à pio ſancta, à manſueto modeſta? Non pla-
nè abhorrebit à puritate petrę pura facies ſponſę, non Super il-
magis quàm à virtute virtus, à lumine lumen. Idem. lud intra-
Duæ iſtæ ſorores, duas vitas amatoris paupertatis ſi- uit Ieſus
gnant. Quidam cū Martha ſoliciti Domino Ieſu duo in quoddā
pulmenta pręparant, ſcilicet correctionem operis cum caſtellū.
ſalſamento contritionis, & opus pietatis cū condimēto
deuotionis. Hi vero qui cum Maria ſoli Deo vacant,
conſiderantes quid ſit Deus in mundo, quid in homi-
nibus, quid in Angelis, quid in ſeipſo, quid in reprobis:
contemplantur quia Deus, quia mundi rector & gu-
bernator, hominum liberator & adiutor, Angelorum
ſapor & decor, in ſeipſo principiū & finis, reproborum
terror & horror, in creaturis immutabilis, in angelis de
ſiderabilis, in ſeipſo incomprehēſibilis, in reprobis in-
tolerabilis. Hucuſque Bern. In hac autem maieſtatis cō
templatione quatuor modis ſpeculamur, de quibus idē Quatuor
Bern. ſic dicit. Quatuor ſunt contemplationis ſpecies. cōtēplatio
Prima & maxima contemplatio eſt admiratio maie- nis ſpe-
ſtatis, hæc requirit cor purgatum, à vitio liberum, atque cies.
exoneratum à peccatis, vt facile à ſuperbia leuetur, &
interdum quoq; per aliquas morulas ſtupore, & extaſi
ſuſpenſum teneat adiuuantem. Secunda autem neceſſa
ria eſt huic. Eſt enim intuens iudicia Dei, qui ſane pa-
uido aſpectu dum vehementius concutit mentem in-
tuentis, fugat vitia, fundit virtutes, initiat ad ſapiētiam,
humilitatem ſeruat. Tertia contemplatio occupatur,
vel potius otiatur circa memoriam bonorum, & ne di-
mittatur ingratum, ſolicitat memorantem ad amorem
benefactoris. Quarta eſt, quæ retrò ſunt obliuiſcens, in
ſola quieſcit expectatione repromiſſorum, quæ cū ſit
meditatio æternitatis (ſi quidem quæ permittuntur
æterna ſunt) longanimitati ac etiam perſeuerantiæ dat
vigorem. Hucuſque Bern. Et hæc de contemplatione
maieſtatis Dei ſufficiant ad præſens.

De modo viuendi actiua vita. Item auctoritas Bernardi bona.

Cap. 54.

POſtquam vidimus de exercitio vtriuſque vitæ, ſci-
licet primæ partis actiuæ, & etiam contemplatiuæ,
& de generibus ipſius cōtemplatiuæ, reſtat videre,
quem modum tenere valeamus, vt in ipſam poſsimus
facilius introduci, & eam efficacius adipiſci. Scire ergo Prima
debes, quòd prima pars actiuæ requirit ſocialem inter pars vitę
alios conuerſationem, ſicut cōtemplatio ſolitudinem. actiuę cōſi
ideò autem in actiua conuerſandum eſt inter alios, quia ſtit in ſo-
melius, & citius quis propoſitum ſuum conſequetur: ciali cōuer
erubeſcit enim inter alios de vitijs quæ habet, & de vir ſatione.
tutibus quas non habet, & ideò in vtriſque ſe corrigit,
quod in ſolitudine non contingit, quia in ea nec ipſe
quandoque perpenderet, nec eſſet qui corrigeret, nec
coram quo erubeſceret. Propterea proficit in corre-
ctionibus & moribus aliorum, cum eſt in congrega-
tione, conatur enim vitare defectus, de quibus alij cor-
ripiuntur

ripiuntur & diſplicent, & adipiſci virtutes in quibus alij commendantur, & placent. Sic ergo te facere oportet donec fueris in actiua, vt caute obſerues & vites tua, & aliorum vitia ſecundum modum ſuprà dictum in pluribus locis, maximè in exercitio actiue. Conſidera diligenter, quæ ibi dicta ſunt de virtutibus & vitijs, & ſecundũ ea viuere ſtude. quomodo teipſam examinare & ad virtutes aliorum aſpicere debeas, & imitari, & ex inde humiliari, & in timore ſemper manere, quia tu ſimiles virtutes non habes. Sic ergo docet Bernar. Non ſine cauſa ab heri, & nudiuſtertius inuaſit me languor animi, & mẽtis hebetudo inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene, ſed ecce lapis offenſionis in via, impegi & corrui, ſuperbia inuenta eſt in me, & Dominus declinauit in ira à ſeruo ſuo. Hinc iſte ſterilitas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua, nec compungi ad lachrymas queo, tanta eſt duritia cordis: meditationes ſolitas non inuenio. Vbi illa inebriatio ſpiritus? vbi mẽtis ſerenitas & pax & gaudium in Spiritu ſancto? Ideò ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior, & obtuſior ad prædicationes, heu omnes mõtes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ, alium vero patientiæ admirãde, alium autem ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium multæ miſericordiæ & pietatis, illum in cõtemplatione frequenter excedere, hunc pulſare, & penetrare cœlos orationum inſtantia, alioſque in alijs præminere virtutibus. Hos (inquam) conſidero omnes feruentes, omnes deuotos, omnes in Chriſto vnanimes, omnes in donis cœleſtibus, & gratia affluentes tanquã ſpirituales. Reuera montes qui à Domino viſitantur, &, ſponſum in ſe ſalientem frequenter recipiunt, ego autem horum in me inuenio nihil. Quid me aliud putem, quàm vnum è montibus Gelboæ quem præterit in ira & in indignatione ſua ille, cæterorum omniũ benigniſsimus viſitator? Filioli hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, viam ſponſi ſalientibus præparat. Volo vos non parcere vobis, ſed accuſare voſmetipſos quoties fortè in vobis, vel ad modicũ tepere gratiam, virtutem langueſcere depræhenditis, hoc facere hominis eſt, qui curioſus circunſpector eſt ſui, & ſcrutator viarum ſuarum, ac ſtudiorum, atque in omnibus ſemper ſuſpectum habet arrogantiæ vitium, ne ſurrepat. In veritate didici, nil æquè efficax eſſe ad gratiã promerẽdã, retinẽdã, & recupẽrãdã, quã ſi omni tẽpore corã Deo inueniaris nõ altũ ſapere, ſed timere. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Idẽ. Diſcito tibi preeſſe, & vitã ordinare, mores cõponere temet ipſum iudicare, & temetipſum apud temetipſum accuſare, ſæpè etiam condemnare, nec impunitum dimittere, ſedeat iudicãs iuſtitia, ſtet rea, & temetipſum accuſans conſcientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè preteritę noctis fac à temetipſo exactionẽ, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Veſpere præteritæ diei rationem exige, & ſuperueniẽtis noctis fac indictionem, ſic diſtricto nunquam aliunde laſciuire vacabit. Singulis horis ſecundum communis inſtituti canonem ſua diſtribue exercitia, cui ſpiritualia ſpiritualia, cui temporalia temporalia, in quibus ſic exoluat omne debitum ſpiritus Deo, corpus ſpiritui: vt ſi quid fuerit intermiſſum, ſi quid neglectum, ſi quid imperfectum, ſuo modo, ſuo loco, ſuo tempore, non habeat impunitum ſiue irrecompenſatum. Idem. Quantum putas. Ego illos admiror, quãtũ vereor in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut neſciẽtes eos quos ſecum quotidie vident vnum fortè, aut

Ser. 54. ſuper Cant.

Nota quid efficax valde ſit ad promerẽdã & recuperandã gratiam.

In Epi. ad fratres de mõte Dei.

In ſer. 74. de tẽpore.

duos, vel etiam plures, quos in maiori feruore ſpiritus vident, ſibi ex omnibus eligunt, & cum ipſi fortaſſe meliores ſunt, ſemper tamen ſibi proponũt, & præponũt ſancta in Domino ſtudia, & exercitia corporalia, ſeu etiam ſpiritualia. Væh (inquit vnus ex noſtris) quia monachum in vigilijs vnum conſideraui, in quo triginta virtutes innumeraui, quarum vix vnam in me inuenio & fortaſſe nullam. Ille tantum habebat, quantum hæc ipſa religioſæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus ſit mei ſermonis, vt altiora ſemper atiẽdas, quia in eo conſtat plenitudo humilitatis. Nam ſi fortè in re aliqua maior tibi frater alia tibi gratia collata videtur, ſed ſi in multis, ſi bonus æmulator fueris, iudicare te poteris inferiorem. Quid ſi forte laborare, aut ieiunare plus iſto potes, & ille patientia ſuperat, humilitate præcedit, ſupereminet charitate? quomodo tota die circa illud quod videris habere, inſipienti cogitatione † verſaris? Eſto magis ſolicitus, vt ſcias quid deſit tibi, hoc enim melius. Hucuſque Bernar. Vides quam magnum eſt circunſpicere, & examinare ſeipſum, & etiam alios, vt in ſuã vtilitatẽ mores eorũ conuertat. In hoc igitur te multũ exerceas, dũ fueris in actiua, ſemper tenendo charitatis humilitatis & pietatis obſequia. Super omnia vero teneas meditationes vitę Chriſti, & orationẽ, quia in vtriſque miro modo illuminaberis circa vitia & virtutes, & ſuper omnia alia exercitia in eis ad puritatem animi proficies, ad quæ totis viribus te intendere oportet, quia omnes virtutes continet, vt dixi ſuprà de ieiunio Domini. Et ſi benè auctoritates ſuprà de contemplatione poſitas intellexiſti, tanto quis maiori puritate ſe munire debet, quanto ad celſiorem contemplationem aſcendere cupit. Depuratur autem anima in meditationibus vitæ Chriſti, & maximè paſsionis ipſius, vt habuiſti ſuprà in generalibus cõtemplationibus ex ſermone ſeptuageſimo ſecundo Cant. Depuratur etiam in oratione quæ vicina, & proxima eſt contemplationi, & quod oratio laborioſis ſudoribus impetrat, contemplatio amœnè quieſcendo deguſtat. Et hæc de modo vitæ actiuæ ſufficiant.

† Alias vexaris.

De modo viuendi in vita contemplatiua. Cap. 55.

IN cõtemplatiua verò aliter, & longè aliter te viuere oportet. Contemplator enim ſoli Deo vacare debet & manere in ſolitudine ſaltem mẽtis, de qua habuiſti ſuprà de ieiunio Domini. Nihil igitur ad eum de aliquibus rebus communibus vel proprijs, nihil ad eũ de proximis quantum ad obſequia corporalia pro illo tempore, ſed à ratione, & deuotione, & compaſsione intendit ad eos. Nihil etiam ad eum de ſeipſo. Omnia breuiter, debet poſt tergum proijcere, & tanquam inſenſibilis & mortuus eſſe, vt ſoli Deo vacare poſsit, niſi eum neceſsitas implicet vel inuitum. Oportet enim, quòd hanc ſapientiam diſcat in otio: vt habuiſti ſuprà in tractatu de contemplationibus ex ſermone Bernar. ſuper Cant. quadrageſimo. Oportet quod minoretur actu, & taceat exemplo Mariæ, quantũcunque & quotieſcunque interpelletur, & ipſius exemplo dimittat Dominũ reſpondere, & facere, vt omnia dignatiſsimè prouidentiæ ſuę committat. Super his autem audi Bernardum more ſuo facundè loquentem, Dicit enim ſic Habet Martha dũ agit formam bene operantis. Maria verò ſpeciem exprimit cõtemplantis, dum ſedet, dum tacet, dum interpellata non reſpondet, ſed tantum in Dei verbum toto mentis ſtudio intendit, ad ſolam quam diligit gratiam, diuinæ cognitionis cætera reſpuens, medullitùs haurit, foriſque vt inſenſibilis redditur, dum intus ad contemplanda Dei ſui gaudia fœliciſsimè rapitur. Et paulo poſt. Nõ miremur quempiam laborantem, & benè operantem, ſi aduerſus fratrem

Ser. 5. de aſſũ. Virgin.

trem vacantẽ murmure videamus, quia & hoc in hoc
Euangelio legimus Martham feciſſe aduerſus Ma-
riam. Quod autẽ Maria murmurauerit aduerſus Mar-
tham, eo quòd eius actionibus implicari nollet, nuſquã
omnino reperitur, neque enim vtrunque agere compe
tenter ſufficeret, & curis exterioribus deſeruire, & in-
Eccle. 38. terius ſapientiæ deſiderijs vacare. De ipſa quippe ſapiẽ
tia ſcriptum eſt, & qui minoratur actu, percipiet illam.
Propterea Maria ſedet, immotaque manet, nec vult
interrumpere ſilentij quietem, ne iucundam amittat
contemplationis dulcedinem, præſertim cum ipſum
Pſal. 33. intus audiat Dominum dicentem. Vacate & videte
Ser. 3 de aſſump. Virg. quàm ſuauis eſt Dominus. Item, Putas in domo in qua
Chriſtus ſuſcipitur, vox murmuris audietur? Fœlix do-
mus, & beata ſemper congregatio, vbi de Maria Mar-
tha conqueritur. Nam Mariam Marthæ æmulari pror-
ſus indignum, prorſus illicitum eſt. Alioquin vbi legis
Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam
miniſtrare? Abſit, abſit, vt qui Deo vacat, ad tumul-
tuoſam aſpiret fratrum officialiũ vitã: Martha ſemper
inſufficiens ſibi, & minus idonea videtur, alijſque ma-
gis id operis ꝙ adminiſtrat, optat imponi. Vide autem
prerogatiuam Mariæ, quòd in omni cauſa habet aduo
catum. Indignatur ſiquidem Phariſeus, conqueritur ſo
ror, & etiam diſcipuli murmurant, vbique Maria tacet
& pro ea loquitur Chriſtus. Videat ergo Maria quẽ-
admodum vacet, & videat quoniam ſuauis eſt Do-
minus. Videat (inquam) quàm deuota mente, quàm
tranquillo ſedeat animo ſecus pedes Ieſu, prouidens
animo ſemper in conſpectu ſuo, & verba ex eius ore
excipiens, cuius affectus amabilis, & eloquium dulce:
Diffuſa eſt enim gratia in labijs eius, & eſt ſpecioſus
forma præ filijs hominum, immo ſuper omnem glo-
riam angelorum. Gaude & gratias age Maria, quæ par-
tem optimam elegiſti. Beati enim oculi qui vidẽt, quæ
tu vides, & aures quæ merentur audire, quæ tu audis.
Beata planè quæ venas diuini ſuſurrij percipis ſi ſilen-
tio, in quo vtique bonum eſt homini Dominum ex-
pectare. Simplex eſto non tantũ ſine dolo, ſed etiam
abſq; multiplicitate occupationum, vt tecum ſit ſer-
mocinatio eius cuius & vox dulcis & facies decora.
Vnum caue, ne incipias abundare in ſenſu tuo, & velis
plus ſapere quàm oportet: ne fortè dum lucem ſectaris,
impingas tenebras, illudẽte tibi Dæmonio meridiano,
Huc uſq; Bernardus. Vidiſti quoniam contemplator
debet omnia dimittere, occupationes, & exercitia cor
poralia, quæ occupatio rectè opponitur vacationi, &
eſt vnum de maioribus impedimentis quæ poſsit ha-
berę cõtemplator, nam pluribus modis impedit eum:
& non ſolum cum eſt in occupatione, ſed etiã poſtea.
& primò reddendo mentem ſolicitam, & inquietam
circa id ꝙ fecit, vel facere habet, etiam & relinquendo
imaginationes & fantaſmata, quæ multum impediunt
contemplantem.

De quatuor impedimentis contempla-
tionis. Cap. 16.

NVnc vtique videamus, quæ impediunt contem-
plationem. Sunt autem impedimenta eius qua-
tuor, de quibus ſic dicit Bern. In hoc arcanum
Ser. 23. ſuper Cant. contemplationis, & in hoc ſanctuarium Dei, ſi quem
fortè noſtrum aliqua hora ſic rapi, & ſic abſcondi con
tigerit, vt minimè aduocet aut perturbet, vel ſenſus
egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel certè
ea quæ difficilius amouentur irruentia imaginum cor
porearum fantaſmata: poterit quidem hic cum ad nos
redierit gloriari, & dicere, Introduxit me Rex in cubi
culum ſuum. Hucuſque Bern. Primum igitur impedi-
mentum dicit quod eſt ſenſus egens, ſcilicet corporis.
Intantum enim anima ad corpus afficitur, quòd ea in
aliqua ſui parte vel ſenſu, defectum notabilem patiente
cõtemplari non delectat. Tempore igitur infirmitatis
non eſt locus contemplationis, niſi Dominus faceret
de gratia ſpeciali. Simile contingit, cum valida fames,
vel ſitis, vel frigus imminet, vel aliud corporis impedi-
mentum. Secundum impedimentum, dicit quod eſt
cura pungens, id eſt ſolicitudo curarum, & occupatio-
num, & hoc ſatis poteſt eſſe clarum per auctoritates
ſuprà proximò poſitas. Idem etiam Bern. prolixioribus Ser. 4. de aſſump. Vir.
verbis narrans impedimenta contemplationis, inter
alia dicit, quòd ſicut puluis iniectus in oculum corpo-
ralem impedit viſum, ſic cura terrenorũ actuum ocu-
lum intelligentiæ confundit, atque à contemplatione
veri luminis excludit. Tertium impedimentum, di-
cit quòd eſt culpa mordens, id eſt, peccatum, & hoc
duobus modis poteſt contingere. Primum cum pecca-
tum eſt in anima. Secundò cum fuit, & delectum eſt
per contritionem, & cõfeſsionem, ſed in memoriã re-
uocatur: vtrunque enim impedit contemplationem,
vt in eodem ſermone refert ſic inter alia dicens. Quòd
ſicut tenebrę impediunt viſum corporalem, ſic pecca-
tum cũ eſt in anima impedit ipſam, quia tenebroſa eſt.
ſed ad contemplandum requiritur puritas, & pulchri-
tudo animæ, ſic tunc non eſt locus contemplationi. Si-
militer ſicut ſanguis vel humor concretus fluens in
oculum, impedit viſum, ſic peccatũ cum redit in me-
moriam, influit in animam, & impedit viſum eius: &
propterea cauere debes tempore contemplationis, co-
gitare ſuper peccatis. Omni quidem tempore nos de-
bemus peccatores reputare, ſed ſignanter nõ debemus
cogitationem noſtram reflectere ſuper aliquo, vel ali-
quibus peccatis, tempore quo volumus contemplari. Ser. 57. ſuper Cant.
Et de hoc idem Bern. ſic dicit. Habemus quoque Ma-
riam contemplantem in illis, qui proceſſu longioris tẽ-
poris cooperante gratia Dei in aliquid melius, & lętius
proficere potuerunt, quando iam de indulgentia præſu-
mentes, non tam verſant inter ſe ſoliciti ſunt triſtem
imaginem peccatorum, quam certè in lege Dei medi-
tari die ac nocte, & inſaciabiliter delectari: interdum
etiam reuelata, facie gloriam ſponſi cum ineffabili gau
dio ſpeculantes, in eandem imaginem transformantur,
& de claritate in claritatem tãquam à Domini ſpiritu.
Hucuſque Bernar. Quartum impedimentum, dicit ꝙ
ſunt fantaſmata corporearum imaginum, & hoc eſt
difficilius alijs ſupradictis, & propterea commendatur
intantum in hoc ſtatu ſolitudo. Oportet enim cõtem-
plantem eſſe mutum, & ſurdum, & cæcum, vt videns
non videat, audiẽs non intelligat, nec loqui delectetur,
hoc eſt, vt ita ſit abſtractus ab his trãſitorijs, & ita Deo
coniunctus, quòd in audiendo, videndo, loquendo, nõ
minuat curſum ſuum, ſed fugiat quantum poteſt: & ſi
quando neceſsitas ad id cogit, non ſecum reportet ima
gines, quæ per has feneſtras intrant ad animã noſtram.
Vnde non debet contemplatiuus ſicut actiuus obſer-
uare mores aliorũ, ne inde fantaſmata reportet. Multò
ergo magis tu debes à ſæculariũ collocutione ceſſare,
quantumcunque coniuncti ſint, vt inde te pluries mo-
nui. Si quando etiam obedientia, vel neceſsitas, vel ob-
ſequium, vel recreatio ad aliquid laborandum, vel ope
randũ te impellit, fideliter facias: ſed non ſic adhereas
voluntate, vel delectione, vt inde reportes imagines, ne Epi. ad fratres de mõte Dei. ca. 30.
poſtea Deo vacans, impediaris. De quo ſic ait Bernard.
Aliquid operandum eſt manibus, quod iniungi ſolet,
non tamquam animum delectando detineat ad horã,
quàm quod ſpiritualibus ſtudijs delectationem con-
ſeruet, & nutriat: in quo ſi remittatur ad horã animus,
non reſoluatur, vnde ſe facilè mox vt ad ſeipſum rede-
undum viſum fuerit, expediat abſque controuerſia in-
hęrentis voluntatis, abſque contagione contractæ de-
lectationis, vel memoriæ imaginantis. Non enim vir

propter

propter mulierem, ſed mulier propter virum, non ſpiritualia exercitia propter corporalia, ſed corporalia propter ſpiritualia: propterea ſicut viro creato collatũ, vel comparatum eſt ei adiutorium ſimile ſibi ex ipſa hominis ſubſtantia: ſic cum in adiutorium ſpiritualis ſtudij neceſſaria ſint corporalia, non tamẽ in hoc ſemper æque conuenire vidẽtur ſimilitudine, & affinitate. Sicut meditari quod ſcribatur, vel ſcribere ꝙ legatur. Subdiualia tamen exercitia, ſic ſæpè etiam ſpiritum ex hauriunt, vt cum grauiori ruralium operum exercitio, ſit magna contritio corporis, vſque ad contritionem, vel humilitatem cordis, & ſatigationis ſuæ preſſuræ exprimunt ſępè vehementioris affectum deuotionis. Seruus tamen bonus, & prudens ad ocium ſæpè comparat laborem, nec in eum diuoluitur, ſed per eum magis in ſeipſum colligitur, qui ſemper præ oculis habuit, non tam quod agit, ſed quod agendo intendit, omnis conſummationis attendens finem. Hucuſque Bernar. Vides quàm vigilanter cauere oportet, ne in manualibus laboricijs animum occupes. Noui enim in hoc quantum impedimentum contemplationis incurres propter curam ſolicitudinum. Et hæc de impedimẽtis contemplationis dicta ſufficiant. Ex quibus manifeſtè apparere poteſt, quàm ſit nociua intricata curioſitas, quæ totam animam inficit, & facit inquietam, & impuram. Quàm etiam nociua ſit cupiditas, & congregatio rerũ, & per conſequens, quàm ſit pręcioſiſsima benedicta paupertas, quæ animam expenditam, & puram Deo continuè repræſentat. Nõ autem te moueat (vt ſuprà dixi) quod contemplatiuus proximis non in

Ser. 40. ſuper Cant.

tendit, nam intendit Deo, & in eius dilectione actiuũ excedit, ſed actiuus excedit contemplatiuum in dilectione proximi. De quo dicit Bern. Dico autem per gratiã Dei, quę in nobis eſt, & ficus nos habere, & vineas. Ficus quidem, qui ſuauiores in moribus ſunt, vineas vero, qui ſpiritu feruentiores. Omnis qui ſe inter nos communiter, ſocialiterque habet, & non ſolum ſine querela conuerſatur inter fratres, ſed etiam cum multa ſuauitate fruendum ſe omnibus prębet in omni officio charitatis. Quid enim illum vitem agere ficus conuenientiſsimè dicam, iã qui vineæ ſunt ſeueriores nobis, quàm ſuauiores ſe exhibent in ſpiritu vehemẽti agentes zelantes pro diſciplina, vitia accerrime corripientes, à optantes ſibi cõuenientiſsimè vocem illam.

Pſal. 138.

Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Item. Zelus Domus tuæ co-

Pſal. 68.

medit me. Et mihi quidẽ illi in dilectione proximi, iſti in dilectione Dei eminere vidẽtur. Hucuſq; Ber. vides quoniã cõtẽplatiui ad quos maximè ſpectat zelare pro Deo, pręferũtur actiuis in dilectione Dei, hoc tamẽ diſcretè intellige, quia nunquam contemplatiuus proximi charitatem omittit, ſed principalius intendit Deo, & ſecundario proximo, quamuis hoc ipſum determinationem recipiat. Nam rudis, & incipientis contemplantis eſt omnino, quàm ſtrictius poteſt, ſoli Deo vacare, & in ſolitudine mentis, & etiã corporis ſi poteſt manere, vt etiam cœlum Dei, & ſeipſum, & proximũ vel cœlo Dei negligere videatur, cum ipſe ſolitudinis natura id requirat, & maximè quãdo ſpõſi viſitatione, & frequẽtia iucundatur, aliàs enim de facili poſſet eradicari. Cum vero iam perfectus, & ſublimatus eſt per longum contemplationis exercitium, tunc pro Deo fortiter zelat, & pro animæ ſalute, vt habuiſti ſuprà ex ſermone Bernard. 18. Cañ. in hoc tractatu, ſcilicet quo modo contemplatiua præcedit ſecundam partẽ actiuę Cũ vero neceſsitas imminet, quilibet contemplatiuus

Ser. 50. ſuper Cant.

quomodocunque incipiens, pro charitate proximi ocium intermittit. Vnde idem Bern. ſic dicit. Orãtem denique hominem, Deo loqui quis dubitet? Quoties tamẽ charitate iubente abducimur, & auellimur propter eos qui noſtra indigent opera, vel loquela, quoties pie cedit negotiorũ tumultibus pia quies, quoties bona conſciẽtia ponitur codex, vt operi manuũ in ſudetur quoties pro adminiſtrãdis terrenis iuſtiſsimè ipſis ſuperſedemus celebrãdis miſſarũ ſolẽnijs. Ordo pręposterus, ſed neceſsitas nõ habet legẽ. Huc uſq; Bern.

Vita contemplatiua præfertur actiuæ.

Cap. 57.

QVia ergo in præcedenti auctoritate Berna. ex ſermone. 60. Cant. habuiſti, ꝙ contemplantes pręferuntur actiuis in dilectione Dei: videtur quod contemplatiua præferatur actiuæ. De quo idem Bern. ſic dicit. Quid tamen ſibi vult fratres quod optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Vbi iam erit ꝙ aduerſus eam proferre ſolemus, ſi quando fortè adminiſtrantis Marthæ turbationem in æqualitate iudicare voluerit? Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier? vbi erit illud. Si quis mihi miniſtrauerit honorificabit eum pater meus? & illud. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter? Poſtremo, quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in eius ſuggillationem partem ſororis attollere? Vnum igitur arbitror è duobus, vt aut de electione Maria laudetur, & pars ipſa quantum in nobis eſt, ſit in omnibus eligenda, aut certè vt neutrũ defuiſſe dicatur, nec in partem aliquam præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris in vtrum libet ſit parata. Quis. n. ſicut Dauid fidelis, egrediens & ingrediens ad imperiũ regis? denique inquit, paratũ cor meũ non ſemel tantum, ſed & ſecũdò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima quæ non auferetur, hæc mens optima quæ non mutabitur quocunque vocaueris eam. Bonum enim acquirit gradum, qui benè miniſtrauerit: fortè meliorem, qui bene vacauerit Deo, optimũ autem qui perfectus eſt in vtroque Vnum autem dico adhuc, ſi tamen id de Martha licet ſuſpicari. Nõne enim quaſi ocioſam reputaſſe videtur quam ſibi dare petijt adiutricem? Sed carnalis eſt, & omnino non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſi quis fortè vacantem animam ſuam de vacatione redarguit. Audiat ergo optimam eſſe hanc partem, quæ maneat in æternum. Nunquid enim non rudis quodammodo videtur anima, quæ diuinæ contemplationis pęnitus expers, illam intrauerit regionem, vbi hoc vnum omnium opus, vnum ſtudium, eadem vita? Item. Duo quædam in intentione, quam faciem animæ diximus, neceſſario requiruntur, res, & cauſa, id eſt quid intẽdas, & propter quid. Ex his ſanè duobus, animæ vel decor vel deformitas iudicatur. Et infra. Porrò intendere in aliud quàm in Deum, tamen propter Deum non ociũ Marię, ſed Marthæ negotium eſt. Abſit autem, vt quæ huiuſmodi eſt, quicquam dixexim illam habere deforme, nec tamen ad perfectum aſſauerim perueniſſe decoris. Quippè quæ adhuc ſolicita eſt, & turbata erga plurima: & non poteſt terrenorum actuum vel tenui puluere non reſpergi. Quẽ tam cito facilemque detergeret, vel in hora ſanctæ dormitionis caſta intentio, & bonę conſcientiæ interrogatio in Deum. Igitur ſolum inquirere Deum propter ipſum ſolum, hoc plane eſt vtranque bipartitæ intẽtionis faciem habere pulcherrimam, atque id proximum ac ſpeciale ſponſæ cui merito ſingulari prærogatiua audire conueniat: pulchræ ſunt genę tuę ſicut turturis. Idem. Solitudo, & recluſio nomina miſerię ſunt. Cella autẽ nequaquã debet eſſe recluſio neceſsitatis, ſed domicilium pacis, oſtiũ clauſum nõ latebræ, ſed ſecretũ. Cum quo enim Deus eſt, nunquam minus eſt ſolus, quàm cum ſolus eſt. Tunc enim fruitur gaudio ſuo, tunc ipſe ſuus eſt ad fruendum Deo in ſe, & ſe in Deo. Tũc in luce veritatis, in ſereno mũdi cor-

Ser. 5. de Aſſump. Domini.

Eccl 42.

Ioan. 12.

Matt. 23.

1. Reg. 22.

Pſal. 56.

Ser. 40. ſuper. Cant.

In epiſ. ad fratres de mõte Dei.

di cordis, vltro patet ſibi pura conſcientia, & libere ſe infundit affecta de Deo memoria, & vel illuminatur intellectus, & bono ſuo fruitur affectus, vel liberè ſe ipſum deflet humanę fragillitatis defectus: propter hoc ſecundum formam propoſiti veſtri habitãtes in cœlis, poſtquam in cœlis excluſo à vobis toto ſeculo, totos vos incluſiſtis cum Deo.

In eadem epiſtola.

Idem. Ocium non eſt vacare Deo, immò negotium negotiorũ. Huc uſque Bernar. His auctotitatibus videtur, quod vita contemplatiua præferatur actiuæ. & etiam alias auctoritates habuiſti in hoc tractatu, quæ ad hoc ipſum faciunt, & etiã ſuprà ſub capitulo quomodo Dominus fugit, quando turbę voluerunt eum facere Regem, ex ſermon. 32. Cantica. Quæ autem ſit maioris meriti, Deus nouit: Crederem tamen, quòd qui maiori amore fertur, magis meretur, ſed in cõtemplatiua videtur quis magis affici ad amorem, & valde magnum eſt ſpeculari Deum, frui Deo, conuerſari cum Deo, & eius cognoſcere voluntatem, quæ ad contemplatiuum ſpectant. Hęc enim eſt deguſtatio mercedis patriæ, quamuis imperfecte & rarò. Et hoc videntur tenere ſancti, ſcilicet quod cõtemplatiua ſit maioris meriti, quam actiua. Sed quicquid ſit, Dominus vult de vtriſque, & ſicut multa in vno corpore membra non eundem actum habent, ita nos multos

1. Cor. 12.

in Eccleſia multis modis Domino ſeruire oportet, & non omnibus idem ſpiritus datur, ſed alij datur ſermo ſapientiæ, & cæt. Vnuſquiſque igitur in ea vocatione in qua vocatus eſt maneat, & qui aptus eſt contemplationi moretur in ea, qui verò miniſterio proximorum exerceat ſe in ipſo. Nam & Dominus ſicut hic dixit de Maria, quod optimam partem elegit, ita cum Petro

Ioan. 21.

ſuas oues recõmẽdauit ſub ſui amoris examine, tribus ei vicibus hoc impreſsit. Et hoc ſenſu poteſt intelligi

Ser. 3. de Aſſumpt. Virg.

quod Bernardus ſcribit, dicens. Suſcipiat Martha Dominum in domum, cui nimirum credita diſpenſatio eſt domus. Suſcipiant cæteri coadiutores eius ſinguli, pro qualitate miniſterij excipiant Chriſtum, ſeruiant Chriſto, miniſtrent ei in membris ſuis. Ille infirmis fratribus, ille pauperibus, ille in ſuſcipiendis hoſpitibus, & peregrinit, quibus ita ſolicitis circa frequens miniſteriũ Videat Maria quantum ad Dominum vacet, & videat, quoniam ſuauis eſt Dominus. Huc uſque Bernard. Tu igitur quia ſtatus tuus illud exigit, contemplatiuã totis viribus aſſume, præmiſſa actiua moris, per quã peruenitur ad ipſam. Et gaude, & gratias age Domino Ieſu qui ad hanc te partẽ vocauit, quã optimam eſſe dixit.

Ex tribus cauſis contemplator reducit ſe ad actiuam. Item de eo quòd fides ſine operibus mortua eſt. Cap. 58.

Quamuis autem pluries ſupra tactum ſit, quod contemplator ſoli Deo vacare debet, ac cætera omittere: ſcias generaliter eſſe verum, ſed non

In quibus liceat, à cõtemplatione ſubtrahi

ſemper. Nam tribus ex cauſis à iucũda cõtemplatione ſe ad tempus ſeparat, & ſe recipit in actiuam. Vna cauſa eſt, propter lucrum animarum, vt habuiſti ſuprà, quomodo contemplatiua præcedit, ſecũdum partẽ actiuæ ex ſermonibus. 18. & 62. Cant. Dicit etiam idem Bernardus.

Ser. 61. ſuper Can.

Surge amica mea, & ſponſa mea, & veni. Commendat ſponſus multam dilectionem ſuam iterando amoris voces, nam iteratio, affectionis expreſsio eſt. Et quod rurſum ad laborem vinearum dilectam ſolicitat, oſtendit quàm ſit de animarum ſalute ſolicitus. Nam vineas, animas eſſe iam audiſtis. Sponſam tamen nunquam, vt memini in toto hoc opere adhuc nominaui, niſi modò cũ ad vineas itur, cum vino charitatis appropinquatur. Hucuſque Bernar. Sciens ergo ſponſa voluntatem ſponſi zelantis animarum ſalutem, exit ad tempus, videlicet cum eſt neceſſarium ad ipſam operandam, & poſtea redit ad ipſam contemplationem Alia cauſa intermittendæ contemplationis eſt, ratione officij imminentis. Nam cum prælatus ſubditorum neceſsitatibus intendere habet, omittit tunc contemplationem. De quo idem Bernardus, de ſe ipſo loquens ad monachos ſuos, qui quandoque nimium infeſtabant

Ser. 62. ſuper Cant.

eum, ſic dicit. Rara ſatis mihi ad feriandum à superuenientibus conceditur hora, ſuperſedeo ne magis impatientię exemplum videar dare infirmis, puſilli enim Domini ſunt in eum credentes, non patiar vt ex me ſcandalum patiantur: non vtor hac poteſtate, magis autem ipſi me vtantur vt libet, tantum vt ſalui fiant: parcẽt mihi ſi non pepercerint, & in eo potius requieſcam, ſi nõ me inquietare timuerint pro neceſsitatibus ſuis, geram eis morem quo ad potero, & in ipſis ſeruiã Deo meo, quandiu fuero in charitate non ficta. Non quærã que mea ſunt, nec quod mihi eſt vtile iudicabo: hoc ſolũ deprecor, vt fiat acceptũ eis, fructuoſumque miniſterium meum, ſi forte mihi ex hoc inueniam in die mala miſericordiam in oculis patris eorum. Idem

Ser. 51. ſuper Can.

ad vtranque cauſam de predictis, ſic ait. Loquor vobis experimentum meum, quod expertus ſum, ſi quando ſanè comperi profeciſſe aliquos veſtrum ex meis monitis, tunc non piguit (fateor) curã prætuliſſe ſermonis proprio ocio, & quieti. Cum enim (verbi gratia) poſt ſermonem iracundus quiſpiam reperitur, mutatus in mitem, ſuperbus in humilem, puſillanimis in fortem. Porrò mitis, humilis, fortis in ſua quiſpiã gratia excreuiſſe, & ſe ipſo melior factus eſſe cognoſcitur: ſed & qui fortè tepebant, & languebant circa ſpirituale ſtudium torpentes, & dormitantes ad ignitum eloquium Domini referbuiſſe, & euigilaſſe videntur, & qui deſerto fonte ſapientiæ foderant ſibi porpriæ voluntatis ciſternas, non valentes aquas continere, propterea ad omne iniunctũ, grauato corde vel arido murmurabant nullum in ſe habẽtes deuotionis humorẽ. Hi (inquam) cum de rore verbi & pluuia voluntaria, quam ſegregauit Deus hæreditati ſuæ, refloruiſſe probantur in opere obediẽtiæ, facti in omnibus volũtarij, & deuoti. Non eſt dico vobis vnde ſubeat mentem, quaſi pro intermiſſo ſtudio iucundę cõtemplationis triſtitia, cum talibus fuero circundatus floribus, atq; fructibus pietatis, patienter auellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, vt de Lya mihi exuberent fructus profectuum veſtrorũ, minimè prorſus pigebit me intermiſſę quietit pro cura ſermonis, cum video in vobis germinare ſemen meum, atque augeri incrementa frugũ iuſtitiæ veſtrę. Charitas enim, quæ non quærit quę ſua ſunt, id mihi iam dudum facilè perſuaſit, nil ſcilicet deſiderabilium meorum veſtris præferre vtilitatibus. Orare, legere, ſcribere, meditari, & quę ſunt alia ſpiritualis ſtudij lucra, hæc arbitratus ſum propter vos detrimẽta. Huc uſq; Bern. Tertia cauſa intermittendę cõtemplationis eſt, quãdo more ſuo recedẽte ſponſo, non ſentit anima ſolitas conſolationes: vadit enim, & redit ſponſus pro ſuo vellet prout habuiſti in c. 35. quomodo Dominus fugit quãdo turbę, &c. Cũ igitur recedit, anima languet ex deſiderio eius, & toto conatu ſuo reuocat eum, de-

Can. 7.

cens cũ ſponſa in canticis. Reuertere dilecte mi. Si nec tũc redit, inuocat ſodales ſponſi. i. Angelos in auxilium

Cant. 5.

ſuũ, & dicit. Adiuro vos filię Hieruſalẽ, vt ſi videritis dilectũ meũ, nũcietis ei, quia amore langueo. Si verò nec ſic redire dignatur, anima ſciens volũtatẽ ſpõſi, reducit ſe in actiuã, vt vel ſic fructificet ſponſo. Non enim decet contemplatorem eſſe deſidioſum. Dicit igitur tunc

Cant. 2.

ſpõſa. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore lãgueo. De hoc ſic ait Ber. Fidẽ florẽ, fructũ actũ intellige: nec incongrue (vt opinor) tibi videbitur, ſi aduertas quomodo inſtar floris neceſſario pręcedẽtis fructũ

bonumq;

bonumq; opus, fide oporteat præueniri, alioquin ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, Paulo atteſtãte, magis autẽ æque ipſo docente. Omne q̃ nõ eſt ex fide, etiam peccatum eſt. Itaque nec ſine flore fructum, nec ſine fide opus bonũ: ſed & fides ſine operibus mortua eſt, ſicut inutiliter quoq; flos apparet, vbi nõ ſequitur fructus. Igitur ex bonis operibus fides non ficta radicabitur, recipiet cõſolationẽ mens aſſueta quieti, quotiẽs ſibi lux, vt aſſolet, contemplationis ſubtrahitur. Quis enim non dico continuè ſed vel diu dũ in hoc corpore manet, lumine cõtemplationis fruitur? At quoties (vt dixi) corruit à contemplatiua, toties in actiuam ſe recipiat. Inde nimirũ tanquã è vicino familiarius redítur in idipſum, quoniã ſunt inuicẽ contubernales hæ duæ, & cohabitant pariter. Eſt quippè ſoror Mariæ Martha. Neque enim, & ſi à contemplationis lumine cadit, patitur tamen vllatenus ſe incidere tenebras peccati, ſeu

Matt.5. ignauiã ocij. Sanè in luce bonæ operationis ſe retinẽs, vt ſcias etiã opera lucẽ eſſe. Luceat lux veſtra (inquit) coram hominibus, q̃ non dubiũ de operibus fuiſſe dictum, quæ homines poterant intueri. Huc uſque Bern. Hæ ſunt igitur tres cauſæ, propter quas cõtemplator à iucunda contẽplatione recedit, & ſe recipit in actiuam, quamuis inuitus in hac vltima ex diſpenſatione tamen diuina, & in qualibet earum aduertere potuiſti ex auctoritatibus Bernardi, quod ad tempus hoc facit, & redit ad contemplationem. Vnde hæc ipſa ſunt in argumentũ, quod cõtemplatiua præfertur actiuæ. Eia, Deo gratias; expediti ſumus de tractatu cõtemplationis: copioſa materia eſt, & vtilis valde, in qua nõ ſolũ de ipſa cõtemplatione, ſed de multis alijs, & quaſi de toto ſtudio ſpiritalis exercitij poteris edoceri. Igitur eam attentè, diligenter opere adimplere coneris: nec tamen credas me tibi omnia in prędicto tractatu retuliſſe, quę Ber. inde tractat, ſed ſufficiant tibi quæ dicta ſunt, &c.

Quomodo Dominus dixit Iudæis quòd Eccleſia deuolueretur ad gentiles, ſub ſimilitudine cultorum vineæ qui filium domini ſui occiderunt. *Cap. 59.*

DOminus ac redemptor noſter zelans animarum ſalutẽ, pro quibus venerat poſiturus & ſuã, omnibus modis nitebatur eas ad ſe attrahere, & de inimicorum faucibus extirpare. Vnde quandoq; vtebatur ſermonibus blãdis, & humilibus: quãdoq; increpatorijs, & duris: quãdoq; exemplis, & ſimilitudinibus: quãdoque ſignis, & virtutibus: quadoq; minis, & terroribus, & variabat modos, & remedia ſalutis prout expedire videbat, pro loco, & tempore, ac perſonarũ audientiũ varietate. In hoc autẽ loco fuit vſus cõtra principes & phariſęos verbis duris, & exemplo terribili, & adeò iuſto & vero, q̃ ipſi ijdẽ contra ſe tulerũt ſententiam. Proponit enim eis parabolã de cultoribus vineæ, qui nũcios Domini venientes pro fructibus occiderũt, & etiam filiũ eius. Quęrens autẽ quã pœna digni eſſent puniri ab illo Domino? reſpõderũt. Malos male perdet

Matt.21. & vineã ſuã locabit alijs agricolis. Ieſus hoc approbans intulit ſic. Auferetur à vobis regnũ Dei. i. Eccleſia, & dabitur genti faciẽti fructũ eius. i. gentilibus, ex quibus ſumus nos, & vniuerſalis Eccleſia. Interpoſuit etiã exẽplum de lapide angulari, qui ſignificabat ipſum, & debebat Iudęos confringere. Et tunc illi intelligentes q̃ de ipſis parabola eſſet, nõ correcti ſed magis irati ſunt, quia eos excęcauerat eorum malitia. Tũc autẽ conſpice ipſum in prædictis, humiliter quidem ſedentem inter illos phariſæos, ſed cum auctoritate loquentem, & cum poteſtate, & vigore virtutis enunciantem eis caſum proprium.

Quomodo voluerunt Ieſum capere in ſermone. *Cap. 60.*

SIcut multis modis Dominus Ieſus nitebatur operari Iudęorum ſalutem, ita econtrario illi omnibus quibus poterant modis, conabantur ad eius detractionem, & interitum. Cogitauerunt igitur eum decipere, ſed defecerũt ſcrutãtes ſcrutinio. Miſerunt autem ex deliberato conſilio diſcipulos ſuos, cũ familiaribus Herodis Regis, vt quærerent, ſi liceat dare cenſum Cæſari, an non? Matt.22. Cogitabant enim, quod ex hoc eum redderent exoſum, vel Cæſari, vel turbę Iudæorum, quaſi non poſſet niſi contra ſe reſpondere. At ipſe ſcrutator cordium cognoſcens eorum malitiam, reſpondit, quod quæ ad Deum pertinebant Deo, & quæ ad Cæſarem, Cæſari redderentur: vocans eos hypocritas, qui verbis blandis animo fallaci loquebantur. Illi ergo ſua intentione fraudati, cum verecundia receſſerunt. Conſpice igitur attente ipſum vt ſuprà in generali traditione habuiſti: & etiam conſidera hic, quod nõ vult Dominus, quod prælati, & domini temporales in ſuo debito defraudentur, vnde peccatum eſt, & inhibitum non ſoluere pedagia, & gabellas, & decimas, & datiua alia, quę per temporales domino debitè, & ęqualiter ordinãtur.

Peccatum eſt, defraudare principes in pedagijs.

De cæco illuminato in Hiericho, & multis alijs. *Cap. 61.*

BEnignisſimus Dominus, qui ex nimia charitate de ſinu patris, pro noſtra ſalute deſcendit, ſciens, quod tempus ſuæ paſsionis inſtabat, ad eandem verſus Hieruſalem ſe pro ipſa ſuſcipiẽda parauit, quam & diuinitas tunc predixit, ſed non intellexerunt eum. Cum igitur appropinquaret Hiericho, cæcus quidam ſedens iuxta viã & mendicans, cũ intelligeret à turbis, Luc 18. eum inde tranſire, fortiter cœpit clamare miſericordiã & licet increparetur à turba, non verecundabatur, nec tacebat. Ad cuius fidẽ & feruorem Dominus Ieſus reſpiciens, fecit eum ad ſe adduci, & dixit. Quid vis vt faciam tibi? O dulciſsimum verbum, quid vis vt faciam tibi? & cæcus ad eum, Domine vt videam. Et pius Dominus cõceſsit, dicens. Reſpice, & ſic eum illuminauit. Conſpice ergo Dominum Ieſum, & curialitatem eius diligẽter. Et conſidera hic de virtute fidei, & orationis, & q̃ orationis importunitas non diſplicet Deo, immò placet. ſimile habuiſti ſupra de Chananęa: & ipſe docet in hoc eodem. c. quod oportet ſemper orare, & nõ deficere: Luc.12. dans exemplum de iudice, à quo vidua ex importunitate impetrauit quod petebat. Alibi etiam dat exemplum de eo, qui de nocte commodauit panes ex importunitate petentis. Et ſic perſeuerantibus in petitione, facit Dominus quicquid iuſtè, ac debitè petunt à Deo, vt dicat ſingulis, quid vis vt faciam tibi? & facit, Luc.11. immò plus etiam ſæpè facit, quàm petatur, & quàm audeat homo petere, vt habes exemplum in Zachæo, de Luc.19. quo infrà proximò dicemus. Igitur pro cõſtãti habeas, quod quicquid fideliter, & perſeueranter petieris à Domino, obtinebis. Matt.15. Nec verecundari debes, ſicut nec ille cæcus, nec Chananæa, nec Zachæus verecũdati fuerũt petere gratias, & eas obtinuerunt. Sic nec nos verecũdari debemus ſeruire Deo, & peccatum deponere, & gratias nobis neceſſarias poſtulare. Habere nanque pudorem, & verecundiã, pertinet quandoq; ad magnam virtutem, & quandoque ad magnum vitium: de quo ſic dicit Bernardus. Eſt pudor adducens peccatum, & pudor adducens gloriam. Bonus pudor, quo peccaſſe, aut certè peccare confunderis. In lib. de noua milit. Ca.12. Et licet omnis humanus arbiter forte abſit, diuinum tamen tantò verecundius reuereris aſpectum, quantò verius cogitas illũ, plus quàm hominem purum eſſe, tantoque eum grauius offendi à

peccatore

peccatore, quanto conſtat longius eſſe peccatum ab
illo. Huiuſmodi procul dubio pudor fugat opprobriũ,
parat gloriam, dum peccatum omnino non admittit,
aut certè admiſſum & pœnitendo punit, & confitẽdo
expellit. Sed cum gloria noſtra hæc eſt teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quid ſi quiſquam confiteri con-
funditur, & inde conpungitur? talis pudor peccatum
adducit, & gloriam de conſciẽtia perdit, quãdo malum
quod ex profundo cordis compunctione conatur ex-
pellere, & pudor ineptus conſtrictor labiorũ omnino
Quã perniciosa verecundia iſta. non permittit exire. O verecundia expers rationis, ini
mica ſalutis, totius ignara honoris & honeſtatis: ita ne
verecundũ eſt homini vinci à Deo, & proinde dicitur.
1.Pet.5. Humiliamini ſub potenti manu Dei altiſsimi. Summũ
victoriæ genus, diuinę cedere maieſtati, & auctoritati
matris Eccleſiæ non reluctari, ſummus honor & glo-
ria. O peruerſitas, non pudet inquinari, & ablui pedes
Eccleſ.4. pudet. Eſt pudor (iuxta Sapientem) adducens gloriam,
ſi vel peccare pudeat vel peccaſſe, & ita vel certa gloria
non carebit, reducente nimirum pudore, quem culpa
Ser.86.ſuper Can. fugauerat. Idem. Neſcio an quicquã gratius verecũdia
aduerti in moribus hominum queat, quæ eſt certe om
nium ornatus ætatum, ſed teneræ gratia verecundię in
teriori amplius, & pulchrius eniteſcit. Quid amabilius
verecundo adoleſcente? quàm pulchra hæc, & quàm
ſplendida gemma morum in vultu, & vita adoleſcẽtis,
quàm vera, & minimè dubia, bonæ ſpei nuncia, bonæ
indolis index. Virga diſciplinæ eſt illi, qui pudendis affe
ctibus imminens, lubricæ ætatis motus actuſque leues
coerceat, & comprimat inſolentes. Quid itaq; turpi-
loquij, & omnis deinceps turpitudinis verba, ſugitans?
Verecundia ſoror continentiæ eſt. Nullum æquè ma-
nifeſtum indicium columbinæ ſimplicitatis, & ideo
etiam teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicę mentis, iu-
giter lucens, vt nil in ea turpe, vel iudæorum reſidere
attentet, quod non illa illico prodat. Illa impugnatrix
malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis
gloria conſcientiæ eſt, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis
ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus & inſigne totius
honeſtatis, rubor ipſe genarum, quem ſortè inuexerit
pudor, quantum gratiæ & decoris ſuffuſſo afferre vul-
tui ſolet. Vſque adeo germen animi bonum verecũdia
eſt, vt & qui male agere non verentur, videri tamẽ ve-
recundantur: opera nimirum tenebrarum, & digna la-
tebris occultantes. Quid tã amicum verecunde animo
quàm ſecretum? Denique orare volentes, iubemur
intrare cubiculum vtique ſecreti gratia. Illud quidem
ad cautelam, ne palam orãtibus nobis, laus humana, ora
tionis furetur fructum, fruſtretur affectum. ſed quid
tam proprium verecundiæ, quàm proprias vitare lau-
des, & vitare iactantiam? Quid tam indecorum, ma-
ximè adoleſcenti, quàm oſtentatio ſanctitatis? Bona
comitatio ſecuræ orationis, ſi præmittas verecundiam.
Huc uſque Ber. Quæ autem in huius cæci conſidera-
tione veniunt, potes conſiderare de duobus alijs cæcis
tunc à Domino illuminatis, ſcilicet quando exiuit de
Hiericho. Iſte enim fuit ante ingreſſum illuminatus.
Matt.20. De illis autem dicitur in Matth. & Marco, vbi ponitur
& Mar.10. nomen vnius. Nam eodem modo, vt iſti clamauerũt,
& reſponſum, & lumen à Domino receperunt.

Qualiter Dominus intrauit domum Zachæi. Cap. 62.

Luc.19. CVm Dominus Ieſus ingrediens ciuitatem Hie-
richo ambularet per eam. Zachæus princeps pu
blicanorum hoc audiens, & deſiderans vehe-
menter eum videre, nec valens propter multitudinem
turbę, quia ſtatura puſillus erat, aſcẽdit in arborem. Si-
comorum, vt vel ſic eum videre poſſet. Ieſus autem
cognoſcens, & acceptans fidem, & deſiderium eius,
dixit. Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo
tua oportet me manere. Tunc ille deſcendit, & eum
cum magno gaudio, & reuerentia ſuſcepit, ac ei conni-
uium magnum præparauit. Vidiſti curialitatem Do-
mini Ieſu. Plus dedit Zachæo, quàm ipſe deſideraſſet:
dedit ei ipſum, quod ille auſus petere non fuiſſet. Hic
igitur habes de virtute orationis. Nam deſideriũ ma-
xima vox eſt, & magna oratio eſt. Et ideò dicit Pro-
pheta. Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, prę Pſal.10.
parationem cordis eorum audiuit auris tua. Et Myoſi
dixit Dominus. Quid clamas ad me? cum ipſe ore Exod.14.
tunc taceret, ſed corde loqueretur. Conſpice ergo eum
ſedentem, comedentem cum illis peccatoribus: poſuit
ſe in medio menſæ cum Zacheo, & aliquem ex illis ho
norans, poſuit in capite, familiariter & domeſticè con-
uerſabatur, vt eos ad ſe attraheret. Conſpice etiam di-
ſcipulos libenter cũ eiſdem peccatoribus cõuerſantes,
colloquẽtes cum eis, & eos ad bona opera confortãtes.
Sciebant enim hanc eſſe voluntatem magiſtri ſui, &
ſalutem eorum cupiebant.

De cæco à natiuitate illuminato. Cap. 63.

CVm iret Dominus Ieſus Hieruſalem, vidit cæ-
cum à natiuitate, cuius nomen dicitur fuiſſe Cę-
lidonius. & inclinans ſe humilis Dominus, fecit
lutum de ſputo, & liniuit oculos eius, mittens eum ad
natatoriam Syloe, vt lauaret. Iuit ille cæcus, & oculos
lauit, & lumen recepit. Quod miraculũ fui, ſolenniter Ioan.9.
examinatum ab illis maleuolis, ceſsit in confuſionem
ipſorum. Vide hiſtoriam Euangelij, quia ſatis plana, &
pulchra eſt. In prædictis autem conſpice Dominum
Ieſum iuxta generalem traditionem tibi datam, &
conſidera quàm magna fuit huius cæci gratitudo, quia
ita viriliter, & conſtãter defendit partem Domini Ieſu
ante ipſos principes, & maiores iudæorum, & nec in
vno verbo pepercit eis, cum tamen adhuc non vidiſſet,
Dominum Ieſum. Multum commendabilis eſt virtus
gratitudinis, & Deo accepta, & deteſtabile vitium in- Ser.50.ſuper Can.
gratitudinis. De qua materia ſic dicit Bernardus. Diſce
ad ſingula dona gratias agere. Diligenter (inquit) con-
ſidera quæ tibi apponũtur, vt nulla videlicet Dei dona
à debita gratiarum actione fruſtrentur: non grandia,
non mediocria, nõ puſilla: denique iubemur colligere
fragmenta ne pereant, id eſt non minima beneficia
obliuiſci. Nunquid non perit, quod donatur ingrato?
Ingratitudo inimica eſt animę, exinanitio meritorum, Ingratitudo quid.
virtutum diſperſio, bonorum perditio. Ingratitudo eſt
ventus vrens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſe-
ricordię, fluenta gratiæ. Huc uſque Bernardus.

Quomodo Dominus fugit de templo, & abſcondit ſe, quãdo Iudæi voluerunt eum lapidare. Cap. 64.

ECce modo incipiũt myſteria paſsionis Domini.
Vnde raro amodo auctoritates adducã, vt circa
paſsionem, & eius præambula poſsim commo-
dius immorari. Dum ergo quadã vice Dominus Ieſus
prædicaret in templo, & diceret inter alia. Siquis ſer-
monem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in
æternũ. Et illis reſpondentibus, ergo tu es maior patre
noſtro Abraham, qui mortuus eſt? Dixit Dominus
Ieſus. Antequam Abraham fieret, ego ſum. Ex quo
verbo ſumẽtes occaſionem, quaſi impoſsibile, vel mẽ-
dacium loqueretur, tulerunt lapides, vt lapidarẽt eum.
Ipſe verò abſcondit ſe, & exiuit de templo, nondum
enim venerat hora paſsionis ſuæ. Conſpice ergo bene

hic eum cũ dolore vehemẽti,quomodo Dominus omnium ſic vilipendebatur ab illis nequiſsimis ſeruis, & quomodo volens eorum furori cedere,abſcondit ſe in aliquo loco templi,poſt aliquam columnam,vel inter aliquas perſonas:intuere ipſum,& diſcipulos mœſtè & inclinato capite tanq̃ imbecilles,& debiles recedentes.

Quomodo alia vice voluerint lapidare Ieſum. Cap. 65.

CVm quadam alia vice in feſto Enceniorũ, id eſt in feſto dedicationis templi, Dominus Ieſus eſſet in porticu Salomonis, circũdederunt eum lupi illi rapaces cum furore maximo, ſtridentes dentibus, & dicentes. Vſquequo tollis animas noſtras? Si tu
Ioan.10. es Chriſtus,dic nobis palàm? At mitiſsimus agnus humiliter reſpondit eis dicens.Loquor vobis & non creditis mihi. Opera quæ ego facio nomine patris mei, teſtimonium perhibent de me. Conſpice ipſum nunc bene pro Deo, & totum negocium: ipſe quidem eis humiliter loquebatur, illi vero cum furore caninis latratibus perſtrepebãt in eum,ex omni parte ſicut eum circundabant:tandem non potuerunt occultare venenum cordis. Acceperunt igitur lapides vt iacerent in eum.Sed Dominus Ieſus nihilominus blãdo ſermone locutus eſt eis,dicens.Multa bona opera oſtendi vobis, propter quod eorum opus vultis me lapidare? Et illi inter alia,quia tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum. vide mirabilẽ inſaniã.Ipſi volebant eũ ſcire Chriſtum, & quia verbis, & operibus hoc comprobat, volebant eum lapidare,nec aliquã excuſationem habere poſſunt quin potuerunt,& debuerunt credere Dominũ Ieſum fuiſſe filiũ Dei. Quia vero necdum venerat hora eius, exiuit de manibus eorum, & receſsit trans Iordanem ad locum vbi Ioannes baptizauerat,qui diſtat à Hieruſalem per decem & octo miliaria,& ibi ſtabat cum diſcipulis ſuis. Conſpice ergo tam eum quàm diſcipulos contriſtatos recedere;& eis cumpatere toto poſſe.

De reſuſcitatione Lazari. Cap. 66.

PRæſens miraculum valde celebre, multumq́ue ſolenne cum deuotione meditandi occurrit,& ideò ſic te attentam exhibeas, ac ſi præſens fuiſſes, his quę hic dicta vel ficta fuerunt,& libenter conuerſeris, non ſolum cum Domino Ieſu, & diſcipulis eius, ſed etiam cum iſta benedicta familia ſic Domino deuota, & à Domino dilecta.ſ.Lazaro,Martha,& Maria.Languente igitur Lazaro,ſorores eius prędictę,quæ familiariſsimæ Domino erant, ad eum miſerunt ad locum in quem receſſerat,ſcilicet trans Iordanem,vt in ſuperiori tractatu cõtinetur, dicẽtes. Lazarus frater noſter
Ioan.11. quem amas, infirmatur. Et amplius non dixerunt,vel quia hoc ſufficiebat amanti, & bene intelligenti, vel quia timebant ipſum ad ſe vocare,cum ſcirent,maiores iudæorum inſidiari eidẽ, & cupere mortem eius. Dominus autem Ieſus audito nuncio ſiluit per duos dies, & poſt dixit diſcipulis inter alia. Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, quia non eram ibi. Vide mirabilem bonitatem, & dilectionem Domini,ac ſolertiam circa diſcipulos ſuos. Indigebant adhuc maiori robore & virtute, vnde ipſe libenter operabatur eorum profectum. Redierunt igitur,& venerũt propè Bethaniam.Martha verò cum ſciuit,exiuit ei obuiam, & procidens ad pedes eius dixit. Domine ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus. Dominus verò reſpondit,quod ſurgeret,& de reſurrectione adinuicem tractauerunt.Poſtea vero mittit eam pro Maria: hanc, enim Dominus ſingulariſsime diligebat. Ipſa verò vt ſciuit,feſtiua ſurrexit,& venit ad eum,& procidens ſimilia verba Martha dicebat. Dominus autem Ieſus videns dilectam ſuã afflictam, lachrymoſam, & deſolatam de fratre ſuo, non potuit etiam ipſe lachrymas continere. Vnde tunc lachrymatus eſt Ieſus.Conſpice nunc bene ipſum & illas, & etiam diſcipulos. An non credis, quod & ipſi fuerunt lachrymati? Poſt aliquam morulam ſic plorãtibus cunctis,dixit Dominus Ieſus. Vbi poſuiſtis eum? Ipſe enim hoc ſciebat,ſed more humano locutus eſt. Tunc illa dixerunt. Domine veni, & vide, & ducebant eum ad ſepulchrum. Vadit igitur Dominus Ieſus medius inter duas ſorores, conſolans, & confortans eas. Ipſæ verò tunc de ſua præſentia cõſolabantur, quòd quaſi omnis doloris, & omnis rei oblitæ in eum ſolummodo intendebant. Cunque ſic incederent tres ſimul per viam,dicebat Magdalena. Domine qualiter fuit vobis,ex quo receſſiſtis à nobis, dolor vehemens fuit mihi de veſtro receſſu, & nunc cum vos rediſſe audiui, magnum gaudium habui, ſed nihilominus timui, & multũ timeo:ſcitis enim,quanta machinãtur aduerſum vos principes,& maiores noſtri, & propterea nõ fuimus auſæ mittere vt veniretis. Gaudeo quod veniſtis, ſed rogo vos pro Deo, vt caueatis vobis ab illorum inſidijs. Dominus autẽ reſpondebat. Nõ timeatis,quia pater ſuper his prouidebit. Et ſic colloquendo ad inuicem, venerunt ad monumẽtũ. Tunc iuſsit Dominus Ieſus eleuari ex eo lapidem ſuperpoſitum,ſed cõtendebat Martha dicens. Domine fœtet, quatriduanus enim eſt.O Deus vide mirabilem amorem iſtarum ſororum erga Dominũ Ieſum: nolebant enim quòd fœtor tangeret nares eius. Nihilominus tamẽ immo multo magis Dominus fecit lapidem eleuari.Quo facto, ipſe Dominus Ieſus eleuatis oculis in cœlum, dixit. Gratias tibi ago pater, quoniam audiſti me,ego autẽ ſciebã quia ſemper me audis, ſed propter iſtos dico,vt ſciãt, quia tu me miſiſti.Aſpice nũc bene ipſum ſic orantem,& conſidera zelum eius ad animarum ſalutem.Deinde clamauit voce magna, dicens.Lazare veni foras. Et ſtatim reuixit, & prodijt foras, ligatus tamẽ ſicut fuerat ſepultus.Diſcipuli vero ad Domini præceptum ſoluerũt eum. Qui ſolutus, & etiam prædictę ſorores genuflectentes,gratias egerunt Domino Ieſu de tanto beneficio, & duxerũt eum ad domum ſuam. Stupuerunt autem qui ibi fuerant, & hæc viderant:& diuulgatum fuit miraculum,adeo vt multitudo magna à Hieruſalem, & alijs partibus venirent ad videndum Lazarum, & principes iudæorum ſe cõfuſos reputantes,de ipſo occidendo cogitauerunt. Ioan.11.

De maledictione ficus. Cap. 67.

QVamuis ſecundum fidem hiſtoriæ maledictio ficus, & præſentatio adulteræ in templo, credantur fuiſſe poſt aduentum Domini Ieſu in Hieruſalem ſuper aſello, quia tamen videtur aptius nil Matth.21.
poſt ipſum aduẽtum meditari,niſi de ſua cœna & paſſione, & earum circunſtantijs, ideo cogitaui iſta duo Mar.11.
hic ponere. Cum igitur Dominus Ieſus vadens verſus Hieruſalem eſuriret, vidit ficum ornatã, & pulchram de folijs,& appropinquans, & non inueniens ficus,maledixit ei, & ſtatim aruit, ita vt mirarentur diſcipoli. Conſpice igitur eum, & diſcipulos in prædictis, iuxta formam generalẽ ſuprà traditam tibi. Conſpice etiam quia myſticè hoc factum eſt à Domino,cum ſciret nõ eſſe tempus ficuum. Per talem igitur arborem virentem folijs, intelligi poſſunt verboſi, & loquaces ſine operibus,nec nõ etiam hypocritæ, ac ſimulati qui exteriorem apparentiam habentes, interius vacui ſunt, & infructuoſi.

De

De muliere in adulterio apprehenſa. Cp. 68.

VIgilabant in malitijs ſuis peſsimi principes & phariſæi contra Dominum Ieſum, & ſolicita pertractabāt, quomodo eum per aſtutias & fallacias vincerēt, & odibilem populo redderent, ſed retorquebantur in eos ſagittæ eorū. Cum igitur quędam mulier fuiſſet in adulterio deprænhenſa, & ſecundum Legem deberet lapidari; adduxerunt eam ad ipſum in templo, quærentes, quid de ipſa faciendum eſſet: quaſi volentes ei ponere perplexitatem, vt ſi legem ſeruandam diceret, notaretur de crudelitate & immiſericordia: ſi non ſeruandā, notaretur de iniuſtitia. Sapiens autem Dominus eorum retia cognoſcēs, & declinare ſciēs, inclinauit ſe humiliter, & digito ſcribebat in terra & dicit gloſ. quod ſcribebat peccata eorum. Erat igitur illa ſcriptura tantæ virtutis, quod quilibet eorum cognoſcebat in ea peccata ſua. Dominus autem erigens ſe, dixit. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum ſe inclinauit curialis Dominus, etiam pro æmulis & aduerſarijs ſuis ne verecūdaretur. At illi diſceſſerunt omnes, & euanuerunt eorum aſtutiæ. Mulierem autem monitam ne amplius peccaret, Dominus Ieſus licentiauit. Conſpice igitur bene ipſum in omnibus prædictis factis & verbis.

Ioan.8.

Glo.ſuper Ioan.8.

De conſpiratione Iudæorum contra Ieſum. Et de fuga eius in ciuitatem Effrem. Cap. 69.

APpropinquante tempore quo Dominus Ieſus diſpoſuerat noſtram redemptionem per effuſionem proprij ſanguinis operari, armauit diabolus ſatellites ſuos, & acuit corda eorum cōtra ipſum Dominum vſque ad occiſionem ipſius, & ex bonis operibus Domini, maxime autem propter ſuſcitationem Lazari magis ac magis accendebantur, tanquam magis inuidia tabeſcentes. Non valentes igitur ſuum furorem protelare, collegerunt pontifices & phariſæi concilium, in quo Caypha prophetante, deliberauerūt ipſum agnum innocentiſsimum occidere. O prauum concilium. O peſsimi duces populi, & conſiliarij nequiſsimi. Quid agitis miſeri? quis vos furor exagitat tantus? quæ ordinatio eſt hæc? quæ cauſa occiſionis Domini Dei veſtri? Nonne ipſe in medio veſtrum eſt quem tamen neſcitis, & intelligit omnia verba veſtra, & ſcrutatur renes, & corda? Sed ſic fieri oportet vt deſideraſtis, in manibus veſtris tradidit eum pater ſuus, per vos occidetur, ſed nō pro vobis. Ipſe quidem morietur, & reſurget, vt ſaluet populum ſuum, & vos peribitis. Diuulgatum fuit iſtud conſilium, ſed ſapiens Dominus volens dare locum iræ, & etiam quia nondum erant omnia completa, abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatem Effrem, & ſic fugit humilis Dominus ante faciem nequiſsimorum ſeruorum. Conſpice ergo prædictos neſarios in ſuo conſilio peſsimo æſtuantes. Conſpice etiam Dominum IESVM, ſimiliter & diſcipulos recedentes tanquam imbeciles, & pauperes. Quid tu putas Magdalenam dixiſſe? Sed & qualis animi mater Domini IESV erat, cum ſic eum recedere videret, & audiret cauſam, quia volebant eum occidere? Potes hic meditari Dominam, & ſorores eius tunc remanſiſſe cum Magdalena, & Dominum IESVM eas omnes conſolatas fuiſſe de cita ſua reuerſione.

Ioan.11.

Quomodo Dominus Ieſus rediṫ in Bethaniam vbi Maria Magdalena vnxit pedes eius. Cap. 70.

SIcut in ſuperioribus ad inſtructionē noſtram Dominus Ieſus fugiendo vſus eſt prudentia, oſtendens quod pro loco, & tempore furorem perſequētium cautè declinare debemus: ita nunc vtitur fortitudine, quia debito tempore imminente, ſponte rediṫ, vt ſe offerat paſsioni, & ſe in manus ipſorum perſequentium tradat, ſicut aliàs fuit vſus temperantia cum fugit honorem, quando turbæ voluerunt eum facere regem: & econtrario vſus eſt iuſtitia, cum voluit, tāquam rex honorari, quando populus cum ramis arborum occurrit eidem, ſatis modeſte tamen ipſum honorem voluit, & ideò aſellum aſcendit, vt hic refert Ber. Iſtis igitur quatuor virtutibus, ſcilicet prudentia, fortitudine, temperantia, & iuſtitia vſus eſt Dominus virtutum propter noſtram inſtructionem. Dicuntur autem cardinales eſſe ac principales, quia ab eis omnes aliæ virtutes morales deſcendunt. Non igitur æſtimandus eſt fuiſſe verius vel inconſtans, ſicut nec aliquis alius qui ſecūdum diuerſos caſus in diuerſis virtutibus ſe exercet. Redit igitur Dominus Ieſus die ſabbati ante diem palmarum in Bethaniam, quæ eſt prope Hieruſalem, quaſi ad duo miliaria, & ibi fecerūt ei cœnam in domo Simonis leproſi, ſed & ibi fuerūt Lazarus, Martha, & Maria. Erāt enim fortè conſanguinei, vel multū domeſtici eiuſdem Simonis. Tunc autem Maria fudit ſuper caput eius libram vnguenti pretioſi, & ex eo vnxit ei caput, & pedes. Et quod alia vice fecit in eadem domo ex contritione, nunc faciebat ex deuotione, diligebat enim eum ſuper omnia, & de obſequendo eidem ſatiari non poterat. Sed murmurauit de hoc proditor Iudas, pro qua Dominus reſpondit, & eam debito more defendit: nihilominus tamen proditor indignatus remanſit, & inde proditionis occaſionem aſſumpſit, & die mercurij ſequenti Dominum Ieſum pro triginta argenteis vendidit. Conſpice igitur eum cœnantem cum illis ſuis amicis, & cōuerſantem cum eis illis paucis diebus ſcilicet vſque ad paſsionem ſuam. Sed amplius in domo Lazari, domus nanque ipſius, & ſororis eius erat ſuum refugium generale, ibi comedebant de die, & dormiebat de nocte cum diſcipulis ſuis. Ibi etiam mater eius Domina noſtra cum ſororibus quieſcebat, & multum honorabant eam omnes, & maxime Magdalena ſemper ſociādo eam, nec ab ea vllatenus diſcedendo. Cōſpice ergo ipſam Dominam, qui ſtat timore perterrita de dilectiſsimo filio ſuo, nec ſe ab illo vllo tempore ſeparabat, & cum Dominus defendens Magdalenam à murmure proditoris, dixit. Mittens hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Annō credis, quod huius verbi gladius matris animam pertranſierit? Quid enim de morte ſua poterat expreſſius dicere? Similiter & omnes alij ſtabant perterriti, & anxijs cogitationibus pleni, colloquētes ad inuicem vnus cum altero hinc inde, more illorum qui habent dura, & aduerſa tractare, & maxime timebant quando ibat in Hieruſalem, quod faciebat quolibet die. Multa, enim ab iſta die ſabbati vſque ad diem cœnæ locutus eſt iudęis, & operatus eſt palàm in Hieruſalem, de quibus non intendo referre niſi de aduentu ſuper aſello, ne meditatio ipſius impediatur. Sumus enim in ianuis paſsionis. Vide, totum tuum recollige ſpiritum, ne ad alia ſis diſtracta: vt iam ad hęc myſteria quę pręcedūt, quàm ad ipſam paſsionem mente vacua curis, & valde peruigil poſsis intendere, & interim libenter conuerſeris in Bethania cum prædictis,

In Ser. de ramis pal.

Matth.26

Ioan.12.

De aduentu Domini in Hieruſalem ſuper aſello. Ibidem quomodo Ieſus dicitur tribus modis fleuiſſe. *Cap. 71.*

FRequentabantur myſteria, implebãtur ſcripturæ per Dominum Ieſum, appropinquante tempore zelabat remedium mundo conferre per proprij corporis paſsionem. Igitur die ſequenti ſummo mane, ſcilicet die dominica parauit ſe ad eũdũ in Hieruſalem nono & inconſueto modo, ſed ſicut fuerat prophetatum. Cumq; pergere vellet, mater pio affectu retrahebat eum, dicens. Fili mi quo vis ire? tu ſcis conſpirationem contra te factam, quomodo vadis inter eos? Rogo te vt nõ vadas. Similiter & diſcipulis alijs videbatur intollerabile ꝙ ibat, & vt poterant retrahebant eum. Dicebat Magdalena, nõ eatis magiſter pro Deo. Vos ſcitis, quod deſiderant mortem veſtram. Si vos itis in manus eorum, hodie vos capient, & habebunt intentum ſuum. O Deus quomodo diligebant eum, & quomodo erat eis amarum, quicquid læderet ipſum. Ipſe vero aliter diſpoſuerat, qui vniuerſorum ſalutem ſitiebat, & reſpondebat eis. Voluntas patris mei eſt ꝙ ego vadam, ſinite, nõ timeatis, quia ipſe defendet nos, & hoc ſero huc redibimus illæſi. Cœpit igitur ire, & illa parua comitiua ſed fidelis ſecuta eſt ipſum. Cum
Matt. 21. autem venit Bethphage ſcilicet in viculum quendam
Marc. 11. in medio itineris, miſit duos diſcipulos in Hieruſalem,
Luc. 19. vt ſibi adducerent aſinam & pullum eius, alligatos in loco publico ad miniſteria pauperum deputatos. Quo facto, Dominus Ieſus primò ſuper aſinam, & parum poſt ſuper pullum humiliter aſcendit, ſuper quos diſcipuli veſtimenta ſua poſuerant. Et ſic equitabat Dominus mundi, & quamquam iuſtiſsimum foret eum honorari, honoris tamen tempore talibus dextrarijs, & phaleris vſus fuit. Conſpice nũc benè ipſum, & vide quomodo in hoc ſuo honore, vituperauit honorabilem pompam mundi. Non enim fuerunt hæc animalia frenis, & ſellis deauratis, & phaleris ſericatis ornata, more ſtultitiæ mundialis, ſed vilibus pannis, & duobus funiculis, cum eſſet Rex regnum, & Dominus dominorum. Turbæ autem cum ſciuerunt, iuerunt obuiam ei, & vt Regem cum laudibus, & canticis cum veſtium ſuarum, & ramorũ arborum ſtratione ac lætitia magna ſuſceperunt eum. Immiſcuit autem cum
Tribus vicibus fleuit Chriſtus. iſta lætitia fletum. Nanque cum vidit Hieruſalẽ, fleuit ſuper illam, dicens. Quia ſi cognouiſſes, & tu ſupple fleres. Et debes ſcire, quod tribus vicibus legimus Dominum Ieſum fleuiſſe. Vna de morte Lazari, ſcilicet humanam miſeriam. Alia hic, ſcilicet humanam cæcitatem, & ignorantiam. Hic enim fleuit, quia non cognouerunt tempus viſitationis ſuæ. Tertia vice fleuit in paſsione ſua, ſcilicet humanam culpam & malitiam, quia videbat, quod paſsio ſua omnibus ſufficiebat, & tamen non omnibus proficiebat, quia non reprobis & duris corde ac impœnitentibus. Et de hac refert Apo-
Hebr. 5. ſtolus, ad Hebr. dicens de tempore ſuæ paſsionis: Quia cum clamore valido, & lacrymis exauditus eſt pro ſua reuerentia. De his tribus vicibus habetur in textu, ſed & alias tenet Eccleſia quod fleuit, ſcilicet infantulus, & ideò cantat. Vagit infans inter arcta conditus præſepia, quod faciebat vt myſterium incarnationis Diabolo occultaret. Conſpice ergo bene ipſum nunc flentem, nam & flere deberes cum eo. Flete enim largiter, & fortiter, quia non ſimulatè ſed verè dolebat cum ipſis. Vnde corde amaro flebat illorum periculum æternale. Prædixit etiam tunc ipſorum excidiũ corporale. Cõſpice etiã diſcipulos, qui diligenter vadunt iuxta eum cum tremore, & reuerentia. Ipſi ſunt barones, & comites, ſui domicelli & dextratores. Conſpice etiam matrem cũ Magdalena, & alijs fæminabus ſequentes attentè poſt eum. Nec credere debes, quod ipſo flente, potuerũt mater & alij ſui lachrimas continere. Intrauit ergo Dominus Ieſus cum iſto triumpho, & honore turbarum in ciuitatẽ, de quo ciuitas cõmota eſt. Venit autem ad templum, & eiecit ementes & vendentes. Et Matt. 21.
hæc fuit ſecunda eiectio. Et ſtetit Dominus Ieſus publicè in templo prædicans populo, & reſpondes principibus, & phariſæis vſque quaſi ſero. Et licet ſic honoratus fuiſſet ab illis, non eſt inuentus aliquis, qui eum etiam ad bibendum inuitaret. Tota igitur die, ipſe & ſui ieiunauerunt, & ſero cum eis Bethaniam redijt. Cõſpice ergo & nunc bene ipſum, quia valde humiliter vadit per ciuitatem cum illis paucis, qui ſic honorificè venerat mane. Ex quos potes conſiderare, ꝙ parum eſt de mundano curandum honore, qui ſic terminatur in breui. Potes etiam conſiderare, quomodo Magdalena & alij gaudebant, quando honorabatur à turbis, & multo magis quando Bethaniam redierunt illæſi. Licet Chriſtus honorificè fuerit ſuſceptus in ingreſſum Hieruſalẽ, non fuit tamen ab aliquo inuitatus.

Quando Domini Ieſus mortẽ ſuam predixit matri. *Cap. 72.*

HIc poteſt interponi meditatio valde pulchra, de qua tamen ſcriptura non loquitur. Cænante nanque Domino Ieſu die mercurij cum diſcipulis ſuis in domo Mariæ Marthæ, & etiam matre eius cum mulieribus in alia parte domus. Magdalena miniſtrans rogauit Dominum dicens. Magiſter ſitis memor, quod facietis paſcha nobiſcum, rogo vos, vt hoc non denegetis mihi. Quo nullatenus acquieſcente, ſed dicẽte, ꝙ in Hieruſalẽ faceret paſcha. Illa recedẽs miro cum fletu, & lachrimis, vadit ad Dominam, & his ei narratis rogat, vt ipſa eum ibi in paſchate teneat. Cæna igitur facta, vadit Dominus Ieſus ad matrem, & ſedet cum ea ſeorſum colloquens cum ea, & copiam ei ſuæ præſentiæ præbens, quam in breui ſubtracturus erat ab ea. Cõſpice nunc bene ipſos ſedentes, & quomodo Domina reuerenter eũ ſuſcipit, & cum eo affectuosè moratur, & ſimiliter quomodo Dominus reuerẽter ſe habet eam. Ipſis igitur ſic colloquentibus, Magdalena vadit ad eos, & ad pedes eorum ſedens dicit. Domina ego inuitabam magiſtrũ, vt hic faceret paſcha, ipſe verò videtur velle in Hieruſalem ad paſchãdum, vt capiatur ibi, rogo vos vt nõ permittatis eũ ire. Ad quem mater. Fili mi rogo te vt non ſic fiat, ſed faciamus hic paſcha: ſcis enim quòd inſidiæ ad te capiendum ordinatæ ſunt. Et Dominus ad eam. Mater chariſsima voluntas patris eſt, vt ibi faciam paſcha, quia tempus redemptionis aduenit. Modo implebuntur omnia quæ de me ſcripta ſunt, & faciẽt in me quicquid volent. At illæ cũ ingenti dolore hæc audierunt, quia bene intellexerunt, quod de morte ſua dicebat. Dicit igitur mater vix valens verba formata proferre. Fili mi tota concuſſa ſum ad vocem iſtam, & cor meũ dereliquit me. Prouideat pater, quia neſcio quid dicam. Nolo ſibi contradicere, ſed ſi ſibi placeret, roga eũ vt differat ad præſens, & faciamus hic paſcha cũ iſtis amicis noſtris, ipſe vero ſi ſibi placebit, poterit de alio modo redemptionis ſine morte tua prouidere, quia omnia poſsibilia ſunt ei. O ſi videres inter hæc verba Dominum plorantem, modeſtè tamen & planè, & Magdalenam tanquam ebriam de magiſtro ſuo largiter, & magis ſingultibus flentem, fortè nec tu poſſes lachrimas continere. Conſidera in quo ſtatu eſſe poterant, quando hæc tractabantur. Dixit enim Domina blandè conſolans eas. Nolite flere, ſcitis quod obedientiam Patris me implere oportet, ſed pro certo confidite, quia cito reuertar ad vos, & tertia die reſurgam incolumis. In monte igitur Sion ſecundum voluntatem Patris faciam paſcha. Dixit autem Magda-

lena, ex quo non poſſumus eum hic tenere, ſimus & nos in domo noſtra in Hieruſalem, ſed credo quod nunquam habuit paſcha ſic amarum. Acquieuit Dominus, quod & ipſæ in dicta domo facerent paſcha.

De cæna Domini. Itē de menſa & modo ſedendi in menſa. Exemplum quinque virtutum Chriſti in cæna. Item quinque ex ſermone Domini. *Cap. 73.*

ADueniente iam & imminente tempore miſerationum, & miſericordiarum Domini Ieſu, quo diſpoſuerat ſaluam facere plebem ſuam, & eam redimere, non corruptibili auro & argento, ſed præcioſiſſimo ſanguine ſuo, voluit cænam facere cum diſcipulis ſuis notabilem, antequam ab eis per mortem diſcederet, in ſignū memoriale recordationis, ac etiam vt compleret myſteria, quæ reſtabant complēda. Fuit autem hæc cæna magnifica valde, & magnifica ſunt quæ fecit ibi Dominus Ieſus. Ad quæ intuenda te cum ſumma attentione præſentē exhibe: quia ſi hoc dignè & vigilanter feceris, non patietur te curialis Dominus redire ieiunam. Circa ipſam igitur quatuor principaliter, quæ ibi notabiliter facta fuerunt, meditanda occurrunt. Primò ipſa corporalis cænatio. Secūdò pedum diſcipulorum per Dominum Ieſum ablutio. Tertiò ſacramēti ſui ſacratiſſimi corporis inſtitutio. Et quartò pulcherrimi ſermonis per ipſum cōpoſitio. De quibus per ordinem videamus. Circa primum attende, quod Petrus & Ioannes iuerunt iuſſu Domini Ieſu, ad quendam amicum ſuum in montem Sion, vbi erat cænaculum grande ſtratum ad parandum paſcha. Sed & Dominus cum alijs diſcipulis die iouis, adueſperaſcente die ciuitatem intrauit, & ad ipſum locum iuit. Aſpice nunc igitur eum ſtantem in aliqua parte domus, & colloquentem cum ſuis diſcipulis ſalubria, & interim in cænaculo parabatur pro eis per aliquos de ſeptuaginta duobus diſcipulis paſcha. Legitur nanque in legenda ſancti Martialis, quod ipſe cum aliquibus de ſeptuaginta duobus diſcipulis fuit ipſo die ſerò ad miniſtrandum Domino Ieſu, quando lauabat pedes diſcipulorum ſuorum. Cum autem eſſent omnia in cænaculo parata, dilectiſſimus Ioannes qui ſolicitè ibat, & redibat ad parandum, & iuuandum in præparatione pręfacta, venit ad Dominum Ieſum, dicens. Domine vos poteſtis cęnare quando placet vobis, quia omnia ſunt parata. Conſpice nunc benè, & moroſè omnia quæ dicuntur, & fiunt, quia viſceroſa ſunt valde, nec abbreuianda ſunt ſicut cætera Domini Ieſu facta, ſed potius dilatanda. In hoc igitur eſt maxima vix omnium meditationum de ipſo, ſed & amoris iſtius magis ſcilicet propter exceſſiua inſignia, quæ in hac cæna facta fuerunt. Surgit ergo Dominus Ieſus, & diſcipuli eius cum eo. Ioānes verò eius lateri ſe iungens, ab eo ſe deinceps nullatenus ſeparauit: nullus enim ſic fideliter ac familiariter adhæſit ei, ſicut Ioannes. Nam cum captus fuit, introiuit cum eo in atrium principis ſacerdotum, nec in crucifixione, nec in morte, nec poſt mortem dimiſit eum quouſque fuerat ipſe ſepultus. In hac autem cęna iuxta eum ſedit, licet eſſet minor alijs. Intrant autem cænaculum omnes lauant manus, & circunſtantes menſam deuotiſſimè benedicunt. Aſpice benè per ſingula. ſcire autem debes quod ipſa menſa erat in terra, & more antiquorum in terra ſederunt ad cęnam. Erat autē menſa quadra vt creditur, de pluribus tamen tabellis, quam ego vidi Romæ in Eccleſia lateranēſi, & ego eam met menſuraui. Eſt autem in vno quadro duorum brachiorum & trium digitorum, vel palmi vel citrà, ita ꝙ licet arcte tamen in quolibet quadro vt creditur tres diſcipuli ſedebant, & Dominus Ieſus humiliter in quodam angulo, ita quod omnes in vno catino comedere poterant. Et propterea non intellexerunt eum diſcipuli, quando dixit. Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet, quia omnes pariter intingebāt. Benedictione igitur facta per dexteram Domini, ſedent circa menſam, Ioanne ſedente iuxta dominum Ieſum Chriſtū. Agnus paſchalis tunc eis defertur. Sed attēde, quod dupliciter poteris hoc meditari. Vno modo ꝙ ſedeant ſicut iam dixi. Alio modo vt ſtent recti cum baculis in manibus, comedentes agnum cum lactucis agreſtibus, & ita obſeruantes quæ in lege Domini mādantur, dummodo poſtea eos mediteris ſedere ad aliquid manducandum, vt ex pluribus locis textus poteſt colligi, quia nec Ioannes recumbere ſupra pectus Domini aliter potuiſſet, niſi ſedendo. Delato ergo agno paſchali aſſo, accepit eum verus & immaculatus agnus, ſcilicet Dominus Ieſus, qui erat in medio illorum tanquam qui miniſtrat, ſciditque eum in fruſta, diſcipulis alacriter porrexit, & ad comedendum confortat. Ipſi vero comedebant, ſed alacritatē nō capiebant ſemper pauidi, ne nouitas contra Dominū fieret. Cænantibus autem eis, patefecit factū apertius, & inter alia ita ait. Deſiderio deſideraui, hoc paſcha mādūcare vobiſcum antequam patiar. Vnus autem veſtrum me traditurus eſt. Hæc vox in corda ipſorum vt gladius acutiſſimus intrauit, & comedere ceſſauerunt, aſpicientes ſeipſos inuicē & dicētes. Nunquid ego ſum Domine? Aſpice nūc bene ipſos, & compatere tam domino Ieſu quam ipſis, quia in magno dolore ſunt poſiti. Ipſe autem proditor, ne viderentur hæc verba pertinere ad ipſum, comedere non ceſſauit. Ioānes vero ad inſtantiā Petri quęſiuit & dixit. Domine quis eſt qui tradet te? Et Dominus Ieſus tanquam ſingulari dilecto familiariter ei aperuit. Ioannes vero ſtupefactus, & cordialiter gladiatus, verſus eum ſe inclinauit, & ſuper pectus eius recubuit, Petro autem Dominus non dixit, quia vt dicit Auguſt. ſi ipſum ſciuiſſet, dentibus proditorem diſcerpſiſſet. Sed per Petrum ſignantur actiui, per Ioannem contemplatiui vt dicit Auguſt. in eadem Omil. Euāge. quod legitur in feſto ſancti Ioannis. Vnde habes hic argumentum, quod contemplatiuus non intromittit ſe de actibus extrinſecis, de ipſis etiam offenſis Domini vindictam non expetit, ſed gemit interius, & per orationes ſe ad Deum conuertit, & fortius ei per contemplationem approximans, eique inhærens, omnia ſuæ diſpoſitioni committit. Nam aliquando ipſe contemplatiuus ex cælo Dei, & animarum, exterius exit: vt ſupra plenius habuiſti in tractatu de vita contemplatiua. Hic etiam habes, ꝙ nec ipſe Ioannes dixit Petro, quamuis ad ipſius nutum Dominum quæſiuiſſet. Ex quo potes colligere, quod contemplatiuus non debet ſecretum ſui Domini reuelare. Legitur autē de beato Franciſco, quod reuelationes occultas non reuelabat exterius, niſi quantum fraternæ ſalutis vrgebat zælus, vel ſupernę reuelationis dictabat inſtinctu. nūc igitur conſpice Domini benignitatem, quomodo dilectum ſuum ſupra pectus ſuū retinet tam benignè. O quàm tenerrimè ſe adinuicem diligebant. Conſpice etiā alios diſcipulos multum mæſtos ad hanc Domini vocem, non comedentes, ſed ſe inuicem aſpicientes, & ſuper his conſiliū capere neſcientes. Hæc de. j. articulo ſufficiunt. Circa ſecūdū vero diligenter attēde. His nāque ſic ſe habētibus, ſurgit Dominus Ieſus à cęna, ſurgunt ſtatim & diſcipuli, ignorantes quo ire velit. ipſe autem deſcendit cum eis in locum alium inferius in eadem domo, vt dicunt qui locum viderunt, & ibi omnes ſedere fecit, aquā iubet ſibi afferri, ponit veſtimenta ſua, lintheo ſe præcingit, & aquam mittit in peluim lapideam, vt lauaret ipſorum pedes, recuſat Petrus, & totus ſtupefa-

Margin notes:

De cęna agni paſchalis quā narrat. Matt. 26.

Qualis erat mēſa in qua vltimam cęnā fecit Ieſus, & quomodo.

Luc. 22.

Io. 13.

De ablutione pedū quam narrat Io. 13.

ſtupefactus rem ſuo iudicio ſic indecentem declinat. Sed audita Chriſti comminatione, ſapienter conſilium mutauit in melius. conſidera nonc bene ſingulos actus & cum admiratione conſpice quæ geruntur. Inclinat ſe ſumma maieſtas, & humilitatis magiſter vſque ad piſcatoris pedes, ſtat incuruatus, & genibus flexis, coram ipſis ſedentibus. Lauat proprijs manibus, abſtergit, deoſculaturque omnium eorum pedes. Sed & illud ſuperexaltat humilitatẽ, quod & ipſi proditori eadem obſequia ipſe præbet. Sed ò cor nequam, & omni duritia durius, ſi ſic ad tantam humilitatem non emolliris, ſi ſic Dominum maieſtatis non vereris, ſi ſic vſque ad ipſius ſemper tibi benefici, ſemperque innocẽtis ſęuis interitum. Sed væ tibi miſer, tu quidem obduratus ꝙ concepiſti parturies: nõ tamen ipſe, ſed tu peribis. Admiranda eſt ergo meritò tanta humilitatis, & benignitatis profunditas, &c. hoc autem completo miniſterio, redit ad locũ cænæ, & iterum recumbens, eos ad ſuum exemplum imitandum conſortat. Potes autem hic meditari, ꝙ Dominus Ieſus exemplum dedit nobis iſto ſero quinque magnarum virtutum, ſcilicet humilitatis, vt dictum eſt lauando. Charitatis, in ſacramẽto corporis, & ſanguinis ſui, & in ſermone qui eſt monitis charitatis plenus. Patientiæ, in ſuſtinendo proditorem ſuum, & multa opprobria quando fuit captus, & ductus vt latro. Obedientiæ, in eũdo ad paſsionem ſuam, & mortem ex obedientia patris. Orationis, in orando in horto tribus vicibus, in his ergo virtutibus eum imitari conemur. Et hæc de ſecundo articulo.

Exemplũ quinq; virtutum Domini in cęna.

De inſtitutiõe ſacramẽti, quã narrat. Matt. 26.

Circa tertium verò meditando, obſtupeſce illam cariſsimam dignationem, & dignatiſsimam charitatem, qua nobis tradidit ſemetipſum, & reliquit in cibum. Cum ergo lotis diſcipulorum pedibus iterũ recubuiſſet, volens finem dare legalibus inſtitutis, & ſacrificijs & nouum incipere teſtamento, ſeipſum ſacrificium nouum facit, & accipiens panem, oculos ad patrẽ eleuans, confecit altiſsimum ſacramentum corporis ſui, & dans diſcipulis ſuis dixit. Hoc eſt corpus meum, ꝙ pro vobis tradetur. Similiter & calicem dicens. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur. Aſpice nunc bene pro Deo, quomodo diligẽter, fideliter, & deuotè prędicta facit, & manibus proprijs cõmunicauit illam dilectam, & benedictam familiam ſuam. Et tandem in amoris recordationẽ, ſubiungit, di. Hoc facite in meam commemorationem. Hoc eſt illud memoriale, quod animam gratam cum ipſum ſuſcipit, manducando, vel fideliter meditando deberet totam ignire, & inebriare, & in ipſum Dominum præ amoris, & deuotionis vehementia totaliter transformare. Nihil enim maius, carius, dulcius, & vtilius nobis relinquere poterat, quàm ſeipſum. ipſe nanque quem in ſacramẽto ſumimus, ille idẽ eſt, qui de virgine mirabiliter incarnatus & natus, pro te mortem ſuſtinuit, & qui reſurgens, & glorioſè aſcendens ſedet à dextris Dei. Et ipſe eſt qui creauit cœlum, & terram, & omnia, & qui ea gubernat, ac etiã moderatur. Ipſe eſt à quo dependet ſalus tua, in cuius voluntate & poteſtate eſt tibi dare, vel non dare gloriam paradiſi. ipſe eſt qui eſt in tali hoſtia modica oblatus, & tibi exhibitus. ipſe eſt Dominus Ieſus Chriſtus filius Dei viui. Et hæc de tertio articulo.

De ſermone dñi in cœna, quẽ narrat Ioan. 13. vſq; ad 17. cap.

Circa quartũ verò ad omnium cumulum ſupereffluentem, attende alia dilectionis inſignia. Facit enim eis ſermonem pulcherrimum, plenum dulcedine, & amoris carbonibus ignitum. Communicatis nanque diſcipulis, & peſsimo Iuda (ſecundum Aug. licet ſecundum aliquos nõ fuerit in communicatione) dicit ipſi Iudæ Dominus Ieſus. Quod facis, fac citius. ille autem infœlix egrediens, iuit ad principes ſacerdotum, quibus eum præcedenti die Mercurij vendiderat triginta argẽteis, & petijt ab eis cohortem ad ipſum capiendum. Interim verò Dominus Ieſus fecit diſcipulis dictum ſermonẽ.

Super pſal. 40. Ioan. 13.

Ex ſermone domi. quinq; pręcipue meditanda.

Ex cuius ornata, vtili, ac veneranda magnitudine, quinque principaliter meditando aſſumo. Primum qualiter prædicens eis diſceſſum ſuũ, eos conſortauit. Dicebat nãque. Adhuc modicum vobiſcum ſum, ſed non relinquam vos orphanos. Vado & venio ad vos. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Io. 14. Io. 16. Hæc & his ſimilia, quæ ſuccinctè pertranſeo, dicebat eis, quæ corda ipſorum totaliter pertranſibant, & penetrabant: non enim de ſuo diſceſſu poterant aliquid tolerare. Secũdò circa ſermonem mediteris, qualiter cordialiter & inſtanter inſtruxit eos de charitate, dicens pluribus vicibus. † Hoc eſt mãdatum meum, vt diligatis inuicem. Et in hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Et alia huiuſmodi quæ in textu plenius poteris reperire.

Aliàs hoc eſt mãdatum meũ nouum.

Tertiò circa ſermonẽ mediteris, quomodo monuit eos ad obſeruãtiam mandatorum ſuorum, di. Si diligitis me, mandata mea ſeruate, & ſi præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea. Et alia huiuſmodi. Io. 13. Quartò circa ſermonem mediteris, qualiter det eis confidentiam cõtra tribulationes, quas eis prędicit eſſe vẽturas. Ioan. 14. Hoc modo, in mundo preſſuras habebitis, ſed confidite, quia ego vici mundum. Et iterum, ſi mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit. Io. 15. & 16. Mundus quidem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Quintò circa ſermonem eſt meditandum, qualiter ipſe Dominus Ieſus tandẽ aſpiciens in cœlum ſe conuertit ad patrẽ dicens. Pater ſerua illos quos dediſti mihi, cũ eſſem cum eis ego ſeruabam eos. Nunc autem venio ad te. Pater Sancte ego pro eis rogo non pro mundo, & non pro his tantum, ſed pro eis omnibus qui in me credituri ſunt per eos. Io. 17. Pater quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam. Et alia huiuſmodi quæ verè erant corda ſcindentia. Mirum certè quomodo diſcipuli qui tam vehementer Dominum Ieſum amabant, ad hæc verba ſubſiſtere potuerunt. Si ergo quæ in hoc ſermone dicta ſunt, attentè diſcurreris, & meditando ruminaueris diligenter, & in eorum dulcedine requieueris, meritò inardeſcere poteris ad tantã dignationem benignitatem, & prouidentiam, indulgentiam, & charitatem, & etiam ad alia per eum hoc ſero facta. Conſpice ergo eum dum loquitur, quomodo efficaciter, deuotè, & delectabiliter loquens, imprimit diſcipulis ſuis quæ narrat, & paſcit in amænitate aſpectus eius, atque verborum. Conſpice autem diſcipulos quomodo ſtant mæſti capitibus inclinatis, lachrymantes, & ſuſpiria magna dantes, pleni ſunt triſtitia, vſque ad ſummum, & de hoc veritas ipſamet ferebat teſtimonium dicens. Quia hęc dixi vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Io. 16. Inter alios autem conſpice Ioannem, eidem familiarius coherentem, qualiter attentè & diligenter aſpicit hunc dilectum ſuum, & teneriùs anxiatus omnia verba eius recolligit, ipſe enim ſolummodo deſcribens ea tradidit verè nobis. Inter alia quoque dicit eis Dominus Ieſus. Surgite eamus hinc. Mar. 14. & Mat. 26. O quantus pauor tunc in eos intrauit, neſcientes quò, vel qualiter ire deberent, & de ipſius ſeparatione plurimum formidãtes, & nihilominus poſtea locutus eſt eis complendo ſermonem, in alio loco eundo per viam. Conſpice nunc diſcipulos euntes poſt eum, & cum eo, quomodo quilibet qui magis poteſt magis ei approximat, congregatim pergentes, ſicut moris eſt pullorum pergere poſt gallinam, impellendo eum modo vnus, modo alius ex deſiderio appropinquandi, & audiendi verba ipſius. Ipſe vero libenter hoc ſuſtinebat ab eis. Tandem cunctis completis myſterijs, vadit cum eis in hortum trãſ torrentem Cedron, & ibi ſuum proditorem & armatos expectauit.

SEXTA FERIA.

Meditatio de paſſione dñi in generali. Cap. 74.

OCcurrit nũc, vt de paſsione domini noſtri Ieſu Chriſti pertractemus. Qui ergo in paſsione, & cruce Domini gloriari deſiderat, ſedula cordis meditatione debet in ipſa perſiſtere, cuius myſteria, & quæ circa eã facta ſunt, ſi toto forent perſpecta intuitu mentis, in nouum (vt puto) ſtatum adducerent meditantem. Nam profundo corde & totis viſcerum medullis eam perſcrutanti, multi adſunt paſſus inſperati, ex quibus nouam compaſsionem, nouum amorem, nouas conſolationes, & per conſequens nouũ quẽdam ſtatum ſuſciperet, quæ ſibi præſagium, & participatio gloriæ viderentur. Ad hunc autem ſtatum conſequendum, crederem tanquam ignarus, & balbutiens, quod totam illuc mentis aciem vigilantibus oculis cordis, omiſſiſque alijs curis extraneis, dirigi oporteret: & ꝙ quis ſe præſentem exhiberet omnibus & ſingulis quæ circa dominicam ipſam crucem, paſsionem, & crucifixionem contigerũt, affectuosè, diligenter, amorosè, & perſeueranter. Te ergo hortor, vt ſi vigilanter attendiſti præmiſſa, quæ de ipſius vita dicta ſunt, hic multum vigilantius totum apponas animum, totamque virtutem, quia hic maximè apparet illa charitas eius, quæ corda noſtra deberet totaliter concremare: cũcta verò cum modificatione ſolita accipe ſcilicet quæ ſic meditari poterunt, vt narrabo. Non enim in hoc opuſculo aliquid affirmare intendo, quod non per ſacram ſcripturam, vel dicta ſanctorum, vel opiniones approbatas affirmatur, vel dicitur. Videtur autem mihi non incongruè dici, quod non ſolum illam pœnalis, & mortalis crucifixio Domini, ſed ea quæ præceſſerunt eandem, ſunt vehemẽtiſsimę compaſsionis, amaritudinis & ſtuporis. Quid enim eſt cogitare, ꝙ ipſe Dominus noſter ſuper omnia benedictus Deus, ab hora qua de nocte captus eſt, vſque ad ſextam crucifixionis ſuæ horam, fuit in bello continuo, doloribus magnis, obprobrijs, illuſionibus, & tormentis? non enim ſibi datur vel modica requies. Sed in quali erat bello, & conflictu audi, & vide. Alius ipſum dulcem, & mitem, & pium Ieſum apprehendit, alius ligat, alius inſurgit, & alius exclamat, alius impellit, alius blaſphemat, alius expuit in eum, & alius vexat, alius circumuoluit, alius interrogat, alius contra eum falſos teſtes inquirit, & alius inquirentes aſſociat, alius contra eum falſum teſtimonium dicit, aliuſque accuſat, alius deludit, & alius oculos eius velat, alius faciem eius pulcherrimam cædit, alius colaphizat, alius eum ad columnam ducit, & alius expoliat, alius dum ducitur percutit, alius vociferatur, & alius eum inſultanter ad vexandum ſuſcipit, & alius ad columnam ligat, alius in eum impetum facit, & alius flagellat, alius eum purpura in cõtumeliam veſtit, & alius ſpinis eum coronat, alius arundinem in manu eius ponit, alius furibundè reaccipit, vt ſpinoſum caput percutiat, alius nugatoriè genuflectit, alius deridet genuflexionem, & plura ei intulerunt opprobria: ducitur, & reducitur, ſpuitur, & reprobatur, voluitur, & circunflectitur, huc atque illuc tanquam ſtultus, & ſtultiſsimè imbecillis, ſed & tanquam latro, & impijſſimus malefactor, modo ad Annam, modo ad Caypham, modo ad Pilatum; modo ad Herodem, & iterum ad Pilatum, & ibidẽ modo intus, modò foris ducitur, & attrahitur Deus meus quod eſt hoc? nonnè tibi videtur hoc duriſsimum, amariſsimum, & continuum, & magnum bellum? Sed expecta parumper, & duriora videbis. Aſtant contra eum conſtanter principes, & phariſæi, ſeniores, & millia populi, acclamatur ab omnibus vnanimiter, vt crucifigatur. Crux humeris iam fractis, & laceratis imponitur, in qua crucifigitur. cõcurrunt vndique ciues, & aduenæ, tam maiores, quam ribaldi, vinique potatores non ad compatiendum, ſed viliſsimè deridendum, nemo qui eum eſt agnoſcat, ſed luto, & immunditijs impetuosè eum cõmaculant, & affligũt, & dum ignominiam ſuam portat, factus eſt illis in parabolam: contra eũ loquębantur, qui ſedebant in porta, & in eum pſallebant qui bibebant vinum, impellitur & anxiatur, trahitur & acceleratur, & ſic flagellatus, fatigatus, totusque maceratus, & opprobrijs ſaturatus vſque ad ſummum, non ſinitur requieſcere, non eſſe in ocio, vix poteſt refocillare ſpiritum, quouſq; peruentũ eſt ad Caluarię locum, vtique immundiſsimum & fœtidiſsimum. Et omnia cum impetu fecerunt, & furore. In ipſo autem loco, finis & quies bello imponitur de quo tractamus, ſed eſt illa quies aſperior bello: & crucifixo, & lectus doloris. Ecce qualis quies. Vides ergo quomodo vſque ad ſextam horam paſſus eſt longum & durum bellũ. Verè intrauerunt aque vſquæ ad ſuam animam, & circundederũt eum canes multi, terribiles, fortes & feroces, & conſilium malignantium eum obſedit, qui dirè, & vt gladius bis acutus exacuerunt in eum linguas, & manus. Ex his ergo quæ dicta ſunt, expedita videntur, quæ de paſsione Domini dici poſſunt ſummatim in tribus horis primis, vſque ad ſextam ſcilicet, matutinali, prima, & tertia. Sed non ſic, non eſt tanta amaritudo, & pœna Domini Ieſu ſic leuiter pertractanda, propter quod reflecte oculos, & intende. Magna.n. & multiplex conſideratio ſupereſt, multũque penetratiua, & pia, dũmodo (vt dictũ eſt) exhibeas te præſentem, hæc.n. in quadã generalitate ſunt dicta. Sed videamus ſingula diligẽter, nõ.n. debet nos tædere, iſta cogitare, quæ ipſum dñm non tæduit tolerare.

Pęnas omnes quas Chriſtus paſſus eſt, in genere recenſet.

Meditatio paſ. Chriſti ante matutinas. Cap. 75

REaſſume ergo meditationes iſtas à principio paſsionis, & proſequere per ordinem vſque in finem, de quibus ſicut mihi videtur, modum tangam: tu verò vt placet exercitetis in amplioribus, vt & ibi Dominus ipſe dabit. Attende ergo ad ſingula, ac ſi præſens eſſes, & cerne eum attentè, cum à cæna exiens, ſermone completo, in hortum cum diſcipulis ſuis vadit. Vltimò nunc intra, & perpende quomodo affectuosè, ſocialiter ac familiariter eis loquitur, & ad orationem hortatur, quomodo etiam ipſe puſillum, id eſt per iactum lapidis progrediens, humiliter ac reuerenter poſitis genibus orat patrem. Hic parumper ſubſiſte, & mirabilia Domini Dei tui mente pia reuolue. Orat nunc Dominus Ieſus. Sed hactenus legitur pluries ſic oraſſe, ſed pro nobis tunc vt aduocatus noſter, nunc autem pro ſe orabat. compatere, & admirare profundiſsimam ſuam humilitatem. Cum enim ſit Deus patri ſuo coæternus & coæqualis, oblitus videtur ſe Deum eſſe, & orat vt homo, ſtat tanquam quilibet homũculus de populo, Dominũ orans. Conſidera etiam perfectiſſimã obediẽtiã. Quid.n. orat? certè orat patrẽ, vt hora mortis ab eo trãsferatur, ſi habet hoc expedire vt nõ moreretur ſi ei placeret, & nõ exaudit: ſecundò aliquã dico volũtatẽ, quę in eo erat. Fuit tñ in eo multiplex volũtas, vt dicam. Et hic etiã tu compatere, quia vult pater vt penitus moriatur, & ei quamuis vero & vnico, & filio proprio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus illum ſic tradidit. Sic enim dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Io. 3. Dominus autem Ieſus hanc obedientiam ſuſcipit, & exequitur reuerenter. Vide in tertio loco indicibilem ad nos charitatem, tam patris, quàm filij, compaſsione, admiratione, venerationeque digniſsimam. Propter nos hæc mors indicitur, & ſuſtinetur propter nimiã charitatẽ ipſorũ. orat ergo Dñs Ieſus patrẽ prolixè, dicẽs. mi pater clementiſsime, rogo te, vt exaudias orationẽ meã, & ne diſpe-

De oratione in horto.

xeris

xeris deprecationem meã. Intẽde mihi & exeudi me, quia cõtriſtatus ſum in exercitatione mea, & anxiatus eſt in me ſpũs meus, & in me turbatum eſt cor meum. Inclina ergo ad me aurem tuam, & intende voci deprecationis meæ. Tibi pater placuit me in mundũ mittere, vt pro iniuria tibi ab homine facta ſatisfacerem, & ſtatim cum voluiſti, dixi. Ecce vado. Et ſicut in ca-
Pſal. 39. pite libri ſcriptũ eſt de me, vt facerem volũtatẽ tuam, ſic volui: veritatem tuam, & ſalutem tuam annũciaui. Pauper fui, & in laboribus à iuuentute mea, faciens voluntatem tuam, & omnia quæ mandaſti feci. Paratus ſum etiam complere quæ reſtant. Si tamen pater mi fieri poteſt, tolle à me tantam amaritudinem, quanta mihi parata eſt ab aduerſarijs meis. Vides enim pater, quanta aduerſantur aduerſum me, & quot & quanta mihi imponunt, propter quæ accipere animam meam
Pſal. 7. conſiliati ſunt. ſed pater ſancte ſi feci ea, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Ego enim quæ tibi placita ſunt, feci ſemper. Ipſi verò poſuerunt
Pſal. 108. aduerſum me mala pro bonis, & odiũ pro dilectione mea: & diſcipulum meũ corruperunt, & ſuum ducem ad me perdendum fecerunt, & appenderunt mercedem meam triginta argenteis, quibus appreciatus
Matt. 27. ſum ab eis. Rogo te pater mi, vt transferas à me Calicem iſtum. Si autem aliter tibi videtur, fiat voluntas tua, & non mea. Sed exurge pater in adiutoriũ meum, feſtina vt me adiuues. Dato enim dilectiſsime pater, quod me neſcierunt filium tuum, quia innocentem vitam cum eis duxi, & multa bona eis contuli: non de
Hier. 18. berent pater ſic mihi eſſe crudeles. Recordare nanque, quod ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, vt auerterem indignationẽ tuã ab eis. Sed væ, nunquid redditur pro bono malũ? ipſi autẽ foderunt foueam animę meę, & mortẽ turpiſsimã parauerunt. Tu vides Domine, ne ſileas, ne diſcedas à me, quoniã tribulatio proxima eſt, & non eſt qui adiuuet. Ecce in conſpectu tuo ſunt qui tribulãt me, quęrẽtes animam
Pſal. 68. meam. Improperium expectauit cor meum & miſeriam. Et rediens Dominus Ieſus ad diſcipulos ſuos, excitans, & de orando conſortat. Et iterum ſecũdò & tertiò ad orationem redijt, in tribus ſcilicet diuerſis locis diſtantibus ab inuicem per iactum lapidis, non quantum quis excutiens brachiũ proijcere poſſet, ſed quantum ſine magna violẽtia lapidem mitterer, fortè quanta eſt longitudo domorum noſtrarum, vt habeò à fratre noſtro qui fuit ibi: & adhuc in ipſis locis ſunt veſtigia eccleſiarũ quę ibi factæ fuerunt. Rediẽs ergo ad orationem, vt dixi, ſecundò, & tertiò eundem ſer-
Ioan. 17. monem orauit, & addidit. Pater ſi ſic decreuiſti, vt penitus crucis patibulum ſubeam, fiat voluntas tua. Sed recomendo tibi dilectiſsimam matrẽ meam, & diſcipulos meos, quos hucuſque ſeruaui. Pater mi ſerua eos amodo. Et interim, ſacratiſsimus ille ſanguis corporis ſui, in modum ſudoris erumpens in hac agonia ſiue certamine, dum prolixius orat, vſq; ad terram abundãter decurrit. Conſidera nunc ergo eum, quanta nunc eſt animæ ſuæ anguſtia. Sed & hic illud animaduerte contra impatientiam noſtram, quia Dominus tribus vicibus orauit, antequam à patre reſponſionem acciperet. Cum autem ſic orat anxiatus Dominus Ieſus:
Michael angelus chriſtũ in agonia cõfortat. Ecce Angelus Domini: princeps militiæ cœleſtis exercitus, Michael ſcilicet, aſtitit conſortans eum, & dicens. Salutem Deus meus Ieſu. Ego orationem veſtram, & ſudorem veſtrum ſanguineum patri veſtro obtuli in conſpectu totius curiæ ſupernæ, & omnes procidentes ſupplicauimus, vt Calicem hunc transferret à vobis, & reſpondit pater. Nouit dilectiſsimus filius meus Ieſus, quod humana generis redemptio, quam ſic optamus ſine ſanguinis ſui effuſione, ſic decenter fieri non poteſt, & ideò ſi ſalutem vult animarum, oportet eum pro eis mori. Quid ergo diſcernitis? Tunc reſpondit Dominus Ieſus Angelo. Salutẽ animarũ omnino volo, & idcirco potius eligo mori vt ſaluentur animæ, quas ad imaginẽ ſuam pater creauerat, quàm velim non mori, & animæ non redimantur. Fiat ergo volũtas patris mei. Et Angelus ad eum. Conſortamini ergo, & viriliter agite, excelſum enim decet magnifica facere, & magnanimum ardua tolerare. Citò pertranſibunt pœnalia, & ſuccedũt perpetuò glorioſa. Dicit pater quod ſemper vobiſcum eſt & quod matrem veſtram, & diſcipulos ipſe ſeruabit, ipſoſq; incolumes vobis reddet. Et humilis Dominus reuerenter, humiliter ſuſcipit hanc conſortationem etiam à ſua creatura, conſiderans id eſſe minoratum paulo minus ab angelis, dum eſt in hac valle miſera tenebrarum: & ſic contriſtabatur vt homo, & vale fecit ei. Et ſic ex verbis angeli fuit conſortatus vt homo, rogans, vt eum patri ac cęleſti curiæ cõmendaret. ſurgit ergo tertiò ab oratione totus ſanguine madefactus, quem conſpice tergentem ſibi vultum, vel etiã fortè in torrente lauantem, totumque afflictum reuerenter cerne, eique intimè compatere, quia ſine ingenti acerbitate doloris hoc ſibi contingere nullatenus potuit. Dicunt tamen Sapientes, & expoſitores, quod orauit Dominus Ieſus patrẽ, non tàm timore patiendi, quàm miſericordia prioris populi, quia compatiebatur iudæis, quia pro ſua morte ſæuiſsima perderentur. Non enim ipſi occidere eum debebant, quia ex ipſis erat, & in lege eorum continebatur, & tanta eis beneficia impendebat, dum orabat patrem pro ſalute iudæorum, & dicebat, vt credat multitudo gentium, non recuſò paſsionẽ. Si vero iudæi excæcandi ſunt vt alij videant,
nõ mea volũtas ſed tua fiat. Fuit. n. in Chriſto tũc qua- Quadruplex volũtas fuit in Chriſto in oratione.
druplex voluntas ſcilicet voluntas carnis, & hæc nullo modo volebat pati. Voluntas ſenſualitatis, & hæc remurmurabat, & timebat. Volũtas rationis, & hæc obediebat, & cõſentiebat. nam iuxta Iſaiã dicitur. Oblatus Iſaias. 3.
eſt, quia ipſe voluit. Et fuit in eo voluntas diuinitatis, & hæc imperabat, & ſentẽtiam ipſa dictabat. Igitur quia verus erat homo, vt homo erat in magna anguſtia poſitus. Et ideò intime compatere ei, & cõſidera, & vide diligẽter omnes actus, & ſingulas affectiones domini Dei tui. Venit autem ad diſcipulos ſuos dicens. Dormite iam, & requieſcite, qui ibi aliquantulum dormierunt. Bonus autem paſtor vigilat ſuper cuſtodiã gregis ſui puſilli. O grandis amor. Verè in finem dilexit eos, cum in tanta poſitus agonia eorum procurat quietem. Videbat autem à longè aduerſarios ſuos veniẽtes cum facibus, & armis, nec tamẽ diſcipulos excitauit, niſi cum
propè, & iuxta eos erant: tunc dixit eis. Sufficit, ſatis Matt. 16.
dormiſtis, ecce qui me tradet appropinquat. Et adhuc Chriſtus
eo loquente, venit ante illos nequam Iudas, peſsimus capitur.
mercator, & oſculatus eſt eum. Dicitur enim quod moris erat Domini Ieſu, diſcipulos quos emittebat, in oſculo recipere redeuntes, & propterea proditor ille in ſignũ, Ieſum per oſculum tradidit, & præcedens alios cum oſculo redijt quaſi dicat. Non ſum ego cũ iſtis armatis, ſed rediens more ſolito, te oſculor & dico. Aue Rabbi. O verè proditor. Intuere ergo bene, & proſequens dominum, vide quomodo patienter & benignè ſuſcipit ipſius infelicis amplexus, & oſcula proditoris, cuius paulo ante pedes lauerat, & ſummo cibauerat cibo. Et quomodo ſe patitur capi, ligari, percuti, & furibũdè duci, ac ſi eſſet malefactor, & omnino impotens ad ſe defendendum. Quomodo etiam compatitur diſcipulis ſuis fugientibus, & errantibus. Sed & ipſorum dolores cernere potes, quomodo inuiti, & dolentes, gemitus & ſuſpiria dabant, & velut orphani, & timore perterriti recedebant, & magis ac magis eorum augebatur

dolor, cum videbant & dominũ ſuum ſic viliter trahi, & canes iſtos trahentes eum ad victimam, & illũ quaſi agnum manſuetiſsimum ſine reſiſtentia ipſos ſequi. cõſpice nunc eum, quomodo ducitur ab illis nequiſsimis de torrente ſurſum Hieruſalem feſtinanter, & anxiè, manibus poſt tergum ligatis, exclamidatus tunica, ſupercinctus non curioſè, capite diſcoopertus, & curuus ex fatigatione, & vehementi acceleratione incedens.

Principib⁹ Chriſtus pręſentat.

Cum autem præſentatur principibus ſacerdotũ Annę & Cayphę & alijs ſenioribus congregatis, illi quaſi leo capta præda exultant, ipſum examinant, falſos procurant teſtes, qui eum condemnant, & expuunt in eius ſacratiſsimam faciem, oculos velant, colaphizant, alapis cædunt, dicẽtes, prohetiza quis eſt qui te percuſsit? & multis opprobrijs eũ vexant, & in omnibus ſe patiẽter habebat. Et hic in ſingulis eũ conſpice, & compatere. Tandem illi maiores receſſerunt mittẽtes eũ in quendam carcerem ibi ſubtus ſolarium, qui adhuc videri poteſt, vel eius veſtigium, & ligauerunt eũ ad quãdam columnam lapideam, cuius pars poſtea cõminuta eſt, & adhuc apparet vt habeo ex fratre noſtro qui vidit. Dimiſerunt nihilominus aliquos armatos ad tutiorem cuſtodiam, qui eum per totam noctem reſiduã vexauerunt, deriſionibus, & maledictis vacantes. Intuere ergo qualiter audaces, & peſsimi conuiciantur eidem, dicentes. Credebas tu melior, & ſapientior eſſe principibus noſtris, quæ ſtultitia erat tua? non debebas aperire os tuum contra eos, quomodo fuiſti auſus ſic facere? Sed nunc apparet ſapiẽtia tua, vt ſtes modò ſicut tuis conuenit paribus, dignus procul dubio ex morte, & tu eam habebis: & ſic per totam noctẽ modo vnus, & modo alius inſultabat verbis, & factis contra eum, quanta credis dicunt, & faciunt hi mercenarij opprobrijs viliſsimis indiſcretè, & irreuerenter ei inſultant. Intuere nunc dominũ verecundè, & patienter tacentem ad omnia tanquã in culpa deprehenſum, & vultu in terram demiſſo, & ſibi compatere vehementer. O Domine ad quorũ manus veniſti? quanta eſt patiẽtia tua? Verè iſta eſt hora tenebrarum. Et ſic ſtetit rectus ad illam columnã ligatus vſq; ad mane. Interim autem Ioannes vadit ad Dominam, & ſocias in domũ Magdalenæ congregatas, in qua cænam fecerant, & narrat cuncta quæ Domino, & diſcipulis contigerunt. Tunc indicibilis planctus, eiulatus, & clamor factus eſt ibi. Intuere eas, & cõpatere, quia in afflictione permaxima, & dolore vehementiſsimo ſunt de dilecto Domino ſuo, quia benè vident, & credunt nunc ipſum Dominum moriturum. Tandem Domina ſecedit ad parietem, & in orationem ſe conuertit, dicens. Pater reuerendiſsime, pater pijſsime, pater miſericordiſsime, recommendo vobis filium meum dilectiſsimum. non ſitis ei crudelis, quia cunctis eſt is benignus. Pater æterne morietur ne filius meus Ieſus? nihil enim mali fecit. Sed pater iuſte ſi redemptionẽ vultis humani generis, per alium modum obſecro faciatis, omnia nanq; poſſibilia ſunt vobis. Rogo vos pater ſanctiſsime, ſi placet vobis, non moriatur filius meus Ieſus, liberate ipſum de manibus peccatorum, & reddite ipſum mihi. Ipſe propter obedientiam veſtram, & reuerentiam non ſe iuuat. Dereliquit ſeipſum, & tanquam imbecillis, & impotens eſt inter iſtos. Vnde vos illum Domine adiuuate. Hæc & his ſimilia orabat Domina cum affectu ſuo toto, & conatu, & cum magna amaritudine cordis ſui. Compatere nunc ei, quam ſic cernis afflictam.

Meditatio paſſionis Chriſti hora Prima.

Cap. 76:

MAne autem tempeſtiuè redierunt principes, & maiores populi, & fecerunt eum ligari manus poſt tergum, dicentes. Veni nobiſcum latro, veni ad iudiciũ, hodie complebũtur maleficia tua, modo tua ſapientia apparebit, & ducebant eum ad Pilatum, & ipſe tanquam nocens ſequebatur eos, cum eſſet agnus innocentiſsimus. Cum autem mater eius, Ioãnes & ſociæ. (Nam & ipſe ſummo mane exierunt foras, vt venirent ad eum) occurrerunt ei in biuio, & videntes eũ ſic vituperabiliter & ſic enormiter à tãta multitudine duci, quanto repleti ſunt dolore, dici non poſſet. In illo autem mutuo conſpectu, fuit dolor vehementiſsimus vtriuſq;. Nam ipſe Dominus multum affligebatur ex compaſsione quam habebat ad ſuos, & maximè erga matrem: ſciebat enim quod propter ipſum dolebãt vſq; ad animæ à corpore auulſionem. Conſidera ergo & intuere diligenter per ſingula, ſunt enim per multum, immò per maximè compaſsina.

Mater Maria cũ alijs Chriſto occurrunt.

Ad Pilatũ & Herodem ducitur dominus.

Luc. 23.

Ducitur ergo ad Pilatum, & ille mulieres à longè ſequuntur, quia appropinquare non poſſunt. Accuſatur tunc ab illis in multis, & Pilatus ipſum miſit ad Herodem. Herodes verò cupiens videre de ſuis miraculis, gauiſus eſt: ſed nec miraculum ab illo habere potuit, neque verbum. Igitur ex hoc reputans eum ſtultum, fecit in deriſione ipſum indui veſte alba, & remiſit eum Pilato. Et ſic vide qualiter nõ ſolum malefactor, ſed & ſtultus eſt ab omnibus illis reputatus. ipſe autem omnia patientiſsimè tolerabat. Intuere etiam hic eum ducitur, & reducitur, demiſſo vultu, & verecundè incedentem, & omnium clamores, conuitia & ſubſanationes audientem, & fortè lapidum percuſsiones, & immunditiarum aliarum fetores ſuſcipientẽ. Et etiam matrem, & ſuos intuere diſcipulos cũ indicibili mœrore à longe ſtantes, & inde ipſum ſequentes. reducto autem eo ad Pilatum, illi canes cũ audacia magna atque conſtantia proſequuntur ſuas accuſationes: ſed Pilatus cauſam mortis non inueniens in eum; ipſum dimittere nitebatur. Dixit ergo. Ipſum corripiam, & dimittam. O Pilate tu Dominum tuum caſtigas? neſcis quid agis, quia nec mortẽ nec flagella meretur. rectè ageres, ſi te ad ſuum nutum corrigeres. Iuſsit autem eum duriſsimè flagellari. Spoliatur ergo Dominus, & ad columnam ligatur, & diuerſimodè flagellatur. Stat nudus coram omnibus iuuenis elegans, & verecundus, ſpecioſus forma præ filijs hominũ, ſuſcipit ſpurciſsimorum flagella dura, & doloroſa, caro illa innocentiſsima, & tenerrima, mundiſsima, & pulcherrima. Flos omnis carnis, & totius humanæ naturæ, repletur liuoribus, & fracturis. Fluit vndique regius ſanguis de omnibus partibus corporis, ſuperadditur, reiteratur, & ſpiſſatur liuor ſuper liuorem, & fractura ſuper fracturam, quouſque tam tortoribus, quã inſpectoribus fatigatis ſolui iubetur. Columna autem ad quam ligatus fuerat, veſtigia cruoris oſtendit ſicut in hiſtorijs continetur. hic ergo eum diligenter conſidera per longam moram, & ſi hic nõ cõpateris, cor lapideum puta te habere. Tunc impletum eſt quod ait Iſaias propheta. Vidimus (inquit) eum, & non erat aſpectus, & reputauimus eum quaſi leproſum, & humiliatum à Deo. O Domine Ieſu quis fuit tam audax, & tam temerarius, qui te ſpoliauit & qui illi audaciores qui te ligauerunt? ſed qui illi audaciſsimi, qui te tam duriſsimè, flagellauerunt? Sed tu ſol iuſtitiæ tuos radios ſubtraxiſti, & ideò factæ ſunt tenebræ, ac tenebrarum poteſtas. Omnes ſunt te potentiores. Amor tuus, & iniquitas noſtra ſic te imbecillem fecerunt. Maledicta ſit tanta iniquitas, pro qua ſic affligeris. Soluto Domino à columna, ducunt eum ſic nudatum, ſic flagellatum, per domum ſcrutando pro pannis qui ſparſim in domo proiecti fuerunt ab expoliatoribus. Intuere eum ſic benè afflictum, & tremẽtem duriſsimè. Erat enim frigus ſicut dicit Euãgeliũ. Cum ſe vellet reueſtire, contendunt quidam impijſsimi dicentes Pilato. Domine, Hic ſe facit regem. Veſtiamus

Flagellatur Chriſtus.

Iſaia. 53.

Ioan. 18.

eum

Chriſtus coronatur ſpinea corona.

eum, & honore regio corronemus. Et accipiẽtes quã
dam clamidem ſericam rubeam, & turpem, veſtiuerũt
eum, & ſpinis coronauerunt. Cernet ergo eum in ſin-
gulis actibus & afflictionibus ſuis, quia omnia facit, &
ſuſtinet quæ & ipſi volunt, purpuram ſuſcipit, ſuper
caput ſpineam coronam portat, arundinem manum
tollit, & ipſis genuflectentibus, & vt regem ſalutantib.
tacet, & patientiſsimè obmuteſcit. Cerne nunc in ama
ritudine cordis, & maximè caput ipſius plenum ſpinis
arundine ſæpè percutitur. Et vide depreſſo collo, cum
dolore tam magno acerbos ictus tunc ſuſcipit: perfo-
rabant nanque caput eius ſacratiſsimum acerbiſsimæ
illæ ſpinæ, ac totum madere faciebant ſanguine. O mi
ſeri, quomodo tremendũ adhuc apparebit vobis illud
caput regale, ꝙ vos nunc percutitis? Illudebant enim
ei tanquam regnare volenti, & non valenti. Omnia
autem ſuſtinet, quia eorum ſæuitia nimia erat, ſed nec
illis ſuffecerat quod ad maiorem illuſionem totam co
hortem congregauerant, ſed & coram ipſo Pilato, &
toto populo adducunt eum foras publicè ſic illuſum,
& portantem ſpineam coronam, & purpureum veſti-
mentum. Cerne nunc pro Deo quomodo etiam ſtat
facie ad terram demiſſa, coram tanta multudine voci-
ferante, & clamante. Crucifige eum, & inſuper eũ de-
ridente, & inſultante quaſi ſapientiores eo fuerint, &
quomodo appareat, quod ipſe ſe incipienter habuerit
contra principes, & phariſæos, qui ſic eum aptari fe-
cerunt, & ad talem finem perducunt. Et ſic nõ ſolum
dolores, & pęnas, ſed etiã opprobria ſuſcipiebat ab eis.

Meditatio paſſionis Chriſti hora tertia.

Cap. 77.

Chriſtus ad mortẽ dãnatur.

PEtit ergo tota multitudo iudęorũ, vt crucifigatur
& ſic condemnatur à miſero iudice Pilato. Non
recordantur beneficiorum, & operum eius, nec
mouentur propter innocentiam eius, & quod crudele
videtur, non retractantur propter afflictionem quam
ei prius intulerunt, ſed gaudent principes, & maiores
quod intentionem prauam perfecerunt. Rident, & de
rident eum, qui eſt verus Deus, & æternus, & mortẽ
accelerant, reducitur intus, ſpoliatur purpura, & ſtat
nudus coram eis, & datur ei reueſtiendi licentia. At-
tende hic diligenter, & conſidera ſtaturam eius in ſin-
gulis partibus & vt intimè compatiaris, & ſimul pa-
ſcaris. Auerte parumper oculos à diuinitate, & eum
purum hominem conſidera, & videbis iuuenem ele-
gantem, nobiliſsimum, & innocentiſsimum, & aman-
tiſsimum, totum autem flagellatum & ſanguine liuo-
ribuſque reſperſum, pannos ſuos vndique proiectos
ſparſim de terra colligere, & cum quadam verecundia
reuerentia, & rubore ſe corã eis, quamuis irridentibus
reueſtire, ac ſi foret omniũ infimus, derelictus à Deo,
& omni auxilio deſtitutus. Intuere etiã eũ diligenter,
& pietate ac compaſsione mouearis, nã modò colligit
vnã, modò aliã, & corã illis ſe reueſtit. Redeas poſt ad
diuinitatẽ, & conſidera illã immenſam æternã, & in-
comprehẽſibilẽ, & imperatoriã maieſtatẽ incarnatam,
ſe flectentẽ humiliter, ad terrã reclinantẽ, & pãnos re-
colligẽtẽ ſe cũ reuerẽtia, & rubore ſimiliter veſtiẽtem
ac ſi eſſet homo viliſsimus, imò ſeruus empticius ſub
iſtorũ dominio cõſtitutus, & ab eis pro aliquo exceſſu
correctus & caſtigatus. Intuere etiã eũ diligẽter, & hu
militatẽ eius admirare, & eidẽ conforma teipſum, eiſ-
dem etiã cõſiderationibus compatiens. Intueri potes
eundẽ cũ ad colũnã ligatus, ſic ænormiter flagellatur;
& eo reueſtito ducunt eum foras, ne mortem vlterius
differant. & tunc venerabile lignum crucis longum, &
groſſum, & multum graue ponunt ſuper humeros
eius, quod agnus manſuetiſsimus patienter ſuſcipit, &
portat. Et vt dicitur in hiſtoriis, opinio eſt, crucem
Domini quindecim pedes habuiſſe in altũ, & tunc du
citur, & acceleratꝗ, & opprobriis ſaturatur, vt ſuprà in
principio tactum fuit hora matutina. Ductus autẽ fuit
foras cum ſociis ſuis, duobus vtique latronibus. Ecce
hæc eſt ſua ſocietas. O bone Ieſu quantam verecun-
diam faciunt vobis iſti veſtri amici, latronibus vos aſ-
ſociant, ſed & deterius faciunt qui crucem vobis por-
tandam impununt, quod de latronibus ipſis non le-
gitur. Vnde non ſolum (iuxta Iſaiam) cum iniquis de-
putatus eſt ſed iniquorum inquior. Indicibilis eſt Do-
mine patientia veſtra. Cerne igitur hic eũ benè, quo-
modo vadit curuus ſubtus crucẽ, & vehementer anhe
lat. Compatere ergo ei quantum potes, in tot angu-
ſtiis, & ludibriorum renouationibus poſito. Et quia
verè mœſta mater eius propter multitudinẽ gentium
ei appropinquare non poterat, nec videre, iuit per aliã
viam breuiorem cum Ioanne, & ſociabus ſuis, vt alios
precedens ei approximare valeret. Cum autem extra
portam ciuitatis in concurſu viarum eum habuit ob-
uium, cernens eum oneratum ligno tam grandi, quod
primò nõ viderat, ſemi mortua facta eſt præ anguſtia
nec verbum ei dicere potuit, nec dominus ei, quia ac-
celeratus erat ab eis qui eũ ducebant ad crucifigẽdum.
Vlterius autem Dominus procedens parum poſt con
uertit ſe ad mulieres flentes, & dixit eis. Filiæ Hieru-
ſalẽ nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas flete, &c.
ſicut in Euangelio plenius cõtinetur. Et in his duobus
locis apparent veſtigia eccleſiarũ adhuc, quæ ibi factæ
ſunt in memoriam hominum, vt habui à fratre noſtro
qui vidit, qui etiam dicit, quod mõs Caluariæ vbi fuit
Chriſtus crucifixus, diſtabat à porta ciuitatis, quantum
locus noſter à porta ſancti Germani. Vnde nimis lon-
ga portatio crucis erat. Cum ergo vlterius proceſsiſſet,
& ita eſſet fatigatus, & confractus, quòd amodò por-
tare non poſſet, crucem depoſuit. Illi autẽ peſsimi dif-
ferre nolentes mortem ſuam, timentes ne ſententiam
eius reuocaret Pilatus, quia oſtendebat voluntatem di
mittendi eum, coegerunt quendam crucem portare.
Ipſum autem ſic exoneratum, vt latronem ligatum ad
Caluariæ locum duxerunt. Nonne igitur hæc quæ in
matutinali, & prima, & tertia hora paſſus eſt videntur
tibi ſine iſta crucifixione vehementiſsimi doloris eſſe,
& amariſsimi, & horrores valde ſtupendi? Certe ſic
puto, & ad compaſsionem facientia motiua, quinim-
mò valde inferentia paſsionem. Si completa videntur,
quæ de his tribus dicenda ſunt ad præſens: Videamus
ergo nunc quæ cõtigerunt in crucifixione, & morte. ſ.
hora ſexta, & nona, Poſtea videbimus de his quæ con-
tigerunt poſt mortem. ſ. hora veſpertina & cõpletorij.

Chriſtus deducitur ad crucifigendum.

Iſaię. 53.

Luc. 23.

Meditatio paſſionis Chriſti hora ſexta.

Cap. 78.

CVm ergo Dominus Ieſus ductu impiorum ad
Caluariæ locum fœtidum peruenit, conſpicere
potes operarios malos vndique nequiter ope-
rari. His autem toto mẽtis intuitu te pręſentem exhi-
beas, & intuere diligenter cuncta quæ ſunt contra Do
minum tuum, & quæ dicuntur & fiunt ab ipſo, atque
per ipſum. Videas ergo oculis mentis alios figere cru-
cem in terram, alios parare clauos & martellos, alios
parare ſcala, & alia inſtrumẽta, alios ordinare quis quid
facere debeat, & alios ipſum ſpoliare. Spoliatur etiam,
& nudus eſt nunc tertia vice coram tota multitudine,
renouantur fracturæ per pãnos carni applicato. Nunc
primò mater conſpicit filium ſuum ſic captum, & ap-
tatum dolore mortis affligi. Triſtatur etiam ſupra mo
dum, & cum rubore, quod videt eum totaliter nudum
nam & ei nec femoralia dimiſerunt. Accelerat ergo, &
approximat filio, amplexatur, & cingit eum capitis ſui

velo. O in quanta amaritudine eſt nunc anima ſua, nõ credo, ꝙ ei verbũ dicere potuit, ſi amplius facere poſſet, vtiq; voluiſſet, ſed amplius non potuit eũ adiuuare. Eripitur enim filius ſuus de manibus eius furibũdè ad pedem crucis. Hic modũ crucis diligenter attende. Ponuntur duę ſcalæ, vna retrorſum ad brachiũ dextrum, alia ad ſiniſtrum brachium ſuper quas malefici aſcendunt cum clauis, & martellis. Ponitur etiam alia ſcala ex parte anteriori, attingens vſque ad locum vbi debebant pedes affigi. Conſpice nunc benè ſingula. compellitur Dominus Ieſus crucem aſcendere per hanc ſcalam paruam. ipſe autem ſine rebellione, & contradictione facit humilitet quicquid volunt. Cum ergo in ſuperiori parte iſtius paruę ſcalę peruenit ad crucem renes vertit, & illa regalia aperit brachia, & extendens manus pulcherrimas, in excelſum eas porrigit ſuis crucifixoribus. Aſpicit in cœlum, patri decens. Ecce hic ſum pater mi, vſque ad crucem me humiliari voluiſti, pro amore & ſalute generis humani, placet, accepto, & pro eis me tibi offero, quos dediſti mihi, & fratres eſſe voluiſti, accepta igitur & tu pater, & deinceps placabilis eſto mei amore, & omnium maculas veteres abſterge, & elõga ab eis, me pro eis tibi offere pater. Qui autem retro crucẽ eſt, accipit manum eius dexteram, & eam fortitet cruci affigi. Quo facto, ille qui eſt in latere ſiniſtro accipit manũ ſiniſtram, & trahit quantum poteſt, & extendit, & alium clauum immittit, percutit & configit. Deſcendunt poſt hæc de ſcalis, & temouentur omnes ſcalæ. Pendet Dominus ex grauedine corporis deorſum trahentis, ſolum clauis infixis manibus ſuſtentatur. Nihilominus occurrit & alius, & per pedes quantum poteſt eum trahit, & eo ſic extento, alius configit eius pedes clauo duriſsimo. Sunt tamen quidam qui credunt, quod non hoc fuerit crucifixus, ſed cruce extenta in terra, eum eleuauerũt, & crucem fixerunt in terram. Quod ſi hoc magis placet cõſpice quomodo ipſum capiunt deſpicabiliter ſicut ribaldum viliſsimum, & poſternunt ſuper crucem in terra furibundè, brachia ipſius accipientes, & poſt violẽtam extenſionẽ cruci duriſsimè affigentes. Similiter & de pedibus factum intuere, quos traxerunt, quantum violẽtiſsimè potuerũt. Ecce crucifixus eſt Dominus Ieſus, & ſic in cruce extenſus, quod dinumerari omnia oſſa eius poſſent, ſicut ipſe conqueritur per Prophetam. Fluunt vndique ſacratiſsimi ſanguinis riuuli ex illis magnis ſciſſuris. Sicq; anguſtatus eſt, quod ſe mouere non poteſt niſi in capite. Illi tres claui ſeſtinent totius corporis pondus, dolores acerbiſsimos tolerat, & vltra quàm dici poſsit, vel cogitari, affligitur. Pẽdet inter duos latrones, vndique pœnæ, vndique opprobria, vndique conuitia. Nam ſic coanguſtato à conuitijs non parcunt. Alij blaſphemant dicentes. Vah qui deſtruis templum Dei. Alij verò, ſeipſum non poteſt ſaluũ facere, & alia dicunt multa conuitia. Si filius Dei eſt, deſcendat de cruce, vt credamus ei. Sed & milites qui crucifixerunt eum, diuiſerunt ſibi veſtimenta eius in ipſius preſentia. Et hęc omnia dicũtur, & fiunt præſente matre ſua mœſtiſsima: Cuius compaſsio multum augmentat filio paſsionem. Et econtrariò ipſa cum filio pendebat in cruce, & potius elegit mori cũ ipſo, quàm amplius viuere. Vndique ſunt anguſtiæ, & tormenta ſentiri poterant, narrari verò nullatenus poterant. Stabat mater iuxta crucem eius, & inter crucem latronis non auertebat oculos à filio, anguſtiabatur vt ipſe, & toto corde orabat ad patrem, dicens. Pater & Deus æternæ placuit vobis vt filius meus crucifigeretur, nõ eſt tempus vt à vobis repetam, ſed videtis in quãta anguſtia eſt nunc anima ſua: rogo vt mitigetis ei pœnam, ſi placet. Pater recommẽdo vobis filium meum. Et filius ſimiliter orat Patrem pro ea, & tacitè intra

Modus, quo Dominus crucifixus fuit.

ſe dicebat. Pater mi, vides quomodo affligitur mater mea. Ego debeo crucifigi, non ipſa, ſed mecum eſt in cruce. Sufficit crucifixio mea, qui totius populi porto peccata, ipſa nihil tale meretur. Vides eã deſolatam, tota die mœrore confectam, recommẽdo eam tibi, dolores eius tolerabiles facias. Erant autem iuxta crucem cum Domina Ioãnes & Magdalena, & duæ ſorores Dominæ ſcilicet Maria Iacobi, & Salomæ, & fortè etiam alię, quę omnes, & maximè Magdalenæ dilecta Ieſu diſcipula, vehementer flebant, nec de ſuo Domino dilecto ac magiſtro poterãt conſolari, compatiebãtur Domino, & Dominæ, & ſibi ipſis, ſepè renouabatur eis dolor, quia ſemper eis renouabatur compaſsio, cũ in conuitijs vel in factis ſuo Domino noua paſsio addebatur.

Ioan. 19.

Meditatio paſſionis Domini hora nona. Cap. 79.

DOminus autem in cruce pendens, vſq; ad exitũ ſpiritus non fuit ociolus, ſed faciebat & docebat vtilia pro nobis. Vnde dixit ſeptem verba, quæ ſcripta reperiuntur in Euangelio. Primum fuit in ipſo crucifixionis actu, cum orauit pro ſuis crucifixoribus, dicens. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Quod verbum magnę patientię magniq; amoris indicium pręſtat, & etiã fuit indicibilis charitatis. Secundum fuit ad matrem, cum dixit. Mulier ecce filius tuus & ad Ioannem, ecce mater tua. Non vocauit eam matrem, ne præ amoris vehementis teneritudine amplius ipſa doleret. Tertium fuit ad latronẽ pœnitentem, cũ dixit. Hodie mecũ eris in paradiſo. Quartum fuit Eli, Eli, lamazabathani? hoc eſt, Deus meus Deus meus, vt quid dereliquiſti me? quaſi dicat. Pater tantum dilexiſti mundum, vt me pro ipſo tradidiſti, dereliquiſſe me videris. Quintum fuit cum dixit, ſitio, In quo verbo fuit magna compaſsio matris, & ſociorum eius, & Ioannis, & illis peſsimis magna fuit lætitia, nam licet exponi poſſet, quòd ſitiebat animarum ſalutem, tamen in veritate ſitiuit, quia ſanguinis effuſione erat totus exiccatus intus, & etiam areſactus: & cum illi maligni cogitare non poſſent, in quo eũ plus nocerent, tamen vexãdi nouam materiam acceperũt, vnde dederunt ei bibere acetum mixtum cũ felle, maledictus eorum furor quia pertinax, & quantum poterant nocuerunt. Sextum verbum fuit, Conſummatum eſt, quaſi diceret, Pater, obedientiam quam mihi dediſti, perfectè compleui. Adhuc pater etiã quicquid vis, mihi filio tuo præcipe, paratus ſum, quicquid reſtat vlterius adimplere, Ego enim in flagello paratus ſum, ſed totum quod de me ſcriptũ eſt, conſummatũ eſt: ſi tibi placeret pater, reuoca me modo tibi. Et pater ad eum. Veni dilectiſsime fili mi, omnia bene feciſti, nolo quòd amplius anxieris, veni quia in ſinu meo, & inter brachia mea te ſuſcipiam. Et ex tunc languere cepit morẽ morientium, modò claudendo oculos, modo aperiendo, & caput inclinare, modo in vnam partem, modo in aliã, deficientibus omnibus viribus. Tandem addidit ſeptimum verbum, cũ clamore valido, & lachrymis, Patri dicens. Pater in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. Et hęc dicens, Emiſit ſpiritũ, & inclinato capite ſuper pectus verſus patrem, quaſi gratias agens, quòd ipſum reuocabat, tradidit ei ſpiritũ ſuum. Ad hunc clamorẽ conuerſus fuit Centurio, qui ibi erat, & dixit. Verè filius Dei erat iſte, audiẽs, ꝙ clamans expiraſſet. Nam alij homines cum moriuntur, clamare non poſſunt, & ideò in eum credidit, fuit autẽ ita magnus ille clamor, ꝙ vſq; in infernũ fuit auditus. O qualis tunc erat anima matris, cum ſic pœnosè videbat eũ deficere, languere, lachrymari, & mori? Credo quòd vel propter anguſtiarum multitudinem ab-

De ſeptẽ verbis Chriſti in cruce.
Luc. 23.
Ioan. 19.
Matt. 27.
Ioan. 19.
Ioan. 19.
Luc. 23.
Matth. 27

ſorpta erat, & quaſi inſenſibilis facta, vel ſemimortua facta eſt, nunc quidem multò magis quàm cũ obuiauit ei crucem portanti. Quid tunc Magdalena fidelis, & dilecta diſcipula, quid Ioãnes pręomnibus dilectus quid aliæ dnæ ſorores Dominæ faciebant? Sed qnid facere poterant repletæ amaritudine, completæ doloribus, inebriatæ abſinthio? irremediabiliter omnes flebant. Ecce ergo peudet Dominus in cruce mortuus, redit tota multitudo, remanet mater mœſtiſsima cum illis quatuor, ponunt ſe ad ſedendum iuxta crucẽ, contemplantur dilectũ ſuum, expectant, à Domino auxiliũ, quomodo ipſum rehabere, & ſepeliere tunc valeant. At tu ſi contemplatus bene fueris Dominũ tuũ, conſiderare potes, ꝙ à planta pedis vſq; ad verticẽ nõ eſt in eo ſanitas, non eſt in eo membrũ, nec ſenſus corporis, qui ſummam afflictionem, ſeu paſsionem non ſenſerit. Habes ergo quæ de crucifixione & morte, in ſexta, & nona hora cõtigerunt: quæ modicitati meæ, vel tuę ruditat, ſcribenda vidẽtur ad præſens, tu aũt ſtudeas deuotè, fideliter, & ſollicitè, his omnibus inhęrere: nunc de his quæ poſt mortẽ contigerunt dicamus.

De apertione lateris Chriſti. Cap. 80.

De his, q̃ poſt mortẽ cõtigerunt.

COmmorantibus ergo & ſedentibus reuerenda domina noſtra Maria atque Ioanne, Magdalena & ſororibus matris Domini ab vna parte propè crucem, & aſpicientibus quaſi ſine intermiſsione, Dominum Ieſum pendentem ſic in cruce inter latrones, ſic nudum, ſic afflictum, ſic mortuum, ſic & ab omnibus derelictum: ecce armati multi veniebant à ciuitate verſus eos, qui mittebantur, vt ipſis crucifixis, crura frangerent, occiderent eos, ac ſepelirent, ne corpora in cruce pendentia, in magno die ſabbati remanerent. Tunc domina & omnes ſurgunt, & aſpiciunt, & vident eos, & neſciunt quid hoc eſſe poſsit, renouatur dolor, timor & tremor creſcit. Multum quidem domina timet, & neſcit quid faciat, & vertens ſe ad filium mortuũ dixit. Fili mi dilectiſsime, quare redeunt iſti, quid facere amplius tibi volunt, nonne te occiderunt. Fili mi putabã eos ſaciatos eſſe de te, ſed vt video adhuc te mortuum perſequuntur, fili mi neſcio quid faciam, te defendere à morte non potui, ſed veniam & ſtabo iuxta crucem ruam ad pedes tuos, fili mi roga patrem tuum, vt eos tibi placabiles faciat, ego autem quod potero faciam. Et omnes tunc quinque flentes iuerunt, & appoſuerũt ſe ante crucem Domini Ieſu.

Crurifragiũ latronum.

Appropinquant autem illi cum furore & ſtrepitu magno, & videntes latrones adhuc viuere, frangunt eis crura, & ipſos occidunt, & deponunt, & in aliquã foſſam velociter illos proijciunt. Redeuntibus autẽ ipſis verſus Dominũ Ieſum, timens mater ne ſimiliter faciant cũ filio ſuo, tacta dolore cordis intrinſecus, cogitauit ad arma ſua currere. ſ. ad humilitatem innatam, & gẽtibus poſitis, & brachijs cancellatis, vultu lachrymabili, & voce rauca, ſic eos alloquitur, dicens. Viri fratres, rogo vos propter Deum altiſsimũ, ne amplius me vexare velitis in dilectiſsimo filio meo, Ego enim ſum mœſtiſsima mater eius, & ſcitis fratres vos ꝙ nũquã offendi, nec iniuriam aliquã vobis feci, & ſi filius meus viſus eſt vobis contrarius, ipſum peremiſtis, & ego vobis remittam omnem iniuriam, & offenſam, & mortem filij mei: hanc tamen miſericordiam mecum facite, ne ipſum confringatis, vt ſaltem integrum valeam tradere ſepulturæ, nõ expedit vt eius crura frãgantur, videtis enim ꝙ iam mortuus eſt, & migrauit, hora enim eſt poſtquàm diſceſsit. Ioannes verò Magdalena & ſorores matris Domini, ſtabant genuflexi cũ ea, & amariſsimè omnes flebant. O Domina, quid eſt quod agitis, ad pedes nefandiſsimorum ſtatis, ibi pratis inexorabiles, pietate creditis flectere crudeliſsimos, & impijſsimos, & humiliare ſuperbos? abominatio eſt ſuperbis humilitas, incaſſum laboratis. Vnus autem Longinus nomine (tunc impius, & ſuperbus, ſed poſt conuerſus, & martyr, & ſanctus) porrigens lanceam de longè, eorum preces, & rogamina contẽnens, latus Domini Ieſu dextrum vulnere grandi aperuit, & exiuit ſanguis, & aqua. Tunc mater ſemimortua cecidit inter brachia Magdalenæ. Ioannes verò dolore vrgente, aſſumpto vigore, inſurgit cõtra illos, dicens. Viri nequiſsimi, quare hanc impietatẽ facitis, nõne videtis quod mortuus eſt, vultis etiam matrem eius mœſtiſsimam occidere? diſcedatis, quia nos eum ſepeliemus. Tunc illi ſicut Deo placuit, diſceſſerunt. Excitatur autem domina, ſurgens quaſi euigilans, quęrens quid ſit de dilecto filio ſuo. Reſpondent ei, nihil eſſe factum de eo. Poſtea ſuſpirat, & anxiatur, & reſpiciẽs filium ſuum vulneratum, dolore mortis atteritur. Vides quoties mortua eſt hodie? toties certè, quoties cõtra filium ſuum videbat fieri nouitatem. Vnde verè impletum eſt in ea, quod ſibi dixerat Simeon. Tuam (inquit) ipſius animam gladius pertranſibit. Sed nunc verè filij corpus, & matris animam, huius lanceę gladius perforauit. Ponunt autem omnes ſe iterum ad ſedendum iuxta crucem quid facere debeant neſciẽtes. Corpus enim deponere, & ſepelire non poſſunt, quia vires non habent ſufficientes, nec inſtrumenta quibus deponere ipſum poſsint. Recedere autem, ſic eo remanente, nõ audent: & diu ſic remanere, nocte appropinquante, non valent. Vides in quanta perplexitate ſunt. O Deus benigne, quõ permittis tuam ex omnibus electam, mundi ſpeculũ & reclinatoriũ noſtrũ, ſicut tribulari? Tẽpus autem eſſet, vt aliquãtulũ reſpiraſſet.

Lateris apertio.

Lucæ.

Hora veſpertina meditatio. Cap. 81.

ITerum autem vident alios plures, per viã veniẽtes, qui erãt Ioſeph ab Arimatia & Nicodemus, ducẽtes ſecum alios, portantes inſtrumenta quibus corpus deponant de cruce: & portabãt quaſi centũ libras myrrhæ, & aloes, & veniebant ad ſepeliendum Dominum. Tunc ſurgunt omnes cum timore magno. O Deus quanta eſt iſta afflictio hodie Circa cõſpiciẽs autem Ioannes dixit. Ego cognoſco ibi Ioſeph, & Nicodemum. Tunc Domina, reſumptis viribus, dicit. Benedictus Deus noſter, qui mittit nobis auxilium, memor fuit noſtri, & non dereliquit nos. Fili occurras eis. Vadit ergo Ioannes eis obuius velociter, & attingentes ſe, adinuicem amplexantur cum fletu magno, non valentes per magnam horam adinuicem ſibi loqui, ex cõpaſsionis teneritudine, & abundantia fletus & doloris, poſtea veniunt aduerſus crucem. Quærit Ioſeph, qui ſint ibi cum Domina, & quid ſit de alijs diſcipulis. Dicit illi Ioãnes, iſtas quę ibi ſunt. De diſcipulis autem reſpondet ſe neſcire, quia nullus ibi fuit hodie. Quærit etiam de his, quę circa dominum facta ſunt, & narrat ei Ioannes per ſingula. Cum autẽ fuerunt propè locum, genuflectentes, & flentes, adorauerunt Dominum. Applicantes autem recepti fuerũt reuerenter per Dominam, & alias ſocias, genuflexis, inclinantes vſq; ad terram. Similiter ipſi genuflectentes cum ploratu magno, ſic ſteterunt per longam horam. Tandem Domina dicit. Benefacitis habentes memoriam magiſtri veſtri, quia multum vos dilexit, & fateor, quòd in aduentu veſtro viſum eſt mihi, nouã oriri lucem. Neſciebamus enim quid facere deberemus, Dominus vobis retribuat. Et illi. Dolemus ex toto corde noſtro de his omnibus, quæ contra eum facta ſunt. Præualuerunt enim impij contra iuſtum, libenter eum eripuiſſemus de tanta iniuſtitia, ſi potuiſſemus, ſaltem hoc modicum obſequium Domino & magiſtro noſtro præſtabimus. Surgentes ergo, parauerunt

Depoſitio corporis Chriſti de cruce.

Mar. 20.

Matt. 27.

runt ſed ad deponendum corpus Ieſu. Tu autem (vt alijs locis dixit tibi) diligenter & moroſè modũ depoſitionis attende. Ponuntur duæ ſcalę à lateribus crucis oppoſitæ, Ioſeph aſcendit ſuper ſcala lateris dextri, ſatagit extrahere clauum ipſius manus, ſed difficile eſt hoc, quia clauus groſſus & longus, eſt in ligno valde confixus, & ſine magna ſuppreſsione manus Domini, non videtur poſſe fieri, ſed non eſt vis, quia fideliter facit, & Dominus totum acceptat: euulſo illo. Ioãnes annuit Ioſeph, dictum clauum ſibi porrigi, ne ipſum Domina videat. Deinde Nicodemus alium extraxit manus ſiniſtræ, & clauũ ſimiliter dat Ioanni. Deſcendit Nicodemus, & iuit ad clauũ pedis. Ioſeph verò ſuſtentabat corpus Domini, fœlix quippè ipſe Ioſeph, qui corpus Domini meruit ſic amplexari. Tunc pendentem manũ dexteram Domina ſuſcepit reuerenter, & ponit ad vultum ſuum: intuetur, & oſculatur cũ lachrymis validis & ſuſpirijs doloroſis. Euulſo autem clauo pedum, pauliſper deſcendit Ioſeph, & omnes accipiunt corpus Domini, & ponunt in terram. Domina ſuſcipit caput cũ ſcapulis in gremio ſuo: Magdalena verò pedes apud quos tantam gratiã olim inuenerat. Alij circunſtãt, omnes faciunt planctũ magnum ſuper eum omnes enim plangunt eum, quaſi vnigenitum amariſsimè.

Hora completorij. *Cap. 82.*

POſt aliquam morulam, cũ nox appropinquaſſet, rogat Ioſeph Dominam, vt permittat eum volui linteaminibus, & ſepeliri, ipſa contendebat dicens. Nolite amici mei, tam citò filium meum accipere, vel me cum ipſo ſepelite. Flebat autem lachrymis irremediabilibus, aſpiciebat vulnera manuum & lateris, modo vnum, modo aliud, aſpiciebat vultum eius, & caput, & videbat ſpinarum puncturas, depilationẽ barbæ, faciẽ & ſputis & ſanguine deturpatã, & caput tonſum, & de fletu & aſpectu nõ poterat ſaciari. Legitur autem in quadam ſcriptura, quòd Dominus deuotę ſuæ reuelauit quòd ipſe tonſus fuit capillis, & depilatus barba, ſed Euangeliſtæ non ſcripſerunt omnia. Et quidem quòd ipſe fuit tonſatus, vel ſicut eſt, neſcio probare per ſcripturã, ſed de depilatione barbæ poteſt probari. Dicit enim Iſaias in perſona Domini. Corpus

Corpus Chriſti cũ magno plãctu traditur ſepulturę.

Iſa. 50. meum dedi percutientibus, & genas meas vellẽtibus. Vnde ipſa mater hæc fideliter aſpiciebat, moroſè videre volebat. Tardante autem hora dicit Ioannes. Domina condeſcendamus Ioſeph & Nicodemo, & permittamus aptari, & ſepeliri corpus Domini noſtri, quia propter nimiam moram poſſent pati calumniã à Iudæis. Ad hanc vocem tanquam grata & diſcreta, cogitans quòd ipſi Ioanni cõmiſſa eſt per filium, noluit amplius contendere, & ſignans & benedicens eũ, permiſit aptari, & inuolui. Tunc Ioannes, & Nicodemus, & alij cęperunt inuoluere corpus, & aptare cũ linteaminibus, vt mos erat Iudęis. Domina tamẽ ſemper tenebat caput ipſius in gremio ſuo, quod ſibi reſeruauit aptandum, & Magdalena pedes. Cum ergo venerũt ad crura propè pedes, dicit Magdalena. Rogo vos, vt permittatis me aptare pedes, apud quos ſum miſericordiam conſecuta. Quibus permittentibus, illa pedes ipſos tenebat, videbatur deficere prę dolore, & quos aliàs lachrymis cõpunctionis rigauit, nunc multò magis vndis lachrymarum doloris, & compaſsionis, largiter lauit. Aſpiciebat pedes ſic vulneratos, perforatos, deſiccatos, & ſanguinatos, amariſsimè multũ flebat. Nam vt veritas de ipſa perhibuit teſtimonium,

Luc 7. dilexit multum, & ideò fleuit multũ, & maximè in hoc vltimo obſequio magiſtri, & Domini ſui, ſic afflicti, ſic flagellati, ſic vulnerati, ſic mortui, & in nihilũ ſic redacti. Vix cor ſibi in corpore ſtare poterat præ dolore, ſed bene cogitari poteſt, ꝙ ſi poſſet, libẽter ad pedes Domini ſui expiraſſet. Non videbat remedium doloris, nec cõſueuerat ei in talibus obſequi. Nouũ & vltimum eſt hoc obſequium quod ei nunc præſtat, & in hoc preſtãdo amaricatur anima ſua, quia nõ poteſt illud facere, vt vellet intimè, & deceret. Vellet enim totum corpus lauare, vngere, & bene aptare, ſed non eſt tempus & locus. Non enim poterat plus, non poterat aliud, facit quod poteſt, ſaltem pedes lauit cũ lachrymis, tandẽ deuotè abſtergit, amplexatur, deoſculatur, inuoluit, & aptat fideliter quantum melius nouit & poteſt. Sic ergo aptato corpore, reſpiciũt ad Dominã, vt ipſa compleat, & omnes planctum recipiunt. Tunc ipſa videns quòd amplius differre non poteſt, ponit vultum ſuper faciem dulciſsimi filij ſui, & dicit. Fili mi in gremio meo te mortuum teneo, durum eſt valde diuortium mortis tuæ, iucunda & delectabilis fuit inter nos conuerſatio, & ſine querela, & offenſa fuimus inter alios, quamuis tu dulciſsime fili mi, vt nocens ſis modo occiſus. Fideliter fili mi ſeruiui tibi, & tu mihi, ſed in hac pugna tua doloroſa, nec pater tibi auxiliari voluit, nec ego potui. Tu teipſum dereliquiſti prupter amorem generis humani, quod redimere voluiſti. Dura, & nimis pœnoſa eſt iſta redemptio, de qua gaudeo propter ſalutem hominum, ſed in tuis doloribus, & morte tua multùm affligor vehemẽter, quia ſcio quòd nunquàm peccaſti, & ſine cauſa, tam amarè occiſus es mortè tã turpiſsima. Modo ergo fili mi diſiuncta eſt noſtra ſocietas, & me à te nũc oportet ſeparari, ſepeliam ergo te ego mater tua mœſtiſsima, ſed poſtea quo ibo? vbi etiã morabor fili mi? quomodo ſine te viuere poſsim? Tecum ergo libentius ſepelirer, vt vbicunq; eſſes, ego ſimiliter eſſem tecum, ſed ex quo non poſſum corpore, ſepeliar tamen mente, animam meam in tumulo ſepeliam cum corpore tuo, eam tibi dimitto, eam tibi commendo. O fili mi, quàm anxia eſt ſeparatio iſta. Et iterum ex abundantia lachrymarum, multò melius lauit faciem filij, quam Magdalena pedes. Abſtergit autem faciem eius, & deoſculans os & oculos eius, in quodã ſudario caput ipſum inuoluit, & diligenter aptauit. Tandem iterum benedixit, & ſignauit eum, & tunc omnes adorantes eũ flexis genibus, & pedes eius deoſculantes, accipiũt, & portant ad monumentum: Domina tenebat caput & ſcapulas. Magdalena pedes, reliqui verò ſtabant in medio. Erat propè locum crucifixionis ſepulcrũ, quãtum eſt longitudo eccleſiæ noſtrę vel circa, in quo ſepelierunt eum reuerenter, flexis genibus, & cũ fletibus magnis, & ſingultibus, & ſuſpirijs crebris & multis: quo ſepulto, Mater iterum benedixit, amplexatur eum & ſtat ſuper dilecto filio ſuo, ſed eleuantes eam, poſuerunt magnum lapidem ad oſtium monumenti. De hoc monumento dicit Beda, ꝙ fuit domus rotun- Forma ſepulchri.
da, de ſubiacente rupe exciſa, tantæ altitudinis vt vix homo manu extenta, culmen poſſet attingere, introitum habens ab oriente, in parte verò Aquilonari locus Dominici corporis, de eadẽ petra factus eſt; ſeptẽ pedes habens longitudinis.

Meditatio poſt completorium. *Cap. 83.*

VOlens autem Ioſeph redire in ciuitatẽ poſt officium ſic completum, dicis Dominæ. Domina mea ego vos deprecor propter Deum, & propter amorẽ filij veſtri & magiſtri mei, ſi placet, vt diuertatis in domum meam, ſcio enim, quòd domũ propriam nõ habetis, vtamini mea vt veſtra, quia omnia mea veſtra ſunt: ſimiliter & Nicodemus. O qualis cõpaſsio. Regina cœli nõ habet vbi caput ſuum reclinet & hos dies lugubres & viduitatis ſuæ ſub alieno tecto ducere oportebit. Verè dies viduitatis ſunt iſti, quia Reuertuntur omnes ad ciuitatẽ facto ſepulturę officio.

Dominus

Dominus Ieſus erat ei filius & ſponſus, pater & mater, & omne bonum, & omnia ſimul, ea mortuo, perdidit. Verè vidua eſt & derelicta, & quò diuertat non habet. Tunc ipſa ſe inclinans humiliter & gratias agens, reſpondit ſe eſſe cōmiſſam Ioanni. Quibus Ioānes adhuc eam rogantibus, reſpondit, quòd volebat eam ducere in montem Syon, in domū in qua magiſter cœnauit heri ſero cum diſcipulis, & ibidem ſtare cū ea volebat. Illi verò inclinātes ſe Dominæ, & adorantes ſepulcrum abierunt, & illi (vt Euangelium dicit) remanſerunt ſedentes contra ſepulcrum:

Matt. 27.

Appropinquante autem nocte, dicit Ioānes Dominæ, nō eſt honeſtum hic nimis morari, vel de nocte in ciuitatem redire, & ideò ſi vobis placet Domina, recedamus.

Tunc Domina ſurgens & genuflectens, ſepulcrū amplexatur, benedicēſq; ſepulcrum dicit. Fili mi nō poſſum amplius ſtare tecū, ergo recōmendo te patri tuo. Subleuatis etiam oculis in cœlum, dicit cū lachrymis & affectu magno. Pater æterne, recommendo vobis filium, & meam animam quam dimitto. Et recedere tunc ceperunt. Cum autem venerunt ad crucem, ibi genuflexit ipſa & adorauit crucem, & dicens. Hic requieuit filius meus, & hic eſt precioſiſsimus ſanguis eius, ſimiliter & omnes fecerunt. Cogitare nanque potes quòd ipſa prima fuit, quę crucem adorauit.

Beata virgo prima fuit, quę crucē adorauit.

Exinde recedunt verſus ciuitatem, & per viam ſe ſępè vertebat retroſpiciens. Cum autem fuerunt in loco, vltra quem, ſepulcrum & crucem amplius videre non potuerunt, vertit ſe, inclinauit, genuflexit, & deuotiſsimè adorauit, ſimiliter & omnes fecerunt. Appropinquantes ad ciuitatem, ſorores Dominæ velauerunt eā tanquam viduā, cooperientes quaſi totum vultū ſuū, & pręcedebant, domina autem inter Ioannē & Magdalenā ſequebatur mœſtiſsimè ſic velata. Tunc Magdalena volens ingreſſum ciuitatis ſumere viā, quæ ducit ad domum ſuam, & illuc eos ducere, pręuedit ſibi ante, & dicit. Domina mea precor vos amore magiſtri mei, vt eamus ad domum noſtram, & ibi melius ſtabimus, ſcitis.n. quomodo libenter veniebat ad eam, ipſa veſtra eſt, & omnia mea veſtra ſunt, rogo vt veniatis. Et hic plangere incæperunt. Domina autem tacente, & annuente verſus Ioannem, adhuc illa rogat Ioannē. Ipſe vero reſpondit. Decentius eſt vt eamus vſq; ad mōtem Syon, & maximè quia ſic reſpondebamus amicis noſtris, tu potius venias cum ea. Tunc Magdalena reſpondit. Bene ſcis, ꝙ veniam cū ea quocunq; ierit, & nūquam dimittam eā.

Ingrediūtur ciuitatem.

Intrantibus autē illis ciuitatem, cōcurrunt vndiq; Virgines, & Matronæ bone, cum perpendere eam potuerunt, aſſociant eā per viā conſolando, ſed magnus vtiq; fit ploratus, ſed & boni homines compatiebantur eidē, per quos trāſibant, & mouebantur ad fletum, dicentes. Certè magna iniuſtitia eſt facta hodie per principes noſtros cōtra filium iſtus Dominæ, & Deus pro eo magna ſigna oſtendit, caueant quid fecerint. Cum autem venerunt ad domū, tunc ipſa ſe vertens verſus Dominas, & gratias agens, deuotiſsimè inclinauit. Ipſe verò inclinantes ſe & genuflectentes, omnes cœperunt facere planctū magnū. Intrauit ergo Domina domum, & Magdalena, & duę ſorores ſuę. Ioannes verò ponens ſe ſuper oſtio, rogauit omnes, vt redirent ad domos ſuas, quia tarda hora erat, & gratias agens eis, oſtiū ille clauſit. Tunc Domina domum circuuſpeciens ſic dicebat.

Lamentū Vir.

Fili mi dulciſsimè vbi es, quia hic te nō video? O Ioānes, vbi eſt filius meus? O Magdalena, vbi eſt pater tuus, qui te ſic tenerrimè diligebat? O dilectæ ſorores, vbi eſt filius noſter? Receſsit à nobis gaudium noſtrū, dulcedo noſtra, & lumen oculorum noſtrorum; receſsit autem cum magna anguſtia, vos audiſtis. Et hoc eſt, quod mihi magis auget dolorē, quia receſsit totus laceratus, totus anxius, & ſitibundus, coactus, oppreſſus, & violentus, nec ei potuimus in aliquo ſubuenire, omnes reliquerūt eū, & pater eius omnipotens Deus noluit eum iuuare, & quàm citò facta ſunt iſta, vos vidiſtis. Cuius vnquā vel ſceleratiſsimi hominis, fuit ſic accelerata, & fulminata damnatio? O fili, hac nocte captus fuiſti, perfidè traditus, manè in tertia cōdemnatus, & in ſexta crucifixus, & ita mortuus es. O fili, quàm amara eſt iſta ſeparatio tua, & memoria turpiſſimæ mortis tuæ. Tandē Ioannes rogans vt deſiſteret, cōſolatus eſt eam. Tu autem ſi vires tuas experiaris, ſcies vtiq; eis parere, ſeruire, conſolare, & confortare eam, q; parumper comedat, & alios ad comedendum confortat, quia adhuc ieiuni ſunt, poſtea benedictione à Domina, & ſingulis alijs ſuſcepta, diſcedas.

Meditatio de Domina, & ſociabus die ſabbati. Cap. 84.

MAnè autē ſabbati, ſtabāt domo ianuis clauſis, Domina & alię ſociæ vnà cum Ioanne, afflictę & doloroſæ tanquam orphanæ, & plenæ mœrore, nō loquentes, ſed memorantes ſedebant ſimul, aſpiciētes ſe mutuò raptim, ſicut contingere cōſueuit, magna preſſura & calamitate grauatis. Pulſatum autem fuit ad oſtium & timebāt, quia omnia timuerunt, ſecuritas.n. eorū diſceſſerat.

Petrus pulſat ad oſtium.

Tamen Ioannes ibat ad oſtium, & aſpiciens cognouit Petrum & dixit, Petrus eſt, Et Domina, Aperias ei. Ingreditur igitur Petrus verecundè, cum ſingultibus magnis, & fletibus, & tunc omnes plorare ceperunt, nec verbū loqui poterāt pręmœrore. Poſtea veniunt ſucceſsim & alij diſcipuli etiam plorātes, tandem ceſſantes à fletu, incipiunt de domino ſuo loqui. Dicit ergo Petrus. Ego verecundor in meipſo, nec deberem in conſpectu veſtro loqui, vel hominibus apparere, quia Dominum meum qui me tantum diligebat, ſic reliqui & negaui: ſimiliter & alij cum percuſsione palmarū, lachrymarūq; effuſione, ſeipſos redarguebant, quia dominum, ſuum dulciſsimum ſic reliquerant. Tunc dicit Dn̄a. Magiſter bonus & paſtor fidelis receſsit à nobis, & nos remanemus velut orphani, ſed ſpero firmiter, ꝙ citò rehabebimus ipſum, vt vos ſcitis, quia benignus eſt filius meus, & vos multū diligebat, non dubitetis, quia bene recōciliabitis, & libenter remittet omnem offenſam, ſiue culpam: tantus autem fuit, permiſsione patris, furor contra eum, quod non potuiſſetis eum iuuare, etiam exiſtentes cū eo, & ideſt nolite turbari.

Collatio de factis & verbis Domini.

Reſpondit Petrus. Verè Domina mea, ita eſt vt dicitis, nam & ego qui tantū initia vidi, tantò fui timore percuſſus in atrio Chayhę, ꝙ vix credebam, me poſſe euadere, & eum negaui, nec fui memor verborum, quibus hoc prędixerat mihi, quouſq; me reſpexerat. Tunc Magdalena quærit quid ei prædixerat, & reſpondit de negatione, & narrat ei totum, & addidit, quòd eis alia plura dixit in cœna de paſsione ſua. Tunc dicit Domina. Vellem audire de his, quæ dicta, & facta fuerunt in cœna per eū. Et Petrus annuit Ioanni, vt ipſe referat. Ioāne verò incipit & narrat totū, & ſic tam de alijs quę fecerat Dominus Ieſus cum eis, narrant adinuicem, modo vnus, modo alius, ſicque totam diem de ipſo ſermocinando percurrunt. O quam attente auſcultabat Magdalena, ſed multum attentius ipſa domina. O quoties in ipſa die dicebat in narratione geſtorum, benedictus ſit filius meus Ieſus. Intuere ergo eos diligenter & compatere, qu a ſunt in afflictione magna, immò permaxima hodie conſtituti. Quid enim eſt videre, quòd Domina cœli & terrę & Princeps eccleſiarum, & omnium populorū, & duces totius diuini exercitus, ſic timoroſi ſtant recluſi in domuncula quadam, neſcientes, quid facere debeant,

niſi ꝙ

niſi q; ſe confortant, conferentes de factis, & verbis dulciſsimi Domini ſui. Domina tamen ſtabat mente tranquilla & pacata, qnia certiſsimam ſpem habebat de reſurrectione filij ſui, & in ea ſola remanſit ſides in ipſa die ſabbati, & propterea dies ſabbati attribuitur ei, non tamen poterat ipſa Domina gaudenter ſtare, propter mortem filij ſui dulciſsimi Ieſu Chriſti. Sero autem facto, poſt ſolis occaſum, cũ licuit operari, Maria Magdalene & altera Maria iuerunt emere aromata, pro faciendis vnguentis. Sero etiam præcedenti cũ redierant à ſepultura Domini, ceperunt parare vſque ad ſolis occaſum, poſtea ſilnerũt. Nã ſabbatũ obſeruare oportebat à ſolis occaſu die veneris, vſque ad alium occaſum. Nunc ergo vadunt emere aromata. Intuere tu illas diligenter, incedẽtes mœſtis vultibus, more viduarum, & ſe applicantes ad aliquã Apothecam, alicuius fortè deuoti Domini, eis compatiẽtis, & libenter ſatisfacientis voluntari earum. Ipſæ verò poſtulant aromata, & eligunt quãtum poſſunt meliora, & precio ſoluto redeunt, parantes ſe ad facienda vnguenta Domino ſuo. Cõſpice ergo diligenter, quomodo humiliter, deuotè & fideliter laborant pro Domino ſuo, cum lachrymis magnis, & ſuſpirijs intimis. Domina verò & Apoſtoli aſpiciunt, & fortè adiuuant, quibus factis, nocte ſiluerunt. Et hæc quidem eſt meditatio die ſabbati de Domina, ſociabus, & diſcipulis.

Quare dies ſabbati attribuitur Beatę Virgine.

Obſeruatio ſabbati.

Emuntur Aromata.

SABBATO DIE.

Meditatio de Domino Ieſu, die Sabbati deſcendenti ad infernum. Cap. 85.

VEnit etiam hoc in conſiderationem nunc, quid ſcilicet fecerit Dominus ipſa die ſabbati. Statim cũ mortuns fuerat, deſcendit ad inferos ad ſanctos Patres, & ſtabat cum eis, & tunc fuerunt in gloria: nam viſio Domini, gloria eſt perfecta. Conſidera hic ergo, & attende quanta fuerit eius benignitas, in infernum deſcendere, quanta charitas, quantaque humilitas. Poterat enim vnum Angelum ad eos mittere, & omnes ſeruos ſuos liberare, & ſibi præſentari vbi voluit, ſed hoc non ſuſtinuiſſet amor ſuus infinitus, & humilitas ſua. Per ſemtipſum ergo deſcendit, & nõ ve ſeruos, ſed & vt amicos viſitaret Dominus omnium, & ſtetit cum eis ibidem vſque ad diem Dominicam, propè aurorã. Cogita bene de his, & admirare, & imitari coneris. Iubilauerunt autẽ ſancti patres in ſuo aduentu, & repleti ſunt iucunditate immenſa, omni diſplicentia procul expulſa, & ſtabant in laudibus & cãticis corã eo, quas laudes potes hoc mõ meditari. Imaginando eos, ac ſi eſſent cũ corporibns ſuis, ſicut poſt reſurrectionem erunt, ſimiliter, & animam illam benigniſsimam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cum ergo pręſenſerunt eius ſaluberrimum aduentum, occurerunt ei gaudenter, ſeipſos exhortantes, atqne dicentes. Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitauit, &c. Leuate capita veſtra, quia ecce venit redẽptio veſtra, Conſurge, conſurge Hieruſalem, ſolue vincula colli tui, ecce Saluator venit ſoluere nos à vinculis. Tollite portas Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales & introibit Rex gloriæ. Adoramns te Chriſte, & benedicimus tibi amantiſsime Deus noſter. Et procidentes adorauerunt eum, cum gaudio & lætitia magna. Ipſos autem conſidera, quia cũ reuerentia, & ingenti exultatione, & vultibus iucundis ſtant, ei dicunt prędicta coram eo, & in huiuſmodi laudibus, & canticis, & iubilationibus ſteterunt in lymbo, vſq; prope auroram diei Dominici, in conſpectu etiam multitudinis Angelorum ibidem exiſtentium, & cum eis iubilantium. Tunc accepit eos Dominus, educẽs ab inferis in exultatione, & antè eos glorioſè procedens, poſuit ipſos in paradiſo deliciarum. Aliqua verò morula facta, cum eis iucunde & Elia, & Enoch eum recognoſcentibus, dixit eis. Tempus eſt, vt excitẽ corpus meũ, vadam, & reaſſumam illud: qui omnes procidentes dixerunt. Ite Domine Rex gloriæ, & citò redite, ſi placet, quia glorioſiſsimum corpus veſtrum videre plurimum affectamus. Habes ergo quę circa Dominum Ieſum & Matrem eius, & diſcipulos, & ſanctos patres meditari poſsis in die ſabbati, ante reſurrectionem. Verùm quia totam paſsionem Domini tibi ſine auctoritatum interpoſitione tranſcurri, ne animus ad aliud quàm ad ipſam paſsionem ſe conuerterert cogitaui vel nũc auctoritates aliquas tibi referre, vt earum lectio mentẽ excitet ad ipſam feruentius & deuotius meditandam. Accipe ergo Bernar. more ſolito, in quibuſdam ſententijs ſic dicentẽ. Ieſu Chriſto debes totam vitam tuam, quia ipſe vitã ſuam poſuit pro vita tua, & cruciatus amaros ſuſtinuit, ne tu perpetuò ſuſtineres. Si.n. cõferrentur in me omne dies filiorum Adæ, & omnes dies ſæculi, & lobores omnium hominum, qui fuerunt, & qui ſunt, & qui erunt nihil eſſet ad comparationẽ illius corporis, quod ſpectabile & ſtupendum eſt, virtutibus etiam ſupernis, in cõſpectu de ſpiritu ſancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in corruſcatione miraculorum, in reuelationibus ſacramentorum. Sicut igitur exaltantur cœli à terra, ita exaltata eſt vita ſua à vita noſtra, quæ tamen polita eſt. Et ſicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita vita noſtra nullam habet ad vitam illius proportionem: cũ illa dignior, iſta miſerior eſſe non poſsit. Cũ ergo denotero quicquid poſſum, non eſt ſicuti ſtella ad ſolẽ, gutta ad flumen, lapis ad montem, granum ad aceruũ. Non ſimplex, aut modica Chriſti exinanitio fuit, ſed ſeipſum exinaniuit vſq; ad carnẽ, ad mortem, ad crucem. quis dignè penſet quantæ fuerit humilitatis, mãſuetudinis, dignitatis, Deum maieſtatis carne indui, multari morte, turpari cruce? Sed dicit aliqnis. Nõ valuit opns ſuũ reparare creator abſqne iſta difficultate? Valuit, ſed maluit cum iniuria ſui, ne peſsimum atque odioſiſsimum vitium, ingratitudinis occaſionẽ, vltra reperiret in homine. Sanè multũ fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret: commoueretq; ad gratiarum actiones difficultas redemptionis, quem minus deuotum eſſe fecerat cõditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus, & ingratus. Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo cõditoris grauamine vel labore, ſiquidẽ dixit, & factus ſum quemadmodum & vniuerſa, ſed obſtructum eſt os loquentium iniqua. Luce clarius patet, quantũ modo ò homo pro te diſpendiũ fecit de Domino ſeruus, de diuite pauper, caro de verbo, & de Dei filio, hominis fieri filius non deſpexit. Memento iam te, & ſi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptũ. Sex diebus cõdidit omnia, & te inter omnia. At vero per totos triginta annos, operatus eſt ſalutem noſtram in medio terrę. O quantũ laborauit ſuſtinẽs carnis neceſſitates, hoſtis tentationes. Nonnè ſibi crucis aggrauauit ignominiã, mortis ſibi accumulauit horrorẽ? Super omnia reddite amabilem mihi, Ieſu bone, calix quem bibiſti opus noſtræ redemptionis. Hoc omnino amorem noſtrum facilè vendicat totum ſibi. Hoc (inquam) eſt, quod noſtram deuotionem, & blãdius allicit, & iuſtius exigit, & artius ſtringit, & afficit vehementius. Multũ quippe laborauit in eo ſaluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis autor aſſumpſit. Ille denique dixit & facta ſunt, mãdauit & creata ſunt. At verò hic, & in dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, & in factis obſeruatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobatores. Ad cumulum pietatis

Deſcendit ad inferos & perſonaliter.

Cãticum ſanctorũ in lymbo.

Iſa. 55.

Quare Chriſtus alia via faciliori nõ reparauit hominem.

tatis tradidit Chriſtus in mortem animã ſuam, & de
proprio latere protulit preciũ ſatisfactionis, quò pla-
caret patrem. Per quod planè ad ſe verſiculum illum
Pſal. 119. traxit. Apud Dominũ miſericordia, & copioſa apud
eum redemptio. Prorſus copioſa, quia non gutta, ſed
vnda ſanguinis largiter per quinque partes corporis
emanauit. Quid tibi debuit facere, & non fecit? Il-
luminauit cœcum, ſoluit vinctum, reduxit erroneum,
reconciliauit reum. Quis non poſt illum libenter, ala-
critérq; currat, qui & ab errore liberat, & errata diſ-
ſimulat, & qui deindè viuendo merita tradit, premia
Pſal. 32. moriendo conquærit? Quam excuſationem habet,
qui in odore horum vnguentorum non currit, niſi ad
quẽ fortè minimè odor peruenit. Sed etenim in omnẽ
terram exiuit odor vitæ, Quoniam miſericordia Do-
mini plena eſt terra, & miſerationes eius ſuper omnia
opera eius. Ergo qui vitalem hanc ſparſam vbicunq;
fragantiam non ſentit, & ob hoc non currit, aut mor-
tuus eſt, aut putridus. Non erubeſcit ſponſam, nigredi-
nem quam nouit percepiſſe à ſponſo, cui ſimilari quã-
tæ etiã gloriæ eſt. Nil ergo proinde glorioſius eſt, quã
Chriſti portare opprobrium. Vnde vox illa prorſus
exultationis & ſalutis, mihi abſit gloriari niſi in cruce
Gal. 6. Domini noſtri Ieſu Chriſti. Grata ignominia crucis ei
qui cruci ingratus nõ eſt. Nigredo eſt, ſed forma & ſi-
militudo Domini. Vade ad ſanctum Iſaiam, & deſcri-
Iſa. 3. bet tibi qualem illum in ſpiritu viderat, quem nanque
alium dixit virum doloris & ſcientem infirmitatẽ, &
quia non erat ei ſpecies neque decor. Et addidit. Nos
putauimus eũ quaſi leproſum & percuſſum à Deo &
humiliatum, ipſe autẽ vulneratus eſt propter iniquita-
tes noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra, & liuore
eius ſanati ſumus. Denique ſeipſum fecit peccatũ, &
nigrum dicere verear? Intuere ſane pannis ſordidum,
plagis liuidum, illutũ ſputis, pallidum morte. Quid. n.
magis deſorme, & nigrum, oculis ſpectantium occur-
rebat, quam cum expanſis in cruce manibus medius
duorum nequam, riſum malignantibus daret, fletum
fidelibus, & ſolus erat riſui, qui ſolus poterat eſſe ter-
Pſal. 103. rori, ſolus honori eſſe debuerat iuxta illud. Petra re-
fugiũ herinacijs, & vbi tuta, firmaq; infirmis requies,
niſi in vulneribus ſaluatoris? Tantò illuc ſecurior ha-
bito, quantò ille potentior eſt ad ſaluandũ, fremit mũ-
dus, premit corpus, Diabolus inſidiatur, nõ cado, fun-
datus enim ſum ſupra firmam petram: peccaui pecca-
tum grande, turbabitur conſcientia, ſed nõ perturba-
bitur, quoniam vulnerũ Domini recordabor. Nem-
pè vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tã
ad mortem, quod non Chriſti morte ſaluatur? Et in-
frà. Clamat clauus, clamat vulnus, ꝙ verus Deus ſit in
Chriſto mundum reconcilians ſibi, ferrum pertranſijt
animam eius, & appropinquauit cordi, vt nõ iam ne-
ſciat compati infirmitatibus noſtris. Patet arcanũ cor-
dis per foramina corporis, patet illud magnum ſacra-
mẽtum, patẽt viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in qui-
bus viſitauit nos oriens ex alto. Quid enim viſcera per
vulnera pateant? In quo enim clarius quàm in vulne-
ribus tuis eluxiſſet, ꝙ tu Domine ſuauis & mitis es &
multæ miſericordiæ? Maiorem enim miſerationem
nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro
addictis morti & damnatis. Ait etiã alibi Bernardus.
Meditare paſsionem crucifixi corporis, & vide ſi ali-
quid eſt in eo, quod non peroret ad patrẽ. Pro te diui-
num illud caput, multiplici ſpinarum denſitate denſa-
tum, vſque ad cerebri teneritudinẽ confixum eſt, dũ
configitur ſpina. Spinis peccatorum ſuorum (ait Do-
Iſa. 53. minus per Iſaiam Prophetam) circundedit me popu-
lus iſte, ne doleret caput tuum, ne tua vulneretur intẽ-
tio: caligauerunt in mortem oculi ſui, & illa luminaria
quæ illuminant orbem ad horã extincta ſunt. Nonne
illis obtenebrãtibus, tenebræ factæ ſunt ſuper omnẽ
terram, & illa duo magna luminaria, cũ alijs lumina-
ribus ſubmota ſunt? Hoc autem totum factum eſt, vt
auertant oculi tui, ne videant vanitatem: & ſi vide-
rent, nõ attraherentur. Aures illæ quæ in cœlis audiũt,
ſanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabbaoth,
audiunt in terris, Dæmoniũ habes, & crucifige, cruci-
fige eum. Vt quid illud? ne aures tuæ obſurdeſcerent Ioan. 8 &
ad clamorem pauperis, ne reciperent auditum vanũ, 19
ne detractionis virus ſuſciperent. Specioſa illa facies,
ſpecioſa forma præ filijs hominum, ſputis illita, afſli-
cta colaphis, addicta deluſionibus eſt. Sic nãq; ſcriptũ Mat. 15.
eſt. Cæperunt conſpuere, in eum, & percutere faciẽ
eius, & illudere ei, dicentes. Prophetiza, quis eſt qui te
percuſsit, quare hoc, vt facies tua illuminaretur, illu-
minata confirmaretur, & diceretur de te. Vultus eius 1. Reg. 1.
nõ ſunt amplius in diuerſa mutati. Os illud quod do-
cet angelos, & homines inſtruxit, quod dixit, & factũ
eſt, felle potatum eſt & aceto, ſed hoc factum eſt, vt
veritatem & iudicium loqueretur os tuum, & confi-
teretur Dominum Deum ſuum. Manus illæ quæ fun-
dauerunt cœlos, extenſæ ſunt in cruce, clauiſq; verbe-
ratæ duriſsimis, vt manus tuæ extenderentur ad in-
opem, & dicere poſſes cum Pſalm. Anima mea in ma- Pſal. 118.
nibus meis ſemper. Quod tenemus in manibus, nõ de
facilè obliuiſcimur ſic & qui animã ſuam bonæ ope-
rationi imprimit, non tradidit eam obliuioni. Pectus il-
lud, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ
Dei abſconditi, lãcea militari perfoſſum eſt, vt pectus
tuum à prauis cogitationibus mundaretur, mundatũ
ſanctificaretur, conſeruaretur ſanctificatum. Pedes il-
li, quorum ſcabellum adorare debemus, quia ſanctum
eſt, dura transfixione confoſsi ſunt vel confixi, ne pe-
des tui feſtinarent ad malum, ſed currerent ad viã mã- Pſal. 21.
datorum Domini. Quid plura? Foderunt manus meas.
& pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Pro
te carnem & animam ſuam poſuit, vt corpus & ſpiri-
tum tuum ſibi vendicaret, toto ſe totum recuperauit.
Expergiſcere nũc anima mea, excutere de puluere, &
contemplare virum hunc memorabilem, quem inſpe-
culo euangelici ſermonis quaſi præſentem intuearis.
Attende anima mea, quis eſt ille, qui ingreditur habẽs
imaginẽ regis, & nihilominus ſerui deſpectiſsimi cõ-
fuſione repletus, coronatus incedit: ſed ipſa eius co-
rona etiam cruciatus ei illi, & mille puncturis ſpecio-
ſum eius caput diuulneratur, regali purpura induitur,
ſed potius in eo deſpicitur quàm honoratur, ſceptrum
in manu geſtat, ſed eo ipſo reuerendum eius caput fe-
ritur, adorant corã ipſo poſitis in terra genibus, & re-
gem clamant, & continuò ad conſpuendum amabiles
eius genas ſubſiliunt, maxillas palmis concutiunt, &
honorabile collum inhonorãt. Vide anima mea, quo-
modo vir ille per omnia coarctatur, & ſpernitur. Sub
crucis onere dorſum incuruare iubetur, & ſuam por-
tare ingnominiã ad locũ deductus ſupplicij, Myrrha
portatur & felle, in cruce ſubleuatur, & dicit. Pater di- Luc. 23.
mitte illis, quia neſciunt quid faciũt. Qualis eſt hic, qui
in omnibus preſſuris ſuis nec ſemel os ſuum aperuit,
vt aliquid quærelæ, aut excuſationis, aut comminatio-
nis, aut maledictionis, aduerſus maledictos canes illos
proferret, ſed nouiſsimè verbum benedictionis ſuper
iniuſtos ſuos, quale à ſæculo non eſt auditũ? Quid hoc
viro manſuetius, quid benignius, anima mea, vidiſti?
Adhuc autem attentius intuere, quàm grandi admira-
tione, & tenerrima compaſsione dignus appareat. Vi-
de nudum, & vulneribus laceratum in medio latronũ,
cruci ignominiosè ferreis clauis affixum, aceto in cru-
ce potatum, & poſt mortem lancea in latere vulnera-
tum, & copioſos ſanguinis riuos, ex quinque vulneri-
bus manuum, pedum, & lateris effundentem. Fletum

deducite

feruenter,mulmmq; anxiè.Cum autem peruenerunt ad monumentum, reſpicientes in ipſo non inuenerũt corpus,ſed viderunt linteamina & ſudarium, & receſſerũt: compatere ipſis, quia in afflictione magna ſunt. Querunt Dominum ſuum & non inueniunt, & neſciunt vbi eum amplius quærere debeant, ergo dolẽtes, & flentes diſceſſerunt.

Quod Dominus apparuit tribus Marijs.

Cap. 89.

MAriæ autem remanſerunt ibidem, & reſpicientes in monumentum, viderũt duos Angelos,ſtantes in albis, qui dicunt eis. Quem

Luc.24.

queritis,viuentem cum mortuis? Illæ autem nec tunc attenderunt ad verba eorum,nec aliquam conſolationem acceperunt de viſione Angelorũ, quia non querebant Angelos,ſed Dominum Angelorum,iterũ duę Marię cõterritæ, & quaſi abſorbtę,elongauerũt ſe in-

Ioan.10.

de aliquantulũ, & ſedebant dolentes. Magdalena verò neſciens, quid aliud facere deberet, & quia ſine magiſtro ſuo viuere non poterat, & ibi eũ non inueniebat, & vbi eum quæreret ignorabat, ſtabat ad monumenmm foris plorans. Iterũ ergo reſpiciẽs in monumentum,quia ſemper ſperabat,ibi eum renidere, vbi eum ſepelierat,vidit ipſos Angelos ſedentes,qui dicũt ei.Mulier,quid ploras? quem quæris? Et illa. Tulerũt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Vide mirabilem operationem amoris. Paulo ante audierat ab vno Angelo ꝙ reſurrexerat, & poſtea à duobus quia viuebat, & non recordabatur, ſed dicit, neſcio. Amor hoc faciebat, quia (vt dicit hic Origenes) anima ſua non erat,vbi ipſa erat ſed ibi erat, vbi magiſter ſuus erat. Neſciebat cogitare, loqui nec audire,niſi de ipſo.Cũ autem iſta ſic plnraret,nec de Angelis aliquid curaret,amore ſuo magiſter ſuus non poterat amplius ſe tenere:Dominus ergo Ieſus refert hoc matri, & dicit, ꝙ vult ire ad conſolandum eam,quę hoc multum acceptat, & dicit. Fili mi benedicte, vade in pace, & conſoleris eam, quia multũ te diligit, & de tua morte multũ doluit, & memento redire ad me, & amplexãs

Dominus apparuit Marię Magdalenę in horto.

dimiſit eum. Venit ergo ad monumentũ in horto, vbi erat Magdalena, & dicit ei. Mulier, quẽ quæris? quid ploras? Et illa eum nõ cognoſcens adhuc, vt ebria reſpondit,dicens.Domine,ſi tu ſuſtuliſti eum,dicito mihi, vbi poſuiſti eum? & ego eũ tollam? Conſpice bene eam, quomodo lachrymabili vultu, ſuppliciter, & deuotè,eum exorat, vt doceat eam illum quem quęrit, ſemper.n.ſperabat, audire aliqua noua de ſuo dilecto.

Ioan. 20.

Tunc Dñs ad eam dixit.Maria. Ipſa verò quaſi reuiuiſcens, & cognoſcens eum ad vocem, indicibili gaudio dixit.Rabbi,id eſt,magiſter. Dominus vos eſtis quem quærebam, quare tamdiu vos mihi celaſtis? & currẽs ad pedes oſculari volebat. Dominus verò volens animum ſuum eleuare ad cœleſtia, vt non quæreret eum amodò in terra,dixit. Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum,ſed dic fratribus meis. Aſcẽdo ad patrem meum, & patrem veſtrum, &c. & addidit.Nonne prædixi tibi,ꝙ tertia die reſurgerem,quomodo igitur me in ſepulchro quærebas? Et illa. Dico vobis magiſter, ꝙ tantus dolor de acerbitate paſsionis & mortis veſtræ, cor meũ repleuerat, ꝙ omniũ oblita, de nihilo recordabar, niſi de corpore veſtro mortuo,& de loco vbi ſepeliuerã ipſum,& ideò vnguentũ hoc manè detuleram. Benedicta ſit magnificentia veſtra, quæ reſurgere & ad nos redire, dignata eſt. Stant ergo ſimul dilecti, cum iucunditate & gaudio magno. Ipſa verò curioſè aſpicit eum, & interrogat de ſingulis, & reſponſum alacritatis recipit. Nunc ergo, & hic eſt magnum Paſcha, licet autẽ ſic à principio Dominus ei reſpõderet,vix credere poſſum, quin eum familiariter tangeret,antequam inde diſcederet, oſculando pedes & manus, ſed diſpenſatiuè ſic fecit à principio, vel quia talem ſe oſtendebat, qualis erat in corde ſuo, ſecundũ cõmunem expoſitionẽ, vel quia (vt dixi) volebat animum ſuum erigere ad cœleſtia, ſecundum ꝙ Bern.innuere videtur. Piè nanq; credi poteſt, ꝙ quã ſic amanter & ſingulariter, antè omnes qui ſcripti reperiuntur,viſitabat,ad lætificandam eam non turbandam,faciebat. Myſterialiter ergo, non pertinaciter dixit illud verbum,quia non pertinax,neque durus, benigniſsimus Dominus eſt, & maximè diligentibus ſe. Poſt aliqualem verò morulam,diſceſsit Dominus dicens,quia & alios oporteret eũ viſitare. Tunc Magdalena quaſi alterata, ſicut nolens ab eo vnquam deſcedere,dicit.Domine (vt video) veſtra conuerſatio non erit amodò nobiſcũ,ſicut conſueuerat,rogo ne obliuiſcamini mei, memẽto te Domine tot bonorum quot mihi contuliſtis, & familiaritatis & dilectionis, quam habuiſtis ad me, & recordamini mei Domine Deus meus. Et Dominus ad eam. Noli timere, confide & conſtans eſto, quia ſemper ero tecũ. Tunc ipſa benedictione ab eo recepa, & Chriſto diſcedente, venit ad ſocias, & nũciat hoc eis. Illę verò de reſurrectione Domini gaudentes, ſed ꝙ non viderant eum dolentes recedunt cum ea. Cum ergo iſtę tres Mariæ in ſimul pergerent, antequam venirent ad ciuitatem, ap-

Dominus apparuit tribus Marijs in via pariter pergentibus.

paruit eis Dominus Ieſus,dicens, Auete. Illæ verò vltrà quam dici poſſet exhilaratæ, procidentes tenuerunt pedes eius. Hic ergo ſimiliter & quęrunt & aſpiciunt, & reſponſum iucunditatis accipiunt, & faciunt magnum Paſcha. Dicit autem eis Dominus Ieſus, dicite fratribus meis vt veniant in Galileam, ibi me videbunt ſicut prædixi eis. Vides, ꝙ magiſter humilitatis vocat diſcipulos ſuos fratres, nunquid hanc virtutẽ dimiſit? Tu autem ſi in prædictis vis intelligentiã, & conſolationem habere,recordare de his, quæ ſuperius tibi dixi:vt.ſ.in omnibus locis & factis, ita ſis animo, ac ſi præſens eſſes corpore. Et idem de intrà dicendis.

Quòd Dominus apparuit Ioſeph, Iacobo minori, & Petro. Cap. 90.

DIſcedens ergo Dominus Ieſus ab eis; apparuit Ioſeph,qui eum ſepelierat. Captus.n.erat propterea à iudæis, & recluſus in quodam cubiculo diligenter ſigillato & poſt ſabbatum eum interficere volebant. Apparuit ergo ei Dominus Ieſus, & faciẽ

1.ad Cor. 15.

eius exterſit, & oſculum dedit, & inde ſolutis ſigillis in propriam domum reportauit. Apparuit etiam Dominus Ieſus Iacobo minori, qui vouerat ſe nõ comeſturum, niſi videret Dominum reſuſcitatũ.Dixit ergo ei, & his qui cum eo erant, ponite menſam. Deinde panem accipiens, benedixit, & dedit ei dicẽs, Comede dilecte fratre mi, quia filius hominis ſurrexit à mortuis.Iſta verò refert Hieronymus,Cũ autẽ Magdalena

1.ad Cor. 15.

& ſociæ redeuntes domum, & narrãtes diſcipulis reſurrexiſſe Dominum, Petrus mœrens, ꝙ Dominum ſuum non viderat, nec quieſcere valens propter amoris vehementiam, diſceſsit ab eis, & ſolus ibat verſus ſepulchrum.Neſciebat enim, vbi eum alibi quæreret. Dum ergo pergeret, Dominus Ieſus apparuit ei,dicẽs, Pax tibi Symon. Tunc Petrus percutiens pectus ſuũ, & procidens in terram cum lachrymis, dixit. Domine,dico meã culpam, quia te dereliqui, & pluries negaui, & oſculatus eſt pedes eius.Dominus autẽ ipſum erigens,oſculatus eſt eum,dicens. Pax tibi, noli timere,omnia peccata ſunt tibi dimiſſa, ego benè ſciebam, & prædixi tibi, nunc ergo vade, & confirma fratres tuos: & cõfide: quia mortem, & omnes inimicos veſtros, & aduerſarios deuici. Hic ergo ſimiliter fit magnum Paſcha. Stant & colloquuntur adinuicem, & di-

mi.

ligenter

ligenter Petrus aſpicit eum, & ſingula notat. Benedictione verò accepta, rediens ad Dominam & ad diſcipulos, omnia narrauit. Scire autem debes, ꝙ de apparitione facta Dominæ nihil continetur in euangeliũ, ideò autem ipſam poſui, & ante præmiſi quia de ipſa videtur tenere Eccleſia, vt in legenda de reſurrectione Domini plenius habetur.

De reditu Domini ad ſanctos patres poſt reſurrectionem. Cap. 91.

DOminus ergo Ieſus cum diſceſsit à Petro, quia nondũ viſitauerat ſanctos patres, poſt reſurrectionem ſuam, quos in Paradiſo diliciarũ dimiſerat, redijt ad eos, procedens in ſtola candida cũ multitudine Angelorum. Quem ipſi in tanta gloria conſpicientes à longè, cum indicibili exultatione, & iubilo, canticis, & laudibus, ſuſcipiunt eum, dicentes. Ecce rex noſter: venite occurramus ſaluatori noſtro, magnum principium & regni eius non erit finis, dies ſanctificatus illuxit nobis, venite omnes & adoremus Dominum. Et procidentes in terram adorauerunt eum, & ſurgentes, & ſtantes cum eo reuerenter & iucundè compleuerunt laudes ſuas, dicentes. Vicit Leo de tribu Iuda, refloruit Domine caro mea, adimples nos lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vſq; in finẽ. Reſurrexiſti gloria noſtra, exultabimus & lætabimur in te, regnũ tuũ, regnum omniũ ſæculorum, & dñatio tua vſq; in generatione & genertionẽ, & nos non diſcedimus à te, reſuſcitabis nos, & nomen tuum exaltabimus: præcurſor pro nobis ingreſſus eſt, Pontifex factus in æternum. Hæc eſt dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Hodie illuxit nobis dies redemptionis, reparationis antiquę, fœlicitatis æternæ. Hodie per totum mundũ melliflui facti ſunt cœli, quia Dominus regnauit à ligno, Dominus regnauit decorem indutus eſt Dominus fortitudinem, &
Pſal. 96. præcinxit ſe. Cantate ei canticũ nouum, quia mirabilia fecit. Saluauit ſibi dextera eius, & brachium ſanctũ eius. Nos autem populus eius, & oues æ paſcu eius: venite, adoremus eum. Appropinquãte autem hora veſpertina, dicit eis Dominus Ieſus, compatior fratribus meis, quia propter mortem meam contriſtati, & cõtriti, diſperguntur ſicut oues errantes, & multum deſiderant me videre. Vadam ergo, & oſtendã me ipſis, confortabo, & conſolabor eos, citò reuertar ad vos. At illi procidẽtes dixerũt, ſic fiat Domine, vt dixiſtis.

Quòd Dominus apparuit duobus diſcipulis euntibus in Emaus. Cap. 92.

Luc. 24. CVm ergo duo ex diſcipulis eius irent verſus caſtellum Emaus, quaſi iam deſperati de ipſo, & irent triſtes, de his quæ acciderant conferentes: venit Dominus Ieſus, & iunxit ſeipſis in ſpecie peregrini, & ibat cum ipſis interrogans eos, & reſpondẽs, & conferens verba ſalubria, vt in Euangelio habes. tãdem coactus ab eis, intrauit cum illis & manifeſtauit ſeipſis: hic aut diligenter attende, & conſidera bonitatem, & benignitatem Domini tui. Primò quia non potuit eius feruens amor, ſuſtinere ſuos ſic errare, & triſtari, vere fidus amicus eſt fidelis comes, & benignus Dominus iungit ſe ipſis, quærit triſtitiæ cauſam, & exponit eis ſcripturas, inflamans corda eorum, ad omnem rubiginem extirpandam, ſic quotidie nobiſcum facit ſpiritualiter: ſi enim grauati aliqua perplexitate vel acedia de ipſo loquimur, ſtatim adeſt confortans & illuminas corda noſtra, & etiam inflãmans in amorem ſui, optimum enim eſt, contra tales peſtes loqui de Deo. Vnde dicit propheta. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, ſuper mel & fauum ori meo. Et iterum. Ignitum eloquium tuum vehementer & ſeruus, tuus dilexit illud: ſimiliter etiam cogitare de Deo, vnde idem Propheta. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Secundò conſidera bonitatem eius, non ſolum ex amore (vt dixi) ſed etiam ex humilitate profunda. conſpice nanque ipſum, quomodo humiliter vadit cum eis, vadit nanque cum ſuis, quaſi vnus ex eis. Dominus omnium, nonne tibi videtur ad primordia humilitatis rediſſe, exemplum nobis eſt ſimile faciendi. Sed & in alio attende Domini humilitatem, quia non eſt dedignatus hos diſcipulos inferioris gradus, non enim erãt iſti de Apoſtolis, ſed de alijs minoribus diſcipulis, & tamen familiariter iungit ſe ipſis, vadit & loquitur, nõ ſic elati: nollent enim niſi cum præcipuis viris & magnarum opum, conuerſari & ambulare. Item in alio relucet hic ſua humilitas. Nam ſi cõſideras elatos, videbis, ꝙ nolũt ampulloſa verba ſua ſpargere inter paucos, ſed Dominus etiam cum duobus loquitur arcana ſua, non vilipendit paucos, immo nec etiam vnum, ſicut fecit olim cum Samaritana. Tertiò conſidera Domini bonitatem, quantum ad pręſens negociũ, quomodo inſtruit diſcipulos ſuos in moribus, reficit & cõſolatur. Conſpicias ergo eum, quomodo fingit ſe longius ire, vt eorum augeat deſiderium, & inuitetur, & teneatur ab eis, & quomodo poſtea benignè intrat cũ eis; panẽ accipit, & benedicens ſuis ſacratiſsimis manibus frangit & porrigit, & ſe ipſum eis reuelat, & quotidie hoc facit nobiſcum inuiſibiliter. nam teneri vult & inuitari per deſideria, orationes, & ſanctas meditationes, & ideò ſemper orare oportet, & nõ deficere, vt ipſe docuit, qualiter iſta fecit ad noſtram eruditionem: vt ſcilicet attẽdamus ad opera pietatis & hoſpitalitatis. Et quomodo non ſufficit diuina eloquia legere vel audire, niſi opere compleãtur, de hoc in Homil. Greg. ſuper hoc Euãgelio poteris plenius edoceri. Non autem dedit iſtis ſuis diſcipulis magnam ſui copiam, ſed ſtatim porrecto eis pane, euanuit ab oculis eorum. Nam etiam alios conſolari volebat, cum quibus tamen etiam iſtos eſt conſolatus.

Aliqua anxietate grauatis, & de chriſto loquẽtibus ipſe prę ſto eſt

Pſal. 118.

Pſal. 38.

Cum pauperibus cõuerſandũ eſt, ad exẽplum chriſti.

Quòd Dominus apparuit recluſis in die reſurrectionis. Cap. 93.

REdierũt autem prædicti duo diſcipuli ſtatim in Hieruſalem, & inuenientes alios diſcipulos cõgregatos (abſente Thoma) eis iſta narrauerũt, Luc. 24. & Io. 20.
at pariter audierunt. Quia ſurrexit Dominus & apparuit Symoni. Tunc Dominus Ieſus intrãs ad eos ianuis clauſis, ſtetit in medio eorum, & dixit eis, pax vobis, Diſcipuli verò procidentes in terram, & ſuam culpã dicentis, ꝙ ſic eum dereliquerant, ipſum alacriter ſuſceperunt. Dominus ergo. Surgite (inquit) fratres mei, quia omnia peccata ſunt vobis dimiſſa. Stat ergo familiariter inter eos, & oſtendit eis manus & latus, & aperit eis ſenſum; vt intelligant ſcripturas, & cognoſcant reſurrectionem ſuam. Petit eis, ſi habeant, aliquid ad manducandum, & mãducat coram eis partem piſcis aſsi, & fauum mellis. Inſufflat in eos, & dicit eis, accipite ſpiritum ſanctum. Vides quomodo iſta ſunt plena omni iucunditate & lætitia. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino, lætantur coram eo, qui antè erãt pauefacti. O quàm libenter eidem illa porrexerunt, vt comederet, quàm fideliter ei miniſtrabant, & quàm iucundè aſsiſtebant ei. Conſpice etiam Dominam ibidem eſſe, quia diſcipuli congregabant ſe ad eam, Vide ergo eam indicibili gaudio iſta conſpicere, & iuxta filiũ familiariter ſedere, & ſicut expedit ſeruire alacriter. Dominus etiam Ieſus libenter ſuſcipit omne ſeruitium de manibus eius, & eam reuerenter honorat, coram diſcipulis. Non autem omittas Magdalenã dilectam

lectam

lectam diſcipulã, & Apnſtolorũ Apoſtola, conſpice etiã, qualiter more ſolito, ſedet ad pedes magiſtri ſui, diligenter audit verba eius, & ſi quid poteſt etiã ipſa, gaudioſè, ac toto affectu, eidẽ miniſtrat. O qualis tũc eſt domuncula iſta, & quã gratioſum habitare in ea. Nonne tibi videtur etiam nunc eſſe magnum Paſcha? ſi aliquid deuotionis habes, puto ꝙ ſic. Sed parũ ſtetit tunc Dominus cum eis, quia iã erat quaſi ſerò. Tamẽ fortè etiam ipſi coegerũt eum, aliquantulũ plus ſtare, rogantes ne ſic citò recederet. An non credis ꝙ Magdalena, ſedens ad pedes iuxta eum, teneret per pannos eum confidenter, & cum reuerenti audacia, ne diſcederet ita citò. n. indutus veſtimentis albiſsimis, veſtibus gloriæ ſuæ. Sic enim eũ tenebat, nõ præſumptuoſè, ſed confidenter faciebat, ſic diligens, ſic dilecta, nec Domino diſplicebat. Teneri vult Dominus, vt patet in duobus diciſcipulis ſuprà, euntibus in Emaus. Tandem Dominus reuerentia matri exhibita, ſimiliter & ab ea recepta licẽtia, benedicens omnes, receſsit ab eis ipſi verò procidentes, de cita reuerſione rogauerunt, eundem. Remanſerunt autem famelici, & ſitibundi de Domino, de quo tãtam copiã habere conſueuerãt, eũ ſæpè ſuſpirijs, & deſiderijs reuocãtes. Vidiſti quoties hodie habuiſti Paſcha, nam omnes iſtæ apparitiones in die Paſchatis fuerunt. Sed fortè audiſti, ſed non ſentiſti, quia nec fortè in paſsione compaſsionem habuiſti. Credo enim, ꝙ ſi in paſsione compati ſcires, & mentem haberes, vnitã & non ſparſam ad ſæcularia, vel ſuperflua, vel curioſa, in qualibet vice ſentires Paſcha. Et hoc de quolibet die dominico cõtingere poſſet, ſi mente integra diebus veneris, & ſabbati, te cum Corin. 1. paſsione Domini præparares, maximè dicente Apoſt. Si fuerimus ſocij paſsionum, erimus & conſolationũ.

Quòd Dominus apparuit Diſcipulis in octaua Paſchæ, & erat cum eis Thomas. Cap. 94.

ADueniente autẽ die octaua reſurrectionis, iterum apparuit Dominus Ieſus diſcipulis ianuis Ioan. 20. clauſis, & erat Thomas cũ eis, qui prima die cum eis non fuerat, & cũ alij narraſſent ei, quia viderãt Dominum, Reſpondit, Niſi videro in manibus eius fixuram clauorũ, & mittam digitũ, &c. (vt in Euangelio continetur) non credã. Dicit ergo paſtor bonus, & de puſillo ſuo grege ſolicitus, pax vobis. Deinde dicit Thomæ. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuã, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Tunc Thomas procidens, tetigit cicatrices Dñi, & dixit. Dominus meus & Deus meus. Hominẽ enim vidit, & Deum credidit. Dixit etiam ſuam culpã de hoc, ꝙ ipſe dereliquerat eum, ſicut & alij dixerunt. Dominus autẽ erigens eũ, dixit: Noli timere, omnia peccata ſunt tibi dimiſſa. Hoc autẽ de Thomæ dubitatione, diſpenſatoriè permiſſum eſt, vt euidentioribus argumentis, reſurrectio Domini probaretur. Conſpice autẽ hic diligenter eũ, & cõſidera ſolitã benignitatem, humilitatẽ, & amorẽ feruentẽ ipſius, quomodo. ſ. Thomæ monſtrat & alijs diſcipulis vulnera ſua, vt toleret omnẽ obſcuritatẽ de cordibus eorum, ad ipſorum & noſtrã vtilitatẽ. Reſeruauit quoq; ſibi Dominus cicatrices vulnerũ, maximè propter tria, ſ. vt faceret Apoſtolis fidẽ de ſua reſurrectione, & vt ipſas oſtendat patri, quando vult placare eũ & interpellare pro nobis: eſt enim noſter aduocatus, & etiam vt eas monſtret reprobis in die iudicij. Stat ergo Dominus Ieſus cum matre & diſcipulis ſuis, per aliquã morulã loquens de regno Dei, & ipſi cum eo in lætitia magna, audientes iſta verba excelſa, & aſpicientes faciem eius, plenam gaudio & decore.

Cicatrices ſibi Dominus reſeruauit propter tria.

Attende bene eos circumcirca ſtantes, ſed Dominam familiarius iuxta eũ, Magdalenã verò ſemper ad pedes eius conſidera. Sta & tu reuerenter, à longè tamẽ, niſi fortè miſericordia motus faciat te vocari. Tandẽ dicit eis, ꝙ vadat in Galileã, in monte Thabor, vt dicitur, & ibi apparebit eis, & benedictione data diſceſſit ab eis, ipſi verò remanſerunt, vt prius, famelici & ſitibundi de eo, ſed plurimum confortati.

Quòd Dominus apparuit diſcipulis in Galilæa. Cap. 95.

POſt hæc diſcipulis ad dictum locũ pergentibus, iterum apparuit eis Dominus Ieſus dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Ite, docete omnes, gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti: & docentes eos ſeruare, quæcunq; mandaui vobis, & conſortamini, quia ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad cõſummationẽ ſæculi. adorauerunt autẽ eum in ſuo aduentu & ſtãt etiã nunc cum magna iucunditate cum eo. Conſidera bene eos, & ea quæ dicta ſunt modo ipſius, nã magnifica ſunt valdè. Manifeſtat eis, qualiter eſt Dominus omnium, dat eis mandatum de prædicando, dat formã baptizandi, dat etiã vigorem eis per maximũ, dum dicit, ꝙ ſemper erit cum eis. Vides quantã iucunditatẽ dat eis, & quot oſtendit eis inſignia charitatis. His ergo dictis, per Dñm data eis benedictione, diſparuit ab eis.

Quòd Dominus apparuit diſcipulis ad mare Tyberiadis. Cap. 96.

DIſcipuli verò adhuc remanſerũt in Galilæa. Iuerunt autem quadam vice piſcatũ ad mare Tyberiadis ſeptem ex ipſis, & per totam noctẽ nihil cœperũt. Manè facto, Dominus iterũ apparuit eis, & ſtetit in littore maris. Attẽde aũt hic, quæ acta ſunt, quia iucundiſsima ſunt. Quærens ergo Dñs ſi aliquid cœpiſſent, reſpondentibus nõ, dixit. Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & multitudinẽ magnã cœperunt. Dixit Ioannes Petro, Dominus eſt. Tunc Petrus nudus exiſtẽs, ſuccinxit ſe tunica, & feſtinus venit per mare, alij vero nauigio venerunt. Et cum diſcendiſſent, viderunt piſcem poſitũ ſuper prunas, & panem paratum, Dominus. n. hoc eis parauerat. Fecit etiã accipi de piſcibus eorũ, & aſſari, & ſimul cũ meis comedens, fecit conuiuium, & feſtũ magnũ cum eis in littore maris. Et conſuetæ humilitatis ſuæ more miniſtrans eis, panẽ eis porrexit, & piſcem ſimiliter dedit eis. Stant ergo reuerenter, & multum alacriter iſti ſeptem diſcipuli cum Domino ſuo, pariter cũ eo comedentes. Aſpiciunt faciem eius deſiderabilem & iucũdam, & exultant in cordibus ſuis. Accipiũt de ſacratiſsimis manibus eius eſcas delectabiles, & reficiuntur non minus ſpiritualiter, quàm corporaliter. O quale conuiuium eſt illud. Conſpice bene ſingula, & ſi potes paſcaris cũ eis. Attẽde nihilominus quæ ſequuntur, quia pulcherrima ſunt & vtiliſsima. Nam completo iſto ſolenni cõuiuio, dicit Dominus Petro. Diligis me, plus his? & Petrus, Domine tu noſti, quia amo te: dicit ei Dominus. Paſce agnos meos; &c. Sic ter interrogans, recommendauit ei gregem ſuum. In quo Domini benignitatem ſolitam conſidera, charitatem, & humilitatem: Aperte enim vides, quomodo diligenter affectuosè imprimit, reiterat, & recommendat Petro animas noſtras. Iterum autem Dominus poſt hæc prædixit Petro mortẽ ipſius, dicẽs. Cũ eſſes iunior, cingebas te, &c. ſignificans, ꝙ per paſſionẽ crucis, clarificaturus eſſet Deum. Et cũ de Ioanne Petrus quæreret, hic autem quid. Dominus reſpondit. Sic eum volo manere, donec veniam: quaſi dicat.

Ioan. 21.

Nolo q̃ per viam paſsionis me ſequatur, ſed in ſenio, & contemplatione requieſcet. quamuis alij diſcipuli intelligerent q̃ non moreretur, ſed non erat hoc magnum donum, cũ melius ſit diſſolui, & eſſe cũ Chriſto. Attendiſti quàm multa, & quàm magnifica, facta & dicta ſunt in hac apparitione. Poſthoc diſparuit Dominus ab eis, & more ſolito rediji ad ſanctos patres. Diſcipuli verò cum magno gaudio remanſuerunt, & poſt redierunt in Hieruſalem, &c.

Quòd Dominus apparuit pluſquàm quingentis fratribus ſimul, & de apparitionibus. Cap. 97.

ITerum autẽ apparuit Dominus pluſquam quingentis fratribus ſimul, vt dicit Apoſto. Sed quo loco, aut quando, non eſt ſcriptum. Sed ſtans benignus Dominus inter eos, prędicans, & loquens de regno Dei magna eos iucunditate repleuit. Habes ergo duodecim apparitiones Dñi, poſt reſurrectionem vſque ad aſcẽſionem, abſq; duabus cum aſcenſione proximò dicẽdis, & ſic fuerunt quatuordecim. Scire tamen debes, q̃ in Euangelio non ſunt ſcriptæ niſi decem. Nã quò apparuit matri, non eſt ſcriptum in aliquo loco, ſed ſic pie creditur. Quomodo autem apparuit Ioſeph, dicitur in Euangelio Nicodemi. Quomodo etiã Iacobo, ſcripſit Apoſtolus ad Cor. & etiã refert beatus Hiero. De iſta etiam de quingentis fratribus ſcripſit beatus Apoſtolus ibidem, Aliç verò ſcriptæ ſunt in Euangelio. Potes etiam meditari de pluribus. Nam veriſimile eſt, q̃ benigniſsimus Dominus ſępe matrem & diſcipulos viſitabat, & Magdalenam dilectam diſcipulam, confortans & exhilarans eos, qui ſic vehementer de ſua paſsione fuerant contriſtati, & conterriti. Quod etiam beatus Aug. ſentire videtur, dicens de tempore poſt reſurrectionem. Non omnia (inquit) ſcripta ſunt, crebra erat eius cum eis conuerſatio. Et etiam fortè ipſi ſancti patres maximè Abrahã & Dauid, ad quos ſpecialiter facta fuit promiſsio de filio Dei, veniebant cum eo ad videndum illam ſuam excellentiſsimã filiã matrem Domini, quæ præ eis omnibus gratiam inuenit, & genuit redemptorem. O quàm lætanter eã reſpiciebant, & reuerenter ſe inclinabant eidẽ, & omnĩ qua poterant benedictione replebãt, quamuis nõ viderentur ab ea. Potes etiam conſiderare in hoc benignitatem, charitatem, & humilitatem Domini, more ſolito, de quibus ſępe fecimus mentionem, & in omnibus factis eius relucent. Quòd etiam poſtquam glorioſè vicerat, & reſurrexerat peregrinari adhuc voluit per quadraginta dies, vt ſuos diſcipulos confirmaret, & roboraret. Dignè nanq; poſt tot annorum curricula, poſt tot labores & afflictiones, poſt tã ignominioſam & acerbam mortem, poterat triumphator ad ſuã gloriam remeare, & per ſuos Angelos confirmare, & cõfortare Apoſtolos pro ſuo nutu: ſed quia hoc nõ patiebatur charitas ſua, perſonaliter voluit conuerſari cũ eis apparẽs eis per quadraginta dies in multis argumẽtis, & loquẽs de regno Dei. Pro eis fecit hoc & pro nobis, ſed non aduertimus. Dilexit te vehemẽter, & non diligitur, cũ ad talem ac tantum ignẽ, nõ ſolũ caleſieri, ſed ardere debeamus. Nũc ad aſcenſionem veniamus.

1. ad Cor. 15.

Act. 1.

De aſcenſione Domini Cap. 98.

CIrca dominicam aſcenſionẽ te vigilem eſſe oportet. vt ſi vnquã toto mentis conatu, te præſentem exhibuiſti verbis & factis eius, nunc facias multò magis. Nam hęc ſolẽnitas omnes ſuperat alias, vt clarius infrà tibi oſtendam. Et ſaltẽ hoc te animet ad attentionẽ, q̃ nũc Dominus diſceſſurus eſt corporali præſentia, cõpleto ſuæ peregrinationis curſu. Vnde verba & facta ipſius, ſunt attentius cõſideranda. Quælibet enim anima fidelis, debet ſponſum ſuũ, Dominum ſuum, & Deum ſuum, in eius diſceſſu vigilantiſsimè obſeruare, & quæ per eũ dicuntur, & fiũt, viſceroſius mente amplecti, & idẽ ſe deuotius, & humilius recommendare, & totaliter animum ſuum ab alijs abſtrahare. Quadrageſimo itaq; die à reſurrectione, ſciẽs Dominus Ieſus, quia venit eius hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, nũc verò in finem dilexit eos. Accipiens ergo de Paradiſo terreſtri ſanctos patres & alias animas, ſtans & benedicens Eliæ & Enoch ibi remanentibus, & adhuc viuentibus, venit ad diſcipulos ſuos, qui erant in cœnaculo in monte Syon cum matre ipſius: & alis apparẽs eis, voluit etiã ante diſceſſum ſuum prandere cũ ipſis, in ſignum memorialis dilectionis & gaudij. Omnibus ergo ſimul comedentibus, cum lætitia magna in hoc vltimo cõuiuio Domini ſui, Dicit eis Dominus Ieſus. Tempus eſt, vt reuertar ad eum qui miſit me, vos aũt manete hic in ciuitate, quouſque induamini virtute ex alto, quia infra paucos dies replebimini ſpiritu ſancto, prout vobis promiſi. Poſtea ibitis per vniuerſum mũdum prædicantes Euangelium meũ, baptizando credentes, & eritis mihi teſtes vſq; ad vltimum terrę. Ex probrauit etiam incredulitatem eorum, quia his qui vi derant eum.ſ. Angelis ſuis non crediderunt. Hoc nunc maximè facit, cum de prædicando dicebat, quaſi daret eis intelligere, multò magis debebatis vos Angelis credere, etiam antequã me videritis, quàm gẽtes qui credent vobis prædicantibus, & me non videbunt. Fecit etiam hoc, vt cognoſcentes defectum ſuum remanerent humiliores, oſtendens eis in ſuo diſceſſu, quãtũ placebat ei humilitas, & quaſi eam peculiariter recommendaret eiſdem. Quærentibus autem eis de tẽporibus futuris, noluit reſpondere, quia non expediebat eis. Stant ergo, comedunt, & loquuntur, & gaudẽt propter præſentiam Domini ſui, ſed nihilominus turbati propter diſceſſum. Tanta.n. amoris teneritudine diligebant eum, q̃ etiam verba diſceſſus ſui, non poterant æquo animo ſuſtinere. Quid autem dicã de matre iuxta eum prandente, quæ ſuper omnes ſic intensè eum amabat? Annon credis, q̃ ad hæc verba diſceſſus filij, maternæ dilectionis tacta & commota dulcedine, reclinaret caput ſuum ſuper filium, & recumberet ſuper pectus eius? Nam ſi Ioannes hoc fecit in cœna, nũc multò magis meditari potes de ipſa. Vndè ſuſpirans cũ lachrymis eũ rogabat, dicens. Fili mi, ſi diſcedere vis, ducas me tecum: Dominus autem conſolatus eam, dicebat. Rogo mater chariſsima, ne feras moleſtè diſceſſum meum, quia vado ad patrem. Te autem remanere hic expedit ad tempus, propter confirmandos credentes, poſtea veniam ad te, & aſſumam te ad gloriam meam. Ad quẽ mater. Fili mihi dilectiſsime, fiat volũtas tua, nam non ſolum remanere, ſed & mori parata ſum, pro animabus pro & quibus & mortuus fuiſti, ſed eſto memor mei. Dominus autem eã & diſcipulos & Magdalenam & alias conſolabatur, dicens. Non turbetur cor veſtrum neque formidet, non relinquam vos orphanos, vado & venio ad vos, & ſemper ero vobiſcum. Tandem dicit eis, q̃ exeant in mõtem oliueti, quia inde volebat aſcendere, & tunc diſparuit ab eis. Mater ergo, & omnes alij ſine mora iuerunt ad ad dictum montem, qui eſt ab Hieruſalem ad vnum miliare, & ibidem iterum apparuit eis Dominus. Ecce quomodo habes hodie duas apparitiones. Tunc amplexatus eſt matrem valefaciens ei, & mater eũ tenerrimè. Diſcipuli autẽ & Magdalena & oẽs alij procidentes, & lachrymantes, deoſculati ſunt pedes eius, ipſe verò ſuos Apoſtolos erigens, benignè oſculatus eſt. Conſpice nunc eos benè, & cuncta quę fiunt, conſidera nihilominus ſanctos patres ibidem exiſtentes, mui-

Mar. 16.

In die aſcẽſionis bis pparuit Chriſtus matri, & diſcipulis.

ſibiliter tamen, quomodo libenter, & reuerenter
intuentur dominam, & affectuosè benedicunt, per
Aſcēdit in cœlum. quam tantum beneficium conſecuti ſunt. Quomodo
etiam intuentur illos excelſos pugiles & duces diuini
exercitus, quos inter omnes elegit Dominus, ad ex-
pugandum, & vincendum vniuerſum mundum. Tā-
dem completis cunctis myſterijs, cœpit Dominus
Ieſus elauari ab eis, & aſcendere virtute ſua. Tunc
mater & omnes alij procidebant in terram. dicebat
Domina: Fili mi benedicte, memor eſto mei, & pro-
pter diſceſſum non poterat lachrymas continere, gau-
debat tamen multum, ꝙ filium ſuū ſic gloriosè cerne-
bat petere cœlum. Similiter & diſcipuli eius dicebant.
Domine pro te dimiſimus omnia, eſto memor noſtri.
Ipſe verò eleuatis manibus, facie ſerenus ꝙ gaudens,
regio more coronatus & ornatus, triumphaliter fere-
batur in cœlum. Benedicens eis dixit. Cōſtantes eſto-
te, & viriliter agite, quia ſemper vobiſcum ero. Aſcē-
debat autem, ſecum ducens illam nobilem multitudi-
Mich. 2. nem, iter pandens ante eos, vt dixerat Micheas pro-
pheta. Dominus itaq; glorioſus, candidus, & rubicū-
dus, ſplendens & gaudioſus, pręcedebat eos, viam eis
Pſal. 67. oſtendens, & ipſi cantantes & iubilantes, lætiſsimi ſe-
quebantur eum dicētes: Cantemus Domino qui aſcē-
dit ſuper occaſum, Dominus nomen illi. Confiteantur
Domino miſericordię eius, & mirabilia eius filijs ho-
Pſal. 106. minum. Benedictus es Domine Deus noſter, qui ſal-
uos facies ſperantes in te, deducens populum tuum in
Pſal. 56. exultatione, & electos tuos in lætitia. Exaltate ſuper
cœlos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua: vt li-
berentur dilecti tui. Aſcendens in altum proſperū iter
faciens nobis, perducens nos in refrigeriū, educis vin-
ctos tuos in fortitudine, deſiderium noſtrum tribuens
nobis. Intrabimus in domū tuam, & in cōſpectu ange-
lorum tuorū tibi pſallemus. Gloria laus, & honor, tibi
ſit rex Chriſte redemptor. Regina terræ cantate Deo,
Pſal. 67. pſallite Domino. Interim autem Michael præpoſitus
Paradiſi pergens ad patriam, nunciauerat, ꝙ Domi-
nus aſcendebat. Ecce omnes ſpirituum ordines, feria-
tim per acies ſuas, occurrerunt eidem, vnus ex eis nō
remanſit, qui non veniret obuiam Domino ſuo, & in-
clinantes ſe, cū omni qua poterant reuerentia, deduce-
Ibidem vt ſupra. bant eum cum hymnis & canticis ineffabilibus. Quis
enim poſſet cantus & iubilos, qui ab ipſis fiebant, ex-
plicare? Aduenerunt ergo principes coniuncti pſallen-
tes & dicebant, Alleluia, alleluia, alleluia, nomine qui
in Domini rex benedicte venis. Nunc tibi regnanti
pangimus ecce melos. Alleluia alleluia alleluia. Bene-
dictus es Domine, qui ſedes ſuper Cherubim, & intue-
ris abyſſos, alleluia alleluia alleluia. Dignus es Domi-
ne omni laude & honore alleluia, quia victoriam glo-
Pſal. 88. riosè feciſti, alleluia, Confiteantur cœli mirabilia tua
Domine. alleluia, & virtutē tuam. Ecce nunc aſcendūt
tribus Domini alleluia, vt confiteantur, & dicant tibi
alleluia. Ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt lauderis
cum hæreditate tua alleluia alleluia alleluia. In huiuſ-
modi canticis & confeſsionibus Dominum honora-
bant, vtriq; coram ipſo exultantes, & eidem feſtū ho-
norificum cū omni reuerentia facientes. Et quis poſ-
ſet hoc gaudiū enarrare? Sed & illud quis dicere poſ-
ſet, ꝙ tam beatiſsimi ſpiritus, quàm ſanctiſsimi patres
ſimul habuerunt, cum ſibi ad inuicem occurrerunt?
Superni ergo ſpiritus reuerentia prius Domino exhi-
bita, & canticis eius expletis, illis cū magna iucundi-
tate dicebant. Principes populorum bene vos venire
gratulemur, alleluia, congregati eſtis cum Deo veſtro
alleluia, & vehementer eleuamini, alleluia. pſallite ei
qui aſcendit ſuper cœlum cœli, alleluia, alleluia. Et ſan
cti patres alacriter reſpondebāt. Principes populi Do-
mini, alleluia, cuſtodes & adiutores noſtri alleluia, gau-
dium vobis & pax alleluia, pſallite, & vos regi noſtro
alleluia: exultate Deo adiutori noſtro, alleluia, alleluia.
alleluia. Simul etiam ſe ad inuicem adorantes dicebāt.
In domū Domini lætantes imus, alleluia, alleluia, ſi- Pſal. 125{
mul nos capiet vrbs veneranda Dei, alleluia, oues pa-
ſcuæ Domini portas eius & atria intremus, alleluia, in
hymnis & canticis, alleluia, Dominus enim virtutum
nobiſcum alleluia, ſuſceptor noſter eſt, alleluia, alleluia.
Vides ergo ꝙ omnes iubilabāt, & pſallebant. Nā iuxta Pſal. 103{
prophetam. Aſcendit Deus in iubilatione, & Domi-
nus in voce tubæ. Aſcendit autē Dominus Ieſus planè
propter conſolationem matris & diſcipulorū, quouſq;
eum poterant videre. Ex tunc autem nubes ſuſcipit eū
ab oculis eorum, & in momento cū omnibus angelis Pſal. 103
& prædictis patribus ſanctis fuit in patria. Sic.n. dicit
pręd ictus propheta. Ponis nubem aſcenſum tuum, qui
ambulas ſuper pennas ventorum. Pennæ ventorū di-
cuntur ſummitates ventorum, i. partes illæ, quæ pręce-
dūt, & velociores ſunt. Et ipſe adhuc velocius aſcē-
dit ex quo nubem interpoſuit. Stabant ergo Mater &
Diſcipuli & Magdalena & aliæ flexis genibus, & in-
tuebantur in cœlum euntem illum, quoſque poterant.
O quid erat videre Dominum ſic gloriosè aſcenden-
tē: & quid ſi quis potuiſſet videre, & audire beatiſsi-
mos ſpiritus, & animas ſanctas, cū eo pariter inceden-
tes: fortè prę gaudio ſeparata fuiſſet anima talis à cor-
pore, & cum eis etiam aſcendiſſet. Cum ergo ſic vulti-
bus adhuc eleuatis aſpicerēt, ecce duo Angeli ſteterūt
iuxta illos in veſtibus albis, dicentes. Viri galilæi, quid Act. 1.
ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus qui à vobis aſ-
ſumptus eſt in cœlum: ſic veniet, quemadmodum vi-
diſtis eum euntem in cœlum. Redite ergo in ciuitatē,
& expectate, ſicut dixit vobis. Conſidera hic, quomo-
do de ipſis Dominus fuit ſollicitus. Nam ſtatim cum
euanuit ab oculis eorū, miſit Angelos ſuos, ne nimium
ibidē ſtantes fatigarentur: & vt confortarentur audiē-
tes angelicum teſtimoniū, concordare ſecum de aſcē-
ſione Dñi ſui. Auditis ergo his verbis, Domina humi-
liter rogauit Angelos, vt eam recōmendarent filio ſuo.
Illi verò ſe vſque ad terram inclinantes eidem, liben-
ter ſuſceperunt mādatū eius, ſimiliter Apoſtoli, Mag-
dalena, & omnes alij dixerunt eis. Illis itaque diſpatē-
tibus, ipſi redierunt in ciuitatem ad montē Syon, ibiq;
morabantur, expectantes, vt Dominus Ieſus manda-
uerat eis. Dominus autem Ieſus cum vniuerſa prædi-
cta fęlici & magnifica multitudine, aperiens ianuas pa
radiſi, vſque tunc humano generi clauſas, triumphali-
ter intrauit, ꝙ gaudenter patri genuflectens ait. Pater
gratias ago tibi, qui mihi dediſti victoriā de omnibus
aduerſarijs noſtris, ecce amicos noſtros, qui captiui te-
nebantur, eos tibi præſento, ſed fratribus & diſcipulis
meis, quos in mundo reliqui, promiſi mittere ſpiritum
ſanctum, rogo te pater mi, vt impleas promiſsionem,
& eos recommendo tibi. Tunc pater erigens eū, fe-
cit eum ſedere à dexteris ſuis, & dixit. Benedicte fili
mi, omnem poteſtatem & iudicium dedi tibi, de iſtis
diſcipulis, & de miſsione ſpiritusſancti, pro tuo velle
diſponas. Omnes autem ſancti patres & beatiſsimi
ſpiritus, qui adorantes prociderant in facies ſuas, corā
patre ſurgentes reinceperunt cantica ſua, & iubilant
coram deo laudes. Si enim Moyſes & filij Iſrael, poſt
tranſitū maris rubri, cecinerunt carmen Domino, di- Exod. 15.
cētes. Cantemus Domino gloriosè &c. Et Maria pro-
phetiſſa ſoror eius, & reliquæ mulieres eam ſequētes,
in tympanis & choris Domino deo canebant: quantò
magis nūc cūctis aduerſantibus ſuperatis? Similiter cū 2. Reg. 6.
Dauid deducebat arcā fęderis Dñi Hieruſalē: totus po
pulus canebat legitimè, & Dauid cū cātoribus cytha-
rā percutiebat, & omnes laudabāt corā Dño in cytha
ris ſuis & tympanis, & Dauid ſaltauit toti viribus corā

Domino: quantò nunc magis id faciebát, qui verè ſunt cum Domino in tanto gaudio conſtituti? Et ſi Ioannes (vt in Apocal. refert,) audiuit vocem in cælo, centum quadragintaquatuor milium cytharœdorũ, cytharizantium in citharis ſuis: & cantabãt, quaſi canticũ nouum, antè ſedem Dei & Angi. Quodcunque gaudiũ illud ſignificet, ego multò magis ipſum hodie cõtigiſſe, meditabor. Omnes ergo ibidẽ conſtituti pſallunt, omnes exultant, omnes lętantur, omnes cantant, omnes gaudent, omnes iubilãt, omnes, manibus plaudunt, omnes chorizãt, omnes iucundantur, omnes tripudiant. Verè nunc in ſuperna Hieruſalem auditur cãticũ lætitiæ, & per omnes vicos eius ab vniuerſis dicitur, Alleluia. Nunquam ab origine mundi, tale feſtũ, & tam ſolenne paſcha celebratum eſt: nec vnquã erit fortè niſi in die iudicij, cum omnes ibi præſentabuntur electi cum corporibus glorioſis. Et propterea tibi dixi in principio, quod hęc ſolennitas omnibus conſideratis, cunctis ſuperiminet alijs. Percurras ſingulas, & videbis ſi verum loquor, magnum paſcha, & ſolenne feſtum eſt incarnatio domini, & initium omnis noſtri boni, ſed hoc nobis non ſibi, nam ipſe tunc in thalamo virginali incluſus eſt. Magnum etiam paſcha eſt natiuitatis eius, ſed & illud nobis, nam ſibi compatiendum eſt, quia ad tantam paupertatem, vilitatem, & penuriã natus eſt. Magnum ſimiliter quo ad nos feſtum eſt paſsio eius: quia tunc omnia noſtra peccata deleta ſunt. Nihil enim (vt ait Gregorius) nobis naſci profuit, niſi redimi profuiſſet: ſed propter tormenta duriſsima, & mortẽ turpiſsimã, quã ſuſtinuit, nec ſibi fuit, nec nobis eſſe debet materia gaudij & lætitiæ. Magnum inſuper & ſolenne, & verum paſcha, eſt reſurrectio ipſius Domini Ieſu, tam pro ſe quã pro nobis, quia ipſe glorioſus triumphator apparuit, & nos iuſtificati ſumus: venerabilis itaque multum, & ideò ſingulariter in ipſo cantat Eccleſia. Hęc dies quam fecit Dominus &c. & ſecundum. B. Auguſti. Hæc dies ſanctior vniuerſis, quod exponi poteſt de præcedentibus. Nam hæc dies aſcenſionis maior & ſanctior videtur, quia licet reſurrexit Dominus, adhuc tamẽ peregrinatur in terris, adhuc eſt clauſa paradiſi porta, adhuc ſancti patres non inerunt ad patrem, quæ omnia in aſcenſione completa ſunt: & ſi bene inſpicias, quicquid Deus fecit vſque modò, fecit vt perueniret ad hunc finem, & ſine hoc omnia ſua opera erant imperfecta, nam cęlum & terra: & omnia quæ in eis ſunt, facta ſunt propter hominem, homo autem propter gloriam habendã. ad ipſam verò vſque hodie, nullus quantumcunque iuſtus, pertingere poterat poſt peccatum: vides quàm magnificus & mirificus ſit iſte dies. Similiter magnũ paſcha valdè dies Penthecoſtes, & cum multum ſolennizat Eccleſia & rectè, quia tunc dominũ ſummum recipit, ſcilicet, ſpirituſſanctum: ſed & illud nobis non ſibi, ſed hodiernus aſcenſionis dies, eſt proprie feſtum ſolenniſsimum Domini Ieſu, quia hodie incipit ſedere ad dexterã patris, & requiem capit à peregrinatione ſua, & etiam propriè feſtum eſt omnium ſupernorũ ſpirituum, quia nouum gaudiũ ſuſcipiũt à Domino ſuo, quem antè ibi in humanitatis forma non viderant, & quia hodie primò reſtaurari incipiunt ruinæ ipſorum in tãta multitudine beatorum, & propriè illorũ egregiorum patriarcharum, prophetarum, & animarum ſanctarum, qui ad ſupernam patriam hodie primitùs intrauerunt. Si ergo feſtum facimus de aliquo ſancto migrante ad cœlos, quantò magis de tot milibus, & quantò magis de ſancto ſanctorum. Eſt etiam feſtum Dominæ quæ filium ſuum regali diademate ſublimatum, ſic vidit tanquam Dominum verum, ſuper excelſa conſcenderet. Eſt etiam nihilominus propriè feſtum noſtrum, quia humana natura hodie ſuper cœlos eſt exaltata, & quia niſi Chriſtus aſcendiſſet, illud ipſum etiam donum ſpirituſſancti, pro quo ſic meritò ſolennizamus, recipere nequibamus: vnde ipſe dicebat diſcipulis ſuis. Expedit vobis, vt ego vadã, ſi. n. non abiero, paracletus non veniet ad vos. Ad robur autem dicti mei, adduco Bernardum, qui de hac die ſic loquitur, in ſermone de aſcenſione Domini. Solẽnitas iſta, chariſsimi, glorioſa eſt, conſummatio enim & adimpletio eſt reliquarum ſolennitatum, & fœlix clauſula eſt totius itinerarij Ieſu Chriſti filij Dei viui. Meritò quidem ſolennitatis & lætitiæ dies agitur, quando ſol ille ſupercœleſtis, ſol iuſtitiæ, noſtris ſe pręſentauit obtutibus. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conciſo ſacco lætitia circundatus eſt, & noſtræ dedicauit primordia reſurrectionis. Veruntamen quid mihi & ſolennitatibus iſtis, ſi conuerſatio mea vſque adhuc detinetur in terris? Dico ergo, non multò minus mihi tolerabilior videtur exilij huius habitatio, quàm gehenna. Denique niſi ego abiero paracletus non veniet ad vos. Vides, ne quemadmodum cæterarum ſolennitatum, ea quam hodie celebramus, & conſummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiã? Sicut. n. cętera omnia pro nobis fecit, qui pro nobis natus eſt, ita quoq; ipſius aſcenſio propter nos facta eſt, & facit pro nobis. Hucuſq; Bernard. Manifeſtè ergo videas, ꝙ ſolennior eſt dies iſta omnibus alijs. Et anima quæ bene diligeret Dominum Ieſum, magis hodie exultaret, quàm in aliquo die anni. Vnde ipſe dicebat diſcipulis. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem. Et propterea credo me rectè dixiſſe, quod nunquam in patria fuit aliqua dies adeò ſolennizata, vt iſta. Durauit autem gaudium & exultatio tanti feſti vſque ad diẽ penthecoſtes: & per hunc modum poteſt meditari. Aſcenſio enim, domini fuit hora ſexta, nam primò comederat hora tertia cũ diſcipulis ſuis. Quamuis ergo omnes in patria (vltrà quàm dici poſſet) exultarent, tamen prima die vſque ad aliam ſextam ſequentis die Angeli fecerunt ſingulariter feſtum, & Dominus Ieſus oſtendit, vel fecit aliquam ſingularem familiaritatem & conſolationẽ, ſecunda die fecerũt Archangeli, tertia Principatus, quarta Poteſtates, quinta, Virtutes, ſexta Dominationes, ſeptima Troni, octaua Cherubin, non Serahin, qui ſunt nouem ordines Angelorum. Et ſic hæc durauerunt vſque ad ſextam ſabbati vigiliæ Penthecoſtes. Et tunc feſtum fecerunt ſancti patres, vſque ad horam tertiam diei dominicę,

Apoca. 14. — *Quã ſolẽnitas aſcẽſionis pręeminet alijs omnib. feſtiuitatibus.* — *Ioan. 14.*

De miſsione Spirituſſancti. Cap. 99.

TVnc his completis, dixit Dominus Ieſus patri. Pater mi recordare promiſsi mei, quod feci de ſpirituſſancto fratribus meis. Cui pater. Fili mi, multum gratum habeo quod promiſiſti: tempus eſt, vt impleatur promiſſum tuum, dic ergo ad ſpiritumſanctum. Rogamus te, vt deſcendas ad diſcipulos noſtros, & eos repleas, conſoleris, robores, inſtruas, & cumulum virtutum & gaudiorũ conferas eis. Et ſtatim venit, & deſcendit in linguis ignis, ſuper centum & vigniti diſcipulos ſimul congregatos, & eos repleuit omni gaudio, cuius virtute diſcipuli vigorati, docti, & accenſi, ac illuminati, totum mundum circuncurrunt, & pro magna parte ſibi ſubiecerũt: nihilominus tamen ſuperni ciues, etiam poſtea laudauerunt, & ſemper laudant Dominum, & habent dies lætitiæ: & nunquã deeſt ibi ſolẽnitas, & gratiarũ actio, vox laudis. Scriptum eſt enim. Beati qui habitãt in domo tua domine, in ſæcula ſæculorũ laudabunt te. Feſtinemus itaq; & nos, ingredi in illã requiẽ, vbi tanta ſuperabundat indefectibiliter lætitia, & ad patriam noſtrã totis cona-

Miſsio ſpiritu ſancti. Act. 2. — *Pſal. 83.*

conatibus ſuſpiremur. Odiamus huius miſeri, & putridi corporis noſtri cõpagem, & eius curam nõ faciamus in deſiderijs, quod nos hic detinet carceratos, &

Rom. 7.

peregrinos à tanto bono. Dicamus ergo cũ Apoſtolo. Infœlix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et iterum,

Corint. 5.

Quandiu in hoc corpore ſumus, peregrinamur à Domino. Et iternm. Cupio diſſolui

Phil. 1.

& eſſe cum Chriſto. Deſideremus eius diſſolutionem, & eam continuè poſtulemus à domino, quia per nos eam cum ſalute conſequi non valemus. Et iterũ. Saltem moriamur mũdo, & pompis, & concupiſcentijs eius. Abſtrahamus nos corde ſorti & perſeueranti, ab his rebus caducis, & à miſeris & breuibus cõſolatiunculis harum viſibilium rerum, quę inficiunt, & vulnerant animas noſtras. Accendamus autem mente cum domino, vel potius ad dominum, & cum ipſo in Cœlis ſit conuerſatio noſtra. Et ſic facientes, non ex toto ſimus peregrini & aduenæ, vt in tempore viſitationis nos ad ſe dignetur aſſumere, ipſe de quo loquimur dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt ſuper omnia deus benedictus, & laudabilis in ſæcula ſęculorum. Amen.

Hucuſque Bernard.

Excitatio deſiderij ad patriam, per mortis appetitum. *Cap. 100.*

HAbes ergo ex prædictis dilectiſsima filia, vitam Domini Ieſu, tibi pro maiori parte, in meditationibus traditam. Suſcipe reuerenter, libenter, & gaudenter prædicta, & in eis tota deuotione, hilaritate, ac ſolicitudine conuerſari non pigriteris: quia hęc eſt via tua & vita tua, hoc eſt fundamẽtum, ſuper quo poteris magnum ædificium conſtituere. Ab hoc te incipere oportet, ſi vis ad ſublimiora aſcendere, prout in pluribus locis ſuperius habuiſti. Nam hæc vitæ Chriſti meditatio non ſolũ per ſe dulciter paſcit, ſed ad maiorem cibum tranſmittit. Hæc enim ſunt, quæ Dominus geſsit in carne, ſed longè ſublimius eſt, eum in ſpiritu intueri, ad quo per hanc ſcalam peruenire poteris, ſed in hac interim immorandũ, de quod ſic ait Ber. Ego hãc arbitror præcipuam inuiſibili deo eſſe cauſam, ꝙ voluit in carne videri, & cum hominibus cõuerſari, vt carnaliũ videlicet, qui nõ niſi carnaliter amare poterant, cunctas primò ad ſuę carnis amorẽ affectiones retraheret, atq; ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualium. Et infrà. Monſtrabat diſcipulis altioris amoris gradum, cũ diceret. Spiritus eſt qui viuificat, caro nõ prodeſt quicquã. In carnis igitur deuotione interim conſoletur, qui viuificantem ſpiritũ non habet, eo duntaxat modo, quo habẽt illi, qui aiunt. Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Et iterum. Si cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam nouimus. Nam aliàs quidẽ nequaquam ſine ſpiritu ſancto vel in carne diligitur Chriſtus, & ſine illa plenitudine, cuius tamen mẽſura deuotionis hęc eſt; vt totum cor illa ſuauitas occupet, totum ſibi ab amore vniuerſæ carnis, ac carnalibus illecebræ vẽdicet, hoc quippè toto corde diligere eſt. Alioquin ſi carnis meæ quamlibet conſaguinitatem, vel voluptatem, fortè pręfero carni Domini mei (per quod me, videlicet, minus ea implere contingat, quæ in carne manens, verbis & exemplis me docuit). Nonne liquidè conſtant, ꝙ toto nequaquam diligo corde, cum illud diuiſum babẽs, partem impẽdere videar carni eius, partem intorquere ad propriam? Denique ait. Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus. Ergo (vt breuiter dicã) toto corde diligere, eſt omne quod blãditur, de carne propria vel aliena, ſacroſanctæ carnis amore poſtponere: in quo & mundi æque gloriam cõprehendo, quia gloria mundi eſt gloria carnis, & qui ea delectantur, carnales eſſe non dubiũ eſt. Vides quomodo etiam carnalis, eſt hęc meditatio, reſpectu ſpiritualis, hoc nõ accipias, vt minuatur deuotio, ſed vt feruor creſcat ad maiora, ad quæ tamẽ per hanc trãſeundo, te venire oporteat, in hac etiã ferueat tuus affectus, vt in eam te totum immergas. Bona eſt enim hæc meditatio carnalis, per quam vita carnalis excluditur, cõtemnitur, & vincitur mundus. ſed & ſic faciendo ſtabilies mentem, erudiens ad virtutes, & animi robur accipies, vt in prologo tibi dixi. Hæc ergo meditari, ſit tota & vna intentio tua, requies tua, cibus tuus, ſtudiũ tuum. Nam ex his nõ ſolum prædicta bona cõſequeris, nec ſolum erunt tibi gradus ad cœleſtis patrię & ad maieſtatis contemplationes, ſed etiam erit continua & perpetua conſolatio tua. Non enim qui ad maiorem contemplationem aſcendunt, hanc dimittere debent pro loco & tempore: alioquin viderentur hanc quaſi vilem contemnere, quod eſſet magnæ ſuperbiæ. Vnde recordare, quòd habuiſti ſuprà in tractatu huiuſmodi contemplationis. ſ. de humanitate Chriſti, quam beatus Bernardus, qui fuit altiſsimus contemplator, nunquam dimiſit, Immo (vt in ſuis ſermonibus patet) eã ſupra modum amplectitur, & extollit.

Vita Chriſti fundamentũ ędificij noſtri & cibus animę.

Ioan. 6.

Quid ſit toto corde Deum diligere.

Matt. 10.

Contemplatio & meditatio vitę Chriſti ſũt gradus, quib. pręuenitur ad ſalutem.

De modo meditandi vitam Chriſti, & concluſio libri *Cap. 101.*

VOlo autem tibi tradere modum, quem teneas in meditando prędicta, ne ſi fortè teipſam crederes pertingere & extendi ad omnia, quæ ſupra reperies, quaſi per molem grauẽ negligereris, maximè cum credam meditationibus prædictis, vnius hebdomadę ſpatiũ conuenire. Igitur ſcire debes, quòd meditari ſufficit, ſolum factum quod Dominus fecit, vel circa eum contigit fieri, vel dici ſecundum hiſtoriam euangelicam, te ibidẽ præſentem exhibendo, ac ſi in tua pręſentia fierẽt, prout ſimpliciter animo in dictis cogitandi occurrit. Moralitates autem & auctoritates, quas ad tuã inſtructionẽ in hoc opere poſui, non expedit in meditationem adduci, niſi ſi qua virtus amplectenda, vel vitium deteſtandũ, ipſa prima facie cogitationis occurrat. Eliges ergo in his meditandis, aliquam horam quietam, poſtea infra diẽ poteris diſcere moralitatem, auctoritates, & eas ſtudioſè memoriæ, commendare, quod omnino te facere conuenit, quia pulcherrimę ſunt, & quę te quaſi in tota vita ſpirituali valeant informare. Meditationes verò ſic diuide, vt die Lunæ incipiens, procurras vſq; ad fugam Domini in Aegyptum, & eo ibi dimiſſo: die Martis, pro eo rediens, mediteris vſque ad apertionẽ libri in ſynagoga: die Mercurij exinde, vſque ad miniſterium Marię & Marthæ die Iouis abindè, vſq; ad paſsionẽ: die Veneris & ſabbati, vſq; ad reſurrectionem: die verò Dominica, ipſam reſurrectionem & vſq; in finem. & ſic per ſingulas hebdomadas, facias vt ipſas meditationes tibi reddas familiares, quod quantò magis facies, tantò facilius tibi occurrent, atq; iucundius. Libẽter conuerſeris cũ Domino Ieſu, & vitam ipſius tanquam Euãgelium, ad imitationem beatę Cecilię, in corde ſtudeas inſeparabiliter collocare. De cætero tẽpus eſt ſignandi librum ſed ne meis verbis illud fiat, de vberibus patris Bernardi, de quibus tibi tot flores, & tã pulchros decerpſi: fiat concluſio in nomine illius, qui eſt liber ſignatus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ad cuius laudem totus eſt liber. Vnde beatus Bernardus quantum ad præſentem materiam ſpectat, ſic ait ſuper illo verbo. Oleum effuſum nomen tuũ. Eſt procul dubio inter oleum, & nomẽ ſponſi ſimilitudo, nec ocioſè ſpiritusſanctus alterutrum comparauit. Ego autem dico in triplici qualitate olei, quod lucet, paſcit, & vngit. Si vos non melius habeatis, fouet ignẽ, nutrit carnem, lenit dolorẽ, lux cibus medicina. Vide idem nunc

Meditationes Vitę Chriſti ꝑ omnes dies hebdomadę diſtribuẽdę.

Canti. 1: Olei effectus triplex. De nomine Ieſu encomia.

de ſpōſi nomine,lucet prędicatum, paſcit recogitatū, inuocatū lenit & vngit; & percurramus ſingula. Vnde putas in toto orbe tanta & tam ſubita fidei lux,niſi prę dicatio Ieſu,nōne in huius nominis luce Deus nos vocauit in admirabile lumen ſuum? quibus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lumen, dicat meritò Paulus.
Ep'i c.5. Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Nec tantum lux eſt nomen Ieſus, ſed & cibus eſt:an non toties cōfortatis, quoties recordaris? Quid æquè mentem cogitantis impinguat, quid ita exercitatos reparat ſenſus,virtutes roborat, vegetat bonos mores atque honeſtos, caſtas fouet affectiones? Aridus eſt omnis animę cibus,ſi non oleo iſto infunditur, inſipidus eſt,ſi nō hoc ſale conditur. Si ſcribas,non ſapit mihi niſi ſonuerit tibi Ieſus,Ieſus,mel in ore,in aure melos,in corde iubilus, ſed eſt & medicina. Triſtatur aliquis veſtrum, veniat in cor Ieſus, & inde ſaliat in os. Et ecce ad exortum nominis huius quod eſt lumen,nubilum omne diffugit,redit, ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperādo, nonne ſi inuocet nomen Ieſus confeſtim reſpirabit ad vitā?Cui aliquando ſi ſtetit ante faciem ſalutaris huius nominis, infuit duritia,vt aſſolet, cordis, ignauiæ torpor, & rancor animæ, languor acediæ, cui fons fortè ſiccatus lachrymarum, in vocato Ieſu, non continuo erupit vberior,fluxit ſuauior? cui in periculis palpitanti & trepidanti, inuocatum virtutis nomen non ſtatim fiduciam præſtitit,depulit metū?cui (quæſo) in dubijs ęſtuanti,& fluctuanti, nō ſubitò ad inuocationem clari nominis emicuit certitudo? cui in aduerſis diffidenti,ſi nomē adiutorij ſonuit,defuit fortitudo.

Diſcurſus de nomine Ieſu,ſatis pulcher & deuotus.

Pſal.94. Nimirum morbi & languores animi iſti ſunt, illud medicina. Denique & probare licet. Inuoca (inquit) me in diei tribulationis, & eruam te & honorificabis me. nihil tam iræ impetum cohibet, ſuperbiæ tumorem ſedat,ſanat liuoris vulnus,reſtringit luxuriæ fluxum,extinguit libidinis flammam, ſitim temporat auaritiæ,ac totius inde coris fugat pruriginem:Siquidē cū nomino Ieſum, hominem mihi propono mitem, & humilem, & corde benignum, ſobrium, caſtū, miſericordem, & omni deniq; puritate ac ſanctitate cōſpicuum:eundem ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me & exemplo ſanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia mihi ſonat.cum inſonuerit Ieſus. Summo itaq; mihi exemplum de homine, & auxilium à potente,illa tanquam pigmentarias ſpecies, hæc tanquam vnde acuam eas,& facio cōfectionem,cui ſimilem meditetis, nemo facere poſsit. Hoc tibi electuarium habes, ò anima mea, reconditum in vaſculo vocabuli huius, quod eſt Ieſus, Ieſus ſalutiferū certè, quia nulli vnquā peſti tuę inueniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit,
Canti.8. ſemper in manu,quò tui omnes in Ieſum, & ſenſus dirigantur & actus. Denique, & inuitaris. Pone me (inquit) vt ſignaculum in corde tuo, ſignaculum in brachio tuo,ſed hęc aliàs. Nunc vero habes, vnde & brachio medearis & cordi. Habes (inquam) in nomine Ieſu, vnde actus tuos vel prauos corrigas, vel minus perfectos adimpleas. Itemq; tuos ſenſus aut ſerues ne corrumpantur,aut ſi corrumpantur ſanes. Idem. Quā pulcher es Angelis tuis Domine Ieſu,in forma Dei in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, antè luciferum genitus,ſplendor & figura ſubſtantię patris, & quidem perpetuus, minimeque fucatus,candor vitę æternæ,quàm mihi decorus es Domine mi,in ipſa tui huius politione decoris,etenim vbi te examinaſti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiens exuiſti, ibi pietas magis emicuit,ibi charitas plus effulſit,ibi amplius gratia radiauit,quàm clara mihi oriris ſtella ex Iacob, quā lucidus,flos de radice Ieſſæ egrederis:quàm iucundum lumen in tenebris viſitaſti me oriens ex alto: quā ſpectabilis & ſtupendus eriā virtutibus ſupernis, in cōceptu de ſpiritu ſancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ fluentis,in corruſcationibus miraculorum, in reuelationibus ſacramentorum, quàm denique rutilans poſt occaſum ſol iuſtitiæ,de corde terræ reſurgis,quàm formoſus in ſtola tua: demū rex gloriæ in alta cœlorum te recipis, quomodo non pro omnibus his,omnia oſſa mea dicente. Dñe quis ſimilis tui? Hæc ergo ſimiliaq; puto de dilecto, intuentem ſponſam aduertiſſe,cum diceret. Ecce tu pulcher es & decorus, neq; hęc ſola, ſed inſuper aliquid procul dubio de natura decoris ſuperioris;quod noſtrū omnino pręteruolat intuitum,& effugit experimentū. Ergo iteratio vtriuſq; decorē ſubſtātiæ deſignauit. Hæc Bernar. Deo gratiarū actio viuenti in ſæcula ſęculorū. Amen.

OPVS CONTEMPLATIONIS *Doctoris Seraphici Sancti Bonauenturæ per hebdomadam.*

Feria ſecunda, flos primus.
Ieſus ineffabilis perſona trinitatis.
Ad matutinum tres fructus attende.
Perſonarum trinitatem,in eſſentia diuinitatis,
Perſonarum æqualitatem,in excellentia maieſtatis,
Perſonarum ęternitatem, in permanentia immutabilitatis.

Flos ſecundus.
Ieſus actor mirabilis,in omnibus creatis.
Ad primam tres fructus attende,
Dei potentiam,in rerum creatione,
Dei ſapientiam,in ipſarum ordinatione,
Dei beneuolentiam,in vniuerſi perfectione.

Flos tertius.
Ieſus factor amabilis humanæ dignitatis.
Ad tertiam tres fructus.
Angelicam diuiſionem, in ſtatus differentia,
Humanam tranſgreſsionem,in tentationis violentia,
Diuinam retributionem,in meritorum exigentia.

Flos quartus.
Ieſus promiſſus partibus,ſaluator deſperatis.
Ad ſextam tres fructus.
Humanam calamitatem, in multa deordinatione,
Dæmonis importunitatem,in multa perſecutione,
Diuinam pietatem,in frequenti repromiſsione.

Flos quintus,
Ieſus promotor prouidus,maternę dignitatis.
Ad nonam tres fructus.
Marię mirabilem conceptionem,abſq; inquinatione,
Puellæ mirabilem educationem,in templū oblatione,
Virginis mirabilē deſponſationē,Ioſeph copulatione,

Flos ſextus.
Ieſus aulam ingrediens clauſę virginitatis.
Ad veſperas tres fructus.
Trinitatis dignationem,in condeſcenſione,
Angeli ſalutationem,cum deuotione,
Mariæ reſponſionem,humili ſubmiſsione.

Flos ſeptimus.
Ieſus Ioannem viſitans,vtriuſque nondum natis.
Ad completorium tres fructus.
Puerorum conuenientium,in vtero exultationem,
Matrum occurrentium,in myſterio congratulatione,
Patrum audientium,myſterij admirationem,

Oratio.
Aue Ieſu verbum Dei,factor orbis ſalus rei,promiſſus diuinitùs,honor matris,incarnatus de Maria, nondum natus pręcurſori agnitus.

Feria tertia,flores & fructus arboris ſanctiſsimę vitæ,
Flos primus.
Ieſus mundum ingrediens,Betheleem eſt natus.
Ad ma-

Ad matutinum tres fructus.

Naturarum conuenientium diuerſitatem,
Circunſtantiarum concurrentium congrauitatem,
Miraculorum atteſtantium nouitatem.

Flos ſecundus.

Ieſus cultor vim patiens,ab ęuo ſic vocatus,

Ad primam tres fructus.

Legis grauem rigorem,in ſua obſeruatione,
Pueri magnum honorem,in nominis impoſitione,
Parentum magnũ dolorem,in pueri circuncisione.

Flos tertius.

Ieſus Magis ſol oriens,per ſtellam eſt monſtratus.

Ad tertiam tres fructus.

Magorum magnam diligentiam, pro puero videndo,
Iudæorum magnam inſipientiam, quòd oorunt reſellendo,
Piorum magnam indigentiam,defectum ſuſtineodo.

F os quartus.

Ieſus cum pare turturum,legaliter oblatus,

Ad ſextam,tres fructus.

O fferentium miram humilitatem, & deuotionem,
Oblatorum miram dignitatem, & ſignificationem,
Recipientium miram iucunditatem, & exultationẽ.

Flos quintus.

Ieſus,occiſis pueris,in Aegyptum fugatus.

Ad nonam, tres fructus.

Herodes & Iudęorum æmulationem,Chriſtum perſequendo,
Puerorum & matrum eiulationẽ, io pueros perdẽdo,
Piorum exultationem,in Aegyptum fugiendo.

Flos ſextus.

Ieſus in templo perditus,paret matri vocatus,

Attende ad veſpęras tres fructus.

Ieſu mirabilem ſapientiam,in iudæos docendo,
Parentum inconſolabilem diligentiam, in puerum quęrendo,
Filij imitabilem obedientiam, piam matrem ſequẽdo.

Flos ſeptimus.

Ieſus Iordanis flumine Ioanne baptizatus.

Ad completorium,tres fructus.

Baptizati ſublimem dignitatem,in lato teſtimonio,
Baptiſtæ profundam humilitatem,in ſuo pręconio,
Baptiſmatis grandem ſanctitatem,in ſuo myſterio,

Oratio.

Aue Ieſu puer natus,cricunciſus,viſitatus à Magis,legaliter immolatus,effugatus,matri parens,baptizatus in aqua realiter.

Feria quarta,flores & fructus.

Flos primus.

Ieſus deſerto abſtinens, à dæmone tentatur.

Ad matutinum tres fructus attende.

Ieſu abſtinentiam,in corporis domatione,
Ieſu ſapientiam,in hoſtis confutatione,
Ieſu reuerentiam,io Angelorum miniſtratione.

Secundus flos.

Ieſus notus diſcipulis,ad nuptias vocatur,

Ad primam,tres fructus.

Ieſu prudentiam,in diſcipulorum vocatione.
Apoſtolorum obedientiam, inprompta imitatione,
Matris beneuolentiam,in vini procuratione.

Tertius flos.

Ieſus doctor circuiens,labore fatigatur.

Ad tertiam tres fructus.

Doctorem veraciſsimum,moribus, & ſermone,
Laborem grauiſsimum,in circuitione,
Populus rudiſsimum, in informatione.

Quartus flos.

Ieſus paſtor reficiens, à turbis frequentatur.

Ad ſextam tres fructus.

Paſtorem benigniſsimum,ſolicitum pro grege,
Populum ſolicitum,pro temporali rege,
Ieſum laudis incurium, quæ fit humana lege,

Flos quintus.

Ieſus infirmos medicans, à ſcribis reprobatu

Ad nonam tres fructus.

Medici diligentiam,medicinam gratis dantis,
Morbi peſtilentiam,quotidie augmentantis,
Infirmi negligentiam,medicinam non curaotis.

Flos ſextus.

Ieſus naturæ imperans,dęmonijs minatur.

Ad veſperas,tres fructus.

Ieſu miram potentiam,qua dæmones coegit,
Rerum obedientiam,quas præcepto ſubegit,
Miram experientiam,illorum quos elegit.

Septimus flos.

Ieſus coram diſcipulis, monte transfiguratur.

Ad completorium,tres fructus.

Teſtium auctoritatem,in viſu & ſermone,
Ieſu magnam claritatem,io transfiguratiooe,
Diſcipulorum iucunditatem,in dicta viſione.

Oratio.

Aue Ieſu io deſerto degens,in aperto paſtores & prędicans,turbam paſcens,ægros curans,dæmoniacos cooiurans,monte te clarificans.

Feria quiota,flores, & fructus.

Flos primus.

Ieſus iumento inſidens,plorat rex honoratus.

Ad matutinum,tres fructus.

Ieſu miram humilitatem, in eius aſinatione,
Turbę obſequioſitatem,in proceſsione,
Verbis tantæ calamitatem,in lachrymatione.

Flos ſecundus.

Ieſus templum ingrediens,menſas vertit iratus.

Ad primam,tres fructus.

Ieſu exemplaritatem,in templi viſitatione,
Ieſu dignam auctoritatem, io Phariſæorum confutatiooe,
Ieſu amandam pietatem,in adulteræ defenſione.

Flos tertius.

Ieſus ſuſcitans Lazarum, à Martha hoſpitatus.

Ad tertiam,tres fructus.

Iudęorum ingratitudinem,in eſurientes expulſione,
Sororum amaritudinem,in Lazari ſuſcitatione,
Ieſu miram gratitudinem,io hoſpitæ conſolatione.

Flos quartus.

Ieſus io domo Simonis vnctus,donat reatus.

Ad ſextam,tres fructus.

Mariæ pœnitentiam, in publica contritione.
Phariſæi falſam reuerentiam,io Ieſu reprehenſione,
Ieſu piam ſenteotiam in peccatricis excuſatione.

Flos quintus.

Matris doſolationem,cum pia ſupplicatione,
Filij conſolationem,cum pia excuſatione,
Diſcipulorum compaſsionem,cum pia admiratione,

Flos ſextus,

Ieſus à Iuda venditus, à Iudæis damnatus,

Ad veſperas,tres fructus.

Iudæ cupiditatem,io magiſtri venditiooe,
Iudæorum iniquitatem,in ſua æmulatione,
Ieſu longanimitatem,in humili permiſsione.

Flos ſeptimus.

Ieſus in cæna ſeruiens ſuis,paois ſacratus.

Ad completorium,tres fructus

Chraritatis beneficium,in Ieſu miniſtratiooe,
Prauitatis veneficium,in Iudę obſtinatione,
Pietatis exercitium,in diſcipulorum deuotione.

Oratio.

Aue Ieſu ſuſcitator vnctus, culpæ relaxator, rex aſello inſidens,zelum habens, conſolator matris,venditus, ſacrator panis, cœnam faciens.

Feria ſexta, flores, & fructus. Flos primus.
Ieſus orans circundatus, captus, & ſubſannatus.
Ad matutinum tres fructus.
Ieſu proceſſum doloroſum, in pœnæ perguſtatione,
Luporum acceſſum doloſum, in agni captione
Diſcipulorum receſſum timoroſum in magiſtri derelictione.
Flos ſecundus.
Ieſus coram Iudicibus ſpretus, & accuſatus.
Ad primam tres fructus attende.
Phariſæorum iniquitatem, in ſua inquiſitione,
Ieſu miram humilitatem, in ſua reſponſione,
Diſcipulorum anxietatem, in magiſtri perſecutione.
Flos tertius.
Ieſus flagellis liuidus, conſputus, coronatus.
Ad tertiam tres fructus.
Ieſu innocentiam, ſine excuſatione,
Iudicum ſententiam, ſine ratione,
Malorum truculentiam, ſine miſeratione.
Flos quartus.
Ieſus damnatus crucifer, eſt cruci conclauatus
Ad ſextam tres fructus.
Patientis violentiam, in triplici grauitate,
Pendentis irreuerentiam, in nefanda ſocietate,
Miram impœnitentiam, gentis obſtinatę.
Flos quintus.
Ieſus morte mirabiliter, agnus patri obaltus.
Ad nonam tres fructus.
Quàm piè Ieſus condidit in cruce teſtamentum,
Quàm liberè ſe obtulit patri per tormentum,
Quàm grande mundi pertulit machina lamentum.
Flos ſextus.
Ieſus aperto latere, eſt cruci declauatus.
Ad veſperas tres fructus.
Corpus pendens exanime, abſque omni decore,
Aquam aperto latere, fluentem cum cruore,
Corpus de crucis ſtipite tollentes cum mœrore.
Flos ſeptimus.
Ieſus vnctus, cum lachrymis in tumulo locatus.
Ad completorium tres fructus.
Materna deſideria, in corporis obſeruatione,
Deuota miniſteria, in ſepulchri pręparatione,
Planctus & ſuſpiria, in corporis tumulatione.
Oratio.
Aue Ieſu orans proſtratus, coram turbis accuſatus.
Factus plagis liuidus, agnus cruce eleuatus,
Moriens inde dilatus, in ſepulchro poſitus.
Sabbato, Flos primus.
Ieſus victor ad inferos, calcans hoſtes tranſiuit.
Ad matutinum tres fructus attende.
Saluatoris imperium in morte triumphando,
Patrum deſiderium in Ieſu expectando,
Angelorum miniſterium in itinere præparando.
Flos ſecundus.
Ieſus parentum vincula, cum gaudio contriuit.
Ad primam tres fructus.
Inferni vlulationem, in eius fractione,
Dæmonum confuſionem, in prædę reſignatione,
Patrum exultationem, in paradiſi apertione.
Flos tertius.
Ieſus matri diſcipulos, mœroribus vniuit.
Ad tertiam Tres fructus.
Matris dolorem intimum, in lachrymis fundendo.
Fratrum timorem maximum, & inſimul latendo,
Iudęorum furorē peſsimum, in ſanctos perſequendo.
Flos quartus.
Ieſus ſui memoriam, tormentis ſtabiliuit.
Ad ſextam, tres fructus.
Loci vtilitatem, in Ieſum perdendo,
Tormentorum atrocitatem, in Chriſtum puniendo,
Militum ferocitatem, in plagas inferendo.
Flos quintus.
Ieſus teſtes multiplices, poſt mortem acquiſiuit.
Ad nonam, tres fructus.
Iudęorum diſcreptionem, in ſignis qui viderunt,
Mortuorum reſurrectionem, qui apparuerunt,
Fidelium confirmationem, qui Chriſto crediderunt.
Flos ſextus.
Ieſus feruorem Magdalenæ, & omnium praſciuit.
Ad veſperas, tres fructus.
Diſcipulorum reuerentiam, in matris conſolatione,
Mulierum diligentiam, in vnguenti præparatione,
Militum inſipientiam, in ſepulchri munitione.
Flos ſeptimus.
Ieſus, ſolutis patribus, ad tumulum rediuit.
Ad completorium, tres fructus.
Patrum piam prouiſionem, in tumuli regeſsione,
Corporis glorificationem, in eius reaſſumptione,
Cuſtodum confutationem, in lapidis amotione.
Oratio.
Aue Ieſu mors legnæ, ſolus orbis planctus plenè linquens teſtimonium, in tormētis & plenè ne pereat crux Magdalenæ, ſpes reſumens tumulum.
Dominica die ad matutinum. Primus flos.
Ieſus ſurgens, apparuit ſuis glorificatus
Tres fructus huius floris,
Attende Ad matutinum.
Diſcipulorum anxietatem, in Ieſu recordatione,
Magiſtri benignitatem, in frequenti apparitione,
Omnium iucunditatem, in crebra conſortatione.
Secundus flos ad primam.
Ieſus ſcandit ad dexteram patris rex honoratus.
Tres fructus ęius Attende,
Amoroſam dilectionem, dum ſuos conſolatur
Doloroſam afflictionem, dum Ieſus ſeparatur,
Angelorum congratulationem, dum Ieſus exaltatur.
Tertius flos ad tertiam cum fructibus ſuis.
Ieſus emiſſo ſpiritu, per orbem prædicatus.
Tres fructus Attende.
Donorum magnitudinem, ad piorum conſortationē,
Linguarum multitudinem, ad fidei prædicationem,
Miraculorum valitudinem, ad gentium conuerſionē.
Quartus flos ad ſextam cum fructibus eius.
Ieſus ſuper angelicos matrem exaltat ſtatus.
Tres fructus Attende,
Sanctorum diligentiam, in domini occurſu,
Filii reuerentiam, in materno amplexu,
Matris excellentiam, in filij conſeſſu.
Ad nonam quintus flos cum fructibus ſuis.
Ieſus in cœli curia pro nobis aduocatus.
Tres fructus Attende.
Ieſu ſolicitudinem, in noſtra prouiſione,
Humanam ingratitudinem, in gratiorum actione,
Finis in certitudinem, in meriti expectatione.
Sextus flos ad veſperas cum fructibus ſuis.
Ieſus iudex æquiſsimus rex omnibus prelatus.
Tres fructus Attende.
Infallibilem veritatem, in diiudicando,
Inuincibilem poteſtatem, in remunerando,
Inflexibilem ęquitatem, in perſeuerando.
Ad completoriū ſeptimus flos cum eius fructibus.
Ieſus ſanctorum gloria finis deſideratus.
Tres fructus, Delitiarum abundantiam, cum vera tranquilitate,
Attende Amicorum concordantia, cū mera charitate,
Æterna perſeuerantia, cū ſyncera iucunditate.
Oratio.
Aue Ieſu ſurgens leo, ſcandens mittens pro trophæo ſpiritum, glorificans matrem, iudex iuſtus, Deo patri aſtans, pro me reo finis beatificans, Amen.

EIVSDEM

Eiuſdem Seraphici doctoris, tractatus de ſeptem verbis Domini noſtri Ieſu Chriſti in Cruce.

Primum verbum.

Primũ verbum. Ieſu ſalutis hoſtia, ſalutis ſacrificium.
Ieſu ſalutis gratia, ſalutis beneficium.
Ieſu tuta fiducia, & tutum refugium.
Tu pro humano genere, vt captiuum redimeres,
Tu pro humano fœdere, vt exulem reduceres,
Tu pro humano ſcelere, vt culpas noſtras tolleres,
Tu pro diuino munere, vt nos deo coniungeres,
Non recuſaſti vincula, non flagella, non verbera,
Non latronum patibula, non liuores, non vulnera,
Sed dum te crux ſuſciperet, & hoſtis in te fremeret,
Dum malleus percuteret, & clauus carnem ſcinderet,
Dum ſenſum dolor augeret, & ſacer ſanguis flueret,
Dum paſsio te premeret, anguſtiaque creſceret,
Patrem rogaſti precibus, vt tanquam ignorantibus,
Tuis ignoſcat hoſtibus, ac te crucifigentibus,
Luc.23. Dicens, Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.

Oratio.

O mitis patientia, ô manſueta mititas,
O immenſa clementia, ô immenſa benignitas,
Qui, vt ouis mitiſsima, non promis querimoniam,
Qui, vt mater chariſsima, iam excuſas iniuriam,
Vt anima dulciſsima, tenes beneuolentiam,
Vt voluntas piiſsima, præbes miſericordiam,
Ad te vadit ſpes animæ, ad te clamant ſuſpiria,
Ad te decurrunt lachrymæ, & pulſant deſideria,
Confidenter dicentia, ignoſce nobis domine.

Secundum verbum.

Ieſu largitor veniæ Ieſu ſolamen triſtium,
Ieſu laus pœnitentiæ: Ieſu ſpes pœnitentium,
Dum penderis innoxius, horum in pœna ſocius,
Dum te vnus argueret, & ſtultè reprehenderet,
Luc.23. Dum inſultans inſurgeret, & blaſphemando diceret,
Si tu es Dei filius, ſalua temetipſum & nos,
Eſto tibi propicius, ſicut ſaluaſti alios,
Dum alter hunc corriperet, & hunc ſtultũ oſtẽderet,
Dum ſe malum concederet, & te iuſtum aſſereret,
Dum ad te ſe conuerteret, & ſupplex tibi diceret,
Memento mei domine, dum ad tuum perueneris
Regnum plenum dulcedine, dũ te regem oſtenderis,
Tu amans pœnitentiam, corda trahens per gratiam,
Non ſolum hanc memoriam conceſsiſti, ſed gloriam,
Dicens, Amen dico tibi, hodie mecũ eris in paradiſo.

Oratio.

O prompta dei charitas, prompta miſericordia,
O prompta liberalitas, prompta munificentia,
Ad te currit deuotio, ad te redit memoria,
Coram te fit confeſsio, tibi patent præcordia,
Ideò cum fiducia tibi precamur domine,
Qui es ſine malitia ſolus, & ſine crimine,
In tua patientia memento noſtri domine.

Tertium verbum.

Ieſu lux & rex gloriæ fili Dei & hominis,
Ieſu flos pudicitiæ fili Mariæ virginis.
Dum hæc virgo ſanctiſsima, tota plena doloribus
Genitrix amantiſsima, tot confecta mœroribus,
Tua mater chariſsima, tota percuſſa fletibus,
Nutrix digniſsima, tota fracta ſingultibus,
Iuxta crucem aſsiſteret, & te pendentem cerneret,
Dum tormenta conſpiceret, & præ luctu deficeret,
Tu videns matrem flebilem, preſſam amaritudine,
Matrem tuam venerabilem, dignam beatitudine,
Videns quoque diſcipulum, amatum, & amabilem,
Fidelem dei famulum Ioannem vita nobilem,
Alloquens Amos dulciter piè votis oraculo,
Commendaſti benigniter matrem Chriſti diſcipulo,
Dicens matri, Mulier, ecce filius tuus,
Deinde diſcipulo, Ecce mater tua. Ioã.19.

Oratio.

O qualis permutatio, ô quanta inæqualitas,
O qualis deſolatio, ô quæ matris acerbitas,
Dum cuſtos matri traditur, pro magiſtro diſcipulus,
Dum per matrẽ ſuſcipitur, pro deo vir pauperculus,
Dũ matri cuſtos mittitur, pro rege ſimplex famulus,
Sic tuæ Ieſu gratiæ me commendo humiliter,
Tuæque prouidentiæ me committo perenniter,
Vt exorante virgine, pro nobis eſt ſuppliciter,
A peccatorum turbine ſimus ſecuri iugiter.

Quartum verbum.

Ieſus patris ingeniti virtus, & ſapientia,
Ieſu cuiuſq; conditi, tenor, & conſiſtentia,
Tu virtute mirabili panes multiplicaueras,
Tu virtute conſimili ſtellam infans induxeras,
Defunctos ſuſcitaueras, opera mira feceras,
Morbos omnes ſanaueras, totum orbem formaueras,
Tu virtute terribili dæmonia eieceras,
Tu virture conſimili hoſtes tuos proſtraueras,
Sed affixus patibulo patri factus obediens,
Iuſſu patris, vt vinculo vinctus manens, & patiens,
Qui vult ꝙ hanc anguſtiam, vt infirmus, ſuſtineas,
Neque dictam poteutia te liberans exerceas,
Quapropter tuo ſenſui condolens naturaliter,
Clamorem conferes planctui dicens lamentabiliter,
Ely Ely lamazabatani, hoc eſt, Deus meus, Mat.27.
Deus meus, vt quid dereliquiſti me?

Oratio.

O lamentum mirabile, ſalutem agens hominum,
O innocens cor humile, pœnas deplorans criminum,
Ad te fert me compaſsio, pro me te pati ſentio
Antè te me proijcio, tecumque luctu facio,
Nam iſte luctus vtilis eſt mihi pro ſolatio,
Qui mihi præmialis ſit in æterno gaudio.

Quintum verbum ſequitur.

Ieſu dulcis memoria, ſitibunda dilectio,
Ieſu dulcis fiducia, lætabunda refectio,
Dum extenſus exiſteres ſuper aram patibuli,
Dum immolatus ageres redemptionem populi,
Dum te nudum aſpiceret mundus inſtar ſpectaculi,
Dum lamentum oſtenderet ſuper te vultus ſeculi,
Dum hoſtes de te luderent, & noti tui fugerent,
Dum claui mẽbra tenderent, & nerui ſe contraherẽt,
Dum vulnera tumeſcerent, & humores defluerent,
Dum carnes contremiſcerent, & virtutes areſcerent,
Sitim ſumpſiſti feruidam, ſitim amore languidam,
Sitim virtutum cupidam, noſtræ ſalutis auidam,
Benignè dicens, Sitio, hominum fidem cupio,
Salutemque deſidero, pro qua pati me offero.

Oratio.

O ſitis ſaluberrima exoptans amicitias,
O ſitis cordis intima frangens concupiſcentias,
Præſta vt ad te ſitiam, & illa ſiti vt ardeam,
Prauam ſitim effugiã, donec ad te fontem tranſeam,
Potumque vitæ hauriam, quo fœlix ſemper maneam,
Et Deum meum videam, ſanctam ingreſſus patriam.

Sextum verbum.

Ieſu noſtra redemptio, Ieſu redemptor, omnium,
Ieſu noſtra dilectio, Ieſu ſalus credentium,
Dum per crucis myſterium diligenter perageres,
Redemptoris officium, vt hominem redimeres,
Suſtinendo ſupplicium, vt in nos eriperes,
Conſummans ſacrificium tuę carnis, & ſanguinis,
Coſummans pacis prælium ſalutaris certaminis.
Conſummans tranſitorium curſu huius imaginis,
Conſummans opificium redemptionis hominis,

Dum

Dum mortis horam cerneres, dum hac vita deficeres,
Dum finem iam contingeres, dum omnia perficeres,
Vt in ſumma concluderes, dixiſti. Cõſummatum eſt,
Ioan.19. Nam Ieſus crucifixus eſt, & agnus immolatus eſt,
Sanguis eius effuſus eſt, & precium ſolutum eſt.
Diabolus deuictus eſt, & bellum cõſummatum eſt,
Chirographũ deletum eſt, & homo iam redẽptus eſt.

Oratio.

O bonitas bone Ieſu, qui es noſtra iuſtitia,
O veritas vere Ieſu, qui es noſtra ſcientia,
O charitas chare Ieſu, qui es noſtra redemptio.
O ſanctitas ſancte Ieſu, noſtra ſantificatio,
Conſumma nobis gratiam, & conſumma iuſtitiam
Conſumma conſcientiam, & conſumma lætitiam.

Septimum verbum.

Ieſu via rectiſsima, Ieſu ſalutis oſtium,
Ieſu porta tutiſsima, Ieſu protector omnium,
Ieſu ſalubris ver tas, & lux mentem illuminans
Ieſu vitæ ſœlicitas, dulcor in corde iubilans,
Dum in extremis ageres, vt animam deponeres,
Dum hanc vitam deſereres, vt ad limbũ deſcenderes,
Volens viam oſtendere, per quam debemus pergẽre,
Volens cunctos inſtruere, qui facti ſunt de puluere,
Volens illum oſtendere, qui poteſt nos defendere,
In quo debent confidere, qui mortem debent capere,
Tuum ſacratum ſpiritum tuo patri ſanctiſsimo,
Commendaſti per gemitum ſermone deuotiſsimo,
Luc.23. Dicens patrẽ in manus tuas cõmendo ſpiritũ meum.
Et inclinato capite fixus in crucis ſtipite,
Acriter cruentato te turpiter & indebitè,
Tu emiſiſti ſpiritum, & orbis talem fremitum,
Quòd quiſque per circuitum tuum percipit obitum,
Vt cuncta fletum facerent, & elementa tremerent
Vt ſaxa ſe dirumperent, & ſepulchra panderent,
Vt terræmotus fieret, velum templi ſe ſcinderet,
Vt luna retrocederet, ſolq́; contenebreſceret,
Vt mundus ingemiſceret, & natura flens diceret,
Ego lugens deficio, vel Deo ineſt paſsio.

Oratio.

O mors, mors lachrymabilis, ſuper quã plorãt omnia,
O mors, mors lamentabilis, ſuper quã flent innoxia,
O mors, mors admirabilis, quam ſuſcitantur mortui,
O mors, mors amicabilis, qua exaltantur ſtrennui,
O mors ſacra, mors nobilis, per quã delentur ſcelera,
O mors pia, mors vtilis, per quam donãtur præmia,
Præſta, vt hęc memoria nos teneat continuè,
Et ſtimulet præcordia, corque pungat aſsiduè,
Vt menti lumen influat, & in agendis inſtruat,
Vt nos à culpis exuat, & vitæ donum tribuat. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI Doctoris Tractatus, qui dicitur Philomæna, aptata paſſioni Domini per ſeptem horas canonicas.

PHilomæna præuia temporis amœni,
Quæ receſſum nuncias imbris atque æſcæni,
Dum mulceſcis animos tuo cantu leni,
Aue prudentiſsima, ad me (quęſo) veni,
Veni, veni, mittam te, quò non poſſum ire,
Vt amicum valeas cantu delinire,
Tollens eius triſtia voce dulcis Lyræ,
Quem heu modò neſcio verbis conuenire,
Ergo pia ſupplcas meum imperfectum,
Salutando dulciter vnicum dilectum,
Eique denunciens, qualiter affectum
Sit cor meum iugiter eius ad aſpectum,
Quòd ſi quęrat aliquis, quare te elegi?
Meum eſſe nuncium ſciat, quia legi,
De te quædam propria quæ diuinę legi,
Et optato munere placent ſummo regi.
Igitur chariſsime, audi nunc attente,
Nam ſi cantus volucris huius ſerues mente,
Eius imitatio ſpiritu docente,
Te cœleſtem muſicum faciet repentè.
De hac Aue legitur, ꝙ cum depræhendit
Morte ſibi propriam, arborem aſcendit,
Summoque diluculo noſtro ſurſum tendit
Diuerſiſque cantibus totam ſe impendit.
Cantilenis dulcibus pręuiat auroram,
Sed cum dies rutilat circa primam horam,
Eleuat prædulcius vocem in ſonoram,
In cantando neſciens pauſam, ſiue moram:
Circa verò tertiam quaſi modum neſcit,
Quia ſemper gaudium cordis eius creſcit,
Vere guttur rumpitur, ſic vox inualeſcit,
Et quò cantat altius, plus & inardeſcit.
Sed cum in meridie ſol eſt in feruore,
Tunc dirumpit viſcera nimio clamore,
Oci, oci, clamitat illo ſuo more,
Sicque ſenſu deficit cantus præ labore.
Sic quaſſato organo huius Philomęnæ,
Roſtro tamen palpitans fit exanguis penè,
Sed ad nonam veniens moritur iam plenè,
Cum totius corporis dirumpuntur venæ.
Ecce, dilectiſsime, breuiter audiſti,
Factum huius volucris: ſed ſi meminiſti,
Diximus iam primitus, quia cantus iſti.
Myſticè conueniunt legi Ieſu Chriſti.
Reſtat (vt intelligo) eſſe Philomænam,
Animam virtutibus, & amore plenam,
Quæ dum mente peragrat patriam amœnam,
Satis delectabilem texit cantilenam.
Ad augumentum etenim ſuæ ſanctæ ſpei,
Quædam dies myſtica demonſtratur ei,
Porrò beneficia, quę de manu Dei
Homo conſecutus eſt, ſunt horæ diei,
Manè vel diluculum hominis eſt ſtatus,
In quo mirabiliter homo eſt creatus,
Hora prima, quando eſt Deus incarnatus,
Tertiam, dic ſpacium ſui incolatus.
Sextam, cum à perfidis voluit ligare,
Trahi, cædi, conſpui, dirè cruciari,
Crucifigi denique clauis terebrari,
Caputque ſanctiſsimum ſpinis coronari.
Nonam dic cum moritur, quando cõſummatus
Curſus eſt certaminis, quando ſuperatus
Eſt omninò zabulus, & hinc conturbatus,
Veſpera cum Chriſtus eſt ſepulturæ datus.
Diem iuſtum, anima, meditans in hortis,
Suę facit terminum ſpiritalis mortis,
Scandens crucis arborem, in qua leo fortis
Vicit aduerſarium fractis portis mortis.
Statim cordis organa ſurſum eleuando,
Suum à diluculo cantum inchoando,
Laudat, & glorificat Deum, replicando,
Sibi quàm mirificus fuit hanc creando.
Piè (inquit) conditor quando me creaſti,
Quàm ſit tua pietas larga declaraſti,
Nam conſortem glorię tuæ cogitaſti,
Facere gratuitè, gratis quem amaſti.
O quàm mira dignitas mihi eſt conceſſa,
Cum imago Domini mihi eſt impreſſa,
Sed creuiſſet amplius dignitas poſſeſſa,
Niſi iuſſum Domini fuiſſet tranſgreſſa.
Nam tu ſumma charitas tibi cohęrere,
Me volebas iugiter, ſurſumque habere
Dulce domicilium, tecumque manere,

Et'me velut filiam alere,docere.
Ex tunc diſpoſueras,in id adunare
Cœlicis agminibus,teq́ue mihi dare,
Sed pro tanta gratia quid recompenſare
Poſſum,prorſus neſcio,niſi te amare.
Vnica ſuauitas, vnica dulcedo,
Cordium amantium ſalutaris prædo,
Totum quicquid habeo,vel ſum,tibi dedo,
Denique depoſitum meum tibi credo.
Oci,cantat tale cor,gaudens in preſſura
Dicens,quia dignum eſt,vt à cratura
Diligatúr opifex talis mente pura,
Ei cum extiterit de ſe tanta cura.
Sic mens hoc diluculum tranſit meditando,
Sed ad primam transferens vocem exaltando,
Tempus acceptabile piè ruminando,
In quo venit Dominus,carne ſe velando.
Tunc liqneſcit anima tota per amorem,
Pauida conſiderans omnium autorem,
Vagientem puerum,iuxta noſtrum morem,
Et curare veterem velle ſe languorem,
Plorans ergo clamitat, ò ſons pietatis,
Quis te pannis induit diræ paupertatis,
Tibi quis conſuluit ſic te dare gratis,
Niſi zelus vehemens ardor charitatis?
Dignè zelus vehemens eſt hic ador dictus,
Cuius eſt dominio rex cœlorum victus,
Cuius ſanctis vinculis captus & conſtrictus,
Panperis infantuli pannis eſt amictus.
O prędulcis paruule puer ſine pari,
Fœlix,cui datum eſt,te tunc amplexari,
Pedes,manus lambere,flentem conſolari,
Tuis in obſequijs iugiter morari.
Heu me,cur non licuit mihi demulcere
Vagientem paruulum? & cum flente flere?
Illos artus teneros ſiue conſouere?
Eiuſq́ue cunabilis ſemper aſsidere?
Puto,pius paruulus hæc non abhorreret,
Immo more paruuli forſan arrideret,
Et flenti pauperculo fletu condoleret,
Et peccanti facilè venia faueret.
Fœlix,qui tunc temporis matris ſingulari
Potuiſſet precibus ita famulari,
Vt in die ſineret ſemel oſculari
Suum dulcem paruulum,eiq́ue iocari.
O quàm libens balneum ei præparaſſem,
O quàm libens humeris aquam apportaſſem,
In hoc libens virgini ſemper miniſtraſſem,
Pauperiſq́ue paruuli pannulos lauaſſem.
Sic affecta,pia mens ſitit paupertatem,
Cibi parſimoniam,veſtis vilitatem.
Labor ei vertitur in iucunditatem,
Vilem eſſe ſęculi dicit venuſtatem.
Ergo ſic infantiam Chriſti retexendo,
Horæ primę canticum ſtrennuè canendo,
Tranſitum ad tertiam facit recolendo,
Quantum Chriſtus paſſus eſt, homines docendo.
Tunc cum fletu recitat illius labores,
Sitim,famem,frigora,æſtus, & ſudores,
Qui dignanter pertulit propter peccatores,
Dum illorum voluit innonuare mores,
Vox amoris flatibus tota concremata,
Oci,oci,clamitat Auis hæc beata,
Mundo mori cupiens,cuius vita lata,
Cui fætet ſæculum,ſic eſt delicata.
Clamas ergo Domine dulcis prædicator,
Exulum refugium,pauperum amator,
Qui es pœnitentium pius conſolator,
Poſt te debent currere,iuſtus & peccator.
Iuſti quippè regula,vitæ es doctrina,
Peccatorum ſpeculum,miti diſciplina,
Feſsis & debilibus efficax reſina,
Aegris & languentibus potens medicina.
Primus in hoc ſæculo charitatis ſcholam
Inſtauraſti,quæreres docens Dei ſolam
Gloriam, deponere grauem mundi molem,
Et ſic poſſe perditam rehabere ſtolam.
Sed hanc ſcholam temere mundus irridebat,
Spernens & annihilans,quicquid promittebat:
Tua vero bonitas vices non riddebat,
Immo pœnitentibus totum ignoſcebat.
Quippè cui proprium erat miſereri,
Diligi deſiderans,magis quàm timeri,
Sed non verbera proferens,auſteri
Præceptoris noluit more reuereri.
Hæc in adulterio nouit depræhenſa,
Quàm ſit tua pietas ſcilicet immenſa,
Magdalena ſenſit hoc cum ei offenſa
Eſt dimiſſa,multiplex gratia impenſa.
Et quid multa dicerem,quot ſunt conſecuti
Eius magiſterium? à ſuis abluti
Vitijs:ſunt moribus optimis imbuti,
Et ab hoſtis inuidi fraude facti tuti.
Fœlix,cui licuit,ſub hoc præceptore
Conuerſari iugiter: & ab eius ore
Mel cœleſte ſugere,cuius præ dulcore
Amareſcunt cætera:plena ſunt fętore.
Hæc & multa talia dum mens meditatur,
Ad reddendas gratias tono præparatur
Ad laudandum Dominum magis inflammatur,
Sicq́ue horæ tertiæ cantus terminatur.
Oci,oci,anima clamat in hoc ſtatu,
Crebrò fundens lachrymaus ſub hoc incolatu,
Laudans & glorificans magno cum conatu
Chriſtum:qui tot pertulit ſuo pro reatu
In hac hora anima ebria videtur,
Sed circa meridiem calor cum angetur,
Vt amoris ſtimulis magis perforetur,
Mox ab illa paſsio Chriſti recenſetur.
Plorans ergo reſpicit Agnum delicatum,
Agnum ſine macula,ſpinis coronatum,
Liuidum verberibus,clauis perſoratum ,
Per tot loca lateris foſſa cruentatum.
Tunc exclamat pia mens oci cum lamentis,
Oci,oci, miſeram:quia meæ mentis
Turbat ſtatum pallidus vultus morientis,
Et languentes oculi in cruce pendentis.
Siccinè decuerat (inquit) te benignum
Agnum,mortis exitum pati tam indignum?
Sed ſic diſpoſueras vincere malignum,
Et hoc totum factū eſt, ob amoris ſignum.
Hæc amoris ſigna ſunt, & poſtrema primis
Copulans aſſociat , ſumma figens imis:
Monſtrans,vt ſic moriens,nos animales nimis,
Dum te totum funderes tot apertis rimis.
Tu amicus nouus es,tu es nouum muſtum,
Sic te vocat ſapiens , & eſt ſatis iuſtum,
Totus enim filius reddens dulcem guſtum,
Fundens carnis dolium licet vas venuſtum.
Tantis ſignis pœnitens monitus iam credat,
Quod præcordialiter Chriſtus ei ſedat ,
Iſta ſigna recolam,ne me Sathan lædat,
Nam peccati rabiem nihil ita ſedat.
Iſta ſigna recolens oci, oci clamo,
Dulcis Ieſu querulor ꝙ te minus amo ,
Stringit tamen cupio diſciplinæ amo,
Sicut pro me captus eſt charitatis hamo.
Quantum hamum charitatis tibi præſentauit
Mori cum pro homine te ſolicitauit,
Sed & eſca placida humum occupauit,

Cûm

Cùm lucrari animas te per hoc monſtrauit.
Te quidem aculeus hami non latebat,
Sed illius punctio te non deterrebat,
Immo hunc impetere tibi complacebat,
Quia deſiderium eſcæ attrahebat.
Ergo pro me miſera quam tu dilexiſti,
Mortis in aculeum ſciens impegiſti,
Cum te patri victimam ſanctam obtuliſti,
Et in tuo ſanguine ſordidam lauiſti.
Quis miretur igitur pro te ſi ſuſpiro,
Iuncta ſine meritis tam zelanti viro,
Nam affectum alius meum modo miro,
Pro me vitam finiens exitu tam diro.
Verè iam non debeo tantum ſuſpirare,
Immo iuxta verbum Iob crines lacerare,
In cauerna lateris nidulum parare,
Et extremum ſpiritum illic exhalare,
Planè niſi moriar tecum non quieſcam,
Oci,oci,clamitans nunquam conticeſcam,
Ab hoc deſiderio verè non teſpeſcam,
Quantuncunque ſęculo propter hoc vileſcam,
Tunc,vt demens clamitat,veniant laniſtę,
Qui affigant miſeram cruci tuæ Chriſte,
Erit enim exitus mihi dulcis iſte,
Sic amplector moriens proprijs vlnis te,
Verè ſic non aliter rabies doloris.
Quà cor meum ſingulis terebratur horis,
Delinere poterit,niſi tu dulcoris,
Fons abundans medicus mei ſis doloris.
Planè dulcis medicus es,qui nunquam pungis,
Sed à corde vitium leniter emungis,
Nam quos tibi firmiter per amorem iungis,
Tuis chariſmantibus ſemper eos vngis.
Heu quam damnabiliter mundus eſt cęcatus,
Qui cum ſit ab hoſtibus dirè vulneratus,
Hunc declinat medicum,cum aſsit pręparatus,
Languido aperiens ſuum dulce latus.
Heu cur beneficia Chriſti paſsionis,
Panes te memoriter homo non reponis,
Per hanc enim rupti ſunt laquei prędonis
Per hanc Chriſtus maximis te ditauit bonis,
Suo quippe corpore languidum te pauit,
Quem in ſuo ſanguine gratis balneauit,
Demum ſuum dulce cor tibi denudauit,
Vt ſic innoteſceret,quantum te amauit.
O quàm dulce balneum eſca quam ſuauis,
Quæ ſumenti dignè ſit paradiſi clauis,
Et ei quem reficis nullus labor grauis,
Licet ſis faſtidio cordibus ignauis.
Cor ignaui ſiquidem minime perpendit,
Ad quid Chriſtus optimum ſuum cor oſtendit,
Super alas poſitum crucis nec attendit,
Quod reclinatorij vices hoc prætendit.
Hoc reclinatorium quoties monſtratur,
Piè menti toties ei glutinatur,
Sicut & accipiter totus ineſcatur,
Super carnem rubeam per quam reuocatur.
Poſt hoc clamat anima quaſi dementata,
O reclinatorium caro cruentata,
Per tot loca propter me,cur non vulnerata
Tecum ſum? dum moreris non ſum coligata.
Licet tamen miſerè ſit iſtud negatum,
Mihi quidem eligam nouum cruciatum
Gemitum videlicet,iugemque ploratum,
Donec mundi deſeram grauem incolatum.
Poſt hæc dulcis anima plus & plus ferueſcens,
Senſu toto deficit,corpore tabeſcens,
Iam vix loqui ſufficit,ſed affectu creſens,
Suo lecto decubat,vtpotè langueſcens.
Ergo dulcis gutturis organo quaſſato,
Lingua tantum palpitans ſonitu ſublato,
Sed pro verbis pia mens fletu compenſato
Lamentatur dominum,corde ſauciato.
Sic languenti ſiquidem nil niſi plorare
Libet, & ſatagere corde ſuſpirare,
Suos enim oculos neſcit reuocare
A Chriſti vulneribus,aut cor ſeparare.
Sic eſt autem animus illius illectus,
Quaſi ei pręſens ſit moriens dilectus,
Et à cruce minimè retrahit aſpectus,
Quia ibi oculus,vbi eſt affectus.
Gemitus,ſuſpiria,lachrymæ,lamenta,
Sibi ſunt dilitiæ,cibus,alimenta:
Quibus noua martyr eſt interim inuenta,
Sic ſuo martyrio præbent incrementa,
In hoc ſtatu reſpuit,quicquid eſt terrenum,
Mundique ſolatium reputat venenum
Sed ad nonam veniens moritur ad plenum,
Cum amoris impetus carnis rumpit filum.
Nam cum,Conſummatum eſt, recolit clamaſſe,
Hora nona dominum, & ſic expiraſſe,
Quaſi ſimul moriens,clamat penetraſſe
Vocem iſtam ſuum cor:atque laceraſſe.
Ferre tandem impotens iaculum tam forte,
Moritur (vt dictum eſt) ſed fœlici morte,
Nam panduntur protinus ei cœli portæ,
Dignam,vt intelligat,ſe ſanctorum ſorte,
Requiem pro anima tali non cantamus,
Immo eſt introitus miſſę gaudeamus,
Quia ſi pro martyre deum exoramus,
Vt decretum loquitur,ſancto derogamus.
Eia dulcis anima,eia dulcis roſa,
Lilium conuallium,gemma precioſa,
Cui carnis fœditas extitit exoſa,
Fœlix tuus exitus morsque precioſa.
Fœlix quæ iam frueris requie cupita,
Inter ſponſi brachia dulciter ſopita,
Eiuſque ſpiritui firmiter vnita,
Ab eodem percipis oſcula mellita.
Iam quieſcunt oculi:ceſſant aquæ ductus,
Nam apertè percipis ſpei tuæ fructus,
Quia per quem ſæculi euaſiſti fluctus,
Tuos inter oſcula conſolatur luctus.
Dic,dic dulcis anima,ad quid vltrà fleres,
Habes cœli gaudium tecum cur lugeres,
Nam ſolus eſt omnium cui tu adhæres,
Et ſi velles amplius certè non haberes.
Sed iam metrum finio,ne ſim tædioſus,
Nam ſi vellem ſcribere quàm dilitioſus
Sit hic ſtatus animæ,quamque glorioſus,
A malignis dicerer fallax & mendoſus.
Quicquid tamen alij dicunt frater chare,
Iſtum nouum martyrem libens imitare,
Cumque talis fueris Chriſtum deprecare,
Vt te cantus martyrum doceat cantare.
Frequentemus canticum iſtud ſoror pia,
Ne nos frangat tædio vitæ huius via,
Nam lætantem animam in hac melodia,
Poſt hanc vitam ſuſcipit Ieſus & Maria.
Ergo ſoror tuum cor ita citharizet,
Se baptizet lachrymis,planctum martyrizet,
Chriſto totis viribus ſic nunc organizet,
Vt cum Chriſto poſtea ſemper ſolennizet,
Tunc ceſſabunt gemitus, & planctus dolorum,
Cum adiuncta fueris choris Angelorum,
Nam cantando tranſies ad cœleſtem chorum,
Nupta fœliciſsimo regi ſæculorum. Amen.

Deo gratias.

LAVS

LAVS BEATÆ VIRGINIS Mariæ dicta à ſancto Bonauentura ſecundum literas ſalutationis Angelicæ, ſcilicet, Aue Maria, clauſulatim: in qua multis ſacræ ſcripturæ locis oſtenditur figurata.

AVe cœleſte lilium, Aue roſa ſpecioſa,
Aue mater humilium, ſuperis imperioſa,
Deitatis tricliniũ, hac in valle lachrymarum,
Da robur, fer auxilium, o excuſatrix culparum.
Virgo pia ſine pare, Gabriele nunciante,
Quæ meruiſti portare Chriſtum flatu ſacro flante,
Virgo partum, pòſt, & ante: refugium ſingulare,
Hac in vita vacillante, tuos ſeruos conſolare.
Ecce ſtuper humanitas, quòd ſis virgo puerpera,
Scire nequit fragilitas, tantæ virtutis opera,
Fides traſcendens æhera, confitetur & veritas,
Ex te mater Chriſtifera, carnem ſumpſit diuinitas,
Mater natum patrem, nata ſtella ſolem genuiſti,
Increatum res creata, fontem riuus emiſiſti,
Vas figulum peperiſti, virgo manens illibata,
Per te nobis mater Chriſti, eſt perdita vita data.
Almiſsima ſunt viſcera, quæ Domini ſunt conclaue,
Sanctiſsima ſunt vbera quæ ſuxit, & lac ſuaue,
Quo lactatur: mater aue, quæ regnas ſuper ſidera,
Perpetuæ mortis à vi nos, & à molo libera.
Roſa decens, roſa munda, roſa recens ſine ſpina,
Roſa florens, & fœcunda, roſa gratia diuina,
Facta cœlorum regina: non eſt, nec erit ſecunda
Tibi, rei medicina noſtris ceptis obſecunda.
In ſcripturis figurata, multis locis oſtenderis,
Aenigmatibus monſtrata, ſacris vt patet literis,
Teſtamentorum veteris, & noui iure prælata,
Mulieribus cæteris, ſuper omnes eleuata.
Ante mundi originem te Dominus ordinauit,
Dum cœli latitudinem ſapienter, fabircauit,
Ex tunc ſancta mẽte canit per te matrẽ & virginẽ,
Protoplaſti qui peccauit, expirare voraginem.
Gaude virgo, mater gaude, per te mundus reſtauratur,
Cum ciuibus cœli plaude, qui honor tibi datur,
Decus decenter ſoluatur, tibi maius omni laude,
Quia per te liberatur omnis homo facta fraude
Figurata fuit per fontem qui aſcendebat de terra, vt habetur Gene. 2. c.
Rigans mundum nouo rore, nouæ prolis nouitate,
Noua facis, more, cuncta, mira claritate,
Ex diuina bonitate fons aſcendens in honore,
Rigans terram charitate, Dei creſcens in amore,
Figurata fuit per Lignum vitæ plantatum in medio paradiſi. Geñ. 2. c.
Arbor & lignum vitale in paradiſi medio
Plantaris ſpirituale, cuius fructus fruitio
Replet omnia gaudio, nunquam fuit, nec eſt tale,
Nec erit proculdubio, lignum ita commodale,
Figurata fuit per Paradiſum rigatum à fluuio voluptatis. Geñ. 2. c.
Caſta virgo te fluuius voluptatis irrigauit
Paradiſi, dum filius Dei corpus habitauit
Tuum: terra tunc donauit noſtra fructum vberius,
Et naturam reformauit noſtram Deus in melius.
In paradiſo poſuit Deus hominem filium
Suum, cuſtodem poſuit ſuum corpus egregium,
Per Gabrielem nuncium dum viſitare voluit,
Redemptorem eximium nobis eum exhibuit.
Figurata fuit per Arcam Noe, per quam fuit genus humanum tempore diluuij conſeruatum, Geñ. 6. & 7. c.
Arcam Noe fabricauit ſe de lignis leuigatis,
Fabricatam ſubintrauit cum vxore & cum natis
De parentibus beatis ſibi matrem te formauit
Dominus, & à peccatis te ſubintrans conſeruauit
Figurata fuit per arcũ quẽ dñs dedit Noè. Gen. 9. c.
Pactum ſuum antiquitùs Deus promiſit patribus,
Arcum ſuum diuinitùs oſtendendum in nubibus,
Qui fœderis eſt omnibus ſignũ promiſſum cœlitùs
A Deo pax hominibus datur in eo penitus.
Labor & timor fugiunt Arcum monſtrato fœderis,
Spes & gaudium veniunt peccatoribus miſeris,
Qui de reatu ſceleris flentes Arcum conſpiciunt,
Per promiſſum de ſuperis ſe conſolatos ſentiunt.
Eſt in Arcu cæruleus color, qui virginitatis
Typum gerit, & rubeus etiam qui charitatis
Formam notat: puritatis tuę demonſtrat aqueus
Notam: & humilitatis quam elegit in te Deus.
Nubibus cœli cerneris Arcus, quæ nos illuminas,
Reſulgens morũ miſeris exempla cunctis ſeminas,
Hæreſes omnes terminas, & hæreticos conteris;
In Chriſto quãdo geminas naturas ſimul congeris.
Arcus inſuperabilis, Arcus potens, Arcus fortis,
Arcus dulcis, amabilis, arcus patens cœli portis
Poſt præſentis metam mortis nobis ineuitabilis
Fac conſortes tuę ſortis nos virgo venerabilis,
Figurata fuit per Scalam, quam Iacob in ſomnis vidit. Geñ. 28. c.
Dormiens Iacob ſomnio Scalam vidit contingentem
Cœlum, cuius confinio Deum vidit innitentem;
Angelorum deſcendentem cetum vidit, promiſsio
Terræ ſanctæ per potentem datur, & benedictio.
O Maria figuraris Scala, ſed Scalam ſuperas,
Ab Angelo ſalutaris, Deum hominem generas,
Super virtutes ſuperas, per Angelos collocaris,
Genus humanum liberas, ergo longè plus bearis.
Figurata fuit per Rubum, quia ardebat nec comburebatur. Exod. 3. c.
Mater tua virginitas, Rubo montis oſtenditur
Oreb: cuius viriditas per ardorem non vritur,
Sic nec tua corrumpitur virginalis integritas,
Dum ventre tuo iungitur humanitati deitas.
Figurata fuit per Vas, in quo ſeruatum fuit Manna. Exod. 16. c.
In Vaſe Manna poſitum vt ſeruetur, legitur,
Iſraelitis traditum neque vas Manna frangitur,
In te Chriſtus concipitur virgo per ſanctũ ſpiritũ,
Neque tuæ minuitur virginalis meritum.
Nobis Manna mirificum ſeruaſti mirabiliter,
Manna terminas typicum figuratum veraciter,
In ſe miſericorditer per illud Manna cœlicum,
Quod dabatur conuenitur Iſraeli viaticum,
Vetuſtum Manna nouitas tuæ gratiæ terminat;
Figurarum antiquitas fugit, & lux illuminat,
Noua quos lex diſcriminat, noua ceſſat, obſcuritas
Purgat, mũdat, & eliminat antiquam noua claritas.
Summus artifex omnium te prouidit vas nobile,
Vas dignum, vas egregium, vas gratũ, vas laudabile,
Vas cunctis venerabile famulis, vt edulium
Miniſtres delectabile, panemque cœli ciuium.
Tu miniſtras hominibus verum panem Angelorum,
Tuis natum viſceribus pro ſalute peccatorum,
Hic eſt panis viatorum, qui non eſt dãdus canibus,
Qui eſt ſalus miſerorũ, præſtans omnibus panibus.
Ecce panis dulciſsimus, ecce panis amplectendus
Ecce panis pinguiſsimus, ecce panis diligendus,
Ecce panis recolendus, ecce panis præoptimus,
Cibus cũctis præferẽdus, & prę cũctis gratiſsimus.
Cibus iſte nos reficit, recreat, & regenerat;
Et ſibi mentem allicit, dirigit, & conſœderat,
Omne bonum exaggerat, & omne malum abijcit,
Vincit, regnat, & imperat, auget, alit, & perficit.

Viuus

Viuus panis, & vitalis, via veritas, & vita,
Eſt hic panis immortalis, & bonitas infinita,
Quo refulget pęrmonita noua ſponſa ſpiritalis,
Synagoga definita perit, & vmbra legalis.
Manna ceſſat, & cœlitùs nobis panis præponitur,
Panis verus viuificus nobis de cœlo mittitur,
Chriſtianis conceditur ſolis panis hic myſticus,
Quibus cõmunius traditur verus panis angelicus.
Figurata fuit per Virgam Aaron, qui habuit fructum præter opus naturæ. Num. 17.
Beatus tabernaculo Moyſes Virgam poſuit,
Aaron ſed pro titulo ſacerdotis quæ fronduit,
Floruit, fructum habuit: euidenti miraculo,
Sacerdotis obtinuit ius Aaron in populo.
Ecce valde mirabilis res & miranda nouitas,
Floret ſiccitas ſterilis, gignit ſicca ſterilitas,
Parturit Virgæ ſiccitas, fructum profert, & fertilis
Efficitur ſterilitas, non fuit antè ſimilis.
Notat Virga florigera, quæ naturæ non opere
Efficitur fructifera, ſed puro Dei munere
Quod debebas concipere, virgo noua puerpera,
Nouum fructum parere, poſt partum virgo libera.
Ergo verè virgo parens, germinaſti campi florem,
Dei patris verbum parens, mundi paris ſaluatorē,
Puritatiſque decorem non amittis, ſorde carens.
Charitatis fundens rorē, quo rigatur mundus arens
Figurata fuit per Stellā & per virgam, de quibus prophetauit Balaam. Num. 24. c.
De Iacob exoritura noua ſtella prædicitur,
Ex Iſraele naſcitura virga nobis oſtenditur,
Per q̃ Moab percutitur, te perſignificat hęc figura,
De qua virga producitur Chriſtus, mirante natura.
Iſta ſtella clariſsima quam non violat radius,
Luce nitens puriſsima, chryſtallo fulgens clarius;
Te ſignificat verius virgo ſemper caſtiſsima,
Quam non violat filius, naſcens ex te mundiſsima.
Conſurgens virgo florida, ex Iſraele propheticè
Promiſſa virgo nitida, diceris virga myſticè,
Egrediens de radice Ieſſe, potens & valida,
Florem profers mirificè virgo mater, quæ grauida,
Tu es virga, tu es ſtella, tu es gratiæ fluuius,
Deitatis munda cella, genitrix cuius filius
Flos dicitur, & radius, charitatis fundens mella,
Cœlo luctus ſuperius mundum ſeruans à procella.
Aue virgo fertilior vniuerſis arboribus,
Aue Stella fulgidior vniuerſis ſideribus,
Factis dictis, virtutibus, vnioerſis præſtantior
Creaturis: hominibus cuſtos, & quies tutior.
Figurata fuit per Conchā Gedeonis, de qua habetur Iudicum. 6. c.
Tu Gedeonis rorida Concha cœleſtis diceris,
Rore manans, & fluida lana compreſſa velleris,
Diuini dono muneris tu ſemper manes madida,
Solatium das miſeris, ſed terra manet arida.
Verus cœleſtis fluminis, tuam Concham munditiæ
Ros repleuit, dum numinis ſacri munere gratiæ,
Plena ſolis iuſtitiæ, mater Dei, & hominis
Fis: flore pudicitiæ vernans matris & virginis.
3. Reg. 6. Figurata fuit per Domum domini, quā ędificauit Salomon, & gloria Dei eam impleuit.
Impleuit Domum domini. ſuperni regis gloria,
Suo ſacratam nomini, Salomonis induſtria,
Dum te ſuperna gratia Gabrielis affamini,
Parentem virgo Maria replet dicatam numini,
Notat hic dei filium Salomon rex pacificus,
Qui fecit thronum regium, vt hic artifex cœlicus,
Et nuncius angelicus præparauit hoſpitium,
Noſtræ ſalutis piſticus, verum deferens gaudium.
Maria mater gratiæ, mater & fons bonitatis,
Mater miſericordiæ, fons, & mater pietatis,
Triclinium deitatis, mater ſolis iuſtitię,
Per tuæ claritatis confers lumen & glorię.
Figurata fuit per Abigail, quę fecit pacem inter Nabal & Dauidem. 1. Reg. 25.
Vxor Nabal cum Dauide pacem datis muneribus,
Nabal reformat ſolidè benegniſsimis precibus,
Licet Nabal ſermonibus, dictis, factiſque ſtolidè,
Meruiſſe doloribus vitam finire turbidè,
Larga Nabal conuinia ſuo faciens tonſori,
Querendo temporalia, gulæ vacans & honori,
Comparatur peccatori, dei dante conuitia,
Seruis: vnde morte mori debent propter hæc vitia.
Hic deſiderabilis vultu Dauid gratioſus,
Rex nulli comparabilis, manu fortis bellicoſus,
Clemens, pius amoroſus, Chriſtus eſt immutabilis,
Qui ſemper eſt glorioſus in ſanctis & mirabilis,
Tu es Abigail ſapiens, Dauid deferens munera,
Nabal & Dauid faciens precibus tuis fœdera,
Dum pia lacti vbera Chriſto dediſti nutriens,
Hinc peccatoris ſcelera tuis meritis leniens.
Regina virgo regia de genere Dauid regis,
Dei mater & filia Chriſtum parēs, Chriſtum regis,
Noſtra mater noſtra legis gaudium, & lætitia,
Agis pctõris ſortis, decus, honor, & gloria.
In te ſola ſpes figitur omnis humani generis,
Per te ſolam deſtruitur Adæ peccatum veteris,
Vitæ portus es miſeris, per te ſalus acquiritur,
Neſcit reatum ſceleris, qui te deuotè ſequitur.
Bonum eſt ergo ſubdere ſeſe tuæ ſeruituti,
Secundum te ſe regere, diſponendo ſe virtuti.
Nanque tui ſerui tuti per te poſſunt aſcendere
Cœlum, vitam aſſecuti, tecum ſemper & viuere.
Figurata fuit per Iudith, quæ Holofernem peremit & populum liberauit. Iudith. 13. c.
Volens muudum ſæuitia principis Aſſyriorum,
Subijcere. neſaria manu collecta virorum,
Magnam plebem Iudæorum obſedit in Bethulia,
In mortem mæſtam eorū mente debacchās impia.
Sancta Iudith pro populo ſaluando ſe præparauit,
Nocte ſurgens de lectulo, vocans Abrā proparauit,
Holoferni preſentauit ſe, pro gentis periculo,
Necans eum liberauit, ciues à mortis iaculo.
Eſt cinitas Bethulia, quam obſidet diſſenſio,
Dæmoniſque perfidia, & hęreſis deceptio,
Coniuncta tuo filio, noſtra mater Eccleſia,
Tuo tuta ſubſidio, munita tua gratia.
Tu es Iudith pulcherrima, quæ liberas Eccleſiam
Holofernis acerrima, vt per diuinam gratiam
Hęreſiſque perfidiam confutas,
Spem certiſsimam, fundens ſuper familiam.
Benignus ſapientię ſpiritus, & ducedinis,
Conſilij, ſcientiæ, timoris, fortitudinis,
Lumen diuini numinis, omnis genere gratiæ,
Te repleuit vt hominis cauſa ſis indulgentiæ.
Figurata fuit per Heſter, quę Aman fecit ſuſpendi, & Mardochęum cū populo liberari. Heſt. 7. c.
Ediſſa per connubium Aſſuero coniungitur
Thalamum ſubit regium, coronatur, pręficitur
Cunctis, Vaſti deponitur, amittit regni ſolium,
Superba Vaſti tollitur, Heſter habet dominium.
Nota Heſter cor humile, contritum humiliter,
Cor dulce, cor amabile, cor diligens veraciter,
Cor cõtemplans ſublimiter, Vaſti notat cur fragile.
Exaltans ſe perniciter, ſuperbum & indocile.
Et te quid eſt humilius per cuncta mundi Climata?
Dulcius, amabilius, deſtruens cuncta Scimata?
Te ſacra probant dogmata nil eſſe grartioſius,
Sacra probant ænigamata te nihil eſſe mundius.
Deſignat Heſter igitur te, qua nunquam humilior
In creaturis legitur, fuiſſe, nec ſuauior,

Pul-

Pulchrior,amabilior,dulcior nulla dicitur,
Et propter hoc ſublimior, eſſe nulla te noſcitur,
In iudæos inuidia ſeuit Aman peruerſitas,
Damnat eos perfidia,crudeliſque doloſitas,
Mardochei benignitas, Heſter ſcribit eupræpia,
Mutetur vt crudelitas,decreti regis impia.
Condolet Heſter fratribus totius ſui generis,
His auditis rumoribus,regem adit,qui fœderis
Signum dedit peſtiferis,morti datis complicibus.
Damnatur Aman ſceleris,eius notis criminibus.
Tu es Heſter, perfidiam Aman reprimens grauiter,
Famulorum miſeriam,exterminans benigniter,
Regi ſummo fœliciter,deſponſata per gratiam,
Coronata perenniter, regiam tenes potentiam,
Verè notat inimicum,Aman humani generis,
Dirũ ſerpentem lubricum, iure pulſum de ſuperis,
Condemnatum in inferis,accuſatorẽ iniqunm,
Quem tu clalcas & conteris,Deum reddis pacificũ.
Sicut pupillam oculi, ſeruos ſeruas, ſeruo regis,
Tu ſolamen es ſæculi,refugium tui gregis,
Summa ſponſa,ſummi regis,caput conteris zabuli,
Tu es verus liber legis, tu Arca tabernaculi.
Flos vernalis,flos lilij,flos florum, decus virginum
Diceris, & auxilij,fons plenus, cuſtos hominum,
Cuius attraxit dominum, & angelum conſilij,
Dulcis odor, vt terminum nobis daret exilij.
Figurata fuit pet Columbã,quæ attulit ramũ oliuę Noe & filijs ſuis in Arcã. Et per perticã,quæ tulit ſerpentẽ æneũ in deſerto. Geñ.8. Num.21.c.
Ramum ferens virentibus, ore Columba proprio,
Folijs fructuantibus,generali diluuio:
Quos turburęt vndatio, Noe natis coniugibus,
Refouit eos gaudio, ſalutis intuitibus.
Vna Serpentem Pertica,deſerto tulit æneum,
Vt ſi intus vis toxica,quenquam lęſerat Hæbreum,
Sanaretur videns eum,ope dei mirifica,
Propellente viperum, virus virtute myſtica.
Columba tu ſimplicior:omni tutrix humilium,
Salus hominum tutior,mundo tuliſti gaudium,
Enixa dei filium.omni veneno fortior,
Medicina peccantium,ſigno Serpentes promptior.
Figurata fuit per portam clauſam, per quam Vir non tranſiuit. Ezech.44.c.
Tn es Porta,quæ clauditur,apertionis neſcia,
De qua propheta loquitur. hominum nulli peruia,
Quia dei ſapientia ingreditur, & egreditur,
Semota violentia per egreſſum non frangitur.
Virginitas eſt ianua,qua Cœlis fulgens altius,
Cœli non linqnens ardua,Meſsias dei filius
Conceptus eſt: exterius carne tectus exigua,
Corpus ſumens perſectus ex te virgo præcipua.
Sicut ſidus perluitur,infuſo ſolis lumine,
Et eo lux emittitur ſine ſideris fragmine,
Sic ſine carnis crimine Chriſtus in te concipitur,
Ex te manente virgine ſupernaturaliter oritur,
Figurata fuit per Mulierẽ,q̃ vidit Ioã. Apo.12.c.
Vidit Ioannes myſticum ſignum quoddam mirabile,
Quod in cœlo propheticum apparuit notabile,
Nunquã fuerat ſimile propbetis ænigamaticum
Signum datum,quod vtile: præcedens vt mirificũ.
Erat patiens cœleſtibus amicta ſolis lumine
Mulier,lunam pedibus ſupponens, cuius culumine
Capitis pro te gemine: duodecim ſyderibus
Sertum fulgebat numine, ſuis plenis viſceribus.
Nihil te magis propriè per iſtam intelligitur
Mulierem;quæ ſerie prophetæ nobis panditur;
In te nanque concipitur, & oritur iuſtitię
Verus ſol, vnde oritur regnum cœleſtis curiæ,
Tuis luna ſupponitur pedibus, & militia
Cœli tota per te regitur,caput duodenaria
Patriarcharum gloria,quę per te benedicitur,
Et byſſena victoria Apoſtolorum texitur.
Replicitis plenitudine generis omnis gratiæ;
Totaque multitudine virtutum & potentię;
Tu decus excellentię,tu lux carens fuligine
Culpæ ſplendor glorię mundum decorans lumine.
In te totum perficitur,quicquid verbis propheticis
De te virgo prædicitur, & legis ænigmaticis:
Siue quicquid angelicis tibi verbis exprimitur:
Finitis verbis typicis res manifeſta cernitur.
Salue ſolamen hominum ſalue munda ſtella maris:
Salue purgatrix criminum,ſalue virgo ſingularis
Conſortio carens maris,concipis, paris Dominum,
Tu lapis es angularis,quæ das figuris terminum,
Tu ſupra cœli ſolium ad dexteram Dei reſides,
Iuxta proprium filinm cœli regina præſides;
Confirmans mentes deſides,præſtans eis auxilium;
Et tuis ſeruis prouides impetrando ſubſidium.
Vbi nanque ſanctiſsima caro,quam Dei filius
Sumpſit ex te mundiſsima,intronizatur celſus;
Creatis glorioſius, ratio vult certiſsima
Eſſe te non inferius,vel ſede magis infima.
Ibi mater cum filio gaudes cœli patria;
Trinitatis conſortio: creata ſuper omnia:
Tua benigna gratia fœlicitatis gaudio
Nos coronat, & gloria, beatorumq́; præmio. Amẽ.

ORATIO.

OMnipotens ſempiterne Deus qui glorioſę virginis matris Marię corpus & animã, vt dignũ filij tui habitaculũ effici mereretur, Spiritu ſancto cooperãte pręparaſti:da,vt cuius cõmemoratione lętamur,eius pia interceſsione ab inſtãtibus malis,& à morte perpetua & ſubitanea liberemur. Per Chriſtũ.

ALIA ORATIO.

DEus qui beatiſsimam virginem Mariam matrẽ tuã in anunciatione, viſitatione, & aſſumptione multiplici gaudio lætificaſti; tribue quęſumus: vt eis precibus & omnibus ſanctis tuis interuenientibus ad inæſtimabile gaudiũ,quo nunc tecũ ſine fine gaudent, peruenire mereamur. Per Chriſtũ &c.

Has videas laudes,qui ſacra virgine gaudes;
Et venerando piam ſtudeas laudare Mariam;
Virginis intactę dum veneris ante figuram,
Prætereundo caue,ne ſileatur Aue,
Inuenies veniam,ſic ſalutando Mariam,
Aue Maria gratia &c.
Vilis homo materiæ ſurge de mortis tumulo;
Dum ſpes eſt adbuc venię,te ſubtrahe periculo;
Excutere de puluere,dum opus eſt remedio;
Surge,curre pro brauio,dum licet compręhendere;
Viam quærens in inuio malorum reminiſcere;
Ad patriam reuertere cum pœnitente filio.

EIVSDEM SERAPHICI Doctoris Sancti Bonauenturæ, Pſalterium minus, quinquagenarum Aue beatæ Virginis: in quo quilibet verſus in numero, redolet aliquid de pſalmo eiuſdem numeri: videlicet, primus verſus redolet pſalmum primum, ſecundus ſecundum, tertius tertium, & ſic de alijs, vt patet intuenti.

Prima quinquagena,

AVe virgo vitæ lignum, quæ perenni laude dignum,ſalue voto quod vouiſti, mundo fructũ attuliſti.

Aue cui ſine fine reges aſtant & reginæ, tu regina ſęculorum, regum princeps, & regnorum.

Aue Dauid germen iuſtum, vt vitalem Dei guſtũ, mereamur experiri, ſac de monte nos audiri.

Aue virgo Deo digna, ſerua nos, & conſigna luce, tuę faciei, & ſplendore vultus Dei.

Aue mater noui moris, nec conceptu redẽptoris, neq; ortu deflorata, ſcuto Dei obumbrata.

Aue virgo, quæ furorem cõditoris, in amorẽ tua forma conuertiſti, votis iram extinxiſti.

Aue virgo, quã ſaluator, renum eſtis & ſcrutator, quẽ non fallit nox erroris, laudat natus atque ſuris.

Aue virgo plena bonis, gratiarũ diues donis, opus Dei digitorum, grande nimis & decorum.

Aue virgo poſt & antè, pro me ſemper te pugnãte, vertat hoſtis mihi dorſum, & cõuerſus ſtet retroſum:

Aue porta libertatis: aula ſummę trinitatis, & ſolenne Dei templum, ſalus orbis & exemplum.

Aue virgo flos regalis, mulierũ nulla talis, verba cuius ſunt argentum, lingua laudis inſtrumentum,

Aue virgo cui plaudo, tibi canto te collaudo, bona mihi tribuentem, ſerua virgo me canentem.

Aue virgo, Deo chara, pulchra ſuauis prudẽs clara, ſola Dei ſalutare, digna mundo generare.

Aue virgo virtus mea, natum Deum poſce dea, vt in Arcæ Syon clarè nos concedat habitare.

Aue virgo forma morum, cui Chriſtus rex cœlorũ, mundi curis expeditę, notas fecit vias vitæ.

Aue virgo cuius ori, voci verbis & clamori, Dei aures inclinatæ ſunt, præſtandi largitate.

Aue virgo diligenda, laude cunctis præferenda, radix ſancta ſemen virum, flos & gemma mulierum.

Aue cuius prouocatus, forme Deus Deo natus, pugnaturus non expauit, ſed vt gigas exultauit.

Aue ſcala cœlum tangens, ad te virgo clamo plangẽs, vt à malo ſtella maris, de Syon me tuearis.

Aue geſſe ſtirps beata, virgo voto non fraudata, tui cordis & tuorum, voluntate labiorum.

Aue cuius quæ naſcetur claritatẽ gens loquetur, cuius honor non decreſcit, & poteſtas finem neſcit.

Aue digna omni laude, caſta Dei mater gaude, & admitte vota precum, vt ſis virgo ſemper mecum.

Aue virgo cuius manus, non fœdauit actus manus, ſed ab omni prauitate, innocentes ſunt ſeruatę.

Aue virgo ſpecioſa, cuius quaſi recens roſa, ſpirat caro, cur lætatur, mens in bonis demoratur.

Aue virgo quę iam audis, coram throno vocẽ laudis, iube ſimul nos aſtare, Dei laudes enarrare.

Aue virgo rumpe moras, & ad omnes ſemper horas, mihi cuſtos & adiutrix, eſto digna Dei nutrix.

Aue virgo vernans flore, guſtu cuius & odore, rurſum homo iuueneſcit, & ad vitam reuireſcit.

Aue virgo & appare, iubę tecum nos regnare, & ad Chriſtum quò abiſti, poſt te trahe mater Chriſti.

Aue virgo fauus mellis, cedit ecce ſol cum ſtellis, tui vultus claritati, tù decoris conſummati.

Aue virgo finis iræ, purga culpas & largire, nos peracto curſu mundi, pro peccatis non confundi.

Aue virgo pulchra viſu, deprecor te toto niſu, me clamantem quotidie, mater audi piè.

Aue mater virgo tamẽ, poſce ſemper ſacrum flamen, ad munimen nobis dari, & à verbo nos firmari.

Aue virgo ruga carens, da intacta Dei parens, vt laus tua cum dulcore, meo ſemper ſit in ore.

Aue mater expers viri, fac me dignum inueniri, quem digneris adiuuare, noli virgo iam tardare.

Aue virgo vena munda, per te viui fontis, vnda mihi ſemper irroretur, quò cor meum de ebrietur.

Aue virgo vitæ via, ſalue mundi ſpes Maria, cuius legem cor rimatur, eos ſophiam meditatur.

Aue virgo mundi decus, ubi cedens iudex æquus, eſt oblitus irę ſuæ, in aſpectu formę tuę.

Aue virgo mundi ratis, da vt igni charitatis, de te mihi ſemper creſcat, cor amore incaleſcat.

Aue virgo lux aſtrorum, educ(queſo) vitiorum, lutulenta me de fæce, pro me Deo fuſa prece.

Aue virgo ac dignare, te laudantem me ſanare, à languore nimis graui, quem peccando comparaui.

Aue virgo da quod cernis, vt contempler in ſupernis, epulantis turbę ſonum, & cantantis ante thronum.

Aue virgo ſingularis, vera veri ſalutaris, & emiſſæ lucis mater, cui Deus verus pater.

Aue virgo tu quietũ, fac frementes mundi fretũ, Ieſus naui ſoporatus, à te ſurgat excitatus.

Aue virgo digna coli, quæ diuinæ tuæ proli, in feſtiua claritate, veſtis aſtas deauratæ.

Aue virgo mundi lumen, quæ à patre verbi flumẽ, tibi miſſum & inſuſum, effudiſti pręter vſum.

Aue virgo mater agni, Ieſu Chriſti regis magni, quæ eſt pius & benignus, & honore ſummo dignus.

Aue virgo formę raræ cuius vultus ſingulare, viſum iubar ſunt mirati, regis cœlo congregati.

Aue virgo veta mentem, te laudando diligentem. deputari inter eos, vbi mors depaſcet eos.

Aue veris claritudo, tecum agri pulchritudo, quæ fuſa cœli rore, vernans orto ſaluatore.

Aue mater urphanorum, miſerere miſerorum, tollẽs ſordes & peccata, ſuper niuem dealbata,

Incipit ſecunda quinquagena.

AVe virgo primitiua, virgo verax vt oliua quæ diuini germen floris, attuliſti noſtris oris.

Aue ſchema clarum Dauid, mundus omnis clamauit, ſola Deũ requiſiſti, nec ad probra deſcẽdiſti.

Aue virgo noui voti, poſce bona mundo toti, tuum omnes adiuuamen, ſentiamus ſemper amen.

Aue virgo columbina, fac vt mundi de ſentina, illuc volem datis pennis, vbi quies eſt perennis.

Aue virgo de te duce, me viuorũ frui luce, in qua raptus ad ſuperna, vita viuam ſempiterna.

Aue virgo ſpecialis, foue tuis me ſub alis, ſede fruar vt amœna, & quiete pace plena.

Aue decus puellarum, virga Iudæ ſemen clarum patris parens nata prolis, Dei domus aula ſolis.

Aue virgo flos de ſpina, quod rogamus da regina, ſurge nobis in occurſum, prębe dextram trahe ſurſum.

Aue virgo lacte lota, paſce ſemper nos & pota, deitatis fonte trino, de compunctionis vino.

Aue turris noſtræ ſpei, eſto virgo memor mei, & cãtorem laudum harum. ſalua princeps fœminarum.

Aue virgo ſine dolo, cuius omnis ſpei in ſolo creatore ſemper manſit: non in mundo qui pertranſit.

Aue virgo caro cuius, ridens dapes vitæ huius, ſolum Deum cuncupiuit, & eum mente ſitiuit.

Aue virgo recti cordis, nec vllius vnquã ſordis inquinata fœditate, dono prolis illibatę.

Aue ſalus ex Iudęis, votis virgo faue meis, vt in Syon reddam illa, dum reſurgam de fauilla.

Aue virgo par argento, quæ pudoris detrimento, igne mundi non arſiſti: quę illęſa pertranſiſti.

Aue pars abſq; pare, mater Dei deprecare, Deum mihi miſereri, & cum iuſtis me cenſeri.

Aue virgo Deo iuncta, te tollente mala cũcta, vię meę proſperentur, res aduerſæ ſecundentur.

Aue virgo per quam volens, pauper ille fit, & dolens, quo iubente dolor cedit, & paupertas retro redit.

Aue virgo Dei cella, quem pro nobis interpella, placa natum ne moreris, quæ repulſam non vereris.

Aue norma caſtitatis, eſto virgo pro peccatis, ne deſcendam ad tormentum, fortè mihi firmamentum.

Aue

Aue virgo vitæ portus, portā clauſa clauſus hortus, vellus clari Gedeonis, veri thronus Salomonis.

Aue virgo cuius lotus pes peccando non eſt motus, ergo firma vacillantes, leua lapſos, tene ſtantes.

Aue decus diſciplinæ, ſtella lucis matutinæ, veri ſolis tu aurora, tu pro nobis ſemper ora.

Aue virgo quam laudamus, da ſecuri videamus, hora Chriſti iudicantis, & pòſt ſemper imperantis.

Aue virgo ſed fœcunda, firma vagos, fœdos munda, & qui aufert regnū ſlarum, regem nobis fac placatum.

Aue virgo Dei quies, tu antiquos mihi dies, & per Euā quam amiſi, redde lucem paradiſi.

Aue virgo quæ rogaſti, de ſecreto ventris caſti, ſuper ora peccatorum, verum panem Angelorum.

Aue templum impollutum, cuius mūdo cor exutum, nulla vnquam ſæculari lue, quiuit inquinari.

Aue mūdi medicina, miſce potum & propina, fletum mihi menſurate, pro peccati quantitate.

Aue virgo flos Aeſtatis, tu diuinæ ſuauitatis, mel & manna ſuſcepiſti, & hæc nobis porrexiſti.

Aue virgo fuga mortem, ſerua reos, & in ſortē transfer Dei filiorum reparatrix perditorum.

Aue virgo admiranda, tibi nulla comparāda, nulla talis in puellis, vniuerſas tu præcellis.

Aue virgo quæ de triſti, valle fletus emerſiſti, orta terris & in mare, de excelſo rutilare.

Aue terra fructuoſa, Ieſu mater generoſa, de qua nobis modo miro, vir proceſsit ſine viro.

Aue grandis & puſilla, Dei mater & ancilla, tu regina reginarum, honor cœli laus terrarum.

Aue virgo mundi vita, tu cū nato da petita, vt me Dei ciuitatis ciuem eſſe faciatis.

Aue virgo dies feſta, per te ſaluer à moleſta paupertate, qua laboro, mater abſque viri thoro.

Aue virgo & letare, te in cœlis imperare, longinqua omnis ſciat, in æternum fiat fiat.

Aue virgo cuius oris, de ſplendore conditoris, ſplendor clarè reſplendeſcit, lucet corpus, cor clareſcit.

Aue virgo decus rerum, te iubente me dierum comitetur longitudo, & ſalutis plenitudo.

Aue cedrus exaltata, virgo palmæ coæquata, premens arce dignitatis cuncta ligna voluptatis.

Aue virgo quæ decorem induiſti, creatorem pręcinxiſti pulchre Deum, carne munda velans eum.

Aue virgo gratioſa, tuque mitis, & formoſa, ſuper omnes es puellas, à te nunquam me repellas.

Aue virgo vincēs ſolē, cuius infans terrę molem, fundat, librat, & appendit, fines manu comprehendit.

Aue virgo vitæ rectę, fac peccata nos perfectè confitendo decorari, da te ſemper venerari.

Aue virgo vellus roris, tu dilecta ſaluatoris, tu cor habes liquefactum, ad ignitum Dei tactum.

Aue ſponſa regis alme, pſalli Deo voce pſalmi, & fer opem quam precamur, ne in culpa moriamur.

Aue nubes pluuialis, quæ peruſta mille malis, corda noſtra refeciſti, quibus Deum infudiſti.

Aue virgo nec morare, ſurge portas reſerare, qua obſtruxit homo primus, vt intrare non poſsimus.

Aue virgo quam inuiſi nuſquam tangit haſta, niſi tota fœlis, nec aduſta, qualicunque re iniuſta.

Tertia quinquageſima.

AVe virgo mundi ſydus, domus, tectum, mons, & nidus, vbi paſſer ſolitaris Ieſu Chriſte demoraris.

Aue virgo delicata, mater virum dedignata, per te datur vitæ dator, & perennis miſerator.

Aue virgo terra bona, tu petenti mihi dona, panem de te procreatum, vinum vera vitę natum.

Aue mater Ioſeph veri, ab interna qui tueri, ſemper fame nos dignetur, per te illud impetretur.

Aue virgo ac præbeto, vnam mihi rem quā peto, me in tuo ſalutari, ac ſalutem viſitari.

Aue virgo fons ſignatus, cuius nunquā violatus, venter fudit redemptorem, oppreſſorum ereptorem.

Aue virgo & implora, vt cor meū omni hora, præparatum, lene, pronum, ſit ad omne ſemper bonum.

Aue virgo vitæ datrix, ad te diues imperatrix, clamo pauper & egenus, & ærunna multa plenus.

Aue virgo & ne ſinas, Syon muros, & ruinas, ſine nobis reparari, fac ad illam nos quadrari.

Aue virgo cuius vultus, mores, modus, forma, cultus, cuncta placent ad perfectum, in te nihil eſt neglectum.

Aue virgo agni nupta, opto mater incorrupta, larga nimis & fœlici tua manu benedici.

Aue virgo nauta mūdo, ne mergamur in profundo, tu deporta nos ad portum, ad æterni ſolis ortum.

Aue virgo quā ſyncero, ſemper eſſe corde ſpero, vitæ meæ protectricem, credo Dei genetricem.

Aue virgo lætabunda, per te viuam cum iucunda electorum concione, in viuorum regione.

Aue virgo virēs ſalix, fauus vna fons & calix, quę prophetæ protoplaſti, nectar oibi propinaſti.

Aue virgo virga Ieſſe, dona nobis tecum eſſe, vt affectu quo debemus, in æternum te laudemus.

Aue virgo Glorioſa, fac virtutem virtuoſa, & me iube ſemper frui viſione vultus tui.

Aue virgo meq; doce, intus ſona ſine voce bonitatem diſciplinam, & ſcientiam diuinam.

Aue virgo tota lenis, ſalues oro me à pœnis grauis huius incolatus, & æterni cruciatus.

Aue parens abſque neuo, ad te cor & vultum leuo, vt me quoque conſoleris, quæ cunctorum miſereris.

Aue virgo lux iuſtorum, tu conuexa ſupęrorum glorianter introiſti, & vt regnes reſediſti.

Aue cui dominator rex, cęlorum habitator, in perenni dedit iure, omnis ſceptra creaturæ.

Aue virgo benedicta, quam non traxit ad delicta, rerum iſte torrēs vanus, ros decurrēs flos mundanus.

Aue Syon mons ſublimis, eleuata virgo nimis, & in cœlis principatum, ius vſurpans & primatum.

Aue virgo quam perflauit, & perflando fœcundauit, auſter fructu ſpiritali, Chriſto flore virginali.

Auę plena gratiarum, domus ſeptem colūnarum, Dei manu fabricata, nec ab eo violata.

Aue palmes vitis veræ, bona Syon me videre cunctis virgo fac diebus, vt abundem lætis rebus.

Aue virgo maris ſtella, dona vires, doce bella, fac me dote pleriari, & ne ſinas expugnari.

Aue virgo ſpes humana, præme ventos fluctus plana, vt euictus mundi vndis, emergamus de profundis.

Aue virgo cuius ſenſus, nunquam fuit deprehenſus arroganter eleuari, aut iniuſtè gloriari.

Aue virgo diua poli, cuius Deus ſibi ſoli habitandum cor elegit, & libenter ibi degit.

Aue virgo vas vnguenti, iam in oram veſtimenti, vnctionem qua abundas, ſupplicamus vt infundas.

Aue virgo quæ ad pura, ad coleudum precum thura, Deo manus extuliſti, cui mater extitiſti.

Aue virgo pia tota, da vt mente te deuota, & amore ſemper puro, laudem nunc & in futuro.

Aue cœlum ſpiritale, ſummum intellectuale, tu mons ille non inciſus, tu cœleſtis paradiſus.

Aue mater virgo vera, doce mente me ſyncera Syon ſemper recordari, non de mundo meditari.

Aue noui mater Adam, cuius precor vt euadam, in me iuſtam vltionem, pro me reddas rationem.

Aue mater pietatis, per te noſtræ cœcitatis nox, vt dies illuſtretur, malum omne propulſetur.

Aue digna prædicari, non me ſinas ſupplantari, & ne ruant ad exceſſus, meos virgo rege greſſus.

Aue virgo cor ornatum, vera (quæſo) ne peccatũ, verbis parem excuſare, doce linguam refrenare.

Aue virgo da poſt luctum, mũdi huius hinc eductum plebi vultu clariora, me videre Chriſti ora.

Aue regnum altæ proles, tu me virgo ſicut ſoles, ad te ſalua fugientem, ſerua ubi procidentem.

Aue arbor mirè culta, virga pollẽs laude multa, in qua Deus cum deſcendit, fœdum nihil deprehendit.

Aue virgo quæ lactaſti, ſuaue lumen quod guſtaſti, & in cœlo mente fixa, ſtella ſolem es enixa.

Aue botrum ferens vitis, per quam pulſa mundi ſitis, lux eſt cœcis reſtaurata, & libertas vinctis data.

Aue fœlis in ſeptenas, ſparſa ſtellas quas ſerenas, Chriſtiani orbis tura, luce nunquam occaſura.

Aue rerum potens diua, menſe Dei tu conuiua, tu medullam da frumenti, tecum mihi diſcumbenti.

Aue tota dealbata, virgo cui comparata, luna nigra reputatur, ſol cum ſtellis obſcuratur.

Aue virgo quę lętaris, & exultãs gloriaris, da virtutum tot vnguentis, in cubili tuæ mentis.

Aue ſydus principale, alma Dei mater vale, in æternũ æternorum, digna ſono cymbalorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

DECLARATIO TERMINORVM THEOLOGICAE.

Diuinę perſonę.

OMNIPOTENS, Deus Pater filius ſpiritusſanctus vnus eſt Deus: nam in vnitate naturæ numerali eſt realis pluralitas perſonarum, quarum prima ſcilicet pater à nullo eſt producta, nec producibilis, nec genita, nec generabilis, nec ſpirata, nec ſpirabilis, nec creata, nec creabilis. Secunda perſona, ſcilicet filius eſt genita à patre naturali productione, naturali fœcũditate intellectus per memoriam. Tertia perſona, ſcilicet ſpiritusſanctus eſt ſpirata à patre & filio, non genita, nec creata, ſicut nec ſecũda perſona eſt creata, nec ſpirata. Eſſentia autem diuina eſt ſummè vna, id eſt, nullo modo diuiſibilis in plures eſſentias. Secundò eſt ſummè ſimplex, id eſt, non compoſita ex multis rebus diſtinctis à ſe inuicem re; nec componibilis cum rebus à ſe re diſtinctis, ſed quicquid eſt in ea, propter ſui infinitatem eſt vna res cum ea. Tertiò, eſt immenſa, id eſt, ipſa per ſeipſam eſt præſens omni rei & perſona per ipſam operatur in omni re, & manu tenet, & intelligit omnia. Quartò, eſt æterna, id eſt, nõ incepit, nec deſinet, ſimul & ſemel omnes perfectiones indiuiſibiliter continet. Quintò, eſt incommutabilis, id eſt, nec ſubſtantialiter, nec accidentaliter mutabilis, nec generabilis, nec corruptibilis, nec aliquo modo perfectibilis, vel defectibilis. Sextò, eſt neceſſaria, id eſt, ipſa non poteſt non eſſe, nec aliquid ab eo deficere, & omnis ſua actio eſt ipſa eſſentia, & neceſſaria, licet terminus actionis diuinæ ad extra non ſit neceſſarius. Septimò, eſt prima, id eſt, radix & fundamentum emanationum, & perſonalium, proprietatum, & omnino prima entitas, inter omnia entia, & in diuinis, & creaturis. Octauò in ea eſt ſumma fœcũditas, id eſt, memoria perfecta ad producendum perſonam vtranque. Nam memoria quam dicunt intellectiuam, naturam Dei dicit cum intellectu, quæ fœcunda eſt reſpectu verbi. Sed memoria quam dicunt ſpiratiuam, naturam Dei dicit cũ voluntate, quæ eſt fœcunda reſpectu ſpiritusſancti. Nonò, eſt in ea ſumma charitas, id eſt, vna numero voluntas in tribus perſonis, & per conſequens eadem volitio, & volitum idem. Decimò, eſt in ea ſumma liberalitas, id eſt, cõmunicabilitas ſuæ eſſentiæ, & omnis infinitæ perfectionis in deitate aliis perſonis, & ſuæ bonitatis, & influentiæ in creaturis omnibus rebus productis. Vndecimò, eſt in ea ſumma æqualitas, id eſt perfectio patris non eſt maior, nec minor perfectione filij, ſimiliter & ſpiritusſancti, nec filius eſt perfectionis maioris, vel minoris quàm pater & ſpiritusſanctus. Idem dicendum de ſpirituſancto reſpectu patris & filij, nec eſt deitas alia in filio & ſpirituſancto quàm in patre, nec ecõuerſo, nec eſt poteſtas alia in patre quàm in filio, & ſpirituſancto, nec maior nec minor. Nec eſt duratio ſiue æternitas maior, vel minor in patre, quàm in filio & ſpirituſancto. Duodecimò eſt in ea ſumma germanitas. i. naturæ, & eſſentiæ eſt ſumma vnitas, ſcilicet numeralis in tribus perſonis, ſimiliter & talis vnitas eſt in omni perfectione eſſentiali in tribus perſonis, non autem in omni proprietate notionali. Tertiodecimò, eſt in ea ſumma cõformitas, id eſt, eſſentialiũ proprietatum ſumma vnitas identitas, & nulla diuerſitas, voluntatis cõcordia, nulla diſcordia, ſi ſaltem debet dici diſcordia, operationum ad creaturas indiuiſibilitas, & omnium effectuum ſimilis producibilitas. Quartodecimò, eſt in ea inſeparabilitas, id eſt, perſonarum ſimultas in exiſtendo, & vbique præſentiam exhibendo, & omnia operando. Emanationes duę ſunt diuinis, ſcilicet generatio, & ſpiratio. Generatio, eſt productio ſubſtantifica per modũ naturæ. Spiratio, eſt productio ſubſtantifica per modum voluntatis. Tres hypoſtaſes, id eſt ſuppoſita, vel perſonæ ſunt in diuinis, ſcilicet pater, & filius, & ſpiritusſanctus. Sequuntur quatuor relationes. ſ. paternitas, filiatio, proceſſio, ſpiratio. Sequũtur etiã quinq; notiones. ſ. innaſcibilitas, paternitas, filiatio, proceſſio, ſpiratio. Paternitas, eſt generatio actiua. Filiatio, generatio paſſiua. Proceſſio, eſt ſpiratio paſſiua. Spiratio, eſt ſpiratio actiua. Innaſcibilitas, eſt proprietas nobilitatis. ſ. à nullo produci. Proprietas perſonalis, eſt qua perſona propriè & principaliter innoteſcit. Et ſunt tres. ſ. paternitas, filiatio, ſpiratio paſſiua. Notio, eſt qua perſona innoteſcit, vt diſtinguatur ab alia. Innaſcibilitas, innoteſcit patrem principaliter per modum negationis, & ex conſequenti per modum poſitionis, id eſt, fontalis plenitudinis. Filius dicitur Imago, inquantum expreſſa ſimilitudo patris. Filius dicitur verbum inquantum eſt ſimilitudo expreſſiua. Filius dicitur filius, inquantum eſt ſimilitudo hypoſtatica. Secũdò filius dicitur Imago vt ſimilitudo conformis. Dicitur verbũ, vt ſimilitudo intellectualis. Dicitur filius, vt ſimilitudo connaturalis Spiritusſanctus, dicitur donum, vt datum voluntarium & præcipuum. Dicitur ſpiritus, vt datum voluntarium, & primũ. Dicitur charitas patris & filij, vt datum hypoſtaticum. Prædicamenta quinque vltima non ſunt in Deo, quia pertinent propriè ad corporalia. Prędicamenta quinque vltima attribuuntur Deo figuratiuè. Prædicamenta quinque prima, ſecundum id quod eſt completionis in eis, ſunt in Deo, & reducuntur ad duo, ſcilicet ſubſtantiam, & relationem. Ideò dicũtur duo modi prædicandi in diuinis, ſcilicet per modum ſubſtantiæ & relationis. Prędicare per modum ſubſtantiæ eſt prædicare de omnibus perſonis ſimul, & ſigillatim, & ſingulariter. Prædicare vero ſecundum relationem, aut eſt non dici de omnibus, aut ſi de pluribus, pluraliter dici. Eſſentia diuina, dicitur ſed eſſentia, inquantum communicabilis in abſtracto, ſed

Quę prędicament non ſit in Deo.

dicitur

dicitur ſubſtantia, inquantum communicabilis in cõcrete. Sunt quinq; modi dicendi ſimul, & quęrandi in diuinis. Quis ratione perſonæ, quæ ratione hypoſtaſis, quæ ratione notionis, quod ratione ſubſtantię, quid ſiue quo, ratione eſſentiæ. Habitare Deum in nobis, eſt effectum ſpiritualem cauſare in nobis, cum acceptationes per charitatem qua Deus nos habet, & habetur à nobis, tota Trinitas autem inhabitat in homine. Deum apparere, eſt in ſigno ſenſibili expreſſe ſignificari, vt ſpiritusſanctus apparuit in linguis igneis & columba. Deum deſcendere, dicit vtrunque ſcilicet inhabitare vel apparere. Deũ mitti, eſt cum vtroque prędicto ęternaliter produci. Deũ ſedere in beatis, eſt, glorificare beatos. Appropriare aliqua perſonis diuinis, eſt ipſa communia omnibus perſonis ad notitiam propriorum perſonalium facientia, alicui perſonę attribuere: vt patri vnitatem, æternitatem, principiationem, omnipotẽtiam. Filio veritatẽ, ſpeciem, exemplationem, omne ſcientiam. Spirituiſancto bonitatem vſum, finem voluntatem. Vnum, eſt ens indiuiſum in ſe. Verum, eſt ens intelligibile. Bonum, eſt ens communicabile. Deus, eſt omnipotens, non quod poſsit actus culpabiles, vt mentiri, nec actus pœnales in ſe recipere vt timere, nec corporales vt dormire, nec inconuenientes, vt facere aliquem maiorem ſe. Eſt (inquam) Deus perfecte, verè, & propriè omnipotens, id eſt potens omnia, quæ ſunt alicuius potentiæ, & potentię complete. Potentia completa, eſt quę nõ poteſt deficere, nec ſuccũbere, nec indigere. *Potentia duplex.* Potentia incompleta, quę poteſt in peccãdo deficere, in patiendo ſuccũbere, in corporali actione indigere. Potentia diuina, eſt quę nec eſt de nihilo, nec ſub aliquo, nec eget aliquo, nec culpabilia poteſt, nec pęnalia, nec materialia. *Sapientia multipliciter dicta.* Sapientia Dei, eſt illa, qua limpidiſsimè Deus cognoſcit omnia bona, mala pręterita, pręſentia, & futura, actualia & poſsibilia: & per conſequens, eſt infinita, & [in]comprehenſibilis nobis. Sapientia Dei, dicitur ſcientia, inquãtum eſt cognitiua omnium poſsibilium. Dicitur viſio, reſpectu omnium actualiter exiſtentium. Dicitur approbatio, inquantum eſt reſpectu bonorum. Dicitur pręſcientia, inquantum eſt reſpectu futurorum. Dicitur diſpoſitio, inquantum eſt reſpectu fiendorum ab ipſo Deo. Dicitur prædeſtinatio, reſpectu præmiandorum. Dicitur reprobatio, inquantum eſt reſpectu damnandorum. Dicitur lux, inquantum eſt ratio cognoſcendi omnia. Dicitur ſpeculum, inquantum eſt ratio cognoſcendi viſa & approbata. Dicitur exemplar, inquantum eſt ratio cognoſcendi præuiſa & diſpoſita. Dicitur liber vitæ, inquantum eſt ratio cognoſcendi prædeſtinata. Sapientia Dei, eſt liber vitę, reſpectu reiũ vt redeuntium exemplar, vt exeuntium ſpeculum, vt euntium lux, reſpectu omnium. Ad exemplar ſpectat idea ſecundum actum præuidendi. Verbum ſecundum actum proponendi. Ars ſecundum actum proſequendi. Ratio ſecundum actum perficiendi. Simplex Dei notitia eſt, qua cognoſcit Deus bona & mala, quæ ſunt, fuerunt, & erunt, & poſſunt eſſe, quæ etiam nunquam erunt. Notitia viſionis, eſt qua cognoſcit Deus omnia mala, quæ ſunt, fuerunt, & erunt. Notitia approbationis, eſt qua cognoſcit tãtũm bona, quæ ſunt, fuerũt, & erunt. Voluntas Dei, dicitur ratione regulata prouidentia, qua omnia quæ in vniuerſo fiunt, irreprehenſibiliter gubernantur. Deus, eſt cauſa efficiens mundi, ratione cuius eſt in creatura vnitas, modus, & menſura. Deus, eſt cauſa exemplaris mundi, ratione cuius, eſt in creatura veritas, ſpecies, & numerus. Deus, eſt cauſa finalis mundi, ratione cuius eſt in creatura bonitas, ordo, & pondus. Liber intus ſcriptus, eſt Dei æterna ars, & ſapientia. Liber foris ſcriptus, eſt mundus ſenſibilis.

Obedientia mera, eſt, quando præceptum ex ſe ſolum obligat, non ex aliqua alia cauſa. Ordo Angelorum ſecundum Gregor. eſt multitudo cœleſtium ſpirituum qui inter ſe in aliquo munere gratiæ ſimilantur, ſicut & in naturalium donorum munere conueniunt. Hierarchia diuina, eſt ipſa Trinitas increata. Hierarchia angelica, eſt Angelorum multorum habitudo ad inuicem in ſcientia, actione, deiformitate, illuminatione, & in Deum aſcenſione. Hierarchia eccleſiaſtica, eſt rerum ſacrarum, & rationalium ordinata poteſtas, debitum in ſubditis retinens principatum. Angelus, eſt ſubſtantia incorporea, intellectualis, ſemper mobilis, arbitrio libera, Deo ſeruiens, gratia non natura immortalitatẽ ſuſpiciens, id eſt, annihilationem, quia incorruptibilitatem proprè i habet ex natura. Anima, eſt ſubſtantia ſpiritualis corpori, vt forma rectrix, & viuificatrix accõmodata, & ad æternam beatitudinem principaliter ordinata. Senſualitas, eſt potentia animę quæ ſenſificat corpus, & mouet, & appetit delectabilia corpori, & refugit nociua. Senſus, eſt illa vis animæ, qua homo cognoſcit res corporeas præſentes. Imaginatio, eſt illa vis animę, quę intuetur res corporales abſentes. Ratio, eſt illa vis animæ, qua anima inter bonum & malũ, inter verum & falſum diſcernit infra ſe. Intellectus, eſt illa vis animæ, qua anima apprehendit res immateriales, & intelligibiles. Portio animę ſuperior, eſt ipſa anima, inquantum reſpicit ſuperiora. Portio animæ inferior, eſt ipſa anima, inquantum reſpicit inferiora. *Portio animę duplex.* Senſus communis, eſt in quo omnes ſenſus particulares concurrunt. Phantaſia eſt virtus animæ ſenſitiua, quæ componit formas nouas, ſecundum ſimilitudinem formarum à particularibus ſenſibus receptarum. Aeſtimatiua, eſt illa vis animæ, qua dicimus eſſe ſagacitatem in brutis, in vulpa. Memoria, eſt illa vis, quæ conſeruat formas ſenſibiliũ ſpecierum. Motiua ſenſitiua, eſt vis, qua anima ſingula membra corporis mouet. Intellectus ſpeculatiuus, eſt ille, qui exercetur in ſpeculatione veri. Intellectus practicus eſt ille, qui exercetur in operatione boni. Vis animalis, eſt illa, qua animal corporea obiecta cognoſcit & appetit. Vis vitalis, eſt vis motiua aeris, in corpore animalis per arterias. Vnde vis naturalis, eſt illa, qua corpus animalis nutritur, & conſeruatur ſpecies. Vis generatiua, eſt illa, qua conſeruatur ſpecies. Nutritiua, eſt illa, qua conſeruatur indiuiduum. Oraculum, eſt cum in ſomnis apparet aliqua grauis perſona, vt Deus, ſacerdos, vel parens, denuncians aliquid euenturum, vel non faciendum, vel vitandum. Viſio, eſt cum id quis videt, quod euenit ſicut apparuit. Somnium, eſt figuris tectum, & ſine interpretatione intelligi non poteſt. Inſomnium eſt, quãdo id quod vigilantem fatigauerat, ſe ingerit dormienti. Phantaſma eſt, quando vix dormire cœperit quis, & vigilare ſe exiſtimat, & videtur aſpicere irruentes ſuper ſe, vel paſsim vagãtes formas, diſcrepantes & varias, lætas & turbulentas. Imago Dei in natura rationali, eſt ſimilitudo expreſſa, tamen deficiẽs in aliquo trinitatis increatæ, conſiſtens in memoria, intelligentia, & voluntate. Libertas à coactione, eſt facultas rationis, & voluntatis, conſurgens ex deliberatione præambula, & voluntate adiuncta, & dicitur liberum arbitrium. Cauſa, eſt principium productiuum. Ratio cauſalis, eſt regula dirigens ipſum efficiens in productione, quæ regula, eſt idea in Deo, in creatura forma naturalis. *Ratio multiplex.* Rationes cauſales, ſunt formæ ideales. Rationes ſeminales, ſunt formæ naturales. Ratio primordialis, eſt ratio cauſalis, tamen cum reſpectu ad Deum, vt primum principium. Veſtigium Dei, eſt creatura, repræſentãs Deum in rationibus omni creaturæ communibus, vt eſt vnitas, veritas, & bonitas. Similitudo, eſt cõformitas Dei in gra-

tuitis, vt fide, ſpe, charitate. Imago creationis conſiſtit in tribus potentijs animæ, & vnitate ſubſtantiæ, ita, ꝙ memoria repræſentat patrem, intelligentia filium, & voluntas ſpiritumſanctũ, & vnitas ſubſtãtiæ repræſentat vnitatem diuinæ eſſentiæ. Imago recreationis cõſiſtit in tribus virtutibus theologicis, & vnitate gratiæ gratum facientis, ita, quòd fides repręſentat filium, ſpes patrẽ, charitas ſpiritum ſanctũ, gratię, vnitatẽ eſſentię. Imago glorificationis conſiſtit tribus dotibus, & vnitate gloriæ, ita ꝙ aperta viſio repræſentat filiũ, ſecura tentio repræſentat patrem; perfecta dilectio ſpiritumſanctum, vnitas gloriæ repræſentat vnitatem eſſentiæ.

Malũ multiplex. Malum, eſt priuatio modi, ſpeciei, & ordinis. Nã creatura comparatur ad Deum in ratione effectus cauſæ efficientis, formalis, & finalis, & ratione primi habet ratione modi, ratione ſecundi habet rationem ſpeciei, ratione tertij habet rationem ordinis. Malum culpæ, eſt carentia debitæ honeſtatis. Malum pœnæ, eſt abſtinentia debitæ delectationis cum ſenſu ſui contrarij. Malum pugnæ eſt culpa diabolo inſtigando, & eſt pœna iuſto in repugnando. Malum ſecundum ſe & in ſe, eſt, quod nullo modo poteſt bene fieri, vt odium Dei. Malum in ſe ſiue in genere, ꝙ aliquando poteſt bene fieri, vt occidere hominem. Malum ex circunſtantia, eſt malum, quod in ſe eſt bonum, tamen propter aliquam circunſtantiam annexam fit malum.

Peccatum multiplex. Tentare, eſt probare. Peccatum originale, eſt carentia debitæ iuſtitię per inobedientiam Adæ facta, quam comitatur carentia viſionis diuinæ. Peccatum actuale, eſt carentia debitæ iuſtitiæ, acta per inobedientiam propriæ voluntatis. Peccatum veniale, eſt amor voluptatis in creatura circa Deum. Peccatum mortale, eſt inobedientia mandatorum diuinorũ. Delictum, eſt tranſgreſsio præceptorum affirmatiuorũ. Cõmiſſum, eſt tranſgreſsio pręceptorũ negatiuorum.

Pręceptũ multiplex. Præceptum affirmatiuum, eſt, quod ordinat quid debeat fieri. Præceptum negatiuum, eſt, quod ordinat quid non debeat fieri.

Ignorãtia multiplex. Ignorantia negationis, eſt ſimpliciter aliquid nõ ſcire, ſicut brutum non ſcit Deum. Ignorantia priuationis, eſt ignorare aliquid, poſtquam ſciri potuit, & tenebatur ſcire. Ignorantia diſpoſitionis, eſt non ſcire veritatem, & cum hoc tenere oppoſitam falſitatem. Ignorantia ſimplex, eſt neſcire, quæ tenetur homo ſcire, facit aliquid ſed non ſufficienter. Ignorantia craſſa ſiue lupina, eſt neſcientia eorum, quæ tenetur ſcire, & non velle aliquem laborem ſubire vt ſciat. Ignorantia affectata, eſt nolle ſcire ea, ad quę tenetur. Peccatũ cordis eſt trãſgreſsio legis diuinę per inordinationẽ intrinſeci motus mentis. Conſenſus, eſt nutus voluntatis ſpontaneus. Conſcientia, eſt naturalem iudicatorium quid faciendum, vel non faciendum ſit. Perplexitas, eſt, inuolutio inter oppoſita, ita ꝙ videtur ſemper vergere in peccatũ, quamcunq; partem eligat. Cõtentio, eſt veritatis impugnatio, cum confidentia clamoris. Mendacium, eſt falſa ſignatio vocis, cum intentione fallendi. Iurare, eſt Deum inuocare in teſtem ſuæ locutionis. Periurium, eſt mendacium, iuramento firmatum. Adulatio, eſt ſermo laudis, alicui exhibitus, intentione placendi. Maledicere, eſt alicui plagas, vel pęnas, verbo optatiuo imprecari. Detractio, eſt famę alienę denigratio. Peccatũ operis, tranſgreſsio legis diuinæ per inordinationẽ extrinſeci motus.

Superba multiplex. Superbia, eſt amor, vel appetitus propriæ excellentiæ. Inanis gloria, eſt amor laudis proprię propter excellentiam apparentem. Inobedientia, eſt voluntas fingẽs minoratione poteſtatis, nolens ſubiacere ſuperioribus in debitis. Iactantia, eſt voluntas propter apparentiã, propriã poteſtatẽ oſtendens. Hypocriſis, eſt voluntas per ſpeciem ſanctitatis, ſe ſimulans fallaciter in aperto, & viliter agens in occulto. Inuidia, eſt dolor, vel odium fœlicitatis alienæ. Odium, eſt voluntas affectans proximo malum, vt careat bono, ꝙ ipſum odientem contriſtat. Suſurratio, eſt voluntas loquendi, ſeminans diſcordias inter fratres. Ira, eſt motus, & feruor ſanguinis circa cor, ex euaporatione fellis, propter appetitum vindictæ. Fellea paſsio, eſt ſubitus animi motus, impatiens læſionis. Mania, eſt manens ira. Odium, eſt obſeruatio opportuni temporis ad vindictam. Rixa, eſt audax voluntas vindicandi, iniuriam facti procedens. Contumelia, eſt voluntas vindicans, per exprobrationem malorum. Blaſphemia, eſt voluntas ſe vindicans, per opprobrium Deo vel ſanctis illatum. Acedia, eſt tædium operandi bonum. Puſillanimitas, eſt voluntas immoderate metuens grauedinem, in aggreſſu agendorum. Deſperatio, eſt voluntas grauedinẽ reprimens, de adiutorio ad perficiendum bonum diffidens, ſiue de remuneratione diuina diffidens. Torpor, eſt voluntas grauedinis impatiens, tepida ad explendum inchoata. Auaritia, eſt amor immoderatus habendi. Prodigalitas, eſt ſuperfluitas, quæ dat non danda. Furtum, eſt Auaritia rapiens, vel retinens rem inuito Domino. Rapina, eſt auaritia, violenter occupans rem alienam. Vſura, eſt auaritia, acquirens per mutuum aliquid præter ſortem. Simonia, eſt auaritia, ſtudioſè appetens vendere, vel emere ſpiritualia, vel ſpirituali annexum. Proditio, eſt voluntas per deceptionem domeſticorum acquirendis inhians. Fallacia, eſt voluntas per verba decipiens proximum, cauſa lucrandi. Fraus, eſt voluntas profectum proximi decipiens, propter terrenum emolumentum. Gula, eſt immoderatus amor edendi. Luxuria, eſt concupiſcentia nimia experiendæ voluptatis.

Peccatum multiplex. Peccatum ignorantiæ, eſt omiſsio debitæ ſcientiæ. Peccatum ex ignorantia, eſt peccatum ꝙ committitur ignorãter, & ſi nõ fuiſſet ignorãtia, nõ fuiſſet cõmiſſum. Peccatũ ex induſtria, eſt auerſio volũtatis malignantis à ſummè clemente Deo. Peccatum ex infirmitate, eſt auerſio voluntatis malè humilitatę, vel malè in amore accenſę. Peccatum in Deũ, dr̃ impietas. Peccatum in proximũ, dicitur iniquitas. Peccatũ in ſeipſum, dr̃ impuritas. Idololatria, eſt falſa & ſuperſtitioſa proteſtatio maieſtatis diuinę in idolo. Apoſtaſia, eſt temerarius à ſtatu fidei, vel obediẽtię, vel religionis receſſus. Schiſma, eſt illicita diſſenſio eorũ, inter quos debet eſſe vnitas. Hęreſis, eſt receſſus à vera fide. Diuinatio, eſt ſuperſtitioſa inueſtigatio pręſciẽtię futurorum. Nigromãtia, eſt diuinatio facta in cadauerib. mortuorũ. Geomantia, eſt diuinatio facta in terra. Ydromãtia, eſt diuinatio facta in aqua. Aeromantia, eſt diuinatio facta in aere. Pyromantia, eſt diuinatio facta in igne. Maleficiũ, eſt mulierũ opus, vel ligatura alicuius rei, in dãnũ, vel commodum alicuius hominis. Sortilegium, eſt diuinatio per ſortes. Auguriũ, eſt diuinatio per garritus, vel geſtus auiũ. Pręſtigium, eſt per q. diabolicis illuſionibus oculi hominum perſtringuntur, ne poſsint cernere verum. Hipocriſis, eſt velle videri, qualis non eſt.

Gratia multiplex. Gratia, generaliter dicitur adiutorium diuinum, creaturæ liberaliter, & gratis impenſum, ad quemcunque actum indifferenter. Gratia gratis data, eſt adiutorium diuinitùs datum, vt quis præparet ſe ad ſuſcipiendum ſpiritusſancti donum, quo perueniat ad ſtatum meriti. Gratia gratum faciens, eſt adiutorium diuinitùs datum ad merendũ. Fides, eſt habitus, quo creduntur ea, quæ non videntur. Spes eſt virtus, qua ſpiritualia & æterna bona cum fiducia expectantur, propter confidentiam meritorũ precedẽtium, & gratiam diuinã. Charitas, eſt virtus, qua diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deũ. Amor, eſt naturalis affectio cõmunis rationalibus & irrationalibus. Dilectio, eſt affectio rationaliũ

& in

& intellectualiũ. Prudentia,eſt notitia eorũ, quę ſunt
agenda,& eorũ quæ ſunt vitanda. Memoria,eſt noti-
tia prętеritorũ,vt pręterita ſunt. Intelligẽtia pruden-
tiæ, eſt notitia præſentiũ. Prouidẽtia eſt notitia futu-
rorũ. Circunſpectio,eſt cautela contrariorum vitiorũ.
Cautio,eſt diſcretio virtutis à vitiu,ſpeciẽ virtutis prę-
ferente. Docilitas,eſt prudentia erudiendi imperitos.
Tẽperantia, eſt domatio libidinũ & omniũ malorum
motuũ, Deo hominẽ incorruptum cõſeruans. Con-
tinentia temperantię,eſt regimen cupiditatis,per con-
ſilij gubernationem. Clementia,eſt virtus,per quam
animus in odium alicuius temerè concitatus,benigni-
tate remittitur. Modeſtia,eſt virtus,qua pudor hone
ſtatis comparat puram & ſtabilem autoritatem. Ve-
recũdia, eſt obſeruatio honeſtatis in geſtu,& verbo.
Fortitudo,eſt magnarum rerum appetitio,& humiliũ
contemptio, & cum humilitate laborum perpeſſio.
Magnanimitas,eſt difficilium ſpontanea & rationabili
aggreſſio. Fiducia,eſt certa ſpes animi perducendi ad
finem rem inchoatam. Securitas,eſt habitus, ſecun-
dũ quem imminẽtes incommoditates, & rei inchoatę
affines non formidantur. Magnificentia, eſt magna-
rum rerum & excelſarum,cum animi ampla quadam
& ſplendidiſsima propoſitione cogitatio,atq; admini
ſtratio. Conſtantia,eſt ſtabilis in bono perſeuerantia.
Patientia,eſt æquanimis malorum tolerantia. Fiden
tia,eſt in magnis & honeſtis firma fiducia,& tuta col-
locatio. Perſeuerãtia,eſt finalis permanẽtia in bono.
Iuſtitia eſt virtus qua ſibi, Deo & proximo,quod ſuũ
eſt tribuitur. Seueritas, eſt virtus debito ſupplicio co
ercens iniuriam. Liberalitas, eſt virtus beneficiorum
erogatrix. Latria, eſt cultus ſoli Deo debitus, qui fit
fide,ſpe,& charitate. Dulia,eſt ſeruitus creaturæ de-
bitus. Yperdulia,eſt ſeruitus,vel cultus excellentibus
creaturis debitus. Reuerentia, eſt virtus, qua perſo-
nis grauibus,& prælatione,vel officio ſublimatis,debi-
tus cultus reuerentiæ impenditur. Pietas, eſt virtus,
qua conſanguineis,& patriæ beneuolis diligens cultus
impenditur. Gratia iuſtitiæ, eſt beneficia iugi memo
ria recordari,& poſſibiliter repẽdere. Vindicatio, eſt
virtus,qua omne iniuſtum repellitur, & debitè puni-
tur. Obſeruãtia,eſt virtus,qua ſuperiores honorificè
tratanctur. Veritas,eſt virtus,qua rebus cor & verba
concordare iubentur. Innoſcentia, eſt animi puritas
abhorrens omnem illationem iniurię Deo,ſibi, & pro
ximo. Amicitia, eſt dilectio alicuius proximi pro-
pter bonum ipſius proximi. Concordia, eſt volunta
tum,& actionum conformitas. Miſericordia,eſt cõ-
paſsio miſeriæ, & indigentiæ proximi. Diſciplina,
eſt conuerſatio honeſta, cui parum eſt non agere ma-
lum, ſed ſtudet in bonis ſuis actibus irreprehenſibilis
apparere. Obedientia, eſt obtemperatio voluntati ſu
perioris ſecundũ regulas legis diuinæ vel humanæ.
Aequitas,eſt amor æqualitatis in his, in quibus æqui-
tas eſſe debet. Contemplatio, eſt clara & libera per-
ſpicacia ad cognoſcendum diuinam ſapientiam,& pro
priam & naturalem poſſibilitatem. Oratio,eſt aſcen-
ſus mẽtis in Deum, ſiue eſt expreſsio deſiderij directi
in Deum,ad bonum adiſpicendum, vel malum remo
uendum, formata per verbum interius & exterius.
Sacramentum, eſt materiale elementum oculis ſubie-
ctum, ſimilitudine repræſẽtás,inſtitutione ſignificans
ſignificatione gratiam cõferens. Baptiſmus,eſt tinctio
corporis exterior facta, ſub forma verborum præſcri-
pta. Cõfirmatio,eſt ſignatio hominis baptizati in frõ-
te,facta ab Epiſcopo ad roborandum hominem in fi-
de. Euchariſtia,eſt vera & realis præſentia corporis,
& ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. Pœ
nitentia, eſt abſolutio hominis peccatoris pœnitentis
à ſacerdote,claue non errante, pœnã æternam in tem
poralem diuina auctoritate cõmutante. Vnctio extre
ma,eſt vnctio hominis infirmi à ſacerdote,in remiſsio
nẽ venialium peccatorũ. Ordo,eſt ſignaculũ, quo ſpi
ritualis poteſtas traditur ordinato. Matrimonium,eſt
viri mulieriſq; cõiunctio maritalis,inter legitimas per
ſonas,indiuiduã vitæ conſuetudinem ſeruans. Pręmiũ
ſubſtãtiale,cõſiſtit in viſione,fruitione, tentione vnius
ſummi boni. Præmiũ conſubſtantiale, cõſiſtit in glo-
ria corporis. Præmium accidẽtale, cõſiſtit in quodam
decore ſpeciali ſuperaddito, & dicitur aureola. Aurea
eſt ipſa beatitudo ſubſtantialis. Aureola eſt gloria in- Aureola multiplex.
corruptionis ſecundũ profectum trium virium animæ
in carne operantium,ſcilicet vis iraſcibilis,concupiſci-
bilis,& rationalis. Aureola virginũ,eſt gloria de incor
ruptione carnis, atteſtante incorruptione mẽtis. Au-
reola martyrum, eſt gloria de inuicta ſuſtinẽtia mor-
tis pro fidele veliuſtitia. Aureola prædicatorum, eſt
gloria de incorruptione doctrinæ ad alterum prolatæ
mente,verbo,& exemplo. Hęc ſunt chariſsime frater
paucula, quæ pro vſu & exercitio tibi relinquo, poſt-
quam, Deo dãte, te iterato videro, latius tibi exponam.

SVMMA S. HIERONYMI

De eſſentia, & inuiſibilitate, & immenſitate Dei: quæ S. Bonauenturæ aſcribitur.

OMnipotẽs Deus, Pater, & filius,& ſpi-
rituſſanctus,vnus eſt atque trinus,vnus
videlicet extat in natura, trinus in per-
ſonis, ſolus inuiſibilis, ſolus incircun-
ſcriptus, incorporeus, & immortalis,
vbique præſens, ſed latens, vbiq; totus,
ſed immenſus. Inuiſibilis eſt,quia in eſſentia ſua videri
non poteſt. Apoſtolo teſtante, qui ait. Quem vidit 1. Tit. 6.
nullus hominum,ſed nec videre poteſt. Et in Euãgen- Ioan. 1.
gelio. Deum nemo vidit vnquã. Incorporeus eſt, quia
nullis membrorũ lineamentis compoſitus, ſiue com-
pactus exiſtit, ſicut veritas in Euangelio dicit. Spiritus
eſt Deus, & eos qui adorant eum,in ſpiritu & veritate Ioan 4.
oportet adorare. Immenſus eſt, quia quantitas eius,vel
qualitas à nullo etiam metiri poteſt. Cui Salomon in
ſua oratione ſupplicans ait. Si cœlum & cœli cœlorum 3. Reg. 8.
te non capiunt,quanto magis & domus iſta quam ędi-
ficaui? circunſcriptus eſt, quia circunſcribi non poteſt.
Inlocalis eſt, quia de loco ad locum nequaquam tran-
ſit neque quolibet retinetur, ipſo de ſe per Iſaia. teſti- Iſa. 66.
monium perhibente. Cælum ſedes mea eſt, terra ſca-
bellum pedum meorum. Et per Hier. Nonne cœlum Hier. 23.
& terram impleo? Cuius immenſitatem Propheta in Pſal. 138.
Pſal. confitens ait. Si aſcẽdero in cœlum, tu illic es,&c.
De cuius immenſitate adhuc in libro Iob ſcriptum eſt Iob. 11.
Excelſior cœlo eſt,& quid facies? profundior inferno,
& vnde cognoſces? Longior eſt terra menſura eius,&
latior. Quia enim cœlum & terram implet,proculdu-
bio nullus locus eſt ab eius pręſentia abſens. Super om
nia quippè eſt regendo atque imperando. Subtus eſt
omnia ſubſtinendo atque portando, non pondere la-
boris, ſed infatigabili virtute. Immutabilis eſt, quia ab
eo ꝙ eſt,mutari nõ poteſt: ipſo dicẽte per Malachiam Mal. 3.
prophe. qui ait Ego Dñs, & nõ mutor. Ideò Deus im-
mutabilis dicitur, quia in natura eius ira, furor, pęnitẽtia
obliuio,recordatio, & alia his ſimilia nõ accidut. Sim-
plex.n. natura eſt,immutabilis, & imperturbata. Neque
aliud ipſe & aliud ꝙ habet, ſed ipſum eſt, ꝙ habet & ꝙ
eſt. Immortalis eſt, quia nullo modo mori põt. Apoſt.
dicẽte. Qui ſolus habet imortalitatẽ,lucẽ habitat inac- 1. Phil 6.
ceſſibilem: quẽ vidit nullus hominum, ſed nec videre
poteſt. Vbicũq; aũt ſacra ſcriptura ſparſim per diuinos Quõmem
lib. in Deo motus animi ſecũdũ humana membra de- brorũ de-
ſcribit. ſcriptio ſit in Deo.

ſcribit, id eſt, caput, capillos, oculos, palpebras, au-
rem, narem, os, labia, cor, linguam, imaginẽ, vul-
tum, vterum, manus, dexteram, ſiniſtram, digitos
ſiue digitum, alas, ſcapulas, poſteriora, pedes. Item
motus animæ. Iram, furorem, obliuionem, pœniten-
tiam, recordationem, & his ſimilia, non carnaliter
iuxta hiſtoriam à rectè intelligentibus accipiẽda ſunt:
ſicut à Iudæis & plerisque hæreticis carnaliter ſapien-
tibus, qui Deum corporeum atque localem opinan-
tur, ſed ſpiritualiter omnia de eo intelligenda & acci-
pienda ſunt. Si quis autem dicit Deum habere hu-
mana membra, ſecundum motum animæ more hu-
mano, quod caput ſecum credit, procul dubio in cor-
de idola fabricat. Igitur vt dictum eſt, figuraliter de-
bet capi, ideò caput legimus ipſam eſſentiam diuini-
tatis eius, quia omnia præcedit, & omnia ſubiecta in-
telligere debemus. Capillos verò capitis eius ſanctos
Angelos, ſeu vniuerſos electos typicè accipi oportet.
De quo ſacro libro Danielis ſcriptum eſt. Aſpiciebam
Dan.7. donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierũ ſedit. Ve-
ſtimentum eius quaſi nix candidum, & capilli capitis
eius quaſi lana munda. Hoc enim ſignat per veſtimẽ-
ta candida Dei, quod & per capillos capitis eius, ſan-
ctos videlicet Angelos, & multitudinem ſanctorum
dealbatorum. Vel certè, Ideo capilli eius lanæ mun-
dæ comparãtur, vt per hoc antiquus dierum eſſe cre-
datur. Oculos dicitur Deus habere, pro eo quia vi-
det, & nihil eum latet. In eius enim conſpectu (vt ait
Apoſt.) nulla creatura eſt inuiſibilis. Omnia enim nu-
Hebr.4. da & aperta ſunt oculis eius. Aliter verò oculi reſpe-
ctus gratiæ eius intelliguntur, vt eſt illud in Pſalmis.
Pſal.33. Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius ad preces
eorum. Item aliter. Oculi Domini pręcepta, per
quæ nobis lumen ſcientiæ ſubminiſtrat, myſticè in-
Pſal 18. telliguntur, vt eſt illud in Pſalm. Præceptum Domi-
ni lucidum illuminans oculos. Palpebræ Domini oc-
culta & incompræhenſibilia iudicia, ſiue ſpiritualis in
diuinis libris eius locutio innuit. De quibus occultis,
& incomprę henſibilibus ſacramẽtis atque iudicijs di-
Pſal.10. ctum eſt in Pſalm. Palpebrę eius interrogant filios ho-
minum, hoc eſt, probant. Aures dicitur Deus ha-
Sap.1. bere propterea, quod omnia audit, & nil eum ſub ſi-
lentio latet, de quo in libro ſapientiæ. Auris cœli au-
dit omnia, & tumultus murmurationũ non abſcon-
2.Reg.22 ditur. Nares Dei inſpiratio eius in corde fidelium, vt
eſt in libro ſecundo Regum. Aſcendit fumus de na-
ribus, id eſt, lacrymoſa compunctio pœnitentium in
ſpiratione eius. Facies Dei, cognitio diuinitatis eius ad
Pſal.79. homines. De qua cognitione in Pſal. ſcriptum per eſt.
Oſtẽde nobis faciem tuã, hoc eſt, da nobis cognitionẽ
Matth.11. tuã quia cognitio p filiũ. Nemo nouit patrẽ niſi filius,
& cui voluerit filius reuelare. Aliter vero facies Dei ſi-
gnificat inuiſibilẽ eſſentiã diuinitatis Dei filij. De qua
Exod 33. ipſe Dominus ad Moyſen per Angelũ reſpondit. Po-
ſteriora mea videbis, faciẽ autẽ meam videre nõ pote-
ris ac ſi diceret. Incarnationẽ meam videbis in nouiſ-
ſimis diebus, diuinitatẽ videre non poteris. Os Dei
filius patris, id eſt, Chriſtus Dominus, de quo Hie-
Tren.1. remias Propheta ex perſona Iudæorum effatus, ait:
quia os eius ad iracundiam prouocauimus. Aliter ve-
Iſa.25. rò os Domini, ſermo eius ſiue iuſsio accipitur. De
quo ſermone Domini Iſa. Propheta ait. Os Domi-
Pſal.32. ni locutum eſt, hoc eſt, verbum Dei filius Dei patris
Pſal.106. per quem omnia facta ſunt. De quo in Pſalmo dici-
Ioan.1. tur. Verbo Domini cœli firmati ſunt. Et alibi. Mi-
ſit verbum ſuum & ſanauit eum. Et in Euangelio ſe-
cundum Ioan. In principio erat verbum, &c. Lingua
Dei myſticè ſignificat ſpiritum ſanctum, per quem
Pſal.44. Deus pater ſecretum ſuum manifeſtauit hominibus.
Vnde dicitur in Pſalmo. Lingua mea calamus ſcribæ.

Labia Dei vtriuſq; teſtamenti conſonãtia intelligun-
tur, de quibus duobus teſtamẽtis in Prouerbijs dicitur. Prou.16.
Diuinatio in labijs eius in iudicio non errabit os eius.
Brachia Dei patris, filius, & ſpirituſſanctus intelligun- Iſa.51.
tur, ſicut eſt in Iſaia. Brachia mea populos iudicabũtur. Hier.32.
De quo Hier. ad ipſum ait. Et nũc Dñe Deus, qui edu
xiſti populum tuũ de terra Aegypti in manu forti, &
brachio extento. Ideò aũt filius dicitur brachium Dei,
quia creatura electa ab ipſo continetur. Dextera patris
vnigenitus filius accipitur, de quo in Pſalmo dicitur
ex perſona hominis aſſumpti. Dextera Domini fecit Pſal.117.
virtutem, dextera Domini exaltauit me. Aliter verò
dextera Domini ſignificat gloriam patris, & ęternam
beatitudinem. De quo dicitur in Pſalmo ex perſona
patris ad filium. Sede à dextris meis. Dicitur autem Pſal.109.
& dextera Dei omnis electa creatura in cœlo & in ter
ra. Sic per ſiniſtram eius intelligitur reproba creatura,
id eſt, dæmones & omnes impij, qui ad lęuam poſiti,
æterna ſupplicia ſuſtinebunt. Manus patris, filius Dei
accipitur, pro eo ꝙ per ipſum omnia ſunt facta, ſicut
eſt reperire in Iſa. Omnia hęc manus mea fecit, & per
eam facta ſunt omnia. Aliter verò manus Dei, po- Iſa.66.
teſtas eius intelligitur. De qua poteſtate in lib. Hier. Hier.18.
dicitur. Sicit lutum in manu figuli, ita vos in manu
mea domus Iſrael. Itẽ manus Domini flagellum acci-
pitur de cuius percuſsione in Sophonia propheta ſcri-
ptum eſt. Extendam manum meam ſuper Iudam, Soph.1.
& ſuper habitantes Hieruſalem, & diſperdam de loco
hoc, reliquias Baal. Pro qua etiam Domini percuſsio-
ne beatus Iob de ſeipſo ait: Manus Domini tetigit me. Iob.19.
Digitus Domini ſingulariter ſpirituſſanctus accipitur.
A quo ſpirituſſancto lex in duabus tabulis lapideis in
monte Synai ſcripta narratur. Ipſe enim ſcripſit, qui
ſcribenda dictauit, id eſt, ſpirituſſanctus. De quo ſpi
ritu Dominus in Euangelio. Ego in digito Dei eijcio Luc.11.
dęmonia. Quod alius etiam Euangeliſta apertè decla-
rans, ait. Si ergo in ſpiritu Dei eijcio dæmonia. Sicut Matt.12.
enim digitus cum manu vel brachio, manus verò vel
brachium cum corpore, ſunt in natura vnum: ita pater,
& filius, & ſpirituſſanctus tres quidem perſonæ ſunt,
vna verò ſubſtantia diuinitatis. Digiti Dei pluraliter
ſancti intelliguntur Prophetæ, de quo ſpirituſſanctus
libros legis ac Prophetarum ſua inſpiratione deſcribit:
De quibus dicitur in Pſalm. Videbo cœlos tuos, ope-
ra digitorum tuorum. Per cœlos enim libros legis ac Pſal.8
prophetarum. Per digitos verò ſanctos (vt dictum
eſt) propheras myſticè inſinuauit. Imago Dei patris
inuiſibilis, vnigenitus filius eius intelligitur, de quo
Apoſtolus: Imago Dei inuiſibilis. Aliter nanq e ima-
go Dei patris in filio ſuo, quem non aliundè, ſed ex Col 1.
ſemetipſo; hoc eſt, ex ſubſtantia ſua per omnia ſimi-
lem ſibi, & æqualem genuit. Aliter vero animam ho-
minis quam non ex ſe de ſua ſubſtantia, ſicut ple-
rique, hæretici opinati ſunt genuit, ſed ex nihilo crea-
uit: ſicut aliter eſt imago cuiuſlibet regis in filio eius,
quam ex ſemetipſo ſimilem ſibi genuit, id eſt, homo
hominẽ. Aliter uerò in anulo ſiue in cera imago eius
impreſſa, quæ non eſt quod ipſe: ſic filius, qui natura-
liter eſt hoc quod & pater. Cor Dei patris arcanum
eius ſapientiæ myſticè innuit, ex quo verbum, id eſt,
filium ſuum impasſibiliter genuit, ipſo dicente: Eru- Pſal.44.
ctauit cor meum verbum bonum. Alas dicitur habe-
re Deus, pro eo, quòd more auis, electos ſuos tan-
quam pullos ſub ſe fouet, & ab inſidijs diaboli & ma-
lorum hominum protegit. Vnde Propheta, Sub vm-
bra alarum tuarum protege me. Scapulas habere dici- Pſal.26.
tur, quoniam infirma membra in ſcapulis portat. Sicut
eſt in Pſal. Scapulis ſuis obumbrabit tibi. Venter Dei. Pſal.90.
ſecreta origo ſubſtantię eius accipitur. Vndè in Pſal- Pſal.109.
mo. Ex vtero ante luciferum genuitte. Aliter per

vterum Dei, incompræhenſibilia iudicia Dei, quæ
rimari nequeunt, myſteè inſinuantur. De quo occul-
Iob. 38. to iudicio eius in libro Iob ſcriptum eſt. De cuius vte-
ro egreſſa eſt glacies, & gelu de cœlo, quis genuit? Po-
ſteriora filij Dei, incarnatio eius accipitur, de qua po-
Exod. 33. ſteriori parte filius in monte Synai ad Moſen per An-
gelum loquens, ait. Poſteriora mea videbis, faciem au-
tem meam videre non poteris. Pedes Dei ſtabilimen-
tum virtutis eius, eo q vbiq; præſens, & vniuerſa ei
Iſa. 66. ſubiecta ſunt. Illo ipſo dicēte per Iſa. prophe. Cœlum
mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorū.
Aliter pedes filij Dei, incarnatio eius intelligitur, quæ
diuinitatis ſubiecta eſt, tanquam capitis pedes. Sicut
per caput diuinitas, per pedes eius exprimitur huma-
nitas: de humanitate in Exod. ſcriptum eſt. Viderunt
Exod. 24. Deum Iſrael. hoc eſt, Moyſes, & Aron, & Nadab, &
Abiud, & lxx. de ſenioribus populis. Sub pedibus eius
quaſi opus lapidis ſaphirini, & quaſi cœlum dum ſe-
renum eſt. Sicut autem per lapidem ſaphirum cœle-
ſtes, vel ſanctos Angelos, ita per cœlum ſerenum ſan-
ctam Eccleſiam electorum, ex omnibus aſſumptam
figuraliter demonſtrare voluit: ſuper quas duas crea-
turas homo aſſumptus filius Dei in perpetuū regnat.
Pſalm. 8. De in Pſalm. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Ve-
Veſtimē- ſtimentum filij Dei aliquando caro eius, quæ à diui-
ta Dei. nitate aſſumpta eſt in diuinis libris figuraliter accipi-
Iſa. 63. tur, de quo indumento carnis Iſa. ait. Quis eſt iſte, qui
venit de edon tinctis veſtibus de boſra? Rurſus ve-
ſtimentum einſdem Domini ſancta accipitur Eccle-
ſia, quæ per fidem & dilectionem ei coniuncta eſt, de
Pſal. 92. quo in pſalm. dicitur, Dominus regnauit. Et in pſalm.
Pſal. 103. alio ad ipſum Dominum. Confeſsionem & decorem
induiſti amictus lumine ſicut veſtimento. Palliū Chri
ſti, iam dicta eius Eccleſia intelligitur. De quo in libro
Gen. 49. Geneſeos ſcriptum eſt. Lauit in vino ſtolam, hoc eſt,
in paſsionis ſanguine carnem ſuam. Claciamenta Do-
mini noſtri Chriſti, myſticè ſignificant incarnationē
eius, qua ex mortalitate humani generis aſſumere di-
gnatus eſt. De qua incarnatione ſua ipſe dicit per pro-
Pſal. 107. phetā in pſalm. In Idumæam extendam calciamentū
meum, ideſt in plebe gentilium manifeſtabo incarna-
tionem meam. Greſſus filij Dei, aduentus in mundū,
Pſal. 67. & regreſſus eius ad patrem. Dei quibus ait. Viſi ſunt
greſſus tui Deus, greſſus Dei mei, regis mei, qui eſt in
ſancto. Ipſe de cœlo venit in vterum virginis. De vte-
ro verò naſcendo, poſitus eſt in præſepio, poſtquàm
omnia impleuit, de quibus à patre miſſus venerat, ap-
penſus eſt in ligno crucis, de cruce autem depoſitus,
ſecundum corpus ſepultus eſt. Chriſti anima verò ad
inferna deſcendit, tertia autem die per potentiam ſuæ
diuinitatis carnem ſuam de ſepulchro ſuſcitauit, &
poſt diem reſurrectionis ſuæ quadrageſimo die (vi-
dentibus Apoſtolis) aſcendit in gloriam eius. Hi ſunt
enim greſſus filij, qui aſcendit in cœlum, & ſedet ad
dexteram patris. Iſte eſt deſcenſus & aſcēſus eius, qui
frequanter in ſacris ſcripturis legitur. Aſcendere dici-
tur Deus, cum filius carnem ex nobis aſſumptam in
Pſal. 67. cœlum cū captiuis euenit, vt eſt reperire in Pſal. Aſcē-
dit in altum captiuam dixit captiuitatē, quia naturā
humani generis, quæ à Diabolo in mundo captiua re-
tinebatur, aſſumens ſecum in cœlum, vbi nanquā antè
fuerat tanquam captiuam deportauit. Abſcondere ab
hominibus faciem ſuam Deus legitur, cum quibuſdā
eorum exigentibus culpis cognitionem ſuam abſcon-
dit. Sicut in populo Iudæorum nunc impletum vide-
mus, qui negantes filium Dei, ſcientiam veri Dei, ita
perdiderunt, vt ſimilis forent gentibus, quæ Dominū
non nouerunt. Oſtendere faciem ſuam dicitur Deus,
cum reſpectu gratiæ ſuæ, quibus vult, ſcilicet electis
ſuis, ſeipſum in corda eorum occulta inſpiratione in-
ſinuat, & ad diligendum ſe amorem ſuum infundit.
Sedere dicitur, non corporaliter humano more, ſed
potentialiter ſuper omnem creaturam rationabiliter,
vt eſt reperire in Pſalm. Regnauit Deus ſuper gentes, Pſal. 46.
Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam. Sedere autem
dicitur ſuper Cherubin, quod interpretatur plenitudo
ſcientiæ, per quod ſignâtur ſancti Angeli, ſiue mentes
ſpiritualium virorum, in quibus inuiſibiliter Deus ſe-
det & regnat. In illis, enim ſedet qui ſcientia eius & di-
lectione pleni ſunt. Nam ſcriptum eſt. Anima iuſti ſe-
des ſapientiæ eſt. Sapientia verò Dei patris, Chriſtus Sap. 1.
eſt, qui animabus ſanctorum: Dei ſedere dicitur, De- & 2.
ſcendere Deus in mundum dicitur, quando aliquid
nouum, quod ante fecerat, in creatura humana opera-
tur. Sicut filius de patre deſcendiſſe narratur, quando
veram carnem ex Maria virgine propter redemptio-
nem noſtram ſuſcepit: & homo verus fieri dignatus
eſt, non mutando quod erat, ſed aſſumendo quod nō
erat. De cuius deſcenſione, id eſt incarnatione, in Pſal.
ſcriptum eſt. Inclinauit cœlos & deſcendit, & caligo Pſal. 17.
ſub pedibus eius. Cœlos inclinauit, quia aduentum
ſuum prænuncians, Angelos ſiue prophetas miſit, qui
eius aduentum hominibus annunciarēt. Caligo ſub pe-
dibus eius, quia impij homines ob ſuam malitiam in-
carnationem eius agnoſcere non potuerunt, nec ad-
huc poſſunt. Stare Deus dicitur, cum nos infirmos &
ſuam creaturam ad pœnitentiam & cōuerſionem pa-
tienter ſuſtinet, vt eſt reperire in Abacuc propheta.
Stetit, & menſus eſt terram, & diſſoluit gentes, id eſt, Abac. 3.
ſtetit ad ſubueniendū, & diſſoluit credētes in ſe à vin-
culis peccatorum. Tranſire dicitur Deus, cum de cor-
dibus quorundam hominum, in quibus antea per fi-
dem continebatur, poſtea ſubrepente perfidia vel quo
libet delicto, ab eis recedit, & ad alios tranſit, quemad
modum de Iudæis ad gentes, de hæreticis ad catholi-
cos, ſed & de quibuslibet irreligioſis & negligenti-
bus pro vitio ſuo recedere dicitur Deus, & ad alios trā
ſire: quod non localiter aut viſibiliter, ſed inuiſibiliter,
occulto iuſtoque iudicio, facere conſueuit. Ambulare
dicitur Deus, non de loco ad locum tranſeundo, quia
impium eſt ita credere, ſed ambulatio eius eſt in cor-
dibus ſanctorum delectatio, ſicut ſcriptum eſt. Et ha-
bitabo in eis, & ambulabo & ero illorum Deus. Vel 2. Cor. 6.
certè ambulare Dei eſt in ſanctis prædicationibus ſuis
de loco ad locum tranſire. Loqui Dei, eſt inuiſibiliter
ſine ſono vocis vel quolibet ſtrepitu, occultè in mēti-
bus ſanctorum voluntatem ſuam, atque rectum intel-
lectum inſpirare: ſiue futura ſicut in ſanctis prophetis
reuelare. Quæ locutio Dei, vt quidam volunt, tribus
modis accipitur. Primò nanque modo per ſubiectam Dei locu-
creaturam, ſicut ad Moyſen in rubo in igne apparuit, tio tripli-
vel ſicut Abraham atque Iacob, & cæteris quibus in citer ac-
Angelis apparuit. Secundò verò modo in ſomnis, ſi- cepta.
cut ad Iacob & ad Zachariā prophetam, & ad Ioſeph
ſponſum Mariæ, & alios ſanctos quibus ſecreta reue-
lare voluit. Tertiò autem modo neque per creaturā
viſibilem neque per hominem, ſed occulta tantū inſpi
ratione inuiſibiliter corda eorum tangendo, loquētes
efficit, ſicut in libris prophetarum ſcriptum eſt. Cum
ibi prophetæ ſubitò afflati ſpiritu ſancto clamabant,
dicentes. Hæc dicit Dominus. Dei videre, eſt acta bo-
na approbare, ſicut eſt reperire in Gene. vbi dicitur. Gen. 1.
Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona,
id eſt, intelligentibus bona eſſe demonſtrauit. Aliter
videre Dei eſt, mala hominum ſciendo reprobare, ſi-
cut eſt illud in Iſa. propheta. Et vidit Deus & apparuit Iſa. 59.
malum oculis eius. Item aliter, videre Dei eſt nos vi-
dentes facere, vt eſt reperire in Pſalm. Proba me Deus, Pſal. 138.
& ſcito cor me, &c. Modus iſte locutionis in libro
beati Iob ſimiliter reperitur, vbi de ſapiētia Dei patris Iob. 98.

poſt quã in figura locutus eſt de Deo patre, adiunxit.
Tunc vidit illum, & enarrauit, & inueſtigauit, & pre-
Gen. 22. parauit, i. videntes fecit atq; predicantes, & inueſti-
gantes, atq; alijs annunciantes, &c. Cognoſcere Dei
eſt cognoſcentes facere, ſicut ait ad Abrahã. Nunc co-
gnoui ꝙ timeas Deum. Neq; enim in tempore nouit,
qui ſcit omnia antequam fiant: ſed cognoſcere Dei di-
citur cognoſcentes facere, vt qui prius de ſe quales eſ-
ſent incogniti erat, per eius interrogationem & pro-
Exod. 16. bationem, quales eſſent ſibimetipſis, manifeſti fierent.
Tale eſt illud in lege Moyſes populo Iſraelitico. Ten-
tabo eos (inquit) vtrum cuſtodiant mandatum meũ,
an non. Neſcire dicitur Deus, quoſdam reprobos re-
Matth. 7. probare, ſicut eſt illud in Euangelio. Neſcio vnde ſitis.
Recedite à me omnes, qui operamini iniquitatẽ. zela-
re dicitur Deus, cum creaturam ſuam non vult perire,
ſæpe caſtigat, corripit, atque flagellat, & flagellando ad
ſe reducit. Vel zelare dicitur Deus, cum nullum pecca-
tum impunitum vult relinquere, Iuſtus enim eſt, &
ideò omnis iniuſtitia execrabilis eſt illi, quam (vt di-
ctum eſt) nullo modo impunitam patitur. Iraſci dicit
Deus non aĩę motu, vel qualibet perturbatione quod
illi omnino accidere nõ poteſt, ſe creaturę delinquẽti,
id eſt hominibus impijs & peccatoribus iuſtam dici-
tur inferre vltionem, hoc eſt, reddere illis quæ mœ-
Pſal. 6. rentur. Et hoc eſt vltio diuina, iſte furor eius dicitur.
Pœnitere dicitur Deus, nõ ꝙ more hominum pertrã-
ſactis operibus pœniterat. Qui enim omnia nouit an-
tequam fiant, pro ſuis prauis actibus pœnitere nõ po-
teſt. Sed pœnitentia Dei eſt ſtatuta mutare, & quod
prius inchoatum eſt, in aliquid mutari, id eſt ex bono
1. Reg. 15. exigentibus culpis in malũ, ſicut de Saule legitur, pœ-
nituiſſe Deum, ꝙ conſtituiſſet eum regem, vel ſicut
nunc videmus in populo Iudæorũ, qui cum eſſet po-
pulus Dei, ob impietatem ſuam factus eſt in Synago-
ga Satanæ. De malo verò in bonum accidit in populo
gentium, qui antè non populus Dei, nunc autem per
gratiam Chriſti populus Dei factus eſt. Hoc quippe
modo, occulto Dei iudicio, Iudas Dei proditor de apo
ſtolatus gradu lapſus, in inferni baratrũ demerſus eſt,
Latro verò poſt crimen rapacitatis, de cruce ad para-
diſum tranſlatus eſt: hanc quoq; mutationem de bono
ad malum, ſicut dictum eſt, de malo ad bonum, quod
occulto iuſtoq; iudicio Dei ſiue per ſeueritatem iuſti-
tiæ ſuę, ſiue per miſericordiam eius fiat, pœnitentiam
Hiere. 18. Dei dicimus. Quod expreſſius in libro Hiere. prophe-
Pſal. 109. tæ ſcriptum eſt. Non pœnitere Dei, eſt ſtatuta nullo
modo mutare, vt eſt illud in Pſalm. Iurauit Dominus,
& non pœnitebit eum, id eſt pater ad filium, tu es ſacer
dos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.
Sacerdos Dei patris dictus eſt filius Dei, non ſecundũ
diuinitatem, ſed ſecundum humanitatẽ, in qua ſe pro
nobis per paſſionem & mortem in acceptabile ſacri-
ficium Deo patri obtulit, vt ipſe eſſet ſacerdos qui &
ſacrificiũ. Obliuiſci dicitur Deus, cũ quibuſdã impijs
& peccatoribus non miſeretur. Quod vtiq; non facit
per crudelitatem, quæ in Deo non eſt, ſed per occultũ
iuſtumq; iudicium ſuum. Indurare dicitur Deus quo-
Exod. 7. rumdã corda malorum, ſicut de Pharaone rege Aegy
pti ſcriptum eſt, non ꝙ omnipotens Deus per potẽ-
tiam ſuam eorum corda indueret, quod impium eſt ita
credere, ſed exigentibus eorum culpis cũ duritia cor-
dis, quã ipſi ſibi omnia mala perpetrando nutriunt nõ
aufertur: videtur quaſi illos ipſe induret, quos iuſto iu-
dicio induratos ſinit. Dormire Dei eſt, cum vnigenitũ
filius patris in aſſumpta carne, pro nobis mori digna-
tus eſt: Cuius mors rectè dulcis ſomnus prædictus eſt,
Hier. 31. ipſo dicente per Hierem. prophetam, Ideò quaſi in
ſomno excitatus ſum, & vidi, & ſomnus meus dulcis eſt
mihi. Alter dormire dicitur Deus, cum fides eius inter
proſperitates huius mundi, & intra quorundam corda
fidelium nõ vigilat, ſed dormit. Hanc dormitionem
ipſe Ieſus ſignificauit, cum in mari inter fluctus maris
dormiuit. Vel certè dormire, eſt anxijs tardè ſubueni- Matt. 8.
re, ſicut eſt in Pſal. Exurge, quare obdormis Domine? Pſal. 43.
Vigilare Dei, eſt in defenſionem ſuorum electorum,
& vltionem inimicorũ, ſe manifeſtum demonſtrare:

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In Libellum, qui Amatorium nuncupatur.

PROLOGVS.

PRAESENS opuſculum qui lege-
rit, intentionem eſſe ſciat opifici,
quaſdã ſanctorũ auctoritates ſub
contin uatione ordinare ſtuduiſſe: Autoris in-
eorundem noĩbus ecõtra in mar- tentio.
gine intitulatis, quæ aĩum legentis
vel audientis, ad amorem ſui con-
ditoris efficacius debeant inclina-
re, ſumpta primitus materia de excellentia primæ
conditionis, homini collata conſilio totius ſanctę tri-
nitatis, & opere maieſtatis diuinæ. Deinde hominem
alloquitur ſolum, oſtendẽs ei & aſtruens, homines cę-
teros non tantum ac vniuerſa ad obſequium ipſius &
ſolamen cõdita vel creata: immo & amoris priuilegio
ſingularis, ſpeciali ei munere data. Proſequitur deinde
conſequenter, tam neceſſitatem, quam piam liberali-
tatem incarnationis Chriſti & paſſionis pro homine,
quę duo potiſsimum ingratitudinem expellunt, & cor
humanum efficacius ad amorem ſui conditoris indu-
cunt. Ex quibus quatuor premiſsis. dignitate videlicet
primæ creationis, priuilegio ſingularis amoris, digni-
tate pię redemptionis peccator meditãdo in ſe reuer-
ſus, plerunq; compungitur, & abiecto quicquid mũ-
danum ſapit, totus ad Chriſtum conuertitur, quem ſuĩ
totius non ignorat autorem & benefactorẽ, & omniũ
bonorum largitorem. Et fit, vt tanto plus per humilẽ
ſatisfactionẽ Deo fiat propinquus, quanto per inobe-
diẽtiam prius ab eo extitit alienus. Et hoc quidem fuit
principale intentum in hoc opere, vt ex recognitione
beneficiorum Dei circa homines, & amoris, alter ad
alterum quaſi cõfabulando degenerem ſe agnoſceret,
pro ingratitudine ſua, filiali potius quàm ſeruili con-
tritione compunctus, tam pium patrem tam ingratus
filius ſe excitaret filiali ter ad amandũ. Ratio ergo inten
tionis opificis, hoĩem ſui creatoris prouocare ſatagens
ad amorẽ, præſenti labori amatoriũ nomen imponit.

LIBELLVS, QVI AMATORIUM Nominatur.

AD te ſermo meus dirigitur, quiſquis pri-
mæ conditionis tue dignitatem ignorans
tuæ reformationis laborem & preciũ nõ
attendis, vt conſideratione tantę dignita-
tis, & dignationis tantæ, tam beneficum
Deum, tam benignum Dominum, mutuo intuitu di-
ſcamus pariter amare, cui pro vniuerſis ſuis beneficijs
ſemper huc uſque indeuoti fuimus & ingrati. Anſ. De
dulcedine & bonitate Dei in creatione. In primis igi-
tur te admoneo vt ſine intermiſsione recorderis, quã
dulcis, & quàm bonus ſit erga te creator tuus, quanta
bonitas eius fuit, ꝙ te cum non eſſes, creauit, & ꝙ te
non

non pecus aut creaturam inſenſibilem, ſed eam creaturam fecit, qua cum poſſes intelligere, amare, & cũ eo ſuam æternitatem, ęterna & fœlix poſsidere. Et ꝙ intantum te dilexit, vt cum multa contra ſuam volũtatem acturam ſciret, voluit te tamen facere & eſſe, & ꝙ te cum tanta manſuetudine vt pius & miſericos adhuc patitur, expectans tuam emendationẽ, quia nullo modo te cupit perdere, ſed adhuc te patitur viuere, adhuc tibi ea quæ ſunt neceſſaria ad ſuſtentationem huius vitæ, nõ deſinit miniſtrare. Et ſicut rebus ipſis experiri potes, peccatis tuis nõ potes eius bonitatẽ vincere, nec adhuc te velit ſicut promeruiſti cõfundere, vel ex toto deſtruere. Certiſsimum eſt ergo illum piũ eſſe erga te, qui tanta bona tibi largitur, nec adhuc de tuis iniquitatibus ſe quærit vindicare. Pręterea de eius

Rõnes inductiuę ad amandum Deum.

benignitate adhuc cogita. Vt autem communia replicem quot ſunt membra in corpore, tot beneficia inuenies magna, & pro minimo membro plus debes amare Deum, quàm multi amant eũ, pro cunctis beneficijs, quæ ab eo recipiunt.

Nota.

Si quis amiſiſſet oculũ, quantum amaret eum, qui ſibi illum reſtitueret? Et ſi quis meruiſſet amittere eum, quãtum amaret illũ, qui ſibi oculum conſeruaret? Nec minus amandus qui eũ ab initio dedit, & quidatum conſeruauit, cum multoties vtendo eum contra Deũ, amittere meruit. Quod dixit de oculo, de cęteris membris cogita. Si vero tantum amandus eſt, qui dedit corpus, quantum amandus eſt qui dedit animam, quæ in infinitum melior eſt corpore? Quæ ſi amiſiſſet vſum rationis, quantũ amares illum qui illum reſtituere? Quantum ergo amandus eſt, qui tibi rationem dedit? Item. Quantũ amãdus eſt ille, qui mirabiliter corpus & animam coninnxit, & hanc coniunctionem tibi ſeruauit, cum peccando mortem multoties meruiſſes? Aug. Cogita igitur, & recogita, tantam erga tui creatoris benignitatem, & erige te ſicut rectum eſt. Et omnes ſenſus tuos ad eius inaſſabilem dilectionem. Nihil enim iuſtius, nihil ſalubrius, nihil vtilius & dulcius, quã ꝙ ex toto homo illum diligat, quem ſui totius nouerit non ſolũ auctorem, ſed & conſeruatorem.

Natura inuitat ad amandum Deum.

Si vero naturaliter amat filius patrem, à quo habet corpus quantò magis. Deũ amabit, qui corpus eius & anima ex nihilo fecit? Aug. Et ſi amandus eſt genitor, tamẽ pręponendus eſt creator. Vt quid non amaret opus artificem, cum haberet vnde id poſſet? Bernar. De diligendo Deo. Et cur non quantum omnino poſſet, cum nihil omnino niſi eius munere poſſet. Bern. in ſer. Valde igitur mihi amãdus eſt, per quẽ ſum, viuo, & ſapio. Parum ne videtur tibi

Dignitas proprię creationis.

hoc? Cogita qualem te fecit. Nempe ſecundum corpus egregiam creaturam. Secundum animam magis imaginem creatoris inſignem, rationis praticipẽ, beatitudinis æternæ capacem. Porrò cohærere ſibi fecit artificio incomprehenſibili, ſapientia inueſtigabili. Nec tamen ante promeruit, qui antè non fuit. Nec ſpes retributionis fuit, quoniam bonorum noſtrorum non eget. Diſce igitur in referendo gratiam, non eſſe tardus aut ſegnis. Diſce ad ſingula dona gratias agere.

Quãta ſit dignitas conditionis humanę.

Diligenter conſidera quæ tibi apponuntur, nulla Dei dona gratiarum actione fruſtrentur Aug. Tanta nanque dignitas conditionis humanæ eſſe cognoſcitur, vt non ſolo iubentis ſermone, vt alia ſex dierũ opera, ſed conſilio ſanctæ Trinitatis, & opere maieſtatis diuinæ creatus ſit homo: vt ex primæ conditionis honore intelligeret, quantum ſuo cõditori deberet, dum tantum in conditione mox dignitatis priuilegiũ præſtitit ei conditor, vt tantò ardentius amaret conditorẽ, quantò mirabilius ſe ab eo conditum eſſe intellegeret.

Dignitas hęc debet inducere ad amarẽ.

Faciamus (inquit) hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Nec hoc ſolum ꝙ ſanctæ Trinitatis conſilio, ſic ab excellentia conditoris conditus eſt, ſed etiam ꝙ ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ipſe creator omnium, eum creauit, ꝙ nulli alij ex creaturis donauit. Quæ imago diligentius eſt exterioris hominis nobilitate conſiderãda.

Quę ſit imago vnitatis in anima, quoad corpus exterius.

Primò ſiquidẽ vt ſicuti Deus vnus ſemper vbiq; totus eſt omnia viuificans, mouens, & gubernans, quia in eo viuimus, mouemur, & ſumus: Sic anima in ſuo corpore vbiq; tota viget, viuificans illud, mouens & gubernans. Neq; enim in maioribus ſui corporis membris maior, & in minoribus minor, ſed in minimis tota eſt, & in maximis tota. Et hæc eſt imago vnitatis omnipotentis Dei, quã anima habet in ſe, quæ etiam ſanctæ Trinitatis quandam habet ſimilitudinẽ.

De ſimilitudine trinitatis anima, quę ad imaginẽ Dei eſt incondita.

Primò in eo, quia ſicut Deus eſt, viuit, & ſapit, ita anima ſecundum ſuum modum eſt, viuit & ſapit. Eſt quoque in anima ſimilitudo trinitatis, in eo ꝙ ad imaginem ſui conditoris perfectæ, ſcilicet & ſummę Trinitatis, quę eſt in patre & filio & ſpiritu ſancto, condita eſt. Et licet vnius naturæ ſit illa, tres tamen dignitates habet, id eſt intellectũ, voluntatem, & memoriam: ſine quibus anima perfecta eſſe non poteſt, quod idẽ, licet alijs verbis, diſignatur, cũ dicitur. Diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo, ex tota aĩa tua, ex tota mente tua. i. ex toto intellectu tuo, & tota volũtate tua, & ex tota memoria tua.

Mat. 22.

Imago eſt in ſubſtantia, ſimilitudo in moribus. Nam ſicut ex patre generatur filius, & ex patre filioq; procedit ſpũs ſanctus, ita per intellectũ generatur voluntas, & his item ambobus procedit memoria, ſicut facile à ſapiẽte quolibet intelligi poteſt. Nec. n. anima perfecta eſſe poteſt ſine his tribus, nec horum trium vnum aliquod quantum ad ſuam beatitudinem pertinet, ſine alijs duobus integrũ conſtat

Que ſint excellẽtiores dignitates aię. De trinitate in anima.

& ſicut Deus pater, Deus filius, Deus ſpiritusſanctus eſt, non tamen tres dij ſint ſed vnus, habens tres perſonas, & anima intellectus, anima voluntas, anima memoria eſt, nec tres tamen animæ in vno corpore, ſed vna anima tres habens dignitates, atq; in his tribus imaginem gerit eius mirabilem, in ſua natura noſter interior homo.

Quod excellentioribus animę dignitatibus iubemur Deum diligere.

Ex his quaſi excellentioribus animæ dignitatibus iubemur diligere Deu, vt quantum intelligitur, ſemper in memoria habeatur. Nec ſolus ſufficit intellectus, niſi fiat voluntas in amore eius. Immò nec hæc, duo ſufficiunt, niſi memoria addatur, qua ſemper in mente intelligentis & diligentis maneat Deus, ſicut nullum poſsit eſſe momentum, quo pręſentem eum nõ habeat memoria. Et hęc habe de imagine.

De ſimilitudine, q̃ in morib. conſtat.

Nunc vero de ſimilitudine aliqua intellige, quæ in moribus credenda eſt. Vt ſicut Deus, qui hominem ad ſimilitudinem ſuam creauit, charitas eſt, bonus & iuſtus, patiens & mitis, mundus & miſericors, & cætera inſignia virtutum ſuarũ, quę de eo leguntur: ita homo creatus eſt, vt haberet charitatem, vt bonus eſſet & iuſtus, patiens ac mitis, mundus & miſericos foret. Quas virtutes quãtò plus quiſque in ſe ſeipſo habet, tanto propior eſt Deo, maiorem ſui conditoris ſimilitudinẽ gerit. Si vero (quod abſit) aliquis per deuia vitiorum & diuortia criminũ, ab hac nobiliſsima ſui conditoris ſimilitudine degener oberrat, tunc fiet de eo quod ſcriptum eſt. Homo cum in honore eſſet, non intellexit &c.

Pſal: 48.

De honore hoi collato.

Quis maior honor potuit homini eſſe, quàm ꝙ ad ſimilitudinem ſui factoris conderetur, & iiſdem virtutum veſtimentis ornaretur, quibus & conditor? Quod quidem nulli alij ex creaturis, niſi ſoli homini conceſsit. Quãdo homo non vtatur, vel fruatur Dei bonitate & miſericordia, ita vt nullum eſſet momẽtum, quo non ſit, de quo legitur. Dominus regnauit, decorẽ indutus eſt, &c.

Pſal. 92.

id eſt, omnium ſplẽdore virtutum, & totius bonitatis decore ornatus? Vel quod maius homini poteſt eſſe dedecus, vel infœlicior miſeria, quàm vt hac ſimilitudinis gloria ſui conditoris amiſſa, ad informẽ

& irratio-

& irrationalem brutorum animalium delabatur ſimilitudinem? Qua propter ò homo dligentius attende primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam ſanctæ Trinitatis imaginem in teipſos cognoſce, honoremq; ſimilitudinis diuinæ, ad quā creatus es nobilitate morum, exercitio virtutum, & dignitate meritorum, habere contende: quādo apparuerit qualis ſit, tunc ſimilis ei appareas, qui te miſabiliter iam ad ſimilitudinē ſuam in primo Adam condidit, & etiam mirabilius (vt in fra patebit) in ſecuudo reformauit. In prima nanque conditione gloria præuentus eſt & honore, in ſecunda pietate proſecutus & amore, vt ingratitudinem tuam erubeſceres, & ad conditorem tuum amorem tuum totum conuerteres, qui tanto artificio vtebatur, vt nullum alium præter ipſum amares. In primo opere conditionis tuę de limo terrę plaſmauit hominem Deus, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Ecce qualis artifex, qualis vnitor rerum; ad cuius nutum ſic conglutinantur ſibi, limus terræ & ſpiritus vitæ. Limus quidem iam ante creatus erat, quando, in principio Deus creauit cœlum & terram. At ſpiritus ſanè non communem, ſed propriam habet conditionem, nec in maſſa creatus, ſed ſingulari quadam excellentia inſpiratus, Quem cum in hominem inſpiraſſet, dedit ei ſenſum & intellectum, vt per ſenſum lutum ſibi aſſociatum viuificaret, & per intellectum regeret Aug. de ſpiritu & anima. Et vt per intellectū intus ingrederetur, & contēplaretur Dei ſapientiā, & per ſenſum foris egrederetur, & contēplaretur opera ſapiētiæ. Intellectum intus illuſtrauit, ſenſum foras decorauit, vt in vtroque refectionem inueniret. Intus ad lœlicitatem, foris ad iucunditatem. Sed quia bono exteriora diu ſtare non poſſunt, iuſſus eſt homo ab exterioribus ad interiora redire, ab inferioribus ad ſuperna aſcendere. Ber. in ſer. Tantæ ſiquidem dignitatis eſt humana conditio, vt nullum bonum præter ſummum ei ſufficere poſsit. Agnoſce igitur ò homo dignitatē tuam, agnoſce gloriam conditionis tuæ. Eſt & tibi demundo corpus, ſed tibi ſublimius eſt aliquid, nec omnino comparandum cæteris creaturis. Compacta & confœderata ſunt in te caro & anima, illa plaſmata, hęc inſpirata. Quis non videat, quantum corpori præſtat anima? Nunquid non truncus eſſet inſenſibilis, caro inanimata? Aug. Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementū, ab anima claritas, viſus, & ſonus vocis. Denique ſenſus omnis ab anima eſt, & per ſenſus progreditur, ad corpus mouendum & viuificandum. Cuius doplex eſt vita, alia qua viuit in carne, alia qua viuit in Deo. Duo ſiquidem ſunt ſenſus in homine, vnus interior, & alter exterior, & vterq; bonum ſuum habet in quo reficiatur. Senſus interior reficitur in cōtemplatione diuinitatis, ſenſus exterior in contemplatione humanitatis. Propterea enim Deus homo factus eſt, vt totum hominem in ſe beatificaret, & tota conuerſatio hominis eſſet ad ipſum, & tota delectatione eſſet in illo, cum à ſenſu carnis videretur per carnem, & à ſenſu mentis per diuinitatis contemplationem. Hoc erat totum bonum hominis, vt ſiue ingrederetur ſiue egrederetur, paſcua in factore ſuo inueniret. Paſcua foris in carne ſaluatoris paſcua intus in diuinitate creatoris. Sed heu hoc magnū bonum ſecutū eſt: magnum, quoniam perdito bono quod intus erat egreſſa eſt anima ad bona aliena, quæ foris erant: & pactū fecit cum delectationibus ſęculi, requieſcens ſuper illas, non attendens abſentiam boni ſui interioris, eo ꝙ conſolationes ſuas cerneret in bonis alienis. Nā cum exterior ſenſus carnalis bono ſuo vtitur, interior ſenſus mentis quaſi obdormit. Non enim cognoſcit bona interioris ſenſus, qui iucunditate exteriorū bonorum capitur. Nam qui carne viuit, in carne ſentit, & dolores carnis fugit, inquantum poteſt: vulnera autem animæ prorſus ignorat, nec medicinam quærit in eis. Cum autem mortuus fuerit ſenſus animæ, quo viuit in carne, tunc viuificare incipiet ſenſus ille, quo ſentiet ſemetipſum. Et tunc ſciet dolores ſuos, & ſentire incipiet vulnera ſua, tanto grauius quāto propius. Sic enim ad intellectum reuocata à corruptione carnalium affectionum ſe ſtudet mundare, & ad naturā propriam qua Deum ſuum, qui eam poſſedit, fecit, & creauit, agnoſceret ſeipſam incitare, intelligens, ꝙ vita ipſius dilectio eſt. Vnde ſcire potes homo & intelligere, ꝙ vita animę tuę dilectio eſt, & ꝙ ſine dilectione eſſe non poteſt, eo ꝙ vita ipſius eſt. Grego. Cum anima ad ſolum Deum appetendum, ſit creata, iure ei nihil ſufficit, quod Deus non ſit, Reſtat igitur, vt verū amorem tuum in melius mutare ſtudeas, eo ꝙ in tēporalibus & mundanis verus, & permanens amor nō eſt: quibus animæ palatus infatuatur, ne ſentiat amorē per deſiderium, nec ſuauitatem per dulcedinē conditoris ſui. Non enim dubito, quin multis iam experimentis didiciſti, fallacem eſſe, & fugacem amorē huius ſęculi, quem ſemper vel cū perit id quod tibi elegeris perdere, aut cum aliud quod magis placet ſuperuenerit, cogeris mutare. Sic deſiderijs intus fluctuas, dum nec ſine amore eſſe potes, nec verum amorem inuenis. Idcirco quaſi in exilio erras, quia dum traheris per concupiſcentias temporalium, amorem non inuenis æternorum. O ſi teipſum ſuſpiceres, ò ſi animā tuam videres, quę ſpecie ſua omniū viſibilium decorem & pulchritudinem vincit, agnoſceres certè, quāta repręhenſione dignus fueris, cum aliquid extra te amore tuo dignū exiſtimabas. Ideò tibi iniuriam facis, qui vel inhoneſta, vel certè ea, quæ amore tuo digna non ſunt, in ſocietatem dilectionis admittis. Nūc verò quia faciem tuam, & ſpeciem vultus tui, quæ in anima eſt, qualis ſit contemplari non potes, facilius in ea quæ foris admiranda videntur, affectum dilectionis extendis. Præſertim quia amor nunquā ſolitarius eſſe patitur, quia & in hoc ipſo iam quodāmodo amor eſſe deſinit, ſi in alterū participatis conſortem, vim dilectionis non diffundit. Scire tamen debes, ꝙ idcirco vis dilectionis non extinguitur, ſi à rebus abiectis & vilibus appetitus eius cohibeatur. Immò ille magis ſibi iniuriam facit, qui vel inhoneſta, vel certe ea quæ amore ſuo digna non ſunt, in ſocietatem dilectionis admittit. Primum igitur neceſſe eſt, vt teipſum conſideres, & cum cognoueris dignitatem tuam, quā propoſui ſuperius, immò & illam quæ patet inferius, ne iniuriam facias amori tuo, abiectiora te non ames. Nā & ea quę per ſe conſiderata pulchra ſunt, pulchrioribus comparata, vileſcunt. Non vis habere amorem ſolitarium, nec enim potes, noli tamen habere proſtitutum. Quæras ergo vnicum, quæras & vnicè dilectum. Scis anim quia amor ignis eſt, & ignis quidem fomētum quærit. Sed caue, ne inijcias quod fumum potius, aut fœtorem miniſtrat. Ea vis amoris eſt, vt talem te eſſe neceſſe ſit, quale eſt illud quod amas, & cui per affectum contingeris, in ipſius ſimilitudinē, ipſa quodāmodo dilectionis ſocietate transformeris. Similitudo nanq; cauſa eſt amoris. Tuæ igitur pulchritudinem animæ attende, & intelligens, qualem debeas pulchritudinem diligere. Sponſum habet, ſed neſcit, pulcherrimus eſt omnium, ſed faciem eius nondum vidit. Ille eam vidit, quia niſi eam vidiſſet, nō eam diligeret. Sed vidit, quia eam creauit, quæ ipſius amore digna foret. Noluit adhuc ſeipſum ei pręſentate, ſed munera miſit, arrā dedit, pignus amoris ſignū dilectionis. Si cognoſcere illum poſſet, ſpeciem eius videret, non amplius de ſua pulchritudine dubitaret. Sciret enim ꝙ tam pulcher, tam formoſus, tam elegans, tam vnicus in ſuo af-

fectu

Quod mirabilior ē hois reformatio, ꝗ reformatio.

Gen. 1.

Quare dederit deus homini ſēſum & intellectū.

Quid anima conferat corpori.

De duplici vita aię.

Cur Deus homo factus ſit.

Ioan. 10.

Quod iucunditate exteriori, interior obdormit bono.

Quod vita animę ſit dilectio

Quod iniuriam ſibi facit qui in honeſta diligit.

Quod amans, in ſimilitudinem amati transformatur.

ſectu captus non eſſet, niſi eum ſingularis decor, & vltra cæteros admirãdus traheret. Nunc uidere illum nõ poteſt, quia abſens eſt, & ideò nõ timet, neq; erubeſcit illi iniuriam facere, quia ſingularem eius amorem cõtemnit. Si verò adhuc ſcire non poteſt qualis ille ſit, qui eam diligit, conſideret ſaltem arram, quam dedit.

Quòd argumẽtum amoris ſit exhibitio muneris.

Fortaſſis in ipſo munere eius quod penes eam eſt, poterit agnoſcere quo affectu eũ diligere, quo ſtudio & diligentia, ſe illi debeat cõſeruare. Inſignis eſt arra eius, nobile donũ eius, quia nec magnũ decuit, vt parua daret, nec pro paruo ſapiẽs magna dediſſet. Magnum ergo eſt quod illi dedit, ſed maius eſt quod in ipſa diligit. Reſpice vniuerſum mũdum iſtum, & conſidera ſi aliquid in eo ſit, quod tibi ob cauſam amoris illius non ſeruiat. Omnia propter ea facta ſunt, vt ſeruiãt homini. Omnis natura ad hunc finem curſum ſuum dirigit, ut obſequijs tuis famuletur, & vtilitati deſeruiat, tuiſq; oblectamentis pariter & neceſſitatibus, ſecundum affluentiã indeficiẽtem occurrat. Hoc cœlum, hoc terra, hoc aer, hoc maria, cum eis quæ in eis ſunt vniuerſis, explere non ceſſant. Hoc circuitus temporum, annuis innouationibus, & rediuiuis partubus, antiqua innouans, dilapſa reformans, cõſumpta reſtaurans, paſtu perpetuo ſubminiſtrat. Quis ergo putas hoc inſtituit, quis hæc naturæ præcepit, vt ſic vno conſenſu tibi ſeruiat? Beneficium accipis, & autorem eius non cognoſcis. Donum in manifeſto eſt, largitor occultus. Et tamen ipſa te ratio dubitare non ſinit, hoc tuum non eſſe debitũ, ſed beneficium alienum. Multum igitur tibi contulit, qui hoc totum & tantum tibi dedit. Multo ergo diligẽdus eſt, qui tantum dare potuit: & qui tantum dare voluit, multum dilexit. Tantum ergo diligens, & tantum diligendus, dono ſuo demõſtrat, vt quàm ſtultum eſt amorem, tam potenti non vltrò concupiſcere, tam impium ſit atq; peruerſum, tã diligentem nõ amare. Vide ergo quid agis, cũ in hoc mundo amari, & amare concupiſcis. Totus mundus tibi ſubiectus eſt, & tu (non dico totum mundum, ſed neſcio quã aliã mundi portiũculam, quæ nec ſpecie pulchra, nec vtilitate neceſſaria, nec quantitate magna, nec bonitate optima antecedat) in ſocietatem tui amoris admittere nõ aſpernaris. Certè ſi hęc diligis, vt ſubiecta dilige, vt famulantia dilige, vt munera amici, vt beneficia Domini. Sic tã vt ſemper memineris, quid illi debeas, nec iſta pro illo, nec iſta cũ illo, ſed iſta propter illũ, & per iſta illũ, & ſupra iſta illũ diligas. Augu. de ciuitate Dei, Quia amor quo aliquis amat Deũ ꝓpter tẽporalia, cõtumelioſus eſt Deo.

Amare Deum pp tẽporalia contumelia eſt ei.

Temporalia, qui ſic amãt, pręferunt ei. Propter quod, enim vnumquodque amatur, illud magis amatur. Vnde boni ad hoc vtuntur mundo, ut fruantur Deo. Mali autem econtrà, ut fruantur mundo, vti uolunt Deo. Vtrũq; eſt, quod in vſum venerit, referre ad obtinẽdũ illud, quo fruendum eſt; aliàs abuti eſt. Hugo. Non ergo munera dantis, plus quàm amantis affectum diligas. Maiorem charitatis eius iniuriam facis, ſi dona illius accipis, & tamẽ viciſſitudinẽ dilectionis nõ rependis. Tant dona illius ſi potes reſpue, uel ſi dona reſpuere non potes, viciſſitudinem amoris repẽde. Dilige illum dilige te propter illum, dilige dona illius propter illum, dilige illum vt fruaris illo, dilige te vt diligaris ab illo. Auguſt. Ex hoc enim diligis te, quòd diligis Deum ex toto te. Dilige in donis illius, quòd data ſunt ab illo. Illum tibi, & te illi dilige: dona illius ab illo tibi propter te. Bernardus. Anima temporalia amans quaſi inquinata, indigna eſt Dei amore. Auguſt. in ſoliloquijs,

Deus dedignatur amorẽ pp aliud habitũ quã ſe.

Si alicuius pulchrę fœminę flagrares amore, iure ſe tibi non daret, ſi aliud quicquam præter ſe à te amari comperiſſet. Sic qui in bonis temporalibus amorem ſuũ ponit Dei amore indignus eſt. Anſel. Amor illius nullam vitiorum patitur fœditatẽ, nullam conſentit ſecũ eſſe carnalium deſideriorum uoluptatem. Dicis mihi fortè, (Hugo) Hic conſtruitur vnuſquiſq; de priuilegio ſingularis amoris ſibi à Deo collato, & quod ab eo ſingulariter diligatur. Cum ſuperius dixeris, non ſolum unicum, ſed unicè electum eſſe debere amorẽ, id eſt, nõ ſolum dilecto, & ſolum diligẽdo conſtitutũ, eo quòd perfectè laudabilis amor nõ ſit, ſi vel alter cũ ſolo diligitur, vel qui ſummè diligendus non eſt, ſolus amatur. Ecce ego vnicè dilectum & vnicè electum diligo: ſed hanc huius dilectionis meæ iniuriam patior, quod ſolus diligens, ſolus nõ amor. Nam hanc dilectionis eius arram, quam mihi obijcis, quot ſunt vel certè quales ſunt, cum quibus hoc mihi cõmunis eſt, tu ipſe agnoſcis. Quomodo igitur de priuilegio ſingulari potero gloriari, qui hoc quod tam magnum aſſeris, non dicam cũ beſtialibus, ſed & cũ ipſis beſtijs commune accepi? Quid mihi lux ſolis amplius cõfert, quàm reptilibus & vermibus terræ? Omnia ſimiliter viuũt, omnia ſpirant, idem paſtus, idem potus omnium. Non ita ſatis congruè diligendum ſingulariter probas, ſi non & ipſum quoq; vel in aliquo ſingulariter dilexiſſe demõſtras.

Reſpon. Triplicia accepimus à Deo dona.

Ad quod reſpõdeo. Tria quædam ſunt, in quibus id quod te mouet inuenis. Quæ ſunt bona communia, ſpecialia, ſingularia. Diſcerne quę dona à Deo tuo accepiſti, Alia cõmuniter, alia ſpecialiter, alia ſingulariter data ſunt. Communiter data ſunt, quæ omnibus propter te tecum ſeruiunt. Specialiter verò data ſunt, quæ multis, non tamen omnibus propter te tecũ conceſſa ſunt. Singulariter data ſunt, quæ tibi ſoli ſunt data. Nunquid ideò minus te diligit, quia quędam dona ſua tecũ ſimul cum omnibus conceſſit? Nunquid fœliciorem te feciſſet, ſi tibi ſoli mũdum dediſſet?

Quòd oĩa hoĩ unico data ſunt, quę ad vſum oĩum donata ſunt.

Aſtrueris homo, quod omnia propter te ſingulariter facta ſunt, & ſingulariter tibi data ſunt. Ecce nõ ſint creati homines ſuper terram, non ſint beſtię, ſolus mundi diuitias poſſides. Vbi igitur illa grata, & vtilis ſocietas humanæ cõuerſationis? vbi ſolatia? vbi oblectamenta quibus iam frueris? Vide igitur quia & in hoc tibi multum cõtulit, quod hæc ad ſolamentum tecum creauit. Si mundus iſte & hæc omnia tibi ſeruiũt, quomodo etiam omnia ad obſequium tuum facta non ſunt? nunquid pater familiàs ſolus panem ſuum comedit? nunquid ſolus poculum ſuum bibit? nunquid ſolus veſtimentis ſuis induitur? nunquid ſolus calefit igne ſuo? nunquid ſolus habitat in domo ſua? Totum tamen non immeritò eius dicitur, quicquid habent hi, qui ei vel per dilectionem vel per ſubiectionẽ famulãtur. Siue igitur illa quæ tibi ſeruiunt, ſiue illa quæ tibi ſeruiẽtibus neceſſaria ſunt oĩa tibi data ſunt, omnia tibi obſequia impẽdunt.

Interrogatio.

Dicis adhuc fortè. Tuæ rationes hoc perſuaſerunt, vt illa quoq; ſingulariter mihi donata crederẽ, quæ in vſum ſeruientiũ mihi cõmuniter donata uiderẽ, hinc doceor omnia quibus vita irrationaliũ fouetur, meę potius dilectioni eſſe aſſignãda, propterea quòd illa quoq; quæ in his aluntur, in vſum meum ſunt deputata. Priuilegium tamen ſingularis amoris, exinde non aſtruitur, quia hoc non ſolum mihi, ſed cunctis ſimiliter hominibus, & multis verò amplius ſubiecta eſſe noſcuntur.

Specialia amor ad homines.

Eſt nanq; ſpecialis quidam amor ad homines, in quo quidem ipſi homines alijs creaturis, non autem ad inuicem amplius gloriare habent. Nam quod in aſſertione ſingularis amoris dicis, etiam mihi inter cætera donatam eſſe ſocietatem hominum, cum tam mea illis quam illorum mihi donata ſint, nihil in hoc ſingulare reperire poſſum. In qua ſocietate non ſolum me lædit amiſſa gloria ſingularitatis, ſed vilitas participationis.

Reſpõſio.

Quot enim increduli ſunt, quot ſceleſti, quot impuri ſunt, qui in ſocietate ſimiliter gloriari poſſunt? Sed te turbare non debet, quod in vſu rerum temporalium, eadem bonis & malis conditio conceſſa eſt, nec idcirco ea

Mali homines nõ propter ſe ſed propter bonos uiuũt.

co ea ſimiliter à Deo amari exiſtimes, quia his omnibus ſecum ſimiliter communicare vides. Nam ſicut beſtiæ nõ propter ſe, ſed propter homines creatę ſunt: ita mali homines non propter ſe, ſed propter bonos viuũt. Et ſicut vita eorum vtilitati bonorum deſeruit, ſic omne quo vita eorum alitur, dubium non eſt, quin ad ditionem bonorum referenda ſit. Idcircò autẽ mali inter bonos viuere permittuntur, vt ſocietas illorum bonorum vitã exerceat, quos & fœlicitate ſua admoneni potiora his, & quæ mali cõmunicare nõ poſſunt, bona quærere, & iniquitate ſua cogunt arctius virtutẽ amare. Poſtremò, vt dum illos diuina gratia deſtitutos vident, per quælibet abrupta vitiorum ruere, diſcant quantas pro ſua ſalute debeant creatori gratias referre. Ratio ſiquidem diuinæ diſpẽſationis ad noſtræ ſalutis augmentum, & glorificationis documentum hoc exigebat, vt ſicut in vita beſtiarum dicimus ſummam fœlicitatem non eſſe his vti, ita quoque in uita malorum hominum diſcamus, non eſſe ſummam fœlicitatem his dominari. Similiter ergo bonis & malis iſta cõcedi debuerunt, & aliter boni potiora ſibi ſeruari non crederent, niſi iſta tam bonis quàm malis communia eſſe viderẽt. Nihil igitur ò homo amplius de ſocietate aut fœlicitate malorum conqueraris, immò multum tibi placeat, & ad amandum creatorem tuum arctius hoc te excitet, eo quod ſunt flagella patris miſericordiarũ, erudientis filium ſuũ ex amore paterno.

Quare malis quàm bonis pręſentia bona concedi deberęt

Cur mali uiuunt.

Aug. Omnis nãq; malus, aut ideò uiuit vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per illum boni exerceantur. Hugo. Nec idcircò in priuilegium ſingularis amoris tecum aſcribendos putes, quia in vſu eos & dominio rerum tranſeuntium ſocios habueris, quia etiam in hoc (ſicut iam dixi) ſaluti tuæ proficiunt, quod illis tecum non tantum vti, ſed & dominari poſſunt. Quid autem de ſocietate bonorum dicam? Dixi autem ſocietatem hominum dono tibi creatoris eſſe conceſſam, vt inde ſolamen vitæ accipias, ne quadam ſolitaria & inerti vita deſtitutus, cõtabeſcas. Sicut igitur vita malorũ tibi eſt exercitium, ſic ſolamẽ eſt vita bonorum, qui certè tales ſunt, quos nec fœlicitatis tuæ participes, nec amoris tui debes aſpernari conſortes. Nã ſi verè bonos diligis, quicquid illis beneficij impenditur, inde charitas quæ in te eſt, non quaſi de alieno, ſed quaſi de proprio gloriatur. Licet igitur beatum eſſet, iſto amore vel ſolum perfrui, multo beatius in ipſo cum multorum bonorum congratulatione delectari, qui cum in eos, qui etiam comparticipant affectus dilectionis, expanditur charitatis gaudiũ, & ſuauitas ampliatur.

Charitas de alieno, tanquam de proprio gloriatur.

Spiritualis amor participatione ampliatur.

Spiritualis nanque amor tunc melius cuique fit ſingularis, quando omnibus eſt cõmunis, nec participatione plurium minuitur, cuius fructus vnus, & idem totus in ſingulis reperitur, ac per hoc etiam ſingulariter diligite, quia nil diligit ſine te. Sic igitur ſingularis adeſt quaſi omnibus, quia nec alium nec maiorem dilectionis affectum ſingulis impenderet, ſi abſque cunctorum participatione ſingulos amaret. Nihil ergo de priuilegio ſingularis amoris tui ſocietas bonorum pręſcibit, quia amator tuus in omnibus diligit te, quia nihil diligit ſine te. Non autem timeas animum illius, in amore plurium quaſi per affectum diſtrahi, & idcircò minorem eſſe ad ſingulos, quod partitus quodammodo & diuiſus videatur in cunctos. Ergo omnes vnũ vnicè diligant, vt omnes ab vno vnicè diligantur. Quia nec alius præter vnũ, vnicè ab oĩbus diligẽdus eſt, nec alius pręter vnũ, unicè oẽs diligere poteſt. Oẽs autẽ in vno ſe quaſi vnũ diligãt, vt vnius dilectione vnũ fiant. Iſte amor vnicus eſt non tamen priuatus, ſolus non tamẽ ſolitarius, participatus, nec diuiſus, communis & ſingularis, cunctorum ſingulus, & ſingulorum totus, nec participatione decreſcens, nec vſu deficiens, nec tempore veteraſcens antiquus & nouus, affectu deſiderabilis, experientia dulcis, fructu æternus iucunditate plenus, reficiens & ſacians, nec vnquam faſtidium generans.

Deus affectu non diſtrahitur.

Vt autem tibi plenius ſatisfaciam, demonſtrabo qualiter iſte ſponſus & amator caſtitatis, ſingulis quos diligit, quaſi omnibus affectu & effectu ſit. In hoc quoq; prouidit tibi Deus, optimus amator tuus, ne nihil eſſent, in quo ſingulariter de ipſo gloriari nõ poſſis, ſed ſicut communia & ſpecialia dedit, ſic & ſingularia tribuit. Communia quidem ſunt ea, quæ in vſum vniuerſorũ veniunt, ſicut eſt lux ſolis, ſpiramen aeris. Specialia vero vt ea quæ non omnibus, ſed quaſi cuidam ſocietati conceſſa ſunt, ſicut eſt fides, ſapientia, diſciplina. Singularia autem, vt ea quæ unicuique propria impartita ſunt, ſicut Petro principatus in Apoſtolis, Paulo Apoſtolatus in gentibus, Ioanni priuilegium amoris. Conſidera ergo quæ communia cum omnibus, quæ ſpecialia cum aliquibus, quæ ſingularia ſolus acceperis. In omnibus his te dilexit, quę vel communiter cum omnibus, vel ſpecialiter quibuſdam, vel ſingulariter tibi ſoli tribuit. Cum his omnibus rurſum te dilexit, qui te participatione doni ſui ſociauit. Præ his omnibus te dilexit, quibus ſingularis dono gratiæ te prętulit. In omni creatura dilectus es, cum omnibus bonis dilectus es pręomnibus malis dilectus es. Et ne parũ tibi videatur, quod præ omnibus malis dilectus es, quanti boni ſunt, qui minus te acceperunt attende. Nec parum exiſtimes vel in tantis, vel cum tantis eſſe dilectum, niſi & bonos omnes habeas ſocios, malos verò & quæ cõdita ſunt uniuerſa ſubiectos. Vidiſti ergo quanta ſunt in quibus dilectus es, vidiſti quales ſunt cum quibus dilectus es. Nunc quod præ omnibus dilectus es, conſidera quantum potes. Tu enim noſti quid acceperis, & neceſſe habes adhuc melius noſſe, ne incipias vel de his, quæ non accepiſti præſumere, vel de his, quæ accepiſti gratias non referre. Nam & ipſe idcircò hæc tibi dedit, vt tu ea ſemper in memoria habeas, & nunquam ab eius amore obliuione tabeſcas. Primum cogita homo, quod aliquando non fueris, & vt eſſe inciperes, hoc eius dono acceperis. Donũ ergo eius erat, vt fieres. Sed nunquid tu ei aliquid dederas priuſquam fieres, quo tibi hoc ab eo redderetur, vt fieres? Nihil prorſus, nihil tu dederas, nihil dediſſe poteras priuſquã fieres, ſed gratias accepiſti, vt ab eo fieres. Cui ergo pręlatus es, in eo quod factus es? Quis minus accipere potuit, quã qui vt fieret accepit? Et tñ niſi hoc eſſet, aliqd accipere nõ poterat, qui nõ erat, niſi incipere etiã bene eſſe q̃ non eſſe melius eſſet, nihil ille qui eſt, eo qui nõ eſt, amplius accepiſſet. Bern. De diligẽdo Deo. Cur ergo homo totũ ei te debere nõ attendis, quẽ tui totius non ignoras autorem? Quid ergo tu quid Deum tuũ tenes, nõ ſolum gratuitum vitæ tuæ largitorem, largiſſimũ adminiſtratorem, ſolicitum gubernatorem, ſed inſuper copioſiſſimum redẽptorem, æternum conſeruatorem, ditatorem, glorificatorem. Dignus planè eſt morte, qui ei recuſat viuere. Quid retribues Domino pro omnibus his? Hugo. Sed quare fecit te Deus tuus, niſi quia eſſe magis quam non eſſe voluit te? Et plus dilexit te omnibus his, quæ accipere non meruerunt illud ab illo. Cum ergo Deus tuus eſſet tibi dedit bonũ, & magnum bonum, & pulchrum bonum dedit tibi. Et te cũ hoc tibi daret, prætulit omnibus, quibus hoc tãtum bonum ſuum dare voluit. A Deo noſtro à quo facti ſumus, qui non fuimus, omnibus qui facti non ſunt, amplius accepimus. Qui vtique ſi amplius nihil dediſſet, pro corpore tamen ſempre à te laudandus & diligendus eſſet. Aug. Meritò igitur totum exigit te, qui fecit te. Hugo. Nunc autem amplius dedit, quia dedit non ſolũ eſſe, ſed pulchrum eſſe (quoad animam dico) & formoſum eſſe, quod quãtum ſuperat nihil per exiſtentiam,

Deus ſingulis quos diligit affectu & effectu qualiter ſit.

Dona communia ſpecialia.

Et ſingularia.

In omnibus te deus dilexit.

Comunibus.

Pręomnibus.

Et in omni creatura.

Pręomnibus dilectus es.

ſententiam, tantum antecedit aliquid per formam. In quo multum placeat id quod eſt, & amplius quod tale eſt.

In quo omnibus prelatus eſt.

In quo omnibus te prælatũ aſpice, quos tale & tam excellens bonum exiſtendi vides non accepiſſe. Sed nec hic terminari potuit munificentia largitoris optimi. Adhuc aliquid plus dedit, & magis nos ad ſimilitudinem ſuam traxit. Voluit enim ad ſe trahere per ſimilitudinem, quos ad ſe trahebat per dilectionem.

In quibus pręcellis attende.

Dedit ergo nobis eſſe, & pulchrũ eſſe, & viuere, & vt præcellamus & his qui non ſunt per eſſentiam, & his quæ inordinata aut incompoſita ſunt per formam, & quæ inanimata per vitam. Magno ergo debito obligatus es. Multũ accepiſti, & nihil à te habuiſti, & pro his omnibus non habes quid retribuas, niſi tantum vt diligas. Accepiſti autem hoc totũ per dilectionem. Ber. in ſer. Amor per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe. Ipſe meritum, ipſe premiũ eſt ſibi. Magna res amor. Solus ex omnibus animæ motibus ſenſibus atq; affectibus

De affectu amoris, & eius efficacia.

in quo poteſt creatura, & ſi non ex æquo reſpondere, Verbi gratia. Si mihi iraſcatur Deus, non ego illi eo ſimiliter iraſcar? Non vtiq; ſed pauebo, ſed contremiſcã, ſed veniam deprecabor. Ita ſi me arguat, nó redarguetur à me, nec ſi me iudicabit, iudicabo ego eũ, ſi dominatur, me oportet ſeruire: ſi imperat, me oportet parere & non viciſſim à Domino vel ſeruitiũ exigere vel

De cauſa amoris Dei.

obſequium. Nunc videas iam de amore, quàm aliter ſit. Nam cum amat Deus, nihil aliud vult quàm amari. Quippè non ad aliud amat, niſi vt ametur, ſciens ipſo amore beatos, qui ſe amauerint. Magna igitur res eſt amor, ſed ſi fuerit purus, purus amor mercenarius non eſt, purus amor de ſpe vires non ſumit, nec tamen diffidentiæ damna ſentit. Hugo. Scias igitur quia quod per dilectionem datum eſt, nec melius nec decentius, quàm per dilectioné rependi poteſt. Bernardus. Quia non ſolum Deus hominem amare voluit, ſed etiam ab eo vult amari. Nam cum ipſe immenſus ſit, tamen amorem ſuum ponere voluit in hominé, qui eſt quaſi putredo & vermis. Quanta dignatio quanta dilectio? Et hoc conſidera. Poterat autem etiam Deus alijs creaturis ſuis dediſſe vitam, ſed amplius in hoc dono dilexit te. Nec ideò plus dilexit te, quoniam plus diligendum inuenit in te, ſed quia gratuitò plus dilexit te. Talem fecit te, vt iam meritò plus diligat te. Quid hæc omnia faciant diligenter conſiderata, niſi inuenerint conſiderantis animum, ab omni penitus prauo vendicatum amore, & ad ſe mirabiliter rapiunt, & vehementer afficiunt? Bern. De diligẽdo Deo. Vide ergo quo modo, immò quàm ſine modo à nobis meruerit, qui prius dilexit nos, tantus & tantum, & gratus, tantillos & tales. Modus idcircò diligendi Deum eſſe debet,

Modus ſine modo.

ſine modo diligere. Cum verò dilectio, prætendit in Deum, tendat in immenſum, tendat in infinitum, (nã & immenſus & infinitus eſt Deus.) quis nam (quæſo) debeat finis noſtri eſſe, vel modus amoris? Aug. Modus tamen diligẽdi Deum eſt, vt ipſe ametur ſuper omnia, & propter ſe. Quia minus eum amat, qui cum eo aliquid amat, quod propter eum non amat. Præterea poſt eſſe, poſt pulchrum eſſe, & poſt viuere, datum eſt ſentire, datum eſt & diſcernere. Hugo. Et per eandem dilectionem datum eſt. Quæ niſi præceſsiſſent, nihil à largiente datum, nihil ab indigente acceptum fuiſſet. Quàm ſublimis & quàm decorus in aĩa factus es. Quid ſibi iſte ornatus tãtus ac talis voluit, niſi quia idem ipſe, qui induit conſorté ſuo palacio, ſuæ gloriæ præparauit? Nouit ad quod opus te códeret, nouit qualis ornatus illud opus deceret, & ideò dedit quod decuit, & quod tñ

De ornatu hominis.

decuit, vt & ipſe diligeret hoc, qui dederit. Senſibus foris decorauit, intus ſapiẽtia illuſtrauit. Sẽſus dans quaſi interiorem ornatum, ſapientiam quaſi interiorem habitum. Senſus quaſi quaſdam gemmas fulgentes, appendentes exterius, ſapientiam quaſi naturali pulchritudine, faciem vultus tui colorans intus. Ecce ornatus tuus omnium gemmarum vincit pulchritudinem. Ecce facies tua omnium formarum ſuperat decorem. Talem te omnino eſſe decebat, qui ad cœleſtis palatium curiæ introducẽdus eras. Quantum dilectus es, & præ quantis dilectus es, quando talis factus es? Quàm ſingulare donum, quod non omnibus conceſſum, non niſi dilectis, & diligentibus concedendum. Multum gloriari poteras, & multũ cuſtodire debueras, ne tale donum perderes, ne tale ornamentum fœdares, ne tantum decorem corrumperes, & eo amiſſo vel imminuto amplius miſer fieres, quàm eo non accepto, vel non perfecto miſer fuiſſes: ne te cum damno amiſſæ pulchritudinis, ſimul torqueret confuſio fœditatis, & abiectus vilior fieres, quam ſi receptus non fuiſſes. Iſtud cuſtodiẽdum, & illud cauendum fuerat, vt iſtud cuſtoditum perſiſteret, & illud cautum non eueniret. Sed vide quid feciſti. Dereliquiſti Deum amatorem tuum, & cum alienis proſtituiſti amoré tuum, fœdaſti pulchritudinem tuam, diſperdiſti ornatum tuum. Oblitus es Domini creatoris tui, & pro tantis beneficijs condignas grates non egiſti. Ideò verò ad maiorem confuſioné tuam hæc dixi, vt eò magis odio dignum oſtenderem, quo tantis beneficijs acceptis, & nó cuſtoditis ingratum cóprobarem: & vt magis de cætero illi fias obnoxius, qui te fecit cum nó eras, & redemit cum perieras. Nam illud quoq; in aſſertione amoris illius commemoraui, vt indè occaſione accepta, tibi narrare incipiam, quãtum amator tuus, qui tam excelſus apparuit cum te códeret, humiliari dignatus eſt, cum repararet. Illic tam ſublimis, hic tam humilis, non tñ hic quã illic minus amabilis. Illic potenter tibi magna contulit, hic miſericorditer pro te dura ſuſtinuit. Vt. n. te releuaret illuc vndè cecideras, ipſe deſcendere dignatus eſt huc, vbi iacebas. Et vt tibi iuſtè redderetur, quod iuſtè perdideras, ipſe dignatus eſt, piè pati quod tolerabas. Anſ. Cur Deus hõ.

Quę fuerit ratio, vel neceſsitas quod naturam aſſumpſit humanã.

In primis verò quod nullo modo poterat homo labore, pœna, vel merito, dignitaté quã peccãdo amiſerat promereri, oſtẽdam tibi qua neceſsitate vel ratione Deus, cũ ſit oĩpotens, humilitaté & infirmitaté humanæ naturæ pro eiuſdem reſtauratione aſſumpſerit. Oportebat nanq; vt ſicut per hominis inobedientiam mors in humanum genus intrauerat, ita per hominis obedientiã vitam reſtitueret. Et quemadmodum peccatũ quod fuit cauſa noſtræ damnationis initiũ habuit à fœmina, ſic noſtræ iuſtitiæ & ſalutis autor naſceretur de fœmina. Et vt diabolus qui per ligni guſtum, quem perſuaſit hominem vicerat, per paſsionem ligni, quã intulit, ab homine vinceretur. Sed ipſa hominis liberatio nec per aliã quàm per Dei perſonam fieri decuit, nec potuit, ne quia quęcunq; perſona alia hominem à morte æterna redimeret, eius ſeruus idẽ homo rectè iudicaretur. Quòd ſi eſſet nullatenus, reſtauratus eſſet in illã dignitatem, quã habiturus erat ſi non peccaſſet: cũ ipſe qui nó niſi ſeruus Dei, & æqualis Angelis bonis per oĩa futurus erat, ſeruus eſſet eius, qui Deus nó eſſet, & cuius Angeli ſerui nó eſſent, ꝙ verò homo per aliam, quàm per Dei perſonam, liberari nó potuit, manifeſtè verum eſſe attende. Conſtat Deum propoſuiſſe, vt de hominibus Angelos qui ceciderãt reſtauraret. Tales ergo oportet eſſe homines in illa ciuitate ſuperna, qui pro Angelis in illis aſſumantur, quales illi futuri erant illi, pro quibus ibidem erunt, id eſt tales, quales nunc ſunt boni Angeli. Alioquin non erant reſtaurati qui ceciderunt: & ſequetur, quod Deus aut nó poterit perficere bonum quod, incepit, aut pœnitebit eum tãtum bonum incepiſſe, quæ Deo abſurda ſunt. Oportet ergo, vt æquales ſint homines bonis Angelis. Cum ergo boni Angeli nunquam peccauerunt, potes ne cu-

ne cogitare, quòd homo, qui ſecundum quòd homo, qui aliquando peccauit, nec vnquam Deo pro peccato ſatisfecit, ſed tantum impunitus dimittitur, æqualis ſit Angelo, quid nunquam peccauit? Minime. Non ergo decet Deum, hominem peccãtem ſine ſatisfactione, ad reſtaurationem Angelorum aſſumere perditorũ, quoniam veritas nõ patitur eum leuari ad æqualitatẽ beatorum. Cõſidera etiam in ſolo homine, ſine hoc quòd debet Angelis æquari, vtrum taliter Deus ad beatitudinem vllam, vel talem qualem habebant antequam peccarẽt, debeat prouehere?

Exemplũ.

Ponamus per exemplum, aliquem in manu tenere margaritã precioſam, quam nulla vnquam pollutio tetigit, & quam nullus poſsit alius amouere de manu eius, niſi ipſo permittente, & eam diſponat recondere in theſaurũ ſuum, vbi ſunt chariſſima & precioſiſsima, quę poſsidet. Quod ſi permittat ipſe eãdem margaritam ab aliquo inuido excuti de manu ſua in cænum, cum prohibere poſsit, ac poſtea eam de ceno ſumens, pollutam, & non lotam in aliquem mũdum & charum locum deinceps illam ſic ſeruat, & recondit, putabiſne illum ſapiẽtem? Non, ſi rectè ſapis. An non ſimiliter faceret Deus, qui hominem Angelis ſociandũ ſine peccato quaſi in manu ſua tenebat in paradiſo, & permiſit vt accenſus inuidia diabolus eum in lutum peccati, quamuis conſentientem deijceret. Si nõ prohibere vellet diabolum, vt non poſſet tentare hominem, nonne inquã ſimiliter faceret ac ſi hominem peccati ſorde maculatum, ſine omni lauatione .i. abſq; omni ſatisfactione talẽ ſemper manſurũ, ſaltem in paradiſum de quo eiectus fuerat, reduceret. Tene igitur certiſsimè, quia ſine ſatisfactione, id eſt, ſine debiti ſolutione ſpontanea, nec Deus poteſt peccatum impunitũ dimittere nec peccator ad tantam beatitudinem, vel talem qualem habebat ãntequam peccaret, peruenire.

Firmiter igitur crede, ne dubites, quia ſecundum menſuram peccati, oportet ſatisfactionem eſſe.

Quòd omnino homo nõ poteſt ſatisfacere.

Et tu quid ſolues pro peccatis? Forſitan diees pœnitentiam, cor contritum & humiliatum, abſtinentias, & multimodos larbores corporis, & miſericordiam dandi, & dimittendi, & obedientiam. Quid omnibus his das Deo? Vide & diligenter conſidera, quia cum reddis Deo aliquid quod debes, & ſi non peccaſti, non debes hoc computare pro debito. Omnia autem illa debes Deo, quę dicis.

Quãtum amorem, & timorẽ habere debeat homo, perueniendi ad hoc ad qđ factus eſt.

Tantus nanq; debet eſſe in hac mortali vita amor, & ad quod pertinet oratio & deſiderium perueniendi ad hoc, ad quod factus es, & dolor quia ibi non es, & timor ne non peruenias, vt nullam lætitiam ſentire debeas, niſi de his, quę tibi auxilium, aut ſpem dant perueniendi. Quid ergo das Deo quod no debes, cui totum quod es, & quod habes, & quod potes, debes; ne pecces? Nihil igitur in his omnibus das Deo, quod non debes.

Quanta homo abſtulit Deo quando ſe vinci permiſit à diabolo.

Quid ergo ſolues Deo pro peccato tuo, cum nihil habeas, quod pro peccato ſoluas? Et ſi grauiter peccamus quotieſcunq; ſciẽter aliquod, quamlibet paruum contra voluntatem Dei facimus, quid faciet miſer homo peccator, quod Deo pro peccato ſoluet, quid tot & tanta non ſolùm grauia ſed & enormia ſciens, & prudens cõmiſit per longum tempus, immò ferè tota vita ſua, & quaſi ſus in volutrabo luti delectabiliter in eiſdẽ iacuit? Si ſecundum quantitatem peccati exigit Deus ſatisfactionem, nec ſatisfacis ſi non reddis aliquod maius, quàm id pro quo peccatum facere non debueras: quia ſic ratio exigit, quod facies, quod ſolues Deo tot malis obuolutus? Item homo in paradiſo ſine peccato factus quaſi poſitus eſt pro Deo inter Deum & diabolum, non conſentiendo ſuadendi peccato ad honorem Dei & ad confuſionem diaboli, cum ille infirmior in terra non peccaret, eodem diabolo ſuadente, quid fortior peccauit in cœlo nullo ſuadente. Et cum hoc facere poſſet, nulla vi coactus, ſed ſola ſuaſione ſponte vinci permiſit, ad voluntatem diaboli, & contra voluntatem diaboli, & contra voluntatem Dei & honorem. Iudica ergo homo tu ipſe, ſi non eſt contra honorem Dei, vt homo reconcilietur illi, cum calumnia huius contumelię Deo irrogata, niſi prius honorauerit Deũ vincendo diabolum, ſicut illum inhonorauit victus à diabolo?

Qualis de diabolo debet eſſe victoria.

Victoria verò talis debet eſſe vt ſicut fortis ac poteſtate immortalis, conſenſit facilè diabolo vt peccaret, vndè iuſte incurrit pœnam mortalitatis: ita infirmus & mortalis, qualem ipſe ſe fecit, per mortis difficultatem vincat diabolũ, vt nullo modo peccet: quod facere nõ poteſt quandiu ex vulnere primi peccati cõcipitur, & naſcitur in peccato. Adhuc accipe vnum, ſine quo non reconciliatur homo, nec minus impoſsibile. Quid abſtulit homo Deo cum vinci ſe permiſit à diabolo? Nonne abſtulit Deo, quicquid de humana natura facere propoſuerat? Intende induſtriam, & iuſtitiam, & iudicia, ſecundum illud vtrum ad æqualitatem peccati homo ſatisfaciat Deo, niſi idipſum quod permittendo ſe vinci à diabolo, Deo abſtulit, diabolũ vincendo reſtituat, vt quemadmodum per hoc quod eſt victus, rapuit diabolus quod Dei erat, & Deus perdidit: ita per hoc quod vincat, perdat diabolus, & Deus recuperet. Nullatenus ergo debet aut poteſt accipere homo à Deo quod Deus illi creare propoſuit. Si tãto reddit Deo totum quod illi abſtulit, vt ſicut per illũ Deus predidit, ita per illum recuperet. Quod non aliter fieri valet, niſi vt quemadmodũ per victum tota humana natura corrupta, & quaſi fermentata eſt peccato, cum quo nullum Deus aſſumit ad perficiendam illam ciuitatem cœleſtem, ita vt per vincentem iuſtificentur tot homines, quot illum numerum complecturi erunt, ad quem complẽdum factus eſt homo. Et hoc facere nullatenus poteſt peccator homo, quia peccator peccatorem iuſtificare nequit. Nihil ergo iuſtius, nihil impoſſibilius. Attende adhuc.

Dubium. Quòd impotentia hominis non excuſat eum.

Si homo dicitur iniuſtus, quit homini non reddit quod debet, multò magis iniuſtus eſt quid Deo quod debet non redit. Quod ſi reddere non poteſt, quomodo iniuſtus eſt? Audi.

Reſpõſio.

Forſitan ſi nulla eſt in illo cauſa impotentiæ, aliquatenus excuſari poteſt. Sed ſi in ipſa impotentia culpa eſt, ſicut non leuat peccatum, ita non excuſat non reddentem debitum.

Exemplũ.

Nã quis iniungat opus aliquod ſeruo ſuo, & præcipiat illi, ne ſe deijciat in foueam quam illi demõſtrat, vndè nullatenus exire poſsit, & ſeruus ille contemnens mandatũ & monitionem Domini ſui, ſpontè in monſtratam ſe mittat foueam, vt nullatenus poſsit opus iniunctum facere putas ne aliquatenus illi impotentiam illam ad excuſationem valere, cur opus ininnctũ non faciat? Non. Immò dupliciter peccauit. Quia & quod iuſſus eſt facere, non fecit: quod præceptum eſt, vt non faceret, fecit. Ita homo qui ſe ſpontè illo debito quod ſoluere non poteſt, & ſua culpa deiecit ſe in hanc impotentiam, vt nec illud poſsit ſoluere quod debeat ante peccatum, id eſt, ne peccaret, nec hoc quod debet, quia peccauit, inexcuſabilis eſt. Ipſa nanq; impotentia culpa eſt, quia non debet eam habere, immò debet eam nõ habere. Nã ſicut culpa eſt, nõ habere quod habere debet, ita culpa eſt, habere quod debet nõ habere. Sicut igitur culpa eſt homini, non habere poteſtatẽ illam quam accepit, vt poſſet cauere peccatũ, ſic culpa eſt illi habere impotentiam, qua nec iuſtitiam tenere, & peccatum cauere, nec quod pro peccato debet reddere, poteſt. Sponte nanq; fecit, vndè perdidit illam poteſtatem, & deuenit in hanc impotentiã. Illud enim eſt non habere poteſtatem, quam debet habere, & habere impotentiam, quam debet non habere. Quapropter impotentia reddẽdi Deo quod debet, quæ facit vt nõ reddat, non excuſat hominem ſi non reddit, quoniam effectum peccati nõ excuſat peccatum quod facit. Iniuſtus

iuſtus eſt ergo homo, qui non reddit Deo quod debet, & iniuſtus eſt, quia reddere nequit. Et nullus iniuſtus admittetur ad beatitudinem, quoniam quemadmodũ beatitudo eſt ſufficientia, in qua nulla eſt indigentia, ſic nulli conuenit niſi in quo ita pura eſt iuſtitia, vt nulla ſit iniuſtitia. Cum igitur videas peccatorem hominem, hoc debere Deo pro peccato quod vel reddere nequit, & niſi reddiderit ſaluari nequit, inſtruendus es ne fortè deſperes, qualiter Deus miſericordia ſaluet hominem, cum peccatum non dimittat illi, niſi reddiderit propter quod illud debet. Rationalem naturam à Deo factam eſſe iuſtam, vt illo fruendo beata eſſet, dubitari non debet. Ideò nanq; rationalis eſt vt diſcernat inter iuſtũ & iniuſtum, inter bonum & malum, & inter magis bonum & minus bonum. Simili ratione probat, quod ad hoc accepit poteſtatam diſcernendi, vt odiſſet, & vitaret malum, ac amaret & eligeret bonum, atq; maius bonum magis amaret, vel eligeret. Sed non conuenit, vt Deus poteſtatem tantam fruſtrà dederit. Ad hoc itaq; factam eſſe rationalem creaturam, certum eſt, vt ſummum bonum ſuper omnia amaret & eligeret, non propter aliud ſed propter ipſum. Si enim propter aliud non ipſum ſed aliud amat. Vt igitur fruſtra nõ ſit rationalis, ſimul ad hoc rationalis & iuſta facta eſt. Quapropter rationalis natura, iuſta facta eſt, vt ſummo bono, id eſt, Deo fruẽdo beata eſſet. Homo ergo qui rationalis creatura eſt factus eſt iuſtus ad hoc, vt Deo fruendo beatus eſſet. Quod autẽ factus ſit talis, vt neceſſitate non moreretur, hinc facilè probatur, quia ſapientiæ & iuſtitię Dei repugnat, vt cogeret mortẽ pati ſine culpa, quem iuſtum ad beatitudinem fecit. Sequitur ergo. Quia ſi nunquam peccaſſet, nunquam moreretur. Vnde apertè quãdoq; futura reſurrectio mortuorũ probatur. Quippè ſi homo perfectè reſtaurãdus eſt, talis debet reſtitui, qualis futurus erat ſi non peccaſſet. Nihil ergo iuſtius aut conuenientius intelligitur, quàm vt ſicut homo ſi perſeueraſſet in iuſtitia totus, id eſt, anima & corpore æternę beatus eſſet, ita ſi perſeuerat in iniuſtitia, totus ſimiliter miſer ſit. Ex his enim facilè eſt cognoſcere, quoniã aut hoc de humana perficiet deus natura quod incepit, aut in vanum fecit tam ſublimem naturam ad tãtum bonũ. Aut ſi nihil precioſius cognoſcitur Deus feciſſe quàm rationalem creaturam, ad gaudendum de ſe; valde alienum eſt ab eo, vt vllam rationalem creaturam penitus perire ſinat. Neceſſe eſt ergo vt de humana natura, quod incepit perficiat. Hoc autem fieri (ſicut dixi) nequit, niſi per integrã peccati ſatisfactionem quã nullus peccator facere poteſt. Si verò intelligis neceſſe fuiſſe, vt Deus perficeret quod incepit, forte cogitas dicens, quam gratiam debeo pro eo quod fecit me propter ſe? aut quomodo imputabo meam ſalutẽ eius gratiæ, ſi me ſaluat neceſſitate? Sed attende quod eſt neceſſitatas, quę benefaciendi gratiam auſert aut minuit, & eſt neceſſitas, qua maior beneficio gratia debetur. Cum enim aliquis ea neceſſitate cui ſubiacet, inuitus benefacit, aut nulla, aut minor illi gratia debetur. Cùm verò ipſe ſponte neceſſitati benefaciẽdi ſe ſubdit, neq; inuitus eam ſuſtinet, tunc vtiq; maiorem beneficij gratiam mereretur. Non enim hæc eſt dicenda neceſſitas, ſed gratia, quia nullo cogente illam ſuſcepit aut ſeruat, ſed gratis. Quare multo magis ſi Deus facit bonum homini quod incepit, licet non deceat eum à bono incepto deficere, totum gratię debemus imputare, quia hoc propter nos, non propter ſe, nullius egens, incepit. Non enim illum latuit, quod homo facturus erat, cum illum fecit. Et tantum bonitate ſua illum curãdo, ſpontè ſe ut perficeret inceptũ bonum, quaſi obligauit. Denique Deus non facit neceſſitate, quia nullo modo cogitur, aut prohibetur facere aliquid. Et cum dicimus Deum aliquid facere quaſi ex neceſſitate, vitandi inhoneſtatem, quam vtiq; non timeret, potius intelligẽdum eſt, quia hoc facit neceſſitate ſeruãdę honeſtatis. Quę, ſcilicet neceſſitas non eſt aliud quàm immutabilitas honeſtatis eius, quam à ſe ipſo & non ab alio habet, idcircò impropriè dicitur neceſſitas. Dico tamẽ quod neceſſe eſt, vt bonitas Dei propter immutabilitatẽ ſuam perficiat de homine quod incepit, quamuis totum ſit gratia bonum quod facit. Hoc autem fieri nequit, niſi ſit, quid ſoluat pro peccato hominis aliquid maius, quam omne quod propter Deum eſt. Illum quoque qui de ſuo poterit Deo dare aliquid, quòd ſuperet omne quod ſub Deo eſt, maiorem eſſe neceſſe eſt, quàm omne quod non eſt Deus. Nihil autem eſt ſuper omne quod Deus non eſt, niſi Deus. Non ergo poteſt hanc ſatisfactionem facere, niſi Deus. Sed nec facere illam debet, niſi homo. Si ergo (ſicut cõſtat) neceſſe eſt, vt de hominibus perficiatur illa ſuperna ciuitas, neq; hoc eſſe valet, niſi fiat ſuprà dicta ſatisfactio, quã neq; poteſt facere niſi Deus, debet niſi homo, neceſſe eſt, vt faciat eam Deus homo. Inueſtigandum nũc eſt, quomodo eſſe poſſit Deus homo. Diuina enim natura & humana non poſſunt in inuicem mutari, vt diuina fiat humana, aut humana diuina, nec ita miſceri, vt quædã tertia ſit ex duabus, quæ nec diuina ſit omninò nec humana. Deniq; ſi fieri poſſet, vt altera in alteram conuerteretur, aut eſſe tantum Deus & non homo, aut ſolum homo & non Deus. Aut ſi miſcerentur, ita vt fieret ex duabus corruptis quædam tertia (quemadmodum ex duobus indiuiduis animalibus diuerſarum ſpecierum, maſculo & fœmina naſcitur tertium, quod nec patris integram neq; matris ſeruat naturã, ſed ex vtraq; tertiam mixtam) non homo eſſet, nec Deus. Non igitur poteſt fieri homo Deus quem quærimus ex diuina & humana natura, aut conuerſione alterius in alteram, & corruptiua cõmixtione naturę vtriuſq; in tertiam, quia hoc fieri illæ duę naturę nequeunt: aut ſi fieri valerent, nihil ad hoc quod quęrimus valerent. Si autem ita quolibet modo coniungi debent hæ duæ integræ naturæ vt tamen alius ſit Deus, alius homo, & non idem ſit Deus, qui & homo, impoſſibile eſt vt ambo faciãt, quod fieri neceſſe eſt. Nam Deus nõ faciet quod nõ debebit, & homo non faciet, quia non poterit. Vt ergo hoc faciat Deus homo, neceſſe eſt eundem ipſum eſſe perfectum Deum, & perfectum hominem, qui hanc ſatisfactionem facturus eſt quoniã eam facere nõ poteſt niſi verus Deus, nec debet niſi verus homo. Quoniã ergo ſeruata integritate vtriuſq; naturæ, neceſſe eſt inueniri Deum hominem, nec minus eſt neceſſe, has duas naturas integras cõuenire in unam perſonã, quemadmodũ corpus & anima rationalis conueniunt in vnũ hoĩem, qm̃ nequit aliter fieri, vt idẽ ipſe ſit perfectus Deus & perfectus homo. Reſtat nunc quærere, vnde & quo aſſumet Deus humanam naturam. Aut enim aſſumet eam de Adam, aut faciet nouum hominem, quemadmodũ Adã fecit de nullo alio homine. Sed ſi nouum hominem facit non ex Adæ genere, non pertinebit ad humanum genus, niſi quod natũ eſt de Adam. Quare nõ debebit ſatisfacere pro eo, quia nõ erit de eo. Sicut enim rectum eſt, vt pro culpa omnis homo ſatisfaciat, ita neceſſe eſt, vt ſatisfaciens idem ſit qui peccator, aut eiuſdem generis. Aliter nanq; nec Adã, nec genus eius, ſatisfaciet per ſe. Ergo ſicut de Adam & Eua peccatum in omnes homines propagatum eſt, ita nullus niſi vel ipſi, vel qui de illis naſcitur, pro peccato hominum ſatisfacere debet. Quoniam ergo illi nequeunt, neceſſe eſt, vt Deus ſit, qui hoc faciet amplius. Sicut Adam & totum genus eius per ſe ſteciſſet, ſine ſuſtentatione alterius creaturæ ſi non peccaſſet: ita oportet vt ſi idem genus reſurgit poſt caſum, per aliũ reſurgat ac releuetur. Nam per quemcunq; in ſtatum ſuum reſtituatur, per illum

Homo factus fuit iuſtus, vt beatus eſſet.

Quòd homo non moreretur, ſi non peccaſſet.

Nota.

Quòd de humana natura pficiet Deus quod incepit.

Dubium.

Solutio.

De duplici neceſſitate.

Satisfacere non poteſt, pro primo homine, niſi Deus homo.

Neceſſe ẽ eũdem ipſum eſſe perfectum Deum, & perfectum hominem

Quòd ex genere Adę & de Virgine fœmina Deũ oporteat aſſumere hominem.

illum itaq; ſtabit per quem ſtatum ſuum recuperabit.

Ratio qua rē Deus humanam naturam primitùs fecit in ſo lo Adam.

Deus etiam quãdo, humanam naturam primitus fecit in ſolo Adam, nec fœminam (vt de vtroq; ſexu multiplicarentur homines) facere voluit niſi de ipſo, apertè monſtrauit, ſe non niſi de Adam voluiſſe facere, quod de natura humana facturus erat. Quapropter ſi genus Adæ per aliquem releuatur hominem, qui non ſit de eodem genere, non illam dignitatem habebit, quam habiturus erat, ſi non peccaſſet Adam: & ideò nõ integrè reſtaurabitur, & Dei propoſitũ deficere videbitur, quæ duo inconuenientia ſunt. Ergo neceſſe eſt, vt de Adam aſſumatur homo, per quẽ reſtaurandum eſt genus Adę. Pinge igitur in animo non ſuperfictam vanitatem, ſed ſuper ſolidam veritatem & dic quia valde conuenit, vt quemadmodum hominis peccatũ, & cauſa noſtrę perditionis principiũ ſumpſit à fœmina, ita medicina peccati, & cauſa noſtrę ſaluationis naſcatur à fœmina. Similiter & hoc. Si virgo erat quæ cauſa fuit humano generi totius mali, multo magis decet virgo ſit, quæ cauſa erit totius boni. Hoc quoq; ſimiliter. Similiter quam Deus fecit de viro ſine fœmina, facta eſt de virgine: cõuenit valde, vt quoq; qui fiet de fœmina, ſine viro fiat de virgine.

Quòd magis conuenit filio incarnari, quā alijs perſonis.

Nunc tibi quoq; dicendũ eſt in qua perſona Deus, qui eſt tres perſonę, hoĩem aſſumat: plures.n. perſonæ nequeunt vnũ eundẽ hoĩem aſſumere in vnitatẽ perſonę, quare in vna perſona tantum hoc fieri neceſſe eſt. Sed de hac vnitate perſonæ Dei & hoĩs, & in qua perſona Dei hoc magis fieri oporteat, breuiter tango. Cur videlicet potius filij perſona debeat incarnari, quàm patris aut Spiritusſancti. Si quælibet alia perſona incarnetur, erunt duo filij in trinitate, filius, ſcilicet Dei qui & ante incarnationem filius eſt, & ille qui per incarnationem, filius erit virginis, & ſic erit in perſonis (quæ ſemper ęquales eſſe debẽt) inęqualitas ſecundum dignitatem natiuitatum. Digniorem nãq; natiuitatem habebit natus ex Deo, quam natus de virgine.

Item alia ratio.

Eſt & aliud cur magis cõueniat filio incarnari, quàm alijs perſonis, quia conuenientius ſonat filium ſupplicare patri, quàm aliam perſonam alij. Item. Homo pro quo erat oraturus, & diabolus quem erat expugnaturus, ambo fallam ſimilitudinem Dei propria voluntate præſumpſerant. Vnde quaſi ſpecialius aduerſus perſonam filij peccauerant, quia vera patris ſimilitudo creditur. Illi cui ſpecialius fit iniuria, conuenientius attribuitur culpæ vindicta, aut indulgentia. Quapropter cum nos ratio ineuitabilis perduxerit ad hoc, vt neceſſe ſit diuinam & humanam naturam in vnam cõuenire perſonam, nec hoc fieri poſſit in pluribus perſonis Dei, & hoc conuenientius fieri pateat in perſona verbi, quàm in alijs, neceſſe eſt, verbum, Deum, & hominẽ in vnam conuenire perſonam. Leo Papa. Igitur ſempiterna & ſumma eſſentia, quæ ſe ſic ad humani generis inclinauit ſalutem, nos quidem in ſuam gloriam tranſtulit. Sed quod erat eſſe, nõ deſtitit. Quod.n. verbũ caro factũ eſt, non hoc ſignificat quod in carnẽ ſit Dei natura mutata, ſed quod à verbo in vnitatem perſonæ ſit caro ſuſcepta, in cuius vtiq; nomine homo totus accipitur. Vnde vtriq; naturæ in ſuis proprietatibus permanenti, tanta eſt vnitas facta & communio, vt quicquid ibi eſt Dei, non ſit ab humanitate diſiunctũ, quicquid autem eſt hominis, nõ ſit à diuinitate diuiſum. Verbum enim & anima & caro in vnam conuenire perſonam, & hæc tria vnum, & hoc vnum tria ſunt, non in cõmixtione ſubſtantiæ, ſed vnitate perſonæ. Et in hoc homo conſidera, quod cum origini humanæ multũ dederit, quod nos ad imaginem ſuam fecit, reparationi noſtræ longè amplius tribuit, cum ſeruili formæ ipſe ſe Deus coaptauit.

Quod minus eſt mirabile hominem a diuina q̃ Deum ad hominem uenire

Quamuis.n. ex vna eademq; pietate ſit, quicquid creaturæ creator impendit, minus tamen mirum eſt hominem ad diuina proficere, quàm Deum ad humana deſcendere. Quis enim ab impietate ad iuſtitiã, à miſeria ad beatitudinẽ eſſet recurſus, niſi & iuſtus ad impios, & beatus inclinaretur ad miſeros? Libet idcirco in huiuſmodi cõſideratione aliquantulum immorari, eo quòd tam ipſius obſtupenda dignatio, qua noſtrum ſibi aſſociauit iumentum, quam copioſa redẽptio apud eũ, qua humiliter crucis ſubiuit tormentum, meditandi materiam miniſtrat abundanter.

Hic agitur de dignatione incarnationis.

Neſcio nanq; ſi vlla eſſe poſſit efficatior, ac ſuauior morũ ædificatio, quàm verbi incarnati fidelis & pia conſideratio. Quid enim hominem ſic excitare poteſt ad amorem Dei, quam præueniẽs amor Dei, tamq; vehemens ad hominem, vt homo propter hominẽ velit fieri?

Quid nutrit amorem dei, & quid nutrit amorẽ proximi.

Quid autem nutrit ita amorem proximi, quàm ſimilitudo & natura proximi in humilitate dei? Nam humilitatis exemplum nec cogitari poſſe maius aliquid exiſtimo, quàm exinationem Dei in formã ſerui, & ſeruitutem pluſquam ſerui. Bernar. Venit igitur filius Dei de corde patris, in vterũ virginis matris. Venit à ſummo cœlo in inferiores partes terræ.

De hinc agitur de dignatiõe incarnationis

O inæſtimabilis dignatio & penitus excogitabilis, quod in carceris huius horrorem fœtoremq; noſtræ mortalitatis, tanta dignata eſt deſcendere celſitudo. Mira quærentis dei dignatio, mira dignitas hominis ſic quæſiti, in qua ſi gloriari voluerit, non erit inſipiens, non quod aliquid eſſe videatur tanquam à ſemetipſo, ſed quod tanti fecerit eum. Leo papa. Agnoſce igitur ex his dignitatem tuam, & diuinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatẽ degeneri cõuerſatione recidere. Bern. Omnes nanq; diuitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiſcitur, minus eſt ad hanc gloriam, immò nec aliquid in eius comparatione. Guerrus. Præterea non tam admiranda, quàm etiam obſtupẽda intueor in hac gloria.

Quòd in nullo ſic ſe exinaniuit Deus, quantum in conceptione ſua.

Nam cum humanarum infirmitatum vel iniuriarum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, exiſtimo, quòd in vtero concipi, in vtero nouem menſibus maieſtas illa incircunſcripta paſſa eſt cõtineri. Vbi enim ſic ſe exinaniuit, vt quaſi penitus à ſeipſo defeciſſe viſus eſt. Tanto tempore nihil illa ſapientia loquitur, nihil illa virtus manifeſtũ operatur, nullo ſigno viſibili maieſtas (quæ clauſa latet) proditur. Nam in cruce viſus eſt infirmus, vbi quod infirmũ fuit ipſius, ſtatim foris apparuit omnibus hominibus, quando & moriens glorificat latronem, & expirans inſpirat Centurionẽ: quando horarius dolor paſſionis eius non ſolum compati facit elementa creaturarum, ſed etiã contrarias fortitudines ſubigit æternorũ paſſioni dolorum. In vtero ſic eſt, quaſi non ſit: ſic omnipotens virtus vacat, quaſi nihil poſſit, & verbum æternum ſub ſilẽtio ſe premit. Guerrus. Exinaniuit igitur ſemetipſum formam ſerui accipiens, & cum tota multitudine miſerationũ ſuarum de thalamo proſilijt virginali. Dependet Deus ad vbera, ponitur in præſepe, ligatur in cunis, pannis inuoluitur, & laxatis faſciolis fęlices manus & ſancta brachia per cunarum paruitatem expandit.

De pauperrimo circa dei natiuitatẽ cultu.

Nulla ibi domus ambitio vbi reclinatorium in ſtabulo, mater in fęno, filius in præſepio. Tale elegit mundi fabricator hoſpitiũ, homini habuit delitias ſacræ virginis puerperium. Panniculi pro purpura, pro byſſo in ornatu regio laciniæ congeruntur. Genitrix eſt obſtetrix, & deuota dilectæ ſoboli ipſa exhibet clientelam, attrectat, amplectitur, iungit oſcula, porrigit mãmam, totũ negotiũ plenum gaudio, nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. Pediſſequas ſubſtãtia familiaris non patitur, mancipiorum obſequia ſumptus tenuis, & inops menſa excludit. Nullum domus arta diuerſorium occupabat, nec ſecreti receſſus erãt illius caſulę incaſtraturã, tectũ. & ſoli parietes per circuitum veſtiebant. Nec ibi locus erat lauacris, quæ ſolẽt puerperis præparari, quippè nec aliqua naturæ iniuria matrem domini lęſerat, quæ ſine

tormen-

tormento pepererat, quæ in conceptione caruit voluptate. Et quamuis in propria venerit, qui omnia continet, quicquid circa ipſum vel ipſius genitricem impendebatur officij, non tantum pauperrimum extitit, ſed etiam alienum. Bernardus. Et de quo dicebatur, quis Deus magnus ſicut Deus noſter? & magnitudinis eius non eſt finis: iam non prædicatur magnus Dominus & laudabis nimis, ſed paruus Dominus & amabilis nimis. Alludit vt paruus virgini matri, arridet, & blandientes oculos in Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis regina cœlorum, confert in corde ſuo ſalutationem. Archangeli, conceptionem Dei, & natiuitatem pueri, & miratur, quod ille qui ſic potuit ad nos venire ſic voluit ſubuenire. Et certè cum totus ſit dulcedo, & ſic ſubuenire nobis voluit, dulciorem eum mihi facit teneritudo membrorũ. Dulcedo hoc incomparabilis, & pietas ineffabilis, vt Deum qui creauit me, videam puerum creatum propter me, Deusque maieſtatis & gloriæ non ſolum ſimilis mihi fiat corporis veritate, ſed etiam miſerabilis, & velut humanæ indigens opis appareat ætatis infirmæ. O duritia cordis mei. Quid hoc facit? Amor certè dignitatis neſcius, dignatione

Quod amor ſolus de Deo triumphat.

diues, effectu potens, ſuaſu efficax. Quid amore violẽtius? Triumphat de Deo amor, quia ſemetipſum exinaniuit, & ſciet amoris fuiſſe, quòd plenitudo effuſa eſt quòd altitudo adæquata, quòd ſingularitas aſſociata eſt. Bernardus. Quid igitur ad hæc dormitat tua affectio, immò non dormitat, ſed mortua eſt. Vt te lucrifaceret, vt me ad amorem ſuum traheret, omnẽ plenitudinem

Quod Deus tranſfuſus ſit in hominem.

diuinitatis in hominem transfudit. Transfuſum Deum in hominem dico, quia non ad menſuram datum homini video, nec de omni plenitudine ſua penes Deum aliquid reſedit, quod in hominem cui vnitus eſt non effudit, dum omne quod in diuinitatis theſauro pietatis inuentum fuit, totum in vtero virginis aggeſtum. Ita enim Deus funditur, Deus amator tuus in hominẽ effuſus eſt, quod tanquam à ſua propria virtute ſit exinanitus, dum videlicet in ea humilitate qua tibi conſuluit, non ſolum patre, ſed etiam ſe ipſo factus ſit inferior. Quæ verò maior exinanitio in oculis videntium, quid efficacius ad creatorem tuum reamandum, quàm quod pro te ſplendor gloriæ & figura paternæ ſubſtãtiæ, formam præferat ſeruilem, & in ipſa non habens ſpeciem neque decorem? Qui enim quaſi parum eſſet

Quantis Deus ſe exinaniuit.

exinanitus ſi homo ſolum fieret, ſed etiam humanæ carnis ita funditùs in ſe formam & ſpeciem vacuauit, ſapientiam infatuauit, virtutem infirmauit, minuitque magnitudinem, vt & in natiuitate minimũ, & in paſſione ſe nouiſsimum virorum hominibus exhiberet, vnde nec reputauerunt eum. Obſtupeſce ergo homo tanta pro te mirabilia, tanta beneficia pro te exhibita. Cogita quantum te diligat, qui tanta dignatus eſt facere pro te. Conſidera diligenter Dominum ſabaoth, qui cœlum & terram impler, iacentem in præſepio infantulum, immò cuius maieſtati anguſta eſt omnis cęli latitudo, pannis inuolutum, & qui cœlis tonat, ſub cuius vocis tonitruo angelicę poteſtates ſubmittunt alas ſuas vagientem, vt ipſius amoris ardore totus accenſus, ad tanta beneficia tua vſque huc ingratitudo erubeſcat, quia ipſe tuam naturam diuinæ voluit aſſociari in vna perſona, nunquam ab eo ſeparandam ſignum amoris, vt ſic ſaltem eum amares, à quo te agnoſcere ſic amari. Guerus. Pro his ſemper gratus eſto, indeſinẽter gratias

Quod non fuit cũ iniuria Dei aſſumptio humanę naturę. Exemplũ.

age, & caue ne indignum videri velis, vt credatur Deus Dei filius fœmineis ſe inſeruiſſe viſceribus, & maieſtatem ſuam huic contumeliæ ſubdidiſſe. Vt naturæ carnis immixtus, in verò humanæ ſubſtantiæ corpore naſceretur, cum totum hoc opus non iniuria ſit ipſius, ſed potẽtia, non credenda pollutio, ſed glorioſa dignatio. Si enim lux illa viſibilis nullis immunditijs, quibus ſuperfuſa fuerit violatur, nec radiorũ ſolis nitorem quem corpoream creaturam eſſe non dubium eſt, loca nulla ſordentia vel cęnoſa contaminant, quod illius ſupernæ, ſempiternæ, & incorporeæ lucis eſſentiam potuit, quamlibet ſui qualitate pollueret, quæ ſe ei quam ad imaginem ſuam condidit ſociando creaturę, purificationem præſtitit, maculam non recepit, & ſic ſanauit vulnera infirmitatis, vt nulla pateretur damna virtutis? Quàm fœlix proinde, quã amabilis natiuitas tua puer Ieſu, quæ natiuitatem omnium emendat, cõditionem reformat, præiudiciũ ſoluit, chyrographum damnatæ naturæ reſcindit, vt ſi quẽ piget damnabiliter eſſe natũ, poſsit fœliciſsimè renaſci. Verè tu puer miſericors, quem ſola miſericordia puerum fecit, licet pariter miſericordia & veritas in te obuiauerũt ſibi. Verè (inquã) tu miſericors puer natus es nobis, non tibi lucra noſtra augmenta tua naſcens de nobis quæſiſti, qui ad hoc ſolum naſci dignatus es, vt nos minoratione tui proueheres, humiliatione glorificares. Dulce certè, proinde dulce, & ſapidum cogitare, & recogitare puerum Deum, quin etiam efficax & operatoriũ ad medendum ac dulcorãdum (ſi qua in nobis eſt) peccatorũ amaritudinem, pœnitentiæ auſteritatem. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoq; facit dulciſsimam. Et inter hæc conſiderata, ſemper recurro ad hoc quod dulcius ſapit, & familiarius adhæret, videlicet, quod ideò voluit in ſimilitudinem hominũ fieri, vt hominibus eſſet amabilior. Similitudo.n. ad amorem efficacius operatur. Ideò non me capio præ lætitia, quòd illa maieſtas naturã ſuam naturæ meæ & ſanguinis ſuperueſtit, & me miſerum in diuitias glorię ſuę non ad horam ſed in ſempiternum includit, ſit frater meus Dominus meus, & timorem Domini fratris vincit affectus. Ideò Domine Ieſu libenter audio te regnantem in cœlis, ſed libentius naſcentem in terris. Hæc enim meditatio rapit affectum meum, & huius memoria concaleſcit cor meum, viuẽtis & viuidę potionis aſperitate purgatum. Erat vtique dominus meus inter angelicos ordines, audiens hymnum gloriæ ſuæ admirabilis, illi mirabili creaturæ faciens mirabilia in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyſsis. Ego autem in luto fecis, & miſeriæ obuolutus, miſer & miſerabilis, & omnem ſpem egrediendi perdideram. Ille in gloria, ego in miſeria, admirabilis ille, ego miſerabilis Sanctum & terribile nomen eius, quod vix audeat illud dignior nominare natura. Nomen illud clauſum & integrum, quomodo capere poteram, quod vix angelicus oculus proſpicere, necdum perſpicere poteſt, Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat cœlos, & fit conſiliarius hominum. Maieſtatiuum nomen, imprecatiuum effunditur, & qui mirabilis eſt in cœlis, conſulere venit in terris. Abſcondit purpuram ſub miſeriæ veſtimentis, & ad lutum vbi iacebam inclinatur, non mergitur. Et ſi audeo dicere, infixus ſum in limo profundi. Operi manuum ſuarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extraxit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reparat, reparatum confirmat. Porrigit dexteram cum naſcitur, cum loquitur extrahit, abluit cum moritur, induit cum reſurgit, cum aſcendit reparat, confirmat cum Spiritum ſanctum emittit de

De tribus mixturis in aſſumptione humanę naturę.

cœlis. Et vt agnoſcas plenius homo dignitatem tuam, agnoſcas & gloriam conditionis tuæ vel humanæ tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa maieſtas in aſſumptione carnis noſtræ, ita mirabiliter ſingularia, & ſingulariter mirabilia, vt talia nec facta ſint, nec facienda ſint ſuper terram. Coniuncta ſunt quippe adinuicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diuerſa adinuicem po-

Vis vitalis in arboribus.

terunt cõiugi. Huic limn terreno vim vitalem miſcuit, vt in arboribus, vnde ſurgit venuſtas in folijs, in floribus pulchritudo, ſapor in fructibus & medicina.

Vis ſenſibilis in pecoribus.

Adiecit etiam & vim ſenſibilem limo noſtro vt in pecoribus, quę non ſolum iam vitam habeant, ſed & ſentiant quinque partita ſenſificatione vigentes.

Vis rationalis in hominibus.

Addidit adhuc honorare limum noſtrũ, & ei vim rationalem coniunxit, vt in hominibus, qui iam non ſolum viuãt, ſentiant, ſed & diſcernant inter commodum & incõmodum, inter bonum & malum, & inter verũ & falſum. Voluit quoque adhuc infirmiora noſtra abundãtiori gloria ſublimare, & contraxit ſe maieſtas, vt ꝙ melius habebat, videlicet ſeipſum limo noſtro coniũgeret: miſcerentq́ue ſe inuicẽ Deus & limus, maieſtas & infirmitas, tanta vilitas & ſublimitas tanta. Auguſtinus.

De tribus cõiunctionibus mirabilibus.

Et vide, quòd ſi mirabilis fuit coniunctio prima, videlicet inter animam & corpus, ſed mirabilior fuit ſecũda inter Deum & limum, nec minus mirabilis erit & tertia, cum homo Angelus & Deus vnus erit ſpiritus. Confundatur ergo ſuperbia hominum, & ad humilitatem Dei noueris de ſe humilia ſapere lutũ. Bern. Nihil enim Deo ſublimius, nihil vilius limo: & tamen tanta dignatione deſcendit Deus in limum, tantaque dignitate limus aſcendit in Deum, vt quicquid fecit Deus, limus feciſſe credatur, quicquid limus pertulit, Deus pertuliſſe dicatur tam ineffabili quàm inconuertibili ſacramento. Bernardus. Aduerte ergo homo quia limus es, & non ſis ſuperbus, quia Deo coniunctus es, & non ſis ingratus.

Hic inchoat de paſſione, & humilitate pię redemptionis.

Verum quoniam bona quæ largiri mortalibus non ceſſat miſericors & miſerator Dominus, recolere, & recolligere omni homini impoſsibile eſt, id ſaltem quod præcipuum eſt & maximum opus, videlicet redemptionis, à memoria tua aliquatenus nõ recedat. Auguſtinus. Agnoſce igitur quantum valeas, & quantum debeas, & dum precium tui cogitas, tibi vilis eſſe deſinas. Fauſtinus. Perſpice homo quantum valeas, vt tandem (inquam) vilis tibi eſſe deſinas, vt per hoc erubeſcendis ſubiacere vitijs dedigneris, dum generoſitatem tuam de creatoris, ac reparatoris dignitate metiris. Auguſtinus. Reus nanque eris, non parui precij ſed ſanguinis Chriſti, qui violas, & maculas animam Chriſti ſanguine mandatam, & paſsione redemptam. Leo Papa. Memento cuius ſis capitis, & cuius corporis membrum. Reminiſcere q: ia morte Chriſti erutus de poteſtate tenebrarum, tranſlatus es in Dei lumen & regnum, quia pretium tuũ ſanguis eſt Chriſti, qui veritate te iudicabit, qui miſericordia te redemit. Miſerendi enim noſtri Deus cauſam niſi in ſua bonitate nõ habuit, & mirabilior eſt ſecunda hominum generatio, quàm prima conditio. Quia plus eſt in nouiſsimis ſæculis reparaſſe Deum, quod perierat, quàm à principio feciſſe, quod non erat. Bernardus in ſer. Memento te, & ſi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At vero per trigintatres annos, operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantum laborauit, ſuſtinens carnis neceſsitates, & hoſtis tentationes. Quis verò inter cætera dignè penſet, quantæ fuerit humilitatis, mãſuetudinis, & dignationis, Dominum maieſtatis indui carne, multari morte, turpari cruce? Nunquid non valuit opus ſuum reparare abſq; iſta difficultate? Valuit, ſed maluit cum iniuria ſui, ne peſsimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis vltra reperiret in homine. Sanè multum fatigationis aſſumpſit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretq́ue gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus eſſe deuotum fecerat cõditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus ſum, ſed nullo grauamine autoris vel labore, ſiquidem dixit & facta ſunt, quemadmodũ vniuerſa. Quid magnum eſt (quamlibet magna) quod in verbi facilitate donauerit. Sic beneficium creatoris attenuans humana impietas, ingratitudinis materiã inde ſumebat, vnde amoris cauſam habere debuerat; Idque ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sed luce clarius pater, quantum homo pro te factus diſpendium fecit, de Domino ſeruus, de Dei filio, hominis filius fieri nõ deſpexit, Bernard. de Deo. Et qui te ſemel tantum & ſolum dicendo fecit, in reficiendo profectò multa & geſsit mira, & pertulit dura. nec tantum dura: ſed etiam indigna. Et ideò licet multum poſsit hominẽ incitare ad amandum Deum, quod ipſe eũ fecit, tamen multò amplius debet eum incitare, quòd ipſe eum refecit quia non tam facile refectus, quàm factus.

Quod homo nõ ſufficit ad retributionem.

Quid ergo retribuam Domino, pro omnibus quę tribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe, & vbi ſe, dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me ꝓ me debeo, bis debeo, quid Deo retribuã pro ſe? Nã etiã ſi me millies rependere poſſem, quid ſum ego ad Deũ? Quid igitur magnum tanto recompenſatur amori, ſi puluis exiguus totum ſe ad reamãdum collegerit, quid illa nimirum maieſtas in amorem præueniens, tota in opus ſalutis eius incenſa conſpicitur? Anſelmus. Ecce Domine quia tu me feciſti, debeo meipſum amori tuo totum: quia me redemiſti, debeo meipſum amori tuo totum: quia tãta promittis, debeo meipſum amori tuo totum. Immò & intãtum debeo, plus quàm meipſum. Et hæc tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit. Bernard. ſuper miſericordias domini. In charitate adoptionis, veritate promiſsionis, & poteſtate redemptionis. Scio igitur cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in promiſſione, & quia potens in exhibitione. Hugo. Cogita igitur quantum diligat te, qui tanta pertulit pro te, & tãta facere dignatus eſt propter te, & qui tãta tibi dare promittit.

De dulcedine dei circa hominẽ vt incitet eũ ad amorem ſuum.

Primò nanque pulcher factus fueras eius munere, poſtmodum verò fœdus factus es tua iniquitate. Sed iterum mundatus es, & formoſus factus es eius pietate, operãte tamen vtrobique charitate. Olim cum non eſſes, dilexit te, vt conderet te, poſtea cũ fœdus factus eſſes, dilexit te, vt pulchrum faceret, & vt oſtenderet tibi quantum te diligeret: non niſi moriẽdo à morte te liberare voluit, vt non tantum pietatis impenderet beneficium, verumetiam charitatis oſtenderet affectum, immo & tam ſyncera charitate diligit, ac ſi ſemper cũ eo perſtitiſſes, nec exprobrat tibi reatum, nec improperat tibi beneficium.

Sup Cãt.

Bernar. Et ſi deinceps cum eo fideliter perſeuerare, ipſumq́ue vt decet amare, vt tuum illi amorem incontaminatũ ſeruare volueris, maiora prioribus ſe daturum promittit.

De gemina dulcedine in pectore Chriſti.

Quia gemma dulcedo ſuauitatis exuberat in pectore Ieſu, longanimitas videlicet in expectando, & in donando facilitas. Ad hoc ſiquidem diu ſuſpendit ſententiam vltionis à contemnente, vt quandoq́ue gratiam exhibeat remiſsionis in pœnitẽte.

Ezech. 18.

Non vult enim mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. De pęnitẽdi facilitate audi. Quacunque hora peccator ingemuerit, peccatum ſuum, remittetur ei.

Ezech. 18.
Pſal. 102.

Et Dauid paucis comprehendit vtrũque. Longanimis (inquit) & miſericors. Quod Dei miſericordia noſtram ſuperet miſeriam. Et ideò miſericors eſt, quòd tardius videtur ei peccatori veniam dare, quàm ipſi peccatori accipere, ſic enim feſtinat abſoluere reum à tormento conſcientiæ ſuæ, quaſi plus crucier eum paſsio miſeri, quàm ipſum miſerum paſsio ſua. Hugo. Et vt hoc euidentius intelligas, attende. Abieras ſiquidem & perieras, & quia in peccatis tuis venundatus eras, vltra ſe continere nõ potuit. Venit igitur ille poſt te vt redimeret te, & tantum dilexit te, vt ſanguinis ſui pretium appenderet pro te, taliq́ue pacto & reduxit de exilio, & redemit

de ſer-

de ſeruitio. Nulla ergo dilectio maior, nullus amor ſyncerior, nulla charitas ſanctior, nullus affectus ardentior. Mortuus eſt pro te innocens, nihil quod in te amaret inueniens. O cor induratum, cor plus quàm lapideum, eò quod in morte amatoris tui quam pro amore tuo ſuſtinuit, & petræ ſciſſę ſunt, & monumēta aperta ſunt. Cur non datum eſt mihi intelligere Deum creatorem meum pro amore meo quaſi infatuatum, & tanquam ad nihilum videre redactū? Hugo. Quidnā inueniſti in me dñe Deus, q diligeres, & tantum diligeres, vt morereris pro me? Ber. Quod tale in me inueniſti, pro quo tāta & tam dura & dira ſuſtinere voluiſti? O bone Ieſu, ſi mihi ſaperet etiā præter hæc, quàm dulciter cū hominibus conuerſatus es, q̄ magna etiā abundanter eis largitus es, dura & aſpera pro eis paſſus es, dura verba, duriora verbera, duriſſima & horrēda crucis tormēta. Flagellis cæſus, ſpinis coronatus, clauis cōfoſſus, patibulo affixus, opprobrijs ſaturātur, omnium tamen immemor dolorum, ait. Pater ignoſce illis. Expanſis pro eis in cruce manibus, dedit riſum malignātibus, & fletum fidelibus, factusque omnibus eſt deriſui, qui ſolus potuit eſſe terrori. Quid igitur magis admirandum? quod amplius deteſtandū? quod prauius puniendum? quàm q videns Dei filium, ſummum in regno angelorum, nouiſsimum in regno hominū, apponit ſe magnificare homo ſuper terram? Quid ſuperbis terra & cinis? Quantò.n. ſe minorem fecit in humilitate, tanto ſe maiorē oſtendit in bonitate, & quātò pro te eſt vilior, tanto tibi debet eſſe carior. Quę maior iniquitas, quàm vt inde creator à te contemnatur, vnde plus amari merebatur? Attende amorem quo ſe totum tibi impendit, nihil ſibi retinens. Attēde & humilitatem qua ſeruiuit tibi, nihil ſibi damnationis vendicans. Bernar. Primò omnia ſua tibi dedit, dehinc & ſeipſum expoſuit vtilitatibus tuis, nō parcens ſibi propter te, in ieiunijs multis, in laboribus frequēter, in vigilijs ſupra modum, in fame & ſiti, etiam in frigore & nuditate. Leo Papa. Nam omnes infirmitates noſtras quæ veniunt de peccato, abſq; peccati communione ſuſcepit, vt eſt famis ac ſitis, ſomni & laſsitudinis, mœroris ac fletus, affectionibus non careret, doloresq; ſæuiſsimos, vſque ad mortis extrema pateretur. Miniſterium vero ſuum impleuit, humilians ſemetipſum, & obediens factus patri vſq; ad mortem, mortem autem crucis. Sed parum tibi fortè videtur, q cum eſſet filius & coæqualis, tanquam ſeruus ſeruiuit patri, ſi non & ſeruo ſuo, pluſquam ſeruus ſeruiuit. Factus quidē erat homo, vt creatori ſeruiret. Et quid iuſtius, quā vt ſeruias illi à quo creatus es, ſine quo nec eē potes? Et quid beatius aut ſublimius, quàm ſeruire illi, cui ſeruire regnare eſt? Non ſeruiam (inquit) homo creatori: ego igitur ſeruiam tibi creator hominū. Tu recumbe, ego miniſtrabo, ego tibi pedes lauabo. Tu quieſce, ego languores tuos feram, & infirmitates tuas portabo. Vtere me vt libet in omni neceſsitate tua, nō modo vt ſeruo tuo, ſed etiam vt iumento tuo, vt peculio tuo. Si fatigatus autem & oneratus es, ego te & onus tuum feram, vt legem meam primus impleā. O duritia cordis mei, ad dignationem tantam tam inopinatam. O deteſtabilem ſuperbiam hominis ſeruire contēnentis. Dorſum etiam poſuit ad flagella, & plagis vapulauit non paucis, nec paruis. Indicio ſunt riuuli ſanguinis, qui de tot partibus profluunt corporis. Contumelia & tormēto interrogatus fuit, veluti ſeruus aut latro. Subditur quæſtioni, quę confeſsio extorquebatur criminis. Nūquam igitur recedat à memoria tua, tā debita miſeratio, tam probata dilectio. Anſel. Maxima cauſa quare debemus diligere Deum, Scio nanque Domine, quia licet multæ ſint cauſæ multę ſint rationes, quare te deberemus diligere, nulla tamen maior cauſa, nulla cogentior ratio quā noſtræ redemptionis modus. Debęmus diligere te, quia nos creaſti, quia nutriuiſti, quia paſcis & veſtis. Cur maxime debemus diligere Deum? Sed ideò maxime, quia redemiſti nos tali modo, ſcilicet morte tua, & tali genere mortis, quod tunc temporis erat viliſſimum genus mortis, quo puniebantur latrones & qui magna ſcelera commiſerant. Quantò enim abiectiora pro hominibus pati dignatus es, tanto magis ab hominibus honorari & diligi dignus es. Quis.n. tantæ duritiæ eſt & obſtinationis, vt non poſsit animū ſuum inclinare ad te diligendum, qui tantum dilexiſti nos, vt nos lauares à peccatis noſtris in ſanguine tuo? Quis eſt, qui non poſsit feruentius & diligentius & dulcius diligere, quando recordatur, quòd in cruce brachia tua expandiſti, deſiderās nos amplecti, & recipere omnes qui ad te confugere volūt? Bern. In nullo verò clarius quàm vulneribus tuis eluxit, quòd tu Domine ſuauis es, & mitis, & multæ miſericordiæ. Quid ſuper omnia amabilem reddat Dominū Ieſum Chriſtum? Idcirco ſuper omnia reddit te amabilem mihi ò bone Ieſu, calix quem bibiſti, opus redemptionis noſtræ, hoc omnino amorem noſtrum vendicat facile totum ſibi, hoc (inquam) eſt, quod noſtram deuotionem & blandius allicit, & iuſtius exigit, & arctius ſtringit, & afficit vehementius. Multum quidem laborauit in eo ſaluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor aſſumpſit. In dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, in factis obſeruatores, in tormentis illuſores, & in morte exprobatores. Cū igitur deuoueris quicquid es, quicquid potes, nonne ſic eſt quaſi ſtella ad ſolem, quaſi lapillus ad montem, & quaſi gutta ad fluuium? Si perpenderes quàm multa & quàm multis debeas, videres quàm nihil ſit quod facis, quàm nec etiam inter minima computandum ad comparationem debitorū tuorum. Quod ſi neſcietis & ſcire volueris, reſpice mentali oculo, quanto remunerationis debito aſtringaris Domino patienti Bernard. Volue & reuolue dominicum corpus, à latere vſque ad latus, à ſummo vſque deorſum, & vbique inuenies dolorē. Reſpice ſudorem ſanguineum, alaparum contumeliam, flagellorum inſtantiam, ſpineam coronam, ſputi ludibria, crucis angariam, patibuli ſuſpendium, oculos languentes, oris pallorem, fellita cibaria, acida pocula, caput inclinatum, geniculationes irriſorias, titulum famoſum, veſtimēti ſortem, & geminatum crucifige. Quid plura? Viliſsimum mortis ſupplicium, & probra nefandiſsima. Vide Chriſtum in cruce pendentem, capitis inclinationem ad oſculum, brachiorum extenſionem ad amplexum, lateris apertionem, & totius corporis confixionem ad effectum. Conſidera filium virginis illitum ſputis, liuidum plagis, clauis confixum. Attende rectorem cœli ſtantem in cruce, pallidū in morte, & carne deformem. Ne pertranſeas Dominum angelorum, virum percuſſum à Deo & humiliatum, virum quaſi leproſum, & omnibus detrimentis ex poſitum. Copioſa nāque apud eum redemptio. Et verè copioſa, quia per quinque partes de corpore eius vnda ſanguinis emanauit, cum ad redemptionē totius orbis vna precioſiſſimi ſanguinis ſui gutta ſufficeret. Sed ideò data eſt copioſa, vt virtus dilectionis in beneficij redundatione clareſcet. Agnoſce etiam quàm grauia ſunt illa vulnera, pro quibus neceſſe fuit Chriſtum Dominū vulnerari. Sed hęc omnia non eſſent ad mortem, mortéque ſempiternam, nunquam pro eorū remedio Dei filius moreretur. Hugo. Hæc quanti valeant frequenter cogita, & in ſtatera charitatis appende, & quicquid amoris impendendum habes, illi rependi. Inſpice diligenter vulnera pendentis, cicatrices reſurgentis, ſanguinem morientis, precium credentis, commercium redimentis. Bernardus. Et quia filius Dei occidi iubetur,

Luc. 23.

De humilitate creatoris, & ſuperbiæ hominis.

Quicquid facimus, nihil ē ad cōparationē beneficiorum Dei in ſua paſſione.

Pſal. 19.

vt precioſi ſanguinis ſui balſamo vulneribus tuis mederetur, nunquam à corde tuo recedat, quatenus toto tibi figatur in corde, qui pro te totus fixus eſt in cruce. In qua Chriſti fixione tria diligenter conſidera, vt illi arctius per amorem adhæreas, triplicem videlicet vilitatem, triplicem aſperitatem, & triplicem paupertatem. Prima vilitas fuit alaparum & colaphorum & arundinis percuſsio, tanquam in ribaldum. Secunda fuit maior. t. tanquam in buſonem, vel aliquod ſordidum aut fœtens ſputi ſcreatio. Tertia fuit maxima, videlicet inter latrones mortis turpiſsimę condemnatio.

De triplici vilitate Chriſti, in ipſius paſſione.

De triplici autem aſperitate vide diligẽter. Prima aſperitas fuit ſpinarum per mediũ cutis capitis, ad modum coronæ crudelis infixio. Secunda erat maior, totius videlicet corporis vſque ad ſanguinis effuſionẽ ligatum & non potentem ire quo vellet, crudelior flagellatio. Tertia verò & maxima, omniũ membrorum in cruce violentiſsima diſtenſio, maxime cum talem diſtenſionem comitata fuerit manuum & pedum crudeliſsima transfixio. Nam ſi ad ſe membra traheret, propria vulnera in loco ſenſibiliſsimo (vt ita dicam) propter neruorum ſenſibilium concurſum, & cauſam mortis augmentaret: ſi autem diſtenta permittere dolorem ex diſtenſione, vel quaſi diſlocationem omnium iũctarum ſentiret: Nam non ſunt veriti, membra eius intantum diſtendere, vt omnia oſſa eius poſſent dinumerari.

De triplici aſperitate in Chriſti paſsione.

De paupertate verò conſidera. Prima paupertas fuit, quòd tantum non habebat, quod in propria domo ſuum caput reclinare poſſet. Secũda verò maior iuxta crucem, quòd veſtes non habebat, quibus membra tegere poſſet. Anſ. De humana redemptione. Tertia autem maxima, quod nec ſpacium pedis voluit in terra habere, vnde in aera aſcendit, quando in cruce pro te pendere voluit. Tamen in his omnibus non eſt diuina natura humiliata, ſed humana eſt exaltata, nec eſt imminuta, ſed iſta eſt miſericorditer adiuta, nec humana natura in illo homine paſſa eſt aliquid vlla neceſsitate, ſed ſola libera voluntate: nec vlla cogente obedientia, ſed potenti diſponente ſapientia: non enim illi pater vt moreretur cogens præcepit, ſed ille quod patri placiturum & omnibus profuturum intellexit, hoc ſponte fecit. Nec eum ad hoc pater potuit cogere, quod ab eo exigere non debuit. Sic itaque patri obedientiam liberam exhibuit, cui hoc placiturũ ſciuit, ſponte facere voluit. Denique quando pater hanc bonam illi voluntatem, quamuis liberá dedit, non immerito dicitur, quia eam velut præceptum patris accepit. Hoc itaq; modo obediens fuit patri vſque ad mortem, & ſicut mandatum dedit illi pater, ſic fecit, & calicem quem dedit illi pater bibit. Hæc eſt enim perfecta & liberrima humanę naturæ obedientia, cum voluntatem ſuam liberam ſpõte voluntati Dei ſubdit, & cum acceptam bonam volũtatem ſine omni exactione, ſpontanea libertate opere perficit. Sic homo ille redemit omnes alios, cum hoc quod ſponte dedit Deo, computat pro debito, ꝙ illi debebant. Quo precio non ſemel tantum à culpis homo redimitur, ſed etiam quoties cum digna pœnitentia redierit recipitur, quæ tamen pœnitentia peccanti nõ promittitur. Lętare igitur pro libertate tua, & eſto ſemper gratus illi, qui ſic gratis ſua morte ad vitã te reſtaurauit. Sed o tu Domine, tu qui vt ego viuerẽ mortem ſuſcepiſti, quomodo lætabor de libertate mea, quę nõ eſt niſi de vinculis tuis? Qualiter gratulabor de ſalute mea, cum non ſit niſi de doloribus tuis? Quomodo gaudebo de vita mea, quæ non eſt niſi de morte tua? An gaudebo de his quæ paſſus es, & de crudelitate illorum qui eam tibi fecerunt, quoniá niſi illi feciſſent, tu paſſus nõ eſſes? Et ſi paſſus non eſſes, hæc mea bona non eſſent? Sed certe illorum nequitia nihil facere potuit, niſi quod tu ſponte permiſiſti, nec tu paſſus es, niſi

De triplici paupertate in Chriſti paſsione

Quę ſit ꝑfecta humanę naturę obedientia.

quia tu piè voluiſti. Ergo tu peccator redemptus illorum crudelitatem omitte Dei iudicio, & tracta de his quæ debes ſaluatori tuo. Intuere neceſsitatem tuam & bonitatem eius, & vide quas gratias reddas, & quãtum debeas amori eius. Hugo. O ſi attenderes quot & quales in comparatione tui abiecti ſunt, qui hanc (quæ tibi data eſt) gratiam per mortem videlicet filij Dei conſequi non potuerunt. Certe audiſti ab initio vſque in hãc diem, quàm multæ generationes hominum perierunt, quæ etiam omnes ſine cognitione Dei, & precio ſuæ redemptionis in interitum ſempiternum dilapſæ ſunt. Omnibus illis redemptor & amator tuus te prætulit, quando tibi hanc gratiam largitus eſt, quam nullus hominum percipere meruit. Et quid dices? Quare putas prælatus es omnibus illis? Nũquid tu fortior illis? nũquid tu ſapientior? nunquid nobilior? nunquid ditior omnibus illis fuiſti? quia hanc præ omnibus illis ſpecialem gratiam ſortiri meruiſti? Quot fortes, quot ſapientes, quot nobiles, quot diuites ibi fuerunt, & tamẽ vniuerſi relicti & abiecti perierunt. Quod beneficia omnia ex ſola gratuita ſaluatoris charitate homini collata ſunt. Tu ſolus præ omnibus illis aſſumptus es, & quare hoc in te factum ſit, nullam præter gratuitã ſaluatoris tui charitatem cauſam inuenire poteris. Elegit ergo & prępelegit te in omnibus, & aſſumpſit te ex omnibus, & amauit te prę omnibus: nomine ſuo vocauit te, vt memoriale eius ſemper eſſet apud te, voluit te participem eſſe in nomine, participem eſſe in nominis veritate, quoniam vnxit te illo quo & ipſe erat vnctus oleo lætitiæ, vt ab vncto ſis vnctus, qui à Chriſto diceris Chriſtianus. Adhuc diligentius ac plenius attende quanta tibi contulit hic amator tuus, vt in omni ſtatu, omni tempore, ipſius beneficia, atque circa te ſolicitudinem recognoſcas. Semper cogita quantam tecum miſericordiam fecit, & in hoc perpende quantum ab ipſo diligeris, quòd eius beneficium nunquam tibi defuiſſe cognoſcis, non enim tibi inter cætera paruum æſtimandum eſt beneficium, quod bene vtens malo parẽtum tuorum, creauit te de carne illorum, & inſpirauit in te ſpiraculum vitæ, diſcernens te ab illis, qui vel abortiui proiecti ſunt ab vtero, vel qui inter materna viſcera ſuffocati pœnæ videntur concepti non vitæ. Quid etiam quod integra tibi & ſana membra creauit, ne eſſes parentibus tuis dolori, & opprobrio alienis? Magnum certè & hoc. Sed quomodo illud quantę bonitatis fuerit inæſtimabilis, quod eo tempore & inter tales naſci voluit, per quos ad fidem ſuam & ſacramẽta peruenires. Vide innumerabilibus millibus hominum hoc negatum, quod tibi gratularis eſſe conceſſum, cum quibus tecum cum vna eſſet eademq́ue conditio, illi derelicti per iuſtitiam, tu verò vocatus es per gratiam. Procede & adhuc intuendo munus eius fuiſſe, quod educatus à parentibus fuiſti, quod te flãma non læſit, quòd non abſorbuit aqua, quod non vexatus à dæmone, quòd non percuſſus à beſtijs, quòd præcipicio non necatus, quod vſque ad congruam ætatem in eius fide & tuitione nutritus. Hugo. Ecce natus es, fons baptiſmi tibi poſitus eſt & lauacrum regenerationis, in quo ſordes præteritorum criminum abluis. Deinde chryſma & oleũ, in cuius vnctione ſpirituſancto liniris. Poſt hæc delibutus & in vnctione perfuſus, ad menſam venis, & percipis ibi alimentum corporis & ſanguinis Chriſti, quo interius ſaginatus & refectus, noxam illam pręteritorum ieiuniorum depellis, & priſtina pulchritudine atque fortitudine reparatus, rurſus quodámodo iuueneſcis. Deinde veſtimenta bonorum operum induis, & cum ieiunijs cum vigilijs, alijſque operibus miſericordię, vel pietatis, quaſi vario ornatu decoraris. Ad vltimũ ſequũtur aromata virtutũ, quorum odor ſuaue ſpirãs, omnẽ illum antiquorũ ſordium

Deus ſola charitate prę fert quemlibet omnib. hominibus, qui ab initio extiterunt.

Breuis recapitulatio beneficiorũ dei tibi à natiuitate collatorum

Recapitulatio ſacramẽtorum quę tibi à natiuitate deinceps collata ſunt ad ornatum.

fœtorem

ſœtorem fugat, ita vt quodammodo tibi totus mutari, & in alium transformari videaris, & magis latus, magis alacris, Inſpes efficiaris. Datur etiam tibi ſpeculum ſancta ſcriptura, vt ibi videas faciem tuam, vt neque minus neque aliter quàm deceat, habeat compoſitio ornatus tui. Quid dicis igitur homo? Scis vtrū ne aliquid horum perceperis? Certe in fonte ablutus fuiſti, certe criſmatis vnctionē percepiſti, certe de menſa Chriſti precioſum cibum comediſti, ſed fortè iterum pollutus es, habes lachrymas quibus te iterum abluas. Quod per deuotionem & lachrymas peccatis deperdita ſemper poteris reparare. Iterum vnctio emarcuit in te, per piam & bonā deuotionem iterum te vngas, vide quàm pia tibi diſpenſatione vbique concurritur, non babuiſti & datum eſt tibi, perdidiſti & reſtauratur tibi, nuſquam derelinqueris, vt ſcias quantum ille te diligat, à quo amaris. Non vult te perdere, & ideò tanta patientia te expectat, & cōcedit pie, negligenter toties amiſſa, iterum atque iterum ſi tu volueris reparare. O quot iam perierunt, qui iſta tecū acceperunt, ſed amiſſa iterum recipere non meruerūt. Plus ergo omnibus dilectus es, quia tam benigne amiſſum redditur, ꝙ illis perditum tam diſtrictè negabatur. Nunquid tibi gratia bene operādi nulla data eſt? Tamē voluntas bona ipſo largiente negata non eſt. Si magna opera facis, miſericorditer ſublimaris, ſi non facis magna opera, fortaſsis ſalubriter humiliaris, melius nouit ille quod tibi expediat, quā tu, & ob hoc ſi vis de illo bene ſentire, totum quod ab illo tibi fit, bene fieri intellige. Forte gratiam virtutum non habes, ſed dum vitiorum impulſu concuteris, melius in bumilitate ſolidaris, ſuauius redolet deo humilitas infirma, quàm virtus elata. Nibil ergo diſpoſitioni eius præiudicare audeas, ſed ſemper cum timore & reuerentia ora eum, vt quemadmodum ipſe nouit tibi ſubueniat: ſi qua adbuc in te mala permanſerint, piè diluat, ſi qua incboata ſunt bona, benigne perficiat, & ea qua ipſe voluerit via te ad ſe perducat. Quid tibi amplius dicam? Eſt ne aliquid adhuc, quod dicere poſsim ad oſtēdendē dilectionem? Tibi loquor peccator. Quid dices? Sed tua dicis, aliena non poteris. Si aliena & tua, non tamen omnia. Quis.n.omnia dicere poteſt? Et tamen ſcimus, quia omnium origo eſt charitas. Ecce duo nati ſunt, eadem virtus atque nobilitas generis, eadē hora natiuitatis. Alter in paupertate relinquitur, alter diuitijs ſublimatur, vtrunque charitas operatur, quia & hūc paupertate humiliat, & illum abundātia conſolatur. Iſte debilis eſt, & iſte fortis. Iſte tenetur ne malū perficiat, iſte roboratur vt ad bonum opus conualeſcat. Vtrunq; charitas probat, nec reprobat. Alter per ſapientiam illuminatur, alter in ſimplicitate ſenſus ſui relinquitur. Iſte vt ſeipſum deſpicere, ille vt creatorem ſuum ſtudeat agnoſcere. Vtrique tamen voluit charitas adeſſe. Talis eſt amor Dei in nobis

Qualis ſit amor Dei in nobis.

ne quicquam omnino humana infirmitas toleret, ꝙ ipſe quantum in bonitate ſua eſt, ad bonum noſtrum non diſponat. Animaduerte igitur (ſicut ſuperius memoraui) & vide, quòd merito amor iſte ſingularis Dei, qui cum ſe in multos diffundat, ita tamen viuice ſingulos amplexatur. Verè pulchrum & mirificum bonum quod commune eſt omnium, & totum ſingulorum, cunctis præſidens, ſingulos implens, vbique præſens, omnium curam gerens, & tamen ſingulis quaſi omnibus prouidens. Sic certè mihi videtur, cum eius miſerationes circa me attendo, quòd (ſi fas eſt dicere) quodammodo nihil aliud faciat Deus, niſi vt ſaluti meę prouideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit. Semper præſentem exhibet, ſemper paratum ſe offert, quucunque vertero me non deſerit, vbicunque fuero non recedit, quicquid egero pariter aſsiſtit. Et ꝙ tandem cunctis actionibus ſiue cogitationibus meis perpetuus ſit inſpector, & quantū ad bonitatem ſuam pertinet indiuiduus cooperator aſsiſtit, ipſo operis ſui effectu patenter oſtendit: ex quo conſtat (ſicut præmiſi) quòd licet facies eius à nobis non poſsit videri, nunquam tamen poſsit præſentia eius euitari. Confiteor igitur tibi miſerationes tuas Domine Deus meus, quia non dereliquiſti me. Quid retribuā tibi, pro omnibus quę tribuiſti mihi? Vis vt diligam te? Et quomodo diligam te? Et quātum diligam te? Et quis ſum ego vt diligā te. Quid faciemus Domino Deo noſtro, à quo tot & tanta bona ſuſcepimus? Neque enim cōtentus fuit ea quæ & cæteris bona nobis tribuere, ſed in malis quoque noſtris eum ſingularem dilectorem agnoſcimus, vt eum tam de bonis quàm de malis noſtris omnibus ſingulariter diligamus.

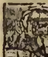
Homo ſemper hucuſque ingratus.

Tu dediſti mihi Domine, vt te cognoſcam, & vt præ cæteris multis de tuis ſecretis reuelata intelligam. Alios coętaneos meos in tenebris ignorantiæ dereliquiſti, & mihi præ illis lumen ſapientiæ tuæ infundiſti. Tu dediſti mihi verius cognoſcere te, purius diligere te, ſynceri⸳s credere in te, ardentius ſequi te. Tu dediſti ſenſum capacem, intellectum facilem, memoriā tenacem, linguam diſertam, ſermonem gratum, doctrinam ſuadibilem, efficaciam in opere, gratiam in conuerſatione, profectum in ſtudijs, effectum in conceptis, ſolamē in aduerſis, cautelam in proſperis, fortitudinem in aduerſis. Et quocunque vertebam me, vbique gratia tua & miſericordia præceſsit me. Et ſæpè cum mihi videbar conſumptus, ſubitò liberaſti me. Auguſti. Quādo errabam reduxiſti me, quando ignorabam docuiſti me. Quando peccabam corripuiſti me, quando contriſtabar conſolatus es me. Quando deſperabam cōfortaſti me, quādo cecidi erexiſti me. Quando ſteti tenuiſti me, quando iui duxiſti me, quando veni ſuſcepiſti me. Hæc omnia & multa alia feciſti mihi Domine Deus meus, de quibus mihi dulce erit ſemper cogitare, ſemper loqui, ſemper gratias agere, vt te laudem, & amen pro omnibus beneficijs tuis Domine Deus meus. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Sermones de decem præceptis.

Et primò de his, quæ nos mouere debent, ad ſeruandum mandata Dei. Serm. I.

I V I s ad vitam ingredi, ſerua mandata. Verba iſta ſcripta ſunt in Mattheo, & ſunt verba ſaluatoris noſtri, in quibus explicatur nobis ſumma totius noſtrę ſalutis quantum ad duo. Mat 19. Primò quantum ad prēmium retributionis diuinę. Secundò quantum ad meritum operationis humanæ. Primum ibi, Si vis ad vitam ingredi. Secundum ibi, Serua mandata. Et hic rectus ordo tangitur, quia finis mouet agentem, vt ſe exerceat ad debitum finem. Sequamur ergo formā illius magni magiſtri. Sed antequā de à ceptis aliquid dicamus, dicamus primò de obſeruantijs præceptorum. Præmittit Dn̄s primò motiuum, poſtea ſubiungit actum per quē poſſumus deuenire ad debitum finem. Et notandum, ꝙ ſunt quatuor quæ debent nos moue e ab obſeruādum mandata Dei. Primū eſt auctoritas mādatis. Secūdum eſt obſeruationis mandatorum vtilitas. Tertium eſt transgreſsionis periculum. Quartum eſt irreprehenſi-

Quatuor ſūt, quę debent nos mouere ad ſeruandū mandata Dei.

bilitas mandatorũ. Quando ille qui mandat eſt magnæ auctoritatis, & obſeruatio mandatorũ eſt magnæ vtilitatis, & tranſgreſsione eſt magnum periculum, & irreprehenſibile eſt mandatũ, tunc nullus poteſt habere excuſationem de obſeruatione mandatorũ. Primò dico ꝙ, debet nos mouere ad obſer uandum mandata Dei, auctoritas mãdantis, quia ille qui maudat. ſ. Deus magnæ auctoritatis eſt, quod patet ex tribus. Primò, quia ipſe ſua magna potentia nos creat. Secundo, quia ipſe ſua mira ſapientia nos gubernat. Tertiò, quia ipſe ſua munifica beneuolentia nos ſaluat. Primò dico, ꝙ ille qui mandat obſeruari mandata Dei, eſt magnæ auctoritatis, quia ſua magna potentia nos creat. Iob. Manus

Iob.10. tuæ fecerunt me. Et in Deut. dicitur. Oculi veſtri vide-

Deut.4. runt omnia opera magna Dei, quæ fecit, vt cuſtodiatis mandata eius. Secundò eſt magnæ auctoritatis, quia ſua mira ſepientia nos gubernat, vnde dicit Iſaias. Ego

Iſaia.48. Dñs docens te vtilia, gubernans te in via quã ambulas, vtinã attendiſſes mandata mea: & pſalm. Seruaui man-

Pſal.118. data tua & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in cõſpectu tuo. Tertiò eſt magnę auctoritatis, quia ſua munifica beneuolentia nos ſaluat. Vnde in Deut. Et nunc Iſrael quid petit Dñs Deus tuus à te, niſi vt timeas ip-

Deut.10. ſum, & diligas ipſum, & ambules in vijs eius, & cuſtodias mandata eius? Dominus qui te creauit, Deus qui te gubernat, tuus qui te ſaluat. Patet modo, ꝙ dignitas ſiue auctoritas præcipientis debet nos mouere ad ſeruandũ mandata. Secundò debet nos mouere ad obſeruandũ mandata. De obſeruationis vtilitate. In ſeruãdo, enim mandata Dei eſt multiformis vtilitas, quæ ad tres vtilitates reducitur. Prima vtilitas eſt impetratio di-

Tres vtilitates obſeruantis Dei mandata. uinorum chariſmatum. Secunda eſt reuelatio ſanctarũ ſcripturarũ. Tertia eſt aſſecutio cœleſtiũ pręmiorum. Prima dico vtilitas in ſeruãdo mandata Dei, eſt impetratio diuinorum chariſmatum. Vnde in Ioan. Si dili-

Ioan.14. gitis me, mandata mea ſeruate, & ego rogabo patrem meum, & dabit vobis alium paracletum. Secunda intelligentia ſanctarum ſcripturarũ: vnde dicitur in Pſal. Super ſenes intellexi, quia mandata tua quæſiui. Sed

Pſal.118. qũo perueniemus ad intelligentiã ſcripturarum, docet Gregor. Vnde ſuper illud. Diſcipuli quando viderunt Dominũ Ieſum, ipſum non intellexerunt, ſed quando loquebatur tunc ipſum intellexerunt, dicit Gre. ꝙ audiendo Dei præcepta diſcipuli illuminati non ſunt, ſed faciendo ea illuminati ſunt. Quare? quia nõ auditores legis tantũ, ſed factores iuſtificabuntur, propter hoc dicit Iacob. in cano. ſua. Eſtote factores verbi Dei, & non auditores tantũ, fallẽtes voſmetipſos, quia qui eſt

Iacob.1. auditor verbi Dei tantũ & non factor, comparabitur viro conſiderãti vultũ natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Si videat homo decies vultũ ſuũ in ſpeculo, adhuc nõ ſciet

Nota hãc expõnem. ipſum, ſed ſi videt vultũ alterius hominis extra ſpeculum, bene recognoſcit ipſum, & hoc eſt propter fortẽ impreſsionem ſpeciei ſuper organnm viſus ſecundum rectam lineã: ſed in ſpeculo non eſt verus intuitus. Similiter quando homo audit verbũ Dei, videtur ei, ꝙ ipſum intelligat, ſed ſtatim recedit: ſed quando ponit ipſum ad experientiã bene operando, tũc ipſum intelligit. Tertia vtilitas in ſeruando mandata Dei, eſt aſſecutio præmiorũ cœleſtium. Vnde dicitur in prouerb.

Prou.7. Serua mandata mea & viues, & legẽ meã quaſi pupillam oculi. Hæc eſt ratio, quare homini exiſtenti in paradiſo. Deus dedit obſeruantiã mãdatorũ. Patet modo, ꝙ ad obſeruandũ mandata Dei, debet nos mouere vtilitas obſeruationis. Tertiò debet nos mouere ad obſeruantiã mandatorũ, periculũ tranſgreſsionis, homo, enim qui tranſgreditur mandata incidit in multa pericula. Primò quia multa bona perdit. ſecũdò in nephãda flagitia ruit, tertiò quia ęterna ſupplicia meretur. Primò dico, debet nos mouere ad ſeruandum mandata Dei tranſgreſsionis periculu, quando tranſgreſſores multa bona perdunt. Vnde dicitur in Leuit. Si non audieritis

vocẽ meã, & non feceris omnia mandata mea, viſitabo Leuit.16.

vos in egeſtate & calore, qui conficiet oculos veſtros, & conſumet animas veſtras. Dicit viſitabo vos in egeſtate, quę eſt priuatio omniũ bonorũ: & calore qui cõficiet oculos veſtros, & conſumet animas veſtras, quia auferet affectũ boni, & intellectũ veri. Vnde pſal. De-

reliquit me virtus mea, & lumẽ oculorum meorum & Pſal.37.

ipſum nõ eſt mecũ. Secũdò tranſgreſſores in nefanda flagitia ruũt. Vnde dicitur in Baruch. Nõ obediuimus

voci dñi, vt ambularemus in mãdatis eius, & abiuimus Bar.118.

vnuſquiſq; in ſenſu cordis ſui maligni: & Pſal. Populus meus non audiuit vocẽ meã, & Iſrael non intẽdit mihi

& dimiſi eos ſecundũ deſideria cordis eorũ. Tales dat Pſal.80.

Dominus in manus dæmonũ. Vnde dicitur in Daniel. Daniel.3.

dixerunt pueri in fornace ignis ardentis. Peccauimus, iniquè geſsimus, & præuaricati ſumus & ſequitur eorum ignominia, & traditi ſumus in manibus inimicorũ noſtrorum iniquorũ, & regi iniuſto & peſsimo ſuper terrã. Tertiò, tranſgreſſores incidunt in pericula, quia æterna ſupplicia promerentur, vnde dicitur in Pſalm.

Maledicti qui declinãt à mandatis tuis. Maledicti, quia Pſal.118.

dicetur eis. Ite maledicti in ignem æternum, &c. Ecce Matt.25.

modo obſeruationis mira vtilitas, & tranſgreſsionis mira calamitas. Vnde Dñs per Moyſen: Et (inquit)

propono tibi benedictionẽ ſi mãdata mea feceris, ma- Deut.11.

ledictionem ſi non feceris. Ponit nos Dñs in medio, & mirabiliter operatur nobiſcũ, quia quando aliquis vult aliquid alij oſtendere, vtitur duplici ratione. ſ. ratione oſtenſiua, & ratione ducente ad impoſsibile. Sic facit Dñs. Ponit hominẽ in medio inter cœlũ & infernum. In cęlo eſt ęterna gloria, in inferno ſunt æterna ſupplicia. Et quando Dñs oſtendit homini gloriã cœli, quam homo poteſt promereri ſi obſeruet eius mandata, tũc inclinat ipſum ad obſeruãtiã mandatorũ per rationem oſtenſiuã. Quando verò oſtendit homini inferni ſupplicia, quæ promeretur ſi tranſgreditur mãdata, tũc inclinat hominẽ per rationẽ ducẽtẽ ad impoſsibile. Ecce proponit tibi maledictionẽ & benedictionẽ. Dimitte Iudæ maledictionẽ, & accipe cũ Mathia benedictionem. De Iuda dicit pſal. Noluit benedictionẽ, & elon-

gabitur ab eo. Quartò, debet nos mouere ad obſeruã- Pſal.108.

dum mãdata Dei irreprehenſibilitas mandatorũ: eſt. n. mandatum irreprehenſibile, quia nõ continet aliquod impoſsibile, nec aliquod oneroſum, nec iniquũ. Primò dico, debet mouere ad ſeruandũ mãdata Dei irreprehenſibilitas mãdatorũ, quia nõ cõtinẽt aliquod impoſſibile, imò ſunt facilia ad ſeruandũ. Vnde dicitur in Ioãne. Hęc eſt charitas Dei, vt mãdata eius cuſtodiamus,

& mãdata eius grauia nõ ſunt. H[illegible] charitatẽ mã- 1.Ioan.5.

data ſunt facilia, ſed nõ haben[illegible]atẽ vidẽtur difficilia. Et ponit Auguſt. exemplũ de aue ſine plumis, & de aue cũ plumis. Aui habenti plumas facile eſt volare, ſed aui non habenti eſt difficile. Similiter homini per-

uerſæ voluntatis difficilia videntur mandata, ſed ha- Deut.30.

benti charitatẽ ſunt facilia. Vnde dicitur in Deut. Mãdatũ hoc ꝙ ego pręcipio tibi hodie, nõ eſt ſuper te, nec procul poſitũ, nec in cœlo ſitũ, nec trãs mare poſitum, ſed iuxta te eſt valde ſermo in ore tuo, vt facias illũ. Secundò mãdata Dei ſunt irreprehenſibilia, quia nõ cõtinent aliquid oneroſum, immò ſunt ſuauia. Vnde di-

citur in Eccle. Nihil melius eſt quã timor Dei, & nihil Eccle.23.

dulcius quã reſpicere in mãdatis Dñi: & pſal. Deſide- Pſal.18.

rabilia ſuper aurũ & lapidẽ precioſum multũ, & dulciora ſuper mel & fauum. Gaudium eſt iuſto ſeruare iuſtitiã, ſed palato infecto cibus dulcis videtur eſſe amarus, ſimiliter homini peruerſæ voluntatis mãdata Dei vidẽtur difficilia, licet ſint ſuauia. Tertiò, mãdata Dei ſunt irreprehenſibilia, quia non continent aliquid iniquum.

quum. Vnde dicit Apoſtolus. Lex quidem ſancta eſt, & mandatum ſanctum, & iuſtum & bonum. Propter hoc dicit alibi. Pręcipio tibi in Deo qui viuificat omnia, vt ſine macula ſerues mandatum irrepræhenſibile.

Rom.7.
1.Tim.6.

Coniũgamus iſta quatuor inſimul, ſcilicet quòd in illo qui præcipit eſt ſumma auctoritas, quia ſua magna potentia nos creat, mira ſapientia nos gubernat, & munifica beneuolentia nos ſaluat. Item videamus vtilitatem obſeruationis mandatorum. Quarum prima eſt impetratio diuinorum chariſmatum, ſecunda eſt reuelatio ſacrarum ſcripturarũ, & tertia eſt aſſecutio cœleſtium præmiorum. Item videamus tranſgreſsionis periculũ, quia tranſgreſſores multa bona perdunt, in nefanda flagitia ruunt, & æterna ſupplicia promerentur. Item videamus irreprehenſibilitatẽ mandatorum, quia mãdata non cõtinent aliquod impoſsibile, nec oneroſum, nec iniquum. Et ſi iſta quatuor bene conſideremus, nõ eſt aliquis qui poſsit ſe excuſare de obſeruatione mandatorum. Sed quod eſt magnum mandatũ & primum in lege? Reſpondet Dominus in Matthęo. Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Secundũ ſimile eſt huic. Diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Ex his vniuerſa lex pendet & prophetæ. Auguſt. oſtendit, ꝙ in iſto verbo. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, continetur totum hoc ꝙ dicitur. Diliges dominum Deum, &c. Debemus .n. diligere Deum, quia hoc eſt iuſtum, bonum, ſanctum, ſuaue, & facile. Vnde Auguſt. Domine quis mihi es? & ego quis tibi, vt iubeas me amare te, & ſi non amẽ te, minaris mihi ingentes miſerias? Decalogus ſacer qui datus eſt Moyſi in monte Synai, oſtendit quõ debemus cuſtodire mandata Dei, volo vobis oſtẽdere ꝙ ſicut octo partes orationis ſunt fundamẽta omnium eorum, quę exprimi poſſunt per ſermonem in Grãmatica, & decem pręadicamenta ſunt fundamẽtum omnium eorũ, quę determinantur in Dialectica, ſic decem præcepta ſunt fundamentũ, & regulæ omnium legũ & bonorũ quę ſunt in moribus. Nec voluit dñs ꝙ ſine ratione data eſſent decem pręcepta Moyſi. Dicam modo iſta decẽ in generali. Non habebis Deos alienos. Non aſſumens nomen Dei tui in vanum. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Honora patrẽ tuum & matrem tuam. Non occides. Non męchaberis. Non furtum facies. Non falſum teſtimoniũ dices. Non concupiſces vxorem proximi tui. Nõ agrum, nec aliquam aliam rem. Vt magis clarius ſit hoc ꝙ dicã, nota, ꝙ lex omnis non mandat niſi iuſtitiã. Eſt .n. lex regula iuſtitiæ. Sed iuſtitia eſt, ſecundũ quã homo habet ordinari ad Deum & ad proximũ. Et ſecundum hoc eſt duplex iuſtitia. Vna qua ordinamur ad Deũ, & alia qua ordinamur ad proximum. Et ſecundũ hoc fuerunt duæ tabulę datę Moyſi. prima & ſecũda. In prima cõtinẽtur mandata ordinãtia nos ad Deũ: in ſecunda cõtinentur mandata ordinantia, nos ad proximum. In prima dico tabula continentur mandata ordinantia nos ad Deum. Deus autẽ eſt Trinitas, pater & filius & ſpirituſſanctus. Patri attribuitur maieſtas, filio veritas, & ſpirituiſancto bonitas. In Patre eſt ſumma maieſtas humiliter adoranda. In filio eſt ſumma veritas fideliter aſſerenda. In ſpirituſſancto eſt ſumma bonitas ſyncere amãda. Sed ſi iſta tria ex æterna ordinatione debemus facere, neceſſe eſt in prima tabula eſſe tria mandata, ſecundũ tria appropriata tribus perſonis diuinis. In primo mandato præcipitur humilis adoratio diuinę maieſtatis, cũ dicitur. Non habebis Deos alienos. In ſecundo mandato pręcipitur fidelis aſſertio diuinę veritatis, cum dicitur. Non aſſumes nomẽ Dei tui in uanum. In tertiò pręcipitur diuinę bonitatis ſyncera dilectio, cũ dicitur, Memento vt diem ſabbati ſanctifices. In ſecunda tabula, continentur .7. mandata ordinantia nos ad proximum, quę ſignificantur per duo præcepta legis naturę. Hoc facias alij, ꝙ tibi vis fieri: non facias alij, ꝙ tibi non vis fieri. Et ſecundũ hoc eſt duplex pars iuſtitiæ ordinãti ad proximum. ſ. innocentia & beneficentia. Mãdatum beneficẽtię eſt. Honora patrem tuũ & matrem tuam. Hoc autẽ mandatũ non eſt ſolum reuerẽtiæ, ſed etiam beneficij & obſequij, & non eſt in patre ſolum, ſed in omnibus quæ à patre procedunt. Mandatũ innocentię neceſſe eſt multiplicari, quia hoc mandatũ conſiſtit in hoc, vt caueas ab offenſa proximi tui: eſt autem triplex offenſa, in animo, in verbo, & in facto. Offẽſa in facto eſt tribus modis: ſecũdũ ꝙ homo tribus modis poteſt offendere proximum. ſ. in perſona propria, in perſona coniuncta, & in poſſeſsione terrenorũ. & ſecundũ hoc ſunt tria mandata. Non occides. Non męchaberis. Nõ furtum facies. De hinc ſequitur offenſa in verbo, cõtra quam eſt vnũ mãdatum. Nõ falſum teſtimoniũ dices. per falſum aũt teſtimonium, ſignificantur omnia quæ homo poteſt dicere contra ſuum proximum. Offenſa autem in animo duas habet radices, ſecundũ duplicem concupiſcentiã, quia eſt concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum. Cõtra concupiſcentiã carnis eſt vnum mandatũ. Non concupiſces vxorẽ proximi tui. Contra cõcupiſcentiã oculorũ eſt aliud mandatũ. Non agrum, nec aliquam aliam rem. Patet modo in generali quæ ſunt decem præcepta, & penes quid accipiantur.

Matt.22.

Hęc ſunt poſita in Exod. cap. 20. diffuſè.

Quõ ex lege Moyſi probare Trinitatẽ poſſumus.

De præambulis ad mandata Dei: deque .1. mandato. Sermo .2.

ASCende ad me in monte, & dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem & mandata quæ ſcripſi, vt doceas filios Iſrael. Et Pſalm. Declinate à me maligni, & ſcrutabor mandata Dei, mei. Legitur, ꝙ B. Greg. qui fuit Papa & doctor Eccleſiæ habuit conſuetudinem, ꝙ quando ibat ad ſtudium legis diuinę, ſemper dixit iſta verba. Declinate, &c. Et quæſitũ fuit ab eo quare hoc faceret? reſpondit Petro, cui conſueuit dicere ſecreta ſua, ꝙ experimento didicit, ꝙ quando cogitare voluit in lege Dei, ſentiebat dęmones ſemper ſibi aduerſantes. In alijs ſubtilitatib. inſtigãt dęmones, quia in ipſis non vident damnũ ſuum, imo expectant ſuum emolumẽtũ: ſed quando fit mẽtio de documẽtis veritatis, per quæ fugantur dęmones, tunc princeps tenebrarum occurrit armatus, modo per occupationes, modo per fantaſticas illuſiones, & nititur reuocare animos hominũ à ſtudio veritatis. Sed verum eſt ꝙ verba iſta, declinate à me, &c. dixit Grego. ſicut vir ſcũs, qui tunc habuit virtutem compeſcendi dæmones. Sed ego non ſum ex illis. Ideò in principio rogemus Dñm, vt imperet dæmonibus ne nos impediant, & vt det nobis mentes ſerenas, ad intelligendum verba de mandatis. Aſcende ad me, &c. Dñs dixit Moyſi verbũ iſtud, & Moyſes audito verbo aſcendit in montem, & accepit duas tabulas lapideas, & legẽ & mãdata. In quo ſignificatur, ꝙ ſi volumus peruenire ad intelligentiã mandatorũ Dei, debemus aſcẽdere in mõtẽ. i. in eminentiam mentis, quia ſecundũ impreſsionẽ lucis æternę lex naturę eſt nobis data, & ſecundũ illam lucem documenta legis diuinæ ſuſcepimus. Tangebã vobis alias, ꝙ certum eſt, ꝙ ens per ſe primo cadit in animã: ens aũt aut eſt creatũ aut increatũ, & ſecundũ hoc eſt duplex iuſtitia. Vna per quã ordinamur ad ens increatũ, alia per quam ordinamur ad ens creatũ. Et ſecũdũ hanc duplicem iuſtitiã eſt duplex tabula Moyſi data. ſ. prima & ſecunda. In prima dãtur mandata, per quę ordinamur ad ens increatũ. In ſecunda dãtur, mandata, per quę ordinamur ad ens creatũ. Ens aũt increatũ eſt cauſa omniũ rerũ, efficiẽs, formalis, exemplaris, & finalis. Ens etiam increatũ habet potentiã, ſapientiã, & beneuolentiã, & producit omnia in eſſe: & iſta tria appropriãtur tribus

Exod.24.

Pſal.118.

Qualẽ orationẽ beа. Gre. faciebat antequã ſtudiũ ſacrę ſcripturę inciperet.

perſonis diuinis in Trinitate. Maieſtas appropriatur patri, veritas filio, & bonitas ſpirituiſancto. Sūma maieſtas in patre humiliter eſt adoranda, ſumma veritas in filio fideliter eſt aſſerenda: & diuina bonitas in ſpiritu ſancto ſyncere eſt amanda. Iſta dicta fuerunt in generali: ſed quia ſermones de mandatis in vniuerſali ſunt inutiles, niſi dicantur in ſpeciali, ideo oportet explicare de mandatis in ſpeciali. In generali dictum eſt, quod ſunt decem mandata, quorum tria ſunt in prima tabula. Dicam vobis generale documentum, quòd æterna Dei ſapientia quæ ſcripſit tabulas iſtas, breuiſſimo modo, & clariſsimo modo, & facillimo modo, quo potuit, tradidit. Tradidit autē breuiſsimo modo, ne oneraretur noſtra memoria. Clariſsimo modo, ne obſuſcaretur noſtra intelligentia. Facillimo modo, ne reuocaretur noſtra voluntas. Hæc eſt ratio quare per verba quanto breuiora potuit, & quanto clariora & faciliora, & per actus ſinodochicos data ſunt mandata. Primò videamus de primo mandato, ſicut videmus in alijs rebus, quod primum opus eſt fundamentum omnium ſubſequentium, ſic primum mandatum eſt fundamentum omnium aliorum mandarorum. Prima verba de mandatis ſunt illa. Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo ſeruitutis Non habebis Deos alienos coram me. Non facies ſculptile, nec ſimilitudinem eorum quæ in cœlis ſunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis ſunt. Non adorabis neque coles ea. Ego Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios vſque in tertiam & quartam generationem, & faciens miſericordiam in millia, his qui diligunt me. Ad plenam mandatorum explanationem concurrunt tria, quædam quæ pertinent ad mandati cognitionem, & iſta debent præmitti: quædam quæ pertinent ad mandati obſeruantiam, & iſta debent ſubiungi: quædam quæ pertinent ad mandati integritatem, & iſta debent interponi. Primò dico, quòd ſunt quædā quæ pertinent ad mandati cognitionem, & iſta debent præmitti, & ſunt duo fundamenta fidei. Primum eſt notitia creatoris, ſecundum eſt notitia reparatoris. Iſti duo ſunt radij ſiue duo oculi, dirigentes nos ſemper in viā mandatorum Dei. Homo prius aperit oculos quā ambulet: ſic debet homo prius cognoſcere mandata per fidem, quàm exequatur mandata. Ad cognoſcendum autem creatorem dicit. Ego Dominus Deus tuus. Ego Dominus, hic inſinuat potētiam Dei patris: Deus, hic inſinuat ſapiētiam filij: tuus, hic inſinuat bonitatem ſpiritusſancti. In hoc autem quod dicit, ego: notat identitatem eſſentiæ, & in hoc notat Deum trinū & vnum creatorem vniuerſorū. Qui eduxi te de terra Aegypti: hic notat donum reparationis per verbum incarnatū. Omnibus loquitur Dominus, quibus dedit præceptum, & omnibus præcepta dedit, licet primò daret ipſa filijs Iſrael. Vnde quod dicitur. Qui eduxi te, &c. dictum eſt non ſolum Hæbræis pro ipſis quoad corporalem eductionē de Aegypto, ſed generaliter pro toto genere humano quoad eductionem de Aegypto ęternę damnationis: de peccato primi hominis, ex quo educimur per verbum incarnatum, quia ſicut illi educti ſunt de Aegypto poſt comeſtionē agni paſchalis, & per aſperſionem ſanguinis eius liberati ab angelo exterminatore ſic nos ducimur de ſeruitute diabolica per eſum carnis verbi incarnati in ſacramento altaris, & per ſanguinem eius in baptiſmo, quia ſecundū Apoſtolum, Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Hæc verba dicit tota Trinitas. Dicit igitur: Ego ſum, cui debes obedire, & quem debes adorare. Et dicit. Ego, ſcilicet, qui te feci in eſſe naturę & in eſſe gratiæ. Debemus ergo dicere. Domine tu es quem debemus adorare, cui debemus ſeruire, tu es qui nos creaſti, tu es qui nos redemiſti. Vnde dicit Pſalm. Quoniā ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud. Sequitur. Venite adoremus, & ploremus ante Dominū, qui fecit nos, &c. Non populus paſcuæ eius, &c. Sine iſtis duobus fundamētis fidei, ſcilicet ſine notitia creatoris & reparatoris, nihil intelligere poſſumus. Vt autem intelligamus iſta, oportet ſcire adminiculantia quædam, Scitis, vbi eſt prima cognitio nobis data de mandatis? Certe Moyſes ſcripſit per ſpiritū ſanctum. Sed qualiter habuit iſtam cognitionem? Certe quādo Dominus apparuit ei. Et quomodo apparuit ei? Certe in igne flammæ rubi ardentis. Et tunc dixit Moyſes, Quis es tu Domine? Et reſpondit Dominus. Ego ſum qui ſum. Et tunc dedit ei Dominus duo. ſ. lumen eſſentiæ æternitatis, & lumen veritatis æternę. Rubus ardebat. In hoc oſtendit nobis myſteriū incarnationis humanę. Iſta duo ſunt lumina & principalia fundamēta fidei, ſcilicet, lumen eſſentię æternitatis, & myſterium incarnationis: & quando facimus crucem in fronte in nomine patris & filij & ſpiritusſancti amen, recognoſcimus Trinitatem & redemptorem. Cū dicit homo, in nomine patris & filij & ſpiritusſancti, recognoſcit Trinitatem; Cum facit crucem in fronte, recognoſcit redemptorem. Patet modo, quomodo quędam valent ad mandati cognitionem quæ debent præmitti, & iſta ſunt duo fundamēta fidei. ſ. notitia creatoris & redemptoris. Secundò ſunt quędam quæ valent ad madatorum obſeruantiam, & iſta debent ſubiungi. Omnia mandata aut ſunt affirmatiua, aut negatiua. Affirmatiua ſunt vt homo faciat bonum. Negatiua vt homo vitet malum. Sed impoſibile eſt, vt homo vitet malum, niſi per timorem, & ꝙ faciat bonum niſi per amorē, propter hoc, ad obſeruantiam mandatorum, duo ſunt neceſſaria, ſcilicet timor & amor. Auis non poteſt volare ſine duabus alis, nec homo poteſt ambulare ſine duobus pedibus. Similiter, non eſt perfectus obſeruator mandatorum Dei, niſi ſit repletus timore & amore. Sed nō replebitur homo timore, niſi ex cōſideratione ſeueritatis diuinę, nec replebitur amore niſi ex conſideratione bonitatis diuinæ. Iſta igitur duplex conſideratio homini eſt neceſſaria. Sequitur. Ego Dominus Deus tuus fortis zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios vſque in tertiā & quartā generationem. Fortis zelotes. i. fortiſſimum habens zelum, ſcilicet eorū qui oderunt me. Viſitans iniquitatem patrum in filios, nō quod propter peccata actualia patrum æternaliter puniat filios, ſed cum filij fuerint imitatores paternorum ſcelerum, punit peccata patrum cum peccatis ipſorum, vſque ad tertiam & quartam generatione. ſ. temporaliter. Hoc autem dicit, vt timeamus, & per timorem à malo declinemus. Vnde dicitur in Eccleſ. Deum time, & mādata eius obſerua, hoc eſt omnis homo. i. ad hoc eſt omnis homo. Vis mereri vt ad ſummum complementum peruenias? certe time Deum. Sed quomodo timebo? Certe quia Dominus eſt fortiſsimus zelator. Item cum hoc etiam oportet amare ipſum, quia ipſe dicit de ſe. Et faciens miſericordiam in millia, his qui diligunt me. Dicit quòd viſitat iniquitatem patrum in filios vſque in tertiam & quartam generationem: & facit miſericordiam in millia, his qui diligunt eum: in hoc oſtendit nobis, ꝙ Dei miſericordia & benignitas tranſcendit vltionem iniquitatum. Quando cor hominis dilatatur per amorē, tunc homo faciliter ſeruat mandata. Vnde dicit. Pſal. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meū. Omnis conſumationis vidi finem latum mandatum tuum nimis. Dicit ꝙ lata eſt via mandatorū, ſed quibuſdam videtur arcta. Certe amantibus eſt lata, ſed non amantibus eſt arcta. Patet modo quomodo ſcilicet, timor & amor valent ad obſeruantiam mādatorum. Tertiò quædam valent ad integritatem

Marginal notes: Generale documentum. — Exod. 20. — Nota tria cōcurrētia ad plenam mādatorū explanationem. — Galat. 3. — Pſal. 94. — Exod. 3. — Timor & amor requiruntur ad obſeruātiam pręceptorum. — Eccleſ. 12. — Exod. 20. — Pſal. 118. — De primo mandato.

tegritatem mandatorum, & iſta debent interponi, id eſt in medio poni, & hoc tangit cũ dicit. Non habebis Deos alienos coram me. Nõ facies ſculptile, neq; ſimilitudinem eorum quæ in cœlis ſunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis ſunt. Ibi præcipitur latria, quæ eſt ſoli Deo cultus debitus, & ex hoc nulli alij eſt debitus. Cultum aliorum Deus prohibuit in negatiua, & implicuit cultum Dei in affirmatiua. Sed in nouo teſtamento explicuit in affirmatiua cultum Dei Chriſtus, quando dixit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Sed quare prohibuit Deus cultum aliorum in negatiua, & non explicuit cultum Dei in affirmatiua? Certè quia facillimo modo dare voluit mandata, & reuocare in negatiua ab idololatria, vt implicaret cultũ Dei in affirmitiua. Et nota, quod ipſe reuocabat ab omni idolatria, quia omne quod adoratur aliud à Deo, aut eſt creatura intellectualis, vt Angeli & dęmones; aut natura corporalis, vt cœlum & terra & aqua & huiuſmodi, aut eſt figmentum humanæ mẽtis. Nunquid ens ſufficiẽter non diuiditur per corporeum & incorporeum? quare ergo poſuit figmentum quod nihil eſt? Dico, quod idolum nihil eſt, imò fertur ad illud quod eſt ęſtimatione. Et videte quomodo ſcriptura ſacra procedit, creaturam intellectualem ponit in ſupremo, figmẽtum in medio, & naturam rei corporalis in imo. Vnde primo prohibet idololatriã reſpectu creaturę intellectualis, cũ dicit. Non habebis Deos alienos. Secũdò prohibet idololatriã reſpectu figmẽti humanę mentis, cũ dicit. Non facies ſculptile. Tertiò prohibet idololatriam reſpectu naturæ corporalis, & hoc reſpectu cęleſtium, terreſtrium, & inferiorũ, cum dicit. Neque facies ſimilitudinem eorum, quæ in cœlis ſunt, neque quæ in terris, neq; eorũ, quæ in aquis ſunt. Primò prohibet hic idololatriã reſpectu cœleſtiũ, vt habetur in Pſal. Quoniam omnes Dij gentium dęmonia, Dominus aũt cœlos fecit. Secundò prohibet idololatriam reſpectu terreſtrium. Vnde dicitur in eodem Pſal. Confundantur oẽs qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. Quod homo incuruetur ad adorandum figmentum ſuum, hoc eſt peruerſio ſumma. Tertiò prohibet idololatriam reſpectu inferiorum. Vnde dicit Apoſtolus. Qui commutauerunt gloriam incommutabilis Dei. Sequitur. Et ſeruierunt creaturę, potius quàm creatori. Ecce quomodo vera adoratio Dei implicatur, & oĩs idololatria prohibetur. Habemus modò præambula ad mandata, quæ ſunt notitia creatoris & reparatoris, timor & amor, & prohitio idololatriæ reſpectu ſuperiorũ mediorum & inferiorũ. Dico vltrà, quòd nos chriſtiani, vlterius debemus videre, quàm nobis patefacta eſt veritas: & ſecũdum tria quę prohibentur, magna lux & vera nobis apparuit. Prohibẽtur autẽ tria, per quæ auertitur mens humana à reuerẽtia creatoris ſui, & per tria quę prohibentur nobis, prohibentur nobis omnes prophanæ pactiones dęmonum, ibi. Non habebis Deos alienos. Prohibentur etiam omnes falſæ ſuperſtitiones, & adinuentiones errorum, ibi. Non facies ſculptile. Prohibentur etiam omnes peruerſæ appreciationes mundialium naturarum, ibi. Neque ſimilitudinem eorum quę in cęlis ſunt, &c. Dico ergo, quòd in primo verbo. Non habebis Deos alienos coram me, prohibẽtur omnes prophanę pactiones dęmonum, ſiue ſint per incantationes verborum, ſiue per inſcriptiones caracterum & imaginum, ſiue per imolationes ſacrificiorum. In illis tribus conſiſtunt omnes artes magicæ. Prohibentur igitur omnia ex quibus, oriuntur prophanę pactiones dæmonum, ſiue ſint ad trãſmutationẽ naturarũ, ſicut fecerũt magi Pharaonis: ſiue ſint ad ludificationem ſenſuum, ſicut faciũt incantatores & hiſtriones, ſiue ſint ad inueſtigationẽ futurorum contingẽtium. Omnia talia vocat Auguſt. pactiones dæmonum. In talibus, attribuitur creaturæ quod deberet attribui creatori: & tales peccant contra primum verbum mandati, quod eſt. Non habebis Deos alienos coram me. De talibus dicitur in cãtico Deutero. Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in eo qui non erat Deus, ad iracundiam concitauerunt. Et ideò dicit Apoſtolus. Tradidit eos Deus in paſſiones ignominię. Et Deus tradit eos in manus dæmonum. Habemus exẽplum huius. Quidam literatus diu ſtuduerat, qualiter poſſet effici diues, & fecit linguam ſuam venalẽ longo tempore, & tamẽ ſemper egebat. Cogitauit, ex quo non poſſum ditari per Deum, ditabor per diabolum. Quæſiuit magum inter Iudęos & Chriſtianos, & non inuenit. Cogitauit, ego ipſe experiar, ſi potero per Diabolum effici diues. Iuit in viam quãdam vmbroſam & ſaxoſam iuxta torrentem, & dixit. Vbi es dæmon, qui ſemper quęris decipere homines? ego ſum hic, vt dem me tibi. Prima vice non venit, quia fortè Deus adhuc noluit permittere, nec ſecũda vice venit, tertia vice venit, & dixit. Quid petis à me? Rñdit ille. Vt facias me diuitem. Cui Diabolus. Prius adorabis me. Et tunc ille incurauit ſe, & adorauit illũ. Et ludificauit eum diabolus, quia tunc habuit poteſtatẽ in eũ, fecit, quòd omnes illi lapides videbãtur ei eſſe aurum. Et dixit ei diabolus. Accipe ſatis de auro. Et tũc ille gaudens onerauit ſe de lapidibus, & cũ venit domi, poſuit lapides in quendam locum illius domus, & inceperũt ardere lapides, & cõbuſta eſt domus, & quicquid in eà fuit, ita, quòd ipſemet vix euaſit. Et cogitauit. Non curo, quia ibo ad locũ vbi plurimũ aurum dimiſi. Accedens inuenit, ꝙ eſſent ibi lapides, qui prius videbantur ei aurum puriſſimũ: & ſic ludificatus eſt. Patet modò, qũo in primo verbo prohibentur oẽs profanæ, pactiones, Demũ in ſecũdo verbo. Non facies ſculptile prohibẽtur oẽs falſę ſuperſtitiones adinuẽtionis errorum, omnis.n.error eſt fictio mentis. Errorem autem facit fantaſia obnubilans rationem, quę facit quod illud quod non eſt, videatur eſſe. Prohibentur autẽ omnes ſuperſtitioſæ adinuẽtiones errorum, ſiue procedãt ex improbo auſu inueſtigationis philoſophicæ, ſiue ex peruerſo intellectu ſacrę ſcripturæ, ſiue ex inordinato affectu carnalitatis humanę. Ex improbo auſu inueſtigationis philoſophicæ procedunt errores in philoſophis, ſicut ponere mũdum ęternum: hoc eſt peruertere totam ſacram ſcripturam, & dicere, quòd filius Dei nõ fuerit incarnatus: & ponere, ꝙ vnus ſit intellectus in oĩbus, hoc eſt dicere: ꝙ non ſit veritas fidei, nec ſalus animarũ, nec obſeruãtia mandatorũ, & hoc eſt dicere ꝙ bonus homo dãnatur, & malus ſaluatur. Ponere igitur, ꝙ ſit vnus intellectus in omnibus, prouenit ex improbo auſu inueſtigationis philoſophicæ. Et tales ponunt, ꝙ impoſſibile eſt mortale deuenire ad immortalitatẽ. Et qui hæc confingit, tuetur, & imitatur, incedit cõtra ſecundũ verbũ mandati. Non facies ſculptile, & ſecundum hoc & fictor, & defenſor & imitator omnes prohibentur. Item proueniunt in aliquibus errores ex peruerſo intellectu ſacrarum ſcripturarum, ſicut hæreſes hæriticorum qui male ſentiũt de Trinitate & ſpirituſancto. Tales ſunt Ariani, Sabelliani, Donatiſtæ, & Pelagiani, &c. Tertiò adinuentiones errorum proueniunt ex inordinato affectu carnalitatis humanæ. De numero talium eſt ſecta Epicureorum, quę dicit, nullam aliam vitam eſſe niſi iſtam: & ſecta Nicolaitarum, quę dicit, quod licet quemlibet facere turpiter cum qualibet. Saraceni etiã, quod dicunt nõ habent ex ſacra ſcriptura, nec ex altitudine ſapientiæ diuinæ. Omnes igitur errores vndecunq; proueniant, tanquam ſculptilia debent abominari, quia peccant contra hoc mandatum. Non facies ſculptile. Vnde Hier. Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia ſua, id eſt ab inueſtigatione propria & nimiæ philoſo-

Quare dedit primũ mandatum negatiuum, de nõ adorãdis dijs alienis: & non dedit affirmatiuum de vero deo adorando.

Pſal. 95.

Rom. 1.

Deut. 32.

Rom. 1.

Exẽplũ cuiuſdã literati, qui ludificatus eſt à dęmone

Hic fuit Auerroes maledictus.

Hier. 10.

philoſophiæ, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili, va
na ſunt eorum opera & riſu digna, & in tempore viſi-
tationis ſuæ peribũt. Stãdum igitur eſt ſuper hoc quod
limina fidei dictãt, & quicquid huic aduerſatur, totum
debet abominari. Quando audiui de Ariſtotele, dum
fui ſcholaris, ꝙ ipſe poſuit mundum æternũ, & audiui
rationes & argumenta quæ fiebãt ad hoc, incœpit cõ-
cuti cor meũ, & incœpt cogitare quomodo poteſt hoc
eſſe? Sed modò ſunt iſta ita manifeſta, ꝙ nullus poſſit
dubitare. Patet modo quomodo in ſecũdò verbo. Non
facies ſculptile, prohibentur omnes falſę ſuperſtitiones
adinuentionis errorum. In tertio verbo. Neq; facies
ſimilitudinem eorum, quæ in cœlis ſunt, &c. prohiben
tur omnes peruerſæ appreciationes creaturarũ. Om-
nis autem ſuperflua appreciatio creaturarum procedit,
aut ratione ſublimitatis, aut ratione ſufficientiæ, aut ra
tione delectationis Primò modo eſt idololatria ſuper-
Pſal. 80. borum. Secundò modo eſt idololatria auarorũ. Ter-
tiò modo eſt idololatria laſciuorũ. Cõtra primos dici-
tur in Pſal. Nõ erit in te Deus recẽs, neq; adorabis Deũ
Ephe. 5. alienum. Contra ſecundos dicit Apoſtolus. Auaritia
eſt idolorum ſeruitus. Contra tertios dicit Apoſtolus.
Philip 3. Quorum Deus vẽter eſt. Aliàs plenius proſequemur,
Dixi ꝙ decem ſunt mãdata decalogi, quæ ſunt funda-
menta omnium legum, quorũ tria continentur in pri-
ma tabula, quæ ſunt ordinantia nos ad Deum trinũ, &
vnum. & hæc ſunt tria ſecundũ appropriata tribus per
ſonis diuinis. In diuinis enim eſt paternitas, filiatio, &
proceſſio, & ſecundũ hæc, ſunt tria appropriata tribus
perſonis diuinis. Patri appropriatur maieſtas, filio veri-
tas, ſpiritui ſancto bonitas. Iſta tria reſpiciunt triplex ge
nus cauſæ, ſcilicet cauſam efficientem, exemplarem, &
finalẽ. Patri attribuitur cauſa efficiens, filio cauſa exem
plaris quia eſt imago patris, & ſpiritui ſancto cã finalis.
In patre eſt ſumma maieſtas humiliter adoranda, in fi-
lio ſumma veritas fideliter aſſerenda, in ſpiritu ſancto
ſumma bonitas ſyncerè amanda. Et ſecundum hęc tria
neceſſe eſt, in prima tabula eſſe tria mandata, Primum
eſt. Non habebis Deos alienos coram me. Secundum
eſt. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum. Tertiũ eſt.
Memento vt diem ſabbati ſanctifices. De primo man
dato dictum eſt, quòd quædam præmittuntur ad man
dati cognitionem, quædam ſubiunguntur ad manda-
ti obſeruantiam, & quædam interponuntur ad manda-
ti integritatem. Dictum etiam fuit quòd in verbo iſto.
Non habebis Deos alienos coram me, prohibetur om-
nis idololatria reſpectu creaturæ intellectualis, ſecũdò
prohibetur idololatria reſpectu figmẽti humanæ men
tis, cum ſubdit. Non facies ſculptile. Tertiò prohi-
betur idololatria reſpectu naturæ corporalis, & hoc re
ſpectu cœleſtiũ, terreſtrium, & infernorũ: cum dicit,
Neque ſimilitudinem eorum, quæ in cœlis ſunt, &c.
Dictum etiam fuit, quòd in hoc verbo. Non habebis
Deos alienos coram me, omnes pactiones dęmonum
prophibentur, ſiue ſint per incantationem verborum,
ſiue per inſcriptiones caracterum, vel imaginum, ſiue
per immolationem ſacrificiorum. In iſtis tribus conſi-
ſtunt omnes artes magicæ. Dictum etiam fuit, quòd in
ſecundo verbo: Non facies ſculptile, prohibẽtur om-
nes falſæ ſuperſtitiones adinuentionis errorum. Et cir-
ca hoc dictum fuit, quòd omnis error prouenit, aut ex
improbo auſu inueſtigationis philoſophicæ, aut ex per
uerſo intellectu ſacræ ſcripturæ, aut ex inordinato af-
fectu carnalitatis humanæ. Propter primum proue-
niunt errores in philoſophis, ſicut ponere mundũ ęter
num, & huiuſmodi. Propter ſecũdũ prouenitũt errores
in hereticis, qui malè ſentiunt de trinitate & ſpiritu-
ſancto. Propter tertium proueniunt errores in Epicu-
reis, qui dicunt, non aliam vitam eſſe niſi iſtam. In ter
tio verbo. Neq; facies ſimilitudinem eorum, quæ in

cœli ſunt, &c. prohibentur omnes peruerſæ apprecia-
tiones creaturarum. Et circa hoc dictũ fuit, quòd om-
nis peruerſa appreciatio creaturarum, aut eſt ratione
ſublimitatis, aut ratione ſufficientiæ, aut ratione dele-
ctationis. Primò modo eſt idololatria ſuperborũ, ſe-
cundo modo auarorum, tertio modo laſciuorum. Iſta
dicta fuerunt de primo mandato. Modò dicebã, ꝙ eſt
triplex idololatria. Pactiones dæmonũ, ſuperſtitioſæ
adinuẽtiones errorũ, & peruerſæ appreciationes crea-
turarum. In pactionibus dæmonum eſt ſumma om-
nium vitiorum malitia, & radix omnium malorũ. Ex
his tribus idololatrijs procedunt oẽs fallitates, & pec-
cati deordinationes, quibus miſera anima ſubijcitur dę
monibus. Vnde dicitur in Apoc. Vidi de ore draco- Apoc. 16.
nis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudopropbetæ exire
ſpiritus tres immundos in modum ranarum. Per dra-
conem, ſignificantur pactiones dæmonũ. Per pſeudo
prophetam, ſuperſtitioſæ adinuentiones errorum. Per
beſtiam, peruerſę appreciationes creaturarum. Et om-
nia iſta prohibentur in primo mandato. Et ſicut Deus
in prima creatione quodam modo omnia produxit, ſic
in primo mandato omnia mala prohibet, licet ad ma-
iorem explanationem plura ponat mandata. Omiſi
dicere, quòd Iudęi aliquando inſultãt nobis, quòd non Decẽ no
ſeruemus mandatum illud, & imponunt nobis, quòd il bis obii-
lud tranſgredimur. In iſto mãdato continẽtur tria ver- ciunt iu-
ba. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies dęi, qui
ſculptile, neq; ſimilitudinẽ eorũ, quæ in cœli ſunt, &c. bus nitun
De primo verbo dicunt, quòd dicit Dominus. Audi tur oſten-
Iſrael, Dominus Deus tuus vnus, & vos dicitis Trini- dere, ꝙ
tatem, patrem & filium & ſpiritum ſanctum. Item di- chriſtiani
cunt, quòd facimus ſculptile, quia eccleſiæ plenæ ſunt primũ ma
imaginibus. De tertio, quòd probibet Deus adorare datũ tran
corporalem naturam, dicunt, quòd adoramus fruſtum grediãtur.
panis, & hoc maximè videtur eis abſurdũ. De primo,
quòd dicũt, ꝙ adoramus tres deos, dico, ꝙ ſi adoramus
tres perſonas, ita ꝙ diceremus, ꝙ ibi eſſent tres Dij, &
triplex eſſentia, oporteret, ꝙ adoramus Deos alienos.
Sed nos adoramus patrẽ, & filiũ & ſpiritum ſanctum,
ſicut vnum Deũ, & vnam eſſentiam. Vnde ſicut vide-
mus, ꝙ in homine eſt pluralitas naturarũ, ſcilicet intel-
lectualis & humana, & tamẽ eſt ibi vna perſona; econ-
tra in diuinis eſt vnitas eſſentiæ, & pluralitas perſona-
rum. Dixit quidam Iudæus. Vos dicitis, ꝙ Deum filiũ
habet, quare non habet vxorem? Iſti Iudæi viliſſimè
intelligũt. Deus pater habet verbũ & ſpiritũ ſanctum,
verbum habet per quod omnia fecit, ſpiritum ſanctum
habet per quem omnia conſeruat. Verbum manat à
dicente, & eſt Deus de Deo. Similiter ſpiritus ſanctus
ſpiratur, & eſt Deus in Deo. Solus ſpiritus ſanctus eſt,
qui profunda cordium ſcrutatur, & ille eſt Deus. Vnde
homo qui iſta vult intelligere, & de iſtis loqui, oportet
quòd habeat eleuatiſſimas cogitationes, nõ pedeſtres,
quia aliter nõ poteſt intelligere altiſſima de Deo. Quã-
do ponimus Trinitatem non ponimus Chriſtum pu-
rum, ſed Deum cum homine. De ſecundo quòd di-
cunt. Non facies ſculptile, & nos ponimus plures ima-
gines in eccleſijs: dico, quòd impoſſibile eſt diuinita
tem ſculpi, ſed facimus Chriſti effigiem, Chriſti dico
humanitatis. Vnde eſt in natura propria Deus abſque
figura. Cur ideò pictus? quia carne probatur amictus.
Et dico quòd eſt duplex adoratio, ſcilicet duliæ, & la-
triæ. Adoratione duliæ poſſumus adorare illos in qui-
bus eſt poteſtas, ſapientia, & ſanctitas. Et ſic adoramus
principes, prælatos, ſicut in quibus eſt poteſtas. Adora-
mus etiam illos, qui excellentiam habent philoſophiæ
ſicut illos in quibus eſt ſapiẽtia, & ſic quinquagenarius
adorauit Heliam. Itẽ adoramus ſanctos in patria, ſicut
illos in quibus eſt ſanctitas, imaginibus eorũ exhiben-
do, eſt adoratio duliæ, nõ inquantum imago vel pictu-
ra,

ra, ſed ratione illius quod per ipſam ſignatur. Soli auté Deo exhibéda eſt adoratio latriæ. Et in hoc prohibentur omnes prophanæ pactiones dęmonum, & omnes falſæ adinuentiones ſuperſtitionis errorum, & omnes peruerſæ appreciationes creaturarum. De tertio quod maximè abhorrét, ſcilicet de corpore Chriſti, hoc ſecretiſſimum fuit, ſed modò eſt promulgatum. Aliquando dixerút aliquid, ꝙ non eſſet Deus ibi niſi in ſigno. Sed intelligendum eſt, ꝙ ad prolationem verbi ſacerdotis, & intentionem dicentis, ſubſtantia panis ſtatim conuertitur in corpus Chriſti, quod habet vnitam animam cum deitate, & hoc eſt planú. Dicit Iudæus, quomodo poteſt hoc eſſe? Dico, ꝙ ille qui poteſt ſeparare ſubſtantiam ab accidéte, poteſt facere, ꝙ non appareat ſubſtantia ſenſibus noſtris, quę eſt ſub accidentibus alienis. Et adoramus verum corpus Chriſti, & Deum trinum & vnum. Et in hoc virtus Dei, potentia, ſapientia, & bonitas manifeſtantur. Sed Iudæus errat, qui pedeſtri modo credit ſentire. De hoc audiui, ꝙ fuit quidam incantator dęmonum. Quadam die cum quidam vellent aliquid impetrare à dæmone, fecit ille, quòd venit in medio illorum, Et venit quidam ſacerdos portans corpus Chriſti, & cú appropinquauit, inclinauit ſe ei Dæmó, ſimiliter cum rediJt inclinauit ſe. Et dixit incantator: Vnde hoc, prohibuiſti mihi ne adoré Chriſtú, & tu adoras? Reſpondit Dęmon. Inuitus feci. Nonne

Phil. 2.

ſcriptú eſt. In nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorú? Iſta dicta ſunt de primo mandato. Nó aſſumes nomé Dei tui in uanú, neq; inſonté habebit Dominus eú, qui aſſumpſerit nomen Dei fruſtra, vnde dicit Pſalm. Seruus tuus ſum ego, da mihi intellectum vt ſciam teſtimonia tua. Ideò, dilexi mandata tua ſuper aurum & topazió. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui: Dauid Propheta dicit in verbis iſtis, qua de cauſa loqui debemus de mandatis Dei, & oſtendit rationé triplicem. Prima eſt vt inflammemur ad dilectionem mandati, nihil enim ita eſt neceſſarium, ſicut diligere Dei legé, & mandata eius. Ideo dicit. Ideo dilexi mandata tua, &c. Secundò debemus loqui de mádatis Dei, vt melius cognoſcamus ea, quátò enim homo frequentius vadit per viam aliquá, tantò melius cognoſcit eam. Vnde Gregor. Homo cognoſcit viam frequentius vadendo. Sed via eundi in patriam eſt in ſeruádo mandata Dei, ſed nó cognoſcit homo mádata Dei, niſi audiendo loqui de mádatis. Ideò dicit. Da mihi intellectú, &c. Tertiò debemus audire mandata, vt odio habeamus iniquitates. Quando homo incipit cognoſcere peccatum, & iniquitaté, & peccati deordinationes, quæ ſunt contra Deum, tunc incipit deteſtari peccatú. Debemus igitur loqui de mádatis, vt ipſa diligamus, & per ea in viá ad cœleſtem patriam dirigamur, & iniquitaté odio habeamus. Et vt hæc tria poſſimus conſequi, ideo in principio rogemus Deum, &c.

De ſecundo mandato. Serm. 3.

NOn aſſumes nomé Dei tui in uanum, &c. Sicut in primo mandato præcipitur humilis adoratio ſummæ maieſtatis, ſic in iſto mandato ſecundo præcipitur fidelis confeſſio ſummæ veritatis, & prohibetur abnegatio veritatis. In veteri teſtamento dicitur.

Deut. 6. & Leu. 19.

Qui iurat, in nomine Dei iuret, & nó periuret. Periurare, idem eſt, ꝙ peierare, & hoc eſt nomé Dei in uanum aſſumere, vnde Hierem. Iurabis in nomine Domini in veritate, iudicio & iuſtitia. Et dicit ibi gloſſ. quòd iuramentú debet habere tres comites, veritatem, iudicium, & iuſtitiá. Primò dico quòd debet fieri iuramentum in veritate. Vnde dicit. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum, hoc eſt ſine veritate. Intelligendum autem eſt, quòd eſt duplex iuramentum, ſcilicet aſſertorium, &

Hier. 4.

Iuramentum duplex aſſertorium, & promiſſorium.

promiſſorium, ita quòd eſt in teſtimonium, & in promiſſum. Fac iuramentú aſſertorium ſic. Hoc tibi iuro, aſſero, & teſtificor per teſtimonium diuinæ veritatis. Illud autem iuramentum primo debet habere veritatem. Veritas autem eſt in iuramento vt homo nó neget verum, non affirmet falſum, & non aſſerat ſcienter dubium, quia ſermo eſt indicatiuus eorum, quæ ſunt in corde. Sed ſcitis quid eſt, quando homo aliquod falſum teſtificatur per teſtimoniú falſitatis? hoc eſt dicere quòd mentitur, & diuina veritas mentitur ſecum. Et hic eſt primus modus aſſumendi nomen Dei in vanú, quando negamus veritatem. Secundò debet fieri iuramentum aſſertorium cum iuſtitia. Fit autem cum iuſtitia, quando non fit cótra mandatum diuinæ legis, neq; contra præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ, nec in diſpendium ſalutis propriæ, vel alienæ. Et qui contra iſta tria iurat, dupliciter peccat, & quia iurat & quia ſeruat. Tertiò oportet in iuramento aſſertorio, vt concomitetur iudicium, quòd ſit in mente diſcretio veritatis & iuſtitiæ, ſcilicet vtrú iuramentum ſit verum vel falſum, iuſtú vel iniuſtum, fructuoſum vel infructuoſum. Et ſi iuro abſque iudicio nó diſcernens inter iſta tria, temerariè iuro. Iſti tres comites debét eſſe in iuramento aſſertorio. Sed Manichæi inſultant nobis, & dicunt, ꝙ non debemus iurare omnino, quia dicitur in nouo teſtamento. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, ſit auté ſermo veſter, eſt eſt, nó non. Certè dico, quòd ex certis cauſis benè licet iurare. Hæretici non benè attendunt vim vocabulorum. Differt dicere, non iurare omnino, & omnino non iurare. Sicut differt dicere. Quidam homo non currit, & non quidam homo currit. Omnino nó iurare, eſt nullo modo iurare, & nó omnino iurare, eſt nó omnibus modis iurare, ſed ex certis cauſis. Secundò debet nomé Dei aſſumi non in uanum in iuramento promiſſorio. Fit auté iuramétum promiſſorium tribus modis, ſcilicet ad promouédum bonum, ad conſeruandá fidelitatem, & ad ineundam mutuam pacem. Primò modo iurant inferiores ſuperioribus. Secundò modo pares paribus. Tertiò modo ſuperiores inferioribus. De primo dicit Apoſtolus. Teſtis mihi Deus eſt. Secundò modo iurauit Labam fidelitaté Iacob. Tertiò modo iurant ſuperiores populo. Ex primo iuraméto relinquitur triplex vtilitas, fides, intellectu, amor in affectu, & pax in effectu. Iſtis tribus modis fit iuramantum ad promouedú bonú. Secundò modo fit iuramentum ad conſeruandam fidelitatem, & hoc fit ad compeſcendá malitiam, ad ſedandum controuerſiam, & ad expugnadum infamiam. Primò dico fit ad compeſcandum malitiam, vt homo non neget veritatem, nec affirmet falſitatem, & hæc eſt ratio vtilitatis iuramenti. Secundò modo fit ad ſedandam controuerſiá. Vnde Apoſtolus. Omnis cótrouerſiæ finis eſt iuramentum. Tertiò modo fit ad expurgandam infamiam. Vnde in Deuter. dicitur, ꝙ maiores debebant ſe expurgare per iuraméntum, quando inueniebatur cadauer mortuú. Iſtis tribus de cauſis fit iuramentum, ad conſeruandá fidelitatem. Tertiò modo fit iuramentú ad ineúdum mutuam pacem, & in hoc intelligetur cohibitio peccatorum mortaliú, quia omnis iuratio vera eſt periculoſa, falſa eſt pernicioſa, nulla auté eſt ſecura. Et propter hoc dicitur in Eccleſiaſtic. Iurationi nó aſſueſcat os tuum. Iſte eſt intellectus literalis. Spiritualis verò intellectus hic eſt. Non aſſumes nomen Dei tui in uanum, &c. Notandú eſt, quòd aſſumimus nomen Dei non in vanum tribus modis, ſcilicet ad efficiendum, ad promittendum, & ad exprimendum. Primò dico, ꝙ aſſumitur nomen Dei non in vanum ad efficiendum, vt in ſacramentis, ſicut dicitur in babtiſmo. Ego baptizo te in nomine patris & filij, & ſpiritusſancti. Secundò modo fit iuramentum

Manichæorum hæreſes.

Matth. 5.

Nó iurare oino, qualiter intelligatur.

Iuramentum promiſſoriú fit tribus modis

Rom. 1.

Gen. 30.

Hebr. 6.

Deu. 21.

Eccle. 23.

tum ad promittendum, ſicut promitto ire ad ſanctum Iacobum, vel intrare religionem per iuramentú. Tertiò aſſumimus nomen Dei non in vanú ad exprimendum, ſicut quando loquimur cum iuramento. Econtra accipimus nomé Dei in vanum per fruſtrationem ſacramenti ſuſcepti, per fractionem voti, & per prolationé ſermonis blaſphemi. Primò dico aſſumimus nomen Dei in vanum per fruſtrationem ſacramenti ſuſcepti. Et ſecundum hoc eſt triplex modus aſſumendi nomen Dei in vanú. Primò modo quãdo quis nó credit, ſicut hæreticus. Secundò modo quando credit, & ſe nó diſponit, ſicut vſurarius. Tertiò modo quando gratiá in ſacramento ſuſceptam non cuſtodit, ſicut ille qui poſtea peccat. Audi, quando tu es inſignitus in nomine Dei, tunc character tibi imprimitur per virtutem nominis Dei: & quando homo poſtea peccat, euacuat Tit. 1. virtutem ſacramenti. De talibus dicit Apoſtolus ad Titum. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et ſic conculcas, & pollutum ducis ſanguinem Chriſti. Secundus modus aſſumendi nomen Dei in vanum, eſt per fractionem voti emiſſi. Et hoc fit tribus modis. Primò per dilationem irrationabilem, ſicut promitto ire ad ſanctum Iacobú, & non aſſigno mihi certum tempus, & ſic ſemper procraſtino. Secundò fit voti fractio per voluntaté contrariam, ſicut quando quis promittit aliquid Deo, & poſtea pœnitet. Con- Deu. 23. tra tales dicitur in Deuteronom. Si quid proceſſerit de labijs tuis, non facies irritum. Tertiò fit fractio voti per apoſtaticam rebellioné, ſicut quando homo apoſtat à religione. Primus modus eſt malus: ſecundus peior: tertius peſſimus. Quia dicitur homo apoſtata vir inutilis. Vnde dicit Eccleſ. Si quid vouiſti Deo, Prou. 6. Eccle. 5. non moreris reddere, diſplicet n. Deo ſtulta & infidelis promiſſio. Tempus, dies, & hora interpellabit. Patet modò, quomodò tribus modis in fractione voti aſſumimus nomen Dei in vanum. Tertiò aſſumimus nomen Dei in vanú per prolationem ſermonis blaſphemi, & hoc fit tribus modis. Primò quando aliquis loquens de Deo vtitur locutione maledica, ſicut quando maledicit Deo. Secundus modus eſt per locutionem mendacem, ſicut quãdo quis negat verum, vel affirmat falſum. Quia dicit Anſelm. ꝙ omnis contradictionis nobilior pars Deo eſt attribuenda. Tertius modus eſt per locutionem probroſam, ſicut quãdo quis loquitur de membris Chriſti interioribus, blaſphemat peſſime, etiam ſi verum dicat, & Chriſtum deſpicit in eo, quòd Puer blaſphemus à diabolo raptus. humilis fuit. Et tales diuino iudicio ſunt exterminandi. Narrat enim Gregor. ꝙ quidá puer ſex annorum conſuetus fuit blaſphemare. Quadam die cum blaſphemaret, & eſſet in ſinu patris ſui, raptus eſt à dæmonibus, & portatus in infernum. Propter quod dicitur in Luc. 24. Leuit. Quicúq; blaſphemauerit, morte morietur. Patet modò quibus modis aſſumimus nomé Dei in vanum.

De tertiò præcepto. Sermo. 4.

Pſal. 88. MEmento vt diem ſabbati ſanctifices. Pſal. Miſericordia Domini ab æterno, & vſq; in æternum ſuper timentes eum, & iuſtitia illius filios filiorum, his qui ſeruãt teſtamentum eius. Indigemus diuina miſericordia condonante offenſas noſtras, & diuina iuſtitia recompenſante merita noſtra. Sed timor Dei, facit inuenire miſericordiam, & obſeruantia mandatorum, iuſtitiam. Conſideratio auté magnificentiæ Dei inducit ad timẽdum, conſideratio diuinæ legis inducit ad obſeruantiam mandatorum. Et propter hæc innuitur nobis, vt ſemper cogitemus diuinam legem. Vnde Iudæi die ſabbati conſueuerunt ſemper diſputare de lege Dei, quia hoc eſt opus Dei. Et vt perfecte poſſimus loqui de lege Dei, ideò rogemus Deum in principio, &c. Memento, &c. Dicebam vobis, quòd in tabula prima continentur tria mandata nos ordinantia ad Deum, ſecúdum tria appropriata tribus perſonis diuinis. In primo mãdato præcipitur humilis adoratio diuinæ maieſtatis. In ſecundo fidelis confeſſio ſummę veritatis. In tertiò ſyncera dilectio ſummæ bonitatis, & hoc tertium pręceptú eſt. Et eſt ſumma verborum. Memento vt dié ſabbati ſanctifices. Sequitur. Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuú, ſeptima verò die nó facies omne opus tuum, tu & filius tuus & filia, ſeruus & ancilla, iumentú, & aduena qui eſt intra portas tuas. Sex enim diebus fecit deus cœlum, & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, & ſeptima die requieuit, Ideo benedixit, & ſanctificauit illum. Videte ꝙ in his verbis ſpũſſanctus ſcripſit tabulas, quia ſpiritusſanctus per digitum Dei intelligitur, qui omnia præcepta ſcripſit cú ſumma diligentia, hęc ſcripſit inſinuãs mandati integritatem, & conſummationem. In hoc autem mandato aliquid præcipit, aliquid concedit, & aliquid interdicit. Præcepit ſanctificare diem ſabbati, ibi. Meméto vt diem ſabbati ſanctifices, ſantificatio enim eſt conuertens animam ad Deum ſanctum, ad Deum verum, & ad Deum ſummè diligendú. Aliquid concedit in illo mãdato, ibi, ſex diebus operaberis, facies omne opus tuum. Aliquid verò interdicit, ſcilicet opus ſeruile, ibi; Nullum opus facies in eo, &c. Hæc eſt perfecta vacatio, quæ habet adiúctam bonam operationem, & prohibitam ſeruilem. Ratio præcepti ſubiungitur, ibi. Sex diebus fecit Deus cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, & ſeptimo die requieuit. Ideò benedixit, & ſanctificauit illum. Sed quare precepit vacare? Certè quia benedixit, & ſanctificauit illum. Ideo & tu creatura, quæ es Chriſti imitatrix, debes hoc facere. Modò Iudæi inſultãt nobis, & dicunt. Vos tenetis de- Obijciunt nobis iudei, quòd ſabbatum nó ſanctificemus. calogum, & decalogus nó habuit niſi præcepta moralia, morale auté neceſſitatem habuit pro omni tépore. Septima autem dies in qua non licet operari, à prima die in qua licet operari, eſt dies ſabbati, quę dicitur dies Saturni, & vos vacatis die dominico pro die Saturni. Item dicitur, omne opus non facies in die illa, & vos facitis multa opera, & ita totú diſſipatis. Videte chariſſimi, intelligẽdum eſt ita, quòd pręceptum illud habet aliquid quod eſt mere morale, & habet aliquid, quod eſt merè cęremoniale, & habet aliquid mixtú ex morali, & cæremoniali. Quod præcepit Dominus ſanctificationem, id eſt vacationem ad amandum, hoc eſt verè præceptú. Vnde dicit Beatus Petrus, quòd quili- 1. Pet. 3. bet tenetur Dominum ſanctificare in corde ſuo, id eſt, amare. Ille ſanctificat ſiue ſabbatiſmú facit, qui Deum ſuper omnia diligit propter ſe, & non propter aliud. Item eſt in pręcepto aliquid figurale, ſicut diei ſeptimę feriatio. Dies ſeptima ſignificat quietem animarum, & quietem Domini in ſepulchro, & ceſſationem ab opere ſeruili cum vacatione, & deprecatione. Deus enim ſex diebus operatus eſt omnia, non quia non potuiſſet feciſſe vna die, ſed intelligendum eſt hoc, quòd mundus aliquid habet in arte æterna, ſcilicet eſſe æternum, quod eſt æternitas vitæ & poſſeſſio vna, in quo nihil eſt prius, nec poſterius, & hoc impreſſit Deus mentibus angelicis. Itẽ habet mundus aliquid in intelligentia creata, ſcilicet prius & poſterius, natura ſimul ſecundum durationem, non ſecundum naturam, ſecundum ꝙ eſt in materia non propter defectum operantis, ſed propter condeſcenſionem ipſius vt coaptaret omnia, & omnia in primis operibus deſignaret. Et ſicut omnium operationum in primis operibus produxit, ſic & ſeminaria omnium operum & quietationé plene produxit. Et quia ſeptimo die requieuit, & intellectualem ad eſſe creaturam reuocauit, & ſeptimo die animas in ſepulchro reduxit ad quietem paradiſi. Significatio igitur diei ſeptimæ, eſt figuralis quietis animarum. Sic igitur

tur in mandato illo continetur aliquid quod eſt morale, ſcilicet, vt Deus ſuper omnia diligatur, & aliquid quod eſt cæremoniale, vt figuratio diei ſeptimę. Item continetur aliquid quod eſt partim morale, & partim cæremoniale, vt ceſſatio ab operibus, & hoc in quibuſdam generaliter eſt intelligendũ, in quibuſdã ſpecialiter. Si intelligamus ſicut Iudęi, qui dicunt, ꝙ debet fieri vniuerſalis ceſſatio ab omni opere ſeruili, ſic inſinuatur chriſtiano, ꝙ debet abſtinere ab omni peccato, & ſic eſt figurale. Si intelligamus ꝙ ab aliquibus debemus abſtinere, ſic eſt morale, non ſicut in precepto & ſicut in bene eſſe: & remãſit ſicut in eccleſiaſtica inſtitutione eſt preceptum. Dico opera ſeruilia opera mechanica, quę ſunt ſeptem, ſcilicet agricultura, quę comprehẽdit omnem modum colẽdi terram. Lanificium, quod conſiſtit in omni genere veſtimentorum. Fabricatio, ſiue ſit in meteria ferrea, ſiue lapidea, ſiue metallica, ſiue lignea. Venatio, quæ comprehendit equorũ, & venatorum opus, & omnem modum piſtorum, coquorum, & omnem modum præparandi cibos. Medicina, quę conſiſtit in arte conficiendi pigmenta vel ſyrupos, & hmõi. Nauigatio, quæ comprehendit omne opus nautarum in mari, ſiue omne opus mercationis. Et theatrica, quæ comprehendit omnem modum ludi, vel iucunditatis. Modò dico, ꝙ in omnibus iſtis ſunt quædam merę ſeruilitatis, quædam continuæ neceſſitatis, quędam meræ iucunditatis. Illa quæ ſunt meræ ſeruilitatis prohibentur ab Eccleſia. Illa autem quæ ſunt continuę neceſſitatis, ſicut illa quæ ſunt ad cõſeruationem vitæ, vel ſanitatis, conceduntur in quantum ſunt neceſſitatis, & prohibentur inquãtum ſunt ſeruilitatis. Illa verò quæ ſunt meræ iucunditatis ſunt permiſſa, nõ prohibita, quia propter paruitatem noſtrã permittuntur ab Eccleſia. Et ſic poterimus reſpõdere. Sed dices, quare confudit & miſcuit moralia, & cęremonialia ſimul? Dico, quod hoc præceptum. Memento vt diem ſabbati ſanctifices, & cætera; eſt de charitate, & quicquid patet & latet in alijs, in iſto mandato conſummatur, & ideo miſcuit ſimul moralia & cæremonialia vt melius, ne, ſi ſpecialiter poneret, grauaretur memoria noſtra. Sunt autem tria, quæ requiruntur ad perfectã dilectionem. Primum eſt diuina vacatio conuertens animam in Deum. Secundùm imitatio Chriſti in bonis operibus. Tertium eſt ceſſatio ab omni opere ſeruili, quæ cor reddit purum, & mundum. Conuerſio autem in Deum eſt ſecundum ſeptem opera, quibus anima cõuertitur ad perfectam vacationem in Deum, quorum tria ſunt intrinſeca, quæ fiũt meditando, orando, & exultando. Ex iſtis tribus fit cõtemplatio. Alia ſunt extrinſeca, quæ fiunt legendo, pſallendo, ſacrificiũ offerendo, diuinam legẽ adimplendo. Et hoc fit ſiue audiendo, ſiue ducendo, ſiue cum alijs conferẽdo. Hoc eſt quod dicit. Memẽto, vt diẽ ſabbati ſanctifices, &c. Mandat igitur Dominus primò conuertentem animã in ipſum. Secundò mandat ſui imitationem, cum dicit. Sex diebus operaberis. De iſta imitatione dicit Apo-
Eph. 5. ſtolus. Imitatores mei eſtote ſicut filij chariſſimi. Et in
Luc. 6. Luc. eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Sex autem ſunt opera miſericordiæ, ſcilicet paſcere eſurientes, potare ſitientes, veſtire nudos, colligere hoſpites, viſitare infirmos, & redimere captiuos. Aliter enim impoſſibile eſt eſſe opus virtutis, niſi creatura in illis conformetur Chriſto. Ad opus autem virtutis requirũtur ſex correſpõdentia ſex operibus virtutis, quę ſunt circunſpectio prouida, intentio recta, affectio pura, electio recta ſiue iuſta, proſecutio vigoroſa, & informatio charitatiua. Primum intelligitur in opere primę diei, quando dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux, Hoc eſt circunſpectio prouida. Secũdò oportet ꝙ homo ponat ſibi rectum finem in Deum, & hoc notatur cum dicitur. Fiat firmamentũ in medio aquarum, & vocauit Deus firmamentum cœlum: Oportet, ꝙ homo agatur ſurſum, & habeat rectam intẽtionem ad Deũ. Tertio requiritur affectio pura, & hoc intel- Gen. 1.
ligitur in tertio opere. Diuiſit Deus terram ab aquis, id eſt affectiones ſæculares à diuinis. Quartò requiritur electio iuſta ſiue recta, vt ordinatè faciat quæ debet facere, & hoc notatur in quarto opere cum dicit. Fiant luminaria in firmamento cœli, id eſt, ſint opera noſtra ordinata. Quintò requiritur proſecutio vigoroſa, quod notatur in quinto opere, quando Deus produxit animã viuam, in aquis natatilia, in aere volatilia. Sextò fecit Deus integra opera ſuperueſtita omnibus circunſtantijs, ſecundum quòd exigit lex diuinæ charitatis. Charitas autem eſt forma peruectiua omnium, & ille qui habet charitatem, habet omnia iſta ſex. Sextũ igitur opus virtutis eſt informatio charitatiua, quod notatur cum dicitur. Fecit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. Quando hominis opus integratur ex iſtis ſex, tunc dicitur rectè viuere. Sed non ſufficit facere virtutis opus, niſi homo caueat ab opere vitioſo. Et hoc tangitur cum dicit. Nullũ opus facies in eo. Quinq; modis poteſt homo facere peccatum. Primò quãdo peccatum perpetrat. Secundò quando ad peccandum aliũ incitat. Tertiò quãdo peccantem defenſat. Quartò quando peccantem accepat. Quintò quando peccantem diſſimulat, nec arguit, nec punit, & hoc eſt maximum periculum, quando quis aliũ caſtigare negligit. Primum peccatum tãgitur cum dicitur. Nullum opus facies in eo, id eſt tu nullum perpetrabis peccatum. Secundum peccatum tãgitur cum dicitur. Nec filius, nec filia, id eſt non eris pater peccati inſtigãdo alium ad peccatũ, verbo vel opere vel exemplo: Tertium peccatum tangitur cũ dicitur. Nec ſeruus tuus, nec ancilla tua. Ille qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, ſed ille qui defenſat peccatum, dominus eſt peccati, illi præbẽdo patrocinium qui facit peccatum. Quartum peccatum eſt, quando aliquis peccantem acceptat, quod notatur ibi. Nec iumentum tuum. Iumentum cum fuit ligatum, non ducebatur ad opus niſi acceptãte Domino, & iſta acceptatio eſt rel[illegible]atio. Quintum peccatum eſt quando aliquis alium caſ[illegible] negligit, quod tangitur cum dicit. Non aduena qui eſt intra portas tuas. Aduenam quis reputat hominem, quando dicit ad alium, quid ad me de peccato ſuo? Et ſic quãdo homo non punit peccatum alterius, efficitur particeps peccati illius. Alijs etiam multis modis efficitur homo Pſal. 50.
particeps peccati alterius. Et propter hoc dicit Pſalm. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo.

De quarto Præcepto. *Sermo.* 5.

HOnora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis Exod. 10.
longæuus ſuper terram, quam Dominus Deus
daturus eſt tibi. In Eccleſiaſtic. dicitur. Quæ præ- Eccl. 3.
cipit tibi Deus cogita illa ſemper, & in plurimis operibus eius ne fueris curioſus. Verba vltima ſpecialiter dicuntur literatis. In quibus docet Eccleſiaſticus cogitare vtilia, & vitare curioſa. Vtilia autem dirigunt nos in viam ſalutis, ſed curioſa diſtrahunt nos à via ſalutis, & diſſipant intelligentiam noſtrã. Magna pars intelligentiæ perditur propter curioſitatem, & tamen nihil eſt precioſius intelligentia in nobis. Dolemus cum perdimus aurũ, multò plus dolere debemus, ſi amittamus intelligentiam, quia nihil eſt ita charũ ſicut actus intelligẽtię. Sumus dicturi de præceptis, & indigemus ꝙ Dominus illuſtret intelligentiam noſtram, ideo rogemus Deũ in principio, &c. Honora patrem tuũ, &c. Dicebam, quòd ſicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem & ad creaturam, ſecundum hoc eſt duplex

plex tabula, in qua lex Dei eſt ſcripta. In prima tabula continentur tria mandata ſecundum tria appropiata tribus perſonis diuinis, & ſecundum triplicem operationem animæ. In primo mandato præcipitur humilis adoratio ſummæ maieſtatis, in ſecundo fidelis confeſsio ſummæ veritatis, in tertio ſyncera dilectio diuinæ bonitatis. Iſta tribus mandatis ſunt fundamētú omniú præceptorum legis. Et propter hęc tria omnis timoratus verax & Deo deuotus tenetur, iſta principaliter cuſtodire. Modo dico, quòd in ſecunda tabula continentur ſeptem præcepta, vnum eſt affirmatiuú, & ſex ſunt negatiua. Ratio diſtinctionis eſt hæc. Quia omnia mandata reducuntur ad duo. Hoc facias alij, quod tibi vis fieri. Non facias alij, quod tibi non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur duo præcepta. Primum eſt innocentiæ; Secundú eſt beneficentiæ, quę ſunt duæ partes iuſtitiæ. Modò dico vlterius, quòd pręcepta ordinantur ſecúdú ipſorú nobilitatem, & beneficentia melior eſt, quàm innocentia, ideò mādato innocentiæ pręponitur mandatum beneficentiæ, & eſt ſynodicè traditum Iudæis, ſicut. Honora patrē tuum & matrē tuam &c. Et ponitur hic primò forma mandati, cū dicit honora, &c. Secūdò ſubditur promiſſio cū dicitur vt ſis longęuus, &c. Intellige ſecundū literalem intelligentiam. Pater nominat perſonā generantis, perſonam inſtruentis, & perſonam educantis, quia pater habens filium generat ipſum, inſtruit ipſum & nutrit, & ipſius eſt, filio legare bona ſua. Et ſic pater tenet rationem originis, rationē regiminis, & rationē benefactoris. Et ſecundū hoc debetur ei triplex honor reuerētiæ, honor obediētię, & honor beneficentiæ. Primo dico, patri inquantū tenet rationē originis debetur ho-

Eccl. 3. nor reuerentiæ. Vnde in Eccleſiaſt. Qui timet Deum, honorabit patrē ſuum & matrem ſuam, & quaſi dominis ſeruiet eis, qui ſe genuerunt. Secundò patri ratio-

Eph. 6. ne regiminis debetur honor obedientiæ: vnde Paulus, Filij obedite parentibus veſtris, hoc enim iuſtum eſt. Honora patrem tuum & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſsione, vt benè ſit tibi, & ſis longęuus ſuper terrā. Tertiò honor debetur patri, quia rationem tenet benefactoris honor ſcilicet benefi-

Eccl. 3. centię. Vnde dicitur in Eccleſiaſti. Filij ſuſcipe ſenectam patris tui, & non contriſtes eum in vita illius. Præcipitur igitur, quòd triplex honor impendatur parentibus, ſcilicet honor reuerentiæ, obedientiæ, & beneficentiæ. Et hoc eſt primum mandatū quod debes cuſtodire, propter promiſsionem, ſcilicet vt benè ſit tibi, & ſis longęuus ſuper terram. Et tangitur primò mandatum ibi. Honora patrem tuum & matrem tuā. Secundo additur promiſſum ibi. Vt ſis longæuus ſuper ter-

Obiectio pulchra. Reſponſio pulcherrima. ram, &c. Sed nūquid verum eſt ſemper, quòd diutius viuant? Videmus hoc falli quandoq; ergo Deus fallax erit in ſuo promiſſo? Dico, quòd longęuitas non ſolum attenditur ſecundum longitudinem dierum currentium, ſed ſecundum valorem, & ſecūdum ꝙ eſt triplex honor, qui exhibetur parentibus, ſic reſpōdet huic triplici honori triplex præmium. Honoranti patrem honore reuerētiæ, debetur vita glorioſa ſiue honorifica. Honorāti patrē honore obediētię, debetur vita iucunda. Honorāti patrē honore beneficentię, cōceditur vita opulenta. Primò dico honoranti patrē honore reue-

Eccl. 3. rentię, conceditur vita glorioſa ſiue honorifica. Vnde Eccleſ. Gloria hoīs ex honore patris ſui. Item ibidem. Ne glorieris in contumelia patris tui, non.n. eſt tibi honor, ſed confuſio. Naturale enim eſt, ꝙ filius vehementiſſime diligit patrem, & indignatur quādo aliquis iniuriatur patri. Secundò honoranti patrē honore obe-

Eccle. 3. dientiæ, conceditur vita iucunda. Vnde Eccleſi. Qui honorat patrem ſuum iucundabitur in filijs, & in diebus orationis ſuæ exaudietur. Qui honorat patrē ſuum vita viuet longiore & qui obedit patri ſuo refrigerat matrem ſuam. Summa iucunditas eſt, ꝙ homo non ſit rebellis ſuperiori ſuo, quia qui rebellis eſt ſuperiori, inueniet rebellem inferiorem, & cōtemptor ſuperiorum poteſtatum contemnetur ab inferioribus. Sicut Adam quando fuit inobediens ſuperiori ſuo, omnia inferiora ſua quæ ſibi fuerant ſubiecta, habuit contraria. Ter-

tiò honoranti patrem honore beneficētiæ, conceditur Eccl. 3. vita opulenta, Vnde Eccleſ. Honora patrem tuum & matrem tuā, & ſuperueniet tibi benedictio, & benedictio tua in nouiſsimo manebit. Benedictio illa vocatur multiplicatio bonorum. Ecce præceptum & ecce promiſsio. Obligamur ad obediendum parētibus quandiu vtimur ipſorum bonis, & debemus eis obtemperare in exercitatione actuum virtuoſorum ſiue ſalubrium, in diſpenſationibus temporalium & in ſubminiſtratione obſequiorum. Debemus etiam viuere ſecundū eorum conſilium: & expendere ſecundum eorum imperium, & quando exegerit neceſſitas, ſubminiſtrare eis obſequium. Si tamē parentes aliquid velint, vel imperent nobis quod ſit contra profectum ſalutis noſtræ, nō eſt

ipſis in illis pietas exhibenda. Et hoc eſt quod dicit Do Luc. 14. minus in Euangelio. Qui non odit patrem ſuum, aut filios propter me, nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Vult Dominus, ꝙ ex affectu paterno nō dimittat homo fa-

cere, quod pertinet ad ſalutem ſuā. Et hoc eſt quod di- Matt. 8. cit Dominus, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu autem vade & annuncia regnū Dei. Et Hiero. dicit. Si pater in limine iaceat, ſi mater vbera quibus te lactauit oſtendat, per calcatū perge patrem, per calcatam perge matrē, & ad vexillum crucis euola, ſolum enim genus pietatis eſt in hoc eſſe crudelē. Ecce intellectus verborum ſecundū ſenſum literalem. Videte latiorem intellectū, Pręcipitur beneficentia ad omne genus hominum. Pater nominat perſonam, in qua eſt pręcipua ratio auctoritatis, antiquitatis & amicabilitatis. Primò dico in patre eſt auctoritas. Et in iſto mandato datur præceptum ꝙ obediatur patri, qui habet auctoritatē. Autoritatē autem habet omnis qui præeſt reipublicæ, vel rei politicæ, vel rei monaſticę. Primo dico, ꝙ ille qui pręeſt reipublicæ, eſt pater ratione auctoritatis, vt

princeps, baro, comes, vel dux. Et dicitur pater tutela, 1. Pet. 2. vel defenſione, & eū debemus honorare. Vnde Beatus Petr. Deum timete, principes honorificate. Secundò habet auctoritatē ille, qui pręeſt rei politicę ſiue eccleſiaſticæ. Et ipſum debemus honorare, ſecūdum quòd

exigit diſpoſitio eccleſiaſt. & debet ei obedire vulgus. Hebr. 13. Vnde Apoſtolus ad Hebr. Obedite prępoſitis veſtris, & ſubiacete eis, ipſi enim vigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. Tertiò auctoritatem habet ille qui præeſt rei monaſticæ, & illum debemus honorare & ei obedire, ſecundum ꝙ regula & promiſsio facta eſt. Vnde Hieronymus: præpoſitum monaſterij diligite vt patrem, timete vt dominum, audite vt magiſtrum, credite vt ſalubre quicquid ipſe vobis dixerit. Modò dico, ꝙ iſtis debemus obedire, ſecūdū ꝙ exigit ordo vel auctoritas. Secundò in patre intelligitur antiquitas, & ex hoc intelligitur debilitas, ſenes enim debilitantur. Et qui patrem honorat ratione antiquitatis & debilitatis, honorat omnem hominem qui indiget adiutorio, vel qui caret ſenſu, vel fortitudine, vel infeſtatur ab alio. Propter hoc debemus alium iuuare per documenta, vel ſuſtentamenta & per patrocinia, & ad hoc ſpecialiter ſunt prælati. Si homo caret ſenſu, debent ipſum iuuare per documenta, ſi caret fortitudine, debent ipſum iuuare per ſuſtentamēta, ſi infeſtatur ab alio, debent ipſum adiuuare per patrocinia. Tertiò in patre intelligitur ratio amicabilitatis, & in hoc intelligimus, quòd ratione originis amabilis & amandus eſt omnis homo, & tenetur quilibet homo aliū honorare.

Vnde

Vnde Apoſtulus. Honore inuicem prænenientes. Et iterum. Reddite omnibus debita, cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis. Debet homo aliũ diligere benè volendo cuilibet quantum ad effectum, & quantum ad ſignum. Habet autem iſta dilectio ordinem, quia debemus diligere ſecundum rationem proximitatis, ſecundum rationem ſimilitudinis, & ſecũdum rationem obligationis. Primò dico, debemus diligere ſecundũ rationem proximitatis, & ſecundum hoc maiorẽ amorem debemus domeſticis, quàm extraneis, & amicis pluſquam inimicis. Secundò habet dilectio ordinem ſecũdum rationem ſimilitudinis, quia aliquibus debemus ratione ſimilitudinis, maiorem dilectionem quàm alijs, ſic tenemur ratione ſimilitudinis in forma ſpecifica diligere hominem, ſecundum ſimilitudinem ratione conuenientię in ſide debemus plus diligere chriſtianum, quàm Iudæum vel gentilem, & ſecũdum rationem ſimilitudinis in profeſſione maxime debemus diligere, ſicut religioſus fratrem ſuum, & vnus canonicus cõcanonicum ſuum. Tertiò ratione obligationis debemus diligere & tenemur obedire: Et ſic aliquibus plus tenemur quàm alijs, teneor enim alium diligere, & eum honorare ratione præcepti tantùm, teneor plux ratione præcepti & beneficij, & teneor maximè, ratione præcepti, beneficij & promiſſi, id eſt, illum de quo eſt mihi præceptum, & recepi beneficium, & feci promiſſum, debeo plus diligere, & honorare. Patet modò ꝙ in verbis iſtis. Honora, &c. tangitur præceptum. Et quomodo ſecundò redditur promiſſum ibi. Vt ſis longæuus, &c. Deindè dictum eſt, quomodo intelliguntur ſecundùm intelligentiam literalem, & quomodo ſecundum ſpiritualem. Et vt melius teneatis in mente, dicam vobis duo exempla. Vnum bonum de illo qui matrem honorauit, & aliud malũ & crudele de illo qui patrem non honorauit. Dicam primum de bono. Fuit quidã magiſter magnus & famoſus Pariſius, & à multis notus & dilectus. Hoc audiens mater ſua paupercula, cogitauit ire ad filium ſuum, accepit baculum & tunicella de burello venit Pariſius, & quęſiuit à quibuſdam dominabus pro tali magiſtro. Dixerunt illi matronę. Quid vultis ab eo? Reſpõdit. Ego ſum mater ſua. Tũc illæ matronę duxerunt eam in domum ſuam, & reſocillauerũt eum. Poſtea cogitauerũt, ꝙ ille bonus homo verecundaretur, ſi videret eam in tali ſtatu, & induerũt ipſam benè, & dederunt ei mantellũ, & iuerunt ſecum ad magiſtrũ. Tunc illa dixit, Ego ſum mater tua. Reſpondit magiſter. Verè ego non credo, quia mater mea eſt paupercula, & conſueuit habere ſolum tunicellã de burello. Et cũ nullo modo vellet acquieſcere verbis eius reduxerunt eam in domm ſuam, & reddiderunt ei tunicellam eius, & bacculum. Tunc illa acceſſit ad filium ſuum in congregatione multorum, & cum videret matrem ſuam in tali habitu veniẽtem, depoſuit caputium ſuum, & amplexatus eſt eam, & dixit. Modo ſcio, ꝙ eſtis mater mea. Hoc fuit diuulgatum per villam, & reputatum eſt ei pro magno bono. Et poſtea factus eſt Epiſcopus Pariſienſis. Aliud exemplum dicam malum de eo qui non honorauit patrem ſuum, & vidi illũ, qui nouit illum cui hoc accidit. Fuit quidã homo pauper, qui per induſtriam ſuam multa bona acquiſierat, & habebat vnicum filium. Et videntes quidam nobiles, fecerunt ꝙ contraxit filius cum filia cuiuſdam nobilis. Et tunc illa quæ fuit pulchra & nobilis incepit abomioari patrem, & fecit pactum cum marito ſuo, ꝙ odio habuit patrem ſuum, & ꝙ pater non habebat quid comederet niſi fabas malas, & ſemper in conuiuio expellebatur à domo. Quadam die fuit famelicus, & venit ad domum filij & petijt cibum, & datæ ſunt ei fabæ malæ, & expulſus eſt à domo. Tunc illa dixit marito ſuo. Modò poſſumus comedere io pace. Vade ad arcã & accipe caponem coctum: Et cũ aperuit arcam, mutatus eſt capo in buſonem. Qui ſubitò ſaliens ad faciem eius, ponebat duos pedes ad mentũ & duos ad frontem, & operuit totam faciẽ eius, & nõ fuit medicus quiſciret eum amouere. Tandem venit quidam, qui fecit tenellas quaſdam, & dixit, ꝙ eum amoueret. Tunc buſo aſpexit eum tã horribili vultu, ꝙ ille cecidit in terram, & amplius nõ audebat aliquid facere, & nullus fuit qui ſciret apponere conſilium, ſed mala morte mortuus eſt. Patet modò præceptũ, & promiſſũ quod promittitur.

Rom. 12. & 13.

In dilectione ordo ſeruandus.

Exẽplum cuiuſdam magiſtri qui matrẽ honorauit.

Exẽplum cuiuſdam qui patrẽ non honorauit.

De quinto, ſexto, & ſeptimo, Præcepto.

Sermo. 6.

Non occides. Non mœchaberis. Nõ furtum facies. ait Pſalm. Tunc non cõfundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Iacobus dicit. Qui totam legẽ ſeruauerit, offendit autẽ in uno, factus eſt omniũ reus. Non quia pro vna tranſgreſſione tantùm punietur pœna ſenſus, ſicut pro trãſgreſſione omnium ſed punietur tantum, pœna damni, non tamẽ, ita acriter pro vno ſicut pro omnibus. Ideò ſi quis vult pertingere ad vitam æternam, opotiet ꝙ perſpiciat in omnibus mandatis Dei corde & opere. Et ideò dixit Pſal. cum perſpexero, id eſt, perfecte inſpexero, & conſiderauero, & iuxta hoc ego nõ timebo cõfundi. Non eſt magnum confundi in præſenti, ſed confundi ęternaliter, hoc debemus abhorrere. Sed tamen nõ poſſumus euadere iſtam confuſionẽ, niſi perſpiciamus in omnibus mãdatis Dei. Ideò Deũ rogemus in principio, &c. Non occides, &c. Dicebam vobis, ꝙ mandata Dei diſtinguebantur in duas tabulas. Io prima continentur mandata ſecundum legem iuſtitiæ ordinantia nos ad Trioitatem, qua continentur tria mandata ſecundum tria appropriata tribus perſonis. In ſecunda tabula continentur mandata ordinantia nos ad proximum. & hoc ſecundum duplicem partem iuſtitiæ, ſcilicet innocentię & beneficentiæ. Reducitur autem tota iuſtitia ad tria. Quia Deo debemus exhibere debitã reuerentiam, per orationem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Patri debemus exhibere beneficentiam, & omnibus alijs innocentiam. Dictum eſt de tribus mandatis, quę nos ordinant ad Deum. Dictum eſt etiam de quarto mãdato, quod accipitur penes partem iuſtitiæ, quæ eſt beneficentia, in quo præcipitur, ꝙ debemus exhibere honorem patri & matri. Sequitur de ſex alijs mãdatis, quæ pertinent ad innocẽtiam. Nocet autem quis proximo ſuo tripliciter, peruerſitate operis, falſitate ſermonis, & improbitate volũtatis: & propter hoc legiſlator primò prohibet nocumentum quod prouenit ex peruerſitate operis, diuerſitas autem operis qua quis iniuriatur alij eſt triplex. Aut enim quis iniuriatur alij in propria perſona, aut in coniuncta perſona, aut in temporali ſubſtantia, & ſecundùm hæc ſunt tria mandata, quæ pertinent ad innocentia. In primo prohibetur nocumentum in propria perſona, ibi. Non occides. In ſecundò prohibetur nocumentum in perſona coniuncta, ibi. Non mechaberis. In tertio prohibetur nocumentum in ſubſtantia tẽporali, ibi. Non furtũ facies. Primò dico cum dicitur, non occides, prohibetur ira prorumpens in iniurias peremptiuas naturalis ſiue ſubſtantialis, & vitæ incolumis, & vitæ honorabilis, natura enim appetit quod melius eſt, & ideò nõ ſufficit ſibi quòd habeat vitam ſubſiſtentem, immò cum hoc vult vitam ſalubrem & incolumen. Ergo in iſto mãdato, non occides, legiſlator prohibet primò iras prorumpentes in iniurias perẽptiuas vitæ naturalis. Secundò prohibet iras prorumpentes in iniurias vitæ incolumis ſcilicet quando fit iniuria per verbera, vel vulnera. Tertiò prohibet iras prorumpẽtes in iniurias vitę honorabilis,

Pſal. 118.
Iac. 2.

Expoſitio pulchra.

bilis, ſicut eſt iniuria quæ eſt in contumeliam apertam
Math.5. vel occultã, ſicut illa quæ fit per ſignum. Vnde dictum
eſt in Euangelio. Audiſtis quia dictũ eſt antiquis. Non
occides. Ego autem dico, ꝙ omnis qui iraſcitur fratri
ſuo, reus erit iudicio, Qui autẽ dixerit fratri ſuo, racha,
reus erit conſilio, Qui autem dixerit, fatue, reus erit ge
hennæ ignis. Ergo planum eſt, quòd tribus modis facit
homo cõtra illud mandatum, ſcilicet quando quis ira-
ſcitur fratri ſuo, vel quãdo dicit, racha, vel quãdo dicit,
fatue: Et quando hoc facit ex deliberatione animi, tũnc
dicit, ꝙ reus eſt gehennæ ignis. Et quia vita naturalis
fundamentũ eſt reſpectu aliarum, ideò ſub iſto modo,
non occides, legiſlator expreſſit mandatum. Manichæi
Manichęorum obiectiones autem obijciunt nobis, & dicunt, ꝙ contradicit ſibi le-
giſlator. Dicit enim. Non occides. Et alibi dicit. Male-
Exod.22. ficos non patieris viuere. Et hoc eſt cõtra principes in
Math 62. Chriſtiana lege, qui per ſententiam iudiciariam alios
Idem 5. occidunt. Itẽ obijciunt, ꝙ Dominus dicit. Omnes qui
acceperint gladium, gladio peribunt, ergo non licet gla
dium accipere. Et ſimiliter dicunt, ꝙ non licet ſacerdo
tem eſſe occiſorem. Et hoc eſt contra Eccleſiam & ec-
cleſiaſticas perſonas, qui exequendo iudicium & impe
rando accipiũt gladium. Item obijciunt quod dicitur.
Ego autem dico vobis non reſiſtere malo, & hoc eſt
Reſpõſio. contra legiſlatorem. Intelligere debemus, ꝙ prohibe-
tur hic occiſio hominis, non beſtiarũ vel virgultorum,
ſicut dicebant antiqui Manichæi, qui volebant come-
dere d fructibus arborũ. Occiſio autẽ hominis poteſt
eſſe à lege aut ab homine, in veritate aut interpretati-
uè. Occiſio autem hominis ab homine ſicut ab homi-
ne non vt à lege, prohibetur, ſed Deus qui conditor eſt
naturę, & cõſeruator naturæ & legis, poteſt hominem
priuare vita quãdo vult. Lex autem occidit hominem,
quando miniſter legis occidit, & hoc ſeruato iuſto or-
dine, iuſta cauſa, & iuſto animo. Oportet ꝙ ait iuſtus
ordo & iuſta cauſa, id eſt, ꝙ ex iuſta cauſa occidatur,
Deut.16. quia lex dicit. Iuſtè quod iuſtum eſt exequeris. Item
oportet habere animum iuſtum, vt homo qui eſt mini
ſter legis, ex lege hominem occidat, non libidine vindi
Rom.13. ctę, ſed amore iuſtitiæ. Vnde Apoſtolus ad Rom. lo
quens ad principes, dicit, ꝙ princeps non ſine cauſa gla
dium portat. Dei miniſter eſt, vindex in irã ei qui ma-
lè agit. Quod igitur Dominus dicit Petro, omnes qui
acceperint gladium, gladio peribunt: non refertur niſi
ad hoc, ꝙ ille qui non eſt miniſter legis, non debet oc-
cidere. Et quod dicitur. Non licet ſacerdotem eſſe oc-
ciſorem, hoc non refertur ad principes. Tertium quod
dicit Dominus. Ego autem dico vobis, non reſiſtere
malo, verũ eſt vltionis libidine, ſed amore iuſtitię bene
licet reſiſtere malo. Patet modò, ꝙ lex occidit homi
Tripliciter homo occiditur, & quando ſit peccatũ, & quando non. nem. Item occiditur homo ab homine tripliciter, aut
caſu, aut neceſſitate, aut voluntate. Si homo occidit ho
minem caſu, aut adhibet operam rei licitæ, & adhibet
debitam diligentiã, excuſatur à tanto & à toto. Si autẽ
ſit homicidium caſuale, & homo adhibet operam rei
illicitę, nec adhibet debitam diligentiam, nec excuſa-
tur à tanto nec à toto. Si autem fuerit homicida ex ne-
ceſſitate, hoc eſt dupliciter, aut eſt neceſſitate ineui-
tabili, aut euitabili. Neceſſitas euitabilis eſt, ſi poſſum
effugere, ſed dimitto propter verecundiam vel aliam
cauſam, & in iſto caſu excuſatur à tanto & non à to-
to, quia melius eſſet quòd fugeret. Si autem ſit neceſ-
ſitas ineuitabilis, vt homo occidat alium hominem nõ
amore vindictę ſed amore conſeruationis vitæ & ani
mæ, vt nõ interficiat ipſum ex crudelitate, ſed vt impe
diatur ipſum, ne perdat ſuam vitam & animam, & fiat
hoc cũ moderamine inculpatæ tutelæ, hoc conceſſum
eſt perſonis etiã perfectis, non ſolũ impefectis. Et hoc
dicit Augu. de libero arbitrio, & excuſatur à tanto & à
toto. Tertiò modo fit homicidiũ ab homine volunta-
riè, & hoc dupliciter. Aut libidine vindictę, ſicut quã-
do aliquis interficit patrem alterius. Aut animi crude-
litate, ſicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos, &
vtrũq; iſtorum eſt prohibitum, & eſt primum grauius
quàm ſecũdum. Item fit homicidium interpretatiuè
in animo, & hoc tripliciter. Primò fit homicidiũ inter Diſt.46.
pretatiuè omittendo in facto. Vnde dicit Ambroſius cap. paſce.
de officijs. Paſce fame morientem, ſi non paueris occi-
diſti. Secundò modo fit quando aliquis occidit alium
conſulendo, vel accuſando, vel detrahendo, quando
hoc facit ex malignitate animi. Tertiò modo ſit homi 1. Ioan.3.
cidium interpretatiuè in animo odiendo. Vnde cano.
Ioan. Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Dico er-
go, ꝙ ſecundum principalem intellectum prohibetur
hic occiſio, nõ quę eſt ſecundum legem, ſed quę eſt ſe-
cundum hominem, & illa quæ fit voluntate, aut inter- Non mœchaberis.
pretatiuè. Et hoc eſt quod dicit. Nõ occides. Sequitur.
Nõ mœchaberis. Hic probibetur, ꝙ vxorem proximi
tui non violes. Et dicit Aug. ꝙ hic prohibetur omnis
illicitus vſus membrorum generationis, qui fit ad pro-
curationem libidinis, & impugnationem caſtitatis. Et
hoc fit ſeptem modis, per adulterium, fornicationem,
meretricium, ſtuprum ſacrilegium, inceſtum, & pecca
tum contra naturam. Notandum, ꝙ eſt pudicitia cõiu-
galis, communis, & priuilegiata. Secundum hoc dico,
ꝙ aliquis eſt impugnator pudicitiæ coniugalis, ſecun-
dum hoc fit adulteriũ, & hoc fit cum peccat cũ con-
iugata. Aut eſt impugnator caſtitatis communis, &
hoc fit cum peccat cum ſoluta ſimpliciter, & vocatur
ſimplex fornicatio, vel cum peccat cum vagabunda &
proſtituta, licet ſit ſoluta, tunc vocatur meretricium. Si
autem ſit impugnator pudicitiæ priuilegiatę, id eſt vir-
ginitatis, hoc eſt dupliciter. Aut fit cũ cõditione adiun-
cta, quæ eſt defloratio, & ſic, vocatur ſtuprũ. Aut fit cũ
Domina Deo cõſecrata & ſic dicitur ſacrilegium, hoc
eſt quando aliquis Domino conſecratam violat. Si aũt
ſit contra fundamentum omnium iſtorum, ſic dicitur
peccatum contra naturam. Et hoc eſt dupliciter. Aut
fit contra dictamen naturalis rationis, ſcilicet con hoc
quod omnia animalia natura docuit, ſic dicitur pecca-
tum contra naturam propriè. Aut fit cõtra inſtinctum
naturæ, & hoc modo eſt inceſtus, quando quis peccat
cum perſona ſibi coniuncta. Peccatum cõtra naturam
ſceleſtiſſimũ eſt, & ſuper omnia fugiẽdum. Et de hoc Gen.37.
crimine accuſauit Ioſeph fratres ſuos apud patrẽ ſuum
crimine peſſimo. Dicit igitur. Non mœchaberis. Hic
prohibetur omnis mœchia cũ vxore proximi, & ſe-
cundum Aug. omnis illicitus vſus membrorum gene-
rationis, qui fit ad procurationem libidinis cum impu-
gnatione caſtitatis. Patet modo ſecundum quod acci-
piuntur tranſgreſſiones huius peccati, & peccatũ con-
tra naturam ſuper omnia eſt fugiendum. Sed de pecca
tum contra naturam narrat Petrus Damianus, ꝙ erant Exẽplum cuiuſdam Eremitę qui polluebat ſe, & ꝓpter hoc damnatus fuit.
duo in deſerto qui aſperrimam faciebãt pœnitentiam,
& vnus fuit idiota & ſuis peccatis exigentibus illuſus
eſt à Diabolo, qui dixit ei, ꝙ peccatum pollutionis cõ-
tra naturam non maius eſſet peccatum, quàm ſi homo
mucilagines proijceret à naſo ſuo. Tunc ille peſtifer
exercuit ſe ad illam impudicitiam. In morte autẽ por-
tauit animam ſuam Diabolus. Miratus eſt alius, ꝙ ille
qui fuit tantarum vigiliarum & laborum fuit perditus,
& aſtitit Angelus Domini, qui dixit illi, ꝙ totũ ſe fœ-
dauerat per illud peccatũ. Omnis igitur actus qui eſt in
experientia libidinis qualicunq; modo fiat, eſt prohi-
bitus, niſi fiat in formam matris Eccleſiæ. In ſomnis
patitur homo quãdoq; pollutiones abſq; cauſa & abſq;
culpa. Sed quidam ſtultus presbyter cuidam cõfitenti
de pollutione nocturna, dixit. Nõ potes habere dena-
rium ad explendam libidinem tuam? Patet modo quo
modo prohibetur hic omnis illicitus vſus corporis &
membrorum

membrorum, procreatus extra formam matrimonij, & hoc tangitur cum dicit. Non mœchaberis. Sequitur. Non furtum facies. Furtum eſt attrectatio rei alienę inuito Domino, ſi fiat ex cupiditate, ſed ſi nõ fiat ex cupiditate non eſt furtum, ſicut filij Iſrael ex Domini præcepto, portauerunt ſecum ex Aegypto vaſa argẽtea & aurea. Vel qui alij aufert gladium ne faciat malum, tunc non dicitur furtum. Furtum autem diuiditur per partes, quia furtum eſt contrectatio alienæ rei inuito Domino, &c. & hoc fit aut per meram fraudem, aut per violentiam, aut per circumuentionem. Primò modo cum fit per meram & furtiuè, ſic dicitur furtum. Si fuit per violentiam hoc eſt dupliciter, aut eſt apertũ, & ſic dicitur rapina, aut eſt occultũ, & ſic dicitur latrocinium. Si verò fiat attrectatio rei alienæ per circumuentionem, hoc poteſt fieri cum pactione adiuncta, & hoc tripliciter. Aut cum pactione fraudulenta, aut iniqua, aut prophana. Si fit cũ pactione fraudulenta, ſic fit in negociationibus: hoc autem fit tripliciter, aut in pondere, aut in numero, aut in menſura, & de hoc rariſsimè euadunt mercatores. Si autem fiat cum pactione iniqua, ſic eſt vſura, in qua id quo venditur eſt commune, ſcilicet tempus. Si autẽ fiat cum pactione prophana, in qua illud quod venditur eſt proprium, ſic dicitur ſymonia. Sed quæritur ſi acõmodo tibi veſtem vel equum vel domum, & accipio denarios, non eſt vſura, ſicut de pecunia? Dico, quod in veſte vel equo vel domo trahitur vſus ex re, non ex pecunia, & ideò non dicitur vſura. Aliqui credunt, quòd vſura ſit mala, quia prohibita, ſed certè eſt prohibita, quia mala. Item in mutuo meum fit tuum, & ſi tu aliquid acquiris per induſtriam tuam ex illo mutuo, & ego aliquid ex illo repeto, vendo tempus quod eſt commune, quod non eſt licitum vendere, ſed in accommodato non tranſit mea res in tuam. In mutuo pecunia mea fit tua, & non minoratur pecunia nec peioratur, ſed in accomodato domus mea veſtis mea nõ fit tua, & minoratur & peioratur domus vel veſtis, & tu elicis ex ea vtilitatem tuam non ſicut ex tuo, ſed ſicut ex re mea, & diminuitur & peioratur. Pecuniam autem mutuatam totam & integram oportet quod mihi reddas, & ideò nõ excuſor cum peto aliquid de mutuo, & eſt ibi peruerſio ordinis, & appropriatio communitatis. Et debet quilibet ſibi cauere de hoc: & ſic ſi ſit circũuentio cum pactione iniqua, dicitur vſura. Si autem fiat circumuentio cum pactione prophana, ſic dicitur ſymonia, in qua qui vendit, nihil acquirit, & ille qui emit nihil habet, ſed ſolum rem alienam contrectant, & hoc eſt cum res ſpiritalis venditur tanquam res vilis. Contra iſtos dicit Dominus. Nolite domum patris mei facere domum negociationis. Sed quidam faciunt eam ſpeluncam latronum. Vnde Dominus dicit per Prophetam. Principes eius in muneribus iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant. Rogemus ergo Dominum Ieſum Chriſtum, &c.

Non furtũ facies.

Nota de vſura.

Ioan. 2.

Micheę. 3.

De octauo, nono, & decimo præcepto, Sermo. 7.

NOn loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Non concupiſces rem proximi tui. Nec deſiderabis vxorem eius. Vnde dicitur in Deuter. Conſidera quod propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, & ecõtrario mortem & malum, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & cuſtodias mandata illius. In principio rogemus Deum, &c. In Deuter. loquitur Moyſes de decẽ mandatis, quæ Deus æternus per ipſius os propoſuit, vt nõ deſpicerent ea Iudæi, & oſtendit, quòd in obſeruantia mandatorum eſt vita & bonum, & oportet quod omnia ſeruentur, ad hoc quòd in illorum obſeruantia ſit vita & bonũ. Oſtendit etiam quod in ipſorum tranſgreſsione eſt mors & malum, & ꝙ in tranſgreſsione vnius neceſſe eſt intelligere tranſgreſsionem omnium, quoad damnum non quoad pœnam. Dicebam aliàs, quòd prima diſtinctio mandatorum eſt ſecundum duplicem partem iuſtitiæ, quæ nos ordinat ad Deum & ad proximum, & ſecundum hoc duæ tabulæ datę ſunt Moyſi. In prima continentur mandata quibus ordinamur ad Deum, & ſunt tria. In ſecunda continentur mandata quibus ordinamur ad proximum, & ſunt ſeptem. Dicebam etiã, quòd in ſecunda tabula eſt vnum mandatum affirmatiuum, & ſex negatiua. De affirmatiuo & tribus alijs negatiuis habitũ eſt. Sequitur modo de alijs, quorum primum eſt. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. In iſto mandato negatiuo prohibetur mendacium, quod nociuum eſt proximo. Et ſecundum generalem intellectum prohibetur hic omne mendacium pernicioſum, & datur intelligi, quòd omne mendacium eſt malum. Auguſtinus autem diſtinguit mendacium & dicit, ꝙ eſt mendacium officioſum, iocoſum, & pernicioſum. Mendacium officioſum eſt, quod nulli obeſt, & alicui prodeſt. Mendacium iocoſum eſt, quod non fit cauſa nocendi, ſed mentiendi libidine, & hoc nulli prodeſt & nulli obeſt. Mendacium pernicioſum eſt, quod ſit intentione mentiendi, & vt noceat, & hoc ſemper obeſt & nulli prodeſt. Et dicit Auguſt. In primò mendacio eſt minima culpa, in ſecundo mediocris, in tertiò eſt culpa grauis. Mendacium officioſum fit tripliciter, aut pro defendenda re alicuius temporali, aut pro tuenda vita, aut pro ſeruanda caſtitate. Mendacium iocoſum fit duobus modis, aut ſola mentiendi libidine, aut cauſa placendi, & hoc eſt mediocris culpæ. Mendacium autem pernicioſum tripliciter fit, aliquando in doctrina religionis contra ſacram ſcripturam, aliquãdo in impoſitione falſi criminis: & iſtis duobus modis nulli prodeſt, ſed omnibus obeſt. Aliquando fit mendacium pernicioſum in cauſa alicuius, & ſic alicui prodeſt & alicui obeſt. Sic igitur ſunt octo genera mendacij. Et dicit Auguſt. quod Deus poteſt facere, quod furtum non ſit peccatum, ſed non poteſt facere, quod mentiri non ſit peccatum. Et hoc eſt propter nobilitatem veritatis, quia mendacium eſt falſa vocis prolatio cum intentione fallendi, & Deus non poteſt recedere à veritate, quia eſt ipſa veritas, ſed poteſt diſpenſare, ꝙ furtum non ſit peccatum. Inter omnia quæ diſponunt hominem, neceſſarium eſt, quòd ſeruet fidem, & habeat veritatem in ſermone. Vnde Seneca. Qui perdit fidem, nõ habet amplius quod perdat. Patet modo de iſto mandato. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Poſtea ſubiungit duo præcepta. Non concupiſces rem proximi tui, nec deſiderabis vxorem eius. In quibus duplicẽ concupiſcientiam, ſcilicet oculorum & carnis prohibet, quæ ſunt fomenta omnium malorum, quia vis concupiſcibilis infecta & corrupta corrumpit omnes alias animæ vires. Superius prohibetur actus illicitus exterior cõtra proximũ cum dicitur. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Hic autem prohibetur actus illicitus interior, cum dicitur. Nõ concupiſces rem proximi tui, nec deſiderabis vxorem eius. Concupiſcentia oculorum, ſiue cupiditas radix eſt omnium malorum, concupiſcentia carnis eſt fomes omnium peccatorum? Et per iſtam duplicem concupiſcentiam fit tranſfuſio omnium malorum & peccatorum. Et ideò lex diuina ipſam prohibet, & in hoc omnia mala & omnia peccata prohibet. Hæc eſt febris, qua omne. Adam febriciant, & generat omnia mala. In hoc igitur, non occides, non mœchabe-

Deut. 30.

Mendaciũ triplex.

Mendaciũ eſt intrinſecum malum.

ris,non furtum facies, non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium, præcipitur innocentia in actu exteriori, in alijs non concupiſces rem proximi tui, nec deſiderabis vxorē eius,præcipitur innocentia in animo. Et ſic patet quæ ſunt decem præcepta. In tribus primis præcipitur recta ordinatio ad Deum, in quarto recta ordinatio ad parentes. In ſex alijs præcipitur recta ordinatio ad proximum. Reſumamus in ſumma iſta decem præcepta, quæ ſunt. Non habebis Deos alienos coram me. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Honora patrem tuum & matrē, &c. Intelligere debemus, quòd quanquam quædam dicantur præcepta affirmatiua,& quędam negatiua,omnia tamen affirmationem & negationem in ſe continent. Quando Deus prohibet aliquid in vno mandato, præcipit contrarium, & econuerſo quando aliquid præcipit, prohibet contrarium eius. In primo enim mandato præcipitur humilis adoratio diuinæ maieſtatis, & prohibetur idololatria. In ſecūdo præcipitur fidelis aſſertio diuinę veritatis,& prohibetur periurium. In tertio præcipitur deuota vel ſyncera dilectio diuinæ bonitatis, & prohibetur indeuotio. In quarto pręcipitur pietas ad parentes, & prohibetur inhonoratio. In quinto pręcipitur manſuetudo & prohibetur iracundia. In ſextò pręcipitur pudicitia, & prohibetur mœchia. In ſeptimo pręcipitur largitas, & prohibetur furtum. In octauo pręcipitur veritas, & prohibetur mendacium. In nono præcipitur liberalitas cordis,& prohibetur cōcupiſcentia rei temporalis. In decimo præcipitur caſtitas mentis, & prohibetur concupiſcentia carnis. Vide quod omnia mandata continent affirmationem & negationem, & in omni pręcepto eſt vita & bonū, mors & malum. Sic facitis quę pręcipit Deus, & vitatis quę prohibet, conſequemini vitam & bonum. Sed ſi non facitis quę pręcipit Deus, & nō vitatis quę prohibet, incurretis mortem & malum. Ex legis obſeruātia ſequitur benedictio: Ex tranſgreſsione ſequitur maledictio. Ex obſeruātia legis efficitur homo reuerens,fidelis,deuotus,pius,manſuetus, pudicus,largus, veridicus, proprijs cōtētus ſiue liberalis,& corde impollutus. Ecōtrario ex tranſgreſsione legis,efficitur homo idololatra, blaſphemus,indeuotus, impius,homicida,mœchus ſiue adulter,fur,falſidicus, cupidus, & carnalis. Igitur obſeruator legis & tranſgreſſor plus diſtant à ſe, quā infernus & Paradiſus,quia vnus eſt in centro, alius in circunferentia. Nec Deus cœli illud facere poteſt,quia iuſtus eſt,& ſe negare non poteſt. Videte modo quoniam omnes homines non addiſcunt ſapientiam niſi per flagella, & propter hoc Deus, decem flagella, id eſt plagas, miſit ſuper terram Aegypti. Prima fuit ſanguinis, ſecunda ranarum, tertia multitudo cinifum, quarta multitudo muſcarū mordentium, ſcilicet caninarum, quinta mortis pecorum & iumentorum, ſexta vlcerum ſiue veſicarum turgētium, ſeptima deſtructio bonorum temporalium per grandinem, octaua locuſtarum, noua tenebrarum palpabilium, decima mortis primogenitorum. Modo videte quomodo ſpirituſſanctus flagellauit Aegyptios, & manuducebat ad obſeruantiam mandatorum, ſic & nos proprijſsimè manuducit. Decem ſunt legis tranſgreſsiones,& ſecundum hoc fuerunt decē plagę. Prima plaga ſanguinis,quas percuſsi ſunt idololatrę,quia de ipſis dicit Pſal. effuderunt ſanguinē innocētem, ſanguinē filiorū ſuorū,& filiarum ſuarū,quas ſacrificauerunt ſculptilibus Chanaā. Secūda plaga fuit ranarū, qua percuſsi ſunt blaſphemi & periuri,qui cōparātur ranis. Rana eſt animal clamoſum, & ſeipſam clamando conſumit. Similiter facit homo quando ſtabilitatem veritatis perdit. Tertia plaga dicitur cinifum, qua percuſsi ſunt indeuoti,qui non cuſtodierunt diem ſabbati,quę eſt dies deuotionis. Ciniſes ſunt muſcę paruę,quę valde inquietant & vexant homines per omnia loca, & maximè per os & nares,& tantam faciebant vexationem,quòd homines nullo modo poterant habere quietem. Similiter inquietātur indeuoti. In iſto ſigno defecerūt Magi Pharaonis, in ſignum quod inquietitudinem cogitationum non poſſumus effugere niſi per deuotionem. Gregorius vix vnam cogitationem tota die de terrenis habuit. Quarta plaga eſt muſcarum caninarum,qua percuſsi ſunt impij,qui habēt apud ſe muſcas caninas.i. carnales & crudeles affectiones. Quinta plaga fuit mortis iumentorū, qua percutiūtur homicidę, quia omnis qui gladio occidit,reus eſt mortis:& tales moriūt ſicut iumenta,nec ſunt digni diuina protectione nec humana,quia qui alium occidit ſeipſum interemit, & brutalitatem ſuam non ſentit. Sexta plaga fuit veſicarū turgentium, qua percutiūtur adulteri, qui habent veſicas turgentes,id eſt carnem infectam. Veſicę naſcuntur ex nimio humore faciente pruritum,& cum ſentit homo pruritū ſcalpit ſe, ſed poſtea dolet. Similiter qui luxuriatur, primò delectatur, poſtea dolet. Septima plaga fuit deſtructio bonorum temporalium, qua percutiūtur fures,quia dignus eſt perdere ſua,quia aufert aliena iſta fuit plaga grandinis,quę omnia deſtruxit. Mirabile eſt,quòd qui peccant peccato carnis, recōciliātur Deo per confeſsionem ſine illa perſona cum qua peccant, ſed qui aliena rapiunt, non reconciliantur Deo ſine reſtitutione ablatorum,ſi reddere poſſunt. Octaua plaga fuit locuſtarum,quæ comederunt omnem herbam virentem. Iſta percutitur mendax, qui dentibus & labijs veritatem conculcat, ſicut dicit Pſalmiſta. Cor eorum vanum eſt, ſepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant. Nona plaga fuit tenebrarum, qua percutiuntur cupidi & auari,quia nihil adeò excęcat hominem ſicut cupiditas. Vnde Xenia & dona excæcant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum. Cupiditas eſt ſicut fumus fœtidus,qui totum excæcat. Iudas cupidus, filium Dei vendidit. Salamon. Auaro nihil eſt ſceleſtius,animam ſuam venalem habet, quoniam proiecit intima ſua in vita ſua. Decima plaga fuit mors primogenitorum,qua percutiuntur carnales. Iſta percuſſus eſt Eſau. ait enim Apoſtolus. Ne quis inter vos fornicator ſicut Eſau, perdat primogenita ſua. Carnalis cōcupiſcentia abſtulit nobis nobilem generationem, qua omnes naſceremur innocentes & hæredes Paradiſi. Cōcupiſcentia carnalis facit nos natos in mortem & culpam,& facit nos perdere ius primogenituræ. Quod figuratum eſt in Gen. vbi dicitur:quòd Rubem primogenitus Iacob perdidit ius primogenituræ, quia concubuit cum cōcubina patris ſui, & maculauit ſtratū eius. Et Ioſeph qui caſtiſsimè vixit in Aegypto,meruit eſſe princeps fratrum ſuorum. Patet modo, quod omnes tranſgreſſores legis percutiuntur plagis iſtis. Sed quis liberabit nos à plagis iſtis? Certè vnus ſolus qui venit propter iſtas plagas amouendas, ſcilicet Chriſtus qui decem condeſcenſiones fecit nobis contra decem plagas. Quod figuratur in libro Iſaiæ. vbi dicitur, quòd ſol retroceſsit decem gradibus,per quos ſignantur decem condeſcenſiones filij Dei ad hominem. Prima condeſcenſio qua Dominus condeſcendit homini, eſt vſque ad carnem,hic eſt primus gradus quo retroceſsit ſol. Secunda condeſcenſio ad mortalitatem noſtram. Tertia ad neceſsitatem noſtrā,quia famē ſitim & frigus paſſus eſt. Quarta ad pauperiem noſtrā, quia egenus factus eſt, non habens locum ad quē decliuaret. Quinta vſque ad tentationem, quando permiſit ſe tentari, in hoc portauit infirmitatem noſtram,nam ait Apoſt. Nō habemus pontificem,qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris,tentatum autem per omnia, &c. Sexta ad corporis laſsitudinem & laborem. Septima vſque ad mentis

Marginalia: In pręceptū affirmatiuis includuntur negatiua, & negatiuis affirmatiua. — Decē plagis flagellauit Deus Aegyptios propter tranſgreſſionē .10. pręceptorum. — Pſal. 105. — Pſalm. 5. — Eccl. 20. — Eccl. 10. — Heb. 12. — Gen. 49. — Decē cōdeſcenſione Chriſtus fecit, vt à decem plagis nos liberaret. — Iſa. 38.

Mar.14. ad mentis anxietatem. Vnde ſcriptum eſt. Cœpit Ieſus pauere & tædere, & dixit, triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Octaua condeſcenſio fuit vſque ad crucem, & hoc fuit mirabile. Nona fuit vſque ad mortem. Decima fuit ad carcerem infernalem. Iſtæ ſunt decem condeſcenſiones, quibus Deus condeſcendit hominibus. Sed quare condeſcendit ad carcerem infernalem? Certè vt in ſanguine teſtamenti educeret vinctos de carcere, & de tenebris, & de vmbra mortis. Chriſtus enim per ſanguinem teſtamẽti nos liberauit, & eduxit de morte ad vitam, & de tenebris ad lucem. Debemus igitur modò reſurgere ad nouam vitam, ſicut Chriſtus Zach.9. reſurrexit à mortuis, ſic & nos in nouitate vitę ambulemus. Chriſtus liberauit nos de manu Pharaonis, & introduxit nos in terram repromiſsionis, & in lignum huius manducatur modò Paſcha, quia modò liberati ſumus. Et ideò debemus celebrare Paſcha, debemus facere tranſitum & inchoare nouam vitam, & nõ redire in Aegyptum. Nullus ſit falſus proditor. Iſta tria ſunt neceſſaria cuilibet pœnitenti, ſcilicet quod diſpliceat ſibi peccatum ſuum, & paratus ſit cauere de peccato cum adiutorio Spiritusſancti, & quod paratus ſit ſatisfacere pro modulo poſsibilitatis ſuæ, & proponat nunquam peccatum iterare: ideò dicit Pſalm: Multi-Pſal.13. plicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerũt. Et hęc eſt conſummatiũ verborum, per quæ ſemper conformari debemus cũ Chriſto & reſici; vt cũ Chriſto perueniamus ad ęternã refectionem. Quã nobis, & vobis preſtare dignetur Chriſtus filius Dei, Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

Tractatus qui lignum vitæ nuncupatur.

PRAEFATIO.

CHRISTO confixus ſum cruci. Verus Dei cultor, Chriſtique diſcipulus, qui Saluatori omnium pro ſe crucifixo perfectè cõfigurari deſiderat, ad hoc potiſsimum attento mentis conatu debet intendere, vt Chriſti Ieſu crucem circunferat iugiter tã mente quàm carne, quatenus præfatum Apoſtoli verbum veraciter valeat in ſeipſo ſentire. Porrò huiuſmodi affectum & ſenſum is duntaxat apud ſe viuaciter experiri meretur, qui dominicę paſsionis non immemor nec ingratus, laborem & dolorem amoremque crucifixi Ieſu, tanta memoriæ viuacitate, tanto intellectus acumine, tanta voluntatis charitate conſiderat, quod veraciter illud ſponſæ proferre poteſt eloquiũ. Faſciculus Myr-Cant.1. rhę dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Vt igitur pręfatus in nobis attendatur affectus, formetur cogitatus, imprimatur memoria ex ſacri Euãgelij ſilua, in qua de vita paſsione & glorificatione Ieſu Chriſti diffuſe tractatur, colligere ſtudui hũc myrrhæ faſciculum, quẽ & paucis & ordinatis & correſpondẽtibus ſibi verbis compegi, propter facilitatẽ memorię; nec non ſimplicibus conſuetis & rudibus propter declinandum curioſitatis vitium, fouendam quoque deuotionem, & ædificandam fidei pietatem. Et quoniam imaginatio iuuat intelligentiam, ideò ex multis pauca collegi, & imaginaria quadã arbore ſic ordinaui, atque diſpoſui, vt in prima & infima ramorum ipſius expanſione, ſaluatoris origo deſcribatur & vita, in media paſsio, & glorificatio in ſuprema. Et in prima quidem ramorum ſerie quatuor altrinſecus ſecundum alphabeti ordinẽ ponentur verſiculi, ſimiliter in ſecũda & tertia, ex quorum quolibet inſtar fructus vnica pullulatio pendet, vt ſic ſint quaſi duodecim rami, afferentes duodecim fructus iuxta myſterium ligni vitę. Deſcribe igitur in ſpiritu mentis tuæ arborem quandam, cuius radix irrigetur fonte ſcaturitionis perpetuæ; qui etiam excreſcat in fluuium viuum & magnum, quatuor videlicet capitum, ad irrigandum totius Eccleſiæ Paradiſum. Porrò ex huius arboris ſtipite, duodecim rami frondibus floribus fructibuſque adornati cõſurgant. Sitque folium eius contra omne genus morbi medicamentum efficaciſsimum, tam præſeruans quàm reparans, pro eo quod verbum crucis virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti. Flos autem eius ſit omnis coloris formoſitate decorus, omniſque odoris ſuauitate reſperſus, qui deſiderantium anxia corda reſocillet & attrahat. Fructus tandem ſit duodenus, habens in ſe omne delectamentum; & omnem ſaporis ſuauitatem, qui ſic do meſticis Dei ad deguſtandum proponitur, vt ſemper eo ſacietur edentes, & tamen nũquam faſtidiant. Et hic quidem fructus eſt, qui de virginali vtero traxit originem, & ligno crucis ad maturitatem ſaporoſam, per ęterni ſolis calorem meridianũ. Chriſti videlicet charitatem peruenit, & in horto Paradiſi cœleſtis, in Eccleſia videlicet Dei, deſiderantibus ipſum proponitur deguſtandus. Et hoc inſinuat primus verſiculus, quo dicitur, O crux frutex ſaluificus, viuo fonte rigatus. Cuius flos aromaticus, fructus deſideratus. Verum licet hic fructus vnus ſit & indiuiſus; quia tamen ſecundum eius multiplices ſtatus, dignitates, virtutes, & opera, multiformibus conſolationibus deuotas animas cibat, quę quidem ad duodenarium numerum reducuntur, ideò fructus hic ligni vitæ quaſi ſub duodecim ſaporibus; in duodecim ramis guſtandus proponitur, atque deſcribitur. Vt in primo ramuſculo mẽs Chriſto deuota ſaporem ſuauitatis percipiat, pręclaram ſaluatoris ſui recogitando originem & dulcem natiuitatem. In ſecundo ramuſculo dignatiuæ condeſcenſionis cõuerſationem perhumilem. In tertiò celſitudinem perfectæ virtutis. In quartò plenitudinem abundantiſsimæ & perfectiſsimæ pietatis. In quintò confidentiam quã habuit in periculo paſsionis. In ſextò patientiam quam exhibuit in illatis iniurijs, & contumelijs magnis. In ſeptimo conſtantiam quam ſeruauit in ipſo cruciatu, & dolore aſperrimę crucis. In octauò victoriam quam aſſecutus eſt in conflictu, & tranſitu mortis. In nono reſurrectionis nouitatem miris dotibus adornatam. In decimo aſcenſionis ſublimitatem, ſpiritualium chariſmatum diffuſiuam. In vndecimò æquitatem futuri iudicij. In duodecimo æternitatem diuini regni. Hos autem ideò voco fructus, quia ſua maxima ſuauitate delectant, & virtuoſitate confortant animam meditantem in his, & diligentius ſingula pertractantem: ſi tamen abhorreat exemplum præuaricantis Adæ, qui lignum ſcientiæ boni & mali prætulit ligno vitæ. Quod quidẽ vitare non poteſt, niſi rationi fidem, inueſtigationi deuotionem, curioſitati ſimplicitatem, tandemque carnali ſenſui omni ſeu prudentiæ carnis ſacram præferat Chriſti crucem, per quam ſancti ſpiritus charitas in cordibus deuotis nutritur, & ſeptiformis gratia diffunditur, ſicut in duobus ſupremis & poſtremis verſiculis poſtulatur.

Jeſus ex Deo genitus.

EXpergiſcere proinde anima Chriſto deuota, & ſingula quæ de Ieſu dicuntur, diligentius diſcute. Attentè conſidera, & moroſè pertracta, cũ Ieſum

audis ex Deo genitum: caue ne mentis tuæ oculis infirmum aliquid carnalis cogitationibus ocurrat, quin potius columbino & aquilino intuitu ſimpliciter crede, ac perſpicaciter contemplare, q̃ ab illa æterna luce ſimul immenſa & ſimpliciſsima fulgentiſsima & ſummè arcana, coæternus coæqualis & conſubſtantialis ſplendor oritur, qui eſt virtus & ſapientia patris generantis, in quo pater omnia diſpoſuit ab æterno, per quẽ fecit & ſæcula, factaq́; gubernat, & ordinat ad gloriam ſuam, partim per naturam, partim per gratiam, partim per iuſtitiam, partim per miſericordiã, vt nihil in hoc mundo inordinatum relinquat.

Jeſus præfiguratus.

A Principio quidem conditionis naturæ, collocatis in paradiſo parentibus primis, dehinc propter eſum ligni vetiti, per diuini decreti ſeueritatẽ expulſis, ſuperna miſericordia non diſtulit, hominẽ errabundum reuocare ad pœnitentiæ viam, ſpem veniæ dando per repromiſſum Saluatoris aduentum. Et ne fortè per ignorantiam & ingratitudinem tanta Dei dignatio noſtræ ſaluti foret inefficax, in quinque ſæculi huius ætatibus per Patriarchas, iudices, ſacerdotes, reges, & Prophetas ab Abel iuſto, vſque ad Ioannẽ Baptiſtam, filij ſui aduentum prænunciare, promittere, ac præfigurare nõ deſtitit: vt per multa millia temporum & annorum, magnis, miris multiplicatis oraculis intelligentias noſtras ad fidem erigeret, & affectus per viua deſideria inflammaret.

Jeſus emiſſus cœlitus.

Gal. 4. DEnique poſtquã venit plenitudo temporis, ſicut homo ſexta die conditus eſt de terra per diuinæ manus virtutem & ſapientiam, ſic in principio

Verbi diuini incarnatio. ſextæ ætatis miſſu Archangelo Gabriele ad virginem, & virgine præbente illi aſſenſum, ſuperueniens in eã ſpiritusſanctus, ſicut ignis diuinus mentẽ eius inflãmans, carnemque ipſius perfectiſsima puritate ſanctificans. Sed & virtus eam obumbrauit altiſsimi, vt tantũ ferre poſſet ardorem, qua operante in inſtanti corpus fuit formatum, anima creata, & ſimul vtrunque diuinitati in perſona filij counitum, vt idem eſſet Deus & homo, ſalua vtriuſq; proprietate naturæ. O ſi valeres vtcunque ſentire, quale quantumque fuerit illud è cœlo immiſſum incendium, collatum refrigerium, infuſum ſolatium, quanta ſublimatio virginis matris, quanta nobilitatio generis, quantaque condeſcenſio maieſtatis ſi virginem canentem cum iubilo poſſes audire, ſi cum Domina tua in montana condeſcendere, ſi ſterilis & virginis ſuauem contueri complexum & ſalutationis officium, in quo ſeruulus Dominum, præco iudicem, vox verbum cognouit, puto, quòd canticum illud ſacrum; Magnificat anima mea Dominum, &c. cũ beatiſsima virgine ſuaui tunc modulatione cõcineres, mirumq́; conceptũ virgineũ vna cum Propheta paruulo exultans & iubilans adorares.

Jeſus Maria natus.

SAnè cum quietum ſilẽtium vniuerſalis pacis ſub Cæſaris Auguſti imperio, perturbata prius ſecula ſerenaſſet, intantum, vt per ipſius edictum deſcriberetur vniuerſus orbis, diuinæ factum eſt prouidentiæ cura, vt Ioſeph virginis ſponſus prægnantem puellam de regali ortam proſapia, ad Bethleemiticam duceret vrbem. Et iam à cõceptu excurſis menſibus nouem, Rex ille pacificus, tanquam ſponſus de thalamo proceſsit de vtero virginali; ſic abſque omni corruptione in lucem editus, ſicut fuerat abſque omnis libidinis contagione conceptus. Qui cum magnus eſſet & diues, pro nobis effectus paruus, pauper extra domum in diuerſorio naſci elegit, panniculis inuolui, lacte virgineo paſci, & inter bouem & aſinum in præſepio reclinari. Tunc illuxit nobis dies redemptionis nouę, reparationis antiquæ, fœlicitatis æternæ. Tũc per totum mundum melliflui facti ſunt cœli. Cõtemplare itaque nunc anima mea diuinum illud præſepe, vt pueri pedibus labia tua figas, & oſcula gemines. Deinde paſtorum excubias mente pertracta, Angelorum mirare cõcurrentem exercitum, cœleſti melodiæ tuas interpone partes, corde & ore decãtans, Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Jeſus conformis patribus.

OCtauò nanque die circunciditur puer, & vocatur Ieſus, vt ſanguinis ſui precium pro te non tardãs offunderet, ſuum ſe veriſsimum ſaluatorem oſtenderet, patribus repromiſſum tã verbo quàm ſigno, eiſque aſsimilatum per omnia, præter ignorantiam & peccatũ. Propter quod & circũciſionis accepit ſignaculum, ſicut & veniens apparuit in ſimilitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum, nobiſque fieret ſalus & ſempiterna iuſtitia ab humilitate ſumens initium, quæ omnium eſt radix cuſtosq́; virtutũ. Quid igitur ſuperbis terra & cinis? agnus innocens (qui tollit peccata mũdi) nõ abhorret circunciſionis cauterium: & tu peccator cum ſis, dũ prætendis te iuſtũ, remediũ refugis ſalutis ęternę, ad quã nullatenus peruenire potes, niſi velis ſubſequi humilẽ Saluatorẽ?

Pueri Ieſu circũciſio.

Jeſus tribus Magis monſtratus.

NAto Domino in Bethleem Iudæ, ſtella tribus Magis in oriente apparuit, & vſque ad domum illius humilis regis præuia claritate perduxit. Noli iam & tu ab illius orientis & præeuntis ſtellę declinare fulgore, quin potius ſacrorum regũ comes effectus, iudæorum ſcripturam de Chriſto teſtimonium perhibentem accepta, & fraudulenti regis Herodis declina malitiam, cũ auro & thure ac myrrha Chriſtum regem, & verum Deum & hominẽ venerare, & cum primitijs gentium vocandarum ad fidem, humilem Deum in cunis iacentem adora, & confitere, & lauda: vt ſic in ſomnis commonitus ne Herodianam ſequaris ſuperbiam, poſt veſtigia humilis Chriſti reuertaris in regionem tuam.

Magi erãt reges.

Jeſus ſummiſſus legibus.

NOn ſuffecit magiſtro humilitatis perfectæ, cum patri per omnia eſſet æqualis, quod ſeipſum ſubderet humillimæ Mariæ virgini, niſi & ſe ſummitteret legi; quatenus eos qui ſub lege erant redimeret, liberaretque à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, propter q. & matrem quanquam mundiſsimam, legem purificationis voluit obſeruare, & ſeipſum omnium redemptorem vt primogenitum redimi, in templo Dei offerri, & hoſtiã pro ſe dari præſentibus & exultantibus iuſtis. Exulta igitur & tu cum illo beato ſene Symeone, & Anna longæua, procede in occurſum matris & paruuli, vincat verecũdiam amor, depellat timorẽ affectus. Accipias & tu infantẽ Ieſum in vlnas tuas, dicaſque cum ſponſa in canticis canticorum, Tenui eum, nec dimittam. Tripudia cum illo venerabili ſene Symeone, & concine, Nũc dimittis ſeruũ tuum Domine, &c.

Præſentatio Chriſti in templo.

Can. 3.

Jeſus regno fugatus.

QVoniam autem humilitatem perfectam trium ſpecialiter adornari decet comitatu virtutum, ſcilicet paupertatis, in fugiendo diuitias vt fomicta ſuperbiæ, patientiæ verò in æquanimi perpeſsione cõ-

Peregrinatio in Aegyptum.

temptus

temptus;obedientiæ quoque, in alienis parendo mandatis, ideò diuina diſpoſitione altiuri permittente conſilio, dum Herodes impius paruulum regem quærit vt perdat, ſupernæ reuelationis oraculo, in Aegyptum transfertur vt peregrinus & pauper, ſimulque in coætaneis paruulis ipſius cauſa occiſis occiditur, & quaſi in quolibet trucidatur. Tandem Herode defuncto, iuxta diuinum imperium reducitur in terram Iuda, ibique cõuerſatus & creſcens ætate & gratia cohabitabat parentibus, & adeò erat ſubditus illis, vt nunquam vel ad momentum ſecederet, niſi cum duodecim iam factus annorum remanſit in Hieruſalem, non ſine multo matris dolore quæſitus, nec ſine immenſo gaudio reinuētus. Noli ergo & tu fugientes in Aegyptum matrem & paruulum, ſine comitatu relinquere. Noli cum dilecta quærente dilectum, donec inuenias, ab inquiſitione ceſſare. O cũ quanta copia fluerent lachrymæ, ſi oculis pijs aſpiceres tam venerabilem Dominam, gratioſiſſimamq; puellã, cum tam tenero & formoſu puerulo peregrinam, ſi etiam dulcem illam increpationem amantiſsimæ Dei genetricis audires. Fili quid feciſti nobis ſic? tãquam ſi diceret. Deſideratiſsime fili, quomodo tam dilectæ & diligenti matri tantam potuiſti materiam præſtare doloris?

Ieſus Baptiſta cœlitus.

Chriſtus baptizatur.

CVm autem ad triceſimum ætatis ſuæ annum Saluator perueniſſet, volens operari ſalutẽ noſtram, cœpit prius facere quã docere. Et primũ inchoans à ianua ſacramentorũ & fundamento virtutũ, baptizari voluit à Ioanne, vt exempla monſtraret perfectę iuſtitiæ, & vim regeneratiuã aquis conferret contactu mũdiſsimæ carnis ſuæ: Quẽ & tu fideliter comitare, vt fias regeneratus in ipſo, eiuſque ſcrutare ſecreta, vt ſecus Iordanem in voce patrem, in carne filium, in columba videas ſpiritumſanctũ: & aperto tibi iam Trinitatis cœlo, ſurſum ferraris in Deum.

Ieſus ab hoſte tentatus.

Matth.4. Chriſti ieiuniũ in deſerto, & litatio.

DVctus nanque fuit Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo, quatenus & hoſtilis pugnę humili perpeſsione nos humiles faceret, & victoriæ aſſecutione viriles. Duram quque ac ſolitariam vitam conſtanter aſſumpſit, vt fidelium mẽtes ad perfectionis aggreſsionẽ erigeret, & ad grauia perferenda firmaret. Eia nunc Chriſti diſcipule, cum pio magiſtro ſecreta ſolitudinis perquire, vt ſocius ferarum effectus, arcani ſilentij, orationis deuotæ, diuturni ieiunij, trinę conflictationis cum callido hoſte, imitator fias, & particeps, & in omnium tentationum diſcrimine ad illum diſcas habere recurſum: pro eo ꝙ non habemus pontificem, qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Hebr.4.

Jeſus ſignis mirificus

IPſe nempe eſt qui facit mirabilia magna ſolus, dum elementa commutat, panes multiplicat, mare calcat, fluctuſque tranquillat, dæmones compeſcit & fugat leproſos emũdat & ſanat, mortuos ſuſcitat, qui & cæcis viſum, ſurdis auditũ, mutis eloquiũ, claudis greſſum paralyticis & aridis ſenſum reſtaurat & motũ. Ad quẽ peccatrix conſcientia clamat nunc more fidelis leproſi.
Luc.5. Domine ſi vis potes me mundare. Nunc more Centu-
Matth.8. rionis. Domine puer meus iacet in domo paralyticus,
Idem.15. & malè torquetur. Nũc more Chananeę. Miſereri mei
Idem.9. fili Dauid. Nunc more ſanguifluæ mulieris. Si tetigero
Ioan.11. (inquit) fimbriã veſtimenti eius, ſalua ero. Nunc inſtar Mariæ & Marthæ. Dñe ecce quem diligis, infirmatur.

Jeſus transfiguratus.

AD confirmandũ ſiquidem mentẽ humanam per ſpẽ retributionis æternæ, aſſumpſit Ieſus Petrum Iacobum & Ioannem, quibus & Trinitatis ſacramentũ aperuit, & paſsionis abiectionẽ prædixit, & reſurrectionis futuræ gloriã in trãsfiguratione monſtrauit, cõteſtantibus ſibi lege & prophetis in apparitione Moyſi & Eliæ, cõteſtãtibus etiã patre & ſpiritusancto in voce & nube, vt ſic anima Chriſto deuota, & iam in veritate firmata, & ad apicem virtutis euecta, fideliter dicat cum Petro. Domine bonum eſt nos hic eſſe, hoc eſt, in tuæ cõtemplationis perfruitione ſerena, immiſſoque in eam cœleſti ſopore & extaſi, audiat arcana verba, quæ non licet homini loqui. Matth.17. Ibidem.

Jeſus paſtor ſolicitus.

QVanta fuerit pijſsimi paſtoris ad perditas oues ſolicitudinis cura, quantaq; clementia, ipſe bonus paſtor in parabola paſtoris & ouis centeſimæ perditæ, multaque cura quæſitæ, ac tandem inuētę & in humeris reportatæ cum gaudio, pia metaphora indicat, & ſermone expreſſo declarat, cum dicit, Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Et in eo verè Luc.15.
illud propheticum perfectè impletur. Sicut paſtor gre- Ioan.10.
gem ſuum paſcet. Nam propter hoc labores, ſolicitu- Iſaia.40.
dines, & inedias paſſus, inter Phariſeorum inſidias, & pericula multa, Euangelizando regnum Dei ciuitates circuibat & caſtra, noctes ducebat in oratione peruigiles. Nec Phariſæorum veritus murmur & ſcãdalum, Luc.5.
publicanis reddebat ſe affabilẽ, aſſerens, propter malè habentes ſe veniſſe in mundum. Ad pœnitentes quoque paternum prætendebat affectum, apertum oſtendens eis diuinæ miſericordiæ ſinum. Teſtes horum inuoco, & adduco in medium Matthęum, Zachęum, & peccatricem illam ad pedes eius proſtratam, & mulierẽ in adulterio deprehẽſam. Huc igitur paſtorẽ pijſsimũ more Matthęi perfectè ſectare, more Zachęi hoſpitio ſuſcipe, more peccatricis vnguẽto perunge, pedeſq; ipſius ablue lachrymis, terge capillis, & oſculis mulce, vt tãdẽ cũ ipſa muliere iudicio ipſius expoſita, abſolu- Ioan.8.
tionis ſententiã merearis audire, nemo te condẽnauit? nec ego te condẽnabo: vade & iã amplius noli peccare.

Jeſus fletu rigatus.

PRo ſummę quidẽ pietatis referãda dulcedine fons totius miſericordiæ bonus Ieſus, non modo pro nobis miſeris ſemel, ſed pluries fleuit. Nam ſuper Ioan.11.
Lazarum primò dehinc ſuper ciuitatem, & tandem in Lucę.19.
cruce, ex illis pijſsimis oculis ad omnem expiationem Hebr.5.
peccatorum lachrymarũ manauere fluenta. Fleuitque ſaluator vbertim, nunc humanę infirmitatis deplorãdo miſeriam, nunc cæci cordis caliginem, nunc obduratæ malitię prauitatem. O cor durum veſanum & impium, & tanquam vera priuatim vita plangendum, cur more frenetici flente ſuper te ſapiẽtia patris in tantis miſerijs lætaris & rides? Conſidera lachrymantẽ medicũ tuum & luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum deduc Hier.6.
quaſi torrentem lachrymas per diem & noctem, non Tren.2.
des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

Jeſus rex orbis agnitus.

SAnè poſt Lazarum ſuſcitatum, & poſt effuſum alabaſtrum vnguenti ſuper caput Ieſu, odore famæ eius iam reſperſo in populo, præſciens ipſe turbam ſibi obuiã venturã conſcendit aſellũ, vt inter applauſus currentiũ populorum cędentiũ ramos, & ſternentium veſtimẽta in via, mirę pręberet humilitatis exemplum. Nec ſuę miſerationis oblitus, cum turbę depromerẽt canticum laudis, ipſe lamentum aſſumpſit ſuper excidiũ ciuitatis. Surge nũc ſaluatoris ancilla, vt tanquam De igreſſu Chriſti in Hieruſalẽ. Matth.21

vna de filiabus Hieruſalem intuearis regem Salomonem in honore, quẽ ſibi mater Synagoga in Eccleſię naſcentis myſterium reuerenter exhibuit, vt inſidentem aſelli tergo cœli terręque Dominum velut cum ramis oliuarum atque palmarũ, pietatis operibus virtutumque triumphis iugiter comiteris.

Jeſus panis ſacratus.

De vltima cęna Domini.

INter omnia memorialia Chriſti præcipua conſtat, recordatione eſſe dignißimum finale illud conuiuium ſacratißimæ cœnę. In quo non ſolum Agnus paſchalis ad edẽdum proponitur, verumetiam Agnus immaculatus qui tollit peccata mũdi, ſub ſpecie panis omne habentis in ſe delectamentum & omnis ſaporis ſuauitatem, præbetur in cibum. In quo quidem conuiuio mira Chriſti refulſit bonitatis dulcedo, quãdo cum pauperculis illis diſcipulis, & Iuda proditore, eadem menſa & ſcutella cœnauit. Mirum claruit humilitatis exemplum, dum pedes piſcatorũ & etiam proditoris ſui Rex glorię præcinctus linteo, ſtudioſiſsimè lauit. Mira patuit munificentiæ largitas dum ſacerdotibus illis primis, & per conſequens toti Eccleſię & orbi terrarum, corpus ſuum ſacratißimum & ſanguinẽ, verum cibum dedit & potum, vt ꝙ erat futurum in proximo ſacrificium Deo placens redemptionis noſtræ inappreciabile precium, eſſet viaticum & ſuſtentamẽtũ. Mirus tandem emicuit dilectionis exceſſus, quando in finem diligens ſuos, tam dulci eos exhortatione conſortauit in bono, Petrum ſpecialiter præmonens ad fidei robur, & Ioanni offerens pectus ad recubitum iucũdum & ſacrum. O quàm mira ſunt hæc omnia repleta dulcedine, illi duntaxat animæ quę ad tam celebre vocata conuiuium, tantò mentis currit ardore, vt poſsit illud
Pſalm. 41. propheticũ eructare. Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita deſiderat anima mea ad te Deus.

Jeſus dolo venundatus.

PAſsionẽ dulcißimi Ieſu Chriſti piè conſiderare volenti, primum occurrit perfidia proditoris: qui tantę fuit fraudis veneno repletus, vt ſuum Dominum & magiſtrum proderet. Tãta fuit flãma malæ cupiditatis ſuccenſus, vt optimum Deum argento venundaret, & precioſißimum Chriſti ſanguinem vilis mercedis precio compenſaret. Tantæ denique ingrati-
Durißima atque iniquißima Iudę impietas.
tudinis, vt illum qui omnia ſibi commiſerat, & ad honorem & dignitatem & culmen apoſtolicæ poteſtatis prouexerat, inſequeretur ad mortem. Tantę duritię, vt nec familiaritate cõuiuij, nec humanitate obſequij, nec ſuauitate colloquij, à concepta malitia potuit reuocari. O mira benignitas magiſtri in diſcipulum durũ, & pij Domini in ſeruum nequißimum. Certè bonum erat
Matt. 26. & Mar. 14.
ei, ſi natus non fuiſſe homo ille. Sed quamuis inexplicabilis fuerit proditoris impietas, in immenſum tamẽ ea exuperat agni Dei dulcißima manſuetudo, in exemplũ data mortalibus, vt iam non dicat ab amico exaſperata humanitas: Si inimicus meus maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem vtiq; &c. quia Ecce homo vnanimis, qui dux
Pſalm. 54. debatur & notuſ, qui Chriſti panes edebat, & in illa ſacra cœna cum illo dulces capiebat cibos, magnificabat ſuper eum ſupplantationem, & tamen agnus ille mitißimus, os in quo non eſt inuentus dolus, ori ꝙ abundauit malitia, in ipſa proditionis hora ſuaui oſculo applicare nõ renuit, vt omnia illi exiberet, quę praui cordis pertinaciam emollire potuiſſent.

Jeſus orans proſtratus.

SCiens nanque Ieſus omnia quæ ſuper eum erant vẽtura, ſecundũ altißimæ diſpoſitionis arcanum,
Ieſus factus in agonia.
hymno dicto, exijt in montem Oliuarum, more ſolito oraturus ad patrem. Et tunc præcipuè iã mortis inſtante agone, cum diſperſione quoq; ac deſolatione ouium, quas pius paſtor tenero complexabatur affectu fuit horribilis in natura Chriſti ſenſibili imaginatio mortis, vt diceret: Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me ca- Matt. 26.
lix iſte. Quanta verò fuerit in ſpiritu redemptoris pro diuerſis cauſis anxietas, teſtes ſunt guttę ſudoris ſanguinei, ex toto corpore decurrẽtis in terrã. Dñator Domine Ieſu vnde animę tuæ tam vehemens anxietas, & anxia ſupplicatio. Nonne voluntariũ omnino patri ſacrificiũ obtuliſti? Verũ vt veram in te credẽtes noſtræ mortalitatis naturã formaremur ad fidẽ, & in tribulationũ perpeſsione conſimili erigeremur ad ſpẽ, & maiores erga te amoris ſtimulos haberemus, naturalẽ carnis infirmitatem hmôi expreſsiſti euidentibus ſignis, quibus doceremur, ꝙ verè dolores noſtros pertuleris & non abſq; doloris ſẽſu deguſtaueris amaritudines paſsionũ.

Jeſus turba circumdatus.

SAnè quàm promptus ad paſsionem fuerit ſpiritus in Ieſu, ex hoc euidenter innotuit, ꝙ venientibus vna cum proditore viris ſanguinũ, & quærẽtibus animã ſuam cũ facibus laternis & armis per noctẽ, vltrò occurrit, & ſeipſum manifeſtauit & obtulit: & vt cognoſceret humana præſumptio, nihil ſe poſſe aduerſus ipſum, niſi quãtũ ipſe permitteret, omnipotẽtis virtutis ſuę verbo improbos ſatellites terrę alliſit. Sed nec tũc miſericordiã ſuã in ira continuit, nec pietatis ſuę dulcedinẽ fauus ille diſtillare ceſſauit. Nã & mutilatã à diſcipulo aurẽ ſerui proterui, manus ſuę contactu ſanauit, & defenſoris ſui zelũ ab inuadentiũ luſione compeſcuit. Maledictus furor eorũ quia pertinax, dum nec maieſtatis miraculo, nec pietatis beneficio potuit refrenare.

Ieſus vinculis ligatus.

DEnique ſine gemitu audire quis poſsit, qualiter in illa hora homicidas manus in regẽ gloriæ iniecerunt truculẽti lictores, & innocentes mitis Ieſu manus vinculis conſtringẽtes, ipſum agnũ manſuetißimũ nihil obloquẽtẽ, ad inſtar latronis cõtumelioſè traxerunt ad victimã. Quis tunc doloris aculeus diſcipulorũ corda penetrauit, cum viderent dilectißimum Dñm & magiſtrũ ſuũ à ſuo diſcipulo proditum, ligatis poſt tergũ manibus quaſi malefactorẽ duci ad mortẽ, cum & ille impijßimus Iudas pęnitẽtia ductus, tanta poſtmodũ fuerit ex hoc amaritudine repletus, vt maluerit mori, quã viuere? Vę tñ homini illi, qui nec ſic ad fontẽ miſericordię per ſpẽ venire redijt, ſed proprij ſceleris immanitate perterritus deſperauit.

Jeſus notis incognitus.

COmprehenſo dehinc paſtore, diſperſę ſunt oues captoq; magiſtro, diſcipuli fugerunt. Petrus tñ tanquã fidelior ſecutus eſt à longe, vſq; ad atriũ principis ſacerdotũ, vbi ad vocẽ ancillæ, ſe Chriſtũ non noſſe cum iuramẽto firmauit, tertioq; repetijt, donec gallo cantãte, reſpexit begnignus magiſter prędilectũ diſcipulũ reſpectu miſerationis & gratię: quo cõmonitus Petrus, & foras egreſſus, fleuit amarè. O quiſquis es qui ad vocẽ impetentis ancillæ, carnis videlicet tuæ, Chriſtum pro te paſſum negaſti procaciter vel voluntate vel actu, rememorans paſsionem dulcißimi magiſtri, foras cũ Petro egredere, vt teipſum amarißimè defleas, ſi qñ te reſpiciat, qui Petrũ lachrymantẽ reſpexit, geminæ quoq; amaricationis, & compunctionis. ſ. pro te, & compaſsionis ad Chriſtum, inebriaberis abſynthio, vt expiatus cũ Petro à reatu ſceleris, replearis cum Petro ſpiritu ſanctitatis.

Jeſus vultu velatus.

COnſilio ſiquidẽ malignãtiũ pontificũ, pręſentatus pontifex noſter Ieſus Chriſtus, & veritatem cõfeſſus, ſe videlicet eſſe filiũ Dei, quaſi blaſphemus ad iudicatus eſt morti, & innumera perpeſſus opprobria

probria. Nam vultus ille venerabilis hominibus, deſiderabilis angelis, qui & omnes cœlos adimplet lętitia, labij polluti ſputis inquinatur, ab impijs ſacrilegis manibus cęditur, velo in deriſionem obtegitur & Dominus vniuerſæ creaturę tanquam ſeruus contemptibilis collaphizatur, cum ille vultu placidiſſimo & ſermone ſubmiſſo, vnum ex ſeruis pontificis dantem alapam ſibi, dulciter & benignè corripuit. Si male (inquit) locutus ſum, teſtimoniũ perhibe de malo, ſi autem benè quid me cædis? O verax dulcis & pie Ieſu, quęnam anima tibi deuota hæc vidẽs & audiens, poſsit ſe cõtinere à lachrymis, & intimę paſsionis occultare dolorem?

Jeſus Pilato traditus.

HOrrenda prorſus Iudęorum impietas, quæ tantis iniurijs ſaciari non potuit, quin potius ſerali rabie fremens, impio iudici tanquã rabido cani, animam iuſti deglutiendam expoſuit. Vinctum enim Ieſum ante Pilatum pontifices perduxerunt, poſtulãtes interimi ſupplicio crucis eum, qui nõ nouerat omnino peccatum. Iſaia. 53. Ipſe verò quaſi agnus coram tondẽte ſe, ſic ante iudicem ſtabat manſuetus & tacitus, cum fallaces & impij falſorum criminum mole obiecta, tumultuoſis clamationibus auctorem vitæ petunt ad mortem, & virum homicidam ſeditioſumque latronem ſeruant ad vitam, lupum agno, mortem vitæ, luci tenebras, tam ſtulte præſerentes quàm impiè. Dulcis Ieſu quis tam durus erit, vt clamores illos horribiles, tolle tolle, crucifige eum, ſine gemitu & clamore ſpiritus, aure corporis valeat audire, ſeu mente tractare.

Jeſus morte damnatus.

VErum quãuis non ignoraret Pilatus, Iudaicam gentem aduerſus Ieſum nõ iuſtitiæ ſed inuidię zelo commotam, cum patẽter aſſereret nullam ſe in eo mortis cauſam vel modicam inuenire, humano tamen timore deuictus, repleuit animã ſuam amaritudinibus, & pijſsimum regem crudelis tyranni Herodis videlicet iudicio ſubdidit, quem & ludibrio habitum & ad ſe remiſſum, crudeli mandato nudum in conſpectu deriſorum aſtare præcepit, vt atrociſsimis verberibus virgineam illam & candidiſsimam carnem flagellatores truculenti diuellerent, plagas plagis, liuores liuoribus crudeliter infligẽtes. Decurrit ille ſanguis pretioſsimus per illa ſacra latera innocentis, & amantiſsimi iuuenis, nullo prorſus in eo reperto reatu. Et tu perdite homo, totius cõfuſionis & contritionis huius cauſa exiſtens, quomodo non in fletum erumpis foras? Ecce innocentiſsimus agnus vt te à ſententia iuſtæ dãnationis eriperet, iniuſto propter te elegit iudicio condemnari. Pſalm. 68. Ecce quę nõ rapuit pro te ſoluit. Et tu anima mea nequam & impia, nec deuotionis exoluis gratitudinem, nec compaſsionis rependis affectum.

Jeſus ſpretus ab omnibus.

POſtquam autem Pilatus adiudicauerat impiorum vota compleri, non ſuffecit militibus illis ſacrilegis crucifigere Saluatorem, niſi prius & ipſi illuſionibus impleſſent animam ſuam. Matt. 27. Nam congregrata in prætorium vniuerſa cohorte, exuentes eum veſtibus ſuis, & tunica induentes coccinea, chlamydem illi circundederunt purpuream, & corona ſpinea impoſita capiti eius, & arundine in dextera manu, irriſoriè genuflectebant, & alapas dabant, & expuentes in eum: & ſacrum illud caput percutiebãt arundine. Attẽde nunc humani cordis ſuperbia, quæ oppbroria refugis, & ad honores aſpiras: quis eſt iſte qui ingreditur habẽs imaginem quaſi regis, & nihilominus ſerui diſpectiſsimi confuſione repletus. Iſaia. 53. Ipſe eſt Rex tuus & Deus tuus, qui quaſi vir leproſus & nouiſsimus virorum æſtimatus eſt, vt te ab æterna confuſione eriperet, & à ſuperbiæ peſte ſanaret. Vę igitur ſemel his, & vę iterum, qui poſt tam clarũ humilitatis ſpeculũ, ſuperbia tolluntur in altum: rurſus oſtentui habentes filium Dei, quẽ tantò amplius ab hominibus omni conſtat honorificẽtia dignũ, quãtò magis pro hominibus indigna ſuſtinuit.

Jeſus cruci clauatus.

SAciatis iam impijs de opprobrijs manſuetiſsimi Regis, rurſum Rex noſter veſtibus ſuis induitur Ioan. 19. denuo exuendus, & baiulans ſibi crucem, perducitur ad Caluariæ locum, ibiq; totus exutus, vili duntaxat circumtectus ad renes ſudario, & ſuper lignum crucis dirè proiectus, expanſus, protenſus, & tractus, & in pellis modum hinc inde extenſus clauorum aculeis perforatur, manibus ſacris & pedibus cruci affixis, & crudeliſsimè ſauciatis: veſtes quoque ipſius dantur in prædam, diuiduntur in partes, tunica inconſutili indiuiſa per ſortem tranſeunte ad vnum. Vide nunc anima mea, quomodo ille qui eſt ſuper omnia benedictus Deus, à planta pedis vſque ad verticem, totus in aquas paſsionis demergitur, & vt te totã de illis paſsionibus extraheret, intrauerunt aquæ vſq; ad animã ſuam. Coronatus etenim ſpinis ſub crucis onere dorſum curuare iubetur, & ſuam ipſius portare ignominiam, & ad locũ deductus ſupplicij veſte nudatur, vt ex flagellorum ictibus per dorſum & latera carnis parefactis liuoribus atque ſciſſuris videretur quaſi leproſus, & dehinc clauis transfoſſus, appareret tibi dilectus tuus propter te ſanandam, cõciſus vulnere ſuper vulnus. Quis mihi det, vt veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus, vt totus tam mente quã carne transfodiar, crucisque affigar patibulo cum dilecto.

Jeſus iunctus latronibus.

AD augmentum confuſionis, ignominiæ, decoris, ac doloris, innocens agnus extra portam in loco punitionis ſceleratorũ, in die ſolenni, hora meridiana, in medio latronum ſuper crucem quaſi ad ſpectaculum eleuatur, flentibus amicis, & inſultãtibus hoſtibus. Nam & qui pręteribant mouebant capita ſua Matth. 27. & qui aſtabant irrogabant, cõuitia dicentes, quod alios ſaluus feciſſet nunc ſeipſum ſaluare non poſſet. Sed & ab irriſione huiuſmodi alter latronum nequaquam abſtinuit, cum tamen mitiſsimus agnus & pro crucifigentibus & irridentibus pietatis dulcedine interpellaret ad patrem, & confitenti ac ſupplicanti latroni, liberaliſsima charitate repromitteret paradiſum. O verbum totius dulcedinis & veniæ, pater ignoſce illis. O verbum totius amoris & gratiæ: hodie mecum eris in Luc. 23. paradiſo. Ibidem. Reſpira nunc in ſpem veniæ anima quantũcunque peccatrix, ſi tamen patientis pro te Domini Dei tui veſtigia ſequi non abhorres, qui in omnibus præſſuris ſuis nec ſemel os ſuum aperuit, vt aut querelæ, aut excuſationis, aut comminationis, aut maledictionis ſermonem aduerſus maledictos illos canes vel leniter diceret: quin potius nouæ benedictionis verbũ quale à ſæculis nõ eſt auditum, ſuper inimicos ſuos effudit. Dic ergo cum multa fiducia. Miſerere mei Deus, Pſalm. 56. miſerere mei, quoniã in te confidit anima mea, ſi fortè more confitentis latronis, audire merearis in mortis articulo. Hodie mecum eris in paradiſo.

Jeſus felle & aceto potatus.

POſtea ſciens Ieſus quia conſumata ſunt omnia, vt conſumaretur ſcriptura, dixit, Sitio. Et acetoſo & ſelleo poculo ſibi propinato cũ ſpongia. Ioanne qui præſens fuit atteſtante, ſubintulit; Conſumatum eſt. Ioan. 19. Tanquam ſi in guſtu aceti & fellis, totius ama-

amariſsimæ paſsionis conſummata plenitudo conſiſteret. Nam quia per guſtum ligni ſuauis & vetiti, totius noſtræ perditionis cauſa extitit præuaricator Adam, oportunum fuit & congruum, per viam contrariam ſalutis noſtræ inuenire remedium. Cum etiam in ſingulis membris plius acutiſsimæ ru paſsionum militantes ſagittæ crebreſcerēt, quarum indignatio ebibebat ſpiritum eius, vt cibi verbiq́ue vehiculum nequaquam remaneret immune, vt verificaretur in medico
Tren. 3. noſtro propheticum illud. Repleuit me amaritudine, inebriauit me abſynthio. Sed & vt illud compleretur in dulciſsima & amáriſsima morte ſua virgine glorio-
Ibidem. 1. ſa. Poſuit me quaſi deſolatam, tota die mœrore confectam. Quæ lingua dicere, vel quis intellectus capere ſufficit, deſolationum tuarum pondus virgo beata? Quę prẹmiſsis omnibus prẹſens aſsiſtens, & particeps per omnem modum effecta, benedictam illam & ſanctiſsimam carnem quam tā caſtè concepiſti, tam dulciter aluiſti, & lacte potaſti, tam crebro in tuo reclinaſti ſinu, & labia labijs impreſsiſti, carneo contemplata es viſu, nunc ictibus flagellorum diuelli, nunc ſpinarū perforari aculeis, nunc arundine percuti, nunc palmis pugniſq́ue concidi, nunc clauis perfodi, & ſtipiti crucis affixam atque pendentem grauiter laniari, nūc omni ludibrio habitam, felleq́ue tandem & aceto potari. Sed & diuiniſsimam illam animam oculis conſpexiſti mentalibus, omnis amaritudinis felle repletam, nunc ſpiritu frementem, nunc pauentem, nunc tædentem, nunc agnonizantem, nunc anxiatam, nunc turbatam, nunc omni triſtitia & dolore mœſtiſsimam, partim propter paſsionis corporeę viuaciſsimum ſenſum, partim propter diuini honoris per peccatū ſubtracti feruentiſsimum zelum, partim propter effuſum in miſeros miſerationis affectum, & partim propter compaſſionis ad te matrem dulciſsimā infixum in cordis in-
Ioan. 19. tima telum, cum te coram ſe poſitam, & pijs conſpiceret oculis, & blandis alloqueretur ſermonibus. Mulier (inquiens) Ecce filius tuus, vt tuam conſolaretur inter anguſtias animam quam paſsionis ſuæ gladio, amplius quam ſi proprio patereris in corpore, verè ſciebat eſſe transfixam.

Jeſus ſol morte pallidus.

DEnique cum agnus innocēs, qui & verus iuſtitiæ ſol trium horarū ſpacio pependiſſet, in cruce, & eodem tempore ſol iſte viſibilis factori ſuo compatiens, lucis ſuæ radios occultaſſet, iam omnibus conſummatis, fons ipſe vitæ hora nona ſiccatur, dum Deus & homo Ieſus cum clamore valido & lachrymis, ad miſerationis manifeſtandum affectum, & diuinitatis declarandam potentiam, ſpiritum in manus patris commendans, expirauit. Tunc velum templi ſciſſum eſt à ſummo vſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt. Tunc ipſe Centurio Deum verum ipſum eſſe cognouit. Tūc qui ad ſpectaculum inſultaturi conuenerant, reuertebantur percutientes pectora ſua. Tunc ſpecioſus forma præ filijs hominum, caligantibus oculis, & pallentibus genis, pro filijs hominū deformis apparuit, factus holocauſtum ſuauiſsimi odoris in conſpectu paternę gloriæ, vt auerteret iram ſuam à nobis. Reſpice igitur Domine ſancte pater de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habitaculo, reſpice (inquam) in faciem Chriſti tui: reſpice hanc ſacratiſsimam hoſtiam, quam tibi offert pontifex noſter pro peccatis noſtris, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui. Conſidera & tu homo redempte, quis, qualis, & quātus eſt ille, qui pro te pendet in cruce, cuius mors viuificat mortuos, & cuius trāſitum & cœlum luget, & terra, & lapides duri quaſi naturali compaſsione ſcinduntur. O cor humanum omni lapidū duritia durius, ſi ad tanti cōmemorationem piaculi, nec terrore cōcuteris, nec compaſsione afficeris, nec compunctione ſcinderis, nec pietate molliris.

Jeſus translanceatus.

POrrò vt de latere Chriſti dormientis formaretur Eccleſia, & ſcriptura impleretur, quæ dicit. Vide- Zach. 12.
bunt in quem transfixerūt: diuina eſt ordinatione & Ioā. 19.
indultum, vt vnus militum lancea latus ſacrum illud aperiendo perfoderet, quatenus ſanguine cum aqua manente, precium effunderetur noſtræ ſalutis, quod à fonte, ſcilicet cordis arcano profuſum, vim daret ſacramentis Eccleſiæ, ad vitam gratiæ conferendam, eſſetq́ue iam in Chriſto viuētibus proculum fontis viui ſalientis in vitam æternam. Ecce iam nunc lancea Sau-
lis, perfidia populi ſcilicet iudaici reprobati, caſſo vul- 1. Reg. 18
nere in parietem diuina miſeratione perlata, foramen fecit in petra, & cauernam in maceria, tanquam habitaculum columbinum. Surge igitur amica Chriſti, eſto ſicut columba nidificans in ſummo ore foraminis, ibi vt paſſer inueniens domum, vigilare non ceſſes, ibi tāquam turtur caſti amori pullos abſcōde, ibi os appone, vt haurias aquas de fontibus Saluatoris. Hic enim eſt fons egrediens de medio paradiſi, qui in quatuor diuiſus capita, & in corda deuota diffuſus, fœcundat & irrigat vniuerſam terram.

Jeſus cruore madidus.

CRuentatus enim Chriſtus Dominus ſanguine proprio, primum ſanguineo ſudore, ſecūdo flagellis, dehinc ſpinarum aculeis, poſt clauis, & tādem lancea copioſe effuſo, vt apud deum eſſet copioſa redemptio, veſtem pontificalem habuit rubricatam, quatenus verè rubrum appareret indumentum ipſius,
& veſtimenta eius quaſi calcantium in torculari, & ſic Iſaia. 63.
verò Ioſeph in veterem dimiſſo ciſternā, tunica ipſius Gen. 37.
intincta ſanguine hœdi, propter ſimilitudinem carnis peccati, approbationis notitia diſcernenda mitteretur ad patrem. Cognoſce igitur clementiſsimè pater tunicam prædilecti filij tui Ioſeph, quem inuidia fratrum ſecundum carnem tanquam fera peſsima deuorauit, & conculcauit in furore veſtimentum ipſius, & omnem decorem illius reliquijs cruoris inquinauit: nam & quinque ſciſſuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc enim eſt Domine veſtimentum quod in manu meretricis Aegyptiæ videlicet. Sinagogæ, innocens puer tuus ſponte dimiſit, magis eligens ſpoliatus à carnis pallio in carcerem mortis deſcendere, quàm adulterinæ plebis acquieſcendo voci temporaliter gloriari. Nam & propoſito ſibi gaudio, crucem ſuſtinuit confuſione contempta. Sed & tu miſericordioſsima domina aſpice illam dilecti filij tui ſacratiſsimā veſtem, de caſtiſsimis membris & viſceribus tuis ſpiritusſancti artificioſitate contexiā, & vna cū ipſo confugiētibus nobis ad te veniā poſtula, vt digni habeamur effugere ab ira vētura.

Jeſus intumulatus.

VEniens tandē nobilis Centurio, Ioſeph ſcilicet Abarimatia, & accepta à Pilato licentia, corpus Chriſti cum Nicodemo deponens de cruce, condiuit aromatibus, & inuoluit in ſyndone, & in monumento nouo (quod in horto propinquo in petra ſibi exciderat) cū omni reuerentia ſepeliuit. porrò ſepulto Domino, & ad cuſtodiam ſepulchri militibus deputatis, deuotæ illæ mulieres & ſanctæ quæ fuerant obſecutæ viuenti, vt iam mortuo pietate officioſa famulatum impenderent, emerunt aromata ad corpus Chriſti ſacratiſsimum perungendum. Inter quas Maria

Magdalena

Magdalena tanto cordis ferebatur incẽdio, tantę pietatis eſt ciebatur dulcedine, tam validis trahebatur vinculis charitatis, vt fœmineę infirmitatis oblita, nec tenebrarum caligine, nec perſecutorum immanitate retraheretur à viſitatione ſepulchri: quin potius foris ſtans, & rigans lacrymis monumentum, recedentibus diſcipulis nõ recedebat, pro eo quod diuinæ dilectionis igne ſuccenſa eſt: & tam inualeſcente vrebatur deſiderio, & tam impatiente vulnerabatur amore, vt nihil ei ſaperet niſi flere, poſſetq; illud propheticum eru-
Pſal. 41. ctare veraciter: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus? Deus meus bone Ieſu concede mihi quanquam per omnem modum immerito & indigno, vt qui corpore his intereſſe non merui, fidem tamen hęc eadem mente pertractans, illum ad te Deum meum pro me crucifixum & mortuum compaſsionis affectum experiar, quem innocens mater tua, & pęnitens Magdalena in ipſa paſsionis tuę hora ſenſerunt.

Ieſus triumphans mortuus.

CONſummato iam paſsionis agone, cùm iam draco ille cruentus & rabidus leo æſtimaret ſe de occiſo agno victoriam aſſecutum, reſulgere cœpit in anima deſcendente ad inferos diuinitatis potentia, qua leo noſter fortiſsimus de tribu Iuda conſurgens in fortem armatum, prædam ab ipſo diripuit, portiſque inferorum confractis, & alligato ſerpente, expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in ſemetipſo. Tunc extractus eſt leuiathan hamo ipſius per Chriſtum perforata maxilla, vt qui nihil iuris habebat in capite quod inuaſit, illud etiã perderet, quod habere videbatur in corpore. Tunc verus Samſon moriens, hoſtilem proſtrauit exercitum. Tunc agnus ſine macula in ſanguine teſtamenti ſui de lacu (in quo non erat aqua) vinctos eduxit. Tunc habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis, & diu nouæ lucis expectata claritas radiauit.

Ieſus reſurgens beatus.

SAcrę ſiquidẽ quietis domini in ſepulcro, illuceſcente tertio die, qui in reuolutione dierum eſt octauus & primus, Dei virtus & Dei ſapientia Chriſtus, mortis proſtrato anctore, etiam ipſam mortẽ deuicit: æternuſque aditum nobis aperuit, dum ſeſe à mortuis potentia diuina ſuſcitauit, vt notas nobis faceret vias vitæ. Tunc terræmotus factus eſt magnus, & Angelus domini in veſtimẽto albo & aſpectu fulgureo deſcendit de cœlo, pijs apparens blandius, impijsq; ſæuerus. Propter quod & propter vos perterruit milites, & cõfortauit pauidas mulieres, quibus & ipſe Dominus reſurgens primum apparuit, quia hoc deuotionis intenſæ merebatur affectus. Deinde viſus eſt Petro: Poſtea diſcipulis euntibus in Emaus. Deinde apoſtolis omnibus abſque Thoma. Poſtea etiam Thomæ palpandum ſe præbuit, cũ ille fideliter exclamauit. Dominus meus & Deus meus. Sicque per dies quadraginta multiformiter apparens diſcipulis, & comedens cum eis & bibens, & argumentis nos illuminauit ad fidem, & promiſsis nos erexit ad ſpem: vt ſic tandem donis cœlitus datis, nos accenderet ad amorem.

Ieſus decor præcipuus.

SAnè flos ille pulcherrimus de radice Ieſſe, qui in incarnatione floruit, in paſsione defloruit: ſic in reſurrectione floruit, vt omnium eſſet decor. Nam corpus illud glorioſiſsimũ, ſubtile, agile, & immortale, tantæ claritatis ſupereſtitum eſt gloria, vt verè ſit ſole fulgentius, exẽplarem pręferens pulchritudinem ſuſcitandorum corporum humanorum. De quibus ipſe ſal-
uator ait. Tunc fulgebũt iuſti ſicut ſol in regno patris: Matt. 13.
ſcilicet, beatitudinis ſempiternæ. Quòd ſi iuſtus quilibet fulgebit ſicut ſol, quanti putas eſſe fulgoris ipſum ſolem iuſtitiæ? Tanti (inquam) eſt, vt ſit ſpecioſior ſole, & ſuper omnem ſtellarum diſpoſitionem, luci comparatus, & decor pręcipuus non immeritò iudicetur. Fœlices illi oculi qui viderunt: ſed & tu verè beatus eris, ſi fuerint reliquiæ ſeminis tui ad videndum tam interius quàm exterius illam deſideratiſſimam claritatem,

Ieſus orbi prælatus.

APparẽs quoque Dominus in Galilæa diſcipulis, omnem ſibi poteſtatem tam cœli quàm terræ aſſeruit à patre collatam. Propter quod & diſcipulos miſit in mundum vniuerſum, prædicare Euangelium omni creaturæ, ſalutem promittendo credentibus, damnationem comminando incredulis, cooperante Domino, & ſequentibus ſignis confirmante ſermonem, vt in virtute nominis Ieſu Chriſti imperarent omnibus creaturis & morbis, vereque conſtaret ſæculo toti, quòd magni patris filius Ieſus Chriſtus tãquam alter Ioſeph, verusque ſaluator viuit & dominatur, nõ ſolum in terra Aegypti, verumetiam in omni loco dominationis regis ęterni, eductus quidem ad imperium Dei cœli de carcere mortis & inferorum, & attonſus mortalitatis comam, commutauit veſtẽ carnis in immortalitatis decorem, & tãquam verus Moyſes, de aquis mortalitatis aſſumptus, Pharaonis ſubnerauit imperium, tanto ſublimatus honore, vt in nomine ipſius oẽ genu flectat, cœleſtiũ, terreſtriũ, & infernorũ.

Ieſus ductor exercitus.

QVadraginta poſt reſurrectionem Domini peractis diebus, nõ ſine magni deſignatione myſterij, in ipſo quadrageſimo die conueſcẽs vnà cum diſcipulis ſuis, benignus magiſter in montẽ Olineti conſcendit, & inde videntibus illis eleuatis mani-
bus ferebatur in cœlum: nubeque interpoſita (quæ Actuũ.1.
aſcendentem recepit) humanis ſeipſum aſpectibus occultauit. Sicque aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: & cœli aperta iam porta, pandens iter ſequentibus: exules introduxit in regnum, conciues illos faciens angelorum & domeſticos Dei, quatenus ruinas inſtaurare angelicas, & æterni patris cumularet honorem, & ſe triumphatorem oſtenderet, & Dominum exercituum ſe eſſe probaret.

Ieſus cœlo leuatus.

PSallentibus angelis & exultantibus ſanctis, Deus & Dominus angelorũ & hominum ſuper cœlos cœlorũ aſcendit, & ſuper pennas ventorum mira poteſtatis agilitate volauit, ſeditque ad dexterã patris, tantò melior angelis effectus, quantò differentius pręillis ſortitus eſt nomen: ibiq; iugiter vultui benignisſimi patris apparet, ad interpellandum pro nobis. Talem enim decebat vt nobis eſſet põtifex, ſanctus, innocens, impollutus, & excelſior cœlis factus: qui in dextera maieſtatis aſsiſtens, vultus paternæ gloriæ vulnerum quę pro nobis pertulit oſtenderet cicatrices. Gratias tibi referat Domine pater omnis lingua, ſuper inenarrabili dono ſupereffluentisſimæ charitati tuę: qui vnico filio cordis tui non pepercisti, ſed pro nobis omnibus tradidiſti in mortem, vt tantum, tanquam fidelem aduocatum coram te haberemus in cœlis.

Ieſus

Ieſus largitor ſpiritus.

Act. 2.

SEptem quoq; ſeptimanis dierum à reſurectione excurſis, quinquageſimo die congregatis in vnum diſcipulis, cum mulieribus & Maria matre Ieſu: factus eſt repente de cœlo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus vehementis, qui & ſuper centum viginti hominum turbam deſcēdit, & apparuit in linguis igneis, pro eo ꝙ ori verbum, intellectui lucem, & affectui miniſtraret ardorem. Repletiq; ſunt omnes ſpirituſſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, ſecundum, ꝙ eiuſdem ſpirituſſancti dictabat inſtinctus. Qui omnem eos veritatem edocuit, & ad omnem dilectionem accendit, & in omni eos virtute firmauit. Nam ipſius adiuti gratia, illuſtrati doctrina, & conſotiati potentia (cū pauci eſſent & ſimplices) partim verbis ignitis, partim perfectis exemplis, partim mirandis, prodigijs, per totum mūdum ſanctam Eccleſiam plātauerunt. Quę & eiuſdem ſpirituſſancti virtute purgata illuminata & perfecta, amabilis facta eſt ſponſo ſuo, eiuſq; paranymphis: vt ſpecioſa nimis miraq; varietate circundata, ſathanæ verò & angelis eius terribilis vt caſtrorū acies ordinata.

Ieſus laxans reatus.

IN hac ſi quidem ſancta Eccleſia per orbem vniuerſum ſpirituſancto mirabiliter cooperante, multiformiter diſtincta & vniformiter coniuncta, vnus preſidet Pontifex Chriſtus, tanquam ſumus hierarcha: qui miro ordine inſtar ciuitatis ſupernæ in ea diſpenſat dignitatum officia: diſtribuendo chariſmatum dona. Nam quoſdam in ea dedit Apoſtolos, quoſdam prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios paſtores & doctores ad conſūmmationem ſanctorum, & ad ędificationem corporis Chriſti, qui etiam ſecundum gratiam ſpirituſſancti ſepuſormem, ſeptem dedit ſacramenta, quaſi ſeptem medicamenta morborum, per quorum adminiſtrationem & gratiam ſanctificantem tribuit, & peccata dimittit, quę nunquam niſi in fide & vnitate eiuſdem ſanctæ matris Eccleſiæ relaxantur. Et quoniam per ignem tribulationis peccata purgantur, ideò ſicut caput Eccleſiæ Chriſtum expoſuit Deus fluctibus paſſionum, ſic & corpus eius (ſcilicet Eccleſiam ſuam) vſq; in finem ſæculi ad probationē & purgationem tribulari permittit. Sic patriarchę, ſic prophetę, ſic Apoſtoli, ſic martyres, confeſſores, & virgines, & quotquot placuerunt Deo, per multas tribulationes trāſiere fideles. Sic & omnia membra Chriſti electa vſque ad diem iudicij pertranſibunt.

Ieſus teſtis veridicus.

POrrò futuri iudicij tempore quo Deus occulta cordium iudicabit, præcedit ignis ante faciem iudicis, angeli cum tuba mittentur, vt congregabuntur electi à quatuor ventis cœli, omnes quoque qui in monumentis ſunt, diuinæ iuſſionis virtute reſurgent, omneſq; aſtabunt ante illud iudiciale tribunal. Tunc illuminabuntur abſcōdita tenebrarum, tunc reuelabuntur conſilia cordium, tunc libri pandentur conſcientiarū, & ipſe liber aperietur, qui dicitur liber vitæ: quo fiet, vt ſimul, & in inſtanti omnium omnia ſecreta, omnibus tāta certitudinis claritate pateſcant, vt contra teſtimonium veritatis loquentis in Chriſto, & conſcientiæ cuiuſcunq; pariter conteſtantis, nulla prorſus inficiandi, defendendi, vel excuſandi, vel ſubterfugiēdi pateat ſemita, quin recipiat vnuſquiſq; ſecundum opera ſua. Magna igitur indicta eſt nobis neceſſitas prohibitatis, dum omnia agimus in conſpectu iudicis cuncta cernentis.

Ieſus iudex iratus.

APparente ſiquidem omnipotētis filij Dei ſigno in nubibus, virtutibuſq; cœlorū commotis, ſed ad orbis conflagrationem mundialibus concurrentibus ignibus, collocatis quoque omnibus iuſtis ad dexteram, impijs ad ſiniſtram: intantum iudex vniuerſorum reprobis iratus videbitur, vt dicāt montibus & petris, cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira agni. Induet enim pro thorace iuſtitiam, & accipiet pro galea iudicium certum, ſumet ſcutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos, vt qui contra auctorem omnium procaciter pugnauerunt: iuſto tunc Dei iudicio ab omnibus expugnentur. Tunc ſuperius iudex apparebit iratus, & inferius horrendum chaos patentis inferni. A dextri peccata accuſantia, à ſiniſtris infinita demonia ad infernū trahentia, & interius mordens conſcientiam. Peccator ſic comprehenſus, quo effugiet? Certè latere erit impoſſibile, & aparere intolerabile. Si. n. vix iuſtus ſaluabitur: impius & peccator vbi apparebunt? Nō ergo intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe. Luc. 23.

Ieſus victor magnificus.

LAta ſetentia damnationis in reprobos, ꝙ flāmis exurantur æternis colligatiſq; ad modum facis omnibus inimicis Ieſu Chriſti, omnipotens Dei virtus perpetuè illos exponet, tam carne quā ſpiritu voracitati flammarum: vt & nunquā deficiant, & tamen vrantur, & ſentiant in eternum, & fumus tormētorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum. Tunc beſtia, & pſeudoprophetę, & quid acceperant imaginem eius, in ſtagnum mittentur ignis & ſulphuris, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius: tūc egredientur electi ad conſideranda cadauera mortua, morte quidem non naturę ſed pœnæ. Tunc lauabunt iuſti manus ſuas in ſanguine peccatorum, tunc denique victorioſiſſimus agnus ponet inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorum, quando ingredientes impij in inferiora terrę, tradentur in manus gladij, parteſq; vulpium erunt, id eſt, dæmonum: qui, ipſos ſuis fraudulentijs ſeduxerunt.

Ieſus ſponſus ornatus.

DEnique mūdi facie innouata in melius, cum lux lunæ erit ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, ciuitas illa ſancta Hieruſalem quæ de cœlo tanquam ſponſa ornata deſcenderat, iam nunc præparata ad nuptias agni gemina quoque ſtola veſtita, in cœleſtis curię traducetur palatium, & in glorioſum illum ſacrum, arcanumque thalamum introducta, tanto illi agno cœleſti copulabitur fœdere, vt vnus fiant ſpiritus ſponſus & ſponſa: veſtieturque Chriſtus omni pulchritudine electorum tanquam tunica polymita, in qua omni decore ornatus refulgeat, tanquam opertus omni lapide precioſo. Tunc illud dulce reſonabit epithalamium, & per omnes vicos Hieruſalem Alleluia cantabitur. Tunc virgines prudentes, atque paratę intrabunt cum ſponſo ad nuptias, vt ianua clauſa in pacis pulchritudine ſedeant, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

Ieſus rex regis filius.

SAnè regnum Dei æternum æſtimari habet, iuxta regnātis celſitudinem glorioſum & nobile, pro eo quòd non rex à regno, ſed à rege regnū trahit originem. Hic autem eſt rex, qui habet in veſtimento & in femore

in femore ſuo ſcriptum. Rex regnum & Dominus dominantium, cuius poteſtas æterna, quæ non auferetur, & ideò regnum ipſius non corrumpetur. Cui omnes populi, tribus, & linguę ſeruient in æternum. Et hic eſt verè rex pacificus, cuius vultum & cœlũ deſiderat, & vniuerſa terra. O quã glorioſum eſt homini excellentiſſimi regis regnum, in quo cum ipſo regnant omnes ſancti, cuius lex eſt veritas, pax, charitas, vita, & æternitas: quod nec pluralitate regnantiũ diuiditur, nec participatione minuitur, nec numeroſitate cõfunditur, nec inęqualitate deordinatur, nec circunſcribitur loco, nec variatur motibus, nec tempore menſuratur.

Jeſus liber ſignatus.

AD gloriam regni perfectam non ſolum requiritur poteſtas excellens, verumentiam ſapientia fulgens, vt non ſecundũ indeterminatæ voluntatis arbitrium diſponantur gubernacula regni, ſed ſecundum fulgores æternarum legum à luce ſapiẽtiæ indeceptæ manantium. Et hæc quidem ſapientia ſcripta eſt in Chriſto Ieſu, tanquam in libro vitæ: in quo Deus pater omnes theſauros ſapientiæ, & ſcientię recõdidit. Ac per hoc vnigenitus Dei filius, vt verbum increatũ, eſt ſapientiæ liber, & lux in mente ſummi artificis viuentibus plena rationibus & æternis, vt verbum inſpiratum in intellectibus angelicis atque beatis, & vt verbum incarnatũ in mentibus rationalibus carni vnitis, vt ſic multiformis ſapientia Dei ex ipſo & in ipſo per totum regnum refulgeat, tanquam in ſpeculo decoris ſiue pulchritudinis omnium ſpecierum & luminum contentiuo, & tanquam in libro in quo ſecundum profunda Dei myſteria omnia conſcribuntur. O ſi talem librum inuenire poſſem, cuius origo æterna, cuius incorruptibilis eſſentia, cuius cognitio vita, cuius ſcriptura indelebilis, cuius inſpectus deſiderabilis, cuius doctrina facilis, cuius ſcientia dulcis, cuius profunditas imperſcrutabilis, cuius verba inenarrabilia, & vnũ tamen verbum omnia. Verè qui hunc inuenit librum, inuenit vitam, & haurit ſibi ſalutem à Domino.

Jeſus fontalis radius.

IN hoc ſiquidem regno æterno data omnia optima & dona perfecta, à patre luminum in affluentia deſcendunt, & copia per illum qui eſt ſuper eſſentialis radius Ieſus Chriſtus. Qui cum ſit vnus, omnia poteſt, & in ſe permanẽs omnia innouat. Eſt enim emanatio quędam claritatis virtutis omnipotentis Dei ſyncerai & ideò nihil inquinatũ in hunc fontalem radiũ poteſt incurrere. Ad hunc fontem vitæ & luminis curre, cum deſiderio viuo, quæcunque es anima deo deuota, & cordis intima vi ad eum clama; O ineffabilis decor Dei excelſi, & puriſſima claritas lucis æternæ, indeficiens vita omnem vitam viuificans, lux omne lumen illuminans, & conſeruans in ſpendore perpetuo multiformia lumina fulgentia, ante thronum diuinitatis tuæ à primæuo diluculo. O ęternum & inacceſſibile, dulce clarum, & ſapidum profluuium fontis abſconditi ab oculis omnium mortalium, cuius profundum ſine fundo, cuius altum ſine fundo, cuius altum ſine termino, cuius amplitudo incircumſcriptibilis, & cuius puritas imperturbabilis. Ex quo fluuius procedit olei lætitiæ, qui lętificat ciuitatem Dei, & torrens ignei vigoris, torrens (inquam) voluptatis diuinæ, quo lætabunda ebrietate potati, cœleſtes illi conuiuæ hymno inceſſabili iubilant. Hoc nos oleo ſacro perunge, huiuſque torrentis deſiderabilis guttis, ſitibundas refocilla fauces arentium cordium, vt in voce exultationis & cõfeſſionis decantemus tibi cantica laudis, experientiam teſte probantes, quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Jeſus finis optatus.

FInem nanque omnium deſideriorum conſtat eſſe beatitudinem, quæ eſt ſtatus omnium bonorum congregatione perfectus. Ad quem quidem ſtatum nullus peruenit, niſi per vltimam reſolutionem in eum, qui eſt fons & origo bonorum omnium, tam naturalium quàm gratuitorum: tam corporalium quàm ſpiritualium, tam temporalium quàm æternorum: & hic eſt, qui de ſeipſo dicit. Ego ſum α & ω, principium & finis. Quia ſicut per verbum æternaliter dictum omnia producuntur, ſic per verbum carni vnitum reparantur, promouentur, & finiuntur: ac per hoc verè & proprie dictus eſt Ieſus, quia nõ eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo quis poſſit obtinere ſalutem. In te igitur vt finem omnium credens, ſperans, & amans ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & ex omni virtute ferar deſiderate Ieſu, quia tu ſolus ſufficis, tu ſolus ſaluas, tu ſolus bonus, & ſuauis es requirentibus & diligentibus nomen tuum. Tu enim mi bone Ieſu redemptor es perditorum, ſaluator redemptorum, ſpes exulum, fortitudo laborantium, auxiliator oppreſſorum, anxiatorum ſpirituum dulce ſolatium, triumphantium corona, & imperiale faſtigium, vnica merces & lætitia omnium ciuium ſupernorum, inclyta proles ſummi Dei, & fructus ſublimis vteri virginalis, vberrimus quoque fons gartiarum omnium, cuius plenitudine nos omnes accepimus. Oramus igitur clementiſſimum patrem, per te vnigenitum eius pro nobis hominem factum, crucifixum, & glorificatum, vt de theſauris ſuis mittat in nos ſpiritum gratiæ ſeptiformis, qui ſuper te in omni plenitudine requieuit, ſpiritum (inquam) ſapiẽtię, quo fructum ligni vitæ, quod verè tu es, videlicet ſapore viuificos deguſtemus. Donum etiam intellectus, quo mentis noſtræ contuitus illuſtrentur. Donum cõſilij, quo poſt tuorum veſtigia greſſuum, rectarum ſemitarum itineribus incedamus. Donum fortitudinis, quo impugnantium hoſtium violentias eneruare poſſimus. Donum ſcientię, quo ſacræ doctrinæ tuæ repleamur fulgoribus, ad diſcretionem boni & mali. Donum pietatis, quo induamur miſericordię viſcera. Donum timoris, quo recedentes ab omni malo, æternæ maieſtatis tuæ reuerentiali pondere tranquillemur. Hęc enim nos in illa ſacra tua (quam nos docuiſti) oratione petere voluiſti. Hæc & nũc per crucem tuam petimus obtinere, ad laudem ſanctiſſimi nominis tui. Cui cũ patre, & ſpirituſancto omnis ſit honor & gloria, gratiarum actio, decus & imperium, per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Beatitudo quid.

Apocal. 1.

EIVSDEM SERAPHICI

DOCTORIS.

De ſex alis Cherubin tractatus, qui tamen ab aliquibus Alano adſcriptus fuit.

PRIMA ala eſt confeſſio. Confeſſio duplex eſt. Eſt enim confeſſio laudis, iuxta illud. Confitemini domino quoniam bonus; quoniam in æternum miſericordia eius. Et eſt confeſſio criminis: Vnde dicitur; Confitemini alterutrũ peccata veſtra. Hęc confeſſio peccati accuſatoria manifeſtatio eſt. Hec propriæ infirmitatis, & ignorantiæ, & malitiæ, compungente conſciẽtia lugubris enarratio eſt. Huius alæ penna prima eſt veritas; quæ omnem excludit ſi-

Pſal. 137.

Iacobi. 5.

m ulatio-

mulationem. Vera nanq; non ficta; non ſimulata debet eſſe cõfeſſio. Secunda penna integritas eſt; quæ decurtationem excludit & diuiſionem. Integra.n.debet eſſe confeſſio, non decurtata, non diuiſa: decurtatio aliquid occultat, reſeruat enim ſibi, quod penitet peccaſſe, ſed non omnino. Aliquid enim retinet, in quo homines delectẽtur. Sed infidelis impietas eſt ab illo qui iuſtus, & iuſtitia eſt diminutam ſperare veniam. Sed & vulnus vnum ſufficit ad mortem; diuiſio autem omnia ſed nõ vni reuelat. Quidam enim ſunt (vt ait beatus Auguſtinus) quos omnino pœnitet peccaſſe, ſed verecundia ducti, diuidunt apud ſe confeſſionem; vt diuerſa diuerſis ſacerdotibus vel in confiteri, & quæ vni cælant, alij manifeſtanda cõſeruant: quod eſt quodãmodo laudare ſe, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere, quã per fruſtra putãt inuenire. Omnia igitur, & vni præſertim criminalia confeſſione reuelãda ſunt nec ſolum actiones praue, ſed & circunſtantię earum, id eſt locus, tempus, modus, numerus, perſona, & ſiqua ſunt ſimilia non negligenter reticenda, ſed diligenter per confeſſionem explicanda ſunt. Multa nanque inter locum & locum, tempus & tempus, modum & modum, numerum & numerum, perſonam & perſonam diſtantia eſt. Conſuetudinis quoque perſeuerantia quæ ad tẽpus reſpicit, numerique multiplicatio dei patientiam exacerbat, diuinamque in ſe prouocat vltionem. In perſona autem ſexus, ętas, ſcientia, conditio, neceſſitudo, & ordo ſtudioſè penſanda, & expreſſe manifeſtanda ſunt. Qui cõfitetur, in ſingulis immoretur. Tertia penna eſt firmitas, quia fortis & firma debet eſſe confeſſio. Hæc firmitas decem, quę confeſſionem impediunt, expellit. Quæ ſunt illa? Pudor, timor, contemptus presbyteri, deſperatio, præſumptio, peruerſitas, ignorantia, obliuio, negligentia, & neceſſitas, quæ ſola excuſabilis eſt. Pudori autẽ fortitudinis virtus periculi quod imminerei, niſi reuelẽtur peccata, neceſſitatem penſans, viriliter reſiſtat. Timorem verò quem pœna iniungẽda incutit patientię fructus expellat. Contemptum quoque presbyteri reuerentia, veneratio & dilectio Chriſti Vicario debita, penitus euacuet. Deſperationem etiam diuinæ miſericordiæ benignitas excludat. Præſumptionem autem diuinæ iuſtitiæ diſtricta ſeueritas extirpet. Peruerſitatem verò fidei ratio exterminet. Sed & ignorantiam prouidentia deuitet, obliuionis tenebras viarũ & operum ſtudioſa perſcrutatio, & in memoriam reuocatio illuſtret. Torporem autem & negligentię teporem feruor ſpiritus euellat, & deſtruat. Neceſſitatem verò nulla omnino pręueniat negligentia. Quarta penna eſt humilitas, quæ typum ſuperbię excludit. Mens
Iacobi. 3. humilis, lingua humilis, vultus humilis debet eſſe confitẽtis. Superbis enim dominus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Quinta penna eſt ſimplicitas. Hec propriam infirmitatem, propriam ignorantiam, propriam accuſat malitiam. Nihil defendens, nihil excuſans, nihil attenuãs, vera igitur, integra, firma, humilis & ſimplex debet eſſe confeſſio. Vera ſine ſimulatione, integra ſine diminutione, firma ſine titubatione, hæſitatione, & deſperatione, humilis ſine iactantia, ſine præſumptione, & ſine alterius cõparatione: ſimplex ſine defenſione, & ſine excuſatione. Hæc eſt prima ala cũ pẽnis ſuis.

De compunctione cordis.

CONfeſſionem ſequitur ſatisfactio, has duas alas format & creat compunctio. In omni actione pœnitentiæ hæc tria probantur eſſe neceſſaria, nempe, compunctio, confeſſio, & ſatisfactio. Compunctio autem turbat. Confeſſio accuſat. Satisfactio confortat. Compunctio morbi occaſionem inueſtigat, cõfeſſio manifeſtat, & ſatisfactio curtat. Compunctio mala enumerat, Cõfeſſio cõdemnat, & ſatisfactio emẽdat. Compunctio apoſtema pungit, confeſſio ſaniem exprimit, & ſatisfactio cataplaſma apponit. Compunctio vulnus inuenit, confeſſio apetit, ſatisfactio verò ſanitati reſtituit. Compunctio autem eſt cordis cõtritio, ſed quę alligat contrita animæ amaritudo, & quæ miræ dulcedinis ſuauitatem generat. Scriptum eſt. Scindite Ioel. 2.
corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & alibi, In cu- Pſal. 4.
bilibus veſtris cõpungimini. Compunctionem duplex cauſa creat, timor, ſcilicet, & ſpes. Timor cauſa inchoatiua eſt, ſpes verò conſummatiua. Timor, quàm mirè homo à creatore ſuo ſit conditus, quàm gratuito nutritus, quàm ſubſtantia rectus & in conditione ditatus, cæteraq; bona quæ conditor ei contulerit, & quæ ipſæ bonis ipſius mala rependerit, ſubtiliter enumerat. Si contra diſtrictum iudicium animum turbat. Timor igitur culparũ, modum & numerum examinans, iuſtitię, quoq; diuinę rigorẽ, diſtrictionemq; iudicij futuri attendens animum pungit, & pungendo peccatum expellit. Vndè hæc timori, virtus expulſiua: hanc præſtat, & corroborat ſpes cõfortatiua. Vanus enim timor eſt, quem non fiducia firmat. Timentibus Deum nihil deeſt. Si ſpes defuerit, nihil boni adeſt. Scriptum eſt.
Quàm magna multitudo dulcedinis, &c. Perfeciſti eis, Pſal. 30.
qui ſperant in te. Nulla tamen erit, niſi à ſpe fuerit propinata. Eſt igitur contritio cordis ex timore, fructus autem laboris eſt ſpes. Sed vnde ſpei via confortatiua?
ex promiſſione diuina. Audi ſcripturam. Spera in Do- Pſal. 36.
mino, & paſceris in diuitijs eius. Item, Sperabo in Do- Ibidem.
mino, & ipſe faciet. Item, non deſerit Dominus ſpe- Iudic. 13.
rantes in ſe. Item, beati omnes qui confidunt in eo. Si ergo times vt puniaris, ſpera in Domino vt ei reconcilieris: ſi times Deum, quia poteſt perdere in gehen-
nam, ſpera in eo, quoniam non vult mortem peccato- Ezech. 18.
ris. Si times, quia ſapiens nouit abſcondita, ſpera, quia illuminabit abſcondita tenebrarum. Si times, quia nihil impunitum relinquit, ſpera, quia redimet Iſrael ex omnibus iniquitatibus eius. Quemadmodũ igitur timor compunctionis præuenit & comitatur virtutem, ita ſpes prouehitur & ad fructum reconciliationis perducit. Per timorem ergo, compũctio ſuſcitatur. Per ſpem,
optatę reconciliationis gratia meretur. Ait enim, Qua- Heb. 10.
cunque hora ingemuerit peccator, ſaluus erit. Gemitũ vel Ezec.
tamen timor importat, ſalutem promeretur ſpes. Quid 18.
ergo, & vnde, & ad quid ſit cordis cõpunctio, breuiter declaratum eſt.

De ſecunda ala.

SAtisfatio eſt iniunctę pœnitentiæ expletiua execu- Satisfactionis
tio, vel peccatorum condigna correctio: ſecũdum deffinitio.
nanq; qualitatem delecti menſura correctionis pẽ- Luc 3.
ſanda eſt. Agite (inquit) fructus dignos pœnitentię. Aliud eſt.n.ipſa pœnitentia, aliud fructus pœnitentiæ. Sicut aliud eſt arbor, & aliud fructus eius: ſic aliud eſt pœnitẽtia, aliud fructus eius. Pœnitẽtia eſt dolor pręteriti, qñ doles te feciſſe quod malũ eſt. Qñ ergo improbas & dãnas mala tua pœnitẽtiam habes. Si diſplicet tibi quod feciſti, pœnitentiam agis. Pœnitẽtiam eſt facti improbatio, fructus pœnitentiæ eſt delicti correctio. Sed quia pro menſura delicti, correctionis mẽſura penſanda eſt, ideò fructus pœnitentiæ dignos facere oportet. Sed ſi in correctione minor eſt afflictio, quàm in culpa delectatio fuerit, non eſt dignus fructus pœnitentię tuę. Sed dicis mihi, quomodo ſcire poſſim, quando condigna ſit pœnitenta mea? quia hoc ſcire non potes, ideò neceſſe habes ſemper pœnitere. Satisfacere potes, nimis; facere non potes, melius eſt vt plus facias, q̃ minus. Idcircò ſollicitus eſto, ſatage, da operam, ſtudiũ impẽde, vt culpa ſit cum fine, deuotio ſine fine, tamen

vt ali-

vt aliquando peccatrix conſcientia conſoletur, poſitus eſt modus & menſura pœnitẽtię exterioris, vt illa expleta vel perfecta, fiduciam habere incipias, & facta quadam præſumptione in ſpę miſericordię, de indulgentia & remiſſione peccatorum confidas: & tanto verius, quantò vtiq; ſyncerius iniunctam pœnitentiam expleueris. Huius alæ penna prima eſt peccati abrenuntiatio, quę claudit ianuam diabolo. Peccatis abrenuntiare, eſt a malo declinare.

Pſal. 30.] Declina (inquit) A malo vanitatis, a malo iniquitatis, a malo malignitatis, & à malo

Pſal. 25. impietatis: iuxta illud Pſal. Non ſedi cum concilio vanitatis, & cũ iniqua, &c. Odiui eccleſiam malignãtiũ, &c. Hæc quatuor vitia quatuor generant affectiones, ſcilicet amorem ſui, amorem mundi, fraternum odium, & remiſſum amorem Dei. Prima affectio vanitatem, ſecunda iniquitatem, tertia malignitatem, quarta verò generat impietatem. Vanitas in ſe reciprocatur. Iniquitas reflectitur in proximum. Malignitas in fratrem retorquetu. Impietas in deum extenditur. Vanus & vecors eſt, qui quęrit quę ſua ſunt. Iniquus, vt in multitudine diuitiarum ſuarum glorietur, & auaritiæ ſaccum impleat, quę proximorum ſunt, vt & dolo ſibi aſciuerit vel aquiſit. Malignus, qui etiam cum non poſsit nocere, cupit. Impius, qui Deum vel non credit, vel ſi credit contẽnit. Secunda penna eſt lachrymarum effuſio, hęc peccatorum vulnera lauat & mundificat. Tertia penna eſt carnis maceratio, & vulnerum loca tergit & ſiccat. Quarta penna eſt eleemoſinarum largitio, hęc alligat cõtrita, facta cõſolidat, & diuina ſanat. Quinta penna eſt orationis deuotio, hæc ſanat & conſeruat.

De tertia ala.

Caro mũda, quid. TErtia ala eſt carnis munditia. Caro munda eſt, quam nõ coinquinat luxuria. Luxuria omnium virtutum eradicat germina. Huius alæ penna prima eſt viſus pudicitia, hæc petulantiam excludit, hæc circundat oculum ne cõcupiſcant alienum, ne videat ad concupiſcendum mulierem. Cui ergo erga fœminarum formas lacivus & curioſus oberrat aſpectus, iſte & mente eſt impudicus. Penna ſecunda eſt auditus caſtimonia. Caſtæ ſunt aures, quæ voces non recipiunt obtrectantis maledici, & blaſphemi verba nõ audiunt, falſis criminationibus, mendacio, irritationi, impudicis canticis, & dextralibus non patent: obturantur, & clauſæ ſunt, ne iudiciũ ſanguinis audiant. Nihil obſcœnem recipiunt, ſed ab omni cœno corruptionis auerſæ ſunt. Tertia penna eſt olfactus modeſtia. Si qui odorem capit bonum, & operibus miſericordiæ ſuauitatis odorem requirit, huius modeſtia eſt adoratio. Qui verò primis vnguentis delibutus incedit, huius odoratus nõ virtutis ſed fœtoris ſpirat odorem. Huius enim ſuauitatis odor immaniſsimi vitij fœtor eſt. Quarta penna eſt guſtus temperantia, hęc gulę & ebrietatis ſubruit

Phil. 3. immoderantiam. Væ illi, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt, &c. Vnde Greg. Dum venter à ſacietate non reſtringitur, per concupiſcentiam carnis ſimul omnes virtutes obruuntur. Vnde legitur. Quia princeps cocorũ deſtruxit

4. Reg. 25 muros Hieruſalem. Muros Hieruſalem princeps cocorum deſtruxit, quia animæ virtutes dum ventri indulgetur, periclitantur. De crapula & ebrietate dominus

Luc. 21. ait. Videte, ne fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate, & ſuperueniat in vos dies repẽtina. Ebrietas eſt parens litium, furoris mater, & petulantiæ deformis eſt magiſtra. Hanc qui habet ſe nõ habet, hanc qui habet homo non eſt, hanc qui habet peccatum non facit, ſed ipſe eſt peccatum. Ebrietas eſt dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, illecebroſa honeſtatus initia, hanc; nullus nouerit chriſtianus. Quinta penna eſt tactus ſanctimonia, peccati ſordes ne contrectet, manus chriſtiani nihil immundum tangat. Caro eius ſi nõ tetigerit, ſi ſingula quęq; membra in officijs mandatorum Dei deſeruiant, munda dicenda ſunt. Si verò vltra preſcriptas, ſiue diuinitus datas luxuriant leges, immunda dicenda ſunt vel reputanda, & hæc pudenda ſunt, & hoc puto eſſe, quod Apoſtolus dicit. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatẽ: ita nunc exhibete mẽbra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificatione. Ad Rom. 6 Sit ergo oculus pudicus, auris caſta, odorm odeſtus, guſtus ſobrius, & tactus ſcũs, &c.

De quarta ala.

ALa quarta eſt puritas mentis. Huius alæ pennę prima eſt affectus ſynceri rectitudo. Affectus deſiderij tui ſit rectus, & ſit ſyncerus. Rectus erit, ſi id appetas, quod appetere debes. Syncerus verò, ſi eo modo quo honeſtatis virtus ſuadet. Ammon ſororem ſuã dilexit. Affectus amoris rectus fuit, ſed quia nõ eo modo quo debuit ſororem dilexit, ideò affectus iſte ſyncerus non fuit. Penna ſecunda eſt mentis in Domino delectatio. Scriptũ eſt. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Pſal. 36. Hanc pennam creat & format virtus contemplationis. De hac Dominus dicit. Luc. 10. Maria optimã partem elegit, &c. Tertia penna, eſt munda & ordinata cogitatio. Nihil immundum mens concipiat, ſed & mundam conceptionem loco & tempori accommodet diſcretio. Quarta penna, eſt voluntatis ſanctitudo. Angeli pacem de cœlo detulerunt hominibus bonæ voluntatis. Non eſt pax impijs dicit dominus. Iſa. 48. Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt, &c. Pſal. 118. O quàm deſiderabile eſt nomen pacis, quam firmat religionis Chriſtianæ ſtabile fundamentum. Benè autẽ cum diceretur Gloria in excelſis Deo, adiunctum eſt; Et in terra pax hominibus bonę voluntatis, quia cum illis angeli ſocietatem habere feſtinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis ineſſe conſiderant. Illos ſecum poſt abſolutionem carnis, ad contemplationem verę pacis ſubuehere lętantur, quos in carne commorantes, omnia quæ agunt aut loquuntur, de radice bonæ voluntatis proferre conſpiciunt. Tales nanq; & ſi infirmitas fortè aliquando vel ignorantia, à perficienda bona operatione (quam cupiunt) retardant, tamen ante ſummi arbitri oculos, integritas quam vel corde vel mente tenet, bona voluntas eos excuſat. Quinta penna eſt ſimplex & pura intentio. De hac Dominus dicit. Si oculus tuus non fuerit ſimplex, totum corpus tuum tenebroſum erit: Matth. 6. per oculum intentionem, per corpus ſignat actionem. Locus enim iſte Euangelij ſic intelligendus eſt, vt nouerimus, omnia opera noſtra non eſſe munda & placere in conſpectu Dei, niſi fiant ſimplici corde, id eſt intentione ſuperna: ſiue oculo charitatis, quia plenitudo legis charitas. Oculum igitur debemus hic accipere ipſam intentionem, qua facimus quicquid facimus, quæ ſi ſimplex & pura fuerit, & illud aſpiciens quod aſpiciendum eſt, omnia opera noſtra quę ſecundum eam operamur, neceſſe eſt vt bona ſint. Quæ opera omnia totum corpus appellauit, quia Apoſtolus dicit membra, quædam opera quę improbat, & mortificanda pręcipit. Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditia, auaritiam, & cætera talia mala. Colloſ. 3. Non ergo quid quiſque faciat, ſed quo animo faciat, conſiderandum eſt. Fructus enim operis totus conſiſtit in ſimplicitate intentionis. Quicquid igitur gerendum eſſe cogitatio noſtra ſuggeſſerit, omni ſcrupulo retractantes, atque in noſtri pectoris trutina collocantes, æquè libratione iuſtiſsima perpendamus, an plenum ſit honeſtate communi, an Dei timore ſit

graue,

graue, an integrum ſenſu, an humana oſtentatione, an aliqua voluntatis preſumptione ſit leue, an meriti eius pondus inanis cenodoxia non imminuerit, vel arriſerit gloria, & ſic ad examen publicum trutinantes, id eſt, ad prophetarum & Apoſtolorum actus, & teſtimonia conferentes, vel tanquam integra atque perfecta, & illis compenſanda teneamus: vel tanquam imperfecta atque damnoſa, nec illorum ponderi conſonantia omni cautione atque diligentia refutemus.

De quinta ala.

QVinta ala dilectio proximi eſt. Huius penna prima eſt, nulli nocere verbo, vel opere. De qua ſcriptum eſt. Quod non vis tibi fieri, ne facias alteri. Hanc pennam format virtus innocentiæ. Innocens eſt, qui etiam cum poſſit, nulli vult nocere. Quis aſcendit (inquit) in montem Domini? Innocens manibus. Quis innocens manibus? Qui non fecit proximo ſuo malum. Ad nihilum deductus eſt in cõſpectu eius malignus. Qui eſt iſte malignus, niſi diabolus? Qui nulli vult nocere, tempore excluſo motum primum ſentit amoris. Penna ſecunda eſt, omnibus prodeſſe verbo vel opere. Frater fratrem adiuuans, ciuitas munita & fortis hanc pennam ſuſcitat, & prouehit in culmen perfectionis, quæ nulli neſcit condeſcendere virtus miſericordiæ. Beati (inquit) miſericordes. Qui omnibus ſtudet prodeſſe, viuum calorẽ veri ſpirat amoris. Tertia penna eſt, rerum propter amicum conſumptarum detrimenta non tantum non deflere, ſed libertatis fortitudine non ſentire, de beneficiorum in vſus fratrum collatorũ magnitudine ſemper gaudere in corde. Qui ſentit, computator eſt, non largitor. Qui non gaudet, dolet. De hac penna ſcriptum eſt. Qui negligit damnum propter amicum iuſtus eſt, iter autem auari decipiet eum. Quarta penna eſt, animam pro fratre ponere. Quid eſt animam ponere pro fratre, pro temporali etiam proximi ſalute propriam voluntatem deſerere, & in articulo neceſſitatis pro æterna ſalute fratris mortis diſcrimina lubenter ſubire? De hac ſcriptum eſt, Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Maior non ebullitet feruor amoris. Quinta penna eſt in his perſeuerare, hanc perficit virtus perſeuerantiæ, finis non pugna coronat. Qui perſeuerat, ceſſare neſcit.

Pſal.23. Mat.5. Prou.12. Ioan.15.

De ſexta ala.

SExta ala eſt dilectio Dei hæc vt aliç quinque pennas habet. Primam harum habet qui aliud quàm Deum non cõcupiſcit. Hęc eſt nobile huius amoris. Secunda pennam habet, qui propter Deum ſua diſtribuit, quartem retinet partem verò tribuit. Hæc eſt calidum huius amoris. Tertiam pennam habet, qui propter domini amorem nihil ſibi reſeruat, ſed omnia relinquit. Hæc eſt acutum huius amoris. Quartam pennam habet, qui propter Deum ſeipſum abnegat. Seipſum abnegat, qui ſuam deſerit, vt domini ſolam faciat voluntatem. Hęc eſt feruidum huius amoris. Quintam habet pẽnam, qui in his perſeuerat. Qui perſeuerauerit (inquit) vſque in finem, hic ſaluus erit. Hęc eſt inceſſabile huius amoris. Hęc ſunt alæ de quibus Pſal. ait. Sub vmbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum qui me afflixerunt. Item. In vmbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas. Hę ſunt pennę de quibus idem Pſalm. ait. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & requieſcam. Volabo (inquit) terrena deſerens, cęleſtia appetens, & requieſcam, vera libertate æternaque fruens beatitudine. Amen.

Mat.10, & 24. Pſal.16. Pſal.56. Pſal.54.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Alter tractatus, de ſex alis Seraphin.

PROLOGVS.

DA occaſionem ſapienti, & addetur ei ſapientia, ait Sap. Cum igitur ex leui ſæpe occaſione, ſapiens materiam ſumat altioris ſapientię, qui etiam plerunque per alterius ſtultitiam fit eruditior, pręſens ſcriptum poteſt nouis & nondum in officio regiminis ad plenum exercitatis, ad perfectam diſcretionem boni & mali aliqualem dare occaſionem, vlterius cogitandi, & ex defectibus quos hic conſiderat, diligentius requirendi altiora, ſiue vtiliora, & etiam plura, quàm hic ponantur neceſſaria religioſo ad regimen ſubditorum, quia legimus aliquãdo ſapientes (etiam ex naturali quadam brutorum animalium ſolertia) ſumpſiſſe cõſiderationis induſtriam, ad aliquas artifitiales peritias excogitãdas. Prou.9.

Quod incipientes propter multa magiſtro indigent. Cap. 1.

HAec tibi ſcribo, vt ſcias, quomodo oporteat te in domo domini conuerſari, quæ eſt eccleſia Dei viuitatis Paulus diſcipulo ſuo Thimotheo, quem pręfecerat eccleſiæ Epheſi Epiſcopum: ſcribit duabus epiſtolis dicens, quomodo conuerſari debeat in officio regiminis commiſſi, vt qui iam ab eo didicerat ſanctè viuere per ſe, ſciret etiam, qualiter deberet & alijs vtiliter & meritoriè præeſſe. Magna enim differentia eſt inter ſcire humiliter ſubeſſe, & pacificè coeſſe, & vtiliter pręeſſe. Bern. Multos cernis ſub magiſterio quiete viuere, quos ſi iugo abſoluas, videbis non poſſe quieſcere, nec à qualibet re innoxios ſe ſeruare. Rurſum quoſdam inuenies, cum omnibus (quantum in ſe eſt) pacificè viuere, minime quidem egẽtes magiſtro, nec tamen idonei magiſterio. Quadam ſiquidem bona mediocritate contenti ſunt, ſicut eis menſuram gratiæ partitus eſt Deus. Socialiter enim inter fratres ſciunt & pacificè viuere, ſuper fratres verò poſiti, non ſolum inutiliter præſunt, ſed & inſipienter & nequiter. Vtriſque ergo prioribus meliores exiſtunt, qui ſuperiores eſſe ſciunt. Vnde nõ paſſim quemlibet de populo docetur Moſes cęteris pręficere, ſed eligere ex omni populo viros gnaros & idoneos, qui iudicent populum omni tempore. Qui enim ſuſcipit officium, vt alios bonos faciat, oportet, vt hanc bonitatis diſciplinam prius in ſe ſtudioſè exercendo didicerit, & ex frequenti vſu in habitũ verterit. Vnde dominus prius legitur feciſſe, quæ poſt erat verbo docturus: iuxta illud Act. Cœpit Ieſus facere, & docere. Incipientes indigent magiſtro, vt doceantur quæ ignorant ſcilicet, ſaluti ſuæ & profectui neceſſaria & vtilia, quid vitare debeant, quid ſapere, quid facere, quid ſperare, quid timere, & inter minus vel magis bona vel mala diſcernere: dicente Paul. Indigetis, vt vos doceamini, quę ſint elementa exordij ſermonum Dei. Item, vt exerceantur in operibus virtutum, quia non ſufficit ſcire bonum, niſi etiam opere exerceatur, ſicut qui audit medecinę ſcientiã, & poſtea practicãdo exercet eã, quia exercitiũ operis plenius imprimit mẽti cuiuslibet diſciplinæ peritiã, quàm ſolus auditus. Et quia imperfecti ſegniter ſe in virtutum ſtudijs exercere ſolent, expedit, vt ab alio ad hoc aliquando cõpellantur Ideo magiſtri ſolent diſcipulos ſuos (quos perfectos cupiunt

1.Timo.3 Exod 18. Act.1. Ad Heb.5

cupiunt fieri (in diuerſis virtutum exercitijs occupare,
modò in operibus humilitatis, modò fraternæ charita
tis, modò ſobrietatis, modò deuotionis, modò patien-
tiæ caſtitatis, taciturnitatis, obedientię, & aliarum vir-
tutum, vt & ipſe virtutes ſic exerceantur & vſitentur,
& vitia his contraria expugnentur: qoia quantò magis
virtus proficit, tantò plux vitium oppoſitum debilita-
d Eph. 6 tur, teſte Apoſt. qui ait: Educate illos in diſciplina, &c.
Item, vt cuſtodiantur, ne aut in peccatum labantur, aut
minus diſcretè in virtutum operibus exerceantur. Te-
neræ enim mentes & à peccati affectu nondum plenè
deterſę, ſepè magis timore humano, quàm diuino à vo
ragine peccati detinẽtur. Ideò talibus expedit, ſuperio-
rũ magiſterio ſubijci, per quos à periculis retrahantur,
ſicut paruuli à matre cõminante ab aquæ merſione, &
Prou. 2. luporũ morſibus, defendũtur. Nam ait Sapiẽs. Serua-
bit te, vt eruaris de via mala, & ab hominibus qui per-
uerſa loquuntur. Item, vt corrigantur, quia pecca-
tum trahit ſemper ad deterius, ſicut vna febris præbet
ſæpè incentiuum alteri grauiori, & vulnus aliquando
generat fiſtulam, niſi medicorum prę caueatur ſolertia.
Ita, qui labitur in culpã, difficulter per ſe corrigitur, ni-
ſi fortioris auxilio fulciatur. Propter hoc.n. vult Deus,
minoribus maiores prę eſſe, vt ſi ceciderint in peccatũ,
vel in aliquo negligẽtes fuerint & incauti, per eorũ ad-
monitiones, correptiones, coertiones & caſtigationes
emendentur: quia ſi arbitrio ſuo relinquerentur, fortè
nec reatum ſuum agnoſcerent, vel torpentes diutius in
cœno volutarentur, vel profundius mergerentur, iuxta
In Can. Iudę. illud Iudæ. Hos quidem arguite iudicatos, &c. Neceſſe
ergo eſt, eos magiſtro humiliter eſſe ſubditos, quia niſi
quis medico obedienter obtemperaret, non poterit, ab
infirmitate ſanari. Infirmitates in homine, ſunt paſſio-
Luc. 9. nes vitiorum: dicente. Luc. Dedit illis virtutem & pote
ſtatem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent.

Qui ſunt, qui magiſtro non indigent. Cap. 2.

QVi autem pro ſe magiſtro non indigent, debent
ita eſſe ſcientia illuminati, quòd nihil errent in
his, quæ ſcire neceſſariò eos oportet, & qui de-
cipi non poſsint ab homine vel dęmone, vel à proprio
ſenſu ſub ſpecie boni, donum diſcretioni ſpirituum di
uinitus adepti: iuxta illud. Vbiq; & in omnibus inſtitu-
Phil. 4. tus ſum. Debent etiam feruore deuotionis ita eſſe reple
ti, quòd ſine alterius impulſu, nouerint ſeipſos ad omne
virtutis exercitium fideliter extendere, prout ſemper
fuerit optimum: teſte Pau. qui ait. Quę retrò ſunt obli
Phil. 3. tos, ad ea quæ priora ſunt: extendens me ipſum, &c.
Debent quoque amore boni ſic eſſe affecti, vt quaſi na
turaliter omne malum horreant, & omne ſcandalum
ſtudioſe declinent: & ſine offenſa quietè cum omni-
1. Cor. 10. bus conuerſentur. Sine offenſione (inquit Apoſtolus)
eſtote Iudęis & gẽtibus. Debent etiam ita eſſe humi-
les in omnibus, vt nec de bonis habitis extollãtur, nec
malis omninò carere pręſumant: vt omnes exceſſus co
gitationis, locutionis, & omiſsionis in ſe ſubtiliter diju
dicent, & diſtrictè caſtigando emendẽt. Et in his oĩbus
ſint ita ſtabiles, ꝙ nec leuitate, nec diſtractione aliqua,
nec difficultate, vel metu, à ſtatu ſuo valeant immutari:
Ad Ro. 8. vnde Apoſtol. ait. Quis nos ſeparabit à charitate Chri-
ſti? &c. Quia verò tales difficilè eſt reperiri, ideò pau-
cis conuenit viuere abſq; obedientię iugo. Ideò, & qui
alijs pręſunt, ut melius & cautius agãt, nececeſſe habẽt
alijs ſubeſſe, à quibus regantur vſq; ad ſummum om-
nium pontifice m, qui vice Chriſti caput eſt totius Ec-
cleſiæ militantis. Qui ergo alijs præeſſe debent, vtili-
ter oportet eos varijs eſſe præditos virtutibus, & alias
habere ad ſe quibus irreprenhenſibiliter viuant: alias
ad ſuos ſuperiores quibus humiliter eis in quibus de-
bent obediatur, & alias ad ſubditos, quibus eos meri-
toriè regant, & ad meliora promoueant. Licet autem
omnes virtutes eminenter habere debeat, qui ex of-
ficio habet omnes virtutes docere, tamen quia nume-
rus ſenarij eſt primus perfectus numerus ſui generis
perfectionis, conſtans ex ſuis partibus aliquotis, ideò
bonus animarum rector (maximè religioſus) inter cæ-
teras, debet ſingularibus virtutibus præfulgere, ſicut
Iſaias ſcribit, dicens. Seraphin, quæ ſunt pręeminẽtiora Iſ. 6.
cœleſtium ſpirituũ agmina, ſex alis ornata. Et fortaſſe,
ideò in tali ſimilitudine, ſanctiſſimo patri noſtro Frã-
ciſco in illa glorioſa viſione Dominus apparuit, quan-
do eum paſsionis ſuæ ſtigmatibus inſigniuit, vt oſten-
deret, ſic alatos ſpiritualiter eſſe debere, qui eius famili-
liæ vtiliter præeſſe deberent. Sic & quatuor animalia
ſingula, vt dicitur in Apoc. habebant alas ſenas. Apoc. 4.

Quòd prima ala prælatorum, eſſe debet zelus iuſtitiæ. Cap. 3.

PRima ala rectoris animarum eſt zelus iuſtitię, qua
non poteſt aliquid inultum, ſine cordis murmu-
re, in ſe & in alijs ſuſtinere. Tantum enim quiſque
bonus æſtimandus eſt, quantò plus & purius odit ma-
lum. Quantum enim res diligitur, tantum de eius de-
ſtructione doletur. Vnde notandum quòd ſunt qua- Quatuor genera bonorum religioſorũ.
tuor genera hominũ in religione, vel in Eccleſia, quos
bonos dicere ſolemus. Primi ſunt, qui malum non fa-
ciunt, nec tamen in bonis operibus ſe ſtudioſe exercẽt,
vt qui quietè & pacificè cum alijs viuunt, nullum of-
fendentes nec prauo opere ſcandalizantes, vt habetur
in primo Reg. Homines iſti ſatis boni fuerunt, & non 1. Reg. 25.
moleſti, &c. Nam & in vſu habemus, tales dicere bo-
nos eſſe, qui mites ſunt moribus, & ſocialiter ſe cum
omnibus habentes, licet aliàs quoad virtutum exerci-
tia, aliquatenus deſides videantur. Pueri etiam baptiza-
ti, eodem modo boni iudicantur. Secundi ſunt melio-
res, qui mala nulla faciunt, inſuper bonis operibus ſe
frequenter exercent, in ſobrietate, caſtitate, humilitate,
dilectione proximi, & orationis inſtantia, & ſimilibus
quæ intelligunt eſſe bona. Sed hoc habent proprium,
quòd ſicut nihil negligunt ex his, quæ poſſunt & ſciunt,
ita etiam videtur eis ſufficere bonum quod faciunt, nec
ad ampliora, & perfectiora ſanctitatis deſideria incale-
ſcunt. Sufficit eis tantum vigilare, tantum orare, tan-
tum pro Deo dare, vel ieiunare, vel laborare & huiuſ-
modi: & his contenti quieſcunt, altiora alijs relinquen-
tes: vnde Eccleſ. dicit. Deprehendi nihil eſſe melius, Eccle. 3.
quàm lætari neminem in opere ſuo, & hãc eſſe partem
illius. Tertij ſunt adhuc his meliores, qui malum dete-
ſtantur & fugiunt, & bona quæ poſſunt ſtudioſè exer-
cẽt, & cum omnia fecerint, quæ valent, parum ſe feciſſe
reputant, reſpectu eorum quę deſiderant ſitiẽtes, quòd
corporali exercitatio ad modicum vtilis ab Apoſtolo 1. Tim. 4.
perhibetur. Et ideò virtutes mentales, & internę deuo-
tionis ſaporem, & Dei familiarem notitiam, & amoris
eius experientiam ſuſpirando deſiderant, nihil ſe eſſe,
vel habere iudicantes: nec aliquam conſolationem de
temporalibus vel ſpiritualibus recipientes, gaudium
pro voto prædictis virtutom exercitijs, & deuotionis
dulcedine non fruuntur: nec tamen cõtra aliorum vitia,
& peccatorum pericula zelo feruoris inflammantur, cu
pientes omnes eſſe bonos & beatos, ſed vbi hoc non
inueniunt, nullo doloris vulnere ſauciãtur, ſibimet in-
tenti & Deo. Tales ad aliorum regimen vocati, minus
in hac parte ſunt idonei, quia propriè quieti curam il-
lorum poſtponunt. Iuxtà illud Iudic. Nunquid poſſum Iudic. 9.
deſerere dulcedinem meam, fructusq; ſuauiſſimos, &
ire vt inter cætera ligna promoueat? Quarti ſunt opti
mi,

timi,cui cum prioribus bonis innocentiæ & virtutum,
zelo iuſtitiæ & animarum calent,qui non recipiunt con
ſolationem de proprię ſaluis profectibus,niſi alios ſe-
cum trahant ad Deum:exemplo Domini, qui cum in
ſe plenum ſemper habeat gaudium, non contentus glo
riam ſolus habere,exiuit aſſumpta forma ſerui,multos
filios in gloriam ſecũ adducere opere & doctrina.Ze-
lus enim iuſtitiæ quaſi coccus bis tinctus duplici cha-
ritatis colore rutilat, amoris nempè Dei & proximi.
Amor dei non tantum deſidetat eius dulcedine frui,&
ei adhęrere,ſed etiam diligit eius beneplacitum imple-
ri,eius cultũ ampliari,& honorem ſublimari:vult enim
eum ab omnibus agnoſci,ab omnibus amari,ab omni-
bus ei ſeruiri,& ſuper omnia honorari. Amor proxi-
mi deſiderat non tantum eius corporalem ſoſpitatem
& temporalem proſperitatem,ſed magis eius ęternam
ſalutem. Vbi ergo charitas iſta perfectior ,ibi ferven-
tius deſiderium iſta promouendi,& inſtantius ſtudium
1.Cor.13. & purius gaudium vbi hæc inuenit.Charitas enim(te-
ſte Pau.)non quærit quæ ſua ſunt, ſed, quæ Dei ſunt:
Quantum verò diligis Deum, & quæ Dei ſunt purius
deſideras,tantum doles de offenſa Dei, vbi vides eum
non agnoſci, & ideò inhonorari, vbi vides eum non
amari,& ei non obediri,& eius cultum deſtrui, & aduer
ſarios multiplicari,& lætificari. Et quantum diligis ſalu
tem proximi, tantum affligeris de perditione eius &
nocumento profectus eius. Et licet hæc charitas requi-
ratur in omnibus amicis Dei,maximè tamẽ in Vicarijs
Dei,qui ſecundum cor Dei moueri debent amore iuſti
Pſal.44. tiæ,& odio iniquitatis, iuxta illud Pſalmiſt. Dilexiſti
iuſtitiam, &c. Iuſtitia poteſt hic dici, obſeruantia om-
nium quæ ſaluti vel profectui animarum neceſſaria
ſunt.Horum quędam procedunt à lege æterna,vt purę
virtutes,humilitas,caſtitas,charitas,miſericordia,& ſi-
miles,ſine quibus nullus quocunq; tempore poterit ſal
uari, ad quæ etiam pręcepta Dei in veteri,ac noua lege
maximè ordinantur. Sicut Dominus dicit ad dilectio-
nem Dei & proximi totam legem & prophetas ſpecta
Matth.22. re:iuxta illud Matth.In his duobus mandati,&c.Quę-
dam procedunt ab humana vice Dei inſtitutione, vt
quæ per Eccleſiam pro communi vtilitate canonicè
ſunt pręcepta,ſicut ritus ſacramentorum,& aliorum ad
iuris poſitiui præcepta pertinentium extra Cano-
num ſtatuta ab omnibus obſeruentur, ita, vt quilibet
obſeruet illa,quæ conueniunt ſuo ſtatui & communi-
ter omnibus imperata,laicis vel clericis.Quędã ex vo-
to proprio proueniunt,vt ea ad quæ nemo cogitur.Sed
qui ea ſponte vouerit.iam velut ex præcepto Dei com
pellitur obſeruare,vt continentia religioſorum & obe-
dientia & abdicatio proprij in monaſterio, & alia quæ
per regulam vel cuiuſq; ordinis diffinitiones eius pro-
Deut.23. feſſoribus imponitur: vnde dicitur in Deut. Cum vo-
tum voueris Domino, non tardabis reddere quia re-
quiret illud Deus:& ſi moratus fueris, reputabitur tibi
in peccatum: ſi nolueris polliceri, abſq; peccato eris.
Quòd autem ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſer-
uabis & facies, ſicut promiſiſti Domino Deo tuo,&
propria voluntate & ore tuo locutus es. Quædam pro
cedunt ex quadam habilitatione profectus ſpiritualis,
quamuis aliàs non forent neceſſaria ſaluti, vt omnis di-
ſciplina diuini officij & ſingulorum officiorum in reli-
gione,& officiorum & temporum in ſilentio, victu &
habitu,labore,vigilijs & cęteris ſpiritualibus diſciplinis
in quibus ſingularum religionũ obſeruantiæ variantur,
ſicut cuiq; viſum fuerit expedire. Quamuis autem in bis
non tanta vis ſalutis exiſtat, quaſi ſine eis non ſit ſalus,
tamen tranſgreſſio eorum deformat religionis deco-
rem,& profectum ſpiritualem, & aliorum ędificatio-
nem ſolet impedire. Sicut enim amor iuſtitiæ,ſtudio
ſè iſta in ſe & in alijs promouet,& congaudet,vbi videt
iſta ſollicitè obſeruari,ita econtrariò dolet,& vritur,&
accenditur pro tranſgreſſione illorum cum Pſal.qui ait. Pſal.138.
Nonne qui oderunt te,&c.Quodam verò intimo ſapo
re diſcernit, vt magis doleat de grauioribus tranſgreſ-
ſionibus, & de leuioribus minus. Sapientiens enim
quaſq; res ponderat prout,tam bonas quàm malas.In-
ſipiens autem quandoq; magna pro paruis reputat, &
leuia quaſi maxima ponderat, trabem feſtucam iudi-
cat, aliquando culicem, deglutiendo camelum. Deci-
matis mẽtam & rutam & relinquitis quę grauiora ſunt Luc.11.
(ait Salua.)Tales zelo proprio feruntur, & non ſpiritu
Dei in hac parte aguntur. Sicut quidã pro vna inclina-
tione in choro neglecta, plus accenduntur puniendo,
quàm pro longa detractione de alio religioſo excitata.
Grauius indignantur pro verſiculo & rubricula negle-
cta,quàm pro magna perturbatione cum ſcandalo pro
curata. Principaliter igitur cauenda & dolenda eſt tranſ
greſſio præceptorum Dei, deinde inuiolabilium præ-
ceptorum ſanctę Eccleſiæ,deinde illorum quę ſub vo-
to voluntario ſibimet quiſq; fecit neceſſaria, vt regula,
res obſeruantiæ,maximè quæ ſub præcepto ſunt ſtatu-
tæ:deinde omnia ſcandala ſpeciem mali quancunq; ha-
bentia,nempe auaritię,ſuperbię,inuidiæ,caſtrimargiæ,
iracundię, ſuſpecta familiaritatis, inobedientiæ, & ſi-
milium vitiorum quæ odorem famæ religioſorum quo
alij fideles debẽt ab eis ædificari, & ab eis diſcere quid
cauere debeant & facere, fætere faciunt, vt magis per
eos inficiantur ſcãdalo,quàm reficiantur virtutis exem
plo dicẽte Apoſt. Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.
inter gentes. Facilius autem grauius peccatum occul-
tum curatur, quàm tale ſcandalum: quia illud per ſe-
cretam poteſt ſanari pœnitentiam, ſcandalum autem
vix auellitur à cordibus omnium,ad quos fortè perue-
nit. Deinde cauenda eſt perturbatio ſtudij deuotionis,
ex qua fulcitur omnis vera religio, & omne virtutis
exercitium impinguatur. Arida eſt omnis religio,quæ
nõ oleo iſto ſaginatur.Inſtabilis eſt bonorum operum
ſtructura,quæ deuotæ orationis frequentia non compa
ginatur,ſicut paries lapidum ſine cemento.In omni re
ligione vbi deuotionis feruor tepuerit, etiam aliarum
virtutum machina incipit deficere, & propinquare rui
næ. Lampades fatuarum virginum ſine oleo extingu- Matth.25.
untur:vt ait Matth.Deinde cauenda eſt negligentia ex-
terioris diſciplinæ,quæ pro decore religionis & habili-
tationis profectus ſpiritualis ſtatuta eſt, cuius deſertio
ſignum eſt neglectę conſcientię interioris leuitatis.Ta
lis autem diſciplinæ obſeruantia non ita mandatur,qua
ſi aliter non liceat viuere, ſed quia ſic magis conuenit
propter honeſtatis conformitatem, & vniformem fra-
trum conuerſationem,ne pro libito quiſq; viuat,& fa-
ciat vnde fortè alij turbentur. In talibus autem obſer-
uantijs quę in ſe indifferentes ſunt,ſed propter aliud ſta
tutæ,vt dictum eſt,maior eſt habenda diligentia vt be
ne ſeruentur,quàm ſcrupuloſè timendum, ſi ex aliqua
ſurreptione quandoq; tranſgrediantur, niſi fortè con-
ſuetudo generaret deformitatem,& diſſimulatio negli
gentiam nutriret.tunc propter aliud malum cõſequens
præcauendum, zelus diſciplinæ dormire non debet.
Verus igitur iuſtitiæ zelator primò cauet, ne malum
aliquo modo faciat, vel doceat. Secundò ne licentiet,
vel concedat quacunq; importunitate ſeu circumuen-
tione mollitus. Tertiò ne faueat vel diligat fieri, etiã ſi
eo irrequiſito fiat, vel abſente. Quartò ne diſſimulet &
taceat quaſi neſciens,cum ad eum pertineat arguere,&
oſtendere quantum malum ſit,& deterrere,ne vlterius
audeant ſimilia attentare. Quintò ne inultum eſſe pa-
tiatur, quia aliquod bonum parit peccati caſtigatio,
ſcilicet quòd ipſe qui fecit,prohibetur vltra peccare:di
cente Domino. Iam noli peccare, ne deterius tibi ali- Ioan. 5.
quid cõtingat.Item,quia purgatur à peccato,ne à Deo
poſtea

poſtea durius puniat:ait enim ſcriptura. Tu virga per-
Prou.23. cuties illum, & animá illius de inferno liberabis. Item,
quia per hoc alij erudiuntur, vt caueant ſimilia perpe-
trare: iuxta illud. Peſtilente flagellato, ſapientior erit
Prou.19. paruulus, id eſt, tenellus & nouus cautior eſſe diſcet.
Item, ipſe prælatus, vicarius ſuperni iudicis, liberat ani-
mam ſuam à peccato negligentiæ, officium ſuum ſic
implendo. Quod quia Heli ſacerdos non fecit, mortis
ſententiam cum filijs peccantibus excepit: vt habetur
1.Reg.4. in. 1. Reg. In hoc enim differunt laudabiles religiones
& iam dilapſæ, non quod nullus peccans in laudabili-
bus reperiatur, ſed quod nullus impunè peccare ſina-
tur, & peccandi aditus ſtudioſè præcludantur, & in-
corrigibiles & alios inficientes eliminentur, & boni
foueantur & diligãtur, vt perſeuerẽt, & in melius ſem-
per proficiãt. Nam cum in conuentu Angelorum ante
confirmationem, & in ordine Apoſtolorum ſub ma-
giſterio Chriſti reperta ſit prauitas, quis ordo bonorũ
in terra audeat ſibi arrogare hanc prærogatiuam, quòd
peccatum in eo non ſit? quia & ſi plurimi per Dei gra-
Ioan.13. tiam immunes ibi fuerint, ſed non omnes. Vos mundi
eſtis, ſed non omnes: ait Dominus. Bonis enim quan-
diu ſunt hic in ſtatu merendi, expedit aliquos malos
ſecum habere, qui eis ſint maioris occaſio meriti, qui-
bus compatiantur in malis ſuis, contra quos zelus eo-
rum inardeſcat, quos corrigere laborent, quibus ſimi-
les fieri pertimeſcant, qui eis ſint tentationis materia,
à quibus etiam perſecutiones ſuſtineãt, & ex quorum
conſideratione confuſi humilientur, quia tales nõ ſunt,
admoneantur gratiarum actionis, ei qui cuſtodit eos,
ne tales efficiantur. Si autem deeſſent bonis prædicta-
rum virtutum occaſiones, merita ipſorum tantò fie-
Ad Gal.6. rent etiam minora: dicente Paul. Quæ enim ſemina-
uerit homo, hæc & metet. Nec tamen diligendi ſunt
mali ſeu fouendi, ſed tolerandi: maximè quorum oc-
culta ſunt mala, & alios non inficiunt, & eſt ſpes de
correctione ipſorum. Vbi verò iſta defecerint, ibi ſine
graui detrimento ſuſtineri non poſſunt: & ideò elimi-
nandi ſunt, ne putetur eorum prauitas bonis placere.
Interim etiam dum tolerantur, puniendi ſunt ſtimulis
admonitionum, correctionũ, confuſionum, & caſtiga-
tionũ, vngendi etiã fomentis exhortationum, conſola-
tionũ, orationũ & promiſsionũ, ſi fortè conualeſcant
de infirmitate, & fortes fiant. Præcludenda eſt eis via
peccandi, & tentationis aditus obſtruendi, quod etiã bo-
nis expedit, ne oportunitas mali faciat eos deteriores.
Prælatus.n. vicarius Dei, cui data eſt poteſtas à Dño
ſuper familiam ſuam, & cui debent ſubditi ea de cauſa
vice Dñi obedire: ſi non corrigit delinquentes, ſi per-
mittit ſub ſe vitia creſcere, & cõſuetudines malas oriri,
Prelatus Deo de tribus reddet rationem. & iã exortas roborari & dilatari, ſi videt regulares ob-
ſeruãtias dilabi, & tranſgreſsiones multiplicari, & pro
poſſe nõ obuiat tã præſentibus malis quã imminẽtibus,
triplicẽ Deo reddet rationẽ. Primò pro ſua negligẽtia,
quando nõ fecit ad quod officio tenebatur: nã ait. Cum eſ-
Sap.6. ſetis miniſtri regni illius, nõ rectè iudicaſtis, nec cuſto-
diſtis legẽ iuſtitiæ, neq; ſecundũ voluntatem eius am-
bulaſtis. Horrendè & cito apparebit vobis, quoniam
iudiciũ duriſsimũ his qui præſunt, fiet, &c. Secundò quod
omnia peccata ſubditorũ quæ poterat & debuerat cor-
rexiſſe & præcauiſſe, imputantur ei: vnde dicit Ezech.
Ezech.33. Si non fueris locutus, vt cuſtodiat ſe impius à ſua via,
ipſe in impietate ſua morietur, ſanguinem autẽ eius de
manu tua requirã. Tertiò pro abuſione honoris & po-
teſtatis ſibi collatæ, quam ad propriã gloriam cõmodũ
retorſit & nõ ad quod data eſt ei. Tollite ab eo talentũ: (ait
Matt.25. Chriſtus) & inutilem ſeruũ eijcite in tenebras exterio-
res, ibi erit fletus & ſtridor dentiũ. Oſtendat ergo bo-
nus Zelator, quantum diligat Deum, in eo quod bene-
placitũ eius in ſe & in alijs promoueat, nec ab hoc zelo
molleſcat per deſidiam, nec labore laſſetur, nec cõſilijs
flectatur, nec aſtutijs circunueniatur, nec amicitia, nec
blandimentis delinatur, nec minus terreatur nec per
diuturnæ prauæ conſuetudinis præſcriptionẽ deſperet,
quin ſuum officium exequatur.

Quòd ſecunda ala prælatorum, eſt pietas. Cap. 4.

SEcũda ala huius Eccleſiaſtici Seraphin eſt pietas,
ſiue fraterna compaſsio, vt ſicut eũ charitas Dei
ad zelum iuſtitiæ inflammat, ita fraterna dilectio
ad pietatem informet. Nam & ſi vitijs debetur virga
feriens, infirmitati tamen neceſſarius eſt baculus ſuſten
tans: dicente Propheta. Virga tua & baculus tuus, &c.
& Pau. In virga veniam ad vos, an in charitate & ſpi- Pſal.22.
ritu manſuetudinis? Sic & ille Samaritanus vulneribus 1.Cor.4.
illius ſemiuiui relicti, infudit vinum zeli feruentis, &
oleum pietatis mitigantis. Alia eſt autẽ infirmitas cor-
poris, alia mentis, & vtraq; indiget compaſsione. Infir- Infirmorũ in corpore triplex differentia.
mitas corporis triplex eſt. Primi ſunt infirmi decum-
bentes in lectulis, vel in acutis vel alijs infirmitatibus
grauibus laborantes. Alij ſunt infirmi per domicilium,
vel etiam per terrã quandoq; deambulantes, & tamen
ſæpè grauibus doloribus afflicti, vt calculoſi, infiſtulati
ponderoſi, & ſimiles. Tertij determinatã infirmitatem
nõ habentes, ſed tamen corpore debiles, & viribus ex-
hauſti, vt ſenes, & laboribus confecti, vel naturali in-
firmitate depreſsi, ſed quandoq; accidentali languore
ad tempus attriti. His eſt triplici pietate ſubueniendũ. ſ.
remedijs medicinalibus, ſi congruè poteſt fieri. Item
relaxatione rigoris, in victu, veſtitu, vigilijs & huiuſ-
modi. Itẽ exemptione laboris, in officijs, ſeruitijs, diſ-
curſibus & huiuſmodi, prout cuiuſque neceſsitas ex-
quirat. Ita quòd primis de primo, ſecundis de ſecundo
tertijs de tertio iuxta ſingulorum indigentiam ſpeciali
ſuccurratur. Omnis humanitas eſt infirmis & debilibus Nota pro curãdis infirmis.
exhibenda, quia flagellati ſunt à Domino: ſi ſuper hoc
ab hominibus tribulantur, ipſa eorum miſeria clamat
ad patrem miſericordiarum contra illos, qui eos tribu-
lant conquerendo: dicente Dauid. Quoniam quem tu
percuſsiſti, perſecuti ſunt: & ſuper dolorem vulnerum Pſal.68.
meorum addiderunt, &c. Infirmus enim qui afflictus
ſibimet ſubuenire non valet, eo ipſius amplius tribula-
tur, quia ab his quibus deberet, non conſolatur, non à
labore releuatur, non ſubuenitur indigenti, nec habet
ſibi compatientem: iuxta illud Propheticum. In con- Ibidem.
ſpectu tuo ſunt omnes, qui tribulãt me, improperium
expectauit cor meum & miſeriam. Et ſuſtinui qui ſi-
mul contriſtaretur, & non fuit, & qui conſolaretur, &
non inueni. Et dederunt in eſcam meam fel exproba-
tionis, & in ſiti mea potauerũt me acepto obiurgatio-
nis. Fiant ergo eis quæ ſequuntur, &c. Bonus autẽ præ-
latus agnoſcit ſe fratrum ſuorum patrem, non Domi-
num: & exhibet ſe eis medicum, non tyrannum: nec
reputat eos vt iumẽta ſua, vel ſeruos emptionis, ſed vt
filios hæreditatis ſupernæ conſortes: & facit eis, ſicut
vellet ſibi fieri, ſi ſimiliter, indigerẽt. Sed fortes & ſani
non ſentiunt, quod ſentit æger, ideò neſciunt eis compati,
ſcient autem poſtea, cum dolebunt. Quod ſi obijciant,
quia ſæpè fingunt ſe quidã debiliores quã ſint, nunquid
propter hoc omnes ſunt hypocritæ iudicandi? cũ ecõ-
trariò pro paucis iuſtis, vt habetur in Gen. multis ma-
lis Dominus voluerit peperciſſe. Triplici autẽ ratione Gene.18.
magis indigent infirmi ſubſidio pietatis, quam ſani
& robuſti. Primò propter ſuſtentationem vitæ, quia
ſe ipſos non valent procurare, ſi tunc etiam ab alijs
non procurantur, coguntur deficere, & non poſſunt
ſubſiſtere: iuxta illud Reg. Ne pœnitus pereat, qui
abiectus eſt. Secundò propter reſtaurationem ſani- 1.Reg.11.
tatis & virium, quas in infirmitate perdiderunt. Cum

enim ſanus & fortis ſolus indigeat ſuſtentamento,
vt quod habet conſeruet, æger & debilis indiget du-
plici refectione, ne pereat & perdat quod adhuc habet,
Luc.19. & reparet quod amiſit: dicente Domino. Ab eo qui
non habet, etiam quod videtur habere, auferetur. Ter-
tiò, propter conſolationis releuamen, quia cum ſic mul
tipliciter affligantur, ſolatium eſt eis, cum vident alios
ſibi compati, & ad reparationis ſuæ ſtudium fideliter
cooperari: & dicunt cum Saul. Benedicti vos à Domi
1.Reg.23 no, quia doluiſti vicem meam. Sed dicunt aliqui. Illis
debilibus dignè ſubuenitur de quibus eſt ſpes conuale-
ſcentiæ, in illis verò de quibus non præſumitur, quòd
aliquando conualeſcant, inutiliter conſumuntur expen
ſæ. Hoc rectè diceretur, ſi non propter meritum chari
tatis, ſed propter retributionem humanæ vtilitatis de-
beret infirmis miſericordia exhiberi. Qui autem pro-
pter hoc infirmo ſubuenit, vt cũ ſanatus fuerit, bene-
factum illud ſeruando retribuat, meritò charitatis ſe
priuat. Vbi enim maior miſeria, ibi clarior miſericor-
dia apparet, & purior charitas, & expedit ergo præla-
Hebr.4 tum, quandoq; experiri infirmitates cęterorum, vt di-
Infirmorũ mente tria genera. ſcat compati, iuxta illud. Non habemus põtificem qui
non poſſit compati infirmitatibus noſtris, &c. Infir-
morum mẽte etiam ſunt tria genera. Primi, qui, ex de-
uotionis defectu, vel intentionis impulſu, proni ſunt ad
ſcandala & peccata, ex facili occaſione vacillantes, &
ad lapſum proclines, vt ait Apoſto. Inter vos multi in-
1.Cor.11. firmi & imbecilles, &c. Secundi, qui licet bonæ volun
tatis ſint, & deuoti, tamen ex leui correptione, vel inue
ctiua obiurgatione defecti puſillanimes, aut coincidunt
in quandam deſperationis diffidentiam, aut prorum-
pũt in grauem commotionis impatientiam, vnde poſt
modum dolent, & cęteri quandoque turbantur vnde
Pau.d. Debemus nos firmiores imbecillitates, &c.
Rom.15. Tertij ſunt omnes generaliter imperfecti, qui in diuer-
ſis virtutum ſtudijs ſępè vacillant, & varijs pulſionum
febribus ſentiunt ſe interdum (etiam eluctantes) pul-
ſari, modò elationis, modò iræ, modò acediæ, & in-
uidiæ, concupiſcentiæ, gulæ, & aliorum vitiorum
tam carnalium quàm ſpiritualium, qui dicere debent
Pſal.50. cum Pſalm. Miſerere mei domine, quoniam infir-
mus ſum, &c. Remedia his infirmitatibus adhiben-
da ſunt, vt ſubtrahatur eis occaſio ſcandali, opportuni-
tas peccandi, ne videant vnde infirmentur, vel au-
diant, & ne ſępè permittantur extra domum vagari.
Gen.34. Dina enim vt ait ſcrip. egreſſa domum corrupta eſt: &
per exhortationes crebras exemplis patientiæ confor
tentur, & à duris increpationibus, donec conualeſcant
de infirmitate, parcatur ais, & alijs offenſis quibus per-
Colo.3. turbentur: vnde Apoſ.d. Patres nolite ad indignatio-
nem prouocare filios veſtros, vt non puſillo animo
fiant. Qui enim amplius commouet ſatis per ſe cômo-
tum, quaſi prouocat contra ſe canem latrantem, vt mor
deat eum. Item vt æquanimiter mores, & imperfe-
ctiones eorum ſubportentur, nam dicit Sapiens. Non
omnes omnia poſſunt. Sicut autem rudibus, & minus
peritis ſolent doctores eorum imperitę ignoſcere, cum
minus rectè ſentiant, ita & virtuoſi benignè ſuppor-
tant aliorum defectus, ſcientes, quòd non omnes poſ-
ſunt æqualiter eſſe perfecti, & quaſi paruulis & teneris
in Chriſto grauiora (quàm valeant portare) onera non
imponũt, nec ab eis exigunt ea quæ vires ipſorum ex-
Gen.33. cedũt. Hinc in Gen. Noſti, quòd paruulos habeam te-
neros, & oues fœtas mecum, quas ſi plus in ambulando
fecero laborare, morientur vna die cuncti greges. Hoc
eſt. Qui paruulos imperfectos, & aliquam bonam ha-
bentes voluntatem, quaſi fœtus in vtero plus vrget in
exercitio virtutis, quàm ſecundum gratiam quam ac-
ceperunt, etiam illud quod iam habent, ſupra vires agi
tando extinguit in eis: quod præuidens Paul. ait. Facti
ſumus paruuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix fo 1.Theſ.2
ueat filios ſuos, quòd ita humiliter & piè blãditus ſum
vobis, condeſcendes veſtræ teneritudini & imperfe-
ctioni. Quo contra de duris & non compaſsiuis paſto
ribus conqueritur Dominus, dicens. Quod infirmum Ezech.34.
fuit non conſolidatis, & quod ægrotum non ſanaſtis, &
quod fractum non alligaſtis, & quod perierat nõ quę-
ſiſtis. Sed cum auſteritate imperaſtis eis, & cum po-
tentia, &c. & Bernar. Vtquid grauatis iugum veſtrum,
cum cernitis diſcipulorum, quorum vos potius iugum
portare debetis? ponite onera, producite vbera, pecora
lactate, quieſcant, & ſi interdum ſæueritate opus, ſit,
paterna ſit, non tyrannica, iuxtà illud. Porta eos in ſinu
tuo, ſicut portat mulier infantulum ſuum, & defer in Num.11.
terram pro qua iuraui, &c.

Quòd tertia prælatorum ala, eſt patientia.

Cap. 5.

TErtia ala Eccleſiaſtici Seraphin eſt patientia, &
conſtans longanimitas. Sicut enim tectum ta- Tertia ala.
bernaculi, vt interiora munda manerent & ni-
tida, excepit in ſe pulueres, & imbres, & ventorum
impulſus; ita ſuperiores qui fideliter ſubditos ſuos de-
fendunt à turbine peccati, neceſſe eſt, ſæpè diuerſarum
excipere tempeſtates aduerſitatum, ſicut gallina pro
pullis ſe obijcit miluo, vt eos defendat. Tria verò ſunt
inter alia, in quibus patientia ei neceſſaria maximè vi-
detur. Primò propter multiplices lobores & curas, & Patientia in tribus neceſſaria pręlato.
occupationes diuerſimodæ emergentes. Cura enim
continua vrget eum, tam de ſpiritualis prouidentia di-
ſciplinæ, quàm de corporalis ſubſidij prouiſione. Vn-
de & Apoſtoli non ſolum de ſpiritualibus, ſed & de
temporalibus fidelium neceſsitatibus, maximè pau-
perum, ſoliciti erant, iuxtà illud. Iacobus & Ioannes Ad Gal.2
& Cephas dexteras dederunt mihi & Barnabæ ſocieta
tis, vt nos in gentes, ipſi autem in circunciſionem, ſci-
licet Euangelij prædicationem extenderent, tantum
vt pauperum Chriſti memores eſſemus: quod etiam
ſolicitus fui, hoc ipſum facere, &c. Dominus quoque
turbas quas verbo ſalutis pauit, etiam pane corpora-
li in deſerto ſe ſuſtinentes, cum aliunde non haberent, Mar.6 &
refecit. Occupationes quoque variæ tam ex dome- 8.
ſticis curis, quàm extraneis cauſis frequenter emer-
gunt, quibus cogitur aliquatenus implicari, & quo-
modo ſe de illis expediat anxiari. Et his etiam la-
boret plurimi creſcunt diſcurſuum, viligiarum, tra-
ctatuum, & aliarum fatigationum, pro quibus om-
nibus patientia ei neceſſaria eſt, ita, vt Moyſes mitiſ-
ſimus & Deo familiariſſimus, propter hoc in plures,
onus gubernationis populi ſit partitus, quaſi non va-
lens tot negocia ſuſtinere: ſicut ſcriptum eſt. Non
valeo ſolus veſtra negocia ſuſtinere, & pondus ac iur- Deu.1
gia, date è vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum
conuerſatio probata ſit in tribubus veſtris, & ponam
vobis eos principes, &c. Secundò eſt ei patientia ne
ceſſaria, pro tardo profectu illorum in quibus continuè
fatigantur. Videt enim paucos eorum proficere, videt
poſt, quia per multos conatus ſuos ea quæ multo labo
re in modico iam emendari cœperant, ex facili iterum
dilabuntur, & propter plures difficultates & obſtacula
profectum ſpiritualem impedientia, quaſi in deſpera-
tionem tendere fructum laboris ſui, ſicut qui multa ſe-
minauit, & pauca cõcupiſcit orari, videt etiã quandoq;
quę perſonaliter iubet & ordinat, negligenter impleri
& ſeruari & ſæpe ſub ſpecie boni latenter malum ſub-
intrare, itaquòd non audet apertè vt malum redargue-
re, cum bonum in ſuperficie appareat, & tamen in fine
per hoc maius bonum deſtruitur, & apertioribus malis
aditus aperitur. Verbi gratia, vt multi ſaluentur, plures,
quàm opportunè tenere poſſumus, recipimus. Sed ipſa
tandem